T.C.
Resmî Gazete

İLK 100 SAYI

7 ŞUBAT 1921 - 1 OCAK 1924

(1 - 50. SAYI)

CUMHURBAŞKANLIĞI İDARİ İŞLER BAŞKANLIĞI

HUKUK VE MEVZUAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

T.C.
Resmî Gazete

İlk 100 Sayı

Cilt I
7 Şubat 1921 - 1 Ocak 1924
(1- 50. Sayı)

CUMHURBAŞKANLIĞI İDARİ İŞLER BAŞKANLIĞI
Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü
AĞUSTOS 2023

T.C. Resmî Gazete İlk 100 Sayı
Cumhurbaşkanlığı Yayınları; 136
Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü Yayınları; 6

1. Baskı: Ankara, 2023
ISBN: 978-625-7368-28-5

Yayına Hazırlayanlar
Hakkı SUSMAZ
Bekir KELEŞ
Yunus Emre SILAY
Yunus Emre İLKORKOR
Gürsel KARAKERİMOĞLU
Muhammed Enes AKKUŞ
Efsun GÜNERİ
Seda DEMİR
Mesut CANGÜL
Derya GÜNER
Nurseda KOCA
Kübra KURTULUŞ

Tashih
Efsun GÜNERİ

Tasarım
Seda DEMİR
Serkan ACAR

Cilt
Yusuf AYDIN
İlhami İNAN

© Bütün hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir parçası Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığının yazılı izni olmadan elektronik, mekanik, fotokopi ve benzeri yollarla çoğaltılamaz, aktarılamaz, yayımlanamaz.

"Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışından Millî Mücadeleye, Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze, ülkemizin yasama, yürütme ve yargıya dair iş ve işlemlerinin yürürlük kazanarak milletle paylaşıldığı Resmî Gazete, bu yönüyle tarihi bir fonksiyon icra etmektedir. Resmî Gazete bir anlamda 'devlet hafızası' ve 'şeffaf yönetim anlayışının vesikası'dır."

Recep Tayyip ERDOĞAN

Türkiye Cumhurbaşkanı

TAKDİM/TEŞEKKÜR

7 Şubat 1921 tarihinde Ceride-i Resmiye adı altında 1. sayısı yayımlanan Resmî Gazete, 1 Aralık 1928 tarihli 1054. sayısına kadar Osmanlı Türkçesiyle yayımlanmış olup, Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanunun yürürlüğe girmesini müteakip yeni Türk alfabesiyle yayımlanmaya başlanmıştır.

Resmî Gazete'nin kuruluşunun 100. yılı münasebetiyle Millî Mücadele ile genç Cumhuriyetin kuruluş yıllarını kapsayan ve internet sitesi arşivinde yer alan Resmî Gazete'nin ilk 1053 nüshasının orijinal metinleri transkribe edilerek Türk Milletinin istifadesine sunulmuştur. Bu çalışmanın ürünü olarak Resmî Gazete'nin ilk 100 sayısı aslına sadık kalınarak birleştirilmiş ve "T.C. Resmî Gazete İlk 100 Sayı" eseri ortaya çıkarılmıştır. Hukukçuların olduğu kadar tarihçilerin de yararlanacağını düşündüğümüz bu eser Yeni Devletin kuruluşuna farklı bir pencereden bakabilme imkânı sunması bakımından da büyük önemi haizdir.

Kadim devlet geleneğimizin tarihi sürekliliğinin sağlanması ve zengin idari birikimimizin geleceğe aktarılması bakımından faydalı olacağını düşündüğümüz bu eserin idarenin işleyişine olumlu katkı sağlamasını temenni eder, emeği geçen mesai arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Dr. Metin KIRATLI

Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı

İÇİNDEKİLER

Ceride-i Resmiye (Resmî Gazete Tarihi: 7/2/1921 Numarası: 1)..... 1

Heyet-i Murahhasanın Azimeti....1
Tevcihat-ı Mülkiye....1
Kanunlar....1
Teşkilat-ı Esasiye Kanunu....2
Ağnam Resmi Kanunu....4
Hıyanet-i Vataniye Kanunu....4
Büyük Millet Meclisi İcra Vekillerinin Suret-i İntihabına Dair Kanun....5
Muvakkat Temyiz Heyeti Teşkiline Dair Kanun....6
İlanat-ı Resmiye....6

Ceride-i Resmiye (Resmî Gazete Tarihi: 14/2/1921 Numarası: 2)..... 9

Tevcihat....9
Mülkiye....9
Adliye....9
Jandarma....10
Azil....10
Kanunlar....11
Piyade, Süvari Sınıfından Mürekkep Olmak Üzere Seyyar Jandarma Müfrezeleri Teşkili Hakkında Kanundur....11
Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi Teşkiline Dair Kanundur....11
16 Mart 1336 Tarihinden İtibaren İstanbul Hükûmetince Akdedilen Bilcümle Mukavelat, Ukudat Vesairenin Keenlemyekün Addi Hakkında Kanun....12
Gümrük Resminin Beş Misline İblağına Dair Kanun....13
Mülkiye Harcırah Kararnamesine Tevfikan Verilmekte Olan Umum Harcırahlardan Yüzde Kırk Tenzilat İcrasına Dair Kanun....13
Ardiye Resminin On Misline İblağına Dair Kanun....13
Maden Kömürlerinden Alınacak İhracat Resmi Hakkında Mevadd-ı Kanuniye....14
Âşarın Teslise Raptı Hakkında Kanun....14
İlanat-ı Resmiye....15

Ceride-i Resmiye (Resmî Gazete Tarihi: 21/2/1921 Numarası: 3)..... 17

Tevcihat....17
Mülkiye....17
Adliye....17
Bahriye....18

Hariciye....18
Maliye....18
Sıhhiye....18
Kanunlar....18
Bağdat Demiryolu Hattının Maaşat ve Masarifat İçin Doksan Altı Bin Liranın Sarfı Hakkında Kanun....18
Anadolu Hat Memurlarının Mütedahil Maaşlarının Tesviyesi Hakkında Kanun....19
Anadolu Şimendifer İdaresinin Maaşat ve Masarifat-ı Müteferrikası İçin Yüz Kırk Beş Bin Liranın 1336 Senesi Bütçesinden Sarfı Hakkında Kanun....19
Memalik-i Müstahlasa Ahalisinden Temettü ve Akarat Vergilerinin ve Tehcirden Avdet Edenlerden Temettü ve Akar ve Emlâk ve Arazi Vergileriyle Küsuratı Munzammanın İstifası Hakkında Kanun....19
Muaddel Usul-i Muhasebe-i Umumiye Kanun-ı Muvakkatinin Yirmi İkinci Maddesinin Tadiline Dair Kanun....20
Nisab-ı Müzakere ve Saireye Dair Kanun....20
Firariler Hakkında Kanun....21
Nizamat ve Mukarrerat....22
Dâhiliye Vekâlet-i Celilesinin 31 Kânunusani 1337 Tarih ve 96 Numaralı Tahrirat-ı Umumiyesi Suretidir....22
Dâhiliye Vekâlet-i Celilesinin 9 Şubat 1337 Tarih ve 144 Numaralı Tahrirat-ı Umumiyesi Suretidir....23
Dâhiliye Vekâlet-i Celilesinin 3 Şubat 1337 Tarih ve 117 Numaralı Tahrirat-ı Umumiyesi Suretidir....23
Memurların Parti Üyesi Olamayacaklarına Dair Tebliğ....23
İlanat-ı Resmiye....23

Ceride-i Resmiye (Resmî Gazete Tarihi: 28/2/1921 Numarası: 4) 25

Tevcihat....25
Mülkiye....25
Adliye....25
Maliye....26
Kanunlar....26
Tavzih....26
Ankara'daki Bir Numaralı İstiklâl Mahkemesinden Maada Diğer İstiklâl Mahkemelerinin Faaliyetine Nihayet Verilmesine Dair Büyük Millet Meclisinin 17 Şubat 1337 Tarihli Esbab-ı Mucibe Mazbatasıyla Kararnamesi Suretidir....27
Memalik-i Meşgule Muallimîn ve Memurînin Maaşatı Hakkında Kanun....28
Altı Aylık Muvakkat Bütçe Kanunu....28
Men-i Müskirat Kanunu....29
İhracat Rüsumu Kanunu....29
Temettü Kanunu....31
Tahir Bey Ailesine Maaş Tahsisi Hakkında Kanun....32
Tuz Resmi Kanunu....32
İstiklâl Mahkemeleri Kanununun Birinci Maddesinin Zeylidir....33
Siirt Sancağının Müstakilen İdaresine Dair Kanun....33
Resm-i Damga Kanununun Tezyidi Hakkında Kanun....34
Âşar Mültezimleriyle Eda-yı Deyn Edenlerin Emlâk-ı Merhune ve Mütefevvizalarının İadesine Dair Kanun....34
Sigara Kâğıdı Resm-i İstihlâkinin Tezyidi Hakkında Kanun....35
Kibrit İstihlâk Resminin Tezyidi Hakkında Kanun....35

Oyun Kâğıtlarından Alınmakta Olan İstihlâk Resminin Tezyidi Hakkında Kanun....36
23 Eylül 1292 Tarihli Belediye Kanununa Zeyil....37
Müessesat-ı Diniye ve Sıhhiye ve Talimiye ve Ruhban Namına Gelen Eşyadan Gümrük Resmi Ahzi Hakkında Kanun....37
Ziraat Bankası Muvakkat Bütçesi....37
Şuûn....38

Ceride-i Resmiye (Resmî Gazete Tarihi: 7/3/1921 Numarası: 5)....39

Tevcihat....39
Mülkiye....39
Adliye....39
Şeriye....42
Maliye....42
Kanunlar....43
Sinop'ta Tersane Namıyla Mevcut Olan Arazinin Belediyeye Terki Hakkında Madde-i Kanuniye Suretidir....43
İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanununun 116. Maddesi Makamına Kaim Olmak Üzere Madde-i Mahsusadır....45
Yüz Kırkıncı Maddenin Yerine Kaim Olmak Üzere Madde-i Mahsusa....45
Mekâtib-i Askeriye Talebesiyle İhtiyat-ı Zabıt Namzetlerine Verilecek Zamâim-i Fevkalade Hakkında Kanun....48
Baltalık Kanunu....48
Nizamat ve Mukarrerat....50
İlanat-ı Resmiye....51

Ceride-i Resmiye (Resmî Gazete Tarihi: 14/3/1921 Numarası: 6)....53

Tevcihat....53
Şeriye....53
Adliye....53
Maliye....55
Ziraat Bankası....55
Jandarma....56
Kanunlar....56
Tababet-i Adliye Kanunu....56
Tavzih....57
Hacı Şerif Oğlu Halil'in Bakıye-i Müddet-i Cezaiyesinin Affi Hakkında....57
Seyyar Jandarma Müfrezelerinin Lağvı Hakkında....57
Antep Livası Merkezi Olan Antep Kasabasının Namı Gaziantep'e Tahvil Edildiğine Dair....57
Sinop'ta Tersane Namıyla Mevcut Arazinin Belediyeye Terkine Dair Madde-i Kanuniye....58
Evkaf Vekâletince Cibâyet Olunacak Varidat-ı Mütenevvia Hakkında....58
Posta ve Telgraf ve Telefon Müdüriyet-i Umumisi Bütçesine Zam İcrası Hakkında....58
Merzifon-Havza-Çalatlı Tarik-i Hususiyelerin Turuk-ı Umumiye Meyanına İthali Hakkında....58
Taşucu, Silifke, Mut, Karaman, Afyonkarahisar, Sandıklı, Dinar, Baladız Tariklerinin Turuk-ı Umumiye Meyanına İthali Hakkında....58
Büyük Millet Meclisi Müstemirren Münakit Bulunduğu Müddetçe Azasına 1 Mart 1337 Tarihinden İtibaren Şehrî İki Yüz Liranın Tahsisine Dair....59

Tedarik-i Vesait-i Nakliye Komisyonunun Suret-i Teşkili Hakkında 59
Frengili Hastaların Tedavisi Hakkında....59

Ceride-i Resmiye (Resmî Gazete Tarihi: 21/3/1921 Numarası: 7) 61

İstiklâl Marşı....61
Tevcihat....62
Adliye 62
Maliye....62
Ziraat Bankası 62
Kanunlar....63
Aksaray'ın Liva Haline İfrağına Dair Kanun 63
Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi Muvakkat Bütçesi....63
Seferberlik ve Cephe Zamm-ı Maaş Kanunu 64
Harp Kazançları Vergisinin Tahsiline Dair Kanun....65
İşgal Dolayısıyla Terk-i Mevkie Mecbur Olan Memurin ve Ailelerine Harcırah İtası Hakkında Kanun 65
Teşrinisani ve Kânunuevvel Aylarına Mahsus Muvakkat Bütçe 65
Hazine-i Hassaya Ait Bulunan Emlâk ve Arazi ve Saire Muamelat-ı Tasarrufiye ve İdariyesinin Muvakkaten Maliye Vekâletine Verildiğine Dair Kanun....66
İlanat-ı Resmiye 66

Ceride-i Resmiye (Resmî Gazete Tarihi: 28/3/1921 Numarası: 8) 67

Tevcihat....67
Adliye 67
Kanunlar....68
İcra Vekilleri Kanununun İkinci Maddesinin Şekl-i Muaddeli....68
Emlâk ve Arazi ve Temettü Vergisi Tezkere Esmanının Tezyidi Hakkında Kanun 68
Isparta'nın Keçiborlu Kükürt Fabrikasıyla Ereğli Maden İdaresi Maaşat ve Masarifatı Hakkında Kanun....69
Sovyet Hükûmeti Nezdine Gönderilecek Heyet-i Sefaretle Diğer Şehbenderlik ve Mümessillikler Maaşat ve Muhassasatları Hakkında Kanun 69
Hariciye Bütçesine Tahsisat-ı Mesture Tertibinden On Beş Bin Liranın Zammına Dair Kanun....69
Moskova'ya Gidecek Heyet-i Sefaret Harcırahları Hakkında Kanun 70
Tetkikatı İlmiyede Bulunmak Üzere Gönderilecek Heyetin Tahsisat-ı Maktualarına Dair Kanun 70
Memalik-i Ecnebiyede Bulundurulacak Zabitan ve Ataşemiliterlerle Efrat Muhassasatı Hakkında Kanun....71
Düğünlerde Men-i İsrafat Kanunu 71
Sulh Hâkimleri Kanun-ı Muvakkatinin Üçüncü Maddesini Muaddil Madde-i Kanuniye....72
Oyun Kâğıtlarından Alınan Rüsum-ı İstihlâkiyenin Tezyidi Hakkındaki 30 Eylül Tarihli Kanuna Zeyil....72
Sene-i Haliye Ağnam Resmine Bir Misli Zamma Dair Kanun....72
Tedavülden Kaldırılacak Meskûkât-ı Mağşuşenin Temdid-i Tedavülü Hakkında Kanun....73
Sicill-i Nüfus Kanununun Bazı Mevaddını Muaddil Kanun....73
İlanat-ı Resmiye 74

Ceride-i Resmiye (Resmî Gazete Tarihi: 4/4/1921 Numarası: 9)..... 75

Tevcihat....75
Adliye....75
Maliye....76
Ziraat Bankası....76
Kanunlar....76
Kıymet-i Mukaddereli Mekâtip ile Posta Paketlerin Ücürat-ı Teminiyesinin Tezyidi Hakkında Kanun....76
İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanununun Yüz İkinci Maddesi Fıkra-i Ahiresinin İlgasına Dair Kanun....77
Hudut Sıhhiye İdaresiyle Tekaüt Sandığına Ait Rüsumun Tezyidi Hakkında....77
Ankara'ya Merbut Çubukabad ve Zir Nahiyelerinin Kaza Haline İfrağına Dair Kanun....77
Firariler Hakkındaki 11 Eylül 1336 Tarihli Kanunun İkinci Madde-i Muaddelesi....78
İstiklâl Madalyası Kanunu....78
Müdafaa-i Milliye Bütçesine Üç Milyon Lira İlavesine Dair Kanun....79
Giresun Müstakil Livası Teşkiline Dair Kanun....79
Ordu Müstakil Livası Teşkiline Dair Kanun....80
Genç Sancağının Müstakilen İdaresi Hakkında Kanun....80
Matbaa Alat ü Edevatıyla Kitap ve Gazete Kâğıtlarının Gümrük Resminden İstisnasına Dair Kanun....80
Muaddel Muhasebe-i Umumiye Kanun-ı Muvakkatinin 32. ve 34. Maddelerinin Tadiline Dair Kanun....81
İlanat-ı Resmiye....81

Ceride-i Resmiye (Resmî Gazete Tarihi: 11/4/1921 Numarası: 10) 83

Tevcihat....83
Maliye....83
Şeriye....83
Jandarma....83
Nizamiyeye İade....84
Açığa İhraç....84
Tekaüde Sevk....84
Kanunlar....84
Ziraat Bankasının Teşrinisani ve Kânunuevvel Aylarına Mahsus Muvakkat Bütçesi....84
Hariciye Bütçesine On Beş Bin Lira Zammına Dair Kanun....85
Nafia Bütçesine On Altı Bin Lira Zammına Dair Kanun....85
Talimgâhtan Neşet Eden Efendilere Yüz Ellişer Lira İtasına Dair Kanun....85
Zonguldak Memurini Maaşatına Zamaim İcrasına Dair Kanun....86
Ilısu, Devecidağı ve Artıkova Kazaları Teşkiline Dair Kanun....86
Matbuat Müdüriyet-i Umumiyesinin Hariciye Vekâletine Raptına Dair Kanun....87
Urfa Mutasarrıf-ı Sabıkı Nusret Bey Ailesine Maaş Tahsisine Dair Kanun....87
Kânunusani ve Şubat Aylarına Mahsus Muvakkat Bütçe....87
Çifteler Aziziye Harası Memurininin Vezaifini Mübeyyin Talimatnamedir....88
İlanat-ı Resmiye....89

Ceride-i Resmiye (Resmî Gazete Tarihi: 18/4/1921 Numarası: 11) 91

Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin Âlem-i İnsaniyete Beyannamesi....91
Beyannamenin Zeyli 91
Yunan Vahşet ve Hunharlığının Ne Kadar Nefretengiz Bir Dereceye Vardığını Gösteren Facialar 91
Tevcihat....93
Adliye 93
Maliye....93
Ziraat Bankası 93
Kanunlar....94
Şimendiferlerin Linyit Kömürü İstimali Hakkında Kanun 94
Hariciye Vekâleti Bütçesine Yedi Bin Beş Yüz Lira İlavesine Dair Kanun....94
Hariciye Vekâleti Bütçesine Münakale ve Zamaim İcrasına Dair Kanun....95
Ankara-Sivas Hattının Kömür ve Odun İhtiyacatı İçin Nafia Bütçesine Zamaim İcrasına Dair Kanun 95
Emniyet-i Umumiye Bütçesinde Münakale İcrasına Dair Kanun....96
Jandarma Bütçesinde Münakale İcrasına Dair Kanun 96

Ceride-i Resmiye (Resmî Gazete Tarihi: 25/4/1921 Numarası: 12) 97

Tevcihat....97
Ziraat Bankası 97
Kanunlar....97
1336 Senesi Muvazene-i Umumiye Kanunu 97
Avans Kanunu....100
Jandarma Süvari Alayları İçin Muktezi Seksen Bin Liranın Sarfına Dair Kanun 100
Sevkiyat-ı Efrat ve Küçük Zabitana Verilecek Yevmiyeler Hakkında Kanun....100
Bozkır Kaymakamı Demir Asaf Bey'in Ailesine Maaş Tahsisi Hakkında Kanun 101
İkinci Avans Kanunu 101
Devair-i Resmiyeye Lüzumu Olan ve Fukara-yı Ahaliye Tevzi Edilecek Mahrukat ile Cihet-i Askeriyece Lüzumu Olan Telgraf ve Telefon Direkleri ve Mahrukatın Bilâ-Müzayede Tarife Bedeli Üzerinden Resmi Alınarak İta Edilmesine Dair Kanun 102
Anadolu ve Bağdat Demiryolları Nakliyat Tarifesinin Altı Misline İblâğına Dair Kanun 103

Ceride-i Resmiye (Resmî Gazete Tarihi: 2/5/1921 Numarası: 13) 105

Tevcihat....105
Mülkiye 105
Adliye 105
Maliye....106
Jandarma....106
Tebeddülat 108
Kanunlar....109
Müdafaa-i Milliye Bütçesinde Münakale İcrası Hakkında Kanun....109
23 Nisan Gününün Millî Bayram Addi Hakkında Kanun 109
Ordu Maaşatıyla Cephe Zamlarının Suret-i Tesviyesini Mübeyyin Kanun....109
Nizamat ve Mukarrerat....110
İlanat-ı Resmiye 110

Ceride-i Resmiye (Resmî Gazete Tarihi: 9/5/1921 Numarası: 14) 111

Tevcihat 111
Adliye 111
Maliye 111
Sıhhiye 111
Kanunlar 112
Zonguldak ve Ereğli Havza-i Fahmiyesinde Mevcut Kömür Tozlarının Amele Menafi-i Umumiyesine Olarak Füruhtuna Dair Kanun 112
Erzurum-Erzincan, Samsun-Havza Şimendiferlerinin İnşası ve Kızılırmak Masarıf-ı İstikşafiyesi Hakkında Kanun 112
Zabitan-ı Askerî ile Jandarma Zabitan ve Efradına İfa-yı Vazife Esnasında Telef Olan Hayvanları İçin Verilecek Tazminat Miktarı Hakkında Kanun 113
Edirne Teşkilat-ı Adliye Kanununun Altıncı Maddesinin Tadiline Dair Kanun 113
Muamelat-ı İttihamiyenin İlgası Hakkında Kanun 114
28 Şubat 1337 ve 24 Mart 1337 Tarihli Avans Kanunlarına Müzeyyel Mevadd-ı Kanuniye 114
Vilâyat-ı Müstahlasa Ahalisine Verilmiş Olan Tohumlukların Affi Hakkında Kanun 115
Ordu-Sivas Tarikinin Turuk-ı Umumiye Meyanına İthaline Dair Kanun 115
Tashih 116
İlanat-ı Resmiye 116

Ceride-i Resmiye (Resmî Gazete Tarihi: 16/5/1921 Numarası: 15) 117

Tevcihat 117
Adliye 117
Maliye 117
Kanunlar 118
Gümrük Tarifesinin (B) ve (D) Cetvelleri Hakkında Kanun 118
İlanat-ı Resmiye 122

Ceride-i Resmiye (Resmî Gazete Tarihi: 23/5/1921 Numarası: 16) 123

Tevcihat 123
Adliye 123
Maliye 123
Kanunlar 124
Askeri İstifa ve Tekaüt Kanununun On İkinci Maddesini Muaddel Kanun 128
Tokat'ta Emlâk-ı Emiriyeden Metruk Kalhanenin Bedel-i Mukadder Mukabilinde Mahallî Belediyesine Terki Hakkında Kanun 129

Ceride-i Resmiye (Resmî Gazete Tarihi: 6/6/1921 Numarası: 17) 131

Tevcihat 131
Hariciye 131
Dâhiliye 131

Şeriye....131
Maliye....132
Kanunlar....132
Gümrük Tarifesinin (B) ve (D) Cetvelleri Hakkında Kanun....132
Mardin'in Hetek Karyesinden Musa Oğlu İsa'nın Bakiye-i Müddet-i Cezaiyesinin Affina Dair Kanun....141
Giresunlu Zınk Oğlu Temel'in Bakiye-i Müddet-i Cezaiyesinin Affina Dair Kanun....141
Posta ve Telgraf Ücretlerinin Tezyidi Hakkında Kanun....142

Ceride-i Resmiye (Resmî Gazete Tarihi: 27/6/1921 Numarası: 18) 143

Tayinler....143
Dâhiliye....143
Adliye....143
Maliye....144
Sıhhiye....145
Kanunlar....145
Hekimhan Kazası Namıyla Bir Kaza Teşkili Hakkında Kanun....145
Muhacir ve Mültecilerin Tarz-ı İdare ve Sevkleri Hakkında Nizamname....145
Türkiye Büyük Millet Meclisi....148
Zabıt Hulâsaları....148
İlanat-ı Resmiye....153

Ceride-i Resmiye (Resmî Gazete Tarihi: 4/7/1921 Numarası: 19) 155

Tayinler....155
Dâhiliye....155
Şeriye....155
Maliye....155
Jandarma....156
Ziraat Bankası....156
Kanunlar....156
Muhacirînin Sevkleri İçin Muktezi Yüz Elli Bin Liranın Avans Olarak İtasına Dair Kanun....156
Türkiye Büyük Millet Meclisi....157
Zabıt Hulâsaları....157
İlanat-ı Resmiye....164

Ceride-i Resmiye (Resmî Gazete Tarihi: 11/7/1921 Numarası: 20) 167

Tayinler....167
Maliye....167
Sıhhiye....167
Ziraat Bankası....167
Kanunlar....168

2 Temmuz 1337 Tarihli Avans Kanunu 168
Şûra-yı Devletin Memurin Muhakematına Müteallik Vezaifin Suret-i İfası Hakkında Kanun 168
Türkiye Büyük Millet Meclisi....169
Zabıt Hulâsaları 169
Tamim....177
İlanat-ı Resmiye 177

Ceride-i Resmiye (Resmî Gazete Tarihi: 18/7/1921 Numarası: 21) 179

Tayinler 179
Sıhhiye....179
Reji Müdüriyet-i Umumiyesi 179
Kanunlar....180
Kıtaat-ı Askeriyeden Elbise ve Techizat-ı Askeriyeleriyle Firar Eden Efradın Zamân ile Mükellefiyeti Hakkında Kanun....180
Anavatana İltihak Eden Arazide İcra Edilecek....180
Teşkilat-ı Mülkiyeye Dair Kanun....180
Kararname....181
Talimatname 181
Türkiye Büyük Millet Meclisi....185
Zabıt Hulâsaları 185
İlanat-ı Resmiye 190

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 10/9/1923 Numarası: 22) 191

Kanunlar....191
Büyük Millet Meclisi Bütçesine Tahsisat İlavesine Dair Kanun 191
Lozan Sulh Muahedenamesi Hakkındaki Kanunlar 191
Tayinler 192
Adliye Tayinleri....192
Büyük Millet Meclisi Müzakerelerinin Zabıt Hulâsaları 194

Gayr-ı Resmî Kısım (Resmî Ceride'nin İlavesi: 10/9/1923 Numarası: 1)....201

Lozan Muahedenamesi ve İngiltere....201
İngiltere'ye Namus ve Şerefi İade Eden bir Sulh 201
İsmet Paşa'nın İzahatı 201
İngiltere ve Sulh Şeraitleri....202
İstanbul'un Tahliyesi 202
Son Perde İnerken....202
Tagor'un İngiliz İdaresi Hakkındaki Fikri....203
İtalya ve Yunanistan....204
İtalya Çizmesinin Üzengisi Yunanistan'a Temas Ediyor Gibidir....204
Şark Buhranı 205

Amerika'nın Türkiye ile Yeni Münasebatı 207
Curzon-Poincare Mülakatı....208

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 13/9/1923 Numarası: 23) 211

Kanunlar....211
Darüleytamlar Bütçesine Tahsisat İtasına Dair Kanun....211
Tayinler....211
Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti Tayinleri....211
Terhis ve Tekaüde Sevkedilen Zabitanın Muhassasatı Hakkında Müdafaa-i Milliye Vekâlet-i Celilesinin 30 Temmuz 1339 Tarih ve 3 Numaralı Tahrirat-ı Umumiyesi 213
Halk Fırkası Nizamnamesi....213

Gayr-ı Resmî Kısım (Resmî Ceride'nin İlavesi: 12/9/1923 Numarası: 2)....223

Türkiye'nin Siyasi Tekamülatı....223
İğfal Edilmiş İmiş... 224
Radiç....225
Bir Hırvat (De Valera)'sı....225
Irak ve İngiltere....227
Percy Cox'a Göre Irak'ta Terakkiyat....227
Aşair Meselesi....228
Silah Ticareti....228
Almanya'nın İktisadi İzmihlali 229
Anadolu'da Yunan Ordusu 229
Venizelos'un Mesuliyeti 229

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 16/9/1923 Numarası: 24) 231

Büyük Millet Meclisi Müzakerelerinin Zabıt Hulâsaları 231

Gayr-ı Resmî Kısım (Resmî Ceride'nin İlavesi: 16/9/1923 Numarası: 3)....241

İngiltere Bir Avrupa Devleti Midir?....241
Mussolini ile Mülakat....243
Korfu Nasıl İşgal Edildi?....244
Şark Havadisleri....246
Irak'tan Nefy Olunanlar....247
Musul İşleri 247

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 19/9/1923 Numarası: 25) 249

Tamim....249
Tayinler....249
Dâhiliye Tayinleri....249

Ziraat Bankası Tayinleri....249
Büyük Millet Meclisi Müzakereleri....250
12 Eylül 1339 Tarihinde İçtima Eden Muhassasat-ı Zatiye Encümenince Tahsis Edilen Maaşat....269

Gayr-ı Resmî Kısım (Resmî Ceride'nin İlavesi: 20/9/1923 Numarası: 4)....273

Türk Sulhu ve Balkanlar....273
Sabık Bulgar Kabinesi Mahkeme Huzurunda....274
Lloyd George'un Siyasi Faaliyeti....275
Lloyd George'un Nutku....276

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 24/9/1923 Numarası: 26)....281

Kanunlar....281
Muhtacin-i Zürraa Tavizen Tohumluk ve Çift Hayvanatı ve Alat-ı Ziraiye İtası İçin Tahsisat İtası Hakkında Kanun....281
Tayinler....281
Dâhiliye Tayinleri....281
Sıhhat ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti Tayin ve Tahvilleri....282
Büyük Millet Meclisi Müzakereleri....282

Gayr-ı Resmî Kısım (Resmî Ceride'nin İlavesi: 24/9/1923 Numarası: 5)....315

Lloyd George'un Makaleleri....315
Mussolini'nin Feveranı....315
Harbin Hakikatleri....316
Hak Kavinindir....317
İtalya Sulha Muhtaçtır....318
Bugünkü Mısır....318
Korfu'dan Sonra Fiyuma....320

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 27/9/1923 Numarası: 27)....323

Kanunlar....323
Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriyeden Neşet Edecek Efendilere....323
Yüz Ellişer Lira İtası Hakkında Kanun....323
Tayinler....323
Dâhiliye Tayinleri....323
Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâlet-i Celilesi Tayinleri....324
Maliye Vekâlet-i Celilesi Tayinleri....324
İstanbul Darüleytamları....324
Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletinden Aynen....324
Büyük Millet Meclisi Müzakereleri....325

Gayr-ı Resmî Kısım (Resmî Ceride'nin İlavesi: 27/9/1923 Numarası: 6).....349

Cemiyet-i Akvama İtalya Darbesi.....349

Türkiye ve Rusya.....352

Devletlerarasındaki Yeni İhtilaflar.....353

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 2/10/1923 Numarası: 28).....355

Kanunlar.....355

Mücadele-i Milliyeye İştirak Etmeyen ve Hudud-ı Milli Haricinde Kalan Erkân, Ümera, Zabitan ve Memurin ve Mensubin-i Askeriye Hakkında Yapılacak Muameleyi ve Cidal-ı Milliye İştirak Edenlerin Tekaüt Müddetlerinin Suret-i Hesabını Natık Kanun.....355

İcra Vekilleri Heyet-i Celilesi Kararıyla Vilâyeti Dâhilinde İsimleri Değiştirilen Kaza ve Köyleri Ber-Vech-i Âtidir.....357

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri.....358

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 4/10/1923 Numarası: 29).....387

Kanunlar.....358

1339 Senesi İkinci Altı Aylık Tahsisat Kanunu.....387

Tayinler.....389

Dâhiliye Vekâlet-i Celilesi Tayinleri.....389

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti Tayinleri.....389

Tamim.....389

Müdafaa-i Milliye Vekâlet-i Celilesinden.....389

İlan.....390

26 Eylül 1339 Tarihinde İnikat Eden Muhassasat-ı Zatiye Encümenince Tahsis Kılınan Maaşat.....390

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 7/10/1923 Numarası: 30).....395

Kanunlar.....395

1339 Senesi Evkaf Vekâletinin İkinci Altı Aylık Avans Kanunu.....395

Tayinler.....395

Ziraat Bankası Tayinleri.....395

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri.....396

26 Eylül 1339 Tarihinde İnikat Eden Muhassasat-ı Zatiye Encümeninde Tahsis Kılınan Maaşat.....425

3 Teşrinievvel 1339 Tarihinde İnikat Eden Muhassasat-ı Zatiye Encümeninde Tahsis Olunan Tekaüt ve Mazuliyet ve Eytam ve Eramil ve Münakale Maaşatı Listesidir.....426

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 9/10/1923 Numarası: 31).....429

Tayinler.....429

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti Tayinleri.....429

Ziraat Bankası Tayinleri.....430

İlan 430
Büyük Millet Meclisi Müzakereleri 430
3 Teşrinievvel 1339 Tarihinde İn'ikad Eden Muhassasât-ı Zatiye Encümeninde Tahsis Kılınan Maaşat....460

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 11/10/1923 Numarası: 32) 465

Teşkilat-ı Hazariye Dolayısıyla Açıkta Kalacak Olan Erkan, Ümera, Zabitan ile Memurin ve Mensubin-i Askeriyeye 1339 Sene-i Maliyesi Nihayetine Kadar Tam Maaş ve Tam Tahsisat İtası Hakkında Kanun 465
Büyük Millet Meclisi Müzakereleri 465
3 Teşrinievvel 1339 Tarihinde İnikat Eden Muhassasat-ı Zatiye Encümeninde Tahsis Kılınan Maaşat 499

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 14/10/1923 Numarası: 33) 501

Kararname Sureti 501
Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekâletinden 501
Büyük Millet Meclisi Müzakereleri 501
İlan 528
10 Teşrinievvel 1339 Tarihinde İnikat Eden Muhassasat-ı Zatiye Encümeninde Tahsis Kılınan Maaşat 528

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 16/10/1923 Numarası: 34) 533

Dâhiliye Vekâleti Tayinleri 533
Tamimler 533
Yunanistan'da Emlak ve Arazinin Tasarrufu Hakkında Dâhiliye Vekâletinin Tebliği 533
Mebani-yi Miriye İnşaat ve Tamiratı Hakkındaki Nizamnamenin Madde-i Muaddelesi ve Esbab-ı Mucibe Layihası 534
Dâhiliye Vekâletinden 534
Madde-i Nizamiye 534
Tabiiyet Kalemince 15 Nisan 1339 Tarihli Avans Kanununun Onuncu Maddesi Mucibince İstifası Lazım Gelen Harç Tarifesi 534
Türkiye Seyr-i Sefain İdaresinin 1339 Senesi İkinci Avansı Kanunu 535
Büyük Millet Meclisi Müzakereleri 536

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 18/10/1923 Numarası: 35) 567

Kanunlar 567
Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti İhdasına Dair Kanun 567
Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekâleti Tayinleri 567
Kararname Sureti 567
Büyük Millet Meclisi Müzakereleri 568

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 22/10/1923 Numarası: 36) 599

Cemiyetler Kanununun Beşinci Maddesinin Tadili Hakkında Kanun 599
1339 Senesi İkinci Altı Aylık Tahsisat Kanunu 599

12 Mayıs 1339 Tarih ve 13276/175 Numaralı Talimatnameye Zeyildir 600
Kararname Sureti 603
Sıhhiye Tayinleri 603
Yetimlere Teberruat 603
Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletinden 603
Büyük Millet Meclisi Müzakeleri 607

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 25/10/1923 Numarası: 37) 635

Kanunlar 635
İstiklâl Harbi Malullerinin Terfih ve İkdarı Hakkındaki Kanun Ahkâmının Temdid-i Mer'iyyetine Dair Kanun 635
İzale-i Şekavet Kanunu 635
Terhis Olunan İhtiyat Zabitanına Tahsisat İtasına Dair Kanun 636
Mekâtib-i Askeriye Talebesi ile İhtiyat Zabit Namzetlerine Verilecek Maaş ve Tahsisat-ı Fevkalâdeye Dair Kanun 637
Maliye Vekâletinin 29 Eylül 1339 Tarih ve 313 Numaralı Tahrirat-ı Umumiyesi 638
Maliye Vekâletinin 23 Eylül 1339 Tarih ve 293 Numaralı Tahrirat-ı Umumiyesi 639
Sansürün İlgasına Dair Dâhiliye Vekâletinin 7 Teşrinievvel 1339 Tarihli Kararnamesi 639
Büyük Millet Meclis-i Müzakereleri 639
17 Teşrinievvel Tarihinde İnikat Eden Muhassasat-ı Zatiye Encümeninde Tahsis Kılınan Maaşat 665

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 28/10/1923 Numarası: 38) 671

Kanunlar 671
12 Rebiülevvel Gecesiyle Gününün Milli Bayram Addine Dair Kanun 000
97'li (317) Dâhil Tevellüdlü Firar, Bakaya, Tecavüz-i Müddet, Âdem-i İcabet ve Nüfus-ı Mektume Erbabı Hakkında Yapılacak Muameleyi Natık 18 Teşrinievvel 1339 Tarihli Kanunun Birinci Maddesinin Fıkra-yı Ahiresinin Tadiline Dair Kanun 671
Firari ve Bakaya Kanunu 672
Evkaf-ı Mülhaka Fazlalarından Alınmakta Olan Mal-ı Maktuun İlgasına Dair Kanun 673
Kararname Sureti 673
Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekâletinden 673
Tayinler 673
Dâhiliye Vekâleti Tayinleri 673
Hudut Haricine Tardedilenler 674
İlan 674
Berri, Bahri, Havai ve Jandarma Erkan, Ümera ve Zabitan ile Memurin ve Mensubin-i Askeriye Maaşat ve Tahsisat-ı Fevkaladeleri Hakkında Kanun 674
Büyük Millet Meclisi Müzakereleri 677

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 30/10/1923 Numarası: 39) 703

Kararname Sureti 703
Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekâletinden 703
Dâhiliye Vekâleti Tayinleri 703

Maliye Vekâleti Tayinleri 703
Büyük Millet Meclisi Müzakereleri 704

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 4/11/1923 Numarası: 40) 735

Kanunlar 735
Teşkilat-ı Esasiye Kanununun Bazı Mevaddının Tadiline Dair Kanun 735
Konya Darüleytamına Muavenet İcrasına Dair Kanun 736
Tayinler 736
Dâhiliye Vekâleti Tayinleri 736
Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti Tayinleri 736
Harb-i Umum Esnasında Türkiye Tebaasının İngiltere'deki Emval ve Emlakine Mevzu-ı Haczin Ref'i Hakkında İngiltere ...736
Ticaret Nezaretinin Kararnamesi 736
Türkiye ile Ticaret 736
İngiltere Ticaret Nezareti Beyannamesi 737
Türk Emval ve Emlakinden Haczin Ref'i 737
Büyük Millet Meclisi Müzakereleri 738
Kararname Sureti 764
31 Teşrinievvel 1339 Tarihinde İn'ikat Eden Muhassasat-ı Zatiye Encümeninde Tahsis Kılınan Maaşat 764

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 7/11/1923 Numarası: 41) 767

Mübadele, İmar ve İskân Vekâletinin Teşkilat ve Masarifi Hakkında Kanun 767
Teşkilat-ı Esasiye Kanununun Bazı Mevâddının Tadiline Dair Kanun 771
Seferberliğin İlgasına Dair Kanun 771
Rüyeti Bir Mahall-i Mahkeme veya Daire-i Adliyesine Ait Olan Deavi ve Masâlihi Diğer Mahall-i Mahkeme veya Daire-i Adliyesinde Muvakkaten Rüyet ve Hükkam ve Müstantikler ve Hâkim Muavinleriyle Müddei-yi Umumilere Vazife-i Asliyelerine İlaveten Vezâif-i Sâire-i Adliyeyi Dahi Kezalik Muvakkaten İfa Ettirmeye Adliye Vekâletinin Mezuniyetine Dair Kanun 771
Kararname 772
Umur-ı Şeriye ve Evkâf Vekâletinden 772
Maliye Vekâletinden 772
Dâhiliye Tayin ve Tahvilleri 773
İlan 773
Büyük Millet Meclisi Müzakereleri 773

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 11/11/1923 Numarası: 42) 799

Kararname Suretleri 799
Sıhhiye Vekâleti Tayinleri 799
Büyük Millet Meclisi Müzakereleri 800
7 Teşrinisâni Tarihli Encümen-i Müdüriyet Kararıyla Tahsis Kılınan Mazulin ve Mütekaidin ve Eytam Aramil Maaşatı 829

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 18/11/1923 Numarası: 43) 833

Kanunlar 833
Mübadele İmar ve İskân Kanunu 833
Ettıbbanın Hizmet-i Mecburesi Hakkında Kanun 835
Muhtacin-i Zürraa Tohumluk Olarak Aynen veya Bedelen İkraz Olunmak Üzere Ziraat Bankasının Hazine-i Maliyedeki Matlubatına Mahsuben İki Milyon Lira İtası Hakkında Kanun 835
Tayinler 836
Dâhiliye Vekâleti Tayinleri 836
Sıhhiye Vekâleti Tayinleri 836
Yetimlere Yardım 836
Yedinci Liste 836
Zayi-i Kâbile Şehadetnamesi 837
Mühlet 837
Adapazarı 2 Numaralı Divan-ı Harb-i Muvakkat Riyasetinden 837
Büyük Millet Meclisi Müzakereleri 838

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 22/11/1923 Numarası: 44) 865

Kanunlar 865
Heyet-i Temyiziye Merkezinin Eskişehir'e Nakline ve Teşkilatının Tevsiine Dair Kanun 865
Kararname Suretleri 865
Tayinler 866
Dâhiliye Vekâleti Tayinleri 866
Büyük Millet Meclisi Müzakereleri 866
Zayi-i Kâbile Şehadetnameleri 894
14 Teşrinisani Tarihinde İnikat Eden Muhassasat-ı Zatiye Encümenince Tahsis Kılınan Mütekaidin ve Mazulin Eytam ve Eramil Maaşatı 894

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 29/11/1923 Numarası: 45) 897

Kanunlar 897
30 Teşrinievvel 1334'ten 23 Ağustos 1339 Tarihine Kadar Geçen Müddet Zarfında Müdafaa-i Memleket Uğrunda İka Edilmiş Olan Ef'al ve Harekâtın Cürüm Olunmayacağı Hakkında Kanun 897
Kararname Sureti 898
Tayinler 898
Dâhiliye Tayinleri 898
Romanya İhracat Kararnamesi 898
Romanya'da 9 Teşrinievvel 1339 Tarihli Resmî Ceride ile İlan Olunan ve 21 Teşrinievvel 1339 Tarihinde Mevki-i Tatbike Konulmuş Olan Yeni İhracat Kararnamesi 898
Tamimler 899
Dâhiliye Vekâletinden 899
Umum Jandarma Kumandanlığından 900
Yetimlere Yardım 900

Sekizinci Liste....900
Büyük Millet Meclisi Müzakereleri....900
Zayi'-i Kâbile Şehadetnamesi....928
21 Teşrinisani 1339 Tarihinde İnikat Eden Encümen-i Müdiran Kararıyla Mütekaidin ve Mazulin ve Eytam ve Eramile Tahsis Kılınan Maaşat....928

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 6/12/1923 Numarası: 46) 931

Kanunlar....931
Adliye Vekâletinin 1339 Senesi Bütçesine Tahsisât-ı Munzamma İlavesine Dair Kanun....931
Divan-ı Muhasebatın Suret-i İntihabına Dair Kanun....931
Kararnameler....932
Tayinler....932
Sıhhiye Vekâleti Tayinleri....932
Posta Kanunu....933
Tebliğler....940
19 Teşrinisani 1339 Tarih ve 2515/25 Numaralı Tebligat-ı Umumiye Sureti....940
Büyük Millet Meclisi Müzakereleri....941
Müzayedeler....959
Zayi'-i Kâbile Şahadetnamesi....960
27 Teşrinisani Tarihli Encümen-i Memurin Kararıyla Mütekaidîn ve Mazulîn ve Eytam ve Eramile Tahsis Kılınan Maaşât....960

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 9/12/1923 Numarası: 47) 963

Kanunlar....963
Emniyet Sandığı 1339 Senesi Bütçe Kanunu....963
Emniyet Sandığı....963
Evkaf Bütçesine Fasl-ı Mahsus Olarak İki Yüz Elli Bin Lira Tahsisat İlavesine Dair Kanun....964
Kararlar....964
Hariciye Vekâleti....964
Tayinler....965
Dâhiliye Vekâleti....965
Türkiye Büyük Millet Meclisi Müzakereleri....965
Zayi'-i Kâbile Şahadetnamesi....997

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 20/12/1923 Numarası: 48)....999

Kanunlar....999
Seyr-i Sefain İdaresinin 1339 Senesi Bütçesinin Sekizinci Merakib-i Bahriye Faslına 600,000 Lira Tahsisat-ı Munzamma Vaz'ına Dair Kanun....999
Kararlar....999
Hariciye Vekâleti....999
Maliye Vekâleti....1000

Şeriye Vekâleti 1000
Tayinler 1000
Sıhhiye Vekâleti Tayinleri 1000
Tamimler 1001
Umur-ı Şeriye Vekâletinden 1001
Dâhiliye Vekâletinden 1001
Cumhuriyet Riyaseti Bütçesi Kanunu 1003
Büyük Millet Meclisi Müzakereleri 1005
5 ve 12 Kânunuevvel 1339 Tarihlerinde İnikat Eden Encümen-i Müdiran Kararıyla Mütekaidîn ve Mazulîn ve Eytam ve Eramile Tahsis Kılınan Maaşat 1028

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 27/12/1923 Numarası: 49) 1035

Kanunlar 1035
İstiklâl Madalyası Hakkındaki Kanuna Madde-i Müzeyyele İlavesine Dair Kanun 1035
Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti ile Lehistan Hükûmeti Arasında Münakit 24 Temmuz 1339 Tarihli Muhadenet Muahedenamesi Hakkında Kanun 1035
Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti ile Lehistan Hükûmeti Arasında Münakit 23 Temmuz 1339 Tarihli İkamet Mukavelenamesi Hakkında Kanun 1036
Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti ile Lehistan Hükûmeti Arasında Münakit 23 Temmuz 1339 Tarihli Ticaret Mukavelenamesi Hakkında Kanun 1036
Türkiye Büyük Millet Meclisince İntihap Edilen ve Edilecek Olan Bilumum Mensubîn-i Askeriyenin Tabi Olacakları Şerait Hakkında Kanun 1036
Kararnameler 1037
Hariciye Vekâleti 1037
Şeriye Vekâleti 1037
Tayinler 1037
Dâhiliye Vekâleti 1037
Maliye Vekâleti 1038
Ahiren Teşkil Olunan Fırkalarla Mevki-i Müstahkem Muhasib Mesullüklerine Tayin Olunan Memurinin Esamisi 1038
Yetimlere Yardım 1039
Dokuzuncu Liste 1039
Büyük Millet Meclisi Müzakereleri 1039
19 Kânunuevvel 1339 Tarihli Muhassasat-ı Zatiye Encümeni Kararıyla Mazulîn ve Mütekaidîn Eytam ve Eramile Tahsis Kılınan Maaşat 1067

Resmî Ceride (Resmî Gazete Tarihi: 1/1/1924 Numarası: 50) 1071

Kanunlar 1071
1 Cemaziyelahir 1339 ve 22 Şubat 1337 Tarihli Tarik Bedel-i Nakdisi Kanununun Birinci Maddesine Müzeyyel Kanun 1071
3 Ağustos 1325 Tarihli Cemiyetler Kanununun 18. Maddesine Müzeyyel Kanun 1071
Rüsum-ı Belediye Kanununun 2 ve 14. Maddeleri Makamına Kaim Mevadd-ı Kanuniye 1072
Seferberlikte Vazedilecek Emakin Hakkındaki Kanunun Dördüncü Maddesinin Tadiline Dair Kanun 1072
8 Şaban 1327 ve 11 Ağustos 1325 Tarihli Memurin-i Mülkiyenin Tekaüdüne Dair Kanunun 23. Maddesine Müzeyyel Mevadd-ı Kanuniye 1073

Kararlar 1073
Hariciye Vekâleti 1073
Tayinler 1073
Sıhhiye Vekâleti 1073
Büyük Millet Meclisi Müzakereleri 1074
İlanlar 1105

CERİDE-İ RESMİYE

Pazartesi
---
28 Cemaziyelevvel 1339
7 Şubat 1337

Tarih-i Tesisi
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Yüz nüshası 250 kuruş
Elli nüshası 125 kuruş
Beher nüshası 100 paradır

Numarası: 1 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesi olup şimdilik haftada bir defa neşrolunur.* ***Sene: 1***

Heyet-i Murahhasanın Azimeti

Londra'da 21 Şubat inikadı mukarrer konferansta Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetini temsil etmek üzere Hariciye Vekili Bekir Sami Beyefendi'nin riyasetleri altında izamı takarrür eden Heyet-i Murahhasa pazar günü akşamı nısfü'l-leylde hususi bir törenle Ankara'dan hareket eylemiştir.

Tevcihat-ı Mülkiye

Adana Valiliğine İçel Mutasarrıfı Hilmi, İçel Mutasarrıflığına Kırşehir Mutasarrıfı Ekrem, Kırşehir Mutasarrıflığına Eskişehir Mutasarrıfı Said, Eskişehir Mutasarrıflığına Kırkkilise Mutasarrıf-ı sabıkı Hilmi, Hakkari Mutasarrıflığına Musul Mebus-ı esbakı İbrahim Fevzi, Bayezid Mutasarrıfı Tahir Bey'in azliyle Bayezid Mutasarrıflığına Oltu Mutasarrıfı Sabri, İkinci Sınıf Mülkiye Müfettişliğine Dâhiliye Vekâleti Memurin Mümeyyizi Sabri, Karaköse Kaymakamlığına Gerede Kaymakamlığından açıkta Celaleddin, Kulp Kaymakamlığına Eleşkirt Kaymakam Vekili Hasan Ziya, Bor Kaymakamlığına Çarşamba Kaymakam-ı esbakı Rıfat, Eğin Kaymakamlığına Simav Kaymakam-ı esbakı Abdullah Nuri, Akçadağ Kaymakamlığına Mardin Tahrirat Müdir-i sabıkı Muhlis, Beşiri Kaymakamlığına Resulayn Kaymakamı Salim, Gedus Kaymakamlığına muhacirin müfettişlerinden Salim Özdemir, Lâdik Kaymakamlığına Görele Kaymakam-ı esbakı Niyazi, Gümüşhacıköy Kaymakamlığına Lâdik Kaymakamı Rasim, Ilısu Kaymakamlığına Gümüşhacıköy Kaymakamı Burhaneddin, Mudurnu Kaymakamı Naci Bey'in azliyle Mudurnu Kaymakamlığına Salih, Alucra Kaymakamlığına Suşehri Kaymakamı İhsan, Suşehri Kaymakamlığına Suriye Mektupçusu Yusuf Ziya, Reşadiye Kaymakamı Münir Raif Bey'in azliyle Reşadiye Kaymakamlığına Pervari Kaymakamı Abdülhadi Bey ve Efendiler tayin edilmişlerdir.

Kanunlar

[Türkiye Büyük Millet Meclisinin İbtida-yı Teşekkülünden İtibaren Mevki-i Meriyete Vazettiği Kanunlar]

Numara: 85

Teşkilat-ı Esasiye Kanunu

Mevadd-ı Esasiye

Madde 1- Hâkimiyet bilâ-kayd ü şart milletindir. İdare usulü, halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına müstenittir.

Madde 2- İcra kudreti ve teşri salahiyeti milletin yegâne ve hakiki mümessili olan Büyük Millet Meclisinde tecelli ve temerküz eder.

Madde 3- Türkiye Devleti, Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunur ve hükûmeti "Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti" unvanını taşır.

Madde 4- Büyük Millet Meclisi, vilâyetler halkınca müntahap azadan mürekkeptir.

Madde 5- Büyük Millet Meclisinin intihabı iki senede, bir kere icra olunur. İntihap olunan azanın azalık müddeti iki seneden ibaret olup fakat tekrar intihap olunmak caizdir. Sabık heyet lâhık heyetin içtimaına kadar vazifeye devam eder. Yeni intihap icrasına imkân görülmediği takdirde içtima devresinin yalnız bir sene temdidi caizdir. Büyük Millet Meclisi azasının her biri kendini intihap eden vilâyetin ayrıca vekili olmayıp umum milletin vekilidir.

Madde 6- Büyük Millet Meclisinin Heyet-i Umumiyesi teşrinisani iptidasında davetsiz içtima eder.

Madde 7- Ahkâm-ı şeriyenin tenfizi, umum kavaninin vaz'ı, tadili, feshi ve muahede ve sulh akdi ve vatan müdafaası ilânı gibi hukuk-ı esasiye Büyük Millet Meclisine aittir. Kavanin ve nizamat tanziminde muamelat-ı nâsa erfak ve ihtiyac-ı zamana evfak ahkâm-ı fıkhiyye ve hukukiyye ile adap ve muamelat esas ittihaz kılınır. Heyet-i Vekilenin vazife ve mesuliyeti kanun-ı mahsus ile tayin edilir.

Madde 8- Büyük Millet Meclisi, Hükûmetin inkısam eylediği devairi kanun-ı mahsus mucibince intihap-kerdesi olan vekiller vasıtası ile idare eder. Meclis, icraî hususat için vekillere veçhe tayin ve lede'l-hace bunları tebdil eyler.

Madde 9- Büyük Millet Meclisi Heyet-i Umumiyesi tarafından intihap olunan reis bir intihap devresi zarfında Büyük Millet Meclisi reisidir. Bu sıfatla Meclis namına imza vaz'ına ve Heyet-i Vekile mukarreratını tasdike salahiyettardır. İcra Vekilleri Heyeti içlerinden birini kendilerine reis intihap ederler. Ancak Büyük Millet Meclisi Reisi Vekiller Heyetinin de reis-i tabiisidir.

-İdare-

Madde 10- Türkiye, coğrafî vaziyet ve iktisadî münasebet nokta-i nazarından vilâyetlere, vilâyetler kazalara münkasım olup kazalar da nahiyelerden terekküp eder.

-Vilâyet-

Madde 11- Vilâyet, mahallî umurda manevi şahsiyeti ve muhtariyeti haizdir. Hârici ve dâhili siyaseti, şer'î, adlî ve askerî umur, beynelmilel iktisadî münasebat ve Hükûmetin umumi tekâlifi ile menâfii birden ziyade

vilâyete şamil hususat müstesna olmak üzere Büyük Millet Meclisince vazedilecek kavanin mucibince Evkaf, Medaris, Maarif, Sıhhiye, İktisat, Ziraat, Nafia ve Muavenet-i İçtimaiyye işlerinin tanzim ve idaresi Vilâyet Şûralarının salâhiyeti dâhilindedir.

Madde 12- Vilâyet Şûraları, vilâyetler halkınca müntahap azadan mürekkeptir. Vilâyet Şûralarının içtima devresi iki senedir. İçtima müddeti senede iki aydır.

Madde 13- Vilâyet Şûrası, azası meyanında icra amiri olacak bir reis ile muhtelif şuabâtı idareye memur azadan teşekkül etmek üzere bir idare heyeti intihap eder. İcra salahiyeti daimi olan bu heyete aittir.

Madde 14- Vilâyette Büyük Millet Meclisinin vekili ve mümessili olmak üzere vali bulunur. Vali, Büyük Millet Meclisi Hükûmeti tarafından tayin olunup, vazifesi devletin umumi ve müşterek vezaifini rüyet etmektir. Vali, yalnız devletin umumi vezaifi ile mahallî vezaif arasında tearuz vukuunda müdahale eder.

-Kaza-

Madde 15- Kaza yalnız idarî ve inzibatî bir cüz olup manevi şahsiyeti haiz değildir. İdaresi, Büyük Millet Meclisi Hükûmeti tarafından mansûb ve valinin emri altında bir kaymakama mevdudur.

-Nahiye-

Madde 16- Nahiye, hususi hayatında muhtariyeti haiz bir manevi şahsiyettir.

Madde 17- Nahiyenin bir şûrası, bir idare heyeti ve bir de müdürü vardır.

Madde 18- Nahiye şûrası, nahiye halkınca doğrudan doğruya müntahap azadan terekküp eder.

Madde 19- İdare heyeti ve nahiye müdürü, nahiye şûrası tarafından intihap olunur.

Madde 20- Nahiye şûrası ve idare heyeti kazai, iktisadi ve mali salahiyeti haiz olup bunların derecatı, kavanin-i mahsusa ile tayin olunur.

Madde 21- Nahiye, bir veya birkaç köyden mürekkep olduğu gibi bir kasaba da bir nahiyedir.

-Umumi Müfettişlik-

Madde 22- Vilâyetler, iktisadi ve içtimai münasebetleri itibariyle birleştirilerek, umumi müfettişlik kıtaları vücuda getirilir.

Madde 23- Umumi müfettişlik mıntıkalarının umumi surette asayişinin temini ve umum devair-i muamelatının teftişi, umumi müfettişlik mıntıkasındaki vilâyetlerin müşterek işlerinde ahengin tanzimi vazifesi umumi müfettişlere mevdudur. Umumi müfettişler devletin umumi vezaifiyle mahallî idarelere ait vezaif ve mukarreratı daimi surette murakabe ederler.

-Madde-i Münferide-

İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meri olur. Ancak el-yevm münakit Büyük Millet Meclisi 5 Eylül 1336 tarihli Nisab-ı Müzakere Kanununun birinci maddesinde gösterildiği üzere gayesinin husulüne kadar müstemirren

müctemi bulunacağı cihetle işbu Teşkilat-ı Esasiye Kanunundaki dördüncü, beşinci, altıncı maddeler gayenin husulüne el-yevm mevcut Büyük Millet Meclisi aded-i mürettebinin sülüsân ekseriyetiyle karar verildiği takdirde ancak yeni intihaptan itibaren meriyyü'l-icra olacaktır.

10 Cemaziyelevvel 1339 - 20 Kânunusani 1337

Ağnam Resmi Kanunu

Numara: 1

Ağnam resminin sabıkı misillü dört misli olarak istifasına karar verildi.

24 Nisan 1336

Büyük Millet Meclisinin tarih-i kabulü: 24 Nisan 1336 ikinci içtima beşinci celse.

Tarih ve Mahall-i Tebliği: 27 Nisan 1336 tarihli telgraf ile bilumum vilâyat ve müstakil livalara.

Hıyanet-i Vataniye Kanunu

Numara: 2

Madde 1- Makam-ı Mualla-yı Hilafet ve Saltanat-ı ve Memalik-i Mahruse-i Şahaneyi yed-i ecânibden tahlis ve taarruzatı def maksadına matuf olarak teşekkül eden Büyük Millet Meclisinin meşruiyetine isyanı mutazammın kavlen veya fiilen veya tahriren muhalefet veya ifsadatta bulunan kesan, hain-i vatan addolunur.

Madde 2- Bilfiil hıyanet-i vataniyede bulunanlar salben idam olunur. Fer'an zî-medhal olanlar ile müteşebbisleri Kanun-ı Cezanın kırk beşinci ve kırk altıncı maddesi mucibince tecziye edilirler.

Madde 3- Vaaz ve hitabet suretiyle alenen ve ezmine-i muhtelifede eşhas-ı muhtelifeyi sırren ve kavlen hıyanet-i vataniye cürmüne tahrik ve teşvik edenlerle işbu tahrik ve teşviki suver ü vesait-i muhtelife ile tahriren ve tersîmen irtikâp eyleyenler muvakkat küreğe konulurlar. Tahrikât ve teşvikat sebebiyle madde-i fesat meydana çıkarsa muharrik ve müşevvikler idam olunurlar.

Madde 4- Hıyanet-i Vataniye maznunlarının merci-i muhakemesi îkâ'-ı cürm edilen mahaldeki bidayet ceza mahkemesidir. Ahval-i müstacele ve fevkaladede maznunun derdest edildiği mahal mahkemesi de icra-yı muhakeme ve ita-yı karara salahiyettardır.

Madde 5- Hıyanet-i Vataniye maznunlarının muhakemesi bidayet ceza mahkemelerinden verilecek gayr-ı muvakkat tevkif müzekkeresi üzerine her hâlde mevkufen icra edilir.

Madde 6- Zabıta-i adliye memurlarının tanzim edecekleri tahkikat-ı ibtidaiye evrakı daire-i istintaka tevdi olunmaksızın mahallin en büyük mülkiye memuruna ita olunur ve onun tarafından dahi müddei-i umumiler vasıtasıyla yirmi dört saat zarfında mahkemeye verilir.

Madde 7- Hıyanet-i Vataniye maznunlarına ait muhakemat, bir sebeb-i mücbir olmadıkça azami yirmi günde bir hükme raptolunacaktır. Bu müddeti, bilâ-sebeb-i mücbir tecavüz ettiren mahalli zabıtası ile

mahkeme heyeti Kanun-ı Cezanın yüz ikinci maddesi zeyli mucibince cürmünün derecesine göre tecziye edilmek üzere mafevki mahkemesince muhakemesi bi'l-icra azami yirmi gün zarfında hükme raptedilecektir.

Madde 8- İşbu kanuna tevfikan mehakimden sadır olacak mukarrerat kati olup Büyük Millet Meclisince bade't-tasdik mahallerinde infaz olunur. Tasdik edilmediği takdirde Meclisçe ittihaz edilecek karara tevfik-i muamele olunur.

Madde 9- İşbu ceraimin emri muhakemesi için mahkemelerce istenilen şahsa, celp ve davete hacet kalmaksızın bilâ-hüküm ihzar müzekkeresi tasdir kılınır.

Madde 10- İsyana iştirak etmeyen eşhas hakkında li-garazin isnadatta bulunanlar isnat ettikleri cürmün cezasıyla mücazat olunurlar.

Madde 11- Haklarında gıyaben hüküm sadır olan eşhas, derdestlerinde işbu kanuna tevfikan yeniden ve vicahen muhakemeleri icra olunur.

Madde 12- İşbu kanun her mahallin idare amiri tarafından nahiye ve kaza, liva ve vilâyet merkezlerine ve Köy Heyet-i İhtiyariyeleri müctemian celp edilerek ifham ve suret-i tebliği mutazammın Heyet-i Mezkûre azalarının imzalarını havi zabıt varakaları tutularak idare meclislerince hıfzedilmekle beraber kavaninin neşir ve ilanı hakkındaki kanuna tevfikan ayrıca neşir muamelesi dahi yapılacaktır.

Madde 13- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Büyük Millet Meclisi memurdur.

Madde 14- İşbu kanun her mahalde tarih-i tebliğ ve ilanından kırk sekiz saat sonra meri olacaktır.

29 Nisan 1336

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Kabulü: 26 Nisan 1336 yedinci içtima ikinci celse.

Tarih ve Mahall-i Tebliği: 30 Nisan 1336 Bilumum vilâyata, kol[ordulara] ve müstakil livalara, istinaf müddei-i umumiliklerine.

7 Şubat ***(Ceride-i Resmiye)*** ***Sahife 4***

Büyük Millet Meclisi İcra Vekillerinin Suret-i İntihabına Dair Kanun

Numara: 3

Madde 1- Şeriye ve Evkaf, Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye, İktisat (Ticaret, Sanayi, Ziraat, Orman ve Meadin), Maarif, Adliye ve Mezahip, Maliye ve Rüsumat ve Defter-i Hakani, Nafia, Dâhiliye (Emniyet-i Umumiye, Posta ve Telgraf), Müdafaa-i Milliye, Hariciye ve Erkân-ı Harbiye-i Umumiye işlerini görmek üzere Büyük Millet Meclisinin on bir zattan mürekkep bir İcra Vekilleri Heyeti vardır.

Madde 2- İcra Vekilleri Büyük Millet Meclisinin ekseriyet-i mutlakası ile aralarından intihap olunur.

Madde 3- Her vekil deruhte ettiği umurun ifasında mensup olduğu encümenin rey-i istişârîsini alabilir.

Madde 4- İcra Vekilleri arasında çıkacak ihtilafı Büyük Millet Meclisi halleder.

2 Mayıs 1336

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Kabulü: 2 Mayıs 1336 dokuzuncu içtima birinci celse.

Tarih ve Mahall-i Tebliği: 2 Mayıs 1336 tarihli telgrafla bilumum vilâyat ve kolordulara, müstakil livalara 4 Mayıs 1336 tarihli tezkere ile Heyet-i Vekileye.

Muvakkat Temyiz Heyeti Teşkiline Dair Kanun

Numara: 4

Madde 1- Merkezi Sivas'ta olmak ve şeriye, hukuk, ceza ve istida dairelerinden mürekkep bulunmak üzere bir muvakkat temyiz heyeti teşkil olunmuştur.

Madde 2- Her dairenin bir reisi, dört azası vardır.

Madde 3- İşbu temyiz heyetinin bir baş müddei-i umumisi ve iki muavini vardır.

Madde 4- Temyiz heyeti rüesa ve baş müddei-i umumiliğine mahkeme-i temyiz azalarıyla vilâyat kadılıklarında veya istinaf riyaset ve müddei-i umumiliklerinde bulunanlar veyahut nizamen bu sınıflara muadil adliye memuriyetlerinde bulunmuş olanlar, azalıklarına; vilâyet, bidayet, hukuk ve ceza reislikleriyle birinci sınıf sulh hâkimliği ve merkez müddei-i umumiliklerinde veyahut nizamen bu sınıflara muadil adliye memuriyetlerinde bulunmuş olanlar, baş müddei-i umumi muavinliklerine, liva kadılıklarıyla ceza, riyaset ve müddei-i umumiliklerinde ve istinaf mahakimi azalıklarında veyahut nizamen bu sınıflara muadil memuriyetlerde bulunmuş olanlar terfian tayin olunabilirler.

Madde 5- Rüesa ve baş müddei-i umumi ve aza ve baş müddei-i umumi muavinleri Umur-ı Adliye Vekâleti tarafından intihap olunarak memuriyetleri Büyük Millet Meclisi Heyet-i İcraiyesince tasdik ve icra olunur.

Madde 6- Heyet-i Temyiziye rüesası ile baş müddei-i umuminin maaşı onar bin, azaların yedi bin beşer yüz, muavinlerin beşer bin kuruştur.

Madde 7- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 8- İşbu kanunun icrasına Umur-ı Adliye Vekili memurdur.

20 Ramazan 1336 - 7 Haziran 1336

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Kabulü: 7 Haziran 1336 yirmi beşinci içtima birinci celse.

Tarih-i Tebliği: 14 numara 10 Haziran 1336 bilimum vilâyat, kolordular, müstakil livalar, istinaf müddei-i umumiliklerine.

İlanat-ı Resmiye

Müdafaa-i Milliye İhzarat ve Tedarikât Komisyonundan:

Gazete kâğıdından doksan sekiz sahifelik beş yüz adet sıhhiye zabitanı hizmet çantası tab olunacağından kâğıdı ve ücret-i tab'iyyesi müteahhide ait olmak üzere itaya taliplerin İhzarat ve Tedarikât Komisyonuna müracaatları ilan olunur.

Maliye Vekâletinden:

Gürün kazasında cihet-i askeriyeden müdevver Salyurt ve Kesenkaya ve Elmapınar ve Çataloluk, Körkuyu nam dört kıta yaylaklar mevki-i müzayedeye vazedilmiş olduğundan talip olanların Maliye Emlâk-i Emiriye İdaresine veyahut Sivas Defterdarlığına müracaat eylemeleri ilan olunur.

Ceride-i Resmiye

Umur-ı Tahririye ve İdare - Umur-ı tahririye için Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesinde Ceride-i Resmiye Müdüriyetine müracaat olunur.

İlanat - İlanat-ı hususiye kabul olunmaz. İlanat-ı resmiye meccanen konulur. Devair-i resmiye ile mehakimin efrada müteallik ilanattan maktuan 40 kuruş ve kanunen ve nizamen Ceride-i Resmiye'ye derci lazım gelen ilanat-ı sairenin her satırından beş kuruş alınır.

Mahall-i Fürühtu - Karağolan Çarşısında İstanbul Kitaphanesidir.

Matbuat ve İstihbarat Matbaası

CERİDE-İ RESMİYE

Pazartesi
---
5 Cemaziyelahir 1339
14 Şubat 1337

Tarih-i Tesisi
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Yüz nüshası 250 kuruş
Elli nüshası 125 kuruş
Beher nüshası 100 paradır

Numarası: 2 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesi olup şimdilik haftada bir defa neşrolunur.* ***Sene: 1***

Tevcihat

Mülkiye

Erciş Kaymakamlığına Valir Nahiyesi Müdürü Adil, Ovacık Kaymakamlığına kaymakamlık imtihanında ibraz-ı ehliyet eden Tekfurdağı'nın Naib Nahiyesi Müdürü İbrahim, Pervari Kaymakamlığına kaymakamlık imtihanında ihraz-ı ehliyet eden Tekfurdağı'nın İnecik Nahiyesi Müdürü Bahaddin Resulayn Kaymakamlığına İpsala Kaymakam-ı sabıkı Safvet, Haçin Kaymakamlığına Mekteb-i Mülkiye mezunlarından Çorum Tahrirat Müdürü Ahmed, Ahlat Kaymakamlığına Ergani Müdürü Celal, Saideli Kaymakamlığına Boğazlıyan Kaymakam-ı sabıkı Bekir Sami, Çine Kaymakamlığına Saideli Kaymakamı Edhem, Tavşanlı Kaymakamlığına Çine Kaymakamı Kâmil, Hendek Kaymakamlığına Koyulhisar Kaymakamı Abdurrahman, Koyulhisar Kaymakamlığına Beşîrî Kaymakam-ı sabıkı Asım, Dursunbey Kaymakamlığına Kepsut Nahiyesi Müdürü Emin, Çölemerik Kaymakamlığına Ömerbey Nahiyesi Müdürü Mazhar, Gevar Kaymakamlığına Gündüzlü Nahiyesi Müdürü Mecdi, Mihalıççık Kaymakamı Hayri Bey'in Emet Kaymakamlığına nakliyle Mihalıççık Kaymakamlığına Ordu Kaymakam-ı esbakı Cevad Beylerin tayinleri icra edilmiştir.

Adliye

Edirne vilâyeti, Teşkilat-ı Adliye Kanununa tevfikan Ordu Liva Merkezinde teşkil edilen İstinaf Mahkemesi Riyasetine Samsun İstinaf Müddei-i Umumisi Şerif ve Ordu Liva Kadılığına Kadı-i sabık Şevki, Samsun İstinaf Müddei-i Umumiliğine Lüleburgaz Kazası Bidayet Hâkim-i sabıkı Bahri, Ordu İstinaf Müddei-i Umumiliğine Edirne Birinci Sınıf İstinaf azalığında hizmeti mesbuk olup Aydın Liva Ceza Riyasetine tayin edilmiş iken mazeret-i meşruasına binaen gidemeyeceği anlaşılan Hamid, istinaf mahkemesi azalıklarına Ordu Merkez Kazası Müddei-i Umumi-i sabıkı Asım ve Tirebolu Bidayet Mahkemesi Reisi Hasan Hilmi ve Ordu Bidayet Hâkimliğine Samsun İstinaf Mahkemesi aza-yı sabıkasından Sabri ve Ordu Merkez Müddei-i Umumiliğine İnebolu Bidayet Mahkemesi Reisi Midhat ve Bidayet Hâkim Muavinliğine Ordu Merkez Kaza Reis-i sabıkı Bahaeddin, Ordu İstinaf Mahkemesi

aza mülazımlıklarına Çarşamba Müstantiki Halil Hami, Ordu Bidayet Mahkemesi aza-yı sabıkasından Cemal ve Ordu Müstantikliğine müstantiklik şahadetnamesini haiz Atina Müstantik Kâtibi İbrahim ve Fatsa Bidayet Hâkimliğine Yozgat İstinaf Mahkemesi aza-yı sabıkasından Mustafa Nuri, Fatsa Bidayet Hâkim Muavinliğine Mekteb-i Hukuk mezunlarından İsmail Hakkı, Fatsa Müddei-i Umumi-i sabıkı Mehmed Tevfik, Müstantikliğine Müstantik-i sabık Ali Rıza ve Mesudiye Kazası Bidayet Hâkimliğine Sivas İstinaf azasından Şevki ve Hâkim Muavinliğine Mekteb-i Hukuk mezunlarından Kemâl Sabri, Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumi-i sabık Tahir, Ünye Kazası Bidayet Hâkimliğine Sürmene Bidayet Mahkemesi Reisi Ahmed Hidayet, Hâkim Muavinliğine Ünye Merkez Kazası Reis-i sabıkı Mahmud Sezai, Müstantik-ı sabık Kadri Bey ve Efendiler müceddeden ve ibkaen tayin kılınmışlardır.

Jandarma

Mülga Jandarma Mıntıka Müfettiş Muavini Kaymakam Sıdkı Bey Diyarbakır Jandarma Alayı Kumandanlığına, Bayezid Tabur Kumandanlığından açıkta Binbaşı Enver Efendi Oltu Jandarma Taburu Kumandanlığına, sabık Kala-i Sultaniye Taburu Kumandanı Binbaşı Ali Rıza Efendi Ordu Jandarma Taburu Kumandanlığına, Elaziz Jandarma Alayı emrinde Binbaşı Cemal Efendi Elaziz Jandarma Taburu Kumandanlığına, sabık Lâpseki Jandarma Bölüğü Kumandanı Yüzbaşı Cemil Efendi Giresun Jandarma Bölüğü Kumandanlığına, mülga Konya Jandarma Müfettişliği Mülhakı Yüzbaşı Seyfeddin Efendi Konya Alayının Seydişehir Jandarma Bölüğü Kumandanlığına, Mürettep Yozgat Jandarma Alayı Bölük kumandanlarından Yüzbaşı Haydar Efendi Niğde Taburunun Nevşehir Bölüğü Kumandanlığına, Muğla Bölüğü Kumandanı Arif Efendi Muğla Alayının Marmaris Jandarma Bölüğü Kumandanlığına, Bodrum Bölüğü Kumandanı Yüzbaşı Cavid Efendi Muğla Alayının Muğla Bölüğü Kumandanlığına, Mürettep Yozgat Jandarma Alayı bölük kumandanlarından Yüzbaşı Hamdi Efendi Muğla Alayının Bodrum Bölüğü Kumandanlığına, Samsun Bölüğü Kumandanı

Yüzbaşı Mustafa Efendi, Ordu Jandarma Taburunun Ünye Bölüğü Kumandanlığına, İnegöl Jandarma Bölüğü Kumandanı Yüzbaşı Tahir Şevki Efendi, Samsun Bölüğü Kumandanlığına Kütahya Taburunun Demirci Bölüğü Kumandanı Yüzbaşı Ali Rıza Efendi, Konya Alayının Seydişehir Bölüğü Kumandanlığına Eskişehir Jandarma Taburundan Yüzbaşı Abdurrahman Efendi, Kütahya Taburunun Simav Bölüğü Kumandanlığına, Aydın Taburunun Kuşadası Bölüğü Kumandanı Asım Efendi, Kütahya Taburunun Demirci Bölüğü Kumandanlığına tayin kılınmışlardır.

İnebolu Bölüğü Kumandanı Yüzbaşı Kâzım Efendi ile Kastamonu Jandarma Alay Mektebi Müdürü Kıdemli Yüzbaşı Mustafa Asım Efendi'nin becayişleri icra kılınmıştır.

Konya Jandarma Alayının Ereğli Bölüğü Kumandanı Yüzbaşı Ali Rıza Efendi tekaüde sevk edilmiştir.

Oltu Muhasebeciliğine iki bin beş yüz kuruş maaşla Trabzon Muhasebe Mümeyyizi Muharrem Efendi tayin kılınmıştır.

Umur-ı İktisadiye Vekâleti Baytar Müdüriyet-i Umumiyesine Ankara Baytar Müfettişi olup şimdiye kadar müdüriyet-i mezkûre vekâletinde bulunan Numan Sabit Bey tayin kılınmıştır.

Azil

İngiliz Şevket ve azametinden bahisle efrâd-ı ahali arasında tahrikâtta bulunduğu anlaşılan Karahisar-ı Şarkî Defter-i Hakani Memuru Yanyalı Abdüllatif Efendi harekât-ı vakıasından dolayı azledilmiştir.

Kanunlar

[Türkiye Büyük Millet Meclisinin İbtida-yı Teşekkülünden İtibaren Mevki-i Meriyete Vazettiği Kanunlar]

Piyade, Süvari Sınıfından Mürekkep Olmak Üzere Seyyar Jandarma Müfrezeleri Teşkili Hakkında Kanundur

1. Müdafaa-i memleketin temini ve asayiş-i umumiyenin layıkıyla tesisi için Müdafaa-i Milliye Vekâletine merbut olmak üzere seyyar jandarma müfrezeleri teşkil edilmiştir.
2. Süvari ve piyadeden mürekkep olan işbu müfrezelerin iaşe, ilbas, teçhiz ve teslihi taraf-ı Hükûmetten temin edilir. Süvariler hayvanlarını kendileri tedarik etmeye mecburdurlar. İcabında teşkilatın teshili maksadıyla talip olan efrada hayvan almak üzere usulüne tevfikan (…) suretiyle muavenet-i nakdiye icra edilir. Maaşat maktuan ber-vech-i atidir:
   A. Piyade efradına şehriyye bin iki yüz kuruş,
   B. Süvari efradına şehriyye bin beş yüz kuruş verilecektir.
   C. Firari, derdestî ve eşkıya takibatında hidemat-ı fevkaladesi görülenlere hizmetinin derecesine göre ayrıca Heyet-i İcraiyece tertip edilecek nizamnameye tevfikan mükâfat-ı nakdiye verilecektir.
3. Teşkil edecek işbu müfrezeler hizmet-i muvazzafa-i askeriye haricinde bulunan esnan erbabından bir sene müddetle gönüllü olarak kaydolunurlar ve bir seneden evvel terk-i vazife edemeyip yeni sene için tecdit edilmek hakkını haiz olacaklardır.
4. Süvari efradının hayvanatı müsademe veya harekât-ı askeriye esnasında telef veya sakat olursa tarafımızdan muadili bir hayvan veyahut esmanı ita kılınır.
5. İşbu efrâd-ı eytâm ü erâmil ol baptaki kanundan istifade edecektir.
6. Bir senelik hizmetleri hizmet-i mükellefe-i askeriyeden iki sene olarak mahsubu icra kılınacaktır.
7. Onbaşılara efrat maaşından fazla olarak yüz, çavuşlara iki yüz, başçavuşlara üç yüz kuruş verilecektir.
8. Müfreze zabitanı, jandarma zabitanı misillü tahsisat alacaklardır. Merkezlerinden uzakta ve seyyar bulundukları müddetçe iaşelerine medar olmak üzere ayrıca kırk kuruş yevmiye verilecektir.
9. İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.
10. İşbu kanunun icrasına Müdafaa-i Milliye Vekâleti memurdur.

20 Ramazan 1338 7 Haziran 1336

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Kabulü: 7 Haziran 1336 yirmi beşinci içtima beşinci celse.

Tarih ve Mahall-i Tebliği: 16 Numara 10 Haziran 1336 tarihli telgrafla bilumum vilâyata, kolordu kumandanlıklarına, müstakil livalara, istinaf müddei-i umumiliklerine.

Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi Teşkiline Dair Kanundur

Madde 1- Alelumum dâhilî ve haricî neşriyat ve irşadat ve istihbarat işleriyle meşgul olmak ve bilcümle matbuat umuruna merci teşkil eylemek üzere "Matbuat ve İstihbarat Müdiriyet-i Umumiyesi" unvanı ile İcra Riyasetine merbut bir müdüriyet-i umumiye tesis edilmiştir.

Madde 2- Müdüriyet-i Umumiye, Vekiller Heyetinin bütün vesait ve teşkilâtından istifade eder.

Madde 3- İrşat ve istihbarat masarifi İcra Reisinin tasdikine iktiran etmek şartıyla müdir-i umumi tarafından sarf edilir.

Madde 4- İşbu kanun tarih-i neşrinden meridir.

Kadro ve Tahsisat Cetveli

	Aylık	*Senelik*
Müddei-i Umumi	*5000*	*60000*
Ajans Müdürü	*2500*	*30000*
Dâhiliye Masası	*2000*	*24000*
Hariciye Masası	*2000*	*24000*
Bir Muharrir	*2000*	*24000*
Başkâtip	*2000*	*24000*
Koleksiyon ve Dosya Memuru	*1000*	*12000*
İki Kâtip	*2000*	*24000*
Bir Hademe	*500*	*6000*
İrşat ve İstihbarat Masarifi	*-*	*1250000*
Kırtasiye	*-*	*6000*
Tesisat-ı İptidaiye	*-*	*16000*
Yekûn	*-*	*1500000*

20 Ramazan 1338 7 Haziran 1336

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Kabulü: 7 Haziran 1336 tarihli yirmi beşinci içtima beşinci celse.

Tarih ve Mahall-i Tebliği: 15 Numara 10 Haziran 1336 tarihli telgrafla bilumum vilâyata, kolordular, müstakil livalara ve istinaf müddei-i umumiliklerine.

16 Mart 1336 Tarihinden İtibaren İstanbul Hükûmetince Akdedilen Bilcümle Mukavelat, Ukudat Vesairenin Keenlemyekün Addi Hakkında Kanun

Madde 1- İstanbul'un işgal tarihi olan 16 Mart 1336-1920'den itibaren Büyük Millet Meclisinin tasvibi haricinde İstanbulca akdedilmiş veya edilecek bilumum muahedat ve mukavelat ve ukudat ve mukarrerat-ı resmiye ve verilmiş imtiyazat ve meadin ferağ ve intikalatı ve ruhsatnameleri ile mütarekeden sonra akdedilmiş bilcümle muahedat-ı hafiye ve doğrudan doğruya veya bilvasıta ecanibe verilmiş imtiyazat ve meadin ferağ ve intikalatı ile ruhsatnameleri keenlemyekündür.

Madde 2- İşbu madde-i kanuniyenin icrasına Büyük Millet Meclisi Heyet-i İcraiyesi memurdur.

20 Ramazan 1338 7 Haziran 1336

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Kabulü: 7 Haziran 1336 tarihli içtima 25 celse 7.

Tarih ve Mahall-i Tebliği: 13 Numara ve 10 Haziran 1336 tarihli telgrafla bilumum vilâyat, kolordular, müstakil livalar, istinaf müddei-i umumiliklerine.

Gümrük Resminin Beş Misline İblağına Dair Kanun

Madde 1- Tarifeye tatbikan el-yevm istifa edilmekte olan gümrük resmi beş misline iblağ edilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren tatbik olunacaktır. Bu kanunun icrasına Maliye Vekâleti memurdur.

28 Temmuz 1336

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Kabulü: 28 Temmuz 1336 tarihli kırkıncı içtima birinci celsesinde.

Tarih ve Mahall-i Tebliği: 18 Numara ve 28 Temmuz 1336 tarihli tezkere ile Heyet-i Vekile Riyaset-i Celilesine.

Mülkiye Harcırah Kararnamesine Tevfikan Verilmekte Olan Umum Harcırahlardan Yüzde Kırk Tenzilat İcrasına Dair Kanun

Madde 1- 15 Mayıs 1335 tarihli harcırah kararnamesi ve muaddel 15 Teşrinisani 1335 tarihli karar-ı muvakkat mucibince harcırah namıyla tahakkuk eden yol masrafı, yevmiye, aile masrafı yekûnundan yüzde kırkı bi't-tenzil mütebakisi ita olunur.

Madde 2- Muayyen tarifeli vesait-i nakliye bilet ücretleri ve dokuzuncu ve on yedinci ve muaddel karar-ı muvakkatin ikinci maddeleri mucibince tahakkuk eden masarif-i zaruriyye birinci maddedeki tenzilattan müstesnadır.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 4- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Heyet-i Vekile memurdur.

2 Ağustos 1336

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Kabulü: 2 Ağustos 1336 tarih kırk ikinci içtima birinci celse.

Tarih ve Mahall-i Tebliği: 19 ve 20 numaralı 3 Ağustos 1336 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilesine.

Ardiye Resminin On Misline İblağına Dair Kanun

Madde 1- Eşya-yı ticariyenin ambara teslimi günü dâhil olmak üzere bir hafta mürurundan sonra geçecek günler için el-yevm gümrüklerce istifa edilmekte olan ardiye resmi on misli olarak istifa olunur.

Madde 2- Bu kanun tarih-i neşrinden muteberdir ve icrasına Maliye Vekâleti memurdur.

2 Ağustos 1336

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Kabulü: 2 Ağustos 1336 tarih ve kırk ikinci içtimaın birinci celsesi.

Tarih ve Mahall-i Tebliği: 21 ve 22 numara 3 Ağustos 1336 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine.

Maden Kömürlerinden Alınacak İhracat Resmi Hakkında Mevadd-ı Kanuniye

Madde 1- Ereğli-Zonguldak havza-i fahmiyesinden çıkarılan kömürlerin füruht ve sevki hakkında mevzu kuyûd refedilmiştir.

Madde 2- Maden kömürlerinin yıkanmış cinsinin beher tonasından

iskeleden hin-i ihracında muayyen olan rüsum-ı nisbiyeden maada maktuan üç lira ve yıkanmamış cinsinden iki lira ihracat resmi alınacaktır. Kömür fiyatlarının tereffu‘ veya tedennisi halinde işbu rüsum Heyet-i Vekile kararıyla yüzde elliye kadar tezyit veyahut tenkis olunabilir.

Madde 3- Komisyon namına beher ton kömürden istifa edilmekte olan on beş kuruş badema ahzedilmeyecek ve şimdiye kadar alınmış olan mebaliğin hesabı Zonguldak Muhasebesince rüyet edilerek bakiye-i mevcut mal sandığına devrolunacaktır.

Madde 4- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü’l-icradır.

Madde 5- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye, İktisat ve Maliye Vekilleri memurdur.

15 Ağustos 1336

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Kabulü: 15 Ağustos 1336 tarihli içtima 49 celse 1.

Tarih ve Mahall-i Tebliği: 133 ve 134 numara ve 15 Ağustos tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine.

Âşarın Teslise Raptı Hakkında Kanun

Madde 1- Maliye Vekâletince ihalesi takarrür eden mahallerde aynen ve diğer yerlerde nakden ihale olunamayan sene-i hâliye âşar bedelatı kefalet-i müteselsile ile ahaliye nakden zimmet kaydedilecektir.

Madde 2- Bedel-i ihalenin tayininde teslis usulüne müracaat olunacaktır. İşbu teslise üç yüz yirmi dokuz ve üç yüz otuz seneleriyle üç yüz otuz beş senesi bedelatı ihalesi esas ittihaz edilecektir.

Madde 3- Mezkûr senelerde ayniyatla ihale olunan karyeler âşar-ı bedelat-ı ayniyesi emaneten idare olunmuş ise ta‘şîr defterlerindeki miktar-ı ta‘şîrât bulunacak ve sinin-i merkumedeki zehâirin fiyatı mecalis-i belediye ve ticaret odalarından bâ-mazbata alınacak eylül rayici üzerinden hesap edilerek o senelerde ayrıca ihale edilmiş güveri âşarı varsa bunlar da ait olduğu senelere zammolunarak hâsılı bulunacaktır.

Madde 4- Sinin-i merkumeye ait tayin olunacak mikdar-ı vasatî Ağustos 1336 tarihindeki zehâir rayici vasatîsinden dûn olduğu takdirde her ikisi arasındaki fark mikdar-ı bedel-i teslise zammolunacaktır.

Madde 5- İkinci, üçüncü ve dördüncü maddeler ahkâmına tevfikan tayin edilen bedel-i teslis kefalet-i müteselsile ile kurâ ahalisine zimmet kaydedilip Âşar Kanunu mucibince beş taksitte istifa edilecektir.

Madde 6- İşbu teslis muamelesi üç yüz otuz altı senesi âşarına mahsustur.

Madde 7- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Maliye Vekili memurdur.

Madde 8- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

17 Ağustos 1336

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Kabulü: 17 Ağustos 1336 tarihli elli birinci içtima ikinci celse.

Tarih ve Mahall-i Tebliği: 135 ve 136 numara ve 18 Ağustos 1336 tarihli tezkereler ile Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine.

İlanat-ı Resmiye

İktisat Vekâletinden:

Kadro dolmuş olduğundan Ankara Amelî Ziraat Mektebine bu sene-i tedrisiye için başka talebe alınmayacağı ilan olunur.

Maliye Vekâletinden:

Giresun'un Çetunaltı namıyla maruf iskele civarında şarken Yusuf Ağazade Ali Efendi Oteli, garben Hattatzade Ebniyesi, cenuben Osman Ağa Meydanı, şimalen leb-i derya ile mahdut 135 metre murabbaında bir ve şarken Hacı Ahmedzade Ebniyesi, garben liman dairesi, şimalen leb-i derya, cenuben Osman Ağa Meydanıyla mahdut 330 metre murabbaında bir ki ceman iki kıta kayık çekmek mahalleri son peylerin hadd-i layık olduğu emri verildiği takdirde bir hafta müddetle askıdan sonra ihale-i katiyeleri icra olunmak ve pey sürecekler yüzde on nispetinde teminat akçe verilmek ve ihaleyi müteakip on beş gün zarfında müzayede bedelini nakden Mal Sandığına teslim ile mezkûr mahalleri tesellüm etmek ve peyinden nükûl yahut bade'l-ihale kabulünden istinkâf edenler hakkında ahkâm-ı umumiyye tatbik olunmak ve delaliye ve masarif-ı sairesi müşterisine ait olmak şeraitiyle 30 Kânunusani 1337 tarihinden itibaren mahallince mevki-i müzayedeye konulduğu muhasebeciliğin işarından anlaşıldığından bu suretle zuhur edecek taliplerin Maliye Vekâleti Emlâk-i Emiriye İdaresine veyahut Giresun Muhasebeciliğine müracaat eylemeleri ilan olunur.

Maliye Vekâletinden:

Afyonkarahisar'da mevcut olup mevki-i müzayedeye çıkarıldığı evvelce ilan edilen altı yüz altmış beş kalem sinema âlât ü edevatı on beş bin kuruş bedelle Ankara talibi namına pey altına alındığından daha ziyadeye talip olanların Maliye Vekâleti Emlâk-i Emiriye İdaresine müracaat etmeleri ilan olunur.

Ceride-i Resmiye

Umur-ı Tahririye ve İdare - Umur-ı tahririye için Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesinde Ceride-i Resmiye Müdüriyetine müracaat olunur.

İlanat - İlanat-ı hususiye kabul olunmaz. İlanat-ı resmiye meccanen konulur. Devair-i resmiye ile mehakimin efrada müteallik ilanattan maktuan 40 kuruş ve kanunen ve nizamen Ceride-i Resmiye'ye derci lazım gelen ilanat-ı sairenin her satırından beş kuruş alınır.

Mahall-i Fürühtu – Hükûmet Caddesinde Yenigün Gazetesi İdarehanesi sırasında Dağarcık Kırtasiye Mağazasıdır.

Matbuat ve İstihbarat Matbaası

CERİDE-İ RESMİYE

Pazartesi
---
13 Cemaziyelahir 1339
21 Şubat 1337

Tarih-i Tesisi
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Yüz nüshası 250 kuruş
Elli nüshası 125 kuruş
Beher nüshası 100 paradır

Numarası: 3 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesi olup şimdilik haftada bir defa neşrolunur.* ***Sene: 1***

Tevcihat

Mülkiye

Dâhiliye Vekâleti Müsteşarlığına İdare-i Umumiye-i Dâhiliye Müdürü Refet Bey'in tayini ve Sarayköy Kaymakamı Midhat ve Simav Kaymakamı Emin Beylerin almakta oldukları maaşlarla becayişlerinin icrası Kalecik Kaymakamı Raşid Efendi'nin azliyle Kalecik Kaymakamlığına Sini Kaymakamı İsmail Hakkı, Sini Kaymakamlığına Gördes Kaymakamı Hulusi, Gördes Kaymakamlığına Bor Kaymakamı Mehmed Ali, Tonus Kaymakamı Osman Bey'in istifası hasebiyle Tonus Kaymakamlığına Sungurlu Kaymakam-ı sabıkı Cevad ve Hınıs Kaymakamı Sadık Bey'in Muradiye Kaymakamlığına nakliyle Hınıs Kaymakamlığına Vakfıkebir Kaymakam-ı sabıkı Ahmed, Ceyhan Kaymakamı Nusret Bey'in müstafi addiyle Ceyhan Kaymakamlığına Akseki Kaymakamı Agâh ve Akseki Kaymakamlığına Mersin Kaymakamı Sadi, Mecidiye Kaymakamı Fehmi Bey'in müstafi addi ve Mersin Kaymakamlığı vekâletinde Hacı Ömer Bey'in ipkası icra edilmiştir.

Adliye

Münhal bulunan Sivas İstinaf Mahkemesi azalığına: Sivas İstinaf Mahkemesi aza-yı sabıkasından Hafız, Adapazarı Hukuk Riyasetine: Düzce Bidayet Mahkemesi Riyasetinden müstafi Raif, Adapazarı Bidayet Mahkemesi Müddei-i Umumiliğine: Bartın Liva Mahkemesi aza mülazımı İskender Halid, Zile Riyasetine: Akdağmadeni Müddei-i Umumi-i sabıkı Hakkı, Aksaray Liva Mahkemesi Müstantikliğine Konya İstinaf Mahkemesi birinci sınıf zabıt ketebesinden müstantiklik şahadetnamesini haiz Hasan Hulusi, mevadd-ı muayyenede ahz-ı rüşvetle müstantiklikte iken vazifesini suiistimal eden Giresun Bidayet Mahkemesi azasından Rüstem Efendi'nin taht-ı muhakemeye alınarak cinayetle ithamına karar verildiğinden mezkûr azalıktan azliyle yerine Ordu Müstantikliğinden müstafi aliyyülala müstantiklik şahadetnamesini haiz Lazistan zabıt ketebesinden Ali Saib Bey ve Efendiler intihap edilmişlerdir.

Bahriye

Korvet kaptanı Asitaneli Rıfat İbrahim Efendi Kaptan münhal bulunan Antalya Merkez Liman Riyasetine tayin edilmiştir.

Hariciye

Hariciye Vekâlet-i Celilesi Muhasebe Müdüriyetine üç bin kuruş maaşla İktisat Vekâleti Muhasebe Müdür Vekili Osman Bey'in tayini icra kılınmıştır.

Maliye

Giresun Muhasebeciliğine iki bin beş yüz kuruş maaşla Emlâk-i Emiriye Mümeyyizi Edhem ve Karahisar-ı Şarkî Muhasebeciliğine iki bin beş yüz kuruş maaşla Teftiş Mümeyyizi Sadık ve Emlâk-i Emiriye Mümeyyizliğine iki bin kuruş maaşla Dâhiliye Vekâleti Muhasebe Kalemi Başkâtibi Nafiz Bey tayin kılınmıştır.

Sıhhiye

Aydın Sıhhiye Müdüriyetine Afyonkarahisar Sıhhiye Müdürü Sadık ve Afyonkarahisar Sıhhiye Müdüriyetine Ankara Sıhhiye Müdürü Gani ve Ankara Sıhhiye Müdüriyetine sabık sıhhiye müfettişlerinden Yusuf İzzeddin, Tefenni Kazası Tababetine Gegbüze Hükûmet Tabib-i sabıkı Ahmed ve Keskin Kazası Hükûmet Tabibi Kazazyan Efendi'nin âdem-i faaliyetine binaen azliyle yerine Sandıklı Kazası Hükûmet Tabib-i sabıkı Mefahir Bahri ve hilaf-ı hakikat rapor tanzim ettiği sabit olan Yabanabad Kazası Hükûmet Tabibi Mehmed Fahreddin Efendi'nin azliyle yerine Darende Kazası Hükûmet Tabib-i sabıkı Mehmed Asaf ve Sandıklı Kazası Hükümet Tababetine Hamdi ve Divriği Kazası Hükûmet Tababetine Abdurrahman Bey ve Efendilerin tayinleri tasdike iktiran etmiştir.

Kanunlar

[Türkiye Büyük Millet Meclisinin İbtida-yı Teşekkülünden İtibaren Mevki-i Meriyete Vazettiği Kanunlar]

Bağdat Demiryolu Hattının Maaşat ve Masarifat İçin Doksan Altı Bin Liranın Sarfı Hakkında Kanun

Numara: 13

Madde 1- Bağdat Demiryolu İdaresinin 7 Temmuz 1336 tarihinden 1 Ağustos 1336 gayesine kadar maaşat ve masarifatı için doksan altı bin lira tahsis kılınmıştır.

Madde 2- İşbu kanunun icrasına Maliye ve Nafia Vekilleri memurdur.

22 Ağustos 1336

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Kabulü: 22 Ağustos 1336 tarihli elli beşinci içtima ikinci celse.

Tarih ve Mahall-i Tebliği: 158 ve 159 numaralı ve 22 Ağustos 1336 tarihli tezkereler ile Heyet-i Vekile Riyaset ve Nafia Vekâlet-i Celilelerine.

Anadolu Hat Memurlarının Mütedahil Maaşlarının Tesviyesi Hakkında Kanun

Numara: 14

Madde 1- Hükûmet tarafından vaz-ı yed edilmiş olan Anadolu şimendiferi memurin maaşatına mahsuben hazine-i maliyeden on altı bin liranın sarfına Maliye Vekâleti mezundur.

Madde 2- İşbu kanunun icrasına Maliye ve Nafia Vekilleri memurdur.

Ağustos 1336

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Kabulü: 22 Ağustos 1336 tarihli elli beşinci içtima birinci celse.

Tarih ve Mahall-i Tebliği: 160 ve 161 numaralı ve 23 Ağustos tarihli tezkereler ile Heyet-i Vekile, Maliye ve Nafia Vekâlet-i Celilelerine.

Anadolu Şimendifer İdaresinin Maaşat ve Masarifat-ı Müteferrikası İçin Yüz Kırk Beş Bin Liranın 1336 Senesi Bütçesinden Sarfı Hakkında Kanun

Numara:15

Madde 1- Anadolu Şimendifer İdaresinin 7 Temmuz 1336 tarihinden Ağustos 1336 gayesine kadar maaşat ve masarifat-ı müteferrikası için yüz kırk beş bin liranın bin üç yüz otuz altı senesi bütçesinden sarfına Maliye Vekâleti mezundur.

Madde 2- İşbu kanunun icrasına Maliye ve Nafia Vekilleri memurdur.

23 Ağustos 1336

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Kabulü: 23 Ağustos 1336 tarihli 56. içtima 2. celse.

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Kabulü [Tarih ve Mahall-i Tebliği]: 154 ve 156 numaralı ve 23 Ağustos 1336 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Nafia Vekâlet-i Celilelerine.

Memalik-i Müstahlasa Ahalisinden Temettü ve Akarat Vergilerinin ve Tehcirden Avdet Edenlerden Temettü ve Akar ve Emlâk ve Arazi Vergileriyle Küsuratı Munzammanın İstifası Hakkında Kanun

Madde 1- Memalik-i müstahlasa ahalisinden temettüat ve akar vergileriyle küsurat-ı munzammaları ve tehcirden avdet edenlerden dahi kezalik temettüat ve akar vergileriyle emlâk ve arazi vergileri ve küsurat-ı munzamması bin üç yüz otuz altı senesi bidayetinden itibaren kemâfissabık istifaya devam edilecektir.

Madde 2- 6 Mayıs 1335 tarihli kararnamenin işbu kanuna muhalif olan ahkâmı mefsuhtur.

Madde 3- İşbu kanun her mahalde tarih-i ilanından on beş gün sonra meriyyü'l-icradır.

Madde 4- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Maliye Vekili memurdur.

23 Ağustos 1336

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Kabulü: 23 Ağustos 1336 tarih, elli altıncı içtima ikinci celse.

Tarih ve Mahall-i Tebliği: 157 ve 172 numara ve 23 Ağustos 1336 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine.

Muaddel Usul-i Muhasebe-i Umumiye Kanun-ı Muvakkatinin Yirmi İkinci Maddesinin Tadiline Dair Kanun

Numara: 17

Madde 1- Muaddel Usul-i Muhasebe-i Umumiye Kanun-ı Muvakkatinin yirmi ikinci maddesinin üçüncü fıkrası olan "Bu vezaifle mükellef olmak üzere Harbiye ve Bahriye nezaretleri muhasebe müdürleri kendi nazırları tarafından nasbolunurlar." kaydı tayyedilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

5 Eylül 1336

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Kabulü: 5 Eylül 1336 tarihli 59. içtima 2. celse.

Tarih ve Mahall-i Tebliği: 194 ve 195 numara ve 5 Eylül 1336 tarihli tezkereler ile Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine.

Nisab-ı Müzakere ve Saireye Dair Kanun

Numara: 18

Madde 1- Büyük Millet Meclisi; hilâfet ve saltanatın, vatan ve milletin istihlas ve istiklâlinden ibaret olan gayesinin husulüne kadar şerait-i âtiye dairesinde müstemirren inikat eder.

Madde 2- Her livanın Büyük Millet Meclisinde mevcut miktar-ı azası İntihap Kanununun tayin eylediği miktardan aşağıya tenezzül etmedikçe vuku bulacak münhalâta yeni aza intihap edilmez.

Madde 3- Büyük Millet Meclisi azasından senede iki ay bilâ-mazeret ve bilâ-fasıla devam etmeyenler Heyet-i Umumiye kararıyla müstafi addolunurlar.

Madde 4- Büyük Millet Meclisi azalığıyla memuriyet bir zat uhdesinde içtima edemez. Ancak Heyet-i Vekile azalığı ve Büyük Millet Meclisinin

inzimam-ı reyi ile sefirlik, ordu ve kolordu kumandanlığı memuriyetlerinin meclis azalığıyla cemi caizdir.

Madde 5- Her daire-i intihabiyeden beş aza intihabı itibariyle Heyet-i Mecmuasının nısfından bir fazlası nisab-ı müzakeredir.

Madde 6- Büyük Millet Meclisi azasına dört ay için bin iki yüz elli lira tahsisat ve dört ayın hitamından devre-i içtimaiye nihayetine kadar Meclise devam edenlere şehrî yüzer lira tazminat verilir.

Madde 7- Büyük Millet Meclisi azasına senede bir defaya mahsus olmak üzere dört bin kuruş üzerinden azimet ve avdet harcırahı ita olunur.

Madde 8- İstanbul Meclis-i Mebusanından Büyük Millet Meclisine iltihak eden azaya tarih-i iltihaklarından itibaren şehrî yüzer lira tazminat verilir.

5 Eylül 1336

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Kabulü: 5 Eylül 1336 tarihli 59. içtima üçüncü celse.

Tarih ve Mahall-i Tebliği: 193 numara ve 5 Eylül 1336 tarihli tezkere ile Heyet-i Vekile Riyaset-i Celilesine.

Numara: 1

Beşinci maddenin tayin eylediği nisab-ı müzakere altıncı maddenin birinci fıkrasındaki Büyük Millet Meclisi azasına dört ay için bin iki yüz elli lira tahsisat verilmesi hakkındaki ahkâmı yani mebde-i içtima olan 23 Nisan 1336 tarihinden itibaren dört aya mahsustur.

"Dört ayın hitamından devre-i içtimaiye nihayetine kadar Meclise devam edenlere şehrî yüzer lira tazminat verilir." diye muharrer olan mezkûr altıncı maddenin ikinci fıkrasındaki ruh ve manaya nazaran tazminat devresi telakki edilen sekiz ay için de nisab-ı müzakere, kanun-ı mezkûrun ikinci maddesinin kabul eylediği esasata tevfikan yani intihaba iştirak eden devair-i intihabiye nüfus-ı umumiyesi nispetinde kanun-ı mahsusunun tayin eylediği aded-i mürettebin nısfından bir fazlasıyla müzakere ve mevcudun ekseriyet-i mutlakasıyla ittihaz-ı karar eylemek suretinde tefsir edilmiştir.

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Kabulü: 8 Eylül 1336 tarihli altmış birinci içtima ikinci celse.

Tarih ve Mahall-i Tebliği: 228 numara ve 12 Eylül 1336 tarihli tezkere ile Heyet-i Vekile Riyaset-i Celilesine.

Firariler Hakkında Kanun

Numara: 21

Madde 1- Muvazzaf ve gönlü ile hizmet-i askeriyeye dâhil olup da firar edenler veya her ne suretle olursa olsun firara sebebiyet verenler ve firari derdest ve sevkinde tekâsül gösterenler ve firarileri ihfâ ve iaşe ve ilbâs edenler hakkında mülki ve askerî kavaninde mevcut ahkâm ve inde'l-icab diğer gûnâ mukarrerat-ı cezaiyeyi müstakilen hüküm ve tenfiz etmek üzere Büyük Millet Meclisi azalarından mürekkep (istiklâl mahkemeleri) teşkil olunmuştur.

Madde 2- Bu mahkemeler azasının adedi (üç) olup Büyük Millet Meclisinin ekseriyet-i ârâsıyla intihap ve içlerinden birisi kendileri tarafından reis addolunur.

Madde 3- İşbu mahkemelerin adedini ve mıntıkalarını Heyet-i Vekilenin teklifi üzerine Büyük Millet Meclisi tayin eder.

Madde 4- İstiklâl mahkemelerinin kararları kati olup infazına bilumum kuva-yı müsellaha ve gayr-ı müsellaha-i devlet memurdur.

Madde 5- İstiklâl mahkemelerinin evamir ve mukarreratını infaz etmeyenler veya infazda taallül gösterenler işbu mahkemeler tarafından taht-ı muhakemeye alınır.

Madde 6- Her istiklâl mahkemesi ketebe ve müstahdemin maaşatı şehrî yüz lirayı geçmeyecektir.

Madde 7- Her istiklâl mahkemesi vazifeye mübadereti anında firari ve bakaya efradının bir müddet-i muayyene zarfında icabetini teminen her türlü vesait-i tebliğiyeye müracaat eder.

Madde 8- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 9- İşbu kanunun icrasına Büyük Millet Meclisi memurdur.

11 Eylül 1336

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Kabulü: 11 Eylül 1336 tarihli 63. içtima üçüncü celse.

Tarih ve Mahall-i Tebliği: 223 numaralı ve 12 Eylül 1336 tarihli tezkere ile Heyet-i Vekile Riyaset-i Celilesine.

Nizamat ve Mukarrerat

Dâhiliye Vekâlet-i Celilesinin 31 Kânunusani 1337 Tarih ve 96 Numaralı Tahrirat-ı Umumiyesi Suretidir

Heyet-i Vekile Riyaset-i Celilesine:

1- 5 Eylül 1336 tarihinde neşredilen ve Meclis nisab-ı ekseriyetinden bâhis bulunan kanun ahkâmına nazaran seferberlik, ordu ve kolordu kumandanlığından maada hiçbir memuriyet mebusluk ile imtizaç edemez. Büyük Millet Meclisi aza-yı kiramından evvelce memuriyeti haiz olanların bu esasa nazaran ya memuriyetlerinde kalarak mebusluktan istifa etmeleri veyahut da mebusluğu tercih ile memuriyetten çekilmeleri muhtelif tarihlerde ve muhtelif vesaitle alakadarâna tebliğ kılınmıştır. Memuriyeti tercih edenlerin istifaları Meclis Heyet-i Umumiyesince kabul edilmekte olup aza-yı kiramdan bazılarının bu bapta Meclise matlup beyannameyi vermemiş olduklarından bunların da kendilerine icra kılınan tebligat dairesinde memuriyetten istifa ederek Meclis azalığını

kabul etmiş addolunmaları icap etmektedir. İşte bu husus Meclisin 17 Kânunusani 1337 tarihinde inikat eden Heyet-i Umumiyesine de arz edilerek tasvib-i iktiran etmiştir. Şu hâle nazaran el-yevm meclis azalığı uhdesinde bulunan zevat-ı kiramdan idare-i umumiye ve hususiyelerden herhangi suretle maaşı bulunan bir memuriyeti haiz olanlar var ise bu zevat, memuriyet-i hazıralarından bu baptaki kanunun tarih-i kabulü olan 5 Eylül'den itibaren istifa etmiş addolunarak memuriyet maaşlarının mezkûr tarihte kat'ı muamelesinin ikmali ve tarih-i mebhûstan (…) verilmiş maaşat var ise istirdat muamelesinin icrası lazımdır. Ancak memuriyetleri başında iken kanunun neşri üzerine Meclisten vuku bulan müracaata müsteniden memuriyetten bi'l-istifa gelenlerin memuriyet maaşatı yine Meclisçe kabul edilmiş olan esasata tevfikan mevki-i memuriyetlerinden ayrıldıkları tarihe kadar verilmiş olması icap eder.

2- Meclis azası meclis muhassasatından başka yalnız Heyet-i Umumiyece de tasvip edilmiş olan Divan-ı Riyaset kararına tevfikan bilâ-zam muhassasat-ı tekaüt maaşını ve Ankara'da aynı zamanda muallimlik eden aza-yı kiram dahi muallimlik ücretini alabilirler. Bundan başka suretle meclis muhassasatına zamimeten hiçbir suretle maaş alamazlar. İşbu tebliğin bilumum vekâletlerle vilâyat ve elviye-i müstakile ile belediye riyasetlerine ve diğer makamat-ı lazımeye sürat-i tebliği için icap edenlere emir buyrulmasını rica eylerim efendim.

Dâhiliye Vekâlet-i Celilesinin 9 Şubat 1337 Tarih ve 144 Numaralı Tahrirat-ı Umumiyesi Suretidir

Bazı nahiye ve kaza merkezlerinde bulunan dükkân ve mağaza ve han ve hamamlar tadat olunmak ve varidatından ve ab ü havasından bahsedilmek suretiyle esbab-ı mucibe gösterilerek heman ekser nahiyelerin kazaya ve kazaların livaya tahvili telgraf ve mazbatalarla mütemadiyen talep edilmekte ve bittabi hiçbirisinde terviç olunamamaktadır. Bu gibi müracaat bazen vilâyat ve elviyeden de vaki olmakta bulunduğundan badema bu gibi işaratta hususat-ı âtiyenin nazar-ı dikkate alınması iktiza eder.

1. Yeni bir liva teşekkül edebilmek için bu livayı vücuda getirecek kazaların laakal 15-20 bin murabba kilometrelik bir sahayı ve iki üç yüz bin nüfusu ihtiva eylemesi ve hem-hudut livaların da bundan daha küçük vaziyette kalmaması iktiza eder.

2. Bir kaza teşkili için bu kazanın da laakal 40-50 bin nüfusu, 80-100 karyeyi muhtevi bulunması ve civarlarındaki kazalar bundan daha küçük kalmaması icap eder.

3. Birinci ve ikinci fıkralar mucibince teşkilat icrası için şerait-i mezkûreden başka esbab-ı mucibe-i esasiye, idariye ve inzibatiye lazımdır. Memleketin coğrafi vaziyeti de müsait bulunmak iktiza eder.

4. Teşkilat ve tadilat hakkında vuku bulacak teklifatı havi muharrerata bütün köyleri ihtiva etmek şartıyla 1/200000 mikyasında bir de harita merbut bulunacaktır.

5. İdare-i Vilâyat Kanunu mucibince mahallinde yapılması lazım gelen muamelat-ı evveliye ikmal edilmiş bulunmalıdır. Bu şeraiti tamamıyla cami olmayan teşkilat teklifleri tabii derhal reddolunacaktır. Lede'l-icab ona göre işaratta bulunulması beyan olunur efendim.

Dâhiliye Vekâlet-i Celilesinin 3 Şubat 1337 Tarih ve 117 Numaralı Tahrirat-ı Umumiyesi Suretidir

Men-i Müskirat Kanunu mucibince Düyun-ı Umumiye idarelerine devrolunan müskiratın eczahanenler itasında belediye meclisince takdir ve meclis-i idarelerce tasdik olunacak fiyat üzerinden bedelinin istifası münasip görüldüğü Maliye Vekâletinden bildirilmektedir. Ona göre icra-yı icabı.

Memurların Parti Üyesi Olamayacaklarına Dair Tebliğ

Bu dahi

Memurin-i hükûmetin memuriyette bulundukları müddetçe hiçbir fırkaya intisap etmeleri caiz olamayacağına ve intisapta ısrar edenlerin bir daha istihdam edilmemek üzere azline Büyük Millet Meclisince karar verildiği Riyaset-i Celileden izbâr buyrulmuştur. Tamimen tebliğ olunur.

İlanat-ı Resmiye

Nafia Vekâletinden:

Anadolu Demiryollarının yüz yirmi lira ücret-i şehriyyeli hukuk müşavirliği münhaldir. İyi Fransızca bilmek ve behre-i hukukiyesi mükemmel olmak şartıyla mezkûr müşavirliğe talip olanların şerait-i saireyi öğrenmek üzere Nafia Vekâletine lüzum-ı müracaatları ilan olunur.

Ceride-i Resmiye

Umur-ı Tahririye ve İdare - Umur-ı tahririye için Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesinde Ceride-i Resmiye Müdüriyetine müracaat olunur.

İlanat - İlanat-ı hususiye kabul olunmaz. İlanat-ı resmiye meccanen konulur. Devair-i resmiye ile mehakimin efrada müteallik ilanattan maktuan 40 kuruş ve kanunen ve nizamen Ceride-i Resmiye'ye derci lazım gelen ilanat-ı sairenin her satırından beş kuruş alınır.

Mahall-i Fürühtu - Hükûmet Caddesinde Yenigün Gazetesi İdarehanesi sırasında Dağarcık Kırtasiye Mağazasıdır.

Matbuat ve İstihbarat Matbaası

CERİDE-İ RESMİYE

Pazartesi
---
20 Cemaziyelahir 1339
28 Şubat 1337

Tarih-i Tesisi
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Yüz nüshası 250 kuruş
Elli nüshası 125 kuruş
Beher nüshası 100 paradır

Numarası: 4 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesi olup şimdilik haftada bir defa neşrolunur.* ***Sene: 1***

Tevcihat

Mülkiye

İzmit Mutasarrıflığı vekâletinde bulunan Sadeddin Bey'in Koyulhisar Kaymakamı Asım Bey'in Sivas Mektupçuluğuna nakliyle Koyulhisar Kaymakamlığına, Sivas Mektupçusu Mehmed Ali ve Kağızman Kaymakamlığına Bekir Sıdkı ve Haçin Kaymakamlığına Mekteb-i Mülkiye mezunlarından Osman Efendiler tayin edilmişlerdir.

Adliye

Esbab-ı sıhhiyeye binaen Heyet-i Vekile kararıyla müstafi addedilen Heyet-i Temyiziye azasından Faik Bey'in yerine Mekteb-i Kuzat ve Bâb-ı Fetva Sicil müdüriyetlerinde hizmeti mesbuk Bahri Efendi'nin tayini irade-i milliyeye iktiran etmiştir.

Sivas İstinaf Reisi olup tarih-i tevellüdüne nazaran altmış beş yaşını ikmal ettiği anlaşılan Hayreddin Bey'in tekaüde sevkiyle inhilal eden vilâyet-i mezkûre İstinaf Riyasetine Kastamonu İstinaf Müddei-i Umumisi Hasan Lütfi, Kastamonu İstinaf Müddei-i Umumiliğine Trabzon Merkez Sulh Hâkimi Mehmed Hulusi, Trabzon Sulh Hâkimliğine vilâyet-i mezkûre Merkez Bidayet Mahkemesi Reisi Hüseyin Fevzi, Trabzon Merkez Bidayet Mahkemesi Riyasetine vilâyet-i mezkûre Merkez Müddei-i Umumisi Hasan Fehmi, Merkez Müddei-i Umumiliğine Trabzon İstinaf Mahkemesi azasından Ali Rıza, Trabzon İstinaf Mahkemesi Azalığına vilâyet-i mezkûre Bidayet Mahkemesi azasından Kadızade Mehmed Temel [Eskişehir ve Ertuğrul livalarının ma'a-mülhakat Kütahya İstinaf Mahkemesinden irtibatlarının fekkiyle Edirne Teşkilat-ı Adliye Kanununa tevfikan Eskişehir liva merkezinde müceddeden teşkil edilen İstinaf Mahkemesinin Daire-i Kazasına ilhakına bi'l-müzakere karar verilmiş olmasına binaen] Eskişehir livasında

müceddeden teşkil edilen İstinaf Mahkemesi Riyasetine Kırkkilise İstinaf Müddei-i Umumi-i sabıkı Zihni, İstinaf Müddei-i Umumiliğine Konya Merkez Sulh Hâkimi Mehmed Ferid, Konya Sulh Hâkimliğine Ertuğrul Ceza Reisi Abdurrahman Şeref, Eskişehir İstinaf azalıklarına Burdur Müddei-i Umumisi Tahsin, Karahisar-ı Sahib Bidayet Mahkemesi azasından İbrahim Fevzi, İstinaf aza mülazımlıklarına Eskişehir Bidayet Mahkemesi azasından Abdurrahman ve Derviş ve müceddeden teşkil edilen Eskişehir Bidayet Hâkimliğine Eskişehir Ceza Reisi Yakub Rasim ve Birinci Sınıf Hâkim Muavinliğine Ertuğrul Müddei-i Umumiliğinden müstafi Cevdet ve Eskişehir İkinci Sınıf Hâkim Muavinliğine Karahisar-ı Sahib Bidayet Mahkemesi azasından Ahmed Nazif, Eskişehir Bidayet Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumi-i sabık Ali Rıza, Müstantikliğe Müstantik-i sabık Kâmil ve müceddeden teşkil edilen Ertuğrul Bidayet Hâkimliğine Sinop Ceza Reisi Mehmed Emin, Hâkim muavinliğine Bayezid Müddei-i Umumi-i sabıkı Ali, Ertuğrul Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumi-i sabık Salih ve Müstantikliğine Abdullah Rahmi, Yenişehir Bidayet Hâkimliğine Mecitözü Reis-i sabıkı Nazmi, Hâkim Muavinliğine Ertuğrul azasından Mustafa Sabri, Müddei-i Umumiliğine Ertuğrul azasından Ali Naki, Müstantikliğine Ertuğrul aza mülazımlarından Said ve İnegöl Bidayet Hâkimliğine İnegöl Reisi Hasan Ali, Hâkim Muavinliğine Avanos Bidayet Mahkemesi Reis-i sabıkı Hüseyin Nazif ve Müddei-i Umumiliğine ibkaen Müddei-i Umumi-i sabık Niyazi ve Müstantikliğine Müstantik-i sabık Latif, Söğüt Bidayet Hâkimliğine kaza-i mezkûr Bidayet Mahkemesi Reisi Mustafa Hilmi, Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumi-i sabık Ali Ulvi ve Hâkim Muavinliğine Eskişehir Bidayet Mahkemesi azasından Mustafa Sami ve Müstantikliğine Müstantik-i sabık Süreyya ve Mihalıççık Bidayet Hâkimliğine Nazilli Mahkeme Reisi Tahir Mazhar, Hâkim Muavinliğine Eskişehir azasından Mehmed Halis, Müddei-i Umumiliğine Ertuğrul azasından Sami, Müstantikliğine Eskişehir aza mülazımlarından Mustafa, Sivrihisar Bidayet Hâkimliğine Dinar Bidayet Mahkemesi Reisi Mehmed, Hâkim Muavinliğine Adana İstinaf aza mülazımlarından

müstafi Necib, Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumi-i sabık Hasan Tahsin, Müstantikliğine, Eskişehir aza mülazımlarından Ahmed, Seyitgazi Hâkimliğine, mahkeme-i mezkûr Bidayet Reisi İsmail Hakkı ve Hâkim Muavinliğine Suşehri Müddei-i Umumi-i sabıkı olup Mevarık Nahiyesi Müdüriyetinde Müstahdem Fuad ve Müddei-i Umumiliğine kaza-i mezkûr Müddei-i Umumi-i sabıkı Hamdi, Müstantikliğine, Müstantik-i sabık Hüseyin Akif Bey ve Efendilerin müceddeden ve ibkaen intihaplarına ve Kütahya İstinaf Mahkemesine merbut olan Menteşe Liva Mahkemesinin ma'a-mülhakat Kütahya'dan irtibatının fekkiyle Antalya İstinaf Mahkemesine Adapazarı ve Geyve ve İznik bidayet mehakiminin de Ertuğrul livasından irtibatlarının fekkiyle Bolu livasına iltihakına karar verildi.

Maliye

Menteşe Muhasebecisi Kâmil Efendi'nin Denizli Muhasebeciliğine ve Denizli Muhasebecisi Mustafa Efendi'nin Menteşe Muhasebeciliğine ve Süleymaniye Muhasebeciliğine iki bin kuruş maaşla Tahir Efendi ve Seyitömer Linyit Kömür Madeni Hesap Memurluğuna bin beş yüz kuruş maaşla Sinop Sıhhiye Müdüriyeti Hesap Memuru Kâtibi Vehbi Beyler tayin kılınmıştır.

Kanunlar

[Türkiye Büyük Millet Meclisinin İbtida-yı Teşekkülünden İtibaren Mevki-i Meriyete Vazettiği Kanunlar]

Tavzih

Büyük Millet Meclisince kabul edilen kanunların sıra numaraları 1, 2, 3. nüshalara derç edilmediğinden alakadarânın bu numaraları mezkûr nüshalardaki kanunların hizalarına vazetmeleri lazım geleceği tavzih olunur:

Birinci nüshadaki Teşkilat-ı Esasiye Kanununun numarası 85'tir.

Birinci nüshadaki Ağnam Resmi Kanununun numarası 1'dir.

Birinci nüshadaki Hıyanet-i Vataniye Kanununun numarası 2'dir.

Birinci nüshadaki İcra Vekillerinin İntihabı Kanununun numarası 3'tür.

Birinci nüshadaki Muvakkat Temyiz Heyetinin Teşkili Kanununun numarası 4'tür.

İkinci nüshadaki Seyyar Jandarma Müfrezeleri Kanununun numarası 5'tir.

İkinci nüshadaki Matbuat ve İstihbarat Müdüriyeti Teşkili Kanununun numarası 6'dır.

İkinci nüshadaki İstanbulca Akdedilen ve Edilecek Olan Muahedât-ı Sairenin Keenlemyekün Olduğu Kanununun numarası 7'dir.

İkinci nüshadaki Gümrük Resminin Beş Misline İblağı Kanununun numarası 8'dir.

İkinci nüshadaki Harcırahlardan Yüzde Kırk Tenzili Kanununun numarası 9'dur.

İkinci nüshadaki Ardiye Resminin On Misline İblağı Kanununun numarası 10'dur.

İkinci nüshadaki Âşarın Teslise Raptı Kanununun numarası 11'dir.

İkinci nüshadaki Maden Kömürlerinden Alınacak İhracat Resmi Kanununun numarası 12'dir.

Üçüncü nüshadaki Anadolu Hat Memurlarının Mütedahil Maaşlarının Tesviyesi Kanununun numarası 13'tür.

Üçüncü nüshadaki Bağdat Demiryolu Masarifatının Tesviyesi Hakkındaki Tahsisat Kanununun numarası 14'tür.

Üçüncü nüshadaki Anadolu Şimendifer İdarehanesinin Masarif ve Maaşatı Tahsisatı Kanununun numarası 15'tir.

Üçüncü nüshadaki Memalik-i Müstahlase Ahalisinden Vergi Ahzi Lazım Geleceğine Dair Kanunun numarası 16'dır.

Üçüncü nüshadaki Muaddel Usul-i Muhasebe-i Umumiye Kanun-ı Muvakkatinin Yirmi İkinci Maddesinin Tasdikine Dair Kanunun numarası 17'dir.

Üçüncü nüshadaki Nisab-ı Müzakere ve Saireye Dair Kanununun numarası 18'dir.

Üçüncü nüshadaki Firariler Hakkındaki Kanunun numarası 21'dir.

Ankara'daki Bir Numaralı İstiklâl Mahkemesinden Maada Diğer İstiklâl Mahkemelerinin Faaliyetine Nihayet Verilmesine Dair Büyük Millet Meclisinin 17 Şubat 1337 Tarihli Esbab-ı Mucibe Mazbatasıyla Kararnamesi Suretidir

Memlekette isyan ve ihtilaller zuhur ederek şakavetin tahammülfersa bir hale geldiği zamanlarda idare-i örfiye ilanıyla mücrimleri örfen tedip eylemekten ise tarik-i kaza ile şekl-i medenide maksadını temin eylemek daha mühim kavaid temin edeceği Meclis-i Âlice teemmül edilerek tanzim kılınan kanun-ı mahsus mucibince teşkil edilen istiklâl mahkemeleri vazifeye mübaşeret ve bu güne kadar devam eden faaliyetlerinden memleket için hakikaten müspet ve nafi fevaid elde edildiği gerek bakaya ve firarilerin elde edilmesinden ve gerek Hafiye

ve Casus Teşkilatı üzerine tesir-i azim bıraktığı ve ahlaken düşkün olan menfaatperestanı da daire-i edep ve ahlaka irca eylediği tecrübeten sabit olmaktadır. Mâhâzâ on bir aydan beri Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin mesai-i memduhasıyla bi-inâyetillâhi teâlâ memlekette hâl-i tabii derecesinde sükûn temin edilmesine mebni fevkalade mahkemelerin devam-ı faaliyetleri o teşkilatın kıymet ve ehemmiyetini tenkıs edecek varid-i hatır olmasına ve âtiyen ihtiyaç-ı mahsus bulunduğu zaman yine Meclis-i Âlinin karar ve tensibiyle lüzum görülen mahalde istiklâl mahkemesi teşkili her zaman mümkün olacağına binaen el-yevm meşgul olduğu mühim işlerin hitamı için şimdilik faaliyete

devamı zaruri olan bir numaralı istiklâl mahkemesinden maada diğer istiklâl mahkemelerinin terk-i faaliyet ederek Meclise iltihakları ve derdest bulunan mevaddı, kavanin-i umumiye mucibince mahakim-i nizamiye ile askeri divan-ı harplere tevdii Divan-ı Riyasetçe tensip edildiğinden Heyet-i Umumiyece de ber-vech-i ati kararnamenin kabulünü teklif eyleriz.

Kararname

Bir numaralı Ankara İstiklâl Mahkemesinden maada bilumum istiklâl mahkemelerinin şimdilik faaliyetine nihayet verilmiş ve Meclise davet edilmiştir. Bu mahkemelerde derdest bulunan mevaddan kavanin-i umumiye mucibince mahakim-i nizamiyeye ait olanları mahakim-i nizamiye ve kavanin-i askeriye mucibince divan-ı harplere ait olanlar da askeri divan-ı harplere devredilecektir. İstiklâl mahkemeleri hakkındaki kanunun tatbiki münhasıran istiklâl mahkemelerine aittir.

Memalik-i Meşgule Muallimîn ve Memurînin Maaşatı Hakkında Kanun

Numara: 19

Madde 1- Memalik-i meşguleden gelen ve devair-i hususiyeden maaş alan memurîn ve muallimîn maaşatı bütçede mevcut bulunan vilâyata muavenet faslından ita olunur.

Madde 2- İşbu kanunun icrasına Maarif ve Maliye Vekilleri memurdurlar.

6 Eylül 1336

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Kabulü: 6 Eylül 1336 tarihli içtima 60 celse 3.

Tarih ve Mahall-i Tebliği: 202, 203 ve 204 numaralı ve 6 Eylül 1336 tarihli tezkereler ile Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye ve Maarif Vekâlet-i Celilelerine.

Altı Aylık Muvakkat Bütçe Kanunu

Numara: 20

Madde 1- Bin üç yüz otuz altı senesi Mayıs iptidasından Teşrinievvel nihayetine kadar hidemat-ı umumiyenin ifasına mahsus olmak ve sene-i mezkûre muvazene-i umumiyesinden mahsup edilmek üzere merbut cetveldeki nispetler dairesinde 30 000 000 liranın avans olarak sarfina Maliye Vekâletine mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- İşbu altı ay zarfinda varidat-ı umumiye-i devlet, kavanin ve nizamat-ı mahsusasına tevfikan ahz ve cibâyet olunur.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 4- İşbu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

11 Eylül 1336

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Kabulü: Birinci ve ikinci maddeleri 9 Eylül 1336 tarihli ve 62. içtimaın üçüncü celsesinde ve üçüncü, dördüncü maddeleri 11 Eylül 1336 tarihli ve 63. içtimaın birinci celsesinde.

Tarih ve Mahall-i Tebliği: 217 ve 222 numaralı tezkereler ile Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine.

Men-i Müskirat Kanunu

Numara: 22

Madde 1- Memalik-i Osmaniye'de her nevi müskirat imal, ithal, füruht ve istimali memnudur.

Madde 2- Müskirat imal, ithal ve nakil ve füruht edenlerden müskiratın beher kıyyesi için elli lira ceza-yı nakdî ahz ve elde edilen müskirat imha olunur.

Madde 3- Alenen müskirat istimal edenler veya hafiyen istimal edip de sarhoşluğu görülenler ya hadd-i şer'î veya elli liradan iki yüz liraya kadar ceza-yı nakdî veyahut üç aydan bir seneye kadar hapis cezasıyla teczıye olunurlar. Sıfat-ı resmiye erbabından olanlar dahi memuriyetten tardedilir ve bu hususstaki hükümler kabil-i itiraz ve istinaf ve temyiz değildir.

Madde 4- Bu kanunun tasdiki ve neşriyle beraber içki imaline mahsus bilcümle alât ü edevat müsadere edilir. Mevcut içkiler derhal temhir edilir ve iki ay zarfında memalik-i ecnebiyeye ihracına müsaade olunur. İki ay hitamında mevcut müskirat imha olunur.

Madde 5- Tababette kullanılacak her nevi ispirtolu mevadd-ı ihtiyaç nispetinde Sıhhiye Vekâletince eczanelere tevzi ve sarfiyatı kontrole tabi tutulur.

Madde 6- Tababette istimal olunacak ispirtolu mevaddın suret-i istimal ve sarfı hakkında Sıhhiye Vekâletince bir talimatname kaleme alınacaktır.

Madde 7- Bu kanun tarih-i neşrinden itibaren meridir.

Madde 8- Bu kanunun icra-yı ahkâmına Dâhiliye, Adliye ve Sıhhiye Vekilleri memurdur.

14 Eylül 1336

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Kabulü: 14 Eylül 1336 tarihli 65. içtima 2. celse.

Büyük Millet Meclisinin Tarih-i Tebliği: 236 ve 257, 258, 259 numara ve 16-17 Eylül 1336 tarihli tezkereler ile Heyet-i Vekile Riyaset ve Dâhiliye, Adliye, Sıhhiye Vekâlet-i Celilelerine.

İhracat Rüsumu Kanunu

Numara: 23

Madde 1- Anadolu'dan memalik-i ecnebiyeye veya işgal altında bulunan aksam-ı memalik-i Osmaniye'ye ihraç olunacak mevaddan alınmakta olan yüzde bir ihracat resmi bademe merbut tarifede muharrer mevad için tarifede muharrer ve münderiç miktar dairesinde istifa olunur.

Madde 2- İşbu mevad fiyatlarının tereffu veya tedennisi halinde miktar-ı rüsum, Heyet-i Vekile kararıyla yüzde elliye kadar tezyit veya tenkis olunabilir. Tezyit veya tenkis vukuu halinde keyfiyet nihayet on beş gün zarfında Meclise bildirilir.

Madde 3- Tarifede münderiç olmayan mevad, kemakân kıymet üzerinden yalnız yüzde üç ihracat resmine tabidir.

Madde 4- İhracat resmine tabi bütün mevaddan gümrüklerce kavanin-i mevzua dairesinde alınacak resimden maada hiçbir idare ve hiçbir kimse tarafından her ne nam ile diğer bir resim alınamaz.

Madde 5- İşbu kanun her mahalde tarih-i neşir ve ilânından muteberdir.

Madde 6- İşbu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

PARA	KURUŞ	KİLO	ADET	CİNS-İ EŞYA
5		1		Arpa
10		1		Buğday
5		1		Mısır
5		1		Kepek
20		1		Dakik
	1	1		Susam
20		1		Bulgur
20		1		Fasulye
20		1		Nohut
20	7	1		Tereyağı
	5	1		Donyağı, Kuyruk, Zeytin Yağları
	5	1		Haşhaş, Fındık ve Susam Yağları ve Sair Nebati Yağlar
20	2	1		Beyaz Peynirler
	5	1		Kaşar Peyniri
5		1		Yumurta
	10	1		Sucuk ve Pastırma
	1	1		Fındık
	2	1		Fındık İçi
	1	1		Ceviz
	2	1		Ceviz İçi
	2	1		Yapağı
20	2	1		Tiftik
20	7	1		Koza
	30	1		Ham İpek
	30	1		Afyon
	5	1		Öküz ve Manda Ayakta Beher Gayrisafi Kilosundan
	3	1		Koyun Ayakta Beher Gayrisafi Kilosundan
	2	1		Keçi Ayakta Beher Gayrisafi Kilosundan
	10		1	Kaz ve Hindi
	5		1	Ördek ve Tavuk
	3		1	Cülûd-ı Hayvaniye
	6		1	Adi Av Derisi
	50		1	Kıymetli Av Derisi
	25		1	Sansar Derisi
Beher arşınına sıkleti bir kilograma kadar olanlardan beher arşın murabbaından elli kuruş, beher arşının sıkleti bir kilogramdan bir buçuk kilograma kadar olanlardan beher aşrın murabbaından kırk kuruş, beher arşınının sıkleti bir buçuk kilogramı tecavüz edenlerden beher arşın murabbaından yirmi kuruş. Kilimden beher kilosundan yirmi kuruştur.				Halı ve Kilim

PARA	KURUŞ	KİLO	ADET	CİNS-İ EŞYA
	5	1		Tütün
	100			Kereste [Beher metre mikâbından]
	5	100		Odun
	10	100		Mamul Kömür
	1	1		Haşhaş
20		1		Cehri
	3	1		Salep
	1	1		Kuru Üzüm
	1	1		Kuru İncir
	1	1		Bilumum Kuru Meyveler
	2	1		Badem ve Fındık
	5	1		Badem ve Fındık İçi
	1	1		Acı Badem
	2	1		Acı Badem İçi
5		1		Palamut
	3	1		Pamuk
	1	1		Mazı

PARA	KURUŞ	KİLO	ADET	CİNS-İ EŞYA
5		1		Meyan Kökü
	1	1		Mahlep
	5	1		Anason
	1	1		Kendir Tohumu
	5	1		Balmumu

7 Muharrem 1339 ve 20 Eylül 1336

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 20 Eylül 1336 - 68. içtima ikinci celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 268 ve 269 numara ve 20.09.1336 tarihli tezkere ile Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine tebliğ olunmuştur.

Temettü Kanunu

Numara: 24

Madde 1- 30 Teşrinisani 1330 tarihli Temettü Kanunu mucibince istifa edilmekte olan temettü vergisi tahakkuk-ı aslisi sene-i haliye için beş ve kanun-ı mezkûre merbut (b) cetvelinin ikinci kısmındaki makadir için on misline iblağ edilerek tahsil olunur.

Madde 2- 5 Ağustos 1328 ve 1 Şubat 1329 tarihli mevadd-ı kanuniye mucibince yüzde yirmi beş hesabıyla alınmakta olan harp vergisi ve bütçe açığı sene-i haliyede istifa edilmeyecektir. Harp vergisi ve bütçe açığına mahsuben bin üç yüz otuz altı senesi temettü vergisinin birinci taksiti ile beraber alınmış olan mebaliğ birinci madde mucibince zammı icra kılınan makadirden tenzil ve mahsup edilir.

Madde 3- Yüzde on hesabıyla alınmakta olan vilâyet hissesiyle belediye resmine de birinci maddede muharrer nispet dairesinde zamâim icra kılınır.

Madde 4- Birinci madde mucibince tahakkuk eden mebaliğin el-yevm tahsili lazım gelen kısmı iki taksitte olarak Eylül 1336 ve Kânunuevvel minhü iptidasında istifa edilir.

Madde 5- Şehir ve kasabalar haricinde bulunan değirmen, fabrika ve sanayi-i beytiyeden maada müessesat-ı sınaiye, köylerde dahi bulunsalar sene-i haliye için temettü vergisi ile mükellef olurlar. Bu suretle tahakkuk eden temettü vergisi Teşrinievvel 1336 ve Kânunuevvel minhü iptidalarında olmak üzere iki taksitte tahsil olunur.

Madde 6- Beşinci madde mucibince icra kılınan tahkikata mükellefîn veya memurin-i Maliye tarafından bir hafta zarfında itiraz vukuunda bidayet komisyonlarınca ibtidaen ve karar-ı ibtidaiye bir hafta zarfında itiraz olunduğu takdirde işbu itirazat istinaf komisyonlarınca istinafen tetkik ve karar raptedilerek karar-ı vaki temyiz edilse bile neticeye intizar olunmaksızın istinafen taayyün eden miktar tahsil ve bade't-temyiz fazla alınmış ise ret ve noksan tahsil kılınmış ise noksanı ahz ü istifa olunur.

Madde 7- Temettü Kanununun işbu kanuna muhalif olmayan ahkâmı kemakân bakidir.

Madde 8- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 9- İşbu kanunun icrasına Umur-ı Maliye Vekili memurdur.

8 Muharrem 1339 ve 21 Eylül 1336

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 69. içtima ikinci celse 21 Eylül 1336

Tebliğ Olunduğu Makamat: 274 ve 275 numaralı ve 22.09.1336 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine tebliğ edilmiştir.

Tahir Bey Ailesine Maaş Tahsisi Hakkında Kanun

Numara: 25

Madde 1- Usât tarafından şehit edilen Akdağmadeni Kaymakamı Tahir Bey'in zevcesi Memnune ve kerimeleri Mihrunnisa, Nilüfer ve Tahire ile mahdumu Ertuğrul'a hidemat-ı vataniye tertibinden bin kuruş maaş tahsis edilmiştir.

Madde 2- Tarih-i neşrinden muteber olan işbu kanunun icrasına Maliye Vekâleti memurdur.

10 Muharrem 1339 ve 23 Eylül 1336

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 23 Eylül 1336 tarihli 71. içtima birinci celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 294 ve 295 numara 24.09.1336 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine tebliğ edilmiştir.

Tuz Resmi Kanunu

Numara: 26

Madde 1- Memalik-i Osmaniye memlehalarında tuzun beher kilosu üç kuruşa satılır.

Madde 2- İşbu kanunun mevki-i meriyete vazedildiği günden itibaren nihayet bir hafta zarfında tuz tüccar ve esnafı yedlerinde bulunan tuzların miktarını beyanname ile Düyun-ı Umumiye İdaresine haber

vererek fark-ı resmi ifa etmeye mecburdur. Aksi halde ve müddet-i mebhusenin inkızasında miktar-ı mektum kaçak addedilerek resm-i cedit üzerinden iki misli resim cezaen istifa edilir. Beyannamede muharrer miktardan fazla zuhur ederse aynı muamele icra olunur.

Madde 3- İşbu kanunun tatbiki hususunda alâkadar memurin tarafından vuku bulacak müracaat üzerine bilumum memurin-i inzibatiye ve belediye ile kura ve mahallât Heyet-i İhtiyariyeleri muavenet ifasına mecburdurlar.

Madde 4- Tuz fiyatının tezyidine dair olan 24 Kânunuevvel 1333 tarihli kanunun birinci maddesi ahkâmı mülgadır.

Madde 5- Tuz ihtiyacı tatmin edilemeyen mahallere beher kilosundan üç kuruş ithalat resmi alınmak üzere hariçten tuz ithaline Maliye Vekâleti memurdur.

Madde 6- İşbu kanun her mahalde tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 7- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Maliye ve Dâhiliye Vekilleri memurdurlar.

23 Eylül 1336

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 71. içtima ikinci celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 282 ve 283 numara ve 24.09.1336 tarihli tezkere ile Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine tebliğ olunmuştur.

İstiklâl Mahkemeleri Kanununun Birinci Maddesinin Zeylidir

Numara: 27

Kumandanların meratib-i askeriye arasında itaat ve inzibat teminine matuf hukuk ve salâhiyetleri mahfuz kalmak üzere istihlas ve istiklâl-i vatan ve hilâfet için mücahede eden Büyük Millet Meclisinin amal ve makasıdına münafi olarak düşman maksat ve menfaatini terviç yollu teşvikat ve tahrikât ve ifsadatta bulunanlar ve memleketin kuva-yı maddiye ve maneviyesini her ne suretle olursa olsun kesr ü tenkise sa'y edenler ve düşman hesabına askeri ve siyasi casusluk edenlerle 29 Nisan 1336 tarihli Hıyanet-i Vataniye Kanununun muhtevi olduğu mevaddan dolayı maznun-ı aleyh bulunanların icra-yı muhakeme ve tenfiz-i hüküm salâhiyeti istiklâl mahkemeleri teşekkül eden mıntıkalarda mahakim-i mezkûreye verilmiştir. El-yevm bidayet mahakiminde derdest-i rüyet bulunan mevâd istiklâl mahakimine devredilmeyip bidayet mahkemeleri tarafından intaç edilecektir.

26 Eylül 1336

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 73. içtima üçüncü celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 305 numara ve 27.09.1336 tarihli tezkere ile Heyet-i Vekile Riyaset-i Celilesine tebliğ edilmiştir.

Siirt Sancağının Müstakilen İdaresine Dair Kanun

Numara: 28

Madde 1- Siirt sancağı müstakilen idare olunacaktır.

Madde 2- Tarih-i neşrinden muteber olan işbu kanunun icrasına Heyet-i Vekile memurdur.

26 Eylül 1336

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: Yetmiş üçüncü içtima birinci celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 298 numara ve 27.09.1336 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset-i Celilesine tebliğ olunmuştur.

Resm-i Damga Kanununun Tezyidi Hakkında Kanun

Numara: 29

Madde 1- 25 Zilhicce 1322 ve 6 Şubat 1321 tarihli Resm-i Damga Kanunu mucibince istifa edilmekte olan rüsum-ı maktua üç misline ve kanun-ı mezkûrun on birinci ve on beşinci ve yirmi birinci maddelerindeki rüsum-ı nispiye ile resm-i munzam pulları iki misline iblağ edilmiştir.

Madde 2- Resm-i Damga Kanununun dokuzuncu maddesinde gösterilen cetvel-i mahsusun 66, 73, 79, 81 numaralarıyla alınmakta olan damga resmi, birinci maddedeki tezyitten müstesnadır.

Madde 3- Resm-i Damga Kanununun ikinci ve dokuzuncu ve on birinci maddelerinden muayyen olan rüsum-ı nispiye ve maktua pulları istimal ve ilsak itibariyle işbu kanunun mevki-i meriyete vazından itibaren hükmen tevhit edilmiştir.

Madde 4- Resm-i Damga Kanununun 39 ve 77. maddeleri mülgadır.

Madde 5- Resm-i Damga Kanununun 38 ve 52. maddelerini muaddil 3 Nisan 1333 tarihli mevadd-ı müzeyyele ahkâmına tevfikan alınacak ceza-yı nakdilerden yüzde elli tenzilat icra edilir.

Madde 6- Pulların şekil, iptal ve ilsakına dair Damga Kanununun ceza kısmında münderiç ahkâm mülgadır.

Madde 7- İşbu kanun her mahalde tarih-i neşrinden on beş gün sonra meriyyü'l-icradır.

Madde 8- İşbu kanunun icrasına Heyet-i Vekile memurdur.

15 Muharrem 1339 ve 29 Eylül 1336

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 75. içtima ikinci celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 338 numara ve 30.09.1336 tarihli tezkere ile Heyet-i Vekile Riyaset-i Celilesine tebliğ olunmuştur.

Âşar Mültezimleriyle Eda-yı Deyn Edenlerin Emlâk-ı Merhune ve Mütefevvizalarının İadesine Dair Kanun

Numara: 30

Madde 1- 1335 senesi nihayetine kadar olan senelere ait âşar ihale bedelatından deyni bulunan mültezimler resülmalden olan deynlerini 1337 senesi şubat nihayetine kadar nakden ve tamamen tediye eyledikleri takdirde faizden olan deynleri tamamen affedilecektir.

Madde 2- 1335 senesi nihayetine kadar olan senelere ait âşar borçlarına mukabil tefevvüz edilip el-yevm hazinenin taht-ı tasarrufunda bulunan emlâk ve arazi ve masarif-i muhakeme ve redd-i ferağ harcı kezalik bin üç yüz otuz yedi şubatı gayesine kadar mültezimîn ve küfelâ ve bunların veresesi tarafından tediye olunduğu halde faiz aranmaksızın tefevvüz edilmiş olan emlâk ve arazi iade kılınacaktır.

Madde 3- Mevadd-ı salife ahkâmına tevfikan tediye-i deyn için mültezimîn ve küfelâ ve veresesi veya bu veresenin veli ve vâsileri tarafından müracaat edildikte verese müteaddit ise mal memurlarınca nüsha-i mümziyesi alınmak şartıyla

bilumum vereseye bâ-ihbarname tebligat icra edilerek üç ay zarfında müracaat etmedikleri takdirde emlâk ve arazi-i mütefevviza, deyn-i asliyi tesviye eden vereseye verilir. İhbarnamenin tebliğinden sonra vereseden veya veli ve vâsilerden bir diğeri dahi redd-i ferağ muamelesinin ikmalinden evvel hisse-i irsiye ve intikaliyesi nispetinde deyn-i asliyi tediye ettiği takdirde hisse-i musibesi kendisine ve mütaaddit olan verese, mütesaviyen tediye-i deyn eyledikleri halde hisse-i musibeleri dahi kezalik onlara mütesaviyen redd-i ferağ edilir.

Madde 4- İşbu kanun her mahalde tarih-i neşrinden meriyyü'l-icradır.

Madde 5- İşbu kanunun [icra-yı] ahkâmına Maliye Vekili memurdur.

15 Muharrem 1339 ve 29 Eylül 1336

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: Yetmiş beşinci içtima ikinci celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 346 ve 347 numara ve 30.09.1336 tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine tebliğ olunmuştur.

Sigara Kâğıdı Resm-i İstihlâkinin Tezyidi Hakkında Kanun

Numara: 31

Madde 1- Azami dokuz santimetre tûl ve azami beş santimetre arzında elli varağı havi bir sigara kâğıdı defteri için alınan on para resm-i istihlâk, yirmi paraya iblağ edilmiştir.

Madde 2- Bu kanun tarih-i meriyetinden itibaren on beş gün nihayetine kadar bilumum sigara kâğıdı amil ve bayi ve tacirleri yedlerindeki bandrollü sigara kâğıdı defterlerine daha onar paralık bandrol ilsak ettireceklerdir. Bu müddetin hitamında yirmi paralık bandrol ilsak edilmemiş olan sigara kâğıtları bandrolsüz addolunarak bunlar için kanunun yedinci maddesinde muharrer ceza tatbik olunur.

Madde 3- İşbu kanunda mezkûr olan ceza-yı nakdiler hukuk-ı şahsiye-i devletten madûd olup alâkadar hazine memurin veya vekilleri tarafından takip olunur.

Madde 4- 12 Mart 1336 tarihli kanunun işbu mevadd-ı kanuniyeye muhalif olmayan ahkâmı bakidir.

Madde 5- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 6- İşbu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

16 Muharrem 1339 ve 30 Eylül 1336

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: Yetmiş altıncı içtima ikinci celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 336 ve 337 numara ve 30.09.1336 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine tebliğ olunmuştur.

Kibrit İstihlâk Resminin Tezyidi Hakkında Kanun

Numara: 32

Madde 1- Elliden altmışa kadar kibriti muhtevi bir kutu için alınan beş para resm-i istihlâk, on paraya iblağ edilmiştir.

Madde 2- Bu kanunun tarih-i meriyetinden itibaren on beş gün nihayetine kadar bilumum kibrit amil ve tacir ve bayileri yedlerindeki bandrollü kibrit kutularına daha beşer paralık bandrol ilsak edeceklerdir. Bu müddetin hitamında on paralık bandrol ilsak edilmemiş olan kibritler bandrolsüz addolunarak

bunlar için kibrit ve kav istihlâk resmine dair olan kanunun altıncı maddesinde muharrer ceza tatbik olunur.

Madde 3- İşbu kanunda mezkûr olan ceza-yı nakdiler hukuk-ı şahsiye-i devletten madûd olup alâkadar hazine memurin veya vekilleri tarafından takip olunur.

Madde 4- 14 Mart 1334 tarihli kanunun işbu mevadd-ı kanuniyeye muhalif olmayan ahkâmı bakidir.

Madde 5- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 6- İşbu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

16 Muharrem 1339 ve 30 Eylül 1336

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: Yetmiş altıncı içtima ikinci celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 334 ve 335 numaralı ve 30.09.1336 tarihli tezker ile Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine tebliğ olunmuştur.

Oyun Kâğıtlarından Alınmakta Olan İstihlâk Resminin Tezyidi Hakkında Kanun

Numara: 33

Madde 1- Oyun kâğıtlarından alınan beş kuruş resm-i istihlâk, yirmi beş kuruşa iblağ edilmiştir.

Madde 2- Kahve ve gazinolarda bulunan bilardodan senevi beş yüz ve tavla, dama ve satranç tahtalarının beherinden üç yüz kuruş resim ahz ve istifa olunur.

Madde 3- İşbu kanunun mevki-i meriyete vazı tarihinden itibaren on beş gün nihayetine kadar bilumum oyun kâğıdı amil, tacir ve bayileri yedlerindeki bandrollü oyun kâğıdı destelerine daha yirmi kuruşluk bandrol ilsak ettireceklerdir. Bu müddetin hitamında yirmi beş kuruşluk bandrol ilsak edilmemiş olan oyun kâğıtları bandrolsüz addolunarak bunlar için kanunun beşinci maddesinde muharrer ceza tatbik olunur.

Madde 4- İşbu kanunda mezkûr olan ceza-yı nakdiler hukuk-ı şahsiye-i devletten madûd olup alâkadar hazine memurin veya vekilleri tarafından takip olunur.

Madde 5- 13 Mart 1334 tarihli kanunun işbu mevadd-ı kanuniyeye muhalif olmayan ahkâmı bakidir.

Madde 6- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 7- İşbu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

16 Muharrem 1339 ve 30 Eylül 1336

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: Yetmiş altıncı içtima ikinci celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 348 ve 349 numara ve 30 Eylül 1336 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine tebliğ olunmuştur.

23 Eylül 1292 Tarihli Belediye Kanununa Zeyil

Numara: 34

Madde 1- Belediye intihabâtında vergi kaydı mülgadır.

Madde 2- Müntahapların yirmi, azaların yirmi beş yaşından dûn olmamaları ve reisin okuyup yazmak bilmesi şarttır.

Madde 3- Belediye Kanununun işbu kanuna mugayir ahkâmı mülgadır.

Madde 4- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 5- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Dâhiliye Vekili memurdur.

18 Muharrem 1339 ve 2 Teşrinievvel 1336

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 77. içtima birinci celse

Tebliğ Olunduğu Makamat: 362 ve 363 numara ve 03.10.1336 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Dâhiliye Vekâlet-i Celilelerine tebliğ olunmuştur.

Müessesat-ı Diniye ve Sıhhiye ve Talimiye ve Ruhban Namına Gelen Eşyadan Gümrük Resmi Ahzi Hakkında Kanun

Numara: 35

Madde 1- Müessesat-ı diniye ile meccanen hasta tedavi ve etfal ve eytam tedris eden müessesat-ı sıhhiye ve talimiye namına gelecek olan eşyanın gümrük resminden muaf olmasına dair 12 Eylül 1335 tarihli kanun ahkâmı mülgadır.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun tatbik ve icrasına Maliye Vekili memurdur.

22 Muharrem 1339 ve 6 Teşrinievvel 1336

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 79. içtima birinci celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 389 ve 390 numaralı ve 07.10.1336 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine tebliğ olunmuştur.

Ziraat Bankası Muvakkat Bütçesi

Numara: 36

Madde 1- 1336 senesi Mayısından Teşrinievvel gayesine kadar Ziraat Bankası muamelat ve hidemat-ı umumiyesinin ifasına muktezi yüz altmış beş bin liranın [165000] Ziraat Bankasının, umumi bütçesinden mahsubu icra olunmak üzere avans olarak sarfına İktisat Vekili mezundur.

Madde 2- Ziraat Bankası Müdiriyet-i Umumiyesine ait varidat işbu altı ay zarfında kavanin ve nizamat-ı mahsusasına tevfikan ahz ü tahsil olunacaktır.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 4- İşbu kanunun icrasına İktisat Vekili memurdur.

22 Muharrem 1339 ve 6 Teşrinievvel 1336

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 79. içtima ikinci celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 387 ve 388 numara ve 07.10.1336 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve İktisat Vekâlet-i Celilelerine tebliğ olunmuştur.

Şuûn

Bolu livası Meclis-i Umumisi dün akşam tatil-i müzakerat ettiği ve müzakere-i ahirede mevcut bulunan matbaanın ikmal-i nevakısı ve hal-i tekâmüle ifrağını nazar-ı itibara alarak mürettep şakirdi adedinin dörde iblağıyla mütehassıs celp olunmak üzere şehrî bin iki yüz kuruş maaşla bir litografya memuru ve üç yüz kuruş maaşla mücellit kabul edilmiş olduğu gibi bazı hurufatın tecdidi ve matbaa ihtiyacat-ı sairesinin ikmali için yüz bin kuruş tahsisat itasına karar verilmekle bu gibi nevakısın ikmalinden sonra haric-i vilâyetlerden sipariş kabul edebilecek ve tekmil devairin kuyûd ve defâtirini tab ve ihzar edecek derecede âsâr-ı tekâmülü iktisap eyleyeceği mahalli mutasarrıflığından işar edilmiştir.

- - -

Maraş ayniyat tariki üzerindeki Aksu Köprüsü'nün muhtac-ı tamir aksamının tamiratı ikmal edilmiştir.

Ceride-i Resmiye

Umur-ı Tahririye ve İdare - Umur-ı tahririye için Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesinde Ceride-i Resmiye Müdüriyetine müracaat olunur.

İlanat - İlanat-ı hususiye kabul olunmaz. İlanat-ı resmiye meccanen konulur. Devair-i resmiye ile mahakimin efrada müteallik ilanattan maktûan 40 kuruş ve kanunen ve nizamen Ceride-i Resmiye'ye derci lazım gelen ilanat-ı sairenin her satırından beş kuruş alınır.

Mahall-i Fürühtu – Hükûmet Caddesinde Yenigün Gazetesi İdarehanesi sırasında Dağarcık Kırtasiye Mağazası'dır.

Matbuat ve İstihbarat Matbaası

CERİDE-İ RESMİYE

Pazartesi
---
27 Cemaziyelahir 1339
7 Mart 1337

Tarih-i Tesisi
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Yüz nüshası 250 kuruş
Elli nüshası 125 kuruş
Beher nüshası 100 paradır

Numarası: 5 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesi olup şimdilik haftada bir defa neşrolunur.* ***Sene: 1***

Tevcihat

Mülkiye

Akşehir Hükûmet Tababetine Necati ve Sultaniye Hükûmet Tababetine Maksut ve Antalya Hükûmet Tababetine Ahmed Pertev ve Zara Hükûmet Tababetine Cafer Sadık ve Kuruçay Hükûmet Tababetine Ahmed Said ve Hısnımansur Hükûmet Tababetine Cafer ve Karacasu Hükûmet Tababetine Süreyya ve Kozan Hükûmet Tababetine Ahmed Yümni Beyler tayin olunmuşlardır.

Adliye

Münhal bulunan Antalya İstinaf Müddei-i Umumiliğine Ankara Adliye Müfettişi Hayri, Antep İstinaf Müddei-i Umumiliğine Diyarbakır Hukuk Reisi Fevzi, müceddeden teşkil edilen Antalya Birinci Sınıf Sulh Hâkimliğine Konya Hukuk Reisi Necati, müceddeden teşkil edilen Malatya Birinci Sınıf Sulh Hâkimliğine Sivas Merkez Müddei-i Umumisi Mustafa Fevzi, Sivas Merkez Müddei-i Umumiliğine memuriyetinin lağvı dolayısıyla açıkta kalan Sivas Hukuk Mahkemesi Reis-i sabıkı Hayreddin, müceddeden teşkil edilen Karahisar-ı Sahib İkinci Sınıf Sulh Hâkimliğine Antalya İstinaf azasından Hulusi, müceddeden teşkil edilen Kayseri Birinci Sınıf Sulh Hâkimliğine Ankara Hukuk Riyasetinden açıkta kalan Hasan Fehmi, Sinop Ceza Riyasetine Beypazarı Liva Riyasetinden açıkta kalan Lütfi, Antalya İstinaf Azalığına Aydın Riyasetinden müstafi Hüseyin Hıfzı, Diyarbakır İstinaf Azalığına vilâyet-i mezkûre İstinaf Aza Mülazımı Abdullah, Avanos Riyasetine Kırşehir Bidayet azasından Servet, Kırşehir Bidayet Mahkemesi Azalığına Kengırı Bidayet Mahkemesi Azalığından açıkta kalan Ahmed Vefik, Çorum Bidayet Mahkemesi Azalığına Kırkkilise Müstantikliğinde hizmeti mesbuk ve müstantiklik şahadetnamesini haiz Süleyman Fehmi, Karahisar-ı Sahib Bidayet Mahkemesi Azalığına Ankara Bidayet Mahkemesi Azalığından açıkta kalan Şükrü, Kastamonu İstinaf Mahkemesi Aza Mülazımlığına Adliye Vekâleti Kalem-i Mahsus Mümeyyizi Rasim, Bartın Bidayet Mahkemesi Aza Mülazımlığına İzmit Aza Mülazım-ı sabıkı İsmet, Dersim Müstantikliğine Hısnımansur Başkâtibi müstantiklik şahadetnamesini haiz Mustafa, Urfa Müstantikliğine Maraş Bidayet Mahkemesi Başkâtibi müstantiklik şahadetnamesini haiz Mehmed

Hamdi ve Edirne Vilâyeti Teşkilat-ı Adliye Kanununa tevfikan müceddeden teşkil edilen Amasya İstinaf Mahkemesi Riyasetine Trabzon Müddei-i Umumiliğinden müstafi Hasan Fehmi, İstinaf Müddei-i Umumiliğine Malkara Bidayet Mahkemesi Hâkim-i sabıkı Ahmed Hasib, İstinaf azalıklarına Gümüşhacıköy Bidayet Mahkemesi Reisi Abdullatif ve Lâdik Bidayet Mahkemesi Reisi Arif Hikmet, aza mülazımlıklarına Canik Bidayet azasından Yahya ve Amasya Bidayet azasından Harun, müceddeden teşkil edilen Amasya Bidayet Hâkimliğine liva-i mezkûr Ceza Reisi Ramazan Saim, Hâkim Muavinliğine Havza Reisi İlyas Lütfi, Merkez Müddei-i Umumiliğine liva-i mezkûr Müddei-i Umumisi Mehmed Sabri, Müstantikliğine Müstantiki Salih, müceddeden teşkil edilen Tokat Bidayet Hâkimliğine Tokat Reisi Hazım, Hâkim Muavinliğine Kalkandelen Müddei-i Umumi-i sabıkı Osman Saib, Müddei-i Umumiliğine, Müddei-i Umumi Yusuf Şükrü, Müstantikliğine liva-i mezkûr Müstantiki Hüseyin Rüşdü, müceddeden teşkil edilen Merzifon Bidayet Hâkimliğine kaza-i mezkûr Reisi Ömer, Hâkim Muavinliğine vazife-i şeriyesine ilaveten kaza-i mezkûr Kadısı Selahaddin Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumisi Mustafa Sabri, Müstantikliğine Amasya Bidayet Aza Mülazımı Agâh, müceddeden teşkil edilen Gümüşhacıköy Bidayet Hâkimliğine Aziziye Müddei-i Umumisi Tayyar, Hâkim Muavinliğine vazife-i şeriyesine ilaveten Kadı Mehmed Kemal, Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumisi Mustafa Salim, Müstantikliğine Müstantiki Mehmed Hulusi, müceddeden teşkil edilen Reşadiye Bidayet Hâkimliğine kaza-i mezkûr Bidayet Mahkemesi Reisi Ahmed Zühdü, Hâkim Muavinliğine Tokat Bidayet azasından Abdullah Hilmi, Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumisi Halil, Müstantikliğine Tokat Bidayet Aza Mülazımı Hasan Hilmi, müceddeden teşkil edilen Erbaa Bidayet Hâkimliğine kaza-i mezkûr Bidayet Mahkeme Reisi Osman Rahmi, Hâkim Muavinliğine vazife-i şeriyesine ilaveten kaza-i mezkûr Kadısı Ahmed Galib, Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumisi Ali Rıza, Müstantikliğine Tokat Bidayet Mahkemesi Aza Mülazımı

7 Mart ***(Ceride-i Resmiye)*** ***Sahife 2***

İbrahim Remzi, müceddeden teşkil edilen Zile Bidayet Hâkimliğine vazife-i şeriyesine ilaveten kaza-i mezkûr Kadısı Hüseyin Kazım, Hâkim Muavinliğine kaza-i mezkûr Reisi Hakkı, Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumisi Rüşdü, Müstantikliğine Müstantiki Yakub Nazmi, müceddeden teşkil edilen Niksar Bidayet Hâkimliğine Hafik Bidayet Mahkemesi Reisi Halil, Hâkim Muavinliğine Tokat Bidayet azasından Kazım, Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumisi Atâ, Müstantikliğine Müstantiki Nabi Bey ve Efendilerin müceddeden ve ibkaen intihaplarına ve Tokat livasının ma'a-mülhakat Sivas İstinaf Mahkemesinden irtibatlarının fekkiyle Amasya İstinaf Mahkemesine ilhaklarına karar verilmiştir.

Edirne Vilâyeti Teşkilat-ı Adliye Kanununa tevfikan müceddeden teşkil edilen Canik İstinaf Riyasetine İstinaf Reisi Akil, Müddei-i Umumiliğine liva-i mezkûr İstinaf Müddei-i Umumisi Osman Bahri, İstinaf azalıklarına İstinaf azasından Necib ve Mehmed Rüşdü, aza mülazımlıklarına İstinaf aza mülazımlarından Nizameddin ve Canik Bidayet Mahkemesi azasından Halim, müceddeden teşkil edilen Canik Bidayet Hâkimliğine vazife-i şeriyesine ilaveten liva-i mezkûr Kadısı Fikri ve Birinci Sınıf Hâkim Muavinliğine Trabzon İstinaf azasından İsmail Hakkı ve İkinci Sınıf Hâkim Muavinliğine Canik Merkez Kaza Reisi Mustafa Asım, Merkez Müddei-i Umumiliğine Merkez Kaza Müddei-i Umumisi Hüseyin Hüsnü ve Müstantikliğine Müstantiki Fehmi, müceddeden teşkil edilen Terme Kadılığına Bidayet Hâkimliğine ait vezaifi ifa etmek üzere kadılıkta hizmeti mesbuk eski Nahiye Naibi Ali Rıza, Müddei-i Umumiliğine Canik Bidayet azasından Mehmed Feyzi, müceddeden teşkil edilen Çarşamba Bidayet Hâkimliğine mahkeme-i mezkûre Bidayet Reisi Bilal, Hâkim Muavinliğine Giresun Bidayet Müddei-i Umumisi Seyfeddin, Müddei-i Umumiliğine mahkeme-i mezkûre Müddei-i Umumisi Kemal Hulusi, Müstantikliğine Canik Bidayet azasından Mehmed Zeki, müceddeden teşkil edilen Bafra Bidayet Hâkimliğine Canik İstinaf azasından Abdulkadir, Hâkim Muavinliğine Bafra bidayet Reisi Ahmed Celal, Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumisi Mehmed Piri, Müstantikliğine Müstantiki Rüşdü, müceddeden teşkil edilen Vezirköprü Bidayet Hâkimliğine kaza-i mezkûr Reisi İhsan Nadir, Hâkim Muavinliğine vazife-i şeriyesine ilaveten kaza-i mezkûr Kadısı Receb Fehmi, Müddei-i

Umumiliğine Müddei-i Umumisi Ahmed Hamdi, Müstantikliğine Müstantiki Yusuf Ziya müceddeden teşkil edilen Lâdik Bidayet Hâkimliğine Canik İstinaf azasından Mehmed İsmet, Hâkim Muavinliğine kaza-i mezkûr Müddei-i Umumisi Mehmed Fazlı, Müddei-i Umumiliğine Amasya Bidayet azasından Ali Rıza, Müstantikliğine Müstantiki Ahmed Fuad, müceddeden teşkil edilen Havza Bidayet Hâkimliğine vazife-i şeriyesine ilaveten kaza-i mezkûr Kadısı Edip, Hâkim Muavinliğine Müddei-i Umumisi Kamil, Müddei-i Umumiliğine Amasya Bidayet azasından Fettah, Müstantikliğine Müstantiki Sadeddin Bey ve Efendilerin müceddeden ve ibkaen intihaplarına Vezirköprü, Lâdik ve Havza bidayet mahkemelerinin Amasya Liva Mahkemesinden irtibatlarının fekkiyle Canik İstinaf Mahkemesine ilhaklarına karar verilmiştir.

Edirne Vilâyeti Teşkilat-ı Adliye Kanununa tevfikan müceddeden teşkil edilen Kengırı İstinaf Mahkemesi Riyasetine Antalya İstinaf Müddei-i Umumisi Cemal, İstinaf Müddei-i Umumiliğine Antep İstinaf Müddei-i Umumiliğine tayin edildiği halde mazeret-i meşruasına binaen gidemediği anlaşılan Haki ve istinaf azalıklarına Ankara Sulh Hâkim Muavini Ali Rıza ve Kastamonu İstinaf Müddei-i Umumi Muavini Necip Ruşen ve aza mülazımlıklarına Ankara Bidayet azasından Hafız Ali Nedim ve Kengırı Bidayet Aza Mülazımı Mehmed Züfer ve müceddeden teşkil edilen Kengırı Bidayet Hâkimliğine liva-i mezkûr Ceza Reisi Ertuğrul Said ve Hâkim Muavinliğine Kengırı Bidayet azasından Kadri ve Müddei-i Umumiliğine mahkeme-i mezkûre Müddei-i Umumisi Mustafa Asım ve liva-i mezkûr Müstantikliğine tayin edilen Münir Efendi'nin vazifeye ibtidardan evvel taht-ı silaha alındığı anlaşılmasına binaen terhisinde mahall-i ahara tayin edilmek üzere müstafi addiyle yerine Aliyyülala Müstantiklik Şahadetnamesini haiz Kastamonu zabıt ketebesinden Rıfat ve müceddeden teşkil edilen Kalecik Bidayet Hâkimliğine vazife-i şeriyesine ilaveten kaza-i mezkûr Kadısı Veliyüddin, Hâkim Muavinliğine Çorum Bidayet azasından Cemal ve Müddei-i Umumiliğine İskilip Müddei-i Umumisi Ömer ve Müstantikliğine Kengırı azasından Ahmed Hami ve müceddeden teşkil edilen Tosya Bidayet Hâkimliğine vazife-i şeriyesine ilaveten kaza-i mezkûr Kadısı Ömer Kâşif, Hâkim Muavinliğine Sinop Bidayet Mahkemesi azalığından müstafi Sururi, Müddei-i Umumiliğine Taşköprü Müstantiki Mehmed Hilmi ve Müstantikliğine Nallıhan Müstantikliğinden müstafi Abdülvahhab ve müceddeden teşkil edilen İskilip Bidayet Hâkimliğine vazife-i şeriyesine ilaveten kaza-i mezkûr Kadısı Rauf ve Hâkim Muavinliğine kaza-i mezkûr Reisi Eyüb Sabri ve Müddei-i Umumiliğine Kastamonu İstinaf Mahkemesi Aza Mülazımı Medeni, Müstantikliğine Müstantik Mehmed Salim ve müceddeden teşkil edilen Ilgaz Bidayet Hâkimliğine kaza-i mezkûr Reisi Mecdi ve Hâkim Muavinliğine Kengırı Bidayet azasından Hamdi ve Müddei-i Umumiliğine kaza-i mezkûr Müddei-i Umumisi Kâzım ve Müstantikliğine Müstantik Ahmed ve müceddeden teşkil edilen Çerkeş Bidayet Hâkimliğine kaza-i mezkûr Reisi Osman, Hâkim Muavinliğine vazife-i şeriyesine ilaveten kaza-i mezkûr Kadısı Şevki, Müddei-i Umumi Muhyiddin ve Müstantikliğine Müstantik Mehmed Hilmi Bey ve Efendilerin müceddeden ve ibkaen intihaplarına ve Tosya Bidayet Mahkemesinin Kastamonu'dan ve İskilip Bidayet Mahkemesinin Çorum'dan Kalecik Bidayet Mahkemesinin Ankara'dan irtibatlarının fekkiyle Kengırı İstinaf Mahkemesine rabt ü ilhaklarına karar verilmiştir.

Edirne Vilâyeti Teşkilat-ı Adliye Kanununa tevfikan Ankara'da müceddeden teşkil

edilen Ankara İstinaf Mahkemesi Riyasetine mahkeme-i mezkûre reisi Abdullah Mecdi, İstinaf Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumisi Hüseyin Avni, İstinaf azalıklarına Ankara Merkez Ceza Reisi Sabit ve İstinaf azasından İhsan, aza mülazımlıklarına mahkeme-i mezkûr Aza Mülazımı İhsan ve Ankara Sermüstantiki Halit, müceddeden teşkil edilen İstinaf Müddei-i Umumi Muavinliğine İstinaf azasından İlyas, müceddeden teşkil edilen Ankara Bidayet Hâkimliğine Merkez Müddei-i Umumisi İbrahim Rauf, Birinci Sınıf Hâkim Muavinliğine İstinaf azasından Nail, İkinci Sınıf Hâkim Muavinliğine Adana Merkez Müddei-i Umumiliğinden müstafi Nail, Ankara

Merkez Bidayet Mahkemesi Müddei-i Umumiliğine Tekfurdağı Müddei-i Umumi-i sabıkı Yayha, müceddeden teşkil edilen Merkez Müddei-i Umumi Muavinliğine Bidayet aza mülazımlarından Nazım ve Ankara Birinci Müstantikliğine Adana Sermüstantikliğinden müstafi Rüşdü, İkinci Müstantikliğine Müstantik Sabri ibkaen, müceddeden teşkil edilen Beypazarı Bidayet Mahkemesi Hâkimliğine vazife-i şeriyesine ilaveten kaza-i mezkûr Kadısı Ahmed Fevzi, Hâkim Muavinliğine mahkeme-i mezkûr azasından Mehmed Mazhar, Müddei-i Umumiliğine mahkeme-i mezkûr azasından Ahmed Tevfik, Müstantikliğine Müstantik Hasan Fehmi, müceddeden teşkil edilen Ayaş Kazası Bidayet Hâkimliğine Ankara Bidayet Mahkemesi azasından Hasan Fehmi, Hâkim Muavinliğine vazife-i şeriyesine ilaveten kaza-i mezkûre Kadısı Arif, Müddei-i Umumiliğine Beypazarı Bidayet azasından İsmail Hakkı, Müstantikliğine Ereğli Müstantik-i sabıkı Nasır, müceddeden teşkil edilen Zir Kazası Bidayet Hâkimliğine Beypazarı Bidayet azasından Safiyüddin, Hâkim Muavinliğine Ankara Bidayet Mahkemesi Aza Mülazımı Hikmet, Müddei-i Umumiliğine Ankara İstinaf Aza Mülazımı Zafer Nezihi, Müstantikliğine Bayezid Müstantik-i sabıkı Hüseyin, müceddeden teşkil edilen Yabanabad Hâkimliğine Osmancık Müddei-i Umumisi Sırrı, Hâkim Muavinliğine vazife-i şeriyesine ilaveten kaza-i mezkûr Kadısı Mehmed Cemal, Müddei-i Umumiliğine Ankara Bidayet azasından Ali Rıza, Müstantikliğine Müstantiklik şahadetnamesini haiz Kengırı İcra Memuru Ali Fehmi, müceddeden teşkil edilen Çubukabad Kadılığına ehliyetnameyi haiz Nahiye Naib-i sabıkı Mustafa, Bidayet Hâkimliğine Çorum Bidayet azasından Mehmed Nazmi, Müstantikliğine Ilgaz zabıt ketebesinde müstantiklik şahadetnamesini haiz İbrahim, Balâ Bidayet Hâkimliğine Avanos Bidayet Mahkemesi Reisi Ali Rıza, Hâkim Muavinliğine vazife-i şeriyesine ilaveten kaza-i mezkûr Kadısı Abdüsselam, Müddei-i Umumiliğine Mecitözü Müstantiki Tevfik, Müstantikliğine Ertuğrul Aza Mülazımı Said, müceddeden teşkil edilen Haymana Bidayet Hâkimliğine kaza-i mezkûr Bidayet Reisi Davud Vehbi, Hâkim Muavinliğine vazife-i şeriyesine ilaveten kaza-i mezkûr Kadısı Ahmed Necib, Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumisi Ahmed İlhami, Müstantikliğine Müstantik Eşref, müceddeden teşkil edilen Nallıhan Bidayet Hâkimliğine Beypazarı Bidayet Mahkemesi Müddei-i Umumisi Kâmil, Hâkim Muavinliğine Kırkkilise İstinaf Aza Mülazımlığından açıkta İrfan, Müstantikliğine Beypazarı Bidayet Mahkemesi Aza Mülazımı Bahri Bey ve Efendiler intihap edilerek Nallıhan ve Kalecik Bidayet Mahkemelerinin Ankara İstinaf Mahkemesinden irtibatlarının fekkiyle Nallıhan Bidayet Mahkemesinin Eskişehir ve Kalecik Bidayet Mahkemesinin Kengırı İstinaf Mahkemesine ilhakına karar verilmiştir.

Şeriye

Siirt Müftülüğüne Liva-i Şeriye Başkâtibi Ömer Niyazi, Seyitgazi Müftülüğüne Ali Asım, Zir Kazası Müftülüğüne Balıkesir Müfti-i sabıkı Abdullah, Giresun Müftülüğüne Ali Fikri, İzmit Müftülüğüne Hüseyin, Devrek Müftülüğüne Tahir, Yenişehir Müftülüğüne Taşlıca sabık Müftüsü Mustafa, Of Müftülüğüne Numan, Hüseyinabad Müftülüğüne Malatyalı Mehmed, Van Vilâyeti Merkez Müftülüğüne Şeyh Masum, Taşköprü Müftülüğüne Hafız Ali Hilmi Efendiler tayin ve Hafik Kazası Müftüsü Mehmed Efendi vazifeye âdem-i devamından naşi azil ve Şırnak Müftüsü Abdülaziz ve Şirvan Müftüsü Abdurrahman Efendilerin becayişleri icra kılınmıştır.

Maliye

Erzincan ve Urfa şubeleri müdür muavinliklerine bi'l-imtihan Mustafa Asım ve Palu Sandığı Memuru Bekir Sıdkı ve Urfa şubesi Veznedarlığına Cüneyn Muavini olup vekâlette müstahdem Abdullah ve Taşköprü Veznedarlığına bil'-imtihan Hafız Haşim ve Gördes ve Refahiye ve Kuruçay sandıkları muavinleri olup memur vekâletinde bulunan Mehmed ve Ahmed Kâmil ve Hasan Şemi Efendilerin asaleten mezkûr sandık memuriyetlerine ve Bulanık Sandığı Refiki olup vekâlette müstahdem Kasım Efendi Çermik ve bi'l-imtihan Sivrihisar Muavinliğine İsmail Hakkı ve Söğüt Sandığı Veznedarlığına Numan Reşad Efendiler tayin kılınmış ve Merzifon Sandığı Muavini olup istifasından sarf-ı nazar eden İbrahim Necati Efendi'nin memuriyetinde devam ve ibka ve İdare- Merkeziye Tahrirat Kalemi Müsevvidi Naci Efendi mezkûr kalem mümeyyizliğine terfi edilmişlerdir.

Kanunlar

[Türkiye Büyük Millet Meclisinin İbtida-yı Teşekkülünden İtibaren Mevki-i Meriyete Vazettiği Kanunlar]

Madde 1- Cerh ve katl maddesinden dolayı Karahisar-ı Sahib Liva Mahkemesi Ceza Dairesinin 16 Eylül 1329 tarih ve iki yüz otuz altı adetli ilamıyla yedi buçuk sene müddetle küreğe mahkûm ve 4 Şevval 1330 ve 4 Eylül 1328 tarihinde taht-ı tevkife alınarak mezkûr Karahisar-ı Sahib Hapishanesinde mahpus iken harb-i umumide gönüllü olarak askere sevk olunan Karahisar'ın Yukarı Tantari karyesinden Hacı Şerif Oğlu Halil'in tebeyyün eden maluliyetine binaen bakiye-i müddet cezaiyesi affedilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meridir.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Adliye Vekili memurdur.

2 Cemaziyelahir 1339 1 Şubat 1337

\- - -

Madde 1- Müdafaa-i memleketin temini ve asayiş-i umuminin tesisi için Müdafaa-i Milliye Vekâletine merbut olmak üzere 7 Haziran 1336 tarihli kanunla teşkili emrolunan Seyyar Jandarma Müfrezeleri mülgadır.

Madde 2- İşbu kanun 1337 senesi Martı iptidasından itibaren meridir.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Müdafaa-i Milliye Vekâleti memurdur.

2 Cemaziyelahir 1339 10 Şubat 1337

\- - -

Madde 1- Antep livası merkezi olan Antep kasabasının namı "Gaziantep"e tahvil olunmuştur.

Madde 2- Bu [İşbu] kanunun icrasına Dâhiliye Vekili memurdur.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meridir.

30 Cemaziyelevvel 1339 8 Şubat 1337

\- - -

Sinop'ta Tersane Namıyla Mevcut Olan Arazinin Belediyeye Terki Hakkında Madde-i Kanuniye Suretidir

Madde 1- Sinop'ta Tersane namıyla mevcut olan arazi bilahare ifraz edilmemek ve satılmamak şartıyla mahalli belediyesine terk edilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun tebliğinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Dâhiliye Vekilleri memurdurlar.

26 Cemaziyelevvel 1339 ve 5 Şubat 1337

\- - -

Madde 1- 1 Mart 1336 tarihinden gaye-i Şubat 1336 tarihine kadar imtidâd eden 1336 sene-i maliyesi zarfında Evkaf Vekâletince cibayet olunacak varidat-ı mütenevvia [1] cetvelinde murakkam olduğu üzere 511.148 lira 74 kuruş tahmin olunmuştur.

Madde 2- 1336 sene-i maliyesi Evkaf Vekâleti masarıf-ı umumiyesi olmak üzere merbut [B] cetvelinde muharrer olduğu üzere 511.148 lira 74 kuruş tahsis olunmuştur.

Madde 3- Evkaf Vekâletinin varidat-ı umumiyesini teşkil eden ve işbu kanuna merbut bulunan [T] cetvelinde gösterilen kâffe-i varidat-ı vakfiyenin 1336 senesi zarfında da tahsiline devam edilecektir.

Madde 4- Evkaf bütçesinin müddet-i icraiyesi bir sene-i maliyeye inhisar eder.

Madde 5- İşbu kanunun icrasına Şeriye ve Evkaf Vekili memurdur.

- - -

Madde 1- Posta ve Telgraf ve Telefon Müdüriyet-i Umumiyesi eşya ve levazım-ı fenniyesiyle evrak-ı matbua karşılığı olacak üç yüz otuz altı senesi bütçesinin yüz otuz ikinci faslının ikinci eşya pahası maddesine otuz beş bin yüz yirmi yedinci faslının üçüncü kırtasiye ve evrak-ı matbua maddesine on bin ki ceman kırk beş bin liranın umumi bütçeye zam ve ilavesine ve muvakkat bütçeye zamimeten sarfına mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Dâhiliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

24 Cemaziyelevvel 1339 ve 3 Şubat 1337

- - -

Madde 1- Merzifon-Havza-Çalatlı tarik-i hususiyesi turuk-ı umumiye meyanına ithal edilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Nafia ve Maliye Vekilleri memurdur.

6 Cemaziyelahir 1339 14 Şubat 1337

- - -

Madde 1- Taşucu, Silifke, Mut, Karaman ve Afyonkarahisar, Sandıklı, Dinar, Baladız tarikleri turuk-ı umumiye meyanına ithal edilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Maliye ve Nafia Vekilleri memurdur.

6 Cemaziyelahir 1339 14 Şubat 1337

Madde 1- Büyük Millet Meclisi müstemirren münakit bulunduğu müddetçe (…) 1 Mart 1337 tarihinden itibaren şehrî iki yüz lira tahsisat ita olunur.

Madde 2- Mezun bulunan Büyük Millet Meclisi azasının daire-i intihabiyelerine azimet ve avdetleri için muayyen olan eyyam ayrıca ilave edilmek şartıyla senede üç aya mahsus tahsisatın nısfı ita olunur. Üç mahtan ziyade mezun olan azaya fazla günler için (…) verilmez.

9 Cemaziyelahir 1339 17 Şubat 1337

- - -

Madde 1- Tedarik-i Vesait-i Nakliye Komisyonu Meclis-i İdare azasından bir zat ve bir ahz-ı asker zabiti ve bir baytar veya nalbantla bir kâtipten mürekkep olacak ve işbu komisyon Meclis-i İdare azasının riyasetinde olarak mensup oldukları ahz-ı asker şubesi (?) mıntıkasındaki vesait-i nakliyeyi karyelere kadar giderek tahrir edecektir.

Madde 2- Gidecek memurlara yalnız vesait-i nakliyesini temin için ücret verilir ve bu ücretin miktarı belediyelerce takdir olunur.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meridir.

Madde 4- İşbu kanunun icrasına Müdafaa-i Milliye, Dâhiliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

26 Cemaziyelevvel 1339 5 Şubat 1337

- - -

Numara: 99

İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanununun 116. Maddesi Makamına Kaim Olmak Üzere Madde-i Mahsusadır

Madde 1- Meclis-i Umumi azalarına devam-ı müzakerat müddetince yevmî üç lira muhassasat ve şehrî üç bin kuruş itibariyle harcırah verilir. İntihaptan evvel Meclisin münakit olduğu mahalde ikametgâh sahibi olan aza işbu yevmiyeye huzur ile istihkak kesp eder. Mülhakattan gelmiş olan ve bilâ-fasıla gerek encümenlerde ve gerek içtima-i umumide bilâ-mazeret üç defa isbat-ı vücut etmeyen taşralı azadan kıstelyevm icra edilir.

Yüz Kırkıncı Maddenin Yerine Kaim Olmak Üzere Madde-i Mahsusa

Madde 2- Encümen-i vilâyet azasına Meclis-i Umumi kararıyla şehrî altı bin kuruşu tecavüz etmemek üzere tahsisat ita olunur.

Madde 3- Mecliste isbat-ı vücut etmeksizin gıyaben istihsal-i mezuniyet eden azaya yevmiye verilmez. Mecliste isbat-ı vücut ettikten sonra mezuniyet talebinde bulunan azaya da on günü tecavüz eden müddet-i mezuniyeti için tahsisat verilemez

Madde 4- Bir aydan fazla mezuniyet alan encümen azalarının ancak bir aylık tahsisatı verilir.

Madde 5- İşbu muhassasat, memurine verilmekte olan pahalılık zammının ilgasına kadar devam eder.

Madde 6- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 7- İşbu kanunun icrasına Dâhiliye Vekili memurdur.

13 Cemaziyelahir 1339 ve 21 Şubat 1337

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 154. içtima 2. celse.

Tebliğ Olduğu Makamât: 1282 ve 1283 numara 23.02.1337 tarihli tezkerelerle İcra Vekilleri Heyeti Riyaset ve Dâhiliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

- - -

Numara: 100

Madde 1- Bilumum mekâtib-i âliye ve taliye ve tali derecede ziraat ve orman mektepleriyle resmi Darülmuallimîn ve Darü'l-Hilafetü'l-Âliye talebeleri eimme medaris-i müdavimîninde hizmet-i fiiliyesi ikmal-i tahsillerine kadar tecil olunur. İkmal-i tahsilden sonra hizmeti maksuresini ifa etmeyenlerin tayin olunacakları muallimliklerle haiz-i istisna memuriyetleri nazar-ı itibara alınmaz. Medaris-i ilmiye müdavimleri ihtiyat sınıfına nakletmezden bir sene evvel hizmet-i maksureyi bade'l-ifa tahsillerine devam etmek üzere tecil olunurlar.

Madde 2- Bilumum mekâtib-i resmiye ile Maarif Vekâletince musaddak mekâtib-i hususiyenin müdür ve muallimleriyle tedrisat-ı ibtidaiyye müfettişleri ve eimme medreseleri ve Darü'l-Hilâfetü'l-Aliyye müdür, müfettiş ve müderrisleri ve medaris-i ilmiye müderrisleri memuriyetlerinin devamı müddetince bu seferberlikte son mürettebata dâhil edilmek üzere tecil olunurlar.

Madde 3- Serom darü'l-istihzarlarının beheri için beşer fen memuruyla dâü'l-kelb bakteriyolojihane, kimyahane ve telkıhhanelerin beheri için dörder müstahzır herhangi tevellüt erbabından olursa olsun hem-tevellütlüleri silâh altına alındıkça hizmet-i askeriyelerini işbu müessesatta yaparlar.

Madde 4- Küçük Sıhhiye Memuru Mektebi talebesi tecil ve mezuniyetini bir devre-i talimiye gördükten sonra memuriyette müstahdem bulundukça son mürettebata terk olunur.

Madde 5- Tekkesi mevcut olup da eyyam-ı mahsusasında mukabele ile meşgul ve Şeriye Vekâletince musaddak müraselesi bulunan meşayihin hizmet-i askeriyeleri tecil olunur.

Madde 6- El-yevm silâh altında bulunup da işbu kanunda musarrah müsaadattan istifade edebilecek olanların meslek-i memuriyetlerine avdet etmek şartıyla terhis olunurlar.

Madde 7- Son mürettebata sevk edilmek ancak bir kolordu

veya müstakil fırka ahz-i asker mıntıkasında Büyük Millet Meclisince ilan edilecek umumi seferberliğe aittir.

Madde 8- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 9- İşbu kanunun icrasına Müdafaa-i Milliye Vekili memurdur.

13 Cemaziyelahir 1339 21 Şubat 1337

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 154. içtima 2. celse.

Tebliğ Olduğu Makamât: 1284 ve 1285 numara 23. 02. 1337 tarihli tezkerelerle İcra Vekilleri Heyeti Riyaset ve Müdafaa-i Milliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

- - -

Numara: 102

Madde 1- Memalik-i Osmaniyede sakin bilumum nüfus-ı zükûr on sekiz yaşından altmış yaşına kadar tarik bedel-i nakdisiyle mükelleftir. Ancak maluliyetini bâ-rapor ispat eden fukara ile silahaltında bulunan

efrad-ı askeriye ve amele-i mükellefe celp ve ceminde ve tahakkuk muamelesinde hizmetleri sebk edecek olan karye ve mahalle imam ve muhtarları bu mükellefiyetten müstesnadır.

Madde 2- Tarik bedel-i nakdisinin miktarı her mahallin amele rayici gözetilmek ve dört amele yevmiyesi esas olmak üzere vilâyet ve müstakil livalar mecalis-i umumiyesiyle takdir ve tayin olunur.

Madde 3- Tarik bedel-i nakdisi hazineden maaş alan bilcümle mükellef memurin ve müstahdemin-i devlete de şamil olup mecalis-i umumiyelerce tayin olunan müddetlerde ve iki taksitte tahsil olunur.

Madde 4- Tarik bedel-i nakdisi Tahsil-i Emval Kanunu mucibince tahsil olunur. Ashab-ı maaşın mükellefiyet-i nakdiyeleri takasit zamanına tesadüf eden aylarda maaşlarından kat ve tevkif edilir.

Madde 5- Tarik bedel-i nakdisi karye veya mahalle Heyet-i İhtiyariyeleri marifetiyle tahsil veyahut mükellefin tarafından bizzat ait olduğu sandığa teslim edilir. Ancak Heyet-i İhtiyariye marifetiyle tahsil ve teslim-i sandık edilen mebaliğ için her mükellef namına ayrı ayrı sandık makbuzu ahz ü tevzi olunacaktır. İkinci taksitin hululünden itibaren nihayet bir ay zarfında karye ve mahallesi tarik bedelât-ı mütehakkıkasının lâakal yüzde seksen beşi teslim-i sandık edildiği sabit olan heyeti ihtiyariyeye yüzde beş kuruşu tecavüz etmemek üzere mecalis-i umumiyenin tayin edeceği miktarda aidat verilir.

Madde 6- Birinci madde mucibince nakden ifa-yı mükellefiyete muktedir olmadıkları Heyet-i İhtiyariyenin şahadet ve Meclis-i Mahallînin tasdikiyle sabit olanların mükellefiyetleri, mahalleri memurin-i idare ve fenniyesince tayin olunan karye ve kasabalarına üç saati tecavüz etmeyen mahallerde turuk-ı âdiye ve hususiyede çalışmak üzere mükellefiyet-i bedeniyeye tahvil edilir.

Madde 7- Altıncı madde mucibince mükellefiyetlerini ifada taallül edenler ifa-yı mükellefiyete icbar edilmekle beraber kavanin-i devlete itaat etmeyenler gibi haklarında takibat-ı kanuniye icra edilir.

Madde 8- Tarik bedelât-ı nakdiyesi hakkındaki kanunla kanun-ı mezkûra müzeyyel 24 Şubat 1336 tarihli kararnamenin işbu mevadd-ı kanuniyeye muhalif maddeleri ahkâmı mülgadır.

Madde 9- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 10- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Dâhiliye ve Nafia Vekilleri memurdur.

\- - -

Madde 1- Her frengili istediği bir tabibe kendisini tedavi ettirmeye şekil ve müddet-i tedavisi hakkında tabib-i müdavisinden alacağı vesikayı nezdinde bulundurmaya mecburdur.

Madde 2- Her tabip müşahede ettiği frengi vakayını ihsaiyat tanzimine medar olmak üzere hüviyet tasrih etmeksizin yirmi dört saat zarfında hükûmet tabibine, bulunmayan yerlerde belediye tabibine ihbar etmeye mecburdur.

Madde 3- Tayin edilen günlerde tedaviye gelmekten imtina eden frengilileri tabib-i müdavileri hükûmet tabibine bulunmadığı takdirde belediye tabibine ihbar etmeye mecburdurlar.

Madde 4- Tabib-i müdaviler hastalığın ahara men-i sirayetini temin için marazın eşkâl-i mühimme-i sirayetini havi hastalarına ziri imzalı vesâyâ-yı "sıhhiye varakası" vermeye ve hastalar da işbu vesâyâ ahkâmına riayet etmeye mecburdurlar.

Madde 5- Sıhhi teehhül muayenesi muamelatı vilâyet veya liva umumi meclislerince tanzim edilen talimatnameler veçhiyle tatbik ve cereyan ettirilir.

Madde 6- Alelumum frengililer müessesat-ı sıhhiye-i resmiyede ve etıbba-yı resmiye tarafından meccanen tedavi edilir.

Madde 7- İşbu kanun ahkâmına ve ona mütenevvi şûralarca yapılacak talimnamelere riayet etmeyenler on liradan elli liraya kadar ceza-yı nakdîye mahkûm edilirler.

Madde 8- Frengi hastalığıyla malul olan eşhas hastalığının ahara sirayetine bilerek sebebiyet verdiği takdirde altı aydan iki seneye kadar hapis olunur veya yüz liradan beş yüz liraya kadar ceza-yı nakdî alınarak

mutazarrır olan şahsa verilir. Zevcinden biri diğerine bu hastalığı naklederse cezanın hadd-i a'zamı tatbik olunur. Bu takdirde takibat-ı kanuniye icra edilebilmek için malul zevç ve zevcenin şikâyet-i şahsiyesi şarttır.

Madde 9- Frengiyi tedaviye cüret eden mutatabbipler iki aydan iki seneye kadar hapis veya elli liradan yüz liraya kadar ceza-yı nakdiye mahkûm edilir.

Madde 10- İşbu kanunun ahkâmının tatbiki esnasında ashab-ı müracaata ika-ı müşkilat eden etıbba üç aydan iki seneye kadar hapis ve muvakkaten rütbe ve memuriyetten tardedilir.

Madde 11- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 12- İşbu kanunun icrasına Sıhhiye ve Adliye Vekilleri memurdurlar.

26 Cemaziyelevvel 1339 5 Şubat 1337

Numara: 37

Mekâtib-i Askeriye Talebesiyle İhtiyat-ı Zabıt Namzetlerine Verilecek Zamâim-i Fevkalade Hakkında Kanun

Madde 1- Maaş-ı aslilerinden maada şehrî Mekteb-i Harbiye talebesiyle Askeri Tıbbiye Mektebi birinci, ikinci, üçüncü ve Askeri Baytar Mektebi birinci ve ikinci sınıfları talebesine dört yüz ellişer ve Mektebi Harbiye'nin ihtiyat zabit namzedi talebesine üçer yüz ve Mektebi İdadi-i Askeri talebesine ikişer yüz ve Leylî Rüşdi-i Askeri talebesine yüz kuruş zamaim-i fevkalâde verilir.

Madde 2- İşbu zamaimden hiç bir suretle tevkifat yapılmaz.

Madde 3- İşbu zamaim için Müdafaa-i Milliye Vekâletinin üç yüz otuz altı senesi bütçesinin üç yüz on sekizinci faslın üçüncü, dördüncü, beşinci maddelerine bir milyon yüz on dokuz bin üç yüz kuruş ilavesi kabul olunmuştur.

Madde 4- İşbu kanun 1 Ağustos 1336 iptidasından muteberdir.

Madde 5- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

6 Teşrinievvel 1336 22 Muharrem 1339

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 79. içtima birinci celse.

Tebliğ Edildiği Makamat: 384, 385, 389 numara ve 07.10.1336 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine tebliğ olunmuştur.

Numara: 39

Baltalık Kanunu

Madde 1- Odunculuk, kömürcülük ve kerestecilik ile melûf olan veya azami yirmi kilometre mesafe ile büyük ormanlara mücaveret ve münasebeti bulunan köylere, beher haneye azami on sekiz atik dönüm

itibarıyla ve orman memurlarının riyasetinde mahallî mühendis ve tapu memurlarından ve Karye Heyet-i İhtiyariyesinden ikişer zattan mürekkep bir heyet marifetiyle baltalık tefrik ve mevcut baltalıklar bu nispete iblağ edilmek suretiyle tevsian yeniden tahdit ve köy namına meccanen kayd-ı resmisi icra olunur. İşbu baltalıkların hüsn-i muhafazasıyla emr-i intifaı Heyet-i İhtiyariyenin nezaret ve mesuliyeti tahtında karye halkına ait bulunur. Evkaf ormanları alelıtlak müstesnadır.

Madde 2- Köy civarındaki ormanların eşhas uhdesinde bulunmasından dolayı birinci maddede gösterilen miktarda miriden baltalık tefriki mümkün olamadığı takdirde orman memurunun taht-ı nezaretinde köylülerden ve orman sahipleri tarafından intihap edilecek birer ve her iki tarafın muvafakati ile veya muvafakat hâsıl olamadığı takdirde orman memurunun bitaraf olarak intihap edeceği bir ki ceman üç muhammin tarafından takdir edilecek kıymet üzerinden nisbet-i mezkûre dairesinde bi'l-istimlak bedeli köylü tarafından peşin olarak tediye edilmek suretiyle köy namına teferruğ olunur. Köylü bedelini defaten tediye edemediği takdirde İktisat Vekâleti marifetiyle Ziraat Bankalarından alelusul yaptırılacak ikrazatla tesviye olunur.

Tarafeyn takdir olunan bedele razı olmadıkları takdirde yalnız tezyit veya tenkis-i bedel için mehakimeye müracaat edebilirler. Fakat bu müracaat kararın tenfizine mani olamaz.

Madde 3- Karye civarındaki orman münâza'un-fîh olduğu takdirde madde-i sabıka veçhiyle tefrik edilen miktar için takdir ve tayin edilen bedel ileride haklı çıkan tarafa verilmek üzere Ziraat Bankasına tevdi olunur.

Madde 4- Yedinde orman idaresince verilmiş vesaik-i resmiye olmadıkça köy ahalisinin hiçbir sebeple miri ormanlarına girmeleri ve hayvan sokmaları memnudur.

Madde 5- Birinci ve ikinci madde mucibince baltalığa malik olan karyeler ahalisinin kat ve pazar mahallinde satacakları kereste ve mahrukat bilumum rüsumdan muaftır.

Ancak âtiyen köyün itibarına ve teavün sandıklarının teşkiline medar olmak üzere her sene köy Heyet-i İhtiyariyesinin her hane için tensip edeceği miktar nispetindeki kereste ve mahrukatı senenin muayyen bir gününde pazar mahalline nakil ile Heyet-i İhtiyariyenin mesuliyeti tahtında satılıp hâsıl olan bedeli köy namına ve İktisat Vekâletinin emrine olarak Ziraat Bankasına tevdi olunur.

Madde 6- Orman nizamnamesinin beşinci maddesi ve buna müteferri nizamat ve talimat ile nizamname-i mezkûrun yirmi birinci ve yirmi beşinci maddesinin işbu kanunun beşinci maddesine tearuz eden ikinci fıkrası ve on yedinci maddesi mülgadır.

Madde 7- Baltalıkların hukuk-ı tasarrufiyeleri, ahalinin suret ve hakk-ı intifaları Orman Nizamnamesinin birinci babının üçüncü kısmıyla Arazi Kanunnamesinin doksan birinci ve doksan ikinci ve yüz ikinci maddeleri mucibince tamamıyla mahfuzdur.

Madde 8- Bu kanun neşri tarihinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 9- Bu kanun ahkâmının icrasına Maliye ve İktisat Vekilleri memurdurlar.

27 Muharrem 1339 ve 11 Teşrinievvel 1336

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 83. içtima ikinci celse.

Tebliğ Edildiği Makamat: 376, 377, 378 numara ve 14.10.1336 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye ve İktisat Vekâlet-i Celilelerine tebliğ olunmuştur.

Nizamat ve Mukarrerat

Madde 1- Kengırı sancağına mülhak Çerkeş kazasının Karacaviran nahiyesi mülhakatından Dolap, Yazıören, Oruçgazi, Karacahöyük, Dodurga, Kükürt, Kızılırmak, Eyüpözü, Höyük, Demirli, Susuz, Yakalı, Atkaracalar karyeleri Çerkeşe ve Taşkaracalar, Sükürlü, Kürt karyeleri orta nahiyesine raptedilmek suretiyle Karacaviran nahiyesi kura-yı mütebakiyesiyle Koçhisar nahiyesine ve Kengırı'ya merbut Mesutören, Kırışdengi, Aktaş ma'a-İbricek Şeyh Yunus, Koçhisar karyeleri keza kaza-i mezkûre ve Koçhisar kazasının Dumlupınar ve İkikavak karyeleri de Karacaviran nahiyesine rabt ü ilhak edilmiştir.

Madde 2- İşbu kararname tarih-i tebliğinden itibaren meridir.

28 Şubat 1336

Madde 3- İşbu kararnamenin tatbikine Heyet-i Vekile mezundur.

Dâhiliye Vekili Namına: Adnan
Hariciye Vekâleti Vekili: Ahmed Muhtar
Maliye Vekili: Ferid
İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve Müdafaa-i Milliye Vekili: Fevzi
Şeriye Vekili: Fehmi
Adliye Vekâleti Vekili: Mehmed
İktisat Vekâleti Vekili: Mahmud Celal
Sıhhiye Vekili: Adnan
Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reis Vekili: Fevzi
Büyük Millet Meclisi Reisi: Mustafa Kemal
Maarif Vekili: Hamdullah Suphi
Nafıa Vekili: Ömer Lütfi

\- - -

Madde 1- Konya vilâyeti dâhilinde Ermenek kazasına tabi Halimiye nahiyesinin Gargara karyesi Balkusan Yaylası müstakil bir karye halinde kaza merkezine ilhak edilmiştir.

Madde 2- İşbu kararname tarih-i tebliğinden itibaren meridir.

Madde 3- İşbu kararnamenin tatbikine Heyet-i Vekile mezundur.

23 Şubat 1337

Adliye Vekâleti Vekili: Mehmed
Dâhiliye Vekili Namına: Adnan
Hariciye Vekâleti Vekili: Ahmed Muhtar
Sıhhiye Vekili: Adnan
İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve Müdafaa-i Milliye Vekili: Fevzi
Şeriye Vekili: Fehmi
Maliye Vekili: Ferid
Maarif Vekili: Hamdullah Suphi
Nafıa Vekili: Ömer Lütfi
İktisat Vekâleti Vekili: Mahmud Celal
Büyük Millet Meclisi Reisi: Mustafa Kemal
Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reis Vekili: Fevzi

- - -

Madde 1- Antalya Merkez kazasına mülhak Velikâhya mahallesi (Gökbük) karyesi namıyla Finike kazasına raptedilmiştir.

Madde 2- İşbu kararname tarih-i tebliğinden itibaren meridir.

Madde 3- İşbu kararnamenin tatbikine Heyet-i Vekile mezundur.

13 Şubat 1337

- - -

Madde 1- Sivas vilâyeti dâhilinde Hafik kazasına tabi Budaklı, Hasbey, Sinek, Acıpınar, Güllük, Ahlam ma'a Beştepe Güllü ma'a-Karapınar ve Başıbüyük karyeleri Sivas merkez kazasına ilhak edilmiştir.

Madde 2- İşbu kararnamenin tatbikine Dâhiliye Vekâleti memurdur.

13 Şubat 1337

- - -

Madde 1- Tokat Merkez sancağına tabi Ohtap nahiyesine merbut Beyler, Kartosman karyeleri Erbaa kazasına ilhak edilmiştir.

Madde 2- Tarih-i tebliğinden muteber olan işbu kararnamenin tatbikine Heyet-i Vekile mezundur.

13 Şubat 1337

- - -

Telgraf memurları maaşatına zamaim icrası hakkında Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesinin tezkere-i mahsusasıyla mevdu Heyet-i Vekilenin işbu teklifi encümenimizde tetkik ve mütalaa olundu. Külfetin nimet ile mütenasip olması kaide-i-umumiyesine rağmen kıllet-i maaşları vezaif-i kesireleri ile gayr-ı muvafik olan ve vaziyet-i maliye ve hayatiyeleri cidden şayan-ı merhamet bulunan telgraf muhabere memurları maaşatının sekiz yüz ve -nevahi telgraf ve posta müdürleri müstesna olmak üzere- maaşatı bin kuruştan dûn olan telgraf ve posta müdürlerinin maaşatının bin kuruşa iblağı encümenimizce 29 Teşrinisani 1336 tarihinde kabul edilmiş ve Heyet-i Umumiyeye arz olunmuş ve keyfiyet nazarı dikkate alınmak üzere Heyet-i Celilece Muvazene-i Maliye Encümenine tevdi buyurulmuş idi. Binaenaleyh Heyet-i Vekilece Kânunusani 1336 tarihinden muteber olmak üzere teklif edilen zamaim on beş bin dokuz yüz elli altı liranın derdest-i tetkik bulunan umumi bütçeye vaz ve ilâvesi münasip görülmüş olmakla Heyet-i Celilenin nazar-ı tasvip ve tasdikine arz olunur.

İlanat-ı Resmiye

Maliye Vekâletinden:

Sahipsiz mal olarak Hazinece vaz-ı yed olunan ecza-yı tabibenin şubatın yirmi beşinden itibaren müzayedesine mübaşeret edileceğinden talip olanların Maliye Vekâleti Emlâk-i Emiriye İdaresine veyahut Çorum Muhasebeciliğine müracaat eylemeleri işar-ı mahalli üzerine ilan olunur.

Ceride-i Resmiye

Umur-ı Tahririye ve İdare - Umur-ı tahririye için Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesinde Ceride-i Resmiye Müdüriyetine müracaat olunur.

İlanat - İlanat-ı hususiye kabul olunmaz. İlanat-ı resmiye meccanen konulur. Devair-i resmiye ile mehakimin efrada müteallik ilanattan maktuan 40 kuruş ve kanunen ve nizamen Ceride-i Resmiye'ye derci lazım gelen ilanat-ı sairenin her satırından beş kuruş alınır.

Mahall-i Fürühtu – Hükûmet Caddesinde Yenigün Gazetesi İdarehanesi sırasında Dağarcık Kırtasiye Mağazasıdır.

Matbuat ve İstihbarat Matbaası

CERİDE-İ RESMİYE

Pazartesi
---
4 Receb 1339
14 Mart 1337

Tarih-i Tesisi
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Yüz nüshası 250 kuruş
Elli nüshası 125 kuruş
Beher nüshası 100 paradır

Numarası: 6 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesi olup şimdilik haftada bir defa neşrolunur.* ***Sene: 1***

Tevcihat

Şeriye

Mudurnu Müftülüğüne Hacı Abdullah, Gümüşhacıköy Müftülüğüne Hafız Mehmed Hilmi, Yozgat Müftülüğüne iadeten Mehmed Hulusi, Malazgirt Müftüsü iken Bulanık kazasına gittiği Muş Mutasarrıflığından bildirilen Şeyh Yakub Efendi bilâ-mezuniyet terk-i memuriyet eylediğinden müstafi addiyle yerine müfti-i sabık Yakub Efendiler tayin kılınmışlardır.

Adliye

Münhal bulunan Adliye Müsteşarlığına Konya ve havalisi Adliye Müfettişi Tevfik Fikret ve mumaileyhten inhilal eden adliye müfettişliğine Hüdavendigar Müfettiş-i sabıkı Hafız Fahreddin Beyler tayin edilmiştir. Sivas İstinaf Riyasetine mahkeme-i mezkûre reisi Hasan Fehmi, Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumisi Mustafa Ziya, İstinaf azalıklarına İstinaf azasından Osman Sabri, Darende Reisi Ahmed Şevki, İstinaf aza mülazımlıklarına İstinaf aza mülazımlarından Abdülaziz ve Bidayet Aza Mülazımı Şaban, Sivas Bidayet Hâkimliğine mahkeme-i mezkûre reisi Mehmed Hulusi, Sivas Merkez Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumisi Hayreddin, Sivas Birinci Sınıf Hâkim Muavinliğine İstinaf azasından Hüseyin Avni, İkinci Sınıf Hâkim Muavinliğine İstinaf azasından Mehmed Hamdi, Sermüstantikliğine Bidayet azasından Ali Şükrü, Aziziye Bidayet Hâkimliğine mahkeme-i mezkûre reisi Halil Hilmi, Hâkim Muavinliğine vazife-i şeriyesine ilaveten Kadı Mehmed Kâzım, Müddei-i Umumiliğine Sivas Bidayet azasından Mehmed Ziya, Müstantikliğine Müstantiki Reşid, Tonus Bidayet Hâkimliğine vazife-i şeriyesine ilaveten Kadı Bekir Sıdkı, Hâkim Muavinliğine mahkeme-i mezkûre reisi Osman Necati, Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumisi Mehmed Muharrem, Müstantikliğine Müstantiki Abdullah, Hafik Bidayet Hâkimliğine Zara Müddei-i Umumisi Ali Afif, Hâkim Muavinliğine mahkeme-i mezkûre Reisi Süleyman Sırrı, Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumisi Zeki, Müstantikliğine Müstantiki Ahmed Kâmil, Zara Bidayet Hâkimliğine mahkeme-i mezkûre reisi Said, Hâkim Muavinliğine Sivas Bidayet azasından Ahmed Rüşdü, Müddei-i Umumiliğine Sivas Bidayet azasından

Sıbğatullah, Müstantikliğine Müstantiki Şükrü, Divriği Hâkimliğine vazife-i şeriyesine ilaveten Kadı Salih Sabri, Hâkim Muavinliğine mahkeme-i mezkûre reisi Ömer Lütfi, Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumisi Kâmil, Müstantikliğine Müstantiki İbrahim Edhem, Darende Bidayet Hâkimliğine Sivas İstinaf azasından Hafiz, Hâkim Muavinliğine Sivas İstinaf Aza Mülazımı Mehmed Nuri, Darende Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumisi Ahmed Fuad, Müstantikliğine Müstantiki Rüşdü, Kangal Bidayet Hâkimliğine vazife-i şeriyesine ilaveten Kadı Mustafa Şevket, Hâkim Muavinliğine mahkeme-i mezkûre reisi Mehmed Şükrü, Müddei-i Umumi Müddei-i Umumisi Mahmud Hamdi, Müstantikliğine Müstantiki Asım, Gürün Bidayet Hâkimliğine mahkeme-i mezkûre reisi Mehmed Rasim, Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumisi Sefer Hilmi, Müstantikliğine Müstantiki Yusuf Ziya, Yıldızeli Bidayet Hâkimliğine mahkeme-i mezkûre reisi Ali Galip, Hâkim Muavinliğine vazife-i şeriyesine ilaveten Kadı Mehmed Salih, Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumisi Şefik, Müstantikliğine Müstantiki Ahmed Behcet, (…) Bidayet Mahkemesi Müstantikliğine Sivas İkinci Müstantiki Halil (…), Çorum Bidayet Azalığına Sivas Sermüstantiki Osman İsmet, Kayseri Bidayet Aza Mülazımlığına Sivas Aza Mülazımı Abdullah Behcet, Diyarbakır İstinaf Aza Mülazımlığına mahkeme-i mezkûre aza mülazımlarından Nazım, Dinar Bidayet Mahkemesi Riyasetine İnegöl Hâkim Muavini Hasan Nazif, Kastamonu İstinaf Müddei-i Umumi Muavinliğine Beypazarı aza-yı sabıkasından Daver Sami, Lâdik Bidayet Hâkimliğine Havsa Hâkim-i sabıkı Mehmed Rıfat, Sürmene Mahkemesi Riyasetine Atina Müddei-i Umumisi Mehmed Tevfik, Atina Müddei-i Umumiliğine Lazistan Bidayet azasından Tevfik, Giresun Bidayet Müddei-i Umumiliğine Trabzon İkinci Müstantiki Mektebi-i Hukuk mezunlarından Abdünnafi, azledilen Of Müddei-i Umumisi Hamdi Efendi'nin yerine Gümüşhane Müstantiki Hafiz Hikmet, Trabzon İkinci Müstantikliğine Edirne İstinaf zabıt ketebesinden Nusret Efendi, Trabzon Aza Mülazımlığına Mekteb-i Hukukun

14 Mart ***(Ceride-i Resmiye)*** ***Sahife 2***

dördüncü sınıf talebesinden Ömer Lütfi, Vakfıkebir Müddei-i Umumiliğine Trabzon Aza Mülazımı Avni, Gümüşhane Müstantikliğine Torul mahkeme azasından Celal, Ertuğrul İstinaf Riyasetine Kengırı İstinaf Müddei-i Umumisi Haki, Müddei-i Umumiliğine Muğla Seyyar Sulh Hâkimi Mehmed Kâmil, İstinaf azalıklarına Yenişehir Hâkim Muavini Mustafa ve Kütahya Merkez Müddei-i Umumisi Sırrı, İstinaf aza mülazımlıklarına Kırşehir Bidayet aza-yı sabıkasından Sadık ve Mekteb-i Hukuktan mezun Ali, Geyve Bidayet Hâkimliği vazife-i şeriyesine ilaveten Kadı İbrahim Fahreddin, Hâkim Muavinliğine İzmir aza mülazımlarından Süleyman, Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumisi Lütfi, Müstantikliğine Müstantiki Ali Rıza, Orhaneli Kadılığına Mekteb-i Kuzattan mezun Yusuf Ziya, Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumisi Galib, Müstantikliğine Eskişehir Müddei-i Umumi Kâtibi Emin, İznik Bidayet Hâkimliğine vazife-i şeriyesine ilaveten Kadı Hüseyin Hilmi, Müddei-i Umumiliğine Müddei-i Umumisi Safvet, Müstantikliğine Söke Müstantik-i sabıkı Mehmed Nuri, Kengırı İstinaf Müddei-i Umumiliğine Kayseri Sulh Hâkimi Muammer, Kayseri Sulh Hâkimliğine Konya Merkez Müddei-i Umumisi Salih, Muğla Seyyar Sulh Hâkimliğine Isparta Ceza Reisi Mehmed Ferid, Konya Merkez Müddei-i Umumiliğine Mahkeme-i Temyiz Hukuk Dairesi Başmümeyyizliğinden müstafi Süleyman, Isparta Ceza Riyasetine Karahisar Müddei-i Umumisi Sadık, Bartın Ceza riyasetine Bolu Müddei-i Umumisi Lütfi, Karahisar-ı Sahib Müddei-i Umumiliğine Kütahya İstinaf azasından İbrahim, Kütahya İstinaf Azalığına Karahisar-ı Sahib Bidayet azasından Şükrü, Seydişehir Kadılığına kaza-i mezkûra ait kadılık maaşıyla Seyitgazi Nahiyesi Naib-i sabıkı Ali, Köyceğiz Kadılığına Simav Kadı-i sabıkı Ali Rıza, Mazgirt Kadılığına Mekteb-i Kuzattan mezun Mustafa Naim, Kütahya Bidayet Müddei-i Umumiliğine Mekteb-i Hukuk mezunlarından Muzaffer, Dinar Müddei-i Umumiliğine tahvili icap eden Urfa azasından Nureddin, Dirik Müddei-i Umumiliğine Mardin Müstantiki Abdülkerim, Birecik Müddei-i Umumiliğine Bafra Müddei-i Umumi-i sabıkı Hüseyin Ruhi, Antep Sermüstantikliğine Ceyhan Müstantiki Edib, Çorum Bidayet Azalığına Lâdik Müddei-i Umumisi Ali Rıza, Karahisar-ı Sahib Bidayet Azalığına Eskişehir Hâkim Muavin-i Sanisi Ahmed Nazif Bey ve Efendiler tayin kılınmıştır

Münhal bulunan Ilgaz Bidayet Mahkemesi Hâkimliğine mahkeme-i mezkûre Hâkim Muavini Hamdi ve Niğde Müstantikliğine Bidayet Mahkemesi Aza Mülazımı müstantiklik şahadetnamesini haiz Salih ve müceddeden teşkil edilen Mardin Birinci Sınıf Sulh Hâkimliğine Sivas Sulh Hâkimi Tevfik Efendiler intihap edilmişlerdir.

Eskişehir Müstantikliğine Mihalıççık Müstantiki Mustafa Sabri, Mihalıççık Müstantikliğine Eskişehir Müstantiki Kâmil, Mihalıççık Bidayet Hâkimliğine Söğüt Hâkim Muavini Mustafa Sami, Canik Ganaim-i Bahriye Azalığına Canik İstinaf azasından Mehmed Rüşdü Efendi ilave-i memuriyet olarak, Aydın Riyasetine Konya İstinaf aza-yı sabıkasından Rıfat, Bitlis Merkez Kadılığına Erzincan Kadısı Ahmed, Bitlis İstinaf Riyasetine Van İstinaf Müddei-i Umumisi Tevfik, Antep İstinaf Azalığına mahkeme-i mezkûr Bidayet aza-yı sabıkasından Necati, Antalya İstinaf Azalığına Tahir Mazhar, Bozkır Kadılığına Belviran Nahiyesi Naibi İsmail Hakkı, Simav Kadılığına Akdağmadeni Kadılığından müstafi Mehmed Arif, Gedus Kadılığına Sultaniye Kadılığından müstafi Hüseyin Şükrü, Cizre Kadılığına Resulayn Kadılığından Seyfullah, Sivas Aziziyesi Kadılığına Ümraniye Nahiyesi Naibi Mehmed Kâzım, Nusaybin Kadılığına Ebukemâl kadı-i esbakı Abdurrahman Behcet, Hafik Bidayet Riyasetine Zara Mahkeme Reisi Süleyman Sırrı, Zara Mahkeme Riyasetine Amasya aza-yı sabıkı Mehmed Said, Zir Kazası Müddei-i Umumiliğine Tosya Müstantiki Yusuf Ziya, Zara Müddei-i Umumiliğine Tokat Mahkemesinden açıkta kalan Ali Afif, Karahisar-ı Sahib Azalığına Seydişehir Kadısı Tevfik, Silifke Azalığına Denizli Azalığından müstafi Yasef, Yozgat İstinaf Aza Mülazımlığına Çorum Aza Mülazımı Mustafa Lütfi, Ergani Müstantikliğine Arapkir zabıt ketebesinden Bedri, Geyve Müstantikliğine İznik Başkâtibi Ali Rıza, Mesudiye Müstantikliğine Amasya Mülazım-ı sabıkı Münir, Karakilise Müstantikliğine Tokat Müstantik-i sabıkı İsmail, Çal Müstantikliğine Çine Müstantiki Mahmud, Beşiri Müstantikliğine Sivas zabıt ketebesinden Ahmed Ziyaeddin, Viranşehir Müstantikliğine Malatya İcra Kâtibi Halil, Sivrihisar Müstantikliğine Beypazarı Aza Mülazımı Rıfat, Yusufeli Müstantikliğine Bayburt Başkâtibi Şevki, Tortum Müstantikliğine Karaman Başkâtib-i sabıkı Mehmed, Kemah Müstantikliğine Gümüşhane İcra Memuru Abdullah, Ayancık Müstantikliğine Kastamonu İstinaf zabıt ketebesinden Mehmed Hakkı, Resulayn Müstantikliğine Urfa Zabıt Kâtibi Süleyman, Dirik Müstantikliğine Pütürge Başkâtib-i sabıkı Mehmed Nuri, Rumkale Müstantikliğine Süleymanlı zabıt ketebesinden Hasan, Hassa Müstantikliğine Maraş Müstantik Kâtibi Ali, Suşehri Müstantikliğine Heyet-i Temyiziye zabıt ketebesinden Mehmed Arif, Cizre Müstantikliğine Çemişkezek Müstantikliğinden müstafi Zülfikar, Terme Müstantikliğine Trabzon Merkez Müddei-i Umumi Kâtibi Ahmed Salih, Elbistan Müstantikliğine Maraş Mahkeme Mukayyidi Sabit, Bayezid Müstantikliğine mahkeme-i mezkûre aza-yı müntehabasından şahadetnameyi haiz Yusuf Cemil, Çorum Aza Mülazımlığına Yozgat İstinaf Başkâtibi Celal Bey ve Efendiler intihap ve tayin edilmişlerdir.

Maliye

Defter-i Hakani Müfettişlerinden İsmail Bey'in iki bin beş yüz kuruş maaşla Sivas, Kastamonu, Erzurum, Konya, Mamuretülaziz, Defter-i Hakani müdürlerinin de bulundukları mahaller ve civarında yalnız muamelat-ı tasarrufiyeye ait teftişat ile iştigal etmek üzere Maliye Müfettiş Muavinliğine ve Diyarbakır Defter-i Hakani Müdürü Hüsnü Efendi'nin bin beş yüz kuruş maaşla Diyarbakır Defter-i Hakani Memurluğuna tayinleri icra kılınmıştır.

14 Mart ***(Ceride-i Resmiye)*** ***Sahife 3***

Bitlis Defter-i Hakani Müdürü Süleyman Efendi tekaüde sevk olunmuştur.

Van Vali-i sabıkı Midhat Bey Reji Müdir-i Umumiliğine yedi bin beş yüz kuruş maaşla tayin kılınmıştır.

Ziraat Bankası

Menteşe Şubesi Müdürü Mehmed İzzet ve Müfettiş Muavin-i sabıkı Şevket Efendilerin Üçüncü Sınıf Ziraat Bankası Müfettişliğine ve Diyarbakır Şubesi Muavini Agâh Efendi Bitlis Şubesi Müdüriyetine ve Genç Sandığı

Memuru Şerif Efendi Diyarbakır ve Ankara Şubesi Veznedarı Mehmed Hilmi Efendi Konya ve Eskişehir Şubesi mukayyitlerinden Hafız Ahmed Efendi Eskişehir Şubesi muavinliklerine ve Bitlis Mukayyidi Sıddık Efendi Siirt ve Göynük Sandığı Memur Vekili Mehmed Nadir Efendi mezkûr sandık memurluklarına ve Mersin Sandığı Memur Muavini Hafız Lütfi ve Tercan Memur Muavini Ömer Lütfi Efendilerin İçel ve Arapsun sandıkları muavinliklerine ve bi'l-imtihan Hafız Sami Efendi Anamur Sandığı Muavinliğine ve Kuruçay Memur-ı esbakı Ahmed Tevfik Efendi Karahisar-ı Sahib Şubesi Mukayyid-i Evvelliğine ve Eskişehir Şubesi Veznedarı Sadık Efendi terfian şube-i mezkûre mukayyitliğine ve Mihalıççık Sandığı Muavini Muhyiddin Efendi de Eskişehir Şubesi Veznedarlığına ve Ankara Şubesi Yevmiye Mukayyidi Hüseyin Hüsnü Efendi İdare-i Merkeziye Kefalet Mukayyitliğine ve bi'l-imtihan Vergi Kalemi ketebesinden Hüseyin Mazlum Efendi İdare-i Merkeziye Evrak Mübeyyizliğine ve Ahmed Faiz Efendi dahi İdare-i Merkeziye Tahsisat Masası Mukayyitliğine tayin kılınmışlardır.

Jandarma

Mülga Sivas Jandarma Mıntıka Müfettişliği İkinci Muavini Binbaşı İsmail Hakkı Efendi, Dersim Jandarma Taburu Kumandanlığına, Eskişehir Taburunun Seyitgazi Bölüğü Kumandanı Yüzbaşı Abdullah Efendi Kütahya Taburunun Demirci Bölüğü Kumandanlığına, Elaziz Jandarma Bölük Kumandanı Yüzbaşı Ali Niyazi Efendi Urfa Taburunun Suruç Bölüğü Kumandanlığına, İzmit Alayının İznik Bölüğü Kumandanı Yüzbaşı Süleyman Sami Efendi Bilecik Taburunun İnegöl Bölüğü Kumandanlığına tayin edilmişlerdir.

Kozan Jandarma Taburu Kumandanı Binbaşı Edib ve Bitlis Jandarma Alayı İdare Emini Hacı Hüsnü Efendiler tekaüde sevk olunmuşlardır.

Dersim Jandarma Taburu Kumandanı Binbaşı Osman Efendi açığa ihraç olunmuştur.

Kanunlar

[Türkiye Büyük Millet Meclisinin İbtida-yı Teşekkülünden İtibaren Mevki-i Meriyete Vazettiği Kanunlar]

Numara: 38

Tababet-i Adliye Kanunu

Madde 1- Cürmümeşhuda azimet edecek etıbba, müdavat-ı ibtidaiye yapacak kadar alat ü edevat ü edviye-i tıbbiyeyi beraberlerinde bulundurmaya mecburdurlar.

Madde 2- Cürmümeşhutta etibbanın müdavat-ı ibtidaiye münasebetiyle sarf ve istihlâk edecekleri edviye bedeli harcırah ve sair masarifat misillü haksız çıkan taraftan alınmak üzere Hükûmetçe tesviye olunur. Tabib-i müdavi mecruh ve madrubun bir hastanede tedavisine lüzum gösterdiği takdirde en yakın mülki ve bulunmadığı takdirde askeri hastaneleri mecruhîn ve madrubîni kabule mecburdurlar.

Madde 3- Adli rapor tanzimi diplomalı etıbbaya aittir. Etıbba bulunmadığı takdirde küçük sıhhiye memurlarına ve her ikisinin bulunmadığı mahallerde cihet-i adliyece tensip edilecek ehl-i vukufa tanzim ettirilecek varakalara şahadet ilmühaberi namı verilir. Feth-i meyyit ameliyesi ancak diplomalı etıbba tarafından yapılır.

Madde 4- Resmî etıbbanın bulunmadığı veyahut bulunup da ceraimin taaddüdü veya diğer meşru bir mazeret sebebiyle ifa-yı vazifenin kabil olmadığı mahal ve zamanda cihet-i adliye, sair serbest etıbbayı da işbu kanun mucibince istihdama salahiyettardır ve bu kabil etıbbaya harcırahlarından maada mahkemece takdir edilecek ücreti de verilir.

Madde 5- Dördüncü madde mucibince ifa-yı hizmete davet olunan etıbbadan işbu davete icabet etmeyenler hakkında Kanun-ı Cezanın 99. maddesi zeyli ahkâmı tatbik olunur.

Madde 6- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 7- İşbu kanunun icrasına Adliye ve Sıhhiye Vekilleri memurdur.

27 Muharrem 1339 ve 11 Teşrinievvel 1336

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: Seksen birinci içtima birinci celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 400, 401 ve 402 numara ve 12.10.1336 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Sıhhiye ve Adliye Vekâlet-i Celilelerine tebliğ olunmuştur.

Tavzih

Büyük Millet Meclisince kabul edilip 7 Mart 1337 tarih ve beş numaralı nüshamızda neşir ve ilan olunan kanunların sıra numaralarıyla tebliğ tarihleri sehven derç edilmemiş olduğundan ma'a'l-itizar tashih olunur.

Numara: 95

Hacı Şerif Oğlu Halil'in Bakıye-i Müddet-i Cezaiyesinin Affı Hakkında

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 148. içtima birinci celse.

14 Mart ***(Ceride-i Resmiye)*** ***Sahife 4***

Tebliğ Olunduğu Makamat: 1262 ve 1263 numara ve 11 Şubat tarihli tezkere ile Heyet-i Vekile Riyaset ve Adliye Vekâlet-i Celilelerine.

Numara: 94

Seyyar Jandarma Müfrezelerinin Lağvı Hakkında

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 148. içtima birinci celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 1268 ve 1269 numara ve 11 Şubat 1337 tarihli tezkereler ile İcra Vekilleri Heyeti Riyaset ve Müdafaa-i Milliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 93

Antep Livası Merkezi Olan Antep Kasabasının Namı Gaziantep'e Tahvil Edildiğine Dair

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 147. içtima birinci celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 1223 ve 1226 numara ve 9 Şubat 1337 tarihli tezkereler ile İcra Vekilleri Heyeti Riyaset ve Dâhiliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 92

Sinop'ta Tersane Namıyla Mevcut Arazinin Belediyeye Terkine Dair Madde-i Kanuniye

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 145. içtima dördüncü celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 1204 ve 1205 ve 1206 numara ve 6 Şubat 1337 tarihli tezkereler ile İcra Vekilleri Heyeti Riyasetiyle Müdafaa-i Milliye ve Dâhiliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 101

Evkaf Vekâletince Cibâyet Olunacak Varidat-ı Mütenevvia Hakkında

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 153. içtima ikinci celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 1296 ve 1297 numara ve 23 Şubat 1337 tarihli tezkereler ile Heyet-i Vekile Riyasetiyle Şeriye ve Evkaf Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 89

Posta ve Telgraf ve Telefon Müdüriyet-i Umumisi Bütçesine Zam İcrası Hakkında

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 143. içtima birinci celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 1200 ve 1201 ve 1202 numara ve 04.01.1337 tarihli tezkereler ile İcra Vekilleri Heyeti Riyaset ve Dâhiliye ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 96

Merzifon-Havza-Çalatlı Tarik-i Hususiyelerin Turuk-ı Umumiye Meyanına İthali Hakkında

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 151. içtima birinci celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 1265 ve 1266 ve 1267 numara ve 15 Şubat 1337 tarihli tezkereler ile İcra Vekilleri Heyeti Riyaset ve Maliye ve Nafia Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 97

Taşucu, Silifke, Mut, Karaman, Afyonkarahisar, Sandıklı, Dinar, Baladız Tariklerinin Turuk-ı Umumiye Meyanına İthali Hakkında

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 150. içtima birinci celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 1260 ve 1261 ve 1264 numara ve 15 Şubat 1337 tarihli tezkerelerle İcra Vekilleri Heyeti Riyaset ve Nafia ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 98

Büyük Millet Meclisi Müstemirren Münakit Bulunduğu Müddetçe Azasına 1 Mart 1337 Tarihinden İtibaren Şehrî İki Yüz Liranın Tahsisine Dair

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 152. içtima birinci celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 1281 numara ve 18 Şubat 1337 tarihli tezkereler ile İcra Vekilleri Heyeti Riyaset-i Celilesine yazılmıştır.

Numara: 91

Tedarik-i Vesait-i Nakliye Komisyonunun Suret-i Teşkili Hakkında

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 145. içtima ikinci celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 1210 ve 1211 ve 1212 ve 1213 numara ve 6 Şubat 1337 tarihli tezkereler ile İcra Vekilleri Heyeti Riyaset ve Müdafaa-i Milliye ve Dâhiliye ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 90

Frengili Hastaların Tedavisi Hakkında

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 145. içtima ikinci celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 1207 ve 1208 ve 1209 numara ve 6 Şubat 1337 tarihli tezkereler ile İcra Vekilleri Heyeti Riyaset, Adliye ve Sıhhiye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Ceride-i Resmiye

Umur-ı Tahririye ve İdare - Umur-ı tahririye için Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesinde Ceride-i Resmiye Müdüriyetine müracaat olunur.

İlanat - İlanat-ı hususiye kabul olunmaz. İlanat-ı resmiye meccanen konulur. Devair-i resmiye ile mehakimin efrada müteallik ilanattan maktuan 40 kuruş ve kanunen ve nizamen Ceride-i Resmiye'ye derci lazım gelen ilanat-ı sairenin her satırından beş kuruş alınır.

Mahall-i Fürühtu – Hükûmet Caddesinde Yenigün Gazetesi İdarehanesi sırasında Dağarcık Kırtasiye Mağazasıdır.

Matbuat ve İstihbarat Matbaası

CERİDE-İ RESMİYE

Pazartesi
---
11 Receb 1339
21 Mart 1337

Tarih-i Tesisi
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Yüz nüshası 250 kuruş
Elli nüshası 125 kuruş
Beher nüshası 100 paradır

Numarası: 7 Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesi olup şimdilik haftada bir defa neşrolunur. **Sene: 1**

İstiklâl Marşı

1

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

2

Çatma, kurban olayım çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül… Ne bu şiddet bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl,
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl.

3

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner, aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

4

Garb'ın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar;
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir îmânı boğar,
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

5

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın…
Kim bilir, belki yarın… belki yarından da yakın.

6

Bastığın yerleri "toprak!" diyerek geçme, tanı!
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehîd oğlusun, incitme, yazıktır atanı;
Verme, dünyâları alsan da, bu cennet vatanı.

7

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?
Şühedâ fışkıracak, toprağı sıksan şühedâ!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Hudâ,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyâda cüdâ.

8

Ruhumun senden, İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin ma'bedimin göğsüne nâ-mahrem eli!
Bu ezanlar-ki şehâdetleri dînin temeli
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli

9

O zaman vecd ile bin secde eder –varsa- taşım;
Her cerîhamdan, İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır rûh-i mücerred gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek Arş'a değer, belki başım.

10

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl;
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmed Âkif

Kabul Tarihi: 12 Mart 1337
İçtima 6 Celse 2

Tevcihat

Adliye

Van İstinaf Müddei-i Umumiliğine Urfa Sulh Hâkimi Hikmet, Burdur Liva Müddei-i Umumiliğine Çorum Müddei-i Umumi-i sabıkı Konya İstiklâl Mahkemesi Başkâtibi Cafer Kâmil, Bolu Liva Müddei-i Umumiliğine Devrek Bidayet Mahkemesi Reisi Mehmed Faik, Cebel-i Bereket Liva Müddei-i Umumiliğine Gaziantep İstinaf aza-yı sabıkasından Tevfik, Süleymanlı Kazası Kadılığına Akçadağ Kadılığından müstafi Ahmed Hamdi, Hopa Kadılığına Akçaabat Kadı-i sabıkı Ali, Kemah Kadılığına Şitak Kadı-i sabıkı Hasan Lütfi, Eber Kadılığına Yusufeli Kadı-i esbakı Mehmed Âtıf, Gürün Bidayet Hâkimliğine Atina Bidayet Mahkemesi Reis-i sabıkı Ahmed Sabih, Hüseyinabad Bidayet Mahkemesi Riyasetine Kırşehir Müstantiki olup kaza müdde-i umumiliklerinde hizmeti mesbuk Sıdkı, İnebolu Bidayet Mahkemesi Riyasetine Bolu Bidayet Mahkemesi azasından Salih, Devrek Bidayet Mahkemesi Riyasetine Bahr-i Siyah Ereğlisi Müddei-i Umumisi Mehmed Hikmet, Eskişehir Hâkim Muavin-i Saniliğine bin beş yüz kuruş maaşla Siverek Ceza Riyasetinden müstafi Süreyya, Gedus Bidayet Mahkemesi Müddei-i Umumiliğine Mekteb-i Hukuk mezunlarından Salih, Çal Bidayet Mahkemesi Müddei-i Umumiliğine Mekteb-i Hukuk mezunlarından Dava Vekili Hüsameddin, Ilgaz Bidayet Hâkim Muavinliğine Kastamonu Bidayet Mahkemesi azasından Mustafa, Bahr-i Siyah Ereğlisi Bidayet Mahkemesi Müddei-i Umumiliğine Sinop Müstantiki Mehmed İzzet, Trabzon Bidayet Mahkemesi Azalığına Mekteb-i Hukuk mezunlarından Beyoğlu Bidayet Başkâtib-i sabıkı Alaaddin, Bitlis Bidayet Mahkemesi Azalığına Diyarbakır Bidayet Mahkemesi Aza Mülazım-ı sabıkı Kemâl, Kastamonu Bidayet Mahkemesi Azalığına Kengırı Bidayet Mahkemesi azasından iken teşkilatta Kalecik Müstantikliğine tayin edilen Hami, Trabzon Bidayet Mahkemesi Azalığına Lazistan Bidayet Mahkemesi azasından Bekir Rahmi, Bolu Bidayet Mahkemesi Azalığına Mekteb-i Hukuk mezunlarından Ahmed Muhsin, Sinop Bidayet Mahkemesi Müstantikliğine Vakfikebir Başkâtibi âlâ derecede Müstantiklik şahadetnamesini haiz Hakkı, Yozgat Bidayet Mahkemesi Müstantikliğine Müstantik-i sabık Hulusi, Trabzon Bidayet Mahkemesi Aza Mülazımlığına Müstantiklik şahadetnamesini haiz Mahkeme-i Temyiz zabıt kâtiplerinden Avni, Isparta Bidayet Mahkemesi Aza Mülazımlığına ahval-i sıhhiyesine binaen tahvili icap eden Aydın Liva Bidayet Mahkemesi Aza Mülazımı Faruk, Çorum Bidayet Mahkemesi Aza Mülazımlığına Celal Efendi'nin istifasına binaen Kengırı Aza Mülazımı olup teşkilatta açıkta kalan Raif, Adana Hâkim Muavinliğine Zile Hâkim Muavini Hakkı, Canik Müddei-i Umumiliğine Mesudiye Müstantiki Münir, Tirebolu Riyasetine Torul Müddei-i Umumisi Şahabeddin, Torul Müddei-i Umumiliğine Of Müddei-i Umumisi Hüseyin Hikmet Bey ve Efendiler intihap olunmuşlardır.

Milas Kadılığına Gedus Kadısı Hüseyin, Gedus Kadılığına Yumurtalık Kadı-i sabıkı Naim, Lâdik Müddei-i Umumiliğine Sivas Sermüstantiki Osman İsmet Efendiler tayin edilmiştir.

Maliye

İktisat Vekâleti Muhasebe Müdüriyetine dört bin kuruş maaşla mülga İaşe Nezareti İhtiyacat Şubesi Müdürü Ahmed Hilmi Bey tayin kılınmıştır.

Lazistan Muhasebeciliğine liva-i mezkûr Muhasebeci Vekili Muhsin Efendi'nin iki bin kuruş maaşla asaleten tayini icra kılınmıştır.

Ziraat Bankası

Ziraat Bankası İdare-i Merkeziyesi Dosya Memurluğuna Mektubi-i Vilâyet Sermüsevvidi İbrahim ve Defter-i Kebir Mukayyid Refakatine bi'l-imtihan Ali ve Sicil Mukayyitliğine Şükrü ve Müvezziliğe Hafız Ali, Ankara Şubesi Evrak Mukayyitliğine bi'l-imtihan Sadeddin ve Akşehir Sandık Memurluğuna Safvet ve Sivrihisar, Akçadağ, Ekin

sandıkları memurluklarına da Halit, Ali, Ziya ve Enis ve Elaziz ve Muğla şubeleri ikrazat mukayyitliklerine Mustafa ve Mehmed ve Fethiye Sandığı Muavinliğine Halid ve Bitlis Şubesi Evrak Mukayyitliğine Dursun Efendiler nakil ve terfi suretiyle tayin olunmuşlardır.

Kanunlar

Numara: 40

Aksaray'ın Liva Haline İfrağına Dair Kanun

Madde 1- Merkezi Aksaray kasabası olmak ve Aksaray ve Arapsun ve Koçhisar kazalarından mürekkep bulunmak üzere Aksaray namıyla müstakil bir liva teşkil olunmuştur.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Heyet-i Vekile memurdur.

30 Muharrem 1339 14 Teşrinievvel 1336

Kabul Edildiği İçtima ve Celse: 83. içtima birinci celse.

Tebliğ Olunduğu Makamat: 440, 441, 442 numara, 16 ve 18 Teşrinievvel 1336 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Dâhiliye ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine tebliğ olunmuştur.

\- - -

Numara 41

Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi Muvakkat Bütçesi

Madde 1- Üç yüz otuz altı senesi Haziranının yedisinden Teşrinievvel gayesine kadar Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi vezaif ve hidemat-ı umumiyesinin ifasına muktazi kırk beş bin liranın müdüriyet-i mezkûre umumi bütçesinden mahsubu icra kılınmak üzere sarfına Heyet-i Vekile reisi mezundur.

Madde 2- Ramazan 1338 ve 7 Haziran 1336 tarihli kanuna

merbut kadro ve tahsisat cetveli tadilen dairesince tanzim edilmiş olan kadro Teşrinievvel 1336 gayesine kadar muteberdir.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 4- İşbu kanunun icrasına Heyet-i Vekile Reisi ve Maliye Vekili memurdurlar.

11 Safer 1339 25 Teşrinievvel 1336

İçtima 90 Celse 4

477 ve 478 numaralı ve 16.10.1336 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 42

Seferberlik ve Cephe Zamm-ı Maaş Kanunu

Madde 1- Seferberlik müddetince bilumum berrî ve bahrî erkân, ümera, zabitan, mensubin ve esnaf-ı askeriye ve kıtada bilfiil hizmetle muvazzaf bulundukları zaman zabit namzetleriyle takımbaşıları ve kıdemli küçük zabitana ve bahriyeden gedikli zabit ve namzetlerine halen ma'a-tahsisat-ı fevkalade almakta oldukları maaşlarına zamimeten ve mütesaviyen seferberlik zammı olarak bin kuruş verilir.

Madde 2- Üçüncü maddede tarif ve tayin edilen cepheye dâhil kıtaatta bilumum berrî ve bahrî erkân, ümera ve zabitan ve mensubin ve esnaf-ı askeriye ve kıtada bilfiil hizmetle muvazzaf bulundukları zaman zabit vekilleriyle zabit namzetleri ve takımbaşıları ve kıdemli küçük zabitana ve hal-i harekette bulunan sefaindeki zabitana ve gedikli zabitan ve namzetlerine seferberlik zammı olan bin kuruşa ilâveten cephe zammı olmak üzere daha bin beş yüz kuruş verilir. Jandarma ve seyyar jandarma zabitanının maaşları lede'l-icap yevmiyeleri mecmuu hem-rütbeleri olan diğer zabitan maaşının ma'a-zammiyat baliğ olduğu miktardan dûn ise hem-rütbeleri maaşlarına iblâğ olunur. (Aynı miktar veya fazla ise bir şey zam ve ilave olunmaz.)

Madde 3- Piyade makineli tüfek, topçu, süvari, telefon, telgraf, telsiz telgraf, sıhhiye bölükleri ve tayyare ve bahriye silahendaz kıtaatı düşman veya müsellah eşkıya karşısında hatt-ı harbe dâhil olduğu veya hatt-ı harp ihtiyatı olarak bulundukları zaman ve hal-i harekette bulunan sefain-i harbiye, cepheye ait kıtaat addolunur. Kıtaatın cepheye dâhil olduğu veya cepheden harice alındığı isim ve numaralarıyla Erkân-ı Harbiye-i Umumiyeden tebliğ olunur. Geri hidemata memur karargâhlar ve teşkilâtlar bunların kadrolarına ithal edilmiş veya bir cephe ve kolordu ihtiyatı olmayarak emirlerine verilmiş olan piyade, makineli tüfek, süvari, topçu, telefon, istihkâm, nakliye depo kıtaatı ve firari derdesti ve şekavet-i adiye takibi cepheye dâhil addolunmaz. Cephe zammından ancak cepheye dâhil kıtaatın esas malı olanlar istifade edip muvazzaf olmayarak misafir olanlara cephe zammı verilmez ve bunlardan mecruhiyet sebebinden maada herhangi bir münasebetle iki haftadan fazla müddetle infikâk etmiş bulunanların cephe zammından istifadeleri kat' olunur.

Madde 4- Gerek seferberlik ve gerek cephe zamları bilfiil hizmetle meşrut olup açık, mahpus, tecavüz-i müddet ve bir vazifeye tayin edilmeyen zamanlar için ne cephe ve ne de seferberlik zammı verilir.

Madde 5- Üçüncü maddede bildirildiği vecihle cepheye dâhil addolunan kıtaatta bilfiil müstahdem efrada beş yüz kuruş ve diğer bilcümle efrada iki yüz kuruş zam olunur.

Madde 6- Seferberlikte bilumum erkân, ümera ve zabitana verilmekte olan bir nefer zam tayini hakkındaki kanuna mülga ve hal-i seyirde bahriyede taamiye itası hakkındaki kanun ahkâmı seferberlik müddetince gayr-ı meridir.

Madde 7- Cephelerde zabitandan ve küçük zabitandan rütbesi fevkinde istihdam olunanlar istihdam edildikleri makama mahsus rütbe maaşı alacaklardır.

Madde 8- Seferberlik ve cephe zamaiminden hiçbir şey kat' ve tevkif olunmaz.

Madde 9- Ordunun Teşkilât-ı Esasiye ve maaş-ı aslisi hakkında umumi bütçe ile kabul edilecek şekil ve maaşata kadar muvakkaten işbu kanun mucibince muamele olunacaktır.

Madde 10- İşbu kanunun icrasına Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri memurdurlar.

Madde 11- İşbu kanun Teşrinievvel 133[6] tarihinden itibaren meriyyü'l-icradır.

11 Safer 1339 25 Teşrinievvel 133[6]

İçtima 90 Celse 4

479 ve 480 ve 481 numara ve 26 Teşrinievvel 1336 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Müdafaa-i Milliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 43

Harp Kazançları Vergisinin Tahsiline Dair Kanun

Madde 1- Harp Kazançları Vergisi Kanunu mucibince tahsilat icrası için Maliye Vekâletine mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

11 Safer 1339 25 Teşrinievvel 1336

İçtima 9 Celse 4

26.10.1336 tarih ve 482 ve 483 numaralı tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 44

İşgal Dolayısıyla Terk-i Mevkie Mecbur Olan Memurin ve Ailelerine Harcırah İtası Hakkında Kanun

Madde 1- Düşman istilasına maruz kalmakla terk-i mevkie mecbur olan memurin en yakın liva merkezine veya resmen merkez ittihaz olunan

mahalle gitmek şartıyla mevki-i memuriyetleriyle iltica ettikleri merkez arasındaki mesafe için harcırah kararnamesine tevfikan masarif-i seferiye ahzine kesb-i istihkak ederler ve bu suretle terk-i mevki eden memurin, ailelerini de beraber nakletmiş oldukları takdirde başkaca aile harcırahı dahi alırlar. Mevki-i memuriyetleri istihlas edilen memurin ailelerine kezalik aynı suretle avdet harcırahı verilir.

Madde 2- Haziran 1336 bidayetinden itibaren düşman istilasına maruz kalmış memleketler memurini dahi işbu kanun ahkâmından müstefit olacaklardır.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 4- İşbu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

13 Safer 1339 ve 27 Teşrinievvel 1336

İçtima 91 Celse 2

01.11.1336 tarih ve 498 ve 499 numaralı tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 45

Teşrinisani ve Kânunuevvel Aylarına Mahsus Muvakkat Bütçe

Madde 1- Bin üç yüz otuz altı senesi Teşrinisanisi iptidasından Kânunuevveli gayesine kadar hidemat-ı umumiyenin ifasına mahsus olmak ve sene-i mezkûre muvazene-i umumiyesinden mahsup edilmek üzere merbut cetveldeki nispetler dairesinde on bir milyon dokuz yüz yirmi üç bin dört yüz liranın avans olarak sarfına Maliye Vekâletine mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- İşbu iki ay zarfında varidat-ı umumiye-i devlet kavanin ve nizamat-ı mahsusasına tevfikan ahz ü cibayet olunur.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 4- İşbu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

16 Safer 1339 ve 30 Teşrinievvel 1336

İçtima 93 Celse 3

01.11.1336 tarih ve 571 ve 573 numaralı tezkereler ile Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 46

Hazine-i Hassaya Ait Bulunan Emlâk ve Arazi ve Saire Muamelat-ı Tasarrufiye ve İdariyesinin Muvakkaten Maliye Vekâletine

Verildiğine Dair Kanun

Madde 1- El-yevm Hazine-i Hassaya ait bulunan bilumum emlâk ve arazi ve müessesat ve imtiyazata mütedair muamelât-ı tasarrufiye ve idariyenin hakk-ı istimali muvakkaten Hazine-i Maliyeye verilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

18 Safer 1339 1 Teşrinisani 1336

İçtima 93 Celse 1

02.11.1336 tarih ve 570 ve 571 numaralı tezkereler ile Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

İlanat-ı Resmiye

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt ve Kavanin Kalemi Mukayyitliği ile Meclis Matbaasında bir musahhih muavinliği münhaldir. Talip olanların 24 Mart Çarşamba günü istidaları ve vesaik-i resmiyeleriyle Meclis Başkitâbetine müracaat etmeleri.

Jandarma efradına muktezi İngiliz kumaşının en âlâ cinsinden mücedded bir takım elbise ile kaput takımı on bir lira, İtalyan mamulatından mücedded bir takım elbise ile kaput takımı yedi buçuk liraya, bir çift İtalyan mamulatından potin üç yüz yetmiş beş kuruşa, az müstamel İtalyan battaniyesi yüz otuz beş kuruşa talibi uhdesindedir. Münakasaya iştirak ve itaya talip olanların Umum Jandarma Kumandanlığına müracaatları ilan olunur.

Ceride-i Resmiye

Umur-ı Tahririye ve İdare - Umur-ı tahririye için Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesinde Ceride-i Resmiye Müdüriyetine müracaat olunur.

İlanat - İlanat-ı hususiye kabul olunmaz. İlanat-ı resmiye meccanen konulur. Devair-i resmiye ile mehakimin efrada müteallik ilanattan maktuan 40 kuruş ve kanunen ve nizamen Ceride-i Resmiye'ye derci lazım gelen ilanat-ı sairenin her satırından beş kuruş alınır.

Matbuat ve İstihbarat Matbaası

CERİDE-İ RESMİYE

Pazartesi
---
18 Receb 1339
28 Mart 1337

Tarih-i Tesisi
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Yüz nüshası 250 kuruş
Elli nüshası 125 kuruş
Beher nüshası 100 paradır

Numarası: 8 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesi olup şimdilik haftada bir defa neşrolunur.* ***Sene: 1***

Tevcihat

Adliye

Ankara Adliye Müfettişi Hayri Bey'in Antalya İstinaf Müddei-i Umumiliğine tayininden dolayı inhilal eden Ankara Adliye Müfettişliğine vilâyet-i mezkûre Sulh Hâkimi Rüşdü Bey tayin edilmiştir.

Tokat Merkez Bidayet Hâkimliği Daire-i Kazası ile Niksar, Reşadiye Merkez kazalarının cinayete dair mevaddını rüyet eylemek üzere Tokat Merkez kazasında müceddeden teşkil olunan Liva Mahkemesi Riyasetine Amasya Müddei-i Umumisi Sabri, Tokat Livası Müddei-i Umumiliğine ait vazifeyi de vermek üzere Müddei-i Umumisi Yusuf Şükrü, Tokat azalıklarına aza-yı sabıkasından Moiz, Çorum aza mülazımlarından Hazım, aza mülazımlıklarına Aziziye Müstantiki Mustafa Reşid, Erbaa Müstantiki İbrahim, Urfa Sulh Hâkimliğine Ergani Mahkeme Reisi Hilmi, Ergani Riyasetine Diyarbakır İstinaf Müddei-i Umumi Muavini Salih, Fethiye Kadılığına eski Şam Kadı-i sabıkı Veliyüddin, Arapkir Kadılığına Çapakçur Kadısı Ahmed, Amasya Merkez Müddei-i Umumiliğine, Çarşamba Hâkim Muavini Seyfeddin, Simav Müddei-i Umumiliğine Mekteb-i Hukuk'tan mezun Yusuf Ziya, Resulayn Müddei-i Umumiliğine Diyarbakır Sermüstantiki Şuayib, Kuruçay Müstantikliğine Sivas zabıt ketebesinden şahadetnameyi haiz Ömer Hulusi, Ayaş Müstantikliğine Yalvaç zabıt ketebesinden şahadetnameyi haiz Osman Nuri, Refahiye Müstantikliğine Sivas Merkez Müddei-i Umumi Kâtibi Celal, Mesudiye Müstantikliğine Sivas zabıt ketebesinden şahadetnameyi haiz Ahmed Rıfat, Adana Hâkim Muavinliğine Zile Hâkim Muavini Hakkı, Hafik Müddei-i Umumiliğine Mesudiye Müstantiki Münir, Tirebolu Riyasetine Torul Müddei-i Umumisi Şahabeddin Torul, Müddei-i Umumiliğine Of Müddei-i Umumisi Hüseyin Hikmet, Erbaa Müstantikliğine Heyet-i Temyiziye zabıt ketebesinden Mustafa Nuri, Giresun Bidayet Azalığına Giresun Müstantiki Hamid, Giresun Müstantikliğine Giresun Bidayet azasından olup Tirebolu Müstantikliğinde hizmeti mesbuk Salih Sıdkı Bey ve Efendilerin intihabına; Şırnak Pervari kazalarının mehakim-i nizamiye ve şeriyesinin lağvı ile Şırnak muamelat-ı şeriyesinin Siirt Mahkeme-i Şeriyesine ve kaza-i mezkûr muamelat-ı adliyesinin de Siirt Liva Bidayet Mahkemesine ve Pervari Kazası Mehakim-i Şeriyesine ait muamelatın Eruh Kazası Mahkeme-i Şeriyesine ve kaza-i mezkûra ait muamelat-ı adliyenin de kezalik Eruh Kazası Bidayet Mahkemesine raptına ve Garzan ve Eruh kazaları bidayet mehakimindeki riyaset, müdde-i i umumi ve müstantik teşkilatlarının lağvı ile mehakim-i nizamiyeye ait vezaifin vazife-i şeriyelerine ilaveten mahalli kadıları uhdesine tevdiine karar verildi.

Kengırı İstinaf Mahkemesine merbut olan İskilip Bidayet Mahkemesindeki Hâkim-i Münferit Teşkilatının lağvıyla vazife-i riyasetin kemâfissabık el-yevm Hâkim Muavinliğini ifa eden Eyüb Sabri Efendi uhdesine tevdii ve mahkeme-i mezkûrenin Kengırı İstinaf Mahkemesinden irtibatının fekkedilerek Çorum livasına ilhakına karar verildi.

Kanunlar

[Türkiye Büyük Millet Meclisinin İbtida-yı Teşekkülünden İtibaren Mevki-i Meriyete Vazettiği Kanunlar]

Numara: 47

İcra Vekilleri Kanununun İkinci Maddesinin Şekl-i Muaddeli1

Büyük Millet Meclisi İcra Vekillerinin suret-i intihabına dair kanunun ikinci maddesi ber-vech-i ati tadil edilmiştir.

Madde 2- İcra Vekilleri Büyük Millet Meclisi Reisinin Meclis azalarından göstereceği namzetler meyanından ekseriyet-i mutlaka ile intihap olunurlar.

21 Safer 1339 4 Teşrinisani 1336

İçtima 94 Celse 2

06.11.1336 tarih ve 583 numaralı tezkere ile Heyet-i Vekile Riyaset-i Celilesine yazılmıştır.

28 Mart ***(Ceride-i Resmiye)*** ***Sahife 2***

Numara: 48

Emlâk ve Arazi ve Temettü Vergisi Tezkere Esmanının Tezyidi Hakkında Kanun

Tahsil-i Emval Kanununun üçüncü maddesinin fıkra-i ahiresi ber-vech-i ati tadil olunmuştur.

Madde 1- Her sene marttan evvel mükellefinin her birine uhdelerine mürettep tekâlifin miktarıyla tediye için tayin olunan taksitlerini havi tanzim edilmiş musaddak ve beş kuruş mukabilinde birer tezkere verilecektir.

Madde 2- İşbu kanun 1336 sene-i maliyesi iptidasından muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Maliye Vekili memurdur.

27 Safer 1339 9 Teşrinisani 1336

İçtima 96 Celse 2

01.11.1336 tarih ve 604 numaralı tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

---

1 Kavanin Mecmuası cüz 1, sahife 5.

Numara: 49

Isparta'nın Keçiborlu Kükürt Fabrikasıyla Ereğli Maden İdaresi Maaşat ve Masarifatı Hakkında Kanun

Madde 1- Isparta'nın Keçiborlu nahiyesindeki kükürt fabrikası memurin maaşatıyla masarif-i sairesine muktazi bin altı yüz seksen dört lira ile Ereğli Maden İdaresi maaşat ve masarifi için sarfı zaruri görülen yirmi bin iki yüz kırk liranın altı aylık muvakkat bütçedeki makadire ilaveten ve tahsisat-ı munzamme olarak umumi bütçeden mahsubu icra kılınmak üzere sarfına Maliye Vekili mezundur.

Madde 2- İşbu kanun, muvakkat bütçenin tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

3 Rebiyülevvel 1339 ve 15 Teşrinisani 1336

İçtima 98 Celse 3

16.11.1336 tarih ve 633 ve 634 numaralı tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 50

Sovyet Hükûmeti Nezdine Gönderilecek Heyet-i Sefaretle Diğer Şehbenderlik ve Mümessillikler Maaşat ve Muhassasatları Hakkında Kanun

Madde 1- Sovyet Hükûmeti nezdine izam edilecek Heyet-i Sefaret ve erkân-ı memurin ile Moskova Şehbenderliği ve Şimalî Kafkas Hükûmeti mümessilliği ve Kazan ve Odesa Başşehbenderlikleri maaş ve tahsisatı olarak Hariciye Vekâletinin umumi bütçesinden mahsubu icra edilmek üzere iki aylık muvakkat bütçesine on dört bin üç yüz altmış yedi liranın ilavesiyle sarfına mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Hariciye ve Maliye Vekilleri memurdur.

8 Rebiyülevvel 1339 20 Teşrinisani 1336

İçtima 100 Celse 2

20.11.1336 tarih 665, 666, 667 numaralı tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Hariciye ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 51

Hariciye Bütçesine Tahsisat-ı Mesture Tertibinden On Beş Bin Liranın Zammına Dair Kanun

Madde 1- Hariciye Vekâletinin iki aylık muvakkat bütçesine tahsisat-ı mesture tertibinden on beş bin liranın zamimeten ilâvesiyle sarfına mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Hariciye ve Maliye Vekilleri memurdur.

20 Teşrinisani 1336 ve 8 Rebiyülevvel 1339

İçtima 100 Celse 2

20.11.1336 tarih ve 673, 674, 675 numaralı tezkereler ile Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye ve Hariciye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 52

Moskova'ya Gidecek Heyet-i Sefaret Harcırahları Hakkında Kanun

Madde 1- Moskova'ya gönderilecek Heyet-i Sefaretin harcırahlarına verilmek ve Hariciye Vekâletinin umumi bütçesinden mahsubu icra kılınmak üzere iki aylık bütçeye zamimeten beş bin liranın sarfına mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- İşbu madde-i kanuniye tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu madde-i kanuniyenin icrasına Hariciye ve Maliye Vekilleri memurdur.

8 Rebiyülevvel 1339 20 Teşrinisani 1336

İçtima 100 Celse 2

20.11.1336 tarih ve 668 ve 669 ve 670 numaralı tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Hariciye ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 53

Tetkikatı İlmiyede Bulunmak Üzere Gönderilecek Heyetin Tahsisat-ı Maktualarına Dair Kanun

Madde 1- Şarkta tetkikat-ı ilmiyede bulunmak üzere gönderilecek heyetin tahsisat-ı maktualarına sarf edilmek ve Matbuat ve İstihbarat Müdüriyetinin umumi bütçesinden mahsubu icra edilmek üzere yedi bin iki yüz seksen beş liranın iki aylık muvakkat bütçeye zamimeten sarfına mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Heyet-i Vekile Riyasetiyle Maliye Vekili memurdur.

8 Rebiyülevvel 1339 20 Teşrinisani 1336

İçtima 100 Celse 2

20.11.1336 tarih ve 671 ve 672 numaralı tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 54

Memalik-i Ecnebiyede Bulundurulacak Zabitan ve Ataşemiliterlerle Efrat Muhassasatı Hakkında Kanun

Madde 1- Memalik-i ecnebiyede bulundurulacak zabitan ve ataşemiliterler ile maiyetlerinde istihdam edilecek efrat muhassasatı olarak Müdafaa-i Milliye Vekâletinin umumi bütçesinden mahsubu icra edilmek üzere iki aylık muvakkat bütçesine on bin altı yüz yetmiş beş liranın ilavesiyle sarfına mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Müdafaa-i Milliye ve Maliye vekilleri memurdur.

8 Rebiyülevvel [1339] 20 Teşrinisani 1336

İçtima 100 Celse 2

2[0].11.1336 tarih ve 677, 678 ve 679 numaralı tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 55

Düğünlerde Men-i İsrafat Kanunu

Madde 1- Düğünlerde alelıtlak cihaz teşhiri, cihazın açıktan nakli, erkek tarafından iki kattan fazla elbise ihdası, düğün günlerine münhasır olmak üzere bir günden ziyade çalgı çaldırılması ve ziyafet verilmesi, nişan, çevre merasimi ile ağırlık ve hedâyâ itası ve köçek oynatılması gibi israfat memnudur.

Madde 2- Her livanın mecalis-i umumiyesi işbu kanun ile kavanin-i saire ahkâmına mugayir olmamak şartıyla mahallî ve idarî talimatnameler tanzimine ve gerek kanunun ve gerek ona müstenit tedabirin Hükûmet marifetiyle tatbikini takibe mecburdur.

Madde 3- İşbu mevad ve talimatnameler hilafında hareket edenler mahalli belediyelerine ait olmak üzere elliden yüz liraya kadar ceza-yı nakdî ita veya bir aydan altı aya kadar hapis ile mücazat olunur.

Madde 4- İşbu mevaddan mütevellit mesail, sulh mahkemelerinde rüyet olunur. Bu baptaki hükümler kati ve lâzımü'l-infazdır.

Madde 5- Hitan cemiyetleri için masraf ihtiyarıyla düğün yapmak memnudur.

Madde 6- İşbu kanun ile men edilen eşya müsadere ve mahalli belediyeleri namına bi'l-müzayede füruht ve irat kaydedilir.

Madde 7- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meridir.

Madde 8- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Büyük Millet Meclisi Dâhiliye ve Adliye Vekilleri memurdur.

13 Rebiyülevvel 1339 25 Teşrinisani 1336

İçtima 102 Celse 1

27.11.1336 tarih ve 696, 697, 698 numaralı tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Dâhiliye ve Adliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 56

Sulh Hâkimleri Kanun-ı Muvakkatinin Üçüncü Maddesini Muaddil Madde-i Kanuniye

Sulh Hâkimleri Kanun-ı Muvakkatinin üçüncü maddesi ber-vech-i ati tadil edilmiştir.

"Sulh hâkimleri alelıtlak mehakim-i nizamiyenin daire-i salahiyetinde olan hukuk ve ticaret davalarından lira yüz kuruş hesabıyla resülmal veya kıymeti elli bin kuruş olan ayn ü deyn davalarıyla hakk-ı mesil ve hakk-ı mürur dâvalarını kabil-i temyiz olmak üzere rüyet eder."

15 Rebiyülevvel 1339 27 Teşrinisani 1336

İçtima 103 Celse (…)

28.11.1336 tarih ve 702 ve 703 numaralı tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Adliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 57

Oyun Kâğıtlarından Alınan Rüsum-ı İstihlâkiyenin Tezyidi Hakkındaki 30 Eylül Tarihli Kanuna Zeyil

Madde 1- Oyun kâğıtlarından alınan istihlâk resminin tezyidi hakkındaki 30 Eylül 1336 tarihli kanuna ahkâm-ı âtiye tezyil olunmuştur. İşbu kanunun tarih-i neşrinden itibaren on beş gün zarfında bilardo, tavla, dama, satranç tahtalarını damgalattırmadıkları bi't-teftiş tebeyyün edenlerden resm-i aslinin bir misli ceza-yı nakdî alınır.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

15 Rebiyülevvel 1339 27 Teşrinisani 1336

İçtima 100 Celse 2

28.11.1336 tarih ve 704 ve 705 numaralı tezkere[ler] ile Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 58

Sene-i Haliye Ağnam Resmine Bir Misli Zamma Dair Kanun

Madde 1- Bin üç yüz otuz altı senesinde tadat olunan ağnamın tahsil olunan resmine bu seneye mahsus olmak üzere aynı miktar zam olunmuştur.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

15 Rebiyülevvel 1339 27 Teşrinisani 1336

İçtima 103 Celse 2

28.11.1336 tarih ve 710, 711 numaralı tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 59

Tedavülden Kaldırılacak Meskûkât-ı Mağşuşenin Temdid-i Tedavülü Hakkında Kanun

Madde 1- Tedavülden kaldırılacak meskûkât-ı mağşuşenin temdid-i tedavülü hakkındaki 28 Şubat 1336 tarihli kanuna, ahkâm-ı âtiye tezyil edilmiştir. Meskûkât-ı mağşuşe bin üç yüz otuz yedi senesi nihayetine kadar beyne'l-ahali tedavül edeceği gibi devlete ve müessesat-ı resmiyeye ait bilumum veznelerce de kabul ve sarf olunacaktır. Mübadele muamelesi de işbu tarihe kadar icra olunmayacaktır.

Madde 2- İşbu kanun 1336 senesi iptidasından muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

15 Rebiyülevvel 1339 27 Teşrinisani 1336

İçtima 103 Celse 2

28.11.1336 tarih ve 712 ve 713 numaralı tezkere ile Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 60

Sicill-i Nüfus Kanununun Bazı Mevaddını Muaddil Kanun

Madde 1- Sicill-i Nüfus Kanununun kırk birinci maddesi ber-vech-i ati tadil edilmiştir. Esna-yı tahrirde veya bade't-tahrir müceddeden veya tebdilen veya zayiinden ita edilecek ve tevellüdat için verilecek hüviyet cüzdanları makamına kaim olan nüfus tezkerelerinden on kuruş harç alınacaktır. Şu kadar ki fakr-ı hallerini mensup oldukları mahallerin ilmühaberiyle ispat edenlerle Hükûmetçe idareten lazım gelen mahallerde nüfus tezkereleri meccanendir.

Madde 2- Sicill-i Nüfus Kanununun kırk ikinci maddesi ber-vech-i ati tadil olunmuştur. Münakehata dair verilecek vukuat ilmühaberlerinden beş kuruş harç alınacaktır.

Madde 3- Sicill-i Nüfus Kanununun Kırk Üçüncü Maddesi ber-vech-i ati tadil olunmuştur. Nakl-i hane ve tebdil-i mekân için verilecek vukuat ilmühaberleri yalnız bir hane halkına mahsus olarak reis-i aileden beş kuruş ve talak ilmühaberlerinden yirmi kuruş alınacak, tevellüdat ve vefeyat vukuatından harç alınmayacaktır.

Madde 4- Nüfus tezkeresiyle münakehat, nakl-i hane ve tebdil-i mekân vukuat ilmühaberlerine tekâlif-i fevkalâde kanunuyla mevzu rüsum-ı munzamma ile nüfus tezkeresinden mürettep yirmi para teçhizat tertibi mülgadır.

Madde 5- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır

Madde 6- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Maliye ve Dâhiliye Vekilleri memurdur.

16 Rebiyülevvel [1339] 28 Teşrinisani 1336

İçtima 104 Celse 2

29.11.1336 tarih ve 734, 735 ve 736 numaralı tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Dâhiliye ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

İlanat-ı Resmiye

Maliye Vekâletinden:

Büyük Millet Meclisi binasıyla Millet Bahçesi sırasında ve İstasyon Caddesi'nin tarafında Emlâk-i Emiriyeye ait arsalar arasından yol geçmek suretiyle müteaddit parçalara taksim edilmiş olan takriben yirmi üç bin metre murabbaındaki arsalar bu günden itibaren mevki-i müzayedeye vazolunmakla talip olanların şerait-i müzayede ve ihaleyi anlamak ve yüzde on depozito vererek pey sürmek üzere Maliye Vekâleti Emlâk-i Emiriye İdaresine veyahut Ankara Defterdarlığına müracaat eylemeleri ilan olunur.

24 Mart 1337

Ceride-i Resmiye

Umur-ı Tahririye ve İdare - Umur-ı tahririye için Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesinde Ceride-i Resmiye Müdüriyetine müracaat olunur.

İlanat - İlanat-ı hususiye kabul olunmaz. İlanat-ı resmiye meccanen konulur. Devair-i resmiye ile mehakimin efrada müteallik ilanattan maktuan 40 kuruş ve kanunen ve nizamen Ceride-i Resmiye'ye derci lazım gelen ilanat-ı sairenin her satırından beş kuruş alınır.

Matbuat ve İstihbarat Matbaası

CERİDE-İ RESMİYE

Pazartesi
---
25 Receb 1339
4 Nisan 1337

Tarih-i Tesisi
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Yüz nüshası 250 kuruş
Elli nüshası 125 kuruş
Beher nüshası 100 paradır

Numarası: 9 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesi olup şimdilik haftada bir defa neşrolunur.* ***Sene: 1***

Tevcihat

Adliye

Aksaray Kadılığına Cebel-i Bereket Liva Kadısı İzzet, Ankara İkinci Sınıf Hâkim Muavinliğine Mekteb-i Hukuk mezunlarından Mümtaz, Ankara İstinaf Müddei-i Umumi Muavinliğine Ankara İstinaf aza-yı sabıkasından Cevdet, Alucra Riyasetine Kelkit Müddei-i Umumisi Sabri, Çemişkezek Riyasetine Behesni Müddei-i Umumisi Yusuf Ziya, Nallıhan Müddei-i Umumiliğine Ankara İkinci Müstantiki Sabri, Pülümür Müddei-i Umumiliğine Oltu Müstantiki Kadri, Hınıs Müddei-i Umumiliğine iadeten Müddei-i Umumi-i sabık Yusuf Cemil, Çal Müddei-i Umumiliğine Mekteb-i Hukuk mezunlarından Ahmed Hamdi, Ankara İkinci Müstantikliğine Ankara İstinaf aza Mülazım-ı sabıkı Mustafa, Devrek Müstantikliğine Ayaş Müstantik-i sabıkı Nasır, Sürmene Müstantikliğine Trabzon İstinaf Başkâtip Muavini Müstantik şahadetnamesini haiz Ahmed Faik, Kengırı İstinaf Mahkemesi Aza Mülazımlığına Çorum Aza Mülazımı Raif, Çorum Aza Mülazımlığına Fatsa Müstantikliğinden müstafi Fahri Bey ve Efendilerin intihabına ve Sürmene Müstantiki İsmail Hakkı Efendi'nin azline karar verildi.

Siirt livasına mülhak Şirvan, Pervari kazalarında müceddeden mehakim-i şeriye ve mehakim-i nizamiye teşkiliyle Bidayet Mahkemesine ait vazifesinin kaza-i mezkûr kadıları uhdesine tevdiine ve Müddei-i Umumilik ve Müstantik vazifelerinin dahi teşkilat-ı adlice icra edilmemiş olan kazalarda olduğu gibi mahalli encümenlerince intihap edilecek aza ve mahkeme başkâtipleri tarafından ifasıyla mezkûr bidayet mahkemelerinin Siirt livasına rabt ü ilhaklarına karar verildi.

Söke Müstantiki Ahmed Hasib Efendi azledilmiştir.

Amasya İstinaf Mahkemesi Müddei-i Umumisi Ahmed Hasib Efendi'nin müstafi addiyle yerine Amasya Merkez Bidayet Hâkimi Ramazan Saim, Lazistan Bidayet azalığına kaza kadılarında hizmeti mesbuk Mustafa, Adana İstinaf Aza Mülazımlığına Gürün Bidayet Hâkimi Ahmed Sabih, Lazistan Bidayet Azalığına Atina Müddei-i Umumisi Tevfik Efendiler tayin edilmişlerdir.

Maliye

Konya Defter-i Hakani Memurluğuna bin iki yüz kuruş maaşla Konya Başkâtibi Bekir Zühdü, Trabzon Defter-i Hakani Memurluğuna bin iki yüz kuruş maaşla vilâyet-i mezkûre Başkâtibi Nuri, Kastamonu Defter-i Hakani Memurluğuna bin kuruş maaşla vilâyet-i mezkûre Tapu Memur-ı sabıkı Cemal, Van Defter-i Hakani Memurluğuna bin iki yüz kuruş maaşla Siverek Defter-i Hakani Memuru Ömer, Malatya Defter-i Hakani Memurluğuna bin kuruş maaşla Kadastro Mektebi Riyaziyat Şubesi mezunlarından Behcet, Kozan Defter-i Hakani Memurluğuna bin kuruş maaşla Trablusşam Defter-i Hakani Memur-ı sabıkı Ahmed Şükrü, Karahisar-ı Sahib Defter-i Hakani Memurluğuna bin dört yüz kuruş maaşla Eskişehir Defter-i Hakani Memuru Hasan ve Eskişehir Defter-i Hakani Memurluğuna kezalik bin dört yüz kuruş maaşla Karahisar-ı Sahib Defter-i Hakani Memuru Hamdi ve Yozgat Defter-i Hakani Memurluğuna bin iki yüz kuruş maaşla Gelibolu Defter-i Hakani Memur-ı sabıkı Rayif ve Genç, Defter-i Hakani Memurluğuna bin kuruş maaşla Erzincan Tapu Memuru Mustafa Efendilerin tayinleri icra kılınmıştır.

Ziraat Bankası

Kütahya Ziraat Bankası Şubesi Muavinliğine İkrazat Mukayyidi Abdullah ve İkrazat Mukayyitliğine Evrak Mukayyidi Zeynelabidin ve onun yerine İkrazat Mukayyit Muavini İsmail Hakkı Efendiler müteselsilen ve terfian ve Buldan ve Hafik muavinleri Zeynelabidin ve Ali Rıza Efendiler Çal ve Koçgiri sandıkları Memurluklarına ve Bozkır Memur-ı sabıkı Rıfat Efendi bu kere küşat olunan Ulukışla Sandık Memurluğuna ve Beypazarı Muavini Mehmed Emin Efendi Ankara Şubesi Veznedarlığına ve Ali Niyazi ve Ömer Hulusi ve Bâkır Hilmi Efendiler Ünye, Develi, Birecik sandıkları muavinliklerine tayin olunmuşlardır.

4 Nisan ***(Ceride-i Resmiye)*** ***Sahife 2***

Kanunlar

[Türkiye Büyük Millet Meclisinin İbtida-yı Teşekkülünden İtibaren Mevki-i Meriyete Vazettiği Kanunlar]

Numara: 61

Kıymet-i Mukaddereli Mekâtip ile Posta Paketlerin Ücürat-ı Teminiyesinin Tezyidi Hakkında Kanun

Madde 1- Dâhilî kıymet-i mukaddereli mekâtip ile posta paketlerinden alınmakta olan ücret-i teminiye bademe ale's-seviye yüzde bir kuruş nispetinde istifade edilecektir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren on beş gün sonra meriyyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Dâhiliye Vekâleti memurdur.

16 Rebiyülevvel 1339 28 Teşrinisani 1336

İçtima 104 Celse 2

29.11.1336 tarih ve 73[7] ve 738 numaralı tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Dâhiliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 62

İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanununun Yüz İkinci Maddesi Fıkra-i Ahiresinin İlgasına Dair Kanun

Madde 1- İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanununun 102. maddesinin idare-i hususiye-i vilâyat müdürlerinin Maliye Vekâletince tefrikine dair olan fıkra-i ahiresi mülgadır.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Heyet-i Vekile memurdur.

16 Rebiyülevvel 1339 28 Teşrinievvel 1336

İçtima 104 Celse 2

29.11.1336 tarih ve 740 numaralı tezkere ile Heyet-i Vekile Riyaset-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 63

Hudut Sıhhiye İdaresiyle Tekaüt Sandığına Ait Rüsumun Tezyidi Hakkında

Madde 1- Bilumum sefainden tonilato başına bir kuruş sıhhiye rüsumu istifa olunur. İşbu sefinenin ilk hareket ettiği Osmanlı limanında alınır.

Madde 2- Her sefineye senede bir defa mücellet patentelerden bir nüsha verilir ve bunun için de bir tonilatodan yirmi beş tonilatoya kadar [olan] sefainden elli ve yirmi beş tonilatodan yüz tonilatoya kadar olandan yüz kuruş ve yüz tonilatodan fazla olan gemilerden beher yüz küsuratı için yüz kuruş alınır.

Madde 3- Şahadetname bedeli elli kuruştur.

Madde 4- Nizamat-ı sıhhiyeye mugayir harekette bulunan sefain kaptanlarından bir tonilatodan elli tonilatoya kadar beş yüz kuruş ve elli birden iki yüze kadar bin kuruş ve iki yüzden yukarı olanlardan beş bin kuruş ve alelumum vapurlardan iki bin beş yüz kuruş ve motorlardan bin kuruş ceza-yı nakdi ahzolunur.

Madde 5- İşbu kanun tarih-i neşrinden meriyyü'l-icradır.

Madde 6- İşbu kanunun icrasına Maliye ve Sıhhiye Vekilleri memurdur.

16 Rebiyülevvel 1339 28 Teşrinisani 1336

İçtima 104 Celse 1

29.11.1336 tarih ve 741, 742, 743 numaralı tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye ve Sıhhiye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 64

Ankara'ya Merbut Çubukabad ve Zir Nahiyelerinin Kaza Haline İfrağına Dair Kanun

Madde 1- Ankara'ya merbut olan Çubukabad ve Zir nahiyeleri kaza haline ifrağ edilmişlerdir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Heyet-i Vekile memurdur.

16 Rebiyülevvel 1339 28 Teşrinisani 1336

İçtima 104 Celse 1

29.11.1336 tarih ve 742 numaralı tezkere ile Heyet-i Vekile Riyaset-i Celilesine yazılmıştır.

Numara: 65

Firariler Hakkındaki 11 Eylül 1336 Tarihli Kanunun İkinci Madde-i Muaddelesi

Birinci Madde- Firariler hakkındaki 11 Eylül 1336 tarihli kanunun ikinci maddesi ber-vech-i ati tadil olunmuştur. Bu mahkemeler üç aza ile teşekkül eder. Ancak Heyet-i Hâkimeye tari olacak noksanın ikmalini teminen azanın adedi dört olup Büyük Millet Meclisinin ekseriyet-i ârasıyla intihap ve içlerinden birisi kendileri tarafından reis addolunur.

İkinci Madde- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Üçüncü Madde- İşbu kanunun icrasına Büyük Millet Meclisi memurdur.

16 Rebiyülevvel 1339 28 Teşrinisani 1336

İçtima 104 Celse 1

29.11.1336 tarih ve 745-751 numaralı tezkere ve tahriratlarla Heyet-i Vekile Riyaset-i Celilesine ve istiklâl mahkemelerine yazılmıştır.

Numara: 66

İstiklâl Madalyası Kanunu

Madde 1- İstiklâl madalyası bilfiil kıta başında (Cephede veya dâhilî isyanları teskinde) asar-ı hamaset ve fedakârî gösteren erkân, ümera ve zabitan ve efrat ve millî kahramanlar ve cephe gerisinde maksad-ı ulvinin husulü için azami ibraz-ı mesai edenlere, istiklâl-i millî uğrunda feda-yı hayat eden şühedanın da ekber evlâdına veya ailesine verilir.

Madde 2- Dava-yı muhikk ü meşrumuzu ihzar ve bunu müdafaa eden Büyük Millet Meclisi azalarına birer madalya verilir.

Madde 3- Birinci madde mucibince madalya ahzine kesb-i istihkak edenlerin esbab-ı mucibesini gösterir inhalar Heyet-i Vekileye gönderilir. Heyetçe muvafık görüldükten sonra Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdiki halinde ita olunur.

Madde 4- Büyük Millet Meclisinin münakit bulunduğu mahalde Meclis huzurunda ve Meclis reisi tarafından taşralarda en büyük kumandan ve mülkiye memuru huzuruyla merasim-i mahsusa ile madalyaya kesb-i istihkak eden asker ise kumandan ve mülkiyeden ise mülkiye memuru tarafından talik olunur.

Madde 5- Büyük Millet Meclisi azalarına verilecek madalyanın şeridi yeşil ve cephede bulunanların kırmızı ve cephe gerisinde olanların beyaz olacak. Şu kadar ki mebus olup da aynı zamanda cephede bilfiil hidematı mesbuk ve birinci madde mucibince de madalyaya kesb-i istihkak edenlerin şeridi nısfı yeşil ve nısf-ı diğeri kırmızı olacaktır ve bu baptaki teklifin Meclis reisinin inhasıyla Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdiki lazımdır.

Madde 6- İşbu madalya sağ meme üzerine ve her gün talik olunur.

Madde 7- Hukuk-ı medeniyeden ıskat ve cinayetle mahkûm olanların hakk-ı taliki olamaz. Fakat madalya hatıra olarak veresesine intikal eder.

Madde 8- Yalnız bir nevi olan işbu madalyanın şekli ve şeritleri bir numaralı levhada gösterilmiştir.

Madde 9- Efrat, küçük zabitan ve zabitan müstesna olmak üzere madalya harcı olarak üç lira alınır.

Madde 10- İşbu madalya ashabına ve memurin-i mülkiye ve askeriye ile bilumum zabıta ve saire tarafından hürmet-i mahsusada bulunulacaktır.

Madde 11- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Büyük Millet Meclisi memurdur.

Madde 12- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

17 Rebiyülevvel 1339 29 Teşrinisani 1336

İçtima 105 Celse 1

30.11.1336 tarih ve 758 numaralı tezkere ile Heyet-i Vekile Riyaset-i Celilesine yazılmıştır.

Numara: 67

Müdafaa-i Milliye Bütçesine Üç Milyon Lira İlavesine Dair Kanun

Madde 1- Müdafaa-i Milliye Vekâletinin melbusat ve teçhizat faslına iki milyon ve nakliyat faslına bir milyon ki ceman üç milyon liranın umumi bütçeden mahsubu icra edilmek üzere 21 Teşrinievvel 1336 tarihli iki aylık muvakkat bütçeye zamimeten sarfına mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

22 Rebiyülevvel 1339 4 Kânuevvel 1336

İçtima 108 Celse 1

05.12.1336 tarih ve 768, 769, 780 numaralı tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyasetine ve Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 68

Giresun Müstakil Livası Teşkiline Dair Kanun

Madde 1- Merkezi Giresun olmak [üzere] Tirebolu, Görele kazaları ile Karahisar-ı Şarki sancağına merbut Kırık nahiyesi ilhak edilmek suretiyle Giresun müstakil livası teşkil edilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun ahkâmının icrasına Heyet-i Vekile memurdur.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

22 Rebiyülevvel 1339 [4] Kânunuevvel 1336

İçtima 108 Celse 1

05.12.1336 tarih ve 779 numaralı tezkere ile Heyet-i Vekile Riyaset-i Celilesine yazılmıştır.

Numara: 69

Ordu Müstakil Livası Teşkiline Dair Kanun

Madde 1- Merkezi Ordu olmak üzere Canik sancağına merbut Fatsa ve Ünye kazalarının rabt ü ilhakı suretiyle Ordu müstakil livası teşkil edilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun ahkâmının icrasına Heyet-i Vekile memurdur.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

22 Rebiyülevvel 1339 [4] Kânunuevvel 1336

İçtima 108 Celse

05.12.1336 tarih ve 778 numaralı tezkere ile Heyet-i Vekile Riyaset-i Celilesine yazılmıştır.

Numara: 70

Genç Sancağının Müstakilen İdaresi Hakkında Kanun

Madde 1- Genç sancağı müstakilen idare edilecektir.

Madde 2- Tebliğ tarihinden itibaren meriyyü'l-icra olan işbu kanunun icra-yı ahkâmına Heyet-i Vekile memurdur.

25 Rebiyülevvel 1339 [7] Kânunuevvel 1336

İçtima 111 Celse 1

11.12.1336 tarih ve 835, 836 numaralı tezkere ile Heyet-i Vekile Riyaset-i Celilesine yazılmıştır.

Numara: 71

Matbaa Alat ü Edevatıyla Kitap ve Gazete Kâğıtlarının Gümrük Resminden İstisnasına Dair Kanun

Madde 1- Matbaa ve litografya makineleriyle aksamı, sitrutili levazımı, hurufat ve klişeler, hurufat dökümhane levazımı, hurufat kasaları, mürettiphane levazımı, çinkografya alat ü edevatı ve eczası gümrük ve oktruva resminden muaftır.

Madde 2- Her türlü gazete, kitap ve risale kâğıtları vaki olacak müracaat üzerine Heyet-i Vekile kararıyla gümrük ve oktruva resminden istisna edilir.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 4- İşbu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

25 Rebiyülevvel 1339 [7] Kânunuevvel 1336

İçtima 111 Celse 1

10.12.1336 tarih ve 835, 836 numaralı tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara:72

Muaddel Muhasebe-i Umumiye Kanun-ı Muvakkatinin 32. ve 34. Maddelerinin Tadiline Dair Kanun

Madde 1- Muaddel Muhasebe-i Umumiye Kanun-ı Muvakkatinin otuz ikinci maddesinin avans miktarına dair olan fıkrası ber-vech-i zir tadil edilmiştir. Her vekâlet ve daire mutemedine verilecek avans miktarının haddü'l-gayesi yüz bin kuruşa kadar Maliye Vekili tarafından ve bundan fazlası Heyet-i Vekile kararıyla tayin ve icab-ı hale göre aynı suretle tezyit veya tenkis olunur.

Madde 2- Muaddel Muhasebe-i Umumiye Kanun-ı Muvakkatinin otuz dördüncü maddesi ber-vech-i zir tadil edilmiştir. Bazı umurı mühimme ve müstacelenin teshil-i icrası için işbu umurun temşiyetiyle mükellef memurin-i mahsusaya yekûnu beş yüz bin kuruşu tecavüz etmemek ve iki ay zarfında evrak-ı müsbitesi muhasib-i mesule ibraz edilmek şartıyla tahsisat-ı muayyenesine mahsuben alelhesap akçe ita olunabilir. Bu suretle verilecek avans miktarında tahsisat masrafın taallûk ettiği fasıl ve madde yekûnundan mevkuf tutulur. İşbu memurine bir kere alelhesap akçe verildikten sonra ikinci defa alelhesap akçe verilmesi evvelki akçeden henüz hesabı verilmemiş kısım ile yeni verilecek alelhesap mecmuunun beş yüz bin kuruşu tecavüz etmemesine mütevakkıftır. Mamafih usul-i istisnaiye ilcââtıyla ve Maliye Vekili tarafından mümzâ ayrı bir kararname sâdır olmak şartıyla mezkûr alelhesap akçenin hadd-i azamı beş yüz bin kuruştan fazla olarak tayin edilebilir. Otuz ikinci maddedeki mutemetler hakkındaki ahkâm işbu memurin hakkında aynen cari olacaktır.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 4- İşbu kanunun icrasına Heyet-i Vekile memurdur.

2[5] Rebiyülevvel 1339 [7] Kânunuevvel 1336

İçtima 111 Celse 1

11.12.1336 tarih ve 831 numaralı tezkere ile Heyet-i Vekile Riyaset-i Celilesine yazılmıştır.

İlanat-ı Resmiye
Zonguldak Mahkeme-i Şeriyesinden:

Zonguldak'ın On Temmuz Mahallesinden Polis Vehbi Efendi kerimesi Binnaz Hanım'ın zevc-i gaibi Dersaadetli İsmail Efendi ibn Abdullah aleyhine mahkeme-i şeriyede ikame eylediği nafaka ve talak davasının rüyeti 1 Mayıs 1337. Pazar gününe muallak bulunduğundan gaib-i mezbur İsmail Efendi'nin yevm-i mezkûrda mahkeme-i şeriyede hazır bulunması veyahut bir vekil göndermesi, şayet isbat-ı vücud etmediği ve vekil-i şerî dahi göndermediği takdirde Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyenin 1834. maddesine tevfikan mahkemesinin gıyaben rüyet edileceği ilan olunur.

Maarif Vekâletinden:

Mülhakatta dört yüz kuruştan bin iki yüz kuruşa kadar maaşlı münhal muallimelikler vardır. Darülmuallimat mezunlarından talip olanların yedlerindeki evrak-ı resmilerini müstashiben Maarif Vekâletine müracaatları ilan olunur.

Ceride-i Resmiye

Umur-ı Tahririye ve İdare - Umur-ı tahririye için Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesinde Ceride-i Resmiye Müdüriyetine müracaat olunur.

İlanat - İlanat-ı hususiye kabul olunmaz. İlanat-ı resmiye meccanen konulur. Devair-i resmiye ile mehakimin efrada müteallik ilanattan maktuan 40 kuruş ve kanunen ve nizamen Ceride-i Resmiye'ye derci lazım gelen ilanat-ı sairenin her satırından beş kuruş alınır.

Ankara Matbuat ve İstihbarat Matbaası

CERİDE-İ RESMİYE

Pazartesi
---
2 Şaban 1339
11 Nisan 1337

Tarih-i Tesisi
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Yüz nüshası 250 kuruş
Elli nüshası 125 kuruş
Beher nüshası 100 paradır

Numarası: 10 Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesi olup şimdilik haftada bir defa neşrolunur. **Sene: 1**

Tevcihat

Maliye

Vezne-i Umumi ve Levazım ve Evrak-ı Nakdiye Müdürü Zeynelabidin Bey maaş-ı halisiyle İkinci Sınıf Maliye Müfettişliğine nakil ve tayin kılınmış ve yerine bir münasibi tayin olununcaya değin vazife-i mezburenin vekâleten Muhasebe-i Umumiye Müdüriyet-i Umumiyesi Muvazene Kalemi Mümeyyiz-i Evveli Naim Bey tarafından ifası tensip edilmiştir.

Mardin Defter-i Hakani Memuru Ahmed Fehmi ile Siirt Defter-i Hakani Memuru Ahmed Efendilerin becayişleri icra kılınmıştır. İzmit Defter-i Hakani Memur-ı sabıkı Nafiz Efendi Sivas Defter-i Hakani Memurluğuna ve Defter-i Hakani Müdüriyeti Senedat Kâtibi Hüseyin Cezmi Efendi Isparta Defter-i Hakani Memurluğuna ve keza Defter-i Hakani Mahlulat Kâtibi Mehmed Ali Efendi Trabzon Defter-i Hakani Başkitabetine ve Zile Tapu Memur-ı sabıkı olup Konya'da bulunan Arif Efendi de Konya Defter-i Hakani Başkitabetine tayinleri icra kılınmıştır.

Şeriye

Kütahya Livası Merkez Müftülüğüne Hafız Bekir, Gümüşhane Livası Merkez Müftülüğüne Şükrü, Gümüşhacıköy Müftülüğüne Hacı Ali, Anamur Müftülüğüne Mehmed Efendiler intihaben ve Boyabat Müftülüğüne Müfti-i sabık Hacı Ömer Lütfi Efendi iadeten tayin kılınmışlardır.

Jandarma

Erzincan Jandarma Tabur Kumandanı Binbaşı Adil Efendi Ardahan Jandarma Tabur Kumandanlığına, Bayburt Jandarma Taburu Kumandanı Binbaşı Kazım Efendi Erzincan Jandarma Tabur Kumandanlığına, Erciş Jandarma Tabur Kumandanı Binbaşı Şükrü Efendi Kozan Jandarma Tabur Kumandanlığına, mürettep Yozgat Alayının İkinci

Taburu Kumandanı Binbaşı Ömre Lütfi Efendi Elaziz'de müteşekkil Süvari Jandarma Alayı Kumandanlığına, Malatya Taburunun Hısnımansur Bölük Kumandanı Kıdemli Yüzbaşı Dursun Efendi Dersim Jandarma Tabur Kumandanlığına, Ordu Jandarma Bölüğü Kumandanı Kıdemli Yüzbaşı Bekir Sıdkı Efendi Oltu Jandarma Tabur Kumandanlığına, Afyonkarahisar Bölüğü Kumandanı Yüzbaşı Nevzad Efendi Antalya Taburunun Akseki Bölüğü Kumandanlığına, Antalya Taburunun Akseki Bölüğü Kumandanı Yüzbaşı Fevzi Efendi Afyonkarahisar Jandarma Bölüğü Kumandanlığına, Niğde Jandarma Bölüğü Kumandanı Yüzbaşı Hüseyin Ekrem Efendi Kayseri Taburunun İncesu Bölüğü Kumandanlığına, Ünye Jandarma Bölüğü Kumandanı Yüzbaşı Hasan Efendi Trabzon Alayının Maçka Bölüğü Kumandanlığına, Antalya Taburunun Elmalı Bölüğü Kumandanı Yüzbaşı Suad Efendi Konya Jandarma Alayının Ermenek Bölüğü Kumandanlığına, Konya Alayının Ermenek Bölüğü Kumandanı Yüzbaşı Feyzullah Efendi Antalya Taburunun Elmalı Bölüğü Kumandanlığına.

Nizamiyeye İade

Oltu Jandarma Taburu Kumandanı Binbaşı Enver Efendi'nin Jandarmadan alakası kat' edilerek nizamiyeye iade olunmuştur.

Açığa İhraç

Gaziantep Jandarma Bölüğü Kumandanı Yüzbaşı Esad Efendi açığa ihraç edilmiştir.

Tekaüde Sevk

Kütahya Bölüğü Kumandanı Kıdemli Yüzbaşı Fethi Efendi tekaüde sevk edilmiştir.

Kanunlar

[Türkiye Büyük Millet Meclisinin İbtida-yı Teşekkülünden İtibaren Mevki-i Meriyete Vazettiği Kanunlar]

Numara: 73

Ziraat Bankasının Teşrinisani ve Kânunuevvel Aylarına Mahsus Muvakkat Bütçesi

Madde 1- Teşrinievvel ve Kânunuevvel ayları zarfında Ziraat Bankası muamelat ve hidemat-ı umumiyesinin ifasına: muktazi [71470] liranın Ziraat Bankası umumi bütçesinden mahsubu icra olunmak üzere avans olarak sarfına mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- Ziraat Bankası Müdiriyet-i Umumiyesine ait varidat işbu iki ay zarfında kavanin ve nizamat-ı mahsusasına tevfikan ahz ü tahsil olunacaktır.

Madde 3- İşbu kanun Teşrinisani iptidasından itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 4- İşbu kanunun icrasına İktisat Vekili memurdur.

30 Rebiyülevvel 1339 11 Kânunuevvel 1336

İçtima 112 Celse 1

12.12.1336 tarih 853 ve 854 numaralı tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve İktisat Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 74

Hariciye Bütçesine On Beş Bin Lira Zammına Dair Kanun

Madde 1- Hariciye Vekâletinin iki aylık muvakkat bütçesine on beş bin liranın ilavesine ve umumi bütçenin iki yüz sekizinci faslının yedinci maddesine aynı miktarın zammına mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Hariciye ve Maliye Vekilleri memurdur.

30 Rebiyülevvel 1339 11 Kânunuevvel 1336

İçtima 112 Celse 1

12.12.1336 tarih ve 851 [ve] 852 numaralı tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Hariciye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 75

Nafia Bütçesine On Altı Bin Lira Zammına Dair Kanun

Madde 1- Nafia Vekâleti sene-i haliye muvakkat bütçesine inşaat ve tamirat-ı müstacele ve cesim köprüler için on altı bin lira zammedilmiştir.

Madde 2- İşbu kanunun icrasına Nafia ve Maliye Vekilleri memurdur.

30 Rebiyülevvel [1339] 11 Kânunuevvel 1336

İçtima 112 Celse 1

12.12.1336 tarihli ve 855, 856, 857 numaralı tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyasetine ve Nafia Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 76

Talimgâhtan Neşet Eden Efendilere Yüz Ellişer Lira İtasına Dair Kanun

Madde 1- Talimgâhtan zabit vekili olarak neşet eden efendilere ikmal-i nevakıs ve teçhizatları için yüz ellişer lira verilecektir.

Madde 2- Verilen işbu meblâğ Müdafaa-i Milliye Vekâleti teçhizat faslından ita kılınır.

Madde 3- İşbu kanun 1 Teşrinisani 1336 tarihinden muteberdir.

30 Rebiyülevvel 1339 11 Kânunuevvel 1336

İçtima 112 Celse 1

15.12.1336 tarih 8[5]8 ve 859 numaralı tezkereler ile Heyet-i Vekile Riyaset ve Müdafaa-i Milliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 77

Zonguldak Memurini Maaşatına Zamaim İcrasına Dair Kanun

Madde 1- Zonguldak livası merkezi memurini ile maden memurlarına galâ-yı es'ârın devamı müddetince maaşlarının bir misli zam verilir. Miktar-ı munzam için ayrıca tahsisat-ı fevkalâde hesap olunmayacağı gibi bundan tevkifat da icra olunmaz.

Madde 2- İşbu kanun Teşrinisani bin üç yüz otuz altı iptidasından muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Heyet-i Vekile memurdur.

12 Rebiyülahir 1339 23 Kânunuevvel 1336

İçtima 120 Celse 1

930 numara ve 25.12.1336 tarihli tezkere ile Heyet-i Vekile Riyaset-i Celilesine yazılmıştır.

Numara: 78

Ilısu, Devecidağı ve Artıkova Kazaları Teşkiline Dair Kanun

Madde 1- Mecitözü kazasına merbut Ortaköy, Amasya Merkezine merbut Varay nahiyelerinden mürekkep (Ilısu) ve Zile'ye merbut Kadışehir ve Eski nahiyelerinden mürekkep (Devecidağı) ve Tokat'a merbut Çiftlik ve Kızılca nahiyelerinden mürekkep (Artıkovanamlarıyla) üç kaza teşkil olunmuştur. Ilısu kazası Amasya'ya, Devecidağı kazası Yozgat'a ve Artıkova kazası Tokat'a raptolunmuştur.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i tebliğinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Heyet-i Vekile memurdur.

12 Rebiyülahir 1339 23 Kânunuevvel 1336

İçtima 120 Celse 2

931 numara 25.12.1336 tarihli tezkere ile Heyet-i Vekile Riyaset-i Celilesine yazılmıştır.

Numara: 79

Matbuat Müdüriyet-i Umumiyesinin Hariciye Vekâletine Raptına Dair Kanun

Madde 1- Büyük Millet Meclisi Riyasetine merbut olan Matbuat Müdiriyet-i Umumiyesi Hariciye Vekâletine raptolunmuştur.

Madde 2- Matbuat-ı Dâhiliyeye mütaallik umurda Matbuat Müdiriyet-i Umumiyesi doğrudan doğruya Dâhiliye Vekâleti ile temas ve muhabere eder.

Madde 3- Bu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 4- Bu kanunun icrasına Hariciye ve Dâhiliye Vekilleri memurdur.

14 Rebiyülahir 1339 25 Kânunuevvel 1336

İçtima 121 Celse 2

935 ve 936 ve 93[7] numara ve 26.12.1336 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Dâhiliye ve Hariciye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 80

Urfa Mutasarrıf-ı Sabıkı Nusret Bey Ailesine Maaş Tahsisine Dair Kanun

Madde 1- Dersaadet'te salben idam olunan Urfa mutasarrıf-ı sabıkı Nusret Bey'in zevcesiyle üç çocuğuna hidemat-ı vataniye tertibinden bin kuruş maaş tahsis olunmuştur.

Madde 2- İşbu kanun mumaileyhin tarih-i idamından itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

14 Rebiyülahir 1339 25 Kânunuevvel 1336

İçtima 121 Celse 2

940 ve 941 numara ve 26.12.1336 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 81

Kânunusani ve Şubat Aylarına Mahsus Muvakkat Bütçe

Madde 1- Bin üç yüz otuz altı senesi Kânunusani iptidasından Şubatı gayesine kadar hidemat-ı umumiyenin ifasına mahsus olmak ve sene-i mezkûre muvazene-i umumiyesine mahsup edilmek ve üç yüz bin lirası muhtacin-i zürraa ait olmak üzere on milyon üç yüz bin liranın avans olarak sarfına Maliye Vekâletine mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- İşbu iki ay zarfında varidat-ı umumiye-i devlet kavanin ve nizamat-ı mahsusasına tevfikan ahz ve cibayet olunur.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren muteberdir.

Madde 4- İşbu kanunun icrasına Heyet-i Vekile memurdur.

18 Rebiyülahir 1339 29 Kânunuevvel 1336

İçtima 125 Celse 1

970 ve 971 numara ve 30.12.1336 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Çifteler Aziziye Harası Memurininin Vezaifini Mübeyyin Talimatnamedir

Madde 1- Hara; bir müdür, müdür-i sani, ziraat müdürü, mürebbi, muhasebeci, hara baytarı, ayniyat memuru ve mirahur tarafından idare edilecektir.

Madde 2- Hara Müdürü: Haranın idari, fenni umurunun hüsn-i cereyan ve tanzimine, muamelat-ı hesabiyeye ve ambar mevcudunun teftişine bilcümle defatir-i fenniye ve hesabiyenin tetkikine memurdur. Her ay nihayetinde hara hayvanatının ahval-i sıhhiyeleri hakkında vekâlete bâ-rapor malumat ita ve sene nihayetinde haranın umur-ı hayvaniye ve ziraiyesi hakkında mufassal bir rapor tanzim ve İktisat Vekâletine tevdi ile muvazzaftır. Vekâlet ile muhabere münhasıran müdüre aittir. Müdür aynı zamanda amir-i sarf ü itadır.

Madde 3- Müdür-i Sani: Haranın serbaytarıdır. Umur-ı tahririyenin idaresine, dosyaların tutulmasına, müstahdemin künyelerinin miktar-ı maaşatıyla haraya duhul ve haradan infikaklarının kayıt ve zaptına, bilumum hayvanatın ahvâl-i sıhhiyelerini kontrole, taylarla çift hayvanatının ve damızlık hayvanat-ı bakariyenin ahvâl-i sıhhiyelerine nezaret edecektir. Her ay ve sene nihayetinde hayvanatın ahvâl-i sıhhiyeleri ile nevi, cins ve miktarını müşir bir rapor müdüriyete verecektir. Sifâd umuru hara baytarı ve mürebbi ile müştereken rüyet edilecektir.

Madde 4- Ziraat Müdürü: Haranın umur-ı ziraiyesine nezarete, ziraat için tefrik edilen hayvanatın, çiftçilerin hüsn-i idaresine memurdur. Ahvâl-i ziraiye hakkında her ay nihayetinde hususi ve sene nihayetinde umumi bir rapor bi't-tanzim müdüriyete ita edecek, her gün muntazaman tarassudat-ı havaiyeyi defter-i mahsusasına kayıt ve tespit eyleyeceği gibi ambardan makbuz mukabili alacağı tohumluk zehairi, demirbaş eşyayı ve hasılat-ı ziraiyeyi yine makbuz mukabili ambara teslim ile günü gününe defter-i mahsusasına kaydedecektir.

Madde 5- Mürebbi: Bineğe, koşuya, arabaya alıştırılacak hayvanatın terbiyeleriyle aygır, kısrak ve tayların idmanına, efrat ve müstahdeminin zapturaptına memurdur.

Madde 6- Muhasebeci: Muamelat-ı nakdiyeden maada ayniyat memuru refiki tayin edilinceye kadar memurin-i aidesi sarfından verilecek yevmî jurnallere nazaran hayvanat ve müstahdemîn tablalarının tanzim ve her ay nihayetinden tanzim kılınacak bordro mucibince memurin ve müstahdemîn maaşatının müdürün huzuruyla ashabına tevzi ve her ay İktisat Vekâleti Muhasebe Müdür-i Umumisine gönderilmek üzere tanzim edeceği icmal cetvelini müdüriyete ita ile muvazzaftır.

Madde 7- Hara Baytarı: Damızlık aygır ve kısraklarla hizmet-i hayvanatın ahvâl-i sıhhiyelerine nezarete, eczanesinin idaresine, koşum takımlarıyla arabaların idare ve hüsn-i muhafazasına yevmî hayvanat iaşe jurnalinin tanzimine memurdur.

Madde 8- Ayniyat Memuru: Mubaayaata, ambar muamelatına, muhasebeden yevmî verilecek tabla mucibince ambardan mevadd-ı iaşe itasına, odun tevziine demirbaş eşyanın muhafazasına memurdur. Aynı

zamanda haranın mutemedidir. Ayniyat memuru refiki tayin edilinceye kadar ambar defatirini günü gününe muntazaman tutmakla mükelleftir.

Madde 9- Mirahur: Hayvanatın yem, tımar, sularının muntazaman devamını temin için vakt-i muayyende nezaret-i şedidesi altında bulunduracak ahırların su yalaklarının nezafetine tımar edevatının, binek takımlarının taharet, intizam ve muhafazasına yevmî müstahdemîn iaşe jurnalinin tanzimine memurdur.

Madde 10- Baytarlar ait oldukları şubelerde mevcut efrat üzerine hakk-ı amiriyeti haiz bulunacaklardır. Arabacı efradın idaresi doğrudan doğruya hara baytarının emrine mevdu olacaktır.

Madde 11- Sifâd ve tevellüdât gibi defatir-i fenniye memurin-i baytariye tarafından müştereken tutulacak ve icap eden raporlar keza müştereken tanzim kılınacaktır.

Madde 12- Müdüriyetin izni olmayınca memurin ve müstahdemînden hiçbir kimse harayı terk edemeyecektir.

Madde 13- Mafevk ile muhabere hususunda kaide-i teselsüle riayet edilecektir.

Madde 14- Hara için erzak ve hayvanat mubayaası, yeniden efrat ve müstahdemîn kaydı veya [i]hracı heyet kararıyla olacaktır. Lüzumsuz hayvanatın füruhtu Heyet-i Baytariye tarafından bâ-rapor verilecek karar üzerine vekâletten istihsal-i mezuniyete mütevakkıftır.

Madde 15- İdari ve fenni olmak üzere iki heyet haranın bazı umurunda ittihaz-ı mukarrerat edecektir. Heyet-i Fenniye: Hara müdürü, müdür-i sani, ziraat müdürü, hara baytarından mürekkeptir. Bu heyet hara hayvanatının ahval-i sıhhiyelerine, sifâdın tarz-ı tatbik ve idaresine ve damızlık hayvan mubayaasına ve hususat-ı ziraiyesine dair mukarrerat ittihaz edecektir. İdari Heyet: Müdür, müdür-i sani, mürebbi, muhasebeci ve ayniyat memurundan mürekkeptir. Bu heyet mubayaata, müstahdeminin kabul ve ihracına ve bunların maaşatının takdirine dair mukarrerat ittihazı ile muvazzaftırlar.

9 Şubat 1337

Umur-ı Baytariye Müdür-i Umumisi Numan Sabit

Hara Müdürü Ömer Adil

İlanat-ı Resmiye

Nallıhan Bidayet Mahkemesinden:

Nallıhan kasabası ahalisinden Papasyan David veled-i Fikri tarafına

Nallıhan kasabası ahalisinden müteveffa Tahsildar Ali Rıza Efendi zevcesi Emine ve kerimesi Cevriye ve mahdumu Selahaddin vekil-i umumisi amcaları Nuri Usta tarafından aleyhinize ikame olunan yüz lira alacak davasının 13 Nisan 1337 tarihinin Çarşamba günü saat yedi raddelerinde icra-yı muhakemesi mukarrer bulunduğundan yevm ü vakt-i mezburda Nallıhan Mahkemesine gelmeniz veyahut musaddak bir vekil göndermeniz lüzumu ve aksi halde Usul-i Muhakeme Kanununun mevadd-ı mahsusası mucibince müddeinin talebiyle gıyaben rüyet ve fasıl olacağı ilan olunur.

Ceride-i Resmiye

Umur-ı Tahririye ve İdare - Umur-ı tahririye için Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesinde Ceride-i Resmiye Müdüriyetine müracaat olunur.

İlanat - İlanat-ı hususiye kabul olunmaz. İlanat-ı resmiye meccanen konulur. Devair-i resmiye ile mehakimin efrada müteallik ilanatından maktuan 40 kuruş ve kanunen ve nizamen Ceride-i Resmiye'ye derci lazım gelen ilanat-ı sairenin her satırından beş kuruş alınır.

Ankara Matbuat ve İstihbarat Matbaası

CERİDE-İ RESMİYE

Pazartesi
---
10 Şaban 1339
18 Nisan 1337

Tarih-i Tesisi
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Yüz nüshası 250 kuruş
Elli nüshası 125 kuruş
Beher nüshası 100 paradır

Numarası: 11 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesi olup şimdilik haftada bir defa neşrolunur.* ***Sene: 1***

Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin Âlem-i

İnsaniyete Beyannamesi

İzmir'in yevm-i işgalinden beri imhakâr bir sel halinde ayak bastığı bütün aksam-ı memleketi yakıp yıkan ve ahali-i İslamiye hakkında enva-ı mezalim irtikâp eyleyen Yunan ordusu, bütün hukuk-ı beşer ve uhud-ı harbiyeyi ayaklar altına alarak, hatt-ı harp üzerinde yakalanan esirlerimizin süngü ile gözlerini oymak, gayr-i muharip kadın, erkek ahali-i İslamiyeyi katliam eylemek, ahali-i mezkûreye ait emval, eşya ve hayvanatı yağma ile ricatlerinde beraber götürmek, İslam kadınlarının namuslarına tecavüz eylemek, büyük küçük pek çok köy ve kasabalarımızı ve çiftlikleri tahrip ve ihrak etmek, bu meyanda meabid-i İslâmiyeyi ve Türkler için pek muhterem bir yadigâr-ı tarihî olan Söğüt'teki Ertuğrul Gazi Türbesi'ni dinamitle berhava eylemek gibi cinayet ve fecayii tatbik ve icrada asla kusur etmemiştir.

Beşeriyet-i hazıra için ebedi bir leke mahiyetinde bulunan ve Türk'ün iman müdafaasına müstesna bir kudret-i mukavemet ilave eyleyen bu silsile-i melanetin şimdiye kadar vesaike müsteniden tespit edilebilen netayici melfuf bir numaralı zeyilde gösterilmiştir. Maruz-ı fecayi olarak el-yevm düşmandan kurtarılmış olan aksam-ı vatanın bu tecavüzat yüzünden arz eylediği en son manzara o kadar elimdir ki ilk İzmir fecayiini tetkik eden Heyet-i Beynelmileliye tarafından vukuuna şehadet edilen hadisat, bunun yanında ehemmiyetsiz kalır. Türkiye Büyük Millet Meclisi namına işbu fecayii bütün beşeriyetin nazar-ı ibret ve ıttılaına arz eder ve bedbaht aksam-ı vatanımıza ve namus ve istiklâlini müdafaa gibi mukaddes bir vazifeyi ifa etmekte olan milletimize reva görülen bu mezalimi enzar-ı medeniyet önünde kemal-i şiddetle protesto eylerim.

Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal
12 Nisan 1337

Beyannamenin Zeyli

Yunan Vahşet ve Hunharlığının Ne Kadar Nefretengiz Bir Dereceye Vardığını Gösteren Facialar

1- Mahalli Kumandanlığının 6-28 Mart 1337 tarihli raporundan: Düşman Kandıra civarında Hoca köyünü işgalle ahaliye işkence yapmıştır.

2- Mahalli Kumandanlığının 6-29 Mart 1337 tarihli raporundan: Düşman Kaymana nahiyesinde birçok köyleri yakmıştır. Akçay köyünü ihrak ederek ve Feyziye köyünün ahalisini ve hayvanatını sürüp götürmüştür.

3- Cephe Kumandanlığının 30 Mart 1337 tarihli raporundan: Nazilli'de 24.03.1337 günü tevkifata başlamış, meydanda erkek kalmamış ve ahalinin kısm-ı azamı dağlara iltica etmiştir. Söke mutasarrıflığının 27 Mart 1337 tarihli telgrafnamesinde (Yunanlıların Nazilli'deki tekmil İslam erkeklerini toplamakta ve ele geçenleri mahv ve itlaf eylemekte oldukları) muharrer olup bâladaki rapor muhteviyatını bu haber de teyit eyliyor.

4- Mahalli Kumandanlığının 31 Mart 1337 tarihli raporundan: İzmit mıntıkasında asker kıyafetiyle Rum ve Ermeni'den müteşekkil düşman, efradı ahalinin emvalini soyarak arabalarla geriye taşımışlardır.

5- Cephe Kumandanlığının 31 Mart 1337 tarihli raporundan: Düşman Söğüt ve Bozüyük'ü yakmaktadır.

6- Mahalli Kumandanlığının 1 Nisan 1337 tarihli raporundan:

Düşman Afyonkarahisar'ında ahaliye pek çok zulüm ve işkence yapmakta ve kadınların namuslarına taarruz etmektedir.

7- Mahalli Kumandanlığının 4 Nisan 1337 tarihli raporundan: Dün akşama doğru Afyonkarahisar'ı istikametinde ricat eden düşman Sülümenli ve Karaarslan istikametinde geçtiği yerlerdeki bütün çiftlikleri yakmıştır.

8- Mahalli Kumandanlığının 4 Nisan 1337 tarihli raporundan: Düşman İzmit mıntıkasında firar ederken civar köyleri kâmilen yakmaktadır.

9- Cephe Kumandanlığının 4 Nisan 1337 tarihli raporundan: Söğüt ile Bilecik arasındaki İslam köyleri ve camileri kâmilen yakılmış ve Bilecik kasabası da yakılmıştır. Düşman Söğüt'ten çekilirken Ertuğrul Gazi Hazretlerinin türbesini bomba ile tahrip eylediği anlaşılmıştır.

10- Cephe Kumandanlığının 5 Nisan 1337 tarihli raporundan: Yunanlılar süvarimizin tesir ve takibi haricinde geçtikleri ekseri köyleri yakıp yağma etmekte ve genç ihtiyar bütün köylüleri feci bir surette şehit etmektedir. 4 Nisan'da da Yenişehir ovasında on kadar köy yanmakta idi.

11- Mahalli Kumandanlığının 5 Nisan 1337 tarihli raporundan: Düşman Karahisar'daki dükkânları yağma etmektedir ve çekildiği köylerin bütün eşya ve mevâşisini sürüp götürmektedir.

12- Mahalli Kumandanlığının 5 Nisan 1337 tarihli raporundan: Düşman Afyonkarahisar mıntıkasında Mecidiye köyü ve bu civardaki bütün çiftlikleri yağma etmiş ve bütün vesait-i nakliyelerini beraber götürmüştür.

13- Mahalli Kumandanlığının 5 Nisan 1337 tarihli raporundan: İzmit mıntıkasında düşman geçtiği köylerin kısm-ı azamını yakmıştır.

14- Bahriye Dairesinin 2 Nisan 1337 tarihli tezkeresinden: Kefken Adası civarında bir Yunan torpidosu tarafından vuku bulan taarruzla kayıklar imha edilmiştir.

15- Dâhiliye Vekâletinin 2 Nisan tarihli tezkeresinden:

A) Düşman Bilecik, Küplü taraflarında ahali-i İslâmiyeye mezalim ve şenaatin derece-i azamını yapmaktadır.

B) Bir düşman müfrezesi Küplü karyesinden cebren iki yüz lira almıştır.

HA) Bilecik civarındaki ahali-i İslamiye Yunan zulmünden kurtulmak için dağlara firar etmiştir.

D) Bilecik'te Yunanlılar birçok gençleri katl ve kadınları depolara hapsederek enva-i şenaat ve mezalim icra eylemişlerdir.

HE) Bilecik'in kısm-ı azamının ihrak edildiği.

V) Yenişehir'de düşman mahalli müftüsünü şehit etmiştir.

16- Mahallinde teessüs eden Hükûmet-i mülkiyenin işarına matuf Dâhiliye Vekâletinin 6 Nisan 1337 tarihli tezkeresinden: Bilecik kasabasının hemen tamamı ve çarşının umumu Yunanlılar tarafından ihrak edilmiştir.

Ahali ekmeksiz ve tuzsuz kalmıştır.

17- Dâhiliye Vekâletinin 23 Mart 1337 tarihli tezkeresinden: Marmara mıntıkasında Dudullu garbındaki üç yüz neferlik Yunan müfrezesi Orhangazi'yi işgal ile İslam gençlerini katle başlamışlardır. Bursa ve havalisindeki eşraf-ı mahalliye esir edilerek İzmir'e sevk olunmaktadır. Çilingir, Piyolar, Yeniköy ve Ortaköy ahali-i İslamiyesi katliama maruz kalarak dağılmışlardır.

18- Mahalli Kumandanlığının işarına nazaran İnönü muharebe meydanının sağ cenahında Gündüz Bey'de düşmana esir olan on üç nefer Yunanlılar tarafından gözleri oyulmak ve şakaklarından süngülenmek suretiyle şehit edilmişlerdir.

Tevcihat

Adliye

Kastamonu İstinaf Mahkemesinin bir daireye kasrıyla İstinaf Cünha Mahkemesine ait olan Molla Hüseyin kasabasının dahi el-yevm mevadd-ı cinaiyeyi rüyet vazifesiyle mükellef bulunan Cinayet Mahkemesine tevdiiyle Cinayet Mahkemesi unvanının İstinaf Mahkemesine bi't-tahvil vilâyet-i mezkûre İstinaf azalıklarına aza-yı sabıkasından Mustafa ve Osman Sıdkı Efendi mahdumu Mehmed Muhyiddin ve Hacı Mümin ve İzzet ve aza mülazımlıklarına Rasim ve Fuad Efendilerin ibkaen tayinlerine ve bir daireye maksur olan Kastamonu Bidayet Mahkemesinin vilâyet-i mezkûre mülhakatı Bidayet Mehakiminden sudur eden mukarrerat-ı ibtidaiyeyi istinafen rüyet ve aynı zamanda vazife-i ittihamiyeyi de ifa eylemek üzere Kastamonu Merkez Bidayet Mahkemesi azalıklarına ilaveten Taşköprü Bidayet Mahkemesi Müddei-i Umumisi Hamdi ve Mekteb-i Hukuk mezunlarından Rükneddin Efendilerin intihaplarına ve vilâyet-i mezkûre İstintak Dairesinin dahi tevhidiyle İkinci Müstantikliğin lağvına ve müceddeden teşkil edilen Bolu İstinaf Riyasetine Antalya İstinaf Müddei-i Umumi-i sabıkı Şevket, İstinaf Müddei-i Umumiliğine Kayseri Sulh Hâkimi Salih, İstinaf azalıklarına Kastamonu İstinaf Mahkemesi azasından Abidin ve Lütfi ve Bolu Bidayet Mahkemesi Müddei-i Umumisi Faik ve Adliye Vekâleti Umur-ı Hukukiye Müdüriyeti Başmümeyyizi Sadreddin, İstinaf Mahkemesi aza mülazımlıklarına

mülga Bolu Liva Bidayet Mahkemesi azasından Muhsin ve Tevfik ve Bolu Merkez Kaza Bidayet Mahkemesi Riyasetine Kaza Müddei-i Umumiliklerinde hizmeti mesbuk Trabzon Polis Mektebi müdür-i sabıkı Asım ve Bolu Bidayet Mahkemesi Müddei-i Umumiliğine Divriği Bidayet Mahkemesi Riyasetinden müstafi Abdülhalim ve azalıklarına Mekteb-i Hukuktan mezun Ziya ve mülga Bolu Bidayet Mahkemesi Aza Mülazımı Yusuf Ziya Bey ve Efendilerin intihaplarına ve Bolu Merkez Kaza Bidayet Mahkemesiyle Adapazarı Mudurnu, Göynük, Düzce, Gerede Kaza Bidayet Mahkemelerinin Bolu İstinaf Mahkemesine rabt ü ilhakına karar verildi.

Maliye

Eskişehir Muhasebeci-i sabıkı Rıfat Efendi iki bin kuruş maaşla İzmit Muhasebeciliğine tayin kılınmıştır.

Ziraat Bankası

Niğde Ziraat Bankası Şubesi Muavinliğine Osmaniye Sandık Memuru Nuri, Bala Sandık Memuriyetine mezkûr Sandık Muavini ve Memur Vekili Mehmed Rami ve Yabanabad Sandık Muavinliğine Yusuf Ziya ve Kastamonu

Şubesi Evrak Mukayyitliğine Hasan Fehmi ve Kengırı ve Araç Sandıkları muavinliklerine Asım ve Münir ve Antalya Şubesi Veznedarlığına Lâpseki Muavin-i sabıkı İsmail Hakkı ve Akseki Muavinliğine Antalya Veznedarı İbrahim Efendiler tayin olunmuşlardır. Bilecik Şubesi Muavini Tevfik ve Siirt Sandığı memuru Edib Efendiler de tebeyyün eden yolsuzluklarından dolayı azledilmişlerdir.

Kanunlar

[Türkiye Büyük Millet Meclisinin İbtida-yı Teşekkülünden İtibaren Mevki-i Meriyete Vazettiği Kanunlar]

Numara: 82

Şimendiferlerin Linyit Kömürü İstimali Hakkında Kanun

Madde 1- Linyit maden kömürü ihraç ve nakledilmek üzere Nafia Vekâleti bütçesinde (271 A) namıyla bir fasıl küşat olunmuştur.

Madde 2- Bu hususta mubayaa olunacak alat ü edevat esmanı ile ücret-i ihraciye ve nakliye ve istihdam olunacak memurin ve asker ve amele maaşat ve masarifi ve masarifat-ı sairesi tahsisat-ı mezbure meyanından tesviye olunur.

Madde 3- Bu suretle ihraç edilecek kömürlere münasip bir fiyat takdiri ile füruhtu Nafia Vekâletine aittir.

Madde 4- İhraç ve füruht olunacak kömür bedeli bir taraftan muvazene-i umumiyeye irat ve diğer taraftan fasl-ı mahsusuna tahsisat olarak ilave olunur ve bu suretle tezyit edilen tahsisatın sene nihayetinde Büyük Millet Meclisinden bir layiha ile tasdiki talep olunur.

Madde 5- Üç yüz otuz altı senesi Nafia Vekâleti bütçesinde yeniden küşat edilecek fasla bu maksatla altmış bin lira vazedilmiştir.

Madde 6- İşbu tahsisatın şubat gayesindeki mevcudu gelecek sene bütçesine aynen devredilerek istimal olunabilecektir.

Madde 7- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 8- İşbu kanunun icrasına Maliye ve Nafia Vekilleri memurdur.

28 Rebiyülahir 1339 8 Kânunusani 133[7]

İçtima 131 Celse 1

1023, 1024 ve 1025 numara ve 09.01.1337 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset Maliye ve Nafia Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 83

Hariciye Vekâleti Bütçesine Yedi Bin Beş Yüz Lira İlavesine Dair Kanun

Madde 1- Hariciye Vekâletinin iki aylık bütçesine yedi bin beş yüz liranın ilavesine ve işbu mebaliğden dört yüz elli lirasının umumi bütçenin iki yüz beşinci faslının ikinci ve üç bin lirasının iki yüz altıncı faslın birinci ve dört bin seksen lirasının kezalik iki yüz altıncı faslın ikinci maddelerine zammına mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Hariciye ve Maliye Vekilleri mezundur.

7 Cemaziyelevvel 1339 17 Kânunusani 1337

İçtima 134 Celse 3

1094, 1095 ve 1096 numara ve 18.01.1337 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Hariciye ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 84

Hariciye Vekâleti Bütçesine Münakale ve Zamaim İcrasına Dair Kanun

Madde 1- Hariciye Vekâletinin sene-i haliye muvazene-i umumiyesinin iki yüz

beşinci faslının beşinci maddesinden bin altı yüz kırk liranın iki yüz dokuzuncu masarif-i müteferrika faslına nakliyle iki bin liraya iblâğı ve iki aylık muvakkat bütçeye ilavesiyle sarfına mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Maliye ve Hariciye Vekilleri memurdur.

7 Cemaziyelevvel 1339 17 Kânunusani 1337

İçtima 134 Celse 3

1097, 1098 ve 1099 numara ve 17.01.1337 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Hariciye ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 86

Ankara-Sivas Hattının Kömür ve Odun İhtiyacatı İçin Nafia Bütçesine Zamaim İcrasına Dair Kanun

Madde 1- Ankara-Sivas Hattının kömür ve odun ihtiyacatı için 1336 senesi Nafia Vekâleti bütçesinin 263. faslının dokuzuncu maddesinde muharrer mebaliğe zamimeten on beş bin liranın sarfına ve umumi bütçeye ilavesine mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Maliye ve Nafia Vekilleri memurdur.

14 Cemaziyelevvel 1339 24 Kânunusani 1337

İçtima 137 Celse 2

1122, 1123 ve 1124, numara ve 25.01.1337 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye ve Nafia Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 87

Emniyet-i Umumiye Bütçesinde Münakale İcrasına Dair Kanun

Madde 1- Emniyet-i Umumiye Müdüriyetinin üç yüz otuz altı senesi bütçesinin yüz altmış sekizinci faslın birinci melbusat maddesine mevzu tahsisattan yedi bin liranın mevkuf tutularak bu miktar tahsisatın sene-i mezkûre bütçesinin yüz altmış dokuzuncu faslın ikinci harcırah maddesine münakalesi icra kılınmıştır.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Dâhiliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

16 Cemaziyelevvel 1339 26 Kânunusani 1337

İçtima 138 Celse 2

1142, 1143 ve 1144. numara ve 27.01.1337 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Dâhiliye ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 88

Jandarma Bütçesinde Münakale İcrasına Dair Kanun

Madde 1- Umum Jandarma Kumandanlığının bin üç yüz otuz altı senesi bütçesinin yüz doksan altıncı faslın ikinci maddesine mevzu tahsisattan on dokuz bin lira mevkuf tutularak bu miktar tahsisat sene-i mezkûre bütçesinin yüz doksan dokuzuncu faslın yedinci harcırah maddesine münakalesi icra kılınmıştır.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Dâhiliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

16 Cemaziyelevvel 1339 26 Kânunusani 1337

İçtima 138 Celse 2

1139, 1140 ve 1141, numara ve 27.01.13[3]7 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Dâhiliye ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Ceride-i Resmiye

Umur-ı Tahririye ve İdare - Umur-ı tahririye için Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesinde Ceride-i Resmiye Müdüriyetine müracaat olunur.

İlanat - İlanat-ı hususiye kabul olunmaz. İlanat-ı resmiye meccanen konulur. Devair-i resmiye ile mehakimin efrada müteallik ilanattan maktuan 40 kuruş ve kanunen ve nizamen Ceride-i Resmiye'ye derci lazım gelen ilanat-ı sairenin her satırından beş kuruş alınır.

Ankara Matbuat ve İstihbarat Matbaası

CERİDE-İ RESMİYE

Pazartesi
---
17 Şaban 1339
25 Nisan 1337

Tarih-i Tesisi
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Yüz nüshası 250 kuruş
Elli nüshası 125 kuruş
Beher nüshası 100 paradır

Numarası: 12 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesi olup şimdilik haftada bir defa neşrolunur.* ***Sene: 1***

Tevcihat

Ziraat Bankası

Ziraat Bankası İdare-i Merkeziyesi Levazım-ı Ziraiye Mümeyyizliğine Amasya Darülharir Müdürü Ali Vasfi ve Sicil Mümeyyizliğine Defter-i Kebir Mukayyidi Mehmed Rıfat ve Hesabat-ı merkeziye Tetkik Memurluğuna Kastamonu Şubesi Muavin-i sabıkı Abdülhalim ve Bozdoğan Sandığı Muavinliğine Aydın Şubesi İkrazat Mukayyidi Refiki İsmail Hakkı ve Gördes Sandığı Muavinliğine Gekbüze memuru Fevzi Efendiler naklen ve terfian tayin edilmişlerdir.

Kanunlar

[Türkiye Büyük Millet Meclisinin İbtida-yı Teşekkülünden İtibaren Mevki-i Meriyete Vazettiği Kanunlar]

Numara: 103

1336 Senesi Muvazene-i Umumiye Kanunu

Madde 1- Muvazene-i umumiye-i devlete dâhil bulunan devairin 1336 sene-i maliyesi masarifat-ı adiyesi için işbu kanuna merbut (A) işaretli cetvelde irae olunduğu üzere (63,018,354) lira tahsisat ita olunmuştur.

Madde 2- 1336 senesi muvazene-i masarifine karşılık olan varidat merbut (B) işaretli cetvelde gösterildiği vecihle (51,388,626) lira tahmin edilmiştir.

[Varidat]

Madde 3- İşbu muvazene-i umumiyenin varidat kısmını teşkil eden kâffe-i tekâlif ü rüsum ile varidat-ı muhtelife varidat-ı muhtelifenin ve müteferrika namı altında mezkûr hasılatın ve evani-i sîm ve zerden

alınmakta olan damga resminin el-yevm meri olan kavanin mucibince 1336 senesinde de tahsiline devam olunacaktır.

Madde 4- Bazı nev tekâlif ve rüsum üzerine muhtelif tarihli kanunlarla mevzu zamaim ve harp vergisinin bir kanun-ı mahsus ile cibayeti men edilmedikçe 1336 senesi zarfında dahi tarh ve tahsiline devam edilecektir.

Madde 5- İdare-i Hususiye-i Vilâyat namına olarak tekâlif-i umumiye üzerinden 1336 senesi zarfında tarh ve tahsil edilebilecek olan küsurat-ı munzamma şimdiye kadar kavanin-i mahsusa ile vazolunanlardan ibarettir.

Madde 6- Evlad-ı şühedanın talim ve terbiyesine mahsus olarak müessesat-ı âliye ve sanaiyye vücuda getirilmek üzere tütüne vazolunan rüsum-ı munzammanın 1336 senesi zarfında dahi tahsiline devam olunarak varidat-ı umumiye meyanına ithal olunacaktır.

Madde 7- 1336 senesi bütçe açığını kapatmak için istikraz akdine Bank-ı Osmaniden muvakkat avanslar ve hesab-ı cariler akd ü küşadına Emlâk-i Emiriye, füruhtuna ve meskûkât-ı madeniye darbına Maliye Vekili mezundur.

Madde 8- Muvazene-i Umumiye Kanunuyla taht-ı mezuniyetinde bulunmayan kâffe-i rüsum ve tekâlifin tarh ve tahsili memnu olup bunun haricinde her ne nam ve suretle olursa olsun tarh ve cibayet-i tekâlif hakkında emir ita edenler Hıyanet-i Vataniye Kanunu mucibince tecziye edileceklerdir.

Madde 9- Ziraat Bankasından şimdiye kadar alınan miktardan maada bademe bankanın muvafakati istihsal edilmeksizin hiçbir sebep ve suretle devlet namına istikraz akdi memnu olduğu gibi sermayesine vaz-ı yed edilmesi de katiyen men edilmiştir. Hilafında hareket edenler Hıyanet-i Vataniye Kanunu mucibince tecziye edilecektir.

Masarifat

Madde 10- Bin üç yüz otuz beş sene-i maliyesi gayesine kadar rüsum ve tekâliften ve aftan mütevellit olarak hazinenin eşhas-ı hükmiyye ve efrat zimmetinde tahakkuk etmiş

olan bilumum matlubatı hiç bir suretle mahsup edilmeyerek nakden talep ve istifa olunur.

Madde 11- Ahz-ı asker kalem ve şube sandıkları mülgadır. Mezkûr daireler tahakkuk eden masraflarını devair-i saire gibi, evrak-ı müsbitelerine istinaden mal sandıklarından alacaklardır. Hesabat-ı mevcudesi mahalli mal sandıklarına devrolunacaktır.

Madde 12- Usul-i Muhasebe-i Umumiye Kanununun 32. maddesinin fıkra-i saniyesi mülgadır. Kolordu ve müstakil fırkalar muhasipleri devair-i saire muhasebeleri misillü Maliye Vekâletince tayin olunur. İşbu memurin-i hesabiye Müdafaa-i Milliye Muhasebat Müdüriyetine merbuttur.

Madde 13- Bin üç yüz otuz dört senesi Muvazene-i Umumiye Kanununun 14. maddesi mucibince tekâlif-i harbiye ve vesait-i nakliye bedelatından sene-i haliyede tesviyesi lazım gelen yüzde onar bu sene için tecil edilmiştir.

Madde 14- Sene-i haliye iptidasından işbu kanunun mevki-i meriyete vazı tarihine kadar cihet-i askeriyece işgal edilmiş ve sene nihayetine kadar işgal edilecek olan emlâk bedel-i icarlarıyla kıtaat-ı askeriye tarafından

Maliyeye ait veya müdevver eşya ve ayniyattan alınmış ve alınacak olan bilumum mevaddın kıymet-i rayiceleri, Müdafaa-i Milliye Vekâleti 1336 sene-i maliyesi tahsisat-ı umumiyesinden tesviye olunur.

Madde 15- 1336 sene-i maliyesi için Hükûmetçe tahsisat-ı munzamma istihsal edilecek olan hidemat işbu kanuna merbut (S) işaretli cetvelde irae edilenlerden ibarettir.

Madde 16- Bir kanun-ı mahsusa müstenit olmaksızın fasıldan fasla nakl-i tahsisat caiz değildir.

Madde 17- Hidemat-ı Vataniye Tertibinden el-yevm maaş almakta bulunan zevat işbu kanuna merbut (E) işaretli cetvelde esamisi muharrer olanlardan ibarettir. Yeniden maaş tahsisi mutlaka Büyük Millet Meclisince kabul edilmiş bir kanuna müstenit olmak lâzımdır.

Madde 18- Emval-i metrukenin idaresi için teşekkül etmiş olan komisyonlar mülgadır.

Madde 19- Muvazene-i Umumiye Kanununa dâhil tahsisat-ı fevkalâde-i şehriye fasılları 1336 bütçesinde tahsisat-ı mütehavvileden maduttur.

Madde 20- Balkan Harbinden sonra memalik-i Osmaniye'den iftirak eden mahallere ait Düyun-ı Umumiye hisselerinin hesap ve ikrazına ve istiklâl-i mal ve maliyenin fiilen tesisine kadar gerek Mısır vergisi ve Kıbrıs fazla varidatıyla temin olunan, gerek Muharrem Kararnamesine tabi tutulan gerek Muharrem Kararnamesinin neşrinden sonra akdolunup da mürettebat-ı şehriyesinin cibayet ve tediye muamelâtı Düyun-ı Umumiye İdaresine veya bazı müessesat-ı maliyeye tevdi ve gerek doğrudan doğruya Hükûmet tarafından icra edilen müstakrezat ile alelumum müessesat-ı ecnebiyeden alınan avanslar faiz ve resülmalleri ve bilumum demiryollarının kilometre teminat akçaları muhassasatı tecil ve 1336 senesi muvazene-i umumiyesinden tenzil olunmuştur.

Madde 21- Düyun-ı Umumiye-i Osmaniye varidat-ı mütehassasının Büyük Millet Meclisi Hükûmetine tabi olan mahallerdeki şuabatı teşkilat ve vezaife halel gelmemek ve tahsilatını muntazaman makbuz mukabilinde Büyük Millet Meclisi Maliye Vekâleti Vezne-i Umumisine teslim etmek şartıyla Maliye Vekâletine merbuten idare-i umura devam edecek ve maaş ve masarifatı bütçedeki tahsisatından tesviye olunacaktır.

Madde 22- Reji İdaresinin Büyük Millet Meclisi Hükûmetine tabi mahallerdeki idare ve teşkilâtına halel gelmemek üzere kemakân ifa-yı muamele eder.

Madde 23- 1334 senesi masarifat bütçesinin maaşat-ı zatiye kısmında muharrer maaşat ve muayyenat ve muhassasatından yurtluk, bıçaklık [ocaklık] ve muvasat ve emlâk-i mazbuta mukabili olan maaşat ile tımar ve zeamet ve fermanlı maaşat ve hidemat-ı vataniye mukabili maaşat ve mazulin-i mülkiye ve ilmiye ve mütekaidin-i mülkiye eytam ve eramil maaşat ve ikramiyesi ve kezalik mütekaidin-i âliye ve eytam ve eramil maaşat ve ikramiyesi ve mütekaidin-i askeriye eytam ve eramil maaşatından maadası kat' olunacaktır.

Ahkâm-ı Umumiye

Madde 24- 1325 ile 1334 Muvazene-i umumiye kanunlarının işbu kanunda ve kavanin-i mahsusa ile fesih ve tadil edilmeyen ahkâmı kemakân bakidir.

Madde 25- İşbu kanunun icrasına Heyet-i Vekile memurdur.

22 Cemaziyelahir 1339 ve 28 Şubat 1337

İçtima 159 Celse 2

1 Numara, 01.03.1337 tarihli tezkere ile İcra Vekilleri Heyeti Riyaset-i Celilesine yazılmıştır.

Numara: 104

Avans Kanunu

Madde 1- 1337 senesi Mart ve Nisan aylarına mahsus muvakkat bütçeden mahsubu icra edilmek üzere alelumum devair masarifi için iki milyon lira sarfı hususuna Maliye Vekili mezundur.

Madde 2- Kavanin-i mahsusa mucibince 1336 senesinde tarh ve tahsil

olunan bilumum tekâlif aynı nispetler dairesinde olmak üzere tarh ve tahsil olunacaktır.

Madde 3- İşbu kanun 1337 senesi Martının birinci gününden muteberdir.

Madde 4- İşbu kanunun icrasına Maliye Vekâleti memurdur.

23 Cemaziyelahir 1339 ve 28 Şubat 1337

İçtima 159 Celse 3

2, 3 numaralı ve 01.03.1337 tarihli tezkerelerle İcra Vekilleri Heyeti Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 105

Jandarma Süvari Alayları İçin Muktezi Seksen Bin Liranın Sarfına Dair Kanun

Madde 1- [Bin] üç yüz otuz yedi senesinde teşkil edilecek jandarma süvari alaylarına mürettep kuvvetten Mamuretülaziz vilâyeti ile Erzincan ve Muş livaları dâhilinde istihdam edilecek bin nefer için lâzım olan maa-takım bin hayvan bedelinin ta'vîz suretiyle tediyesine muktezi seksen bin liranın sene-i mezkûre bütçesindeki fasl-ı mahsusundan mahsubu icra edilmek üzere sarfına mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- İşbu kanunun icrasına Dâhiliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

1 Receb 1339 10 Mart 1337

İçtima 5 Celse 1

39, 40, 41 numara ve 13.03.1337 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset, Dâhiliye ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 106

Sevkiyat-ı Efrat ve Küçük Zabitana Verilecek Yevmiyeler Hakkında Kanun

Madde 1- Kıtaat-ı nizamiye bulunmayan mahallerde kazandan yemek yemek suretiyle temin-i iaşeleri imkânı hâsıl olamayan efrat ve küçük zabitana, mensup oldukları ordu veya kolordu mıntıkası rayici vasatisi üzerinden yevmiye verilir.

Madde 2- Ahz-ı asker şuabatı tarafından celp ve cem edilip kıtaata sevk edilecek olan ve kezalik bera-yı tebdil-i hava veya bera-yı memuriyet izam ve iade kılınan ve silahaltından terhis edilen silah-endâzâna kıta şeklinde iaşe edilemediği veya güzergâhta kıta-i nizamiye bulunmadığı veya azık verilemediği surette dahi bulundukları ordu veya kolordu mıntıkası rayiç-i vasatisi üzerinden yevmiye ita kılınır.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 4- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

10 Receb 1339 ve 19 Mart 1337

İçtima 9 Celse 1

69, 54, 55 numara ve 20.03.1337 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset, Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 107

Bozkır Kaymakamı Demir Asaf Bey'in Ailesine Maaş Tahsisi Hakkında Kanun

Madde 1- Konya hâdise-i isyaniyesinde vazifesi uğrunda şehit olan Bozkır Kaymakamı Demir Asaf Bey'in zevcesi Samiye Hanım'la iki çocuğuna mumaileyhin tarih-i şahadetinden itibaren Hidemat-ı Vataniye Tertibinden bin kuruş maaş tahsis edilmiştir.

Madde 2- İşbu kanunun icra[-yı] ahkâmına Maliye Vekili memurdur

10 Receb 1339 ve 19 Mart 1337

İçtima 9

56, 57 numaralı ve 20.03.1337 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 108

İkinci Avans Kanunu

Madde 1- 1337 senesi Muvazene-i Umumiye Kanununun tasdikinde mahsubu icra edilmek ve sene-i haliye mart ve nisan ayları zarfındaki hidemat-ı umumiyeye karşılık olmak üzere 28 Şubat 1337 tarihli kanun ile verilen tahsisata ilâveten sekiz milyon liranın sarfına mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- Birinci madde ile sarfına mezuniyet verilen tahsisat 1336 bütçesinin fusul ve mevaddına dâhil masarif ve hidemata hasredilecektir. Tahsisatın fusul ve mevadda tevzii Heyet-i Vekile kararıyla ifa edilecektir.

Madde 3- Müdafaa-i Milliye Vekâletinin sarfiyatı 1337 bütçesinin Muvazene Encümenince musaddak şekli dairesinde ifa kılınacaktır.

Madde 4- Devair muhasebelerinde mevcut muhasebe müdürleri ve muhasebe memurin ve ketebesinin maaşat ve tahsisat-ı fevkalâdeleri sene-i haliye martından itibaren maliye bütçesine naklolunmuştur. Her daireye ait muhasebe tahsisatı maliye bütçesinin yeniden açılacak 56 (A) faslında birer madde olarak irae olunacaktır.

Madde 5- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 6- İşbu kanunun icrasına Heyet-i Vekile memurdur.

15 Receb 1339 24 Mart 1337

İçtima 11 Celse 1

96 numara ve 25.03.1337 tarihli tezkere ile Heyet-i Vekile Riyaset-i Celilesine yazılmıştır.

Numara: 109

Devair-i Resmiyeye Lüzumu Olan ve Fukara-yı Ahaliye Tevzi Edilecek Mahrukat ile Cihet-i Askeriyece Lüzumu Olan Telgraf ve Telefon Direkleri ve Mahrukatın Bilâ-Müzayede Tarife Bedeli Üzerinden Resmi Alınarak İta Edilmesine Dair Kanun

Madde 1- Nafiaya merbut şimendiferlere, bilumum devair-i resmiye ve cihet-i askeriyeye lüzumu olan mahrukat ve tahsisen cihet-i askeriyece talep olunacak telgraf ve telefon direkleri ve nafiaya muktezi maden direkleriyle şimendifer traversleri ve fukara-yı ahaliye tevzi olunmak üzere gerek devair-i belediyece ve gerek menafi-i umumiyeye hadim olduğu Hükûmet tarafından tasdik edilen cemiyat-ı hayriyece ve gerek işbu devair ve cemiyat

namına müteahhitlerce devair-i müteallikasının resmen tayin ve tespit ettiği miktar nispetinde kat‘ ettirilecek mahrukat usul-i fenniye ve mevzuasına tevfikan tertip ve tanzim edilecek fen raporuna müsteniden bilâ-müzayede ruhsat-ı mahsusa ile verilir. Ancak fukara-yı ahali namına verilecek ruhsatnamelerden dolayı bir gûna resim alınmayıp diğerlerinden o mahallin tarifesinde muharrer en yüksek bedel üzerinden resim alınacaktır.

Madde 2- Devair-i mezkûrece müteahhitlere ihale suretiyle kat‘ ettirilmek istenildiği takdirde tanzim olacak münakasa kaimelerine ormanın bulunduğu mahalle ait tarife bedeli derç edilmek meşruttur. Bade’l-ihale müteahhidin ismiyle kat‘ edilecek mahrukatın nevi ve miktarı mahalli orman idaresine resmen bildirilir.

Madde 3- Devair müteahhitleri devair namına kat‘iyata memur olanlar kat‘ edilen mahrukattan az veya çok miktarını her ne maksatla olursa olsun muhtassun-lehinden gayrı bir mahal veya şahsa ita eyler ve alâkadar memurin de bu hale sebebiyet verirlerse o miktarın bedel-i misli gerek müteahhitler ve gerek memurdan zammanen ahzolunduktan başka Kanun-ı Cezanın yüz ikinci maddesinin ilâvesine tevfikan tecziye olunurlar.

Madde 4- Kat‘iyat esnasında tecavüz-i hudut ve miktar-ı muayyenden fazla kat‘iyat icrası gibi hilaf-ı usul hâlât vukuunda namına ruhsat verilmiş olan kimseden Orman Nizamnamesine tevfikan tazminat ve cezayı nakdî alınır. İşbu madde ahkâmına riayet etmeyenlerin mezkûr cezadan başka mukavele ve ukudatı fesholunur.

Madde 5- İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

Madde 6- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına İktisat Vekili memurdur.

17 Receb 1339 26 Mart 1337

İçtima 2 Celse 1

105 ve 106 numara ve 27.03.1337 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve İktisat Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 110

Anadolu ve Bağdat Demiryolları Nakliyat Tarifesinin Altı Misline İblâğına Dair Kanun

Madde 1- Anadolu, Bağdat ve İzmir-Kasaba ve temdidi demiryollarının Hükûmet tarafından işletildiği müddetçe bilumum nakliyat tarifeleri 22 Eylül 1304 ve 3 Şubat 1308 ve 20 Şubat 1318 ve 10 Şubat 1308 tarihli şartnamelerde musarrah tarifeler mekadiri altı misline iblâğ edilmek suretiyle tezyit olunmuştur.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Nafia Vekili memurdur.

2 Ramazan 1339 ve 09.04.1337

İçtima 18 Celse 2

143 ve 144 numara ve 10.04.1337 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset ve Nafia Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Ceride-i Resmiye

Umur-ı Tahririye ve İdare - Umur-ı tahririye için Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesinde Ceride-i Resmiye Müdüriyetine müracaat olunur.

İlanat - İlanat-ı hususiye kabul olunmaz. İlanat-ı resmiye meccanen konulur. Devair-i resmiye ile mehakimin efrada müteallik ilanattan maktuan 40 kuruş ve kanunen ve nizamen Ceride-i Resmiye'ye derci lazım gelen ilanat-ı sairenin her satırından beş kuruş alınır.

Ankara Matbuat ve İstihbarat Matbaası

CERİDE-İ RESMİYE

Pazartesi
---
24 Şaban 1339
2 Mayıs 1337

Tarih-i Tesisi
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Yüz nüshası 250 kuruş
Elli nüshası 125 kuruş
Beher nüshası 100 paradır

Numarası: 13 Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesi olup şimdilik haftada bir defa neşrolunur. **Sene: 1**

Tevcihat

Mülkiye

Sivas Valisi Cemal Bey'in azliyle yerine Dâhiliye Nazır-ı esbakı Hazım, Bitlis Valisi Sabri Bey'in azliyle yerine Mülkiye müfettişlerinden Süleyman, Ertuğrul Mutasarrıfı Salih Bey'in azliyle yerine Dâhiliye Evrak Müdürü Baha Beylerin tayinleri ve Oltu Mutasarrıfı Ziya Bey'in azli, Sivas Mektupçusu Asım Bey'in azliyle yerine Çorum Tahrirat Müdürü Mümin, İznik Kaymakamlığına Mudurnu Kaymakam-ı sabıkı Necati, Rumkale Kaymakamlığına Boyabat Kaymakam-ı sabıkı Tahsin, Divriği Kaymakamı Alişan Bey'in azliyle yerine Alucra Kaymakam-ı sabıkı Sakıb, Direk Kaymakamı Cemil Bey'in azli, Söke Kaymakamı Hikmet ve Çivril Kaymakamı Kâmil Beylerin becayişleri, Karamürsel Kaymakamlığına Hüdavendigar Polis Müdür-i sabıkı Safiyüddin, Kulp Kaymakamı Reşid Rüşdü Efendi'nin Bitlis Mektupçuluğuna nakliyle yerine Ağıl Nahiyesi Müdürü Fahri, münhal olan Kalecik Kaymakamlığına İnebolu Kaymakam-ı sabıkı Kemal, Cide Kaymakamı Nafiz Bey'in azliyle yerine İnebolu Kaymakam-ı esbakı Nehri, Muradiye Kaymakamlığına Gümüşhane Tahrirat Müdür-i sabıkı İbrahim, Sarayköy Kaymakamlığına Salt Kaymakam-ı sabıkı Hamdi ve Bala Kaymakamı Osman Nuri Bey'in azliyle yerine İhsaiyat Müdürü Hakkı Beylerin tayinleri ve Kangal Kaymakamı Fuad Bey ile Elbistan Kaymakamı İhsan Bey'in becayişleri icra kılınmıştır.

Adliye

Münhal olan Van İstinaf Riyasetine Erzurum İstinaf Müddei-i Umumisi Hüseyin Raci, Ergani Madeni Liva Kadılığına Cizre Kadılığından müstafi Seyfullah, Kastamonu İstinaf Azalığına Yozgat İstinaf Müddei-i Umumisi Eşref, Arga Bidayet Mahkemesi Riyasetine Kâhta Reisi Hüseyin Hüsnü, Kâhta Mahkemesi Riyasetine Silvan Reisi Aziz, Silvan Riyasetine Arga Bidayet Mahkemesi Reisi Ahmed Remzi, Kalecik Hâkim Muavinliğine, Söğüt Müddei-i Umumisi Ali Ulvi, Söğüt Hâkim Muavinliğine Gelibolu İstinaf Aza Mülazım-ı sabıkı Nazif, Cebel-i Bereket Mahkeme Azalığına Karaisalı Müddei-i Umumisi Daniş, Feke Müstantikliğine Pazarcık Mahkeme Başkâtib-i sabıkı Durdu, İskilip Müstantikliğine Orhaneli Bidayet Mahkemesi Başkâtib-i sabıkı Ahmed, Malatya Bidayet Aza Mülazımlığına Çemişkezek Müddei-i Umumisi Ali Kemal Bey ve Efendiler tayin edilmiştir.

Mahkeme-i Temyiz Hukuk Dairesi Riyasetine Mahkeme-i Temyiz aza-yı sabıkasından ve kıdemat-ı memurin-i adliyeden Abdullah, Ceza Dairesi Riyasetine Hukuk Dairesi Reisi Hasan Fehmi, İstida Dairesi Riyasetine Ceza Dairesi Reisi Nazif, Mahkeme-i Temyiz azalığına İstida Dairesi Reisi Osman Zeki, Başmüddei-i Umumi muavinliklerine Mahkeme-i Temyiz azasından Halil Hilmi ve Kastamonu İstinaf Mahkemesi Reisi Şükrü, Erzurum İstinaf Müddei-i Umumiliğine Heyet-i Temyiziye azasından Hisabi, Yozgat İstinaf Müddei-i Umumiliğine Başmüddei-i Umumi muavinlerinden İbrahim Edhem, Kengırı Bidayet Hâkimliğine Başmüddei-i Umumi muavinlerinden diğer İbrahim Edhem Beyler tayin edilmişlerdir.

Maliye

Ordu-yı Osmani aleyhindeki harekât-ı hasmaneye iştirak eylemesinden dolayı Karahisar-ı Sahib Muhasebecisi Âlim Efendi azledilmiştir.

Jandarma

Adana Alay Kumandan-ı sabıkı Binbaşı Mehmed Tevfik Efendi'nin Kastamonu Alay Kumandanlığına tayinen kaymakamlığa, Adana Alay Kumandanı Binbaşı Emin Efendi'nin ibkaen kaymakamlığa, Antalya Tabur Kumandanı Binbaşı Lütfi Efendi'nin ibkaen kaymakamlığa, Muğla Alay Kumandanı Binbaşı Mustafa Eşref Efendi'nin ibkaen kaymakamlığa, Geyve Alay Kumandanı Binbaşı Mehmed Halid Efendi'nin ibkaen kaymakamlığa, Sivas Alay Kumandanı Binbaşı Hakkı Efendi'nin ibkaen kaymakamlığa, Oltu Tabur Kumandanı Kıdemli Yüzbaşı Bekir Sıdkı Efendi'nin ibkaen binbaşılığa, Tokat Tabur Kumandanı Kıdemli Yüzbaşı Nail Efendi'nin ibkaen

binbaşılığa, Dersim Tabur Kumandanı Kıdemli Yüzbaşı Hafiz Dursun Efendi'nin binbaşılığa, Eskişehir Tabur Kâtibi Nasuh Agâh Efendi'nin ibkaen İdare Eminliğine, Karahisar-ı Şarki Tabur Kâtibi Rıfat Efendi'nin ibkaen İdare Eminliğine, sabık Ankara Alay Mektebi Muallimi Mülazım-ı Evvel Kasım Efendi'nin Ankara Alayı münhalatına yüzbaşılığa, Bolu Jandarma Taburundan 1338 Mülazım-ı Evvel Besim Efendi'nin Eskişehir Taburu münhalatına Yüzbaşılığa, Aydın Jandarma Taburundan 1575 Mülazım-ı Evvel Cevad Efendi'nin Aydın Yüzbaşılığına, Konya Alayından 1596 Mülazım-ı Evvel Mahmud Ragıb Efendi'nin Cebel-i Bereket Taburu Yüzbaşılığına, Van Alayından 1566 Mülazım-ı Evvel Ali Rıza Efendi'nin Van Alayı Yüzbaşılığına, Giresun Taburunun Ünye Bölük Kumandanı 1127 Mülazım-ı Evvel Süleyman Sudi Efendi'nin ibkaen yüzbaşılığa, Mardin Jandarma Taburundan 1137 Mülazım-ı Evvel Tevfik Efendi'nin Muş Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Diyarbakır Süvari Alayı Üçüncü Bölük Kumandanı 1604 Mülazım-ı Evvel Hüseyin İlhami Efendi'nin ibkaen yüzbaşılığa, Dersim Jandarma Taburundan 1165 Mülazım-ı Evvel Hikmet Efendi'nin Elaziz Alayı münhalatına yüzbaşılığa, Yozgat Süvari Alayından 1076 Mülazım-ı Evvel Mehmed Emin Efendi'nin Yozgat Süvari Alayı Yüzbaşılığına, Ordu Jandarma Taburundan 1286 Mülazım-ı Evvel Subhi Efendi'nin Karahisar-ı Şarki Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Erzincan Jandarma Taburundan 1179 Mülazım-ı Evvel Rifai Efendi'nin Erzincan Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Urfa Jandarma Taburundan 1182 mülazım-ı evvel Mehmed Sabri Efendi'nin Urfa Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Erzurum Alayı Erkân-ı Bölük Kumandanı Vekili 1232 Mülazım-ı Evvel Hüseyin Enis Efendi'nin Erzurum Alay Mektebi Müdüriyetine yüzbaşılığa, Aydın Taburunun Nazilli Bölüğü Kumandanı 1230 Mülazım-ı Evvel Kâzım Efendi'nin ibkaen yüzbaşılığa, Siirt Jandarma Taburundan 1283 Mülazım-ı Evvel Bekir Sıdkı Efendi'nin Siirt Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Canik Jandarma Taburundan

1222 Mülazım-ı Evvel Yahya Efendi'nin Erzincan Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Genç Jandarma Taburundan 1467 Mülazım-ı Evvel Ali Rıza Efendi'nin Genç Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Bitlis Jandarma Alayından 1263 Mülazım-ı Evvel Ali Rıza Efendi'nin Bayezid Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Diyarbakır Jandarma Alayından 1244 Mülazım-ı Evvel Kamber Şevki Efendi'nin Van Alayı münhalatına yüzbaşılığa, Trabzon Jandarma Alayından 1194 Mülazım-ı Evvel Haşim Efendi'nin Trabzon münhalatına yüzbaşılığa, Diyarbakır Jandarma Alayından 1277 Mülazım-ı Evvel Abdürrezzak Efendi'nin Maden Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Sivas Jandarma Alayından 1284 Mülazım-ı Evvel Ahmed Şükrü Efendi'nin Erzincan Süvari Alayı münhalatına yüzbaşılığa, Sivas Jandarma Alayından 1276 Mülazım-ı Evvel Kâzım Efendi'nin Tokat Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Siverek Jandarma Taburundan 1187 Mülazım-ı Evvel Mehmed Fahri Efendi'nin Dersim Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Daire-i Merkeziye Şube 2'de Birinci Kısım Amiri 1267 Mülazım-ı Evvel Abdülhalim Efendi'nin ibkaen yüzbaşılığa, Mamuretülaziz Alayından 1227 Mülazım-ı Evvel İbrahim Efendi'nin ibkaen yüzbaşılığa, Mamuretülaziz Alayından 1224 Mülazım-ı Evvel Mehmed Ali Efendi'nin Siirt Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Yozgat Süvari Alayından 1310 Mülazım-ı Evvel Ahmed Efendi'ninYozgat Süvari Alayı münhalatına yüzbaşılığa, Maraş Jandarma Taburundan 1237 Mülazım-ı Evvel Hüseyin Sabri Efendi'nin Urfa Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Malatya Jandarma Taburundan 1270 Mülazım-ı Evvel Yakub Efendi'nin Elaziz Alayı münhalatına yüzbaşılığa, Muğla Jandarma Alayından 1249 Mülazım-ı Evvel İbrahim Efendi'nin Silifke Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Van Jandarma Alayından 1246 Mülazım-ı Evvel Receb Efendi'nin Van Alayı münhalatına yüzbaşılığa, Bolu Jandarma Taburundan 2643 Mülazım-ı Evvel Mehmed İrfan Efendi'nin Bolu Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Tokat Jandarma Taburundan 1281 Mülazım-ı Evvel Kâzım Efendi'nin Gümüşhane münhalatına yüzbaşılığa, Bilecik Jandarma Taburundan 1621 Mülazım-ı Evvel İsmail Hakkı Efendi'nin Geyve Alayı münhalatına yüzbaşılığa, Van Jandarma Alayından 1314 Mülazım-ı Evvel Hafiz Hüseyin Hüsnü Efendi'nin Amasya Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Diyarbakır Jandarma Alayından 1293 Mülazım-ı Evvel Bahri Efendi'nin Bitlis Alayı münhalatına yüzbaşılığa, Sivas Jandarma Alayından 2044 Mülazım-ı Evvel Yaşar Efendi'nin Cebel-i Bereket münhalatına yüzbaşılığa, Trabzon Jandarma Alayından 1519 Mülazım-ı Evvel Mahmud Efendi'nin Erzincan Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Diyarbakır Jandarma Alayından 1322 Mülazım-ı Evvel Abdülhamid Efendi'nin Diyarbakır Alay münhalatına yüzbaşılığa, Diyarbakır Jandarma Alayından 1756 Mülazım-ı Evvel Nureddin Efendi'nin Elaziz'de Diyarbakır Süvari Alayına yüzbaşılığa, Ankara Jandarma Alayından 1120 Mülazım-ı Evvel İsmail Hakkı Efendi'nin Zir Bölük Kumandanlığına ibkaen yüzbaşılığa, Konya Jandarma Alayından 1119 Mülazım-ı Evvel Niyazi Efendi'nin Isparta Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Muğla Jandarma Alayından 1326 Mülazım-ı Evvel Mehmed Arif Efendi'nin Denizli Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Amasya Jandarma Taburundan 1543 Mülazım-ı Evvel Şemseddin Efendi'nin Yozgat Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Bolu Jandarma Taburundan 2537 Mülazım-ı Evvel Nazmi Efendi'nin Bolu Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Bolu Jandarma Taburundan 2633 Mülazım-ı Evvel Sakıb Efendi'nin Bolu Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Sivas Jandarma Alayından 1154 Mülazım-ı Evvel Mustafa Lütfi Efendi'nin Karahisar-ı Şarki Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Kozan Jandarma Taburundan 1551 Mülazım-ı Evvel Ahmed Salim Efendi'nin Cebel-i Bereket Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Muğla Jandarma Alayından 1709 Mülazım-ı Evvel İbrahim Nezihi Efendi'nin Afyonkarahisar Taburu

münhalatına yüzbaşılığa, Karahisar-ı Şarki Jandarma Taburundan 2634 Mülazım-ı Evvel Mehmed İhsan Efendi'nin Siirt Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Kengırı Jandarma Taburundan 1311 Mülazım-ı Evvel Alâeddin Efendi'nin Kengırı Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Trabzon Jandarma Alayından 2636 Mülazım-ı Evvel Bahri Efendi'nin Gümüşhane Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Ankara Jandarma Alayından 2632 Mülazım-ı Evvel Sabahaddin Efendi'nin Afyonkarahisar Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Mamuretülaziz Jandarma Alayından 2648

Mülazım-ı Evvel Ali Avni Efendi'nin Bayezid Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Lazistan Jandarma Taburundan 1612 Mülazım-ı Evvel Mustafa Efendi'nin Kars Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Kozan Jandarma Taburundan 1213 Mülazım-ı Evvel Ali Rıza Efendi'nin Kozan Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Silifke Taburu Mülhakı 1594 Mülazım-ı Evvel Hüseyin Hüsnü Efendi'nin Isparta Taburu münhalatına yüzbaşılığa, Sivas Jandarma Alayından 1334 Mülazım-ı Sani Osman Nuri Efendi'nin ibkaen Mülazım-ı Evvelliğe, Konya Jandarma Alayından 2157 Mülazım-ı Sani Cevdet Efendi'nin ibkaen Mülazım-ı Evvelliğe, Ordu Jandarma Taburundan 2231 Mülazım-ı Sani Ahmed Ziya Efendi'nin ibkaen Mülazım-ı Evvelliğe, Geyve Jandarma Alayından 2679 Mülazım-ı Sani Osman Nuri Efendi'nin ibkaen Mülazım-ı Evvelliğe, Mamuretülaziz Jandarma Alayından 2666 Mülazım-ı Sani Hüseyin Hüsnü Efendi'nin Elaziz Alayının İzollu Takımına Mülazım-ı Evvelliğe, Kengırı Jandarma Taburundan 2681 Mülazım-ı Sani Mehmed Avni Efendi'nin ibkaen Mülazım-ı Evvelliğe, Geyve Jandarma Alayından 2091 Mülazım-ı Sani Nuri Efendi'nin ibkaen Mülazım-ı Evvelliğe, Muğla Jandarma Alayından 2188 Mülazım-ı Sani Kasım Efendi'nin ibkaen Mülazım-ı Evvelliğe, Diyarbakır Jandarma Alayından 3000 Mülazım-ı Sani Mehmed Efendi'nin ibkaen Mülazım-ı Evvelliğe, Adana Tabur Mülhakı 3037 Mülazım-ı Sani İbrahim Zühdü Efendi'nin ibkaen Mülazım-ı Evvelliğe, Karahisar-ı Şarki Jandarma Taburundan 2746 Mülazım-ı Sani Kenan Efendi'nin ibkaen Mülazım-ı Evvelliğe, Geyve Jandarma Alayından 2755 Mülazım-ı Sani Kerim Efendi'nin ibkaen Mülazım-ı Evvelliğe, Geyve Jandarma Alayı 2206 Mülazım-ı Sani Münib Efendi'nin ibkaen Mülazım-ı Evvelliğe Adana Jandarma Alayından 3039 Mülazım-ı Sani Yusuf Efendi'nin ibkaen Mülazım-ı Evvelliğe, Ankara Jandarma Alayından 2773 Mülazım-ı Sani Atıf Efendi'nin ibkaen Mülazım-ı Evvelliğe, Eskişehir Jandarma Taburundan Mülazım-ı Sani Mehmed Ali Efendi'nin ibkaen Mülazım-ı Evvelliğe, Silifke Jandarma Taburundan 2176 Mülazım-ı Sani Nureddin Efendi'nin ibkaen Mülazım-ı Evvelliğe, Kastamonu Erkân-ı Takım Kumandanı 2801 Mülazım-ı Sani Ömer Faruk Efendi'nin Sinop Taburunun Boyabat Takımına Mülazım-ı Evvelliğe, Sivas Jandarma Alayından 2779 Mülazım-ı Sani Fevzi Efendi'nin ibkaen Mülazım-ı Evvelliğe, Mamuretülaziz Alayından 2789 Mülazım-ı Sani Zeki Efendi'nin ibkaen Mülazım-ı Evvelliğe, Kayseri Jandarma Taburundan 2765 Mülazım-ı Sani Mustafa Kâzım Efendi'nin ibkaen Mülazım-ı Evvelliğe.

Tebeddülat

Sabık Uşak Bölük Kumandanı Yüzbaşı İsmet Efendi Kütahya Bölük Kumandanlığına, sabık Araç Bölük Kumandanı Yüzbaşı Halil Necati Efendi Avanos Bölük Kumandanlığına, Muş Taburunun Samsun Bölük Yüzbaşı Behcet Efendi Karahisar-ı Şarki Bölük Kumandanlığına, Kalecik Bölük Kumandanı Yüzbaşı Aşir Efendi mevcut Bölük Kumandanlığına, sabık Adana Bölük Kumandanı Yüzbaşı Mehmed Emin Efendi Aksaray Bölük Kumandanlığına, Adana Alayından Yüzbaşı Süleyman Efendi Ceyhan Bölük Kumandanlığına, Urfa Taburunun Harran Kumandanı Yüzbaşı Ömer Efendi Elbistan Bölük Kumandanlığına, Ankara Alay Mülhakı Yüzbaşı Muhlis Sıdkı Efendi Beypazarı Bölük Kumandanlığına, Afyonkarahisar Taburundan Yüzbaşı Hasan Tahsin Efendi Ordu Bölük Kumandanlığına tayin kılınmışlardır.

- - -

Zağferanbolu Bölüğü Kumandanı Yüzbaşı Cemil Efendi ile Bartın Bölük Kumandanı Yüzbaşı İsa, Nusaybin Bölük Kumandanı Yüzbaşı Mehmed Galib Efendi'yle, Cizre Bölük Kumandanı Yüzbaşı Hasan Tahsin Efendilerin becayişleri icra kılınmıştır.

- - -

Kastamonu Alay Kumandanı Binbaşı Ahmed Hidayet Efendi açığa ihraç olunmuştur.

Kanunlar

Numara: 111

Müdafaa-i Milliye Bütçesinde Münakale İcrası Hakkında Kanun

Madde 1- Müdafaa-i Milliye Vekâleti bütçesinin askeri fabrikalar kısmındaki fasl-ı mahsusundan bir milyon liranın 329 "Teşkilât ve Tedarikât-ı Askeriye-i Fevkalâde" faslına münakalesi icra kılınmıştır.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden meriyyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Müdafaa-i Milliye ve Maliye ve Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekilleri memurdur.

21 Nisan 1337 ve 14 Şaban 1339

İçtima 23 Celse 4

206, 207, 208, 209 numara ve 22.04.1337 tarihli tezkerelerle İcra Vekilleri Heyeti Riyaset ve Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekâlet ve Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyaset-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 112

23 Nisan Gününün Millî Bayram Addi Hakkında Kanun

Madde 1- Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk yevm-i küşadı olan 23 Nisan günü millî bayramdır.

Madde 2- Tarih-i kabulünden muteber olan işbu kanunun icrasına Büyük Millet Meclisi memurdur.

23 Nisan 1337 ve 16 Şaban 1339

İçtima 24 Celse 1

23 Nisan 1337 tarih ve 174 numaralı tezkere ile İcra Vekilleri Heyeti Riyaset-i Celilesine yazılmıştır.

Numara: 113

Ordu Maaşatıyla Cephe Zamlarının Suret-i Tesviyesini Mübeyyin Kanun

Madde 1- Berrî ve bahrî bilumum erkân, ümera ve zabitan ve sair mensubin-i askeriyeden rütbesi fevkindeki makamatı işgal edenlere kendi rütbesine mahsus maaş ile işgal ettiği mevkiin en büyük rütbesi arasındaki ma'a-tahsisat fark-ı maaşın nısfı birlikte verilir. Bundan maada hiçbir suretle makam maaşatı veya müteferrika verilmez. Münhal makamatta vekâleten bulunanlar aynı muameleye tabidir.

Madde 2- Liyakat ve ehliyetleri müteayyin erkân, ümera ve zabitan ve mensubin-i askeriye bir derece mafevki rütbeye muadil vezaifte istihdam olunabilir. Daha farklı bir muamele ancak ahval-i fevkalâdeye ve fırka ile daha büyük kumanda heyetlerine hasrolunur.

Madde 3- Rüteb-i muhtelife ile makamat-ı askeriyenin azami meratip derecesi 1337 senesi için musaddak kadro cetvellerine göre tayin olunur.

Madde 4- Cephe zammı, cephede muharebeye amade bulunan (alayı dâhil) kıtaatın ümera ve zabitan ve mensubin-i askeriyesine şehrî on beş, küçük zabitan ve efradına şehrî üç lira olmak üzere tediye edilir. Hal-i harekette bulunan sefain zabitan ve efradına yalnız seyrüsefer müddetine mahsus cephe zammı verilir. Tamirat ve tevakkuf gibi hâlât müddetince cephe zammı verilmeyip seferî zamla iktifa olunur.

Madde 5- Cephe zammına kesb-i istihkak eden kıtaatın tayini Erkânı Harbiye-i Umumiye Riyasetine ve suret-i tahakkuk ve tediyesi Müdafaai Milliye ve Maliye Vekâletlerine aittir.

Madde 6- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 7- İşbu kanunun icrasına Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekâletleriyle Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti memurdur.

21 Şaban 1339 28.04. 1337

İçtima 26 Celse 1

230, 231, 232, 233 numara ve 29 Nisan 1337 tarihli tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyasetine ve Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetine, Müdafaa-i Milliye, Maliye Vekâlet-i Riyaset-i Celilelerine yazılmıştır.

Nizamat ve Mukarrerat

Madde 1- Ankara vilâyetinin Keskin kazasına merbut Selmanlı nahiyesi Yozgat Merkez sancağına ilhak ve Nahiye Merkezi Topaç karyesine nakledilmiştir.

Madde 2- İşbu kararname tarih-i tebliğinden itibaren meridir.

Madde 3- İşbu kararnamenin icrasına Dâhiliye Vekâleti memurdur

12 Şaban 1339 ve 20 Nisan 1337

İlanat-ı Resmiye

Umur-ı Şeriye Vekâletinden:

Münhal olup intihap imkânı olmayan Antalya livası dâhilinde Finike kazası Müftülüğü için haziranın on dördüncü salı günü ba'de'z-zeval saat üçte müsabaka imtihanı icra kılınacaktır. Talip olanların vesaik-i lazıme ile bâ-arzuhal müracaat eylemeleri ilan olunur.

Ceride-i Resmiye

Umur-ı Tahririye ve İdare - Umur-ı tahririye için Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesinde Ceride-i Resmiye Müdüriyetine müracaat olunur.

İlanat - İlanat-ı hususiye kabul olunmaz. İlanat-ı resmiye meccanen konulur. Devair-i resmiye ile mehakimin efrada müteallik ilanatından maktuan 40 kuruş ve kanunen ve nizamen Ceride-i Resmiye'ye derci lazım gelen ilanat-ı sairenin her satırından beş kuruş alınır.

Ankara Matbuat ve İstihbarat Matbaası

CERİDE-İ RESMİYE

Pazartesi
---
1 Ramazan 1339
9 Mayıs 1337

Tarih-i Tesisi
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Yüz nüshası 250 kuruş
Elli nüshası 125 kuruş
Beher nüshası 100 paradır

Numarası: 14 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesi olup şimdilik haftada bir defa neşrolunur.* ***Sene: 1***

Tevcihat

Adliye

Erbaa Bidayet Hâkimliğine Kengırı Bidayet Hâkimi Ertuğrul Said, Karaisalı Bidayet Mahkemesi Riyasetine Arapsun Müddei-i Umumisi Haki, Seyitgazi Bidayet Hâkim Muavinliğine Develi Müddei-i Umumisi Edhem, Karaisalı Müddei-i Umumiliğine Seyitgazi Hâkim Muavini Ömer, Arapsun Müddei-i Umumiliğine Nevşehir Müstantiki Fuad, Nevşehir Müddei-i Umumiliğine Konya Bidayet Aza Mülazımı Ali Galip, Atina Mahkemesi Müddei-i Umumiliğine Trabzon Bidayet Aza Mülazımı Avni, Ertuğrul İstinaf Mahkemesi Aza Mülazımlığına Kengırı İstinaf Mahkemesi Aza Mülazım-ı sabıkı Nedim, Kastamonu İstinaf Mahkemesi Aza Mülazımlığına Yenişehir Müstantiki Said, Kastamonu Bidayet Mahkemesi Azalığına Kastamonu İstinaf Mahkemesi Aza Mülazımı Fuad, Maçka Müstantikliğine Trabzon Sulh Mahkemesi zabıt ketebelerinden Müstantiklik şahadetnamesini haiz Tevfik, Yıldızeli Müstantikliğine Gürün Bidayet Mahkemesi aza-yı sabıkasından Müstantiklik şahadetnamesini haiz Fuad, Trabzon Bidayet Aza Mülazımlığına Trabzon Hukuk Başkâtibi Müstantiklik şahadetnamesini haiz Temel, Kastamonu İstinaf Mahkemesi Riyasetine Kırşehir Mebus-ı sabıkı olup Makriköy Birinci Sınıf Sulh Hâkimliğinde hizmeti mesbuk Ali Rıza, Erzincan Liva Kadılığına iki bin beş yüz kuruş maaşla Ahlat kadı-i sabıkı Bahaeddin Bey ve Efendiler tayin olunmuşlardır.

İşgal esnasındaki sû-i harekâtından dolayı Karahisar-ı Sahib Kadısı Asım Efendi azledilmiştir.

Maliye

Karahisar-ı Sahib Muhasebeciliğine maaş-ı haliyesiyle Gaziantep Muhasebecisi Halil ve Gaziantep Muhasebeciliğine Maraş Muhasebeci-i sabıkı İsmail Hakkı Beyler tayin kılınmıştır.

Sıhhiye

Mart 1337 Zarfında İcra Kılınan Sıhhiye Tayinleri:

Erzincan Sıhhiye Müdürü Hüseyin Avni Bey Lazistan Sıhhiye Müdüriyetine

Kırşehir Sıhhiye Müdürü Muharrem Bey Aksaray Sıhhiye Müdüriyetine
Aksaray Merkez Tabibi Aziz Cevdi Bey Kırşehir Merkez Tababetine
Açıktan Ali Rıza Bey Dinar Hükûmet Tababetine
Kengırı Seyyar Tabibi Hüseyin Zihni Bey Keskin Hükûmet Tababetine
Açıktan Mehmed Fahri Bey İncesu Hükûmet Tababetine
Bartın Seyyar Tabibi Yunus Bey Orhaneli Hükûmet Tababetine
Elmalı Hükûmet Tabibi Ömer Lütfü Bey Denizli Hükûmet Tababetine
Arapkir Belediye Tabibi Ahmed Yümni Bey Arapkir Hükûmet Tababetine
Açıktan Neşet Bey Kars Hükûmet Tababetine

9 Mayıs ***(Ceride-i Resmiye)*** ***Sahife 2***

Kanunlar

Numara: 114

Zonguldak ve Ereğli Havza-i Fahmiyesinde Mevcut Kömür Tozlarının Amele Menafi-i Umumiyesine Olarak Füruhtuna Dair Kanun

Madde 1- Zonguldak ve Ereğli havza-i fahmiyesinde el-yevm mevcut bulunan ve badema kömür istihsalatından vücuda gelecek olan maden kömürü tozları maden amelesinin menafi-i umumiyesine hasr ü tahsis olunur.

Madde 2- Maden kömürü tozları amele Heyet-i İdaresi tarafından İktisat Vekâletinin nezareti altında bi'l-müzayede satılır ve amele heyeti namına Ziraat Bankasına tevdi olunur.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 4- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına İktisat Vekili memurdur.

21 Şaban 1339 28 Nisan 1337

İçtima: 26 Celse: 1
228, 229 numara 29 Nisan 1337 tarihli tezkere ile Heyet-i Vekile Riyaset ve İktisat Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 115

Erzurum-Erzincan, Samsun-Havza Şimendiferlerinin İnşası ve Kızılırmak Masarıf-ı İstikşafiyesi Hakkında Kanun

Madde 1- Erzurum-Erzincan şimendifer hattının inşası için Nafia Vekâletinin 1337 senesi bütçesinde 263 (A) ve Samsun-Havza şimendifer hattının inşası için de kezalik mezkûr bütçede 263 (B) namlarıyla yeniden birer fasıl açılmıştır.

Madde 2- Umumî bütçe mucibince mezkûr fasıllara vazolunacak tahsisattan mahsup edilmek üzere şimdiden ikişer yüz bin ve Kızılırmak nehri masarif-i istikşafiyesi için vekâlet-i müşarünileyha bütçesinde esasen mevcut 265. faslın birinci maddesinden de bin liranın sarfına mezuniyet verilmiştir.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 4- İşbu kanunun icrasına Nafia ve Maliye Vekilleri memurdur.

İçtima: 26 Celse: 1

225, 226, 227 numara ve 29.04.1337 tarihli tezkereler ile Heyet-i Vekile Riyaset Nafia ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 116

Zabitan-ı Askerî ile Jandarma Zabitan ve Efradına İfa-yı Vazife Esnasında Telef Olan Hayvanları İçin Verilecek Tazminat Miktarı Hakkında Kanun

Madde 1- Zabitan-ı askerî ile jandarma zabitan ve efradına ifa-yı vazife esnasında telef olan hayvanları için verilecek tazminat miktarı yüz lirayı tecavüz edemez.

Madde 2- Hayvan tazminatı hakkındaki nizamatın bu kanuna mugayir olan ahkâmı mülgadır.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 4- İşbu kanunun icrasına Müdafaa-i Milliye, Dâhiliye ve Maliye Vekilleri memurdurlar.

28 Nisan 1337 21 Şaban 1339

İçtima: 26 Celse: 2

234, 227, 223 numara 29 ve 30 Nisan 1337 tarihli tezkereler ile Heyet-i Vekile Riyaset, Müdafaa-i Milliye, Maliye, Dâhiliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 117

Edirne Teşkilat-ı Adliye Kanununun Altıncı Maddesinin Tadiline Dair Kanun

Madde 1- Edirne Teşkilat-ı Adliye kanununun altıncı maddesi ber-vech-i ati tadil olunmuştur: Bidayet hâkimleri, bidayet mahkemeleri ile sulh hâkimlerinin haiz oldukları vezaifi sulh hâkimleri hakkındaki usul-i muhakemeye tevfikan rüyet etmekle mükelleftir. Ancak kabil-i istinaf olan mevadd-ı hukukiye ve ticariyeye mütaallik deavi arzuhal itasıyla ikame edilecek ve bu kabil deavinin tabi olacağı şerait ve müddet-i istinafiye ve temyiziye ile temyizen merci-i tetkik hususlarında Usul-i Muhakeme-i Hukukiye Kanununa tevfik-i muamele olunacaktır. Müddei-i umumiler, rüyeti bidayet ceza mahkemesine ait

deavi-i cezaiyede Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye Kanunu ve deavi-i sulhiye-i cezaiyede Sulh Hâkimleri Kanunu mucibince mükellef oldukları vezaifi ifa edeceklerdir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Adliye Vekili memurdur.

30 Nisan 1337 ve 23 Şaban 1339

İçtima: 27 Celse: 2

01.05.1337 tarih ve 247, 248 numaralı tezkereler ile Heyet-i Vekile Riyaset ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 118

Muamelat-ı İttihamiyenin İlgası Hakkında Kanun

Madde 1- Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye Kanununun bab-ı sanisinin muamelat-ı ittihamiyeye dair olan fasl-ı evveli mülgadır.

Madde 2- Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye Kanun-ı muvakkatinin iddia-yı mefsuhiyete mütedair olan 251, 252, 253, 254, 255, 256. maddeleri mülgadır.

Madde 3- Müstantikler tarafından mevadd-ı cinaiye hakkında ittihaz olunacak lüzum-ı muhakeme kararları ittiham kararları mahiyetindedir.

Madde 4- Müstantik kararnamelerine vuku bulan itirazat müstantikin mensup olduğu mahkemenin merci-i istinafı olan mahkeme reisi ve hâkim-i münferit olan mahallerde hâkim tarafından hallolunur. Reis veya hâkim evrakın kendisine tevdiinden itibaren beş gün zarfında kararnameyi tetkik ve esbab-ı mucibe-i kanuniyesini kararname zirine derç ile tasdik veya bila-tasdik iade eder. Bila-tasdik iadesi halinde müstantik, reisin işbu emr-i tahririsine tebaiyete mecburdur.

Madde 5- Müstantikler beyninde tahaddüs eden tayin-i merci ihtilafatı mensup oldukları bidayet mahkemelerinin merci-i istinafı olan mehakim rüesası ve bir bidayet mahkemesi müstantiki ile o mahkemenin merci-i istinafı olan bidayet mahkemesi müstantiki meyanesindeki aynı ihtilâf da keza işbu merci mahkemesi reisi taraflarından ve merci-i istinafı muhtelif olan mahkemeler müstantikleri beynindeki bu kabil ihtilafat dahi işbu merci mahkemelerinin tabi bulundukları istinaf ceza mahkemeleri rüesası tarafından kabil-i temyiz olmamak üzere hallolunur.

Muhtelif istinaf mehakimine tabi kaza veya livalar müstantikleri beyninde tahaddüs eden ihtilafatın halli Heyet-i Temyiziye istida dairesine aittir.

Madde 6- Müstantikler cinayetle lüzum-ı muhakeme kararıyla birlikte maznun hakkında gayr-i muvakkat tevkif müzekkeresi ıstar edeceklerdir. Gerek işbu müzekkereler gerek esna-yı tahkikatta verilmiş olan tevkif müzekkereleri ahz ü girift ve nakl-i mevkuf müzekkereleri hüküm ve kuvvetini haizdirler.

Madde 7- Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye Kanunu ile kavanin-i sairenin işbu kanuna muhalif ahkâmı mefsuhtur.

Madde 8- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 9- İşbu kanunun icrasına Adliye Vekili memurdur.

İçtima: 27 Celse: 2

01.05.1337 tarih ve 249, 250 numaralı tezkereler ile Heyet-i Vekile Riyaset ve Adliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 119

28 Şubat 1337 ve 24 Mart 1337 Tarihli Avans Kanunlarına Müzeyyel Mevadd-ı Kanuniye

Madde 1- 28 Şubat 1337 ve 24 Mart 1337 tarihli kanunlar mucibince verilen on milyon liralık avanstan Müdafaa-i Milliye hidematına karşılık tutulmuş olan tahsisat 1 Mayıs 1337 tarihinden itibaren devair-i saire hidematına tahsis edilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Heyet-i Vekile memurdur.

30 Nisan 1337 23 Şaban 1339

İçtima: 27 Celse: 2

01.05.1337 tarih ve 23 (…) numaralı tezkere ile Heyet-i Vekile Riyasetine yazılmıştır.

Numara: 120

Vilâyat-ı Müstahlasa Ahalisine Verilmiş Olan Tohumlukların Affı Hakkında Kanun

Madde 1- 1334 ve 1335 senelerinde muhtacin-i zürraa Hükûmet tarafından tevzi edilen tohumluk ve yemeklik zehairînin tahsil edilmeyen kısımlarının düşmandan istihlas ve istirdat edilen mahaller ahalisinden aynen ve bedelen tahsilinden sarfınazar edilmiştir.

Madde 2- Tavizen tohumluk ve yemeklik zahire almış olanlar meyanında iaşeden matlubu olanların aldıkları miktara muadil matlupları takas

ve mahsup edilerek mütebaki alacakları için tebdilen senet verilecektir.

Madde 3- İaşeden matlubu olmayanların taviz kayıtları terkin ve senetleri iptal olunacaktır.

Madde 4- İşbu kanunun icrasına Maliye ve İktisat Vekilleri memurdur.

30 Nisan 1337 ve 23 Şaban 1339

İçtima: 27 Celse: 2

01.05.1337 tarih ve 241, 242, 243 numaralı tezkereler ile Heyet-i Vekile Riyaset, Maliye ve İktisat Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 121

Ordu-Sivas Tarikinin Turuk-ı Umumiye Meyanına İthaline Dair Kanun

Madde 1- Ordu-Sivas tariki 1337 senesinden itibaren turuk-ı umumiye meyanına ithal edilmiştir.

Madde 2- Bu tarik için 1337 Nafia bütçesinin 264. Taruk-ı Umumiye faslının üçüncü inşaat ve tamirat-ı esasiye maddesine elli bin lira ilâve olunmuştur.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 4- İşbu kanunun icrasına Maliye ve Nafia Vekâletleri memurdur.

30 Nisan 1337 ve 23 Şaban 1339

İçtima: 27 Celse: 2

01.05.1337 tarih ve 244, 245, 246 numaralı tezkereler ile Heyet-i Vekile Riyaset, Nafia ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Tashih

Beş numaralı Ceride-i Resmiye'nin beşinci sahifesinde münderiç 100 ve on ikinci nüshasının birinci sahifesinde münderiç 103 ve üçüncü sahifesinde münderiç 105, 106, 107 ve 108, 109 ve dördüncü sahifesinde münderiç 110 ve on üç numaralı Ceride-i Resmiye'nin üçüncü ve dördüncü sahifelerinde münderiç 111 ve 112 numaralı kanunların serlevhaları sehven derç edilmediği anlaşıldığından ber-vech-i zir tashih olunur:

Kanun Numarası	
100	Talebe ve Muallimînin Askerlikten Tecili Hakkında Kanun
103	1336 Muvazene-i Umumiye Kanunu
105	Jandarma Süvari Alayları İçin Muktezi Seksen Bin Liranın Sarfına Dair Kanun
106	Sevkiyat-ı Efrat ve Küçük Zabitanına Verilecek Yevmiyeler Hakkında Kanun
107	Bozkır Kaymakamı Demir Asaf Bey'in Ailesine Maaş Tahsisi Hakkında Kanun
108	İkinci Avans Kanunu
109	Devair-i Resmiye'ye Lüzumu Olan ve Fukara-yı Ahaliye Tevzi Edilecek Mahrukat ile Cihet-i Askeriyeye Lüzumu Olan Telgraf ve Telefon Direkleri ve Mahrukatın Bilâ-Müzayede Tarife Bedeli Üzerinden Resmi Alınarak İta Edilmesine Dair Kanun
110	Anadolu ve Bağdat Demiryolları Nakliyat Tarifesinin Altı Misline İblağına Dair Kanun
111	Müdafaa-i Milliye Bütçesinde Münakale İcrası Hakkında Kanun
112	23 Nisan Gününün Millî Bayram Addi Hakkında Kanun

İlanat-ı Resmiye

Ertuğrul, Yenişehir ve Söğüt Polis dairelerinin zayi olan mühr-i resmilerinin muteber olmadığı ilan olunur.

Ceride-i Resmiye

Umur-ı Tahririye ve İdare - Umur-ı tahririye için Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesinde Ceride-i Resmiye Müdüriyetine müracaat olunur.

İlanat - İlanat-ı hususiye kabul olunmaz. İlanat-ı resmiye meccanen konulur. Devair-i resmiye ile mehakimin efrada müteallik ilanatından maktuan 40 kuruş ve kanunen ve nizamen Ceride-i Resmiye'ye derci lazım gelen ilanat-ı sairenin her satırından beş kuruş alınır.

Ankara Matbuat ve İstihbarat Matbaası

CERİDE-İ RESMİYE

Pazartesi
---
10 Ramazan 1339
16 Mayıs 1337

Tarih-i Tesisi
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Yüz nüshası 250 kuruş
Elli nüshası 125 kuruş
Beher nüshası 100 paradır

Numarası: 15 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesi olup şimdilik haftada bir defa neşrolunur.* ***Sene: 1***

Tevcihat

Adliye

Erzurum Kadılığına Kadı-i sabık Hurşid, Arapsun Kadılığına kaza-i mezkûra ait kadılık maaşıyla İncesu Kadısı Sezai, İncesu Kadılığına kaza-i mezkûra ait kadılık maaşıyla Kadınhanı Kadısı Ali Zühdü, Denizli Liva Müddei-i Umumiliğine Tavas Müddei-i Umumisi Ali Fehmi, Trabzon İstinaf Azalığına Yozgat İstinaf azasından Sünuhi, Yozgat İstinaf Azalığına Kütahya İstinaf azasından Şükrü, Adana İstinaf Azalığına Kozan Müddei-i Umumi-i sabıkı Hayreddin, Develi Müddei-i Umumiliğine Hafik Müddei-i Umumiliğinden müstafi Zeki, Osmancık Müddei-i Umumiliğine Çorum Müstantiki Mustafa Muhsin, Hüseyinabad Mahkemesi Riyasetine Kayseri Bidayet azasından Osman, Ayancık Müddei-i Umumiliğine Mekteb-i Hukuktan mezun Mustafa Haluk, Çal Müddei-i Umumiliğine Fethiye Müddei-i Umumisi Tahir, Dinar Müddei-i Umumiliğine Isparta Bidayet azasından Fuad, Tavas Müddei-i Umumiliğine Denizli Bidayet Aza Mülazımı Abdurrahman Naim, Denizli Bidayet Azalığına Çal Müstantiki Mahmud, Isparta Bidayet Azalığına Denizli Müddei-i Umumisi Hulusi, Nevşehir Müstantikliğine Mekteb-i Hukuk'un dördüncü sınıf talebesinden Tahsin, Ayancık Müstantikliğine Tirebolu Müstantiki Hulusi, Araç Müstantikliğine Zonguldak Müstantik-i sabıkı Subhi, Trabzon İstinaf Mahkemesi Aza Mülazımlığına Kırkkilise Hâkim Muavin-i sabıkı Hüseyin Hüsnü Bey ve Efendiler tayin edilmişlerdir.

Maliye

Konya Defter-i Hakani Müfettişi Cemal Bey Maliye Vekâleti Defter-i Hakani Müdüriyetine, Defter-i Hakani Müdürü İhsan Bey Konya Defter-i Hakani Müfettişliğine tayin kılınmışlardır.

Kanunlar

Numara: 122

Gümrük Tarifesinin (B) ve (D) Cetvelleri Hakkında Kanun

Madde 1- Merbut (D) cetvelinde muharrer eşya ve mevaddan memalik-i ecnebiyede imal ve istihsal edilenlerin ithali men edilmiştir.

Madde 2- Birinci madde mucibince duhulü men edilen eşya ve mevaddı ithal edenlerin eşya ve mevaddı mirî namına zapt olunur.

Madde 3- Merbut (B) cetvelinde muharrer olan eşya ve mevaddan 28 Temmuz 1336 tarihli Gümrük Tarife Kanunuyla alınmakta olan rüsum üç misline iblâğ edilmiştir.

Madde 4- İthali men edilen eşya ve mevad işbu kanunun meriyeti tarihine kadar ashabı tarafından tanzim edilecek beyanname ile mahalli hükûmetine bildirilecektir. Müddet-i hitamına kadar bildirilmeyen bu kabil eşya ve mevad ikinci madde mucibince kaçak addedilerek mirî namına zapt olunur. Tüccar verecekleri işbu beyannamede müfredatı gösterilen eşya ve mevaddın cins ve nevi ve miktarıyla sermayesini; azami kaça satabileceklerini gösterecek ve ticaret odaları bulunmayan mahallerde belediye heyetleri bunların rayicini tespit ve ilân eyleyeceklerdir. Tüccar tarafından beyannamelere ithal edilen eşyaya birer etiket veya zımba vazolunacaktır. Ticaret odaları veya belediye heyetleri tarafından gösterilen rayiçten fazla satanlar bir aydan bir seneye kadar hapis ve satılan eşya bedelinin beş misli cezası takdir ile mücazat olunurlar.

Madde 5- İşbu kanun her mahalde tarih-i neşrinden bir ay sonra meriyyü'l-icradır.

Madde 6- İşbu kanunun icrasına Maliye, Adliye, Dâhiliye Vekilleri memurdur.

7 Mayıs 1337 ve 30 Şaban 1339

İçtima: 30 Celse 3

08.05.1337 tarih ve 263, 264, 265 ve 266 numaralarla Heyet-i Vekile Riyaset, Maliye, Adliye, Dâhiliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

(D) Cetveli

Tarife Numarası	Esami-i Eşya
137	Tütün Evvelen-Yaprak, Saniyen-Kıyılmış
138	Sigara Evvelen-Yaprak sigarası, Saniyen-Kâmilen veya kısmen kesilmiş ve kıyılmış tütünden mamul sigara
140	Ağız tütünü ve enfiye
154	At kılı ve kuyruğu
155	Domuz kılı ve döküntüler
162	İnsan saçı (gayr-i mamul)

[163]	Her nevi mamul saç
164	Devekuşu tüyü (işlenmemiş) cennetkuşu ve koliri tabir olunur bir nevi Afrika kuşu ve marabu tabir olunur bir nevi Hint kuşu tüyleri
165	Sair tertip kuşları tüyü (işlenmemiş)
166	Yatak ve şilte ve yastık doldurmaya mahsus kaleminden ayrılmamış tüyler
167	Yatak, şilte ve yastık doldurmaya mahsus soyulmuş tüyler ve ince tüyler
168	Bağa yani kaplumbağa ile emsali hayvanat kabukları ve bunların döküntüleri
175	Mercan (ham ve işlenmiş)
180	Canavar derisi
185	Meşin ve sahtiyandan mamul âdi ayakkabıları ve çarık ve bunların ipekten gayrı lifî mevad ile mürettep olanları
187	Oğlak, ceylân derisi ve sair nefis derilerden mamul ayakkabıları ve bunların her nevi lifî mevad ile mürettep olanları
188	Yüzleri tamamen lifî mevaddan mamul ayakkabıları, tabanı kösele veya talaştan Evvelen - İpekten veya sair mevadd-ı lifîye ile mahlût ipekten veya her nevi kadifeden ve bunların sair mensucat ile mürettep olanları Saniyen - İpekten gayrı lifî mevaddan "kenarları ve fiyongası ipek mensucat ile mürettep ve müzeyyen olanlar da dâhildir"
192	Eldiven Saniyen - Nefis derilerden mamul olup mevadd-ı saire ile mürettep ve gayr-i mürettep olanlar
196	Deri veya köseleden âlâ mamulat-ı maadin (zikıymet maadin de dâhildir) fildişi, bağa, sedef ve sair mümasilleri mevadd-ı nefise ile müzeyyen olan eşya
200	Kürk imaline mahsus postlar Evvelen - Terbiye görmüş veya boyanmış bütün tulum ve tahta veya eklenmiş fakat elbise şekline konulmamış 1- Tavşan, adatavşanı, kurt 2- Sansar, zerdeva, samur, kakum, şenil, mai ve gümüşî tilki ve kokarca 3- Beyaz tilki ve her nevi boyalı tilkiler, Alaska siyah marmot, mermer 4- İsimleri gösterilmeyen sair hayvanat postları Saniyen - Boyanmamış ve terbiye görmemiş olanlar 1- Tavşan, adatavşanı, kurt 2- Sansar, zerdeva, samur, kakum, şenil ve mai gümüş tilki ve kokarca 3- Beyaz tilki ve her nevi boyalı tilkiler, Alaska, siyah marmot, mermer 4- İsimleri gösterilmeyen sair hayvanat postları.
201	Kürk ve kürkten mamul örtü kalpak, ceket, el kürkü, eldiven ve emsali astarlı ve astarsız kumaş, kaplı veya kapsız ve sair suretle müzeyyen olanlar
215	Tornacı mamulatı (dokumacı ve iplik makaraları ve yazı kalemleri müstesna olmak üzere tornacılık mamulatı) Evvelen - Boyasız ve cilasız olup meadin ve sair mevad ile mürettep ve gayr-i mürettep olanlar Saniyen - Boyalı, astarlı, tunç cilalı altın yaldızlı ve perdahlı olup meadin ve sair mevad ile mürettep ve gayr-i mürettep olanlar
216	Ağaç çerçeve çubuğu ve çerçeve hattı alçı veya mukavva veya mevadd-ı saire ile mürettep ve gayr-i mürettep olanlar Evvelen - Basit, ne müzeyyen ve ne de yontulmuş

Tarife Numarası	**Esami-i Eşya**
[216 devamı]	Saniyen - Müzeyyen, yontulmuş

217	Möble: Evvelen - Adi ağaçtan veya bu cins ağaçlar ile beraber saz ve saman ve kamışla örülmüş veya mevadd-ı saire ile mürettep olanlar Saniyen - Eğilmiş ağaçtan veya bu cins ağaçlar ile beraber saz ve saman ve kamışla örülmüş veya mevadd-ı saire ile mürettep olanlar
218	Pelesenk ve maun ve meşe ve ceviz gibi marangoz ağaçlarından möble mamulat içi doldurulmuş veya doldurulmamış, kumaş, deri ipek ve mevadd-ı saire ile mürettep ve gayri mürettep olanlar Evvelen 1- Meşe ve ceviz gibi marangoz ağaçlarından mamul eşya ve möble zırhlı veya zırhsız olup oymalı ve kakmalı bakır sair ve madenden tezyinatı olmayan 2- Pelesenk ve maun gibi marangoz ağaçlarından mamul eşya ve möble, zırhlı veya zırhsız olup oymalı, kakmalı bakır veya sair madenden tezyinatı olmayan Saniyen 1- Meşe ve ceviz gibi marangoz ağaçlarından mamul eşya ve möble oymalı veya kakmalı bakır veya sair madenden tezyinatı olanlar 2- Pelesenk ve maun gibi marangoz ağaçlarından mamul oymalı veya kakmalı bakır veya sair madenden tezyinatı olanlar
223	Sepetçi mamulatı Evvelen - Adi, [ham] nebatattan veya ağaç şeridinden (Arabada müstamel sepet aksamı, balık sepeti, arı kovanı, arka küfesi, sepet ve ayakkabı) Saniyen - Nefis söğüt çubuğundan, hurma ağacı nevinden (ruşen ağacı) çubuğundan veya elyaf-ı saireden ve sepet möble
223	Bakiyyesi 1- Boyasız veya cilasız olup kabil-i nesc mevad ve deri veya sair kumaşlarla mürettep veya gayr-i mürettep olanlar 2- Boyalı ve cilalı olup kabil-i nesc mevad ve deri veya sair mevad ile mürettep ve gayr-i mürettep olanlar
231	Fırçacı mamulatı Hamisen - Gümüş, fildişi, mine ve emsali ve mevaddan mamul âlâ tuvalet fırçası Sadisen - Altından veya tahtadan mamul âlâ fırçalar
271	Cibinlik için olan tüller müstesna olmak üzere pamuktan mensucat Evvelen - Kasarsız 2- Gaz, tül, boynuz, muslin ve emsali seyrek ve ince kasarsız Saniyen - Kasarlı 3- Düz tül 4- Gaz ve bürümcük perdelik tül, bobino, muslin ve emsali seyrek ve ince mensucat ile bunlardan perde ve örtüler Rabian - Boyalı veya ıstampalı 2- Düz tül 3- Gaz ve bürümcük perdelik tül, bobino muslin ve emsali seyrek ve ince mensucat ile bunlardan perde ve örtüler
273	El ve makine işlemeleri ve bunların yapıştırmalıları ezcümle perde şerit fisto antredö ve bunların işleme ve yapıştırmalı emsali
274	Pamuk ve dantela
275	Kurdela ve mamulatı
298	Ketenden ve ramiden ve işbu tarifenin başka yerlerinde zikrolunmayan nebati liflerden mamul dantela işlemeli mendiller ve sair işlemeler
302	Kamçıbaşı ve ipek döküntüleri Evvelen - Taranmamış Saniyen - Taranmış
305	Gaz (eleklik müstesna olmak üzere) bürümcük etamin muslin fertaden ve gırep Evvelen - Safi ipekten kamçıbaşından veya safi ipekten ve hatta madeni teller ile mürettep olanlar Saniyen - Sair lifî mevad ile mahlût hatta madeni teller ile mürettep olanlar 1- İpeğin miktarı yüzde on beşe kadar olanlar 2- İpeğin miktarı yüzde on beşten elliye kadar olanlar 3- İpeğin miktarı yüzde elliden yukarı olan
306	Tül safi ipekten veya diğer lifî mevad ile mahlût hatta

Tarife Numarası	**Esami-i Eşya**
[306 devamı]	Madenî tellerle mürettep olanlar
[307]	Kadife ve kadife şeridi Evvelen - ipekten ve kamçıbaşından Saniyen - Sair lifî mevad ile mahlût ipekten
[308]	İşbu tarifenin başka yerlerinde zikredilmemiş ipek mensucat kurdela, örtü, perde, şal ve emsali eşya Evvelen - Safi ipekten veya suni ipekten mamul mensucat ile perde, şal ve emsali Saniyen - Sair lifî mevad ile mahlût (madenî tellerle mürettep olanlar da dâhildir) 1- İpeğin miktarı yüzde on beşe kadar olanlar 2- İpeğin miktarı yüzde on beşten elliye kadar olanlar 3- İpeğin miktarı yüzde elliden yukarıya kadar olanlar
309	Halı ve hasır ipekten veya sair mevadd-ı lifiyye ve madenî teller ile mahlût olanlar
310	"Bilonet" tâbir olunan ipek dantela; safi ipekten ve kamçıbaşında veya suni ipekten veyahut sair lifî mevad ile mahlûtan mamul dantela (madenî tellerle mürettep ve gayr-i mürettep olanlar)
311	Safi ipekten veya kamçıbaşından veya suni ipekten örme çorapçı eşyası ezcümle örme gömlek, çorap, eldiven ve sair elbise ve eşya
312	Sair lifî mevad ile mahlût çorapçı eşyası (Sair lifî mevaddan mamul olup ipek veya kamçıbaşı veya suni ipek işlemeli olanlar da dâhildir)
314	(Fes püskülleri) şeritçi ve kaytancı ve düğmeci eşyası hatta madenî teller ile mürettep olanlar (saçak pervazlık örme kaytan, tırtıl, kordon vesaire ve bunların ağaç ve boynuz ve cam ve lâstik vesaire ile mürettep olanları) Evvelen - Safi ipekten ya kamçıbaşı veya suni ipekten Saniyen - Sair lifî mevad ile mahlût ipekten veya kamçıbaşı ve suni ipekten mamul
315	Adi yapağı ve adi keçikılı Evvelen - Ham kirli Saniyen - Yıkanmış Salisen - Taranmış ve boyanmış Rabian - Boyanmış her nevi
316	Tiftik, alpak, merinos lama vigoni tesmiye olunur hayvanat yünleriyle keçi tüyü ve devetüyü Evvelen - Ham kirli Saniyen - Yıkanmış Salisen - Taranmış ve boyanmış Rabian - Boyanmış her nevi
324	Şal ve kuşak Evvelen - Asal Hint şalı
Mabadı var	

İlanat-ı Resmiye

Sandıklı Bidayet Mahkemesi Riyasetinden:

Sandıklı'da İran Şehbenderi Ali Rıza Efendi'nin Uşak'ta mukim kereste tüccarından Mustafa Efendizade Mehmed Mestan Efendi zimmetinde zarar ve ziyan ve kereste imalatından alacağı olan elli dokuz bin dokuz yüz kırk sekiz kuruşun tahsili hükmünü havi Sandıklı Bidayet Mahkemesi Hukuk Kısmından 5 Nisan 1337 tarih ve 20 adediyle istihsal ettiği ilam-ı gıyabinin suret-i musaddakası mahkûm-ı aleyh Mehmed Mestan Efendi'nin şahsına tebliğ edilemediğinden Usul-i Muhakemat-ı Hukukiye Kanununun yüz kırk dokuzuncu maddesi mucibince tebliğ makamına kaim olmak üzere mahkeme divanhanesine talik olunduğu ilan olunur.

Ceride-i Resmiye

Umur-ı Tahririye ve İdare - Umur-ı tahririye için Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesinde Ceride-i Resmiye Müdüriyetine müracaat olunur.

İlanat - İlanat-ı hususiye kabul olunmaz. İlanat-ı resmiye meccanen konulur. Devair-i resmiye ile mehakimin efrada müteallik ilanatından maktuan 40 kuruş ve kanunen ve nizamen Ceride-i Resmiye'ye derci lazım gelen ilanat-ı sairenin her satırından beş kuruş alınır.

Ankara Matbuat ve İstihbarat Matbaası

CERİDE-İ RESMİYE

Pazartesi
---
15 Ramazan 1339
23 Mayıs 1337

Tarih-i Tesisi
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Yüz nüshası 250 kuruş
Elli nüshası 125 kuruş
Beher nüshası 100 paradır

Numarası: 16 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesi olup şimdilik haftada bir defa neşrolunur.* ***Sene: 1***

Tevcihat

Adliye

Köyceğiz Kadılığına Korkuteli Kadısı Mehmed Halid, Korkuteli Kadılığına Yıldızeli Kadı-i esbakı Murtaza, Boyabat Kadılığına Çorlu Kadı-i sabıkı Raif, Manavgat Kadılığına Kadı-i sabık Hasan Tahsin, Ertuğrul Hâkim Muavinliğine tahvilen Zir Bidayet Hâkimi Safiyüddin, Kütahya İstinaf Azalığına Ankara Sermüstantiği Rüşdü, müceddeden teşkil edilen Saideli Mahkemesi Riyasetine Zonguldak Reis-i esbakı Kamuran, Hopa Müddei-i Umumiliğine Mekteb-i Hukuktan mezun İhsan, Divriği Hâkim Muavinliğine Çemişgezek Mahkeme Reisi Yusuf Ziya, Tirebolu Müstantikliğine Trabzon İstinaf Müddei-i Umumi Kâtibi müstantiklik şahadetnamesini haiz Cemil, Konya Bidayet Mahkemesi Aza Mülazımlığına İkinci Müstantik Abdülkadir Bey ve Efendilerin tayinine karar verildi.

Müceddeden teşkil edilen Kars Merkez Kadılığına Bidayet Mahkemesi Hâkimliği vazifesinin inzimamıyla ve beş bin kuruş maaş-ı şehri ile Tokat Kadısı Ali Himmet ve liva-i mezkûr Bidayet Hâkimliğine üç bin kuruş maaşla Erzurum Sulh Hâkimi Zühdü ve iki bin beş yüz kuruş maaş-ı şehri ile Tokat Merkez Müddei-i Umumisi Yusuf Şükrü ve müceddeden teşkil edilen Ardahan Kadılığına Bidayet Mahkemesi Hâkimliği vazifesinin dahi ilavesiyle ve dört bin kuruş maaş-ı şehri ile Lazistan Kadısı Ahmed Galib ve Ardahan Bidayet hâkimliklerine iki bin beş yüz kuruş maaşla Trabzon Sulh Hâkim Muavini Mesud, Erzurum İstinaf Mahkemesi Azasından Münir ve Artvin Kadılığına Bidayet Hâkimliği vazifesinin ilavesiyle ve üç bin kuruş maaş-ı şehri ile Havza Kadısı Edib ve Artvin Bidayet hâkimliklerine iki bin beş yüz kuruş maaşla Malkara Hâkim-i sabıkı Akif ve Lazistan Liva Reisi Yakub Sabri ve Oltu Kadılığına Bidayet Hâkimliğine ait vazifesinin ilavesiyle ve üç bin kuruş maaş-ı şehri ile Fatsa Kadısı Cemil ve Bidayet hâkimliklerine iki bin beş yüz kuruş maaşla Trabzon İstinaf Azasından Mehmed Temel ve Erzurum İstinaf Azasından Süleyman Adil Beyler intihap olunmuşlardır.

Maliye

Samsun Muhasebecisi Rahmi Bey maaş-ı haliyyesiyle naklen Sivas Muhasebeciliğine tayin kılınmıştır.

Karahisar-ı Sahib Muhasebeciliğine tahvil olunan Gaziantep Muhasebecisi Halil Bey mahall-i mezkûrede ipka olunarak mumaileyhin yerine Gaziantep Muhasebeciliğine tayin edilmiş olan İsmail Hakkı Bey Karahisar-ı Sahib Muhasebeciliğine tahvil edilmiştir.

Kanunlar

[Geçen Nüshadan Mâbad]

Saniyen- Sair şallar ve şaldan ve sair mensucattan mamul bohça, kuşaklık ve omuz atkıları (yün ve dantela ve tülden olmayanlar)

Salisen- Bunların ipekten gayri sair lifî mevad ile mahlût olanları safi yün veya ipekten gayri sair mevadd-ı lifiyye ile mahlût halı

Evvelen: Şark halısı

Saniyen: Şark kilimleri örme

Salisen: Sair kilimler

Rabian: Frenk halısı

Hamisen: Türk ve Şark halıları taklidi

Tarife Numarası	Esami-i Eşya
	Sadisen: Gablon halısı
339	Erkek ve kadın ve çocuk için hazır elbise ve mensucattan dikilmiş sair terzi ve kadın terzi mamulâtı. Evvelen: Pamuktan, ketenden, ramiden Saniyen: Pamuk kadifeden Salisen: Safi yün veya ipekten gayri mevadd-ı saire ile karışık olanlar Rabian: Safi ipek veya mevadd-ı saire ile karışık olanlar Hamisen: Safi ipek veya sair mevadd-ı lifiye ile mahlût kadifeden Sadisen: Müstamel elbise [Yalnız ordu için bu madde istisna edilmiştir.]
341	Korse: Evvelen: Safi ipekten veya sair lifî mevad ile mahlût olanlar Saniyen: Saireden
347	Yapma çiçek ve meyve ve yaprak (Yapma çiçek ve yapraklardan mamul çelenk emsali dâhildir.) mensucattan mamul ve mevadd-ı saire ile mürettep ve gayr-i mürettep olanlar
328	Yük ve ipekten gayri sair lifî mevad ile mahluten imal olunan danila ve dantela tülden şerit ve bohça ve omuz atkısı ve saire.
348	Şemsiye kumaşı safi ipek
351	Saç için her nevi ağ
373	[Masa ve lavmanlar hariç olmak üzere] Mermer, su mermeri, somaki ve granit eşyası ve mamulâtı Evvelen: Yarım heykel suratlar, tezyinat ve masa ve salon ve zinet eşyası sair mevad ile mürettep olanlar ve olmayanlar tam heykeller de dâhildir. Saniyen: Sair mamulât (mezar taşları da dâhildir)

Tarife Numarası	Esami-i Eşya
393	Zikıymet taşlar Evvelen: Ham veya yontulmuş fakat işlenmemiş (1) Pırlanta, felemenk, roze, yakut, gök yakut, zümrüt (2) Sarı yakut, firoze; ayn-i şems ve işbu tarifede gayri mezkûr sair zikıymet taşlar Saniyen: İşlenmiş (1) Pırlanta, Felemenk, roze, yakut, gök yakut, zümrüt (2) Sarı yakut, dökme yakut, firoze, ayn-ı şems ve işbu tarifede gayr-i mezkûr sair zikıymet taşlar.
413	Kesme mahkûk ve müzeyyen eşya-yı zücaciye. Saniyen: Altın ile mürettep Salisen: Sair mevad ile mürettep
414	Eşya-yı zücaciye ve mine, her renkte (mine, müzeyyenat, camdan mücevherat taklidi taşlar ve inci ve sair ufak müzeyyenat) Evvelen: Altından maada sair mevad ile mürettep olanlar Saniyen: Altın ile mürettep olanlar Salisen: İnci taklidi altından ve mevadd-ı saire ile mürettep olan
482	Safi veyahut antimuvan ile mahlût kalay eşyası ve mamulatı (mevadd-ı saire ile mürettep ve gayr-i mürettep) Evvelen: Adiler Saniyen: Nikel ve gümüş yaldızları
491	[Saatlerle gözlük takımları, dişçilikte müstamel levazım-ı madeniye] müstesna olmak üzere platin, altın ve gümüş eşya ve zikıymet taşlarla müzeyyen ve gayr-i müzeyyen kuyumcu eşyası Evvelen: Platinden Saniyen: Altından Salisen: Gümüşten
492	(Saatlerle gözlük takımları, dişçilikte müstamel levazım-ı madeniye) müstesna olmak üzere zikıymet taşlarla müzeyyen kuyumcu eşyası Evvelen: Platinden: Saniyen: Altından Salisen: Gümüşten
493	Lifi, yahut sair mevaddan yapılmış iplik üzerine sarılmış tel ve kılaptan Evvelen: Altından Saniyen: Gümüşten veya altın yaldızlı gümüşten
494	Çorapçı ve kaytancı eşyası, galon Evvelen: Altından Saniyen: Gümüşten veya altın yaldızlı gümüşten
495	Pul:

Tarife Numarası	Esami-i Eşya
	Evvelen: Altın
	Saniyen: Gümüşten veya altın yaldızlı gümüşten
560	Mumlar: Salisen: İşbu mevaddan mamul inci, çiçek ve meyve taklitleri ile maske vesaire
744	İnci: Evvelen: Çıplak Saniyen: Altın veya platin üzerine takılmış
745	İşbu tarifenin başkalarında zikredilmeyen sandıkçılık ve emsali zinet mamulâtı (mevadd-ı saire ile mürettep ve gayr-i mürettep) Evvelen: "Siyah kehribar"; ba'a, fildişi, kehribar, elmas taklidi madenî taşlardan vişim taştan Saniyen: Sedef, akik, su mermeri, lüle taşı ve mercandan
760	Yelpaze ve hararetten tahaffuz için elde tutulur ufak yelpaze gibi siper (260'ıncı maddedeki resme tabi bulunan kâğıt yelpazeler müstesnadır.) Evvelen: Fildişi, ba'a ve sedeften
228	Şapka, hasır ve misaliyle örme mobile imaline mahsus samandan, hurma ağacı nevinden ağaçlar elyafından, sazdan ve elyaf-ı nebatiyeden örülmüş şeritler
229	Hasır ve ayak hasırı ve eşya-yı saireden mamul olup mevadd-ı saire ile mürettep ve gayr-i mürettep olanlar
260	Kâğıttan mamul eşya, ezcümle abajur, yakalık, kâğıt yelpaze, kolluk, çiçek konfeti ve emsali (mevadd-ı saire ile mürettep ve gayr-i mürettep olanlar)
253	Oyun kâğıtları

(B) Cetveli

46	Buğday, kızılca, melez ve karabuğday
47	Çavdar, kokoroz, darı
48	Kara arpa
49	Arpa, yulaf, kaplıca, kuşyemi (işbu tarifenin sairlerinde zikredilmeyen hububat)
52	Nohut, bezelye, bakla fasulye, mercimek
53	Dakik, Evvelen: Buğday unu Saniyen: Arpa, yulaf kokoroz unlarıyla işbu tarifenin sair yerlerinde zikrolunmayan unlar
54	Frenk arpası, irmik, bulgur, ayıklanmış buğday
56	Kola ve nişasta unu saniyen kola
57	Ararot
58	Sapapulyon paketlere mevzu patentli kokoroz unu ve emsali
64	Salep
65	Patates ile unları
66	Üzüm taze

67	Üzüm kuru (her cins)
68	Erik kuru, haşlanmış, tütsülenmiş, pişmiş şekerle terbiye edilmiş ilh.
69	Portakal, ağaç kavunu ve emsali
74	Kabak çekirdeği
75	Fındık, badem. Evvelen kabuklu, saniyen kabuksuz, salisen sakız, kabuklu badem, rabian taş kabuklu badem, hamisen kabuksuz badem
76	Ceviz. Evvelen kabuklu, saniyen kabuksuz
79	İsmi zikrolunmayan sair taze meyveler
80	İsmi zikrolunmayan sair kuru meyveler
81	Yer mantarı
82	Sebze, taze. Evvelen soğan, saniyen sarımsak ve işbu tarifenin sair yerlerinde zikrolunmayan taze sebzeler.
83	Sebze, kuru. Tuzlanmış veya konserve, domates peltesi de dâhildir.
85	Zeytin, âhar suretle hazırlanmış
88	Meyve konservesi ve ezmesi, şeker katılmamış
89	Yaş ve kurutulmuş portakal ve sair meyve kabukları billurlanmış ve şekerle terbiye edilmemiş
112	Kakao ve çikolata, şekerli ve sair ekle salih mevad ile karıştırılmış
113	Kahve ve kakao, süt ile hazırlanmış ve hava almamak üzere kapalı kaplarda mahfuz (Kapların sikleti dâhil olduğu halde) ve süt hulâsaları ve sulu glikoz ve işbu tarifenin sair yerlerindeki zikrolunmayan şeker, üzüm ve sair meyveden mamul pekmez, bulama ve emsali
121	Her nevi reçel ve şurup, sirodusukerde dâhildir. Mamul şeker ve şekerlemeler
123	Her nevi sirkeli veya hardallı turşular Evvelen: Fıçı içinde Saniyen: Şişeler içinde
129	Sirke: Evvelen fıçı içinde

Tarife Numarası	**Esami-i Eşya**
	Saniyen şişeler veya testi içinde. İşbu kapların taklidi dâhil olduğu halde
130	Maden suları ve gazlı sular
131	Zeytinyağı beheri on kiloluktan büyük fıçı ve testi ve sair kapların içinde
132	Zeytinyağı beheri on kiloluktan küçük şişe ve sair kaplar içinde
135	Pamukyağı, kolza yağı, koka yağı, Amerikan fıstığı yağı, hurma cinsi ağaçların koyu yağı, tahin vesaire nebati yağlar, ekle mâni olacak surette tağyir olunmamış ve işbu tarifenin sair yerlerinde mezkûr bulunmayan.
230	Odun

204	Kereste ham. Evvelen müdevver meşe, ceviz ve karaağaç Saniyen müdevver benek ağacı Salisen müdevver sair ağaçlardan Rabian dört köşe meşe, ceviz ve karaağaç Hamisen dört köşe benek ağacı Sadisen dört köşe sair ağaçlardan Sabian biçilmiş veya yarılmış fakat rendelenmemiş meşe, ceviz ve karaağaç Saminen biçilmiş veya yarılmış fakat rendelenmemiş sair ağaçlarından Tasian biçilmiş veya yarılmış fakat rendelenmemiş sair ağaçlardan
205	Mümasil-i gayr-i mevcut her nevi ecnebi ağaçları (ham) şirin ağacı, abanoz ağacı, maun ağacı, pelesenk ağacı ve sair ağaçlar
206	Kereste (rendelenmiş) Evvelen- Mümasil-i gayr-i mevcut ecnebi ağaçlardan Saniyen- Meşe, ceviz, detre ağacından Salisen- Benek ağacından Rabian- Sair ağaçlardan
207	Testere ve bıçkı taşlak
208	Ağaçtan mamul iplik, saman veya yün
209	Ağaç travers
210	Kaplamalık yaprak ağaç, bir santimetreden aşağı sihanında
211	Parke tahtası. Evvelen- Yapıştırılmış Saniyen- Yapıştırılmamış Lavanta ve sair kokulu sular kozmetik ve pudralar

Numara: 123

Askeri İstifa ve Tekaüt Kanununun On İkinci Maddesini Muaddel Kanun

Madde 1- Askeri İstifa ve Tekaüt Kanununun on ikinci maddesi ber-vech-i ati tadil olunmuştur.

Erkân, ümera ve zabitan ve ketebe ve müstahdemîn-i askeriyeden tekaüdü icra edilenlerden tarih-i tasdikten kıtadan terhis olduğu tarihe kadar güzeran olan müddet-i hizmet-i askeriyelerine ilave olunarak tekaüt maaşları ona göre hesap ve ita olunur. Ancak tekaüde sevkleri cezaen icra olunanlar hakkında bu kayıt ve müddet nazar-ı dikkate alınmaz.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

10 Ramazan 1339 ve 16.5.1337

İçtima: 34 Celse:1

290, 291 ve 292 numaralı ve 17.05.1337 tarihli tezkereler ile Heyet-i Vekile Riyaset, Maliye ve Müdafaa-i Milliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 124

Tokat'ta Emlâk-ı Emiriyeden Metruk Kalhanenin Bedel-i Mukadder Mukabilinde Mahallî Belediyesine Terki Hakkında Kanun

Madde 1- Tokat'ta emlâk-ı mirîyeden metruk kalhanenin hudud-ı malume ve Heyet-i Mecmuasıyla mahallî belediyesine bedel-i mukadder mukabilinde terki kabul edilmiştir.

Madde 2- Bu bedel Mahallî Meclis-i İdaresi tarafından takdir olunur.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 4- İşbu kanunun icrasına Dâhiliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

16 Mayıs 1337 ve 10 Ramazan 1339

İçtima: 34 Celse:1

293, 294 ve 295 numara ve 17-05-1337 tarihli tezkereler ile Heyet-i Vekile Riyaset, Dâhiliye ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Ceride-i Resmiye

Umur-ı Tahririye ve İdare - Umur-ı Tahririye için Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesinde Ceride-i Resmiye Müdüriyetine müracaat olunur.

İlanat - İlanat-ı hususiye kabul olunmaz. İlanat-ı resmiye meccanen konulur. Devair-i resmiye ile mehakimin efrada müteallik ilanatından maktuan 40 kuruş ve kanunen ve nizamen Ceride-i Resmiye'ye derci lazım gelen ilanat-ı sairenin her satırından beş kuruş alınır.

Ankara Matbuat ve İstihbarat Matbaası

CERİDE-İ RESMİYE

Pazartesi
---
29 Ramazan 1339
6 Haziran 1337

Tarih-i Tesisi
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Yüz nüshası 250 kuruş
Elli nüshası 125 kuruş
Beher nüshası 100 paradır

Numarası: 17 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesi olup şimdilik haftada bir defa neşrolunur.* ***Sene: 1***

Tevcihat

Hariciye

Umur-ı Hariciye Vekâleti Müsteşarlığına vekâlette bulunan Suad Bey tayin kılınmıştır.

Dâhiliye

Ankara Polis Müdürü Dilaver Bey'in Trabzon Polis Müdürlüğüne nakliyle Ankara Polis Müdürlüğüne Eminyet-i Umumiye Memurin Müdür Vekili Nuri ve Emniyet-i Umumiye Memurin Müdüriyetine Gördes Kaymakam-ı esbakı Hatimi, İznik Kaymakamı Naci Bey'in müstafi addiyle yerine Muradiye Kaymakam-ı sabıkı Sadık, münhal olan Beypazarı Kaymakamlığına Şehremaneti Adalar Dairesi Müdür-i sabıkı Kenan, Direk Kaymakamlığına Midyat Kaymakamı Zülfikar Hakkı ve Midyat Kaymakamlığına Kerkük Tahrirat Müdür-i sabıkı Rauf, Ilgın Kaymakamı Said Bey'in Karaman ve Karaman Kaymakamı Sami Bey'in Hendek ve Hendek Kaymakamı Abdurrrahman Bey'in Ilgın kaymakamlıklarına nakil ve tayinleri icra kılınmıştır.

Şeriye

Nallıhan Müftülüğüne Halid, Siirt livası dâhilinde Pervari Kazası Müftülüğüne Ahmed Hilmi, Seyitgazi Müftülüğüne Halid Haki, Adana Vilâyeti Merkez Müftülüğüne vekâletinde bulunan Hüsnü, Ilgaz Kazası Müftülüğüne Ahmed Tevfik, Kağızman Kazası Müftülüğüne Ferhad, Sarıkamış Kazası Müftülüğüne Hafız Bahri, Ardahan Merkez Müftülüğüne Hafız Yusuf, Menteşe Merkez Müftülüğüne Münil, Karahisar-ı Sahib Merkez Müftülüğü Vekâletine Uşak Müftüsü Ali, Ertuğrul Merkez Müftülüğü Vekâletine mahallî ulemasından Hafız Arif Efendiler tayin kılınmışlardır.

Maliye

Konya Muhasebecisi Süleyman Bey Niğde Muhasebeciliğine ve Niğde Muhasebecisi Hüseyin Avni Bey Eskişehir Muhasebeciliğine ve Eskişehir Muhasebecisi Münib Bey dahi Konya Muhasebeciliğine tahvilen tayin edilmişlerdir.

Konya Defter-i Hakani Müfettişliğine tayin olunan İhsan Bey bu kerre Trabzon ve civarı Defter-i Hakani Müfettişliğine tahvil olunmuştur.

Giresun Defter-i Hakani Memurluğuna Havran Defter-i Hakani Memur-ı sabıkı Asım Efendi tayin olunmuştur.

Ceride-i Resmiye'nin 15, 16. nüshalarında neşredilen 122 numaralı kanunun bazı mevaddî-i haremlerin eski olmasından dolayı layıkıyla tabedilmediğinden bade't-tashih mezkûr kanunun tamamı bu nüshaca derç edilmiştir.

Kanunlar

Numara:122

Gümrük Tarifesinin (B) ve (D) Cetvelleri Hakkında Kanun

Madde 1- Merbut (D) cetvelinde muharrer eşya ve mevaddan ve memalik-i ecnebiyede imal ve istihsal edilenlerin ithali menedilmiştir.

Madde 2- Birinci madde mucibince duhulü menedilen eşya ve mevaddı ithal edenlerin eşya ve mevaddı miri namına zabtolunur.

Madde 3- Merbut (B) cetvelinde muharrer olan eşya ve mevaddan 28 Temmuz 1336 tarihli Gümrük Tarife Kanunuyla alınmakta olan rüsum üç misline iblağ edilmiştir.

Madde 4- İthali menedilen eşya ve mevad işbu kanunun meriyeti tarihine kadar ashabı tarafından tanzim edilecek beyanname ile mahallî hükûmetine bildirilecektir. Müddet-i hitamına kadar bildirilmeyen bu kabil eşya ve mevad ikinci madde mucibince kaçak addedilerek miri namına zapt olunur. Tüccar verecekleri işbu beyannamede müfredatı gösterilen eşya ve mevaddın cins ve nevi ve miktarı ile sermayesini, azami kaça satabileceklerini gösterecek ve ticaret odaları ve bulunmayan mahallerde belediye heyetleri bunların rayicini tespit ve ilan eyleyeceklerdir. Tüccar tarafından beyannamelere ithal edilen eşyaya birer etiket ve yazmaya derç olunacaktır. Ticaret odaları veya belediye heyetleri tarafından gösterilen rayiçten fazla satanlar bir aydan bir seneye kadar hapis ve satılan eşya bedelinin beş misli ceza-yı nakdi ile mücazat olunurlar.

Madde 5- İşbu kanun her mahalde tarih-i neşrinden bir ay sonra meriyyü'l-icradır.

Madde 6- İşbu kanunun icrasına Maliye, Adliye ve Dâhiliye Vekilleri memurdur.

30 Şaban 1339 ve 7 Mayıs 1337

İçtima: 30 Celse:3

8-5-1337 tarih ve 263, 264, 265 ve 266 numaralı tezkerelerle Heyet-i Vekile Riyaset, Maliye, Adliye ve Dâhiliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

(B) Cetveli

Tarife Numarası	Mevad Cinsi
46	Buğday, kızılca buğday, melez ve karabuğday
47	Çavdar, kokoroz, darı
48	Kara arpa
49	Arpa, yulaf, kaplıca, kuşyemi (işbu tarifenin sairlerinde zikredilmeyen hubuat)
52	Nohut, bezelye, bakla, fasulye, mercimek ve sair hububat
53	Dakik; Evvelen- Buğday unu, Saniyen- Arpa, yulaf kokoroz unlarıyla işbu tarifenin sair yerlerinde zikrolunmayan unlar
54	Frenk arpası, irmik ve bulgur, ayıklanmış buğday
56	Nişasta evvelâ- nişasta unu
57	Ararot
58	Sağotapyoka; paketlere mevzu patentli kokoroz unu ve emsali
64	Salep
65	Patates ile unları
66	Üzüm taze
67	Üzüm kuru (her cins)
68	Erik kuru, haşlanmış, tütsülenmiş, pişmiş şekerle terbiye edilmiş ilh.
69	Portakal, ağaç kavunu ve emsali
74	Kabak çekirdeği ve Amerikan fıstığı (fol (?) Sudanî)
75	Fındık, badem. Evvelen- Kabuklu fındık, Saniyen- Kabuksuz fındık, Salisen- Sakız, kabuklu badem, Rabian- Taş kabuklu badem, Hamisen- Kabuksuz badem
76	Ceviz, Evvelen- Kabuklu, Saniyen- Kabuksuz
79	İsmi zikrolunmayan sair taze meyveler
80	İsmi zikrolunmayan sair kuru meyveler

Tarife Numarası	Esami-i Eşya
81	Yer mantarı
82	Sebze, taze: Evvelen- Soğan, Saniyen- Sarımsak ve işbu tarifenin sair yerlerinde zikrolunmayan taze sebzeler
83	Sebze kuru: Tuzlanmış veya konserve, domates peltesi de dâhildir.
85	Zeytin, ahar suretle hazırlanmış
88	Meyve konservesi ve ezmesi, şeker katılmamış
89	Yaş ve kurutulmuş portakal ve sair meyve kabukları billurlanmış ve şekerle terbiye edilmemiş
112	Kakao ve çikolata, şekerli ve sair ekle salih mevad ile karıştırılmış

113	Kahve ve kakao, süt ile hazırlanmış ve hava almamak üzere kapalı kaplarda mahfuz (kapların sıkleti dâhil olduğu halde) ve süt hulâsaları
117	Sulu glikoz ve işbu tarifenin sair yerlerinde zikri olamayan şeker, üzüm ve sair meyveden mamul pekmez, bulama ve emsali
121	Her nevi reçel ve şurup, sirodusukerde (?) dâhildir. Mamul şeker ve şekerlemeler
123	Her nevi sirkeli veya hardallı turşular Evvelen- Fıçı içinde Saniyen - Şişeler içinde
129	Sirke: Evvelen- Fıçı içinde Saniyen - Şişe veya desti içinde (işbu kapların sıkleti dâhil olduğu halde)
130	Maden suları ve gazlı sular
131	Zeytinyağı beheri on kiloluktan büyük fıçı ve desti veya sair kapların içinde
132	Zeytinyağı beheri, on kiloluktan küçük şişe veya sair kaplar içinde
135	Pamukyağı, kolza yağı, koka yağı, Amerikan fıstığı yağı, hurma cinsi ağaçların koyu yağı, tahin vesaire nebatî yağlar, ekle mâni olacak surette tabir olunmamış ve işbu tarifenin sair yerlerinde mezkûr bulunmayan
203	Odun

Tarife Numarası	**Mevad Cinsi**
204	Kereste (ham) Evvelen - Müdevver meşe, ceviz ve karaağaç Saniyen - Müdevver benek ağacı Salisen - Müdevver sair ağaçlardan Rabian - Dört köşe meşe, ceviz ve karaağaç Hamisen - Dört köşe benek ağacı Sadisen - Dört köşe sair ağaçlardan Sabian - Biçilmiş veya yarılmış fakat rendelenmemiş meşe, ceviz ve karaağaç Saminen - Biçilmiş veya yarılmış fakat rendelenmemiş benek ağaçlarından Tasian - Biçilmiş veya yarılmış fakat rendelenmemiş sair ağaçlardan
205	Mümasili gayri mevcut her nevi ecnebi ağaçları (ham) şerit ağacı, abanoz ağacı, maun ağacı, pelesenk ağacı ve sair ağaçlar
206	Kereste (rendelenmiş) Evvelen - Mümasili gayr-i mevcut ecnebi ağaçlardan Saniyen - Meşe, ceviz ve karaağaçtan Salisen - Benek ağacından Rabian - Saire ağaçlardan

207	Testere ve bıçkı taşlak
208	Ağaçtan mamul iplik, saman veya yün
209	Ağaç travers
210	Kaplamalık yaprak ağaç, bir santimetreden aşağı sihanında
211	Parke tahtası Evvelen - Yapıştırılmış Saniyen - Yapıştırılmamış Lavanta ve sair kokulu sular, kozmetik ve pudralar

(D) Cetveli

137	Tütün Evvelen - Yaprak Saniyen - Kıyılmış
138	Sigara Evvelen - Yaprak sigarası Saniyen - Kâmilen veya kısmen kesilmiş ve kıyılmış tütünden mamul sigara

Tarife Numarası	**Esami-i Eşya**
140	Ağız tütünü ve enfiye
154	At kılı ve kuyruğu
155	Domuz kılı ve döküntüleri
162	İnsan saçı (gayr-i mamul)
752	Her nevi mamul saç
164	Devekuşu tüyü (işlenmemiş) cennetkuşu ve kolibri tabir olunur bir nevi Afrika kuşu ve marabu tabir olunur bir nevi Hint kuşu tüyleri
165	Sair ziynet kuşları tüyü (işlenmemiş)
166	Yatak ve şilte ve yastık doldurmaya mahsus kaleminden ayrılmamış tüyler
167	Yatak, şilte ve yastık doldurmaya mahsus soyulmuş tüyler ve ince tüyler
168	Bağa yani kaplumbağa ve emsali hayvanat kabukları ve bunların döküntüleri
175	Mercan (ham ve işlenmiş)
180	Canavar derisi
185	Meşin ve sahtiyandan mamul adi ayakkabılar ve çarık ve bunların ipekten gayri lifî mevad ile mürettep olanları.
187	Oğlak, ceylan derisi ve sair nefis derilerden mamul ayakkabılar ve bunların her nevi lifî mevad ile mürettep olanları
188	Yüzleri tamamen lifî mevaddan mamul ayakkabılar, tabanı kösele veya talaştan Evvelen - İpekten veya sair mevadd-ı lifiye ile mahlût ipekten veya her nevi kadifeden ve bunların sair mensucat ile mürettep olanları Saniyen - İpekten gayri lifî mevaddan "kenarları ve fiyongası ipek mensucat ile mürettep ve müzeyyen olanlar da dâhildir."
192	Eldiven Saniyen - Nefis derilerden mamul olup mevadd-ı saire ile mürettep ve gayr-i mürettep olanlar

Tarife Numarası	Esami-i Eşya
196	Deri veya köseleden alâ mamulât, mead (zikıymet meadin de dâhildir) fildişi, bağa, sedef ve sair mümasilleri mevadd-ı nefise ile müzeyyen olan eşya
200	Kürk imaline mahsus postlar Evvelen - Terbiye görmüş veya boyanmış bütün tulum ve tahta veya eklenmiş fakat elbise şekline konulmamış (1) Tavşan, adatavşanı, kurt (2) Sansar, zerdeva, samur, kakum, şenşil, mai ve gümüşî tilki ve kokarca (3) Beyaz tilki ve her nevi boyalı tilkiler, alaska siyah mermut, mermer (?) (4) İsimleri gösterilmeyen sair hayvanat postları Saniyen - Boyanmamış ve terbiye görmemiş olanlar (1) Tavşan, ada tavşanı, kurt (2) Sansar, zerdeva, samur, kakum, şenşil ve mai ve gümüşî tilki ve kokarca (3) Beyaz tilki ve her nevi boyalı tilki, alaska, siyah, mermut, mermer (4) İsimleri gösterilmeyen sair hayvanat postları.
201	Kürk ve kürkten mamul örtü kalpak, ceket, el kürkü, eldiven ve emsali astarlı ve astarsız kumaş, kaplı ve kapsız ve sair suretle müzeyyen olanlar
215	Tornacı mamulâtı (dokumacı) ve iplik makaraları ve yazı kalemleri müstesna olmak üzere, tornacılık mamulâtı Evvelen - Boyasız ve cilasız olup meadin ve sair mevad ile mürettep ve gayr-i mürettep olanlar Saniyen - Boyalı astarlı, tunç, cilalı altın ve yaldızlı veya perdahatli olup mead ve sair mevad ile mürettep ve gayr-i mürettep olanlar
216	Ağaç çerçeve çubuğu ve çerçeve hattı alçı veya mukavva veya mevadd-ı saire ile mürettep ve gayr-i mürettep olanlar Evvelen - Basit, ne müzeyyen ve ne de yontulmuş Saniyen - Müzeyyen, yontulmuş
217	Möble: Evvelen - Adi ağaçtan veya bu cins ağaçlar ile beraber saz ve saman ve kamışla örülmüş veya mevadd-ı saire ile mürettep olanlar Saniyen - Eğilmiş ağaçtan veya bu cins ağaçlar ile beraber saz ve saman ve kamışla örülmüş veya mevadd-ı saire ile müretep olanlar
218	Pelesenk ve maun ve meşe ve ceviz gibi marangoz ağaçlarından möble ve mamulâtı, içi doldurulmuş veya doldurulmamış kumaş, deri ipek mevadd-ı saire ile mürettep ve gayr-i mürettep olanlar Evvelen - (1) Meşe ve ceviz gibi marangoz ağaçlarından mamul eşya ve möble, zırhlı veya zırhsız olup oymalı ve kakmalı bakır ve sair madenden tezyinatı olmayan (2) Pelesenk ve maun gibi marangoz ağaçlarından mamul eşya ve möble, zırhlı veya zırhsız olup oymalı, kakmalı bakır veya sair madenden tezyinatı olmayan Saniyen - (1) Meşe ve ceviz gibi marangoz ağaçlarından mamul eşya ve möble, oymalı veya kakmalı bakır veya sair madenden tezyinatı olanlar. (2) Pelesenk ve maun gibi marangoz ağaçlarından mamul oymalı veya kakmalı bakır veya sair madenden tezyinatı olanlar.

223	Sepetçi mamulâtı Evvelen - Adi, ham nebatattan veya ağaç şeridinden (arabada müstamel sepet aksamı, balık sepeti, arı kovanı, arka küfesi, sepet ve ayakkabı) Saniyen - Nefis söğüt çubuğundan, hurma ağacı nevinden (roten ağacı) çubuğundan veya elyaf-ı saireden sepet möble (1) Boyasız veya cilasız olup kabil-i nesc mevad ve deri veya sair kumaşlarla mürettep veya gayr-i mürettep olanlar. (2) Boyalı ve cilalı olup kabil-i nesc mevad ve deri veya sair mevad ile mürettep ve gayr-i mürettep olanlar.

Tarife Numarası	**Mevad Cinsi**
228	Şapka, hasır ve emsaliyle örme möble imaline mahsus samandan, hurma ağacı nevinden ağaçlar elyafından, sazdan ve elyaf-ı nebatiyeden örülmüş şeritler.
229	Hasır ve ayak hasırı ve eşya-yı saireden mamul olup mevadd-ı saire ile mürettep ve gayr-i mürettep olanlar.
231	Hamisen - Gümüş, fildişi, mine ve emsali mevaddan mamul alâ ve alet fırçaları Sadisen - Altından ve bağadan mamul alâ fırçalar
253	Oyun kâğıtları
260	Kâğıttan mamul eşya, ezcümle abajur, yakalık, kâğıt yelpaze, kolluk, çiçek konfeti emsali (mevadd-ı saire ile mürettep ve gayr-i mürettep olanlar)
270	Pamuk mensucat (cibinlik için olan tüller müstesna olmak üzere) Evvelen - Kassarsız (2) Gaz, tül, bobino, muslin ve emsali seyrek ve ince kassarsız Saniyen - Kassarlı (3) Düz tül (4) Gaz ve bürümcük perdelik tül, "bobino muslin" ve emsali seyrek ve ince mensucat ile bunlardan perde ve örtüler Rabian - Boyalı veya ıstampalı (2) Düz tül (3) Gaz ve bürümcük perdelik tül "bobino muslin" ve emsali seyrek ve ince mensucat ile bunlardan perde ve örtüler
273	El ve makine işlemeleri ve bunların yapıştırmalıları ezcümle perde, şerit, fisto, antredö ve bunların işleme ve yapıştırmalı emsali
274	Pamuk dantelâ
275	Kurdele ve mamulâtı
298	Ketenden, ramiden ve işbu tarifenin başka yerlerinde zikrolunmayan nebati liflerden mamul dantelâ işlemeli mendiller ve sair işlemeler.
302	Kamçıbaşı ve ipek döküntüleri Evvelen - Taranmamış Saniyen - Taranmış

Tarife Numarası	Esami-i Eşya
305	Gaz (eleklik müstesna olmak üzere) bürümcük, etamin, muslin, kırnadin ve krep Evvelen - Safi ipekten kamçıbaşından veya suni ipekten ve hatta madeni teller ile mürettep olanlar Saniyen - Sair lifi mevad ile mahlût hatta madeni teller ile mürettep olanlar. (1) İpeğin miktarı yüzde on beşe kadar olanlar (2) İpeğin miktarı yüzde on beşten elliye kadar olanlar (3) İpeğin miktarı yüzde elliden yukarı olanlar
306	Tül, safi ipekten veya diğer lifi mevad ile mahlût hatta madeni tellerle mürettep olanlar
307	Kadife ve kadife şeridi Evvelen - İpekten ve kamçıbaşından Saniyen - Sair lifi mevad ile mahlût ipekten
308	İşbu tarifenin başka yerlerinde zikredilmemiş ipek mensucat, kurdele, örtü, perde, şal ve emsali eşya Evvelen - Safi ipekten veya suni ipekten mamul mensucat ile perde, şal ve emsali Saniyen - Sair lifi mevad ile mahlût (madenî teller ile mürettep olanlar da dâhildir) (1) İpek miktarı yüzde on beşe kadar olanlar (2) İpek miktarı yüzde on beşten elliye kadar olanlar (3) İpek miktarı yüzde elliden yukarı olanlar
309	Halı ve hasır ipekten veya sair mevadd-ı lifiye ve madenî tellerle ile mahlût olanlar
310	(Yilonet) tabir olunan ipek dantela, safi ipekten ve kamçıbaşından veya suni ipekten veyahut sair lifi mevad ile mahlutan mamul dantela (madenî teller ile mürettep ve gayr-i mürettep olanlar)
311	Safi ipekten veya kamçıbaşından veya suni ipekten örme çorapçı eşyası ezcümle örme gömlek, çorap, eldiven ve sair elbise ve eşya
312	Sair lifi mevad ile mahlût çorapçı eşyası (sair lifi mevaddan mamul olup ipek ve kamçıbaşı veya suni ipek işlemeli olanlar da dâhildir)

Tarife Numarası	Esami-i Eşya
314	(Fes püsküllleri) şeritçi ve kaytancı ve düğmeci eşyası hatta madenî teller ile mürettep olanlar (saçak pervazlık, örme kaytan, tırtıl, kordon vesaire ve bunların ağaç ve boynuz ve cam ve lastik vesaire ile mürettep olanları) Evvelen - Safi ipekten veya kamçıbaşı veya suni ipekten Saniyen - Sair lifi mevad ile mahlût ipek veya kamçıbaşı ve suni ipekten mamul

315	Adi yapağı ve adi keçi kılı Evvelen - Ham kirli Saniyen - Yıkanmış Salisen - Taranmış ve boyanmamış Rabian - Boyanmış her nevi
316	Tiftik, alpak merinos lama ve vigoni tesmiye olunur hayvanat yünleriyle keçi tüyü ve devetüyü Evvelen - Ham kirli Saniyen - Yıkanmış Salisen - Taranmış ve boyanmamış Rabian - Boyanmış her nevi
324	Şal ve kuşak Evvelen - Asıl Hint şalı Saniyen - Sair şallar ve şaldan ve sair mensucattan mamul bohça ve kuşak ve örtü ve atkıları (yün dantela ve tülden olmayanlar) Salisen - Bunların ipekten gayr-i sair lifî mevad ile mahlût olanlar
327	Safi yün veya ipekten gayri sair mevadd-ı lifiye ile mahlût halı Evvelen - Şark halısı Saniyen - Şark kilimleri örme Salisen - Sair kilimler Rabian - Frenk halısı Hamisen - Türk ve Şark halıları taklidi Sadisen - Goblen halısı
328	Yün veya ipekten gayri sair lifî mevad ile mahlûten imal olunan dantela ve dantela tülünden şerit ve bohça ve omuz atkısı vesaire.
339	Erkek ve kadın ve çocuk için hazır elbise ve mensucattan dikilmiş sair terzi ve kadın terzi mamulatı ve ipekten ve yünden yapılmış, bluzlar Evvelen - Pamuktan, ketenden, ramiden Saniyen - Pamuk kadifeden Salisen - Safi yün veya ipekten gayr-i mevadd-ı saire ile karışık olanlar Rabian - Safi ipek veya mevadd-ı saire ile karışık olanlar Hamisen - Safi ipek veya sair mevadd-ı lifiye ile mahlût kadifeden Sadisen - Müstamel elbise [yalnız ordu için bu madde istisna edilmiştir]
341	(Tababette müstamel olanlardan maada) bilumum korseler Evvelen - Safi ipekten veya sair lifî mevad ile mahlût olanlar Saniyen - Saireden
347	Yapma çiçek ve meyve ve yaprak (yapma çiçek ve yapraklardan mamul çelenk ve emsali dâhildir) Mensucattan mamul ve mevadd-ı saire ile mürettep ve gayr-i mürettep olanlar
348	Şemsiye: Evvelen - Kumaşı suni ipekten mamul şemsiyeler
351	Saç için her nevi ağ
373	[Masa ve lavmanlar hariç olmak üzere] mermer, su mermeri, somaki ve granit eşyası ve mamulatı Evvelen - Yarım heykel suretler, tezyinat ve masa ve salon ve ziynet eşyası (sair mevad ile mürettep olanlar ve olmayanlar, tam heykeller de dâhildir. Saniyen - Sair mamulat (mezar taşları da dâhildir)
393	Zikıymet taşlar Evvelen: Ham veya yontulmuş fakat işlenmemiş (1) Pırlanta, felemenk, roze, yakut, gök yakut,

Tarife Numarası	Esami-i Eşya
	zümrüt (2) Sarı yakut, firoze; ayn-i şems ve işbu tarifede gayri mezkûr sair zikıymet taşlar Saniyen: İşlenmiş (1) Pırlanta, Felemenk,, roze, yakut, gök yakut, zümrüt (2) Sarı yakut, dökme yakut, firoze, ayn-ı şems ve işbu tarifede gayr-i mezkûr sair zikıymet taşlar
398	(Duvar inşaatında müstamel adi tuğlalar müstesna olmak üzere) pişmiş topraktan dört köşe muhtelif şekilde döşemelik, kaldırımlık, kiremit elvan ve cilalı, çiçekli tuğlalar
413	Kesme mahkûk ve müzeyyen eşya-yı zücaciye. Saniyen - Altın ile mürettep olanlar Salisen - Sair mevad ile mürettep olanlar
414	Eşya-yı zücaciye ve mine, her renkte (mine, müzeyyenat, camdan mücevherat taklidi taşlar ve inci ve sair ufak müzeyyenat) Evvelen - Altından maada sair mevad ile mürettep olanlar ve olmayanlar Saniyen - Altın ile mürettep olanlar Salisen - İnci taklidi altından ve mevadd-ı saire ile mürettep olan ve olmayanlar
482	Safi veyahut antimuan ile mahlût kalay eşyası ve mamulatı (mevadd-ı saire ile mürettep ve gayr-i mürettep) Evvelen - Adiler Saniyen - Nikel ve gümüş yaldızlıları
491	[Saatlerle gözlük takımları, dişçilikte müstamel levazım-ı madeniye] müstesna olmak üzere platin, altın ve gümüş eşya ve zikıymet taşlarla müzeyyen ve gayr-i müzeyyen kuyumcu eşyası Evvelen - Platinden Saniyen - Altından Salisen - Gümüşten
492	(Saatlerle gözlük takımları, dişçilikte müstamel levazım-ı madeniye) müstesna olmak üzere, zikıymet taşlarla müzeyyen kuyumcu eşyası Evvelen - Platinden Saniyen - Altından Salisen - Gümüşten
493	Lifi, yahut sair mevaddan yapılmış iplik üzerine sarılmış tel ve kılaptan Evvelen - Altından Saniyen - Gümüşten veya altın yaldızlı gümüşten
494	Çorapçı ve kaytancı eşyası galon
495	Pul: Evvelen - Altından Saniyen - Gümüşten veya altın yaldızlı gümüşten

560	Mumlar: Salisen - İşbu mevaddan mamul inci, çiçek ve meyve taklitleri ile maske ve saire
744	İnci Evvelen - Çıplak Saniyen - Altın veya platin üzerine takılmış
745	İşbu tarifenin başkalarında zikredilmeyen sedefçilik ve emsali ziynet mamulatı (mevadd-ı saire ile mürettep ve gayr-i mürettep) Evvelen - "Siyah kehribar", bağa, fildişi, kehribar, elmas taklidi madenî taşlardan vişim taştan Saniyen - Sedef, akik, su mermeri, lüle taşı ve mercandan
760	(Yelpaze ve hararetten tahaffuz için elde tutulur ufak yelpaze gibi siper 260. maddedeki resme tabi bulunan kâğıt yelpazeler müstesnadır.) Evvelen - Fildişi, bağa, sedeften

Numara: 125

Mardin'in Hetek Karyesinden Musa Oğlu İsa'nın Bakiye-i Müddet-i Cezaiyesinin Affına Dair Kanun

Madde 1- Katl maddesinden dolayı on beş sene kürek cezasına mahkûm ve altı seneden beri Maden Liva Hapishanesinde mahpus, Mardin'in Hetek karyesinden Cüzi Karyeli Musa oğlu İsa'nın "verem-i ebyaz"

nam gayrikabil-i tedavi illetle malul olduğu tebeyyün etmesine binaen bakiye-i müddet-i cezaiyesi affedilmiştir.

Madde 2- İşbu kanunun icrasına Adliye Vekili memurdur.

22 Ramazan 1339 ve 28 Mayıs 1337

İçtima: 37

369, 375 numara ve 29-5-1337 tarihli tezkerelerle İcra Vekilleri Heyeti Riyaset ve Adliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 126

Giresunlu Zınk Oğlu Temel'in Bakiye-i Müddet-i Cezaiyesinin Affına Dair Kanun

Madde 1- Katl maddesinden dolayı on beş sene müddetle küreğe mahkûm ve el-yevm Trabzon Hapishanesinde mahpus bulunan Giresunlu Zınk oğlu Temel 17 Rebiülahir 1333 ve 19 Şubat 1330 tarihli Kanun

mucibince seferberlikte talebiyle askere sevk ve muhtelif cephelerde fedakârane ifa-yi hüsn-i hizmet eylediği mensup bulunduğu fırka kumandanlığınca resmen tasdik edilmesine ve hakkındaki hüküm de musaddak bulunmasına binaen kanun-ı mezburun altıncı maddesine tevfikan merkum Temel'in bakıye-i müddet-i cezaiyesi affedilmiştir.

Madde 2- İşbu madde-i münferide-i kanuniye tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Adliye Vekili memurdur.

22 Ramazan 1339 ve 28 Mayıs 1337

İçtima: 37

308, 376 numara ve 29-5-1337 tarihli tezkerelerle İcra Vekilleri Heyeti Riyaset ve Adliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara: 127

Posta ve Telgraf Ücretlerinin Tezyidi Hakkında Kanun

Madde 1- Dâhil-i memlekette teati olunan adi mektup ücretleri beher on beş gram ve küsurunda beş kuruşa, açık muhabere varakaları ücretleri üç kuruşa, masaliha müteallik evrak ile evrak-ı matbua ve numuneler ücretleri sahil olsun, dâhil olsun ale's-seviye beher elli gram ve küsurunda iki kuruşa ve cerait ü resail-i mevkute ücretleri beher yirmi beş gram ve küsurunda on paraya iblâğ edilmiştir.

Madde 2- Alelumum ücret-i taahhüdiye ile iade ilmühaberleri ücretleri beş kuruşa çıkarılmıştır.

Madde 3- Dâhil-i memlekette teati kılınan telgrafname ücretleri hadd-ı asgarisi on beş kuruş olmak üzere kelime başına üç kuruşa iblağ olunmuştur.

Madde 4- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 5- İşbu kanun ahkâmının icrasına Dâhiliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

24 Ramazan 1339 ve 30 Mayıs 1337

İçtima: 38 Celse:3

370, 371 ve 372 numara ve 30 Mayıs 1337 tarihli tezkerelerle İcra Vekilleri Heyeti Riyaset, Dâhiliye ve Maliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Ceride-i Resmiye

Umur-ı Tahririye ve İdare - Umur-ı tahririye için Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesinde Ceride-i Resmiye Müdüriyetine müracaat olunur.

İlanat - İlanat-ı hususiye kabul olunmaz. İlanat-ı resmiye meccanen konulur. Devair-i resmiye ile mehakimin efrada müteallik ilanatından maktuan 40 kuruş ve kanunen ve nizamen Ceride-i Resmiye'ye derci lazım gelen ilanat-ı sairenin her satırından beş kuruş alınır.

Ankara Matbuat ve İstihbarat Matbaası

CERİDE-İ RESMİYE

Pazartesi
---
20 Şevval 1339
27 Haziran 1337

Tarih-i Tesisi
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Yüz nüshası 250 kuruş
Elli nüshası 125 kuruş
Beher nüshası 100 paradır

Numarası: 18 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesi olup şimdilik haftada bir defa neşrolunur.* ***Sene: 1***

Tayinler

Dâhiliye

Genç Mutasarrıfı Abdurrahman Bey'in azliyle Genç Mutasarrıflığına, Muş Mutasarrıfı Mehmed Ali ve Aydın Mutasarrıfı Hurşid Bey'in affiyla yerine Bolu Mutasarrıfı Halil ve Bolu Mutasarrıflığına Denizli Mutasarrıf-ı esbakı Fahri, Erbaa Kaymakamlığına Konya Mektubi-i sabıkı Nabi ve Mahmudiye Kaymakamlığına Nahcivan Kaymakamı Abdülvahhab ve Rakka Kaymakamlığına Nusaybin Kaymakam Vekil-i sabıkı Mehmed Halife ve Merzifon Kaymakamlığına Nafia Memurin Müdürü Abdulmuttalib Beylerin tayinleri; Seyidgazi Kaymakamı Faik Bey'le Boğazlıyan Kaymakamı Abdülkerim, Yusufeli Kaymakamı Hüsnü Bey'le Tercan Kaymakamı Abdurrahman Sırrı Beylerin becayişleri ve Milas Kaymakamı Bahri Bey'in azli icra kılınmıştır.

Adliye

Erzurum İstinaf Müddei-i Umumiliğine Edirne İstinaf Müddei-i Umumi-i sabıkı Ali Fehmi, Kars Bidayet Hâkimliğine Canik Hâkim Muavin-i sanisi Mustafa Asım, Bolu İstinaf Azalığına Burdur Müddei-i Umumi-i sabıkı Malik, Diyarbakır İstinaf Müddei-i Umumi Muavinliğine Elaziz İstinaf Aza-yı sabıkasından Hüseyin Avni, Of Bidayet Mahkemesi Riyasetine Cide Müddei-i Umumi-i sabıkı Ahmed Hamdi, Zara Müddei-i Umumi Muavinliğine kaza-yı mezkûr Müstantiği Şükrü, Bitlis Bidayet Azalığına Urfa Mahkemesi Azasından Ahmed Nami, Canik Hâkim Muavin-i Saniliğine Kalecik Hâkim Muavinliğinden müstafi Cemal, Bartın Mahkemesi Azalığına İnegöl Hâkim Muavini İrfan, Diyarbakır Sermüstantikliğine Adana İstinaf Mahkemesi Aza-yı sabıkasından Mustafa, Tirebolu Müstantikliğine Canik Mahkemesi Aza-yı sabıkasından İbrahim, Çorum Müstantikliğine Uşak Bidayet Aza-yı sabıkasından müstantiklik şahadetnamesini haiz Mustafa Nuri Bey ve Efendilerin tayinine ve Karaman Liva Bidayet Mahkemesi Azasından Ali Rıfkı ve Aksaray Mahkemesi Azasından Emin Efendilerin de bi'l-muvafika becayişlerine karar verildi.

Adliye Vekâleti Sicil Müdüriyetine Ankara İstinaf Reisi Mecdi, Umur-ı Cezaiye Müdüriyetine Heyet-i Temyiziye Başmüddei-i Umumi Muavin-i sabıkı ve Kengırı Bidayet Hâkim-i esbakı İbrahim Edhem, Umur-ı Hukukiye ile

Mezahib müdüriyetleri bi't-tevhit müdüriyet-i mezkûreye Mezahib Müdürü Tevfik Nazif, Ankara İstinaf Riyasetine Umur-ı Cezaiye Müdürü Hasan Lütfi, Diyarbakır Merkez Müddei-i Umumiliğine Sicil Müdürü Yusuf Ziya, Kengırı Bidayet Hâkimliğine Eskişehir Kadı-i sabıkı Hamdi, Diyarbakır Merkez Bidayet Mahkemesi Riyasetine Kastamonu İstinaf Mahkemesi Azasından Eşref, Cebel-i Bereket Liva Kadılığına Silifke Kadısı Receb, Silifke Kadılığına Trablusşam Kadı-i sabıkı Abdulhalim, Lazistan Kadılığına Eskişehir Kadısı Ahmed Hamdi, Eskişehir Kadılığına Akşehir Kadısı Mehmed Naim, Erzurum Sulh Hâkimliğine Erbaa Hâkimliğinden müstafi Ertuğrul Seyyid, Erzurum İstinaf Mahkemesi Azalığına Of Müddei-i Umumisi Kamil ve Trabzon Bidayet Azasından Mustafa Reşid, Kastamonu İstinaf Azalığına Bolu İstinaf Azalığından müstafi Abidin, Alucra Riyasetine Karahisar-ı Şarki Bidayet Azasından Mustafa Vasfi, Akşehir Kadılığına Kahta Kadı-i sabıkı Galib, Varto Kadılığına Sason Kadısı İlyas Fehmi, Çerkeş Müddei-i Umumiliğine Mekteb-i Hukuk mezunlarından İsmail Reşad, Zonguldak Mahkemesi Müddei-i Umumiliğine Beyanabad Müddei-i Umumisi Emin Ali, Trabzon Bidayet Azalığına Lazistan Bidayet Aza Mülazımı Kazım, Karaman Aza Mülazımlığına Çerkeş Müddei-i Umumisi Muhyiddin, Denizli Mahkemesi Aza Mülazımlığına Mekteb-i Hukuktan mezun Faik, Cebel-i Bereket Müstantikliğine Kars Mahkemesi Başkatibi Mehmed Tevfik, Nevşehir Müstantikliğine Mekteb-i Hukuk mezunlarından Enver, Bartın Liva Müstantikliğine Adapazarı Bidayet Azasından Mehmed Şükrü, Lazistan Bidayet Aza Mülazımlığına teşkilatta açıkta kalan aza-yı sabıkadan Hamid Bey ve Efendilerin tayinine ve tercüme-i haline nazaran ahlaf-ı hakikat beyanatta bulunduğu ve aynı zamanda tercüme-i hal tanzim ettiği anlaşılan Karaman Bidayet Aza Mülazımı İbrahim ve memuriyet-i sabıkası olan Kengırı Eytam Müdüriyetinde bulunduğu sırada vazife-i memuriyetini suiistimal eylemesinden naşi taht-ı muhakemeye alınarak halen mahkemesi intaç edilmemiş olan Amasya İstinaf Aza Mülazımı Yahya Efendilerin azillerine mumaileyhimden İbrahim Efendi'ye ait evrak-ı müsebbite suretlerinin bi'l-ihraç

hakkında takibat-ı kanuniye icra edilmesine ve bir daireye mahsur olan Aksaray Liva Bidayet Mahkemesinin iki daireye tefrikiyle riyaset-i evveli vazifesinin aynı zamanda mevadd-ı hukukiye ü ticariyeyi rüyet eylemek üzere Liva-i mezkûr Kadısı İzzet Efendi uhdesine tevdiine ve Antep İstinaf Mahkemesine merbut olan Behisni Bidayet Mahkemesinin mezkûr İstinaf Mahkemesinden irtibatının fekkiyle Malatya Liva Bidayet Mahkemesine ilhakına ve Samsun Ganaim-i Bahriye Mahkemesi Azalığı vazifesinin ilaveten Liva-i mezkûr Bidayet Mahkemesi Hâkim Muavini Cemal Efendi uhdesine tevdiine vuku bulan muvafakatlarına binaen Simav Müstantiği Abdülgani ve Orhaneli Müstantiği Emin Bey ve Efendilerin becayiş-i memuriyetlerine karar verildi.

Maliye

Gaziantep Muhasebecisi Halil Bey'in livaya muhavvel tertibat ve havalatın temin-i tediyesinde ibraz eylediği faaliyet ve gayret şayan-ı takdir görülerek kendisine tahriren beyan-ı takdirat edilmiştir.

Sıhhiye

Sicil ve Memurin Müdürü Nazmi Bey'in Konya Sıhhiye Müdüriyetine, Konya Sıhhiye Müdürü Sadık Bey Kütahya Sıhhiye Müdüriyetine, Kütahya Sıhhiye Müdürü Ziya Hazni Bey Eskişehir Sıhhiye Müdüriyetine, Eskişehir Sıhhiye Müdürü Besim Ferahi Bey Isparta Sıhhiye Müdüriyetine, Medine-i Münevvere Sıhhiye Müdür-i esbakı Kamil Bey Giresun Sıhhiye Müdüriyetine, Muğla Hastanesi Sertabibi Fikret Efendi Çine Hükûmet Tababetine, Gürün Hükûmet Tabibi Aziz Efendi Tokat Hükûmet Tababetine, Avanos Hükûmet Tabibi Sadık Hulusi Efendi İzmit Hükûmet Tababetine, İzmit Hükûmet Tabibi Şevki Efendi Avanos Hükûmet Tababetine açıktan Doktor Ferit Hamdi Bey Harput Hükûmet Tababetine tayin kılınmışlardır.

Kanunlar

Numara: 128

Hekimhan Kazası Namıyla Bir Kaza Teşkili Hakkında Kanun

Madde 1- Malatya'nın Akçadağ kazasına merbut Hekimhanı, Hasançelebi ve Gelengeç nahiyelerinden mürekkep olmak ve merkezi Hekimhanı kasabası bulunmak üzere Hekimhanı kazası teşkil olunmuş ve kaza-yı mezkûr Malatya'ya rabtedilmiştir.

Madde 2- Keban Madeni kazasının İymid nahiyesi merbutatından İşleman, Eğdir, Merzume, Koşu, Çavuşmuso, Pozan, Hilcan, Mihail, Kışla, Aydınuşağı, Katıl ve Hürriyet karyeleriyle Karaca nahiyesinin Fethiye ve Çemşit karyeleri Hekimhanı merkezine ve Karaca nahiyesinin kura-yı mütebakiyesi Tahir nahiyesine raptedilmiş ve Karaca nahiyesi lağvolunmuştur.

Madde 3- Tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icra olan işbu kanunun icra-yı ahkâmına Heyet-i Vekile memurdur.

15 Şevval 1339 ve 25 Haziran 1337

İçtima: 40 Celse:2

21-06-1337 tarih ve 396 numaralı tezkere ile İcra Vekilleri Heyeti Riyaset-i Celilesine yazılmıştır.

Muhacir ve Mültecilerin Tarz-ı İdare ve Sevkleri Hakkında Nizamname

İdare

1- Muhacir ve mültecilerin umuruyla iştigal etmek üzere Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletine merbut Muhacirîn Müdüriyeti idariye-i merkeziyesi kadrosu ber-vech-i atidir:

Müdür

Müdür Muavini

Mümeyyiz

Kâtip

Kâtip (Sicilde istihdam olunacaktır)

Mukayyit

Odacı (2)

2- Vilâyat ve livaya muhacirîn müdür ve memurluklarıyla maaş veya ücretleri muhacirîn tertibinden muhassas bilumum daimi ve muvakkat memurluklar mülgadır.

3- Hükûmetçe şimdiye kadar muhacir ve mülteci merkezi ittihaz olunup listesi nizamnameye müzeyyel kasabalarla badema lede'l-icap ittihaz ve vekâletten tamim ve ilan olunacak mevakide muhacir ve mülteci umuru komisyon-ı mahsusların taht-ı nezaret ve murakabesinde olarak vilâyet, liva merkezlerinde sıhhiye müdürlerine, mülhak livalarla kazalarda Hükûmet etıbbasına muhavveldir. Muhacir ve mülteci merkezlerindeki her tabip maiyetinde bir hesap memuru

veya muhacir kâtibi bulunur. Bu kâtip veya memur muhacirîn idarelerinden açıkta kalacak memurinden ve bulunmadığı takdirde hariçten en büyük mülkiye memuru tarafından tayin olunur.

4- Muhacir ve mülteci komisyonları vilâyet ve liva merkezlerinde vali veya mutasarrıfın taht-ı riyasetinde muhasebeci, sıhhiye müdürü veya merkez tabibi, belediye reisi ve işbu heyetin muhacirîn meyanından tefrik ve intihap edeceği iki zattan, kaza merkezlerinde kaymakamın taht-ı riyasetinde mal müdürü, hükûmet tabibi, belediye reisi ve işbu heyetin lüzumunda muhacirîn meyanından tefrik ve intihap edeceği iki zattan terekküp eder. Haftada bir defa daire-i hükûmette içtima edecek olan komisyonun kitabeti muhacirîn kâtibi tarafından ifa olunur.

"İaşeye İstihkak ve Miktarı"

5- Muhacir veya mülteci olan her fert şerait-i atiye dâhilinde iaşeye müstahaktır.

A- Bir memuriyet ve mazuliyet veya tekaüt maaşı olmayan her fert, müracaat tarihinden itibaren iaşe talep edebilir ve bilaistisna efrat, ailesinden on yaşından büyük olanlara yarım kilo ve on yaşından dûn olanlara rub kilo ekmek bedeli rayiç-i mahalliye göre yevmiye olarak verilir. Bu yevmiye üç ay devam eder. Üç ayın hitamında fukara-i atiyeye göre tevfîk muamele olunur.

B- Üç aydan ziyade gurbet ve ilticası devam edenler komisyonlarca yoklama edilerek muhtac-ı muavenet olandan yetim ve yetimelere, kimsesiz ve işsiz kadınlara, ba-rapor malul olanlara keza ber-vech-i sabık iaşe itasında devam olunur. Muhacir ve mültecilerden refahı tahakkuk edenler veya kendilerine teklif edilen hizmeti kabul etmeyenlerin veyahut kendiliklerinden iş bulanların veya madde-i mahsusası mucibince memleketlerine sevk ve iadeleri vekâletten emrolunanların iaşe bedelleri derhal kat' edilir.

6- Memleketlerine avdet talebinde bulunan vilâyat-ı şarkiye ve müstahlasa mültecilerinden kudreti ve vesaiti olanlar serbesttirler. Yalnız hayvanı veya arabası olanlara yol müddetince adam başına günde beş kuruş iaşe masrafı verilir. Vesaiti olmayanların müstahik-i erkab olan çocuk, kadın, ihtiyar, malul efradına Hükûmetçe vesait tedarik olunur.

7- Harcırahını alıp da hareket etmeyenler cebren sevk veya aldıkları meblağ istirdat edilir.

8- Darüleytamlar bî-müessesatta iaşe ve ibate edilmekte olan muhacir ve mülteci evlatları sevk muamelesine tabi tutulamazlar ve bu müesseselerin idameleri Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletine aittir.

"Tedavi Masrafı"

9- İaşe bedeli alan her muhacir veya mültecinin tabip reçetesiyle alacağı ilaç bedelleri veya tabip raporuyla taht-ı tedaviye alındığı takdirde hastane ücretleri muhacirîn tahsisatından tesviye olunur.

"Memurinin ve Komisyonların Vezaifi"

10- Darüleytamlar kadrolarını ve faaliyetlerini bir tebligat icra edilinceye kadar muhafaza edeceklerdir. Bunlar doğruca mahallî sıhhiye müdürlerine veyahut merkez tabiplerine merbutturlar.

11- Memurin-i sıhhiye her ay iaşe olunan, sevk edilen, vürut eden ve vefat eyleyen muhacir ve mültecilerin memleketleriyle adetlerini sarfiyat miktarını - teselsüle riayet ederek- vekâlete bildirecek ve imraz-ı sâriye vukuatında nizamnamesi mucibince hareket edeceklerdir.

12- Muhacir ve mültecilerin yoklaması, istihkaklarının tevzii, darüleytamların nezareti, sevkiyatın tanzimi, masarıfın tetkik ve tasdiki dördüncü maddedeki komisyonlara aittir.

13- Sıhhiye müdür ve hükûmet tabipleri tarafından tertip edilecek istihkak bordroları komisyonca tetkik ve her defasında azadan iki zat mutemet tayin olunarak yeden bi-yedin erbab-ı istihkaka tediye olunur. Sıhhiye ve mal memurları mutemet tayin edilemezler.

14- Yüz kişiden fazla bir muhacir veya mülteci kafilesinin sevk ve idaresi icap ettiği takdirde memurin-i sıhhiyenin göstereceği lüzum üzerine sevk memurları tayin ve istihdam etmek ve kafileye levazım-ı tıbbiye ve sıhhiyeyi mustashiben sıhhiye memurları terfik eylemek komisyonların cümle-i vezaifindendir.

15- Komisyonun kararına iktiran eden bütün sarfiyatın amir-i itası mahallin en büyük mülkiye memurudur.

"Mevadd-ı Muhtelife"

16- Muhacir ve mültecilerin esna-yı hicret ü iltica veya avdetlerinde hatt-ı seyahatleri kısmen veya tamamen şimendifer ve vapura tesadüf

ederse vekâletten bi'l- istizan alınacak cevaba göre navulları tesviye edilir. Yol masrafı istihkaklarından bir gûne mahsubu icra edilmez.

17- Müstahik-i iaşe olanlardan elbise, erzak, mesken vesaireye muhtaç bulunanlarla esna-yı iltica ve avdetteki ihtimamat-ı şefkatkaraneyi Hilal-i Ahmer Cemiyeti deruhte etmiş olduğundan bu gibi ihtiyaç ve zaruret husulünde en büyük mülkiye memuru keyfiyeti mütalaasıyla birlikte Sıhhiye Vekâletine bildirecektir.

18- İşbu nizamnameye mugayir olan tebligat-ı sabıka ahkâmı mülgadır.

19- İşbu nizamname 15 Haziran 1337 tarihinden muteberdir.

5 Haziran 1337

İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve Müdafaa-i Milliye Vekili: Fevzi

Şeriye Vekili: Fehmi

Adliye Vekili: Refik Şevket

Dâhiliye Vekili: Mehmed Ata

Hariciye Vekâleti Vekili: Fevzi

Maliye Vekili: Hasan Hüsnü

Maarif Vekili: Hamdullah Subhi

Nafia Vekili: Ömer Lütfi

İktisat Vekili: Mahmud Celal

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili: Doktor Refik

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekâleti Vekili: Fevzi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi: Mustafa Kemal

(Üçüncü maddede zikrolunan liste)

Konya vilâyeti, Eskişehir livası, Isparta livası, Kütahya livası, Burdur livası, Karahisar-ı Sahib livası, Aksaray livası, Bolu livası, İçel livası, Kengırı livası, Ankara vilâyeti, Sivas vilâyeti, Kayseri livası, Çorum livası, Kozan livası, Yozgat livası, Kırşehir livası, Amasya livası, Karahisar-ı Şarki livası, Tokat livası, Niğde livası, Elaziz vilâyeti, Malatya livası,

Urfa livası, Mardin livası, Maraş livası, Gaziantep livası, Trabzon vilâyeti, Erzincan livası, Gümüşhane livası, Ordu livası, Samsun livası, Diyarbakır vilâyeti, Siird livası, Bitlis vilâyeti, Van vilâyeti, Genç livası, Hakkari livası, Erzurum vilâyeti.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Hulâsaları[1]

İkinci İçtima Senesi Birinci İçtima

1 Mart 1337 Salı

Birinci Celse

Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde saat üçte küşat edilerek zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul ve Reis Paşa Hazretleri tarafından dâhili, harici bir senelik hadisat-ı siyasiye ile meclisin hülasa-i mesaisine dair irat buyurulan nutuk istima olunduktan sonra celse yarım saat tatil olundu.

İkinci Celse

Reis Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat yoklama icra olunduktan ve Mecliste ekseriyet mevcut olduğu tebeyyün ettikten sonra riyaset-i saniye için ârâ istihsal olundu. İnönü Kahramanı İsmet Paşa ile Meclis namına Mazhar Müfid Bey tarafından beyan-ı teşekkür olunduktan sonra Yahya Galib, Besim Atalay ve Rasih ve Müfid Beyler tarafından ikinci sene-i devriye tesit ve bu münasebetle ordu kumandanlarıyla müdafaa-i hukuk cemiyetleri riyasetlerine teşekkür-name yazılması tensip olundu. Meclisin kararına tevfikan Mehmed Akif Bey'in yazmış olduğu İstiklâl Marşı, Hamdullah Subhi Bey tarafından kürsüden kıraat ve bilahare riyaset-i saniye için toplanılan ârânın neticesi tebliğ olunarak kesret-i mütalaa hâsıl olamadığından ikinci defa intihap icrası ertesi güne tehir olunarak Abdülgafur Efendi tarafından kıraat buyurulan bir duayı müteakip saat altıda celseye nihayet verildi.

İkinci İçtima Senesi İkinci İçtima

2 Mart 1337 Perşembe

Birinci Celse

Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde saat üçte bi'l-içtima zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve tashihan kabul olundu. Bilahare riyaset-i saniye için rey toplanılarak tasnif edilinceye kadar celse tatil olundu.

İkinci Celse

Reis Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde inikat ederek Reis-i Saniliğe Adnan Beyefendi'nin 111 rey ile intihap kılındığı tebliğ, aza ba-kura şuabata tefrik ve reis vekilleri intihabı dahi icra kılınarak Birinci Reis Vekilliğine Hasan Fehmi Bey Efendi ve İkinci Reis Vekilliğine Abdullah Azmi Efendi Hazretleri ihraz-ı ekseriyet eylediler.

1 *Üç yüz otuz yedi senesi iptidasından itibaren Büyük Millet Meclisi müzakeratını havi zabıt hülasaları badema Ceride-i Resmiye ile muntazaman neşrolunacaktır. Tarih-i hazıra ait zabıt ceridelerinin neşrine gelmezden evvel, bir küll olmak için 1337 senesi martından itibaren zabıtların neşri muvafık görülmüştür.*

Üçüncü Celse

Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetinde içtima ederek idare memurluklarıyla kâtiplerin intihabı icra kılınarak ârâ tasnif oluncaya kadar celse tatil olundu.

Dördüncü Celse

Reis Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetinde bi'l-içtima idare memurluklarına Sivas Mebusu Emir Paşa ile Konya Mebusu Hacı Bekir ve Sivas Mebusu Rasim Beylerin intihap kılındıkları tebliğ ve kâtipler hakkındaki ârânın tasnifi hitam bulmadığından neticesi cumartesi günkü içtimada tefhim edileceği ve perşembe günü şuabatın içtima ederek encümenleri tefrik eyleyeceği tebliğ olunarak saat yedide celseye nihayet verildi.

İkinci İçtima Senesi
Üçüncü İçtima

5 Mart 1337 Cumartesi

Birinci Celse

Reis Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde bi'l-içtima zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olduktan sonra kâtip intihabının neticesi tefhim olunarak Kütahya Mebusu Haydar, YozgaT Mebusu Feyyaz Ali, Kayseri Mebusu Atıf ve Kütahya Mebusu Ragıb Beylerin ihraz-ı ekseriyet eyledikleri ve diğer iki zat için de yeniden intihap icrası lazım geldiği tebliğ kılındı. Maraş hastanelerinde aza-yı mühimmesinden bazılarını kaybetmiş olan Gaziantep müdafilerine hediye irsaline dair mevrut telgraf üzerine müzakere cereyan ederek Meclis namına bir teşekkürname tahririne ve evvelce Garp Cephesi için toplanmış olan paradan sarf edilmeyen kısımla hediye irsaline karar verilerek celse tatil olundu.

İkinci Celse

Reis-i Sani Doktor Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-içtima kâtipler için yapılan intihabatta ekseriyet hâsıl olamadığı tebliğ ve yoklama icra kılınarak Mecliste ekseriyet mevcut olmadığından müzakereye devam olunamayacağı tefhim ve Uluabat kazasından mevrut telgraf kıraat olunarak pazartesi günü içtima edilmek üzere saat 4,5'ta içtimaa nihayet verildi.

İkinci İçtima Senesi
Dördüncü İçtima

7 Mart 1337 Pazartesi

Birinci Celse

Reis Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde saat ikide bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Bayezid Mebusu Refik Bey'le rüfekasının Nisab-ı Müzakere Kanununun tadili hakkındaki takriri üzerine müzakere cereyan ederek Heyet-i Umumiyesi tayin-i esami ile reye vaz ve teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Reis Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde bi'l-içtima Mersin Mebusu Safa Bey'le rüfekasının Hariciye Vekâletince vaziyet-i siyasiye hakkında izahat itasına dair takriri cumartesi günü cevap verilmek üzere Hariciye Vekâletine tevdi

ve nisab-ı müzakerenin tadiline dair olan teklif hakkındaki netice-i ârâ tebliğ olunarak reye iştirak eden zevatın adedi hadd-i nisabı bulmadığı anlaşıldığından ârâ keenlemyekün addedildi. Yoklama yapılarak ekseriyetin mevcut olduğu anlaşıldıktan sonra kâtip intihabı için reyler toplanarak tasnif edilinceye kadar celse tatil olundu.

Üçüncü Celse

Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde içtima edilerek kâtipler için yapılan intihapta Ziya Hurşid Bey'le Mahmud Said Bey'in ihraz-ı ekseriyet eyledikleri tebliğ ve Saruhan Mebusu Avni Bey'in, muhacirînin memalik-i müstevliyedeki emlâkine dair takriri Hariciye Vekâletine ve mir-i mumaileyhin zabt-ı ceridelerinin tesri-i tabına dair takriri Divan-ı Riyasete havale ve perşembe günü içtima edilmek üzere saat beşte celseye nihayet verildi.

İkinci İçtima Senesi
Beşinci İçtima

10 Mart 1337 Perşembe

Birinci Celse

Reis-i Sani Doktor Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde saat ikide bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Sıhhiye Vekâletinden istifa eden Doktor Adnan Beyefendi'nin yerine diğer bir

zatın intihabına dair namzetler listesi okunarak intihap için rey toplandı. Ardahan ve Artvin'in istirdadı dolayısıyla gerek mahallerinden ve gerek sair mahallerden mevrut teşekkür ve tebrik telgraflarına cevap yazılması tensip olundu.

Fransızların Adana ve havalisini işgal ile cebren rey topladıklarına dair telgraflar Heyet-i Murahhasımıza tebliğ edilmek üzere Hariciye Vekâletine ve İzmir Sultanisi talebelerinin istirham-nameleri Maarif Encümenine, Hukuk-ı Aile Kararnamesinin yeniden mevki-i meriyete vazına dair Heyet-i Vekileden mevrut layiha-i kanuniye Adliye ve Şeriye encümenlerine, seferberlikte silahaltına alınıp da henüz avdet etmeyen muallimlerin yerlerine asaleten muallim tayini hakkındaki layiha-i kanuniye Müdafaa-i Milliye ve Maarif encümenlerine, Hekimhan kazası namıyla bir kaza ve Palu sancağı namıyla bir liva teşkiline ve muhasebe-i hususiye memurlarının keyfiyet-i tayinlerine dair levayih-i kanuniye Dâhiliye Encümenine, Merzifon-Çalaklı tarikinin taraf-ı umumiye meyanına idhaline dair layiha-i kanuniye Nafia Encümenine, Siird Mebusu Salih Efendi'nin kadro encümenlerinin yaptıkları kadro üzerinden sarfiyat yapılmasına dair takriri Muvazene-i Maliye Encümenine, düşman tarafına firar etmesinden dolayı idama mahkûm edilen Zabit Vekili Münir Efendi hakkındaki evrak Adliye Encümenine, Karahisar Mebusu Mustafa Bey'in şahadetnamesiz dava vekillerinin ifa-yı vekâletinden sebep men'i hakkındaki sual takriri Adliye Vekâletine, Tokat Mebusu Rıfat Bey'in Tokat Bidayet Mahkemesinin mahall-i âhara naklinden dolayı Adliye Vekâletinden olan istizah takriri heyetçe bi'l-kabul Adliye Vekâletine, Tunalı Hilmi Bey'in tensikata müteallik takriri encümen-i mahsusa havale olundu.

İnönü Muharebesinde yararlıkları görülen zabitana Meclisçe bir teşekkürname yazılması takarrür etti. Heyet-i Vekilenin salahiyetini tespit ile mükellef olan encümen-i mahsus intihabatının tecdidine lüzum olmadığı karar-gir oldu. Tunalı Hilmi Bey'in saatlerin yirmi dörde iblağına dair takriri reddolundu. Mamuretülaziz ve sair livalarda teşkil edilecek jandarma alaylarına muktezi hayvanatın tedariki için seksen bin lira itasına dair teklif on bir redde karşı yüz on yedi rey ile kabul olundu.

Mersin Mebusu Yusuf Ziya Bey'in İktisat Vekâletince Avrupa'ya izam edilecek ziraat heyetine dair izahat talebini havi takriri üzerine müzakere cereyan ederek müzakerenin kifayetine karar verildikten ve takrirler okunduktan sonra

Avrupa'ya gidecek heyetin tehir-i azimeti hakkında Kayseri Mebusu Rıfat Bey tarafından verilmiş olan takrir kabul edilmiş ve bunun üzerine kabul vakii İktisat Vekili Celal Bey Efendi âdem-i itimat telakki ettiğinden Gümüşhane Mebusu Hasan Fehmi Bey'in müşarünileyhe itimat edilerek ruznameye geçilmesi hakkındaki takriri ekseriyet-i azıme ile kabul edilmiştir. Bilahare Doktor Refik Bey'in yüz beş rey ile Sıhhiye Vekâletine intihap olunduğu tebliğ ile teneffüs için celse tatil olunmuştur.

İkinci Celse

Doktor Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-içtima Hariciye Vekili Muhtar Beyefendi tarafından münasebat-ı hariciyeye dair verilen izahat ve Batum'un işgali münasebetiyle tebşiratı istima kılınarak cumartesi içtima edilmek üzere celseye nihayet verildi.

İkinci İçtima Senesi
Altıncı İçtima

12 Mart 1337 Cumartesi

Birinci Celse

Doktor Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-içtima zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve tashihan kabul olundu. Tokat Mebusu Rıfat Bey'in Adliye Vekâletinden olan istizah takririne Vekil Beyefendi tarafından cevap ita olunarak neticede Muş Mebusu Ahmed Hamdi Bey'in teklifi vecihle müşarünileyhe beyan-ı itimat olundu. Karahisar-ı Şarki Mebusu Mustafa Bey'in mahkemelerde şahadetnamesiz dava vekilleri istihdam edilmemesi esbabına dair Adliye Vekâletinden olan sual takriri sahibinin Mecliste hazır olmamasından dolayı iptal olunarak teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Doktor Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-içtima Kütahya Mebusu Cemil Bey'in İstanbul Hükûmetince neşrolunan tecil-i mücazat kararnamesinin Büyük Millet Meclisi'nin tasdikine iktiran etmedikçe gayr-i muteber addedilmesine, Süleyman Sırrı Bey'in Muhacirîn Müdüriyet-i Umumiyesinin lağvına, Siird Mebusu Salih Efendi'nin Siird-Musul tarikinin turuk-ı umumiye meyanına ithâline, Elaziz Mebusu Hüseyin Bey'in Bolu'da şehit edilen Binbaşı İhsan Bey ailesine Hidemat-ı Vataniye tertibinden maaş tahsisine müteallik takrirleri Layiha Encümenine, Muş Mebusu Abdülgani Bey'in Muş Maarif Müdürü hakkındaki sual takriri Maarif Vekâletine, Çelebi Efendi'nin Ankara'daki ihtikârın men'ine dair takriri İktisat Vekâletine, Yozgat Mebusu Rıza Bey'in memurin-i hükûmetçe ashab-ı mesaliha teshilat iraesine dair takriri Heyet-i Vekileye, Ergani Mebusu Sırrı Bey'in Antep İstinaf Müddei-i Umumisi hakkındaki sual takriri Adliye Vekâletine, İçel Mebusu

Naim Efendi'nin Hilal-i Ahmer'e muavenet icrasına dair takriri Divan-ı Riyasete havale olundu.

Bilahare İstiklâl Marşı olarak yazılmış olan manzumelerden birisinin intihabı için müzakere cereyan ederek Akif Bey'in şiirleri İstiklâl Marşı olarak kabul ve Hamdullah Subhi Beyefendi tarafından kürsüden inşat olunarak kaimen istima olundu. Hristiyanların himayesi hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine Papa On Beşinci Benoa cenapları tarafından mevrut telgrafname ile yazılan cevap, Hariciye Vekili Muhtar Beyefendi tarafından kıraat olundu.

İstanbul Meclisi azasından iken İngilizler tarafından Malta'ya götürülmüş ve eser-i zühul olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi azalığına kabulü teehhür eylemiş olan Anteb Mebusu Ali Cenani Bey'in emsali misillü meclis azasından addi hakkındaki Divan-ı Riyaset kararı bi'l-ittifak kabul olunarak pazartesi günü içtima edilmek üzere saat 5'te celseye nihayet verildi.

İkinci İçtima Senesi
Yedinci İçtima

14 Mart 1337 Pazartesi

Birinci Celse

Doktor Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde saat ikide bi'l-içtima zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Yozgat Mebusu Hulusi Efendi'nin müftülüğü tercih ile mebusluktan istifa eylediğine dair Şeriye Vekâleti tezkeresi kıraat ve kabul edildi. Petek Karyeli İsa oğlu Musa'nın raporu tasdik ile gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi kıraatla Adliye Encümenine havale olundu. Ankara Belediyesi intihabatına dair Operatör Emin Bey'in sual takririne Dâhiliye Vekâletinden mevrut tezkere-i cevabiye okunarak kâfi görüldü. İcra-yı Tababet Hakkındaki Kanuna zeyil olarak Heyet-i Vekileden mevrut layiha-i kanuniye Sıhhiye Encümenine havale olundu. Menteşe Mebusu Hamza Hayati Bey'in vefat eylediğine dair mutasarrıflıktan mevrut telgraf tebliğ ve merhumun ruhuna fatiha ithaf olarak ailesine beyan-ı taziyet edilmesi karar-gir oldu. İtalya'da bulunan Mubayaa Heyeti hakkında bir karar verilmesine dair Nafia Vekâletinden mevrut tezkerenin Nafia Vekili huzuruyla tehir müzakeresi tensip edildi. Tokat Mebusu Rıfat Bey'in Yeskincek ve Kirkoros karyelerine dair olan takririne Heyet-i Vekileden mevrut cevap bera-yı malumat kıraat olundu. Çorum Mebusu Haşim Bey'in mıntıkalarından avdet eden istiklâl mahkemeleri azalarının Heyet-i Umumiyeye, netice-i icraatlarına dair malumat ita eylemeleri hakkındaki takriri okunarak lazım gelen cetvellerin tanzim edilmesi tensip edildi. Erzurum Mebusu Salih Efendi'nin (Keçiören) bağları hakkındaki sual takriri Müdafaa-i Milliye Vekâletine, Saruhan Mebusu Avni Bey'in içtima salonunun tevsiine dair takriri Divan-ı Riyasete, Diyarbakır Mebusu Kadri Bey'in Ergani-Diyarbakır şosesinin tamirine dair takriri Nafia Vekâletine, mumaileyhin mücahede-i milliyenin ikinci senesi hatırası olmak üzere madenî meskûkât darb edilmesine dair takriri Maliye Vekâletine, Karahisar-ı Şarki Mebusu Mustafa Bey'in her nevi kavaninin tayin-i esami ile reye konulmasına dair takriri intihap edilecek olan Nizamname-i Dâhili Encümenine, Hıyanet-i Vataniye ile mahkûm Casim hakkında Ergani Müddei-i Umumiliğinden mevrut evrak Adliye Encümenine, Karahisar-ı Şarki Mebusu Mustafa Bey'in Teşkilat-ı Esasiye Kanununun tefsirine dair takriri encümen-i mahsusa havale olundu. Çorum Mebusu Dursun Bey'in makamat-ı resmiyeye takdim edilen mazruf mektupların sansür edilmemesine dair takririnin ruznameye alınarak celse-i atiyede müzakeresi kabul olundu. Hacı Şükrü Bey hakkında Dördüncü Şubeden müdevver tahkikat evrakı ba-kura Birinci Şubeye havale edildi. Bilahare Küçük Zabitan ve Efradın Tayin Bedelatı Hakkındaki Kanunun müzakeresine geçilerek müstaceliyet kararı kabul ve birinci ve ikinci maddeleri tadilen üçüncü ve dördüncü maddeleri aynen kabul olunduktan sonra Heyet-i Umumiyesi tayin-i esami ile reye konularak ârânın netice-i tasnifinde bir ret ve 136 kabul reyi verilmiş olduğu tebeyyün etti.

İkinci Celse

Doktor Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-içtima Erkân-ı Harbiye-i Umumiye karargâhının cephe zammından istifade etmeyeceğine dair Müdafaa-i Milliye ve Muvazene-i Maliye encümenleri mazbatası hakkında cereyan ederek Muvazene-i Maliye Mazbata Muharriri Hasan Bey'in teklifi vecihle madde-i muaddele şeklinde tedvin edilmek üzere kanun Muvazene-i Maliye Encümenine iade edildi. Bilahare şehit Kaymakam Demir Asaf Bey'in Ailesine Maaş Tahsisi Hakkındaki Kanunun müzakeresine geçilerek maddeleri aynen kabul ve Heyet-i Umumiyesi tayin-i esami ile reye vazolundu. Memalik-i müstahlasadan firar ya da gaybubet eden ahalinin emval-i menkule veya gayr-i menkuleleri hakkındaki layiha-i kanuniye dahi müzakere edilip Erzurum Mebusu Hüseyin Avni Bey'in teklifi vecihle yeniden tetkik edilmek üzere şubeye iade edilerek perşembe günü içtima edilmek üzere celse tatil olundu.

İkinci İçtima Senesi
Sekizinci İçtima

17 Mart 1337 Perşembe

Birinci Celse

Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde saat ikide bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Geçen içtimada tayin-i esami ile reye vazolunan Küçük Zabitan ve Efradın İaşeleri Hakkındaki Kanun ile Bozkır Kaymakamı Demir Asaf Bey'in Ailesine Maaş Tahsisine Dair Kanunun reylerin tadadında nisab hâsıl olamadığı anlaşıldığından tekrar tayin-i esami ile reye vazları lazım geldiği tebliğ olundu. Ancak birinci celseyi, celse-i hafiye takip etmesi sebebiyle ârâ istihsaline vakit kalmadı.

Sinob Mutasarrıflığının hidematından dolayı mahallî meclis-i umumisinden mevrut teşekkür telgrafı kıraat edildi. İkinci sene-i içtimaiye münasebetiyle Meclisten mülhakata çekilen tebrik telgrafnamelerine cevaben vürut etmiş olan teşekkür-name kıraat olundu. Besim Atalay Bey'in Kaledibi Jandarma Kumandanının tecziyesine dair takriri ile Muş Mebusunun Muş posta muamelatına dair sual takriri Dâhiliye Vekâletine, Besim Atalay Bey'in Kütahya Kumandanı İsmail Hakkı Bey'in istiklâl mahkemesine teslimi hakkındaki takriri mumaileyh istiklâl mahkemesine teslim edilmek üzere Müdafaa-i Milliye Vekâletine, Bitlis Mebusu Ziya Bey'in Nisab-ı Müzakere Kanununun tadiline dair takriri Layiha Encümenine, Van Mebusu Haydar Bey hakkındaki şikâyet evrakı ba-kura Birinci Şubeye, Şimendifer Ücuratının Altı Misline İblağı Hakkındaki Kanunun tesri-i müzakeresine dair Heyet-i Vekileden vürut tezkere Nafia Encümenine, Fransızların Adana'daki harekâtını protesto zımnında mevrut telgraflarla Kürdistan meselesi olmadığına dair vilâyat-ı şarkiyeden mevrut telgraflar Hariciye Vekâletine, Yerli Kumaştan Elbise İksası Hakkındaki layiha-i kanuniye İktisat Encümenine, Temettü Vergisi Hakkındaki Layiha-i Kanuniye Kavanin ve Muvazene-i Maliye encümenlerine, Yozgat Mebusu Rıza Bey'in Akdağ Jandarma Kumandanı hakkındaki sual takriri Dâhiliye Vekâletine, Lazistan Mebusu Abidin Bey'in Tunay köyündeki sünnetçi hakkındaki takriri Sıhhiye Vekâletine, Kırşehir Mebusu Yahya Galib Bey'in hekim-i münferit teşkilatı hakkındaki sual takriri Adliye Vekâletine, Ankara Mebusu Hacı Mustafa Efendi'nin teslise tabi kura ahalisi hakkındaki takriri Kavanin-i Maliye Encümenine havale olundu. Van Mebusu Hasan Bey'in Van'ın imarı için sekiz bin lira sarfına dair takririyle, Abdulkadir Kemali Bey'in imalat-ı harbiye fabrikaları müstahdemînine cephe zammı itası hakkındaki takrirleri teklif-i kanuni şeklinde tedvin edilmek üzere ashabına iade olundu. Kars Müftüsünden mevrut teşekkür telgrafı okunarak münasip bir cevap yazılması tensip edildi. Meclis Matbaası hakkındaki Divan-ı Riyaset kararı dahi kıraat olunarak ikinci celsenin hafi olacağı bi't-tebliğ teneffüs için celse tatil olundu.

"İkinci ve üçüncü celseler hafidir."

İlanat-ı Resmiye

İktisat Vekâletinden

Amasya livasının Merzifon kazası hududu dâhilinde vaki olup şimalen Kasab Deresinin Bağdad tarikiyle iltisak ettiği noktadan bed'en ile Karakaya, Sivri ve Yakacık tepelerinden Çaldüzü Tepesine hatt-ı münkesir, şarken mezkûr tepeden bed'en ile Kumlusırt'tan ve Boyalı Çalıdan Eğri Tarla Tepesine hatt-ı müstakim, cenuben mezkûr noktadan Çaldık Deresinin Bağdad Caddesiyle birleştiği noktada vaki köprü mevkiine hatt-ı müstakim, garben mezkûr köprüden Bağdad tarikini takip ederek mebden hududa hatt-ı münhani ile mahdut üç yüz kırk iki cerip arazi-i haliyede kâin-i

mekşuf maden kömürünün işletilmesi imtiyazı doksan dokuz sene müddetle ihale olunmak üzere ve kapalı zarf usulüyle 21 Haziran'dan itibaren iki mah müddetle müzayedeye konulmuştur. Talip olanların şerait-i müzayede ve ihaleyi öğrenmek üzere İktisat Vekâleti Orman ve Meadin Müdüriyet-i Umumiyesine ve Amasya Mutasarrıflığına müracaat eylemeleri ilan olunur.

Ceride-i Resmiye

Umur-ı Tahririye ve İdare - Umur-ı tahririye için Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesinde Ceride-i Resmiye Müdüriyetine müracaat olunur.

İlanat - İlanat-ı hususiye kabul olunmaz. İlanat-ı resmiye meccanen konulur. Devair-i resmiye ile mehakimin efrada müteallik ilanatından maktuan 40 kuruş ve kanunen ve nizamen Ceride-i Resmiye'ye derci lazım gelen ilanat-ı sairenin her satırından beş kuruş alınır.

Ankara Matbuat ve İstihbarat Matbaası

CERİDE-İ RESMİYE

Pazartesi
---
28 Şevval 1339
4 Temmuz 1337

Tarih-i Tesisi
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Yüz nüshası 250 kuruş
Elli nüshası 125 kuruş
Beher nüshası 100 paradır

Numarası: 19 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesi olup şimdilik haftada bir neşrolunur.* ***Sene: 1***

Tayinler

Dâhiliye

Maraş Mutasarrıfı Remzi Bey'in mutasarrıflıktan affıyla yerine Isparta Mutasarrıf-ı sabıkı Refet, Malatya Mutasarrıfı Şükrü Bey'in azliyle yerine Çanakkale Mutasarrıf-ı esbakı Vehbi ve Erzincan Mutasarrıfı Ali Rıza Bey'in Oltu Mutasarrıflığına nakliyle Erzincan Mutasarrıflığı Vekâletine Erzurum Mıntıkası Mülkiye Müfettişi Zühdü ve Kozan Mutasarrıfı Asaf Bey'in azliyle yerine sabık Muhacirîn Müdür-i Umumisi Ali Suad ve Köyceğiz Kaymakamı Şefik Bey'in azliyle yerine Ali Zarifi, Çapakçur Kaymakamı Abdülmecid Efendi'nin azliyle yerine Akçadağ Kaymakam-ı sabıkı Vakkas Ferid, münhal olan Milas Kaymakamlığına Marmaris Kaymakamı Avni ve Marmaris Kaymakamlığına Dâhiliye Vekâleti Memurin Müdüriyeti Memurin Mümeyyizi Rifat ve münhal olan Göynük Kaymakamlığına Köyceğiz Kaymakam-ı sabıkı Siraceddin ve Haçin Kaymakamı Osman Bey'in azliyle yerine Aziziye Kaymakam-ı sabıkı İsmail Hakkı ve Adapazarı Kaymakamı Şevki Bey'in Ordu emrine verilerek Adapazarı Kaymakamlığına Sivrihisar Kaymakamı Hüsnü ve Sivrihisar Kaymakamlığına Edirne Muhacirîn Müdür-i sabıkı Ali Seyfi Beylerin nakil ve tayinleri ve Rasulayn Kaymakamı Safvet Bey'le Cizre Kaymakamı Şefik Beylerin becayişleri icra kılınmıştır.

Şeriye

Ergani Kazası Müftülüğüne Hacı Hüsnü, Eğrigöz Kazası Müftülüğüne Hafız Osman, Garbî Karaağaç Kazası Müftülüğüne Himmet, Oltu Merkez Müftülüğüne vekâletinde bulunan Mehmed Sadık, Cide Kazası Müftülüğüne Mustafa Necib, Çubuk Kazası Müftülüğüne İbrahim, Ertuğrul Merkez Müftülüğüne vekâletinde bulunan Hafız Arif, Tavas Kazası Müftüsü İbrahim Fahri Efendi'nin Finike Kazası Müftülüğüne nakliyle Tavas Müftülüğüne kuzâttan Hacı İsmail Efendiler tayin ve Siverek Müftüsü Osman Efendi tekaüde sevk edilmişlerdir.

Maliye

Kastamonu Defterdarlığına dört bin kuruş maaşla Varidat Müdürü Vekili Fuad Bey tayin kılınmıştır.

Eskişehir Defter-i Hakanî Memuru Hamdi Efendi'nin Karahisar-ı Sahib Defter-i Hakanî memurluğuna Karahisar-ı Sahib Defter-i Hakanî Memuru Hasan Efendi'nin de Eskişehir Defter-i Hakanî Memurluğuna tahvilen tayinleri icra kılınmıştır.

Jandarma

Geyve'de İzmit Jandarma Alayı Kumandanı Binbaşı Hüseyin Hicranî Efendi muhassasat-ı hâliyesiyle Bolu Taburu Kumandanlığına, Bolu Taburu Kumandanı Binbaşı Rüşdü Efendi rütbesi muhassasatıyla İzmit Alayına nakil ve tayin kılınmışlardır. Canik Taburu Kumandanı Binbaşı Kemal Efendi'nin Aksaray Taburu Kumandanlığına, Aksaray Taburu Kumandanı Binbaşı Naci Efendi'nin Niğde Taburu Kumandanlığına, Niğde Taburu Kumandanı Binbaşı Hayri Efendi'nin Kayseri Taburu Kumandanlığına, Kayseri Taburu Kumandanı Binbaşı Osman Nuri Efendi'nin Burdur Taburu Kumandanlığına, Ankara Alayında misafir Binbaşı Halil Fikri Efendi'nin Canik Jandarma Taburu Kumandanlığına nakil ve tayinleri tensip kılınmıştır. Aydın Jandarma Taburunun Nazilli Bölüğü Kumandanı Yüzbaşı Nuri Efendi'nin Bozdoğan Bölüğü Kumandanlığına, Konya Alayının Sultaniye Bölüğü Kumandanı Yüzbaşı Said Efendi Çine Bölüğü Kumandanlığına, Muş Bölüğü Kumandanı Yüzbaşı Ahmed Hamdi Efendi Tokat Taburunun Artova Bölüğü Kumandanlığına, Kandıra Bölüğü Kumandanı

Kıdemli Yüzbaşı Hüseyin Efendi, Orhaneli Bölüğü Kumandanlığına nakil ve tayin kılınmıştır.

§ Antalya Taburunun Korkuteli ve Finike Bölüğü Kumandanları Yüzbaşı Asım ve Hüseyin Avni Efendilerin becayişleri icra kılınmıştır.

§ Umum Jandarma Kumandanlığı Üçüncü Şube Müdürü Kaymakam Haşim ve Erzurum Alayı Kumandanı Kaymakam Midhat Beylerle Sivas Taburu Kumandanı Binbaşı Azmi ve Erzurum Alayı İdare Emini Ahmed Hulusi Efendiler tekaüde sevk edilmişlerdir.

§ Malazgirt Jandarma Bölüğü Kumandanı Yüzbaşı Ataullah Efendi Divan-ı Harp kararıyla silk-i askerîden tard ve müebbeden küreğe mahkûm edilmiştir.

Ziraat Bankası

Ziraat Bankası İdare-i Merkeziye Teftiş Kalemi Tetkik Memuru Mazhar Efendi'nin vuku-ı talebine binaen Sungurlu Kazası Sandık Memurluğuna tahvil-i memuriyet etmesinden naşi inhilal eden yerine Yalvaç Memuru İsmail Kemal ve Antalya Reji Transit Memurluğuna tahvil eden Tahsisat Masası Mukayyidi Faiz Bey'in yerine evvelce İdare-i Merkeziyede hizmeti mesbuk Müdafaa-i Milliye Muhasebat-ı Umumiye Sınıf-ı Evvel Ketebesinden Emin ve münhal Ankara Şubesi Evrak Mukayyitliğine bi'l-imtihan ispat-ı ehliyet eden Mehmed Gayyurî Efendilerin tayini icra kılınmıştır.

Kanunlar

Numara: 129

Muhacirînin Sevkleri İçin Muktezi Yüz Elli Bin Liranın Avans Olarak İtasına Dair Kanun

Madde 1- Sene-i hâliye Muhacirîn bütçesinin İaşe ve Sevk ve Tedavi Tahsisatından mahsubu icra edilmek üzere avans olarak yüz elli bin liranın sarfına mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- İşbu kanunun icrasına Maliye ve Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti memurdur.

20 Şevval 1339 ve 25 Haziran 1337

İçtima: 42 Celse: 2

421, 422, 423 numara ve 25.06.1337 tarihli tezkirelerle Heyet-i Vekile Riyaset, Maliye ve Sıhhiye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Hulâsaları

İkinci İçtima Senesi Dokuzuncu İçtima

19 Mart 1337 Cumartesi

Birinci Celse

Birinci Reis Vekili Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-içtima zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve tashihen kabul olundu. Efrat ve küçük zabitana verilecek tayin bedelâtına ve Bozkır Kaymakamı Demir Asaf Bey'in ailesine Hidemât-ı Vataniye Tertibinden maaş tahsisine dair olan kanun tayin-i esami ile tekrar reye konularak birincisi bir ret ve iki müstenkife karşı 161 rey ile ikincisi 36 ret ve 4 müstenkife karşı 123 rey ile kabul edildi. Batum hakkında mevrut tebrik telgraflarına cevap yazılması tensip olundu. Kürdistan meselesi mevcut olmadığının Van vilâyetinden Londra'daki Heyet-i Murahhasaya yazıldığına ve Konya civarındaki muhacirînin iskânına müteallik Dâhiliye Vekâleti tezkireleri kıraat olundu. Hakkari mebusluğuna intihap edilmiş olan Ali Rıza Efendi'nin mebusluğunun reddine dair Birinci Şube mazbatası hakkında müzakere cereyan ederek mazbata kabul ve mebusluğu ret olundu. Mekteb-i Tıbbiye talebesinin Büyük Millet Meclisine bir ariza yazmış oldukları tebliğ olunarak okunmasına lüzum görülmedi. Hıyanet-i Vataniye ile mahkûm İznik Müderrisi ile rüfekasından bazıları hakkındaki hükmün ref'ine dair Adliye Encümeni mazbatası kabul edildi. Erzurum istirdadının dördüncü sene-i devriyesi münasebetiyle bir mevlüd-i nebevî kıraat edilerek Büyük Millet Meclisinin devam-ı muvaffakiyetine dua edildiğine dair Erzurum Belediye Riyasetinden mevrut telgrafa cevap yazılması tensip olundu. İzmit Mebusu Hamdi Bey'in zabıt ceridelerinin diğer mazbatalarca tabına müsaade olunmasına dair takriri Divan-ı Riyasete, Tokat Mebusu Rifat Bey'in Tokat Mahkemesine dair sual takriri Adliye Vekâletine, Kastamonu Mebusu Abdulkadir Kemali Bey'in Ankara'da Hukuk ve Kastamonu'da Tıbbiye mektepleri küşadına âsâr-ı ilmiyeyi lisanımıza nakil için her vekâlete ikişer bin lira tahsisat itasına, Küre-i Nühas nahiyesinin kazaya tahviline, Hükûmet ikrazâtına, imalat-ı harbiye destgahlarında çalışan ustalarla mütehassıs zabitana cephe zammı itasına dair teklifleri Layiha Encümenine, Ankara Mebusu Hacı Mustafa Efendi'nin teslise tabi karye halkına ait sual takriri Maliye Vekâletine,

Bolu Mebusu Doktor Fuad Bey'in cebren hayvan toplayan Haymana Kaymakam vekili hakkındaki sual takriri Dâhiliye Vekâletine havale olundu. İzmit Mebusu Hamdi Bey'in İstanbul'dan gelecek şüpheli eşhas hakkında bir garnizon teşkili hakkındaki takririnin ruznameye alınmasına karar verilerek teneffüs için celseye nihayet verildi.

İkinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde saat dörtte bi'l-içtima Amasya Mebusu Hamdi Bey'in Amasya'daki Şefkat-i İslamiye Yurduna Sıhhiye Vekâletince muavenet icrasına dair takriri Layiha Encümenine havale olundu. Encümenlerin vezaifine dair makam-ı riyasetten tebligat icra ve bilahare ruznameye geçilerek Kastamonu İstiklâl Mahkemesi namına Refik Şevket ve Samsun İstiklâl Mahkemesi namına Necati ve Eskişehir İstiklâl Mahkemesi namına Rasih, Pozantı İstiklâl Mahkemesi namına Atıf ve Konya İstiklâl Mahkemesi namına Osman Nuri Beyler tarafından izahat ita olunarak teneffüs için celse tatil olundu.

Ekseriyet hâsıl olamadığından üçüncü celse küşat edilememiştir.

İkinci İçtima Senesi
Onuncu İçtima

21 Mart 1337 Pazartesi

Birinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde saat ikide bi'l-içtima zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve tashihen kabul ve Dâhiliye Vekili Refet Paşa'nın istifanamesi kıraat olundu. Karesi Mebusu Abdulgafur Efendi'ye (20) gün müddetle mezuniyet itası hakkındaki Divan-ı Riyaset kararı kabul edildi. Aydın Mebusu Esad Efendi'nin İhracat Kanununun ilgasına, Van Mebusu Hasan Sadık Bey'in Van'ın tahrip edilmiş olan su yollarının tamirine, Lazistan Mebusu Osman Bey'in Rize-Erzurum tarikinin tamirine dair takrirleri Layiha Encümenine, Karahisar Mebusu Ömer Lütfi Bey ile Şükrü Efendi'nin cenup ordusuna maaş itasına dair takrirleri Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekâletlerine, Ergani mebusu Sırrı Bey'in Çemişgezek Medresesine dair sual takriri ile Erzincan Mebusu Osman Fevzi Efendi'nin Erzincan'da bir darü'l-hilafe medresesi küşadına dair takriri Şeriye Vekâletine, Tokat Mebusu Rifat Bey'in emlâk-ı emiriyenin satılmamasına dair takriri Maliye Vekâletine, Süleyman Sırrı Bey'in mesken icarları Kanununun bir an evvel Meclise irsal edilmesine dair takriri Adliye Vekâletine havale olundu. Bilahare (8) milyon lira avans kanununun müzakeresine geçilerek birinci ve ikinci maddeleri aynen kabul olunarak teneffüs için celse tatil olundu.

Müteakip celseler hafidir.

İkinci İçtima Senesi
On Birinci İçtima

24 Mart 1337 Perşembe

Birinci Celse

Doktor Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetinde saat ikide bi'l-içtima zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Müstaceliyetine binaen (8) milyon liralık ikinci avans kanununun bakiye-i müzakerâtına geçilerek üçüncü maddeyi tayy 4, 5, 6'ncı maddeleri aynen kabul edildikten sonra Heyet-i Umumiyesi tayin-i esami ile reye konularak teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Doktor Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetinde saat üç buçukta biliçtima Avans Kanununun 4 müstenkif ve 9 redde karşı 190 rey ile kabul edildiği tebliğ ve bilahare Rusya Sovyet Cumhuriyeti ile akdedilen ittifakname Hariciye Vekili Muhtar Beyefendi tarafından kıraat ve bazı mevaddı izah edildi. 16 Mart münasebetiyle Kazım Karabekir Paşa'dan mevrut telgraf kıraat ve Adana'daki Fransız mezalimine, Kürdistan meselesi mevcut olmadığına dair telgraflarla ikinci sene-i devriye münasebetiyle mevrut teşekkür telgraflarının listesi tebliğ olundu. Hıyanet-i Vataniye ile mahkûm

Apostol hakkındaki evrak ile Heyet-i Vekileden mevrut Sükna Kanununun ve Kastamonu İstiklâl Mahkemesince idama mahkûm edilen Hüseyin oğlu Osman hakkındaki telgraf Adliye Encümenine, Heyet-i Vekileden mevrut Harp Kazançları Kararnamesinin tadiline dair layiha-i kanuniye Kavanin ve Muvazene-i Maliye Encümenlerine, Tokat Mebusu Rifat Bey'in vilâyet merkezlerinde birer İntihab-ı Memurin Komisyonu teşkiline dair takriri Layiha Encümenine, orduya tayyare ihda edileceğine dair Niğde Mutasarrıflığının tahritatı Müdafaa-i Milliye Vekâletine Bolu Mebusu Fuad Bey'le rüfekasının Ereğli-Ankara yolunun turuk-ı umumiye meyanına ithaline dair takriri Layiha Encümenine, Oltu Mebusu Rüstem Bey'in Narmad [Narman] ambarlarındaki zahireden Oltu ahalisine tohumluk itasına dair takriri tasviben İktisat Vekâletine, Karesi Mebusu Basri Bey'in Dursunbey kazası memurîninin ikmal edilmesine dair takriri Heyet-i Vekileye, Van Mebusu Hasan Bey'in vilâyet-i şarkiye muhacirlerinin bir an evvel sevk edilmelerine dair takriri Dâhiliye Vekâletine havale olundu.

Badehu Hasan Fehmi Bey'in ziynet eşyasının men-i duhulü hakkındaki teklif-i kanunisinin müstaceliyetle müzakeresine geçilerek (D) işaretli cetvelin müzakeresi tensip ve bazı mevaddı kabul edildikten sonra bakiyesi içtima-yı atiye tehir edilip Fevzi Paşa Hazretleri tarafından cepheler hakkında verilen izahat istima olunduktan sonra cumartesi günü içtima edilmek üzere saat beş buçukta celseye nihayet verildi.

İkinci İçtima Senesi
On İkinci İçtima

26 Mart 1337 Cumartesi

Birinci Celse

Doktor Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-içtima zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve tashihen kabul olundu. Ergani Mebusu Emin Bey'in Palu-Kiğı tarikinin tamirine dair takriri Nafia Vekâletine, mebuslukla dava vekilliğinin içtima edip etmemesine dair Adliye Encümeni mazbatası eski havale mucibince Kanun-ı Esasi Encümenine, hıyanet-i vataniye ile mahkûm Casim hakkındaki Adliye Encümeni mazbatası kabul olunarak Adliye Vekâletine, kibritlerden fazla resm alınmasına dair Abdulkadir Kemali Bey'in sual takriri Maliye Vekâletine, Muş Mebusu Hacı Ahmed Hamdi Bey'le rüfekasının Muş Siirt ve sair livalara maarif müdürleri tayini esbabına dair istizah takriri Maarif Vekâletine, Refik Şevket Bey'in 1327 senesinde neşet eden ihtiyat zabitlerine dair teklif-i kanunisi Layiha Encümenine havale olundu.

Yahya Galib Bey'in Hâkim-i Münferid hakkında Adliye Vekâletinden sual takririne vekil Beyefendi tarafından verilen izahat kâfi görüldü. Bilahare Nusret Efendi tarafından ordularımızın muzafferiyeti için kürsüden dua kıraat olunarak mahrukat hakkındaki kanunun müzakeresine geçildi: Birinci, üçüncü ve dördüncü maddeleri tadilen diğer maddeleri aynen ve Heyet-i Umumiyesi bir ret ve dört müstenkife karşı 167 rey ile kabul olunarak celse tatil olundu.

İkinci Celse

Doktor Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat Maarif Vekâletinden olan istizah takririnin bir hafta zarfındaki diğer içtimalardan birisine tehiri tensip olunarak ziynet eşyasının men-i duhulü hakkındaki teklif müzakeresine geçilip eşya listesinin 315'inci maddesine kadar kısmı kabul ve pazartesi günü içtima edilmek üzere saat 5.30'da celseye nihayet verildi.

İkinci İçtima Senesi
On Üçüncü İçtima

28 Mart 1337 Pazartesi

Birinci Celse

Doktor Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde saat ikide bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraatle aynen kabul olundu. Askerimizin muvaffakiyeti için Kayseri Mebusu Âlim Efendi tarafından bir dua kıraat olunduktan sonra ruznameye geçilerek gümrük tarifesinin tadiline dair Heyet-i Vekileden mevrud layiha-i kanuniye Rüsumat ve Kavanin-i Maliye Encümenlerine, Muş Mebusu Abdulgani Bey'in kumarın men'ine, Aydın Mebusu Esad Efendi'nin Yarangüme, Muğla tarikinin turuk-ı umumiye meyanına ithaline, Operatör Emin Bey'in Kıptilerin iskânına dair takrirleri Layiha Encümenine, Van Mebusu Hasan Sadık Bey'in Haymana kazasındaki Van muhacirlerinin Kadınhanı kazasında iskân edilmelerine dair takriri Dâhiliye Vekâletine, Dersim Mebusu Abdülhak Tevfik Bey'in Hâkim-i Münferid teşkilatından Dersim'in mahrum bırakılması esbabına dair sual takriri Adliye Vekâletine havale olundu. İzmit Mebusu Hamdi Bey'in Kanun-ı Cezanın 117'nci maddesinin tadiline dair teklifi Adliye Encümeni mazbatası mucibince ret, Feyyaz Ali Bey'in Yozgat Divan-ı Harbince mahkûm edilen eşhas ile 23 Nisan 1336'dan mukaddem Divan-ı harplerce mahkûm edilen eşhasın aflarına müteallik takrirlerine dair Adliye Encümeni mazbataları kabul olundu. İdama mahkûm edilmiş olan zabit vekili Münir Efendi hakkındaki hükmün vicahen mahkemesine kadar tehirine ve Kıdemli Yüzbaşı Necati Efendi'nin affına dair olan teklifin reddine dair Adliye Encümeni mazbataları kabul olundu. Eskişehir'in Büyükdere karyesinden Durmuş Ağa ile refiki hakkındaki Adliye Encümeni Mazbatası ret olunarak Kütahya Mebusu Haydar Bey'in teklifi veçhile merkumlar affolundu. Erzurum Mebusu Hüseyin Avni Bey'in askerî levazım idarelerinin lağvı hakkındaki teklifi mumaileyh tarafından geriye alındı. Müdafaa-i Milliye Vekâletince Garp Cephesine izamı istirham edilen Lazistan Mebusu Abidin Bey'e mezuniyet ita kılınarak teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Doktor Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde saat (3)'te bi'l-içtima Konya Mebusu Vehbi Efendi ile rüfekasının cephelerde muharebe cereyan ederken kahvelerdeki oyunlarla gayr-ı ahlaki tiyatro ve sair lu'biyatın devamı caiz olmadığından bunların men'ine dair takriri Heyet-i Vekileye havale olunarak ziynet eşyasının men-i duhulüne dair olan kanunun müzakeresine geçilip

348'inci fasıla kadar kabul edildikten sonra perşembe günü içtima etmek üzere saat (4)'te celseye nihayet verildi.

İkinci İçtima Senesi
On Dördüncü İçtima

31 Mart 1337 Pazartesi

Birinci Celse

Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde saat ikide bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve tashihen kabul olundu. Konya Mebusu Vehbi Efendi tarafından bir dua kıraat ve şühedanın ervahına Fatihalar ithaf olunduktan sonra

ruznameye geçilerek vazife-i vataniye ile Meclisten infikak edecek olan Karesi Mebusu Miralay Kazım ve Lazistan Mebusu Necati Beyefendilere mezuniyet itasına dair Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti tezkiresi okunarak isaf olundu. Sinop Mebusu Şerif Bey'in Sinop - Vezirköprü tarikinin turuk-ı umumiye meyanına ithaline dair teklifi Layiha Encümenine, Edirne vilâyeti Teşkilat-ı Adliye Kanununun birinci maddesinin tadiline dair Heyet-i Vekileden mevrut layiha-i kanuniye Adliye Encümenine, Van vilâyeti dâhilinde iki nahiyenin ipkasıyla Zilanderesi ve Sarısu namıyla yeniden iki nahiye teşkiline dair layiha-i kanuniye Dâhiliye Encümenine, Sınıf-ı salis ketebe ile takımbaşılara verilecek zamaim-i fevkalade hakkındaki layiha-i kanuniye Muvazene-i Maliye ve Müdafaa-i Milliye Encümenlerine, Sivil ustalara verilecek harcırah hakkındaki layiha-i kanuniye Muvazene-i Maliye Encümenine, Siirt Mebusu Salih Efendi'nin Kizir, Başur suları üzerine köprü inşası hakkındaki takriri Nafia Vekâletine; Kürdistan Meselesi mevcut olmadığına dair Çapakçur ve Genç'ten mevrut telgraflar Hariciye Vekâletine, Konya Mebusu Ömer Vehbi Efendi ile rüfekasının Mecelle-i Ahkâm-ı Cezaiye Tertibine dair takriri Şeriye Vekâletine havale olundu. Bilahare İtalya'da şimendifer edevatı mübayaasıyla meşgul olan heyet hakkında müzakere cereyan ederek Abdullah Azmi Efendi'nin teklifi mucibince bu heyetin orada ipka edilip edilmemesi hususunda Nafia Vekâletine salahiyet itası takarrür ederek teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde saat dörtte bi'l-inikat Müdafaa-i Milliye Vekâleti 1337 senesi bütçesinin gelecek ruznameye ilk madde olmak üzere alınmasına ve nisab-ı müzakere hakkındaki teklifin de ruznameye ithaline ve Matbuat Müdüriyeti hesabatını tetkik edecek komisyonun gelecek içtimada intihabına karar verilip ziynet eşyasının men-i ithali hakkındaki teklifin müzakeresi cereyan ederek 763'üncü fasıla kadar kabul olunup cumartesi günü içtima edilmek üzere saat beşte celseye nihayet verildi.

İkinci İçtima Senesi
On Beşinci İçtima

2 Nisan 1337 Cumartesi

Birinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin riyasetlerinde bi'l-içtima zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Hıyanet-i vataniye ile mahkûm Hacı Ömer Efendi ile Kemahlı Mustafa hakkındaki evrak Adliye Encümenine, Kütahya Mebusu Cemil Bey'in İstanbulca neşrolunan Tecil-i Mücazat Kararnamesinin Büyük Millet Meclisince tasdik edilmedikçe gayr-ı muteber addolunmasına dair takriri Adliye Encümenine, Lazistan Mebuslarından Necati Bey'in Taraklı nahiyesinin kazaya tahviline ve Esad Bey'in Lazistan'da bir Darü'l-hilafe Medresesi küşat edilmesine dair teklif-i kanunîleri Layiha Encümenine havale olundu. Akdağ Jandarma Kumandanı Yüzbaşı Fehmi Efendi ile Bulanık ve Malazgirt kazaları telgraf merkezlerine dair Dâhiliye Vekâletinden mevrut tezakir-i cevabiye kıraat ve cevap kâfi görüldü. Süleyman Sırrı Bey'in Muhacirîn Müdüriyet-i Umumiyesinin lağvı hakkındaki takriri Dâhiliye Encümenine, Konya Mebusu Musa Kazım Efendi ile rüfekasının son âşâr taksitlerinin nisan gâyesine kadar teciline dair takriri Kavanin ve Muvazene-i Maliye Encümenlerine havale olundu. Şayan-ı müzakere olmadıklarına dair mazbata ile Layiha Encümeninden mevrut olan tekaliften Yahya Galib Bey'in mekâtib-i iptidaiye maaşatının muvazene-i umumiyeden itasına dair teklifi sahibi tarafından istirdat, Elaziz Mebusu Hüseyin Bey'in Binbaşı İhsan Bey ailesine Hidemat-ı Vataniye Tertibinden maaş tahsisine ve Siirt Mebusu Salih Efendi'nin Musul-Siirt tarikinin turuk-ı umumiye meyanına ithaline dair ve operatör Emin Bey'in müntehap meclis-i idare azalıklarının ilgası hakkındaki teklifleri ret olundu. Erzurum Mebusu Hüseyin Avni Bey'in Müdafaa-i Milliye Vekâletinden sual takriri vekâlet-i mezbureye havale olundu.

Ankara'daki mecruh gazilerin istifsar-ı hatırı için meclisten bir heyetin izamı tensip ve bilahare Müdafaa-i Milliye Vekâleti bütçesinin müzakeresine geçilerek bir ret ve bir müstenkife karşı (175) rey ile kabul ve teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat Fevzi Paşa Hazretleri

Sahife 6 ***(Ceride-i Resmiye)*** ***4 Temmuz***

tarafından ahval-i harbiye hakkında malumat ita olunduktan sonra Üsküdar Mebusu Neşet Bey'in teklifi veçhile paşa-yı müşarünileyhin rütbesinin bir derece terfii kabul olundu. Abdullah Azmi Efendi ile rüfekasının şehit olan zabitan ve efrat ailelerine ve malul zabitan ve efrada mükâfat-ı nakdiye ita olunmasına dair teklifi ile Antalya Mebusu Rasih Efendi'nin (İnönü Madalyası) namıyla bir madalya darbına dair takriri Layiha Encümenine, Trabzon Mebusu Hamdi Bey'in düşman mezaliminin protesto edilmesine dair takriri de tasviben Hariciye Vekâletine havale olunarak pazartesi günü içtima edilmek üzere saat (6)'da celseye nihayet verildi.

İkinci İçtima Senesi
On Altıncı İçtima

4 Nisan 1337 Pazartesi

Birinci Celse

Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde saat ikide bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve tashihen kabul olundu. İhraz edilen muzafferiyet-i ahireyi tebrik zımnında mülhakattan mevrut telgrafların listesi tebliğ ve bu listenin zapta geçmesi tensip edildi. Erzurum Mebusu Nusret Efendi'nin fırka ve kolordu karargâhlarında birer müftü bulundurulmasına dair teklifi Layiha Encümenine, Hıyanet-i vataniye ile mahkûm Söğütlü Foti ve rüfekası ile Feyzullah hakkında Adliye Vekâletinden mevrut evrak Adliye Encümenine, Karahisar Mebusu İsmail Şükrü Efendi'nin şüpheli eşhas hakkındaki takriri tasviben Heyet-i Vekileye, Kırşehir Mebusu Müfid Efendi'nin şühedanın ervahına mevlüd-i şerif kıraat ettirilmesine dair takriri Divan-ı Riyasete, Tunalı Hilmi Bey'le rüfekasının Koçhisar'da inşa edilecek hükûmet konağı için muktezi kerestenin orman resminden istisnasına dair teklifi Layiha Encümenine havale olundu. Gazianteplilere gönderilen hedayadan dolayı teşekkürü muhtevi telgraf kıraat edildi. Bilahare Muş, Siirt ve sair sancaklara tayin edilmiş olan Maarif müdürleri hakkında Maarif Vekâletinden vaki olan istizaha Maarif Vekili tarafından verilen izahat üzerine müzakerenin kifayetiyle Maarif Vekiline beyan-ı itimat edilmesine dair Trabzon Mebusu Hasan Bey'in takriri ekseriyet-i azime ile kabul ve teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat Ankara hastanelerindeki mecruhîn gazavatı ziyarete giden heyetin netice-i müşahedatıyla gazilerin teşekküratı tebliğ edildi. Müteakiben ziynet eşyasının men-i duhulü hakkındaki teklif-i kanunînin müzakeresi ikmal ve bazı mevaddının tadili için verilen takrirlerle beraber Adliye ve İktisat Encümenlerine havale olundu. İsmet Paşa Hazretlerinden mevrut teşekkür telgrafıyla Kazım Karabekir Paşa Hazretleri vasıtasıyla Şavşat'tan çekilen telgraf kıraat olundu. Trabzon Mebusu Hamdi Bey'in Hariciye Vekâletinden sual takririne Hariciye Vekili Muhtar Bey tarafından cevap ita ve Yunan mezalimiyle İngilizlerin harekât-ı âhiresini protesto için Hariciyeden çekilen telgraflar kıraat edildikten sonra Trabzon Mebusu Ali Şükrü Bey'in sualin istizaha kalbine dair takriri kabul olunmayarak perşembe günü içtima edilmek üzere saat 6,5'ta celseye nihayet verildi.

İkinci İçtima Senesi
On Yedinci İçtima

7 Nisan 1337 Perşembe

Birinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde saat ikide bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. İnönü muzafferiyet-i âhiresini tesiden Şeyh Sünusî Hazretleriyle vilâyattan mevrut telgraflar okunarak cevap yazılması tensip edildi. El-Cezire Hareket-i Vataniye Reisi Mirliva Hacim Paşa'dan mevrut telgraf dahi kıraat olundu. Yunanlılarla teşrik-i mesai eden bazı Abazaların telinine dair Düzce Abaza eşrafından ve Bafralıların orduya dört bin kilo tütün hediye eylediklerine dair On Beşinci Fırka Kumandanlığından mevrut telgraflar okunarak Heyet-i Vekileye havale olundu. Heyet-i Vekileden mevrut iki aylık evkaf bütçesi ile makam maaşatına dair layiha-i kanuniye Muvazene-i Maliye ve Şeriye Encümenlerine, Kütahya Mebusu Cemil Bey'in nizanname-i dâhilinin (39) uncu maddesinin tadiline dair takriri Nizamname-i Dâhili Encümenine, Tunalı Hilmi Bey'in Ereğli kömür ocaklarıyla, Kengırı tuz madenindeki ameleye dair müteaddit sual takrirleri İktisat, Adliye, Dâhiliye ve Maliye Vekâletlerine, Siirt Mebusu Salih Efendi'nin her vilâyette bir darü'l-ulum medresesi küşat edilmesine ve Karahisar-ı Şarkî Mebusu Mustafa Bey'in Büyük Millet Meclisi

azalarının tahkikat ve muhakematına, Muş Mebusu Mahmud Said Bey'in şüheda aileleri menfaati için bir piyango tesisine ve şehit ümera ve zabitan ailelerine mafevk rütbe maaşı tahsisine dair teklifleri Layiha Encümenine, Celaleddin Arif Bey'le rüfekasının Hariciye Vekâletinden İngiltere Hükûmetine çekilen protestonameye dair istizah takriri Hariciye Vekâletine ve Ordu-Sivas tarikinin turuk-ı umumiye meyanına ithalinin muvafık olduğuna dair Nafia Encümeni mazbatası Muvazene-i Maliye Encümenine, Malatya Mebusu Feyzi Efendi'nin mecruh kumandanlardan Halid ve Kemal Beylerin bir derece terfilerine dair takriri Müdafaa-i Milliye Vekâletine havale olundu. Daire-i intihabiyesinden avdet etmiş olan Erzurum Mebusu Mustafa Durak Bey bir celse-i hafiyede şark ahvaline dair Meclise maruzatta bulunacaklarını beyan etti. Cepheden avdet etmiş olan Operatör Emin Bey ihtisasat ve meşhudatını Meclise arz eyledi. Kayseri Mebusu Rıfat Bey'le Bolu Mebusu Fuad Bey ve rüfekasının menatık-ı harbiyedeki düşman fecayiinin tetkiki için bir heyet izamına dair takrirleri ret ve Karesi Mebusu Hacim Bey'in ordunun arkasında istiklâl mahkemesi bulundurulmasına dair takriri ruznamede mevcut olan istiklâl mahkemeleri meselesi ile tevhit ve Erzincan Mebusu Osman Fevzi Efendi'nin Erzincan'da bir Darü'l-hilafe medresesi küşadına dair takriri Şeriye Vekâletine havale olundu. Palu kazasının müstakil liva haline ifrağı hakkındaki teklifin müzakeresinin Dâhiliye Vekâletinin intihabına kadar tehiri tensip olunarak teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde içtima ederek Matbuat Müdüriyetinin hesabatını tetkik için üç kişilik komisyonun intihabı icra edilerek Selahaddin Bey (Mersin) Ali Şükrü Bey (Trabzon) Basri Bey (Karesi) ihraz-ı ekseriyet eylediler.

Bilahare haneleri hedm ve tahrip olunan vilâyat-ı müstahlasa ahalisine hane itasına dair kanunun müzakeresi cereyan ederek kanun yeniden tetkik edilmek üzere Müfid Efendi tarafından verilip nazar-ı dikkate alınan takrir ile ve müstaceliyet kararıyla Muvazene-i Maliye Encümenine; askeri tekaüde ve İstifa Kanununun on ikinci maddesinin

tadili hakkındaki layiha-i kanuniye dahi mezkûr encümene iade olundu. Memurin muhakematı hakkındaki layiha-i kanuniyenin cumartesi ruznamesine alınması karar-gir oldu. Onu müteakip vazife esnasında hayvanatı telef olan zabitan, jadarma, polis ve tahsildarlara tazminat itasına dair layiha-i kanuniyenin müzakeresine geçilerek Heyet-i Vekile huzuruyla tehir-i müzakeresi tensip ve cumartesi günü içtima edilmek üzere saat beş buçukta celseye nihayet verildi.

İkinci İçtima Senesi
On Sekizinci İçtima

9 Nisan 1337 Cumartesi

Birinci Celse

Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat ve zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve tashihen kabul olundu. Erzurum Mebusu Durak Bey tarafından verilecek izahatın pazartesi günü celse-i hafiyede itası ve İkinci İnönü muzafferiyeti münasebetiyle mevrut telgraflara cevap yazılması tensip olundu. Tebdil-i hava alacak olan zabitana harcırah verilmesi hakkındaki kanunun tesri-i müzakeresine dair Heyet-i Vekile riyaseti tezkiresi kıraat ve mezkûr kanun ruznameye ithal olundu. Tokat Mebusu Rıfat Bey'in vilâyatta bir İntihab-ı Memurin Encümeni teşkiline dair takriri Dâhiliye Encümenine, Bolu Mebusu Doktor Fuad Bey'in Ereğli-Ankara ve Aydın Mebusu Esad Efendi'nin Denizli-Muğla yollarının turuk-ı umumiye meyanına ithali hakkındaki teklifleri Nafia Encümenine, Van Mebusu Hasan Sıddık Bey'in Van şehrinin tahrip edilmiş olan suyollarının tamirine dair takriri Muvazene-i Maliye Encümenine, şahadetnamesiz dava vekilleri hakkındaki teklif Adliye Encümeni mazbatası mucibince Adliye Vekâletine havale olundu.

Abdulkadir Kemali Bey'in Hükûmet ikrazatına ve Kütahya Mebusu Cemil Bey'in Tecil-i Mücazat Kararnamesine dair tekliflerinin reddi hakkındaki encümen mazbataları kabul, Kastamonu İstiklâl Mahkemesince tekrar kararına talikan idama mahkûm edilmiş olan Osman hakkındaki Adliye Encümeni mazbatası kabul olunarak teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat ordunun ilbas, iaşe ve maaşatına dair Karahisar Mebusu Ömer Lütfi Bey'le Şükrü Efendi'nin sual takrirlerine Müdafaa-i Milliye Vekâletinden mevrut tezkire-i cevabiye kıraat olunarak Müdafaa-i Milliye Vekilinin huzuruyla müzakere edilmek üzere tehir olundu. Siirt Mebusu Salih Efendi'nin Bitlis vilâyetindeki bazı köprülere ve Ergani Mebusu Emin Bey'in Mezraa-Erzurum tarikine dair takrirlerine Nafia Vekâletinden ve Dersim Mebusu Abdülhak Tevfik Bey'in Hâkim-i Münferid Teşkilatına dair sual takririne Adliye Vekâletinden cevaben mevrut tezkireler kıraat olunarak kâfi görüldü. Bilahare şimendifer tarifesinin tezyidine dair layiha-i kanuniyenin müzakeresine geçilip Heyet-i Umumiyesi (32) ret ve (7) müstenkife karşı 137 rey ile kabul olunarak pazartesi günü içtima edilmek üzere saat 6'da celseye nihayet verildi.

İlanat-ı Resmiye

Sandıklı Bidayet Mahkemesi Riyasetinden:

Sandıklı'dan Sarı Mehmedzade Ömer ve Hafız Hocaoğlu Osman Efendilere iktisab-ı katiyet etmiş ilamla mahkûm Hisar Mahallesinden Kahveci Şaban nam-ı diğeriyle Havinoğlu Süleyman mahdumu Mehmed'in mahcuz emval-i gayr-ı menkulesinden Soğancı ve Hacıköyü mevkilerinde bulunan maa eşcar ikişer evlek bahçelerdeki üç sehimden

bir sehim hisse-i şayiası bi'l-müzayede satılacağından tarih-i ilandan itibaren bir ay zarfında muvakkat karar-dadesi keşide ve on beş gün sonra da ihale-i katiyesi icra kılınacağından talip olanların Sandıklı İcra Dairesine müracaat eylemeleri ilan olunur.

§ Sandıklı Bidayet Mahkemesi Riyasetinden:

§ Sandıklı'da İran Şehbenderi Ali Rıza Efendi'nin Sandıklı Bidayet Mahkemesi Reis-i sabıkı Esad Bey zimmetinde hane icarından bin dört yüz ve bir kıyye tönbeki bedelinden üç yüz ki ceman bin yedi yüz kuruşluk maa masarif-i muhakeme tahsili hükmünü havi Sandıklı Hukuk-ı Sulh Mahkemesinden 30 Nisan 1337 tarih ve 1241 adediyle gıyaben istihsal edildiği fıkra-i hükmiyenin suret-i musaddakası mahkûmun-aleyh Esad Bey'in ikametgâhı meçhul bulunmasına mebni tebliğ edilemediğinden Usul-i Muhakemat-ı Hukukiye Kanununun yüz kırk dokuzuncu maddesi mucibince tebliğ makamına kaim olmak üzere mahkeme divanhanesine talik olunduğu ilan olunur.

§ Sandıklı Bidayet Mahkemesi Riyasetinden:

Sandıklı'da İran Şehbenderi Ali Rıza Efendi'nin damadı Zeynelabidin Efendi'nin Karahisar'da mukim hastane eczacısı ve sabık Sandıklı Belediye Eczacısı Ali Muzaffer Efendi Kuyumcuyan miyanelerinde münakit şirket dolayısıyla mumaileyh Ali Muzaffer Kuyumcuyan Efendi'nin dükkânından gasp ettiği ecza-yı tıbbiye esmanından yirmi bin ve hissesine isabet eden ticaretten on bin ve dükkân ve hane icarından beş bin kuruş ki ceman otuz beş bin kuruşun maa masarıf-ı muhakeme tahsili hükmünü havi Sandıklı Sulh Hukuk Mahkemesinden 3 Mayıs 1337 tarih ve 242 adediyle gıyaben istihsal eylediği fıkra-i hükmiyenin suret-i musaddakası mahkûmun aleyh Ali Muzaffer Kuyumcuyan'ın Karahisar Hastahanesinde bulunamadığı gibi ikametgâhı dahi meçhul bulunduğundan Usul-i Muhakemat-ı Hukukiye Kanununun 149'uncu maddesi mucibince tebliğ makamına kaim olmak üzere mahkeme divanhanesine talik olunduğu ilan olunur.

§ Sandıklı Bidayet Mahkemesi Riyasetinden;

Sandıklı'da İran Şehbenderi Ali Rıza Efendi'nin Karahisar-ı Sahib Reji Muhasebecisi Kasti Efendi zimmetindeki cihet-i karzdan ez-gayr-ı teslimat on liranın inkıza-yı müddet-i senetten bi'l-itibar hîn-i tahsiline değin faiz-i nizamisiyle maan ve senet ceza-yı nakdîsi yüz elli kuruşla masarıf-ı muhakemenin tahsili hükmünü havi Sandıklı Hukuk-ı Sulh Mahkemesinden 8 Şubat 1337 tarih ve (?8) [28] numaralı gıyaben istihsal eylediği fıkra-i hükmiyenin suret-i musaddakası mahkûmun-aleyh Kasti Efendi'nin ikametgâhı meçhul bulunmasına binaen tebliğ edilemediğinden Usul-i Muhakemat-ı Hukukiye Kanununun yüz kırk dokuzuncu maddesi mucibince tebliğ makamına kaim olmak üzere mahkeme divanhanesine talik olunduğu ilan olunur.

Nafıa Vekâletinden:

Yozgat livası dâhilinde Yozgat-Ankara tarikinin 21'inci kilometresindeki altı gözlü elli dört buçuk (54,5) metre tûlündeki ahşap köprünün münhedim bir orta ayağıyla nısfen münhedim diğer bir orta ayağının kâr-gir olarak inşası ve aksam-ı ahşabiyesinin Akdağ ormanından tedarik edilecek çıralı çam kerestesiyle kâmilen tecdidi (342980) kuruş bedel ile 25 Haziran 1337 tarihinden 15 Temmuz 1337 tarihi akşamına kadar münakasaya vazedildiği cihetle talip olanların Yozgat Nafıa Dairesine müracaatları ilan olunur.

Ziraat Bankası Müdüriyet-i Umumiyesinden:

Bu sene ziraat tevzi olunmak üzere mübayaa edilecek Avusturya veya Rusya mamulatından altı, altı buçuk, yedi, yedi buçuk ve sekiz numaralı onar binden elli bin adet tırpanın lüzum gösterilecek makadiri Trabzon, Samsun, İnebolu iskelelerinde tarih-i ihaleden sonra bir hafta zarfında teslim edilmek ve esmanı hîn-i teslimde verilmek şartıyla Ankara, Antalya, Trabzon, Samsun, Giresun, İnebolu, Ordu, Sinop, Karadeniz Ereğlisi, Zonguldak'ta münakasaya

vaz olunduğundan tenzilata talip olanların mezkûr mahaller Ziraat Bankası şube ve sandıklarına ve idare-i merkeziyeye müracaatları.

Ceride-i Resmiye

Umur-ı Tahririye ve İdare - Umur-ı tahririye için Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesinde Ceride-i Resmiye Müdüriyetine müracaat olunur.

İlanat - İlanat-ı hususiye kabul olunmaz. İlanat-ı resmiye meccanen konulur. Devair-i resmiye ile mehâkimin efrada müteallik ilanatından maktuan 40 kuruş ve kanunen ve nizamen Ceride-i Resmiye'ye derci lazım gelen ilanat-ı sairenin her satırından beş kuruş alınır.

Ankara Matbuat ve İstihbarat Matbaası

CERİDE-İ RESMİYE

Pazartesi
---
6 Zilkade 1339
11 Temmuz 1337

Tarih-i Tesisi
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Yüz nüshası 250 kuruş
Elli nüshası 125 kuruş
Beher nüshası 100 paradır

Numarası: 20 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesi olup şimdilik haftada bir defa neşrolunur.* ***Sene: 1***

Tayinler

Maliye

Maliye Vekâleti Memurin ve Evrak-ı Nakdiye ve Levazım Müdüriyetine Muhasebe-i Umumiye Müdür Muavini Faik Bey tayin kılınmıştır.

§ Münhal olan Canik Muhasebeciliğine İktisat Muhasebe Müdürü Hilmi Bey tayin kılınmıştır.

§ Sivas Defter-i Hakani Müfettişi İsmail Bey Sivas Defter-i Hakani Memurluğuna, Kastamonu Defter-i Hakani Memuru Cemal Efendi Sinop Defter-i Hakani Memurluğuna ve Kastamonu Defter-i Hakani Müfettişi Refik Bey Kastamonu Defter-i Hakani Memurluğuna ve Elaziz Defter-i Hakani Müfettişi İbrahim Hikmet Bey, Ergani Madeni Defter-i Hakani Memurluğuna Konya Defter-i Hakani Memuru Bekir Zühdü Efendi, Burdur Defter-i Hakani Memurluğuna ve Ankara Defter-i Hakani Müfettişi İsmail Hakkı Bey Konya Defter-i Hakani Memurluğuna ve Trabzon Defter-i Hakani Müfettişi İhsan Bey İzmit Defter-i Hakani Memurluğuna ve Merkez Muhavvelat Kalemi Mümeyyizi Tevfik Bey Kütahya Defter-i Hakani Memurluğuna tayin edilmişlerdir.

Sıhhiye

Vekâlet Muhacirîn Şubesi Müdüriyetine esbak Ankara Sıhhiye Müdürü Doktor Muhyiddin Celal Bey tayin edilmiştir.

Ziraat Bankası

Süleymaniye Ziraat Bankası Sandığı Memur-ı sabıkı ve Bozkır Memur Vekili Abdullah Fehmi Efendi yedi yüz kuruş maaşla Yalvaç Sandığı Memuriyetine ve Kütahya Şubesi Evrak Mukayyidi İsmail Hakkı Efendi'nin dört yüz kuruş maaşla şube-i mezkûre İkrazat Mukayyitliği refakatine ve Depo Memuru Ali Rıza Efendi'nin de üç yüz kuruş maaşla mumaileyhten inhilal eden Evrak Mukayyitliğine ve Merzifon Sandığı Muavin-i sabıkı Haşim Hulusi Efendi'nin dört yüz elli kuruş maaşla Ordu Sandığı Muavinliğine ve Konya Şubesi mukayyitlerinden İbrahim Efendi'nin üç yüz kuruş maaşla Seydişehir Sandığı Muavinliğine naklen ve müceddeden tayinleri icra kılınmıştır.

Kanunlar

Numara: 130

2 Temmuz 1337 Tarihli Avans Kanunu

Madde 1- 27 Şubat 1337 ve 24 Mart 1337 ve 30 Nisan 1337 tarihli kanunlar mucibince verilen on milyon liralık tahsisata ilaveten Müdafaa-i Milliyeden maada bilumum devair-i devletin Ağustos gâyesine kadar hidematına ait olmak üzere on milyon liranın sarfına mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Heyet-i Vekile memurdur.

27 Şevval 1339 ve 2 Temmuz 1337

İçtima: 45 Celse: 2

440 numara 30.07.1337 numaralı tezkere ile Heyet-i Vekile Riyasetine yazılmıştır.

Numara: 131

Şûra-yı Devletin Memurin Muhakematına Müteallik Vezaifin Suret-i İfası Hakkında Kanun

Madde 1- Memurin muhakematı hakkındaki kanun-ı muvakkatin dördüncü, altıncı, sekizinci, dokuzuncu, onuncu maddelerinde muharrer Şûra-yı Devlet Mülkiye Dairesine ait vezaif Büyük Millet Meclisi heyeti umumiyesince Meclis âzası meyanından müntahap dokuz zattan teşekkül eden Memurin Muhakematı Encümeni ve mezkûr kanuna tevfikan Heyet-i Umumiyesine ait vezaif de yine Meclisin Heyet-i Umumiyesince ayrıca müntahap on beş zattan mürekkep Memurin Muhakematı Heyeti taraflarından ifa olunur. İşbu encümen ve heyet altı ayda bir yeniden intihap olunur. Eski âzanın tekrar intihabı caizdir. Mezkûr encümen ve heyetin ittihaz ettikleri mukarrerat Meclisin tasdikine iktiran etmez.

Madde 2- Mezkûr heyetler içlerinden bir reis intihap ederler.

Madde 3- İşbu heyetler nısfından bir fazlasıyla akd-i içtima ve ittihaz-ı karar eder. Tesavi-i âra vukuunda reisin bulunduğu taraf tercih olunur.

Madde 4- İşbu heyetlerin vezaif-i tahririyesini ifa etmek üzere biri başkâtip unvanıyla bin beş yüz, diğeri ikinci kâtip namıyla bin kuruş maaşla iki muvazzaf kâtip tayin olunur.

Madde 5- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyü'l-hükümdür. Tarih-i mezkûra kadar rüyet olunmayan mesail dahi işbu kanuna tevfikan ikmal edilecektir.

Madde 6- İşbu kanunun icrasına Büyük Millet Meclisi memurdur.

30 Şevval 1339 ve 4 Temmuz 1337

İçtima: 46 Celse: 2

05.07.1337 tarih ve 441 numaralı tezkire ile Heyet-i Vekile Riyasetine gönderilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Hulâsaları

İkinci İçtima Senesi On Dokuzuncu İçtima

11 Nisan 1337 Pazartesi

Birinci Celse

Birinci Reis Vekili Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde saat ikide inikat ederek zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve tashihen kabul olundu. Maliye Vekili Ferid Bey'in hilaf-ı usul muamelatına dair Eskişehir Mebusu Abdullah Azmi Bey'in Maliye Vekâletinden istizah takriri kabul edildi. Şayan-ı müzakere olduklarına dair mazbatalarla Layiha Encümeninden mevrut Lazistan Mebusu Osman Bey'in Rize-Erzurum tarikinin turuk-ı umumiye meyanına ithaline dair takriri Nafia Encümenine, Aydın Mebusu Esad Efendi'nin İhracat resminin tezyidi hakkındaki kanunun ilgasına dair teklifi İktisat ve Kavanin ve Muvazene-i Maliye encümenlerine, Abdulkadir Kemali Bey'in İmalat-ı Harbiye destgahlarındaki amele ve ustabaşılara cephe zammı itasına dair takriri Müdafaa-i Milliye ve Muvazene-i Maliye encümenlerine, Operatör Emin Bey'in Kıptilerle aşair-i seyyarenin iskânlarına dair teklifi Dâhiliye Encümenine, Muş Mebusu Abdulgani Bey'in kumarın men'ine dair teklifi, Süleyman Sırrı Bey'in bu baptaki teklifiyle tevhit edilerek Adliye Encümenine, Refik Şevket Bey'in 17 Şubat 1330 tarihli kanun mucibince Harbiye Mektebine dâhil olan ihtiyat zabitanının sınıf-ı muvazzafa nakilleri hakkındaki teklifi Müdafaa-i Milliye Encümenine havale olundu. Abdulkadir Kemali Bey'in âsâr-ı ameliye-i garbiyeyi tercüme için her vekâlete iki bin lira itası hakkındaki teklifi Layiha Encümeni mazbatası mucibince şayan-ı müzakere görülmedi.

Bitlis Mebusu Ziya Bey'in Nisab-ı Müzakere Kanununun ikinci maddesinin tadiline dair teklifinin ruznamedeki Nisab-ı Müzakere hakkındaki teklifiyle tevhidine karar verildi. Lazistan Mebusu Osman Bey'in (Mapavri) nahiyesinin kazaya tahviline, Abdülhalim Çelebi Efendi'nin şehit zabitan ve efrat ailelerinin borçlarının teciline, Kütahya Mebusu Besim Atalay Bey'in gayr-ı milli şehir ve köy isimlerinin tebdiline, Tunalı Hilmi Bey'in Ereğli Kömür Havzası imaratına dair teklifleri Layiha Encümenine, Çelebi Efendi'nin Ankara'da kapalı çamaşırhaneler inşasına dair takriri Dâhiliye Vekâletine havale ve Karahisar-ı Sahib Mebusu Mustafa Efendi'ye bir mâh mezuniyet itası hakkındaki Divan-ı Riyaset kararı kabul olundu.

Bilahare Harcırah Kanununun lüzum-ı tefsirine dair Divan-ı Riyaset kararı hakkında müzakere cereyan ederek Çorum Mebusu Haşim Bey'in bu baptaki teklifi Layiha Encümenine havale olunduktan sonra Muvazene-i Maliye Encümeni mazbata muharririnin izahatı veçhile harcıraha müstahak olmayan memurlar ailesine de harcırah itası lazım gelmeyeceği onuncu maddenin sarahati mucibince muamele yapılması icap edeceği taayyün ettikten sonra Sinop Mebusu Hakkı Hami Bey'in teklifi veçhile işbu tefsire lüzum olmadığına karar verilip ruznameye geçildi ve teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci celse hafidir.

İkinci İçtima Senesi Yirminci İçtima

13 Nisan 1337

Birinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-içtima zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. İnönü muzafferiyeti münasebetiyle mevrut tebrik telgraflarına cevap yazılması tensip, Bozkır hadisesinde gasp

olunan koyunlar hakkındaki bir mesele-i hukukiyenin istifsarına dair Heyet-i Vekile riyaseti tezkiresi Adliye Encümenine, Küre-i Nühas nahiyesinin kazaya tahviline dair teklif Dâhiliye ve Muvazene-i Maliye encümenlerine, Kastamonu'da bir tıbbiye mektebi küşadına dair teklif Sıhhiye ve Maarif encümenlerine, Elaziz Mebusu Hüseyin Bey'in İstanbul Vilâyeti Kanununun dördüncü, beşinci maddelerine, Çorum Mebusu Haşim Bey'in İstanbul'dan gelip memuriyet talep edenlere dair teklifleri Layiha Encümenine, Yozgat Mebusu Bahri Bey'in Yozgat hadisesinden dolayı mevkuf bulunan bazı eşhasın istiklâl mahkemesine verilmesine dair takriri Adliye Encümenine havale edildi. Cihet-i askeriyece işgal edilen bağlar hakkındaki sual takririne Müdafaa-i Milliye Vekâletinden mevrut tezkire-i cevabiye okunarak kâfi görüldü. Kızılırmak üzerinde bir köprü inşası hakkındaki Nafia Vekâleti tezkiresinin Nafia bütçesiyle müzakeresine ve Dersim Mebusu Mustafa Ağa'nın müstafi addolunmasına dair divan kararının cumartesi ruznamesine tehiri tensip olundu. Erzurum Mebusu Hüseyin Avni Bey'in Erzurum'da tevkif edilmiş olan Midhat Bey hakkındaki Heyet-i Vekileden istizah takriri kabul olunarak cevabının pazartesi günü ita edilmesi karar-gir oldu. Hamdi Namık Bey'in posta ve telgraf memuriyeti zamaiminin tediye edilmemesi esbabına dair sual takriri Dâhiliye Vekâletine, Abdulkadir Kemali Bey'in Kozan sancağı dâhilinde ahalinin zahirelerini müsadere eden Yüzbaşı Sinan Bey hakkındaki takririyle Kırk Dokuzuncu Fırka kumandanı hakkındaki sual takriri Müdafaa-i Milliye Vekâletine havale olundu. Eskişehir Mebusu Abdullah Azmi Efendi'nin istizah takririne Maliye Vekili Beyefendi tarafından cevap verilerek neticede izahatin kâfi görülerek beyan-ı itimat edilmesine dair Çorum Mebusu Ferid Bey'in takriri kabul edildi.

İkinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat Fevzi Paşa Hazretleri tarafından muharebenin ikinci safhası hakkında malumat ita ve ordunun devam-ı muzafferiyeti için bir dua kıraat olunduktan sonra on günde iki büyük muzafferiyet temin eden ordunun şerefine cumartesi günü içtima edilmek üzere Meclis tatil olundu.

İkinci İçtima Senesi
Yirmi Birinci İçtima

16 Nisan 1337 Cumartesi

Birinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve tashihen kabul olundu. Antalya Mebusu Tahsin Bey'in Antalya'da inşa edilecek Darü'l-hilafe medresesi için meccanen kereste kat'ına müsaade olunmasına dair teklifi Layiha Encümenine, Karahisar-ı Şarkî Mebusu Mustafa Bey'in nizamname-i dâhiliyenin bazı mevaddının tadiline dair teklifi Nizamname Encümeni teşekkül edinceye kadar şimdilik Layiha Encümenine, Ankara Mebusu Hacı Atıf Efendi'nin Şeriye Encümeni mazbatasıyla mevrut terekelerin suret-i tahririne dair teklifi Adliye Encümenine havale olundu. Hıyanet-i Vataniye ile mahkûm Söğütlü Barbarya oğlu Dimitri ve Kuruçaylı Feyzullah oğlu Halil ve Söğütlü Haci Apostol ile refikleri hakkındaki Adliye Encümeni mazbataları kıraat ve kabul olundu. Bilahare Şûra-yı Devlet teşkiline dair olan layiha-i kanuniye müzakere edilip Heyet-i Umumiyesi hakkındaki müzakere kâfi görüldükten sonra maddelere geçilmesi kabul edildi ve teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-içtima Şûra-yı Devlet hakkındaki tekâlif-i sairenin yeni bir şekilde tedvini için Adliye ve Dâhiliye encümenlerine havalesi karar-gir olarak pazartesi günü içtima edilmek üzere saat dört buçukta celseye nihayet verildi.

İkinci İçtima Senesi
Yirmi İkinci İçtima

18 Nisan 1337 Pazartesi

Birinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Üsküdar Mebusu Selahaddin Bey'in müntehiren ve Yozgat Mebusu İsmail Fazıl Paşa'nın da ecel-i mevuduyla vefat eyledikleri ve Selahaddin Bey'in hemşiresine muhassasatından bir miktarının ita kılınacağı tebliğ olunarak ruhlarına Fatihalar kıraat olundu. Bilahare Nafia Vekâleti bütçesinin müzakeresine geçilmişse de tekmil bütçelerin bir küll halinde neşrinden sonra müzakere edilmesi kabul olundu.

Ruznamede muharrer mevaddın kâffesinin müzakeresi ait olduğu vekâletlerin huzuruna talik edilmiş olmasından maden ocaklarındaki kömür tozlarının amele menfaatine füruhtu hakkındaki teklif-i kanunînin ruznameye alınarak müzakeresi kabul ve birinci maddesi kâfi görülüp ikinci maddeye geçilerek teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat kömür tozlarının füruhtu hakkındaki layiha-i kanuniyenin birinci müzakeresi ikmal edilip Hüseyin Avni Bey'in Erzurum'da tevkif edilmiş olan Midhat Bey dolayısıyla Heyet-i Vekileden istizah takririnin müzakeresine geçildi ve bu meselenin bir celse-i hafide münakaşası Hükûmetçe talep edildiğinden salon samiin ve ketebeden tahliye kılınarak celse-i hafiye akd olundu.

İkinci İçtima Senesi
Yirmi Üçüncü İçtima

21 Nisan 1337 Perşembe

Birinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-içtima zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. İnönü muzafferiyeti münasebetiyle mevrut tebrikin telgraflarına cevap yazılması tensip edildi. Posta, telgraf ücretlerinin tezyidine dair Heyet-i Vekileden mevrut layiha-i kanuniye Posta ve Kavanin-i Maliye encümenlerine Zabıt Vekili Münir Feyzi Efendi hakkındaki idam hükmünün Meclis-i Âlice tasdikinin kanun-ı mahsus iktizasından olduğuna dair İcra Vekilleri tezkiresi Adliye Encümenine, tespit suretiyle kura ahalisine zimmet kaydedilen âşârdan inde'l-lüzum tenzilat icrasına dair Heyet-i Vekileden mevrut layiha-i kanuniye Kavanin ve Muvazene-i Maliye encümenlerine havale olundu. Divan-ı Temyiz-i Askeri teşkili hakkındaki layiha-i kanuniyenin istirdadına dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkiresi kıraat ve iadesi münasip görüldü. 20 Eylül 1336 tarihli kanuna merbut ihracat tarifesi mucibince ahzedilmekte bulunan rüsumun yüzde elli derecesinde tenkisine dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkiresi beray-ı malumat kıraat olundu. Sinop Mebusu Şerif Bey'in Layiha Encümenince şayan-ı kabul görülen Boyabat-Taşköprü yollarının turuk-ı umumiye meyanına ithali hakkındaki teklif Nafia Encümenine havale edildi. Isparta İstiklâl Mahkemesince füruht ettirilip bedeli Isparta Belediye Sandığında bulunan koyunlar hakkındaki Adliye Encümeni mazbatası kıraat ve müzakereyi müteakip teneffüs için müzakere tatil olundu.

İkinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat müsadere edilen koyunlar meselesinde mevzubahis olan suistimalin tahkiki için nizamname-i dâhilî mucibince meselenin bâ-kura Dördüncü Şubeye tevdiine ve mukaddema bu mesele için tetkikine başlanıp da henüz hitam bulmayan evrak-ı tahkikiyenin de mezkûr şubeye tevdiine esas meseleye müteallik evrakın ruznameye ithaline ve bu mesele ile alakadar olduğu beyan edilen ve Isparta ahalisince Meclise hediye edilmiş bulunan halının netice-i tahkikatta taayyün edecek hükme göre muamele yapılmak üzere şimdilik kaldırılması tensip edildi.

Mustafa Lütfi Bey'in; Siverek livasının müstakil liva haline ifrağı hakkındaki takriri teklif-i kanuni şeklinde tedvin edilmek üzere sahibine iade, Karahisar-ı Şarkî Mustafa Bey'in meclis azasının tahkikat ve muhakematı hakkındaki teklifi Kanun-ı Esasi Encümenine, Mahmud Said Bey'in şüheda eytam ve eramilinin terfihi için piyango ihdasına dair teklifi Kavanin ve İktisat encümenlerine, Tunalı Hilmi Bey'in Ereğli kömür havzasındaki amelenin muhakemelerine müteallik teklifi Adliye Encümenine, Siirt Mebusu Salih Efendi'nin vilâyet merkezlerinde birer Darü'l-ilim medresesi küşadına dair teklifi Şeriye Encümenine, Erzurum Mebusu Nusret Efendi'nin kolordu ve fırka karargâhlarında birer müftü bulundurulmasına dair teklifi Müdafaa-i Milliye Encümenine, Tunalı Hilmi Bey'in Ilgaz kazası merkezi olan Koçhisar'da inşa edilecek hükûmet konağına muktezi kerestenin meccanen kat'ına müsaade edilmesine dair teklifi İktisat ve Muvazene-i Maliye encümenlerine, Lazistan Mebusu Esad Bey'in Lazistan'da bir Darü'l-hilafe küşadı hakkındaki teklifi Şeriye Encümenine, Abdulkadir Kemali Bey'in Ankara'da bir mekteb-i hukuk küşadına dair teklifi Maarif Encümenine, Kırşehir Mebusu Sadık Bey'in aff-ı umumi-i mukayyit ile ma'fûv mahkûmiyet-i katiyenin mani-i istihdam olmamasına dair yine mumaileyhin memurin muhakematına ve Abdulkadir Kemali Bey'in Kanun-ı Cezanın (203)'üncü maddesine tezyil edilmesi lazım gelen bazı mevadda ve Van Mebusu Haydar Bey'le rüfekasının merhum Ömer Naci Bey'in ailesine Hidemat-ı Vataniye tertibinden maaş tahsisine ve Besim Atalay Bey'in dilenciliğin men'ine dair teklifleri Layiha Encümenine Malatya Mebusu Feyzi Efendi'nin Malatya'da bir Darü'l-hilafe medresesi küşadına dair takriri Şeriye Vekâletine ve Hısnımansur kazasına bir göz tabibi izamına dair takriri Sıhhiye Vekâletine, Diyarbakır Mebusu Kadri Bey'in İnönü ile Ertuğrul Gazi'nin türbesinde birer abide rekzine dair takriri Müdafaa-i Milliye Encümenine, Hıyanet-i Vataniye ile mahkûm Oseb hakkında Adliye Vekâletinden mevrut evrak-ı hakemiye Adliye Encümenine havale olundu. Birinci Şubeden Nizamname-i Dâhili Encümenine intihap edilen azanın esamisi tebliğ olundu. Aza-yı kiramdan muhtelif mazeretle mezunen infikâk edecekler hakkındaki divan kararı kabul edildi. Cebel-i Bereket Mebusu Faik Bey'in Sanatoryum'da tedavisi hakkındaki

Kararname Divan-ı Riyasetin teklifi veçhile, 2 müstenkif ve 73 redde karşı 110 rey ile kabul olundu.

Üçüncü Celse

Doktor Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat Birinci Reis Vekili Hasan Fehmi Beyefendi'ye üç ay mezuniyet itası kabul ve Dâhiliye Vekili intihabı icra kılınarak ârâ tasnif edilinceye kadar celse tatil edildi.

Dördüncü Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat Dâhiliye Vekâleti için birinci defa icra kılınan intihapta ekseriyet-i mutlaka hâsıl olamadığından ikinci defa icra kılınan intihap neticesinde 112 rey ile Niğde Mebusu Ata Beyefendi'nin ihraz-ı ekseriyet eylediği Makam-ı Riyasetten tebliğ olundu. Erzurum Mebusu Celaleddin Arif Bey'le rüfekasının Müdafaa-i Milliye bütçesinde münakale icrasına dair teklif-i kanunîsi müstaceliyet kararıyla ruznameye

ithal edilerek bi'l-müzakere aynen ve müttefiken kabul olundu. Bilahare vilâyat-ı müstahlasa ahalisine tevzi edilmiş olan tohumluğun affi hakkındaki layiha-i kanuniyenin müzakeresine geçilerek kabul edilen şekilde tedvin edilmek üzere Kavanin-i Maliye Encümenine havale ve cumartesi günü içtima edilmek üzere saat 6'da celseye nihayet verildi.

İkinci İçtima Senesi
Yirmi Dördüncü İçtima

23 Nisan 1337 Cumartesi

Birinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Refik Şevket Bey'le rüfekasının Büyük Millet Meclisinin ilk yevm-i küşadı olan 23 Nisan tarihinin milli bayram ittihaz edilmesine dair teklif-i kanunîsinin müstaceliyetiyle müzakeresi kabul edilerek birinci madde tashihen, ikinci maddesi aynen ve müteakiben Heyet-i Umumiyesi ekseriyet-i azime ile kabul olunduktan sonra işbu kanun mucibince îyd-ı milli olduğundan pazartesi günü aynı saatte içtima edilmek üzere celse tatil olundu.

İkinci İçtima Senesi
Yirmi Beşinci İçtima

25 Nisan 1337 Pazartesi

Birinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Malta'dan avdet etmiş olan Edirne mebuslarından Şeref ve Faik Beyler riyaset tarafından Meclise takdim olundular. Trakya'daki Yunan mezalimine dair Garbî Trakya Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin protestonamesi ile Aydın Mebusu Esad Efendi'nin memalik-i meşgûledeki Yunan mezalimine karşı teşebbüsat-ı mâniada bulunulmasına dair takriri Hariciye Vekâletine havale edildi. İane toplayan Haymana Kaymakamı hakkındaki Bolu Mebusu Fuad Bey'in sual takririne Dâhiliye Vekâletinden mevrut tezkire-i cevabiye okunarak kâfi görüldü. Antalya Mebusu Rasih Efendi'nin İnönü Madalyası namıyla bir madalya ihdası hakkındaki teklifi Layiha Encümeni mazbatası mucibince reddolundu. Kütahya Mebusu Cemil Bey'in kâtip-i adillerden temettü vergisi alınmamasına ve Ergani Mebusu Hakkı Bey'le rüfekasının mebuslukla memuriyetin cem edilmesine dair teklifleri Layiha Encümenine havale olundu. Yine mumaileyh ile rüfekasının Ankara'da bir Men-i İhtikarî Komisyonu teşkiline dair takriri şayan-ı müzakere görülmedi. Abdulkadir Kemali Bey'in Süleyman Gurubî tarafından müsadere edilen zehair hakkındaki sual takririne Müdafaa-i Milliye Vekâletinde mevrut cevabî tezkire kıraat ve cevap sahib-i sual tarafından kâfi görülmediğinden şifahi bir sual takriri vermesi Makam-ı Riyasetten tebliğ olundu. Karesi Mebusu İbrahim Bey'in mebusluğunun kabulüne dair Birinci Şube mazbatası kıraat ve mumaileyhin mebusluğu kabul edildi. Hıyanet-i Vataniye cürmünden dolayı mahkûm olan Dersimli Alişan ile rüfekasına müteallik Adliye Encümeni mazbatası hakkında müzakere cereyan ederek Adliye Encümenince tekrar bir daha tetkik edilmek üzere iadesi tensip edildi. Konya Mebusu Arif Bey'in Maliye Vekâletindeki teşkilata dair sual takriri Maliye Vekâletine tebliğ, Besim Atalay Bey'in karye ve nahiyelere Köy Hocası ve Sebilü'r-reşad mecmualarının tevzi edilmesine dair teklifi Layiha Encümenine havale olundu.

Hidemat-ı vataniye ile memleketlerine izam edilmiş olan Antep Mebusu Abdurrahman Lami Efendi ile Ergani Mebusu Rüşdü Bey'in hidemat-ı vataniyelerinin hitam bulduğunun kendilerine tebliğine karar verildi ve teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat cephe zammı ve makam maaşatı hakkındaki kanunun müzakeresine mübaşeret ve müstaceliyet kararı kabul ve Heyet-i Umumisi hakkında uzun müzakerattan sonra müzakere kâfi görülüp maddelere geçildi ve teneffüs için celse tatil olundu.

Üçüncü Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat Cephe Zammı Kanununun mevaddı müzakere olunarak 4 ve 7'nci maddeleri tayy ve diğer mevaddı tadilen kabul olundu. Heyet-i Umumisi tayin-i esami ile reye koyulmuş ise de toplanan ârâ (20) ret, (118) kabul ile (3) müstenkif olduğundan hadd-i nisabı bulmadığı cihetle tekrar reye vazedilmesi içtima -i atiye terk ve Sinop harikzedeganı hakkındaki teklif-i kanunînin ruznameye ithal olunacağı tebliğ edilerek perşembe günü içtima edilmek üzere saat 7'de celseye nihayet verildi.

İkinci İçtima Senesi
Yirmi Altıncı İçtima

28 Nisan 1337 Perşembe

Birinci Celse

Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. 23 Nisan münasebetiyle mevrut tebrik telgraflarına cevap yazılması tensip edildi. Mayıs gâyesine kadar üç milyon liralık avans itasına dair Heyet-i Vekileden mevrut layiha-i kanuniye Muvazene-i Maliye Encümenine ihracat resminin ilgasına dair layiha-i kanuniye Kavanin-i Maliye ve Muvazene-i Maliye encümenlerine, Siverek Mebusu Abdülgani Bey'in Siverek sancağının müstakil liva haline ifrağına dair teklifi Layiha Encümenine havale, Abdulkadir Kemali Bey'in Binbaşı Osman Bey hakkındaki sual takriri Müdafaa-i Milliye Vekâletine tebliğ olundu. Van Mebusu Hasan Bey'in Kadınhanında bulunan Van muhacirleri hakkında sual takririne Dahiliye Vekâletinden mevrut tezkire-i cevabiye kıraat olundu.

Samsun-Havza, Erzurum-Erzincan şimendiferlerinin inşası için Nafia bütçesinde iki fasıl açılmasına ve Kızılırmak'ta istikşaf icrası için Nafia bütçesinin 265'inci faslından bin liranın sarfına mezuniyet itasına dair layiha-i kanuniye ruznameye bi'l-ithal müzakere edilerek maddeleri aynen ve Heyet-i Umumiyesi (29) redde karşı (161) rey ile kabul olundu. Geçen içtima da nisab-ı müzakere hâsıl olmadığından cephe ve makam maaşatına dair olan kanun tekrar reye vaz olunarak (33) redde ve (5) müstenkife karşı (137) rey ile kabul olundu.

Zonguldak ve Ereğli havza-i fahmiyesindeki kömür tozlarının amele menfaatine füruhtu hakkındaki layiha-i kanuniyenin ikinci müzakeresi icra kılınarak maddeleri aynen ve Heyet-i Umumiyesi (43) redde karşı (118) rey ile kabul edilerek teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat ve aza-yı kiramdan bazı zevatın mezuniyetlerine müteallik Divan-ı Riyaset kararı kıraat ve aynen kabul olundu. İstiklâl madalyasının darbı için on bin liranın itasına dair Heyet-i Vekileden mevrut layiha-i kanuniye Muvazene-i Maliye Encümenine meclis-i belediye etıbbasının belediye meclislerinde aza olarak bulunmalarına dair layiha-i kanuniye Dâhiliye Encümenine, Bayburt'ta tahaddüs eden

Şeyh Eşref meselesinden dolayı hapse mahkûm olan eşhasın aflarına dair layiha-i kanuniye Adliye Encümenine, İmalat-ı Harbiye fabrikalarında müstahdem mütehassıs zabitan ile usta efrada yevmiye itasına dair layiha-i kanuniye Muvazene-i Maliye Encümenine havale olundu. Şimdiye kadar Meclise iltihak etmemiş olan Dersim Mebusu Mustafa Ağa'nın müstafi addedilmesine dair Divan-ı Riyaset kararı hakkında müzakere cereyan ederek adem-i iltihakı esbabının mahallinden istifsarı karar-gir oldu. Palu kazasının livaya tahvili hakkındaki layiha-i kanuniye Dâhiliye Encümeni mazbatası mucibince reddolundu. Hamdi Namık Bey'in şüpheli eşhas için bir garnizon tesisine dair teklifi bade'l-müzakere reddolundu. Çorum Mebusu Dursun Bey'in makamat-ı resmiyeye takdim edilecek şikâyetnamelerin sansüre tabi tutulmaması hakkındaki takriri Dâhiliye Vekili huzuruyla müzakere edilerek bu gibi şikâyetnamelerle mebusana gelecek mektup ve telgrafların sansür edilmemesi hususu tekit olunacağı ve bu misüllü mektupları sansür eden memurlar hakkında şikâyet vukuunda takibat icra edileceği Dâhiliye Vekili Bey tarafından verilen izahat kâfi görülerek vazife esnasında hayvanı telef olan zabitan ve saire hakkındaki layiha-i kanuniye müzakeresine başlanmış birinci madde tadilen 2, 3, 4'üncü maddeleri aynen kabul ve Heyet-i Umumiyesi tayin-i esami ile reye konularak ârâ tasnif edilinceye kadar celse tatil olundu.

Sahife 7 ***(Ceride-i Resmiye)*** ***11 Temmuz***

Üçüncü Celse

Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-içtima hayvan tazminatı hakkındaki kanunun 3 müstenkif ve 16 redde karşı 161 rey ile kabul edildiği tebliğ edildi. Şaki Halid'in affi hakkındaki kararname Adliye Encümeni mazbatası mucibince reddolundu. Tokat'taki metruk kalhanenin bedel-i mukadder ile belediyeye füruhtu hakkındaki layiha-i kanuniyenin birinci müzakeresi icra edilerek 1, 3, 4'üncü maddeleri aynen ve 2'nci maddesi tadilen kabul ve ikinci müzakeresi beş gün sonraya tehir edilerek cumartesi günü içtima edilmek üzere saat 7'de celseye nihayet verildi.

İkinci İçtima Senesi
Yirmi Yedinci İçtima

30 Nisan 1337 Cumartesi

Birinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde saat ikide bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve tashihen kabul olundu. Leyle-i Beratın tebrikine dair Şark Cephesi Kumandanlığının telgrafiyla Karahisar'ın istirdadına ve İnönü muzafferiyetine dair telgraflara cevap yazılması tensip edildi. Bir dişçi mektebi tesisine dair Doktor Suad Bey'in takririyle Siirt Mebusu Hacı Mustafa Sabri Efendi'nin istinaf mahkemelerinin lağvına müteallik teklifi Layiha Encümenine, Çelebi Efendi'nin ihtikarın men'ine dair takriri Dâhiliye ve İktisat vekâletlerine havale olundu. Karesi Mebusu Abdülgafur Efendi'nin tecavüz müddetinin mezuniyetten addedilmesine dair Divan-ı Riyaset kararı kabul ve Gaziantep Mebusu Ragıp Bey'in uzun müddet devam eden gaybubeti hakkında tafsilatı ve bu izahata göre vaziyetin tayini hakkındaki Divan-ı Riyaset kararı mumaileyhin mazereti şayan-ı kabul görülerek mebusiyetinin devamı tensip edilmek suretiyle netice-i halle iktiran etti. Trabzon Mebusu Ali Şükrü Bey'in memurin muhakematına müteallik takriri Layiha Encümenine havale edildi. Heyet-i İthamiyenin lağvı hakkındaki layiha-i kanuniyenin encümenden gelen muaddel dördüncü maddesi ile Edirne Vilâyeti Teşkilat-ı Adliyesi Kanununun tadili hakkındaki layiha-i kanuniye müzakere edilerek müstaceliyet kararıyla aynen kabul edildi. Vilâyat-ı müstahlasa ahalisine tevzi edilmiş olan tohumluğun affi hakkındaki kanunun müzakeresi icra olunarak maddeleri aynen ve Heyet-i Umumiyesi, 4

müstenkif ve 17 redde karşı 159 rey ile kabul ve Mersin Mebusu Selahaddin Bey'in bu baptaki tadil-i teklifi kanunun kabulünden sonra verilmiş olduğu için Layiha Encümenine havale olunarak teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-içtima Heyet-i İthamiyelerin lağvı hakkındaki kanunun 6, 7, 8, 9'uncu maddeleri müzakere edilerek aynen Heyet-i Umumiyesi dahi katiyetle kabul olundu. Yozgat Mebusu Süleyman Sırrı Bey'in memurin muhakematına dair teklifi Layiha Encümenine havale edildi. 28 Şubat 1337 ve 24 Mart 1337 tarihli avans kanunlarına müzeyyel olan layiha-i kanuniye ruznameye bi'l-ithal müzakere edilerek maddeleri aynen ve Heyet-i Umumiyesi 22 redde 144 rey ile kabul edildi. Ordu-Sivas tarikinin turuk-ı umumiye meyanına ithaliyle elli bin lira tahsisat itası hakkındaki kanunun müzakeresine geçilerek birinci ve ikinci ve üçüncü ve dördüncü maddeleri aynen ve Heyet-i Umumiyesi bir müstenkif ve 59 redde karşı 113 rey ile kabul edildi. Bütçenin Heyet-i Umumiyesinin müzakeresine mübaşeret olunması için, ruznameye ithali taht-ı karara alınarak teneffüs için celse tatil olundu.

Üçüncü Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat Bozkır hadisesinde gasp edilip Isparta İstiklâl Mahkemesince bi'l-füruht bedelleri Isparta Belediye Sandığında mahfuz olan koyunlara dair Adliye Encümeni mazbatası hakkında müzakere cereyan ederek neticede ekseriyetin kabulüne iktiran eden Antalya Mebusu Rasih Efendi'nin takriri veçhile muamele ifasının cevaben Heyet-i Vekileye tebliği tensip edildi. Bilahare Malatya livası dâhilinde Hekimhan namıyla bir kaza teşkili hakkındaki layiha-i kanuniyenin müzakeresine geçildi ise de kanun Muvazene-i Maliye Encümenince görülmemiş olduğundan mezkûr encümene havale ve Pazartesi ruznamesine bütçe hakkındaki umumi müzakere ile Nafia bütçesinin ithal olunacağını Makam-ı Riyasetten bi't-tebliğ saat 7'de celseye nihayet verildi.

19 numaralı Ceride-i Resmiyenin zabıt hulâsaları kısmındaki hatalar bervech-i ati tashih olunur.

Sahife	Sütun	Satır	Hata	Sevap
2	2	21	Mazbata	Matbaa
3	1	23	İstîfa	İstifa
3	2	11	Maddeyi	Madde

Sahife	Sütun	Satır	Hata	Sevap
3	**2**	**23**	**Kanunun**	**Kanunu**
3	**2**	**32**	**Narmad**	**Narman**
4	**1**	**19**	**İstiza**	**İstizah**
4	**1**	**33**	**Teklif**	**Teklifin**
4	**2**	**22**	**Mahkeme**	**Muhakeme**

Tamim

Umur-ı İktisadiye Vekâletinden:

Vilâyat ve Elviye-i Müstakileye ve Baytar müfettişlikleriyle Sıhhiye baytarlıklarına;

20 Mayıs 1337'de ibtidar olunup laakal üç mâh devam edecek olan sene-i hâliye tahrir ve damga muamelesinde bilumum damızlık aygır ve kısrakla beraber gebe kısraklar da istisna edilmek üzere muayenelerinin icrasıyla ashabına hükûmet-i mahalliye tarafından vesaik-i resmiye itası lazımdır. Bu vesikayı hâmil olmayıp da bilahare mübayaa komisyonları tarafından vesaiti alınan zevat ve eşhasın şikayatı muteber olamayacağının suver-i münasibe ile ahali-i belde ve kuraya ifham ve ilanı rica ve bu bapta Müdafaa-i Milliye Vekâlet-i Celilesinden de Ahz-ı Asker şuabatına evamir-i lâzıme ita edildiği beyan olunur efendim.

30 Haziran 1337

Umur-ı İktisadiye Vekâletinden:

Baytar Müfettişlikleri ile Sıhhiye Baytarlıklarına

Memurin-i baytariyenin hizmet-i hükûmette istihdamları Mülkiye Baytar Mekteb-i âlisi ile Muavin-i Baytar mekteplerinin birisinden neşet etmiş olmalarına mütevakkıftır. Bu gibi müessesat-ı fenniyede tahsili muktezi tedrisatı ikmal eylememiş müntesibîn-i baytariye ile noksanî-i tahsillerinden naşi müktesebat-ı ilmiyeleri mahdut olup ordu askeri hayvanat hastahanelerinde istihdam edilen ihtiyat baytar namzetlerinin hizmet-i mülkiyede tavzifleri caiz olamayacağından beyhude muhaberat ile izaa-i evkatı mucip olmamak üzere bademe müracaat vukuunda kendilerine cevab-ı ret itası ve fakat kabul ettikleri takdirde tercihen emraz-ı sariye-i hayvaniye gardiyanlıklarında istihdamları lüzumu tamimen tebliğ olunur efendim.

30 Haziran 1337

İlanat-ı Resmiye

Feke Bidayet Mahkemesinden:

Feke kasabasından Şedarif oğlu Bagos'ta otuz beş adet madeni lira band-ı matlubu bulunduğundan temin-i tahsili zımnında Sis kazasından Mehmed Ağa tarafından Feke Mahkeme-i Hukuk Sulh kısmına ikame eylediği dava üzerine merkum Bagos'un maaaile Feke'den fekk-i ikamet ederek mukim bulunduğu mahallin dahi meçhul olduğu celpname zirine verilen meşruhattan anlaşılarak emr-i muhakemeleri 15 Ağustos 1337 Pazartesi gününe talik kılındığından yevm-i mezkûrda merkum Bagos'un bizzat mahkemeye gelmesi veyahut tarafından musaddak bir vekil göndermesi aksi takdirde muhakemesinin gıyaben icra kılınacağı ilan olunur.

Feke Bidayet Mahkemesinden:

Feke kasabasından Deli Karabet oğlu Serkis'in deyni olan on beş bin lira evrak-ı nakdiyeyi tediye etmediğinden tahsili hakkında Keklikçi karyesinden Mehmed Ağa tarafından Feke Mahkeme-i Sulhiye Hukuk kısmına ikame eylediği dava üzerine müddei-i aleyh merkum Serkis'in maaaile Feke'den fekk-i ikamet ederek elyevm mahall-i ikametinin meçhul olduğu celpname zirine verilen şerhten anlaşılarak emr-i muhakemeleri 15 Ağustos 1337 Pazartesi gününe talik kılındığından yevm-i mezkûrda merkum Serkis'in bizzat mahkemeye gelmesi veyahut tarafından musaddak bir vekil göndermesi aksi takdirde muhakemesinin gıyaben icra kılınacağı ilan olunur.

Ceride-i Resmiye

Umur-ı Tahririye ve İdare - Umur-ı tahririye için Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesinde Ceride-i Resmiye Müdüriyetine müracaat olunur.

İlanat - İlanat-ı hususiye kabul olunmaz. İlanat-ı resmiye meccanen konulur. Devair-i resmiye ile mehâkimin efrada müteallik ilanatından maktuan 40 kuruş ve kanunen ve nizamen Ceride-i Resmiye'ye derci lazım gelen ilanat-ı sairenin her satırından beş kuruş alınır.

Ankara Matbuat ve İstihbarat Matbaası

CERİDE-İ RESMİYE

Pazartesi
---
12 Zilkade 1339
18 Temmuz 1337

Tarih-i Tesisi
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Yüz nüshası 250 kuruş
Elli nüshası 125 kuruş
Beher nüshası 100 paradır

Numarası: 21 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesi olup şimdilik haftada bir neşrolunur.* ***Sene: 1***

Tayinler

Sıhhiye

Sabık Sıhhiye müfettişlerinden Cevdet Bey Sivas Sıhhiye Müdüriyetine, Maraş Sıhhiye Müdürü Murad Bey Yozgat Sıhhiye Müdüriyetine, Yozgat Sıhhiye Müdürü Safvet Bey Maraş Sıhhiye Müdüriyetine, Tokat Merkez Tabibi Abdullah Edib Bey Erzincan Sıhhiye Müdüriyetine, Isparta Merkez Tabibi Fahreddin Bey Karahisar-ı Şarki Merkez Tababetine, Kayseri Hükûmet Tabibi Şükrü Bey Kozan Merkez Tababetine, Zara Hükûmet Tabibi Cafer Sadık Bey Gürün Hükûmet Tababetine, Antalya'da serbest tabip Yunus Fehmi Efendi Tavas Hükûmet Tababetine, Of Hükûmet Tabibi Celal Ferdi Efendi Bayburt Hükûmet Tababetine, Çivril Hükûmet Tabibi Ahmed Hamdi Efendi Hüseyinabad Hükûmet Tababetine, Mamuretülaziz Hükûmet Tabibi Kemal Nazmi Efendi Hısnımansur Hükûmet Tababetine, Antalya'ta açıkta Cemal Bahri Efendi Saidili Hükûmet Tababetine, Devrek Hükûmet Tabibi Şevket Efendi Koyulhisar Hükûmet Tababetine, Zonguldak'ta tabip Yunus Efendi Devrek Hükûmet Tababetine, Kuşadası'nda Doktor Abdi Efendi Kuşadası Hükûmet Tababetine, Antalya Karantina Tabibi olup Ankara'da bulunan ve kable'l-azime mezkûr karantina tababetinden istifa eden Doktor Fuad Ali Bey, Çubuk Hükûmet Tababetine tayin kılınmışlardır.

Reji Müdüriyet-i Umumiyesi

Müdüriyet-i umumiye müfettişi Nazmi Bey Düzce Baş Müdüriyetine, Mülkiye müfettişlerinden Hacı Nuri Bey Müdüriyet-i Umumiye Beşinci Şube Müdüriyeti Vekâletine, Konya Dördüncü Şube Müdürü Rıfat Bey Müdüriyet-i Umumiye Birinci Şube Muhasebeciliğine, Samsun Baş Müdürü Rüşdü Bey Samsun Fabrikası Müdüriyetine, Ankara Merkez Müdürü Ömer Bey Samsun Baş Müdüriyeti Vekâletine, Giresun Müdürü Abdi Bey Ankara Merkez Müdüriyeti Vekâletine, Sabık Alay kumandanlarından Nefi Bey Giresun Müdüriyetine, Zonguldak Müdürü Sırrı Bey Düzce Baş Muhasebeciliğine, Bafra Müdürü Arif Hikmet Bey Zonguldak Müdüriyetine, Samsun Müfettişi Nesim Efendi Bafra Müdüriyetine, Jandarma Bölük Kumandanlığından müstafi Mehmed Fevzi Bey Ankara Merkez Müdüriyeti Muhafaza Müfettişliğine tayin edilmiş ve Terme Memuru Hayri, Şehirkışla Memuru Mahmud Rıfat ve Anamur Memuru Mehmed Ali Efendilere zuhur eden zimmet ve yolsuzluklarına mebni işten el çektirilmişlerdir.

Kanunlar

Numara: 132

Kıtaat-ı Askeriyeden Elbise ve Techizat-ı Askeriyeleriyle Firar Eden Efradın Zamân ile Mükellefiyeti Hakkında Kanun

Madde 1- Kıtaat-ı askeriyeden elbise ve teçhizat-ı askeriyeleriyle firar eden efradın beraberlerinde götürdükleri elbise ve teçhizat-ı askeriye esmanı memleketlerinde bıraktıkları emlâk, emval ve eşyadan Tahsil-i Emval Kanununa tevfikan tahsil olunur.

Madde 2- İşbu eşyanın rayiç üzerinden kıymetleri kolordu kumandanlıklarınca tayin ve doğrudan doğruya efradın mensup oldukları mahaller mal memurluklarına işar olunur.

Madde 3- Askerî Ceza Kanunnamesinin işbu kanuna muhalif olan mevaddı mülgadır.

Madde 4- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 5- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Maliye ve Dâhiliye Vekilleri memurdur.

7 Temmuz 1337 ve 3 Zilkade 1339

İçtima 47 Celse 2

09.07.1337 tarih ve 520, 521, 522, 523. numaralı tezkireler ile İcra Vekilleri Heyeti Riyaset, Müdafaa-i Maliye ve Dâhiliye Vekâlet-i Celilelerine yazılmıştır.

Numara 133

Anavatana İltihak Eden Arazide İcra Edilecek Teşkilat-ı Mülkiyeye Dair Kanun

Madde 1- Anavatana iltihak eden mahallerde Artvin, Ardahan, Kars livaları teşkil ve Iğdır ve Kulp kazaları Bayezid sancağına raptedilmiştir.

Madde 2- Artvin sancağı: Artvin, Şavşat, Borçka ve Kars sancağı: Kars, Kağızman, Zaruşat, Sarıkamış ve Ardahan sancağı: Ardahan, Oltu, Göle, Poshon [Poshof] kazalarından mürekkeptir.

Madde 3- Artvin sancağının merkezi (Artvin), Kars sancağının merkezi (Kars) ve Ardahan sancağının merkezi (Ardahan) şehirleridir.

Madde 4- Elviye-i selâsede Teşkilat-ı Esasiye Kanununa tevfikan nevahi teşkilâtı icra edilinceye kadar nevahi müdiranı kemafi's-sabık ahali tarafından intihap olunur.

Madde 5- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren mer'idir.

Madde 6- İşbu kanunun icrasına Heyet-i Vekile memurdur.

7 Temmuz 1337 ve 3 Zilkade 1339

İçtima 47 Celse 2

07.09.1337 tarih ve 519 numaralı tezkire ile Heyet-i Vekile Riyaset-i Celilesine yazılmıştır.

Kararname

Dâhiliye Vekâletinden:

Siirt sancağının Şirvan kazasına mülhak Minar nahiyesine merbut Şirtomadar(?) ve Beruta(?) ve Behriman karyelerinin asayiş ve idare nokta-i nazarından kaza-yı mezkûrdan fekk-i irtibatıyla merkez-i livaya ilhakının kabulü Meclis-i Umumi-i livanın kararına matuf Dâhiliye Vekâletinin 28 Haziran 1337 tarihli ve İdare-i Umumiye Müdüriyeti 1327/23518 numaralı tezkiresi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 3 Temmuz 1337 tarihindeki içtimaında karar-gir olmuştur.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi, Müdafaa-i Milliye Vekili: Fevzi
Şeriye Vekili: Fehmi
Adliye Vekili: Refik Şevket
Dahiliye Vekili Namına: Refik Şevket
Hariciye Vekili: Yusuf Kemal
Maliye Vekili: Hasan Hüsnü
Maarif Vekili: Hamdullah Subhi
Nafia Vekili: Ömer Lütfi
İktisat Vekili: Mahmud Celal
Sıhhiye Vekili: Doktor Refik
Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Vekâleti Vekili: Fevzi
Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi: Mustafa Kemal

Umur-ı İktisadiye Vekâletinden:

Urfa'da keçeci esnafı arasında fikr-i ihtira ve teşebbüs-i şahsîye malik olup ahiren bir nevi serpuş ve fes imaline muvaffak olan Mustafa oğlu Hayati'nin bu gibi erbab-ı sanatın teşviki maksadıyla kendisine bir kıta Sanayi Madalyası itası suretiyle taltifi İktisat Vekâletinin 28.06.1337 tarihli ve Ticaret ve Sanayii Müdüriyet-i Umumiyesi 101 numaralı tezkiresi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 03.07.1337 tarihindeki içtimaında karar-gir olmuştur.

Talimatname[1]

1- Türkiye Büyük Millet Meclisinin 1336 senesi birinci sene-i içtimaiye esnasındaki zabıt ceridelerı ve kavanin mecmuaları, aza-yı kirama ait olanlar da dâhil-i hesap edildiği hâlde, Meclis Matbaasının azami derece-i kifayeti nazar-ı dikkate alınarak zabıt ceridelerinden her nüshadan beş yüz ila yedi yüz ve kavanin mecmualarından iki bin adet tab' edilebilmiş ve bu sebeple arzu edilen derece-i şümul ve vüsatta tevzi olunamamıştı. Meclisin 1337 senesine (ikinci sene-i içtimaiye) ait zabıt ceridelerinin her nüshasından 1250 ve kavanin mecmualarından 3000 adet tab'ına tevessül olunmuş ve matbaa faaliyetinin bu esasa göre tevsii için de Meclis Heyet-i İdaresince teşebbüsat-ı lâzımede bulunulmuş olup yeni sene zarfında daha şamil ve umumi bir şekilde tevziat icrasının teminine çalışılmaktadır. Bu esas dairesinde mecmua ve zabıt ceridelerinin takarrür eden tarz-ı tevziatını natık cetvel sureti işbu tahrirata zeylen tab' edilmiştir.

2- Geçen sene zarfındaki tecaribe nazaran makamat-ı askeriye, mülkiye, adliye ve saireye gönderilen kavanin mecmualarıyla zabıt ceridelerinin suret-i muntazamada isali hususunda birçok müşkülata tesadüf edilmiştir. Kıtaat-ı askeriyenin mevaki ve teşkilatça maruz-ı tebeddülat olması, teşkilat-ı mülkiye ve sairede tadilat vukuu ve bilhassa uzak yerlere ve hadisat-ı dâhiliyeye ve cephe vekayiinin tesiratına maruz mahallere ait posta müraselatının âdem-i intizamı yüzünden bunların intizam-ı irsali bazı gûnâ arızaya uğramış ve Meclisten

1 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt ceridelerinin ve Meclis matbaasında tab' edilmekte bulunan kavanin mecmualarının suret-i tevzii hakkında.*

pek çok münferit makamata vuku bulan irsalatın birer birer takibine imkan kalmamıştır. Bu nokta-i nazardan makamat-ı muhtelifeye gönderilecek zabıt ceridelerıyle mecmuaların mensup oldukları vekâletler tarafından mahallerine irsal ve tevzii daha salim ve muvafık olacağından ikinci sene-i içtimaiye bidayetinden itibaren neşredilen ve edilecek olan zabıtların her beş veya on nüshası ve kavanin mecmualarının her bir cüzü tab‘ olundukça cetvel mucibince Meclis tarafından doğrudan doğruya vekâlet-i aidesine gönderilecektir. Her vekâletin cetvelde gösterilen makamat için tefrik ve tespit edilen miktarını suret-i münasibe ve seriada tevzi ve irsal eylemesi maksadı temin edilecektir.

3- Cetvel suret-i umumiyede her vekâlete azami kaç kavanin mecmuası ve her makama kaç adet zabıt ceridesi tahsis olunabildiğini irae etmekte olup Meclisten gönderilecek zabıt ceridelerinin miktarını bütün teferruatıyla tayin ve tespite imkân husulü için her vekâletin cetvelde isimleri muharrer makamatın miktarını Meclis Riyasetine bildirmesi ve bu suretle her vekâlete gönderilecek zabıt cerideleri miktarının tespitine muavenet eylemesi icap eder. Mesela Müdafaa-i Milliye Vekâletinin ne kadar cephe, ordu, kolordu, fırka, grup ve havali kumandanlıkları olduğunu mahrem olarak ve Dâhiliye Vekâletinin kaç vilâyet, kaç liva, kaç kaza için zabıt ceridesine ihtiyacı bulunduğunu mübeyyin cetvelleri ve diğer vekâletlerin de bunlara mümasil surette malumat-ı lâzımeyi 25.07.1337 tarihine kadar Meclise bildirmelerini hassaten rica ederim. Kavanin mecmuaları evvelce vaki olan sual üzerine her vekâletten gösterilen miktar üzerinden tespit edilmiştir ki bu miktarlar matbaamızın yapabileceği azami iştir. Yalnız işbu tamim haşiyesinin iki numarasında gösterilen şerait dâhilinde vekâlet ve devâir-i aidesince ceride ve mecmuaların teksiri daima mümkündür.

4- Zabıt ceridelerinin ve kavanin mecmualarının bu seneki kabiliyet-i ihzariyesi her nüsha için birinci maddede muharrer miktarı tecavüz edemeyeceğinden mecmua ve ceridelerin makamat-ı aidesine dikkat-i mahsusa ile gönderilmesi ve mahallerine isallerinin takibi ve ziyâında yeniden mecmua ve zabıt ceridesi irsali mümkün olamayacağından demirbaş olarak sair evrak ve vesaik-i resmiye misüllü alakadarânca itina-yı mahsusla muhafaza ve istimal olunması ve her vilâyet ve liva ve kaza... ilh. merakizine gönderilen nüshalardan mahallî bilumum müessesat-ı resmiye ve sunuf-ı memurinin istifade eylemesi esbabının istikmali mercudur.

5- İşbu teğliğnameden nüsah-ı kâfiye bilumum vekâletlerle Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesine gönderilmiş ve beray-ı malumat Meclis aza-yı kiramına da birer nüsha tevzi edilmiş ve Ceride-i Resmiye ile de ilan olunmuştur.

Fi 21 Haziran 1337

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi

Mustafa Kemal

Haşiye:

1- Geçen sene bidayetinde Meclisin yalnız iki yüz yetmiş küsur azası bulunduğundan sene-i mezkûre bidayetine ait zabıt cerideleri bu hesaba göre ihzar edilmiş ve bilahare istifa, vefat ve saire gibi esbapla Meclisten infikâk edenlerle beraber aza mevcudu yüz kadar daha fazlalaşmış olup bu sebeple geçen sene zabıtlarından birçoğunun nüshası kalmamıştır. Nüshası biten ceridelerin imkân husulünde yeniden tab‘ına çalışılacak ve ancak o zaman geçen sene zabıtlarından noksan kalan nüshalar ikmal olunabilecektir.

2- Meclis zabıt cerideleriyle kavanin mecmualarının birinci maddede muharrer miktardan daha fazla olarak Meclis matbaasında tab‘ı mümkün olmadığından bunların hariç matbaalarda tab‘ı caiz görülmüştür. Ancak bu takdirde ceridenin kabı üzerine (Türkiye Büyük Millet Meclisinden mevrut zabıt ceridesinden .... vilâyet

veya ..... gazete matbaasınca istinsah edilmiştir.) ibaresinin ilavesi ve mahiyet-i resmiyeyi iktisap için de ayrıca bu ibare zirine vilâyet ve mutasarrıflık mühr-i resmisinin ilavesi ve mecmualar için aynı ibaratın derciyle beraber kable't-temhir aslına mutabıktır ibaresinin tahriri icap eyler.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridelerinin Tarz-ı Tevziatını Mübeyyin Cetvel:

Büyük Millet Meclisi:

Kavanin Mecmuaları Adet	Zabıt Cerideleri Adet	Mahall-i Tevzii
1	1	Aza-yı kiram için (beherine), Meclis Kütüphanesi Matbaası aklamı ve dosyalar için (icabı kadar)

Müdafaa-i Milliye Vekâleti:

Kavanin Mecmuaları Adet	Zabıt Cerideleri Adet	Mahall-i Tevzii
450	12	Vekâlet devairi için
	5	Ordu ve cephe kumandanlıkları için beherine
	3	Grup ve kolordu kumandanlıkları için (beherine)
	2	Fırka kumandanlıkları için beherine
	1	Ankara Kumandanlığı ve havali kumandanlıkları için (beherine)
	1	Ahz-ı asker heyetleri için (beherine)
	1	Ahz-ı asker kalemleri için (beherine)

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti:

Kavanin Mecmuaları Adet	Zabıt Cerideleri Adet	Mahall-i Tevzii
15	8	Riyaset devairi için
100		İkinci Şube marifetiyle İstanbul'a sevk edilmek üzere

Şeriye Vekâleti:

Kavanin Mecmuaları Adet	Zabıt Cerideleri Adet	Mahall-i Tevzii
123	5	Vekâlet devairi için

Adliye Vekâleti:

Kavanin Mecmuaları Adet	Zabıt Cerideleri Adet	Mahall-i Tevzii
600	10	Vekâlet devairi için
	2	İstinaf Müddei-i Umumilikleri için (beherine)
	1	Temyiz Dairesi ve şuabatı için (beherine)
	1	Cinayet mahkemeleri için (beherine)

Maliye Vekâleti:

Kavanin Mecmuaları Adet	Zabıt Cerideleri Adet	Mahall-i Tevzii
500	5	Vekâlet devairi için
	1	Reji, Düyun-ı Umumiye, Bank-ı Osmanî Müdüriyet-i umumiyeleri için (beherine)

Maarif Vekâleti:

Kavanin Mecmuaları Adet	Zabıt Cerideleri Adet	Mahall-i Tevzii
50	5	Vekâlet devairi için

Dâhiliye Vekâleti:

Kavanin Mecmuaları Adet	Zabıt Cerideleri Adet	Mahall-i Tevzii
655	15	Vekâlet devairi için
	3	Vilâyetler için (beherine)
	1	Livalar için (beherine)
	1	Kazalar için (beherine)

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti:

Kavanin Mecmuaları Adet	Zabıt Cerideleri Adet	Mahall-i Tevzii
60	5	Vekâlet devairi için
	1	Hilal-i Ahmer Anadolu Murahhaslığı için

Nafia Vekâleti:

Kavanin Mecmuaları Adet	Zabıt Cerideleri Adet	Mahall-i Tevzii
45	5	Vekâlet devairi için

İktisat Vekâleti:

Kavanin Mecmuaları Adet	Zabıt Cerideleri Adet	Mahall-i Tevzii
160	5	Vekâlet devairi için
	1	Ziraat Bankası için

Hariciye Vekâleti:

Kavanin Mecmuaları Adet	Zabıt Cerideleri Adet	Mahall-i Tevzii
40	7	Vekâlet devairi için
	3	Ecnebi memleketlerindeki sefaretlerimiz için (beherine)
	1	Nezdimizdeki ecnebi sefaretleri için (beherine)
100		Ecnebi memleketlerde herhangi bir vazife ile bulunan memurlarımıza veyahut vazife-i mahsusa ile gönderilecek memurlarımıza verilmek ve bu suretle kanunların hariçte neşrine yardım eylemek üzere

Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi:

Kavanin Mecmuaları Adet	Zabıt Cerideleri Adet	Mahall-i Tevzii
100	5	Müdüriyet ve şuabatı için
	1	İstihbarat odaları için (beherine)
	1	Anadolu'da çıkan gazeteler için (beherine)
	5	İstanbul gazeteleri için

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Hulâsaları

İkinci İçtima Senesi Yirmi Sekizinci İçtima

2 Mayıs 1337 Pazartesi

Birinci Celse

Doktor Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. İnönü muzafferiyetine ve 23 Nisan tebrikine dair telgraflara cevap yazılması tensip edildi. Kengırı tuz ocaklarında

çalışan ameleye dair Tunalı Hilmi Bey'in sual takririne Dâhiliye Vekâletinde mevrut tezkire-i cevabiye kıraat edildi. Hıyanet-i Vataniye ile mahkûm eşhas hakkında dört kıta evrak Adliye Encümenine, Kütahya Mebusu Cemil Bey'in Meclis-i idare azalıklarına ve Tokat Mebusu Mustafa Bey'le rüfekasının emval ve emlâk-ı metrukenin hakk-ı intikal ashabına itasına dair teklifleri Layiha Encümenine havale ve Karesi Mebusu Basri Bey'in Dursunbey kazasına şimdiye kadar Adliye memurini gönderilmemesi esbabına dair sual takriri Adliye Vekâletine tebliğ, Genç Mebusu Haydar Bey'le rüfekasının Palu kazasına ait iki nahiyenin Çapakçur kazasına rabıtları hakkındaki tekâlifi Layiha Encümenine havale olundu. Aydın Mebusu Esad Efendi'nin hatıra-i istiklâl pulları hakkındaki teklif-i kanunîsinin ruznameye ithali tensip ve mebusan-ı kiramdan bazı zevatın mezuniyetine dair Divan-ı Riyaset kararı kabul edildi. Bütçenin Heyet-i Umumiyesi hakkındaki müzakere Hükûmetin talebine binaen perşembe gününe tehir ve tebdil-i hava alan zabitana harcırah itasına dair kanun Muvazene-i Maliye Encümenine havale edildi. Bilahare maden amelesinin hukuk-ı mütekabilesine dair olan layiha-i kanuniyenin müzakeresine geçilerek serlevhasıyla 1, 2, 3. maddeleri tadilen ve 4, 5, 6. maddeleri aynen kabul olunarak teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Adnan Beyefendi'nin riyasetlerinde bi'l-içtima amelenin hukuk-ı mütekabilesi hakkındaki kanunun müzakeresine devam olunarak 7. madde tadilnameleriyle birlikte Adliye ve Sıhhiye Encümenlerine havale 8, 9, 10, 12, 14, 15. maddeleri aynen ve Trabzon Mebusu Hasan Bey'in teklifi 11. ve Besim Atalay Bey'in teklifi 13. madde olarak kabul ve ikinci müzakeresi kanunun encümenden gelmesine tehir olunarak Askeri Tekaüt ve İstifa Kanununun 12. maddesinin tadili hakkındaki layihanın birinci müzakeresine geçilip aynen kabul edilerek perşembe günü içtima edilmek üzere saat 6,5'ta celseye nihayet verildi.

İkinci İçtima Senesi
Yirmi Dokuzuncu İçtima

5 Mayıs 1337

Birinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Cebel-i Bereket Mebusu İhsan

Bey'le rüfekasının Kars ve Ardahan livalarında teşkilat-ı adliye icra edilmesine dair takrirleri müzakere edilerek kavanin-i mevcude mucibince teşkilat icra edilmesi hususu kabul ve oraya izam edilecek hükkama verilecek tahsisat meselesi bütçe müzakeresine talik ve Abdulkadir Kemali Bey'in teşkilat-ı mehakime dair teklif-i kanunisi Layiha Encümenine havale olundu. 23 Nisan ve İnönü münasebetiyle mevrut tebrik telgraflarına cevap yazılması tensip ve Hıyanet-i Vataniye ile mahkûm eşhasa ait dört kıta evrak Adliye Encümenine, İçel Mebusu Ali Sabri Efendi ile rüfekasının yük otomobillerinden gümrük resmi alınmamasına ve Konya Mebusu Kazım ve Kazım Hüsnü Beylerin Konya Darü'l-eytamı için yirmi bin lira itasına dair teklifleri Layiha Encümenine havale edildi. Niğde Mebusu Mustafa Hilmi Efendi ile Eskişehir Mebusu Mehmed Bey'e mezuniyet itasına dair Divan-ı Riyaset kararı kabul ve vefat eden azanın muhassasatına dair Divan-ı Riyaset Kararnamesi müzakere edilmek üzere ruznameye ithal olundu. Hekimhan kazası teşkiline dair layiha-i kanuniyenin ruzname-i âtiye ithali tensip edildi. Bilahare Heyet-i Vekile reisi Fevzi Paşa Hazretleri bir celse-i hafiye akdini teklif eylediğinden salon samiin ve ketebeden tahliye kılınarak celse-i hafiyeye geçildi.

İkinci celse hafidir.

İkinci İçtima Senesi
Otuzuncu İçtima

7 Mayıs 1337 Cumartesi

Birinci Celse

Doktor Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Yeniden teşkil edilecek süvari alaylarıyla jandarma mektepleri için (209) bin liranın sarfına mezuniyet itası hakkında Heyet-i Vekileden mevrut layiha-i kanuniye Muvazene-i Maliye Encümenine, hıyanet-i vataniye ile mahkûm eşhas-ı müteaddide hakkında Adliye Vekâletinden mevrut altı kıta evrak-ı hakemiye Adliye Encümenine havale olundu. Vefat eden mebusların muhassasatlarından ailelerine verilecek miktarın tespitine dair Divan-ı Riyaset kararnamesi hakkında müzakere cereyan ederek Heyet-i Umumiyesi tayin-i esami ile reye vazolundu. Ertuğrul Mebusu Mustafa Kemal Bey'in bu hususa müteallik teklif-i kanunîsi Layiha Encümenine havale edildi. Borçka'dan mevrut telgrafla tebrik telgraflarına cevap yazılması tensip edildi. Bilahare ziynet eşyasının men-i duhulü hakkındaki layiha-i kanuniyenin Adliye Encümeninden mevrut beşinci maddesi müzakere ve kabul olunarak kanunun Heyet-i Umumiyesi tayin-i esami ile reye vaz ve teneffüs için celseye nihayet verildi.

İkinci Celse

İkinci celse hafi olarak bi'l-inikat bilahare Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde celse-i aleniyeye tahvil edilerek vefat eden mebusların muhassasatına müteallik Divan-ı Riyaset kararnamesinin 88 ret ve 1 müstenkife karşı 100 rey ile ve ziynet eşyasının men-i ithali hakkındaki kanunun 29 redde karşı 146 rey ile kabul olunduğu tebliğ ve pazartesi günü içtima edilmek üzere saat (6)'da celseye nihayet verildi.

İkinci İçtima Senesi
Otuz Birinci İçtima

9 Mayıs 1337 Pazartesi

Birinci Celse

Adnan Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Besim Atalay Bey'in Köy Hocası Mecmuasının köylere tevzi edilmesi hakkındaki teklifi müzakere edilerek işbu teklifin yalnız Heyet-i Vekileye tebliği kabul edildi. Siverek Mebusu Abdülgani Bey'in Siverek livasının müstakil liva haline ifrağına ve Kütahya Mebusu Cemil Bey'in kâtib-i adillerden temettü vergisi alınmamasına ve Muş Mebusu Mahmud Said Bey'in şehit ümera ve zabitan ailelerine mafevk rütbe üzerinden maaş tahsisine ve Abdullah Azmi Efendi'nin şüheda ailelerine mükâfat-ı nakdiye itasına dair teklifleri ret olundu. Tunalı Hilmi Bey'in Ereğli kömür havzasındaki amelenin terfih-i hallerine dair teklifi Müdafaa-i Milliye, İktisat, Sıhhiye, Kavanin ve Muvazene-i Maliye encümenlerine, Antalya Mebusu Hasan Tahsin Bey'in Antalya'da inşa edilecek darü'l-hilafe medresesine muktezi kerestenin meccanen kat'ına müsaade edilmesine dair teklifi İktisat Encümenine, Van Mebusu Haydar Bey'le rüfekasının merhum Naci Bey ailesine maaş tahsisine dair teklifi Muvazene Encümenine, Kayseri Mebusu Hamdi Bey'in Kayseri'den Ulukışlaya kadar dekovil inşasına dair teklifi Nafia Vekâlet, Konya Mebusu Çelebi Efendi ile Refik Bey'in ihtikârın men'ine dair teklif-i kanunisi Layiha Encümenine havale olundu. Besim Atalay Bey'in gayr-ı milli köy isimlerinin tebdiline dair teklifi hakkında müzakere cereyan ederek

Hükûmetin tebliğine karar verildi. Aydın Mebusu Esad Efendi ile rüfekasının Aydın muhacirlerine muavenet edilmesine dair takriri Antep muhacirlerine de teşmil edilmek üzere tasviben Dâhiliye Vekâletine havale edildi. Kırşehir Mebusu Sadık Bey'in memurin muhakematının mehakim-i nizamiye marifetiyle rüyet edilmesine dair takriri hakkında müzakere cereyan ederek Adliye Encümenine havalesi karargir oldu ve teneffüs için celse tatil olundu.

Ekseriyet hâsıl olamadığından ikinci celse açılamamıştır.

İkinci İçtima Senesi
Otuz İkinci İçtima

12 Mayıs 1337 Perşembe

Birinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Aza-yı kiramdan bazı zevatın mezuniyetine müteallik divan kararı kabul ve Hıyanet-i Vataniye ile mahkûm Mıgırdiç hakkındaki evrak Adliye Encümenine, Antalya Mebusu Halil İbrahim Bey'in Matbuat Kanunundan teminat akçesini ilgasına dair teklifi Layiha Encümenine, Müdafaa-i Milliye bütçesine on iki milyon lira ilavesine dair layiha-i kanuniye Muvazene-i Maliye Encümenine, sigara kâğıdı inhisarına dair layiha-i kanuniye Kavanin ve Muvazene-i Maliye encümenlerine havale edildi. Orduya ihda ettiği ikinci tayyarenin kabulüne dair Erzurumlu Nafiz Bey'in telgrafı kıraat ve münasip cevap yazılması tensip edildi. Yozgat Mebusu Süleyman Sırrı Bey'le rüfekasının Yozgat isyanında medhaldar olan dört kişinin istiklâl mahkemesine teslimlerine dair takririnin Kavanin-i Mevzua Dairesinde haklarında muamele ifa edilmek üzere Hükûmete tebliğine karar verildi. Taklib-i Hükûmet cürmünden dolayı taht-ı muhakemeye alınan Tokat Mebusu Nazım Bey'in on beş sene küreğe konulmasına ve Karahisar-ı Sahib Mebusu Şükrü Bey'le Şeyh Servet Efendi'nin âdem-i mesuliyetlerine karar verildiğine dair Ankara İstiklâl Mahkemesinin tezkiresi kıraat olunarak teneffüs için celseye nihayet verildi.

İkinci celse suret-i hafiyede inikat etti.

İkinci İçtima Senesi
Otuz Üçüncü İçtima

14 Mayıs 1337 Cumartesi

Birinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Erzurumlu Nafiz Efendi'nin tayyaresinin Meclis üzerinden geçerken atmış olduğu tezkire kıraat ve cevap yazılması tensip edildi.

Hariciye Vekâleti umurunun Fevzi Paşa Hazretleri tarafından muvakkaten ifa kılınacağına dair Heyet-i Vekile riyaseti tezkiresi tebliğ olundu. Saruhan Mebusu Hüseyin Avni Bey'in ihtikârın men'ine müteallik takriri bu baptaki takrirlerle tevhit edilmek üzere encümene havale, Gaziantep Mebusu Yasin Bey'in (Rumkale) kazası namının tebdiline dair teklifi tasviben Dâhiliye Vekâletine tebliğ ve Diyarbakır Mebusu Kadri Bey'in usul-i tekaüdiyenin ilgasına dair teklifi Muvazene-i Maliye Encümenine, Kırşehir Mebusu Sadık Bey'in İstiklâl Madalyası Kanununun bir an evvel

tatbikine dair takriri Divan-ı Riyasete havale edildi. Besim Atalay Bey'in dilenciliğin men'ine, Elaziz Mebusu Hüseyin Bey'in İstanbul Vilâyeti Kanununun 4,5. maddelerinin tadiline, Lazistan Mebusu Osman Bey'in Mapavri nahiyesinin kazaya tahviline dair teklifleri Layiha Encümeni mazbatası mucibince şayan-ı müzakere görülmedi. Erzincan Mebusu Emin Bey'in harcırah ve Aydın Mebusu Esad Efendi'nin Yunan mezalimine dair sual takrirleri Hariciye Vekâletine, Tunalı Hilmi Bey'in Emniyet Müfettişliğine dair sual takriri Dâhiliye Vekâletine tebliğ olunduktan sonra evvelki celse-i hafiyede müzakere edilen meselenin maabadına devam edilmek üzere celse-i hafiyeye geçildi.

Sonraki celse hafidir.

İkinci İçtima Senesi
Otuz Dördüncü İçtima

16 Mayıs 1337 Pazartesi

Birinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. İkinci Reis Vekili Abdullah Azmi Efendi'nin istifanamesi kıraat ve yerine bu içtimada yeniden intihap icrası tensip edildi. Gaziantep muhtacînine muavenet icrasına dair Müdafaa-i Hukuk Riyasetinden mevrut telgrafin Dâhiliye ve Maliye vekâletlerine tebliği karargir oldu. Hakkari Mebusu Mazhar Müfid Bey'in Roma'da inikat etmiş olduğu işitilen bir kongrenin mahiyeti hakkındaki sual takriri Hariciye Vekâletine tebliğ ve Mersin Mebusu Selahaddin Bey'in mahbusînin çalıştırılmasına dair teklifi Layiha Encümenine, Denizli Mebusu Yusuf Bey'in Denizli ziraatine verilen ve fahiş bir surette tahsil edilen tohumluk bedelinin hadd-i itidale tenziline dair olan takriri Muvazene-i Maliye Encümenine, Trabzon Mebusu Hasan

Bey'le rüfekasının Meclis namına orduya bir tayyare ihdasına dair takriri Divan-ı Riyasete havale edildi. İstifa eden Bekir Sami Bey'in yerine Hariciye Vekâleti için bir vekil intihabına dair riyasetin namzetleri müşir tezkiresi kıraat olundu. Tokat Kalhanesinin belediyeye terkine ve Askeri Tekaüt ve İstifa Kanununun on ikinci maddesinin tadiline dair olan kanunların ikinci müzakereleri icra kılınarak her iki kanunun Heyet-i Umumiyesi aynen kabul olundu. Bilahare İkinci Reis Vekilliği ile Hariciye Vekâleti için ayrı ayrı intihap icra edilerek reyler tasnif edilinceye kadar celse tatil olundu.

İkinci Celse

Hasan Fehmi Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat Edirne Mebusu Faik Bey'in 131 rey ile İkinci Reis Vekilliğine ve Kastamonu Mebusu ve Adliye Vekili Yusuf Kemal Bey'in de 174 rey ile Hariciye Vekilliğine intihap olundukları tebliğ edildi. Muvazene-i Maliye Encümeninin istifası bütçe müzakeresini tehir edeceğinden istifadan sarfınazar olunması Heyet-i Vekile reisi Fevzi Paşa Hazretleri tarafından rica olunması üzerine esbab-ı istifaya dair encümen reisi ve mazbata muharririnin beyanatı ve Heyet-i Umumiyenin encümenin istifasını kabul eylememesi üzerine bi'n-netice Heyet-i Vekilenin ayrı ayrı istifanamelerini makam-ı riyasete verdikleri reis Mustafa Kemal Paşa Hazretleri tarafından beyan edilerek yeni Heyet-i Vekile intihabına kadar müstafi vekillerin muvakkaten vazifeye devam eylemeleri lüzumu dahi Meclise arz olunarak salı günü içtima edilmek üzere celse tatil olundu.

İkinci İçtima Senesi
Otuz Beşinci İçtima

17 Mayıs 1337 Salı

Birinci Celse

Hasan Fehmi Bey'in taht-ı riyasetlerinde saat ikide bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve tashihen kabul olundu. Kars'ta bir meydanın İnönü namıyla tevsim edildiğine dair Kazım Karabekir Paşa'dan mevrut telgraf kıraat ve hıyanet-i vataniye ile mahkûm müteaddit eşhasa ait Adliye Vekâletinden mevrut yedi kıta evrak-ı hükmiye Adliye Encümenine havale edildi.

Aydın Mebusu Esad Efendi'nin üzerlerinde hatıra-i istiklâl yazılı ve memalik-i meşgûlemizin resimlerini muhtevi posta pulları tabedilmesine dair teklif-i kanunîsi müzakere edilerek bunun kanun şeklinde tedvinine lüzum olmayıp encümen mazbatasına diğer bazı kasabat isimlerinin ilavesi suretiyle tadilen ve tasviben Dâhiliye Vekâletine tevdii kabul edildi. Bilahare Sinop harikzedeganına meccanen kereste itasına dair layiha-i kanuniyenin müzakeresine geçilmiş ise de bu bapta umumi bir layiha-i kanuniye mevcut olduğundan onunla tevhiden müzakere edilmek üzere tehiri kabul ve ruznamedeki diğer mevaddın müzakeresi Heyet-i Vekilenin huzuruna muallak bulunduğundan müzakereye devam edilmeyip perşembe günü içtima edilmek üzere saat üçte celseye nihayet verildi.

İlanat-ı Resmiye

Umur-ı İktisadiye Vekâletinden:

Elcezire taraflarında sade, ağnam, fıstık gibi şeyler ihracatının bazı taraflarca men'ine teşebbüs edildiği haber alınmış ve mümanaat-ı vakıanın refi esbabına tevessül edilmiştir. Heyet-i Vekilenin mukarrerât-ı mükerreresi ihracatın serbestisi merkezinde olduğundan tekrar ilanına mübaderet olundu.

Umur-ı Nafia Vekâletinden:

Yozgat-Sivas tarik-i umumiyesinin 125+ - 200+ 12'nci kilometreleri arasında ol bapta tanzim kılınan evrak-ı keşfiyesi mucibince icra kılınacak şose tamiratı [764357] kuruş bedel ile şerait-i mukarreresine tevfikan 10 Temmuz 1337 tarihinden 10 Ağustos 1337 tarihine kadar mevki-i münakasaya vaz edilmiş olduğundan talip olanların ve bu bapta daha ziyade malumat almak isteyenlerin Nafia Vekâletiyle Yozgat Mutasarrıflığına müracaat eylemeleri lüzumu ilan olunur.

Ceride-i Resmiye

Umur-ı Tahririye ve İdare - Umur-ı tahririye için Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesinde Ceride-i Resmiye Müdüriyetine müracaat olunur.

İlanat - İlanat-ı hususiye kabul olunmaz. İlanat-ı resmiye meccanen konulur. Devair-i resmiye ile mehâkimin efrada müteallik ilanatından maktuan 40 kuruş ve kanunen ve nizamen Ceride-i Resmiye'ye derci lazım gelen ilanat-ı sairenin her satırından beş kuruş alınır.

Ankara Matbuat ve İstihbarat Matbaası

RESMÎ CERİDE

Pazartesi
---
28 Muharrem 1342
10 Eylül 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşr olunur.

Numarası: 22 Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesidir. **Sene: 1**

Kanunlar

Büyük Millet Meclisi Bütçesine Tahsisat İlavesine Dair Kanun

Numara: 339

Birinci madde- Büyük Millet Meclisi bütçesinin altıncı faslının ikinci maddesine ilaveten altı yüz seksen altı bin dört yüz liranın tahsisat-ı munzama olarak sarfına mezuniyet verilmiştir.

İkinci madde- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyü'l-icradır.

Üçüncü madde- İşbu kanun Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından icra olunur.

6 Muharrem 1342 ve 19 Ağustos 1339

Lozan Sulh Muahedenamesi Hakkındaki Kanunlar

Numara: 340

Madde 1- Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti ile Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan ve Romanya Hükûmetlerinin salâhiyettar murahhasları arasında 1339-1923 senesi Temmuzunun yirmi dördüncü günü Lozan'da akit ve imza olunan sulh muahedenamesiyle bervech-i zir tadat olunan mukavelat ve senedat Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdik olunmuştur:

1- Boğazların usul-i idaresine dair 24 Temmuz 1923 tarihinde Lozan'da imzalanan mukavelename.

2- Trakya hududuna dair 24 Temmuz 1923 tarihinde Lozan'da imzalanan mukavelename.

3- Türk ve Rum ahalinin mübadelesine dair 30 Kânunusani 1923 tarihinde Lozan'da imza olunan mukavelename.

4- Aff-ı umumîye dair 24 Temmuz sene 1923 tarihinde Lozan'da imzalanan beyanname ve protokol.

5- Lozan'da imza edilen senedatın bazı ahkâmına Belçika ve Portekiz Devletlerinin iltihakına dair 24 Temmuz sene 1923 tarihinde Lozan'da imza olunan protokol.

6- Britanya, Fransa, İtalya kıtaatı tarafından işgal edilen Türk arazisinin tahliyesine dair 24 Temmuz 1923 tarihinde Lozan'da imza olunan protokol.

7- Karaağaç arazisi ile Bozcaada ve İmroz adalarına dair olup Türkiye ve Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan tarafından 24 Temmuz 1923 tarihinde Lozan'da imzalanan protokol.

8- Sırp - Hırvat ve İsloven Devleti tarafından muahede-i sulhiyenin imzasına mütedair 24 Temmuz 1923 tarihinde Lozan'da imza olunan protokol.

Madde 2- İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Numara 341

Madde 1- Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetiyle Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan ve Romanya Hükûmetlerinin salâhiyettar murahhasları arasında 1339-1923 Temmuzunun yirmi dördüncü günü Lozan'da akit ve imza olunan ikamet ve salâhiyet-i adliyeye dair mukavelename Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdik olunmuştur.

Madde 2- İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Numara: 342

Madde 1- Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti ile Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan ve Romanya Hükûmetlerinin salâhiyettar murahhasları arasında 1339-1923 senesi Temmuzunun yirmi dördüncü günü Lozan'da akit ve imza olunan Ticaret Mukavelenamesi Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdik olunmuştur.

Madde 2- İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Numara 343

Madde 1- Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti ile Britanya İmparatorluğu, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan ve Romanya Hükûmetlerinin salâhiyettar murahhasları arasında 1339-1923 senesi Temmuzunun yirmi dördüncü günü Lozan'da akit ve imza olunan Devlet-i Osmaniye tarafından verilmiş bazı imtiyazata dair protokol Türkiye Büyük Millet Meclisince tasdik olunmuştur.

Madde 2- İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

10 Muharrem 1342 ve 23 Ağustos 1339

Tayinler

Adliye Tayinleri

Numara: 247

Madde 1- Kozan İstinaf Reisi Ahmed Lemi Efendi'nin müstafi addiyle inhilal eden riyasete Isparta İstinaf Müddei-i Umumisi Hafiz Hüseyin, Ankara İstinaf Reisi Asaf Bey'in Hakkari Mebusluğuna intihabıyla inhilal eden riyasete sabık adliye müfettişlerinden İstinaf Riyasetinde hizmeti mesbuk Mustafa Asım, Kengırı İstinaf Müddei-i Umumisi Mustafa Zeki Bey'in İzmir İstinaf Müddei-i Umumiliği

Baş Muavinliğine tayiniyle inhilal eden müddei-i umumiliğe Kırşehir Liva Reis-i esbakı Sadık, Isparta İstinaf Müddei-i Umumiliğine Kütahya Hâkimliğinden müstafi Ali Osman, Kastamonu İstinaf Müddei-i Umumisi Emin Bey'in Tokat Mebusluğuna intihabıyla inhilal eden müddei-i umumiliğe Canik İstinaf Müddei-i Umumisi Salih, Canik İstinaf Müddei-i Umumiliğine sabık Adliye müfettişlerinden Sadık, Mardin İstinaf azasından Şerif Efendi'nin Havza Hâkimliğine tayini ile inhilal eden azalığa talebiyle bila- harcırah Savur Müddei-i Umumisi Arif Hikmet, Kastamonu İstinaf azaları Cemal ve Hacı Mümin Efendilerin vefatlarıyla inhilal eden azalıklara Küre Hâkimi Osman ve Çorum Hâkimi Tahsin, Maraş İstinaf azasından Sadeddin Efendi'nin müstafi addiyle inhilal eden azalığa Göksun Hâkimliğinden müstafi Hamdi, Dersim İstinaf azalığına muhassas tahsisatın nakliyle ihdas edilen Artvin İstinaf azalığına Gelibolu İstinaf Aza Mülazımı Said, Kassam-ı Umumiliğe iadeten Adana Kadı-i sabıkı Musa Kazım, Seyitgazi Hâkimi Hulusi Efendi'nin Edirne Hâkim Muavinliğine tayini ile inhilal eden hâkimliğe Şirvan Reis-i esbakı Ali Rıza, Burhaniye Hâkimi Galip Efendi'nin müstafi addiyle inhilal eden hâkimliğe İskenderun Reis-i esbakı Selahaddin, Ayaş Hâkimi Celaleddin Efendi'nin Devair Hâkimliğine tahviliyle inhilal eden hâkimliğe Karesi Cünha Reis-i sabıkı Süleyman Adil, Çorum Hâkimliğine, Gümüşhane Liva Riyasetinden müstafi Abdulkadir, Diyarbakır Hukuk Hâkimi Osman Nuri Bey'in Elaziz İstinaf Müddei-i Umumiliğine tayini ile inhilal eden hâkimliğe Yozgat Kadılığından müstafi Ramazan Hakkı, İspir Kadısı Arif Efendi'nin altmış beş yaşını ikmalinden naşi

tekaüde sevkiyle inhilal eden kadılığa Mekteb-i Kuzat mezunlarından Ahmed İlhami, Maçka Kadısı Haki Efendi'nin Atina Kadılığına tahviliyle inhilal eden kadılığa Tutak Kadı-i esbakı Ahmed Ragıb, Anamur Kadısı Ahmed Tahir Efendi'nin müstafi addiyle inhilal eden kadılığa Mekteb-i Kuzat mezunlarından Mehmed Zeki, Koyulhisar Kadısı Ali Efendi'nin Lalapaşa Kadılığına tahviliyle inhilal eden kadılığa Mekteb-i Kuzat mezunlarından Emin Hulusi, Kastamonu Hukuk Hâkim Muavini Sadri Efendi'nin Sinop Hâkimliğine tayini ile inhilal eden hâkim muavinliğine Akhisar Müddei-i Umumi-i sabıkı Mustafa, kadronun tasdikiyle ihdas edilen İstanbul ve Mülhakatı Sulh Hâkim muavinliklerine İzmir Ticaret Hâkim Muavinliğinden müstafi Mustafa ve Keşan Hâkim-i sabıkı İbrahim Edhem, Babaeski Hâkim Muavini Şerafeddin Efendi'nin Edirne Müddei-i Umumi Muavinliğine tayini ile inhilal eden hâkim muavinliğine Keskin Müddei-i Umumiliğinden müstafi Nureddin, Antalya Hâkim Muavini Ramazan Hakkı Efendi'nin Mersin Hâkimliğine tayini ile inhilal eden hâkim muavinliğine Söke Müddei-i Umumisi olup hâlen Antalya'da bulunan Mümtaz, Gönen Hâkim Muavini Said Efendi'nin Buldan Hâkimliğine tayini ile inhilal eden hâkim muavinliğine Dursunbey Müddei-i Umumiliğinden müstafi Mustafa Sabri, Birinci Hâkim Muavini Hamdi Efendi'nin Seferihisar Hâkimliğine tayini ile inhilal eden Hâkim Muavinliğine Boyabat Hâkim Muavini Kenan, Bayburt Hâkim Muavinliği tahsisatının nakliyle ihdas edilen Hopa, Arhavi Hâkim Muavinliğine Göksun Kadılığından müstafi Mesud, Bolu İkinci Hâkim Muavini Yusuf Ziya Efendi'nin Düzce Hâkim Muavinliğine tahviliyle inhilal eden Hâkim Muavinliğine Mekteb-i Hukuk mezunlarından Ahmed Hamdi, kadronun tasdikiyle ihdas edilen İnegöl Hâkim Muavinliğine İzmit İstinaf Aza Mülazım-ı sabıkı Tahsin, Kütahya Birinci Hâkim Muavini Hüseyin Hüsnü Efendi'nin Adana Bidayet Müddei-i Umumiliğine tayini ile inhilal eden Hâkim Muavinliğine İzmit İstinaf Aza Mülazımı İskender, İzmir İstinaf Müddei-i Umumiliği Baş Muavini Osman Niyazi Bey'in Karesi Mebusluğuna intihabıyla inhilal eden muavinliğe talebiyle Kengırı İstinaf Müddei-i Umumisi Mustafa Zeki, Orhaneli Müddei-i Umumisi Nusret Efendi'nin Kengırı İstinaf Aza Mülazımlığına tahviliyle inhilal eden müddei-i umumiliğe Mekteb-i Hukuk mezunlarından Ekrem, Hafik Müddei-i

Umumisi Osman Efendi'nin vefatıyla inhilal eden müddei-i umumiliğe talebiyle bila-harcırah Zara Müddei-i Umumisi Şükrü, Söke Müddei-i Umumiliğine Mekteb-i Hukuk mezunlarından Bekir Sıtkı, Çivril Müddei-i Umumisi Semahat Efendi'nin Alaşehir İstinaf Aza Mülazımlığına tahviliyle inhilal eden müddei-i umumiliğe Mekteb-i Hukuk mezunlarından Ahmed Tahir, Ürgüp Müddei-i Umumisi Mehmed Şakir Efendi'nin Edirne İstinaf Aza Mülazımlığına tahviliyle inhilal eden müddei-i umumiliğe Mekteb-i Hukuk mezunlarından Bahaeddin, Şile Müddei-i Umumiliğine iadeten Düzce Müddei-i Umumisi Abdülkerim, Düzce Müddei-i Umumiliğine Mekteb-i Hukuk mezunlarından Ali Süreyya, Tavas Müddei-i Umumisi Hüseyin Nafiz Efendi'nin Sarayköy Hâkimliğine tayini ile inhilal eden müddei-i umumiliğe Mekteb-i Hukuk mezunlarından İbrahim Edhem, Silivri Müddei-i Umumisi Bahaeddin Efendi'nin istifasıyla inhilal eden müddei-i umumiliğe Beyoğlu Aza Mülazım-ı sabıkı Mehmed Feyzi, Karesi Bidayet Müddei-i Umumisi Haluk Efendi'nin istifasıyla inhilal eden müddei-i umumiliğe Lüleburgaz Hâkim Muavini Fahri, Adana Bidayet Müddei-i Umumisi Midhat Efendi'nin istifasıyla inhilal eden müddei-i umumiliğe Kütahya Hâkim Muavini Hüseyin Hüsnü, Bolvadin Müstantiki Sadık Efendi'nin Demirci Müstantikliğine tahviliyle inhilal eden müstantikliğe bila-harcırah Seydişehir Müstantiki Ahmed Şükrü, Kengırı Müstantiki Subhi Efendi'nin, İskilip Müstantikliğine tahviliyle inhilal eden müstantikliğe Ilgaz Müstantiki Ahmed, Ilgaz Müstantikliğine Tekfurdağı Müstantik-i sabıkı Mehmed Hilmi, Mihaliçcık Müstantiki Hüseyin Efendi'nin Kütahya İstinaf Aza Mülazımlığına tayini ile inhilal eden müstantikliğe Bala Müstantikliğinden müstafi Mehmed Emin, Refahiye Müstantiki Said Efendi'nin müstafi addiyle inhilal eden müstantikliğe müstantiklik şahadetnamesini haiz Arapkir Başkâtibi Mustafa Lemi, Köyceğiz Müstantiki Abdulbaki Efendi'nin müstafi addiyle inhilal eden müstantikliğe Alaşehir Müstantik-i sabıkı Şükrü, Kengırı İstinaf Aza Mülazımı Halil Efendi'nin liva-yı mezkûr Hakim Muavinliğine tayini ile inhilal eden aza mülazımlığına tahvili icap eden Orhaneli Müddei-i Umumisi Nusret, Diyarbakır İstinaf Aza Mülazımı Yusuf Ziya Efendi'nin istifasıyla inhilal eden aza mülazımlığına tahvili icap eden Sivas İstinaf Aza Mülazımı Şaban, Giresun İstinaf Aza Mülazımı İhsan Nadir Efendi'nin müstafi addiyle inhilal eden aza mülazımlığına Canik Bidayet Aza-yı sabıkasından Süleyman Zihni, İzmit İstinaf Aza Mülazımlığına Tekfurdağı Aza Mülazımlığından müstafi Fevzi Bey ve Efendilerin intihaplarına ve Mihalıçcık Kadısı Ahmed Rıfat ve Seydişehir Kadısı İsmail ve Kiğı Müstantiki Şevki ve Pülümür Müstantiki Ahmed Münir Efendilerin bi'l-muvafaka becayişlerine karar verildi.

Madde 2- İntihab-ı vaki Encümen-i Adliyenin 23 Ağustos 1339 tarihli içtimaında kararlaştırılmıştır.

Madde 3- İşbu kararnamenin icrasına Adliye Vekili memurdur.

1 Muharrem 1342, 23 Ağustos 1339

İcra Vekilleri Heyeti Reisi: Ali Fethi

Adliye Vekili: Seyyid

Büyük Millet Meclisi Reisi: Gazi Mustafa Kemal

Büyük Millet Meclisi Müzakerelerinin Zabıt Hulâsaları

Birinci İçtima

11 Ağustos 1339

Birinci Celse

Birinci celse azanın müsinni olmak hasebiyle İstanbul Mebusu Abdurrahman Şeref Beyefendi tarafından bir nutuk iradıyla küşat edilerek müşarünileyhin teklifi veçhile bir reis-i muvakkat intihabı kabul edilip âra toplandı. Netice-i intihapta Ankara Mebusu Ali Fuad Paşa Hazretlerinin 189 rey ile müttefikan intihap olunduğu tebliğ edildi. Müteakiben Ali Fuad Paşa Hazretleri makam-ı riyaseti işgal ederek intihab-ı vakiden dolayı teşekkür ettikten sonra

Ertuğrul Mebusu Doktor Fikret Bey'in tarz-ı tahlife dair sual takrirleri kıraat ve metn-i tahlif kabul olunarak mevcut azanın rasime-i tahlifi icra ve aza-yı kiram ba-kura şubelere tefrik olundu. Mazabıt-ı intihabiye huruf-ı beca tertibiyle şubelere gönderilerek pazar günü saat bir buçukta içtima etmek üzere celse tatil edildi.

İkinci İçtima

12 Ağustos 1339 Pazar

Birinci Celse

Birinci celse reis-i muvakkat Ali Fuad Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat zapt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Şubelerden mevrut mazabıt-ı intihabiye okunarak tasdik ve ashabının mebuslukları kabul edildi. Ve azadan iki zatın yeni vürut eden mazbataları Birinci Şubeye gönderildi. İzmir Mebusu Tevfik Rüşdü Bey'le altı arkadaşının Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin yalnız bu devre-i intihabiyeye mahsus olmak üzere İzmir ve Ankara mebusluklarını muhafaza buyurmalarına ve Karesi Mebusu Ahmed Süreyya Bey ile üç refikinin İntihab-ı Mebusan Kanununun 89. maddesinin tadiline dair takrirleri okunarak Divan-ı Riyasetin teşekkülünden sonra mevki-i muameleye konulması kabul edildi ve pazartesi günü içtima edilmek üzere celse tatil edildi.

Üçüncü İçtima

13 Ağustos 1339 Pazartesi

Birinci Celse

Reis-i muvakkat Ali Fuad Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat zapt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Şubelerden mevrut bazı mazabıt-ı intihabiye kıraat edildikten sonra şubelerce intihap olunan reis ve kâtiplerin esamisi tebliğ edildi. Müteakiben tahlif edilmeyen azadan Meclise iltihak edenlerin tahlifleri icra edilerek

riyaset intihabına geçildi. Tasnif-i âra neticesinde 196 rey ile Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin riyasete intihap edildiği tebliğ olunmakla müşarünileyh hazretleri sürekli alkışlar arasında makam-ı riyaseti bi'l-işgal irat buyurdukları nutku müteakip Gelibolu Mebusu Celal Nuri ve İstanbul Mebusu Yusuf Akçura Beylerle rüfekasının nutkun tab' ve teksirine dair olan takriri okunarak kabul edildi. Kütahya Mebusu Receb Bey'in Birinci Büyük Millet Meclisinin mesaisinin takdirine dair olan takriri kabul olunarak reis-i sani intihabına geçildi. Muş Mebusu İlyas Sami Bey ve rüfekasının Büyük Millet Meclisinin orduya şükran ve ihtiramının iblağına dair takriri müttefikan kabul edildi. Malatya mebuslarının mazbata-i intihabiyesi okunarak azalığa kabul edildiler. Riyaset-i saniye tasnif-i âra neticesinde 196 rey ile müttefikan Ankara Mebusu Ali Fuad Paşa Hazretlerinin intihap edildiği tebliğ olundu. Bilahare reis vekilleri intihabatı icra edilerek celse tatil edildi.

İkinci Celse

Reis-i sani Ali Fuad Paşa Hazretlerinin riyasetleriyle bi'l-içtima müşarünileyhin Meclis-i âliye intihab-ı vakiinden dolayı teşekkürünü müteakip idare memurlukları ve divan-ı riyaset kâtiplikleri intihabına geçildi. Birinci reis vekilliğine 188 rey ile Saruhan Mebusu Sabri Bey'in ve ikinci reis vekilliğine 185 rey ile Çorum Mebusu İsmet Bey'in intihap edildiği makam-ı riyasetten tebliğ edildi. İçel Mebusu Hafız Emin ve Burdur Mebusu Lütfi Beylerin mazbataları okunarak kabul edildi. İdare memurluklarına 189 rey ile Sivas Mebusu Rasim ve 189 rey ile Hakkari Mebusu Asaf

ve 180 rey ile Lazistan Mebusu Fuad Beylerin intihap edildikleri ve divan kâtipliklerine yüz seksen ikişer rey ile Zonguldak Mebusu Ragıb, Denizli Mebusu Haydar Rüşdü, Saruhan Mebusu Vasıf, Afyonkarahisar Mebusu Ruşen Eşref Beylerin ve 181 rey ile Bolu Mebusu Falih Rıfkı ve 177 rey ile Siirt Mebusu Mahmud Beylerin intihap edildikleri tebliğ edilerek Heyet-i Vekilenin netice-i intihabına kadar umur-ı vekâleti bi'l-vekâle ifa etmeleri karargir oldu. Salı günü saat bir buçukta içtima edilmek üzere celse tatil edildi.

Dördüncü İçtima

14 Ağustos 1339 Salı

Birinci Celse

Reis-i sani Ali Fuad Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat zabt-ı sabık kıraat ve aynen kabul ve evrak-ı varide ait oldukları encümenlere havale olundu. İstiklâl Madalyası ve takdirname ile taltifleri icap eden bazı zabitan hakkında Müdafaa-i Milliye Vekâleti tezkiresi kıraat ve taltifleri kabul edildi. Müteakiben Heyet-i Vekile intihabına geçildi. Ve Heyet-i Umumiyesinin birden intihabı kabul edilerek istihsal-i âradan sonra celse tatil olundu.

İkinci Celse

Ali Fuad Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat Heyet-i Vekile intihabında âraya iştirak eden azanın adedi 190 olduğu ve Heyet-i Vekile Riyasetine 183 rey ile ve Dâhiliye Vekâletine 181 rey ile İstanbul Mebusu Fethi Beyefendi'nin ve Şeriye Vekâletine 187 reyle Konya Mebusu Musa Kazım Efendi Hazretlerinin ve Hariciye Vekâletine 190 rey ile Malatya Mebusu İsmet Paşa Hazretlerinin ve Müdafaa-i Milliye Vekâletine 189 reyle Karesi Mebusu Kazım Paşa Hazretlerinin ve Maarif Vekâletine 186 reyle Adana Mebusu İsmail Safa Beyefendi'nin ve İktisat Vekâletine 189 reyle İzmir Mebusu Mahmud Esad Beyefendi'nin ve Sıhhiye Vekâletine 187 rey ile Sinop Mebusu Rıza Nur Beyefendi'nin ve Maliye Vekâletine 189 rey ile Gümüşhane Mebusu Hasan Fehmi Beyefendi'nin ve Adliye Vekâletine 185 reyle İzmir Mebusu Seyyid Beyefendi'nin ve Nafia Vekâletine 190 reyle Diyarbakır Mebusu Feyzi Beyefendi'nin ve Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetine 188 reyle İstanbul Mebusu Fevzi Paşa Hazretlerinin intihap edildikleri Makam-ı Riyasetten alkışlar arasında tebliğ olundu ve Fethi Beyefendi'nin teşekkür ve Hükûmetin siyaset-i müstakbele-i umumiyesi hakkındaki beyanatından sonra perşembe günü içtima edilmek üzere celseye nihayet verildi.

Beşinci İçtima

16 Ağustos 1339 Perşembe

Birinci Celse

1,50 sonra

Reis-i Sani Ali Fuad Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul ve evrak-ı varit ait oldukları encümenlere havale edildi. İstiklâl Madalyası taltifleri teklif edilen 54 zabit, 68 çavuş, 33 onbaşı, 69 nefere madalya itası kabul edildi. Meclisin küşadı münasebetiyle varid olan telgraflara Divan-ı Riyasetçe cevap yazılması takarrür ederek Muş Mebusu İlyas Sami Efendi'nin mazbata-i intihabiyesi kıraat ve mumaileyh azalığa kabul ve bazı devair-i intihabiyeye ait mazabıt şubelere havale edildi. Geçen Meclisten müdevver evrak hakkında Kütahya Mebusu Receb Bey'in takriri üzerine müzakerat cereyan ederek bu baptaki diğer takrirler okundukdan sonra Denizli Mebusu Mazhar Müfid Bey'in birinci devre-i intihabiyede

encümenlere muhavvel evrakın ait olduğu encümenlere tevdiiyle tetkik edilip Heyet-i Umumiyeye arzına dair takriri reye bi'l-vaz kabul edildi. İstanbul Mebusu Rauf Bey'in üç ay mezuniyetine dair Divan-ı Riyaset kararı okunarak kabul edildi. Karesi Mebusu Vehbi Bey'in ruznameye ait evrak hakkındaki takriri üzerine müzakere cereyan ettikten ve bu baptaki takrirler okunduktan sonra Denizli Mebusu Mazhar Müfid Bey'in ruznamedeki evrakın ait olduğu encümenlere tevdiine dair takriri kabul edildi. Bozok Mebusu Hamdi Bey'in geçen Mecliste şubelere havale edilmiş evrakın aynı şubelere tevdiine dair takriri kabul edildi. Tetkik-i Muhakemat Heyeti ve encümeni için şubelerce namzet iraesi Makam-ı Riyasetten bade't-tebliğ pazar günü bade'z-zeval bir buçukta içtima etmek üzere celse tatil edildi.

Altıncı İçtima

19 Ağustos 1339 Pazar

Birinci Celse

Birinci Reis Vekili Sabri Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde inikat ederek zabt-ı sabık kıraat ve aynen kabul ve evrak-ı varide ait olduğu yerlere havale edildi. Birinci İnönü Harbine iştirak eden Büyük Millet Meclisi azasının İstiklâl Madalyasıyla taltiflerine dair Divan-ı Riyaset tezkiresi kıraat, müzakerat cereyan ettikten sonra yeniden tetkikat-ı lâzıme icrası için Divan-ı Riyasete havale olundu. Trabzon, Erzurum, Urfa, Bayezid mebusları hakkında şubelerden vürut eden mazabıt-ı intihabiye kıraat ve kabul edildi. Bu kere de vürut eden intihap mazbataları şubelere havale ve Meclise yeni iltihak eden azanın tefrik edildikleri şubeler makam-ı riyasetten tebliğ olundu. İstanbul Meclis-i Mebusanı Evrak Kaleminde mahfuz ve elyevm mer'i olan kararnamelere ait dosyalar hakkında Ali Cenani Bey'in takriri ruznameye ithal edildi. Zat-ı hazret-i hilafet-penahinin aza-yı kirama ithaf-ı selamı natık telgrafnameleri kıraat olundu. Tebriki mutazammın mevrut telgrafnamelere Divan-ı Riyasetçe cevap itası tensip edildi. Meclise yeni iltihak eden aza-yı kiramın tahlifleri icra edildikten sonra Tetkik-i Muhakemat Heyet ve Encümeni için henüz namzet listesi göndermeyen şubelerin içtima ederek icap eden namzetleri tefrik ve Heyet-i Umumiyeye bildirmesi makam-ı riyasetten bi't-tebliğ celse tatil edildi.

İkinci Celse

Birinci Reis Vekili Sabri Beyefendi'nin taht-ı riyasetinde bi'l-inikat Memurin-i Muhakemat Encümeni ve Tetkik Heyeti azalıkları için şubelerden verilen namzet listeleri kıraat ve iki intihabın birden icrası kabul edildi ve o suretle intihap yapılarak istihsal-i âradan sonra Meclis bütçesine tahsisat ilavesi hakkındaki kanunun müzakeresine mübaşeret edildi ve maddeler aynen kabul ve kanunun Heyet-i Umumiyesi tayin-i esami ile reye vaz olunarak reye iştirak eden yüz elli zattan altı ret ve iki müstenkife karşı kanunun yüz kırk iki rey ile kabul edilmiş olduğu makam-ı riyasetten tebliğ edildi. Badehu azanın şubelerden vürut eden mazbataları kıraat ve kabul ve tahlifi icra edilmemiş olan azanın emr-i tahlifi bi'l-icra celse tatil olundu.

Üçüncü Celse

Sabri Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde inikat ederek Ertuğrul Mebusu Rasim Bey'in mezuniyeti hakkında Divan-ı Riyaset kararı kıraat ve kabul edildikten sonra Memurin-i Muhakemat Encümeni ve Tetkik Heyeti için yapılan intihabatta encümen için âraya iştirak eden azanın ekseriyet-i mutlakayı ihraz ettikleri ve heyet için âraya iştirak eden

azanın adedi yüz yetmiş bir olduğu ve yedi zatın ekseriyet-i mutlakayı ihraz ettikleri ve heyet için âraya iştirak eden azanın adedi yüz elli altı olup on üç zatın ekseriyet-i mutlakayı temin eyledikleri Makam-ı Riyasetten tebliğ edildi. Gerek encümen ve gerek heyet için noksan kalan ikişer azanın gelecek içtimada intihabı takarrür ederek salı günü saat bir buçukta içtima edilmek üzere celseye nihayet verildi.

Yedinci İçtima

21 Ağustos 1339

Birinci Celse

1,45 sonra

Reis-i Sani Ali Fuad Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetinde bi'l-içtima zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul edildi. Evrak-ı varide ait oldukları mahallere havale edildikten sonra Memurin-i Muhakemat Heyet ve Encümeni için noksan kalan dört azanın intihabı icra edildi. Gaziantep Mebusu Ali Cenani Bey'in elyevm mevki-i tatbikte bulunan kararnamelere ait dosyaların İstanbul Meclis-i Mebusanı Evrak Kaleminden celbine dair takriri kıraat ve kabul edilerek celse tatil edildi.

İkinci Celse

Ali Fuad Paşa Hazretlerinin riyasetiyle içtima ederek muahede-i sulhiyenin Heyet-i Umumiyesi hakkında müzakereta bi'l-ibtidar buna dair levayih-i kanuniye ve Hariciye Encümeni mazbatası okunduktan sonra müstacelen müzakeresi kabul edildi.

Hariciye Encümeni Reisi Yusuf Kemal ve Mazbata Muharriri Tevfik Rüşdü Beylerin izahatını müteakip müzakerat cereyan ettikten sonra celse tatil edildi.

Üçüncü Celse

Birinci Reis Vekili Sabri Beyefendi'nin riyasetleriyle küşat edilerek muahede-i sulhiyeye dair müzakerata devam edilmiş ve vaktin âdem-i müsaadesine mebni maabadına yine çarşamba günü saat üçte devam etmek üzere celsenin tatil edileceği ve Memurin-i Muhakemat Heyet ve Encümeni için icra kılınan intihapta ekseriyet hâsıl olamadığı cihetle üçüncü defa reye müracaat olunacağı Makam-ı Riyasetten bi't-tebliğ celseye nihayet verildi.

Sualler

Nazilli ve Manisa havalisinin imarı hakkında Menteşe Mebusu Esad Efendi'nin sual takriri Heyet-i Vekile Riyasetine havale edildi.

Sekizinci İçtima

22 Ağustos 1339 Çarşamba

Birinci Celse

Reis-i Sani Ali Fuad Paşa Hazretlerinin riyasetlerinde inikat ederek zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Meclis namına kuva-yı havaiye satın alınması için bir senelik tahsisattan yüzde beşinin terk edilmesine dair Menteşe Mebusu Esad Efendi'nin takriri icab-ı teemmül ve neticesi Heyet-i Umumiyeye arz edilmek üzere idare heyetine havale, mütareke sebebiyle tatbik edilememiş olan Gaziantep livasının hudut teşkilatı hakkındaki 14 Mart

1334 tarihli kanunun mevki-i tatbike vazı ve hususunun tasviben Dâhiliye Vekâletine tebliğine dair Gaziantep Mebusu Ali Cenani Bey ile rüfekasının takriri ruznameye ithal ve Muş mebusları Osman Kadri ve Rıza Beylerin mazbata-i intihabiyeleri Beşinci Şubeye tevdi olundu. Badehu geçen içtimada ibtidar olunan sulh muahedenamesi hakkındaki müzakeratın maabadına devam olunarak beray-ı teneffüs celse tatil edildi.

İkinci Celse

Reis-i Sani Ali Fuad Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat muahedename müzakeratına devam edildi. Vaktin darlığı hasebiyle maabadına perşembe günü devam olunmak üzere içtimaa nihayet verildi.

Dokuzuncu İçtima

23 Ağustos 1339

Birinci Celse

Reis-i Sani Ali Fuad Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul edildi. Zabıtların neşri hakkında Karesi Mebusu Vehbi Bey'in ve aza-yı kirama madalya itasına dair olan Kayseri Mebusu Sabit Bey'in takrirleri Divan-ı Riyasete havale edildi. Müteakiben Hariciye Vekili İsmet Paşa Hazretlerinin sulh muahedenamesine ait izahatı istima olunduktan sonra teneffüs etmek üzere celse tatil edildi.

İkinci Celse

Ali Fuad Paşa Hazretlerinin riyasetleriyle küşat edilerek İsmet Paşa Hazretlerinin beyanatının hitamını müteakip İstanbul Mebusu Ali Rıza Bey'in takriri üzerine Heyet-i Umumiyece müzakere kâfi görülerek sulh muahedenamesine dair dört kanunun müzakeresine geçildi. Hariciye Encümenine teklif edilen levayıh-ı kanuniyenin bütün mevaddı aynen kabul edilerek her biri tayin-i esami ile reye kondu. Çatalca Mebusu Şakir Bey ve rüfekasının konferans zabıtname hulâsalarının kitap halinde neşri hakkındaki takriri ile Sivas Mebusu Rahmi Bey'in Hariciye Vekili İsmet Paşa Hazretlerinin beyanatının Türkçe ve Fransızca olarak tab ve neşrine dair takriri ve Denizli Mebusu Mazhar Müfid Bey ve rüfekasının murahhas, muavin ve mütehassıslara Meclis namına beyan-ı teşekkür edilmesine dair takrirleri okunarak kabul edildi. Sulh muahedenamesine ait kanunlardan birincisi on dört redde karşı 213 ve ikinci kanun 12 redde karşı 206, üçüncü kanun 13 redde karşı 208, dördüncü kanun 13 redde karşı 212 rey ile kabul edildi. Ertuğrul Mebusu Fikret Bey ve rüfekasının orduya Meclisin selam ve şükranının iblağına dair takriri müttefikan kabul edildi. Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Bey'in muahedenamenin Meclisçe tasdiki dolayısıyla Bursa Mebusu Mustafa Fehmi Efendi Hazretleri tarafından bir dua kıraatine ve şühedaya Fatiha ithafına dair takriri kabul ve müeddası mücibince icra edilerek ruznamede başka müzakere edilecek madde kalmadığı taraf-ı riyasetten bi't-tebliğ pazar günü toplanmak üzere içtimaa nihayet verildi.

Onuncu İçtima

Birinci Celse

26 Ağustos Pazar

İkinci Reis Vekili İsmet Beyefendi'nin riyasetlerinde inikat ederek zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve tashihan kabul ve evrak-ı varide ait oldukları encümenlere havale edildi.

Sabık Meclisten müdevver evrakın lüzumlu ve lüzumsuzları hakkında Müdafaa-i Milliye ve Nizamname-i Dâhili Encümenlerinin mazbataları kıraat ve kabul olundu. Sulh muahedenamesinin tasdiki tebrikini mutazammın telgraflara divanca cevap itası tensip ve Çanakkale Mebusu Mehmed Bey'in daire-i intihabiyesinde Erenköy nahiyesi

merkezinde meskûn Arnavut muhacirleri hakkındaki temenni takriri Heyet-i Vekileye havale edildi Memurin Muhakemat Encümeni ve Tetkik Heyeti için dört azanın intihap edilerek beray-ı teneffüs celse tatil olundu.

İkinci Celse

İsmet Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat Memurin-i Muhakemat Encümeni ve Tetkik Heyeti intihabatında Muhamemat Encümeni azalığına Şükrü Bey (Çanakkale)'nin 73 ve Zamir Bey (Adana)'nın 63 rey ile ve tetkik heyeti azalığına Ali Rıza Bey (Kırşehir)'in 90 ve Mithat Bey (Maraş)'ın 81 rey ile intihap edilmiş oldukları Makam-ı Riyasetten tebliğ olundu. Posta ve Telgraf, İktisat ve Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Encümenlerinin lüzumlu ve lüzumsuz evrak hakkındaki mazbataları kıraat ve kabul edildi. Kütahya Mebusu Receb Bey'in temenni takrirleri hakkındaki teklifi Layiha Encümenine, Denizli Mebusu Mazhar Müfid Bey ile refikinin muhabirler tarafından gazetelerine keşide edilecek telgraf ücuratının tenzili hakkındaki layihanın müstacelen müzakeresine dair takrirleri ait oldukları encümenlere havale edildi. Badehu tahlif edilmemiş azanın tahlifi icra olundu.

Ali Cenani Bey'in Gaziantep Teşkilatı hakkındaki 14 Mart 1334 tarihli kanunun tatbikine dair takriri kıraat ve kısa bir müzakereden sonra Heyet-i Vekile reisi ve Dâhiliye Vekili Fethi Beyefendi'nin teklifleri üzerine tetkik için Dâhiliye Vekâletine tevdi edildi ve çarşamba günü içtima edilmek üzere celseye nihayet verildi.

Ankara: Matbuat ve İstihbarat Matbaası

Gayr-ı Resmî Kısım

Pazartesi
---
28 Muharrem 1342
10 Eylül 1339
Tarih-i Tesisi: 10 Eylül 1339

Abonesi yoktur

Ceride-i Resmiye ile birlikte meccanen tevzi olunur

Numarası: 1 *Ceride-i Resmiye'nin ilavesidir.* ***Sene: 1***

Lozan Muahedenamesi ve İngiltere

İngiltere'ye Namus ve Şerefi İade Eden bir Sulh

Londra'da münteşir (Nirayst) Mecmuası Lozan Sulhu münasebetiyle 30 Ağustos 1923 tarihli nüshasında neşrettiği bir makalede diyor ki: "Sulh hakkında Meclise izahat veren İsmet Paşa, Türkiye dâhilinde idare-i mutlaka ile ecnebi devletlere istinat ve itimadı mezc eden sabık Osmanlı İmparatorluğuna mukabil halkın hâkimiyetine istinat ve istiklâl-i tam ile hareket etmek tarikini ihtiyar etmiş olan Büyük Millet Meclisi Hükûmetini mukayese ederek davasını takviye etti. (Lord Birkenhead) sulh aleyhinde söz söylemeden evvel musalaha mevaddını ve ondan evvelki ahval ve şeraiti iyice tetkik etmelidir. İngiltere Hükûmeti daha evvelki yanlışlıkları tashih için Türkiye'ye karşı fedakârlıkta bulunmuştur. Sabık kabine için yapılacak bir iş varsa İngiltere'nin istirdat ettiği namus ve şerefini hüsn-i telakki etmektir. İstanbul'un tahliyesinden dolayı bilhassa İngiliz kıtaatı memnuniyet hissedecektir." Makalenin aynen tercümesi şudur:

İsmet Paşa'nın İzahatı

Lozan musalahanamesine ait Ankara Büyük Millet Meclisinde vukua gelen müzakerat müstesna bir safha arz etmedi. Ateşîn mebuslar söyleyeceklerini söylediler; sonra hudutlarla alakadar mebuslar da Türkiye, Suriye ve Irak hudutları hakkındaki mukarreratı reddettiler. Fakat sıra rey itasına gelince bu müfret beyanat arkasındaki efkâr kuvveti 14 ret reyine karşı 213 kabul reyinin terakümüyle zahir oldu. Hükûmet tarafından izahat veren ve müdafaa mevkiinde bulunan İsmet Paşa'nın bu Mecliste, Lozan Konferansındakinden fazla muvafık ve kendisine yakışır bir muhitte olduğu görülüyordu. İsmet Paşa memleket dâhilinde idare-i mutlaka ile hariçte bazı hükûmetlere na-mahdut istinat ve itimadı birleştiren sabık Osmanlı İmparatorluğuna mukabil, dâhilde halkı mümkün olduğu kadar kendi işlerini idare ve murakabeye muktedir kılmak ve Hükûmet-i hariciyeye karşı da istiklâl-i tam ile hareket etmek tarikini tutmuş olan Büyük Millet Meclisi Hükûmetini mukayese ederek davasına kuvvet verdi. İngiltere Hükûmeti ile münasebat-ı dostanenin tecdit olunduğu hakkındaki parçası İsmet Paşa'nın beyanatının oldukça nazarıdikkati calip kısmını teşkil ediyordu; paşa bu meyanda İngiltere ile Musul Meselesinin de şayan-ı memnuniyet surette hal olunacağı ümidini izhar etti.

İngiltere ve Sulh Şeraitleri

Zannediyoruz ki: Lord (Birkenhead), Lozan Musalahanamesinden dolayı birden bire ibraz ettiği feveran-ı mütehevviraneye yaşadığı seneler zarfında nedamet hissedecek ve sonbahar celsesinde gürültülü itirazlara girişmeden evvel meseleyi kemal-i dikkatle bir daha tetkik ve muhakemeye meydan bulacaktır. Lord (Birkenhead) hakikat-i meseleye tefevvüz etmek isterse musalaha mevaddını inceden inceye tetkikten ziyade musalahanın akdinden evvelki ahval ve şeraiti tetkik etmelidir. Lord cenapları "Bu memleketin tarihinde, hiçbir mağlup ve düşman galibinden böyle şartlar koparıp alamamıştır..." diye haykırmadan evvel vaziyetin ruh ve mahiyet-i hakikiyesinden gafil bulunmamak icap ederdi. Lordun sözü doğru olabilir fakat bu sözler vaziyet-i hazıraya kabil-i tatbik değildir. Şu sebepten dolayı ki: Bu memleket, hatta ihtimal-i tarihte başka hiçbir memleket kahir bir şevket-i askeriyeye malik olduğu halde bir düşmanı mağlup ettikten sonra bütün fevaid-i müktesebesini terk ederek en küçük bir vahid kuvvetini (yani Yunanistan) o mağlup düşmanın elinde muzmahil ve hurduhaş olmak için teşvik eylememiştir. Lord (Birkenhead) güya kendisi de mağlup Türkleri bile bile hayata iade ederek onların mağlubiyet içinde muzafferiyeti düvel-i müttefikanın pehlivan addettikleri Yunanlıların elinden kavrayıp almasına müsaade eden hükûmet erkânından değilmiş gibi söylüyor ve yazıyor. Eğer İngiltere Hükûmeti Lozan Konferansında Türklere karşı fedakârlıkta bulunmuşsa bu da mahza daha evvelki İngiltere Hükûmetinin Türk meselesindeki yanlışlarını tashih edebilmek için olmuştur. İngiltere'ye ait olan cihetlerce şark-ı karibde adalet-i ahlakiye tatbik edilmiş, muvazenet-i maneviye bulunmuştur; binaenaleyh mütarekeden sonraki hatayayı irtikâp eden sabık kabine azaları için yapacak en münasip bir iş varsa o da İngiltere'nin bu veçhile iade-i namus ve şerefini kemâl-i hoşnudî ve sükûnetle telakki etmeleridir.

İstanbul'un Tahliyesi

Lozan Musalahanamesinin tasdiki gününden itibaren düvel-i müttefika kıtaatı İstanbul şehrini tahliyeye başladılar. Bu kıtaatın infikakı muhtelif ve mümteziç hissiyat ile telakki olunacaktır. Bizzat kıtaat, hususuyla İngiliz kıtaatı karışık bir vaziyetten kurtuldukları için memnuniyet hissedeceklerdir. Asıl bu hadiseden müteessir olacaklar ecanib kolonileridir. Çünkü bunlar müstakbelin müştemil olduğu gayr-ı muayyen ahval ve ihtimalata bazı mertebe endişe ile bakmaktadırlar. Düvel-i müttefika işgalinin İstanbul şehri ile sekenesi için sadece selamet-i mal ve can hissi bahşetmekten fazla bir faydası olmasını ister idik. Fakat ihtimal-i işgalin beynelmilel bir tarzda vukuundan dolayı şehir üzerinde devamlı ve esasi fevaid ve salah vücuda getirilememiştir. Şahsen hahiş ve istidat ibraz etmiş olan birkaç polis memurunun talim ve terbiyesi istisna edilebilirse, bildiğimize göre, düvel-i müttefika Türk polisini resmen tanıyıp onu müessir ve mükemmel bir vasıta-i asayiş hâline getirmeye çalışmadı. Hâlâ Türk itfaiyesi İngiliz itfaiyesinin en yeni vesaiti yanında kendi ibtiadi usul ve edevatını kullanmaya devam ediyordu. İngilizlerin bu hususta yaptıkları bir iş varsa o da işlerin daha iyi ve seri olarak nasıl yapılacağını Türklere göstermeleri ve hareketleri esnasında yeni teçhizatlarını bu acemi efrada satarak bırakmalarıdır. Tesirat-ı ahlakiye nokta-i nazarından ise İstanbul hariçten bir hava-yı saf alacağı yerde bir aralık damga-yı ahlakisini hatta hariçten gelmiş muhafız ve müdafiileri altına basmaya kadar kalkışmış idi.

Son Perde İnerken

18 Ağustos 1923 tarihli (Manchester Guardian) gazetesi, İstanbul'da Son Perde ser-namesi altında neşrettiği başmakalede, mütarekeden beri devam eden işgal esnasında General Harrington'un takip ettiği siyaseti ve İngiliz işgal kıtaatının ahval ve harekâtını medhüsena ettikten ve Türkiye'de mukim Ermenilerle Rumların Türklere mukayyet (?) birer unsur olduklarından bahisle diyor ki:

Napolyon harbin nihayetinde onu mağlup eden İngiliz milleti en az mağrur ve en az militarist (askerici) göründü. Bunun sebebi Mister (Trevelyan)'ın yeni tarihinde gösterdiği veçhile Dük of Wellington'un hâlet-i fikriyesinde aranmalıdır. Bu zata ve o zatın zamanındaki askerlere göre zabit ancak vezaif-i askeriyesini icabında ifa ve itmam eden bir centilmenden, efendiden başka bir şey değildi. Türk gazetelerinin, İstanbul ahalisinin hiss-i haysiyet ve istirahati için irae olunan itinadan dolayı işgal kumandanı

sıfatıyla General (Harrrington)'a teşekkür etmekte olduklarını okur iken İngiliz ordusu hakkındaki fikrimiz kuvvet buluyor ve en mükemmel centilmen olan zatın en mükemmel hakiki askerde olduğunu tasdik ediyoruz.

İstanbul'daki (Times) muhabiri tahliye esnasında yalnız iki merasim icra olunacağını yazıyor. Ve bu merasimin isimleri bir dereceye kadar yekdiğerine zıt iki mana-yı istihza ima ediyor gibidir: Çünkü bu merasimin biri Kırım muharebatında ölen, diğeri Çanakkale hücumlarında terk-i hayat eyleyen İngiliz askerleri hatırasına icra olunacaktır. Bundan birkaç sene evvel Türk'ü Avrupa'dan çıkarıp atmayı nasıl tehalükle düşünüyorsak Lord (Palmerston) zamanındaki Türk'ü Avrupa'da ipkaya o kadar hahişger idik. Filhakika Türk meselesinde bizim de harekâtımızda sebatsızlık vaki oldu; Fakat Avrupa'daki bütün başka devletler de siyasetlerini sık sık tebdil etmediler mi? Çünkü Türk daima bir ecnebi addolunmuş ve kendisine karşı havf ü haşyet duyulmuş olmasına rağmen Hristiyan Avrupa'nın aleyhinde tam bir ittifak akdine asla muvaffak olmamıştır.

Bu hâl ta ehl-i salip zamanında dahi meşhut olmuş, bu mücadelata karışan Avrupa Hükûmetlerinden bazıları mahza daha zayıf bazı Hristiyan Hükûmetlerini yağma ve zaptetmek için Türklerin üzerine yürümekten vazgeçmişlerdir. Bu hâlet-i ruhiye ehl-i salip devrinden sonra da Avrupa'nın tarihinde seyrini takip edip gitmiştir. Türkiye en kabahatli olduğu zamanlarda bile Avrupa büyük devletlerinden birinin yahut diğerlerinin müzaheretine istinat edebiliyordu. Bu büyük devlet bir zaman İngiltere idi, sonra Almanya oldu; sonra da Fransa ortaya çıktı. Hakikatte Türk meselesini gayr-i kabil-i hal kılan işte bu ameldir. Çünkü Avrupa'nın hırs ve emel sahibi rical-i siyasiyesi her zaman, Türkiye'yi nasıl kullanabileceklerini düşünmekle meşgul idiler; böylece Türk meselesinin ne zaman bir Avrupa konferansında halline teşebbüs olunduysa netice âdem-i muvaffakiyete dayandı. Sebebi Avrupa diplomasisinin ilk maksadını asla Türk meselesinin halli teşkil eylememesinden ibaretti. Türkiye daima bir Avrupa Hükûmeti için rehine, teminat mevkiinde bulunuyordu. Hiçbir devlet Türkiye'ye müsavi devlet muamelesi göstermiyordu. Çünkü: Türkiye tarafını iltizam eden devletler aynı zamanda onun sû-i şöhretinden, tecellütsüzlüğünden istifade ediyorlardı, birçok imtiyazat, fevaid koparmak üzere bunu mazeret olarak gösteriyorlardı. İstihza ve hezle mâil olanlar Avrupa'nın ve Hristiyan âleminin Türklere karşı ale'd-devam tatbik ettiği muamelenin en manalı bir misalini Şehzade (Cem)'e karşı tuttukları tarikte müşahede edebilirler: Şehzade Cem taht ve taç için biraderi İkinci Bayezid ile harp etmiş, mağlup olmuş ve (Rodos) Şövalyelerine iltica eylemişti. Şövalyeler şehzadeyi İtalya'ya geçireceklerdi; (Cem) davasını Avrupa'ya arz etmek üzere iken Bayezid şehzadenin tahte'l-hıfz ellerinde kalması için şövalyelere mükâfat arz etti. Şövalyeler bu paraya karşı dayanamadılar. Bundan sonra şehzadenin vücudu en kıymetli bir mal addolundu; güya bir sigorta senedi imiş gibi bir hükümdardan diğer hükümdara devrolunmaya başlayarak nihayet Papa Altıncı (Aleksander)'ın elinde öldü. İşte Avrupa'nın Türkiye'ye karşı olan muamelesine bir numune! Herkes ondan bir şey çekip aldı. Bizim hissemize Kıbrıs düştü. Bizim babalarımız Şark-ı karib meselesini "Hristiyanlarla Türkler arasında" diye gösteriyorlardı; hâlbuki: mesele asıl "Hristiyanlarla Hristiyanlar arasında" olup Türk sadece bugün bir Hristiyan, yarın diğer Hristiyan tarafından alet olarak kullanılıyordu.

Mağlubiyet-i müdhişeleri için de Türklerin tekrar muzafferiyeti kavramaları ve Sevr Muahedesi yerine Lozan'daki şeraiti elde etmeye muvaffak olmaları bahsettiğimiz tarihin manidar bir lahikasını teşkil eder. Yeni Türkiye'nin, son hareket-i millet-perveranesini mülhem ve pür-feveran kılan bütün kuvvet ve ümidi kendisi için müfid ve hayırlı bir surette kullanacağını herkes ümit eyler.

Tagor'un İngiliz İdaresi Hakkındaki Fikri

İskenderiye'de münteşir 27 Zilhicce 1341 tarihli (Vadiü'n-Nil) gazetesi, Hindistan'da münteşir "Camia-i Hindiye" Mecmuasından naklen, Nobel mükâfatını kazanan meşhur Hint şairinin Hindistan'daki İngiliz idaresi hakkındaki fikrini bervech-i âti neşrediyor:

İngiliz ceraidinden birinin muhabiri, Hint şairi meşhur (Rabinranath Tagore)'den İngiltere Hükûmetinin Hindistan'daki nizam-ı idaresi hakkında mütalaasını beyan eylemesini talep eylemiş ve şu cevabı almışdır:

"Hindistan'da tatbik edilen İngiliz usul-i idaresi memleketin tekâmül ve terakkisini şiddetle boğmaya inhisar etmiştir. Bu idare her türlü mürüvvetten ve vicdandan hâli bulunan bir mihanikî alet gibi işlemektedir. Zannetmem ki tarih-i âlem İngiliz usul-i idaresinin bir mislini daha gösterebilsin. Kasvet veren bu mihanikî tarz-ı idare Hindistan'ın cemi-i âmal ve efkârı ve ihtiyacatı üzerine müstevli ve caridir. Mutlakiyeti ve istibdadı ile yâd edilen (Timur) Devleti bu hükûmetten daha iyi ve daha lütf-şiar idi. Timur idaresi altındaki insanların kalbi rahat ve mutmain olmakla beraber terakki kapısı da efrat için açık idi. Lâkin bu memlekete İngilizler geleliden beri bütün bu kapılar Hint ahalisinin yüzlerine kapattırılmıştır. Böylelikle onlar Hintlilerin inhitata uğradığını zannediyorlar.

"Hindistan'da (Brahma) dini bir din-i emandır. İslamiyet bu dine hamaset ve harp ruhunu nefh etmiştir. Müslümanlar tezayüt etmekte ve mecusiler azalmaktadır. Eğer memlekette inkılap olursa bütün Hindistan'a gerçi İslamiyet hâkim olacaksa da herhâlde İslamiyet'in hâkimiyeti İngiltere'nin hâkimiyetinden daha iyi olacaktır."

İtalya ve Yunanistan

İtalya Çizmesinin Üzengisi Yunanistan'a Temas Ediyor Gibidir

Yanya'da Yunanlılar tarafından katledilen General (Tellini) ve rüfekasının hadise-i katli münasebetiyle Roma'da münteşir (Journal D'İtalie) gazetesi 30 Ağustos 1923 tarihli nüshasında neşrettiği bir başmakalede diyor ki:

"Arnavutluk İtalya'ya pahalıya oturuyor: Şibh-i cezıremizin üzengisi mesabesinde olup İtalya'ya aidiyeti muktezi olan arzın bu kısmı üzerinde bir amel-i şuriş olmamak emeliyle; İtalya, hüküm ve nüfuzunu şimdiye kadar tesis etmek istememişti. Avusturya'nın müdahale-i askeriyede bulunmak için senelerce uğraştığı bu yerde İtalya mezkûr hükûmetin böyle bir hareketine yol açabilecek küçük bir vesile ihdasından çekinmiş ve haris nazarlanı dikmiş, müdahale ve istila vesileleri aramakta bulunmuş olanların malum maksatlarına set çekecek tedabir ittihaz eylemiş idi. Nitekim son seneler zarfında Yunanistan'ın Venizelistlerin müzaheret ve teşviki ile Arnavutluk'a müdahalede bulunmasını meşru addettirecek esbap ihdası hususundaki gayretlerini birer birer akim bıraktırmıştı. Muharebe-i umumiyenin zuhurunda bi-taraf bulunduğumuz zamanlarda hariçten bir emr-i vaki ihdas edilir endişesiyle Avlonya'yı işgal ettik. Bu esnada Arnavutlara para verdik. Birçok zabit ve neferlerimizi oralarda gömdük. Birçok umur-ı nafia meyanında, istihkâm zabitlerimizin maharetle kullandıkları makineleri ve askerlerimizin yorulmak bilmeyen kollarıyla yapılan mükemmel ve geniş yolları bir harp hediyesi olarak bu memlekete bıraktık. Her yerinden sıtma fışkıran Avlonya'nın içinde ve civarında yüzlerce ve binlerce zabit ve neferimiz kaldı. Yine oralarda düşmanlarının istila ettiği vatanlarından kovulan Sırpları toplayarak muhakkak bir ölümden kurtardık. İyi ve fenayı tefrik edemeyen cahil Arnavutları Yunanlılara Sırplara karşı müdafaa ile Arnavutluk vahdet ve istiklâlini sıyanet ettik. Arnavutluk'ta bugün biraz sanayi, mektep ve saire varsa bunlar hep bizim eserlerimizdir. Ahiren Yunanlıların öldürdüğü General (Tellini) İtalya'nın Arnavutluk üzerinde tarihi ve siyasi hukukunu tespit ve takviyeye büyük bir nüfuz-ı nazar ve kiyaset-i idare ile muvaffak olmuş ve binaenaleyh vatanımızın bi-nihaye şükran ve minnetlerine hak kazanmış bir zat olmak itibarıyla üfulünden dolayı biz bütün İtalyanların ağlamaklığımız kadar tabii bir hâl olamaz. Müteveffa siyaset-i âleme ve Arnavutluk'a ait mesail-i muallakanın hepsine vakıf iyi bir asker, mükemmel bir coğrafyacı ve aynı zamanda en çetin mesailin çare-i hallini keşfe

muktedir bir diplomattı. Bu evsafı yalnız bizi değil yanına yaklaşan her ecnebiyi cezp eylerdi. Demektir ki Arnavutluk için en güzide evlatlarımızın acısına şimdi de büyük kahramanın böyle elim bir şekilde fena bulması ilave

olmaktadır. Biz onları unutmayacağız. Bahusus ki bu defa son ziyâın müstahzaratlarını başka yerde görüyoruz. On senedir ki Atina'nın kendini büyük görmek hastalığı kendini Arnavutluk'un cenup kısmını arazisine ilhak emelleri arkasında koşturup duruyor. Birtakım sevkü'l-ceyşî sebepler de olsa husulüne müebbeden muvafakat edemeyeceğimiz bu arzusunun müşkülata uğradığını gören Yunanistan Adriyatik'te bir bahr-i sefidde mevki-i bahrîsini kuvvetlendirmek isteyen İtalya'nın bu meşru maksadını temine yarayacak hareketleri nez'e çalışanların eteğine yapışarak bir de onlarla beraber adım atmaya koyuldu.

Hep yükseklerden bakan ve harb-i ahirdeki müellim mazisi ve idare-i umur-ı dâhiliyedeki liyakatsizlik ile âlemi hayretlere gark etmiş olan bu üç milyon Rum Hükûmeti, ne gariptir ki Avusturya ve Macaristan Hükûmet-i vahidesinin uzuvlarını yekdiğerinden ayıran ve Balkan âleminde bir devre-i sulh ve refah tesisinde alakası aşikâr olan 40 milyonluk bir milletin mukadderatına tesahup etmeye yelteniyor. İşte bu zihniyete tabi olduğundandır ki avakibini düşünmeden büyük ve mühim bir iş yapıyorum zannıyla bu biçare hükûmet, taht-ı idaresinde bulundurduğu ahalinin en cahil kısmını ihtiva eden Epir sakinleri içinden bu cinayetin ya faillerini veyahut ta muhriklerini aradı ve buldu. Bu suretle duçar olduğu bu gayr-ı mesbuk muamele-i tezlilkârî üzerine İtalya şüphesiz en vasi tazminatı elde edecek ve aynı zamanda nüfuz ve haysiyetle oynamak fikrinde olacak bu gibi küçük devletlerin âti için, müteyakkız ve münetebbih olmalarını kâfil tedabir-i müessireyi ittihaza da hemen başlayacaktır. Bu tedbirlerin başlıcası şeref ve haysiyet-i milliye sahasında, her ne pahasına olursa olsun, hükûmet ve milletimizin zerre kadar küçültülmesine imkân olmadığını tekrar ve sarahaten inzar-ı âleme göstermektir.

Bizim en büyük hatamız, hiç şüphesiz, imar ve ıslahına bu kadar çalıştığımız Arnavutluk'un yakınında bulunan Avlonya'dan çekilmemiz olmuştur. Onun için, kuva-yı kâfiye-i askeriye ile tezlil edilmek istenilen şerefimizi Balkan Şibh-i cezirесinde tahkim ve takviye lâzım gelir. Zira büyük devletlerin, büyük milletlerin tarihi büyüklüklerinin muhafazası için yapılması meşrut öyle vazifeleri vardır ki bunlardan tecerrüt yed-i ihtiyarda değildir. Eğer bunlar yapılmazsa, Adriyatik'in ötesinde; gizliden gizliye, nüfuz ve şerefimize darbeler ihzar eylemekte ve fakat bu hareketleriyle küçük ve kuvvetsiz devletlere mazarrattan başka bir menfaat verememekte olanlar, fazla gayrete gelebilir."

Şark Buhranı

Deba gazetesinin 2 Eylül tarihli nüshasından:

Ahaliden oldukça büyük miktarda eşhasın ölümünü intaç eden bir bombardımandan sonra İtalyan donanması Korfu'yu işgal etti. Böylece Mösyö Mussolini tefevvuku pek güç olan bir yolda ilk adımı atmış oluyor. Daha ileriye gidecek mi? Eğer Yunanistan İtalya'nın başlıca matalibini kabul ve diğerleri için Cemiyet-i Akvam'a müracaat ettikten sonra Romalı diktatörün arzularına tamamıyla mutavaattan istinkâf ederse, bu zat harekâtını tevsi edecek ve hakiki bir harbe girecek midir? Bu takdirde muhtemel akisler fevkalade vahim olabilir. O vakit İtalya Hükûmetinin mahallî bir hadiseyi fırsat ittihaz ederek Şarkî Bahr-i Sefid'de tefevvukunu temin etmeye çalışmak mı arzu ettiği sorulabilir. Herhâlde İtalyan Yunan ihtilafı tevessü ederse umumi buhran tehlikeleri daha büyük olacaktır. Küçük itilaf herhâlde bu hadiseyi la-kaydî ile temaşa edemeyecektir. Büyük Britanya belki bila-hareket kalmayacaktır. Fransa'ya gelince, faşizme fart-ı muhabbetlerinden dolayı bu cihetten hiçbir alakamız olmadığını söyleyen münferit milliyetperverler neler düşünürlerse düşünsünler, Bahr-i Sefid'de muvazenenin bozulması onu doğrudan doğruya tehdit eder. Mösyö Mussolini gayet ağır bir mesuliyet altına giriyor. Biz kendisinin meselenin Cemiyet-i Akvam'a arz edilmesi teklifini ret etmesini el-an temenni ediyoruz.

Bizde birçok adamların böyle bir buhran esnasında doğru ve açık görüşülmesine mani olmak istediklerini bilmiyor değiliz. Hükûmet ile temasta olan mahafilin de "Susunuz!" diyorlar; Roma kabinesini tenkit etmeyiniz. Azası meyanında dostlarımız vardır ve onlardan tamirat meselesinde faydalı bir istifadeye nail olabiliriz. Bu tarz-ı tefekkürün oldukça mühim bir tesir hâsıl ettiğini anlamak için matbuatı gözden geçirmek kifayet eder. Bu tavsiye ettikleri idare-i maslahat siyaseti hakikat-i hâlde bize en fazla iras-ı zarar edebilecek olandır. Bu İngiltere'nin haklı olduğu bir meselede bizi onunla muarız bir vaziyete sokacak ve küçük İtilaf Devletlerinin şüphelerini üzerine davet edecektir. Ve nihayet İtalya'nın istihfafını celp edecektir. Zira kendisine az çok müzaheretimizi icap ettiren

menafi-i hasise ve korkaklık sebeplerini anlamaktan gecikmeyecektir. Bu ihtilafın Cemiyet-i Akvama arz edilmesi icap ettiği, bunun en makul tarz-ı tesviye olduğu ve buna müzaherette de tereddüt etmemekliğimiz lazım bulunduğu gayet aşikârdır. İtalya'nın bunda kendi aleyhine bir hareket-i hasmane görmesi ihtimali yoktur; burada Avrupa'nın menafii mevzubahistir. Korkaklıklar ve adi hileler bunu tehlikeye koymaktan başka bir şeye yaramayacağı gibi fazla olarak bizi müessif vaziyetlere sokabilir. Bazı refiklerimiz, şimdiki vaka ile Saraybosna hadisesi arasında bir mukayese yapılmasına nefretle itiraz ediyorlar. Tarz-ı tefekkürleri bizi hayrete düşürüyor. En kati hadisatı inkâra mecbur olacak bir vaziyete mi geldik; Hakikat, hakikattir. Hadisat 1923'te tamamıyla 1914'te olduğu gibi cereyan ediyor. Sırbistan Hükûmeti gibi Yunanistan Hükûmeti de kendisine verilen ültimatoma muayyen mühlet zarfında cevap verdi. Elli milyon frankın hemen itası (zaten verilen kısa mühlet zarfında bunun ifası kabil değil idi), Yunan donanmasının İtalyan donanmasına haysiyet-şiken itaati ve daha isimleri ve tabiiyeti bile malum olmayan katillerin bila-muhakeme idama mahkûmiyeti müstesna olmak üzere diğer şeraiti kabul etti. Avusturya misalinden mülhem olarak Mösyö Mussolini beyanatta bulunuyor: "İtalyan askeri Heyet-i Murahhasasının Yunan toprağında barbarca katli üzerine vaki olan haklı İtalyan mutalebatına, bu mutelebatın tamamen reddi mahiyetinde olan müphem tabiratla cevap verdi." Belgrat'ı terk etttiği zaman Baron Siyezel'de böyle seviliyordu. Dün öğleyin, İtalya sefiri Mösyö Montanya Yunan Hariciye Nezaretine cevabın gayr-ı kâfi addedildiğini ve yeni bir cevap vermek üzere Roma Hükûmetinin beş saat mühlet tayin ettiğini bildirdi. Hakikatte Korfu'nun işgali için daha evvel emir verilmişti ve işgal saat dörtte icra edildi. Yanya katlinin ferdasında Saraybosna katlinin ferdasında olduğu kadar bir telaş vardır. 1914'te dahi şimdiki Paris'te içtima ettiği hâlde o zaman Londra'da içtima eden süfera konferansı vardı. Mösyö Mussolini bu âli Meclise hiçbir ehemmiyet atfetmedi; hatta niyatından müttefikîn kabinelerini bile haberdar etmedi. Kabil-i inkâr olmayan şeyi niçin inkâr etmeli?

Bu hadisatta Fransa'nın vaziyeti ne olmalıdır? Bizce bu hususta küçücük bir şüphe bile olamaz gibi geliyor. Atina'dan gelen bir habere nazaran, Yunanistan Hükûmeti Korfu'nun zaptına şiddetle mukabeleden vazgeçerek mukavelenamenin 12. maddesine tevfikan Cemiyet-i Akvama müracaat etmiştir. Müdafaa-i tedabirine ancak müracaatı istima edilmediği bir zaman tevessül edecektir. Cemiyet-i Akvam Meclisi Yunanistan'ın talebini reddedemez: Zira bütün faidesi bu nev'den hadisat üzerine hareket etmekten ibarettir. Vazifesini ifa etmediği takdirde lüzumsuz bir müessesenin kapılarını kapamaktan başka çare kalmayacaktır. Tehlike Mösyö Mussolini'nin beyanatından anlaşıldığına göre Cemiyet-i Akvam'ın müdahalesini ret eylemesindedir. Fransa İngiltere ile itilaf ederek İtalya nezdinde dostane fakat kati bir surette, İtalya tarafından imza ettiği zaman evvelden kabul edilen ve zaten böyle bir hadise için yapılmış olan bir usule muvafakat etmesi için ısrar etmelidir. Bizim bir şey söylemek ve bir şey yapmaktan sakınmamızı isteyenler İtalya'nın Yunanistan'ı istediği gibi tecziye etmekte

serbest olduğunu ve bizim işe karışmakla aptallık etmiş olacağımızı beyan edenler 1914'te Avusturya ile Sırbistan arasına girmek isteyenlere karışı protesto eden Almanlar gibi düşünmüş olurlar. Bunların mesuliyetleri, dokuz sene evvel mevcut olmayan bir müessese bugün mevcut bulunduğu ve itilafları kolaylaştırdığı cihetle daha büyüktür.

Süfera konferansı burada biraz gülünç bir rol oynadı. Zira İtalya kabinesi kendisine hiç ehemmiyet vermedi ve Yunanistan Hükûmetine gönderdiği nota Korfu işgal edildiği zaman tevdi edildi. Binaenaleyh ciddi bir şeye teşebbüs etmek için ona itibar etmemelidir; kendisi bizzat ihraç etmiştir. Cemiyet-i Akvam'a doğru teveccüh etmelidir. Mösyö Poincare meşkûk bir tavır ittihaz etmesini isteyen nasihatleri dinlemeyen Fransa akl-ı selim ve adalete müstenit bir tarz-ı hal lehine çalışmakta birinci olmalıdır.

Eğer Avrupa şarkta fena bir misalin icat edilmesine müsaade edecek olursa zaafının neye mal olduğunu pek yakında öğrenmekte gecikmeyecektir.

Amerika'nın Türkiye ile Yeni Münasebatı

Amerika'da münteşir 18 Ağustos 1923 tarihli (Lirari Daycest) mecmuasından:

Birçok gazetelerde beyan olunduğuna nazaran 9 Ağustos'ta (Lozan)'da İsmet Paşa ile Mister (Josef Feryo) arasında imzalanan iki Türkiye-Amerika dostluk ve ticaret muahedenamelerinde o kadar harplere sebep teşkil eden memdud şark-ı karib meselesine hakikatte hiç temas olunmamıştır. (New York World) gazetesi "Yeni muahede ile Müslüman hâkimiyetinin ecnebi ekseriyetleri üzerinde cari olduğunun Avrupaca tanınmış olduğu hakikatini hiç bir şey ihzar edemez." diyor.

(New York Journal of Komar)'te diyor ki:

"Türkiye hadise ve vaziyetinin ihtiva ettiği daha vasi ve daha büyük, mühim mesailin hallini tesri ve temin için burada hiç bir şey yapılmamıştır..."

(New York Herald):

"Uzun uzun yapılan münakaşat ve müzakerata rağmen, bu muahedede Türkiye'de yaşayıp Türk olmayan ahaliye Avrupalılarla olan muahededen fazla bir himaye temin etmiyor..."

(New Yort Times):

"Filhakika Türklerden ancak koparabildiğimiz bir muahedeyi imzaladık; fakat elde edilen netayic geçen sonbaharda Mister (Hivz) tarafından dermeyan edilen arzulara nazaran elem-engiz bir tezat arz ediyor..."

İmza edilmiş olan iki muahedenameden biri umumi olup diğeri iade-i mücrimîne aittir. Umumi muahedenin en mühim mevaddı ve şeraiti (Mister Hivz) tarafından matbuata tevdi olunan hulâsada bervech-i âti bildirilmiştir.

Birinci Madde- Her iki devlet memurin-i siyasiyesine en fazla mazhar-ı müsaade olan hükûmet muamelesi icra olunacaktır.

İkinci Madde- Türkiye'deki ecanibe icra olunacak muamelat hususunda mevzu kapitülasyonların ilga edildiğini mübeyyin olup bu da ecanibin Türkiye'ye duhul ve memleket dâhilinde ikametiyle mali ve adli mesaili de ihtiva ediyor.

Üçüncü Madde- Tarafeyn-i âkidîn tebaası memleketin kavaninine tevfik-i hareket şartıyla tarafeyn memleketlerine duhul, seyahat ve ikamet hukuk-ı tâmmesini haiz olup ve hukuk-ı beyne'd-düvel ahkâmına göre mazhar-ı himaye olacaklardır. Tebaa-i mezkûre emval ve emlakı muamele-i lâzıme-i kanuniye ifa edilmedikçe yahut tazminat verilmedikçe ahz olunamayacaktır.

Tebaa-i mezkûre kavanin ve nizamat-ı mahalliyeye tabi oldukları hâlde ecanib için memnu olmayan her nev sanat, ticaret ve saire ile iştigal edebileceklerdir.

Yedinci Madde- Her iki memleket tebaası, diğerinin memleketinde vergilerin, tekâlifin ve sair mebaliğin tahsilinde yerli ahalinin tabi bulunduğu nizamat ve kavanine tabi bulunacaklardır.

Sekizinci Madde- Hukuk-ı Şahsiye ile Hukuk-ı Aile Kanununda (izdivaç, talak, cihaz ve evlad-ı maneviye kabulü... ilh) ve emval-i menkûleye, vesayete, tasfiye-i düyuna ve saireye ait hususatta Türkiye'de bulunan Müctemia-i Amerika tebaası tamamıyla Türkiye haricinde bulunan Hükûmet-i Müctemia-i Amerika mehakiminin veya sair Amerika memurininin muamelatına tabi olacaklardır.

Dokuzuncu Madde Nizamat ve kavanin-i sıhhiye ve inzibatiye ile gümrük nizamatına tabiiyet şartı ile iki memleket arasında serbesti-i ticaret ve seyr-i sefaini en ziyade mazhar-ı muavenet olan memleket esasında temin eyler.

Onuncu Madde- Hükûmet-i Müctemia-i Amerikanın ticaret ve harp sefaini ile merakib-i havaiyesi Çanakkale Boğazı'nda, Marmara'da ve Karadeniz Boğazı'nda en ziyade mazhar-ı müsaade olan devlet merakibi gibi serbesti-i seyr ü mürur hakkına tamamıyla malik olacaktır. Ancak bu hususta 1923 senesi Eylülünün 24. günü Lozan'da bu nev mürur ve seyirlere ait ahitname nizamatına tabiiyet edilecektir.

On Birinci Madde- Bir memleketten diğerine ithal olunan eşya ve emtiadan en ziyade mazhar-ı müsaade olan memleket esasına göre ithalat vergisi ahz olunacaktır ve memalik-i ecnebiye-i saireye ihraç olunan müşabih eşyadan alınandan fazla ihracat vergisi tarh olunmayacaktır.

(New York World) gazetesi diyor ki:

" İki devlet arasında böyle en ziyade mazhar-ı müsaade olan memleketler hakkında mutat olduğu şekilde ticaret ahkâmı vaz ve tekeffül edilmesine ilaveten muahedenamenin en bariz şahsiyeti şudur ki: Müctemia-i Amerika Hükûmeti ilk defa olarak Türkiye'yi, hür, muasır ve toprağı üzerinde hiçbir müdahale ve nispet-i ecnebiye kalmamış bir millet olarak tanıyor ve tasdik ediyor. Şimdi meşhur kapitülasyonların ilgası sebebiyle: "Birinci defa olarak Amerika tebaası Türk mehakimine, Türk vergi nizamatına ve mektepler, kiliseler ve hastahaneler hakkında Türk kanunlarına tabi olacaklardır. Yalnız hukuk-ı şahsiye, izdivaç ve talak gibi hususatta kendi kanunumuza tabi oluyorlar."

(Zi World) gazetesi diyor ki:

"Bu muahedenin haklı olup olmadığı vereceği semerelerle ölçülecektir ki: bu da Türkiye'nin en nihayet hakiki mehakim-i adliye ve asri hükûmet devairi ile bir millet-i müterakkiye olması lüzumunu mu'lindir."

(New York Tribune) diyor ki:

"Bu muahedenamenin imzalanması fena bir işi mümkün olduğu kadar iyi yapmış olmak demektir."

Curzon-Poincare Mülakatı

2 Eylül 1927 tarihli ve Chicago Tribune gazetesinden:

İngiltere ile Fransa Hükûmetleri İtalya-Yunan buhranının etrafa sirayetini men için müşterek ve yekdiğerinin aynı bir siyaset taharri ediyorlar. Geçen akşam (1 Eylül 1923) Lord Curzon (Banyol Dö Loren)'den muvasalatını müteakip (Kedurseyi) (?) ziyaret etmiştir. Mösyö Poincare ile Lord Curzon'un mülakatı pek kısa olmuştur. Lord Curzon Başvekilden ayrılırken o kadar keyifli görünmüyordu. Bir müddet sonra matbuat mümessileri Mösyö (Poincare)'ye malumat için müracaat ettiler. Mumaileyh:

Mülakat pek dostane ve nazikâne olmuştur sözüyle iktifa etmiş ve ancak günün meselelerine temas etmekle iktifa olunduğunu ilave eyleyerek fazla tafsilat vermemiştir.

Muahharan söylendiğine göre Mösyö Poincare Curzon ile mülakatı kısa kesmeye mecbur olmuştur çünkü (Britanya)'ya gitmek için trene yetişmek mecburiyetinde idi.

Hadise-i hazırada İngiltere ile Fransa'nın vaziyetleri tamamıyla taayyün etmemiştir. Korfu işgali misaline tevfikan nihayet bir çare-i hal bulunmak üzere (Rur) (?) meselesinin de Cemiyet-i Akvam'a havale edilmesi korkusu tesiriyle

Cemiyet-i Akvam'daki Fransız murahhasları İtalya-Yunan meselesinin Cemiyet-i Akvam'da halli hususunda İngiliz murahhaslarına muavenette hahiş göstermemişlerdir. Anlaşıldığına göre Fransa Hükûmetinin vaziyeti yalnız İtalyanlarla Yunanlara ait farz eylemek merkezinde olacaktır.

İki nazırın ne zaman bir daha görüşecekleri malum değildir. Lord Curzon, yarın İngiltere'ye avdet edeceği gibi zann-ı galibe göre (Eksela Şapel)'de olan Mister Stanley Baldvin de onu takip edecektir. Mister Baldvin ile Poincare'in mülakatı için bir tertibat alınmamıştır. Mösyö Poincare, Curzon ile bir daha haberleşmeksizin trene binmiştir.

Fakat diğer cihetten yirmi dört saatten beri İngiltere'nin vaziyetinde hâsıl olan şiddet ve tecellüt ile (Cenevre)'de geçen akşam (Lord Dobret Sesil)'in beyanatına bakılırsa Fransa'nın İtalya'yı (Rur) ve tazminat meselesinde yola getirmek arzusuna rağmen, nihayet İtalya – Yunan hadisesinde İngiltere ile beraber çalışmaya muvafakat etmesi muhtemeldir.

Burada malumdur ki: İnglitere Yunanistan'ı düşmanları eline pek güç terk edecektir. Çünkü İngiltere bugün Yunanistan'ı Londra'nın himayesi altında ikinci bir "Portekiz" yapmıştır.

RESMÎ CERİDE

Perşembe
---
2 Safer 1342
13 Eylül 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşr olunur.

Numarası: 23 Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesidir. **Sene: 1**

Kanunlar

Numara: 344

Darüleytamlar Bütçesine Tahsisat İtasına Dair Kanun

Birinci madde- Bin üç yüz otuz dokuz senesi Ağustos iptidasından Şubat gayesine kadar Darüleytam Müdiriyet-i Umumiyesi hidematına sarf ve bütçesinin tasdikinde mahsubu icra edilmek üzere 7 Nisan 1339 tarihli kanunla verilen iki yüz elli bin liraya ilâveten üç yüz elli bin liranın daha avans olarak sarfına mezuniyet verilmiştir.

İkinci madde- İşbu avans 1338 senesinin son dört ayı için Muvazene-i Maliye Encümenince tespit edilen fusul ve mevadda tevfikan sarf olunur.

Üçüncü madde- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyü'l-icradır.

Dördüncü madde- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili memurdur.

26 Muharrem 1342 ve 8 Eylül 1339

Tayinler

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti Tayinleri

Söke kazası Belediye Tabibi İsmail Hakkı Efendi'nin iki bin kuruş maaşla Aydın Merkez Tababetine naklen tayini tasdik edilmiştir.

Doktor Ali Muhlis Bey üç bin kuruş maaşla münhal bulunan Samsun Darüleytam Müdürlüğüne tayin edilmiştir.

Isparta Darüleytam Müdürlüğüne iki bin beş yüz kuruş maaşla Semih Bey tayin edilmiştir.

İlave-i memuriyet olarak Manisa Hapishanesi Ser-tababetine tayin edilen hastahane emraz-ı akliye ve efrenciye tabibi Naci Hikmet Bey'in ilave-i memuriyeti tasdik edilmiştir.

Mersin Memleket Hastahanesi Tababetine tayin edilen Abdullah Efendi'nin tasdik-i memuriyeti icra edilmiştir.

Samsun Darüleytam Müdürü Hicri Bey'in istifası kabul edilmiştir.

Kayseri Memleket Hastahanesi operatörlüğüne tayin olunan İbrahim Edhem Efendi'nin tasdik-i memuriyeti icra edilmiştir.

Kocaeli Belediye Tabibi Salih Sırrı Efendi'nin memuriyeti tasdik edilmiştir.

Yumurtalık Hükûmet Tababetine bin beş yüz kuruş maaşla Ömer Şevki Efendi tayin edilmiştir.

Yozgat Hükûmet Tabibi Eyüp Hikmet Efendi'nin maaşı Eylül 1339 bidayetinden itibaren iki bin kuruşa iblağ edilmiştir.

Soma Hükûmet Tabibi İzzeddin Efendi'nin maaşı Eylül 1339 bidayetinden itibaren iki bin kuruşa iblağ edilmiştir.

Kütahya Gureba Hastahanesi Bakteriyoloğu Ekrem Bey'in memuriyeti tasdik edilmiştir.

İstanbul Darü'l-kelb Tedavihanesi Müdür Muavinliğine nısf vekâlet maaşıyla Doktor Refik Sabri Bey tayin edilmiştir.

Çağlayan Darüleytam Müdürü Rahmi Bey'in istifası kabul edilmiştir.

Kastamonu Hükûmet Hastahanesi Eczacılığına bin iki yüz kuruş maaşla Bekir Sami Efendi tayin edilmiştir.

Hayrabolu Hükûmet Tababetine bin beş yüz kuruş maaşla Behçet Tahsin Efendi tayin edilmiştir.

İstanbul Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Levazım Memurluğuna vekâleten Muavenet-i İçtimaiye Hesap Kâtibi Hüseyin Avni Efendi bin iki yüz kuruş maaşla tayin edilmiştir.

Çanakkale Memleket Hastahanesi Tabibi Doktor Hamdi Şakir ve Lâpseki Hükûmet Tabibi İbrahim Beylerin arzu-yı zatiyelerine binaen becayişleri icra edilmiştir.

Orhangazi Hükûmet Tababetine bin beş yüz kuruş maaşla Ahmed Hamdi Efendi tayin edilmiştir.

Finike Hükûmet Tababeti Vekâletinde bulunan Ömer Lütfi Efendi asaleten iki bin kuruş maaşla tayin edilmiştir.

Daday Hükûmet Tabibi Kadri Efendi bin beş yüz kuruş maaşla Gümüşhacıköy Hükûmet Tababetine tayin edilmiştir.

Validebağı Darüleytam Müdiresi Saliha Hanım'ın istifası kabul edilmiştir.

Burdur Hastanesi Tabibi Mehmed Fehmi Bey müstafi addolunmuştur.

Zonguldak Belediye Tabibi Midhat Bey müstafi addedilmiştir.

İstanbul Emraz-ı Akliye ve Asabiye Hastahanesi Kâtipliğine sekiz yüz kuruş maaşla Rıza Efendi tayin edilmiştir.

Mihaliççık Hükûmet Tabibi Muhlis Süleyman Bey kaza-yı mezkûrda ipka ve İrfan Cemal Bey bin beş yüz kuruş maaşla Seyitgazi Hükûmet Tababetine tayin edilmiştir.

Tekfurdağı Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Kâtibi Raşid Efendi müstafi addedilmiştir.

Vekâlet Muavenet-i İçtimaiye Hesap Kitabetine bin iki yüz kuruş maaşla Mülga Muhacirîn Müdüriyet-i Umumiyesi Muhasebe kâtiplerinden İhsan Efendi tayin edilmiştir.

Havza Hükûmet Tababetine bin beş yüz kuruş maaşla Mehmed Ali Efendi tayin edilmiştir.

Mülga Sıhhiye Müdüriyet-i Umumiyesi İspençiyar Şubesi Müdür Muavini Mehmed Hulusi Bey bin beş yüz kuruş maaşla Ankara Kimyahanesi Müstahzırlığına tayin edilmiştir.

İstanbul Bakteriyolojihanesi Asistanlığına Doktor Hami Efendi bin kuruş maaşla tayin edilmiştir.

Isparta Darüleytam Muhasebe Memurluğuna bin beş yüz kuruş maaşla Hüseyin Hilmi Efendi tayin edilmiştir.

Ertuğrul Hükûmet Tabibi Mehmed Fuad Bey'in istifası kabul edilmiştir.

Bolu Belediye Tabibi Emin Kemal Bey'in istifası kabul edilmiştir.

Karesi Memleket Hastahanesi Ser-tabip ve Operatörü Sabri Bey'in istifası kabul edilmiştir.

Malkara Hükûmet Tababetine bin beş yüz kuruş maaşla Hamid Nuri Efendi tayin edilmiştir.

Isparta Belediye Eczacılığına tayin olunan Emin Efendi'nin memuriyeti tasdik edilmiştir.

İstanbul Bakteriyolojihanesi Asistanlığına bin kuruş maaşla Ahmed İrfan Efendi tayin edilmiştir.

Bayramiç Hükûmet Tabibi Osman Efendi azledilmiştir.

Tavas Hükûmet Tabibi Nuri Efendi'nin istifası kabul edilmiştir.

Silifke Hükûmet Tabibi Emin Salih Efendi müstafi addedilmiştir.

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti Müdürler Encümeni Kitabetine bin beş yüz kuruş maaşla Mazhar Efendi tayin edilmiştir.

8 Eylül 1339

13 Eylül ***(Resmî Ceride)*** ***Sahife 2***

Terhis ve Tekaüde Sevkedilen Zabitanın Muhassasatı Hakkında Müdafaa-i Milliye Vekâlet-i Celilesinin 30 Temmuz 1339 Tarih ve 3 Numaralı Tahrirat-ı Umumiyesi

Tekaüde sevk veya irca veya terhis olunan ve istifa eden zabitan muhassasatlarının suret-i tesviyesi bazı mahallerden istizan edilmekte bulunduğundan bervech-i zir tebligat icrasına lüzum görülmüştür.

1- Tekaüde sevk olunan veya irca olunanlardan emirlerini vazife başında tebellüğ edenlere kıt'aca ilişikleri kat' edildiği tarihten itibaren tekaüt maaşlarını almak üzere işbu tarihe kadar muhassasat-ı askeriyeleri tam olarak hesap ve tediye olunur.

2- Açık iken tekaüde sevk ve irca olunanların rütbe-i askeriyeleri muhassasatı tarih-i tekaütlerinden itibaren kat' edilir.

3- Bila-maaş terhis ve ihraç olunanların:

a- Terhis edilen ikinci ihtiyat zabitanının.

b- İstifa ederek istifası kabul edilenlerin.

c- Divan kararı ile silk-i askeriden ihraç olunanların maaşları jurnalden tarih-i ihraçlarına kadar verilir.

4- Bu suret ile ilişikleri kat' edilen zabitan ve mensubîn-i askeriyenin maaşlarının hangi tarihe kadar tesviye edildiği ve harcırahlarının nereye kadar verildiği hususları tekaüt maaşı alacak olanların yedlerine verilecek ilmühaberlerinde ve tekaüt maaşı verilmeyecek olanların vesikalarında gösterilmesi icap eder.

Halk Fırkası Nizamnamesi

[Halk Fırkasının 11 Kânunuevvel 1339'da vuku bulan umumi içtimaında suret-i katiiyede kabul olunmuştur.]

Umumi Esaslar

Madde 1- Halk Fırkası; Cemiyetler Kanunu mucibince teşekkül etmiş siyasi bir cemiyettir. Gayesi milli hâkimiyetin halk tarafından ve halk için icrasına rehberlik etmek ve Türkiye'yi asrî bir devlet hâline yükseltmek ve Türkiye'de bütün kuvvetlerin fevkinde kanunun velayetini hâkim kılmaya çalışmaktır.

Madde 2- Halk Fırkası nazarında halk mefhumu; herhangi bir sınıfa münhasır değildir, hiçbir imtiyaz iddiasında bulunmayan ve umumiyetle kanun nazarında mutlak bir müsavatı kabul eden bütün fertler halktandır. Halkçılar; hiçbir ailenin, hiçbir sınıfın, hiçbir cemaatin, hiçbir ferdin imtiyazlarını kabul etmeyen ve kanunları vazetmekteki mutlak hürriyet ve istiklâli tanıyan fertlerdir.

Madde 3- Halk Fırkasına; her Türk ve hariçten gelip Türk tabiiyet ve harsını kabul eden her fert dâhil olabilir.

Madde 4- Halk Fırkasına dâhil olan her fert; fırkanın nizamnamesi ile programına ittiba edeceğine imza verecektir. Mamafih nizamname ile programda içtihadına muhalif maddeler varsa, fırkanın kongrelerinde mutlak bir serbesti ve hürriyetle içtihatlarını beyan ederek o gibi maddeleri tadil veya ilgaya çalışabilecektir.

Madde 5- Halk Fırkası, Umumi reisini hâl-i içtimada bulunan Türkiye Büyük Millet Meclisinin azası meyanından Büyük Kongre intihap eder. Vazife-i riyaset tecdiden intihap olunacak Türkiye Büyük Millet Meclisinin içtimaa ibtidarını müteakip ilk inikat edecek Büyük Kongreye kadar devam eder. Umumi reisin tekrar intihabı caizdir.

Madde 6- Bu umumi esaslara muhalefet eden azalar, mensup oldukları Heyet-i İdarenin esbab-ı mucibeye müstenit teklifi üzerine Fırka Divanının kararıyla fırkadan ihraç olunurlar.

Madde 7- Umumi esasları gösteren işbu maddeler, ancak Büyük Kongrenin sülüsan ârâsıyla tebdil ve ilga olunabilir.

Fırka Teşkilatı

Birinci Mebhas

Merkezi Teşkilat

Büyük Kongre

Madde 8- Büyük Kongre senede bir defa Fırka Divanının tayin edeceği mahalde nisanın yirmi üçünde içtima eder. Fevkalade mücbir bir sebep tahtında Büyük Kongrenin zaman-ı içtimaını yalnız bir defaya mahsus olmak üzere bir sene tehir caizdir. Bu takdirde esbab-ı mucibesi Vilâyet Heyet-i İdarelerine bildirilmek şartıyla tehire Fırka Divanı sülüsan ekseriyetle karar verir.

Madde 9- Halk Fırkasına mensup bütün mebuslarla mutemetler Büyük Kongrenin tabii azasındandırlar. Her vilâyetten intihap olunan ikişer mümessil Büyük Kongrenin müntahap azalarıdır.

Madde 10- Kongrenin küşadında sülüsan ekseriyet mevcut olmadığı takdirde müzakereye beş gün sonra ekseriyet-i mutlaka ile başlanabilir.

Madde 11- Kongre, umumi reisin riyaseti altında içtima ederek ikinci reisi ve üç kâtibi, azadan mürekkep olmak üzere program, irşat ve neşriyat, nizamnane, murakabe raporları tetkik, bütçe ve tetkik-i hesabat encümenlerini intihap eder. Büyük Kongre encümenlerine fırka teşkilat-ı faaliyesinde bulunan zevat intihap olunamaz.

Madde 12- Kongre teşkilatı vücuda geldikten sonra umumi reis geçen seneye ait icraatına ve gelecek seneye ait tasavvurlara dair bir nutuk irat eder veyahut bir beyanname kıraat ettirir.

Madde 13- Program encümeni programa ait mütalaaları teklif, irşat ve neşriyat encümeni de kongre mukarreratını efkâr-ı umumiyeye arz ve neşir eyler. Nizamname encümeni dahi, nizamnamelerde lüzumu anlaşılan tadilat ve tasavvurlarını tespit ve teklif eyler. Murakabe encümeni, fırkaya mensup hükûmet azalarıyla, mebusan ve fırka Heyet-i İdaresinde bulunan zevatın bir sene zarfindaki faaliyet ve tarz-ı hareketlerini tetkik eder. Raporları tetkik encümeni, vilâyet kongrelerinden gelecek raporları tetkik ve mütalaalarıyla beraber kongrenin Heyet-i Umumiyesine iblağ eyler. Bütçe encümeni fırkanın sene-i âtiye bütçesini tanzim ederek kongrenin nazar-ı tasvibine arz eyler. Tetkik-i hesabat encümeni fırka sandığının hesabatını tetkik eder.

Madde 14- Encümenler hazırladıkları projeleri esbab-ı mucibesiyle beraber Büyük Kongre'ye arz eder. Büyük Kongre'de madde madde müzakere edilerek kabul veya reddedilir. Lüzum görülürse bazı maddeler tamik edilmek üzere yeniden encümene gönderilir. Büyük Kongre kararlarını mevcut azanın ekseriyet-i mutlakası ile verir. Reyler müsavi olduğu takdirde reisin reyi inzimam eden taraf ekseriyet ihraz eder.

Madde 15- Kongre, encümenler raporlarının tetkikinden sonra icap edenleri takdir veya tahtie edebilir. Tahtie edilenlerin muayyen müddet fırkanın teşkilat-ı faaliyesinde bulundurulmamasına veya derecesine göre fırkadan ihracına kongrece karar verilebilir.

Madde 16- Büyük Kongrenin müzakerat ve mukarreratı zapt ve tescil edilir. Her içtimaın zabıt hulâsası müteakip celsede okunarak ârâya vazolunur. Esas-ı zabıtlarla zabıt hulâsaları ve mukarrerat kongre reisi ve kâtipleri tarafından imza edilerek kongreye iştirak etmiş olan azanın isimlerini muhtevi bir defterle beraber hıfz olunur.

Madde 17- Kongre nihayetinde umumi reis kongrenin faaliyeti neticesiyle fırkaya verilen yeni istikamet hakkında bir nutuk irat veya beyanname neşreder.

Umumi Riyaset

Madde 18- Umumi reis Büyük Kongrenin, Fırka Divanının ve Meclisteki fırka grubu ile Heyet-i İdarenin tabii reisidir. Umumi reis fırkanın idare-i âliyesini elinde tutar ve fırkayı temsil eder. Fırka namına söz söylemek salahiyetini de ancak umumi reis haizdir. Umumi reis, lüzum görürse bu hususta fırkadan münasip zatları tevkil edebilir.

Madde 19- Umumi reis bizzat veyahut Fırka Divanı kararına tevfikan Büyük Kongre'yi fevkalade olarak içtimaa davet edebilir.

Fırka Divanı

Madde 20- Fırka Divanı fırkaya mensup

vekillerle umumi Heyet-i İdare ve fırka grubu Heyet-i İdaresi azalarından mürekkeptir.

Madde 21- Fırkanın dâhili ve harici siyaset ve idaresinden Fırka Divanı fırkaya karşı mesuldür.

Madde 22- Büyük Kongre müçtemi bulunmadığı zamanlarda Fırka Divanı fırka programıyla nizamnameyi tefsir etmek salahiyetini haizdir.

Madde 23- Fırka Divanının bilcümle müzakerat ve mukarreratı zapt ve kaydedilir ve içtimada hazır bulunan aza tarafından imza olunur.

Madde 24- Fırka Divanının kararlarına muhalefet eden bir fırka azası Büyük Kongrenin ve binaenaleyh bütün fırkanın kararlarına muhalefet etmiş gibidir. Bu gibiler hakkında hareketinin mahiyetine göre ihtar, fırkadan ihraç cezaları tatbik olunur. İhraç olunanların kongreye müracaata hakları vardır.

Madde 25- Fırkanın heyetleri arasında ihtilaf zuhurunda Fırka Divanı hakem olur.

Madde 26- Fırka Divanı laakal ayda bir defa içtima eder. İçtimalar umumi reis tarafından vaki olan davet üzerine olur. Bu içtimalarda memleketin harici ve dâhili vaziyeti, fırkaya ait mesail müzakere olunur. Fırka Divanı, Millet Meclisi intihabatını idare ve umum fırka mebus namzetlerini tayin eder. Fırka beyannamelerini tanzim ve tenvir ve irşadın suret-i icrasını tespit eyler. Müzakere ancak aza-yı mürettebe sülüsanının huzuruyla olacağı gibi kararlar da aza-yı mevcudenin ekseriyet-i mutlakasıyla verilir.

Madde 27- Fırka Divanı haricinde resen intihabata müdahale eden veyahut Fırka Divanı tarafından verilen istikamet hilafında hareket eden fırkaya mensup herhangi zat veya teşkilat Fırka Divanı tarafından ihtar, ıskat veya fırkadan ihraç ile muamele olunur. Bu suretle muameleye duçar olanların kongreye müracaata hakları vardır.

Madde 28- Fırka ile Heyet-i Vekile ve sair fırkalar arasındaki münasebet ve alakaları Fırka Divanı tayin eder.

Madde 29- Büyük Kongrenin hal-i içtimada bulunmadığı zaman Fırka Divanı umumi Heyet-i İdare azasından münhal vukuunda yerine münasibini intihap eyler.

Madde 30- Umumi riyasetten, umumi Heyet-i İdareden, grup Heyet-i İdaresinden ve Heyet-i Vekileden muhavvel ve Fırka Divanınca müzakere ve karar ittihazını müstelzim umur ve muamelatı tedvir ve suret-i mahsusada Fırka Divanının mukarreratını tespit ve mahallerine sevk ve mümasil vezaifi ifa etmek üzere Fırka Divanının bir kalem heyeti vardır. Mezkûr heyet kâtib-i umuminin riyaseti altında bulunup umumi reis tarafından müntahap ve icabı kadar azadan terekküp eder ve lüzumu kadar muvazzaf memur dahi istihdam eyler.

Umumi Heyet-i İdare

Madde 31- Umumi heyet dokuz azadan teşekkül eder. Umumi Heyet-i İdare daimi hâl-i içtimadadır.

Madde 32- Heyet-i İdare aded-i mürettebinin ekseriyet-i mutlakası ile ittihaz ve mukarrerat eder.

Madde 33- Bu heyetin tabii reisi umumi reistir. Umumi Heyet-i İdare azasından birisi umumi reis tarafından kâtib-i umumiliğe intihap edilir. Kâtib-i umumi, umumi reis namına ifa-yı vazife eyler.

Madde 34- Umumi Heyet-i İdare azaları büyük kongre tarafından müteakip kongreye kadar ifa-yı vazife etmek üzere intihah olunurlar. Müddetleri hitamında bu zevatın tecdiden intihapları caizdir.

Madde 35- Umumi Heyet-i İdare, Vilâyet Heyet-i İdareleriyle muhabere eder. Ve bu heyetlerle fırka mutemetlerine Fırka Divanının tayin ettiği istikameti verir ve laakal ayda bir kere halkın tenvir ve irşadına ait tebligatta bulunur.

Madde 36- Umumi Heyet-i İdare büyük kongreye ait nizamname ve program layihaları ile büyük kongrede okunacak umumi raporları hazırlar ve Fırka Divanına verir.

Umumi Heyet-i İdare, laakal iki ayda bir kere Fırka Divanına memleketteki fırka hayatına, fırka faaliyetine ait rapor takdim eder.

Madde 37- Umumi Heyet-i İdare vilâyet mutemetlerini intihap, Vilâyet Heyet-i İdare azalarının intihabını tetkik ederek Fırka Divanının tasdikine arz eder.

Madde 38- Umumi Heyet-i İdare azaları mebus olmadıkları hâlde şehrî tahsisat alırlar. Umumi Heyet-i İdare azasının tahsisatını Fırka Divanı takdir eder.

Madde 39- Mutemetlerin mahallini değiştirmek yahut mutemetliğini ref etmek icap eylediği takdirde umumi Heyet-i İdare esbab-ı mucibesiyle Fırka Divanına arz eder.

Madde 40- Umumi Heyet-i İdare, azalarından birisini fırka muhasipliğine intihap eder ve bütçe dâhilinde yapılacak sarfiyatı tasdik eyler.

Madde 41- Umumi Heyet-i İdarenin muvazzaf bir muhasebecisi, lüzumu kadar muvazzaf kâtibi, hususi dairesi ve müstahdemleri bulunur.

İkinci Mebhas
Vilâyet Teşkilatı

Vilâyet Kongresi

Madde 42- Senede bir kere umumi kongrenin içtimaından üç ay evvel yani Kânunusaninin yirmi üçünde Vilâyet Kongreleri toplanır.

Madde 43- Vilâyet mutemedi Vilâyet Kongresinin tabii azasıdır.

Madde 44- Vilâyet Kongresi kaza kongreleri tarafından gönderilen üçer mümessilden teşekkül eder.

Madde 45- Kongrenin müzakereye ibtidarı için mürettep azanın nısfından bir fazlasının huzuru şarttır.

Madde 46- Vilâyet Kongresi, vilâyet şûralarında takip edeceği hususi programı tanzim eder. Umumi program için de Büyük Kongre'ye gönderilmek üzere teklif layihaları hazırlar. Büyük Kongre'ye vilâyetten gidecek azayı intihap eyler.

Madde 47- Vilâyet Kongrelerinde, kongre reislerinin, kâtiplerinin, encümenlerinin intihapları ve faaliyetleri aynıyla Büyük Kongre'de olduğu gibidir.

Madde 48- Vilâyet Kongresi beş azadan mürekkep olmak Vilâyet Heyet-i İdaresini intihap eder ve bu heyete vilâyet mutemedi riyaset eder.

Vilâyet Heyet-i İdaresi

Madde 49- Vilâyet Heyet-i İdaresi; Vilâyet Kongresine umumi program ve nizamname tadiline ait tekliflerle vilâyet şûrası ve belediye program layihalarını hazırlar. Kaza Heyet-i İdarelerini tasdik eder ve bunlara lazım gelen fikrî istikametleri verir.

Madde 50- Vilâyet Heyet-i İdaresi daimi hâl-i içtimadadır ve ekseriyet-i mutlaka ile ittihaz-ı mukarrerat eyler.

Vilâyet Mutemedi

Madde 51- Vilâyet mutemedi fırkanın vilâyette mümessilidir. Hudutlar vezaifi fırkanın gaye-i teşekkülü ve esasat-ı umumiyesiyle muayyen olup umur-ı Hükûmet ve Hükûmete ait masalih-i ahaliye müdahaleden memnudur.

Madde 52- Umumi Heyet-i İdare ile vilâyet mutemedi muhabere eder.

Madde 53- Vilâyet mutemedi, her kaza merkezine fırka mutemedi tayin eder ve umumi Heyet-i İdareye bildirir.

Vilâyet İntihabı Teşkilatı

Madde 54- Büyük Divan'ın talebi üzerine Vilâyet Heyet-i İdarelerinin mebus namzetleri hakkında Kaza Heyet-i İdareleriyle icra edeceği muhaberat neticesine göre namzetler hakkında vilâyet mutemedi umumi Heyet-i İdareye teklifatta bulunur. Ancak namzetler hakkında Büyük Divan'ın şekl-i nihaideki tebligatı mecburiyü'l-ittibadır.

Madde 55- Vilâyet Heyet-i İdaresi vilâyet şûralarına intihap olunacak azaların namzetliğini Kaza Heyet-i İdareleriyle muhabere ederek suret-i nihaiyede kararlaştırır.

Madde 56- Nahiye ve belediye meclislerinde fırka programı takip edecek nahiye ve belediye azalarının intihabında da Kaza Heyet-i İdareleriyle muhabere ederek suret-i nihaiyede namzetleri tayin eder. Aynı surette belediye ve nahiye azaları ile mahalle, köy muhtaran ve Heyet-i İhtiyariyelerinin fırka mensubîninden intihap olmasına çalışır.

Üçüncü Mebhas
Kaza Teşkilatı

Kaza Kongresi

Madde 57- Vilâyet Kongresinden bir ay evvel yani Kânunuevvel yirmi üçte kaza kongreleri içtima eder.

Madde 58- Kaza Kongresi, kazaya merbut nahiyelerden gönderilecek üçer mümessilden mürekkeptir. Kongre ancak mürettep azasının nısfından bir ziyadesi ile müzakereye başlar. İstanbul'da her daire-i belediye birer kaza ve belediye memurlukları birer nahiye addoluna-

caklardır. Vilâyet merkezlerine gelince bunlar da birer kaza add ve etraflarındaki köylerle beraber cesametleri nispetinde nahiyelere taksim olunurlar. Ve kaza ve nahiyelerin teşkilat ve hukukunu aynen haiz bulunurlar.

Madde 59- Fırkanın kaza mutemedi, Kaza Kongresinin tabii azasıdır.

Madde 60- Kaza Kongresinin teşkilatı vilâyet ve büyük kongrelerde olduğu gibi vücuda geldikten sonra beş zattan ibaret olmak üzere Kaza Heyet-i İdaresi intihap olunur. Ve kaza mutemedi bu heyetin tabii reisidir.

Madde 61- Kaza Kongresi Vilâyet Kongresine gönderilecek mümessilleri intihap eder.

Madde 62- Kaza Kongresi fırkanın umumi programı ile vilâyet şûrası programına ait mütalaalarını Vilâyet Kongresine arz eyler.

Kaza Heyet-i İdaresi

Madde 63- Kaza Heyet-i İdaresi Kaza Kongresine, program ve nizamname tadiline, belediye ve nahiye şûralarına ait program ve tekliflerini arz eyler.

Madde 64- Kaza Heyet-i İdaresi kendine merbut ocak heyetlerini tasdik eder. Ve onlara lazım gelen fikrî istikameti verir.

Kaza Mutemedi

Madde 65- Kaza mutemedi fırkayı kazada temsil eder.

Madde 66- Kaza mutemedi ocak heyetlerine rehberlik eder ve vilâyet mutemedi ile muhabere eyler.

Kaza İntihap Teşkilatı

Madde 67- Kaza Heyet-i İdaresi; aynı zamanda fırkanın kazada intihap teşkilatı merkezidir.

Madde 68- Kaza Heyet-i İdaresi; mebus, şûralar, belediye, nahiye ve sair intihabatta bir taraftan Vilâyet Heyet-i İdaresi ile diğer taraftan ocak heyetleriyle muhabere eder ve fırka namzetlerinin muvaffakiyeti namına çalışır.

Dördüncü Mebhas
Nahiye Teşkilatı

Nahiye Kongreleri

Madde 69- Nahiye Kongresi her köy ve mahalle ocağından gelecek birer mümessilden mürekkeptir ve kaza konferansından bir ay evvel yani Teşrinisani yirmi üçte içtima eder.

Madde 70- Nahiyede fırkayı temsil etmek üzere kaza mutemedi tarafından müntahap bir fırka mutemedi bulunur, bu mutemet kaza mutemedi ile muhabere eder. Nahiye Kongresinin tabii azasıdır. Ve nahiye ocağına riyaset eyler.

Madde 71- Nahiye Kongresi, azasının mecmuunun nısfından bir fazlası ile müzakereye başlar.

Madde 72- Nahiye Kongresi, beş kişiden ibaret nahiye ocağını intihap eder.

Madde 73- Nahiye Kongresinin vezaif ve salahiyetleri diğer kongrelerin aynıdır.

Beşinci Mebhas
Köy ve Mahalle Teşkilatı

Madde 74- Köy ve mahalle mensup bulunduğu Nahiye Kongresinin içtimaından bir ay evvel yani Teşrinievvel yirmi üçte halk kongresini yapar.

Madde 75- Fırkaya mensup ve on sekiz yaşına dâhil olan köy ve mahalle ahalisinden her zat halk kongresinin tabii azasıdır.

Madde 76- Kongre, mahallinin şeraitine göre münasip bir yerde veya bir meydanda içtima eder.

Madde 77- Kongrenin müzakereye ibtidar etmesi için köy ve mahalle ocağı tarafından tutulan defterde isimleri mukayyet ve fırkaya mensup olanların nısfından fazlasının huzuru şarttır.

Madde 78- Kongre içtima edince reis ile kâtibi intihap ve Nahiye Kongrelerine teklif edeceği maddeleri tayin ve ocak azalarını intihap eder.

Madde 79- Köy ve mahalle ocakları üç zattan mürekkeptir.

Madde 80- Köy ve mahalle ocaklarının tasdiki nahiye ocağına aittir.

Madde 81- Köy ve mahalle ocakları doğrudan doğruya halkın tenvir ve irşadı, fırkanın maksat ve emellerinin intişarı ve tahakkuku ile uğraşır. Nahiye ocağından aldığı emirleri icra eder. Mahallî ve umumi intihabatta fırka programının namzetlerinin muvaffakiyeti namına çalışır.

Altıncı Mebhas
Teftiş Daireleri

Madde 82- Mutemet vilâyetler bir daire-i teftişiye olmak üzere memleket teftiş mıntıkalarına taksim olunacak ve her mıntıkada bir müfettiş bulundurulacaktır. Mıntıka müfettişi o mıntıkadaki mutemetler ile fırka teşkilatına merbut heyetleri teftiş ve murakabe eder.

Yedinci Mebhas
Mecliste Grup Teşkilatı

Madde 83- Fırkaya mensup mebusların Heyet-i Umumiyesi fırka grubu namını taşır.

Madde 84- Fırka grubunun tabii reisi fırkanın umumi reisidir.

Madde 85- Fırka grubu kendi içinde bir reis ve iki reis vekili ile dokuz azadan ibaret bir Heyet-i İdare intihap eder. Heyet-i İdare kendi arasından iki kâtip ve bir veznedar tefrik eyler.

Madde 86- Heyet-i İdare, azasının nısfından bir fazlasıyla içtima ve ekseriyetle ittihaz-ı karar eyler.

Madde 87- Fırka grubu Heyet-i İdaresinin intihabı senede bir tecdit olunur. Sene başı mart ayıdır. Aynı zevatın tekrar intihabı caizdir.

Madde 88- Heyet-i İdare haftada laakal bir kere içtima eder. Gruba ait işleri müzakere eder. Grup binasına, grup kütüphanesine nezaret eyler.

Madde 89- Umumi reisin, grup reisinin, Heyet-i İdarenin veyahut gruba mensup olan on beş azanın talebi üzerine grup içtima eder.

Madde 90- Umumi reis riyaset etmediği hâlde grup reisi veya reis vekilleri riyaset eder. Grup kâtipleri grup müzakerelerini kayıt ve tespit eder.

Madde 91- Grup içtimalarında gruba ait umumi meseleler ile makam-ı riyaset Heyet-i İdare veyahut azalar tarafından ileri sürülen hususat müzakere edilip kararlaştırılır.

Madde 92- Grup içtimalarında grup azaları rey ve içtihatlarında tamamen serbesttirler. Gruba mensup vekiller ile mebuslara ait veyahut zuhur eden devlet ve hükûmet meseleleri hakkında bila-kayd u şart beyan-ı fikir ederler ve vekillerin herhangi birinden izahat talep edebilirler.

Madde 93- Grupta bi'l-müzakere kabul olunan kararlar gruba mensup bütün azalarca metadır. Grup müzakeresinde ekalliyette kalanlar ekseriyet kararına tabi olmakla mükelleftirler.

Madde 94- Grup müzakeresi esnasında hazır bulunmayan azalar grubun kararından haberdar olmakla mükelleftirler. Grup azası grup kararına karşı istinkâf ve Mecliste hazır olduğu hâlde ârâya iştirakten imtina edemez.

Madde 95- Grup Heyet-i İdaresi tarafından intihap olunan icabı kadar muharrikler Mecliste fırka azasının Meclise devamlarına, grubun kararlarına muvafık hareket edip etmediklerine nezaret ederler. Mecliste mühim meselelerin müzakereleri esnasında azanın toplu bulunmalarını, toplu rey vermelerini temin eylerler.

Madde 96- Grup azaları Meclis müzakerelerinde fırka nokta-i nazarını teyit ile mükellef oldukları gibi Meclis Riyasetine, Meclis Divan Riyasetine, Heyet-i Vekileye, encümen azalıklarına intihap esnasında da fırkaya mensup zevatın intihabını temin ile muvazzaftırlar.

Madde 97- Yukarıdaki maddede kayıt olunan makamata intihap olunan zevat grupça kararlaştırılmışsa grup azaları grup kararı mucibince hareket etmekle mükelleftirler.

Madde 98- Grupça müzakere edilip kararlaştırılmamış meselelerde grup azası rey ve içtihatlarında serbesttirler. Meclis müzakerelerinde grup namına reislerden ve grupça intihap olunmuş zevattan başka kimse söz söylemek salahiyetini haiz değildir.

Madde 99- Fırka azasını fırka Heyet-i İdaresinden evvelce müsaade alınmaksızın mezuniyet alamazlar.

Madde 100- İşbu nizamnameye riayet etmeyenler hakkında makam-ı riyaset veyahut Heyet-i İdare tarafından birinci defa rica, ikinci defa ihtar, üçüncü defa fırka divanının kararıyla fırkadan ihraç cezası tatbik olunur.

Umumi İntihap Teşkilatı

Madde 101- Millet Meclisi azalığı namzetleri, büyük divanla fırkaya merbut idare heyetleri arasında muhabere edilerek kararlaştırılır.

Madde 102- Fırka namına mebus namzetliği ilan olunan zatlara Halk Fırkasının bütün azaları rey vermekle mükelleftirler.

Madde 103- Fırka namzetlerine rey vermeyen fırka mensupları, fırkadan usulüne tevfikan ihraç olunurlar.

Umumi Madde

Madde 104- Fırkaya mensup azalar şehrî kazançlarının yüzde birini yardım akçesi olarak verecektir. Bila-talep olan hasbi teberrular kabul edilir.

Ankara: Matbuat ve İstihbarat Matbaası

Gayr-ı Resmî Kısım

Çarşamba
---
30 Muharrem 1342
12 Eylül 1339
Tarih-i Tesisi: 10 Eylül 1339

Abonesi yoktur

Ceride-i Resmiye ile birlikte meccanen tevzi olunur

Numarası: 2 *Ceride-i Resmiye'nin ilavesidir.* ***Sene: 1***

Türkiye'nin Siyasi Tekamülatı

Yeni Türkiye'nin âtiyen iktisap edeceği tekamülatı (Tan) gazetesinin İstanbul muhabiri kendi nokta-i nazarından gazetesine şu suretle bildiriyor:

"Ankara Meclisinin ilk vazifesi herhalde Lozan sulhunun tasdiki muamelesi idi. Fakat İsmet Paşa tarafından vücuda getirilen eserin tasdiki bu sulhun meydana çıkardığı mesail hakkındaki faaliyetlerine nihayet vermiş değildir. Malumdur ki koyunlar meselesi ve Musul meselesi tehir edilmiştir. Diğer taraftan Adliye Vekâletine ecnebi hukuk müşavirlerinin birleşmesi ve İstanbul ve Çanakkale'nin tahliyesi ve ona mümasil sair mesail ta bidayetten itibaren yeni Türk Hükûmetinin dikkat ve faaliyetini işgal edecektir.

Yeni Büyük Millet Meclisi aynı zamanda bütün Türkleri meraklandıran bir meseleyi, müstakil Türk payitahtı meselesini kati surette hal edecektir. Şimdiye kadar yeni Türkiye'yi tercih etmek istememiş idiler. Mamafih Mustafa Kemal Paşa'nın şahsen parklarla muhat geniş caddeler, oteller, saraylar, bankalar ve tiyatrolan ile asrî bir şehir hâline getirmek istediği Anadolu şehrine mütemayil bulunduğu biliniyor idi. Fakat İstanbul mebuslarının hemen hepsi evvelce payitahtın boğazların merkezinde ipkası lehinde beyan-ı fikir eylemişlerdi. Binaenaleyh bu şehirlerden biri ve diğerinin tayini esnasında hararetli münakaşaların olacağı tahmin edilmektedir. Eğer İstanbul galebe ederse, bu tercih, Yeni Türkiye'nin her şeyden evvel garp ile teşrik-i mesaiyi kabul eden bir siyaset takip edeceğinin bir delili olarak tefsir edilecektir. Reyler Anadolu şehrini tayin ettikleri takdirde, bu memleketin Asya ve Şark siyaseti takibi suretiyle hayatına devam etmek istediğini ispat edecektir.

Yeni Meclisin ruznamesine dâhil olan en nazik meselelerden biri de, şüphesiz Teşkilat-ı Esasiyenin, yani Ankara Kanun-ı Esasisinin tadili olacaktır. İçtima müddetinin yeni bir şekilde tespiti, vekillerin suret-i intihabı, onların vezaifinin tayini ve onlar için bir mesuliyet nazar-ı tayini mevzubahis olacağı zannediliyor. Malumdur ki Türkiye'nin yeni müdür-i umurları tarafından tasavvur edilen şekilde Büyük Millet Meclisi, kelimenin en vasi manasıyla Hükûmetini bizzat intihap ediyordu. Yegâne mesul odur ve hâkimiyeti en geniş manasıyla yalnız o temsil eder. Fakat Birinci Meclisin yaptığı tecrübeden, bu usulün ancak Meclis müstemirren münakit olduğu takdirde faydalı olabileceği anlaşıldı. Hâlbuki bu şekil olamayacaktır. Bundan dolayıdır ki yeni intihap mücadelesi başlar başlamaz ve sulh mesailinin münakaşasıyla hâsıl olan vaziyete rağmen Ankara mebusları tekrar intihap edilebilmek üzere memleketlerine gittiler. Bu suretle Türk parlamentosu hukuken mefsuh değil ise de, fiilen öyle oldu. Bi'n-netice Hükûmet Ankara'da mevcut

değildi; orada Teşkilat-ı Esasiye mucibince alelade icra memurları olan vekiller vardı. Azası gibi mesuliyetleri de olmamasından dolayı büsbütün garip idi.

Bu vadide, şimdiye kadar Ankara'da tercih edilen esas onlara salahiyet vererek bilahare mesul etmekten ise mesuliyeti mucip hiçbir ahval vücuda gelmemek için onlara hiçbir salahiyet vermemekti. Fakat Hüseyin Cahid'in Tanin'de izah ettiği gibi bu esasın sarfınazarı olduğunu fiilliyat kâfi derecede ispat etti. Vekiller, bilhassa Meclisin hâl-i inikatta olmadığı zamanlarda bir fikr-i teşebbüs göstermeye mecburdular; bu cihetle onlar da Avrupa nazırları gibi hareket ediyorlar ve bi'n-netice tasdik veya tenkit edilecek bir vaziyette bulunuyorlar.

Yeni Meclise yapılacak olan teklifler evvela kavanine, yani inikat müddetinin tadili esasının kabulüne dair idi. Eski sistemde, Meclis daima hâl-i inikatta bulunuyor addediliyordu, yeni sistemde içtimalar beş veya altı aydan ibaret olacak ve senenin diğer aksamında memleketin umur-ı mühimme vekiller tarafından rüyet edilecektir. Meclis mevcut bulunmadığı için vekillerin salahiyetlerini tayin lazım olacaktır. Nihayet, şimdiye kadar ihraz-ı galebe eden usulde, Meclis, fikirlerinin ihtilafını düşünmeden vekilleri ferden tayin ettiği cihetle, bunlar umumiyet itibarıyla devlet mesailinde hatta en mühimleri üzerinde uyuşamıyorlardı. Bu mahzuru def eylemek için, şimdiden sonra tayinleri şekl-i âtide olacaktır. Meclis tarafından tayin edilen Heyet-i Vekile reisi, Meclise tercih edilmek üzere her vekâlet için iki namzet teklif edecektir. Bu suretle mebadide esas nazariyelerimizle birçok noktalarda büyük bir zıddiyet gösteren Ankara Teşkilat-ı Esasiyesi, yavaş yavaş garp telakkiyatımıza avdet edecektir. Bu her hâlde şimdiye kadar bizzat Büyük Millet Meclisinin taşıdığı mesuliyet-i müşterekenin hitamı olacaktır." Belki de kabinenin Meclise karşı müşterek mesuliyeti usulüne avdet edilecektir. Herhâlde kısm-ı azamı pek yakında Meclise arz edilecek olan mesailin münakaşası Türkiye'nin dâhili tekamülat-ı siyasiyesinin henüz hitam bulmadığını ispat etmektedir.

İğfal Edilmiş İmiş...

Geçenlerde (Daily Herald) gazetesi Mister (İskovit)(?) ile Lord (Grey)'e hitaben pek mühim bir sual irat ederek mukni bir cevap istemiş idi. Bu iki İngiliz recül-i siyaseti bu suale karşı sükûnet etmekte olduklarından 28 Ağustos 1923 tarihli (Daily Herald) bu mesele hakkında aşağıki satırları yazmıştır:

Gerek Mister (İskovit) ve gerek Lord (Grey of Kaloden) tarafından gazetemizin sorduğu suale elan cevap verilmedi. Bu sual şu idi:

"Mister (İskovit) ile Lord (Grey), bir harp zuhurunda Hükûmeti Avrupa kıtasına asker sevk etmek mecburiyetinde bırakacak hiçbir itilaf mevcut olmadığı hakkında Avam Kamarasını yalan yere temin etmemişler midir? Yoksa mukaddema Rusya Hariciye nazırı olan Mösyö (Sazanof)'un, 1912 senesinde Sir (Edward Grey) tarafından böyle bir itilafnamenin mevcudiyeti söylenildiği hakkında yeni intişar eden gazetelerdeki beyanat ve teyidatı yalan mıdır?"

Bu suale karşı asıl mesullerden bir cevap alamamakla beraber meseleye dair birtakım mektuplar aldık. Bunlardan biri sabık parlamento azalarından Mister (Josef King) tarafından yazılmıştır ki: bu zat henüz parlamentoda iken bu madde hakkında nazırlarımıza birçok sualler irat etmişti. Mister (Josef King) diyor ki:

"Rus ifşaatından gerek evvel gerek sonra meseleyi mükemmelen tahkik ve tetkik etmiş olmaklığım sıfatıyla burada beyan edebilirim ki: itikadıma nazaran hem Mister (İskovit), hem de Sir (Edward Grey) o zaman an-kast Avam Kamarasını ve milleti iğfal etmişlerdir. Sir (Edward Grey) diğer hayati meselelerde de ve hususuyla tarafımdan Rusya'ya dair sorulan bir sualin cevabında parlamentoyu şüphesiz olarak iğfal etti.

İnsaftan ayrılmamak için şurasını da ilave etmeliyim ki: hâlihazırda tertip ve idare olunan münasebat-ı hariciyeye nazaran bütün İngiliz hariciye nazırları Avam Kamarasını iğfale tergîb ve teşvik olunmuşlar, hatta çalışmışlardır.

"Hususuyla Mister Balfour Avam Kamarasında bana, Müttefiklerin bütün kirli muahedelerinin Amerika Reis-i Cumhuru (Wilson)'a bildirildiğini söylemiş idi. Hâlbuki iş büsbütün başka idi:

"1918 senesinde parlamentodan çıktığım zaman Liberal Fırkasından da ayrılmıştım. Fırkamı değiştirmeye beni mecbur eden en kuvvetli sebep Liberal rüesasının milleti böyle an-kast iğfal etmeleri, Liberal Fırkası mensubîninin kendi liderinin sıdk u istikametinden şüphe eden hiç kimseyi dinlemeye tenezzül etmemeleri ve -birkaç haysiyetini tanır müstesnalardan maada- bütün Liberal matbuatın bana ve vatandaşlarına karşı yalan söyleyen liderlerde fetanet ve ve hikmetten başka bir şey görmemeleri idi.

1918 Teşrinisanisinde milletin yaşamak için muhtaç olduğu şecaatkarane hak ve hakikat muhabbetinin ve sıdk u selametin ancak Amele Fırkasında, Amele matbuatında bulunduğunu gördüm..."

Amele Fırkası liderlerinden Mister (Şirimpton) suale hedef olan zevatın (Daily Herald)'a lazım gelen cevabı vermekten istinkâf edecekleri fikrini izhar ediyor. Mumaileyh, Fransız Meclis-i Mebusanında vukua gelen müzakerat esnasında Mösyö (Franklin Boullion) tarafından, Fransa'nın İngiltere ve Amerika ile akdetmiş olduğu yeni taahhüdatın 1912 senesinde İngiltere ile Fransa arasında akdolunup harbin zuhuru takdirinde İngiltere tarafından Fransa'ya altı İngiliz fırkasının izamını mutazammın olan taahhütname kadar emin ve kuvvetli olmadığını söylemesi Fransız Meclisinde birtakım münakaşatın zuhuruna sebep olduğunu da bildiriyor.

Mösyö (Franklin Boullion)'un sözünü kesen (Tardiyo) İngiliz-Fransız itilafnamesinde böyle bir taahhüdün mevcut olmadığını ileri sürmüş ise de Mösyö (Franklin Boullion) hemen cevap vererek filhakika itilafname metni 6 İngiliz fırkasının izamı gibi bir kaydı aşikâr surette ihtiva etmiyorsa da icabında hemen bu altı fırkanın tahşid ve nakil olunması için iki memleket Erkan-ı Harbiye-i Umumiyesi arasında tertibat-ı lâzımenin ahzedilmiş olduğunu söyledi.

Mösyo (Renodel) de münakaşaya karışarak (Birye) madenlerinin esbab-ı emniyet ve muhafazasını tetkik için teşkil edilmiş olan komisyon huzurunda vaki olan şehadetlere nazaran Almanya ile Fransa arasında bir harp zuhur ettiği takdirde İngiltere'nin de harbe müdahalesi için Fransa Erkan-ı Harbiye-i Umumiyesi tarafından icap eden planların ihzar olunduğu tamamıyla sabit olduğunu Meclise bildirdi.

Amiral (Byenem) dahi bahrî itilafnamenin bu hususta pek vazıh olduğunu bir nüshasının kendi yedinde bulunduğunu ilave etti. Bunun üzerine Mösyö (Tardiyo) sükûtu ihtiyar etmiştir.

Amele lideri Mister (Şirimpton) diyor ki:

"İşte bu hakayıka vâkıf olmamaları yüzündendir ki milletimizin yüksek ve civan-mert hissiyatı, zavallı mini mini Belçika'ya muavenet için değil, fakat kapitalistlerin altın ve çelik harbi yapmak üzere iğfal ve ızlal olunmuştur..."

Radiç

Bir Hırvat (De Valera)'sı

Jurnal gazetesinin 1 Eylül tarihli nüshasından:

Müttefikimiz, Yugoslavya, İrlanda gibi Hırvat Cumhuriyeti Partisi Reisi Radiç'in şahsında bir "De Valera"ya maliktir. İftirakçı İrlandalı gibi aynı şiddetle, Hırvatların istiklâl-i tâmmını ve Sırp-Hırvat-Sloven Krallığının ayrılmasını talep ediyor. Yugoslavya'da son belediye intihabatı İrlanda intihabatı gibi, bu muhtariyet arzularının âdem-i muvaffakiyetini ispat etmektedir.

Fakat Mösyö Radiç, birçok hadisat esnasında Fransa'nın ve müttefiklerinin şedit bir düşmanı olduğunu gösterdiği için şahsiyeti bizim için ehemmiyetsiz addedilemez.

Radiç, Mösyö De Valera ile mukayeseye tahammül edemez ve hayat-ı siyasiyeyi İrlanda ihtilalcisinin kudreti ve sarsılmaz mefkûresi yanında garip bir surette karışık görünür.

Her tagallüp vasıtası kendisine meşru görünen bir megaloman olan Radiç'in tahavvülatı ve mütenakıs siyasetleri layuaddır.

Hayat-ı siyasiyeye karışıklık esnasında dâhil oldu. Zagrep'te talebe iken öyle garip ahvali görüldü ki bunlar birkaç defa tard ve hatta hapsini mucip oldular. Ve bir mahkûmiyetten -zira Avusturya-Macaristan adaleti gürültücü Hırvatlarla şakaya gelmiyordu- ancak kendisinin muvazenesi muhtell ve gayr-ı mesul olduğunu söyleyen doktorların raporu sayesinde kurtuldu.

Daha o zamanlarda Radiç kendisini köylülerin müdafii olarak gösteriyordu. Ancak bazı Hırvat vatanperverlerinin, tahsilini bitirmek üzere yaptıkları muavenetiyle geçiniyordu. Siyasette bu müptedi, Macarların düşmanı ve Hırvat muhtariyetinin kahramanı görülmekle beraber, Habsburg Hanedanına daima sadık kalmayı ihmal etmedi. Avusturyalılar, ondan mahirane istifade ettiler. Budapeşte aleyhine Hırvatlara muhtaç oldukları zaman bilhassa Sırpların 1912'de Türkler'e ve 1913'te Bulgarlara karşı muzafferiyetlerinden sonra Avusturya Hariciye Nezaretinin Belgrat'tan intişar eden ziya ve tesiratın bütün cenup İslavları üzerinde tevessü ettiğini endişe ile gördüğü zaman onun bu megalomanisine müsaade ve hatta bazen teşvik ettiler.

Harp zuhur etti. Daima Habsburglara sadık olan Radiç, hanedanın en faal müdafiilerinden biri oldu. 6 Ağustos 1914'te o zaman "Hırvat Köylü Fırkası" tesmiye olunan fırkası namına İmparator Fransuva - Josefe Hırvat milletinin sarsılmaz merbutiyetini teyit eden bir telgrafname çekti.

Gazetesinde, İngiltere'nin müteredddi Fransa'ya yardım ettiğinden dolayı cezasını bulması temennisini izhar ediyordu. Medeniyetin zaferi, âli medeniyeti temsil eden yegâne milletler olan Almanya ve Avusutrya-Macaristan'ın muzafferiyetini arzu eder, diyordu.

O zaman Radiç Sırbistan'ı ihtiva eden bir Cenup İslavları Devletini teşkil ve bunun Avusturya-Macaristan'la ittihat ederek ikiz hükûmetin üçüz hükûmete istihale etmesi taraftarı idi. Fakat Sırbistan bu hükûmete mağlup olarak dâhil olacak, yani Hırvatlar hâkim unsuru teşkil edecek idi.

7 Şubat 1915'te o zaman mebus idi. Viyana'ya Bulgaristan'ın merkezi devletlerle beraber harbe girmesi için mezkûr memlekette propaganda yapmak üzere arz-ı hizmet etti. Avusturya kabinesi bu vazife-i emniyeti ona tevdi etmeye mütemayil idi. Fakat Macar Hükûmeti buna mani oldu.

Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun inhidamı vaki oldu. Cenup İslavlarının Habsburgların tacı altında birleşmesinin propagandacısı olan Radiç planını değiştirdi. Şimdi Hırvat milletinin halaskarları Sırpları ve Kral Piyer Karayorgiyeviç'i alkışlıyordu. Tertip ettiği mitinglerde Sırpların milli serpuşu olan "Şapkaça"yı giymiş olduğu hâlde göründü. Fakat nüfuzu, muzaffer Sırp Hükûmetinin parıltısı karşısında pek sönük kalıyordu. Planının muzafferiyetini daima mevkii-i iktidarda bulunan hükûmeti tenkit etmesine medyun olan Radiç, kendisi için pek aziz olan muhalefete avdet etti. Sukut etmekte olan şöhretini yeniden kazanmak için her vasıta kendisine meşru görünüyordu. O vakit, köylülere ordusuz, memursuz, müsavatın mutlak ve umumun menfaati namına saik-i mecburi olacağı bir köylü cumhuriyeti teşkilini vaat etti.

Artık hiçbir vergi verilmeyecek, hizmet-i askeriye ifa edilmeyecekti. Hırvat köylüleri bu kadar iyi bir programa kitlelerle rey verdiler ve "Köylü Hırvat Fırkası" Sırp İskopçitasında(?) altmış sekiz mebusa malik oldu.

Üç yüz on üç kişilik bir Mecliste altmış sekiz kişi ekseriyeti teşkil etmemekle beraber bu yine bir zafer idi. Fakat maalesef bu menfi bir zafer oldu; zira Radiç kendi hayalatından vazgeçmeden Belgrat'ta hakikate istinat eden bir siyaset takip edemezdi. Evvela her şeyde evvel setr ve kesir (?) yapmaya çalıştı. Bilahare kendisinin

Reis olacağı ve Sırp-Hırvat-Sloven Krallığını tek bir hükûmet yapan Vidovdan Kanun-ı Esasisinin tadilini istihdaf eden bir programa malik olan bir fırkalar ittihadı yapmaya çalıştı.

Siyasi hedefleri muzlimdir. Evvela Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı hudutları dâhilinde kalmak üzere bir Hırvatistan Cumhuriyeti teşkil etmek istedi. Eski Avusturya-Macaristan gibi iki hükûmetten müteşekkil, Sırpların payitahtı Belgrat olmak üzere bir hükûmet ve Hırvatların payitahtı Agram olmak üzere bir diğer hükûmet teşkil edecekleri bir

Yugoslavya tesis etmek istiyordu. İcabında Slovenlerin, Dalmatların, Boşnakların ilh. birer müstakil hükûmet teşkil edecekleri bir federasyon dahi tasavvur ediyordu.

Siyasi makaleleri yavaş yavaş daha gayr-ı muntazam daha karışık olmaya ve şiddetini kaybetmeye başladı. Pek yakınlarda Almanya'nın lehine Fransa ile Almanya arasında bir mukayese bile yapmaya kalkıştı. Ve Hırvatistan'ın halaskarı olan Sırp Hükûmetine karşı hissettiği düşmanlığa muadil bir Fransız düşmanlığı göstererek (Selopodi Dom) yani Serbest Emir ismindeki gazetesinde Fransızlarla Sırpların Makedonya Cephesinde muzaffer olmadıklarını, Almanya'nın mağlubiyetinin sebebi istiklâllerini ilan eden Hırvatlar olduğunu bile iddia etti.

Filhakika, Hırvat matbuatı, bu manasızlıkları müttehiden reddetti.

Böyle bir tavır ve vaziyete ila-nihaye müsaade edilemezdi. Mösyö Pasçik(?) Hükûmeti birkaç hafta evvel şiddetle hareket etmeye ve Radiç'in Hükûmetinin emniyeti aleyhine suikast hürmetiyle takip ve tevkif edilmesine müsaade eden kanunu tatbik etmeye karar vermiş gibi göründü.

O vakit, Radiç alelacele gizlice hududu geçti ve firar etti. Fakat nüfuzu bundan çok zarar gördü. Radiç'in kendi taraftarlarından maada muvakkaten etrafında topladığı Rahip Kruşeviç Sloven Fırkasıyla Müslüman Boşnak Fırkasını da ihtiva eden federalistler arasında bir firar bir karışıklık tevlit etti.

Bu blokta tefrika pek muhakkaktır. Ve hatta kendi fırkasında bile Radiç'in firarı pek yakında onun da inkısama uğrayacağını tahmin ettiren bir âdem-i memnuniyet tevlit etmiştir.

Hari Barbi

Irak ve İngiltere

Percy Cox'a Göre Irak'ta Terakkiyat

1 Eylül 1339 tarihli (Times)'tan:

İngiltere'nin Irak Fevkalade Mümessili olan Sir (Percy Cox)'un, 1 Teşrinievvel 1920'den 31 Mart 1922 tarihine kadar Irak'ın idari, mali ahvali ve şerait-i sairesi üzerine tanzim etmiş olduğu rapor intişar etmiştir.

Rapor devre-i mezkurenin, yani Irak tarihinde ihtimal en meşbu ve mühim bir devrenin manzara-i siyasiyesini tespit ile başlamıştır. Bir devre ki: mücadelat ve mühimmiyet ve işgal-i askeri esnasında tesis olunan idarenin kısmen inhidamıyla başlayarak memleket halkının ârâ-yı umumiyesini istinaden meşrutî bir Arap kralının idaresinde bir hükûmet-i milliye ile nihayet bulmuştur. Sir (Percy Cox)'un beyanatına nazaran bu inkılap seri olmuşsa da intizam dâhilinde bir inkişaf ve tekâmül ile meydana getirilmişti. Rapor şudur:

"Gerek içtimai ve gerek iktisadi nazar noktalarından Irak ahalisi birbirinden çok ayrı tekâmül ve terakki devrelerine mensupturlar; bu halk muhtelif ırkları ve akideleri hâvi olup son dört yüz sene zarfında memlekette yabancı bir hars mevki kazanmıştır. Binaenaleyh Irak'ın müstakbel saadeti Irak rüesa-yı umurunun muhtelif unsurları yekdiğerine kaynaşmakta gösterecekleri iktidara ve halkın kadim ayrılık, gayrılık hiss-i sabitini terk etmekteki kavaidi takdir ve istidatlarına bağlıdır. O zaman mevcut olan kuvvetli vatanperverlik ve sıdk ve hulus hissinden daha vasi bir hükûmet taraftarlığı ve daha şuurlu bir hürmet ve merbutiyet hâsıl olarak bu hâlet-i fikrîye de müteferrik gruplar menafiinin menafi-i umumiye-i memleket uğruna feda edilmesi netice-i hayriyesini husule getirecektir. Mevki-i iktidarda olanların harekât-ı hod-seranelerine karşı bir itiraz hazırlayacağı fikriyle memlekette vücuda getirdikleri milli irfansızlık yerine bir irfan-ı milli ikame etmek için muhabbet, merbutiyet ve mütekabil sabır ve metanet gibi âli havassın uzun müddet sarf ve istimaline lüzum vardır. Fakat yalnız elde böyle bir mahiyette esasların mevcudiyeti bile suret-i zuhuru burada beyan olunan Irak karanlığının devam ve bekasını kâfildir."

Sir (Percy Cox) hulâsa halinde Askeri Hükûmetin ilgasıyla kendi tarafından tesis olunan hükûmet-i muvakkatenin asayişi temin ve halkı tekrar işlerine iade için ittihaz ettiği tedabiri hikaye ediyor. Irak'a bir hükümdar gelmesi meselesi

fevkalade mümessil için cidden fatanet ve metanete ihtiyaç gösteren bir iş idi. Ve görünüşte Bağdat nakibi için rey toplamak, hakikatte ise kendi menafi-i şahsiyesini temin etmek üzere memleketi dolaşmaya çıkan ve müsellah mukavemette bulunacağı hakkında tehdidat bile ibraz eden (Seyyid Talip Paşa) gürültüsü bu adamın Seylan Adasına nefyi ile kapatıldı ve halk bu işten kurtuldu. Aynı zamanda Emir (Faysal) lehinde olan hissiyat ve harekât büyümekte idi; o esnada bizzat emirin de Basra'ya gelmesi karar itası lüzumunu katiyete iktiran ettirdi. Artık Irak tahtına çıkacak zatın vakit geçirmeden intihabı icap ediyordu. 1921 senesi Temmuzunun on birinci günü Irak Şûra-yı Hükûmeti Emir Faysal'ı hükümdar ilan eden bir karar ita etti, bu karar halkın ârâ-yı umumiyesine vaki olan müracaatla da teyit edildi. Ârâ-yı umumiyenin yüzde 96'sı Emir Faysal'ın hükümdarlığını tasvip ediyordu; yüzde dört muhalif ârâ ise başlıca (Kerkük) mıntıkasının Türk ve Kürt ahalisi tarafından ita olunmuştur. 23 Ağustos'ta Emir Faysal Irak Kralı ilan olundu.

İdare-i dâhiliyeden bahsederken Sir (Percy Cox) kemal-i memnuniyetle diyor ki:

"İngiliz memurininin yerine tedricen Arap memurlarının ikamesi memleket idaresinde bir gûnâ sarsıntıyı mucip olmamıştır."

Aşair Meselesi

Aşair meselesi hakkında Sir (Percy Cox) diyor ki:

"Şurası unutulmamalıdır ki: Irak muhit-i içtimaisinin iptidai teşkilatı ve şehirli halk ile aşair ve köylüler arasındaki tezatlar daha uzun seneler hükûmet-i merkeziyenin sabır ve sebat ve fatanetine ihtiyaç gösterecektir. Bugün memleket bir intikal ve istihale devresindedir. Bazı ahvalde asıl Şeyh'in nüfuzu yalnız bir isimden ibaret olup Hükûmet doğrudan doğruya mıntıka rüesasıyla münasebatta bulunur. Bazı hususatta dahi Şeyh ehemmiyet-i hakikiyeyi haiz olarak mıntıka rüesası nadiren işe karışırlar; fakat hakikatte en büyük Şeyh bile merkez hükûmetinin müzaheretine muhtaç olup onsuz birşey yapamaz..."

Merkezi Bağdat olmak üzere bütün Irak için 1921 senesinde muntazam bir zabıta teşkilatı yapılmış idi; bu merkezde bir parmak izi şubesi de vardır. Bu zabıta kuvveti polis vezaifine ilaveten aşair aleyhine kuvve-i askeriye şeklinde sevk olunuyordu. Memlekette tımarhane de mevcut değildi; mecnunlar zindana konulmakta idiler.

Ziraat hakkında da Sir (Percy Cox) şöyle diyor:

Irak pamuk ziraatı için şüphesiz sıcak vasi bir istidat ve imkân arz ediyor. Fakat bu cihetteki terakkiyatın bi'z-zarure yavaş husule geleceğini akılda tutmalıyız. Vakitsiz (...) hiçbir fayda husule gelmez. Irak'ta sath (...) nerelerde pamuk zer edilmişse netice iyi zuhur etmiştir. Hâlbuki düz araziye vaki olan pamuk zer'iyyatı hakkında daima muvaffakiyetsizlik haberleri gelmiştir. Kendir zer'iyyatı da zürranın nazarıdikkatini celp etmeye başlamıştır.

12 Eylül ***(Resmî Ceride)*** ***Sahife 4***

Silah Ticareti

1920 iğtişaşatı esnasında silah ticareti pek kârlı bir işti. Silah iki menbadan ithal ediliyordu: Suriye ve Merkezi Arabistan. Percy Cox diyor ki: Irak'a vaki olan silah ithalatından ne miktarının arz ve talep kaide-i malumesinden ve ne miktarının harici tesirattan ile geldiği anlaşılamamıştır. Ümit olunduğuna nazaran Suriye'deki Irak konsolosunun vaki olan müracaat-ı mahsusası çöl zabıtasının tezyidi ve dost aşair şeyhlerinin de müzaheretiyle birleşerek Suriye'den Irak'a silah ithalatını derece-i asgariye indirecektir..."

Ahval-i maliyeye hasredilen bir bapta Sir Percy Cox diyor ki:

"Nazar-ı tetkikte bulundurulan vaziyet-i maliye hakkında tam ve sahih bir fikir edinebilmek müşküldür. İdari nokta-i nazardan bakılınca 1920'de tesis olunan yeni Hükûmet usul ve siyasetinde vaki olan büyük tahavvüller idare-i maliyede derin tesirat icra eylemiş bulunuyor.

Raporda 1920-1921 için varidat ve masarifatı mulin erkam mevcuttur ki: bunlardan bir de 1,253,323 İngiliz lirası açık görünüyor. 1921-1922 muaddel bütçesi ise nispeten pek az açık yani evvelkinin yedide biri kadar bir miktar arz eylemektedir.

Almanya'nın İktisadi İzmihlali

Almanya'nın iktisadi vaziyetinin berbat bir şekil aldığından bahseden 30 Ağustos 1923 tarihli (Omanita) gazetesi diyor ki:

Almanya'daki izmihlale münfehim olan yeni bir hadise var:

Emtia fiyatları diğer memleketlerde olduğundan fazla bir raddeye varmıştır. Şu suretle Almanya fazla evrak-ı nakdiye tab etmenin netaicine ve emtiasını harice çıkaramamak tehlikesine maruz kalıyor demektir.

Şu hâlde Almanya'nın çalışan kitleleri biraz sonra havaic-i zaruriyelerini bile teminden aciz kalacak demektir.

Evvelce Alman markı nispeten kıymetli iken alınan mevadd-ı iptidaiyeden mamul eşya fiyatını müstahsiller markın tenezzül-i kıymetini nazar-ı itibara alarak tayin edegelmişlerdir.

Markın âtide daha ziyade tenezzülü korkusudur ki eşya fiyatlarını tahammül-fersa bir dereceye çıkarmıştır.

Buna bir misal olarak şunu serd edelim:

Birkaç gün evvel bir ton İngiliz kömürü 35 milyon mark ettiği hâlde Alman yerli kömürü 85 milyon mark ediyordu. Şurası muhakkaktır ki bugün Berlin'deki emtia fiyatı Paris'tekinden yüzde yüz fazladır.

Buna karşı şu mütalaa varit olabilir: Şu şerait dâhilinde niçin Almanlar emtiayı dışardan almasınlar?

Buna imkân yoktur. Çünkü Almanya'da bugün nedretî hükûmeti bile fevkalade işgal eden ecnebi parası meselesi buna manidir. İşte Almanya'nın şimdi içinde bulunduğu felaket-aver vaziyet budur. Tabii kapitalistler bunu amelenin daima fazla yevmiye istemesine atf edeceklerdir. Fakat bu doğru değildir. Erkam bunun büsbütün aksini iddia etmektedir. Zira bugünkü amele yevmiyesi de harpten evvelkine nispet edildikte fevkalade az olduğu tebeyyün eder.

Bi'l-farz bir matbaa mürettibi bir dolar dört milyon iken dokuz dolar kazanıyordu. Hâlbuki aynı tarihte Amerikan matbaa mürettibi 17 dolar kazanıyordu.

Anadolu'da Yunan Ordusu

Venizelos'un Mesuliyeti

Mukaddema İzmir'de Yunan ordusu Siyasi Şubesi Reisi olan (Harusaçi) tarafından 27 Ağustos tarihli (Times) gazetesine aşağıdaki mektup gönderilmiştir:

-Mösyö (Hürmüzyos) tarafından Atina muhaberatının beyanatından bazılarının tamamıyla ihata edilememiş olmasına karşı izahat-ı âtiyeyi ita ediyorum:

1919 senesinde Yunan ordusu İzmir'e çıktığı zaman Türk ordusu dağıtılmış olup Anadolu'da silah altında yalnız 19000 asker vardı. Ancak Mustafa Kemal Paşa hemen büsbütün yeni bir Türk ordusu meydana getirmek işiyle uğraşmaya başlamıştı. 1919 Temmuzunun 10. günü (Venizelos) Meclis-i Âliye, Türk ordusunun tahşidine mümanaat etmek üzere derakap tedabir-i şedide ve seriaya tevessül edilmezse Şark-ı karib meselesinin halli taht-ı tehlikede kalacağı hakkında ihbarat-ı ciddiyede bulunmuş ve Yunan ordusunun serbestçe icra-yı hareket etmesine müsaade eylediği hâlde

Kemal Paşa'nın yeni teşkil etmekte olduğu ordunun daha pek az kuvvete malik iken ezilip dağıtılabileceğini bildirerek bu hususta ısrar etmişti. Buna rağmen Meclis-i Âli Yunan ordusunu mütareke hattı denilen mania arkasında yerinde saymaya mahkûm etti. Kabataslak olarak (Sevr) Muahedesi ahkâmıyla tevafuk eden bu hat arkasındaki tevakkuf 1920 Haziranına kadar mümted oldu. Bu fasıla esnasında Mustafa Kemal Paşa'nın ordusunu istediği gibi tensika vakit verilmişti. Mustafa Kemal Paşa'nın bu hususta muvaffakiyeti o dereceyi bulmuş idi ki: 1920 Martında Düvel-i müttefika Harp Meclis-i âlisi, Anadolu'daki mukavemeti kırmak ve memlekette asayişi temin etmek üzere 27 fırka askere ihtiyaç görüleceğini beyan etti.

Yunanistan'ın muktedir generallerinden birinin ileri sürdüğü nokta şu idi ki: Venizelos, Türklere böyle uzun bir nefes alacak müsaadenin bahşedilmesine rıza göstermekle en-nihayet Yunanistan'ın teşebbüsünde mutlaka mağlup olması esbabını tamamıyla ihzar eylemiştir.

Mösyö Hürmüzyos'un zannına mugayir olarak, Yunanistan'a serbestçe hareket etmek müsaadesi 1920 Haziranında inikat eden (Boloni Konferansı)'nda bile bahsedilmiş olmayıp bu konferansta yalnız mahdut bir taarruza müsaade edilmiş idi. Mamafih Mösyö (Venizelos) emin bulunuyor idi ki: Bu mahdut taarruz hareketinin icrası (Sevr) Muahedenamesinin "Türkler tarafından imza edilmesini muhakkak kılmazsa muhtemel kılacaktır" Fakat bu taarruz öyle bir netice hâsıl edemedi ve Venizelos'un sukutunda Yunan ordusunun tutmuş olduğu mevazi, Mösyö Hürmüzyos'un iddia ettiği veçhile mühim ve sağlam olmaktan çok uzak olup bilakis fevkalade fena idiler; çünkü Yunan Cephesi içeriye doğru Simav yekpare mania-i arziyesiyle yarılmış olup ordunun böylece birbirinden ayrılan iki kısmının münasebat ve muhaberatı ancak İzmir ve Deniz vasıtasıyla mümkün olabiliyordu.

Yunanistan'ın hakiki surette mazhariyeti ancak 1921 senesinde, yani devletlerin Yunanistan'dan vekâletlerini geriye aldıkları zaman vaki oldu. Bu hadiseden mütevellit tesirat-ı siyasiye ne olursa olsun sırf askeri nokta-i nazardan düşünülünce bu hadise Yunanistan için pek faydalı bir vaziyet ihdas etmişti. Çünkü bu vekâlet Yunanistan'ın teşebbüsat-ı umumiyesi üzerinde adeta bir mania tesiri icra ediyordu. Eser-i bedbahtî olarak bu müsaadeye iki senelik bir müddet geçtikten sonra pek geç nail olduk ve her ne kadar Venizelos'un halefleri Anadolu'daki Yunan ordusu kuvvetini üç misline iblağ ettiler ise de Mustafa Kemal Paşa'yı meydan-ı muharebeden çıkarmaklığın Yunan ordusunun kudretinden hariç olduğu sübut bulmuştu. Sonra harp sürünceme ve aşılanma muharebatı şekline girince bunun için ancak bir netice-i mantıkiye yani (mağlubiyet) mutasavver idi.

RESMÎ CERİDE

Pazar
---
5 Safer 1342
16 Eylül 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşr olunur.

Numarası: 24 Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesidir. **Sene: 1**

Büyük Millet Meclisi Müzakerelerinin Zabıt Hulâsaları

On Birinci İçtima

29 Ağustos 1339 Çarşamba

Birinci Celse

Reis-i Sani Ali Fuad Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetinde zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul edildi. Evrak-ı varide ait olduğu encümenlere havale edilerek on dokuz zabitin takdirname ile ve El-Cezire Cephesi Kumandanı Cevat Paşa Hazretlerinin İstiklâl Madalyasıyla taltiflerine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkiresi kıraat ve kabul edildi. Mübadele-i Ahali ve Emval Komisyonuna tayin edilen İzmir Mebusu Tevfik Rüşdü ve Erzincan Mebusu Hamdi Beylerin mezuniyetleri muvafık görüldü. Dâhiliye Encümeninin evrak-ı müdevvereye ait mazbatası ve Divan-ı Riyasetin Kütüphane Encümenine İstanbul Mebusu Abdurrahman Şeref, Urfa Mebusu Yahya Kemal, Diyarbakır Mebusu Ziya Gökalp Beylerin intihap edildiklerine dair tezkiresi okunarak kabul edildi. Muvazene-i Maliye Encümeni azalarının yirmiye iblağına dair Encümen-i mezkûr Riyasetinin tezkiresiyle Şeriye ve Evkaf Encümeninin evrak-ı müdevvere hakkındaki mazbatası kabul edilerek Kavanin Maliye ve İktisat Encümenlerinden mevrut kambiyo layiha-i kanuniyesinin tab ve tevziinden sonra içtima-i âtide müzakeresi karar-gir oldu. Mezuniyetler hakkında divan kararı kıraat ve kabul edildi. Müteakiben Şeriye Vekili Musa Kazım Efendi Hazretlerinin istifanamesi okunarak ruznamede müzakere edilecek mevad olmadığı Makam-ı Riyasetten bi't-tebliğ cumartesi günü içtima etmek üzere celseye nihayet verildi.

On İkinci İçtima

1 Eylül 1339 Cumartesi

Birinci Celse

Reis-i sani Ali Fuad Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde küşat edilerek zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul ve evrak-ı varide ait oldukları encümenlere havale edildi. Mülazım-ı evvel Hüseyin Rahmi Efendi'nin İstiklâl

Madalyasıyla taltifi hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkiresi kıraat ve kabul olundu. On bir zatın İstiklâl Madalyasıyla taltifine dair tezkire kıraat ve münakaşa edilerek muhtac-ı izah husus vekil-i aidinden sorulmak ve ondan sonra muameleye konmak üzere tehir ve bu münasebetle Çorum Mebusu İsmet Bey tarafından verilen takrir okunarak icabı teemmül edilmek üzere Müdafaa-i Milliye Encümenine tevdi edildi. Müterakim ve müdevver evrak hakkında Kavanin Maliye ve Adliye Encümenleri aynen ve Nafia Encümeni mazbatası tadilen kabul edildi. İmar Vekâleti teşkili hakkında Tunalı Hilmi Bey'in teklifinin şayan-ı müzakere olmadığına dair Layiha Encümeni mazbatası okundu ve yapılan münakaşa ve verilen takrirler neticesinde teklifin şayan-ı müzakere olduğu kabul olunarak ait olduğu encümene havalesi takarrür etti. Yine Tunalı Hilmi Bey'in artar vergi ve Dâhiliye Vekâletinin ilgası hakkındaki tekliflerinin şayan-ı müzakere olmadığına dair Layiha Encümeni mazbatası kıraat ve teklifler Hilmi Bey tarafından istirdat edildi. Hilmi Bey'in Türkçe'nin Arap ve Acem kavaidinden tecridi hakkındaki teklif-i kanunisinin şayan-ı müzakere olmadığına dair Layiha Encümeni mazbatası kıraat ve bade'l-münakaşa kabul olundu.

Temenni takrirleri hakkında nizamnane-i dâhilîye bir madde ilavesine dair Kütahya Mebusu Receb Bey'in teklif-i kanunisinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatası Nizamname-i Dâhili Encümenine tevdi ve Yunan işgalinden kurtulan Çal ve Buldan kazaları âşâr bakayasının teciline, Denizli'nin Huban nahiyesinde bir posta ve telgraf merkezi küşadına, Garbi Karaağaç şosesi için tahsisat itası lüzumuna dair Denizli Mebusu Yusuf Bey ve refikinin memurin ve mütekaidîn çocuklarının mektep ücretlerine dair İstanbul Mebusu Abdurrahman Şeref Bey ve rüfekasının temenni takrirleri Heyet-i Vekile riyasetine havale olundu. Bundan sonra Şeriye Vekili intihabı icra ve tahlifi icra edilmemiş aza tahlif edilerek teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Ali Fuad Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat İzmir'in yevm-i istihlası olan 9 Eylül'de İzmir'de İzmirlilerin Meclis aza-yı kiramını aralarında görmek arzu ettiklerine dair olan telgrafları okundu. Keyfiyet müzakere olunarak netice-i müzakerede dördü divandan ve altısı da Heyet-i Umumiyeden olmak üzere on azadan mürekkep bir heyetin izamı kabul ve Heyet-i Umumiyeden gidecekler bâ-kura tefrik olundu. Divandan gönderilecek azanın da divanca intihabı takarrür etti.

Kambiyo hakkındaki kanun layihası Adliye Encümenine tevdi ve posta hakkındaki layiha-i kanuniyenin müstaceletiyle müzakeresi kabul edildi. Kanunun kıraatına lüzum görülmeyerek Heyet-i Umumiyesi hakkında müzakereye başlandı. Muvazene-i Maliye ve Adliye Encümenlerine taalluk eden fasılların encümenlerce şimdiden alınarak tetkik edilmesi tensip ve kanunun Heyet-i Umumiyesi hakkında müzakerenin kifayeti kabul edilerek maddelere geçildi. Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü maddeler aynen kabul ve beşinci madde verilen tadilnamelerle birlikte encümene havale olundu. Kanunun altıncı maddesi aynen kabul edildi. Vakit müsait olmadığından maabadının müzakeresine gelecek içtimada devam olunacağı ve Şeriye Vekâletine 177 rey ile Saruhan Mebusu Mustafa Fevzi Efendi Hazretlerinin intihap edilmiş olduğu Makam-ı Riyasetten bi't-tebliğ pazartesi günü içtima edilmek üzere celse tatil olundu.

Sualler

Denizli Mebusu Yusuf Bey'in Aydın Demiryolu üzerinde ve Hamidiye istasyonu civarındaki şimendifer hadisesinde şehiden vefat eden askerlerin tazminatı ve kumpanyaya müterettib ceza hakkındaki sual takriri Heyet-i Vekile Riyasetine, Garbi Anadolu şimendiferlerine dair Kayseri Mebusu Ahmed Hami Bey'in Hariciye Vekâtinden sual takriri vekâlet-i müşarünileyhaya tevdi edilmiştir.

On Üçüncü İçtima

3 Eylül 1339 Pazartesi

Birinci Celse

Birinci Reis Vekili Sabri Beyefendi'nin

taht-ı riyasetlerinde bi'l-içtima zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul edildi. Evrak-ı müdevvere hakkında Kanun-ı Esasi Encümeni mazbatası kıraat ve Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Bey'in ilkaya dair ve şayan-ı müzakere görülmeyen tekâlif arasında bulunan teklif-i kanunisi mumaileyh tarafından istirdat edildikten sonra mazbata aynen kabul edildi. İstida ve Maarif Encümenleri mazbataları aynen ve Muvazene-i Maliye Encümeniyle Layiha Encümeni mazbataları tadilen kabul olundu. Meclis-i Mebusan dosyalarında mahfuz olup ahiren celp edilen kararnameler ait oldukları encümenlere havale ve İzmir'in sene-i devriye-i istirdadı münasebetiyle icra edilecek şenliklere vuku bulan davet üzerine iştirak için Heyet-i Umumiyeden intihap edilen zevattan maada Divan-ı Riyasetçe reis-i sani Ali Fuad Paşa Hazretleriyle İdare Memuru Rasim ve Divan kâtiplerinden Asaf ve Haydar Rüşdü Beylerin intihap edildikleri tebliğ edildi. Mezuniyetlere dair divan kararı okunarak kabul edildi. Ankara'da bir Şehremaneti teşkiline dair İstanbul Mebusu Hamdullah Subhi Bey'le rüfekasının teklif-i kanunisi Layiha Encümenine havale edilerek teneffüs için celse tatil edildi.

İkinci Celse

İkinci Reis Vekili İsmet Beyefendi'nin taht-ı riyasetinde inikat ederek Posta Layiha-i Kanuniyesinin müzakeresine bi'l-ibtidar yedinci, sekizinci maddeleri aynen dokuzuncu ve onuncu maddeleri tadilen ve faslın Heyet-i Umumiyesi reye konmadan evvel encümenden vürut eden beşinci madde hakkında müzakere cereyan ederek aynen kabul edildi.

On birinci madde Muvazene-i Maliye Encümeninin tadili veçhile kabul ve on ikinci madde nazar-ı mütalaaya alınan Karahisar-ı Sahib Mebusu Ruşen Eşref Bey'in takriri ile encümene havale edilerek vaktin âdem-i müsaadesine mebni çarşamba günü toplanmak üzere içtimaa nihayet verildi.

Sualler

Bozok Mebusu Süleyman Sırrı ve Hamdi Beylerin Yozgat Darülmuallimîninin seddine dair şifahi sual takriri Maarif Vekâletine havale edilmiştir.

On Dördüncü İçtima

5 Eylül 1339 Çarşamba

Birinci Celse

Birinci Reis Vekili Sabri Beyefendi'nin riyasetlerinde bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Evrak-ı varidenin ait oldukları mahallere havalesinden sonra Heyet-i Vekile reisi Fethi Beyefendi'nin Hükûmetçe takip edilecek hatt-ı harekete dair beyanatını müteakip Kütahya Mebusu Receb Bey ve rüfekasının "beyanat-ı vakıanın Meclis-i âliden mülhem veche dairesinde takip olunacak mesainin tertip ve izahından ibaret olmasına binaen tasvibiyle ruzname-i müzakerata geçilmesine" dair takriri kabul ve teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

İkinci Reis Vekili İsmet Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde küşat edilerek 12. maddeye kadar müzakeresi icra edilmiş olan Posta Kanununun müzakeresine başlanıldı. Ve 13,16,17,18. maddeler aynen ve 14,15,19. maddeler Muvazene-i Maliye Encümeninin teklifi veçhile tadilen kabul ve 18. madde nazar-ı mütalaaya alınan tadilnamelerle birlikte encümene havale edildi ve cumartesi günü içtima etmek üzere celse tatil olundu.

On Beşinci İçtima

8 Eylül 1339 Cumartesi

Birinci Celse

İkinci Reis Vekili İsmet Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-içtima zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul edildi. Evrak-ı varide ait olduğu encümenlere havale ve Darüleytamlara verilecek avansın derhal müzakeresi karargir oldu ve mezkûr Avans Kanununun Heyet-i Umumiyesi hakkında cereyan eden müzakereden sonra teneffüs için celse tatil edildi.

İkinci Celse

İsmet Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde küşat edilerek Darüleytam Avansı Kanununun Heyet-i Umumiyesi hakkında bir müddet daha müzakere cereyan ettikten sonra kifayet-i müzakereye karar verildi. Maddeler için söz isteyen olmadığından birer birer reye vaz edilerek aynen kabul ve Heyet-i Umumiyesi hakkında tayin-i esami ile reye müracaat neticesinde bir müstenkife karşı 143 rey ile kabul edildiği Makam-ı Riyasetten bi't-tebliğ pazar günü içtima etmek üzere celse tatil edildi.

On Altıncı İçtima

[Aynen]
9 Eylül 1339 Pazar

Birinci Celse

Zabt-ı Sabık Hulâsası:

Reis- Efendim! Celseyi açıyorum. Zabt-ı sabık hulâsasını okuyoruz. Zabt-ı sabık hulâsası okundu.

Zabt-ı sabık hulâsası hakkında mütalaa var mı efendim?

Rasih Efendi (Antalya) - Efendim! Takrirler mevzubahis olmamış. Müzakere edilecek takrir var idi.

Reis - Efendim, takrirleri evrak-ı varide meyanına aldık. Bunun için mevzubahis olmadı. Efendim zabt-ı sabık hulâsası hakkında mütalaa var mı? (Hayır sesleri) Zabt-ı sabık hulâsasını aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın! Zabt-ı sabık hulâsası aynen kabul edilmiştir.

Evrak-ı varide:

Reis - Evrak-ı varideyi arz edeceğim:

Muhtacin-i zürraa tavizen tohumluk ve çift hayvanatı itasına dair İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinin layiha-i kanuniyesini Muvazene-i Maliye Encümenine tevdi ediyoruz. Genç Mebusu Hüseyin Hamid Bey'in mazbata-i intihabiyesini Dördüncü Şubeye tevdi ediyoruz.

Ergani Mebusu Muhtar ve Hamid Beylere ait mazbata-i intihabiyeyi Birinci Şubeye havale ediyoruz. Urfa mebusluğuna intihap edilen Siverekli Ali Fuad Efendi'nin İkinci Şubeden mevrut mazbata-i intihabiyesi var. Okunacaktır efendim.

Riyaset-i Celileye

Urfa Mebusu Siverekli Ali Fuad Efendi'nin mazbata-i intihabiyesi Encümen-i mahsus tarafından bi't-tetkik usul ve kanuna muvafık ve esbabı ta'lilden âri görülmüş ve şubemizce de lede't-tetkik muvafık görülmekle Heyet-i Umumiyeye takdimi karar-gir olmuştur.

09.09.1339

İkinci Şube Reisi namına: Sabit, Erzincan

Kâtip: Süleyman Sırrı Bozok

Reis - Söz isteyen var mı efendim? Ali Fuad Efendi'nin mazbata-i intihabiyesini reyi âlilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Ali Fuad Efendi âzalığa kabul edilmiştir.

İhtiyat zabitlerinin sınıf-ı muvazzafa nakilleri hakkında Dersim Mebusu Feridun Fikri Bey'in teklif-i kanunisinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatası var. Müdafaa-i Milliye Encümenine havale ediyoruz.

Japonya'nın uğradığı zelzele dolayısıyla beyan-ı taziyet edilmesine dair Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Bey'in temenni takriri vardır. (Ret sesleri) (Muvafık sesleri)

Hamdullah Subhi Bey (İstanbul) - Beş milyon insanın felaketine karşı izhar-ı teessürden başka tabii ne olabilir.

Büyük Millet Meclisi Riyasetine

Japonya'nın uğradığı pek korkunç zelzele dolayısıyla Meclisine, Meclisimizden taziyeler beyanını teklif ederim.

5 Eylül 1339

Zonguldak: Tunalı Hilmi

(Kabul sesleri)

Reis - Efendim Divan-ı Riyasetten münasip taziyename yazılacaktır. (Müttefikan kabul sesleri)

İstanbul Sarıyer harikzedeganından eytam ve eramil, mazulîn ve mütekaidîn maaşlarının itası temenniyatına dair İstanbul Mebusu Hamdullah Subhi Bey ve rüfekasının temenni takriri var İcra Vekilleri Riyasetine tebliğ ediyoruz.

Kastamonu ve Bolu ormanları hakkında Kastamonu Mebusu Halid Bey'le rüfekasının temenni takriri var, kezalik İcra Vekilleri Riyasetine tebliğ ediyoruz.

Darüleytamların tevhit ve suret-i idaresi hakkında bir kanun lâyihası ihzarına dair Gaziantep Mebusu Ali Cenani Bey'in takriri var,

İcra Vekilleri Riyasetine tebliğ ediyoruz.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Müsaade buyurun efendim! İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine nasıl tevdi olunabilir? Bu mesele dün saatlerce cereyan eden müzakere neticesinde Heyet-i Celilenin vaz-ı yed etmiş olduğu bir meseledir. Ya burada Maarif Encümeninde veyahut da Maarifle Sıhhiye Encümenlerinden müteşekkil bir encümen-i müşterek tarafından tetkiki karar-gir oldu. Orada tezekkür ve intaç edebilir denildi.

Reis - Müsaade buyurunuz, bu Ali Cenani Bey'in temenni takriridir. Heyet-i Vekilece lâyiha ihzarı için bir tekliftir. Temennide bulunuyor. İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine tevdi ediyoruz.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Mademki öyledir, peki.

Reis - İstanbul Darüleytamının teftişi ve netice-i tahkikatın Meclise arzı için mebusandan üç zattan mürekkep bir heyetin izamına dair İstanbul Mebusu Hamdullah Subhi Bey'le rüfekasının takriri var. Ruznameye alıyoruz.

Darüleytamlardaki etfalin vakt ü hâli müsait olan aileler nezdine yerleştirilmesine ve saireye dair Malatya Mebusu Hilmi Bey'in takriri var. Ruznameye alıyoruz.

Rasih Efendi (Antalya) - Hangi ruznameye?

Reis - Ruznameye alıyoruz. Sırasıyla Meclisinizin ruznamesinde celse-i âtiyede müzakere edilecektir.

Necati Bey (İzmir) - Dün Sabri Bey kardeşimiz eytamın vaziyeti hakkında hakikaten mühim beyanatta bulundular. Ve hattâ arş-ı âlânın titrediğinden bahis buyurdular. Bu kadar mühim olan bu meselenin derhal müzakeresini Meclis-i Âli kabul etmişti. Binaenaleyh bugün bunun müstacelen müzakere edilmesi lâzımdır.

Hamdullah Subhi Bey (İstanbul) - Reis Beyefendi müstacelen müzakere edilmesini istirham ediyoruz.

Hamdullah Subhi Bey (İstanbul) - Bugün 3500 çocuk pek fecî bir vaziyettedir. Bu teftişin hemen icrası için bu iş müstacelen müzakere edilsin. Tasvip edilir mi, edilmez mi göreceğiz.

Tunalı Hilmi Bey (Bolu) - Hatta iki yüz bin çocuk.

Reis - Efendim. Heyet-i Celilenize ihbar edildikten sonra sırasıyla ruznameye alınır. Bundan sonra müzakere edilir. Bunlar hakkında müstaceliyet teklifi ve derakap müzakeresi hakkında Heyet-i Âliyyenizden vuku bulacak teklifler usulen arz edilir. Bendeniz bunu Heyet-i Celileye arz ediyorum. Binaenaleyh Heyet-i Âliyyeden -aza-yı kiramdan bir zat- bu müstaceliyeti teklif eder, o vakit bittabi rey-i âlilerine vaz ederim.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Reis Beyefendi, o teklifi bendeniz yapıyorum.

Reis - Müzakere yoktur. O teklifi tahrirî olarak yapacaksınız.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Pekâlâ, onu da yapıyoruz.

Reis - Evrak-ı saireyi arz ediyorum. Amasya Mebusluğuna intihap olunan Osman Bey'in istifanamesi vardır. Okuyoruz:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

Merbutan takdim kılınan raporda muharrer olduğu üzere hayli zamandan beri su-i hazm-ı midevî ile müterafik zafiyet-i bünyeviyeye duçar olduğum cihetle ancak mutedil mahallerde ihtiyar-ı ikamet etmekliğime etıbba tarafından lüzum gösterilmekte ve Ankara'nın iklim ve havasına vücudumun kabiliyet-i tahammüliyesi olmadığı ifade kılınmaktadır. Binaenaleyh mazeret-i sıhhiye ilcasıyla Amasya Mebusluğundan istifaya zaruret-i katiye hâsıl olduğundan uhde-i âcizaneme terettüp edecek vezaif-i vataniyeyi kemakân ifaya çalışmak üzere mezkûr mebusluktan affımı arz eylerim efendim hazretleri.

20 Ağustos 1339

Canik Mutasarrıfı Osman

Reis - Efendim Kütahya'nın sene-i devriye-i istihlası münasebetiyle tezahürat yapıldığına dair mahallinden gelen mevrut telgraf vardır. Divandan lazım gelen cevap yazılacaktır.

Düşman ordularının makhuriyeti sene-i devriyesi münasebetiyle Burdur Mutasarrıflığından ve Müdafaa-i Hukuk Riyasetinden mevrut telgraflar vardır. Divanca lazım gelen cevap yazılacaktır.

Sulhun tasdiki tebrikini mutazammın Macaristan Meclis-i Millisinden mevrut telgrafname vardır okuyoruz.

Ankara'da Büyük Millet Meclisi Riyasetine

Budapeşte'den:

Macaristan Meclis-i Millîsi, Lozan Sulh Muahedenamesinin tasdiki münasebetiyle Türk Büyük Millet Meclisini bütün kalbiyle selâmlar. O sulh ki; bu kadar senelik muharebe ve kahramanca mücadeleye nihayet vererek Türk milletinin bütün kabiliyeti mesaisini inkişaf, nesline ve kendisine şanlı bir istikbal teminine hasr eylemesine müsaade edecektir.

Macaristan Meclis-i Millîsi Reisi

Dolado Şitevski

Reis - Efendim! Tensip buyurursanız Divanca cevap yazılacaktır. (Hay hay sesleri)

İstanbul Hükûmetinden tanzim edilip el-yevm mevcut ve İstanbul Meclis-i Mebusanı dosyasında mahfuz bulunan kararname dosyalarının celbiyle ait oldukları encümenlere tevdii hakkında kabul buyurulan takrir mucibince bu defa mezkûr evrakın ihzarı lüzumu icap edenlere bildirilmişti. Bu kere vürut eden otuz sekiz kıta kararnameyi ait oldukları encümene tevdi ettik.

Azanın tahlifi:

Efendim aza-yı kiramdan tahlifi ifa etmeyenlerin tahliflerini ifa buyurmalarını rica ederim.

İhsan Hâmid Bey Ergani, Hakkı Tarık Bey Giresun, Kâzım Bey Ergani, Hakkı Bey Van, Veysel Rıza Bey Gümüşhane, Ali Fuad Efendi Urfa, Nazmi Bey Hakkari, Faik Bey Giresun, Atâ Bey Niğde, İsmail Bey Ordu, Halil Efendi Ordu, Hamdi Bey Ordu, Hilmi Bey Artvin, Ekrem Bey Rize'nin tahlifleri icra kılındı.

Efendim! Darüleytamlar hakkındaki takriri ruznameye almıştık. Şimdi vekil-i aidine haber gönderiyoruz, vekil-i aidinin huzuruna kadar takrirleri okumuyorum.

Mustafa Necati Bey (İzmir) - Vekiller Meclis-i Âliye tâbidir.

Reis - Ruznameyi telefonla tebliğ ediyoruz. Vekil-i aidi geldiği vakit müzakere ederiz.

Gelinceye kadar şimdi Posta kanun layihasının müzakeresine devam edeceğiz.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Müstacelen müzakeresi kabul edilmiş midir ki telefonla malûmat veriyorsunuz?

Reis - Hayır!

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Nasıl olur efendim?

Hamdullah Subhi Bey (İstanbul) - Efendim müstaceliyetle müzakeresi kabul edildiği takdirde vekil buraya gelir. Fakat kabul edilmediği takdirde de mi davet buyuracaksınız? Belki müzakere edemeyeceğiz.

Reis - Efendim müsaade buyurunuz. Müstaceliyet kararı aleyhinde de vekilin hakk-ı itiraz ve iddiası olabilir.

Hamdullah Subhi Bey (İstanbul) - Şimdi nasıl tebliğ ediyorsunuz?

Reis - Efendim hakk-ı iddiası olabilir. Ruznameyi usulen kendisine tebliğ ediyorum. Geldiği zaman müzakereye başlayacağız.

Posta Kanununun müzakeresi:

Reis - Binaenaleyh Posta Mukavelenamesinin müzakeresine başlıyoruz.

Efendim Posta ve Telgraf Encümeni birinci faslın altına bir zeyil ilâve ediyor. Malum-ı âliniz geçen celselerde altıncı maddede belediye mezuniyetinin Heyet-i İhtiyariyeye de teşmili talep edilmişti. Encümen "Bu teklifi müstakil olarak yapsın." demişti. Encümen teklifini şimdi bir mazbata ile arz ediyor.

Riyaset-i Celileye

Madde 6- Zeyil

Kura Heyet-i İhtiyariyelerini de mezun kılmak hakkını haizdir. Encümenimiz bervech-i bâlâ altıncı maddeye zeyil olarak "Kura Heyet-i İhtiyariyelerini de mezun kılmak hakkını haizdir." cümlesinin madde-i mezkûreye zeyil olarak ilâvesini arz ve teklif eyleriz efendim.

Posta ve Telgraf Encümeni Reisi
Erzurum Mebusu: Halet

Reis - Efendim, altıncı maddeye zeyil olarak Posta ve Telgraf Encümeninin teklif ettiği bu layiha hakkında da söz isteyen var mı? (Hayır sesleri)

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Madde mi olacak ilâve mi olacak?

Reis - Hayır, altıncı maddenin nihayetine zeyil olarak ilâve ediliyor. Söz isteyen var mı? (Hayır sesleri) Zeyli aynen rey-i âlinize vaz' ediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim! Altıncı maddede Hükûmet, belediyeleri bey'iye için mezun kılıyordu. Belediyelerle beraber Heyet-i İhtiyariyelerin dahi mezun kılınmasını mutlak olarak göstermeli.

Reis - Efendim, Hükûmet belediyelerle beraber Heyet-i İhtiyariyelerin dahi mezun bulunmasını teklif etmişti.

Fakat altıncı madde kabul olunduğu için bu teklifin zeyil olarak kabul edilmesi lâzım geldi. Şimdi encümen zeyil olarak teklif ediyor ve okundu, rey-i âlinize vaz‘ ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Efendim altıncı madde evvelce okunmuş ve kabul olunmuştu, bu defa yalnız zeyil var. Onu tekrar okuyoruz. (Altıncı maddenin zeyli tekrar okundu.)

Reis - Bundan ibarettir efendim.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim mutlak Heyet-i İhtiyariye dense daha iyi olurdu.

Reis - Zaten mutlaktır efendim.

Efendim, on ikinci maddeyi nazar-ı mütalâaya alınan takrirlerle beraber Muvazene-i Maliye Encümenine havale etmiştik. Encümen on ikinci maddeyi şu suretle tadil etmiştir:

Madde 12- Bir nama gönderilecek ceraidle laakal üç ayda bir defa intişar eden her nev‘ resail-i mevkutenin ilaveleri de dâhil olduğu hâlde beher yirmi beş gram ve küsurundan on para ve sair evrak-ı matbua paketlerinin beher elli gram ve küsurundan iki kuruş ve masalihe dair evrak paketleriyle eşya-yı ticariye numunelerinin keza beher elli gram ve küsurundan iki kuruş ücret alınır ancak masalihe dair evrak paketleriyle eşya-yı ticariye numuneleri ücuratı hiçbir zaman beş kuruştan dûn olamaz. Âmâların istimaline mahsus matbua paketlerinin beher parçası ve beher beş yüz gram ve küsuru için istisnaen bir kuruş alınır.

Reis - On ikinci maddenin şekl-i muaddeli hakkında söz isteyen var mı efendim?

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Reis Bey encümenden bir şey sormama müsaade buyurur musunuz?

Reis- Müsaade buyurun efendim, söz isteyenleri kaydedeyim.

Refik Bey (Konya) - Efendim bu maddeyi Muvazene-i Maliye Encümeni izah etsin. Elli gramından yirmi para, yüz gramından on para. Bu, Ali Usta, Usta Ali gibi oluyor zannederim.

Reis - Refik Beyefendi müsaade buyurunuz, söz isteyen zevatı kaydediyorum. Tabiî encümen buyurduğunuzu arz edecektir. Başka, söz isteyen var mı efendim?

Ali Cenani Bey - Şekl-i tadil hakkında encümen namına izahat istiyorlar.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Efendim! Şekl-i tadil, Posta İdaresinin gazetelerle mevcut resailden bugün almakta olduğu resmi muhafazadan ibarettir.

Şimdiki hâlde ufak bir de fayda vardır. Beher yirmi gramından on para alınıyor. Fakat bazı gazeteler hacmini büyüttüğü için gazeteler yirmi gramdan fazla geliyor, bunu yirmi beş gram yaptık. Yani bir gazete on paraya gidecektir. Maddenin Hükûmetçe olan teklifinde beher elli gram denilmişti. Hâlbuki bir gazete elli gram gelmez ve bir gazete gönderildiği zaman yirmi para verilmek lâzım geliyordu. Hâlbuki şimdi bir gazete on paraya gidecektir.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Reis Bey! Müsaade buyurunuz, bir sual soracağım.

Reis - Sırası geldiğinde hem sualinizi, hem beyanatınızı irat buyurursunuz.

Ruşen Eşref Bey (Karahisar-ı Sahib) - Muhterem efendiler, burada on ikinci maddede: Bir nama gönderilecek ceraidle laakal üç ayda bir defa intişar eden her nev‘ resail-i mevkutenin ilâveleri de dâhil olduğu halde beher elli gram ve küsurundan yirmi para ve sair evrak-ı matbua paketlerinin beher elli gram ve küsurundan yirmi para alınması hakkındaki kayıt aleyhine bendeniz de söz söylemiştim. Ve buna dair bir takrir vermiştim. O takririm Heyet-i Celilenizce nazar-ı dikkate alınarak Muvazene-i Maliye ve Posta Encümenlerine havale edilmişti. Bugün bu madde geriye gelmiştir. Bendeniz öyle görüyorum ki vermiş olduğum takririn burada hiçbir faydası yoktur. Evvelden gazeteler nasıl gidiyorsa yine öyle gidecektir. Zira bugünkü gazeteler tartılacak olursa bir nüshası 35 gramdır. Binaenaleyh yirmi beş gramdan fazla olan gazeteler bundan istifade etmeyecektir. Esasen yapmış olduğum teklif; gazetelerin istifadesini nazarı dikkate alarak yapılmış bir teklif değildir. Bunda daha ziyade halkın istifadesi nazar-ı dikkate alınmıştır.

Çünkü zaten yüz para gibi mühim bir fiyata çıkarılmış olan gazetelere daha yirmi para posta ücreti ilave etmek zannediyorum ki halkın gadrini mucip oluyor. Biz bu nokta-i nazarı serd ettik. Hiç olmazsa gazeteler on paraya gitsin. Halkın bundan çok istifadesi olur. Mutlakıyet-i idariye zamanında gazetenin bir tanesi iki paraya gidiyordu. O zamanki idare, fikirlerin tenevvüründen ve fikirlerin inkişafından korkardı. O idare böyle iki paraya gönderecek olursa biz ki bugün halkın refahını temin etmek üzere teşekkül eden bir Hükûmetiz, şiarımız halkın refahını temin etmektir. Biz nasıl oluyor ki beher gazete başına yirmi para verdiriyoruz. Ve halka bu yükü yükletiyoruz. Bizim teklifimizden

gazetecilerin bir istifadesi yoktur. Zaten kendimin de hiçbir gazete ile alâkam yoktur. Yalnız düşündüğüm şey, halkın gazetelerden istifade etmesini temin etmekten ibarettir. Ve bu hususu da ayrıca Heyet-i Âliyyenizden rica etmiştim. O vakit teklifim muvafik görülmüş ve encümene havale edilmişti. Hâlbuki encümenin yaptığı şey bendenizce matlubu hiçbir suretle temin etmiyor. Binaenaleyh encümenin teklifini kabul etmiyorum. Ve eski fikrimde ısrar ediyorum.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Beher gazeteyi on paraya kabul ediyor musunuz?

Ruşen Eşref Bey (Karahisar-ı Sahib) - Hayır efendim, beher elli gramı on paraya kabul ediyorum.

Ali Cenani Bey - Biz de on parayı kabul ediyoruz.

Ruşen Eşref Bey - Elli gram olursa beher gazete beş paraya gelecektir.

Halis Turgud Bey (Sivas) - Efendiler! Gazetelerin ve evrak-ı matbuanın ehemmiyeti Heyet-i Âliyyenizce malumdur. Bu hususta beyan-ı mütalaa etmeyi zait görüyorum. Evvelce zaten bu hususta bir takrir vermiştik. Ve bunda evrak-ı matbua ve ceraidin 50 gram ve küsurundan on para alınmasını ve evrak-ı matbua paketlerinin beher elli gram ve küsurundan iki kuruş yerine bir kuruş alınmasını teklif etmiştik. Aşağı kısmı aynen muhafaza ediyoruz. Onlar masalihe aittir. O kısmın bize şümulü yoktur. Yalnız on ikinci maddede bir nama gönderilecek ceraidle laakal üç ayda bir defa intişar eden her nev‘ resail-i mevkutenin ilâveleri de dâhil olduğu hâlde beher elli gram ve küsurundan on para ve sair evrak-ı matbua paketlerinin beher elli gram ve küsurundan bir kuruş alınmasını teklif ediyoruz. Bu hususun Muvazene-i Maliye Encümenince nazar-ı dikkate alınmasını teklif ediyorum. Muvazene-i Maliye Encümeninin burada yapmış olduğu tadilat hiçtir. Çünkü elli gramı yirmi beş grama indiriyor. On para hesap ediyor. Tabiî buna Heyet-i Umumiye muvafakat edemez. Çünkü bu, maksadı temin etmez. Binaenaleyh encümen maddeyi şeklen tadil edilmiş suretinde göstermek için 50 gramı 25 gram yapıyor, 20 parayı da on para yapıyor. Rica ederim bunun tadil neresinde vardır?

Sabri Bey (Saruhan) - Efendim, Ruşen Eşref Bey’in bütün gayesi, emeli bir gazetenin dünyanın her tarafına on paraya gitmesidir. Şüphesizdir ki, matbuat için gayet güzel bir şeydir. Terviç etmemeye imkân yoktur. Muvazene-i Maliye Encümeni de bu ciheti temin etmiştir. Çünkü malum-ı ihsanınız buradaki mevcut gazetelerin hepsi vezn edilmiştir. Gazetelerin hadd-i azamisi 22 gramdır. Şimdi memleketin bir ucundan öbür ucuna kadar bir gazeteyi on paraya sevk etmek gayet mutedil ve pek ucuz bir fiyattır. Aynı zamanda düşününüz ki bu gazetelerin yekûnu ve nakliyatı da idareyi epeyce masrafa sokmaktadır. İdare bunda hiçbir kâr ve menfaat düşünmemiştir. Yirmi beş gramı kabul etmekle emin olunuz şimdiye kadar çıkan gazeteler yirmi beş gramı geçmez. İnşallah matbuatımız daha ziyade para kazanıp gazetelerini büyütür, o vakit dediğiniz gibi olur. Onun için 25 gramı on paraya kabul buyurmanızı rica ederim. (Maabadı gelecek nüshada)

Ankara: Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi

Gayr-ı Resmî Kısım

Pazar
---
5 Muharrem 1342
16 Eylül 1339
Tarih-i Tesisi:
10 Eylül 1339

Abonesi yoktur

Ceride-i Resmiye ile birlikte
meccanen tevzi olunur

Numarası: 3 *Ceride-i Resmiye'nin ilavesidir.* ***Sene: 1***

İngiltere Bir Avrupa Devleti Midir?

Fransa ayanından (Lazar Veyye) Enformasyon gazetesinin 5 Eylül tarihli nüshasında neşrettiği bir makalede İngiltere'nin bugünkü siyasi vaziyetini tenkit ederek diyor ki:

Tatil müddetini geçirmek üzere geldiğim Alzas'tan İngiliz diplomasisinin şimdiki hataları asrî siyasetinin en bariz hududu şeklinde görünüyor. Bu sütunlarda bizzat İngiliz ruhunun an'anat ve teamüllere ne kadar sadık olduğunu kaydetmiştim. Fakat eşyanın zahiri kabuğundan ayrılışını gören nüfuz-ı nazar sahibi bir müttefik dost ve müttefiklerimizin tavırlarındaki garabette bizim ile olan ihtilaflarının kirli esbabını görür. Büyük parçalardan mürekkep olan bu büyük millet, tarihinin en esaslı hareketini çizmektedir. Avrupa'da gittikçe küçülen ve ehemmiyetini kaybeden menfaatlerini, azamet ve servetinin âmillerini, dünyanın bütün denizlerine dağıtan her gün daha mühim ve daha acil olan menfaatleriyle mukayese etti.

Bugün iktisadının bir kısmı olan siyasetinin mihveri, merkezini değiştirdi ve eski İngiltere Avrupa'daki komşularından yavaş yavaş ayrılarak miktarını daha emin ve daha parlak addettiği yeni İngiltere'nin mukadderatını raptetti. Böylece şimdiden Gladstone'un daha 1878'de keşfettiği ve benim kitabımda izaha çalıştığım şeyleri tahakkuk etmeye başlamıştır. Bu tez, aynı zamanda Amerika Meclis-i Mebusanında Hariciye Encümeni sabık reis kıymetli arkadaşım Mösyö Veri Belmo'nun ve şimdi moda olan bir tabirle beynelmilel hayat mütehassıslarının da tezidir. Bunun hakikat olduğunu yalnızlığın verdiği sükûnet ve uzaklık içinde birkaç haftadan beri harici siyasetin müşkülatı hakkındaki düşüncelerim neticesinde anladım. Bu tekâmül İngiltere'yi hangi neticelere sevk edecektir. Bunu ancak istikbal izhar edebilir. Fakat şundan emin olabiliriz ki İngiltere'nin muvaffakiyetini temin için milletler arasında kendini temyiz eden muannit ordusunu sarf edecektir.

Bu "irade" şimdiki müşkül zamanların kaidesi olmalıdır. İrade zaten inat manasını tazammun etmez. İradeyi tezyin etmek kabildir. Ve o zaman sükûnet ve nezaketten dolayı daha ziyade kuvvet kazanılır. Mesela bütün efkârına iştirak etmediğim Mösyö Poincare, bu son günlerde Fransız düşüncesine mütekâmil bir şekil verebildi.

İngiliz dostlarımıza karşı düşmanlıkla itham edilemem. Memleketleriyle kalbim arasında terbiyemin düğümlediği rabıtalar pek sağlamdır. Bazen bazılarının, doğru olmayarak, İngiliz düşmanlığı diye tavsif ettiklerinden dolayı uğradığım tahkiratı feylesofane kabul ettim. Böyle olmakla beraber Lord Curzon'un son notasındaki tarz-ı beyan bana bir yara gibi tesir etti.

Orlean tedavihanelerinde ve Banyol Sör Oren banyolarında bile asıl lord ve muhterem İngiliz Başvekili Fransa'ya nasıl hitap etmek lazım geldiğini ve en vazi Fransızlarda bile namus aşkıyla birleşen milli sürat-i teessürün nezaketi hakkında malumat alabilirlerdi.

Mösyö Poincare nefsine hâkimiyette ve silinmez bir dostluğa ibrazı mecburi olan hürmetlerde aynı lisanla cevap vermemek kuvvetini bulmasa idi, kati bir itilaf ümitleri mühim bir surette azalacaktı.

Bu ittifakın, gittikçe büyüyen bir itimat ve ümidiyle kabil ve muhakkak olduğunu zannediyorum. Londra'da son ikametim esnasında İngiliz parlamento azasının nokta-i nazarlarının Lord Curzon'un notasındakinden farklı olduğunu gördüm. Bundan maada Avam Kamarasının ekseriyeti ile Lord Curzon'un şahsiyeti hakkında, muhtelif nikatta onları ayıran bir uçurum olduğunu da ilave edebilirim.

Avam Kamarasının sınai ve mali gruplarının rüesası tarafından bana verilen ve Mösyö Baldwin'in de malumattar olması iktiza eden bir muhtıranın muhtelif maddelerini tahlil ederek icra edilmekte olan müzakeratı haleldar etmek istemem. Bu gruplar orada Fransa ile İngiltere arasında Almanya meselesi hakkında kati bir itilafa vasıl olabilmek için kendilerince en iyi zannettikleri şeraiti izah ediyorlardı. Fakat bir devlet sırrını faş etmiş olmaksızın orada birinci defa olarak mukavemet-i mutavaatkaranenin hayali ile Fransa'nın İngiltere'ye karşı olan düyununun ilgası mezkûr bulunduğunu söyleyebilirim.

Muhterem İngiliz muhataplarımın en şiddetli ve dostane hararet ile mevzubahis ettikleri bir noktada, bizim emniyetimiz meselesi oldu.

Beyanatı bana fevkalade samimi görünen Mösyö Mak Kenna -ki haksız olarak kambiyomuz meselesinde bir amil olduğu iddia ediliyor- için bu mesele diğerlerinin hepsinden ehemmiyetli idi.

Bu emniyetin, daimi teftiş olmaksızın ve Versay Muahedesi mucibince işgal edilen Ren'in sol sahili olmaksızın nasıl devam edebileceğini kendisinden cevaben sordum. Ancak bu suretle Almanya'nın mütecaviz faaliyetlerine mani olunabilir. Bir harp olmaksızın, Fransız-İngiliz-Amerika mukavelesi sulh konferansı hudutlarından çıkmadığı bir zamanda ondan sarfınazar edebiliriz. Mösyö Mak Kenna bu mukavelenin yeniden doğması lazımdır. Diye cevap verdi. İngiltere ile Fransa arasında yekdiğerini bağlayan bir itilafname mevcut olmalıdır. Bu mukavelename ile aynı zamanda tamirat ve emniyet mesaili halledilecektir. O zaman Mak Kenna efkâr-ı umumiye tarafından müstakbel Maliye Nazırı olarak tayin edilebiliyordu. Fakat kendisi bana Baldwin Kabinesine girmesine ne gibi müşkülat mani olduğunu söylemişti. Öyle zannediyorum ki, Mösyö Mak Kenna'nın bana söylediği sözlere tamamıyla muhalif olan Curzon notası bu müşkülatı bertaraf etmiş değildir.

İngiliz efkâr-ı umumiyesinin Mösyö Poincare'nin son notasındaki emniyet ve tamirat meselesini karıştırmak istemediği cümlesini anlayamadığını da bilmek icap ederdi. Burada bertaraf edilmesi lazım gelen bir su-i tefehhüm vardır. Fakat bu cümle Lord Curzon'un notasındaki şayan-ı teessüf huşunet lisanı mazur göstermez.

Bütün ihtilafları pratik bir surette nasıl halletmeli?

Birçok defalar İngiliz parlamentosuna mensup dostlarım ile Fransa, İngiltere ve Almanya'yı memnun etmek için lazım olan mebaliği hesap ettim. Fakat şüphesizdir ki cehalet ve güzelliğin kör etmediği herkes için, bilhassa İngiltere'nin Avrupa'dan kaçmamasını arzu edenler için bu mebaliğ Almanya'nın tediye kabiliyetine nazaran pek ehemmiyetsizdir.

Almanya tediye etsin, kendi menfaati için bu fedakârlığı göstersin, birkaç sene sonra Almanya diğer Avrupa milletlerinin vasıl olamadığı iktisadi dereceye vasıl olur. Mösyö Setre Zeman, parasının kıymetsizliği dolayısıyla dâhili borçtan azade, şimdiden tanzime çalıştığı sağlam bir paraya malik bir Almanya'nın dâyin müttefiklere yarın mukarriz olması ihtimali olan bankalara kendini sulha hasredeceğini ispat ettiği takdirde, müttefiklere tediye edeceği borçlar için harpten evvel Harbiye ve Bahriye bütçelerine ayırdığı mebaliğden de az sarfiyatta bulunacağını anlayacak bir adamdır.

Namusluca anlaşılmış olan bu iki,

hakikate karşı Curzon notasının abus tarz-ı beyanı ve Alman emperyalistlerinin bağırıp çağırmalarına ne yapılabilir.

Hatta İngiltere siyaseti Avrupa'yı tamamıyla terk ettiği takdirde bile biz İngiltere'nin dostluğuna muhtaç olacağımız gibi İngiltere de bizim dostluğumuza daha uzun zamanlar muhtaç olacaktır. Almanya'ya gelince ahalisinin bir kısmının büyük sefaleti ile büyük sanayi ve ticaret erbabının küstahane servetinin hazin bir tezat teşkil etmesinden mütevellit dâhili buhrandan ancak Avrupa ailesine avdet etmekle kurtulabilir. Bütün Alman hüsn-i niyetlerine yardım etmeliyiz. Dahası kabil-i inkâr olmayan Alman milleti için bazı haris efradı Hollanda'da İsviçre'de İskandinav memleketlerinde, İspanya'da her iki Amerika'da tamirat-ı düyununun tediyesine kâfi gelecek miktarda ecnebi tahvilatı topladıkları hâlde İngiltere'de işsizlik buhranı mevcut olması, Fransa'nın tükenmesi ve kendisinin açlıktan ölmesi hicab-aver bir hal teşkil eder.

Lord Curzon'un göremediği zannolunan bu hakikatleri Mösyö Mistrezman görecek mi? Almanya'da talip bekleyen boş bir hükûmet adamı mevkii var.

Mussolini ile Mülakat

Yanya civarında General Tellini ile rüfekasının katlinden dolayı hâdes olan İtalya-Yunanistan ihtilafatı üzerine İtalya Başvekili Sinyor Mussolini ile bir mülakat yapan Maten gazetesinin muhabir-i mahsusu mezkûr mülakatı gazetesinin 9 Eylül 1923 tarihli nüshasında bervech-i âti neşrediyor:

Mösyö Mussolini, Yunan meselesine dair muazzam beyanatta bulunmak istiyorum dedi. Nokta-i nazarım bundan evvelki beyanatım ile kâfi derecede malum olmuştur. Fakat sizinle bu ihtilafın teferruat ve netaicinden bahsedebiliriz.

İtalyan diktatörü bugün öğleden sonra çalışkan ve gürültülü Roma'nın tam ortasında Şici(?) Sarayındaki çalışma odasında bana bu sözleri söyleyiverdi. Bu gürültü ortasında Mösyö Mussolini sakin ve sözlerinin hepsine sahiptir; açık, dokunaklı ve cesurane nokta-i nazarlarının her birisi üzerinde ısrar ederek söylüyor. Onu dinlemek bir muhabir için hem zevk hem de daimi bir endişedir; zira canlı ve teşbihlerle dolu olan bu beyanatı sitenografya etmeksizin nakletmeli.

İlk sualim yıldırım gibi bir cevaba maruz kaldı:

- Cenevre'de, dedim, küçük milletlerin hukukundan pek ziyade bahis olunuyor.

- Pekâlâ, dedi, Mösyö Mussolini, fakat bu hak büyük devletlerin mümessillerinin katledilmesine müsaade etmez. Bizim tahkikatımız şayan-ı dikkat bazı teferruat meydana çıkardı. Zavallı General Tellini'nin katlinden bir gün evvel, bizim heyet tarafından vaz edilen hudut vergilerinin yerleri Yunan zabitanı tarafından değiştirildi. Yunanlılar hudut hattından dolayı pek hiddetli idiler. Evvelce de General Tellini'yi iki köyün Arnavutluk'a verilmesinden dolayı protesto etmişler ve haksız olarak -zira mumaileyh kati vecheler dairesinde hareket ediyordu- itham etmişlerdi. Bu vekayi herhâlde gariptir.

Mamafih Süfera Konferansı tahkikat yapacaktır. Üç neticeye de vasıl olması kabildir: Birincisi, cinayetin Rumlar tarafından değil, Arnavutlar tarafından ika edilmiş olmasıdır. Bu, yalnız bir faraziyedir ve hemen hemen adimü'l-imkândır. Zira Tellini Arnavutlara muhip olarak tanınmış idi. Fakat her ihtimali, hatta en manasızını nazarıdikkate almış olmak için söylüyorum.

Bu takdirde ültimatomun bazı aksamı tadil edilmek icap eder ve Yunanistan Süfera Konferansının takdir edeceği daha ehemmiyetsiz bir cezaya maruz kalacaktır.

İkinci netice, katli hakikaten Yunanlılar ika etmiş olmasıdır. O zaman şüphesizdir ki Süfera Konferansı benim mutalebatımı muvafik görecek ve bilhassa Fransa, Zapyon'da bahriyelilerin katli üzerine (50) milyon altın frank ve kral, ordu ve bütün Yunan makamatının iştirak edecekleri resmi tarziye istediğini der-hatır edecektir.

Üçüncü muhtemel netice ise, bu cinayetlerden yalnız Yunanlıların değil, Yunan memurlarının da mesul edilmesidir. O zaman devletlerin vekillerine karşı vahşi hücum karşısında mutalebatımın daha ağır olacağını ve yeni cezalar ile ikmal edileceğini zannederim.

Bundan dolayıdır ki bu tahkikatın vazifelerini müdrik büyük devletler tarafından yapılacağını ve bitmez tükenmez müzakerattan hiçbir netice çıkmayacağını beyan eylerim.

İtalyan efkâr-ı umumiyesi İngiliz gazetelerinin vaziyetinden ve bilhassa hiç kimseyi müteessir etmeyen bir abluka tehdidinden pek ziyade incindi. Diktatör her kelime üzerinde ısrar ederek devam etti. "Bana inanınız dedi. Hiç bir şey beni bundan vazgeçirmeyecek ve namusu ihlal eden bir tarz-ı tesviyeyi kabule sevk edemeyecektir. Bizim zabitlerimize karşı ika edilen cinayet suretiyle İtalya'yla yapılan tahkiratın Cenevre Heyet-i Umumiyesinde müzakere ve muhakeme edilmesini kabul etmeyeceğiz ve öyle zannederim ki bizim yerimizde sizde öyle hareket edersiniz."

Mösyö Mussolini bana böyle beyanatta bulunurken telefon çalındı; dinlerken siması gerginleşti. İstikbale tesiri olan en esaslı mesail-i siyasiyeyi soğukkanlılıkla halleden bu adam bana pek müteessir göründü. Onun İtalyanca "bir gün içinde bu pek müthiş" dediğini duydum ve gözlerinin yaşardığını gördüm.

Merak ettim ve müthiş beynelmilel bir ihtilaf zuhura geldiğini zannettim. Fakat hayır büsbütün başka bir şeydi ve Mussolini'nin ne gibi bir insan olduğunu gösteriyordu. Bir gün içinde üç tayyare kazası vaki olmuştu. Bunlar tayyareciliğin terakkisi için hayatını tehlikeye koyan cesur ve faal italyan gençleri idi.

Ve bu matemin hüznü önünde, İngiliz donanmasının tehdidi karşısında hissiz kalan bu adam bir çocuk gibi değil, bir baba gibi müteessir ve müteellim oldu.

Korfu Nasıl İşgal Edildi?

5 Eylül 1923 tarihli Corriera Della Sera gazetesi Korfu Adası'nın hadise-i işgalini bervech-i âti tarif ediyor.

Dün Brendizi'de binmiş olduğum P.N, 38 torpidosu (Korfu) kanalına yaklaştığı vakit (Barbariko) Tahtelbahiriyle Semafor işaretleriyle konuştu; sonra (Barbariko) uzaklaştı. Bizim torpido da eski Venedik Kalesi'nin yanından geçti.

Şimdi orada, üç günden beri, İtalyan bayrağı temevvüç ediyor.

Geceleyin dokuz saat dalgalı ve azgın bir denizde çalkalandıktan sonra nihayet hedefimize gelmiştik. Orada birkaç dakika seri devam eden top sesleri işittik. Bu sesler kalenin üzerine bir değil birçok beyaz bayrağın çekilmesi üzerine sustu. Çekilen beyaz kumaşlar bayrak değil bir çamaşırhanede yıkanıp kurumak için asılmış sakız gibi temiz ve beyaz çamaşırlardı....

İşgal merasimi az sürdü takriben yarım gün.

Ağustos'un otuz birinci günü öğle vaktinde firkateyn kaptanı Julianoini'nin kumandasındaki keşif torpidosu (Premoda) açık denizde kalmış olan: Birinci Fırka-i Bahriyeden ayrıldı ve Korfu Limanı'na girdi. Binbaşı (Foskini) karaya çıkarak hükûmet konağına gitti ve sivil asker yüksek memurları yanına çağırdı. Vali ile Yunan ordusundaki binbaşı rütbesini haiz olan bir zabit hemen (Foskini)'nin yanına koştular. İtalyan zabiti Atina Hükûmetinin İtalya ültimatomunu kabul etmemesinden dolayı Korfu'nun işgali karar-gir

olduğunu, mukavemet etmeksizin teslim mi olacaklarını, yoksa mukavemet mi edeceklerini sordu.

Vali akıl ve hikmetin sesini dinleyerek mukavemete taraftar gözükmedi. Hâlbuki binbaşı aynı fikirde değildi. Ve: "Yunanlılar tarafından kurşuna dizileceğime İtalyan mermileriyle ölmeyi tercih ederim" dedi.

İtalyan zabiti bu namusluca ve kahramancasına sözlerin failine karşı büyük bir hürmetle mütehassis olarak uzaklaştı.

Fakat meğerse Yunan tarihi Korfu'nun işgali münasebetiyle yeni bir kahraman kazanmayacakmış ve Yunan zabiti Termopil kahramanı Leonidas'a ancak bir dereceye kadar benzemek istermiş... Bu sonradan anlaşıldı.

Leonidas Yunan askerlerinin silahlarını teslim etmesini talep eden (Serhes)'e:

- Geliniz de alınız, demiş ve onları beklemişti.

Hâlbuki Yunan Binbaşısı İtalyanların gelmesini beklemeye lüzum görmeyerek otomobiline atlamış ve askerlerini tali'lerine terk ederek kırlara doğru kaçmıştı.

Bu vekayi saat on beş buçukta cereyan etmişti ve İtalyan müzakere memuru (Foskini)'de (Premeda) gemisine dönerek artık şehirden görülmeye başlayan filoya iltihak etti ve (Konte di Kavor) zırhlısına çıkarak Donanma Kumandanı Amiral (Sulari) ile icab-ı hâli teemmüle başladı.

Karar verilmiştir. Evvela (Premeda)'dan ikişer dakika ile birkaç mermi atıldı. Endaht kalenin teslim olması için vaki olmuştu. Üçüncü mermiden sonra karadan hiçbir işaret gözükmüyordu.

Mermilerden biri birkaç yüz Anadolu mültecisinin toplanmış olduğu yer düşmüştü.

Şurası şayan-ı dikkattir ki kale ile Hükûmet Konağı arasında bir telgraf hattı mevcut olmasına ve kararı Yunan binbaşısının telefonla muhacirlerin oradan başka yere sevkini temin etmesi kabil olmasına rağmen hiç birisi yapılmamıştı. Fazla olarak İtalyan ültimatomu karşısında afallayan binbaşı efendi, (Foskini)'ye kalede muhacir bulunduğundan hiç bahsetmemişti.

Nihayet bir, sonra bir daha, daha sonra bir daha beyaz bandıra çekildi. Herhalde bu teslim bayrakları daha evvel çekilebilirdi. Fakat demek ki Yunan askerleri her şeyden evvel canlarını kurtarmak için mahfuz bir yere kaçmayı düşündüler.

(Kavor) ve (Culyoçazare) drednavtlarıyla (San Corniyo) ve (San Marko) zırhlılarında sekiz piyade bölüğü vardı. Bunlar derhal karaya çıkmak emrini aldılar ve zabitanın bana söylediklerine göre bu ameliye fevkalade bir sürat ve sühuletle icra edildi.

Bundan başka Bahriye silah-endazları da karaya çıkıyordu. Bütün bu kıtaat Miralay (Leonardi)'nin kumandası altına girerek Korfu Hükûmet Dairesini, eski ve yeni kaleyi ve polis kışlasını işgal etmişlerdi.

Saat on sekizde karaya çıkan kıtaat ile gemilerdeki askerler yeni kaleye çekilen üç renkli bayrağı selamladılar. Büyük saf harp gemileri de bayrak keşidesi merasimini yirmi bir pare topla selamlıyorlar ve bunların arasında "Yaşasın kral" sedaları işitiliyordu. (Premoda) gemisinin attığı mermilerden biri Anadolu mültecilerinden birkaç kişiyi öldürmüş ve diğer bir kaçını da yaralamıştır. Kışlada bazı tahribat olmakla beraber vefiyat yoktur.

Bu kışlada İngiliz zabitlerinin talim ve terbiye hizmetinde bulunduğu bir polis mektebi mevcut imiş ve İngilizler de birkaç gün evvel hareket etmişlermiş.

Karaya çıkan askerlere civarda keşifte bulunmak ve bazı nikatı işgal etmek gibi vezaif tahmil edilmişti.

(San Marko)'nun Bahriye Yüzbaşısı Milanolu (Grepi)'nin idaresi altındaki bölüğü (Potamos) yolu üzerinde yeni iki polis tesadüf etmiş ve bunları esir etmişti.

Ahali sükûneti muhafaza ediyor ve selam yerine geçen bazı işaretler yapıyordu. Yüzbaşı (Grepi) iki zabit, üç küçük zabit ve yedi bahriye neferinin bulunduğu telsiz telgraf istasyonunu işgal ederek bunları esir etti.

Bilahare diğer efrat ve zabitan da esir alındı. Ve (İmene) ismindeki Yunan vapuruyla (Pire)'ye götürüldü. Muhtelif Yunan zabitanı verdikleri söz üzerine serbest bırakıldılar. Fakat mezbur Yunan Binbaşısından hala hiçbir haber yoktu. Anlaşılan mumaileyh adanın garp sahilindeki (Alipa) mevkiine doğru kaçmış çünkü kendisini arayıp bulmaya memur edilen müfrezeler izine tesadüf etmediklerini söylüyorlar.

Bombardımandan sonra birçok Yunan neferleri kaçmışlardır.

Akşama doğru bir Yunan Yüzbaşısı bizim kumandanın yanına gelerek kırlarda birçok Yunan zabitan ve efradının

serseri serseri dolaştığını söylediğinden kendisiyle beraber bir İtalyan binbaşı ve (Culyoçazare) gemisinden bir müfreze bu serserileri taharriye koyuldu. Bulunan bu asker ve zabitler de esir ediliyordu. Bunların miktaratı Korfu'nun idaresini deruhte edecek olan Vis Amiral (Simenoteni) tarafından en insani ve en medeni bir tarzda tespit ve tayin edilecektir.

[Şehir sükûnetini muhafaza ediyor ve olup biten şeylere karşı adeta lakayt gözükerek şarkın zarif sayfiyesi manzarasını muhafaza ediyor.]

Şark Havadisleri

Londra'da münteşir (Nirayst-Yakın Şark) mecmuası İslam âlemi ve Hindistan hakkında aldığı son malumatı bervech-i âti neşrediyoruz.

Mısır ve Hicaz:

Mısır ve Hicaz Hükûmetlerinin her sene Mısır'dan Hicaz'a gönderilen sitare-i şerife münasebetiyle aralarında hâdis olan münazaayı hal cihetine temayül etmiş olmaları mucib-i memnuniyettir. Hakikat nokta-i nazarından hadise bardakta fırtına kabilinden bir şey idi. Evvelden beri Mısır'dan mahmil-i şerif ile beraber bir Heyet-i Sıhhiye gönderilmesi adet olmuştu; fakat bu sene kısmen su-i tefehhüm, kısmen de mahmil ile giden Mısır memurlarının fazla gayretkeşliği yüzünden Hicaz Hükûmeti, Heyet-i Sıhhiyenin mutattan fazla adette olduğu beyanıyla bunları kabulden istinkâf etmişti. Bunun üzerine Mısır Hükûmeti bütün mahmil-i şerif heyetini geri aldığı gibi her sene Mısır'dan Hicaz'a irsali mutat olan surrenin de gönderilmemesini emretti. Böyle bir münazaanın zuhuru, devamı, münasebetsiz idi. Binaenaleyh her iki tarafın da bu münasebetsizliği terk ederek tekrar müzakerat kapısını açmış olmaları pek iyi bir harekettir.

Irak ve İran: Sir (Persi Loreyn)'in müdahalesi ve Emir (Faysal)'ın fataneti hem İran, hem de Irak için mucib-i müşkülat olacak bir meselenin hüsn-i suretle halledilebileceği ümidini vermektedir. Malum olduğu üzere Necef ulema-yı muteberesinden birinin intihabata müdahale etmek töhmetiyle Irak'tan nefyi üzerine birtakım ulema protesto makamında Necef ve Kerbela'dan İran'a geçmişlerdi.. Bu zevat İranîler arasında fazla rağbet kazanmak ve heyecan hâsıl etmek fikriyle kendilerinin İran'a gelmelerini İngilizler tarafından çevrilen entrikaların neticesi olarak göstermişlerdir. Hâlbuki İngilizler hal-i hazırda İran kıtasında hepsinde hoş görünmemektedirler. Bu hadise şüphesiz pek haksız olarak (papa)(?) İngiliz aleyhine efkâr ve hissiyatın tehyicine sebep olmakta olduğundan Tahran'da İngiltere Devleti sefiri bulunan Sir (Persi Loreyn) Irak Hükûmeti ile meseleyi tezekkür etmek üzere Tahran'dan Bağdat'a gitmişti. Anlaşıldığına göre Sir (Persi Loreyn)'in mesaisi neticesi olarak Emir Faysal tarafından ulemanın İran'da ikamet etmekte oldukları (Kam) beldesine bir Heyet-i Mahsusiye gönderilerek bunların Bağdat'a avdetleri esbabı ihzar edilmiştir.

Hindistan'daki Gerginlikler:

Hindistan halkını teşkil eden muazzam cemaatler arasında elyevm mevcut olan dini gerginlikler nokta-i nazarından bakılırsa Muharrem ayinleri esnasında Şimalî Hindistan'da vukua gelmiş olan iğtişaşat ve tecavüzat o kadar mucib-i taaccüp olmamak lazım

gelir. Filhakika mantıki olarak düşünüldüğü zaman Hindulara karşı değil, fakat Müslümanların bir mezhepte olanlarının diğer mezhepte olanlarına karşı yaptıkları bir nümayiştir. Hindular bu vaziyette ancak temaşa-geran mevkiinde bulunuyorlardı; fakat maatteessüf bu ayine iştirak edenler adet ve ananeye tabiyyeten adeta bir cennet-i diniye hâline gelmek mecburiyetindedirler ve ahval böyle olunca artık ortada mantık kalmaz. Eyalat-ı Müttehide

Hükûmetinin bu hadiseden kuşkulanarak evvelce tedarikli bulunduğu görülüyor, çünkü Arap'ta zuhur eder etmez bastırılmıştır. Fakat bu gibi vekayiin en büyük fenalığı arkada bir kin ve garez meydanı terk etmeleridir. Bundan üç asır evvel Muharrem ayinlerine Agra şehrinde şahit olan bir Avrupalı mezkûr ayinler esnasında hiçbir Hindunun sokağa çıkmaya cesaret edemediğini söylemiştir. Eğer ahiren mevcudiyetinden haberdar olduğumuz hissiyat-ı adavetkarane baki kalırsa üç yüz sene evvelki hâl tekrar avdet edebilir. Gazetelerde vakit vakit tarafeyni barıştırmak için memduh mesainin sarf olunduğunu okuyoruz; Fakat şimdiye kadar bunun umumi bir tesirine şahit olmadık.

Eski ve Yeni Hindistan:

Eski ve Yeni Hindistan arasındaki mübareze memleketin en sahra köşelerine bile yayılmış bulunmakta ve ortaya çok calib-i dikkat zıt misaller çıkarmaktadır. (Raçpotana) mıntıkası eski Hindistan'ın metin bir tahassungahıdır. (Adaypor) ise hatta (Raçpotana)'da bile daha çok eski kafalı addolunur. Fakat Hindistan'ın diğer bazı aksamı şimdiki Komünistlik ve kendi kendilerine mensup birtakım idare heyetleri belasına tutulmuştur ki: Bu heyetlere pek haksız olmayarak (Sovyet) namı veriliyor. Bombay Parsileri Hindistan'ın ihtimal en münevver ve mütefekkir cemaatidirler. Bunlar siyaset ve ticarette çok müterakkidirler fakat bu cemaat evlerini kartallar tarafından paralanmaya terk etmek gibi her cemaat tarafından istikrahla telakki olunan bir âdete maliktirler; ahiren bu âdeti terk ederek evlerini yakmaları teklif olunması üzerine Parsilerin hepsi müthiş bir tehevvüre kapılmışlardır. (Adaypor)'daki (Sovyet) teşkilatlarının kolayca lağvolunduğu bildiriliyor; Parsiler de şimdilik evlerini yakmaya razı olmayacaklardır. Fakat haddizatında ehemmiyetsiz olan şu hadiseler bize anlatmaya kifayet eder ki: Hindistan'da mütecanis ve kendi kendini idare edecek bir halk idaresinin vücuda gelebilmesi için hayli zamana ve sabır ve teenniye ihtiyaç vardır.

Irak'tan Nefy Olunanlar

Allahabad'ta intişar eden (Piyonir) gazetesinden naklen 1 Eylül 1923 tarihli Times gazetesi Irak hakkında âtideki malumatı veriyor:

"İran veliahtı Irak'tan İran hıttasına geçmiş olan ulemaya resm-i hoş-amediyi ifa için (Kam) kasabasına azimet etmiştir.

Anlaşıldığına göre Emir Faysal meraktan (Kam) kasabasına ulemanın Necef ve Kerbela'ya avdetlerini müzakere etmek üzere iki de mollayı ihtiva eden bir heyet göndermiştir. İngilizler aleyhine pek şedit hissiyat uyandırın bu hadisenin bu veçhile halledileceği ümit olunur."

Malum olduğu üzere İran ulemasının Irak'ta son intihabatı akim bırakmak üzere vaki olan faaliyetleri üzerine geçen Temmuz'da Faysal Hükûmeti ulemanın en ileri gelenlerinden Şeyh (Mehdi el-Halisî)'nin tardını emretmişti. Bu tard emrini duyan (Necef) ulemasından dokuz muteber zat bu harekete karşı bir nişane-i itiraz olmak üzere yirmi beş tabileriyle beraber Irak'ı terk etmeye teşebbüs ettiler. Hükûmet bunların arzusuna rıza göstererek her türlü suhuleti ibraz ve bir de hususi tren tahsis etmişti.

Musul İşleri

Bağdat'tan 22 Ağustos tarihiyle (Nirayst) gazetesine tercümesi aşağıda münderiç malumat veriliyor:

Musul'da birkaç gün mukaddem cüzi derece haiz-i ehemmiyet olarak zuhur eden bir hadise layık olduğundan fazla bir ehemmiyet iktisap etti. Pazarda Irak ordusuna mensup bir İslam nefer ile (Asurî) milli kıtaatından bir nefer arasında kavga zuhur ederek ikisi birbirini darp etmeye başladılar. Bu kavgaya seyircilerden bazıları da karıştılar, tokat tokada, yumruk yumruğa büyücek bir arbede hâsıl oldu. Eğer bu işe hiç ehemmiyet atfedilmeyip de yalnız kavgacıların ayrılmasıyla iktifa edilmiş olsa idi, hadise tamamıyla kapanmış olurdu. Fakat Hükûmetin bu işte lüzumsuz bir korkuya kapıldığı görülüyor. Çünkü hemen Bağdat'ta telgraflar çekildi, şehre Hintli asker ve zırhlı otomobiller getirildi, her tarafta görülen alaimden Hükûmetin vaziyeti pek vahim addeylediği anlaşılıyordu. Bu hâl Musul siyasetçillerine çok

zamandan beri beklemekte oldukları fırsatı verdi. Bu adamlar hadiseyi siyasi bir sermaye ittihaz ederek buradan Asurî Milli Kıtaatının çekilmesi için istidalar tanzimine girmişlerdir; hâlbuki: Bunlar çekilirse hudutlarda bunların ifa ettiği muhafızlık hizmetini kimin göreceği malum değildir. Çünkü Musul ahalisinin hudutlarını müdafaa için Irak ordusuna girmeleri ihtimali yoktur. Bu adamlar, daha doğrusu bütün Araplar şimdiye kadar milli ordularına yazılmak hususunda hiç de hahiş göstermemişlerdir ve Asurî Milli Kıtaatının gitmesinden sonra da askere yazılmak hevesi ibraz etmeleri ümidi de yoktur.

Irakta Yeni Kanunlar

Meclis-i Milli için intihabatın yaklaşmış olmasına rağmen Irak Meclis-i Vükelası elan birtakım yeni kanunlar tertibiyle meşgul olmaktadırlar ki: Bunlardan en mühimi Irak Pasaport Kanunudur. Bu kanuna nazaran Irak toprağından harice çıkacak olan herkes Irak Hükûmeti tarafından tasdik-i vize edilmiş bir pasaportu yahut izinnameyi haiz olacaktır. Kendi mıntıkaları dâhilinde seyahat eden aşair efradı için izinname veya pasaporta ihtiyaç yoktur.

Bundan başka yapılmakta olan Badye Mehakimi Kanunun mehakim-i şer'iyye muamelatını intizam tahtına koyacak ve iki işi de görerek tasarrufu temin edecektir. Bu ana kadar Sünni mahkemeleriyle yan yana bulunan "Naib-i Caferiye" yani Şia mehakimi de feshedilerek buna mukabil Sünnilerde Şiilerde kadılık makamına gelebileceklerdir; ancak Bağdat ve Basra gibi büyük şehirlerde irade-i hükümdarî ile hem Şii ve hem Sünni mehakimi bulunabilecektir. Bununla beraber Sünni ve Şii ahkâmının ihtilaf ettiği mesailde tarafeynin hukukunu muhafaza için tertibat-ı mahsusa da ittihaz olunmuştur. Bir Şia davası Sünni kadı tarafından deruhte olunduğu hâlde icabında kadı Şiiye ulemasından birinden fetva alıp buna göre hüküm verecektir. Kanun ahkâmınca istinaf mehakiminden kâfi miktarda Sünni ve Şii aza bulunacaktır. Mamafih Şiiler bütün bu teşkilata karşı âdem-i emniyet göstermekte ve Hükûmetin sırf bir senelik müsessesesi olup kaldığından şikâyet etmektedirler.

Irak'ta Kolera:

(Abadan)'da şedit nev'inden bir kolera zuhur ederek Basra'ya sirayet eylemiştir. (Abadan)'da 650 kişi koleradan ölmüş ve hastalık yüz kişiden doksanından mevt ile neticelenmiştir. Basra'da hastalık nispeten daha az olup geçen hafta zarfında vefiyat vasati olarak günde yirmi kişiye baliğ oluyordu. Bağdat'ta yalnız üç musab görülmüştür. İcap eden bütün vesait-i tahaffuziye ihtiyar edilmiş, Bağdat-Basra trenleri cumadan maada tatil edildiği gibi üçüncü sınıf yolcuların trene râkip olmalarına müsaade edilmeyerek nehr-i Ukra'dan sevk olunmuştur.

RESMÎ CERİDE

Çarşamba
---
9 Safer 1342
19 Eylül 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşr olunur.

Numarası: 25 Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesidir. **Sene: 1**

Tamim

Adana vilâyetine mülhak Kars-ı Zülkadir kazasıyla elviye-i selasedeki Kars livasına ait müraselat-ı resmiye ve hususiyenin sevk ve teatisinde karışıklık vukua gelmekte olduğu anlaşıldığından bu yanlışlığa mahal kalmamak üzere bademe resmi ve hususi muharrerat ve müraselat üzerine Kars livası için "Kars" ve Adana vilâyeti dâhilindeki Kars-ı Zülkadir kazası için "Kars-Zülkadir" yazılması Dâhiliye Vekâlet-i celilesinden tamimen tebliğ edilmiştir.

Tayinler

Dâhiliye Tayinleri

Karahisar-ı Sahib Mutasarrıflığına Ordu Mutasarrıfı Edhem Bey, Ordu Mutasarrıflığına Palu Mutasarrıfı Fazıl Bey tayin edilmiştir.

Saidili Kaymakamı Hikmet Bey Üçüncü Sınıf Mülkiye Müfettişliğine tayin edilmiş ve Çarşamba Kaymakamı Rıfat ve Ünye Kaymakamı Yusuf Ziya Beylerin becayişleri icra kılınmıştır.

Ziraat Bankası Tayinleri

İdare-i Merkeziye Kontrol Kalemi Mümeyyizi Muhyiddin Bey Müfettişliğe, İdare-i Merkeziye Muhasebe Kalemi Mümeyyizi Hüsnü Bey Tekfurdağı Şubesi Müdüriyetine, Karacabey Sandığı Memuru Safer Hayri Efendi Malkara Memuriyetine, Zübdani(?) Memur-ı Sabıkı Abdullah Remzi Efendi Tarsus Sandığı Memuriyetine, Sarayköy Sandığı Memur Muavini Mehmed Ziyaeddin Efendi Bozdoğan Sandığı Memuriyetine, Birecik Memuru Ahmed Hamdi Efendi Suruç Sandığı Memuriyetine, Suruç Sandığı Memuru Mehmed Ukkaş Efendi Birecik Sandığı Memuriyetine, Bayındır Memur-ı sabıkı Mehmed Nuri Efendi Demirci Sandığı Memuriyetine, Keskin Sandığı Memuru Abdurrahman Efendi Hüseyinadab Sandığı Memuriyetine, Ankara Şubesi Havale Mukayyidi Hayri Bey

Keskin Sandığı Memurluğuna, Gönen Sandığı Muavini İsmail Fuad Efendi Ayvalık Sandığı Memurluğuna, İdare-i Merkeziye Memurin Kalemi Mukayyidi Ahmed Hamdi Bey terfian kalem-i mezkûr Sicil Mukayyitliğine, Haymana Muavini Said Efendi İçel Sandığı Muavinliğine, Eğridir Muavini Ali Kemal Efendi Uluborlu Muavinliğine, Ertuğrul Şubesi Evrak Mukayyidi Azmi Efendi mezkûr şube İkrazat Mukayyitliğine, Savur Sandığı Memuru Hamdi Efendi Bitlis Şubesi Muhasebeciliğine, Lice Sandığı Memuru Şeyhmus Efendi Savur Sandığı Memuriyetine, Bursa Şubesi Tahsildarı Receb Efendi Bursa Şubesi Depo Memurluğuna, Emniyet Sandığı Hukuk Müşaviri Kâtibi Şakir Efendi Emniyet Sandığı Muamelat Kitabeti Refakatine, Mülga İstanbul İdare-i Merkeziyesi Teftiş Kalemi ketebesinden Fethi Bey Emniyet Sandığı Hukuk Müşavirliği Kitabetine, Açıktan bi'l-imtihan Adil Bey İdare-i Merkeziye Mukayyitliğine, Naci Efendi Geyve Muavinliğine, Ömer Sadık Efendi Tekfurdağı Şubesi İkrazat Mukayyitliğine, Ahmed Hamdi Efendi Bala Sandığı Memur Muavinliğine, Süreyya Selahaddin Efendi Bayındır Sandığı Veznedarlığına, Hakkı Efendi Isparta Şubesi Evrak Mukayyitliğine, Mehmed Ali Efendi Eğridir Muavinliğine, Mehmed Nuri Efendi Aydın Şubesi Mukayyitliğine tayin olunmuşlardır. Trabzon, Giresun, Ordu Fındık müstahsilleriyle tacirlerinden beherine iki bin beşer yüz lira ikrazına Meclis-i idarece karar verilmiştir. Kandıra Muavini Yahya Sezai Efendi zimmetine akçe geçirdiğinden dolayı azledilmiştir.

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri

On Altıncı İçtima

[Geçen Nüshadan Mâbad]

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim! Muvazene-i Maliye Encümeninin tadili eski şeklini muhafaza etmekten başka bir şey değildir. Hatta İzmir'de inikat eden İktisat Kongresinin tespit ettiği Misak-ı İktisadi kitabının otuz dokuzuncu sayfasında bin küsur azadan mürekkep olan bu azîm kongre heyeti vesait-i muhabere için yüzde elli nispetinde tenzilât icrasını Meclis-i Âliye teklif edeceğini tespit etmişti. Binaenaleyh bu memleketin iktisadiyatını temsil eden azanın fikrini de düşünmek icap eder. Bendeniz, resailden gram hesabıyla alınmasını daha muvafık buluyorum. Teklif ediyorum. (Çok doğru, sesleri) Resail-i mevkutenin beher 50 gramından beş para alınmasını.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Arkadaşlar! Günahı ben mi işledim, yoksa encümen mi işliyor? Ben bilmem. Bunlar takarrür etti, kararlaştı. Yalnız resmî bir şekle uydurulmak üzere encümene gönderiliyor. Encümenin salahiyeti buna bir şekl-i müsait vermekten ibarettir. Hâlbuki encümen maddenin cüzi bir kısmını bile değiştirmemiştir. Şimdi yazık değil midir ki ben burada bunları tekrar edeyim. (Çok doğru sesleri) Arkadaşlar! İstanbul, Erzurum, Bayezit'e kadar giderseniz, görürsünüz. Pulu eksik, falanı eksik... Ondan sonra Muradili'ne geldiğiniz vakitte görürsünüz ki vur abalıya. Dilediği gibi posta ücretine zam. Fakat uzak yerlere yine bir şey yok. Mümkünse elimden gelse ben İstanbul'da gazeteyi beş kuruşa sattırırım. Diğer vilâyetlere posta ile bedava gönderirim. Eğer bu zihniyet böyle devam ederse elbette ifrattan bir diğer ifrata saparız. (Doğru sesleri) Efendim burada birkaç nokta vardır. En esaslısı zavallı köylülerimin, zavallı milletimin zehiri çoktur, bu maddenin ruhunu teşkil eden bu noktadır.

İki gram, beş gram gelen bir ilmihale, bir elifbaya zavallı bir köylü çocuğu, zavallı bir fakir şehirli çocuğu elli gramına kadar kırk para verecek. Rica ederim, asıl meselenin, asıl maddenin ruhu buradadır. Şimdi encümen arkadaşlarım buyurdular ki: Bir gazete yirmi beş gramdan fazla

gelmez. Pekâlâ efendiler! Ben bir risale-i mevkute neşrediyorum, yüz gram geliyor. Fakirler için, köylüler için bundan tarifeye göre ne alınacak? Kırk para. Zaten fiyatı kırk para. Kırk para da posta ücreti girerse o vakit bunu

kimse alamaz. Köylü bunu nasıl alabilir? Fakirler nasıl alabilir? Kitap meselesini söyledim. Tekrar etmiyorum. Evrak-ı masalih hakkında geçen gün de söyledim. Fakir zavallı bir muharrir bir ufak kitap yazıyor, Ankara'da veyahut on iki saatlik bir konakta, meselâ Kalecik'te bulunan muharrir bunu Ankara'ya gönderecek ve tabettirecek. İki yüz elli gram gelirse bunun her elli gramı için iki kuruş verecek. Nasıl olur? Niçin versin? (Öyle ya bedavadır sesleri)

Reis - Hilmi Bey, nazar-ı mütalâaya alınan takrir ilk fıkraya aittir. Diğer fıkralar hakkında müzakere cereyan etmemiştir.

Tunalı Hilmi Bey Zonguldak (Devamla) - Efendim! Encümen mazbata muharriri beye sordum "Yalnız bu kadar mı tadilât icra ettiniz?" dedim. "Evet" dediler. Ondan dolayı uzun zamanların ziyaa uğramaması için ben de söylüyorum.

Reis - Bu takrir, Riyasette mahfuzdur. Nazar-ı mütalaaya alınan takrir birinci fıkraya aittir. Diğer takrirler nazar-ı mütalaaya alınmamıştır.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Bendenizin takririm de vardır.

Reis - Nazar-ı mütalaaya alınmamıştır.

Tunalı Hilmi Bey (Devamla) - Hangisi? O nazar-ı mütalaaya alınmamış mı? Öyle ise Makam-ı Riyaset tahattur buyurmalıdır ki benim takririmi katiyen reye koymamıştır. Ruşen Eşref Bey'in takriri mealinde olduğundan sesimi çıkarmamışımdır. Yalnız demişimdir ki; tevhidini rica ederim.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Encümene böyle bir takrir gelmemiştir.

Tunalı Hilmi Bey (Devamla) - Şimdi arkadaşlar, geçen gün söylediğim gibi, bugün de iki kelime ile tekrar ediyorum -velev ki, günde bir milyon lira kazansın- memleketime iktisaden fayda temin eden bir tüccarın -menfaat-i âdiye taalluku hasebiyle- göndereceği eşya-yı ticariye numunelerinin ve sairenin katiyen aynı fiyatla gitmesi lâzımdır. Bu muhtelif fiyatta olan eşya aynı fiyatla gitmelidir. İşte böyle.

Ferid Bey (Kütahya) - Encümen namına söz istiyorum.

Reis - Buyurun.

Ferid Bey (Kütahya) - Efendim! 12. maddenin tadili hakkında encümenimize havale edilen tadil meselesi, yalnız elli gram ve küsurundan yirmi para veya on para tahsili hakkındadır. Malûm-ı âliniz bu, ikinci defa olmak üzere havale edilmiştir. Ve encümen, Heyet-i Celilenizden ne havale edilirse onu müzakere ederiz. Yalnız o mesele müzakere edilir. Binaenaleyh ikinci fıkrada mevcut bulunan diğer kuyudat ve hususat için bugün müzakere mevzubahis değildir. Buna dair kararını Heyet-i Celile vermiş ve bitmiştir. Yalnız birinci fıkra Muvazene-i Maliye Encümenine havale edilmiş ve bu hususta tetkikat yapılmıştır. Rüfeka-yı muhteremenin bir kısmı, encümenin hiçbir şey yapmamış olduğunu, elli gramı yirmi beş grama, yirmi parayı on paraya tenzil ettiğini beyan buyurdular. Bir kere zannederim ki bu hiç muhik bir itiraz değildir.

Çünkü bu kayıt evvelki şeklinde muhafaza edilmiş olsaydı o zaman postahaneye verilen herhângi bir gazete; değil elli gram, kırk gram, otuz gram, yirmi gram, hatta on gram da olsa, yine yirmi paraya gidecekti. Çünkü elli grama kadar olan tekmil makadir için yirmi para vermek mecburi idi. Beş gramlık bir gazete verirseniz o da yirmi paraya gidecekti. Encümen; hiçbir şey müzakere etmeksizin, hiçbir şeyi tetkik etmeksizin bu kararını vermedi. Encümen hiç değilse bir saat bunun müzakeresiyle, bunun tetkikatıyla iştigal etmiştir. Nihayet encümen karar verdi ve dedi ki: "Elli gramı yirmi beş grama indirelim ve on paraya kasr edelim" Bu suretle yirmi beş grama kadar olan tekmil makadir için on para tevdi edilecektir. Heyet-i Celilenize sorarım. Bu herhâlde gazetelerin nakli için bir suhulet midir? Değil midir? (Değildir sesleri) Diğer cihetten Posta Müdür-i Umumisi -ve memurları da dâhil olduğu hâlde- bugüne kadar gazetelerimizin sıkleti üzerinde tetkikat yapıyor. Tabiî bu tetkikat bugünkü dört sayfalık şekle aittir. Fakat sekiz, on iki, otuz iki sahifelik çıkarsa -ki inşallah çıkacaktır. Ve bunu temenni ederiz- o zaman tadilini düşünürüz. Fakat şimdiki hâlde gazetelerin yirmi bir ilâ yirmi üç gram olduğunu söylediler.

Demek ki encümen gazetelerin yirmi bir ilâ yirmi üç gram olmasına binaen yirmi beş grama kadar on parayı kabul etmiştir. "Niçin on parayı kabul ettiler? Niçin on para yerine beş para kabul etmediler?" Buyuruluyor. Bu her hâlde müstahsen bir nokta-i nazardır. Memlekette maarifin intişarı ve sair nokta-i nazardan tabiî asgari bir fiyatla gönderilmesi bizim için de matluptur. Fakat efendiler! Yalnız başına hiçbir masraf ihtiyar etmeksizin bunlar

nakledilmiyor. İdare, bunları memleketin bir ucundan diğer bir ucuna beş para ile nakledecek değildir. Acaba kaç paraya gidiyor? Bunu hesap edelim ve ona göre memlekette maarifin tezayüdünü, maarifin intişarını temin edelim. Fakat efendiler! Bir taraftan affetmek istediğimiz bu masrafı kim deruhte edecektir ve buna kim tahammül edecektir? Yine tahammül edecek millettir. Posta İdaresince istatistiklerle sabittir ki en yakın memleketlere gönderilen bir kilo sıkletin istilzam ettiği masarif takriben sekiz ilâ on kuruştur. Daha uzak memleketler için beher kilonun istilzam ettiği masarif kırk ilâ elli kuruştur. Şimdi efendiler! Tasavvur ediniz! Bir kilonun en uzak bir yere nakli için ihtiyar edilen masarif elli veya kırk kuruş olursa yüz grama ne isabet eder? Dört kuruş isabet eder. (Çok sesleri) Hayır efendim çok değildir. Bu hususta istatistikler mevcuttur. Böyle şahsi düşünce ile hüküm olmaz. Şimdi efendiler! En yakın yeri tasavvur ettiğiniz zaman on sekiz yirmi kuruştur, en uzağı tasavvur ettiğiniz takdirde kırk, elli kuruştur ki yüz gramı dört kuruş eder. Demek ki uzun mesafelere nakledilen bir gazete için Posta İdaresi bir kuruş ve en yakın yerlere beş para sarf etmiş olsa yine bu bir kuruşla beş paranın arasında mutedil bir ücretin kabul edilmesi lâzımdır. Yoksa böyle yalnız hissiyata tebaan tenzil ettirelim diyorsunuz. Tenzil ettirelim efendiler. Fakat sene nihayetinde posta muvazenesini temin etmek üzere Posta İdaresine verdiğiniz beş yüz bin lira sekiz yüz bin lira olacaktır.

Binaenaleyh bu nokta-i nazardan tenzil etmek lâzım geldiği takdirde mukabilinde ona karşı ihtiyar edilen masarifi de düşünmek lâzımdır. İşte Encümen-i âliniz bu cihetleri tetkik ederek ve bu esas üzerinde on parayı kabul ederek bu ciheti, daha mutedil ve her halde postanın üzerine bir bâr teşkil edeceğini kabul etmekle beraber ve yine Heyet-i Celilenizin arzu etmiş olduğu veçhile intişar-ı maarifi temin suretinde böyle bir bâr-ı malînin posta tarafından deruhte edilmesini kabul etmiştir. Bununla beraber Heyet-i Celileniz hâkimdir, arzu ederseniz on para değil, beş para, hatta hiç parasız olarak kabul edebilirsiniz.

İsmail Bey (Karahisar-ı Şarki) - Efendim Heyet-i Celile, gaye olarak burada maarifin intişarını beyan buyuruyor. Şimdi bendeniz ufak bir teklifte bulunacağım ve teklifim de şudur: Mektep kitaplarının da resail-i mevkute gibi asgari bir ücrete tâbi olmasını teklif ediyorum. Heyet-i Celileniz bu teklifimi kabul buyuracak olursanız doğrusu maarifimize büyük bir hizmet etmiş olacaksınız ve esasen bu da büyük bir yekûn teşkil etmez. Çünkü senenin muayyen bir zamanında olduğu için ehemmiyetsizdir. Binaenaleyh mektep kitaplarının da asgari bir ücrete tâbi tutulmasını teklif ediyorum.

Refik Bey (Konya) - Efendim ihtisaslarına hürmet ettiğim Muvazene-i Maliye Encümeni Reisi Ferid Bey beyan-ı mütalaa ederken şöyle bir hâtıra nazarımda tecessüm etmeye başladı. Her devirde ve bilhassa parlamento hayatında herhangi bir şube-i idare kendi nokta-i nazarında ısrar etmek için zamanın müsait tecellilerinden istifade yolunu kaçırmıyorlar. Bu sene de dikkat ediyorum. Herhangi bir mesele mevzubahis olurken ve bilhassa hayat-ı millete

müteallik mesail konuşulurken daima bütçenin tevazünü ileri sürülüyor ve millete biraz suhulet, biraz hayat, biraz saadet vermek için buraya toplanan -rüfeka-yı muhtereme müsaadenizle arz edeceğim- bir parça tedhiş olunuyor. Mesleklerinde daima incelikle, vukufla teklifini kabul ettirmek saadetine mazhar olan Ferid Beyefendi yine bu inceliğe müracaat ettiler ve Heyet-i Celilenizi böyle dolaştırdılar ve dediler ki "Efendiler, siz bunu tenzil ederseniz, düşününüz ki milletin kesesinden birkaç yüz bin lira alır, Posta İdaresinin zararına karşı verirsiniz." Düşündüm, bu çıkmaz yolun neresinden başlayacağım, ne suretle müdafaa edeceğim? Fakat Ferid Beyefendi belki bir maliyeci ve belki iktisat mütehassısı sıfatıyla söyleyebilir. Bendeniz de memleketin hayatı, irfanı, saadeti namına söz söylemek salahiyetini kendimde buldum ve o suretle söz söylemeye cesaret ediyorum. Arkadaşlar, rica ederim bütçeyi tevzin edeceğiz, biz bütçemizde şu veya bu fasılları bu suretle idare edeceğiz diye artık millet okumasın, millet tenevvür etmesin, millet daima cehaletle, gafletle puyan olsun mu diyeceğiz? Ben bunu kabul etmiyorum. Ferid Beyefendi söylerken tahammül

edemedim, bir feryat yükselttim, inşallah millete, gerek gazeteleri, gerek kitapları meccanen okutacak günleri yakın zamanda idrak edeceğiz. Öyle ise arkadaşlar, çok rica ediyorum, geçen ki celsemizi çok uzattıran ve birçok rüfeka-yı muhtereme tarafından pek güzel esbab-ı mucibesi tadat edilerek encümene beray-ı tadil gönderilen nokta-i nazar yerine şimdi başka yoldan yürüyerek getirmek istedikleri bu şekli kabul etmedim. Binaenaleyh bendenizin bu hususta bir teklifim vardır. Gazetelerin vezni her ne olursa olsun, beher adedinden beş para ve resail-i mevkutenin elli gram ve küsurundan on para alalım. Biraz da milletin hayat-ı irfanı namına burada verdiğimiz sözü tespit edelim. İster Muvazene-i Maliye Encümeni buna taraftar olsun, isterse Posta İdaresi bundan zarar göreceğiz desin. Fakat millet de vekilleri tarafından irfan namına bir fedakârlık yapıldığını bilsin. Çok rica ederim, bu nokta-i nazarda ısrar edelim.

Hakkı Tarık Bey (Giresun) - Efendim, bendeniz biraz Ruşen Eşref Bey arkadaşımızın sözlerini teyit edeceğim. Fakat sözlerim miktar nokta-i nazarından değildir. Bununla beraber Muvazene-i Maliye Encümeninin beyanatını da muhik görüyorum. Yalnız hakikaten tetkikat eksiktir. Bugün dört sahife olmak üzere çıkan gazetelerden meselâ Bursa'da çıkan bir gazete; Kilis'te çıkan Kilis gazetesi, Erzurum'da çıkan yine bir gazete bunlar belki yirmi gram değil, ancak on beş gram gelir. Fakat elimizde gezen gazetelerin miktarı laakal otuz gramdır. Ankara'da çıkan gazeteler yirmi altı gram gelebilirse de İstanbul'da çıkan gazeteler laakal otuz gramdır. Sargılarıyla beraber olursa otuz, otuz iki, otuz üç gram da gelebilir. Bilhassa bunlara biraz daha vüsat vermek lâzım gelirse, yani altı sayfa olarak çıkarılması iktiza ederse behemehâl elli gram olacağını kabul etmek iktiza eder. Mademki Muvazene-i Maliye Encümeni bir gazetenin on paraya gitmesini esas itibarıyla kabul etmiştir. Yahut tetkikatının -aflarına iğtiraren söylüyorum- eksik olduğunu iddia ediyorum. Bunları çektirecek, tarttıracak olursa görecekler ki bugünkü gazetenin beheri lâakal otuz iki gramdan aşağı değildir. Bununla beraber esasen bu gram meselesi kâğıdın vüsatine ve sıkletine göre mutlaka tehalüf edecektir. Muvazene-i Maliye Encümeni bir gazetenin bir kere on paraya gitmesini kabul ettikten sonra elli gram meselesini esas itibariyle kabul etmek zaruretinde kalacaktır. Ondan başka Refik Bey'in teklifleri de bittabi esas itibariyle kabul edilmektedir. Beş paraya indirmek lüzumu bu kanunla muvafik olur. Fakat bundan posta idareleri belki zarar edebilirler. Binaenaleyh posta ücretlerinden hâsıl olacak bu eksiklik gazetelerin intişarından hâsıl olacak fevaidle mutlaka tekabül edecektir. O halde Refik Bey'in söylediği miktarı esas ittihaz ediyorum. Ve Muvazene i Maliye Encümeni bendenizin tecrübem üzerine arz ettiğim şeyleri esas olarak kabul ederlerse bu gram meselesini esas itibar etmek üzere meseleyi elli gram olarak kabul etmelidir.

Paket üzerine vuku bulacak teklif katiyen doğru değildir. Çünkü paket olarak postahanelere verilirse paketleri saymak imkânı yoktur. O itibarla gram meselesi esas olmak lâzımdır.

Ferid Bey (Kütahya) - Reis Beyefendi müsaade buyurulursa Posta Müdürü Bey gazetelerin miktarı hakkında izahat versin.

Reis - Efendim! Ruşen Eşref Bey'in, Ahmed Bey'in, Besim Atalay Bey'in sözleri varsa da fakat Muvazene-i Maliye Encümeni Reisi Posta ve Telgraf Müdür-i Umumisinin bu hususta izahat vermesini taleb etmiştir.

Besim Atalay Bey (Aksaray) - Reis Beyefendi! Belki bizim sözlerimize de cevap verecekler. Biz söyleyelim de sonra izahat versinler.

Posta ve Telgraf Müdür-i Umumî Vekili Fahri Bey- Memleketimizde intişar eden gazetelerden yalnız Akşam gazetesi gayet ağırdır. Diğer gazetelerin hiçbiri yirmi beş gram gelmiyor. Malum-ı âliniz bazı gazetelerin hamuru incedir. Üç sayfa da olsa yine ağırlığı azdır. Eğer beyefendi hazretlerinin teklif ettikleri veçhile adet üzerine kabul edilecek olursa kâğıdın hamuru hafif olan gazetelerin vezin üzerine on para vermeleri iktiza eder.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - O vakit büyük olur.

Müdür-i Umumi Fahri Bey (Devamla) - Hâlbuki Adana, Maraş gazeteleri gibi intişar eden gazeteleri on paraya göndermek imkânı vardır. İstanbul'da intişar eden bir iki gazete üzerine fiyat tenzil etmek doğru bir şey değildir. Şu halde gramın (25) olarak kabulü, ale's-seviye memlekette intişar eden her gazetenin on paraya sevkini temin edecektir. Bazı gazeteler ıslanmak dolayısıyla ve hamuru fazla olmak dolayısıyla belki (25) gramdan fazla gelebilirler. Fakat bu hal nadirattandır. Bugün herhangi bir gazete tartılacak olursa (20 - 25) gram üzerinde olduğu görülür. Bu hâle nazaran kabul edilmiş olan (25) gram en büyük gazetenin on paraya sevkini ve küçük kıtada intişar eden ve kâğıdı ince

olan gazetelerin iki hatta üçünün bir arada yine on paraya sevkini temin etmektedir. Şu itibarla idare (25) gramın on para olmasını Heyet-i Celilenizden rica ediyor.

Ruşen Eşref Bey (Afyonkarahisar) - Efendim; geçen sefer bendenizin teklifim esasen kabul edilmiş ve Tunalı Hilmi Bey'in buyurduğu gibi encümene tetkik edilmek üzere gönderilmiştir. Şimdi encümenden gelmiş olan şekilde bendeniz hiç değişmiş bir şey bulmuyorum. Esas olarak söylediğim şey bu idi. Evvelce yirmi gram iki paraya gidiyordu. Bunu bugün beş misline iblâğ ederek on paraya diye kabul edecektik. Bunun hangi fikre müstenit olduğunu biraz evvel izah ettim. Ferid Beyefendi buyurdular ki; bu, yalnız hissiyat üzerine mevzubahis olabilir. Eğer hissiyat üzerine mevzubahis olsaydı bu halkın refahını temin gibi mukaddes bir his olduğu için bu hissi korumak icap ederdi ve yine nazar-ı itibara alınmak lâzım gelirdi. Hâlbuki bunun da haricinde bir şeydir. Zannediyorum ki, Ferid Beyefendi'nin buyurduğu daha ziyade bütçe meselesidir. Ferid Bey ve Refik Beyefendi'nin buyurdukları gibi bütçeyi takviye etmek meselesini yine halkın zararına olarak düşünüyorlar. Çünkü halk zaten lâzım gelen vergileri ve her şeyi veriyor. Binaenaleyh okumaya ve saireye taallûk eden şeylerden de böyle fazla bir vergi almak muvafik-ı madelet değildir. Eğer beş paraya indirecek olursak bu gazetelerin intişarı daha ziyade büyüyecektir. Ve bu nokta-i nazardan halka çok şey kazandıracağız. Bendeniz bu fikrimde ısrar edeceğim ve yeni teklifleri kabul etmeyeceğim ve geçen seferde muvafik gördüğünüz gibi aynı teklifte ısrar etmenizi rica ediyorum. Teklifim gayet sarihtir. Sabri Beyefendi dediler ki, Ruşen Eşref Bey bir tek gazetenin on paraya gönderilmesini arzu ediyor. Hâlbuki teklifim gayet sarih idi. Diyordum ki; bir nâma gönderilecek ceraidle laakal üç ayda bir defa intişar eden her nev' resail-i mevkutenin ilâveleri de dâhil olduğu halde beher (50) gram ve küsurundan (20) para yerine on para alınsın. Binaenaleyh teklifim gayet vazıhtır. Zannederim

Sabri Beyefendi burada biraz yanıldılar. Onun için teklifimde musırrım.

Ahmed Remzi Bey (Gaziantep) - Efendim! Arkadaşlar gazete fiyatının tenzili için söylediler. Bendeniz de kitap hakkında söyleyeceğim. Gazete hakkında aynı fikre malikim. Kitapların fazla ücreti gazeteler gibi tenzil edilmelidir. Çünkü onlar da gazeteler gibi milletin seviyesi üzerinde, milletin irfanı üzerinde aynı tesiri yapacaktır. Kitaplar belki gazetelerden daha müfittir. Hâlbuki maddede (Masalihe dair evrak paketleriyle eşya-yı ticariye numunelerinin keza elli gram ve küsurundan iki kuruş ücret alınır.) denildiğine nazaran kitaplardan da iki kuruş alınacak. Bu takdirde biz maarife taallûk eden kitapların fiyatları üzerinde hiç tenzilât kabul etmiyoruz. Kitapları âdeta masalihe ait eşya gibi telâkki ediyoruz. Maarif, memleketimizin en yetim bir müessesesidir. Binaenaleyh bunu şüphesiz Heyet-i Âliyyeniz takdir buyuracak ve gazetede yapılan tenzilat gibi bunda da tenzilât yapacaktır.

Besim Atalay Bey (Aksaray) - Arkadaşlar! Bu, toprağın başlıca dertlerinden birincisi halkı okutmak, ikincisi halkı okutmak, üçüncüsü yine halkı okutmak, okutmak, okutmaktır. Bu tıpkı tılısımlı altın anahtara benzer. Halkı okuttuğumuz gün onun kazancı, onun duygusu, onun çalışması, onun yaşaması, onun sağlığı, onun benliği düzelmiş demektir. Halkı okutmazsan bu altın anahtarla kapıyı açamazsın. Yapılacak düşünceler, kurulacak tedbirler hep havadır. Geçen zamanlar buna güzel bir örnek olabilir. Arkadaşlar! Bir ihtiyaç vardır ki onun ihtiyaç olduğu duyulmaz. Biri de vardır ki duyulur. Hah, dert duyulduktan sonra onun ilacı, onun, iyiliği daha kolay olur. Bırakın başka yerleri, İstanbul'dan buraya kadar demiryollarında gezen arkadaşlarım görürler ki yollarda halkın en ufağından en ihtiyarına kadar el açarlar. Ceride, ceride diye kapışırlar. (Çok doğru sesleri) Başımdan geçti, seksen yaşında bir babalığım vardı. Allah yerini nur etsin. Odamda bir gazeteyi gördü. Aman bu yalancı şeyi ne yapacaksın, bunu her gün ne ile dolduruyorlar. Doğru sözle bu dolar mı dedi. Ben bir daha burada (İzzi)'den, (Merâh)'tan başka bir şey görmeyeyim dedi. Pekiyi dedim. Yine alır fakat saklardım. Gazeteyi pahalı, saklı, maklı şuradan buradan tedarik ederdim. Nihayet on sene evvel ölen bu zat son zamanlarında öyle bir hale geldi ki, oğlum ceride yok mu getir, okuyalım, dedi. Para veriyor, Arıyor. Buldurup okuyordu. Bu ihtiyaç bugün duyulmuştur. Onun için gazeteler, kitaplar, postalarca parasız,

bedava nakledilmelidir. Bendeniz bu fikirdeyim, bu düşüncedeyim. Ve bunun için bir takrir verdim. Eğer bütçenin açığı varsa, Posta İdaresinin açığı varsa ona ayrıca para verelim. Başka yerden kırpalım, oraya verelim. Arkadaşlar her yerden vergi alalım, fakat ilimden, ilmin vasıtalarından vergi almayalım, ona el açmayalım.

İhsan Bey (Cebel-i Bereket) - Muhterem efendiler! Matbuatın memleket irfanı hakkında icra ettiği tesire ve memleketimizdeki irfan hayatının canlanması için ne kadar mesai sarf etmek lâzım geldiğine dair söz söylemeyi zait addederim. Geçen sene Matbuat Müdüriyet-i Umumiyesi bütçesi burada müzakere ediliyordu. Bu bütçede (Anadolu matbuatına muavenet) diye bir fasıl vardı. Bu faslın hararetli ve ciddi müzakeresinde tahakkuk etti ki efendiler günde dört bin nüsha çıkaramayan gazeteler kendi masarifatını koruyamıyor. Bunu Hükûmet bize bir lisan-ı resmi ile söyledi. Binaenaleyh dört bin nüsha çıkaran gazetelerin adedi İstanbul matbuatı içerisinde ancak üçü bulur dediler. Diğer gazetelere de Hükûmetin muaveneti lâzımdır dediler ve bunun için nakden olmazsa kâğıt vermek suretiyle müzaheret etmeye mecburuz. Aksi takdirde memleketin irfanı sarsılır ve matbuat hayatı söner dediler. Bu hakikat bendenizin dimağına iz etmiştir. Ve o iz neticesi olarak burada maruzatta bulunuyorum. Efendiler; matbuat ki kendi idaresini kendi hasılatıyla temin edemiyor. Bir de bütçe noksanını telâfi için kendiniz fazla ücret ilave ederseniz, matbuata para vermek suretiyle kâğıt vermek suretiyle muavenet edeceğinize, matbaalara bugün para vereceğinize beş para zammediyorsunuz. En doğru söz diyorlar ki ne yapalım, memleketin dertleri çoktur. Bu yaraları tedavi edecek paramız yoktur. Bütçeyi tevzin edeceğiz, masarifatımızı keseceğiz. Bu suretle bütçeyi tevzin edeceğiz. Efendiler bu çok ağır bir sözdür. Fakat efendiler bunun manası nedir bilir misiniz? Masarifatı tenkis edip bütçeyi tevzin edeceğiz demek, hiçbir iş yapmayacağız, maziyi âlâ halihî muhafaza edeceğiz demektir. Binaenaleyh bendeniz bunun için Hükûmetten rica ediyorum. Masarifatla varidatın tekabül ettirilmesi gibi bir siyaset-i maliye takibinden ziyade memleketin menabi-i varidatını işletmek suretiyle bütçeyi tevzin etsin ve matbuatı bu ağır yükten kurtarsın, efendiler ister misiniz ki bir gazete dört satır olarak çıksın. Dört satırlık bu gazeteleri ele alalım, bir de ecnebi gazetelerine bakalım; 30, 40 gram manasız şeylerdir. Gazetelerimiz yetmiş gram, seksen gram gelmelidir. Binaenaleyh bu suretle olan gazetelerimizi okuduğumuz zaman bunlardan istifade ederiz. Binaenaleyh gram meselesi mevzubahis değildir. Nüsha başına beş para kabul ediniz ve sakın bütçeyi düşünmeyiniz. Bütçeyi başka varidatla tevzin edelim. Memleketin irfanı zedelenemez. (Kitaplar sesleri) Mektep kitaplarından keza tenzilat yapınız.

Sabri Bey (Saruhan) - Efendiler! Gayet heyecan-aver müzakere cereyan ediyor. Bu tenzil teklifi hakkında itiraz etmeyeceğim ve miktar hakkında da beyan-ı mütalaa etmeyeceğim. Yalnız İhsan Beyefendi'ye cevap vereceğim. Bu teklifler matbuatın nef'ine göre çok faideli bir şeydir. Fakat o işi görecek idarelerin de kendilerine mahsus bir mecburiyeti, bir mantıkı, bir kanunu vardır. Şimdi Bey'in teşrih ettiği veçhile bugün Posta İdaresi bu hizmeti fedakârlıkla görüyor ve cidden hizmet ediyor. Hakikaten idarenin nakliyat sarfiyatını tetkik ederseniz görürsünüz ki, bir gazete vasati olarak memleketin bir ucundan öbür ucuna kadar 30-40, 50 paraya mal oluyor. Demek Posta İdaresi, matbuat inkişaf etsin diyerekten otuz paradan, elli paradan sülüsanını feda ediyor. Binaenaleyh Posta Kanunu tanzim edilirken şüphesiz Hükûmeti masrafa düşürmeyi hiçbir zaman isteyemeyiz. Bu Heyet-i Muhteremenize ait bir meseledir. Eğer idareler daima bütçenin muvazenesini düşünmeyerek başka hissiyata, başka esbaba tabi olacak olursa zannederim ki memleketin idaresi için iyi bir şey olmaz. Bu ayrılmalıdır. Posta İdaresi mecburi olan düşüncesiyle bunu düşünmüştür, eğer böyle düşünmeyecek olurlarsa o idarelerin amirlerini tecziye etmelidir!

Ruşen Eşref Bey (Karahisar-ı Sahib) - Pul masrafı çoksa bunda halkın ne kusuru vardır?

Sabri Bey (Devamla) - İstirham ederim, tenkidatta idarenin şeklini tefrik etmelidir. Efendiler sizi temin ederim ki, Posta ve Telgraf İdaresi varidatı zannetmeyiniz ki, masarif-i hakikiyesini temin edecektir. Varidatı çok dûndur. Masrafı çok fazladır. Mükerreren arz ediyorum. Eğer Heyet-i Muhteremeniz matbuata ayrıca bir şey talep ediyorsa bendenize kalırsa hiçbir noktayı düşünmeyerek matbuat memlekette şöyle intişar etsin biz bunu böyle terviç ediyoruz demek en doğru şeydir. İşi uzatmayıp kesmek daha evladır.

Refik Bey (Konya) - Demek taraftar oluyorsunuz.

Reis - Efendim! Kifayet-i müzakere hakkında takrir vardır.

Riyaset-i Celileye

Müzakerenin kifayetini talep eylerim.

Kütahya Mebusu: Receb

Reis - Efendim, kifayet-i müzakere takririni reyi âlilerine vaz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın, kabul edilmiştir. Takrirler okunacaktır.

Riyaset-i Celileye

On ikinci maddenin aşağıdaki surette tadil olunmasını teklif eylerim.

09. 09. 1339

Aksaray Mebusu: Besim Atalay

Madde 12- Her türlü cerideler ve muvakkat risaleler posta idarelerince meccanen nakil olunurlar.

Riyaset-i Celileye

On ikinci maddenin gazete ve kitaplara ait kısmının şekl-i âtide tadilini teklif ederim. "Bilumum gazete ve kitaplardan ücret alınmaz. Ancak evrak ve resail-i mezkûrenin mürsil tarafından vaki olacak talep üzerine taahhüde raptı icap ederse masaliha ait evrak paketlerinden alınacak ücretin nısfı taahhüt ücreti olarak istîfa olunur."

Zonguldak: Halil

Riyaset-i Celileye

Mektep kitaplarının da resail-i mevkute gibi asgari ücrete tabi olmasını teklif ederim.

Karahisar-ı Şarkî

İsmail

Riyaset-i Celileye

On ikinci maddenin, "Bir nama gönderilecek ceraidle laakal üç ayda bir defa intişar eden her nev' resail-i mevkutenin ilaveleri de dâhil olduğu halde beher elli gram ve küsurundan beş para "ilh... ücret alınır." şeklinde tadilen kabulünü teklif ederiz.

Giresun: Hakkı Tarık

Trabzon: Nebizade Hamdi

Mardin: Yakub Kadri

Riyaset-i Celileye

1- Kitapların beher elli gram ve küsurundan yirmi para.

Gazetelerin beher otuz beş gramından on para alınmasını teklif ederim.

Afyonkarahisar: İzzet Ulvi

Riyaset-i Celileye

On ikinci maddenin bervech-i âti tadilini teklif ederim.

Bozok: Süleyman Sırrı

Madde 12- Bir nama gönderilecek ceraidle laakal üç ayda bir intişar eden her nev‘ resail-i mevkutenin ilaveleri de dâhil olduğu halde beher cerideden beş para ve resail-i mevkutenin beher elli gram ve küsurundan on para ve sair evrak-ı matbua paketlerinin beher elli gram ve küsurundan bir kuruş ücret alınır ilh.

Riyaset-i Celileye

Evvelki takririmdeki fikrimde tamamen musırrım, elli gramdaki yirmi paranın on paraya tenzilini tekrar teklif ediyorum.

Karahisar Mebusu: Ruşen Eşref

Reis - Efendim! Malûm-ı âliniz olduğu üzere on ikinci madde Ruşen Eşref Bey’in takriri üzerine encümene tevdi edilmiştir. Encümen bu takrir üzerine tadilatını yapmıştır. Binaenaleyh Ruşen Eşref Bey bu teklifinde ısrar ediyor. Evvelemirde Ruşen Eşref Bey’in teklifini rey-i âlilerine vaz edeceğim.(Takrir tekrar okundu.)

Reis - Metn-i maddedeki (Beher elli gramdan yirmi paranın yerine on para alınması) ki ilk fıkraya aittir. Tekrar arz ediyorum. Ruşen Eşref Bey nazar-ı mütalâaya alınan takririnde ısrar ediyorlar. Binaenaleyh yirmi paranın on paraya tenzilini teklif ediyorlar. Kitaplara ait olan fıkralar hakkındaki takrirler bu maddenin tespiti esnasında nazar-ı mütalaaya alınmamış olduğundan dolayı Heyet-i Âliyyenize arz edilmemiştir. Binaenaleyh ilk fıkra hakkındaki takrir üzerinde takrir sahibi ısrar ediyor. Ve takrirde de yirmi paranın on paraya tenzilini teklif ediyor. Bu takriri kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Beher elli gram ve küsurundan yirmi para yerine on para olarak maddeyi tashih ediyoruz.

Efendim! Zonguldak Mebusu Halil Beyefendi’nin, Karahisar Mebusu İsmail Bey’in, Afyonkarahisar Mebusu İzzet Ulvi Beylerin takrirleri vardır. İzzet Ulvi Bey’in takririnin bir fıkrasında kitapların beher elli gram ve küsurundan yirmi para alınması teklif ediliyor. Binaenaleyh bu takrir asgari bir tadildir. Azami bir kısmını kabul buyurdunuz. Binaenaleyh bu fıkrayı reye vaz etmeyeceğim. İkinci fıkrasında gazetelerin beher otuz beş gramından beş para alınmasını teklif ediyor. Binaenaleyh bu bapda diğer bir takrir kabul edilmiştir.

Karahisar-ı Şarki Mebusu İsmail Bey mektep kitaplarının da ceraid ve resail-i mevkute gibi asgari ücrete tâbi olmasını teklif ediyor. (Takrir tekrar okundu.) Efendim! Usul hakkında Rivasetin arz-ı malûmat etmesi lâzım: On ikinci madde hakkındaki müzakere kâfi görüldükten sonra verilen tadilnameler okunmuş ve bunlardan yalnız Ruşen Eşref Bey’in bu fıkraya ait olan takriri kabul edilmiştir. Müzakere kapanmıştır. Bundan sonra verilen takrirleri reyi âlilerine vaz edemem.

Doktor Mustafa Bey (Çorum) - Kanun kabul edilmiş değildir.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Reis Bey! Usule dair bendeniz söz aldım. Şöyle böyle mufassalca tafsilat verdim. Şu tafsilatın sonunda alelıtlak gazetelerden, kitaplardan ve resail-i mevkuteden ale’s-seviye on para alınmalıdır dedim.

Bunun üzerine takrir verdim, Makam-ı Riyaset buyuruyor ki böyle bir takrir verilmemiştir. Bendeniz takrir verdim ve burada da şifahen arkadaşlarımın kafalarını iyice ağrıttım.

Reis - Efendim 12. madde hakkındaki takrirler yalnız nazar-ı mütalaaya alınan Ruşen Eşref Bey'in takriridir. Tamamen okunmuştur.

Mehmed Vehbi Bey (Karesi) - Ruşen Eşref Bey'in kabul edilen fıkrası başkadır. Diğer teklif başkadır. Aynı meseleye ait değildir.

Doktor Mazhar Bey (Aydın) - Madde yeniden mevzubahis olmaktadır. Yani geçen içtimada madde kabul edilmiş değildir.

Reis - Efendim! Müsaade buyurunuz, bir meselenin müzakeresinin kifayetine karar verildikten ve takrirler okunduktan sonra nazar-ı mütalaaya alınan takrirlerle mesele encümene havale edilir ve encümende ya tadil edilir yahut encümen ısrar ederek gelir. Binaenaleyh encümen bu maddeyi tadil etmiştir.

Sahib-i takrir ise fikrinde ısrar ediyor. Nazar-ı mütalaaya alınan takrir maddenin ilk fıkrasının tadili hakkındadır Binaenaleyh bu maddenin yeniden münakaşası için kimseye söz vermek imkânı mevcut değildir. Binaenaleyh bu takrirleri rey-i âlinize arz edemem. Nizamname müsait değildir.

Doktor Mustafa Bey (Çorum) - Reis Bey söz istiyorum.

Reis-i Müzakereyi yeniden mi açacağız.

Doktor Mustafa Bey - Hayır efendim! Bir şeyi anlamak istiyorum. Bu tadilname kabul edilmiştir. Fakat on ikinci maddenin diğer aksamı reye konmuş ve kabul edilmiş midir? (Hayır sesleri)

Reis - Müzakere kâfi görüldükten sonra diğer fıkralara ait tadilnameler de okunmuştur. Ve nazar-ı mütalâaya alınmamıştır. Alınmadıktan ve müzakere kapandıktan sonra mütemadiyen takrirler gelirse yeniden müzakere açmak lâzım gelir.

Doktor Mustafa Bey (Çorum) - Müzakere açalım demiyorum. Fakat diğer fıkralar üzerine takrir verebiliriz.

Reis - Efendim! Konya Mebusu Refik Bey'in takririni okuyoruz.

Riyaset-i Celileye

Yevmî intişar eden gazetelerin vezni her ne olursa olsun beher adedinden beş para ve her nevi resail-i mevkutenin ilâveleri de dâhil olduğu halde beher elli gram ve küsurundan on para alınır suretiyle maddenin, tadilini teklif ederim.

Konya: Refik

Reis - Bu takrir bu fıkraya aittir. Heyet-i Âliyyeniz daha fazla bir tarifeyi kabul buyurdunuz. Besim Atalay Bey'in takriri de ilk fıkraya ait olduğu için reyi âlinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmemiştir.

(Hakkı Tarık Bey'le rüfekasının takriri tekrar okundu.)

Reis - Ruşen Eşref Bey'in takririnde on para kabul buyurdunuz. Bunda beş para diyor. Azami tadildir. Rey-i âlilerine vaz ediyorum. Kabul ederseniz. (Hayır sesleri)

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Demin kabul edildi ya beyim! (Gürültüler)

Reis - Efendim müsaade buyurun! O on para şeklinde idi. Bu beş paradır. Bu beş parayı kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir. En asgari tadili dahi kabul edilmiş.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim! Bendenizin takririm bundan sonraki cümleye ait idi.

İzzet Ulvi Bey (Karahisar-ı Sahib) - Kitaplar

hakkında bendenizin takririm vardı.

Şükrü Bey (Bolu) - Evvelce kitaplar hakkında takrir yoktu.

Reis - Efendim, evvelce usul hakkında Riyaset izahat-ı lâzımeyi vermiştir. Müzakere kapanmıştır. On ikinci maddeyi Ruşen Eşref Bey'in tadili veçhile rey-i âlilerine vaz ediyorum. Kabul edenler ellerini kaldırsın! Efendim anlaşılmadı.

(Kitaplara ait olan fikra hakkındaki takriri reye koymadınız sesleri)

Reis - Efendim! Kitaplar hakkındaki teklifler evvelce kabul edilmemiştir. Rica ederim, nizamname-i dâhilîmiz mucibince bu hususta tekrar reye vaz'ı ile münakaşayı açmak imkânı mevcut değildir.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Efendim! Usule dair söz istiyorum.

Reis - Israr buyurmayınız.

Hilmi Bey - Usule dair söz istiyorum.

Reis - Efendim! Söz yok mesele kapandı.

Hilmi Bey (Zonguldak) - Pekâlâ bendeniz kitaplar hakkında bir takrir vermiştim ne için okunmamıştır. Altı milyon kilonun hakkı ne için kayboluyor. Bu şekle feda edilemez. (Alkışlar)

Reis - Efendim on ikinci maddeyi tadil şekliyle okuyoruz.

Madde 12- Bir nama gönderilecek ceraidle lâakal üç ayda bir defa intişar eden, her nevi resail-i mevkutenin ilâveleri de dâhil olduğu halde beher yirmi beş gram ve küsurundan on para ve sair evrak-ı matbua paketlerinin beher elli gram ve küsurundan iki kuruş ve masalihe dair evrak paketleriyle eşya-yı ticariye numunelerinin keza beher elli gram ve küsurundan iki kuruş ücret alınır. Ancak masalihe dair evrak paketleri ile eşya-yı ticariye numuneleri ücüratı hiçbir zaman beş kuruştan dûn olamaz. Âmâların istimaline mahsus matbua paketlerinin beher parçası ve beher beş yüz gram ve küsuru için istisnaen bir kuruş alınır. (Ret sesleri)

Reis - Efendim rica ederim, maddenin diğer aksamının müzakeresi kâfi görüldüğünden ve diğer takrirler reddedildikten sonra maddeyi reyi âlinize koymaktan başka ne yapabilirim? Ne usul vardır? Binaenaleyh maddeyi reye koyuyorum. Ruşen Eşref Bey'in tadili veçhile on ikinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın! (Bu şekilde maddeyi kabul etmeyiz! Kitapları koyacağız sesleri)

Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Oturunuz rica ederim; aksini reye vaz edeceğim efendim! On ikinci maddeye Muvazene-i Maliye Encümeninin kabul ettiği şekil veçhile kabul buyuranlar…(Anlaşılmadı sesleri) (Ret ret sesleri)

Yirmi beş gram ve küsurundan on para...

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - O fikra makbulümüzdür. Kitap ve saire için denilmeli.

Reis - Efendim! Riyaset takdiri arada tereddüt etmiştir. Binaenaleyh maddeyi tayin-i esami ile rey-i âlilerine vaz ediyorum. Kabul edenler beyaz, etmeyenler kırımızı varaka istimal edecektir. Binaenaleyh reylerinizi istimal buyurunuz. (Ârâ istimal edildi.)

Reis - Efendim! Reyini istimal buyurmayan zevat varsa lütfen reyini istimal buyursunlar! İstihsal-i ârâ hitam bulmuştur.

Efendim! Tasnif neticesine kadar beray-ı teneffüs on dakika celseyi tatil ediyorum.

İkinci Celse

Reis - Efendim! Nisab-ı ekseriyet mevcuttur. Celseyi açıyorum. Aydın Mebusu Esad Efendi ve Mazhar Müfid Bey ve rüfekasının İmar ve İskân Vekâleti teşkili hakkında bir teklif-i kanunîleri vardır. Layiha Encümenine gönderiyoruz. Posta Layihasının on ikinci maddesini rey-i âlilerine vaz etmiştik. Tayin-i esami suretiyle netice-i ârâ şudur. 134 zat

reye iştirak etmiştir. 75 kabul, 85 [58] ret, bir müstenkif var, muamele tamam değildir. Celse-i âtiyede tekrar tayin-i esami ile reye vaz edilmek üzere ruznameye alıyoruz.

İstanbul Darüleytamının teftişi hakkındaki takririn müzakeresi:

Reis - Bugünkü evrak-ı varide meyanında bulunan İstanbul Darüleytamının teftişi ve netice-i tahkikatın Meclise arzı için mebusandan üç zattan mürekkep bir heyetin izamına dair İstanbul Mebusu Hamdullah Subhi Bey ve rüfekasının takririni ruznameye almıştık. Bugün müstacelen müzakeresini teklif eden iki takrir vardır. Birisi Giresun Mebusu Hacim Muhyiddin Bey'le rüfekasının, diğeri Hamdullah Subhi, Denizli Mebusu Mazhar Müfid Beylerle rüfekasının takrirleridir. Takrirleri okuyacağım.

Doktor Mazhar Bey (Aydın) - Bu hususta benim de bir takririm vardı, dün zabta geçmişti!

Reis - Esasa aittir. Bu müstaceliyete aittir.

Doktor Mazhar Bey (Aydın) - Hayır!

Reis-i Müstaceliyet kararını okuyacağım.

Riyaset-i Celileye

Darüleytamların tahkiki hakkında mebuslardan mürekkep bir heyet teşkiline dair verilen takririn müstaceliyetle bugün müzakeresini teklif ediyoruz.

Mazhar Müfid: Denizli

Hamdullah Subhi: İstanbul

Riyaset-i Celileye

Darüleytamların teftişi hakkındaki takririn müstacelen ve bugün her şeye tercihen müzakeresini teklif ederim.

09.09.1339

Osman Niyazi: Karesi

Mehmed: Karesi

Hacim Muhyiddin: Giresun

Reis - Efendim! Ruznameye alınan Hamdullah Subhi Bey ve rüfekasının takririnin bugün müstaceliyetle müzakeresini kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir. Müzakeresine başlıyoruz.

Celal Nuri Bey (Gelibolu) - Efendim! Usule dair bir tahkikat-ı şûrevîye yapılmak için bir takrir veriliyor.

Hamdullah Subhi Bey (İstanbul) - Efendim takririmi izah edeyim.

Reis - Müsaade buyurunuz Efendim! Müzakereyi suret-i umumiyede açıyoruz. Söz isteyen arkadaşların sözlerini kaydedeceğim. Usul hakkında evvela Celal Nuri Bey söz istiyorlar. Celal Nuri Bey'e söz veriyorum.

Receb Bey (Kütahya) - Takrirleri müzakereye başlamazdan evvel bir daha okuyunuz!

Celal Nuri Bey (Gelibolu) - Efendim! Rüfekadan bazısı Darüleytamlar için tahkikat-ı şûrevîye teklif ediyorlar.

Ruşen Eşref Bey (Karahisar-ı Sahib) - Tahkikat-ı şûrevîye ne demektir?

Celal Nuri Bey (Gelibolu) - Arz edeceğim efendim, müsaade buyurunuz! Malum-ı âlinizdir ki mebusların Hükûmet ve Heyet-i Vekileye karşı üç silâh-ı murakabesi vardır. Bunların bazısı bizim kanunlarımıza, nizamnamelerimize girmemiştir. Fakat bunun fevaidi dünyaca müsellem olduğundan aynıyla nizamnamemize geçmiş gibi telakki edebiliriz. Bunlardan birincisi sual, ikincisi istizahtır. Üçüncüsü anket-i parlamanter denilen şeydir ki buna tahkikat-ı şûrevîye diyoruz.

Rasih Efendi (Antalya) - Meclisin şekline göre o yoktur.

Celâl Nuri Bey (Gelibolu) - Mebusandan birisi veya bir kaçı sual irat eder. Bu sualin vekil tarafından verilen cevabı şâfi ise febiha, değilse sualini istizaha kalbeder. İstizah neticesinde de büyük bir münasebetsizlik olduğu anlaşılırsa o vakit Hükûmete âdem-i itimatla tahkikat-ı şûrevîyeye girişilir. Fakat istitraden arz ediyorum ki tahkikat-ı şûreviyenin başka bir şekli de vardır. Riyasetin hakkı da vardır. Mesela Amerika'da Müskirat Kanununun lehinde ve aleyhinde birçok münakaşa olmuş, Meclis, Hükûmeti mesul tutmamak üzere tahkikat yapmıştır. Bu, o manada değildir. Mesuliyeti mucip ve mutazammın olan tahkikattır. Binaenaleyh istizah takriri verilmeden tahkikat-ı şûreviye diyeyim (Nedir o sadaları) Meclis tahkikatı manasına gelir. Nasıl yaparız? Hükûmet makamında bulunan Rıza Nur Beyefendi bu meseleyi tavzih ettikleri zaman kendileri de tahkikata lüzum olduğundan bahsettiler. Üç ay mı, dört ay mı, bir mühlet istediler. Biz Rıza Nur Bey'i vekil olmak üzere intihap ettik. Kabinedeki vekillerden daha kuvvetlidir. Çünkü bizim intihabımızda bu mesele tavazzuh etmiştir. Hükûmet bu tahkikatı

yapacağım dedikten sonra tahkikat-ı şûrevîyeye (Meclis tahkikatı sadaları) Meclis tahkikatına girmek bir parça müşkül olur. Usule mugayir olur. Bir kısım değil, birçok ahvale mugayir olur. Çünkü biz bu Hükûmete ya itimat ediyoruz veyahut etmiyoruz. Etmiyorsak ne için tahkikata girişiyoruz?

Rasih Efendi (Antalya) - Esasa girdiniz. Esasen Meclisimiz parlamento değildir.

Celâl Nuri Bey (Devamla) - Mevzubahis olan esastan bahsetmiyoruz. Demek ki bilcümle parlâmento usullerini, Meclis usullerini terk edelim. O halde arada bizim lüzumlu gördüğümüz bir nokta varsa, vekili istizahtır. Hatta Meclisimizin kuvveti daha ziyade olduğundan Rıza Nur Bey'i ıskat eder. Fakat böyle olmadığı takdirde biz Hükûmete ya itimat ediyoruz yahut etmiyoruz. Etmiyorsak bu suretle hareket edilmez. Bu adeta ufak bir şeyin tenkili için mesela iki nefer lâzım iken sekiz batarya top ve on tabur sevk etmeye benzer. Bunu tebzir etmek, israf etmek doğru bir şey değildir. Yapacağımız bir mahallî tahkikat için bu suretle hareket edersek fena çığır açmış oluruz. Yarın, öbür gün daha âdi mesail hakkında da şûrevî tahkikat yapmaya başlayacağız. Bütün bütün çığırından çıkmış olacağız. Rıza Nur Beyin leh ve aleyhinde olarak söylemiyorum. Rıza Nur Bey şayan-ı itimattır ve kendileri biraderimdir.

Binaenaleyh şayan-ı itimat ise yaptıracağı tahkikat neticesine intizar etmek lâzımdır. Değilse ne için şu tahkikata tevessül ediyoruz? Doğrudan doğruya kendisini ıskat edelim. Bunun başka bir surete tefsiri kabil değildir. Eğer Meclis-i Âli de buna karar verecek olursa bütün usulleri pâmâl etmiş oluruz.

Necati Bey (İzmir) - Efendiler, Gelibolu Mebusu Celâl Nuri Bey Kanun-ı Esasi Mazbata Muharriri olmasa idi bendeniz şu kürsüye çıkıp on dakikanızı israf etmiş olmayacaktım. Arzu ederdim ki, Kanun-ı Esasi Encümeni Mazbata Muharriri olan zat-ı şerif, Meclisimizin ne gibi bir teşkilâta malik olduğunu müdrik bulunsunlar. Efendiler, biz icra ve teşri salâhiyetini haiz bir Meclisiz. Hiçbir vakit dünyada mevcut bulunan parlamentolara benzemeyiz. Onlar, yalnız teşriî salâhiyeti haizdirler. Biz icraî ve teşriî salâhiyeti elinde tutan ve milletin doğrudan doğruya mümessili olan bir Meclisiz. Binaenaleyh Meclisin istediği şekilde, istediği tarzda vekillerini tetkik etmeye hakkı vardır. Eğer üç sene evvelkine atf-ı nazar ederseniz o vakit Meclisin safahat-ı icraatı arasında böyle tahkikatın yapıldığını görürsünüz ve şunu katiyen dermeyan ederim ki gerek şimdiye kadar geçirmiş olduğumuz safahata ve gerek vaziyet-i kanuniyemize nazaran Meclis doğrudan doğruya ve istediği şekilde vekillerini ve herhangi bir zatı tahkik etmek, muhakeme etmek salahiyetini haizdir. Bu hakkımızı kimseye devredemeyiz, ferağ edemeyiz. Çünkü doğrudan doğruya milletten aldığımız salahiyet, hâkimiyetin bilâ-kayd u şart Meclis-i Âliye aidiyetidir. Kanun-ı Esasi Encümeni Mazbata Muharriri bunu söylerken herhalde düşünmelidir ki Meclis-i Âlinin salâhiyeti her şeyden mukaddestir. Bunu kimse ihlâl edemez ve Kanun-ı Esasi Encümeni Mazbata Muharriri, sıfatıyla Celâl Nuri Bey'in, söyleyeceği sözleri bundan sonra daha düşünerek söylemesini teklif ediyorum.

Refik Bey (Konya) - Efendim! Bu devre-i intihabiyede huzurları ile müşerref olduğum rüfeka-yı muhteremeye, geçen devrenin çok elîm bir derdinden bahsedeceğim. Biz bu şekilde kaldıkça, bu şekilde yürüdükçe arkadaşlar itimat buyurunuz ve tâbir biraz sert olsa dahi af buyurunuz, devekuşu hikâyesinden harice çıkamayacağız.

Efendiler bir mesele gelir. Meclis icraî ve teşriî salâhiyeti nefsinde cemetmiştir. Binaenaleyh Meclis her şeye ve mukadderat-ı millete vâzıu'l-yeddir. Herhangi bir meseleyi tetkik eder. Arar, sorar icap ederse bizzat tetkikatta bulunmak için bir hususi heyet intihap eder ve onunla bu vazifeyi icra eder. Efendiler! Diğer şekle gelince: Mademki sizin içinizden namınıza iş görmek üzere bir Heyet-i Vekile ayırdınız, o hâlde icraî işleri de mesail-i müteferriaya varıncaya kadar elimizi uzatmak hakkımız değildir. Bu, devekuşu hikâyesinden başka nedir? Eğer biz, vazife-i icraiye ve teşriîyeyi nefsinde cem'eden bir Heyet-i İcraiye ve teşriîye ve siyasiye isek -bu meselede çok hürmet ettiğim Rıza Nur Beyefendi'nin şahısları mevzuubahis değildir- Meclise arz edilen fecî bir idarenin bilâ-ifate-i zaman tahkik ve tetkiki zaruridir. Meclis-i Âli bu fecayia vâkıf olduktan sonra, hatta bir dakika bile durmaya nasıl tahammül edebilir? Meclis-i Âli icraî ve teşriî sıfatı nefsinde cem' ettikçe, bu işte hukukî bir vaziyeti bulundukça hukuk-ı siyasiye ve esasiye ile çok meşgul olan Celal Nuri Beyefendi arkadaşımızın düşündüğü gibi bir şekil verilmedikçe, başka bir şekle inkılap etmedikçe, daima icraî ve teşriî bir şekilde kaldıkça herhangi bir işi tetkik ve tahkik Meclis-i Âlinin salâhiyeti cümlesindendir. Ve burada anket parlamenter -Meclis tahkikatı imiş, tetkikatı imiş- asla mevzubahis olamaz. Hulâsa ediyorum: Necati Bey biraderimiz de bu yolda, ifadede bulundular. Bu meselede ne Rıza Nur Bey'in şahısları mevzubahistir, ne de başkasının. Hatta dün Rıza Nur Beyefendi bu meselenin esası müzakere olunurken müzakereye iştirak edip burada suiistimalat vardır, bunu tetkik ediyorum demişlerdi. Biz de diyoruz ki bundan kim yapmış ise bu sefalete kim sebebiyet vermiş ise bunları ibreten li'l-emsal tecziye edeceğiz. O biçarelerin akan gözyaşlarını dindireceğiz. Eğer icraî salahiyetimiz varsa bu hakkımızdır. Yok, salahiyetimiz yalnız teşriî ise o vakit vekiller kendi şubelerine ait olan mesaili yürütürler ve Mecliste böyle bir mesele mevzubahis olduğu zaman (Efendiler! Ya bana itimat ediniz veyahut bu salâhiyeti benden alınız.) derler. Bugün öyle bir mesele mevzubahis değildir ve olamaz.

Celâl Nuri Bey (Gelibolu) - Efendim! Bendeniz Kanun-i Esasi Mazbata Muharriri sıfatıyla şu kürsü-i muallâya çıktım.

İhsan Bey (Mardin) - Reis Beyefendi bunlar hep usul hakkında mı?

Celâl Nuri Bey (Gelibolu) - Şahsıma bir taarruz vuku buldu ona cevap vereceğim. (Taarruz yok, itiraz sadaları) Buraya Kanun-i Esasi Encümeni Mazbata Muharriri sıfatıyla çıktım. Şahs-ı âcizanem namına söylüyorum. Meclisimiz hiçbir şeye benzemez demek Meclisimiz, her hususta keyfema-yeşa ve keyfema-yahtar hareket eder demek değildir. Tabiîdir ki, Meclisimiz, kavaid-i hukukiyeyi, kavaid-i umumiyeyi, derpiş eder. Bunun haricine çıkamaz. Vakıa İngiliz Parlamentosu için bir darb-ı mesel vardır. İngiliz Parlamentosu kadını erkek yapmak, erkeği kadın yapmaktan başka her şeyi yaparmış. Şimdi bizim Meclisimiz bunun da fevkindedir. (Handeler) Onunki yalnız teşriî mahiyeti haizdir. Biz her şeyi rüyet edebiliriz. Biz pek büyük bir kuvveti haiziz. Bununla beraber biz acaba usulleri bozabilir miyiz? Bir davayı iptida temyiz mahkemesi rüyet edecektir, ondan sonra istinaf mahkemesi ve sonra da bidayet mahkemesi rüyet edecektir diye bir karar ittihaz edebilir miyiz? Tabiîdir ki; bu, Meclis-i Âlinin ciddiyeti, kiyaseti aklı ve mantıkı ile kabil-i tevfik ve telif olmadığından asla mevzubahis değildir. Bu da bunun gibidir. Evvel be-evvel Hükûmet tahkikat yapar. Ondan sonra teşriî tahkikat yapılır. Karşınızda daha geçen gün itimadınıza nail olmuş bir Hükûmet, bir Heyet-i Vekile, varken onun tahkikatı ile iktifa edilmeyip daha yüksek bir kademeye geçmek olamaz. (Gürültü)

Reis - Celâl Nuri Bey, usul hakkında söyleyiniz!

Celâl Nuri Bey (Gelibolu) - Usul hakkında söylüyorum. Bizim Meclisimiz, hiçbir Meclise benzemez demek diğer mesail-i teşriiyenin bir vech-i mütekâmili olan Meclisimizin yapacağı işlerin daha sağlam, daha mantıkî daha ilmî olması lâzım gelir. Çünkü dünyanın hiçbir tarafında hükûmet tahkikatını yapmadan parlamento tahkikat-ı teşriîyeye girişmez. (Gürültüler) Binaenaleyh biz Meclisimizi daima yüksek görmek istiyoruz. Ve murakabesini de daha şümullü görmek istiyoruz. Binaenaleyh iptida hükûmet tahkikatı yapılır, ondan sonra teşriî tahkikat yapılır. Nitekim dava evvelâ bidayeten, sonra istinafen daha sonra temyizen görülür. Binaenaleyh bunun makûsunu iddia etmek adeta Meclisi küçük görmektir ve Meclisin asıl vazifesi, asıl büyüklüğü bu usulü takip etmesidir. Meclisin ulviyeti usul

ve kavaid-i külliye, mantık ve ilm-i hukuk dairesinde hareket etmesindedir. Yoksa "ulûm ve fununu, kavaid-i külliyeyi, mantığı, riyaziyatı bırakıp da her istediğini yapar" demek, Meclis için şayan-ı şeref bir temenni değildir. Meclisimiz büyüktür, diğer mecalis-i teşriîyeden büyüktür, çok büyüktür ve bu sayede her türlü kavaid-i hukukiyeye riayet eder demektir.

Reis - Usul hakkındaki müzakerenin kifayeti teklif ediliyor. Zaten Hamdullah Subhi Bey'in takriri teftiş ve tahkikatın müzakeresini istilzam ediyor. Heyet-i Âliyye ya tahkikata lüzum görecek veyahut görmeyecek, vekil-i aidinin tahkikat hakkındaki izahatını kâfi görecektir. Bunun için usul hakkındaki müzakerenin kifayetini reyi âlinize vaz ediyorum. Müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın! Kâfi görülmüştür. Efendim! Hamdullah Subhi Bey'in takririni okuyorum.

Riyaset-i Celileye

İstanbul Darüleytamlarının teftiş ve netice-i tahkikatın Meclise arzı için mebuslardan üç zattan mürekkep bir heyetin izamını teklif ederiz.

Hamdullah Subhi: İstanbul mebusu

Mehmed Emin: Karahisar-ı Şarkî

Halis Turgud: Sivas

Yahya Kemal; Urfa

Ahmed Hamdi: Antalya

Resul: Bitlis

Mustafa Lütfü: Çorum

Hazım: Ergani

Ali Süruri: Şarkî Karahisar

Necib: Mardin

Ruşen Eşref: Karahisar

İbrahim Süreyya: İzmit

Haydar: Kütahya

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili Rıza Nur Bey (Sinop) - Reis Bey! Takrir üzerine bir şey arz edeceğim.

Reis - Rıza Nur Beyefendi, müsaade buyurunuz, leh ve aleyhte bulunanları kaydediyorum.

Hamdullah Subhi Bey (İstanbul) - Takririmi izah etmek hakkımı muhafaza ediyorum.

Reis - Efendim! Daha başka söz isteyen arkadaşımız var mı?

Rıza Nur (Sinob) - Şimdi arz edeyim, müsaade buyurursanız.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Bir kere Hamdullah Subhi Bey'i ve vekil beyi dinledikten sonra belki söz isteriz.

Hamdullah Subhi Bey (İstanbul) - Reis Beyefendi bir şey arz etmek istiyorum. Takrir ile takip ettiğimiz maksadı vekil Beyefendi anladıktan sonra cevaplarını daha sarahatle verebilirler. Hangi maksadı takip ediyoruz? Onları anlasınlar, daha iyi cevap verirler.

Sıhhiye Vekili Rıza Nur Bey (Sinob) - Meclisin Hükûmeti daima teftiş etmek hakkı vardır. Âmenna, doğru. Hâkim, Meclistir. Hamdullah Subhi Beyefendi izahatı verdikten sonra lüzum görürsem tekrar izahat veririm. Efendim! Bu

meselede Sıhhiye vekâletinin ve Hükûmetin nokta-i nazarını arz etmem lâzım. Bundan evvel arkadaşımız Necati Bey'e bir cevap vereceğim. Kendileri buyurdular ki Meclisin Hükûmeti daima teftiş etmeye hakkı vardır. Amenna, doğrudur; hâkim Meclistir. Hükûmet yine o Meclisin Hükûmeti teşkil eden arkadaşlarımız yine Meclis-i Âli tarafından intihap edilerek Meclis, namına vezaifi rüyet etmek üzere tevkil edilmiş insanlardır. Arkadaşımız buyurdular ki Hükûmeti teftiş ederiz ve daima edeceğiz. Bu doğrudur. Şunu öğrenmek isterim. Benim neyimi teftiş edecektir? Bir su-i idarem mi vardır? Bunu öğrenmek isterim. Çok rica ederim arkadaşlarımın benden ufak bir şüphesi varsa Vekâletten derhal çekilirim. İstifa ederim. Haddizatında mesele şöyledir ki Meclis-i Âlinin tavzif ettiği vezaifle meşgul bulunuyorum. İki seneye karib bir müddetten beri Sıhhiye Vekâletinde bulunuyorum. Bu müddet zarfında biri Rusya'da diğeri Avrupa'da olmak üzere iki memuriyette bulundum. Birisinde beş ay, diğer birisinde dokuz ay kaldım. Yani diyebilirim ki Sıhhiye Vekâletinde hemen teşehhüt miktarı kaldım ve sonra mesele öyle bir meseledir ki, tahkik edilmek ister. Bulunmadığım zamana ait bir meseledir. O halde benim hakkımda ne tahkikatı yapılacaktır? Ve anket parlamenterde -Bunun türlü tâbirleri vardır. Tâbir nasıl olursa olsun, mesele anlaşılsın diye söylüyorum- vekilin şahsı mevzubahistir. Bu, Meclislerin vekiller hakkında en büyük cezasıdır. Böyle bir şey birden bire nasıl tatbik olunabilir? Bunun birçok usulleri vardır ki kademe kademe gider. Bu usuller yapılmadan hemen birden bu teklif ediliyor. Şimdi böyle bir tahkik meselesi benim idareme taalluk etmiyor. Hatta Heyet-i Celilenize arz ettim. Bu mesele ile burada bulunduğum az zamanlarda meşgul olmuşumdur. Müfettişler gönderdim, Heyet-i Tahkikiyeler teşkil ederek tahkikat yaptırdım. Bu tahkikat henüz hitam bulmamıştır. Tahkikatı idame ettirelim, yeniden bir Heyet-i Tahkikiye teşkil edelim diyorum. Üç dört gündür bu mesele ile meşgulüm. O halde tahkikat için vakit bırakmak lâzımdır. Mademki beni bu vazifeye tevkil buyurmuşsunuz; tahkikat yapılmaktadır ve hal-i tabiisinde cereyan ediyor. Tahkikatı ikmal için vakit vermek lâzımdır. Şimdi belki bir prensip meselesi tevlit edilebilir. "Meclis-i Âli teşriî ve icrai salâhiyetleri haizdir ve bu işe müdahale edebilir." denilir, doğrudur, müdahale eder. Fakat bu meseleye bu tarzda müdahale etmek, yine Meclisin vaz ettiği usule ve kanuna muvafik değildir. Çünkü Teşkilât-ı Esasiyemiz ne diyor? Meclis icraî ve teşrii salâhiyeti haizdir. Fakat icraî vezaifi gördürmek için kendi arasından vekiller intilhap eder ve bu vezaifi onlara gördürür diyor. O madde okunursa hemen aynıyla böyledir. O halde demek ki; bu vezaifi bize bırakmak lâzımdır. Şimdi efendiler! Bunun şekli ve usulü budur. Tahkikat devam eder. Bunun için lâzım gelen vakit verilir, netice Heyet-i Celilenize arz edildiği zaman Meclis-i Âli itminan hâsıl etmezse, hemen kolumdan tutar, beni atarsınız, hakkımda lâzım gelen cezayı tatbik edersiniz. Beyefendiler! Rica ederim, bir vekil hakkında öyle bir şey oluyor ki, bu usulü dairesinde olursa pek iyi olur. Ben Hükûmet mevkiinde olduğum halde de söylerim ki bu memlekette mesuliyet münhaldir. Kimse mesuliyet görmemiştir. Beni mesul ediniz, vallahi memnun ve bahtiyar olurum. (Bravo sesleri) Bunu yapınız rica ederim. Memleketin selâmeti bununla kaimdir! (Alkışlar)

Refik Bey (Konya) - Bir hakikat tecelli ediyor. Bu şekli idame edemeyeceğiz.

Rıza Nur Bey (Devamla) - Şimdi mesele şu şekildedir, yani bendeniz bizzat burada bulunmadığım halde ben zannetmiyorum ki, hiçbir kimse şüpheyi benim şahsıma atfetsin. (Hâşa, hayır sesleri) Binaenaleyh mademki beni bu işleri görmeye memur ettiniz ve şimdi bu vazife başında bulunuyorum. Bu vazifeyi görmeye mecburum. Şimdi benim tahkikatımı bıraktırır, her ne şekilde olursa olsun siz tahkikat yaparsanız bu, şu demektir ki: Beni âciz addediyorsunuz, bu işi göremez addediyorsunuz. Bu, doğrudan doğruya, bu manayı ifade eder. Aynı zamanda bana da itimadınız yok demektir.

Efendiler! Öyle ise şimdi reyinizi izhar buyurunuz; derhal istifa ederim. Bendeniz bu iki telakkinin karşısında yani bana aciz isnadı ve itimatsızlık izharı muvacehesinde katiyen yerimde duramam. Aciz bir arkadaşınızın kolundan tutarak atınız ve benim yerime muktedir, itimadınıza lâyık bir arkadaşınızı intihap buyurunuz. Herhâlde bendeniz, bu tahkikatı kabul edemem. Ya istifa eder, şimdi çekilirim veyahut beni bırakırsınız; tahkikatımı icra ederim ve size tahkikatın netayicini arz ederim. Eskiden ne olmuş ve şimdi ne yapılıyorsa bildiririm. Beğenmezseniz kolumdan tutarak atarsınız. (Doğru doğru sesleri)

Rasih Efendi (Antalya) - Efendim! Dünkü müzakeratımızda -hepiniz hatırlarsınız- mevzubahis olan hususlar, Sıhhiye Vekâletinde suiistimal vardır yahut Sıhhiye Vekili Rıza Nur Bey suiistimalde bulunmuştur. Şeklinde bir şey mevzubahis olmamıştır. Bizim eski idareden müdevver İstanbul'da darüleytam namını alan birtakım binalar vardır.

Bunların içine Türklerin fertlerinden ibaret olan birçok insanlar doldurulmuş. Bunlara birçok tahsisat verilmiş. Bu adamların birçoğu ortadan kaybolmuş; ismi, nevi, cinsi, resmi, hiçbir şeysi ortada yok. Sonra bunlardan bir kısmı hasta olmuş, mevcut olan bir kısmı da âtide tutabilecek bir iş öğrenememiştir, diye iptida Rıza Nur Beyefendi arkadaşımız burada bu feci hali kendileri, kendi lisanlarıyla tasvir buyurdular. Bu müesseselere ait tahsisat mazbatasında da Muvazene-i Maliye Encümenimiz şöyle şöyle

rivayetler işitiyoruz diye Meclise ifadatta bulundu. Binaenaleyh Meclis, bu vaziyet karşısında mesele ile alakalanmak ve işe vaz-ı yed etmek zaruretini görmüştür. Arkadaşlar! Sizin bundan bir, iki, üç sene evvelki tarihlere atf-ı nazar buyurmanızı rica ederim. Arkadaşlar! Harb-i umumiden ve mütarekeden sonra memleketi kurtarmak için Anadolu'da bir idare vücuda getirilmişti. Bu idare teşkil ettiği Mecliste hem teşrîî, hem icraî salâhiyeti kabul ve bu suretle Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetini tesis etti. Bu Meclis memlekette Hükûmet makinasını kendisine vekâleten tedvir için içinden bir heyet tefrik ve intihap etti ve fakat aynı zamanda bu arkadaşlarına tevdi ettiği umurdan icap eden kısmını bizzat görmek salahiyetini de kendisinde muhafaza etti. Ve her zaman bu salâhiyetini fiilen, beş altı defa tatbik etmiştir. Ve hiçbir zaman istizah mevzubahis olmamıştır. Meclis bu hususta kararlar verdiği zaman, heyetler gönderip tahkikat yapmış ve fiilen Meclis tarafından verilen, görülen bu işlerden dolayı ait olduğu vekâlet (Bu benim için bir âdem-i itimattır.) dememiştir. Onun için ortada itimat, âdem-i itimat meselesi mevzubahis değildir. Doğrudan doğruya bugün bizim Hükûmetimizin şekli, Meclisin istediği mesai ile istediği şekilde vaz-ı yed edebilmesidir. O işi gerekirse kendisi görür, gerekirse vekâlete gördürür, isterse vekâletten intihap edeceği zevata gördürür. Yani Meclis istediğini yapar. Her suretle işe vaz-ı yed edebilir. Onun için bugün ortada Sıhhiye Vekâleti mevzubahis değildir. Sıhhiye Vekili de mevzubahis değildir. Birçok müessese var. Bu müesseseler hakkında doğrudan doğruya Sıhhiye Vekili Rıza Nur Beyefendi'nin burada verdiği izahat üzerine, Meclis, bu işi kendisi tetkik etmek hususunu kabul etmiştir. Dünkü müzakereden bendenizin intibaım budur. Meclis, doğrudan doğruya bu işle alakalanmayı, bu işi neticelendirmeyi düşündü. Mevzubahis olan yalnız teftiş değildir. Bu müesseseler bu şekliyle kalacak mıdır? Bu müesseseler nasıl bir şekil alacak? Bu müesseselerdeki evlâd-ı vatan, bu vatana nâfi olmak üzere ne suretle yetiştirilmelidir? Meclis bunları da mevzubahis etmiş. Binaenaleyh Meclis, bu hususta kendisinden intihap edeceği bir encümenle bu müesseselerin daha nâfi bir şekle ifrağını ve bu müessesenin tanzimini ve bu müesseseler üzerinde Vekil Bey'in buyurduğu hususatın niçin vukua geldiğini, bizim devr ü teslim etmediğimiz zamana ait hususatı teftiş ettirmek hakkını, hiçbir vakit eski usul ve eski Kanun-ı Esasilerdeki "Parlamantarizm" esasına feda edemez. (Hay hay sesleri) Ve feda edememesi yüzündendir ki bu millet, bu mücadelede kazanmıştır ve icap ettiği vakit tahkikat yaptırması bu işi yürütmüştür. Yoksa yine birtakım usul ile merasim ile meseleyi bırakırsak beş yüz tane daha müfettiş gitse yine orada on bin tane evlâd-ı şüheda bakımsız kalır. Onun için Meclis, bu işe vaz-ı yed etmiştir ve bu işi teşrîî sıfatıyla değil icraî sıfatıyla tetkik edecektir ve bu işi tanzim ettirecektir. Bu müesseselere bir şekil verecektir. Bunu kendisi yapacaktır, onun için vekile itimat, âdem-i itimat meselesi mevzubahis olamaz. Tamamen vekile itimat ve hürmetimiz vardır.

Refik Bey (Konya) - İştirak ederiz.

Rasih Efendi (Antalya) (Devamla) - Onun için bendeniz teftiş ile beraber bu müesseselerin tanzimini, bu müesseselerin daha nâfi bir şekilde memlekete evlât yetiştirmesini temin etmek için düşünüp, tahkikatı yapıp bizi bir raporla tatmin edecek içimizden beş kişilik bir encümenin intihabını teklif ediyorum.

Hamdullah Subhi Bey (İstanbul) - Arkadaşlar! Tetkik ettirmek istediğimiz meselenin bir itimat meselesi şekline konması benim için son derecede şayan-ı teessüftür. Birçok hâdiselerle dolu olan Meclis-i Âlinizin bir mazisi vardır. Meclis-i Âli buna mümasil mesailde çok mühim ve daha çok vazifeler ifa eden vekâletleri doğrudan doğruya teşkil ettiği tahkik heyetleriyle murakabe altına almıştır. Sivas'ta Merkez Ordusu Kumandanlığı üzerinde tahkikat yapmak istediğiniz vakit Müdafaa-i Milliye Vekili buraya gelerek (Ben bunu izzetinefis meselesi telâkki ederim, tahkikat yaparsanız istifa ederim.) demedi arkadaşlar. Memleketimizde adliyeniz vardır, mücadeleyi idame etmek lâzım geldiği vakit büyük selefleriniz Meclis-i Âlinizin çok şerefli olan eski azalarından mürekkep istiklâl mahkemeleri

teşkil etti. Adliye bir tarafa durdu, adliye vazifesini gördü ve bu mahkemeler çok müfit oldu. Diyarbakır Cephesinde tahkikat lâzım geldiği vakit Müdafaa-i Milliye Vekâleti karşımıza çıkıp da oradaki hatiatı görmekten bizi menetmedi. İçimizden heyetler gönderdik, tahkikat yaptırdık, Sakarya Muharebesinde harp eden ordunun başında yine lâzım gelen tahkikatı Meclis-i Âli yaptı, heyet gönderdi ve burada heyetin tahkikatını, tetkikatını dinledi. Bu vekâletlerden alâkadar olanlar bizim karşımıza çıkıp da buna bakmayacaksınız, o bizim salâhiyetimize tecavüzdür demedi efendiler. Çünkü o vekâletler tamamıyla kâni idiler ki, biz bu hareketleri yaptığımız vakit vekillerin şahıslarına tevcih edilmiş itirazlarla, takbihlerle mücehhez olarak hareket etmiyoruz. Bilâkis vazifelerini ikmal etmek için gayret ediyoruz. Vukua gelen hataları tamir için lâzım gelen vesaitle, kendi hizmetimizle onlara yardım etmek istiyoruz. Bugünkü vaziyet bunun tekerrüründen başka bir şey değildir. Bendenizce mesele Sıhhiye Vekâleti meselesinin çok fevkindedir. Eğer bu hakikaten doğrudan doğruya bir Sıhhiye Vekâleti meselesi olsaydı, ufak tefek bir mesele olsaydı ben çok hürmet ettiğim, her şüphenin fevkinde gördüğüm ve şahsına karşı en mutlak bir itimatla mütehassis olduğum arkadaşıma karşı derhal bu teklifi geri alırdım.

Fakat arkadaşlar! Bu teklifim karşısında bendenizi yalnız bırakmıyorsunuz. İstanbul darüleytamları mevzubahistir. Fakat bunun etrafında bütün darüleytamlar vardır. Darüleytamlarımıza henüz kabul edemediğimiz 180 - 200 bin babasız kalmış çocuğumuz, yetimimiz vardır. Vekâlete hangi suali sordunuz da size cevap verebildi arkadaşlar! Erkam sordunuz adet verdi mi? Su-i idareden bahsetti? Madde tasrih etti mi? Hangi rakamları size zikrettiler? O kadar suallere karşı hangi noktayı tespit edebildiler? Ne sorduksa bize cevap verebildiler mi arkadaşlar? Ne sorduksa cevap alamadık.

Sıhhiye Vekili Rıza Nur Bey - Cevap verdim efendim, bendeniz mutlak olarak...

Hamdullah Subhi Bey (Devamla) - Onun için efendiler! Bendeniz de muhterem arkadaşımızdan istirham ediyorum, biz şahsı hedef ittihaz etmiyoruz ve üçüncü defa tekrar ediyorum. Rıza Nur Beyefendi'nin şahsına karşı mutlak olarak emniyetimiz vardır. Ve biz ona bu meselenin on kere daha fevkinde ehemmiyeti haiz olan bir meselede, memleketi müdafaa etmek meselesinde emniyetimizi göstermişizdir ve Rıza Nur Beyefendi'ye Meclis-i Âlinin hürmeti pek büyüktür. Fakat bir mesele vardır. Darüleytamlar meselesi iyi gitmiyor, acaba burada en feci misalleri kim söyledi efendiler? Bizzat muhterem Vekil kendisi söyledi. Kaybolan beş bin yetimden biz mi bahsettik efendiler? Meseleyi bu kadar karanlık ve korkunç olarak ortaya attıktan sonra bizim vazifemiz geri çekilmek mi? Çocuklarımız, istikbaliyle, hayatıyla alâkadar olduğumuz yüz binlerce evlâdımız hakkında sarih bir fikir edinmek için tahkikat yaparsak bundan Vekil Beyefendi rencide mi olacaktır ve rencide olmanın esbab-ı kâfiyesi var mıdır? Yoktur, arkadaşlar. Onun için bendeniz diyorum ki; diğer birçok misalleri olduğu gibi darüleytamların teşkil ettiği meseleyi bütün şümulüyle beraber nazarıdikkate alarak kendi aramızdan bir heyet göndersek... Efendiler! Bize öyle sözler söylediler ki; şahıslar ve heyetlerin namusları mevzubahistir. Bize öyle sözler söylediler ki efendiler eğer bunlar tahakkuk ederse ki zannetmiyorum; belki yüz, yüz elli kişi rezil olarak ortaya çıkacaktır. Arkadaşlar o kadar mühim, o kadar feci şeyler burada mevzubahis oldu. Tahkikat isteyen heyetlerden biri doğrudan doğruya Muvazene-i Maliye Encümenidir. Muvazene-i Maliye Encümeni tahkikata lüzum görüyor. Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatasında diyor ki; tahkikata lüzum vardır. Acaba muhterem Vekil Beyefendi'ye sorsam, bu işte kullanacakları adamlara karşı mutlak emniyetleri var mı? Acaba tahkikat yine noksan kalmayacak mı?

Acaba kendimizi tenvir etmek için aradan iki, üç ay geçtikten sonra icap eder de yine tahkikata başlayacak olursak çok gecikmiş olmayacak mıyız? Çocuklar kadar nazik olan, çocuklar kadar hassas olan, müteessir olan ve bütün ümidi çocuklarında olan bir milletin bu zavallı evlâtları mahvolurken bu kadar mühim bir işi millet mümessilleri ihmal edebilir mi ve bu kadar vakit verilebilir mi? Bir işte bu kadar teehhür gösterilebilir mi arkadaşlar? Vekilin muhterem şahsını bir tarafa bıraktıktan sonra rica ederim yolumuzu kapamasınlar, meselenin üzerinde biz de gideceğiz, göreceğiz, anlayacağız ve kendilerine yardım edeceğiz. (Bravo sesleri, alkışlar)

İcra Vekilleri Heyeti Reisi Ali Fethi Bey (İstanbul) - Muhterem efendiler! İki günden beri mevzu-ı münakaşa olan hu meseleyi tetkik edecek olursak görürüz ki; darüleytamların bilhassa bizim idaremize geçmezden evvelki idaresinde fenalıklar zuhur etmiştir. Bunu evvelâ nazarıdikkatinize arz eden Muvazene-i Maliye Encümeninin mazbatasıdır. Filvaki encümen âzasından bazıları İstanbul'daki devir ve teftişleri esnasında bu darüleytamların idaresinde bazı fenalıklar gördüklerini söylemişlerdir. Dün Ali Cenani Bey'in ifadesi de bunu teyit ediyordu. Diğer taraftan Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti bu darüleytamlar idaresinden müştekidir. Gerek program itibarıyla, gerek idare itibarıyla hüsn-i idare edilmediğinden müştekidir ve vekâlet Heyet-i Muhteremenize gayet sarih alarak beyanatta bulunmuştur. Şimdi mesele bu su-i idarenin müsebbiplerini meydana çıkarmak ve bunları lâyık oldukları derecede tecziye etmek meselesidir. Bu su-i idarenin müsebbiplerini meydana çıkarmak için doğrudan doğruya Meclis-i Âli mi tahkik heyeti gönderecektir? Yoksa esasen bu işi öteden beri takip etmiş olan ve su-i idarenin vücuduna, kâni olan ve behemehâl bunları bir an evvel meydana çıkararak şiddetli bir cezaya çarpmak için Heyet-i Âliyyeniz huzurunda katı vaatlerde bulunmuş olan Vekil Beyefendi'yi mi tavzif ermek lâzımdır. Mesele bundan ibarettir. Arkadaşlarımızdan Muhterem Antalya Mebusu Hoca Rasih Efendi diyorlar ki: Meselede Vekil Beyefendi'nin şahıslarına karşı itimat ve âdem-i itimat meselesi mevzubahis değildir. Kendilerine son derecede itimadımız vardır. Şöyledir, böyledir. Fakat nihayetinde ilâveten diyorlar ki: Efendiler! Eğer biz bu işe derhal vaz-ı yed etmeyecek olursak (500) müfettiş daha gidecektir. Ve on bin yetim ölecektir ve neticede hiçbir şey olmayacaktır. Bu netice ile ilk ifadeler arasında zannederim büyük bir tenakuz vardır. Eğer hakikaten Vekil Beyefendi'nin şahıslarına karşı itimatları varsa daha, beş yüz müfettişin gönderilmeyeceğine de itimatları olması lâzım gelir. Binaenaleyh böyle bir (...) [ifadede] bulunmamaları icap (...) [ederdi. Hiç şüphe yoktur ki] Rıza Nur Beyefendi Meclisin intihap edeceği aza kadar ve daha ziyade bu işi takip ve tahkik edecek ve neticesini Meclis-i Âliye arz edecektir. Ve bunun böyle olmayacağını ve beş yüz müfettişin birbirinin arkasına gideceğini ve bunların hiçbir iş göremeyeceklerini ve tahkikatın neticeye iktiran etmeyeceğini tahmin etmek... Zannederim ki bir vekile bundan daha ziyade itimatsızlık olamaz. Böyle bir itimatsızlık için ise elimizde hiçbir sebep mevcut değildir. Bilâkis bütün Heyet-i Muhtereme, bütün rüfeka Rıza Nur Bey'in bu işi kemal-i ciddiyetle takip edeceğinden ve neticesini Meclis-i Âliye arz edeceğinden ümit ve şüphesi yoktur. (Hay hay sesleri) Muhterem refikimiz Hamdullah Subhi Bey bu tahkikat-ı teşriîye meselesini, bu meseleyi geçen seneler Merkez Ordusu Kumandanlığı hakkında Meclis tarafından yapılmış tahkikat ile mezcetmişlerdir. Bu iki mesele arasında azim fark vardır. Malum-ı âliniz o vakit bir (Koçgiri İsyanı Hâdisesi) vardı. Bu hâdise dolayısıyla birçok köyler yakılmış, yıkılmış, birçok kimseler nefyedilmişti. Bu isyan hakiki bir isyan mı idi? Hakikaten bir fesat mı idi? Yoksa memurin-i askeriyenin lüzumsuz bir hareketinden ileri gelmiş bir isyan mı idi? Bunu da iddia edenler vardı. Bunu tahkik etmek, sonra bu isyan yüzünden duçar-ı zaruret olan bu ahaliyi yerleştirmek, bunlara muavenet etmek, bunlara erzak dağıtmak için Meclis lüzum görmüştü. Tahkikat yapmak için beş kişilik bir heyet tefrik etmiş ve Sivas'a izam etmişti. O zaman Müdafaa-i Milliye Vekili bunu hiçbir zaman kendi vazifesine ve kendi haysiyetine karşı tecavüz suretinde veyahut şahsına karşı bir âdem-i itimat suretinde telâkki etmemişti. Çünkü mesele azîm bir mesele, bir memleket meselesi olduğu için o da Meclis-i Âli Heyet-i Muhteremesi gibi bu mesele hakkında tamamıyla kanaat-bahş bir fikir edinmesini arzu etmişti. Fakat bu diğer mesele ile mezcedilemez. Binaenaleyh bu yapılan darüleytamlar hakkındaki suiistimalat darüleytamların bizim idaremize geçmeden evvelki zamana aittir. Ondan sonra pek çok ıslahat yapılmış, idare intizam altına alınmıştır. Fakat ondan evvelki su-i idareden dolayı şimdiki idareyi hiçbir suretle suizan altında tutmak doğru değildir.

Hamdullah Subhi Bey (İstanbul) - Beyefendi! Darüleytamın hâlinin feci olduğunu, hâlâ nizam altına alınmadığını Vekil Beyefendi kendisi söylemiştir.

Sıhhiye Vekili Rıza Nur Bey - Hayır, hayır! Öyle söylemedim. Demiştim ki: Bugünkü idare mucib-i memnuniyet denilemez. Fakat eski idare gibi de değildir. Çok ıslahat görmüştür dedim.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi Fethi Bey - Sonra efendiler! Muhterem refikimiz Hamdullah Subhi Beyefendi Elcezire Cepbesi Kumandanı hakkında yapılmış olan tahkikattan bahsettiler. Bendenizin hatırımda kaldığına nazaran cephe kumandanlığı hakkında doğrudan doğruya yapılmış bir tahkikat yoktur. İhtimal kendileri hâtıralarında aldanıyorlar. Filvaki bu cephe kumandanlığı hakkında Meclise sual ve istizah takrirleri verilmiş idi. Bu istizah ve sual takrirleri için de lâzım gelen cevaplar verilmiş ve lâzım gelen tedbirler alınmıştı. Nihayette bu cephe kumandanının muhakemesi için

hakkında bir muamele yapılmak lâzım ise muamelenin icrası için daire-i aidesine, yani Müdafaa-i Milliye Vekâletine havale edilmişti. Yoksa doğrudan doğruya Meclis tarafından cephe kumandanlığı hakkında yapılmış tahkikat yoktur. Binaenaleyh efendiler! Hamdullah Subhi Bey gayet beliğ bir surette (...) gerek kendisinin ve gerekse Meclis-i Âlinin Rıza Nur Bey hakkındaki itimadını meydana koydular. (O muhakkak sesleri) Diğer taraftan dediler ki (Hangi sualimize karşı sarih bir cevap aldık, hangi erkamı bize bildirdiler? Su-i idareden bahsettiler, derecesini tayin etmediler. Şûrasını böyle dediler, tarif etmediler.) Bu suretle de bu itimadın pek de mutlak olmadığını, meşrut olduğunu ifade ettiler. Hâlbuki hakikaten meşruttur. Vekil Bey sizden zaman talep ediyor müfettiş göndereceğim, tahkikat yaptıracağım diyorlar. (Ve az zaman zarfında size bu işi neticelendirip burada arz edeceğim diyor. Mukni olunmadığı takdirde her türlü muameleyi yapmaya serbestsiniz.) diyorlar. Binaenaleyh şimdi bu cevaba bu müddete intizar etmeden yeniden doğrudan doğruya âdem-i itimadı tazammun eden böyle bir tahkikatı tesri etmek doğru değildir. Meclis-i Âlinizin bu hususta nazar-ı dikkatini celp etmek isterim. Mademki bilcümle hatipler bu hususta Rıza Nur Bey'in şahsına karşı olan itimatlarından bahsettiler; bu itimadı bir müddet daha devam ettirsinler ve neticeye intizar etsinler. Şayet kendilerinin intizar ettikleri şey hilâfında bir netice-i tahkikat görülecek olursa elinizde sual takriri, istizah takriri vardır. Gayet kuvvetli silâhlar vardır. Onlarla vekilleri mesul etmek kolaydır. Her suretle kendilerini tecziye etmeye hak ve salâhiyetleriniz vardır. Binaenaleyh kendilerini müdafaa edebilmeleri ve mesuliyetlerini bihakkın idrak ederek işlerini serbest görebilmeleri için kendilerine biraz müddet vermenizi rica ederim. (Müzakere kâfi sesleri)

Rahmi Bey (Sivas) - Şahsımıza taallûk eder bir mesele vardır.

Mustafa Necati Bey (İzmir) - Fethi Beyefendiye bir sual soracağım. Dünkü gün Rıza Nur Bey Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili sıfatıyla beyanatta bulunurken bütün bu mühim fenalıkların olduğunu kendileri söylemişler ve Meclis-i Âliye demişlerdi ki: Efendiler, şimdiye kadar yapılan tahkikattan müsmir netice elde edemedim. Birçokları hakkındaki tahkikat evrakını tetkik ederek neticede mahkemelere verdim. Yine cevaz-ı istihdam kararı aldılar ve netice itibariyle hiçbiri tecziye

edilemedi. Hiçbir zamanda davamı kazanamadım dediler. Binaenaleyh size sorarım bir vekil ki şimdiye kadar doğrudan doğruya yaptığı tahkikatta muvaffak olamamıştır ve on ayda orduları denize döken bir milletin evlatlarını bu suretle feci bir halden kurtaramamıştır; bunda doğrudan doğruya vekâletin kabahati yok mudur? Ama Rıza Nur Bey burada bulunmamıştır. Şahıslarına hürmetimiz vardır. Fakat on ay zarfında yapılan tahkikatın hiçbirisinden bir netice elde edilememiştir diye kendileri de söylemiştir. Hükûmetin iflâs ettiğini söylemiştir. Bu memlekette adliye yok mu beyefendi?

Heyet-i Vekile Reisi Fethi Bey - Bendeniz bu müzakerede bulunamadığım için Rıza Nur Beyefendi'nin bu ifadeleri hakkında kati bir şey söyleyemeyeceğim. Fakat zannedersem arada bir su-i tefehhüm vardır. Hiçbir zaman Rıza Nur Bey bu mesele hakkında yaptığı tahkikattan bir netice hâsıl olmadığını söylememiştir. Herhalde Rıza Nur Beyefendi zaman-ı vekâletinde bazı yerlerde müteaddit memurlar hakkında yapılan şikâyetleri tetkik ve (...) [icap eden memurları tecziye ettirmek istemişse de, bunun neticesinde maatteessüf tecziye ettiremeyip mahkemeler bunların kısm-ı azamını beraat ettirmiştir, demek istemiştir. Fakat bu meselede kendisi su-i idareye kâni olduktan sonra tahkik memurlarının tahkikatı neticesinde cürmü tebeyyün edenler beraat etmiştir, kurtulmuştur, diye bir ifadede bulunamaz. Çünkü mantıka muvafik değildir ve kabil değildir, böyle bir ifadede bulunmuş olsun][1], bir su-i tefehhüm vardır.

Sıhhiye Vekili Rıza Nur (Sinop) - Muhterem Fethi Beyefendi'nin buyurdukları tamamıyla doğrudur. Bendeniz bu hususta izahat verdiğim zaman hiçbir vakitte bu meselede böyle yaptım da beraat ettiler demedim. Başka meselelerde söyledim ve hiçbir vakitte Hükûmetin iflâs ettiğini söylemedim.

Mustafa Necati Bey (İzmir) - Öyle demek efendim.

Rıza Nur Bey (Devamla) - Hayır efendim; hiç de öyle değildir. Ben dedim ki: Eskiden öyle şeyler olurdu. Bunları ıslah etmek için tedbir alınmıştır, düşünülmüştür. Maruzatımda böyle söylemişimdir. Bunları yapacağız. Yapmazsak zaten durmamıza lüzum yoktur. Tamamıyla böyledir. (Doğru sesleri) Bu meselede vekâlet tahkikat yapmadı demedim.

1 Silik olan kısımlar Resmî Ceride'nin Milli Kütüphanedeki nüshasından okunmuştur.

Böyle bir şey söylemedim. Bilâkis dedim ki birçok raporlar vardır, vesaik-i resmiye vardır. Müfettiş göndermişimdir. Onun raporu vardır, sonra bir Heyet-i Tahkikiye teşkil etmişimdir. Onun da raporu vardır. Fakat demişimdir ki: Bu tahkikat kâfi değildir. Lehinde de söyleyenler vardır. Yeniden bir tahkikata girişmişimdir ve bir tahkik heyeti tespit etmişimdir, birkaç günden beri bunu yaptım demişimdir ve yakında bu yeni heyet gidecektir, yeniden tetkikat yapacaktır demişimdir ve demişimdir ki; bizzat ben de gideceğim tahkikat yapacağım ve alacağım neticeyi doğrudan doğruya Meclis-i Âliye arz edeceğim. Netice, o vakit aşikâr olacaktır. Yapacağınızı o vakit yaparsınız. (Müzakere kâfi sesleri) (Reye sesleri)

Rasih Efendi (Antalya) - Söz istiyorum.

Reis - İki kifayet-i müzakere takriri vardır. Binaenaleyh kifayeti müzakere aleyhinde bir kişiye söz verebilirim. Kifayet-i müzakere hakkında söyleyecekseniz buyurun!

Rasih Efendi (Antalya) - Bendeniz Fethi Beyefendi'ye cevap vereceğim.

Reis - Hayır efendim: Kifayet-i müzakere takririni reye vaz ettikten sonra müzakere kâfi görülmezse sözünüz mahfuzdur. Müzakerenin kifayeti hakkındaki takriri reye vaz etmek mecburiyetindeyim. (Reye sesleri) Müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın! Müzakere kâfi görülmüştür efendim. Efendim, müzakerenin hulâsası şundan ibarettir. Darüleytamlar hakkında Muvazene-i Maliye Encümeninin işaret ettiği su-i istimalat hakkında vekilin tahkikatına intizar edilmesi veyahut doğrudan doğruya Meclisten bir tahkik heyetinin intihabı Hamdullah Subhi Bey'in teklifi, doğrudan doğruya bu meseleye Meclis-i Âlinin vaz-ı yed etmesi ve tahkik heyeti teşkilidir. Binaen Hamdullah Subhi Bey'in bu teklifini rey-i âlilerine vazediyorum. (Gürültüler) Rica ederim, gürültü etmeyiniz. (Kabul, ret sesleri) Bu takriri kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmemiştir efendim. Vekil Bey'in tahkikatı neticesine intizar edilecektir. Rasih Efendi'nin bir takriri vardır. Esas kabul edilmediği için reye vazetmiyorum. (Gürültüler)

Müsaade buyurun efendim; celseyi tatil etmedim. Bir takrir vardır. Onu ve ruznameyi arz edeceğim Cebel-i Bereket Mebusu Avni Bey'in darüleytamlar ve sanayii mekteplerinin tevhidi ve sairesi hakkında bir kanun layihası ihzarı için Dâhiliye, Maarif, Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Encümenlerinden bir temenni takriri vardır. Hâlbuki mebuslar teklif-i kanunî yaparlar, encümenlere temenni takriri vermezler. Binaenaleyh bu takririn mevkii olmadığından reye vazetmiyorum.

Efendim vaktimiz gecikmiştir. Çarşamba günü öğleden sonra saat birde içtima ve Posta Kanununun bakıye-i müzakeratına devam etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

12 Eylül 1339 Tarihinde İçtima Eden Muhassasat-ı Zatiye

Encümenince Tahsis Edilen Maaşat

Mikdar-ı maaş		
474	Mülga Hariciye Nezareti Şifre Kalemi ketebesinden Şevki Bey	Tekaüt
510	Karesi Düyun-ı Umumiye Sandık Emini Halil Lütfü Bey	Tekaüt
767	Mülga Hariciye Nezareti Evrak-ı Umumiye Dosya Memuru Zeki Bey	Tekaüt
1008	Mülga Hariciye Nezareti Umur-ı Şehbenderî Kalemi Mümeyyizi Şükrü Bey	Tekaüt
314	Tirebolu Kazası Nüfus Memuru Mehmed Temel Bey	Tekaüt
107	Mülga Bab-ı Ali Divan-ı Hümayun Kaleminden munfasıl Ali Nayab Bey	Tekaüt
74	Boyabat Maliye Süvari Tahsildarı Hüseyin Efendi zevcesi	Aile
200	Hemşin Nahiyesi Tapu Memuru Rıfat Efendi ailesi	Aile
87	Nevrekop Muhabere Memurluğundan mütekait İbrahim Edhem Efendi validesi	Aile
396	Galata Paket Gümrüğü Anbar Memuru Ali Refik Efendi ailesi	Aile
111	Bozüyük Nahiyesi Orman Cibayet Memuru Ali Rıza Efendi ailesi	Aile

216	Orman ve Meadin Nezareti Evrak Kalemi Mümeyyizi Mustafa Nureddin Efendi ailesi	Aile
1262	Sudur-ı izamdan Kasidecicade Ziyaeddin Bey aliesi	Aile
129	Tire Mekteb-i İptidai Muallimliğinden mütekait Ali Rıza Efendi ailesi	Aile
173	Bayramiç Orman Mesaha-i Eşcar Memurluğundan mütekait İbrahim Besim Bey ailesi	Aile
332	Âlî Satış Komisyonu Anbar Memur-ı sabıkı Mehmed Emin Bey zevcesi	Aile
45	Mabeyn-i Hümayun kavaslarından Hasan Ağa zevcesi	Aile
47	Alibey Çiftliği Anbar Kâtibi Ali Efendi kerimesi	Aile
120	Karesi Muhasebe-i Hususiye Başkâtibi İsmail Efendi ailesi	Aile
120	Dersaadet Polis Çavuşluğundan mütekait Hakkı Efendi ailesi	Aile
114	Ahi Çelebi Bidayet Başkâtipliğinden mütekait Ahmed Hamdi Efendi zevcesi	Aile
103	Samsun Kabz-ı Nühas Anbar Memuru Rıfat Efendi zevcesi	Aile
120	Enverpaşa Nahiyesi Müdüriyetinden mütekait Emrullah Vamık Efendi ailesi	Aile
187	Bacil Tahrirat Kitabetinden mütekait Bekir Sıdkı Efendi zevcesi	Aile
80	Kengırı Mahkemesi Sandık Eminliğinden mütekait Mehmed Said Efendi ailesi	Aile
116	Giresun Orman Süvari Memurluğundan mütekait Ömer Efendi ailesi	Aile
100	Aydın Polis Komiserliğinden mütekait Hüseyin Efendi ailesi	Aile

Miktar-ı maaş		
110	İstanbul On Sekizinci Daire Çavuşluğundan mütekait Mehmed Efendi ailesi	Aile
1233	Amedî-i Divan-ı Hümayun hulefalığından mütekait Abdüllatif Safi Bey zevcesi	Aile
88	Karamürsel Hapishane Memur-ı sabıkı Mehmed Efendi ailesi	Aile
95	Kartal Sandık Eminliğinden mütekait Tahir Efendi zevcesi	Aile
178	Kengırı Vergi Kâtipliğinden mütekait Mehmed Saim Efendi ailesi	Aile
120	Bitlis Posta ve Telgraf Çavuşu Ömer Sabri Efendi ailesi	Aile
17	Edremit Muhacirîn Sevk Memuru Yusuf Kenan Efendi kerimesi	Münakale
281	Şeyhü'l-harem-i hazret-i nebevî Emin Paşa kerimesi	Münakale
36	Hariciye Umur-ı Siyasiye ketebesinden Nesim Ezidor Efendi mahdumu	Münakale
108	Karaferye Kaymakamı Hüseyin Avni Efendi zevcesi	Münakale
37	Sirkeci Rüsumat Merkezi Tahrirat Mübeyyizliğinden mütekait Ali Efendi zevcesi	Münakale
70	Sivas Posta ve Telgraf Müdürü İsmail Zekai Efendi ailesi	Münakale
46	Şehremaneti Meclis Kaleminden Şevket Cenani Bey mahdumu	Münakale
179	Ankara Bidayet Mahkemesi Reisi Abdüllatif Efendi kerimesi	Münakale
8	İnegöl Orman Muamelat Memuru Yusuf Ziya Efendi kerimesi	Münakale
7	Malatya Tahsil Memuru Faik Efendi ailesi	Münakale
20	İzmir Aşar Anbar Memuru Abdülkerim Efendi ailesi	Münakale
13	Meis Bidayet Mahkemesi Başkâtibi Hasan Hulki Efendi zevcesi	Münakale
86	Maarif Mektubî Kalemi Başkâtibi Ahmed Huriye Efendi kerimesi	Münakale

33	İzmir Gümrük ketebesinden Şevki Efendi zevcesi	Münakale
15	Tokat Tapu Kâtibi Hasan Hayri Efendi kerimesi	Münakale
122	Suriye Muhasebe-i Hususiye Müdürü Mehmed Fehmi Efendi ailesi	Münakale
4	Trabzon Düyun-ı Umumiye Süvari İsmail Efendi ailesi	Münakale
15	Bozcaada Mal Müdür Muavini Şakir Efendi ailesi	Münakale
55	Fatih Minber dersiâmmlarından Eyüb Sabri Efendi ailesi	Münakale
73	Hazine-i Hassa Evrak Kalemi hulefasından Mehmed Fehmi Efendi zevcesi	Münakale
78	Bayramiç Tahrirat Kâtibi Süleyman Efendi zevcesi	Münakale
77	Ziraat Bankası Muhasebe Kalemi Mümeyyizi Mehmed Saadeddin Efendi ailesi	Münakale
28	Dersaadet Cünha Mahkemesi Zabıt Kâtibi Mustafa Necib Efendi zevcesi	Münakale
27	Refahiye Naib-i sabıkı Mustafa Lütfü Efendi ailesi	Münakale
97	Evkaf Cihat Kalemi Müdürü Mazhar Efendi zevcesi	Münakale
83	(...) Nahiyesi Müdürü İsmail Hakkı Efendi zevcesi	Münakale
7500	Şehremaneti Zabıta-i Belediye Müfettişi Sedad Bey ailesi	İkramiye
900	Sivas Maliye Tahsildarı Osman Efendi ailesi	İkramiye
1000	Pazarcık Kazası Süvari Tahsildarı Yusuf Efendi ailesi	İkramiye
400	Mülga Maliye Nezareti Muhasebe-i Maliye Merkez Masraf Kalemi ketebesinden Hilmi Bey	Mazuliyet
1000	Kars Muhasebeci-i sabıkı Bekir Sıdkı Efendi	Mazuliyet
333	Mülga Maliye Nezareti Muhassasat-ı Zatiye Tahsil Şubesi ketebesinden Haydar Efendi	Mazuliyet
416	Vezirköprü Polis Komiser Muavini Osman Efendi	Mazuliyet
875	Mülga Maarif Nezareti Muhasebe Müdür-i sabıkı Salim Efendi	Mazuliyet
150	Milas Kazası Tahsil Memur-ı sabıkı Fahri Efendi	Mazuliyet
112	Alucra Kazası Tahsil Memur-ı sabıkı Tevfik Efendi	Mazuliyet
450	İstanbul Postahanesi Şehir Dairesi Memuru Hasan Tahsin Efendi	Mazuliyet
233	İstanbul Posta Baş Müdüriyeti Demirbaş Eşya Memuru Mehmed Tevfik	Mazuliyet
300	Beyoğlu Telgraf Muhaberat-ı Ecnebiye Memuru Âdem Safvet Efendi	Mazuliyet
750	Mülga Divan-ı Muhasebat mümeyyizlerinden Ahmed Müebbed Bey	Mazuliyet
366	Dersaaadet Kuruçeşme Merkez Muhabere Memuru Mehmed Şevket Efendi	Mazuliyet
250	Adalar Daire-i Belediyesi İdare Memuru-ısabıkı Rauf Efendi	Mazuliyet
655	İstanbul Vilâyeti Bandrol Memuru Rauf Efendi	Mazuliyet
312	Samsun Polis Komiser muavinlerinden Mehmed Rüşdü Efendi	Mazuliyet
333	Mülga Rüsumat Kontrol Kalemi ketebesinden Ahmed Kemal Efendi	Mazuliyet
333	Mülga Maarif Nezareti Tedrisat-ı Taliye ketebesinden Mustafa Efendi	Mazuliyet
666	Meclis-i Meşayih Reisi Seyyid Mehmed Şerif Sükûti Efendi	Mazuliyet
666	Mülga Muhacirîn Müdüriyet-i Umumiyesi Hesap Memuru Mustafa Kamil Efendi	Mazuliyet
300	Mülga Muhacirîn Müdüriyet-i Umumiyesi Memurin Şubesi ketebesinden Mustafa Remzi Efendi	Mazuliyet
416	Mülga Muhacirîn Sevkiyat Şubesi ketebesinden Ahmed Nuri Efendi	Mazuliyet
666	Mülga Muhacirîn Sevk Memuru Mustafa Nazmi Efendi	Mazuliyet
333	Mülga Muhacirîn Sevkiyat Şubesi ketebesinden Salih Nuri Efendi	Mazuliyet

275	Mülga Muhacirîn Sevkiyat Şubesi Aşair Şubesi ketebesinden Mehmed Fehmi Efendi	Mazuliyet
875	Mülga Muhacirîn Sevkiyat Şubesi Sevkiyat-ı Hariciye Memuru İhsan Efendi	Mazuliyet
416	Mülga Muhacirîn Sevkiyat Şubesi ketebesinden Ahmed Refik Efendi	Mazuliyet
500	Antep Tahrirat Müdür-i sabıkı ve Antep Mebusu Mehmed Ragıb Bey	Mazuliyet
200	Galata Posta Kaşe Memuru Mehmed Faik Efendi	Mazuliyet
400	İstanbul Telgraf Muhabere Memuru Mehmed Şevki Efendi	Mazuliyet
200	İstanbul Posta Telgraf Nakliyat Müdüriyeti Nakliye Memuru Mehmed Ali Efendi	Mazuliyet
300	Beyoğlu Telgraf Merkezi Muhaberat-ı Ecnebiye Memuru Hüseyin Hüsnü Efendi	Mazuliyet
423	Dersaadet Bandrol ve Kontrol Memuru Mehmed Tevfik Efendi	Mazuliyet
200	Mülga Rüsumat Müdüriyeti Kontrol Kalemi Ketebesinden Mehmed Sadık Efendi	Mazuliyet
266	Aksaray Nüfus Memuru Hasan Nazmi Bey	Mazuliyet
150	Mülga Sadaret kavaslarından Fuad Efendi	Mazuliyet
750	İstanbul Telgraf Merkezi Müdürü Mehmed Tevfik Efendi	Mazuliyet
362	Mülga Ticaret ve Ziraat Nezareti Muhasebe Vize Memuru Hacı Ömer Efendi	Mazuliyet
333	İstanbul Rüsumat Muhafaza Müfettişi Hüseyin Fehmi Efendi	Mazuliyet
335	Bilecik Düyun-ı Umumiye İkinci Kâtibi Mehmed Rüşdü Efendi	Tekaüt
762	Hayrabolu Kazası Hâkim Muavini Ahmed Rıfkı Efendi	Tekaüt
365	Mülga Rüsumat Müdüriyet-i Umumiyesi İstatistik Kalemi ketebesinden Mazhar Efendi	Tekaüt
212	İzmir Muhafaza Memurlarından Muhyiddin Efendi	Tekaüt
525	Mülga Maliye Nezareti Düyun-ı Umumiye ve Muamelat-ı Nakdiye Müdüriyeti ketebesinden Mehmed Nazif Efendi	Tekaüt
260	Beyoğlu Daire-i Belediyesi kavaslarından Çerkes Mahmud Efendi	Tekaüt
673	Kütahya Defter-i Hakani Memurluğundan mütekait Mehmed Rıfat Efendi	Tekaüt
204	Tokat Vergi Vukuat Kâtibi Tahir Efendi	Tekaüt
297	Erenköy Zükur Numune Mektebi Müdür Muavini müteveffa Nasuh (?) Efendi ailesi	Aile
250	Galata Polis memurlarından 376 numarada mukayyet Halil Hulusi Efendi ailesi	Aile
343	Düyun-ı Umumiye İdare-i Merkeziye Mukabele Memuru Mehmed Nuri Efendi kerimesi	Aile
265	Evkaf-ı Hümayun Kassamı Halil Efendi kerimesi	Aile
178	Dedeağaç Maa Tahrir Vergi Memuru Tevfik Efendi kerimesi	Aile
40	Defterhane Senedat Kalem Kayıt Şubesi ketebesinden Rıza Efendi kerimesi	Aile
205	Edirne Nafia Turuk ve Maabir Anbar Memur-ı sabıkı Mehmed Talat Efendi ailesi	Aile
1000	Konya Vilâyeti Tahdit Heyeti Reisi Mustafa Haşim Efendi	Mazuliyet
516	Mülga Sadaret Tahdit Heyeti Reisi Mustafa Haşim Efendi	Mazuliyet
200	Fatih Posta ve Telgraf Havale Memuru Mahmud Celal Efendi	Mazuliyet
380	Galata Gümrüğü Yolcu Salonu Müdürü Ali Efendi ailesi	Aile

---

Ankara: Matbuat ve İstihbarat Matbaası

Gayr-ı Resmî Kısım

Perşembe
---
9 Safer 1342 - 20 Eylül 1339
Tarih-i Tesisi: 10 Eylül 1339

Abonesi yoktur

Ceride-i Resmiye ile birlikte meccanen tevzi olunur

Numarası: 4 *Ceride-i Resmiye'nin ilavesidir.* ***Sene: 1***

Türk Sulhu ve Balkanlar

Lozan Sulh Muahedenamesi münasebetiyle Bulgar siyasetinin dâhil olduğu son safhayı mevzubahis eden "Revo dö Jönev" mecmuası diyor ki:

Bulgaristan'da vukua gelen tebeddül Lozan Konferansının son mesaisini teşevvüşe uğratmıştır. Profesör Çankof'un taht-ı riyasetindeki Bulgar zimamdârânı deruhte ettikleri işin erbabı olduklarını ispat eylemişler ve yalnız Bulgaristan'ın değil bütün Balkanların da istikbalini kurtarmışlardır.

Lakin Balkan meselesini büsbütün tasfiye edilmiş addetmek muvafık-ı ihtiyat ve basiret olur mu?

Hayır, Bulgaristan'a Adalar Denizi'nde bir mahreç vermekten imtina etmek tehlikelerle dolu bir hata irtikâp etmek demektir. Şurası nazarıdikkatten hiçbir vakit dûr tutulmamalıdır ki Bulgar kavmi her türlü kusurlarına rağmen bütün komşularından daha çalışkandır, pek vatanperver ve her türlü tedabir-i inzibatiye önünde arz-ı mutavaa eder. Bunun içindir ki silahı alınmış bir Bulgaristan muntazam orduya malik Bulgaristan'dan daha dehşetlidir.

Bulgar köylüsü arkadaşları ile birlikte ve mecburi hizmet-i askeriye hakkındaki kanuna tevfikan silahaltına davet edildiği zaman kendisini bir serbest insan olmak üzere telakki ederdi. Lakin kendisini bir ücret mukabilinde gönüllü olarak kışlaya davet ettikleri zaman Bulgar köylüsü kalbinde bir nefret tutmuştur.

Bu davete icabet etmemiştir. Çünkü kendisinin hayatını uzun mühletli ve ücretli bir hizmet mukabilinde feda etmek gayr-ı kabil-i kabul bir şeydi. O zaman ordu, İstanbuliski idaresinin bütün vesait-i maişetini nez etmiş olduğu erbab-ı ilim ve irfan ile doldu. Bu suretle ahz-ı sâr ihzar edilmiş oldu.

İşte gönüllü suretiyle asker derci sayesindedir ki; Bulgaristan'ın miktarı tenkis edilmiş olan ordusu günün birinde o derece cengâver hasâili haiz bir unsuru temsil etti ki İstanbuliski ve Daskalof'un kaba kitlelerini bilâ-zahmet baş aşağı devirdi.

Mağlup Bulgaristan'ın ordusunu Nöyyi Muahedesiyle tenkis etmek tabii bir şeydi.

Lakin kendisine gönüllü usulünü telkin eylemek ihtiyatsızca bir hareket idi. Çiftçi Bulgaristan ile sanayi merkezi Almanya arasında hiçbir vech-i müşabehet ve mukayese mevcut değildi.

Alexander İstanbuliski'nin ismi ekseriya Benito Mussolini ve Gazi Mustafa Kemâl Paşa namlarıyla birlikte ve sahib-i irade ve salahiyet adamlar meyanında zikredildi. Hadisat gösterdi ki bu gibi ahvâlde temayüz eylemek lazımdır. Ve irade ve salahiyet sahibi bir adam kuva-yı maddiyesini nazar-ı dikkatte bulundurmazsa hiçbir şeye muvaffak olamaz.

İstanbuluski, köylerde yalnız bir parça ekmekle yaşandığını zannetti ve söyledi. Her türlü tetkikat-ı ruhiyede bulunmak hassasından mahrum olan bu köylü nâzır, bir milli şairin, İvan Vazov'un Bulgar kavmi üzerinde ihraz ettiği tesir ve nüfuzu hiçbir vakit anlamadı. İstanbuliski, iptidai ve hodbin bir fikir sahibi olan İstanbuliski bütün müessesatın düşmanı idi. Mesela, Sofya'da garip, zarif ve dilnişin bir Müslüman camii vardır ki bunu İstanbuluski'nin eslafı bir müze haline kalbetmiştiler. İstanbuluski bu müzeyi opera binasına kalbeden bir proje verdi. Altı ay evvel İstanbuluski'nin Şemni'de irat ettiği büyük nutku dinledim. Bunda münevver erbab-ı irfanı kasdederek aynen "Siz kravatlı hanım kızlar!" hitabında bulunmuştu.

Mussolini "Kimseyi aramıyorum. Kimseyi reddetmiyorum." demekte zevk bulduğu hâlde İstanbuliski istikbali hazırlamak için mazinin müesseselerini şimdi ıslah ve istimal etmek çarelerini arar, bulur, tatbik ederdi.

Kezalik Mustafa Kemâl Paşa da milletin ananevi vatanperverliğini tahrik ederek Türk kalbini ateşlendirmenin, heyecan getirmenin yolunu bildi. Milliyetperverlik sayesinde Türkiye'yi manen yükselterek ihyaya muvaffak oldu. İstanbuliski ise aynı zamanda şehirlere, darülfünuna, kiliseye, askeri birliğine ilan-ı harp etti.

Mustafa Kemâl Paşa İstanbul'da kalan hilafet makamı gibi darülfünunun muhtariyetine de riayet etti.

Mustafa Kemâl zabitan gibi burjuva münevverlerle erbab-ı irfanı müsavi muameleye tabi tuttu.

Eğer Türkiye'nin mukadderatı Moskova'ya muti olan müfritlerin eline düşmüş olsaydı Mustafa Kemâl Paşa'nın da aynı akıbete duçar olması ihtimalden baid değildi. Hakiki Türkiye, İstanbuluski'nin Sofya'yı bıraktığı gibi İstanbul'u Türk etmek hatasını yapmayacaktır. İstanbul ecnebilerden tamamıyla tahliye olunduğu gün, iki kolları iki kıtayı birbirine bağlayan bu mükemmel şehir, bu muzaffer payitahtta badema ebediyen ölmüş bulunan Osmanlı Bizansçılığının son izleri büsbütün meydandan kalkmaya başlayacaktır.

Bu suretle İstanbul tedricen sırf Türk renklerini iktisap etmiş olacaktır.

Mustafa Kemâl Paşa o zaman Belgrad'ın da bir vakit Avusturya ve Macaristan topları altında daha müşkül bir vaziyette bulunduğunu ve Nişik'te arada bir Sırp Ankarası rolünü oynadığını ve fakat hiçbir hükûmet adamının Belgrad'dan feragat etmeyi düşünmediğini düşünecektir. Nihayet sulhu istihsal etmiş olan Türkiye inşa ve ihya etmek ve ümit eylemek için insaniyet-i muztaribeye samimi muzahereti bahş eylemeyi vaat etmektedir.

Sabık Bulgar Kabinesi Mahkeme Huzurunda

Maktul başvekil (İstanbuliski)'nin riyaseti altındaki sabık Çiftçi Kabinesi azası, memleketin emniyet-i dâhiliye ve huzurunu ihlal etmek cürmüyle itham edilerek mahkemeye sevk edildikleri malumdur. Bulgar Hükûmet-i hazırasının nim resmi vasıtasıyla neşr-i efkârı olan (Bulgary) gazetesi 7 Eylül 1923 tarihli nüshasında mezkûr meseleyi mevzubahis ederek diyor ki:

Müteveffa İstanbuliski'nin taht-ı riyasetindeki çiftçi kabinesi aleyhindeki ithamname ikmal ile 5 Eylül tarihinde cinayet mahkemesine tevdi olunmuştur.

Müddei-i Umumi ithamnamede evvelemirde çiftçiler ittihadının daimi komitesinin eyalâtta çiftçi teşkilat reislerine gönderdiği 14 numaralı 9 Mayıs 1923 tarihli tahrirat-ı umumiyede Çiftçiler İttihadı muavenet(?) edilmez bir ordu halini iktisap etmesi için çiftçi teşkilatı olmayan yerlerde hemen bu teşkilatın icrasını emrettiği zikredilmektedir. Çiftçiler İttihadı bu orduyu bütün siyasi düşmanları aleyhinde istimal ve kendilerini imha etmeyi veya hiç olmazsa yirmi senelik bir müddet için gayr-ı kabil-i taarruz(?) bir hale getirmeyi istihdaf ediyordu.

Bu suretle tesis edilen mücadele merkezleri sene-i haliye Mayısının 17'sinde muhariplerin hayatları pahasına da olsa Çiftçiler İttihadı fikir ve prensiplerini müdafaa edeceklerine ve bu ittihadın vücuda getireceği kanunların idame-i meriyeti için mücadelede bulunacaklarına dair yemin eylemişlerdi. Müddei-i Umumi ithamnamesinde bu mücadele merkezlerinin tesisi bir suikast olarak tasvir ve tevsim etmekte ve bunların maksadı memleketin hayat-ı tabiyesini ihlal ve etrafa dehşet iras etmek olduğunu iddia eylemektedir.

Müddei-i Umumi, İstanbuluski Kabinesi azalarının Alexander İstanbuluski, Zayko, Daskalof, İstoban, Falcef, (…) Kemanof ve Melbube Fokali(?) dâḥil bulundukları Çiftçi İttihadı Daimi Komitesi azasının kâffesinin duçar-ı cezaen idamını talep eylemektedir.

İstintak dairesi henüz İstanbuliski ile iştigal etmemiştir. Buna da sebep, tahkikat başlamazdan evvel merkumun vefat etmiş olmasıdır. Daskalov ve Kemalov'un aleyhindeki takibat bunların dahi vefat etmiş olmaları hasebiyle talik olunacaktır. Binaenaleyh mahkeme-i cinayet huzuruna Çiftçi İttihadı Daimi Komitesi azasından Mikopetkov ile İstuyan Kaliçef ve İstanbuliski'den maada bütün kabine azası sevk olunacaklardır.

Mücadele merkezlerine gönderilmiş olan tahrirat-ı umumiyede bütün kabine azası mütesanit(?) bulunmuşlardır hatta bu tahrirat Meclis-i Nuzzârda bile kıraat olunmuştur.

Bundan başka 17 Mayıs tarihinden Hristo İstiyanof Şeytancık'ta, Nedalkonstasof Pevlikeni'de, Umarşevski de Orhanie'de, Dobarinof Samakov'da, Zoğrafski Dupnitsa'da hazır bulunarak umumi içtimalarda bu tahrirat-ı umumiyeyi kıraat ve tefsir etmişler ve hazirunu tahlif eylemişlerdir.

Şiddetle mahrem tutulmak üzere 5 Mayıs 1923 tarihinde Bulgaristan namına mücadele merkezleri icra komitesi marifetiyle neşredilen ve Bulgaristan'daki bütün mücadele zümrelerine, şubelerine, müfrezelerine hitap eden 8 numaralı tahrirat-ı umumiyede komite (memleketi bütün alçak cani ve şerirlerden tathir etmeye) merkeze mensup umum çiftçileri tahrik yani hizbe mensup adamlardan veyahut muhtariyet taraftarlarından biri Zürra Partisi rüesasından birini öldürecek olur ise bütün siyasi hasımlarını katl ü itlaf eylemeye teşvik etmektedir.

Bu tahrirat-ı umumiye tab edilmek için Genç Zürra İttihadı Veznedarı olan Nikola Zaharyef'e tevdi olunmuştu. Merkum da diğer maznunlarla birlikte muhakeme edilmek üzere mahkeme-i cinaiyeye sevk olunmuştur. Maznunların umumi kanun-ı cezanın 172'nci maddesinin birinci ve 178'inci maddesinin yine birinci fıkralarıyla 139'uncu madde mucibince ceza görecekleridir.

Müddei-i Umumi tarafından 47 şahit beray-ı şahadet mahkemeye davet olunmuştur.

İthamname Sofya Cinayet Mahkemesi Müddei-i Umumi Muavini Mihailof tarafından ihzar edilmiştir. Muhakemeye yakında ibtidar edilecektir.

Lloyd George'un Siyasi Faaliyeti

Lloyd George'un riyaset ettiği fırka Liberal ve Müstakil Liberal namlarıyla ikiye ayrılmıştı. Fırka arasında vukua gelen bu ittifak son intihabatta muhafazakâr fırkasının işine yaramış ve liberaller zararına muhafazakârlar büyük bir ekseriyetle intihap mücadelesinden muzaffer olarak çıkmış idi. Lloyd George fırkasının siyasi hezimetine Türkün askeri zaferinin de büyük bir tesiri olmuştu. Her düşüşten bir öğüt almayı bilen Lloyd George, siyasetinin iflasından sonra seri bir manevra ile hem sulh taraftarı görünmeye başlamış hem de Liberal Fırkasının tekrar birleşmesine hararetle çalışmakta idi. 8 Eylül 1923 tarihli Times gazetesinden tercümesini aşağıya naklettiğimiz havadis gösteriyor ki Lloyd George liberal fırkalarını birleştirmeye muvaffak olmuştur. Bu hal İngiliz siyasetinde mühim bir hadise teşkil edeceği gibi cihan siyaseti ile de çok alakadardır.

Ayın yedinci günü (Welsh) Milli Liberal Fırkası Meclisi, kemâl-i sükûnetle içtima ederek Mister (Lloyd George)'u makam-ı riyasete intihap etmiştir. Mister (John Hendes) ile (Sir Francis Edwards) da riyaset vekilleri mevkiini ihraz ettiler.

Mister (Lloyd George)'un muvasalatı hürmetle karşılanmış, müteakiben evvelden beri iki rakip fırkaya ayrılmış olan liberallerin tekrar birleşmeleri hakkındaki teklif ileri sürülmüştür. Bu teklif büyük bir hahişle kabul edildi ve birtakım kısa hitabeler verildi.

Taamdan sonra (Llandudno Wales)'deki büyük salonda içtima edilmiş yüzlerce halk -izdiham dolayısıyla- salona giremeyerek dışarıda kalmışlardır. Lloyd George çok şayan-ı dikkat bir hitabe vererek hazirunun (…) tamamıyla hâkim olmuş birçok Liberal (…) sabık başvekilin fikrini teyit ve tasvip için söz söylemişlerdir.

Lloyd George'un Nutku

Mister (Lloyd George) liberallerin ittihadından bahsederken orta gaye ittihaz edilmiş müşterek bir maksat olmadıkça sadece bir ittihadın bu tür amelî faydalardan mahrum kalacağına nazarıdikkati celp etti. Mister (Lloyd George) Liberal Fırkasının muayyen bir programı olması icap edeceğini ve İngiliz milletinin "Bugün bize yiyecek ekmeğimizi veriniz!" istirhamına şafi cevap teşkil etmeyecek hiçbir programın yüzüne bakmayacağını da söyledi ve sabık başvekil "Millet, fırka mücadelesine girişmeye karar verince ben hangi fırkaya mensup kalacağımı hemen derk etmiştim!" dedi. Sonra Hükûmet-i hazıranın intihabat esnasında ortaya attığı mevaidi tahlil etmeye başlayıp "Bu parlak asayiş günleri"nden neden müstehziyane bahsedildi ve dedi ki: "Fransa, Almanya'nın yere bitap serilmiş cesedi üzerine dizlerini basmış duruyor ve Almanya'nın son nefesini de çıkarıyor. İtalya ve Yunanistan'ın boğazını sıkıyor, İngiltere'nin müdahalesine izin verilmiyor! Fransa ve İtalya 1914'te böyle söylemiyorlardı. 1922'de de böyle söylemiyorlardı. O zaman bizi kullandıklarından memnun idiler fakat bize işlerini yaptırıp bitirince şimdi dediler ki: "Sen çek elini İngiltere!"

Sonra Mister (Lloyd George) Hükûmetin Fransa ile münasebat-ı dostanenin takviye edildiğinden bahsetmesine nakl-i kelam ederek, geçen senenin ağustosunda Mösyö (Poincaré)'den dost olarak ayrıldıklarını ve arada hiçbir münazaa ve itilaf bulunmadığını söyledi. Sonra şiddetle elini masaya vurarak haykırdı:

Fakat (…) hadisesinden beri hiçbir zaman iki devlet ve millet arasındaki hissiyat ve münasebat bugündekinden (…) fena olmamıştır! Bugün Fransa İngiltere'ye karşı kin ve nefretini (…) ve bunlar (…) asla tahammül edemeyeceğim bir şeyi, yani istihkar ve istihfafı izhar ediyor (…) münasebatı (…) bir zaman bundan muzlim (…) olmamıştı. Bugün elimizdeki (… arif): sırf zillet ve itibarsızlık! Ya (…) hususta çok söz söyle (…) fakat (…)den alınan haberler kemâl-i dikkatle (…) etmiş olmakla beraber orada müessif bir (…) olduğumuzu saklayamamaktadır. (…) meselenin Cemiyet-i Akvama havale edilmesi lazım gelen (…) bu pek doğru, sağlam fakat (…) önümüzdeki zemini (…) verilmiş bir nasihatti. Bu nasihat dinlenmedi. Yalnız (…) nüfuzunun inkisarıyla kalmadı. (…) Cemiyet-i Akvamın ölümü yerine geçti. Cemiyet-i Akvam büyük devletlerden daima istihfaf ve hakaret gördüğü halde buna bir çare bulunmazsa bu heyetin bekası (…) meselenin süferâ konferansı (…) konulmasına gelince bir İngiliz (…) hiç hoşlanmadım. Hâlihazır cihanın hande-i istihzası içinde her taraftır. (…) vurularak tart edilmektedir. (…)

Bundan (…): "Cihanın (…) azim, sinir kuvveti ve ispat (…) Hükûmet ise bu tavır ve hareketi ihtiyar (…) hâlde değildir. Binaenaleyh muhafazakâr (…) mahkûmdur." Dedikten sonra (…) muzahirlerinin sosyalistlere meyil (…) olduğunu ve sosyalistler İngiltere'de (…) hükmüne gelirlerse pek nazik ve mu'dil (…) ve sınaat umurunu o garip idare planlarına (…) edeceklerini söylemiş ve tekrar alkışlanmıştır.

Lloyd George'un (…) ancak liberallerdir ki sosyalistlerin (…) şeklinde bir idare tesis eder (…) hukuk ve serbestisini gasp etmesi felaketi önüne dikilebilir. İngiltere ahalisi vaziyet-i hazırada mütevahhiştir. Ve bundan sonra hizmetini (…) nizalar, şikâyetler ile uğraşanların eline vermeyecektir. Zaten daima şikâyet eden hizmetçi fena hizmetçi demektir. (Alkışlar) Liberaller milletin hakiki ihtiyaçlarına temas eden bir program yapmalıdırlar.

Mister (Lloyd George) arazi meselesini, köy hayatına avdet meselesini ve bilhassa küûlün fenalığını ehemmiyetli kelimelerle zikrederek bunlara çare bulunmak lazım olduğunu da söylemiştir.

20 Eylül ***Sahife 3***

Ateşle Oyun

8 Eylül sene 1923 tarihli (Daily-Mail) gazetesi İtalyan-Yunan ihtilafından mütevellit İngiltere-İtalya münasebatına hasrettiği başmakalesinde diyor ki:

İtalya ile Yunanistan arasında hâdis olan mesele el'an hadd-i vaziyetini muhafaza ediyor ve bu esnada İtalya halkının İngiltere Hükûmeti tarafından gösterilen şüpheli tavır ile İngiliz matbuatının mühim bir kısmı tarafından ittihaz edilen gayr-ı dostane lisandan dolayı mugayir olmaları da haklı görülebilir.

Çünkü en ileri gelen Londra gazetelerinin neşriyatına bakılırsa mütecaviz ve haksız tarafın Yunanistan değil, fakat İtalya olduğuna hükmeylemek icap eyliyor. Ortaya atılan fikirlere göre İtalya Heyet-i Murahhasası küstahane ve pervasızca katledilecek, fakat İtalya Hükûmeti Cenevre Gölü sahillerinde Dola(?) mübacili tariklerle derdine çare ve tazminat aramaktan başka bir şey yapamayacaktır. Cenevre'de Lord Robert Sesil ve Londra'da Lord Curzon kendileriyle mülakat talep etmiş olanlara öyle vakitsiz beyanatta bulunuyorlar ki: adeta kendilerini bu işte taraftarlıkla ittiham ettirmeye sebep oluyor. Bu iki siyaset ricali Yunanistan'ın cinayeti irtikâbı müteakip tevessül ettiği hareketi ulu orta tasvip etmekte büyük bir tehanün gösteriyorlar. Hâlbuki: Yunanistan'ın yaptığı hareket-i cinayetten sonra Cemiyet-i Akvam'ın henüz tüysüz kanatları altına iltica ile mesuliyetten kurtulmaktan başka bir şey değildi.

Marki (Curzon)'un tavır ve hareketi zaten karışık olan harici siyasetimizin bu günlerdeki kararsızlığı meydana koymaktadır. Hariciye Nazırımız türedi ve ihtilalci Yunan Hükûmeti için fevkalade rikkat ve şefkat gösteriyor. Marki (Curzon)'un bu hareketini görenlerine bu zatın, Yunan Hükûmetinin birkaç sabık nazırı kurşuna dizdirmesinden dolayı o Hükûmetle münasebet-i siyasiyeyi kat'etmiş olduğuna nasıl inanır? Yine kim inanır ki: Marki (Curzon) muahharan bu devletle münasebet-i siyasiyeyi iade etmeye rıza göstermiş olmakla beraber sefirimizin Atina'ya avdetine kat'iyyen müsaade etmemiş ve vâki olan idamlardan mütevellit hiddet ve gadabının nişanesi olmak üzere Atina'daki İngiliz sefarethanesini küçük memurinden birinin omuzuna yükletmiştir?

Lord (Curzon) Cenevre'de bulunan Lord (Robert Sesil)'e İngiltere Hükûmetinin hadise hakkında şöyle veya böyle bir nokta-yı nazar beslediğini telgrafla bildirdiği ve (Robert Sesil) de Cenevre'de İngiltere Hükûmetinin şöyle veya böyle hareket edeceğini "açıkça söylemek" tarafını tuttuğu esnada bu zatlar acaba bu vahim ve ciddi meselede ne mahiyette bir salahiyet-i mahsusasayı haiz bulunuyorlardı? Bugün İngiltere kabinesi azası birtakım memleketlere seyahat için dağılmış bulunuyorlar. Henüz bu aza bir içtima akdetmediler ve hadise hakkında el'an malumat-ı tâmme bile yoktur, bundan başka bu iki efendinin, namlarına hareket ettikleri iddiasında bulundukları İngiltere halkı bir Korfu Adasının İtalya'ya yahut Yunanistan'a ait olmasına beş paralık ehemmiyet atfetmiyorlar.

Şimdi artık iyi anlaşıldı ki: İtalya davasının neticesini Cemiyet-i Akvam eline bırakmaya rıza göstermeyecektir; mesela, Amerika'nın Cemiyet-i Akvam'a dühule bile razı olmadığı gibi, İtalya da bu hususta muakemesine göre hareket hareket etmeye salahiyettardır. Cenevre'den icra olunacak hiçbir tesir İtalyan Hükûmetinin halkın arzusuna mugayir harekete icbar edemeyecektir.

Bu iki ricl-i siyaset tarafından (Curzon ve Lord Robert Sesil) istical içinde daha büyük hatalar irtikâp olunmazdan evvel kendi kendimize şu suali sorup düşünmeliyiz: Acaba bizim Avrupa'daki dostlarımız o kadar çok mudur ki: yeni yeni düşmanlar kazanmaya çalışıyoruz?

Hükûmetimiz samimi dostumuz olan İtalyanlara karşı son iki buçuk sene zarfında şayan-ı hayret bir küfran-ı nimetle muamele gösterdi. Görülüyor ki: Erkân-ı Hükûmetimiz bizi Fransa'ya bağlayan dostluk, ittifak revabıtını gevşetmek işinden baş alabildikçe bütün zamanlarını, Yunanlıları Anadolu'ya salıverdiğimizden dolayı zaten bize pek dargın bulunan İtalya'yı ağdaba hasreylemektedir. Kral (Corç) ile Kraliçe (Meri)'nin Roma seyahati yeni hükûmet ve millet arasındaki hissiyat-i dostaneyi takviyeye, eski kırgınlıkların unutulmasına hizmet etmişti; hâlbuki: Hariciye nezaretimizin elde edilmiş bu hayırlı semeratı büsbütün tahrip edecek bir yol tutmuş olduğunu görüyoruz. Acaba bu garip tarz-ı hareket ne maksatla tutulmuştu? Her yeni haber, her yeni ifşaat İtalyan Heyet-i Murahhasasının katlini daha muzlim ve meşum renklerle mülevven gösteriyor. Şimdi anlaşılıyor ki hadiseden henüz üç hafta evvel Paris'teki süfera konferansı Yunanistan Hükûmetine tahdid-i hudud komisyonunun işine karışmaması için ihtaratta bulunmaya lüzum hissetmiştir. General (Tellini), katlinden henüz birkaç gün mukaddem Yunan zabitlerininin tahdid-i hudud için vazedilen alametleri koparıp atmalarından şikâyet etmişti. General, Yunan kıtaat-ı askeriyesini Arnavutluk'a ilhak olunan araziden çekilmeye davet ederek hatta bunun için bir de müddet tayin etmiş, fakat bu müddet nihayetinde kendisi katlolunmuştu.

Bu işte hiçbir şeyi düşünmeden hareket eden adi bir haydudun efalinden çok karışık entrikalar vardır. Gelecek senelerde bize büyük menafi dokunacak olan İtalya dostluğu nazar-ı itibarda bulunduracak İngilizler rical-i siyasiyemiz ve matbuatımızı tarafından İtalya harekâtından adavetkarane takayyüd edilmesine karşı müsaadekar bulunmamalıdırlar. İtalya Hükûmeti zaten bu esnada efkâr-ı umumiyenin henüz muttali olamadığı derece tahrikât ve ağdabata maruz kalmıştır.

Ve bugün Fransa'yı olduğu gibi İtalya'yı da bizden soğutup uzaklaştırmaya çalışan siyasi ricalimize ihtar ederiz ki: bu hareketleri adeta "ateşle oynamaktır." Bu siyasi zevat "itilaf" rabıta-i hayriyesini tahrip etmekle kanaat etmeyerek şimdi de, bir zaman İngiltere'nin muhabbet ve müzaheretine nail olmuş olan (Kaur)ların ve (Garibaldi)lerin ahfadını bize düşman etmeğe uğraşıyorlar. Acaba Avrupa'yı ateş içinde mi bırakmak istiyorlar.

Havai Hazırlıklar

4 Eylül 1923 tarihli Deyili Telgraftan:

Hava kuvvetleri ve hava hudutları bugün Avrupa'nın en mühim bir meselesidir. Çelik kaleler kadar mühim ve müheykel dremitnotlar hava kuvvetleri karşısında bugün ehemmiyetten sakıt ve aciz bir mevkiye düşmüşlerdir. Binaenaleyh devletlerarasında kuvvet müsabakası bundan sonra karalardan ve denizlerden havalara intikal etmiştir.

4 Eylül 1923 tarihli Deyili Telgraf gazetesinden nakledilen âtideki fikra bu endişe ile yazılmıştır:

İngiltere üç sene askeri tayyarecilik tahsilini tamam etmiş olan kuvva-yı havaiye zabitanına İngiltere Kuvva-yı Havaiye Kumandanı Vis - Mareşal (Oliver Sevan) demiştir ki:

"Şimdi yani İngiltere Kuvva-yı havaiyyesinin tezyit eylemek üzere bulunduğu şu esnada kuvva-yı havaiyeye mensup genç ve haris-i terakki zabitan için ilerlemek fırsatları pek çoktur." Bugün İngiltere Kuvva-yı Havaiye için mesalik-i askeriye saire için olduğu gibi tayyarecilik mektepleri açılmış ve bu şube-i mühimme için pek etraflı bir talim ve tahsil programı mevki-i tatbike vaz'edilmiştir. Kuvva-yı havaiye talebesinin bugünkü adedi 965 ve tahsillerini ikmal edenlerin adedi 231'dir. Mektebe 15 ila 16 buçuk sininde çocuklar kabul edilmek de bunlar mektepten mükemmel tayyareci olarak çıkmaktadır.

İngiltere'deki bu Kuvva-yı havaiye mektebini ziyaret eden bir gazete muhabiri talebe arasında ordu zabitanının, rahiplerin, avukatların vesair muteber mesalike mensup pederlerin çocukları bulunduğunu görmüştür. Bu mektepte çocuklara verilen nazari tahsil sıkı ve vasidir ve bir çocuk için kuvve-i havaiye hidematının talep ettiği malumatı, mahareti ve hasais-i saireyi ihraz etmedikçe şehadetname almak ihtimali mevcut değildir,

Kuvva-yı havaiye için Kânunusani'de kurs yani devre dersi daha açılacak olup bunu için de 950 çocuğa daha ihtiyaç görülmektedir.

Buraya müracaat edenler müsabaka-i imtihana tabi tutulacaklardır.

Son zamanlarda Avrupa (...) umumiyetle kuva-yı havaiyeye verdikleri (…) dikkate alınmaya layık bulunur.

20 Eylül ***Sahife 4***

Menfadaki Hükümdarlar

"Ekodöpari" gazetesinin (San Remo)'daki muhabiri, mahall-i mezkûr civarında "Nobel" Köşkünde ikamet etmekte olan Sakıt "Sultan Mehmed Vahdeddin" ile bilvasıta vuku bulan bir mülakatını mezkûr gazetenin 11 Eylül 1923 tarihli nüshasında şu suretle tasvir etmektedir:

1 Teşrinisani 1339 tarihinde Ankara'daki Büyük Millet Meclisi badema "Hâkimiyet-i Milliyeye istinat etmeyen İstanbul Hükûmetinin tarihe intikal etmiş." addeylemek lazım geleceğine karar vermiş ve aynı zamanda bademe hilafetin reisi olamayacağına ve halifenin Hanedan-ı Âl-i Osman meyanından Büyük Millet Meclisince intihap edileceğine dair bir kanun kabul eylemişti.

Osmanlı İmparatorluğu artık nihayete ermiş idi. Şimdiden sonra ancak Türk Cumhuriyeti (!?) vardı. 1517 senesinden beri bütün dünya Müslümanlarının riyaset-i diniyesini İslam Hükûmetlerinin en kuvvetlisi bunu cismani bir hükümdarlıka mezc eden Türk Devleti padişahı eski zamanlardaki sefil Bağdat veya Mısır halifeleri gibi sadece dini bir hükümran oluyordu.

15 Teşrinisani 1923 tarihinde (…) ve Halife Altıncı Mehmed hayatının taht-ı tehdide bulunduğunu görünce General Harington'un muavenet ve himayesini talep ediyordu.

Genç oğlu, kendine sadık olan birkaç zabit ve hademe ile birlikte sarayını gayr-ı meşru bir surette (…) kıymettar mücevheratını yanına alarak bir motorlu kayıkla İngiliz Amiral Gemisine (…) eyliyordu. Ertesi gün Altıncı Mehmed bir İngiliz harp sefinesinde Malta'ya doğru yol aldığı sırada Ankara kendisinin mahlu olduğuna karar veriyor ve yerine yeğeni Abdülmecit Hazretlerini halife intihap eyliyordu.

Mehmed-i Hamis Malta'dan Mekke'ye azimet ve Âlem-i İslam'a hitaben bir beyanname neşreyledi. Sonra da İsviçre'ye gideceği haber verildi ve (…) beri artık kendisinden hiç bahsedilmedi.

Mamafih Türkiye'nin son hükümdarı olan (…) 1923 senesi menakıbında miktarı kesir olan menfadaki krallar romanında birkaç sahife işgal etmeye layıktır.

Sabık Sultan'ın ikametgâhına gittim. Kendisi denildiği gibi İsviçre'de değildir. Mekke'de çok sıcak yaptığı (gölgede galiben elli derece) için Hicaz'dan azimet eylemiştir. İsviçre'nin âb ve havası bilakis soğuk olduğunu kendisine ihtar ettiler. Cenevre'ye ayak basınca Nobel birinde ihtiyar-ı ikamet etmiş olan esbak Sadrazamı Ferid (Paşa)'nın ziyaretini kabul etti. Ferid kendisine Rubiyera'nın letafetinden o kadar bahsetti ki Mehmed-i Hamis İsviçre'ye gitmekten sarf-ı nazarla, mahud konferanstaki gürültücü diplomatların azimetinden sonra, latif ve zarif sükûnetine avdet etmiş olan San Remo'da yerleşti. İtalya'nın Likorya Eyaleti muzafatından olan latif San Remo istasyonunun cihet-i şarkiyesinde, hurma, buber, zeytin ve okaliptüs ağaçları arasında latif bir mevkide inşa edilmiş büyük ve mükellef bir köşk vardır ki cephesi İtalyan usulünde çiçekler ve arap usulünde tezyinat ile telvin edilmiştir.

Meşhur İsviçreli tarafından inşa ettirilmiş olan (Nobel) köşküdür.

Bir vakitler Yıldız ve Dolmabahçe saraylarının haşmetli efendisi olan zat altı aydan beri oğlu ve zabit ve hademelerinden mürekkep on kadar maiyeti bir aşçı ve iki İtalyan oda hizmetçisi ile işte bu köşkte ikamet eyliyor. (Bir aralık, haremlerinin Sabık Sultana iltihakları mevzubahis olmuş ise de bunlar nihayetü'l-emir İstanbul'da kalmışlardır.) Altıncı Mehmed, köşkünden hiçbir vakit dışarı çıkmıyor. Altı ay zarfında komşular ancak üç dört defa siyah redingotlu, kırmızı fesli ve büyük bahçenin pek az dik bir meyil ile denize doğru giden yollarında gezinen bir ihtiyarın inmiş gölgesini, beyaz sakallarını, zaifleşmiş çehresini görebilmişlerdir. Bu zat kısa bir teferrüç eden İslamların sabık halifesiydi. Sakıt Sultan Likorya sahillerinin latif çimenlerini temaşa etmek isteyince ale'l-ekser köşkün balkonunda durmayı tercih eder.

Köşkün kapısında geceli gündüzlü iki İtalyan karabineri beklemektedir. Bunlar vazifelerinin ehemmiyetini takdir etmektedirler.

Şarklılar arasında eşhas-ı mühimmeye karşı suikastların umur-ı mutadeden bulunduğunu biliyorlar. Binaberin siyah üniformalı, iki üslü şapkalı bu sert muhafızlarla beni Sultan-ı Sabıkın yaver veya maiyetçilerinden birinin yanına kadar bana refakat etmeye muvafakatlarını istihsal eylemek için tam yarım saat münakaşa etmek, uğraşmak lazım geldi. Nihayet gözlerini benden ayırmayan iki muhafızın taht-ı nezaretinde köşkün dehlizlerine vasıl olabildim. Burada Avrupa kârı giyinmiş iki efendi doğrusu pek emniyetsiz bir tavırla beni kabul ettiler. Lakin o rakamı kemal-i dikkatle gözden geçirdikten sonra ellerini bana uzattılar.

- Erkan-ı Harp Miralayı Zahir Bey

- Yaver Miralay (…)

Ziyaretinizden haşmetmeabı haberdar edelim.

İki zabit on dakika sonra biraz aşağı indiler. Karabinerler beni kollarımdan yakalayarak; Kendisini karakolda götürelim değil mi diye sordular.

Altı aydan beri Sultan-ı Sakıt tarafından kimsenin kabul edilmediğini bilen İtalyan bandorleri benim köşke idhal eylediğimi görünce derin bir hayrete düştüler.

Esrarengiz, müzeyyen, mükellef sıra salonlar içerisinde bahçenin latif ve nadide çiçeklerinin kaybetmek kabil olan hamilefli bir balkon.

Burada bana esmer sigaralar ikram ettiler.

Güzel kokulu bir kahveyi lezzetle içerken sultanların kendilerine mürettep bir surette fena kahveler içtikleri biçareleri düşünerek bana yapılan bu mihmanperver muameleyi bir hiss-i memnuniyetle telakki ediyordum.

… Haşmet-penah? ... Yatıyor, hastadır, zatınızı odasına, nezdine getiremeyeceğinden dolayı pek müteessiftir. Lakin suallerinizi tahriren irad ediniz. Bunları kendilerine götürecek: Sıra ile tercüme edecek ve verecekleri cevapları size getireceğiz.

Evvel emirde müttefikler aleyhine yapılan harpten bahsedelim. Sakıt Sultan bana bu cevabı gönderdi.

Ben Türkiye'nin umumi harbe iştirakine daima aleyhtardım. Harb-i umuminin bizim için gayr-ı kabil-i içtinap surette inhizamkâr bir şekil aldığı sırada biraderim Beşinci Sultan Mehmed'i istihlaf ettim.

Benim yegâne emelim sulh yapmaktı, lakin 1908 senesinden beri mevki-i iktidarı elinde bulunduran (…)

Söz saltanat ve hilafet meselesine intikal etti.

- Haşmetpenah: Daha iyi günler hululüne intizaren tac-ı saltanatını değilse hilafeti muaheze edemez miydi? Diye sordum. Bana şu cevap verildi.

- Ankara ile İstanbul arasında bir itilaf ve vahdet vücuda getirmek için pek çok fedakârlıklarda bulundum. Lakin hukuk-ı saltanatın hilafet hukukundan tefriki hususuna muvafakat edemezdim ve asla etmeyeceğim. Böyle bir tefrik kanun-ı İslamiyete büsbütün mugayirdir. Ve Halife-i Peygamberden İslam Hakimiyetini nez'etmek maksadına matuftur. İman ve itikatları şüpheli olan bir avuç insanın hilafet meselesini halletmek hakkını inkâr ederim. Bunu halletmek beş altı milyon Türk'e ait değildir. Bütün dünyadaki üç yüz milyon Müslüman hilafetin mukadderatı hakkında bir karar verebilir.

Binaenaleyh Ankara'nın hükümde ittihaz etmiş olduğu keyfi kararı kabulden istinkâf eyler ve kendimi İslamların yegâne halifesi addederim. Sakıt Sultan'ın projeleri hakkında irad ettiğim suale cevap pek kısa oldu:

- Allah'ın takdiri vechle vekili ve halifesi olduğum Peygamber-i Zîşan'ın eserine iktifa eylemek ve muhakkak bir ölümden kendimi muhafaza için terketmeye mecbur kaldığım pek sevgili vatanıma avdet saatine intizar!

Türk muahedesi hakkında ve Fransa ile Türkiye arasındaki müstakbel münasebat hakkında ne düşündüğünü sabık sultandan suale ettim.

Lozan Muahedesi hakkında hiçbir cevap gelmedi. Fakat ikinci sual hakkında bu cevabı aldım.

- Haşmetpenah şu kanaattedir ki Osmanlı İmparatorluğu devam etmiş olsaydı Fransa ile Türkiye arasında an'anevi münasebat-ı hasene idame edilecekti.

Sultan-ı Sakıt tarafından bana bir fotoğraf getirdiler ki arkasında "Memleketiniz için bütün kalbimle saadet ve refah temenni eylerim." cümlesi yazılı idi. Bu defa İtalya kraliyeti karabinerleri tarafından askerce selamlanarak köşkten çıktım.

Bahçenin geçitlerinden birinde on üç yaşlarında bir çocuk gayr-ı şuuri ve müdrik bir tavırla şen ü şatır oynuyordu. Bu Sabık Sultan'ın oğludur.

Birçok senelerden sonra birgün olup da -bu hanedanın saltanatta veraset kanunu böyledir- Hanedan-ı Âl-i Osman'ın ekber evladı mertebesine vasıl olacak olan bu menfi küçük prensin hilafet makamını işgal etmesi ihtimal dâhilindedir.

RESMÎ CERİDE

Pazartesi
---
13 Safer 1342
24 Eylül 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 26 Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesidir. **Sene: 1**

Kanunlar

Numara: 345

Muhtacin-i Zürraa Tavizen Tohumluk ve Çift Hayvanatı ve Alat-ı Ziraiye İtası İçin Tahsisat İtası Hakkında Kanun

Birinci Madde- Maliye Vekâletinin 1339 senesi bütçesinde (Ziraat Bankasının İstanbul Avansına Tediyat) namıyla açılacak fasl-ı mahsusa dokuz yüz bin lira tahsisat vazolunmuştur.

İkinci Madde- Maliye Vekâletinin 1339 senesi bütçesinde (Meccanen Tevzi Olunacak Tohumluk ve Yemeklik Bedeli) namıyla mevcut 99-A faslına iki yüz bin lira tahsisat-ı munzamma vazedilmiştir.

Üçüncü Madde- Birinci madde mucibince Ziraat Bankasına verilen dokuz yüz bin lira ile mahall-i tevzii İktisat Vekâletince tayin edilmek üzere muhtacın-i zürraa tavizen sekiz yüz bin liralık tohumluk ve yüz bin liralık çift hayvanatı ve âlât-ı ziraiye verilecektir.

Dördüncü Madde- İşbu tevziat Heyet-i Vekilece tanzim edilecek bir talimatnameye tevfikan icra olunacaktır.

Beşinci Madde- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Altıncı Madde- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Maliye ve İktisat Vekilleri memurdur.

17 Eylül 1339 ve 6 Safer 1342

Tayinler

Dâhiliye Tayinleri

Beyoğlu Mutasarrıfı Asım Bey Niğde Mutasarrıflığına, Gaziantep Mutasarrıfı Asaf Talat Bey Menteşe Mutasarrıflığına, Sinop Mutasarrıfı Hüsnü Bey Aydın Mutasarrıflığına tayin edilmişlerdir.

Sıhhat ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti Tayin ve Tahvilleri

1339 senesi mezunlarından Doktor Yusuf Cemil Bey: Bin beş yüz kuruş maaşla İslâhiye Hükûmet Tababetine, Çanakkale Hükûmet Tabibi Bahri Efendi: Vuku bulan istifasının kabulü, Trabzon Hastanesi Operatörü Cemil Şerif Bey: Maaşı iki bin kuruşa iblağı, Doktor Mehmed Kâzım Efendi: Bin beş yüz kuruş maaşla Isparta Hükûmet Tababetine, 1338 mezunlarından Doktor Haşim Efendi: Bin beş yüz kuruş maaşla Afyonkarahisar Hükûmet Tababetine, Askeri tabiplikten müstafi Doktor Mustafa Enver Efendi: Bin beş yüz kuruş maaşla Urla Hükûmet Tababetine, Ceyhan Hükûmet Tabibi Doktor Kâzım Efendi: Maaş-ı hazırıyla Adana-Kars Hükûmet Tababetine, Ceyhan Hükûmet Tabib-i sabıkı Doktor Mustafa Nadir Efendi: Bin beş yüz kuruş maaşla Ceyhan Hükûmet Tababetine, Doktor Hasan Ali Bey: İki bin kuruş maaşla İçel Hükûmet Tababetine, Bolu Hükûmet Tabibi Doktor İbrahim Fehmi Efendi: Vuku bulan istifasının kabulü, Bolu Sıhhiye Müdürü Doktor Ziya Fuad Bey: Ahvâl-i sıhhiyesine binaen istifasının kabulü, Bolu Hükûmet Hastanesi Tabibi Enver Bey: Bolu Sıhhiye Müdüriyeti Vekâletine, Hopa Hükûmet Tabibi Tevfik Efendi: Maaş-ı hazırıyla Vakfikebir Hükûmet Tababetine, Karaburun Hükûmet Tabibi Doktor Fuad Efendi: Mahall-i memuriyetine azimet etmediğinden müstafi addedilmiştir. Diyarbakır Sıhhiye Müdürü Ferah Niyazi Bey: Mezuniyetinin hitamına binaen mahall-i memuriyetine azimet etmediğinden müstafi addedilmiştir. Kula Kazası Kaymakam-ı sabıkı Mahmud Nedim Bey: Bin beş yüz kuruş maaşla Halıcıoğlu Darüleytam Müdür Muavinliğine tayin edilmiş, Ordu Sıhhiye Müdürü Hasan Ferid Bey: Memuriyet-i mezkûreyi kabul etmediğinden müstafi addedilmiştir.

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri

On Yedinci İçtima

Birinci Celse

Zabt-ı Sabık Hulâsası:

Reis - Celseyi açıyorum. Zabt-ı sabık hulâsası okunacak: (Zabt-ı sabık hulâsası okundu.) Zabt-ı sabık hakkında bir mütalaa var mı efendim?

İhsan Hamid Bey (Ergani) - Müsaade ederseniz bir şey arz edeceğim: "Mebus Osman Bey'in istifanamesi kıraat edildi." deniyor. Kıraat ve kabul edildi, dense daha iyi olur. (Hacet yok sesleri)

Reis - Efendim! Zabt-ı sabıkı aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın; zabt-ı sabık aynen kabul edildi.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Reis Bey; Ruznameye geçmezden evvel bir iki söz söylemekliğime müsaade buyurun efendim! Bendeniz çarşamba günü Yozgat Darülmuallimininin seddi esbabını bir takrirle Maarif Vekâletinden sormuştum. Nizamnamenin 110. maddesi mucibince bu takrire ikinci celsede cevap vermek zarureti vardır. Hâlbuki bugün aradan beş altı gün geçtiği halde Maarif Vekâleti hâlâ cevap vermemiştir. Tekrar tebligat ifa edilsin. Rica ederim Makam-ı Riyaset emretsin, Maarif Vekili buraya gelerek cevap versin.

Kâzım Bey (Ergani) - Bendenize ait mazbata-i intihabide okunduğu ve kabul edildiği halde zabt-ı sabık hulâsasında bir sarahat yoktur.

Reis - İsm-i âliniz efendim!

Kâzım Bey (Ergani) - Ergani Mebusu Kâzım.

Reis - Peki efendim.

Evrak-ı Varide

Reis - Efendim! Evrak-ı varide, levayih, memurin-i dâhiliyenin terfih ve terakkileriyle ve nasp ve azillerine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinden mevrut layiha-i kanuniyeyi Dâhiliye ve Muvazene-i Maliye encümenlerine,

hapishanelerin ıslahı hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinden mevrut layiha-i kanuniyeyi Dâhiliye ve Muvazene-i Maliye encümenlerine,

Aşar vergisinin yüzde ona tenziline ve meyan kökü aşarının aynı nispete ircaına ve tuz resminin beş kuruşa iblağına ve müskirat resminin tadili hakkındaki 8 Kânunusani 1336 tarihli kararnamede münderiç rüsumun tezyidine ve men-i müskirat kanununun tadiline dair İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinden mevrut üç kıta kanun layihasını kavanin ve Muvazene-i Maliye encümenlerine havale ediyoruz.

Tekâlif

Men-i Müskirat Kanununun tadiline dair Çatalca Mebusu Şakir Bey ve rüfekasının teklif-i kanunisi Layiha Encümenine,

El-cezire İstiklâl Mahkemesince üç sene kalebentliğe mahkûm Mardinli Kasım Çelebi ve Jandarma Abdülhalim'in hizmetlerinden bahisle bakiye-i müddet-i cezaiyelerinin affi hakkında Mardin Mebusu Yakup Kadri Bey ve rüfekasının teklif-i kanunisini Layiha Encümenine havale eyliyoruz.

Tezkereler

İdama mahkûm ve Mahkeme-i Temyizce de cezası tasdik edilen Ereğlili Gavril oğlu Niko hakkındaki hükmün ifa-yı muktezası hakkında Adliye Vekâleti Tezkeresini Adliye Encümenine,

Ceza-yı nakdilerin beş misline iblağına dair olan kanunun Kontrato ceza-yı nakdilerine şümulü olup olmadığının tefsirine dair Adliye Vekâleti Tezkeresini Adliye Encümenine havale eyliyoruz.

Ziraat Bankası Meclis-i İdaresine aza intihabı hakkında İktisat Vekâleti Tezkeresi var. Okuyacağız efendim:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine Ziraat Bankası Kanunu mucibince Meclis-i İdaresine Şûra-yı Devlet ve Divan-ı Muhasebat dairelerinden intihabı lazım gelen birer azanın Büyük Millet Meclisince intihap olunacağı ve bunlardan birinin meclise riyaset edeceği mezkûr bankaya ait 9 Zilkade 1340 ve 6 Temmuz 1338 tarihli Bütçe Kanununun üçüncü maddesi iktizasından bulunmasına ve ikinci devre-i intihabı bi'l-icra Büyük Millet Meclisinin yeniden teşekkül etmesine mebni banka meclisine müceddeden aza intihabına müsaade ve bu kere müteşekkil Divan-ı Muhasebattan intihabı lazım gelen azanın divan-ı mezkûrca mı yoksa yine Büyük Millet Meclisinden mi intihap edileceğinin işar buyurulması rica olunur efendim.

İktisat Vekili Mahmud Esad

5 Eylül 1339

Reis - Tensip ederseniz bu meseleyi Divan-ı Riyasete tevdi edelim. Divan-ı Riyaset tetkik etsin, intihap edilecek zevatı bildirsin.

Hakkı Bey (Van) - Bundan evvelki azaları da Divan-ı Riyaset intihap etmişti.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - O vakit Divan-ı Muhasebat yoktu.

Receb Bey (Kütahya) - Efendim Divan-ı Riyasetçe tensip edilecek zevat hakkında bir kere de Heyet-i Umumiyenin reyi alınmak şartıyla bu tezkerenin Divan-ı Riyasete havalesine muvafakat ediyorum.

Zamir Bey (Adana) - Teamül vardır efendim.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim! Evvelce Meclis-i Âliden Ziraat Bankasına gidecek azayı Divan tensip ve intihap eder, sonra Meclis-i Âlinin tasdikine iktiran ederdi. Şimdi bu tezkere de gitsin, yine orası tensip eder, Heyet-i Celile de tasvip eyler.

Reis - Efendim! Divanca tetkikini rey-i âlinize vazediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! (Kabul edilmedi sesleri) (Anlaşılmadı sadaları)

Mehmed Vehbi Bey (Karesi) - Efendim! Divan-ı Muhasebat Kanunu henüz Meclisten geçmedi. Vekâlet o noktayı da soruyor.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim! Divan-ı Riyasete havale edilirse orası tetkikat yapar, netice-i tahkikatını Heyet-i Muhteremenize arz eder. Mesele budur.

Reis - Efendim! Müsaade ederseniz tezkereyi tekrar okuyalım. (Tekrar okundu.)

Reis - Demek evvelce 1338 tarihli karar ile Meclisten intihap olunmuş!..

Ahmed Mahir Efendi (Kastamonu) - Büyük Millet Meclisinden intihabı lâzım gelir. Kanunda sarahat var.

Reis - Efendim! Muvafik görürseniz Divan-ı Riyaset namzetleri tefrik buyursun.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim! Ziraat Bankasında bulunacak aza, Şûra-yı Devletten ve bir de Divan-ı Muhasebattan intihap olunacakmış. Fakat Şûra-yı Devlet olmadığı gibi Divan-ı Muhasebat da bulunmadığı için o zaman aza Meclis-i Âliden intihap olunuyordu. Ancak intihap edilecek azayı Divan-ı Riyaset tensip ve Heyet-i Umumiyeye arz ediyordu. Ondan sonra Heyet-i Umumiye muvafik görürseler bu azalar Ziraat Bankasına gidiyorlardı. Hâlbuki Şûra-yı Devlet namına intihap edilecek azayı yine Meclis-i Âli intihap eder. Çünkü Memurin Muhakemat Heyeti azası Meclis-i Âlidendir. Şimdi yalız Divan-ı Muhasebattan bahsediliyor. Deniyor ki Divan-ı Muhasebattan intihap edilecek aza Meclisten mi yoksa müteşekkil olan Divanı Muhasebattan mı intihap edilecektir? Divan-ı Muhasebat teşkil edilmiş fakat Meclisin bu teşkilâttan haberi olmamıştır. Zannederim geçen devrede (Nasıl olur sesleri) yapılmıştır. Bu teşkilât bir emrivaki olmuş ve Meclis-i Âliden geçmemiştir. Onun için bu noktanın halli lâzımdır.

Receb Bey (Kütahya) - Efendim! Evvelâ bu mesele için müzakere açmayı kabul ediyor musunuz? Bir kere bunu anlayalım. Ruznameye alınıp müzakere açıldı ise ona göre söz alırız. Yoksa bugün mevzubahis olamaz.

Reis - Efendim! Ruznameye almak muvafiktır. Tensip buyurulursa evvela ruznameye alalım. Gelecek içtimada da müzakere edelim. Evvela bunu reye vazedeyim. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Mülga Ticaret Nezareti tarafından ihzar ve tanzim olunup sabık İstanbul Meclis-i Mebusanında mevcut olan iktisadî kanun lâyihalarının celp ve tetkikine dair İktisat Vekâleti Tezkeresi

Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

Mülga Ticaret Nezareti tarafından mesail ve hususat-ı iktisadiyeye dair ihzar ve tanzim olunup iktisab-ı kanuniyet etmek üzere bera-yı müzakere sabık İstanbul Meclis-i Mebusanına tevdi edilerek mezkûr meclisçe encümenlere muhavvel bulunan yahut tetkikatı bi'l-ikmal sabık Meclis-i Mebusan Heyet-i Umumiyesine verilmiş olan iktisadî kavanin lâyihalarının vekâlet-i âcizice de bir defa tetkik olunarak ıttıla husulü ve tadilât ve tashihat-ı mukteziyenin ifasından sonra iade ve takdim edilmesi zımnında irsali rica olunur efendim.

İktisat Vekili Mahmud Esad

3 Eylül 1339

Reis - Efendim! İstanbul Meclis-i Mebusanında mevcut olan lâyihaların bera-yı tetkik celbini İktisat Vekâleti istiyor, tabii tetkik ve bundan istifade edeceklerdir. Kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmiştir.

1339 senesi ikinci altı aylık tahsisat lâyihasında Müdafaa-i Milliye Vekâleti için kabul edilen on iki milyon küsur lira ahiren on üç milyon liraya iblâğ edildiğinden Muvazene-i Maliye Encümeninde bulunan mezkûr lâyiha ile tevhiden müzakeresi hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi var. Muvazene-i Maliye Encümeni Riyasetine havale ediyoruz.

Dört sene müddetle küreğe mahkûm Urfalı Topal Meryem'in maluliyetine binaen bakiye-i müddet-i cezaiyesinin affi hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi var. Adliye Encümenine havale ediyoruz.

Keza dört sene müddetle küreğe mahkûm Zağferanbolulu Mustafa Ali'nin bakiye-i müddet cezaiyesinin affi hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi var, Adliye Encümenine havale ediyoruz.

Men-i Müskirat Kanunu mucibince mahkûm edilen Zonguldaklı Hüseyin hakkında, hata-yı adli vaki olduğundan af suretiyle telafisi hakkında Heyet-i Vekile Riyaseti tezkeresini Adliye Encümenine havale ediyoruz.

Men-i Müskirat Kanunu mucibince mahkûm edilen Hopalı Durak Muhsin hakkında hata-yı adli vaki olduğundan affi suretiyle telafisine dair Heyet-i Vekile Riyaseti tezkeresini Adliye Encümenine havale ediyoruz.

Keza Men-i Müskirat Kanunu mucibince mahkûm edilen Kengırı Mal Sandık Emini Kadri Efendi hakkında hata-yı adli vaki olduğundan af suretiyle telafisi hakkında Heyet-i Vekile Riyaseti tezkeresi var. Adliye Encümenine havale ediyoruz.

Keza Men-i Müskirat Kanunu mucibince mahkûm edilen Kayıkçılar Kâtibi Mehmed Efendi mahdumu Mehmed hakkında

hata-yı adlî vaki olduğundan af suretiyle telafisi hakkında Heyet-i Vekile Riyaseti tezkeresi var. Adliye Encümenine havale ediyoruz.

Keza Men-i Müskirat Kanunundan dolayı mahkûm edilen Karamürsel'den Tabakhane mahallesinden İbrahim hakkında hata-yı adli vaki olduğundan af suretiyle telafisi hakkında Heyet-i Vekile Riyaseti tezkeresini Adliye Encümenine havale ediyoruz.

Tetkik-i hesabat için maaş tasarrufatından sarfiyat icrasına mezuniyet itasına dair İktisat Vekâleti tezkeresini Muvazene-i Maliye Encümenine havale ediyoruz.

Bursa Sanayi Sergisinin 11 Eylül'de küşat edileceğine dair İktisat Vekâleti tezkeresi var, tensip ederseniz okuyalım:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine "Bursa Sanayi Sergisi" mah-ı halin on birinci salı günü küşat edilecek ve teşrinievvel nihayetine kadar devam edecektir. İşbu sergide memleketimizin bilcümle mevad ve mamulât-ı sınaiyesi teşhir edilmekte olduğu gibi ecnebilerce de rağbet gösterilmektedir. Sergide satış da yapılacaktır. Keyfiyet bera-yı malûmat Meclis-i Âliye tebliğ olunur, efendim hazretleri.

İktisat Vekili Mahmud Esad

10.09.1339

Reis - Efendim! Divan-ı Riyaset münasip bir cevapla kendilerine muvaffakiyet temenni edecektir. (Muvafik sesleri)

Ergani Livası Mebusluklarına intihap olunan İhsan Sadık, Yusuf Efendizade Kâzım, Zonguldak Mutasarrıfı İhsan Beylerin şubeden mevrut mazbata-i intihabiyeleri vardır. Okunacaktır.

Riyaset-i Celileye

Birinci Şubeye muhavvel Ergani Madeni Livası Mebusluğuna intihap olunan Belediye Reisi İhsan Hâmid, Madenli Yusuf Efendizade Kâzım, Zonguldak Mutasarrıfı İhsan Beylerin mazbata-i intihabiyeleri Birinci Şube Heyet-i Umumiyesince bi't-tetkik muvafik-ı usul ve kanun olduğu bi't-tasdik leffen takdim olunur, efendim.

10.09.1339

Birinci Şube Reisi Veled Celebi

Reis - Efendim! Birinci Şubeden gelen mazbata hakkında söz isteyen var mı? (Hayır sadaları) O halde Ergani Livası Mebusluğuna intihap olunan İhsan Hâmid Bey'in mebusluğunu kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! İhsan Hâmid Bey azalığa kabul edilmiştir.

Keza Efendim! Ergani Mebusluğuna intihap olunan Madenli Yusuf Efendizade Kâzım Efendi'nin azalığını kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Azalığa kabul edilmiştir.

Keza Ergani Livası Mebusluğuna intihap olunan Zonguldak Mutasarrıfı İhsan Bey'in azalığını kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! İhsan Bey azalığa kabul edilmiştir.

Reis - Gümüşhane Mebusluğuna intihap olunan Zeki Bey'in Beşinci Şubeden gelen mazbatası

Riyaset-i Celileye

09.09.1339

Gümüşhane Mebusluğuna intihap olunan Abdülkadir Beyzade Zeki Bey'in mazbatası Beşinci Şube Encümen-i Mahsusunda bi't-tetkik muvafık-ı usul ve kanun olduğu ve her ne kadar talil vâki ise de bir sebeb-i maddîye istinat etmediğinden hüküm ve kuvvetten âri görüldüğü bildirilmiş ve Şube Heyet-i Umumiyesince de icra edilen tetkikat neticesinde dahi Encümen-i Mahsusun mütalâası muvafik görülmüş olmakla keyfiyet Heyet-i Umumiyeye arz olunur efendim.

Beşinci Şube Reis Vekili
Erzurum, Raif

Reis - Efendim, Gümüşhane Mebusluğuna intihap olunan Abdülkadir Beyzade Zeki Bey'in mazbatası hakkında söz isteyen var mı? (Hayır sesleri) O halde Abdülkadir Beyzade Zeki Bey'in mazbatasını kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın, Zeki Bey azalığa kabul olundu.

Efendim! Encümenlerin geçen Meclisten muhavvel evrakın lüzumlu ve lüzumsuz olanlarını tespit ve Heyet-i Umumiyeye işar etmeleri hakkında evvelce bir karar ittihaz etmiştik. Bu kere Umur-ı Tasarrufiye Encümeninden böyle bir mazbata gelmiştir. Ve geçen içtimaların birisinde yalnız lüzumsuz olanların okunması ve bu suretle mazbatanın reye vazedilmesi tensip olunmuştu. Binaenaleyh lüzumsuz olanlar okunacaktır.

Riyaset-i Celileye

18.08.1339 tarihli ve 21/77 Tezkere-i Aliyye-i Riyasetpenahileri cevabıdır:

Heyeti Umumiyece müttahaz karar mucibince sabık Meclisin Umur-ı Tasarrufiye Encümeninde ve Heyet-i Umumiyede mevcut olup tevdi buyurulan evrak karar-ı mebhus dairesinde encümenimizce lüzumlu ve lüzumsuzu tetkik olunarak merbutan takdim kılınan listede irae kılındığı vecih ile kâffesinin lüzumlu olduğuna karar verilmiş olmakla keyfiyet Heyet-i Umumiyeye arz olunur.

Umur-ı Tasarrufiye Encümeni Reisi, Kastamonu Mebusu: Mahir
Mazbata Muharriri: Tokat Mebusu Emin
Kâtip: Saruhan Mebusu Kemal

Merbutu:

Encümenimizce lüzumlu olduğuna karar verilen evrak

1- Arazi Kanununun yirmi üçüncü maddesinin tadiline ve Tapu Senedatı Hakkındaki Talimatnamenin de sekizinci bendinin ilgasına dair lâyiha kanuniyye (1/597-598)

2- Defter-i Hakani idarelerinin teşkilatına ve müstakilen tedvir-i umur eylemelerine dair (4/267-268)

3- Nevahi Kanununun ellinci maddesine ilâve edilmesi lâzımı gelen bazı fıkarat hakkında (1/161)

Reis - Efendim! Umur-ı Tasarrufiye Encümeninin bu mazbatasını kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Kabul olundu.

Hariciye Encümeninin de bu hususta bir mazbatası var, okunacaktır:

05.09.1339

Riyaset-i Celileye

18.08.1339 tarih ve 21-94 numaralı tezkere-i aliyeleri cevabıdır:

05.09.1339 tarihinde encümenimiz bi'l-içtima sabık Meclisten müdevver ve atide unvanları muharrer evrakı bi't-tetkik işbu evrakın lüzumlu olduklarının Heyet-i Umumiyeye arzı karar-gir olmuştur efendim.

Hariciye Encümeni Reisi, Sinop Mebusu: Yusuf Kemal

Mazbata Muharriri: İzmir

Kâtip: Mardin, Yakup Kadri

Aza: Aydın, Zekai

Aza: Erzincan, Hamdi

Aza: Bolu, Cevad Abbas

Aza: Tokat, Bekir Sami

Aza: Kütahya

Aza: Gelibolu, Celal Nuri

Aza: Maraş, Midhat

1/482 Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti ile Rusya, Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan Hükûmetlerinin salâhiyettar murahhasları arasında 9 Temmuz 1339 tarihinde Tiflis'te akit ve imza edilen Demiryolları Mukavelenamesi

1/489 Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti ile Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan, Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri Hükûmetleri arasında 9 Temmuz 1339 tarihinde Tiflis'te akit ve imza olunan Konsolosluk Mukavelenamesi

1/421 Gürcü murahhaslarıyla Tiflis'te imza edilip hududa civar ahalinin hududu suret-i mürurlarıyla hudutların tarafeynindeki yayalardan mütekabilen istifadesine müteallik mukavelename

Reis - Efendim! Söz isteyen var mı? Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Efendim! Genç Mebusluğuna intihap olunan Doktor Ali Haydar Bey'in dördüncü şubeden mevrut mazbata-i intihabiyesi var, okuyacağız:

Riyaset-i Celileye

Genç Mebusluğuna intihap olunan Doktor Ali

Haydar Bey'in mazbatası şubemizce bi't-tetkik talili mucip bir gûna esbab-ı ret ve itirazdan âri görülmüş olduğundan mumaileyhin mebusluğunun bera-yı tasdik Heyet-i Umumiyeye arzı rica olunur.

Dördüncü Şube Reisi namına Kâtip Dersim Mebusu: Feridun Fikri

Reis - Doktor Ali Haydar Bey'in mazbata-i intihabiyesi hakkında söz isteyen var mı? (Hayır sesleri) O halde Ali Haydar Bey'in azalığını kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Ali Haydar Bey azalığa kabul edilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisine aza intihap edilen ve edilecek olan bilumum mensubin-i askeriyenin tâbi olacakları şerait hakkındaki İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresine dair Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası ve teklif-i kanunisi gelmiştir. Müsaade buyurulursa ruzname-i müzakereye ithal edelim. (Hay hay sadaları) Ruzname-i müzakereye alınmasını kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Reis - Ankara'da bir Şehremaneti teşkiline dair İstanbul Mebusu Hamdullah Subhi Bey ve rüfekasının teklif-i kanunisinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatasını taalluku itibariyle Dâhiliye Encümenine havale ediyoruz.

Eşkiyanın tarz-ı tedibi hakkında Aydın Mebusu İzzeddin Paşa'nın müzakere olup bu baptaki İzale-i Şekavet Kanunuyla tevhiden müzakeresi hakkında Layiha Encümeni mazbatasını Adliye Encümenine havale ediyoruz

Memurin-i Dâhiliyenin suret-i azl ü nasbı hakkında Lazistan Mebusu Osman Bey'in teklif- kanunisinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatası Dâhiliye Encümenine,

Gazi Madeni imtiyazı hakkında Ardahan Mebusu Server Bey'in teklif-i kanunisinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatasını İktisat Encümenine havale ediyoruz.

Rasih Efendi (Antalya) - Ardahan Mebusu Server Bey var mı? (Geçen Meclisten sesler)

Reis - Turuk-ı Umumiye ve hususiyenin tarz-ı inşası hakkında Kengırı Mebusu Talat Bey ve rüfekasının teklif-i kanunisinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatasını Nafia Encümenine havale ediyoruz

Maden ocakları ihracatının tespitine dair Ardahan Mebusu Server Bey'in teklif-i kanunisinin keza şayan-ı müzakere görüldüğüne dair Layiha Encümeninin mazbatasını İktisat Encümenine havale ediyoruz.

Receb Bey (Kütahya) - Geçen Meclisten müdevver evrakın bu Mecliste tetkiki bir şekilden dolayı idi. Yoksa sabık mebusları, lahık mebuslar gibi yine falan yer mebusu diye telâffuz etmek mevcut vaziyetin teamülünü kabul etmemektir. Bunu telaffuzda tashih ederek ya mebus-ı sabık diye zikredilmeli veyahut doğrudan doğruya isim zikretmeyerek yalnız encümen mazbatasının ifadesiyle iktifa edilmeli ki, iltibas olmasın efendim.

Reis - "Sabık" kaydını ilâve ederiz efendim.

İdam kararlarına dair sabık Muş Mebusu Mahmud Said Bey ve rüfekasının teklif- i kanuniyesinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatası Adliye Encümenine tevdi edildi.

Şura-yı Devlet Teşkilatının icrasına dair Bursa Mebus-ı sabıkı Emin Bey'in teklif-i kanunisi Layiha Encümenince şayan-ı müzakere görülmüş, Dâhiliye Encümenine havale ediyoruz.

Bahriye Vekâleti ihdasına dair Kütahya Mebusu Cemil Bey'in (Sabık sesleri) teklif-i kanunisi şayan-ı müzakere görülmüş, Müdafaa-i Milliye Encümenine havale ediyoruz.

Ziraat Bankasının Hazine-i Maliyedeki matlubatının suret-i tesviyesine ve mezkûr bankanın Çestır Projesine müesses suretiyle iştirak edebilmesine dair olan teklif-i kanuninin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatasını da Nafia ve Muvazene-i Maliye encümenlerine havale ediyoruz.

Maaşı altı yüz kuruştan fazla olan belediye rüesasının ticaretle iştigali ve aşar iltizamı ile müteahhitlikten memnuiyetine dair olan teklif-i kanuninin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatasısı Dâhiliye Encümeni tevdi ediyoruz.

Evlad-ı şüheda ile fakr u zaruretleri tahakkuk eden talebe ve talibatın mekâtib-i taliyeye meccanen kabulleri hakkındaki teklif-i kanuninin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatası Maarif ve Muvazene-i Maliye encümenlerine tevdi kılındı.

Van'da (Medresetü'z-Zehra) namıyla bir darü'l-ulum inşa ve küşadı hakkındaki teklifin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatasını Şeriye ve Maarif encümenlerine havale ediyoruz.

Leyle-i velayet-i risaletpenahiye müsadif olan iki Rebiyülevvel gecesinde saltanat-ı şahsiyenin ilga edildiğinden bahisle yevm-i mezkûr gecenin hâkimiyet-i milliye bayramı olarak add ü kabulüne dair sabık Sivas Mebusu ve lâhık İstanbul Mebusu Rauf Bey'in teklif-i kanunisinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatasını eğer tensip buyurulursa ruznameye alalım (Hay hay sesleri)

Rasih Efendi (Antalya) - Zaten kabul edilmiştir yalnız merasim kalmıştır. (Kabul edildi sesleri)

Reis - Ruznameye alındı efendim.

Maliye ve Mülkiye müfettişlerine bazen verilmekte olan ikamet yevmiyelerine dair teklif-i kanuninin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatasını Dâhiliye, Kavanin ve Muvazene-i Maliye encümenlerine,

Dördüncü Fırka Kumandanı Nazım Bey'in validesine hidemat-ı vataniye tertibinden maaş tahsisi hakkındaki Kayseri Mebusu Ahmed Hilmi ve Sabit Beylerin teklif-i kanuninin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatasını Muvazene-i Maliye Encümenine havale ediyoruz

Komiserlikten müstafi Ahmed Hamdi Bey ailesine hidemat-ı vataniye tertibinden maaş tahsisi hakkında Denizli Mebusu Yusuf Bey'in teklif-i kanunisinin şayan-ı müzakere görüldüğüne dair Layiha Encümeni mazbatasını Muvazene-i Maliye Encümenine tevdi ediyoruz.

Jandarma efrat ve zabitanının bilâ-bedel köylüden aldıkları yem ve yiyecek bedelatının maaşlarından kat' ve tevkifi hakkında Bolu Mebusu Şükrü Bey'in teklif-i kanunisinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatasını Dâḫiliye Encümenine tevdi ediyoruz.

İstirdat olunan mahallerde yanan yerlerin istifa edilmemiş olan temettü vergileriyle aşar ve ağnam duyunlarının affedilmesi hakkında Aydın Mebusu Esad Efendi'nin teklif-i kanunisinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatasını Kavanin ve Muvazene-i Maliye Encümenine,

Çarşamba kazası bataklığının imlası için tahsisat-ı munzamma talebine dair Kırşehir Mebus-ı sabıkı Sadık Bey ve rüfekasının teklif-i kanunisinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatasını Nafia ve Muvazene-i Maliye encümenlerine veriyoruz.

Belediye Rüsumu Kanununun yirmi dördüncü maddesinin müphemiyetinin tefsirine ait tezkereye dair kavanin Maliye Encümenine yazılan mazbatayı Dâhiliye Encümenine havale ediyoruz

Aff-ı Umumi ve müecceliyet hakkında Bozok Mebusu Hamdi Bey'in teklif-i kanunisinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatasını Adliye ve Dâhiliye encümenlerine havale ediyoruz.

Firari ve bakaya efradın muafiyeti hakkında İçel Mebusu Mehmed Emin Bey ve rüfekasının teklif-i kanunisinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatasını Müdafaa-i Milliye Encümenine havale ediyoruz.

Güveri aşarı hakkında Çorum Mebusu İsmail Kemâl Bey'in teklif-i kanuni şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatasını Kavanin ve Muvazene-i Maliye encümenlerine veriyoruz.

Üzüm müstahsalatına ve ispirtoların men-i ithaliyle suret-i sarf ve istihlakine dair Saruhan Mebusu Abidin Bey ve rüfekasının teklif-i kanunisi şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatasını Kavanin ve Muvazene-i Maliye encümenlerine tevdi ediyoruz.

Müskirat imaline ve müskiratın istimaline ve hariçten ithali memnuiyetine dair Tekfurdağı Mebusu Cemil Bey ve rüfekasının teklif-i kanunisinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatasını Kavanin ve Muvazene-i Maliye encümenlerine havale ediyoruz.

Altın ve ufaklık meskûkât darbı hakkındaki tezkereye dair Muvazene-i Maliye Encümenince yazılan mazbatayı Kanun-i Esasi Encümenine tevdi ediyoruz.

Mücadele-i milliyeye iştirak etmeyen ve hudud-ı milli haricinde kalan erkân, ümera ve zabitan, memurin ve mensubin-i askeriye hakkında yapılacak muameleye dair olan layiha-i kanuniyeye mütedair Müdafaa-i Milliye Encümeninden yazılan mazbata var. Tensip buyurulursa ruznameye alalım. Ruznameye ithali kabul buyruluyor mu? (Tabii sesleri) Ruznameye alındı.

Vehbi Bey (Karesi) - Ruzname ilan edilse de neler girdiğini görsek.

Reis - Efendim! Matbaayı ihzar ettik. Ruznameler bademe tab olunup tevzi edilecektir.

Köy idaresine dair Tunalı Hilmi Bey'in teklif-i kanunisinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatası var, Dâhiliye Encümenine havale ediyoruz.

İhmal ve tekâsülünden dolayı iki mah hapse mahkûm Binbaşı Hüseyin Lütfi Efendi hakkındaki hüküm El-Cezire İstiklâl Mahkemesince gıyaben cereyan ettiğinden itiraz edildiğine dair tezkere hakkında yazılan Adliye Encümeni mazbatası var, tensip buyurulursa bunu da ruznameye alalım. (Muvafik sesleri) Ruznameye alındı. Müdafaa cemiyetleri rüesa ve azası ve Kuva-yı Milliye kumandanlarıyla maiyetlerinin affına dair olan layiha-i kanuniye hakkında Adliye

Encümeni tetkikatını ikmal etmiş ve mazbatasını vermiştir. Kabul buyrulursa bunu da ruznamaye alalım. (Muvafık sesleri) Ruznameye alındı.

Ali Süruri Efendi (Karahisar-ı Şarki) - Efendim! Müzakere edilecek evrakın ruznameye alınması reye vazolunmaz. Yalnız yevm-i müzakerede ihtilâf vaki olursa o vakit reye vazolunur. Reis doğrudan doğruya ruznameye alır, meclisin tensibine hacet yoktur. Yalnız yevm-i müzakere meselesinde reve vazolunmak varittir. (Gürültüler)

Vehbi Bey (Karesi) - Ali Süruri Efendi'nin fikrine iştirak etmiyoruz. Meclis kendi ruznamesine hâkimdir.

Reis - Efendim! Nizamname ahkâmı sarihtir.

Ali Süruri Efendi (Karahisar-ı Şarki) - Bir kâğıt ruznameye alınır. Yevm-i müzakeresi reye vazolunmak suretiyle tayin olunur. Israr ettiğim nokta budur efendim.

Reis - Kambiyo ve layiha-i kanuniyesi hakkında Adliye Encümeni mazbatası gelmiştir. Tensip buyrulursa ruznameye alalım. (Hay hay sesleri) Ruznameye alındı.

Telgraf kanununun tetkikatını Posta ve Telgraf Encümeni ikmal etmiştir. Alakası itibarıyla Adliye ve Muvazene-i Maliye encümenlerine tevdi ediyoruz. Alelusul o encümenlerde de tetkikatı ikmal edilsin. Muvazene-i Umumiyeden maaş alanların evlatlarından leylî talebe olanlarından yüzde yirmi beş tenzilat icra edildiği misillü Muvazene-i Hususiye memurları evlatlarının da aynı muameleye tabi tutulmasına dair Urfa mebusu Şeyh Safvet Efendi'nin temenni takririni İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine havale ediyoruz.

Garbi Trakya'daki Yunan mezalimi hakkında tedabir-i seria icrası hakkında Menteşe Mebusu Esad Efendi'nin temenni takririni İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine havale ediyoruz. (Okunsun sadaları) Okuyalım efendim:

Riyaset-i Celileye

Garbi - Trakya'dan alınan haberler pek feci ve elimdir. Yunan'ın devam etmekte olan mezalimi dolayısıyla Garbi Trakya'daki kardeşlerimizin akıbetleri pek vahimdir. İskeçe'de Yunan Fevkalâde Divan-ı Harbince 29 Ağustos 1923 Çarşamba günü Trakya ihtilalini tesri töhmetiyle:

İskeçe'de Bekir Sıdkı, Abdi Efendiler, Menlikli Raif Bey, Doktor. Nazif, Asım, Reşid Beyler, eşraftan Hilmi Hoca, Pomak Şükrü Efendi, Pomak Reşid Beyler, eşraftan Hacı Eşref, keresteci Hacı Osman, Müftüzade Şemseddin, Abdürrahim, Osman Efendilerden mürekkep on beş zat idam...

Şerif Emin Ağa, elbiseci Hüseyin Hüsnü, Agâh Bey, Tahir Efendi, Dramalı Mehmed Bey, Ayazzadelerden Rahim Ziya Bey, Abdürrahimzade Rıza, Hafız Ali Galib Efendiler, Tayyar Bey, Hacı Yusufzade Abdülhalim Efendi, Kartalzade Hüseyin Hüsnü, Hafız Mehmed, Ali, Tesbihçizade Mehmed Efendiler, Arif Efendizade Raif Efendi, Hacı İbrahim Efendi, Arap Hüseyin Efendi, İmam Hüseyin Efendi, Mehmed Fehmi Bey, Ferhad İdris Efendi, Sirozlu Hacı Mehmed Efendi, İbrahim Efendi, Servili Hilmi Efendi, Mehmed, İsmail Efendiler, Hüseyin Bey, Ferah Efendi, Receb Efendilerden mürekkep yirmi sekiz zat da onar sene kürek cezasına mahkûm oluyor. Bu zat şehirlerden götürülen mahkemeden geçmek suretiyle güya ceza-dide olanlardır. Köylerde yağma ve imha son derecede hükümferma oluyor.

Hidemat-ı vataniyesine medyun-ı şükran olduğumuz Hariciye Vekâleti Celilesinin Garbi Trakya hakkında halaskar vaziyet ve harekette bulunmasını gözyaşlarımla istirham eylerim efendim.

10 Eylül 1339

Menteşe Mebusu Esad

(Lanet olsun sesleri)

Esad Efendi (Menteşe) - Müslümanlar! Buna bir çare-i acil bulalım. Bundan Meclis mesuldür.

İzzet Ulvi Bey (Afyonkarahisar) - Bu mezalimi durdurmak için mukabele-i bi'l-misil yapmalıyız. Başka bir çare yoktur. Hükûmet protesto etsin. Aynı zamanda da mukabele edelim.

Esad Efendi (Menteşe) - Efendim! Mazlumlara dair birkaç söz söylemekliğime müsaade etmez misiniz?

Reis - Müsaade buyurun Efendim! Takririnizi İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine gönderiyoruz.

İzzet Ulvi Bey (Afyonkarahisar) - Efendim, ikinci protesto kati bir protesto olmalıdır.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Efendim istirham ederiz. Bu takrir üzerine Hariciye Vekili buraya gelsin ve burada malumat versin. Ne gibi müessir muamele yapılıyorsa izahat versin.

Esad Efendi (Menteşe) - Efendim! Mazlumlara dair iki kelime söylemekliğime müsaade buyurulmayacak mı?

Reis - İcra Vekilleri Riyasetinden gelecek cevap üzerine neticeyi Heyeti Muhteremenize arz ederiz. O vakit müzakere olunur.

Esad Efendi (Menteşe) - Mazlumlar hakkında bana hakk-ı kelâm vermiyorsunuz. O hâlde mesuliyeti size veriyorum.

Reis - Darüleytamlar tahsisatı hakkında Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatasında sebk eden (mukaddema) kelimesini mezkûr encümenin tavzih etmesi hakkında İzmir Mebusu Doktor Tevfik Rüşdü Bey'in takririni Muvazene-i Maliye Encümenine havale ediyoruz.

Söğüt kasabası dâhilindeki çeşmeler hakkında Ertuğrul Mebusu Halil Bey'in takririni Şeriye ve Evkaf Vekâletine havale ediyoruz.

Sulh muahedesinin tasdiki münasebetiyle Beyrut'ta ayandan Ahmed Mümtaz ve rüfekası imzalı tebriki mutazammın bir telgrafname gelmiştir. Divan-ı Riyasetçe münasip cevap yazılır. (Hangi ayan sesleri)

Receb Bey (Kütahya) - Efendim! Bu telgrafnamenin altındaki imzada sabık tabiri var mıdır?

Reis - Yoktur.

Receb Bey (Kütahya) - O hâlde kendisine iade ederiz. Kendisini halâ ayandan addeden ve bu sıfat ile telgraf yazan bir zata katiyen cevap verilemez. Hatta bunu Mecliste bile okumak lazım gelmez. Kendisini ayandan addedenlere ve bu imza ile telgraf çekenlere cevap vermekten Meclis katiyen müstağnidir. (Çok doğru sesleri)

Rasih Efendi (Antalya) - Hatta mülga ayan bile denilemez.

Ali Saib Bey (Kozan) - Efendim, mesele yanlış anlaşılıyor. Beyrut'ta eşrafa, ayan derler. Yoksa onlar sabık Meclis-i Ayana mensup değildirler.

Reis - Mesele tavazzuh etmiştir. Divan-ı Riyasetçe münasip cevap yazılacaktır efendim.

Reis - Söke'nin kurtuluş günü münasebetiyle mahalli müftülüğü ve saireden mevrut telgrafname vardır. Münasip görürseniz Divan-ı Riyasetten münasip bir cevap yazılır. (Münasip sesleri)

Efendim! İzmir'in kurtuluş günü münasebetiyle yapılan ihtifâlâta iştirak etmek üzere Heyet-i Muhteremeniz tarafından Ali Fuad Paşa Hazretlerinin riyaseti altında bir heyet gönderilmişti. Bu bapta Ali Fuad Paşa Hazretlerinden bir telgraf gelmiştir. Müsaade buyurursanız okuyalım. (Okunsun sesleri)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyasetine

Güzel İzmirimizin Kurtuluş Bayramı çok parlak ve heyecanlı tezahürlerle tesit edilmiş ve bu mesut günde Meclis-i Âliniz namına hazır bulunmakla

mübahi olan Heyet-i Mahsusa bütün sınıf-ı halk ile memurin ve Heyet-i Askeriye tarafından pek kıymetli merbutiyet ve muhabbetle karşılanmıştır. İzmirlilerin bu münasebetle Meclis-i Âliniz ve Muhterem Reisimiz hakkında izhar ettikleri şükran ve merbutiyet hisleri cidden pek kalbî ve samimî olduğunu maa'l-ihtiram arz eylerim efendim.

10.09.1339

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reis-i Sanisi Ali Fuad

Reis - Efendim! Keza İzmir Belediye Riyasetinden bir telgraf gelmiştir. Bunu da okuyalım:

Ankara Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

Mevcudiyetiyle mevcudiyetimizi kurtaran Büyük Millet Meclisimizin Heyet-i Muhteremesini aralarında gören ve kurtuluş bayramını yapan İzmirimiz ve İzmirliler derin minnet ve şükran içinde halaskar-ı âlilerini en büyük rehakâr bilir.

İzmir Belediye Reisi Şükrü Kaya

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Efendim! Hakiki halaskâr, evvelemirde Cenab-ı Hakk'tır. Badehu ulu gaziler, badehu ulu şehitlerdir. Onları takdisen ve tebcilen ayağa kalkalım ve birer Fatiha okuyalım.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Hilmi Bey'in teklifini reye koyunuz. (Rey sesleri)

Reis - Hilmi Bey'in teklifini kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Receb Bey (Kütahya) - Reis Beyefendi söz istiyorum.

Reis - Buyurun.

Receb Bey - Efendim! Bendeniz, Şükrü Kaya Bey arkadaşımızı Menteşe Mebusu olarak biliyorum. Aynı imza ile bize İzmir Belediye Reisi olarak telgrafı geliyor. Malûm-ı âliniz hem Meclis azalığı, hem belediye riyaseti olamaz. Meclis-i Âli azalığı hiçbir zaman memuriyetle kabil-i telif değildir. Nisab-ı Müzakere Kanununda bu bapta sarahat-i katiye vardır. Şükrü Kaya Bey arkadaşımız mebus intihap olunmazdan evvel İzmir Belediye Reisi idi. Eğer halen kendisini İzmir Belediye Reisi addediyorsa aynı zamanda Meclisimiz azasından olamaz. Kendisi Menteşe mebusudur. Menteşe Mebusluğundan istifa etmiş olması lâzımdır. Bunu Makam-ı Riyaset kendisine ihtar etsin.

Reis - Efendim! Makam-ı Riyaset bu hususu nazar-ı itibara aldı ve İzmir'e telgraf yazdı. Bu suretle mesele hallolunmuştur.

Efendim! Mezuniyet almış olan arkadaşlarımız hakkında Divan-ı Riyasetin bir tezkeresi vardır. Müsaadenizle okuyalım:

Heyet-i Umumiyeye

Heyet-i Umumiyeye herhangi sebep ve suretle olursa olsun Heyet-i Umumiyeden istihsal ettikleri mezuniyetleri Heyet-i Umumiye kararı lâhık olduğu tarihten itibaren bir hafta zarfında istimal etmeyen aza-yı kiramın mezuniyetlerinin ve tezkerelerinin iptali Divan-ı Riyasetin 11.09.1339 tarihli dördüncü içtimaında tensip edilmiş olmakla Heyet-i Umumiyenin nazar-ı tasvibine arz olunur efendim.

11.09.1339

Türkiye Büyük Millet Meclisi Birinci Reis Vekili

Mehmed Sabri

(Bir hafta çok azdır sesleri)

Reis - Müsaade buyurunuz efendim! Malûm-ı ihsanınız arkadaşlarımızdan ekserisinin pek müstacel işleri oluyor. Hâlbuki müzakerenin devamı için muayyen olan hadden aşağı, arkadaşlar izne tabi olamıyor. Bazı arkadaşlarımız mezuniyet aldıkları halde istimal etmiyorlar. Onlar mezun göründükleri için Divan başka arkadaşlara mezuniyet veremiyor. Binaenaleyh Divan-ı Riyaset bu gibi mezuniyet almış olan arkadaşların nihayet bir hafta zarfında mezuniyetlerini istimal etmeleri lüzumunu ve bir hafta zarfında mezuniyetlerini istimal etmeyenlerin mezuniyetlerinin ve tezkerelerinin iptalini kararlaştırmıştır. (Gürültüler) (Bir hafta azdır sesleri)

Efendim! Divan-ı Riyasetin bu tezkeresini kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Efendim! Mezuniyet hakkında Divan-ı Riyasetin tezkeresi vardır, okuyoruz.

Heyet-i Umumiyeye

Ahvali sıhhiye ve mazeret-i meşrualarına binaen atide isimleri muharrer zevata isimleri hizasında muharrer miktarda mezuniyet itası Divan-ı Riyasetin 11.09.1339 tarihli dördüncü içtimaında tensip edilmekle Heyet-i Umumiyenin nazar-ı tasvibine arz olunur efendim.

11.09.1339

Türkiye Büyük Millet Meclisi Birinci Reis Vekili

Mehmed Sabri

Tabip raporuna müsteniden: İhsan Hamid Bey (Ergani) bir buçuk ay, Niyazi Bey (Mersin) bir buçuk ay, Mehmed Kemal Bey (Adana) bir ay, Şefik Bey (Trabzon) bir ay, Kılıç Ali Bey (Gaziantep) bir buçuk ay, İhsan Bey (Cebelibereket) bir buçuk ay, Ali Rıza Bey (Kırşehir) yirmi gün,

Reis - Efendim! Divanın bu kararını rey-i âlinize vazediyorum. Divan-ı Riyasetten- gelmiş olan bu tezkerede mezuniyet verilmiş olan arkadaşların mezuniyetini kabul edenler…

Nebizade Hamdi Bey (Trabzon) - Ayrı ayrı reye vazediniz, usulümüz böyledir.

Reis - Tekrarlamaya hacet yoktur zannederim. Fakat mademki istiyorsunuz ayrı ayrı reye koyayım. İhsan Hamdi Bey'in (Ergani) bir buçuk ay mezuniyetini kabul edenler, lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Niyazi Bey'in (Mersin) bir buçuk ay mezuniyetini kabul edenler, lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Mehmed Kemal Bey'in (Adana) bir ay mezuniyetini kabul edenler, lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Şefik Bey'in (Trabzon) bir ay mezuniyetini kabul edenler, lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Kılıç Ali Bey'in (Gaziantep) bir buçuk ay mezuniyetini kabul edenler, lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

İhsan Bey'in (Cebelibereket) bir buçuk ay mezuniyetini kabul edenler, lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Ali Rıza Bey'in (Kırşehir) yirmi gün mezuniyetini kabul edenler, lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Reis - Efendim! Ruzname müzakeratımızda Posta Layiha-i Kanuniyesi vardır. Eğer tensip buyurursanız on beş dakika teneffüs edelim. (Muvafik sesleri)

On beş dakika teneffüs etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

İkinci Celse

Posta Kanun Layihasının Müzekkeresi:

Reis - Celseyi açıyorum. Ruznamede Posta Kanun Layihası var, müzakeresine devam ediyoruz. Posta Kanun Layihasının on ikinci maddesi, Ruşen Bey'in kabul edilen takriri ile tadil edilip evvelce tayin-i esami suretiyle rey-i âlilerine vazedilmiş fakat nisab-ı müzakere hâsıl olmadığından celse-i atide yeniden reye vazedilmek üzere ruznameye alınmıştı. On ikinci maddeyi tekrar rey-i âlilerine vaz edeceğim fakat bu maddeye müteallik olmak üzere Trabzon Mebusu Nebizade Hamdi Bey ve rüfekasının bir takriri vardır. Bu maddeye bir fıkra ilavesini teklif ediyorlar.

İzzet Ulvi Bey (Kütahya) - Bendenizin de bir takririm var:

Reis - Takriri okuyacağım:

Riyaset-i Celileye

Fıkra-i âtiyenin 12. maddeye zeyil olarak ilavesini teklif eyleriz.

Fıkra: Evrak-ı matbuadan mektep kitaplarıyla cüzlerinde dahi istisnaen beher elli gram ve küsurundan bir kuruş istifa olunur.

Trabzon, Nebizade Hamdi

Kengırı, Talat

Ankara, İhsan
Karahisar-ı Şarki, İsmail
Konya, Naim Hazım
Kırşehir, Mahbub
Isparta, Hafız İbrahim
Bolu, Şükrü
Ardahan, Talat
Mardin, Yakup Kadri
İstanbul, Hamdullah Subhi
Karahisar-ı Şarki, Mehmed Emin
Isparta, Hüseyin Hüsnü
Antalya Rasih
Zonguldak, Halil
Zonguldak, Tunalı Hilmi
Aydın, Mazhar
Giresun, Hakkı Tarık

24 Eylül ***(Resmî Ceride)*** ***Sahife 7***

Reis - Malum-ı âliniz on ikinci maddenin müzakeresi hitam bulduğu için bu gün müzakere açılmamıştır. Altıncı maddenin kabulünden sonra vuku bulan teklifleri zeyil olarak ilâve etmek üzere, encümenler istemiş ve altıncı maddeye zeyil olarak ilâve etmiştir. Nebizade Hamdi Bey okuduğumuz fıkranın on ikinci maddeye zeyil olarak ilâvesini teklif ediyorlar. Bu takriri Posta ve Telgraf Encümeniyle Muvazene-i Maliye encümenlerine tevdi ediyoruz. Geldiği zaman müzakere edeceğiz. Bu on ikinci maddeyi yoklama suretiyle tayin-i esami ile rey-i âlilerine vazediyorum. (Zeyil geldikten sonra sesleri)

Feridun Fikrî Bey (Dersim) - Bu zeyil aynı maddeye taalluk ediyor. Binaenaleyh bir an evvel onun müzakere ve intacı lâzımdır.

Reis - Nizamname gayet sarihtir. Nisap olmadığı zaman içtima-ı müteakipte bir mesele tayini esami ile tekrar reye vazedilir. Binaenaleyh on ikinci maddeyi bugünkü celsede reye vazetmeye mecburuz. Bu madde Posta ve Muvazene-i Maliye encümenlerinden gelir ve zaten encümenler Ruşen Eşref Bey'in takririni kabul etmişti. Encümene gitmesi şekli tespit etmekten ibarettir. On ikinci maddenin talikine bir sebep yoktur.

Ruşen Eşref Bey (Karahisar-ı Sahib) - Doğrudur.

İzzet Ulvi Bey (Karahisar) - Bendenizin de bir takririm vardır, o da bununla birleştirilsin.

Reis - Birleştiriyoruz efendim.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Efendim! Mütalaanız çok doğrudur. Fakat on ikinci madde reddedilirse zeyil kalmaz. Şimdi buyurduğunuz zeyli encümenlere havale edelim. Fakat on ikinci madde kabul edilmezse nasıl olur?

Reis - Efendim, müsaade buyurunuz. Geçen celse neticesinde istihsal-i arada kabul nisabı mevcuttur. Nisab-ı müzakere mevcut değildir. Bugün yalnız nisabın istihsali için tekrar reye vazediyoruz. Hatta kanunun neticesi ne olursa olsun kabul edilmiş olduğunu tebliğ etmek mecburiyetindeyiz.

Receb Bey (Kütahya) - Yoklamaya lüzum yoktur, vakit zayi etmeyelim.

Reis - Rica ederim. Yoklama keyfiyetini zabıt kaydetmiştir. Bu külfeti ihtiyar buyurunuz. Tayin-i esami ile reye vazediyorum. Kabul edenler beyaz, etmeyenler kırmızı rey istimal buyursun. İstihsal-i ara hitam bulmuştur. Netice-i tasnife kadar on sekizinci maddenin müzakeresine geçiyoruz.

Efendim! On sekizinci madde nazar-ı mütalâaya alınan takrirlerle beraber Muvazene-i Maliye Encümenine gönderilmişti.

Şimdi Muvazene-i Maliye Encümeninin tadil ettiği şekil okunacaktır.

On sekizinci maddenin şekl-i muaddeli:

Madde 18- Her bir kıymet-i mukaddereli mektuptan peşin olarak evvelâ: Mekâtip ücret-i âdiyesi, saniyen: Taahhüt ücret-i maktuası, salisen: Kıymet-i mukadderesinin üç yüz kuruşuna kadar üç ve ondan fazlası için beher yüz kuruş ve küsurundan bir kuruş ücret-i teminiye alınır. Tekrar sevk veya mahreçlerine iade olunan kıymet-i mukaddereli mekâtipten yalnız ücurat-ı teminiye istifa olunur.

Reis - Efendim! Muvazene-i Maliye Encümeninin teklif ettiği şekl-i muaddel hakkında söz isteyen var mı? Söz isteyen yok. Binaenaleyh Muvazene-i Maliye Encümeninim muaddel on sekizinci maddesini rey-i âlinize vazediyorum. Aynen şekl-i muaddeli kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Yirmi birinci maddenin müzakeresine başlıyoruz.

Madde 21- Mürsillerden peşin istifa olunmak üzere posta paketleri ücuratı ber-vech-i atidir:

Evvela vesait-i nakliyesi vapur veya şimendifer olan paketler:

1:

A- Bir deniz sahilinde veya bir kol şimendifer üzerinde vaki postaneler arasında teati olunacak paketler için beher beş kilo veya kesrinde 20 kuruş

B- İki deniz sahilinde veya iki kol şimendifer üzerinde vaki postaneler arasında teati olunacak paketler için beher beş kilo veya kesrinden 30 kuruş

C- Bir deniz sahiliyle bir kol şimendifer üzerinde vaki postaneler arasında teati olunacak paketler için beher beş kilo veya kesrinden 30 kuruş

D- İki deniz sahiliyle iki şimendifer üzerinde vaki postaneler arasında teati olunacak paketler için beher beş kilo veya kesrinden 30 kuruş

2:

A- Karadeniz ve Akdeniz bir mıntıka teşkil eder. "Marmara ancak kendi sevahilindeki postaneler arasındaki nakliyat için bir deniz addolunup Karadeniz veya Akdeniz sevahilindeki postanelerle olacak nakliyat için ayrıca bir deniz itibar edilmez."

B- İkiden fazla demiryol kolu iki kol addolunur.

C- Sahilden veya demiryolu istasyonundan on kilometre dâhilinde bulunan mevaki-i sahilde veya demiryolu güzergâhında addolunur.

D- Ber-vech-i ati hudut birer kol demiryolu add ü itibar olunur:

İstanbul-Edirne arası [Alpullu - Kırkkilise şubesi dâhil olduğu hâlde]

Haydarpaşa-Konya arası [Adapazarı-Arifiye, Eskişehir-Ankara, Alayund-Kütahya şubeleri dâhil olduğu hâlde]

Konya-Meydanekbez arası [Mersin ve Yenice ve Payas Şubesi dâhil olduğu hâlde]

Meydanekbez- Nusaybin arası

İzmir-Karahisar arası [Manisa-Bandırma şubesi dâhil olduğu hâlde]

İzmir-Eğridir arası [Torbalı, Bandırma, Ödemiş, Tire, Reşadiye, Söke, Sultanhisar, Denizli, Sütlaç, Çivril şubeleri dâhil olduğu hâlde]

Erzurum-Sarıkamış-Kızılçakmak arası

Bursa-Mudanya arası

Memlekette bilahare inşa olunacak demiryollarının her bir kolu posta şebekesine nazaran posta idaresince tayin olunur.

Saniyen: Vesait-i nakliyesi sürücü postalarından ibaret olan posta paketleri:

Birinci liva dâhilindeki merakiz arasında teati olunacak paketler için beher kilo veya kesrinden 10 kuruş

Salisen: Vesait-i nakliyesi demiryolu, vapur ve sürücüden ibaret olan posta paketleri:

A- Ne mevridi ve ne mahreci sahilde veya demiryolu güzergâhında olmayan iki mevki arasında teati olunacak paketler şimendifer veya vapurla nakliyattan istifade dahi etse yine mevrit ve mahrecinin vaziyetine nazaran; saniyen fıkrasında gösterilen ücretine tabidir.

B- Mevrit veya mahreçten biri sahilde veya şimendifer güzergâhında bulunup nakliyatında şimendifer veya vapurdan istifade eden posta paketleri için güzergâha nazaran şimendifer ve deniz ücretleriyle kara ücretinin mecmuu bi'l-hesap istifa olunur.

Kıymetli posta paketlerinden beher bin kuruş veya kesrinden seyyanen on kuruş ücret-i teminiye alınacaktır.

Muhtar Bey (Trabzon) - Bursa Mudanya'dan sonra kerre içerisinde [İstanbul-Mudanya-Bursa bir kol addolunur] diye ilâve edilmişti. Basılmamıştır. Sonra saniyen fıkrası için bir takririmiz var, çünkü pek yanlış basılmıştır.

Reis - Encümen namına mı söylüyorsunuz?

Muhtar Bey (Trabzon) - Evet encümen namınadır.

Reis - Bu okuduğumuz şekil Muvazene-i Maliye Encümeninin bi't-tetkik tadil ederek teklif ettiği şekildir. Binaenaleyh fıkaratı bittabi müzakerat hitamında ayrı ayrı reye vazedeceğim. Tadilât hakkında izahat isteyen var mı? Varsa Muvazene-i Maliye Encümeni izahat versin.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Evvelen posta memurlarına izah etsinler ki iyi anlasınlar.

Sabri Bey (Saruhan) - Posta Encümenince Muvazene-i Maliye Encümeninin tadilâtı aynen kabul ediliyor.

Reis - Efendim! Muvazene-i Maliye Encümeninden tadilât hakkında izahat talep buyuruluyor mu? (Hayır sesleri)

Muhtar Bey (Trabzon) - Reis Bey! Encümen "şimendifer" tabirlerini "demiryolu" şeklinde tadil etmişti. Bu maddenin yarısı tadil olunmuş, yarısı olmamış; tashih edilsin.

Reis - Fıkra fıkra reye vazedelim. Fıkralar okundukça tashih edelim.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Efendim, lâyiha-i kanuniyede madde gayet kısa ve karışık yazılmıştır. Biz de tashihat yaptık. Bazıları biraz fahiş gösterilmiş. Encümeniniz; her ne kadar mufassal oluyorsa da ayrıca nizamnamede sarahat yapılmak iktiza ettiğinden kanunun metnine fazla sarahat ve vuzuh koydu. Muayyen noktalar arasında alınacak fiyatı tespit etti ve bunlar için mutedil fiyatlar gösterdi. Binaenaleyh bendenizden ayrıca bir izahat talep edilirse vereyim. Fakat bunlar hakkında fazla izahata lüzum görmüyorum. Çünkü madde gayet sarih yazılmış. Eğer tadil teklif eden olursa onun üzerine mütalaamızı beyan ederiz.

Vehbi Bey (Karesi) - Efendim! Bir şey soracağım. İzmir-Karahisar (Manisa-Bandırma şubesi dâhil olduğu halde) İzmir-Eğridir (Torbalı, Bandırma, Ödemiş-Tire... ilh.) deniyor. Bandırma acaba iki tane mi?

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Bayındırdır o, Muhtar Bey tarafından tashih ettirilmiştir.

Tunalı Hilmî Bey (Zonguldak) - Halk hâkimiyetinin ilânı üzerine evvelemirde Maliyece hâkimiyet, Maliyece müsavat temin edilmelidir. Arkadaşlar! İstibdat devrinden hatırlıyorum ki tâ İşkodra'dan bir mektup Basra'ya kadar yirmi paraya giderdi. Çünkü vapurla giderdi veyahut İstanbul'dan Edirne'ye giden bir mektup yine yirmi paraya giderdi. Çünkü

şimendifer vardır. Vapurlar işleyen sahil ahalisi ile şimendifer işleyen dâhil ahalisi bu suhulet ve mesudiyete mazhardır. Çünkü vesait-i nakliyece her halde kendilerini bahtiyarlık karşısında buluyorlar. Fakat zavallı ücra yerler, imardan, gözden ve gönülden ırak yerlerdeki o biçarelerden o vakitler mektup ücreti olarak kırk para alınıyordu. Hâlbuki bence onların bu bedbahtlıklarına, bu mahrumiyetlerine karşı belki aksine yapılmak yani sahiller ve şimendifer bulunan mahaller için kırk para alınmak ve diğer yerler için de yirmişer para alınmak lâzım geliyordu. Maalesef istibdat devrinden beri sürüklenip gelen ve bugün Meclise arz edilen bir lâyihada bile onun izlerini görüyorum. (Allah Allah sesleri) İstanbul'a gidip geliyorum. Şöyle Bilecik tarafından geçerken üzerinde kaymakta olduğumuz demiryolunun altında giden bir yol; diğer tarafta alelade bir araba yolu, daha öte tarafta bir keçi yolu bulunurdu. Bugün arkadaşlar kolipostalar için yirmi kuruş olmak üzere ücret takdir ediyoruz. Lâkin buradan ayrılırsanız, şöyle Haymana ve daha içeriye doğru giderseniz, demiryolu ve araba yolundan vazgeçtik zavallı kağnıların bile geçeceği yolları bulunmayan o zavallı ücra köylerden bugün kolipostal ücreti olarak on kuruş alıyoruz. Bu mudur, Maarife olacak hizmetimiz? (Maarifle ne alâkası var sesleri)

Evet, efendiler! Kolipostaları ben ekseriyetle kitap olarak kabul ediyorum. Eğer iktisadi olarak düşünürseniz beis yok. Evet, geçenlerde söylediğim gibi, kolipostalı, günde milyonlar kazanan bir tüccarın ilan varakaları zannediyorum. Yahut o tüccarın numune çıkınları olarak kabul ediyorum. Varsın o tüccar milyonlar kazansın. Tek onun ticareti, variyeti sayesinde memlekete zenginlik serpilsin. Lâkin biz vesait-i nakliyeyi, bilhassa resmî vesait-i nakliyeyi postayı bu gibi birtakım sınıflara tefrik ederek hem de maatteessüf bedbaht yerleri mahrum edercesine başka zihniyetle bu projeyi kabul edersek zannediyorum bu iş Meclis-i Âlinin şerefiyle mütenasip olmaz. (Gürültüler) Arkadaşlar! Posta dairesi demek bir kumpanya demektir. Şimdi faraza Çankaya ve Etlik taraflarına doğru birer tramvay kolu uzatan bir kumpanya, Etlik tarafına da, Çankaya tarafına da yevmiye biner kuruş sarf ediyor. Lâkin Çankaya tarafından on bin kuruş ve Etlik tarafından beş yüz kuruş alıyor. Yani buradan beş yüz kuruş zarar ediyor. Fakat akşam hesabatına baktığımız zaman yine kârı, iki bin kuruş tenzil edildikten sonra, sekiz bin beş yüz kuruştur. Demek oluyor ki Çankaya'ya işleyecek olana çok müşteri ve diğer tarafa işleyecek olana az müşteri vardır. Bundan dolayı Çankaya'nın ücretine fazla, diğer tarafın ücretini noksan yapmak zannımca doğru değildir. Çünkü burasının nüfusu daha ziyade ve bahusus Çankaya oraya nispetle daha müterakkidir. Ahalisi kesretli olduğu gibi ahalisinin refahı dahi fazladır. Ve nüfusunun kesreti ise burasının terakkisine hadimdir. Binaenaleyh Etlik tarafının ücretini yükseltmeye değil bilakis Etlik tarafını daha ziyade terakki ettirmeye uğraşırım. Mesela Çankaya tarafına on para alınıyorsa yirmi para almalıyım ki diğer taraf şenlensin. Şu hâlde arkadaşlar! İstirham ediyorum, eğer encümen şu verdiğim izahat neticesinde müsavatperverlik gibi bir hisle mütehassis olmayarak bu maddeyi tadil veya istirdat etmeyecek olursa Heyet-i Celileden rica ederim, bu teklifi lütfen encümene iade buyurunuz! Encümen bu kadar çok uzun olan bu maddeyi muhtasar bir hale koysun. Yani eğer beş kiloda yirmi, otuz kuruş almak az ise onu elliye iblağ etsin ve her yer ale's-seviye elli kuruş olsun.

Sabri Bey (Saruhan) - Efendiler! Malum-ı ihsanınız posta tarifeleri bazı ahkâm ve şerait-i kanuniye tahtında yazılmıştır. Bu ahkâm ve şerait bazen şairane olan ve zahiren güzel görünen hissiyata tetabuk edemez. Fakat bunun mesuliyeti o düstur ve kavanin-i iktisadiye ve idariyeye tâbi olanlarda değil; maatteessüf muhittedir.

Efendiler! Her iki tarife tetkik edilirse birinci tarifede tenzilat yapılmış olduğu görülür. Bu tenzilat memleketin çok lehine olduğu gibi idarenin de şüphesiz aleyhinedir. Fakat Muvazene-i Maliye Encümeni memleketin ahvalini nazar-ı itibara almış ve bu tenzilatı yapmıştır. Bizim de bu tenzilata muvafakat ettiğimizi arz etmiştim. Buyuruluyor ki memleketin her tarafı müsavata tâbi olsun. Müsavat demek tahmil olunan mukabil vazifeyi ifa etmek demektir. Eğer müsavat-ı mantıkiye nazarı-ı itibara alınacak olursa idareye tahmil edilen külfetin mukabilinin verilmesi icap eder. Binaenaleyh, İstanbul'dan Van'a kadar bir şey göndermek külfetini Posta İdaresine tahmil eden bir adamın; Posta İdaresinin İstanbul'dan Van'a kadar maruz kaldığı külfete tâbi olması icap eder. Binaenaleyh eğer her yerde tarifeyi aynı yapacak olursanız efradın bir kısmının aleyhine olarak ücreti dört misline iblâğ etmiş olursunuz. Geçen günkü müzakerede de mevzubahis olmuştur. Memleketin bir ucundan öbür ucuna kadar bir koli hemen iki yüz elli kuruşa mal oluyor. İdare ne düşünmüştür? Eğer idare bu düstura tâbi olacak olursa suret-i mutlakada memleketimizin efradına öyle bir külfet tahmil edecektir ki, hakikaten gayrikabil-i tahammüldür. Posta idaresi buna mukabil ne yapmıştır? Bir mantığı diğer mantık takip etmiştir. Bu zararı diğer menfaatler mukabili olarak tevzi etmiştir. Sahillerden müstefit

olanlara kendilerinin icap ettirdiği külfetin tahmili biraz fazla olduğundan tahfif etmiştir. Zannedilmesin ki tarife muktezasınca şimendifer güzergâhında veyahut sevahilde bulunan ahali veyahut ki deniz kenarında bulunanlar bundan masun kalmıştır. Hayır, efendiler! Kendilerinden uzak olan mahaller için fazla ücret tahmil edilmiştir. Bu da herhangi esbaptan mütevellit bir yolsuzluğun idareye vermiş olduğu külfetin bir kısmı onlara tahmil edilmiştir. Menfaatleri müşterek olduğundan dolayı bu ciheti nazar-ı itibara alalım ve bu itibarla uzak yerlerde bulunanlara Posta İdaresi, bu kanunu yaparken bu serd olunan bütün mütalaatı nazar-ı itibara alarak Meclise cidden güzel bir kanun getirmiştir. Ne onlara kendi işlerinin icap ettirdiği külfeti ihtiyar ettirmiştir ne de vesait-i medeniyeden müstefit olan vatandaşlara yüklemiştir ve ne bir tarafı tezyit etmiş ne de öteki tarafı tenzil etmiştir. İkisinin arasında bir muvazene vücuda getirerek bu kanunu meydana getirmiştir. Bence eğer bu uzaklıklar nazar-ı itibara alınırsa iki nokta-i nazardan düşünmek lazım gelir. Bunu ne yaparsak yapıp yollardan ve şimendiferlerden mahrum olan adamların ihtiyacına göre temin etmek lazımdır. Postada tarifeyi kaldırıp demeli ki alelumum ücretler beş kuruştur. Fakat mukabil olarak daima kendilerinin meşakkatinden bahsettiğimiz köylülere varidattan bir kısmını yükletmek lâzımdır.

Çünkü malum ya meşhur darbımesel var: "Ya bu deve güdülür ya bu diyardan gidilir." Eğer posta işleyecek ise bunun ihtiyacı olan varidatı temin etmek lazımdır ve posta için iki şey vardır. Ya postaya paydos veyahut postaya

icap eden parayı varidat-ı umumiyeden temin etmek lazımdır. Fakat bilemem ki varidat-ı umumiyeden mukabili olan posta ücreti tefrik edersek ve bunu köylülerin üzerine tahmil ile postadan istifade edilir ümidiyle köylünün sırtına bir resim daha yüklemek ne dereceye kadar muvafik olur? Bu hâle rağmen mutedil ve cidden tenzilâtlı olan Muvazene Encümeninin teklifini kabul buyururlar. İnşallah önümüzde hâdisat inkişâf eder, iktisadiyat inkişâf eder, paramız daha ziyade kıymetlenir. Müdüriyet-i Umumiye beş altı ay sonra yeni, tenzilâtlı bir tarife ile Meclis-i Âlinize gelerek Posta İdaresini daha ziyade müstefit eder.

Reis - Başka mütalâa var mı efendim? (Hayır sesleri) Efendim! Birinci fıkrayı tekrar okuyoruz:

A- Bir deniz sahilinde veya bir kol şimendifer üzerinde vaki postaneler arasında teati olunacak paketler için beher beş kilo veya kesrinden 20 kuruş.

Ali Cenani Bey (Antep) - "Şimendifer üzerinde", "Demiryolu üzerinde" diye tashih edildi.

Reis - Efendim! Okuduktan sonra tashih edeceğiz.

Besim Atalay Bey (Aksaray) - Reis Beyefendi! Burada bir hata vardır. Deniz sahili deniyor. İşte Arapça kullanmanın belâsı! "Deniz kenarı" demelidir.

Reis - Efendim, müsaade buyurunuz! Okuduktan, sonra tashih edilecek kelimeler varsa o zaman tashih olunur.

B- İki deniz sahilinde veya iki kol şimendifer üzerinde vaki postaneler arasında teati olunacak paketler için beher beş kilo veya kesrinden otuz kuruş.

C- Bir deniz sahiliyle bir kol şimendifer üzerinde vaki postaneler arasında teati olunacak paketler için beher beş kilo veya kesrinden otuz kuruş.

D- İki deniz sahiliyle iki kol şimendifer üzerinde vaki postaneler arasında teati olunacak paketler için beher beş kilo veya kesrinden otuz kuruş.

Reis - Bu fıkralar hakkında encümenin bir tashihatı varsa lütfen tasrih etsin!

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Efendim! "deniz sahili, deniz kenarı ve şimendifer, demiryolu" olarak tashih olunacak ve her kısımda o suretle tashihat yapılacaktır.

Reis - Sahili, kenar ve şimendiferi de demiryolu olarak tashih edeceğiz.

Ali Rıza Bey (Kırşehir) - Kenar da Farsîdir. (Kıyı olsun sadaları)

Reis - Efendim, "Kenar" yerine "kıyı" tabir ediyorlar. (Pekâlâ sadaları) O hâlde deniz kıyısında diyoruz. Bu fıkranın şekl-i musahhahını tekrar okuyoruz.

Evvelen- Vesait-i nakliyesi vapur veya demiryolu olan paketler:

1:

A- Bir deniz kıyısında veya bir kol demiryolu üzerinde vaki postaneler arasında teati olunacak paketler için beher beş kilo veya kesrinden 20 kuruş.

B- İki deniz kıyısında veya iki kol demiryolu üzerinde vaki postaneler arasında teati olunacak paketler için beher beş kilo veya kesrinden 30 kuruş.

C- Bir deniz sahiliyle ile kol demiryolu üzerinde vaki postaneler arasında teati olunacak paketler için beher beş kilosundan veya kesrinden 30 kuruş.

D- İki deniz kıyısı ile iki demiryolu üzerinde vaki postane arasında teati olunacak paketler için beher kilo veya kesrinden 30 kuruş.

[2]:

A- Karadeniz ve Akdeniz birer mıntıka teşkil eder. Marmara ancak kendi kıyılarındaki postaneler arasındaki nakliyat için bir deniz addolunup Karadeniz veya Akdeniz kıyılarında postanelerle olacak nakliyat için ayrıca bir deniz itibar edilmez.

B- İkiden fazla demiryol kolu iki kol addolunur.

C- Deniz kıyısından veya demiryolu istasyonundan on kilometre dâhilinde bulunan mevaki, kıyıda veya demiryolu güzergâhında addolunur.

D- Ber-vech-i âti hutut birer kol demiryolu add ü itibar olunur.

İstanbul - Edirne arası (Alpullu - Kırkkilise şubesi dâhil olduğu hâlde)

Haydarpaşa - Konya arası (Adapazarı - Arifiye; Eskişehir - Ankara; Alayund - Kütahya şubeleri dâhil olduğu hâlde)

Konya - Meydanekbez arası (Mersin, Yenice ve Payas şubesi dâhil olduğu hâlde)

Meydanekbez - Nusaybin arası.

İzmir - Karahisar arası (Manisa - Bandırma şubesi dâhil olduğu hâlde)

İzmir - Eğridir arası (Torbalı - Bayındır, Ödemiş, Tire, Reşadiye - Söke; Sultanhisar, Denizli, Sütlâç, Çivril şubeleri dâhil olduğu hâlde)

Erzurum - Sarıkamış - Kızılçakmak.

Bursa - Mudanya (İstanbul - Mudanya - Bursa) bir kol addolunur.

Memlekette bilahare inşa olunacak demiryollarının her bir kolu posta şubesine nazaran posta idaresince tayin olunur.

Reis - Birinci fıkrayı tashih veçhiyle rey-i âlinize vazediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Saniyen: Vesait-i nakliyesi sürücü postalarından ibaret olan posta paketleri:

Birinci liva dâhilindeki merakiz arasında teati olunacak posta paketleri için beher kilo veya küsurundan 10 kuruş.

Muhtar Bey (Trabzon) - Efendim, ikinci fıkra için bir takrir vermiştik. İbare yanlış basılmıştır, onun tashihi hakkındadır.

Reis - Efendim, Muhtar Beyefendi'nin takrirleri vardır.

Riyaset-i Celileye

Saniyen: Vesait-i nakliyesi sürücü postalarından ibaret olan posta paketleri:

Bir liva dâhilinde merakiz arasında teati olunacak paketler için beher kilo veya küsurundan on kuruş ücret alınır ve müteakip her liva için beş kuruş zam olunur.

Trabzon Mebusu Muhtar

Trabzon Mebusu Şefik

Reis - Efendim! Bu tadil şekle aittir. Kabul edenler lütfen el kaldırsın; kabul edilmiştir. O halde fıkra şöyle oluyor:

Saniyen: Vesait-i nakliyesi sürücü postalarından ibaret olan posta paketleri:

Bir liva dâhilindeki merakiz arasında teati olunacak paketler için beher kilo veya küsurundan on kuruş ücret alınır ve müteakip her liva için beş kuruş zam olunur.

Reis - Efendim! İkinci fıkrayı tadil veçhiyle reye koyuyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Salisen: Vesait-i nakliyesi demiryolu, vapur ve sürücüden ibaret olan posta paketleri:

A- Ne mevridi ve ne mahreci sahilde veya demiryolu güzergâhında olmayan iki mevki arasında teati olunacak paketler demiryolu veya vapurla nakliyattan istifade dahi etse yine mevrit ve mahrecinin vaziyetine nazaran saniyen fıkrasında gösterilen ücrete tâbidir.

B- Mevrit veya mahreçten biri deniz kıyısında veya demiryol güzergâhında bulunup nakliyatında demiryol veya vapurdan istifade eden posta paketleri için güzergâha nazaran demiryol ve deniz ücretleri ile kara ücretinin mecmuu bi'l-hesap istifa olunur. Kıymetli posta paketlerinin beher bin kuruş veya kesrinden seyyanen on kuruş ücret alınır.

Reis - Efendim! Üçüncü fıkrayı da rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Madde 22- Her abone kutusundan senevi peşin olarak birinci sınıf merakiz için beş yüz ikinci sınıf merakiz için üç yüz ve üçüncü sınıf merakiz için iki yüz kuruş alınır. Abonman şehrî olursa birinci sınıf için elli, ikinci sınıf için otuz, üçüncü sınıf için dahi yirmi kuruş istifa olunur. Senelik veya şehrî olmayan abonmanların müddetleri ne olursa olsun ücretleri şehrî abonman ücuratı deracatına göre bi'l-hesap tayin ve tespit olunur.

Reis - Yirmi ikinci madde hakkında

söz isteyen var mı? (Yok sesleri) O hâlde yirmi ikinci maddeyi aynen rey-i âlilerine arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edildi efendim.

Madde 23- Ceraid ve resail-i mevkute abonman muamelesi için evvelen: Posta ücret-i âdiyesi, saniyen: Abonman bedelinin yüzde beşi ve salisen: Bedelin irsaline ait posta havalenamesi ücreti peşin olarak alınır.

Reis - Efendim! Yirmi üçüncü maddeyi Muvazene-i Maliye Encümeni aynen kabul etmiştir. Binaenaleyh söz isteyen var mı?

Vehbi Bey (Karesi) - Maddeyi anlayamadık. Postane mi abone yapacaktır?

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Evet gazete abonmanı yapacaktır.

Vehbi Bey (Karesi) - Parasını peşin almayacak demek.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Nasıl almayacak? Alacaktır. Yüzde beş komisyon alacaktır.

Rifat Bey (Kengırı) - Muhterem arkadaşlar, bendeniz burada posta idaresinin faydasını nazar-ı dikkate alarak birkaç söz söyleyeceğim. Abonman kaydı hakkında yukarıda bir madde geçti. Binaenaleyh burada bu abonman usulünü kabul etmeye mecburuz. Ancak yüz de beş kadar bir ücreti Posta Müdüriyet-i Umumiyesinin posta idaresinin zararına görüyorum. Çünkü her şahıs gazete idaresine parasını göndererek gazetesini getirtebilir. Posta idarelerine abonman kaydolmaktan maksat, gazetelerin daha muntazam gelmesi içindir. Gönderdiği gazeteler de tabii daha muntazam gelecektir. Binaenaleyh bunda posta için büyük bir menfaat mutasavver değildir. Buna hemen kimse abonman kaydolunmayacaktır. Bu ücreti yüzde bir derecesine indirsin ki bu suretle abone kaydolanların miktarı bir dereceye kadar tezayüt eder ve bundan da posta idaresi müstefit olur. Yoksa bu yüzde beş ücret zannederim ki posta idaresinin aleyhinedir.

Posta Müdür-i Umumi Vekili Fahri Bey - Ceraid ve resaile abonman kaydedilmesi için beyefendi yüzde birle iktifa edilmesini teklif buyuruyorlar. Hâlbuki bu vazifeyi yapmak için evvelemirde posta idaresi hususi defterler tutmak, gazetelere numara koymak ve bunların gitmesini temin etmek mecburiyetindedir. Bunu yüzde birle yapmak kâbil olsa mesela gazete abonmanı bin olsa bunun yüzde biri on kuruş eder. Bu kadar bir miktarla posta idaresi tabiatıyla çalışamaz, ondan maada bunun her sefer için gönderilip gönderilmediğini tetkik etmek, murakabe etmek mecburiyetindedirler. Böyle murakabe tahtında gazetelerinin muntazaman gelmesini isteyenler böyle bir ücret verebilirler. (Muvafik efendim, maddeye sesleri)

Reis - Efendim! Başka söz isteyen var mı? Başka söz isteyen yok. Binaenaleyh 23. maddeyi rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Efendim! 21. maddenin Muvazene-i Maliye Encümenince tadil edilen şekli tabedilmiştir, tevzi edilmiştir. 21. maddenin encümence tadil edilmeyen diğer fıkraları kalmıştır. Encümenin, bu fıkraların tadilâtını tamamen tab ve tevzi ettirmesi lâzım gelirken bir kısmı tabedilmiş, bir kısmı tabedilmemiştir.

Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbata Muharriri Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Encümen yapmadı beyefendi. Encümen… Encümen, müdüriyete teslim etmiştir. Orası, tab ve tevzi ettirmiştir.

Reis - Bunda bir sehiv vaki olmuştur. Bundan dolayı 21. maddenin son fıkralarını dahi rey-i âlilerinize vazedeceğim. Bu, tab ve tevzi edilen tadilâtın kısmen tabedilip kısmen kalmasından mütevellittir. Efendim! Üçüncü fıkra rey-i âlinize vazedilip kabul olunduktan sonra Posta ve Telgraf Encümeni teklifinin diğer bir fıkrasını aynen kabul etmişler şimdi o fıkralar kalıyor. Aynen okuyacağız:

Kıymetli ve kıymetsiz posta, paketleri ihbarnamelerin tebliği ve postrestant olanların dahi vürutları tarihlerinin ferdasından itibaren yedi gün hitamında mürselünileyhleri tarafından teslim edilmezse mürur edecek her gün için paket başına iki kuruş ardiye ücreti istifa olunur. Ücret-i mezkûre her kıymetli paket için kıymet-i mukadderesinin nısfı ve her kıymetsiz paket için dahi elli kuruşu tecavüz edemez.

Reis - Efendim! Bu dördüncü fıkralar hakkında söz söylemek isteyen var mı?

Ali Şevket Efendi (Giresun) - Bu maddenin sonunda, kıymetli, kıymetsiz herhangi bir paket mürselünileyh tarafından tesellüm edilmezse ücret-i ardiye olarak iki kuruş alınacağı gösterilmektedir. Zann-ı âciziye göre bu maddenin burası şayan-ı tetkiktir. Suret-i mahsusada mazeret-i meşruası olanlarla olmayanlar hakkındaki ahkâm, yekdiğerinden farklıdır. Binaenaleyh mazeret-i meşruası olmadığı hâlde, bu şeyini almayanlardan bu ücretin alınması muvafıksa da mazeret-i meşruasına binaen bu kabil evrakını almaya muvaffak olamayanların nazar-ı itibara alınması lâzımdır ve aynı zamanda postanenin de hukukunu mahfuz tutmak üzere bu ücretin nısfına tenzilini muvafik görüyorum.

Halis Turgut Bey (Sivas) - Efendiler! Ardiye ücreti verecek en ziyade köylülerdir. Şehirliler, gelen ilmühaberi aldıktan sonra eylenip paketini almamazlık yapmaz. Burada mevzubahis olan köylülerdir. Ya bu ücretin tayyini veyahut da yirmi paraya tenzilini teklif ederim.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Kırk para muvafıktır.

Reis - Efendim! Müdüriyetin sözü var mı?

Posta ve Telgraf Müdür-i Umumisi Vekili Fahri Bey - Fıkrada gösterildiği vecihle ihbarnamenin verildiği günden itibaren yedi gün müddet vardır. Yani koli geldiği gün sahibine malûmat gönderilir ve ihbarname imza ettirilir.

Binaenaleyh bir kolinin kendisini beklediğini bilir. Yedi gün zarfında gelip gelmemesi de varit değildir. Şu itibarla malûmatı aldıktan sonra gelecektir. Eğer kendisinin bir mazereti varsa bir ilmühaberle başkasına ciro ederek, başka birisini göndererek de alabilir. İki kuruş çok delildir. Çünkü İstanbul gibi büyük yerlerde, depo, antrepo parası vermektense, postanelerde aylarca bekleniyorlar. Bir ardiye almış olsa oraya büyük kira vermeleri icap edecek. Bu kadar parayı vermektense postanenin depolarında yahut da gümrüklerinde bekletmeyi tercih ediyor. Buna mahal bırakmayarak bekletmeyenlerden iki kuruş alınması tercih ediliyor. Zaten esbab-ı mesalih, paket sahipleri böyle bir kolinin vusulünden haberdar olur olmaz, derhal gelirler, paketlerini alırlar. Bu iki kuruş ancak büyük tüccara ve paketlerini mahza, postanede beklettirerek kira vermek istemeyenlere mahsus olmak üzere konmuştur. Çok bir şey değildir, ucuzdur.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim! Müdür-i Umumi Beyefendi'nin buyurdukları, şehirler için varittir. Fakat kendilerine böyle ihbarname verildiği hâlde, muayyen olan müddet zarfında, emanetlerini almayanlar, ekseriyetle köylülerdir. Köylü, evvelemirde kendisine tebliğ ettirilen ihbarnameyi ciro ettirecek, yazdıracak bir kimse bulamaz. Köyde müstacel ve mühim bir işi olur, harman zamanı olur. Bir haftada değil, iki haftada bile gelemez. Köylünün hakkını muhafaza ve sıyanet için "Köy halkı bu ücretin nısfını verir" diye buraya bir fıkranın ilâvesini teklif ediyorum.

Reis - Efendim! Muvazene-i Maliye Encümeninin bir mütalâası var mı?

Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbata Muharriri Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Muvazene-i Maliye Encümeni, aynen kabulünü teklif ediyor.

Reis - Başka söz isteyen var mı? Tadilname de yok. Dördüncü fıkrayı aynen rey-i âlinize vazediyorum Kabul edenler, lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Madde 24- Her bir hüviyet varakası için peşin olarak on beş kuruş istifa olunur.

Reis - Söz isteyen var mı? 24. maddeyi aynen rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Madde 25- Bedeli tahsil olunan senedat veya evrakın beheri için, atideki ücurat istifa olunur:

Evvelen: Beş kuruş ücret-i tahsiliye,

Saniyen: Bedeli tahsil olunmak üzere medyuna

ibraz olunup da tahsil olunamayan senedat veya evrakın beheri için üç kuruş ibraz ücreti,

Salisen: Ücret-i müstahsalenin irsaline ait posta havalenamesi ücreti.

Reis - Efendim! Muvazene-i Maliye Encümeni, bu yirmi beşinci maddeyi de aynen kabul etmiştir. Mütalâa var mı?

Mehmed Vehbi Bey (Karesi) - "Bedeli tahsil olunan senadat veya evrakın beheri için, beş kuruş ücret-i tahsiliye alınacaktır." deniliyor. Acaba yüz liralık olsa da beş liralık olsa da beş kuruş mu ücret alınacaktır? Hepsi için beş kuruş, nispet yok ki.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Postane parayı naklettiği zaman, paranın üzerinden havale ücreti alınacaktır.

Reis - Efendim! 25. maddeyi rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Madde 26- Bir şehrin ancak daire-i tevziiyesi dâhili için sa'y-i mahsus ile mürselünileyhlerine teslim olunmak üzere tevdi olunacak her bir maddenin posta ücret-i âdiyesinden başkaca mürsillerinden ber-vech-i peşin kırk kuruş istifa olunur.

Reis - Efendim! 26. madde-i muaddeleyi Muvazene-i Maliye Encümeni, aynen kabul etmiştir. Mütalâa var mı?

Ali Şevket Efendi (Giresun) - Şehir tabiri kazalara da şâmil mi?

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Tabii her tarafa şâmildir.

Mehmed Vehbi Bey (Karesi) - Daire-i tevziiye ne demektir?

Posta ve Telgraf Müdürü Umumisi Vekili Fahri Bey - Efendim, dairei tevziiye bir şehrin belediyesinin tayin ettiği huduttur. Meselâ, Ankara'yı nazar-ı itibara alırsak Çankaya daire-i tevziiyeden değildir. Yahut Ziraat Mektebi daire-i tevziiyeden değildir. Şehir tâbiri budur. Daire-i tevziiye, şehrin, meskenlerin bulunduğu hudut dairesidir. Ve belediyenin tayin ettiği huduttur. Bunların dâhilinde olursa kırk kuruş ücrete tabidir.

Mehmed Vehbi Bey (Karesi) - Buradaki ücret dâhil için mi alınacak?

Müdür-i Umumi Vekili Fahri Bey - O şehrin dairesinde alınacaktır. Hârice yoktur.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Bazı sancaklarımız vardır ki, merkez kasabaya yarım saat mesafede mahallâtı vardır. Üç çeyrek saat mesafesi olanları da vardır. O mahalleler, kasabadan addedilmiştir. Bunlar da şehir tabirine dâhildir [midir]?

Müdür-i Umumi Vekili Fahri Bey - Eğer o mahalleler, kasabadan addedilmişse daire-i tevziiyedendir, değilse daire-i tevziiyeden değildir.

Reis - Efendim, başka mütalâa yoktur. Yirmi altıncı maddeyi aynen rey-i âlinize vazediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Bir Mebus Bey - Anlaşılmadı.

Reis - Madde izah ve kabul edildi.

Madde 27- Mürsil taahhütlü mevad ile kıymet-i mukaddereli mekâtibin ve posta paketlerinin teslimini ve havalenamelerin tediyesini müşir, bunların hin-i tevzilerinde ilmühaber talep ettiği takdirde, kendisinden peşin olarak beş kuruş ve bilahare talep olunan iade ilmühaberleri için dahi on kuruş ücret alınır. Adi ve taahhütlü müraselât hakkında vuku bulacak müstediyat için dahi on kuruş ücret istifa olunur.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Efendim! Yukarıdaki beş, aşağıdaki on kuruş olacaktır. Buradaki yedi buçuk kuruşu Muvazene-i Maliye Encümeni, beş kuruş olarak tadil etmiştir. "Adi ve taahhütlü müraselât hakkında muahharan talep edilecek." diyeceğiz.

Reis - Muvazene-i Maliye Encümeni tashih ediyor. "Muahharan talep edilen malûmat" diye tashih olunuyor. Efendim! Yirmi yedinci madde hakkında başka mütalâa var mı?

İzzet Ulvi Bey (Karahisar-ı Sahib) - Mademki kelimeler tashih olunuyor. Şu hâlde "mekâtibin" yerine "mektupların" denmesi daha doğru olmaz mı?

Reis - Efendim, diğer maddelerde mekâtip olarak kabul edilmiştir. Binaenaleyh, insicamı muhafaza edelim.

İzzet Ulvi Bey (Karahisar-ı Sahib) - Bak bu tabirler kaç sene daha kalır?

Reis - 27. madde hakkında söz isteyen var mı? Söz isteyen yok. Maddeyi tashih veçhiyle kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Madde 28- Mürsiller tarafından istirdat olunan her nevi müraselâtın posta ücreti reddedilmez.

Reis - Efendim! Yirmi sekizinci maddeyi Muvazene-i Maliye Encümeni aynen kabul ediyor.

Muhtar Bey (Trabzon) - Encümen, (ret) yerine (iade) yazmış.

Reis - Evet efendim, encümen (ret) kelimesi yerine (iade) yazıyor. Kabul buyuruyorlar mı? (Kabul sesleri) Yirmi sekizinci madde hakkında söz isteyen yoktur. Maddeyi aynen kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Madde 29- Posta paketleriyle on sekizinci maddede ücret-i teminiyesi tekrar istifa olunacağı gösterilen kıymet-i mukaddereli mekâtipten maada müraselâtın mürsillerine iadesi veya mürselünileyhlerine tekrar sevki yeniden ücret istifasını icap ettirmez. Asker ve jandarma efradı namlarına olan posta paketlerinden tekrar sevk ve iade ve ardiye ücretleri alınmaz.

Reis - Efendim! Muvazene-i Maliye Encümeni (yalnız) kelimesini zait görmüş kaldırmıştır. Diğer fikaratı aynen kabul etmiştir.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendim! Bendeniz asker ve jandarma efradına, asker ve jandarma küçük zabitanının da ilâvesini teklif ediyorum. Onlar da efrat gibidir. Onların da aldıkları fazla bir para değildir. Onları da buraya dâhil etmelidir.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Silâhendazlar dâhildir.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Ayrıca (silâhendaz) diyelim. Yoksa orduda küçük zabitan, efrattan addedilmez. Ayrıca zikredilmezse küçük zabitan, efrattan hariç kalır. Onun için "silâhendaz" kelimesi zapta geçsin, posta idaresi de bunu böyle anlasın.

Reis - Ali Cenani Bey! Bu hususta Muvazene-i Maliye Encümeninin bir mütalâası var mı?

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Zaten başçavuşa kadar olanlar dâhildir.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Posta idaresinin arzusuna muallâk kalmasın, tavzih olunsun.

Reis - Efendim! Müdür Beyefendi burada kelimelerin manasını izah buyursunlar.

Posta Müdür-i Umumisi Vekili Fahri Bey - Efendim! Esasen fasl-ı sâliste bundan bir sayfa sonra gelecek muafiyet faslında, müraselât-ı askeriye, neferden başçavuşa kadar kabul edilmiştir. Bunda başçavuş da dâhildir. Tabii başçavuş da küçük zabit demektir. Binaenaleyh tabiatıyla küçük zabitanın bunda dâhil olması icap eder.

Reis - Efendim! Bu izahat kâfi midir? (Kâfi sesleri) 29. madde hakkında söz isteyen yoktur. Tashih veçhiyle rey-i âlilerine vazediyorum. Tashih veçhiyle kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Madde 30- Posta İdaresinin işbu kanun ile kabulüne mezun olduğu enva-i müraselâtın evsaf ve ebadına ve mahiyetlerine ve hususat-ı sairelerine ait şerait ve ifasına salâhiyettar olduğu bilcümle muamelâtın suver-i icraiyesi Posta Nizamnamesinde tayin olunur.

Reis - Efendim! Burada (Posta Nizamnamesi) tabiri vardır. Bu, kanunun Heyet-i Umumiyesinin suver-i icraiyesine dair bir maddedir. Bunu 54. ve 55. maddelerinin arasına almak lazım gelir. Binaenaleyh bu maddeyi aynen oraya naklediyoruz. (Çok muvafık sesleri)

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Bendeniz de onu teklif edecektim.

Reis - Efendim! Fasl-ı salise geçiyoruz.

Madde 31- Evvelen: Büyük Millet Meclisi Riyasetiyle icra vekâletleri tarafından hususi adreslere gönderilen umur-ı hükûmete müteallik resmî mekâtip,

Saniyen: Makamat-ı resmiye arasında teati olunan umur-ı devlete müteallik mevadd-ı muhabere ile kıymet-i mukaddereli mekâtip ve kıymetli, kıymetsiz posta paketleri,

Salisen: Bilcümle mekâtib-i askeriye ve darüleytamlar talebesiyle neferden başçavuşa kadar (Başçavuş dâhil)

olan asker ve jandarma efradının kendi usul ve füruuna veya zevcesine veya birader veya hemşiresine veya bunların evladına veyahut peder ve maderinin birader ve hemşerisine yazacakları ve bu akrabanın mezkûr talebeye ve efrada gönderecekleri mekâtip,

Râbian: Fukara-yı sıbyana bilâ-bedel tevzi edilmek üzere şuabat-ı Hükûmetçe isal olunacak kütüb ve resail,

Hâmisen: Türkiye Devleti'nin sefaret ve konsoloshanelerine posta ücretinden muafiyet bahşeden düvel-i ecnebiye sefaret ve konsoloshaneleri tarafından muafiyet-i mezkûre hududu dâhilinde tevdi olunacak evrak-ı muhabere posta ücretinden muaftır.

Kâzım Bey (Ergani) - Efendim! Buradaki (mekâtib) kelimesi (y) siz yazılmak icap eder.

Reis - Efendim! (Askerî mektepler) şeklinde tashih edeceğiz.

Kâzım Bey (Devamla) - Sonra efendim; bendeniz daima şehitlerimizi tebcil etmek taraftarı olduğum için bunun şühedanın eytam ve eramiline de teşmilini teklif ederim.

Muhtar Bey (Trabzon) - Efendim! Muvazene-i Maliye Encümeninde bendeniz ekalliyette kalmak üzere hâmisen fıkrasındaki muafiyetten, Hilâl-i Ahmer Cemiyeti ile İtibar-ı Millî Bankası mahrum edilmiştir. Biliyorsunuz ki Hilâl-i

Ahmer Cemiyeti Harb-i Umumide büyük hizmetleri sebk etmiş bir müessesedir. Şimdiye kadar bunun bütün müraselâtı posta ücretinden muaf iken şimdi Hilâl-i Ahmer Cemiyeti bu muafiyetten mahrum ediliyor. Bendeniz bunu doğru bulmuyorum. Hilâl-i Ahmer Cemiyetinin içerisinde bulunan bazı zevatın ufak tefek kusuru olabilir. Fakat umumi olarak yaptığı hizmeti burada tezkâr etmeyi kendime bir borç bilirim. Sonra İtibar-ı Millî Bankasının kanunen muayyen bir muafiyeti vardır. Gerçi Encümen, böyle bir banka için nasıl muafiyet olabilir tarzında düşünmüş ve İtibar-ı Millî Bankasının muafiyetini istememiştir. Düşünmeli ki İtibar-ı Millî Bankası ahaliye karşı Hükûmetin bir taahhüdüdür. Hükûmet sırf Türk ve Müslüman ahaliden nama muharrer olmak üzere para toplamış ve bir banka tesis etmiştir ve tesis ederken şu salâhiyet ve muafiyeti olacağına dair de taahhüdü vardır. İtibar-ı Millî Bankası bir ecnebi bankası değildir. Bütün sermayesi Türk sermayesidir ve nama muharrerdir. Geçenlerde bir köye uğradım. O köyde bendenize, "Bizim, İtibar-ı Millî Bankasında birçok şeylerimiz vardır. Bu banka ne oldu? Hükûmet bize bunun hisselerini cebrî bir surette tevzi etmişti. Bu hisseler mahıv mı oldu?" diye sordular. Bütün köylüler bununla alâkadardır. Bu bankanın muafiyetlerini elinden almak İngilizlerle bir olmak demektir. (Öyle şeyleri söyleme sesleri) Müsaade buyurunuz efendim! Ben, encümen bu fikirle yapmıştır, demiyorum. İngilizler İstanbul'a geldikleri vakit de ilk işleri İtibar-ı Millî Bankasına vaz-ı yed etmek: oldu. "Bank-ı Osmani millî bir banka olduğu halde böyle bir muafiyeti yokken İtibar-ı Millî Bankası neden böyle bir muafiyetten istifade ediyor? Bu muafiyeti kaldırıyoruz ve şimdiye kadar ettiği istifadenin tazmini lâzım gelir." diye bizi icbar ettiler ve bu millî bankanın içerisine yüz İngiliz lirası maaşla bir adam oturttular. Türk müessesesi mahvolsun diye bir İngiliz memuruna yüz lira ücret vererek bu bankanın muamelâtını sekte-dar etmek için çok uğraştılar. İngilizler bu muafiyeti refettiler. Esasen bu muafiyet ne için konmuştur? Efendiler! Her memlekette ve her devlette bir himaye usulü vardır. Bizim memlekette bankalar yoktur. Güya Türkiye'nin millî bankası olarak Osmanlı Bankası vardı. Bunun milliliği de vaktiyle (Buşo) Efendi'nin, "Ben Osmanlı Bankası kadar Osmanlıyım." dediği gibidir. Osmanlı Bankası da Buşo Efendi gibi millî bir bankadır. Hâlbuki Türkiye İtibar-ı Millî Bankası, sırf millî bir bankadır. On para ecnebi sermayesi yoktur. Sermayesinin diğer bankalar sermayelerine karşı muharebe edebilmesi maksadıyla bu muafiyet verilmiştir. Bugün bu muafiyeti kaldırmak Türk sermayesine bir darbe vurmak demektir. Buraya para koyan Türk fukarasıdır. Zaten tahvilâtı 40-45 kuruşa inmiştir. Böyle olursa kıymeti bütün bütün sıfıra inecektir. Bizim memleketimizde bankacılık o kadar ilmî bir surette yapılamıyor. Tabii bilahare diğerlerine rekabet yapabilecektir. Bu muafiyeti kaldıracak olursak bu iki milyonluk rekabet kalkmış olacaktır. Bendenizce bankanın bu muafiyetini kaldırmak, onu mahvetmek demektir, Ben eminim ki, bu bankayı biz milliyetçiler tesis etmiş olsa idik iki kat muafiyet verirdik. Hâlbuki biz yapmadık diye onu ihmal ederiz. Hâlbuki eslâfın eseri iyi olduğu zaman onu himaye edelim ve dört el ile ona sarılalım. Onu daha, ziyade muhafaza edelim. Çok istirham ediyorum, gerek İtibar-ı Millî Bankasının ve gerek Hilal-i Ahmerin ki memlekete büyük bir hizmeti olmuştur (Himâye-i Etfâli unutmayınız sesleri) Evet, bendeniz de Himâye-i Etfâlin dâhil edilmesini teklif ederim.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Efendim! Müsaade buyurur musunuz? Bunun muaddeli bize verilmemiş lütfen okunsun. Bunları da ona göre tadil edelim.

Reis - Bu okunan şekil Muvazene-i Maliye Encümeninin tadilidir. Birinci fıkrayı otuz ikinci madde olarak ayırmıştır. İkinci fıkradan (Evvelen) diye başlıyor. Şimdi tekrar okutuyoruz. (Encümenin şekl-i muaddeli tekrar okundu.) (Encümeninkinde resmî kelimesi var mı sadası)

Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbata Muharriri Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Umur-ı devlete müteallik mekâtip demek kâfidir.

Vehbi Bey (Karesi) - Umur-ı devlete müteallik olur da resmî olmaz olur mu Reis Bey?

Reis - Yani tavzih için konulmuş bir şey var mı? Demek istiyorlar.

Hakkı Bey (Van) - (Anasına, babasına) kelimesini yazınız.

Reis - Müsaade buyurunuz! Şimdi maddeyi okuyoruz. Okuduktan sonra teklif eder, tashih ederiz. Zaten efendim Muvazene-i Maliye Encümeni resmî kelimesini kaldırmıştır. Müsaade buyurursanız fıkra fıkra müzakere edelim. Yani fıkralar üzerinde müzakere edelim ve diğer fıkralar hakkında mütalâa yoksa rey-i âlilerine vazederim.

Vehbi Bey (Karesi) - Heyet-i Umumiyesi hakkında bir fikir edinmek için tashihatı bitirelim. Diğer maddelerde tashihat var mıdır?

Reis - Yalnız beşinci fıkrasında olan, "Türkiye Büyük Millet Meclisinin" tabiri yerine Türkiye Devleti'nin kelimesini Muvazene-i Maliye Encümeni ilâve etmiştir.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Efendim! Altıncı fıkrada tashihat yok mudur? "Fıkra-yı sıbyana bilâbedel... ilh." buraya bir şey ilâve edilmiş midir?

Reis - Efendim! Otuz birinci maddenin birinci fıkrası (Büyük Millet Meclisi Riyasetiyle icra vekâletleri) diye tashih olunacak. (Birinci fıkra tekrar okundu.)

Reis - Bu fıkra hakkında söz isteyen var mı?

Nuri Bey (Kütahya) - İcra Vekilleri Reisiyle icra vekâletleri tarafından hususi adreslere gönderilen mektupların umur-ı Hükûmete mütaallik olduğu nereden belli olacak?

Reis - Efendim! Zannediyorum, kanunun suret-i icrasına dair olan nizamname veya talimatname bunu tayin edecektir, isterseniz izahat verilsin.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Sansür muayene edecek.

Posta ve Telgraf Müdür-i Umumisi Vekili Fahri Bey - Sansür muayene edecek değildir. Yalnız böyle resmî muharrerat herhangi bir daireden çıkacak olursa oranın mühr-i resmîsi ile temhir edilmiş bulunur. Zarfın üzerinde İcra Vekilleri Riyaseti veyahut Dâhiliye Vekâleti diye bir şey vardır. Onun üzerinde böyle bir damga bulunduktan sonra muhteviyatının da resmî ve gayr-ı resmî olduğunu postane bilmez. Bu, doğrudan doğruya vekâletin yapacağı bir şeydir.

Reis - Efendim! Başka söz isteyen var mı? Söz isteyen yok; tadilname de yoktur. 31. maddenin birinci fıkrasını encümenin tadili veçhiyle rey-i âlinize vazediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Muvazene-i Maliye Encümeninin 31. maddesinin ikinci fıkrası:

Saniyen: Makamat-ı resmiye arasında teati olunan umur-ı devlete mütaallik mevadd-ı muhabere ile kıymet-i mukaddereli

mekâtip ve kıymetli kıymetsiz posta paketleri.

Reis - Bu fıkra hakkında söz isteyen var mı? Muvazene-i Malive Encümeninin tadili veçhiyle bu fıkrayı rey-i âlinize vazediyorum. Kabul edenler el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Salisen: Bilcümle mekâtib-i askeriye ve darüleytamlar talebesi ile neferden başçavuşa kadar (başçavuş dâhil) olan asker ve jandarma efradının kendi usul ve füruuna veya zevcesine veya birader ve hemşiresine veya bunların evladına veyahut peder ve maderinin birader ve hemşiresine yazacakları ve bu akrabanın mezkûr talebeye ve efrada gönderecekleri mekâtip.

Abdullah Bey (Trabzon) - Reis Bey! Yalnız bir şey soracağım. Darüleytamlar deniyor. Darüleytamlar meyanında Darüşşafaka da dâhil midir, değil midir?

Doktor Fuad Bey (Kırkkilise) - Bendenizin de buna dair bir sualim vardır.

Reis - Ali Cenani Bey ne diyorsunuz?

Abdullah Bey (Trabzon) - Darüleytam ve Darüşşafaka diyelim olmaz mı?

Fuad Bey (Kırkkilise) - Efendim! Bendeniz daha evvel sual soracağım dedim. Beye müsaade ettiniz bey söyledi. Bendeniz de sual soracağım.

Reis - Teklifi Muvazene-i Maliye Encümeni kabul etti. Tashih ediyoruz. Tashihten sonra sualinizi sorarsınız.

Fuad Bey buyurun efendim!

Doktor Fuad Bey (Kırkkilise) - Efendim! (Yetim yuvaları) namı altında bulunan hususi yetim mektepleri de vardır. Bunların istifade edip etmeyeceğinin de zapta geçmesini rica ederim. Bunlar istifade edecek mi?

Mazbata Muharriri Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Encümenin bundan maksadı resmî darüleytamlardır. Şurada, burada açılmış olan ve mahiyetinin şimdiden tespiti mümkün olmayan müessesatın mektuplarını posta meccanen nakletmeye mecbur değildir. Encümen buna taraftar değildir.

Kâzım Bey (Ergani) - Efendiler! Mademki vatanımızı muhafaza edenlerin zihayat olanlarına yani askerlere karşı bu müsaadeyi bahşediyoruz. Binaenaleyh onlardan âlem-i rahmete intikal etmiş olan şühedanın bize terk ettiği masum yavrulara ve bu yadigârlara karşı da bu muafiyeti teşmil etmeyi münasip görüp bir tadilname teklif ediyorum. Yalnız hatıra gelebilir ki bu, müşkilâtı dâi olacaktır. Ancak bunu belediye ve Heyet-i İhtiyariyeden hüviyetlerini tahkik etmek suretiyle yapmak mümkün olur ve bu suretle şüheda ailesi de müstefit olmuş olur. Buna dair bir takrir veriyorum.

Sabri Bey (Saruhan) - Efendim! Eğer (Evlad-ı şüheda) diye tevsi edecek olursak bir kere muamelenin içinden nasıl çıkacağız? Nasıl bu kayıt altına girebiliriz? Memleketimizi gözünüzün önüne getirerek tasavvur buyurun. Kanun gayet güzeldir. En mübrem olan ihtiyacatı deruhte etmiştir ve zannederim ki bu kadarı kâfidir. Darüleytamın mektupları gönderiliyor. Onlardan ücret alınmamaktadır. Yalnız beyefendi hazretlerinin buyurduğu bir Darüşşafaka vardır ki onun da ilâve ve tasrihi bendenizce de lâzımdır. Encümence de ilâve buyurulursa bu kadar tashihat kâfidir. Evlad-ı şühedanın zaten böyle muhtaç-ı muavenet olanları darüleytamlara dâhil oluyorlar.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Efendim! Burada nazar-ı hayretle görülen bir mesele vardır. Yalnız bütün mektepler ve darüleytamlardan bahsolunduğu hâlde Hilal-i Ahmer Cemiyeti. (O aşağılarda sesleri) Efendim! Kâmilen silinmiştir. Hiç yoktur.

Reis - Efendim Posta ve Telgraf Encümeniyle Muvazene-i Maliye Encümeninin tekliflerini ayrı ayrı müzakere edeceğiz.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Pekâlâ sözüm mahfuzdur.

Reis - Pekâlâ üçüncü fıkra hakkında sonra söylersiniz. Buyurun Vehbi Bey.

Vehbi Bey (Karesi) - Efendim! Geçen gün burada darüleytamlar meselesi müzakere edilirken memlekette yeniden bir millet doğuracak kadar çok olan iki yüz bin şehit yavrusundan bahsedildi ve ancak bunun üç dört bin tanesinin resmî darüleytamlarda olduğu anlaşıldı. Diğerlerini Hükûmet elinden gelirse terbiye edecek, talim edecek, okutacak. Olmazsa bu milletin arasında babasını kaybetmiş olan o çocuklar için şurada burada memleketin herhangi bir yerinde bir sahib-i hayır tarafından bir mektep açılacak, o mahallin yetimleri bundan istifade edecek. Buna mukabil siz niçin bunları okutuyorsunuz? Siz bunları niçin talim ve terbiye ediyorsunuz diye o sahib-i hayırdan para alınacak. Esasen muavenetle yapılan bir şeye Hükûmetin yardım etmesi lâzım gelirken oraya toplanmış olan şehit çocuklarından para almak doğru değildir. Bilaistisna olmalıdır. Nasıl darüleytamlar talebesi deniliyorsa bunlar da tasrih edilmeli ve o suretle zapta geçmeli. Maddeyi tashihe hacet yoktur. Darüleytam denince bu hepsine şâmildir. Hükûmetin yapması icap eder. Yapamamış, Hükûmetin açması lâzım gelirken onu mahalli idare etmiş veyahut sahib-i hayırdan birisi açmış. Bunu kabul etmek gayet tabii ve mantıkidir. Onu himaye Meclisin borcudur zannederim.

İkincisini burada görmüyorum. Bu şehit çocuklarından bir kısmı yine Meclis-i Âlinizin ve daha evvelki giden Meclisin verdiği karar mucibince meccanen mekteplere alınmıştır. Darüssanailere alınmıştır. Böyle leylî meccani kısımları da bundan istifade etmelidir. Bu bir netice-i mantıkiyedir. Bunu teklif ediyorum.

Sabri Bey (Saruhan) - Efendiler! Darüleytamlar mutlaktır. Eğer böyle hususi bir memleketin ahalisi toplanır da yetimleri hususi bir müessesede cem ederlerse onlar hiç şüphesiz mektebin ismini darüleytam olarak tesmiye ederler. Darüleytamın umur-ı idaresinin Hükûmet tarafından veya ahar tarafından olması mevzuubahis değildir. Esas darüleytamlardır zannederim. Bunun hiç tadiline lüzum yoktur. Madde her türlü ihtiyacı tekeffül eder. Sonra mekteplere gelince: Zaten Hükûmet kendisi bu mektepleri yetiştirmiştir. Bu, yetim çocuk mudur, değil midir? Bunun tahkiki … nâ-kabil-i tahammül olan bu şeyi postalara verirseniz posta idaresi bunun içinden çıkamaz.

Vehbi Bey (Karesi) - Mektep idaresi tasdik edecek.

Sabri Bey (Saruhan) - Sonra iş o şekle giriyor ki efendiler! Postaneye, tekmil mektupları meccanen sevk edin demekten ibaret oluyor. (Doğru sesleri) Bu kadar tevsi edersek işin içinden çıkılmaz.

Cavid Paşa (Canik) - Efendim! 31. maddenin üçüncü fıkrasında "neferden başçavuşa kadar olan asakir-i Hükûmet ve jandarma efradının kendi [usul] ve füruuna" böyle uzun ibare yerine burada tadat olunan akraba ve taallûkat olarak tashih edilse umumu içerisinde dâhil olur.

Reis - Efendim! Başka söz isteyen var mı? Efendim! Üçüncü fıkranın müzakeresi hitam bulmuştur. Takrirler okunacaktır. Evvelâ şekle ait bir takrir vardır.

Riyaset-i Celileye

Otuz birinci maddenin (rabian…) fıkrasındaki (peder ve maderinin) cümlesi yerine babasının, anasının suretinde tadilini teklif ederim.

Van Mebusu Hakkı

Reis - Efendim! Peder ve mader yerine baba ve anasının suretinde teklif ediliyor. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Riyaset-i Celileye

Üçüncü fıkradaki akraba arasında kayınpeder ve validenin dahi zikir ve tadadı ile (veyahut peder ve maderinin birader ve hemşiresine) denildikten sonra (veya kayınpeder ve validesinin) ilâvesini teklif ederim.

Çorum Mebusu Münir

Riyaset-i Celileye

Otuzuncu maddenin üçüncü fıkrasına ibare-i âtiyenin ilâvesini teklif ederim:

Belediye ve kura Heyet-i İhtiyariyelerinden tasdik edilmek şartı ile şüheda eytam ve eramiline ait mekâtip

Ergani Mebusu Kâzım Vehbi

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Muhtarlar ücret alırlar.

Riyaset-i Celileye

30. maddenin üçüncü fıkrasındaki [askerî

mektepler ve darüleytamlar talebesi] meyanına diğer mekteplerdeki fakir ve şehit çocuklarının da ithalini teklif eylerim.

Kengırı Mebusu Talât

Riyaset-i Celileye

30. maddenin üçüncü fıkrasında darüleytamlar fıkrasından sonra darüşafaka ibaresinin ilâvesini teklif ederim.

Trabzon Mebusu Abdullah

Riyaset-i Celileye

Mekâtib-i resmiyenin leylî meccani talebesinin de mektuplarının ücretten istisnasını teklif eylerim.

Karesi Mebusu Mehmed Vehbi

Riyaset-i Celileye

Mektep, talebe denilince arada hiçbir fark tasavvur edilemez. Binaenaleyh, askerî mektepleri ve darüleytam talebesi misillü diğer sultanî ve darülmuallimât ve bilumum mekâtip talebesinin de işbu maddeden istifadelerini teklif ederim.

Konya Mebusu Mustafa Feyzi

Talat Bey (Ardahan) - Çok doğrudur. Askerî mekteplerinin sebeb-i istisnaiyeti nedir? Demin söz istedim, vermediniz; onun için söylüyorum.

Reis - Evet, efendim! Zühul oldu. Şimdi efendim, başka takrir kalmadı. Takrirleri reyinize vazedeceğim.

Trabzon Mebusu Abdullah Bey'in takririni tekrar okuyorum. (Takrir tekrar okundu.)

Efendim! Bu takriri kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmiştir. Darüşafaka fıkrasını ilâve ediyoruz.

Efendim! Çorum Mebusu Münir Bey'in takririni tekrar okuyorum. (Münir Bey'in takriri tekrar okudu.)

Ahmed Mahir Efendi (Kastamonu) - Kayınpeder ve kayınvalide, baba ve ana gibidir. Teklif doğrudur.

Reis - Münir Beyefendi! Teklifinizi izah eder misiniz?

Münir Bey (Çorum) - Efendim! Mekâtip talebesi ile akrabaları arasında cereyan edecek muhaberat için... (İşitilmiyor sesleri) Efendim! Maksadım, bunlara da istisnai bir muamele yapılmasıdır. Binaenaleyh, bendeniz zannediyorum ki bu muafiyeti lüzumu sabit olan kimselerden kayınpeder ve kayınvalidelerin de muhabereye ihtiyaçları şedittir. Binaenaleyh akraba meyanına kayınpeder ve kayınvalide ilâve edilmemiştir, ilâve edilmesini teklif ediyorum.

Reis - Efendim, "birader ve hemşire" cümlesinden sonra "kayınpeder ve kayınvalide" cümlesinin ilâvesini teklif buyuruyorsunuz değil mi efendim?

Münir Bey (Çorum) - Evet!

Reis - Bu suretle kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir efendim. (Birader ve hemşire) den sonra (kayınpeder ve kayınvalide) cümlesini ilâve ediyoruz.

Efendim! Ergani Mebusu Kâzım Vehbi Bey'in takririni tekrar okuyoruz. (Takrir tekrar okundu.)

Efendim! Bu takriri nazar-ı mütalâaya alanlar lütfen el kaldırsın! Kabul edilmemiştir efendim.

Efendim! Kengırı Mebusu Talât Bey'in, takririni tekrar okuyoruz. (Takrir tekrar okundu.)

Efendim! Bu takriri nazar-ı mütalaaya alanlar lütfen el kaldırsın! Talât Bey'in takriri nazar-ı itibara alınmamıştır efendim.

Efendim! Konya Mebusu Mustafa Efendi'nin takririni tekrar okuyoruz. (Takrir tekrar okundu.)

Efendim, bu takrirde şekil tesbit buyurmamışlar. Binaenaleyh bu takriri nazar-ı mütalâaya alanlar lütfen el kaldırsın! Nazar-ı mütalaaya alınmamıştır efendim.

Vehbi Bey (Karesi) - Leylî ve meccani talebe hakkında bendenizin de bir takririm vardı.

Reis - Evet, efendim! Zatıâlinizin takririni de tekrar okuyoruz. (Karesi Mebusu Vehbi Bey'in takriri tekrar okundu.)

Efendim! Vehbi Bey'in takririni kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Kabul edilmemiştir efendim.

Efendim, üçüncü fıkranın şekli muaddeli şöyle oluyor:

Salisen: Bilcümle askerî mektepler ve darüleytamlar ve darüşşafakalar talebesiyle neferden çavuşa kadar (başçavuş dâhil) olan asker ve jandarma efradının kendi usul ve füruuna veya zevcesine veya birader ve hemşiresine veya bunların evlâdına veyahut baba ve anasının birader ve hemşiresine veya kayınpeder ve kayınvalidesine yazacakları ve bu akrabanın mezkûr talebeye ve efrada gönderecekleri mekâtîp.

Reis - Efendim! Bu fıkra kabul buyrulmuştur. Şeklin tebdilini arzu buyurursanız şeklini tespit edersiniz.

Vehbi Bey (Karesi) - Efendim! Posta ve Telgraf Encümeni Reis-i Muhteremi Sabri Beyefendi tekmil darüleytamların muafiyetini kabul ettiler. Muvazene-i Maliye de muvafakat etti ise zapta geçsin, o suretle malûm olur.

Reis - Efendim, fıkrada sarahat mevcuttur. İzahat-ı lâzıme de verilmiştir. Binaenaleyh üçüncü fıkrayı kabul buyurulan tadil veçhiyle araya vazediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir efendim.

Efendim! Beşinci fıkrayı okuyoruz.

Beşinci Fıkra: "Hilal-i Ahmer Cemiyetinin ve İtibar-ı Millî Bankasının Merkez-i Umumisi ile şuabatı veyahut işbu şuabatın yekdiğeri arasında teati olunacak evrak-ı muhaberesi ve kıymet-i mukaddereli mekâtîp ve kıymetli ve kıymetsiz posta paketleri."

Reis - Efendim! Muvazene-i Maliye Encümeni bu fıkrayı tayyetmiştir. Binaenaleyh tayyın leh ve aleyhinde söz isteyen var mı efendim? (İzah etsinler sesleri)

Vehbi Bey (Karesi) - Efendim! Evvelâ encümen, tayyın sebebini izah etsinler.

Doktor Fuad Bey (Kırkkilise) - Efendim! Bendeniz tayyın aleyhinde söyleyeceğim.

Reis - Buyurun!

Fuad Bey (Kırkkilise) - Efendiler! Malûm-ı âliniz memleketimiz pek çok masaibe mâruz kalmış, pek çok felâketler geçirmiştir. Bu felâketleri telâfi edebilmekliğimiz için Hükûmetin müzaheretine nail olacak cemiyet-i hayriyeler lâzımdır. Bu cemiyet-i hayriyeler ki halkın tamamıyla şefkat ve muhabbetine sahne olmaktadır. Şimdiye kadar memleketimizde taazzuv etmiş olan cemiyetler maalesef diyebilirim ki Hilal-i Ahmer Cemiyetinin bu memlekete yapmış olduğu ve yapmakta bulunduğu hizmetleri hepimizin nazar-ı şükranımız önündedir. Bilhassa önümüzde bulunan büyük bir mübadele meselesinde Hilal-i Ahmerin ettiği yardımları ve hatta maddî ve müspet olarak yüzbinlerce liralık emval ve eşyasını bu uğurda vazettiğini nazar-ı dikkate alacak olursak Hilal-i Ahmere bizim de elimizden geldiği kadar yardım etmekliğimiz vazifemiz olduğunu takdir ederiz.

Efendiler Hilal-i Ahmer olsun, Himaye-i Etfâl olsun halkın teşkilâtıdır, halkın müessesesidir. Bunlar doğrudan doğruya Hükûmetin yapacağı vazifeleri kendi üzerlerine almışlardır. Yani halk Hükûmete zahir bir vaziyette, muavin bir vaziyettedir. Değil memleketimizde hatta en zengin memleketlerde dahi cemiyetlere lâzım olduğu kadar müzaheret, suhulet gösterilir. Bendeniz teklif ediyorum, Hilal-i Ahmer Cemiyetiyle evlâd-ı şühedanın refah ve saadetini temin etmek için teşekkül etmiş olan Himaye-i Etfâl Cemiyetinin dahi posta ve telgraf ücretinden affiyla onlara lâzım gelen teslihat gösterilmiş olsun ve Hükûmet de onların bu hürmetlerine mukabil hiç olmazsa bu suretle bu iki cemiyete zahir olsun. Dikkat edilecek olursa bu cemiyetlere bahşedilen bu müsaadat halkın cebinden çıkıyor demektir. Bunu kabul etmekle yani Himaye-i Etfâl Cemiyetinin posta ücretinden affını temin etmekle senede belki 20, 30, 50 ve belki yüz çocuğun refahını temin etmiş olacaksınız. Onun için teklif ediyorum, Himaye-i Etfâl ve Hilal-i Ahmer cemiyetleri kemakân posta ücretlerinden istisna edilsin. Bu posta ücretine verecekleri tahsisatla hiç olmazsa elli, yüz çocuğun refahını temin suretiyle daha çok iyilik yapmaya çalışabilirler. Bu hususta tadil-i takriri veriyorum.

Vehbi Bey (Karesi) - Efendim! Bizde maalesef cemiyât-ı hayriye doğar, bir feryattır gider, parlar parlar, nihayet birden sönmeye başlar, söndürürüz. Müdafaa-i Milliye Cemiyeti teşekkül etti söndürdük. Donanma Cemiyeti teşekkül etti, milyonlar meydana getirdi ve belki de hakikaten nafi hizmetleri sebk etti, söndürdük. (Biz söndürmedik sesleri) Söndürenler yine bu memleketin efradından idi. Rica ederim onları vatandaşlıktan sildik, tebrie ettik, çok iyi fakat şimdi de elimizde bir tane Hilal-i Ahmer Cemiyetimiz kaldı. Bir de çocuklara bakan, onları büyüten, adı gibi çocukları himaye eden ve çocuk halinde bulunan, büyültülmesi lâzım gelen bir Himaye-i Etfâl Cemiyeti var. Bunlardan da muavenet ve müzaheretimizi esirgemek istiyoruz. Esasen bu gibi cemiyetlerin ilerletilmesi Hükûmetin yardımıyla, bütçesiyle olamayacağı gün gibi aşikârdır. Binaenaleyh bu gibi cemiyetleri yalnız teşci ve teşvik etmek lazım gelirken, önlerine engel koymakta mana yok. Zaten mevcut olan bir muafiyeti niçin bugün ref ediyoruz? Sonra İtibar-ı Millî Bankası. Tek bir sehmim yoktur. Olsaydı da karşınıza çıksaydım ve deseydim ki: Efendiler! Sizden evvel bu milletin mümessili olanlar bir kanun neşrettiler ve bu kanunda dediler ki: Bu bankanın şu, şu masarifi vardır. Şu imtiyazı vardır, milli bir bankadır. Efendiler, bu memleketin bankaya ihtiyacı vardır -ve halen de var, her gün bağırıp duruyoruz- köylülerin, fukara ve ağniyanın, eşrafın, kadınların parasını toplamışız, bir banka vücuda getirmişiz. Şimdi bunu yürütmek ve daha ziyade ilerletmek lâzım gelirken vaktiyle kanunla verdiğimiz bir şeyi bugün diğer bir kanunla güp diye atıp çıkarmak doğru bir şey değildir. Bir eline ver, öbür elinden al. Bu, doğru bir şey değildir, gayet yanlış bir şeydir. Bu, hakk-ı mükteseplerdir. Çünkü vaktiyle öyle ilân ederek o tahvilâtları bu suretle sattınız, şimdi ne hakla onu kaldırıyorsunuz? Efendiler! Mahkemeye gitse, sizden dava etse, bu hakkın karşısında ne diyeceksiniz? Efendiler! Binaenaleyh bu çok yanlış bir muameledir. Bu ipka edilmelidir. Bilâkis Himaye-i Etfâl Cemiyeti de himaye edilmelidir. Bari müspet olarak hizmet edemiyoruz, hiç olmazsa menfi olarak hizmet edelim [etmeyelim].

Zeki Bey (Gümüşhane) - Efendim! Encümen izahat versin.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Bendeniz de encümenin izahatından sonra söz istiyorum. Bu İtibar-ı Millî Bankası hakkında izahat versinler!

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Efendiler! Memleket içerisinde bir maksad-ı hayırla veyahut millî iktisadiyatı yükseltmek için tesis edilen her müesseseye yardım etmek düşünüldüğü zaman başta iki mesele nazar-ı dikkate alınır. Birisi posta ve telgraf ücretinden istisna, ikincisi rüsumattan, gümrük resminden istisna. Efendiler! Uzun müddetten beri bendeniz Muvazene-i Maliye Encümeninde bulunuyorum. Meclis-i Mebusanın ilk teşkili gününden beri orada bulunuyorum. Her geçen müzakerede aynı meselelere temas ettik. Cemiyat-ı hayriyeye yardım etmek lâzımdır. Bunun lüzumuna bendeniz de kaniyim. Fakat devletin bir umurunu ifa eden bir müesseseye veyahut devletin bir rüsumunu cibayet eden bir daireye tahmil olunan vazifeyi aynı zamanda nazar-ı dikkate almak icap eder. Bugün Posta ve Telgraf İdaresini muntazam bir şekle koymak için uzun zamanların tetebbuları ile tetkikleri ile vücuda gelmiş bir kanunu müzakere ediyoruz. Yarın bu kanunun mütemmimi olan Telgraf İdaresi muafiyet ve istisnaiyet yüzünden bu müessesenin efrada karşı ifa etmesi icap eden vazifesini de göremeyecek bir hale gelmiştir. Bugün cümlemiz şikâyet ediyoruz. Hususi mektuplarımız, hususi telgraflarımız vaktiyle mahallerine yetişemiyor. Çünkü hususi muamelâttan hariç olarak kendisine tahmil olunan bâr, diğer ciheti ihmal etmesini mucip oluyor. Geçen sene Fuad Bey'in teklifi üzerine Himaye-i Etfâlin mektup ve telgraf ücretinden istisnası için encümene bir takrir gelmişti. O takriri muzakere ettik ve o takrir münasebetiyle aynı meseleyi mevzubahis etmiştik. Hilal-i Ahmer ve sair müessesat-ı hayriye-i milliyenin de istisna ve muafiyetine dair bir fıkra vardı. Onu da tayyetmiştik. Bunların muvacehesinde bizim düşündüğümüz, millet bu müessesata yardım edecekse bu yardımı açık ve bariz bir şekilde yapsın. Fakat kendi idaresini müşkülata uğratacak bir muafiyet yapmasın. Hilal-i Ahmer Cemiyeti muhaberatı için senevi ne kadar masraf lâzımdır? Mesela iki bin lira lazım. Bunu Muvazene-i Umumiyeden verelim. Himaye-i Etfâl için ne lâzım? Üç yüz, beş yüz lira lâzım. Onu da Muvazene-i Umumiyeden verelim. Fakat Posta ve Telgraf İdaresini böyle muafiyet yükü altında bulundurmayalım.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Açık söyle!

Ali Cenani Bey (Devamla) - Açık söyleyelim. Müessesat-ı hayriye veya milliye bir yere mektup gönderdiği zaman bunların hepsinin maksadı hayırla gönderildiğini teftiş etmek, kontrol etmek, muayene etmek, bizim için mümkün değildir. Bu maddede kıymetli paketler ve kıymetsiz paketler vardır. Sonra yarın Meclisinize gelecek Posta ve Telgraf Kanununda telgraf ücretinin de istisnası teklif edilecek. Peki, efendiler! Posta paketlerini, kıymetli paketleri bu cemiyetlerin hep maksad-ı hayırla gönderdiğini kontrol ve muayene edecek bir teşkilât var mıdır? Buna Posta İdaresi imkân bulabilecek midir? Bu baştan aşağı sayılan muafiyet böyle olacağına diyelim ki; Posta İdaresi herkesin mektubunu meccanen nakleder. Ondan sonra Muvazene-i Umumiyeye beş yüz bin lira tahmil edelim.

Zeki Bey (Gümüşhane) - O kadar izam etmeyin!

Ali Cenani Bey (Devamla) - İzam etmek değildir Beyefendi. Koli muamelâtında yapılmış suiistimaller vardır, bunu burada söylemek istemiyorum ve lüzumlu görmüyorum.

İbrahim Süreyya Bey (İzmit) - Çok rica ederim, söyleyiniz de biz de anlayalım.

Ali Cenani Bey (Devamla) - Gümrük muafiyetinden dolayı yapılmak istenilen birçok suiistimalat olmuştur. Bunu da söylemek istemiyorum. Muavenet yapmak istediğiniz müessesata fiili muavenet yapınız, nakdî muavenet yapınız. Fakat böyle muafiyet şeklinde, mahiyeti ne olduğunu bilmediğimiz hususatta dikkatli bulunalım. Muvazene-i Maliye Encümeninin maksadı bunlara muavenet etmemek değildir. Muafiyet vazetmeyelim, para verelim. Efendiler! Bugün Hilal-i Ahmer'e beş yüz lira, bin lira verelim. Müraselâtını ifa etmek için (500) lira da Himaye-i Etfâl'e verelim. Diğer müessesat-ı iktisadiyeye de verelim fakat Muvazene-i Umumiyeden miktarını tayin ederek verelim. Muhaberatı ona göre yapsınlar. Posta İdaresini de böyle vaziyette bırakmayalım. Muayene, kontrol, teftişi mümkün olmayan müraselâtı meccanen yaptırmayalım.

Vehbi Bey (Karesi) - Efendim Birinci Meclis'ten beri encümende bulunduğunuza göre bu İtibar-ı Millî Bankası için çıkan kanunun nazar-ı tasvib-i âlilerinden de geçmiş olması icap ederdi. Onu halka ne suretle diyeceksiniz ki: Bu muafiyeti size verdik fakat şimdi kaldırdık. Bendeniz alâkadar olmadığım için soruyorum.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Zatıâliniz İktisad-ı Millî Bankasında alâkadar değilim buyurdunuz. Hâlbuki bendeniz alâkadarım. Fakat istemem ki ben alâkadarım diye devletin varidatına zarar iras edeyim. Bendeniz şahsan alâkadar olduğum halde onun aleyhindeyim.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Efendim! Bendeniz Ali Cenani Bey'in müphem olan izahatından bir şey anlayamadım. Pek müphem ifadatta bulundular. Daha Türkçesi bunun altında bir suiistimal merkezi olduğunu anlatmak istediler. Eğer nokta-i nazarlarını açık ve bariz surette Heyet-i Umumiyeye bildirmiş olsalardı biz de lâzım olan nukatı arz ederdik. Eğer Hilal-i Ahmer Merkez-i Umumisinde böyle bir suiistimal varsa milletin bunu açık olarak bilmesi lâzımdır. Yoksa müessesenin, birtakım şahsiyetlerin lekesi altında kalmasını Heyet-i Umumiye tecviz buyurmazlar zannederim. Hilal-i Ahmer ne yapmıştır? Zannederim ki bu memleketin acıklı ve elemli zamanlarında bu memlekete elinden geldiği kadar hizmet etmiştir. Evet, birtakım mubayaatta bulunmuştur. Birçok sevkiyatta bulunmuştur. Milletin her duygusuyla, her hissiyle mütehassis olmuştur ve elinden geldiği kadar her tarafa bir parça yardım etmiştir. Bunları unutmayalım. Zannederim ki Hilal-i Ahmer'i aramak için bir harp felâketini görmek istiyoruz. Harp biter bitmez Hilal-i Ahmer'in yapmış olduğu birçok iyilikleri, hizmetleri unutmayalım Beyler! Alelhusus arkadaşların buyurdukları gibi

yarın başlamak üzere olan mübadele meselesinde zannediyorum ki o biçareleri, fakirleri Hilal-i Ahmer bizden ziyade düşünüyor. Sonra banka meselesi var orta yerde. Hayat-ı iktisadiyede yükselmek isteyen bir milletin bankasına bu ağır darbeyi vurursak ne olur? Sonra bağırıyoruz; iktisadımız bozuldu, bankalarımız yoktur. Geçen gün Sabri Bey buyurdular ki: Havale meselesinde ne vakit bankalar, ticaret postaları memleketin her tarafında açılacak olursa biz daha ziyade ciddiyetle parayı sevk edebiliriz. Milletin gözbebeği makamında olan bir müesseseyi onun bir yerden diğer bir yere nakletmek istediği mektuplarını ve eşyasını sevk etmek için senevi beş yüz lira kadar bir muhassasatı kesersek zannederim bu muamele Meclisin mevkiiyle de mütenasip olmaz. Ali Cenani Bey Hilal-i Ahmer'e defaten para verelim, şahsi olarak mekâtibini, eşyasını sevk etmeyelim de Muvazene-i Umumiyeden para verelim buyurdular. Bu açıktan açığa onlara itimatsızlıktır. Eğer bizim onlara itimadımız yok ise müessesede bozukluk varsa, müesseseyi ıslah etmek bizim vazifemiz dâhilindedir.

Binaenaleyh pek rica ederim bu maddeyi kabul edelim.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendiler! Bendeniz Muvazene-i Maliye Encümenini tebrik edeceğim. Çünkü yeni Türkiye bütün muamelâtında hissiyattan tecerrüt ederek doğrudan doğruya fennî iktisadın, esasat-ı iktisadiyenin, esasat-ı maliyenin bize emrettiği usuller dairesinde hareket etmeli.

Efendiler! Heyet-i Celile Posta, Telgraf ve Telefon idaresi tarafından verilmiş olan lâyiha-i kanuniyenin esbab-ı mucibesi, mahsul-i tecâribdir. Tamamıyla hayat-ı ameliye sahası içinde bulunan bir heyetin tecrübesinin mahsulüdür. Bakınız orada ne diyor: "Hususan ki memlekette vesait-i nakliyenin lüzumu derecede mütevessi olmamasından naşi tahriratla muhaberenin müstelzim olduğu zamandan istifade için hemen her maddenin telgrafa tahmil edilmekte olması ve başlıca amil ve saik olarak itiyatla beraber muhaberat-ı resmiye için gerek ücret gerek tarz-ı ifade ve salâhiyet gibi bir kayd-ı sahih ve mazbut bulunmaması, resmî muhaberatta âdeta bir suiistimal vücuda getirmiştir. Bunların taksir-i adat ve kelimatı için vaki tebligat-ı mükerrere ve murakabe-i daime de matlup tesiri hâsıl edememiş ve uzun senelerin tecaribine göre bunun önüne ancak muhaberat-ı resmiyenin de ücrete tâbi tutulması ile geçmek kabil olacağı tebeyyün etmiştir."

Efendiler! Bu maddenin üçüncü fıkrasının müzakeresinde dışarıda idim, itiraz edecektim. Hattâ makamat-ı âliye arasında teati olunan mektuplar bile bütçede bunlara ayrı bir fasıl açarak, ücrete tâbi tutulmalıdır. Çünkü biz bugün muntazam bir posta idaresi vücuda getiriyoruz. Posta idaresi bir inhisardır. Gerçi biz buna hükûmet idaresi namını veriyoruz. Fakat bu bir şahsiyet-i iktisadiyedir. Hukukî bir şahsiyet-i iktisadiyedir. Mehakim nazarında şahsiyet-i hukukiyesi vardır. Öyle olduğu gibi de ayrıca bir "monopol"dür, inhisardır, bir şirkettir. Böyle olduğu halde biz tuttuk. Birçok kişileri bundan muaf addettik. Karşımıza şimdi İtibar-ı Millî Bankası gibi bir müessese-i maliyeyi çiğnemeye, zedelemeye çalışıyoruz. Bendeniz de İtibar-ı Millî Bankasının kuvvetli tutulmasını ve onun bir devlet bankası haline getirilmesini arzu ederim. Fakat İtibar-ı Millî Bankasının da vaziyetini nazarıdikkate almak icap eder. Eğer İtibar-ı Millî

Bankasını himaye etmek istiyorsak bütçeye bir para koruz ve deriz ki: İtibar-ı Millî Bankasına şu kadar para verilecektir. Eğer bunu Muvazene-i Maliye Encümeninin teklifi gibi bir şekilde yaparsak suiistimale de mahal kalmaz ve o vakit İtibar-ı Millî Bankasını nev'anmâ Muvazene-i Maliye Encümeninin ve Heyet-i Celilenin kontrolü altına almış oluruz. Şu suretle efendiler; vücuda getirmekte olduğumuz bir müsessese-i maliyeyi ki bir müsessese-i iktisadiyedir, müsessese-i inhisariyedir. İnhisar yaptık. Monopoldür. Bunun bugün şu suretle hukukunu gasp ve yarın şu suretle hukukunu kasretmek, ertesi gün bilmek kimleri muaf addetmek. Bendeniz bunları katiyen doğru görmüyorum. Bu iktisadi bir hayattır. Bunları kuvvetlendirmek için biz buna hayat vermeliyiz. Kuvvetli bir hale getirmeliyiz. Sair memleketlerde şirketlerin yaptığı bu işi biz burada devletin himayesinde bir şirkete yaptırıyoruz. Binaenaleyh bendeniz Muvazene-i Maliye Encümeninin teklifi veçhiyle İtibar-ı Millî Bankasının teati edeceği mektupların ücrete tâbi tutulmasını ve onu himaye edecek isek başka türlü tedabire tevessül etmemizi doğru görüyorum ve Heyet-i Celileden istirham ediyorum; şunu hariç bırakmak, bunu hariç bırakmak artık kâinatı hariç bırakmak nokta-i nazarına hitam vererek, mümkün olduğu kadar muafiyet ücuratını kasredelim. Bendenizin maruzatı bundan ibarettir.

Ali Şevket Efendi (Giresun) - Bendeniz Feridun Bey'in ifadesinin aksini iltizam ediyorum ve maddenin aynen kabulü taraftarı olmakla beraber bu meyana Halk Fırkası muhaberatının da ilâvesini teklif ediyorum. (Öyle şey olur mu sadaları)

Sabri Bey (Saruhan) - Efendiler! Şimdi vereceğim izahatla evvelki sözlerimin tezat, telâkki edilmemesini rica edeceğim. Parayı düşünmekle beraber menafi-i umumiyeye taalluk eden bir şeyde de o histen tecerrüt etmemiş olduğumu arz ederim. Posta Encümeninin Hilal-i Ahmer meselesiyle Bank meselesindeki nokta-i nazarı şu olmuştu: Hilal-i Ahmer nedir? Gerek memleket dâhilinde ve gerek haricinde birtakım ianat cem eder ve bunu bilhassa harp zamanlarında vatanın saadeti uğrunda feda-yı nefs eden mecruhîn ve malulînin taedavisine hasreder. Diğer taraftan da bu felaket devri bittiği vakitte, zelzeleler ve yangınlar gibi umumi felaketlerle hakikaten mahv ü perişan olmuş muhtaç-ı şefkat ve muavenet insanların imdadına yetişir ve onlara yardım eder. Şu halde Hilal-i Ahmerin sermayesi kimin malıdır? Ya mecruhun yahut yangına uğramış bir felâketzedenin ve diğer suretle bir eleme uğramış bir şahsındır. Bunun için Posta Encümeni burada biraz iktisat fikrinden kendisini tecrit ediyor. (Bravo, sesleri) Mademki Hilal-i Ahmer böyle bir müessesedir ve mademki bunun sermayesi birtakım malulîn ve felâketzedenindir; bu şefkate hükûmetin iştirakini -bir şubesi suretiyle- göstermek için muafiyeti kabul etti. Bank meselesine gelince; nokta-i nazar şudur:

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Onu da Hilal-i Ahmer gibi tarif buyurunuz, İtibar-ı Millî Bankası nedir?

Sabri Bey (Saruhan/Devamla) - Bank meselesine gelince encümenin nokta-i nazarı şu olmuştur: Bilirsiniz ki efendiler, memleketimiz iki mücadeleye sahne olmuştur. Birisi, istihlas mücadelesidir ki, elhamdülillah hüsn-i neticeye vâsıl oldu. Fakat harp bitmedi. Asıl mücadele-i iktisadiyeye, yaşamak mücadelesine girdik. Önümüzdeki mücadele geçen mücadeleye daha faik bir mücadele gibi görünüyor. O halde hükûmetin vazifesi nasıl ki ilk mücadeleyi temin için top dökmek, barut imal etmektir, iktisadi mücadelede de fedakârlıkta bulunmak ve mevcut müessesatı himayeye sarf-ı mesai etmektir. Acaba denilebilecek mi ki; bu İtibar-ı Millî Bankasına muavenetiniz nedir? Birkaç bin liradır! Evet, fakat bir de manevi surette muaveneti nazar-ı itibara almıştır. Böyle posta ücretinden istisna suretiyle muavenette bulunmakla... İkincisi, bu müessesenin diğerlerine faikiyetini âleme ilân ederek devletin itibar-ı malisini tahkim etmek... Demek ki iki nokta-i nazar tebeyyün etmiştir, iki gaye takip etmiştir. Birincisi, bu bankanın itibarını yükseltmek ve müessesenin inkişafı matlup olduğunu harice ilân etmek; ikincisi de bu arzuyu mümkün olduğu kadar fiilen izhar etmektir. Posta ve Telgraf İdaresi bu müessesenin masuniyetine taraftar olmuştur. Ve hatta taraftar olmakla beraber demiştir ki inşallah benim başıma birkaç yüz banka getirir ve onların muhaberatını Posta ve Telgraf İdaresi meccanen nakletmeyi taahhüt eder.

Abdullah Bey (Trabzon) - Sabri Beyefendi! Şimdiye kadar posta Hilal-i Ahmer mektuplarını meccanen mi naklediyordu?

Sabri Bey (Saruhan) - Evet, efendim! Yalnız efendiler! Hilal-i Ahmerdeki suiistimal meselesinden bahsetmeyi arzu etmezdim. Fakat istitraden arz edeyim. Kanun yapmak başka, kanunun tatbikatı yine başkadır. Kanunun tatbikatında suiistimal edenler elbette tecziye edilirler. Zannederim ki, Himaye-i Etfâl Cemiyeti reis-i muhteremi tarafından endişe izhar olundu. Şimdi ona cevap vermek istiyorum. Biz suiistimal var, diye bir şey düşünmedik. Şimdi suiistimal lakırdısı

kulağıma dokundu. Eğer farzımuhal olarak böyle bir şey varsa bu kanunun suver-i tatbikiyesindeki fenalık demektir ki, bu başkadır. Kanun vazında düşünülecek hikmet başkadır. Hilal-i Ahmerin suiistimalinden haberim yoktur. Eğer böyle bir şey varsa müsebbiplerinin Allah cezasını versin. Sonra Fuad Beyefendi'nin endişesine gelince: Maddenin nihayetinde müessesat-ı hayriyeye dair bir fıkra vardır ki zannederim ondan istifade edebilirler. Sonra Vehbi Bey'in bir temennilerini arz ediyor, bunu takdir ediyorum. Benim kanaatim Büyük Millet Meclisi müessesat-ı Hayriye-i Milliyeyi yıkmayacaktır; ihya edecektir. Hakikaten mütareke zamanında teessüs eden hükûmetin nasiyesinde bu kara bir lekedir. Bunun ihyası için zaten makam-ı Riyasete iki gün evvel bir takrir takdim ettim ve bunun ihyasını teklif ettim. (Teşekkür ederiz sesleri)

(Mabadı gelecek nüshada)

- - -

Ankara: Matbuat ve İstihbarat Matbaası

Gayr-ı Resmî Kısım

Pazartesi
---
13 Safer 1342 - 24 Eylül 1339
Tarih-i Tesisi: 10 Eylül 1339

Abonesi yoktur

Ceride-i Resmiye ile birlikte meccanen tevzi olunur

Numarası: 5 *Ceride-i Resmiye'nin ilavesidir.* ***Sene: 1***

Lloyd George'un Makaleleri

Sabık İngiliz Başvekili Lloyd George bundan üç ay evvel birkaç gazete ile birden yirmi[ye] kadar bir makale silsilesi neşrederek bunların hemen hepsinde harb-i umuminin şahsına yüklediği mesuliyetlerden teberri ve takip etmiş olduğu yanlış siyaseti tevil etmeye çalışmış idi. Bu günlerde de Daily Telegraph ceridesine cihan siyaset-i umumiyesine ait bir takım makalat-ı mahsusa yazacaktır. Mezkûr gazetenin 9 Eylül 1923 tarihli nüshasında bu makalelerden birincisi neşredilmiş olduğundan aynen tercümesini naklediyoruz:

Mussolini'nin Feveranı

Akdeniz'in sahili adeta tahattur edilemez zamanlardan beri, umumiyetle habersiz zuhur eden feveranlara ve zelzelelere sahne olmuştur. Bu feveranlar ve zelzeleler bazen tahripkâr bir tesir gösterir, geniş sahillerde ve büyük mikyasta can ve mal ifna eder. Bazen ancak parlak nazarları aldatıcı bir temaşa vücuda getirirse de o derece tahribatı mucip olmaz.

Acaba Sinyor (Mussolini)'nin ahiren vaki olan feveranı bunlardan hangi nev'e aittir? Balkanlarda ateşli meşaleler düşürmek tehlikeli bir tecrübedir çünkü Balkan toprağı her yerinde neft ve mevadd-ı müşta'ile ile müşevvi'dir. Ve bu neft yağı henüz muayyen bir haritası yapılmamış havzalarda, mecralarda hemen alevlenecek bir halde cereyan edip duruyor. Buraya bir zaman Viyana'dan atılan bir ateş parçacığı cihanın kıtalarına kadar genişleyen bir yangın husule getirdi ve bu ancak dokuz sene evvel idi.

Toprak elan sıcak, ateşlidir. Etraftaki duman gözleri kapatıyor, nefesleri tıkıyor. Ne iyi görebiliyorsunuz, ne de rahat nefes alabiliyorsunuz. Etrafı kaplamış olan duman kümeleri içinde ara sıra şüpheli kızıllıklar görünüyor ve ispat ediyor ki ateş henüz tamamıyla sönmemiştir. Fakat hala ortada, etrafa pervasızca bir lakaydi ile ateşli odunlar fırlatan bir takım siyaset ricaline tesadüf etmekteyiz.

Harbin Hakikatleri

Avrupa'nın hakiki halet-i ruhiyesiyle temayülatını anlamak istersek ateşle oynayan bu milli rüesa harekâtının kendi milletleri tarafından nasıl telakki edilmekte olduğuna dikkat etmeliyiz. Bu nev harekât gerek Fransa'da, İtalya'da, Türkiye'de vaki olsun ve gerek temaşa-yı idare edenler bir Poincare bir Mussolini yahut Mustafa Kemal bulunsun bütün milletin ağzından alkış avazeleri yükseliyor.

Umumi harbin ilk günlerini hatırlıyorum. Avrupa'da hiçbir muharip devlet merkez hükûmeti yok idi ki ahalisi sokaklarda taburlar, alaylar teşkil ederek harbin kudümünü tebcil etmesinler. O günlerde insanlar harbin ne demek olduğunu bilmiyorlardı. Harbe ait olan fikirleri milli müzehanelerin salonlarını süsleyen kahramane -ve daima zaferli- harp tablolarıyla, bunların memleketlerde her yurdun duvarlarında asılı ucuz kopyalarından alınmış idi. O resimlerde ateşli gözleri, yalın kılıçlarıyla at üzerinde hücuma girmiş muzaffer askerler o halkın hemşehrileri idi. At tırnağı altında ezilmiş mağluplar da düşmanlardı. Binaenaleyh daha böyle birçok resimler meydana getirmek için elbet "hurrâ" lar yükselecekti!

Almanya veliahdı harb-i umumi için "Bu neşveli harp!" tabirini asla kullanmamış olduğunu iddia ediyor. Bu iddiaya inanabilmek için daha çok kuvvetli delillere malik olmak icap etmekle beraber bu tabirin o mukadderatı tayin edici günlerde milyonlarca halkın zihniyetini teşkil ettiğini söyleyebiliriz.

Meşhur bir söz vardır: Muharebelerde insanların bir kısmı alkışlar, bir kısmı cenk eder derler. Fakat bu hadisede Ağustos'ta şehirlerin sokaklarını dolduran alkışçılar henüz sene nihayet bulmadan evvel mezarları doldurmakta idiler. Bu adamlar alkışla meşgul iken harbin hakikatlerini anlayamamıştılar. Onu yalnız bir mefkûre şeklinde hayallerinde yaratmışlardı. Harbi sade resimlerde görmüşlerdi.

Fakat bugün "hurra"lar ve alkışlarla meşgul olanlar harbin ne demek olduğunu bilirler. Son harpte Fransa bir milyondan fazla can kaybetti. İtalya altı yüz bin kurban verdi. Ve her iki memlekette de bugün fabrikalarda, dükkânlarda birçok insanlar vardır ki harbin yoksuzluklarını, ızdırabını, müstekire ve korkunç sahnelerini pek âlâ bildikleri gibi bilmeyenlere de öğretebilirler.

Yaşasın Toplar!

O hâlde en ufak bir tecrübenin neticesi olarak halkın yeni baştan bütün bu musibetlere atılmaktaki tehâliki neden ileri geliyor? Bunun sebebi insanların kendilerini aldatabilmek hususunda malik oldukları bî-nihaye istidattır. Evet, geçen harbin pek çirkin ve korkunç bir şey olduğu doğrudur. Fakat bu seferki pek kolay bir muzafferiyet olacak! Çünkü o zaman iyice müsellah bir Almanya yahut Avusturya ile harp etmek mecburiyetinde idiniz. Şimdi ise pek küçük, pek ehemmiyetsiz bir iş karşısında bulunuyor; bir tarafta artık harp edemeyen silahsız bir Almanya diğer tarafta ise bahse değer bir donanmaya ve orduya malik olmayan Yunanistan gibi aciz, cılız bir memleket var. Öyle ise yaşasın toplar!.. Kansız muzafferiyet fakat tabii

mağluptan başkası için! İ'zâb edildiğimiz zaman ne korkunç bir millet olduğumuzu çocuklarımıza ispat için evlerimizin duvarlarına birçok resimler daha!

İhtimal Yunan-İtalyan hadisesi muslihane nihayet bulacak fakat hadiseyi böyle bir şekilde hâlle kalkışmak bir tehlikeyi hem de vaziyete nazaran hiç lüzumsuz olan bir tehlikeyi göze almak demektir. İtalya hiddetlendi; ve murahhaslarının Yunan toprağında böyle soğuk kanla kalmasından dolayı tabii olarak hiddetlendi ve her ne kadar bu hadise meşhur bir kıtal sahasında -yani komitecilerin ve sair eşkıyanın hüküm sürdüğü Arnavutluk hududunda- vaki olmuşsa da Yunanistan hudutları dâhilince icra-yı vazife eden tecdid-i hudut murahhaslarının hepsinin muhafazasını kâfil bulunduğundan işte mesuldür.

İtalya bu sebeple şedit ve seri şekilde tazminat ve tavizat almaya hak kazanıyor. Yunanistan da buna hemen rıza gösteriyor. Yunanistan yalnız tam tazminat itasına razı olmakla kalmayarak kendi toprağında ifa-yı vazife eden İtalya zabitanını muhafazaya muvaffak olamadığından dolayı İtalyan milletine taalluk etmiş riayetsizliğine bir taviz olmak üzere İtalya bandırasını selamlamaya da muvafakat ediyor.

Hâlbuki Yunanistan'ın böyle mesuliyeti kabul ve cezasını çekmeye rıza göstermesine mukabil Sinyor (Mussolini) müdafaasız bir kasabayı topa tutmak, birkaç silahsız şehirli öldürerek bir Yunan adasını taht-ı işgale almakla cevap veriyor. Acaba kimse zannedebilir mi ki; eğer hadise Fransız toprağında vaki olup da Fransa da Yunanistan gibi tazminat ve tavizat itasına rıza gösterseydi (Mussolini) yine iptidai müzakeratta bulunmaksızın hemen (Ayaço) Limanı'nı bombardıman edebilecek [miy]di? Yahut İngiltere'ye karşı (Kavos)'u topa tutarak (Wight) Adası'nı işgal edebilecek miydi?

Fakat Yunanistan'ın donanması yok ve fikrimce işin rengini değiştiren de ancak bu hakikattir: Avrupa'nın beynelmilel işlerinde haklı ile haksızın tayininde elan kuvvet, hâkim-i mutlak vazifesini görmektedir. Harb-i umuminin hitamından beri ne mahiyette bir beynelmilel kanunun vücut bulmakta olduğunu tetkik etmek zahmetine değer bir iştir.

Sinyor (Mussolini) sulh hâlinde bulunduğu memlekete mensup bir kasabayı topa tutuyor. Arazisinden bir kısmını kuvve-i askeriye ile cebren işgal ediyor. Sonra da kemâl-i ciddiyetle ilan ediyor ki: Bu bir harp hareketi değil fakat diplomasi tedabiri mahiyetinde adilane bir muamele-i ihtiyatiyedir. Kuvvet bir kere neticeyi vücuda getirince kavait ve esbabı da tabii vaz ve tertipte aciz kalmaz. Bir vakit olmuş idi ki Avrupa'da İngiltere ve İspanya Hükûmetleri zahiren sulh halinde iken İngilizlerle İspanyollar Hind-i Garbi'de harp ediyorlardı.

Hak Kavinindir

Ve (Versay) ile (Saint James) arasındaki sulh münasebatı mevcut olduğu halde İngilizler ile Fransız Hindistanında muharebe etmekte idiler fakat o zamanlarda o memleketler Avrupa'dan çok uzak yerler idi ve merkezin uzak yerlerdeki vakayi üzerindeki murakabesi fasılalarla arızalanır vakit vakit de pek zayıf bir hale gelirdi; bazen de imparatorluğun uzak kenarlarında vukua gelmekte olan vakayiden tecahül etmek merkez hükûmetinin işine münasip gelirdi.

Fakat hatta o zamanlarda bile asıl anavatana tecavüz etmek, harp açmak demek olduğu gibi bu gün de -hücum edilen memleket zayıf olmazsa- harp demektir. Kanun, zengin için başka, fakir için başkadır denildiğini çok işittim. Artık zayıf için bir hukuk-ı beynelmilel, kuvvetli için de başka bir hukuk-ı beynelmilel olduğuna şüphe caiz değildir.

Cemiyet-i Akvam ne oldu? Bu İtalya-Yunan buhranı bilhassa Cemiyet-i Akvam Muahedenamesi ahkâmının taalluk ettiği bir hadisedir. Gerek İtalya gerek Yunanistan bu muahedenameye vâzıu'l-imzadırlar. Bunların münazaalarını Cemiyet-i Akvam eline tevziden istinkâf etmeleri kendileri tarafından ahiren imza edilmiş olan muahedename ahkâmıyla nasıl kabil-i telif olur? Hususiyle İtalya Cemiyet-i Akvam Muahedenamesi metnini vücuda getirmekte bunu Almanya ile Avusturya üzerinde de nafiz kılmakta mühim bir vazife ifa etmiştir. Binaenaleyh şimdi haysiyeti rahnedar etmedikçe o muahedename mevaddına muhalefet edemez.

Bazı taraflardan deniliyor ki: Bu meselede İtalya'nın şeref ve haysiyeti dâhil bulunduğundan İtalya davasını Cemiyet-i Akvam eline bırakamaz. Bu tefekkür tarzının Cemiyet-i Akvam muamelat ve vezaifi için çok muzır ve meşum bir kayıt ve inhisar teşkil ettiğine şüphe caiz değildir. Harbe müncer olması muhtemel olan her ihtilaf zaten haysiyet ve şeref-i milliye taalluk eder ve her millet de kendi haysiyet ve şerefinin hâkimi olduğundan bi'n-netice ya bir milletin yahut diğerinin hoşuna gitmediği halde Cemiyet-i Akvam'a hiç kimse müracaat etmez ve muahede hükümsüz kalır.

Cemiyet-i Akvam'ın tamirat meselesine dokunmasına müsaade edilmiyor. Bu Yunan-İtalya hadisesinin halli salahiyeti de Cemiyet-i Akvam'da gayr-ı mevcut diye kabul edilirse Versay Muahedenamesinin bu kıymettar kısmını artık ölmüş farz etmek hiç de mübalağa sayılmaz. Versay Muahedenamesinin o muahedenameyi vücuda getiren ve onun mevcudiyetinden son derece istifade edecek olan devletler tarafından parça parça koparılıp atılması Avrupa siyasi vaziyetinin acı ve müstehzi bir cilvesidir!

İtalya Sulha Muhtaçtır

Eğer İtalya muahedenamenin ilk kısmına riayetten istinkâf eylerse muahedenin şayan-ı ehemmiyet hiçbir kıymeti kalmaz ve eğer muahedeyi bizzat tertip eden devletler onun ahkâmına itaat etmezlerse alakaları muahedeyi isteyerek veya istemeyerek imza etmekten ibaret kalmış olan başka milletlerin o ahkâma itaatleri kabil olur mu? Velhasıl bugün harb-i umuminin muzaffer devletleri kendi

fermanlarını itibardan düşürmeye çalışmaktadırlar.

Eğer devletler Amerika gibi hareket ederek Cemiyet-i Akvam Muahedenamesini olduğu gibi reddetseydiler daha namuskârane hareket etmiş olurlardı. Bir kontratoyu evvelce imzaladıktan sonra onun işe gelmeyen yerlerini baştan atmaya ve işe gelenlerini yapmaya kalkışmak beşeriyeti daha yüksek bir medeniyete sevk için rehberlik iddiasında bulunan büyük milletlere layık bir hareket değildir.

Bu meşum hadiseden doğması muhtemel karışıklıklara dair ortada birtakım çirkin rivayetler dolaşıyor. Bunlar içinden vahim mahiyette birkaç hadise-i muhtemeleyi vukuundan evvel haber verebilmek için fevkalade geniş bir muhayyile sahibi olmaya da lüzum yoktur. Bu vakayi zuhur ederse İngiltere'de yalnız Avrupa sulhu üzerinde yapacağı fena tesirden dolayı değil fakat İtalya'nın en aziz menafiini zedeleyeceğinden dolayı da teessüf hissolunacaktır. İtalya şimdiye kadar istediği kadar muzafferiyete nail oldu. Şimdi onun daha doğrusu yalnız onun değil hepimizin muhtaç olduğu bir şey varsa o da sulhtur.

İtalya'nın saadeti ve azameti için en hakiki arzu ve hayırhahlık hisseden memleket İngiltere'dir. İtalya ile İngiltere arasında eski ve mükemmelen tecrübeye çekilmiş bir dostluk vardır. Bu iki millet birçok müşterek menfaatler sahibidirler. Aralarında rekabeti mucip bir şey yoktur. İşte mahza bu sebepten dolayıdır ki İngiltere İtalya'nın şimdiki vaziyeti değilse bile menafi-i müstakbelesini zedeleyecek bir hareket yapmasından derin surette endişe hissediyor?!

(Korfu)'ya malik olmakta İtalya için şüphesiz büyük sevkü'l-ceyş menfaatleri vardır. (Korfu)'nun elde bulunması sayesinde İtalya istediği zaman Adriyatik Denizi'ni tabir-i mahsusuyla şişe ağzını kapar gibi kapamaya muktedir olacaktır. (Korfu), Yunanlıdır ve Adriyatik'in kapanması Slovenya'yı tehdit eder. Hususiyle mahza sevkü'l-ceyş sebeplerinden dolayı devlet hududu dâhiline böyle yabancı unsurların alınması Heyet-i Millet ve Hükûmetin sıhhat-i umumiyesini iltihaplandıracak arızalar tahassulüne sebep olur. [Lloyd George bu nasihati kendi hükûmetine acaba neden vermiyor?] Yeni ilhak olunan bu yabancı unsurlar sebeb-i zaaf olarak er geç felaketi intaç eder. (Bosna) en nihayet Asteria İmparatorluğunun ölümüne sebep oldu. Bosna kanseri meydana çıkınca (İtalya İrredenta) davası da kuvvet ve meydan aldı. Bu iki ihtiras koca (Habsburg) Hanedanını mezarına uzattılar.

İtalya medeniyet işinde büyük bir vazife ifa etmiştir. Yunanistan da böyledir. Yapılacak daha büyük vazifeler var ki onları bekliyor (?) Bu vazifelerden biri büyük, diğeri ise bi'z-zarure küçük mikyastadır (!) Eğer bu iki memleket o vazifeleri ifa edecek yerde o canlı şevk ve ateşlerini yekdiğerine tecavüz ve nefretle yıpratırlarsa beşeriyet için büyük bir felaket olacaktır!

Bugünkü Mısır

Mısırlılar birkaç seneden beri milli istiklâllerini İngiltere'nin yed-i gazabından çıkarmaya hararetle çalışıyor. Son senede bu mücadele hat bir safhaya dâhil olmuştur. Diğer taraftan Mısırlılar zaferle neticelenen bizim milli mücadelemizden de mülhem olmaktadırlar. Bu İslam diyarı hakkında karilerimize malumat vermek maksadıyla Mısır gazetelerini ber-vech-i ati hulâsa ediyoruz:

Mısır'da İbrahim Paşa Kabinesi Mısır hizmetinde bulunup da gerek ikmâl-i müddet ile ve gerek terk ve istifa suretiyle Mısır'dan ve vazifesinden infikâk eden ve edecek olan ecnebilere makam ve maaşları nispetinde tazminat itasını kabul eden bir kanun tanzim ve ilan etmişti.

Bir taraftan meclis teşrii intihabatına başlanılmış iken diğer taraftan kabinenin hod be-hod kanun tanzim ve tatbik eylemesi esasen gayr-ı muvafik olduğu gibi öteden beri İngilterece kabulü teklif ve ısrar edildiği halde ve ondan evvelki kabinelerce kabul edilmeyen ve Mısır'ın ıztırarını mucip olduğu (…) şeref istiklâliyet-i dâhiliyesini dahi muhil (…) böyle (…) kanunun meclis teşriinin intihabatı sırasında vaz ve neşri İngilizlerin meclisin teşekkülünden mukaddem bir emrivaki husule getirmek ümniyesi ile icra ettikleri tazyikat-ı müessireden münbais olduğu görüldüğünden hizip ve cemaatler ve matbuat ve halk tarafından duçar-ı itirazat olmuştu.

Bu sebepten İbrahim Paşa Kabinesinin en mühim bir rüknü bulunan Maliye Nazırı Muhib Paşa da istifa etmiştir.

Hayli sarsılmış olan kabine sükûta mahkûm kalmış iken İngilizlerin tesirleri ile Mısır Hükümdarlığı tarafından mazhar-ı himaye olmuş ve elan devama mecal bulmuştur.

Bir aralık meclis teşriinin tehiri intihap ve küşadı şayi olmuş ve bu şayiatı teyit eder bir surette telakki edilen hükûmetin bazı gûnâ vaz ve tavrı yine hizipler ve matbuat ve halk tarafından muhtelif ve mütenevvi dedikoduları ve haftalarla münakaşaları istilzam etmiş ise de ahiren Mısır Hükûmeti bu baptaki şayiayı tekzip etmiş ve intihabat icrasının devamına dair kariben bir beyanname neşredeceğini ve bunda (Tazminat Kanunu) icabatını ve ondan mütehaddis ihtilafatı dahi teşrih eyleyeceğini vadetmiştir. Mamafih henüz Ceraid-i İntihabat emrindeki galeyanı teskine muvaffak olmamış ve o bapta ve İbrahim Paşa'nın zikir ve ifade eylediği beyannamenin şimdiden keşf-i metin ve maksadı yolunda münakaşata devam etmekte bulunmuştur.

Umum ceraid İngiltere tarafından Mısır istiklâlinin tanındığı ilan ve tebliğ kılındığı halde şimdiye kadar İngiltere kıtaat-ı askeriyesine ve İngiliz memurlarının işbaşında eskisi gibi işlemekte ve icra-yı tecebbür ve tahakküm etmekte olduklarından ve idare-i örfiye resmen ilga edilmiş iken ezcümle (Camiü'l-Ezher)'in hâlâ biri talebenin ve biri de idare memurunun girip çıkmaları için açık bulunan iki deposundan başka diğer kapıların, idare-i örfiyenin emri ile kapattırılmış olduğu üzere hâlâ kapalı bulunduğundan ve (Camiü'l-Ezher)'in etrafındaki süngülü nöbetçilerin henüz kaldırılmadıklarından hararetle bahis ve şikâyet etmektedirler.

Diğer taraftan milliyetperverler reisi olup bundan evvel ikinci defa olarak Mısır'dan Seylan ve oradan da Cebelitarık'a nefyedilen

24 Eylül ***Sahife 4***

Saad Zağlul Paşa'nın idare-i örfiyenin lağvı ve aff-ı umumi ilanı sebebiyle vuku-ı tahliyesi Mısır'da fevkalade nümayişler ve alayişlere ve meserrat-ı umumiyeye bais olmuştur. Avarız-ı vücudiyesine binaen Cebelitarık'tan Fransa'ya giden ve bugünlerde Eksleben'e gelen paşa-yı müşarünileyhin sıhhat ve selameti ve Mısır'da mesut bir avdete mazhariyeti temenniyatına dair havas ve avam tarafından kendisiyle teati edilen telgrafnameler ceraid tarafından neşrolunmaktadır.

Birkaç hafta evvel Zağlul ailesine mensup bir gencin ecel-i mevutuyla vuku-ı vefatı hasebiyle bütün Mısır'da icra edilen cenaze ve taziyet merasimi emsali görülmeyen şekillerde tevkîrleri ve aile-i müşarünileyhaya gösterilen hürmet ve tazimleri izhar etmiştir.

Ağustos ayı içinde İskenderiye'de (Mısır'ın istikbal ve istiklâli ve terakkisi) için müttehiden çalışılmaya teşvik ve temin etmek üzere bir milli mu'temer akdedilmiş ve ekser vüzera-yı sabıka ve rical-i hazıra ile beraber bütün bilâddan gelen murahhaslar hazır bulunarak nutuklar teati olunmuştur. Bu yeni cemiyet, işbu içtimaında ale'd-devam çalışmasını teminen ara sıra toplanmak kararı ile dağılmıştır.

Temmuzun son günlerinden şimdiye kadar bütün Mısır'ın ceraidi Lozan Konferansına Türk muzafferiyet ve muvaffakiyetine dair her gün ayrı ayrı makalat ve malumat derç ve neşir ve Türk büyük kumandanlarını fevkalade

sena eylemekte ve Türkiye ile Mısır'ın samimi ve ticari münasebat-ı mütenevvia ile tekarüb ve ittifakını temenni ve bütün âlem-i İslam'ı Türkiye'ye muavenete davet etmektedirler.

Türkiye'nin kuvvet ve kudreti ve teali ve terakkisi umum şarka ve kâffe-i memalik-i İslamiye'ye ait ve şamil olduğunu ve diyanet ve mevcudiyet-i İslamiye'nin devamının Türkiye'ye bağlı bulunduğunu teşrih ve tasvirde ceraidin hepsi müttehidü'l-lisân ve'l-kalem bulunuyorlar.

Türkiye'ye ait ve Türk muzafferiyetlerine müteallik Hindistan'da icra edilen şenliklerle ilan olunan meserrât-ı umumiyeyi nakil ve tamim etmekte Mısır ceraidi yekdiğeriyle müsabaka eylemektedirler.

Ömer Tosun Paşa riyasetindeki bir cemiyet-i mahsusanın Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine Mısırlılar namına bir seyf-i müzehhep ü murassa ve İsmet Paşa Hazretlerine de murassa bir divit takdim ve ihda etmesi haftalarca ve meserrât ve ibtihâcla matbuat sahaifini doldurmuş ve bu şanlı kumandanlara ve rüfaka-yı muhteremesine karşı takdirat ve tebcilat ile tezyin-i sütun edilmiştir.

Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin ahiren Türkiye Büyük Millet Meclisine olan hitabeleri ceraidin her biri tarafından aynen tercüme ve neşredilmiştir.

Mısır'ın ceraidinin makalat-ı yevmiyesinin en mühimini istiklâl-i tâmmın behemehâl istihsali için nihayetine kadar çalışılacağını beyan ve isabetini derpiş ve muhakeme eden kısmı teşkil ediyor.

Mısır Hükûmeti bu sene fariza-i haccı eda için giden Mısır huccacı ile Mısır mahmilini ifa-yı hac edemeksizin avdete mecbur etmiş olduğundan dolayı Mekke Şerifi Hüseyin bin Avn ile kat'-ı münasebet etmiştir. Şimdiye kadar Hüseyin'in mümessili Kahire'de bulunmakla beraber aradaki münasebet-i vedadiye muhteldir.

Hüseyin bin Avn Mısır Hükûmetine ve Hükümdarlığına telgrafla müracaatta bulunmakla beraber her iki taraftan kendisine cevap verilmemiş ve Mısır Hükûmeti bu meselenin bir beyanname ile izah ve ilan edileceğini matbuata tebliği eylemiştir. Mine'l-kadim her sene Kâbe-i Muazzama'ya gönderilen sitare-i müzehhebe-i şerife ile muhassasat kat' edilmiştir.

(Camiü'l-Ezher) Şeyhi ve Umum Mısır Uleması bi'l-ictima Kral Hüseyin bin Avn'ın hıyaneti ve mugayir-i din-i İslam hareketini matbuat ile neşretmiştir.

Hüseyin bin Avn'ın İngiltere ile akdeylediği Hicaz'ın, İngiltere'nin taht-ı himayet ve vesayetine vazına mütedair bulunan muahedesi efal-i hıyanetkâranesine esas ittihaz olunarak umum Arap matbuatı el-yevm bu mesail ile iştigal etmekte ve bu münakaşat ile uğraşmaktadır. Bu münasebetle (Şarkî Ürdün) Kralı namını taşıyan Hüseyin bin Avn'ın ikinci oğlu Abdullah ve (Irak) Kralı namı tahtına vaz edilen üçüncü oğlu Faysal aleyhinde ve bunların menafi ve matâmi-i şahsiyeleri için Cezîretü'l-Arabın İngiltere'ye dûr ve ferağını hile ile meydana getirmeye memur İngiliz ücretli memurları oldukları hakkında efal ve delail zikir ve serdolunmaktadır.

Korfu'dan Sonra Fiyuma

Umanite [L'Humanité] gazetesi, 11 Eylül 1923 tarihli nüshasında (Mussolini)'nin istilacı emellerinden bahisle diyor ki:

Lord Birkenhead ahiren Amerika'da irat eylediği bir nutukta "Büyük Versay Konferansında pek teemmülsüzce hareket ettik, o zaman cemahir-i müttehide milletinin ayrıca hareket etmek ve müteakiben Avrupa işlerine alakasızlık göstermek niyetinde olduğunu bilseydik o vakitten beri vesile-i niza ve ihtilaf olan pek çok meseleler bugün önümüzde tebarüz etmezdi." demişti.

Muhterem Lord şüphesiz "vesile-i niza olan meseleler" cümlesiyle diğer işler meyanında Fiyuma meselesini de ima etmek istemiştir. Malum olduğu üzere reis Wilson Fiyuma Hükûmetinin idaresi meselesine suret-i hususiyede alakadarlık göstermişti. Sonra da anlaşıldığı vecihle Avrupa coğrafyasını pek fena bildiği için bütün işleri tanzim etmeye yarayacağını zannettiği alelade basit kavaid-i umumiyede karar kılmayı iltizam eylemişti. Pek iltizam ettiği bu kavaid-i umumiyeden biri de her memleketin bir mahrec-i bahriyeye malik olması idi.

Bunun içindir ki Fiyuma'nın Sırbistan'a verilmesi mevzubahis oldu.

İtalya bu ciheti tabii kale bile almak istemedi ve nihayet bir suret-i tesviyeden diğer bir suret-i tesviyeye intikal tarikiyle 12 Teşrinisani 1920 tarihinde Rapallo Muahedenamesi akdolundu. Bu muahede mucibince Fiyuma müstakil bir hükûmet oluyor ve Yugoslavlar da Fiyuma'nın yanında (Baroş) Limanı inşa etmek müsaadesine nail oluyordu.

Bu suret-i tesviye o kadar gayrimeşru idi ki şüphesiz hiçbir tarafı memnun edemezdi.

Yugoslavlar İtalyanlara Fiyuma'yı katiyen ilhak etmek istediklerinden bahisle şikâyet ediyorlar ve İtalyanlar ise Yugoslavları (Baroş) Limanı ile kendilerine icra ettikleri rekabet ile Fiyuma'nın ticaretini mahvetmek istemekle tahti'e eyliyorlar.

Nihayet İtalya ve Yugoslavya aradaki ihtilafı hâl ve tesviye etmek üzere her iki memleket mütehassıslarından mürekkep bir konferansı içtimaa davet eylemeye karar verdiler. Lakin bu sırada İtalyan Başvekili Mussolini Sırbistan'a Fiyuma'nın mukadderatı 15 Eylül'den evvel halledilmesi talebini havi bir ültimatom tebliğ etti.

Sırbistan Hükûmeti bu ültimatomu ret ve ihtilafın halli hususunun Rapallo Muahedesinin 5. maddesi mucibince İsviçre Hükûmetinin hakemliğine tevdiini teklif eyledi.

Bu suretle Versay Konferansının mülhem olduğu ve hiç değilse konferansın kendisine aidiyetini beyan eylemiş bulunduğu kavaid-i umumiye birbirini müteakip yuvarlanıp yıkılır. Denize muvassıl bir mahrece malik olmak, milletlerin kendi mukadderatlarına kendileri sahip bulunması, milliyet prensipleri. Cemiyet-i Akvam bütün bunlardan ortada ne kalır… Ancak biraz duman!

Maatteessüf bütün bu muzlim fikriyatçılık mesaili bir kat daha karıştırmadan ve milletleri ne kadarcık olursa olsun Mussolini gibi iradelerini tatbik ve icra ettirmek yolunu bilen kimselerin arzu-yı hod-serânesine maruz bırakmaktan başka bir faydayı müntiç olmuyor.

RESMÎ CERİDE

Perşembe
---
16 Safer 1342
27 Eylül 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 27 Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesidir. **Sene: 1**

Kanunlar

Numara: 346

Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriyeden Neşet Edecek Efendilere Yüz Ellişer Lira İtası Hakkında Kanun

Birinci Madde- Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriyeden neşet edecek etibba-yı askeriyeye ikmal-i nevakıs ve teçhizatları için bir defaya mahsus olarak Müdafaa-i Milliye bütçesinin teçhizat faslından yüz ellişer lira verilir.

İkinci Madde- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Üçüncü Madde- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

9 Safer 1342 ve 20 Eylül 1339

Tayinler

Dâhiliye Tayinleri

Adalar Kaymakamı Fazlı Bey'in münhal bulunan Bayındır Kaymakamlığına nakliyle yerine mülga Ticaret ve Ziraat Nezareti Ticaret Müdüriyet-i Umumiyesi Başkâtibi Süleyman ve Kalecik Kaymakamı Rüşdü Bey'in Şile Kaymakamlığına nakliyle yerine Ilgın Kaymakamı Emin, Ilgın Kaymakamlığına müntehibînden Doğanbey Nahiyesi Müdürü Sırrı ve Mihalıççık Kaymakamı Ali Rıza Bey'in azliyle yerine Eğrigöz Kaymakamı Esad ve Eğrigöz Kaymakamlığına Gekbüze Kaymakam-ı sabıkı Mehmed Ali Beylerin nakil ve tayinleri ve Devrek Kaymakamı Arif Bey'le Karadeniz Ereğlisi Kaymakamı Necati ve Arac Kaymakamı Hayreddin Bey'le Pınarhisar Kaymakamı Şevket ve Demirköy Kaymakamı Ali Rıza Bey'le Lüleburgaz Kaymakamı Vahib Beylerin becayişleri icra kılınmıştır.

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâlet-i Celilesi Tayinleri

Doktor İsmail İbrahim Bey: Üç bin kuruş maaşla terfian Sivas Sıhhiye Müdürlüğüne, Doktor Şükrü Fazıl Bey Edirne Belediye Hastanesi Sertababetine, Doktor Fethi Bey: Bin beş yüz kuruşla İstanbul Telkihhanesi Müdür Muavinliğine, Doktor Behic Bey: Dört bin kuruş ücretle Sungurlu Belediye Tababetine, Mehmet Feyzi Efendi: Dört bin beş yüz kuruş ücretle Sungurlu Belediye Eczacılığına, Zühdü Rıza Bey: İki bin beş yüz kuruş maaşla Kayseri Memleket Hastanesi Sertababetine, Hikmet Hasan Efendi Ankara Darülmuallimîn mezunlarından olup sekiz yüz kuruşla Amasya Darüleytam Muallimliğine, Muhsin Saim Efendi: Sekiz yüz kuruşla Amasya Darüleytam Muallimliğine, Doktor Mehmed Fehmi Efendi Karabiga Nahiyesi Belediye Tababetine, Karaman Hükûmet Tabibi Behcet Bey: Vuku bulan istifasının kabulü, Kastamonu Hükûmet Tabibi Ahmed Kemal Efendi: Bin beş yüz kuruşla Daday Hükûmet Tababetine, Doktor Mehmed Cevad Efendi: İki bin beş yüz kuruşla Silifke Gureba Hastanesi Tababetine, Bayezid Hükûmet Tabibi İbrahim Efendi: İki bin beş yüz kuruş maaşla terfian Bayezid Sıhhiye Müdürlüğüne, Doktor Mehmed Necati Efendi: Bin beş yüz kuruşla Midyat Hükûmet Tababetine, Fazıl Nerim Efendi: Bin kuruş maaşla Trilye Darüleytam Muallimliğine, Manavgat Hükûmet Tabib-i sabıkı Ahmed Niyazi Efendi: İki bin kuruşla Ulukışla Hükûmet Tababetine, Doktor Şerafeddin Efendi bin beş yüz kuruşla Karaburun Hükûmet Tababetine tayin edilmişlerdir.

Maliye Vekâlet-i Celilesi Tayinleri

Mekteb-i Harbiyede ifa-yı vazife etmek üzere Mekatib-i Askeriye Muhasib-i Mesullüğü namı altında bu kerre teşkil olunan Muhasib-i Mesullüğe, Askeri Fabrikaları Muhasib-i Mesulü Nafiz ve Askeri Fabrikaları Muhasib-i Mesullüğüne de Muş Muhasebecisi Şükrü Efendiler ve Muş Muhasebeciliğine de Mardin Muhasebe Başkâtip ve Mebus-ı esbakı İbrahim Bey tayin edilmişlerdir.

İstanbul Darüleytamları

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletinden Aynen:

İstanbul Darüleytamlarının İstanbul'un Hükûmet-i Milliyeye intikalinden evvelki zamana ait ahvâl-i müessifesi hakkında intikal gününden itibaren Sıhhiye Vekâletince tahkikat açılmış ve muhtelif suretlerle devam ettirilmekte olan bu tahkikattan kuşkulananlar der ki, hakayıkı tahrif ederek yanlış ve yalan işaatta bulunmakta ve maksatlarına vusul için darüleytamların şimdiki intikal devresini ve bunun pek tabii ve evvelki idarenin netice-i zaruriyesi olan hâlihazırını fena göstermeye çalışmaktadırlar. Hatta teşekkül etmiş bir heyetin yeni idareyi teşevvüşe uğratmak için taraftarları olan bazı memurları istifaya teşvik etmek gibi türlü şekillerde teşebbüsatta bulunmaktadır ki vekâlet bunlar hakkında kâfi malumata maliktir. Büyük Millet Meclisinde cereyan eden müzakere dolayısıyla bazı İstanbul matbuatında görülen neşriyat dahi o maksadı istihdaf eder bir tarzda olduğu için matbuatımıza bilhassa ve bizzat millete hakikati tavzih için vekâlet, tahrif olunan cereyan-ı hali ber-vech-i âti tashiha lüzum görmüştür:

Darüleytamlar bütçesinin müzakere ve kabulü esnasında Muvazene-i Maliye idare-i sabıkaya ait muamelat hakkında kanaat-i mahsusasını izhar etmiş ve Heyet-i Umumiyede bu fakire mevzubahis olunca Hükûmet, idare-i sabıka muamelatının filhakika muhtaç-ı tahkik ü tamik bulunduğu ve çoktan tahkikata başlanılmış olup yakında intaç ve suistimal ve idaresi anlaşılacakların bi'l-muhakeme tecziye edileceklerini edillesiyle ve sarahatle Meclis-i Âlîye arz etmiştir. Binaenaleyh Tanin gazetesinin dediği gibi mesele bir zatın takriri ile başlamamıştır. Bilakis Hükûmet bu izahatı bizzat vermiştir. Müzakerenin sonlarında aza-yı kiramdan birkaç zat tahkikatın Meclisçe intihap buyurulacak bir heyet marifetiyle icrası hakkında bir takrir takdim etmişler ise de tahkikatın çoktan başlamış olduğunu ve bu tahkikat henüz bitmeden ayrıca bir heyet marifetiyle tahkikat icrası, vekâleti eski sû'-i idareye taraftar görürcesine bir âdem-i itimat teşkil edeceği mütalaasını nazar-ı itibara alan Heyet-i Umumiye tahkikatta devamı için Hükûmetin sarahatini teyit etmiştir. Binaenaleyh İstanbul darüleytamları hakkında buraya kadar arz olunan tafsilat haricinde işaa olunan havadis hilaf-ı hakikattir.

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri

On Yedinci İçtima

[Geçen Nüshadan Mâbad]

Muhtar Bey (Trabzon) - Efendim! Demiryollarında posta muamelatının kendi taraflarından nakline dair bir muafiyet vardı. Bu salahiyet el-yevm baki midir, değil midir? Yani şimendiferler kendi postalarını bila-ücret naklediyordu, bunlar yine baki midir? Değil midir?

Sabri Bey (Saruhan) - Onu bilemem. Şimdi bunu kabul ettik. Bu suistimalat kapılarını kapayalım dedik. Nakliyat şirketleri kendilerine ait olan muhaberatı vesaitleriyle nakletmek salahiyetini haizdir dedik.

Muhtar Bey (Trabzon) - Yani şunu demek istiyorum ki: Ecnebi sermayeli olan şimendiferlerin inhisarına mukabil posta ücretine ait olan ba-mukavele verdiğimiz salahiyeti muhafaza ediyoruz. İtibar-ı Milli Bankası Türk sermayesi olduğu için bununla oynayabiliyoruz. Bunu nazar-ı dikkatinize vaz'ediyorum.

Sabri Bey (Devamla) - Ecnebi şirket yoktur. Hepsi Türk anonim şirketidir. Türk müessesesidir. Ecnebi parası, bir şeyi yoktur.

Muhtar Bey (Trabzon/Devamla) - Türk parasıyla yalnız İtibar-ı Milli Bankası vardır.

Ali Cenani Bey (Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbata Muharriri) - Zeki Beyefendi'ye cevap vermek isterim. Bazı suistimalattan bahsettiler. Bendeniz falan veya filan cemiyeti kastederek söylemedim. Ve söylemek isteseydim bunu Heyet-i Celilenize vesaikle arz ederdim. Bendenizin encümen namına burada Heyet-i Celilenize izah etmek istediğim nokta müessesat-ı hayriye-i milliyeye muavenet edilmeyen şeklinde değildir. Fakat millet falan zata veya filan müesseseye muavenet edeceği zaman yapacağı şeyi bilerek yapsın. Biz ne fedekarlık yapmak istiyoruz. Himaye-i Etfal Cemiyeti etfalin himayesi için, terbiye vesairesi için pek çok fedakârlıkla çalışıyor. Himaye-i Etfal Cemiyeti mübeccel bir cemiyettir. Bendeniz de o cemiyetin efradı meyanındayım. O cemiyete bir muavenet yapmak isterim. Fakat bu muaveneti bilerek yapalım. İstisnaiyetle devletin, devairin umurunu ihlal etmeyelim. Yarın beş cemiyet daha çıkar. On cemiyet daha çıkar. Her müessese-i hayriye-i milliye postalarının meccanen nakli gibi bir muafiyeti tabii birisinde kabul edersek diğerinde de kabul etmek mecburiyeti hâsıl olur. Birisinin istisna ve muafiyeti diğerinin de istisnasını istilzam eder. Bundan da Posta İdaresi münakalat-ı umumiyeyi meccanen nakletsin demek çıkar. Binaenaleyh muavenet lazım olan cemiyyat-ı hayriyeye Millet Meclisi bilerek halkın parasından muayyen miktarda bir hisse ayırıp versin ve halk da ona muavenet ettiğini bilsin. Nitekim Feridun Fikri Bey Posta ve Telgraf Kanununun mazbatasından bir fıkra okudular. Aynı geçen sene encümende konuşulmuş düşünülmüş ve Hükûmete teklif edilmiş olan bir meseledir. Biz Hükûmetin telgraflarından da aynı efradın telgrafları gibi ücret almak istiyoruz, her dairenin bütçesine bir miktar telgraf ücreti koyalım. O vakit onlar telgraf çektikleri zaman düşünsünler, kelimeleri tasarruf etsinler. Efrada ait olan veyahut resmî olamayan muamelatı telgrafla yazmasınlar. Bununla Hükûmetin devair-i resmiyesi üzerine bir nevi kontrol koyalım diyoruz. Devair-i Hükûmet hakkında âdem-i itimat göstermek değildir. Yalnız teftiş ve muayeneyi kontrol etmek mümkün değildir. Kontrolü teshil edecek bir tedbir olmak üzere kabul ediyoruz. Bu müessesat-ı hayriye ve milliyenin de muamelatını kontrol etmek, teftiş etmek mümkünsüzdür. Gönderilecek müraselatın sarfı o cemiyetin umur-ı hayriyesine mahsus olacak bir şekilde yapılacağına emniyet hâsıl etmek için bir teftiş yapmak imkânı yoktur. Binaenaleyh bunlara yapılacak olan muaveneti fiili şekilde yapalım diyoruz. Bunu muafiyet şeklinde yapmayalım. Encümenin nokta-i nazarı budur. Fakat Heyet-i Celileniz kabul eder, etmez bunu bilmem. Bu, Heyet-i Celilenin takdirine ait bir meseledir.

Vehbi Bey (Karesi) - Efendim! Eğer inhisardan istisna yapılmamış olsaydı söz yoktu. Mademki istisna kabul edildi ve gayet mahdut bir istisna kabul edildi. Bunu izam ederek her şeyi meccanen nakledeceğiz veya posta ücretini tahdit edeceğiz demek doğru değildir. Sonra verilen cevap, iknai değil belki efhami olabilir. Suiistimalden bahsolunuyor. Bir hayrı suiistimal, o hayrın yapılmamasını icap etmez. Suiistimal yaptırmayalım. Maksad-ı hayırla meydana getirilmiş bir işte suiistimal edenleri tecziye edelim. Kafasını kıralım. Ezelim. Fakat o hayrı büsbütün kaldırmak doğru

değildir. Hükûmetin telgraf ücretleriyle bunu mukayese etmek doğru değildir, çünkü bendeniz de temenni ediyorum. Hükûmetin telgrafları ücretli olsun. Yani irad-ı masraf yapılsın. Posta ve telgraf için bütçeye varidat konsun. Bu suretle işi tespit edelim. Bu gayet iyi bir şey olur. Hususi çekilen telgraflar ve hususi şifreler bunun içinden çıkar gider. Bunu çok temenni ederim. Onunla bu meseleyi tağlit etmek doğru değildir.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Tağlit değil, doğrudur.

Vehbi Bey (Karesi) (Devamla) - Tağlittir efendim! Bu doğru değildir. O büsbütün başka bir meseledir. Binaenaleyh yapılmış olan ve devam eden hayrı yıkmayalım. Kanunen verilen bir hakkın nasıl kaldırılacağına dair maalesef burada bir kelime işitmedim.

Doktor Fuad Bey (Kırkkilise) - Sabri Beyefendi beyanatlarında, hamisen "Hilal-i Ahmerden" sonra, "müessesat-ı hayriye" kelimesi vardır buyuruyorlar. Hükûmetçe müessesat-ı hayriye-i milliyenin ayrıca takarrür edeceği vecihle mekâtîbi posta ücretinden muaftır buyurdular. Hâlbuki Muvazene-i Maliye Encümeni bu maddeyi dahi tayyetmiştir. Onun için Himaye-i Etfal ile Hilal-i Ahmerin hiç farkı yoktur. Hilal-i Ahmer kabul edildikten sonra Himaye-i Etfal Cemiyetinin de kabul edileceğini ümit ediyorum. Binaenaleyh Hilal-i Ahmer Cemiyetine olduğu gibi birkaç şehit yavrusuna daha bakabilmek için Himaye-i Etfal Cemiyetini de müstefit ediniz.

(Hamisen: Hilal-i Ahmer) kaydından sonra (Himaye-i Etfal Cemiyeti) isminin ilavesini çok rica ediyorum.

Reis - Efendim! İki tane kifayet-i müzakere takriri vardır. Bunları okuyacağız.

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. Reye vazını teklif eylerim.

12 Eylül 1339
Giresun Mebusu:
Ali Şevket

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. Maddenin tadilat vecihle reye konulmasını teklif ederiz.

Kastamonu: Rıza
Kastamonu: M. Fuad

Reis - Evvelemirde müzakerenin kifayetini rey-i âlilerine vazediyorum. Müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın! Müzakere kâfi görülmüştür. Takrirler okunacak efendim:

Riyaset-i Celileye

Matbuattaki hamisen fıkrasının ipkasını ve (Himaye-i Etfal Cemiyetinin) fıkrasının ilavesini teklif eylerim.

Karesi: Mehmed Vehbi

Riyaset-i Celileye

[Hilal-i Ahmer Cemiyetinin ve İtibar-ı Milli Bankasının merkez-i umumisi ile şuabatı veyahut işbu şuabatın yekdiğeri arasında teati olunacak evrak-ı muhaberesi ve kıymet-i mukaddereli mekâtîb ve kıymetli ve kıymetsiz posta paketleri] fıkrasının ipkasını rica ederim.

Trabzon: Ahmed Muhtar

Riyaset-i Celileye

31. maddenin evvelen; hamisen fıkrasının ipkası, saniyen Hilal-i Ahmer Cemiyetinin ve İtibar-ı Milli

Bankasının yanına Himaye-i Etfal Cemiyetinin ilavesiyle muafiyetten istifadesini teklif ederim.

Ertuğrul: Halil

Riyaset-i Celileye

Evlad-ı şühedanın refah ve saadetini temin etmek emel-i maksadıyla teşekkül etmiş olan Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti, mübeccel gayesine vusul için teşkilatını tevsi etmekte ve fedakâr halkımızın şefkat ve muhabbetine istinaden günden güne uzviyetini takviye eylemektedir. Şuabatının taaddüt ve tekessürü hasebiyle halkın, evlad-ı şühedanın refah ve saadeti için verdikleri mebaliğden bir kısmının posta umuruna sarfına mecburiyet görülmesi muavenet edilecek evlad-ı şühedanın adedi üzerinde bittabi tesir icra etmekte olduğundan cemiyet muhaberatının posta ücretinden affiyla bu bapta tasarruf edilecek mebaliğ ile birkaç fazla yetim yavrunun refahını temine imkân bahş buyurulmasını temenni ve maddenin hâmisen: Hilal-i Ahmer ve Himaye-i Etfal cemiyetlerinin ve elh. şeklinde tadilini teklif eyleriz.

Kırkkilise: Doktor Fuad
İzmit: İbrahim Süreyya
Çorum: Mustafa Lütfi
İçel [Okunamadı]

Riyaset-i Celileye

Posta paketleri hakkındaki muafiyetten yalnız Hilal-i Ahmerin istifade etmesini ve İtibar-ı Milli Bankasına bahşedilecek muafiyetin yalnız evrak-ı muhabereye münhasır olmasını teklif ederim.

Karahisar-ı Şarki: İsmail

Riyaset-i Celileye

Maddenin: Hamisen:

Hilal-i Ahmer ve Himaye-i Etfal cemiyetlerinin merkez-i umumisiyle şuabatı ilh… Şeklinde maddenin tadiliyle kabulünü teklif eylerim.

Lazistan Mebusu: Esad

Riyaset-i Celileye

Hilal-i Ahmer Cemiyetinin ve İtibar-ı Milli Bankasının merkez-i umumisi ile şuabatı veyahut işbu şuabatın yekdiğeri arasında teati olunacak evrak-ı muhabere meyanındaki muafiyete Halk Fırkası muhaberatının dahi ilavesini teklif ediyorum.

12 Eylül 1339
Giresun Mebusu Ali Şevket

Riyaset-i Celileye

Pasta ve Telgraf layiha-i kanuniyesinin muafiyet-i ücuratı bahsindeki Hilal-i Ahmer ve İtibar-ı Milli Bankasına ait olan aksamın aynen kabulünü teklif eylerim.

Gümüşhane Mebusu Zeki

Reis - Efendim! Takrirlerden Gümüşhane Mebusu Zeki Bey'in takririnde beşinci fıkranın aynen ipkası teklif olunuyor. Bir de Muvazene-i Maliye Encümeninin tayy teklifi vardır. Binaenaleyh encümenin tayy teklifidir. Takririnki ipka teklifidir. Diğer takrirlerde de ilave teklifi vardır. Himaye-i Etfal Cemiyetinin ilavesini teklif ediyorlar. Evvelemirde tayy teklifini rey-i alilerine vazetmek lazım geliyor. Binaenaleyh Muvazene-i Maliye Encümeninin, beşinci fıkranın tayyına dair olan teklifini reye vazediyorum. Beşinci fıkranın tayyını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmemiştir efendim.

Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbata Muharriri Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Verilen takrirlerle vazedilmek istenilen istisna varidat devlete taalluk ettiğinden tayin-i esami ile reye konmak zaruretini Heyet-i Âliyyenin ve Makam-ı Riyasetin nazarıdikkatine vazederim.

Reis - Efendim! Tayy teklifi kabul edilmeyince beşinci fıkra kabul edilmiş demektir. Binaenaleyh, Zeki Bey'in tekliflerini rey-i âlilerine vazedeceğim.

Efendim! Lazistan Mebusu Esad Bey, Himaye-i Etfal Cemiyetinin ilavesini teklif ediyor. (Kabul sesleri) Ertuğrul Mebusu Halil Bey takririnde evvelen: Hamisen fıkrasının ipkasını, saniyen de, Hilal-i Ahmer Cemiyeti isminin yanma Himaye-i Etfal Cemiyetinin ilavesini teklif ediyor. Bu da bi'n-netice aynı tekliftir. Karesi Mebusu Vehbi Bey dahi Himaye-i Etfal Cemiyetinin ilavesini teklif ediyor.

Efendim! Posta ve Telgraf Encümeninin beşinci fıkra olarak kabul ettiği muafiyet kısmı da kanunen müktesep olan haklardır. Binaenaleyh Himaye-i Etfal hakkında bu defaki teklif yeni kanunun iktisap edeceği şekle nazarandır ve bu hususiaki takrirler müttehidü'l-mealdir. Binaenaleyh Himaye-i Etfalin bu kanunda iktisab-ı muafiyet eylemesi için beşinci fıkraya ilavesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmiştir efendim.

Efendim! Diğer bir takrir de yalnız Hilal-i Ahmerin ipka edilmesini ve İtibar-ı Milli Bankasının tayyını teklif ediyor. (Geçti sesleri) Müsaade buyurun efendim, takrirleri sıra ile rey-i âlilerine vazediyorum, binaenaleyh tayy şeklinin âmm ve şamil olan cihetlerini rey-i âlilerine vazettim. Kısmen tayy teklifi daha vardır. İpka teklifini aynen rey-i âlilerine vazetmedim. Karahisar-ı Şarki Mebusu İsmail Bey "Yalnız Hilal-i Ahmerin istifade etmesini ve İtibar-ı Milli Bankasına bahşedilen muafiyetin de evrak-ı muhabereye hasrını teklif ederim" buyuruyorlar. Bu takriri kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmemiştir.

Giresun Mebusu Ali Şevket Bey Hilal-i Ahmerin şuabatıyla veyahut şuabatın yekdiğeriyle teati edeceği evrak-ı muhabere meyanındaki muafiyete (Halk Fırkası muhaberatının) dahi ilavesini teklif ediyorlar. Bu takriri kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

Trabzon Mebusu Ahmed Muhtar Bey de fıkranın aynen ipkasını teklif ediyor. Fıkra zaten aynen ipka edilmiş. Yalınız (Himaye-i Etfal) ilave edilmiştir. Şu hâlde (Himaye-i Etfal) kaydı da ilave edildikten sonra fıkranın tadili vecihle kabulünü rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmiştir efendim.

Efendim! Beşinci fıkrayı okuyoruz.

Fıkra:

Hamisen: Fukara-yı sıbyana bila-bedel tevzi edilmek üzere şuabat-ı Hükûmetçe irsal olunacak kütüb ve resail…

Reis - Efendim! Burada bir noktayı nazar-ı dikkat-i âlilerine arz etmek isterim. Layihadaki, 30. maddeyi sona aldığımız için buradaki 31. madde, 30. madde olmuştur. Aynı zamanda beşinci fıkra dördüncü ve altıncı fıkra da beşinci olmuştur, çünkü: 30. maddenin ilk fıkrasını 31. madde olarak aşağıya aldığımız için beşinci fıkra dördüncü olmuştur. Şimdi okuduğumuz altıncı fıkra da beşinci olmuştur. Binaenaleyh beşinci fıkra hakkında söz isteyen var mı? (Hayır sesleri) Beşinci fıkrayı aynen rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmiştir efendim. Yedinci fıkra altıncı fıkra oluyor.

Sadisen: Türkiye Devleti'nin sefaret, konsoloshanelerine posta ücretinden muafiyet bahşeden düvel-i ecnebiye sefaret ve konsoloshaneleri tarafından muafiyet-i mezkûre hududu dâhilinde tevdi olunacak evrak-ı muhabere, posta ücretinden muaftır.

Vehbi Bey (Karesi) - Encümen buraya "Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin" yerine "Türkiye Devleti'nin" demiş. Bunu müsavi addettiği için mi koymuş, bunu anlamak isterim?!

Reis - Ali Cenani Bey! Vehbi Bey'in sualine cevap veriniz!

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Harice karşı "devlet" denilir.

Vehbi Bey (Devamla) - "Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetiyle" "Türkiye Devleti" tabiri bir olduğu için mi konmuştur?

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Tabii, müsavi olduğu için koyduk ve harice karşı "Devlet, Hükûmetin Heyet-i Umumiyesi" demektir.

Reis - Efendim! Altıncı fıkrayı encümenin tadili vecihle reye vazediyorum.

Rasih Efendi (Antalya) - İsim doğrudan doğruya "Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti"dir. Kanunen de öyledir.

Reis - Efendim! Muvazene-i Maliye Encümeni "Devlet" şeklinde tadil ediyor. Tadil vecihle kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmiştir efendim.

Efendim! Sekizinci fıkra var ki yedinci fıkra oluyor. Encümen tayyetmiştir. Tayy hakkında söz isteyen var mı efendim? (Hayır sesleri) Binaenaleyh tayyı kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsınlar. (Tayy kabul edilmiştir.)

Efendim! Bu muafiyet faslı iki madde olarak tadil edilmişti. Şimdi bu tadil edilen fıkaratı kabul ettiniz. Şimdi otuz birinci maddeyi okuyoruz.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Maddeyi tayin-i esamiyle reye koymak istemez mi? (İstemez sesleri)

Reis - Efendim! Kanunun Heyet-i Umumiyesini tayin-i esamiyle reye koyacağız. Maddenin buyurduğunuz şekilde reye vazedilmesi için on beş imzalı bir takrir verilmek lazım gelir.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Hayır efendim! Nizamname sarihtir.

Madde 31- Zat-ı hazret-i hilafet-penahi tarafından irsal buyurulacak müraselat dahi posta ücretinden muaftır.

Reis - Söz isteyen var mı efendim! (Hayır sesleri) Otuz birinci maddeyi aynen rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Efendim! Ali Cenani Bey'in tekliflerine karşı izahat vermek mecburiyetindeyim. Bu kanun; esasen tenkis veyahut tezyid-i varidata taalluk ettiğinden tayin-i esami ile reye konacaktır. On ikinci maddeyi tayin-i esamiyle reye vazetmeye riyasetin iştibahı sebep olmuştur. Binaenaleyh azadan, on beş zat bu maddenin tayin-i esamiyle reye vazını talep ederse o vakit tayin-i esamiyle reye vazetmeye riyaset mecburdur. Böyle bir talep olmadığı için rey-i işari ile iktifa ediyoruz.

Şimdi efendim, vaktimiz gecikmiştir. 12. madde hakkındaki ârâ neticesini arz edeceğim. (145) zat reye iştirak etmiştir. (119) kabul, (24) ret, (2) müstenkif vardır. Binaenaleyh on ikinci madde (119) reyle kabul edilmiştir.

Efendim! Yarınki ruznamemiz Posta Kanununun bakıye-i müzakeratıdır. Yarın saat bir buçukta içtima etmek üzere celseye nihayet veriyorum.

Posta Kanun Layihasının On İkinci Maddesini Kabul Eden Aza-yı Kiram

Ali Rıza Bey (Kastamonu), Veysel Rıza Bey (Gümüşhane), Mustafa Fehmi Efendi (Bursa), Kâmil Efendi (Karahisar-ı Sahib), İsmet Bey (Çorum), Halit Bey (Erzurum), İhsan Bey (Ankara), Kâzım Hüsnü Bey (Konya), Münir Bey (Erzurum), Murad Bey (Antalya), Avni Bey (Cebel-i Bereket), Rüşdü Paşa (Erzurum), Ali Bey (Karahisar-ı Sahib),

Talat Bey (Ardahan), Esad Bey (Amasya), Mustafa Efendi (Konya), Mazhar Müfid Bey (Denizli), Muammer Bey (Sivas), Süleyman Sırrı Bey (İstanbul), Ali Rıza Efendi (Amasya), Hazim Bey (Niğde), Halil Hulki Efendi (Siird), Ahmed Şükrü Bey (Dersim), Nuri Bey (Kütahya), Hakkı Bey (Van), Abdülgani Bey (Mardin), Necip Bey (Mardin), Ali Fuad Bey (Urfa), Rauf Bey (Lazistan), Ahmed Saki Bey (Antalya), Hüseyin Hüsnü Efendi (Isparta), Mehmed Emin Bey (Karahisar-ı Şarki), Saib Bey (Kozan), Şahin Efendi (Gaziantep), Mehmed Tevfik Bey (İçel), Mahmud Bey (Siird), Süleyman Sırrı Bey (Bozok), Ziya Gökalp Bey (Diyarbakır), Zülfi Bey (Diyarbakır), Şefik Bey (Trabzon), Cudi Paşa (Siverek), İzzet Ulvi Bey (Karahisar-ı Sahib), Abdurrahman Şeref Bey (İstanbul), Tevfik Fikret Bey (Konya), Halil Bey (Zonguldak), Mahmud Efendi (Siverek), Ali Cenani Bey (Gaziantep), İhsan Bey (Ergani), Fuad Bey (Lazistan), Esad Bey (Lazistan), İhsan Hamid Bey (Ergani), Ali Rıza Bey (Kırşehir), Muhiddin Bey (Elaziz), Rahmi Bey (Trabzon), Ekrem Bey (Lazistan), Ahmed Remzi Bey (Gaziantep), Şeyh Seyfi Efendi (Kütahya), Ata Bey (Niğde), Hamdullah Subhi Bey (İstanbul), Hafız Emin Efendi (İçel), Hilmi Bey (Artvin), Mükerrem Bey (Isparta), Mehmed Sabri Bey (Saruhan), Şeyh Safvet Efendi (Urfa), İbrahim Süreyya Bey (İzmit), Şakir Bey (Ankara), Veled Çelebi Efendi (Kastamonu), Doktor Fuad Bey (Kırkkilise), Kemal Bey (Saruhan), Benî Zade Hamdi Bey (Trabzon), Münir Bey (Çorum), İsmail Bey (Karahisar-ı Şarki), Galib Bey (Niğde), Samih Rifat Bey (Çanakkale), Arif Bey (Eskişehir), Hasan Bey (Antalya), Kâzım Bey (Ergani), İbrahim Bey (İzmit), Hüseyin Bey (Elaziz), Mustafa Bey (Tokat), Asaf Bey (Hakkari), Yahya Kemal Bey (Urfa), Hasan Bey (Trabzon), Eyüb Sabri Efendi (Konya), Hacı Bedir Ağa (Malatya), Hacı Kâmil Efendi (Tokat), Ahmed Mahir Efendi (Kastamonu), Mustafa Bey (Elaziz), Rıfat Bey (Kengırı), Hacı Edhem Bey (Saruhan), Halid Bey (Kastamonu), İbrahim Bey (Van), Ahmed Muhtar Bey (Trabzon), Tahsin Bey (Maraş), Halil Bey (Ertuğrul), İsmail Kemal Bey (Çorum), Safvet Bey (İzmit), Ali Şuuri Bey (Balıkesir), Esad Efendi (Menteşe), Ali Rıza Bey (İstanbul), Derviş Bey (Mardin), Sabit Bey (Erzincan), Ruşen Eşref Bey (Karahisar-ı Sahib), Tahsin Bey (Aydın), Süleyman Sırrı Efendi (Trabzon), Besim Atalay Bey (Aksaray), Ali Bey (Lazistan), Raif Efendi (Erzurum), Mahbub Efendi (Kırşehir), Zeki Bey (Gümüşhane), Ömer Efendi (Kars), Mustafa Zeki Bey (İzmit), Receb Bey (Kütahya), İhsan Bey (Cebel-i Bereket), Faik Bey (Ordu), Abdullah Bey (Trabzon), Abdullah Azmi Efendi (Eskişehir).

Reddedenler

Halis Turgud Bey (Sivas), Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak), Haydar Adil Bey (Karesi), Şevket Efendi (Giresun), Naim Efendi (Konya), Cemil Bey (Tekfurdağı), Mehmed Bey (Kastamonu), Doktor Mustafa Bey (Çorum), Halil Bey (Ordu), Cavid Paşa (Canik), Mehmed Bey (Karesi), Besim Bey (Mersin), Vehbi Bey (Karesi), İsmail Bey (Ordu), Mehmed Bey (Çanakkale), Recai Bey (Ordu), Hacim Muhiddin Bey (Giresun), Musa Kâzım Bey (Karahisar-ı Sahib), Sadık Bey (Karahisar-ı Sahib), Niyazi Bey (Mersin), Talat Bey (Kengırı), Necib Ali Bey (Denizli), Osman Niyazi Bey (Karesi), Feridun Fikri Bey (Dersim).

Müstenkifler

Zamir Bey (Adana), Hamdi Bey (İstanbul).

On Sekizinci İçtima

Birinci Celse

[Reis- İkinci Reis Vekili İsmet Beyefendi]

Kâtipler: Mahmud Bey (Siird), Falih Rıfkı Bey (Bolu)

Zabt-ı Sabık Hulâsası:

Reis - Celseyi açıyorum. Zabt-ı sabık hulâsası okunacak. (Zabt-ı sabık hulâsası okundu.) Zabt-ı sabık hulâsası hakkında mütalaa var mı?

Mahir Efendi (Kastamonu) - (Tashih) demek eğri bir şeyi doğrultmak demektir. Hâlbuki mevadd-ı kanuniye eğri değildir. Yalnız tadil edilmiştir. (Tashih) yerine (tadil) denilmelidir.

Reis - Pekiyi efendim, (tashih) kelimesi yerine (tadil) şeklinde tashih etmek suretiyle zabt-ı sabık hulâsasını kabul edenler lütefen el kaldırsın! Kabul edilmiştir. Evrak-ı varideyi arz edeceğim.

Evrak-ı Varide:

Reis - Katl maddesinden on sene küreğe mahkûm Giresunlu Timur oğlu Abdullah'ın bakiye-i müddet-i cezaiyesinin affi hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi var, Adliye Encümenine tevdi ediyoruz.

Katl maddesinden on sene küreğe mahkûm Kayserili Ahmed oğlu Hamid'in bakiye-i müddet-i cezaiyesinin affi hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi var kezalik Adliye Encümenine tevdi ediyoruz.

Katl maddesinden yedi buçuk sene küreğe mahkûm Adanalı Yusuf oğlu Selim'in bakiye-i müddet-i cezaiyesinin affi hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi var. Kezalik Adliye Encümenine tevdi ediyoruz.

Rüşvet maddesinden istiklâl mahkemesince on beş sene küreğe mahkûm Deve Katırı Baytarı İsmail Hakkı ve sahtekârlık maddesinden on beş sene mahkûm Ahz-ı Asker Şubesi Yazıcısı Şakir oğlu Hüseyin Azmi ve katl maddesinden dokuz sene küreğe mahkûm Ali oğlu İsmail ve sirkat maddesinden üç sene küreğe mahkûm Dalkıran Mehmed oğlu İbrahim ve katl maddesinden on beş sene küreğe mahkûm Kaba Ali oğlu Hasan nam eşhasın maluliyetlerine binaen bakiye-i müddet-i cezalarının affına dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi var. Kezalik Adliye Encümenine tevdi ediyoruz.

Men-i Müskirat Kanunu mucibince aynı zamanda ceza-yi nakdî ve hapse mahkûm edilen Maraşlı Simon oğlu Hamparasum hakkındaki hükümde sarahat-ı kanuniyeye rağmen hata-yı adli vaki olduğundan bunlardan birisinin affi suretiyle telafisi hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi var, kezalik Adliye Encümenine tevdi ediyoruz.

Müskirat imali maddesinden mahkûm Viranşehirli Mukaddes ve Afife ve Kastamonulu Akcan oğlu Hüseyin haklarındaki hükümde hata-yı adli vaki olduğundan af suretiyle telafisi hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi var, keza Adliye Encümenine tevdi ediyoruz.

Rüsumat Bütçesinde muhafaza faslına tahsisat ilavesine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinden mevrut layiha-i kanuniye var. Muvazene-i Maliye Encümenine havale ediyoruz.

Tıbbiye Medresesinin son iki sınıf talebesi zühul eseri olarak muhassasattan mahrum bırakıldıklarından muhassasatın bunlara da teşmili ve tıbbiye talebesinin Mekteb-i Harbiye mezunları gibi neşetlerinde yüz ellişer lira techizat bedeli itası temenniyatına dair İstanbul Mebusu Hamdullah Subhi Bey'le rüfekasının takriri var, İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tevdi ediyoruz.

İstanbul'daki Harbiye Nezareti binasının Darülfünun binası ittihaz edilmek üzere Maarif Vekâletine devrine dair Bolu Mebusu Falih Rıfkı Bey'le rüfekasının takriri var, İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine tebliğ ediyoruz.

Harb-i umumide Rusya'da ve sair memalik-i ecnebiyede kalan üsera hakkında hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinden temenniyatı havi Kastamonu Mebusu Halid Bey'in takriri var, İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine tevdi ediyoruz.

Muhtacin-i zürraa tavizen hayvanat ve alat-ı ziraiye itası için İktisat Bütçesine tahsisat ilavesine dair Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası var, ruznameye alıyoruz.

Abdullah Azmi Efendi (Eskişehir) - Bendeniz bugünkü ruznameye alınmasını teklif ediyorum.

Reis - Efendim! Teklif vardır. Ruznamenin hitamında tebliğ edeceğim.

Evkaf-ı mülhaka fazlalarından alınmakta olan mal-ı maktuun ilgasına dair olan layiha-i kanuniye hakkında Şeriye ve Evkaf Encümeni mazbatası var. Ruznameye alıyoruz.

Memurin-i saire misillü idare-i hususiye memurlarıyla mazulîn ve mütekaidîn evlatlarından leyli talebe olanlarının mektep ücretlerinden yüzde yirmi beş tenzilat icrası hususunda bir karar ittihazına dair Urfa Mebusu Şeyh Safvet Efendi'nin takriri var, alelusul ruznameye alıyoruz.

Dersim Mebusu Feridun Fikri Bey'in Paris'teki Türk-Azerbaycan talebesinin tebrikatını Heyet-i Celileye arz eylediğine dair takriri ve merbuti telgraf tercümesi var. (Anlaşılmadı sesleri) Efendim! Feridun Fikri Bey'e gelmiş bir tebrik telgrafı var, tercümesi yapılmıştır. Bir takrire rabt ederek Makam-ı Riyasete tevdi ediyor ve cevap yazılmasını temenni ediyoruz. Divan-ı Riyasetten münasip cevap yazılacaktır.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Meclise tavassut buyurmasını rica ediyorum.

Reis - Pekala efendim!..

Sene-i devriye-i istihlas tebrikini mutazammın Bursa Türk Ocağından ve Gemlik ahalisi namına belediye riyasetinden mevrut telgraflar var. Divan-ı Riyasetten münasip cevap yazılacaktır.

Katl maddesinden yedi buçuk sene küreğe mahkûm İmamoğlu Hasan'ın maluliyetine binaen bakiye-i müddet-i cezaiyesinin affına dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi var okunacak:

Maluliyetine Binaen Tahir'in Affına Dair Adliye Encümeni Mazbatasının Müzekkeresi

Katl maddesinden dolayı suret-i katiyede yedi buçuk sene küreğe mahkûm ve 8 Mayıs 1335 tarihinden beri Kastamonu Hapishanesinde mevkuf bulunan Dürgani nahiyesinin Bozkoca karyesinden İmamoğlu Hasan bin Tahir'in müptela olduğu illetin günden güne iştida ve vahamet peyda eylediğinden bahisle mazhar-ı af olması hakkında işar-ı mahalliye atfen Adliye Vekâletinden vaki olan işar üzerine İcra Vekilleri Heyeti Riyaset-i Celilesinden takdim olunup Heyet-i Umumiyeye arz olunan ve Heyet-i Umumiyeden bera-yı tetkik encümenimize havale buyurulan 21-6-1339 tarihli ve 6/1946 numaralı tezkeresi mütalaa ve ol baptaki evrak tetkik ve müzakere olundu. Mumaileyhin duçar olduğu marazdan hayatının tehlikede bulunduğu ve hastalığının sârî olması hapishanede devam-ı mevkufiyeti hayatı için fennen kat'i bir tehlike teşkil etmekle beraber muhiti için de mahzur-ı azimi dai olduğu etıbba-yı müteaddidenin ve Tıbb-ı Adli Müessesesi Müdüriyetinin başka başka raporlarından anlaşılmış ve Meclis-i İdare-i Vilâyet mazbatası da bu zeminde muharrer bulunmuş olduğundan gayr-i kabil-i şifa illetle maluliyeti tahakkuk eden merkumun bakiye-i müddet-i cezaiyesinin affi encümenimizce de muvafık-ı adl ü maslahat görünmüş olduğundan bera-yı tasvip Heyet-i Umumiyeye arz ve takdim kılındı.

Adliye Encümenine Reisi Namına: Mahir
Mazbata Muharriri: Hastadır
Kâtip: Dersim Mebusu Feridun Fikri
Aza: İzmir Mebusu Necati
Aza: Mehmed Münir
Aza: Mustafa Feyzi
Aza: Konya Mebusu Refik

Reis - Efendim! Adliye Encümeni mazbatası hakkında mütalaa var mı? (Rapor okunsun sesleri)

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Raporun Sıhhiye Encümenine gitmesi lazımdır.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Reis Beyefendi! Adliye Encümeninde böyle birçok evrak vardır. Yani istiladan itibaren gerek mahalli etıbbanın ve gerek sair etıbbanın tetkikatını ve Tıbb-ı Adli Müessesesinin bütün raporlarını tetkik

etmişizdir. Birer birer evrakı araştırmışız ve uzun uzun münakaşa etmişiz, nihayet bunu kabul etmişiz. Binaenaleyh encümenin mütalaası kâfidir.

İhsan Bey (Cebel-i Bereket) - Bu adamın müptela olduğu ve sarî olduğu beyan olunan marazın ismini söyleyebilirler mi?

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Yazılı orada efendim, ezberleyecek değilim ya. Memleketin Tıbb-ı Adlisi vardır. Raporunu vermiştir.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - O maraz-ı müstevlidir veya sirayet eder. Bunu Adliye Encümeni bilir mi? (Gürültüler)

Reis - Muhavere etmeyiniz rica ederim! Rapor okunacaktır. Heyet-i Celile öyle arzu ediyor.

Rapor

Merkum Tahir hakkındaki merbut rapor-ı müşterek lede't-tetkik [zafiyet-i umumiye ve fakrüddem ile müterafik son devre-i riede krakman, usret-i teneffüs, ses kısıklığı ve evca ve ıztırabat-ı hançereviye ile mütezahir ve balgamında koh basilinin bakteriyolojikman mevcudiyetiyle müspet] ve had bir surette seyreden bir tederrün-i rie ve iltihab-ı hançere-i derenîye müptela olduğu anlaşılan merkumun müterakki't-tabia ve mühlik ve sârî olan işbu imraz dolayısıyla hapishanede devam-ı mevkufiyeti hayatı için fennen bir tehdit ve tehlike teşkil etmekle beraber muhiti için de mahzur-ı azimi dâi olduğundan bakıye-i müddet-i cezaiyesinin affıyla tahliyesinin muvafık-ı fen bulunduğu mütalaasıyla iadeten Umur-ı Cezaiye Müdüriyet-i Aliyyesine takdim.

24 Mart 1339

Tıbb-ı Adli Müessesesi Müdürü

Doktor Fahreddin Tahsin

Doktor Mustafa Bey (Çorum) - Efendim verilen bu rapor mucibince bu zatın affedilmesi hakkıdır. Fakat bendeniz başka bir şey söylemek istiyorum. Acaba bu zattan başka bu gibi hastalığa müptela olan adamlar yok mudur? Falan fert münferiden nazar-ı itibara alınıyor da diğerine niçin bakılmıyor? "Hastaların Heyet-i Umumiyesi muayene edilip falan veya filan da böyledir" diye raporları gönderilmiyor? Onun için rica ederim. Bir usul ittihaz edelim. "Falan hapishanenin Heyet-i Umumiyesi muayene edilmiştir, hapishanede bulunan adamların şu hastalığa müptela olduğundan dolayı affı lazımdır. Ve bu hastalıkla malul olanlar falanlardır." diye rapor geldiği zaman haklarında bir muamele yapalım. Yani başka türlü muamele yapmak doğru değildir.

İhsan Bey (Cebel-i Bereket) - Efendim! Mutlak surette katl cürmüyle yedi buçuk seneye mahkûm bir zat hakkında dört sene kadar müddet-i mahkûmiyetini bitirdikten sonra affı hakkında tabip raporuna müsteniden bir mazbata geliyor. Raporda birtakım fenni tabirat vardır. Tabii, bu taibiratı anlayamadık. Yanımızdaki arkadaşlara sorduk. Hastalığı veremdir, dediler.

Efendiler! Bu mazbatayı kabul etmek, memleketteki veremlilerin katl fiilini irtikâp ettikleri vakit

aff-ı umumiye mazhar olacaklarını kabul etmek demektir. Hâlbuki memleketimizde yüzde yirmi altı verem vardır. Veremlerin katl maddesinden affi memlekette umumiyetle veremlilere herkesi öldürmeye berat vermek demektir. Rica ederim, bunun neresinde mantık vardır? Bendeniz bunu pek makul görmüyorum ve sonra, kim bilir o bina içinde aynı hastalıkla musap daha ne kadar hasta vardır? Binaenaleyh affi yalnız bunlardan bir kişiye tahsis etmek bilmiyorum, nasıl olur? Rica ederim. Katiller, caniler ölecekmiş diye zahmet çekmeyiniz. Afları cihetine gitmeyiniz. Zaten biz onları oraya tebdil-i havaya göndermedik.

Necati Bey (İzmir) - Efendim! Meclis-i Âlinin vaziyet-i hukukiyesine nazaran, bu gibileri affetmek salahiyeti vardır. Binaenaleyh daire-i aidesinden Heyet-i Vekîleye gelmiş ve Heyet-i Vekîle de tetkik edildikten sonra bera-yı tasdik Meclis-i Âliye gönderilmiş evrak, yalnız bundan ibaret değildir. Daha bunun gibi elli, altmış evrak mevcuttur. Bundan evvelki meclise bu gibi evrak gelir ve Adliye Encümeninde tetkik edildikten sonra Heyet-i Âliyyeye arz olunur, karara iktiran ederdi. Binaenaleyh bunda da kema-fi's-sabık muamele yapılmış, evrak Meclis-i Âli namına Adliye Encümenine gelmiş ve orada tetkik edilerek mealine nazaran bunun affına karar verilmiş ve encümen bunu Heyet-i Âliyyenize arz etmiştir. Binaenaleyh bunu affedip etmemek Heyet-i Âliyyenizin üyenizin yed-i kudretindedir. Adliye Encümeninin yaptığı iş, istidası muvafık mıdır? Raporu usulü vecihle yapılmış mıdır? Raporunda mahallî doktorların hakikaten imzaları mevcut mudur? Ve oradan evrak Heyet-i Vekîleye ne suretle gelmiştir ve Tıbb-ı Adlî Müessesesinin raporu var mıdır? Buna dair tetkikat yapıyoruz. Hakikaten de bakıyoruz. Evrakın mündericatındaki hastalığa nazaran bu adamın affedilmesi lazımdır. Binaenaleyh biz de affını muvafik görüyor ve teklif ediyoruz. Eğer bütün veremlilerin affedilmesi caiz değil ise ve bunlara bir hastane yapılmak lazım gelirse hastane yaparsınız ve affedilmek lazım gelirse affedersiniz. Fakat bizim yaptığımız şey doğrudan doğruya evrakı tetkik ederek Heyet-i Âliyyenize netice-i tetkikatımızı arz etmekten ibarettir. Bunu Heyet-i Âliyyeye doğrudan doğruya teklif eden Heyet-i Vekîledir. Onlar lazım gelen muameleyi yapmışlardır.

Zamir Bey (Adana) - Muhterem arkadaşlar! Bu af memlekette fena tesirler yapıyor! Bugün bu af yüzünden birçok insanlar cinayet yapıyor ve memleketin başına felaketler getiriyor ve bu yüzden memleketimiz zararlara maruz kalıyor. Çok istirham ederim, Meclis-i Âliniz affa taraftar olmayınız! Memlekette sükûn ve idare tesis etmek istiyorsanız affa katiyen yanaşmayınız! Bu; memleket için pek elimdir. Binaenaleyh, şimdi biz bir kişiyi affediyoruz ve o bir kişinin affı yüzünden belki memleket için arzu edilmeyen başka bir şekil hâsıl olabilir. Geçirmiş olduğumuz günlerde huduse gelen asayişsizliğin, dikkat edersek, avamil ve esbabını bütün afta buluruz. Bugün hâlâ birçok adamlar ceraim işlemektedirler. Çünkü düşünüyorlar "Sulh yapıldı, Büyük Millet Meclisi bizi affedecektir." diyorlar. Binaenaleyh, biz kendilerine böyle bir fikir vermeyelim. Çok rica ederim, böyle bir aftan vazgeçiniz! (Müzakere kâfi sesleri)

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim! Encümen namına söz söyleyen Necati Beyefendi "Bu evrak Adliye Encümenine geldiği vakit evrakı tetkik ettik, doktorların imzalarına baktık ve raporların usule muvafik olup olmadığına baktık, Tıbb-ı Adli Müessesesinin raporunu da tetkik ettik." diyorlar. Hâlbuki encümenin vazifesi bu değildir. Hükümde isabet var mıdır, yok mudur? Kanuna tevfik edilmiş midir, edilmemiş midir: Encümen bunu tetkik edecektir. Adliye Encümeni bu tetkikatı yaptıktan sonra Tıbb-ı Adli Müessesesinin raporunun tetkiki için de evrakı ait olduğu encümene verecekti. Çünkü raporu tetkik edecek Sıhhiye Encümenidir. Binaenaleyh bu raporun Sıhhiye Encümenince tetkiki ile o encümenin mazbatasının Meclis-i Âliye arzı lazımdır.

Necati Bey (İzmir) - Efendim! Bizim nazarımızda devletin bütün müessesatı muteber ve verdikleri şeyler kanunidir. Nasıl ki bir mahkeme-i adliyenin verdiği hüküm muteber ise Tıbb-ı Adli Müessesesinin tasdik ettiği rapor da muteberdir. Bunun için encümenin rapor üzerinde ayrıca tetkikat yapması doğru değildir. Çünkü bu, devletin bütün müessesatına karşı bir âdem-i itimat demek olur ki doğru değildir. (Murakabe hakkımızdır sesleri) Evet murakabe hakkımızdır. Fakat böyle devletin bir müessesesi tarafından verilen bir raporun (encümene gitmesi lazımdır) demek kadar da gayr-i vicdani bir şey olamaz. Sonra efendim, Zamir Beyefendi, bu kabil ceraim ashabının affedilmesini beyan buyurdular. Rica ederim; bu veremin son devresine gelmiş bir adamı hapishanede bırakacak olursanız bütün hapishanedekileri verem yapmış olursunuz.

İhsan Bey (Cebel-i Bereket) - Fakat serbest de bırakırsanız bütün memleketi verem istila eder.

Mustafa Necati Bey (İzmir) (Devamla) - Efendiler! Veremin son derecesine gelmiş olan bir adama illa sen hapishanede kalacaksın! Verem ol! Ne olursan ol! Demek doğru değildir. (Hastaneye sesleri) Evet eğer bunlar için bir müessese, bir hastane mevcut olsaydı tabii affedilmez, o müesseseye gönderilirdi. Fakat böyle bir müessese mevcut olmadığı için doğrudan doğruya, bunun hakkında yapılacak şey bunu baba yuvasına göndermekten ibarettir. Binaenaleyh Encümen-i Adliye de bundan başka bir şey yapmamıştır.

İhsan Bey (Cebel-i Bereket) - Efendim! Müzakere kâfidir.

Reis - Efendim! Kifayet-i müzakere hakkında takrir yoktur. Arkadaşlar söz istiyorlar.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendiler! Bundan evvel Meclis-i Âlinizin selef-i âlileri bir karar ittihaz etmiş ve bu karar, Adliye Vekâletine tebliğ edilmişti. Bu karar; her hapishanede sıhhat nokta-i nazarından ipkası caiz olamayan ve orada ipkası ifna-yı hayatıyla neticelenecek olan malulinin tetkikat-ı tıbbiyeye tabi tutularak haklarında aff-ı hususi icra edilmek üzere listelerinin Meclis-i Âliye irsali lüzumu bildirilmiştir. İşte bu karar mucibince hapishaneler tarafından haklarında tetkikat yapılarak affi icap edenler hakkında Adliye Encümenine birçok listeler gelmiştir. Onlar da Heyet-i Celileye derdest-i arzdır. Arkadaşlarımızdan demin bir zatın buyurduğu bir mesele vardır ki: Bu bir şahsa hasredilmemelidir. Hapishanelerimizin pek muvafik olmayan vaziyeti yüzünden birtakım evlad-ı vatanın, herhangi bir cürmü irtikâp etmiş olursa olsun onların orada ifnay-ı hayata mahkûm edilmeleri doğru değildir. Bu vaziyeti de nazar-ı itibara alarak el-yevm tetkikat devam etmektedir. Listeler peyderpey Heyet-i Celileye arz ediliyor. Ve biz de bunları tetkik ettik. Binaenaleyh Heyet-i Celileniz bir kere daha İcra Vekilleri Heyetinin ve Adliye Vekâletinin nazar-ı dikkatlerini celp eder ve der ki: "Bu baptaki listeleri ihzara devam ediniz ve bunları bir an evvel Heyet-i Celileye gönderiniz!" ve bu pek doğru ve mantıki olur. Biz de Adliye Vekâletine söylemişizdir ve birçok listeler gelecektir. Şimdi ikinci meseleye gelelim: Efendiler! Affedilmek, edilmemek meselesine gelince af suiistimal edilirse hakikaten muzırdır ve hakikaten mebna-yı hukuki ve adliyi yıkar. Fakat halkın bir hakkı vardır ki eğer o yapılmazsa o zaman cemiyetleri, milletleri inkişaf ettirmekte kabil olamaz ve hukuka tecavüz edilmiş olur. Evet, her memleketin kanununda da aff-ı umumi, affı hususi vardır. Bizim eski 1293 senesi Kanun-ı Esasisinde bu af hakkını hükümdar almıştı. Bugün hükümdarlık olmadığından ve Meclis-i Âliniz hükümdar ve hakimiyyet-i milliyenin mümessili mevkiinde bulunduğundan af hakkını Heyet-i Celile istimal ediyor. Encümen, sırf Heyet-i Celilenizi tenvir edici bir ihtisas encümeni olarak bunu tetkik etmiştir. Adliye Vekâleti kimsenin öyle sellemehüsselam çıkarılmaması için sıkı sıkı tetkikat yapmış ve meseleyi tamik etmiştir. Encümen de bu evrakı sıkı sıkı tahlil etmiş ve Heyet-i Âliyyenize bu mazbatayı takdim etmiştir. Efendiler! Aff-ı hususiyi ilga etmek gayr-i kabildir. Ve bugün aff-ı hususi mevcuttur. Biz bu aff-ı hususiyi icra etmek mecburiyetindeyiz. Sonra ortada bir vaziyet vardır. Hapishanelerimizin bugünkü hali Heyet-i Celilenizin malumudur, İhsan Beyefendi'nin buyurdukları gibi hapishanelerde bir verem var ne yapalım?

Hayır efendiler! Hapishane köşesinde böylesi

varsa ve bütün etıbba ve müessesat-ı tıbbiyemiz bunun affını elzem görürse bizim bu gibilerin hapishane köşesinde çürümesine vicdan-ı milli ve içtimaimiz kail olamaz. Hastaneniz varsa hastaneye sevk ediniz! Hastanede onun hayatı hususunda yapabileceğimiz takyidatı yapabilirsek daha ziyade mucib-i şükrandır. Fakat encümeniniz bu cihetleri teemmül etmiştir. Birtakım evlad-ı vatanın vereme duçar olmalarından dolayı onları hapishanelerde çürüterek ifna-yı hayatlarını mucip olacak bir hale getirmek de doğru olamayacağını nazar-ı dikkate almıştır. Binaenaleyh Adliye Encümeninin mazbatasının kabulüyle bu baptaki müzakerata hitam verilmesini istirham eylerim.

Zamir Bey (Adana) - Reis Bey müsaade buyurun! Bir nokta hakkında söz söyleyeceğim.

Reis - Efendim! Kifayet-i müzakere hakkında bir takrir vardır. Heyet-i Celile müzakerenin kifayetini kabul buyurmazsa sözünüz mahfuzdur.

Efendim! Ankara Mebusu İhsan Bey'in bir takriri vardır.

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. Adliye Encümeninin af hakkındaki mazbatasının reye vazedilmesini arz ve teklif eylerim.

Ankara: İhsan

Reis - Efendim! Evvelemirde müzakerenin kifayetini rey-i âlinize vazedeceğim. Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın! Kifayet-i müzakere kabul edilmiştir, efendim! Bu takrirde Adliye Encümeni mazbatasının reye vazını teklif ediyor. (Hastaneye sesleri) Efendim müsaade buyurun riyasete yalnız bir takrir verilmemiştir. Birçok takrirler vardır. Onlarda okunacaktır. Fakat bunları okumadan evvel Riyaset, Heyet-i Âliyyenize bir şey arz etmek mecburiyetindedir. Geçen devre-i intihabiyede hususi aflar hakkında birçok celselerde uzun uzadıya müzakereler cereyan etmiştir. Bi'nnetice hapishanelerde vücutları muzır olan ve hastanelerde de ölünceye kadar idame-i hayatı mümkün olamayan malulların vekâlet-i aidesi tarafından sıkı sıkı tetkik edilerek affı icap edenlerin listelerinin peyderpey Meclis-i Âliye gönderilmesi karar-gir olmuştu. O vakit de aza-yı kiram başlı başına tekliflerde bulunuyorlardı. Ve bu hakikaten işi içinden çıkılamayacak bir hale getiriyordu. Binaenaleyh selef-i âliniz olan heyet bu kararı ittihaz etti ve o karar dairesinde aff-ı hususilere devam etti. Şu halde ekseriyet-i aliyyeniz o kararın ilgasını tasvip ederseniz… (Hayır sesleri, ederiz sesleri) O vakit bu gibi aff-ı hususi evrakını reye koymaya lüzum kalmaz. (Gürültüler)

Doktor Mustafa Bey (Çorum) - Her hapishanede malul var, umumuna bakılsın.

Reis - Efendim şimdi takrirleri okuyoruz.

Riyaset-i Celileye

Adliye Encümeni mazbatasının reddini teklif ederim.

13-9-1339

Adana Mebusu Zamir

Riyaset-i Celileye

Burada mevzubahis olan aff-ı hususidir. Hapishaneler hiçbir vakit mücrimi tecrim için değil ıslah-ı nefs için yapılmıştır. Bu adam veremin son devresine gelmiştir. Bunun ıslah-ı nefsi mümkün olmadığı için rahat olsun diye ailesinin nezdine gönderilir. Adliye Encümeninin mazbatasının kabulünü teklif ediyoruz.

Lazistan Mebusu Ali

Denizli Mebusu Necib Ali

Riyaset-i Celileye

Bu adam gayr-i kabil-i tedavi bir illetle malul olduğundan dolayı Adliye Vekâleti lüzum-ı affını teklif ediyor. Hâlbuki gayr-i kabil-i tedavi maluliyetin takdiri ve ol baptaki raporların tetkiki Adliye Encümeninin değil, ancak Sıhhiye Encümeninin hakkıdır. Binaenaleyh mezkûr rapor ve evrakın bir kere de Sıhhiye Encümenine tevdiini teklif eylerim.

Bozok Süleyman Sırrı

Riyaset-i Celileye

Müzakerenin kifayetiyle merhamet maraz getirir kaidesince müstedinin hastaneye nakli ile Adliye Encümeninin mazbatasının reddinin reye konulmasını teklif eylerim.

13-9-1339

Gaziantep Mebusu Şahin

Reis - Efendim! Gaziantep Mebusu Şahin Efendi ile Adana Mebusu Zamir Bey'in takrirleri mazbatanın reddini mutazammındır. Binaenaleyh evvela reddi mutazammın olan takrirleri rey-i âlinize vazediyorum. Adliye Encümeni mazbatasının reddini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! (Kabul ve ret sesleri) Kabul edilmemiştir efendim.

İhsan Bey (Cebel-i Bereket) - Efendim! Hafız Şahin Efendi'nin takririnin ilk fıkrasında "hastaneye gitsin" deniyor. Bu husus Heyet-i Adliyece reddedilmiştir. Bunu reye koymak icap eder.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Hastanede tedavi edilemez efendim.

Reis - Efendim! Şahin Efendi'nin takririnin ilk fıkrasındaki "hastaneye sevki" teklifini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Kabul edilmemiştir efendim.

Efendim! Adliye Encümeni mazbatasını rey-i âlinize vazediyorum. Adliye Encümeni mazbatasını kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Adliye Encümeni mazbatası kabul edilmiştir. (Alkışlar)

İhsan Bey (Cebel-i Bereket) - Katillerin afları da alkışlanıyor.

Manisalı Mülazım-ı Evvel Lütfi Efendi'nin Maluliyetine Binaen Affına Dair Adliye Encümeni Mazbatasının Müzakeresi

Reis - Vazife-i memuriyetini suiistimal ve rüşvet ahzetmek maddesinden on sene küreğe mahkûm Manisalı Mülazım-ı Evvel Lütfi Efendi'nin maluliyetine binaen bakiye-i müddet-i cezaiyesinin affına dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi hakkında Adliye Encümeni mazbatası var, okunacaktır.

2-9-1339

Vazife-i memuriyetini suiistimal ve rüşvet ahzetmek maddesinden dolayı Amasya İstiklâl Mahkemesince silk-i askeriden tart ile on sene müddetle küreğe mahkûm edilen ve 25-12-1336 tarihinden beri Amasya Hapishanesinde mahpus bulunan Mülazım-ı Evvel Manisalı Lütfi Efendi bin Rüşdü'nün müptela olduğu illetin günden güne iştidat ve vahamet peyda eylediğinden bahisle mazhar-ı af olması hakkında işar-ı mahalliye atfen Adliye Vekâletinden vaki olan işar üzerine evrak-ı müteferrianın leffiyle İcra Vekilleri Heyeti Riyaset-i Celilesinden varit olup Heyet-i Umumiyeye arz olunan ve Heyet-i Umumiyeden encümenimize havale buyurulan 22-6-1339 tarih ve 6/1940 numaralı tezkire mütalaa ve bu baptaki evrak tetkik ve müzakere olundu. Mumaileyhin müptela olduğu illet, hayatı için kati bir tehlike teşkil ettiği Tıbb-ı Adli Müessesesi raporu mündericatından ve gayr-i kabil-i şifa illetle maluliyeti tahakkuk eden mumaileyhin bakiye-i müddet-i cezaiyesinin affi hususu da Meclis-i İdare-i Liva mazbatası müeddasından anlaşılmış olmakla mumaileyhin maluliyet-i mahassasına binaen bakiye-i müddet-i cezaiyesinin affi encümenimizce dahi muvafık-ı adl ü hakkaniyet görünmüş olmakla keyfiyet bera-yı tasvib Heyet-i Umumiyeye arz ve takdim kılınır.

Adliye Encümeni Reisi Namına: Mahir
Mazbata Muharriri: Mezundur
Kâtip: Dersim, Feridun Fikri
Aza: İzmir, Mustafa Necati
Aza: Konya, Refik
Aza: Çorum, Mehmed Münir
Aza: Mustafa Feyzi

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - İhsan Bey rapor okunacaktır, yanına bir mütercim al…

Zeki Bey (Gümüşhane) - Raporun okunmasına lüzum yoktur.

Reis - Heyet-i Celileye arz ediyor, onun için okuyoruz.

Rapor

Merbutu mufassal rapor tetkik edildi: İki sene evvel (maa-insibab bir zatü'l-cenb-i eymen) geçiren ve tedrici zafiyet ve öksürük, humma ve taarruk-ı leyli, iştahsızlık, nefsü'd-dem, neğşia fehiye-i müdemmime gibi araz göstererek hastalığı beyan olunan mumaileyhin icra edilen (muayene-i seririyesinde) zirve-i rielerinde krakman ve harahir-i harkafiye-i duniyelerin ihfa edilmiş olmasına zamimeten balgamın muayene-i hurdebiniyesinde de (koh basili) nin

müspet bulunmuş olmasına binaen (sellürrie) ye müptela olduğu anlaşılan mumaileyhin devam-ı mevkufiyeti, gerek hastalığın esasen müterakkiyü't-tabia ve mühlik ve gerekse hapishane şerait-i hayatiyesi itibariyle müstakbel hayatı için kati bir tehlike teşkil edeceğinden bakiye-i müddet-i cezaiyesinin affiyle tahliyesinin muvafik-ı fen ü madelet olacağı mütalaasıyla ve mufassal raporunun vüruduna talikan müessesede mahfuz kalmış olan evrakıyla iadeten Umur-ı Cezaiye Müdüriyet-i Aliyyesine takdim.

24 Şubat 1339

Tıbb-ı Adli Müessesesi Müdürü Namına:

Doktor Fahreddin

Ahmed Bey (Kars) - Reis Beyefendi! Müsaade buyurursanız usul-i müzakere hakkında söz söyleyeceğim.

Reis - Buyurun!

Ahmed Bey (Kars) (Devamla) - Efendiler! Her saatimiz birçok bin liraya mâl oluyor.

Ferit Bey (Kütahya) - Bin iki yüz elli liraya…

Ahmed Bey (Kars) (Devamla) - Evet bin iki yüz elli liraya mâl oluyor. Hâlbuki her bir mazbatayı böyle ayrı ayrı okursak göreceğiz ki, esbab-ı mucibeleri hepsi aynıdır. Yani falan adamı kurtarmak için rapor gelmiş, falan filan encümenlere gitmiş, encümenler tetkik etmiş ve aynı şekli görmüşler. Yani onlar da esas itibariyle aynı sebepleri görmüşler. Evet, hastalık mühlik bir şekil almış olduğundan dolayı bu adam hapishanede kalamazmış. Binaenaleyh tahliyeleri lazımdır deniliyor. Ve bunların tahliyesi için aff-ı âlinize müracaat olunuyor. Bendeniz bu mazbataların böyle ayrı ayrı müzakeresiyle vakit geçirmek taraftarı değilim. Vaktimize yazıktır. Bu mazbatalar bir yerde toplansın elli, altmış, yüz, iki yüzü bir araya gelsin. Ayrı ayrı mazbatalar burada okunmasın. Bize desinler ki: "Bu kadar insan hapishanede hastalığa duçar olmuş ve bu hastalık son derece vahim bir hale gelmiştir, bunların hapishanede kalmak imkânı yoktur, Heyet-i Âliyyenizin mürüvvetinize müracaat ediyorlar. Bunları affediniz." desinler, biz ona göre bir karar ittihaz edelim. Yoksa böyle birer birer, ayrı ayrı müzakere etmek hem bizim için, hem de millet için yazıktır. Heyet-i Âliyyenize şunu teklif ediyorum. Bunların hepsini encümen birleştirsin. Bize hepsini birden getirsin. Hepsi hakkında bir karar ittihaz edelim.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Sıhhiye Encümeni de bir defa tetkikat yapsın.

Celal Nuri Bey (Gelibolu) - Efendim! Bendeniz öbür mücrimin affi hakkındaki mazbatanın müzakeresi esnasında söz istemiştim. Fakat kifayet-i müzakereye karar verildiğinden sözümü söyleyemedim. Şimdi aynı maddeden yine bahsedildi. Müsaadenizle bir prensipten bahsedeceğim: malum-ı âliniz bu Meclis; hürdür, müstakildir. İsterse herkesi affedebilir. Hususi bir kayd ü şarta tabi değildir. Fakat kavaid-i hukukiyede aff-ı hususinin birtakım şeraiti ve esbabı vardır. Şerait ve esbab, bütün nazariyat ve ameliyat kitaplarında münderiçtir. Fakat dünyada hiçbir kitapta tesadüf edilmemiştir ki maraz, esbab-ı aftan olsun. Mariz olan tecrit edilir, başka çare yoktur. Tıbb-i Adli Müessesesi "Bunu affediniz." diye rapor veremez. Tıbb-ı Adli Müessesesinin vereceği raporda, maraz hakkındaki mütalaa doğru olabilir. Fakat "Bunu affediniz." diye söylemesi doğrudan doğruya bir küstahlıktır.

Doktor Mustafa Bey (Çorum) - "Affediniz" dememişlerdir. Vazifelerini yapmışlardır. Küstahlık değildir.

Reis - Müsaade buyurunuz efendim! Bendeniz bunu tashih edeceğim.

Celal Nuri Bey (Devamla) - Binaenaleyh eğer Tıbb-i Adli Müessesesinin bu raporunu kabul edecek olursak -bütün mevkufine sârî olan "nevrasteni" hastalığı vardır- bu hastalıktan dolayı müessese yarın herkesin affını talep edecektir. Binaenaleyh; Heyeti Celile, bunu affetmeden, bu gibi kararları vermeden evvel şerait ve esbab-ı affi tayin etmelidir ve

illa yarın, öbür gün bunlara benzeyecek seksen bin ve hatta birkaç yüz bin tane rapor gelecektir ve bu raporların hepsi burada tetkik edilecektir. Ve bu tetkik neticesinde bunların hepsini affetmemiz lazım gelecektir. Binaenaleyh, bunun reddini teklif ederim.

Reis - Efendim! Tıbb-i Adli Müessesesi, maluliyeti tetkik etmiştir ve raporunu vermiştir. Raporda af ve saire teklifi yoktur, küstahlık yoktur. Tıbb-i Adli Müessesesi vazifesini yapmıştır.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - (Muvafik-ı fen ve madelettir) diyorlar. (Muvafik-ı fenni) anlarım fakat (madelet) kelimesini hiç anlamam.

Necati Bey (İzmir) - Efendim! Müsaade buyurunuz!

İhsan Bey (Cebel-i Bereket) - Mazbata Muharririnin izah etmesi lazımdır.

Reis - Necati Bey! Adliye Encümeni Mazbata Muharriri kimdir?

Necati Bey (İzmir) - Mezundur efendim. (Gürültüler)

İhsan Bey (Cebel-i Bereket) - Feridun Fikri Bey encümen namına söyledi. Şimdi Necati Bey de encümen namına söylüyor. Bu nasıl olur?

Necati Bey (İzmir) - Encümen namına hepimiz söyleyebiliriz.

Reis - İhsan Bey! Zatıâliniz de bilirsiniz ki encümen mazbata muharriri, daima mazbataları müdafaa etmekle muvazzaftır. Fakat encümen, bir mesele-i hususiye için bir diğerini dahi mazbata muharrirliği vazifesiyle tavzif edebilir. Binaenaleyh, encümen bu hususta Necati Bey'i tavzif etmiştir.

Necati Bey (İzmir) - Efendim! Bendeniz şimdiye kadar hiçbir vakit vazifemde küstahlık yapmadım ve uhdeme düşmeyen bir meseleyi müdafaa etmedim. Reis buradadır. Bendenizi tevkil etmişlerdir.

Adliye Encümeni Reis Vekili Mahir Efendi (Kastamonu) - Mazbata Muharriri namına söyleyebilir.

İhsan Bey (Cebel-i Bereket) - O hâlde encümen namına Feridun Fikri Bey de mi söyleyecek?

Ali Rıza Efendi (Amasya) - O da söyleyecek.

Necati Bey (İzmir) - Efendim! Her mazbata geldikçe böyle münakaşa edilecekse mesele neticelenmez. Biz burada doğrudan doğruya muayyen bir vazife yapmış olmuyoruz. Bunu affediniz demiyoruz, bu mazbatayı tasdik ederek affedin demek mecburiyetinde değiliz. Bu hak, Heyet-i Âliyyenize aittir. Malum-ı âliniz aff-ı hususiler doğrudan doğruya Heyet-i Âliyyenin hakkıdır. İsterseniz affedersiniz, isterseniz affetmezsiniz. Adliye Encümeni bundan dolayı muatip olamaz. Adliye Encümeni, kendilerine gelen evrakı tetkik etmiş ve usule muvafik bulmuştur. Bu adam müracaat etmiştir, istidası vardır, raporu vardır, doktor muayene etmiştir, evrakı Tıbb-i Adli Müessesesinden geçmiştir. Heyet-i Vekîleden geçmiştir ve biz de tetkik etmişizdir. Bu evrak usulüne muvafik olarak gelmiştir. Heyet-i Celileniz isterse affeder, isterse etmez.

Celal Nuri Bey (Gelibolu) - Şerait-i af aradınız mı?

Necati Bey (İzmir) - Şimdi Celal Nuri Bey diyor ki "Böyle bir aff-ı hususi görülmemiştir." Rica ederim, tecrithaneniz yoktur, hastaneniz yoktur. Bu adam hapishanede kalmıştır, ölüyor. Ne yapacaksınız?

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Memleketin vaziyeti de bir sebeb-i aftır.

Necati Bey (Devamla) - Bu adam hapishanede kalmıştır. Ölmektedir. Yanındakileri de öldürmektedir. Ne yapacaksanız yapınız! Başka türlü çaresi yoktur. Başka devletlerde af için böyle bir şart yoktur. Fakat biz de onlar gibi yapacak olursak bu adamların ölmesine sebep olacağız ve hapishanedeki birçok adamları zehirlemiş olacağız. (Çok doğru sesleri) Mesele bundan ibarettir. Eğer Heyet-i Âliyyeniz lütufkârlık yapar ve bunlar için hastane açarsanız bu adamları oraya gönderirsiniz. Bu iş de biter efendim. Bu Heyet-i Âliyyenize ait bir meseledir.

Cudi Paşa (Siverek) - Bu adamlar mevkuf değil, mahpustur. Kavanin-i hukukiye esasatına riayet etmiş olmak için (mevkuf) tabiri yerine (mahpus) tabirinin kullanılmasını rica ederim.

Zamir Bey (Adana) - Arkadaşlar! Bu

affettiğiniz adamlar mücrimdirler. Bir kısmı adam öldürmüşlerdir. Diğer bir kısmı daha fena işler işlemişlerdir. Binaenaleyh "Bu adam hastadır, bu adam veremlidir. Hapishanedekilerine de sirayet eder, bunu çıkarmak zarureti vardır." diye bunları affetmeyi bendeniz kabul etmiyorum. Arkadaşlar! Mutlaka bir mücrim cezasını görmelidir. Kanun, adalet bunu emreder. Bir adam bir cürüm işliyor. On seneye mahkûm oluyor. İki sene yatıyor. Sonra bir hastalık yüzünden birdenbire çıkıyor. Arkadaşlar, bu hiç doğru değildir. Bir defa bunun işlediği cinayet nedir? Düşününüz!.. Karşısındaki bir dindaşını, bir Türk'ü öldürmüştür. Bir arkadaşını öldürmüştür. Ölen adamın bütün ailesi gözyaşı dökmüştür ve hâlâ dökmektedir. Sonra siz kalkınız, bu adamı affediniz. Bilhassa öldürülen adamın akraba ve taallukatı bunu, ne suretle telakki eder ve karşısında katilin gezdiğini görürse ne olur? Rica ederim, arkadaşlar! Bendeniz yine deminki maruzatımda ısrar ediyorum. Ân prensip benim böyle içtihadım vardır. Katiyen affa taraftar değilim. Böyle afları kaldıralım.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Katil affoldu, hırsızı da affedeceğiz.

Reis - Efendim kifayet-i müzakere takriri vardır. Yalnız şu noktayı tashih edeyim: Bu Lütfi Efendi'nin mahkûmiyeti katl maddesinden değildir.

Doktor Fuad Bey (Kırkkilise) - Reis Beyefendi! Sıhhate ait bir şey söyleyeceğim.

Reis - Efendim kifayet-i müzakere takriri vardır. Müzakere kâfi görülmüştür. Takrirleri okutuyorum.

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. Kifayet-i müzakerenin, mazbatanın reye konulmasını teklif ederim.

Gaziantep:
Ali Cenani

Riyaset-i Celileye

Bu gibi esbab-ı sıhhiyeden dolayı affi lazım gelenler hakkındaki evrakın tetkiki salahiyetinin Mecliste mütehassısı olan Sıhhiye Encümenine lüzum-ı aidiyetini demin bir takrirle arz ettiğim halde Makam-ı Riyaset, takririmi reye vazetmek lütfunda bulunmadılar. Binaenaleyh sözümü tekrar ediyorum. Gayr-i kabil-i tedavi illetinin takdir ve raporlarının tetkiki mezkûr encümene ait olduğundan bu ve emsali evrakın Sıhhiye Encümenine uğramadıkça Meclise sevk edilmemesini teklif eylerim.

14 Eylül 1339
Yozgat:
Süleyman Sırrı

Riyaset-i Celileye

Mazbatanın reddini teklif ederim.

13-9-1339
Adana:
Zamir

Riyaset-i Celileye

Bazı mahpusların duçar oldukları hastalıklardan dolayı hapishanelerde kalmaları hayatları için mucib-i tehlike olacağı varit olan mazbatalardan anlaşıldığı ve bütün bu mahpuslar için ayrı ayrı mazbatalar okunarak Mecis-i Âlide uzun müzakereleri icap ettiği, Meclisin gayet kıymettar vaktinin beyhude ziyaını mucip olduğundan afları talep edilen

bütün mahpuslara ait müşterek bir liste yapılarak umumi bir mazbatanın Meclise takdimi ve matbu suretlerinin de iki içtima evvel Meclise tevziini teklif eyleriz.

Kars:

Ağaoğlu Ahmed

Reis - Efendim! Ahmed Beyefendi bir mesele-i müstehire teklif ettiler. Nokta-i nazarlarını da ayrıca izah ettiler ve dediler ki : "Aff-ı hususiler için ale'l-müfredat mazbatalar yapılmaktan ise vekâletten birçok aff-ı hususi teklifleri geliyor. Adliye Encümeni bu tekliflerin Heyet-i Mecmuasını tetkik etsin ve bir liste şeklinde Heyet-i Umumiyeye arz etsin". Bu bir mesele-i müstehiredir. Binaenaleyh evvelemirde Ahmed Beyefendi'nin takririni rey-i âlinize vazediyorum. Ahmed Bey'in teklifini kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Zamir Bey (Adana) - İyi bari bu suretle af kalktı.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Af kalkmaz. Af, bir devletin mevcudiyeti ile tevemdir. Nazariyat ile olmaz.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Bu da o cetvel meyanına girmek üzere Adliye Encümenine havale edilecek mi?

Reis - Efendim Adliye Encümeninin mazbatasını da, kabul edilen takrirleri de Adliye Encümenine havale ediyoruz. Diğer takrirleri rey-i âlinize vaza hacet görmüyorum.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Reis Beyefendi! Tekrar arz ediyorum. Böyle esbab-ı sıhhiyeden dolayı affi teklif edilenlerin raporları herhâlde Sıhhiye Encümeninde tetkik edilmelidir. Burada mütehassıs bir encümen varken Adliye Encümeninin bu raporları tetkik etmesi doğrusu Sıhhiye Encümeninin hukukuna tecavüzdür.

Receb Bey (Kütahya) - Efendim! Bu bir tekliftir ki şimdiye kadar mevzu-ı müzakere olmamıştır. Bu, usul meselesidir. Eğer usule ait söz söylenecek ise takriri reye koymadan evvel bendeniz söz söyleyeceğim. Belki daha söz söyleyecek diğer arkadaşlar da vardır.

Reis - Söz istiyor musunuz? Bu, usul hakkında bir tekliftir.

Receb Bey (Kütahya) - Evet istiyorum.

Reis - Buyurunuz!

Receb Bey (Kütahya) - Efendim! Herhangi maksatla verilmiş olan raporların usule ve ahkâm-ı fenniyeye muvafık olup olmadığını tetkik etmek hiçbir vakit Meclisimiz mahiyetinde bir meclise -ki Meclisimiz ihtisas Meclisi mahiyetinde değildir- raci bir vazife değildir. Makamat-ı aidesinin yalnız bu maksatla müteşekkil sıhhi ve fenni bir müessesesi vardır, bunlardan başka sıhhiye heyetleri de vardır, raporları o sıhhiye heyetleri tetkik ederler. Binaenaleyh karar verirken bu nokta-i nazardan çok düşünerek hareket etmek lâzımdır. Malum-ı âliniz Sıhhiye Encümeni on beş azadan mürekkeptir ve diğer encümenler gibi şubelerden intihap suretiyle teşekkül etmiştir. Bunların içerisinde doktor olan ve olmayan arkadaşlarımız vardır. Malum-ı âliniz encümenler sülüsan ekseriyetle içtima edebilir. Ve binaenaleyh böyle bir meselenin encümende hiçbir doktor olmadığı zamanda beş kişi tarafından tetkik edilmesi ihtimali olabilir. Acaba böyle bir encümen hangi salahiyet-i ilmiye ve fenniyesi ile hüküm verecektir? Mademki bunu tetkik etmek için erbab-ı ihtisastan memur ve mansup zevat ve heyet vardır, bu heyetlerin en son mertebeleri neresi ise orası bunun usul ve kanuna muvafık olup olmadığını ve fenne derece-i mutabakatını takdir ve tayin ettikten sonra bizim için yapılacak şey onu kabul etmektir. (Ya Adliye Encümeni sesleri) Müsaade buyurun! Adliye Encümeni katiyen böyle değildir. Adliye Encümeni buna benzemez. Yalnız bir nokta vardır.

Doktor Mustafa Bey (Çorum) - O raporu yapan heyet bu malulü görmüş ve derece-i maluliyetini tespit etmiştir. Daha başka yapılacak bir şey var mıdır?

Receb Bey (Devamla) - Efendim, yalnız bir nokta vardır ki; affi teklif edilen bir adam için Heyet-i Celile içerisinde bir zata şüphe gelirse, mesela rapor veyahut encümen mazbatası okunurken nefsü'l-emre mutabık olmadığı hakkında ufak bir tereddüt gelirse, bu tereddüde saik olan ne ise o nokta-i nazardan tamik edilebilir. Vekâlet-i aidesine iade edilebilir. Vekâlet-i aidesi de sual veyahut sair suretlerle bunu tetkik eder. Fevkalade bir şüphe hâsıl olursa, birkaç arkadaş da bunu tetkik edebilir. Yoksa encümenin vazifesi tasavvur edilen şekilden pek çok uzaktır. Sıhhiye Encümeninin

vazifesi memleketin ahval-i sıhhiye-i umumiyesini nazar-ı dikkate almak, bunun hakkındaki kanunları vesaireyi tetkik etmektir. Yoksa herhangi bir evrakın usul-i fenniyeye bilmem neye muvafik olup olmadığını tetkik ve tasdik etmek değildir.

İhsan Bey (Cebel-i Bereket) - Encümenlerin şeysi kalmamıştır.

Reis - Süleyman Sırrı Bey takrirlerinde, tekâlifin Sıhhiye Encümeninde tetkik edilmesini teklif ediyorlar. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmemiştir.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Mademki mütehassıs bir encümen değildir, ne için teşekkül etmiştir?

Urfalı Hacı Kamilzade Hacı Mustafa Efendi Hakkında Adliye Encümeni Mazbatasının Müzakere ve Kabulü

Reis - Urfalı Hacı Kamilzade Hacı Mustafa Efendi bin Reşid hakkında Adliye Encümeni mazbatası okunacak:

Adliye Encümeni Mazbatası

Urfa'nın Mahkeme Mahallesinden Hacı Fazlı Efendizade Şükrü Efendi bin Mehmed Efendi'yi katlettiğinden dolayı Urfa Cinayet Mahkemesinden vicahen sadır olan hüküm ile iki buçuk sene küreğe mahkûm Urfa'nın Kubbemescid Mahallesinden Hacı Kamilzade Mustafa bin Reşid Efendi'nin iade-i hukuk-ı memnuasına dair İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinden Heyet-i Umumiyeye sevk edilip Heyet-i Umumiyece encümenimize havale buyurulan evrak ve teferruatı tetkik olundu. İade-i hukuk-ı memnuaya mütedair usul-ı muhakemat-ı cezaiyenin mevadd-ı hususasının muhtevi olduğu kuyut ve şerait-i kanuniyeyi câmi bulunan evrak-ı mezkûre mündericatına nazaran mumaileyh Hacı Kamilzade Hacı Mustafa Efendi bin Reşid Efendi'nin taleb-i vakii şayan-ı terviç görülmüş olmakla iade-i hukuk-ı memnuasının tasvibi Heyet-i Umumiyeye arz olunur.

4-9-1339

Adliye Encümeni Reisi: Sinob Mebusu Yusuf Kemal

Mazbata Muharriri: Abidin

Kâtip: Dersim, Feridun Fikri

Aza: Kastamonu, Necmeddin

Aza: Refik

Aza: Çorum, Mehmed Münir

Aza: İzmir, Mustafa Necati

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Hepsi bir değil mi? Buna ayrıca lüzum var mıdır?

Saib Bey (Kozan) - Hayır, bu ayrı bir meseledir.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Ne sebepten dolayı affediliyor, izah edilsin, anlayamadık.

Necati Bey (İzmir) - Müsaade buyurursanız arz edeyim: Bu, iade-i hukuk-ı memnuadır. Bunu talep etmek her ferdin hakkıdır. Şimdi bu adam mahkûm edilmiş, mahkûm olduğu müddeti bitirmiş ve Meclis-i İdareden bu müddeti bitirdiğine ve hüsn-i ahlâk sahibi olduğuna dair mazbata almıştır. Gerek mahalle heyetlerince ve gerek Meclis-i

İdarece bu adamın hüsnühâl ashabından olduğu tasdik edilmiştir. Binaenaleyh bu adam için iade-i hukuk-ı memnuna talep etmek salahiyeti vardır ve talep etmiştir. Biz de evrakı tetkik ettik. Hakikaten, hüsnühâl ashâbındandır, usul ve nizamen hukuk-ı memnuasının iadesi lazım ve doğrudur.

Reis - Başka söz isteyen yoktur. Adliye Encümeninin mazbatasını rey-i âlilerine vazedeceğim. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Layiha Encümeni Mazbataları

Firari ve bakaya efrattan vergi ahz ve istifasına müteallik Sivas Mebusu Muammer ve Kayseri Mebusu Ahmed Hilmi Beylerin teklif-i kanunisinin şayan-ı müzakere olmadığına dair Layiha Encümeni Mazbatası vardır, okunacak:

Riyaset-i Celileye

Sivas Mebusu Muammer ve Kayseri Mebusu Ahmed Hilmi Beyler tarafından firari ve bakaya efradından bir miktar-ı muayyen vergi ahz ve istifası hakkındaki teklif-i kanuni müzakere edildi. Firari ve bakaya efrat haklarında ahkâm mevcut olduğundan inzibat muamelatı sıyaneten yeniden tesis-i ahkâma lüzum olmadığı cihetle ekseriyetle şayan-ı müzakere görülmemiştir.

Layiha Encümeni Reisi: Emin
Mazbata Muharriri: Ahmed Saki
Kâtip: Necib Ali

Firari ve bakayayı işbu teklif-i kanuni ile istenilen efrad-ı askeriye mükellefiyet-i askeriyelerini belegan ma-belag ifâ etmekle beraber el-yevm vakt-i hasat olmasına ve memleketin çalışacak uzva ihtiyacı müstağni-i beyan bulunmasına, be-tahsis şube kuyudatının pek de muntazam görülmemesine binaen şayan-ı müzakere görülmediği hakkında verilen karara muhalifim.

2-8-1339
Denizli Konya
Necib Ali

Reis - Layiha Encümeni mazbatası hakkında söz isteyen var mı? (Hayır sesleri) Mazbatayı rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul buyuranlar lütfen al kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Avrupa'dan gelecek kükürtlerden gümrük resim istifası hakkındaki teklifin şayan-ı müzakere olmadığına dair Layiha Encümeni Mazbatası vardır. Okunacak:

Riyaset-i Celileye

Avrupa'dan gelecek kükürtlerden yüzde yüz gümrük resmi istifasına ve Türkiye'de mevcut kükürt madenleri cevherlerinin fenni bir surette tasfiyesiyle revacının teminine dair Denizli Mebusu Yusuf ve Necib Ali Beyler tarafından muatta 28 Ağustos 1339 tarihli teklif-i kanuni, ticaret mukavelesinde tarife kabul edilmiş olmasına mebni, fi'l-hal şayan-ı müzakere görülmemiş olmakla Heyeti Celileye arzına karar verilmiştir.

3-9-1339
Layiha Encümeni Reisi: Emin
Mazbata Muharriri: Antalya, Ahmed Saki
Kâtip: Necib Ali

Reis - Söz isteyen var mı?.. Söz isteyen yok. Layiha Encümeni Mazbatası rey-i âlinize vazediyorum, kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Sükna Kanununun ilgası dolayısıyla Mahzen-i Evraka giden evrakın celp ve tetkiki ve mucirlerin pek insafsızca ihtikârlarına mani olunması hakkında Menteşe Mebusu Esad Efendi ve rüfekasının takriri vardır.

Riyaset-i Celileye

[Hulâsası] Sükna Kanununun ilgası dolayısıyla Mahzen-i Evraka giden rüfekanın ve Hükûmetin levayih ve tekâlif-i kanuniyelerinin celp ve müzakeresi

Müstecirler, mucirlerin pek insafsızca ihtikârları dolayısıyla tahammülün fevkinde mutazarrır olmaktadır. Geçen sene bedel-i icar, senevisi beş yüz lira olan bir mağaza bu sene üç bin liraya ve yüz lira olan haneler bin liraya çıkıyor. Geçen Mecliste birkaç rüfekanın bu hususta ki kanunlarıyla Heyet-i Vekîleden gelen kanun bi't-tevhit ruznamede iken Adliye Vekâletinin eski Sükna Kanununun ilgasını teklif ve kabul etmesiyle maruz-ı levayih ve tekâlif-i kanuniye Mahzen-i Evraka gitmişti. Bunların celp edilerek müzakeresini ve mucir ve müstecirler arasında nisbet-i âdile tesisini teklif eyleriz.

8 Eylül 1339

Menteşe-Esad, Gaziantep-Ali Cenani, Kütahya-Cevdet, Dersim-Ahmed Şükrü, Elaziz-Muhidin, Karahisar-ı Sahib-Ruşen Eşref, Isparta-Hüseyin Hüsnü, Van-Hakkı, Cebel-i Bereket-Avni, Tokat-Emin, Aydın-Mazhar, Karahisar-ı Şarki-İsmail Hakkı, Denizli-Necib Ali, Bozok-Süleyman Sırrı, Isparta-Mükerrem.

Reis - Efendim! Bu takrir hakkında Söz isteyen var mı? Söz isteyen yok, takriri rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Muhtacin-i Zürraa Verilecek Tohumluk Hakkındaki Kanunun Müzakeratı

Reis - Muhtacin-i zürraa verilecek tohumluk ve saire hakkındaki layiha-i kanuniyenin müstacelen müzakeresi hakkında Cebel-i Bereket Mebusu Avni Bey'le rüfekasının takriri vardır, bu bapta İktisat Vekili Mahmud Esad Beyefendi'nin de takriri vardır. Okunacak.

Riyaset-i Celileye

13-9-1339

Ehemmiyet-i fevkalade ve müstaceliyetine binaen, muhtacin-i zürraa tevzi kılınacak olan beş yüz bin liralık Tahsisat Kanununun bugünkü celsede müstacelen müzakeresine müsaade buyurulmasını rica ederim efendim hazretleri.

İktisat Vekili

Mahmud Esad

İktisad Vekili Mahmud Esad Bey (İzmir) - Efendim! Muhtaç çiftçilerimize tevzi edilmek üzere beş yüz bin liralık tohumluk Tahsisat Kanununu Heyet-i Celilenize arz ettim. Çiftçilerin fevkalade ihtiyacı vardır. Bir an evvel müzakere ve tasdikini rica ederim.

Reis - Avni Bey'in bu hususta ki takriri okunacak:

Riyaset-i Celileye

Bilumum muhtacin-i zürraa tohumluk ve alat-ı ziraiye tevzii için İktisat Vekâletinden bi'l-ita, Muvazene-i Maliye Encümeninden de tervicen Heyet-i Umumiyeye mevrut layiha-i kanuniyenin (hasbe'l-mevsim) ruznameye ahzıyla müstacelen müzakeresi teklif eyleriz.

13 Eylül 1339

Gelibolu-Celal Nuri, Kozan-Ali Saib, Cebel-i Bereket-Avni, Kengırı-Ahmed Talad, Urfa-Yahya Kemal, Mardin-Necib, Konya-Naim Hazim, Mardin-Derviş, Antalya-Ahmed Saki, Karahisar-ı Sahib-Kamil, Konya-Tevfik Fikret, Tokad-Kamil, Karahisar-ı Sahib-Mehmed Sadık, Trabzon-Sırrı, Kars-Ömer

Reis - Efendim! Muhtacin-i zürraa verilecek tohumluk tahsisatı hakkındaki layihanın bugün derakap müzakere edilmesi teklif olunuyor. Bu teklifi kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Layihanın müzakeresine başlamak üzere on dakika celseyi tatil ediyorum.

İkinci Celse

Reis - Celse açılmıştır. Muhtacin-i zürraa tavizen tohumluk ve alat-ı ziraiye itası için İktisat Bütçesine tahsisat ilavesine dair layiha-i kanuniyenin müzakeresine başlıyoruz. Heyet-i Umumiyesi hakkında söz isteyen var mı?

Abdullah Azmi Efendi (Eskişehir) - Bendeniz, söz istiyorum, fakat bir kere layiha-i kanuniye okunsun da ondan sonra söylerim.

Mustafa Necati Bey (İzmir) - Efendim! Bir defa layiha okunsun da ondan sonra söyleriz.

Layiha-i Kanuniye

Madde 1- Muhtac-ı muavenet erbab-ı ziraata üç sene müddetle üç müsavi taksitte istirdat ve her taksiti harman sonunda istifa olunmak üzere tohumluk, çift hayvanatı, alat-ı ziraiye itası için İktisat Vekâletinin bin üç yüz otuz dokuz senesi bütçesinin 304'üncü faslına beş yüz bin lira tahsisat vazolunmuştur.

Madde 2- İşbu tahsisatın sene-i haliyede sarf edilmeyen miktarı üç yüz kırk senesinde dahi istimal edilebilir.

Madde 3- İşbu tahsisat mukabilinde icap eden tohumluk, çift hayvanatı, alat-ı ziraiye İktisat Vekâletince tedarik ve ihtiyacı tebeyyün edenlere tevzi edilerek senedatı Ziraat Bankası namına ahz olunacaktır.

Madde 4- İşbu kanun ile verilen beş yüz bin lira Ziraat Bankasının mülga İstanbul idaresine 16 Mayıs 1336 tarihinden sonra verdiği bir buçuk milyonluk avanstan derhal takas ve mahsubu icra edilecektir.

Madde 5- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına İktisat ve Maliye Vekilleri memurdur.

Madde 6- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

6-9-1339

Şeriye Vekili: Mustafa Fevzi

Müdafaa-i Milliye Vekili: Kazım
İcra Vekilleri Heyeti Reisi: Ali Fethi
Adliye Vekili: Seyyid
Dâhiliye Vekili: Ali Fethi
Hariciye Vekili: İsmet
Maliye Vekili: Hasan Fehmi
Maarif Vekili: İsmail Ziya
Nafia Vekili: Feyzi
İktisad Vekili: Mahmud Esad
Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili: Doktor Rıza Nur
Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekili: Fevzi

Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbatası

16 Mart 1336 tarihinden sonra İstanbul idaresince Ziraat Bankasından alınan bir buçuk milyon liradan beş yüz bin liranın bankaya tediyesiyle mezkûr banka namına, muhtacin-i zürraa tavizen tohumluk, çift hayvanatı ve alat-ı ziraiye mubayaa ve tevzii hakkında İcra Vekilleri Heyetinden Meclis-i Âliye bi't-takdim encümenimize havale olunan layiha-i kanuniye encümenin 10 Eylül 1339 tarihli içtimaında Maliye ve İktisat Vekilleri huzuruyla tetkik ve müzakere edildi.

Kısmen düşman tahribatı, kısmen kuraklık yüzünden bu sene kâfi derecede mahsul alınamayan bazı yerlerin tohumluğa, diğer yerlerin de hem tohumluğa, hem çift hayvanatına ve alat-ı ziraiyeye şiddetle muhtaç olduğu malum ve bilhassa istiladan kurtulan mahallerde işbu lüzumun mütezayit bulunduğu ve lüzum itibariyle zeriyatın temini için levazım-ı mezkûrenin acilen tedariki zaruri görüldüğü cihetle encümenimiz layihanın esasında mucib-i münakaşa bir cihet görmemiş ve esasını müttefikan kabul eylemiştir.

Zeriyatın tamami-i temini nokta-i nazarından mevzuubahis beş yüz bin liranın kâfi olup olmayacağı hakkında İktisat Vekâletinden vuku bulan suale ihtiyaç taleplerinin daha ziyade olduğu ve beş yüz bin liranın tohumluk ihtiyacını bile tatmin edemeyeceği şu kadar ki dosya hâlinde bulunan bütün ihtiyaçlar taleplerinin bir cetvel haline kalbi daha birkaç güne muhtaç bulunduğu ve ihtiyaç ziyade olmakla beraber vaziyet-i maliye itibariyle bu meblağdan fazlasının Maliye Vekâletince tediyesi mümkün görülemediğinden şimdilik bu miktar ile iktifâ edildiği cevabı verilmiş ve istila gören mahaller ihtiyacatının mübremiyetine ve zeriyat mevsiminin hululüne mebni tetkikat-ı amikadan sarf-ı nazarla ihtiyac-ı umuminin dûnunda olduğu muhakkak bulunan beş yüz bin liranın kabulü encümenimizce takarrür etmiştir.

Badehû tahsisatın tohumluk ve alat-ı ziraiye ile çift hayvanatına suret-i tevzii bi't-tetkik tohumluk ihtiyacının mübremiyeti ve menfaati tezekkür edilerek Heyet-i Mecmua-i tahsisatın buna hasrı münakaşa edilmiş ise de çift hayvanatına ve onların yerine kaim olan alat-ı ziraiyeye dahi ihtiyaç bulunduğu İktisat Vekâletince şiddetle müdafaa edildiğinden talep olunan tahsisattan dört yüz bin liranın tohumluğa ve yüz bin liranın da hayvanat ve alat-ı ziraiyeye tefriki ekseriyetle tensip ve birinci madde ona göre tadil edilmiştir.

Ahval-i malume dolayısıyla memleket dâhilinde fevkalade azalan çift hayvanatı zaten ihtiyaca gayrikâfi olduğu cihetle hariçten celbine teşebbüs edilmesi ve alat-ı ziraiyeden ancak mevsim-i hazarın ihtiyacatından bulunanların alınması lüzumu vekâletin nazar-ı dikkatine arz olunmuştur.

Layiha-i kanuniyenin ikinci maddesi, verilen tahsisattan sene-i haliye nihayetine kadar sarf edilen muayyen mebaliğin 1340 senesinde de sarfına dair olup tahsisatın kabulünü müteakip tediyesi Maliye Vekâletince temin olunacağı ve mevcut ihtiyaca ancak kısmen tekâbül eyleyen bu tahsisatın bir iki ay içinde tamamen sarf edileceği muhakkak bulunmuş ve zaten bu şerait altında tahsisatın bir kısmı 1340 senesine kadar kaldığı takdirde memleketin ihtiyacı bila-sebep ihmal edilmiş olacağı cihetle mezkûr maddenin tayyı encümence tensip kılınmıştır.

Üçüncü, dördüncü maddeler; tevzi edilecek tohumluk, çift hayvanatı ve alat-ı ziraiye senedatının Ziraat Bankası namına ahzı ve beş yüz bin liranın bankaca mülga İstanbul idaresine bir buçuk milyon liralık avanstan mahsubu hakkında olup keyfiyetten banka meclis-i idaresinin evvelce haberdar edilmediği ve bu bapta muvafakati istihsal olunmadığı İktisat Vekili Beyefendi'nin izahatından anlaşılmış ise de banka matlubatının nakden tesviyesine şimdilik imkân bulunmadığından işbu mahsup muamelesinin banka için de bir dereceye kadar müfit ve şayan-ı kabul görülebileceği tabii bulunduğu cihetle mezkûr tarz-ı tediyenin kabulüyle beraber bankanın istikbali nokta-i nazarından muhtariyet-i idaresinin temini cihetinin mülahazası İktisat Vekâletinden talep edilmiş ve badema Ziraat Bankasının alakadar edecek hususata ve işbu kanunun suret-i tatbikini mübeyyin yapılacak talimatnamenin tanzimine Ziraat Bankasının da teşriki lüzumu İktisat Vekili Beyefendi'ye tavsiye olunmuş, müşarünileyh de tevziata dair yapılacak nizamnamede bu cihete dikkat olunacağını beyan buyurmuşlardır.

İzahat ve maruzat-ı anife dairesinde tadilen tanzim olunan layiha-i kanuniye, tekabül ettiği ihtiyacın ehemmiyet ve müstaceliyetine mebni en yakın içtimada müzakere ve tasdik edilmek üzere Heyet-i Celileye takdim kılınmıştır.

Kâtip: Konya, Fuad

Mazbata Muharriri: Esbabını şifahen Mecliste arz edeceğim vecihle layihanın bazı mevaddına muhalifim.

Gaziantep: Ali Cenani

Aza: Isparta, Mükerrem

Aza: Trabzon, Şefik

Aza: Tahsisat-ı fevkaladeyi az gördüğümden dolayı muhalifim. Mersin Mebusu Niyazi

Aza: Maddelerde takyidat icrasıyla vekâletin takayyüdi tahsisatı istihsalindeki gayeye müessir olacağından Hükûmetin teklif ettiği madde-i kanuniyenin aynen kabulü reyindeyim.

Hakkari Mebusu Asaf

Aza: Bazı cihetlerine muhalifim. Denizli, Mazhar Müfid

Aza: Birinci maddenin Hükûmetin teklifi vecihle takayyüdata tabi tutulmaksızın kabulü taraftarıyım.

Sivas: Rahmi

Aza: Konya, Kâzım Hüsnü

Aza: Trabzon, Ahmed Hamdi

Aza: Kütahya, Receb

Aza: Maraş, Midhat

Reis: Kütahya, Ferid

Madde 1- Muhtacin-i zürraa bedeli her sene harman sonunda olarak üç müsavi taksitte istifa edilmek üzere tavizen tohumluk, çift hayvanatı ve alat-ı ziraiye itası için, İktisat Bütçesinden Muhtacin-i zürraa tavizen verilecek tohumluk, alat-ı ziraiye ve çift hayvanatı namıyla açılacak fasl-ı mahsusun birinci tohumluk maddesine dört yüz bin ve ikinci alat-ı ziraiye ve çift hayvanatı maddesine yüz bin lira tahsisat vazolunmuştur.

Madde 2- İşbu tahsisat mukabilinde İktisat Vekâletince tedarik ve tevzi edilecek tohumluk, çift hayvanatı ve alat-ı ziraiyenin senedatı, Ziraat Bankası namına ahz ve mezkûr bankaya devrolunacaktır.

Madde 3- Birinci madde ile verilen beş yüz bin lira 16 Mart 1336 tarihinden sonra Ziraat Bankasının mülga İstanbul idaresine verdiği bir buçuk milyon liralık avanstan derhal mahsup olunacaktır.

Madde 4- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 5- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına İktisat ve Maliye Vekilleri memurdur.

Reis - Efendim! Layihanın Heyet-i Umumiyesi hakkında söz isteyen var mı? Varsa sözlerini kaydedeceğim. Encümen mazbatası hakkında vekâlet, nokta-i nazarını izah edecek mi?

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey (İzmir) - Mazbata İktisat Vekâletinin nokta-i nazarına muvafiktır efendim.

Abdullah Azmi Efendi (Eskişehir) - Efendim! Hükûmetin halk için yaptığı kanunlardan en birincisini teşkil eden bu Tahsisat Kanununun kabulünde tereddüt edecek hiçbir kimse yoktur. Yalnız arzu olunurdu ki bu müsmir tahsisat (500) bin liralık değil, bir milyon beş yüz bin liralık olarak teklif edilmiş olsun. Bunun tahsisat-ı müsmireden olduğunu uzun uzadıya izah etmek, bu bapta zait bast-ı makal etmek demektir. Yalnız bir liva için bile kifayeti görülemeyen bu tahsisatı ikinci bir milyon beş yüz bin liralık tahsisatın vely edeceğini temenni etmekle Hükûmetin nazar-ı dikkatini bu hususa celp ederim. Bu bapta tartısız söz söylemeyi muvafik görmüyorum. Livamızın; Eskişehir livasının (80) hanelik bir köyünde (10) bin kile öşür verilirken, bu sene belki beş bin kile öşür verememiştir ki bugün bu köy ve emsali yerler nadaslarını mümkün olduğu kadar yapmışlar, ekmeye hazırlanmışlardır. Bu sene bütün emellerini, bütün maksatlarını Meclisten verilecek tohumluk tahsisatına hasretmişlerdir. Bu verilecek olan (500) bin liralık tohumluk tahsisatı bir livaya münhasır olmadığı için, livamıza bu miktardan pek az bir kısmı isabet edecektir. Livamız için bu paradan hemen pek cüzi bir miktar ayrılabileceğini zannediyorum. Gerek bizim livamız ve gerek sair livalar için, ancak (7-8) bin lira kadar bir meblâğ isabet edecektir. Eğer mümkün ise bugün bu müsmir tahsisatı kabul ettikten sonra cumartesi veyahut pazartesi günü Hükûmetin başkaca bir kanun getirmesini teklif ediyor ve bunu çok rica ediyorum. Sonra bu beş yüz bin liralık tahsisat, esasen az görüldüğü halde bunun da (100) bin lirasının alat-ı ziraiyeye ve çift hayvanatına tahsis edilmesi zannederim ki na-becadır. Bunun için ayrıca tahsisat alınması lazımdır. Zira alat-ı ziraiye ile çift hayvanatına da lüzum vardır. Bunun için de ayrıca tahsisat alınmasını teklif ediyorum. Hiç değilse bu beş yüz bin liranın yalnız tohumluğa hasredilmesini ve o yüz bin liralık çift hayvanat ve alat-ı ziraiyeye ait olan tahsisata daha birkaç yüz bin lira ilave edilerek ayrıca bir teklif yapılmasını, Hükûmetten temenni ederim. Bu beş yüz bin liranın yalnız tohumluğa hasredilmesi hakkında da bir takrir veriyorum.

Zamir Bey (Adana) - Arkadaşlar! Memleketimizde yegâne bir şey varsa o da çiftçiliktir. Bizim bütün düşüncelerimiz, bütün emellerimiz, memleketimizde ziraatçiliği yükseltmektir. Binaenaleyh, hiç olmazsa memleketlimizi ziraat âleminde yükseltelim. Çünkü bizim sanayi âleminde bir şeyimiz yoktur. Müessesat-ı sınaiyeye malik değiliz. Avrupa'ya, harice ihraç edecek elimizde mevcut bir şeyimiz varsa o da mahsulat-ı ziraiyemizdir. Memleketimizin en buhranlı zamanlarında, paramızın en az bir zamanında; bendeniz biliyorum ki, Meclisten üç yüz bin liralık, beş yüz bin liralık tohumluk bedeline ait tahsilat geçmiştir. Elhamdülillah sulhu yaptık. Bendeniz bu muhterem arkadaşlarımdan çok istirham ederim ki bu layihayı getirdikleri vakit beş yüz bin lira değil; arkadaşlarımın buyurdukları gibi iki milyon beş yüz bin lira olarak getirsinler. Memleketin istihsalatı artmazsa, memleketimizde bilhassa ziraat terakki etmezse ve bu suretle memleketimizin varidatı tezayüt etmezse, artık bizim için yapılacak hiçbir şey yoktur. Efendiler! Beş yüz bin lira gibi cüzi bir parayı nereye vereceğiz? Hatırımda kaldığına göre bugün elimizde altmış üç tane veyahut (67) tane liva vardır. (77 sedaları) Tahminen söylüyorum. Efendim, yetmiş livamız olsa bile bunların her birine on üçer bin lira düşer ki, bu para ile de hiçbir şey yapılamaz. Bu kadar para ile ne kadar tohumluk alınabilir arkadaşlar? Binaenaleyh, bendeniz bunu pek az görüyorum. Bundan sonra bizim çok ehemmiyet vereceğimiz ziraat olacağına göre; zürraa, "Size beş yüz bin lira vererek yardım ediyoruz" demek nasıl olacaktır? Efendiler! Ben buna hayret ediyorum. Bu çok azdır. Elhamdülillah sulh devresine girdik. Bunu her halde iki milyon liraya iblağ etmeliyiz. Elhamdülillah şimdi sulh yaptık. Geçen sene verdiğimizden bu sene fazla vermeliyiz. Geçen sene ile bu sene arasında hiç fark yok mudur arkadaşlar? En buhranlı zamanlarımızda düşmanla göğüs göğse harp yaptığımız zamanlarda ve hariçten hiçbir şey bulmanın imkânı olmadığı zamanlarda biz bu kadar para verdiğimiz halde, bugün sulhu yaptığımız ve vaziyete hâkim olduğumuz bir zamanda yine aynı parayı mı verelim? Bendeniz bunu çok noksan görüyorum. Binaenaleyh vekil beyden çok rica ederim, bu meselede iyi düşünsünler. Teklif edilen bu miktarı tabii kabul ederiz, fakat herhalde az bir zaman sonra bize bir teklif ile gelsinler, laakal iki milyon lira istesinler. Mecliste tabii bunu seve seve verecektir.

(Mabadı gelecek nüshada)

Gayr-ı Resmî Kısım

Perşembe

16 Safer 1342 - 27 Eylül 1339

Tarih-i Tesisi: 10 Eylül 1339

Abonesi yoktur

Ceride-i Resmiye ile birlikte meccanen tevzi olunur.

Numarası: 6 *Ceride-i Resmiye'nin ilavesidir.* ***Sene: 1***

Cemiyet-i Akvama İtalya Darbesi

Sabık İngiltere Başvekili Loid Corc'un [Lloyd George] makalat-ı müteselsilesinden biri daha 15 Eylül tarihli (Deyli Telegraf) gazetesinde intişar etmiştir. Deyli Telegraf gazetesi makalenin baş tarafına "Bu makalatı neşretmekle Deyli Telegraf'ın bu makalatın ihtiva ettiği efkârı kabul veya karilerine tavsiye etmekte olduğu farz edilememelidir." kayd-ı ihtiyatisini vazetmiştir. Makalenin tercümesi şudur:

[Bahr-i Sefid sahilinde o derece nagehani surette patlayan volkan şimdilik faaliyetine fasıla verdi ve cereyan eden lavlar şimdilik tevakkuf etti. Bu lavlar şimdi Korfu'ya toplanıp orada incimad eder.]

Sinyor (Mussolini) Cemiyet-i Akvama karşı henüz harp ilan etmedi. Bu da ihtimal ki: Cemiyet-i Akvamın süfera konferansı lehine olarak meselenin hallinden keff-i yed etmiş olduğu içindir. Hadisenin kapanması İtalya'nın Korfu'da tutunup kalmak isteyip istemeyeceğine göre teayyün edecektir.

Sinyor (Mussolini) henüz Korfu'dan çıkmadı; 27 Eylül'de çıkacağı ümit olunuyor. Eğer (Mussolini) bir milyon İtalyan Frangını ve tavizat-ı sairesini aldıktan sonra çıkıp giderse bütün hadisede unutulur ve Avrupa'nın endişeli, yorgun gözü tekrar (Rör) meselesine döner; fakat şu daimi şart ile ki: (Mussolini) volkanı başka bir yerden patlak vermesin.

Adriyatik Denizi'nin şimalindeki tahte't-türab gürültüler gittikçe daha ziyade işitiliyor, daha ziyade şiddetleniyor. Birkaç gün sonra (Feyume) fetha-i berkâniyesinin açılıp alevler saçmaya başlaması ve Korfu'da aldığı gibi kolayca durdurulamayacak bir lav cereyanı hâsıl etmesi muhtemeldir. Binaenaleyh, tehlike henüz geçmiş addolunamaz.

Eğer İtalya Korfu'da kalırsa yahut (Feyume)'de bi iştial hâsıl ederse -bu defa teşbihimi değiştirerek diyeceğim ki- Avrupa'nın müzmin hastalıklarına iki yara daha ilave olunacaktır. Zavallı Avrupa! Bünyesinde bu kadar muhtelit ve girift ilel ve emraz olduğu halde ifakat kesb etmeyi nasıl ümit edebilsin?

Fakat Korfu'da yahut Feyume'de ne olursa olsun, geçen haftalardaki hadisatın Cenevre'nin müstakbel mukadderatı üzerinde pek muzır ve meşum tesirat icra ettiğine katiyen şüphe yoktur.

Cemiyet-i Akvamın hüküm ve nüfuzu şedit bir darbeye hedef oldu? Cemiyet-i Akvamın, cemiyete dâhil iki devlet arasında harbi müntec olacak hedisatta müdahalesi hakkı o cemiyet azasından bir büyük devlet tarafından büyük bir katiyetle reddolundu.

Evet, Cemiyet-i Akvam azasından bir devlet-i muazzama ortaya, şu kaideyi koydu ki: İki devlet arasında bir ihtilaf veya münazaa hâsıl olup da bunda haysiyet-i milliyeye taalluk eder cihet olduğunu tarafeynden biri iddia ettiği halde Cemiyet-i Akvamın müdahale ve tavassut hakkı sakıt olacaktır.

Cenevre'deki Cemiyet-i Akvam heyeti kendi memuriyet-i müterettibelerini hiçbir muahede-i resmiye ile tanımamış olan diğer bir heyete devretmek suretiyle bu müddeayı kabul etmiş oldular. Yani bu hareketleriyle Sinyor (Mussolini)'nin meydan okumasına karşı tamamıyla serfüru ettiler.

Sinyor (Mussolini), yalnız İtalya-Yunan hadisesinin Cemiyet-i Akvam işi olmadığını iddia ve cemiyet bu işte ısrar ederse İtalya'nın cemiyetten çekileceğini de beyan ile kalmadı; ilaveten bu hadisenin ancak Süfera Meclisi tarafından tetkik olabileceğini iddia etti.

Mumaileyhin bu nokta-i nazarına Cemiyet-i Akvam muvafakat gösterdi. Hâlbuki Süfera Meclisi bugün Paris'te düvel-i müttefika seramedanını temsil eden bir diplomasi heyetinden başka bir şey değildir. Sulh muahedenamelerinin tefsirinde vakit vakit zuhur eden müşkülat ve ihtilafattan dolayıdır ki: Bu heyete müracaat olunur.

Binaenaleyh Süfera Meclisi, Cemiyet-i Akvamdan büsbütün başka bir şeydir. Cemiyet-i Akvamın bu meclis üzerinde hakk-ı murakabesi yoktur. Süfera Meclisi doğrudan doğruya ve tamamıyla düvel-i müttefika hariciye nezaretlerinin ve Meclis-i Âlinin emri altında çalışır. Bu ana kadar beynelmilel ihtilafatta Cemiyet-i Akvamdan çok mühim vazifeler ifa etmiş olan işte bu meclisi Sinyor (Mussolini) Cemiyet-i Akvama tercih etti.

Ve Cemiyet-i Akvam Meclisi bu tercihe rıza göstermekle ihtilafat-ı düveliyede bir amil sulh ve hallolmak mevkiinden kendi kendisini ıskat etmiş oldu. Bundan sonra Cemiyet-i Akvam bazı şerait ve mevad teklif edebilir, fakat doğrudan doğruya müdahalede bulunamaz.

Bundan sonra devletler arasında harp ile nihayetlenmesi muhtemel bir ihtilaf hâsıl olup da tarafeynden biri hadisenin namus ve haysiyet-i milliye ile alakadar olduğunu iddia ederse Cemiyet-i Akvam muahedenamesinde işe yarayacak ne kalıyor?..

Tedbirsiz ve akılsızca yapılan avukatlık kuvvetli itirazlardan fazla haklı davaları kaybettirmiştir. Bu hakikatin en zahir misallerinden biri işte bu Cemiyet-i Akvam işidir.

Kendilerini Cemiyet-i Akvamın sadık taraftarları addetmekte olan birtakım zevat cemiyetin daima tedrici ve müdebbirane bir surette ifa-yı vazife etmesini tavsiye ede-

gelmişlerdir. İyice aklımız eriyor idi ki büyük milletlerin mağdur ve makhur olduklarını hissettikleri esaslı mesaili henüz tufuliyet devrinde olan Cemiyet-i Akvama havale etmek ancak cemiyetin infisah ve bî-tâbîsini intac edecektir.

Hâlbuki birtakım gayretkeşler de bizim böyle düşünmemize karşı kızıyorlar fikirlerimizi Cemiyet-i Akvama karşı gizli bir düşmanlık beslediğimize atfediyordı. Bu gayretkeşler nihayet kendi istedikleri gibi hareket edenler ve bu hareketleriyle Cemiyet-i Akvamı ne hale getirdikleri de işte meydandadır!

Bu mühim, nazik meselenin Cemiyet-i Akvam Meclisi tarafından suret-i idaresinden daha gafilane, daha fatanetsizce ne tasavvur olunabilir? Hâsıl olan vaziyet en büyük maharete ve en şümullü ve mücmel bir idareye ihtiyaç gösteriyordu. İtalya Hükûmeti kendi adamlarının Yunan toprağında bile bile katledilmesinden dolayı hiddetinden köpürmüştü.

İtalyanlar ile Yunanlılar arasında Bahr-i Sefid'deki rekabet ve adavet (Pirus)'un gününden beri devam eden eski bir şey olduğu gibi, İtalyanlar Yunanlılar'a karşı ihtimal daha eski zamanlardan beri de bir nevi nefret ve itimatsızlık

beslemekte olduklarından hadise-i müessifeyi en muzlim şekilde telakki ederek, en fena esaslara ve maksatlara atfediyorlar.

Eğer bu kanlı hadiseyi fırsat addederek Adriyatik'te İtalyan vaziyetinin teminine hizmet edecek mühim bir kaleyi de ele geçirmeye çalışan bazı rical-i siyasiye ortada mevcut ise, bu da Cemiyet-i Akvamın müdebbirane ve âkilane hareket etmesi için fazla sebep teşkil etmek lazım gelirdi. Hâlbuki: Bu suret-i hareket yerine, taassup, hod-pesendî ve itimatsızlık imtizacından mütevellit bütün yanlışlıklar ve garabetler irtikâp edildi.

Meclisin tavır ve hareketi henüz iki tarafın davasını istimaa hacet görmeden yalnız bir tarafın gayretini çekmekte olduğu hissini (...) itimad-ı umumiyi kazanmak olan bir mahkeme bundan daha büyük hangi hatayı irtikâp edebilir?

Bir hak ve adalet teşkilatının nüfuz ve hâkimiyeti henüz tamamıyla tesis edemediği esnalarda mevcudiyet-i müstakbelesini temin için en ziyade muhtaç olduğu şey itimada mazhariyettir.

Hâlbuki Cemiyet-i Akvamdaki İngiltere mümessilinin sözlerinden fazla tavrı o mahiyette idi ki: İtalyan efkâr-ı umumiyesi mumaileyh ile mümessilin bu işte İtalyanların haksız bulunduğuna ibtida-yı emrden kanaat kesb etmiş olduğu merkezinde toplanmıştı. İtalyan matbuatı, dava henüz mevki-i tahkike konulmamış olduğu halde verilmiş olan hükme ait tenkidatlarında müttefik ve müşterek idiler.

Hariçte hâsıl olan tesir o kadar fena idi ki: İhtilafın Cemiyet-i Akvama havalesi Sinyor (Mussolini)ce mültezim olsa bile artık böyle gitmek imkânı kalmamıştı.

İtalya'nın bu meseledeki vaziyetini teşhir etmek ve onu cemiyet-i medeniye nazarında haksız göstermek için alenen vukua gelmesine karar verilen müzakerat da işi büsbütün fenalaştırdı. Güya Cemiyet-i Akvamın gayretini güden takımların da tenkitleri ve nümayişleri bu faciaya munzam olunca İtalya'nın tehri(?) son dereceyi bularak işin şüyuu, efkâr-ı umumiyenin tabları İtalya'yı artık tuttuğu yoldan katiyen geri dönemeyecek bir hale koydu. Bu kısa tiyatro oyununun mürettipleri için mutlaka bilmek lazım gelirdi ki: Eğer bu kadar işten sonra Sinyor (Mussolini) arz-ı teslimiyet etse idi İtalya'daki mevkii esasından sarsılırdı.

Hakikatte Cemiyet-i Akvam, önündeki zemini iyiden iyiye muayene etmeden evvel bu işe müdahalede tehalük göstermemeli. Cemiyet-i Akvam Meclisi cemiyetin nüfuz ve haysiyetini taht-ı tehlikeye atmadan şu üç noktadan biri olsun nazar-ı mütalaaya almalı idi:

1- Her iki tarafın Cemiyet-i Akvamın hakemliğini kabule razı oldukları anlaşılmalı (...) takdirde Meclis şu iki noktadan birini anlamalı idi:

2- Tarafeynden birinin Cemiyet-i Akvam Muahedenamesi ahkâmına âdem-i riayette ısrarı takdirinde diğer devletlerin hususuyla Fransa ile İngiltere'nin ahkâm-ı mezkûreye riayeti temin için icra-yı harekete hazır olup olmadıkları.

3- Müteaddit devletlerarasında müttefikan hareketle temin-i itaat mümkün olmadığı halde bu hususta icra-yı nüfuz ve sarf-ı kuvvet edecek bir hükûmetin mevcudiyeti.

İşte bu üç şıktan biri mevcut olmadığı takdirde Cemiyet-i Akvamın müdahale niyetiyle ortaya atılmaması adeta cinnet idi; çünkü 1 numaralı şıkka karşı: İtalya Cemiyet-i Akvama serfüru etmeyeceğini söylemişti. 2'nci şıkka mukabil cemiyetin İngiltere mümessili Fransa'nın şu esnada İtalya ile kavka çıkarmak istemeyeceğini bilmeli idi.

Bu hakikati (Mussolini) Hükûmeti Korfu'yu borbardıman etmeden evvel biliyordu: Rur müstevlileri elbet Korfu müstevlilerini Cemiyet-i Akvama müracaat için icbar edemezlerdi! İtalyanlar o zaman hemen cevap vereceklerdi: Mademki: Yunan için böyle, neden Almanya için de böyle olmasın?

Bizim, (yani İngilizlerin) İtalya ile kavga çıkarmamız Mösyö (Poincare) için ehemmiyeti haiz değildir. Acaba böyle bir kavga işine bile gelir, desek kabalık etmiş olur muyuz? Kabalık olsun, olmasın korkarım ki: bu takdir hakikat-i hale pek muvafıktır; binaenaleyh yukarıda zikrettiğimiz 3'üncü şık için de elde bir şey kalmıyor demektir.

Lord (Dobret Sesil) İngiliz donanmasını harbe sokmak salahiyatını haiz mi idi? Mademki böyle bir salahiyeti haiz değildi; o halde ne İngiltere Hükûmetinin, ne de kendisinin yapamayacağı bir işte İngiltere Hükûmetini bu kadar şiddet ve katiyetle hangi akla (...) söze karıştırdı? (...)

Türkiye ve Rusya

Enformasyon gazetesinin Dersaadet muhabiri Mösyö Arno'nun Türkiye ve Rusya meselesi hakkında gönderdiği mektup mezkûr gazetenin 15 Eylül 1923 tarihli nüshasında manzurumuz olmakla ber-vech-i ati tercüme ediyoruz:

Sulh muahedesinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde esna-yı müzakeresinde bazen pek acı olarak dermeyan edilen tenkidatın kâffesi Lozan Muahedenamesi aleyhinde değil, Ankara İtilafnamesine aittir.

Türkler bu hususta bir parça nankörlük irae etmişlerdir. Zira Ankara İtilafnamesi akdedilmemiş olsaydı, ne Yunanlılar aleyhine ihraz eyledikleri muzafferiyette ve ne de bu zafer neticesinde elde ettikleri faydalı sulhü kazanamayacakları derkâr idi.

Ankara Muahedesinin müzakerecilerine, millî araziden birkaç parçayı feda ettiklerinden dolayı tevcih-i muahezet eden Türk mebusları Türkiye'nin 1921 senesi Teşrinievvelinde -pek nevmîdâne demiş olmamak için diyelim ki- pek gayr-i müsait şerait altında bulunduğunu unutuyorlar.

Ankara İtilafi muzaffer Türkiye'yi İzmir'e ve Lozan'a isal eden aksülamelin mukaddimesini teşkil eder.

Bunu söyledikten sonra 1921 senesi müzakerecilerinin çizmiş oldukları Türk Suriye hudutlarının gaflet ve ihtiyatsızlığın bir şaheseri olduğunu da beyan edelim. Ankara'da bükâ temin ettiklerine göre bu itilafnameyi müzakere edenler bunun böyle olduğunu görmüşler ve fakat yekdiğeriyle sulh ve silah dairesinde yaşamak fikrinde olan iki memleketin iyi hudutlara malik olmasına lüzum olmadığını makam-ı itizarda beyan eylemişlerdir.

Lakin bu ifadeden refah ve saadetleri ve emniyet ve selametleri için fena bir hududun mevcudiyeti kâfi olduğu istintaç olunamaz.

Türkiye'yi Suriye'den tefrik eden hudut her suretle hatalıdır. Bu hudut, şarkta (…)

Suriyelilere ekseriyet-i azimesi Türklerle meskûn bir kıtayı bahşeyliyor. Merkezde büyük bir mesafede iki Hükûmet arasındaki hududu şimendifer hattının sahanlığında teşkil ediyor. İhtilaf-ı vesaiti ihdas etmek arzusuyla hareket edilmek istenilseydi bundan daha iyisi yapılamazdı.

Garp hududu on asırdan beri râîlikle müştegil bir ahalinin sakini bulunduğu bir memleketi bir eser-i sû-i tesadüf olarak ikiye bölüyor. Yaylakları Türkiye, kış otlakları Suriye cihetinde kalıyor. Bu zavallı halk sürülerini nakletmek için senede iki defa memleket değiştirmek mecburiyetinde bulunuyor; bunların mevcudet-i hayatiyelerinin istinat ettiği kadim bir itiyattan vazgeçecekleri tasavvur olunabilir mi? Böyle bir hareketi lizam etmekten ise nakl-i mekân ettiklerinin her defasında hudut muhafızlarıyla mücadele etmek tehlikesini göze aldırırlar.

Eski Roma eyaleti memurları Asya vilâyetleri gibi teşkilat yaptıkları zaman evvelemirde bu memleketlerin iktisadiyatını tetkik etmeyi ve bunların istinat ettikleri şerait-i âdeti haleldar etmemeyi nazar-ı dikkate alırlardı.

Yine istimal-i der-hatır edilir ki alelade bir kışlaktan yaylaya nakil meselesinden dolayı henüz doğmakta olan Roma Hükûmeti Azukslara karşı müşkül ve kanlı muharebeler iftihamına mecbur kalmıştır. Yalnız şurasını kaydedelim ki Romalı müzakereciler bir parça tarihe coğrafyaya vakıftılar.

Vakıan Türkler iki sene evvel kabul ettikleri bir hudut hakkında münakaşaya girişmekte haksızdırlar. Lakin biz Fransızlar da bu hududu Türklere telkin ederken fena mülhem olduğumuza şüphe yoktur.

Yalnız haklı olmak kifayet etmez; yaşamak da ister.

Şimdi Türk-Suriye hududunda neler geçiyor? Her hafta bazı müessif hadiseler kaydeyliyoruz: Geçen temmuz ayının son günlerinde (…) mâl olan muntazam bir muharebenin cereyanı haber veriliyordu. Anadolu'nun cenubu mücazattan veyahut bir ahz-i sâra uğramaktan havf ile hududu geçen Suriyeli mültecilerle doludur.

Bunlardan bir kısmını Ankara'da da gördüm. Bunu söylüyorlar: Mebuslara, gazetelere kemal-i hiddet ve şiddetle mektuplar yazıyorlar. Vakıan bu yazılan şeyler doğru değil ve garez ve kin şevki ile imla edilmiş şeyler ise de efkârı aleyhimize tahrik ve tehyiç etmekten ve infirak tohumları saçmaktan hali kalmıyorlar. Bu vaziyetin mehaziri vehle-i [û]lâda tahdit ve tahfif edilemezse de kabil-i izaledir.

Tamamıyla doğru değilse bile, istihdam etmekte olduğumuz jandarma efradı arasında Ermeniler de bulunduğu inkâr kabul etmez bir hakikattir. Biz bu Ermenilerden Suriye Türklerine karşı bitaraf ve tam bir adalet icra etmelerine intizar edebilir miyiz? Binaenaleyh Ermenileri diğer vazifelerde ve diğer havalide istihdam etmek daha akılâne bir hareket olmaz mı? Bir Türk-Suriye muhtelit jandarma kuvveti teşkili ile bunlara mahdut bir dairede ve her iki memleket dâhilinde takibat icrası salahiyeti verilmesi pek kıymetli hizmetler görülmesini temin edebilir.

Nihayet sürülerini yazlaktan kışlağa nakleden köylere hududu bu suretle geçmek müsaadesini refetmekten daha kolay ve daha muvafık bir şey olamaz.

Vakıan bu tedabir meseleyi halle medar olamazsa herhalde, işi daha az çetin bir şekle koyabilir.

Suriye'de tenzil edilmek lazım gelen sarfiyatın en mühimi hayat-ı beşerce olan sarfiyatı azaltmaktır. Diğerlerini tenzil sırası sonra gelir. Suriye işgalinin müşevvik ve mürettiplerine boş yere heba ettikleri milyarlarca meblağı sarf ettikleri hakkında artık tahtie ve şikâyet etmekten vareste kaldığımız gün her dersin ücretini ödemek lazım geldiği daha memnuniyetle düşünerek kendimizi teselli edebileceğiz.

Lakin bu raddelerde kan akıtmakta devam (…)

27 Eylül ***Sahife 4***

Devletlerarasındaki Yeni İhtilaflar

Korfu ve Feyume meselelerini Avrupa'nın sulh ve sükûnu nokta-i nazarından tehlikeli gören Matin gazetesi, 17 Eylül 1923 tarihli nüshasında bu meseleleri ve tevlit edecekleri neticeleri bervech-i âti izah ediyor:

(Çarşamba günü sabahı Fransız Hariciye Nezaretinde Süfera Konferansı tarafından ittihaz edilen kararın Cenevre'deki Cemiyet-i Akvama tebliği suretiyle gösterilen manidar hareket Cemiyet-i Akvam mehafilince memnuniyetle telakki edilmiştir.

Badema Cemiyet-i Akvam, mevcudiyetini değilse bile nüfuzu haysiyetini tehdit eden feci vaziyetten vareste kalmak kabiliyetine malik bulunuyor. İki cihetten birini yani ya Yunan - İtalya ihtilafını alarak İtalya'nın azimetini temin eylemek yahut Yunan müracaatını reddederek bugün Cemiyet-i Akvam âdem-i iktidarını ispat edecek olursa vazife-i esasiyesini ifa etmemiş ve artık hikmet-i mevcudiyeti kalmamış olacağı telakkisinde bulunur gibi görünen bazı küçük hükûmetlerin cemiyet-i mezkureden azimetlerine meydan vermek lazım gelir.

Çarşamba günü akşamından beri Cenevre muzaaf bir tekâsüle sahne oluyor. Bir taraftan Belçika, İskandinavya devletleri ve küçük itilaf Hükûmetleri ihtilafın Cemiyet-i Akvam Heyet-i Umumiyesine arz edilmesi hususunda ısrar ediyorlar. Bilhassa küçük itilaf Hükûmetleri Korfu'nun İtalyan kuvvetleri tarafından devam-ı işgaline şiddetle muhalefet etmektedir ve bu Hükûmetlerin Cemiyet-i Akvamdaki mümesilleri nokta-i nazarlarını izah etmek üzere Fransız baş delegesi Mösyö Hanoto'nun nezdine gitmişlerdir.

Diğer taraftan Cemiyet-i Akvam nezdindeki

(…)

ile İtalyan Hükûmetini birbirinden ayıran salahiyet kavgasının bir mesele-i münferide olarak tetkiki isteniliyordu. Yanya işi ile Korfu meselesinin keyfiyet-i halli, Cemiyet-i Akvam Epir'de icra edilecek tahkikattan hariç bırakılmamak ve İtalya-Cenevre ihtilafı Lahey Divan-ı Adaletinin nazar-ı tetkikine arz olunmak şartıyla, süfera konferansına tevdi olunacaktı. Bu suret-i hall Cemiyet-i Akvam azaları nezdinde her türlü tefrika ve şikaka mani olmak faidesini temin eyleyecek ve İtalya için kabil-i kabul olacak ve beynelmilel bu büyük uzviyet için fevkalade haiz-i ehemmiyet olan bu salahiyet meselesini müstakilen zuhur edebilecek ihtilaflar nefire bir defada tam bir suret-i halle iktiran ettirecektir.

Dün vaziyet bu şekilde idi. Bugün ahvalin daha ziyade inkişafına intizar olunuyor.

***

Lakin rer ihtilafına inzimam eden, İtalyan - Yunan mücadelesi, İtalya - Cenevre muarazası, sulh muahedesinin imzasından beri tahaddüs eden ve hükmü nadiren bu kadar karışık ve bu kadar nazik olan beynelmilel vaziyetin yegâne âmilleri değillerdir. Şimdi yeni bir teşevvüş hudus etmiştir. Feyume meselesi tekrar ortaya çıkıyor ve Roma ile Belgrad arasında pek gergin bir vaziyet ihdas ediyor.

Altı seneden ziyade bir zamandan beri Feyume (…) iktisadi değildi. Nasıl siyaseten ayrı ve iktisaden bir olan bu şehirleri ticaret idaresini tanzim etmeli? Bunun üzerinde uzun aylardan beri Roma ile Belgrad uyuşamıyorlardı. Mühim menfaatlar meselede alakadardır.

Harp cihetinden yalnız Sırp ticaretinin değil, fakat bütün vasati Avrupa'nın ticaretine mahreç teşkil eden bir limanın hâkimane teftiş olmasa bile serbestçe istimali lazımdır.

İtalya'ya gelince o da elyevm ticari cereyanın merkezi olan Trieste'nin zararına olarak Baros Limanının büyümesine mani olmak istemektedir. Mösyö Musolini hadisatı tesri etmek ve Belgrad mehafil-i siyasiyesinin iddialarına nazaran İtalya'nın idare edeceği Feyume şehrine ilhak suretiyle 99 sene için Baros Limanına temellük eylemek arzusundadır.

Bu suretle bu ve mümasil şerait Baros Limanı ve Susak üzerindeki Sırp hâkimiyetini hayali bir mahiyete koyacak ve bu hususta doğrudan doğruya alakadar olan küçük itilaf devletlerinin himaye ettikleri Sırbistan tarafından kabul edilemeyecektir.

Binaenaleyh Sırp matbuatı gayet büyük bir karışıklık içindedir ve Belgrad siyasi mehafilinin telaşı o derecededir ki, eğer Roma meseleyi hemen bitirmek arzusunun izhar ederse, bir hadisenin zuhuru ihtimali vardır. Birkaç günden beri ki Durese'de, Feyume meselesi dikkatle tetkik edilmektedir, zira bu mesele inkişaf eylediği takdirde Korfu İtalya - Yunan ihtilafına icra-yı tesirden hali kalmayacaktır. Fakat çarşamba günü akşamı bu endişelerin bir kısmı mündefi olmuş idi.

Sırp – Hırvat – Sloven Kraliyeti Başvekili Mösyö Pasiç (…)

RESMÎ CERİDE

Salı
---
21 Safer 1342
2 Teşrinievvel 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 28 Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesidir. **Sene: 1**

Kanunlar

Numara: 347

Mücadele-i Milliyeye İştirak Etmeyen ve Hudud-ı Milli Haricinde Kalan Erkân, Ümera, Zabitan ve Memurin ve Mensubin-i Askeriye Hakkında Yapılacak Muameleyi ve Cidal-ı Milliye İştirak Edenlerin Tekaüt Müddetlerinin Suret-i Hesabını Natık Kanun

Madde 1- İstanbul ve vilâyat-ı müstahlasa ile Türkiye haricinde kalarak milli mücadeleye iştirak etmeyen, berrî, bahrî ve havaî ve jandarma sınıflarından muvazzaf, mütekait ve ihtiyat bilumum erkân, ümera ve zabitan ve memurin ve mensubin-i askeriyeden herhangi bir suretle harekât-ı milliye aleyhindeki teşkilata dâhil oldukları veya münferiden çalıştıkları bir Heyet-i Mahsusa tarafından yeniden tetkik ve tahkik neticesinde sabit olanların bir daha hidemat-ı devlette istihdam edilmemek üzere nisbet-i askeriyeleri kat‘ olunur.

Madde 2- Milli orduya resmen davet edilip de icabet etmemiş olan ordu mensubininin dahi nisbet-i askeriyeleri kat‘ olunur.

Madde 3- 26 Ağustos 1338 tarihine kadar İstanbul’da ve vilâyat-ı müstahlasada kalmış olan berrî, bahrî ve havaî ve jandarma sınıflarına mensup erkândan müddet-i muayyene-i kanuniyesi olan otuz seneyi ve ümera ve zabitan ve memurin ve mensubin-i askeriyeden yirmi beş seneyi ikmal edenlerin bir defaya mahsus olmak üzere rızalarına bakılmaksızın tekaütleri icra edilir. Âtideki fıkralarda gösterilenler işbu madde ahkâmından müstesnadırlar.

(A)- Türkiye bahriye kadrosunu teşkil etmek üzere 1340 bütçesine dâhil olacaklar.

(B)- Erkân-ı Harbiye-i Umumiye ve Müdafaa-i Milliye Vekâletlerince jandarma mensuplarından Dâhiliye Vekâleti ve Umum Jandarma Kumandanlığınca herhangi bir müessesede tavzif veya herhangi bir

mahalde hidemat-ı milliyede istihdam edildikleri sabit olanlar ve berrî ve bahrî mekâtib-i askeriye muallimleriyle idare memurları,

(C)- 1338 senesi Martından sonra esaretten İstanbul'a veya memalik-i müstahlasaya avdet edenler,

(D)- Caizü'l-istihdam oldukları halde kadroların âdem-i müsaadesinden dolayı vücutlarına lüzum olmadığından Anadolu'ya gelmemeleri hakkında kendilerine tebligat ifa olunanlar.

Madde 4- Üçüncü maddede zikrolunan müddetleri ikmal etmemiş olanlardan hazari kadro haricinde kalacak olanlar dahi müddet-i hizmetlerine göre tekaüde sevk olunurlar. Bunlardan kadro dâhilinde kalacakların son rütbelerine mahsus terfi kıdemlerinden birer sene tenzil dahi olunacağı gibi orduda bir sene hizmet etmedikçe terfi dahi edemezler.

Madde 5- İlan-ı Meşrutiyetten itibaren anavatandan ayrılarak bugünkü Türkiye hudutları haricinde kalmış bulunan bilumum memalikte hizmet kabul ederek veya etmeyerek bi'l-ihtiyar kalan veyahut memalik-i mezkûreye bila-mezuniyet giden veya mezunen ve tebdil-i hava suretiyle gidip de müddet-i mezuniyetlerini tecavüz ettiren berrî, bahrî ve havaî ve jandarma sınıflarına mensup muvazzaf ve mütekait ve ihtiyat erkân, ümera, zâbitan ve memurin ve mensubin-i askeriyenin mezuniyet veya tebdil-i hava müddetlerinin hitamından itibaren nisbet-i askeriyeleri kat' olunur.

Yemen'in vaziyet-i mahsusasından dolayı orada kalmış olan Türkiyeli muvazzaf ve mütekait ve ihtiyat erkân, ümera, zâbitan ve memurin ve mensubin-i askeriyeden Türkiye'ye avdetleri Hükûmetçe temin ve kendilerine tebligat icra edildikten sonra dört mah zarfında iltihak edenler bu madde hükmünden müstesnadırlar.

Bu kabil zabitan işbu müddet zarfında esir zabitan hakkındaki ahkâm-ı kanuniyeye tabi tutulurlar.

Madde 6- Memleketleri hudud-ı milli haricinde kalan ve halen ordu-yı millide istihdam edilmekte olan berrî, bahrî, havaî ve jandarma sınıflarına mensup muvazzaf, mütekait ve ihtiyat erkân, ümera, zâbitan, memurin ve mensubin-i askeriyeden memleketlerine iltihak etmek arzu ve talebinde bulunanlar istifa ve tekaüt ve tahdid-i sin gibi müddet-i muayyene-i nizamiyelerinin ikmaline bakılmaksızın ve ileride hiç bir hak talebinde bulunmamak şartıyla 1339 sene-i maliyesi nihayetine kadar memleketlerine terhis olunurlar.

Madde 7- Harekât-ı milliyenin mebdei- fiilisi İzmir'in tarih-i işgali 15 Mayıs 1335 ve münteha-yı fiilisi Lozan Muahedesinin Meclis-i Milli tarafından tarih-i tasdiki olup mezkûr tarihler arasında Anadolu'ya iltihak ederek milli orduda hizmet eden sunuf-ı muhtelife erkân, ümera ve zâbitan ve memurin ve mensubin-i askeriyesine hizmette bulundukları müddet nazar-ı dikkate alınarak Askeri Tekaüt ve İstifa Kanununun beşinci maddesi mucibince muamele yapılır.

Madde 8- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 9- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Erkân-ı Harbiye Vekilleri memurdur.

14 Safer 1342 ve 25 Eylül 1339

İcra Vekilleri Heyet-i Celilesi Kararıyla Vilâyeti Dâhilinde İsimleri Değiştirilen Kaza ve Köyleri Ber-Vech-i Âtidir

Merbut Olduğu Kaza İsmi	Eski İsmi	Tebdilen Tevsimleri Muvafık Görülen Kariyeler İsmi
Bursa	Ayine Karyesi	İngazi
Bursa	Tansarı	İrfaniye
Bursa	Kıbledar	Gündoğdu
Orhaneli	Çan	Zaferiye
Orhaneli	Kızılkilise	Kemaliye
Orhaneli	Gürülki	İsmetiye
Orhaneli	Mekri	Şükriye
Orhaneli Gökçedağ Nahiyesi	Dağdanos	Aziziye
Orhaneli	Turtaman	Kazımiye
Kirmastı	Kirmastı Kazası	Mustafa Kemal Paşa
Kirmastı	Kırkkilise	Işıklar
Kirmastı	Rum Mahallesi	Sabri Bey
Karacabey	Panayırdere Karyesi	Bayram Köy
Karacabey	Kilisan	İsmet Paşa
Karacabey	Apa Gübre Çiftliği	Aydın Çiftliği
Karacabey	Çamandra	Fethiye
Karacabey	Çakaroz	Çakmak
Karacabey	Küçük Çakaroz	Küçük Çakmak
Karacabey	Mihal	Yunus
Mudanya	Aya Yorki Mahallesi	İsmet Paşa Mahallesi
Mudanya	Aya Apostel	Akıncı Abidin Bey
Mudanya	Aya Todori	Fedai Tahir
Mudanya	Meryem Ana	Kara Fatma
Mudanya	Aya Nikola	Halit Paşa
Mudanya	Aya Kastantoj (?)	Sakarya
Mudanya	Manastır	Şükrü Çavuş
Mudanya	Aya	Aydoğdu
Mudanya	Frenkli	Işıklı
Gemlik	Arnavud	Nasr Tepe (?)

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri

On Sekizinci İçtima

[Geçen Nüshadan Mâbad]

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Efendim! Bu mazbata Muvazene-i Maliye Encümenince mazbatada zikredildiği vecihle ekseriyet ile kabul edilmiştir. Bendeniz akalliyette kalan arkadaşlarımızla beraber olduğum için mazbatanın müdafaasını Muhtar Beyefendi deruhte ettiler. Bendeniz akalliyetin fikrini arz edeceğim. Muhtacin-i zürraa tavizen tohumluk vermek hususunda encümen azasının hepsi müttefiktir. Bu verilecek tohum parasının, Ziraat Bankasının mülga İstanbul İdaresine ikraz etmiş olduğu bir milyon beş yüz bin liradan mahsup edilmesinde de bir ihtilafımız yoktur. İhtilafımız olan nokta; bir defa birinci maddede beş yüz bin lira tohumluk parasından yüz bin lirasının hayvanat ve alat-ı ziraiye iştirası için ayrılmasına muhalifiz. İkinci ihtilâf ettiğimiz nokta; Ziraat Bankasının matlubatına mahsuben, zürraa tohumluk ihtiyacını temin etmesi için verilen paranın suret-i tavizidir. Şimdi birinci mesele şu beş yüz bin liranın, yüz bin lirasını alat-ı ziraiyeye tefrik edecek olursak hiç doğru olmayacaktır. Çünkü zaten beş yüz bin liranın bile bu ihtiyacı temin edeceğine kani değiliz. Memlekette tohumluk ihtiyacı bugün fevkaladedir. Tohumluk bedeli olarak beş yüz bin lira vermek bir arkadaşımızın söylediği gibi ihtiyaca gayrikâfidir. Böyle olduğu halde bunun yüz bin lirasını alat-ı ziraiye ve hayvanat için ayırmak doğru değildir. Sonra hayvanat ve alat-ı ziraiye için bu beş yüz bin liranın yüz bin lirasını tahsis etmek, şu cihetten de doğru değildir: Biz bu yüz bin liranın bu sene içinde istimal edilemeyecek bir şekle gireceğini zannediyoruz. Bugün tohum fevkalâde bir zarurettir. Kanun da fevkalâde olan bu zarurete karşı yapılmıştır. Hayvanatın dışardan tedariki ve alat ve edevatın Ziraat Bankasında mevcut olanlardan maadasının ki Ziraat Bankasında bugün muhtacin-i zürraa verilebilecek alat ve edevat-ı ziraiye vardır tedariki için zaman gayr-i müsaittir. Belki kışın sonlarına doğru hayvan getirilecek, alat-ı ziraiye alınacak. Hâlbuki bu beş yüz bin lira, tohumluk için verilecek olursa derhal sarf edilebilecektir. Hayvanat ve alat-ı ziraiye celbi ise zamana muhtaç bir meseledir. Binaenaleyh biz, bu yüz bin liranın tefrikini muvafık görmüyoruz.

İkinci meseleye gelince: Ziraat Bankası memlekette hakikaten yegâne ziraatin istifadesini temin edebilecek bir müessesedir. Maatteessüf tesis edildiği günden itibaren sermayesi halka muhtaç olduğu muaveneti verebilecek şekle girdiği bir zamanda, elinden alınıyor ve derhal muattal bir halde bırakılıyor. Şimdiye kadar kabil-i istifade bir şekle girmemiştir. Fakat bu, bankanın kendi kusuru değildir. Sermayesi elinden alınarak bu hale sokulmuştur. Şimdi evvelce elinden alınmış olan sermayesinin bir kısmını zürraa muavenet şeklinde iade ediyoruz. Bendeniz bunu muvafık görüyorum. Zaten bu bankanın vazifesi zürraa muavenet etmektir. Beş yüz bin lira zürraa muavenet olarak veriliyor ve bankanın da bir kısım vazifesi görülüyor. Fakat bunu doğrudan doğruya bankaya yaptırsak doğru olmaz mı?

Zürraa lâzım olan tohumu, alat ve edevatı, hayvanatı vermek bankanın vazifesidir. Binaenaleyh Ziraat Bankasına şu parayı verdiğimiz zaman "Sen bu parayı zürraa tohum bedeli olarak vereceksin." dense ve bir talimatname yapılarak eline verilse ve tevziatı da Ziraat Bankası kendi usulü dairesinde yapsa olmaz mı? Buna karşı deniliyor ki, Ziraat Bankasına dair elde mevcut olan kanun, bu paranın sürat-i tevziine mânidir. Bendeniz bu sürat-i tevzia mâni olacak bir hal tasavvur edemiyorum. Eğer varsa bu kanun dolayısıyla onun da önüne geçilmiş olur. Nitekim bundan evvel Hükûmetin tavizen tohumluk vermek üzere İktisat Vekâletine vermiş olduğu muhtelif tahsisat vardır. Muhtelif senelerde, 1337 senesinde istirdat edilen mahallerdeki muhtac-ı muavenet zürraa verilmek üzere bir fasılda beş yüz bin lira verildi. Geçen sene İzmir ve havalisinin istirdadı üzerine yine muhtac-ı muavenet zürraa verilmek üzere ayrıca tahsisat verildi. Bu tahsisatların sarfında mahalleri sarfiyat komisyonları ile Ziraat Bankası memurları birlikte hareket ettiler ve senedatı Ziraat Bankası aldı. Şimdi önümüzde bulunan kanunda senedatı İktisat Vekâleti alacak, Ziraat Bankasına devrettiği zaman beş yüz bin liraya mukabil beş yüz bin liralık birtakım evrak verecek. Bendeniz hiç tasavvur edemiyorum ki, İktisat Vekâleti bu evrakı usulüne muvafık olarak tanzim edip verebilsin. Fakat bankanın

elindeki vesait İktisat Vekâletinin elindeki vesaitten daha mükemmeldir ve zaten Ziraat Bankası da İktisat Vekâletinin emri altındadır, ona merbuttur. Ziraat Bankası ikrazat yaptığı zaman iki usulü takip eder. Verdiği paraya mukabil rehin ister veyahut kefalet-i müteselsile ile verir. Binaenaleyh bu yaptığımız kanunda paranın kefalet-i müteselsile ile verileceğini ve İktisat Vekâletinin bu bapta bir talimatname-i mahsus kaleme alarak o talimatname mucibince ikraz edeceğini tayin ve tasrih edersek Vekâlet, Ziraat Bankasının alacağına mukabil verilmiş olan bu paranın, bilahare suret-i istifası için tanzim etmiş olduğu senedatı devretmiş olur. İktisat Vekâletinin vereceği senedatın ne gibi usule tâbi olacağını bilmiyorum. Tabii bunun için talimatname yapılacaktır. Fakat bu, banka tarafından olursa daha iyi olur. Zaten para bankanındır. Bankanın her yerde teşkilâtı vardır. Para da zürraa verilecektir. Binaenaleyh parayı Ziraat Bankasına verelim. Banka bir talimatname yapsın ve parayı kefalet-i müteselsile ile zürraa versin. Bendeniz bunda müşkülat tasavvur etmiyorum. (Muvafik sesleri) Bunda diğer bir husus daha var. Bugün Ziraat Bankası bir şahsiyet-i maneviyedir. Bu şahsiyet-i maneviyenin sermayesi her sandık ayrı bir şahsiyeti haiz olmak üzere mahallidir. Verilecek beş yüz bin lira içinde, Ziraat Bankasının kaç sandığı varsa o kadar sandığın sermayesi vardır. Fakat biz bunu nazar-ı itibara almıyoruz. İktisat Vekâleti muayyen bir sahada yani sekiz, dokuz livada tevziat yapacaktır. Diğer mahallerde olan sandıkların sermayesinin bir miktarını buraya tahsis ediyoruz. Bu zarureti bendeniz kabul ediyorum. Bu zarureti kabul etmekle beraber bu şahsiyet-i maneviyenin hukukunun sıyanetini de bir vazife addediyorum. Mademki Ziraat Bankasının parasını efrada ikraz ediyoruz; bunu doğrudan doğruya kendi eliyle yaptırmamakta bir menfaat görüyoruz; ne için onun parasında bu derece tasarruf ediyoruz? Bir kısım hukukunu birtakım ihtiyaç karşısında tehir ediyoruz? Fakat parasını da âtiyen tahsil etmek hususunda Ziraat Bankasını serbest bırakmak lazımdır zannediyoruz. Nokta-i itirazımız burasıdır. Vekil Beyefendi bu bapta izahat verirse ona karşı da sözümüzü söyleriz.

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey (İzmir) - Efendiler! Ali Cenani Bey'in iliştiği nukat hakkında bazı izahat vereyim: Beş yüz bin liralık tahsisatın doğrudan doğruya tohumluğa kâfi olmadığı halde birde alat ve edevat-ı ziraiyeye yüz bin lira ayrılmasını muvafık görmediler. Hâlbuki mesele böyle değildir. Vakıa memleketin tohumluğa pek çok ihtiyacı vardır. Fakat bu beş yüz bin liralık tohumluğu sarf edebilmek için bazı livalarımızın alat ve edevat-ı ziraiyeye şedit ihtiyacı vardır. Elimizdeki vesaike göre alat ve edevat-ı ziraiyeye ihtiyacı, aşağı yukarı bir milyon iki yüz bin lira raddesindedir. Heyet-i Vekile, Meclis-i Âlinize takdim ettiği kanunda bu ciheti nazar-ı itibara almış ve bu yüz bin lirayı alat ve edevat-ı ziraiyeye sarf etmemiş ve bu kanunla talep ettiği beş yüz bin liranın hem alat ve edevat-ı ziraiyeye hem de tohumluğa sarf edileceğini söylemişti. Bundan maksat, kanunun hin-i tatbikinde memleketin en ziyade ihtiyacı neresi ise onu nazar-ı itibara almak ve ikinci derecedeki ihtiyacatı da bir nisbet dâhilinde ehemmiyetsiz bir surette tedarik etmekti. Binaenaleyh

Encümen bu beş yüz bin liranın yüz bin lirasını alat ve edevat-ı ziraiyeye tahsis edince maksat büsbütün kaybolmaktadır. Yani ihtiyaç, yüz bin liralık alat ve edevat karşısında değil ise sarf edemediğimiz miktar tohumluğa verilemeyecek demektir. Denebilir ki hepsi tohumluğa verilsin. Bu da doğru değildir. Zira bazı livalarımızda alat-ı ziraiye pek mefkuttur. İktisat Vekâletinin düşündüğü, tedarik edeceği birkaç makinist ve traktörle o araziyi sürdürmektir. Yani halkın arazisini, muhtaç çiftçilerin arazisini meccanen ve süratle sürdürüvermekti. Bunun için beş yüz bin liralık tahsisattan yüz bin lirasını alat ve edevat-ı ziraiyeye sarf edemeyecektik. Ancak yirmi, otuz bin lirası sarf olunabilecektir ve bununla tohumun serpilmesi daha süratli olabilecektir. Ve bu efkâr-ı fukaradan olan çiftçilerimizin daha ziyade nefini mucip olacaktır. Bendeniz, bu beş yüz bin liralık Tahsisat Kanunundan yüz bin lirasının alat ve edevat-ı ziraiyeye ayrılmasının külliyen aleyhindeyim. Biz, teklif ettiğimiz kanunda bunu, mutlak olarak zikretmiştik. Bundan maksat tamamıyla tohumluğa bağlanmamak ve ufak tefek alat ve edevat-ı ziraiye için bir miktar meblâğ temin etmektir.

Efendiler! Yüz bin lirayı doğrudan doğruya alat ve edevat-ı ziraiyeye ayırmaktan ise kâmilen tohumluğa vermek elbette daha muvafık ve daha hayırlıdır. Çünkü bu beş yüz bin liralık tahsisatın içinden yüz bin liralık alat ve edevat alamayız ve imkân yoktur. Bunun için Heyet-i Vekilenin teklifi veçhile serbest bırakılırsa biz, bunun içinden alat ve edevat-ı ziraiyeye ancak yirmi, otuz bin lirasını sarf edeceğiz ve gayet ehemmiyetli bir lüzum karşısında kalmayınca başka yere sarf etmeyip parayı kâmilen tohumluğa sarf edeceğiz diyor. İktisat Vekâleti bunun için ayrıca tahsisat istemeli idi, deniliyor. Evet, bu beş yüz bin lira memleketin ihtiyacını tatmin etmemekle beraber zan buyurulduğu gibi memleketin ihtiyacatı beş, on milyona baliğ değildir. Çünkü bu memleketin bütün çiftçilerine verilecek bir para değildir. Eşed ihtiyacı olan fakir çiftçilere verilecektir. Elimizdeki vesaike göre ihtiyacımız bir buçuk milyon lira kadar bir şeydir ve bu beş yüz bin lira ile bu ihtiyacın üçte birini temin ediyoruz. Bunda, vaziyet-i maliyemizi de nazar-ı dikkate almaya mecbur bulunduğumuzdan bu kadar bir meblâğ ile iktifa eyledik.

Mazbata Muharriri Bey, bankada pek çok alat ve edevat-ı ziraiye bulunduğundan ve bunlardan orada istifade edilmesinden bahis buyurdular. Hâlbuki eşed ihtiyacı olan livamız ancak birkaç tanedir. Diğer livalardan bankanın alat ve edevat-ı ziraiyesini buralara nakletmenin imkân ve ihtimali yoktur ve muvafık değildir. Alat ve edevat-ı ziraiye bulunduğu yerden bu livalara gelinceye kadar on misli bir kıymete baliğ olacaktır ve alat-ı ziraiye ve edevat-ı ziraiye bu kanun mucibince değil, bankanın usul ve nizamatı dairesinde tevzi edilecektir ki, bu da günlere mütevakkıftır. Bankaca teminat isteniliyor. Bilmem ne isteniliyor. Hâlbuki biz bunu; teminat veremeyecek çiftçilerimize vereceğiz. Sonra o livalardan buraya kadar nakli mümkün değildir ve o livaların da hakkı vardır. Hepsini toplayıp buraya getiremeyiz. Onlar da bankaya müracaatla pulluk, saban ve şunu bunu isteyebilirler. Banka vasıtasıyla tevziine gelince: Bendeniz buna muvafakat ederim. Esasen Muvazene-i Maliye Encümeninde bir müzakere esnasında Mazbata Muharriri Beyefendi'ye dedim ki, eldeki talimatnameyi tadil edeceğiz. Kendileri tadil taraftarı olmadılar, biz tadil edeceğiz. Çünkü bu talimatname bankaya kâfi derecede hak ve salahiyet vermemektedir. O zaman nokta-i nazarıma iştirak ettiler. Binaenaleyh ben, Mazbata Muharriri Beyefendi'nin bu hususiaki nokta-i nazarlarına müşterikim. Zaten bu parayı Meclis-i Âlinizden alır almaz talimatnameyi derhal buna göre tadil ve ıslah ederek bankanın eline verecektim. Banka bu parayı eldeki talimat ve nizam mucibince tevzi etmeyecektir. Bu, fevkalâde bir surette tevzi edilecektir. Yani buna mukabil teminat, kefalet-i müteselsile istemeyecektir. Zaten bunu istemesine katiyen imkân yoktur. İş allak bullak olabilir. Çiftçilerimizin yardımına yetişemeyiz. Bu para şimdiye kadar verdiğimiz veçhile bir senet mukabilinde verilecektir. İyi, bu bankanın sermayesini tehlikeye koymaz mı? Efendiler! Koyabilir. Hatta Mazbata Muharriri Beyefendi'nin dediğinden daha ileri giderek diyorum ki, bu tevzi bile doğru değildir. Bu, bankacılık usulüne kâmilen muhaliftir. Bankaların bir usulü vardır. Tabii Ziraat Bankasının da bir usulü, bir vazifesi vardır. Usulü bankacılık, vazifesi de çiftçiye yardım etmektir. Fakat kanun ve nizamat dâhilinde her memleket fevkalâde zamanlarda ve fevkalâde ihtiyaç karşısında umumi bütçesinden bir para ayırır. Muhtacine oradan verir. Bunu bankanın sermayesine tahmil ettiği zaman, [banka] fevkalâde bir harekette bulunmuyor demektir. Bankacılık usul, nizam ve kavaidine muhalif hareket ediliyor ve sermayesi de tehlikeye düşüyor demektir. Bunu, Muvazene-i Maliye Encümeninde bahsetmiş ve encümenin nazar-ı dikkatini celp etmiştim. Fakat ne yapalım efendim? Ortada muhtaç çiftçiler var. Gözlerini buraya dikmişler, imdat bekliyorlar.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Hükûmet versin.

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey (İzmir) - Hükûmetin başka türlü vermek imkânı yoktur. O çiftçileri bekletmemek için bankanın bu beş yüz bin liralık fedakârlığı yapması lâzımdır. Banka bu beş yüz bin lirayı usul ve nizam dairesinde vermediği için belki bir miktar para kaybedecektir. Fakat efendiler; banka da bir şeyle teselli olabilir. O da bu tohumu ekip kazanacaklar, bundan dolayı hisse-i menafide artacaktır. Zira ekilmediği zaman bankanın hisse-i menafii de tehlikededir. İşte banka o suretle telafi çaresini arayacaktır. Hulâsa bankacılık usulüne mugayir olmakla beraber banka bu suretle büyük bir fedakârlık yapmaktadır.

Hulâsası şudur: Efendim! Bu parayı Meclis-i Âlinizden aldığımız zaman banka vasıtasıyla tevzi ettireceğim. Fakat bankanın kanun ve nizamı veçhile değil, ancak bankalar memurlarının nezareti tahtında tevzi edilecektir ve bankalar tarafından takip olunacaktır. Esasen böyle hazırlanmıştır.

Reis - Vekil Beyefendi! Sual soracaklar.

Mehmed Emin Bey (Karahisar-ı Şarki) - Bunlar nerelere ve ne nispette verilecektir?

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Reis Bey! Bendeniz de bir sual soracağım.

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey (İzmir) - Efendim! En ziyade ihtiyacı olan livalardan başlayacağız. Ve ihtiyacı çok olan livalardan başlayıp ihtiyacı daha az olan livalara doğru gideceğiz. Para bizi nereye kadar götürecek orada oturacağız. (Öyle olmaz sesleri)

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Nereden başlayacaksınız?

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey (Devamla) - En ziyade ihtiyacı olan livalar elimizdeki vesaike göre Eskişehir, Ertuğrul, Afyonkarahisar...

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendim! Biraz da şarka doğru yürüyelim.

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey (İzmir) - En ziyade muhtaç olanlar bunlardır. Elimizdeki parayı hesap ettik. Bu para ile aşağı yukarı iki yüz bin çiftçiyi memnun edebileceğiz ve iki yüz elli bin dönüm yer ektirebiliyoruz. Beş yüz bin lira, iki yüz elli bin dönüm yer ekebiliyor ve sekiz bin çiftçiyi memnun edebiliyor. İhtiyaç bunun üç mislidir.

Hakkı Bey (Van) - Vekil Beyefendi buyuruyorlar ki; bazı yerlere traktör göndereceğiz. Bazı yerler vardır ki, bunların alat ve edevat-ı ziraiyeye, tohumluğa pek ziyade ihtiyacı vardır. Bunlara ne nispette yardım yapılabilecek, gönderilecek şey havale mi yoksa aynen para mıdır?

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey (İzmir) - Efendim! Meclis bize alat-ı ziraiye almak salâhiyeti verirse o zaman oralara alat-ı ziraiye göndereceğiz ve bu para Maliye Vekâleti tarafından aynen ve nakden verilecektir. Mazbatada da mevcuttur. Havale suretiyle olmayacaktır, öyle görüştük. Onu Maliye Vekili Beyefendi'den sorarsanız daha iyi olur zannederim. Traktör gidemeyecek yere de traktör göndermeyeceğiz.

Reis - Efendim! Sual soranlar çok kısa irat buyursunlar. Söz isteyen arkadaşların sözleri mahfuzdur. Uzun devam ederse onlara sıra gelmez.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Efendim, bendenizin sualimi Hakkı Bey sormuşlardır. Sıra geldiği vakitte Maliye Vekilinden soracağım.

Süleyman Sırrı Bey (İstanbul) - Bunun bedelinin itası için üç sene olarak tahdit ediyorlar. Bu kâfi midir, değil midir? Bu hangi hesap üzerine yapılmıştır?

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey - Efendim! Üç sene tahmin ediyoruz. Bir sene iyi gitmez iki sene iyi gider. Malum-ı âliniz kırk tane gelecek sene vardır. Binaenaleyh biz şimdilik üç sene yaptık. Üç sene zarfında olmazsa bittabi yine temdit edeceğiz.

Süleyman Sudi Bey (Bayezid) - Efendim! Vekil Bey buyurdular ki: Bu para Eskişehir ile Afyonkarahisar'a tahsis edilecektir. Hâlbuki her tarafta ihtiyaç vardır. Bayezid livası olsun, Erzurum olsun, Van olsun buradaki ahali fevkalâde muhtaçtır. Şu halde oralara da bir şey vermeli. Oraları da düşünmek lazımdır. Herhalde yalnız Eskişehir'e hasretmemeli.

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey - Efendiler! Yalnız Eskişehir ve Afyonkarahisar'a teşmil edeceğimi söylemedim. Ancak elimizde beş yüz bin lira vardır ve mevcut ihtiyacın üçte biridir. "Bu para sarf edilirken eşed ihtiyacı olan yerlerden başlayacağız." dedim.

Süleyman Sudi Bey (Bayezid) - Efendim! Oraların da ihtiyacı fevkü'l-haddir.

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey (İzmir) - Afyonkarahisar, Eskişehir ve saire listede mevcuttur. Bittabi resmi vesaik vardır. Elimizdeki vesaiki nazar-ı itibara alarak hareket edeceğiz. İhtiyacı olanı nazar-ı itibara alacağız. Bendeniz eşed ihtiyacı olanlardan bahsettim. Bir misal olarak Eskişehir'i, Afyonkarahisar'ı zikrettim. Misalde münakaşa olmaz.

Talat Bey (Ardahan) - Bu verilecek tohumluktan Elviye-i Selaseye de hisse tefrikine imkân olacak mıdır?

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey - Efendim! Size vereceğim cevap, Süleyman Sudi Bey'e verdiğim cevabın aynıdır. Çünkü elimizdeki para ihtiyacımızın üç misl-i dûnundadır. Eşed ihtiyacı olan yerlerden mütesaviyen başlayacağız. Evvela Karahisar'dan mı başlayacağız zannediliyor? Hayır efendiler, şiddetli ihtiyacı olan noktalar vardır. Hepsine birden başlayacağız. Ne kadar sarf edersek edeceğiz.

Talat Bey (Ardahan) - Yemeklik için bir şey verilecek midir efendim?

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey - Yemeklik Maliye Vekâletine aittir.

Talat Bey (Ardahan) - Tohumluk için verilen şeyi açlıktan ölmek üzere bulunan adamlar un yaparak yiyor. Elviye-i Selase başka yerlere makîs değildir. Bir Ardahan vardır ki, beyefendi orada sekiz ay kış devam ediyor. Bu verilecek tohumluk başka yerden tedarik olunacaktır. Vaktiyle tedarik edilemezse sekiz ay ora ahalisinin açlığa mahkûm kalacağını ben söyleyeyim de ona göre isterseniz tefrik buyurmayınız!

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey - Ne münasebet efendim? Ne için nazar-ı dikkate almayalım.

Talat Bey (Ardahan) - Biraz fazla verilmesi lazım geliyor. Bu beş yüz bin lira kâfi gelmeyecektir.

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey (Devamla) - İhtiyaç üç misli fazladır. Fakat biz ancak bunu verebiliyoruz. Mümkün olan şeyi yapıyoruz. Yalnız şunu da hatırlatayım ki efendiler! Çiftçilerin bazıları da Ziraat Bankasına müracaat ederler. Oradan istikraz ederler. Bazıları daha zengindir, kredi bulabilirler. Şunu yaparlar, bunu yaparlar. Beş yüz bin lira kâfi olmamakla beraber ne yapalım? Yoktur. Hulâsa bu beş yüz bin lira eşed ihtiyacı olanlara aittir. Mamafih kâfi değildir. Fakat bugünlük bu kadar verebiliyoruz. Daha fazla verdirmek arzu buyurursanız Maliye Vekâletiyle görüşürsünüz.

Ali Rıza Efendi (Amasya) - Ziraat Bankasının şimdiye kadar sermayesi on milyon lirayı tecavüz etmiştir. Bu para bankada mevcuttur veyahut başka yerlerdedir. Ziraat Bankası esasen [çiftçinin] ihtiyacı için teşekkül etmiş bulunuyor. Bu on milyon liradan sarf için buna mâni olan şey nedir?

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey - Efendim! Bendeniz efendi hazretlerinin sözlerini saded haricinde telakki ederim. Arzu buyurulursa bir takrir verirler, kendilerine ona dair izahatta bulunabiliriz. Mamafih Heyet-i Celileniz mutlaka arzu buyuruyorsa buna saded haricinde olarak cevap ita edebilirim. Yalnız şu kadarı var ki bir sual takriri veyahut nizamnamenin kendilerine bahşettiği herhangi bir takriri verirler, cevap veririm.

Ali Rıza Efendi (Amasya) - Sualim saded harici değildir. Bankanın esasen mevzuubahis olan parasından bahsediyorum. Banka kendi parasıyla kendi ihtiyacını tatmin edemiyor. On milyon lira nereye gitmiştir ki beş yüz bin liralık Hükûmetin vereceği paraya arz-ı iftikâr ediyor?

Reis - Rica ederim, sual sormuyorsunuz.

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey - Efendim! Saded harici soruyorlar. İstizah yaparsınız, sual sorarsınız. Müsaade ederseniz saded harici görüşmeyelim.

Kemal Bey (Saruhan) - Alınan paralardan Manisa livasına verilmeyecek mi? Hâlbuki bu paranın ihtiyaca kâfi olmadığını beyan ettiler.

Hafız İbrahim Efendi (Isparta) - Efendim! Isparta livasının ehemmiyet-i ziraiyesi vardır ve bu sene bilhassa mahsulât-ı ziraiyesinin yüzde altmıştan dûn olması itibariyle bu paradan onlara muavenet etmek lazımdır. Aynı zamanda traktör makinesi hakkında...

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey - Efendim! Isparta Mebus-ı Muhteremi İbrahim Beyefendi kendi livalarından bahsettiler. Şu ciheti bilhassa işaret edeyim ki bu beş yüz bin lira meselesi şu veya bu liva meselesi değildir. Memleket meselesidir, Türkiye meselesidir ve ihtiyacı olan yerlere verilecektir. Başka bir şey yoktur.

Hafız İbrahim Efendi (Isparta) - Ehemm-i mühimme tercih ediliyor mu? Şu halde listesini bilmemiz lazımdır.

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey - Şunu anlamak lâzım gelir ki eşed ihtiyacı olan yerlere verilecektir. Ehem bittabi mühimme tercih edilecektir.

Talat Bey (Kengırı) - Efendim! Vekil Beyefendi bunu Türkiye meselesi olarak söylüyorlar. Hâlbuki bazı memleketler vardır ki mahsulâtı afetzededir. Bir defa buraları aç kalacaktır. Aynı zamanda gelecek sene de ekecek tohumları yoktur.

Ezcümle daire-i intihabiyemiz olan Kengırı'nın on köyü vardır ki bunların beheri yüzer haneli köylerdir. Bunlar bir miktar samana malik olmadıklarından hayvanlarını elden çıkarıyorlar. Bunların her birine üçer lira vermek için umumuna yüz bin lira vermek icap edecek. Binaenaleyh beş yüz bin lira ile ne iş görebileceksiniz?

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey - Efendim! Talat Bey'in iliştikleri noktaya biraz evvel yine cevap vermiştim. Dediğim kâfidir. Ortada üç yara var, birini kapamakla meşgulüz. Üçünü kapayamıyoruz, hepsini kapayamıyoruz diye hepsinden de vazgeçmek doğru değildir. Bunlardan birini bu beş yüz bin lira ile tıkamakla meşgulüz. Mesele bundan ibarettir.

Talat Bey (Kengırı) - Çare beyefendi? Hepsini kapamak lazımdır. Açlıktan dolayı muhaceret başlamıştır.

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey - Hepsini kapatmaya kudretimiz yoktur.

Talat Bey (Kengırı) - Fazla tahsisat isteyiniz!

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey (Devamla) - Fazla tahsisat Hükûmetçe görüşüldü. İmkân bulunamadı. Fazla tahsisat için para yoktur. Hatta mümkün olsa bir buçuk milyon istiyoruz.

Ruşen Eşref (Afyonkarahisar) - Evvela kendilerine teşekkür edeceğim. Çünkü en ziyade muhtac-ı muavenet olan mıntıkalardan birisini nazar-ı dikkate almışlardır. Afyonkarahisar en ziyade sıkıntıya maruz kalmış mıntıkalardan birisidir. Onun çektiği felaket anlarını Hükûmet tamamen biliyor. Yalnız kendilerinden bir şey sormak isterim. Bu livaya alat ve edevat-ı ziraiye gönderecekler midir? Çünkü orada yüz binlerce hayvan kaybolmuştur.

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey (Devamla) - Ruşen Eşref Bey'in sualine de diğer cevaplar arasında cevap verdiğimi zannediyorum.

İzzet Ulvi Bey (Afyonkarahisar) - Efendim! Beş yüz bin liranın kâfi olmadığını beyan buyuruyorsunuz. Sonra biz bu parayı tâviz

olarak veriyoruz. Memleketimiz ziraat memleketidir. Ziraatte inkişaf olmadıkça iktisadiyatın harekete gelmesi muhal olduğu malumdur. Acaba bunun iki mislini teklif etmek imkânı yok muydu? Mademki zatıâliniz buna kanisiniz ve bu para hepsine aittir, tohumluğu her şeye tercih etmek lazım gelmez mi?

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey - Bu sualin Maliye Vekili Beyefendi'ye tevcihini rica ederim.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Bendeniz de cevabını kabul ettim.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Reis Bey bendenizin de sualim var. Efendim! Bu tohumluğu nereden ve hangi nevi ve cinsten alacaklardır. İktisat Vekâletince bu bapta tetkikat yapılmış mıdır? Hangi cinsten alacaklardır? Bunlar tecrübe edilmiş neviler midir? Çünkü neticeyi düşünmek mecburiyetindeyiz. Ve tohumluğun mahiyeti de düşünülecek şeydir. Hayvanatı hangi ırktan ve nereden alacaklardır? Mesela Bulgaristan hayvan ihracını menetmiştir. Bunun için ne düşünüyorlar? Sonra iklimimize elverişli olanlar temin edilmiş midir? Bunun hakkında İktisat Vekâletinin bir fikri var mıdır? Ve vilâyet-i şarkiyenin tohumluk ihtiyacı hakkında İktisat Vekâleti tetkikat yapmış mıdır? Sonra vilâyet-i şarkiyede alat ve edevat-ı ziraiyenin tedarikine çare-saz olmak üzere ne düşünüyorlar? Bunları da bize söylesinler.

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey - Efendim! Bütün memleketin ihtiyacatına dair İktisat Vekâletinin tetkikatı var mıdır diye sordunuz. Evet efendiler vardır. Cetveli beraber getirmiştim. Fakat bunun okunması pek uzun sürer. Yalnız beyefendiye kanaat bahşolabilmesi için bunun da hazır olduğunu ilave edebilirim. Liva vilâyet isimleriyle memleketin, elimizdeki vesaik-i resmiyesinin bize verdiği malumata göre her bucağına dair malumatımız mevcuttur. Bunlar ne dereceye kadar doğrudur? Herhalde doğrudur. Fakat belki bazıları şüpheli olabilir, onu bilmiyorum. Fakat elimizdeki vesaik bize birçok hakikatler ifade ediyor. Biz de onların doğru olduğuna kanaat getiriyoruz. Bunun aksini ispat etmek için aksine dair bir delil getirmek lazımdır. Arzu buyurursanız bunu okuyayım.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Encümende okudunuz ya, bu kâfidir efendim.

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey - Efendiler! Şunu söyleyeyim ki, tohumluğu taşradan getirmeyeceğiz. Memleketin içerisinde nereden bulabilirsek süratle o tohumlukları alıp verebileceğiz. Yoksa öyle usul-i fennisi dairesinde tasfiye edilmiş, temizlenmiş mükemmel tohumluk verecek değiliz. Ve yerlerini şimdiden söylemeyi muvafık görmüyorum. Ticaret hayatında derhal fiyatlara tesir eder. Çünkü sonra beş kuruşa alacağımız tohumluğu yirmi kuruşa kadar almaya mecbur oluruz. (Hayvanat nereden alınacak sesleri)

Hayvanat meselesine gelince: Hayvanatı da dışardan getirecek değiliz. Elinde biraz fazla hayvanı olana para verip hayvanı satın alacağız, olmayan yerlerden almayacağız. Fakat Ziraat Bankası memlekette ıslah-ı hayvanat işine tavassut etti ve bu seneye dâhil olmak üzere iki yüz boğa ve inek getirtmeye karar verdi, gelmek üzeredir. Bu hayvanları çiftçilerimize tevzi edeceğiz. Parasını taksitle bize ödeyeceklerdir. Memleketin, hayvanat ihtiyacını bir senede, iki senede tatmin ve temin etmenin imkân ve ihtimali yoktur. Efendiler! Memleketimizde elimizdeki hesaplara göre ancak üç, üç buçuk milyon derecesinde hayvanat-ı bakariye mevcuttur. Bunlar da gayr-i mütenasip bir surette tevzi edilmiştir. Memleketimiz yirmi milyon hayvanat-ı bakariyeye de mütehammildir. Fakat bunların ıslah ve teksiri bir günlük mesele değildir. Tedricen yürüyeceğiz. Binaenaleyh dâhilden tedarik edeceğiz, mümkünse hariçten getirteceğiz.

Reis - Başka bir cihet var mı?

Muvazene-i Maliye Mazbata Muharriri Namına Muhtar Bey (Trabzon) - Rica ederim, encümen hiç izahat vermeyecek mi?

Reis - Encümen her vakit söz alır ve söyler. Arzu ediyorsanız söz vereyim.

Muhtar Bey (Trabzon) - Şimdi söyleyeceğim.

Süleyman Sudi Bey (Bayezid) - Reis Beyefendi! Muhtar Bey hangi encümen namına söz söyleyecek?

Reis - Encümen izah etmiştir. Mazbata Muharririnin muhalefetinden dolayı Muhtar Beyefendi'nin encümen namına söz söylemesi için kendisini encümen tevkil etmiştir.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Hepsini dinleyelim de ondan sonra Muhtar Bey cevap versinler.

Muhtar Bey (Trabzon) - Zararı yok, tekrar cevap veririm. Efendim! Encümen, evvela tahsisatın miktarını tetkik etti. Tahsisatın miktarı hakikaten kâfi değildir, ihtiyaç tahsisatın miktarından çoktur. Lakin bir de encümen cihet-i tatbikiyesini aradı. Yani bu tahsisat başka tahsisat gibi livalara havale vermekle olmaz. Bu hemen şu üç ay zarfında sarf olunacak ve muhtacin ondan istifade edecektir. Bu hususta Maliye Vekilinin huzurunu talep ettik. Kendisinden rica ettik, [kendisine] malumat verdik. Maliye Vekili Beyefendi diyor ki: (Nakden ancak, şimdi beş yüz bin lira verebilirim.) Ve bu kanun çıktıktan birkaç gün sonra bu para hazırdır. Hemen teslim edeceğim, diyor. Onun için bu sonbahar zeriyatına yetişmek için peşin para lazımdır. Onun oda ancak beş yüz bin lirasını verebiliyor. Çünkü Maliye Vekilinin bütçesi de o kadar na-mütenahi bir vüsatte değildir, her tarafı açıktır. Şimdi, yalnız beş yüz bin lira tahsis ettiler. Biz de kendisine hem teşekkür ettik, hem de bu parayı nasıl bulduğuna hayret ettik. Çünkü her taraf muhtaçtır.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Deme öyle canım! Memlekette pek çok para vardır.

Muhtar Bey (Devamla) - Onun için birkaç misli ihtiyacı encümen de gördü ve kani oldu. Lakin şimdilik bu beş yüz bin liranın peşinen ve derhal muhtacin-i zürraa tevzi edilmesini muvafık buldu. Sonra efendim! Bu tahsisat nerelerin muhtacinine tevzi olunacaktır? Encümen bunu ariz ü amik tetkik etmek istedi. İktisat Vekili Beyefendi'den sordu. Zaten İktisat Vekili Bey size de izah etmişti, bu para en çok neresi muhtaç ise oraya verilecektir. Yani iki, üç gün sonra kendi eliyle tevzi olunacaktır. Şimdilik bir liste yoktur. Eskişehir'e yirmi bin, Afyon'a otuz bin, Ankara'ya, bilhassa Haymana'ya şu kadar... Yani en ziyade muhtaç olan yerleri düşünecekler, ondan sonra vereceklerdir. Henüz muayyen değildir. Kendileri de izah etmiştir. Acaba köylü bu tohumluktan bir miktarını zaruretle yer mi?

Efendiler! Zannediyorum ki, bizim köylüler maa't-teşekkür yemez. (Yer sesleri) Ben gözümle gördüm. Şimdiden ekiyordu, sordum, niçin ekiyorsun diye? Köylü dedi ki: Ekmeye iki ay vardır, elimde de bu miktar kaldı, iki ay sonra bunlar elimde kalmaz yerim diye korktum, ekiyorum, dedi. Yani köylü bizden ziyade dûrendiştir ve mümkün mertebe birçoğunu ekecektir.

Tahsisatın suret-i tevziine gelince: Bendeniz bu hususta Vekil Beyefendi'nin izahatında bir yanlışlık olduğunu zannediyorum. Çünkü encümeniniz en ziyade bunun tohumluk için tahsisini istedi ve bu hususta çok ısrar etti. Lâkin Vekil Beyefendi tohumlukla beraber alat-ı ziraiyenin ve çift hayvanatının da aynı nispette lüzumlu olduğunda ve ahalinin de buna muhtaç olduğunda ısrar etti. Ne alacaksınız, diye sorduk; traktör makinası alacağız, dedi. Biz de kanuna muhaliftir, çünkü kanunda; "Fukara-yı zürraa tevzi olunacak ve kendiliğinden üç senede ceste ceste istifa olunacaktır." kaydı vardır. Traktörü bir fukaraya veremezsiniz, bunu parça parça edip de bir kanadını mı fukaraya vereceksin? Binaenaleyh, küçük sapan alatı vereceksiniz. Eğer traktör alatı vermek istiyorsanız bu olmaz, ahaliye tevziat yapamazsınız. Binaenaleyh, bu parayı tamamıyla tohumluğa hasredelim dedik, kendileri razı olmadılar, bu hususu kabul etmediler. Hatta encümende sülüsanı çift hayvanatına, sülüsü alat-ı ziraiye ve sülüsü de tohumluğa olmak üzere taksim ederseniz ancak razı olurum dedi. Biz yine kabul etmedik. Laakal dört yüz bin lirasının tohumluğa sarf edilmesini teklif ettik ve bu suretle tahsis ettik. Hâlbuki kendileri alat-ı ziraiye için ancak yüz bin lira sarf edeceğini ve mütebakisinin açıkta kalacağını söylediler. Acaba ben mi unuttum? Dalgın mı idim? Yoksa kendileri mi dalgın bulundular? Hayret ettim, efendim.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Bu yüz bin lira bir hesaba müstenit mi ?

Muhtar Bey (Devamla) - Hayır efendim, nazırın, nazır vekilinin, (Handeler) yani vekilin ısrarı üzerine hiç olmazsa en ziyade çiftçinin muhtaç olduğu ve kabiliyet-i tatbikiyesi ve tevziatı kolay olan tohumluğa kısm-ı azamını tahsis etmek için görüştük ve ol veçhile ayrıldık. (Makina da lazım sesleri) Hatta encümen daha pratik şeyler düşündü ve bugün vilâyat-ı şarkiye ve cenubiyede birçok mahsul vardır ve o havalide mahsul mebzuldür, dedik ve şimendiferimiz de bu ayın on beşinden itibaren ta (Cerablus)'a kadar yani Fırat'a kadar gidecektir. Bu suretle vesait-i nakliye de açılacaktır. Urfa, Suruç, hatta Mardin cihetinden gayet ucuz olarak tohumluk alırız, beher bin lira ile bir vagon buğday gelir. Çünkü oralarda tahkikatım neticesinde aşağı yukarı kilosu (3) kuruşa alınabilecek ve yine şimendifer tarifesi mucibince hesap ettim, bazı uzak mahaller için vasatî (3,5 - 4) kuruş, yakın mahaller için (3) kuruşa gelebilecek. Vasatî altı kuruşla, altı buçuk kuruşla beher kilosunu vilâyat-ı şarkiyeden alabileceğiz. Bu suretle muhtacin-i zürraa tevzi edeceğimiz tohumluğu vilâyat-ı şarkiyenin gayet mebzul olan mahsulatından alıp, getirip zürraa tevzi edecek olursak hem ucuz tevzi etmiş oluruz hem de vesait-i istihsaliyeyi tezyit etmiş oluruz. Bütün tahsisatı tohumluğa tahsis edelim dediğimiz halde kabul etmediler. Vekil Bey'in kendi ısrarı üzerinedir ki bir miktarını alat-ı ziraiyeye ayırarak kısm-ı azamını tohumluğa tahsis ettik.

Sonra efendim, bankanın bu parayı bizzat tevzii meselesine gelince; kendileri de izah ettiler ki: Banka tarafından bu tohumluğun tevzii bugün doğrudan doğruya bankanın işinin çokluğu dolayısıyla kendisini işgal edecektir. Çok vakit geçecektir, hâlbuki Hükûmet hem borcunu vermiş oluyor, hem bunu tevzi ettikten sonra Ziraat Bankasına devredecektir. Daha ziyade izahat isterseniz badehu veririm.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Efendim! Tohumluk için istenilen paranın azlığından şikâyet olunuyor. (Tabii sesleri) Malum-ı âlileri biz iki buçuk milyon lira tahsisat aldık, Meclis-i Âli "1338 senesinde sarf edilemeyen miktarın 1339 senesinde dahi sarfiyatına devam olunacaktır." diye bir madde-i kanuniye ile bize mezuniyet verdi. Bu para kısmen 1338 senesinde, mühim bir kısmı da 1339 senesi iptidasında sarf edildi. 1339 senesinde zürraa ilk aylarda yapılması lazım gelen muavenet o tahsisattan yapıldı. İstenilen beş yüz bin lira şimdi sonbahar zeriyatı için muavenete muhtaç olan zürraa derhal nakden veya aynen tediyesi icap eden tohumluk içindir. Bunun bir de ilkbahar zeriyatı için ihtiyaç vardır. Bunu 1340 senesi bütçesi ile beraber ayrıca teklif edeceğiz ve ümid-i kavimiz Meclis-i Âli 1340 senesi bütçesini sene-i maliyenin hululünden evvel tasdik eder, tatbik için İcra Vekilleri Heyetine verir ve ilkbahar zeriyatı için tedarik edilecek tohumluk tahsisatı dahi derhal tevzi edilecek bir şekil ve mahiyet iktisap etmiş olur. Bu

para, yani beş yüz bin lira az mıdır, çok mudur? Evet, zürraın ihtiyacat-ı umumiyesi nazar-ı dikkate alınırsa beş yüz bin lira değil, bir milyon lira hatta arzu ettiğimiz dereceye varmak için birçok milyonlar sarfetmek icap eder. Fakat efendiler! Der-hatır edelim ki: Biz hal-i harpten hal-i sulha henüz geçiyoruz. Harp senelerinin bıraktığı birçok duyun-ı devlet vardır, bunları tediye etmek mecburiyetindeyiz ve bunun bir kısmı yine muhtaç dediğimiz ahali-i zürraa aittir. Vesait-i nakliye mazbataları vardır. Bunların bedellerini tediye ediyoruz, tekâlif-i milliye bedelleri vardır. Onları tediye ediyoruz ve bunların aynı zamanda üç milyon lirasının da henüz tahsisatı alınmamıştır. Meclis-i Âliyenizden yeni tahsisat isteyeceğiz.

Ziraat Bankası esasen zürraın kendi parasıyla teşekkül etmiş olduğundan bankayı zürraa bu gibi ihtiyaçlı zamanlarında yetişebilecek bir vaziyete getirmeyi düşünüyoruz. 1336 senesinde ilk teşkilât-ı milliye günlerinde Ziraat Bankasından alınan (1 400 000) liranın bir milyon lirasını bu sene zarfında iade ettik. (400 000) lirasını da 1338 senesi zarfında Ziraat Bankasına vermekle mezkûr bankayı kuvvetli tutmak ve ona vazife-i asliyesinde faal bir surette iş görebilmek kudreti bahşedilmiş oldu.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Bahşedilmemiş ama neyse.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Devamla) - Binaenaleyh Ziraat Bankasından Ankara'da idare-i milliyenin almış olduğu dört yüz bin liranın bu sene hesabı kesilmiş olmuyor. İstanbul'un 16 Mart'tan sonra Ziraat Bankasından cebren veya gayrimeşru surette almış olduğu bir buçuk milyon lira vardır. Efendiler! Bunu nakden Ziraat Bankasına iade etmeyi düşünüyoruz. 16 Mart'tan sonra İstanbul İdaresinin gayrimeşru suretteki borçlarıyla imparatorluğun borçlarını tesviye için bir Mahsub-ı Düyun Kanunu ile evvela tasfiye, sonra tesviyesini düşünüyoruz. Fakat Ziraat Bankası doğrudan doğruya çiftçinin parasıyla teessüs etmiş bir banka olduğu için zürraa tavizen tohumluk olarak tevzi edeceğimiz zahîreye ait bu paranın senedatını Ziraat Bankasına devrediyoruz. "Tahsilatını yap. Bu borcun şu kadar miktarını buradan mahsup et." diyoruz. Eğer Mahsub-ı Umumi Kanunuyla mahsup ettiğimizde hazinenin alacak ve vereceklerinin mahsubundan sonra bakıye kalacak borca mukabil verilecek hazine tahvillerini daha faydalı görürseniz ki Ziraat Bankası için daha faydalı olacağını zannetmiyorum o zaman Ziraat Bankasına tevdi edilen bu paranın senedatını Ziraat Bankası Maliyeye devredebilir. Fakat zannediyorum ki: En faydalı usul bu para senedatını Ziraat Bankasına devretmektir.

Miktar meselesi üzerinde tevakkuf etmeyelim. Bu para hazırdır. Kanunu tasdik ettiğiniz tarihten itibaren Maliye Vekâleti, İktisat Vekâleti emrine bu parayı müheyya bulunduracaktır. İlkbahar zeriyatı için lazım gelecek olan tahsisatı ayrıca (1340) senesi bütçesinde tabii alacağız.

Buyuruldu ki: Açlık için Hükûmet bir tedbir düşündü mü? Yalnız Sakarya sahasında, Sakarya Muharebesinde düşmanın tahrip ettiği müteaddit köyler vardır ki, en ziyade açlık orada görünüyor ve buralar için elimizde geçen seneki Muavenet-i İane tertibinde ufak bir para kalmıştır. Yine bir ay evvel bundan oraya 10 - 15 bin liralık bir muavenette bulunduk. Elimizde ufak bir para kalmıştır. İcap ederse onu da vereceğiz. Fakat açlık meselesi için İcra Vekilleri Heyeti ayrıca bu meseleyi başlı başına bir mesele olmak üzere düşünüyor ve Muhtar Beyefendi'nin temas ettikleri veçhile cenup şimendiferlerinin işletilmesiyle oralardan icab-ı hale göre zahîre celp edilecektir. Urfa, Mardin ve Diyarbakır taraflarında lehü'l-hamd feyiz ve bereket yüksektir ve zahîre pek çoktur. Yalnız şimendiferlerin işlemesine bakıyoruz. On beş güne Cerablus'a [kadar] olan kısmı işleyecektir. Ondan sonra Cerablus Köprüsünün yapılmasıyla Nusaybin'e kadar olan kısmının da işletilmesi için Hükûmet her türlü tedabiri düşünmektedir. Bu sahada aç olan ahalinin sırf iaşesini düşünüyoruz. Bunlara Meclisten tahsisat isteyerek para mı tevzi edelim, yoksa zahîre mi tevzi edelim? Yoksa oralarda Hükûmet ifa ettireceği malî vezaif vardır. O münasebetle mi iaşe edelim? Mesela şose tamiri, bataklık tamiri gibi vâsi mikyasta bir iş açarak ahaliyi bu suretle mi iaşe etmeyi düşünüyoruz? Bu hususta kararımızı verdiğimiz vakitte açlık meselesi hakkında Heyet-i Celilenize bir teklifte bulunacağız. Bu da, "Ya ahaliye tevziat suretiyle olacak veyahut oralarda şu, şu işi yapacağız ve hem ahaliyi çalıştıracağız ve hem de besleyeceğiz." şeklindedir. Kararımızı verdiğimiz zaman hemen tahsisatını da isteyeceğiz ve bugün başka memleketlerde olduğu gibi harpten çıkar çıkmaz memlekette açlık ve açlıktan ölmüş insanlar mevcut değildir. Hamd olsun memleket bu vaziyette değildir. Kuraklıktan memleketin bazı taraflarında zahîre noksan oldu ve bu noksanlık belki ihracatımız üzerine bir tesir yapabilir. Fakat iaşemiz üzerine hiçbir suretle icra-yı tesir edemez. Yalnız memleketin arz ettiğim gibi harp zamanlarında harap olan kısmı, mahdut yerler

müstesna olmak üzere başka yerde açlık mevzubahis değildir. Binaenaleyh böyle şeyleri katiyen hatırınıza getirmeyiniz ve biz bu kanaatte değiliz. Ve memleket de kendini gösteriyor ve bilhassa aşar ihalelerinin dahi bize son verdiği fikir sene-i sabıka ile bu sene arasındaki fark çok ehemmiyetsizdir. Buyuruldu ki; bütçenin her tarafı açıktır. Değildir efendiler! Bütçenin her tarafı açık değildir. Yalnız hesabi olarak hareket etmek istiyoruz. Zeriyat zamanı mahduttur. Sonbahar zeriyatı için on günde, on beş günde tevzi olunacak tohumluk için Meclis-i Âliden para istedik. Hidemat-ı umumiye için Meclis-i Âliye yakında Muvazene-i Maliye Encümeninden tahsisat layihası gelecektir. O tahsisattan zait addettiğinizi ne tevkif ederseniz ve ne tenzil ederseniz ayrıca yine bu zürraa tahsis edebiliriz.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Neyse ilkbaharda da beş yüz bin lira veririz. Olur gider canım.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Bendenizce bu beş yüz bin liralık teklifi kabul buyurun! Ziraat Bankası bu beş yüz bin lira ile zürraa tohumluk tevziatını yapsın. Bu suretle Ziraat Bankası, gayrimeşru surette, gayrimeşru bir hükûmet ve gayrimeşru bir idarenin kendisinden almış olduğu şu paraya mukabil seneden (500) bin lirasını istifa etmiş olsun. Fazla teşrihata girmiyorum. Meclis-i Âli burada mevcuttur. Hükûmet buradadır. O vakit lüzum görüldükçe arz ettiğim gibi Tahsisat Kanununda müzakere ederiz. O zaman irat ve masrafımız hakkında daha esaslı izahatta bulunurum. Bu suretle sizden tahsisat almak her zaman ve her gün elimizdedir. Fakat almış olduğumuz tahsisatı zamanında nakden zürraın eline tevzi etmek imkânını evvelâ hazırlayalım, sonra tahsisatı isteyelim. Bunun için milyonlara gitmedik.

Reis - Efendim! Rica ederim rüfekadan birçokları söz istediler. Sual kapısı açmayalım.

[Ebubekir] Hazım Bey (Niğde) - Benden evvel söz almış olan Abdullah Azmi ve Zamir Beyefendiler söyleyeceklerimin bir kısmını söylediler. Binaenaleyh bendeniz de onların mütalaalarına tamamen ve bütün kalbimle iştirak ederim. Yalnız bazı anlamak istediğim cihetleri de İktisat Vekili Beyefendi ile Maliye Vekili Beyefendi izah buyursunlar.

Şimdi arz edeceğim mesele, bizim memleketimizde böyle muhtacin-i zürraa, edilmesi takarrür eden muavenetin mevsim-i ziraatte ekin zamanında ifa edildiğini ben hiç görmedim. Bütün muhaberatla vakit geçer. Bittabi o vakte kadar mevsim-i ziraat de geçer, ondan sonra verilir. Bendenizce evvelemirde yapılacak şey az çok ne ise onu bir an evvel vermenin çaresine bakalım. Eğer bizim köylüler emin olsalar ki; biz bunu mutlaka vereceğiz; onlar, o zavallılar, yiyeceklerini de ekerler. Binaenaleyh bu meselenin müstaceliyetine binaen Meclis-i Âliniz açılır açılmaz bendeniz diğer rüfeka-yı muhtereme ile birlikte bir temenni takriri takdim etmiştim. O da bu meseleye müteallikti. Şimendifer güzergâhında bile -bırakınız içerileri- vaktiyle o her tarafı deniz gibi temevvüç eden arazi hep muattal ve metruk bir haldedir. Çünkü hayvan yok, saban yok, hani bu hayvansızlık yalnız harp gören, yalnız istila gören mahallerde değildir. Memleketimizin her tarafındaki hayvanatın hepsi birer suretle çekilmiş, telef olmuştur. Vaktiyle 200-300 çift hayvanatı bulunan köylerde bugün üç, beş çift hayvanatı ancak görebilirsiniz. Bendenizin gördüğüm köylerin hepsi de böyledir. Binaenaleyh bunu bir an evvel yapmalı. Beş yüz bin lira gayet azdır. Bununla bir muavenet edeceğimizi zannetmeyelim ve alelhusus bunu harp görmüş veya istila görmüş mahallere hasretmek doğru değildir. İktisadiyatımız nihayet derecede bozuktur. Bizim bugün en süratle yapacağımız şey, mahsulât-ı ziraiyemizi, arziyemizi artırmaktır. Fabrikalar açmak, bilmem ne açmak gibi şeyler uzun uzun zamana mütevakkıftır. Binaenaleyh mahsulât-ı arziyemizi tezyit edecek tedabir için sarf edeceğimiz paraların miktarını zannederim küçük tutmak hiç doğru değildir. Bundan yalnız zürra değil hazine-i devlet de müstefit olacaktır. Ne kadar fazla zahîre olursa aşardan o kadar fazla rüsum alınacaktır. Binaenaleyh bunun bir an evvel yapılmasını ve mümkünse bu paranın tezyidini rica ederim.

Reis - Efendim! Kifayet-i müzakere hakkında takrirler var. (Kâfi değil sesleri)

[Mustafa] Necati Bey (İzmir) - Efendim! Encümende muteriz var.

Reis - Muteriz namına Ali Cenani Bey beyanatta bulundular. Şimdi efendim kifayet-i müzakere hakkında takrir var. Binaenaleyh azadan bir zat kifayet-i müzakere aleyhinde söz söyleyebilir.

Ağaoğlu Ahmed Bey (Kars) - Efendim! Bendeniz kifayet-i müzakere aleyhinde söyleyeceğim!

Reis - Buyurunuz!

Ağaoğlu Ahmed Bey (Kars) - Efendiler! Mesele gayet mühimdir. Bu ilk ve ciddi bir kanundur ki bununla efkâr-ı umumiyeye karşı çıkacağız. Meclis-i Âlinizin ve Meclis-i Âlinize istinat eden Hükûmetin efkâr-ı umumiyeye karşı çıkaracağı kanun bu kanun olacaktır. Binaenaleyh bu kanunu uzun uzadıya müzakere edeceğiz ve öyle bir surette düşüneceğiz ki, efkâr-ı umumiye bizim hakkımızda "Kendileri tahsisatlarını aldılar, bu heyet şimdi bize bütün harabe-zardan ibaret olan memleketin imarı için ise (500) bin lira tahsis ediyorlar." demesin. Binaenaleyh bu kifayet-i müzakere takririni reddediniz. Ben bunun hakkında çok söz söyleyeceğim ve ilk söz alan da bendenizim.

Reis - Efendim, Dersim Mebusu Feridun Fikri ve Malatya Mebusu Mahmud Nedim ve Giresun Mebusu Hakkı Tarık Beylerin kifayet-i müzakere hakkında takrirleri var, okuyoruz:

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. Kifayetin reye konulmasını teklif ediyoruz.

Dersim: Feridun

Malatya: Mahmud Nedim

Riyaset-i Celileye

Kifayet-i müzakerenin reye vazını teklif ederim.

Giresun Mebusu Hakkı Tarık

Reis - Efendim! Kifayet-i müzakereyi rey-i âlinize vazediyorum. (Kâfi değil sesleri) Müzakere kâfi görülmemiştir. Efendim, müzakereye devam edeceğiz.

Vehbi Bey (Karesi) - Efendim! Bendeniz tarz-ı müzakereye bakıyorum da kendimizi banka Meclis-i İdaresi halinde zannediyorum. Yapılan kanunda Ziraat Bankasına bir para ayrılıyor. Fakat Ziraat Bankasının yapacağı işi burada biz tespit ediyoruz. Yani Ziraat Bankası çiftçi bankası olduğu halde bunu yapamıyor da o bankanın yapması lazım gelen vazifeyi biz burada tespit ediyoruz. Yani adeta burada biz banka Meclis-i İdaresi Heyetinin vazifesini görüyoruz. Bu itibarla çiftçi olan muhterem İktisat Vekilimizden temenni ediyorum ki: Ziraat Bankasını meclis bankası halinden çıkarsın, çiftçi bankası haline getirsin ve onu şahsiyet-i maneviyesinde tanısın, çiftçiler vasıtasıyla çiftçi bankası halinde idare etsin... İşte bize böyle bir kanunla gelsin, biz de onun üzerinde uzun uzadıya müzakere ve kabul edelim. Her zaman bu çiftçilere yardım meselesinde biz meşgul olmayalım. Banka vazifesini doğrudan doğruya istediği gibi yapsın.

Efendiler! Bizde yıkılmayan, bütün sarsıntılara karşı koyan yegâne milli bir müessese varsa Ziraat Bankasıdır. Her Hükûmet ondan az çok para aldı, parasına vaz-i yed etti. Fakat banka yine mevcudiyetini muhafaza etti ve Hamdenlillâh bugün yine mevcudiyetini muhafaza ederek vazifesine devam ediyor. Bugün biz bunun yeni bir şekilde meydana gelmesini bekliyoruz. Binaenaleyh bendeniz diyorum ki: Maliye Vekili ve İktisat Vekili Beyler eğer şimdi bu yardımı yapamazlar da ilerde yapacaklarına kani değilim. Biz teşkilâta vesaireye daldıktan ve buna birçok da haricî mesail inzimam ettikten sonra on para daha vermenin imkânı olmayacaktır. Beş yüz bin lirayı hazırlayan Maliye Vekil-i muhteremi bir aya kadar beş yüz bin lira daha hazırlasınlar ve bunun çaresini bir an evvel bulsunlar, şimdi hiç olmazsa bir milyon lira versinler. İlkbahar için de başka bir çare düşünelim. Binaenaleyh bendeniz bu, beş yüz bin liranın bir milyona çıkarılmasını teklif ederim. (Bravo sesleri) Yoksa şunu iyi bilelim, sonra verilmenin imkânı yoktur. İnşallah olur. O başka!..

İkinci kısım; İktisat Vekili Bey'in bir mütalaası vardır ki; "Bizi serbest bırakınız, bir maddede, bir fasılda bu parayı veriniz! Biz bu paradan icap eden miktarıyla tohum alalım, icap eden miktarıyla da alat-ı ziraiye ve hayvan alalım." Bu, en amelî kısımdır. Deminden arz ettiğim gibi bu şeyler banka Meclis-i İdaresinin vazifesidir. Meclis-i İdare istediği kadarını ayırır, sarf eder, binaenaleyh efendiler! Bu beş yüz bin lirayı topyekûn verelim, yalnız temenni edelim ki, dört yüz binden çok kısmını tohumluğa tahsis etsinler, mütebakisini ihtiyaca göre sarf etsinler. Bunda kendisini serbest bırakalım. Binaenaleyh beş yüz bin lirayı bir defada verelim ve bir maddede çıkaralım.

Mehmed Efendi (Bolu) - Efendim! Bendeniz öyle zannediyorum ki, milletin en mühim bir meselesini müzakere ediyoruz. Bugün pây-ı a'dâ ile çiğnenen vilâyat-ı garbiye halkı bu muavenete muhtaç olduğu gibi vilâyat-ı şarkiye de muhtaçtır.

İktisat Vekil-i Muhteremi Beyefendi'nin beyanatından anlaşılıyor ki; yapılan ihtiyaç pusulası, maksadı temin etmiyor. Buna en kuvvetli bir delil olmak üzere Maliye Vekili Beyefendi'nin beyanatı gösterilebilir. İktisat Vekili bir milyon beş yüz bin lira ile ihtiyacın temin edileceğini beyan ettiği halde kendisine bir istinatgâh olmak üzere kürsüye çıkan Maliye Vekili Beyefendi bunun bu miktarla da -öyle beş milyon, on milyon lira ile de- tatmin edilemeyeceğini ifade buyurdular. Bendeniz de buna iştirak ediyorum. Yalnız bu azîm-i ihtiyaç karşısında bize terettüp edecek bu vazifeyi ifa edecek bir kudrette miyiz? Hayır değiliz. Bu kudrette olmamakla beraber büsbütün de iğmaz-ı ayn mı edeceğiz? Hayır, böyle de değildir. Herhalde ikisinin ortasını bularak memleketin mübrem ve elzem olan şu ihtiyacını tatmin etmek zaruretindeyiz. Şurayı da hatırdan çıkarmayalım ki; bugün çifti, çubuğu, vesait-i ziraiyesi elinden alınmış, hanümânı yakılmış, yıkılmış münkalib-i ramad olmuş birçok halk vardır. Onların nazarları bugün buraya matuf bulunuyor ve bu meclisten imdat bekliyorlar. Bu hususta bazı arkadaşların dermeyan ettikleri gibi kısa ifadelerle müzakere kâfidir diye kısa geçersek onlar ümitsizlenirler, adeta devr-i sabık Hükûmetinden hiçbir şey görmedikleri hakkındaki kanaatlerini bizim hakkımızda da perverde ederler. Bu nokta-i nazar bizim için mühliktir. Filvaki bugün mühim ve azîm bir ihtiyaç içerisindeyiz. Fakat Hükûmet bugün fukara-yı zürraın ihtiyacı için tahsis etmek istediği bu gayrikâfi parayı bir milyon liraya iblâğ etmekle ancak biraz müsmir bir şey yapabilir. Yoksa böyle delik büyük, parça küçük kabilinden olan bir imdattan, hiçbir vakit muavenet ümit olunamaz. Bunlar bilakis memlekette de ümitsizlik, tedbirde noksanlık gibi bir takım fikirler tevlit eder. Bunun için bendeniz çok temenni ederim ki, bu beş yüz bin lirayı Hükûmet bir milyon liraya iblâğ etsin.

Sonra efendiler; ikinci bir mesele daha var ki, o da Ziraat Bankasının bu hususta bir âmil-i müessir olmayacağı hakkındaki ifadedir. Hâlbuki Ziraat Bankaları öteden beri hatta bin türlü seyyiatla malî, devr-i Hamidi de bile; ahval-i fevkalâdede zürraa muavenet etmiştir. -ki, zaten bankanın maksad-ı teşekkülü bundan ibarettir.- Böyle olduğu halde şimdi kendisine bir muavenet ifa edilmiyor. Ziraat Bankası zürraa kefalet-i müteselsile tarzında muavenet ifa edebilir. Nitekim Ziraat Bankasının yapacağı muavenetin evvelce emsali mesbuktur. Bu mesbuk olan emsali dairesinde herhalde Ziraat Bankasının da muaveneti temin edilmelidir. Bu temin edilmezse yapılan muavenetler mutlaka sûrî ve bütün yaptığımız şeyler aynen göz boyamaktan ibaret birtakım tedbirler addedilir. Çünkü Hükûmetimizin bütçesi -Maliye Vekili Beyefendi'nin buyurdukları gibi- bir bütçe değildir. Bütçemiz tamamen tevzin edilmiş bir halde bulunuyor. Şu halde böyle bir bütçe karşısında milletin en mübrem ihtiyacına sarf olunacak beş yüz bin lirayı bir milyon liraya iblâğ edemez miyiz? Edemeyiz diye bir fert çıkacak olursa elbette cevabını verirler. Demek ki edebileceğiz. Şu halde niçin böyle mübrem bir ihtiyaç karşısında beş yüz bin lirayı bir milyon liraya iblâğ etmiyoruz da böyle gayet ufak bir muavenetle kendimizi millete yardım etmiş gibi gösteriyoruz? Ziraat Bankası hakkındaki tasavvurumu da ayrıca kendilerine bir madde-i kanuniye ile arz ettim ve ısrar ederim. Ziraat Bankası demin de arz ettiğim veçhile, kefalet-i müteselsile ile üç defa Bolu'da ahaliye muavenet etmiştir. Ve bu paranın on parası bile batmamıştır. Santimine kadar kâffesini, tamamen tahsil etmiştir. Ziraat Bankası yapacağı muaveneti doğrudan doğruya kendi kasasından yapmalı, ayrıca Hükûmet de kendi muvazene-i umumiyesinden ifraz etmiş olduğu beş yüz bin lirayı bir milyon liraya iblâğ

etmeli. Böyle olursa memleket için nafi bir hizmet yapmış, belki erbab-ı ihtiyacın ihtiyacına bir el uzatmış oluruz. Tekliflim bundan ibarettir.

Ağaoğlu Ahmed Bey (Kars) - Muhterem efendiler! Bendeniz meseleyi biraz tavzih edeceğim. Buraya gelen kanun lâyihasını ben bir ahval-i ruhiyenin, bir revişin, bir gidişin numunesi diye telâkki ediyorum. Bu kürsüye gelen bütün muhterem arkadaşlarım ve onları takip eden vekillerin kâffesi bu paranın gayrikâfi olduğunu müttehiden ikrar buyurdular. Gerek vekiller, gerek Heyet-i Âliyyenize mensup zevat-ı kiram bu paranın gayrikâfi olduğunu ve derdin yüzde bir çaresi olmayacağını müttehiden kabul ettiler. Öyleyse bu derece az bir meblâğı ne için teklif ettiler? Efendim! Benim bu sözlerimden muhterem İktisat Vekilinin hüsnüniyetinden şüphe ettiğimi katiyen tahmin buyurmayınız! Bendeniz de böyle bir fikir bulunduğunu zannetmeyiniz. Ben İktisat Vekil-i muhtereminin bu memleketin iktisadiyatını temin ve ihtiyacatının kâffesini tatmin etmeye pür şevk ü heves ve arzu olduğuna tamamen kaniim. Keza Maliye Vekil-i muhtereminin bütün arzusuyla ve bütün hevesiyle bu parayı vermek istediğine yine kaniim. Fakat efendiler! Hatırlardadır ki; geçen gün burada Hükûmet beyannamesi okundu. Bu beyannamenin üssü'l-esasında bütçede muvazeneyi temin etmek endişesi hâkimdi. Biz onu tasdik ettik. Fakat tasdik ederken hiçbir zaman demek istemedik ki, memleketin eşed ihtiyaçları dahi bu tevazün esasına kurban edilecektir. Demek istemedik ki, memleketin mebnası, istinatgâhı olan bir zümrenin hayatı tevazün endişesiyle ihmal edilecektir... Bunu demek istemedik. Bilakis bunu demek istedik ki, muvazeneyi arzu etmekle beraber inkılaptan çıkmış, birçok tahribata uğramış olan bu memleket büyük tedabire, muazzam işlere muhtaçtır. Bunu tedbirlerle tatmin etmek Hükûmetin vazifesidir. Şimdi ne görüyoruz? Bir idare-i maslahat... Büyük bir ihtiyaç hissedilmiş, fakat bütçe tevazünü merakıyla gelip bize diyorlar ki, hakikaten büyük bir ihtiyaç mevcuttur, hakikaten memleketin büyük bir derdi vardır. Fakat biz bu derde yalnız bir taraftan ve yalnız biraz su atarak bu ihtiyacı tatmin edebileceğiz, bunun başka ilacı yoktur. Efendiler! Bize evvela denildi ki: (Hususi muhavereler) Reis Bey, burada hususi müzakere cereyan ediyor. Ben de dinlemek mecburiyetindeyim. Evvela dinleyelim sonra söyleyelim.

Reis - Devam buyurunuz efendim!

Ağaoğlu Ahmed Bey (Kars) (Devamla) - Efendim! Evvelâ bize denildi ki; bu para ihtiyaca göre sarf edilecektir. En ziyade muhtaç olan yerlerden başlanarak diğer taraflara doğru gidilecektir. Efendim! Bendeniz bu memleketi bir başından diğer başına kadar gezdim; size temin edebilirim ki, hiçbir noktası diğerinden farklı değildir, daha fazla iyi değildir. Ben vilâyat-ı şarkiyeyi gezdim; Hasan Beyefendi'nin temsil ettiği daire-i intihabiyeden başlayarak benim temsil ettiğim memlekete kadar birer harabezardır. Topraktan ibaret birer memleket gördüm.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Arabistan değildir ya.

Ağaoğlu Ahmed Bey (Kars) (Devamla) - Efendim! Ben onu gördüm. İsterseniz siz onu reddedebilirsiniz. Ben gördüğümü söylerim efendim, buralar ve oralar birkaç kere düşman istilasına maruz kalmıştır. Birkaç kere de muhacerete maruz kalmıştır. Hayvanı gitmiş, alat-ı ziraiyesi gitmiş, evi tahrip edilmiştir. Yani birçok yerlerde mesken ve meva namına bir şey kalmamıştır. Binaenaleyh bunlarda müreccah neresi olacaktır? Memleketin merkezinde mevcut birkaç nokta başka, diğer aksamın kâffesi falan veya filân zamanda istilaya maruz kalmıştır. Vilâyat-ı şarkiye iki kere istilaya maruz kalmıştır. Vilâyat-ı garbiye malumunuz olan hale maruz kalmıştır. Vilâyat merkezlerinin ise bu yerleri

kurtarmak için ihtiyar etmiş oldukları fedakârlıklar o kadar muazzamdır ki üç, dört kere istilaya maruz kalmış kadar o fedakârlıklar onlara ağır olmuştur. (Çok doğru sesleri) Binaenaleyh memleketin her tarafı aynı derecede mutazarrırdır, aynı derecede tahrip edilmiştir. Binaenaleyh bu parayı taksime başlarken "Falan yerden başlayacak ve filân yerde bitecek veyahut falan yere verilecek." demek katiyen doğru değildir. Memlekete ale's-seviye -nasıl ki

İktisat Vekil-i muhteremi bunu tasrih buyurdular- bu beş yüz bin lira İstanbul'dan Kars'a kadar, Ardahan'a kadar tevzi edilecektir. Şimdi rica ederim efendiler! Beş yüz bin lirayı İstanbul'a kadar taksim ediniz! (Ellişer kuruş sesleri) Bu her tarafa isabet edecek hisseyi o memleketin ahalisi bir istihza şeklinde telakki etmez mi? Mesela; Erzurum vilâyeti, hissesine düşecek üç bin lira ile hangi derdine çare bulacaktır? Mesela; İzmir vilâyeti on bin lira ile hangi hayvanı, hangi makinayı alacak, oraya hangi tohumluk verilecektir? Binaenaleyh bu beş yüz bin lira vahi, keenlemyekûnden ibaret bir rakamdır. Bunu kabul etmek Heyet-i Âliyyeniz için hayali bir heyulayı kabul etmek demektir. Bir âdemi kabul etmek demektir. (Âdem kabul olunmaz sesleri) İşte kabul olunamayacağı için ben Heyet-i Âliyyenin aklıseliminden bunun kabul olunamayacağını bekliyorum.

Efendiler! Bize deniliyor ki: "Ne yapalım paramız yoktur." Hükûmetin hikmet-i mevcudiyeti bu gibi müşkül zamanlarda tedabir-i fevkalâde taharri ve onu bulmaktan ibarettir. Eğer, Hükûmet gelir de bu fevkalâde ihtiyaç-ı umumi ve bütün milletçe mültezem olan bir ihtiyaç karşısında beş yüz bin liradan başka bulamadım derse o vakit ben Hükûmete derim ki, gel beraber arayalım, eğer beraber aradıktan, düşündükten sonra bulamayacağımıza kani olursak ben de seninle beraber bütün millete karşı peyrev olurum ve senin bu vaziyetini millete anlatırım, millet de senin vaziyetini anlar ve takdir eder. Millet o vakit bizi de, sizi de tahtıe etmez. Fakat efendiler! Bana bu kanaat gelmemiştir. Bu kürsüde bir münakaşa gördük. Ben bu münakaşayı dinlerken kendi hesabıma pek mahzun oldum.

Muhtar Beyefendi ifadelerinde bir münakaşadan bahsediyor, Maliye Vekili ile anlaşamamışlar. Encümen de nokta-i nazarında ısrar etmiş, falan... Anlaşıldı ki; Muvazene-i Maliye Encümeni Hükûmetle katiyen müttefik değildirler.

Binaenaleyh sizi temsil eden encümenlerle Hükûmet arasında muhalefet vardır; ihtilaf vardır, anlaşamamazlık vardır ve vekillerle beraber müttefikan bu verilecek paranın hiçten ibaret olduğunu kabul ettiniz. Binaenaleyh, bir takririm vardır. Bendeniz şurasını Heyet-i Âliyyenize arz etmek istiyorum ki, Heyet-i Âliyye hâkimdir; Hükûmete "Falan iş hakkında tedabir-i fevkalade ittihaz edeceksin." diye emredebilir. Hükûmet, "Bütçenin muvazenesi için; bu tedbiri ittihaz edemem." diyemez. Sizin emriniz üzerine tedabir-i fevkaladeler ittihaz etmek mecburiyetindedir. Ve onu emretmek Heyet-i Âliyyenizin salahiyetinden biridir. Bendeniz Heyet-i Aliyyeye bu teklifi arz ediyorum: "Zürraın muhtaç olduğu muavenete karşı teklif olunan beş yüz bin lira ile bu ihtiyacın tatmin olunmayacağına şüphem olmadığından bu hususa ait kanun layihasının Hükûmete iadesini ve Hükûmetin Muvazene-i Maliye ve İktisat encümenleriyle ciddî menabi taharrisiyle beraber zürraın ihtiyacını tatmin edecek meblâğı havi bir layiha-i kanuniyeyi Meclis-i Âliye serian takdim etmesini teklif ederim." Binaenaleyh bu layihayı Hükûmete verirsiniz. Daha ziyade menabi, taharrisiyle ihtiyacı tatmin edecek bir meblâğı havi bir layiha-i kanuniyenin Meclise girmesini teklif ediyorum.

Reis - Efendim! İktisat Vekili Beyefendi söz istedi. Muvazene-i Maliye Encümeni Reisi Ferid Beyefendi de söz istedi.

Muvazene-i Maliye Encümeni Reisi Ferid Bey (Kütahya) - İktisat Vekili Bey sözünü bana terk ediyor.

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey - Sözümü Ferid Beyefendi'ye terk ediyorum.

Ferid Bey (Kütahya) - Efendim! Bendeniz bu müzakere esnasında hiç söz almak niyetinde değildim. Fakat müzakerenin tarz-ı cereyanı, vaki olan münakaşat ve bilhassa bazı cihetlerde zannederim sû-i tefehhüm neticesi olarak irat edilen mütalaat bendenizi encümen namına Heyet-i Celilenizi tasdia icbar etti. Heyet-i Celilenize şunu temin ederim ki burada cereyan eden her türlü müzakeratın ve hatta temas edilmemiş nukat hakkında da Muvazene-i Maliye Encümeniniz kendi vazifesini tamamen ifa etmiş ve Heyet-i Celilenize takdim ettiği kararların, tekliflerin muhtelif vaziyetlerini muvazene eyledikten sonra kabulü eslem olan teklifât olmak üzere mazbatasını Heyet-i Celilenize arz etmiştir. İşbu layiha-i kanuniye Muvazene Encümenine gelince, encümeniniz ilk önce bu layiha-i kanuniyenin hatta bundan yirmi, yirmi beş gün evvel niçin takdim edilmediğini sormakla işe başlamıştır. Bu ihtiyaç muayyen ve muhakkak iken Meclisimizin daha toplandığı ilk günlerde zürraımızın ihtiyacı temin edilmek üzere niçin bu kanun takdim edilmedi? Diye sorarak işe başlamıştır. Yani meselenin bu kadar teferruatına girmiştir. Fakat Heyet-i Vekile müzekeratı ve saire dolayısıyla bu zamanın geçtiğine dair cevap aldıktan sonra tabii tetkikatını ikmale başladı. Mazbatamızda arz edildiği veçhile evvela müzakerenin esasını, müzakereye başladık. Evvela beş yüz bin lira teklif ediliyordu. Ziraat Bankasının delaleti, vasatatı sonra geldi. "Siz beş yüz bin lira talep ediyorsunuz, bu beş yüz bin lirayı ne esas üzerine, hangi istatistikler üzerine talep ediyorsunuz?" diye İktisat Vekâletinden listeler istedik ve "Bu

talep hangi esbaba müstenittir." dedik. Şüphesiz ki evvela, ihtiyacı tespit etmek ve bunun miktarının ne olduğunu anlamak lazımdır. İktisat Vekâleti bize şu cevabı verdi: "İhtiyaç bundan çok büyüktür." dedi. "İhtiyaç ne kadardır? İstatistik var mı?" dedik, cevaben; "Evet vardır, fakat istatistiklerimiz henüz bitmemiştir. Dosyalarımız mevcuttur." dediler. Nitekim bu cihetleri mazbatada Heyet-i Âliyyenize arz ettik. "Fakat bunları toplamak için daha dört beş gün lazımdır. Binaenaleyh daha dört beş güne kadar müzakereyi tehir ediniz" dediler. Tabii biz buna razı olmadık. "Dosyaları, istatistikleri yapadurunuz! Fakat hiç olmazsa bize tahmini bir rakam söyleyiniz!" dedik. Efendiler! Dediler ki, "Bilhassa, tohumluk için takriben iki milyon lira kadar paraya ihtiyacımız var." Binaenaleyh encümeniniz, beş gün sonra ikmal edilmesi kendileri tarafından beyan edilen istatistiklerin ikmaline intizaren ihtiyacı temin etmek üzere müstacelen bu miktarın istenilmesine karar verdi. Bugün bu istatistikleri bize verdiler. Şimdi aşağıda ihtiyaç hakkında daha mübalağalı bir rakam olduğu için oraya geldiğimiz zaman istatistiklerin neticesi olmak üzere ihtiyac-ı umumiyi tespit eden erkânı Heyet-i Celilenize arz edeceğim.

Ağaoğlu Ahmed Bey (Kars) - Beşinci gün mü bugün?

Ferid Bey (Devamla) - Bugün verdiler. Biz bu beş yüz bin liranın; ihtiyaç iki milyon lira tespit edildiği halde, bir yuvarlak rakamla ihtiyacı temin edemeyeceğini, binaenaleyh bunun daha fazlalaştırılmasını tabii kendilerinden talep ettik. Bunun üzerine İktisat Vekili Beyefendi ile Maliye Vekili Beyefendi arasında bir mükâleme cereyan etti. İktisat Vekili Bey "Daha ziyade verirlerse tabii alırız." dediler. Maliye Vekili Bey "İhtiyaç daha ciddi tespit edilirse ben de daha ziyade veririm." dediler. (Gürültüler) Encümeniniz bu suretle ihtiyacatın tespit edilmesine kadar her geçireceğimiz gün, sonbahar zeriyatının ikmali değil, fakat kısmen temini için bir zarar teşkil ettiğinden yine bu hususta ki mukarrerat tespit edilinceye kadar mesele teehhür etmedi ve hazır bulunduğu Maliye Vekâleti tarafından beyan buyurulan beş yüz bin liranın tevziine behemehâl 8-10 günde başlamak üzere, İktisat Vekâleti tarafından tevzi edilmek üzere layiha-i kanuniyenin tehir edilmemesine karar verildi. (Doğru sesleri) Şimdi efendiler! İhtiyacımızın derecesine geliyorum. İhtiyacımızın derecesi hakkında İktisat Vekâleti, bugün bize encümen içtimaımızı bitirdikten ve celse başlamazdan biraz evvel kendi istatistikleri hulâsasını verdi. Bu istatistiklerin hulâsasında görüyoruz ki, tohumluğa olan ihtiyaç bir milyon lira raddesindedir. Tabiidir ki İktisat Vekâletinin bu istatistiklere istinaden talep ettiği miktarın hakikate tevafuk edip etmediğini ciddi bir tetkik ve tetebbu ile tahkik edip

etmediğini bilemeyiz. Arz ettiğim veçhile şimdi İktisat Vekâletinden aldığımız erkâm memleketimizin yalnız sekiz livasına değil… Çünkü bilhassa en ziyade muhtaç olan yerlere tevzi edilmesi esası takarrür etmiştir. Heyet-i Umumiyesini hatta Siverek ve Mardin'e kadar cümlesini havi olmak üzere muhtelif livaların mütalebatını bir milyon lira taviz, alat-ı ziraiye için iki milyon dört yüz bin lira, çift hayvanatı için iki milyon sekiz yüz bin lira olarak tespit ediyorlar. Şimdi efendim! Bilhassa bu mesele üzerinde bazı müfrit mütalaat dermeyan ediliyor. Memleketimizin her tarafı ianeye muhtaçtır, memleketimizin her tarafı ziraat nokta-i nazarından ihtiyaç içindedir. Hatta bu beş yüz bin lira, ihtiyacımızın yüzde biri nispetindedir diye mütalaat yürütüldü.

Efendiler! Bu kürsüden laf söylerken bilhassa memleketimizin iktisadiyatına, memleketimizin maliyesine tesir-i iras edecek sözlerde ihtiyat lazımdır. Memleketin itibar-ı umumisine zarar iras edecek olan beyanatta iltizam-ı ifrat etmemelidir. Bilhassa bu beş yüz bin lira tevzi edildiği zamanda…

Ağaoğlu Ahmed Bey (Kars) - Hayır efendiler! Siz hakikati setretmek istiyorsunuz.

Ferid Bey (Devamla) - Bu beş yüz bin lira ancak yüzde bir nispetinde ihtiyacımızı temin eder suretindeki beyanat zannederim ki, herhalde mübalâğadan âri değildir.

Efendiler! Bu sene yalnız aşar varidatımız her halde yirmi beş milyon lirayı mütecaviz, yirmi sekiz milyon liraya baliğ olacak derecededir. Diğer varidatımız da buna göredir. Bu nokta-i nazardan Maliye Vekâleti, bu seneki varidatımızı

yüz milyon raddesinde tasavvur ediyor. Bu meblâğ, memleketimizin birçok yerleri düşman tarafından tahrip edilmekle beraber herhalde kudret ve itibar-ı malisinin, köylüsünün faaliyeti sayesinde asla zarar-dide olmadığını ve asla mütezelzil bir vaziyette bulunmadığını, bilakis itibar-ı malisi ve kudret-i milliyesinin elan tamamiyle mahfuz bulunduğunu irae eder. (Bravo sesleri, alkışlar) Efendiler! Memleketimizin içerisinde hakikaten böyle muhtac-ı muavenet livalar vardır. Fakat buna mukabil yine memleketimiz içerisinde mahsulâtını okkası yüz paraya satamayan livalarımız da vilâyetlerimiz de vardır. (Çok doğru sesleri) Binaenaleyh memleketimizin Heyet-i Mecmuasını bu suretle karanlık bir bulut altında göstermek doğru değildir. Memleketimizin muhtac-ı muavenet yerleri vardır. Fakat mahsulâtının feyiz ve bereketi ayan ve aşikâr olan mahallerin diğer taraflara muaveneti bu meseleyi suhuletle halledecek mahiyettedir. Şimdi efendiler! Miktarın tespitine gelince; İktisat Vekâletinin muhtelif livalardan talep üzerine tespit etmiş bulunduğu erkâm, arz etmiş olduğum veçhile bir milyon altmış dokuz bin lira miktarına baliğ olmaktadır. Heyet-i Vekilenin teklif edip Muvazene Encümeni tarafından kabul edilen rakamın yekûnu bir milyon liradır. Eğer Heyet-i Cellileniz bu beş yüz bin lirayı kâfi görmeyip de yedi yüz bin liraya ve bir milyon liraya iblâğ etmek hususunu kabul edecek olursa şüphesiz Muvazene Encümeniniz de bu talebe Heyet-i Celilenizin bir ferdi olmak üzere iştirak etmekle bahtiyar olur.

Ağaoğlu Ahmed Bey (Kars) - Aferin, şimdi hakikati söylediniz!

Ferid Bey (Devamla) - Heyet-i Celilenizin bu hususta ki mukarreratı, tahsis edilecek meblağın beş yüz bin lira olması merkezindedir. Daha fazlasının Maliye Vekâleti tarafından süratle temininin aynı zamanda bir temenni mahiyetinde bulunduğunu Heyet-i Celilenize bilhassa arz ederim. Çünkü iki milyon lira bir tahsisat verilse bile havale suretiyle muhtelif muhasebelerde uyuyacak olduktan sonra şüphesiz bundan bir fayda hâsıl olmaz. Eğer bir milyon lira miktarında bir meblâğ derakap tevzi edilmek suretiyle sonbahar zeriyatına icap eden muavenet ifa edilirse efendiler, ziraatimizin istikbali hakkında mutmain olabilecek surette vazifemizi ifa etmiş olduğumuza kani olabiliriz.

Efendim, aynı zamanda yemeklikten de bahsolunuyor. Encümen-i âliniz yemeklik cihetini de derpiş etmiştir. Fakat yemekliğe olan ihtiyaç ancak birkaç ay geçtikten sonra yapılacak tetkikat neticesinde tahakkuk edeceği için yemeklik meselesini şimdilik bu mesele ile karıştırmaya bizim fikrimizce lüzum yoktur.

Esasen hiç şüphesiz Hükûmetin nazar-ı dikkati daima bu cihete matuf bulunduğu cihetle bu hususta vaki olacak talebi kemal-i minnet ve memnuniyetle kabul edecektir. Şimdi efendiler beş yüz bin lira hakkındaki meseleye gelince: Beş yüz bin lira teklifi encümeninize geldiği zaman, encümeniniz tohumluğa, alat-ı ziraiye ve çift hayvanatına olan ihtiyacın Heyet-i Mecmuasını nazar-ı dikkatte bulundurarak tetkike başladı. Bir taraftan alınacak alat-ı ziraiye ve makinaların hüsn-i istimali kabil olup olmayacağı, diğer cihetten çift hayvanatının suhuletle bulunup bulunamayacağı meşkûk bulunduğu cihetle encümeniniz nazar-ı ehemmiyetini, Heyet-i Celilenizin de irae ve izhar etmiş olduğu veçhile, en ziyade tohumluk üzerine hasr ve atfetmiştir. Hatta bendeniz bu beş yüz bin liranın behemehâl tohumluğa hasrını talep ettim. Fakat İktisat Vekil-i muhteremi tohumluk derecesinde alat-ı ziraiyeye ve çift hayvanatına olan ihtiyacı ileri sürdüler ve bu hususta alat-ı ziraiye veya çift hayvanatı veyahut tohumluk almak üzere beş yüz bin lira içerisinde kendilerinin serbest bulunmalarını bilakaydüşart istediler. Biz dedik ki, ihtiyacımız bilhassa tohumluğadır. Halkımız tohumluğa malik olduktan sonra kendisinin bulabildiği vesaitle gece gündüz çalışarak belki bu tohumu toprağa atar. Fakat çift hayvanatı meselesine gelince; bu hayvanatı nereden bulacağız? Memleketin içinden mi bulacağız? Memleketin içinde bulunan çiftçiler şöyle böyle her yeri zer‘ etmekle meşguldür. Ahmed’den alınan bir şeyi Mehmed dayıya vermekte büyük bir fayda yoktur. Eğer bu çift hayvanatına olan ihtiyacı başka bir taraftan, hariçten tedarik etmek kabil ise maalmemnuniye bunu yapalım. Fakat bu ne kadar zamanda kabildir? Bu hususta da tetkikatta bulunduk. Bu hususta İktisat Vekâletinin, bu meseleyi daha ziyade tamik etmesi için nazar-ı dikkatini celbe ihtiyaç gördük. Sonra efendiler! Eğer bu beş yüz bin lira, toptan üç şeyin iştirasına tahsis edilecek olursa ihtimal ki alat-ı ziraiye ve traktörlerin iştirası daha kolay olduğu ve fiyatları daha yüksek bulunduğu için birçok paranın bu cihete hasredileceğini düşündük ve istedik ki bu beş yüz bin liralık tahsisat İktisat bütçesinde vekâletin istediği veçhile alat-ı ziraiyeye tahsil edilebilecek surette olmasın. Binaenaleyh miktarını tahdit etmek istedik. Dört yüz bin lirasının tohumluğa ve yalnız yüz bin lirasının alat-ı ziraiye ve çift hayvanı iştirasına tahsis edilmesini teklif ettik. İktisat Vekili Beyefendi ısrar buyurdular. Ve dediler ki “Hayır, kâfi değildir. Bunu mutlaka hiç olmazsa sülüs veya sülüsan yapınız ve behemehâl yüz elli bin lira yapınız.” Bendeniz, bu teklifi kendileri tarafından vaki olduğu için, encümenin reyine vaz

ettim. "Yüz elli bin lirayı kabul ediyor musunuz?" dedim. Encümen kabul etmedi. Encümen yüz bin lirasını ve hatta daha azını kabul etmeye mütemayildi. Fakat İktisat Vekâletinin ihtiyacı şedit nokta-i nazarından vaki olan müdafaatını nazar-ı dikkate alan encümen, pek hafif bir ekseriyetle yüz elli bin liranın tahsisine muvafakat buyurdular. Şimdi Vekil Beyefendi bunun yalnız yirmi bin lirasının sarf olunabileceğini söylüyorlar. Bunu kemal-i memnuniyetle kabul erleriz. Seksen bini de tohumluğa ilave edelim. Hatta yirmi bini de ilave edelim. Zaten encümenin nokta-i nazarı hafif bir ekseriyetle zahir olmuştur. Kendilerinin nokta-i nazarı, kendilerinin ısrarı, kendilerinin bu hususta mütalaaları üzerinedir ki yüz bin lirayı -o da hafif bir ekseriyetle- encümen kabul etmiştir. Diğer bir nokta mevcuttur ki her halde nazar-ı dikkat-i âlilerine vaz' etmek icap eder. Bu da Ziraat Bankasının bu meseleye tarz-ı müdahalesi, veçh-i müdahalesidir. Efendiler! Ziraat Bankası, İstanbul İdaresine bir buçuk milyon lira ikraz etmiş. Bizim Meclisin, yani Türkiye Büyük Millet Meclisinin kabul etmiş olduğu bir kanunla, 16 Mart tarihinden sonra bu tarzda cereyan eden muamelat keenlemyekûn addolunuyor. Binaenaleyh Ziraat Bankasının bu bir milyon beş yüz bin lirası ki şüphesiz hepimiz onun tekâmülünü, onun intizamını arzu ederiz orta yerde kalıyor. Heyet-i Vekile düşünmüş, demişler ki; Ziraat Bankasına vereceğimiz bu beş yüz bin lirayı, ahalinin zirai ihtiyacatına sarf edilmek üzere verelim. Fakat Ziraat Bankasının

matlubu olsun bu suretle hiç olmazsa beş yüz bin lirası, temin edilmiş olur. Biz İktisat Vekâletinden derakap sorduk. "Bu suretle kabul ediyorsunuz fakat Ziraat Bankasıyla bu hususa dair görüştünüz mü?" dedik. Heyet-i Celilenize takdim etmiş olduğumuz mazbatada bilhassa bu ciheti tasrih ettik. Bize dediler ki: Görüşmedik. (Mazbata okunmadı sesleri) (Okundu sedaları) Binaenaleyh İktisat Vekâleti ile banka meclis-i idaresi arasında, bu mesele hakkında müzakere cereyan etmemiştir. Esasen bugünkü vaziyet-i maliyemiz, Ziraat Bankasına olan bu deyni derakap tediyeye müsait olmadığından hiç olmazsa üç senede tahsil olunabilecek olan bu miktar ile iktifa eyleyip bunu bir nimet telakki etsin. Bunu kabul edelim. Encümeniniz bunu düşündü. Hakikaten encümeniniz şimdi kabil-i tediye olmayan bu parayı Ziraat Bankasına hiç olmazsa gelecek sene tahsil etmek suretiyle kısmen tediye imkânını gördü ve binaenaleyh; Ziraat Bankasının matlubunu tahsil edebilmesi imkânını temin nokta-i nazarından, böyle bir parça karışık yolu kabul etmek ıztırarında bulundu. Yoksa efendiler! Hakikaten İktisat Vekâletinin, Ziraat Bankasının bu meseleye müdahale etmeye hakkı yoktur. Verdiğimiz para nedir? Memleketimizde tohumluğa muhtaç bulunan mahallerde muhtacin ahaliye verilen tohum bedelidir. Memleketimizin bütün itibarından, bütün servetinden tefrik edilen bir cüz-i kalildir. Efendiler! Bu memlekette milletin her ferdi, milletin Heyet-i Mecmuasının tekeffülü tahtındadır. Bu memlekette her ferdin ihtiyacı, Heyet-i Umumiyenin takdiri ile tesviye edilmek lazım gelir. Bu nokta-i nazardan bütçeden çıkan beş yüz bin lira, bir milyon lira para, doğrudan doğruya çiftçilere muavenet olmak üzere verilmek lazım gelir. Fakat bu muamelede vaziyet-i maliyemizi düşünmek ıztırarıyla hareket ederek her iki tarafı da memnun edebilmek arzusuyla ehvenişer olarak bu tariki ihtiyar ve kabul eyledik. Fakat mazbatamızda yine Heyet-i Celilenize arz etmiş olduğumuz veçhile İktisat Vekil-i muhtereminin nazar-ı dikkatini celp ettik, dedik ki, "Ziraat Bankasının istikbali, kendi muhtariyetine malik olması ile kabildir." (Çok doğru sesleri) Ahval-i fevkalâdede, harp zamanında Hükûmet herhangi bir müesseseye, parasına vaz-ı yed eder ve onu memleketin ihtiyacı noktasından sarf eder. Fakat sulha girdiğimiz bir zamanda, memleketin hakikaten medeni bir idareye muhtaç olduğunu kabul ederek onu ikmal etmek istediğimiz sırada bu gibi müessesat-ı maliyenin muhtariyetini, muhtariyet idaresini kabul ve temin etmeklik de, idare nokta-i nazarından bir borçtur. Binaenaleyh; İktisat Vekil-i muhtereminin nazar-ı dikkatini celp ederek rica ettik ve dedik iki: "Ziraat Bankasının vaziyet-i hazırasına bir nihayet vermek zamanı gelmiştir. Ziraat Bankasının kendi parasına kendisinin malik olmasını istemeliyiz ve bunu temin etmeliyiz. İdarenin ihtiyacatı dolayısıyla istediğimiz zamanda bir kanun yaparak Ziraat Bankasının bir buçuk milyon lirasını, yarım milyon lirasını almak doğru değildir.

Binaenaleyh, Ziraat Bankasının bu halini de lütfen ıslah ediniz. Buna dair mevadd-ı kanuniyeyi bize gönderiniz ve Ziraat Bankası da böylece daha muhtar olarak memleketin ihtiyacatını düşünsün ve parasından kendisine fayda ve nimet bahşolacak bir surette istifade teminine muktedir olabilsin." Şüphesiz ki, efendiler! İktisat Vekil-i muhteremi encümeninizin bu tarzdaki düşüncesini hüsn-i telâkki buyurdular ve bu cihete sarf-ı mesai edeceklerini beyan ettiler. Nihayet beş yüz bin liranın esna-yı tevziinde Ziraat Bankasının da menafiinin muhafazasına intikal ettik. Evet! Ziraat Bankasının namına senedat ahzedeceğiz. Fakat Ziraat Bankasının bunda hiç alâkası olmayacak, kime verilmiş, hiç bilmeyecek. Yalnız senetler kendisine devredilerek, "İşte borcumuzu verdik." demekle iktifa olunacak. Bu ciheti de nazar-ı itibara aldık. Bu cihetin tetkiki esnasında tohumluk tevzii hakkında mevcut nizamnamenin kâfi olmadığını ve Ziraat Bankasının emniyet-i müstakbelesini temin için böyle tohumluk tevzii muamelesine iştirak etmesi lazım geldiğini mütalaa ettik. Heyet-i Celilenize takdim etmiş olduğumuz mazbatada bu ciheti de zikrederek İktisat Vekil-i muhtereminin nazar-ı dikkatine vazettik ve İktisat Vekil-i muhteremi de bunu kabul buyurdular. Binaenaleyh; Ziraat Bankası paranın tevziatı esnasında -ki bu, kendi parasının tevziidir. Kanunen tevzi edilmekle beraber- müdahalesinin kabulünü ve kendisinin, emniyet-i müstakbelesini temin edecek hususatın nazar-ı dikkat ve mütalaaya alınmasını temenni ettik. Efendiler! İşte şu esaslarla, şu ihtiyaçlarla, şu neticelerle, encümen-i âliniz bu teklifi, yani beş yüz bin liranın -diğer teklifatı beklemeyerek- bir an evvel kabul edilmesini Heyet-i Celilenize arza lüzum gördü. Tekrar ediyorum; eğer [Heyet-i Celileniz] bunun fazlalaşmasını ve bunun bir milyona iblâğını kabul ederse ve Maliye Vekâleti de bunu tediye edeceğini vadederse encümen bu bir milyon lira hakkındaki taleb-i âlinize kemal-i memnuniyetle iştirak eder. İşte efendiler! Bu maruzatta bulunmaklığımın bilhassa saiki, encümeninizin kendisine gönderilen teklifler ve layiha-i kanuniyeler hakkında vazifesini ifa için çalıştığını Heyet-i Celilenize arz etmekten ibarettir. Encümeninizin bu suretle vaki olan tetkikatına itimat buyurmanızı rica ederim. Encümen, elinden geldiği kadar her iki tarafın menafiini muhafaza etmek üzere çalışmaktan başka bir şey yapmamaktadır. Bu maruzatım da zannederim, ispat eder ki encümen, bu meselenin etraflı bir surette kabiliyet-i tatbikiyesini tetkik etmiş ve ancak bu tetkikatı neticesinde bunun kabulünü arz etmiştir.

Reis - Efendim! Heyet-i Umumiyesi hakkındaki izahat Heyet-i Celilenize arz edildi. Riyasete kısa bir izahta bulunması için müsaade etmenizi rica ederim. Heyet-i Celilenin bütün takrirleri tamamen birinci maddeye aittir. Yalnız Ahmed Beyefendi'nin takriri layihanın Heyet-i Umumiyesine ait ki, layihanın iadesini talep ediyorlar. Ahmed Beyefendi, bu miktarı kâfi görmeyerek yeniden ihtiyaca kâfi iyi bir layiha gelmesini teklif ediyorlar, diğer takrirler pek çoktur ve hepsi de birinci maddedeki miktarın tezyidine aittir. Çok rica ederim, müzakeratın kifayeti hakkında bir takrir vardır. Reddi mutazammın hiçbir takrir yoktur. Eğer Heyet-i Umumiyesi hakkındaki müzakere kâfi görülüp de maddelere geçilecek olursa o vakit bütün takrirleri okumak lazım gelir. Eğer müzakere böyle devam edecekse bu takrirleri okumak imkânı yoktur. Binaenaleyh kifayet-i müzakere hakkındaki takriri rey-i âlinize vazediyoruz. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Efendim! Heyet-i Umumiyesinin müzakeresi kâfi görülmüştür ve maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Ağaoğlu Ahmed Bey (Kars) - Bendeniz tahsisatın tezayüdünü mutazammın olan diğer takririn lehine takririmden vazgeçiyorum.

Madde 1- Muhtacin-i zürraa bedeli harman sonunda olarak üç müsavi taksitte istifa edilmek üzere tavizen tohumluk, çift hayvanatı ve alat-ı ziraiye itası için İktisat Bütçesinde (Muhtacin-i Zürraa Tavizen Verilecek Tohumluk, Alat-ı Ziraiye ve Çift Hayvanatı) namıyla açılacak fasl-ı mahsusun birinci (tohumluk) maddesine dört yüz bin ve ikinci (alat-ı ziraiye ve çift hayvanatı) maddesine yüz bin lira talhsisat vazolunmuştur.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Efendim! Muvazene-i Maliye Encümeninde ekalliyette kalanlardan birisi de bendenizim. Fakat ekalliyet ekseriyette galebe çaldı, ekseriyet ekalliyetle müsavi oldu. Şimdi teşekkürden başka bir diyeceğimiz kalmadı. Biz iddia ediyorduk ki bu paranın umumunu tohumluğa, tahsis edelim. Gerek Reis Beyefendi, gerek diğer rüfeka da aynı fikri, aynı mütalaayı dermeyan ettiler. O halde aramızda bir itilâf kalmıyor, âlâ!.. Yalnız bir şey vardır; biz, beş yüz bin lirayı tohumluğa tahsis edelim ve bu parayı üç sene müddetle İktisat Vekâleti bütçesine

koyalım ve diyelim ki "Üç senede tahsis edilmek üzere zürraa tevzi edeceksiniz. Senedatını bankaya nakit makamında tevdi edip banka zürraadan parasını tahsil etsin"... İkinci muhalefetim de budur. Bendeniz diyorum ki -nasıl ki, muhterem encümenimizin reisi buyurdu- Ziraat Bankasına istiklâl vermelidir, muhtariyet verilmelidir. Hakikaten Ziraat Bankasının, kendi Meclis-i İdaresi altında, müstakil bir başka şekle sokulmasına taraftarım. Kendi memurlarını kendileri tayin, kendileri azletmelidir. Pekâlâ! Şu halde mademki bütün rüfeka böyle arzu ediyorlar ve bu fikre iştirak ediyorlar, elimizde bir kanun varken niçin geri çekiliyoruz, neden bu parayı bankaya vermiyoruz? Ama deniyor ki imparatorluktan devrolunan bir paradır bu yeniden verilmemiştir. Efendiler! Yapacağımız muvazaada

burada söylendi? Bu da meydana çıktı. Hâlbuki şimdi bunun muvazaası da kalmadı, bu da bitti. Şu halde bu mahzur da yoktur. Ha! Senedat var. Senet de paradır efendiler. Senedatı devrederiz. Ha parayı vereceğiz, ha senedi vereceğiz. Bu mahzur değildir. Bu parayı Ziraat Bankasına verelim diyorum. Emin olunuz ki, Ziraat Bankası bu işi daha kolay yapar ve zürra daima oradan almaya daha alışıktır. Zaten tavizendir efendiler, meccanen değildir. Ziraat Bankası iki suretle para verir. Ya terhin suretiyle tavizen veyahut kefalet-i müteselsile suretiyle verecektir. Niçin bunu Ziraat Bankasına vermeyelim ve bu vazifeyi [ona] yaptırmayalım? Ve neden İktisat Vekâletine, içtimaiyatla, iktisadiyatımızla bu kadar meşgul olan İktisat Vekâletine bir de banka hesabına tohumluğu tevzi ettirelim? Bunu Ziraat Bankasına bırakalım ve bırakırsak [banka bu işi] daha iyi yapacaktır.

Reis - Mazihar Müfid Bey! Birinci madde tahsisatın miktarına müteallikdir. İkinci madde suret-i tevziine dairdir. Binaenaleyh ikinci maddenin müzakeresinde suret-i tevzii söylersiniz.

Mazhar Müfid Bey (Devamla) - Peki efendim. Tahsisat meselesinde biz diyorduk ki bu beş yüz bin lira azdır. Binaenaleyh bunun ihtiyaca kâfi olmadığını iddia ediyorduk. Bunun için bendenizce yeniden delil ikamesine lüzum yoktur. Gerek İktisat Vekâleti, gerek rüfeka ve gerek encümenin diğer azası ve umumumuz diyoruz ki bu gayrikâfidir. Bunun gayrikâfi olduğuna Heyet-i Umumiye karar verdikten sonra benim encümendeki iddiamı tekrar delail serdiyle arza lüzum yoktur. Heyet-i Umumiyemiz bunu kabul ediyoruz. Demek ki encümende ekalliyette kalan bendenizle diğer arkadaşların iddiası bu beş yüz bin lira azdır. Bu para hiçtir. Efendiler! Bendeniz demiyorum ki Ahmed Beyefendi'nin tabiri veçhile (ilâ Kars) kadar böyle dağıtacağız demiyorum. (Handeler) Öyle değil. Fakat beş yüz bin lira ile bendenizin tahminim; eğer hata etmiyorsam tohuma isabet eden nihayet yirmi otuz bin zürraa yüzer kilodur. Hâlbuki yirmi otuz bin zürraa azami muhtaç olan zürra değildir. Fakat muhterem arkadaşım Muhtar Beyefendi beş yüz bin lirayı Maliye Vekili Bey'in bulduğuna hayret ettiler. Hayır, biz asla hayret etmedik efendiler, asla hayret etmedik... Yüz, yüz yirmi milyon liralık bir bütçeyi hariçten istikraz etmeden idame eden bir Maliye Vekilinin beş yüz bin lira, bir milyon lira, bir buçuk milyon lira, iki milyon lira bulacağına hiç hayret etmem. Binaenaleyh Maliye Vekili Bey'in 500 bin lirayı uzun uzadıya bunun için arayıp buldum demesi hiçtir, efendiler. Osmanlı İmparatorluğu zamanındaki Maliye Nezareti olsaydı o vakit düşünürdük; evet Abdülmecid zamanında 500 bin lirayı nasıl bulacağız diye düşünülürdü. Fakat bugün Halk Hükûmetinin 100 milyon, 120 milyon liralık bütçesini idare eden Maliye Vekili Beyefendi bugün karar veriniz emin olunuz ki efendiler! Bir milyon da bulur, iki milyon da bulur, beş milyon da bulur. Bu mazeret değildir. Bendeniz "ilâ Kars" demiyorum. Fakat bu yirmi bin zürraa verilecek olan şey yüz kilo yani dört İstanbul kilesidir. Şimdi çiftçi bir dönüme yarım kileden fazla attığına nazaran bizim yaptığımız muavenet üç dönüm içindir. Bu muavenet hiçtir efendiler. Çünkü biz de çiftçiyiz, bir parça anlarız. Binaenaleyh bu beş yüz bin liraya bir misil daha ilave etmek suretiyle bir milyon liraya, iblâğını teklif ediyorum.

Alat-ı ziraiye meselesine gelince efendiler! Ziraat Bankasında yüz bin liradan fazla alat ve edevat mevcut imiş belki galiba üç yüz bin liralık banka bu alat ve edevat-ı ziraiyeyi tevzi etmiştir. Sonra hariçten satın alarak yüz bin

liralık alat-ı ziraiye tevzi etmiştir ve eskiden de zarar olarak doksan bin liralık demiri okka ile satmıştır. Şimdi biz bu kanunda diyoruz ki; üç taksitte bu parayı vereceğiz. Efendiler! Bankanın kendi kanunu daha müsait değildir. Beş senede kalacaktır. (On senedir sesleri) Bendeniz pek kuvvetle söylemiyorum, bilmiyorum. Bendenizin hatrımda kaldığına göre öyle zannediyorum ki beş senede o zaman çiftçi daha kolay verir. Binaenaleyh alat ve edevat-ı ziraiye için İktisat Vekil-i Muhteremi Mahmud Esad Beyefendi, yirmi bin lira bunun için kâfidir buyurdular. Efendiler! Yirmi bin liralık alat-ı ziraiye bankada her zaman mevcuttur. Binaenaleyh alat ve edevat-ı ziraiyeyi bankaya bırakalım.

Sonra tohumluğa gelince: Bendeniz diyorum ki beş yüz bin liraya beş yüz bin lira daha ilave edelim, bir milyon lira yapalım. Maliye Vekili Beyefendi'nin de bu bir milyon lirayı bulacağından eminim, siz de emin olunuz.

Reis - Mazhar Müfid Bey! Zatıâlileri şahsınız namına söylediniz.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Tabii efendim muhalif olduğum için söyledim. Güya ekalliyetteydim.

Tahir Bey (Giresun) - Muhterem arkadaşlar! Bendeniz miktarın kifayeti ve nerelere verileceği hakkında söylemeyeceğim. Bu, encümence tetkik ve tespit olunmuştur. Bendeniz bunun suret-i sarfı hakkında söyleyeceğim. Bu para mademki bankanın sermayesinden veriliyor ve bu sermaye ki bir kanun ile bütün milletin zürraına mahsus ve bunun muhafaza ve idaresi kanun-ı mahsus tahtında müesses Ziraat Bankasına mevdudur; bu paranın bankanın gayri başka bir taraftan sarfını kabul etmek, bankanın vezaif-i asliyesine ve kanununa bir darbe demektir. Ve bankanın esasatını çığırından çıkaracaktır. Başka bir çığır açacaktır. Bu ise bankaya, bir acz dolayısıyla itibarsızlık teşkil eder ve bi'n-netice bankanın sermayesini tehlikeye ilka eder ki tabii bu tecviz olunmaz. Rica ederim efendiler! Bankalar bu vezaifle teessüs ve tekemmül etmiştir. Ve her türlü muamele-i ikraziyede bi't-tecrübe ihtisası vardır. Binaenaleyh, İktisat Vekili Bey bu paranın belki bir miktarının kaybolacağını söylediler. Pek doğrudur. Belki değil, muhakkak surette mühim kısmı böyle başka, tecrübesiz ellerle, usulsüz ikrazat sebebiyle çürüyecektir. Bankanın parasının böyle başka vekâletler tarafından sarf olunup kâğıtların bankaya; matlubata mahsuben verilmesi katiyen doğru olamaz ve her taraf zürraın hukuku demek olan banka sermayesinin çürümesi muciptir. Hükûmet fevkalade bir muamele yapmak istiyorsa bu parayı başka bütçeden versin. Bankanın parasını ancak banka sarf eder ve herhalde bu parayı banka sarf etmelidir diyorum ve bu bapta bir teklif takdim ediyorum.

Reis - Efendim, Tahir Bey Efendi'nin teklifleri ikinci maddeye aittir.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Efendim! Encümenimizin Reisi Beyefendi izahatında bizim aramızda ihtilaf olmadığını anlattı. Binaenaleyh, şimdi yalnız iş maddenin şeklini tespitte kalıyor. Maddedeki miktar bir milyon lira diye tashih olunursa; miktar hakkında anlaşmış oluruz. Yalnız encümenin yapmış olduğu maddede dört yüz bin lira tohumluk, yüz bin lira alat-ı ziraiye ve hayvanat, diye tasrih olunmuştur.

Binaenaleyh, encümenin şimdiki izahatına göre şekl-i tasdiki yoktur. Sonra para zaten doğrudan doğruya Ziraat Bankasının matlubatına mahsuben veriliyor. Bu matlubatın doğrudan doğruya bankaya verilmesinde bir mahzur kalmamıştır. Bu hususu Mazhar Müfid Bey arkadaşımız izah etti. Bunu nakden mi verelim, seneden mi verelim? Herhalde nakden vermek daha doğrudur. Aradaki ihtilâf bir ihtilâf-ı lafzî oluyor. Binaenaleyh, bendeniz diyorum ki Maliye Vekâleti bütçesinden bir fasıl açalım ve bankanın matlubundan bir milyon lirayı Maliye Vekâleti Ziraat Bankasına tesviye etsin. Sonra Ziraat Bankası İktisat Vekâletinin zürraa vereceği her türlü teshilatı câmi olmak üzere yapacağı bir talimatname ile Ziraat Bankası, kefalet müteselsile ile bu parayı ahaliye yani zürraa dağıtsın. Bu, en basit bir meseledir. Şimdi encümence yapılmış olan bu karışık mevadd-ı kanuniyeye lüzum kalmamıştır. Bendeniz bunu câmi olmak üzere diğer mevadd-ı kanuniye takdim ettim. Encümen Reisi Beyefendi de bunu tasvip buyuracak olurlarsa ki bu, müzakerenin tabii bir neticesidir madde-i kanuniyenin bu suretle kabulünü teklif ederim.

Reis - Efendim Mecliste nisap karar mevcut değildir. Birinci maddenin müzakeresine celse-i âtiyede devam etmek ve cumartesi günü içtima edilmek üzere Meclisi tatil ediyorum.

On Dokuzuncu İçtima

Birinci Celse

Reis: İkinci Reis Vekili İsmet Beyefendi

Kâtipler: Ruşen Eşref Bey (Karahisar-ı Sahib), Falih Rıfkı Bey (Bolu)

Zabt-ı Sabık Hulâsası:

Reis - Efendim! Celse açılmıştır. Zabt-ı sabık hulâsası okunacak:

(Zabt-ı sabık hulâsası okundu.)

Reis - Zabt-ı sabık hulâsası hakkında mütalaa var mı? Zabt-ı sabık hulâsasını aynen kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Zabt-ı sabık hulâsası aynen kabul edilmiştir.

Evrak-ı Varide:

Reis - Evrak-ı varideyi arz edeceğim efendim:

1339 senesi İkinci Avans Kanununun posta müteahhit ve sürücüleri hakkındaki madde-i mahsusasının tefsirine ait Gaziantep Mebusu Şahin Efendi'nin takriri var, Muvazene-i Maliye Encümenine gönderiyoruz.

İmar ve İskân Vekâleti teşkili hakkında Aydın Mebusu Mazhar Bey'in teklif-i kanuniyesinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni Mazbatası var, Kânun-ı Esasi ve Muvazene-i Maliye encümenlerine havale ediyoruz.

Geçen devre-i intihabiyede mesken icarları hakkında verilip Mahzen-i Evraktan celp edilen tekâlif-i kanuniye Adliye Encümenine tevdi edildi.

Takdirname ile Taltif Usulü Hakkındaki Kanunun tefsirine ait üç kıta Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası var, ruznameye alıyoruz.

İstiklâl Madalyası Kanununun tefsirine ait Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası var, keza ruznameye alıyoruz.

Etıbbanın Hizmet-i Mecbure Layihası ve bu husus hakkında Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Encümeni mazbatası var, ruznameye alıyoruz.

Muhtacin-i Zürraa Verilecek Tohumluk Vesaire Tahsisatı Hakkındaki Layiha-i Kanuniyenin Müzakeresi

Reis - Efendim! Ruznamemizde Muhtacin-i Zürraa Verilecek Tohumluk, Çift Hayvanatı ve Alat-ı Ziraiye Tahsisatı Hakkındaki Layiha-i Kanuniye vardır. Birinci maddesinin müzakeresine devam edecektir.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Reis Bey müsaade buyurur musunuz?

Reis - Buyurunuz efendim!

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Efendim! Muhtacin-i zürraa tavizen verilecek tohumluk için beş yüz bin lira tahsisat istenilmişti. Bendenizin dünkü müzakereden hâsıl ettiğim kanaate göre Meclis-i Âli bunun tezyidine taraftar ve esasen 1340 senesi bütçesiyle ilkbahar zeriyatı için ayrıca yine tahsisat isteneceğini bendeniz dün arz ettim. Binaenaleyh bilahare ihtiyaç hâsıl olursa; onun ihtiyacına göre ayrıca para tahsis ederiz. Şimdi tohumluk tahsisatının bir milyon liraya iblağında bir mâni yoktur. Bir milyon liraya iblağ edebiliriz. (Teşekkür ederiz sesleri) Yalnız müsaadenizle şunu da arz edeyim: bu verilecek olan tahsisatın sekiz yüz bin lirasını tavizen verelim ve iki yüz

bin lirasını meccanen verilecek fasla koyalım. Yani Maliye bütçesinin 99'uncu (A) faslına koyalım. Sekiz yüz bin lirasını tavizen verirsek ve iki yüz bin lirasını tohumluk ve yemlik faslına koyarsak, layiha-i kanuniyi bu şekilde tadil edersek maksat hâsıl olur ve Meclis-i Âli müsaade buyurursa şimdi burada Muvazene-i Maliye Encümeni arkadaşlarımızla beraber tertibi yapar ve takdim ederiz. (Peki sesleri)

Mustafa Bey (İzmit) - Efendiler! Bir inkılabı elhamdülillah idrak ediyoruz. Fakat Maliye Vekili Beyefendi ile İktisat Vekili Beyefendi'nin tamamen memleketin ihtiyacatını düşünerek müspet bir kararla buraya gelmediklerine kanaat ediyorum. Efendiler! Bugün memleket büyük bir ihtiyaç içerisindedir. Memleketin hakiki efendisi olan köylünün hakiki ihtiyacını ne bir milyon ve ne de iki milyon lirayla temin edemeyiz. İktisat Vekâleti bugün köylerde tetkikat yaptırmalı ve hakiki ihtiyaçlarını tespit ve tayin ettikten sonra buraya gelmelidir. (Zamana muhtaçtır sesleri) Heyet-i Vekilenin bunu şimdiye kadar tespit ederek bu dertlere karşı müspet bir karar vermesi lazımdı. Şimdi bu tespit edilen bir milyon lira yalnız benim daire-i intihabiyeme yetişmez. Halk hiçbir şey istemiyor. Yalnız bir çift öküz ve yiyecek ekin istiyor ve "Onunla Hükûmetin bütün tekâlifini vereyim." diyor. İktisat Vekili Beyefendi buraya teşriflerinde kendilerinden soruldu. "Hangi ihtiyaç üzerine bu para isteniyor?" denildi. Encümen Reisi Beyefendi'nin ifadeleriyle müspettir ki Meclis müzakereye başladığı zamanlarda memleketin ihtiyacat-ı umumiyesi hakkında sabit bir şey vermemiştir. Kendi ifadeleriyle de müspettir ki beş yüz bin lira ihtiyacata kâfi değildir. Binaenaleyh; beş yüz bin lira, bir milyon lira ihtiyaca kâfi değilse onların ihtiyacatını temin edecek bir paranın verilmesi lazımdır. Verilecek olan bu para onların ihtiyacatını katiyen tatmin etmeyecektir. Onun için halkın ihtiyacatını tatmin edecek bir paranın verilmesini rica ediyorum. İkincisi: "Bununla hayvan alacağız." deniliyor. Memleketin bir kısmında, hayvan hastalığı yüzünden hayvan yoktur. Şu halde hayvanata ihtiyaç vardır ve binaenaleyh hayvan satın alınacaktır. Fakat neden Hükûmet elindeki hayvanları ahaliye tevzi etmiyor? Evet! Gözümüzün önünde on beş liraya kadar bir beygir satılıyor. On beş liraya satılan bu beygirler niçin halka verilmiyor? Hükûmetin elinde hayvan varken ayrıca, hayvan mubayaası için neden bizden bu para talep olunuyor? İzmit'te ordunun terk ettiği hayvanatın satılmayıp halkın muhtacinine tevzi edilmesini rica ettik. Maatteessüf kabul edilmedi. Orada satıldı. Satılan hayvanlar zenginler tarafından alınarak mezbahalara götürülüp kesildi ve binaenaleyh zenginlerin ticaretini temini için bu hayvanlar feda edildi. Hayvan lazım. Lazım olan bu hayvanlar, kasaplığa verilmeyip de halkın eline verilseydi, halk hem kendi ihtiyacını temin edecek ve hem de Hükûmete aşardan yüz binlerce para temin edecekti.

"Alat ve edevat-ı ziraiye alacağız. Traktörler alacağız." deniliyor. İktisat Vekili Beyefendi mevcut traktörleri ile Ankara muhitindeki kilometrelerce yerleri sürdürsün. Ve biz de buraların zürraını görelim ve iftihar edelim. Gitmeyecek yerlere, küçük çiftçilere traktörlerin lüzumu yoktur. Traktör, büyük çiftçilere aittir. Küçük çiftçilerin birer sabanı ve birer hayvanları olduktan sonra kendi sa'ylarıyla kendi ekmeklerini temin etmek kabiliyetleri vardır. Hükûmet, bunları toplayıp ve halkın ihtiyacatını tespit edip Meclisin küşadında bize verecekti ve biz de ona göre bir karar verip şimdiye kadar semeresini görecektik. Fakat maalesef elan müzakeresi devam ediyor. Onun için serian bir karar verilmelidir ve bu karar; bir milyon, iki milyon değil halkın ihtiyacatını tatmin edebilecek bir kabiliyette ve o miktarda olmasını temenni ederim.

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey (İzmir) - Efendiler! İzmit Mebusu Mustafa Bey diyorlar ki: "İktisat Vekili Bey müsbit bir malumata sahip değildir ve binaenaleyh bu ihtiyacatı uluorta tayin ediyormuştur. O suretle gelmiş ve bizden beş yüz bin lira istemiştir. Hatta bu, Encümen Reisi Bey'in ifadesiyle de teyit edilebilir." Efendiler şu ciheti arz edeyim: İktisat Vekilinin elinde memleketin ihtiyacat-ı hazırasına dair ve teşkilat-ı hazıramıza göre müsbit vesaik mevcuttur ve İktisat Vekili beş yüz bin lirayı Muvazene-i Maliyeden istediği vakit elindeki müsbit vesaikle istedi. "İhtiyaç bundan fazladır." buyuruyorlar. İhtiyacın bundan fazla olduğuna ve bu paranın kifayet etmeyeceğine dair acaba kendi ellerinde müsbit vesaik var mıdır?

Mustafa Bey (İzmit) - İşaratı arz ediyorum.

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey (Devamla) - Bendeniz zatıâlilerini dinledim, rica ederim, müsaade buyurunuz efendim, ellerinde müsbit bir vesika var mıdır ki, bu paranın kifayet edip etmeyeceğinden bahis buyuruyorlar? Ellerinde işarat varmış; bizim elimizde de vesaik-i resmiye vardır. Acaba bu vesaik-i resmiye mi kanaat-bahştır? Yoksa daire-i intihabiyesinden vuku bulan işarat mı kanaat-bahştır? Tekrar ediyorum, Muvazene-i Maliye Encümeninde de tekrar ettim. Beş yüz bin lira elimizdeki vesaike göre kâfi değildir, bir milyondan fazlaya ihtiyacımız

vardır. Maliye Vekili Beyefendi'yle görüştüğümüz zaman -se'a-i maliyemiz nazar-ı itibara alınarak- şimdilik bu kadar verilmesi muvafık görülmüştü. Fakat Maliye Vekili Beyefendi bugün diğer beş yüz bin lira daha temin edeceğini vaat buyuruyorlar. Binaenaleyh maksat hâsıl olmuştur, bu kâfidir, bunu Heyet-i Celilenize temin edebilirim. Yalnız tekrar ediyorum; İktisat Vekilinin gayr-i müsbit vesaikle buraya geldiğini ve bu parayı istediğini iddia eden Mustafa Beyefendi acaba kendi iddialarının müsbit olduğuna dair bize kati ve esaslı bir vesaik gösterebilirler mi?

Çiftçinin hayvanata olan ihtiyacından bahis buyurdular: Bu da doğrudur, hayvanat ihtiyacı; yüz bin, iki yüz bin, üç yüz bin, beş yüz bin değildir. Bendeniz, milyonlara baliğ olan hayvanat ihtiyacatını, herhangi bir memleketin bir günde temin etmesine imkân ve ihtimal olduğunu görenlerden değilim. Bugün yapılacak iş; eşed ihtiyacı olan çiftçilere, elinde fazla hayvanatı bulunup da satılığa çıkaranlardan ve satacak olanlardan alıp tevzi [etmek] ve onlara işlerini gördürmektir. Yoksa biz burada beş yüz bin liralık bir kanunla ıslah-ı hayvanat için gelmedik. Hastalık kırıyor diyorlar. O da doğrudur, fakat efendiler! Şunu kemal-i şükranla tekrar edebilirim ki, geçen sene hayvanat hastalığı yedi yüz köye ait olduğu halde bu sene resmi vesaike istinaden söylüyorum elli beş karyeye inmiştir. Elimizdeki bu baytar mevcuduyla, bu teşkilât-ı baytariye ile ve bu se'a-i maliyemizle bundan fazlasını daha büyük bir muvaffakiyetle başarmak imkânı yoktur. Başka memleketler efendiler! Hayvan hastalığı zuhur ettiği zaman veba-i bakarî şöyle dursun, şap hastalıklarına karşı bile bir, bir buçuk, iki milyon İngiliz lirası sarf etmişlerdir de bu hastalığı bir iki ayda bitirmişler. Fakat biz en müthiş, en tehlikeli hastalık olan veba-i bakarî için yalnız yetmiş bin kâğıt ancak sarf edebildik. Bundan ilerisine gidemedik. Bu yetmiş bin kâğıt ile bulaşık olan yedi yüz köyü elli beş köye indirdik. Memlekette hayvanat çok azalmıştır. Fakat bu başka bir meseledir ki, onu mevzubahis etmekle kanunun çok haricine çıkmış oluyoruz. Bu kanun, ıslah-ı hayvanata müteallik değildir. Elinde hayvanı bulunmayan köylüye küçük bir hayvan vereceğiz. Traktörler meselesine gelince: Filvaki traktörleri idare edecek büyük çiftçilerdir. Fakat burada mevzubahis olan büyük çiftçiler değildir. Fazla miktarda hayvan tedarik etmek imkânı olmadığından yirmi, otuz traktör tedarik edecek ve muhtaç ve küçük olan çiftçilere göndereceğiz ve orada Hükûmet hesabına araziyi sürdüreceğiz. Makinistlerini hazırlamışızdır. Bunu yaptığımız halde hayvan dahi bulamayacak olan küçük çiftçi bittabi eliyle tarlasını kazamaz ve binaenaleyh vereceğimiz tohumluktan da istifade edemeyecektir. Yoksa küçük çiftçilerimizin her birisine birer traktör verecek değiliz. Muhtelif mıntıkalara, muhtelif ihtiyaçlar üzerine traktörler tahsis edeceğiz. Bunlar oralarda Hükûmet hesabına işleyecektir. Çiftçi mahsulatını kaldırdığı zaman traktörlerin yalnız masarif-i zaruriyesini verecektir. Mesele bundan ibarettir. O kadar izam etmek de muvafık değildir. Sonra "Eldeki traktörleri verirsek daha iyi olur." diyorlar.

Efendim! Kemal-i memnuniyetle bunu da yâd edebilirim ki, memleketimizde makina ile ziraat yapmak hevesi çok artmıştır. Ve bankanın elinde mevcut bütün traktörleri satılmıştır. Yalnız birkaç mektepte numunelik traktörler vardır. Bu traktörleri mekteplerden kaldırıp da başka yerlere gönderemeyiz. Çünkü orada makinistler vardır ve orada tecrübe görüyorlar. İhtiyacımız olan beş, on ne ise mahallî ihtiyaca göre bunu tespit edip, onları alıp göndereceğiz. Müsaade buyurursanız mevzuubahis ve müzakere olan kanunun birinci maddesine ait, bazı maruzatta bulunacağım. Mamafih sualleri dinledikten sonra maddeye dair söylerim.

Reis - Mustafa Beyefendi'nin izahatları kanunun Heyet-i Umumiyesine aittir. Hâlbuki kanunun Heyet-i Umumiyesi hakkında müzakere cereyan etmiştir. Fakat Mustafa Bey ilk defa söz almıştır ve Heyet-i Umumiyesi hakkında izahatta bulunmuştur. Fakat bu hususta Makam-ı Riyaset maalesef zaaf göstermiştir. Bundan dolayı rica ederim Vekil Beyefendi madde hakkında izahlarını ikmal buyursunlar!

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey (İzmir) - Efendiler! Müsaadenizle kanunun Heyet-i Umumiyesi hakkında değil, fakat kanunun en ruhlu maddesini teşkil eden birinci maddesi hakkında mütalaat-ı acizanemi arz ediyorum. Bendenize öyle geliyor ki hedefi, gayesi pek vazıh olan Muhtaç Çiftçilerin Tohumluk ve Vesait-i Ziraiye Kanunu etrafında bilhassa Muvazene-i Maliye Encümeni Reisi Bey tarafından irat edilen nutuk ve söylenen sözler çok kıymetli olmakla beraber mesele lüzumundan fazla izam edilmiştir. Muvazene-i Maliye Encümeni Reisi Beyefendi birtakım kıymetli noktalara işaret etmiştir. Fakat bu noktalar kıymetli olmakla beraber esas mesele ile katiyen münasebeti olmayan

şeylere temas ettirilmiştir. Bendeniz maksat ve gayesi malum ve muayyen olan kanunun etrafında arz-ı malumat edeceğim. Ve bilhassa kanunun ruhunu teşkil eden birinci madde hakkında İktisat Vekâletinin ve Hükûmetin nokta-i nazarını söyleyeceğim.

Efendiler! Heyet-i Celilenize iki şekil arz eden bir madde-i kanuniye teklif edilmiştir ki: O da birinci maddedir. Bunun birincisi Hükûmetin teklifi, ikincisi encümenin teklifidir. Arasındaki fark şudur: Hükûmet diyor ki: Verilecek olan beş yüz bin lirayı tohumluğa alat ve edevat-ı ziraiyeye ve çift hayvanatına sarf edelim, her biri için sarf edilecek meblağ ayrıca takyit ve tahdit edilmesin. Muvazene-i Maliye Encümeniniz de diyor ki: Yüz bin lirası mutlak surette alat ve edevat-ı ziraiyeye sarf edilsin de dört yüz bin lirası da tohumluğa verilsin! Aradaki fark bundan ibarettir. Birincisi Hükûmetin ittifakıyla tespit edilmiştir, ikincisi Muvazene-i Maliyenin ekseriyetiyle tespit ve serdedilmiştir. Bu mesele mevzubahis olurken bendeniz Muvazene-i Maliye Encümeninde filvaki yüz elli bin liradan bahsettim. Ve Meclis-i Âlinizde de otuz, kırk bin liradan bahsettim. Fakat bu rakamları kanunda tespit edilmek için söylemedim. Bilakis madde-i kanuniyenin Hükûmet tarafından teklif edildiği şekilde kabul edilmesi için söyledim. Eğer yüz elli bin, yüz bin, sekiz yüz bin liralık bir rakamın alat ve edevat-ı ziraiyeye mutlak surette tahsisine kail olsaydım, bunu Muvazene-i Maliye Encümeninde değil, kanunun Hükûmetle, Maliye Vekâletiyle hin-i müzakeresinde, İktisat Vekâletince hin-i tanziminde, mevzubahis ederdim. Ve lütfen Muvazene-i Maliye Encümeni Reisi Beyefendi Hazretleri hatırlarlar ki, encümende bu bahse geçtiğimiz zaman Hükûmetin teklifinin olduğu gibi kabul edilmesini rica etmiştim. Muvazene-i Maliye Encümeni yüz bin liraya indi ve bunu takyit etmeye ekseriyetle karar verince telâşa, düştüm. Çünkü mahall-i ihtiyacı, teferruatıyla merkezden kavramak imkân ve ihtimali yoktur. Bunu Encümen Reisi Bey derhal reye vazettiler, kabul edilmedi. Tekrar ettim Reis Beyefendi'ye, hatırlayacaklarını ümit ediyorum, dedim ki: Hükûmetin nokta-i nazarını Muvazene-i Maliye Encümeninin ekalliyetiyle birlikte Meclis huzurunda müdafaa edeceğim. Ve Meclis-i Âlinize de geldiğim zaman bunun belki otuz, kırk bin lira olacağını söyledim ve binaenaleyh Hükûmetin serbest bırakılmasını, çünkü mahall-i ihtiyacatı teferruatıyla buradan görmek kabil olmadığından tecrübe ve mantığa istinaden tanzim edilen Hükûmetin teklifinin kabulünü rica ediyorum. Ve aynı fikirde ısrar ediyorum. Efendiler! Filvaki Muvazene-i Maliye Encümeninin dediği gibi yüz bin lira kabul edildiği takdirde, yani yüz bin lira alat ve edevat-ı ziraiyeye hasredildiği vakitte bir tehlike melhuz değildi. Yalnız müşkülat vardı. Belki yüz bin liraya ihtiyaç olmayacaktır. Ve belki yüz bin liraya ihtiyaç olmayacaktır. Her iki şekilde de Millet Meclisinin huzuruna yeni bir kanun getirerek vaziyeti tashih etmek mecburiyetinde kalacağız. Ve iş uzayacaktır. Binaenaleyh ortada bir müşkül var. Bir de faydası muayyen olan bir nokta vardır. Ne için faydası muayyen ve malum bir mesele dururken müşkülü tercih edelim. Bendeniz bunu anlamıyorum. Mamafih bendeniz tekrar arz ediyorum. Müşkül de değildir. Muvazene-i Maliye Encümeninin teklif ettiği tatbik edilebilir. Fakat bu ihtiyaçtan fazla ise tohumluğa, bunu sarf edemeyiz. Hulâsa efendiler! Bu birinci maddenin Hükûmetin teklifi veçhile aynen kabul edilmesini rica ediyorum.

Reis - Vekil Bey! Maliye Vekili Beyefendi'nin

izahatı hakkındaki nokta-i nazarınızı izah buyurdunuz!

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey (İzmir) - Bu ihtiyacın Maliye Vekili Beyefendi tarafından nazar-ı itibara alındığını görüyorum. Bir milyon lira veriyorlar, bu da şayan-ı şükrandır ve İktisat Vekâletinin derhal kabul edeceği bir tekliftir. Ve zannederim Vekâletin bir milyon liraya da ihtiyacı vardır. Hatta biraz daha fazlaya fakat bir milyon liranın ihtiyacı tatmin edeceğini zannediyorum.

Saib Bey (Kozan) - Beyefendi! Demin buyurdunuz ki bu paranın ihtiyaca kâfi olduğuna dair İktisat Vekâletinin bu hususta vesaiki vardır ve bu vesaike nazaran bu beş yüz bin lira kâfidir. Şimdi de bir milyon lira istiyorsunuz.

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey - Efendim! Elimizde vesaik vardır. Fakat bu vesaike nazaran bu beş yüz bin lira kâfidir demedim. İhtiyaç elimizdeki vesaike göre bir milyon liradan fazladır. Fakat Hükûmetle ve Maliye ile hin-i

müzakeresinde beş yüz bin liradan fazla bir para verilemeyeceğine, se'a-i maliyemizin bundan fazlasına mütehammil olmadığına zahib oldum ve beş yüz bin lira ile iktifa ettik. Çünkü beş yüz bin lirayı kabul etmeyip; bir milyonun tamamen tesviyesini beklemek demek, nadaslarını yapmak için elleri böğründe ve bütün ümitlerini bize bağlamış olan çiftçilere cevap vermemek demektir. Bu para ile ihtiyacın ne kadarını tatmin edebilirsek o kadarını tatmine koşacağız ve daha fazlası için Meclis-i Âlinize müracaat edeceğiz dedim. Yoksa beş yüz bin lira kâfidir demedim. Fakat bu para bir milyon, bir buçuk milyon liralık ihtiyaç için büyük bir yardımdır ve bütün çiftçiler bu bir milyon lirayı beklemeyecektir. Kimisi Ziraat Bankasından istikraz edecektir. Bazısının bazı müessesat nezdinde itibarı vardır. Bunlar ihtiyaçlarını oradan tesviye edecektir. Bazısının esasen tohumu vardır, hayvanatı mevcuttur. Bu beş yüz bin lira, eşed ihtiyacı olan çiftçilere sarf olunacaktır. Bilmiyorum bu izahatı kâfi görüyorlar mı?

Reis - Maliye ve İktisat vekilleri beyefendiler gerek kanunun Heyet-i Umumiyesi ve gerek birinci maddesi hakkındaki müzakeratı istima ve Heyet-i Celilenin bu hususdaki arzu ve temayülatına kesb-i ıttıla buyurduklarından dolayı verilen takrirler veçhile alelıtlak tahsisatın bir milyona iblâğını kabul ettiklerini ifade ediyorlar. Binaenaleyh maddenin müzakeresine hitam vermezden evvel mevcut takrirlerle layihayı, Muvazene-i Maliye Encümenine tevdi edelim, celse-i âtiyeye yetiştirsinler.

Feridun Bey (Kütahya) - Mevadd-ı kanuniye hazırdır efendim.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Muvazene-i Maliye Encümeni layihanın yeni şeklini hazırlamıştır efendim.

Reis - Efendim! Vekil Beylerin teklif ve kabul ettikleri miktar üzerinden Muvazene-i Maliye Encümeni bir şekl-i tanzim, tespit etmiştir. Riyasete şimdi tevdi ettiler. Tensip ederseniz okuyalım:

Madde 1- Maliye Vekâleti 1339 bütçesine Ziraat Bankasının İstanbul avans tediyatı namıyla açılacak fasl-ı mahsusa sekiz yüz bin lira tahsisat konulmuştur.

Madde 2- Maliye Vekâletinin 1339 senesi bütçesinde (istilâzedelere meccanen tevzi olunacak tohumluk ve yemeklik bedeli) namıyla mevcut (99 A) faslına iki yüz bin lira tahsisat-ı munzama vazolunmuştur.

Madde 3- Birinci madde mucibince Ziraat Bankasına verilen sekiz yüz bin lira ile mahall-i tevzii İktisat Vekâletince tayin edilmek üzere muhtacin-i zürraa tavizen tohumluk verilecektir.

Madde 4- İşbu tevziat Heyet-i Vekilece tanzim edilecek bir talimatnameye tevfikan icra olunacaktır.

Madde 5- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 6- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Maliye ve İktisat Vekâletleri memurdur.

Reis - Efendim! Muvazene-i Maliye Encümeninin yeniden tanzim ettiği bu layihanın birinci maddesi hakkında söz isteyen var mı efendim!

Nuri Bey (Kütahya) - Reis Bey! Bendeniz takririmi alıyorum.

Reis - Başka söz isteyen var mı efendim?

İsmail Kemal Bey (Çorum) - Muhterem refiklerim! Hükûmet, varidatının kısm-ı azamını zürradan alıyor. Zürraa ufacık bir teshilatı diriğ etmek Hükûmet-i milliyemizin şiarı ile mütenasip olamayacağı kanaatindeyim. Ben bir milyon lirayı az görmekte iken, bu sekiz yüz bin liraya indirildi. Hâlbuki bu tenzil muvafık değildir. Binaenaleyh, hiç olmazsa bir milyon lira olmasını teklif ediyorum. (Gürültüler) Efendim! Ben sizi dinliyorum, rica ederim siz de beni dinleyiniz! Binaenaleyh, bir milyon lira bile az iken bunun sekiz yüz bin liraya tenzilini bendeniz muvafık görmüyorum. Bunun bir milyon lira olması ve ayrıca iki yüz bin lira da muhtacin-i zürraa verilmesi fikrindeyim. Bunu teklif ediyorum.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Zürraa tevzi edilecek olan bir milyon liranın Heyet-i Umumiyesi itibariyle kâfi gelmeyeceği tabiidir. Maliye Vekilinin buyurdukları gibi değil böyle bir milyon, ancak on milyon, yirmi milyon lira, ziraati hakiki ve bizim istediğimiz derecede inkişaf ettirebilecektir. Fakat her şey varlıkla kabildir. Bu hususta bendenizin söyleyeceklerim, yalnız İktisat Vekili Beyefendi'nin harman makinalarına aittir. Bunlar bu maddeden tayy olunduktan sonra teşekkür etmekten başka bir şey yoktur.

Mehmed Emin Bey (Karahisar-ı Şarki) - Ferid Beyefendi geçen gün ihtiyacattan bahsettikleri sırada, ellerinde bir defter bulunduruyorlardı. Bu defterde, ihtiyacat-ı umumiyeye göre paranın tevzii münderiçimiş. Daire-i intihabiyem olan Karahisar-ı Şarki bundan ne derecede hissemend olacaktır?

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey - Efendiler! Perşembe günkü celsemizde de mevzubahis ettiğim veçhile bu mesele Karahisar, Ertuğrul meselesi değildir. Türkiye'nin tohumluğa eşed ihtiyacı olan çiftçileri meselesidir. Binaenaleyh bunun hin-i tevziinde her tarafın ihtiyacını ölçerek ona göre tevziat yapacağız.

Mehmed Emin Bey (Karahisar-ı Şarki) - Karahisar muhtaç değil mi? Mücahede senelerinde bu ahali ot yiyordu. Sonra her gün, bu ahaliye başka bir felaket getirdi. Orada da açız, ekmek verin diye bağırıyorlar.

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey - Efendim! Karahisar muhtaç değildir demedim. Bu tohumluk meselesi bütün Türkiye meselesidir. İstiklâl Muharebesinde Karahisar gibi ot yiyen birçok livalarımız vardır. Hepsini nazar-ı itibara alacağız.

Raif Efendi (Erzurum) - Efendim! Bendeniz Vekil beylerden, gerek İktisat Vekili ve gerek Maliye Vekili beylerden bir ciheti anlamak istiyorum; dünkü teklif ile bugünkü teklif arasında bir fark vardır. Zürraa iki yüz bin lira meccanen ve sekiz yüz bin lira tavizen verilecek. Bunun her ikisi de muhtacin-i zürraa verileceğine göre bunların derece-i ihtiyaçlarını ne suretle tetkik edecekler? Bu tavizi bazılarına mı verecekler, yoksa muhtacine verilecek mebaliğin bir miktarı meccanen ve bir miktarı da tavizen mi verilecek? Bunu anlamak istiyorum. İzah buyursunlar bunun hakkındaki mizan ne üzerine yapılıyor? Bunu soruyorum.

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey - Tavizen verilecek tohumluğun suret-i sarfına dair elde bir nizamname mevcuttur. O nizamname dairesinde hareket edeceğiz. Ancak meccanî verilecek tohumluğu Maliye Vekili Bey teklif buyurdular. Kendileri izahat versin. Çünkü meccanen tohumluk tevzii Maliye Vekâletine aittir.

Zamir Bey (Adana) - Arkadaşlar! Bu son teklifte Muvazene-i Maliye Encümeni alat-ı ziraiyeye ait olan yüz bin lirayı tenzil etmiştir. Esbabı ise, "Biz tohumluk için bir milyon lira tefrik ediyoruz. Belki bu miktar azami derecede bir istifade temin etmeyecektir." Bugün Heyet-i Celileniz bunu muvafık görüyor. Bunun hakkında hiçbir diyecek yoktur. Yalnız bugün öyle yerlerimiz vardır ki elinde öküzü kalmadığından dolayı iş tutamıyorlar. Bugün istila altından kurtulan yerlerimizin vaziyeti çok elimdir. Bunun için bendeniz Heyet-i Celilenizden çok istirham ederim, bu Kanununda behemehâl alat-ı ziraiye kısmını ipka edelim. Bu çok zaruridir. Yoksa siz tohum verirseniz, bunu ekemezlerse ne işe yarar? Onun için rica, ederim. Bu yüz bin lira çok

bir şey değildir; ancak memleket için bunun verilmesi çok lazımdır. Bunu kabul edelim. Bu hususta Riyaset-i Celileye bir takrir veriyorum.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Efendim! Dünkü gün gerek bendeniz ve gerek Encümen Reisi Beyefendi alat-ı ziraiyenin bu kanundan çıkarılması esbabını arz etmiştik. Muhtacin-i zürra için alat-ı ziraiyeye ihtiyaç varsa, bugün Ziraat Bankasının İstanbul'daki Zeytinburnu bankasında pek çok alat-ı ziraiye vardır.

İsmail Kemal Bey (Çorum) - Hayır efendim! Çürümüştür. Kullanmanın imkânı yoktur. Bendeniz tetkikat yaptım.

Ali Cenani Bey (Devamla) - Müsaade buyurun efendim! Biz sizin sözünüzü kesmedik, zatıâliniz de söyleyiniz... Bu sene altı ay zarfında Ziraat Bankası hariçten yüz bin liralığa yakın alat-ı ziraiye almıştır. Ve bunu Ziraat Bankası, şubelerine göndermiştir. Eğer yeniden alat-ı ziraiye almak istiyorsa kendi sermayesinden yüz bin, iki yüz bin liralık alat-ı ziraiye alsın; bunları zürraa tevzi etmek üzere göndersin. Ziraat Bankası bunu pek kolay alabilir. Yani bunu burada tekrar etmeye ihtiyaç yoktur. Ziraat Bankası iki yüz bin liralık mı, üç yüz bin liralık mı, ne kadar ihtiyacımız varsa bunu kendi sermayesinden taviz edebilir. Binaenaleyh; bugün fevkalâde olan tohumluk bedelinden bunu tefrika lüzum yoktur. Alat alınmasın denmiyor. Ziraat Bankası kendi sermayesinden bu alat ve edevat-ı ziraiye için lazım olan miktarı tefrik edebilir.

İsmail Kemal Bey (Çorum) - Ziraat Bankasının depolarında mevcut olduğu söylenen alat ve edavat-ı ziraiye harp zamanında Hükûmet tarafından alınan ve Ziraat Bankalarına tevdi edilen alat-ı ziraiye midir?

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Evet onlardır.

İsmail Kemal Bey (Çorum) - Eğer onlarsa ben tetkikatta bulundum. Onlar katiyen alat ve edevat-ı ziraiye olarak rençberlere verilemez. Çünkü yağmur altında kalmış ve hepsi çürümüştür.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Bendeniz bu sene Zeytinburnu'na bir otomobil tuttum, gittim. Bu alatın kısm-ı azamı kabil-i istimaldir. Bir kısmı da tamir edilmiş, tevzi edilmiştir. Daha birçok alat-ı ziraiye alınabilir. Bu kanun ile ayırmaya lüzum yoktur.

Zamir Bey (Adana) - Efendim! Bugünkü Ziraat Bankasının deposunda bulunan alat-ı ziraiye çiftçilerin işlerini görecek derecede değildir. Çünkü bunlar orak makinasıdır, ot makinasıdır. Hâlbuki bize lazım olan traktördür. Çiftçilerin tohumunu ekecek makinadır. Bunun için Ziraat Bankasının deposunda bulunan alat işe yaramaz. Eğer çiftçiye verirseniz çiftçi bundan zarar eder.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Efendim! İktisat Vekilinden anladığıma göre bu alat-ı ziraiye aynen verilecek değildir. Traktör alınacak, makinistler tedarik edecek, bunlarla alat-ı ziraiyesi olmayan çiftçilerin tarlaları sürülecek, ekilecek. Ziraat Bankasının sermayesi böyle şeylere sarf olunamaz. İktisat Vekâleti eğer tarlası olmayan adamların tarlasını sürmek için imkân bulabilecekse bunun için Hükûmet bütçesinden bir para alır ve onunla yapar, yoksa bu şekilde bir masraf ihtiyarını Heyet-i Celileniz bilmem kabul eder mi?

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendiler! Memleketimiz harbi hitama erdirdikten sonra yeni dâhil olduğu devirde her şeyden evvel iktisadiyata ehemmiyet vermesi lazım olduğunu hepimiz idrak ederiz. Fakat iktisadi mesailimizin bir plâna ve plânla beraber tetkikata istinat etmesi lazım gelir. Şimdi Heyet-i Vekileden teklif olunan beş yüz bin lira Heyet-i Celilenin mütalaatı üzerine bir milyon liraya iblâğ edilecektir. Bendeniz işin bu suretle cereyanını hiç doğru görmüyorum. Bendenizce Heyet-i Vekile, Maliye ve İktisat vekâletleri memleketin ne kadar tohumluğa ihtiyacı vardır? (Söyledi sedaları) Müsaade buyurun! Memleketin her tarafı, nazar-ı itibara alınarak tohumluğa alat ve edevat-ı ziraiye ihtiyacını takdir etmesi lazım gelirdi. Bundan sonra buraya muayyen ve kati tetkikata müstenit bir raporla gelip Heyet-i Celileden bunu talep etmeliydi. Heyet-i Celile de müzakeratın o miktar üzerinde cereyan etmesi lazımdır. Hâlbuki bu suret bendeniz üzerine pek fena bir tesir yapıyor. Evvela, beş yüz bin lira deniliyor. Sonra bir milyon liraya çıkarıyor. Ben bunun üzerine bu bir milyon liranın da kifayet edeceğine kani değilim… İhtiyaç belki iki milyon liradır. Yani efendiler! Bu vaziyet bir esas-ı metine müstenit değildir.

Efendiler! Heyet-i Celile hayat-ı mesaisinin bidayetindedir. İşe yeni başlıyor. Biz Heyet-i Vekilede bulunan zevat-ı kiramın nazar-ı dikkatini celp ederiz. Bize her meselede tetkike, tahkika müstenit olan layihalarla gelsinler ve Heyet-i Celilenizden de rica ederim ki, böyle mesaili müstaceliyet kararıyla çıkarmayalım. Bakınız! Perşembe günü bu kanunun müzakeresine iptida eyledik, henüz tabedilmemişti. Kanunun metnini kulaktan dinledik veyahut yevmi gazetelerden öğrendik. Hâlbuki burada bir Nizamname-i Dâhili vardır. İnde'l-hâce o nizamname-i dâhili karşımıza çıkıyor. Bu gibi mesailde tatbik edelim. Kanun müzakeresinde bu gibi müstaceliyet meselelerine nihayet verelim. Meclisimizin bir matbaası vardır. Kanun layihaları tabolunduktan sonra Heyet-i Celileye gelsin ve Heyet-i Celile de işi tamamen ihata ederek ve esbab-ı mucibesine bihakkın vakıf olarak işi kararlaştırsın. Efendiler! Şimdi sorarım. Tohumluk meselesi nedir? Ve memleketin ne kadar tohumluğa, ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaç; bugün acaba bir milyona mı, yoksa üç milyona mı lüzum göstermektedir? Bununla belki memleketin bir kısmına bir şey gönderilemeyecektir. Efendiler! Fransızca bir tabir kullanmaya, müsaade ediniz! Kelimenin Türkçesini bulamıyorum. (Gürültüler) Bu yapılan şeyler indîdir, fennî değildir. Binaenaleyh Heyet-i Celilenizden rica ederim ve nazar-ı dikkatinizi celp ederim. Bu tohumluk meselesinde olsun veya herhangi bir meselede olsun encümenlerce bu garip vaziyetlere nihayet verilerek badema karşınıza esbab-ı mucibesi hazırlanmış tamamiyle her ciheti bihakkın ihata eylemiş, tenvire müstenit ve üzerlerinde çalışılmış layihalarla gelinsin. Eğer bu suretle hazırlanarak gelinmezse ben arkadaşlarımın çoklarının hissini görüyorum. Bu hal üzerinde iyi bir tesir bırakmıyor. Binaenaleyh tekrar tekrar rica ediyorum, Meclis-i Âliye gayet hazırlıklı gelinsin.

Reis - Efendim! Feridun Bey usul hakkında mütalaatta bulundular ve Kütahya Mebusu Nuri Bey'in kifayet-i müzakere hakkında bir takrirleri vardır.

İzzet Ulvi Bey (Karahisar-ı Sahib) - Makinalar için söz söyleyeceğim. Müzakere kâfi değildir.

Reis - Kifayet-i müzakere hakkında takrir vardır. Evvela onu ârâya vazedeceğim. Kifayeti takarrür etmezse devam ederiz.

İzzet Ulvi Bey (Karahisar-ı Sahib) - O halde Kifayet-i müzakerenin aleyhinde söyleyeceğim. Efendiler! Bendenizin nokta-i nazarıma göre müzakere kâfi değildir. Çünkü makinalar hakkında beyan-ı efkâr edilmemiştir. Gerçi Zamir Bey arkadaşımız birkaç söz söyledilerse de bu katiyen kâfi değildir.

Reis - Beyefendi! Kifayet hakkındaki mütalaanız hitam bulmuştur.

İzzet Ulvi Bey (Karahisar-ı Sahib) - Cümleniz biliyorsunuz ki memleketimizde çift hayvanatı çok azdır. Bundan dolayı bu işi çevirmeye Hazreti Âdemin sabanı kâfi değildir. Makine lazımdır. Binaenaleyh müzakerenin kifayeti aleyhindeyim.

Reis - Aza-yı kiramdan bazı zevatın, verdikleri takrirler ikinci maddedeki tahsisatın alat ve edevat-ı ziraiyeye tahsisini teklif etmektedir. Binaenaleyh ikinci maddede, bu takrirleri veren zevatın izahatı üzerine müzakere devam edebilecektir. Bunun için birinci maddenin müzakeresinin kifayetini reye vazediyorum. Maddenin müzakeresini kâfi görenler el kaldırsın! Kâfi görülmüştür.

Madde 1- Maliye Vekâleti 1339 bütçesine Ziraat Bankasının İstanbul Avans Tediyatı namıyla açılacak fasl-ı mahsusa sekiz yüz bin lira tahsisat konulmuştur.

Reis - Efendim! Müzakere kâfi görülmüştür. Birinci madde hakkında takrirleri okuyacağız:

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir.

Birinci maddenin aynen reye vazını rica ederim.

Kütahya: Nuri

[Mabadı gelecek nüshada]

- - -

Ankara: Matbuat ve İstihbarat Matbaası

RESMÎ CERİDE

Perşembe
---
23 Safer 1342
4 Teşrinievvel 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 29 Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesidir. **Sene: 1**

Numara: 348

Kanunlar

1339 Senesi İkinci Altı Aylık Tahsisat Kanunu

Birinci Madde- Bin üç yüz otuz dokuz sene-i maliyesi nihayetine kadar hidemat-ı umumiye-i devlete sarf ve sene-i mezkûre bütçesinden mahsubu icra edilmek üzere 28 Şubat ve 15 Nisan 1339 tarihli Avans kanunlarıyla sarfına mezuniyet verilmiş olan altmış yedi milyon altı yüz on dört bin iki yüz elli beş liraya zamimeten merbut cetveldeki tertip veçhile kırk beş milyon elli dokuz bin üç yüz yirmi dört liranın daha avans olarak sarfına mezuniyet verilmiştir.

İkinci Madde- İşbu tahsisat, her daire için merbut cetvelde tefrik edilen miktarı tecavüz etmemek üzere Muvazene-i Maliye Encümenince fusul ve mevadda tevzi olunur. Tevziat esnasında, devair kadrolarında lazım gelen tadilât ve tevsiatı icra ile kadroların tespitine Muvazene-i Maliye Encümeni ile her daireye tekabül eden encümenler müştereken mezundurlar. Bir fasıl dâhilinde maddeden maddeye nakl-i muhassasat Maliye Vekilinin muvafakatine menuttur.

Üçüncü Madde- Teşkilât-ı Devlette mukabili bulunmayan mülga devair-i memurininin mazuliyet maaşları Muhassasat-ı Zatiye bütçesinin elli birinci (Memurin-i Mazule Maaşatı) faslından tesviye olunur. 28 Şubat 1338 tarihli Avans Kanununun yedinci maddesi mucibince mazuliyet maaşları için devair bütçelerin de açılmış olan bilumum fasıllar dahi 1340 sene-i maliyesi bidayetinden itibaren işbu elli birinci fasılda tevhit edilecektir.

Dördüncü Madde- Gerek Ankara'da ve gerek vilâyat-ı sairede derdest-i inşa bulunan veya müceddeden inşa edilecek olan Hükûmet konakları için Maliye bütçesinin 91'inci (İnşaat ve Tamirat) faslında (hükûmet konakları inşaatı) namıyla yeniden açılacak ikinci maddeye dört yüz bin lira tahsisat vazolunmuştur. İşbu tahsisattan sene-i haliye zarfında sarf edilemeyen mebaliğin 1340 senesinde dahi sarfına devam olunacak ve işbu sarfiyat Usul-i Muhasebe-i Umumiye Kanununun on üçüncü maddesi ahkâmına tabi olmayacaktır.

Beşinci Madde- Askeri Fabrikalar Müdiriyet-i Umumiyesince yeniden inşa edilecek fişek ve tıpa fabrikaları ve teferruatı için Müdüriyet-i mezkûre bütçesinin 338'inci (Masarif-i mütenevvia) faslına açılan

mükerrer üç numaralı (Fişek ve tıpa fabrikaları ve teferruatı) maddesine sene-i haliye zarfında verilen avanslardan tefrik edilmek üzere iki yüz elli bin lira tahsisat vazolunmuştur. İşbu tahsisattan sene-i haliye zarfında sarf edilemeyen mebaliğ 1340 senesinde de sarf olunur.

Altıncı Madde- Gümrüklerde alınmakta olan kibrit ve sigara kâğıdı istihlâk resminin kema-fi's-sabık bandrol ilsakı suretiyle cibayet edilmesine Maliye Vekili mezundur.

Yedinci Madde- 1339 sene-i maliyesi nihayetine kadar olan müddete ait bilvasıta tekâlif ile ukuddan efrat zimmetindeki matlubat-ı hazine efradın 1332, 1337 ve 1338 senelerine ait Tekâlif-i Milliye ve Harbiye ve vesait-i nakliye-i berriye ve bahriye de dâhil olduğu halde 1339 senesi nihayetine kadar bilumum matlubatıyla veya işbu efradın devr ü havale edecekleri eşhas matlubatıyla takas ve mahsup ve borcu bulunmayanlara nakden ita edilir. Eşhas-ı hükmiyenin aynı şerait dâhilindeki matlubatı ancak kendi zimmetleriyle mahsup olunur.

Bu husus için 12 Nisan 1339 tarihli ve 328 numaralı kanunla Düyun-ı Umumiyenin 1339 bütçesinde açılan fasl-ı mahsusa üç milyon lira tahsisat-ı munzama ilâve edilmiştir. İşbu tahsisatın sene-i haliye zarfında sarf edilemeyen miktarı 1340 sene-i maliyesinde dahi sarf edilir.

Sekizinci Madde- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Dokuzuncu Madde- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

30 Eylül 1339 ve 19 Safer 1342

Devair	**Lira**
Zat-ı Hazret-i Hilafet-Penahi ve Hanedan	218.347
Büyük Millet Meclisi	283.323
Düyun-ı Umumiye	1.522.211
Tahsisat-ı Zatiye	4.518.835
Maliye	2.026.900
Divan-ı Muhasebat	79.190
Rüsumat	1.396.851
Posta ve Telgraf ve Telefon	1.715.125
İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti	33.741
Dâhiliye	1.697.626
Emniyet-i Umumiye	1.597.531
Muavenet-i İçtimaiye	886.276
Sıhhiye	719.068
Umum Jandarma Kumandanlığı	4.594.113
Hariciye	638.686
Şeriye	590.037
Adliye	2.208.637
Maarif	2.033.566
Nafia	885.782
İktisat	1.279.958
Matbuat ve İstihbarat	51.453
Devair-i Mülkiye Yekûnu	**28.977.256**
Bahriye	1.786.558
Müdafaa-i Milliye	13.000.000
Askeri Fabrikalar	1.295.550
Devair-i Askeriye Yekûnu	**16.082.068**
Yekûn-ı Umumi	**45.059.324**

Abonmanlarımıza İtiraz ve Rica

1 Eylül 1339 tarihinden itibaren tekrar intişara başlayan Resmî Ceride'ye abone olan zevattan bazısı, iki sene evvel 21 nüsha neşredildikten sonra tatile duçar olan mezkûr ceridenin birinci nüshasından itibaren geçmiş nüshalarını da istemekte iseler de mezkûr nüshaların mevcudu kalmadığından zevat-ı mezkûrenin arzusunu isafa imkân bulunamadığı maa'l-itizar arz ve abone olacak zevatın abone bedeli olan 390 kuruşa ilaveten posta pulu ve makbuz pulu bedeli olmak üzere ayrıca 72 kuruş daha irsali rica olunur.

Ceride-i Resmiye Müdüriyeti

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri derç edilmemiştir.

Tayinler

Dâhiliye Vekâlet-i Celilesi Tayinleri:

Mucur Kaymakamı Yusuf Ziya Bey'in vuku-ı vefatına mebni inhilal eden mezkûr kaymakamlığa Terme Kaymakam-ı sabıkı Halid ve münhal bulunan Yalova Kaymakamlığına Birecik Kaymakam-ı esbakı Nusret, Kadınhanı Kaymakamlığına Gemlik Kaymakamı İbrahim ve Gemlik Kaymakamlığına Boyabad Kaymakam-ı esbakı Reşid, Yabanabad Kaymakamlığına Ilısu Kaymakamı Rıfat ve Ilısu Kaymakamlığına Boyabad Kaymakam-ı esbakı Akif Beyler nakl ü tayinleri ve Soma Kaymakamı Necati Bey'le Akhisar Kaymakamı Talat Bey'in becayişleri icra kılınmıştır.

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti Tayinleri:

Altı bin kuruş ücret-i maktua ile Bolu Hükûmet Tababetine Bolu Sıhhiye Müdür-i esbakı Midhat, iki bin kuruşla Bilecik Hükûmet Tababetine Lâpseki Hükûmet Tabibi Hamdi, iki bin kuruşla Erzincan Hükûmet Hastanesi Sertababetine Doktor Abdurrahman Said, dört bin kuruş maaşla Kocaeli Sıhhiye Müdüriyetine Ankara Sıhhiye Müdürü Emin, üç bin beş yüz kuruş maaşla Ankara Sıhhiye Müdüriyetine Çatalca Sıhhiye Müdürü Kemal, bin beş yüz kuruşla Pınarhisar Hükûmet Tababetine Havza Hükûmet Tabibi Mehmed Ali Bey ve Efendiler tayin edilmiş ve Beyoğlu Hükûmet Tabibi Marko Efendi de diğer bir memuriyette istihdam edilmek üzere açığa çıkarılmıştır.

Bin beş yüz kuruşla Zağferanbolu Hükûmet Tababetine Beyoğlu Hükûmet Tabibi Abdullah Rasim, bin beş yüz kuruş maaşla Beyoğlu Hükûmet Tababetine Üsküdar Hükûmet Tabibi Tahir, bin beş yüz kuruşla Üsküdar Hükûmet Tababetine Zağferanbolu Hükûmet Tabibi Bahaeddin Faik, Edirne Belediye Hastanesine Doktor Mahmud Celaleddin Bey ve Efendiler tayin edilmişlerdir.

Tamim

Müdafaa-i Milliye Vekâlet-i Celilesinden:

Üç yüz otuz beş sene-i maliyesiyle sene-i merkumeden daha evvelki senelere ait olup henüz tesviye edilemeyen zabitan ve mensubin-i askeriyenin müddet-i esaret matlupları ile müteahhitlerin ve emlak ve emval ashabı matlubatının velhasıl cihet-i askeriyeye ait bilumum hazine ve düyunatının tespit ve ona göre tahsisat istihsal edilmek üzere ashab-ı matlubun hemen ahz-ı asker şubelerine veya icmalinde dâhil bulundukları kıta ve müesseseye bi'l-müracaa yedlerindeki evrak-ı müsebbiteye nazaran matluplarını sene üzerine kaydettirmeleri lüzumu ilan olunur.

İlan

İktisat Vekâletinden:

Lazistan sancağına tabi Atina kazasının Ardeşen nahiyesine muzaf Orta ve Muttafi karyelerinde şimalen Dua tepesinden bed'en ile Zimnos tepesine hatt-ı müstakim ve şarken mezkûr tepeden bed'en ile İshamrona tepesine hatt-ı müstakim ve cenuben mezkûr tepeden bed'en ile Muttafi tepesine hatt-ı müstakim ve garben mezkûr tepeden bed'en ile mebde-i hudut olan Dua tepesine hatt-ı müstakim ile mahdut ve mesaha-i sathiyesi bin seksen dört ceribiyeden ibaret arazide Türkiye tebaasından Mustafa Kazım Efendi tarafından bi't-taharri zahire çıkarılan demir madeni doksan dokuz sene müddetle mumaileyh uhdesine ihale olunacağından Maden Nizamnamesinin otuz altıncı maddesi hükmüne nazaran keyfiyet-i ihaleye itirazı olanların ilan tarihinden itibaren iki ay müddet zarfında Ankara'da İktisat Vekâletine ve mahallinde Makam-ı Mutasarrifiye müracaat eylemeleri ilan olunur.

26 Eylül 1339 Tarihinde İnikat Eden Muhassasat-ı Zatiye Encümenince Tahsis Kılınan Maaşat

Miktar-ı Maaş	[Unvan/İsim]	[Durumu]
337	Karaağaç Mezbahası Katre Memuru Mehmed Akif Efendi	Tekaüt
285	Teşvikiye Nüfus Kâtibi Halid Efendi	Tekaüt
338	Gümüşhane İstinaf Aza Mülazımı Talat Efendi	Tekaüt
431	Bolvadin Düyun-ı Umumiye Memuru Hacı Emin Efendi	Tekaüt
414	Mülga Dâhiliye Nezareti Nüfus İdaresi İrsalat Memuru Kazım Efendi	Tekaüt
200	İstanbul İhracat Gümrüğü Kantarcısı Halil Efendi	Tekaüt
502	Maliye Vekâleti Muamelat-ı Nakdiye Kalemi Ketebesinden Salim Efendi	Tekaüt
300	Darü'l-muallimat-ı Aliyye Anbar Memurluğundan Mütekait Abdullah Rüşdü Efendi	Tekaüt
250	Aydın Livası Tahrirat Kalemi Müsevvitliğinden Mütekait Muhyiddin Efendi	Tekaüt
146	İzmit Düyun-ı Umumiye Kolculuğundan Mütekait Hasan Ağa	Tekaüt
1087	Mülga Nafia Nezareti Memurin İdaresi Mümeyyizi Ali Bahaeddin Bey	Tekaüt
255	Ayvalık Düyun-ı Umumiye Piyade Kolcusu Mustafa Efendi	Tekaüt
625	Fatih Cami-i Şerif Dersiamlarından Hafız Mehmed Eşref Efendi Zevcesi	Tekaüt
169	Biga Düyun-ı Umumiye Memuru Süleyman Efendi Ailesi	Tekaüt
120	Mülga İstanbul Birinci Daire-i Belediye Hendesehane Kitabetinden Kadro Harici Osman Efendi Ailesi	Tekaüt
355	Tekkeköy Mahallesi Müdürü Ahmed Cevdet Efendi Ailesi	Tekaüt
512	Bandırma Düyun-ı Umumiye Müdürü Müteveffa Cemal Efendi Zevcesi	Tekaüt
80	Samsun Rüsumat Müdüriyeti İkinci Kâtibi Bahri Efendi Ailesi	Tekaüt
312	İzmir Komiser Muavini Mehmed Sabri Efendi Ailesi	Tekaüt
211	Saray Kazası Kaymakam-ı esbakı Osman Nuri Efendi Ailesi	Tekaüt
160	Mülga Maliye Nezareti Muhassesat-ı Zatiye Ketebesinden Ahmed Efendi Ailesi	Tekaüt
206	Bursa Ahmed Vefik Paşa Hastanesi Emraz-ı Efrenciye Mütehassısı Doktor Arif Bey Eytamı	Tekaüt
657	İzmir Düyun-ı Umumiye Nazırı Şefik Efendi Kerimesi Ayşe Hanım	Tekaüt
80	Kırkkilise Hastane Memuru Hafız Cafer Efendi Ailesi	Tekaüt

200	Pınarhisar Mahkeme-i Şeriye Başkâtibi Refet Efendi Ailesi	Tekaüt
101	Biga Bidayet Mahkemesi Zabıt Kâtibi Rıza Efendi Ailesi	Tekaüt
56	Beyoğlu Polis Memurlarından Hüseyin Hüsnü Efendi Zevcesi	Tekaüt
134	Preveze Rüsumat Baş Müdüriyeti Sandık Emini Zahid Efendi Ailesi	Tekaüt
162	Konya Bidayet Hukuk Hâkimliği Başkâtibi Ali Saib Efendi Ailesi	Tekaüt
120	Denizli Polis Komiser-i sabıkı Müteveffa Ahmed Hamdi Efendi Ailesi	Aile
38	Giresun Nahiyesi İbtidai Muallimlerinden Mehmed Nuri Efendi	Tekaüt
120	Viranşehir Nüfus Memuru Ahmed Kâmil Efendi Ailesi	Aile
80	Diyarbakır Tevkifhane Müdürü Mevlüd Efendi Ailesi	Aile
177	Kozan Posta ve Telgraf Merkezi Müdür-i sabıkı Ahmed Hamid Efendi Ailesi	Aile
80	İzmir'de Mecidiye Şubesi Tahsil Memuru Refik-i sabıkı Cemal Efendi Ailesi	Aile
80	İstanbul Anadolu Hisarı Posta ve Telgraf Merkez Muhabere Memuru Mehmed Hulusi Efendi Ailesi	Aile
160	İzmir Mahkeme-i Şeriye Zabıt Kâtibi Hasan Rıfat Efendi Ailesi	Aile
80	Kırşehir Müderrisi Müteveffa Hacı Mahir Efendi Ailesi	Aile
120	Mülga Evkaf Nezareti Kuyud-ı Kadime-i Vakfiye Kalemi Ketebesinden Ali Rıza Efendi Ailesi	Aile
295	Bitlis Varidat Başkâtibi Ferhad Efendi Ailesi	Aile
237	Kütahya Ziraat Bankası Müdür-i sabıkı Süleyman Rüşdü Efendi Ailesi	Aile
1309	Adliye Nazır-ı esbakı Mehmed Kâzım Bey Ailesi	Aile
240	Niğde Polis Memurlarından Mehmed Nuri Efendi Ailesi	Aile
200	Ankara Evkaf Başkâtibi Hafız Mesud Efendi Ailesi	Aile

Miktar-ı Maaş	**[Unvanı/İsmi]**	**[Durumu]**
213	İstanbul Emtia Gümrüğü Mukayyitliğinden Mütekait Hacı Ahmed Efendi Ailesi	Aile
40	Burdur Mahkemesi Mübaşiri Süleyman Efendi Ailesi	Aile
100	İzmir Vilâyeti Polis Komiseri Ahmed Efendi Ailesi	Aile
120	Yenice Orman Cibayet Memur-ı sabıkı ve Bartın Maarif İkinci Kâtibi Mustafa Rıfat Efendi Ailesi	Aile
80	Balıkesir'de Kaya Bey Mekteb-i İptidaisi Muallim-i sabıkı Hafiz Ali Efendi Ailesi	Aile
109	Teşvikiye Mekteb-i İptidai Muallimi Hasan Efendi Ailesi	Aile
134	Üsküdar Polis Komiseri Esad Kadri Efendi Ailesi	Aile
44	Ortahisar Nüfus Memuru Abdi Efendi Ailesi	Aile
75	Köprülü Tahsildarı Mustafa Efendi Ailesi	Aile
125	Beyoğlu Polis Memuru Salih Efendi Zevcesi	Aile
531	Mülga Teftiş Muayene Heyeti Azasından Süleyman Vehbi Efendi Ailesi	Aile
200	Kengırı Memlehası Plakapa Mevkii Kolcusu Kâmil Ağa Zevcesi	Aile

44	Yedikule Darüleytamı Kâtip ve Hesap Memuru Mustafa Fuad Efendi Ailesi	Münakale
366	Hicaz Demiryolu Müdür-i Umumisi Hulusi Bey Zevcesi	Münakale
10	Uzunköprü Rüsumat Muhafaza Memuru Ahmed Efendi Ailesi	Münakale
26	Osmancık Kaymakam Vekili Hayreddin Efendi Ailesi	Münakale
43	Aydın Sancağı Muhasebecisi Necati Efendi Ailesi	Münakale
27	Trabzon Sultanisi Ulum-ı Diniye Muallimi Mesud Efendi Mahdumu	Münakale
25	Saruhan Muhasebe Kalemi Liva Kâtibi Habibullah Sıdkı Efendi Ailesi	Münakale
27	Zağferanbolu Mekteb-i Rüşdi Muallimliğinden Mütekait Mustafa Salim Efendi Ailesi	Münakale
34	Yalvaç Kazası Kaymakamı Salahaddin Efendi Ailesi	Münakale
94	Saruhan Kaymakamı Yaver Bey'in Ailesi	Münakale
73	Cidde Evkaf Muhasebecisi Muhsin Sadık Efendi Kerimesi	Münakale
125	Dördüncü Daire-i Belediye Muhasebecisi Mehmed Eşref Efendi Kerimesi	Münakale
94	Darülfünun Ulum-ı Diniye Şubesi Müdürü Hayri Efendi Zevcesi	Münakale
56	Aydın Bidayet Mahkemesi Azasından Ahmed Şadi Efendi Ailesi	Münakale
32	Osmancık Müfredat Kâtibi Mehmed Rüşdü Efendi Zevcesi	Münakale
56	Hırka-i Saadet Hademesinden Ahmed Kemal Bey Kerimesi	Münakale
43	Adana İstinaf Mahkemesi Başkâtibi Mehmed Rasim Efendi Zevcesi	Münakale
5	Karacaabad Vergi Kâtibi Ali Rıza Efendi Zevcesi	Münakale
49	Girid Kaymakamı Mustafa Bey Zevcesi	Münakale
23	Menteşe İaşe Müdürü Yusuf Ziya Efendi Ailesi	Münakale
34	Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye Kimya-yı Gayr-i Uzvi Muallim Muavini Arif Hikmet Bey Zevcesi	Münakale
124	Turuk ve Meabir-i Umumiye Mümeyyizi Hasan Tahsin Efendi Ailesi	Münakale
15	Anteb Sancağı Bidayet Mahkemesi Müstantiki Yusuf Efendi Ailesi	Münakale
31	Maarif Tedrisat-ı Hususiye Ketebesinden Mehmed Şevket Efendi Zevcesi	Münakale
14	İstanbul Polis Memuru Emin Efendi Kerimesi	Münakale
7	Bağdad Rüsumat Müdüriyeti Markatörü Hüseyin Zihni Efendi Ailesi	Münakale
23	Balıkhane Merkez Müdüriyeti Maa-Kantarcı Tadat Memuru İsmail Ağa Zevcesi	Münakale
17	Hüdavendigar Muhasebe-i Vilâyet Tahsisat Kalemi Kâtibi Abdurrahman Efendi Zevcesi	Münakale
28	Aydın Seferihisar Posta ve Telgraf Müdürü Fuad Efendi Ailesi	Münakale
2250	Karesi İstinaf Mahkemesi Zabıt Kâtibi Ali Vehbi Efendi Ailesi	İkramiye
900	Dersaadet Rüsumat Muhafaza Memurlarından Burhaneddin Efendi Ailesi	İkramiye
1200	İstanbul Polis Müdüriyeti Taharri Memurlarından Abdullatif Efendi Ailesi	İkramiye
466	Dersaadet Posta Pakethanesi Mersule Başmemur-ı sabıkı İsmail Hakkı Efendi	Mazuliyet
200	İstanbul Beyoğlu Telgraf Merkezi Muhaberat-ı Ecnebiye Memur-ı sabıkı Mehmed Ali Efendi	Mazuliyet
666	Ser İbriktar Mehmed Hadi Efendi	Mazuliyet
333	Evkaf Tahsilat Şubesi Birinci Sınıf Ketebesinden Mustafa Talat Bey	Mazuliyet
500	İstanbul Merkezi Muhabere Memur-ı sabıkı Hasan Tahsin Efendi	Mazuliyet
325	Sahra Postalarında Müteşekkil Tetkik-i Hesabat ve Tevhid-i Kuyudat Komisyonu Memuru Hikmet Efendi	Mazuliyet

500	Mülga Hariciye Nezareti Şifre Kalemi Fransızca Ketebesinden Osman Rasih Efendi	Mazuliyet
333	İstanbul 3001 Polis Memuru Osman Efendi	Mazuliyet
500	İstanbul Paket Postahanesi Anadolu-Rumeli Şimendiferleri Teslim Memuru Lütfi Efendi	Mazuliyet
400	Dersaadet Merkezi Muhabere Memuru Hafız Ömer Vasfi Efendi	Mazuliyet
300	İstanbul Muhacirin Müdüriyet-i Umumiyesi Kâtiplerinden Ahmed Faik Efendi	Mazuliyet
266	Bursa Merkez Muhabere Memur-ı sabıkı Mehmed Rıfat Efendi	Mazuliyet
150	Mülga Sadaret Kavaslarından Mahmud Ağa	Mazuliyet
333	İstanbul 1614 Numaralı Polis Memuru Hüseyin Hüsnü Efendi	Mazuliyet
100	Maliye Posta ve Telgraf Merkezi Kutu Müvezzi-i sabıkı Mustafa Kazım Efendi	Mazuliyet
133	Köprüler İdaresi Mubassırlarından Ali Efendi	Mazuliyet
133	Yıldız Sarayı Bekçi Hademesinden Ahmed Efendi	Mazuliyet
333	Bebek Zekûr Darüleytamı Kâtip ve Hesap Memuru Halil Rahmi Efendi	Mazuliyet
100	İmrahor Kasrı Bekçi Hademesinden Mustafa Efendi	Mazuliyet
133	Mabeyn Bekçi Hademesinden Mehmed Ağa	Mazuliyet
100	Dolmabahçe Sarayı Bekçi Hademesinden Mustafa	Mazuliyet
250	Hazine-i Hassa Telefon Memuru Mehmed Mevlüd Efendi	Mazuliyet
500	Seccadeci Mehmed Tevfik Bey	Mazuliyet
133	İstanbul Telgraf Merkezi Müdüriyet Kâtibi Mehmed Reşid Efendi	Mazuliyet
325	Istabl-ı Amire İdaresinde Demirci ve Dökmeci İsmail Hakkı Efendi	Mazuliyet

(Mabadı var)

- - -

Ankara: Matbuat ve İstihbarat Matbaası

RESMÎ CERİDE

Pazar
---
26 Safer 1342
7 Teşrinievvel 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 30 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesidir.* ***Sene: 1***

Numara: 349

Kanunlar

1339 Senesi Evkaf Vekâletinin İkinci Altı Aylık Avans Kanunu

Madde 1- 1339 senesi Eylül iptidasından Şubat gayesine kadar Evkaf hidemat-ı umumiyesine sarf ve bütçesinin tasdikinde mahsubu icra edilmek üzere 28 Mart ve 15 Nisan 1339 tarihli kanunlarla sarfına mezuniyet verilen bir milyon liraya zamimeten (959,414) liranın daha avans olarak sarfına mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- İşbu tahsisat 22 Nisan 1339 tarihinde Muvazene-i Maliye Encümenince tespit ve tasdik edilen 1339 senesi Evkaf bütçesinin fusul ve mevaddına tevfikan sarf olunur.

Madde 3- İşbu kanunun birinci maddesiyle verilen avanstan tefrik edilmek üzere 1339 senesi Evkaf bütçesinin dördüncü faslının üçüncü (Akarat-ı vakfiye vergi-yi senevisi) maddesine 31.000 ve beşinci faslının altıncı (Talebe-i ulum muhassasatı) maddesine 30.000 ve sekizinci faslın ikinci (Reddiyat) maddesine 20.000 lira ilave edilmiştir.

Madde 4- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 5- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Şeriye ve Evkaf Vekili memurdur.

2 Teşrinievvel 1339 ve 21 Safer 1342

Tayinler

Ziraat Bankası Tayinleri

Niğde Şubesi Müdürü Mehmed Reşad Efendi Ertuğrul Şubesi Müdüriyetine, Çanakkale Şubesi Muavini Halid Rıfkı Efendi Çanakkale Şubesi Müdüriyetine, Samsun Şubesi Muavini İsmail Hakkı Efendi Çerkeş Sandığı

Memurluğuna, Uluborlu Sandık Memuru Remzi Efendi Aziziye Sandığı Memurluğuna, Pınarhisar Sandığı Memuru Mümin Efendi Çorlu Sandığı Memurluğuna, Kilis Sandığı Memuru Akif Efendi Ümraniye Sandığı Memurluğuna, Lâpseki Sandığı Muavini Mustafa Efendi Keşan Sandığı Memurluğuna, Pınarhisar Muavin-i sabıkı Hakkı Efendi Mürfete Sandığı Memurluğuna, Çatalca Sandığı Muavini Refi Efendi Silivri Sandığı Memurluğuna, Yozgad Şubesi Veznedarı Naşid İzzeddin Efendi Mucur Sandığı Memurluğuna, Konya Şubesi İkrazat Mukayyiti Rıza Efendi Gönen Sandığı Memurluğuna, Elmalı Sandığı Memur-ı sabıkı Ahmed Fevzi Efendi Alaiye Sandığı Memurluğuna, Ulukışla Sandığı Memuru İshak Fevzi Efendi Ürgüb Memurluğuna, Bor Sandığı Muavini Salih Efendi Ulukışla Sandığı Memurluğuna, Konya Evrak Mukayyit-i sabıkı Muammer Efendi Karahisar-ı sahib İkrazat Mukayyitliğine, açıktan Mehmed Kâmil Efendi Manisa Şubesi Havale Mukayyitliğine, açıktan Mustafa Zeki Efendi Çanakkale Şubesi İkrazat Mukayyitliğine, açıktan Naci Efendi Kastamonu Şubesi İkrazat Mukayyitliğine, açıktan Halil Hilmi Efendi Samsun Şubesi Havale Mukayyitliğine, Sivrihisar Sandığı Muavini Ahmed Hamdi Efendi Eskişehir Şubesi Veznedarlığına, açıktan Mehmed Nuri Efendi Yozgad Şubesi Veznedarlığına, Keşan Sandığı Muavin-i sabıkı İhsan Efendi Edirne Şubesi Evrak Mukayyitliğine, Şarki Karaağaç Sandığı Muavini Ramazan Salim Efendi Akşehir Sandığı Muavinliğine, açıktan Mehmed Efendi Kasaba Sandığı Muavinliğine, açıktan Mehmed Mazhar Efendi Çerkeş Sandığı Muavinliğine, açıktan Mehmed Emin Efendi Tosya Sandığı Muavinliğine, açıktan Mehmed Tevfik Efendi Daday Sandığı Muavinliğine, Boğazlıyan Sandığı Veznedar-ı sabıkı Mustafa Enver Efendi Tire Sandığı Veznedarlığına, açıktan Yusuf Azmi Efendi Boğazlıyan Sandığı Veznedarlığına, açıktan Ekrem Efendi İdare-i Merkeziye Memurin Kalemi Mukayyitliğine, açıktan Vasfi Efendi İstanbul Şubesi Depo Makinistliğine, İdare-i Merkeziye Alat-ı Ziraiye Satış Memuru Halid Efendi İstanbul Şubesi Anbar Memurluğuna, açıktan Hasan Basri Efendi Gemlik Sandığı Muavinliğine, açıktan Mustafa Ruhi Efendi Sivrihisar Sandığı Muavinliğine, açıktan İsmail Efendi Ankara Ziraat Mektebi Makinist Sınıfı Demirci Ustalığına.

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri

Yirminci İçtima

[Geçen Nüshadan Mâbad]

Rasih Efendi (Antalya) - Birinci sınıfta mı, yoksa bütün mevcudu mu?

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Mektep daha birinci devresinde olduğundan birinci sınıfta yirmi sekiz talebesi vardır. İkinci devre yani bu sene için birinci sınıfa altmış talebe için mahallinde hazırlık yapılıyor. Bundan başka da ihzari sınıfı, yani Darü'l-mualliminin birinci sınıfına hazırlanmak için de otuz talebelik bir ihzari sınıfı hazırlamak üzeredirler. Sene iptidasında İdare-i Hususiye bütçelerinin tanzimi esnasında Vekil Beyefendi, "Darü'l-mualliminler eylül iptidasından itibaren Muvazene-i Umumiyeden idare edilecektir. Siz bütçenize altı aylık masraf koyunuz." diyor. Encümen-i Vilâyet de tabii bu işara, ibtinaen yalnız altı aylık tahsisat koyuyor. Maarif Vekâletine de altı aylık için müracaat ediyorlar. Tabii biz de mektebin altı aylık tahsisatını bütçemize ithal etmiştik. "Muvazeneden verilecekse vakit geldi, tahsisat veriniz. Mektebin maaşatının idaresi lazım geliyor." diyorlar. Sonra Maarif Vekâleti -bilmiyorum kaç mıntıkada- umumi darü'l-mualliminler açacağını ve Yozgat Darü'l-muallimin talebesinin de behemehâl oralara nakledilmesini emrediyor. Vekâletin bu emrini Yozgat'tan bize yazıyorlar. Vekil Beyefendi'nin de buyurdukları veçhile kendilerine müracaat ettik. Dedik ki:

"Bu açacağınız mektepler kaç yerdedir? Hatırımda kaldığına göre şimdilik on iki yerdedir. İki yüz talebelik, leylî darü'l-mualliminler açacağız ve bu darü'l-mualliminlerden çıkan efendilerle bütün Türkiye köyleri iptidai mekteplerinin

muallimlerini idare edeceğiz." dediler. Bizce buna imkân yoktur. Olsa bile bu darü'l-mualliminlere girecek talebe, mektep hangi mahalde açılmışsa ora köylerine muallim olacak ve bu muallimler oralara inhisar edecektir. Mesela: Konya'da açılan bir darü'l-muallimine gitmesi için Yozgat'ta bulunan bir efendi icbar edilse dahi, o efendiyi Konya'ya gönderip tahsil ettirmeye imkân yoktur. Vilâyat merkezlerinde leylî olan idadilerde, ancak merkez-i vilâyete merbut olan kazalarla münhasırdır. Bendenizce köylerde açılacak köy mektepleri için böyle umumi darü'l-mualliminlerden çıkacak efendilere ihtiyaç olmasa gerektir. İdare-i hususiyelerin açacağı darü'l-mualliminlerden çıkacak efendiler, iki senelik, üç senelik köy mektepleri muallimliklerine çoktur bile. Aynı zamanda bir memlekette -Vekil Beyefendi kendileri de itiraf buyurdular- yedi yüz köyden mürekkep olan bir livanın mektepleri ancak böyle varidat-ı mahalliye ile açılmış ve oradan yetişecek muallimlerle idare olunabilir, Vekil Beyefendi "Bu mektebin muallimleri üç zattır; birisi medrese talebesidir, birisi iptidaîden çıkmıştır, diğer birisi de idadî mezunudur. Bunların kudret-i ilmiyesi, müktesebat-ı ilmiyesi bu muallimlikleri idare etmeye kâfi değildir." dediler. Mademki öyledir, mektebi lâğvetmektense o muallimler yerine muktedir muallimler bulmak Maarif Vekâletinin vazifesidir. Bendeniz Maarif Vekâletinin idare-i hususiye tarafından açılmış olan bir mektebi nasıl ve ne salahiyetle seddettiğini ve bu hakkı hangi kanundan aldığını bilmiyorum. Diyorlar ki: Nisan tarihli Kanun bu hakkı vekâlete vermiştir. Fakat size İdare-i Hususiye-i Vilâyat Kanunu, vilâyet encümenlerinin, idare-i hususiyelerin açmış oldukları darü'l-mualliminleri seddetmek hakkını vermemiştir. Maarif Vekâletinin evvelemirde bu darü'l-mualliminleri kapamak için idare-i hususiyelerin darü'l-mualliminler açabilmesini men için, Meclis-i Âliye İdare-i Hususiye-i Vilâyat Kanununun 82. maddesinin falan fikrasının ilga veya tayyını teklif etmesi icap eder. Bu kanun ve bu hak mevcut iken Maarif Vekâletinin hod behod bu mektebi seddetmesi bilmem ki ne dereceye kadar kanunla kabil-i tevfiktir. Arkadaşımız İsmail Kemal Beyefendi Yozgat'ın Mutasarrıflığını yaptılar. Ata Bey de orada bulundular. Yozgat yüz yirmiyi mütecaviz ihtiyat zabiti vermiş bir memlekettir. Anadolu'nun ortasında yegâne münevver bir muhittir. (Yegâne değil, üçüncü derecede sesleri)

Hamdullah Subhi Bey (İstanbul) - Münevver muhitlerinden biridir.

Süleyman Sırrı Bey (Devamla) - Pekâlâ, üçüncü derecede olsun, beşinci derecede olsun, ehemmiyeti yoktur. Harb-i Umumi bidayetinde Yozgat'ın leylî talebesinin ne kadar olduğunu İsmail Kemal Bey pekâlâ bilirler. Bununla beraber oldukça, münevver geçinen ve daha ziyade tenvir etmek arzusunda bulunan böyle bir muhitin elinden darü'l-muallimini almak, evlad-ı vatanı nimet-i maariften mahrum bırakmak, bilmem ne dereceye kadar mucib-i insaftır. Sonra bendeniz bu mektebin kapanmasını Teşkilât-ı Esasiye Kanununun (Vilâyetler hususi hayatında şahsiyet-i maneviyeyi haizdir) fikrasına bir tecavüz addediyorum. Binaenaleyh vilâyetler hayat-ı hususiye sahibidir. Mektep açarlar. Bu darü'l-muallimini seddetmek Teşkilat-ı Esasiye Kanununun on birinci maddesinde tayin edilmiş olan hukuka tecavüzdür. Bununla beraber Maarif Vekâleti Bey mektebin seddi takrir sahiplerinin tasavvur ettikleri şekilde set değildir buyuruyorlar. Bir mektebin müdürü alınır ve Heyet-i Talimiyesine işten el çektirilirse bu set değil de nedir? Seddin başka türlü şekli nasıl olur? Bunu bendeniz anlamıyorum. Esasen bu set keyfiyeti; Teşkilât-ı Esasiyemizin millete bahşettiği hak ile de kabil-i telif değildir. Maksadım istizah falan değildir. Bilakis bendeniz Heyet-i Talimiyesini kaldırılmak suretiyle seddedilmiş olan mektebin açılması için vicdan-ı âlinize ve merhametinize dehalet ediyorum ve o yolda da bir takrir veriyorum. (Vicdanla olmaz, kanunla olur sesleri) Kanundan ziyade vicdanın hâkim olduğu noktalar da vardır. Onu da biliniz.

Maarif Vekili Safa Bey - Efendim! Arkadaşımız, Yozgat'taki darü'l-mualliminin bilhassa (İşitemiyoruz sesleri) efendim! Zaten evvelce de arz ettim: Maarif Vekâletinin muayyen mekteplerden daha fazla mektep açmasına en büyük mâni, elimizdeki muallimlerin mahdut olmasıdır ve biz bu on yerde darü'l-mualliminler açarken memleketimizin her tarafına dağılmış olan kifayetli muallimlerimizi topluyoruz ve almak icap ediyor. Ancak bu sayede bugün bu on merkezde, istediğimiz şekilde, bizi tatmin edecek şekilde mektep açmak kabil olabilecektir. Bunun başka türlü olmasına imkân yoktur. Saniyen Yozgat'ın...

Saib Bey (Kozan) - Yozgat değil, Bozok!..

Maarif Vekili Safa Bey - Saniyen Bozok'un ayrıca bir darü'l-muallimin istemesine, Maarif Vekâletince bir sebep de yoktur. Çünkü mevcut talebeyi esasen naklediyoruz. Açacağımız mektepler kendisine yakın mıntıkada bulunan talebeyi alacaktır.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Bir tanesini gönderemeyiz.

Maarif Vekili Safa Bey - Saniyen bizim açacağımız darü'l-mualliminler hakikaten memleketin ihtiyacını temin edecek talebeyi yetiştiremez. Buna biz de kaniyiz. Fakat zamanla vesaitimiz çoğaldıkça, bütçemiz bilmem ne oldukça her sene bir iki mektep açmak ve memleketin ihtiyacına göre muallim yetiştirmeyi bir gaye ittihaz etmişizdir. Evet, bugün açtığımız darü'l-mualliminler memleketin bütün ihtiyacını temin edemez. Fakat gelecek sene bir ve öbür sene iki ve bu suretle artırmak suretiyle zannederim memleketin ihtiyacına kâfi gelecek muallimleri yetiştirmek kabil olacaktır. Bir noktayı daha arkadaşlar şey ettiler. Buyurdular ki: Böyle başka mıntıkalardaki darü'l-mualliminlere hiçbir yerden talebe gitmez... Hâlbuki elimizdeki vesaiki ve müracaat edenlerin adedi bu kanaatin hilâfınadır. Biz darü'l-mualliminlere talebe almak için her tarafa tamim yapmışızdır. Şimdiye kadar fotoğraflarıyla beraber müracaat edenlerin miktarı yedi yüzü mütecavizdir ve mütemadiyen telgraf başında bizi sevk edin diyorlar. Binaenaleyh arkadaşlarımızın endişesine mahal görmüyorum. Talebe de bulacağız. Evet, şüphesizdir ki, Yozgat'ta açacağımız darü'l-muallimine gidecek talebeyle ondan iki gün daha uzakta açacağımız bir darü'l-muallimine gidecek talebe arasında belki bir fark vardır. Fakat herkesin mıntıkası dâhilinde ve herkesin ayağında darü'l-muallimin açmaya imkân yoktur. Bu talep Yozgat için olduğu gibi kazalar için varittir. Biz kaza talebesiyiz Yozgat'a gidemiyoruz, kazamızda da darü'l-muallimin açın demez mi? Salâhiyet meselesine gelince: Efendiler! Demin arz ettiğim gibi, biz Yozgat'a demişiz ki: "Talebelerinizi falan yere nakletdiniz, muallimleri size terk ediyoruz, iptidai mekteplerinizde istihdam edin." Ve kendileri mektep açmak için istediği zaman biz mütalaamızı irat ettik. Bizce idare-i hususiyelerin ayrıca darü'l-muallimin açmasında şu noktadan mahzur vardır, doğru değildir. Buraya sarf edeceğiniz parayı iptidai mekteplerine sarf ediniz dedik ve yine Sırrı Beyefendi'nin pek hatırlarındadır ki, idare-i hususiyelerin maarife ait bütçelerini tetkik etmek [hakkı] Maarif Vekâletine verilmiştir ve ondan sonra da Dâhiliye Vekâletinin tasdikiyle bütçe kesb-i katiyet eder. Yani gerek Dâhiliye ve gerek Maarif vekâletlerinin, idare-i hususiyelerin yanlış ve lüzumsuz gördüğü masrafları tayettirmekte hakları vardır. Bütçe bize geldiği vakit Bozok Maarif bütçesine ait bir şey görürsek bunu kaldırmayı da bir vazife addederiz.

Reis - Efendim! Nizamname-i Dâhilimiz mucibince sailin suali beş dakikayı tecavüz ettiği gibi cevap itası da yirmi dakikayı tecavüz etmez ve sual için bir celsede ancak yarım saatlik bir müddet tefrik edilebilir. Binaenaleyh müzakere hitam bulmuştur. Ruznameye geçiyoruz.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Kifayet reye konmadı ki ruznameye geçiyoruz.

Reis - Efendim! Sual neticesinde hiçbir şey reye vazedilemez. Sail ile mesul arasındaki izahat ile iktifa edilir.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Reis Bey, müsaade buyurun söz istiyorum.

Reis - Söz vermiyorum Süleyman Bey!

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Sualin

cevabı kâfi gelip gelmediğini niye sormuyorsunuz? Reis Bey?

Reis - Sailin beş dakikalık sual hakkı vardır ve celseden sual için ancak yarım saat tefrik edilir. Binaenaleyh müzakere hitam bulmuştur.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Sail sualinin cevabına kanaat hâsıl etmezse, usulü dairesinde kanaat hâsıl edinceye kadar suallerine devam eder. Meclisin teamülü vardır. Reisler sual sahibine cevap kâfi midir diye sorarlar.

Reis - Bendeniz Nizamnameden başka teamül bilmiyorum.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Hiç, hava oldu, koca memleketin masarifi gitti.

Reis - Efendim! Tohumluk ve Çift Hayvanatı Hakkındaki Kanunun tayin-i esami ile reye vazında hâsıl olan netice şudur. (146) aza reye iştirak etmiştir ve layiha (146) rey ile kabul edilmiştir.

Efendim! Layiha-i kanuniyenin kabulü münasebetiyle Kütahya Mebusu Receb Bey ve rüfekasının bir takriri vardır. Bu takrirde kanunun tatbik-i ahkâmının tesrii İktisat ve Maliye vekâletlerinden rica ediliyor. Binaenaleyh Vekil Beyefendiler mümkün olduğu kadar kanunun tatbik-i ahkâmında sürat ve ehemmiyet göstereceklerinden dolayı takriri rey-i âlilerine vazetmiyorum.

Posta Kanununun Müzakeresi

Reis - Efendim! Posta Kanunu layihasının bakiye-i müzakeratına başlıyoruz. Oturalım. Zira celse tatil edilmemiştir. Müzakereye devam edeceğiz. Posta Kanununun 30. maddesinin dördüncü fıkrasına bir madde-i müzeyyele ilâvesi talep ediliyor. Takrir okunacaktır:

Riyaset-i Celileye

Otuzuncu maddenin rabian fıkrasına âtideki maddenin bir fıkra-i müzeyyele olarak ilavesini veyahut mezkûr maddenin başka bir numarayla kabulünü teklif ederim:

Seferberlik ve harp esnasında bilumum mensubin-i askeriyeye gönderilen ve kezalik bunlar tarafından sevk edilen mektuplar ile yarım kilo sıkletindeki paketler...

Lazistan: T. Ekrem

Reis - Teklif bundan ibarettir. Emsali veçhile Posta Encümeniyle Muvazene-i Maliye Encümenine havale ediyoruz.

Posta ve Telgraf Kanununun 32. maddesini müzakere edeceğiz:

Fasl-ı Rabi

Memnuat

Madde 32- Evvela: Gerek Posta İdaresi ve gerek bilcümle nakliyat şirketleri vasıtasıyla naklolunan posta paketlerine veyahut eşya-yı ticariye numuneleri ve gazetelerle evrak-ı saire-i matbua ve mesaliha müteallik evrak derunlarına açık olsa dahi mekâtîp veya bu mahiyette evrak vazı veya bunların zuruf ve kuşakları üzerine muhaberat mahiyetini haiz işarat veya ifadat derci,

Saniyen: Kıymetli posta paketlerinden maada müraselât derununa meskûkât ve altın ve gümüş mamulâtiyle ahcar-ı zi-kıyem ve mücevherat ve bu kabil kıymettar mevat konulması,

Salisen: Kıymet-i mukaddereli olmayan mekâtîbe posta bonoları müstesna olmak üzere evrak-ı nakdiye ithali,

Rabian: Her nevi müraselâta adap ve ahlâk-ı umumiyeye mugayir ve muhill-i asayiş ve Hükûmetçe vücudu ve intişarı menedilmiş olan mevat ile tabiatları ve mahiyetleri itibariyle posta memurlarını tehlikeye ilka ve mevadd-ı muhabereyi telvis veya tahrip edebilecek, mevat ve kabil-i iştigal ve infilâk-ı mevadd-ı nâriye ile mevadd-ı saire-i mühlike ve canlı, cansız hayvanat ve haşerat vazı

Hamisen: Her nevi müraselât üzerlerine tahkir-amiz ve tezyifi mutazammın adresler tahriri,

Sadisen: Memnuiyeti kavanin ve nizamat-ı Hükûmetçe tasrih edilen eşyanın ithali memnudur.

Reis - Efendim! 32. madde hakkında söz isteyen var mı? (Hayır sesleri) 32. maddeyi aynen rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir. Efendim! Mesuliyet faslına geçiyoruz.

Fasl-ı Hamis

Mesuliyet

Madde 33- Posta İdaresi, Posta ve Telgraf havalenameleri ve matlubat-ı adiye tahsili, ceraid ve resail-i mevkute abone kaydı muamelatında kendisine tevdi olunan mebaliğden mesuldür.

Reis - Efendim! Bu maddeyi Adliye Encümeni aynen kabul etmiştir. Söz isteyen var mı? (Hayır sesleri) Söz isteyen yok. Binaenaleyh 33. maddeyi aynen rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

34. maddeye geçiyoruz.

Madde 34 - Taahhütlü mevadın zıyaından dolayı şart-ı tediyeli olsa bile idare tarafından mürsile veya mürsilin talebi üzerine mürselün-ileyhe tazminat olarak yüz kuruş verilir. Tazminat talebinde bulunmaksızın vefat eden mürsilin hakk-ı talebi varislerine intikal etmez.

Reis - 34. madde hakkında, söz isteyen var mı?

Hakkı Tarık Bey (Giresun) - Efendim! Maddede (yüz kuruş tazminat) muharrerdir. Hâlbuki bu yüz kuruş, mektupların kırk paraya sevk edildiği zamana aittir. Binaenaleyh bunun iki yüz elli kuruşa iblağıyla zıyaın bu suretle masuniyetini rica ediyorum. Bu yolda bir takrir veriyorum.

Reis - Başka söz isteyen var mı? (Hayır sesleri) Söz isteyen yok. Binaenaleyh 34. maddenin müzakeresi hitam bulmuştur. Hakkı Tarık Bey'in takriri okunacak.

Riyaset-i Celileye

Otuz dördüncü maddede muharrer tazminat miktarının iki yüz elli kuruşa iblağını teklif ederim.

Giresun Mebusu

Hakkı Tarık

Reis - Fahri Beyefendi! Takrir hakkındaki mütalaatınızı izah ediniz.

Posta Müdür-i Umumisi Fahri Bey - Efendim! Fasl-ı rabide görüldüğü üzere taahhütlü mektupların derununa evrak-ı nakdiye ve herhangi bir şey koymak memnudur. Binaenaleyh bir taahhütlü mektubun zıyaı bunun içine konulacak kıymetli bir şeyden değil, onu esasen sigorta etmiş olduğundan dolayı bir tazminattır.

Hakkı Bey (Van) - Ama manevi bir kıymeti vardır.

Fahri Bey (Devamla) - Evet manevi bir kıymeti olabilir. Fakat olsa olsa bir mektuptur. Manevi bir kıymeti haiz olmasına mukabil de tazminat olarak yüz kuruş verilmektedir. Pek çok zamanlar vaki olmuştur ki böyle mektuplar içinde kıymetli bir şey olduğu halde sahib-i mektup için haiz-i ehemmiyet olmadığından yüz kuruş dahi almayan mürselün-ileyhler vardır. Bunun için yüz kuruş kâfidir. Çünkü demin arz ettiğim gibi bir tazmin değildir. Manevi bir zarara mukabildir. Kıymet-i mukaddere yoktur. Kıymet-i mukaddere olanlar için kıymetin aynen tazmini meşruttur efendim.

Hakkı Tarık Bey (Giresun) - Efendim! Verilen izahatı kanaat-bahş bulmuyorum. Bazı müraselat vardır ki, onun için otuz kuruş posta parası tediye edeceğiz. Buna mukabil ancak elimize geçecek tazminat yüz kuruştan ibaret olacaktır. Bu yüz kuruş mutlaka mektupların mahallerine sevki için teminat makamında değildir. Behemehâl mektupların mahalline sevki için bu iki yüz elli kuruş gibi bir miktara iblâğ edilmelidir. Çünkü yüz kuruşla iktifa etmek bunun ziyamı teşvikten başka bir şey değildir. Postane birçok senelerden beri daima yüz kuruş vermektedir. O zamanlar mektubun adedi ancak kırk paraya sevk ediliyordu. Bugün mektup ücretleri mademki çıkarılmıştır, tazminat miktarının da çıkarılması herhalde doğru bir hareket olur.

Reis - Sabri Beyefendi encümen namına nokta-i nazarınızı izah ediniz.

Sabri Bey (Saruhan) - Efendim! Tarık Bey'in mütalaatı iki nokta-i nazara istinat ediyor: Birincisi, tezyid-i ücret, ikincisi de zarar mukabili. Bir kere tezyid-i ücrete gelince; tezyid-i ücret yoktur. Kanunun bugünkü hali daima tenzil-i ücrettir. Çünkü kırk para altının bugünkü mukabil-i kıymeti yedi buçuk kuruştur. Bugünkü mektup ücreti ise beş kuruştur. Demek ki yüz kuruş vaktiyle yedi buçuk kuruş mukabili olduğu halde bugün beş kuruşun mukabili oluyor. İkincisi: Bu parayı koymaktan maksat bir taahhüt, bir emniyet muamelesidir. İdare onu bir kuvve-i teyidiye olmak üzere yüz

kuruş olarak kabul ediyor. Yoksa hiçbir vakitte bu parayı tediye ederken mevadd-ı taahhüdiyenin gerek manevi olsun, gerek maddi olsun kıymeti diye vermiyor. Yalnız taahhüdün mukabili olarak bir kuvve-i tediyedir. Eğer paketin kıymeti varsa yahut ki sahibi tarafından şöyle olduğundan dolayı kıymeti artırılmışsa kanunun diğer maddeleri mucibince kıymet-i mukaddereli olarak yahut ki kıymetli paket olarak postaya tevdi eder ve sevk ettirebilir ve yüz kuruşun azlığından posta idaresince bir suiistimalat olmamıştır. Efendim! Olsa da pek nadirdir. Mevadd-ı taahhüdiyede suiistimalat yoktur efendim.

Reis - Hakkı Tarık Bey'in takririni nazar-ı mütalaaya arz ediyorum. Kabul edenler ellerini kaldırsın! Nazar-ı mütalaaya alınmamıştır efendim! Otuz dördüncü maddeyi aynen rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsınlar! Kabul edilmiştir efendim.

Madde 35- Kıymet-i mukaddereli mekâtîb ile kıymetli ve kıymetsiz posta paketlerinin kısmen veya tamamen zıya ve hasarı halinde mürsillerine veya mürsillerin talepleri üzerine mürselün-ileyhlerine zıya ve hasara uğrayan miktarın kıymet-i hakikiyesi tazmin edilir. Şu kadar ki bu tazminat hiçbir ahvalde kıymetsiz paketler için yüz kuruş ve kıymetli mekâtîp ve paketler için dahi kıymet-i mukaddereyi tecavüz edemez. Bu nevi müraselatın tazminatlarını talep etmeksizin vefat eden mürsillerin hak-ı talepleri varislerine intikal eder. Esham ve tahvilatın kıymet-i hakikiyesi bunların postaya tevdi edildikleri gün Dersaadet borsasındaki fiyatlarıdır.

Reis - Efendim! Otuz beşinci madde hakkında söz isteyen var mı efendim? (Hayır sesleri) Söz isteyen yok, Hakkı Tarık Beyefendi'nin bir takriri var okunacak:

Riyaset-i Celileye

Otuz beşinci maddede muharrer olup kıymetsiz paketlere ait olan yüz kuruş tazminat, bunların bendiye masraflarına bile tekabül etmeyeceği için bu miktarın laakal iki yüz elli kuruşa iblâğını teklif ederim.

Giresun [Mebusu] Hakkı Tarık

Hakkı Tarık Bey (Giresun) - Deminki maruzatım aynen bu madde hakkında da varittir. Burada kıymetsiz paketler için yüz kuruş bir tazminat konulmuştur. Hâlbuki bu paketlerin bendiye masrafı laakal yüz kuruşa baliğ olabilir. Bu zıyaı teşvikten başka bir şey değildir. Harb-i Umumide kıymetli mektupların muhteviyatı alınarak, boş olarak gönderilmiştir. Binaenaleyh buna mâni olmak için hiç olmazsa bu tazminatın iki yüz elli kuruşa iblâğını rica ederim.

Sabri Bey (Saruhan) - Efendim! Meseleyi teşrih etmeyeyim, demin de arz ettim. Mektupların zıyaının daima suiistimale atfolunarak tazminatın iki yüz elli kuruşa iblâğı teklif ediliyor. Hâlbuki idare suiistimale mütecasir olan memurları daha çok mühim şeylerle tecziye eder, kendisini azleder, tenzil-i sınıf eder. Binaenaleyh bu ahval ve endişeye karşı idarenin tedabir ve cezaları daha mühim ve daha şiddetlidir. Binaenaleyh tezyid-i ücrete lüzum yoktur.

Tahir Bey (Giresun) - Evvelce kaç kuruş alınıyordu? Harb-i Umumiden evvel ücretlerde tenzilât vardı.

İsmail Kemal Bey (Çorum) - "Esham ve tahvilâtın kıymet-i hakikiyesi" deniliyor. Esham ve tahvilâtı postaya verdiğimizde olabilir ki; beş yüz, altı yüz bin liralık kura isabet eder ve bu posta memurlarınca malum olur da o tahvilât mektubunun içinden alınırsa o zaman yalnız kıymet-i mukadderesi kâfi midir?

Sabri Bey (Saruhan) - O vakit mütecasir hakkında mahkemeye müracaat edilir. Mahkeme de ondan tazminat talep eder.

Reis - Hakkı Tarık Beyefendi'nin takrirlerini nazar-ı mütalâaya alanlar lütfen el kaldırsınlar! Alınmamıştır efendim!

Otuz beşinci maddeyi rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir efendim.

Otuz altıncı madde okunacaktır efendim.

Madde 36- Posta İdaresi ancak müraselâtın mürselün-ileyhe tesliminden sonra bedel-i meşrut miktarından mesuldür.

Reis - Otuz altıncı madde hakkında söz isteyen var mı efendim?

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Bedel-i meşrut nedir? İzah etsinler.

Posta ve Telgraf Müdür-i Umumisi Fahri Bey - Efendim! Bedel-i meşrut demek, bazı yerlere gönderilen bir paketin üzerinde mürsili tarafından, tediyesi istenilen ve şart konulan bedelin tahsili demektir. Yani bazı mürsiller tahsilat için doğrudan doğruya Posta İdaresini tavsit ediyor. Mürselün-ileyhden paketin ücreti olan veya kıymetine muadil olan ve mürsil tarafından gösterilmiş bedel ne ise o bedel mürselün-ileyh tarafından tediye edilmedikçe o paket kendisine tevdi edilmez. Binaenaleyh yüz kuruş vereceksiniz, paketleri alacaksınız, deniyor. O yüz kuruş verilmeyince paket alınmaz. Posta İdaresi o yüz kuruştan ancak paketi teslim ettikten sonra mesul olur.

Reis - Efendim! Otuz altıncı madde hakkında başka mütalâa var mı? Otuz altıncı maddeyi aynen rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir, efendim.

Efendim! Otuz yedinci madde okunacak:

Madde 37- Ânifen beyan olunan ahval haricinde Posta İdaresi ifa ettiği muamelâttan dolayı hiçbir mesuliyet kabul etmez.

Reis - Otuz yedinci madde hakkında söz isteyen var mı? Otuz yedinci maddeyi aynen rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar! Kabul edilmiştir.

Otuz sekizinci madde okunacak:

Madde 38- Evvelâ: Zıya, mürsilin hata ve tekâsülünden veya muhtevanın tabiatı iktizasından yahut esbab-ı mücbireden tevellüt eylediği,

Saniyen: Mevadd-ı memnuayı havi bulunduğu,

Salisen: Esbab-ı mücbireden nâşi vesaik-i kuyudiyenin zıyaı hasebiyle sahibine teslimini ispat mümkün olamadığı,

Rabian: Kıymet-i mukaddereli müraselatın, kıymetli mevaddı ihtiva eylemediği veya muhtevalarına hile kastıyla kıymet-i hakikiyeden fazla kıymet takdir olunduğu surette otuz beşinci madde de muharrer mesuliyetleri deruhte etmez.

Reis - Efendim! Otuz sekizinci madde hakkında söz isteyen var mı?

Zeki Bey (Gümüşhane) - Yalnız bir sualim var. Posta İdaresi hangi şeyleri esbab-ı mücbireden addediyor?

Posta Müdür-i Umumisi Fahri Bey - Efendim! Esbab-ı mücbire, postanelerin yanması, postayı nakleden gemilerin batması ve harekât-ı arziye sebebiyle evrak ve sairenin bulunamaması gibi şeylerdir. Bunlardan maada, esbab-ı mücbire telâkki edilip yahut edilmemesi iktiza eden şeyler vardır ki, onlar inde'l-muhakeme verilecek karara tabidir.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Bu gibi ahval-i fevkalâde olmuş olur. Fakat posta giderken bir hücuma maruz kalır, soyulursa bunu da esbab-ı mücbireler meyanında mı addedeceğiz? Buyurdukları ahval-i fevkalâdeden ibarettir.

Posta Müdür-i Umumisi Fahri Bey- Arz ettiğim gibi şeyler esbab-ı mücbiredir. Yani Posta İdaresinin elinde olmayan şeyler, gemi batar, yangın zuhur eder, harekât-ı arziye vuku bulur. Bunlar esbab-ı mücbiredir.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Mürsilin bunda hata ve sevabı nedir?

Müdür-i Umumi Fahri Bey - Efendim! Mürsilin bunda hata ve sevabı: Meselâ bir şişe gönderiyor, fakat bu şişeyi bir teneke içerisine koyup onun üzerini iyice sarmaz, ondan sonra mayi‘ ise dökülür. Posta İdaresi bundan dolayı mesuliyet kabul etmez. Çünkü evvelce kendisine bunu tarif eder. O şişe evvela teneke kutu içine konulacak, ondan sonra tahta içerisine konulacak, etrafına talaş falan konularak o şişenin kırılmaması temin edilir, bunlar yapılmaz, o koli de kırılırsa tabii bundan dolayı mesuliyet kabul edilmez.

Kâzım Bey (Ergani) - Efendim! 37’nci maddede (ânifen) diye başlanmış, buna bir kere (âtiyen) denilmek lazım gelir. (Geçti o sesleri)

Reis - Efendim! 38. maddeyi müzakere ediyoruz.

Kâzım Bey (Ergani) - O halde 38. maddede “zıya mürsilin hata ve tekâsülünden veya muhtevanın tabiatı iktizasından yahut ki” buradaki (ki) tabirine lüzum yoktur. Hazfi lazımdır.

Reis - Mütalaanız şekle aittir.

Kâzım Bey (Ergani) - Evet efendim! Şekle aittir.

Ali Şevket Efendi (Giresun) - Efendim! 38. maddede zıya; mürsilin hata ve tekâsülünden dolayı vaki olursa, posta idarelerinin mesuliyet kabul etmeyeceği mezkûrdur; bu hata ve tekâsülün ise muhtevanın tabiatı iktizasından veyahut bentlerin mesafat-ı baideye nakle tahammül edemeyecek derecede yapılmasından ibaret olduğu gösteriliyor ve bundan dolayı posta idarelerinin mesuliyeti kabul edemeyeceği zikrediliyor. Bendenize kalırsa bu gibi evrakı tetkik etmek ve mürsilin tekâsülü olup olmadığını anlamak lazımdır ve bu bendenizce gayet sehldir. Bu gibi evrak postaneye geldiği zamanda postanede memurlar tarafından bunlar hatalı mıdır, değil midir? Bu tetkik edilmelidir ve bu basit olan muamele yapılmalıdır. Hatasız bulunduğu ve tekâsül olmadığı suret-i katiyede tahakkuk ettikten sonra sevk edilmeli. Yoksa böyle suret-i katiyede hata ve tekâsül olup olmadığı tetkik edilmediği takdirde postaneye verilen bir paketin zıyaı posta idaresinin hatasından mütevellit olsa bile mutlaka bunun bendinde bir hata olduğu veyahut noksan bulunduğu ileri sürülecektir. Zannedersem mürsillerin ekserisi bu gibi bentlerin iyi yapılıp yapılmadığına vakıf olamaz. Olsa bile mahzurlardan hâli değildir. Binaenaleyh bu gibi koliler, evvelâ memurları tarafından tetkik ve hata veya tekâsül olup olmadığı tahkik edilmeli, ondan sonra kabul olunmalıdır. Binaenaleyh buradaki hata ve tekâsül gibi maddeler tayyedilmelidir ve suret-i katiyede 35. maddede gösterilen mesuliyetin ahkâmı tahdit edilmelidir. Bu mesele hakkında, bir de takrir veriyorum.

Sabri Bey (Saruhan) - Efendim! Mürsilin hata ve sevabı hakkında şimdi efendi hazretlerinin dermeyan buyurduğu mütalaat varit olamaz. Binaenaleyh şayan-ı kabul değildir. Çünkü posta idareleri koli geldiği zaman bunun içinde ne vardır, bunu tahkik etmez ve zannederim ki posta idaresinin bu tarz-ı hareketi hassaten ahalinin lehindedir. Binaenaleyh olabilir ki mürsil, postaya tevdi ettiği pakette şekerin yanına incecik bir kâğıt içerisine sardığı biberi de vazeder. Paket yolda yırtılır, şeker ile biber yekdiğerine karışır ve bir şeye yaramaz. Bundan dolayı posta mesuliyet kabul etmez. O, kendi hatasıdır. Onun için şekerle biber birbirine karışmayacak surette icap eden tedabir ne ise mürsil onu yapmalıdır.

Posta İdaresi vazifesini yapmıştır. Ona tembih etmiştir. “Bu mevaddı şu suretle sar!” demiştir. Bu sebeple idareye hiçbir mesuliyet teveccüh etmez. Eşkıya meselesine gelince; eşkıya, esbab-ı mücbireden değildir. Eşkıyanın tedibi, Hükûmetin vezaif-i asliyesindendir. Eşkıya vurgunlarını Hükûmet tazmin eder. Onun için bu endişe varit değildir. Esbab-ı mücbireden maksat, ahkâm-ı umumiyemiz de münderiç olduğu üzere, gerek Hükûmetimizin, gerek kudret-i beşeriyenin taalluk etmeyeceği ahvaldir ve bunu zaten kavanin-i umumiye şerh ve teşrih eder. Postane için bundan

ayrı bir esbab-ı mücbire yoktur. İdarece tanınması lazım gelen esbab-ı mücbire, ahkâm-ı umumiyede dâhil olan esbab-ı mücbiredir.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Müsaade buyurunuz! Bir sual sorayım. Mademki, postane bir kolinin içerisini açıp bakmayacaktır, o halde kıymet-i mukaddereli mevaddı ihtiva edip etmediğine nasıl kesb-i ıttıla edilecektir?

Sabri Bey (Saruhan) - Bunun için muhtelif eşkâl vardır. Bir şaki postayı vurur; dağdan dağa kaçarken çuvalı öteye beriye atar. İçerisinde olan bu kıymetli paketler, koliler kırılır. Tabiidir ki, postahane bunu tazmin etmekle mükelleftir. Mürsil postaneye müracaat eder. "Benim paramı veriniz, eşkıya vurmuştur, sizin takibinize intizara vaktim yoktur." der. İdare kıymet-i mukaddereyi verir. Hükûmet çuvalı eşkıyanın elinde yakalar. İdare perişan bir halde bulunan kolilere bakar, beş bin lira diye yazılan paketin içerisinden beş yüz liralık kumaş çıkar. O vakit der ki: "Efendi! Senin hakkın yoktur çünkü pakete koyduğun mal beş yüz liralıktır veyahut iki yüz elli liralıktır." Eğer tazminat vermemiş ise kıymet-i hakikiyeye göre tazminatı verir. Vermişse fazlasını istirdat eder. Muamele bu ve emsali suretlerle vakidir.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Buyurduğunuz şeyler, zıyaa uğrayan şey ele geçtiği takdirde hâsıl olacak vaziyettir.

Sabri Bey (Devamla) - Geçmezse kıymet-i mukaddere verilir efendim.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Hâlbuki burada umumidir.

Sabri Bey (Devamla) - Yani daima tahakkuk etmek kaydıyla meşruttur. Bunlar artık gayet bedihiyattandır. Bu gibi şeyler kanuna girmez.

Tahir Bey (Giresun) - Bendeniz esbab-ı mücbire hakkında söyleyeceğim. Bu esbab-ı mücbire nedir? Müphem bir kelimedir. Mesela posta idarehanesi çok vesaite muhtaçtır. Beş bin liralık bir postayı, yüz binlerle lirayı muhtevi olan bir postayı lalettayin beş yüz kuruşluk bir hayvana yükletip gönderiyor. Ezcümle malum-ı alinizdir; bizim kazamızda otuz bin liralık posta kayboldu. Bu epey bir meseledir. Hâlbuki bu postayı yüklemiş oldukları hayvanı görmüş olsaydınız, gülerdiniz. Ve hem de birçok derelerden geçmiş. Bu beş liralık bir attır ve posta sürücüsünün de beş yüz liralık bir kefaleti vardı. Yüz yirmi, yüz otuz bin liralık postayı buna teslim etmişlerdir. Biz buna karşı gülmekten başka bir şey yapmadık. Böyle beş yüz kuruşluk bir atın üzerinde yüz yirmi, yüz otuz bin liralık bir postayı derelerden gönderiyorlar. Postacı türlü türlü ifadelerde bulundu. Kâh dedi ki; dereden yuvarlandım, düştüm. Kâh çantayı denize düşürdüm, dedi. Kâh çantanın kolu kırıldı, dedi. İdare, demek ki bunu bir esbab-ı mücbire addedecek ve yüz binlerce liralık parayı böyle esbab-ı mücbire vardır, deyip kapatıverecek. Bunu izah etmek lazım gelir. Böyle müphem kelimelerin kanunda bulunması doğru değildir. Bu usul artık bitmiştir. Bunları izah etmeli.

Sabri Bey (Saruhan) - Hakikaten hayvanlarımız zayıfladı. Bu, calib-i dikkattir. (Handeler) Fakat ne yapalım ki insanlarımız da zayıfladı. Harp münasebetiyle, ahval münasebetiyle, İnşallah yakında hayvanlarımız da kuvvetleşir. Postayı kuvvetli hayvanlarla naklederiz. Fakat unutmamalı ki, bir kaide vardır: İnsanlar muhitin vesaitiyle çalışır. Posta idaresi bunu temin edebilmekle mükellef değildir. Posta idaresi muhitin müsait olmadığı vesaiti ihzar edemez. Ancak muhitinin icabatına göre çalışır ve esasen bu iş kendisinden ziyade memurin-i mülkiyeye aittir. Çünkü müzayede ve münakasayı onlar ifa ederler. Bu; Posta İdaresine taalluk eder bir mesele değildir.

Tazminat meselesine gelince: Hiçbir vakitte idare lagar hayvandan dolayı tahaddüs eden mesaili, esbab-ı mücbireden addedemez. Esbab-ı mücbireyi arz ettim. Esbab-ı mücbire, ancak kudret-i beşeriyenin fevkinde olarak hâdis olan ahvaldir. Bunun için bu gibi endişeler varit değildir.

Reis - Efendim! Başka söz alan yok, binaenaleyh bir takrir var, onu okuyacağız.

Riyaset-i Celileye

Otuz sekizinci maddenin birinci fıkrasında (zıya, mürsilin hata ve tekâsülünden) kelimelerinin tayy ve terkiyle mütebaki maddenin (zıya, müraselat muhteviyatının tabiatı iktizasından veyahut ki esbab-ı mücbireden tevellüt ettiği) şeklinde kabulünü teklif eylerim.

15 Eylül 1339

Giresun Mebusu Ali Şevket

Reis - Efendim! Takriri nazar-ı itibara alanlar lütfen el kaldırsın! Nazar-ı itibara alınmamıştır.

Efendim! Kâzım Bey, buradaki yahut kelimesinden sonra (ki) zaittir, bunu kaldıralım diyorlar. Bu hususta ki fikr-i âliniz nedir? Hakikaten (ki) fazladır. (Doğru sesleri) (ki)yi kaldırıyorum Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir efendim.

Madde 39- Mebaliğ, müraselatın postaya tarih-i tevdiinden itibaren bir sene mürurundan sonra mürsilin tazminat talebine hakkı kalmaz. Tazminat

ba-istida talep tarihinden itibaren nihayet bir sene zarfında verilir. Ancak bu müddetin inkızasında zayiatın vukuu, esbab-ı mücbire hayluletiyle tahakkuk edemediği takdirde tazminat itası tahakkuk-ı neticeye ve zayiat ve hasaratın esbab-ı mücbireye istinadı hakkında ihtilâf zuhurunda dahi mahkeme-i aidesinin netice-i hükmüne muallaktır. Mürsilin idarece itası takarrür eden tazminatı istifa eylemek hakkı mebaliğ ve müraselatın tarih-i tevdiinden itibaren iki sene mürurundan sonra sakıt olur. Tazminatı ita edilen müraselat üzerindeki kâffe-i hukuku idareye intikal eyler.

Reis - Efendim, müsaade buyurunuz! Madde nakıs okunmuştur. Bendeniz tadilatı arz ettikten sonra maddeyi tam olarak okuyacağım. Efendim! Bu maddede iki tadil vardır. Birisi Muvazene-i Maliye Encümenin tadilidir. "Ba-istida talep tarihinden itibaren bir sene zarfında" denilmiştir. Hâlbuki Muvazene-i Maliye Encümeni bunu altı ay diye tadil etmiştir. Diğeri Adliye Encümenin tadilidir. "Tarih-i tevdiinden itibaren iki sene" denilmiş. Adliye Encümeni bunu üç sene diye tadil etmiştir. Binaenaleyh encümenlerin bu tadilatını kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir. Maddeyi tadil vecihle tekrar okuyorum.

Madde 35- [39-] Bilcümle mebaliğ ve müraselatın postaya tarih-i tevdiinden itibaren bir sene mürurundan sonra mürsilin tazminat talebine hakkı kalmaz. Tazminat ba-istida talep tarihinden itibaren nihayet altı ay zarfında verilir. Ancak bu müddetin inkızasında zayiatın vukuu esbab-ı mücbire hayluletiyle tahakkuk edemediği takdirde tazminat itası tahakkuk-ı neticeye ve zayiat ve hasaratın esbab-ı mücbireye istinadı hakkında ihtilâf zuhurunda dahi mahkeme-i aidesinin netice-i hükmüne muallaktır. Mürsilin idarece itası takarrür eden tazminatı istifa eylemek hakkı mebaliğ ve müraselatın tarih-i tevdiinden itibaren üç sene mürurundan sonra sakıt olur. Tazminatı ita edilen müraselat ashabının bu müraselât üzerindeki kâffe-i hukuku idareye intikal eyler.

Reis - Efendim! 39. maddeyi kabul buyurulan tadiller veçhile rey-i âlinize vazediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir. Efendim! Fasl-ı sadisin müzakeresine geçmezden evvel on dakika celseyi tatil ediyorum.

Tohumluk Kanununu Kabul Edenler

Mahmud Efendi (Siverek), Muhiddin Bey (Elaziz), Hazim Efendi (Erzurum), Hüseyin Baki Bey (Burdur), Reşad Bey (Saruhan), Sabit Bey (Kayseri), Halid Bey (Kastamonu), Naim Efendi (Konya), İzzet Ulvi Bey (Karahisar-ı Sahib), Hakkı Tarık Bey (Giresun), Şeyh Seyfi Efendi (Kütahya), Mehmed Efendi (Bolu), Galib Bey (Niğde), Abdurrahman Şeref Bey (İstanbul), Mehmed Emin Bey (Karahisar-ı Şarki), [Ali] Saib Bey (Kozan), Mehmed Bey (Kastamonu), Mahbub Efendi (Kırşehir), Ali Şadi Bey (Kozan), Nuh Naci Bey (Kayseri), Doktor Fuad Bey (Kırkkilise), Hamdi Bey (Ordu), Fuad Bey (Lâzistan), Ali Rıza Bey (İstanbul), Cevdet Bey (Kütahya), Ali Efendi (Urfa), Nazmi Bey (Hakkâri), Abdullah Bey (Trabzon), Ali Bey (Lâzistan), Abdullah Azmi Efendi (Eskişehir), Halid Bey (Erzurum), Hüseyin Hüsnü Efendi (Isparta), Şükrü Bey (İzmit), Veysel Rıza Bey (Gümüşhane), Mehmed Bey (Karesi), Mehmed Bey (Çanakkale),

İsmail Kemal Bey (Çorum), Musa Kâzım Efendi (Ergani), Halil Bey (Ertuğrul), Ahmed Saki Bey (Antalya), Doktor Fikret Bey (Ertuğrul), Nuri Bey (Kütahya), Ahmed Muhtar Bey (Trabzon), Münir Bey (Erzurum), Eyub Sabri Efendi (Konya), Ruşen Eşref Bey (Karahisar-ı Saihib), Osman Niyazi Bey (Karesi), Şeyh Saffet Efendi (Urfa), Yusuf Ziya Bey (Zonguldak), Ahmed Şükrü Bey (Dersim), Hacı Ethem Bey (Saruhan), Derviş Bey (Mardin), Mustafa Bey (Tokat), Hacı Mehmed Efendi (Maraş), Hacı Kâmil Efendi (Tokat), İsmail Bey (Karahisar-ı Şarki), İsmail Safa Bey (Adana), Feridun Fikri Bey (Dersim), Şefik Bey (Trabzon), İhsan Bey (Ankara), Hamdullah Subhi Bey (İstanbul), Yusuf Kemal Bey (Sinop), Doktor Tevfik Rüşdü Bey (İzmir), Faik Bey (Ordu), Süleyman Sırrı Bey (Trabzon), Mustafa Fehmi Efendi (Bursa), Yahya Kemal Bey (Urfa), Rüştü Paşa (Erzurum), Halis Turgud Bey (Sivas), Süleyman Sırrı Bey (Bozok), Hilmi Bey (Artvin), Zeki Bey (Gümüşhane), Ali Fethi Bey (İstanbul), Tevfik Fikret Bey (Konya), Ömer Efendi (Kars), Ali Şuuri Bey (Balıkesir), Cavid Paşa (Canik), Musa Kâzım Bey (Giresun), Mustafa Efendi (Konya), İbrahim Bey (Van), Osman Kadri Bey (Muş), İhsan Bey (Ergani), Mahmud Bey (Siird), Emin Cemal Bey (Bolu), Ekrem Bey (Lâzistan), Hacim Muhyiddin Bey (Giresun), Sabit Bey (Erzincan), Ömer Mümtaz Bey (Ankara), İsmail Bey (Ordu), Esad Bey (Lâzistan), Rıfat Bey (Kengırı), Halil Bey (Ordu), Ali Bey (Karahisar-ı Sahib), Süleyman Necmi Bey (Canik), Recai Bey (Ordu), Hasan Hüsnü Bey (Trabzon), Muammer Bey (Sivas), Ahmed Mahir Bey (Kastamonu), Şevket Efendi (Giresun), Haydar Adil Bey (Karesi), Mehmed Cemil Bey (Tekfurdağı), Hüsrev Bey (Urfa), Necib Ali Bey (Denizli), Cevad Abbas Bey (Bolu), Ali Rıza Efendi (Amasya), Mazhar Müfid Bey (Denizli), Midhad Bey (Maraş), Hasan Fehmi Efendi (Kastamonu), Hakkı Bey (Van), Cudi Paşa (Siverek), Mustafa Bey (Elaziz), Kemal Bey (Saruhan), Mükerrem Bey (Isparta), Süleyman Sırrı Bey (İstanbul), İbrahim Bey (Ertuğrul), Ali Rıza Bey (Kastamonu), Veled Çelebi Efendi (Kastamonu), Mehmed Sabri Bey (Saruhan), Celal Nuri Bey (Gelibolu), Tevfik Bey (İçel), Murad Bey (Antalya), Fevzi Bey (Diyarbakır), Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane), Falih Rıfkı Bey (Bolu), Hacı Bedir Ağa (Malatya), Mahmud Nedim Bey (Malatya), Halil Bey (Zonguldak), Ahmed Hilmi Bey (Kayseri), Vehbi Bey (Karesi), Münir Bey (Çorum), Hüseyin Bey (Elaziz), Tahsin Bey (Aydın), Ağaoğlu Ahmed Bey (Kars), Asaf Bey (Hakkari), Doktor Mehmed Hilmi Bey (Malatya), Rasih Efendi (Antalya), Sadık Bey (Karahisar-ı Sahib), Raif Efendi (Erzurum), Ata Bey (Niğde), Halil Hulki Efendi (Siird), Yusuf Akçura Bey (İstanbul), İsmet Bey (Çorum), Hamdi Bey (İstanbul), Arif Bey (Eskişehir), Süleyman Sudi Bey (Bayezid), Fuad Bey (Konya).

İkinci Celse

[Reis: İkinci Reis Vekili İsmet Beyefendi]

Kâtipler: Mahmud Bey (Siird), Falih Rıfkı Bey (Bolu)

Reis - Efendim! Celse açılmıştır. Posta Kanunu layihasının altıncı faslına başlıyoruz.

Fasl-ı Sadis

Ahkâm-ı Cezaiye ve Takibat

Madde 40- Posta inhisarına tabi mevaddı nakledenlerden bir liradan on liraya kadar ceza-yı nakdi alınır ve ayrıca da işbu kaçak müraselatın iki kat posta ücreti istifa olunup bir katı bu kaçağı tutanlara verilir.

Reis - Efendim! Dördüncü maddenin son fırkasını Adliye Encümeni ilave etmiştir. Arzu buyurursanız son fıkrayı matbu layihaya ilave ediniz. İlave edilen mahalli okuyoruz, şudur:

"Ancak bir kazaya merbut olup posta teşkilâtı olmayan köyler arasında ve yine bu kazanın köyleriyle hemhudut diğer kaza köyleri arasında teati olunacak evrak-ı muhabere kaçak addolunmaz."

Reis - Efendim! İşaret buyurdunuz mu? Bu hususta söz isteyen var mı? Efendim!

Ahmed Hilmi Bey (Kayseri) - Efendim! Bendeniz de böyle bir fıkranın ilâvesine lüzum olduğunu söylemek için söz almıştım. Hacet kalmadı.

Reis - O halde başka söz isteyen yok. Antalya Mebusu Ahmed Saki Bey'in takriri vardır. Okunacaktır efendim:

Riyaset-i Celileye

Kaçak müraselattan iki kat posta ücreti istifa edileceği ve bir katının müsadirlerine verileceği (40)'ıncı maddede tasrih edilmekteyse de kaçağın mesaidirlere temin edeceği menfaat lâşey kabilinden olduğundan müsadirlere verilecek ikramiyenin herhalde ceza-yı nakdînin nısfı miktarı olması muvafik olur fikrindeyim. Binaenaleyh maddenin ber-vech-i âti tadilini teklif ederim.

Madde 40- Posta inhisarına tabi mevaddı nakledenlerden bir liradan on liraya kadar ceza-yı nakdî alınır ve bu cezanın nısfı, kaçağı tutanlara verilir. Kaçak müraselatın posta ücreti ayrıca iki kat olarak istifa edilir.

Antalya: Ahmed Saki

Münir Bey (Çorum) - Efendiler! Malum-ı âliniz ceza-yı nakdî bir cürümün ikaı halinde

tayin olunmuş bir cezadır ve cezayı tayin ve takdir doğrudan doğruya devlete aittir. Binaenaleyh devlete ait olan ceza-yı nakdîlerin nısfını kaçağı tutanlara vermek doğru değildir. Bir kere esasen bu muvafik olmamakla beraber kaçakçılık yapan adamın ceza-yı nakdî ile mahkûm olması, bu hükmün kesb-i katiyet etmesi uzun zamana mütevakkıftır. Maksat eğer kaçağı tutanlara fazlaca para vererek bunları teşvik ise başka suretle tergip etmek lazım gelir. Mesela kaçak olarak tutulan bir mektuptan iki kat posta ücreti alınır. "Nısfı kaçağı tutanlara verilir veya tamamı verilir." denir veyahut kaçağın nev'ine göre "Beş misli ceza alınır, mükâfat-ı nakdiye olarak tutana verilir." diye bir şey konur. Yoksa bir cürüm mukabili alınan ceza-yı nakdî ise ki hazineye aittir ve aynı zamanda [bu] cezaların tahsili zaten uzun zamana mütevakkıftır. Binaenaleyh kaçağı tutanlara verilmesi lazım gelen mükâfatın böyle hem zamana mütevakkıf olan bir paradan verilmesi esasen muvafik olmadığı gibi ve hem de maksadı temine hadim bir tedbir olamaz.

Ahmed Saki Bey (Antalya) - Efendim! Ceza-yı nakdînin istifası meselesi gayet mühimdir. Tabii bu ceza-yı nakdî devletin hazinesine ait olması lazım gelir. Fakat öteden beri devairin nizamatında bu gibi mevat mevcut olduğu veçhile böyle kaçakçılığın önü alınmak için bu gibi kaçırılan mevaddın üzerinde istifa edilecek meblâğın nısfı müsadirlerine verilmesi, ekseriyetle birçok devairin ittihaz ettiği anane kabilinden bir usuldür. Mesela, rüsumatta kaçak eşyanın müsaderesi neticesinde kaçak eşyanın tahakkuk edecek ceza-yı nakdîsinin nısfı müsadirlerine verilir. Filvaki ahlak nokta-i nazarından düşünülürse böyle müsadirlere ceza-yı nakdînin nısfı verilmek belki bu şeyleri araştırmaya vesile olur. Fakat düşünürsek ki -bu kaçakçılığın men'i doğrudan doğruya devletin menfaatine ve hukuk-ı umumiyesine hadim olduğu için- bu müsadirlere ceza-yı nakdînin nısfı verilmesi keyfiyetini zannederim ahlaki mütalaadan ziyade devletin menafiini muhafaza etmek noktasından dolayı daha muvafiktır. Binaenaleyh Encümenin beyanatına bendeniz iştirak etmiyorum. Çünkü eğer yukarıda olduğu gibi iki kat posta ücreti istifa olunur, bir katı bu kaçağı tutanlara verilir dersek olsa olsa posta ücreti yüz kuruş olur. Onun nısfı ise elli kuruş eder. O vakit hatta vazifedar memur dahi, acaba kaçak mektup vesaire var mıdır, yok mudur? Diye tetkikata girişmez. Fakat bu ceza-yı nakdînin nısfını asıl ceza-yı nakdî olarak alınan meblâğın nısfını o müsadire, o vazife ile muvazzaf olan memura verirsek zannederim daha ziyade teşvik ve tergip edilmiş olur. Sonra bununla posta menafiine de daha ziyade hizmet etmiş oluruz ve temenni ederim ki, memleketimizde bu gibi kaçakçılık olmasın. Fakat her halde beşeriyet birçok nevakısla âlûdedir. Bittabi kaçakçılık olacaktır. Fakat kaçakçılığın men'inin ancak ve ancak bu gibi tahdidat ile değil, bilakis geniş bir suretle müsadirlere verilecek ikramiye ile mümkün olabileceği kanaatindeyim.

İsmail Kemal Bey (Çorum) - Sonra birtakım insanların, şunun bunun üzerlerini araması gibi haysiyet-i şahsiyeyi muhil harekâtı vaki olur. Hem hürriyet-i şahsiyeyi muhil hem de ahlak nokta-i nazarından muvafik değildir. Bu, reddedilmelidir.

Raif Efendi (Erzurum) - Müsaade ederseniz bir sual soracağım.

Reis - Efendim! Müzakere hitam bulmuş takrirler okunmuştur.

Sabri Bey (Saruhan) - Efendim! Kanunun bu maddesinin tahririnde bu nokta cidden münakaşayı ve endişeyi mucip olmuştur. (İstemiyoruz sesleri) Kanunun bu maddesinin tahririnde ceza-yı nakdî meselesi çok endişe ve münakaşa olmuştur. Hakikaten postada kaçakçılığı men etmek matlup ve mültezem bir meseledir. Fakat bu mesele efrad-ı ahali ile o kadar alakadardır ki, eğer bunun peşinde koşanlara fazla para vererek ıtma edilirse aksi bir netice tevlit edebilir mi, edemez mi? Endişesi hâsıl olmuştur. Onun için muhbirlere veya muakkiplere verilecek paranın pek böyle calib-i dikkat ve her cebinde kâğıt görülecek kimsenin üzerine gitmesi gibi ahvali tevlit edeceği gibi birtakım tereddütler de hâsıl olmuştur. Bunun için pek ihtiyatlı ve mutedil bir fiyat konmuştur fakat Heyet-i Muhteremeniz tezyidine lüzum görürse o başka.

Raif Efendi (Erzurum) - Kanunda muhbirler, muakkipler deniliyor. Tutanlardan maksadınız memuriyeti hasebiyle tutmuş, bunlar mıdır? Yoksa hariçten böyle tutanlar da mükâfat alabilecek mi? "Bunları falancadan tuttum." diyerek iddia edenlere de verilecek mi? Bu madde böyle bir hak talebine salahiyet vermek manasını tazammun ediyor.

Sabri Bey (Saruhan) - Umumidir efendim. Bazen gümrük memurları tesadüf ediyor, sonra birtakımları da gelip haber veriyor, diyor ki: "Efendinin üzerinde yığınla mektup vardır." hepsi vardır efendim. Aşağıdaki madde daha ziyade tavzih ediyor efendim.

Reis - Efendim! Bu madde de, Adliye Encümeni "Kaçakçılardan tutulacak mektuplardan alınacak iki kat posta ücretinin nısfı, tutanlara verilir." diyor. Ahmed Saki Bey ise takririnde "Posta ücretinden başka ayrıca ceza-yı nakdî alınır ve bunun nısfı muhbire verilir." şeklini iltizam buyururlar. Binaenaleyh bu takriri nazar-ı mütalaaya alanlar lütfen ellerini kaldırsın! Alınmamıştır efendim.

Efendim! Adliye Encümenin ilave ettiği fıkra ile yani 40. maddenin şekl-i muaddelini aynen rey-i âlinize arz ediyorum. Kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Madde 41- Müsaade-i mahsusa istihsal etmeksizin posta pullarıyla istifa-yı ücuratta müstamel varakaları bey' edenlerden 40. maddede beyan olunan ceza-yı nakdî ahz olunur.

Reis - Efendim! Bu maddeyi Adliye Encümeni aynen kabul etmiştir. Söz isteyen var mı?

Zeki Bey (Gümüşhane) - Efendim! Müsaade-i mahsusa istihsal etmeksizin bir şahıs posta pullarını nereden alabilir? Posta pullarını satmak, doğrudan doğruya Hükûmete aittir. Bunu izah buyursunlar.

Sabri Bey (Saruhan) - Efendim! Malum-ı ihsanınız posta gişelerine her müracaat eden zevat arzuları miktarında pul alabilirler. Gelir postaneye, verin bana yüz liralık pul, der ve gişe derakap ona pul verir. Çünkü tüccardandır. Böyle pul alanlar gidip bazı yerde ticaret edebilir. Pulları olmayan adamlara -suhulet göstereyim diyerekten- pulları satabilir ve bu suretle ticaret edebilir veyahut gayrimeşru bir surette elde edilebilir. Geçenlerde kanunun Heyet-i Umumiyesini arz ederken söyledim. İdare kendi memurininin azlığından veya teşkilatının fıkdanından dolayı halka suhulet göstermek için müsaade-i mahsusa ile beyiye şubeleri açacaktır. Böyle beyiye şubesi olan yerler, yani müsaade-i mahsusayı haiz olanların satacakları pullarda ceza yoktur. Fakat müsaade-i mahsusaya iktiran etmeyen ve böyle alıp da hariçte satan veya gayrimeşru suretle eline geçirenler, tabiidir ki: Madde-i mahsusaya göre tecziye edilecektir.

Reis - Başka söz isteyen var mı?

Zeki Bey (Gümüşhane) - Nasıl eline geçirebilir? Hangi bir tüccar tasavvur edebilirsiniz ki, beş kuruşa pul alır da beş kuruş on kuruş paraya satar? Ahali böyle zarara nasıl uğratılabilir.

Münir Bey (Çorum) - Efendim! Bu 41. maddenin taalluk ettiği şey asıl posta inhisarına aittir. Nasıl ki mevadd-ı sabıkada, sekizinci madde diyor ki: "Posta İdaresi, posta pullarıyla istifa-yı ücuratta müstamel varakaların eşhas-ı hususiye tarafından bey'ini men etmek hakkını haizdir." Binaenaleyh bu bey' meselesi doğrudan doğruya bir inhisara tabidir. Üç pul, beş pul satmak meselesi değildir. Bir adam Posta İdaresine gelip de on bin kuruşluk pul istese idare verir. Çünkü postadır. Şayet böyle fazla miktarda alan bir adam adeta beyiye şubesi şeklinde satış yaparsa bu cezaya maruz kalacaktır. Maahaza bu adamın bu fiil-i memnuu yapmasından dolayı hakkında takibat icrası, Posta İdaresi tarafından vaki olan talebe mütevakkıftır. Binaenaleyh Müddei-i Umumi resen takibat yapamayacaktır. Bu suretle takibat icrası posta idaresi tarafından vuku bulan işara göre yapılacaktır. Buna ait madde aşağıda gelecektir.

Hakkı Tarık Bey (Giresun) - Efendim! Madde de Münir Beyefendi'nin…

(İşitemiyoruz sesleri) (Kürsüye sesleri) Efendim Münir Beyefendi'nin

beyan buyurdukları nokta çok doğrudur. Fakat maddenin mutlak olması suiistimale müsait olduğu cihetle…

Sabri Bey (Saruhan) - İzah buyurun! Ne gibi?

Hakkı Tarık Bey (Devamla) - Efendim! Münir Beyefendi izahlarında; posta pulları ve muhabere varakaları füruht edenler diyorlar ki, mesela: Ben elli kuruşluk bir pul alırım ve yirmi beş kuruşluğunu arkadaşıma satarım. Bu da bir bey‘ muamelesidir. (Fazladır sesleri)

Hakkı Tarık Bey (Devamla) - Hayır efendim, hiçbir zaman fazla değildir. Elli kuruşluk bir pul alıp yirmi beş kuruşluğunu satmak bir [nevi] bey‘dir. Bu da cezayı müstelzimdir. Binaenaleyh maddeyi o şekilde tavzih etmelidir ki, suiistimal vukuuna mahal kalmasın.

Reis - Efendim! Posta Encümeninin bu bapta mütalaası var mı?

Sabri Bey (Saruhan) - Arz ettim efendim.

Reis - Başka söz isteyen yok. Efendim! 41. maddeyi aynen rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir. 42. maddeye geçiyoruz:

Madde 42- Hile kastıyla kıymet-i mukaddereli müraselâta kıymetli mevat vazolunmadığı veya muhtevalarına kıymet-i hakikiyelerinden fazla kıymet takdir olunduğu surette mütecasirleri bir aydan bir seneye kadar hapsolunur ve kendilerinden on liradan yüz liraya kadar ceza-yı nakdî alınır.

Reis - Efendim! Maddenin son fıkrasını Adliye Encümeni okunan şekilde tadil etmiştir. Bu madde hakkında mütalaa var mı? 42. maddeyi Adliye Encümeninin tadili vecihle rey-i âlilerine arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Efendim! 43. ve 44. maddeleri Adliye Encümeni bir madde olarak, 43. madde olarak tanzim etmiştir. Lütfen işaret buyurun!

Madde 43- Posta pullarını taklit veya sahtekârlık suretiyle tağyir eden ve ettiren ve bu makule tağyir edilmiş posta pullarını bilerek satan veyahut sattıran, bu makule taklit ve tağyir edilmiş posta pullarını Posta İdaresince nakli mücaz olan evrak ve eşya ve mekâtîp üzerinde bilerek kullanan veyahut evvelce istimal ve iptal edilmiş olan posta pullarını mezkûr evrak ve eşya ve mekâtîp üzerine vazederek tekrar istimale cüret eden kimseler Kanun-ı Ceza mucibince mücazat olunur.

Reis - Efendim! Adliye Encümeninin izahatı var mı?

Münir Bey (Çorum) - Efendim! 43. ve 44. maddelerdeki efal-ı memnua zaten Kanun-ı Cezada (İşitemiyoruz, kürsüye sesleri) efendim! Bu layiha-i asliyenin 43. ve 44. maddelerini teşkil eden efal zaten Kanun-ı Cezada münderiç efal-ı memnuadandır. Vakıa Kanun-ı Cezada muayyen olanlar efal ve akvalın Posta Kanunu gibi hususi bir kanunda zikredilmesinde lüzum yoktur gibi bir şey söylenebilirse de Posta Müdüriyet-i Umumiyesi, posta memurları bu kabil efal-ı memnuaya vâkıf değildir. Binaenaleyh buraya derç edilirse daha ziyade faydayı muciptir, denildi. Encümen de bu nokta-i nazarı kabul etti. Şu kadar var ki: Bu 43. ve 44. maddelerdeki ibareler Kanun-ı Cezada tayin ve tasrih edilmiş olan efal-ı memnuayı tamamıyla ihtiva etmiyordu. Binaenaleyh Adliye Encümeni bunları muaddel bir şekilde buraya derç etmektense Kanun-ı Cezanın 149. maddesinin zeylindeki ibareyi aynen buraya derç ederek her iki maddeyi bir madde olarak kabul etmiştir. (Muvafık sesleri)

Reis - Başka bir mütalaa var mı efendim? 43. maddeyi Adliye Encümeninin tadili vecihle, rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmiştir. 45. madde, 44. madde olmuştur.

Madde 44- Mekâtîbi imha veya küşat eden ve ettiren ve bilhassa bu malumatı olan posta memurları Kanun-ı Ceza hükmüne göre mücazat olunurlar.

Reis - Efendim, Adliye Encümeni, bu maddeyi tadil ettiği için lütfen bu tadil olunan şekli kayıt ve işaret buyurunuz!

Madde 44- Posta ve sair makule vasıtalara tevdi olunan mekâtîbi imha veya küşat eden ve ettiren memur ve bilhassa buna malumatı olan posta memurları... (Gürültüler) (Buna ne demektir sesleri)

Reis - Efendim oraya işaret buyurduktan sonra tashih kabildir. Adliye Encümeni bunu Kanun-ı Cezadan almıştır. Şekil sonra tespit olunur.

... Buna malûmatı olan posta memurları Kanun-ı Cezanın 129'uncu maddesi mucibince mücazat olunur.

Reis - Münir Beyefendi, "buna" kelimesinin "bundan" kelimesine tahvili kabil midir?

Münir Bey (Çorum) - Efendim! Bunu Kanun-ı Cezadan aynen aldık. Kanun-ı Cezanın (129)'uncu maddesinde bundan bahsolunur. Orada yalnız (imha) kelimesi yoktur. Posta İdaresi postanelere tevdi edilen mekâtîbin içerisinden bir kısmının da imha edildiğini ve bunu yapan memurlar hakkında da bir ceza tertibinin mümkün olamadığını söyledi. Bittabi bu cezanın tertibine imkân olmadığından mekâtîbe taarruz ettirmemek için, tabii mekâtîbin masuniyetini müstelzim bir madde olmak itibarıyla "imha" kelimesi buraya ilâve edildi. Diğerleri tamamıyla Kanun-ı Cezanın 129'uncu maddesinin aynıdır. Binaenaleyh, "buna" kelimesi "bundan" kelimesine tahvil edilmek suretiyle de maksat hâsıl olabilir.

Reis - Başka söz isteyen var mı? Söz isteyen yok. Binaenaleyh Adliye Encümeninin tadilen teklif ettiği maddeyi rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul buyuranlar, lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Madde 45- Bir mektup veya açık muhabere varakasının vücut veya münderecatı hakkında Mesağ Kanunu haricinde ifşaatta bulunan posta memurları on beş günden bir aya kadar hapis ve bir liradan yirmi liraya kadar ceza-yı nakdî ile mücazat olunurlar.

Reis - 45'inci madde hakkında söz isteyen var mı? Söz isteyen yoktur. Binaenaleyh, maddeyi rey-i âlilerine vazediyorum.

Mehmed Vehbi Bey (Karesi) - (Mesağ Kanunu) nedir? Biraz izahat alsak iyi olur.

Sabri Bey (Saruhan) - Efendim! Buradaki Mesağ Kanunundan maksat, Kanun-ı Cezada mezkûr olduğu veçhile müstantik veya müddei-i umumilerin kendilerine haber verilmesi lazım gelen kanuni mesaildir.

Reis - Efendim! Başka söz isteyen yoktur. Binaenaleyh, maddeyi aynen kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Madde 46- Âharın namına gelen müraselatı hile ve desise ile postanelerden ahzedenler ve işbu müraselatı bilerek veren memurlar üç aydan üç seneye kadar hapsolunur ve kendilerinden bir liradan elli liraya kadar ceza-yı nakdî dahi alınır.

Reis - Efendim! Adliye Encümeni, bu maddeyi de aynen kabul etmiştir. Bu hususta mütalaa var mı? Binaenaleyh 46'ncı maddeyi aynen rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Madde 47- Posta ve Telgraf ve Telefon İdaresince tayin olunan posta ve telgraf müfettişleri ve merkez müdiranı, posta seyyar ve nakliye memurları işbu kanunla menedilen efal ve harekâtı taharri ve tetkike mezundurlar. Memurin-i zabıta ile rüsumat memurları dahi beşinci madde ahkâmının icrasını teminen aynı salahiyeti haizdirler. Esna-yı taharriyatta elde edilen inhisara tabi mevaddan mevrutlarında iki kat ücret alınır.

Reis - Adliye Encümeni, bu maddeyi aynen kabul etmiştir. Bu hususta bir mütalaa var mı? (Kabul sesleri) Binaenaleyh, 47'nci maddeyi aynen rey-i âlilerine arz ediyorum. Kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Madde 48- İşbu kanunun beşinci ve sekizinci ve otuz ikinci maddeleri mucibince memnu olan efal ve harekât hakkındaki takibat Posta İdaresinin talebi üzerine icra olunur.

Reis - Efendim! Adliye Encümeninin burada ufak bir tadilatı vardır: "İşbu kanunun beşinci ve sekizinci maddeleri mucibince memnu olan efal ve harekât" diyorlar. 32'nci maddeyi tayyediyorlar. Tadil hakkında söz isteyen var mı? (İzah etsinler sesleri)

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Niçin tayyediyorlar, tayya sebep var mıdır?

Münir Bey (Çorum) - Bu kanunun beşinci ve sekizinci maddelerine taalluk eden ceraim, min-cihetin deavi-i şahsiyeden addolunur. Binaenaleyh bunların takibatının Posta ve Telgraf İdaresinin talep ve müracaatına mütevakkıf olması muvafıktır. Ancak 38'inci maddedeki memnuat zaten cürüm teşkil edecek bir mahiyette olmadığından takibatı müstelzim olamaz. Yalnız 38'inci maddenin evvelen, saniyen, rabian ve sadisen fıkralarındaki memnuat esasen cürüm teşkil edebilir. Mesela mugayir-i adap birtakım, tesavir basılmış, posta idarelerine tevdi edilmiş; posta idareleri de bade't-tevdi buna muttali olmuşsa -tabii o tasvirleri basanlar hakkında bir ceza-yı muayyen vardır- onların hakkında hukuk-ı umumiye namına takibat yapılması lazım gelir. Mesela muhill-i asayiş birtakım evrak ve resail ve beyannameler basılmış, kezalik bir müellifin hakk-ı telifine tecavüz edilmiş; onun mezuniyeti olmaksızın eseri, bir kimse tarafından tabedilerek neşredilmiş; Posta İdaresine tevdi edilmiş; bunlar esasen memnuadır. Bunların nakli de memnu olmakla, beraber bunlar esasen cürüm teşkil ederler. Bunlar hakkında hukuk-ı umumiye namına takibat yapılması lazımdır. Posta idarelerinin bunlar hakkında talep ve müracaatına taliki gibi ahval hâsıl olursa bu muvafik değildir. Ondan dolayı (38'inci madde) kelimelerini buradan çıkardık.

Ahmed Saki Bey (Antalya) - 47'nci madde mucibince takibat posta idarelerinin talebine muallâktır. Şimdi acaba Posta İdaresi, bu takibattan feragat veya takibat salahiyet-i kâmilesini haiz midir?

Münir Bey (Çorum) - Hayır efendim, Müddei-i Umumilerin davayı tahrik edebilmesi için, Posta İdaresinin talebi lazımdır. Bade't-talep öyle bir şey yoktur. Mesala: Hukuk-ı umumiye namına davaya vaz-ı yed edilmiştir. Artık feragatin tesiri olamaz.

Reis - Buyurun Mazhar Müfid Bey!

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Efendim! Fasl-ı rabideki memnuat kısmının (evvelen ve saniyen fıkraları)nın bu maddeden tayyedildiği anlaşılıyor. Değil mi efendim?

Münir Bey (Çorum) - Evet!..

Mazhar Müfid Bey (Denizli) (Devamla) - O halde memnu olan "evvelen ve saniyen" fıkralarındaki ceraimin mürtekibi hakkında ne yapılacak?

Münir Bey (Çorum) - Zannederim efendim, memnuat faslındaki 32'nci maddenin müzakeresinde de, bu cihete ait izahat verildi. Maa-haza arzu ederseniz daha ziyade veririm. Malum-ı âliniz bir kere 32'nci maddedeki memnuatın ilk umumi neticesi olarak mahreç ve mevrit postanelerinde böyle memnu olan şeylerin nakil ve tevdiine posta memurları mecbur olmadığı gibi, bunun nakline dahi posta idareleri tavassut etmez. Şayet mahreç postanelerinden bu gibi memnu olan şeylerin nakline teşebbüs edildiği görülür ve o memnu olan şeyler 4'üncü, 6'ncı fıkralarda beyan olunan mevaddan ibaret olursa şimdi de arz ettiğim veçhile zaten o kabil şeylerin nakli cürmüne teşebbüs edilmesinden dolayı faili hakkında takibat icrası için Posta İdaresi keyfiyeti, müddei-i umumiliğe haber verir. Mesela mevadd-ı infilakiye getirilmiş! Bugün müskirat memnuiyeti var. Bunlar nakledilmek istenebilir. Yok, bunlar değil de; birinci, ikinci, üçüncü fıkralardaki memnuattan ise, zaten bunlar için bir ceza yoktur; bunlar mahreç postanelerince kabul edilmez. Mevrit postanelerinde buna ıttıla hâsıl edilecek olursa, birinci fıkradaki memnu olan şeyler için iki kat ceza alınır. İkinci, üçüncü fıkralardaki memnuattan ise, bunun için ceza yoktur. Böyle bir mektup içerisine, evrak-ı nakdiye, yani kıymet-i maddiye ü nakdiyeyi haiz birtakım zi-kıyem mücevherat falan konulmuşsa ve bi'n-netice zayi olursa bu adamların posta idarelerine karşı, Posta İdaresinin ıttılaı olmaksızın böyle bir şey vermiş olmasından dolayı, tazminat iddiasına hakkı olamaz. Sonra o şahıs der ki ben, şu mektubumun içerisine veyahut şu paketimin içerisine şöyle bir kıymetli şey koymuştum. Zayi olmuştur, tazmin ediniz!.. Posta idareleri, zımân ile mukayyet değildir. Bazıları cezayı ihtiva etmektedirler. Çünkü zaten bunların izaası cürmü tevlit eden ahvaldendir. Bazıları da iki kat ceza itasına mecburdurlar. Bazılarından dolayı Posta İdaresine mesuliyet terettüp etmemesi bedihattandır.

Reis - Efendim! Başka mütalaa var mı? 48'inci maddeyi Adliye Encümeninin tadili veçhile rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmiştir. Yedinci faslın müzakeresine geçiyoruz.

Fasl-ı Sabi

Ahkâm-ı Müteferrika

Madde 49- Müflislere ve ashab-ı ceraime ait mekâtîb-i mahakim ve müstantiklerce tahriren vuku bulacak talep üzerine postanelerden alınabilir. Sagîrler ve matuhlar ve mecnunlar ve mahcurlar ve vefat edenler namlarına gelen müraselat, kanunen bunları tesellüme salahiyettar olanlara verilir.

Münir Bey (Çorum) - Efendim! Bendeniz encümen namına değil, kendi namıma bu bapta söz söylemek istiyorum. Bu fasl-ı sabi Adliye Encümeninde tetkik olunacak mevaddan değildir. Yalnız burada sagir, mecnun ve matuh deniyor ki bunların hepsi mahcurin sınıfına dâhildir. Matuhlar da taht-ı hacze alınırlar. Binaenaleyh mahcurin denilse hepsini ihtiva eder zannederim.

Reis - Efendim! Efendim! Münir Beyefendi'nin teklifini kabul ediyor musunuz? (Kabul sesleri)

Bir Mebus - Müsaade buyurunuz! Mahcurinin envaı vardır. Binefsihi ve bizatihi mahcur vardır. Hacr ile mahcur olanlar var. Binaenaleyh, bu tafsilat ipka edilirse, yani madde aslı ile ipka olunursa daha ziyade vuzuh olmuş olur.

Münir Bey (Çorum) - Zaten mecellemiz hükmünce meczup olanlar, mecnun olanlar zaten sagir addedilirler. Sagirler ise zaten mahcurdurlar. Yani hükm-i hâkime ihtiyaç yoktur. Süfühten dolayı olursa başkadır. Bunlar mahcurinden değildir. Onlar hükm-i hâkimle mahcur olur.

Reis - Efendim! Münir Beyefendi'nin bu tadil teklifini rey-i âlilerine vazedeceğim. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmemiştir. Binaenaleyh maddeyi aynen rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmiştir, efendim.

Efendim! Şimdi ellinci maddeyi okuyacağız ki evvelce 51'inci madde idi.

Madde 50- Posta İdaresi otuz ikinci maddenin fıkra-i saniye ve salisesinde musarrah mevaddı veyahut gümrük resmine tabi eşyayı havi bulunduğu hissolunan dâhili ve harici mekâtîbin açılmasını ashabına teklif eder. Âdem-i muvafakattan dolayı açılmasına imkân hâsıl olmayan dâhili mekâtîbin küşat muamelesi resen icra ve harici mekâtîp dahi mahreçlerine iade olunur.

Reis - Ellinci madde hakkında söz isteyen var mı efendim?

Zeki Bey (Gümüşhane) - Efendim! Posta paketi olsa idi anlardım. Fakat bu mektuptur. Bunun hakkında encümen izahat versin! Mektubun içerisinde ne gibi şeyler gidebilir?

Sabri Bey (Saruhan) - Efendim! Mesela Kuran-ı Kerim'in gayet musanna bir sahifesi evkaf müzelerinden aşırılmış, Avrupa'ya kaçırılmak isteniyor ve gayet kıymetli olan bu sahife mektupla gönderiliyor. Hâlbuki o, bir antikadır, mektup değildir. İşte bu ve emsali gibi şeylere aittir.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Bunu, postane ne ile anlayacaktır?

Sabri Bey (Devamla) - Bunu anlamak kolaydır. Zarfın bir tarafında yırtık olur veyahut ziyaya tutar, bakar içinde yıldızlı bir şey görür veyahut zarf yırtılır. Hülasa bunu anlamak mümkündür efendim.

Halet Bey (Erzurum) - Bir heyet muvacehesinde küşadı şeklinde tadil edilmelidir. Çünkü resen küşat eder deniyor.

Sabri Bey (Saruhan) - Efendim! Zaten nizamnamede heyet huzurunda açılacağı musarrahtır.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Efendim! Bendenizce de bu dâhilden harice olacak, gönderilecek olursa muvaffaktır. Bunu anlarım, fakat dâhilde olanlar için ne lazımdır?

Sabri Bey - Efendim, İzmir Müzesinden almış da mesela İstanbul'a naklediyor ve İstanbul'da bir antikacıya gönderiliyor, yani dâhilde ve hariçte olsun caiz değildir.

Reis - Efendim! Ellinci maddeyi aynen rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul buyuranlar lütfen

ellerini kaldırsın! Ellinci madde aynen kabul edilmiştir. Elli birinci madde okunacaktır.

Madde 51- Posta İdaresi müraselat-ı mevkuteyi ashabına isal için küşat ve bunlardan yerlerine verilmesi mümkün olmayanları imha eder.

Reis - Efendim! Bu madde hakkında söz isteyen var mı?

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Encümenden izahat isterim efendim.

Hakkı Tarık Bey (Giresun) - Efendim! Bendeniz okunan maddenin şu suretle tadilini teklif ediyorum: "Posta idaresi müraselat-ı mevkufeden adi ve taahhütlü mektupların yerlerine verilmesi mümkün olmayanları imha ve sair müraselat-ı mevkufeyi küşatla muhteviyatını ashabına isal için hıfzeder." Maksadımı arz edeyim efendim. Maddede şöyle deniliyor: "Posta idaresi müraselat-ı mevkufeyi mahalline sevk için küşat ve bunlardan yerlerine verilmesi mümkün olmayanları imha eder." Burada müraselat-ı mevkufe mutlaktır. Yani mektuplar da dâhildir. Hâlbuki mektupların mahremiyeti lazımdır. Küçük bir adres sehviyle bir mektup postanede üç ay bekleyebilir. Bu müddet hitamında posta idaresi bu mektubu açacaktır. Hâlbuki mektuplar mahrem olduğu için posta memurlarının ona muttali olmaması lazım gelen birtakım esrar, kuşat esnasında meydana çıkacaktır ve esasen açılmasına da lüzum yoktur. Yani müraselatın açılması bir zaruret ve lüzum neticesidir. O lüzum ve zaruret de içindeki anlaşılsın. Bazı kıymetli eşya bulunabilir. Zayi olmasın. İleride sahibi zuhur ettiği zaman kendisine verebilmek için hıfzedilmek lazımdır ki, ashabına yetiştirilebilsin. Hâlbuki adi taahhütlü mektuplarda böyle bir zaruret olmadığı için bunu tasrih etmek lazımdır ve tahdit etmek lazım gelir. Binaenaleyh müraselat-ı mevkufeden küşat edilecek ancak adi taahhütlü verdiğimiz mektuplar olmak iktiza eder. Bu itibarla bendeniz müraselat-ı mevkufeyi ikiye ayırıyorum. Bir kısmı müraselat-ı adiye, diğer kısmı müraselat-ı mühimme. Mesela posta paketleri, kıymet-i mukaddereli mekâtîp vesaire... Adi mektuplardan yerlerine verilmesi mümkün olmayanların imhası salâhiyetini veriyorum. Diğeri de posta paketleri vesaire ki bunların da küşadı salahiyetini vererek içlerindeki kıymetli olanlarının hıfzını teklif ediyorum. Hıfzedildikten sonra (52)'nci madde mucibince muamele görecektir. Takririmi takdim ediyorum, kabulünü rica eylerim.

Sabri Bey (Saruhan) - Efendiler! Şüphesiz Posta İdaresinin vazife-i asliyesi mektumiyet-i muhaberedir. Bu kendisinin gayet mecburi bir vazife-i asliyesidir. Fakat Posta İdaresinin ikinci bir vazifesi de mürsilin vermiş olduğu kâğıdı mürselün-ileyhe verebilmektir. Burada iki şey tekabül ediyor. Birisi mektumiyet-i muhabere, diğeri de mürsilin emanet olarak vermiş olduğu o varakayı her halde mürselün-ileyhe tevdi etmek. Bunun için muhtelif derecede muamele yapıyoruz, müsaade buyurulursa mevkuf evrakı arz edeyim. Mevkuf evrak, postaneye bir mektup veriliyor, fakat adreste vuzuh görülemiyor. Her türlü taharriyata rağmen mürselün-ileyh anlaşılamıyor. Mektup Posta Usul ve Nizamnamesine tevfikan mahrecine iade olunuyor. Mahrecinde tabi olduğu merasim gibi eğer arkasında mürsilin ismi yazılı ise doğrudan doğruya mürsilin adresine gönderilerek, verdiğin mektubun maatteessüf mürselün-ileyhini bulamadık; binaenaleyh mektubunuzu alınız! Diyor. Eğer böyle mürsilin adresi yazılı değilse alelusul postanenin münasip bir yerinde teşhir edilir. Orada üç ay teşhir edildikten sonra postanın elinde bir mektup kalıyor. Posta İdaresi burada vazifesini görmek için mektubu heyet huzurunda açıyor. Mürsil ve mürselün-ileyhe dair bir malumat alıp gönderiyor. İşte burada iki şey tekabül ediyor. Posta İdaresi o mektubun imhasındansa bir heyet huzurunda ve birtakım kuyudat altında mektubu açıyor. Mürsil ve mürselün-ileyhin mahiyetlerine dair malumat edinmek, bu suretle gönderebilmek imkânını hâsıl ediyor. Binaenaleyh arz ettiğim gibi bu madde-i kanuniyenin sebeb-i hikmeti budur. Bu iki şeyin halli için iki şekil vardır: Birisi; mektubu muhafaza etmektir. İkincisi ise; mektubun ehvenişer olarak mahremiyetini muhafaza etmek için imhasıdır.

İhsan Bey (Zonguldak) - Ercah emr.

Hakkı Tarık Bey (Giresun) - Efendim! Bendenizce lazım olan şey mektupların imhasıdır. Mektupları açıp da yerine göndermektense imha etmek daha iyidir.

Ahmed Saki Bey (Antalya) - Efendim! Sabri Beyefendi maksadımı bendenizden daha ziyade vuzuh ile ifade buyurdular. Maksadım aynıdır. Yalnız bir tabirlerine iştirak etmiyorum. O da, ehvenişer tabirleridir. Efendim!

Muhaberenin mahremiyeti pek lüzumludur. Binaenaleyh bu noktayı nazar-ı dikkat-i âlilerine vazederim: Posta İdaresi müraselat-ı mevkufe diyerek umumi bir tabirle postaya tevdi olunan bütün mekâtîbi açmaktansa bendeniz diyorum ki, (müraselat-ı mevkufeyi ashabına isal için) kelimelerini çıkaralım. (Mekâtîp küşat edilmeksizin imha ve diğer müraselat mesela posta paketleri vesaire açılarak tabii içindeki kıymeti haiz bir şeydir. Onlar usulü dairesinde müzayede ile füruht ve bedelleri irat kaydedilir.) suretiyle maddeyi tadil edersek zannederim mektupların mahremiyetini temin etmiş oluruz, diğer taraftan kıymetli paketleri bila-lüzum imhadan kurtarmış oluruz.

Sabri Bey (Saruhan) - Efendim! Paketler hakkında izahat arz etmedim. Çünkü mevzubahis olan mesele mektup meselesiydi. Paketlerin içinde kıymeti haiz olanlar satılır, sahipleri çıkarsa kendilerine verilir. Yine mürsil veyahut mürselün-ileyh çıkarsa onların nam ve hesabına göre emanete geçer. Bunlara dair nizamnamede sarahat vardır. Arz ettiğim gibi bu mektuplar meselesi hakikaten düşünülmüştür ve bunu bütün devletler de kabul etmişlerdir. Tek sahibine yetiştirmek için bu suretle açmayı kabul ederler. Bütün dünyaca kabul edilmiştir. Şunu da arz edeyim ki, dünyaca meri olan bir usul, bu bir hükm-i umumidir.

Reis - Başka söz isteyen var mı efendim! (Müzakere kâfi sesleri) Başka söz isteyen yok. Müzakerenin kifayetini rey-i âlilerine vazediyorum. Müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın! Müzakere kâfi görülmüştür. Takrirler var, okuyacağız.

Riyaset-i Celileye

51. maddenin şekl-i âtide yazılması teklif olunur:

"Posta İdaresi müraselat-ı mevkufeden mektupları açmaksızın imha, posta paketlerini satarak bedellerini irat kaydeder."

Antalya Ahmed Saki

Çorum Münir

Riyaset-i Celileye

51. maddenin şu suretle tebdilini teklif ederim:

"Posta İdaresi müraselat-ı mevkufeden adi ve taahhütlü mektupların yerlerine verilmesi mümkün olmayanları imha ve sair müraselat-ı mevkufeyi küşat ile muhteviyatını ashabına isal için hıfzeder."

Giresun: Hakkı Tarık

Reis - Efendim! Takrir hakkında müdür-i umumi bey izahat verecektir.

Posta Müdür-i Umumisi Fahri Bey- Efendim! 51. maddedeki posta müraselat-ı mevkufesinden murat, sırf paketlerin kıymetli ve kıymetsiz mektupların mevkuf kaldıktan sonra ne suretle muameleye tabi olacaklarına dairdir. Ve madde bunu tasrih etmektedir. Mektup ve kartların açılıp açılmaması meselesine yahut doğrudan doğruya imhası meselesine gelince: Bundan maksat efendim, o mektupların -beyefendinin de izah ettikleri veçhile- sahibi bulunamaz, mürselün-ileyhi bulunamazsa -ihtimal ki, onun kıymeti vardır, içinde bir çek vardır- mezkûr çeki mürselün-ileyhe veya mürsile verebilmek bu Posta İdaresince bir hizmettir. Kezalik mürsil ve mürselün-ileyhe de bir hizmet olur. Bunlar altı ay mevridinde kaldıktan sonra açılacaktır. Altı aydan sonra bu açılan mektubun içinden bir şey çıkarsa -tabii bir heyet huzurunda açılacaktır- mürsil ve mürselün-ileyhe tevdi edebileceğiz. Bu gerek mürsil ve gerekse mürselün-ileyhin lehinedir. (Değil sesleri)

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Ben postaya mektup verirken katiyen açılmasını hatırıma getiremem. İmha edersiniz, açamazsınız.

Reis - Efendim! Nokta-i nazarınıza Heyet-i Celile muttali olmuşlardır.

Hakkı Tarık Bey (Giresun) - Burada mekâtîp vesaire kaydı vardır efendim.

Reis - Efendim! Hakkı Tarık Bey'in takririni tekrar okutuyorum. (Takrir tekrardan okundu.)

Reis - Efendim! Bu teklifi nazar-ı mütalaaya alanlar lütfen el kaldırsın! Ellerinizi lütfen indiriniz. Anlaşılmadı zannederim.

Efendim! Takriri tekrar okutuyoruz. İkinci fırkası calib-i dikkattir. (Tekrar okundu.)

Feridun Bey (Kütahya) - Efendim! Maddede yalnız (imha) denilse daha iyidir. Bir fıkra vardır ki maddeye taalluk etmiyor. (Orası olamaz sesleri)

Necati Bey (İzmir) - Efendim! Fıkra, fikra reye koyarsanız daha iyi olur.

Ahmed Saki Bey (Antalya) - Adi ve taahhütlü mektupların vakt-i muayyeninde ashabı bulunamazsa katiyen imha edilecektir.

Reis - Hakkı Tarık Bey izah ediniz.

Hakkı Tarık Bey (Giresun) - Hıfzı lazım gelenler, derununda zıkıymet bir şey zuhur edenlerdir. Yoksa adi ve taahhütlü mektuplar mutlaka imha olunacaktır. Çünkü bu müddet zarfında mürsil veya mürselün-ileyhleri bulunamazsa imhadan başka yapılacak bir şey yoktur.

Reis - Efendim! Zannediyorum mesele tenevvür etti. Takriri nazar-ı mütalaaya alanlar lütfen ellerini kaldırsın! Alınmamıştır.

Efendim! Ahmed Saki Bey'le Çorum Mebusu Münir Bey'in takririni tekrar okuyorum. (Olmaz sesleri, gürültüler) Bu takriri nazar-ı itibara alanlar lütfen, ellerini kaldırsın! Alınmamıştır.

Efendim! 51'inci maddeyi aynen rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın! (Ret, ekseriyet yok sesleri) Lütfen ellerinizi indiriniz.

Efendim! Rica ederim, anlaşılmadı. İki takrir vardı, rey-i âlilerine vazettim, kabul buyurulmadı. Şimdi, madde-i asliye kaldı. Binaenaleyh madde-i asliyeyi rey-i âlilerine vazedeceğim. Ya kabul edeceksiniz veya etmeyeceksiniz. İkinci bir takrir daha geldi. Böyle mevsimsiz gelen teklifleri de zamanında arz edeceğim.

Riyaset-i Celileye

Posta İdaresi müraselat-ı mevkufeden yerlerine verilmesi mümkün olmayanları imha eder.

Trabzon: Ahmed Muhtar

Münir Bey (Çorum) - Bendeniz takrir sahibi olmak itibariyle söz söyleyeyim. İmhadan maksat mahremiyet ve masuniyetleri pek ziyade müstelzim olan mektupların açılmamasını temindir. Mürsillerini bulamazsak imha ederiz. Bulursak veririz diyorlar.

Saki Bey (Antalya) - Onu mürsil düşünsün. Güzel adres yazsın. Yazdığı güzelce okunabilsin, evet bir mektubun açılması doğru değildir.

Münir Bey (Çorum) - Açılması zannederim ki masuniyet-i mekâtîp esasiyle katiyen kabil-i telif değildir. Heyet-i Âliyye de zannederim ki, bu ciheti kabul ederler. Ekseriyet taraftardır, yalnız paketler kalıyor, paketleri imha etmektense heyet huzurunda bi'l-küşat bunların muhteviyatını müzayede ile satalım. (Niçin imha edelim sesleri) Bedelini sahibi namına iade edelim veya irat kaydedelim. İmha etmekte mana yoktur. Fikrim bu merkezdedir.

Reis - Bu maddeyi tespit buyurursanız encümene gönderelim. Encümen tekrar tetkikatını yapsın. (Kabul sesleri) (Muvafıktır sesleri)

Reis - Efendim! Elli ikinci maddeyi okuyoruz.

Madde 52- Posta İdaresi müraselat-ı mevkufeyi ashabına isal için küşat ve bunlardan yerlerine verilmesi mümkün olmayanları imha eder.

Sabri Bey (Saruhan) - Reis Beyefendi! Bu maddenin diğer madde ile alakası vardır. Encümene gönderiniz!

Reis - Encümen bu maddeyi de istiyor; gönderiyoruz. Şimdi elli üçüncü madde okunacaktır efendim.

Madde 53- 2 Şubat 1299 tarihli Posta Nizamnamesini tarih-i neşrinden işbu kanunun tarih-i neşrine kadar Türkiye'de teşekkül etmiş ve bundan sonra teşekkül eyleyecek olan bilcümle nakliyat-ı berriye ve bahriye ve havaiye şirketleri posta evrak, çanta ve çuvallarını ve hurçları ile devair-i resmiye denklerini ve bunlara refakat eden posta memurlarını meccanen nakle mecbur ve teslim eyledikleri müraselatın zıyaı halinde Posta İdaresinin mürsillere tediye eylediği tazminatın tesviyesiyle mükelleftir. (Alâ sesleri)

Reis - Söz isteyen var mı?

Muhtar Bey (Trabzon) - Zannediyorum ki birçok şirketlerin mukaveleleri mucibince taahhütleri vardır. Eğer madde onları tağyir eder bir şekilde olursa bademe tatbik edilemez. (Hayır sesleri)

Reis - Başka söz isteyen var mı efendim! Sabri Bey! Heyet-i Celile izahatınıza intizar ediyor.

Talat Bey (Ardahan) - Hiçbirimiz anlamadık.

Muhtar Bey (Trabzon) - Efendim! Burada nakliyat-ı berriye ve havaiye kayıtları vardır. Hâlbuki imtiyazlı şirketlerin mukavelelerinde bu hususât tasrih edilmektedir. Posta çantalarını ne veçhile nakle mecburdurlar? Ne suretle nakledeceklerdir? Buna dair mukavelelerinde kayıt vardır.

Muhtar Bey (Trabzon) - Tarafeynin ricasıyla teati olunmuş mukavelatı burada ceffelkalem bir kanunla ihlal etmek doğru olamaz. Bu tağyir edilirse onların hukuk-ı müktesebesi ihlal edilmiş olur, hâlbuki şirketlerin hukuk-ı müktesebesi böyle bir maddeyle feshedilemez.

Sabri Bey (Saruhan) - Filhakika Posta İdaresinin şirketlere karşı bu madde-i kanuniyedeki ahkâmı muntazaman ifa etmek hususunda musirdir. Bundan dolayı Anadolu şimendiferiyle on beş sene temadi eden bir dava vardır. Elinde mevcut olan mukavelenamede, (sak) kelimesi vardır. Efendim! (Sak); üzerinde postanenin mührü bulunan çuvaldır. İçinde ne olursa olsun ister saman olsun, ister kâğıt olsun. Nitekim aynı mesele Fransa'da da tahaddüs etmiştir: Fransa Şura-yı Devleti Türk Hükûmeti kavaninine nazaran hüküm vermiştir. Binaenaleyh bu madde-i kanuniye şirketlerin hukuk-ı müktesebelerini ihlal edecek değildir. Bunların gayrimeşru olan metalibatını, dermeyan ettikleri müddeiyatı hükm-i kanunla reddedecek ve bunda Posta İdarehanesinin hakkını teslim ettirecektir.

Muhtar Bey (Trabzon) - Efendim! Meseleyi biraz izah etmeye mecbur oluyorum. Bunun için de bir misal irae edeceğim. Mesela, Şark Demiryolları İdaresinin, Şark Demir Yolları Mukavelesi mucibince meccanen nakletmeye mecbur olduğu "depeche plomîbe" yani mühürlenmiş posta çantalarından başka bir de posta paketlerini nakletmek için de ayrıca mukavelesi vardır. Bunlar için ücret verilir. Harbi Umumiden bir sene evveline kadar bu ücret bin iki yüz elli liraydı. Ondan sonra posta paketleri nakliyatı tezayüt etti. Bunun üzerine Şark Demiryolları müracaat etti ve dedi ki; "Ben bu miktarla nakletmem. Çünkü evvelce naklettiğiniz miktar üzerine bu parayı alırdım. Şimdi miktar tezayüt etti. Binaenaleyh; bu paranın tezyidini talep ederim. Aksi takdirde bademe nakletmem." Bu müracaat üzerine Posta İdaresi fazla para vermedi. Meselenin halli Şura-yı Devlete havale edildi. Şura-yı Devlet, Posta İdaresinin haksız olduğuna ve bu paranın iki misli, yani iki bin beş yüz lira olmasına karar verdi. Bu karar üzerine Posta İdaresi şimdi Şark Demiryolları İdaresine iki bin beş yüz lira ücret verir. Şark Demiryolları Mukavelesi öyle bir mukaveledir ki, arada ihtilâf zuhur ederse hakeme gider. Hakem neye hükmederse o olur. Onun üzerinde bizim mahkemelerin hükmü yoktur. Binaenaleyh, bunu böyle meccanen nakledin derseniz onun hakk-ı müktesebi zıya olur. Onun için mukavelesinde; "Hakem hükmeder" diyor. (Kapitülasyon mu vazedeceksiniz sesleri) Bu, bir kapitülâsyon meselesi değildir. Bu, bir Türk şirketidir. Lakin bir hakk-ı müktesebi vardır. Posta paketlerini ücretle nakleder ve ücret alma salahiyeti vardır. Şimdi bunu tağyir etmek ben Şark Demiryollarının vekili değilim, fakat bildiğim bir şeyi Heyet-i Celilenize arz etmek vazifemdir ve tarafeynin bi'r-rıza imzalamış olduğu mukavelenin bu maddesini ceffelkalem çıkarmak doğru değildir. (Encümene gitsin sesleri)

Reis - Müsaade buyurunuz, rica ederim! Heyet-i Celileniz tenevvür edinceye kadar müzakere devam edecektir.

Sabri Bey (Saruhan) - Efendim! Şark Demiryolları ile aramızda cereyan eden muamele, yani idare ile cereyan eden muamele, katiyen mukavele nokta-i nazarından haksızdır, "sak plombe" her neyi ihtiva ederse etsin, Şark Demiryolları İdaresi nakle mecburdur. Zaten bizim iddiamız da bu noktada tebeyyün ediyor. Eğer bunun haricinde bir şey verirsek o zaman şirket iddia etsin. Biz, kolilerimizi bir çanta içerisinde, bir sepet içerisinde, bir sandık içerisinde nakletmeye mecburuz. Fakat bugün kolilerimiz usulsüz nakledliyor. Bunu, itiraf ederim. Koliler "sak plombe" olarak daima sepetler içerisinde nakledilecektir. Şirketin ihkak-ı hakk etmeyerekten bizden istediği para, ancak postalarımızı yürütmek ve itirazatını kapatmak için verilmiş bir paradır. Kerhen verilmiş bir paradır. Şura-yı Devlete gelince: Bu mesele, on bin kere Şura-yı Devlete gitmiştir. Mütarekeden evvel Şura-yı Devlet, daima Türk İdaresinin lehinde hüküm vermiştir. Yalnız mütarekeden sonra Şark Demiryolları Şirketinin lehinde hüküm vermiştir ve bunun üzerine idare tezyid-i ücürata mecbur olmuştur ve zannederim ki, mütarekeden sonra Şura-yı Devletin vermiş olduğu hükümlerin meri olmayacağı bedihidir ve bu doğrudur.

Ahmed Hilmi Bey (Kayseri) - Reis Bey! Encümenden bir sual soracağım.

Reis - Buyurun!

Ahmed Hilmi Bey (Kayseri) - Efendim! Mesela: Ankara ile Kengırı arasında sekiz araba işleten bir şirket teşekkül etmiş, bu da bu nevi şirketlerden mi maduttur? Bu şirketin mahiyeti ne olacak? Anonim şirketi mi olacak, resmi şirket mi olacak?

Reis - Sabri Bey! Encümenden sual irat ettiler. Buyurunuz, cevap veriniz!

Sabri Bey (Saruhan) - Efendim, bundan maksat, büyük şirketlerdir. Tabii böyle bir, iki araba ile işleyen şirketten madut değildir. Eğer bunlar şirketten madut olursa memleketin her yerinde bulunan bu nevi şirketlerin [postayı] meccanen nakletmeleri lazım gelir.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Esasen iki otomobil var, birini yakalayınız.

Muhtar Bey (Trabzon) - Efendim! Yine tekrar ediyorum. Bu mesele mutlak encümene gitmeli ve çok düşünülmelidir. Yani keyfemettefâk hükmolunmamalıdır. Bu mesele bir daha mukavelename mucibince hakeme gitmiştir. Hakem Gonays aleyhimize hükmetmiştir. Tekrar hüküm ale'l-hakeme gitmiştir. İspanyalı "Moren" yine aleyhimize hükmetmiştir. Binaenaleyh, kabul edilen bu ücret def-i belâ kabilinden değil, hüküm üzerinedir. Hakem, bizi iki defa mahkûm etmiştir. Bu, Şark Demiryolları Mukavelesinde bugün vardır. Hakikaten Türk şirketidir. Hükûmet, bu mukaveleyi yaparken "Mukavelenin tefsirinden ve sairesinden hâsıl olacak ihtilafatı mutlaka hakem halleder." diye; bir madde kabul etmiştir. Şimdi bu böyle iken nasıl olur da değiştirebiliriz? Binaenaleyh, madde encümene gitsin. Bu mesele müzakere edilsin. Adil ve herkesin hukukunu tanır bir hükûmet gayrın hukukunu böyle ceffelkalem nezedemez.

Sabri Bey (Saruhan) - Reis Bey! Encümene tevdi buyurunuz. Tekrar tetkik olunsun! Fakat hakem aleyhimize hüküm verebilir. İhtimal ki, lehimize karar verir. Size bir vesika veririm. Fransa Şura-yı Devleti bu mesele hakkında kendi şirketi aleyhine ve Türkiye'nin müddeiyatını müeyyit olarak karar vermiştir. Hakem, olabilir ki, hata eder. O, bahs-i ahardır. Fakat bu kanundaki düşünce, mantıki ve doğrudur. Tekrar arz ediyorum, Fransa Şura-yı Devletinin bu mesele hakkında hükmü vardır. Bu madde-i kanuniye muvafiktır. Maddeyi encümene veriniz.

Reis - Encümen maddeyi istiyor.

Halis Turgud Bey (Sivas) - Efendiler! Bütün devletlerde, şirketlerde cari olan bu usulü hâkimiyetimize istinaden kabul ediyoruz. Eğer şirket, hilaf-ı usul bir salahiyet iktisap etmişse bugün Hâkimiyet-i Milliye devrinde olduğumuzdan onu refedebiliriz. Binaenaleyh maddenin aynen kabulünü rica ederim.

Reis - Efendim! Encümen, maddeyi istiyor. Binaenaleyh Encümene vermek mecburiyetindeyiz. Fakat kabul buyurursanız Adliye Encümeni ile Posta Encümeni müştereken tetkik etsinler. (Muvafık sesleri) Maddeyi Adliye Encümeni ile Posta Encümenine müştereken tevdi ediyoruz. 54'üncü maddeyi okuyoruz efendim.

Madde 54- El-yevm meri olan Posta Ahkâm-ı Kanuniye ve Nizamiyesinin işbu kanun ahkâmına kabil-i telif olmayanları mefsuhtur.

Reis - Efendim! 54'üncü madde hakkında söz isteyen var mı? (Hayır sesleri) 54'üncü maddeyi aynen rey-i âlinize vazediyorum. 54'üncü maddeyi aynen kabul edenler, lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir. Efendim! Otuzuncu maddeyi 54'üncü ve 55'inci maddelerin arasına alınmak üzere tehir etmiştik. Şimdi 55'inci madde olmak üzere okuyoruz.

Madde 55- Posta İdaresinin işbu kanunla kabulüne mezun olduğu enva-i müraselatın evsaf ve ebadına ve mahiyetlerine ve hususat-ı sairelerine ait şerait ve ifasına salahiyettar olduğu bilcümle muamelatın suret-i icraiyesi Posta Nizamnamesinde tayin olunmuştur.

Reis - 55'inci madde hakkında söz isteyen var mı?

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendim! Bendeniz bu meselenin tavzihini rica ederim. Ya talimatname diyelim veya nizamname diyelim bunu tespit edelim. Bu takarrür etsin. Arkadaşlarımızın nokta-i nazarı, talimatnamedir.

Sabri Bey (Saruhan) - Efendim! Gayet mühim bir mesele Heyet-i Muhteremenizin huzuruna geldi. Bu mesele Hükûmetin tedvir-i umurunda zannederim ki, fevkalade ehemmiyeti haizdir. Biliyorsunuz ki, Türkiye Büyük Millet Meclisi teşekkül edinceye kadar nizamnameler, o zamana ait Heyet-i Nüzzarın tasdiki ile çıkardı. Geçen devre-i içtimaiyede nizamnamelerin Meclisten geçmesi için bir karar sebk etmiş. Fakat efendiler! Bu karar, zannederim pek musib olmasa gerektir. Bunu uzun uzadıya teşrihten ziyade bir misal arz edeyim. Posta Kanununu süratle çıkardığından dolayı Heyet-i Muhtereminize cidden tekrar tekrar teşekkür ederim. Bu kanun, üç haftaya yakın bir zamanı işgal ediyor. Fakat bu maddelerin suret-i tatbikiyesini gösterecek iki yüz küsur maddelik koca bir nizamname mevcuttur. Hâlbuki encümenlerin yedinde bulunan kavanin, encümenlerimizi muntazaman işgal edecek derecededir ve arkası da gelmektedir ve bilhassa Hükûmetimizin vaziyet-i hazırası işlerimizin daha ziyade artacağını göstermektedir. Şimdi eğer bu nizamnameleri, o karar mucibince Heyet-i Muhteremenizce tetkik veyahut alakadar oldukları encümenlere sevk etmek icap ederse iş içinde boğulup hiçbir şey yapmamak tehlikesi hâsıl olur ve makûl olarak görülür ki, nizamnameleri kema-fi's-sabık Heyet-i Vekîlenin tasdiki ile çıkarmak daha muvafik olur.

Hakkı Bey (Van) - Talimat denilmesinde mahzur var mıdır?

Sabri Bey (Saruhan/Devamla) - Tabii efendim, nizamname ile talimat arasında tabiidir ki büyük fark vardır. Nizamnamelerin suver-i tatbikiyesinde birçok memurların alakaları vardır. Talimat ise nizamnamelerden sonra tereddüt ve iştibahı daî olan bazı noktaları ve kanunun pek müphem olan bazı maddelerini teşrih için verilmiş birtakım izahattan ibarettir. Hâlbuki nizamnameler emr-i katidir değil mi? Şu işi şöyle yapacaksın, böyle tatbik edeceksin demektir. Hâlbuki kanun ahkâmı layetegayyerdir ve uzun senelerce herkesçe meri ve kati olarak görülmesi lazımdır. Heyet-i Muhteremenizin bu noktayı, dikkatle nazar-ı itibara almalarını ve bilhassa memleketin süratle muhtaç olduğu kavanini tahkim edecek ve suver-i tatbikiyesi, gerek memurince ve gerek alakadaranca teshil edilecek olan bu nizamnamelerin temin-i tesriini istirham ediyorum, arz ediyorum. Yarın Telgraf Kanunu gelecektir. Telgraf Kanununun merbutu böyle bir nizamnamedir. Eğer bununla da, buna ait nizamname ile de meşgul olur ve müzakeresine madde bir diyerek başlarsak bu sene marta kadar Büyük Millet Meclisi yalnız Posta Kanun ve nizamnameleriyle meşgul olacaktır ki, tabii bunu Heyet-i Muhteremeniz terviç buyurmaz.

Rasih Efendi (Antalya) - Reis Bey! Müsaade buyururlar mı? Sabri Bey'den bir sual sorayım; Sabri Beyefendi! Birkaç gün evvelki müzakerede zat-ı aliniz Posta Nizamnamesinin

on senedir kanun haline geçmediğini ifade buyurdunuz. Bu nizamnamenin üç ay daha Mecliste kalmasına ne mahzur vardır? Nizamname Meclisten geçinceye kadar dört ay daha tehir edelim.

Sabri Bey (Saruhan) - Müsaade buyurun efendim! İstirham ederim. Posta Nizamnamesini mevzuubahis etmiyorum. Alelıtlak nizamnameden bahsediyorum. Yarın birçok nizamnameler gelecektir. Eğer Heyet-i Muhteremeniz geceli gündüzlü çalışarak bunların çıkarılmasını deruhte ediyorsa, pekâlâ... Fakat teşrih ettim, zannediyorum ki Meclis, kendisini çok müşkül vaziyete sokar ve mühim olan kanunların çıkmasını talik eder. Umumi nizamnameden bahsediyorum, mesele açılmışken bir karar-ı umumi ile Heyet-i Muhteremeniz bunu halletmelidir ve kendi fikrimce ve encümenin kararınca katiyen nizamnameler Meclise gelmemelidir. Biz esas kanunlarımızı çıkaralım, memlekete tevdi edelim en büyük iş budur.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Efendim! İhtimal Sabri Beyefendi'nin buyurdukları gibi nizamnamelerin Meclis tarafından tetkikinde belki müşkülat vardır. Fakat Meclis-i Âliniz geçen seneler bir kanunun ahkâm-ı umumiyesinden istinbat edilerek yapılacak olan nizamnamelerin kanunun ruhunu ihlal edecek, kanunun ruhunu zir ü zeber edecek şekilde tertip edildiğine vâkıf olmuş ve onun için Meclis-i Âliniz bu salahiyeti kendisine almıştır. Biz, beyefendiler; kanunun ahkâm-ı umumiyesinin çerçevesi haricine çıkmamak lazım gelirken maatteessüf kanunun ruhuna icra-yı tesir eden nizamnameler gördük. Vakıa Muhterem Sabri Beyefendi'ye hak veririm. Evet, Meclis-i Âlinizin meşagil-i kesiresi arasında nizamat ile uğraşmak bir meseledir. Fakat beyefendiler! Meclisin eski karar-ı hilafında bu işi Heyet-i Vekîleye mi tevdi edelim, yoksa kema-fi's-sabık Meclis mi yapsın? Mesele Posta Kanununun müzakeresi esnasında Sabri Beyefendi'nin gayet mülayimane sözleri ile derhal halledilebilecek mi? Bu o kadar mühim meseledir ki, buna derhal karar verilemez. (Bravo sesleri) Nizamnamelerin Heyet-i Vekîle veya Meclis-i Âliniz tarafından tertip edilip edilmemesi meselesi o kadar mühim bir meseledir ki, herhalde umumi şekilde evvelemirde ya Teşkilât-ı Esasiye veya Kanun-i Esasi Encümeni müzakere etmelidir. O encümenlerde müzakereden sonra burada umumi bir surette müzakere edilir. Yoksa efendim, vaktimiz şöyledir, böyledir diye Sabri Beyefendi arkadaşımız müsaade buyursunlar, Meclis buna derhal karar veremez.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendiler, Hukuk-ı Esasiyenin en mühim meselesi, daha doğrusu hallinde duçar-ı müşkilat olduğu meselelerden birisi kanun ve nizamın hududunu çizmektir. Şimdi 93 Kanun-ı Esasisinin tadilatında hükümdara nizamnameler tanzim etmek hakkı verilmiştir. Fakat bu, bizim memleketimizde olduğu gibi dünyanın her memleketinde kanunun zararına olmuştur. Kanunun zararına olmuş demek kuvve-i kanuniyenin zararına olmuş demektir ve kuvvetinin azaltılmasına sebep olmuştur. Ve bi'n-netice bundan evvelki Meclisin bu baptaki içtihadını doğru görüyorum. O vakit bir Encümen-i Mahsus tarafından vükelanın vazife ve mesuliyeti meselesi tetkik edildiği zaman İcra Vekilleri Heyetine dokuzuncu madde olarak verilen salahiyetler meyanında devair-i Hükûmetin muamelatına ait talimatnameler tanzim ve suver-i tatbikiyesine müteallik hususat hakkında ittihaz-ı karar ederek doğrudan doğruya, tenfiz ve icra salahiyetini haizdir diye yalnız talimat tanzimi salahiyetini Hükûmete vermiştir. Yani sabık Meclis bu talimatname meselesine bihakkın ehemmiyet vermiştir. Çünkü nizamname denilerekten -Mazhar Müfid Beyefendi'nin buyurdukları gibi- çok defa kuvve-i kanuniyenin salahiyeti tatbikatta elinden alınmış oluyor.

Binaenaleyh; sabık Mecliste olduğu gibi biz de bunu kabul etmeliyiz. Bu noktada ve bu nazariye üzerinde ısrar ederek yalnız talimatname meselesini kabul etmeliyiz. Bunun faide-i ameliyesi nedir? Bunun faide-i ameliyesi şudur ki kanun vazolunduğu zaman mesela vergi tarhında ve mükellefiyet-i saire vazında hulâsa esasata mütaallik birtakım şeyler mevzuubahis olur. Hâlbuki ceza vazında hulâsa bu gibi esaslı hususatı, yani kanunun esasatı daire-i hududuna girecek esasatı nizamname yapmak salahiyetini vermek suretiyle Heyet-i Vekîleye vermiş oluyoruz. Hâlbuki denilecektir ki bu bir isimden ibarettir, hayır mesele isimden ibaret değil. Biz burada diyoruz ki, talimatname demekle tâ idare-i sabıkadan kalmış olan (nizamname) tabirine karşı bir infial gösteriyoruz, diyoruz ki: Talimatname ahkâmı muhafaza olunsun ve yine diyoruz ki nizamname denecek olursa her mesele kanun olarak Meclis tarafından yapılır ve Heyet-i Vekîle tarafından da ancak kavaninin suver-i tatbikiyesine ait talimatnameler yapılır, buyuruluyor. Mesele budur ve gayet şayan-ı dikkattir. Binaenaleyh ya burada talimatname olarak meseleyi halledelim veyahut meselenin hal ve tespiti için behemehâl Kanun-ı Esasi Encümenine gönderelim.

Halis Turgud Bey (Sivas) - Efendiler! Nizamname şeraitini nazar-ı itibara alırsak talimatname ile aralarında pek büyük bir fark olduğu görülür. İşte bu farkı nazar-ı itibara aldığımız zaman kanun mu denecek, talimatname mi denecek? Heyet-i Vekîleye mi gidecek veyahut Mecliste mi kalacak? Bu kendiliğinden tamamıyla tebarüz eder.

Malum-ı âlinizdir ki, Meclisimiz icrai ve teşrii salahiyeti uhdesinde cem etmiştir. Bu itibarla da nizamname yapmak hakkı kendisine aittir. Çünkü kendisinde icra salahiyeti vardır, bu hakkı Heyet-i Vekîleye vermek Teşkilât-ı Esasiye Kanununu tağyir etmek demektir. Tabiatıyla Heyet-i Âliyyeniz böyle bir hakkı hiçbir zaman -Sabri Beyefendi'nin dediği gibi- Heyet-i Vekîleye tevdi edemez.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Bu Meclisin istimrarını muhildir.

Halis Turgud Bey (Devamla) - Malum-ı âlileridir ki Heyet-i Âliyye buraya uyumak için değil, meşgul olmak için gelmiştir. Birçok maddeler gelir, Mecliste günlerce iştigal ederiz. Tabii bu husus şimdiye kadar hiçbir vazifeye mâni olmamıştır. Bundan dolayı Sabri Beyefendi'nin dediği gibi "Nizamname Meclisten geçerse uzun bir zamanı işgal eder ve zamanın zıyaına badi olur." gibi sözler varit değildir. Bu, Hukuk-ı Esasiyeye ve Meclisin hukukuna taalluk eden bir meseledir. Onun için Meclisin nazar-ı dikkatini celbelerim.

Sabri Bey (Saruhan) - Efendim! Mazhar Müfid Bey iltifat buyurdular, teşekkür ederim.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Estağfurullah beyim!

Sabri Bey (Saruhan) - Efendim! Zannederim ki maruzatıma biraz dikkat edilirse görülecektir ki ben (Şimdi bunu hallediniz, buna karar veriniz!) şeklinde bir şey söylemedim. Dedim ki: Heyet-i Muhteremenizin önüne mühim bir mesele geliyor, bugün nizamname Meclisten mi çıkmalıdır? Yahut Heyet-i Vekîleye mi tevdi edilmelidir? Belki bu biraz cüretkârlıktır. Fakat bu hususta söz söylerken mütalaatımı da ilave ettim ve dedim ki, bence bu Meclise gelmemelidir. İnsan lâyuhtî değildir. Olabilir ki, bir hatalı ifade de bulunuyorum, o bahs-i ahardır. Yalnız maruzatım şudur ki, her halde bu nizamname meselesi için şimdi bir karar ittihaz edilmelidir. Bu kararla bu meseleyi halletmelidir. Kanun-ı Esasi Encümenine gidecekmiş, Kanun-ı Esasi Encümeni tetkik edecekmiş. Kanun-ı Esasi Encümeni tetkik etsin ve bilmem hangi encümen tetkik edecekse etsin. Yalnız diyorum ki, bugün mühim bir mesele karşısındayız. Nizamnamelerin Meclisten geçip geçmemesi meselesi ikinci defa mevzuubahis olmalıdır. Yine buyuruldu ki, nizamnameler içerisinde öyle maddeler görüldü ki, kanun hükmünü haizdir. Efendiler! Belki bizim çıkardığımız kanunların içerisinde de bir hata olabilir. Bilmem hatasız kanun çıkardık diye söyleyen var mı? Olabilir ki, nizamname yapanlar da bir hata yapabilir. Hata başka, esas mesele yine başkadır. Biz esası hallediyoruz, belki o esasın suret-i hallinde bir hata, bir yanlışlık olabilir. Mademki biraz alakadarız ve murakıbız; o hata âlût olan nizamnameyi ele geçirir ve buna cüret edenleri tenkit eder, o hatayı tashih eder ve icap eden muameleyi yaparız. Tekrar Heyet-i Âliyyenize arz ediyorum, bu nizamname meselesini hangi encümene havale buyurursanız buyurunuz! O encümen buna vaz-ı yed etsin.

İkincisi efendiler! Eğer bu meselenin böyle teşrih olunacağını bilseydim, evrakı getirirdim. Zannederim ki, encümenlerdeki evrakın yekûn-i umumisi gece gündüz mesaimizi işgal edecek bir dereceyi bulmuştur. Bilhassa Dâhiliye Encümeninde on bir kanun vardır ki, eğer bu Meclis bu sene-i içtimaiyede bunları ikmal edebilirse namütenahi bir vazife ifa etmiş olacaktır.

Müsaade ederseniz sözümü bitirmeden evvel bir şey daha ilâve edeyim: (Heyet-i Vekîle) kaydını kaldıralım, yapılacak nizamname mucibince diyelim. (Talimat denilsin sedaları) (Gürültüler)

Necati Bey (İzmir) - Efendim! Posta Kanunu layihasının otuzuncu maddesinde "Bilcümle muamelatın suver-i icraiyesi Pasta Nizamnamesinde tayin olunmuştur." diye bir kayd-ı sarih vardır. Binaenaleyh bu kanunu yapan ve bizim karşımızda mesul olan Heyet-i Vekîledir. Posta Müdürü Bey de bu, Meclisin hayat-ı teşriiyesine ve hukukuna aittir diyor. Acaba heyet hangi maksada, hangi esbab-ı mucibeye binaen bu kaydı koymuştur? Demek ki Heyet-i Vekîle müstemirren içtima eden bir Meclis varken bile nizamname yapmak salahiyetini kendisinde görmüştür. Şu halde bu mesele burada mevzubahis olurken, Heyet-i Vekîleden bir iki arkadaşın bu husus hakkında izahat vermesi lazım gelir. Yani Heyet-i Vekîle nizamnameye böyle bir kayıt koymaya kendisinde ne hak görmüştür? Mademki, biz

doğrudan doğruya icrai ve teşrii salahiyeti haiziz, mademki, bu işleri yapmak bizim hakkımızdır... Fakat Sabri Bey arkadaşımızın burada ne sıfatla söylediğini keşfedemedim. Sözlerini, bazen reis vekili ve bazen de posta müdürü gibi hissettiriyor. Efendiler! İşler çoktur, çıkaramazsınız diyor, hep kabul ediyoruz. Fakat efendiler! Biz, aynı zamanda müstekarrız ve teşrii, icrai salahiyeti haiziz. Onun için bu maddeyi buraya koyan Heyet-i Vekîlenin izahat vermesi lazımdır. Aksi takdirde bu mümkün olamaz. Onlara bunu ihtar edelim. (Tehir sesleri)

Sabri Bey (Saruhan) - Nizamnamedeki (Heyet-i Vekîle kararı ile çıkacak) kaydı Hükûmetin teklifi değildir. Ben, Heyet-i Muhteremenizden onun için rica ettim ki, bu kanun burada ilk şeklinde yazıldığı gibi Posta Nizamnamesiyle tayin olunacaktır diye ve sonra o nizamname Meclise gelecek, çıkacak diye beklemek doğru bir şey değildir. O, bahs-i ahardır.

Necati Bey (İzmir) - Müsaade buyurur musunuz? Sabri Beyefendi buyuruyorlar ki, Hükûmetin matbu olarak gönderdiği kanunda otuzuncu madde olarak bu kayıt var: Bilcümle muamelatın suver-i icraiyesi Posta Nizamnamesiyle tayin olunmuştur.

Reis - Efendim! Bu nizamname Posta Encümeninden çıkan bir layihadır. Bir nokta arz edeceğim. Nizamname, talimatname diye bir mesele müstehire müzakere ediliyor. Binaenaleyh artık encümen reislerinin hakk-ı takaddümü yoktur. Azaya söz vereceğim.

Reşad Bey (Saruhan) - Reis Bey! Bendeniz usul-i müzakere hakkında söz söyleyeceğim.

Necati Bey (İzmir) - Heyet-i Vekîle gelsin şimdi bir karar vereceğiz efendim, bendeniz bunu teklif ettim. Rica ederim, Reis Bey! Teklifimi reye koyunuz.

Reis - Söz hitam bulmadı ki, teklif-i âlinizi reye vazedeyim. Müzakere hitam bulduktan sonra teklif-i âlinizi Heyet-i Celileye arz ederim.

Reşad Bey (Saruhan) - Efendim! Bendenizin kanaatimce bu meselenin müzakere ve münakaşası katiyen zaittir. Herhangi bir kanun üzerine bir nizamname yapmak, bir kanunu tefsir etmekten çok mühimdir. Tefsiri bile Heyet-i Vekîleye verilmemiştir. Meclis kendisi yapmıştır. Tefsiri, Heyet-i Vekîleye vermeyen Meclis, nizamname tanzim etmek salahiyetini katiyen veremez. (Alkışlar) Binaenaleyh bu meselenin münakaşası kanaatimce katiyen zaittir.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Reis Beyefendi! Bir sual sormama müsaade buyurunuz, rica ederim.

Reis - Kime söylüyorsunuz?

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Encümene söylüyorum. Mesele-i müstehire müzakere ediliyor. O maddeyi encümen koydu deniliyor. Binaenaleyh o madde reddedilir, mesele biter, çünkü maddeyi Heyet-i Vekîle teklif etmemiştir. Binaenaleyh encümenin koyduğu bu maddeyi kabul etmiyoruz.

Reis - Usul-i müzakereyi bu nokta-i nazardan derhal kat‘ mi edeceğiz? Rüfekanın hakk-ı kelamını ref‘ mi edeceğiz? Buyurun Yusuf Kemal Bey!

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Hayır efendim, yine devam edilir, yalnız temenni ediyoruz.

Yusuf Kemal Bey (Sinob) - Efendim! Bendenizin zannımca, nizamname mahiyetiyle talimatname mahiyetini iyice tayin edersek meselenin hallinde daha ileri gitmiş oluruz. Zannediyorum ki Heyet-i Vekîle talimatname yapmaya salahiyettardır dersek yine doğru bir şey yapmış olamaz. Şimdi talimatname nedir? Kanunun suver-i icraiyesini tayin eden bir şeydir, dersek o zaman taban tabana zıt iki şeyi yan yana koymuş oluruz veyahut talimatname namı altında Heyet-i Vekîleye vermemek istediğimizi vermiş bulunuruz. Çünkü kanun suver-i icraiyesini tayin eden şey, ne olursa olsun bizim nizamname dediğimiz şey, vermemek istediğimiz şeydir. Çünkü nizamnameye suver-i icraiyeyi tayin için bir amirin bir memura şu işlerde böyle, bu işlerde şöyle hareket edeceksin mahiyetinde olarak verdiği talimatın büsbütün fevkinde, ondan başka ve fazla şeyler konur. Heyet-i Vekîle bu salahiyeti haiz midir? Değildir, diyeceksiniz. Hâlbuki suver-i icraiyeyi tayin, eden her şeyi yapmaya Heyet-i Vekîle salahiyettardır. Binaenaleyh söylediğimiz şeyde tenakuz vardır. Mesele esas itibariyle tetkik edilmek, esas itibariyle tayin edilmek lazımdır. Şimdiki şekle göre elde ne nizamname, ne de talimatname vardır. Yalnız kanun vardır. Bizim bildiğimiz talimatname, nizamname mahiyetinde olan bir şeydir. Hâlbuki Meclis-i Âliniz yalnız kanun yapar. Acaba, Meclis-i Âliniz nizamname namı altında bir şey yapar mı? Yapmaz. Meclis-i Âlinizin yaptığı şey kanundur. Meclis-i Âliniz hem icrai, hem teşrii salahiyeti haiz olduğu

için nizamname namı altında da bir şey yapmak isterse o zaman kanunun usul-i müzakeresiyle, nizamname usul-i müzakeresini tefrik eder. Mesela: Meclis-i Âliniz der ki: Kanunun suver-i icraiyesini gösterecek bir şey Hükûmet tarafından yapılır ve bu encümen-i aidince görülür. O zaman, encümen bunun, kanunun suver-i tatibikiyesini gösterdiğini ve ondan harice çıkmadığını tasdik ve tasvip eder. Heyet-i Umumiyesiyle Meclis-i Âlinize gelir ve yine Heyet-i Umumiyesiyle Meclis-i Âli tasdik eder. İşte bu usul, madde madde kanun yapmak usulünden daha iyidir. Hem de mesele, Meclis-i Âlinizden geçmiş olur. Binaenaleyh mahiyeti itibariyle bu mesele her halde tetkike muhtaçtır. Bendeniz de diğer arkadaşlarımın dediği gibi bu meselenin Kanun-ı Esasi Encümeninde müzakere edilerek Meclis-i Âlinize gelmesine taraftarım.

Vehbi Bey (Karesi) - Efendim! Mesele tenevvür etti. Ben de Yusuf Kemal Bey gibi bunun Kânun-ı Esasi Encümenine gitmesi taraftarıyım. Aşar Nizamnamesi, göz önündedir. (Onlar kanundur, Meşrutiyetten evvel çıkmıştır sesleri) Meşrutiyetten sonra da öyle nizamnameler çıkmıştır ki, halka zarar vermiştir. Bunlar gibi çok nizamnameler vardır. Arzu buyurulursa buraya getiririz. Binaenaleyh bu korkuları tamamıyla def ü ref için [madde] Kanun-ı Esasi Encümenine gitmelidir. Nizamname ve talimatname mesaili tamamıyla tespit edilmek üzere her halde encümene gitsin.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Bendeniz vazgeçtim.

Ağaoğlu Ahmed Bey (Kars) - Efendiler! Meclis-i Âlide tahaddüs etmiş olan bu mesele, müdevven kanunları olan bütün milletleri öteden beri meşgul etmiştir. Bu nizamname ve talimatnamenin vazolunan kanunlarla suret-i telifini yani halkçılık esasını takip eden milletlerin kâffesi öteden beri meşgul etmektedir. Kuvve-i icraiye her yerde talimatname ile olsun, nizamname ile olsun, her ne kadar kelimelerde fark varsa da mahiyette fark bulunmamak şartıyla söylüyorum. Vazedilen kanunları kendi istediği suretle tefsir ve takyit etmek salahiyetini kazanmaya bütün memleketler de mütemayildir. Onun için mecalis-i teşriiye kuvve-i icraiyeyi kanunun tatbikinde pek sıkı bir vaziyette bulundurmak cihetini düşünmüştür. Binaenaleyh bu iki ciheti telif etmek hususu öteden beri bu mesele ile meşgul olan hukukiyyunun kâffesini işgal etmiştir. Mesela teşkilatı bize en yakın olan iki devlette yani Amerika ve İsviçre'de Haute Cour (Hot kur) namıyla Meclis-i Milliden ayrılmış, bir Heyet-i Mahsusa, yüce bir mahkeme bu işlerle mütemadiyen meşgul olmuştur. Yani Meclisten gecen kanunların suret-i tatbikini Heyet-i Vekîle, kuvve-i icraiye tayin eder ve Meclisten çıkmış bir kanunun ne şekilde tatbik olunacağını bütün tafsilatıyla

vekillere bile Heyet-i Âliyyenizden ayrılmış bir Heyet-i Mahsusanın tefsiri tebeyyün eder.

Rasih Efendi (Antalya) - Meclisin üstüne o vakit bir (İnnallâh…) yazmalı.

Ahmed Bey (Devamla) - Lütfediniz! Mecalisten çıkan kanunların suret-i tatbikini arz ediyorum. Meclisten çıkan herhangi bir kanunu, herhangi bir vekilin kanuni mahiyetinden, ruhundan çıkararak kendi indi tefsiriyle tatbik etmek imkânı vardır. Buna imkân vermemek, kavanine muhalif hareket hakkı vermemek için Heyet-i Âliyyeden çıkan kanunların suret-i tatbikini yine Meclisten ayrılmış bir heyet tayin etmelidir.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - O başka meseledir.

Ahmed Bey (Devamla) - Lütfediniz efendim, aynı meseledir ve bu endişedir ki gerek Amerika'da ve gerek İsviçre'de Meclisten ayrılmış bir yüksek mahkemenin lüzumunu muvafik görmüşlerdir ve bu suretle tahaddüs eden ihtilafları bertaraf etmeye muvaffak olmuşlardır. Fakat efendiler! Biz de bu, ehemmiyet-i fevkaladeyi haizdir. Nazar-ı dikkat-i âlinizi celp ediyorum. Evvelce ve şimdi teklif edilmiş bazı kanunlar vardır ki mahiyeti ve ruhu itibarıyla Teşkilat-ı Esasiye kanunlarına muhalif olabilir. Bazen bir dalga ile meclisler böyle kanunları kabul eder ve bazen Teşkilât-ı Esasiye Kanununun ruhuna tamamen muvafik olduğu halde vekâletlerden verilmiş nizamname veyahut talimatname mucibince kanunların şekl-i tatbiki Teşkilât-ı Esasiye kanunları ile tehalüf eder. Binaenaleyh böyle mühim bir meseleyi mesele-i müstehire şeklinde halletmek doğru değildir.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Bunu Kânun-ı Esasi Encümeni yapar. Onun vezaifi tamamıyla taayyün etmiştir.

Ahmed Bey (Devamla) - Bendeniz öyle demiyorum. Bendeniz diyorum ki Kânun-ı Esasi Encümeninden başka Heyet-i Celilenin arasından bir Heyet-i Mahsusa bu mesele-i müstehireyi halletmek için… (Öyle şey yok sesleri)

Rasih Efendi (Antalya) - Öyle şey çıkarma!

Reis - Rica ederim efendim! Susunuz! Nokta-i nazarlarını söylüyorlar…

Ahmed Bey (Devamla) - Nokta-i nazarımı söylüyorum. Lütfediniz. Efendiler! Kânun-ı Esasi Encümeninin vazife-i aslisi, teklif olunan bir kanunun Kânun-ı Esasiye ve kavanin-i mevzuaya muhalif olup olmadığını tetkik etmektedir. Hâlbuki biz…

Naim Hazım Efendi (Konya) - Burada yine müzakere edilecektir.

Ahmed Bey (Devamla) - Evet efendim yine burada müzakere edilecektir. Binaenaleyh bu uzun uzadıya bir heyette tetkik ettirilir ve sonra huzur-ı âlinize gelir, karar verirsiniz. Şimdi bu meseleyi, bir mesele-i müstehire haline koymak doğru değildir.

Reis - Efendim! Takrirler var:

Riyaset-i Celileye

Nizamname gelmesi hakkındaki müzakerede mesele tavzih etmiştir. Müzakerenin kifayetini teklif ederim.

Trabzon: Ahmed Muhtar

Riyaset-i Celileye

Müzakerenin kifayetini teklif ediyorum.

Giresun: Hacim Muhiddin

Riyaset-i Celileye

Mesele tavazzuh etmiştir. Müzakere kâfidir. Kânun-ı Esasi Encümenine havalesini teklif ederim.

17 Eylül 1339

Lazistan Mebusu: Esad

Reis - Efendim! Evvelemirde kifayet-i müzakereyi rey-i âlinize vazediyorum. Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın! Müzakere kâfi görülmüştür.

Sabri Bey (Saruhan) - Efendim! Heyet-i Âliyyeniz münasip görürse bu maddeyi tayyedelim.

Reis - Müsaade buyurun efendim! Evvelemirde nizamname ve talimatname meselesinin halli için Dersim Mebusu Fikri Bey'in takririni reye koyacağız.

Riyaset-i Celileye

Mevzubahis maddenin Kânun-ı Esasi Encümenine havalesini teklif ederim.

17 Eylül 1339

Dersim: Feridun Fikri

İsmail Kemal Bey (Çorum) - Efendim! Bendenizin de bir takririm vardır. Lütfen okunsun!

Riyaset-i Celileye

55'inci maddenin tayyı ile Posta Kanununun Heyet-i Umumiyesinin kabulünü teklif ediyorum.

Çorum: İsmail Kemal

Reis - Efendim! 55. maddenin müzakeresini talik ederek bir karar ittihazı edilmek üzere bu takririn Kânun-ı Esasi Encümenine havalesini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir efendim.

Sabri Bey (Saruhan) - Reis Beyefendi! Encümen de kabul ediyor. Bunu tayyediniz. Kanun çıksın. Ondan sonra halledilir.

Reis - Efendim! Mesele-i müstehire halledilmiştir.

Riyaset-i Celileye

55. madde olarak kabul edilen otuzuncu maddenin son fıkrasındaki (Heyet-i Vekîlece tanzim olunacak) fıkrasının tayyını teklif ederim.

Giresun Mebusu Hacim Muhiddin

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Maddenin esasının bir kere Kânun-ı Esasi Encümeninde halledilmesi lazımdır. Binaenaleyh takrirler şimdilik reye vazedilemez. Bu Kânun-ı Esasi Encümeninden geldikten sonra reye vazedilir.

Reis - Efendim! Müsaade buyurun! Okunsun da encümeni Heyet-i Âliyyenize izah edeceğim. (Çorum Mebusu İsmail Kemal Bey'in takriri) tekrar okundu.

Hacim Muhiddin Bey (Giresun) - Efendim! Müsaade buyurun! Takririmi arz edeyim. Usul hakkında söyleyeceğim. Efendim! Burada mesele ikidir: Birisi nizamname veyahut talimatnamenin nerede tanzim olunacağı meselesidir. İkincisi Posta Kanununun suver-i tatbiikiyesi ve icraiyesine ait bir nizamname yapmak meselesidir. Nizamnamelerin nerede yapılacağı meselesini şimdi Kanun-i Esasi Encümenine havale ettik. Kanun-i Esasi Encümeni onu tetkik edecektir ve onun tetkiki neticesinde bizim kabul edeceğimiz şekle nazaran nizamnamenin nerece yapılması lazım gelirse yapılsın. Fakat şimdi bu maddenin çıkması icap eder fikrindeyim. Binaenaleyh bu maddeden (Heyet-i Vekîlece tanzim edilecek) fıkrasını kaldırırsak matlup hâsıl olur. Binaenaleyh bilahare yapılacak veyahut yapılmış olan nizamname nerece tetkik edilmesi icap ederse tetkik edilir. Bu mesele ayrı bir meseledir. Bu maddenin şimdi kabulü lazımdır.

Sabri Bey (Saruhan) - Efendim! Hacim Muhiddin Beyefendi'nin teklifleri gayet makuldür. Heyet-i Vekîlece tanzim olunacak nizamname hakkında... (Gürültüler) Müsaade buyurunuz efendim! Hükûmet nizamname yapacak değil, Kanun-i Esasi Encümeninin vereceği karara tevfikan yapılacak, olacaktır, öyle değil mi efendim? Burada Heyet-i Vekîle kaydı tayyolunacaktır. Eğer bunda da müşkülat varsa maddeyi büsbütün kaldıralım.

Reis - Efendim! Hacim Muhiddin Bey'in takrirleri, Heyet-i Umumiyesi ile beraber Kanun-i Esasi Encümenine tevdi edilen maddenin tadilini mutazammındır. Bunu rey-i âlinize vazedeceğim. Sonra İsmail Kemal Beyefendi'nin takriri, maddenin tayyı hakkındadır. Kanun-i Esasi Encümeninde nizamname, talimatname meselesinin halline kadar, kanundan bu maddenin ihracı ile kanunun Heyet-i Umumiyesinin kabulünü teklif ediyor. Şimdi bu takriri rey-i âlinize vazediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir, efendim.

Hakkı Bey (Van) - Encümene gitmiş maddeler var, efendim.

Reis - Müsaade buyurun efendim! Bendeniz şu noktayı arz edeyim: Bu takririn kabulü encümenlere iade edilen maddelerin ikmalinden evvel kanunun Heyet-i Umumiyesinin reye vazı manasını bittabi tazammun edemez. Binaenaleyh, biz kanunun müzakeresine devam edeceğiz. Ve zeyiller ve iade olunan maddeler, encümenden geldikten sonra kanunun Heyet-i Umumiyesini rey-i âlinize vazedeceğim. Nazar-ı itibara alınan takrir dolayısıyla kanunun müzakeresini maddelerin gelmesine talik etmeyeceğiz.

[Mabadı gelecek nüshada]

26 Eylül 1339 Tarihinde İnikat Eden Muhassasat-ı Zatiye Encümeninde Tahsis Kılınan Maaşat

Miktar-ı Maaş	[Unvan/İsim]	[Durumu]
1250	İkinci Sınıf Maliye Müfettişlerinden Mehmed Nazım Bey	Mazuliyet
500	İstanbul Darüleytamlar Müdüriyeti Anbar Memuru Mehmed Şevki Efendi	Mazuliyet
825	Darülaceze Tabibi İbrahim Hulusi Efendi	Mazuliyet
200	Maliye Memurin Ketebesinden Yusuf Efendi	Mazuliyet
400	Mülga Hariciye Tabiyet Kalemi Hulefasından Abdullah Reca Bey	Mazuliyet
416	Muş Tahrirat Müdür-i sabıkı Mehmed Şükrü Efendi	Mazuliyet
500	İstanbul Vilâyeti Gümrük Bandrol Memurlarından Fehim Efendi	Mazuliyet
1666	Galata Kadı-i sabıkı Hasan Hayrullah Efendi	Mazuliyet
1666	Mülga Bir Numaralı Divan-ı Harp Örfi Müstantiki Asaf Bey	Mazuliyet
100	İskilib Mahkeme-i Şeriye Muhzırı Abbas Efendi	Mazuliyet
583	İstanbul Tasfiye-i Hesabat Müdüriyeti İaşe Tetkik Memuru Osman Şevket Efendi	Mazuliyet
2000	Mülga Maliye Nezareti Emlak-ı Emiriye Müdür Muavini Hüseyin Hüsnü Efendi	Mazuliyet
250	Geyve Nahiyesi Müdürü Mehmed Mümtaz Efendi	Mazuliyet
287	Emniyet-i Umumiye Memurin Kalemi Birinci Sınıf Ketebesinden Ahmed Saib Efendi	Mazuliyet
400	Mülga Muhassasat-ı Zatiye İdaresi Mutemedi Ahmed Efendi	Mazuliyet
1666	Mülga Emlak-ı Emiriye Müfettişi Yusuf Kenan Bey	Mazuliyet
1250	Şehremaneti Heyet-i Fenniye Müdürü Mehmed Ata Bey	Mazuliyet
175	Hüdavendigar Posta ve Telgraf Başmüdüriyeti Veznedar-ı sabıkı Mehmed Tevfik Efendi	Mazuliyet
166	Mülga Rüsumat-ı Taarrüfe Kalemi Mümeyyizi Nimet Bey	Mazuliyet
100	Mülga Nafia Nezareti Hademesinden Ahmed Ağa	Mazuliyet
166	Mülga Rüsumat Müdüriyet-i Umumiyesi Sevk Memuru Mustafa Hulusi Efendi	Mazuliyet
333	İstanbul Anadolu Hisarı Daire-i Belediye Nezafet Mubassırı Mahmud Efendi	Mazuliyet
354	Sultan Zade Cahid Bey Lalası Kâzım Bey	Tekaüt
857	İmroz Kaymakamlığından Mütekait Lütfi Bey	Tekaüt
154	Üsküdar Bidayet Mahkemesi Aza Mülazımı Abdülhamid Efendi	Tekaüt
218	Akçaabad Mal Müdür-i sabıkı Salim Efendi	Tekaüt
460	Kadıköy Daire-i Belediyesi İdare Memuru Kâtibi Mehmed Kâzım Efendi	Tekaüt
901	Mülga Muhacirin Müdüriyet-i Umumiyesi Aşair Şubesi Müdür Muavini Ata Bey	Tekaüt
9158	Amedî-i Divan-ı Hümayun Muavini Müfid Bey Zevcesi	Aile
48	Defter-i Hakani Ketebesinden Hasan Kâmil Efendi Kerimesi	Aile
86	Marmaris Kazası Mal Müdürlüğünden Mütekait Hasan Kâmil Efendi Zevcesi	Aile
120	Osmaniye Merkezi Telgraf Muhabere Memuru Mehmed Şefkati Efendi Ailesi	Aile
40	Üsküdar Polis Memurlarından Hafız Ahmed Efendi Validesi	Aile
100	Evkaf Masarifat İdaresi Mümeyyizliğinden Mütekait Mehmed Hilmi Efendi Ailesi	Münakale
256	Sivas Vilâyeti Müstantiki Ahmed Raif Efendi Zevcesi	Aile
856	Çatalca Mutasarrıf-ı sabıkı Mahmud Bey Zevcesi	Aile

68-54	Terme Kaymakamlığından Mütekait Osman Bey Ailesi	Aile
134	Niğde Kadılığından Mütekait Hüseyin Hüsnü Efendi Ailesi	Aile
193	Fatih Dersiamlarından Abdullah Münib Efendi Ailesi	Aile
41	Cemiyet-i Rüsumiye Kalemi Mümeyyizi Azmi Efendi Kerimesi	Aile
120	Sivas Mektubi Kalemi Evrak Memuru Mehmed Ali Efendi Ailesi	Aile
102	Hazine-i Hassa Kuyudatı Mümeyyizi Mehmed Hayri Efendi Ailesi	Aile
837	Sivas İstinaf Reisi Hasan Fehmi Bey Ailesi	Aile
59	Dersaadet Emtia-i Dâhiliye Gümrüğü Kolcusu Şakir Ağa Zevcesi	Aile
97	Elaziz İstinaf Müdde-i Umumisi Ferid Bey Zevcesi	Aile

3 Teşrinievvel 1339 Tarihinde İnikat Eden Muhassasat-ı Zatiye Encümeninde Tahsis Olunan Tekaüt ve Mazuliyet ve Eytam ve Eramil ve Münakale Maaşatı Listesidir

Miktar-ı Maaş	[Unvan/İsim]	[Durumu]
938	Matbah-ı Amire Müdürü Mehmed Bey	Tekaüt
195	Çit Kasrı Bekçi Hademesinden Şaban	Tekaüt
925	Hazine-i Hassa Vezne Kâtibi İbrahim Hakkı Efendi	Tekaüt
230	Kırkkilise Divan-ı Umumiye Tahsildar-ı sabıkı Mehmed Efendi	Tekaüt
1063	Mülga Maliye Nezareti Emlak Heyet-i Fenniye Mümeyyiz-i Evveli Cemal Bey	Tekaüt
222	İstanbul Vilâyeti Muakkiplerinden Mahmud Celaleddin Efendi	Tekaüt
288	İstanbul Vilâyeti Fatih Daire-i Belediyesi Kavası İsmail Efendi	Tekaüt
146	Bevvaban Muavini Ali Ağa	Tekaüt
154	Belediye Saray Bekçi Hademesinden Hacı Mehmed Ağa	Tekaüt
108	Yarış Köşkü Bekçi Hademesinden Mustafa Efendi	Tekaüt
245	Balmumcu Çiftliği Korucusu Kahraman Ağa	Tekaüt
216	Istabl-ı Amire Kapuçukadarı Mehmed Şükrü Efendi	Tekaüt
277	Ihlamur Kasrı Bekçi Hademesinden Hasan Efendi	Tekaüt
447	Saray Bekçi Hademesinden Mustafa Sabri Efendi	Tekaüt
490	Yıldız Sarayı Merasim Dairesi Bekçibaşısı hacı İsmail Şaban Ağa	Tekaüt
254	Yıldız Sarayı Harem Dairesi Bekçi Hademesinden Hacı Ali Ağa	Tekaüt
148	Bevvaban Muavini Mehmed Ağa	Tekaüt
228	Mabeyn Kavaslarından Mehmed Efendi	Tekaüt
82	Müzeyyele Keşan Serhademesi Süleyman	Tekaüt
380	Hırka-i Saadet Hademesinden İsmail Hakkı Bey	Tekaüt
421	Dolmabahçe Sarayı Bekçi Hademesinden Hacı Mehmed Efendi	Tekaüt
80	Avavan Başeskisi Ali Ağa	Tekaüt
337	Kapıcı Başmuavini Hacı İbrahim Efendi	Tekaüt
141	Dolmabahçe Sarayı Bekçi Hademesinden Hacı Mehmed Ağa	Tekaüt
221	Çadır Köşkü Bekçibaşısı Sofu Hacı Mehmed Ağa	Tekaüt
741	Sermusahib Anber Ağa	Tekaüt
237	Balmumcu Kasrı Bekçi Hademesinden Hasan Efendi	Tekaüt
213	Yıldız Sarayı Bekçi Hademesinden Hacı Mehmed Efendi	Tekaüt

194	Beylerbeyi Sarayı Bekçi Hademesinden Hacı Mustafa Ağa	Tekaüt
389	Ziyaeddin Efendi Hazretlerinin Hademesinden İsmail Bey	Tekaüt
280	Hazine-i Hassa Eczahane Bekçi Hademesinden Osman Ağa	Tekaüt
218	Saray Bevvaban Hademesinden Hacı Hasan Ağa	Tekaüt
443	Beylerbeyi Sarayı Bekçi Başı Muavini Mehmed Sadık Efendi	Tekaüt
521	Ser Şamdanî Ali Bey	Tekaüt
234	İzmir'in Karşıyaka Düyun-ı Umumiye Kantarcısı Ömer Salih Ağa	Tekaüt
1309	Çorum Kadı-i sabıkı Hüseyin Hüsnü Efendi	Tekaüt
304	Yıldız Sarayı Bekçi Hademesinden Hacı Osman Ağa	Tekaüt
245	Topkapı Sarayı'nda Kapıcı Baş Muavini Hacı Said Yakub Ağa	Tekaüt
1610	Mülga Nafia Nezareti Tercüme Kalemi Müdürü Ali Haydar Bey	Tekaüt
149	Posta ve Telgraf Mekteb-i Âlisi Müdürü Mustafa Nesimi Efendi	Tekaüt
296	Edirne Sandık Emini Ali Rıza Efendi Ailesi	Aile
137	Dersaadet Paket Postanesi Memuru Hasan Sabri Efendi Ailesi	Aile
157	Dersaadet Düyun-ı Umumiye Muhafaza Müdüriyeti Muhafaza Memurlarından Ahmed Faik Efendi Ailesi	Aile
85	Kilis Piyade Tahsildarı Abdurrahman Efendi Zevcesi	Aile

(mabadı var)

Tuğla İsteniyor

İnşaat Komisyonundan:

İstasyon Caddesinde Darüleytamlara akar olmak üzere inşa ettirilmekte olan misafirhane binası için muktezi muntazam ve pişkin yüz bin adet tuğla pazarlık veya münakasa suretiyle mubayaa edileceğinden itaya talip olanların şehr-i halin sekizinci pazartesi akşamına kadar Sıhhiye Vekâletinde Darüleytam Müdüriyet-i Umumiyesinde müteşekkil İnşaat Komisyonuna müracaatları.

- - -

Ankara Matbuat ve İstihbarat Matbaası

RESMÎ CERİDE

Salı
---
28 Safer 1342
9 Teşrinievvel 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 31 Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesidir. **Sene: 1**

Tayinler

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti Tayinleri

Kastamonu Sıhhiye ve Muavenet-ı İçtimaiye Müdürü Hıfzı Nuri Bey 3500 kuruşla Konya Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Müdürlüğüne, Kars Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Müdürü Hüseyin Avni Bey 3000 kuruşla Kastamonu Muavenet-i İçtimaiye Müdürlüğüne, Samsun İskân Heyeti Reis-i Sâbıkı Fuad Ali Bey 3500 kuruşla Kars Muavenet-i İçtimaiye Müdürlüğüne, Kartal Hükûmet Tabibi Saffet Bey 2500 kuruşla Bolu Muavenet-i İçtimaiye Müdürlüğüne, Sivrihisar Hükûmet Tabibi Mehmet Ali Bey 2500 kuruşla Çatalca Muavenet-i İçtimaiye Müdürlüğüne, Mersin Hükûmet Tabibi Reşid Galib Bey 2500 kuruşla Gaziantep Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Müdürlüğüne, Doktor Nazif Hasan Bey 3500 kuruşla İçel Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Müdürlüğüne, Bozok Sıhhiye Müdürü Muharrem Bey 3500 kuruşla Genç Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Müdürlüğüne, Amasya Hükûmet Tabibi Hüseyin Zühdü Bey 2500 kuruşla Yozgat Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Müdürlüğüne, Çorum Sıhhiye Müdürü Saffet Bey 3000 kuruşla Muş Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Müdürlüğüne, Eskişehir Sıhhiye Müdürü Murad Bey 3500 kuruşla Dersim Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Müdürlüğüne, Bilecik Hükûmet Tabib-i Sâbıkı Fuad Bey 2500 kuruşla Eskişehir Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Müdürlüğüne, Sivas Hükûmet Tabibi Cafer Sadık Bey 2500 kuruşla Diyarbakır Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Müdürlüğüne, Vekâlet İspençiyar Mütehassısı Hakkı Bey müddet-i mezuniyeti munkazı olduğu halde vazifesine avdet etmediğinden müstafi addedilmiştir. Tirilya Darüleytam Müdürü Osman Ferid Bey vuku bulan istifası kabul edilmiştir. Adapazarı Hükûmeti Tabibi Lebib Bey vuku bulan istifası kabul edilmiştir. Sabık Ortaköy Darüleytamı Muallimi İbrahim Edhem Efendi Balmumcu Darüleytamı Muallimliğine tayin edilmiştir. Doktor Mustafa Müfid Halis Efendi 2000 kuruşla Çorum Memleket Hastahanesi Emraz-ı Ayniye Mütehassıslığına, Karacasu Hükûmet Tabibi Raif Efendi vukubulan istifası kabul edilmiştir. Doktor Hüseyin Hüsnü Efendi 1500 kuruşla Kütahya Belediye Tababetine tayin edilmiştir. Doktor Hasan Tahsin Alif Efendi 1500 kuruşla Kavaklı Hükûmeti Tababetine tayin edilmiştir, Doktor Mehmed Subhi Efendi 1500 kuruşla Ladik Kazası Hükûmeti Tababetine tayin edilmiştir, Doktor Muhsin Faik Efendi 2500 kuruşla Sinop Hastahanesi Operatörlüğüne tayin edilmiştir, Çine Hükûmet Tabibi Servet Efendi ahval-ı sıhhiyesine binaen vuku bulan istifası kabul edilmiştir, Doktor

İsa Ruhi Efendi İzmit Memleket Hastahanesi Tabib-i Saniliğine tayin edilmiştir, Doktor Ahmed Faik Efendi beş bin kuruş ücret-i maktua ile Bandırma Belediye Tababetine tayin edilmiştir, Doktor Mehmed Vehbi Efendi 1500 kuruş maaşla Gedüs Hükûmet Tababetine tayin edilmiştir, Ömer Lütfü Efendi 800 kuruş maaşla Tirilya Darüleytamı Muallimliğine, Mustafa Talat Efendi 800 kuruş maaşla Halıcıoğlu Darüleytamı Muallimliğine tayin edilmişlerdir.

Ziraat Bankası Tayinleri

Bitlis Sultanisi Edebiyat ve Türkçe Muallimi Abdulkerim Efendi Van Şubesi Muhasebeciliğine, Van Şubesi Evrak Mukayyidi İbrahim Şükrü Efendi Bayezid Sandığı Memurluğuna, Konya Şubesi Havale Mukayyidi Haşmet Efendi Konya Şubesi İkrazat Mukayyitliğine, Konya Şubesi Evrak Mukayyidi Ahmed Hamdi Efendi Konya Şubesi Havale Mukayyitliğine, Açıktan Musa Kazım Efendi Konya Şubesi Evrak Mukayyitliğine, açıktan Mehmed Münir Efendi Isparta Şubesi İkrazat Mukayyitliğine, açıktan Osman Fahri Efendi Amasya Şubesi İkrazat Mukayyitliğine, açıktan Ali Seydi Efendi Ankara Şubesi Yevmiye Mukayyitliğine, Sandıklı Mukayyid Vekil-i Sâbıkı Mehmed Nuri Efendi Sandıklı Sandığı Veznedarlığına, açıktan Abdullah Vehbi Efendi Ergani Madeni Sandığı Muavinliğine, açıktan İsmail Kemal Efendi Siverek Sandığı Muavinliğine, açıktan Ziya Efendi Lice Sandığı Muavinliğine, açıktan Hamid Efendi Silivri Sandık Muavinliğine tayin edilmişlerdir.

---

35 sayılı nüshanın birinci sahifesindeki tavzihe bakınız.

İlan

Yemen vilâyeti dâhilinde Taiz sancağına tabi Himyeriyye kazasında Eyfu‘ ve Hamad azlelerinde(?) arazi-i emiriyye-i haliyede şimalen Beni Hasan karyesinden bed’en ile Menfus karyesinden bi’l-mürur Arza karyesinin şimalinde (B) noktasında Taiz yoluna mülaki olan hatt-ı münkesir ve şarken mezkûr noktadan bed’en Cebel-i Merham eteklerini takiben (C) noktasına kadar mezkûr Taiz yolu ve cenuben Cebel-i Merham cenubunda ve Taiz yolu üzerinde (C) noktasından bed’en ile 600 rakımlı Cebel-i Matran tepesine hatt-ı müstakim ve garben mezkûr tepeden bed’en ile mebde-i hudud olan Beni Hasan karyesine hatt-ı müstakim ile mahdud mesaha-i sathiyesi beş yüz on harbiyeden ibaret arazide Türkiye tebasından Sabuncubaşı Yusuf Âsım Efendi tarafından bi’t-taharri zahire çıkarılan kömür madeni 99 sene müddetle mumaileyh uhdesine ihale olunacağından maden nizamnamesinin otuz altıncı maddesi hükmüne nazaran keyfiyet-i ihaleye itirazı olanların 1 Teşrin-i evvel 1339 tarihinden itibaren iki ay müddet zarfında Ankara’da İktisat Vekâletine ve mahallinde makam-ı vilâyete müracaat eylemeleri ilan olunur.

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri

Yirminci İçtima

[Geçen Nüshadan Mâbad]

Madde 55- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren muteberdir.

Posta ve Telgraf Müdir-i Umumisi Fahri Bey - Efendim, bu kanunda posta paketleri için verilen ücurat eski Teşkilat-ı Mülkiyeye göre yapılmıştır. Hâlbuki Muvazene-i Maliye Encümenince yapılan bu ücretlerin yeni Teşkilat-ı Mülkiyeye göre yapılması karargir olmuş ise de yeni teşkilat mucibince hudutların muvafakatını gösterir bir harita elimizde henüz mevcut olmadığından bu maddeye taalluk eden aksamın üç ay sonra tatbikini Muvazene-i Maliye Encümeni muvafik görmüştür. Binaenaleyh işbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir. Dedikten sonra yirmi birinci maddenin saniyen fıkrası ahkâmı üç ay sonra tatbik olunur şeklinde bir fıkra ilavesini arz ve teklif ediyorum.

Reis - Efendim, elli beşinci maddeyi ilavesi teklif edilen bu fıkra ile beraber okuyoruz. (Elli beşinci madde bu fıkranın ilavesiyle tekrar okundu.) (Nasıl olur sesleri)

Efendim, madde hakkında söz isteyen var mı? Efendim! Şekle ait bir noktayı arz edeceğim. Bu madde, işbu kanun tarih-i neşrinden itibaren muteberdir şeklindedir. Hâlbuki Heyet-i Celilenin daima tespit ettiği bir şekl-i muayyen vardır. O da işbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır şeklindedir. Binaenaleyh şekli o şekle göre tadil edeceğiz.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Buyurduğunuz suretle tashihi lazımdır.

Reis - Efendim! Son fıkra hakkında söz isteyen var mı?

İzzet Ulvi Bey (Karahisar-ı Sahib) - Bu fıkranın ilavesi pek garip olur efendim.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Bu, şekil nasıl olur efendim?

Reis - Efendim, müdüriyetin teklif ettiği fıkranın ilavesini rey-ı âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

(Muayyen şekil üzere 55. madde tekrar okundu.) Kabul edenler lütfen el kaldırsın. 55. madde kabul edildi.

Madde 56- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Adliye ve Dâhiliye vekilleri memurdur.

Rasih Efendi (Antalya) - Efendim, Maliyeye taalluk eden kısımlar da vardır. Yalnız Adliye ve Dâhiliye vekilleri demek olmaz. Maliye Vekili de ilave edilmelidir.

Reis - Efendim, müdüriyet-i umumiye Dâhiliyeye merbuttur. Aynı zamanda Adliye ile de alakası vardır.

Rasih Efendi (Antalya) - Maliyece de alakası vardır.

Esad Efendi (Lazistan) - Maliye kelimesinin ilavesi lazımdır,

Reis - Efendim! Maliye Vekâletinin ilavesine ihtiyaç yoktur. Binaenaleyh maddeye aynen rey-i alilerine vaz' ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın…

Rasih Efendi (Antalya) - Efendim! Maliyenin ilavesi lazımdır.

Reis - Efendim, Posta ve Telgraf İdaresi dâhiliyeye merbuttur. Binaenaleyh bununla yalnız Dâhiliye ve Adliye vekâletleri alakadardır. Bununla maliyenin cibayet edeceği bir şey yoktur. Onun için maddeyi re'yinize vaz' ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Efendim, kanunun Heyet-i Umumiyesinin reye vaz'ını demin arz ettiğim gibi, encümene tevdi ettiğiniz zeyiller ve maddeler geldikten sonra yapacağız. Binaenaleyh Heyet-i Umumiyesinin reye vaz'ını bunların ikmal müzakeresine talik ediyoruz.

Efendim, çarşamba günü saat bir buçukta içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Yirmi Birinci İçtima

19 Eylül 1339 Çarşamba

[Reis - İkinci Reis Vekili İsmet Beyefendi] Kâtipler: Falih Rıfkı Bey Bolu (Bolu), Ruşen Eşref Bey (Afyonkarahisar)

Reis - Celse açılmıştır, zabt-ı sabık hulâsası okunacaktır. (Zabt-ı sabık hulâsası okundu.)

Zabt-ı sâbık hulâsası hakkında mütalaa var mı efendim?

Zabt-ı sabık hulâsasını rey-ı âlilerine vaz'ediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir efendim.

Evrak-ı Varide:

Reis - Efendim, evrâk-ı vârideyi arz edeceğim.

Zafer ve sulh şerefine mahkuminin sülüsan müddet-i cezaiyelerinin affi hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinden mevrut layiha-i kanuniye var, Adliye Encümenine havale ediyoruz.

Arazi-i mevatta hakk-ı karar cereyan edeceğine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinden mevrut layiha-i kanuniye var, umur-ı tasarrufiye ve adliye encümenlerine havale ediyoruz.

Arazi Kanununun 23. maddesine zeyl-i kanun olarak İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinden mevrut layiha-i kanuniye var; Umur-ı Tasarrufiye ve Adliye encümenlerine havale ediyoruz.

Vilâyat-ı müstahlasadaki âbidât-ı İslamiye ve mebani-i vakfiyenin tamir ve ihyalarıyla dördüncü vakıf hanın ikmal-i inşası karşılığı olarak tahsisat ilavesine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinden mevrut layiha-i kanuniye var, Muvazene-i Maliye encümenine havale ediyoruz. Altı aylık avans layiha-i kanuniyesi hakkında Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası vardır.

Muvazene Encümeni altı aylık avans kanunu layihasının tetkikatını ikmal ederek mazbatasını şimdi tevdi eylemiştir. Mazbatayı tab'a veriyoruz. Binaenaleyh evrak-ı vâride meyanında tab'edilmemiş olmakla beraber layihanın müstaceliyetine binaen ruznameye alıyoruz.

Konya Hastahanesi için iane-i ahali ile Almanya'dan celbolunan eşyanın gümrük ve araziye resimlerinden affına dair Konya Mebusu Kazım Hüsnü Bey'in teklif-i kanunisi vardır. Layiha Encümenine havale ediyoruz.

Nizamnameler ile talimatnameler hakkında Urfa Mebusu Şeyh Saffet Efendi'nin teklif-ı kanunisi var, Kanun-ı Esasi Encümeni bu mesele ile iştigal etmekte olduğundan bu takriri de tevhiden Heyet-i Umumiyeye verilmesi için Kanun-ı Esasi Encümenine tevdi ediyoruz. (Mesele halledilmiştir sesleri) Efendim, tevhiden müzakere etmek üzere ruznameye alıyorum.

Keskinli Rızabeyzade Arslan Bey'in iade-i hukuk-ı memnuası hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi var, Adliye Encümenine tevdi ediyoruz.

Araçlı Yüzbaşıoğlu Hacı Mehmed'in iade-i hukuk-ı memnuası hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi var, Adliye Encümenine havale ediyoruz.

Katl maddesinden on beş sene küreğe mahkûm Tataylı Ahmed'in maluliyetine binaen bakiye-i müddet-i cezaiyesinin affi hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi var, Adliye Encümenine tevdi ediyoruz.

Katl maddesinden on beş sene küreğe mahkûm Tokatlı Osman'ın maluliyetine binaen bakiye-i müddet-i cezaiyesinin affi hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi var, Adliye Encümenine tevdi ediyoruz.

Mülga Harbiye Nezareti Müsteşar-ı Esbakı matrut İsmail Hak ve Kaymakam Sabih haklarındaki divan-ı harb-i mahsus hükmünün tasdikine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi var, Adliye Encümenine tevdi ediyoruz.

Mehâkim-i istinafiyenin lağvı, hukuk-ı aile kararnamesi vesaire haklarındaki altı kıta layiha-i kanuniyenin beray-ı tetkik istirdadına dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi var, okunacaktır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

Adliye Vekâletince tanzim kılınıp iktisab-ı kanuniyet eylemesi zımnında 4.7.1337, 7.1.1337, 14.8.1338, 1.2.1339 tarihli ve 6/888, 6/1379, 6/1450, 6/324 numaralı tezkereler ile Meclis-i Âliye arz edilen merbut listede muharrer levayih-i kanuniyenin tekrar tetkik edilmek üzere istirdadı vekâlet-i müşarünileyhin 10.9.1339 tarih ve 381/128 numaralı tezkeresinde dermeyan kılınmakla levayih-i mezkûrenin iadesine müsaade-i devletlerini istirham eylerim efendim.

13.09.1339

İcra Vekilleri Heyeti Reisi Ali Fethi

1- Kazalarda cinayet mahkemelerinin teşkili ve mehakim-i istinafiyenin lağvına dair layiha-i kanuniye

2- Kanun-ı cezanın kalebent cezalarını ihtiva eden maddelerinin tadiline dair layiha-i kanuniye

3- Heyet-i Mahsusa-yı ittihamiyeler hakkında layiha-i kanuniye

4- Hukuk-ı aile kararnamesi

5- Sulh Kanununun 20 ve 94. maddelerinin tadiline dair layiha-i kanuniye

6- Hükkâm-ı Kanuni

Reis - Bu layihaları İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine iade ediyoruz.

Ziraat Bankası Müdir-i Umumilik maaş ve tahsisatının suret-i itasına dair İktisat Vekâleti tezkeresi vardır. Muvazene-i Maliye Encümenine tevdi ediyoruz.

Hıfzedilmiş olan Cemiyetler Kanununa ait layiha-i kanuniyenin celb ve kesb-i kanuniyet etmesine ait Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti tezkeresi var, okunacaktır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

Cemiyetler Kanununa bir madde-i mahsusa ilavesine dair

olup 6/437 numara, 14.02.1339 tarihli tezkere ile İcra Vekilleri Heyeti Riyaset-i Celilesinden Meclis-i Âlilerine takdim edilen layiha-i kanuniye evrâk-ı müdevvere meyanında hıfzedilmiş olup halbuki mezkur layihanın müstacelen kanuniyet kesbetmesine lüzum-ı şedid bulunduğundan mahzen-i evraktan bil-celb ait olduğu encümene havale ve tesri-i muamele ve intacı hususuna müsaade buyurulması rica olunur efendim.

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili Doktor Rıza Nur

Reis - Efendim! Bunun hakkında mütalaa var mı?

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Diğeri hakkında söz söylenmedi ki bunun hakkında söylensin. Mademki istiyorlar, gider.

Reis - Bu layiha hıfzedilmiş olduğu için bunun lüzumu hakkında esbab-ı mucibe gösteriyorlar. Şimdi Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletinin esbab-ı mucibesini nazar-ı dikkate alıp müzakere etmek var veyahut evvelce lüzumsuz addedildiğinden dolayı hıfzedilmek var.

Recep Bey (Kütahya) - Heyet-i Umumiye kararı mucibince encümenler sabık meclisten müdevver evrakın lüzumlu ve lüzumsuzluğunu tefrik için vekâletlerle de temas edeceklerdi. Bu Encümen-i Sıhhiye Vekâletiyle temas etmemiş midir ki evvelce hıfzı takarrür eden bir layihanın mevki-i muameleye alınmasını vekâlet talep ediyor? Bu noktayı encümen tavzih etsin.

Reis - Efendim! Encümenin mütalaası evvelce okunmuştur. Bu, lüzumsuzlar meyanında kalmıştır. Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti lüzumlu olduğuna dair esbab-ı mucibe mazbatasını Heyet-i Celilenize arz ediyor.

Rasih Efendi (Antalya) - Usulen yeni teklif gibi kendilerinin göndermesi icap ediyor.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim! Malum-ı âliniz, bu teklif vekâletten tekrar gelecek olursa muamele uzayacaktır. Mademki vekâlet lüzumunu takdir etmiş bunu istiyor, binaenaleyh bunun gönderilmesi lazımdır. Gitmesinde ne mahzur vardır? Bir mebus değildir ki tekrar teklif etsin.

Reis - Başka mütalaa var mı efendim? (Yok sesleri) Hıfzedilmiş olan bu layihanın celb ve ait olduğu encümende tetkik edilmesi talebini re'y-i âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

İhtikârın men'i hakkındaki teklif-i kanuniyeye dair Dâhiliye Encümeni mazbatası var, okunacaktır:

Riyaset-i Celileye

Kütahya Mebusu Cemil Bey'in ihtikârların men'i hakkındaki teklif-i kanunisi encümence müzakere ve tetkik olundu. Havayic-i zaruriyeden olmayan eşyaya narh vaz'ı hakkındaki işbu teklif-i kanuni mebni-i aleyh olan yüzde yirmi

nispetinin tespiti mümkün olamayacağına binaen Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi sâbık Dâhiliye Encümeninin reddi mutazammın mazbatası encümenimizde muvafık görülmekle Heyet-i Umumiyeye arz olunur efendim.

Kâtip: Ali Şuuri (Karesi)

Mazbata Muharriri: Mehmed Vehbi (Karesi)

Dâhiliye Encümeni Reisi: Hazım (Niğde)

Aza: İsmail Kemal

Aza: Ali (Karahisar-ı Sahib)

Aza: Galip (Niğde)

Aza: Cevdet (Kütahya)

Reis - Efendim! Dâhiliye Encümeni mazbatası hakkında söz isteyen var mı?

Recep Bey (Kütahya) - Efendim! Müsaade buyurur musunuz? Geçen Meclisten müdevver evrak toptan tasfiye edilerek buraya gelecekti. Diğer encümenler böyle yaptığı halde Dâhiliye Encümeni ne için bunun hilafında ayrı ayrı yapıyor? Binaenaleyh böyle münferiden iştigal etmek doğru değildir. Vaktimizi izaa eder. Buna mani olmak için vaktiyle karar da verilmişti.

Reis - Dâhiliye Encümeni lüzumlu, lüzumsuz evrak hakkındaki mazbatasında bunu lüzumlu olarak göstermişti. Onu encümen tekrar tetkik etmiş, mazbatasını Heyet-i Celilenize takdim etmiştir. Binaenaleyh müzakere cereyan edecektir. (Re'ye sesleri)

Efendim, Dâhiliye Encümeni mazbatası hakkında başka söz isteyen yoktur. Dâhiliye Encümeni mazbatasını kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir efendim.

Mal müdürlerinin vekâletçe tayini hakkındaki layiha-i kanuniyeye dair Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası vardır, ruznameye alıyoruz.

Elbise bedeli hakkındaki kanunun tefsirine ait tezkere hakkında Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası vardır, ruznameye alıyoruz.

Fransızlar zamanında müsadere edilen mebaliğ hakkındaki tezkereye dair Kavanin-i Maliye mazbatası vardır, ruznameye alıyoruz.

Memurin-i mülkiye tekaüt kanununun tadiline dair olan teklif hakkında Kavanin-i Maliye mazbatası vardır, kezalik ruznameye alıyoruz.

Ahmed Hilmi Bey (Kayseri) - Muvazene-i Maliyeye gitsin.

Reis - Ruznameye alıyoruz. Muvazene-i Maliye Encümeni isterse oraya göndeririz.

İpeği hâvi mensucat gümrük resmi hakkındaki teklife dair Kavanin-i Maliye mazbatası vardır, ruznameye alıyoruz.

Men'i Müskirat Kanununun tadili hakkındaki teklifin şayan-ı müzakere olduğu hakkında Layiha Encümeni mazbatası vardır. Kavanin-i Maliye ve Muvazene-i Maliye Encümenlerine havale ediyoruz.

Binaenaleyh, Hükûmetin teklifini de bu encümenlere tevdi ediyoruz.

Donanma Cemiyetinin ihyası hakkında Saruhan Mebusu Sabri Bey ve rüfekasının temenni-i takriri var, İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine tebliğ ediyoruz.

İhtiyat zabitanından memuriyet talep edenlere teshilat ibrazına dair Dersim Mebusu Feridun Fikri Bey'in temenni-yi takrir vardır, İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine tebliğ ediyoruz.

Konya Araba Hastahanesine iane-i ahali ile celbolunan eşya hakkında Konya Mebusu Kazım Hüsnü Bey'in temenni-yi takriri var, kezalik İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine tebliğ ediyoruz.

Efendim, evrak-ı takrirlerden altı takrir daha matbaaya tevdi edilmiş olduğu halde, matbaadan gelen matbu ruznamede mevcut değildir. Onları da ayrıca okuyacağız.

Konya Darüleytamına tahsisat itasına ait Muvazene-i Maliye Encümeninde mevcut evrakın tetkik ve intacına dair Konya mebuslarınının takririni Muvazene-i Maliye Encümenine tevdi ediyoruz.

Ağnam tadadının Nisan ibtidasına tehiri hakkında Bolu Mebusu Mehmed Bey'in takririni İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine tevdi ediyoruz.

Urfa'da bulunan Sınai Mektebinin ya ıslahı, ya seddi hakkında Urfa mebuslarının temenni-yi takrirlerini keza İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine tevdi ediyoruz.

Kezalik askeri mektepleri talebesi ile ihtiyat zabit namzetlerine verilecek tahsisat hakkındaki layiha-i kanuniyenin tesri'-i müzakeresi hakkında Giresun Mebusu Hakkı Tarık Bey'in takriri okunacaktır.

Bu layiha, evvelce müzakeresi karargir olan layihalardandır. Hakkı Tarık Bey esbab-ı mucibe dermeyanıyla layihanın müzakeresini talep ediyor.

Hakkı Tarık Bey'in takririni okuyoruz.

Riyaset-i Celileye

Askeri mektepleri talebesiyle ihtiyat zabitlerine verilecek fevkalade maaş zamlarına dair 6 Teşrinievvel 1336 tarihli kanunun birinci maddesi askeri mektepleri üç sınıftan müteşekkil gösterdiği için Hükûmet-i milliyeye intikalinden beri İstanbul'da Askeri Tıbbiye Mektebinin yalnız ilk üç sınıf talebesine maaş verilmekte, buna mukabil bu kanun sınıflarını meskût-ı anh geçmiş olduğu için dördüncü, beşinci senedekiler maaşlarının zamlarını değil, asıllarını bile alamayarak Meclis-i Âlinin ittihaz edeceği muvafik karara muntazır bulunmaktadırlar. Esasen kanunun bu noksanı Heyet-i Vekilenin de nazar-ı dikkatini celbetmiş ve bahriye mektepleri talebesine de şamil olmak üzere tashih-i madde için 20 Mart 1339'da bir teklif-i kanuni tevdi edilmiş ise de bu teklif meclisin tecdid-i intihap kararıyla tatili üzerine Muvazene-i Maliye Encümeninde kalmış ve bu defa da Avans Kanununun müzakeresi sırasında nazar-ı dikkate alınmak üzere encümenden hıfz kararı almıştır. Avans veya Bütçe Kanunuyla maksadın istihsali meczum olmakla beraber tıbbiyemiz gibi yalnız ilim ve fen ihtiyacımızı tatmin değil, aynı zamanda ruh-ı millimizi takviye etmekte olan bir müessesenin en yetişkin

sınıflarının on aydan beri her gün hararetini artıran maddi ihtiyaçlarıyla devam eden ateşin intizarlarına bir saat evvel nihayet vermenin şiddetle lüzumuna kailim. Binaenaleyh Muvazene-i Maliye Encümenince hıfzına karar verilen Heyet-i Vekilenin teklifinin derhal celbiyle kanuniyetinin teminini teklif ve bu teklifimin müstaceliyet-i kararıyla kabulünü rica ederim.

Hakkı Tarık (Giresun)

Reis - Hakkı Tarık Beyefendi'nin takrirleri hakkında söz isteyen var mı?

Muvazene-i Maliye Encümeni Reisi Ferid Bey - Efendim, müzakere edilmek üzere Muvazene-i Maliye Encümenine havale edilsin.

Reis - Efendim, Muvazene-i Maliye Encümeni Reisi Muvazene-i Maliye Encümeninde müzakere edilmek üzere encümene havalesini teklif ediyorlar. Zaten teklif-i aslide bundan ibarettir. Ta'cil-i teklifi de şarta muallaktır.

Encümenden çıktıktan sonra ta'cil-i teklifi yapılabilir.

Ferid Bey (Kütahya) - Müstaceliyet teklifini tehir ederek encümene havalesini teklif ederim.

Hakkı Tarık Bey (Giresun) - Bendeniz yalnız müstaceliyet kararının teklif etmiştim.

Reis - Efendim, encümenden geldikten ve tab ve tevzi edildikten sonra ruznameye alınan layihalar için müstaceliyet teklif ediliyor. Şimdiden teklif edilecek müstaceliyetin faidesi olmadığı için encümen reisi beyefendinin talebi vecihle takriri Muvazene-i Maliye Encümenine…

Ferid Bey (Kütahya) - Esas layiha ile beraber…

Reis - Bu takririn esas-ı layiha ile beraber Muvazene-i Maliye Encümenine havalesini kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Fikret Bey (Ertuğrul) - Yalnız rica ederiz, Muvazene-i Maliye Encümeni bunu bir an evvel çıkarsın.

Reis - Ordudaki fazla hayvanatın muhtacin-i zürraa tevzi ve taksimi hakkında Cebel-i Bereket Mebusu Avni Bey'in temenni takriri var, İcra Vekilleri Riyasetine tebliğ ediyoruz.

Adana ve Cebel-i Bereket hapishanelerinin fenni bir surette yeniden inşasına dair Cebel-i Bereket Mebusu Avni Bey'in temenni takriri var, kezalik İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine tebliğ ediyoruz.

Demin arz ettiğim ki bu takrirler matbaada sehven tabedilmemiştir. Hâlbuki tehirinde de bir sebep olmadığı için havale ettik.

Efendim, El-Aziz mektepleri hakkında El-Aziz Mebusu Hüseyin Bey'in sual takririne cevap verdiğine dair Maarif Vekâleti tezkeresi var, Maarif Vekili ve sual sahibi mevcut değildir. Suali tehir ediyoruz.

Efendim, ruzname-i müzakerata geçiyoruz:

Posta Kanunu hakkındaki zeyillerle encümene iade edilen madde gelmediği için ikinci numarada buluna Nafia Encümeni mazbatasının müzakeresine geçiyoruz.

Nafia Encümeninin İzmir, Kasaba, Bandırma ve Soma hatları hakkındaki bu mazbatasını okuyacağız. Okunduktan sonra daha müstaceli teklif edilirse ruzname hakkında onu nazar-ı dikkate alırız. Nafia Encümeni mazbatasını okuyoruz:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

İzmir - Kasaba ve temdidi, Bandırma - Soma, Aydın ve Mudanya - Bursa demiryollarıyla bunların bilumum temdit ve şube hatları ve İzmir liman ve rıhtımının kâffe-i müştemilat ve mütemmimâtıyla taraf-ı Hükûmetten iştira ve mezkûr şirketlere ait hukuk-ı imtiyaziyenin ilga olunacağına dair İstanbul Hükûmetince tanzim kılınan kanun-ı muvakkatın reddini mutazammın Nafia Vekâletinin 21 Temmuz 1339 tarih ve Demiryollar ve Limanlar Müdüriyet-i Umumiyesi 2091/6071 numaralı tezkeresi İcra Vekilleri Heyetinin 5.8.1339 tarihli içtimaında lede't-tezekkür keyfiyetin Meclis-i Âliye arzı tensip kılınmakla bu babtaki kanun-ı muvakkat ile kararname ve esbab-ı mucibeyi hâvi tezkere suret-i musaddakaları leffen takdim kılınmıştır. İfa-yı muktezasıyla neticesinin işarına müsaade-i devletleri müsterhamdır efendim.

5 Ağustos 1339

İcra Vekilleri Heyeti Reis Vekili Fevzi

İcra Vekilleri Heyeti Riyaset-i Celilesine

İzmir - Kasaba ve temdidi, Bandırma-Soma, Aydın ve Mudanya - Bursa demiryollarıyla bunların bilumum temdid ve şube hatları ve İzmir liman ve rıhtımının kâffe-i müştemilat ve mütemmimâtıyla beraber taraf-ı Hükûmetten

iştirasıyla müessesât-ı mezkure şirketlerinin hâiz oldukları hukuk-ı imtiyaziyyenin sâkıt olunacağına dair 30 Şevval 1334 ve 16 Ağustos 1332 tarihli ve bir sureti merbuten mütekaddim kanun-ı muvakkatin icra-yı ahkâmı zımnında mezkûr demiryollarında mevcut levazım ve edevatın takdir ve tahmin-i bedelatı için mahallerine izam kılınan memurin-i fenniyece zabıtnameleri tanzim edilmiş ve mefsuh Bâb-ı Aliye vuku bulan arz ve işar üzerine mefsuh Nafia Nezaretince evrak-ı lazımesi beray-ı tasdik Meclis-i Umumiye takdim olunmuş ise de keyfiyetin ait olduğu Nafia Encümeninde bi't-tezekkür sulhun akdine kadar bir şey yapılamayacağı anlaşılarak Heyet-i Umumiyece mevki-i müzakareye vazolunmadığı cihetle Meclis-i Umuminin tasdikine iktiran etmediği ve Fransız Hükûmetinin hutut-ı mezkurenin ve İzmir liman ve rıhtımının Hükûmet tarafından iştirası hususuna itiraz ettiği Amerika Sefaretinin takrir-i şifahisinde bildirildiği mefsuh Hariciye Nezaretinden mütevarid 25 Kânunusani 1332 tarihli tezkeresinde işar olunmuş ise de icabı vecihle yazıldığı ve bilahare kanun-ı mahsus ile teşkil edilen Askeri Demiryollar ve Limanlar Müdüriyet-i Umumiyesince müessesât-ı mezkure bi't-tevhid mütarekeye kadar işletilmiş ve bilahare düvel-i mu'telife tarafından vaz-ı yed edilmiş ve istirdadı müteakip müessesat-ı mezkure sahib-i aslileri olan şirket mümessillerine red ve iade edilerek el-yevm mezkûr şirketler tarafından tedvir-i umur edilmekte bulunulmuş olduğu cihetle sia-yı maliyemizin ve ukudat ve mukavelât-ı mevcudeye riayetle gayr-ı kabil-i telif bulunan 20 Şevval 1334 ve 16 Ağustos 1332 tarihli kanun-ı muvakkat-ı mezkûrun red ve iptali zaruri görülmüş olmakla müsveddesi leffen mütekaddim kararnamenin Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdiki esbabının istikmal buyurulması arz olunur efendim.

21 Temmuz1339

Nafia Vekili Feyzi

Aydın ve İzmir - Kasaba ve Mudanya - Bursa Demiryollarıyla İzmir Liman ve Rıhtımının İştirası Hakkında Kanun-ı Muvakkat Suretidir

Madde 1- Aydın, Kasaba ve Mudanya - Bursa demiryollarıyla bunların bilumum temdid ve şube hatları ve İzmir liman ve rıhtımı kâffe-i müştemilat ve mütemmimatıyla beraber taraf-ı Hükûmetten iştira olunacaktır. Ve müessesât-ı mezkûre şirketlerinin haiz oldukları kâffe-i hukuk-ı imtiyaziye sâkıt olacaktır.

Madde 2- Aydın demiryolunun mukavelenameleri mucibince imtiyaz müddetinin hitamında şirkete verilmesi lazım gelen mebaliğ bi'l-hesap defaten tediye olunacaktır. Mebaliğ-i mezkûrenin vaktinden evvel tediyesinden dolayı şirket imtiyaz müddetinin hitamına değin senevi yüzde beş hesabıyla temin edeceği temettü miktarı hattın tarih-i iştirasına takaddüm eden son beş sene zarfındaki hasılat-ı gayr-i safiyesi miktar-ı vasatisinin yüzde elli beşi derecesinde tayin olunacak hasılat miktarından dun zuhur edecek olur ise aradaki fark dahi yüzde beş faiz hesabıyla sermayeye bi't-tahvil ilaveten ve defaten şirkete ita edilecektir.

Madde 3- İzmir - Kasaba Demiryolu ve temdidi, Mudanya - Bursa hatları İzmir liman ve rıhtımının mübayaası için mukavelenameleri mucibince tayin olunacak taksit-i seneviler imtiyaz müddetlerinin hitamına kadar şirketlerine tesviye edilecektir. Kasaba demiryollarının mütemmimatından olan Karahisar-ı Sahib'teki iltisak hattına mukabil verilecek mebaliğ yalnız masarıf-ı tesisiyesinden ibaret olup bunun için takdir edilecek miktarıyla Bandırma Şube hattının istikraz taksitini ikmal için şirketin şimdiye kadar vermiş olduğu mebaliğ defaten tediye olunacaktır.

Madde 4- Mukavelenameleri iktizasınca tahmin edilecek bedelleri mukabilinde mübayaası lazım gelen alat ve edevat ile eşya ve levazım-ı sâirenin bedelleri dahi defaten tesviye olunacaktır.

Madde 5- 1, 3 ve 4. maddeler mucibince takdir-i kıymet bervech-i âti tayin edilecek muhamminler marifetiyle icra olunacaktır. İşbu kanunun tarih-i neşrinden itibaren iki ay müddet zarfında alakadar

şirketlerce ve Hükûmetçe ikişer muhammin tayin olunacak ve bunlar müddet-i mezkûre zarfında keyfiyet-i tayinlerini mübeyyin vesâik-i mutebereyi mustashiben İzmir ve Hüdavendigar bidayet mahkemesinde ispat-ı vücut edeceklerdir. İşbu muhamminler mahkemenin nezareti altında ve tayin edeceği günde bi'l-ictima o günden itibaren bir ay müddet zarfında beşinci bir muhammin daha intihap ederek onun riyaseti altında nihayet üç ay müddet zarfında ekseriyetle ittihaz-ı karar ve ikmal-i vazife eyleyeceklerdir. Alakadar şirketlerin muhamminleri marrü'z-zikr iki ay müddet zarfında mezkûr mahkemelere müracaat etmedikleri veya muamelat-ı müteakibede hazır bulunmadıkları veyahut tarafeynce tayin edilen muhamminler bervech-i muharrer bir ay müddet zarfında beşinci muhammini intihap edemedikleri takdirde mezkûr mahkemeler gerek bu iki muhammini, gerek beşinci muhammini tayin edeceklerdir.

Madde 6- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteber olup bu tarihten nihayet altı ay müddet sonra müessesât-ı mezkûreye Hükûmet namına vaz-ı yed edilecektir.

Madde 7- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Nafia, Maliye, Adliye nazırları memurdur.

Meclis-i Umuminin içtimaında kanuniyeti teklif olunmak üzere işbu layiha-i kanuniyenin muvakkaten mevki-i meriyete vaz'ını ve kavanin-i devlete ilavesini irade eyledim.

30 Şevval 1334 ve 16 Ağustos 1332 Mehmed Reşad

Nafia Nazırı Abbas

Maliye Nazır Vekili Talat

Adliye Nazır Vekili Halil Sadrazam Mehmed Said

Riyaset-i Celileye

Encümenimizce havale buyurulan İcra Vekilleri Riyasetinin 8.5.1339 tarih ve 2187 numaralı tezkeresiyle melfufatı olan İzmir-Kasaba ve Temdidi, Bandırma-Soma, Aydın, Mudanya-Bursa demiryollarının ve İzmir liman ve rıhtımının taraf-ı Hükûmetten iştirasıyla müessesât-ı mezkûre şirketlerinin hâiz oldukları hukuk-ı imtiyaziyenin ıskatı maksadıyla İstanbul Hükûmetince tanzim kılınan 30 Şevval 1334 ve 16 Ağustos 1332 tarihli kararnamenin red ve iptaline dair olan layiha-i kanuniye ile esbab-ı mucibesi tetkik olundu. Her şeyden evvel müessesât-ı mezkûrenin ibtida-yı tesislerinde tanzim kılınan mukavelename ve şartnameler ahkâmına mukavelat-ı mezkûreye vaziül-imza olan tarafeyn-i akideynin rıza ve muvafakatları olmadıkça bitamamiha riayet olunmak tabii ve zaruri olup hâlbuki tesisat-ı mezkûrenin bir tanesi müstesna olmak üzere diğerlerinin tarih-i mezkûrde Hükûmetçe hod be hod iştirasının mümkün olamayacağı mukavelenameler ahkâmının tetkikinden müsteban olmaktadır.

Kezalik iştira muamelesine de ahval-i harbiye dolayısıyla bi'l-vasıta, yani muharebe zamanı Fransız hukukunu müdafaa eyleyeh Amerika Sefaretince itiraz edildiği evrak-ı muhabereden anlaşılmaktadır. Diğer cihetten Hükûmetçe imtiyazat-ı mezkûrenin istirdadıyla şimendiferler veya liman tesisatının iştirası ahden ve hukuken mümkün olsa dahi memleketin bugünkü vaziyet-i maliyesini derpiş eyleyen encümenimiz iştiranın âdem-i icrasını musib ve muvafik görmekte olup esasen müessesât-ı mezkûrenin istirdadını müteakip marül-arz şimendifer ile İzmir liman ve rıhtımı şirketlere teslim olunduğu gibi Lozan Ahidnamesinin bazı imtiyazata ait protokolünün birinci maddesine 29 Teşrinievvel 1914'ten evvel bir taraftan Hükûmet-i Osmaniye veya her memur mahalli ve diğer taraftan Türkiye'den maada düvel-i âkide tebaası (şirketler dâhil olduğu halde) arasında usulüne muvafik olarak vukubulmuş imtiyaz mukavelatıyla onlara müteallik itilaf-ı muahharanın mahfuziyeti kabul edilmiş olduğundan mukavelat, şartnameler ve yapılan itilafnameler ahkâmı baki kalmak şartıyla İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinin sureti merbut teklifi vecihle 16 Ağustos 1332 tarihli Kararnamenin red ve iptali musib ve muvafik görülmüştür efendim.

3 Eylül 1339

Kâtip: Ragıb (Zonguldak)

Mazbata Muharriri: Hüseyin Rıfkı (Edirne)

Nafia Encümeni Reisi: Cavid (Canik)

Reis - Efendim! Mazbata hakkında Nafia Encümeninden izahat talep ediliyor mu? (İzahat istiyoruz sesleri) Rica ederim efendim, müsaade buyurunuz! Nafia Encümeninden izahat talep ediliyor mu diye Heyet-i Celilenizden sordum. Nafia Encümeni izahat verdikten sonra suallerinizi sorarsınız.

Nafia Vekili Feyzi Bey (Diyarbakır) - Efendim! Bendeniz izahat vereyim efendim! Harb-i umumi zamanında, malum-ı devletiniz, düvel-i itilafiye ile harp edildiği zaman ne kadar müessesât-ı nafia varsa vaz-ı yed edildi. Bunların o zaman istimlaki için bir kanun yapılmıştı. Mütarekeyi müteakip bunların bir kısmı bizden alındığı gibi bu defa İzmir'in istirdadını müteakip bunlar da iade edilmiştir. Şimdi biz mezkûr kanunun ref'ini talep ediyoruz. Zaten eski şirketlerle yine aynen eski mukavele ahkâmına riayet etmek esası tespit edilmiştir. Başka bir sual varsa cevap vereyim.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Nafia Encümeni mazbatasında (müddet-i mukavelenin hitamından evvel mukavele mucibince Hükûmetçe hod be hod iştirası kabil olamayacağı) yazılıyor. El-yevm bu müddet hulul etmiş midir etmemiş midir? Ahkâm-ı mukaveleye nazaran ve müddetinin hululüne binaen satın almak hakkını haiz isek bu babta vekâletçe ne düşünülüyor? Satın alınabilecek mi, alınmayacak mı?

Nafia Vekili Feyzi Bey (Diyarbakır) - Mukavele mucibince müddeti dolanları almak her zaman Hükûmetin hakkıdır. Bu, yalnız o vakit zamanı vürud etmeden, harp dolayısıyla mübayaası için yapılmış bir kanundur, o mukavele ahkâmı mucibince mukavele metninin hitamında Hükûmetin onları her zaman almak hakkı vardır. Fakat bizim talebimizin buna şümulü yoktur. Biz yalnız madde-i kanuniyeyi ref ediyoruz.

Reis - Başka mütalaa var mı efendim? (Anlaşıldı sesleri)

Cavid Paşa (Canik) - Nafia Vekili Beyefendinin buyurdukları hutut-ı hadidiye ile İzmir liman ve rıhtımın mübayaası hakkında sabık Hükûmet 1332 senesinde karar vermiştir. Hâlbuki Aydın demiryolunun imtiyazı 23 Eylül 1856 tarihinde verilmiş. Buna nazaran müddet-i imtiyaz 1935 tarihinde bitecektir. İzmir-Kasaba ve temdidi hattının tarih-i imtiyazı 1308'dir. 99 sene müddetle verilmiştir. Hükûmet mübayaa etmek için otuz sene bir müddet koymuştur. 1338'de bitiyor ki Hükûmet-i sabıkanın mübayaa etmek istediği tarihte hakk-ı iştira müddeti henüz bitmemiş idi. Bunun da müddet-i imtiyaziyesi 99 senedir. Bandırma-Soma hattının imtiyaz tarihi 17 Temmuz 1326'dır. İstediği zaman hepsini satın almak şartıyla kumpanya buna muvafakat etmiştir. Bunun da müddet-i imtiyaziyesi İzmir-Kasaba hattı gibi 99 senedir. Mudanya-Bursa hattının mukavele tarihi 25 Temmuz 1307 ve müddeti otuz senedir. Onun da 1337 tarihinde zaman-ı iştirası hulul ediyor. İzmir rıhtım ve limanlarının tarih-i imtiyazı 1867'dir. Bunun da 1897'de müddet-i iştiraiyesi munkazi oluyor fakat 1913 tarihinde tekrar temdid edildiğinden 1952 tarihine kadar müddet-i imtiyazı bakidir.

Reis - Mazbata hakkında başka söz isteyen var mı efendim! (Hayır sesleri)

Muhtar Bey (Trabzon) - Efendim! Harb-i umumiyi müteakip bizimle muharip olan devletler tebaasına sermayesi bu tebaaya ait şimendiferlere bidayeten, işletmek üzere vaz-ı yed ettik ve şirketler namına işletmek üzere şimendiferleri elimize aldık sonra bir kanun ile bu şimendiferleri iştira ettik. Bu şirketlerden yalnız İzmir Limanının zaman-ı iştirası gelmişti. Yalnız orada hakk-ı iştiramız vardı. Diğerlerinin müddet-i iştirası henüz hulul etmemişti. Fakat her ne kadar mukavelede müddet-i iştira hulul etmemiş ise de Hükûmet o zaman bazı esbab-ı siyasiye dolayısıyla bunların iştirasına lüzum görmüştü. Her ne kadar mukavelede müddet-i iştira hulul etmemiş ise de onu vaktinden evvel talep etmek bir şirketin vaziyet-i hukukiyesi iktisadi olduğundan onun bizden talep edebileceği şey nakdi ve iktisadi bir şey olabilir. İşte siyaseten hakk-ı hâkimiyet-i mutlakası olan Hükûmet hakk-ı hâkimiyetini istimal ederek kendisine muzır gördüğü her şeyi yalnız iktisaden talep edebilecek kısmını vererek refedebilir. Bu kaideye tatbikan Hükûmet bir kanunla bunların iştirasını teklif etti. Fakat Meclisin içtimaı zamanına tesadüf etmediği için teklif-i muvakkat kararname ile icra ve tatbik edildi. Bu şimendiferlerden hiç müddet iştirası olmayanlar da vardır. Mesela Aydın demiryolunun imtiyaz müddetince hakk-ı iştirası yoktur. Aydın şimendiferinin mukavelesi diğer şimendiferlerin mukavelesine benzemez. O mukavelenin hitamından sonra muayyen olan ücret-i iştiraiyesi verilerek iştira olunur. Diğer şimendiferlerin bir

müddet-i iştiraiyesi vardır. Sonra müddet-i iştiraiyenin hitamında da meccanen Hükûmete kalır. Mesela Aydın Şirketi müddet-i imtiyazı hitam bulmadıkça hiç iştira olunamaz ve müddet-i imtiyaziyesinin hitamında iştira olunur. Yani müddet-i imtiyaziyesi zamanında iştirası mukavelede mevcut değildir. Buna rağmen arz ettiğim vecihle siyaseten iştirasına lüzum görüldü ve iştira kararı verildi ve o vecihle idare edildi. Hatta Aydın demiryolu ile Kasaba demiryolunun muamelesi karıştırılarak bu şekilde bir parça işletildi. Bu iştira zamanında Türkiye'de şirketlerin mensup oldukları devletler sefarethanesi bulunmadığından onlar namına Amerika sefarethanesi protesto etti ve dedi ki: "Bu mukaveleler tarafeyn rızasıyla yapılmıştır. Birinin arzusuyla feshedilemez, şirketler namına protesto ederiz ve ileride metalibatımızı yapacağımızı söylüyoruz ve hakkımız mahfuz tutuyoruz." Mütarekeyi müteakip o şirketler hiçbir muamele olmamış gibi gelip tabii o vaktin vaziyetine göre bunlara vaz-ı yed ettiler. Bu iştira olundu veya olunmadı meselesi mevzubahis olmadan geldiler, bu hattı işletmeye başladılar. Bizim muamelemizi keenlemyekün addettiler. Sonra şirketlerin tarifesinin yükseltmek icap etti. İzmir liman şirketi tarifesinin yükseltilmesi için Hükûmete müracaat etti. Diğer şimendiferler istediği tarifeyi tatbik etti. Çünkü kuvve-i işgaliye kendi emri altına aldığı için Hükûmete müracaata lüzum görmedi. İstediği tarifeyi tatbik etmeye başladı. Çünkü kuvve-i askeriye ile işletildiler. Lakin İzmir limanı şirketi, kuvve-i askeriye ile işlenmediği için, liman tarifesini tezyit için Hükûmete müracaata mecburiyet gördü ve müracaat etti. Tarifesinin tezyit etmek için limanı şirketin işletmesini Hükûmetin itiraf etmesi lazım gelirdi. O vakit bir kanunla bu İzmir limanı şirketin tarifesini tezyitten evvel asıl şirket sahibinin işletebilmesini temin etmek lazımdı. Çünkü işletmesi malı addolunuyordu. Yani Hükûmet falan tarihte şimendifer ve limanların iştirası için yapılan muvakkat kanunda İzmir liman şirketinin iştira muamelesi Hükûmetin istediği zaman hak-ı iştirası baki olmak üzere refolunmuştur demişti. İşte bu İzmir liman şirketi hakkındaki hak-ı iştira bir kanun-ı muvakkatla refedilmiştir. Yani bugün kanun-ı muvakkat Meclise tevdi olunduğu için -esasen Meclisin malıdır- Meclis ya onu red eder veya kabul eder. Yalnız bu iştira eğer tasdik olunursa zaman-ı iştira o vakte ait olacaktır. O vakitten şimdiye kadar hesap vermek mecburiyeti vardır. Mademki sahipleri bunu şey etmediler, yani bizim iştirayı nazar-ı itibara almadılar, çünkü öyle hesap gösterdiler, şimdi de hiçbir netice yoktur. Eğer biz bu kanunu evvelce kabul etmiş olsaydık, o vakitten beri bir hesap vermek lazım gelirdi. Çünkü bizim malımızdır. Faiz ve sairesi verilmesi lazım gelirdi. Onun için tabi kanunun reddi lazım gelir. Esasen Lozan Muahedesinde "Meri olan ve 1914'ten evvel mevcut olan bütün mukavelatın kemakân meri olacağını" bir madde ile kabul ettik. Yani Lozan'da akdolunan mukavelenamede bunu kabul ediyoruz. Bunun bu iştira müddeti Lozan'da kabul olunan musalahaname maddesiyle tezat teşkil edecektir. Onun için teklif ediyorum. Meclis-i Âli bu kanun-ı muvakkati reddetmekle mesele hallolunacaktır. Daha izahat isterseniz arz edeyim. Lakin mesele tenevvür etmiştir, zannediyorum.

Nuri Bey (Kütahya) - Bendeniz usul hakkında söyleyeceğim. Beyhude yere vakit zayi ediyoruz. Lozan Sulh Muahedesinin kabulünden sonra iştira katiyen kabul edilemez. Ne için müzakere ediyoruz? Derhal mazbatayı reddedelim.

Halis Turgut Bey (Sivas) - Meselenin mahiyetini anlamak için müzakere etmek lazımdır.

Reis - Bunu müzakere etmek Heyet-i Celilenin hakkı ve kendi arzusuna, kararına bağlıdır. Binaenaleyh müzakerenin kifayetine karar verilmedikçe riyaset müzakereyi ilanihaye devam ettirmeye mecburdur.

Halis Turgut Bey (Sivas) - Efendim! İzmir-Kasaba ve Bandırma-Soma hatlarının bir imtiyazı var ve bu hatların Hükûmet tarafından iştirasına lüzum görülmüş… Neden lüzum görülmüş? Mülga İstanbul Hükûmeti tarafından yapılmış olan bu maddenin şimdiki Hükûmet reddini talep ediyor. Neden talep ediyor? Bu bapta bir malumat elde edemedik. Eldeki mevcut mazbatalarda da bir şey yoktur. Bu ciheti tavzih buyurun, ondan sonra ne olacaksa olsun.

Reis - Müsaade buyurun efendim, gerek Encümen Reisi Paşa Hazretleri ve gerek encümen namına söz söyleyen Muhtar Beyefendi mazbatadaki izahatlarını, esbab-ı mucibelerini uzun uzadıya teşrih ettiler. Zannederim, mesele tenevvür etmiştir. Bu gibi kesb-i kanuniyet etmeyen kararnameler hakkında bir usul vardır. Bunun metni hakkında nizamname-i dâhiliyemizde sarahat vardır. O usul dâhilinde Nafia Encümeni bir kararname tanzim etmiştir. Bir defa da o kararname okunacaktır.

Nafia Encümenince Tanzim Edilen Kararname

Aydın, İzmir-Kasaba ve temdidi, Mudanya-Bursa demiryollarıyla İzmir liman ve rıhtımının iştirası hakkındaki 16 Ağustos 1332 tarihli Kararname Türkiye Büyük Millet Meclisinin 19 Eylül 1339 tarihli içtimaında reddedilmiştir.

Reis - Efendim! Evvel emirde kifayet-ı müzakereyi re'y-i âlilerine vazediyorum. Kütahya Mebusu Nuri Bey'in takriri vardır.

Riyasete

Müzakere kâfidir.

Nafia Encümeni mazbatasının derhal re'ye vaz'ı lazımdır.

Mehmed Nuri (Kütahya)

Reis - Efendim kifayet-i müzakereyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın, kabul edilmiştir.

Kararnameye dair olan Nafia Encümeninin mazbatasını re'y-i âlilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın, kabul edilmiştir.

Necati Bey (İzmir) - Reis Bey! Ruznameye dair söyleyeceğim. Müsaade ediniz efendim! Bugünkü müzakere edilecek mevaddın 20. maddesinde mekteb-i tıbbiyeden neşet edenlere yüz ellişer lira verilmesine dair bir layiha vardır ve bu layiha-i kanuniye diğerlerine müreccahtır. Bu efendiler mektepten çıkalı iki ay olmuştur. Bu parayı Hükûmet veremedi. Rica ederim, bu layihayı tercihan müzakere edelim. Çok mühimdir.

Reis - Efendim! Necati Bey teklifleri hakkında riyasete bir takrir vermediklerinden üçüncü numaradaki kaymakamlar maaşatına dair Muvazene-i Maliye Encümeninin mazbatasına geçiyoruz.

Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

1339 senesi bütçesinin henüz tetkik ile tasdike iktiran etmemiş olmasına mebni sene-i haliyede de tatbik edilmekte olan üç yüz otuz sekiz senesi bütçesine merbut musaddak kadrolardaki kaza kaymakamları sınıf maaşatı Teşkilat-ı Mülkiye itibarıyla ihtiyaca tekabül edecek derecede olmadığından 8.4.1338 tarihinde vali maaşatı hakkında Heyet-i Umumiyece ittihaz buyurulmuş olan karar hükmüne tevfikan kaza kaymakamları maaşatının da üç yüz otuz sekiz senesi bütçesinin yüz kırk sekizinci faslın üçüncü maddesinin mutazammın olduğu meblağı tecavüz etmemek şartıyla tayin-i miktarında vekâlet-i acizinin serbest bırakılması için muktazi kararın ittihazı esbabının istikmal buyurulmasını ehemmiyetle rica ederim efendim.

22.7.1339

Dâhiliye Vekili: Ali Fethi

Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbatası

Heyet-i Umumiyenin 29.8.1339 tarihli kararıyla encümenimize havale buyurulan Dâhiliye Vekâletinin "Kaymakamlar Maaşatının Tayininde Dâhiliye Vekâletinin Serbest Bırakılmasına Dair" olan tezkeresi encümenimizce tetkik ve müzakere edildi.

Muvazene-i Maliye Encümeni alelumum vekâletlerde müstahdem memurin maaşatının her hangi bir sebeple maruz-ı tebeddül olması hususunu tasvip etmemekte bulunduğundan memurinin terfi ve maaşatının suret-i terakkisini tayin edecek bir kanunun pek yakın bir zamanda tanzim edilip mevki-i meriyete konması taraftarı olduğunu beyan eder.

Kaymakamların maaşatına vaki olacak zamaim bulundukları mahallin derecesine göre olmaktan ziyade bizzat kendi liyakat ve iktidarlarıyla müddet-i hizmetlerine göre olması usulünün Hükûmetçe bir an evvel tatbik edilmesi dahi muktazi görülmektedir.

Temenniyât-ı mezkûrenin husulüne kadar Dâhiliye Vekâletince fazla-i tahsisat istemeyerek (müddet-i hizmetleri nazar-ı itibara alınmak üzere) kaydının ilavesiyle kaymakamlar maaşatının tayin-i miktarında

vekâletin serbest bırakılması encümenimizce muvafik görülmekle Heyet-i Umumiyeye arz olunur.

3 Eylül 1339

Aza: Rahmi (Sivas)

Aza: Mazhar Müfid (Denizli)

Kâtip: Fuad

Mazbata Muharriri: Ali Cenani

Reis Ferid

Aza: Şükrü Kaya (Menteşe)

Aza: Mustafa Abdülhalik (Kengırı)

Aza: Niyazi (Mersin)

Aza: Şefik (Trabzon)

Bilumum memurinin zamm-ı maaş veya terfi keyfiyetinin bir esas-ı kanuniye istinat ettirilmesi ve binaenaleyh bu bapta vaz ve tayin edilecek evsâf ve şerâiti haiz bulunanların terfi ve terfihinde vükelanın serbest bulunması lazım geleceği mütalaasındayım.

Aza: Mükerrem (Isparta)

Reis - Efendim, Muvazene-i Maliye Encümeninin mazbatası hakkında söz isteyen var mı?

Esad Bey (Lazistan) - Encümen namına izahat versinler efendim.

Reis - Efendim! Söz kaydediyorum. Şimdi izahat verecekler. Esad Beyefendi! Encümenden mi, yoksa vekil beyefendiden mi izahat istiyorsunuz?

Esad Bey (Lazistan) - Evvela encümen, mazbatasını izah etsin.

Reis - Muvazene-i Maliye Encümeninden izahat talep ediliyor efendim.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Efendim, geçen sene Meclis-i Âliniz valiler hakkında…

Vehbi Bey (Karesi) - Efendim! Buna Muvazene-i Maliye Encümeni salahiyettar mıdır? Bütçe noktasından değil fakat esas itibarıyla salahiyettar mıdır?

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Arzedeceğim: Geçen sene Meclis-i Âliniz valiler hakkında bir karar ittihaz buyurdu. Yani valilerin maaşatı, bütçedeki yekûnü geçmemek şartıyla derecatı hakkında Dâhiliye Vekâleti serbest bırakmıştı. Şimdi Dâhiliye Vekâleti geçen sene verilmiş olan aynı müsaadenin bu sene kaymakamlar hakkında da tatbikini talep ediyor. Encümen mazbatasında, keyfiyet malum-ı âlileri olduğu vecihle, esas itibarıyla memurinin bir kanuna müstenit olmaksızın ikide bir de tahviline taraftar olamıyor ve aynı zamanda da memurinin terakki ve tefeyyüzü ve terfihi için esaslı bir kanun yapılmasına şiddetle taraftardır ve zannederim Heyet-i Celileniz de buna taraftardır.

Fakat maaşatın böyle mahalli olmasından ziyade kıdem ve ehliyete binaen şahsi olmasında daha büyük bir isabet vardır. Encümen, nukatı nazar-ı dikkate alarak taşra memurini faslında kaymakamlara ait olan maddedeki yekûnü geçmemek üzere derecelerinin tayininde Dâhiliye Vekâletini serbest bırakmıştır. Yani ikinci sınıftan otuz kaymakam ve üçüncüden kırk kaymakam vardır. Derecat yine budur. Lakin bir kaymakamın kıdemi gelmiş, ehliyeti de var veyahut bir kaymakamın vücudu falan kazaya lazım iken o kazanın üçüncü sınıf olması o yeri o memurun vücudundan mahrum bırakıyor. Şimdi eğer tahsisat yekûnu geçmemek şartıyla kaymakamların bu suretle terfi ve tayinlerinde vekâlete mezuniyet verecek olursak, zannederim bu mahzur defedilebilir. Faraza bir kazada ahval-i fevkalade zuhuru oraya muktedir ve tecrübeli bir kaymakam gönderilecek orası üçüncü sınıf olduğu için maaşının azlığı hasebiyle oraya bu kaymakam gönderilemiyor. Saniyen, bir kazada bulunan kaymakamın kıdemi gelmiştir fakat terfi edebilmesi için diğer bir kazaya gönderilmesi icap ediyor. Eğer ikinci sınıftan ise mutlaka birinci sınıftan bir münhal olmalıdır ki terfi etsin. İşte bu mahzuru refetmek için Dâhiliye Vekâleti kaymakamlar arasında… (Öyle değil sesleri) Müsaade buyurunuz! Bu derecatı kendisi tayin edecektir. Mesela birinci dereceyi yirmi olmak üzere tayin edecektir. Bunu, bütçede mevzu bulunan tahsisatı tecavüz etmemek üzere tezyit ve tenkis edecektir. Yani vekâlet derecatı lüzumuna göre tayin edebilmek salahiyetini istiyor. Bütçede tadil ve tenzili icap ettirir bir şey yoktur. Bundan dolayı encümen bu talebi muvafik görmüştür.

Vehbi Bey (Karesi) - Efendim, Meclis-i Âlide encümenler yekdiğerinin ihtisasına riayet etmelidir. Dâhiliye Encümeni bunun esasına bakmalı ve bütçe itibarıyla da Muvazene-i Maliye Encümeni bakmalı idi. Bu nokta, herhalde nazar-ı itibara almalıdır.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Arz edeyim efendim. Heyet-i Âliyyenizden Muvazene-i Maliye Encümenine havale buyurulan bu mazbatanın dâhiliye encümenine de tevdii icap ediyorsa, Heyet-i Âliyyeniz karar verip göndersin, ona bir diyeceğimiz yoktur.

Ahmed Hilmi Bey (Kayseri) - Bu usul şimdi değil, hatta bundan sekiz-on sene evvelinden beri tatbik ediliyordu. Herhangi bir kaymakamın bulunduğu yerde terfiine ihtiyaç hissediliyorsa onu vekâlet-i aidesi, daha evvelce hatta nezaret-i âidesi terfi ettirirdi. Hükûmet bunu, kanunsuz veya kararnamesiz bir surette tatbik ediyordu. Sonra Muvazene-i Maliye Encümeninin mazbatasında "Avans kanunu çıktığı zaman bu ıslah edilecektir." deniyor. Mademki Avans Kanununda bu temin edilecektir. Avans Kanunu da derdest-i müzakere olduğundan buna şimdiden neden lüzum görülüyor, ne hacet vardır?

Mazhar Müfit Bey (Denizli) - Efendim! Bu suret şimdi tatbik edilmiyor. Belki on sene evvel öyle idi. Fakat geçen sene bu kürsüde defaatle vuku bulan teşkilatımız, eslaf-ı izamınız tarafından nazar-ı dikkate alınarak bütçe tetkik edilseydi on sene evvel tatbik edilen bir usulün geçen sene tatbik edilmekte olmadığı görülürdü. Zira geçen seneki bütçede, mesela yirmi beş birinci sınıf, kırk ikinci sınıf ve kırk beş de üçüncü sınıf olmak üzere adetler tayin ve tahdid edilmiştir.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Fakat mevki tayin edilmedi. Adet tayin edildi.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Evet, birinci ve ikinci ve üçüncü sınıf kaymakamlıkların adedi tayin edilmiştir. Bütçede müfredat kadrosunda bu, yine Meclis-i Âlinizce tayin edilmiştir. Şimdi bu yapılan ve tespit edilen miktar kanunen tayin edilmiştir. Çünkü bütçedir. Bunu Dâhiliye Vekâleti kendi kendine yapamaz. İstediği müsaade bunun serbestisidir.

Ahmed Hilmi Bey (Kayseri) - Şimdi bu, adet meselesi midir? Birinci sınıftan bu kadar, ikinci sınıftan bu kadar kaymakam olacak, bu tasdik mi edilecektir, yoksa sınıf mı kalmayacaktır. Bunun hadd-i azamisi şudur. Hadd-i asgarisi budur denilecek olursa bunda Dâhiliye Vekili istediği şekilde oynayacaktır.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Beyefendi! Bunun hakkında mazbatada izahat-ı kafiye vardır.

Ahmed Hilmi Bey (Kayseri) - Daha iki ay evvel bir kaymakamın bulunduğu kazada maaşının birinci sınıfa terfi edildiği vardır. Bunu biliyorum. Bu, daha iki ay evvel yapılmıştı.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Efendim! Eğer bu sualiniz mazbatada olmasaydı cevap verirdim. Lütfen mazbatayı okuyunuz, orada vardır. Vereceğim cevap, mazbatada bulunmayan aksama aittir.

İcra Vekilleri Reisi ve Dâhiliye Vekili Fethi Bey (İstanbul) - Efendim! Muvazene-i Maliye Encümeni namına Mazhar Müfid Bey izahat verdiler. Yalnız bir noktada Heyet-i Âliyyenizi layıkıyla tenvir etmediler. O da kaymakamlıkların sınıf üzerine taksim olunduğuna dair bir fikir dermeyan ettiler. Bu, su-i tefehhümü mucip olabilir. Mesele bu değildir. Mesele, bugün bil-farz otuz veya kırk birinci sınıf kaymakamımız vardır. Yüz şu kadar ikinci sınıf kaymakamımız ve yüz şu kadar da üçüncü sınıf kaymakamımız vardır. Bu, birinci sınıf kaymakamlıklar daima işgal edilmiştir. Bazen ikinci sınıftan olup da bihakkın terfie kesb-i istihkak edenler vardır. Bunlara yer açılmadığı için, müstehak oldukları hakk-ı terfii kendilerine bahşedemiyoruz ve maaşlarını kemafi's-sabık iki bin beş yüzde ibka ediyoruz. Kezalik üçüncü sınıftan olup da ikinciye geçmek istidadında olanları mecburen üçüncü sınıfta bırakıyoruz. Bunun da sebebi, Mazhar Müfid Bey biraderimizin izah ettiği vecihle geçen seneki gibi Muvazene-i Maliye Encümeninin "Birinci sınıftan şu kadar olacak, ikinci sınıftan şu kadar olacak, üçüncü sınıftan şu kadar olacak." diye miktarı tahdid etmiş olmasıdır. Bizim istediğimiz şey, kaymakamlar için muayyen olan tahsisatı ki -bütçenin bir faslının bir maddesindedir- bunu tecavüz etmemek şartıyla kaymakamları ikinci

sınıftan birinci sınıfa veya üçüncü sınıftan ikinci sınıfa nakletmek salahiyetini vekâlete bahşediniz. Bu salahiyeti geçen sene Heyet-i Âliyyeniz valiler hakkında Dâhiliye Vekâletine bahşetmişti. Bunun üzerine biz valilerin ehliyetine, kıdemine ve bulundukları mevkiin tarz-ı maişet ve bahalılığına nazaran maaşlarını yine bütçede muayyen olan tahsisatı tecavüz etmemek şartıyla tayin etmiştik. Bu talebi Meclis-i Âlinizden yapmaya bizi sevkeden ikinci bir sebep daha vardır. O da Meclis-i Âliniz Muvazene-i Maliye Encümenine verdiği salahiyet üzerine encümen kaymakamların derecesini tayin ettiği zaman henüz vilâyat-ı müstahlasa işgal altında bulunmakta idi. Lehü'l-hamd düşman oralardan tardolunduktan sonra muhtelif yerlere kaymakam gönderdik. Fakat evvelce (birinci sınıftan şu kadar, ikinci sınıftan şu kadar, üçüncü sınıftan şu kadar) diye tespit edilen kaymakamların adedi eskisi gibi sabit kalmıştır. Bittabi vilâyat-ı müstahlasaya ekseriyetle gönderdiğimiz memurlar muktedir olanlardan ve birinci sınıfı ihraz etmiş bulunanlardan ibaretti. Bunlardan bir kısmının hatta maaşlarını veremez olduk. Çünkü aded-i muayyeni tecavüz etmeye başladı. O itibarla Heyet-i Âliyyenizden istirham ediyoruz ki kaymakamlara ait olan fasıl ve madde katiyen değişmemek üzere ve buradaki tahsisatın yekûnünü bir para tecavüz etmemek üzere bu madde dâhilinde bazı üçüncü sınıf kaymakamların ikinci sınıfa ve bazı ikinci sınıf kaymakamların da birinci sınıfa nakline müsaade buyurulmasını ve evvelce bu sınıflar üzerindeki tahdidat -ki Muvazene-i Maliye Encümeni tarafından yapılmıştı- bu tahdidatın refedilmesini Heyet-i Âliyyenizden istirham ediyoruz. Mesele bundan ibarettir. Başka mesele yoktur.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim 1338 senesinde bendeniz Muvazene-i Maliye Encümeninde bulunuyordum. Muvazene-i Maliye Encümeni, Dâhiliye bütçesinin tetkinini bendenize havale etti. Bendeniz vilâyat tahsisatının muayyen olan miktarı tecavüz etmemek şartıyla kaymakamlar ve valiler kadrosu üzerinde biraz tetkikat yaptım. O vakit muayyen kaymakamlıkta değil, otuz zata otuzar lira vermek üzere birinci sınıf, elli dört zata yirmi beşer lira vermek şartıyla ikinci sınıf, iki yüz otuz zata da yirmişer lira vermek şartıyla üçüncü sınıf olmak üzere bir tertip yaptım ve bu kaymakamlar maaşatı yekûnundan da yüz on iki lira tasarruf edildi.

Valilere gelince: Birinci sınıf yüz, ikinciye seksen, üçüncüye altmış lira tahsis edildi. Yine bütçedeki tahsisatı tecavüz etti. Dâhiliye Encümenince tespit edilen şu şekli Muvazene-i Maliye Encümeni de kabul etti. Vekâlet makamında Dâhiliye Encümeni de beraber olduğu halde içtima ettik. Bunu orada tespit ettik Meclis-i Âliye geldik. Meclis-i Âli bu tespit şekli tamamen kabul etti. Yalnız, valiler maaşatında vekâleti serbest bıraktı. Kaymakamlar maaşatı da otuz şahsa otuz, elli dört şahsa yirmi beş, mütebakisine de yirmi lira verilmek suretiyle tespit olundu. Zannederim, bilahare memalik-i meşgule istirdat olunduktan sonra oraya muktedir kaymakamlar göndermek iktiza etti. Mesela ikinci sınıftan olan kaymakama seni terfi ettirdim, falan yere gideceksin denildi ve bu suretle yirmi beş kaymakamlık daha

açılmış oldu. Dâhiliye Vekâletinin elinde tahsisatı yoktu ki onlara maaş versin. Meclise müracaat edilip mezuniyet de alınmadığı için Muvazene-i Maliye Encümenine vekâlet müracaat etti. Bu istihlas edilen yerlere gönderilenlerin maaşatına karşılık istedi. Muvazene-i Maliye Encümeni bunu reddetti. Bunun üzerine bu kaymakamlar sıralanmaya başladı. Bizi terfi ettirdiniz, gönderdiniz. Hala üçüncü sınıf maaş veriyorsunuz ve hala da o suretle alanlar vardır. Şimdi dâhiliye vekâleti fazla tahsisat istemem diyor. Yani şu tespit edilen kadro dâhilindeki maaştan sarf edilmek üzere vilâyat-ı mustahlasaya terfian gönderilenlerde karıştırılarak yine otuz kaymakama birinci sınıf maaş verilecek. Şimdi soruyorum, bendeniz otuz şahsa birinci sınıf maaş verilmesini Meclis kabul ettiği halde birinci sınıf maaşla tayin edilen bir şahsın hakkı refedilerek onun yerine başka bir şahıs mı kaim olacak? Bu doğru değil. Mademki memalik-i mustahlasaya bir kaymakam gönderilmiştir, sınıfen de terfi ettirilmiştir, onların terfileri için vekâletin ayrıca tahsisat alması doğrudur. Şu şekil bozulmamalıdır. Otuz zat bu gün otuz lira maaş alıyor. Ona sen şimdiye kadar otuz lira aldın, bundan sonra sen yirmi beş lira al da, senin yerine Bandırma'da bulunan bir kaymakama otuz lira vereceğiz demek böyle bir salahiyet istemek nasıl olur? Anlamıyorum. Binaenaleyh tahsisatı tezyid etmek daha doğrudur. Bunlar hakk-ı müktesebedir. Bunları almak muvafık adalet değildir.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve Dâhiliye Vekili Fethi Bey - Biz istiyoruz ki müstahak olan kaymakamların sınıflarını terfi ettirelim. Teklifimiz bundan ibarettir. Süleyman Sırrı Efendi başka bir zanna kapılmıştır. Biz mevcut olan kaymakamların sınıflarını tezyit etmek için bunu yapıyoruz. Tenzil etmek gibi bir teklif yoktur ve şimdiye kadar üç bin kuruş maaş alan bir kaymakamın sınıfını tenzil ederek bunu iki bin beş yüz kuruşa indirmek gibi şey mevzu bahis değildir. Bunu nereden buldular? Anlamıyorum. Zannediyorsunuz ki kurtarılan yerlere gönderilen kaymakamları terfian gönderdik ve bunlar bilfarz otuz kişidir. Bunların haricinde terfiat yaptık ve bunun için başkaları, mesela Anadolu dâhilinde bulunan kaymakamların birinci sınıftan olanların maaşlarını tezyid ettik. Böyle bir şey yoktur. Bilakis böyle bir şey yapamadığımız için zaten Meclis-i Âlinizden istirham ediyoruz ki bu aded kaydı refedilsin. Çünkü vilâyat-ı mustahlasaya terfian bir kimseyi göndermedik. Birçok kaymakamlar, biliyorsunuz açıkta bulunuyordu. Bunların ekseri birinci sınıf idi. Kurtarılan yerlere kaymakam göndermek lazım geldiği zaman o açıkta bulunan ve sınıfları birinci sınıf olan veyahut ikinci sınıf olan birçok kaymakamları göndermeye mecbur olduk. Bunların sınıfları birinci sınıf iken oraya gittiği için ve tahsisat da muayyen olduğu için daha doğrusu birinci sınıf kaymakamların adedi muayyen olduğu için bunlara fazla maaş vermedik, üçüncü sınıf maaşı verdik. Mesele budur. Yoksa hukukunun izalesi meselesi değildi. Bilakis mevcut olan hukukun temin ve tatmini meselesi mevzubahistir. Tahsisatı katiyen tecavüz etmeyeceğiz. Bu tahsisat dâhilinde mümkün olduğu kadar mevcut olan hukukun tatmini için biz kaymakamların maaşatına zam edeceğiz. İstediğimiz başka bir şey değildir.

Hacım Muhiddin Bey (Giresun) - Vekil Beyefendi! Kaymakamlar yine üç sınıf üzerine mi olacaktır? Yoksa iki bin veya üç bin, bilfarz iki bin yedi yüz gibi maaşlar mı mevzu olacaktır.

İcra Vekilleri Reisi ve Dâhiliye Vekili Fethi Bey (İstanbul) - Evet maaşları yine eskisi gibidir. Üç bin, iki bin beş yüz, iki bin olmak üzere birinci, ikinci, üçüncü sınıf kaymakamlıklar olacaktır. Fakat valilerin adedlerinde mesela birinci sınıftan şu kadar vali bulunacak, üçüncü sınıftan şu kadar vali bulunacaktır diye bir şey yoktur. Heyet-i Âliyyeniz o zaman buna lüzum görmemiştir. Lüzumuna göre bunların tayin salahiyetini Dâhiliye Vekâletine bahşetmiştir. İcabına göre birinci sınıftan veya ikinci sınıftan vali tayin ve izam etmek salahiyetini vekâlete bahşetmiştir. Bir şartla, bütçede mevcut tahsisatı tecavüz etmemek şartıyla işte biz aynı salahiyeti kaymakamlar hakkında da istiyoruz. Başka bir şey istemiyoruz.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Vekil Beyefendi, Meclis-i Âli 1338 senesinde birinci sınıf kaymakamların adedini tayin etmiştir. Şimdi zat-ı âlileri bu tahdidi refettirmek istiyorsunuz, bu kayıt refedildiği zaman birinci sınıfın adedi otuzdan aşağı olmayacak, yukarı olacaktır.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve Dâhiliye Vekili Fethi Bey - Tabi yukarı olacak.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Yukarı olunca nasıl olur da tecavüz etmez?

İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve Dâhiliye Vekili Fethi Bey - Bir mahalde bir kaymakam azlolunuyor veyahut terfi ediyor, bir tarafa gidiyor. Onların geri kalan maaşlarını vekâlet, idareten fazla olarak diğerlerine verir. Mesele budur.

Reis - Efendim, müsaade buyurunuz, kifayet ve müzakere takriri vardır.

Riyaset-i Celileye

Müzakerenin kifayetiyle Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatasının reye vazını teklif ederim.

18 Eylül 1339

Lazistan Mebusu Esad

Reis - Lazistan Mebusu Esad Bey'in kifayet-i müzakere hakkındaki takririni rey-i alilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın, müzakere kâfi görülmüştür. Şu halde Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatasını kabul edenler lütfen el kaldırsın, kabul edilmiştir.

Hacım Muhiddin Bey (Giresun) - Reis Beyefendi, benim teklifim ne oldu? Ve layiha Dâhiliye Encümeninden de geçsin diye bir teklifim vardı, ne oldu?

Reis - Efendim, siz teklifinizi deminki sual arasında izah etmediniz.

Hacım Muhiddin Bey (Giresun) - Sual başka, teklif başkadır.

Reis - Efendim ruznamelerimizin dördüncü numarasında Malatya Mebusu Hilmi Bey'in takriri vardı. Hilmi Beyefendi takrirlerini geri aldılar. Ruzname hakkında Kastamonu Mebusu Halid Bey ve rüfekası tarafından takrir verilmiştir, okunacaktır.

Riyaset-i Celileye

19.9.1339 ruznamesinde 17. maddede mezkûr tarik bedel-i nakdisi kanunun bir an evvel intacı yola eşedd-i ihtiyacı olan memleketin menafi-i iktizasındandır. İktisadımızın inkişafıyla alakadar bir kanundur. Binaenaleyh bu kanunun diğer mevada tercihan müzakeresini teklif ederiz.

Kastamonu, okunamadı

Naci (Kayseri)

Halid (Kastamonu)

Reis - Efendim, ruznamenin 17. maddesinde gösterilen tarik bedel-i nakdisi hakkındaki layiha-i kanuniyenin diğerlerine tercihan ruznamenin ilk numarasına alınması teklif ediliyor. Rey-i alinize vazediyorum. Kabul buyuranlar el kaldırsın, takrir kabul edilmiştir efendim.

Rasih Efendi (Antalya) - Mahkûmların tecilinden başka bir şey yok yahu.

Reis - Efendim, tarik bedel-i nakdisi kanunun tadili hakkında layiha-i kanuniyenin müzakeresine başlıyoruz.

21 Şubat 1337 Tarik Bedel-i Nakdisi Kanununa Müzeyyel Kanun Layihası

Madde 1- Her vilâyet ve elviye-i müstakilenin tarik bedelatı, o vilâyet veya liva turuk ve maabirinin inşaat ve imalatıyla tamirat-ı mütemadiye ve müstacelesine ve hüsn-i muhafazalarına sarf edilir.

Madde 2- Tarik bedelatını birinci maddede zikrolunan mevzu-ı lehin hilafına sarf edenler veya sarfedilmesine müsaade edenler şahsen mesul-ı bil-maldırlar.

Madde 3- Tarik bedelatının nizamat-ı mevzua dairesinde tahsil ve sarfına Ziraat Bankaları memurdur. Ziraat Bankası olmayan mahallerin tarik bedelat-ı nakdiyesi en yakın mahaller Ziraat Bankalarınca tahsil olunur.

Madde 4- Ziraat Bankaları tarik bedelat-ı nakdiyesinden aidat tahsiliyle yüzde beşe ve muamelat için de yüzde dörde kadar sarfiyatta bulunabilirler.

Madde 5- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Nafia Vekili memurdur.

Müdafaa-yı Milliye Vekili Kazım

Şer'iye Vekili Fehmi

İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Vekili Fevzi

Maliye Vekili Hasan Hüsnü

Hariciye Vekâleti Vekili Mahmud Celal

Dâhiliye Vekili namına üçüncü maddenin tadilen kabulü taraftarıyım. Mehmed Vehbi

Nafia Vekili Feyzi

Maarif Vekili üçüncü madde ilâ-âhir… Mehmed Vehbi

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili Doktor Rıza Nur

İktisat Vekili Sırrı

Meclis-i Umumiyece

Tarik bedel-i nakdisi tahakkukatı miktarı (kuruş)	**Umur-ı nafiaya tahsis olunan mebaliğ (kuruş)**	**Yolun gayrı işe sarfolunan mebaliğ (kuruş)**	**Esami-i menâtık**
6400000	1583200	4816800	Kastamonu Vilâyeti
1800000	1512514	287486	Mamuretülaziz Vilâyeti
100080000	3103560	6976440	Erzurum Vilâyeti
17220000	9854400	7365600	Konya Vilâyeti
8360000	4665600	3694400	Ankara Vilâyeti
15522200	12107830	3414370	Diyarbakır Vilâyeti
9000000	1983500	7016500	Eskişehir Mutasarrıflığı
5000000	5000000		Karahisar-ı Sahib Mutasarrıflığı
1500000	423000	1077000	Kengırı Mutasarrıflığı
5200000	5148000	52000	Canik Mutasarrıflığı
1436500	399800	1036700	Karahisar-ı Şarki Mutasarrıflığı
4000000	2043700	1956300	Isparta Mutasarrıflığı
3444000	863400	2580600	Sinop Mutasarrıflığı
6200000	1197287	5002713	Tokat Mutasarrıflığı
3215500	1411200	1804300	Mardin Mutasarrıflığı
6000000	1453400	4546600	Kütahya Mutasarrıflığı
104378200	52750391	516627809	Yekûn

Meclis-i Umumiyece

Tarik bedel-i nakdisi tahakkukatı miktarı (kuruş)	Umur-ı nafiaya tahsis olunan mebaliğ (kuruş)	Yolun gayrı işe sarfolunan mebaliğ (kuruş)	Esami-i menâtık
104782200	52150391	51627809	Nakl-i yekûn
800000	800000		Maraş Mutasarrıflığı
13787000	1124000	254700	Gümüşhane Mutasarrıflığı
2140000	1978365	161635	Burdur Mutasarrıflığı
2595190	1775400	819790	Denizli Mutasarrıflığı
2850000	1996000	854000	Giresun Mutasarrıflığı
5600000	5208600	391400	Zonguldak Mutasarrıflığı
1920000	208400	1711600	Ordu Mutasarrıflığı
800000	360000	440000	Siirt Mutasarrıflığı
3506250	1670768	1835483	Malatya Mutasarrıflığı
4000000	707600	3262400	Urfa Mutasarrıflığı
1675000	1409200	265800	Aksaray Mutasarrıflığı
3164704	2286330	878374	Yozgat Mutasarrıflığı
2496200	1061600	1433600	İzmit Mutasarrıflığı
2200000	638800	1561200	Kayseri Mutasarrıflığı
7500000	5541300	1958700	Teke Mutasarrıflığı
4000000	2165800	1834200	Bolu Mutasarrıflığı
151004244	81812554	69291690	Yekûn

Esbab-ı Mucibe Layihası Sureti

Memleketin iktisadi seviyesini yükseltmek ve ümranını temin etmek için umumi ve hususi yollara ne kadar ihtiyaç olduğu Meclis-i Âlilerince malum ve müsellem bir keyfiyettir. Yoldan mahrum bir memlekete ne servet, ne de refah ve saadet girer. Mevcut yollar ihtiyacata gayr-ı kâfi olduğu cihetle memleketin iktisadi ve askeri ihtiyacatını temine maalesef kâfi değildir. En fakir köylüden itibaren Heyet-i İçtimaiyemize mensup her sınıf halkın bu mahrumiyeti yüzünden duçar olduğu müşkilatı ve gördüğü zararları Heyet-i Âliyyenizin de bi't-tecrübe takdir buyurduğu şüphesizdir. Binaenaleyh memleketin hayat-ı umumiyesine müteallik bu ihtiyac-ı acili tatmin eylemek için mevcut yolları tamir ve kabil-i istifade bir hale ifrağ etmekle beraber şehir ve kasabaların gerek yekdiğerine, gerekse liman ve iskele ve hutut-ı hadidiye gibi iktisaden mühim merkezlerle rabıtasını temin için daha birtakım ana hatların ve tali yolların inşa ve küşadı elzem ve zaruridir. Bu emniyetin temini için ancak tarik-i bedelatın doğrudan doğruya mâ-vaz'-ı lehine sarfı iktiza eder. Mevcut yollar layık vecihle tamir ve muhtaç olduğumuz yolların yeniden inşa edilmemesi esbabı tetkik olundu. Bu hususa dair tutulan

istatistik cetvellerinin irae ettiği müsbet erkamdan ve vekâlet-i aciziye mensup memurin-i fenniyenin bu güne kadar muhtelif tarihlerde vermiş oldukları raporlar münederecatından anlaşıldığına nazaran ahaliden ve bilhassa yola en çok muhtaç olan köylüden tarik bedelatı namıyla alınan milyonlarca paranın mâ-vâz‘-ı lehine sarf edileceği yerde vilâyet ve elviye-i müstakile mecalis-i umumiyelerince yolların ehemmiyet-i mahsusası nazar-ı dikkate alınmayarak diğer cihetlere sarf edildiği ve Nafia umuruna tahsis olunan mebâliğe yeni yollar yapmak değil hatta mevcut şoselerin bihakkın tamiri bile mümkün olamadığı muhakkaktır. Binaenaleyh tarik bedelatının bu şekilde diğer cihetlere sarfedilmesi memleketin turuk-ı hususiyeden mahrumiyetini ve bi’n-netice ahalinin fakr ü zaruretini tevlit etmiştir. Nafia İdaresinden memleket için beklenilen faidenin şimdiye kadar husul bulamaması esbabından birincisi bundan neşet ediyor. İhtiyacata asgari bir nispette kiyafet edecek tahsisat alınamadığından nafi hiçbir eser vücuda getirilemeyeceği tabiidir. Hâlbuki efrad-ı milletten tarik bedelatı namıyla alınan mebaliğ istatistiklerin de irae ettiği vecihle Heyet-i Fenniyenin tanzim edeceği projeler dâhilinde sarfolunduğu takdirde bu maksadı temine kâfidir.

Tarik bedelatı başka bir cihete sarfedilmeyerek mâ-vaz‘-ı lehine tahsis olunduğu takdirde memleketin muhtaç olduğu yollarla diğer asar-ı nafianın az müddet zarfında tesis ve inşası mümkün olabileceğine Heyet-i Fenniyenin kanaat-ı katiyesi vardır. Yukarıda da arz olunduğu vecihle hususi yollar şebekesinden mahrum olan bir memlekette asarı-ı umran vücuda vücuda getirmek muhal olduğu gibi böyle bir memlekette yaşayan halk da daimi bir fakr ü sefalete mahkûmdur. Yolsuz bir memleketin ne hudutlarında emniyet ne de sekenesinde huzur ve servet bulunabilir.

Bervech-i bâlâ cetvelde (9’uncu sahifedeki cetvel) tespit olunan tespit olunan hesabat nazar-ı dikkate ve itinadan geçirildikte:

Geçen 1337 senesinde mahalleri mecalis-i umumiyesince cetvelde muharrer ve murakkım 32 mıntıkada tahakkuk ettirilen cem‘an 151.004.244 kuruş tarik bedelat-ı nakdiyesinden 81.712.554 kuruşun turuk-ı hususiyeye tefrikiyle iktifa olunarak mâ-bâki 69.291.690 kuruş yollara hiç münasebeti olmayan umur-ı saireye bi’t-tahsis sarf olunduğu anlaşılır.

Hesabat-ı mesrudenin bir de müfredatı gözden geçirildikte 137 senesinde Kastamonu vilâyetinin 650000 kuruşa karip tarik bedelat-ı mütehakkikasından yollara 1.500.000 kuruş kadar tefrik ve 5.000.000 kuruşa yakın miktarı devair-i saire umuruna inzar ve keza 10.000.000 derecesinde tahakkukatı olan Erzurum vilâyetinde 3.000.000 kuruştan az farklı kısmı yollara ayrılıp 7.000.000 kuruşa yakın miktar-ı kesiri de Nafiaya taalluku olmayan hususata ibzal olunduğu velhasıl müfredat-ı vakıanın her birinde ayan ve beyan pek çok yolsuzluklar bulunduğu sabit olur. El-hâletü hazihi 1338 senesi için ikmal-i muamele eden mecalis-i umumiyenin mukarreratı hakkında varid olan malumattan istinbat olunan hesabata göre tanzim olunan âtideki cetvelde atf -i li-hâza-i dikkat buyuruldukta:

Mecalis-i Umumiyece

Esami-i Menatık	**Tarik bedel-i nakdisi tahakkukatı miktarı -kuruş**	**Umur-ı Nafiaya tahsis olunan mebaliğ - kuruş**	**Yolun gayrı bir işe sarfolunan mebâliğ - kuruş**
Kastamonu Vilâyeti	10.000.000	4.918.190	5.081.810
Sivas Vilâyeti	2.700.372	1.507.800	1.192.570
Sinop Mutasarrıflığı	2.100.000	90.000	2.010.000
Burdur Mutasarrıflığı	9.600.000	9.843.200	4.756.800
Aksaray Mutasarrıflığı	2.638.000	1.120.400	1.517.600
Yekûn	27.038.372	12.479.590	14.558.782

Tespit olunabilen beş mıntıkanın tarik bedelat-ı nakdiyesi yekûnü tahakkukatı 27.038.372 kuruşa baliğ olup bundan 12.469.590 kuruş yollara ve mütebaki 14.558.782 kuruş da keza yola taalluk etmeyen hususât-ı sâireye verilmiş ve cay-ı taaccüptür ki tamamı yola hasredilmek lazım gelen tarik bedelat-ı nakdiyesinin nısfından ziyadesi yolun gayrı yollara tahsisen israf edilmiştir.

Bu ikinci cetvelin de müfredatı nazar-ı tetkikten geçirildikte Sinop livası için tahakkuk eden 2.100.000 kuruş tarik bedelat-ı nakdiyesinden turuk ve maabire ancak ve ancak 100.000 kuruş kadar cüzi bir para tefrik olunabilip 2.010.000 kuruş yoldan uzaklaştırılmıştır. Diğerlerindeki fark ve tefavüt da meydandadır. Şu halde:

Yolların layıkıyla tamiratına devam olunamayıp harabiye yüz tutması ve yeniden yollar küşadına imkân hâsıl olamaması tamirat ve inşaatın müstenidün-ileyhi olan tarik bedelat-ı nakdiyesinin yollara tamamen hasr ve tahsis olunamamasından ve bu da bedelat-ı mezkûre ile umur-ı nâfianın gayri umurlara yürütülmesine mecalis-i umumiyece sarf-ı mesai olunmasından ileri geldiği tafsilat-ı maruza ve berahin-i mesrude ile katiyen tayin ve tahakkuk etmiştir. Binaenaleyh vatanın refah ve emniyetiyle herkesten ziyade alakadar olan Heyet-i Celilelerinden atide teklif olunan mevadd-ı kanuniyenin tasdiki suretiyle memleketin en mübrem bir ihtiyacının teminine imkân verilmesini istirham eylerim.

Tarik Bedel-i Nakdiyesi Kanuna Müzeyyel Kanun Layihası Hakkında Nafia Encümeninin Esbab-ı Mucibe Mazbatası

Vaktiyle tarik bedelat-ı nakdiyesinin mâ-vaz'-ı lehine sarfını temin eylemek üzere Nafia Vekâletince tertip ve sabık Meclis-i Milli-yi Nafia ve Muvazene-i Maliye Encümenince tetkik olunan levayih-i kanuniye mütalaa ve icabı lede't-teemmül ber-vech-i âti mütalaatımız ile muaddel kanun layihası arz ve tertip kılınmıştır. Şöyle ki:

İşbu levayih-i kanuniye ve esbab-ı mucibe layihalarının esası iki meseleyi ihtiva etmektedir.

Birincisi: Ahaliden yol inşa ve tamiri için toplanılan mebâliğin yarısından fazlası yolların mâ-vaz'-ı lehinden gayrı yerlere sarfedilmekte olması hasebiyle bunun men'i esbabının temini, ikincisi de her sene yapılacak turuk-ı hususiyenin yalnız Vilâyet Meclis-i Umumiyelerinin kararıyla tayini takdirinde memlekette yollar insicam ile yapılamayacağından bunun salim bir usule rabtı hususlarından ibarettir. Bu cihetler encümenimizde tetkik edilerek esasen ülkemizin muhtaç olduğu yolların miktarına göre bunlara tahsis olunan para kâfi derecede değil iken bir kısm-ı küllisinin ahar yere sarfı halinde ülkemiz ebediyen yolsuz kalmağa mahkûm edileceği gibi bundan mütevellit iktisadi ve idari mehazirde vareste-i izah olduğundan ve bu hususun mükellefin nazarında Hükûmeti su-i temsile mahal vereceği cihetle yol için tahsil edilen paranın yine yollara sarfını temin etmekteki lüzum bir emr-i zaruridir.

İkincisine gelince: Malum buyurulduğu üzere iki şehir ve kasaba arasında bulunan bir yol vücud-ı memlekette münferiden bir cüz teşkil etmeyip bilakis diğer yollar ile tamamen ve mütekabilen alakadar olduğundan bunların her birerlerinin münasebatı ancak merkez-i Hükûmetteki teşkilat-ı mahsusaca malum olacağından Vilâyat Mecalis-i Umumiyesince takip olunacak yol programlarının tetkik ve murakabeden geçirilmesi memleketin menafii nokta-i nazarından elzem olduğu ve cihat-ı fenniyesi de birçoklarının zannettiği gibi pek basit ve kolay bir keyfiyet olmayıp İngiltere gibi birçok hususatta vasi âdem-i merkeziyet usulü takip ve tatbik eden bir memlekette yol inşa ve tamiri hususunda gördükleri acı tecrübeler neticesi olmak üzere bunun mühim bir merkez-i teşkilat ile idaresi cihetinin iltizam olunmasıyla da müeyyeddir.

Şu esaslara binaen İdare-i Vilâyat Kanunu nazar-ı dikkate alınmak üzere evvelce tertip olunan layiha-i kanuniyenin Heyet-i Umumiyesi encümenimizce de musib görülmüş olup şu kadarki birinci maddede yollarda yapılacak ameliyatın mahiyeti nazar-i itibara alınarak

madde ona göre tadil kılınmıştır. İkinci maddede Vilâyat Meclis-i Umumileri ve encümen-i daimi azalarının maaş ve yevmiyeleri için yol parasından ayrılacak hisseye ait fıkranın tavzihi lazım gelerek icap eden tadilat icra kılınmış ve mütebaki maddeler aynen kabul edilmiş olmakla li-ecli't-tasdik Heyet-i Umumiyeye arz olunur efendim.

Nafia Encümeni Reisi: Cavid

Mazbata Muharriri: Süleyman Sırrı

Kâtip: Halid

21 Şubat 1337 Tarik Bedel-i Nakdiyesi Kanununa Müzeyyel Kanun Layihası

Madde 1- Vilâyet ve livaların tarik bedelatı kendi hususi turuk ve maabirinin inşaatıyla hüsn-i muhafaza ve tamirlerine sarfolunur.

Madde 2- Tarik bedelatını birinci maddede zikrolunan mevzu'-ı lehin hilafına sarf edenler veya sarf edilmesine müsaade eyleyenler şahsen ve malen mesuldür. Ancak idare-i hususiye bütçelerinin Meclis-i Umumi ve encümen-i daimi azaları yevmiyesi ve memurin maaş ve müteferrika ve kırtasiye vesaire gibi merkez masarıf-ı zaruriyelerine bütçedeki nafia varidatından bir hisse ayrılır. İşbu hisse muhasebe-i hususiyenin varidat-ı umumiyesine göre tarik bedel-i nakdiyesi miktarına isabet edecek nispeti tecavüz edemez.

Madde 3- Vilâyat ve liva idare-i hususiye bütçelerinin nafiaya ait varidat ve masarıf-ı muhamminesi füsul ve mevadı evvella Nafia Vekâletince tetkik ile şikâyetler ve itirazlar hal ve ba'dehü Dâhiliye Vekâletince tasdik olunur. Her bütçenin Nafia Vekâletine vürudundan itibaren azami iki haftada tetkiki şarttır.

Madde 4- Vilâyet ve livaların yolları arasında memleketin menafi-i umumiyesi nokta-yı nazarından münasebet ve rabıta bulunmak ve yol güzergâhlarını ve inşaatını usul ve şerait-i fenniyeye tevfik eylemek için her vilâyet ve livanın turuk ve maabir inşaatı idare-i vilâyet kararnamesinin 78. maddesine müzeyyel 3 Nisan 1330 tarihli fikrât mucibince mahallerince ihzar edilecek beşer senelik programlar dairesinde cereyan edecektir. Mahallerinin azami bir sene zarfında vücut getirecekleri beşer senelik programlar Nafia Vekâletine gönderilip oraca bi't-tetkik itiraz ve şikâyetler nazara alınarak tadil ve tasdik kılındıktan sonra kesb-i katiyet eder ve tatbik olunur.

Madde 5- Tarik bedelatı mecalis-i umumiyenin takdirine göre 21 Şubat 1337 tarihli kanunun beşinci maddesi mucibince karye ve mahalle Heyet-i İhtiyariyeleri marifetiyle veyahut nizamat-ı mezua dairesinde maliye tahsildarları vasıtasıyla tahsil edilir. Maliye tahsildarları marifetiyle tahsil ettirildiği halde bu tahsildarlar Ziraat Bankası namına doldurulmuş bu hususi makbuzlar mukabilinde mükellifinden tahsilat icra ederler. Tahsildarlar bu tahsilatı takip ile mükellef ve ihmal veya ziyadan mesuldürler. Tahsil edilen mebaliğ Ziraat Bankalarına ve Ziraat Bankası olmayan mahallerde mal sandıklarına tevdi ve mevzu'-ı lehine sarfedilmek üzere hıfz olunur.

Madde 6- Tarik bedelat-ı nakdiyesinden verilecek aidat-ı tahsiliye Heyet-i İhtiyariye için 21 Şubat 1337 tarihli kanun mucibince azami yüzde beş, maliye tahsildarları için keza azami yüz kuruşta iki buçuk kuruştur.

Madde 7- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 8- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Dâhiliye, Nafia, Maliye ve İktisat Vekilleri memurdur.

Aza: Halid, Kastamonu

Kâtip
Mazbata Muharriri
Nafia Encümeni Reisi: Cavid
Aza: Süreyya
Aza: İbrahim
Aza: Mehmed Şevket, Malatya
Aza: Süleyman Sırrı, İstanbul
Aza: Mehmed, Bolu

14 Cemaziyelahir 1339 ve 22 Şubat 1337 Tarihli Tarik Bedel-i Nakdiyesi Kanununun Beşinci Maddesi Tadilen Tanzim Edilen Kanun Layihası Sureti

Madde 1- 14 Cemaziyelahir sene 1339 ve 21 Şubat 1337 tarihli tarik bedel-i nakdiyesi kanununun beşinci maddesi bervech-i zir tadil edilmiştir:

Tarik bedel-i nakdiyesi tahsilatı idare-i hususiyece tayin olunacak tahsildarlar marifetiyle icra ve tahsilat-ı vakıa Ziraat Bankalarına ve Ziraat Bankası olmayan mahallerde mal sandıklarına teslim olunur.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Umur-ı Dâhiliye, Maliye ve İktisat Vekilleri memurdur.

16 Ramazan sene 1339 ve 24 Mayıs sene 1337
Şer'iye Vekili Fehmi
İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve Müdafaa-yı Milliye Vekili Fevzi
Adliye Vekili Refik Şevket
Maliye Vekili Hüsnü
Hariciye Vekâleti Vekili Fevzi
Dâhiliye Vekili Mehmed Ata
İktisat Vekili Mahmud Celal
Nafia Vekili Ömer Lütfü
Maarif Vekili Hamdullah Subhi
Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Vekâleti Vekili Fevzi
Sıhhiye Vekili Doktor Refik

21 Şubat 1337 Tarihli Tarik Bedel-i Nakdisi Kanununun Birinci ve Beşinci Maddelelerinin Tadilatına Dair Kanun Layihası

Madde 1- Tarik bedel-i nakdiyesi kanunun birinci maddesinin karye ve mahalle imam ve muhtarlarının tarik bedel-i nakdisinden istisnaları hakkındaki fıkrası mülgadır.

Madde 2- (Beşinci maddenin muadili) Tarik bedel-i nakdisi idare-i hususiye tahsildarları marifetiyle tahsil olunur. Bunun için istihdam olunacak tahsildarların aidatı miktar-ı tahsilatın yüzde dördünden ziyade olamaz. Tahsilatı yüzde seksen beşten dun olan tahsildar tebdil olunur. Tahsilatı yüzde seksen beşten fazlaya tabi olan tahsildara işbu fazla-yı miktara göre başkaca yüzde bir ikramiye verilir.

Madde 3- 1338 senesi gayesine kadar mevcut bakayadan vuku bulacak tahsilat için başkaca yüzde üç aidat ita olunur.

Madde 4- İşbu kanun 1339 senesi ibtidasından itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 5- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Dâhiliye ve Nafia Vekilleri memurdur.

Şer'iye Vekili Vehbi

Türkiye Büyük Millet Meclisi İcra Vekilleri Heyeti Reisi Hüseyin Rauf

Adliye Vekili Rıfat

Müdafaa-yı Milliye Vekâleti Vekili, içtimada bulunmamışlardır.

Maliye Vekâleti Vekili Hasan Fehmi

Hariciye Vekil Hüseyin Rauf

Dâhiliye Vekili Ali Fethi

İktisat Vekâleti Vekili Feyzi

Nafia Vekili Feyzi

Maarif Vekili İsmail Safa

Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Vekili, içtimada bulunmamışlardır.

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti Vekili Doktor Tevfik Rüştü

Reis - Kanunun Heyet-i Umumiyesi hakkında söz isteyen var mı?

Vehbi Bey (Karesi) - Efendim kanunun Heyet-i Umumiyesinin ruhu, tahsis-i tekâlif, bu idare-i umumiye-i devlette belki kâbil tatbik değildir. İdare-i mahalliyelerde kırk elli senedir yol parası verip de hala bir karış yol yüzü görmeyen kazaların canı yandığı için mütemadiyen şikâyetler neticesi Hükûmet idare-i mahalliyenin yol parası kısmında tahsis-i tekâlifi kabul etti ve bu teklifi yaptı.

Fakat bu kadar seneden beri yine maarif hissesi veren ve keza maarifleri için vaktiyle beşer, onar lira toplayarak maarif komisyonlarının meydana getirdiği varidatı idare-i mahalliyelerin varidat-i umumiyesi meyanına mezc ettiren köylü ve kasabalı bu tahsis-i tekâlif kanunundan istifade etmediler. Bendenizce tahsis-i tekâlif bu idare-i umumiyede kabul edilirse ki bu layiha-i kanuniyenin Heyet-i Umumiyesi kabul edilince tahsis-i tekâlif kabul edilmiştir çok iyi bir şeydir. Vaktiyle herkesin kendi mektepleri için hastahaneleri için ayırdığı varidat da umumi işlere tahsis ediliyordu. İdare-i milliyenin bütçeleri umumi bütçe tarzında çıkmaz, her hizmetin bütçesi ayrıca tanzim edilir, tetkik edilir, o suretle çıkar. Binaenaleyh evvel emirde bu noktanın halledilmesi lazımdır. Bilmem maksadımı arz edebildim mi?

Halid Bey (Kastamonu) - Efendim yollarımız turuk-ı umumiye ve turuk-ı hususiyeleri namıyla ikiye ayrılmıştır. Malum-ı âliniz, turuk-ı hususiyelerini mahalli Meclis-i Umumiyelerin tahsis ettikleri bütçeden

ayırdıkları para ile yapıyorlar. Bu kanunu Nafia Vekâleti teklif etmiş ve encümen de muvafik görmüştür. Esasen geçen sene tanzim edilmiş fakat bu seneye kalmıştır. Encümen tekrar tetkik ederek tasvip etti. Umumi bütçeden nafiaya tahsis edilen paralarla yolların yapılamayacağı anlaşılıyor. Gerçi hususi bütçeden verilen şu suretle tahsil edilecek olan para ile bizim arzumuz dâhilinde yani seri bir surette yollar yapılamayacak, yine başka esbab taharri edilecektir. Geçen gün bendeniz yine bilvesile bu kürsüden Heyet-i Celileye arz etmiştim. İstihkâm bölüklerinden ve ordunun yardımından vesaireden istifade çaresine bakalım. Bendeniz Nafia Vekâletiyle ve daha birçok mütehassıs arkadaşlarla

temas ettim ve bu babta biraz malumat edindim. Belki halen ordu bazı esbaptan dolayı bize yardım edemeyecektir. Fakat amele-i mükellefe usulü kalıyor. Esasen teşkilat-ı esasiye kanununda, vilâyet şuraları nahiye şuraları var. O dikkatle mütalaa buyurulduğu vakit bu salahiyet şuralara veriliyor, yalnız bu ciheti nazar-ı dikkate alarak bu kanunda yalnız tarik bedel-i nakdisinin esaslı surette tahsil edilip mâ-vaz'-ı lehine sarfi esasını müdafaa ve kabul ettik. Nafia Vekâletinin kabul ettiği esas da budur. Bu gün Nafia Müsteşarı Bey'den kendi daire-i intihabiyeme ait olan rakamları aldım. Onu Heyet-i Celileye arz ediyorum efendim. 1337 senesinde Kastamonu vilâyetinin -ki sekiz kazadan ibarettir- hususi bütçesinde Meclis-i Umuminin yaptığı bütçede tarik bedel-i nakdiyesi tahsisatı "6.542.602" kuruştur. Bunlardan tahsil edilen miktar "1.598.758" kuruştur. Ve bu tahsilattan nafiaya tahsis edilen "478.800" kuruştur ve bu kâğıt üzerinde tahsis edilen paradan hakikatta yol yapmak için sarf edilen miktar "321" bin buçuk kuruştur. Binaenaleyh 1337 senesinde 6 milyon kuruştan sarfedilen para ise 321.000 kuruştur. Şu nispete bakınız. 1338 senesinde 7.199.528 kuruş yol parası tahakkukattır. Nafiaya tahsis edilen 1.078.110 kuruştur. Sarfedilen para ise 717.838 kuruştur şu halde efendiler, demek oluyor ki: tarik bedelinin onda biri bile yola sarfedilmemiştir ve sarfedilen bu paranın içinde hususi bütçeden maaş alan Nafia memurlarıyla kondüktörler ve mühendislerin maaşları da dâhildir. Binaenaleyh hakikatta inşaata, müsmir olarak sarfedilen para ne kadar azdır. Ve bu, ne oluyor? Yalnız daire-yi intihabiyemde cereyan eden bir muameleyi misal olarak arz edersem nereye sarfedildiğini anlarsınız. İhtimal ki harbin de büyük bir tesiri oldu. Malum-ı âliniz bu paralar maliye tahsildarları vasıtasıyla tahsil ediliyor ve kasaya konuluyordu. Bu paralar muhasebe-i hususiyeye devredileceği yerde neresi sıkışıyorsa oraya veriliyordu. Binaenaleyh kâğıt üstünde yol parası görünüyor. Fakat hakikatta sarfiyatı budur. Bundan dolayı yol yapılamıyor. 1337-1338 senesinde Kastamonu vilâyeti idare-i hususiyesinin defterdarlıktan alacağı paranın miktarı 34 bin liradır. Şimdi bu misalden anlaşılacağı vecihle idare-i hususiyelerin parası mâ-vaz'-ı lehine sarfedilmiyor. İşte Heyet-i Celileye arz edilen bu kanun, tarik bedel-i nakdiyesinin mâ-vaz'-ı lehine sarfını temin edecektir. Yani alakadar memurları buna icbar eyleyecektir. Bir de efendiler, hususi yolları Meclis-i Umumi şu kadar yol yapalım diye tayin ediyor. Nafia Vekâleti ise bunu merkezileştirmek istiyor ve esbab-ı mucibe mazbatalarında da uzun uzadıya izah edilmiştir ve en medeni hükûmetlerde merkeziyet usulunu kabul etmişlerdir ve bendeniz de bunu uzun tetkikattan ve birçok mühendis arkadaşların izahatından sonra kabul etmeye mecbur kaldım ve kabul ettim. Livaların münasebatdar kazalarının yollarının aynı zamanda ve bir maksada göre inşa edilebilmesi için Meclis-i Umumilerin turuk-ı hususiyesi hakkındaki bütçesinin her halde merkezce, Nafia vekâletince tasdiki ve ba'dehü o bütçenin tasdik edilmek üzere Dâhiliye Encümenine gönderilmesi usulü muvafik ve makul görülmüştür ve encümen de bu tahsisat dairesinde kabul etmiştir ve Heyet-i Celileye arz etmiştir.

Mustafa Feyzi Efendi (Konya) - O Halde Meclis-i Umumileri lağvedelim. Beyhude çalışmasınlar.

Nafia Vekili Feyzi Bey (Diyarbakır) - Muhterem efendiler, biliyorsunuz ki en büyük dert ve ihtiyaç yolların tamir ve inşasıdır. Yolların tamir ve inşası için devletimizde yapılan esas ikidir.

Birisi, turuk-ı umumiye diğeri ise turuk-ı hususiyedir. Turuk-ı umumiye, biliyorsunuz ki umumi bütçeden tahsisatla inşa veya tamir edilir. Turuk-ı hususiye ise hususi tahsisatla tamir edilir. Maalesef uzun seneler devam eden harbin neticesinde hiçbir şey yapılamadı. Bize verilen tahsisat umumiyetle (anteretiyen) masrafına gayr-ı kâfidir. Sekiz yüz bin küsur kilometre turuk-ı umumiyemiz vardır. Turuk-ı hususiyemiz on dört bin küsur kilometredir. Buna mukabil bize verilen tahsisat beş yüz bin liradır ki bunun hiçbir şey ifade etmediğini pekiyi biliyorsunuz. Diğer taraftan halkın tarik vergisi namıyla vermiş olduğu meblağ büyük bir yekûn teşkil ediyor. Öyle ehemmiyetsiz denecek derecede değildir. Bunlar nazar-ı itibara alınırsa altı yedi milyon ve daha fazlaca dikkat edilirse 8-10 milyona çıkar. Fakat meşrutiyeti müteakip İdare-i Umumiye-i Vilâyat kanunu tespit edildikten sonra bu varidat doğrudan doğruya idare-i hususiyelere verildi. Fakat bu güne kadar bunlardan hiçbir semere görülmedi. Hepiniz biliyorsunuz ki bundan evvel mutlakiyet idare zamanında umur-ı nafia daha faal idi. Fakat idare-i hususiyelere devredildikten sonra maatteessüf bir şey yapılamamıştır. Bütün erbab-ı ihtisas ve vukufun mütalaatı bu nakızada temerküz etmiştir ki bütün yol parasını yolların yapılmasına hasredersek sekiz on senede memleketimizin yollarının nısfından ziyadesi yapılmış olur. Malum-ı aliniz altı milyon lira ile yolların nısfından fazlası yapılıyor. On milyon lira olursa on senede on bin kilometre yol yapılabilir ve bu suretle memlekette mükemmel yollar husule gelir. Şimdiye kadar tecrübelerimiz bize gösterdi ki bunun hiçbir semeresi yoktur. Bu tecrübelerimize binaen şu kanunu Heyet-i Celilenize sevketmeye mecbur olduk.

Bazı arkadaşlar diyorlar ki: Tahsis-i tekâlif usulunu takip edelim. Bunu bizim memleketimiz değil Avrupa'daki en mütemeddin memleketlerin istatistikleri de gösteriyor ki böyle merkeziyet usulüyle tarik bedelatının sarfından birçok semereler hâsıl olur. Malum-ı âliniz herkes kendi kazasının yolunu yapmak istiyor. Her mebusun bunu talep hakkı olduğu gibi her Meclis-i İdare azası da kendi dairesinin yolunun bir an evvel inşasını arzu ediyor. Fakat memleketin menafi-i umumiyesi nokta-i nazarından bu kanunu Heyet-i Fenniye ile beş senelik bir program üzerine memlekette tatbik edersek emin olunuz ki 2-3 senede zaten kazaların mesafeleri on, on beş saattir ve aralarında yapılacak yollarda 60-70 kilometredir o kazanın, livanın turuk-ı hususiyesi bedelatıyla bu yollar ikmal ediliyor. Bununla az zaman zarfında memlekette büyük inkişafat zuhur edecektir. Biz bu hususta bu kanunu tatbikten maada çare bulamadık. Bu kanunda yalnız bir memleketi değil diğer memleketleri de tetkik ettik. İçinizden bazıları valilik, mutasarrıflık ve idare memurluklarında bulunmuşlardır. Bu noktada bunların da reylerini, fikirlerini aldık ve hepsi bu noktada ittifak etit. Bizim ümit ve kanaatimiz kanun tatbik edilirse birkaç sene zarfında yolların yapılacağı merkezindedir. Mamafih Heyet-i Celileniz ne yolda kabul ederse biz o yolda icra ederiz.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim, her vilâyetin tarik bedelatı yine Nafia Vekâletinin nezareti tahtında ve o vilâyet dâhilinde mi sarfedilecektir, yoksa Nafia Vekâleti benim vilâyetimin tarik bedelatını alıp da istediği yere mi sarfedecektir?

Nafia Vekili Feyzi Bey - Kendi kazası dairesinde sarfedecektir. Yalnız yolun hak-ı tercihi Nafia Vekâletine aittir.

Mustafa Feyzi Efendi (Konya) - Merkezden maksat merkez kelimesinin mana-yı ıstılahiyesi olan merkez mi, yoksa umumi merkez mi? Mesela Ankara merkezi mi?

Nafia Vekili Feyzi Bey - Hayır efendim, umumi merkez değil, her liva topladığı parayı kendi yollarına sarfedecektir.

Vehbi Bey (Karesi) - Bunu kabul ettiğimiz gibi diğerleri de kabul ediliyor mu? Mesela, Maarif varidatı kendi memleketlerine sarfedilecek midir?

Nafia Vekili Feyzi Bey - Bu yol hakkındadır.

O ayrıca geldiği zaman müzakere ederiz. Yalnız bunda ittifak vardır, bunu yapalım.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Yalnız burada bir mesele var; mutasarrıflar, valiler İdare-i Vilâyat Kanunu mucibince idare-i hususiyelere tahsis edilmiş olan mebaliğin Heyet-i Umumiyesinin cibayetiyle vücuda getirdikleri varidatı, memleketin ihtiyacatını nazar-ı dikkate alarak her tarafa serpiştiriyorlar. Şimdi bu tanzim etmiş olduğumuz levayiha tahsis etmiş olduğumuz parayı yalnız turuk-ı hususiyeye ait olarak doğrudan doğruya o merkeze sarfedecekler, ondan başka bir yere sarfedecekler midir? Bunu mu tespit ediyorsunuz?

Nafia Vekili Feyzi Bey (Devamla) - Yani idare-i umumiyelerin diğer masarıfına hissesi nispetinde yüzde on veya on beş nispetinde iştirak edecektir. Bu paradan yine verilecektir. Fakat paranın en çoğu yolun inşa ve tamirine sarfedilecektir. Livalar halkı da diyor ki: Benim verdiğim parayı kendi yoluma sarfedin, halkın bu arzusu da bu şekilde hâsıl olur.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Maarif bir kısmını alacak mıdır? (Hayır alamaz sesleri) O halde İdare-i Vilâyat Kanununun madde-i mahsusasını değiştirmek lazımdır.

Halis Turgut Bey (Sivas) - Efendim, bu bir liva veya vilâyet için sarfedilecek tarik bedeli liva veya vilâyet dâhilinde geçen turuk-ı umumiyede sarfedilecek mi?

Nafia Vekili (Devamla) - Hayır efendim, yalnız turuk-ı hususiyeye sarfedilecektir. Turuk-ı umumiye ayrıdır.

Süleyman Sudi Bey (Bayezid) - İdare-i hususiyelerine baki kalacak mıdır efendim? (Tabii sesleri)

Rasih Efendi (Antalya) - Efendim, bugünkü vazettiğimiz esas kanunla yine bu derde deva bulacağımız bendeniz kani değilim. Vilâyetlere verilen salahiyetin bir kısmından kazalarda livalarda oynatılan oyunlardan müşteki iken salahiyeti yine merkeze naklediyoruz.

Arkadaşlar, Nafia Vekili Beyefendi Hazretleri idare-i hususiyeler (hiç nafi nafi bir iş yapamamıştır) buyurdular. Aff-ı âlilerine istinaden söyleyeyim ki o teşkilatın nafi bir iş yapamaması, yol yapamaması bir sebepten neşet etmiştir. O da 1339 senesi kanunuyla vilâyetlere verilen salahiyetler, mahallerine terkedilen hidemat o kadar azim işlerdi ki; bunlarda, vilâyetlerin umur-ı sıhhiyesi, vilâyetlerin umur-ı maarifi, vilâyetlerin umur-ı nafiası, vilâyetlerin ziraatte esbab-ı terakkisidir. Fakat buna mukabil vilâyetlere terkedilen varidat pek cüz'idir ve o kanunla Vilâyat Mecalis-i Umumisi bütçelerini mezcederek yapıyorlardı. Binaenaleyh tarik bedel-i nakdisi olarak cibayet olunan varidat idare-i hususiye bütçesinde diğer varidat meyanına mezc ediliyor, tevzi ediliyor, bu tevzi de bütçenin nafiaya ait olan kısmının zararına oluyordu. Çünkü maarif için terkedilen varidat onun temin edecek derecede değildir. Onun açığını nafia varidatı temin etti. Umur-ı sıhhiyeye ait esasen bir varidat yoktu. Onu da yine nafia temin ediyordu. Onun için idare-i hususiyelerin yol inşasında muvaffak olamamaları sarf-ı bütçede devren kabul edilmiş birçok müessesat bulunduğundan ve o müessesatın varidatı, karşılığı az olduğundan, idare-i hususiye tahsil ettiği tarik bedel-i nakdisinden o müessesât masarıfını kapatmak zaruriyetinde kalıyordu.

İdare-i umumiye 1329'den sonra harb-i umumi senelerinde para farkı es'arda hâsıl olan fazlalığı nazar-ı itibara alarak vergiler üzerinde zamaim yapmıştır fakat idare-i hususiyelere terkedilen varidat 1329 senesinde yani para ve es'ar farkı hâsıl olmadan evvel ne ise aynı vaziyet üzere kalmış, binaenaleyh buhran seneleri gelince idare-i hususiyelerin bütçeleri o kadar çok açılmıştır ki: idare-i umumiyeler kendisine ait diğer masarıfı kapamak için umumi vergilere zamaim yaparken idare-i hususiyelere terkettiği varidatı da aynı nispette artırmayı ihmal etmiştir, bakmamıştır. İdare-i hususiyeler bu yüzden bütçelerini kapayamamak müşkilatı karşısında kalmışlardır. Kapayamayınca tarik bedel-i nakdisi namıyla ne tahsil edebilmişlerse bütçenin hususât-ı sairesinde sarfedilmiştir. Birçok vilâyetlerde tahsilat yapılmamıştır ve inşaat görülememiştir. Harbin devamı yüzünden birçok yerlerde tarik bedel-i nakdisi tam olarak tahsil edilememiştir. Onun için idare-i hususiyelerin yol yapamamaları idare-i hususiye olduklarından dolayı değil, işin imkânsızlığındandır. Bugün idare-i hususiye bütçeleri memzucen tanzim edildiği halde yine masarıf-ı daimesini hatta maaşatını bile tesviyeden aciz bir vaziyettedir. Bu da arz ettiğim gibi varidatımızı tanzim ederken yalnız umumi idaremize ait varidatı düşünmüşüzdür.

İdare-i hususiyelere ait olanı ki bu memleketin en müsmir olarak bütçesidir bunu düşünmemişizdir. Umumi bütçeler umumi ve müstehlik bir bütçedir. Tabii bu kusuru üç senelik teşkilatımıza atfetmek doğru değildir. 7-8 yüz senelik idaremize ait bir noksandır. İdare-i umumiyenin umumi bütçeden para sarfıyla yaptığı yollar demin Feyzi Bey biraderimizin buyurdukları vechle umumi bütçenin faaliyeti neticesi değildir efendiler, bunlar eski valilerin kırbacıyla zorla, angarya usulüyle, ahaliye yaptırdığı yollardır. (Doğru sesleri)

Bütçeden para sarfıyla idare-i umumiye o yolların tamiratını bile yapamıyordu. İdare-i hususiye 1330'da bile yolları yapıyordu. Çünkü o sene para farkı es'ar farkı hâsıl olmamıştı. O sene dikkat edersek bütün o yollar üzerinde faaliyet vardı. Fakat ondan sonra arzettiğim gibi es'ar vaki olunca vergilere zamaim yapılamamış olması dolayısıyla idare-i hususiyelere ait varidat da azalmış ve idare-i hususiyeler de imkânsızlık karşısında kalmışlardır. Binaenaleyh hiçbir yol inşa edilememiştir. Belki ehemmiyetsiz bazı yerlerde küçük inşaat ve tamirat olmuştur, ehemmiyetle zikre değer bir faaliyet olamamıştır, inşaatın olamaması idare-i hususiyelerin ihdasından dolayı inşaatı tamamen kapattıklarından dolayı değil arz ettiğim esbaptan dolayıdır ki bu da imkânsızlıktır başka bir şey değildir. Onun için idare-i hususiyelere ait varidatı ibtida biraz artırmakla mükellefiz. İkincisi vilâyatta Nafia Vekâlet-i Celilesinin mümessili olan bir (sermühendis) vardır. Ve o güzergâhları her zaman için görebilir. Meclis-i Umumi her zaman için kendisini istişari olarak dinler ve reyine müracaat eder. Nafia sermühendislerinin birçok livalar için yapmış oldukları beş senelik programları bu kanun layihasının bir maddesinde tavzih olunan programı vekâlet kabul etmiştir. Fakat arz ettiğim gibi tatbikatı imkânı bulunmayan programlar meyanında o da duruyor. Yalnız beş senelik programların vekâlet-i celilece tetkik edilmesinin belki havsalamız, mantıkımız kabul eder fakat bugün nafiaya ait işler ki bu gün bu suretle cereyan ediyor çok yanlıştır, çok zarar görüyoruz. İdare-i hususiyeye ait olsun, olmasın vekâlete gelecektir

kaydını kabul edecek olursanız bu memlekette hiçbir iş yapılmamasına vasıta olursunuz. Arkadaşlar, gözünüzün önündedir. Asırlarca icra-yı Hükûmet eden bu Hükûmetin nafia nezaret bu memleketin yıkılmasında belki birinci amillerdendir, acıdır. Fakat itiraf etmek mecburiyetindeyiz, mütemadiyen kırtasiyecilik ile mütemadiyen memurin tahsisatı keşif tahsisatı ile vakit geçmiştir. Memlekette ne bir arşın yolumuz ne de bir demiryolumuz ve ne de bir limanımız vardır. Bütün verdiğimiz tahsisatlar, maaşata gidiyor. Hep kırtasiyeye gidiyor. İdare-i hususiyeden karınca kadarınca olsun bir arşın yol yapmak imkânını da selbetmek istemiyorsak, nafiaya ait işler Nafia Vekâletince tetkik edilecek kaydını koymalıyız. Arkadaşlar, Orada Nafia Vekâletinin mümessili sermühendis liva mühendisleri vardır. Onlar hususat-ı fenniyeyi, yolların güzergâhını vesaireyi tamir edebilir, onlar keşifler yaparlar ve o keşifleri vilâyet mecalis-i idareleri veyahut yoksa encümenler tetkik ederler. Fakat her yapılan işi Nafia Vekâleti yapacaktır dersek arkadaşlar bihakkın iş yapamayız. Bakın size arz edeyim: bir keşif tanzim edilir, nisan ayı zarfında vilâyete verilir. Vilâyet, Nafia Vekâletine gönderir, Nafia Vekâletinde tetkik edilip gönderilinceye kadar üç ay zarfında es'ar tebeddül eder. Amele ücreti, mevad-ı inşaiye rayici tebeddül edince o keşifnameye merbut o rayiç bedelinin rayiç defterinin değişmesi icap eder. Nafiadan tekrar iade edilir.

Bunun senede bir defa, iki defa, beş defa gidip gelmesi yüzünden o inşaatın muattal kalmasını kendi kanunlarımızla kendimiz temin etmiş oluyoruz. Binaenaleyh işi biraz mahallerine bırakmak lazımdır. Oradaki fen memurlarımıza itimat etmeliyiz. Eğer bizim kullandığımız memurlara itimadımız yoksa biz, bu işi yapamayacağız. Eğer itimadımız var ise niçin bir liva sermühendisinin, bir Nafia dairesinin tetkik edip Vilâyet Meclis-i Umumisinin veyahut encümeninin muvafık görüp munakasaya veya müzayedeye koyduğu bir iş üzerinde muamele yapmayalım da, bunu Nafia Vekâletinde tetkik edelim. Acaba vekâlette ve keşifnameleri tetkik edecek arkadaşlar aynı dairenin arkadaşları değil midir? O arkadaşlar, livalarda veya vilâyetlerde mühendisliklerde şube sermühendisliklerinde aynı vekâletin birçok seneler hizmetinde bulunmuş, o vekâletin idare ettiği mühendis mekteb-i âlisinin diplomasını haiz, sahib-i salahiyet zevat değil midir ki onların tetkikiyle iktifa etmeyelim de, yine aynı tahsil görmüş, aynı derecede aynı senenin aynı sınıflarından çıkmış, aynı dairenin istihdam ettiği arkadaşlara tetkik ettirelim. Mesele böyle iken Nafia Vekâletinde her halde bu tetkikatı şart koyuyorlar. Fakat tetkikatı şart koymak demek: bizde iş yapmak demektir. Bu sene, geçen sene hangi kuraya uğramışsam arkadaşlar, bütün yolların merkezle alakalı olan kısımlarının işini şüpheli gördüm. Çünkü muhaberenin devamı müddetçe geçen günler, ziyaa uğrayarak kayboluyor. Muhaberenin evrakın bir ayda gidip gelmesi imkânı varken senelik olan evrak var. Onun için arkadaşlar, bilhassa memleketimizde, şöyle düşünebiliriz ki maarif ihtiyacımız, sıhhat ihtiyacımız ne kadar barizse, ne kadar çoksa bu halkın dimağının işleyebilmesi için de o derece sıhhatte olması lazımdır. Sıhhati yerinde olmak için de midesi dolu olmalıdır. Midesi dolu olmak için de her halde yollarımızın çalışılabilecek, yürünebilecek bir halde bulunması lazımdır, memleketimizin en mühim işlerinden birisi yol işidir.

Arkadaşlar, bir kere düşününün, kendileriyle muhasım olduğumuz milletler, bugün gökte uçarken biz, daha araba yolu açabilmeyi düşünüyoruz. İşin mebdeindeyiz, yani arkadaşlar, merkeple, katırla, deve ile ancak yürüyebiliyoruz. Yollarımız da belki keçi yoludur. Evet, birçok yerlerimizde develer, merkepler, atlar da gidemez. Yalnız bugün araba yolu açabilmek için çareler ve vesait arıyoruz. Müzakere açıyoruz. Binaenaleyh mesele pek acıdır. Evvelce Nafia Nezareti zamanında tecrübe ettik, vekâletin de bütün vilâyetlerin yollarını gerek turuk-ı hususiyelerini gerek turuk-ı umumiyesini, yani şoselerini düşünecek kadar sia-yı mali noktasından kudreti yoktur. Bunu hiçbir vakit tasavvur etmeyelim.

Arkadaşlar, hatta bendenize kalırsa şoseler demek, ne demektir? Nafia Vekâleti nedir? Şoselerle bugün bir Nafia Vekâleti iştigal edemez. Şoseler vilâyetlere bırakılmalıdır. Gerek idare-i hususiyeye ve gerekse idare-i umumiyeye ait

olan yollar da vilâyetlere verilmelidir ve bu suretle o vilâyetlerden Hükûmetin eş istemeye hakkı olmalıdır. Misal isterlerse gösteririm. Vilâyetlerde idare-i hususiyeler yol yapmadılar buyuruluyor. Acaba idare-i umumiyeler, bir şey yaptılar mı? İdare-i intihabiyem ile diğer bir liva arasındaki bir yoldan bahsettim. Burdur ve Antalya arasındaki bu yol yirmi dört saatliktir. Posta, beş günde gidiyor, aradaki mesafe yüz yirmi kilometredir. Bu da, turuk-ı umumiyedendir. Fakat kış geldi mi posta, beş günden evvel gelemez. Çünkü yollar çamurdur. Çamurdan çıkamaz. Taşı üç sene evvel hazırlanmış henüz ferşedilememiştir. Niçin acaba? O da idare-i umumiyeye aittir. Diğerleri idare-i hususiyelerin elinde olduğu için yapılamadı, deniliyor. İdare-i umumiyedekiler niçin yapılmıyor? Onun için işi başında ve içinde olarak görmek lazımdır ve binaenaleyh bu işi daha evvel temizlemek için mahalline salahiyet vermek icap eder. Sonra bu varidatla, alacağımız bu tarik bedel-i nakdiyesiyle de bu yolları az senede ikmal edebileceğimize hiçbirimizin kanaati yoktur. Halid Bey biraderimizin bu gün teklif ettiği vecihle, bu yolları ikmal etmek için, bugün milli seferberlik yapmak mecburiyetindeyiz. Askerlik halinde seferberlik değil yani bu yolların beş altı sene içerisinde yapılmasını görmek istersek, memleketimizde az çok refah uyanmasını arzu ediyorsak, her ferdimiz, bu yollar üzerinde senede beş altı gün nakdi vergimizi verdikten sonra bedenen çalışmak zaruretini de hissetmek mecburiyetindeyiz ve çalışmayınca yalnız tarik bedel-i nakdisi vergisiyle bu yolların ikmali imkânı yoktur. Onun için mevcut tarik bedel-i nakdilerinin her liva yollarına hasrını düşünürken mevcut yolları, alacağımız varidatla da yapmak imkânı olmadığını görerek biran evvel yolları yapmak için ne yapmaklığımız lazım geldiğini de ayrıca tetkik etmek lazımdır.

Saniyen arkadaşlar! Bilhassa çok şayan-ı dikkat olan noktalara nazar-ı dikkatinizi celbedeceğim. Bu hususta vilâyetlere, livalara karşı çok şefik olmanızı, rahim olmanızı rica edeceğim. İşleri merkezle fazla alakadarlandırmayınız! Fazla alakadarlandıracak olursanız livalarda iş yapmanın imkânı olmaz, livalar, bu müşkilat içinde çırpınır ve hiçbir iş yapamaz. Onun için vilâyet kanununun istihdaf ettiği gayeyi elde etmek için, vilâyetlerin kendi kendilerine çalışabilmesi için, vilâyetler idare-i hususiyeye ait işlerlerle çalışabilmek uzviyetinde kalmalıdır. Eğer bu iş şu vekâlette tetkik edilecektir, bu iş bu vekâlete aittir diyecek olursanız vilâyetlerde hiçbir uzviyet-i müstakile kalmaz. (Doğru sesleri) Ve bunu iyice düşünürsek hiçbir netice çıkmaz efendiler.

Mustafa Feyzi Efendi (Konya) - Vilâyet bütçeleri henüz tasdik edilmedi.

Rasih Efendi (Antalya) - İkinci bir nokta kalıyor. Arkadaşlar, şu sözüme başlarken arz etmiştim. Bir mesele daha var o da vilâyetlerde valilerin, kazalarda kaymakamların kaza yolları üzerinde, liva yolları üzerinde inşaat yapabilip yapamayacağı, kazalarda fen memurları bulup bulamayacağı meselesidir. Şimdi Nafia Vekâletine ait hizmet, işte burada kendisini gösterir. Efendiler, bugün vilâyetlerde fen memurları bulamıyorlar. Nafia Vekâleti bunu bulabilir. Nafia Vekâleti bugün bunlarla meşgul olmalıdır, vilâyetlerin ve livaların istediği mühendisleri yetiştirmelidir. Bunları yetiştiriyorlarsa livalar ve vilâyetler kendilerine minnettar kalırlar. Biz livamız dâhilinde iki yerde yol yapmaya başlamışızdır. Her ikisinde de vaktiyle yol çavuşluğu etmiş ve amele başında işlemek suretiyle tecrübe görmüş insanlardan istifade ederek inşaat yapabiliyoruz. Bir tek mühendisimiz vardır. İki mühendis istersek bu yoktur, bulunamıyor. Kondüktör esasen hiç yok, gelmiyor. Onun için Nafia Vekâlet-i Celilesi, vilâyetlere yapacağı hizmeti oralara iyi fen memuru eriştirmek ve yetiştirmek, diğer hususatı oradaki mümesilleri vasıtasıyla takip ettirmek lazımdır. Vilâyetler zaten vekâletin mümessilidir. Nafia işlerini onlar vasıtasıyla takip ve intaç etmelidir.

Reis - Rasih Efendi Hazretleri, maddelerin bazı ahkâmıyla yol yapmak usulleri hakkında mütalaa dermeyan buyurdunuz. Sözleriniz kanunun kabul veya reddi hakkında değil.

Rasih Efendi (Antalya) - Kanun maddelerinin Heyet-i Umumiyesi şayan-ı müzakeredir.

Süleyman Sırrı Bey (İstanbul) - Yol denince hepimiz müştekiyiz. Fakat niçin yapılmadı veya yapılamadı deyince evvel emirde bunu biraz izah etmek lazım gelir. Cümlemiz biliriz ki memlekette yolu yapacak kuldur. Memlekette nüfus olmayınca tabii yol da olmaz. Binaenaleyh bizde yolların az olmasının esbabı nüfusun azlığıdır. Yollara nispetle nüfusu mukayese edince netice hemen de bunun aynı çıkar. (İşitemiyoruz sesleri) Şimdi bu esbabı bildikten sonra yolları Fransa'da veyahut Almanya'daki kadar çok aramak hususunda istical edersek haksızlık etmiş oluruz yahut eğer biz nüfusumuzun azlığını düşünecek olur isek bunları mükellefine fazla vergi tarhıyla bertaraf edebiliriz. Şimdi bu esaslar nazar-ı itibara alındıkta, kanundaki teklifatın iki esasını arz edeceğim: Birincisi, esasen mükellefinin adedi az olduğundan icap eden yolları biz yaptıramadığımızdan buna zamimeten vilâyetler kendi hususi bütçelerinden

yol için aldıkları parayı diğer yerlere sarfettiklerinden maksad-ı asli hâsıl olamaz. Bu kanun ile bunu gerek Hükûmet ve gerekse Encümen aldırmak istiyor. Bundaki haksızlık veyahut da tecavüz meselesine gelince: Zannetmem ki yol parasının muayyen bir teklif olduğunu bildiğimiz için yol için

ahalinin vermiş olduğu bir parayı başka yere sarfedelim. Bu olmaz. Çünkü muayyen bir hizmet için ahaliden alınan bir paradır. Binaenaleyh muayyen hizmet için ahaliden aldığımız parayı muayyen yere sarfetmeyip başka yere sarfedersek haksızlık etmiş oluruz. Aşar vesair tekâlif gibi hidemat-ı umumiyeyi zannederim her yere tevzi ve taksim edemezsiniz. İkinci itiraz olunan nokta da merkeziyet usulunu takiptir. Hâlbuki işin esasına bakacak olursak merkeziyet usulü takip olunmuyor. Ancak yollar insanın vücudundaki damarlar gibi yekdiğeriyle alakadar olduğundan bunların insicamını temin etmek için muayyen bir yer lazımdır. Tabiidir ki o yer de Nafia Vekâletidir. Bunu biraz tavzih etmek istersek her hangi bir yolun kabiliyet-i nakliyesi meyillerin azlığı ve çokluğu ile münasebettardır. Mesela: bir yol tasavvur ediniz ki üç yüz kilometre olsun. Bunun bir sancak dâhilindeki meyilli yüzde on, diğer sancak dairesinde meyili de yüzde dört derecede olsun. Yolun birinden bir arabanın bir ton yani bin kilo yük nakletmesi kabil iken diğer sancağın yolunun meyili ziyade olduğu için tabiidir ki bir araba bu kadar yükü götüremez. Onun ancak yarısını götürür. Hâlbuki bu insicamı temin edemezsek olmaz. Bu gibi mahzurları defedebilmek için ancak muayyen olan yerler tayin olunur. Oraca tespit edilir ve o suretle yapılabilir. Sonra buyurdular ki büçte açığını vilâyetler mecburen kapatırlar. Fakat şunun da mahzurunu tamamen kabul etmeliyiz ki aldığımız parayı biz mâ-vaz'-ı lehinden gayrıya sarfetmek ile beraber ahali tarafından yol yapılmadığından dolayı bu paralar nereye sarf ediliyor? Diye birçok itirazlar vaki olmuştur. Ve zannederim ki itiraz o dereceye gelmiştir ki "Yol için para yeniliyor ve başka yerlere gidiyor." deniliyor. "Maaşata sarfolunuyor." deniyor, hâlbuki merkez memurininin maaşatına sarfolunmaz. Çünkü onların maaşatı umumi bütçeden verilir. Hususi bütçeden alanlar pek azdır. Binaenaleyh nazar-ı ahalide Hükûmeti küçük düşüren bu mahzur da vardır. Onun için bu paranın başka yere sarfınını iltizam etmek bütçe kapatmak için doğru değildir. Ona başka bir çare aramak icap eder. Son zamanlarda yol yapılamadı diye itiraz vaki oldu. Hakikaten yol yapılamadı. Biz şunu biliriz ki otuz seneden beri harp içinde idik. Hudutları muhafaza edenler yolları yapan kullardır, onları hudutların muhafazasına, ihtilallerin bastırılmasına sevkettik. Yahut da doğrudan doğruya cephelerde düşmanla çarpıştırdık. Tabiidir ki alil ile sakat ile yol yapılmaz. Eskiden çok yol yapılırdı fikrine gelince bu biraz muhtac-ı tavzihtir:

Biliyorsunuz ki doksan üç muharebesinden sonra biz yollara başladık fakat ne suretle başladığımızı hepimiz biliriz. Ahali çalışmaya kırbaçla sevk olunurdu. Sevk edilen ahali şimdi de böyle acaba dört gün mü mükellef tutulurdu? Dört gün yerine on gün mükellef kılınırdı. Eğer biz yolları fazla yapmak fazla istersek mükellef tutalım. Fakat bundan sonra kırbaç ile ve fazla mükellefiyetle yol yapmak imkânı yoktur. Sonra yapılan yolların bir kısmının tesviye-i turabiyesi yapılmıştır. Yol bitti diye zorla mühendislerden rapor alınmıştır ve o zamandaki mühendisler pekâlâ biliyorsunuz ki: Öteden beriden devşirme idi. Bir sıra taş döşenir, taş döşendi diye rapor alınırdı. Tesviye-i turabiyesi biten bir yolun yüzde yirmisi bitti diye telakki ediliyordu. Şimdi biz bunlara karşı asabileşiyoruz. Binaenaleyh kanun bu esaslar kısmen nazar-ı itibara alınarak tertip edildiğinden bendenizce kabul edilmeyecek bir noktası yoktur.

Sonra ikinci bir noktaya itiraz buyuruldu "Keşifler buraya geliyor çok kalıyor." denildi. Zannetmem ki kalsın. Bir defa her keşif gelmez. Yalnız yolların güzergâhları olursa buraya gelir, yeni yapılacak güzergâhların demin arz ettiğim gibi meyillerini tespit ve bunların geçeceği yerleri tayin etmek için ancak merkeze gelebilir. Her sancak ihtiyacat-ı umumiyesi bilemez. Esaslı keşifler de böyledir. Bunlar ister istemez merkeze gelecektir. Çünkü memleketteki tekmil yolların esaslarını merkez bilecektir. Diğer keşifleri hiçbir vakitte buraya getirmezler. Onları mahalleri yapar. Sonra buraya beş senelik program gelmesinin esbabı, zaten şimdi bu kanun bunu nazar-ı itibara almış değildir. İdare-i

Vilâyat Kanununun eskiden beri daha ilk tertibinde bunların mahzuru görülmüştür. Çünkü her vilâyat ve kaza Meclis-i Umumi azası kendi kazasına yol ayırırdı. Öyle oldu ki hiçbir yol yapılamaz bir hale geldi. Binaenaleyh merkez-i hükûmet bari esaslı yol yapılsın diyerek o kanunu o zamanlarda tadil etti. Bu tekitten gayrı bir şey değildir. Binaenaleyh tekitten gayrı bir şey olmadığı için İdare-i Vilâyat Kanununu bozmayalım.

Rasih Efendi Hazretlerinin bir itirazı vardır ki fen memurları noksaniyeti vardır buyurdular. Hakikaten bunu itiraf etmeliyiz ki fen memurları noksandır. Yüksek tahsil görenler çok yoktur. Evvelce İstanbul'da bir kondüktör yahut küçük mühendis mektebi açılmıştı. Şimdi de vekil beyefendinin tasavvurlarında ve bütçede görüyoruz ki Anadolu'nun içlerinde iki tane daha açılacaktır. Ve inşallah bunların da mahsullerini alır ve kazalarda ve tekmil sancaklarda bunlardan fen memurları bulundurulmuş oluruz.

Reis - Efendim, riyasetin teklifine karşı rüfeka-yı muhtereme kanunun izahını iltizam buyurmadılar. Rasih Efendi Hazretleri dahi kanunun Heyet-i Umumiyesi hakkında söylediler.

Emin Bey (Eskişehir) - Kanunun aleyhinde söyleyeceğim.

Reis - Şimdi kifayet-i müzakere hakkında takrir vardır. Kifayet-i müzakere aleyhinde söz söyleyecek var mı?

Mahmud Nedim Bey (Malatya) - Efendiler, sizin nazar-ı dikkatinize şu noktayı arz ediyorum ki müzakere bir kere kâfi değildir. Çünkü Türkiye bir kere bugün ancak medeniyet sahasında yürümek için yol yapacaktır. Bu yol meselesi o kadar çabukça halledilecek bir mesele değildir. Bunu esas itibarıyla hal için arkadaşlarımızın burada söylediği birkaç kelime kâfi değildir. Bu bir ihtisas meselesidir, fen meselesidir. Mütehassıslarını dinlemeli, ondan sonra müzakere kâfidir, değildir teklifini yapmalıdır. Bendeniz diyorum ki bu fen ve ihtisas meselesini erbabı layıkıyla tetkik etmelidir. Ondan sonra Heyet-i Âliyyenizi tenvir etmeli, daha sonra müzekerenin keyfiyetine karar vermeli. Henüz mesele tenevvür etmemiştir.

Reis - Efendim, müsaade buyurunuz, kifayet-i müzakere aleyhinde beyan-ı mütalaatta bulundular. Kifayet-i müzakere takriri var, okunacak.

Riyaset-i Celileye

Kanunun Heyet-i Umumiyesinin müzakeresi kâfidir. Maddelere geçilmesini teklif ederim.

Gaziantep: Ahmed Remzi

Reis - Efendim kanunun Heyet-i Umumiyesinin reddini icap edecek elimde bir takrir olmadığı için kifayet-i müzakere takririni rey-i alinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın:

Efendim, müzakereye devam edeceğiz. On dakika teneffüs için celseyi tatil ediyorum.

(Maba'dı gelecek celsede)

3 Teşrinievvel 1339 Tarihinde İn'ikad Eden Muhassasât-ı Zatiye Encümeninde Tahsis Kılınan Maaşat

Miktar-ı Maaş		
421	Aksaray Livası Kadısı Mehmed Sıdkı Efendi Ailesi	Aile
240	İspir Kazası Bidayet Mahkemesi Zabıt Kâtibi Cemil Efendi Ailesi	Aile
144	Yusufeli Ziraat Bankası Sandığı Memuru Zekai Efendi Zevcesi	Aile
120	İnöz Kazası Mal Müdür Muavini Kamil Efendi Ailesi	Aile
120	Erdek Rüsumat Kolcusu Mehmed Ali Efendi Ailesi	Aile
160	Antalya İkinci Daire Tahsildarı Mehmed Efendi Ailesi	Aile
200	Gedus Süvari Tahsildarı Hasan Tahsin Efendi Ailesi	Aile

280	Bayezid dersiamlarından İbtidai Dâhil Medresesi Birinci Şube Müdürü Mehmed Emin Efendi	Aile
358	Mülga Sıhhiye Müdüriyet-i Umumiyesi Tuzla Tahaffuzhanesi Müdürü Halil Efendi Ailesi	Aile
240	Marmaris Kazası Eytam Müdürü Osman Efendi Ailesi	Aile
80	Edirne Vilâyeti Nüfus Memuru Memiş Şevki Efendi Ailesi	Aile
120	Çam El Mahallesi Kolcularından Hacı Ahmed Ağa Ailesi	Aile
120	Dersaadet Polis Komiserlerinden Salih Efendi Ailesi	Aile
125	Mülga Yedinci Daire Mal Kalemi Tahsil Kâtibi Cemal Efendi Ailesi	Aile
223	Adliye Nezareti Umur-ı Zatiye ketebesinden Rıfat Efendi Ailesi	Aile
120	Edremit Maliye Tahsildarı Mehmed Efendi Ailesi	Aile
80	Keyan Telgraf Çavuşu Ali Ağa Ailesi	Aile
120	Malatya Rüşdisi Muallim-i Evveli Yakup Fehmi Efendi Ailesi	Aile
62	Develi Bidayet Mahkemesi azasından Mehmed Hilmi Efendi Ailesi	Aile
62	Refahiye Telgraf Merkezi Çavuşu Veli Ağa Ailesi	Aile
622	Basra Valiliğinden Mütekait Hulusi Bey Ailesi	Aile
80	Saruşaban Sandık Emini Hasan Şükrü Efendi kerimeleri	Aile
50	Kesikler Düyun-ı Umumiye Kolcusu Raşid Ağa Ailesi	Aile
80	Akhisar Mahkeme-i Bidayet Mübaşiri Ali Rıza Efendi Ailesi	Aile
89	Mudanya Düyun-ı Umumiye Anbar Kâtibi Ahmed Şükrü Efendi Ailesi	Aile
80	İzmir Birinci Sulh Mahkemesi Zabıt Kâtibi Mustafa Fevzi Efendi Ailesi	Aile
88	Söke Kazası Düyun-ı Umumiye Birinci Kâtip ve Sandık Emini Abdülhamid Efendi Ailesi	Aile
677	Cezayir-i Bahr-i Sefid İstinaf Müddeiumumisi Ali Talat Bey Ailesi	Aile
126	Şehremaneti Evrak İdaresi Kavvası Mustafa Behcet Efendi Ailesi	Aile
410	Hüdavendigar Nüfus Müdüriyeti Başkâtibi Mehmed Ragıb Efendi	Tekaüt
500	Erzincan Evkaf memurluğundan mütekait Mehmed Tahir Efendi	Tekaüt
898	Fatih Daire-i Belediyesi etıbbasından Mehmed Subhi Bey	Tekaüt
714	Bursa Posta ve Telgraf Müdir-i Sâbıkı Mustafa Asım Efendi	Tekaüt
698	Şarkikaraağaç Bidayet Mahkemesi Reisi Recep Efendi	Tekaüt
1371	Hazine-i Hassa Tahrirat Müdürü Mehmed İhsan Bey	Tekaüt
166	İstanbul Rüsumat Başmüdüriyeti Kolcularından Mahmud Şeref Efendi	Tekaüt
120	Keşan Kazası Bidayet Mahkemesi Başkâtibi Hayri Efendi Ailesi	Aile
80	Mülga Maliye Nezareti Muhassasat-ı Zatiye Müdüriyeti Askeri Maaş Kalemi Ketebesinden Halil Efendi Ailesi	Aile
84	İzmir İnas Leyli İdadisi Sabık Kâtip ve Hesap Memuru Mehmed Emin Efendi Ailesi	Aile
116	Konya Mektubi Kalemi Sermüsevvidi Mehmed Fahri Efendi	Zam tekaüt
20	İstanbul Defterdarlığı Muhassasat-ı Zatiye Başkâtibi Sami Bey	Zam tekaüt
138	Adana Polis İkinci Komiserliğinden Mütekait Abdullah Hayri Efendi	Zam tekaüt

80	İznik Posta ve Telgraf Merkez Müdürü Mustafa Hilmi Efendi Ailesi	Aile
218	Süleymanlı Kazası Mal Müdürü Müteveffa Hilmi Efendi Ailesi	Aile
80	Terliye Düyun-ı Umumiye Kolcusu Bekir Sıdkı Efendi Ailesi	Aile
150	Çiğil Nahiyesi Müdürü Müteveffa Nihad Efendi Ailesi	Aile
393	İstanbul Mecidiye Mektebi Müdürü Mehmed Muhtar Efendi Ailesi	Aile
120	İzmir Merkez Kura Tahsildar-ı Sâbıkı Muhyiddin Efendi Ailesi	Aile
160	Boyabad Kazası Yedinci Daire Süvari Tahsildarı Mustafa Efendi Ailesi	Aile
219	Marmaris Telgraf Müdürü Mustafa Efendi Ailesi	Aile
125	Anadoluhisarı Daire-i Belediyesi ketebesinden Musa Kazım Efendi Ailesi	Aile
97	Akçaova Nahiyesi Müdürü İshak Lütfü Efendi Ailesi	Aile
492	Ermenek Kazası Kaymakamı Müteveffa Mehmed Ali Bey Ailesi	Aile
448	Fatih Dersiamlarından Medrese-i Süleymaniye Müderrislerinden Mehmed Arif Fazıl Efendi Ailesi	Aile
200	Niğde Müftü Müsevvidi Hafız Hacı Emin Efendi Ailesi	Aile
58	Kiğı Kazası Mal Müdürü Refik Hüseyin Hüsnü Efendi Ailesi	Aile
62	Dersaadet Polis Memurlarından Hasan Tahsin Efendi Validesi	Aile
40	Meyve Gümrüğü Kolcusu Müteveffa İbrahim Efendi Zevcesi	Aile
40	Edirne Mahkeme-i Şer'iye Başkâtibi Murad Efendi Mahdumu	Aile
196	Hüdavendigar Vilâyeti Muhasebe ketebesinden Selami Efendi Zevcesi	Aile
259	Karçeken Kaymakamı Hasan Efendi Kerimesi Saliha Reşide Hanım	Aile
947	Mülga Maarif Nezareti Evrak Müdürlüğünden Mütekait Galib Efendi Ailesi	Aile
40	Isparta Nüfus Memuru Sırrı Efendi Kerimesi	Aile
388	Hazine-i Hümayun Serteberdarı Hacı Mehmed Efendi Zevcesi	Aile
50	Şikar Rüsumat İdaresi Muhafaza Memuru Hamdi Efendi Ailesi	Aile
60	Medine-i Münevvere Muhasebecisi Yusuf Besim Efendi Ailesi	Aile
43	Bolu Telgraf Merkezi Müdürü Salih Efendi Kerimesi	Aile
76	Konya Maarif Memuru Hacı Veliyüddin Efendi Kerimesi	Aile
76	Tokat Livası dâhilinde Çiftlik Nahiyesi Müdir-i Sâbıkı Ahmed Hamdi Efendi Kerimesi	Aile
53	Lice Mal Müdürlüğünden Mütekait Abdullah Fehmi Efendi Ailesi	Münakale
20	Polis Komiseri Ahmed Sabit Efendi Zevcesi	Münakale
13	Zamare Telgraf Memuru Hüseyin Hüsnü Efendi Zevcesi	Münakale
61	Süleymaniye Sancağı Tahrirat Müdürü Ahmed Hakkı Efendi Kerimesi	Münakale
93	Defter-i Hakani Senedat Başkâtibi Amir Efendi Ailesi	Münakale
37	Kelkit Kazası Mal Müdürü Abdussamed Zühdü Efendi Kerimesi	Münakale
16	Dokuzuncu Daire-i Belediye Muhasebecisi Mehmed Takiyyüddin Efendi Ailesi	Münakale
74	Telgraf Müfettişi İbrahim Raziyüddin Efendi Zevcesi	Münakale
51	Gelibolu Rüsumat Müdüriyeti Muayene Memuru Mehmed Nuri Efendi Ailesi	Münakale
26	Dersiam Hüseyin Hüsnü Efendi Ailesi	Münakale
14	Mut Tahrirat Kâtibi Ahmed Hamdi Efendi Mahdumu	Münakale
60	Sebze Hali Sermemuru İbrahim Şehabeddin Efendi Ailesi	Münakale
63	Kilis Kazası Kaymakamı İzzeddin Haki Efendi Ailesi	Münakale

94	Posta ve Telgraf Nezareti ketebesinden Haydar Efendi Ailesi	Münakale
199	Cebel-i Bereket Mutasarrıfı Abdullah Ragıb Paşa Ailesi	Münakale
58	Mardin Mekteb-i İdadi Müdürlüğünden Mütekait Ahmed Necib Efendi Ailesi	Münakale
23	Edirne Hapishane-i Umumi Kâtibi Rüstem Efendi Ailesi	Münakale
1300	İshaklı Posta ve Telgraf Merkezi Çavuşu Şükrü Efendi Ailesi	İkramiye
6000	Kars Kazası Hükûmet Tabibi Müteveffa İzzet Bey Ailesi	İkramiye
200	Mülga Maliye Posta ve Telgraf Merkezi Muhabere Memuru Mehmed Ali Efendi Ailesi	İkramiye
233	Günan Posta ve Telgraf Merkezi Müdürü Mehmed Rüşdü Efendi Ailesi	Mazuliyet
333	Mülga Maliye Nezareti Muhasebe-i Umumiye Evrak Kalemi ketebesinden Faik Efendi Ailesi	Mazuliyet
233	İstanbul Yeniköy Merkezi Muhabere Memur-ı Sabıkı Mehmed Ata Efendi Ailesi	Mazuliyet
416	Beyoğlu Telgraf Merkezi Tahsilat Şubesi Başmemuru Mehmed Fahreddin Efendi	Mazuliyet
250	İstanbul Polis memurlarından Mehmed Saffet Efendi	Mazuliyet
500	İstanbul Paket Postahanesi Teslim Memuri Mehmed Şükrü Efendi	Mazuliyet
175	Beyoğlu Postahanesi Mevrude Memuru Mehmed Halid	Mazuliyet
	(Mabadı var)	

- - -

Ankara Matbuat ve İstihbarat Matbaası

RESMÎ CERİDE

Perşembe
---
30 Safer 1342
11 Teşrinievvel 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 32 Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesidir. **Sene: 1**

Teşkilat-ı Hazariye Dolayısıyla Açıkta Kalacak Olan Erkan, Ümera, Zabitan ile Memurin ve Mensubin-i Askeriyeye 1339 Sene-i Maliyesi Nihayetine Kadar Tam Maaş ve Tam Tahsisat İtası Hakkında Kanun

Numarası: 350

Madde 1- 26 Ağustos 1338 tarihine kadar milli orduya iltihak edip istiklâl mücahedesine iştirak eden erkân, ümera ve zabitan ile memurin ve mensubin-i askeriyeden ordunun hal-i hazara rücuu dolayısıyla açıkta kalanlara açığa çıkarıldıkları tarihten itibaren 1339 sene-i maliyesi nihayetine kadar tam maaş ve tam tahsisat-ı fevkalade verilir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-yı Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

25 Safer 1343 ve 6 Teşrinievvel 1339

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri

Yirmi Birinci İçtima

İkinci Celse

(Reis- İkinci Reis Vekili İsmet Beyefendi)

Kâtipler: Mahmud Bey (Siirt), Ruşen Eşref Bey (Karahisar)

Reis - Celse açılmıştır efendim! Tarik bedel-i nakdiyesi hakkındaki kanunun tadiline dair olan layiha-i kanuniyenin Heyet-i Umumiyesinin müzakeresine devam ediyoruz. Daha on arkadaş söz almıştır. Bütün rüfekanın söz söylemesi için herhalde rüfeka-yı muhteremenin mütalaatını lafzen tenkis etmeleri lazım gelir.

Söz Feridun Fikri Bey'indir. Buyurun Feridun Fikri Bey!..

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Bendeniz maddelerde söyleyeceğim.

Reis - Buyurun Emin Bey.

Emin Bey (Eskişehir) - Efendim bendeniz zannederim ki Heyet-i Muhteremenizin bugünkü kadar muhterem ve memleket için mukaddes bir meşgalesi bulunmamıştır. Hal-i hazırda mücadelemiz, iktisat mücadelesi olduğuna nazaran iktisadiyatın en mühim düşmanı olan yolsuzluğa lazım gelen ehemmiyet verildiğinden dolayı Heyet-i Celilenize hassaten çok minnettar ve müteşekkirim. Çünkü bendeniz, yol meselesine çok ehemmiyet veriyorum. Geçen Meclis, memleketi düşmandan kurtardı. Bu Meclis de memleketi düşmandan aşağı olmayan yolsuzluktan kurtarmalıdır.

Öyle görüyorum ki bir kazada şiniği, yarımı on kuruşa olan buğdayın kışın veyahut ilkbaharda bataklık olan yerlerde diğer bir kazaya nakli için on misli ücret veriliyor. Arkadaşlar pekâlâ bilirler ki Kırşehir'de, Yozgat'ta buğdaylar deveye yüklenir ve buraya gönderilir. Buğday buraya gelir. İdare etmez. Buğday sahibi malını inkâr eder, kaçar. (Çok doğru sesleri) Şu halde bendeniz diyorum ki bizim aklımızla bizim tedbirlerimizle, memleketimizde yapılabilecek en hayati mesele budur. Bendeniz fenni şeylerden anlamam. Fakat bunu, canlı olarak görüyorum. Acaba bu yolsuzluğun bir çaresi var mıdır? Bizim kaza Ankara'ya merbut olduğu vakit Meclis-i Umumide hesap ettik ve binnetice Ankara ve mülhakatının iki yüz senede birbirine raptedildiğini anladık. Hesap ediniz. Dört kuruş tarik bedel-i nakdisi ile iki yüz senede raptettik. Bittabi iki yüz senede eski yaptıklarımız kaybolacaktır. Şu halde, ila-yevmi'l-kıyam yolsuzluk devam edecektir. Şimdi bunun nasıl olduğunu da gördük. Hükûmet-i milliyenin teşkilinden, Ankara merkez olduğundan beri yolsuzluğun izalesi için amele-i mükellefe usulünden başka bir çare olmadığına Allah'ın birliği kadar iman ettim ve o günden beri hatta Meclis-i Âlide bütün meşgalem, bütün istirhamatım bu oldu. Bütün tekliflerimde dedim ki: Amel-i mükellefe usulünü tatbik etmek için bir kanun yapalım. O zaman dediler ki: "Şimdi bütün insanlar meşguldür. Herkesi harbe sevkediyoruz, binaenaleyh olamaz."

Beyefendiler! Bendeniz bu hususta o kadar müfritim ki: Yunan harbinde yüz bin kişi öldü ise bu uğurda da ölenleri çok görmeyelim. Yani ben yolsuzluğu, Yunan'dan daha mühim bir düşman görüyorum. Buna yegâne çare, arz ettiğim usuldür.

Biz, Eskişehir'de Fatin Bey'in mutasarrıf bulunduğu zaman buna karar verdik ve Fatin Bey'e dedik ki: "Bu senin himmetin olsun şoseleri yaptıralım." Seferihisar'dan başladık. Hiçbir yerde yardım yok idi. Askerde Eskişehir'e bakıyor idi. Parayı da Eskişehir veriyordu. Harekât-ı milliyenin ilk anlarında, Edhem, falan harekâtı zamanında idi. Otuz kilometre şose ve on beş kilometre tesviye-i türabiye yaptık. Fransızların veya herhangi bir şirketin yaptığından mükemmeldir. Oradaki ümera-yı askeriye bilirler. Bunu cidal zamanında yaptık. Hatta bendeniz o zaman kani idim ki halk, ciddi bir mesai yapsaydı bu şoseyi ikmal ederdi ve bunu çok görmezdi. Bendeniz görüyorum. Kendim de tarik-i bedel-i nakdisi verirken, Allah belasını versin, diyorum. Herkes de tarik bedel-i nakdisini verirken "Acaba neye veriyorum? Mutlaka bir memurun maaşını veriyorum. Hükûmet niçin yalan söylüyor? Benden başka bir namla istese elbette veririm." diyor. Yani bütün efkâr-ı umumiye bu merkezdedir ve bunun fena olduğuna dair bir kanaat vardır.

Doktor Tevfik Rüşdü Bey (İzmir) - Söylediklerinizin lehindeyim.

Emin Bey (Devamla) - Müsaade buyurunuz efendim! Maruzatım efendilerimizin gördüklerini dünden gördüğümüzü arz etmekten ibarettir.

Doktor Tevfik Rüştü Bey (İzmir) - Estağfurullah...

Emin Bey (Devamla) - Eğer muvafık bulursanız şöyle bir kanun teklif edeceğim. Aynen okuyorum efendim.

Madde 1- Büyük Millet Meclisi yol seferberliği ilan etmiştir.

Madde 2- Tarik bedel-i nakdisi beş sene için mülgadır.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - İnşaat-ı nafia için para lazımdır.

Emin Bey - Müsaade buyurursanız onları da izah edeceğim.

Madde 3- Devletin umumi ve hususi yolu diye bir sınıf tefrik olunmayacaktır.

Madde 4- İktisadi ve askeri mühim yolların inşası için umumi bütçeden tahsisat tefrik olunur.

Madde 5- Evvela: Kazayı kazaya raptedecek umumi yollardan başlanacak ve nihayet beş sene zarfında yolsuzluk kalmayacaktır. (Aşk olsun sesleri)

Madde 6- Türkiye'de yaşayan bilumum insanlar senenin on beş gününde yol yapmakla mükelleftir. Bunu şöyle teklif ediyorum: Marttan hasat mevsimine kadar, yani mayıs nihayetine kadar bir haftası, eylülden teşrinievvel nihayetine kadar da bir haftası… Halkın nasıl çalıştığını ben bilirim. Halka mesai bulunuz efendim, nakit işi bulmayınız. Halka mesai mükellefiyeti yapınız. Halk buna razıdır. Ve gördüğü şey için canını isterseniz verir.

Şimdi Hükûmette idare-i hususiyeler iş yapmaz fikrine doğru bir cereyan vardır. Hâlbuki bu, bendenizce tetkik edilmemiş bir fikir mahsulüdür. Halk canlı şeylere çok merbuttur ve herşeyi o kadar iyi görüyor. Şimdi idare-i hususiye ne salahiyetle mektebi kapıyor?

İdare-i hususiyenin içindekiler halkın içinden doğma insanlar olduğu için utanıyor ve diyor ki: "Ben tarik bedel-i nakdisi alayım da nasıl olur maarif muallimine vereyim." Bunlar halktan utanıyor. Bunlar halk içinden doğmuş olduğundan böyle serzenişlere maruz kalıyor. Halkın hoşnut olmadığına dair bu hususta bazı mütalaat vardır.

Efendiler! Bendeniz tetkik ettim. Bulgaristan'da, Sırbistan'da, bizim bulunduğumuz zaman yaya gidilemeyen yerlere, bizden ayrıldıktan sonra, bu usul sayesinde hep otomobil yolu yapılmıştır. Hatta şimdi şunu istirham edeceğim. Şimdiye kadar nafia idaresinde şekl-i hazırda çalışmış olan pek muhterem refiklerim Muhtar ve Sırrı Beyefendilerin mütalaaları gayr-ı variddir. Bunların dinlenilmemesini istirham ederim.

Mehmed Vehbi Bey (Karesi) - Efendim, bu kanun, idare-i umumiye-i vilâyat diye vaktiyle kararname tarzında neşredilip bugüne kadar mer'i olan kanunu hercümerç ediyor. Bu kanunla onun idare-i mahalliye kısmı ve idare-i mahalliyelerde mecalis-i umumiyelerin salahiyeti tamamen kasr ve tahdit edilmiştir. Bu belki bir esastır, kabul edilebilir. Fakat biz yama yapıyoruz. İdare-i hususiyelerle almış olduğumuz yol parasını yola sarfedelim. Bu gayet güzel. Fakat demincek arz ettiğim gibi maarif parası olarak aldığımızı niçin maarife sarfetmiyoruz? Halkın maarif komisyonlarının teşekkülü esnasında getirdikleri varidatı kime vereceğiz?

Hastahane açık kalacak oraya verilecek, çünkü bu varidatı alındıktan sonra bütün vezaif-i mahalliye maarif hissesi üzerine binecektir. Binaenaleyh bunu getirirken Şuralar Kanunu da beraber gelsin veyahut onlar için de bir esas kabul edilsin. Bir tahsis-i tekâlif esası kabul edilse idi, buna aklım ererdi ve belki taraftar da olurdum. Fakat böyle topyekün olarak gösterilirse, bir taraftan mekteplerin vâridatı başka beyer verilecek diğer taraftan vezaif-i maliye idare edilecek ve bu paradan hiçbir istifade edilmeyecektir. Fakat bendeniz Emin Bey'in fikrine iştirak ediyorum. Zengine, fakire mütesaviyen taksim edilen bu vergi, maksadı temin edebilecek midir? Vaktiyle kilometresi mütehassısların ifadesine nazaran bir lira iken bugün on liraya ancak çıkıyor. Binaenaleyh bu yolları bu para ile yaptıracak isek bunu imkân ve ihtimali yoktur, memlekette ise yol ihtiyacı her şeyin fevkindedir. Nesl-i hazır için yol, nasıl âti için maarif. Bu iki düstur bizim mesaimizin esasını teşkil etmelidir. Binaenaleyh eğer yol yaptıracaksak daha şümullü düşünelim ve bunun için de ahaliye ayrıca mesai teklif etmekten başka çare yoktur.

Rasih Efendi (Antalya) - Bundan başka çare yoktur.

Vehbi Bey (Karesi) - Meclis-i umumiler halkın asude bulunduğu zamanlarda, yani tohum ekmeye, harman kaldırma zamanlarından başka zamanlarda onları mükellef ederek yaptırabilir. Bizim livamızda yani, Anadolu'nun garbında ve en müterakki bir noktada kırk seneden beri para veren Sındırgı ve Tursunbeyi kazalarının bugün bir karış yolları yoktur. Köylerinin yirmi kere keşifleri yapılmış, konmuş, yine yapılamamıştır ve hatta gariptir ki bundan on sekiz sene evvel birisinin keşifnamesi yapılmış, bu defada o keşfi yapan mühendis gitmiş, yeniden keşif yapılıyordu. Sonra battal torbasından o keşif bulundu. Musaddak olduğu için onun üzerine yapılmaya karar verildi. Halk, kendileri müracaat ettiler. Onar, on beşer gün kanun haricinde yollarını kendileri yapıyorlar. Fakat kendi rızalarıyla yapıyorlar. Çünkü

başka çare bulamıyorlar ve esasen bundan başka yol yaptırmanın çaresi yoktur. Buna mühendisler taraftar olmazlar. Fakat hiçbir tarafta da kendilerinin yol yaptıklarını görmedim. Buna taraftar olmuyorlar, amma yol yaptıkları da yoktur. Eğer biz, esas itibarıyla bu kanunu kabul edecek olursak elimizde İdare-i Hususiye-i Vilâyat Kanunu vardır, o meriyyü'l-icradır. Mecalis-i umumiyenin bir hakkı vardır. Bu kanun o hakkı tahdit ediyor bunun için bu kanun evvel emirde Dâhiliye encümenine gitmelidir.

İkincisi, eğer gaye yol yaptırmak ise bu kanun o yolu yaptıramayacaktır. Yol yaptırmak için daha etraflı ve daha şümullü düşünerek adilane bir surette yapılması lazımdır. Filanın otomobili günde yüz kere şosenin üzerinden geçecek, iki yüz kuruş verecek, fakirin merkebi senede bir defa geçecek, o da iki yüz kuruş verecek. Binaenaleyh böyle gayr-ı âdilane bir kanunu idame ettirmek doğru değildir. Bunu idame ettireceksek mükellefiyet-i umumiye esasını kabul edelim ve Meclis-i Umumilere salahiyet verelim. Nasıl ki halk bunu, kanun olmayarak kabul ediyor. Biz de bu suretle bir esas kabul edelim ve kökünden yapalım, sonra bir kanun yapıyoruz, bir kanun tadil ediyoruz. O kanunla alakadar olan encümene gitmelidir. Bu doğrudan doğruya İdare-i Hususiye-i Vilâyat Kanununu hercümerç ediyor. Vezaifini takyit ediyor, nizamname-i dâhili noktasından bunun Dâhiliye Encümenine gitmesi zaruridir. Yoksa bu maksadı temin etmeyecektir. Kendi kendimizi aldatmanın manası yoktur, daha esaslı düşünerek yol yaptıralım. Başka çare yoktur.

Muhtar Bey (Trabzon) - Efendim, müsaade ederseniz bir iki söz söyleyeceğim. Bizim söylememize mani oluyorlar. Mütehassıslar söz söylemeyecek diyorlar. (Handeler) Efendim, bu kanun ile İdare-i Hususiye-i Vilâyat Kanununun hercümerç olması ve yolların umumiyetle programı meselesi mevzubahis olamaz. İdare-i hususiyelerden hiçbir kudret alınmıyor, idare-i hususiye-i vilâyatta birçok varidat vardır. Bu varidatın birisi de -adı üzerinde- tarik bedel-i nakdiyesidir. Bu tarik bedelat-ı nakdiyesi için Nafia Vekâleti diyor ki: Takyit edelim, tarik bedelat-ı yola sarf olunsun. Fakat yine idare-i hususiye sarf edecek, nafia etmeyecektir. Yani müdahale meselesi yoktur, tarik bedelat-ı nakdiyesi eskiden tahsil ve Ziraat Bankasına tevdi olunur ve Nafia Nezareti tarafından da sarf olunurdu. Yani Hükûmet bütçesine bu para giremezdi. Şimdi de bu para yine İdare-i Hususiye-i Vilâyat Kanunu mucibince yalnız yola sarf edilecektir. Sonra bugünkü müzakerede arkadaşlardan hiçbiri bu paranın kifayet edeceğine ve bu para ile yolların yapılacağına dair bir şey söylemedi. Zaten Nafia Vekili de bu para ile bütün yolları yapacağım demiyor, az ve çok böyle bir para vardır, bu ekseriya yoldan gayrı şeye sarf olunuyor. Hâlbuki bu, yol parasıdır. Bunu yola sarfetsinler, diyor. Bütün mesele, paranın yola sarf edilmesinden ibarettir. İdare-i hususiyenin hercümerci, filan yoktur, hiçbir şey yoktur, mesele bundan ibarettir. Sonra Rasih Efendi Hazretleri de merkeziyet meselesi buyurdular. Bu, dördüncü maddeden mi çıkıyor? Bilmiyorum. Bendeniz dördüncü maddede öyle bir şey görmedim. Alelumum vilâyetlerin programı vardır, bir bütçesi vardır. Bu bütçe Dâhiliye Vekâletince tasdik olunur. Bu bütçe Dâhiliye Vekâletine girerken vilâyet, yapacağı yolların programını yapar, 1340 senesinde şu kadar, 1341 senesinde şu kadar, 1342'de şu kadar…

Yani beş senelik programını yapar, Dâhiliyeye gönderir, şimdi Nafia Vekâleti diyor ki Dâhiliye bunu iki hafta müddetle bize versin. Bu programı biz de görelim… Mesele bundan ibarettir. Yoksa programın tatbikatı mevzubahis değildir, kanunun sebeb-i tanzimi

her vilâyetin yol için yapacağı beş senelik programı Nafianın bir kere görmesi ve iki hafta kadar tetkik etmesidir. Nafia Vekâleti iki hafta sonra programı ya aynen veya tadilen kabul edecek ve Dâhiliyeye verecektir. Bildirsin ondan sonra dâhiliye tasdik etsin. Bilmiyorum ki bunda her gün mekik gibi oradan keşif gelecek, keşif gidecek, tehir edecek filan gibi bir şey var mıdır? Bendeniz beş senede bunun iki hafta tehirinde bir şey görmüyorum. Vilâyatta Nafianın mümesilleri yoktur amma mühendisler vardır. Bunlar yapsın burada yapanlar da mühendislerdir yalnız bir vilâyetin mühendisi kendi vilâyetinin hududunu bilir onu tespit eder. Vilâyetlerden birisi şu istikamete gelmiş orayı yapmış öbür vilâyet de gelmiş iki yol arasında bir dağ kalmış birleşmiyor. Nasıl olacak bunu kim birleştirecektir? Memleketin

Heyet-i Umumiyesine memur olan Nafia Vekâletidir. Her vilâyet mühendisi de kendi vilâyetinin hududu içerisindeki yerleri bilir. Binaenaleyh bunları yekdiğerine birleştirmek için Nafianın bir defa görmesi lazımdır. Yani istedikleri şey nedir? Tarik bedeli… Adı üzerinde olan bu parayı yola sarf edelim ve bu para alınmazdan evvel nasıl ve nereye sarf olunacağını ve yapılacak bütçeyi Nafia Vekâleti görsün. Ben zannediyorum ki bu mesele, izam olunacak bir şey değildir. Memleketi yıkıyoruz da haberimiz yokmuş yani bendenizde tedehhüş ettim. Acaba memleketi yıkıyor muyuz? Hakikaten büyük bir iş var da haberimiz yok zannettim. Amma memleketin yolları mükellefiyet ile yapılacak mı? Amele-i mükellefe ile yapılabilir mi? Bunları… (Yol isteriz sesleri) Yol istiyorsanız para verirsiniz efendim. Ne kadar para verirseniz o kadar yol yaparız. Rasih Efendi Hazretleri -sadedin harici olmakla beraber- Nafia bir işi yapmadı diye buyurdular, doğrudur. Lakin şimdiye kadar Nafiaya ne kadar para verildi. İki sene evvel en mühim yol Samsun-Amasya yolu idi ve bu yol tarik aksar ve ticaretimizin belli başlı yolu idi. Böyle olduğu halde bu yolun kilometresine on bin lira lazım iken 138 kilometreden ibaret olan Samsun-Amasya yoluna yalnız on bin kâğıt verildi. Bununla ne yapılsın? Yani yolların büsbütün yıkılmadığına ben de hayret ediyorum. Para verin? Para… Nafia için çok para lazımdır. Amele-i mükellefe ile olmaz. Emin Beyefendi diyor ki "Mutlaka on beş gün amele çalışırsa yolları yaparız." kendi hesabım mucibince dört günlük amele ile bu yollar ancak iki yüz senede yapılabilir. Binaenaleyh hesabını yaptım, on beş gün çalışmakla elli beş senede yapılır. Nasıl olup da beş senede yapılır deniliyor! Bilmem, nice amele-i mükellefe usulü kabil-i tatbik değildir. Diyeceksiniz ki fukara ahali de mutla çalışacak. Bunun bir şeyi vardır. Miktar-ı kâfi yevmiye ücretini hesap edelim. Fukaranın çalışacağını, yolları hesap ederiz. Bu dört gün kâfi değilse on dört gün yaparız yahut yirmi gün yaparız. Herkes beş gün on gün her ise tespit edilen o kadar güne muadil yevmiye ücretini verir, fukara çalışır. Zaten her vilâyete yol yapacağız. O vilâyetin yolunda o amele gelir, çalışır, hatta martta işe başlanır. Bu da yavaş yavaş şey eder, iki ay orada çalışarak oradan kazandığı parayı verir. Lakin herkes nakden parasını verir ve o suretle fakir olan amele de çalışıp da oradan aldığı para ile bunu temin eder. Yoksa amele-i mükellefe yapacağı toprak yığını altı ay sonra üzerinden bütün yağmurlar geçecek hayvanlar geçecek ve yıkılacak ve altı ay sonra tekrar yapmaya başlayacaksınız. Yirminci asırda böyle gayr-ı muntazam mesai ile yol yapılamaz. Yol tahsisatla yapılır. Ona göre ahaliyi mükellef kılalım, belki zengini daha fazla fukarayı daha az mükellef kılarız. Fakat mükellefiyeti tespit ederiz, ona göre alınacak paralarla işe başlarız, para vermeyen yola gelir, çalışır, yapar. Yoksa terziyi, kuyumcuyu, çakmakçıyı dört sene çalışsın, dersek nasıl çalışır? (Bravo sesleri) Hülasa kanun korkacak vecihle takyidi, bir şeyi haiz değildir. Bundan maksad, yol parasını yola vermek ve beş senede bir nafianın iki hafta müddetle vilâyetlerin yapacağı programı görmesinden ibarettir.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Bu şekilde yollar bir asır sonra yapılır.

Doktor Tevfik Rüştü Bey (İzmir) - Efendim, mesele tamim ve tahsis-i varidat itibarıyla muhakeme edilirse umumi bütçede bu mesele başka türlü görülür, hususi bütçede daha başka nazarla görülebilir. Hususi bütçede pek çok yerde tahsis-i varidat kabul edilmiştir. Bahusus vergilerin mana ve ismi kendilerinden beklenilen işi gösterir, bu da zaruridir. Çünkü o vergiye isim konurken isim koymak salahiyetini haiz olanlar yani kuvve-i teşriiyeye malik olanlar niyetlerini izhar etmişlerdir ki tahsis edilmiş vergi midir, değil midir? Anlaşılsın. Şu halde bu kanunun teklifinden evvel el-yevm yapılmakta olan tatbikatı ile verginin ismi karşılaştırılsa ya birinde veya öbüründe dalalet görmek zarureti vardır. Hâlbuki tarik bedel-i nakdisinin mutlaka her şeye sarf olunacağına dair kanunda bir sarahat yoktur ve Vilâyat Kanununda da Vehbi Bey biraderimiz muarız olsa idi, zannederim Dâhiliye Vekili ve Maarif Vekili iken bu kanunu imza etmiş bulunmazlardı, bu kadro tamamıyla kendisiyle hem fikiriz. Tarik bedeli evvelki mecliste de konuşulmuştu. Tarik bedelinin maarif vergisi gibi sahib-i teşri olan, sahib-i salahiyet olan heyetin kabul ettiği esasa göre mâ-vaz'-ı lehine sarf edilmesi kabul edilmiştir. Binaenaleyh tarik bedelinin tarikten gayrı bir yere sarf edilebilmesi imkânı mevzu-ı müzakere bile olamaz. Ancak bu madde onun hilafına hareket edenlere karşı yapılacak cezayı gösterir. Yani şimdiye kadar onun hilafına hareket edenlere hakkında ceza olmadığı için dalaletli hareketler devam etmektedir. Bu nokta-i nazardan mevcut kanunun esas kanunla hiçbir alakası, hiçbir tearuzu yoktur. İkinci meseleye gelince: Tarik Bedel-i Nakdisi Kanunu doğru mu, değil mi? Bu ayrı bir mevzu teşkil eder. O kanunun yeniden tetkiki meselesidir ve bendeniz kendi hesabıma tarik bedeli müterakki bir esasa istinat etmediği için katiyyen adilane olmayan bir vergidir. Fakat bugün mevzubahis olan bu değildir. Tarik Bedeli Kanununun tadili meselesi başka bir meseledir. Tarik bedelinin

mâ-vaz'-ı lehine sarfı meselesi de başka meseledir. Dördüncü maddeye gelince: Orada bendenizin nazar-ı dikkatımı celp eden şey -esası değil- müddetidir. İki haftayı ben az görüyorum. Nasıl yetişebilecektir. Yoksa Nafia Vekâletinin vilâyetlerimizin yol yapmak hususundaki programlarını tetkik etmek salahiyetine itiraz ediyorum değil. Bu o kadar doğrudur ki yeryüzünde değil memleket iktisadiyatı cemiyat-ı iktisadiyatı büyük milletleri bile birbirine yaklaştırırken köy, şehir, vilâyetlerin mücerred ve münferid hayatları imkânı bile kalmamıştır. Bir köy, bir memleket veya diğer bir vilâyet diğerlerinden hiç malumatı, haberi olmayacak, hiç irtibatı olmayacak. Bu ancak anarşistler arasında yer tutan bir zihniyettir. Münferit hayatlar, münferit memleketler, münferit köyler ve her şeyden azade yanı başındaki komşularla münasebattar olmadan yaşamak ancak anarşist prensibidir.

Rasih Efendi (Antalya) - Öyle bir şey mevzu bahis değildir efendim.

Tevfik Rüşdü Bey (İzmir) - Bendeniz de mevzubahis oldu demiyorum ve kimseye de itiraz etmiyorum. Bilakis müdafaa ediyor ve diyorum ki alakaları vardır ve pek doğrudur ki bir vilâyetin yaptığı yolların Heyet-i Umumiyesini görmeye ve onları birleştirmeye memur olan vekâlette kusur var mı, yok mu, o başka bir meseledir. Nafia Vekâleti şimdiye kadar vazifesini yapmamış fakat şimdi yapacaktır ve buna kaniim. İkinci bir nokta da: Bu kanun idare-i hususiye-i vilâyatın esas vazifesinin katiyen takyit etmiyor. Olsa olsa yolların tertip ve tanzimindeki vezâifini takyit ediyor ve bu da çok doğrudur. Çünkü bir vilâyette yapılacak yollar yalnız o vilâyetin değildir, belki o vilâyetin mensup olduğu memleket ahalisinin Heyet-i Umumiyesiyle alakadardır. Dünyanın iktisadiyâtı gittikçe taazzuva tekemmüle doğru gidiyor ve nizam ve intizama giriyor. Bunu kabul etmeyen iktisadiyatçılar ve müessesât onun önünde payimal olur. Şimdi her yerde feyzini gösteren bu esasat önünde inat edebilmek imkânı yoktur. Çünkü kavaid-i iktisadiyât ister kabul edilsin, ister edilmesin her şeyini hükmüne ram eder. Bu yalnız bir vahdet-i iktisadiyata malik olan Türkiye'de değil daha başka hükûmetlerde de başka eşkâl-i idareye ve birbirinden farklı, âdem-i

merkeziyet usulüne tabi ve malik olan hükûmetlerde de, tarik kongreleri bu işle iştigal etmiş ve esasatı kabul etmiştir. Komşumuz olan ve federatif namıyla yadolunan devletler de böyle gitmek zaruretinde kalmışlardır. Binaenaleyh esas itibarıyla kanunu çok muvafik görüyorum. Aynı zamanda yollarımızı daha çok yapmak için başka yol var mıdır? Tarik bedel-i nakdisinin adalete daha yakın bir surette tevziine muvaffak olabilmek için ne gibi tadilat ve ıslahat lazımdır? Onlar ayrı meselelerdir. Bunlar hakkında da ayrıca talimatnameler yapılmak için teklifatta bulunularak ve binaenaleyh müzakereler cereyan etmesi muvafik olur zannındayım. (Pekâlâ encümene gitsin sesleri)

Reis - Heyet-i Celile kabul edemez, binaenaleyh müzakereye devam edeceğiz efendim.

Mehmed Bey (Kastamonu) - Efendim! Şimdiye kadar milletten alınan para ile birçok sebeplerden dolayı yol yapılamadığı gibi alınan tarik vergileriyle de bir iş yapılamamıştır. Binaenaleyh yine yolsuzuz. Hususiyle daire-i intihabiyemde bir Kastamonu-İnebolu tariki vardır. Şimdiye kadar bu yol için verilen paralar madeni olarak o yol üzerine döşenmiş olsaydı çoktan ikmal edilmiş olurdu. Heyhat!.. Yine virane kaldı. Evet, bir de bu sarfiyata merkez burnunu sokarsa... İlam ve istilam ile hiçbir şey yapılamaz. Bilhassa iktisat kongresinde tarik bedelinin lağvı ile mükellefiyet-i şahsiyenin vaz'olunması ve bilfiil çalışmayanlardan bedel alınması karargir olmuştu. Köylerde kazalara ve kaza merkezlerinden vilâyet merkezlerine yapılacak yollara hususi yollar deniyor. Ve bu yollar için merkez lütfen mühendislerini, kondüktörlerini, alat-ı fenniye ve sairesini hazırlasın, mahallerde amele-i mükellefe ile veyahut çalışmayanlardan alacakları bedel-i nakdi ile yollarını yapsınlar. Biz bir taraftan halkçılığa doğru giderken halkın vesaitini ve çalışmasını çember altına alamayız. Memleketimizde yol yoktur. Yol memleketin ruhudur. Bendeniz, bu kanunla yol yapılamayacağını ve ihtiyacın izale olunamayacağını düşünüyorum. Binaenaleyh kanunun reddi taraftarıyım. (Müzakere kâfidir sesleri)

Reis - Hazım Beyefendi, buyurunuz.

Hazım Bey (Niğde) - Bu kanunun neşri ile temin edilmek istenilen maksat, turuk ve maabir için varidatını mahall-i ahara sarf ettirmemektir. Fakat esbab-ı zaruret vardır. O izale edilmeyince bundan istifade edilemez. Niçin mâ-vaz'-ı lehi dururken oraya sarf edilmiyor da para başka yere gidiyor? Livalardan birinin hususi bütçesini tetkik ettim.

Varidatı otuz bin küsur lira olduğu halde tarik için ancak iki bin lira tahsis edilmiştir. Bunun neden böyle olduğunu araştırdım. "Böyle yapılmazsa altmış mektep kapatırız." dediler. Fakat efendiler, mektep lazım olduğu gibi yol da lazımdır. Yol olmazsa mektebe, camiye, hatta mezara bile gidilmez. (Handeler) Binaenaleyh her şeyden evvel yol yapılmalıdır. Bu esbab-ı zaruriyeyi izale etmeksizin ne kadar kanun yaparsak yapalım hiçbir faide elde edemeyiz. Ahiren kırk haneli bir köye gittim. Bunun yirmi yedisi İslam, on üç hanesi Hristiyan'dır. Yirmi yedi Müslüman hanenin bir mektebi bile yoktur. On üç Hıristiyan hanenin bir mektebi ve üç muallimi vardır. Binaenaleyh mektepler için ne gibi fedakârlık yapacak isek evvela onu düşünelim ve başka hayati mesail üzerine tahmilini düşünmeyelim. Amele-i mükellefe veyahut bedel-i nakdi meselesine gelince: Bunların her ikisinde de o kadar su-i istimalat cari ki… Bunlar yüzlerce, binlercesine şahidim. Bundan kat-ı nazar, alacağımız varidat ile memleketimizin vüs'at ve nüfusuna göre muhtaç olduğumuz yolları yapamayacağız ve şimdiye kadar olduğu gibi bir ucundan başlayıp da öteki ucuna kadar gittiğimiz zaman diğer yerler harap olacaktır ve nitekim öyle oluyor. Bizim böyle yapmak istediğimiz şeylerle memlekette yol vücuda getirmek kat'iyyen mümkün değildir. Binaenaleyh bunun için başka bir çare düşünmek ve bulmak lazımdır. Bu ne amele-i mükellefe, ne de bedel-i nakdi meselesidir. Bu mademki bir hayat meselesidir. Tarik mükellefiyet-i nakdiyesini karşılık ittihaz ederek bunun için bir istikraz akdetmeliyiz. Bu varidatı da onun karşısına tahsis ederek bir kısmı ile sermayesini itfa, diğer kısmı ile turuk-ı ammenin tamirine çalışmalıyız. Bundan başka ne yapsak beyhudedir. Bu cihetin düşünülmesini teklif ederim.

Reis - Müzakerenin kifayeti hakkında takrirler vardır efendim.

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. Layiha-i kanuniyenin reye konulmasını teklif ederiz.

Dersim, Feridun Fikri
Malatya, Mahmud Nedim
Erzurum, Rüşdü

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. Reye vaz'ını teklif eylerim.

Ergani Mebusu Kazım Vehbi

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Reis Bey! Kifayet aleyhinde söyleyeceğim efendim.

Reis - Efendim, bu kifayet takriridir. Diğerlerinde teklif vardır.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendiler, bu hususta müzakere kâfi değildir, çünkü: gerçi bu kanun tarik bedel-i nakdisinin suret-i sarfını temin eden bir kanundur. Fakat bu kanunu bu suretle kabul edersek, tarik meselesi, yol meselesi bundan sonra unutulur. Binaenaleyh bu mesele şu kanun dolayısıyla olsun iyice izah edilmelidir. Yani yol meselesi; memleketin hayat meselesidir. Memleketimizde bu yolsuzluk kıyamete kadar devam etmez. Binaenaleyh bunu esaslı bir surette halletmek için Dâhiliye ve diğer alakadar encümenlerin müşterek olarak yeniden tetkik etmesini teklif ederim. Şimdi burada bu maddeyi kabul ederseniz nazari bir madde olarak kalır. Bu, doğru değildir.

Reis - Efendim, müzakerenin kifayeti kâfi görülmüştür. Takrirler vardır efendim, onları okuyacağız:

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. Meselenin İdare-i Hususiye-i Vilâyat Kanunuyla alakası vardır. Etraflı bir surette tetkik ve alakadar diğer maddelerle cihet-i alakaları tayin edilmek üzere mevad-ı kanuniyenin Dâhiliye Encümenine tevdiini teklif eylerim.

Erzincan Mebusu Sabit

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. Kanun layihası idare-i hususiye kararnamesini ve mecalis-i umumiyenin salahiyetlerini tadil ve takyit ettiğinden ve maksadı temin eylemediğinden nizamname-i dâhili mucebince bir kere de Dâhiliye Encümenine havalesiyle etrafıyla tetkikini ve ba'dehü müzakeresini teklif eyleriz.

Antalya, Rasih
Karesi Mehmed Vehbi

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. Kanunun ehemmiyeti hasebiyle Dâhiliye Encümeninde müzakeresini teklif eyleriz.

Isparta, Mükerrem
İzmit, Safvet
İzmir, Mustafa Necati
Saruhan, Reşad

Riyaset-i Celileye

Memlekette yol meselesi hayat memat meselesidir. Ariz ve amik tetkik ederek esaslı bir şekilde tespit etmek üzere teklif-i kanuninin evvel emirde Dâhiliye ve Nafia encümenlerinde müzakere ve intaç edilmesini teklif eylerim.

Çorum Mebusu İsmail Kemal

Riyaset-i Celileye

Tarik bedel-i nakdisine dair mevzu-ı müzakere kanun layihasının etraflıca tetkik ve rüfekadan arzu buyuran zevâtın mütalaası istima olunarak tadilen tanzim olunmak üzere Nafia Encümenine iadesini teklif ederiz.

19.9.1339
Antalya, Rasih
Erzurum, Sabit

Riyaset-i Celileye

Memlekette yol inşası için mevcut şekiller gayr-ı kâfidir. Yarım asırlık tecrübeler bunu teyit etmiştir. Bu kanunun mükellefiyet-i mesai esası dâhilinde yeniden bir layiha-i kanuniye tanzimi için encümene iadesini teklif eylerim.

İstanbul, Ali Rıza

Reis - Efendim, arkadaşlar üç takrirle layiha-i kanuniyenin Dâhiliye Encümenine tevdiini talep ediyorlar. Diğer bir takrirde Nafia Encümenine iadesini teklif ediyor. Bir de Çorum Mebusu İsmail Kemal Bey'in takriri vardır. İsmail Kemal Bey layiha-i kanuniyenin hem Dâhiliye, hem Nafia Encümenine havalesini teklif ediyor.

Naim Hazım Efendi (Konya) - Bu kanunun Adliye Encümenine de gitmesi icap eder. Mükellefiyet-i şahsiye ve maliye vardır. Adliye Encümenine gitmesi lazımdır.

Reis - Efendim, müsaade buyurunuz, bu hususta takrir yazıp riyasete verebilirsiniz. Takririniz okunur. Nafia ve Dâhiliye Encümenlerine layiha-i kanuniyenin iadesini teklif eden Çorum Mebusu İsmail Kemal Bey'in takririni nazar-i itibara alanlar lütfen el kaldırsın, takrir nazar-ı mütalaaya alınmıştır.

Efendim, bunları Adliye ve Dâhiliye encümenleri müştereken mi tetkik etsin? (Müştereken sesleri) Peki efendim, müştereken tetkik etmek üzere Dâhiliyeye ve Nafia encümenlerine mevcut takrirlerle beraber havale ediyoruz.

Ali Rıza (İstanbul) - Bendenizinki başka esas dâhilindedir.

Reis - Efendim, takririnizi mevcut takrirlerle beraber encümene havale ediyoruz. Nizamname-i dâhili mucibince o encümenlerde mütalaatınızı izah edebilirsiniz.

Ziraat Bankası Meclis-i İdaresine Aza İntihabına Dair Müzakerenin Müzakeresi

Reis - Efendim, ruznamemizin beşinci numarasında Ziraat Bankası Meclis-i İdaresine aza intihabı hakkında İktisat Vekâleti tezkeresi var. Bu tezkere geçen celselerde ruznamemize alınmış idi. Yalnız madde-i kanuniye okunmamıştır. Şimdi madde-i kanuniye okunursa mesele halledilir. Müsaade buyurursanız evvela tezkereyi okuyalım:

Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

Hülasa: Ziraat Bankası Meclis-i İdaresine Aza İntihabı Hakkında

Ziraat Bankası Kanunu mucibince Meclis-i İdaresine Şura-yı Devlet ve Divan-ı Muhasebat dairelerinden intihabı lazım gelen birer azanın Büyük Millet Meclisince intihap olunacağı ve bunlardan birinin meclise riyaset edeceği mezkûr bankaya ait 9 Zilkade 1340 ve 4 Temmuz 1338 tarihli bütçe kanununun üçüncü maddesi iktizasından bulunmasına ve ikinci devre intihabı bilahare Büyük Millet Meclisinin yeniden teşekkül etmesine mebni banka meclisinin müceddeden aza intihabına müsaade ve bu kere müteşekkil divan-ı muhasebattan intihabı lazım gelen azanın divan-ı mezkûrca mı yoksa Büyük Millet Meclisinden mi intihap edileceğinin işar buyurulması rica olunur efendim.

5 Eylül 1339

İktisat Vekili Mahmud Esad

4 Temmuz Sene 1338 Tarihli ve 142 Numaralı Ziraat Bankası Bütçe Kanununun Üçüncü Maddesi Sureti

Madde 3- Ziraat Bankası Kanunu mucibince Meclis-i İdaresine Şura-yı Devlet ve Divan-ı Muhasebat dairelerinden intihabı lazım gelen birer aza Büyük Millet Meclisince intihap olunur ve bunlardan birisi Meclise riyaset eder.

Reis - Efendim, bu kanun ile Ziraat Bankası Meclis-i İdaresinin suret-i teşekkülüne dair olan kanunun üçüncü maddesi tadil edilmiştir. Ziraat Bankası meclisinin teşekkülüne ait olan bu fıkranın ıskatına dair Heyet-i Âliyyenizce diğer bir kanun kabul edilmedikçe bu kanunun meriyyet-i ahkâmı gayet zaruridir. Binaenaleyh divan-ı muhasebat ve Şura-yı Devlet teşekkül etse bu kanun refedilerek onlardan aza intihabı hakkında Ziraat Bankası Kanunundaki fıkranın kanunen ıskatı lazım gelir. Binaenaleyh riyaset bunun müzakeresine lüzum olmadığı kanaatindedir. Gerçi mebusluk sıfatı zail olmayan zatın üzerinde bu meclis azalığı devam ederse de devre-i intihabiyenin teceddüdü dolayısıyla, Meclis-i İdare için intihabatın yeniden yapılıp yapılmamasını müzakere edeceğiz ve yeniden intihap yapılmasını

Heyet-i Âliyyeniz tensip buyurursa usul-i intihap mucibince divan-ı riyaset intihap edip Heyet-i Âliyyenizin reyine vazedecektir. Bunu re'y-i alinize vazediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir. Usul-i intihap vecihle divan-ı riyaset namzetleri intihap edecek ve tasdik için Heyet-i Celilenize arzedecektir.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Şu suretle Meclis-i Âli divan-ı muhasebatın mevcudiyetini kabul etmiş oldu.

Reis - Efendim, mevzubahis olan İktisat Vekâleti tezkeresidir. Binaenaleyh Heyet-i Celile divan-ı muhasebat hakkında hiçbir müzakere açmamıştır ve hiçbir şey kabul edilmemiştir.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Geçen celsede bu mesele bunun için tehir edilmişti. Tahsisatını hangi meclisten aldı da divan-ı muhasebatı açtı?

Reis - O başka meseledir efendim. Vekil-i aidinden sual edersiniz.

Efendim, bir takrir var:

Mekteb-i Tıbbiye Talebesinden Askeri Tabip Olarak Neşet Edeceklere Yüz Ellişer Lira İtası Hakkındaki Kanunun Müzakeresi

Riyaset-i Celileye

Bugünkü ruznamede 20. maddedeki mekteb-i tıbbiyeden neşet edenlere yüz ellişer lira itasına dair layihanın müstacelen ve diğer mevada tercihan müzakeresini teklif eylerim.

İzmir Mebusu Mustafa Necati

Reis - Efendim, Necati Bey'in takririni kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Esbab-ı Mucibe Layihası

İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine: Meşrutiyeti müteakip senelerde mekteb-i tıbbiye-i askeriyeden neşet eden etıbba-yı askeriyenin elbise, kaput, potin, kalpak, manevra sandığı ve karyolası, matara, kılıç vesaire gibi ihtiyaçları bir defaya mahsus olmak üzere taraf-ı Hükûmetten tesviye edilmekte ve işbu ihtiyacat, harbiye ve topçu mekteplerinden çıkan zabitana da verilmekte idi. El-yevm işbu malzemenin Ankara'da tedariki müteassir olduğundan sunuf-ı muhtelife zabıt namzetleri talimgâhından neşet eden zabıt vekillerine kanun-ı mahsusuna tevfikan bir defaya mahsus olmak üzere yüz ellişer lira ita olunmaktadır. Mekteb-i tıbbiye-i askeriyeden neşet eden etıbba-yı askeriyeden ordunun vezaif-i sıhhiyesiyle iştigal etmek üzere orduya dâhil olacaklarından ve ihtiyaçları hakkında istida etmekte oldukları İstanbul Kumandanlığından bildirilmekte bulunduğundan sunuf-ı muhtelife zabit namzetleri talimgâhından neşet eden zabitan misillü mekteb-i tıbbiye-i askeriyeden neşet eden etıbba da bir defaya mahsus olmak üzere yüz ellişer liranın itası muvafik-ı madelet-i maslahat olacağını arz ve teklif ederim.

Müdafaa-yı Milli Vekili Kazım

Layiha-i Kanuniye

Madde 1- Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriyeden neşet eden etıbba-yı askeriyenin ihtiyacat-ı seferiyelerini temin zımnında bir defaya mahsus olmak üzere yüz ellişer lira ita edilir.

Madde 2 - İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-yı Milliye ve Maliye Vekâleti memurdur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İcra Vekilleri Heyeti Reisi Hüseyin Rauf

Müdafaa-yı Milliye Vekili Kazım

Şer'iyye Vekili Vehbi
Hariciye Vekâleti Vekili Hüseyin Rauf
Dâhiliye Vekili Ali Fethi
Adliye Vekili Rıfat
Nafia Vekili Feyzi
Maarif Vekili İsmail Safa
Maliye Vekili Hasan Fehmi
Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti Vekili Doktor Tevfik Rüşdü
İktisat Vekili Mahmud Esad
Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Vekâleti Vekili Kazım

Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbatası

Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriyeden neşet edecek etıbba-yı askeriyeye ihtiyacat-ı seferiyelerini temin zımnında bir defaya mahsus olarak yüz ellişer lira itası hakkındaki layiha-i kanuniye encümenin 15 Eylül 1339 tarihli içtimaında tetkik ve müzakere olundu.

Sunuf-ı Muhtelife Zabit Namzetleri Talimgâhından Zabit

vekili olarak çıkan efendilere ikmal-i nevakıs ve teçhizatları için yüz ellişer lira itası 11 Kanunuevvel 1336 tarihli kanun iktizasından olup ona kıyasen mekteb-i tıbbiye-i askeriyeyi bi'l-ikmal muhtelif kıtaat nezdine tayin edilecek askeri etıbbaya da aynı miktarda teçhizat bedeli verilmesi encümenimizce de şayan kabul görülmekle tadilen tanzim olunan layiha-i kanuniye bera-yı tasdik takdim kılındı.

Aza: Sivas, Rahmi
Kâtip: Konya, Fuad
Mazbata Muharriri: Gaziantep, Ali Cenani
Reis: Kütahya, Ferid
Aza: Isparta, Mükerrem
Aza: Trabzon, Şefik
Aza: Denizli, Mazhar Müfid
Aza: Trabzon, Ahmed Muhtar

Kanun Layihası

Birinci Madde- Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriyeden neşet edecek etıbba-yı askeriyeye ikmal-i nevakıs ve teçhizatları için bir defaya mahsus olarak Müdafaa-yı Milliye bütçesinin teçhizat faslından yüz ellişer lira verilir.

İkinci Madde - İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Üçüncü Madde - İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-yı Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

Reis - Efendim, Heyet-i Umumiyesi hakkında söz isteyen var mı efendim? (Hayır sesleri)

Madde 1- Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriyeden neşet edecek etıbba-yı askeriyeye ikmal-i nevakıs ve teçhizatları için bir defaya mahsus olarak Müdafaa-yı Milliye bütçesinin teçhizat faslından yüz ellişer lira verilir.

Reis - Birinci maddeyi rey-i alinize vazediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın, kabul edilmiştir efendim.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Reis - İkinci madde hakkında söz isteyen var mı? (Hayır sesleri) İkinci maddeyi aynen rey-i âlinize vazediyorum. İkinci maddeyi kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir efendim.

Madde 3- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-yı Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

Reis - Üçüncü madde hakkında söz isteyen var mı efendim? (Hayır sesleri)

Üçüncü maddeyi aynen rey-i alilerine vazediyorum, üçüncü maddeyi kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın, kabul edilmiştir.

Efendim, kanunun Heyet-i Umumiyesinin reye vaz'ı için riyaset müstaceliyet kararı mevcut olup olmadığını tetkik etmek mecburiyetindedir.

Mücadele-i milliyeye iştirak etmeyen ve hudud-ı milli haricinde kalan erkân, ümera, zabitan ve memurin ve mensubin-i askeriye hakkında yapılacak muameleye dair kanun layihası vardır.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Reis Beyefendi, şimdiki kanunu tayin-i esami ile reye koymak icap eder. Paraya taalluk eden meseledir.

Reis - Efendim, layiha hakkında celse-i hafiye yapılacaktır. Samiinin salonu terk etmesini rica ederim.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Reis Bey, Mekteb-i Tıbbiye Talebesi hakkındaki kanun ne oldu?

Reis - Meseleyi anladıktan sonra Heyet-i Umumiyesini reye vazedeceğim. Yani eğer müstaceliyet kararı mevcut ise kanunun Heyet-i Umumiyesini reyinize vazedeceğim. Değilse ikinci müzakerede reye vaz'ı için reyinize vazedeceğim. Bu evvelki ruznamede kaldığı için riyaset burada istical karar mevcut olup olmadığını anlayamamıştır. Binaenaleyh istical kararını anladıktan sonra Heyet-i Umumiyesini reye vazedeceğim. Yoksa ikinci müzakeresi için muayyen olan müddeti reyinize vazedeceğim.

Necati Bey (İzmir) - Müstaceliyet kararı vardır efendim. Ruznameye konmuştur. Bu gün müstacelen ruznameye kondu.

Reis - Tercihen teklifi vardır.

Mustafa Necati Bey (İzmir) - Hayır efendim müstacelen ve diğerlerine tercihen teklifi vardır.

Reis - Efendim, müstaceliyet kararını kabul buyurmuşsunuz. Şu halde kanunun Heyet-i Umumiyesini rey-i alinize tayin esası ile vazediyorum. Kabul buyuranlar beyaz, etmeyenler kırmızı rey pusulası verecektir. (Âra istihsal edildi.)

Efendim, reylerini istimal buyurmayan zevat varsa reylerini istimal buyursunlar. İstihsal-ı ara hitam bulmuştur.

Tasnif-i ârâ neticesini arzediyorum: 140 aza reye iştirak etmiştir. 134 zat kabul etmiş, 5 müstenkif ve 1 ret reyi vardır. Nisab-ı müzakere olmadığından celse-i atiyede tekrar reye vazedilmek üzere ruznamede bırakıyoruz ve ruznamemize devam etmek üzere yarın öğleden sonra saat bir buçukta içtima edeceğiz. Celseyi tatil ediyorum.

Yirmi İkinci İçtima

20 Eylül 1339 Perşembe

(Reis- Reis-i sâni Ali Fuad Paşa Hazretleri)

Kâtipler: Mahmud Bey (Siirt), Falih Rıfkı Bey (Bolu)

Zabt-ı Sâbık Hulâsası:

Reis - Celseyi açıyorum. Zabt-ı sâbık hulâsası okunacak. (Zabt-ı sâbık hulâsası okundu.) Zabt-ı sâbık hulâsası hakkında mütalaa var mı efendim?

Vehbi Bey (Karesi) - Dâhiliye ve Nafia encümenlerine müştereken tetkik edilmek üzere havale edilmiştir. Müştereken kelimesi yoktur, ilave edilsin.

Reis - O halde müştereken kelimesini ilave edelim. Bu suretle zabt-ı sabık hulâsasını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar efendim. Kabul edilmiştir.

Evrâk-ı Varide:

Reis - Tezkereler: İdama mahkûmiyeti divan-ı temyizce de tasvip edilen ihtiyat zabıtanından Mülazım-ı Sani Muğlalı Kemal Efendi hakkındaki hükmün tasdikine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi Adliye Encümenine; idama mahkûmiyeti mahkeme-i temyizce de tasvip edilen Mutlu Recepoğlu Veysel hakkındaki hükmün tasdikine dair Adliye Vekâleti tezkeresi keza Adliye Encümenine havale edildi.

Malulin-i guzatın terfihi hakkındaki kanunun tefsirine dair Müdafaa-yı Milliye Encümeni mazbatasını da ruznameye alıyoruz.

Takrirler: Isparta'nın Avşar nahiyesinde Posta ve Telgraf Merkezi tesisi hakkında Isparta Mebusu İbrahim Bey'in temenni-yi takriri vardır. İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine gönderilmiştir.

Ziraatın temin-i tevsii zımnında Müdafaa-yı Milliye ve İktisat Vekâletince ittihazı icap eden tedabire dair Canik Mebusu Cavid Paşa'nın temenni-yi takrir vardır. Keza İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine havale ediyoruz.

Kırtasiye muamelatının tahfifi hakkında Lazistan Mebusu Ekrem Bey'in temenni-yi takririni ruznameye alıyoruz.

El-aziz mektepleri hakkında Hüseyin Bey'in sual takririne cevap vereceğine dair Maarif Vekâletinin tezkeresi vardır. Maarif Vekili Bey burada mıdır? Vekil yoktur. Geldiği vakit okuruz efendim.

Mekteb-i Tıbbiyeden neşet eden efendilere yüz ellişer lira itasına dair kanun layihası ikinci defa rey-i âlilerine vazedilecektir. Reylerinizi istimal buyurunuz efendim. Reylerini istimal etmeyenler lütfen versinler. (Maarif Vekili Bey teşrif etmişlerdir sesleri)

Reis - İstihsal-ı ârâ hitam bulmuştur.

Maarif Vekili Beyefendi Hüseyin Bey'in suallerine cevap vereceklerdir. Safa Bey, buyurun efendim, sualin cevabını veriniz.

İsmet Bey (Çorum) - Sahib-i sual mevcut değildir.

Recep Bey (Kütahya) - Sahib-i sual mevcut değilse sakıt olur.

Reis - Hüseyin Bey El-aziz mevcut mu efendim. (Hayır sesleri) o halde sakıt olur. Ruznameye geçiyoruz. (Hüseyin Bey geldi sesleri)

Hüseyin Bey (El-aziz) - Daha ruznameye başlanmadı efendim. Rica ederim, Reis Bey müsaade buyurunuz.

Reis - Ruznameye geçilmiştir efendim. (Gürültüler) (Nasıl olur sadaları) Efendim müsaade buyurunuz, usulümüz böyledir. (Gürültüler) Evvelce söylendiği halde burada bulunmadınız, geçti efendim, rica ederim, elimizde bir nizamname vardır.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Ruzname başlamazdan evvel müsaade buyurulursa birkaç söz söyleyeyim efendim.

Reis - Ruzname hakkında mı efendim?

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Hayır. Geçmiş bir meseleye yani sual ve istizaha dairdir.

Reis - Bir daha sual yaparsınız, cevabını alırsınız.

Hüseyin Bey (El-aziz) - Bunu tekrara hacet yoktur efendim.

Reis - Efendim, nizamnameyi okuyunuz. Hususi muamele yapamam. Ruznameye geçiyoruz. Vaktiyle buluna idiniz.

Reşad Bey (Saruhan) - Meclis bu mumaleye devam ettikçe devair-i saire hiçbir vakit kırtasiyecilikten vazgeçemez, kurtulamaz. Efendim, rica ederim arası daha iki dakika geçmedi.

Reis - Efendim, burada her şey bir usul ve intizam dairesinde olur.

Hüseyin Bey (El-aziz) - Yani sormayalım mı?

Reis - Müsaade buyurunuz, elimizde bir nizamname vardır. Onunla hareket etmeye mecburuz.

Posta Kanun Layihası vardır. (Gürültüler) Müsaade buyurun efendim. Elinizde nizamname vardır. Bunun haricinde hareket edemeyiz. Yeni bir nizamname teklif edersiniz. O vakit ona göre hareket ederiz.

Posta kanun layihasının bazı maddeleri encümene gitmiş idi. Elyevm gelmedi.

Ruznamenin ikinci maddesine geçiyoruz.

Mücadele-i milliyeye iştirak etmeyen ve hudud-ı milli haricinde kalan erkân, ümera, zabitan ve memurin ve mensubin-i askeriye hakkında yapılacak muameleye dair kanun layihası vardır.

Efendim, bu kanunun müzakeresi hakkında celse-i hafiye teklif edilmiştir. Binaenaleyh sâmiinin salonu tahliye etmelerini rica ederim.

(İkinci ve Üçüncü Celseler Hafidir)

Dördüncü Celse

(Reis: Reis-i Sâni Ali Fuad Paşa Hazretleri)

Kâtipler: Mahmud Bey (Siirt) Falih Rıfkı Bey (Bolu)

Mekteb-i tıbbiyeden neşete edecek askeri etıbbasına yüz elli lira itasına dair kanunun kabulü:

Reis - Efendim, celseyi aleni olarak küşat ediyorum. Müsaade ederseniz ikinci defa tayin-i esami ile reye konulmuş olan kanunun netice-i ârâsını arz edeceğim:

Mekteb-i tıbbiyeden neşet edenlere yüz ellişer lira itasına dair olan layiha-i kanuniyeyi ikinci defa olmak üzere rey-i alilerine vazetmiştim. Reye iştirak eden zevat 132'dir, yüz yirmi yedi kabul, üç müstenkif, iki ret mevcut. Binaenaleyh ikinci defa reye konulduğu için kanun yüz yirmi yedi rey ile kabul edilmiştir. Müsaade ederseniz cumartesi günü öğleden sonra saat bir buçukta içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Mekteb-i tıbbiyeden neşet edecek efendilere verilecek olan 150 lira hakkındaki kanunu kabul edenler:

Rahmi Bey, Sivas
Mustafa Bey, Tokat
Veysel Rıza Bey, Gümüşhane
Ahmed Muhtar Bey, Trabzon
Kazım Hüsnü Bey, Konya
Ali Rıza Bey, İstanbul
Musa Kazım Bey, Giresun
Mahmud Efendi, Siverek
Yusuf Kemal Bey, Sinop
Hasan Fehmi Bey, Gümüşhane
Doktor Fikret Bey, Ertuğrul
Feridun Fikri Bey, Dersim
Kazım Bey, Ergani
Ferid Bey, Çorum
Ahmed Remzi Bey, Gaziantep

Tahsin Bey, Aydın
Hamdi Bey, Ordu
Halet Bey, Erzurum
Talat Bey, Canik
Hilmi Bey, Artvin
Hüseyin Baki Bey, Burdur
Faik Bey, Ordu
Şevket Efendi, Giresun
Mustafa Zeki Bey, İzmit
Cemil Bey, Tekfurdağı
Ali Şuuri Bey, Balıkesir
Cudi Paşa, Siverek
Münir Bey, Erzurum
Cavid Paşa, Canik
Besim Atalay Bey, Aksaray

Saib Bey, Kozan
İsmail Bey, Ordu
Esad Bey, Amasya
Ali Efendi, Urfa
Şeyh Seyfi Efendi, Kütahya
Zülfi Bey, Diyarbakır
Vehbi Bey, Karesi
Zeki Bey, Gümüşhane
Necib Ali Bey, Denizli
Süleyman Sırrı Efendi, Trabzon
Nazmi Bey, Hakkari
Ata Bey, Niğde
Abdurrahman Şeref Bey, İstanbul
Abdullah Azmi Efendi, Eskişehir
Mahmud Esad Bey, İzmir
Samih Rıfat Bey, Çanakkale
Hüseyin Hüsnü Efendi, Isparta
Cevdet Bey, Kütahya
Murad Bey, Antalya
Hacı Edhem Bey, Saruhan
Doktor Refik Bey, İstanbul
Reşad Bey, Saruhan
Doktor Tevfik Rüşdü Bey, İzmir
Osman Niyazi Bey, Karesi
Falih Rıfkı Bey, Bolu
Mahbub Efendi, Kırşehir
Hüsrev Bey, Urfa
İbrahim Bey, İzmit
Ziya Gökalp Bey, Diyarbakır
Haydar Adil Bey, Karesi
Süleyman Sırrı Bey, İstanbul
Mükerrem Bey, Isparta
Esad Bey, Lazistan
Mustafa Fehmi Efendi, Bursa
Ali Fuad Paşa, Ankara
Ağaoğlu Ahmed Bey, Kars
Halid Bey, Kastamonu
İhsan Bey, Ergani
Halil Hulki Efendi, Siirt
Ferid Bey, Kütahya
Rasih Efendi, Antalya
Fethi Bey, İstanbul
Hakkı Bey, Van
Doktor Fuad Bey, Kırkkilisa
Ali Şadi Bey, Kozan
Ali Kadri Bey, Muş
Şeyh Saffet Efendi, Urfa
Saffet Bey, İzmit
Rauf Bey, Lazistan
Emin Cemal Bey, Bolu
Feyzi Bey, Diyarbakır
Hamdullah Subhi Bey, İstanbul

Muammer Bey, Sivas
İsmet Bey, Çorum
Halis Turgut Bey, Sivas
Şahin Efendi, Gaziantep
Receb Bey, Kütahya
Muhyiddin Bey, El-aziz
Ömer Mümtaz Bey, Ankara
İbrahim Süreyya Bey, İzmit
Mustafa Efendi, Konya
Mustafa Bey, El-aziz
İzzet Ulvi Bey, Karahisar-ı Sahib
Ekrem Bey, Lazistan
Yusuf Akçura Bey, İstanbul
Rüşdü Paşa, Erzurum
Hamdi Bey, İstanbul
Mazhar Müfid Bey, Denizli
Hazım Bey, Niğde
Galib Bey, Niğde
Hacı Bedir Ağa, Malatya
İsmail Kemal Bey, Çorum
Sabit Efendi, Kayseri
Recai Bey, Ordu
Süleyman Sırrı Bey, Bozok
Derviş Bey, Mardin
Talat Bey, Kengırı
Sadık Bey, Karahisar-ı Sahib
Mehmed Vehbi Bey, Karesi
Hakkı Tarık Bey, Giresun
Ali Bey, Karahisar-ı Sahib
Rahmi Bey, Trabzon
Mehmed Emin Bey, Karahisar-ı Şarki
Mahmud Bey, Siirt
Süleyman Necmi Bey, Canik
Mahmud Celal Bey, İzmir
Halil Bey, Ertuğrul
Mahmud Nedim Bey, Malatya
Yahya Kemal Bey, Urfa
Arif Bey, Eskişehir
Hacım Muhiddin Bey, Giresun
Ömer Efendi, Kars
Hasan Bey, Antalya
Fuad Bey, Lazistan
Necib Bey, Mardin
Hacı Kamil Efendi, Tokat
Kanunu Reddeden:
Halil Bey, Ordu
Tahir Efendi, Giresun
Müstenkifler:
Mehmed Bey, Kastamonu
Besim Bey, Mersin
Hafız İbrahim Efendi, Isparta

Yirmi Üçüncü İçtima

22 Eylül 1339 Cumartesi

(Reis-i Sani: Ali Fuad Paşa Hazretleri)

Kâtipler: Ruşen Eşref Bey, Karahisar-ı Sahib

Falih Rıfkı Bey (Bolu)

Reis - Celseyi açıyorum efendim. Malum-ı âliniz geçen celse hafi olduğu için zabt-ı sâbık hulâsasını okumuyoruz. Evrak-ı vârideyi okuyoruz.

Efendim! Geçen celsenin birinci ve dördüncü celseleri okunuyor. Diğerleri hafi olduğu için okunmuyor. (Birinci, dördüncü celselerin zabıt hulâsası okundu.)

Efendim, sâbık hülasaları hakkında bir mütalaa var mı? (Hayır sesleri) Zabt-ı sâbık aynen kabul edilmiştir.

Teşkilat-ı hazariye dolayısıyla açığa çıkarılacak erkân, ümera ve zabitan ve mensubin-i askeriyenin 1339 senesi nihayetine kadar mezun addıyle tam muhassasat itası hakkında İzmit Mebusu Mustafa Bey ve rüfekasının teklif-i kanunisi var, Layiha Encümenine gönderiyoruz.

Nizamname ve talimatnameler hakkında kanun-i esasi encümeni var, ruznameye alıyoruz.

Darbedilecek meskûkât hakkındaki layiha-i kanuniye ve kanun-ı esasi encümeni mazbatası var, ruznameye alıyoruz.

Meclis-i İdare azalarının vergi kaydı hakkında teklif-i kanuni ve Dâhiliye Encümeni mazbatası var, ruznameye alıyoruz.

Rüsum-ı Belediye Kanununun 19. maddesinin tefsirine dair tezkere ve Dâhiliye Encümeni mazbatası var, ruznameye alıyoruz.

İdare-i Umumiye-i Vilâyet Kanununun 140. maddesinin tefsirine dair tezkere ve Dâhiliye Encümeni mazbatası var, ruznameye alıyoruz.

Belediye Kanununun 19. maddesinin tefsiri hakkında tezkere ve Dâhiliye Encümeni mazbatası var, ruznameye alıyoruz.

İktisat Encümeni azalarının yirmiye iblağı hakkında İktisat Encümeni mazbatası var, okuyoruz:

Memleketimizde elyevm mesail-i iktisadiyenin

ehemmiyet-i fevkaladesi Meclis-i Âlice müsellem olduğu halde, İktisat Encümeni azasından dokuz zatın şu sırada mezun bulunmasından dolayı asgari nisab-ı ekseriyet olan beş azanın bile içtimaıyla encümenin in'ikadı mümkün olamamasına ve encümenlerin intihap esnasında henüz Meclis-i Âliye gelememiş olan aza arasında iktisat mütehassıslarından bazı zevatın bulunmasına ve umumiyetle encümenimizin iştigal ettiği mesailin kesret ve ciddiyetine binaen İktisat Encümeni azasının yirmiye iblağı zımnında şubelere intihabat icrasına emr ve müsaade buyurulmasını teklif ederiz efendim.

Aza: Antalya, Murad

Mazbata Muharriri: Yusuf Akçura

İktisat Encümeni Reisi: Mahmud Celal

Aza: Kozan, Ali Şadi

Aza: Kayseri, Naci

Reis - Efendim, İktisat Encümeni azalarının yirmiye iblağı hakkındaki tezkereyi rey-i âlinize vazediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Doktor Mustafa Bey (Çorum) - Nizamnamenin tadili demektir bu rica ederim.

Reis - Hayır efendim, emsali vardır. Binaenaleyh şubelerden rica ederiz, encümene birer aza intihap etsinler. (Gürültüler) Efendim, nizamnamede musarrahtır. İcabında encümenler aza adedini tezyit edebilirler.

Saidili kazasında bir Ziraat Bankası tesis ve küşadı hakkında Konya mebuslarının temenni-i takriri var, İcra Vekilleri Riyasetine gönderiyoruz.

Ankara Ziraat Mektebi binasının tahliyesi hakkında Kastamonu Mebusu Mehmed Bey ve rüfekasının temenni-yi takriri var, İcra Vekilleri Riyasetine gönderiyoruz.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Efendim, çoktan beri temenni ediyoruz, faide etmiyor. O bina erkân-ı harbiyededir. Başka bir binaya nakledilip bina mektebe iade edilmelidir. Temenniye mahal nedir, rica ederim?

Reis - Başka takrirle sual buyurursunuz. Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Bey'in Maarif Vekâletinden bir istizah takriri var, okuyoruz.

Riyaset-i Celileye

Yozgat Darülmuallimini hakkında ne Maarif Vekili müspet bir cevap vermiş ve ne de Meclis-i Âlinin kararına iktiran etmiş, bir netice hâsıl olmamıştır. Binaenaleyh suale verilen cevap kâfi değildir. Bizzarure Maarif Vekâletinden istizah-ı keyfiyet eyliyorum.

17 Eylül 1339

Yozgat - Bozok

Süleyman Sırrı

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Emrederseniz izah edeyim.

Reis - Efendim anlaşıldı, izaha hacet yoktur. İstizah takriri, zannedersem anlaşıldı. Rey-i alilerine vazediyorum.

Kabul edenler el kaldırsınlar, kabul edenler lütfen ayağa kalksın. Kabul edilmiştir efendim.

Efendim, ruznameye geçiyoruz. Birinci maddesi: Posta Layihası. Malum-ı âliniz bazı maddeler encümene gitmişti. Henüz gelmemiştir.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Paşa Hazretleri, müsaade ederseniz usul hakkında bir şey arz edeyim. İstizah kabul edildikten sonra gününü Meclis-i Âli tayin eder.

Reis - Hangi gün tensip buyuruyorsunuz? Efendim, müsaade ederseniz gelecek cumartesini kabul buyurur musunuz? (Muvafık sesleri) Kabul edenler ellerini kaldırsın, gelecek cumartesi günü kabul edilmiştir efendim.

Efendiler, ruznamemizin ikinci maddesindeyiz. Malum-ı âliniz bunun müzakeresini celse-i hafiyede yapıyorduk.

Ali Bey (Karahisar-ı Sahib) - Efendim, encümen maddeyi ihzar etmemiştir.

Reis - Lütfen samiin salonu tahliye etsinler.

(İkinci Celse Hafidir)

Üçüncü Celse

(Reis: Reis-i Sani Ali Fuad Paşa Hazretleri)

Kâtipler: Haydar Rüşdü Bey, (Denizli); Falih Rıfkı Bey, (Bolu)

Reis - Efendim, vakit gecikmiştir. Pazartesi günü öğleden sonra saat bir buçukta içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

İçtima-i Ati Ruznamesi

1- Zabt-ı sabık hulâsası

2- Evrak-ı vâride

3- Müzakere edilecek mevâd:

Posta layihası

Mücadele-i milliyeye iştirak etmeyen ve hudud-ı milli haricinde kalan erkân, ümera, zabitan ve memurin ve mensubin-i askeriye hakkında yapılacak muameleye dair kanun layihası

Kambiyo kanun layihası

2 Teşrinisani tarihihin iyd-i milli addı hakkındaki teklifler

Suiistimalden maznun Binbaşı Lütfü Efendi hakkındaki İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresine Adliye Encümeni mazbatası

Mütareke bidayetinde vatanın emr-i müdafaası maksadıyla ika edilen ceraim hakkında kanun layihası

Birinci devrede mebus bulunan zabitanın vaziyetleri hakkındaki tezkerelere dair Müdafaa-yı Milliye encümeni mazbatası ve teklif-i kanunisi

Evkaf-ı mülhaka kazalarından alınmakta olan mal-ı maktuun ilgasına dair layiha ve Şer'iyye Encümeni mazbatası

Memurin-i sâire misillü idare-i hususiye memurlarıyla mazulin ve mütekaidin evlatlarının mektep ücretleri hakkında bir karar ittihazına dair Urfa Mebusu Şeyh Saffet Efendi'nin takriri

Takdirname ile usul-i taltif hakkındaki kanunun tefsirine ait Müdafaa-yı Milliye Encümeninin üç kıta mazbatası

İstiklâl Madalyası Kanununa madde-i müzeyyele ilavesine dair Müdafaa-yı Milliye Encümeni mazbatası

Etibbanın hizmet-i mecburiyesi hakkındaki layiha-i kanuniye ve Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Encümeni mazbatası

Konya Ovası İskası hakkındaki layiha ve teklif-i kanuniye Nafia Encümeni mazbatası

Mahkuminin tarik bedel-i nakdisinin teciline dair layiha ve teklif-i kanuniye Nafia Encümeni mazbatası

Yirmi dörde münkasım saatin kabulü hakkında Cebel-i Bereket Mebusu Avni Bey'in Takriri

Altı Aylık Avans Kanunu layihası ve Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası

Mal müdürlerinin vekaletince tayini hakkındaki Layiha-i Kanuniye ve Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası

Elbise bedeli hakkındaki kanunun tefsirine dair tezkere ve Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası

Fransızlar zamanında müsadere edilen mebaliğ hakkındaki tezkere ve Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası

Memurin-i mülkiye tekaüt kanununun tadiline dair teklif ve Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası

Nizamname ve talimatnameler hakkında Urfa Mebusu Şeyh Saffet Efendi'nin teklif-i kanunisi

Malulin-i guzatın terfihi hakkındaki kanunun tefsirine dair tezkereye Müdafaa-yı Milliye Encümeni mazbatası

Kırtasiye muamelatının tahfifi hakkında Lazistan Mebusu Ekrem Bey'in takriri

Yirmi Dördüncü İçtima

24 Eylül 1339 Pazartesi

Birinci Celse

(Reis - Reis-i Sani Ali Fuad Paşa Hazretleri)

Kâtipler: Ruşen Eşref Bey, Karahisar-ı Sahib

Haydar Rüştü Bey, Denizli

Zabt-ı Sabık Hulâsası:

Reis - Efendim, celseyi açıyorum. Zabt-ı sabık hulâsası okunacaktır. (Zabt-ı sabık hulâsası okundu.)

Efendim, zabt-ı sabık hulâsası hakkında bir mütalaa var mı? (Hayır sesleri)

Zabt-ı sabık aynen kabul edilmiştir efendim.

Evrak-ı Varide:

Reis - Nisab-ı müzakere hakkında arkadaşımızın biri şimdi bir takrir verdi onu okuyacağız.

Riyaset-i Celileye

Mecliste 287 mebus bulunduğu ve izinlilerin miktarı da nisab-ı müzakereye halel gelmeyecek surette tayin edilmekte olduğu halde tayin-i esami ile reye müracaat edilen atideki üç celsede nisab-ı müzakere olmadığından tekrar reye müracaata lüzum görülmüştür. Üç müzakereden birincisi posta kanun layihasının 12. maddesi, ikincisi muhtacin-i zürraa verilen tohumluk ve çift hayvanatı ile alât-ı

ziraiye bedeli, üçüncüsü de: mekteb-i tıbbiye talebesine verilen yüz ellişer lira hakkındadır.

Kudret-i ilmiyesine ve mevcudiyetine nazaran kendisinden milletin her şeyi beklediği Meclisin ekseriyetine rağmen nisab-ı müzakereyi bile muhafaza edememesi hariçte su-i tesirden hali kalmıyor. Bu mühimmeye ve rüfekayı muhteremenin nazar-ı dikkatlerininin celbini ve riyasetçe nizamname ahkâmının tamami-yi muhafazasını rica ederim.

Kastamonu Mebusu Halid

Reis - Efendim, bu bir temenni takririnden ibarettir. Zannederim ki nazar-ı dikkate alındı ve alınacaktır, değil mi efendim? (Tabii sesleri) Zaten nizamnamemizde musarrahtır.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Nizamnamedeki ceza kâfi değildir. Hem yoklama kıste'l-yemv yapılmalı ki mütenebbih olalım.

Reis - "Zaten nizamname mucibince hareket edelim." diyor. Başka türlü teklif ederse o da olur. Efendim! Evrak-ı varideye geçiyoruz: Katl maddesinden on, on iki seneye mahkûm Yanyalı Şerife'nin maluliyetine binaen bakiyye-i müddet-i cezaiyyesinin affı hakkında İcra Vekilleri Riyasetinin tezkeresini Adliye Encümenine gönderiyoruz.

Aydın, Ödemiş, Afyon, Isparta ve havalisinde idare-i örfiye ilan edildiğine dair İcra Vekilleri Riyasetinin tezkeresi ve Dâhiliye Encümeni mazbatasını ruznameye alıyoruz.

Mehmed Vehbi Bey (Karesi) - Paşa Hazretleri ruznamenin üçüncü ve dördüncü maddeleri hakkında bendenizin bir takririm vardır. Encümen bunları müstaceliyetle teklif etmiştir. Bir taraftan idare-i örfiye devam ediyor, diğer taraftan da buna dair olan tezkere henüz geliyor.

Necati Bey (Bursa) - Altı ay oldu, haberimiz yok daha yeni işitiyoruz.

Reis - Efendim, müsaade buyurun, arz edeyim. Zaten ruznamenin üçüncü maddesindeyiz. Kambiyo Kanunu layihası var. Bundan sonra üçüncü madde geliyor. Sizinki hangisidir?

Vehbi Bey (Karesi) - Şimdi okuduğunuz Paşa Hazretleri, bunun müstaceliyetle müzakeresini teklif ediyoruz.

Reis - Pekâlâ, İzale-i Şekavet Kanunuyla idare-i örfiye hakkındaki tezkerenin müzakeresini şimdi rey-i âlinize vazedeceğim. Evvela evrak-ı vâride havalesini bitirelim.

Konya Hastanesine celbolunan eşyanın gümrük ve ardiye resimlerinden affi hakkında Konya Mebusu Kazım Hüsnü Bey'in teklif-i kanunisinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatasını kavanin ve Muvazene-i Maliye Encümenlerine gönderiyoruz. Sülüsan müddet-i cezaiyelerini ikmal eden mahkuminin affina ve müebbeden gören ve kalebentliğe nefye mahkûm bulunanların cezalarının on beş sene gören kalebentlikle nefye tahviline dair kanun layihasıyla Adliye Encümeni mazbatası vardır. Ruznameye alıyoruz. Takrirler vardır, okuyorum efendim.

"Türkiyeli" tabirinin tavzihi lüzumuna dair Bursa Mebusu Mustafa Fehmi Efendi ve rüfekasının takririni Kanun-ı Esasi Encümenine gönderiyoruz. Tadil takrirlerinin makam-ı riyasete usul-i tevdii hakkında bir karar itasını mutazammın Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Bey'in takririni Nizamname-i Dâhili Encümenine havale ediyoruz.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Buna dair bir şey arz edeceğim. Müsaade buyurun Paşa Hazretleri.

Reis - Nizamnamede buna dair bir şey yoktur. Zât-ı aliniz bir madde ilave etmekliğimi mi istiyorsunuz?

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Bendeniz bir karar verilmesini istiyorum. İzah etmek için müsaade buyurun.

Reis - Efendim, karar veremeyiz. Çünkü nizamnamenin tadili mahiyetindedir. Nizamname Encümenine havale olunur.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Aynı takriri geçen sene de verdik, neticesi hala çıkacak.

Reis - Efendim, encümenlerden rica ederim, tesri etsinler.

Hakkı Bey (Van) - Efendim teklif etmemişse etsin.

Reis - Teklif etmiştir. Geçen gün bu hususa dair verilen takrir Nizamname-i Dâhili Encümene havale edilmiştir. Çünkü bu takrir Nizamname-i Dâhiliyi az çok tadil mahiyetinde görülmüştü. Evrak-ı saireye geçiyoruz:

Muhacirin Cemiyeti Kongresinin telgrafnamesi var. Müsaade ederseniz Divan-ı Riyaset münasip bir cevap versin.

Faik Bey (Tekfurdağı) - Münderecatı acaba nedir?

Reis - Okuyalım efendim.

Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti-i Celilesine

Muhacirin Cemiyeti ol baptaki nizamnamesine tevfikan 19 Eylül'de İzmir'de birinci kongresini akd ve ervah-ı şühedaya kaimen Fatihalar ithaf eylemiştir. Kongre ilk celsesinde Meclis-i Âli-yi Milliye ve mülk ve milletin büyük ve kahraman halaskarlarına bi-payan minnet ve şükranlarını ref ve takdime ve bilhassa mübadele-i ahali meselesinde Hükûmet-i Milliyemize bütün teşkilatı ve mevcudiyeti ile azamı tezahürat ve muavenette bulunmaya âmâde olduğunu iblağa bil-ittifak karar verdiğini kemal-i ihtiramla arz eylerim.

Muhacirin Cemiyeti Kongre Reisi Tahsin

Reis - Müsaade ederseniz…

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Efendim çok teşekkür ederiz ki kemal-i hararet ve samimiyetle çalışıyorlar. Fakat Meclis-i Âliye sorarım. Encümenlere sorarım, Heyet-i Vekileye sorarım, İmar Vekâleti kanun layihası ne oldu? Ne vakit intaç edilecek? Sorarım Reis Paşa Hazretleri, geçen gün Japonya bir zelzele ile alt üst oldu. Zelzelenin gürültüsü devam etmekte iken Japonya Hükûmeti sekiz milyar tahsisat verdi. Biz bu biçarelerin yardımına ne vakit yetişeceğiz?

Reis - Pekâlâ efendim, bu da işte usul vecihle muamele görüyor. Bundan ziyade istical edilemez ki efendim. Muvafık görüyorsanız münasip cevap yazılsın. Bozcaada'nın teslimi münasebetiyle izhar-ı sadakatini mutazammın telgraf var. Müsaade ederseniz Divan-ı Riyasetten münasip cevap yazalım. Daha birçok telgraflar var. Bunlara da divan tarafından cevap verilir. (Muvafık sesleri)

İktisat Vekili Mahmud Esad Bey'in İstifanamesi

Reis - Efendim, İktisat Vekili Mahmud Esad Bey'in istifanamesi var okunacak.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

22.9.1339

İstirahata muhtacım, esbab-ı sıhhiyeme binaen Umur-ı İktisadiye Vekâletinden istifa eylediğimi arz eylerim efendim hazretleri.

İzmir Mebusu Mahmud Esad

Ruzname Hakkında Müzakere

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Efendim, son altı ayak tahsisat-ı layiha-i kanuniyesi Muvazene-i Maliye Encümeninden çıktı, tab ve tevzi edildi, ruznamenin on altıncı maddesinde bulunuyor. Mâlum-ı âlileri bu gün Eylül'ün yirmi dördüdür. Hidemat-ı umumiye-i devleti ifa edebilmek için elimizde tahsisat kalmamıştır. Bilhassa leyli mekteplerin iaşeleri için tahsisat kalmadı. Çok istirham ederim, tahsisat kanununun diğer mevada takdimen bu gün müzakeresine başlayalım. (Kabul sesleri)

Ali Bey (Karahisar-ı Sahib) - Mâlum-ı âliniz cidal-ı milliye iştirak meselesine dair olan kanun diğer kavanine tercihan müstaceliyet kararıyla derdest-i müzakeredir ve birkaç maddesi müzakere edilmiştir, tahsisat kanununun ondan sonra müzakere edilmesini teklif ederim.

Reis - Efendim, evrâk-ı varidenin dördüncü maddesinde bir şey unutulmuş, Men'-i Şekavet Kanunu layihası hakkında Dâhiliye ve Adliye encümenleri mazbataları var. Onu da ruznameye alıyoruz.

Şimdi efendim, ruznamenin vaziyetini bendeniz hülasa edeyim… Mâlum-ı âliniz Posta Kanunu encümene gitmişti. Bazı maddeleri encümenden daha gelmedi. Onun için müzakeresi kalmıştı, ikinci madde, biliyorsunuz mücadeleye iştirak etmeyen zabitan hakkındadır. Buna ait müzakere de kısmen bitmiştir. Kısmen de encümendedir. Şimdi kambiyo layiha-i kanuniyesi vardır. Bundan başka Maliye Vekili Beyefendi tahsisat kanununun müzakeresini teklif ediyor. Ehemmiyetini de arz etti.

Sonra Karesi Mebusu Mehmed Vehbi Bey'in bir takriri vardır. Bir de idare-i örfiye ilan edildiğine dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresini müstaceliyetle ruznameye alalım. Bir de Men'i Şekavet Kanunu vardır. (Evet sesleri)

İzaha hacet yok, müsaade buyurursanız efendim; geçen seneki tecrübemize nazaran böyle mütemadiyen takdim ve tercih edilmek suretiyle her gün ruzname ile uğraşacak olursak malum-ı âliniz o vakit ruzname karışıyor. Onun için bir prensip ittihaz edelim, yine ruznameyi bozmayalım. Eğer arkadaşlarımızın bu teklifatı makul ise sıraya koyalım. Evvela tahsisat kanununu fakat üçüncü madde olarak, sonra Vehbi Bey'in teklifini, sonra idare-i örfiye ilan edildiğine dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresini ondan sonra Men-i Şekavet Kanun layihasını böylece üçüncü, dördüncü ve beşince olarak sıraya koyalım ve bu suretle Heyet-i Celilece müzakere edilmiş olup da bazı maddeleri intaç edilmemiş olan kanunlar da geri kalmamış olsun. Eğer bunu bu suretle kabul buyurursanız… (Hay hay sesleri) Şu halde rey-i alinize vazediyorum. Üçüncü madde olarak Tahsisat Kanununu, dördüncü olarak idare-i örfiye ilan edildiğine dair

İcra Vekilleri Riyasetinin tezkeresini, beşinci madde olarak men-i şekavet hakkındaki kanun layihasının müzakeresini rey-i alinize vazediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın, kabul edilmiştir efendim.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Men-i Şekavet hakkındaki layiha ruznamede var. Fakat henüz tevzi edilmedi.

Reis - Sıra ile efendim, sonra tevzi edilir.

Reis - İktisat Vekili intihabı: Şimdi efendim, müsaade buyurursanız İktisat Vekâletine intihap olunacak arkadaşın intihabına başlayalım. (Muvafik sesleri)

(Kırkkilisa daire-i intihabiyesinden tayin-i esami ile intihaba başlandı.)

Reis - Efendim, reylerini istimal etmeyenlerin isimleri bir defa daha okunacak: (Okundu.)

Efendim reylerini istimal etmeyenler varsa lütfen versinler.

İstihsal-ı ârâ hitam bulmuştur. Yusuf Ziya Bey (Zonguldak), Muhtar Bey (Trabzon), Süleyman Sırrı Bey (Bozok) ârâ-yı tasnife memur edildiler.

Efendim, ruznamemizde ikinci maddedeki mücadele-i milliyeye iştirak etmeyenler ve hudud-ı milli haricinde kalan erkân, ümera ve zabitan ve mensubin-i askeriye hakkındaki layihanın maddeleri encümenden gelmiştir. Şimdi bunun müzakeresini yapacağız. Ondan sonra Tahsisat Kanununun müzakeresine başlayacağız. Binaenaleyh samiinin lütfen salonu tahliyelerini rica ederim.

(İkinci Celse Hafidir)

Üçüncü Celse

(Reis: Reis-i Sani Ali Fuad Paşa Hazretleri)

(Kâtip: Ruşen Eşref Bey (Afyonkarahisar)

Reis - Efendim, müsaade buyurursanız İktisat Vekâleti hakkında reye iştirak eden zevatın adedi 158, muamele tamamdır. Trabzon Mebusu Hasan Bey 154, Celal Bey (İzmir) bir, Resul Bey (Bitlis) bir rey almışlardır. İki müstenkif var, şu halde Trabzon Mebusu Hasan Bey 154 rey ile İktisat Vekâletine intihap buyurulmuştur.

Receb Bey (Kütahya) - Demin kabul edilen kanunun serlevhasında bir noksan var. Müsaade buyurulursa arz edeyim. Tashih edilsin.

(Celse-i aleniyeye geçilmiştir sesleri)

Reis - Efendim, Yarın saat bir buçukta içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

İçtima-ı Ati Ruznamesi

1- Zabt-ı Sabık Hulâsası

2- Evrak-ı Varide:

Mazbatalar

1- Şirketlerde Türkçe istimali hakkında teklif-i kanuni ve Nafia Encümeni mazbatası

2- Amele taburu efrat ve zabitanına verilecek ikramiyeler hakkında layiha-i kanuniye ve Nafia Encümeni mazbatası

Takrirler

3- Ankara'da Türk Ocağı ittihaz edilen binanın bedel-i mukarreri ile terk ve tahsisine dair İstanbul Mebusu Hamdullah Subhi Bey ile yüz altmış refikinin takriri,

4- Reji tütünlerinin nev ve fiyatlarının murakabesine dair Cebel-i Bereket Mebusu Avni Bey'in takriri,

Müzakere Edilecek Mevad

1- Posta Kanun layihası

2- Mücadele-i milliyeye iştirak etmeyen ve hudud-ı milli haricinde kalan erkân, ümera, zabitan ve memurin ve mensubin-i askeriye hakkında yapılacak muameleye dair kanun layihası

3- Avans Kanun layihası ve Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası

4- Aydın, Ödemiş, Afyon, Isparta ve havalisinde idare-i örfiye ilan edildiğine dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi ve Dâhiliye Encümeni mazbatası

5- Men-i Şekavet Kanun Layihası ve Dâhiliye ve Adliye encümenleri mazbataları

6- Kambiyo Kanun layihası

7- 2 Teşrinisani tarihinin iyd-i milli addi hakkındaki teklifler

8- Suiistimalden maznun Binbaşı Lütfü Efendi hakkındaki İcra Vekilleri Heyeti riyaseti tezkeresine Adliye Encümeni mazbatası

9- Mütareke bidayetinde vatanın emr-i müdafaası maksadıyla ika edilen ceraim hakkında kanun layihası

10- Birinci devrede mebus bulunan zabitanın vaziyetleri hakkındaki tezkerelere dair Müdafaa-yı Miliye Encümeni mazbatası ve teklif-i kanunusi

11- Evkaf-ı mülhaka fazlalarından alınmakta olan mal-ı maktuun ilgasına dair lâyiha ve Şer'iye Encümeni mazbatası

12- Memurin-i saire misillü idare-i hususiye memurları ile mazulîn ve mütekaidin evlâtlarının mektep ücretleri hakkında bir karar ittihazına dair Urfa Mebusu Şeyh Saffet Efendi'nin takriri

13- Takdirname ile Usul-i Taltif Hakkındaki Kanunun tefsirine ait Müdafaa-yi Millîye Encümeninin üç kıta mazbatası

14- İstiklâl Madalyası Kanununa madde-i müzeyyele ilâvesine dair Müdafaa-yi Millîye Encümeni mazbatası

15- Etıbbanın hizmet-i mecburiyesi hakkındaki lâyiha-yı kanuniye ve Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Encümeni mazbatası

16- Konya Ovası ıskası hakkındaki lâyiha ve teklif-i kanuniye Nafıa Encümeni mazbatası

17- Mahkûminin tarik bedelât-ı nakdiyesinin teciline dair lâyiha ve teklif-i kanuniye Nafıa Encümeni mazbatası

18- Yirmi dörde münkasım saatin kabulü hakkında Cebelibereket Mebusu Avni Bey'in takriri

19- Malmüdürlerinin Vekâletince tâyini hakkındaki lâyiha-yı kanuniye ve Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası

20- Elbise Bedeli Hakkındaki Kanunun tefsirine dair tezkere ve Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası

21- Fransızlar zamanında müsadere edilen mebaliğ hakkındaki tezkere ve Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası

22- Memurin-i Mülkiye Tekaüt Kanununun tadiline dair teklif ve Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası

23- Nizamname ve talimatnameler hakkında Kanun-ı Esasi Encümeni mazbatası ve Urfa Mebusu Şeyh Saffet Efendi'nin teklif-i kanunisi

24- Malulin-i guzatın terfihi hakkındaki kanunun tefsirine dair tezkereye Müdafaa-yi Milliye Encümeni mazbatası

25- Kırtasiye muamelâtının tahfifi hakkında Lâzistan Mebusu Ekrem Bey'in takriri

26- Devletin alâmet-i mahsusasını havi meskûkât darbı hakkında icrai bir karar itasına dair tezkere ve encümen mazbatası

27- Meclisi İdare âzalarının vergi kaydı hakkında teklif-i kanuni ve Dâhiliye Encümeni mazbatası

28- Rüsum-ı Belediye Kanununun 19. maddesinin tefsirine dair tezkere ve encümen mazbatası

29- İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanununun 140. maddesinin tefsirine dair tezkere ve encümen mazbatası

30- Rüsum-ı Belediye Kanununun 24. maddesinin tefsiri hakkında tezkere ve encümen mazbatası

31- Belediye Kanununun 19. maddesinin tefsiri hakkında tezkere ve encümen mazbatası

32- Sülüsan-ı müddet-i cezaiyelerini ikmal eden mahkûmînin affına ve müebbeden küreğe ve kalebentliğe ve nefye mahkûm bulunanların cezalarının on beş sene kürek ve kalebentlik ve nefye tahviline dair kanun lâyihası ve Adliye Encümeni mazbatası

Yirmi Beşinci İçtima

25 Eylül 1339 Salı

Birinci Celse

(Reis- İkinci Reisvekili İsmet Beyefendi)

Kâtipler: Ruşen Eşref Bey (Karahisar-ı Sahib), Haydar Rüşdü Bey (Denizli)

Zabt-ı Sâbık Hulâsası:

Reis - Ekseriyetimiz hâsıl oldu. Celseyi ekseriyetimiz hâsıl oldu. Celseyi açıyorum. Efendim! Zapt-ı sabık hulâsası okunacak: Zabt-ı sabık hulâsası hakkında bir mütalâa var mı efendim? (Hayır sesleri) Zabt-ı sabık hulâsasını aynen rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Evrâk-ı Varide:

Reis - Şirketlerde Türkçe istimali hakkında teklif-i kanuni ve Nafia Encümeni mazbatası var. Ruznameye alıyoruz.

Amele taburu efrat ve zâbitanına verilecek ikramiyeler hakkında lâyiha-yı kanuniye ve Nafia Encümeni mazbatası var. Müdafaa-yı Millîye ve Muvazene-i Maliye encümenlerine havale ediyoruz.

Ankara'da Türk Ocağı ittihaz edilen binanın bedel-i mukarreri ile Ocağa terk ve tahsisine İstanbul Mebusu Hamdullah Sübhi Bey ile yüz altmış refikinin dair temenni-yi takriri var. İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine tevdi ediyoruz.

Reji tütünlerinin nevi ve fiyatlarının murakabesine dair Cebelibereket Mebusu Avni Bey'in temenni-yi takriri var. İcra Vekilleri Heyeti riyasetine tevdi ediyoruz.

Efendim, ruznamemizin birinci numarasında bulunan Posta Kanununun birinci maddesinin zeyli encümenden henüz gelmediğinden müzakeresini talik ediyoruz.

İkinci numarasında mücadele-i milliyeye iştirak etmeyen ve hudud-ı milli haricinde kalan erkân, ümera, zabitan ve memurin ve mensubin-i askeriye hakkında yapılacak muameleye ve mücadele-i milliyeye iştirak edenlerin tekaüt müddetlerinin suret-i hesabını natık layiha-i kanuniye geçen celselerde müzakere ve kabul edilmiş olduğundan kanunun Heyet-i Umumiyesini rey-i alilerine vazediyorum.

Recep Bey (Kütahya) - Müstaceliyet kararıyla geçen celselerde kabul edilmiştir. Mücadele-i milliyeye iştirak etmeyen ve hudud-ı milli haricinde kalan erkân, ümera, zâbitan ve memurin ve mensubin-i askeriye hakkında yapılacak muameleyi ve cidal-i milliye iştirak edenlerin tekaüt müddetlerinin suret-i hesabını natık kanun:

Madde 1- İstanbul ve vilâyat-ı müstahlasa ile Türkiye haricinde kalarak mücadeleye iştirak etmeyen berrî, bahrî, havai ve jandarma sınıflarından muvazzaf mütekait ve ihtiyat bilumum erkân, ümera ve zabitan ve memurin ve mensubin-i askeriyeden herhangi bir suretle herakat-ı milliye aleyhindeki teşkilâta dâhil oldukları veya münferiden çalıştıkları bir Heyet-i Mahsusa tarafından yeniden tetkik ve tahkik neticesinde sabit olanların bir daha hidemat-ı devlette istihdam edilmemek üzere nisbet-i askeriyeleri kat 'olunur.

Madde 2- Millî orduya resmen davet edilip de icabet etmemiş olan ordu mensubîninin dahi nisbet-i askeriyeleri kat'olunur.

Madde 3- 26 Ağustos 1338 tarihine kadar İstanbul'da ve Vilâyat-i Mustahlasada kalmış olan berrî, bahrî, havai ve jandarma sınıflarına mensup erkândan müddet-i muayyene-i kanuniyesi olan otuz seneyi ve ümera ve zâbitan ve memurîn ve mensubîn-i askeriyeden yirmi beş seneyi ikmal edenlerin bir defaya mahsus olmak üzere rızalarına bakılmaksızın tekaütleri icra edilir.

Âtideki fıkralarda gösterilenler işbu madde ahkâmından müstesnadırlar:

a- Türkiye bahriye kadrosunu teşkil etmek üzere 1340 bütçesine dâhil olacaklar.

b- Erkân-ı Harbiye-i Umumiye ve Müdafaa-yi Milliye Vekâletlerince ve jandarma mensuplarından Dâhiliye Vekâleti ve Umum Jandarma Kumandanlığınca herhangi bir müessesede tavzif veya herhangi bir mahalde hidemat-ı milliyede istihdam edildikleri sabit olanlar ve berrî ve bahrî mekâtib-i askeriye muallimleriyle idare memurları.

c- 1338 senesi Martından sonra esaretten İstanbul'a veya memalik-i müstahlâsaya avdet edenler.

d- Caizü'l-istihdam oldukları halde kadroların adem-i müsaadesinden dolayı vücutlarına lüzum olmadığından Anadolu'ya gelmemeleri hakkında kendilerine tabligat ifa olunanlar

Madde 4- Üçüncü maddede zikrolunan müddetleri ikmal etmemiş olanlardan hazarı kadro haricinde kalacak olanlar dahi müddet-i hizmetlerine göre tekaüde sevk olunurlar.

Bunlardan kadro dâhilinde kalacakların son rütbelerine mahsus terfi kıdemlerinden birer sene tenzil olunacağı gibi orduda bir sene hizmet etmedikçe terfi dahi edemezler.

Madde 5- İlan-ı Meşrutiyetten itibaren anavatandan ayrılarak bugünkü Türkiye hudutları haricinde kalmış bulunan bilûmum memalikte hizmet kabul ederek veya etmeyerek bil-ihtiyar kalan veyahut memalik-i mezkûreye bilâ-mezuniyet giden veya mezunen ve tebdil-i hava suretiyle gidip de müddet-i mezuniyetlerini tecavüz ettiren berrî, bahrî, havaî ve jandarma sınıflarına mensup muvazzaf, mütekait ve ihtiyat erkân, ümera ve zâbitan ve memurin ve mensubîn-i askeriyenin mezuniyet veya tebdil-i hava müddetlerinin hitamından itibaren nisbeti askeriyeleri kat olunur.

Yemen'in vaziyet-i mahsusasından dolayı orada kalmış olan Türkiyeli muvazzaf ve mütekait ve ihtiyat erkân, ümera, zâbitan ve memurin ve mensubîn-i askeriyeden Türkiye'ye avdetleri Hükûmetçe temin ve kendilerine tebligat icra edildikten sonra dört mah zarfında iltihak edenler bu madde hükmünden müstesnadırlar.

Bu kabîl zâbitan işbu müddet zarfında esir zâbitan hakkındaki ahkâm-ı kanuniyeye tabi tutulurlar.

Madde 6- Memleketleri hudud-ı millî haricinde kalan ve halen ordu-yı millîde istihdam edilmekte olan berrî, bahrî, havaî ve jandarma sınıflarına mensup muvazzaf, mütekait ve ihtiyat erkân ümera, zâbitan, memurin ve mensubîn-i askeriyeden memleketlerine iltihak etmek arzu ve talebinde bulunanlar, istifa ve tekaüt ve tahdid-i sin gibi müddet-i muayyene-i nizamiyelerinin ikmaline bakılmaksızın ve ileride hiçbir hak talebinde bulunmamak şartıyla 1339 sene-i maliyesi nihayetine kadar memleketlerine terhis olunurlar.

Madde 7- Harekât-ı Millîyenin mebde-i fiilîsi İzmir'in tarih-i işgali 15 Mayıs 1335 ve münteha-yı fiilîsi Lozan Muahedesinin Meclis-i Millî tarafından tarih-i tasdiki olup mezkûr tarihler arasında Anadolu'ya iltihak ederek millî orduda hizmet eden sunuf-ı muhtelife erkân, ümera ve zabıtan ve memurin ve mensubîn-i askeriyesine hizmette bulundukları müddet nazar-ı dikkate alınarak Askerî Tekaüt ve İstifa Kanununun beşinci maddesi mucibince muamele yapılır.

Madde 8- İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyyül-icradır.

Madde 9- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-yı Milliye ve Erkân-ı Harbiye Vekilleri memurdur.

14 Safer 1342 ve 25 Eylül 1339

Reis - Kanunun Heyet-i Umumiyesini rey-i âlilerine vazediyorum efendim. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsınlar. Kabul edilmiştir.

Ragıb Bey (Kütahya) - Geçen verdiğim bir takrir hakkında mâruzâtım vardır. Malûm-ı âliniz, temenni takrirleri nizamnamemizde yok fakat bu Mecliste âdet olmuştur. Bunlardan bir kısmı tasvip veya âdem-i tasvip gibi bir şeye tabi olmayarak doğrudan doğruya tebliğ edilerek gidiyor. Diğerleri de öteden beri Meclisten tasviben gidiyor. Binaenaleyh Meclisten yüz altmış arkadaşımız tarafından verilmiş Türk Ocağına dair bir takrir vardır ki bunun Meclisten tasviben gitmesi lâzım gelir. Bunun tasviben İcra Vekilleri Riyasetine gitmesini teklif ediyorum.

Reis - Efendim, takrirde (tasvip) teklif edilmemiştir, İcra Vekilleri Riyasetine tevdi edilmiş ve binaenaleyh mesele hitam bulmuştur. Usul hakkındaki mütalâatınız evvelce de nazar-ı dikkate alınan bir takrirle Nizamname-i Dâhilî Encümenine gitmişti. Encümen bu hususta bir karar verecektir.

Ragıb Bey (Kütahya) - İşte bendeniz de bunun tasviben gitmesini teklif ediyorum.

Reis - Takrirde tasvip teklifi yoktur. Ruznamemizin üçüncü numarasında…

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Takrirden maksat zaten tasviptir. Yoksa keyif için takrir gitmez efendim.

Reis - Efendim, ruznamemizin üçüncü numarasında Avans Kanunu lâyihası vardır.

İktisat Vekâletine İntihap Edilen Trabzon Mebusu Hasan Bey'in Beyanatı

Hasan Bey (Trabzon) - İktisat Vekâletine bendenizi intihap eden arkadaşlara ve bu teveccüh ve itimada arz-ı şükran eylerim. (İşitilmiyor sesleri) Harekâtım bu teveccüh ve itimada lâyık olmaktan ibaret olacaktır. (Lâyıksınız sesleri) İktisat Vekâleti malûm-ı âlileri olduğu vecih üzere aralarında pek sıkı irtibat ve münasebetleri olmayan müteaddit müdiriyet-i umumiyelerden müteşekkildir. Ziraat, Maadin, Orman, Ticaret, Sanayi ve İstatistik müdiriyet-i umumiyeleri vardır. Bu şubelerin her biri birer ihtisas meselesidir. Suret-i mahsusada ihtisasa ve malûmat-ı âliye ve fenniyeye mütevakkıftır. Vekâletin elinde pek kıymetli birçok memur bulunmakla beraber bu şubelerin herbiri ki memleketimizin hayat-ı iktisadiyesinde birer şube teşkil eder; bunların zaman-ı hâzıra göre ıslahı muvafık görülmüş ise de kâfi miktarda erbab-ı ihtisasın maalesef mevcut olmadığını arz etmek isterim. Bu şubelerin her birine ait hususatta Heyet-i Celilenin re'sen irae buyuracağı veçhelerden maada her şubenin ihtisası dairesinde verecekleri izahat ve ihzaratı ayrıca Heyet-i Celileye takdim edeceğim. Bu hususta Heyet-i Celilenizin de müzaheretini istirham eylerim.

1339 Senesi İkinci Altı Aylık Tahsisat Kanunu Esbab-ı Mucibe Layihası

Madde 1- 1339 bütçesi Meclis-i Âlice henüz tasdik edilmemiş olmasına ve hâlbuki sene-i mezkûre hidematı için 28 Şubat 1339 ve 15 Nisan 1339 tarihli tahsisat kanunları ile iki defada alınan (67 614 255) liralık tahsisat hitama ermekte bulunmuş olmasına nazaran yeniden tahsisat alınmasına lüzum ve mecburiyet-i katiye hâsıl olmuş ve hazinenin vaziyet-i maliyesi, devairin ihtiyacat-ı hakikiyesi nazar-ı dikkate alınarak merbutan takdim kılınan lâyiha-yi kanuniye tanzim edilmiştir.

Madde 2 - İşbu kanun lâyihasının mütalâasından müsteban olacağı veçhile yeniden istenilen tahsisat miktarı (43 364 896) liradan ibaret olup meblâğ-i mezburun tefrik ve tahsisinde pek mübrem ve müstacel

birkaç tahsisat müstesna olmak üzere 1338 senesinde alınan tahsisat esas ittihaz edilmiş ve zaten hal-i malî de bundan fazla tahsisat kabulüne gayr-i müsait bulunmuştur. Maaşata zamaim icrası 1340 bütçesinin tasdikine bırakılmak gayesi gözetildiği gibi yeniden icrasına lüzumu katî görülecek teşkilât için sarfı muktazi mebaliğin de her dairenin kendi tasarrufatından temin edilmek şartiyle kabulü zarurî görülmüş ve kanunun ikinci maddesi bu esasa göre teklif olunmuştur.

Madde 3- Memurin-i mazule maaşatı her vekâlet bütçesine faslı mahsus olarak konulan tahsisattan tediye edilmektedir. Bu suretle verilmekte olan mazul memurlar maaşatı tahsisat-ı fevkalâdeleriyle birlikte yedi, sekiz yüz bin lira tutmaktadır. Hazinenin hal-i malîsi yalnız memurin-i mazule için böyle senevî yedi, sekiz yüz bin lira tediyesine hiçbir zaman müsait olmayacağı cihetle bunlar için esaslı bir tedbir ittihazı zarurî ve katî görülmektedir. Gerçi hazinece bilûmum maaşat-ı zatiye ashabı için bir kanun lâyihası ihzar edilmekte olup bu meyanda memurin-i mazule için de bazı esaslar vaz'ı teemmül edilmekte ise de el-yevm İstanbul Hükûmeti devairinden açıkta kalan memurlardan bir kısmı mazuliyet maaşlarını mensup oldukları vekâlet bütçelerinden almakta oldukları halde sabık mabeyn kâtipleri, Meclis-i Ayan kâtipleri, hazine-i hassa memurları, Şura-yı Devlet memurin-i mazulesi gibi Teşkilat-ı Hazıra-yı Hükûmetten mukabili bulunmayan devair-i merkeziye memurin-i mazulesi maaşatı hiçbir vekâlet bütçesinde konulmamış ve bu itibarla bunlar elyevm mazuliyet maaşlarını alamamakta bulunmuşlardır. Bervech-i maruz umum maaşat-ı zatiye ashabı hakkındaki tedabir, bilahare başkaca ittihaz edilmek üzere bir kısım memurin-i mazule maaşatının muhassasat-ı zatiye bütçesine ilavesi zaruri görülmüş, üçüncü madde buna müsteniden vazedilmiştir.

Madde 4- Şimdiye kadar avans namı altında alınan tahsisatlar Heyet-i Vekilece mevada tevzi edilegelmekte idiyse de gerek bu tahsisatın tefrikinde ve gerek hasbel-lüzum maddeden maddeye münakale icrasında elde sarih bir mezuniyet-i kanuniye bulunmadığı cihetle divan-ı muhasebatla bazı hususta içtihat ve münakaşalar zuhur etmekte ve binaenaleyh bu hususun da sarahaten tespitine hazinece lüzum-ı kat'i görülmektedir. Bütçeler Meclis-i Âlice vakt ü zamanıyla tasdik edildiği halde bittabi bu maddelere lüzum kalmayacak ise de senenin altı ayı geçmiş olmasıyla altı aylık bakiyye-i muhassasatın Meclis-i Âlice fasl ve madde üzerinden tetkikine pek de imkân görülmemekte olduğundan tevziatın her halde Heyet-i Vekilece icrası zaruri bulunmakta ve bu itibarla mezkûr madde teklif olunmaktadır.

Madde 5- Elyevm mevcut hükûmet konağı, devair-i hükûmeti istiab edemediği cihetle devairin bir kısmı şurada, burada kira ile tutulan evlerde bulunmaktadır. Bu yüzden çekilen müşkülat ve ihtiyacat-i hükûmet bir dereceye kadar tehvin edilmek üzere Heyet-i Vekilece verilen karar ve bütçenin hükûmet konakları inşaat ve tamiratı maddesindeki mevzu-i tahsisata müsteniden Maliye Vekâleti binasına başlattırılmış idi. Bu binanın inşasında azami tasarruf riayet edilmekte olup maahaza bununla da devair ihtiyacatı tamamen temin edilemeyeceği gibi mülhakat hükûmet konakları dahi ekser mahallerde muhterik olduğundan gerek bunların ve gerek hitam-ı inşaatta yeniden bir veya iki bina inşası zaruri görülmüş ve hususat-ı mezkûre için usul-ı muhasebe-i umumiye kanunun mevad-ı mahsusası mucibince müstakilen tahsisat alınması muktezi olmasıyla bu senelik üç yüz bin liralık tahsisat istenilmiştir.

27.8.1339

Hükûmetçe Tanzim Olunan Layiha-i Kanuniye

Madde 1- 1339 senesi hidemat-ı umumiyesi için 28 Şubat 1339 ve 15 Nisan 1339 tarihli tahsisat kanunlarıyla sarfına mezuniyet verilmiş olan (67 614 255) liraya zamimeten merbut (A) cetvelindeki tertip veçhile (43 364 896) liranın sarfına mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- Alelûmum devair-i mülkiye ve askeriyenin maaş sarfiyatı Muvazene-i Maliye Encümeninin 1338 senesinde tespit etmiş olduğu kadro miktarını tecavüz edemez. Şu kadar ki devair kadrolarında icrası

muktezi teşkilât ve tadilâtı her daire için merbut cetvel ile sarfına mezuniyet verilen mekadiri tecavüz etmemek şartiyle icraya, Muvazene-i Maliye Encümeni mezundur.

Madde 3- Mülga devairden teşkilât-ı hazıra-i hükûmette mukabili bulunmayan devair memurin-i mazulesi maaşatı Muhassasat-ı Zatiye bütçesinde açılacak fasl-ı mahsustan tediye edilecektir.

Madde 4- Kadroya müstenit maaştan gayrı sarfiyat her daire için birinci madde mucibince sene-i haliye için sarfına mezuniyet verilen miktarı tecavüz etmemek şartıyla Heyet-i Vekilece fusul ve mevada tevzi olunur. Ve bu tevziattan sonra lede'l-icap fasıl dâhilinde maddeden maddeye münakale icrasına Maliye Vekâleti mezundur.

Madde 5- Gerek Ankara'da ve gerek vilâyatta derdest-i inşa bulunan hükûmet konaklarının ikmal-i inşası veyahut evrak-ı keşfiyesi alınarak inşası zarurî görülen mebani-yi emiriyenin inşaat ve tamiratı için maliye bütçesinin hükûmet konakları inşaat maddesine üç yüz bin lira ilâve edilmiştir. İşbu tahsisattan sene-i haliye zarfında sarf edilmeyen miktarının 1340 senesinde dahi sarfına devam olunacak ve işbu inşaat bütçede sarahaten muayyen hidemata ait ahkâma tâbi bulunacaktır

Madde 6- İmalat-ı harbiye tahsisatından

inşa ve tesis olunacak fabrikalar dahi beşinci maddenin son fıkrasındaki ahkâma tâbidir.

Madde 7- Birinci ve İkinci Avans Kanunları ve kavanin-i saire ile cibayet ve istifasına mezuniyet verilmiş olan varidat kemafissabık istifa edilecektir.

Madde 8- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyül-icradır.

Madde 9- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

(A) Cetveli
1339 Senesi İkinci Altı Aylık Hidematı İçin Hükûmetçe İstenilen Tahsisat

	Lira	**Kuruş**
Zat-ı Hazreti Hilâfetpenahî ve Hanedan-ı Hilafet	218 347	50
Büyük Millet Meclisi	283 323	25
Düyun-ı Umumiye	1 522 211	
Muhassasat-ı Zatiye	4 518 835	
Maliye	2 026 900	
Divan-ı Muhasebat	79 190	
Rüsumat	1 106 851	
Posta ve Telgraf	1 715 125	
İcra Vekilleri Heyeti	33 741	
Dâhiliye	1 697 626	
Emniyet-i Umumiye	1 597 531	
Muhacirin	886 276	
Sıhhiye	719 068	

Jandarma	4 902 662	
Hariciye	742972	
Şer'iye	590 037	
Adlîye	2093137	
Maarif	1 733 566	
Nafia	785 882	
İktisat	1 279 958	
Matbuat	51 453	50
Devair-i Mülkiye Yekünü	28 685 972	25
Bahriye	1 136 558	50
Müdafaa-yı Milliye	12 587 232	25
Askeri Fabrikalar	955 513	
Yekün	43 364 896	

Rüsumat Tahsisatına 290 000 Lira İlavesi Hakkındaki Layihanın Esbab-ı Mucibesi

Varidat-ı rüsumiyenin hüsn-i cibayet ve istifasını ve kaçakçılığın men-i vukuunu teminen liman ve sevahilin emr-i tarassut ve muhafazasında istihdam edilmekte olan rüsumat vesait-i bahriyesinin noksanından dolayı tekâlif-i devletin rükn-i mühimini teşkil eden varidat-ı rüsumiyeden büyük bir kısmının zıyaa uğramakta olduğu şimdiye kadar vâki olan tecarüb ile sabit olduğundan bu noksanın da ikmaliyle kaçakçılığın bihakkin men'i ve varidat-ı rüsumiyeden azamî derecede istifade temini için atiyen lüzum görüldüğü takdirde tezyid edilmek ve bir an evvel İstanbul, Mersin, Trabzon, İzmir gibi mühim merakize tahsisiyle istimal edilmek üzere vapur, motor, ganbot, istimbot veya römorkör olarak yirmi bir adet mütenevvi vesait-i bahriyenin müstacelen mubayaasına lüzum görülmüş olmakla bunlardan on beş motorla iki istimbot veya römorkörün mubayaa bedeli olarak rüsumat bütçesinin 112. faslının 22. maddesine yetmiş bin ve şubat gayesine kadar devr-i çarh masrafıyla masarifat-ı sairesi için yirmi beş bin ki ceman yüz bin ve dört vapur veya gambotun bedel-i iştirası olarak yüz bin ve sene gayesine değin devr-i çarh masrafıyla masarifi saire için elli bin ki ceman yüz elli bin liranın 113. fasla ve işbu merakipte istihdam edilecek mürettebat ücreti olarak 113. faslın on yedinci maddesine kırk bin lira ki ceman 290 000 liranın vazına ihtiyaç hâsıl olmuş ve hasbel-icap ânifülarz vesait-i bahriye, sene zarfında tamamen iştira edilemediği takdirde bakıye-i tahsisatın 1340 senesine devriyle tanzim kılınan lâyiha-yı kanuniye leffen takdim kılınmıştır.

Layiha-i Kanuniye

Madde 1- Rüsumatın sene-i maliye bütçesinden yüz onuncu faslının on ikinci maddesine yüz bin ve on yedinci maddesine kırk bin ve yüz on üçüncü faslına yüz elli bin lira ki ceman iki yüz doksan bin liranın zamimeten sarfına mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- İşbu tahsisatın sene-i haliyede sarf edilmeyen miktarı 1340 senesinde dahi sarf edilebilecektir.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyül-icradır.

Madde 4- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Maliye Vekili memurdur.

12.9.1339

Şeriye Vekili Mustafa Fevzi

İcra Vekilleri Heyeti Reisi Ali Fethi

Müdafaa-yı Milliye Vekili Kazım
Adliye Vekili Seyyid
Dâhiliye Vekili Ali Fethi
Hariciye Vekili
Maliye Vekili Hasan Fehmi
Maarif Vekili İsmail Safa
Nafia Vekili Feyzi
İktisat Vekili Mahmud Esad
Sıhhiye ve Muavenet-i İctimaiye Vekili Doktor Rıza Nur
Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Vekili Fevzi

Müdafaa-yı Milliye Tahsisatının 13 Milyon Liraya İblâğı Hakkındaki Kararname Sureti

1339 senesi ikinci altı aylık tahsisat lâyiha-yi kanuniyesinde Müdafaa-yı Milliye Vekâleti için 12 587 232 lira tahsisat kabul edilmişti. Büyük Millet Meclisi Riyasetine takdim olunan mezkûr lâyihaya tahsisatın âdem-i kifayesi ileri sürülerek Müdafaa-yı Milliye Vekili Kâzım Paşa Hazretleri muhalif kalmışlardı. Mesele Heyet-i Vekilede tekrar tezekkür edilerek evvelce itası muvafık görülen 12 587 232 liraya 412 768 liranın daha ilâvesiyle tahsisat-ı mezburenin 13 000 000 liraya iblâğı ve bunun iaşe faslına zammı ve bu miktara göre ordu mevcudundan tenzilât icrası hususunun da vekâlet-i müşarünileyhaya tebliği tensip edilmiş olmakla keyfiyetin zeylen Meclis-i Müşarünileyha Riyasetine arzı Heyet-i Vekilenin 9.9.1339 tarihli içtimaında takarrür etmiştir.

9. 9. 1339

Şeriye Vekili Mustafa Fevzi
İcra Vekilleri Heyeti Reisi Fethi
Dâhiliye Vekili Fethi
Adliye Vekili Seyyid
Müdafaa-yı Milliye Vekili Kazım
Maarif Vekili İsmail Safa
Maliye Vekili Hasan Fehmi
Hariciye Vekili (bulunmadığı)
Sıhhiye ve Muavenet-i İctimaiye Vekili (bulunmadığı)
İksisat Vekili Mahmud Esad
Nafia Vekili Feyzi
Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Vekili Fevzi

Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbatası

Numara: 15

20 Eylül 1339

1339 senesinin son altı aylık maaşat ve masarifine karşılık olmak üzere 43 364 896 liranın avans olarak sarfına mezuniyet verilmesi hakkında icra Vekilleri Heyet-i Riyasetinden takdim kılınıp Büyük Millet Meclisi Heyet-i Umumiyesinden havale buyurulan lâyiha-yi kanuniye ve merbutatı tetkik ve müzakere olundu.

Şekl-i teklif 1339 senesinin son altı ayı zarfında hidemat-ı umumiyeye sarf ve 1339 senesi bütçesinden mahsup edilmek üzere avans istenilmesinden ibaret ise de mahiyet-i mesele 1339 senesinde bütçe tanzim edilmeyerek geçen sene kısmen Heyet-i Umumiyece tasdik ve kısmen encümence tespit edilmiş olan cedavilde mevcut fusul ve mevad dairesinde sarfiyat icrasına mezuniyet talebini muhtevi olmakla encümenimiz evvelemirde lâyihanın şekil ve mahiyetini tetkik etmiş ve âtide tafsilen arz olunan esbaba binaen iktisab-ı kanuniyet eylemesinde zaruret görmüştür.

Üç seneden beri muzır bir itiyat haline gelen avans usulünün ne gibi esbab-ı mücbire tahtında devam edegeldiğinin ve hâlâ da bu sene için kabulüne mecburiyet görüldüğünün Heyet-i Celilece anlaşılabilmesi için Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin bidayet-i teessüsünden şimdiye kadar cereyan eden muamelât-ı maliye ve hesabiye hakkında icmalen bir hulâsa arzını muvafık görmekteyiz. Büyük Millet Meclisi 23 Nisan 1336 tarihinde içtima ederek Hükûmetini tesis ve Muamelât-ı Devlete vaz-ı yed ettiği zaman elde mabihüttatbik 1336 senesi Mart ve Nisan ayları muvakkat Bütçe Kanunu mevcut idi. Mezkûr iki aylık muvakkat bütçe İngilizler tarafından duçar-ı tecavüz olması üzerine tatil-i faaliyet eden ve bilahare Damat Ferid'in dördüncü kabinesi tarafından seddedilen Meclis-i Mebusan tarafından mart ve nisan aylarına mahsus

olmak üzere tanzim ve neşredilmişti. İşte 1336 senesinde tatbik edilen Muvazene-i Umumiye Kanunu işbu iki aylık muvakkat bütçedir. Ancak mezkûr muvakkat bütçe esas ve mahiyet itibariyle 1334 senesi Muvazene-i Umumiye Kanununun temadisinden ibaret ve iki aylık sarfiyat için mezuniyet itasını mutazammın olmakla Büyük Millet Meclisince mayıstan sonraki sarfiyata bir şekl-i kanunî verilmesi derpiş edilmiş ve Muvazene-i Umumiye Kanununun neşrinde mahsubu icra ve mayıs iptidasından teşrinievvel nihayetine kadar altı aylık hidemat-ı umumiye-i devlete sarf edilmek üzere 11 Eylül 1336 tarihli ve 20 numaralı Kanun ile 30 000 000 lira avans verilmiştir. Bir usul halinde bugüne kadar devam edilen ve elyevm huzur-ı âlilerine arz ettiğimiz lâyiha-yi kanuniye ile birlikte dört sene zarfında miktarı yirmi üçe baliğ olan avans kanunlarının birincisi işbu 11 Eylül 1336 tarihli kanundur. Bundan sonra 29 Eylül 1336 tarihinde 1336 Muvazene-i Umumiye Kanunu Büyük Millet Meclisine takdim edilmiş ise de işbu kanunun müzakeresi ancak 28 Şubat 1338 tarihinde ikmal edilebildiği cihetle Teşrinisani-Kânunuevvel ve Kânunusani-Şubat ayları için iki muvakkat bütçe kanunu daha neşrolunmuştur. 1337 senesinin 28 Şubatında 1336 senesi Muvazene-i Umumiye lâyihası kesb-i kanuniyet eylemiş ise de senenin son ayında neşredilebilen bu muvazene kanunu o senenin bütçesi mahiyetinde olamayıp ancak sene içindeki sarfiyatın tetkikat-ı müstakbelesine esas hizmetini ifa edecek bir vesika mahiyetinde kalmıştır. Yani hakikatte 1336 senesi sarfiyatı Mart ve Nisan ayları muvakkat Bütçe Kanunu, Mayıstan Teşrinievvel gayesine kadar Avans Kanunu, Teşrinisani-Kânunuevvel muvakkat Bütçe Kanunu, Kânunusani-Şubat muvakkat Bütçe Kanunu namiyle dört tahsisat-ı asliye kanunu, yirmi beş adet tahsisat-ı munzama kanununa istinaden yapılmış ve varidat-ı devlet de 1334 senesi Muvazene-i Umumiye Kanununa merbut (T) cetveliyle cibayetine mezuniyet verilen rüsum ve tekâlife ait kanunlarla mevcut rüsum ve tekâlife zammı veya müceddeden vergi ihdasını âmir olmak üzere 1336 senesi zarfında neşredilen yirmi kıta varidat kanununa tevfikan cibayet olunmuştur.

1337 senesi muamelât-ı maliyesine fi 28 Şubat 1337 tarihiyle neşredilen 2 000 000 liralık tahsisatı ihtiva eden Avans Kanunu ile başlanılmıştır. Bilahare 1337 bütçesi 28 Mayıs 1337 tarihinde Büyük Millet Meclisine takdim edilmiş ise de tetkikatının ikmali teehhür etmesi tabiî bulunduğundan sene-i mezkûre zarfında altı kıta avans kanunu ile yirmi dokuz kıta tahsisatı munzama kanunu ve rüsum ve tekâlif- i muhtelifenin tenzil veya tezyidine dair sekiz kıta varidat kanunu neşredilmiş ve muamelât-ı maliye bu kanunlara istinaden cereyan etmiştir. Filhakika 16 Şubat 1338 tarihinde 1337 Muvazene-i Umumiye Kanunu namiyle bir kanun neşredilmiş ise de birinci maddesinde de musarrah olduğu veçhile 1337 senesinin varidat ve masarif yekûnu sene-i mezkûre için bilahare tanzim edilecek hesab-ı katî kanununda tespit edileceği zikrolunmakta ve üçüncü maddesinde de 1337 senesi sarfiyat-ı umumiyesi için 5 000 000 lira daha

avans verildiği beyan edilmekte olmasına nazaran bu kanunun sene-i mezkûre sarfiyat ve varidatına bir şekl-i kanuni verilmesi maksadıyla neşredildiği anlaşılmaktadır. 1338 senesinde ise 28 Şubat sene 1338 tarihli Avans Kanunu ile muamelât maliyeye ibtidar edilmişti. Mezkûr sene zarfında Muvazene-i Maliye Encümeninde mart içinde bütçe cetvelleri tanzim ve peyderpey Heyet-i Umumiyeye arz edilmiş ve muahharan İzmir havalisinin istirdadı üzerine vilâyat-ı müstahlasa için bir bütçe ve Trakya'nın tahlisi üzerine Paşaeli için ayrı bir bütçe ve İstanbul'un 4 Teşrinievvel 1338 de iltihakı akabinde İstanbul için de diğer bir bütçe ki dört adet bütçe tanzim ve Heyet-i Umumiyeye takdim ile tab ve tevzi dahi edilmiş ise de müzakere ve intacına imkân hâsıl olamamıştır. Binaenaleyh sene-i mezkûre sarfiyatı dahi adedi ona baliğ olan avans ve on iki parça tahsisatı munzama kanunlarına istinat ettirilmektedir. Sene-i mezkûre zarfında, varidatı devletin tezyit veya tenkısına dair on üç kanun neşredilmiştir. 1338 senesinde neşredilen avans kanunlarıyla Muvazene-i Maliye Encümenince tertip ve tespit edilecek fusul ve mevadın tatbiki emredilmiş olmakla encümence tanzim kılınan bütçe cetvelleri hemen kesb-i kanuniyet etmiş ve sarfiyat, mezkûr cetveller mucibince icra edilmiştir. Encümen bir taraftan balâda arz edildiği veçhile bütçeyi tespit ve tasdik ederek Hükûmete vermiş, diğer taraftan Heyet-i Umumiyeye takdim ederek tab ve tevzi ettirmiş ve müteaddit defalar Heyet-i Umumiyeden bütçenin müzakeresi temenniyatında bulunmuş ve Dâhiliye, Posta ve Telgraf, Rüsumat, Maliye, Büyük Millet Meclisi, Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye, Jandarma, Emniyet-i Umumiye, Şer'iye, Matbuat ve İstihbarat kısımları müzakere ve tasdik edilmiş ise de diğer kısımların ve Muvazene-i Umumiye Kanununun müzakere ve intacına muvafakiyet hâsıl olamaksızın 1338 senesi hitama ermiştir.

1339 sene-i maliyesinin hululünde Hükûmetten sene bidayetinde Muvazene-i Umumiye Kanunu ile beraber bir avans kanunu lâyihası da gönderilmiş ve bittabi üç aylık tahsisat mukabili olmak üzere 30 114 455 liranın avans olarak sarfı için 28 Şubat 1339 tarihli kanunla Hükûmete mezuniyet verilmiştir. Muahharan Büyük Millet Meclisinin tecdid-i intihaba karar vermesine mebni 15 Nisan 1338 tarihli ikinci Avans Kanunu daha neşredilmiş ve bununla da 37 500 000 lira tahsisat verilmiştir. Mezkûr iki avans kanunu ile sarfına mezuniyet verilen 67 614 255 lira tahsisat bazı devairin ağustos gayesine kadar maaş ve masrafını temin etmiş ve bâzı devairde de eylül evasıtına kadar sarf edebilecek bir miktar bakıye-i tahsisat kalmıştır. Şu halde eylül iptidasından itibaren hidemat-ı umumiye-i devletin istilzam ettiği maaşat ve masarif için yeniden tahsisat verilmesi zarurî bulunduğundan Avans Kanununun tanzimine mecburiyet aşikârdır.

1336 senesi zarfında muamelât-ı cariye-i maliyenin avans kanunlarıyla temini zaruretini inkâr etmek encümenimizin katiyen hatırından geçmez. Çünkü hariçte ve dâhilde muhtelif düşman unsur ve uzviyetlere karşı milletin muhafaza-i mevcudiyeti için mücadele tedabiriyle meşgul olan Meclis-i Millînin ilk sene-i teşekkülünde muntazam bir bütçe vücuda getirmeye imkân bulamayacağını itiraf etmek bir hakşinaslık olur. Mamafih onu takip eden senelerde bir muntazam bütçe yapılamaması ahval-i maliye-i devleti pek karışık bir hale getirdiğini ve güzeran olan dört senenin hesab-ı katisini tanzim ve tasdik gayrimümkün bir şekle girdiğini söylemek mecburiyet-i elimesindeyiz. Ahvali şu suretle hulâsa ettikten sonra 1339 senesi bütçesini Heyet-i Celilenize derhal arz ederek artık şu avans usulünün ebediyen tarihe karıştığını irae etmek çaresini düşünecek yerde tekrar 1339 son Avans Kanununun tetkik ve bera-yı müzakere Heyet-i Celileye takdim edilmesinde ne gibi esbab-ı zaruriye ve katiye gördüğümüzü arz etmek sırası gelmiştir.

1339 sene-i maliyesinin yedinci ayı bitmek üzeredir. 1339 senesi bütçesinin tetkikatına başlanıldığı halde bu tetkikatın ikmali ve cetvellerin Meclis Matbaasında tabedilerek aza-yı kirama tevzii için iki ay bir zamana ihtiyaç olduğu gibi Meclis-i Âli Heyet-i Umumiyesinde bütçe müzakeresinin iki aydan evvel itmam edilmesi de mümkün değildir. Maahaza senenin son dört ayını 1339 bütçesinin tetkik ve tasdikiyle geçirir isek 1340 bütçesinin de senenin hululünden evvel tetkik ve tasdik ve neşredilemeyeceği bedihîdir. Binaenaleyh, Heyet-i Celileyi zaman-ı tatbiki geçmekte olan 1339 bütçesinin tetkikatıyla işgal etmekten ise sene-i haliyenin son aylarını da avans ile geçirmek ve 1340 bütçesinin tetkiki için zaman ayırmak daha muvafık olur, kanaatinde bulunuyoruz.

Hükûmet, 1340 bütçesinin Teşrinievvel iptidasında Meclis-i Âliye takdim tasavvurunda bulunduğundan eğer tasavvuru veçhile Teşrinievvel iptidasında yetişirse encümence tetkikatı bil-ikmal Kânunuevvel iptidasında Heyet-i Celileye takdim ve tevzi edilerek hemen müzakeresine ibtidar olunabilir ve bu suretle Muvazene-i Umumiye Kanununun 1340 sene-i maliyesinin hululünden mukaddem neşrine muvaffakiyet hâsıl olur. Böylece

sene bidayetinde Hükûmetin elinde muntazam ve katî bir bütçe bulunacağından sevk-i vekayi ile intizamını kaybetmemiş olan muamelât-ı maliye badema iade-i intizam eylemiş olacaktır.

Mütalâat-ı ânifeye binaen 1339 senesinin son altı ayı için teklif edilen Avans Kanununun kabulü ve Teşrinievvel bidayetinden Meclis-i Âliye takdimi vâdedilen 1340 bütçesinde tetkikat-ı amika ve ciddiye icrasiyle sürat-i müzakere ve tasdikinin temini tensip olunmuştur. Encümenimizi lâyihanın Heyet-i Umumiyesini kabule sevk etmiş olan esbabı arz ettikten sonra lâyihanın mevad-ı müteferriası hakkında lâzım gelen izahatı arza mübaşeret ediyoruz.

Birinci madde ile Hükûmet 43 364 896 liranın lâyihaya merbut cetvel mucibince avans olarak sarfına mezuniyet istemektedir. Merbut cetvelde esamisi muharrer vekâletlerle devair-i sairenin son altı ayda muhtaç oldukları tahsisatı tespit için encümen âzası muhtelif devairin ihtiyacatını tetkika memur edilerek netice-i tetkikatları encümen Heyet-i Umumiyesinde müzakere olunmuş ve son altı ay için itası icabeden tahsisat yekûnunun 44 959 324 liraya baliğ olduğu anlaşılmıştır.

Lâyiha-yı kanuniyenin birinci maddesiyle Hükûmetçe talep edilen tahsisat 43 364 896 lira ise de ahîren İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinden mevrut ve Heyet-i Umumiyeden encümenimize muhavvel tezkere ve merbutu kararname suretinde son altı ay için Müdafaa-i Milliye Vekâletine tefrik olunan 12 587 232 liraya ilâvesi talep edilmekte ve yine İcra Vekilleri Heyet-i Riyasetinden mürsel ve Heyet-i Umumiyeden encümenimize muhavvel bir lâyiha-yı kanuniye ile de Rüsumat Müdiriyet-i Umumiyesi Muhafaza teşkilatının takviyesi için 290 000 lira tahsisat-ı munzama istenilmektedir. Şu hesaba nazaran Hükûmetçe talep edilen tahsisatın yekûnu 44 067 664 liraya baliğ olmaktadır. Buna mukabil encümen tarafından tanzim ve Heyet-i Celilelerine arz edilen lâyihanın birinci maddesinde avans olarak verilecek tahsisatın miktarı 44 959 324 lira gösterilmektedir.

Lâyiha-yi kanuniyeye merbut cetvel mütalâa ve tetkik buyurulursa marül-beyan son altı aylık avansta devaire tefrik edilen tahsisattan bir kısmının encümence tezyit ve bir kısmının tenkis edilmiş olduğu görülür. Binaenaleyh gerek yekûn-ı umumideki tezayüdün ve gerek cetveldeki tahavvülün esbabını merbut cetvelde muharrer devairin isimleri sırasıyla ve tafsilen arz edeceğiz.

İşbu devairden tahsisat-ı Hilâfet, Büyük Millet Meclisi, Düyunu Umumiye ve Muhassasat-ı Zatiye ile Maliye için Hükûmetçe talebedilen tahsisatın mezkûr devairin son altı aylık ihtiyaçlarına lüzumu anlaşıldığından erkam aynen ibka edilmiştir.

Divanı Muhasebat: Devletin muamelât-ı maliyesini murakabe ve tediyatı kablel-sarf tetkik ile kanuna muhalif veya kanun haricinde sarfiyat icrasını menedecek bir heyetin vücudundaki zaruret münakaşaya, muhtaç olmayacak kadar aşikâr ise de encümen, Divan-ı Muhasebatın suret-i teşekkülüne Meclis-i Âlinin ve bilhassa İcra Vekilleri Heyetinin nazar-ı dikkatini celbe lüzum görmektedir.

28 Şubat 1339 tarihli Avans Kanununa merbut mezkûr kanun ile verilen tahsisatın devaire suret-i tevziini mübeyin bir cetvelde Divan-ı Muhasebat için de üç aylık olarak 39 595 lira tefrik edilmiş idi. İcra Vekilleri Heyetinin, bu rakama istinaden divanı teşkile karar verdiği anlaşılmaktadır. Hâlbuki salifülarz kanunun birinci maddesiyle verilen tahsisatın 1338 senesinde tespit olunan fusûl ve mevada tevfikan sarf edileceği ikinci maddede musarrah olduğuna göre Divan-ı Muhasebata tefrik edilen mezkûr meblâğın maaşat için muayyen bir kadro tespit ve masarif içinde füsul ve mevad-ı muhtelifeye tahsisat-ı lazıme vazedilinceye kadar mevkuf tutulması zaruri idi.

15 Nisan 1339 tarihli Avans Kanununda ise Divan-ı Muhasebat için tahsisat verildiğine dair bir kayda da tesadüf edemiyoruz. Muvazene-i Maliye Encümeni birinci Avans Kanununu tetkik ve kabul ettiği zaman Divan -ı Muhasebat için verilmiş olan tahsisat dairesinde bir kadro tanzim ve tespit etmeyi düşünmüş ve bu kadro Meclis-i Âlice kabul ve tasdik edilir edilmez başka bir muameleye ihtiyaç kalmaksızın Divanın teşkilini temin gayesini istihdaf eylemişti. Fakat tecdid-i intihap kararı ve Ramazan-ı Şerifin hululü üzerine Büyük Millet Meclisi tatil edilmiş ve Muvazene Encümeni de Divan-ı Muhasebatın kadrosunu tanzim edemeksizin faaliyetini bırakmıştı. Divan-ı Muhasebatın sürat-i

teşekkülünü lâzım ve zarurî görerek Hükûmet, Encümence tespit ve Meclis-i Âli tarafından tasdik edilmesi icap eden kadroları icra Vekilleri Heyeti kararıyla tanzim ederek Divanı teşkil eylemiştir. Ancak Divan-ı Muhasebatın vücuduna bihakkın ihtiyaç olduğu ve bu ihtiyaç gerek evvelki Muvazene-i Maliye Encümeni ve gerek Büyük Millet Meclisi Heyet-i Umumiyesi tarafından takdir edilmiş bulunduğu cihetle suret-i teşkili tamamen muvafik-ı kanun olmasa dahi devam-ı faaliyetine elyevm lüzum-ı kati bulunan Divanın Avans Kanununa mevzu son altı aylık tahsisatının kabulünü encümenimiz tasvip eylemiştir. Bittabi kanunun Heyet-i Celilece tasdiki üzerine ikinci madde ile arz edildiği veçhile kadroların tetkik ve tespiti salahiyeti encümene verildiği takdirde mezkûr Divan-ı Muhasebatın kadrosu dahi tespit olunacaktır.

Rüsumat Müdiriyet-i Umumiyesi: Rüsumat için Hükûmetçe talep edilen 1 106 851 lira ile encümence tanzim olunan cetvelde gösterilen 1 396 851 lira arasındaki fark 290 000 liradan ibarettir ki bu da Rüsumat Muhafaza Teşkilâtının takviyesi için İcra Vekilleri Heyetinden, ayrı bir layiha-i kanuniye ile talep eylediği yukarda arz olunan tahsisat-ı munzamanın avans yekûnuna ilâvesinden münbaistir. Gerek layiha-i kanuniyenin esbab-ı mucibe mazbatasında ve gerek daire-yi aidesinde yapılan tetkikattan, talep olunan 290 000 lira tahsisatın 175 000 lirasiyle küçük, büyük, yirmi bir parça ganbot, istimbot, römorkör ve motorbot iştira edileceği ve 115 000 liranın da bunların devr-i çarh masarifine ve mürettebat maaş ve yevmiyesine verileceği anlaşılmıştır. Gümrük rüsumu varidat-ı umumiye-i devlet meyanında bugün en fazla hâsılat veren bir menba-yı varidat olmakla mezkûr resmin ziyadan vikayesi için Muhafaza teşkilâtının kuvvetli bir surette tesisi lüzumunda encümenimiz müttefiktir. Ancak encümen âzasından bâzı zevat tarafından elyevm bahriye kadrosunda mevcut olup âtiyen kadrodan çıkarılması mutasavver olan küçük merakib-i bahriyenin şimdiden rüsumata devir ve teslimi veya gümrük kaçakçılığının Bahriye Dairesi tarafından vesait-i mevcude ile men'i çarelerinden birine tevessül ile nihayetine kadar idare edilmesi beyaniyle mezkûr 290 000 liranın âdem-i kabulü iltizam edilmiş ise de sulhun avdeti ve ordunun hal-i seferiden hal-i hazariye rücuu üzerine bilhassa Adalar Denizinde ve İstanbul civarıyla Marmara'da kaçakçılık tevessü etmekte olduğu ve bahriyeden kadro harici çıkarılacak gemilerin teslimine intizar edilmesi kaçakçılığın devam ve tevessüüne meydan vermek suretiyle tasarruf edilecek 290 000 liranın birkaç misli varidat ziyaına sebebiyet vereceği ve esasen bahriyeden alınması muhtemel olan sefaine ilâveten dahi bu defa iştirası mutasavver gemilere ihtiyaç bulunduğu cihetle talebedilen 290 000 lira tahsisat-ı munzama kabul ve fakat ayrı bir lâyiha-yi kanuniye tanzimine lüzum görülmeyerek bu meblâğın Avans Kanununa merbut cetvelde rüsumata tefrik edilen tahsisata ilâvesi tensip olunmuştur. Şu kadar ki Akdeniz ve Adalar Denizi ile Marmara sevahilinde ve İstanbul civarında kaçakçılıkla beraber şekavetin de ciddî surette takip ve men'i zarurî ve bu ise vâsi teşkilât yapılmasına ve kâfi derecede vesait tedarik ve ihzarına ve o nispette para sarfına mütevakkıf olup bu masarifin yalnız rüsumat idaresine tahmili doğru olmadığından rüsumat Düyun-ı Umumiye, Reji idareleriyle Dâhiliye Vekâleti arasında masarifi müştereken temin edilmek üzere vâsi ve vahid bir muhafaza teşkilâtı vücuda getirilmesi iktiza eder. Cenup gümrüklerine gelince: O havalide gümrük muamelâtının pek çok suiistimalâta ve tecavüzata mâruz olduğu ve kaçakçılık yüzünden varidatın günden güne azaldığı işitilmekte olduğundan havali-yi cenubiye gümrüklerinde kaçakçılığı tergip ve himaye edenlere karşı şedit tedabir ittihazını ve bu cephe gümrüklerimizin icabı veçhile ıslah ve ikmalini İcra Vekilleri Heyetinden talebetmek lüzumuna kaniyiz.

Posta ve Telgraf, İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti, Dâhiliye, Emniyet-i Umumiye, Muavenet-i İçtimaiye ve Sıhhiye daireleri için talep edilen tahsisatın altı aylık ihtiyaçlarına kifayeti anlaşıldığından aynen kabul edilmiştir.

Umum Jandarma Kumandanlığı için istenilen 4 902 662 lira tahsisattan, geçen sene hasbelicap Paşaili'ne gönderilen sekiz bin mevcutlu jandarma kıtaatının hal-i sulhun avdetine mebni devam-ı istihdamına lüzum kalmadığı cihetle orada daimî olarak istihdamı icap eden 1 645 neferden fazlasına ait son aylık tahsisatının tenzili icap etmekle jandarma tahsisatı Hükûmetin teklifinden 308 499 lira noksanıyla 4 594 113 lira olarak kabul edilmiştir.

Hariciye Vekâleti henüz memalik-i ecnebiyeye izam edilecek memurin-i hariciyenin tayinine ve sefaret ve şehbenderliklerin tesisine başlamadığından bütçesine sene bidayetinde konulmuş olan tahsisattan bir miktarının tasarruf edildiği anlaşılmış olmakla ikinci altı ay zarfında sarf edilebilecek miktar-i tahsisat bilhesap Hükûmetin teklifinden 104 286 liranın tenziliyle 638 686 lira olarak kabul olunmuştur. Şer'iye Vekâleti için talep edilen tahsisatın kifayeti anlaşılmakla aynen ibka olunmuştur.

Adliye Vekâleti: Mazulîn-i Adliye maaşatı için Adliye bütçesinde mevcut tahsisatın, mülga İstanbul idare-i merkeziyesine mensup olup açığa çıkarılan ve mütemadiyen müracaat ve tahsis-i maaş muamelesini ikmâl ederek mazuliyet maaşına kesb-i istihkak eden memurine adem-i kifayeti anlaşılmakla Adliye bütçesini tetkika memur Hakkari Mebusu Âsaf Bey'in teklifi üzerine encümence bittetkik mazulin maaşatı karşılığı olarak 27 700 ve tahsisat-ı fevkalâdeleri için 60 000 liranın ve tadil ve ihzar-ı kavanin komisyonları azasının hakk-ı huzurları için de 26 800 lira ki ceman 114 500 liranın Adliye Vekâleti tahsisatına ilâvesi tensip olunmuştur.

Maarif Vekâleti: Bir kanun-ı mahsus ile idare-yi hususiyelerden Muvazene-i Umumiyeye alınan darülmuallimîn ve darülmuallimatlar ile idadiler maaş ve masrafına karşılık olarak konulan tahsisatın âdem-i kifayeti Maarif bütçesini tetkika memur Sivas Mebusu Rahmi Bey'in teklifi üzerine lede't-tezekkür anlaşılmakla Maarif Vekâleti tahsisatına da 200 000 lira ilâve edilmiştir.

Nafia ve İktisat Vekâletleri için mevzu-ı tahsisat aynen kabul olunmuştur.

(Mabadı gelecek nüshada)

3 Teşrinievvel 1339 Tarihinde İnikat Eden Muhassasat-ı Zatiye Encümeninde Tahsis Kılınan Maaşat

Miktar-ı Maaş		
266	Mülga Adliye Nezareti Evrak Kalemi Ketebesinden Muhyiddin Efendi	Mazuliyet
500	Karağaç Mezbaha Memuru Mustafa Efendi	Mazuliyet
333	Mülga Polis Müdüriyeti Heyet-i İntihabiye Kâtib-i Sabıkı Celaleddin Bey	Mazuliyet
166	Hazine-i Hassa Kavvaslarından Ragıp Efendi	Mazuliyet
500	Mülga Muhassasat-ı Zatiye Mümeyyizlerinden Mehmed Emin Bey	Mazuliyet
333	İstanbul 1628 Numaralı Polis Memuru İsmail İhsan Efendi	Mazuliyet
800	Karesi Ceza Reis-i Esbakı İsmail Necib Bey	Mazuliyet
250	İstanbul Polis memurlarından Halil Efendi	Mazuliyet
375	İstanbul Polis Heyet-i İntihabiye Müdürü Şükrü Bey	Mazuliyet
250	İstanbul Polis memurlarından Mehmed Fuad Efendi	Mazuliyet
183	Kilis Süvari Tahsildarı Tevfik Efendi	Mazuliyet
1000	Mülga Muhasebe-i Umumiye Tasfiye Birinci Kalem Başkâtibi Ahmed Sami Bey	Mazuliyet
266	Mülga Maliye Nezareti Emlak-ı Emiriye Üçüncü Sınıf ketebesinden Mahmud Bey	Mazuliyet
500	Adliye Muhasebe Kalemi Birinci Sınıf mümeyyizlerinden Mehmed Tevfik Efendi	Mazuliyet
183	El-aziz Bidayet Mahkemesi Zabıt ketebesinden Mehmed Emin Efendi	Mazuliyet
266	Üsküdar Selimiye Posta ve Telgraf Merkezi Müdir-i Sabıkı Süleyman Vehbi Efendi	Mazuliyet
333	Bursa Ziraat Bankası İkrazat Mukayyidi Mehmed Sabri Efendi	Mazuliyet
133	Mülga Maliye Nezareti Muhasebe-i Umumiye ketebesinden Mustafa Feyzullah Efendi	Mazuliyet

266	Adile Sultan İnas Sultanisi ketebesinden Mehmed Said Efendi	Mazuliyet
300	Beyoğlu Telgraf Merkezi Muhaberat-ı Ecnebiye Memur-ı Sabıkı Salamon Kohen Efendi	Mazuliyet
750	İstanbul Polis Müdüriyeti İkinci Şube Taharri Müfettiş-i Sabıkı Edib Bey	Mazuliyet
100	Mülga Adliye Nezareti hademesinden İbrahim Halil Efendi	Mazuliyet
333	Dersaadet İstinaf Cünha Mahkemesi Zabıt ketebesinden Hüseyin Hüsnü Efendi	Mazuliyet
133	Ilgaz Kazası Sandık Emini Mehmed Şevki Efendi	Mazuliyet
300	Mülga Ziraat Bankası İdare-i Merkeziyesi Mukayyidi Mustafa Nuri Bey	Mazuliyet
500	Mülga Ziraat Bankası İdare-i Merkeziye Mümeyyizi Cemil Bey	Mazuliyet
400	Mülga Adliye Nezareti Muhasebe Kalemi ketebesinden Mustafa Efendi	Mazuliyet
1000	Darülmuallimat Muhasebe Memuru Mehmed Fevzi Efendi	Mazuliyet
200	Mülga Maliye Nezareti Muhasebe-i Umumiye Muvazene Kalemi ketebesinden Ali İhsan Efendi	Mazuliyet
333	Mülga Rüsumat Müdüriyet-i Umumiyesi Kontrol Kalemi Ketebesinden Mehmed Bilal Efendi	Mazuliyet
500	Mülga Muhassasat-ı Zatiye mümeyyizlerinden Mehmed Faik Efendi	Mazuliyet
833	İstanbul Vilâyeti Maarif Müfettişi Ali Ruhi Bey	Mazuliyet
166	Mülga Rüsumat Müdüriyet-i Umumiyesi Sınıf-ı Salis ketebesinden Ziya Bey	Mazuliyet
266	Mülga Muhassasat-ı Zatiye ketebesinden Mefahir Naci Bey	Mazuliyet
750	Mülga Mahkeme-i Temyiz Başmüddeiumumiliği Mümeyyizi Mehmed Hilmi Efendi	Mazuliyet
533	Mülga Meclis-i Mebusan Zabıt ketebesinden Ahmed Midhat Efendi	Mazuliyet
300	Mülga Nafia Nezareti Turuk ve Maabir ketebesinden Ahmed Midhat Efendi	Mazuliyet
225	Mülga Beyoğlu Merkezi Muhaberat-ı Ecnebiye Memuru Ahmed Efendi	Mazuliyet
333	İstanbul Polis memurlarından Mustafa Efendi	Mazuliyet
500	Tetkik-i Müellefat-ı Şeriye Meclisi azasından İbrahim Hakkı Efendi	Mazuliyet
275	Matbaa-ı Amire Ayniyat Muhasebe Memuru Faik Efendi	Mazuliyet
312	Erzurum Komiser Muavinlerinden İsmail Rıza Efendi	Mazuliyet
333	İstanbul Polis memurlarından Abdullah Efendi	Mazuliyet
1500	Mülga Kadıaskerlik Müşaviri Halil Sırrı Efendi	Mazuliyet
1250	Mülga Maliye İkinci Sınıf müfettişlerinden Mehmed Celaleddin Bey	Mazuliyet
350	Mülga Maliye Memurin Müdüriyeti ketebesinden Necati Bey	Mazuliyet
333	Mülga Maliye Düyun-ı Umumiye ve Muamelat-ı Nakdiye ketebesinden Adil Bey	Mazuliyet
700	İstanbul Sanayi Mektebi Takib-i Masalih Memur-ı Sabıkı Osman Bey	Mazuliyet
200	Mülga Rüsumat Müdüriyeti Kontrol Kalemi ketebesinden Ali Bey	Mazuliyet
333	İstanbul Polis memurlarından 1623 numarada mukayyede Mustafa Efendi	Mazuliyet
116	Mülga Geyve Bidayet Mahkemesi azasından Hacı Ali Efendi	Mazuliyet
833	Mülga Maliye Nezareti Varidat Mümeyyizlerinden İsmail Nizameddin Bey	Mazuliyet
333	Mülga Nafia Nezareti Muvazene Kalemi Mümeyyizi Mustafa İhsan Efendi	Mazuliyet
500	Mülga Nafia Nezareti Evrak Kalemi Müdür Muavini Ali Efendi	Mazuliyet
500	Mülga Nafia Nezareti Turuk ve Maabir İdaresi Umur-ı Hesabiye Mümeyyizi Mehmed Ali Efendi	Mazuliyet
400	Mülga Nafia Nezareti Turuk ve Maabir İdaresi ketebesinden Fevzi Bey	Mazuliyet
333	Anadolu Demiryolları Serkomiserliği Ketebesinden Ahmed Lütfü Efendi	Mazuliyet
250	Nafia Demiryolları Müessesat-ı Nafia Mukayyidi Hasan Hayri Efendi	Mazuliyet

RESMÎ CERİDE

Pazar
---
3 Rebiülevvel 1342
14 Teşrinievvel 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 33 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesidir.* ***Sene: 1***

Kararname Sureti

Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekâletinden

Bu kere şuabat-ı vekâletten olmak üzere merkezde teşkil edilen Heyet-i Teftişiye Müdüriyetine beş bin kuruş maaşla Nükud-ı Mevkufe Müdürü Sadeddin Bey tayin edilmiştir.

İşbu kararnamenin icrasına Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekili memurdur.

Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekili Mustafa Fevzi

İcra Vekilleri Heyeti Reisi Ali Fethi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Gazi Mustafa Kemal

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri

Yirmi Beşinci İçtima

[Geçen Nüshadan Mâbad]

Matbuat ve istihbarat bütçesinin esna-yı tetkikinde geçen sene Meclis Heyet-i Umumiyesince Anadolu matbuatına muavenet maddesinin tayyedilmiş olduğu ve fakat propaganda ve masarifi-ı istihbariye maddelerinden yalnız Yenigün ve Hâkimiyet-i Milliye gazetelerinden beheri üçer kuruş yirmi para fiyatla yevmiye dörder yüz nüsha satın alındığı görülmüştür. Meclis Heyet-i Umumiyesine kat'edilmiş olan mezkûr tahsisatın suret-i sarfı Hariciye Vekili Paşa Hazretlerinden sual edilmiş ve müşarünileyhin verdiği izahatta işbu masarifin gazetelere muavenet için ihtiyar olunmadığı ve mezkûr gazetelerin propaganda maksadıyla iştira ve ordu ve vilâyat ile istihbarat merkezlerine tevzi edildiği beyan olunmuştur. Müşarünileyhin izahatını takdir hususunu Heyet-i Celileye bırakmakla beraber lüzumlu olan bir masrafın şekil ve mahiyetini tağyir suretiyle icrasına vekil-i aidini icbar edecek bir vaziyet ihdasından ise esasen

muhtac-ı muavenet bulunan Türk matbuatına doğrudan doğruya muavenet ifasını kabul etmeyi ve bu suretle Matbuat ve İstihbarat Müdiriyet-i Umumiyesi bütçesinde tadilât-ı lâzime icra eylemeyi encümenimiz muvafık görmüştür.

Bahriye, Müdafaa-yı Milliye ve Askerî Fabrikalar için Avans Kanununa merbut cetvelde tefrik edilen tahsisatın âdem-i kifayetinden bahsile Müdafa-yi Milliye Vekili Paşa Hazretleri Heyet-i Vekilede muhalif kalarak lâyihaya şerh vermiştir. Keyfiyet tetkik edilmek üzere Müdafaa-yı Milliye ve Maliye Vekilleri encümene davet edilerek Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi Fevzi Paşa Hazretleri hazır olduğu halde Müdafaa-yı Milliye Vekilinin esbab-ı muhalefeti ve Maliye Vekilinin itirazatı istima ve mesele müteaddit defalar müzakere edilmiş ve ihtilâfı vâki bir dereceye kadar tahfif olunmuş ve muahharan aradaki ihtilâf Heyeti-i Vekilede katiyen halledilerek Müdafaa-yı Milliye tahsisatına 412 768 liranın ilâvesi kararlaştırılmış ve bu bapta İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinden yazılan tezkere Heyet-i Umumiyeden encümenimize havale edilmekle mezkûr meblâğın da ilâvesiyle Müdafaa-yı Milliye tahsisatı 13 000 000 liraya iblâğ olunmuştur.

Bahriye tahsisatına gelince: Müdafaa-yı Milliye Vekili Paşa Hazretleriyle Bahriye Dairesi Reisi son altı aylık maaş ve masraf için 1 300 000 liranın daha ilâvesiyle 2 436 558 lira tahsisat talep etmişlerdir. Azadan Ali Cenani Bey geçen sene bahriyeye verilen tahsisatın mevcut gemilere ve kadrolara göre tespit edilmiş olduğunu ve fakat o zaman Bahriye Dairesi Reisi olan Şevket Bey ile İcra Vekilleri Heyeti Reisi Rauf Bey'in encümene gelerek mevcut küçük büyük yetmiş kadar gemiden bir kısm-ı mühiminin kadrodan ihraç edileceğini ve âtiyen bahriyede kullanılması mümkün olan mahdut gemilerin ibkasiyle tahsisatın o gemilerde istihdam olunacak erkân, ümera, zâbitan ve efrat nisbetinde tenzil edileceğini ve liman dairelerinin de mühim hallerde bırakılacak ehemmiyetsiz küçük limanlardan kaldırılıp tasarruf olunacağını ve ancak bu tasarrufatın icrası için üç dört aylık bir zamana ihtiyaç bulunduğunu beyan eyleyerek 1338 senesinde mevcuda göre bir kadro tanzim ve ona göre de masraf talep eylediklerinden ve encümen de vâdedilen tasarrufun icrasına intizaren 1338 senesi kadro ve fusul ve mevadını kabul ve tespit ettiğinden bahsile aradan geçen on aylık bir zaman zarfında tasarruf çareleri derpiş edilmemesine ilâveten fazla tahsisat talebi muvafık-ı maslahat olamayacağı beyaniyle itiraz eylemiştir. Mamafih Müdafaa-yı Milliye Vekili Paşa Hazretleri ve Bahriye Dairesi Reisi tarafından izahat verilerek fazla zâbitan hakkında ittihaz edilecek kararı tespit eyleyecek kanunun neşrine kadar mevcut gemilere ve mürettebat ve zâbitanına göre tahsisat itası zaruri olduğu ve 300 000 liralık kadar mühimmat alınacağı ve bazı gemilerin tamirat-ı cüziyeleri yapılacağı ve elyevm bahriye efradının miktarı pek noksan olduğundan efrat miktarının tezyit edileceği beyan edilmiş ve bahriye bütçesini tetkika memur Kütahya Mebusu Receb Bey'in teklifi üzerine encümenin ekseriyeti tahsisatın tezyidi lüzumuna kanaat getirdiği cihetle talebedilen 300 000 liranın nısfı olan 650 000 liranın ilâvesi gerek bahriyeye ve gerek sevahil muhafızasına muktazi efradın tezyidi, teklif edilen mayın ve cephanenin iştirası ve Lozan Ahitnamesi icabından olan Boğazlar Komisyonu ve saire teşkilâtı nazarı dikkate alınarak verilen tahsisatın bu cihetlere sarfı şartıyla ekseriyetle münasip görülmüştür.

Askerî fabrikalar: Elyevm mevcut fabrikalar iki kısım olup bir kısmı mühimmat ve malzeme-i harbiye imal ve ihzar etmekte, kısmı diğeri de elbise, kundura ve levazım-ı saire yapmaktadır. Encümenimiz mühimmat ve malzeme-i harbiye imal ve ihzar veya tamir eden fabrikaların Askerî Fabrikalar Müdüriyet-i Umumiyesi tarafından idaresini muktazi görmekte ise de orduya kumaş, deri, elbise ve kundura yapan fabrikalar mümasili millî şirketlerce teessüs ve ihtiyacat-ı askerîye temin edilinceye kadar Hükûmet elinde muhafazalarını selâmet-i devlet namına zaruri görmekle beraber işbu fabrikaların mühimmat-ı askerîye fabrikaları gibi Müdafaa-yı Millîyece idaresine taraftar olmadığından münhasıran bir ticaret işi olan bu fabrikaların Türk şirket ve müteşebbislerine devrolunmasına intizaren suret-i idare ve cihet-i merbutiyetleri 1340 bütçesinde teemmül edilmek üzere şimdilik işletilmeleri için lazım olan tahsisatın kabulünü zaruri telâkki etmiştir. Lâyiha-yı kanuniyeye merbut cetvelde Müdiriyet-i Umumiyeye tefrik edilen 955 013 liranın âdem-i kifayetinden bahisle 1 000 000 liraya kadar fazla tahsisat talep eden Müdafaa-yı Milliye Vekili ve Askerî Fabrikalar Müdür-i Umumisinin işbu talebine mukabil olarak encümen âzasından Askerî Fabrikalar bütçesini tetkika memur Kütahya Mebusu Recep Bey'in teklifi üzerine fabrikalardan elyevm derdest-i inşa olanlarının ikmal-i inşaatı ve itmam-ı nevakısı için lâyiha-yı kanuniyenin altıncı maddesinde mevzubahis

250 000 lira ile askerî diğer bazı fabrikalar ve ahaliye av ve taş barutu imal ve füruht etmek üzere fabrika tesis ve işletilmesi ve hariçten rovelver fişeği celbedilerek kezalik hariçte fürühtu için muktazi sermaye bil-hesap 339 997 lira fazla tahsisat itasını encümenimiz tasvip ve levazım-ı askeriye imal eden fabrikaların işletilmesi için de Müdafaa-yı Milliye Vekâletince sipariş edilecek levazımın mevad-ı ibtidaiyesini tedarik zımnında Müdafaa-yı Milliye tahsisatı mevcudesinden avans verilmek ve ba'det-teslim imalât faturaları üzerinden mahsubu icra edilmek üzere imalâtta bulunulması şartlarıyla Askerî Fabrikalar Müdüriyet-i Umumiyesi tahsisatı 1 299 510 lira olarak tespit edilmiştir.

Ânifülarz esbab-ı mucibeye mebni layiha-i kanuniyenin birinci maddesiyle altı aylık ihtiyacat için verilmesi muktazi avansın yekûnu 44 969 324 liraya baliğ olmuştur.

İcra Vekilleri Heyeti tarafından teklif edilen ikinci ve dördüncü maddeler her daire için merbut cetvellerde tefrik edilen miktarı tecavüz etmemek üzere masraf kısmından bir miktar tenzilât icrasıyla Muvazene-i Maliye Encümeni tarafından kadrolarda zaruri görülen bazı ilavat ve tadilâtı ifa ve muhtelif masraf fusul ve mevadı arasında münakale yapılabilmesini temin emeliyle tanzim kılınmıştır. Encümen harbi takip eden ilk sulh senesi esnasında devair-i Hükûmetin bazılarında ve bilhassa küçük memurin kadrolarında selâmet-i idareyi teminen bazı zamaim icrasını kabul etmekle beraber bunun 1339 veya 1340 bütçeleriyle yapılması şıklarını ledel-müzakere encümen azasının bir kısmı Hükûmetin teklifi veçhile kabul-i lüzumunu beyan etmiş ve bazı zevat da devair kadrolarında tadilât yapılmayak işbu tahsisatın kabulü ve tahsisat kanunlarının 1338 kadrolarına göre muhafazası ve fakat ıslahat ve teşkilât-ı lazımenin 1340 bütçesini beklemeyerek derakap ve umumi surette Hükûmet tarafından teklifi fikir ve mütalâasında bulunmuş ise de encümenin ekseriyeti Hükûmetten yapılacak teklifatın teehhür etmesi ihtimal-i katisine ve bu suretle muamelât-ı cariye-i Hükûmetin duçar-ı tavik ve atalet olması mahzuruna mebni, kapitülasyonların ref'i üzerine tatil-i faaliyet eden ecnebi postalarının yerine Posta idareleri ve Muahede-i Sulhiye icabı olarak Boğazlar Komisyonu ve istasyonlar tesisi kanun-ı mahsus ile idare-yi hususiyelerden Maarif Vekâletine devredilen darülmuallimîn ve darülmuallimatlarla idadilerin hemen küşat ve talebenin iva ve iaşesi ve mübrem bazı maaşat tadilâtı temin edilmek üzere ve Hükûmetin teklifi veçhile bazı cüzi ve nâfi tadilât ve muktazi teşkilâtın kabulünü lâzım ve zaruri görmüştür.

İşbu tadilât ve teşkilâtın Muvazene-yi Maliye Encümeni tarafından icrası hakkındaki Heyet-i Vekile teklifine gelince; encümen pek büyük mesuliyeti dâi olan bu vazifeyi tahammül edip etmemekte pek çok düşünmüş ve ariz ve amik müzakeratta bulunmuş ve yapılacak tadilât ve teşkilâtın yalnız encümenin kabul ve tespitiyle iktifa edilmeyerek Heyet-i Umumiyeye arzı ve tasdik ettirilmesi lüzumunu da tezekkür eylemiş ise de bu takdirde de zaman zayi edileceği ve derhal icrası zaruri teşkilâtın uzun müddet teehhurata uğraması mahzuruna mebni encümenimiz Hükûmetin fikrine bil-iştirak tadilât ve teşkilâtın encümen tarafından yapılması lüzumunun Heyet-i Celileye arz ve teklifini tensip eylemiş ve ikinci madde kabul olunmuştur.

İcra Vekilleri Heyetinin teklifinde yalnız kadroların Muvazene-i Maliye Encümenince tadil ve tespitiyle masarife ait fusul ve mevadın Heyet-i Vekile tarafından arzu edildiği surette tevzi edilmesi münderiç ise de gerek kadroların ve gerek bilcümle masraf fasıllarının encümence tespit edilmesi ve badettespit kanun mahiyetinde kati bir şekil alması muvafık görülmüş ve bu suretle katiyen tespitinden sonra fasıldan fasla nakli tahsisata lüzum görülürse münhasıran Meclis-i Âli tarafından kanun-ı mahsusla icrası tensip edilmiştir.

Bir fasıl dâhilinde maddeden maddeye nakli tahsisata gelince encümenimiz Maliye Vekilinin muvafakatiyle vekil-i aidi tarafından yapılmasını muvafık görmüştür. Yine azadan Ali Cenani Bey vaktiyle görülen pek çok mehazire mebni fasıl dâhilinde maddeden maddeye nakli tahsisatın Muvazene-i Maliye Encümeni kararıyla yapılması lüzumu bu encümenin 20 Kânunuevvel 1337 tarihli mazbatasiyle Heyet-i Celileye arz edilmiş ve 22 Kânunuevvel 1337 tarihinde Heyet-i Celilenin kararına iktiran eylemiş olmasına ve halen Heyet-i Celilenin kararını tebdil için serdedilen sebep ve delâilin gayr-i kâfi bulunmasına mebni mezkûr fıkranın reddini teklif eylemiş ise de encümen Meclis-i Millîden ayrıca olarak böyle bir hakk-ı daimiye malik olmayı muvafık görmemiş ve fasılların maddeler beynindeki münakale

mazarratını ref'edecek surette tertibi daima kabil olduktan maada Hükûmetin faaliyetini büsbütün kasır ve tahdid etmek fikrinde bulunmadığından 1325 Muvazene-i Umumiye Kanununun on birinci maddesindeki sarahatle 1338 senesine kadar cereyan eden teamüle tevfikan maddeden maddeye münakale hakkının Maliye Vekilinin muvafakati şartıyla vekil-i aidine itasını kabul eylemiştir.

Üçüncü madde teşkilât-ı devlette mukabili bulunmayan mülga devair memurlarının mazuliyet maaşları devair bütçelerinde bulunmamasına mebni muhassasat-ı zatiye bütçesinde bir fasıl açılarak buradan tesviyesini teminen teklif edilmekte olup esas itibariyle kabul olunmuştur. Ancak bu madde dolayısıyla elyevm mevcut olan bir şeklin tebdili mevzubahis olmaktadır. 28 Şubat 1338 talihli Avans Kanununun bir maddesiyle mazuliyet maaşları tahsisatı muhassasat-ı zatiye bütçesinden alınarak muhtelif devair bütçelerine nakil ve tevzi olunmuştur. Bir senelik tecrübe göstermiştir ki vekâletler mazuliyet maaşlarının ne tahsis muamelesini yapmakta suhulet göstermiş ne de miktar-ı tahsisatı hesap ederek kati bir rakam irae eyleyebilmiştir.

Senenin muhtelif zamanlarında bazı devair müracaat ederek mazuliyet maaşı tahsisatının tezyidini talep ettikleri halde bazı devaire verilen tahsisat tamamen sarf olunmayarak kalmıştır. Binaenaleyh usul-ı sabıka avdeti encümenimiz muvafık gördüğünden 1340 senesinden itibaren bilûmum vekâletler memurin-i mazulesi maaşatının Düyun-ı Umumiye bütçesinin dördüncü muhassasat-ı zatiye kısmındaki 51. (Memurin-i mazule maaşatı) faslında cemedilmesini teminen bir fıkra konulmuştur.

Muvazene-i Umumiyeye dâhil bulunmayan devair memurinine ait gerek tekaüt ve gerek mazuliyet maaşlarının 1340 senesinden itibaren muhassasat-ı zatiye bütçesinden bit-tefrik ait oldukları devair bütçelerine nakli ve 1340 senesine kadar işbu memurinden alınan ve bilmukabele muhassasat-ı zatiyece onlara tediye olunan tekaüt ve mazuliyet aidatı bilhesap Maliyenin zimmeti kalacak olursa Muvazene-i Umumiyeden tesviyesi hakkında bir madde derci Maliye Vekili Bey tarafından talep edilmiş olup ancak azadan Ali Cenani ve Mükerrem Beyler tarafından bu hususta devair-i mezkûre ile oralarda müstahdem memurinin ahval ve vaziyetlerini mufassalan derpiş edecek bir kanun mahsus neşredilmek üzere mezkûr fıkranın kanuna âdem-i ithali beyan edilmiş ise de Maliye Vekilinin teklifi ekseriyetle kabul ve dördüncü madde olarak lâyihaya derç olunmuştur.

Hükûmetçe teklif olunan layiha-i kanuniyenin beşinci maddesi hükûmet konakları inşaatı için 300 000 lira tahsisat itasına dair olup birçok yerlerde hükûmet konakları hal-i harp sebebiyle harap olduğu ve ekser mahallerde emlâk-i emiriyeden boş arsalar ve birçok malzeme-i inşaiye mevcut bulunduğu cihetle bu seneden itibaren o gibi mahallerde inşaata başlanması az para ile çok iş vücuda getirilmesini temin edeceğinden İcra Vekilleri Heyeti tarafından teklif olunan ve bervech-i mâruz hükûmet konakları inşaatı için 300 000 lira tahsisat itasını mutazammın bulunan madde tadilen kabul ve beşinci madde olarak lâyihaya dercedilmiştir.

Altıncı madde, yukarıda Askerî Fabrikalar bahsinde tafsilen arz ettiğimiz veçhile Anadolu'da inşa ve tesis olunacak fişek ve tıpa fabrikaları ve teferruatı için verilen 250 000 lira tahsisatın suret-i tefrikine ve sene-i maliye zarfında sarf edilemeyen miktarının 1340 senesinde dahi sarfına dair olup maksada göre tavzih ve tadilen kabul edilmiştir.

Encümence tanzim olunan lâyihanın yedinci maddesi kibrit ve sigara kâğıtları istihlâk resminin bandrol ilsakı suretiyle cibayeti hakkında olup azadan Ali Cenani Bey tarafından teklif ve Maliye Vekili Bey tarafından talep ve teyit edilmiş olmakla encümence müzakere olunmuştur.

1337 senesi Muvazene-i Umumiye Kanununun on birinci maddesiyle kibrit ve sigara

kâğıdı istihlâk resminin gümrük resmi ile birlikte Rüsumat İdarelerince istifası usul ittihaz edilmişti.

Şimdiye kadar yapılan tecrübelerden, kibrit ve sigara kâğıdı istihlâk rüsumunun tenzilini mucip olduğu ve bilhassa kibrit ve sigara kâğıdının dâhilde bandrolsüz satılması, kaçak olarak ithal edilen kibrit ve sigara kâğıtlarının kontrolünü

mümkünsüz bir hale koyduğu alınan izahattan anlaşılmakla mezkûr iki kalem eşyanın istihlâk resminin sabıkı misillû bandrol ilsakı suretiyle cibayetini teminen teklif-i vâki kabul ve yedinci madde olarak vaz'olunmuştur. Azadan Ali Cenani Bey tarafından teklif ve kezalik Maliye Vekili tarafından teyidolunan diğer bir madde de 1336, 1337 ve 1338 senelerine ait tekâlif-i milliye ve harbiye ve vesait-i nakliye-i berriye ve bahriye de dâhil olduğu halde efrada ait bilumum düyun-ı hazinenin bilvasıta cibayet edilen rüsum hariç olarak efrat zimmetindeki bilumum matlubatı hazine ile bilâ kayd ü şart takas ve mahsup edilmesine dair olup, encümen evvel emirde 12 Nisan 1339 tarihli ve 328 numaralı kanunla sene bidayetinde matlubat-ı hazine ile düyun-ı hazinenin bazı kuyut tahtında mahsubu için verilen müsaadenin verdiği neticeler hakkında Maliye Vekili Bey'den izahat talebetmiştir.

Maliye Vekili Bey izahat vererek millî mücadele esnasında temin-i mevcudiyet ve istihsal-i muzafferiyet için efrad-ı milletin emval ve hayvanat ve nukudundan bir kısmının alınarak masarif-i harbiyenin temin edildiğini, sulhun akdiyle beraber milletçe yapılan fedakârlığa karşı hiç olmazsa verdikleri emvale mukabil aldıkları senedatın düyun-ı hazine ile mahsup edilerek nâkis bir derecede olsun kadirşinaslık ve hakperverlik gösterilmesini lâzım ve iktisad-ı memleket için pek büyük fevaidi müstelzim gördüğünü ve bu maksatla 12 Nisan 1339 tarihli kanunu teklif eylediğini ve bu kanunun tatbiki neticesinde şimdiye kadar nâkabil-i tahsil kalan ve birçok matlubat-ı hazinenin takas ve mahsup suretiyle istihsaline muvaffakiyet elverdiğini ve bir nevi tasviye muamelesi olan şu tedbirin itmamı, yani evvelki kanunda mevcut kayd ü şartın ref'iyle elyevm bakiye kalan düyun-ı hazinenin kapatılması münasip olacağını ve esasen Ali Cenani Bey tarafından dermeyan olunan bu teklifin mülga Osmanlı İmparatorluğu zamanına ait düyun-ı dâhiliyenin tasfiyesi hakkında İcra Vekilleri Heyetince tanzim ve Büyük Millet Meclisince takdim edilerek encümene havale olunan layiha-i kanuniyenin ikinci maddesiyle talep ve teklif edilmiş olduğunu ve fakat mezkûr kanun lâyihası imparatorluk devrine ait birçok düyun ve matlubatın tasfiyesine müteallik pek çok ahkâm ve mevadı muhtevi bulunduğundan kesb-i kanuniyet etmesi uzun tetkikat ve müzakerata ve bir hayli zamana mütevakkıf olduğu cihetle mücadele-yi milliye zamanına ait düyunun tasfiyesi hakkındaki kısmın Avans Kanununa derci muvafık olacağını beyan eylemiştir. İzahat-ı vakıa encümenimizce de şayan-ı kabul görüldüğünden mücadele-i milliye zamanına ait olan düyuna dair salifülarz teklif sekizinci madde olarak lâyiha-yı kanuniyeye ilâve edilmiştir.

İcra Vekilleri Heyetince teklif olunan lâyihada elyevm istifa edilmekte olan varidatın kemafissabık istifa edileceği yolunda bir madde mevcut ise de esasen 28 Şubat 1339 tarihli Birinci Avans Kanununda kavanin-i mahsusasına tevfikan cibayet edilen varidat ve rüsum-ı muhtelifenin sene nihayetine kadar devamı cibayetine mezuniyet verildiğini mutazammın bir madde mevcut olduğundan burada tekrarına lüzum görülmeyerek tayyedilmiştir. Kanunun tarih-i meriyeti ve ahkâmının suret-i icrası hakkındaki maddeler aynen kabul edilmiştir.

Avans kanunu lâyihasının Heyet-i Umumiyesine ait mütalâat bu suretle Heyet i Celilenin piş-i enzarı tetkikine arz olunduktan sonra evvelce neşrolunan ve bu kere takdim edilen cem'an dört kıta avans kanunu ve sekiz adet tahsisat-ı munzama kanunu ile şimdiye kadar verilmiş olan 1339 senesi tahsisat-ı umumiyesinin yekûnu ve bunların temini için sene zarfında cilbayeti memul varidat-ı umumiye hakkında bir fikr-i icmali vermeyi encümenimiz muvafık görmektedir.

İşbu layiha-i kanuniye de dâhil olmak üzere şimdiye kadar 1339 senesi için verilen tahsisat-ı asliye ve munazama merbut bir numaralı cetvelde gösterilmiştir. Mezkûr cetvelden anlaşıldığı veçhile 1339 senesi tahsisatının yekûnu 123 491 974 liraya baliğ olmaktadır.

Varidata gelince: İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinden 24 Şubat 1339 tarihiyle Heyet-i Umumiyeye takdim kılınıp encümenimize havale edilmiş olan 1339 senesi Muvazene-i Umumiye Kanununa merbut (B) cetvelinde sene-i haliye varidat-ı muhammenesi 94 537 874 lira olarak gösterilmektedir.

Maliye Vekili Beyefendi tarafından encümende verilen izahatta ilk altı ay zarfında vukubulan tahakkukat ve tahsilata nazaran varidat bütçesinin ikinci kısmında mukayyet damga, harçlar ve kaydiyelerden bir milyon ve dördüncü kısımda mukayyet Reji, Posta ve Telgraf inhisarlarından üç milyon beş yüz bin ve beşinci kısımda muharrer Mekâtip ve Müessesat varidatından bir milyon ve dokuzuncu kısımda muharrer demiryollarından beş yüz bin ve üçüncü kısımda muharrer gümrük resmiyle onuncu kısmı teşkil eden istihlâk resminden de on milyon ki cem'an on altı milyon lira fazla varidat olacağı ve bu suretle varidat-ı umumiye yekûnunun 110 537 874 liraya varacağı ifade edilmiştir.

Encümenimiz, varidat hakkındaki tetkikatı 1340 bütçesine talik ile müstacelen Tahsisat Kanununu kabul zaruretini gördüğünden Maliye Vekili Beyefendi'nin işbu hesabına nazaran 1339 bütçesinde 13 080 105 lira raddesinde bir açık bulunduğunu müşahede eylemiştir.

Balâda arz edilen Avans ve Tahsisat-ı Munzama kanunlarıyla verilen tahsisattan merbut iki numaralı cetvelde müfredatı gösterilen 7 700 000 liralık tahsisatın 1339 senesi zarfında sarf edilemeyen miktarının 1340 senesine devren sarfı meşruttur.

Mezkûr yedi milyon yedi yüz bin liranın bu sene içinde tamamen sarfı mümkün olamayacağı ve kısmen sene-i haliyede, kısmen de 1340 senesine devren sarf edileceği tabiî bulunduğu cihetle tahsisatlardan lâa'k'al 3 000 000 liralık miktarının 1340 senesine devri ihtimali mevcuttur. Bundan maada bütçelerin tetkikatı tamamen hakikî hesabata istinat ettirilemediği gibi bir mahalde sarf edilemeyen tahsisatın tenkisi muamelesinin icrasıyla lüzumu olan diğer mahalde sarfına imkân bulunamadığından bütçelerde her sene yüzde beşten ona kadar maaşattan eyyam-ı haliye ve masariften de bütçe tasarrufatı vukubulduğu tecrübeden sabittir. Bu sene vukubulacak tasarrufun miktarı asgarî yüzde beş tahmin edilirse altı milyon liraya baliğ olacağı tabiîdir. Binaenaleyh sene nihayetinde 4 080 105 lira kadar bir açık kalması ihtimali tasavvur olunur ki bunun da varidat-ı fevkalâde ile kapatılacağı varittir.

Netice

Tadilât-ı mâruza veçhile lâyiha-yı kanuniyenin kabul ve tasdikini Heyet-i Celileye arz eyleriz.

Kâtip, Konya Fuad

Mazbata Muharriri, Gaziantep, Ali Cenani

Reis, Kütahya, Ferdi

Aza, Isparta, Mükerrem

Aza, Mersin, Niyazi

Aza, Sivas, Rahmi

Aza, Denizli, Mazhar Müfid

Aza, Trabzon, Ahmed Muhtar

Aza, Trabzon, Şefik

Aza, Konya, Kazım Hüsnü

Aza, Kütahya, Receb

Aza, Saruhan, Reşad

Aza, Hakkari, Asaf

Bir Numaralı Cetvel
1339 Senesi Tahsisat-ı Umumiyesi

İcmal	**Avans olarak verilen**	**Tahsisat-ı munzama olarak verilen**	İzahat
30 114 250	30 114 355		28 Şubat 1339 tarihli Birinci Avans Kanunu ile verilen
60 000		60 000	8 Mart 1339 tarihli Kanunla Meclis bütçesine zamm olunan

İcmal	**Avans olarak verilen**	**Tahsisat-ı munzama olarak verilen**	İzahat
200 000		200 000	8 Mart 1339 tarihli Kanunla Nafia bütçesine zamm olunan
150 000		150 000	3 Nisan 1339 tarihli Kanunla Muavenet-i İçtimaiye bütçesine zamm olunan
1 000 000		1 000 000	3 Nisan 1339 tarihli Kanunla Maliye bütçesine zamm olunan
800 000		800 000	5 Nisan 1339 tarihli Kanunla Meclise avans olarak verilen
3 000 000		3 000 000	21 Nisan 1339 tarihli Kanunla Düyun-ı Umumiye bütçesine zamm olunan
37 500 000		37 500 000	15 Nisan 1339 tarihli Avans Kanuniyle verilen
250 000		250 000	15 Nisan 1339 tarihli Avans Kanuniyle Hariciye bütçesine zamm olunan
100 000		100 000	15 Nisan 1339 tarihli Avans Kanuniyle Dâhiliye bütçesine zamm olunan
200 000		200 000	15 Nisan 1339 tarihli Avans Kanuniyle Maliye bütçesine zamm olunan
686 400		686 400	19 Ağustos 1339 tarihli Kanunla Meclis bütçesine zammolunan
900 000		900 000	17 Eylül 1339 tarihli Kanunla Maliye bütçesine zamm olunan
200 000		200 000	17 Eylül 1339 tarihli Kanunla Maliye bütçesine zamm olunan
75 160 655	68 414 255	6 746 400	Yekûn
44 959 324	44 959 324		Yeni kanun layihasıyla encümen tarafından teklif olunan avans
3 000 000		3 000 000	Yeni kanun layihasıyla Düyun-ı Umumiye bütçesine ilavesi teklif olunan
300 000		300 000	Yeni kanun layihasıyla Maliye bütçesine ilavesi teklif olunan
123 419 979	113 373 579	10 046 400	Yekûn-i umumi

Sene-yi Atiyeye Devri Meşrut Tahsisat

İki Numaralı Cetvel

Lira	
150 000	3 Nisan 1339 tarihli Kanunla Muavenet-i İçtimaiye bütçesine zammolunan
1 000 000	3 Nisan 1339 tarihli Kanunla Maliye bütçesine zammolunan
3 000 000	12 Nisan 1339 tarihli Kanunla Düyun-ı Umumiye bütçesine zammolunan
4 150 000	Yekûn
3 000 000	Yeni kanun lâyihasiyle Düyun-ı Umumiye bütçesine ilâvesi teklif olunan
300 000	Yeni kanun lâyihasiyle Maliye bütçesine ilâvesi teklif olunan
250 000	Yeni kanun lâyihasının birinci maddesiyle verilen tahsisattan tefrik edilmek üzere Fişek ve Tıpa fabrikaları inşaasına tahsis edilen
7 700 000	Yekûn-ı umumi

Muvazene-i Maliye Encümenince Tanzim Olunan Kanun Lâyihası

Birinci Madde- 1339 sene-i maliyesi nihayetine kadar hidemat-ı umumiye-i devlete sarf ve sene-i mezkûre bütçesinden mahsubu icra edilmek üzere 28 Şubat ve 15 Nisan 1339 tarihli Avans kanunlarıyla sarfına mezuniyet verilmiş olan altmış yedi milyon altı yüz on dört bin iki yüz elli beş liraya zamimeten merbut cetveldeki tertip veçhile kırk dört milyon dokuz yüz elli dokuz bin üç yüz yirmi dört liranın daha avans olarak sarfına mezuniyet verilmiştir.

İkinci Madde- İşbu tahsisat, her daire için merbut cetvelde tefrik edilen miktarı tecavüz etmemek üzere Muvazene-i Maliye Encümenince fusul ve mevada tevzi olunur. Tevziat esnasında, devair kadrolarında lâzım gelen tadilât ve tevsiatı icra ile kadroların tespitine Muvazene-i Maliye Encümeni mezundur. Bir fasıl dâhilinde maddeden maddeye nakl-i muhassasat Maliye Vekilinin muvafakatine menuttur.

Üçüncü Madde- Teşkilât-ı Devlette mukabili bulunmayan mülga devair memurininin mazuliyet maaşları muhassasat-ı zatiye bütçesinin elli birinci (Memurin-i mazule maaşatı) faslından tesviye olunur. 28 Şubat 1338 tarihli Avans Kanununun yedinci maddesi mucibince mazuliyet maaşları için devair bütçelerinde açılmış olan bilûmum fasıllar dahi 1340 sene-i maliyesi bidayetinden itibaren işbu elli birinci fasılda tevhid edilecektir.

Dördüncü Madde- Muvazene-i Umumiyeye dâhil bulunmayan devair-i memurininin gerek tekaüt ve gerek mazuliyet maaşları 1340 senesinden itibaren muhassasat-ı zatiye bütçesinden bittefrik ait oldukları devair bütçelerine nakledilecektir. 1340 senesine kadar işbu memurinden alınan ve bilmukabele muhassasat-ı zatiyece onlara tediye olunan tekaüt ve mazuliyet aidatı bilhesap Maliyenin zimmetinde kalacak mebaliğ Muvazene-i Umumiyeden tesviye olunur.

Beşinci Madde- Gerek Ankara'da ve gerek vilâyat-ı sairede derdest-i inşa bulunan veya müceddeden inşa edilecek olan hükûmet konakları için Maliye bütçesinin 91. (İnşaat ve tamirat) faslında hükûmet konakları inşaatı namıyla yeniden açılacak ikinci maddeye üç yüz bin lira tahsisat vaz'olunmuştur. İşbu tahsisattan sene-i haliye zarfında sarf edilemeyen mebaliğin 1340 senesinde dahi sarfına devam olunacaktır.

Altıncı Madde- Askeri Fabrikalar Müdiriyet-i Umumiyesince yeniden inşa edilecek Fişek ve Tıpa fabrikaları ve teferruatı için müdiriyet-i mezkûre bütçesinin 338. (Masarif-i mütenevvia) faslında açılan mükerrer üç numaralı (Fişek ve tıpa fabrikaları ve teferruatı) maddesine, işbu kanunun birinci maddesiyle verilen avanstan tefrik edilmek üzere iki yüz elli bin lira tahsisat vaz'olunmuştur. İşbu tahsisattan sene-i haliye zarfında sarf edilemeyen mebaliğ 1340 senesinde de sarf olunur.

Yedinci Madde- Gümrüklerde alınmakta olan kibrit ve sigara kâğıdı istihlâk resminin kemafissabık bandrol ilsakı suretiyle cibayet edilmesine Maliye Vekili mezundur.

Sekizinci Madde- 1339 sene-i maliyesi nihayetine kadar olan müddete ait bilâvasıta tekâlif ile ukuddan efrat zimmetindeki matlubat-ı hazine efradın 1336, 1337 ve 1338 senelerine ait tekâlif-i milliye ve harbiye ve vesait-i nakliye-i berriye ve

bahriye de dâhil olduğu halde 1339 senesi nihayetine kadar bilûmum matlubatiyle takas ve mahsup edilir. Eşhas-ı hükmiyenin aynı şerait dâhilindeki matlubatı ancak kendi zimmetleriyle mahsup olunur.

Bu husus için 12 Nisan 1339 tarihli ve 338 numaralı Kanunla Düyun-ı Umumiyenin 1339 bütçesinde açılan fasl-ı mahsusa üç milyon lira tahsisat-ı munzama ilâve edilmiştir, işbu tahsisatın sene-i haliye zarfında sarf edilemeyen miktarı 1340 sene-i maliyesinde dahi sarf edilebilir.

Dokuzuncu Madde- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyülicradır.

Onuncu Madde- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Encümence Teklif Olunan Tahsisat

Devair	**Lira**
Zat-ı Hazreti Hilâfetpenahi ve Hanedan	218 347
Büyük Millet Meclisi	238 323
Düyun-ı Umumiye	1 522 211
Muhassasat-ı Zâtiye	4 518 835
Maliye	2 026 900
Divan-ı Muhasebat	79 190
Rüsumat	1 396 851
Posta ve Telgraf ve Telefon	1 715 125
İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti	33 741
Dâhiliye	1 697 626
Emniyet-i Umumiye	1 597 531
Muavenet-i içtimaiye	886 276
Sıhhiye	719 068
Umum Jandarma Kumandanlığı	4 594 113
Hariciye	638 686
Şer'iye	590 037
Adliye	2 208 637
Maarif	1 933 566
Nafıa	888 782
İktisat	1 279 958
Matbuat ve istihbarat	51 453
Devair-i mülkiye yekûnu	28 877 256
Bahriye	1 786 558
Müdafaa-yi Milliye	13 000 000
Askerî fabrikalar	1 295 510
Devair-i askerîye yekûnu	16 082 068
Yekûn-ı umumi	44 959 324

Reis- Efendim, Avans Kanun lâyihasının müzakeresine başlamazdan evvel usul-ı müzakereye dair pek kısa mâruzâtta bulunmaklığıma müsaade etmenizi rica edeceğim: Kanunların Heyet-i Umumiyesi müzakere edilirken maddelere ait olan nukat-ı nazar dahi Heyet-i Umumiye müzakeresine karıştırılıyor. Bundan dolayı hem müzakerat karışıyor ve hem de müzakeratımız ilerlemiyor. Avans Kanunu lâyihasının Heyet-i Umumiyesi hakkındaki mütalâat

1339 senesi muamele-i maliyesinin de son Avans Kanunu ile kapatılması zaruretine dair Muvazene-i Maliye Encümenin mazbatasındaki esbabı mucibe ve 1336 senesinden 1339 senesi nihayetine kadar bütçeler ve avansları ve bazı mesail hakkındaki encümenin nukat-ı nazarı tasvip veya tenkit edilecek şekilde devam eder. Devaire verilen tahsisat ile devairin mükellef olduğu vezaife dair tenkidatı devairin tahsisat cetveliyle; tevhit edilen birinci maddedeki yekûna taallûk ettiğinden vekillerden bu tahsisatla, ifa ettikleri vezaife dair sual ve istizah yapılabileceğinden ve birinci maddede bu usul tamamıyla temin olunamayacağından kanunun Heyet-i Umumiyesindeki müzakeratta avans suretiyle 1339 muamele-i maliyesinin kapatılması encümenin esbab-ı mucibesiyle bazı mesail-i maliye hakkındaki nukat-ı nazarı üzerinde, tasvip veya tenkit şeklinde müzakeresi cereyan edecektir. Bunun için evvelemirde Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatasındaki ve nukat-ı nazarının telhisan izah ve müzakere edilmesi için encümene söz vereceğim. Saniyen; Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatasına cevap vermesi lâzım gelen Maliye Vekili Beyefendiye de söz vereceğim. Salisen; mütekabilen izahatı istima buyuran rüfeka-yı muhteremeye söz vereceğim. Binaenaleyh söz isteyen rüfeka-yı muhteremenin esamisini sırasıyla yazacağım. Heyet-i Umumiyesi hakkında söz isteyen varsa lütfen isimlerini bildirsin.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Reis Beyefendi Hazretleri! Müsaade buyurur musunuz? Usul hakkında mâruzatta bulunacağım.

Reis - Usul hakkında Maliye Vekili Bey söz istediler. Müzakeratın intizamını temin edebilmek için lâyihanın Heyet-i Umumiyesi hakkında söz isteyenlere sırasıyla söz vereceğim ki söz isteyenlerin söz söylemeleri imkânı hâsıl olsun.

Faik Bey (Tekfurdağı) - Reis Beyefendi Hazretleri! Müsaade buyurur musunuz? Söz söyleyecek zevat yalnız şimdiden yazılan mıdır? Yoksa bilahare bir şey söylemek isteyen zata da söz verilecek mi?

Reis - Peyderpey kaydedilecektir efendim. Buyurun, usul hakkında, Maliye Vekili Beyefendi.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim Nizamname-i Dâhilinin vekillere bahşetmiş olduğu salâhiyet, zannederim, hiçbir suretle tenkit götüremeyecek kadar vazıhtır. Bu defa, Muvazene-i Maliye Encümeni daha evvel söylesin, Maliye Vekili buna cevap şeklinde mütalâa serd etsin yolundaki Makam-ı Riyasetin mütalâalarını bendeniz Nizamname-i Dâhilînin vekillere bahşetmiş olduğu salâhiyet-i mutlakayı tenkit mahiyetinde değil fakat Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbata Muharriri Bey'in söyleyeceği söze göre tehir ediyorum şeklindeki sözünü bir prensip olarak kabul etmem.

Reis - Efendim, müsaade buyurunuz! Gelen lâyihayı Muvazene-i Maliye Encümeni tahlil etmemiştir. Tahlil hakkında esbab-ı mucibesi vardır. Muvazene-i Maliye Encümeninin muamelâtı maliye ve bazı mesail-i maliye hakkında nukat-ı nazarı vardır. Encümen bu nukat-ı nazarını izah ettikten sonra Maliye Vekili bunların hepsine cevap verecektir. Geçen meclislerde bilûmum meclislerde mazbata muharrirleri encümen namına mazbatalarını izah ettikten sonra bilahare vekâlet de kendi mazbatasını ve mütalâat-ı umumiyesini beyan eder. Ondan sonra da rüfeka fikirlerini beyan ederler. Bu usul mukarrerdir. Binaenaleyh Maliye Vekili Bey'in usul hakkındaki mütalâatı varit değildir. Bunun için Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbata Muharriri Bey'e, mazbatalarını izah için söz veriyorum.

Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbata Muharriri Ali Cenani Bey (Gaziantep)- Muhterem efendiler, 1339 senesi son altı aylık hidemat-ı umumiyesi için Hükûmetten talep edilen tahsisat mukabili olarak Avans Kanunu namıyla huzurunuza takdim edilen şu lâyiha, ümit ediyoruz ki üç seneden beri adedi yirmiyi tecavüz eden avans kanunlarının sonuncusu olacaktır. (İnşallah sadaları) Üç seneden beri hemen her avans kanununda encümen namına temenni edilen bu netice, inşallah bu defa hâsıl olur. Mücadele-i milliye ve müdafaa-yı vatanla meşgul olan Hükûmet ve bu Meclis üç seneden beri muntazam bir Muvazene-i Umumiye Kanunu neşredememiştir. Heyet-i Âliyyenize takdim kılınan esbab-ı mucibe lâyihasında ufak bir tarihçesini arz ettiğimiz bu avans şeklinin umur-ı maliyemizde yapmış olduğu karışıklığı izah etmek pek uzun mübahesat ve mütalâata bais olabilir. Denilebilir ki Muvazene-i Umumiye Kanununu tatbik ile mükellef olan Maliye Vekâleti ve onun memurları senede bir defa yapmakla iktifa edebilecekleri tevzi ve havale muamelesini bazı sene iki ve bazı sene de on defa tekrarla hesabat-ı umumiyeyi intaç için meşgul oluyorlar ve bu kırtasiyecilik ile tahsisat-ı devaire tevzi etmekle uğraşmaktan vazife-i asliyelerini görmeye bir zaman

bulamamışlardır. Millet meclislerinin en mühim vazifelerinden biri olan bütçe tanzimi ve milletin vermekte olduğu paranın mahall-i sarfını tayin etmek salâhiyeti hemen hemen istimal edilememiştir. Bunun neticesi muamelât-ı maliyeyi gayet karışık ve elim bir vaziyette bıraktı. Usul-ı Muhasebe-i Umumiye Kanunu ile verilmesi meşrut olan Hesab-ı Kati ve Umumi Kanununu son üç sene için ve bu seneyi de dâhil edersek dört sene için imkânsız bir hale getirmiştir. Encümenimiz, şu vaziyeti nazar-ı dikkate alarak, acaba bu Avans Kanununu çıkarmayıp bunun yerine 1339 senesi bütçesini tanzim ederek Heyet-i Celilenize tasdik ettirmek daha muvafık olmaz mı diye uzun müzakeratta bulundu ve geçen senelerin tecrübesine nazaran bir Muvazene-i Umumiye Kanunu çıkarmaya imkân olmayacağına kanaat getirdi. Çünkü efendiler! Bugün senenin yedinci ayındayız; yani nihayetlerindeyiz. Encümen, eğer bir bütçe tanzim etmek sa'yinde bulunsaydı, her halde teşrinievvelin gayesinde veyahut teşrinisani evasıtında ancak Heyet-i Celilenize arz etmek

imkânını bulabilecekti ve Heyet-i Celilenizce de bir bütçe müzakeresi iki aydan evvel intaç edilemeyeceğinden nitekim 1338 senesi Muvazene-i Umumiye Kanunu Meclis ruznamesinin birinci numarasında senenin bidayetinden nihayetine kadar mevcut olduğu halde ancak on bir dairenin cetvellerini müzakere etmek ve Heyet-i Celileden intaç ve tasdik ettirerek çıkarmak müyesser olamadı. Çünkü efendiler! Heyet-i Celilenin hem icraî hem de teşriî salâhiyetleri Meclisin bütçeye tefrik edeceği zamanı tabiatıyla pek ziyade taksir ediyor. Heyet-i Celileden bütçeyi çıkarıncaya kadar başka hiçbir müzakere ile meşgul olmamasını rica etsek bile yine ancak iki ayda neticelenir ve Muvazene-i Umumiye Kanunu buradan çıkıp nihayet şubat ibtidasında kesb-i kanuniyet edebilir. Muvazene-i Umumiye kanunlarının zaman-ı tatbiki bir seneye maksur olduğundan o zamana kadar senenin on bir ayı geçmiş olacak ve yalnız bir ay için çıkacak bütçe büyük bir faide temin etmeyecektir. Bundan dolayı şimdiye kadar devam edegelen ve bundan sonra artık tarihe karışması temenni olunan avans usulünün son defa olarak ve bu senelik kabulü istirhamında bulunduk. Buna mukabil Hükûmetten, 1340 senesi bütçesini teşrinievvel ibtidasında yahut nihayet teşrinievvelin ilk haftalarında encümene tevdi eylemesini istedik. Encümen, derhal onun tetkikatına başlayarak kânunuevvel ibtida veya evasıtında Heyet-i Âliyyenize takdime karar verdi. Binaenaleyh 1340 senesi bütçesine başlamazdan evvel Muvazene-i Umumiye Kanunu burada müzakere edilsin ve sene nihayetine doğru Hükûmete tevdi edilsin diye düşündük. Eğer efendiler! Buna muvaffak olursak ümit ediyoruz ki dört seneden beri şikâyet ettiğimiz avans usulünden ve bunun hâsıl ettiği karışıklıktan inşallah kurtulacağız. İşte bu mülâhazaya mebni son altı aylık maaş ve hidemat-ı umumiyenin istilzam ettiği masarıfa karşılık olmak üzere yekûnu kırk dört milyon küsur liraya bâliğ olan bu kanunu Hükûmetin teklif ettiği şekilde Heyet-i Celilenize takdim ettik.

Efendiler! Avans Kanunu, bir Tahsisat Kanunu olmak itibarıyla Hükûmetten teklif olunduğu veçhile yalnız esasatını müzakere ederek Heyet-i Celilenize getirmedik. Her ne kadar tamam değilse de her dairenin son altı ayda sarf etmesi zarurî görülen miktarlar üzerinde mühim tetkikatta bulunduk ve bu miktarların lüzumuna encümen kanaat ederek cetveli ona göre bazılarında tenzilât ve bazısında zamaim icrası suretiyle tespit ederek Heyet-i Celilenize takdim ettik. Tabiî maddelere geçtiğimiz zaman her vekâlete tahsis edilen miktarın lüzumu hakkında hâsıl ettiğimiz kanaati tafsilatıyla Heyet-i Celilenize arz edeceğiz. Binaenaleyh Reis Beyefendi'nin de buyurduğu gibi bendeniz tahsisatın her vekâlete ait olduğu ve tevzi edildiği kısmı hakkında şimdilik söz söylemeyeceğim gibi maddelerin şekl-i kabulünden bahsetmeyeceğim. Yalnız arzım, encümenin şimdiye kadar hakkında müteaddit defalar şikâyet etmiş ve müteaddit mazbatalarında sonuncu olmasını temenni eylemiş olduğu Avans Kanununun bu defa da kabulu hakkındaki ısrarını arz etmektir ve arz ediyorum. Zannederim ki encümenin bu baptaki mazeretini Heyet-i Celileniz de kabul eder.

Reis - Buyurun Hasan Bey!

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Kanunun Heyet-i Umumiyesi hakkında söz söylemek isteyen zevat sözlerini söyledikten sonra Heyet-i Umumiyesine birden cevap vereyim.

Reis - Söz zat-ı âlilerinindir.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Heyet-i Umumiyesi hakkında arkadaşlar söylesin ondan sonra.

Reis - "Vaziyet-i Maliye hakkında, izahat vereceğim." Buyurdunuz da onun için söz zat-ı âlilerinindir.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Usule taallûk eden meseleyi nizamname-i dâhilî hallettiği için tekrar etmiyorum. Müsaadenizle 1339 senesi vaziyet-i umumiye-i maliyesi hakkındaki mütalâalarıma geçiyorum. Gerek Muvazene-i Maliye Encümeninin mazbatasında gerek Mazbata Muharriri Ali Cenani Beyefendi'nin izahatında beyan buyurulduğu veçhile 1339 senesi için Şubat 28 ve Mayıs tarihli iki tahsisat kanunu ile 67 614 000 küsur liranın tahsisata ilâveten ve bu defa da 44 959 000 küsur liranın ismen avans, hakikatte muvakkat bütçe mahiyetinde olmak üzere sarfına lüzum görülüyor. Evvelce iki kıta kanunla alınan altmış yedi milyon küsur bin lira tahsisattan 37 496 514 lirası devair-i askeriyeye yani Müdafaa-yı Milliyeye, Bahriye ve İmalât-ı Harbiye ve ve 30 117 341 lirası da devair-i mülkiyeye tahsis buyurulmuştu ve o kanunların ikinci, üçüncü maddelerinde gösterilen esbaba tevfikan 1338 senesi için Muvazene-i Maliye Encümeninin tespit ettiği kadrolara ve Heyet-i Umumiyede müzakeresi icra edilip kabul edilen bütçe esasatına göre fusul ve mevadda tevzi edilerek sarfiyat icra edilmişti. Birinci, ikinci avans kanunları zaman ile mukayyet olmadığımdan ağustos mahı nihayetine kadar olan hidemat-ı umumiye-i devlete kâfi gelmekle beraber ileride bu tahsisattan mevkuf bir miktar tahsisat kaldı. Fakat Eylül'e kalan miktarlar Eylül'ü tamamen kapatacak mahiyette olmadığı için ve senenin birinci ayında alınan avans tahsisatından tahakkuk edip henüz havaleye iktiran etmeyen miktar bulunması ihtimaline binaen ve ikinci altı ay için de lüzumu görülen miktarı talep ve Muvazene-i Maliye Encümeni tespit ederek bittetkik Meclis-i Âlinize sevk edildi; 1339 senesinin Müdafaa-yı Milliye, Bahriye ve İmalât-ı Harbiye tahsisatının yekûnu 532 583 381 liraya baliğ oluyor. Devair-i mülkiyenin tahsisatı 58 995 000 liraya baliğ oluyor. Bundan başka muhtelif kanunlarla tahsisatı munzama olarak verilen veyahut bugün gün müzakere ettiğimiz lâyiha-yi kanuniye ile rakamlar hafızamda değil, aşağıki maddelerde geleceği veçhile 3 milyon lira tekâlif-i milliye ve vesait-i nakliye mazbatalarına, 3 milyon lira hükûmet konakları inşaatı ve saire olmak üzere tahsisat-ı munzama alınmış oluyor. Daha henüz lâyihası Heyet-i Celilenize takdim edilmeyen ve Heyet-i Vekileden sevk olunup da Heyet-i Celileye gelmeyen mübadele meselesi için de 3 milyon lira tahsisat istemekteyiz ki bununla beraber gerek tahsisat-ı munzamaların ve gerek 1339 senesi bütçelerinde mahsubu icra edilmek üzere istenilen tahsisatın yekûn-ı umumisi 126 419 982 liraya baliğ olacaktır. Mübadele tahsisatı da dâhil olmak üzere bu tahsisatın müsaadenizle devaire suret-i taksim ve nispetlerini mücmelen arz edeyim: Gerçi Muvazene-i Maliye Encümeninin mazbatasında son altı aylık tahsisatın devaire suret- i tertip ve tevziini gösterir cetvel mevcuttur. Bendeniz senelik olarak ifade edeceğim. Arzu buyurursanız Heyet-i Celileniz bu tafsile gireyim. (Hay hay isteriz sadaları) Efendim, 1339 senesi için şimdi müzakere ettiğimiz lâyiha-yı kanuniye kabul buyurulduğu takdirde imalât-ı harbiye için 2 591 020 lira sarf edilmiş olacak. Müdafaa-yı Milliye için 47 751 222 lira sarf etmiş olacağız. Matbuat ve İstihbarat için 106 805 lira sarf etmiş olacağı İktisat Vekâleti için 2 519 246 lira olacak ki ta'viz tohumluk ve emsali tahsisatlar bundan hariçtir. Bu sabit bütçedir. Heyet-i Celilenin müsaadeleriyle vekâletlerin 1338-1339 seneleriyle, altın esasına istinat eden 1330 senesi bütçesi tahsisatını da mukayese edersek devair masraflarının altın liraya göre tezyit ve tenakusları bize icmali olarak bir fikir verir. 1338 senesi İktisat Vekâleti için 1 724 394 lira sarf etmişiz. 1330 senesi altın olarak altın esasına istinat eden musaddak bütçemiz 398 941 liradan ibarettir. 1338 senesinde arz ettiğim 1 milyon 300 bin küsur lira memleketin bazı aksamının altı aylık ve bazı aksamının beş ve İstanbul'un dört aylık maaş ve masrafıdır. Bunların seneliğini nazar-ı dikkate alacak olursak 2 478 000 lira olması icap eder. Nafia Vekâleti için 1339 senesindeki tahsisat 1 771 574 liradan ibaret oluyor. 1338 senesinde Nafia Vekâletine 924 986 lira sarf etmiştik ki on iki aylık farka göre senelik hesap 1 161 000 lira eder. Nafia Vekâletinin altın esasına göre tanzim edilen 1330 senesi bütçesi dahi yarım milyondan ibarettir. Maarif Vekâletinin 1339 senesi bütçesi üç buçuk milyon liraya baliğ oluyor. Umur-ı Maarif için 1338 senesinde 1 417 000 lira sarf etmişiz. Arz ettiğim gibi yine arazi-yi mustahlasanın on iki aylığı nazar-ı dikkate alınırsa, 2 879 000 lira oluyor. 1330 senesinde altın esasına göre

tanzim edilen Maarif Nezareti bütçesi 584 000 küsur liradan ibarettir. 1339 senesindeki tahsisat-ı Adliye için 4 316 375 lira oluyor. 1338 senesinde ise 2 793 000 lira Umur-ı Adliyeye sarf etmişiz. On iki aylık hesabıyla yine arazi-yi müstahlasa farklarını nazar-ı dikkate aldığımız takdirde 4 200 000 küsur liradan ibaret olması lâzımgelir. 1339 senesinde yüz küsur bin lira zammiyle teklifatta bulunmuş oluyoruz. Şeriye Vekâletine 1330 senesi için 1 180 573 liradan ibaret tahsisat vermişiz. 1338 senesinde meşihat bütçesi 420 000 liradan ibaret imiş.

Hariciye bütçesi için 1 700 000 lira istiyoruz. 1338 senesinde 697 665 lira tahsisat alınmış. Malûm-ı âlileri sulhun akdinden sonra birçok sefarethaneler, şehbenderhaneler tesisi lüzumu olduğundan bu mukayesede bir esas bulunamaz. Vaktiyle Hariciye Vekâletinin altın esasatına istinat eden 1330 senesi bütçesi 278 000 küsur liradan ibaret idi. Jandarma için 1330 bütçesinde 2 217 000 lira idi. 1338 senesinde bu daire 6 076 878 lira sarf etmişti. 1339 senesi için 9 696 776 lira tahsisat istiyoruz. Sıhhiye bütçesi: 1330 senesinde 137 568 altından ibaretmiş. 1338 senesinde 1 373 000 lira sarf olunmuş. 1339 senesinde 14 838 936 lira tahsisat istiyoruz.

Muavenet-i İçtimaiye bütçesi: 1330 senesinde yüz bin liradan ibaretmiş. O vakit mâlûm-ı âlileri harb-i umumi olmadığı ve memleket hal-ı tabiide olduğu için ifa edilen vazife yalnız hariçten gelecek muhacirine muavenetten ibaretti. Muavenet-i İçtimaiyeye 1338 senesinde 1 368 933 lira tahsisat verilmiş. Şimdi ise 1 669 690 lira tahsisat istiyoruz.

Emniyeti Umumiyenin 1330 senesindeki altın esasına istinat eden bütçesi 570 871 liradan ibaret idi. 1338 senesinde 1 676 000 lira sarf edilmiş. Fakat arz ettiğim gibi, bunda da yine arazi-yi mustahlasanın dört, beş, altı aylıkları dâhildir. On iki ay nazar-ı dikkate alınacak olursa yekûn 3 195 000 küsur lira eder. İstediğimiz para 3 195 600 liradır.

Dâhiliyenin 1330 senesinde altın esasına istinat eden bütçesi 1 011 650 liradır. 1338 senesinde sarf edilen iki milyon dört yüz bin küsur liradır. 1339 senesi için de 3 195 600 lira istiyoruz. Bu fark yine arz ettiğim gibi arazi-yi müstahlasanın farkıdır. Şûra-yı Devlet yoktur.

İcra Vekilleri Riyaseti bütçesi ise 1330 senesindeki Sadaret bütçesi 70 bin altın imiş. 1338 senesinde İcra Vekilleri Riyasetine 17 721 lira sarf edilmiş. 1339 senesinde 54 502 lira istiyoruz.

Posta ve Telgraf: 1330 senesinde 761 379 lira imiş. 1338 senesinde 1 978 920 lira sarf edilmiş. Bunun da diğer bütçeler gibi arazi-yi müstahlasanın senevi masarıfatı dâhil olduğu halde miktarı 2 918 114 liradır. Halen de Posta ve Telgraf için 3 269 482 lira istiyoruz. Defterhane: Yok.

Rüsumat bütçesi 1330 senesinde 282 054 altındır. 1338 senesinde 11 434 910 lira sarf edilmiş.

O sene-yi kâmile hesabıyla 1 944 261 lira sarfı icap eder ki rüsumat için iki buçuk milyon lira istiyoruz. Muhafaza için esaslı teşkilât yapmak mecburiyetindeyiz.

Maliye bütçesi: 1330 senesinde 3 581 685 liradır. 1338'de 6 826 027 lira olmuş, sene-i kâmile için 7 923 400 lira daha sarfı icabeder. 1339 senesi için 5 490 190 lira tahsisat istiyoruz. Bunun tenakus etmesinin sebebi; idare-i hususiyelere aidolan aşar hisselerinin ahiren Meclis-i Âlinin kabul ettiği kanun mucibince seneden tefrikinden ibarettir.

Muhassasat-ı Zatiye: 1330 senesinde 3 338 400 altından ibaret iken 1338 senesinde 4 887 410 liraya baliğ olmuş. 1339 senesi için 9 037 670 lira tahakkuk etmiş istihkaktır. Aynı miktarı teklif ediyoruz. Meclis bütçesi: Tafsilâtı Meclis-i Âlinin malûmudur. Muhtelif zamaim alınmıştır. Yekûn-ı umumîsi sene itibariyle ve intihabın teceddüd ettiği senelere ait olmak üzere bir milyon iki yüz bin lira ile bir milyon beş yüz bin lira arasındadır.

Hilâfet bütçesi: 1330 senesinde 514 220 liradan ibaret idi. 1338 de 145 bin lira dört aylık tahsisat vardır. Sene-i kâmile hesabıyla miktarı 436 635 liradır. 1339 senesi için aynı rakamı istiyoruz.

Düyun-ı Umumiyenin bütçesi halen 1339 bütçesinde yalnız Anadolu'daki Düyun-ı Umumiye idarelerinin cibayet-i varidat için icap eden maaş ve masrafından ibarettir. Bütçemiz onun için 1330 senesiyle şimdiki tahsisat ve bütçe arasında mukayese yapılamaz. Bunun safahati Heyet-i Celilenin zaten malûmudur. Mürettebat-ı seneviye için şimdilik

1337 senesi bütçesinde zaten tahsisat yoktur. 1340 senesi için de ayrıca maruzatta bulunacağız. Düyun-ı Umumiye ki Anadolu'da teşkilâtı mevcut olan Düyun-ı Umumiye idarelerinin maaş ve masrafı 3 178 672 liradan ibaret oluyor. 1339 senesi için bunun mühim bir kısmı, bir milyon liraya yakın bir kısmı masraftır. Tuz ihracı masarifat-ı mecburesi ve saire gibi diğerleri, idare maaşatı ve müteferrikasıdır.

Bu nispetler dahi bize vazihan gösteriyor ki altın esasına istinat eden bütçelerdeki tahsisatla kıyas edersek bazı daireler altın farkını birkaç defa geçmiştir. Bazı devairde yüzde yüz, yüz elli, iki yüz, üç yüz ve azamî bin sekiz yüz kadar nisbeti tehalüf eden bütçeler mevcuttur.

En ziyade nisbeti tehalüf eden de Sıhhiye ve Muavenet-i içtimaiyedir. Onu takiben İktisat, Adliye bütçeleridir. Varidat hakkında dahi icmalen biraz malûmat arz edeyim de 1338 senesinin nihayetinde 1339 senesinin Muvazene-i Umumiye Kanununu Meclis-i Âliye takdim ederken memleketin bir kısmı henüz düşmandan istihlâs edilmiş, geçen senelere ait vergi kuyudatı elimizde bulunmadığı gibi düşmanın ardı arkası gelmez tahribatıyla baştan nihayete kadar harap olan memleketten ne dereceye kadar vergi cibayet edeceğiz diye salim bir fikir ve kati bir şey elde bulunmamış olduğundan tahminî olarak birtakım hesaplarla varidat bütçemizi 94 537 000 lira olarak tespit ettik. Şimdi senenin yedinci ayında bulunuyoruz. Yedi aylık tatbikat bize gösterdi ki varidat üzerinde yaptığımız tahmin ümidimizden çok fazla çıktı. Bir kere istihlâk resmi ile gümrük varidatından sene nihayetine kadar on milyon lira fazla-yi varidat tahmin ediyoruz. Bu, altı aylık tecrübenin verdiği netice, son yedi aylıkta elde etmiş olduğumuz neticede fakat şunu arz edeyim ki biz beş aylığın hesab-ı katisini aldık. Son yedi aylığın da aynı suretle tezayüt etmemesi için hiçbir sebep yoktur. Diğer altı milyon lira da varidat ve rüsum-ı sairede 1339 senesi için, 1338 senesi nihayetinde yaptığımız tahminlerden fazla buluyoruz. Bu fazlalar kısmen varidatın tabiî tezayüdüdür. Fakat kısmen de hal-i harbden hal-i sulha geçilmesi, elde bulunan ganaim-i harbiyenin kısmen nakde tahvil edilmesi ve tekâlif-i milliye ve vesait-i nakliye mazbatalarının yüzde muayyen nispetlerinin mahsup muamelelerine bir kanun ile müsaade edildiğinden dolayı matlubat-ı sabıkadan bu senenin lehine olmak üzere tahsilat vukubulmuş oluyor. Bu itibarla 1339 senesi varidatındaki bu tezayüdün bir kısmını tabiî tezayüd, bir kısmını da bu seneye mahsus olmak üzere harbin netayici ve muamele-i mahsubiyenin icabatı olmak üzere telâkki etmemiz lâzım gelir.

1339 senesinin gerek nakden gerek mahsup suretiyle -ki şüphesiz bu da varidattır- 110 milyon lira oluyor.

1338 senesi nihayetinde, yani 1339 senesi Martının birinci günü mal sandıklarında Vezne- i Umumî de dâhil mevcut olan nakdin yekûn-ı umumîsi 5 736 000 liradan ibarettir. Bu para dahi 1339 senesinde tahakkuk eden hidemata sarf edilmiş olacaktır. Arz ettiğim bu üç kalemin yekûnu 116 273 000 liraya baliğ oluyor. 1339 senesinin masraf cetvellerinden asgarî olarak yüzde beş nispetinde bütçe tasarrufatını dahi nazar-ı dikkate almak lâzımgelir. Tabiî zamanlarda yapılan en dakik hesaplara istinat eden bütçeler eyyam-ı haliye tasarrufatı ile muhammen olan masraf fasıllarının tamamı tabiî sarf edilemez. Bizdeki bütçelerde yüzde beş nispetinde bütçe tasarrufu vâki oluyor ve zaten yüzde beş tasarruf olmazsa

o tahsisat ile tedvir -i umur edilemez. Çünkü memurinin eyyam-ı haliyeleri hazine lehine kalır. Birçok münhal memuriyetler kalır. Teşkilât günü gününe yapılmıyor. Sarfiyat ise muhammendir, tamamı tamamına, günü gününe sarf edilemez. Masraf bütçemizden arz ettiğim gibi yüzde beş tasarrufatı nazar-ı dikkate aldığımız takdirde -ki almaklığımız lazımdır- hakiki masrafımız 120 milyon lira olacaktır. Bu 126 milyon lira tahsisat ve masarıfat meyanında âzami olarak 120 milyon lira masraf tahakkuk edebilir. Bu parayı karşılamak için 116 küsur milyon lira gerek varidatımızdan, gerek 1338 senesinden 1339 senesine kadar devrettiğimiz 5 milyon küsur nakitle beraber 116 273 000 liramız mevcuttur. Görülüyor ki 4 milyon lira bir açık vardır. Bütçelerde senenin tahsilatı nazar-ı dikkate alınır. Varidatın tahakkukatı nazar-ı dikkate alınmaz. Gerek bakayadan, gerekse sene-i haliye tahakkukatından kabil-i taksim

olacak kısımlar nazar-ı dikkate alınarak varidat ifade olunabileceği için bu 4 milyon lira bugün için açıktır. Bunun için fevkalâde varidat menabii taharri etmek lâzım gelecek... Fakat şunu da arz edeyim ki: 120 milyon liralık bir bütçede 4 milyon liralık açık ki yüzde üç nispetindeki açık hiçbir zaman bizi endişeye düşürecek açık değildir. Tasarrufata biraz daha riayet edilecek olursa bunun bir kısmını da oradan telâfi ederiz. Tatbikat da bunu bize gösterecektir. Diğeri de hazine muamelâtından fevkalâde bazı varidat husulü memuldur.

Bu açığı telâfiye çalışacağız. Ve nihayet bu hazine muamelâtiyle de bu açığı kapatmak imkânını görmezsek bu açık bir aylık maaşa dahi tekabül etmez, şubat maaşının marta devrinden ibaret kalır. Maaş miktarı 5 milyon küsur liradır. Hâlbuki açık 4 milyon liradır. Binaenaleyh görülüyor ki mucib-i endişe hiçbir hal yoktur. Vergilerimizi 1330 senesindeki vergilerle nispet edersek görürüz ki burada dahi bilâvasıta vergilerimizin nispetlerini değiştirmemize rağmen yine tezayüt ediyor. Hâlbuki 1338 senesindeki varidatımızın bir sülüsünü aşar teşkil ederken bugün varidatımızın bir sülüsünü gümrüklerden cibayet edilen ithalât resmiyle, istihlâk resmi teşkil ediyor. Ağnam resminde mühim tenzilât icra etmemize, müsakkafat ve arazi verdileri üzerindeki küsuratı tamamen tayy eylemekliğimize rağmen aşar meselesi daima rayice tâbi olan ve daima halkımızı, çiftçimizi, müstahsilimizi tazyik ve ızrar eden aşar yine bilvasıta vergilerin nispetinden daha mütezayid olmasına sebep oluyor.

1330 senesinde bilavasıta vergilerin varidat-ı umumiyeye olan nisbeti; yüzde 40 iken bugün yüzde 45'i buluyor. Bunun sebebi arz ettiğim gibi aşarın rayica tâbi olmasındandır. Hiçbir vergi yoktur ki aşar kadar mükellefini mutazarrır ve tazyik etmiş olsun. Bunun tenzilâtı hakkında Heyet-i Celilenize ayrıca bir lâyiha-yi kanuniye teklif ettik. Esbab-ı mucibesini ve halka ne gibi tazyik icra eylediğini ve memlekette istihsali nasıl tevkif eylediğini o zaman arz edeceğim. Şimdi burada yalnız nispeti arz etmekle iktifa edeceğim.

Efendiler, müsaadenizle biraz da teşkilât-ı umumiyemize kısaca temas edeceğim; livaların tamamen, müstakil olmasından evvelce şarkta Ermeni siyasi cereyanlarının gösterdiği lüzum ve zarurete binaen birçok mahallerde yapılan kaza ve liva teşkilâtı, garpta ve memlekettin aksam-ı sairesinde yine başka bir unsur-ı şer ve fesadın takip etmek istedikleri siyasi cereyanlar üzerine bu mahallerde birçok liva, kaza teşkilâtı yapılmıştır. Fakat yapılan bu teşkilat o kadar gayr-ı tabiîdir ki; 77 livamızın, bir sülüsü müstesna olmak üzere, iki sülüsü mahallî varidat-ı umumiyesi ile mahallî masrafını temin edemiyor. Bendeniz iki sülüsünü arz ediyorum. 77 livamızın ancak bir sülüsü varidat-ı umumiyesiyle masarif-i umumiyesini temin edebiliyor. Mütebakisi hazinece doğrudan doğruya cibayet edilen rüsum ve tekâliften hâsıl olan mebaliğ ile vezne-i umuminin irsal edeceği nakdî muavenetlerle hâsıl olan açığı kapamaktadır. Gerçi bütçede hakikî bir merkeziyet lâzımdır. Devlet bütçesinde hiçbir zaman âdem-i merkeziyet hatırımdan geçmez. Fakat bugün memurlarımızın aldıkları maaşların miktarını ve paramızın kabiliyet-i iştiraiyesini düşünürken adetteki fazlalıktan, teşkilâtın çokluğundan bahsetmemek mümkün olmuyor. Bugün sarf ettiğimiz para ile memurlarımızı terfih etmenin mümkün olduğuna kaniyim. Fakat teşkilâtı tabiî bir hale getirmek suretiyle bu mümkün olacaktır.

Saib Bey (Kozan) - Zâbitandan bahsedilmiyor, yalnız memur deniyor.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Devamla) - Memurin-i devlet deyince zabiti de sivili de, hepsi onda dâhildir beyefendi! Livalar, bilhassa kazalar: Bugün bin, iki bin nüfuslu kazalarımız, yirmi bin nüfuslu livalarımız vardır. Bugün en ufak bir teşkilâta malik olan bir livanın bir senelik maaş ve masrafı iki yüz bin liradan noksan değildir ve bu meyanda yedi binden kırk bine, elli bine kadar varidat veren aşar da dâhil olmak üzere müteaddit livalarımız mevcuttur. Binaenaleyh memleketin her tarafında maaşat-ı umumiyenin tedahülünü veya tediyesinde bir intizam-ı katî görülemezse bunu mazur görmek lâzımdır. Buradan Van'a, Bitlis'e bugün posta ile para göndermek lâzım gelse yirmi günde, bazen kırk günde gitmektedir. Hâlbuki her ay için oraya para göndermek ve açığına yetişmek lâzımdır. Binaenaleyh işte livalarda cibayet edilen varidatın azlığı, teşkilâtın çokluğu her ay merkezden para göndermek mecburiyeti, livalarda günü gününe muntazaman maaş tediyesini imkânsız bir hale getiriyor. Bunda tabiî bütçeye taallûk eden kısmını arz ediyorum. Daire-i aidesi ve Meclis-i Âli bu mesaili esastan halletmiş olacaktır.

Efendiler! Masraf cetvelinin, yani tahsisat cetvelinin 1339 senesine ait olan kısmı hakkında mâruzâtta bulunuyorken Düyun-ı Umumiyenin Anadolu'ya taallûk eden Anadolu'da mevcut olan teşkilâtından bahsettim. Müsaadenizle henüz bütçesini, fusul ve mevada münkasim olarak masraf cetvelini almadığım İstanbul Düyun-ı Umumiye bütçesi hakkında kısaca mâruzâtta bulunayım: Türkiye Devleti'nin muamelât-ı maliyesini, yani varidatını tahakkuk ve cibayet

ve sarf ile hesabatını tutan Muvazene-i Umumiyesini tanzim velhasıl bilûmum muamelât-ı maliyesini tedvir eden Maliye Vekâletinin merkeze ait olan maaş ve sair masrafı 234 933 liradan ibarettir. Bunun 194 933 lirası maaş ve muhassasat-ı şehriye ve 40 160 lirası merkez masrafıdır. İstanbul'da bulunan ve Babıâli'nin üzerindeki malûm olan o binanın maaş ve masrafı, efendiler! Senelik olarak arz ediyorum; 2 milyon 71 bin 752 liradan ibarettir. Bu rakamları bir hâtıra olarak arz ettim. Sırası geldiğinde tabiî ayrıca arz ederim. Efendiler! Düyun-ı Umumiyeden bahsederken müsaadenizle imparatorluğun bugünkü yeni Türkiye'ye terk etmiş olduğu düyunundan da kısaca bahsedeceğim.

Malum-ı âlileri Harb-i Umuminin zuhuruna kadar düyun-ı hariciyemiz başlıca üç kısma ayrılır. 1299 tarihlerine kadar olan istikrazat, 1299 tarihinden 1324 senesi 10 Temmuzuna kadar olan istikrazat, 1324 inkılâbından harb-i umuminin mebdei olan 1330 senesine kadar olan istikrazat, Bunların sermaye-i ihraciyesinden tediyesinden uzun uzadıya bahsedip Meclis-i Âlinizin kıymettar vakitlerini izaa etmeyeceğim. Yalnız Lozan Muahedesinin tespit ettiği esaslara göre tahminî birer rakam arz ediyorum. Henüz alâkadarları karşı karşıya geçip taksim-i düyun yapılmadığı için katî bir rakam arz etmiyorum. Tahminî olarak bir rakam arz ediyorum. Bu borçların birinci kısmından olanlarından Yeni Türkiye'ye 29 milyon küsur lira kalması lâzım gelir. Yirmi dört inkılâbına kadar olan ikinci devreden 25 milyon küsur lira kalması icabeder. 1324 inkılabından 1330 senesi, yani Harb-i Umuminin zuhuruna kadar olan borçlardan 36 milyon küsur lira kalması icabeder. Yani 90 milyon lirayı mütecaviz bir borç düyun-ı hariciyeden bugünkü Türkiye'ye taksim-i düyun neticesinde isabet edecektir. Alâkadarlarla beraber taksim-i düyun muamelesini yapmadığımız için, rakamları katî olarak arz etmiyorum, tahminî rakam olduğunu arz ediyorum. Harb-i Umuminin zuhurundan Mondros Mütarekesine kadar Harb-i Umumi düyunu 158 milyon lirası evrak-ı nakdiye olmak üzere 203 668 243 lira borç bırakmıştır. Bu borçların 158 milyon lirası evrak-ı nakdiyedir. 17 857 000 küsur lirası istikraz-ı dâhilîdir. 2 100 000 lirası tekâlif-i harbiyedir ve vesait-i nakliye mazbatalarıdır. 978 000 lirası donanma piyango biletleridir ki bunların tediyesini hazine uhdesine almıştır. Donanma Cemiyetinden verilen siparişleri uhdesine almak üzere hazine kabul etmiştir. Diğerleri de muhtelif

müessesat-ı maliyeden 30 senesinde alınan avanslar ve yapılan istikrazattır.

Hakkı Bey (Van) - Mecmuu ne kadardır?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Mecmuunu evvelce arz etmiştim. 203 milyon 600 küsur bin liradır, istikraz-ı dâhilî memleketin bugün tedavül eden parasıdır ve bunun kıymetini, kabiliyet-i iştiraiyesini, mevkiini muhafaza etmek için, imparatorluk zamanına ait düyunun mahsubu, yani bunun matlubat-ı hazine ile takas ve mahsup kısmına ait hazine tahvili ihracı hakkında Meclis-i Âlinize bir kanun arz ettim. Ait olduğu encümendedir. Bu evrak-ı nakdiyenin kıymetini ve kabiliyet-i iştiraiyesini yükseltecek tedabir, orada mevzuubahistir. Harb-i Umumi düyunundan başlıca istikraz-ı dâhilî vardır. Bu istikraz-ı dâhilî, dâhilde mukaveleye müstenit olmak üzere yapılan birinci istikrazdır. Gerçi tekâlif ve vesait-i nakliye mazbataları da mukaveleye müstenit olmayan istikraz tahvilâtından başka bir şey değildir. Fakat diğer mukaveleye müstenittir, faize merbuttur. Binaenaleyh, 1340 senesinden itibaren bir numarayı alan istikraz-ı dahilî faiz ve amortisman bedelleri 1 100 000 lirayı tecavüz etmeyen mürettebat-ı seneviyesini 1340 senesinden itibaren bütçemize ithal edeceğiz. (Bravo sesleri)

İsmail Kemal Bey (Çorum) - İşlemişlerin faizleri ne olacak?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - İşlemişler için birkaç seneliği tedahül eylediği için yine birkaç seneye taksim etmek zarureti yardır. Fakat 1340 senesinden itibaren başlayacağız ki tedahül edenleri de taksim edeceğiz. 1340 bütçesinde esaslı surette görüşeceğiz. Şunu arz edeyim ki; istikraz-ı dâhilî meselesi, her halde memlekette ihmal edilmeyecek bir meseledir ve hiçbir zamanda da ihmal edilmeyecektir ve ihmal etmeyi de düşünmemişizdir.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Tabiî ihmal edemez, devletin borcudur.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) (Devamla) - Tekâlif-i Harbiye harb-i umuminin tekâlif-i harbiye ve saire mazbatalarını da -arz ettiğim gibi- tespit ederek Mahsub-ı Umumi Kanunu ile matlubat-ı hazinede kalanlara 2 numaralı bir istikraz şekline, tertibine kalbederek bunu da gayrimuntazam bir şekilden muntazam bir şekle ifrağ etmek lâzımdır. Mondros Mütarekesinden İstanbul'un idare-yi milliyeye intikal devresine kadar geçen müddet zarfında İstanbul idaresi şimdiye kadar tahakkuk ettirebildiğimiz veçhile 10 517 000 küsur lira borç bırakmıştır. Borcun 45 milyon lirası, tedahül eden memurin, muallimin ve mütekaidin maaşatıdır. Bir buçuk milyon lirası, İstanbul idaresinin müteahhitlerden, tüccarlardan mubayaa ettiği eşya ve emtia parasıdır. Bir buçuk milyon lirası düşman işgali altında bulunan garp vilâyetlerimizin, bazı mahallerinde, yine İstanbul idaresi namına idare edildiği zamana ait maaşat bakıyesidir. Bunlardan başka İstanbul idaresi Ziraat Bankasından, Seyrisefainden, Düyun-ı Umumiyeden, Bank-ı Osmanîden muhtelif namlar altında müteaddit defalar devlete ait olan, rehni ve haczi memnu bulunan emlâk-i emîriyeyi, hazine tahvilâtını, İtibar-ı Millî Bankasındaki devlete ait hisse senedatını ve yine her hangi bir müessesede hıfzedilmiş olan altınları hâsılı her ne eline geçmişse bunları terhin etmek suretiyle birtakım muamelât-ı maliyeye girişerek para almıştır. Bunun yekûnu arz ettiğim gibi 11 500 000 lirayı mütecavizdir. Bunları da yine bir tasfiyeye tâbi tutmak Mahsubu-ı Umumi Kanuniyle bir takas ve mahsup muamelesinden sonra bakiyesini tahvil ile tesviye etmek zarureti vardır. Arz ettiğim gibi gerek Harb-i Umumide ve gerek Mondros Mütarekesinden İstanbul'un İdare-i Millîyeye intikal ettiği zamana kadar geçen müddet zarfında İstanbul İdaresinin bu borçlarını Mahsub-ı Umumi Kanunu ile bir tasfiyeye, badehu hazine tahviline rabtetmek icabeder. 23 Nisan 1336 senesinden bugüne kadar idare-i milliyeye ait olmak üzere efendiler! 9 milyon 300 bin küsur borcumuz tahakkuk etmiştir. Müsaadenizle müfredatını söyleyeyim: Bu borcun bir kısmı tekâlif-i milliyedir ki yekûnu 6 buçuk milyondur. Bir kısmı da vesait-i nakliyedir ki yekûnu 1 milyon küsur liradır. Üçüncüsü de Ziraat Bankasından 1336 senesinde alınan 1 400 000 liradır. Ziraat Bankasından 1336 senesinde alınan parayı Meclis-i Âlinin verdiği tahsisata ve müsaadeye binaen tesviye ettik, kapadık. Tekâlif-i milliye ve vesait-i nakliye için bidayette bir milyon lira kadar tahsisat aldık. Sene ibtidasında 3 milyon lira tahsisat aldık. Yüz lira kadar olanların fazlasının da yüzde yirmi beşini tediye ve mahsup suretiyle kapadık. Diğer kalan 3 milyon lirayı da şimdi Tahsisat Kanunundaki bir madde ile istiyoruz. Yani arzumuz bu mücadele-i millîye devresine ait olan 9 milyon lirayı ki masarif-i umumiyemizde tahsisatı dâhildir bu sene kapatmak, vermek lazımdır. Buna nihayet verelim. (Çok iyi sesleri) Malum-ı âlileri bizim en büyük servetimiz, sermayemiz, kendi milletimizdir. Biz üç sene en dar günlerimizde, en ihtiyaçlı zamanlarımızda halkımıza istinat ettik.

Efendiler, onlardan servet-i umumiyemizin yüzde 40'ını istedik. Vermeyiz diyen olmadı ve işitmedik. Fakat efendiler zamanı geldi ki bu kadarı çoktur. Biraz tenzilât yapalım demeye biz yani Hükûmet mecbur kaldık. Binaenaleyh bunlar bizim için bir namus borcudur ve vicdan borcudur. Bunu vermek lâzımdır. (Teşekkür ederiz, bravo sadaları) Efendiler! İdare-i Milliye teşekkül ettiği gün 23 Nisan'da Ankara Mal Sandığının mevcudu 1 200 küsur liradan ibaret idi. Halkın hamiyetine, memurlarının sabır ve metanetine istinaden İdare-i Milliye, üç sene, üç buçuk sene muharebeyi yaptıktan ve yarım milyonu tecavüz eden ordularını hariçten hiçbir kimsenin, nâmerdin, hattâ merdin dahi muavenetine arz-ı ihtiyaç etmeksizin besledik. Sulh imza edildikten sonra 4 buçuk milyon liradan fazla veznemizde paramız vardı. (Bravo sesleri, alkışlar) Binaenaleyh bu muvaffakiyet-i maliyeyi gören vekâletiniz masarif-i daime için, masarif-i âdiye için istikraz-ı hariciye boyun eğmezse elbette haklıdır. (Alkışlar)

Efendiler 1336, 1337 senelerinde hatta 1338 senesinde dahi kısmen idare-i hususiyelerin Maliye tarafından cibayet edilen ve tahsisat-ı umumiyeden yüzde nispetinde tediyesi; icabeden matlupları açık ve samimî bir surette arz edeyim ki: Lâyıkı surette tediye edilememiştir. Esbabı ise harbdir ve o günün icabat-ı Maliye ve zaruriyesi idi. Fakat efendiler gerek 1336, 1337, 1338 senesindendir ki -1339 zaten mevzuubahs değil- seneden tefrik edip veriyoruz. Miktarlarını bir iki aydan beri her livanın hesabına ayrı ayrı olmak üzere tayin ve tespit ettiriyoruz. Bunların bazı livalara fazla, havale verilmiş, bazılarının da matlubatları tahakkuk etmiş fakat havale noksan gitmiştir. Tenkis suretiyle havalelerini vermek, hal-i malisi olmayan mahallere merkezden nakden göndermek suretiyle bu muamelenin arkasını almayı düşünüyoruz. Bunlar zaten tahsisatımızı mevcut ve tediyesi de bizce mümkün görülen mesailden olduğu gibi bütçemizde de tahsisat-ı umumiye meyanında tesviye edilecektir. Son gördüğümüz muhasebe neticesinde 1336, 1337 senelerinden 238 264 lira idare-i hususiyelerde Maliyenin matlubu tahakkuk etmiştir. Bunların seneleri bütçelerindeki

tahsisat bakiyeleri mevcut idi. Arz ettiğim gibi hal-i malîsi müsait olmayan livalara, rüsumdan ve kısmen merkezden göndermek suretiyle bunu tamamen kapadık.

1338 senedinden matlubu olan livalardan şimdiye kadar henüz birkaç livanın matlubatını tahakkuk ettiremedik. Fakat Hükûmet-i milliyenin bidayet-i teşekkülünden şimdiye kadar hesabatı tetkik ediyoruz. Böyle seneden seneye kalan hesabata bakıyoruz. 1338 senesinde hesabını intaç ettiğimiz livalardan -ki hesabına bakılmadık ancak beş altı liva kalmıştır- hesabı bakılan livalara 3 220 180 lira borcumuz olduğu tahakkuk ediyor. 126 988 lirayı Eylül'ün birinden bugüne kadar arz ettiğim gibi merkezden göndermek suretiyle varidatı müsait olmayan yerlerde rüsumata havale suretiyle tediyatta bulunduk. Havalelerini verdik, hesabı rüyet edilen idare-i hususiyelere muhasebe neticesinde yüz küsur bin lira borcumuz vardır. Birkaç livanın da henüz hesabı alınmamıştır. Onun hesabı da intaç edildiği takdirde bu bir ay nihayetine kadar idare-i hususiyelerin muhtelif sebeplerden dolayı 1336 senesinden bugüne kadar Maliyeden tedahül eden bu matluplarının arkasını almayı da bir emel edindim.

Müsaadenizle encümen-i âli umumi mazbatasında divan-ı muhasebata ait bazı mütalaat arz etti.

Ferit Bey (Kütahya) - Onu ayrı söyleyiniz!

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Peki faslında söyleyeyim.

Reis - Devam buyurunuz, Hasan Beyefendi!

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Muvazene-i Maliye Encümeni Divan-ı Muhasebatın lüzumuna vücubuna kaildir. Tabiî bu lüzum ve vücubunu ehemmiyetle kaydettikten sonra yapılan teşkilâtın usulüne muvafik olmadığı zan ve kanaatini verecek mütalâat arz etmiştir. Müsaadeleriyle bendeniz de bu hususiaki mütalâat ve kanaatimi arz edeyim: Efendim! Malûm-ı âlileri 1295 tarihli bir Divan-ı Muhasebat Kararnamesi vardır ve bu kararname henüz diğer bir karar ile fesih ve iptal edilmemiştir. Fakat 1336 senesinde İdare-i Mülkiye teşekkül ettiği vakit bazı devair ihmal edildiği gibi bu dahi ihmal edilmiş, 1339 senesinde İcra Vekilleri Heyeti 1339 bütçesini Şubat'ta Meclis-i Âliye takdim ederken böyle 100 milyonu tecavüz eden bütçenin hiçbir murakabeye tâbi olmadan sarfiyat icrasını doğru bulmadığını izah ile Heyet-i Celilenin nazar-ı dikkatine arz etti ve Divan-ı Muhasebat Teşkilâtını yapmak için de bütçeye tahsisat vaz'etti. 1339 bütçesinin yine Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbata Muharriri Bey'in izah buyurdukları veçhile tecdid-i intihap dolayısıyla Meclisce tasdikine zaman kalmadı. Yeniden Meclisten Tahsisat Kanunu almak lâzım geldi. Meclis-i Âli tecdid-i intihap kararını verdiği için bütçe tetkik edilinceye kadar hidemat-ı umumiyeye sarf olunmak üzere 28 Şubat tarihli Avans Kanuniyle Hükûmete muayyen bir tahsisat verdi. Bu Tahsisat Kanununun birinci maddesinde 1339 senesi Martı ibtidasından itibaren ve sene-i mezkûre bütçesinden sarf edilmek üzere merbut cetveldeki tertip mucibince hidemat-ı umumiye için 30 milyon şu kadar lira tahsisat verilmiştir. Muvazene-i Maliye Encümeni, İcra Vekilleri Heyetinden gelen Tahsisat lâyihasını merbut cetvel mucibince tetkik ediyor, kanuna raptediyor; Heyet-i Celileye sevk ediyor. Heyet-i Celile de şimdi okuduğum kanunun birinci maddesini şu suretle kabul ediyor: Merbut cetvel mucibince hidemat-ı umumiye-i devlete şu kadar tahsisat verilmiştir ki Muvazene-i Maliye Encümeni de bu cihete işaret buyurdu. Bu cetvelde Divan-ı Muhasebata 39 190 lira tahsisat teklif ediliyor. Birinci Tahsisat Kanununda merbut cetvel mucibince diyor. Birinci maddesinde ve o merbut cetvelde de Divan-ı Muhasebat için 39 190 lira tahsisat kabul ediyor. İkinci Tahsisat Kanununda gerçi cetvelden bahsetmiyor, şu kadar milyon lira devair-i mülkiye için, şu kadar milyon lira da devair-i askeriye için tahsisat veriyoruz diyor. Fakat İcra Heyetinden gelen teklifte yine o merbut cetvel ve yine o devair için verilen 30 milyon tahsisat ve Divan-ı Muhasebatın 39 190 lira tahsisatı dâhil ediliyor. Demek ki birinci altı ay için iki defada 79 bin küsur lira tahsisat aldılar. Sarfiyatı Birinci Tahsisat Kanununda encümen-i âli tespit ediyor ve diyor ki devair-i mülkiye sarfiyatı Muvazene Maliye Encümeninin

1338 senesindeki tespit ettiği fusul ve mevada tevfikan... Fakat İkinci Tahsisat Kanununda bu dahi yoktur. Mutlak olarak tahsisat vardır. İkinci Tahsisat Kanununda kadrodan ve cetvelden bahsetmiyor. Elde bir kanun vardır. Divan-ı Muhasebatın suret-i teşkiline dair bu kanun lâğvedilmedi, ahkâmı mer'idir. Meclis-i Âliden bir Tahsisat Kanunu çıkıyor. Divan-ı Muhasebat için her iki kanunda Hükûmetin istediği tahsisatı Meclis-i Âli veriyor. Meclis-i Âli hal-i içtimada kalsaydı ve tecdid-i intihabat kararı verilmese idi tekrar kadroyu da tespit edecekti. Fakat İstanbul idare-i milliyeye intikal ettikten sonra bütçenin bir rub'u İstanbul'da sarf oluyor. Ankara'da sarf olunan paranın bir dereceye kadar bütçeye tetabuku kontrol edilebilir. Yani Vezne-i Umumide belki bütçeye mutabakatı, âdem-i mutabakatı tetkik olunabilir. Fakat bir murakıp vaziyetiyle tetkik olunamaz. Olunsa bile, yine murakıb vaziyetinde olamaz. Fakat bariz bir usulsüzlük ve kanunsuzluk görülürse nazar-ı dikkati celbetmiş olur. Bütçenin bir rub'u İstanbul'da sarf olunuyor. Divan Kararnamesi mer'idir. Meclis tahsisatı vermiştir. İcra Vekilleri Heyeti bu meseleyi müzakere ederek şu neticeye vâsıl olmuştur. Kanun mer'idir fakat bugünkü ihtiyacı tatmin etmez. Belki tadilâta ihtiyacı vardır. Fakat kanun tadil edilinceye kadar mer'i olacaktır. Tahsisatı almıştır. Varidatı Devletin hiçbir murakabeye tabi olmaksızın sarfını tecviz etmekten ise mademki Meclis tahsisat vermiştir, bu Kararnamenin gösterdiği hududun dununda olmak üzere vazife ifa etmek üzere Divan-ı Muhasebatın en asgarî bir şekilde olmak üzere lüzum-ı teşkiline karar veriyordu. Ve bu kararı verirken diyordu ki Divan Meclis-i Âliye niyabeten bütçe murakabesini yapacağı için Divan Reisinin tayin veya intihap hakkı kararnamede Heyet-i Vekileye bırakılmış iken buna rağmen bizim şekl-i hazırımızı nazar-ı dikkate alarak bu ciheti Meclis-i Âliye bırakalım diyor. Şimdilik yalnız bir vize muamelesini ifa etsinler ve Reis-i evvel Meclis-i Âli tarafından intihap veya tayin olunduktan sonra kararnamede yapılacak tadilâtı ve Divan-ı Muhasebatın teşkilatının tevsii hakkındaki nokta-yi nazarı da ona taalluk ediyor ve Meclis-i Âli küşad edilir edilmez İcra Vekilleri Riyaseti Meclis-i Âliye arz ediyor ve diyor ki Divan-ı Muhasebatın şu suretle altı âzası kararnameye istinaden İcra Vekilleri Heyetince intihap olunmuştur. Bunlar Nizamnameye istinaden tayin edilmiştir. Fakat Reisin tayini Meclis-i Âliye aidolduğu kanaatinde bulundum. Şekl-i hazırımız bunu icabettirir. Reis tayin veya intihap şıklarından hangisini tercih buyurursanız intihap ve tayin edin! Teşkilâtı ikmal edelim dedik. Bendeniz zannediyorum ki bu basit şekilde olan teşkilâtı Heyet-i Vekile o ihmal etmiş olsa idi tahsisatını Meclisi Âli verdiği halde ve kararnamede bir kanun ile fesih ve iptal olunmadığı halde niçin bu teşkilâtı yapmadınız diye muaheze edilmemiz icap ederdi. Niçin altı âza ve birkaç mümeyyiz intihap etmediniz? Murakabe için diye muaheze edilmemizi icap ettirdi ve efendiler! Bizim yaptığımız teşkilât ve sarf ettiğimiz para şimdiye kadar on bin küsur liradır. Aklığımız bu 150 bin küsur liraya karşı çünkü umumi bir teşkilât yapmadık. Teşkilâtı Meclis-i Âli'nin yapacağı tayin edeceği reisten sonraya bıraktık. Fakat günün âcil ihtiyaçları vardır. Memleket hal-i tabiîye giriyor. Artık 120 milyon liralık bütçe üzerindeki sarfiyatın murakabesiz olarak temadisine Heyet-i Vekile muvafakat edemez. Hususiyle Meclis-i Âli tahsisat vermesine rağmen ihmal edemezdi, zannederim ki o vakit bu ihmali tenkid ve muahezeye müstahaktır. (Doğru sesleri) Ve şunu da arz edeyim ki şimdiye kadar Divan-ı Muhasebatın bu birkaç ay zarfında yaptığı tetkik neticesinde muhalif-i usul görüp reddettiği, iade ettiği ita emirlerinin yekûnu Divan için sarf ettiğimiz on bin liranın çok fevkindedir. Binaenaleyh Divan-ı Muhasebat usulsüz teşkil olundu şeklindeki encümenin nokta-yı nazarına iştirak etmiyoruz, usulündedir. Çünkü kanun tadil edilmemiştir. Usülündedir. Çünkü tahsisat verilmiştir. Evet, kadro tespit edilmemiştir. Efendiler, ismine avans diyoruz. Avans aldıktan ve sabit bir kadro mevcut olmadıkça Meclis de hal-i içtimada değil bu tahsisatın sarf edilmemesi mi lazım gelirdir. Yoksa bu kanun gösterdiği hududu tecavüz etmeyerek sarf etmek mi lazım gelir? Zannederim ki kanunun gösterdiği hududu tecavüz etmeyecek surette sarfetmek lazımdır. Bizim yaptığımız teşkilat ise kanunun tayin ettiği hududun dunundadır. Binaenaleyh İcra Vekilleri Heyeti Divan-ı Muhasebatın bu arz ettiğim şerâit altında biran evvel vücuda getirilmesi hakkında reisinin Meclis-i Âlinin küşadına talikan Meclis-i Âliye arz etmek kanaatini izhar yolunda karar ittihaz ederken "Meclis tahsisatını vermiştir. Bu ihmal götürmez. Müstacel bir hizmettir. Bunu ifa etmek lazım gelir." demiştir. Yoksa hiçbir zaman hilaf-ı usul sarfiyat şeklinde telakki etmemiştir. Encümen mazbatasının diğer bir kısmında da kaçakçılıktan şikâyet edilmektedir.

Arkadaşlar! Encümenin çok hakları vardır. Rüsumat bir defa İstanbul'da işgal devam ettiği müddetçe ve o işgal kuvvetleri ihtiyacı namı altında gümrüklere uğratılmaksızın giren eşyanın vasi mikyasta kaçakçılığa sebebiyet verdiğine biz de kailiz. Fakat

elhamdülillah bu muamele bu hafta içinde bitmek üzeredir ve bu rüsumat için İstanbul'da esaslı bir teşkilat yapmak zamanı gelmiştir ve bunun için icap eden tahsisatı istedik. Rüsumatta gördüğünüz tezayüt ondan ileri gelmiştir. Diğer taraftan denizlerdeki kaçakçılığa gelince; malum-ı âlileri biz senelerden beri deniz zabıtamızı tesis edemedik ve edemezdik de. Diğer zabıtası şimdi teessüs edecektir. Şimdi bizim motorbot ve ganbotlarımızı gönderip sahillerimizi muhafaza edeceğiz. Bunlar için de yine rüsumat bütçesinde göreceksiniz yeni yeni tahsisat istiyoruz, yeni yeni teşkilat istiyoruz. Efendiler! En ziyade kaçakçılık cenup hudutlarındaki kaçakçılıktır. Efendiler, gayritabiî hudut ne millî huduttur ve ne de iktisadi bir huduttur. Binaenaleyh, bu kara gümrükleri üzerinde ayrıca bilhassa istihlâk rüsumunun tarz-ı cibayetini tebdil lüzumunu hissettik. Bu nokta-i nazardan tebdil lüzumunu hissettik. Yine bu lâyiha-yı kanuniyede ayrıca bir madde vardır. Bandrol rüsumunu tamamen cibayet için bandrol ilsakı suretiyle her nerede olursa olsun kaçakla resmi verilmiş eşyayı suhuletle tefrik edebilmek için eski şekle gitmeye lüzum gördük. Hâlbuki 1337 senesinde Meclis-i Âlinin kabul ettiği bir kanun "Gümrük yalnız gümrüklerde alınsın ve bir işaret vaz'edilmesin." diyor. Bu gayritabiî hudut bize bandrol meselesinin yeniden tecdit ve ihyası lüzumunu hissettiriyor ve bunun için teklifatta bulunuyoruz ve kara hudutları üzerinde Müdafaa-yı Milliye ile Dahiliye ve Maliye arasında uzun muhabere cereyan etmektedir. Ve binnetice mütalaatımızı ikmal ettik ve orada hudut muhafız bölükleri vücuda getirmek suretiyle bundan sonra bu gibi şeylere mâni olmak elzemdir. Fakat şunu da arz edeyim ki bu bin küsur kilometrelik gayritabiî hudut üzerinde teşkilât ne dereceye kadar müessir olursa bizim yapacağımız teşkilat da o derece müessir olur ve şunu da arz edeyim ki varidat-ı umumiye hakkında umumi mütalâatımızı söylerken...

Reis - Hasan Beyefendi bu bahse hitam verdi iseniz Hakkı Bey'in bir suali vardır. Yoksa sonunda mı cevap vereceksiniz?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Bitmedi efendim. Gümrükler üzerinde ıslahat, tadilât, Muhafaza teşkilâtının takviyesi lüzumuna tamamen Maliye Vekâleti de kanidir. Onun için tahsisat istemiştir ve onun esbab-ı mucibesi ve şimdiye kadar bu teşkilâtın ne gibi sebeplerden dolayı yapılmadığını, yapılsa bile muvaffak olunamayacağını Meclis-i Âli takdir buyurur. Onun için fazla tafsilât vermeyeceğim. Fakat memleket artık sulh devresindedir. Hal-i tabiîdedir. Gerek denizlerdeki zabıtamızı, gerek karadaki muhafaza teşkilâtımızı esaslı surette tayin ve tespit etmek ve bu mesailin önüne geçmek için tedabir-i katiye almaktayız. Şunu da arz edeyim ki gümrük kaçakçılığı duyulduğu, işitildiği kadar mübalâğalı değildir. Haiz-i ehemmiyet telâkki buyurulmasın.

Efendim, 1336 senesinde 4 795 104 lira gümrük resmi cibayet edilmişti. Bunun dört milyon 289 bin lirası ithalât resmi, beş yüz kin küsur lirası ithalat resmi, beş yüz bin küsur lirası istihlak resmi, 1337 senesinde 6 789 340 lirası ithalât resmi, bir milyon sekiz yüz küsur lirası istihlâk resmi olmak üzere 8 678 348 lira resim cibayet edilmişti. 1338 de on iki milyon yedi yüz küsur bin lirası ithalât, yedi milyon üç yüz kırk iki bin lirası istihlâk olmak üzere yirmi milyon küsur lira varidat cibayet edilmişti. 1339 senesine gelince: Otuz dokuzun beş ayında beş buçuk milyon lira istihkak, dokuz milyon yedi yüz bin küsur lira ithalât resmi olmak üzere on beş milyon iki yüz yirmi iki bin lira varidat cibayet ettik. Beş ayda… Bunun seneliği 37 milyon eder ve şunu da arz edeyim ki; seneler arasındaki farklar İstanbul'un bizim elimizde bulunmaması ve İstanbul'a gelen eşyanın bizim hesabımıza dâhil bulunmamasının tesiri vardır. Fakat ayrıca bendeniz tespit ettim. İstanbul idaresinin aldığı gümrük resmiyle bizim aldığımız gümrük resmini karşılaştırdığımız zamanda dahi gayet mühim bir fark görüyoruz. Binaenaleyh gümrük meselesi varidat-ı devletin en mühimmini teşkil eden bu varidat üzerinde bittabi hiçbir zaman ihmalkâr bulunmayacağız ve bunda gayet esaslı tedabir alacağız. Fakat şunu da arz edeyim ki bu 36 milyon lira varidat-ı seneviyeyi cibayet eden dairenin masarifatı 2 milyon liradır. Efendiler! Yani yapılacak birçok işler vardır. Fakat masarifle yapılır efendim. 1339 bütçesiyle bendeniz bazı teşkilât arz etmiştim. Fakat maalesef bütçe çıkmadığı için bu dahi kuşe-i nisyanda kaldı. Tahsisat kanunlarıyla 38 için tespit edilen kanunları tecavüz edemezsiniz diye Meclisin tenkit ve muahezesine karşı bittabi o işi yapamadım. Divan-ı Muhasebat gibi onun cetvelinde ayrıca sarahat yok ki Heyet-i Vekile bu işi de yapabilsin, Binaenaleyh bütçenin vakt ü zamanında çıkmamasının hidemat-ı umumiye-i devletin en mühim işlerini ne derece mühmel bıraktığını ifade etmek

için bu cihetleri arz ettim. Binaenaleyh gümrük mesailini arz ettiğim gibi ne vakit ki deniz zabıtamızı tesis eder, yani ganbotları, merakibi bahriye-i sağiremizi, deniz zabıtamızı tesis eder. Hudut bölüklerimizi tespit eder, bütçe ile de idare-i dâhiliyesine ait olan tesisat ve tensikatı yaparsak bendeniz eminim ki bu şikâyetlerin arkası alınır ve hazine kaybetmekte olduğu bu varidatı tamamen temin etmiş olacaktır.

Hakkı Bey (Van) - Malûm-ı âliniz geçen sene Meclisi Âli bir murakabe kanunu çıkarmıştı. Bu murakabe kanununda tayin edilen heyet Divan-ı Muhasebat vazifesini yapmayacak mıydı? Veyahut o kanun ile Divan-ı Muhasebat Kararnamesi arasında bir tearuz var mıydı? Divan-ı Muhasebat Kararnamesi mer'i ise niçin o vakit Divan-ı Muhasebat teşekkül etmedi?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim bir defa o kanunun sarahatine göre Divan-ı Muhasebatın teşekkülüne kadardır. Divan-ı Muhasebat Kanununun fesih ve iptal edildiğini ifade edecek bu kanunda hiçbir sarahat da yoktur. İkincisi: En açık ve bariz olan şekil, Meclis o vakit Divan-ı Muhasebatı Meclis tarafından müntehap bir heyet yapalım diye bir heyet intihap etti. Heyet bir rapor verdi ve dedi ki müntahap bir heyetle murakabe olamaz. O rapor Meclisin ruznamesinde kaldı. Ve üç senede ne o heyet vazifeye baktı ve ne de Meclis ruznamesinden raporu çıkardı. Sarfiyat-ı Devlet, bütçe sarfiyatı murakabesiz devam etti. O kanun bir defa Divanın teşkiline kadar kaydıyla da mukayyettir.

İkincisi: Divan teşkiline dair olan kanunun ilga edildiğine dair bir kayıt yoktur. Üçüncüsü: Meclis-i Âli ondan sonra tam iki sene devam etti. Tam iki sene Meclis-i Âlinin intihap ettiği arkadaşlar, "Müntahap bir heyetle yapılamaz." diye rapor verdiği halde Meclis-i Âli yalnız ruznameye alarak hiçbir karar vermedi. Ondan sonra Divan-ı Muhasebat için İcra Vekillerinin istediği tahsisatı, birinci maddedeki merbut cetvele ithal ve ilâve etmek suretiyle kabul etti.

Ahmed Remzi Bey! Rüsumat kaçakçılığından bahsettiniz, "Rüsumat memurlarının suiistimali var mıdır? Varsa ne dereceye kadardır. Ve kaç memurdur?" dediniz.

Beyefendi, memurlarda ve memuriyetlerde asıl olan hüsnüniyet ve hüsnü idaredir. Her şube-i idariyede olduğu gibi rüsumatta da tardedilen taht-ı muhakemeye alınan, azlolunan memurlar vardır. Rüsumat müfettişlerinin adedi kâfi gelmediğinden dolayı Maliye müfettişlerinin bir kısmını, Maliye Vekâleti Rüsumat İdaresine tahsis etmiştir. Bu muameleyi birkaç defa teftişten geçiriyoruz.

Ahmed Remzi Bey (Gaziantep) - Suiistimal var mıdır?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim, suiistimal eden memurların adedi kaç tanedir, kaç tanesi mahkemeye verilmiştir? Bunun hakkında yanımda liste yoktur, müsaade ederseniz başka zaman Meclis-i Âliye bunun hakkında ayrıca izahat veririm. Fakat arz ediyorum, her şube-i idariyede olduğu gibi rüsumatta da suiidaresinden azledilmiş, tardedilmiş memurlar vardır.

Mehmed Emin Bey (Karahisar-ı Şarki) - Bir kısa sual arz edeceğim. Rüsumatın muhafaza teşkilâtı teessüs ettiği zaman bittabi bundan Düyun-ı Umumiye de müstefid olacaktır. Binaenaleyh bu teşkilât masarifine Düyun-ı Umumiyenin iştiraki nazar-ı dikkate alındı mı efendim?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Alındı beyim. Bütçemizde zaten deniz muhafazasına ait, Düyun-ı Umumiye, Reji ve rüsumatın her üçünün buna dair teşkilâtı vardır.

Tevfik Fikret Bey (Konya) - Efendim Düyun-ı Umumiye, rüsum-ı sitteyi kendi vesaiti ile tahsil eder ve kendi meclisi vasıtasıyla asıl matlubu taksim eder. Bu teşkilât 1339 ve 1340 senelerinde de yine aynen devam edecek midir? Sualimin birisi bu birisi de: İstikraz-ı dâhili tahvilâtı faizi olarak altın paralar cem edilmişti. İfade-i âliyelerine göre evrak-ı nakdiye olarak 1340 senesinde faizleri verilecekmiş. Bu altın para oraya tahsis olunmuştu. Niçin başka yere verilecektir? Bu hususta izahat isterim.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim, Düyun-ı Umuminin hal-i harpte ve harbin devam ettiği müddetçe, mürettebat-ı seneviyenin tecili hakkında 1336 senesinde Meclis-i Âlinin bir kararı vardır. Binaenaleyh sulh senesi hitama ermeden ve alâkadar mesail halledilmeden evvel mürettebat-ı seneviyenin tesviyesi mevzuubahis değildir. Ondan sonra malûm-ı âlileri Lozan Muahedesi mucibince Düyun-ı Umumiyenin alâkadarlar arasında taksimi mevzuubahistir. Şimdilik bu kadarını ifade etmekle iktifa ediyorum. Altın meselesine gelince: İmparatorluğun düyunundan bahsederken Mondros Mütarekesinden İstanbul'un İdare-i Milliyeye intikal ettiği 1 Teşrinisani 1338 tarihine kadar İstanbul idaresinin on buçuk milyon borç bıraktığını ifade ettim. Vaktiyle dört yüz küsur bin altın lira istikraz-ı dâhilî faizlerine verilmek üzere Osmanlı Bankasına bırakılmış. İstanbul işgal edildiği vakit İşgal Kuvvetleri Osmanlı Bankasına bir tebligatta bulunmuşlar ve aynı tebligatı İstanbul Maliyesine yapmışlar. Demişler ki: "Bu altınlar tarafımızdan haczedilmiştir." Fakat bu belki lâfzı bir sözdür. Belki hiçbir kıymet-i hukukiye ve kanuniyeyi haiz olmayan bir sözdür. Aynı zamanda birinci tertip evrak-ı nakdiyenin karşılığı olan altınlara da aynı muameleyi yaparak fakat onlara aynen vaz'ı-yed etmişler, safahatı malumunuz, diğerlerine ise yalnız mahcuzdur demekle iktifa etmişler. Bir müddet sonra İstanbul İdaresi Düvel Mütelife Komiserlerine müracaat etmiş, inzibat-ı memleketi temin için paraya şiddetle ihtiyacım vardır demiş. Bu altınlardan altmış bin altın piyasada satıldı. Beş yüz küsur bin lirası İstanbul İdaresine verildi. Aradan bir müddet geçtikten sonra İstanbul İdaresine Düyun-ı Umumiyeden bir milyon iki yüz bin liralık avans verilmesi için bir teşebbüs vukubulmuş ve teşebbüs neticesinde işgal kuvvetleriyle İstanbul İdaresi bir noktada ittifak etmişler Kuva-yı İnzibatiyeyi teşkil etmek ve bir milyon iki yüz bin liraya karşılık olmak üzere bu altınlar rehin olsun. Hükûmet kendi varidatından ödeyinceye kadar altınlar rehin olarak Osmanlı Bankasında dursun. Düyun-ı Umumiyenin rehni olarak kalsın. İkinci muamele, ondan sonra 700 küsur bin lira Osmanlı Bankasından yine aynı şerait altında altınlar terhin edilmek suretiyle. Sonra düşünmüşler altınların bedeli fazla eder. Bir milyon iki yüz bin lira az gelebilir. Binaenaleyh biraz daha para alabiliriz demişler. 700 küsur bin liralık ikinci bir muamele Osmanlı Bankasıyla yapmışlar ve altınları terhin etmişler. Son bir muamele daha olmuş. Bu 600 bin lirayı 1 500 000 liraya iblâğ etmek ve yine 700 küsur bin lira daha yine İstanbul İdaresine Osmanlı Bankası tarafından verilmek ve altınlar bunların hepsine karşı merhun bulunmak şartiyle son bir muamele daha yapmışlar. İstanbul Hükûmet-i Milliyeye intikal ettiği tarihte vaziyet şu idi: Düyun-ı Umumiyenin verdiği 1 200 000 liradan 900 küsur bin lira borç vardı. Altınlar oraya merhumdur... Osmanlı Bankasının iki defada verdiği 1,5 milyon liradan 1 340 000 lira borç var. Altınlar oraya rehindir. Fazla olarak da işgal kuvvetlerinin bu altınlar mahcuzdur diye Osmanlı Bankasına tebligatları vardı. Vaziyet bu merkezdeydi. Bu avanslara bu borçlara %6 ve %6,5 üzerinden her geçen gün milletim zararına bir faiz zammolunurdu.

Celal Bey (İzmir) - Allah belâsını versin.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Ecnebi şirketlerini ve ecnebi sermayesiyle teessüs eden müessesatın alâkadar olduğu mesaili, Muahede-i Sulhiyenin tayin ettiği huduttan daha hafif ve daha mülayim bir şekilde memleketin lehinde halledebilmek için Ankara'ya geldiler. Şirketler mesail-i umumiyesi halledilirken bu mesail dahi görüşüldü. Bu altınları satacağız, günün piyasasına göre paramızı alacağız, memleketimize götüreceğiz dediler. Elde 380 bin altın kalmıştı. 400 küsur bin idi. Fakat bir kısmını İstanbul'da piyasaya sattılar, İstanbul Hükûmetine bedelini verdiler. Bu suretle 380 bin altın kalmıştı. 380 bin altını satın, paranızı alın veyahut paranıza mukabil alın, memleketlerinize götürün! Buna Hükûmet taraftar değildir dedik. Hesaplarını gördük, muamelelerini intaç ettik ve işgal kuvvetlerinin vaz'ettiği haczi kaldırmak, salimen altınları Ankara'da idare-i milliyeye teslim etmek kayd ü şartıyla bir Mukavele-i Umumiye yaptık. Bu mukavelename de diğer şirketlerin mukavelenameleri gibi umum meyanında bittabi Meclis-i Âlinize takdim edilecektir. Altınları buraya getirdikten ve taht-ı emniyete aldıktan sonra, matlubunuzu tanırız ve öderiz demekle altınları kurtardık.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Altınlar geldi mi?

Hasan Fehmi Bey - Altınlar Ankara'dadır, mevcuttur, mahfuzdur fakat arz ettiğim gibi mukabiline iki milyon üç yüz küsur bin lira verilmiş ve kısmen devredilecektir.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Yerini anlamak istiyorlar, yerini.

Maliye Vekili (Devamla) - Şimdi efendiler, istikraz edilen bu altınlardan var farzediniz ve İstanbul İdaresi hepsini

sattı farzediniz! Ve İstanbul İdaresinin rehin ettiği bankadan aldı ve mensup olduğu memlekete götürdü farzediniz! Fakat biz bugün altınlar herhangi bir sebeple dahi mevcut olmasa bile istikraz-ı dâhili faizlerini, memleketimizin borçlarını vereceğiz diyoruz ve vereceğiz. Aslolan budur. Binaenaleyh altınlar eldedir, mevcuttur. Bugün altınları sarf etmek için hiçbir sebep yoktur. Darphanenin şimdiye kadar darbettiği sikkeler, sikkenin ıslah edildiği günden beri 78 milyon liraya baliğ olmuştur. Ve bu memlekette zannederim ki pek az miktarı kalmış, mütebakisi harice çıkmıştır. Toprakta, gömüde. Bendeniz zahirde olanlardan bahsediyorum. Son zamanlarda İstanbul'un işgali, İstanbul'un servet-i tabiiyesini emmiş ve götürmüştür. Binaenaleyh bu altınların dahi memleket haricine çıkmasına meydan bırakmamak için borçları vererek altınları Ankara'ya naklettirdik. Beyefendi! Altın meselesini sual ettiler. Altın meselesinin safahatı bundan ibarettir. Bu safahatı geçirdikten sonra artık Meclis-i Âli altın mı verir, kâğıt mı verir, ne nispette verir, onu tayin kendisine aittir. Binaenaleyh bendeniz arz ediyorum ki 1340 senesi bütçesiyle bunun faizlerini devlet bütçesinden tahsisat vaz'iyle muntazaman vermek fikrindeyiz. Maksadımız bundan ibarettir.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Bunları vermezseniz bir daha alamazsınız.

Ali Rıza (Amasya) - Vermek devletin şerefindendir.

Maliye Vekili (Devamla) - Sualiniz vardı, buyurun.

Süleyman Sırır Bey (Bozok) - Sualimden vazgeçtim.

Celal Bey (İzmir) - Maliye Vekilli Bey kardeşimizin altınları kurtarmak hususunda gösterdiği himmet ve gayrete evvelemirde teşekkür ederim. Meselenin esasını anlayamadık. İstanbul Hükûmeti Anadolu'daki istiklâl harekâtını öldürmek, söndürmek için Kuva-yı İnzibatiye teşkilâtı yapmış ve mahut teşkilâtı vücuda getirmek için istikraz yapmıştır ve o istikraz ile vücuda getirilen teşkilât milletin kanını akıtmıştır. İstanbul Hükûmetinin 16 Mart işgalinden sonra yapacağı muamelâtın keenlemyekün olduğuna dair bir kanunumuz vardır. O kanuna karşı bu paraların tedavül etmesi nasıl telif ediliyor? Bunu anlamak istiyorum.

Maliye Vekili (Devamla) - Bendeniz izahatta bulunurken bir noktayı arz ettim. Lozan Muahedesinde mevcudolan ahkâmdan daha hafif ve memleket için daha nâfi şeraitle bu projeleri temizlemek için müzakereye girdik. Mukaveleler karşılaştırıldı. Meclis-i Âli bunlardan birini tasdik etmiştir. Eğer burada yapılan itilafnamelerin ahkâm-ı umumiyesi memleket için daha nâfi' değilse o vakit Celâl Beyefendi'nin bu sualleri varit olur.

Celal Bey (İzmir) - İkinci bir sualim efendim, Meclisten bunun için bir kanun çıkmıştır.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Devamla) - Efendim, tarafeyn birrıza akd-i mukavele etmiş ise itilâfları mer'idir. Değilse ahkâm-ı mahsusa ile bu mukavelenameleri karşılaştıralım. Memleket için enfa olan şey ihtiyar olunur.

Reis - Efendim on dakika teneffüs için celseyi tatil ediyorum.

İkinci Celse

(Reis: İkinci Reis-i Vekili İsmet Beyefendi)

Kâtipler: Ruşen Eşref Bey (Karahisar-ı Sahib), Haydar Rüşdü Bey (Denizli)

Reis - Celse açılmıştır, söz Ali Saib Bey'indir.

Ali Saib Bey (Kozan) - Muhterem efendiler! Bendeniz bu Avans Kanununda zabıtanın terfihinin nazar-ı dikkate alınıp alınmadığını anlamak isterim. Senelerden beri siperlerde azamî fedakârlıklar yapan ve milletin şükranına bihakkın kesb-i istihkak etmiş olan zabitanın ailesine çoluk ve çocuğuna kavuşacağı bir zamanda hayat ve maişetinin temin-i husulünü nazar-ı dikkate almak hepimiz için bir vazifedir.

Reis - Saib Bey! Tahsisatın tevlit ettiği bilûmum mahzurlara ait söyleyin ve tahsisat dâhilinde mütalâa dermeyan edin! Bidayette arz ettiğim gibi fazla vakit ziyaına meydan verilmesin.

Saib Bey (Kozan) - Bu Avans Kanununda zâbitan maaşatının tezyit edileceğini ve eski vaziyette bırakılıp bırakılmayacağını soruyorum. Eğer maaşat tezyit edilmeyecekse esasen terfi ettirilmeyen zâbitanı bu suretle bırakmak doğru mudur? Binaenaleyh bendeniz Hükûmetin nokta-i nazarını Maliye Vekil-i muhteremi Hasan Fehmi Beyefendi'nin lisanından işitmek isterim.

Reis - Müsaade buyurursanız, bunu birinci maddenin müzakeresinde izah buyursunlar. Kanunun Heyet-i Umumiyesinin bidayet-i müzakeresinde rica etmiştim ki maddelere müteallik, tahsisata ait olan mütalâatı maddeler müzakere edilirken söz almak suretiyle irat buyurun!

Ali Saib Bey (Kozan) - Şayet bu Avans Kanununda zâbitan maaşatının tezyidi düşünülmemiş ise herhalde Müdafaa-yı Milliye Vekili Paşa Hazretleri bunu düşünerek ve bir kanun lâyihası hazırlayarak Meclise sevk etmelidir. Binaenaleyh bu meselenin Müdafaa-yı Milliye Vekili Paşa Hazretleri tarafından teyit edilmesini isterim.

Reis - Vehbi Bey buyurun!

Vehbi Bey (Karesi) - Bendeniz Heyet-i Umumiyesi hakkında buradan iki kelime söyleyeceğim:

Efendim! Büyük Millet Meclisi birçok sebeplerden -ki hepinizce malûmdur- bütçe çıkaramadı. Meclisin en mühim vazifesi ve belki birincisi, milletin vergilerinin alınanını ve verilenini, masrafını tetkik etmektir. Bu inşallah sonuncu Avans Kanunu olur. Ve gelecek senenin bütçesini Maliye Vekilimiz vaktiyle verir, encümen tetkikatını vaktiyle yapar, inşallah Meclis gelecek senenin bütçesini çıkarır. Zira sâl-ı muhasebesini bermutat göreceğiz, yani 1339 senesinin hesabatını tetkik edeceğiz ve gelecek sene için yapılacak bütçelerin hesabını göreceğiz. Çünkü bundan sonra yapacağımız tetkikat sarfiyatı yapılmış şeylerin tetkikatından ibarettir. Bundan sonra temenni ederiz ki bu bütçecilik usulü memlekette yer tutsun. Bütçesiz bir hükûmet dümensiz, pusulasız bir gemi gibidir. Gideceği yeri bilmez. Ne devair, ne millet, ne hükûmet bundan istifade edemez, yani şahsiyet-i mâneviyesi itibariyle istifadesi yoktur. Herkes maaşım inecek, çıkacak, havale verilecek, verilemeyecek, şöyle olacak, böyle olacak diye endişede kalıyor. Binaenaleyh işleri ileri gidemiyor. Teşrinisani'de yapılacak inşaatın havalesini bugün veriyoruz. Yeni Hükûmetten temenni ederiz ki bundan sonra bu görülmesin, harble beraber buna da nihayet vermiş olalım.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendim! Bendenizin temennim gayet kısa olacaktır. Bendenizin Meclis-i Âliye bir istirhamım vardır. Bu Avans Kanunu galiba 23. Avans Kanunudur. Bu sonuncusu olsun. Bendeniz hayat-ı meslekiyemin, hayatı mebusiyetimin bidayetinde bütçe imza etmeden Avans Kanununu tasdik edeceğimden dolayı çok müteessirim ve tabiî hepimizin müteessir olması lazım gelir. Yalnız arz edelim de 1340 bütçesini bitirelim ve bu işi neticelendirelim. Diğer hususat hakkındaki mütalâalarımı maddelerde arz edeceğim.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim bu kitabın üzerinde "Avans Kanunu Lâyihası" ibaresi yazılı. Ben de bunun Türkçesini "Sorma Ver Kanunu" diye tesmiye ediyorum. Malûm-ı âliniz fukaranın birisi Hicaz'a gitmek istemiş, ağniyadan birine müracaat etmiş, zengin sormuş, sen fakirsin nasıl olur da Hacca gidiyorsun? Demiş. Fakir de cevaben "Ben senden fetva istemiyorum, para istiyorum." demiş. Bize de ne vakit böyle bir Avans Kanunu gelmiş ise Hükûmete niçin Avans Kanunu ile geliyorsun? Dediğimiz vakit biz sizden para istiyoruz, fetva istemiyoruz dediler. Hükûmet-i Milliye teessüs edeli dört sene oldu. Bu müddet zarfında zannederim 1337 senesinde bütçe yapıldı. (Yapılmamıştır, yoktur sesleri) Bir senenin bütçesi vardı galiba. Hükûmetin bütçe yapmak hesabına gelmiyordu. Çünkü bütçe yaptı mı teşkilât, idare-i devlet tespit edilmiş olacak ve esaslı bir kadro ile gelmiş olacaktı. Hâlbuki Meclise yutturulacak daha birçok şeyler vardı. Masraf kadrosu mucibince bir bütçe yapılırsa o bütçe gelecek sene için de esas olabilir. Hâlbuki böyle umumi bir avans ile meselâ ben lüzum ve vücubuna kaani olduğum Divan-ı Muhasebat... Böyle avans suretiyle tahsisatı -sırası geldiği zaman arz edeceğim- cetvel içerisine sıkıştırılmadan bir kadro suretiyle Meclise arz edilseydi Meclis belki itiraz ederdi. Fakat bu bütçe içerisine sokulmak suretiyle Mecliste kabul edildi, Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbata Muharrir-i Muhteremi Ali Cenani Beyefendi bu avansı Hükûmetin en son avansı ve Meclis-i Âlinin de bu suretle tasdik edeceği en son kanundur buyurdular. İnşallah böyle olacaktır. Çünkü artık Hükûmet

imparatorluk devrinin o muhteşem teşkilâtını bütün teferruatiyle, hattâ fazlasiyle yerleştirdi, bir santim alacak hali kalmadı. Bunun için bu son Avans Kanunudur ve bundan dolayı başka bir bütçe tanzimine de hacet yoktur. Şimdilik bunu bu suretle tasdik ve kabul ederek inşallah sene-i âtiyede, yani 1340 senesi için yapacağı bütçeyi ariz ve amik tetkik etmekten başka çare yoktur.

Mehmed Vehbi Bey (Karesi) - Müfredat bütçeleriyle, cetvelleriyle.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) (Devamla) - Binaenaleyh o vakit maddeler hakkında sözümü arz ederim.

Yusuf Akçura Bey (İstanbul) - Efendim bendenizin arz edeceğim temenniyat arkadaşlar tarafından söylenildi ve aynı zamanda da bütün Meclisce kabul edileceği ihsas edildi. Heyet-i Umumiyesi hakkında söyleyeceğim yoktur. Sözüm maddelere aittir.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Ali Saib Bey arkadaşımız zabitanın terfihinden bahis buyurdular. Arkadaşlar, bu hususta ayrıca bir kanun Heyet-i Celilenize takdim edilmiştir. O kanunda erkân ve ümera ve zâbitan maaşları hakkındaki zamaim ve maaş-ı aslilerine zammı icabeden miktar gösterilmiştir. O kanunun ikinci maddesinde de birinci maddedeki zamaim kabul edildiği takdirde Müdafaa-yı Milliye bütçesine ne miktar tahsisat-ı munzama ilâve edileceği de tespit edilmiştir. Lâyiha Meclis-i Âlinizdedir. Müstacelen müzakeresini kabul buyurursanız mesele halledilir. İcra Vekilleri Heyeti de bunu düşünmüştür ve Meclis-i Âliye sevk etmiştir. Binaenaleyh, miktarlar ve esaslar hakkında mütalâamı lâyiha-yi kanuniyenin müzakeresinde vâzıhan arz ederim. Efendim, bütün arkadaşlar bütçesizlikten şikâyet ediyorlar. Acaba bu bütçesizliğin en ağır cezasını çeken kimdir? (Maliye Vekâleti sesleri) Evet Maliye Vekâletidir. Şunu arz edeyim ki; 1338 senesinde on bir defa havale muamelâtı yaptım. Bütçenin tevzi-i muamelâtı senede bir defa olduğu halde biz on bir defa yaptık. Meclis-i Âliden on bir defa tahsisat istedik, on bir kanun çıktı. Eski Mecliste bulunan arkadaşlarım bilirler ki her tahsisat mevzuubahs oldukça bütçenin müzakeresi diye feryat etmiştim. Ve her ruzname mevzuubahs oldukça, bütçe ruznamede durdukça, diğer maddelerin müzakeresine geçilmiştir. Ve diğer mesailin takdim ve tercih edilmesinden Maliye

Vekiliniz bihakkın şikâyet etmiştir. Süleyman Sırrı Bey arkadaşımız buyurdular ki; avans vermek, sorma ver demektir. Efendiler! Süleyman Sırrı Bey'in müsaadeleriyle arz edeyim ki; hiç de böyle değildir. Efendiler! Verilen paralar avans değildir ve avans tâbirine sığmaz. Avans demek odur ki meselâ beş milyon lira tahsisat verilir, Hükûmet istediği yere sarf eder. Bu şekilde verilen tahsisata avans denir. Hâlbuki 1337, 1338, 1339 senesinde verilen tahsisat kanunlarının 2 - 3. maddeleri suret-i sarfı, suret-i katîyede tespit etmiştir. Meclis-i Âli, 1338 senesinde kabul ettiği kanunun ikinci, üçüncü maddeleriyle -o seneye mahsus olmak üzere- kadroların tayin ve tespitini Muvazene-i Maliye Encümenine bıraktı. Muvazene-i Maliye Encümeni kadroları birer birer tetkik ve tespit etti ve bütçenin sarfiyatı o esasa istinat etti. Bütçenin çıkmaması ve müteferrik tahsisat verilmesi yalnız Hükûmetin istediği teşkilâtı yapmasını değil, belki en mübrem ve en zaruri olan bazı hidematın da geri kalmasını intaç etmiştir. Binaenaleyh, bu kanunla da İcra Vekilleri Heyeti daha ziyade tahdidat altına alınmıştı. Haddizatında bu doğru değildir. Bütçe çıksın, bütçenin müzakeresi esnasında Meclis-i Âli, hem teferruata vâkıf olur ve hem de tayin ve tespit edilecek füsul ve mevada göre vekâletlerde bir sene zarfında yapacakları işleri, sene iptidasında düşünerek o işlerin bir an evvel intacında muvaffakiyet gösterirler. Binaenaleyh, avans halinde çıkmasından en ziyade müteessir olan İcra Vekilleri Heyetidir. Sırrı Bey arkadaşıma derhatır ettiririm. 1336 senesi Şubatının yirmi sekizinci günü nısfülleyle kadar müzakere devam etmek suretiyle 1336 bütçesini tasdik ettirdim. 1337 de bütçe geldi. Fakat esbab-ı muhtelifeden naşi müzakere edilemedi. 1338 de bütçe müzakeresi her gün takip edildi. Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbata Muharriri Beyefendi'nin izah buyurdukları vecih üzere masraf cetvellerinin on birinin tasdik buyurulmasına rağmen diğerlerinin ikmaliyle Muvazene Kanununun tasdiki

bir suretle müyesser olmadı. 1339 bütçesini 1339 Şubatı nihayetinde Maliye Vekâleti Meclis-i Âliye takdim etti. Fakat muhtelif esbaptan ve tecdid-i intihabattan ve saireden dolayı bütçe çıkmadı. Binaenaleyh, bütçenin çıkmamasındaki hatiatı Maliye Vekâletine veya İcra Vekilleri Heyetine tahmil etmenin doğru olamayacağına zannederim Süleyman Sırrı Bey de kaildir. Hâdisat, harb, mücadelât ve birçok mesail buna sebebiyet vermiştir. 1340 senesi bütçesinin süratle Meclis-i Âliye verilmesi hususunda bütün arkadaşlar arzularını izhar buyurdular. Bu pek haklı ve tabiî bir arzudur. Malûm-ı âliniz masraf cetvellerini devairden aldıktan sonra devletin bütçesini, muvazene-i umumiyesini tanzim etmek için Maliye Vekâletine iki ay mühlet verilmiştir. Arkadaşlar ben iki haftaya razıyım. Masraf cetvellerini aldıktan sonra iki haftada muvazene-i umumiyeyi, bütçeyi tanzim etmeye razıyım. Fakat vekâletleri ve müdür-i umumilikleri kısmen mazur görmek lâzımdır. Bir defa memleket harbden sulha geçiyor. Ordu seferi halinden hazarî haline geçiyor. Vekâletler, yeni sene zarfında ne yapacak ve ne gibi vezaif ifa edecektir. Bunları tayin ve tespit edip masraf cetvellerini Maliye Vekâletine göndermeleri için vekâletlere de biraz zaman verilmesi ve onların da istical etmeleri lâzımdır. Binaenaleyh 1340 senesi bütçesini yakın zamanda Meclis-i Âlinize takdim edeceğimi tekrar arz eylerim. (Teşekkür ederiz sesleri) Fakat bütçe Meclis-i Âliye takdim edildikten sonra Meclis-i Âlinin bütçeyi tetkik ve tasdik hususundaki arzusuna hiçbir şey mâni olmasın. Bunu temenni ederim. (İnşallah sesleri) Başka sual yok mu efendim? (Yok sesleri)

İsmail Kemal Bey (Çorum) - Tekâlif-i milliye suretiyle alınmış olan eşya bedellerinin verileceği vaat buyuruluyor. Namına muharrer olan senetler kaybolursa bu senetlerin bedelleri ne olacaktır? Halk çok sızlanıyor.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Efendim, onlar hakkında bir teklifte bulunduk. Esasların tespiti için Muvazene-i Maliye Encümenine gitmiştir. Orada görüşüp esasları tespit edeceğiz. Malûm-ı âlileridir ki tekâlif-i harbiye veya milliye namlariyle Harb-i Umumi ve harb-i hâzırda alınan eşya mazbatalarından birçokları zayi oldu. Aynı zamanda bu senedatı hâmil olan Şarki Anadolu ahalisi Rus istilâsı üzerine İç Anadolu'ya hicret etti. Hükûmet, "Yüz liraya kadar olan senedat nerede ibraz edilirse paralarını verin." diye Maliye memurlarına emir vermişti. Bu senedatı hâmil olanların bulundukları mahalde kendilerine tediyat yapılacaktır. Harb-i hâzırda dahi Garbi Anadolu'dan bir kısım ahalimiz düşman istilâsı dolayısıyla Şarki Anadolu'ya hicret etti. O zaman yine Hükûmetiniz bu suretle hicret edenler meyanında tekâlif-i milliyeden matlubu olanların mazbatalarını hangi mahal sandıklarına ibraz ederlerse bunların felâketlerinin tahfifine medar olmak üzere muhteviyatını tediye edin, diye emir vermiştir. Bir kısım ahali bu mazbataları verilen mahallerden almadığı ve muhtelif kaza ve livalardan aldığı için bir kısmı hakikaten mazbatalarını zayi etmiştir. Bir kısmının da arz ettiğim gibi hangi kaza ve livadan alındığı malûm değildir. Acaba bu mazbata gösterilmediği zaman hakikaten zayi mi olmuştur, yoksa hicret ettiği mahalden arz ettiğim gibi tesviye mi edilmiştir? Mükerrer muamele ve tediyata mâruz kalmamak için Muvazene-i Maliye Encümeni ile görüşüp bunu tespit edeceğiz.

Hüseyin Hüsnü Efendi (Isparta) - Efendim, bir sual soracağım.

Reis - Buyurunuz, efendim.

Hüseyin Hüsnü Efendi (Isparta) - Efendim, Maliye Vekili Beyefendi İstanbul Hükûmetinin birçok altınlara ve Rüsumat ve Ziraat Bankasına el uzattığı gibi mücevherat ve emlâk-i emiriyeyi de sattığını ifade buyurdular. Hükûmet bunun müsebbipleri hakkında şimdiye kadar ne yapmıştır? Onların emvaline müracaat etmiş midir, etmemiş midir? Bunu soruyorum.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim, İstanbul'daki bu muamelâtın cürüm addedilip edilmemesi zannederim ayrı bir mevzu, karar ve ayrı bir meseledir. Meclis-i Âli bunun bir kısmına taallûk eden mesail ile de meşgul olmuştur. Diğer mesaile müteallik olarak da, hatırımda kaldığıma göre bazı takrirler İcra Vekillerine gönderilmiştir. Binaenaleyh, şimdiye kadar başka görülmüş ve yapılmış bir şey yoktur. Çünkü yapılan muamelâtın ne dereceye kadar cürüm addedileceği tespit edilmedikçe bilmem ki ne yapılabilir. (Kâfidir sesleri)

Ahmed Hilmi Bey (Kayseri) - Efendim, beyanat-ı aliyeleri sırasında bazı livalar varidatının masraflarına kâfi gelmediğini beyan buyuruyorsunuz. Bu livalardan birçoklarını biliyoruz ki memurları, maaşlarını alamıyorlar. Malûm-ı alileridir bir kısım livalar vardır ki orada Hükûmet, idare nokta-i nazarından birtakım teşkilât yapmıştır. O müessesatın menafii bütün memlekete aittir. Binaenaleyh, bu memurların hiçbir sun' ve taksiri olmaksızın herhangi

bir livada bulunmak dolayısıyla maaşsız kalması muvafik değildir ve bunların maaşlarının verilmemesinde büyük bir adaletsizlik vardır. Memleketin bazı yerlerinde ifa-yı vazife eden memurlar aydan aya maaş alabildikleri halde memleketin bazı aksamında ay be-ay maaşlarını alamıyorlar. Maliye Vekâleti, adaleti, müsavatı tesis edecek bir çare düşünüyor.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim, malûm-ı âlileridir ki bizde senenin birinci altı ayında mevsim iktizası inşaat ve tamirat masrafı fazla olur. Hâlbuki varidat, tahsilat senenin ortalarında, senenin birinci altı ayındadır. Varidatın beşte üçü senenin ikinci altı ayında tahsil edilir. Meselâ, aşar, senenin son altı ayında tahsil edilir. Vergilerden bir kısmı da mahsul idrak edildikten sonra tahsil edilebilir. Binaenaleyh senenin ilk altı aylık tahsisatı ikinci altı aylıktan azdır. Muamelât-ı nakdiyenin vüs'at ve kudreti dâhilinde Maliye Vekâleti, Ahmed Hilmi Beyefendi'nin bahsettikleri mahallere merkezden nakden para göndermekten hiçbir vakit hâli kalmamıştır. Fakat efendiler dedim ki: Asgarî teşkilâta malik olan bir liva, senede iki yüz bin lira ile idare olunabilir. Fakat buna mukabil senede yirmi bin lira varidat veren livamız da vardır. Sandık açığı için Maliye Vekâleti ayın nihayetinde postaya koysa oraya ancak yirmi beş, otuz günde gider. Binaenaleyh adalet-i mutlakanın tesisi için teşkilât-ı devletin de bu adaleti temin edecek bir derece-i mâkule getirilmesi

lâzımdır. Meclis-i Âlinin kıymettar vaktini zayi etmemek için tafsiline girmiyorum. 1339 senesi bidayetinden bugüne kadar Maliye Vekâletinin merkezden veyahut doğrudan doğruya hazinece cibayet edilen rüsum ve tekâliften mülhakata gönderdiği paranın yekûnu her ay sekiz, dokuz yüz bin liradan aşağı değildir. Fakat Ahmed Bey'in arzu ettikleri adalet-i mutlaka: Evet arz ettiğim gibi bir livanın bir ve iki maaşı kalır, Maliye Vekâleti hemen temin eder ve açığı kapatır. Fakat her ay sandık açığı göndermek ve bu parayı günü gününe yetiştirmek bugünkü şeraitle, bugünkü vesaitle mümkün değildir. Banka yoktur ki poliçe verelim. Posta yok ki gönderelim. Varidat-ı devletin cibayet edildiği günlerde tabii tedahüller olabilir. (Müzakere kâfi sesleri)

Talat Bey (Ardahan) - Vekil Beyefendi'nin beyanat-ı âliyesinde yalnız bir şeyi müphem gördüm. O da memlekette yegâne bir müessese-i maliye olan İtibar-ı Millî Bankası sermayesinin bir kısmı Hükûmete ait hisse senedatının alınarak sermayesinin tenakus ettiği, bunun temin-i istikbali için ne gibi tedabir ittihaz edilmiştir. Alınan şeyler yerine konmuş mudur, konmamış mıdır? (Öyle şey yoktur sesleri) Ve İstanbul Hükûmeti tarafından alındığını ve yerine konulmadığını söylediler.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Efendim sermaye olarak para alındı demedim. İtibar-ı Millî Bankasından Maliyeye ait olan hisse senetleri diğer müesseseye terhin edilmek suretiyle para istikraz edildi, dedim. Maliye Vekâleti hisse senedatını kurtarıp almak mecburiyetindedir.

Talat Bey (Ardahan) - Yani daha alacaktır.

Maliye Vekili - Bunlar Ziraat Bankasında merhundur. 900 000 lirasını geçen gün mahsup ettik.

Bir Mebus - İtibarına halel gelmemiştir değil mi efendim?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Hayır efendim; İtibar-ı Millî Bankasından para olarak bir şey alınmadı. Maliyeye ait eshamı Ziraat Bankasına terhin ettik.

Talat Bey (Ardahan) - Bunu anlamak isterim.

(Maba'dı gelecek nüshada)

İlan

Sıhhiye Vekâleti İnşaat Komisyonundan:

Adet	Arz	Sahnı	Tulu
20	0,20	0,07	6,00
20	0,25	0,08	7,75
3	0,20	0,08	11,00
32	0,20	0,07	7,50
8	0,20	0,10	8,50
8	0,20	0,10	8,50
14	0,20	0,08	6,00
20	0,20	0,06	4,00
20	0,20	0,07	6,50

1200 Metre tulunda:

0,25 arzı 0,06 sahnı

(Her parça beş metre tulunda ve daha uzun olabilir. Rub‘-ı miktarda 3,40 tulunda dahi kabul olunabilecektir.)

2000 adet 0,04 kuruş 0,12 sahnı 3,40 tulu 3000 metre tulunda üç rub‘ miktarı 4 ila 6 metre tulunda bir rub‘u 3,40 tulunda olabilir.

(00,7 x 0,08) yahut (6 x 10) veyahut (4 x 12) maktalarında olacaktır.

2500 parça 12 x x 0 kalınlığında 0,25 arzında 3,40 tulunda tahta.

Ankara İstasyon Caddesinde darüleytamlara akar olmak üzere inşa ettirilmekte olan misafirhane binası için ber-vech-i bâlâ eb‘ad, mekadir ve izahat dairesinde munakasa veya pazarlık suretiyle kereste mübayaa edileceğinden itaya talip olanların eyyam-ı tatiliye müstesna olarak şehr-i halin on beşinci pazar günü akşama kadar her gün Sıhhiye Vekâletinde darüleytamlar müdüriyet-i umumiyesinde müteşekkil inşaat komisyonuna müracaatları.

10 Teşrinievvel 1339 Tarihinde İnikat Eden Muhassasat-ı Zatiye Encümeninde Tahsis Kılınan Maaşat

Maaşat miktarı		
1610	Mülga Tetkikat-ı Şeriye azasından Mehmed Arif Efendi	Tekaüt
1666	Mülga Nafia Nezareti Askeri Timuryolları Hesabatını Tetkike Memur Komisyon azasından Mühendis Salih Bey	Tekaüt
263	Trabzon Belediye Kabilesi Havva Hanım	Tekaüt
891	Mülga Adliye Nezareti Heyet-i İttihamiye Kalemi Başkâtibi Sadık Efendi	Tekaüt
168	Şile Rüsumat Muhafaza Memur-ı Sabıkı Ali Rıza Efendi	Tekaüt
552	İstanbul Beyoğlu Telgraf Merkezi Tahrirat Kâtibi Mehmed Bahaüddin Efendi	Tekaüt
882	Siirt Bidayet Hâkim Muavini Abdi Kemal Efendi	Tekaüt

1024	Antalya Rüsumat Müdürü Mehmed Fuad Efendi	Tekaüt
1597	Mersin Muhasebeci-i Sabıkı Cemal Bey	Tekaüt
2179	Ereğli Madeni Müdürü Hüseyin Fehmi Bey	Tekaüt
547	Trabzon Nüfus Başkâtibi Mustafa Efendi	Tekaüt
156	Beyanabad Süvari Tahsildarı Ahmed Efendi	Tekaüt
283	Üsküdar Defter-i Hakani İdaresinden Şemsi Efendi	Tekaüt
205	Hassa Kazası Müfti-yi Sabıkı Mehmed Emin Efendi	Tekaüt
1168	Mülga Mahkeme-yi Temyiz mülhaklarından Mehmed Raif Efendi	Tekaüt
333	İstanbul Kızıltoprak Polis memurlarından Hasan Basri Efendi	Tekaüt
500	İstanbul mürettebatından 2762 numaralı Polis Memuru Ahmed Fevzi Efendi	Tekaüt
3120	Konya Kadısı Mehmed Emin Efendi	Tekaüt
945	Erzurum İstinaf Aza Mülazımı Mehmed Sadık Efendi	Tekaüt
780	Diyarbakır Nüfus Müdir-i Sabıkı Abdulkadir Hamayi Efendi	Tekaüt
452	Mülga Rüsumat Müdüriyet-i Umumisi Evrak Kalemi Mümeyyizi Mehmed Muhib Bey	Tekaüt
2070	Konya Erva ve İska İdaresi mühendislerinden Abdurrahman Nafiz Bey	Tekaüt
1981	Mülga Maliye Nezareti Muhassasat-ı Zatiye Müdüriyeti Muayyene-i Tıbbiye Heyeti Reisi Doktor Avni Bey	Tekaüt
306	Ayaş Rüsumat Memur-ı Sabıkı Tevfik Efendi	Tekaüt
500	İzmir Sulh Mahkemesi Hâkim Muavin-i Sabıkı Mehmed Celaleddin Efendi	Tekaüt
150	Polis memurluğundan mütekait Adil Efendi	Tekaüt
125	Adana Düyun-ı Umumiye Tahrirat Kitabeti refakatinden mütekait Abdulgani Efendi	Tekaüt
102	Gümülcine Merkez Kazası Süvari Tahsildarlığından Mütekait Nazif Efendi	Tekaüt
133	Bozdoğan Süvari Tahsildarlığından Mütekait Mehmed Efendi	Tekaüt
250	Hüdavendigar Vilâyeti mürettebatından Polis Memuru Muhyiddin	Tekaüt
120	Gümüşhacıköy Kazasının Saraycık Nahiyesi Muallimi Ali Efendi Ailesi	Aile
187	Medresetü'l-kuzat Müdürü Ömer Lütfü Efendi Ailesi	Aile
200	Pütürge Kazası Merkez İbtidai Muallimi Yusuf Efendi Ailesi	Aile
250	Bandırma Muayene-i Hayvaniye Memur-ı Sabıkı Mehmed İzzet Efendi Ailesi	Aile
300	Çamalan Merkezi Posta ve Telgraf Müdürü Ömer Lütfü Efendi Ailesi	Aile
62	Keysüd Nahiyesi Merkez Zükur İbtidaisi Başmuallimi İsmail Hakkı Efendi Ailesi	Aile
120	Çengel Merkezi Müretebatından Polis Selami Efendi Ailesi	Aile
120	Kemah Sandık Emini Hafiz Mehmed Efendi Ailesi	Aile
200	Kale-yi Sultaniyenin Mamure Nahiyesi Müdürü Hasan Hüsnü Efendi Ailesi	Aile
200	İstanbul Polis Müretebatından İbrahim Edhem Efendi Ailesi	Aile
133	İzmit Sancağı Seyyar Frengi Tabib-i Sabıkı İbrahim Hakkı Efendi Ailesi	Aile
160	Hüdavendigar Mahkeme-yi Şeriye mukayyitlerinden Yusuf Ziyaüddin Efendi Ailesi	Aile
138	İstanbul Polis memurlarından Ahmed Refik Efendi Ailesi	Aile
160	Haruniye Nahiyesi Müdür-i Esbakı Hacı Ali Efendi Ailesi	Aile
240	Uşak Düyun-ı Umumiye İdaresi Katib-ı Sabıkı Ali Rıza Efendi Ailesi	Aile
1465	Dersaadet İstinaf Cünha Mahkemesi azasından Salih Hilmi Efendi Ailesi	Aile

120	Beyanabad Ziraat Bank Memur Muavini Hüseyin Mazlum Efendi Ailesi	Aile
120	İnöz Kazası Nüfus Memuru Müteveffa Ahmed Şükrü Efendi	Aile
97	İstanbul 3469 Numaları Polis Memuru İbrahim Edhem Efendi Ailesi	Aile
120	Kızılin Nahiyesi Müdürü Sabri Efendi Ailesi	Aile
101	Karesi Darülmuallimini Türkçe Edebiyat Muallimi Hafız Hamid Efendi Ailesi	Aile
236	İstanbul Polis Müdüriyeti Fener Merkez Memuru Yusuf Ziya Bey Ailesi	Aile
75	İğneada Düyun-ı Umumiye Memuru Müteveffa İsmail Hakkı Efendi Ailesi	Aile
136	Çorum Livası Muhasebe-yi Hususiye Kâtibi Mustafa Efendi Ailesi	Aile
240	Bala Kazası Şeriye Başkâtibi Hafız Nazif Efendi Ailesi	Aile
40	Garbi Karaağaç Muallimi Hafız Ömer Efendi Ailesi	Aile
120	Eruh Kazası Bidayet Mahkemesi Zabıt Kâtibi Halil Efendi Ailesi	Aile
120	Makriköy Kazası Müderrisi Feyzullah Efendizade Recep Efendi Ailesi	Aile
51	Haydarpaşa Rüsumat Başmüdüriyeti ketebesinden Mehmed Nazmi Efendi Ailesi	Aile
169	Beyoğlu Livasına tâbi İhsaniye Karyesi Mektebi Muallimi Süleyman Efendi Ailesi	Aile
161	Malkara Zükur İbtidai Mektebi Muallimi Mehmed Said Efendi Ailesi	Aile
80	Adana Mahkeme-i Şeriye Zabıt Kâtibi Mehmed Faik Efendi Ailesi	Aile
160	Kırşehir Bıçkılı Mekteb-i İbtidai Muallimi Mustafa Efendi Ailesi	Aile
160	Babaeski Bidayet Mahkemesi Zabıt Kâtibi Hüseyin Efendi Ailesi	Aile
80	Kengırı Ertuğrul Mektebi Muallimi Muavini Süleyman Efendi Ailesi	Aile
156	Hüdavendigar Virgü Karyesi Kâtibi Nizameddin Efendi Ailes	Aile
120	Erzurum İstinaf Zabıt Katib-i Esbakı Hacı Nazım Efendi Ailesi	Aile
80	Lalapaşa Kazası Tahrirat Kâtibi İsmail Hakkı Efendi Ailesi	Aile
120	Kayalar Kazası Bidayet Mahkemesi Birinci Katib-i Sabıkı Mehmed Efendi Ailesi	Aile
80	Sarayköy Kazasında Kadıköy Nahiyesi Mekteb-i İbtidai Muallimi Cemil Efendi Ailesi	Aile
240	Kengırı Bidayet Mahkemesi Başkâtibi Yahya Naci Efendi Ailesi	Aile
200	Edirne Bidayet Ceza Mahkemesi Başkâtibi Mahmud Efendi Ailesi	Aile
62	Edirne Merkez Kazası Tahsildar-ı Sabıkı Ahmed Efendi Ailesi	Aile
538	Sadaret Evrak Kalemi Dosya Muavini Seyyid Ömer Bey Ailesi	Aile
145	Bağdat Defter-i Hakani Müdürlüğünden Mütekait Mehmed Emin Efendi Ailesi	Aile
85	Mamüretülaziz Mahkeme-i Şeriye Zabıt kitabetinden mütekait İsmail Hakkı Efendi Ailesi	Aile
168	Söke Telgraf ve Posta Müdürü Mustafa Nuri Efendi Ailesi	Aile
10	Sofulu Merkezi Telgraf Çavuşu Süleyman Sırrı Efendi Ailesi	Aile
120	Galata Paket Gümrüğü Muayene Memuru Mehmed Muhyiddin Efendi Ailesi	Aile
160	İstanbul Postahanesi Mekatib-i Mevrude Memuru Hasan Efendi Ailesi	Aile
150	Düyun-ı Umumiye İdare-yi Merkeziyesi Harir Şubesi mübeyyizlerinden İsmail Sıdkı Efendi Ailesi	Aile
393	Maliye Levazım Kalemi Mümeyyiz-i Sanisi Mehmed Halid Efendi Ailesi	Aile
123	Mektubi-yi Maliye Kupon Kalemi ketebesinden Ahmed Hayri Efendi Ailesi	Aile

250	Konya Vilâyeti Polis Memurlarından Mahmud Efendi	Aile
760	Mülga Rüsumat azasından Ali Bey ailesi	Aile
75	İzmit Maarif Muhasebe Memuru İsmail Hakkı Efendi Kerimesi	Aile
1042	Mülga Heyet-i Ayan Serkâtibi Mustafa Paşa Kerimesi Rabia Hanım	Aile
186	Maliye Varidat-ı Muhassasa İdaresi ketebesinden Mahmed Rasim Efendi Kerimesi Emine Samiye Hanım	Aile
40	Aydın Polis memurlarından Ahmed Hilmi Efendi Zevcesi Mürüvvet Hanım	Aile
386	Yemen Rüsumat Başkâtibi Ahmed Rıfat Efendi Zevcesi Seniha Hanım	Aile
40	Yenicami Paket Postahanesi Müvezzii Bekir Efendi Kerimesi Maide Hanım	Aile
65	Mudanya Kazası Mal Müdürü Osman Nuri Efendi Kerimesi Müfide Hanım	Aile
80	Hüdavendigar Piyade Tahsildarı Abdurrahman Efendi Ailesi	Aile
237	Haremeyn payelilerinden Hasan Rüşdü Efendi kerimesi Fatıma Reşide Hanım	Aile
8100	Mülga Evkaf Nezareti müfettişlerinden Mehmed Efendi Ailesi	İkramiye
90	Sivas Evkaf Müdir-i Esbakı Osman Efendi Zevcesi Raziye Hanım	Münakale
358	Ankara Vali-yi Sabıkı Müteveffa Azmi Efendi Zevcesi Dursun Hanım	Münakale
6	Aydın Düyun-ı Umumiye Başkâtibi Osman Cemil Efendi Ailesi	Münakale
18	Düyun-ı Umumiye ketebesinden Mehmed Rıza Efendi Mahdumu Hüsameddin Efendi	Münakale
100	Düyun-ı Umumiye Umur-ı Tahririye Şubesi Komisi Mehmed Ataullah Efendi Kerimesi Fatıma Hanım	Münakale
41	Mersin Bidayet Mahkemesi Aza Mülazımı İbrahim Hakkı Efendi Ailesi	Münakale
154	Telgraf Müfettişi Abdurrahim Efendi Ailesi	Münakale
48	Erzurum Mahkeme Azasından Mehmed Rüşdü Efendi Ailesi	Münakale
44	Çorum Vergi Başkâtibi Enver Efendi Ailesi	Münakale
106	Hububat Ambarı serhademesinden Mehmed Efendi Zevcesi	Münakale-i Zam
1800	Aydınlı İnas Mektebi Muallimesi Zübeyde Heybet Hanım	İkramiye
1200	İspir Kazası Sandık Emini Müteveffa Şükrü Efendi Ailesi	İkramiye
1950	Eceabad Mahkeme-i Bidayet ketebesinden Hafız Nazmı Efendi Ailesi	İkramiye
1800	Tenüs Kazası Tahsilat Müfettişi Ali Avni Efendi Ailesi	İkramiye
1200	Sivas Postahanesi Muvakkat Memuru Müteveffa Hacı Hüseyin Efendi Ailesi	İkramiye
500	İstanbul Temyiz-i Ceza Dairesi ketebesinden Ali Rıza Efendi	Mazuliyet
833	Muvakkat Muhtelit Encümen-i Adli ketebesinden Ali Adil Efendi	Mazuliyet
2150	Mülga Maarif Nezareti Tedrisat-ı İbtidaiye Müdir-i Umumisi Hüseyin Hüsnü Bey	Mazuliyet
200	Beyoğlu Telgraf Merkezi Muhaberat-ı Ecnebiye Memuru İsmail Kemal Bey	Mazuliyet
150	Tavas Kazası Onuncu Daire Süvari Tahsildarı Ali Efendi	Mazuliyet
500	İstanbul Defterdarlığı Maliye Tahsil Şuabatı Müfettişi Ahmed Rıfat Efendi	Mazuliyet
500	Van Vilâyeti Muhasebe Memuru Halil Efendi	Mazuliyet
1333	Mülga İstanbul Ziraat Bankası İdare-i Umumiye müfettişlerinden Ahmed Hamdi Efendi	Mazuliyet
400	Mülga Adliye Nezareti Umur-ı Zatiye ketebesinden Mehmed Memiş Efendi	Mazuliyet
1500	Mahkeme-i Temyiz Başmüddeiumumiliği Başmuavini Ahmed Aziz Efendi	Mazuliyet
1250	Mülga Adliye Nezareti Umur-ı Cezaiye Müdür Muavini Mehmed Burhaneddin Bey	Mazuliyet

500	Mülga Mahkeme-i Temyiz Başmüddeiumumi muavinlerinden Adil Bey	Mazuliyet
1000	Üsküdar Bimarhanesi İnas Dairesi Şefliği Ali Muhlis Bey	Mazuliyet
300	Mülga Adliye Nezareti Birinci Sınıf ketebesinden Mehmed Salahaddin Efendi	Mazuliyet
466	Mülga Adliye Nezareti Heyet-i Teftişiye ketebesinden Sabri Efendi	Mazuliyet
1166	Birinci Ordu Defterdar-ı Sabıkı İbrahim Münib Bey	Mazuliyet
266	Mülga Mahkeme-i Temyiz Ceza Dairesi ketebesinden Mehmed Saim Efendi	Mazuliyet
333	Mülga Mahkeme-i Temyiz Zabıt ketebesinden Mehmed Salih Efendi	Mazuliyet
333	Mülga Adliye Nezareti Umur-ı Hukukiye Kalemi ketebesinden Mehmed Saim Efendi	Mazuliyet
333	Mülga Mahkeme-i Temyiz Hukuk Dairesi ketebesinden İsmail Efendi	Mazuliyet
266	Mülga Adliye İcra Dairesi ketebesinden Hasan Efendi	Mazuliyet
1000	Mülga Umur-ı Zatiye Müdür Muavinlerinden Nazif Efendi	Mazuliyet
300	Mülga Adliye Nezareti Umur-ı Zatiye Muamelat-ı Hesabiye ketebesinden Mehmed Şükrü Efendi	Mazuliyet
400	Mülga Adliye Nezareti Heyet-i Teftişiye İkinci Sınıf ketebesinden İsmail Efendi	Mazuliyet
500	Mülga Mahkeme-i Temyiz Ceza Dairesi mümeyyizlerinden İsmail Hakkı Efendi	Mazuliyet
833	Mahkeme-i Temyiz Başmümeyyizi Mehmed Cemaleddin Efendi	Mazuliyet
666	Muvakkat Muhtelit Encümen-i Adli İcra Kâtibi Mustafa Behcet Efendi	Mazuliyet
500	Adana Muhasebe Kalemi Mümeyyizi Hasan Fehmi Efendi	Mazuliyet
600	Mülga Meşihat Ders Vekâleti Kalemi ketebesinden Mehmet Refet Efendi	Mazuliyet
500	Mülga Adliye Nezareti Umur-ı Zatiye mümeyyizlerinden İbrahim Efendi	Mazuliyet
500	İstanbul Mahkeme-i Temyiz-i Şeriye ketebesinden Hafız Mustafa Nuri Efendi	Mazuliyet
1000	Mülga Adliye müfettişlerinden Ahmed Edib Bey	Mazuliyet
250	Akka Sancağı Muhasebe-i Hususiye Memur-i Esbakı Kadri Efendi	Mazuliyet
350	İstanbul Mülga Mahkeme-i Temyiz Hukuk Mümeyyizi Âdem Efendi	Mazuliyet
167	Beyoğlu Defter-i Hakani İdaresi Haciz Memuru Bekir Sıdkı Efendi	Münakale
150	Mülga Meclis-i Ayan Encümen ve Tahrirat Müdürü Necib Bey	Münakale-i Zam
833	Trabzon Vali-yi Sabıkı İsmail Sabri Bey	Münakale-i Zam
333	Mülga Adliye Umur-ı Zatiye ketebesinden Mehmed Salih Efendi	Münakale-i Zam

RESMÎ CERİDE

Salı
---
5 Rebiülevvel 1342
16 Teşrinievvel 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 34 Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesidir. **Sene: 1**

Dâhiliye Vekâleti Tayinleri

Kırkkilisa Valiliğine Bitlis Vali-yi Esbakı İsmail Sabri Bey tayin kılınmıştır. Saray Kaymakamı Hamdi Bey ile Buldan Kaykamakamı Emin ve Bafra Kaymakamı Salih Cemal Bey ile Merzifon Kaykamakamı Rasim ve Vakfikebir Kaymakamı İsmail Hakkı Bey ile Ayvacık Kaymakamı Kudreddin ve Beyanabad Kaymakamı Rıfat Beyle Görele Kaymakamı İbrahim ve Narman Kaymakamı Osman Nuri Bey ile Refahiye Kaymakamı Ali Sabir Beylerin becayişleri ve Ereğli Kaymakamı Cavid Bey'in Uluborlu Kaymakamlığına ve Uluborlu Kaymakamı Muhyiddin Bey'in Ereğli Kaymakamlığına nakilleri icra kılınmıştır.

Tamimler

Yunanistan'da Emlak ve Arazinin Tasarrufu Hakkında Dâhiliye Vekâletinin Tebliği

Yunanistan'da bulunan emlâk-ı İslamiyeye müteallik ve muahede-i sulhiyeye merbut 24 Temmuz 1923 tarihli beyanname ile 18 Teşrinievvel 1912 tarihinden mukaddem Girit Adası da dâhil olduğu halde Yunanistan'ı terketmiş veyahut minel-kadim Yunanistan haricinde mukim bulunmuş olan eşhas-ı müslimenin hukuk-ı mülkiyetlerine hiçbir halel iras edilmeyeceği taahhüt edilmiş olduğundan bu kabil Müslümanların emvali hakkında suret-i istisnaiyede ittihaz veya tatbik edilmiş ahkâm ve tedabir refedilecektir. İşbu emvalin varidatı şimdiye kadar iade edilmeksizin veyahut Hükûmetle alakadarlar beyninde itilafat-ı mahsusaya mevzu teşkil etmeksizin Yunanistan Hükûmet ve memurini tarafından ahz ü kabz edilmiş olduğu takdirde varidat-ı mezkûre ashab-ı emlakin yedine teslim olunacaktır. Buna müteallik metalibat 30 Kânunusani 1923 tarihinde Lozan'da imza olunan mübadele-i ahali mukavelenamesinde münderiç komisyon tarafından rüyet ve tesviye edilecektir. Fakat işbu metalibin muahede-i sulhiyenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren altı aylık bir müddet zarfında dermeyan edilmesi meşruttur. Binaenaleyh bu gibi efradın mal ve mülklerine vaz-ı yed edebilmeleri için Yunan Hükûmetince kendilerinden baladaki şeraiti haiz olduklarını ve tabiiyet ve hüviyetlerini mübeyyin Hükûmetimiz tarafından muti ve Yunan umuruyla müştagil Hükûmet konsoloshanesi

tarafından musaddak bir vesika talep edilecektir. Beyannamede zikrolunan şıkkın ahkâmına göre tertip edilen nümune leffen gönderildi.

1- Bu vesika her mahalde ashabı tarafından vukubulacak müracaat üzerine icra edilecek tahkikat-ı resmiyeye müsteniden tanzim ve ziri rüesa-yı memurin-i mülkiye tarafından tasdik ve umur-ı hukukiye müdüriyeti olan mahallerde ziri usulen tevsik edilecek ve olmayan mahallerde haliyle gönderilecektir.

2- Ashab-ı emlakin hukuk-ı tasarruflarını tevsika medar olmak üzere mutasarrıf oldukları emlak ve araziye ait vesaik ve senedat-ı resmiyenin (asılları değil) musaddak suretleri bu vesikaya raptedilmek lazımdır. Vesaiki olmayanlar bu emlak ve arazinin mevki-i vukuunu havi bir beyannameyi vesikaya rabt ve telfik edeceklerdir. Keyfiyetin ceraid-i mahalliye ile ilanı ve bu vesaikin biran evvel ihzar edilerek irsali ehemmiyetle tavsiye olunur efendim.

17 Saferü'l-hayr 1342 27 Eylül 1339

Mebani-yi Miriye İnşaat ve Tamiratı Hakkındaki Nizamnamenin Madde-i Muaddelesi ve Esbab-ı Mucibe Layihası

Dâhiliye Vekâletinden:

Bin kuruş kadar vukubulacak mübayaat ve inşaat ve tamiratın bila-munakasa icrası, ebniye-i emiriye ve vakfiye inşaatı ve tamiratı hakkındaki nizamnamenin onuncu maddesi ahkâmındandır. Bin kuruşu mütecaviz mübayaat ve inşaat ve tamiratın ledel-icab bila-munakasa icrasın salifüz-zikr nizamnamenin onuncu maddesi zeyli ile nezzar-ı meseleye salahiyet bahşetmiş ve bilahare de salahiyet-i mezkûre taşralarda vali ve mutasarrıflara da teşmil edilmiştir.

Ancak bila-munakasa icra edilecek mübayaat ve tamirat ve inşaat için hadd-i muayyen olan bin kuruş şimdiki vaziyet-i hale nazaran gayr-ı kâfi olduğunda dair alakadaran memurin tarafından müracaat-ı mütevaliyede bulunulmakta ve filhakika esbab-ı atiyeden naşi işarat-ı vakıanın nefsülemirde muvafık olduğu tezahür eylemekte bulunmuştur.

Çünkü: Osmanlı altununun meydan-ı tedavülde bulunduğu esnadaki kıymete nazaran takdir ve tespit olunan bin kuruşun hala meydan-ı tedavülde bulunan evrak-ı nakdiyenin kabiliyet-i iştiraiyesine nazaran kâfi gelemeyeceği gibi eşya fiyatında da evvelkisine nazaran pek mühim derecede bir tereffü mevcut olmasından naşi işbu meblağı yapılacak mübayaatın la-şey mesabesinde olacağı ve cüzi inşaat ve tamiratın bile hiçbir vecihle yapılamayacağı derkardır. Binaenaleyh bila-munakasa icra olunacak mübayaat ve inşaat ve tamirat için hadd-i muayyen olarak mukaddema kabul edilen bin kuruşun icabat-ı hale nazaran gayr-ı kâfi olacağı bedihi bulunmakla işbu miktarın laakal otuz bin kuruşa iblağı münasip görülerek işbu madde-i nizamiye layihası tanzim olunmuştur.

Madde-i Nizamiye:

Ebniye-i emiriye ve vakfiye inşaat ve tamiratı hakkındaki nizamnamenin onuncu maddesi ber-vech-i zir tadil olunmuştur:

Madde 1- Otuz bin kuruşa kadar olan mübayaat ve inşaat ve tamirat bila-munakasa icra edilebilir.

19.8.1338

Tabiiyet Kalemince 15 Nisan 1339 Tarihli Avans Kanununun Onuncu Maddesi Mucibince İstifası Lazım Gelen Harç Tarifesi

Kuruş	
2500	Tebaa-yı Devlet-i Aliyyeden olup tabiiyet-i ecnebiyeye dâhil olanlardan alınacak tebdil-i tabiiyet harcı.
100	Ruhsatname-i resmi kaydiyesi.
250	Tebaa-yı ecnebiyenin hamil oldukları pasaport ve ikamet tezkireleri ve emlak ilmühaberleri vesair her nev evrak-ı ecnebiye üzerine icra kılınacak tasdik-i tabiiyet harcı. İşbu harç gerek ilk defasında ve gerek muahharan her defa vukuunda istifa olunacaktır ve harc-ı tasdik badema senevi itibarıyla ahz olunmayacaktır.

50	Emlak bey ü şirası veyahut ferağ-ı intikali zımnında ecnebilere mensup oldukları sefaretler veya konsolatörler tarafından ita olunup li-eclit-tasdik kaleme ibraz olunan ilmühaberlerin dördüncü bendinde beyan edilen tasdik-i tabiiyet harcından maada beher adedinden alınacak kaydiye.
100	Tebaa-yı Osmaniyeden memalik-i ecnebiyede tevellüt eden veyahut birçok seneler oralarda ikamet-le muahharan Dersaadet'e gelenlerin veyahut nüfus-ı mektumeden bulunanların yedlerine tezakir-i Osmaniye ita olunmak üzere mensup oldukları mahallat eimmesi veyahut cemaat rüesası tarafından verilip hâsıl olan iştibah üzerine muamele-yi lazımesi nüfus idare-i umumiyesinden ba-derkenar istifsar olunan ve icabı yine kalemde derkenar suretiyle yazılıp idare-i mezkûreye iade kılınmış olan ilmühaberlerin muamele-yi harcı.
250	Kalemce zaten mukayyet bulunan veyahut yeniden bir tahkikat icrasına hacet kalmayan bir şahsın tabiiyeti hakkında ba-istida vukubulan talep üzerine gerek arzuhallere derkenar suretiyle yazılacak kayıtların ve gerek ayrıca tanzim ve ita kılınacak olan şehadetnameler harcı.
500	Tabiiyeti muhtelifün fiha olan bir şahıs hakkında kalem vasıtasıyla tahkikat-ı resmiye-i muktaziye icra kılındıktan sonra her ne suretle olursa olsun tebeyyün eden sıfat-ı tabiiyetinin harç-ı tasdiki. (Tasdik-i mezkûr gerek derkenar suretiyle olsun ve gerek şehadetname veyahut evrak-ı ecnebiye üzerine vukubulsun.)
25	"1" Makam-ı vekâlete ashab-ı mesalih tarafından ita kılınıp icra-yı icabı zımnında kaleme havale olunan her türlü arzuhallerden: "2" Devair-i mehakim ve vilâyattan Dersaadet'te bulunan memurin-i ecnebiyeden gerek doğrudan doğruya ve gerek vekâlet vasıtasıyla bir şahsın tahkik-i tabiiyete zımnında kaleme tahriren vukubulan istifsar ve müracaat üzerine takip-ı maslahat eden alakadardan alınacak kaydiye.

Avans kanunu mucibince beş misline bil-iblağ istifası lazım gelen umur-ı hukukiye-i muhtelita harçları	Eski Tarife Mucibince	
250	50	İmza, beyanname, alamet-i farika, umumi hususi şehadetname ve vekâletnameler tasdiklerinden
250	50	Ferağ muemalatında konsoloshanelerden ita olunan ilmühaberde mevzu mühr-i resmî tasdikinden
125	25	Ferağ muamelatında konsoloshanelerden ita olunan ilmühaber suretlerinin beher nüshasından

Türkiye Seyr-i Sefain İdaresinin 1339 Senesi İkinci Avansı Kanunu

Birinci Madde: Türkiye Seyr-i Sefain İdaresinin 1339 senesi masarıf-ı umumiyesi karşılığı olarak, 7 Nisan 1339 tarihli ve 325 numaralı Avans Kanununun ikinci maddesine tevfikan idarenin Muvazene-i Maliye Encümenince tespit ve tasdik olunan 1339 senesi bütçesinin fusul ve mevadına tevzi edilmek üzere 1.075.369 liranın sarfına mezuniyet verilmiştir.

İkinci Madde: 1339 senesi bütçesinin beşinci ve altıncı ve sekizinci fasıllarına müfredatı merbut cetvelde gösterildiği üzere 372.850 lira tahsisat-ı munzama ilave edilmiştir.

Üçüncü Madde: İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Dördüncü Madde: İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye Vekili memurdur.

10 Teşrinievvel 1339 ve 29 Safer 1342

Fasıl	Madde	Nev-i Muhassasat	Lira
5		Mütekaidin ve eytam ve aramil maaşatı	4000
6	1	Acenteler aidat ve masarıfı	35000
	2	Şemandire, karantina, vize, rıhtım vesaire rüsumu	30000
	3	Fener ve tahlisiye rüsumu	10000
	4	Eşya ve levazım esmanı	27000
	7	Vapurlar tamiratı	33000
	8	Amele ücuratı	30000
	10	Kömür esmanı	40000
	11	Kömür aktarma ve tahliye masrafı	6000
	13	Masarıf-ı mütenevvia ve müteferrika	10000
	14	Harcırah ve yevmiye	2000
	17	İlanat ücreti	1000
	19	Hidemat-ı hasenesi görüleceklere verilecek mükâfat-ı nakdiye	3000
	21	Eşya-yı ticariye tahmil ve tahliye masrafı	2000
	24	Masarıf-ı gayr-ı melhuza	9000
	25	Sinin-i sabıkadan müdevver düyun	20000
	26	Vapurlar müstahdemini iaşe masrafı	1000
	28	Tenakus-ı kıymet tahsisatı	69850
8		İştira edilecek iki römorkör, iki sandal bedel ve masrafı	40000
		Yekûn	372850

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri
Yirmi Beşinci İçtima

[Geçen Nüshadan Mâbad]

Halid Bey (Kastamonu) - Burada Harekât-ı Milliye esnasında tekâlif-i harbiye borçlarından bahis buyuruldu. Malum-ı âliniz ihtiyaç dolayısıyla olacak ki vilâyetlerde defterdarlıklar muhasebe-i hususiyeye ait varidatı da cibayet etmişlerdir. Bundan dolayı zat-ı âlilerine birçok müracaat vukubulmuştur. Nitekim biz de müracaat etmiştik. Meselâ bizim vilâyetin 1336, 1337, 1338 senelerinde 43 000 lira matlubu vardır. Bu tahakkuk etmiştir. Diğer birçok livalara ait şikayatı da mebus arkadaşlarımızdan işitiyoruz. Bu paralar ne olacaktır efendim, borçlar toptan verilecek midir?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim, beyefendinin suallerine cevap olacak izahatı, izahat-ı umumiye meyanında arz ettim. Dedim ki: 1336, 1337, 1338 senelerinden idare-i hususiyelerin Maliyeden matlubu vardır. Ve o senelerde ordu masrafı pek azîm olduğu için Maliye bunları tediye edememiştir. Bunların 1336, 1337 senelerinin hesabatını rüyet ettik. Matlubu olan mahallere havale bakiyeleri varsa havalelerini ikmal ettik. Muamelât-ı maliyesi dar olan livaları merkezden nakden irsalât yapmak suretiyle temin ettik. 1338 senesine ait olan kısım için de tahakkuk eden 300 küsur bin liranın 100 küsur bin lirasının bugüne kadar tediye ettiğimizi ve mütebaki kısmının da bir aya kadar hesaplarını ikmal ve intaç ederek onu da tediye edeceğimizi arz ettim zannediyorum. Binaenaleyh arzu buyurursanız her livaya ne vermişiz, ne tahakkuk etmiş, bu bapta tafsilât vereyim efendim. (Hacet yok sesleri)

Reis - Efendim beş tane kifayeti müzakere takriri var. Daha sekiz arkadaş da söz istemiştir.

Binaenaleyh kifayet-i müzakere takrirlerini okuyoruz:

Riyaset-i Celileye

Avans Kanununun müstacelen Meclisten çıkmasıyla üç yüz kırk bütçesinin tetkikine vakit kalmak lâzım geleceğinden kanunun Heyet-i Umumiyesi hakkında müzakerenin kifayetini teklif ederim.

El-âziz Mustafa

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. Maddelere geçilmesini arz ve teklif eyleriz.

Kütahya, Şeyh Seyfi
Kengırı, Talat
Trabzon, Abdullah

Riyaset-i Celileye

Avans Kanununun Heyet-i Umumiyesinin müzakeresinin kifayetiyle maddelere geçilmesini teklif ederim.

25.9.1339
Gaziantep Mebusu: Şahin

Riyaset-i Celileye

Avans Kanununun Heyet-i Umumiyesi hakkındaki müzakere kâfidir. Maddelere geçilmesini teklif eylerim.

İstanbul, Ali Rıza

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. Maddelere geçilmesini teklif eylerim.

Karesi, Haydar Âdil

Reis - Efendim! Muvazene-i Maliyede tanzim olunan son altı ayılık Avans Kanunu lâyihasının Heyet-i Umumiyesinin müzakeresini kâfi görerek maddelerin müzakeresine geçilmesini rey-i âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsınlar. Müzakere kâfi görülerek maddelere geçilmiştir efendim.

Muvazene-i Maliyece tanzim edilen layiha-yı kanuniyenin birinci maddesini okuyoruz efendim.

Birinci Madde: Bin üç yüz otuz dokuz sene-i maliyesi nihayetine kadar hidemat-ı umumiye-i devlete sarf ve sene-i mezkûre bütçesinden mahsubu icra edilmek üzere 28 Şubat ve 15 Nisan 1339 tarihli Avans kanunlarıyla sarfına mezuniyet verilmiş olan altmış yedi milyon altı yüz on dört bin iki yüz elli beş liraya zamimeten merbut cetveldeki tertip veçhile kırk dört milyon dokuz yüz elli dokuz bin üç yüz yirmi dört liranın daha avans olarak sarfına mezuniyet verilmiştir.

Reis - Birinci madde hakkında söz isteyen var mı efendim! Zeki Beyefendi! Birinci madde söz istemiş idiniz, buyurunuz!

Zeki Bey (Gümüşhane) - Muhterem efendiler; bütçeyi ihtiva eden fasılların her daireye isabet eden miktarların tevziindeki nispette derece-i inkişafa doğru attığı hatvelerle hal ve istikbalin inkişafı hayat ve meslekî üzerinden en büyük bir saha-yı tetebbu teşkil eder. Bunun için fazla sözlerden ve izahatlardan içtinap ederek doğrudan doğruya erkam üzerine nazar-ı dikkatlerinizi celbedeceğim.

Efendiler! Jandarma, Adliye, Maarif ve Nafia Vekâletlerinin Heyet-i Umumiyesine burada dokuz buçuk milyon lira vardır. Muvazene-i Maliye Encümeni Maliye Vekâletinin Müdafa-yı Miliyeye tahsis etmiş olduğu on iki buçuk milyon liraya yarım milyon lira daha ilave ederek on üç milyona iblağ etmiştir. Bendeniz Müdafaa-i Milliyenin masarıfatına ait elimizde müfredatlı bir bütçe olmadığı için bu yarım milyon lira fazlalık neden icap etmiştir? Bu maaşat ise, tabiî evvelce Maliye Vekili ile Müdafaa-i Milliye Vekili kendi aralarında anlaşarak tespit etmişlerdir. Elimizde bütçe olmadığından herhalde bizim bu yarım milyon lirayı aramamız lâzımgelir. Bu bizim vazifemizdir. Bütçemiz harb senelerinin icabatına tevfikan tanzim edildiği ve elyevm ise hal-i sulhta bulunduğumuz için milletin sırtına böyle fazla bir parayı yüklemeyi her halde muvafik görmezsiniz. Bugün, daima halka doğru gittiğinizi söylüyorsunuz. Hangi halk? Zavallı halk bugün hakk-ı müktesebini bizden zelilâne dileniyor da, biz vermiyoruz. Orada bir efendi unvanı vardır. Efendi onlar mı, biz miyiz? Eğer biz halka doğru yürüyecek olursak yürüdüğümüz yerde, açlık, sefalet, bitkinlik, fakirlik göreceğiz. Onu bize doğru kaldıracak olursak hayat belki yükselmiş olur. Bugün Muvazene-i Maliye Encümeni Jandarma Dairesinin tahsisatından dört yüz bin lirayı bir kalemde tenzil ediyor.

Efendiler jandarmayı ihmal etmek açıktan açığa asayişi ihlâl etmek demektir. Bugün hepiniz biliyorsunuz ki memleketin inzibat ve asayişine ve asayişinin idamesine memur olan jandarma, halkı soymazsa asayiş tamamdır. Hangi köye ve hangi memlekete giderseniz jandarmadan şikâyet ediliyor. Jandarmadan sızlanıyor. Niçin? Jandarma açtır efendiler! Jandarmanın karnı doymamıştır beyler! Eğer memleketin asayişini uhdesine tevdi ettiğimiz jandarmanın maaşını günü gününe verecek olursak ve bütçemizde ona mühim bir para tefrik edersek jandarma hiçbir vakit halkı soyamaz, zabıta da buna göz yumamaz.

Reis - Zeki Beyefendi buradaki tenzilât hakkında Muvazene-i Maliye Encümeninin esbab-ı mucibeli mazbatasında sarahat vardır. Bu tenzilât jandarmanın maaşatından tenkis suretiyle değildir. Binaenaleyh oradaki izahata göre mütalâatınızı söyler ve sadede gelirsiniz.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Bu saded değil midir?

Zeki Bey (Devamla) - Efendim dört yüz bin lira jandarma maaşından tenzil edilmemiş ise bu gayrikâfi olan maaşatı tezyid edelim. Fena mıdır? Sonra Adliye Vekâleti bugünkü şekliyle, açıktan açığa söyleyeceğim ki halk adliyenin adaletinden emin değildir. Muktedir olan hükkâm maaşların azlığından çekilmiştir. Bugün pek açık olarak Mahkeme-i Temyizde bulunan arkadaşlarımızdan Şefik Bey'i işhat edeceğim ki hükkâmın göndermiş oldukları evrakın yalnız senede bir tanesi, iki tanesi tasdik edilebilmiştir.

Maarife gelince: Bunun hakkında Heyet-i Umumiyece fazla söylendiği için söylemeyeceğim.

Sonra Nafia efendim, Nafiaya verilen 885 776 lira kâmilen maaş mıdır? Yoksa içinde turuk-ı umumiyeye sarf edilecek para da var mıdır ve ne kadardır? Herhalde bu paranın içinde umur-ı nafia için yüz bin lira, seksen bin lira ya vardır, ya yoktur. Yüz bin lirayı, seksen bin lirayı Nafia Vekâleti bu mülkün Heyet-i Umumiyesine serpiştirse bile şöyle bir enfiye gibi gelir.

Askeri fabrikalarına gelince: Bunlar üç yüz elli bin lira zamaim görmüştür. Hâlbuki efendiler, biz daima bundan sonra, her yerde fennin terakki ettiği şu asırda biraz da memleketin menabi-i tabiiyesinden istifade edelim. Bu paranın kısm-ı âzamı diyebilirim ki gaz, benzin, kömür ve yağ içindir. Biz fabrikalarımızı Ankara, İstanbul gibi en büyük sarfiyatı icabeden mahallerde tevhit edip ve onları oralarda kesafet halinde bulunduracağımıza bugün burada Kayseri yanında Bünyan-ı Hamid gibi müthiş bir çağlayan vardır. O çağlayandan istifade edelim. Bu üç yüz elli bin lira ile orada muntazam bir fabrika meydana getirebiliriz. Ve cereyan-ı elektirikîden de istifade edelim. Biz bunları hiç düşünmeyecek miyiz? Senelerce böyle milyonlarca liralarımızı beyhude mi sarf edeceğiz? Muvazene-i Maliye Encümeni bütçeye zammetmiş olduğu bir buçuk milyon lirayı böyle lüzumu olmayan yerlere -bendeniz kanaat-i vicdaniyemi söylüyorum, tabiî onlar da vicdanlarınca tetkik etmişlerdir- vereceklerine hiç olmazsâ bunu Ankara,

İstanbul, İzmir ve Zonguldak gibi yerlerde ihtiyacat-ı umumiye içerisinde çırpınan zavallı memurine serpiştirseydi belki bir dereceye kadar sükût edecektim efendiler!

Reis - Zeki Beyefendi, rica ederim birinci maddede tevhit edilen cetvelde muhassas tahsisatın muhtassun-lehi olan vezaifi lütfen tenkit edebilirsiniz.

Heyeti Vekilenin Heyeti Celilenizce tasvip edilen mesai programına henüz başladığı bir zamanda o mesai programının hutut-ı esasiyesine ait mütalâat-ı umumiye, tenkidat-ı umumiye serd edeceğinizi ümit etmiyorum. Binaenaleyh maddelerdeki rakamların muhtassun-lehi olan şeyleri tenkit edebilirsiniz ve nekayisine dair mütalâa beyan etmeniz lâzımdır.

Necati Bey (İzmir) - Reis Beyefendi müsaade buyurur musunuz? Bu kürsi-yi millette herkes istediği gibi söz söyleyebilir.

Reis - Vezaif-i umumiyeye ait istenilen söz söylenebilir. Fakat adliyenin ıslahatı hakkındaki va'de henüz başlayan bugünkü Adliye Vekili ve adliyenin bugünkü hal ve vaziyeti bu kadar tenkit edilemez zannederim.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Bir mebus tenkit eder ve istediği kadar söz söyleyebilir.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Eğer biz bu kürsi-yi milletten milletin böyle açıktan açığa çekmiş olduğu acıyı söylemezsek milletin haline yazıktır. (Gürültü)

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Söyle sana kim mâni oluyor? (Söyle sadaları)

Reis - Efendim müsaade buyurunuz, mâruzâtım Heyet-i Celilede yanlış telâkki edilmiştir. Maddelerin müzakeresinde erkamın muhtassun-lehi olan vakayii istediği kadar tenkit edebilirler.

Fakat Heyet-i Vekilenin siyaset-i umumiye ve hususiyeye ait olarak henüz tanzim ve arz ettiği mesai programında va'dettiği ıslahat ve saire hakkında birinci maddede tenkidat yapmak sadet haricidir diye söyledim.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Biz, hâlihazırda bulunan Heyet-i Vekileyi tenkit etmiyoruz. Milletin dâhil

olduğu yolda istikbal için cepheleri tayin ediyoruz.

Reis - Efendim, sadet dâhilinde istediğiniz kadar söz söyleyebilirsiniz.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Usule dair bir şey söyleyeceğim. Nizamname-i Dâhilî bu bapta gayet sarihtir. Aza-yı kiram, bütçe müzakeresinde nazırdan veya vekillerden istediği kadar sual eder. Ve istediği kadar tenkide mezundur. Çünkü bir mebusun en mühim vazifesi milletin vermiş olduğu paranın hesabını bilmektir. Bunun için bu paranın nereye sarf edildiğini santimine kadar sormaya hakkı vardır. Ve bunu soracağız. (Alkışlar)

Reis - Müsaade buyurunuz efendim. Mebusan-ı kiramın na-mahdut olan hakk-ı murakabesini

Riyaset tenkis etmek emelinde bulunmamıştır. (Maalesef zühul etmiştir sesleri) Fakat hatibi

mevki-i müzakereye ve sadede getirmek vazifesini ifa etmiştir. (Gürültü)

Süreyya Bey (Karesi) - Şahsen mevzubahs ettdğiniz ve vücut verdiğiniz mesele çok müessiftir. Bu cihet Meclis-i Âlice müzakere edilip, taht-ı karara alınıp hallolunmadan bu kanunun müzakere edilmemesini teklif ediyorum. (Gürültü)

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Bu Meclisin hürriyet-i kelâmına taallûk eden bir meseledir.

Reis - Efendim Meclisin hürriyet-i şahsiyesine ve kelâmına müdahale eden yoktur.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Reis Beyefendi! Sizin hüsnüniyetinize şüphemiz yoktur. Ve nokta-i nazarınızdaki esas malûmdur. Fakat Meclis alenidir. Efkâr-ı umumiyeye başka bir suretle tesir edebilir. Binaenaleyh arkadaşımızın tekrar kürsüye çıkıp kemal-i serbesti ile söz söylemesine müsaade buyurunuz.

Reis - Riyaset, hiçbir vakit; Heyet-i Celilede bir arkadaşının sözünü takyit etmek salâhiyetini haiz değildir. İstediğiniz kadar söz söyleyebilirsiniz. Fakat sadet dâhilinde söz söyleyerek ifrattan içtinap etmelidir. (Sadet haricinde söyleyen yoktur. Hakk-ı kelâm mutlaktır sesleri)

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Arkadaşlar izah ettiler. Nizamname-i Dâhilî, bütçe müzakeresinde her şey sual ve istizaha müsaittir. Zemin-i münakaşa, bütçe müzakeresidir. Hattâ istihlâf ettiğiniz Meclis-i Âli bu hususta müzakere esnasında şu kubbeyi çınlattığı çok olmuştur. Reis-i Muhterem İsmet Beyefendi de dâhildir. Binaenaleyh bütçe müzakeresi esnasında sadeddir, bilmem nedir diye söz takyit edilmiştir. Buradan her halde bu rakamların muhtasunlehi olan mevzular hakkında uzun boylu söz söylenecektir.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Sen çınlat bakalım dinleyeceğiz.

Süleyman Sırrı Bey (Devamla) - Kanunun birinci maddesinde 28 Şubat 1339 ve 15 Nisan 1339 tarihli kanunlarla sarfına mezuniyet verilen mebaliğa zamimeten kırk üç milyon küsur lira deniliyor ve bu tahsisat için (A) işaretiyle merbut cetvelde müfredat gösteriliyor. Bendeniz bu cetvelde nıuhassasat-ı zatiyeden bahsedeceğim; Muhassasat-ı Zatiye denince bendeniz tabiî eytam, eramil, mazulîn, mütekaidin maaşını anlıyorum, Acaba bu Muhassasat-ı Zatiyeye verilen para miktarı Maliye Vekâletince tabiî yekûn itibariyle muayyendir, ne oluyor? Böyle aylarca maaş alamamak yüzünden hükûmet kapılarında sürünen mazulin, mütekaidin, eytam ve eramilin maaş alabilmesi için veyahut bunların maaşlarından başka bir şekilde verilmesi için Maliye Vekâleti bir tedbir düşünüyor mu? Sonra bir memur tekaüt ediliyor veya azlolunuyor. Kendisine mazuliyet maaşı tahsis edilinceye kadar aradan seneler geçiyor. O zavallı memurun evlât ve iyali, eytam ve eramili beyhude felâket içerisinde yuvarlanıyor. Bu gibilerin maaşları tahsis edilinceye kadar hiç olmazsa maaşlarının nısfı tarih-i infisallerinde ve azillerinde derhal verilmek kabil değil midir? Bu cihetlerin tenvirini istiyorum. Sonra Divan-ı Muhasebat meselesi, demin Malîye Vekil-i Muhteremi Hasan Fehmi Beyefendi buyurdular ki: "28 Şubat 1339 senesi Avans Kanununa merbut bir cetvel vardır. Bunda Divan-ı Muhasebatın esasatı irae edilmiştir. Bu cetvelden ahz-ı kuvvet ederek Heyet-i Vekile Divan-ı Muhasebatı ihya etmiştir." Evet öyle bir cetvel vardır. Fakat o cetvelin merbut olduğu bir kanun vardır. Kanunda 1338 senesi bütçesini ve Muvazene-i Maliye Encümenince tespit edilen kadroyu tecavüz etmemek kaydı vardır. Binaenaleyh cetvelden istinbat-ı kudret etmek bilmem ne derece kabildir. Sonra 28 Şubat 1338 tarihli bir Murakabe Kanunu vardır. Bu kanun Murakabe Kanunudur. Bu kanunun bir maddesinde "Varidat ve masarifat-ı Devletin Muvazene ve Muhasebe-i Umumiye kanunlarına muvafik olarak cibayet ve sarfını temin için gerek kable's-sarf ve gerek bade's-sarf Meclis namına murakabeye memur olmak üzere Divan-ı Muhasebatın teşkiline kadar Müdafaa-i Milliye Vekâleti için üçer ve diğer vekâletler için birer mütehassıs âza Heyet-i Umumiyece intihap ve tefrik olunur." kaydı vardır. Evet bu kanun çıkmıştır ve Murakabe-i Maliye Heyeti de intihap edilmiştir. Fakat Meclis-i Âliye murakabe-i maliye heyeti vezaifinin suret-i ifası hakkında bir talimatname teklif edilmiştir bu talimatname Meclisten çıkmıştır. Maliye Vekil-i Muhteremi buyurdular ki Divan-ı Muhasebatın lüzumunu bu heyet de takdir etmiştir. Evet ben de diyorum ki bugün Divan-ı Muhasebatın vücudu farzdır. Fakat böyle bir heyetin teşkiline lüzum gösteren Meclis-i Âli, Divan-ı Muhasebatı o vakit kabul etmesi lazım gelirdi. Sonra buyurdular ki evet Divan-ı Muhasebat mevcuttur. Bu kanun resmen ilga edilmedikçe ahkâmı meridir. Şimdi soruyorum; böyle ahkâmı mer'i olması lâzımgelen pek çok kanun vardır. Mesela Mahkeme-i Temyiz. Bunun kanunu var mıdır, yok mudur? Vardır. Mademki vardı Sivas'ta bir Mahkeme-i Temyiz teşkiline dair bir kanuna ne lüzum vardı?

Sonra Divan-ı Temyiz-i Askerînin bir kanunu vardı, niçin tatbik edilmedi? Meclis-i Âliden yeniden Divan-ı Temyiz-i Askerî Kanunu çıkarıldı. Çünkü bu kanunlar, Hükûmet-i sabıkanın ve saltanat devrinin kanunları idi. Bu Hükûmet, Millet Hükûmetidir. Milletin kanunu lâzımdır. Binaenaleyh Maliye Vekâleti, hattâ Heyet-i Vekile Divan-ı Muhasebat teşkilâtını kanunsuz yapmıştır.

Rüsumata gelince: Gümrüklerde tüccarlara müşkülât ibraz edildiği ve bazı yerlerde suiistimalât vukubulduğunu istihbar ettik bunu izah ettiler. Tabiî icabına tevessül edeceğiz. Posta ve telgrafa gelince: İnşallah yaptığımız kanunlarla, inşallah Posta ve Telgraf İdaresinin yeni yaptığımız kanunla varidatı daha ziyade tezayüt eder. Gerek postaların ve gerek telgrafların teatisi intizamını bulur. Ücreti alındığı halde telgraflarımız posta ile gönderilmekten kurtulur. Yalnız şunu anlamak istiyorum: Biz geçen devrede hattâ Kavanin Mecmuasında yüz yetmiş altı numarada mukayyet kanunla

yüz bin lira telsiz telgraf istasyonu için para vermiştik. Bu telsiz telgraf geldi mi? Biz, hâlâ telsizle konuşamayacak mıyız? Bunu anlamak istiyorum.

Dâhiliyeye gelince: Tabiî Dâhiliye Vekâleti umur-ı dâhiliyeye taallûk eden kavanini ihzar ediyor. Yalnız bendeniz bir şey hatırlatmak istiyorum. Kazada tahrirat kâtipleri vardır. Hepiniz bilirsiniz ki bu kâtipler kazanın umur-ı tahririyesine bakar, Meclis idaresine bakar, ne kadar komisyonlar varsa onların vazifesini de ifa eder. Sonra bu kadar başında meşgalesi olduğu halde maaşının azlığı ile beraber kendisinin bir mübeyyizi da yoktur. Biliyorsunuz ki onlar âdeta erkân-ı kazadandır. Hiç olmazsa bunlara birer muavin vermek suretiyle onların muamelât-ı tahririye ve kuyudiyesini daha ziyâde intizama sevk imkânı yok mudur?

İsmail Kemal Bey (Çorum) - Yeni bir kanun teklif edilmiştir. Encümende müzakere ediliyor.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Sonra Emniyet-i Umumiyeye gelince: Jandarma ile tevhidi derdest olduğu için bir şey söylemek istemem.

Jandarmaya gelince: Hakikaten hepimizin bildiğimiz bir hakikattir ki bunlar çok perişandır ve maaşları da muntazaman verilmediği gibi gayrikâfidir.

Sonra malûm-ı âliniz bunlar iki sınıftır. Bir kısmı gönüllü, diğeri muvazzaftır. Yüzde altmışı muvazzaf, kırkı gönüllüdür. Muvazzaf olan kısım askerin henüz dâhil-i esnan olan kısmından 17, 18 tevellütlü efrattan almıyor. Bu kısım jandarmanın ekserisi ata değil, merkebe bile binmeyi bilemiyor, öyle bir adamın omuzuna bir silâh, altına bir at verip eşkiya üzerine gönderiyorlar. Böyle tecrübesiz birtakım çocukları at üzerinde döküyorlar ve bununla beraber jandarma ihmal ediliyor

ve binnetice asayişin ihlâline saik bunlar oluyor. Bendenizce jandarmanın maaşı maktu ve muayyen olmalıdır. Meselâ süvarisine maktuan otuz lira; piyadesine yirmi lira muntazaman verilmelidir. Yüz jandarma yerine altmış muntazam jandarma istihdam etmeli ki bu altmış jandarma ile maksat hâsıl olur.

Şer'iyeye gelince: Şer'iyede bilhassa evkaf kısmında…

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Evkaf bütçesi ayrı gelecek.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Pekâlâ öyle ise, Adliyeye gelince: Zaten mülkün esası adalettir. Adliye Vekili Beyefendinin nazar-ı dikkatlerini celbederim. Mahkemelerde sürat ve adalet temini lâzımdır. Bilhassa sürat lâzımdır. Bendenize geçen gün birisi nakletti. Rusya'da birisinde alacağım vardı. Senedimi ora Hükûmetine gösterdim. Hükûmet bu adamı hemen celbetti. Bütün paramı tahsil etti. Bana verdi diyor. Bu ne güzel idaredir. Ve mahkeme medyuna dedi ki eğer haksız ise git bunun aleyhinde dâva et. İşte bizim adliyemizin böyle bir şeyi tatbik ile ve süratle hemen halletmesi lâzımdır. Maarif meselesine gelince: İnşallah cumartesi günü onunla kozumuzu paylaşacağız. Onun için şimdi bir şey demeyeceğim.

Nafiaya gelince: Hepimizin yanılıp, yakılıp hasretkeş olduğumuz yol meselesi vardır. Bir de Çester Projesini kabul etmiştik. Ne oldu bilmiyoruz. Herif projeyi aldı, Amerika'ya mı kaçtı. Bir daha gelmeyecek mi? Tabiî bunları vekil-i aidinden soracağız.

Müdafaa-i Milliyeye gelince: Müdafaa-i Milliye Vekâleti tabiî hazarî kadrosunu teşkil ederek buna dair teşkilâtını yapıyor. Yalnız bir cihete nazar-ı dikkatini celbederim ki cephelerden bilâ-müddet mezuniyet vesikasıyla memleketine avdet eden efrat maalesef şubelerde çok fena muameleye mâruz kalıyorlar. Bin-netice bundan dehşetli suiistimalât vâki oluyor. Bu suiitimalâtı icabederse aldığımız mektuplarla da arz ederim. Meselâ efrat gelmiş ve senelerden beri hasretkeş olduğu köyünde toprağına sabanını sallamış çift sürüyor. O esnada şube jandarmaya pusla veriyor. Falan köyden filân adamı getir diyor. O adam geldikten sonra doğrudan doğruya tezkeresi tebdil edilse nurun alânur, öyle

yapılmıyor. Sen beş gün sonra kıtana gittin, üç gün sonra gittin. Binaenaleyh yakın şubede askerlik edeceksin diyorlar. Yahut daha başka suretle temin-i menfaat edilerek bu adam firarı ise hakkında başka türlü muamele yapılıyor. Bunlar hepimizin bildiği birer hakikattır. Hattâ Vekil Beyefendi bu hususta tahkikat yaparsa pekâlâ anlar.

Askerî fabrikalar meselesi: Bendeniz işitiyorum ki fabrikaların ekserisi İstanbul'da teşkil ediliyormuş. İstanbul bizim pek mübarek, muhterem bir yurdumuzdur. Yalnız Harb-i Umumide tehlikesini gördüğümüz gibi bütün müessesat-ı askeriye, imalât-ı harbiye ve sairenin ekseriyetle İstanbul'da bulunması bize kan ağlatacak günler yaşatmıştır. Hâlbuki bilhassa barut fabrikasının tekrar oraya gitmiş olduğunu işittim. Şu halde böyle mühimmat-ı askeriye fabrikaları İstanbul'a gönderileceğine Anadolu'nun içerisinde müsait yerlerde tesis edilse hem memleket daha ziyade istifade eder ve hem de bu sayede Anadolu'da sanayi terakki eder. Ve hem de mahzur ref'edilmiş olur ve aynı zamanda her bir tehlikeden masun kalınır. Buna da imkân yok mudur? Bunu da Müdafaa-i Milliye Vekili Paşa Hazretleri izah buyursunlar!

Reis - Efendim daha sekiz on arkadaş söz almıştır. Vaktimiz ise gecikmiştir. Müsaade buyurulursa rüfeka-yı muhteremenin sözleri mahfuz kalmak üzere celseye nihayet verelim.

Sabri Bey (Saruhan) - Efendim suallerine cevap vereceğim.

Reis - Efendim zat-ı âlilerinizin sözü sekizinci numaradadır. Efendim yarın öğleden sonra saat bir buçukta içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

İçtima-yı Âti Ruznamesi

1 - Zapt-ı sabık hulâsası

2 - Evrak-ı varide

3 - Müzakere edilecek mevad

1 - Posta kanunu lâyihası

2 - Avans kanunu lâyihası ve Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası

3 - Aydın, Ödemiş, Afyon, Isparta ve havalisinde idare-i örfiye ilân edildiğine dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi ve Dâhiliye Encümeni mazbatası

4 - İzale-i şekavet kanun lâyihası ve Dâhiliye ve Adliye encümenleri mazbataları

5 - Kambiyo kanun lâyihası

6 - 2 Teşrinisani tarihinin iyd-i millî addi hakkındaki teklifler

7 - Suiistimalden maznun Binbaşı Lütfü Efendi hakkındaki İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası

8 - Mütareke bidayetinde vatanın emr-i müdafaası maksadıyla ika edilen ceraim hakkında kanun lâyihası

9 - Birinci devrede mebus bulunan zabitanın vaziyetleri hakkındaki tezkerelere dair Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası ve teklif-i kanunisi

10 - Evkaf-ı mülhaka fazlalarından alınmakta olan mal-ı maktuun ilgasına dair lâyiha ve Şer'iye Encümeni mazbatası

11 - Memurin-i saire misillû idare-i hususiye memurlarıyla mazulîn ve mütekaidin evlâtlarının mektep ücretleri hakkında bir karar ittihazına dair Urfa Mebusu Şeyh Safvet Efendi'nin takriri

12 - Takdirname ile usul-i taltif hakkındaki Kanunun tefsirine ait Müdafaa-i Milliye Encümeninin üç kıta mazbatası

13 - İstiklâl Madalyası Kanununa madde-i müzeyyele ilâvesine dair Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası

14 - Etıbbanın hizmet-i mecburiyesi hakkındaki lâyiha-i kanuniye ve Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Encümeni mazbatası

15 - Konya Ovası İskası hakkındaki lâyiha ve teklif-i kanuniye Nafıa Encümeni mazbatası

16 - Mahkûmînin tarik bedelât-ı nakdiyesinin teciline dair lâyiha ve teklif-i kanuniye Nafıa Encümeni mazbatası

17 - Yirmi dörde münkasım saatin kabulü hakkında Cebel-i Bereket Mebusu Avni Bey'in takriri

18 - Mal müdürlerinin vekâletçe tayini hakkındaki lâyiha-i kanuniye ve Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası

19 - Elbise bedeli hakkındaki kanunun tefsirine dair tezkere ve Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası

20 - Fransızlar zamanında müsadere edilen mebaliğ hakkındaki tezkere ve Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası

21 - Memurin-i mülkiye tekaüt kanununun tadiline dair teklif ve Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası

22 - Nizamname ve talimatnameler hakkında Kanunî Esasî Encümeni mazbatası ve Urfa Mebusu Şeyh Safvet Efendi'nin teklif-i kanunîsi

23 - Malulin-i guzatın terfihi hakkındaki Kanunun tefsirine dair tezkere ve Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası

24 - Kırtasiye muamelâtının tahfifi hakkında Lâziztan Mebusu Ekrem Bey'in takriri

25 - Devletin alâmet-i mahsusasını havi meskûkât darbı hakkında icraî bir karar itasına dair tezkere ve encümen mazbatası

26 - Meclis-i İdare âzalarının vergi kaydı hakkında teklif-i kanunî ve Dâhiliye Encümeni mazbatası

27 - Rüsum-ı Belediye Kanununun 19. maddesinin tefsirine dair tezkere ve encümen mazbatası

28 - İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanununun 140. maddesinin tefsirine dair tezkere ve encümen mazbatası

29 - Rüsum-ı Belediye Kanununun 24. maddesinin tefsirine dair tezkere ve encümen mazbatası

30 - Belediye Kanununun 19. maddesinin tefsiri hakkında tezkere ve encümen mazbatası

31 - Sülüsan-ı müddet-i cezaiyelerini ikmal eden mahkûminin affına ve mûebbeden küreğe ve kalebentliğe ve nefye mahkûm bulunanların cezalarının on beş sene kürek ve kalebentlik ve nefye tahviline dair kanun lâyihası ve Adliye Encümeni mazbatası

32 - Şirketlerde Türkçe istimali hakkında teklif-i kanunî ve şayan-ı müzakere olduğuna dair Nafia Encümeni mazbatası

Yirmi Altıncı İctima

26 Eylül Çarşamba

Birinci Celse

Reis - İkinci Reis Vekili İsmet Beyefendi

Kâtipler: Ruşen Eşref Bey (Karahisar-ı Sahib), Haydar Rüştü Bey (Denizli)

Zabt-ı Sabık Hulâsası:

Reis - Celseyi açıyorum, zabt-ı sabık hulâsası okunacak. (Zapt-ı sabık hulâsası okundu.) Zabt-ı sabık hakkında bir mütalâa var mı? (Hayır sesleri) Zapt-ı sabık hulâsasını aynen kabul edenler ellerini kaldırsın, zapt-ı sabık hulâsası kabul edilmiştir.

Evrak-ı Varide:

Reis - Evrak-ı varideyi arz edeceğim. İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinden mevrut 1339 senesi Ziraat Bankası bütçesi, Muvazene-i Maliye Encümenine havale ediyoruz.

İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinden mevrut Ziraat Bankasına mülhak emniyet sandığının 1339 senesi bütçesi, kezalik Muvazene-i Maliye Encümenine havale ediyoruz.

Jandarmanın tensik ve ıslahı hakkında Niğde Mebusu Galib Bey'in teklif-i kanunisi, layiha encümenine havale ediyoruz. Evkaf Bankası Müdüriyet-i Umumiyesi teşkili hakkında Lazistan Mebusu Ekrem Bey'in teklif-i kanunisi, bunu da Layiha Encümenine havale ediyoruz.

Konya İstiklâl Mahkemesince tecdid-i kayıtları cihetine gidilen asker Mustafa ve Said'in efrad-ı ihtiyatiye ve redifeden oldukları cihetle verilen hükümde isabet-i kanuniye olmadığından afları hakkında İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi,

Bunu da Adliye Encümenine veriyoruz.

Kırk bir zatın istiklâl madalyası ile taltifi hakkında İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi okunacaktır.

Kararname Sureti

1337 senesinde Garp Cephesinde Hamidiye civarındaki keşf-i taarruzide yararlıkları meşhut olanlardan istiklâl madalyalarıyla taltifleri cephe kumandanlığından inha ve başkumandanlık makam-ı sâmisinden tasvip buyurulan kırk bir zatın ol veçhile taltifleri hakkında Müdafaa-i Milliye Vekâletinin 25.8.1339 tarih ve Muamelât-ı Zatiye Dairesi Kıdem Şubesi 6460/29912 numaralı tezkeresi İcra Vekilleri Heyetinin 9.9.1339 tarihli içtimaında ledet-tezekkür keyfiyetin Meclis-i Âliye arzı takarrür etmiştir.

9.9.1339

Şer'iye Vekili Mustafa Fevzi

İcra Vekilleri Heyeti Reisi Fethi

Hariciye Vekili, içtimada bulunmamışlardır.

Müdafaa-i Milliye Vekili Kâzım

Dâhiliye Vekili Fethi

Adliye Vekili Said

Nafia Vekili Feyzi

Maarif Vekili İsmail Safa

Maliye Vekili Hasan Fehmi

Sıhhiyye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili, içtimada bulunmamışlardır.

İktisat Vekili Mahmud Esad

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekili Fevzi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

1337 senesinde Garp Cephesinde Hamidiye civarındaki keşf-i taarruzide yararlıkları meşhut olup istiklâl madalyasıyla taltifleri cephe kumandanlığından inha ve başkumandanlık makam-ı sâmisinden tasvip buyurulan merbut defterde künyeleri muharrer kırk bir zatın ol veçhile taltifleri hakkında Müdafaa-i Milliye Vekâletinin 25.8.1339 tarih ve Muamelât-ı Zatiye Dairesi 6460/29912 numaralı tezkeresi İcra Vekilleri Heyetinin 9.9.1339 tarihli içtimaında ledel-kırae keyfiyetin Meclis-i Âliye arzı takarrür etmekte müttehaz kararname ve künye defteri rapten takdim kılınmıştır efendim.

10.9.1339

İcra Vekilleri Heyeti Reisi Ali Fethi

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Defter okunsun efendim.

Fırka 11, Al. 70, Tb. 2, K. Binbaşı Yusuf Nâzım Efendi bin Mehmed Erzurum,

Fırka 11, Al. 70, Tb. 1, K. Binbaşı Hasan Fehmi Efendi bin Eşref Dersaadet,

Al. 39, Tb 2, Bl. 5, K. Yüzbaşı Ali Rıza Efendi bin İbrahim Erzincan,

Fırka 15, Al. 45, Tb. 3, Bl. 10, Yüzbaşı İsmail Hakkı Efendi bin Hasan Trabzon,

Al. 8, Tb. 3, Bl. 11, Yüzbaşı Osman Nuri Efendi bin Ahmed Erzincan, Al.

8, Tb. 3, K. Yüzbaşı Emin Efendi bin Ahmed Erzincan,

Al. 8, Tb. 3, K. Yüzbaşı Emin Efendi bin İbrahim Sivas,

Fırka 57, Erkân-ı Harbiye İkinci Şube Müdürü Mehmed Tevfik Efendi bin Hüseyin Bitlis, Fırka 4, Al. 42, Makinalı tüfek Yüzbaşı Settar Efendi bin Şemseddin Dersaadet,

Fırka 15, Hücum Taburu Bl. 3 Yüzbaşı Ahmed Bedri Efendi bin Mustafa Maraş,

Al. 70, Tb. 1, Bl. 2, Yüzbaşı Kemal Tahir Efendi bin Bekir Sıdkı Dersaadet,

Al. 127, Tb. 3, K. Yüzbaşı Salim Efendi bin Mehmed Sinop,

Al. 126, Tb. 1, Bl. 3, K. Mülâzimievvel Mehmed Emin Efendi bin Ali Bilecik,

Fırka 4, AL 42, Tb. 2, Bl. 5, Mülâzimievvel Şaban Efendi bin Rüstem Tophane,

Fırka 6, Hücum Taburu Bl. 1 K. Vekili Mülâzimievvel Rıdvan Efendi bin Âsaf Filibe,

Fırka 4, Hücum Taburu Bl. 1 K. Mülâzimievvel Mehmed Nuri Efendi bin Tahir İhsaniye,

Al. 11, Tb. 1, Bl. 2, Mülâzimievvel Mehmed Hâlid Efendi bin Ali Dersaadet,

Fırka 15, Al. 45, Tb. 3, Bl 12 Mülâzimievvel Zülkif Efendi bin Abdülbari Diyarbakır,

Al. 70, Tb. 2, Bl. 5, Mülâzimievvel Hüseyin Hüsnü Efendi bin Akif Konya,

Al. 70, Tb. 3, Bl. 9, Mülâzimievvel Hüseyin Kâmil Efendi bin Salih Kesriye,

Al 70, Tb. 2, Bl 7, Mülâzimievvel Ahmed Faik Efendi bin Abdülkadir Mekke-i Mükerreme

Fırka 6, Erkân-ı Harbiye Şube Müdürü, İstihkâm Mülâzimievvel İbrahim Edhem Efendi bin Hasan Naci Trablusgarp,

Fırka 57, Topçu Taburu Bl 1 K. Binbaşı Seyfeddin Rahmi Efendi bin Mehmed Adana,

Fırka 5, Kafkas Topçu Taburu Bl 1 K. Yüzbaşı Mehmed Nuri Efendi bin İslam Debre,

Sahra Topçu Endaht Alayı Tb. 2, Bl 5 Mülâzimievvel Mesud Efendi bin Osman Nuri Dersaadet,

Fırka 5, Kafkas Topçu Taburu Bl 1 K. Mülâzimievvel Osman Sadi Efendi bin İbrahim Bakırköy,

Fırka 5, Kafkas Topçu Taburu Bl. 1 K. Mülâzimievvel Mehmed Subhi Efendi bin Ali Kilis, Fırka 5, Kafkas Topçu Taburu Bl 2 Mülâzimisani Şevket Efendi bin Sadık Pirlepe,

Fırka 15, AL 45, Tb. 2, Bl 2, İhtiyat Mülâzimievveli Mustafa Rasih Efendi bin Hacı Bilâl Ünye,

Fırka 57 Süvari zabitanından İhtiyat Mülâzimievveli Mehmed Mümtaz Efendi bin Hüseyin Mazlum Tavas,

Al 70, Tb. 3, Bl 10 İhtiyat Mülâzimievveli İbrahim Arif Efendi bin Arif Kütahya,

Sahra Topçu Endaht Alayı Tb. 2, Bl 5 İhtiyat Mülâzimievveli Süleyman Efendi bini Osman Yenice-i Vardar,

Fırka 57, Al. 76, Tb. 1. Bl 1 İhtiyat Mülâzimievveli Ali Efendi bin Ali Yalvaç,

Fırka 15, Al 31, Tb. 3, Bl. 11 İhtiyat Mülâzimisani Ahmed Âsim Efendi bini Mustafa Ünye, K. 4 Telgraf Bölüğü İhtiyat Mülâzimisani Mehmed Fahri Efendi bin Abdullah Tahir Yozgat, K. 4 Telgraf Bölüğü İhtiyat Mülâzimisani Şükrü Efendi bin Enver Çorum,

Al 70, Tb. 2, Bl 5 İhtiyat Zâbitvekili Mustafa Efendi bini Süleyman Akdağmadeni,

Al. 70, Tb. 1, Bl. 1 İhtiyat Zâbitvekili Mehmed Ali Efendi bin Hüseyin Balıkesir,

Al. 7, Tb. 3, Bl 10 İhtiyat Zâbitvekili Osman Efendi bin Mustafa Vakfıkebir,

Fırka 57 Sertabip Vekili Tabip Binbaşı Hüseyin Kâzım Efendi bin Mehmed Hezargrad,

Fırka 11 Sertabibi Tabip Binbaşı Mehmed Ziyaeddin Efendi bin Ahmed Dersaadet,

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Usul hakkında söz istiyorum. Efendim geçen gün Çorum Mebusu İsmet Bey'in vermiş olduğu takrir üzerine istiklâl madalyası ile taltif olunacakların defteri Müdafaa-i Milliye Encümeninde tetkik edildikten sonra Heyet-i Umumiyeye arz olunsun denilmiş ve bunlar hakkında böyle bir karar ittihaz edilmişti. Binaenaleyh bunun da Müdafaa-i Milliye Encümenine havalesi lâzım gelir.

Reis - Efendim tarafımdan verilen takrir Müdafaa-i Milliye Encümeninin mütalâası alınmak üzere encümene havale olundu. Müdafaa-i Milliye Encümeni henüz nokta-i nazarını bildirmedi.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - O halde encümende olduğu bildirilen karar gelinceye kadar bunun durması icabeder.

Reis - Peki efendim; Heyet-i Celile reylerini izhar buyururlar. Efendim isimleri okunan kırk bir zatın istiklâl madalyasıyla taltifini kabul buyuranlar ellerini kaldırsın. O halde Müdafaa-i Milliye Encümenine havalesini kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Gıyaben beş seneye mahkûm Rumkaleli Ali Efendi hakkındaki takibatın teciline dair sabık Meclis azasından Gaziantep Mebusu Yasin Bey'in teklif-i kanunisi hakkında mumaileyh Ali Efendi ahiren iki

mah hapse mahkûm ve ikmali müddet eylediğinden tayin-i muameleye mahal olmadığına dair Adliye Encümeni mazbatası hıfzedilecektir

Karaköy kazası Ahz-ı Asker Şube Reisi Binbaşı Hamdi Efendi'nin suihal ve muamelesine dair Bayezit Mebusu Süleyman Sudi Bey'in takriri, İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine tevdi ediyoruz.

Sudi Bey (Bayezid) - Karaköy değildir. Karaköse'dir. Yanlış yazılmıştır.

Reis - Peki tashih edelim.

Firari ve bakayanın affi hakkındaki lâyihanın bir an evvel celbine dair Müdafaa-i Milliye Encümeni Riyaseti tezkeresi İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine tevdi ediyoruz.

İstanbul Darüleytamları tahsisatı dolayısıyla cereyan eden müzakeratın müphemiyetinin izalesine dair İzmir Mebusu Tevfik Rüştü Bey'in takririne cevaben Muvazene-i Maliye Encümeni Riyaseti tezkiresi okunacaktır.

Riyaset-i Celileye

Bu hafta zarfında İstanbul darüleytamları tahsisatı etrafında cereyan eden müzakerat esnasında Mecliste hazır bulunamadım. Bilahare kısmen muttali oldum. Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatasını okudum. Mezkûr mazbatadaki "mukaddema" kelimesiyle kaydedilen devrenin İstanbul'un Büyük Millet Meclisi Hükûmetine iltihaktan evvelki zamana ait olduğu vekayi ve hâdisata vâkıf olanlar nazarında anlaşılıyorsa da Mecliste bu hususta Encümen-i aidi tarafından izahat itasına fırsat zuhur etmemiş olması dolayısıyla huzur-ı millette müphemiyeti izale olunamamış olduğundan ve Rıza Nur Beyefendi'nin gaybubetleri esnasında Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletinde Büyük Millet Meclisinin emir ve tevcihiyle ifa-yı vazife etmiş bulunduğumdan lütfen Muvazene-i Maliye Encümeninin bu müphemiyeti tenvir buyurmasına müsaade buyurulmasını rica ederim.

10 Eylül 1339

İzmir Mebusu

Dr. Tevfik Rüşdü

Riyaset-i Celileye

İstanbul Darüleytamları tahsisatı hakkındaki lâyiha-i kanuniye üzerine Muvazene-i Maliye Encümenince tanzim edilen mazbatada mukaddema vukubulduğu beyan olunan suiistimalâtın hangi devreye ait bulunduğunun tasrihine

dair İzmir Mebusu Doktor Tevfik Rüşdü Bey'in merbut takriri mütalâa olundu. Mukaddema tabiriyle encümenin tayin eylediği devrin İstanbul'un Büyük Millet Meclisi İdaresine takaddüm eden zamana ait bulunduğu arz olunur efendim.

25 Eylül 1339
Muvazene-i Maliye
Encümeni Reisi
Kütahya Mebusu
Ferid

Avans Kanunu Layihası ve Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbatasının Müzakeresi

Reis - Avans kanunu lâyihasının birinci maddesinin müzakeresine başlıyoruz. Söz Vehbi Beyefendi'nindir.

Mustafa Bey (Çorum) - Usul-i müzakere hakkında söz istiyorum. Avans Kanunu müzakere edilirken Nizamname-i Dâhilî iktizası Heyet-i Vekilenin vücudu farz iken Maliye Vekilinden başka kimse yoktur. Hâlbuki suallerimiz vardır. Binaenaleyh Heyet-i Vekile burada bulunsunlar da onlar geldikten sonra kanun müzakere edilmesi lâzımdır.

Reis - Şimdi efendim telefonla tebligat ifa edeceğiz.

Vehbi Bey (Karesi) - Efendim, bu birinci madde ile mevzu parayı verdiğimiz zaman bilumum devairin parasını vermiş oluyoruz. Binaenaleyh her halde bittabi birinci madde hakkında söz söyleyeceğiz. Onun için bu hususta saded Allah korkusu ve vicdanın emridir başka saded yoktur. Malûm-ı âlileri Hükûmetin vezaifinden birisi hukuk-ı tasarrufiyeyi bilhassa bizim Hükûmetimizde şeklimize nazaran hukuk-ı tasarrufiyeyi temin etmektir. Fakat mütevali harblerin, fevkalâde hallerin teakubu dolayısıyla memlekette hukuk-ı tasarrufiye tamamen ve bihakkin temin edilemiyor. Zaruret neticesi olarak herhangi bir kıta-yı askeriye bir binayı işgal ediyor. Buna mukabil de kâh bir mazbata veriyor, kâh vermiyor. Hamdolsun; bugün bundan kurtulduk.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Daha kurtulmadık, daha çok var.

Vehbi Bey (Devamla) - Anadolu evvelce karargâh olmadığı için, tabiî mebani-i askeriye memlekette bol bol mevcut değildir. Serhat olmayan memleketin vasatı olan yerler -maatteessüf- bugün serhattir. Onun için burada asker bulunacaktır. Tabiî kıtaat-ı askeriye kış günlerinde açıkta duracak değildir. Hanları ve müsait yerleri alarak oturmaya mecburdur. Fakat bendeniz Maliye Vekil-i Muhtereminden ve Müdafaa-i Milliye Vekili Paşa Hazretlerinden soruyorum: Bu mal sahipleri bermutat kâğıt mı alacaklar, yoksa paralarını mı alacaklar? Bu hususta bütçeye para konmuş mudur? Geçen sene bu kürsüden "Harp bitti, bu paraları verecek misiniz?" diye sorduk. Müdafaa-i Milliye Vekili Paşa Hazretleri yine bu kürsi-yi milletten "Paralar veriliyor ve verilmektedir." dedikleri halde -hepinizi işhat ederim- mensup olduğunuz devair-i intihabiyeden hiçbir kimse on para almamıştır. Binaenaleyh o geçti. Her şey gibi onu da geçirelim. Fakat hiç olmazsa bundan sonra olsun vergisini vermek ve yıkıldığı zaman yaptırmak için, bir muavenet olmak üzere onun kirası verilsin. Mal sahibi -hiç olmazsa- onun tahmin edilen kirasını almalıdır ve bu Hükûmetin yegâne vazifesidir.

İkincisi, encümenin mazbatasında 12. sayfada "Mazulîn-i Adliye maaşatı için Adliye bütçesinde para kalmamıştır." deniliyor. İstanbul gazetelerinde okuduğumuza nazaran yalnız mazulîn-i Adliye değil, birçok mazulînin, memurin-i devletten açıkta kalanların tahsisatı kalmadığına dair feryatlar, kıyametler kopuyor. Şurada merkez-i hükûmetin kazalarında, Konya kazalarında, sahillerde dâhilde -hele şarka hiç gitme!- bütün mahkemelerde âza yok, müddeiumumi yok, reis yok, hattâ geçen gün İstanbul gazetelerinden birisinde, bir mahkeme reisinin hem milleti, hem Hükûmeti tezyif eder surette istifası vardı. Bu gibilere memuriyet verilip de "Ben Demirci halkının dilini anlamıyorum, şahitlerin dilini anlamıyorum, şahitlerin mübaşirlerin dilini anlamıyorum." diyerek mahall-i memuriyetine gitmez, İstanbul'da otururlarsa onlara para verilmemelidir. Dilini bilmedikleri halkın parasını almak doğru değildir. Binaenaleyh

o adamları herhalde tayin etmeli, tavzif etmeli. Bütçemizde mazul memurin tahsisatı kalmamalıdır. Hem benim mazuliyete aklım ermiyor; bir adam açıkta kalabilir. Fakat bu adam mebus olur, müddet-i mebusiyeti biter, o vakit mazuliyet maaşı almaya hakk-ı kanunîsi vardır. Bir memurun bulunduğu memuriyet ilga edilir, mazuliyet maaşı alır. Hasta olur. Doktorların raporu üzerine bizzarure tebdil-i hava icap eder, başka yerlerde de münhal bulunmaz. Açıkta kalır. Bu adam işe yaramıyor diye azledilir de mazuliyet maaşı nasıl alır? Binaenaleyh bir memur ya caiz'ül-istihdamdır, kendisine bir yer bulunur; istihdam edilir veyahut caiz'ül-istihdam değildir, onun için kaydım terkin ederiz. Bütçe eğer müfredatıyla gelmiş olsa idi, iyice tetkikatta bulunurduk, inşallah o hakkımıza da bu Mecliste sahip olacağız. 1340 bütçesini müfredatıyla görmek isteriz. Girit memurin-i münfasılasına yirmi senedir Hükûmet maaş vermiştir. Efendiler zannediyorum hâlâ da veriyor. Trablusgarp memurin-i münfasılası, Rumeli memurin-i münfasılası Cezair-i Bahr-i Sefid memurin-i münfasılası, Suriye memurin-i münfasılası gibi hâlâ munfasıla, munfasıla gidiyor ve yeniden de tayinler, terfiler oluyor, öyle bir çiftlik idaresi ki ne varidatı belli, ne masrafı bellidir. Binaenaleyh Hükûmetimizden, Heyet-i Vekilemizden intizar ettiğimiz; bize bütçemizde tabiatın zarureti neticesi olarak meydanda kalmış memurlardan başka mâzul memurin maaşı göstermesin ve bu millete hiçbir semere, hiçbir faide vermeyecek bir surette para sarf ettirmesin. Sonra bütçeyi az açıkla kapamak ve demin arz ettiğim gibi bu gibi, memurlara maaş bulmak için encümen Avans Kanunu hakkında Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatasının on altıncı sayfasında "İcra Vekilleri Heyeti tarafından teklif edilen ikinci ve dördüncü maddeler her daire için merbut cetvelde tefrik edilen miktarı tecavüz etmemek üzere masraf kısmından bir miktar tenzilât icrasiyle Muvazene-i Maliye Encümeni tarafından kadrolarda zarurî görülen bazı ilâvat ve tadilâtı ifa ve muhtelif masraf fusul ve mevadı arasında münakale yapılabilmesini temin emeliyle tanzim kılınmıştır." deniyor. Şimdi elimizde bulunan yüz on beş

milyonluk, yüz yirmi milyonluk bütçenin -ki bunun karşılığını memleket veriyor- bunun maaşat kısmından başka masrafı var mı? Bunu bilmiyorum. Alelıtlak masraf diyor. Eğer bu masraf meyanında yapılacak yollardan, mekteplerden, köprülerden, limanlardan hulâsa memleketin menafiine para verenlerine doğrudan doğruya nâfi ve müsmir olacak masraftan kesiyorlarsa bendeniz bunu kabul etmiyorum. Kanaatimce bu tarzda doğru harekette bulunmuş olmuyoruz. Zaten bütçelere bir şey koymuyoruz. Meselâ nafia bütçesine ne koyuyoruz? Sıfır. Velev koysak bile ihtiyacına göre sıfır derecesinde olan bu meblâğdan da kesersek yazıktır. Kezalik herhangi bir vekâletin masrafından; meselâ İktisat Vekâletinden, bilfarz tohumluk almak veyahut numune bahçeleri yapılacak, hulâsa memlekete doğrudan doğruya nâfi olacak ve Hükûmetin vezaif-i evveliye ve tâliyesini temin edecek kısımlardan tenzil ediliyorsa buna da acınır. Binaenaleyh, bendenizce bu masraftan tenzil etmekten ise kadrolarda tenzilât yapmalıdır. Fakat o doğru bir şey değil. Yani her sene kadro değiştirmek o da doğru bir şey değildir. Bütün Hükûmet kadrosunu memleketin ihtiyacatına göre tanzim etmeli ve hiç olmazsa 1340 senesi için Hükûmet bir kadro kanunu mu getirecek yahut bütçeye merbut olarak kadro mu getirecek? Böyle, bütçelere merbut fakat kanuniyet kesbedecek tarzda maddeler koyarak mı çıkaracak? Herhangi şekilde olursa olsun, Hükûmet kadroları tespit etmelidir. Bu tarz üzerinde oynanması taraftarı değilim.

Yusuf Akçura Bey (İstanbul) - Efendiler, Maliye Vekâleti emme basma tulumbaya benzer. Bir taraftan suyu, yani parayı alır, bir taraftan da o suyu başka yerlere serpiştirir. Bu Avans Kanunu yalnız serpiştirilen yerleri tafsil ile değil, mücmel bir surette gösteriyor. Fakat bunların nerelerden alındığını inşallah gelecek sene Bütçe Kanununda göstereceğiz. Şimdi burada göstermiyor. Paranın taksim edilen cihetine gelince: Milletten birçok vesaitle alınmış olan akçenin şu elinizdeki kitabın, son sahifesinde gösterilen muhtelif mahallere önümüzdeki altı ay içinde tevzi edileceği anlaşılıyor. Mahal-i sarf olan nukat birkaç nev'e taksim olunabilir. Bunların bazıları müsmir masariftir, bazıları da hemen hemen gayrimüsmir masariftir, Bazıları da şöyle böyle semere verebiliyor. Yani bunlara da nîm müsmir masarif denilebilir. Bundan başka eğer vekâletler itibariyle mahal-i sarflar nazar-ı dikkate alınacak olursa, bu vekâletlerden

bazıları hâlihazır vekâletleridir. Günü gününe iş gören vekâlettir. Bazı vekâletler vardır ki istikbal vekâletleridir. Oraya verilen para âdeta bankaya yatırılan para gibi bilahare nema verebilir. Sonra diğer bir nokta-i nazardan, yani müsmir, gayrimüsmir diye taksim nukat-ı nazarından bakılacak olursa görülüyor ki en müsmir addedilen üç vekâlet benden evvel arkadaşların aynı veçhile telâkki ettikleri gibi İktisat, Maarif ve Nafia Vekâletleri önümüzdeki bu altı ay içinde takriben dört milyon masraf ihtiyar edecekler. Takriben dört milyon lira kadar bir masraf ihtiyar edebileceklerdir. Hâlbuki buna mukabil borcumuz olan bir parayı gayr-ı müsmir bir surette sarfa mecbur oluyoruz ki o da dört buçuk milyon liraya baliğ olan Muhassasat-ı Zatiyedir. Bütün altı ay içerisinde bankaya yatırırcasına verdiğimiz, yani faidesini, semeresini istihsal edeceğimiz üç vekâlete verdiğimiz paradan daha azdır. Muhassasat-ı Zatiyeye, yani maziye verdiğimiz paradan daha azdır. Bu suretle bir taksim daha hatıra geliyor: Buradan verilen paraların bir kısmı Muhassasat-ı Zatiyeye verilen para gibi maziye veriliyor, bir kısmı Maliye, Jandarma, Dâhiliye gibi hâlihazıra veriliyor. Bir kısmı da Nafia, Dâhiliye, Maliye gibi istikbale veriliyor. Maarif, Nafia, İktisat gibi bütün istikbale verdiğimiz paranın mecmu-ı maziye bahşettiğimiz tediyattan yarım milyon eksiktir. Sonra; mütemadiyen biz bir şey söylüyoruz ve diyoruz ki: Asrî bir devlet olacağız, ilmî bir devlet olacağız. Bir iktisat cihadına girdik. Geçmiş cihatlar, yalnız harp sahasında mahdut cihatlardı. Bundan sonra iktisat sahasına cihad-ı ekber sahasına giriyoruz diyoruz ve sonra fiiliyata girince bu iktisat-ı cihadi için verdiğimiz para, maziye mecburen tediye ettiğimiz paradan daha noksandır. Efendiler! Herkese her bir vekâletin ehemmiyeti onun varidat ve masarifatiyle ölçülür gibi geliyor. Ehemmiyeti takdir için onun bütçesinde gösterilen miktar, âdeta onun bir tahlil-i riyazîsidir. Bu suretle bize Nafia Vekâletinin derece-i ehemmiyeti nedir diye sorulacak olursa zannediyorum ki muhtelif nukatın hemen en sonundan birinci veya ikinci olarak gelir. Bundan sonra efendiler, umumiyet itibariyle Heyet-i Vekile nazar-ı itibara alınırsa, Heyet-i Vekilede Nafia, İktisat Vekâletleri biraz -nasıl diyeyim- o İcra Vekilleri ailesinde üvey birader gibidir. Onların bütçeleri en sonra gelir, vekâletleri işgal eden zatların imzaları mazbatalarda en sona kalır. Böylece hattâ işkâl-ı hariciyede bile Nafia ve İktisat Vekâletinin ehemmiyetinin noksaniyeti bariz bir surette görülür. Yine unutmayalım ki biz iktisadî bir devlet, iktisadî bir cihad yapmak arzusunda olan bir Hükûmetiz. Şimdi bu maziye, hale olan tenkidatımın derhal ıslah edileceğine veyahut şu verilen Avans Kanununun reddedileceğine atiyen kani de değilim ve arzu da etmiyorum. Yalnız, bu zihniyetin değişmesi için Heyet-i Celilenizin şimdiden Heyet-i Vekileye ihsas etmesini rica etmek istiyorum. Bari bundan sonra önümüze gelecek 1340 kanununda olsun istikbali hazırlayan vekâletler maziye nispeten daha ziyade haiz-i ehemmiyet bulunsunlar. Eğer teferruata girecek olursak birinci maddeye merbut cetvelde, Zat-ı Hazreti Hilâfet-penahi ve Hanedanı tahsisatı deniliyor. Buraya verilecek masraf, manevî bazı semerat iktitaf edilebilmek tasavvuruyla büsbütün gayrimüsmir denilemez. Fakat burada bu semarat-ı muhtemele-i mutasavvere-i müstakbele ve manevîye olsa olsa Zat-ı Hazreti Hilâfet-penahi ile kendisinin mahdut ailesine ait olabilir. Hanedan denilerek bilmiyorum erkek ve kadın kaç kişi para alacaktır? Bu adamlar, damatlar ve sairelerle beraber oldukça büyük bir küme teşkil eder. Bunlar tufeylidir. Ve bunları böyle iş görmeksizin beslemek kendilerine zarar vermek demektir. Bunlar gürbüz adamlar, iyi yemek yemişler ve mâruf bir aileden gelmiş adamlardır. Bunları böyle bir nevi sadakacılığa indirmek hiçbir vakit, iyi bir şey değildir. Bunları eski zamanların hocaları, hacıları gibi besleyip oturtmaktansa bunlar millet içinde bir iş görsünler, herkes gibi kazansınlar ve sa'ylerinin mukabilini yesinler ki kendileri için de bâr olan millet sadakasiyle geçinmesinler. Bahusus düşünsünler ki bu adamları ferih ve fahur saraylarında, yalı boylarında işsiz, güçsüz belki zevk ve sefahatle geçindiren çiftçidir. Binaenaleyh kendilerine verilen paranın membaı zavallı çiftçi, fakir köylü, ameledir. Böyle olunca zannediyorum ki Hanedan-ı Hilâfetin bizce o mutasavver, manevî faydası olan kısm-ı mahsusundan başkalarını beslemek lüzumu gayr-i varittir. Sonra bu tamamen mecburî değildir. Tamamen mecburî masarif içinde Düyun-ı Umumiye vardır. Dün sözlerini kemal-i dikkatle dinlediğim Maliye Vekili Beyefendi idare hususunda yapılan israfatın miktarını gayet mukni ve beliğ bir surette ifade buyurdular. Bendeniz ona bir şey ilâve etmek isterim. Düyun-ı Umumiyenin tarz-ı idaresi ve orada büyük, küçük memurlara verilen çokça para köylüden, şuradan buradan topladığımız paranın veyahut onlar vasıtasıyla toplattığımız paranın bir kısmı yalnız israfla kalmıyor, aynı zamanda Türklüğün maneviyatına da su-i tesirat icra ediyor. Diyoruz ki: Maşallah Düyun-ı Umumiye ne güzel idare ediyor da bizim Maliye idare edemiyor. Düyun-ı Umumiye İdaresi ne kadar temiz de bizim Babıâli ve Maliye Dairesi o kadar temiz değil, kirli bulunuyor. Eğer Babıâli veyahut Maliye ve Maarif Nezareti onların cebren aldıkları idare masrafı kadar para almış olsalar emin olunuz ki onlar da o kadar temizliği bilir ve onlar da hüsnü idare etmesini

bilirdi. Paranın kesretinden dolayı herifler hüsnü idare ediyorlar ve böylece frenkliğin bir nevi propagandasını içimizde yapıyorlar. Yani Düyun-ı Umumiyenin baron bilmem ne zırıltılarına verdikleri lüzumsuz ve külliyetli paralar binnetice bizim paramızı kısmen israf etmekle kalmıyor. Aynı zamanda bizim içimizde kuvvetli bir propagandaya da sebep oluyor. Tafsilâtını bilmediğim için tabiî söylemiyorum ümit ediyorum ki maliyemizin içinde ayrı bir idare olan ve birtakım muhtariyeti haiz olan ve aynı zamanda bütün maliyemizin idaresine su-i tesir eden bu idarenin ıslahı ve tensiki ve israfatın men'i inşallah Maliye Vekilinin yed-i iktidarındadır.

Efendiler! Demin dedim ki: Üç en mühim

vekâletimizin, yani Nafıa ve İktisat ve Maarif Vekâletlerinin böyle bin-nisbe geride bırakılışından müteessir olarak ıslahı mümkün olup olmadığını ve mümkünse yapılmasını rica etmiştim. Buna bir şey daha ilâve edeceğim. Bizde maalesef -bizde demeyeyim de- bizden evvel mevcut olan Osmanlı İmparatorluğunda kötü bir anane vardı. O anane ki yine beni bazı arkadaşlar kara kitaptan aldı diye itham eder. Ne yapayım kitaptan başka memba yoktur.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Hayat var...

Yusuf Akçura Bey (Devamla) - Hayatı görecek kadar muktedir değilim zannederim ve bahusus arz ettiğim şey altı yüz sene evveline aittir. Tabiî onu görmek ihtimali yoktur. Onun için kitaptan alacağım. Osmanlı İmparatorluğu eski Roma İmparatorluğunun an'anatını idame ettirmiş bir devlettir. Bu devlette esas olarak siyaset vardı, askerlik vardı, bir dereceye kadar da idare vardı. Eski Roma'da olduğu gibi iktisat bir mevki işgal etmiyordu. Muasır devletten çok bahsediyoruz. Muasır devletin bugün en mühim şiarı iktisadi bir devlet olmaktır, iktisadi mesaile ehemmiyet vermektir. Son devr-i istibdadı veyahut devr-i meşrutiyeti, Osmanlı meşrutiyetini hatırlayın! İktisat ve Nafıa Vekâletleri yahut o zamanın tabiriyle Nafıa Nezareti, Ticaret ve Ziraat nezaretleri katiyen iktisadi mahiyette değildi, belki siyasi mahiyetteydi. Oraya icap ederse Ermeni'den, Rum'dan, Arap'tan bir nazır konurdu. Velhâsıl yer doldurmak için bir şeydi. Korkuyorum ki bu bize de sirayet etmesin. Bu an'ane Türk halk ve devletine de sirayet etmesin. Bunlar ikinci derecede vekâlet veya nezaret addolunmasın. Çünkü an'ane çok müessirdir. Binaenaleyh biz eğer hakikaten bir muasır devlet olacak olursak hattâ eşkâlde bile iktidar ve salâhiyet itibariyle bunların cümlesinden mühim olmak üzere kuvvetli bir bütçe sahibi olmak itibariyle İktisat ve Nafıa ve Maarif Vekâletlerini bir hayli vekâletlerden daha öne almalıyız ki istikbali az-çok temin etmiş olalım. Bilirsiniz ki muasır ve biraz geride kalmış olan milletlerin mukayesesinde bir şey çok nazar-ı itibara alınır, bu da günü gününe yaşamak veyahut istikbali düşünerek yaşamaktır. Şu masrafa göz atan adamlar bizim hakkımızda, günü gününe yaşayıp istikbali çok düşünmediğimize karar vereceklerdir. Binaenaleyh yine tekrar ediyorum; bugünden çaresi yoksa 1340 senesi bütçesinde bu paraların taksimatında başka bir şekil ihtiyar ve kabul edilmiş olmasını ve o suretle gelmesini bilhassa rica ediyorum. Sonra yine tekrar ediyorum; Birinci maddedeki masrafın tenkisine gerek Maliye Vekâletince gerek Muvazene-i Maliye Encümenince imkân görülememiş midir? Çünkü Maliye Encümeni, bir taraftan bu dediğim birinci maddede, diğer taraftan Nafıa, Maarif ve İktisat Vekâletleri meselesinde katiyen beyan-ı fikir etmemiş, vekâletten gelen şeyleri aynen kabul etmiştir ve bizim dünkü müzakeremizde arkadaşların ihsas etmek istedikleri nokta-i nazar hakkında bir şey yazmamıştır. İmkânı varsa bunun tadilini gerek vekâletten, gerek encümenimizden rica edeceğim.

Besim Atalay Bey (Aksaray) - Reis Beyefendi! Beyefendiye bir cevap vereceğim, çünkü bendenize bir ithamda bulunmuştur.

Reis - Sözünüz mukayyettir, söz sırasını bozacak olursak vaktimizin ziyaını mucip olur.

Kazım Bey (Ergani) - Bendenizce; her şeyden evvel memleketin sıhhat-i umumiyesi akdem ve akdes olduğu için Sıhhiye bütçesine ait bazı mütalaat arz edeceğim: Efendiler! Farz ediniz ki bir dakikada en ulvi emelleriniz

tahakkuk etsin! Memleket bir gülzar-ı saadet haline gelsin, bütün tasavvurat-ı nafianız tahakkuk etsin. Bunları niçin yapıyorsunuz? Tabiîdir ki: Türk milletinin terfih ve itilâsı, Türk vatanının imarı içindir. Hâlbuki ırkımız maalesef ruz be-ruz bir zayıf ve inhitata doğru yürüyor, teşkilât-ı sıhhiyemiz gayet nakıs bulunuyor, ne kadar feci olursa olsun itiraf etmek mecburiyetindeyiz ki: Başka memleketlerde himaye-i hayvanat için gösterilen ihtimamı biz memleketimizde himaye-i beşeriyet için tatbik edememişiz. Memleket frengiden, sıtmadan, veremden mütemadiyen kırılıp gidiyor, çürüyor, köylülerimize hiç olmazsa muntazam bir surette bir kinin bile veremiyoruz. Mütemadiyen aldığımız köylünün hayatını muhafaza için, icap eden edviyeyi kendisine vermekten âciz bulunuyoruz. Sıhhiye Vekâletine her zaman tevellüdat ve vefiyata dair zannederim ki vilâyetlerden istatistikler geliyor. Efendiler, malûmdur ki istatistik bir devletin aynası mahiyetindedir. Aynası olmadıkça insan kendi şekil ve suretini bilemediği gibi istatistik de olmayınca devlet kendi hakiki kuvvet ve şevketini bilemez, derece-i servetine vâkıf olamaz. Fakat istatistiklerin hedefi, gayesi zannederim ki onları yalnız istif etmek, onları toplamak değildir. Tevellüdatın tezyidi, vefiyatın tenkisi için tedabir almak lâzımdır. Acaba bu tedabir yapılmış mıdır? Başka memleketlerde nev-i münkariz olan hastalık bizde icra-yı tahribat ediyor, geçen sene mensup olduğum daire-yi intihabiyemde -Ergani livasında- 600 çocuk çiçekten ölmüştür.

Efendiler! Biz bir sene zarfında memleketin 600 ümid-i zihayatını toprak altına gömmüşüzdür. Binaenaleyh efendiler! Bugün orada ne bir doktor, ne de bir diplomalı kâbile vardır. Binlerce hayat-ı beşer, ihtimamsız, murakabesiz bir halde terk edilmiştir. Binaenaleyh çok istirham ederim ki Sıhhiye Vekâleti 1340 bütçesinde sıhhiye teşkilâtını lâyık olduğu bir derece-i tekâmüle isal etsin.

İkinci mesele: Jandarmaya temas edeceğim. Bugün memleketimizde maalesef her tarafta bir manzara-i inhilâl gösteren asayişin istikrarı, asayişin temini için jandarmanın ıslah ve tensiki mertebe-i vücuptadır. Hepiniz bilirsiniz ki: Sultan Hamid devrinin 1324 inkılâbına devrettiği jandarma her türlü nizam ve intizamdan mahrum bir başıbozuk ocağıydı. İnkılâptan sonra zannederim, Avrupa'dan, İtalya'dan mütehassıslar getirildi ve jandarmamıza oldukça bir terbiye-i meslekiye verildi ve nispî bir salâh meşhut oldu. Fakat seferberlikten sonra birçok esbab ve avamilin taht-ı tesirinde maalesef jandarma teşkilâtı bozuldu. Binaenaleyh, bugün Men-i Şekavet Kanununu, şekavetin izalesi için lüzumlu görüyoruz; fakat efendiler! Şurasını da söyleyeyim ki şekavetin men'i için elyevm mer'i olan ahkâm-ı kanuniyemiz pekâlâ bu ciheti kâfildir. Bugün jandarmamız fevkalâde bozulmuştur. Binaenaleyh, Hükûmetimiz evvelâ jandarma efradının terfih ve teminine lâzım gelen tedabiri ittihaz etmekle beraber bunları tensik ve ıslâh için de ne gibi şeyler düşünüyorsa bunu da izah etmelidir. Sonra efendim, iktisattan bahsedeceğim.

Efendiler! Devletimizi zenginleştirmek için tabiîdir ki menabi-i tabiiyemizden, ormanlarımızdan, madenlerimizden istifade etmek mecburiyetindeyiz. Artık köylünün tekâlifi hadd-i nihayeye varmıştır. Vesait-i say ve amelin mefkut olduğu bir memlekette bundan sonra sefalet-i uzviye ve sefalet-i ruhiye içinde yaşayan köylüye bir para zammetmek taraftarı değilim. İktisadiyatta menabi-i tabiiyemizin en büyüğü Ergani bakır madenleridir. Ergani bakır madenleri seferberliğe kadar Hükûmet tarafından işletiliyordu. Bu maden o seneden beri Hükûmetçe tadil edilmiştir. Memleketimizde vesait sây ve amel olmadığı için, ahali bütün mesaisini madenciliğe hasretmiştir. Binaenaleyh, bu madenin böyle uzun müddetten beri tatil-i faaliyet etmesi hem ahaliyi, hem Hükûmeti fevkalâde mutazarrır etmiştir. Evvelce bu madenden oldukça refahını temin eden, onun lütuf ve in'amından müstefit olan ahalimiz şimdi hemen hemen aç ve çıplak bir surette sefalete duçar olmuştur. Bu maden kâh İtibar-ı Millî Bankasına veriliyor, kâh Çester Projesine ithal ediliyor. Fakat bugün mümkün olduğu kadar ondan istifade etmek tarzı mevcutken onu şu veya bu tarzda tavik etmek doğru değildir. Maden son on sene zarfında on milyon kilo ham bakır ihraç etmiştir ki bu miktar hiçbir suretle şayan-ı istihkar değildir. Hükûmete de bir faide-i külliyesi vardır. Binaenaleyh Hükûmet bu madeni işletmek için ne düşünüyor? Hükûmet; hesabına işletmek için İktisat bütçesine bir tahsisat koymuş mudur, koymamış mıdır? Bu cihet hakkında da bendenizi tenvir buyurmalarını İktisat Vekil-i Muhtereminden rica ederim.

Şefik Bey (Bayezid) - Muhterem arkadaşımız Zeki Beyefendi'nin adliye ve jandarma maaşatının âdem-i kifayetine dair vâki olan beyanatına bendeniz de iştirak ediyorum. Hakikaten bugün gerek jandarma, gerek memurin-i adliye ve gerek sunuf-ı saire-i memurinin aldıkları maaşat kendilerinin ve ailelerinin idaresine kâfi derecede değildir. Binaenaleyh bunların

çaresine bakmalıdır.

Terfih ve tesriri cihetlerine gitmeli... Çünkü mukadderat-ı millet, umur-ı memleket bunların yed-i kifayetine mevdudur. Sia-yı maliyemize göre bunların maaşatının tezyidi zarurîdir. Bu cihet mümkün değilse kemiyetten ziyade keyfiyete ehemmiyet vermeli, çok maaşla, az memur istihdam etmelidir. Dünkü gün Meclis-i Âlide arkadaşlardan bazı zevatın mütalâası üzerine Maliye Vekili Beyefendi zabıtanın maaşatı hakkında bir lâyiha-i kanuniye tanzim ve takdim edilmekte olduğunu beyan buyurdular. Bu kürsüden kendilerine beyan-ı teşekkür ederim. Vatanın kahraman, fedakâr evlâtlarının bu suretle terfih ve tesriri, hakikaten elzemdir. Muhterem arkadaşımız Zeki Beyefendi'nin bir sene zarfında mehakimden sudur eden ilâmattan bir adedinin mahkeme-i temyizce tasdik edildiğine dair olan sözünü muhtaç-ı tashih görürüm. Arkadaşımız hâr ve samimî beyanatı arasında bu bapta zühul etmiştir.

Efendiler! Temyiz-i Ceza Dairesinde bir sene zarfında mehakimden sudur eden ilâmatın kaçı tasdik, kaçı nakz olunduğunu bilmek için bir defter tanzim olundu. Bu defterde bazı mehakim ilâmatının tasdiki ve bazı mehakimin de nakzı daha ziyade olduğu görüldü. Usul-i muhakematın madde-i mahsusası mucibince icabı icra ve ifa olunmak üzere Adliye Vekâletine gönderildi. İki seneden beri bu bapta bir gûna istatistik tutulmadığı için ne kadarının tasdik, ne kadarının nakz olduğuna dair malûmatım yoktur. Maahaza zan ve tahmin-i âcizaneme göre, yani bu iki seneden beri daha ziyade tasdike iktiran etmiş ilâmat olduğuna katiyen kaaniim. Şunu da nazar-ı dikkat-i alilerine vaz'ederim ki bazı nakızlar hâkimin âdem-i iktidarına veya suihaline delâlet etmez. Çünkü nakzın ilel ve esbabı muhteliftir. Mesmuatıma göre Adliye Vekil-i Muhteremi mehakimin tanzim ve teşkili ve hükkâmın tetkik-i hal ve terfih-i ahvali hakkında fevkalâde bir itina ile çalışıyor. Kendilerine temeni-i muvaffakiyet ederim.

Efendiler alelûmum hükkâm lâyuhti olamaz. Bugün her memleket, her millette vazifesini ifa etmeyen, suihali olan hâkimler olabilir ve bizde de bulunabilir. Fakat bizdeki hükkâm emin olunuz ki harp senelerinde, gala-yı es'arın en ziyade hükümran olduğu zamanlarda ekserisi namus ve iffetlerini, istikametlerini muhafaza ettiler. Kemal-i sabır ve kanaat ile imrar-ı hayat ettiler. Bunların maişetlerinin temini zarureti karşısındayız. En güzide hâkimlerimizden bir kısmı da kendilerine mahsus maaşatın âdem-i kifayesinden dolayı işten el çekerek dâva vekâleti ve hususat-ı saireyle iştigal ediyorlar. Heyet-i Celileden şunu rica ederim ki; menba-ı adil ve dad olan, mizan-ı adaleti elinde tutan hükkâmımızın maaşlarının tezyidi ile zaruretlerinin ref'i çaresine bakılmalıdır. Bu bapta nazır-ı aidinin nazar-ı dikkatini celbederim. (Vekil-i aidi sesleri) Evet vekili aidi, mâruzatim bundan ibarettir. Zannederim, Zeki Beyefendi'ye cevap vermiş oldum.

Halis Turgut Bey (Sivas) - Efendiler, malum-ı aliniz ortada teşkil edilmiş bir Divan-ı Muhasebat vardır. Bunun için Maliye Vekili Beyefendi izahat verdiler ve dediler ki 1339 senesi için ilk Avans Kanununda bir tahsisat konmuştur. Elimizde de bir kararname vardır. Bu kararnameye göre biz bunu teşkil ettik. Lüzum veya âdem-i lüzumu sonra münakaşa edilir. Hâlbuki Muvazene-i Maliye Encümeni aynı mazbatada gerçi Muvazene-i Umumiye Avans Kanununda böyle bir tahsisat varsa da 1338 senesi Avans Kanunu fusul ve mevadına göre bu takyit edildiği için tabiî bu Divan-ı Muhasebat teşkili için bir salâhiyet verilmiş mânasını ifade etmez. Maliye Vekili Beyefendi Divan-ı Muhasebatın lüzumunu kabul ettikleri gibi tabii Heyet-i Umumiye de bu hakikati kabul eder. Küçük mikyasta teşekkül ettiğinden dolayı da beyan-ı itiraz ettiler. Kusura bakmayınız! Salâhiyetinize tecavüz ettim. Ben onu küçük mikyasta yaptım. Gerçi bu salâhiyetinize ait idi ama küçük mikyasta yaptım dediler. Efendiler! Salâhiyeti bugünkü vaz ü şekle göre hasır ve taksir etmek doğru değildir. Binaenaleyh Meclisin bunu nazar-ı dikkate alması icap eder.

Avans Kanununun mevadına geçiyorum. Bervech-i peşin rüsumat meselesi var. Rüsumatın suret-i muhafazası için birtakım kayıtlar mevcuttur. Fakat efendiler! Hudutlar muhafaza edilmezse esasen gümrük varidatı tenakus edeceği gibi memlekette mevcut olan ufak tefek şeylerin muhafazasına da imkân kalmaz. Meselâ: Hükûmet lüks eşyayı menediyor, halkın parası lüzumsuz yere israf edilmesin diyor. Hâlbuki öbür taraftan gümrük muhafaza edilmediği için cenup tarafından istediğin kadar lüks eşya memlekete giriyor ve aynı surette diğeri gümrüğü verdiği halde ticaret yapıyor,

öteki de gümrük vermediği halde aynı ticareti yapıyor. Lüzumsuz yere memleketin parası israf oluyor. Ondan başka memleket dâhilinde bazı yerlerde sigara kâğıdı çıkarıyorlar. Ezcümle daire-i intihabiyemde de Kızılırmak namıyla sigara kâğıdı çıkarılıyor. Bunu çıkaran zat bendeniz buraya gelirken defterime kaydettirmişti. Hükûmet bandrol resmini gümrüklerde aldığı için kaçakçılığın önüne geçemiyor ve bu suretle kaçak olarak gümrüklerden de istendiği kadar sigara kâğıdı içeriye giriyor. Memleketin dâhilinde mevcut olan ve ikisi üçü bir araya gelerek husule gelen Türk sermayedarları Hükûmetin kanunlarından, Teşvik-i Sanayi bilmem ne gibi kanunlardan katiyen istifade edemiyor. Hariçten gelen ve kaçak olarak giren onlara rekabet ediyor ve bu suretle tabiî onlar daha ucuz ve ehven sattıkları için memleket dâhilinde çıkarılanlar pahalı oluyor. Tabiî bu diğer daire-i intihabiyelerde de vardır. Bendeniz yalnız kendi daire-i intihabiyeme ait kısmını nazar-ı dikkatinize arz ile beraber gümrüklerin kaçakçılıktan muhafazası için lâzum gelen tedabirin ittihazını makam-ı aidinden rica edeceğim.

Efendiler; dün Maliye Vekili Beyefendi burada icabeden izahatı verirken teşkilât-ı mülkiyeden de bahsettiler ve memleketin en mühim bir noktasına temas buyurdular. Hakikaten buyurdukları gibi teşkilât-ı mülkiyenin hâlihazırı gayritabiîdir ve memlekette huzur ve emniyeti temin edemez. Masrafın çokluğu meselesini artık sahib-i salâhiyet zevata terk ediyorum. Fakat asayiş, idare nokta-i nazarından bazı şeyler arz edeceğim. Müstakil livalar memleketi müstakil parçalara taksim ediyor. Her birisi doğrudan doğruya vekil-i aidine merbut olduğu için ayrı ayrı düşünür ve ayrı ayrı hudutları nazar-ı dikkate alırlar. Ondan başkası sanki kendi daire-i hudutları dâhilinde değil ve cüz'i diğerin mütemmimi değilmiş gibi addolunur. Bir muhitte asayişsizlik olur, Tokat'ın bilmem neresinde şu veya bu vekayi çıkar ki bunu da işaret ediyorum; Tokat'ta ne gibi vekayı vardır, arz edeceğim bunu takip eden müfrezeler Sivas vilâyeti hududuna geldiği vakit sanki ecnebi bir memleket hududuna gelmiş gibi bırakır, gider. Amasya'nın bilmem neresinde çıkan bir vakayı teskin için jandarma Tokat'a geldiği vakitte aynı suretle savuşup gidiyor. Hulâsa birbirinden ayrı ve gayri şekilde cereyan eden hâdisat oralarda kendi daire-i idareleri dâhilinde vekayiin çıkmadığından dolayı müteessir olmayacak bir vaziyet husule getirir. Herhangi bir makam, herhangi bir taraf kendisini muahaze edecek olursa "Efendim, benim dairemde değil ya! Neme lâzım, filân yerde çıkmış." der. Bunların mesaisini tevhit ederek vaziyeti ıslah etmek lüzumunu bugünkü teşkilât temin edemiyor. Bunun için Heyet-i Vekile Reisi Beyefendi Hazretlerinin geçenlerde programlarında bahis buyurdukları gibi, umumi müfettişlikler mi ihdas edilecek, vilâyat teşkilâtı mı yapılacak? Eğer birkaç livayı bir araya getirerek bunları muayyen bir makam altında toplayıp bunun mafevkindeki makam-ı aidini de öyle lüzumsuz yere gelen müteaddit telgraflarla boğmayıp mutavassıt birer valilikle birer müfettişlikler teşkil ederek muayyen bir surette toplanmazsak efendiler; bugünkü şekil ile memlekette asayişsizlik günden güne çoğalır. Asayişin temini için lâzım olan anasırdan birisi de malum-ı aliniz idare memurlarıdır. Efendiler, bilirsiniz ki bundan iki sene evvel fevkalâde bir zaman geçirdik ve bu fevkalâde zamanda herkesin kanaati her şeyi ihtiyara ve her şeyi kabule müsait değil idi. Meselâ ortada bir harekât-ı milliye başladı, öbür taraftaki zat hiç alâkadar olmadı. Diğeri de kendi varlığını feda etti. Şüphesiz bunlar beşeriyette tabiî şeylerdir. Fakat bu arada birçok idare memurlukları inhilâl etti. Bulunanların birçoğundan tabiatıyla iştibah hâsıl oldu ve birçokları işe yaramadı. Elde mevcut meslek adamı olmadığı için kime rast geldiysek aşk-ı vatanla kim daha ziyade

çalışmak istiyorsa hemen onu tuttuk, kaymakam yaptık, mutasarrıf yaptık ve belki vali yaptık. Efendiler; evvelâ zarureti arz ettim bu vali nerede okumuş? Hayattaki mesaisi neden ibarettir? Tecrübesi neden ibarettir? Acaba bir köy idare edebilmiş mi, acaba evinin idaresini tanzim edebilecek vaziyette mi? Efendiler! Bunları hiç nazar-ı itibara almadık. Zannederim el'an böyle idare adamları mevcuttur. Rica ederim, 1290 senesinden şimdiye kadar mevcut olan Mekteb-i Mülkiyenin bu kadar mezunu mevcut iken artık bu gibi memurlara meydan bırakmamalı ve meslek-i idarenin de bir meslek olduğunu kabul etmelidir. Efendiler! İdare mesleğine merbut herhangi bir adam, bir zabıta memuru olamaz. "Adliyecisin, senin oraya akim ermez!" derler. Sonra Mekteb-i Mülkiyeden çıkmış bir efendi falan

mahkemeye müracaat eder veyahut Nafıa ve saireye giderse, sen bu meslekin adamı değilsin, derler. Fakat efendiler! Bir doktor, bir hâkim hattâ söyleyeyim mi efendiler? Bir mübaşir idare memuru olmuştur.

Dr. Mustafa Bey (Çorum) - Halis Bey! Doktorlar başta olarak söylenmez. Farkında olasınız ki doktorlar mesalikin en yüksek sınıfıdır.

Halis Turgut Bey (Devamla) - Müsaade buyurunuz! Ben herkesin meslekine hürmet ederim. Her mesleğe hürmet ettiğim gibi her mesleğe mensup olanlardan benim meslekime hürmet beklerim. Rica ederim, hiç kimsenin şahsına tecavüz değil, hürmet ederim. "Mübaşir" diye koyduğum kayıt en sonradır; dikkat buyurulursa bu izahınıza hiç hacet kalmaz. Rica ederim, onun için tabiî yine makam-ı aidinden rica ederim, meslek-i idareye kıymet ve ehemmiyet verilmelidir. Bu, çok mühim meseledir. Memleket idaresinde, birçok fevkalâdelikler görüyoruz efendiler. Memleketin diğer devair memurlarına istediğiniz kadar tahsisat veriniz fakat memleketteki idare işlerine memlekete merbut, afif, müstakim, muktedir, çalışkan adamları intihap etmedikten sonra milyonlarla para sarfetseniz efendiler; katiyen faide hâsıl olmaz. Şunu arz edeyim ki bu meslekin diğer mesleklere nisbeten büyük bir ehemmiyeti vardır ve kudreti vardır. Bir ordunun halledemediği bir meseleyi bir mahalde, bir idare memuru halleder. Efendiler! Bunun birçok misali vardır, birçok vekayii vardır. Onun için çok temenni ederim ki merci-i aidi, bunu nazar-ı dikkate alarak bu işin keyfiyetine itina buyursun. Ve henüz memuriyette ve açıkta bulunan mülkiye mezunlarını ve ihtisas erbabını mevki-i iktidara geçirsin. Sonra efendiler! Jandarma tahsisatı: Muvazene-i Maliye Encümeni tarafından, sekiz bin kadarının lüzum-i istihdamı olmadığından dolayı jandarmanın adedi 1645'e indirilmiştir. Evet, belki bu kadar jandarmaya lüzum yoktur ve bundan dolayı bir tasarruf yapmak mümkündür. Yalnız bendeniz, burada tasarruf edilen miktarın, asayişin temini için, birinci derecede vasıta olan jandarmaya verilmesini teklif ediyorum. Efendiler! Jandarmaları köylünün ekmeğinden, yağından, yumurtasından, arpasından, samanından kurtarabilmek için, onların ihtiyacını ve insan olduğunu nazar-ı itibara almak lâzımgelir. Bunların da, çocuk sahibi, aile sahibi olduklarını nazar-ı itibara almak icabeder. Bir piyade neferine on lira vermekle, bir süvari neferine on beş kâğıt vermekle o adama: "Memleketin asayişi için hayatını feda et!" demek arasında çok fark vardır. Zannederim efendiler! Herhangi bir vaka hudus ettiği zaman, bölük kumandanına, takım kumandanına oradaki idare memuru: "Al tüfeği de, falan yere takibe git ve icap ederse orada öl!.." dediği zaman, düşünmelidir ki efendiler; o bölük kumandanının, takım kumandanının götürmüş olduğu süvari ve piyade jandarma neferleri onar, on beşer kâğıda istihdam olunuyor. Bu şerait dâhilinde, memleketin asayişini temin edebilmek ve herhangi bir yerde çıkan isyanı bastırabilmek ve ledel-icap silâhla mukabele edebilmek çok güç bir meseledir ve imkânı yoktur. Kendi kendimizi aldatmayalım, Ortalıkta maddi mikyaslar vardır, onunla ölçelim. Biraz da biz, kendi rahatımız için, mesaisini beklediğimiz zevata "Senin masrafını tediye ediyoruz, senin ihtiyacatını temin ediyoruz. Binaenaleyh memleket için şunu veya bunu yapacaksın!" dememiz icabeder. Yoksa "Hamiyyeten sen de şunu kabul et!" demek olamaz. Efendiler! Bunun imkânı yoktur. Bu iş bu şekilde olmaz. Jandarmanın ahvali hakkında, sizi tasdi etmekliğim doğru değil... Çünkü hepimiz, aynı meseleden müştekiyiz ve aynı meselenin tekevvün ettiğinden müştekiyiz. Binaenaleyh bendenizin anlayamadığım bir nokta vardır ki efendiler, bu vaziyeti bu suretle bırakarak halkı usulsüz, kanunsuz soydurup bu ihtiyacı tatmin ediyoruz da, neden burada millete: "Efendi! Seni soydurmayacağım ve sana karşı hiçbir kimsenin tasallutunu, tecavüzünü yaptırmayacağım fakat senden bir şey isteyeceğim ki sen onu her vakit, her suretle gayrimeşru bir şekilde veriyorsun, vermesen bile elinden alıyorlar. Bunu ben sana açık söylüyorum ve diyorum ki efendi! Memlekette yaşamak mı istiyorsun, hakkına mı sahip olmak istiyorsun, iş mi görmek istiyorsun? Şu halde sen, bana kazandığının yüzde kırkını vereceksin, yüzde altmışı ile de yaşayacaksın. Fakat o yüzde kırkı senden aldığım vakit, senin en ufak sesini bile duyacağım, sana en gizli, en mahrem, en yeminli yerlerde yapılan mezalimden seni kurtaracağım. Seni jandarma soyamayacağı gibi hiçbir fert sana tasallut edemeyecek, sana tecavüz edemeyecek..." diye açık olarak söylersek ve yaparsak zannederim ki bugün milletin alel-infirat kesesinden çıkan paranın üçte biriyle bu maksadı temin etmiş oluruz. Müsaadenizle bir misal arz edeyim. Fazla yoruyorum, af buyurunuz. Köylerinde bir asker firarisi olan bir köylüyü farz ediniz. Efendim, bunun hasılat-ı senevisini de ne diyeyim elliden dun kabul ediniz. Çoluğunu, çocuğunu, maişetini ve sairesini bırakınız. Efendiler! Herhangi bir sebeple firarı ve bakaya olsun şube reisinin icadiyle firari veya bakaya olur. Bu firari veya bakayayı jandarma arıyor. Jandarma, Heyet-i İhtiyariye bunun başına toplanırlar. Artık onun gösterdiği vaziyet malûmdur. Netice itibariyle oradan yirmi lira almadan gitmez. Şimdi

köylünün bir adamı için belki bir senede üç, beş, sekiz defa talep edilen yirmi beş lirayı verirse: Biz, bir defa beş lira olarak istersek zannederim ki Hükûmete maal-memnuniye verir efendiler. Hükûmeti de bugün biraz insafsızca tenkit etmiş olduğumuz vaziyetten kurtarmış oluruz. İtiraz etmek lâzım gelir ki elinde vesait-i lazıme mevcut bulunmuyor. Onun için burada tasarruf edilen jandarma muhassasatını jandarmaya terk edelim ve bu suretle hiç değilse paranın bir kısmını süblime ile yıkayalım. İkincisi efendiler; jandarma denince mukabilinde bir de polis teşkilâtı vardır, bizde ne garip şeydir! İkilik gibi bir şey karşıya çıkar. Olmaz efendiler! Türklerin bir darbımeseli vardır. "Çatal kazık yere batmaz." memleketin civarında bir vaka oluyor. Herhangi bir adama tecavüz ediliyor veya bir vaka hadis oluyor veyahut herhangi bir adam soyuluyor, vakadan haberdar oluyorlar. Polisi haberdar edeli çok olur, gelmezler. Hâlbuki jandarma polisin bir uzvudur. Yok, jandarmaya aittir, polise aittir diye aidiyet-i salâhiyeti bulunmaz. Fail ortalıkta yoktur. Bir fiil vardır, fail yoktur. Ondan sonra Hükûmet istediği kadar telâş eder, faili arar ve tabiatıyla bulur, bulamaz, o ayrı bir meseledir. Onun için bendeniz bir şey rica ediyorum "Polis ve jandarma" bunlara bir nam verilsin. Biri harice, diğeri dâhile baksın ve bunlar tevhit edilerek idare memurunun emrine tevdi edilsin.

Efendiler! Biraz da Mustafa Bey'in müsaadeleriyle ahval-i sıhhiyemizden bahsedeceğim. Tabiî meslekime ait olmadığı için uzun uzadıya bahsedecek değilim. Yalnız daire-i intihabiyem hamdolsun on senelik istilâ şeylerinden masun kalmıştır. Fakat efendiler! Dört sene Ruslarla üç sene de bu tarafta Yunanlılar ve Fransızlarla çarpışan milletimin her türlü emirlerine ittiba ve inkiyat etmiştir. Bu meyanda tabiî birçok muhaceretler vâki olmuştur. Gerek muhaceret suretiyle ve gerekse Harb-i Umuminin tevlit ettiği mesaip suretiyle birçok sâri hastalıklar bu memleketi istilâ etmiştir. Sıtma için bir şey demeyeceğim. Çünkü Sıhhiye Vekili Beyefendi geçen gün bu hususta söylediler ve Heyet-i Vekilenin programında da dâhildi.

Tunali Hilmi Bey (Zonguldak) - O bahsi açmamış olsaydınız daha iyi olurdu.

Halis Turgut Bey (Sivas) - O

hastalığı olduğu gibi görmezsek bizi için için kemirir. Birgün olur olanca kuvvetiyle, şiddetiyle meydana çıkar. O şiddetiyle meydana çıktığı zaman çare bulmak imkânı olmaz. Hakikat hakikattir. Vakayı hiçbir şey ilâve etmeksizin izah etmek vazifemizdir. Daha birtakım vazifemiz varsa bunu yapmak lâzımdır. Efendiler! Kastamonu'nun bir zaman şöhreti vardı. Frengi dendi mi doğrudan doğruya Kastamonu hatıra gelirdi. Zannederim hakikatte bu böyle miydi? Değil miydi? Bu benim daire-i tetkikimin haricinde kalır. Fakat ortalıkta muhakkak olan bir şey varsa Kastamonulular çok yoruldular ve etrafa bağırdılar: "Frengi dediniz mi Kastamonu'dur." diye bağırdılar. Ve Hükûmete işittirdiler. Hükûmetin, merci-i aidinin nazar-ı dikkatini celbettiler ve zannederim ki hamdolsun Kastamonu şimdi diğer vilâyetlere nispeten bu hastalıklardan çok berîdir. Fakat efendiler! Bunun yerine Sivas havalisi kaim olmuştur. Ve belki Tokat, Amasya da böyledir. Bendeniz salâhiyetle söyleyeceğim. Belki Sivas bu hususta Kastamonu'ya maalesef halef olmuştur. Bugün vilâyetin dokuz kazası vardır. Bir de nefs-i Sivas'tır. Bununla ondur. Bu on kazanın içinde iki tane doktor vardır. Efendiler! Bir memlekette yirmi otuz bin nüfusu cami olan bir kazanın müessesat-ı sıhhiyesi memlekette bulunan bir hastane ile merkezde bulunan bir hastane ile iki doktordan ibarettir. Rica ederim frengi gibi sâri ve müstevli olan bir hastalık olanca şiddetiyle hüküm-ferma olan bir mıntıkada, olanca şiddetiyle icra-yı hüküm eden bir mıntıkada bir hastane ile iki doktor gayr-i kâfidir. Bununla beraber hastalığın önüne geçilemediği gibi günden güne bu hastalığın tezayüdüne sebep oluyor. Bunu bir saat evvel nazar-ı itibara alarak hiç değilse kazalara birer doktor göndermek icap eder. Sıhhiye Vekili'nin mazur görülecek bir noktası var. Fakat diğer taraftan Heyet-i Umumiyeye taallûk eden bir iş de var. Geçenlerde bu hakikati bendeniz arz etmiştim. Elimizde doktor yok, dediler. Vaziyete baktım. Rica ettim mevcut vesaiti ortaya koydular, yoktur efendim, dediler. Hakikatte doktor mu yoktur? Hayır efendiler, hakikaten memleketin ihtiyacına kâfi, hamdolsun, doktorlar da vardır. Fakat efendiler! İstanbul'da

toplanmışlardır. Hiçbiri de İstanbul'dan ayrılmıyor. Küme küme oraya dolmuşlardır. Hiçbir tarafa gitmiyorlar. Van, Bitlis, Harput, Adana, Elâziz ve saire yanıyor, hiçbirisi mevcut tahsisatla gitmiyor. Sıhhiye Vekili de gönderemiyor Bunun için sizden üçüncü bir şey rica edeceğim. Bu zevat -hiç şüphe yoktur ki herkesin hürriyet-i şahsiyesi vardır. Binaenaleyh hiç kimse tahdit ve takyit olunamaz- fakat böyle umumi vaziyette milletin, ırkın canı kemirilirken artık bu gibi hürriyetlere falanlara da biraz göz yummamız icap eder, çünkü zarar-ı umumi için zarar-ı hususi ihtiyar olunur. Bu bir kaide-i umumiyedir. Bunları cebretmeli.

Mustafa Bey (Çorum) - Rica ederim. Bu kanunu evvelâ Sıhhiye Vekâleti düşünmüş. Kanun Meclistedir. Yani bunu evvelâ doktorlar düşünmüştür.

Halis Turgut Bey (Sivas) (Devamla) - Teşekkür ederim. Bizim temennimiz de meselenin bir an evvel nazar-ı dikkate alınmasıdır. Fakat Mustafa Bey'in bahis buyurdukları yeni mektepten çıkan etıbbaya aittir.

Mustafa Bey (Çorum) - Hayır, hayır efendim!

Halis Turgut Bey (Sivas) (Devamla) - Tetkik buyurursanız öyledir, bendeniz biraz meşgul oldum. Müsaadenizle arz edeyim. O cebir mektepten yeni çıkacak efendilere aittir, hâlihazırda mevcut olanlara ait değildir. Bunlara biraz tahsisat vermekten ve biraz da cebir istimal etmekten başka çare yoktur. Yoksa memleket baştan aşağı yanıyor, aynı şey adliye için de varittir.

Efendim bir noktaya daha temas edeceğim, o da Matbuat ve İstihbarat Müdüriyetidir. Efendiler! Matbaası, gazetesi olmayan herhangi vilâyet ve kaza; dilsiz insana benzer. Orada ne olur, ne biter, ne gibi hakkı vardır, bu hakkı kimden isteyecektir, gazete olmadığı için bunları ne söyleyebilir, ne anlatabilir. Muvazene-i Maliye Encümeni Hariciye bütçesini tetkik etmiş, netice itibariyle Hâkimiyet-i Milliye ile Yeni Gün gazeteleri propaganda için değil, bu gazeteler alınarak şuraya buraya tevzi edilmesi için bir para kabul etmiş ve memleketin matbuat ve istihbarata ihtiyacını düşünmüş ve bunun için de bir tahsisat kabul etmiş... Efendiler, bugün merkez-i idare olan Ankara'da Hâkimiyet-i Milliye, Yeni Gün gazeteleri yaşayamazsa Sivas'ta, Erzurum'da, Van'da, Harput'ta çıkan gazetelerin hiçbirisi yaşayamaz ve buna imkân da yoktur. Yaşayamaz diye bunlar böyle mahkûm mu kalmalı? Bu hususta Hükûmet kendi bütçesinden biraz fedakârlık yapmalıdır. Biraz Hükûmet, biraz halk, mahallerinde birer şirket vücuda getirerek ve kendileri delâlet ederek aralarda birer hususi matbaa açarlarsa; zannederim memleketin ihtiyacı kısmen tehvin edilmiş ve oralarda da erbab-ı ticaretin, sanayiin ve sairenin yaptıracağı reklâmlar ve saire dolayısıyla hasılat-ı tabiiyesinden husule gelen tahsisatla bir gazete yaşatılmak imkânı hâsıl olmuş olur. Aksi takdirde böyle gazetesiz olarak ve binaenaleyh dilsiz olarak devam ederse işte böylece devam eder, gider. Efendiler! Müsaadenizle bir noktaya daha temas edeceğim. Bir askerî fabrikalar meselesi var, bunu ikiye ayıracağız. Bir kısmı mühimmat, diğeri elbise, kundura ve saire çıkaranlar. Şimdi mühimmat kısmı; ortalıkta geçmiş bir acı tecrübemiz vardır. Efendiler, İstanbul işgal edildiği zaman Anadolu'da bir fişek kapsülünü bile takmak kudretini haiz değildik ve Anadolu'da böyle bir teşkilât mevcut değildi. Hiç değilse bu acı tecrübeden istifade ederek memleketin bu mühimmat fabrikalarını Ankara'ya nakletmek lâzımdır. Onun için ben, benden evvel bu meseleyi mevzuubahseden arkadaşımın hissiyatına iştirak ediyorum. Kayseri'de, Sivas'ta birçok şelâleler vardır. Bunlardan istifade edilebilir ve mühimmat fabrikaları oralarda tesis olunursa mesele daha doğru halledilmiş olur zannederim. Diğer kundura ve saireye gelince: Efendiler! Hükûmet bu gibi ticari işlerle iştigal edemez. Bu kaide-i umumiyedir. Hükûmet arazi sahibi olamaz, sanat sahibi olamaz, hulâsa iktisada taallûk eden hiçbir şey yapamaz ve yapması mümkün değildir. Fakat yapamaz diye bu ihtiyacı kim temin edecek? Memlekette mevcut değil, Hükûmet de yapmazsa kim yapacak? Efendiler! Burada temenni edilecek şey budur. Bu gibi hususatta âmil ve hâkim olacak şirketler teşkil ederek halka vermek ve bunların mahsulleri cihet-i askeriye tarafından alınmak lâzımgelir. Yoksa rekabet edebilmek imkânı yoktur. Hiç kimse yoktur ki falan yerde bir şayak fabrikası vücuda getirsin ve bu fabrika kendi kendine yaşasın efendiler! Avrupa'nın bilmem kaç asırdan beri tekâmül eden şayakları karşısında bizim çıkardığımız şayağın daha ziyade rekabete tahammülü yoktur. Bunun için Hükûmet tetkik etmeli, eldeki mevcut fabrikasını vermeli. Bir şirket teşkil ederek onun mahsulünü de alarak onu takviye etmeli. Tarik-i salaha sevk etmeli. Ne vakit tekâmül ve rekabet imkânı hâsıl olursa o vakit onu kendi haline bırakmalıdır. Yoksa fabrika idaresi, müdüriyeti, bilmem nesi, diyerek binbaşı, yüzbaşı, miralay istihdam ederek istihsal ettiğimiz bir arşın kumaşı bilmem kaç kuruşa mal etmeye mahal yoktur. Bir fotini bilmem kaç kuruşa vermekte zannederim hiçbir mâna yoktur.

Reis - Askeri Fabrikalar Müdüriyeti altıncı maddededir.

Halis Turgut Bey (Sivas) (Devamla) - Sizi çok yordum, affınızı rica ederim.

Hulâsa: Şunu diyeceğim ki efendiler! Bütçesine hâkim olmayan bir millet, hakk-ı hâkimiyetine de lâyıkı veçhile sahip olamaz. Burada Avans Kanununun husule getirdiği açık ve saire hakkındaki mütalaatı başkalarına terk ediyorum. Yalnız rica edeceğim bir şey varsa büyük bir harpten çıkan milletimiz on senedir çok ezilmiştir. Bu harbi temadi ettirmek ve bugünkü istiklâlimizi temin etmek için onlardan her şeyi aldık, malını, canını aldık, ne istedikse aldık, hiçbir şey vermem demediler. Fakat onun da bugün bizden istediği bir şey vardır efendiler. Biraz adalet, biraz sükûn, biraz haktır. Efendiler; bunu temenni ediyorum.

Ahmet Remzi Bey (Gaziantep) - Efendiler, bendeniz Avans Kanunu hakkında uzun boylu söz söyleyecek değilim. Avans Kanunu Maliye Vekili Beyefendinin buyurduğu gibi bütçe mahiyetinde ise de Heyet-i Âliyyenizin tetkik edebileceği vakte ve şekil

ve surete tâbi olmadığından bütçeden çok uzaktır. Fakat bize tahmil ettiği, yani millete yüklettiği altı aylık bir yüktür. Onun için çok temenni ederdim ki bunun devair-i Hükûmet itibariyle birer birer tetkiki kabil olabilsin. Fakat buna imkân yoktur. Bizden bu kanunun süratle çıkarılması temenni olunuyor. Bu temenni muhakkaktır; geç kalmıştır; ne yapalım? Biz de diğer arkadaşlarımız gibi temenni edelim, sonuncusu olsun da diğer tahsisatlar bütçesiyle sırasında gelsin biz de münasip veçhile onu tetkik edelim.

Efendiler! Bendeniz maarif, iktisat, nafia gibi kendisine sarf olunan paranın nema getireceği, bizzat semere getireceği şüphesiz olan hususattan da da bahsetmeyeceğim. Bendenizce bunlar, Avans Kanununun çıkarılacağı şu sırada mevzubahs olamaz. Olsa da fayda vermez. Diğer arkadaşlarımın fikirlerine bu hususta tamamen iştirak ederim. Yalnız burada bahsolunması lâzım gelen pek mühim bir mesele vardır. O da Maarif Vekâletinin tahsisatı. Maarif Vekâletinin tahsisatına bakarsak umumî masarife göre büyük değildir. Diğer memleketlerin maarife verdiği meblâğı buna nispet etmek bilmem ki ne hicabâver netice verecektir. Şimdi Maarif Vekâletinin tahsisatının tezyidini teklif edecek değilim, Heyet-i Âliyyenize Maarif Vekâletinin tahsisatının bir misline veya iki misline iblâğını teklif edecek değilim. Bunun da zamanı vardır. Yalnız, meydanda maddî bir mesele vardır. Memlekette mektepler kapanıyor "mektepler kapanıyor" diye şikâyet olunur. Evet hamdolsun harbi iyi bir netice ile bitirdik, sulha vâsıl olduk. Yalnız sulha vâsıl olduğumuz dakikada maarife tahsis ettiğimiz mebaliğin harb senelerinde tahsis edilen mebaliğden çok fazla olması lâzım gelirdi ve tahsis edilen meblâğın eğer müstacelen artırılması mümkün değilse açılmış mekteplerin, devam eden, tedrisle uğraşan mekteplerin kapatılmaması lâzımdı. Şu mukaddemeden sonra arz edeyim ki Maarif Vekâleti, hususi muvazeneden darülmuallimînleri, idadileri, darülmuallimatları bir kanunla almıştır. Ve Maarif Vekâleti bu mektepleri kanunla alırken tabiatıyla millete bu mektepleri kapatacağını söylememiştir. Şimdi Maarif Vekâleti iki mazeret serdediyor. Ve diyor ki: "Elimdeki vesait; muallim, mektep, para gibi vesait yoktur. Sonra tahsisatım kâfi olsa dahi muallimlerin ihzar edilmesi, yetiştirilmesi birçok zamanlara mütevakkıf olduğundan yine yapamam..." Bu kendisinin hakkıdır. Fakat meseleyi tetkik etmek lâzım. Darülmuallimînler, darülmuallimatlar bahsinde bir şey diyecek değilim. Eğer bir yerde muallim bulunmuyorsa, eğer bir yerde talebe yoksa mektebe de lüzum yok diyebilirim. Fakat kazalarda öyle idadî mektepleri vardır ki bunların talebesi de var, muallimi de var. Muallimi kâfi değilse bulmak mümkündür. Çünkü artık sulh devresine girdik. Diğer vekâletler imtihanlarla memur buldukları gibi Maarif Vekâleti de bu suretle muallim tedarik edebilir. Belki bu husus için Maarif Vekâleti şüphesiz çalışacaktır. Yalnız bendeniz, kaza mekteplerinin, kaza idadilerinin içerisinde böyle muallimi olup ve talebesi de az çok bulunup da temin-i devamı lâzım gelenlerinin kapatılmamasını ve şimdi arz edeceğim çare ile kapatılmamasını Heyet-i Âliyyenizden rica edeceğim.

Efendiler bazı kazalarda idadilerin ki efendiler, bu idadiler iki üç senelik idadilerdir. Uzun boylu teşkilâtı yoktur,

mükemmel değildir, ihzari mahiyettedir. "Temin-i idamesi mümkün olan idadilerin kapatılmaması için Maarif tahsisatına daha yüz bin lira ilâvesine lüzum vardır." buyurdular. Bunu bendenize ve bazı arkadaşlara söylemiştir. Şimdi halkın "Mektebimiz kapatılmasın." diye vâki olan şikâyetlerine karşı, zannederim ki arkadaşlar, biz bu yüz bin lirayı diriğ etmeyiz. Bir defa bu miktar umumî tahsisatın 436'da biridir. Binaenaleyh bu kadar cüzi bir şeyi kabul etmek zannedersem, pek muvafık-ı adalettir. Biz yeniden mektep açmaktan bahsetmiyoruz. Biz, açılmış, yolunda çalışan mekteplerin kapatılmamasından bahsediyoruz. İlerde maarife daha fazla ehemmiyet verelim. Fakat şimdi tedrisata devam eden mektepler de devam etsin! Kapatılmasın. Şayet efendiler! Bu tahsisatı diğer dairenin tahsisatından tenzilât, tadilât yaparak tebdil etmek mümkün değilse bunu dört milyon lira açığımız olduğunu beyan buyuran Maliye Vekili Beyefendi'den rica ederiz, kabul etsin. Bu, dört milyona nazaran kırkta birdir. Binaenaleyh amelî olan bu teklifi bir de Heyet-i Âliyyeye tahriren yapacağım. İstirham ederim kabul buyurun!

Reis - Efendim daha on dokuz arkadaşın sözü vardır, üç de kifayet-i müzakere takriri vardır. Eğer müzakerenin devamı Heyet-i Celilece kabul edilecekse riyasetin bu hususta bir teklifi vardır. Nizamname-i Dâhilînin madde-i mahsusası mucibince söz alan âzanın cümlesinin beyanatını dinlemek imkânı temin edebilmek için hakk-ı kelâmı ve müddet-i kelâmı Heyet-i Celile tayin eder. Meselâ beş dakika, on dakika... Eğer kabul ederseniz hakk-ı kelâm için müddet tayin ediniz... (Beş dakika sesleri)

Süreyya Bey (İzmit) - Takyit olunamaz Reis Bey, takyit olunamaz!..

Reis - Her hatibin söyleyeceği söz için bir müddet tayini...

Hasan Fehmi Efendi (Kastamonu) - Nizamnameye istinaden bir hudut tayini lüzumuna Meclis kailse Heyet-i Âliyyenin bunu vaktiyle yapması lâzımdı. Hakk-ı kelâmımı muhafaza etmek isterim ve Heyet-i Muhteremenizden rica ederim.

Reis - Efendim hakk-ı kelâmınız mahfuzdur. Kifayet-i müzakere takrirleri tevarüt ettiği için Riyaset Nizamname-i Dâhilînin 53. maddesindeki hakk-ı kelâmın tahdidi teklifini yapmıştır. Müzakerenin devamını arzu ediyorsanız müddet-i tayinini kabul edeceksiniz.

Süreyya Bey (İzmit) - Mecbur değildir Heyeti Celile Beyefendi!

Reis - Heyet-i Celilenizin salâhiyeti dâhilindedir.

Süreyya Bey (İzmit) - Sor! Müzakere kâfi ise biter, kâfi değilse tahdit edemezsiniz!

Reis - Heyet-i Celile mecburdur, demedim Süreyya Beyefendi! Heyet-i Celile hakk-ı kelâmı tahdit edebilir. On dokuz azanın izahatını dinlemek için müddet-i kelâmın kaç dakika olmasını teklif edeceğim. Beş mi olsun, on mu olsun? (Beş sesleri)

Dr. Mustafa Bey (Çorum) - Bendenizce şu suretle reye koymak icabeder. Bir kere müzakere kifayet ediyor mu, etmiyor mu? Sonra aza-yı kiram tahdidi kabul ediyor mu, etmiyor mu? Ve sonra bu on dokuz hatibin sözünü tahdit edelim mi, etmeyelim mi? Bir defa bunu reye koyalım. Ben hem dinleyeceğim, hem de tahdit etmiyorum.

Reis - Efendim! Riyasetin maksadı bundan ibarettir. Belki maksadı muntazam ifade edememiştir.

Dr. Mustafa Bey (Çorum) - Hakk-ı kelâmın tahdidini evvelemirde reye vaz'ediyorlar. On dokuz âzanın izahatını dinlemek imkânı yoktur. (Ret, ret sesleri)

Reis - Hakk-ı kelâm için müddet tayini, efendim...

Halet Bey (Erzurum) - Efendim! Kifayet-i müzakere takriri vardır. Onu reye koyunuz, ondan sonra bunu reye koyunuz.

Reis - Müzakerenin kâfi olmadığını Meclis temayülatiyle izhar etti. Mamafih takrirleri okuyoruz.

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. Maddenin aynen kabulünü teklif ederim.

Mardin Mebusu

Necib

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Avans Kanununu bekliyor memleket!

Hasan Fehmi Efendi (Kastamonu) - Usul-i müzakere hakkında söz söyleyeceğim.

Yüce Reisliğe

Müzakere kâfidir. Maddeyi reye koymanızı isterim.

Aksaray Mebusu
Besim Atalay

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. Birinci maddenin reye vaz'ını teklif eylerim.

26 Eylül 1338
Ordu
Hamdi

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir maddenin reye vaz'ını teklif eylerim.

26 Eylül 1339
Ordu
İsmail

16 Teşrinievvel ***(Resmî Ceride)*** ***Sahife 14***

Reis - Efendim kifayet-i müzakere lehinde veya aleyhinde birer mebusa söz veririm. Hilmi Bey söz almışlardır.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Arkadaşlar! İstanbul Meclisinde…

Reis - Usul-i müzakere hakkındaki sözler mahfuzdur.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Arkadaşlar! İstanbul…

Reis - Hilmi Bey! Müzakerenin kâfi olup olmadığı hakkında söyleyiniz.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - İstanbul Meclisinde, Avans Kanunu münasebetiyle katiyen söz almadım. Çünkü hiçbir şey yapılamayacağına kani idim. Fakat senelerden beri devam eden müzakerattan anladım ki Meclis-i Âli ferdan ferda hiç olmazsa bir sergi yaparcasına içtihadat-ı şahsiyesini gelip buradan bildiriyor. Ama Vekil Beyler bunu nazar-ı dikkate alıyorlar mı, almıyorlar mı? Bilmiyorum. Fakat onu sonra düşünürüz, onu sonra görüşürüz. Yalnız bu derece mühim olan vazifemizin asıl ve esasını teşkil eden bütçe meselesinde kapı açılmışken tam yolun orta yerinde beş on arkadaştan sonra yolu kapayıvermek zannetmem ki muvafik-ı maslahat olabilsin. Bahusus sergi sermek zamanındayız. Binaenaleyh kifayetin aleyhindeyim.

Reis - Müzakerenin kifayetini rey-i âlinize vaz'ediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! (Kabul edilmemiştir sesleri, ret sesleri)

Efendim, rica ederim, heyecan izhar buyurmayınız. Rey esnasında kimse söz söyleyemez. Yalnız bir kişi lehte, bir kişi aleyhte...

Hasan Fehmi Efendi (Kastamonu) - Hiçbir vakitte böyle sert, barit tâbirat ile hitap etmeye hakkınız yoktur. Affedersiniz!

Reis - Çok rica ederim...

Hasan Fehmi Efendi (Kastamonu) - Ben de aynı ricayı tekrar ederim.

Reis - Bir mebus lehinde, diğer bir mebus aleyhinde. Siz ne lehte, ne aleyhte söz istediniz. Usul-i müzakere hakkında söz istediniz, rica ederim.

Efendim! Müddet-i kelâmın tahdidini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Efendim! Elli üçüncü maddeye göre müddet ne kadar olsun efendim? Beş dakikayı kabul edenler lütfen el kaldırsın. Beş dakika kabul edilmiştir.

Efendim! On dakika teneffüs için celseyi tatil ediyorum.

İkinci Celse

(Reis: İkinci Reisvekili İsmet Beyefendi

Kâtipler: Vâsıf Bey (Saruhan) Haydar Rüşdü Bey (Denizli)

Reis - Celse açılmıştır efendim. Birinci maddenin müzakeratına devam edeceğiz. Arif Bey, buyurunuz!

Arif Bey (Eskişehir) - Efendiler! Kendilerini tevkil ve tavzif eylediğimiz Heyet-i Vekile bizden tahsisat istiyor, tabiî vereceğiz. Ancak vereceğimiz paranın suret ve mahall-i sarfını bilmek, öğrenmek hakkımızdır. Bendeniz yalnız Maliye Vekilinin bir mütalâasına cevap vermek ve Müdafaa-i Milliye Vekili Paşa Hazretlerinden bir iki sual sormak isterim. Kendilerine pek ziyade hürmet ettiğim Maliye Vekili Hasan Beyefendi dün kürsüde buyurdular ki: Dört, beş seneden beri istikraza lüzum görmeksizin memleketi ve orduyu idare ettik. Kendilerine arzı teşekkür ederim. Ancak şunu da aff-ı âlilerine mağruren arz edeyim ki; memlekette ordu -maliye memurlarının dirayetiyle değil- belki halkımızın dirayet ve muavenetleriyle zâbitan ve memurinimizin her türlü yoksulluklara rağmen sabır ve sükûn ile gösterdikleri fedakârlık ve sabır ve sebat ile idare edilmiştir. (Doğru sesleri) Köylülerin ellerinde bulunan namütenahi mazbatalar ve bugün aylardan beri maaş alamayan memurlarımızın hali buna şahittir.

Daire-i intihabiyemde yaptığım tahkikata göre bu kış açlığa ve ölüme mahkûm birçok insanların, birçok felâketzedelerin bulunduğunu anladım. Diğer arkadaşlarla beraber buna dair Heyet-i Vekileye bir de takrir verdik. Geçenlerde Meclis-i Âli tarafından kabul edilen iki yüz bin liranın katiyen bu maksada gayr-i kâfi olduğu kanaatindeyim. Acaba başka bir şey düşünülmüş müdür? Zâbitanın terfihi hakkında bir kanunun tanzim edildiğini ve Meclis-i Âliye geldiğini Hasan Fehmi Beyefendi ifade buyurdular. Böyle bir kanunun Meclis-i Âliye geldiğini hatırlamıyorum. Yalnız hususi olarak yaptığım tahkikatta zâbitan için yapılan zamaimin pek cüzi olduğu anlaşılmıştır. Efendiler! Senelerden beri vazifelerini bihakkin ifa eden, her yerde ve her zaman kahramanlıktan, fedakârlıktan geri durmayan zabitanımız âzami terfihe lâyıktırlar. Mazide olduğu gibi halen, istikbalen de memleketin hakiki müdafii bulunan zabitler cidden mağdurdur, kendileri gibi aileleri de zaruret içindedirler. Diğer ordu mensubîni dahi pek az maaş ve tahsisat alıyorlar. Bu terfih meselesinin layıkıyla nazar-ı dikkate alınmasını ve refik-i muhteremimiz Yusuf Akçura Bey'in ber-tafsil izah buyurdukları veçhile masarif-i zaidenin de kesilerek bir an evvel memleketin hakiki evlâtlarına verilmesinin teminini Maliye Vekili Beyefendi Hazretlerinden istirham ederim. Müdafaa-i Milliye Vekili Paşa Hazretlerinden de âtideki şeyleri sormak istiyorum: Zabıtanın terfihine aidolan bu lâyiha-i kanuniyeden malûmatları var mıdır, kendileri de imza buyurmuşlar mıdır? Saniyen: On üç milyon tahsisat... Bu tahsisat; hazari kadroya göre midir, hâlihazır kadrosuna göre midir? Eğer hazari kadrosuna göre ise henüz hazar avdet etmediği ve hazari halinde bulunmadığımız için hazarî bir kadro ile hâlihazır nasıl idare ve idame edilebilir? Hâlihazır kadrosuna göre ise birçok kıtaatı acilen

lağvetmek, birçok zabıtanı açıkta bırakmak lâzım gelecek... Buna nihayet vermelerini rica ederim. Çünkü efendiler! Sun' ve taksiri olmaksızın, bir eser-i tesadüf olarak bir zabitin açıkta kalması ve açık maaş alması doğru delildir. Arada hiçbir sebep olmadığı halde o zâbitan noksan maaş alacak, diğerleri de fazla alacaktır. Mademki tahsisatı mevcuttur; evvel emirde lağvolunacak kıtaatın zabitanı, efradı nereye verilecekse verilsin ondan sonra kıta lağvedilsin ve bu suretle birçok zâbitan açıkta kalarak zarurete mâruz kalmasın. Bundan başka açıkta kalan zâbitanın iki aydan beri maaş almadıklarını öğrendim. Sebebi; son zamana kadar bunların maaşı tam ve tahsisatları sülüsan olarak verilirken, Maliye Vekâletinden verilen karar veya emir üzerine bunların maaş ve tahsisatlarının sülüsan olarak verilmesi lazım geliyormuş. Bunun neticesinde Maliye Vekâletiyle Müdafaa-i Millîye Vekâleti arasında cereyan eden uzun muamelât ve muhaberat intaç edilmemiş ve bu iki vekâletin yekdiğeriyle olan, uzayan muhaberelerinden dolayı zâbitan iki aydan beri maaş alamamışlardır. Bu hususta izahatta bulunmalarını her iki vekilden istirham ediyorum.

Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım Paşa (Karesi) - Efendim dünden beri söz alan arkadaşlar tarafından Vekâlete tevcih edilen suallere ve bu meyanda Arif Bey'in şimdiki sualine cevap vereceğim. Ali Saib Bey, Arif Bey'in şimdi sorduğu suali sormuştu: "Zâbitanın terfihinden bahsolunuyor, Avans Kanununda bunların terfihi nazar-ı dikkate alınmış mıdır? Zam yapılacak mıdır?" dediler.

Efendim! Avans Kanununa zâbitanın terfihi nokta-i nazarına göre bir şey konmamıştır. Yalnız zâbitanın terfihi için Heyet-i Vekilece bir kanun lâyihası tanzim edilmiştir. Ve bu kanun lâyihası Muvazene-i Maliye Encümenine sevk edilmek üzeredir.

Müdafaa-i Milliye Encümeni Reisi Ali Bey (Karahisar) - Müdafaa-i Milliye Encümenine de gelmesi lâzımdır.

Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım Paşa (Devamla) - Tabiî Meclis-i Âli nereye havale ederse oraya gidecektir. Heyet-i Vekilenin taht-ı karara aldığı lâyiha-i kanuniye henüz Meclis-i Âliye gelmemiştir. Bendeniz gördüm. Bugün imza ettiriyorlardı. Burada Heyet-i Vekilece zâbitanın terfihi hakkında düşünülen esaslar mevcuttur. Zeki Beyefendi biraderimizin bir iki suali vardır. Buyurdular ki "Orduya verilen tahsisatı çok görüyorum, Hâlbuki hazara geçiyoruz. Ordu, masarifini azaltmalı. Bu, bütçeye bâr oluyor. Mümkün olduğu kadar kadrolar tenkis edilmelidir."

Efendim! Ordunun mevcudu, hattâ hazarî denecek bir derecede bulundurularak bu hesap

yapılmıştır. Şunu da arz ediyorum ki; bugün 1316'lıların silâh altında bulunanlarından hizmet-i fiîliyesini ikmal edenleri bile terhis etmeye başladık. Yani silâh altında kalan efrat, seferberlik vaziyeti olmadığına göre kalan efrattır. Yani hizmet-i fiîliyesi olan ve o vakit hazarda kalması lâzımgelen efrat kalmıştır. Yalnız efrat hazarî garnizonlarına gitmediği cihetle hazarî mevcudun fevkinde mevcutlar vardır. Fakat bu da mevcudun öyle pek fevkinde değildir. Sonra, Zeki Bey İmalât-ı Harbiye fabrikalarının tahsisatına dokundular.

Efendim, İmalât-ı Harbiye fabrikaları seferde bize nasıl lazımsa hazarda daha ziyade lâzımdır.

Biz her zaman istihzarat-ı harbiyemizi memleketimizde yapmaya mecburuz. Malûm-ı âliniz muharebe zamanında sahillerimizi abluka ederler ve bizim hariçten cephane tedarik etmemize imkân bırakmazlarsa biz harbi lüzumu kadar idame edemeyiz. Onun için biz seferde olduğu gibi hazarda da fabrikalarımızı işletmeye mecburuz ve belki daha ziyade yapmaya mecburuz. Onun için Zeki Bey Efendi'nin buyurduğu ve arzu ettiği gibi tenkisat yapılamayacaktır. Binaenaleyh gerek Anadolu'da yeni tesis edilecek fabrikalar münasebetiyle ve gerek İstanbul'daki fabrikaların buraya nakli dolayısıyla bilhassa bu ikinci altı ayda bu masarifi ihtiyar etmeye mecburuz ve bu konulan tahsisat ancak bunu idareye kâfidir. Süleyman Sırrı Beyefendi; firari ve bakayanın vaziyetlerinden bahsettiler. Dediler ki: "Kıtadan terhis edilen bir nefer köyüne gittiği zaman şubeden bir terhis tezkeresi veriyorlar. Bu sırada köylüler tarlasında çalışacak yerde dairelere gidip gelmekle meşgul oluyorlar." Efendim! Firari ve bakayalar hakkında yapılacak muameleye dair elimizde bir kanun vardır. Bir nefer firar ederse, bir nefer bakaya kalırsa onun hizmet-i askeriyesi nasıl olur? Buna

dair elimizde kanun mevcut oldukça bu kanun lâyihasına muamele yapamayız. Yalnız gidip gelmek ve yeniden birçok sevkiyat ve nakliyat olmamak için bundan epeyce zaman evvel artık firari celp ve sevk etmemeleri için şubelere emir verdik. Yani şubelere getirmemeleri ve kıtalara sevk etmemeleri için ahz-ı asker şubelerine emir verdik ve bizim salâhiyetimiz bundan ibarettir. Fazlasını yapamazdık. Serbest bırakın, ilişmeyin! Demeye elimizdeki kanun müsait değildir. "Şimdilik sevk etmeyin, bilahare yapılacak muameleyi bildireceğiz." dedik. Bilahare Meclis-i Âliye takdim edilmek üzere Heyet-i Vekileye bir kanun lâyihası sevk ettik. Bu kanun lâyihası Maliye Vekâletince de tetkik edilmektedir. Ondan sonra Meclis-i Âliye sevk edilecektir. Firari ve bakayalar hakkında Meclis-i Âlinin kararı ne yolda olursa o yolda muamele yapılacaktır. Bugün yapılmakta olan muamele budur. Elimizdeki kanun mucibince böyle yapılmıştır. Artık, firari ve bakaya efradı şubelere celp ve sevk edilmemektedir.

Sonra, Arif Beyefendi "Zâbitanın terfihi hakkındaki kanundan Müdafaa-i Milliye Vekâletinin haberi var mıdır?" buyurdular. Tabiî Heyet-i Vekilede görüşüldü, Heyet-i Vekilede tanzim edildi. Şüphesiz bu kanundan haberim vardır. Müdafaa-i Milliyede başka suretle hazırlanmıştı. Heyet-i Vekilede başka bir nokta-i nazar üzerine başka şekilde bir kanun lâyihası hazırlandı ve Meclis-i Âliye teklif etmek üzeredir. Bu kanun lâyihası encümenlere geldiği zaman encümenlerde izah edeceğim. Sonra "Bu tahsisat, hazari kadroya göre mi? Yoksa seferi kadroya göre midir?" buyurdular.

Efendiler! Bu ikinci tahsisat ne hazarı kadroya ve ne de seferi kadroya göredir. Seferden hazara geçişe göre tanzim edilmiştir. Büyük bir ordumuz vardı ve bu büyük ordumuzu terhis ettik. Fakat İstanbul'un tahliyesi zamanına kadar bu ordunun terhis muamelesi bir parça bati cereyan etmiştir. Ondan sonra terhis muamelesi yine devam edecektir.

Efradın terhis meselesi: Tabiîdir ki efrat kıtasından ayrılıp da memlekete gidinceye kadar iaşe olunurlar. Tabiî bu iaşe ne hazarî ve ne de seferî kadro içerisindedir. Bunun gibi bazı kıtaat meselâ Elcezire ve saire gibi bazı mahaller vardır ki yeni kadrolar tespit olunduğu vakit ihtimal ki oraya fazla miktarda efrat gönderilmemesi lâzımdır. Onların kadrolarında şimdilik biraz vüsat vardır ve hazarî kadroya nazaran biraz farklıdır. Binaenaleyh arz ettiğim gibi tahsisatımız ne hazarî ne de seferidir. Mevcuda ve ordunun seferden hazara geçişine göre tertip edilmiştir. Arif Beyefendi, bazı kıtaatın lağvı dolayısıyla açıkta kalan zabıtanın vaziyetinden bahsettiler. Efendim! Büyük bir ordu seferden hazara geçti. Tabiî kadronun vüsat ve ihtiyacı dolayısıyla zabıtanın adedi orduda hatta büyük kadroların içerisinde bile taşkındır. Hazara geçildiği için birçok teşkilât lâğvedildiği cihetle birçok zâbitan açıkta kalıyor. Fakat bunlar şimdilik açıkta kalsalar bile diğer kıtaata tayin edileceklerdir. Biz zâbitanın sicillerine nazaran ehliyetleriyle beraber öteden beri Anadolu'da bulunanları tercih etmek suretiyle hazarî kadroyu doldurmaktayız. Fakat bu suretle bir kıta lâğvolunduğu zaman, o zabit diğer kıtaya geçinceye kadar vakit geçiyor. Bunların maaşatı hakikaten bir kanun meselesi oldu. Ankara'daki Divan-ı Muhasebatın teşekkülünden sonra öteden beri Anadolu'da cari olan usul ve kavaide tevfikan ve kanunun bir maddesine istinaden bu suretle açıkta kalan -değil suiistimal dolayısıyla, kadro dolayısıyla- bir taraftan diğer tarafa naklolunacak zabitana tam maaş ve sülüsan tahsisat-ı fevkalâde veriliyordu. İstanbul Divan-ı Muhasebatı yine 1325 senesinde Tensik Kanununa göre zâbitanın maaşı verilmek lâzımdır diye tebligatta bulundu ve dedi ki: "Tensik Kanununa göre açıkta bulunan zabıtana maaş verilmek lâzımdır. Onun için erkân ve ümeraya nısıf, zâbitana da sülüsan maaş ve buna nazaran tahsisat-ı fevkalâde verilir." Biz şimdiye kadar Anadolu'daki teamüle göre bir yere tayin edilmek üzere kadro harici kalmış zâbitana istinat ettiğimiz kanunun maddesine göre tam maaş ve sülüsan tahsisat-ı fevkalâde vermekte olduğumuz için musır kaldık. Bu muamele bize birkaç defa Divan-ı Muhasebattan yazıldı. Biz de cevap verdik. Maliye Vekâleti Divan-ı Muhasebat kararının musib olduğunu tasdik etti. Biz yine cevap yazdık. Bu mesele hu suretle bir kanun meselesi oldu. Bu da bera-yı tefsir ihtimal ki Meclis-i Âlinize gelecektir. Zabitan, hakikaten iki aydan beri maaş alamamışlardır. Doğrudur. Mağdur kalmışlardır. Binaenaleyh bunun tam mı, nısıf mı verilmesi lâzım geldiğinin Meclis-i Âlide tayin ve tespit edilmesini ben de rica ederim. Bundan başka bir sual varsa...

Vehbi Bey (Karesi) - Paşa Hazretleri! Bendenizin sualime cevap vermediniz.

Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım Paşa (Karesi) (Devamla) - Vehbi Beyefendi'nin sualine burada bulunamadığım için cevap verememiştim. "İşgal edilmiş olan mebaninin parası verilmiyor ve tahsisatı olduğu halde ücretleri verilmemiştir." buyurdular. Bu da doğrudur. Bu da bir kanun meselesidir. Bir kanun var. Bunda deniliyor ki: "İşgal-i

askerî altındaki mebaninin icarı bedel-i misil veya Meclis-i idarelerce takdir edilecek fiyat üzerinden verilecek." Şimdi bedel-i misil üzerinden mi verilsin; yoksa Meclis-i idarelerce takdir edilecek fiyat üzerinden mi verilsin? Bu ikisinin arasında sekiz misli fark vardır. Biz, asgarîsini hesap ederek tediyat yapıyorduk. Vaka ki itiraz vukubuldu. Biz de Meclis-i idare ve belediyeler fiyat takdir etsin dedik. Fakat baktık ki çok fiyat takdir ediyorlar. Binaenaleyh ihtilâf-ı nazar hâsıl oldu. Kanunu bundan sekiz ay evvel bera-yı tefsir Heyet-i Vekileye sevk ettik. Heyet-i Vekileden Meclis-i Âliye gelmiştir. Ve bugün Meclis-i Âlidedir. Hakikaten bugün paralarını almak için birçok kimseler bekliyorlar. Biz de bunun müphemiyeti karşısında hangisine göre, bedel-i misil üzerinden mi yahut başka suretle mi olacaktır? Diye hiçbir tarafa tediyat yapamıyoruz. Binaenaleyh Meclis-i Âlide ne yolda verilmek lâzım gelirse bir an evvel tefsir ve bu suretle bize bir vaziyet tespit edilsin. Bunu tediye ederiz. Bu bera-yı tefsir Meclis-i Âli'de kalmış bir kanundur.

Reis - Fuad Bey'in bir suali vardır.

Fuad Bey (Konya) - Talep buyurulan on üç milyon lirada ihtiyat zabitlerinin maaşatı dâhil midir?

Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım Paşa - Efendim ihtiyat zabitanının terhisinden sonra üç ay mezun addedilmeleri hakkında Heyet-i Vekileden bir

kanun takdim edilmiştir. Para olarak verebileceğimiz budur. Bir de şimdiye kadar güzeşte matlupları varsa alacaklardır. Şimdi biz onları bir aylık olarak dâhil etmişizdir. Bu on üç milyon içinde hepsini sığdırmak mümkün değildir. Heyet-i Vekilenin teklif ettiği veçhile mezun addederek üç aylık maaşlarını vermek kabul edilirse bu on üç milyon içerisine sığdırabileceğimizi zannediyorum. Meclis-i Âli bundan fazlasını kabul ederse o vakit tahsisata zammetmek lâzımdır.

Fuad Bey - Başkaca şekl-i terfih yok mudur Paşa Hazretleri?

Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım Paşa - İhtiyat zabitlerinin muharebede ifa etmiş oldukları şayan-ı şükran hidemata mukabil kendilerini arzularına, muvafık bir surette tatyip etmek bazı nukattan mümkün olamamıştır. Fakat suret-i umumiyete ihtiyat zâbitanının terfihi için yalnız bu maaş meselesi düşünülmemiş, kendilerinin badet-terhis evvelce bulunmuş oldukları memuriyetlere mukabil memuriyetlere tayini, şirketlerde ve müesseselerde çalışmak isteyenlere delâlet ve teshilât gösterilmesi, mektep tahsiline devam etmek isteyenlerin eski sınıflarına devam edebilmeleri gibi esasat Heyet-i Vekilede taht-ı karara alınmış ve vekâletlere tebliğ edilmiştir. Kendileri emval-i metrukeden arazi ve saire ve muayyen miktarda itibar-ı malî istiyorlardı. Bu ayrı bir meseledir. Ve bunun hakkında henüz Heyet-i Vekilede verilmiş bir karar yoktur.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Beyanatınız arasında açıkta bulunan zâbitana iki aydan beri maaş verilemediğini ifade buyurdunuz. Ordu henüz hazara intikal etmemiştir. Harb-i Umuminin birinci senesinde Harbiye Nezareti tarafından verilen bir emir mucibince ve bu emrin de bilahare Heyet-i Vekile tarafından tasdik edilmesi dolayısıyla bu gibi açıkta kalan zâbitana tam maaş ve tam tahsisat veriliyordu. Ordu hazara intikal etmemiş olduğuna göre bunların maaşı buna göre verilmesi icap ederdi. Eğer kesilmesi icap etseydi Meclisten bu hususta yeni bir karar alınması lazım gelirdi.

Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım Paşa - 1325 senesinde bir Tensik Kanunu çıkmıştır. Bu tensik kanununda deniyor ki; kadro harici kalan erkâna, ümeraya nısıf maaş, zâbitana da sülüs maaş verilir. 1325'ten sonra 1330 senesinde bir kanun çıkmıştır. Bu kanunda deniyor ki fima ba'd kadro harici maaş kat'edilmiştir. Ondan sonra şimdi Maliye Vekâletinin bir tamimi var, (Muvazene-i Umumiye Kanunundadır) maaşat-ı asliyeden hiç bahsetmiyor. Yalnız açıkta kalanların tahsisat-ı fevkalâdeleri verilir diyor. 1330'da çıkan kanun fima-ba'd kadro harici maaşını kat'edin diyor. Şimdi bu kanun kadro harici maaşı kat'ettiğine göre bizim Maliye Vekâleti eskiye, yani o birinciye intikal etmiştir, 1325 senesi kanunu mülga değildir demiştir. Şimdi biz Anadolu'da cari olan düstura istinat ediyoruz. Bundan başka tam maaş verilecektir diye bir şey yoktur.

Biz diyoruz ki; kanun haricinde ita emri kesemeyiz. Divan-ı Muhasebat diyor ki Tensik Kanununa göre maaş verin! Kadro harici maaşat kat'edilmiştir diyor. Ey, bu maaş kat'edilince ne vereceğiz dedik. Velhâsıl ihtilâf bu merkezdedir. Bizim kestiğimiz ita emirleri vize edilmedikçe Maliye Vekâleti para vermemiştir.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Paşa Hazretleri, zabıtanın maaşsız kalması doğru değildir. Yani kısa olarak Müdafaa-i Milliye Vekâleti, Maliye Vekâleti ile bu işi halletmeli, olmazsa Meclise gelerek Meclisten bir karar almalıdır. Bunu bu kadar uzatmak doğru değildir.

Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım Paşa - Evet, Meclise tefsir için müracaat ettik ve bu zabıtanı tamamıyla mahrum bir vaziyette bırakmamak için şüphesiz tedbirler alınmıştır. Gerçi tam istihkakları verilmiyor; ama herhalde mahsuben alacaklardır. Bu mesele müstacelen halle muhtaç bir keyfiyettir.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Herhalde tesri-i hallini rica ediyorum.

İbrahim Bey (Ertuğrul) - Bir madde ile olmalıdır; başka türlü olmaz.

Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım Paşa - Tabiî kanun olarak teklif edilmiştir.

Reis - Efendim, Birçok arkadaşlar sual sormak üzere söz almışlardır. Suallerini sormak istiyorlar. Sonra birçok arkadaşlar da söz almışlardır, tensip buyurursanız söz sırasına riayet edelim.

Rahmi Bey (Sivas) - Efendim, bendeniz Maarif Vekâleti hakkında mâruzâtta bulunacağım. Muvazene-i Maliye Encümeninin mazbatasında görüleceği veçhile Maarif Vekâleti tahsisatına iki yüz bin lira ilâvesini teklif etmiştim ve bunun esbab-ı mucibesini encümende uzun uzadıya arz etmiştim ve encümen de kabul etmişti. Arzu ederdim ki bu iki yüz bin liranın nereye sarf edileceğini bertafsil Heyet-i Muhteremeye arz edeyim. Fakat vakit buna müsait değildir. Maateessüf bu hususta bir şey söyleyemeyeceğim. Yalnız şu kadar bir şey söylemek isterim ki muvazene-i hususiyeden muvazene-i umumiyeye nakledilen 18 darülmuallimîn ve darülmuallimat masarifat ve maaşatını muvazene-i umumiyeden alıyor. Hâlbuki bugün idadinin adedi 45-46'dır. Şu halde 17-18 idadi bundan mahram kalıyor. Bu mahrumiyetin sebebi de; bunların kaza merkezinde bulunması veyahut o mevkilerin kaza olarak bırakılmış olmasıdır. Dün Maliye Vekili Beyefendi burada bazı liva merkezlerinden bahsettiler ve varidatları yedi bin, on binden fazladır buyurdular. Hâlbuki bu kazaların içerisinde öyleleri vardır ki bunların varidatı sekiz, on mislidir. Keza nüfusları ve mevki-i coğrafileri itibariyle de pek ehemmiyetli kaza merkezlerimiz vardır. Binaenaleyh bunların muhasebe-i hususiye emrinde kalmaları katiyen doğru değildir. Ve zaten kanun da vardır. Tedrisat-ı iptidaiye Kanununu muaddel 1338 senesinde kabul edilen kanunda bu kabul edilmiştir. Bu kanunda bilumum darülmuallimîn ve darülmuallimatlar ve bütün idadiler muvazene-i hususiyeden muvazene-i umumiyeye geçirilmiştir diye sarahat vardır. Binaenaleyh böyle katî sarahat-i kanuniye varken esbab-ı mucibe mazbatasını tefsire kalkışmak, zannederim biraz abestir. Binaenaleyh bu kanun iktizası olarak bütün idadilerin ve darülmuallimîn ve darülmuallimatların muvazene-i umumiyeye geçirilmesi zaruridir. Şurasını tasdik ederim ki her yerde darülmuallimîn ve darülmuallimat açılamaz. Maarif Vekili Bey on sekiz darülmuallimîn ve darülmuallimat açacağım buyuruyorlar. Bendeniz 28 senelik tecrübeme istinaden diyorum ki; bunda pek mutmain değilim. Ve öyle darülmuallimîn açmak kolay bir şey değildir. Bendeniz Maarif Vekâletinden temenni ediyorum ki 18 darülmuallimîn ve darülmuallimat açacağına beş tane açsın, iyi olsun. Binaenaleyh Heyet-i Celileniz bu, iki yüz bin lirayı kabul ettiği takdirde muvazene-i umumiyeye alınmamış olan bu 18 idadî de muvazene-i umumiyeye geçecektir. Bu bapta bu kadar söyleyeceğim. Şimdi Maarif Vekâletine bazı maruzatta bulunacağım. Evvelemirde vekâlet dairesi olarak işgal ettiği binayı tahliye etsin. Bugün darülmuallimîn iki odaya inhisar etmiş, Maarif Vekâleti binayı işgal etmiştir. Vekâlet çıksın, başka bir bina tutsun. Mektebi biraz serbest bıraksın. Kezalik Sanayi Mektebi namiyle bir mektep var. Binaenaleyh bina yoktur. Darülmuallimatı merkez-i hükûmetten kaldırmak doğru değildir. Başka bir bina veyahut Sanayi Mektebi Darülmuallimat ittihaz edilebilebilir ve sonra iptidaî mektepleri de pek ziyade şayan-ı tetkiktir. Bir Nakşibendî mektebi varmış, bu mektebin birinci sınıfında 150- 200 çocuk varmış. Böyle iki yüz mevcutlu bir sınıf dünyanın hiçbir mektebinde yoktur. Nasıl mekteptir? Anlayamadım. Bundan sonra Maarif Vekâletinden diğer mühim bir şey daha rica edeceğim ki: Halis Turgut Bey de bunu söylemişti. Bu da memurlar meselesidir. Vaktiyle rastgele memurlar alınmıştır. Bu muazzam umuru idare etmek için biraz da tecrübe-dide ve maarifte hizmeti sebketmiş zevatı almış olsalar daha ziyade kendilerine yardım etmiş olurlar. Bundan sonra başka bir meseleye geçeceğim ki o da efendiler! Sadedden hariç addedilmesin! O da mekteptir, o da darüleytamlardır. Maarifle

alâkası vardır. Bendeniz geçen sefer bunun için söz almıştım. Fakat sözüm gürültüye gitti. Binaenaleyh darüleytamlar hakkında uzun uzadıya Heyet-i Celilenize maruzatta bulunmayacağım. Fakat faideden hâli değildir. Çünkü burada, son zamanlarda üç ay müdüriyetim vardır. Yani İstanbul darüleytamları üzerinde nezaret ve müdüriyetim vardır. Bu üç aylık tetkikatım bende darüleytamlar hakkında pek büyük ümitsizlikler uyandırmıştır.

(Maba'dı gelecek nüshada)

RESMÎ CERİDE

Perşembe
---
7 Rebiülevvel 1342
18 Teşrinievvel 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 35 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesidir.* ***Sene: 1***

Kanunlar

Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti İhdasına Dair Kanun

Madde 1- Mübadele, imar ve iskân umuruyla mükellef olmak üzere "Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti" namıyla bir vekâlet teşkil olunmuştur.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanun Büyük Millet Meclisi tarafından icra olunur.

13 Teşrinievvel 1339 ve 2 Rebiyülevvel 1342

Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekâleti Tayinleri

Kararname Sureti

Bu kere şuabat-ı vekâletten olarak tevsian teşkil edilen Evkaf-ı Mülhaka Müdüriyetine Edirne Vilâyeti Evkafı Müdürü Rıfat ve onun yerine Konya Mıntıkası Evkafı Müfettiş-i Sabıkı Reşad Beyler üçer bin kuruş maaşla tayin edilmişlerdir.

İşbu kararnamenin icrasına Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekili memurdur.

Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekili Mustafa Fevzi
İcra Vekilleri Heyeti Reisi Ali Fethi
Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Gazi M. Kemal

Su-i idaresi icra ettirilen teftiş neticesinde tahakkuk eden Kırşehir Sancağı Evkaf Müdürü Ali Rıza Efendi'nin azliyle mezkûr müdüriyete bin iki yüz kuruş maaşla livâ-i mezkûr Encümen Başkâtibi Mustafa Efendi tayin edilmiştir.

İşbu kararnamenin icrasına Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekili memurdur.

Umur-ı Şeriye ve Evkafı Vekili Mustafa Fevzi
İcra Vekilleri Heyeti Reisi Ali Fethi
Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Gazi M. Kemal

Tavzih

Esbak Sabuncubaşı Yusuf Asım Efendi'nin istihsal eylemiş olduğu 30 Kânunuevvel 1323 tarihli ruhsatnameye müsteniden bi't-taharri zahire çıkardığı kömür madeninin mumaileyh uhdesine ihale edileceğine dair İktisat Vekâlet-i Celilesinden gönderilip 9 Teşrinievvel 1339 tarih ve 31 numaralı nüshamızda neşredilen ilanın hükmü olmadığı vekâlet-i müşarünileyhadan 13 Teşrinievvel 1339 tarihli tezkere ile bildirilmiş olduğundan keyfiyet alakadarana malum olmak üzere tavzih ve ilan olunur.

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri

Yirmi Altıncı İçtima

[Geçen Nüshadan Mâbad]

Reis - Müsade buyurun! Bütçesi geldiği zaman izah buyurursunuz.

Rahmi Bey (Sivas) - Darüleytamlar bütçesi Sıhhiye bütçesiyle birliktedir. Bu münasebetle söylüyorum.

Reis - Ali Cenani Bey! Darüleytam tahsisatı Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye tahsisatında dâhil midir?

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Dâhildir efendim.

Rahmi Bey (Sivas) - Efendiler; tecrübeme istinaden hülâsa olarak arz edeceğim ki: Darüleytamlar ne hastanedir, ne mekteptir, ne sanayihanedir, ne de oteldir. İçine girince göreceksiniz ki evet dershaneleri, rahleleri, sıraları, kitapları, programları vardır. Fakat mektep deyince en evvel lâzım olan sıhhat ve terbiyedir. Darüleytamlarda ise ne sıhhate bakılır, ne de malûmata. Fakat inkâr etmem. Malûmat itibariyle çok yüksektirler. Hattâ bir defa imtihan ettim, diğer mekteplerden gelenlere tefevvuk ettiler. Fakat mektep yalnız dimağî malûmat kumkuması yapacak müesseseler değildir. Burada en evvel sıhhate dikkat edilir. Ondan sonra dikişhanelerine, kundurahanelerine, marangozhanelerine, demirhanelerine, fanile ve çoraphanelerine bakarsanız mükemmel sanayihanedir. Hâlbuki bugün hiçbir şey yapıldığı yoktur. Ne bir çerçeve yapılır ne bir kundura yapılır. Ve ne bir çivi çakılır. Yalnız lüks olmak için, yani halka gösterilmek üzere birçok ince işler yaptırılır, çoraplar yaptırılır, kalır. Tecrübe için yarım düzine yaptırdım ve onlardan bir tanesini sakladım. Çünkü bir şeye yaramaz. Fakat ne yapacaklar diye sakladım. Sonra efendim! Ne darüleytamdır, ne darülâcezedir. Filhakika bazı çocuklara bakacak olursanız bunlar alîl, amel-mande, hiçbir işe yaramaz bir halde, bunları görünce darülâceze zannedersiniz. Hâlbuki hiç böyle değildir. Bugün çocukların yüzlerinde kan yoktur. Zayıftır, zafiyet-i umumiye vardır. Malûldür, şu halde burası bir hastane midir? Fakat tertibinden bir hastane olmadığı anlaşılır. Darüleytamların halinden ziyade istikbalini düşünmek lâzım gelirse ne olmalıdır? İstikbalini düşünelim. Bendeniz istikbalini gayet karanlık görüyorum. Şurasını arz edeceğim ki: Usul-i terbiye ve tedriste vahdet lâzımdır. Bu vahdeti temin etmek için vaktiyle iptidaî ve rüşti-yi askerîleri maarife devretmiştik. Binaenaleyh darüleytamlarda mektep ise bunları da Maarife devretmelidir. Yok, bunları hastane ve darülaceze olarak kabul ediyorsanız Sıhhiye Vekâletinde kalsın! Bugün Sıhhiye Vekâleti diploması olmayan tabibi tababetten menediyor. Binaenaleyh ben de Sıhhiye Vekâletine derim ki: Sen hoca değilsin, sen muallim değilsin! Mektep işine ne karışıyorsun? Binaenaleyh darüleytamlar Maarife devredilmelidir. Ve bu suretle ağuş-ı millete tevdi edilmiş olan zavallı yetimlerimizin istikbali için bir tedbir derpiş olunmalıdır. Yoksa böyle devam edemez.

Sıhhiye Vekili Rıza Nur Bey - Bir ufak sual soracağım. Bu söylediğiniz şeyler son zamanın seyyiatından mıdır, yoksa eski zamana mı aittir?

Rahmi Bey (Sivas) - Hayır efendim, arz ettiğim hususat zaman-ı âlinize ait değildir. Son zamana aidolan iyilikleri söyleyecektim. Fakat vakit müsait değildir.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendiler evvelemirde Muvazene-i Maliye Encümenini muaheze ederek söze başlayacağım. Hükûmet 43 milyon lira istediği halde encümenlerde görülen garip bir halet-i ruhiyeye tebaan Muvazene Encümeni bunu tezyit ederek kırk dört milyon ve hatta kırk beş milyona çıkarmıştır. Bu hususta encümenin nazar-ı dikkatini celb

ederim. 1340 senesi bütçesini de böyle yapmasın. Heyet-i Vekileden gelen miktarı tezyit etmesin. Ve bunu hatt-ı hareketinde kendisine bir esas olarak kabul etmesin. İkinci nokta efendiler! Teşkilât-ı idariyemizin bugünkü şekli hiç de iyi değildir. İdare makinesinden iş çıkmıyor. Binaenaleyh geçenlerde arkadaşlarımızdan birinin vermiş olduğu takrir, kırtasiye muamelâtının tenkisi meselesi işin yalnız bir ciheti değildir. İdare makinesinin Heyet-i Umumiyesini nazar-ı itibara almak ve bugünkü idari teşkilâtı ıslah etmek neye mütevakkıf ise Heyet-i Vekile bilhassa Dâhiliye Vekâleti bunu Meclis-i Âliye tebliğ etsin. Bugünkü idare makinesiyle bu memleketi yürütmek imkânı yoktur. Bazı malûmatım vardır. Bunların bir kısmını burada söylemeyeceğim. Yalnız bu malûmatımın diğer noktalarına temas edeceğim. Bu cihetin fevkalâde ehemmiyeti vardır. Biz memlekete mütehassıslar celbini istiyoruz. Celbedelim. Fakat mütehassısları celbetmeden evvel bizim de bazı yapacağımız şeyler vardır. Her şeye bir ilâç olmak üzere mütehassıslar meselesi ileri sürülüyor. Hâlbuki idari teşkilâtı, yani bundan devair-i merkeziye teşkilâtını kastediyorum. Devair-i merkeziye teşkilâtının bugünkü hali katiyen memleketin menafiine muvafık değildir. Eski devirden farksız bir haldedir. Bu teşkilât eski idarenin aynıdır, Babıâli idaresinin aynıdır. Bunun ıslahı neye mütevakkıf ise bunu yapmasını, mütehassıslarını, müsteşarlarını, erbab-ı hukukunu toplayarak bu işi hal ve fasleylemesini ve teşkilât-ı merkeziye layiha-i kanuniyesiyle Meclise gelmesini rica ederim.

Efendiler! Bir de Muhassasat-ı Zatiyeye işaret edeceğim. Muhassasat-ı Zatiyeden kendisine maaş bağlanacak birçok kimseler müşkülâta mâruz kalmaktadırlar. Binaenaleyh bu adamların yegâne ilticagâhı olan Muhassasat-ı Zatiye Dairesi maalesef eski tarz-ı terbiyenin bir muhassalasıdır. Muhassasat-ı Zatiyeden kendilerine maaş bağlatmak suretiyle hayatlarını idame eden ve bundan başka çareleri olmayan insanların maaşlarının bir an evvel bağlatılması ve bu bapta memurların çalışması için Maliye Vekili Beyefendi Muhassasat-ı Zatiye memurlarına emir versin. Efendiler! Bundan sonra Düyun-ı Umumiye meselesine temas edeceğim. Çünkü sıra ile kaydettim. Maliye Vekili Beyefendi merkez maliye işlerini iki yüz bin lira ile idare ediyoruz dediler. Düyun-ı Umumiye ise iki milyonla idare olunuyor. Bu hal âdeta bir karha vaziyetindedir. Buna çare bulmalıdır. Düyun-ı Umumiye bizim elimize geçmiş demektir. Binaenaleyh Maliye Vekili bütün kuvvetiyle bu adamları kendisinin yapmış olduğu vaziyete ifrağ için olanca gayretini göstermeyecek olursa yarın kendisini en müşkül mevkie düşüreceğine emin olsun. Efendiler! Matbuat ve Propaganda İdaresi, matlup olan vaziyette değildir. Propaganda keyfiyeti ve Matbuat İdaresi arzu edilen bir şekilde yürümüyor. Bunun için Propaganda ve Matbuat İdaresini, teşekkülünden maksut vazıyete getirmek için Heyet-i Vekile lâzımgelen tedabiri yapsın! Sonra efendiler! İhtiyat zabitlerinin terfihi meselesi gayet mühimdir. İhtiyat zabitleri bu memlekette her türlü felâketlere göğüs germiş, memleketin en kıymetli evlâtlarıdır.

Herhalde bunlar hakkında bir terfih projesi şimdiye kadar Heyet-i Vekileden Meclis-i Âliye gelmeliydi. Bugün hukuk nazariyelerini ileri sürmüyorum. Benim ileri sürdüğüm iktisattır. Memleketin en kıymetli ve en güzide evlâtlarını iktisat sahasında vücuda getirmekte olduğumuz teşkilâtta nâfi' bir uzuv olarak onlardan istifade cihetini Heyet-i Celilenize arz edeceğiz.

Sonra efendiler! İkinci bir nokta daha var. İhtiyat zabitlerinden Vekâletlerde memuriyet isteyenlere müşkülât gösterilmiştir. Heyet-i Vekile ancak şimdi benim verdiğim bir temenni-yi takririm üzerine teshilât göstermek için lâzım gelen emri vermiştir. Rica ederim, bu emri tekid etsinler! Hem bu emri tekid etmekle bir şey çıkmaz. Rica ederim, takip etsinler. Birçok arkadaşlarımız bu memlekete canlarıyla, kanlarıyla hizmet etmişlerdir. Bu kahramanlar tesrir edilsin efendiler! Heyet-i Vekileden daha rica edeceğim bir şey varsa o da Ankara şehrinin terakkisi için belediyesine yalnız emir vermekle olmaz. Ankara şehri ve belediyesi hakkında bir teklif getirmelidir. Çünkü bu şehir merkez-i hükûmet vaziyetindedir. Binaenaleyh rica ederim, biz burada memleket için gece gündüz çalışırken toz içinde ciğerlerimiz zehirlenmektedir. Efendiler! Burada sizi temin ederim, Ankara şehri bu vaziyette bulunursa, devair-i merkeziye memurlarını mekteb-i âli mezunlarından bulamayacaksınız! Değil mekteb-i âli mezunları, mekteb-i idadi mezunları bile gelip vazife görmek hususunda düşüneceklerdir. Binaenaleyh ne yapacaksanız yapın. Kurun-ı vustaî hal ile işleri yürütemezsiniz. Ankara şehrini bir şeye benzetin! Benzetemezseniz bu bir aczdir ve doğru değildir. (Alkışlar) Bu şehri bir şeye benzetelim. Efendiler! Maliye Vekilinin nazar-ı dikkatini emlâk-i müdevvereye celbederim. Bu hususta dosyalarım vardır. Emlâk-i müdevvere idaresinin hazin vaziyeti hakkında bir sual yapmayı düşünmekteyim. (İstizah yapınız sesleri) İstizahlık bir mesele değildir. Emlâk-i müdevvere idaresine bir çare bulsunlar. Burada Maliye Vekili Bey yok mu? Maliye Vekili Beyefendi'nin burada bulunmasını çok isterdim. Efendiler! Emlâk-i müdevverenin bugün bulunduğu vaziyet hakkında size söz söyleyecek olsam evvelki idaresiyle bugünkü idaresi arasındaki dil-hıraş farktan çok müteessir olursunuz. (Malûmdur onlar sesleri) Malûmu da söylemek lâzımdır. Millet duysun. Bugün bunlar emlâk-i millîyedir. Emlâk-i millîyenin hüsnümuhafaza olunması lâzımdır. Sonra efendiler arkadaşlarımızdan biri demin bir noktaya dokundu. O da hanedan-ı hilâfet meselesidir. Bendeniz de şu noktaya temas ediyorum. Hanedan-ı hilafet şu muameleye tâbi tutulmasın, bu muameleye tâbi tutulmasın dediler. Efendiler Türkiye'de bir esas takarrür etmiştir. O da hâkimiyet-i milliyedir. Millet bu hâkimiyet-i milliye esasına bütün imanıyla merbuttur. Bu memlekette hiçbir zaman ve hiçbir veçhile hâkimiyet-i milliyenin ve Meclisin kuvveti esasına müstenid olan bu büyük idarenin hanedan için tağyirine imkân yoktur ve bütün millet buna azmetmiştir. Ve hiçbir hanedan buna mâni olamaz. Binaenaleyh arkadaşlar, arkadaşlarımızdan rica ederim, hanedan şudur, hanedan budur gibi sözler söylemeye lüzum yoktur. Bu millet, İslamiyet'e olan hürmetinin bir nişanesi olarak o hanedana maaş vermektedir ve millet onlardan İslamiyet'e ve memlekete sadık kalmaktan başka bir şey beklememektedir. (Alkışlar)

Efendiler adliyeye ait iki söz söyleyerek sözüme nihayet vereceğim. Efendiler! Adliye hakkında bazı arkadaşlar acı sözler söylediler. Bu doğru değildir. Vakıa-yı adliyemizde bazı noksanlar vardır. Fakat emin olunuz ki Türk adliyesi birçok memleketlerin adliyesinden yüksektir ve birçok memleketlerin adliyesinden muktedir hâkimlere maliktir. Fakat ne yapalım? On seneden beri harb ve darp içindeyiz. Onun için rica ederim, adliye hakkında beyan-ı mütalâa edilirken vaziyet-i muhteremesi nazar-ı dikkate alınarak söz söylensin. (Bravo sadaları) Efendiler bir nokta daha vardır, Adliye Vekilinin nazar-ı dikkatini celbedeceğim. İstanbul'da kanun yapmak için teşekkül eden komisyonlara verilen yirmi altı bin lira bu zamanda az bir para değildir. Bu komisyonu teşkil eden adamların muktedir adamlardan terkibolunması lâzımdır. Bunların bihakkın çalışarak az zaman zarfında memleketin muhtaç olduğu ıslahat-ı adliyenin esasını teşkil eden kavanin-i cedide lâyihalarını bir an evvel Meclise göndermeleri için Adliye Vekili tarafından kendilerine evamir-i müekkide verilmeli ve Adliye Vekili Hazretleri de bu lâyihaları bir an evvel Meclise getirerek memleketin muhtaç olduğu ıslahat-ı adliye istikmal olunmalıdır.

Muhtar Bey (Trabzon) - Bir saat evveli bir rey aldınız! Her arkadaş beş dakika söz söyleyeceklerdi. Fazla söyleyemeyecekti. Hâlbuki henüz dört kişi söz söylediği halde elli dakika oldu. Diğer arkadaşların hakkı zayi oldu. Koca Mecliste rey alınıyor da niçin tatbik edilmiyor?

Reis - Bu kararı veren aza-yı kiram kendileri bunu nazar-ı dikkate almalıdır.

Dr. Mustafa Bey (Çorum) - Efendiler, bu avans lâyihasının masraf kısmına taallûk eden ciheti memurin maaşatı ile müessesat meselesidir. Bunu memurin ve müessesat namıyla ikiye ayırmak isterim. Mevcut memurîn de kısımlara ayrılacak olursa onların da bir kısmı vazifede bulunanlar, diğer kısmı gayr-i faal namı ile ayrılmış olanlar ve

diğer kısmı da tekaüt olmuş olanlardır. Şimdi devair-i devlette münhal olan yerlere elde mevcut vekâlet memurları olduğu ve bunların sicillâtı muvafık bulunduğu halde yeniden memur almak bütçeyi kabartıyor. Bunları terfian tayin etmeli, yeniden memur almamalı. Çünkü yeniden memur almak ve onlara ayrıca mazuliyet ve saire vermek bütçeyi kabartıyor. Heyet-i Vekilenin ve Heyet-i Umumiyenin bilhassa bu noktaya nazar-ı dikkatini celbederim. Bir de memuriyet meselesi meslek meselesi olmak icabeder ki demin Hâlis Bey münhal olan idare memuriyetlerine bazı etıbbanın geçtiğini söylediler. Eğer her vekâlet kendi daire-i memuriyetini bir meslek addetmiş olsaydı, böyle bir hal olmazdı. Binaenaleyh rica ederim her vekâlet kendi daire-i memuriyetini bir meslek addetsin ve ona göre ehil yetiştirsin ve her kim ki oraya girecekse meslekinden başlamış olsun. Sonra efendiler! Bir de memurin maaşatı meselesinde tevazün görmüyorum. Bendenizce herhangi memurun memuriyetinin iltizam ettiği vazifede bir derece-i ehliyet, bir derece-i ilim vardır. Falan memuriyet bir mekteb-i âli derece-i tahsilini iltizam eder. Bir diğer memuriyet ise mekteb-i iptida-i mezuniyetini istilzam eder. Görürsünüz ki bir mekteb-i âli mezununu istilzam eden bir memuriyette, bir memur altı yüz kuruş alıyor. Diğer taraftan bir mekteb-i iptidai mezunu ise vazife icabı bin kuruş alıyor.

Veyahut mektepten yeni mezun olan bir kimse yekten bin beş yüz kuruş ile tayin olunuyor. Sıhhiye Vekâletini buna bir misal olmak üzere arz ediyorum. Biliyorsunuz memlekette birçok kazalarda belediye tababetleri münhal bulunduğu halde bugün o mahallere etıbba bulunamıyor. Acaba bunun sebebi sual edildi mi? Ve Sıhhiye Vekâleti bununla uğraşıyor mu? Efendiler! Değil Vekâlet, hattâ zannederim ki her mebus kendi daire-i intihabiyesine doktor bulmak için çalışıyor. Fakat bir şey var, efendiler! Mekteb-i âli mezunu bir tabibin alacağı maaş nedir? Bir de bunu düşünelim. Gerçi hidemat-ı umumiye-i devlet yalnız para ile ölçülemez. Biraz da vicdanidir. Sonra efendiler, nazar-ı dikkatinizi celb ederim ki etibba İstanbul'da mütemadiyen oturmuş değildirler. Memleketin müdafaasında ve bilhassa daima istiklâlin istihsali uğrunda yapılan fedakârlığa en başta olarak iştirak etmişlerdir. Onun için ben Sıhhiye Vekâletinden çok rica ederim bunun çaresine baksın! Etıbbanın bulunmamasına sebep ve takriben 137 kadar kazamızın belediye tababetinin münhal olmasına sebep etıbbanın maaşının azlığıdır. Efendiler! Bir tabip kendi tahsili neticesi maişeti için bir şey ister. Onun için Sıhhiye Vekâleti onu düşünsün, buna dair bir şey yapsın! (Zam sadası) Onun için çok rica ederim, maaşları tezyit edilsin ve ona göre bir şey teklif etsin! (Zam sesleri) Zam değil, beyinlerinde bir şey yapılabilir. Hattâ buna mukabil bir şey söyleyeyim. Malûm-ı âliniz mekteb-i âli tahsillerinde bir teadül vardır, ayniyet yoktur. Meselâ bir Mekteb-i Mülkiye mezunu ile bir Mekteb-i Tıbbiye mezunu arasında bir teadül vardır. Birisinin mezunu iki bin kuruş maaş alırken biri neden bin beş yüz kuruş alıyor? Bunu sormak isterim. Müsaade buyurunuz! Okuyacağım. Mutasarrıflar dört bin, beş bin, altı bin kuruş maaş alıyor. Etıbbadan bu maaşı kim alıyor rica ederim? Ne ise bana söyletmeyin! Müsaade buyurunuz! Sonra müessesat meselesi vardır. Maarif Vekâleti darülmuallimin darülmuallimat ve idadileri aldı ve bunları tevzi ediyor. Ben Maarif Vekil-i Muhtereminden sormak isterim. Bunu ne suretle tevzi ediyor ve tevziatında acaba hangi esasata ibtina ediyor? Bir memleketin nüfusu mu, varidatı mı, derece-i irfanı mı önce medar-ı istinattır? Yoksa alelıtlak içtimaiyatı mı, nedir? Ben dikkat ediyorum görüyorum ki mekteplerin kısmı âzami bir noktaya doğru tekâsüf edip gitmektedir. Diğerlerinin de meselâ bütün merkezî Anadolu'nun ithalât ve ihracat merkezi olan ve binaenaleyh en mühim bir mevkii bulunan Samsun'a bu mekteplerden, yani darülmuallimin, darülmuallimat gibi leylî mekteplerden hiçbirisi isabet etmiyor. Düşünüyorum. Bundaki esbap nedir? Herhangi esasatı nazar-ı itibara alsam bakıyorum bu esasatın ekseriyetini orası camidir. Neden orada mektep olmamıştır bunu anlamak istiyorum. Yani mektepler meselesine nazar-ı dikkatini celbederim. Sonra efendiler! Bir de fabrikalar vardır. Fabrikalar mühimmat fabrikaları, (Beş dakikayı geçti sesleri) yalnız müsaade buyurun! Gerek Müdafaa-i Milliye Vekili Paşadan ve gerek İktisat Vekili Beyefendiden sorarım. Bunun levazım-ı askeriye yapan kısmını mademki bir şirkete devretmek fikri varmış. O halde Müdafaa-i Milliye Vekâletine bırakmaktansa daha ziyade alâkadar ve daha ziyade salâhiyeti dâhilinde olan İktisat Vekâletine bu fabrikaları acaba niçin devretmiyoruz? Bu suretle daha iyi işlemez mi?

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Allah nasip eylemesin!

Mustafa Bey (Devamla) - Sonra efendiler! Nafia Vekâleti bu paranın...

Receb Bey (Kütahya) - Efendim Meclisin kararını tatbik buyurun.

Mustafa Bey (Devamla) - Sonra Nafia Vekâletine verilen paradan acaba turuk-ı umumiye için bir şey konmuş mudur? Turuk-ı umumiyeden gayrı köprüler meselesi var. Efendiler! Memleketimizde öyle köprüler var ki bunlar turuk-ı umumiye meyanına dâhil değil. Acaba ait olduğu vekâlet neden bunu almıyor? Yani bunu Nafia Vekâletinin kendisi alması icap etmez mi? Bu köprü memleketin bir mıntıkasının diğer bir mıntıkasına raptediyor. Hâlbuki bu köprüyü Hükûmet o mahallin belediyesine bırakmıştır, imkân dâhilinde değildir ki belediye o köprüyü muhafaza etsin. Meselâ Kızılırmak üzerinde muazzam bir köprüyü idame etsin. Belediyenin varidatı ile bu kabil midir? Binaenaleyh Nafia Vekilinin nazar-ı dikkatlerini celbederim. Köprüleri böyle bırakmasın ve bunları harap etmesin!

Hasan Fehmi Efendi (Kastamonu) - Heyet-i Âliyyenizin enzar-ı dikkatini bir noktaya celp ve teksif etmek isterim. Beyanatımda her birine yüreğimde taşkın bir hürmet taşıdığım Muvazene-i Maliye Encümeni azasına da ufak bir pay çıkarmak isterim. Hâkimiyet-i millîyeyi temsil eden şu kürsüden müzakere olunacak bütün kanunların en ehemmiyetlisi zannederim Bütçe Kanunudur. (Zanna hacet yok sesleri) Böyle yüz yirmi milyon liralık masarifin tesviyesini mucip olacak bir kanuna Heyet-i Âliyyeniz bir Posta Kanunu veyahut herhangi bir mektepten neşet eden talebe efendilere verilecek Mükâfat-ı Nakdiye Kanunu kadar ehemmiyet vermeyecek midir? Beyefendiler! Buyurulacak ki zamanımız dardır. Birçok mesalih-i devlet ya durmuş veya durmak üzeredir. Eğer bu derecede müstaceliyet varsa ve bu kanunun müzakeresinde irade ve ihtiyarımızı selbedecek esbab-ı mucibe mevcut ise maddeler tefrik edilmeliydi. Ve hattâ bu avansı bir aylık olmak üzere tevdi etmeliydiler. Bilâmüzakere kabul etmeliydik. Bu bir küldür diye vukubulacak ihtara cevabım şudur: Zaten bu Tahsisat Kanunu bendenizce tek maddeden ibarettir. O madde şu kadar milyon liranın sarfına Maliye Vekâletine mezuniyet itasından ibarettir. Görüyorsunuz ki onu takip eden maddelerle toplu olarak 186 kişinin, Heyet-i Âliyyenizin istimal edeceği bir sıfat ve salâhiyeti tarafımızdan, müntehap bir heyete tevdi ediyoruz. Efendiler, Madde-i kanuniye ile kendilerine tevdiini bizden istiyorlar. Beyefendiler! Varidatın yeni vergilerimizin nev'i ve cinsi ne olduğuna ve kimlere verildiğine dair hiçbir malûmatımız olmuyor. Buyurulacak ki esbab-ı mucibesinde zamanın ve maslahatın âdem-i müsaadesini size söylemedik mi? Anlamadınız mı? Beyefendiler ben bakıyorum lâyiha-i kanuniyeyi ve esbab-ı mucibeyi yukarıdan aşağıya kadar okudum. Muvazene-i Maliye Encümeni aza-yı muhteremesi kırk gün zarfında esas bütçeyi tetkik etmiş değillerdir. Hükûmetin vermiş olduğu lâyiha hemen aşağı yukarı fark ile aynen kabul edilmiş, bize sevk edilmiştir. Bak! Kaydediyorum. Aşağı yukarı fark ile aynen kabul edilmiş, bize sevk edilmiştir! Yalnız Divan-ı Muhasebatın teşkiline ait tenkidatı ihtiva etmektedir. Beyefendiler! Bu henüz tesis etmek istediğimiz bir devletin Bütçe Kanununu tanzim ediyoruz, demek değildir. Beyefendiler! Devletin, devlet makinasının sevk ve idaresi için teşkilât zaten mevcuttur. Bugün yalnız sivillerden bahsedeceğim ve aşağı yukarı fark ile kendilerine vazife verilmiş olan memurların adedi gardiyandan Başvekil Beyefendi Hazretlerine kadar elli altmış bini tecavüz etmez. Bizden Muvazene-i Maliye Encümeni aza-yı muhteremesine kuvvet olmak, vazifelerini teshil etmek üzere dört beş âza

daha istediler, onları da verdik. Kendileri Hükûmetten gelmiş olan bir lâyiha-i kanuniyeyi okumak ve tetkik etmek için böyle kırk gün bir zaman alırlarsa bizim için dört beş günü neden Heyet-i Âliyyeniz esirgiyorsunuz? Beyefendiler! Aşağıda kadroların yeniden tesisi ve bazı icabeden devlet makinasının yeniden teşkili için lüzumu hâsıl olan kadroların tespitini encümen-i aliyeniz kendilerine bir vazife addediyor. Sonra hidemat-ı umumiye-i devlet için ayırdığımız altmış dört buçuk milyon liranın suret-i tevziini encümenimiz kendi üzerine alıyor. İşte ikinci maddeyi okuyorsunuz. Efendiler! Mademki Hükûmet teşkilât için encümenimize bir lâyiha getirecek, encümen onu tetkik edecek, şu noktası doğru, şu noktası yanlış diyecek. Bu hakkı encümene verirsek Meclise gelmesinde ne mahzur görüyorsunuz

Beyefendiler! Biz meselâ sunufa ayrılacak olan memurlara ve hangi menatıkın memurlarına ne kadar maaş verilecek, nerede mektepler açılacak olduğunu biz neden öğrenmeyelim? Böyle topyekûn neden kabul edelim? Bu altmış dört

buçuk milyon lirayı beş aya taksim ederse ki onu, bir nispet dâhilinde mütehassıs olan zevat ayırır. Bir aya isabet eden kısmı ne ise onu ayırır. Öyle bir kanun getirir, bilâ kayıt ü şart el kaldırırız. Sonra gelecek sene vücuda gelecek muntazam bir bütçe için zamana ihtiyaç vardır. Eğer bununla meşgul olacak olursak ona zaman kalmayacaktır. Ben zannediyorum ki bu sene içerisinde istirham etsek de fazla çalışmış olsalardı bir bütçe elde etmiş olurduk. O zaman gelecek senenin bütçesini tanzim etmek zannediyorum, pek kolay olacaktı. Evet, bendeniz itiraf ederim. Bilgisine pâyan olmayan çok hata eder. Birkaç devre-i intihabiyede bulundum. Hiçbir devre-i intihabiyede Muvazene-i Maliye Encümenine âza olmak arzusu kalbimden geçmedi. Çünkü kendimi Heyet-i Âliyyenizden daha çok bilirim. Bu zevat senelerden beri bütçe tanziminde bilhassa pek hürmetkârı bulunduğum Ali Cenani Bey bütçe kelimesini, bütçe meselesi ortaya konalıdan beri devletin teşkilâtını zannediyorum hemen ezberlemiş bulunuyor. Binaenaleyh, bendeniz diyorum ki Heyet-i Âliyyenizin enzar-ı dikkatini şu noktaya getirmek istiyorum ki bu salâhiyetimizi vermekte biraz kıskanç olalım, Beyefendiler! Sonra bir noktayı daha nazar-ı dikkatinize arz edeceğim: Birinci maddenin ve hattâ ikinci, üçüncü maddenin birkaç fıkrasını müstesna tutarsak diğerlerini tayyedelim. Çünkü karşımızda tarafımızdan müntehap, Heyet-i Âliyyenizden müntehap iki heyet vardır. Heyetten birisi Heyet-i Vekile aza-yı muhteremesidir. Heyet-i Vekile aza-yı muhteremesi Meclisin Heyet-i Umumiyesinin ârasına müracaat edilmek suretiyle o makama ehliyeti kabul edilerek intihap edilmiştir. Hâşâ. Hiçbir ferdi için bir toz konduracak söz söylemek istemem. Fakat encümen azasının intihabı birer şubede oluyor. Eğer bu sıfat ve salâhiyeti iki heyetten birisine tevdi etmek zarureti ve mecburiyeti varsa bu lüzum ve vücuba Heyet-i Âliyyeniz kail iseniz Heyet-i Vekile de bizim gibi milletin itimadını haiz olmuş, ara-yı milletle mebus olmuş; üstesine Meclis Heyet-i Umumiyesinin ârasiyle mevki-i iktidara gelmiştir. Binaenaleyh, mademki bu hakkı iki heyetten birisine vermek zarureti varsa ben suret-i katîyede enzar-ı dikkatinizi tekrar ve tekrar celbetmek suretiyle bu hakkımızın verilmek zarureti mevcut ise bendeniz rica ediyorum, bu hakkı Heyet-i Vekileye verelim, bir madde ile işi bitirelim. Çünkü Heyet-i Umumiyenin ârasiyle intihap edilmişlerdir. Ben zannediyorum bu sözlerim hem kanunidir, hem mantıkidir. Bu cihet muvafik gelmezse rica ederim bu mesail-i müstacele durmaz. Onun için bir aylığı ne tutuyorsa muhterem Ali Cenani Bey'den rica edelim, bir gecede bu 64 milyon liradan bir aylığa ne isabet ediyorsa bunu ihzar etsin. Bir aylık bütçeyi verelim, mütebakisini tetkik edelim. Kanaatimin tercümanı olarak benim teklifim budur. Binaenaleyh, milletten cibayetine mezuniyet vereceğimiz paranın kimlere ve ne suretle verildiğini re'yül-ayn görelim ve görmeye çalışalım! Teklifim bundan ibarettir, beyefendiler!

Halid Bey (Kastamonu) - Muhterem arkadaşlar! Bundan evvel birçok kanunlar müzakere ettik. Her birisi için günlerle uğraştık, çiftçilere yardım için verdiğimiz bir milyon küsur lira için belki iki üç günümüz gitti. Sonra, İstanbul'da kalan zâbitan hakkında yapılan kanun müzakeresi için birkaç günümüz gitti. Milletin kırk dört milyon liralık bir bütçesiyle uğraşıyoruz. Buna beş dakika söz hakkı veriliyor. Ben bunu protesto ediyorum. (Alkışlar) Hiç olmazsa kanunun Heyet-i Umumiyesinin müzakeresi için bir hafta müsaade verilsin.

Reis - Beş dakika söz söylemek için Heyet-i Celile karar vermiştir. Protestonuzu geri alınız!

Halid Bey (Kastamonu) - Geri alıyorum. Fakat hiç olmazsa bir haftalık bir zaman tahsis edelim ve bu kadar istical göstermeyelim.

Reis - Rica ederim efendim! Heyet-i Celile karar vermiştir.

Halid Bey (Kastamonu) - Bendeniz, bütçenin Müdafaa-i Milliyeye aid olan aksamı hakkında söz söyleyeceğim. Bazı arkadaşlarımız Müdafaa-i Milliyeye tahsis edilen on üç milyon lirayı fazla görüyorlar. Arkadaşlar! Müdafaa-i Milliye bütçesi zahirde müstehlik görünür ve bunun için beş milyon olsun denebilir. Muhterem hocam Yusuf Akçura Bey'in buyurduğu gibi bize istikbali hazırlayacak Nafıa ve İktisat, Maarif bütçeleri daha kabarık olsun. Bu on milyon lira Nafıaya verilsin arzu ederdim. Fakat arkadaşlar! Şunu nazar-ı dikkati âlilerine arz ederim ki bugün muntazam bir ordu beslemek mecburiyetindeyiz ve muntazam bir orduya muhtacız. Mütarekeden sonra ordumuzun geçirdiği hal meydandadır. Onun üzerine bir Kuva-yi Milliye teşkil ettik. Kuva-yi Milliye ile iki sene kadar hariçle uğraştık. Muntazam bir ordu vücuda getirmek mecburiyeti hâsıl oldu. Ve bu ordu teşekkül ettikten ve takriben bir sene kadar talim ve terbiye yaptıktan sonra taarruza geçtik. Ondan sonra düşmanı denize atabildik. Binaenaleyh derme çatma bir ordu ile hiçbir zaman hudut muhafızlığı yapılamaz, memleket muhafaza edilemez. Onun için daimi bir orduya ihtiyaç vardır. Ordu seferden hazara geçiyor bunun için de bir masrafa ihtiyaç vardır. Memleket dâhilinde

kışla ve saire yoktur. Ordunun memlekete yerleşebilmesi için az çok masrafa ihtiyaç vardır. İstikbali düşünerek az çok mevcudu beslemek mecburiyetindeyiz. Bugün henüz daha Musul meselesi halledilmemiştir. Bugün boğazlar meselesi gözümüzün önündedir. Garbi Trakya ve saire gibi birçok yerler mesaili hâl-i muallâktadır. Heyet-i Vekilemiz, Hariciye Vekilimiz söz söyleyebilmek için süngüye istinat etmek mecburiyetindedir. Biz son taarruza geçmezden evvel biliyorsunuz ki düşman birçok yerlerimizi işgal etmişti. O zaman hepimizi bir yeis kaplamıştı ve hattâ o zaman sulh perverliğimizi göstermek için Avrupa'ya ve saireye müracaat etmiştik. Müracaat değil, bazı şeyler cereyan etmişti. Cümlenizin malûm-ı devletidir ki o zaman bizim elimizi sıkmaya, bizim murahhaslarımızı kabul etmeye tenezzül etmiyorlardı. Fakat vaka ki süngü kudretini gösterdi. O zaman Lozan Muahedenamesinde en kudretli devletlerarasında murahhaslarımıza bir mevki-i ihtiram verildi ve Lozan Muahedenamesinin en mümtaz sıfatı da budur. Binaenaleyh istikbalde halledilecek birçok meselelerimiz vardır ve binaenaleyh Heyet-i Vekilemizin kuvvetli söz söyleyebilmesi için orduya ihtiyacımız vardır. Bunun için on üç milyon lirayı çok görmeyelim bu rakamın bilâ münakaşa ve aynen kabulünü istirham ederim.

Arkadaşlar! Zâbitanın vaziyeti çok elimdir. En mahrum vaziyetlerde hiçbir şey düşünmeyerek çalıştılar. Burada muhterem Gazi Paşa Hazretlerinin söyledikleri gibi Sakarya Muharebesi cidden zabit muharebesi olmuştur. Dosyalar tetkik edilecek olursa bu görülecektir. Zabit Muharebesi vardır. Çünkü o zaman ordu tamamen teşekkül edememişti, Talim ve terbiye ilerlememişti. Onun için zabitan nümune-i imtisal olmak fedakârlığını gösterdiler. Daima ileriye atıldılar, çok fedakârlık yaptılar. Arkadaşlar! Zabitanın ihtiyacını anlatabilmek için ufacık bir vakayı söylemekliğime müsaade buyurun! Benim maiyetimde bir kıdemli yüzbaşı vardı. Bir kıdemli yüzbaşının takriben kırk beş lira maaşı

vardır. Malûm-ı devletiniz, bizim kanunumuz yüzbaşılara, mülâzımlara teehhül salâhiyeti vermez. Fakat efendiler! İlân-ı meşrutiyetten beri memleketin geçirdiği safahat malûmdur. Bugün bir zabit teehhül etmese bile, şeriatın icabı olarak uzaktan ve yakından akrabalarına bakmak mecburiyeti vardır. Şer'an bakılması icap eden ya halası veyahut teyzesi vardır. Yahut hemşiresine bakmak mecburiyetinde kalmıştır. Bu yüzbaşı arkadaşımız müteehhil idi. Bir gün sordum, dedim, "Arkadaş! Senin evlâdın yok mu?" var dedi. "Nerede?" Konya'dadır dedi. Malûm-ı âliniz Konya Anadolu'nun içinde oldukça ucuz bir yerdir. "Çocukların mektebe gidiyor mu?" dedim. Gözlerinden yaş akıtarak bana şu cevabı verdi: "Maatteessüf, çocukları mektebe gönderemiyorum." Niçin? Dedim. "Çünkü mektebe gönderdiğim zaman mektebin nizamnamesi mucibince mektebe mahsus bir elbise yaptırılması lazım gelirmiş. Hâlbuki benim üzerimdeki elbisenin görüyorsunuz, beş yaması vardır. Çocuklara nasıl elbise yaptırayım? Sırf bunun için mektebe gönderemiyorum." dedi. Sonra arkadaşlar! Karargâh "tabldot"u vardı. Bu tabldot zabitana ucuz yemek vermeye çalışıyordu. Böyle olduğu halde bu arkadaş öyle yemeğini iktisat edeceğim diye yemiyordu. Tabldot yemeği en ucuz olduğu halde bir akşam yemeği ile idare ediyordu. Zabıtan arkadaşlarımız böyle fedakârlıklarda bulunmuşlardır. Heyet-i Vekileye teşekkür ederim. Müdafaa-i Vekiline de teşekkür ederim, bir kanun yapıp göndermişlerdir. Bu sene bütçesine zabitanı terfih edecek bir zam yapılmamıştır. Hiç olmazsa 1340 senesi için bu, nazar-ı dikkate alınsın. Zâbitan bu hal-i pür-melâlde bırakılmasın. Sonra efendiler! Malum-ı aliniz zabitan kan bedeli alıyor. Yarın muharebe ettiği zaman ölecektir. Bunun evlâdı ve birçok şeyleri kalacaktır. Sonra bir memur bir elbise yaptırır. Belki iki sene giyebilir. Fakat bir zabit farz ediniz, en fena havalarda en gayr-i müsait şerait altında efrada talim ve terbiye yaptırmak için topraklar, çamurlar içerisine yatmaya mecburdur. Binaenaleyh çok elbise eskitir. Bir mülazım senede iki üç kat elbise eskitir. Dağa tırmanır ve her yere hizmete gider. Onun için bu gibi şeyleri nazar-ı dikkate almak mecburiyetindeyiz. Sonra bir memur bir vazifeye gittiği zaman muayyen bir yerde oturur, ailesini yanına alır. İki kişilik yemekle dört kişide geçinir. Fakat bir zabit burada vazife alır, ailesi burada iken hemen Erzurum'a gönderilir. Ailesi burada kalır. Bu

takdirde o zabit maaşını bölmeye mecburdur. Hâlbuki o memuriyete gittiği vakit onun ailesini beslemek için ayrıca bir şey vermezler. Başka memleketlerde seferberlik olduğu zaman ayrıca zabitan ailesine kendisine verilen maaş kadar bir misil maaş verirler. Arkadaşlar! Biz bunu da vermedik. Zabitan çok çekmiştir. İstirham ederim 1340 senesi bütçesinde zabıtanın terfihi ve biraz ikdarını nazar-ı dikkate alalım. İstikbal için bu kıymetli zabıtanı muhafaza etmek ancak bu suretle mümkün olabilir. Bu kıymetli arkadaşların birçokları ile görüştüm. Eğer Hükûmet bizi düşünmezse bu geçinememek yüzünden büsbütün terk-i meslek edip dışarıda kundura boyacılığı ederiz, diyorlar. Elim bir vaziyettir. Kıymetli bir zabit uzun harp tecrübeleriyle yetişebilir. Bugün cephede bulunan zabitanımız pek tecrübelidir, pek kıymetlidir. Bunları kaybetmeyelim. Siz bana mektepten bin tane yetiştirseniz bunlar tecrübe görmüş zabitanın yerini tutamaz. Çünkü harp görmemiştir... Onun için bu rakamı aynen kabul etmenizi ve istiksar buyurmamanızı istirham ederim. Sonra efendiler! Muhasasat-ı zatiye de çok görüldü. Efendiler! 1324 senesinden beri dâhilen ve haricen birçok gavail ile meşgul olduk, mütemadiyen efrat ve zâbitanımız şehit oldu, birçok vilâyatı terk ettik. Bunlar anavatana geldi, iltica etti. Efendiler! Birçok şüheda vardır. Bunların ailelerine verilen bu parayı istiksar edersek o şühedanın ruhu bizi paralar! Arkadaşlar! Onun için biz bir müddet daha bu parayı vermeye mecburuz. Herbirimiz kendimizi bir zabitin yerinde farz edelim, efendiler! Ailesini millete emanet ederek gidiyor, şehit oluyor, onun ailesi sürünsün mü? Yoksa ırzını mı satsın? Onun için istirham ederim, bu rakam üzerinde hiç düşünülmesin. Millet bunlara bakmaya mecburdur. Hükûmet varidatını başka suretle artırsın. Yalnız Heyet-i Vekileden istirham edelim. Bunlara iş bularak veyahut başka suretlerle düşünülsün. Efendiler! İhtiyat zabitanı hakkında şimdiye kadar hiçbir şey görüşülmemiştir, yapılmamıştır... Efendiler! İhtiyat zabitanı bu millete çok hizmet etmişlerdir. Ordunun belki nısfına yakın bir kısmını ihtiyat zabitanı teşkil ediyordu. Onlar için de milletin herhalde biraz semahet göstermesini istirham ediyorum. Efendiler! Müdafaa-i Milliye Vekili Paşa Hazretleri orduda kadrodan fazla zabitanın mevcudiyetini söylediler. Malûm-ı devletiniz bugün asayiş meselesi çok fenadır. Bugün görüştüğüm, gezdiğim ve temas ettiğim yerlerde gerçi vesaitin bozukluğunu takdir ediyor isem de lâkin arkadaşlar meselâ jandarma zabitanı arkadaşlarımızın içinde kifayetsiz ve ehliyetsizlerini görüyorum. Onun için bu, jandarma için büyük bir fırsattır. Mademki orduda fazla zabit vardır, jandarma zabitanını gayet iyi elesin ve ordudaki kıymetli zabitlerden alsın. Bu asayiş için pek müessir bir tedbirdir. Aynı zamanda Müdafaa-i Milliye Vekilinin vazifesi de teshil edilmiş olur. Dâhiliye Vekili Beyefendi Hazretlerinden de bir istirhamım var. Malûm-ı devletiniz İstanbul'un bir şekl-i hususiyeti vardır. İstanbul elyevm hariç bir vilâyet gibi idare ediliyor. Bendenizin kanaatim İstanbul bu şekilde idare edilemez. Herhalde İstanbul'un hususiyetine göre teşkilâtını tevsi mecburiyetindeyiz. Bu hususat nazar-ı dikkate alınarak bütçeye bir şey ilâve edilmiş midir? Eğer yapmazsak arkadaşlar, İstanbul'un kesafet-i nüfusu ve mevkiin vaziyet-i siyasiyesine nazaran ihtimal ki âtide mahcup bir vaziyette kalırız. Onun için şimdiden bunu nazar-ı dikkate alalım ve İstanbul'un hususiyetine göre bir masraf kabul edelim ve bu masrafı da kabul etmek mecburiyetindeyiz. Acaba Dâhiliye Vekâleti tarafından demin de arz ettiğim gibi bu bapta bir şey düşünülmüş mü ve Meclise bir şey teklif edilmiş midir? Bendeniz, hiç işitmedim. Bazı gazetelerde İstanbul'a anarşi isnat ediyorlar. Bu bütün âlem-i medeniyete karşı fena bir tesir yapar efendiler. Arkadaşlar! Biz idarede kudretimizi göstermek mecburiyetindeyiz. Sözlerime bir noktaya daha işaret ederek hitam vereceğim. Arkadaşlar! Biz intihap olunurken millete karşı birtakım umdeler kabul ettik, vaadettik. Onun umumunuza tekrar hatırlatmak istediğim sekizinci maddesi şudur: "Halk umurunun süratle intacı, fâal, müstakil bir silsile-i memurinin kemal-i intizamla usul ve kanun dairesinde iş görmesine mütevakkıf olduğundan sunuf-ı memuriyet bu noktadan tefrik olunur, onun için şuabat-ı devlet daimî teftiş ve murakabeye tâbi tutulacaktır. Diğer taraftan memurinin nasp, azl vesaireleninin tatbiki için muntazam bir usulle masuniyet, mesuliyet, tekâüdiye, taltifleri tespit edilecektir."

Arkadaşlar! Bu bence en mühim kanundur, görüyoruz ki Mecliste bir kanun yapılıyor. Bu kanun Maarif, Dâhiliye, İktisat ve saire gibi hangi memuriyet ve hangi daireye ait olursa olsun bunu tatbik eden memurlar ehil olmazsa bizim kanun ne kadar mükemmel olursa olsun, kaç para eder? Onun için çok rica ediyorum, ehil memurlar intihap ve tayin edilsin. Hariçte birçok zevatla temas ediyoruz, ben dikkat ediyorum, bu kürsüden açıkça ve şahsiyata istinat ederek söylemek istemem. Maalesef tayinlerde biraz hatır, gönül karışıyor, ehilleri tayin edilmiyor, tecrübeli ve ehliyetli memurlar şurada burada sürünüyor efendiler. Şunun bunun iltimas ve hatırı ile birçok yeniler giriyor. Çok

rica ederim, eski idare ile yeni idarenin farkını bu madde gösterecektir. Ehillere mevki verelim, nâ-ehillere mevki vermeyelim. Herkese ehliyetine göre mevki ve vazife verelim. Arkadaşlar! Şunu hatırlatmak isterim:

Bizim yüce Peygamberimizin bir hadisi vardır; Peygamberimiz bunda buyuruyorlar ki "Eğer bir millet ehil olanlara kıymet vermezse ve ehilleri istihdam etmezse siz kıyamete intizar edin!"

Bunların birçok tecrübelerini gördük. İşte İttihat Kabinesinin her bir nâzırı üç beş makam aldılar, Millet Meclisini gayrimeşru bir surette dağıttılar. Ondan sonra ilân-ı harbettiler. On senedir milletimizi felâketten felâkete sürüklendirdiler. Bundan büyük misal mi olur rica ederim? Her hissin fevkinde ehil memurlara mevki verelim. Sonra efendiler! Mülhakata gittikçe ve merkezden

uzaklaştıkça idare pek fenadır. Efendiler! Onun için teftiş, kontrol şarttır. Bugün öyle kaymakamlar vardır ki kazaya tayin edileli bir iki sene olduğu ve kazanın ancak bir iki nahiyesi olduğu halde vallahülazim nahiyeye daha bir kere gitmemiştir. Ben kendi daire-i intihabiyem dâhilinde bir kaymakam tanırım ki kazanın bir nahiyesi olduğu halde daha nahiye merkezine bir kere gitmedi. Merkezin on dakika mesafesindeki bir köyü eşkıya basıyor da katiyen yerinden oynamıyor. Ne yapayım efendim? Jandarma kumandanı falan hepsi safa içindeler diyor. Onun için memurlar kontrolsüzdür, müfettişler mi tayin edilecek, bunlar ne suretle idare edilecek? Millete karşı vadediyoruz. Aldığımız mektuplarda bütün şikâyetlerin ruhunu bu madde teşkil ediyor. Onun için her vekâlete ait olduğu için Heyet-i Vekileden bilhassa bu maddeye son derece itina gösterilmesini rica ederim.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi Fethi Bey (İstanbul) - Kastamonu Mebus-ı Muhteremi Halid Bey biraderimiz nutuklarında İstanbul idaresinden bahsettiler ve "Heyet-i Vekileden rica ederim. İstanbul bir vilâyet halinde idare ediliyor, bu kaabil değildir, İstanbul'un usul-i idaresini tayin edecek bir kanunla Meclise gelsinler." dediler. Bu ifadelerden anlaşılıyor ki İstanbul'un bugünkü şekilde yani vilâyetle idare olunması İstanbul'un idaresi için gayrikâfidir. Hâlbuki efendiler! İstanbul, asırlardan beri vilâyetle idare olunuyor. Başka suretle idare olunduğu yoktur, İstanbul'un eski idaresi ne ise yine aynı idaredir. Başka bir şekil vermedik. Yalnız bir farkı varsa, o da merkez-i hükûmet İstanbul'dan kalkıp Ankara'ya gelmiştir. Fakat İstanbul vilâyeti ki Şehremaneti ve Polis Müdüriyet-i Umumiyesi ve devair-i saireden mürekkeptir. Eski şekl-i idare ne ise yine aynı şekil devam etmektedir. Gerek bu ifadeden gerekse bazı matbuatta görmekte olduğum fıkrattan anlıyorum ki: Türkiye Büyük Millet Meclisi İstanbul'u ihmal etmiş olmak ve İstanbul'u kendi haline terk eyleyerek idaresini hafif surette tutmak gibi bazı ittihamat serdolunmak isteniyor. Hayır efendim! İstanbul'un gerek ticaret ve irfan nokta-i nazarından ve gerek eski payitaht olması itibariyle haiz olduğu ehemmiyet-i azimeyi derkederek hiçbir zaman İstanbul'un idaresini ihmal etmedik şunu arz edeyim ki umumi bütçemizin bugün yirmi sekiz, otuz milyona karib bir miktarı İstanbul'a sarf edilmektedir. Bunun için İstanbul idaresinin ihmali doğru olmaz zannederim. Fakat İstanbul İdaresi bütün bütçeyi ve yahut bütçenin hemen nıfsına yakın bir miktarını İstanbul'a tahsis etmek ve birtakım yeni yeni teşkilâta tâbi olması için Heyet-i Vekilenin teklifatta bulunmasını arzu ederseniz, bendeniz bu fikre iştirak edemem, Çünkü İstanbul'a şimdiye kadar birçok zamanlar merkez-i hükûmet olmak dolayısıyla birtakım masarifat ihtiyar edilmiş fakat Anadolu bu masraflardan mahrum kalarak ihmal edilmiştir. Birçok mektepler, fabrikalar ve müessesat hep İstanbul'a inhisar etmiştir. Anadolu büsbütün mühmel bir halde kalmıştır. Efendiler! Şurasını arz etmek istiyorum ki; bizim bugün bütün Anadolu'daki Emniyet-i Umumiye teşkilâtı -polis neferatı, komiseri ve saire- bin dokuz yüz kişiden ibarettir ve İstanbul'un Emniyet-i Umumiye teşkilâtını aynen ibka ettik ki bu, üç bin üç yüz polisle idare olunur ve bütün Anadolu'nun idaresi ancak bin dokuz yüz polisle temin ediliyor.

Bu da gösteriyor ki İstanbul hiçbir zaman ihmal edilmiş değildir, İstanbul'un idaresi ihmal edilmek veyahut herhangi bir suretle hissiyatta bulunmak ve bilhassa bendeniz gibi İstanbul mebusluğuyla müşerref olan bir kimsenin hatırından geçmez. Fakat Hükûmet, bütün tertibatta ve bütün teşkilâtta adaleti, menfaat-i umumiyeyi düşünmek mecburiyetindedir ve her hangi bir kasabanın hususi menfaatini ve imtiyazatını tanımak ve ona göre masarifini tezyit etmek cihetini iltizam edemez kanaatindeyim. Bu vesile ile altı aylık tahsisat kanunu dolayısıyla; rüfekadan bazılarının dermeyan ettikleri mütalâata cevap vermek isterim. Rüfekadan birçokları jandarmanın maaşının kifayetsizliğinden bahsettiler ve jandarma maaşatının tezyidini talep ettiler ve Halid Bey biraderimizle diğer bazı arkadaşlarımız da zabitanın maaşlarının kifayetsizliğinden ve zam icra edilmesinden bahsettiler. Bazı rüfeka da İktisat ve Nafıa bütçelerindeki tahsisatın âdem-i kifayesinden ve bunu behemehâl tezyit etmek lüzumunu ileriye sürdüler. Diğer birtakım arkadaşlar da Maarif tahsisatını gayrikâfi buldular ve bunu şu veya bu miktarda tezyit etmeyi teklif ettiler. Efendiler! Şu mütalaat gösteriyor ki gönderdiğimiz masarifat cetvelini gayrikâfi buluyorsunuz. Bu, bizim için mucib-i teşvik bir keyfiyettir. Binaenaleyh bu gibi mütalaatı nazar-ı itibara alarak ileride bütçemizi daha ziyade kabartabilmek için Heyet-i Âliyyenizin Varidat kanunlarımızı o nispette tezyit edeceğine dair ümit beslemek icap ediyor ve Heyet-i Âliyyeniz varidatı ona göre tezyit edecekse bu masarifatı arzu edilen surette tezyit gayet kolaydır ve sizi temin ederim ki her şeyden ziyade bunu en büyük süratle yapacak olan Dâhiliye Vekili sıfatıyla bendeniz ve diğer arkadaşlarımdır Biz de zabitana, jandarmalara, memurine çok miktarda maaş vermek taraftarıyız. Fakat evvelâ iş parayı bulmaktadır. Varidat kanunları Meclise geldiği zaman temayülât-ı umumiye ile mütenasip bir surette kanunlarımızı hüsn-i telâkki buyurur ve ona göre varidatımızı tezyit ederseniz mesele hallolmuştur. (Handeler) (Vur abalıya sesleri) Fakat Heyet-i Vekile bugünkü mevcut olan vergilerin nispetsiz bir surette tevzi edildiğini daha doğrusu bugünkü mevcut olan vergilerden ancak birinin cüz'i bir miktar -ki onu da evvelce programımızda arz etmiştim- tezyit imkânına kaanidir. Diğer vergilerin hattâ bazısının tenkisi lüzumuna kaanidir. Mamafih varidat ve masarifat-ı devlete vaziülyed olan Heyet-i Celileniz varidatı tezyit etmek suretini kabul ederse maalmemnuniye biz de masarifatımızı o nisbette tezyit eder ve memurlarımıza fazla maaş veririz. Yoksa yalnız masarifatı tezyit etmek beyhude yere masarifi kabartıp bütçeyi büyütmek ve açığı kabartmak ve senenin nihayetinde her memurun, zâbitanın, jandarmanın ve sairenin üç, dört aylık maaşını tedahülde bırakmak demektir ki bu da kâr-ı akıl olmaz. Halis Bey biraderimiz de eski memurların bir kısmının dışarıya atılmış olmasından dolayı birtakım yeni memurların hizmete alındığından bahsile bundan sonra alınacak memurların Mekteb-i Mülkiye ve mekatib-i aliyeden mezun olanlardan seçilmesi lüzumunu teklif ettiler ki bu hakikaten doğrudur. Fakat bu mesele birkaç seneden beri tatbik edilen bir meseledir zannederim. Ancak kendileri bu hususta layıkıyla malûmat alamamışlardır. Biz memuriyetlerimizi mekâtib-i âliye mezunlarına veyahut bu derece tahsili haiz olan ve bil-imtihan liyakati tebeyyün eden zevata hasretmişizdir yoksa öyle keyfemettefak liyakati gözetlemeden hiçbir memur aldığımız yoktur. Feridun Fikri Bey biraderimiz de Ankara'da Şehremaneti teşkili lüzumundan bahsettiler ve bu babta yapılacak kanunun bir an evvel getirilmesini söylediler. Bendeniz de hakikaten böyle bir teşkilâta, taraftarım ve bunun için bir kanun da hazırladık. Fakat bunu, belediyenin şimdiki haliyle mütenasip bir teşkilât suretinde yapmak lüzumu vardır. Yoksa büyük miktarda bir emanet teşkilâtı yapacak olursak şehrin varidatının mühim bir kısmı bu teşkilâta memur edeceğimiz zevata hasrolunacağından sokaklar yine eski halinde çamurlu bir halde kalmış olacaktır. Onun için bu teşkilâtı mümkün olduğu kadar tanzim ve imarında nezafete riayet edilmesi hususunda Şehremanetine veyahut Ankara Belediye Riyasetine daha büyük bir mesuliyet tevcih etmek lüzumunu ihsas edeceğiz ve bu suretle bugünkü şekilde değil Hükûmet tarafından mansup olunması şeklini ileri süreceğiz. Tâ ki faaliyet göstermediği takdirde daha ziyade faaliyet gösterecek birisiyle tebdili mümkün olabilsin.

Feridun Fikri Bey, ihtiyat zabitleri için Hükûmetin teshilât yapmaya başlamasını, ancak kendi takrirleri -ki zannederim, pek yakında verilmiştir. Ne zaman verildiği hatırımda değil- üzerine bir şey yapılmış. Böyle bir şey varit değildir, doğru değildir. Böyle bir malûmatı nereden almışsa yanlış almıştır. Hükûmet ihtiyat zabıtanı için idari nokta-i nazardan mümkün olan teshilatı yapmak için kararlar alınıştır. Bunun için Feridun Fikri Bey'in takrirlerine intizar etmemiştir. Tabiî takrirleri daha evvel gelmiş olsaydı Feridun Fikri Bey'in takririnden de istifade etmek isterdik. Yalnız bir hakikat vardır ki Hükûmet bu takrirden

evvel kararını vermiştir. Fakat efendiler! Bir noktayı bilvesile burada kendileri şey ettiği için şurada arz etmek istiyorum. Dediler ki bu faal anasırı, bu çalışkan ve fedakâr zabitanı bir an evvel müstahsil vaziyete koyabilmek için Hükûmet lâzım gelen kanunlarıyla Meclise gelsin. Efendiler! Bunun Türkçesi şudur: Bunları müstahsil bir hâle koymak demek yani kendilerine varid olan teklifleri şu idi üçer bin, beşer bin lira kıymetinde arazi vermek bunların bedelini tecil etmek ve takasite bağlamaktır. Efendiler! Bu basit bir hesaptır. Beş bin ihtiyat zabitimiz vardır. Her birine üçer bin liradan hesap ederseniz on beş milyon lira eder. Sonra daha bazı tekâlif de vardır. Aşar vergisinden kendilerini istisna etmek gibi ki Heyet-i Vekile bunu da suiistimalata müsait görmüştür. Çünkü herhangi bir ihtiyat zabiti sıfatıyla bir arazi işletecek olursa ve onun da aşar vergisinden istisnasını kabul edecek olursak birçok adamlar belki kendi arazilerinin ihtiyat zabiti tarafından işletilmekte olduğunu iddia edebilirler. Onun için bu cihetleri de muvafik bulmadık. Bunu da umumi olarak arz ediyorum. Eğer Hükûmetin elinde herhangi çalışkan bir anasırı derhal müstahsil haline koymak kabiliyeti mevcut olsaydı ve bir kanunla birçok adamları müstehlik vaziyetinden müstahsil vaziyetine geçirmek mümkün olsaydı Hükûmet hiç düşünmez, memlekette mevcut olan ahalinin yüzde doksanını derhal müstahsil vaziyete koymak için bunu bir fırsat ittihaz ederdi. Zannederim ki kanunla bir adam müstahsil haline gelemez. Ancak kendi sa'y-i zatisiyle kendi fedakârlığıyla, kendi alın teriyle müstahsil haline gelir. Bunun için icabeden idarî hususatta kendilerine yardım etmek lâzım gelir ve ilk hayata atıldıkları vakit her şeyden mahrum kalmamaları için Hükûmetin kendilerine lâzım gelen muaveneti yapması lâzımdır. Onun için bir kanun takdim etmek inşallah Heyet-i Âliyyelerinde de mazhar-ı kabul olur ve onlara lâzım gelen suhuleti ifa ederiz. Lâkin bundan başka büyük mikyasta aşar vergilerinden, temettü vergilerinden kendilerini affetmek yahut herkese üçer bin lira itibar vermek gibi bendenizce gayr-i kabil-i icra olan noktalarda muhterem ve fedakâr arkadaşlarım ısrar edecek olurlarsa beyhude yere vakit geçirmiş olacaklar ve müstahsil vaziyetine girmek için -ki kendi arzuları bu noktadadır- o nisbette teehhür etmiş olacaklardır.

Efendiler! Bazı arkadaşlar da esasen Heyet-i Vekilece musammem olan şeylerden, programımızda bahsedildiği gibi behemehâl yapılması lâzım gelen şeylerden bahsettiler. Meselâ; askerî fabrikaların behemahal Anadolu'da tesisini ve kezalik diğer fabrikaların da Anadolu'da tesisini söylediler. Heyet-i Vekilenin -müteaddit fırsatlardan bilistifade arz ettiğim veçhile- gayesi bundan ibarettir. Bunun için bunu tekrar mevzubahsetmek lüzumsuzdur. Heyet-i Vekile bunun için Heyet-i Âliyyenize karşı taahüdatta bulunmuştur.

Biz isteriz ki; gerek askerî fabrikalar gerekse şayak fabrikaları, kumaş fabrikaları ve sair fabrikalar Anadolu'da teessüs etsin ve memleketin müdafaası mecburiyeti hâsıl olduğu zamanlarda müdafaamızı temin etmek için biz harice muhtaç bir halde kalmayalım. Dâhilde vesait-i müdafaamızı kolaylıkla temin edelim. Bu nokta-i nazardan, bittabi bu fabrikaların Anadolu'ya nakli icra edilecektir. Bu, zamanla yapılır. Bir arkadaşımızın dediği gibi, Bünyan'daki çağlayanlardan istifade edilecektir. Orada da fabrikalar vücuda getirilecektir. Fakat bittabi ondan evvel, bu tahsisatın verilmesi ve işe başlanması lazım gelir.

Reis - Efendim!.. (Müzakere kâfi sesleri) On beş arkadaşın daha sözü mukayyettir. Kifayet-i müzakere teklifi de yok, şimdi bir takrir gelmiştir.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Reis Bey istirham ederim, bir saat evvel Meclis-i Âli bir karar verdi, söz alan arkadaşlar kâmilen söyleyecekler. Binaenaleyh iki saat evvel verilmiş olan karardan nükûl edersek, nasıl olur da ben, bu sıfat-ı mebusiyete lâyık bir adam olabilirim?

Reis - Hilmi Beyefendi! Riyaset henüz izahatını bitirmedi.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Zat-ı âliniz kifayet takriri veren yoktur dediniz. Demek istiyorsunuz ki... (Handeler)

Reis - Çok rica ederim; kifayet takriri yoktur. Arkadaşlardan daha on beş zat söz almıştır dedim. Size kifayeti müzakere hakkında bir şey arz ettim mi ki söze karışıyorsunuz?

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Rica ederim, şimdi kifayet takriri yok demek?

Reis - Rica ederim Hilmi Bey... Efendim şimdi bir kifayet takriri daha geldi. Kifayet-i müzakereyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmemiştir efendim.

Efendim, yarın öğleden sonra saat bir buçukta içtima etmek ve aynı ruznameye devam etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

İçtima-i Âti Ruznamesi

1 - Zapt-ı sabık hulâsası
2 - Evrak-ı varide
3 - Müzakere edilecek mevad
1 - Posta kanun lâyihası
2 - Avans kanunu lâyihası ve Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası
3 - Aydın, Ödemiş, Afyon, Isparta ve havalisinde idare-i örfiye ilân edildiğine dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi ve Dâhiliye Encümeni mazbatası
4 - İzale-i Şekavet kanun lâyihası ve Dâhiliye ve Adliye encümenleri mazbataları
5 - Kambiyo kanun lâyihası
6 - 2 Teşrinisani tarihinin iyd-i millî addi hakkındaki teklifler
7 - Suiistimalden maznun Binbaşı Lütfi Efendi hakkındaki İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresine Adliye Encümeni mazbatası
8 - Mütareke bidayetinde vatanın umur-ı müdafaası maksadıyla ika edilen ceraim hakkında kanun lâyihası
9 - Birinci Devrede mebus bulunan zabitanın vaziyetleri hakkındaki tezkerelere dair Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası ve teklif-i kanunisi
10 - Evkaf-ı mülhaka fazlalarından alınmakta olan mal-ı maktuun ilgasına dair Lâyiha ve Şeriye Encümeni mazbatası
11 - Memurin-i saire misillû idare-i hususiye memurlariyle mazulîn ve mütekaidin evlâtlarının mektep ücretleri hakkında bir karar ittihazına dair Urfa Mebusu Şeyh Safvet Efendi'nin takriri
12 - Takdirname ile usul-i taltif hakkındaki Kanunun tefsirine ait Müdafaa-i Millîye Encümeninin üç kıta mazbatası
13 - İstiklâl Madalyası Kanununa madde-i müzeyyele ilâvesine dair Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası
14 - Etıbbanın hizmet-i mecburiyesi hakkındaki lâyiha-i kanuniye ve Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Encümeni mazbatası
15 - Konya Ovası İskası hakkındaki lâyiha ve teklif-i kanuniye Nafıa Encümeni mazbatası
16 - Mahkûmînin tarik bedelât-ı nakdiyesinin teciline dair lâyiha ve teklif-i kanuniye Nafıa Encümeni mazbatası
17 - Yirmi dörde münkasım saatin kabulü hakkında Cebel-i Bereket Mebusu Avni Bey'in takriri
18 - Mal müdürlerinin vekâletçe tayini hakkındaki lâyiha-i kanuniye ve Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası
19 - Elbise bedeli hakkındaki kanunun tefsirine dair tezkere ve Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası
20 - Fransızlar zamanında müsadere edilen mebaliğ hakkındaki tezkere ve Kavanîn-i Maliye Encümeni mazbatası
21 - Memurin-i mülkiye tekaüt kanununun tadiline dair teklif ve Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası
22 - Nizamname ve talimatnameler hakkında Kanunî Esasî Encümeni mazbatası ve Urfa Mebusu Şeyh Safvet Efendi'nin teklif-i kanunîsi
23 - Malulin-i guzatın terfihi hakkındaki kanunun tefsirine dair tezkere ve Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası
24 - Kırtasiye muamelâtının tahfifi hakkında Lâziztan Mebusu Ekrem Bey'in takriri
25 - Devletin alâmet-i mahsusasını havi meskûkât darbı hakkında icraî bir karar itasına dair tezkere ve

Encümen mazbatası

26 - Meclis-i İdare âzalarının vergi kaydı hakkında teklif-i kanunî ve Dâhiliye Encümeni mazbatası

27 - Rüsum-ı Belediye Kanununun 19. maddesinin tefsirine dair tezkere ve Encümen mazbatası

28 - İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanununun

140. maddesinin tefsirine dair tezkere ve Encümen mazbatası

29 - Rüsum-ı Belediye Kanununun 24. maddesinin tefsirine dair tezkere ve Encümen mazbatası

30 - Belediye Kanununun 19. maddesinin tefsiri hakkında tezkere ve Encümen mazbatası

31 - Sülüsan-ı müddet-i cezaiyelerini ikmal eden mahkûminin affına ve müebbeden küreğe ve kalebentliğe ve nefye mahkûm bulunanların cezalarının on beş sene kürek ve kalebentlik ve nefye tahviline dair kanun lâyihası ve Adliye Encümeni mazbatası

32 - Şirketlerde Türkçe istimali hakkında teklif-i kanunî ve şayan-ı müzakere olduğuna dair Nafia Encümeni mazbatası

Yirmi Yedinci İçtima

27 Eylül 1339 Perşembe

(Reis: İkinci Reisvekili İsmet Beyefendi)

Kâtipler: Vasıf Bey (Saruhan), Haydar Rüşdü Bey (Denizli)

Zapt-ı Sabık Hulâsası:

Reis - Efendim! Celseyi küşat ediyorum, zapt-ı sabık hulâsası okunacak. (Zabt-ı sabık hulâsası okundu.)

Efendim! Zapt-ı sabık hulâsası hakkında mütalâa var mı efendim? (Hayır sesleri) Zapt-ı sabık hulâsasını aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Reis - Efendim evrak-ı varideyi arz ediyorum. Yeniden inşa edilecek hapishaneler tahsisatı için İcra Vekilleri Heyet-i Riyasetinden mevrut layiha-i kanuniye, Muvazene-i Maliye Encümenine,

Nafia Vekâletiyle Fransız tebaasından K. Gronblad ve şürekâsı beyninde münakit Mersin'de liman ve rıhtımlar ve müteferriatı inşa ve işlemesine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinden mevrut layiha-yı kanuniye, Nafia ve Muvazene-i Maliye Encümenine,

Divan-ı Harpçe mahkûm Amasyalı Alioğlu Hüseyin'in hizmet ve yararlığından bahisle hakkındaki hükmün ref'ine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinden mevrut layiha-yı kanuniye Adliye Encümenine havale ediyoruz.

Mazbatalar

Evkaf Hidemat-ı Umumiyesi için bir milyon lira avans itası hakkındaki 1/163 numaralı lâyiha-i kanuniye ve Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası var, ruznameye alıyoruz.

Afları Hükûmetçe talep edilen müteaddit eşhas hakkında mevrud 3/121 numaralı tezkerelere Adliye Encümeni mazbatası var, ruznameye alıyoruz.

Efendim, ruznameye geçiyoruz. Avans Kanunun birinci maddesinin müzakeresine devam edilecektir. Söz Haydar Rüşdü Bey'indir.

Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbata Muharriri Ali Cenani Bey (Gaziantep)-Encümen namına söz istiyorum.

Efendim, iki gün devam eden müzakerat esnasında arkadaşlarımızdan bazı zevat, muhtelif beyanatta bulundular. Bunlardan Hükûmete taallûk eden meseleye tabiî Maliye Vekili Bey veyahut diğer Vekil Beyler cevaplarını vereceklerdir. Fakat bu mesail içinde encümenin mesaisine taallûk eden kısımları vardır ki bu mesaile de bendenizin cevap vermekliğim icabeder.

Söz söyleyen zevat-ı muhtereme arasında Gümüşane Mebusu Zeki Bey, Müdafaa-i Milliyenin altı aylık maaş ve masrafı için Hükûmetten istenilen tahsisata encümence zam yapıldığından jandarma bütçesinden 300 küsur bin tenzilât icra edildiğinden bahsile jandarma dairesi tahsisatından kesilen bu paranın jandarmanın terfihi için bütçede ibkası lüzumundan bahsettiler. Müdafaa-i Milliye Vekâleti ile Maliye Vekâleti arasında Avans Kanununun tertibinde esasen muhalefet-i efkâr mevcut olduğu için encümende evvelemirde her iki Vekil arasındaki mübayenet-i efkârı anlamak üzere izahat istedik. Arada olan fark pek büyük olduğu halde cereyan eden müzakerat neticesinde bu fark bir dereceye kadar tenkis edildi, ikisi birbirine hemen yakın bir hale geldi. Bilahare Heyet-i Vekilede görüşerek Müdafaa-i Milliyenin altı aylık maaş ve masarifi için istenilen 400 bin küsur liranın daha ilâvesi Heyet-i Vekilece takarrür ederek Heyet-i Vekilenize takdim olunan bir tezkere ile encümeninize geldi. O tezkere muhteviyatını biz de muvafik gördük ve o suretle tahsisatı 13 milyon liraya iblâğ ettik.

Jandarmaya gelince: Efendiler! Malûm-ı ihsanınızdır, gerek Müdafaa-i Milliyeye merbut zâbitan, ümera ve erkân ve mensubin-i askeriyenin maaşatı, gerek jandarmanın zâbitan ve efrat maaşatı kanun-ı mahsuslarla tayin edilmiştir. Encümen tetkikatını eldeki kanuna göre tespit ederek ona göre kadroyu tanzim etti. Jandarma maaşatı için bu senenin iptidasında Büyük Millet Meclisinden çıkmış bir kanun mevcuttur. Jandarmanın kadrosunu kanundaki maaşa göre hesap ettik, miktarı ona göre tespit eyledik. Tespit eylediğimiz miktar 4 594 113 liraya baliğ oluyor. Tenzilâtı mucip olan mesele esasen mevcut olan jandarmanın tahsisatından tenzilât değil, mazbatamızda da arz eylediğimiz üzere geçen sene Paşaeline -Edirne havalisine- hasbel-lüzum gönderilmiş olan sekiz bin kişilik jandarma kuvvetinin hâlihazırda bin altı yüze tenzil edilmesi icap etmesi üzerine onların tahsisatının tayyından ileri gelmiştir. Esasen mevcut olan jandarma tahsisatından hiçbir şey tenzil etmedik. Paşaeli'ndeki jandarma kadrosunun tenzili hal-i seferiden hal-i hazariye intikal etmesi üzerine vâki olmuş bir zarurettir. Heyet-i Celileniz jandarma maaşatını kâfi görmez de bir kanun ile bu maaşatı tezyit ederse bittabi mevcut kadroya göre yeniden tahsisat-ı munzama şeklinde verilebilir. Binaenaleyh bütçede yapılacak muamele arz ettiğim gibidir. Yine Zeki Bey fabrikalar hakkında bahis buyurdular, Fabrikalar Müdüriyet-i Umumiyesinde mevcut olan fabrikalardan bahsettiler. Bu fabrikaların vaziyeti üzerine iki seneden beri Muvazene Encümeninde tetkîkat yapılmaktadır ve Müdafaa-i Milliye Vekâletiyle Fabrikalar Müdüriyet-i Umumiyesi ile uzun uzadıya müzakerat cereyan etti ve yine Zeki Bey'in arzu ettiği veçhile münhasıran mühimmat-ı harbiye imal eden fabrikalar Anadolu'da tesis edilmek üzere takarrür etmiştir ve bir taraftan da burada inşaata bugün devam olunuyor. Bu fabrikalar içerisinde bir kısmı vardır ki bunlar mühimmat-ı harbiye değil levazım-ı askeriye imal ederler. Encümen bu fabrikaların bugünkü günde yine Müdafaa-i Milliye Vekâletinin elinde bulunmasına zaruret olduğuna kaani olmuştur. Filhakika ticaret emtiası denilen levazım-ı harbiyenin cihet-i askeriye elinde bulunmayarak daha ziyade efrad-ı ahali elinde bulunması lâzım ise de bugün aynı fabrikalara sahip olan kimse ve erbab-ı ihtisas bulunmadığından ve Mücadele-i Milliye esnasında bu fabrikalardan istifade edilmekle beraber elbise ve ayakkabı ve saire levazımını ecnebi memleketlerinden tedarike mecbur olduğumuzdan bu gibi fabrikaları memleket dâhilinde tesis edinceye kadar veyahut mevcut fabrikalar imalâta başlayıncaya kadar levazım-ı askeriye imâl eden fabrikaların da hâlihazırdaki vaziyetini muhafaza etmeyi münasip görüyoruz. Yine Zeki Beyefendi ifadeleri arasında buyurdular ki Muvazene-i Maliye Encümeni Hükûmetin istediği avans üzerinde bir buçuk milyon liralık bir parayı fuzuli olarak maaşata tevzi etti. Zannediyorum ki efendiler! Takdim ettiğimiz mazbata pek dakik olarak mütalâa ve tetkik edilmiyor. Muvazene-i Maliye Encümeninin bazı devairin tahsisatında yapmış olduğu tezyit katiyen maaşat için sarf edilecek bir şey değildir. Arz ettiğim gibi bunun 400 000 lirası Müdafaa-i Milliyeye, 300 küsur bin lirası askerî fabrikalara ki bunlar sırf tesisat ve inşaatı içindir, 650 000 lirası bahriyeye, 200 000 lirası idare-i hususiyelerden Muvazene-i Umumiyeye devredilen darülmuallimîn ve darülmuallimat ve idadiler tahsisatına karşılık olarak konulmuştur. Bunlar maşaata serpiştirilmek üzere konulan zamaim değildir. Söz söyleyen muhterem rüfekadan Vehbi Beyefendi cihet-i askeriyenin

istimal ettiği mebaninin icarları verilmediğinden bahis buyurdular. Müdafaa-i Milliye Vekâleti bütçesinde 336. faslının yedinci maddesi olarak icarât tahsisatı mevcuttur. Bu tahsisat, sene iptidasında altı aylık olarak 25 000 lira konmuştur. Bunun âdem-i kifayeti anlaşıldı. Bu sene ki son altı aylık avans için de bunun karşılığı 100 000 liradır. Fakat bu paranın sarfında zuhur eden müşkülât-ı kanuniye bunun sarfına mâni oluyor. Onun için de bir tefsir gelmiştir. Bu tefsir Heyet-i Celileden geçtiği halde tabiatiyle o paralar eshabına verilecektir. Yine Vehbi Beyefendi mebani-yi askeriyenin...

Vehbi Bey (Karesi) - Gelecek sene de verilebilir mi?

Ali Cenani Bey (Devamla) - Gelecek sene de tabiî aynı fasıla tahsisat konulduğu zaman verilecektir.

Vehbi Bey - Bu senenin borcu gelecek sene verilebilir mi?

Ali Cenani Bey - Tabiî verilir efendim, beş seneye kadar... Usul-i Muhasebat Kanunu veçhile tahakkuk eden masarif mürur-ı zamana uğrar. Beş sene de verilebilir. Vehbi Beyefendi kışlaların, mebani-i askeriyenin mevcut olmadığından bahsettiler.

Vehbi Bey - Hayır efendim, bahsetmedim. Zaruri olmak dolayısıyla veriliyor. Bendeniz onu sormuyorum.

Ali Cenani Bey (Devamla) - Kışlalar, mebani-yi askeriyenin tamiri için de altı aylık avanstan on iki bin lira mevcut idi. Bu seferki altı aylık tahsisat da elli bin liraya çıkmıştır. Mümkün olduğu kadar pencerelerini kapılarını tamir ettikten ve kabil-i iskân bir hale getirdikten sonra tutulan yerler boşalacaktır

Vehbi Bey (Karesi) - Kira versinler.

Reis - Efendim zatıâlinizin söylediği sözlere cevap veriliyor.

Vehbi Bey (Karesi) - Yanlış, yanlış! Söylediğimden bahsetmediler ki... Tasarrufatı ne yaptınız? Dedim.

Ali Cenani Bey (Devamla) - Evet efendim. Mazbatanın on altıncı sahifesinde masraftan tenzilât yapılarak maaşata zammedileceği söyleniyor dediler. Acaba bunlar mekteplerden, yol masraflarından mı kesilecek? Buyurdular. Efendiler! Umumiyet itibariyle maaşata zamaim yapmaya encümen taraftar olmadığını da mazbatada göstermiştir. Bu sene maaş üzerinde yapılması zaruri görülen zamaim iki üç mahaldedir. Birisi Maliye Vekâletinin elinde altı yedi yüz kuruş maaşla şimdiye kadar hizmet etmekte olan tahsildarlar vardır ki bunlar mükellefiyet-i askeriyenin kalkması üzerine terk-i vazife ettiklerinden maaşlarına bir miktar zammiyat yapılmasını mevzubahsetmişizdir. Bu da tahsildarların adedini tenkis edip on yerine sekiz istihdam ederek maaşların sekiz yüz ile bin arasında olmasını düşünmüşüzdür. Tabiî henüz karar verilmemiştir. Eğer Heyet-i Celilenize arz ettiğim veçhile bu vazife encümene tevdi buyurulacak olursa maliyede yapılacak zamaim yalnız tahsildarların maaşlarına yapılacak zamaimdir.

Süleyman Sudi Bey (Bayezid) - Tahsildarlara ne lüzum vardır? Millet kendisi verse daha iyi değil mi?

Ali Cenani Bey (Devamla) - Fena olmaz, o da bir fikirdir. Belki kendi kendine milletin kasasına gelir. Diğeri ise dâhiliyede nüfus memurları, tahrirat kâtipleri, tahrirat müdürleri gibi maaşatı pek dûn olan bir kısım memurin -ki küçük memurlardır- imkân bulunursa müteferrika, mefruşat gibi bazı maddelerden tenzilât yapılarak bunlara ikişer yüz, üçer yüz kuruş ufak bir zammiyat yapmaktır. Umumi zam esasen varit değildir. Çünkü bugünkü bütçenin vaziyeti ona mütehammil değildir. Vehbi Beyefendi'nin korktukları gibi mekteplerden, yollardan ve buna mümasil masariften tenzilât yapılmamıştır.

Vehbi Bey (Karesi) - Mazbatanız öyle!

Ali Cenani Bey (Devamla) - Arz ettiğim mefruşat gibi ufak şeylerdendir. Nafıanın yol tahsisatından, Maarifin mektep tahsisatından zaten kat'etmeye imkân yokur. Yusuf Akçura Bey masraf gösteriliyor, varidat gösterilmiyor buyurdular. Masraf göstermeye mecburiyet vardır. Çünkü Hükûmet avans istiyor. Bu avans da her dairenin istediği tahsisatı müfredatı veçhile gösteriyoruz. Varidatı da yekûn itibariyle arz ettik. Çünkü varidatı müfredat itibariyle tetkik etmeye zaman müsait değildi. Eğer Yusuf Akçura Bey arzu buyururlarsa geçen sene gayet mufassal olarak bir varidat

bütçesi vermiştik -kalemde belki bir nüshasını bulurlar- orada âdeta varidatın tarihçesine kadar tafsilât verilmişti, tabiî bu sene de imkân bulunmuş olsaydı öyle bir varidat bütçesi Heyet-i Celilenize takdim ederdik. Ufak bir zaman içinde böyle bir tetkikatı yapmaya imkân bulamadığımız için yalnız mazbatada altı aylık tahsil ve tahakkuk cetveline nazaran bir yekûn tahakkuk ettirdik ve gösterdik ki o yekûn 110 milyon liradır.

Yusuf Akçura Bey (İstanbul) - Muvazene-i Maliye Encümeninin o yekûnun tahakkuk edeceğine kanaati var mıdır?

Ali Cenani Bey (Devamla) - Arz ettiğim gibi encümende müfredata bakamadık. Yalnız altı aylık tahakkukata bakarak Maliye Vekili Beyefendi'nin de vermiş olduğu izahata istinat ederek bu yekûnun tahakkuk edeceğine ümit varız.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Lâkin bu itirafa, hayret…

Ali Cenani Bey (Devamla) - Nesine hayret ediyorsun beyefendi.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Ona şüphe mi var? Hiç olmazsa Muvazene-i Maliye Encümeni vazifesini bihakkin ifa etmeli, tâli erkam ile buraya gelmemeliydi.

Ali Cenani Bey (Devamla) - Muvazene-i Maliye Encümeni vazifesini bihakkın yapmıştır, öyle kuru lâfla huzurunuza gelmemiştir.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Yaş lâfla gelmiştir.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Cenani Bey! O, esbab-ı mucibe mazbatasını okumamış, izahatınıza devam buyurunuz!

Ali Cenani Bey (Devamla) - Lâf söylemek kolay fakat iş görmek pek zordur. Dünyada tenkitten kolay bir şey yoktur. Yine Yusuf Akçura Beyefendi masarifi iki kısma tefrik ettiler, birisi maziye ait olan masarif, birisi de istikbale ait olan masarif... Maalesef maziye ait olan masarif hakikaten Yusuf Akçura Bey'in buyurdukları gibi bizim bütçemizde büyük bir yekûn tutuyor. Fakat efendiler! Bu yekûnu huzur-ı âlinize arz etmek mecburiyet-i elîmesinde bulunan encümeniniz şunu arz eder ki şimdiki mevcut olan Hükûmet bu masarifi meydana getirmemiştir. (Malûm sesleri) Bunu meydana getiren, asırların bize bırakmış olduğu birtakım miras-ı seyyiattır. İnşallah tedricen maziye ait olan masraflardan kurtulmak çaresi bulunur ve hem de bulmak elzemdir. Çünkü…

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Çok uzatmamalı, çiftçinin hayvanı yoktur, malûm-ı âliniz!..

Ali Cenani Bey (Devamla) - Çünkü bir devlet bütçesinin hemen sülüsüne yakın bir kısmı kendisine maziden intikal eden masarife karşılık gösterilirse o memleketin istikbale ait ümitleri pek kolay tahakkuk edemez. Tabiidir ki Heyet-i Celileniz tedricen bunlar için bir çare düşünecektir. Ait olduğu daire de -bu bize maziden intikal etmiş olan masarifin- tedricen azalması için tedbirler, çareler bulacaktır.

Yusuf Akçura Bey (İstanbul) - İnşallah...

Ali Cenani Bey (Devamla) - Bu meyanda Yusuf Akçura Beyefendi hanedana ve damatlara verilen paradan bahsettiler. Bugün hanedan bütçesinde damatlara maaş tahsis edilmemiştir; eskiden vardı. Fakat bugün mevcut değildir. Yalnız hakikaten bu bütçenin şayan-ı nazar olan cihetleri yok diyemem. Heyet-i Celilenizin bu bütçe ile meşgul olması herhalde hayırlı olur. Encümende uzun uzadıya bu meseleyi tetkik ettik ve bunun için bazı esaslar da düşündük. Fakat böyle alelacele çıkacağını zannettiğimiz bu Avans Kanunu ile bunu huzur-ı âlinize çıkarmayı muvafık görmedik. 1340 bütçesinde bütçenin bu kısmında mevcut olan masarifin suret ve şekl-i sarfı hakkında birtakım esasat hazırlanarak Heyet-i Celilenize -tabiî- arz olunacaktır. O meseleyi orada uzun uzadıya müzakere ederek salim bir neticeye raptetmek zarureti vardır. Yine bu meyanda Düyun-ı Umumiyeden bahis buyurdular. Efendiler! Geçen sene Heyet-i Celileye takdim etmiş olduğumuz Düyun-ı Umumiye bütçesinde Düyun-ı Umumiyenin teşekkülünden bugüne kadar geçirmiş olduğu safahati arz eder bir tarihçeye raptettikten sonra hâli hâzır vaziyetini muhakeme etmiştik. Yusuf Akçura Bey'in nazar-ı dikkatine çarptığı gibi, bugün Düyun-ı Umumiye İdaresinin İstanbul'da bulunan merkez-i idaresi 1 300 000 lira bir masraf ediyor. Yalnız merkez teşkilâtı ve İstanbul Başmüdüriyeti için. Hâlbuki bütün memleketteki Düyun-ı Umumiye teşkilâtının masarif yekûnu bunun

içinde imalât ve saire hariç olmak üzere yalnız idarî masarifi, yedi, sekiz yüz bin lira içindedir. Düyun-ı Umumiyenin merkez teşkilâtında bu kadar büyük bir masraf edilmesi bizim için pek zararlı olduğu gibi, Düyun-ı Umumiye İdaresinin teşkiline sebebiyet vermiş olan dâyinlerimizin hukuku da arada zail olmuş oluyor. Güya Düyun-ı Umumiye tahvilleri hamillerinin hukukunu bize karşı muhafaza etmek üzere teşekkül etmiş olan bu idare o hamillere vâki olacak tediyatı, kendileri maaş, masraf suretiyle israf ederek hâmillerin de paralarını vakt ü zamaniyle almalarına mâni olmaktadır. Yani zarar hem bize, hem de dâyinlerimize teveccüh ediyor.

Celal Bey (İzmir) - Fakat günah bizim değildir.

Ali Cenani Bey (Devamla) - Günah bizim değildir ama hakikatte zarar bizimdir. Düyun-ı Umumiye idaresine bir şekl-i salim ve mâkul verilmek her halde lâzımdır ve zannediyorum ki Hükûmet düyunun taksimi sırasında bu meseleyi intaç etmeye sarf-ı gayret edecektir.

Yusuf Akçura Bey (İstanbul) - Teşekkür olunur.

Ali Cenani Bey (Devamla) - Çünkü efendiler elde mevcut olan Muharrem Kararnamesinin sekizinci maddesinde Düyun-ı Umumiye idaresi bütçesi senenin hululünden iki ay mukaddem Hükûmete tevdi olunacağı ve Meclisçe tasdikinden sonra mamulün-bih olacağı sarahaten gösterilmektedir. Düyun-ı Umumiye idaresinin idarî masraflarını tayin ve tespit etmek bizim hakkımızdır. Tabiî israf vukuuna bundan sonra meydan vermemek için, Hükûmet ve Heyet-i Celileniz sarf-ı gayret edecektir.

Yusuf Akçura Bey (İstanbul) - Çok güzel...

Vehbi Bey (Karesi) - Ne vakit başlayacak?

Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbata Muharriri Ali Cenani Bey (Gaziantep) (Devamla) - Tabiî efendim! Bu taksim-i düyun meselesi yapılıp ayrıldıktan ve kuponlar meselesi hallolunduktan sonra...

Yusuf Akçura Bey (İstanbul) - Beyefendi Hazretleri! Bir sual sormaya müsaade buyuruluyor mu?

Reis - Zat-ı âlilerine cevap verdiği için bir sual sormaya hakkınız vardır. Buyurun efendim!

Yusuf Akçura Bey (İstanbul) - Teşekkür ederim. Efendim; bendeniz yalnız damatlardan bahsetmemiştim. "Zat-ı Hazret-i Hilâfet-penahi ve Hanedan" tâbirindeki "ve" den sonra gelen "hanedan" kelimesi üzerinde söylemiştim ve zannederim ki Zat-ı Hilâfet-penahiye tahsis edilmiş olan miktarın iki yüz şu kadar bin lirasının şu kadarı da hanedana gitmektedir.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Cüz'i bir kısmı…

Yusuf Akçura Bey (İstanbul) - Hâlbuki Halk Fırkası Nizamnamesinin ikinci maddesinde "Halkçılar hiçbir ailenin, hiçbir sınıfın, hiçbir cemaatin, hiçbir ferdin imtiyazlarını kabul etmeyen fertlerdir." deniliyor. Acaba bu nizamnameye muhalif olarak bir hizmet mukabilinde olmaksızın bazı kimselere maaş tahsis etmek muvafık olur mu?

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Efendim! Deminden bu meseleyi arz etmiştim. Bunu 1340 bütçesiyle yalnız mevzuubahsettiğiniz kısma ait değil umumi bir tetkikatla Heyet-i Celilenize arz etmek istiyoruz. Eğer muvafık görürseniz bunu 1340 bütçesine bırakalım. Efendim arkadaşlarımızdan Kâzım Bey Ergani bakır madeninin işletilmesi için tahsisat var mıdır? Diye bir sual sormuşlardı. Tabiî kendileri de bilirler ki Ergani bakır madeni harb-i umuminin hidayetinden beri muattaldır, işletilmiyor. Bütçede o madenin işletilmesi için ayrı bir tahsisat yoktur. Yalnız Ergani bakır madeninde mevcut müessesatın ve oradaki makina ve sairenin muhafazası için küçük bir teşkilât bırakılmış ve yalnız ona mahsus olarak tahsisat konmuştur. Bu sene de tabiî madenin işletilmesi için bir talep vâki olmamıştır. Şüphesiz encümen de bütçeye bir tahsisat koymamıştır.

Kazım Bey (Ergani) - Ergani bakır madenlerinin uzun müddet muattal kalmasından hem hazine, hem ahali mutazarrır oluyor. Bu yolda İktisat Vekâletinden bir şey sorulmuş mu, sorulmamış mı?

Ali Cenani Bey (Devamla) - Öyle bir şey yoktur efendim. Hükûmet, onu nazar-ı dikkate alır.

Kazım Bey (Ergani) (Devamla) - Mademki öyle bir şey konulmamıştır hiç olmazsa 1340 bütçesinde nazar-ı dikkate alınmasını temenni ediyorum.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Hükûmet onu nazar-ı dikkate alır efendim. Arkadaşlarımızdan birisi masrafın çokluğundan, varidatın azlığından bahsederek ahalinin işini görmek fakat icabederse varidatlarının yüzde kırkı kadarını ellerinden almanın mümkün olacağını söylediler. Bendenize bu suretle bir varidat tedariki imkânı pek hoş gelmiyor. Bugün en kolay tahsil olunan aşar bile, yüzde on iki buçuk alındığı halde ahalinin çalışamayacak bir derecede zararını mucip oluyor. Bugün doğrudan doğruya alınan vergilerden sonra yüzde ondan vergi almak mümkün değildir. Bendeniz varidatın tezyidini, vergilerin nispetlerini artırmak suretiyle değil, ahaliyi çalışıp kazanacak bir hale getirdikten sonra tabiî servetlerimizden istifade etmek üzere artırmak kabil olur fikrindeyim. Halkın elinde mevcut olan vesait-i maişetten bir kısmını alarak varidat temin etmek en fena bir usuldür. Bununla biz memleketin servetini inhitata uğratırız. Devletin bütçesini hiçbir zaman yükseltemeyiz. Diğer bazı arkadaşların sözleri vardır. O sualler, doğrudan doğruya Hükûmetten sual mahiyetindedir. Bendeniz onları geçiyorum. Burada en ziyade nazar-ı dikkate çarpan Kastamonu Mebus-ı Muhteremi Hasan Fehmi Beyefendi'nin sözleridir. Hasan Fehmi Beyefendi encümen kırk güne yakın bir zaman içerisinde Avans Kanunu için çalıştığı halde Meclisten bunun dört gün zarfında çıkarılmasını istediğinden bahsettiler. Efendiler! Elde mevcut dosyanın tarihleri ile sabittir; Avans Kanunu Ağustos'un yirmi sekizinde Heyet-i Celilenizden encümenimize havale edilmiştir. Encümene iki gün sonra gelmiştir. Encümenden de eylülün yirmisinde çıkmıştır. Encümende kaldığı müddet yirmi gün kadar bir müddettir ve bu müddet zarfında encümen Heyet-i Vekile âzası arasındaki ihtilafatı hal ile uğraşmıştır. Yedi, sekiz gün Müdafaa-i Milliye Vekili Paşa ile Maliye Vekili Bey arasındaki Müdafaa-i Milliye, Bahriye, Askerî fabrikaları bütçesindeki ihtilafatı hal ile uğraşmıştır. Diğer zamanını her arkadaşı bir vekâlete memur ederek her vekâletin altı aydaki sarf edeceği parayı madde madde fasıl fasıl tetkik ederek miktar-ı hakikisine kesb-i ıttıla etmek için uğraşmaya sarf etmiştir.

Rüşdü Paşa (Erzurum) - O arkadaşlar, bize izahat verseler mesele, daha çabuk hallolunur.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Bu yirmi günlük müddet içinde, vaktini bu lâyihadaki erkama lüzum olup olmadığını anlamakla geçirmiştir. Hasan Fehmi Beyefendi yine buyurdular ki encümen, kendisine salâhiyet istiyor. Bütçeyi füsul ve mevadına tevzi etmek için salâhiyet aldıktan sonra kendisi, bunları tevzi edecek. Yine arz etmiştik ki encümen, bu salâhiyeti almayı arzu etmedi. Hükûmet, göndermiş olduğu layiha-yı kanuniyede maaş kadrolarının encümende tetkik edilmesini, masrafın füsul ve mevada tevziinin de Heyet-i Vekilece yapılmasını teklif etmiştir. Bu, encümende ariz ve amik görülmüştür. Hattâ arkadaşlardan bir kısmı bu gibi salâhiyetin alınmamasına taraftar idi. Fakat ekseriyet, 1339 senesi bütçesinin son aylarda Meclisten geçirilmesi 1340 bütçesinin hululünden evvel çıkarılması fikriyle bu bütçe ile uğraşmaya karar vermiştir. Bu salâhiyet, ancak encümen için bir zaruret haline girdi. Yoksa encümen, katiyen böyle bir salâhiyeti alarak uğraşmaya taraftar değildir. Heyet-i Celile 1340 bütçesiyle meşgul olmak isterse karar verir ve bütçeyi yekûn itibariyle müzakere eder, hatta kadrolara bakar ve tetkik edersiniz. Encümene bu salâhiyeti vermekle vermemek müsavidir, arzu buyurursanız encümene verirsiniz, encümen bakar. Arzu buyurmazsanız kendiniz yaparsınız. Bu, encümence katî bir talep değildir. Yalnız arkadaşlar, böyle bir teklifte bulundular. Kabul

edilip edilmemek Heyet-i Celilenin arzusuna vabestedir.

Ahmed Bey (Kayseri) - Bir sual soracağım.

Reis - Sual ile konuşmak diğer arkadaşların hakkı kelamını ref'ettiğinden Heyet-i Âliyye geçen celsede sualleri muvafık görmedi. Söz isterseniz kaydedeyim.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) (Devamla) - Hasan Fehmi Efendi buyurdular ki bütçenin birkaç aylık miktarını tefrik etsinler, avans olarak onu verelim, bilahare bütçeyi Heyet-i Umumiyesiyle müzakere edelim. Esasen bunun için bir iki

aya hacet yoktur. Çünkü eylül geçmek üzeredir, teşrinievvel için de bir iki aylık verirsiniz, bütçeden bil-hesap çıkarır ve Heyet-i Celilenizin huzuruna koruz. Bunda encümen için hiç müşkülât yoktur. Şunu geçen seneki tecrübeye göre arz ediyorum. Heyet-i Âliyye 1339 bütçesini şubatın hululünden evvel çıkarmak imkânını bulamayacaktır. Bütçe de şubat içinde çıkarsa o zamana kadar sarf edilmiş bulunur. Bunun hiçbir faide-i ameliye ve hiçbir kıymeti olmaz. Fakat vaktinizi bin üç yüz kırk bütçesinin tanzimine hasreder de senenin hululünden evvel çıkarır ve Hükûmetin eline verirseniz muamelât-ı maliyeyi muntazam bir hale koymuş olursunuz. Muamelât-ı maliye de artık teşevvüşten kurtulmuş bulunur. Yoksa bin üç yüz kırk bütçesini de senenin son aylarına veya ortasına kadar tetkik ederseniz; bu avans usulü bu sene de, gelecek sene de devam eder gider. Binaenaleyh encümen için müsavidir. Nasıl arzu buyurursanız encümen o suretle hareket eder.

Ragıb Bey (Kütahya) - Yalnız üç ay zarfında 1340 bütçesini Heyet-i Umumiyeye vereceğinizi vadedin.

Reis - Efendim, encümen Mazbata Muharriri Bey, rüfeka-yı muhteremenin beyanatına karşı izahat-ı mufassalada bulundu. Maliye Vekili Beyefendi de söz istedi. Riyaset söz vermeye mecburdur. Vekilin söz sırasına bakmadan hakk-ı takaddümü vardır. Yalnız Rüştü Paşa Hazretlerinin müzakere hakkında bir teklifleri vardır. Rüşdü Paşa Hazretleri Muvazene-i Maliye Encümeni azaları tetkik ettikleri bütçeye ait izahatı verseler, vekiller de bu izahatı müdafaa etseler Avans Kanunu müzakeresinin uzamasına ve teehhürüne sebep olmaz buyuruyorlar. Binaenaleyh on beş azanın ismi mukayyettir.

Rüşdü Paşa (Erzurum) - Müsaade ederseniz izahat vereyim…

Reis - Söz alan âzanın ismi mukayyettir. Yalnız teklif vukubulduğu için evvel emirde rey-i âlinize arz edeceğim. Paşa Hazretleri nokta-i nazarınızı izah etmek için buyurunuz.

Rüşdü Paşa (Erzurum) - Efendiler, Muvazene-i Maliye Encümeninden her bir arkadaş vekâletlerin bütçelerini ayrı ayrı tetkike memur edilmişlerdir. Müsaade ederseniz Heyet-i Celilenizin tenviri için her bir arkadaşımız tetkik ettiği tahsisatın mahal ve suret-i sarfını izah etsin. Meselâ Müdafaa-i Milliye Vekâleti desin ki bana on üç milyon lira veriniz. Bundan 2 milyonunu maaşata, 2 milyonunu da askerin elbisesine, 2-3 milyonunu da iaşeye sarf edeceğim diye izah etsin. Zannederim ki o zaman Heyet-i Celileniz daha ziyade tenevvür etmiş olur. Müsaade buyurursanız encümende bulunan arkadaşlar paranın suret-i sarfına dair izahat versinler. Meselâ Müdafaa-i Milliyeye verilen tahsisat hakkında Receb Bey uzunboylu malûmat almış, tetkik etmiş. Şimdi o, burada cevap verir. Diğerleri Nafia, Maarif Vekâletlerine verilen parayı izah ederler. Meselâ Nafia Vekâleti der ki sizden on milyon lira aldım. Bunun bir milyonunu maaşa verdim. Şu kadar milyonu ile yol yaptıracağım der. O zaman biz de anlarız ve bu yol sene nihayetine kadar yapılmazsa vekil bey, biz sana şu kadar para verdik ne oldu? Deriz. Bütçenin fasıl, maddesini uzunboylu anlamak imkânı yoktur.

Reis - Efendim, Paşa Hazretleri usul hakkında nokta-i nazarlarını izah ettiler. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir. Söz Maliye Vekili Beyefendinindir.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim, söz söyleyen rüfeka-yı muhteremeden Vehbi Beyefendi muhassasat-ı zatiyeye verilen paradan askerî, mülkî eytam ve eramile ait paraların ne miktar ve ne nispette olduğuna dair bir sual irat ettiler. Askerî tekaüt, eytam ve aramil maaşatı 7 331 352 liradır. Mülkiye tekaüdü ise 185 456 liradır. İlmiye tekaüdününki 69 000 liradır. Bu hesap Ağustos on beşindeki hesaptır. Tabiî takdir buyurulur ki bir taraftan zam, bir taraftan tenzil vuku buluyor.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Bunda tahsisat-ı fevkalâde de dâhil midir?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Dâhildir; burada tediye edilen paranın miktarını arz ediyorum. Mazulin bundan hariçtir. Muhassasat-ı zatiyeden tefrik edilmiş, her vekâletin kendi bütçesinde o vekâlete ait mazulîn maaşları bütçede ayrıca gösterilmiştir. Mazulîne verilen tahsisat 700 000 ile 800 000 arasındadır. Malum-ı aliniz bu da sabit değildir. Mazuller bazı zaman memuriyete alınır. Onun için tebeddül eder. Henüz tahsis muamelesi yapılmayan birçok evrak vardır. Yine her hafta birçok evrakın tahsis muamelesi yapılmaktadır ve günden güne, aydan aya muhassasat-ı zatiye maaşatı tezayüt etmektedir ve bu tezayüt bir müddet daha devam edecektir. Mütalâat-ı umumiye arasında mazuliyet maaşlarının kaldırılması acaba mümkün olamaz mı? Buyuruldu. Malûm-ı âliniz bu kanun meselesidir. Belki mümkün olur, belki mümkün olamaz. Mazbut ve muntazam bir memurin nizamnamesi ve hattâ kanunu yapılır. Suret-i azli

ve tayin muntazam bir surette tespit edilir. Mazulîne ait tekaüdat lâğvedilir. Memurinin idarî azillerine nihayet verilir. Cezai aziller vuku bulduğu takdirde bunlara da iki aylık, üç aylık bir paranın verilmesi suretiyle bazı kanunlar, bazı usuller ikame etmek mümkün olabilir. Fakat elde mevcut bulunan kanun mer'i oldukça bu maaşı tahsis etmek mecburiyetindeyiz. Yeni bir memurin kanunu yapıldığı zaman bu mazuliyet maaşının kaldırılması mı, başka bir şekle ifrağı mı, yoksa devlet muvazenesinden çıkarılarak bir bankaya verilmesi mi lâzımdır ve daha muvafiktır? Bunu o vakit düşünmek lâzımıdır ve o vakit düşünülür. Binaenaleyh bugün bu maaşın kaldırılması mevzuubahs olamaz. Çünkü bir kanuna istinat ediyor.

Yusuf Akçura Beyefendi Hazretleri, Maarife, İktisada, Nafiaya az para verildiğinden ve müstehlik olan diğer vekâletlere çok verildiğinden şikâyette bulundular.

1339 senesinin ikinci altı aylığı için istenilen tahsisat hakikaten memurin maaşatını ve masarifat-ı ruzmerreyi temin edecek bir tahsisattır, binaenaleyh bu bütçe bir istihlâk bütçesidir. 1339 bütçesi böyledir. Fakat 1340 bütçesinde hiç de böyle düşünemeyiz. Maahaza şunu da arz edeyim ki Maarifin, İktisadın, Nafianın tahsisatları bu bütçede ve bu tahsisatta görülen rakamlardan ibaret değildir. Bir defa memleketin umur-ı maarifine sarfedilen para yalnız devlet bütçesinden sarfedilen paradan ibaret değildir. Miktarı on beş milyonu tecavüz eden bütçenin iki sülüsü Maarife tahsis olunuyor ve 1339 senesi iptidalarında idare-i hususiyelerin varidatı, muhtelif suretlerle takviye edildi. Aşardan tahakkuk eden hisselerini doğrudan doğruya kendilerine devretmek suretiyle, müsakkafat vergisinin yüzde yirmi beşinin terki suretiyle ve muhtelif vesilelerle bu idare-yi hususiyeler varidatı takviye edildi. Bu tahsisat verilmekle beraber darülmuallimîn, darülmuallimat ve devlet bütçesinde yeri bulunmayan liva mekteplerinden biri de devlet bütçesine alınmakla masarifat-ı senevisi bir milyon liraya karip olan bir miktar, bu suretle idare-i hususiyelerden muvazene-i umumiyeye ithal olundu. Burada olan altı aylık masraftır. Seneliği nazar-ı dikkate alınırsa çünkü burada eylülden itibaren altı aylık tahsisat konmuştur ve 1340 senesinden itibaren bu mekteplerin idaresi, idare-i hususiyelerden Muvazene-i Umumiyeye intikal etmiştir. Bir milyon lira daha Muvazene-i Umumiyeye nakletmiş olacağız. Onun karşılığı olan varidat, idare-i hususiyelerde kalacaktır ve ihtiyacat-ı mahalliyeye sarf olunacaktır.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Tahsisat aldı. Mektebi kapadı, açmadı ki...

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Devamla) - Yine takdir buyurulur ki İktisat Vekâletinin buradaki masrafı idare masrafıdır. 1336'da, 1337'de, 1338'de hattâ 1339'da olduğu gibi her sene yarım milyon, bir milyon, bir buçuk milyon lira, muhtacın-i zürraa tavizen tohumluk, meccanen tohumluk ve yine muhtacın-i zürraa meccanen tevzi edilecek hayvan bedeli diye İktisat Vekâletine birçok tahsisat-ı munzamalar veriyoruz ve İktisat Vekâleti bütçesine tahsisat-ı munzama olarak verildiği için bunlar tahsisat şeklinde ve masarif-ı daime meyanında görülmüyor. Yoksa memleketin ihtiyacat-ı iktisadiyesi için verilen paralar bundan ibaret değildir. Tahsisat-ı munzamaların en büyük yekûnunu, İktisat Vekâletine verdiğimiz tahsisat-ı munzamalar teşkil eder. Nafia için bu sene turuk-ı umumiyeye az para konulmuştur. Çünkü ikinci altı aya giderken kış başladığı için çok paranın sarf edileceğine ihtimal vermedik. Bunu daha ziyade 1340 senesine bıraktık. Nafianın 1340 senesi bütçesi şimdiden tespit edilmiştir. Turuk-ı umumiye için tahsis edeceğimiz para üç milyondan aşağı olmayacaktır. Şimdi 1339 senesinde bu husus için verilen para beş yüz bin ile altı yüz bin lira arasındadır. Bu tahsisat çıkar ve ikinci altı aylık sarf edilirse bu rakama baliğ olacaktır. Binaenaleyh fusul ve mevada munkasım 1340 bütçesini Heyet-i Celileniz tetkik ederken herhangi bir masraftan tenzilâtı mümkün görürse müstahsil olan bu vekâletlerin bütçesinden çıkarır. Fakat bugün vekâletlerin teşkilâtı; muamelât-ı daimeyi temin ve tedvir edecek derecede en basit bir teşkilâttan ibarettir. Binaenaleyh bunlardan büyük bir tasarruf ve tenzilât yapılacağı kanaati bendenizde yoktur. Çünkü: Zaten vekâletlerin teklifatını Maliye Vekâleti bir defa uzun bir tetkikten geçirdikten sonra lâyiha şeklinde tanzim ve Meclis-i Âliye takdim ediyor, ikinci defa da Muvazene-i Maliye Encümeninden geçiyor.

Arkadaşlar "Vekâletlerden tenzilât mümkün müdür?" buyurdular. Bütçelerden esaslı bir tenzilât mümkün olmadığı için bunları arz ediyorum. Elaziz Mebus-ı Muhteremi Kâzım Bey umur-ı sıhhiyeye ehemmiyet verilmediğinden bahsettiler ve biraz fazla para verilmesi temenniyatında bulundular. Şunu arz edeyim ki arkadaşlar, altın piyasasına nispet edersek en yüksek tahsisat alan Sıhhiye bütçesidir ve diğer vekâletlerin bütçeleri yüzde iki yüzden başlayarak yüzde üç yüz, dört yüz, beş yüz, altı yüz, yedi yüze kadar terakki ettikleri halde Sıhhiye bütçesi yüzde bin sekiz yüzdür. Bununla beraber memlekette umur-ı sıhhiyeye yetişebilecek bir teşkilât yapmak için kâfi para verdiğimize de kail değilim. Fakat en çok zam alan, tezayüt gören umur-ı sıhhiye bütçesidir.

Talat Bey (Ardahan) - Muhacirin tahsisatı için verirsiniz.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Devamla) - Hayır efendim. O başkadır. Masarıf-ı İçtimaiye bütçesi başkadır. Ben Sıhhiye bütçesinden bahsediyorum. Sonra Ergani madeninin işlettirilmesinden bahsettiler ve âtiyen tahsisat açılması temenniyatında bulundular. Malûm-ı âlileri Ergani mâdeni bir şimendifer imtiyazı ile alâkadardır. Ümidimiz muamelenin tahakkukundadır. Bittabi maden yine devlete kaldığı takdirde elbette en zengin madenlerimizden biri olan o madenin metruk kalmasına Heyet-i Vekileden hiçbirisi razı olmadığından tahsisat isteyecek ve işlettirilmesini temin edecektir. Fakat arz ettiğim gibi şimendifer meselesi tahakkuk ederse bittabi teşkilât yapıp para sarf etmeye lüzum yoktur. Şefik Beyefendi, jandarma maaşının azlığından bahsettiler ve diğer söz söyleyen rüfekadan çokları da aynı noktaya temas ederek jandarma maaşının azlığından bahsettiler. Malûm-ı âlileri, bugün jandarma hizmet-i fiiliyesini ifa ediyor. Orduda hizmet-i fiiliyesini ifa edenlere verdiğimiz maaşla, hizmet-i fiiliyesini ifa eden jandarmalara verdiğimiz maaş arasında çok büyük bir fark vardır. Bu farkın olması lâzım gelmez mi? Evet gelir. Fakat unutmayalım ki jandarma, yalnız memur olarak istihdam edilmiyor. Aynı zamanda vazife-i askeriyesini de ifa ediyor. Jandarma mektepleri teksir olunduktan ve mektepte tahsil ve terbiye görerek jandarma yetiştirildikten sonra bunların maaşlarının da seneden seneye fark etmesi zaruri ve tabiîdir. Fakat 1338 senesi nihayetinde jandarma maaşatına mühim miktarda zamaim icra edildi. O kanunun kabulüyle jandarma bütçesine 2,5 milyon bir zam tahmil edildi. Üzerinden daha sene geçmedi. Bugünkü jandarma, vazife-i askeriyesini yapmış oluyor. Binaenaleyh, yalnız jandarma maaşına zam meselesi bugün mevzubahs olamaz. Belki bilûmum memurin meselesi arasında bu dahi düşünülebilir.

Sivas Mebusu Muhteremi Hâlis Beyefendi, Divan-ı Muhasebat teşkilâtı dolayısıyla İcra Vekilleri Heyetinin; "Ufak bir teşkilât yaptık, kanunsuz da olsa hatamız ufaktır." diye beyanatta bulunduklarını ifade buyurdular ve dediler ki; Maliye Vekili mütalâat-ı umumiyesi sırasında ifade buyurdular ki gayet küçük bir teşkilât yaptık. Binaenaleyh, hata da küçüktür fakat küçük olmakla beraber Meclisin hukukuna tecavüz mahiyetindedir. Arkadaşlar, zannederim ki bendeniz mâruzâtım sırasında teşkilât ufaktır, hata küçüktür, yolunda maruzatta bulunmadım. Bendeniz dedim ki Divan-ı Muhasebat kararı mer'idir; hiçbir kanunla fesih ve iptal edilmemiştir. Tahsisatını Meclis-i Âli vermiştir. Bizim yaptığımız teşkilât, mer'i olan kararnamede musarrah olan kadronun dûnundadır. Fevkinde değildir ve bunun noksan olduğunu bildikten ve Meclis-i Âli tayin ettikten sonra reis-i evveli teşkilâtı ikmal ve tezyit eder, dedim. Yoksa hatadır ve bu hata ufaktır, gibi bir şey söylemediğim gibi, salâhiyet-i teşriîyeye tecavüzdür, bunu da söylemedim. Böyle bir şeyi telâffuz etmediğim gibi fikir ve kanaatim de bu değildir. Ne de hâdisat bunu göstermiştir. "Tahsisat verilmiştir. Kararname mer'idir. Kararnamede kadro muayyendir. Teşkilât o kararnamenin dûnundadır." Bunu ifade ettim. Saniyen hudutların muhafazası elzemiyetinden bahis buyurdular. Aynı vaziyetten bendeniz de Heyet-i Celilenize şikâyetlendim ve hudutlarda muhafaza teşkilâtı -gerek karada, gerek denizde- yapmak ve muhafaza teşkilâtına ehemmiyet vermek için tahsisat istediğimi ve hudut bölükleri teşkilâtı içinde Heyet-i Vekile arasında ne gibi teşkilât yapacağımızı düşünmekte olduğumuzu vâzıhan ifade ettim. Bu temennilere Maliye Vekâleti de iştirak ediyor. Binaenaleyh, bu teşkilâtın bir an evvel yapılması lâzımdır. Bundan sonra sigara kâğıdı kaçakçılığından bahis buyuruldu. Aynı şikâyette bendeniz de bulundum ve dedim ki 1337 senesinde yapılan bir madde-i kanuniye ile bandrol ilsakı hakkındaki muamele ahiren kaldırıldı. "Gümrüklerde alınsın." dendi. Hâlbuki bu suretle kara gümrüklerinde kaçağın men'i mümkün olamıyor. Binaenaleyh, Maliye Vekâleti yine bu Avans Kanununun bir maddesinde sigara kâğıdı ve kibritlerden alınan istihlâk resminin eskisi gibi bandrol ilsakı suretiyle temin edilmesi lüzumuna kaildir. Hattâ şunu da ilâveye mecburum ki bunu Maliye Vekâleti 1338 senesinde dahi teklif ettiği halde "Bunu bütçe ile halledelim, bütçe müzakeresinde buna karar verelim." mülahazasıyla bu teklif tehir edildi. Fakat bütçe müzakeresi ikmal ve

itmam edilmediği için Muvazene-i Umumiye Kanununda olan o madde de teklif halinde kaldı. 1338 ve 1339 seneleri Şubatında bütçeyi Meclis-i Âlinize tevdi ve takdim ederken yine bu bandrol meselesini aynı suretle teklif etmiştim. Onun dahi kanun ile olması bugüne kadar müyesser olmadığı için yine bu Avans Kanuniyle tekrar ettim ki bu üçüncü tekrardır. Diğer bazı sualler vardır ki Mazbata Muharriri Ali Cenani Bey cevap verdiklerinden tekrar olmaması için cevap vermiyorum.

Efendim! Eskişehir Mebus-ı Muhteremi Arif Beyefendi; "Maliye Vekili dört sene istikraz yapılmadan memleketi idare ettik, dedi. Hâlbuki bunu milletin, hamiyetinde, memurinin sabır ve metanetinde aramalıyız." buyurdular. Arkadaşlar! Zannediyorum ki bendeniz Arif Beyefendi'nin söylediği sözü daha kuvvetli olarak söyledim ve hiçbir vakit demedim ki dört senedir hiçbir tarafa muhtaç olmaksızın, memleketi, orduyu idare ettim... Böyle bir fikir hatırımdan bile geçmemiştir. Tashih olunmak üzere söylüyorum. Bendeniz dedim ki milletimizin bî-pâyân olan hamiyeti, memurinimizin sabır ve metaneti yine aynı cümleyi tekrar ediyorum milletimizin nihayetsiz olan hamiyeti, fedakârlığı, memurinin sabır, sebat ve metaneti sayesinde bütün milletin el birliğiyle sebat ve gayret etmesiyle her ferdin uhdesine düşen vazifeyi gününde,

saatinde ifa etmesiyle bu şerefi ihraz ettik diye ifade ettim. (Öyle öyle sesleri) Yoksa bu şerefi hiçbir vekâlet, hiçbir fert, hiçbir makam kendine tahsis edemez. Bu şeref, bütün millet ve memlekete aittir. (Alkışlar) Sonra Eskişehir'in müzayaka içerisinde bulunduğundan, muavenet edilmediğinden bahsettiler. Müsaadeleriyle arz edeyim ki bunların halini Eskişehir'in müzayakada olduğunu Maliye Vekili pekâlâ biliyor. Ve Sakarya boyunda yanan köylerin hal-i elimini o günden bugüne kadar birkaç defa re'yül-ayn müşahede etmiştir. Fakat şunu da arz edeyim ki Sakarya Muharebesinden bugüne kadar Eskişehir livasına hiçbir liva ile nispet kabul etmeyecek derecede Hükûmet aldığı tahsisattan azamî muavenet yapmıştır ve bu muaveneti havale yapmak suretiyle değil, paraları grup halinde merkezden şimendiferle oraya göndermek suretiyle yapmıştır. Bunun bir kısmına Arif Beyefendi de vâkıftırlar. 1337 ve 1338 senelerinde, gönderilen kısımlara vâkıf olmasalar bile Eskişehir'in diğer eski mebusları bilirler ki Eskişehir hiçbir vakit ihmal edilmemiştir ve bilâkis oraya azamî muavenet ifa edilmiştir. Çünkü en ziyade harap olan ve felâket gören Eskişehir livasıdır.

Efendim! Açıkta kalan zabitan maaşatından bahis buyuruldu. Açık zabitan maaşının şöyle veya böyle verilmesi Maliye Vekâleti meselesi olmaktan ziyade Divan-ı Muhasebatın vize edip etmemesi meselesidir. Bu mesele bir mesele-i kanuniyedir. Herhangi bir sebeple olursa olsun, ya cezaen veyahut kadro harici kalmak suretiyle veyahut ordu kadroları istiab etmemiş ve binaenaleyh ordu açığında kalmış bulunsun bu zâbitana tam maaş ve tam tahsisat itasına dair elimizde açık ve sarih bir kanun yoktur. Hâlbuki aksine olmak üzere muhtelif kanunlar vardır. Umumî Seferberlikte ordu açığında zabit kalmadığı için hatta mütekaitler bile silâh altına alınmıştı. Tam tahsisat ve tam maaş aldılar. Fakat terhisten sonra Divan-ı Muhasebat buna ilişti ve dedi ki: "Tam maaş ve tam tahsisat vermek için elimizde bir kanun yoktur. Hilâfına vardır, Binaenaleyh bunu biz vize edemeyiz." Müdafaa-i Milliye bunu bize, Maliyeye yazdı. Malûm-ı âlinizdir ki Divanın mukarreratını tetkik ve tahlil etmek salâhiyeti münhasıran Meclis-i Âliye aittir. Eğer mesele fasıl, madde ihtilâfi halinde kalsa idi falan tahsisatın hangi faslın, hangi maddesine göre, falan masrafın hangi fasıl, hangi maddeden tediyesi icap eder gibi âmir-i ita olan vekâletle Divan-ı Muhasebat arasında bir ihtilâf şeklinde kalsaydı o zaman Muhasebe-i Umumiye Kanununun sarahatine istinaden Maliye Vekili, -âmir-i ita olan vekilin kanaatinde bulunursa- Heyet-i Vekileye teklif eder, Heyet-i Vekile kararıyla ait olduğu fasıl ve madde tayin edilir, Divan da onu vize eder. Fakat fasıl, madde ihtilâfının gayri bir mesele olduğuna ve bu bapta da sarahat-i kanuniye olmadıktan başka aksine birçok muamelât bulunduğuna göre Divan-ı Muhasebat, "Ben, bunu tam maaş ve tam tahsisat olarak vize edemem." deyince yapılacak muamele bendenizce Divanın vize ettiği kısmı yani erkân ve ümera için nısıf maaş, sülüsan tahsisat-ı fevkalâde-i şehriye, zâbitan için tam maaş, sülüsan tahsisat-ı fevkalâde-i şehriye şeklindeki miktarı

alıp üst tarafı için Meclis-i Âliden çıkacak kararını beklemek lâzımdır. Bunun için buna intizar etmek lâzımgelir ve bunun bir madde-i kanuniye olarak vâzıhan anlaşılması için Heyet-i Celilenize bir teklifte bulunuruz. Teklif de Heyet-i Vekilededir. Açık zâbitana ne maaş verilecektir? Bu ayrı bir meseledir. Tam maaş verilmesi lazımsa bunu bir madde-i kanuniye ile tespit etmek lâzımdır. Eğer Tensik Kanunundaki falan maddeyi, muvazene bütçesindeki ahkâmı tatbik etmek lâzım gelirse o vakit bu kanuna lüzum kalmaz. Bu muameleyi ikmal etmeden bittabi Maliye Vekâleti tediyatta bulunamaz ve Divanın İstanbul ve buradaki mahkemeleri de aynı içtihatta bulundular ve bir mahkeme-i hesabiye olan Divanın bu içtihadı, arz ettiğim gibi sarih bir kanun olmadığı için Maliye Vekâletince mutadır. Maliye Vekâletinin ona ittibaa mecburiyeti vardır. Onu tadil etmek yalnız Meclis-i Âlinizin salâhiyeti dâhilindedir. Binaenaleyh bir madde-i kanuniye ile bu meselenin halini teklif ettik. Binaenaleyh o kanun çıkıncaya kadar, bendenizce Divan-ı Muhasebatın vizeye tâbi tuttuğu kısmı almak, üst tarafı için Meclis-i Âlinin kararına intizar etmek lâzımgelir.

Reis - Arif Beyefendi'nin izahatına cevap verdiğiniz için bir sual soracaklar.

Arif Bey (Eskişehir) - Üç dört seneden beri tam olarak veriliyordu. Şimdi ise farz edelim ki tam olarak verilmesine muvafakat edilmedi. Evvelce verilenleri istirdat mı buyuracaksınız ve sonra bu mesele halledilmez ve uzarsa bu zabıtan parasız mı kalsınlar? Maaş almasınlar mı? Almamışlardır iki aydan beri...

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim! 1330'da Umumi Seferberlik ilân edildi. Harb-i Umumî başladı. Mütekaidin dahi orduya alındı. Binaenaleyh açık zabit mevzuubahis değildir. Mütarekeden sonra bu vaziyet tespit olunmaksızın İstanbul işgal edildi. Ve birtakım vukuat hadis oldu. Anadolu ise zabite olan ihtiyacı dolayısıyla açıkta zabit bırakmadı, İstanbul bu arz ettiğim mesele için bir kanun-ı muvakkat neşretti. Açık zabitana ne suretle maaş verilir diye bir kanun neşretti. Fakat 16 Mart'tan sonra olduğu için bugün mer'i değildir.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Divan-ı Muhasebat bu kanun-ı muvakkat ahkâmını kabul etmiştir.

Maliye Vekili (Devamla) - Hayır efendim, bu mer'i değildir, eğer ortada açık, sarih bir kanun olsaydı kanun-ı muvakkat neşrine lüzum kalmazdı. İstanbul da bunun için neşretti. Arz ediyorum: Tam maaş, tam tahsisat verilir diye bir kanun varsa gösteriniz. Fakat tam maaş verilmek lâzım gelir. Gelirse Meclis-i Âli bir madde ile bunu kabul eder, tespit eder. (Teklif edildi sesleri) Şimdiye kadar onu arz ediyorum ki Umumî Seferberlik olduğu için zabitan açıkta itibar edilmedi. Mütekaidin tekrar alınınca umumiyetle tam maaş, tam tahsisat aldılar. Fakat terhis başladı. Zabitanı, ihtiyat zabitanını terhis ettik diye Müdafaa-i Millîye her gün Maliye Vekâletine malûmat verirken böyle kadroda olmayan ve fiilen vazifede bulunmayanlara tam maaş verilemez diye mahkeme-i hesabiye bir karar verirse ve bu içtihadını sarih bir kanunla karşılayacak ahkâm bulunmazsa ne yapar Maliye Vekâleti, elbette "Vizesizdir, tediye edemem." der. Arz ediyorum ki Meclisten bu kanun çıkıncaya kadar bu zabitan maaşatını Divan-ı Muhasebatın içtihadına göre almalıdır. Aradaki ihtilâf fark meselesidir. Meclis-i Âli tam verirse farkını alırlar, vermezse mesele yoktur. Sonra efendim Kastamonu Mebusu Hasan Fehmi Efendi Hazretleri altı ay için bütçe istediler ve "Behemehâl kadroları merbut ve fusul ve mevada munkasım bir bütçe lâzımdır." dediler ve arzu ettikleri izahatı havi bütçe olmazsa vazifesini ifa etmemiş ad ve telâkki edeceğini ifade buyurdular. Efendiler! Hiç şüphe yok ki Meclis-i Âlinin en mühim vazifelerinden biri bütçe meselesidir ve yine şüphe yok ki millet verdiği paranın santimine kadar nereye sarf olunduğunu yakinen bilmek ve milletvekilleri de öğrenmek ister. Bu hakk-ı tabiîleridir. Bunda zerre kadar şüphe yoktur. Fakat bendeniz müsaadenizle eski arkadaşım Hasan Fehmi Efendi Hazretlerine sual ediyorum ki İstanbul'da 14 bütçe tasdik ettik; hangisinde kadro ve cetvel vardır?

Mustafa Bey (Tokat) - O zaman imparatorluk meclisi idi şimdi halk meclisidir.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Fusul ve mevada münkasım, şekle ait...

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Onun ağzı yanmış Hasan Beyefendi. Onun için istiyor!

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendiler bendenizin ne ifade edeceğimi lütfen dinleyiniz! Bendeniz demedim ki böyle olmasın! İstanbul'da 1324 senesinden 1334 senesine kadar bütçeler tasdik edildi. Yalnız bir senenin bütçesi tasdiksiz geçti, o da Balkan Harbine ait bütçedir. Bu bütçeler yalnız fasıl ve mevad ifade ediyordu. Hiçbir bütçede ne kadro vardır, ne müfredat vardır. Yalnız bu uzun seneler zarfında Muvazene Encümeni Adliye Nezaretinin merkez kadrosunu, Nafia Nezaretinin merkez kadrosunu kadro halinde bütçeye

raptetmiş ve (V), (H) cetvelleri namiyla kanun mahiyetini iktisap ettirmiştir. O da yalnız merkezlerin ve merkez memurlarının adet ve miktarına maksurdur. Mülhakat bütçelerinde bu da yoktur. Eski arkadaşlarım bilirler, her sene bir nezaretin o vakit düşünülen, takip edilen şekil her sene bir nezaretin kadrosunu Muvazene Kanununa raptetmek ve bunun kanuniyetini temin etmek suretiyle bu kanunun ıslahını temin çareleri düşünülmüştü. Burada 1336 senesi Şubatının yirmi sekizinci günü nısfülleylde tasdik edildi. 1337 bütçesinin müzakeresi hiç müyesser olmadı. 1338'in müzakeresine Haziran'da başlandı. Sene nihayetine kadar on biri müzakere edildi, mütebakisi kaldı. Bu vaziyet karsısında Meclis-i Âlinin "Bütçeler, verilen tahsisat yalnız yuvarlak bir rakam olarak geçsin, Heyet-i Vekile ile Muvazene-i Maliye Encümeni memurin kadrolarını tayin ve tespit ederek sabit bir kadro üzerine sarfiyat icra edilsin." diye müteaddit kararlarla Avans kanunlarının hemen hepsinde tespit ettiği ahkâm vardır. Arkadaşlar 1338 senesi sarfiyatı o sene Meclisin muvazeneye verdiği salâhiyet itibariyle Muvazene Encümeni nasıl bir kadro tespit ettiyse bu kadroları tamamen harfiyyen tatbikten ibarettir. Bu kadrolar aynı zamanda tasdik için Meclise de sevk edildi. Fakat Meclis-i Âlinin ruzname-i müzakeratı meyanında kaldı ve bakılamadı. Devletin teşkilât-ı umumiyesini beş, on, on beş sene için tadil ve ıslahtan azade bırakacak bir kadro tespit etmek ve bu kanundur, bunun üzerine teşkilât yürüyecektir, demek için daha çok çalışmak lazımdır. Arkadaşlar eğer her sene kadroyu bozacak isek, rica ederim, ona kanun demeyelim. Bütçeye merbut masraf cetveli diyelim ve bütçelere merbut masraf cetvelleri, bütçelerin hepsinde mevcuttur. 1339 bütçesi Heyet-i Âliyyenize takdim edilirken kaç mal memuru vardır? Defterdarlar, muhasebeciler kaçtır, sınıfları nedir, maaşları nedir? Başkâtiplerin adedi kaçtır? Sınıfları nedir? Tahsildarların adedi ne kadardır, maaşları nedir? Hattâ odacıların adedine ve maaşlarına varıncaya kadar tespit edilmiş, tadat edilmiştir. Fakat bütçe halinde müzakeresi şu muhtelif suretlerle kabil olamaz. Bunlar birer birer tetkik edilmezse, tabedilip tevzi edilemezse bunları Heyet-i Vekileye zimmet kaydetmek zannederim doğru değildir. Arkadaşlar! Biz bu teferruatı Heyet-i Celileye takdim ettik. Fakat müzakeresine imkân kalmamıştır. 1338'de aynı müfredatlar mevcuttu. Fakat müzakere ve intacı müyesser olmadı. Sonra buyurdular ki: "Bir aylık tahsisat verelim, beş aylık bütçe yapalım." Bir ay bitmiştir. Üç gün sonra maaş-ı umumiyi tevzi edeceğiz. Çünkü hizmet eden memur istihkakını ister. Bir kaç aylık için avans verelim, mütebaki kalan birkaç ay için bütçe yapalım… Bendeniz, arkadaşlar! Şunu arz edeyim ki; iş yapmak, 1340 bütçesini hakikaten bütçe halinde çıkarmak emelinde iseniz buna azmettik, kasdettik ise şüphe yok ki azmettik onu bütçe halinde çıkaracak zaman bırakın bize, Muvazene Encümenine ve Meclis-i Âliye, (Doğru sesleri) kadrolar üzerinde izahat arzu ederseniz bir gün, beş gün buradan üç yüz kuruşluk kâtibine kadar arz ederim. Fakat şimdi fusul ve mevada münkasım kadro halinde gelsin derseniz bununla kıymettar vaktimizi fevtetmiş olacağız ve aynı zamanda kânunusani, şubat gelecek ve sene de bitmiş olacaktır. 1340 için yine mecbur olacağız, avans istemeye... Memleketin menafii itibariyle arz ettiğim gibi, hakkınızdır. Her türlü izahatı isteyin, size kanaatbahş cevaplar vereyim. İstediğiniz izahatı vereyim. Kanaat getiririz. Fakat tahsisat veririz. 1340 senesi için bize ve Muvazene-i Mâliye Encümenine muntazam bir bütçe çıkaracak zaman bırakınız! Bunun teferruatına girersek esası kaybederiz diye korkuyorum. Hoş takdir yine Heyet-i Celilenizindir. Yok, bütçe şeklinde gelsin buyurursanız bendeniz bunları yirmi dört saat zarfında -zaten bizde hazırdır- verebilirim. Bunların fusul ve mevadı ve memurların maaşatı tespit edilmiştir. Bunu Muvazeneye yirmi dört saat zarfında verebilirim. Fakat bunu encümen tetkik edecek; Heyet-i Celilenize sevk edecek, bu kadar muazzam rakamların ve memurların maaşı çok mu idi, az mı idi? Teşkilâtları şöyle idi, böyle idi gibi bunların Muvazene Encümeninde müzakere ve münakaşaları için zannederim iki ay bir zaman lâzımdır. Sonra Heyet-i Celileniz ne zaman müzakere edip ne vakit çıkaracaksınız? Binaenaleyh tahsisatı birkaç aya mahsus olmak üzere hasrederseniz teşevvüş devam eder ve 1340 senesi için arzularınız husul bulmaz, asıl bütçenin müzakeresi teehhür eder. Binaenaleyh arz ettiğim gibi bunu kabul buyurunuz... Ve zaten bu, 1338 kadrolarıyla mukayyettir. Binaenaleyh ya Muvazene-i Maliye Encümenine veyahut Heyet-i Vekileye müsaade edersiniz veyahut da 1338 esasını tatbik edersiniz. Fakat şunu da arz edeyim ki bazı mesailde 1338 esasından çıkmak zaruret-i katîyesi vardır. Meselâ İstanbul'da ecnebi postaneleri kalkmıştır. Binaenaleyh İstanbul'da postane teşkilâtı yapmak lâzımdır. 1338 kadrosu

tatbik edilecektir dersek o vezaifi kim ifa edecek? Evvelce tahsildarların askerlikleri müeccel olduğu için askerlikleri dolayısıyla vazifelerini ifa ettiler. Fakat bugün ordu terhis edilince; Adana, Konya ve bilhassa Ankara'daki merkezdir arz ediyorum bulunan tahsildarların onda yedisi istifa etmiş ancak üçü kalmıştır. Bu vazifeler ifa edilecek. Bunlara yapılacak zamaim, adedlerinden tenkis ve maaşlarına zam suretiyle olacaktır ki bundan bütçemizin yekûn-i umumisi müteessir değildir. Fakat 1338 bütçesini tatbik edelim derseniz; o vakit lâzımgelir ki ne adedden tenkis edelim ve ne maaşlara zam yapalım. Rakam vardır; vazife ifa eden yoktur. Çünkü kimse talip değildir. Binaenaleyh tahsisata müsaade için bir zaruret-i katiye vardır. 1340 senesi için size vazıh bütçe verelim ve bunun teferruatı hakkında her ne arzu ederseniz sorunuz. Cevaplarını vereyim ve lâzımgelen tafsilâtı arz edeyim. Kanaat buyurulduğu takdirde bunu verirsiniz. Biz de, bir an evvel 1340 bütçesini takdim edelim. Muvazene-i Maliye Encümeni tetkik etsin ve esas ile meşgul olsun ve bu suretle bütçenin senenin nihayetinde yalnız bir merasim-i resmiyesini yapmayalım ve bu kıymettar vakitlerimizi zayi etmiş olmayalım.

Talat Bey (Kengırı) - 1340 bütçesini ne vakit vereceksiniz?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim devairin ekserisinden 1340 masraf cetvelleri henüz gelmiştir. Üç, dört tanesinden daha gelmedi. Her gün takip ediyorum. Bendeniz, masraf cetvellerini aldıktan sonra bir hafta zarfında Muvazene Kanununu tanzim edip Meclis-i Âliye takdim edeceğim. Görüyorsunuz ki burada her gün meşgul olmak mecburiyetinde bulunuyorum. Durup da bunun üzerinde uğraşmak lâzımdır. Sabahları Encümende, öğleden sonra Meclis-i Âlide bulunuyorum, muamelât-ı ruzmerreyi ne vakit göreyim? Sonra bütçe gibi en mühim, en esaslı bir vazifeyi ne vakit ifa edeyim? Masraf cetvelleri gelmiştir fakat gün bulamadım ki tetkik edeyim de bütçe haline getireyim. Maahaza pek yakında getireceğim.

Talat Bey (Kengırı) - Alet tahmin gün tayin ediniz.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim bütün vekâletler masraf cetvellerini bize verdikleri günden itibaren bir hafta zarfında takdim edeceğim. (Hangi vekâletler vermemiştir sesleri)

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Meselâ Müdafaa-i Milliye, seferden hazara geçiyor. (Onu bırakın sesleri) Efendim, bir tanesinin kalması bütçeyi haleldar eder.

Abdullah Efendi (Bolu) - Âzami ne vakte kadar verilebilir?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim şunu arz ediyorum ki: Âzami on beş güne kadar vekâletler bütçe vermezse 1339 için alınan tahsisatı, tahsisat-ı sabite ad ve telâkki ederek Muvazene Kanununu tanzim ve Meclis-i Âlinize takdim edeceğim.

Mustafa Bey (Tokat) - Demek on beş günde vereceksiniz?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Evet efendim on beş günde vereceğim.

Efendim arkadaşlar varidat bütçesinin müfredatından haberdar olmadıklarından bahis buyurdular, arzu buyurursanız ve dinleyecek vaktiniz varsa

varidatın müfredatını arz edeyim. (Hacet yok sesleri)

Ruşen Eşref Bey (Karahisar-ı Sahib) - 1340 bütçesi vaktinden evvel gelsin, kâfidir.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Bazı arkadaşlar da Düyun-ı Umumiyede israfattan bahsettiler. Efendiler! Düyun-ı Umumiyenin teessüsü gününden bugüne kadar, her hükûmet gibi bu idareden biz de, Meclis-i Âliniz de müştekiyiz. Fakat inşallah artık zamanı gelmiştir, bu israfata nihayet vereceğiz. (Âmin sesleri) Cibayet ettiği varidatın yüzde elli birini maktuan aldığı vergileri varidat addettiğimiz takdirde, yüzde yirmi yedisini masarif gösteren bir idareye hiçbir

memleket tahammül etmediği gibi biz dahi tahammül edemeyiz. Fakat malûm-ı âliniz bu mesele yalnız arzu meselesi değildir. Bunun artık zamanı gelmiştir, bunu görüşeceğiz ve halledeceğiz. Ve Heyet-i Âliyyenizi tatmin edecek bir surette muhallel olarak Heyet-i Celilenize takdim edeceğiz.

Ruşen Eşref Bey (Karahisar-ı Sahib) - Bu mühim şeye inanmak isteriz.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - İnanırsınız, hem bugünden inan.

Reis - Kifayet-i müzakere hakkında bir takrir vardır.

Riyaset-i Celileye

Müzakerenin kifayetiyle maddelere geçilmesinin reye konulmasını teklif ederiz.

Niğde - Hazım
Afyonkarahisar - İzzet Ulvi
Ertuğrul - Doktor Fikret

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Rica ederim, kifayet-i müzakere hakkında söyleyeceğim.

Reis - Rica ederim efendim. Hilmi Beyefendi Meclisin küşadına gelmişler ve fakat müzakereyi takip etmeden dışarı çıkmışlardır ve söz sırası geldiği zaman salonda bulunmamışlardır. Riyaset kendilerine intizar etmişti. Şimdi gelerek kifayet aleyhinde söz isterim diyor, Heyet-i Celilenizin takdirine arz ederim. (Handeler)

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Kifayet-i reye koyamazsın, Meclis-i Âlinin kararı vardır.

Reis - Söz vermiyorum efendim. Evvelemirde müzakerenin kifayetini rey-i âlinize vaz'ediyorum... Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür.

Efendim! Birinci maddenin tadilini teklif eden iki takrir vardır, diğer üç takrir de temenni mahiyetindedir. Binaenaleyh; birinci maddenin tadili hakkındaki takrirleri okuyoruz.

Riyaset-i Celileye

İdare-i Vilâyat Kanuniyle Tedrisat-ı İptidaiye Kararnamesinin tadiline dair 8 Nisan 1339 tarihli Kanunun onuncu maddesinde, bilûmum mekâtib-i tâliye maaşat ve masarifinin 1339 senesi Eylülünden itibaren Maarif Vekâleti bütçesinden tesviye olunacağı musarrah iken Maarif Vekâletinin altı aylık Avans Kanuniyle istediği tahsisat yalnız liva merkezlerindeki yirmi sekiz idadi masarifini şâmil olup, bazı mühim kazalarda vaktiyle tesis ve küşad edilmiş bulunan idadilerin hariç bırakıldığı cereyan-ı müzakereden ve vâki olan beyanattan anlaşılmıştır. Bu hal sarahat-i kanuniye mugayir olmakla beraber kaza merkezi kalmaktan başka bir kusuru olmayan o mahallerdeki idadilerin seddini mucip ve binnetice o memleketler evlâdının nimet-i maariften mahrumiyetlerini müstelzim bulunmuş olduğundan adedi on beş, on altıya baliğ mezkûr idadilerin muvazene-i umumiyeye ithali için yüz bin liranın Maarif Vekâleti tahsisat sütununa zam ve ilâvesini ve bu suretle ahkâm-ı kanuniyenin muhafazasını teklif eylerim.

27 Eylül 1339
Niğde Mebusu
Azâ

Riyaset-i Celileye

1 - Maarif tahsisatı kifayet etmediğinden mahallî idarelerin elinden alınan kaza idadileri Vekâletçe kapatılmak tehlikesine mâruzdur. Bunlar meyanında talebesi, muallimleri mevcut, tedrisata senelerden beri devam etmişleri de bulunuyor. Maarif Vekâleti, tahsisatına yüz bin lira ilâve edilirse

temin-i idamesi mümkün ve münasip olan kaza idadilerinin ipka edilebileceğini vuku bulan müracaat üzerine beyan etmiştir.

2 - Muvazene-i Maliye Encümeninden sual buyurularak Maarif tahsisatına yüz bin liranın ilâvesini teklif eylerim.

Gaziantep

Ahmed Remzi

Riyaset-i Celileye

Tedrisat-ı İptidaiye Kararnamesini muaddel 8 Nisan 1339 tarihli Kanunun onuncu maddesi ahkâmına tevfikan bilûmum mekâtib-i tâliye maaşat ve masarifinin 1339 senesi Eylülünden itibaren Maarif Vekâleti bütçesinden tesviyesi zaruri olmasına binaen evvelce Muvazene-i Umumiyeye ithal edilmiş bulunan 28 idadiye ilâveten mühim bazı kazalarda vaktiyle tesis olunup Muvazene-i Umumiyeye alınmazsa idamesine imkân kalmayacağı anlaşılan idadilerin dahi Muvazene-i Umumiyeye ithali için muktazi yüz bin liranın tahsisat cetvelinin Maarif sütununa ilâvesini teklif ederiz.

26 Eylül 1339

Sivas Mebusu Rahmi

Niğde Mebusu Azâ

Reis - Efendim bu takrirler Maarif Vekâleti tahsisatına yüz bin lira zammını teklif ediyor. (Kabul sesleri)

Hasan Fehmi Efendi (Kastamonu) - Maarif Vekili Bey izahat versin!..

Reis - Efendim! Bütçe mahiyetinde olan avans kanunlarının, maaşat, masarifat, tahsisat kısmının tezyidi hakkındaki tekliflerin Heyet-i Celilenizde -Nizamname mucibince- müzakeresi doğru olamaz. Yalnız bir şekil vardır ki o da bu teklifleri Muvazene-i Maliye Encümeni kabul ederse o zaman rey-i âlilerine vaz'edilir.

Ferid Bey (Kütahya) - Lütfen Hükûmetin fikrini sorunuz!..

Ruşen Eşref Bey (Karahisar) - Lütfen Maarif Vekili izahat versin!

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim! Maarif bütçesine zammedilmesi teklif olunan yüz bin lira esirgenecek bir şey değildir. Maarif bütçesine yüz bin lira verelim. Fakat biz o darülmuallimîn ve darülmuallimatları Muvazene-i Umumiyeye alırken ve karşılığını da -varidat olarak- Muvazene-i Umumiyeye terk ederken düşündüğümüz şu idi: İdare-i hususiyeler muntazam mektep açamadıkları darülmuallîmin ve darülmuallimat bir terbiye meselesi bulunduğu için bunları Muvazene-i Umumiyeye devrettik ve masrafı da Muvazene-i Umumiyeye ithal ettik. Liva idadilerine gelince; birçok livalarda idadi ve sultani mektepleri vardır. Sultani mekteplerinin masarifi devlet bütçesinden verilir. Bazı livalardaki mekteplerin isimleri idadi olduğundan dolayı idare-i hususiyelere devredilmişti. Bu suretle zaten müsait olmayan varidat üzerine ikinci bir ağırlık daha tahmil edilmiştir. Düşündük ki her livanın bir mektebi Muvazene-i Umumiyede bulunsun, şimdi kazalardaki idadileri de Muvazene-i Umumiyeye alalım, buyurdular. Bunun sebebi de Tedrisat-ı İptidaiye Vergisi Hakkındaki Kanunda bir madde vardır. O maddede idadi mektepleri Muvazene-i Umumiyeye alınacaktır, diyor. Bunu işiten birçok yerler, kazaların birçokları mekteplerin isimlerine idadidir, dediler. (Gürültüler) Rica ederim, dinleyiniz! Şimdi bir adaletsizliği izale ederken yine bir adaletsizlik ihdas ediyoruz. Memleketimizde 380 kaza var; ya her kazanın mektepleri Muvazene-i Umumiyeye alınır veyahut hepsi idare-i hususiyede kalır. İdare-i hususiyede kalması o mekteplerin kapanması demek değildir Mamafih yüz bin liradan ibarettir. Bendeniz vaziyeti izah ve mevcut adaletsizliği izale için liva idadilerini muvazeneye ithal ettiğimizi ifade ettim. Yüz bin lirayı Maarif bütçesine ilâve ederseniz muvafakat ederim. Fakat şunu arz edeyim ki bu adaletsizlik temadi ediyor. Evet, on kazanınki alınıyor, 370 kazanınki idadi mektebi olmadığı için idare-i hususiyede kalıyor.

Binaenaleyh, yüz bin liranın Maarif bütçesine ilâvesine muvafakat ediyorum. Fakat husule gelecek adaletsizliği de söylemeksizin geçmiyorum. Yalnız on kazaya vereceğiz. Üç yüz yetmiş kazada, mektepleri rüşdî olduğu için kalıyor. (Gürültüler)

Reis - Rica ederim, riyasetin ifa-yı vazife etmesine müsaade buyurunuz! Vekil Beyefendi!

Esas itibariyle yüz bin liranın Maarif Vekâleti tahsisatına ilâvesini kabul buyuruyor musunuz?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Muvafakat ediyorum.

Reis - Encümen de kabul ediyor mu efendim?

Muvazene-i Maliye Encümeni Reisi Ferid Bey (Kütahya) - Kabul ediyorum efendim.

Reis - Efendim! O halde bu takrirleri nazar-ı itibara alanlar lütfen el kaldırsın. Nazar-ı itibara alınmıştır. Rakamlar tashih edilmek için bunları encümene tevdi ediyoruz. Efendim! Diğer takrirlerin mealini arz edeceğim: Dersim Mebusu Feridun Fikri, Kayseri Mebusu Naci, Malatya Mebusu Nedim Beylerin bir takriri vardır. Ankara'da müstacelen bir şehremaneti vücuda getirilmesini ve tahsisatının Avans Kanununa dâhil edilmesini teklif ediyorlar. Heyet-i Vekile Reisi Fethi Beyefendi bu teklife verdikleri cevapta buna dair olan kanunun Heyet-i Vekilede derdest-i tanzim olduğunu...

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Sizin tahsisatınız muntazam veriliyor. Millet nerede bulursa bulsun... Milletin üzerine yükleyin!

Reis - Binaenaleyh, teşkilâtın esasına ait olan kanunun müzakeresinden evvel tahsisatının müzakeresi kanuna muvafık olamaz. Tahsisat Kanuniyle beraber verilir. Bunun için bu takriri reye vaz'etmiyorum. (Pekâlâ sesleri)

Sivas Mebusu Rahmi Beyefendi'nin bir teklifleri vardır. Bu, ne bir lâyiha-i kanuniye şeklindedir ve ne de mevcut lâyihaya bir madde ilâvesi şeklindedir. Yalnız darüleytamların Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletinden Maarif Vekâletine devrini teklif ediyorlar. Bir mesele-i müstakile olmak itibariyle alelusul evrak-ı varideye alarak İcra Vekilleri Riyasetine havale edeceğiz. (Doğru sesleri)

Kütahya Mebusu Mehmed Nuri Bey'in de bir takriri vardır, bu da temenni mahiyetindedir.

1340 senesi Bütçe Kanununun vaktinde Meclise getirilmesi için şimdiden ittihaz-ı tedabir ve sarf-ı mesai olunmasını teklif ediyorlar. Maliye Vekili Bey 1340 senesi bütçesinin vaktiyle getirileceğini vadetmişler ve bu hususta katî beyanatta bulunmuşlardır. Binaenaleyh, bu takriri de reye vaz'etmiyorum.

Efendim! Kengırı Mebusu Talât Beyefendi'nin de aynı mealde bir takriri vardır.

Talat Bey (Kengırı) - Geri aldım, efendim.

Reis - Maliye Vekili Bey'in teminatı buna da şâmil bulunduğundan bunu da rey-i âlilerine vaz'etmiyorum. Diğer muhtelif üç takrir daha var, okunacaktır:

Riyaset-i Celileye

Bir kazada mektep yapılıp diğerinde idadi mektebi açılmamak münafi-i adalettir. Her kazada bir idadi mektebi küşat olunmak üzere bir milyon lira Maarif bütçesine ilâvesini teklif eylerim.

27 Eylül 1339

Eskişehir Mebusu

Mehmed Emin

Reis - Efendim! Demin riyaset sehvetmiştir. Tezyit teklifleri Hükûmet ve Encümen tarafından kabul edildikten sonra okunur, reye konur. Bir milyon liranın zammını kabul buyuruyor musunuz? (Hayır sesleri)

Efendim! Hakkı Tank Bey'in bir takriri var, okuyacağız:

Riyaset-i Celileye

Giresun livasında eytam müdüriyeti teşkilâtı yoktur. Bu sebeple eytamın hukuku ziyaa uğramaktadır. Adliye Vekâletince esas itibarıyla kabul edilip müdüriyet ihdasından ibaret olan bu teşkilât için Adliye bütçesine miktar-ı kâfi tahsisat ilâvesini arz ve teklif ederim.

Giresun Mebusu
Hakkı Tarık

Reis - Efendim! Giresun livasında eytam müdüriyeti teşkili için tahsisat ilâvesini Hükûmet ve Encümen kabul ediyor mu? (Hayır hayır sesleri)

Antalya Mebusu Murad Bey'in jandarma tahsisatına ait takrirleri var, okuyacağız:

Riyaset-i Celileye

Jandarma tahsisatı faslının Hükûmetin teklifi veçhile 4 902 666 ve Müdafaa-i Milliye tahsisatının 12 587 232 lira olmak üzere ve birinci madde yekûnunun 44 855 109 lira olarak tespitini teklif eylerim.

Antalya
Murad

Reis - Efendim! Bu Hükûmetin teklifine taallûk ediyor.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Reis Bey! Müsaade buyurur musunuz? Efendim! Müdafaa-i Milliye için Hükûmetin dört yüz bin liralık bir tahsisat-ı munzama teklifi vardır ki bunu Muvazene-i Maliye Encümeni tadil ederek on üç milyon lira şekline koymuştur, onda bir ihtilâf-ı nazar yoktur, binaenaleyh on üç milyon lira Hükûmetin teklifi demektir. Evvelâ 12,5 milyon lira teklif edilmişti. Ahiren 400 bin lira daha tahsisat-ı munzama olarak teklif edildi, Heyet-i Vekile ve Encümen de her iki lâyihayı tevhiden on üç milyon liraya iblâğ etmiştir.

Jandarmaya gelince: Jandarma bütçesi tenzil edilmiş değildir. Mesele Mazbata Muharriri Beyefendi'nin izah ettikleri veçhile Trakya'da bulunan jandarmanın hazari kadroya tenzilinden ibarettir ve bunun esbab-ı mucibesi de Heyet-i Celilenizce malûmdur. Bunun hakkında encümen hiçbir şey yapmamıştır.

Reis - Efendim! Hükûmetin teklifini reye vaz'etmezden evvel bittabi encümenin teklifi reye vaz'edilecektir. Binaenaleyh, bu teklifi reye koymaya hacet yoktur.

Efendim! Dört takrir daha vardır. Bunlardan İstanbul Mebusu Ali Rıza Bey ve rüfekasının takriri açıkta kalan zabitan maaşatı hakkında kanuna bir madde-i kanuniye ilâvesi hakkındadır. Okuyacağız:

Riyaset-i Celileye

Damat Ferid'in, kuva-yı inzıbatiyeye âdem-i rağbet gösteren zabitanı tazyik ederek kuva-yi mezkûre kadrolarına velev kerhen olsun ithalini temin maksadıyla 1330 senesi Muvazene-i Umumiye Kanunundaki açıklar maaşının ilgası hakkındaki ahkâma ve 1335 senesi neşrolunan Tahsisat-ı Fevkalâde Kararnamesine muhalif olarak 26 Ağustos 1335 tarihli Tensik Kanunundaki esasat dâhilinde maaş ve bu maaşlar nispetinde tahsisatı fevkalâde itasına mütedair

ittihaz ettirdiği kararın bugünkü Divan-ı Muhasebatça mer'i ve muteber addiyle açıktaki zâbitana ait bordrolar tasdik edilmeyerek Müdafaa-i Milliye Vekâletiyle Divan-ı Muhasebat arasında uzun uzadıya muhaberatı mucip olmuş ve birçok zâbitan uzun müddetten beri maaş alamayarak dıyk-ı maişete mâruz kalmıştır. Büyük Millet Meclisince 7 Haziran 1336 da kabul olunan kanun mucibince 16 Mart 1336 tarihinden sonra İstanbul Hükûmetince ittihaz olunan bilûmum mukarrerat ve akdolunacak muahedat ve verilecek imtiyazat keenlemyekün olduğundan sırf siyasî ve hiyanetkâr bir maksatla açıklara karşı ittihaz olunan bu kararın halen mamûlünbih tutulmak istenilmesi şayan-ı teessüf bir zihniyetin mahsulü olmaktan başka bir şey değildir. Bunun safahatı şifahen de Meclis-i Âliye arz edileceğinden zirdeki madde-i kanuniyenin müzakere edilmekte olan Tahsisat Kanununa "Dokuzuncu Madde" olarak ilâvesini arz ve teklif eyleriz.

Madde 9- Lağv ve teşkilât dolayısıyla muvakkaten açıkta kalan bilûmum erkân, ümera ve zâbitan ve memurin ve mensubîn-i askeriyeye tam maaş ile Tahsisat-ı Fevkalâde Kararnamesinin üçüncü maddesine tevfikan sülüsan tahsisat-ı fevkalâde ita olunur.

İzmir Necati, Lazistan Rauf, Çorum Ferid, İstanbul Ali Rıza, Aksaray Sabit, Ordu Recai, İstanbul Ahmed Hamdi, Hakkari Asaf, Dersim Feridun Fikri, Lazistan okunamadı, Erzurum Sabit, Lazistan Ahmed Fuad, Eskişehir Mehmed Arif, Tokat Mustafa, Bozok Salih, Dersim Ahmed Şükrü, Kütahya Receb, Malatya Mahmud Nedim, Kütahya Mehmud Nuri, İzmit Safvet, Sivas Rahmi, Amasya Ahmed Esad, Kastamonu Hasan Fehmi, Elaziz Muhyiddin.

Reis - Efendim! Bu takrir mevzu-ı müzakere olan lâyihaya bir madde ilâvesine dairdir. Eğer bu maddenin kanuna ilâvesini Heyet-i Celile kabul buyurursa o vakit maddenin tayini için encümene veririz, kabul buyurmazsa encümene havale etmeyiz.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Efendim! Müsaade ederseniz izah edeyim. (Anladık efendim sesleri)

(Maba'dı gelecek nüshada)

RESMÎ CERİDE

Pazartesi
---
11 Rebiülevvel 1342
22 Teşrinievvel 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 36 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesidir.* ***Sene: 1***

Cemiyetler Kanununun Beşinci Maddesinin Tadili Hakkında Kanun

Numara: 353

Madde 1- Cemiyetler azasının on sekiz yaşına dâhil olanlardan olması ve bir cinayetle mahkûm veya hukuk-ı medeniyeden mahrum olmaması şarttır.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 3- İşbu kanun icrasına Dâhiliye ve Adliye Vekilleri memurdur.

4 Rebiülevvel 1342 ve 15 Teşrinievvel 1339

Kanun numarası: 318

1339 Senesi İkinci Altı Aylık Tahsisat Kanunu

Madde 1- Bin üç yüz otuz dokuz sene-i maliyesi nihayetine kadar hidemat-ı umumiye-i devlete sarf ve sene-i mezkûre bütçesinden mahsubu icra edilmek üzere 28 Şubat ve 15 Nisan 1339 tarihli Avans kanunlarıyla sarfına mezuniyet verilmiş olan altmış yedi milyon altı yüz on dört bin iki yüz elli beş liraya zamimeten merbut cetveldeki tertip veçhile kırk beş milyon elli dokuz bin üç yüz yirmi dört liranın daha avans olarak sarfına mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- İşbu tahsisat, her daire için merbut cetvelde tefrik edilen miktarı tecavüz etmemek üzere Muvazene-i Maliye Encümenince fusul ve mevada tevzi olunur. Tevziat esnasında, devair kadrolarında lâzım gelen tadilât ve tevsiatı icra ile kadroların tespitine Muvazene-i Maliye Encümeni ile her daireye tekabül eden encümenler müştereken mezundurlar. Bir fasıl dâhilinde maddeden maddeye nakl-i muhassasat Maliye Vekilinin muvafakatine menuttur

Madde 3- Teşkilât-ı Devlette mukabili bulunmayan mülga devair-i memurininin mazuliyet maaşları muhassasat-ı zatiye bütçesinin elli birinci (Memurin-i mazule maaşatı) faslından tesviye olunur. 23 Şubat 1338 tarihli Avans Kanununun yedinci maddesi mucibince mazuliyet maaşları için devair bütçelerinde açılmış olan bilumum fasıllar dahi 1340 sene-i maliyesi bidayetinden itibaren işbu elli birinci fasılda tevhit edilecektir.

Madde 4- Gerek Ankara'da ve gerek vilâyat-ı sairede derdest-i inşa bulunan veya müceddeden inşa edilecek olan Hükûmet konakları için Maliye bütçesinin 91. (İnşaat ve tamirat) faslında "Hükûmet konakları inşaatı" namıyla yeniden açılacak ikinci maddeye dört yüz bin lira tahsisat vazolunmuştur. İşbu tahsisattan sene-i haliye zarfında sarfedilemeyen mebaliğin 1340 senesinde dahi sarfına devam olunacak ve işbu sarfiyat Usul-i Muhasebe-i Umumiye kanununun on üçüncü maddesi ahkâmına tabi olmayacaktır.

Madde 5- Askerî Fabrikalar Müdiriyet-i Umumiyesince yeniden inşa edilecek fişek ve tıpa fabrikaları ve teferruatı için müdiriyet-i mezkûre bütçesinin 338. (Masarif-i mütenevvia) faslında açılan mükerrer üç numaralı (Fişek ve tıpa fabrikaları ve teferruatı) maddesine sene-i haliye zarfında verilen avanslardan tefrik edilmek üzere iki yüz elli bin lira tahsisat vazolunmuştur. İşbu tahsisattan sene-i haliye zarfında sarfedilemeyen mebaliğ 1340 senesinde de sarf olunur.

Madde 6- Gümrüklerde alınmakta olan kibrit ve sigara kâğıdı istihlâk resminin kemafissabık bandrol ilsakı suretiyle cibayet edilmesine Maliye Vekili mezundur.

Madde 7- 1339 sene-i maliyesi nihayetine kadar olan müddete ait bilâvasıta tekâlif ile ukuttan efrat zimmetindeki matlubat-ı hazine efradın 1336, 1337 ve 1338 senelerine ait tekâlif-i milliye ve harbiye ve vesait-i nakliye-i berri ve bahriye de dâhil olduğu halde 1339 senesi nihayetine kadar bilûmum matlubatıyla veya işbu efradın devr ü havale edecekleri eşhas matlubatıyla takas ve mahsup ve borcu bulunmayanlara nakden ita edilir. Eşhas-ı hükmiyenin aynı şerait dâhilindeki matlubatı ancak kendi zimmetleriyle mahsup olunur.

Bu husus için 12 Nisan 1339 tarihli ve 328 numaralı kanunla Düyun-ı Umumiyenin 1339 bütçesinde açılan fasl-ı mahsusa üç milyon lira tahsisat-ı munzama ilâve edilmiştir, işbu tahsisatın sene-i haliye zarfında sarfedilemeyen miktarı 1340 sene-i maliyesinde dahi sarfedilir.

Numara

Aded

314 Umumi

12 Mayıs 1339 Tarih ve 13276/175 Numaralı Talimatnameye Zeyildir

1339 Senesi İkinci Altı Aylık Tahsisat Kanunu ber-vech-i bala kaydedilmiştir. Mezkûr kanun taşra mal sandıklarını alakadar eden yedinci maddesinin mütalaasından anlaşılacağı üzere 12 Nisan 1339 tarihli kanunda mahsubat için gösterilen müşareket ve ferabet kayıtları işbu madde-i kanuniyede refedilmiş olmasına mebni madde-i mezkûrenin emr-i tatbikinde ber-vech-i zir muamele ifası lazımdır.

Madde 1- 1336, 1337, 1338 senelerine ait tekâlif-i milliye ve vesait-i nakliye mazbataları bedelatıyla 1339 senesi nihayetine kadar olan sair matlubat-ı eşhas bil-vasıta tekâliften yeni (ispirto, tünbakü bey'iyesi, ithalat, ihracat rüsumu, rüsum-ı sıhhiye, sayd-ı berri, bahri ve rüsum-ı saire)den mütevellit matlubat-ı hazine müstesna olmak üzere kanunda muharrer senelere ait bila-vasıta tekâlif yani musakkafat ve arazi vergisi, akarat bedeli icar vergisi, temettü vergisi, harp kazançları vergisi, harp vergisi, müecelliyet-ı

askeriye ve mükellefiyet-i nakliye-i askeriye vergileri, muafiyet-ı askeriye vergisi, davar, deve, camus, canavar resmi, aşar, tütün, ipek aşrı, vergi tezakiri gibi tekâlif ile ukuttan mütevellit kaffe-i matlubat-ı hazineye mahsup olunacaktır.

Madde 2- Madde-i kanuniyede beyan olunan düyunat-ı hazine 1336 senesinden 1339 sene-i maliyesi gayesine kadar Hükûmet-i milliye idaresinde bulunan mahaller ile ahiren Hükûmet-i milliyeye iltihak eden mal sandıklarınca tarih-i iltihaklarından sonraki zamana ait olarak 1339 senesi nihayetine kadar tedeyyün edilmiş olan düyun-ı emiriyeden ibarettir. İstihlas olunan mahallerin tarih-i istihlasından evvelki zamana ait düyunun bu kanun ile ne mahsup ve ne de tediyesi caiz olamaz. Tekâlif-i milliye ve vesait-i nakliye bedelleri işbu kanun ile açılan tahsisattan ve diğer düyun dahi alakadar olan dairenin 1336 ila 1339 seneleri bütçesindeki tahsisat bakiyelerinden alel-usul mahsup edilecektir.

Madde 3- Metn-i kanunda bahsolunan tekâlif-i harbiyeden maksat Hükûmet-i milliyenin tarih-i teşekkülü

olan 23 Nisan 1336 tarihiyle tekalif-i milliye emirlerinin neşr-i tarihi arasında geçen müddet zarfında bazı mahal ve mevaki-i askeriyede tekalif-i harbiye usul ve namıyla alınan eşya ve mevaddır ki bunlar dahi vaz'olunan tahsisata müsteniden nakden tediye veya deynine mahsup olunur.

Madde 4- Mazbata sahibinin deyn-i zatisi mevcut iken başkasının borcuna mahsup yapılamayacağı gibi sahibinin müteaddit senelerden borcu bulunduğu takdirde de en eski sene borcundan bed' olunarak alat-teselsül yeniye doğru devam olunacaktır.

Madde 5- Sahibinin deyn-i zatisi bulunmadığı takdirde devr ve havale edecekleri herhangi bir şahsın borcuna mahsup yapılabilecek ve mamafih o şahsın yine en eski zamana ait borcunun mahsubundan bed' olunacaktır.

Madde 6- Tekalif-i milliye ve vesait-i nakliye mazbatalarının ahara devr ve havalesi halinde zahrına mazbata sahibi tarafından (tekalif-i milliye suretiyle …. senesinde taraf-ı Hükûmetten alınan bervech-i bâlâ ….. kuruş ….. kıymet-ı mukaddereyi haiz cins ve adedi ….. bervech-i muharrer …. nin bedelini 4 Teşrinievvel 1339 tarihli Avansı Kanununun yedinci maddesi mucibince … mahalde mukim …. meşgul …. efendi / ağa ibn-i .... efendi / ağaya havale ettim) diye bir fıkra yazılarak ziri de kura veya mahalle Heyet-i İhtiyariyesi tarafından (işbu mazbata sahibi … efendi/ağa mezkûr mazbata bedeli olana …. kuruşu rızasıyla havale ettiğini ve huzurumuzda kezalik rızasıyla tahtim eylediğini tasdik ederiz.) fıkrasının tezyili suretiyle tahtim ve tasdik kılınacaktır.

Madde 7- Madde-i kanuniyede mahusubuna cevaz gösterilen aksam-ı tekâliften düyunu olmayan ve herhangi bir zatın deynine de muvafakat eylemeyenlerin matlubatı ancak ya bizzat kendilerine veya musaddak vekâletname ile tevkil edecekleri vekillerine nakden tesviye olunur, yani nakden tediyat için evvel emirde mazbata sahibinin deyn-i şahsisi olmamak şarttır. Deyni olan mazbata sahiplerine layıkıyla tetkikat icra edilmemek neticesi olarak borcunu mahsup etmeksizin nakden tediyat icra eden mal memurları idareten tecziye edilmekle beraber lazımül-mahsup olan deyn miktarını zamin olacaktır.

Madde 8- Mahsup veya tediye muamelesi deynin tahakkuk eylediği mal sandığınca icra kılınacağına göre şahsın müracaatı da "tekâlif-i milliye ve vesait-i nakliye mazbatasını veren mahallin mal sandığına" vaki olmalıdır.

Madde 9- Nakden veya mahsuben tediyat için tahsisata mahsuben tanzim olunan havalenameler postaya tevdi olunmuştur. Hemen mülhakata icap eden miktarların tevziiyle ashab-ı müracaatın şikâyetlerine mahal bırakılmaması ve kâfi gelmeyen miktar-ı havalatın süratle vekâletten talep edilmesi ve ihtiyaçtan fazla olan miktar-ı havalatın hemen tenkisi muktazidir.

Madde 10- Artık gerek mahsup ve gerek nakden tediye bir nispet ile mukayyet olmadığı cihetle şimdiye kadar müracaat edilmemesi dolayısıyla hiçbir muamele yapılmamış olan mazabit muhteviyatı kazalarda nakden veya mahsuben bu kere havalenamelerine istinaden tediyesi halinde alel-usul vezneye matlup ve "merkeze irsalat" hesabına zimmet-i kayd olunacağı gibi livalarda da tediyatın nakden veya mahsuben icrası haline göre havalesine müsteniden vezne veya mahsup hesaplarının tavassutuyla bir taraftan Düyun-ı Umumiye masarıf-ı mütehakkikasına masraf diğer taraftan mahsup olunan matlubat-ı hazinenin nevine göre bütçenin ait olduğu fasıl ve maddesine irad-ı kayd olunacaktır.

Madde 11- 12 Nisan 1339 tarihli mahsup kanunundaki nisbet-i tediye dolayısıyla tamamen tediye edilemeyerek tahakkuk-ı hesabatı mahiyetinde olarak küşat edilen "tekâlif-i milliye düyun-ı mütehakkikası" hesabına zimmet ve "tekâlif-i milliye bakiyye-i düyunu" hesabına matlub-ı kayd edilmiş olan bakiyye-i matlubat kazalarda yine "merkeze irsalat" hesabına masraf kayd ile alel-usul tesviye olunarak yedlerine evvelce verilmiş olan vezne makbuzları istirdat olunacağı gibi aynı zamanda salifü'z-zikr iki hesaptan evvelkinin matlup ve ikincisinin zimmete kayd ile tahkikat kaydı da kapanacaktır. Bittabi livada da "mülhakattan mehuzat" hesabına matlup ve havalesine müsteniden "Düyun-ı Umumiye masarıf-ı mütehakkikası" hesabına zimmet-i kayd ile bütçeye masraf muamelesi yapılmak lazımdır.

Livaların merkezinde yapılan mahsup veya tediyat-ı nakdiyenin de icrasından sonra gayr-ı ez-tediye ve mahsup kalan matlubat dahi aynı suretle merkez-i livada açılan salifü'z-zikr iki hesabın zimmet ve matlubunda mukayyet olacağına göre bu kere onun tediyesi halinde de yine bervech-i usul "düyun-ı umumiye masarıf-ı mütehakkikası" hesabına masraf-ı kayıt ile beraber "tekâlif-i milliye düyun-ı mütehakkikası" hesabına matlup ve "tekâlif-i milliye bakiye-i düyunu" hesabına zimmet kayd ile bu hesaplardaki tahakkukat kaydı da kapattırılacaktır. Mevzubahs bakiyelerin, yeni madde-i kanuniyenin kabul eylediği vüs'ata binaen aharın borcuna mahsubu halinde de bittabi "masarıf-ı mütehakkıka" hesabına masraf kayd ile beraber mahsubatın tavassutuyla mahsup olunan matlub-ı hazinenin teferrü' eylediği maddeye irad kaydı lazımdır.

Madde 12- Gerek şimdiye kadar ve gerek ba'de ezin tekâlif-i milliye ve vesait-i nakliye mazabıtı muhteviyatına mahsuben veya nakden vaki olan tediyat tekâlif-i milliye defterlerindeki kayıtlarına işaret kılınacağı her iki kısım tediyat için sene-i haliyeden ikinci gibi Şubat 1340 icmaline merbut nümune dairesinde bir müfredat cetveli behemehâl tanzim ve telfik olunacaktır.

Madde 13- Gayrimüslimlerin yedlerindeki tekâlif-i milliye ve vesait-i nakliye mazbataları ancak kendi borçlarıyla mahsup olunur. Nakden tediyat ifası tasfiye muamelatının neticesinde hazineden verilecek emre kadar kemafissabık tehir edilecektir. Kezalik aharın yedindeki tekâlif-i milliye mazbatası muhteviyatı gayrimüslimlerin deynine mahsup edilemeyeceği gibi bunlar ahara devir ve havale dahi olunamaz. Ancak gayrimüslimlerden mahallinde mevcut olmamak dolayısıyla emval ve emlakine tasfiye komisyonlarınca vaz'-ı yed olunanlara ait elde edilen mazabit muhteviyatının mal sandıklarınca mumaileyhin zati deynlerine mahsubu yapılmakla beraber bakiyyesi hesab-ı carilerine naklolunacaktır.

Madde 14- 12 Mayıs 1339 tarihli talimatnamenin işbu zeyl-i talimatname ile tadil olunmayan ahkâmı aynen bakidir.

İhtar: Bâlâdaki madde-i kanuniye ile Düyun-I Umumiye bütçesine vaz'-ı yed olunmuş olan tahsisat münhasıran tekâlif-i milliye ve vesait-i nakliye bedelatı karşılığıdır. Mübayaa suretiyle alınan zehair, hayvan, eşya-yı saire mukabilinde ashabı yedine tevdi edilip muhteviyatı henüz tesviye kılınmamış mazabit bedelleri de Müdafaa-i Milliye bütçesinin fusul ve mevad-ı müteallikasından istihsal kılınacak havalenameye müsteniden masarıf-ı saire-i mütehakkika misillü tediye veya deyne mahsubu muktazi bulunduğundan bir an evvel bu kısm-ı düyunun da tahakkuk ve tesviyesine müteretib muamelenin ifası lazımdır. Muktezasının ona göre ifa ve mülhakata da tebligat icrası tavsiye olunur.

13 Teşrinievvel 1339

Maliye Vekili namına Seyfeddin

Kararname Sureti

1- Münhal bulunan Nükud-ı Mevkufe Müdüriyetine üç bin kuruş maaşla Akarat-ı Vakfiye Müdüriyeti Kontrat Memuru Necati Bey tayin edilmiştir.

2- İşbu kanunun icrasına Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekili memurdur.

Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekili Mustafa Fevzi

İcra Vekilleri Heyeti Reisi Ali Fethi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Gazi M. Kemal

Sıhhiye Tayinleri

Mütekaidin-i askeriyeden Doktor Mustafa Rakım Efendi bin beş yüz kuruş maaşla Saidili Hükûmet Tababetine, Askeri kaymakamlığından mütekait Doktor Ahmed Esad Efendi bin beş yüz kuruş maaşla Dinar Hükûmet Tababetine, Miralaylıktan mütekait Doktor Nadir Efendi bin beş yüz kuruş ücret-i şehriye ile Zile Belediye Tababetine, Doktor Mehmed Selim Efendi Çarşamba Belediye Tababetine tayin edilmiştir. Havza Hükûmet Tabibi İsmail Hakkı Efendi vukubulan istifası kabul edilmiştir. Karesi Guraba Hastahanesi Bakteriyolog ve Tabib-i Dahilisi Ekrem Tok Bey mezkûr hastahane

sertababetine tayin edilmiştir. Mülga Hilal-i Ahmer Hastahanesi Operatörü Ahmed Cemil Bey iki bin beş yüz kuruş maaşla Karesi Memleket Hastahanesi Operatörlüğüne, Düzce Hükûmet Tabibi Abdurrahman Sami Efendi iki bin kuruş maaşla Beyoğlu Hükûmet Tababetine, Akçaabad Hükûmet Tabibi Hüseyin Hamid Efendi iki bin kuruş maaşla Kartal Hükûmet Tababetine, Beyanabad Hükûmet Tabibi Mehmed Süreyya Efendi iki bin kuruş maaşla Amasya Hükûmet Tababetine, Aziziye Hükûmet Tabibi Mehmed Hayri Efendi bin kuruş maaşla Sivas Hükûmet Tababetine, Burhaniye Hükûmet Tabibi Neşet Halil Efendi bin beş yüz kuruş maaşla Çanakkale Hükûmet Tababetine, Uluborlu Hükûmet Tabibi Hamza İzzet Efendi iki bin kuruş maaşla Adapazarı Hükûmet Tababetine, Kırkağaç Hükûmet Tabib-i Sabıkı Abdülvehhab Efendi iki bin kuruş maaşla Trabzon Hükûmet Tababetine tayin ve Erden Hükûmet Tabibi Fuad Efendi'nin de istifası kabul edilmiştir.

Yetimlere Teberruat

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletinden

Yetimlerimize yardım günü olarak kabul edilmiş olan sulhun imzası günü memleketimizin her tarafından Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletine yetimlere muavenet olmak üzere gönderilen teberruat listesini âtiye dercediyoruz. Milletin ağuş-ı şefkat ve siyanetine mevdu olan evlad-ı şüheda ve yetimlere ibraz-ı muavenet eden müşfik ve hamiyetli zevata vekâlet-i müşarünileyha ile Resmî Ceride namına teşekkürler olunur.

Birinci Liste

	16465	Ankara'dan
30	42814	Ankara'dan
	10250	Çarşamba'dan
	6000	Yarhisar'dan
20	3092	Muradlı'dan
	2198	Eskişehir'den
	3371	Osmancık'tan
10	2147	Ankara'dan
	3487	Pazarcık'tan
	17600	Develi'den
	22799	Amasya'dan
	20000	Bilecik'ten
	20 000	Bozdoğan'dan
	4500	Şarköy'den
	9680	Ünye'den
	3255	Fatsa'dan
	5450	Ordu'dan
	5000	Tokat'tan
20	243109	Yekûn

İkinci Liste

	3862	Osmanili'den
	1700	Fenike'den
	4000	Boyabad'dan
	15000	Manavgat'tan
	2145	Küplü'den
	19230	Siirt'ten
	2450	Arapsun'dan
	6610	İnebolu'dan
	6010	Akseki'den
30	6912	Bergos'tan
	10000	Su Şehri'nden
	29280	Milas'tan
	30000	Suruç'tan
	25000	Bayburt'tan
30	162249	Yekûn
20	243109	Evvelki Yekûn
10	405359	Umumi Yekûn

Üçüncü Liste

	9808	Mesudiye'den
	21300	Karahisar-ı Şarki'den
	4500	Yusufeli'den
	4350	Antalya'dan
	1350	Hısn-ı Mansur'dan
	2500	Gerze'den
30	5872	Mesudiye'den
	1400	Malatya'dan
	11400	Gelibolu'dan
	19650	Fethiye'den
	98000	Samsun'dan
20	2502	Antalya'dan
	3287	Akseki'den
	32936	Rize'den
	6116	Bolvadin'den
	2670	Ayancık'tan
	11870	Alaca'dan
10	239512	Yekûn
10	405359	Evvelki Yekûn
20	644871	Umumi Yekûn

Dördüncü Liste

	6675	İstanbul'dan
20	17732	Bodrum'dan
	5090	Alaiye'den
	13500	Bayramiç'ten
	4262	İskilip'ten
	54975	İnegöl'den
	10025	Babaeski'den
	9645	Söğüt'ten
20	6125	Zonguldak'tan
	128030	Yekûn
20	644871	Evvelki Yekûn
20	772901	Umumi Yekûn

Beşinci liste

	2311	Yozgat'tan
	7190	Ankara'dan
	5423	Aluçra'dan
20	90857	Lâpseki'den
35	10644	Lâpseki'den
	46155	Kala-yı Sultaniye'den
	5050	Sinop'tan
	1499	Bayburt'tan
	6146	Safranbolu'dan
	26515	Arapkir'den
	12383	Menteşe'den
	4208	Uluborlu'dan
	16347	Yalvaç'tan
	17396	Ayaş'tan
	6400	İnebolu'dan
	4000	Yenipazar'dan
20	16052	İçel'den
	500	Karaköse'den
	9500	Aydın'dan
	133391	Urfa'dan
20	16372	Kars'tan
	10998	Sungurlu'dan
	170800	Mersin'den
	7128	Fethiye'den
	26649	Ayaş'tan
	3128	Bodrum'dan
15	657044	Yekûn
20	772901	Evvelki Yekûn
35	1429945	Umumi Yekûn

Altıncı Liste

	36500	Nizip Nahiyesinden
	6600	Ayvacık'tan
30	12171	Çıkabat'tan
20	6377	Kığı'den
	10000	Bozdoğan'dan
	3864	Beypazar'dan
	8000	Beyanabad'dan
10	83513	Yekûn
35	1429945	Evvelki Yekûn
5	1513459	Umumi Yekûn

Büyük Millet Meclisi Müzakeleri

Yirmi Yedinci İçtima

[Geçen Nüshadan Mâbad]

Reis - Efendim! Bu hususta Divan-ı Muhasebatın müdahalesinin kanuni olduğunu Vekil Bey ifade ettiler ve bu meselenin bir kanun ile halledilmesi lâzım geldiğini ve bunun derdest-i takdim olduğunu beyan ettiler.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Kanun Heyet-i Vekilededir Reis Bey!

Reis - Lâyihanın Heyet-i Vekileden gelmesine intizar etmemeyi Heyet-i Celileniz kabul buyurursanız bu takriri nazar-ı mütalâaya alırsınız, kabul

buyurmazsanız lâyihanın müstacelen Meclis-i Âliye gönderilmesini Vekil Bey'den rica ederiz. Ali Rıza Bey (İstanbul) - Efendim! Mesele gayet mühimdir. Bendeniz takririmin münderecatını izah etmek mecburiyetindeyim. Efendiler! Açıkta bulunan zabitana verilmesi icabeden maaşat meselesi iki aydan beri Müdafaa-i Milliye Vekâleti ile Divan-ı Muhasebat arasında mütemadiyen muhabereye zemin olmuş ve katî bir netice verilmeden vakit geçirilmiş ve bin-netice bir hayli zâbitanın sefaletine sebebiyet verilmiştir. Efendiler! Kısa bir mukaddeme yapmak mecburiyetindeyim. Bir zabit demek şeref ve haysiyetinin, izzet-i nefsinin timsali demektir. Bir zabiti aç bırakmak demek izzet-i nefsinden, haysiyetinden fedakârlık etmesini teklif etmek demektir. İzzet-i nefis sahibi olmaz ve refahı layıkıyla temin edilmezse o zabitan vatan için müfid olamaz. Bu itibarla açıkta kalan zabıtan hakkında yapılan muameleyi bendeniz fevkalâde şayan-ı dikkat buluyorum. Efendiler! Bunun yegâne müsebbibi Divan-ı Muhasebatın mevcut kavanin ve nizamata muhalif olarak içtihatta bulunmasıdır.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Reis Beyefendi! Yeni bir madde müzakere etmiyoruz. Reis - Efendim! Nizamnamede sarahat vardır.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Yeni bir madde-i kanuniyedir, müzakeresi icabeder.

Reis - Efendim! Nizamname-i Dâhilîde sarahat vardır. Teklif sahibi nokta-i nazarını pek kısa bir zamanda izah edebilir. Rica ederim telhis etsin.

Ali Rıza Bey (Devamla) - Bu içtihadatın menba-ı ilhamı da doğrudan doğruya 16 Mart 1336 tarihinden sonra İstanbul Hükûmet-i zâilesinin kabul ettiği bir kararnamedir. Şimdi bu meseleyi layıkıyla izah edebilmek için zabitana ne gibi esasat dâhilinde şimdiye kadar açık maaşı verilmiştir? Bunu izah edeceğim. Efendiler! Meşrutiyete kadar zabitana verilen açık Maaşat-ı İdare-i Askeriye Nizamnamesinin 177. maddesine istinaden verilmiştir. Bu madde zabitanı dört kısma ayırıyor. Birincisi; yirmi sene ve yirmi seneden ziyade hizmet eden zabitan ki bunlara sülüsan maaş ve tam tayinat veriyor. İkincisi, yirmi seneden dûn hizmet eden zabitan ki bunlara nısıf maaş ve nısıf tayinat veriyor. Üçüncüsü, Mekteb-i Harbiyeden ve Mühendishaneden yeni çıkmış zabitan ki bunlara da tam maaş ve tam tayinat veriyor. Dördüncüsü, devletçe görünen lüzum üzerine açığa çıkarılan erkân ve zabitan ki bunlara Şûra-yı Devlet kararıyla tam maaş veriyor, İdare-i Askeriye kararnamesi ahkâmı budur. Meşrutiyete kadar zabitana bu ahkâm dairesinde maaşat veriliyordu. Meşrutiyetten yirmi gün sonra dahi açıkta kalmış olan zabitana tam maaş verilmek üzere bir kararname tebliğ edildi ve 1325 senesinde orduda yapılan tensik için bir Tensikat Kanunnamesi neşrediliyor. Burada zabitana sülüsan maaş, tam tayin, ümeraya nısıf maaş tam tayin, erkâna da esas maktuat dâhilinde tam maaş veriliyor. Fakat Tensik Kararnamesi bir seneye mahsus olduğu için Meclis Muvazene-i Umumiye Kanununun bir maddesinde açıklara ait olan mevaddın mer'i olduğunu teyit ediyor ve bu suretle mevkii tatbika vaz'ediyor. 1330 senesinde yine Muvazene-i Umumiye Kanununda bir madde kabul ediyor. Bütün açıkları ilga ediyor. Orduda açık

kabul etmem, ya hepsi vazifeye sevk edilecektir, yani bunların hepsi birleştirilecek ve yahut tekaüde sevk edilecektir deniliyor. O esnada harb ilân ediliyor ve ortada birçok açık zabitan olduğu için Heyet-i Vükelâ kararıyla Harbiye Nezaretinin bir kararı mevki-i tatbika vaz'ediliyor. Ve zabitana tam maaş veriliyor. O zaman tayinat ilga edildiğinden rütbesi tahsisatı kendisine verilmiştir ve Divanı Muhasebat açıklar hesabatını -ki Harb-i Umumide birçok açıklar komisyonu teşkil olunmuştur- açıkta kalan zabitan mevcudu nispeti dâhilinde maaş ita ediliyor. 1335 senesi yani mütarekeden sonra Tahsisat-ı Fevkalâde Kararnamesi mevki-i tatbika vaz'ediliyor. Bu kararnamenin üçüncü maddesi mucibince açıktaki zabitan için muayyen nispetlerde tahsisat-ı fevkalâde esası kabul ediliyor ve aynı zamanda bu Tahsisat-ı Fevkalâde Kanununa ilâveten Maliye Nezaretinin neşrettiği 12 Kânunuevvel 1335 tarihli talimatta zabitana tam tahsisat yerilmesi ve yalnız Tahsisat-ı Fevkalâde Kanununun üçüncü maddesine tevfikan tahsisatı fevkalâdeden nispet-i muayyene esası dâhilinde verilmesi kabul edilmiştir ve iki sene evveline gelinceye kadar doğrudan doğruya açıkta kalan zabitan hakkında cari olan esas, kanun, karar budur efendiler ve hiçbir zaman ordu doğrudan doğruya tam maaş ve tam tahsisat istememiştir. Şimdi bunu kim vermiş ise onlardan tahsilinin kabul edilmesi icabeder ve şimdi hâlihazırda ordunun açıklar için istediği Tam Maaş Kararnamesinin üçüncü maddesindeki tahsisatı fevkalâde nispetleri dâhilindeki paradır. Başka bir şey istenilmiyor. Gelelim Divan-ı Muhasebata: Divan-ı Muhasebat da bunların kâffesini keenlemyekün addediyor, kendi kendine tefsir ediyor, yani bizim sıfatımızı, bizim salâhiyetimizi alıyor. Bendeniz kendi içtihadımda söylüyorum. Çünkü 16 Mart 1336 tarihinden sonra sırf Kuva-yı İnzibatiye kadrolarını doldurmak kastiyle Damat Ferid'in yaptığı kararname doğrudan doğruya Tensikat Kanununa göre yapılmış bir kararnamedir. O kararnamede diyor ki zabitana sülüsan maaş verilir ve bu esas dâhilinde de yani sülüsan ve nısıf maaşların nispeti dâhilinde de tahsisat-ı fevkalâde verilir diyor.

Ferid Bey (Kütahya) - Bu, 16 Mart tarihinden itibaren mülgadır.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Evet, şimdi Divan-ı Muhasebatın açıktaki zabıtan için vermek istediği para, sülüs ve nısıf esasatı ve bunların nisbetleri dâhilindeki tahsisat-ı fevkalâde üzerinedir. Efendiler! Hangi kanuna istinaden yapıyor. Bunu, bendeniz anlamak isterim.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Bendeniz hangi kanuna müstenit olduğunu izah edeceğim.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Katiyen gayrikanunidir ve bunda hiçbir esas yoktur ve keyfîdir. Keyfî olarak zabitanın hukukuna tecavüz edilmiştir. Bendenizce bunun Divan-ı Muhasebat azalarından sual edilmesi lâzımgelir. Ben böyle söylüyorum, siz de başka türlü izah edin.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Usul hakkında bir şey arz edeyim. Efendim! Birinci madde ile dokuzuncu madde olarak yapılan bu teklifin ne münasebeti var?

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Riyasetçe mültezem olursa, tabiî olur.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Biz birinci maddeyi müzakere ediyoruz. Bir defa kifayet-i müzakere kararı alındı. (Gürültüler)

Reis - Efendim Ali Rıza Bey takririni izah etmiştir. Müzakereye lüzum yoktur.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Devamla) - Efendim bu bir teklif-i cedittir. Bunun üzerine umumi müzakere açılsın, herkes fikrini söylesin.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Efendim! Müzakere açılacak derecede mühimdir. Zâbitan... (Gürültüler)

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim, bu dokuzuncu madde olarak teklif ediliyor. Bunun için umumi müzakere açarız. Herkes mütalâatını söyler. Bendeniz de arz ettim ki bir kanun vaz'edilmedikçe bu mesele halledilemez.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Eski kanun mevcuttur.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Kanun yoktur. Şimdi madde hakkında umumi müzakere kâfi görüldü. Bir defa birinci maddenin müzakeresi bitsin; sonra bu teklif dokuzuncu madde olarak geldiği vakitte bunun üzerine umumi müzakere açılır. Meclis-i Âli ne şekilde maaş ve tahsisat verilmesini kabul ederse o şekilde verilir.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Reis Bey! Birinci madde kabul olunursa bizim verdiğimiz tahsisatın yekûn-ı umumîsini kabul etmiş oluruz. Eğer bunu sona bırakacak olursanız ve birinci maddeyi kabulden sonra bunu kabul ederseniz zammı nereye koyacağız.

Reis - Efendiler, müsaade ederseniz Vekil Beyefendi'nin usul-i müzakere hakkındaki izahatına mukabil Riyaset nokta-i nazarını izah etmek mecburiyetindedir.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Fakat kimseye söz vermemek şartiyle.

Reis - Bu teklif-i kanunî ile mevzu-ı müzakere olan bu lâyihaya bir madde ilâvesi

Teklif

ediliyor. Ya esas itibariyle bu lâyiha müzakere edilecek veyahut müstakil bir teklif-i kanuni suretiyle müzakere edilecektir. Eğer ilâve edilecek madde suretinde müzakere edilecekse birinci maddenin rakamlarının tashihi lâzımdır. Onun içindir ki birinci maddenin müzakeresi esnasında esası Heyet-i Âliyyenizin nazar-ı mütalâasına arz etmek isterim. Bu teklif-i kanuniyi ya bu lâyiha ile beraber müzakere edeceğiz veyahut müstakilen müzakere edeceğiz diye bir karar vereceğiz. Bu iki şıktan birincisini evvelemirde rey-i âlinize vaz'ediyorum.

Bu lâyihaya ithalen bu teklif-i kanunînin müzakeresini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir. Teklif-i kanunînin usulü dairesinde müzakeresini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir. Şu halde teklifi Lâyiha Encümenine tevdi ediyoruz. Efendim, birinci maddenin nazar-ı mütalâaya alınan takrir veçhile rakamlarının tashihatı encümenden gelmiştir. Tashih veçhile okuyoruz.

Madde 1- Bin üç yüz otuz dokuz sene-i maliyesi nihayetine kadar hidemat-ı umumiye-i devlete sarf ve sene-i mezkûre bütçesinden mahsubu icra edilmek üzere 28 Şubat ve 15 Nisan 1339 tarihli avans kanunlarıyla sarfına mezuniyet verilmiş olan altmış yedi milyon altı yüz on dört bin iki yüz elli beş liraya zamimeten merbut cetveldeki tertip veçhile kırk beş milyon yüz elli dokuz bin üç yüz yirmi dört liranın daha avans olarak sarfına mezuniyet vermiştir.

Reis - Efendim! Birinci maddeyi encümenin tespiti veçh üzere kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir. On dakika teneffüs etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

İkinci Celse

(Reis: İkinci Reisvekili İsmet Beyefendi)

Kâtipler: Vâsıf Bey (Saruhan), Ragıb Bey (Zonguldak)

Reis - Celse açılmıştır efendim, mâzuniyetlere dair Divan-ı Riyasetin bir tezkeresi vardır, okuyoruz:

Heyet-i Umumiyeye

Âtide esamisi muharrer aza-yı kiramın hizalarında muharrer müddetlerle mezun addleri Divan-ı Riyasetin 27.9.1339 tarihli altıncı içtimaında tensip edilmiş olmakla Heyet-i Umumiyenin nazar-ı tasvibine arz olunur, efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reis-i Sanisi Ali Fuad

Rauf Bey (Lâzistan) bir buçuk ay tabip raporuna müsteniden,

Bekir Sami Bey (Tokat) Bir buçuk ay tabip raporuna müsteniden,

Yakup Kadri Bey (Mardin) bir buçuk ay tabip raporuna müsteniden,

Mustafa Fehmi Efendi (Bursa) bir ay,

Ali Cenani Bey (Gaziantep) bir ay,

Hacim Muhiddin Bey (Giresun) bir buçuk ay,

Tahsin Bey (Maraş) bir buçuk ay,

Mahmud Esad Bey (İzmir) bir ay,

Zamir Bey (Adana) bir buçuk ay,

Mithat Bey (Maraş) yirmi üç gün,

Reşid Ağa (Malatya) bir buçuk ay 1.9.1339 tarihinden itibaren,

Mustafa Bey (İzmit) temdiden bir hafta 6.9.1339 tarihinden itibaren,

Ferid Bey (Gaziantep) bir buçuk ay 1.9.1339 tarihinden itibaren,

Resul Bey (Bitlis) bir buçuk ay 1.9.1939 tarihinden itibaren,

Münib Bey (Van) 25 Eylül'e kadar 1.9.1339 tarihinden itibaren,

Necmeddin Molla Bey (Kastamonu) temdiden dört gün 17.9.1339 tarihinden itibaren,

Şükrü Kaya Bey (Menteşe) temdiden bir hafta 25.9.1339 tarihinden itibaren,

Rasim Bey (Ertuğrul) temdiden on beş gün 23.9.1339 tarihinden itibaren.

27.9.1339

Reis - Reşid Ağa, Mustafa Bey, Ferid Bey, Resul Bey, Münib Bey, Necmeddin Bey, Şükrü Kaya Bey, Rasim Bey, bunların mezuniyetleri temdiden ve âti-yi mezuniyetlerine mahsubendir. Muhtelif esbap ve mazeret binaen 30 Ağustos 1339 nihayetine kadar Meclise iltihak etmeyen aza-yı kiram mezun addedilmişlerdi. Bunların mezuniyetleri de müddet-i kanuniyelerine mahsubendir. Diğerlerinin mezuniyetleri de tabip raporuna müstenittir.

Bir Mebus Bey - Meclisin küşadından itibaren midir?

Reis - Şimdi isimlerini okudukça miktar ve tarihlerini zikredeceğim.

Rauf Bey (Lâzistan) - Tabip raporuna istinaden bir buçuk ay, kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Bekir Sami Bey (Tokat) - Tabip raporuna müsteniden bir buçuk ay...

Bir Mebus Bey - Şimdiye kadar kaç azaya mezuniyet verilmiştir?

Reis - Efendim Divan-ı Riyaset, daima nisab-ı ekseriyeti muhafaza ederek mezuniyetlere karar vermektedir. Herhalde Ankara'da iki yüz azanın bulunmasını nazar-ı dikkate alarak mezuniyet veriyoruz.

Bekir Sami Bey'in bir buçuk ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsınlar. Kabul edilmiştir.

Receb Bey (Kütahya) - Efendim yeniden mezuniyet talep edenlere herhalde falan tarihten itibaren diye kaydedilmelidir. Lütfen reye koyarken işaret buyurun!

Reis - Arz edeceğim efendim; Yakup Kadri Bey bir buçuk ay, kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Mustafa Fehmi Efendi, bir ay kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Ali Cenani Bey, bir ay kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Hacim Muhiddin Bey, bir buçuk ay kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Tahsin Bey (Maraş) bir buçuk ay mezuniyetini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsınlar. Kabul edilmiştir.

Mahmud Esad Bey (İzmir) bir ay mezuniyetini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsınlar. Kabul edilmiştir.

Zamir Bey (Adana) bir buçuk ay mezuniyetini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsınlar. Kabul edilmiştir.

Midhat Bey (Maraş) yirmi üç gün mezuniyetini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsınlar. Kabul edilmiştir.

Reşid Ağa (Malatya) - Bir buçuk ay. Efendim! Reşid Ağa Meclise elyevm iltihak etmemiştir. Mesafenin uzaklığı ve saireden dolayı ağustos nihayetine kadar mezun addolunmasını ve ağustos nihayetinde Mecliste bulunmasını Heyet-i Celileniz kabul buyurmuştur. Bu yeni mezuniyeti bazı mazeret dermeyaniyledir ki Divan-ı Riyasetçe kabul edilmiştir.

Bir buçuk ay mezuniyet veriliyor. Bu müddet-i kanuniyesine mahsubendir. Reşid Ağa'nın bir buçuk ay mezuniyetini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Altı Eylül'den itibaren İzmit Mebusu Mustafa Bey'in bir hafta mezuniyetini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Ferid Bey (Gaziantep) bir Eylül'den itibaren bir buçuk ay mezuniyetini tabip raporuna müsteniden kabul buyuranlar lütfen el kaldırsınlar. Kabul edilmiştir.

Resul Bey (Bitlis) bir Eylül'den itibaren bir buçuk ay mezuniyetini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Resul Bey biraderimiz gelmiştir. Fakat mezun addediyoruz.

Münib Bey (Van) yirmi beş Eylül'e kadar bir buçuk ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsınlar. Kabul edilmiştir.

Necmeddin Molla Bey (Kastamonu) on yedi Eylül'den itibaren dört gün mezuniyetini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Şükrü Kaya Bey (Menteşe) yirmi beş Eylül'den itibaren bir hafta mezuniyetini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Ertuğrul Mebusu Rasim Bey'in 23 Eylül'den

itibaren on beş gün mezuniyetini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Efendim! Evrâk-ı varidede teşkilât-ı hazara dolayısıyla açığa çıkarılacak mensubin-i askeriyeye tam tahsisat itası hakkındaki teklif-i kanuninin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatası var. Muvazene-i Maliye Encümenine havale ediyoruz. Bu münasebetle Lâzistan Mebusu Fuad Bey ve rüfekasının bir takriri vardır.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Reis Bey! Usul-i müzakere vardır. Rica ederim bendeniz de Lâyiha Encümenindeyim. Eski Meclis-i İdare kararları gibi elden mazbata imza edilemez. Muayyen saati, zurnanı olur; ilân edilir. O zaman toplanılır. Müzakere edilir ve herkesin haberi olur. Kimsenin haberi yokken elden mazbata imza ettiriliyor.

Reis - Mazbatada ekseriyet mevcuttur. Onu arkadaşlarınıza söylemek lâzımdır. Devam etseydiniz siz de müzakerede bulunurdunuz.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Benim kerametim yok Reis Bey!

Reis - Söze hacet yok efendim. Lâzistan Mebusu Fuad Bey ve rüfekasının takririni okuyoruz efendim.

Riyaset-i Celileye

Seferi ordunun hazarî kadroya göre teşkili münasebetiyle lâğvedilen bazı kıtaatın açıkta kalan zâbitanı diğer bir mahalle tâyin edilinceye kadar Divan-ı Muhasebatla Müdafaa-i Milliye arasındaki muhabere dolayısıyla maaş alamamak yüzünden aileleriyle beraber sefil bir halde bulunmaktadırlar. İstihlâs-ı vatan uğrunda bugüne kadar fedakârane çalışan ve şüphesiz içlerinde birçoklarının Meclisin takdirnamesini alan bu hamiyetli ve fedakâr zabitanın hizmetleri mükâfatı olarak bugün aç ve sefil bir halde bulunmalarını Meclis-i Âli kabul etmeyeceğinden buna dair lâyiha-i kanuniyenin Lâyiha Encümenince tasvip edilmesi dolayısıyla müstacelen Muvazene-i Maliye Encümenince derhal tetkik edilerek Tahsisat Kanununun hitamını müteakip bu kanunun derhal müzakeresini arz ve teklif ederiz.

Canik Talât, Lâzistan Rauf, Hakkâri Âsaf, Lâzistan Ahmed Fuad, İstanbul Ali Rıza, Ertuğrul İbrahim.

(Reye konsun, izah edilsin sesleri)

Fuad Bey (Lâzistan) - Dört senelik bir Mücadele-i Milliyeden sonra birçok müşkilâtla çarpışarak sulha nail olduk. Ordumuzu ve ordumuzun kahraman zabitlerini takdir etmekten geri kalmadık. Bugün sulha nail olmakla takdir ettiğimiz bu ordu hâlihazır dolayısıyla bazı teşkilâta geçmektedir. Bundan dolayı da bazı zabitan açıktadır. Bunu arz ettim. Bu ana kadar ve daima bunları takdirden geri kalmadık, belki bunlar birkaç para almak suretiyle bu memlekete olan vazife ve borçlarını ifa etmişlerdir. Bunlar açık addedilerek Divan-ı Muhasebatın bir karan veyahut da içtihadı neticesi olarak aç ve bi-ilâç aileleri ile beraber sürünüyorlar. Zannetmem ki düne kadar, bugüne kadar ve bugünden sonra daima takdir ve tebcil ettiğimiz bu zabitanı böyle aç ve sefil bırakmaya Meclis-i Âli kail olsun. Bunu düşünen bazı arkadaşlarımız bundan evvel bir lâyiha-i kanuniye ihzar etmiş ve Meclis'e takdim etmiş, Meclisçe de Lâyiha Encümenine havale edilmişti. Bugün Lâyiha Encümeninde bu lâyiha tamamen kabul ve tasvip edilmiştir. Biraz evvel Maliye Vekili Beyefendi Hazretleri de bu meseleyi hal için Heyet-i Vekilece bir lâyiha-i kanuniye ihzar edilmekte olduğunu beyan buyurdular. Bendenizce encümene evvelce gitmiş ve tasvip edilmiş olan bu teklif-i kanuninin bir an evvel Muvazene-i Maliye Encümenine giderek Tahsisat Kanununu müteakip derhal müzakeresini teklif ve rica eylerim. Zira birçok zabitan pek sefil bir halde sürünmektedir. Bunların izzet-i nefsini korumak, zannederim, Meclis-i Âlinin en ziyade arzu ettiği bir şeydir.

Reis - Efendim! Bu layiha-yı kanuniyenin Muvazene-i Maliye Encümeninde müstacelen tetkik edilerek müstacel ruznameye alınmasını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Reis - Efendim Avans Kanunu lâyihasının ikinci maddesinin müzakeresine başlıyoruz. Söz isteyen arkadaşlara sırasıyla söz veriyorum.

Haydar Rüşdü Bey (Denizli) - Efendim, gerek bu ikinci madde gerekse maddelerin diğer kısımlarına ait bir takrir hazırlamıştık. Bu takriri bendeniz hazırlamıştım ve seksen kadar arkadaşım da imza vaz'etmişti. Fakat Maliye Vekilinin ve diğer Muvazene-i Maliye Encümenindeki arkadaşlarımızın vermiş oldukları izahat üzerine bu takriri kendi namına olarak vermekten sarf-ı nazar ettim. Çünkü bize 1340 bütçesini aynen getireceklerine dair burada gerek Heyet-i Vekile Reisi gerek Maliye Vekili ve gerek Muvazene-i Maliye Encümeni Reisi ve Mazbata Muharriri Beyler vadetmişlerdi. Bunun için takririmden sarf-ı nazar ettiğimi arkadaşlarıma söylemek üzere söz istemiştim.

Hasan Fehmi Efendi (Kastamonu) - Bu sizin hakkınız olup olmadığını izah eder misiniz beyefendi?

Haydar Rüşdü Bey (Denizli) - Ben kendi hakkımdan vazgeçiyorum. Takrir sahibi benim, siz isterseniz veriniz.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Kendi hesabına vazgeçiyor.

Vehbi Bey (Karesi) - Efendim, bu ikinci madde birinci madde ile vermiş olduğumuz yüz yirmi altı milyon liranın nasıl ve nerelere sarf edileceğini kimlerin tâyin edeceğine dairdir. Malûm-ı âliniz bu paranın nereye ve nasıl sarf edilmesini gösterecek ve tespit edecek olan Heyet-i Celilenizdir. Bugün bunu tetkika imkân olmadığı için 1340 bütçesinde buna muvaffak olmayı temenni ettik. Tabiî Heyet-i Celilece tetkikinden sarf-ı nazar ediliyor. Fakat acaba Muvazene-i Maliye Encümenine bırakmak doğru mudur? Muvazene-i Maliye Encümeni bütün şuabatı umur-ı devlette o kadar sahib-i ihtisas mıdır ki meselâ Sıhhiyenin teşkilâtını aynı zamanda Maarifin teşkilâtını, Müdafaa-i Milliye teşkilâtını sonra Dâhiliyenin teşkilâtını ve ilâh… teşkilâtı anlayacaklar? Bu encümen azasının yekûnu on beş, nihayet yirmi kişidir. Bu yirmi kişi de her şeyin mütehassısı ve her şeyin yerine konmasını bilir kimselerden mürekkep midir? Bu aklın kabul edemeyeceği bir şeydir. Binaenaleyh bunu Muvazene-i Maliye Encümenine bırakmaktansa bunu Mecliste kendi aramızda, kendi zümrelerimizin arasında halledelim. Eğer biz kendi hukukumuza riayet etmeyecek olursak memlekette hakka riayet etmek usulünü kabul ettirmeye imkân yoktur. Şu halde her vekâletin mensup olduğu bir encümen var. Falan vazife ihdas edilmelidir ve o vazifeye şu kadar maaş verilmelidir diyecek olan o encümendir. Fakat Muvazene-i Maliyede devletin varidatıyla masarifi arasındaki muvazeneti temin etmek mecburiyetinde bulunduğu için onun da orada bir eli ve bir gözü vardır. Binaenaleyh, kadrosu tanzim edilecek vekâletin mensup olduğu encümen, bunu tespit eder ve Muvazene-i Maliye Encümeni de bütçenin buna müsait olup olmadığını takdir eder. Bunun her ikisini temin etmek için Muvazene-i Maliye Encümeni vekâletlerin bütçesini malûm-ı âliniz doğrudan doğruya tespit etmez. Kadrolar, encümende bulunan muhterem arkadaşlarımızdan birer zat tarafından vekâletlerde tetkik edilir.

Başka türlü olamaz. O tetkik eden arkadaş mütehassıs olan encümene dâhil olur ve o vasıta ile tespit eder. Binaenaleyh bendeniz maddenin bu suretle tadilini ve devlet kadrolarının vekâlet kadrolarının mâkul bir surette tanzim edilmesini teminen bir tadil teklifi takdim ediyorum. O da şudur:

İkinci maddenin berveçi âti tadilini teklif eylerim:

Kadroların tespitine her vekâletin mensup olduğu encümenle Muvazene-i Maliye Encümeni âzasından o vekâletin bütçesini tetkike memur zevat müştereken mezundur.

Reis - Necati Bey, buyurun.

Necati Bey (İzmir) - Vehbi Bey'in nokta-i nazarına iştirak ederim.

Dr. Fikret Bey (Ertuğrul) - Efendim bendeniz de aynı nokta-i nazarı söyleyeceğim. Muvazene-i Maliye Encümenine bu salâhiyeti verirsek diğer encümenlere tagallüp mânası çıkar. Bu encümen, o vakit istediği kadroyu tasdik edecek yapacak, istediğini yapmayacak. Biz ne için burada bu kadar encümenler teşkil ettik? Eğer bizim encümenlerimiz, ihtisas encümenleri değilse niçin bu kadar encümen teşkil edildi. Bunları yapamayacak idi ise bunların vücuduna ne lüzum vardı? Muvazene-i Maliye Encümeni iyi düşünmüyor, geçen gün

bendeniz Muvazene-i Maliye Encümeninin bir celsesinde bulundum. Orada bir şeye şahidim. Tıbbiye Mektebine ne lüzum vardır? Dediler rica ederim (Handeler) Muvazene-i Maliye Encümeni bunu nasıl yapar?

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Sözü tağyir etme, hakikati söyle rica ederim. Tıp Fakültesi vardır. Tıbbiye-i askeriyeye lüzum yoktur dedik. Tıbbiyeye lüzum yoktur denmemiştir. Sözü tağyir etmeyiniz! Tıp Fakültesi vardır. Tıbbiye-i askeriyeye lüzum yoktur dedim ve ben söyledim.

Dr. Fikret Bey (Ertuğrul) - Tıbbiye-i askeriyeyi lâğvedelim dediniz.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Tıp Fakültesi vardır. Mülkiye ve askeriye diye ayırmaya lüzum yoktur. Bunu tevhit edelim dedim sözümü tağyir etmeyiniz.

Dr. Fikret Bey (Ertuğrul) - Şu halde bunu teyit ediyorsunuz. Demek ki tevhit buyuruyorlar. Muvazene-i Maliye Encümeninde bir şube-i tıbbın lağvına uğraşıyorlar.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Tıbbiyeyi lâğvedelim başka, benim ifadem başka... İkisi arasında dağlar kadar fark var beyim.

Reis - Söz istiyorsanız sözünüzü kaydedelim Mazhar Müfid Bey.

Dr. Fikret Bey (Ertuğrul) - Bilmiyorum, Vehbi Bey'in tadili nasıldır? Ait olduğu encümeni mezundur demek lâzımdır. Zaten yukarda Muvazene Encümeni tavzih eder diye kayıt vardır. Herhalde ait olduğu encümene gitmesini teklif ediyorum.

Hakkı Tarık Bey (Giresun) - Efendim! Bendeniz de Vehbi Beyefendi'nin nokta-i nazarına iştirak ediyorum. Fakat ait olduğu encümenlere inhisar etmesini kabul etmiyorum. Binaenaleyh diyorum ki Muvazene-i Maliye Encümeni herhangi bir vekâletin kadrosunu müzakere edeceği gün bir ruzname halinde müzakere edilecek mevadı ta'bettirmeli ve bütün Meclis azasına tevzi etmelidir. Esasen Nizamname-i Dâhilimiz mucibince her mebus herhangi bir encümenin müzakeresine iştirak edebilir. Binaenaleyh her isteyen mebus orada müzakere esnasında hazır bulunmalı, beyan-ı mütalâa etmeli, rey vermelidir. (Rey veremez sesleri) Heyet-i Âliyyeniz karar verdikten sonra rey de verebilir. Şimdiki halde Nizamname-i Dâhili yalnız mütalâa beyan edeceğini söylüyor. Bendeniz beyan-ı mütalâa etmekle beraber rey vermesinin de Heyet-i Âliyyenizce taht-ı karara alınmasını teklif ediyorum.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendim, bendenizden evvel söz söyleyen hatiple Vehbi Bey'in fikrine iştirak ediyorum. Yalnız bütçenin encümenlerden geçtikten sonra Heyet-i Umumiyesi itibariyle tasdika iktiran etmesi cihetinin ve nazar-ı itibara alınmasının doğru olmadığını görüyorum. Herhalde müfredat da Heyet-i Umumiyeden geçmelidir.

Reşad Bey (Saruhan) - Efendim! 1339 senesi için 28 Şubat 1338 tarihinde üç aylık olarak verdiğiniz Avans Kanununda şöyle bir kayıt vardır: 28 Şubat 1338 tarihli Kanunun ikinci maddesi: "Devair-i mülkiye maaşat sarfiyatı Muvazene-i Maliye Encümeninin 1338 senesinde tespit etmiş olduğu fusul ve mevada göre tatbik olunur." Kezalik üçüncü maddesi "Devair-i askeriye 1338 senesi için tespit edilen fusul ve mevada göre tatbik olunur." 1339 sene-i maliyesinin yedinci ayı hitam bulmaktadır. Bugüne kadar bu iki madde-i kanuniye dairesinde muamele cereyan etmektedir. Muvazene-i Maliye Encümenine işbu kanun ile verdiğimiz tahsisatın fusul ve mevadını kendisi tertip edeceğim diye böyle bir hak talep etmeye salâhiyeti yoktur Bu, Meclis-i Âlinin salâhiyetine tecavüzdür ve nitekim bazı devairden ezcümle Büyük Millet Meclisi, Maliye, Posta ve Telgraf, Rüsumat, Dâhiliye, Emniyet-i Umumiye, Muavenet-i İçtimaiye, Sıhhiye, Umum Jandarma Kumandanlığı, Şer'iye, Matbuat ve İstihbarat dairelerinin 1338 seneleri bütçe ve kadroları Meclis-i Âlice madde-be-madde tespit ve tâyin edilmiştir. Encümen bu salâhiyeti bana veriniz ki Meclisin tasdik ettiği bu şeyi yeniden altüst edeyim. Diyor ki doğru değildir efendiler. Senenin yedi ayı geçmiş, şimdiye kadar demin okuduğum iki madde-i kanuniye dairesinde muamele cereyan etmiş. Bundan sonraki beş ay zarfında da aynı ahkâm ve muamele cereyan eder ve bir an evvel 1340 bütçesinin tanzimine başlanılır. 1340 bütçesi Muvazene-i Maliye Encümeninin füsul ve mevadı üzerine tespit olunur, Meclis-i Âliye arz olunur. Buradan tasdik edildikten sonra bittabi kesb-i kanuniyet eder tatbik olunur. Bu maddenin son bir fıkrası vardır efendim. Bir fasıl dâhilinde maddeden maddeye nakl-i muhassasat Maliye Vekilinin muvafakatine mütevakkıftır. 1325 senesinin Muvazene Kanuniyle bu hak burada yazıldığı gibi hakikaten Maliye Vekiline verilmişti. Galiba 1337 senesinde olacak. Meclis-i Âlinin hem icrai hem teşriî salâhiyetleri haiz olması mülahazasıyla bu hakkı bir karar-ı mahsusla encümene verdi. 1337 senesinden beri bir fasıl dâhilinde maddeden maddeye nakl-i muhassasat, Muvazene-i Maliye Encümeninin muvafakati tahtında yapılıyordu. Maahaza bendeniz bunun burada teklif olunduğu gibi ipkasına taraftarım. Yani bu hak Maliye Vekiline verilmelidir. Maliye Vekilinin muvafakati tahtında, vekil-i mesulü tarafından bu muamele yapılabilmelidir. Ancak bu salâhiyeti vaktiyle nasıl Meclis-i Âli bir kararla Muvazene-i Maliye Encümenine verdi ise şimdi yine bir kararla Maliye Vekiline verebilir. Bunun için madde teklifine lüzum yoktur. Şimdi bendeniz -zait olduğundan dolayı- ikinci maddenin tayyını teklif ediyorum. Teklifim de şudur: Efendiler 1338 bütçe ve kadrolarında mukabilleri bulunmayan hidemat ve teşkilât-ı cedideye ait fusul ve mevad Muvazene Encümeninin mazbatası üzerine Meclisçe tâyin olunmak ve bir fasıl dâhilinde maddeden maddeye nakl-i muhassasat Maliye Vekilinin muvafakatiyle yapılmak üzere ikinci maddenin tayyını teklif ederim.

Süleyman Sırrı Bey - Efendim! Bendeniz bu maddede iki fıkra görüyorum. Fıkranın birincisi alelûmum devair-i mülkiye ve askeriyenin maaş sarfiyatı, Muvazene-i Maliye Encümeninin 1338 senesinde tespit etmiş olduğu kadronun miktarını tecavüz edemez. İkincisi; şayet devair kadrolarında teşkilât, tadilât iktiza ederse şu kanun mucibince verilen para miktarını tecavüz etmemek üzere bu teşkilâtın icrasına Muvazene-i Maliye Encümeni mezundur. Demek oluyor ki Muvazene-i Maliye Encümeni, merbut cetvel mucibince verilen parada da biraz ihtiyat akçesi bırakmış. Bir defa 1338 senesinde tespit edilen kadronun karşılığını almış, sonra şayet bir teşkilâta lüzum görülürse onun tahsisatını da şimdiden ihtiyaten koymuş oluyor. Binaenaleyh şu salâhiyetin Muvazene-i Maliye Encümenine verilmesine lüzum var mıdır, yok mudur? Varsa bundan ne fayda hâsıl olacaktır? Yoksa ne mahzur vardır. Bunu anlatabilmek için evvelki devrede geçen müzakeratı âcizane hatırlatmak istiyorum. Geçen devrede zannederim 1338 senesi bidayetinde veyahut 1337 senesi nihayetinde idi, Meclis devairin bütçelerini esaslı bir surette tespit arzusunu izhar etti. Bunun üzerine her encümenden üçer âza intihap olunarak kırk beş kişilik bir encümen teşkil edildi. Bu kırk beş kişiden mürekkep olan encümen devair kadrolarını tespit etmeye başladı. Bir veyahut iki dairenin kadrosu tetkik edildi. Diğerleri kaldı. Tabiî böyle azîm bir adetle teşekkül eden bir encümenin muntazaman devamına imkân olmadığı için bu kadro tespiti salâhiyetini Muvazene-i Maliye Encümenine bıraktı. Muvazene-i Maliye Encümeni bütçeyi müzakere ederken her dairenin hem kadrosunu tespit edecek, hem de bütçesini tanzim edecek idi. O vakit yapılan Avans Kanununda, hattâ şu maddenin son fıkrasındaki şu salâhiyeti aldı. Yedinci Avans Kanunu -ki Kânunuevvel 1338'dedir- bütçedeki devair

sarfiyatı 1338 senesi için Muvazene-i Maliye Encümenince tespit ve kabul edilen fusul ve mevada tatbik olunur. Bu o vakit de vardı. Sonra bu salâhiyet encümenden alındı. Zannederim, bu yine bütçenin içerisinde idi. Hükûmet, Mülkiye müfettişlerinin ihdasını teklif etti. Meclis buna muvafakat etmedi, reddetti. Muvazene-i Maliye Encümeni Meclisten bu salâhiyeti aldıktan sonra, Hükûmet Muvazene-i Maliye Encümenine dedi ki: "Gerçi Meclis bu teşkilâtı kabul etmedi. Fakat bugün müfettişsiz, murakabesiz idare mümkün olamaz, murakabe edilmeyen bir idarenin ne gibi bir mahzur tevlit edeceğini takdir buyurursunuz. Şu fıkra mucibince salâhiyetiniz vardır, binaenaleyh, müfettişlerin tahsisatını kabul edin." Bu mesele Meclise geldi. Meclis dedi ki:

22 Teşrinievvel (Resmî Ceride) Sahife 8

Biz bu müfettişlik tahsisatını reddettiğimiz halde bu nasıl kabul edildi? O vakit Muvazene-i Maliye Encümeni bu fıkrayı gösterdi ve işte şu salâhiyetle kabul edildi dedi. Binaenaleyh şu maruzattan anlaşıldığı üzere Muvazene-i Maliye Encümenine böyle bir salâhiyet verilirse, teşkilât-ı devlet üzerinde istediği gibi oynar. Bunda mahzur vardır. Şayet şu verilen para dâhilinde kadroda teşkilât ve tadilât yapılması icap ederse, behemahal Meclis-i Âlinin malûmatı tahtında yapılmasını natık bir teklif veriyorum.

Ferid Bey (Kütahya) - Encümen namına söz istiyorum.

Fethi Bey (İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve Dâhiliye Vekili) - Mülkiye müfettişleri hakkındaki tahsisat, Dâhiliyenin 1338 senesindeki bütçesinde Meclis-i Âli tarafından kabul edilmiştir. Süleyman Sırrı Beyefendi'nin ifadelerinde bir yanlışlık olsa gerektir.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - İhtimal efendim! Bendenizin hatırımda öyle kalmamıştır. Herhalde böyle bir muamele cereyan etmiştir.

Fethi Bey (Devamla) - Müfettişler tahsisatını Meclis kabul etmiştir. Yoksa başka türlü muamele yapılmamıştır. Muvazene-i Maliye Encümenince verilmiş bir tahsisat yoktur. Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Öyle şey yapılmıştır gibi hatırıma geliyor.

Esad Bey (Lâzistan) - Bendeniz de Fethi Beyefendi'nin mütalâalarına iştirak ediyorum. Geçen sene Dâhiliye Encümeni de bu müfettişlerin istihdamını kabul etmiştir. Onun için Süleyman Sırrı Bey'in sözlerini kabul etmiyorum. Süleyman Sırrı Bey yanlış beyanatta bulundular.

Reis - Efendim; Süleyman Sırrı Bey "hatırımda öyle kalmış" demek suretiyle ifadelerini tashih ettiler.

Ferid Bey (Kütahya) - Efendim; Heyet-i Celilenizce derdest-i tetkik olan tahsisat lâyiha-i kanuniyesinin ikinci maddesinde başlıca iki esas vardır. Birisi; 1338 senesine nispetle 1339 senesinde bazı tadilât ve teşkilât icra edip etmemek. İkincisi de; bu tadilât ve teşkilâtın icrasını hangi makama, hangi mevkie terk etmek meselesidir. Bu meselelerden her ikisi, Heyet-i Vekile ve Encümen tarafından bazısı müttefik, bazısı bir dereceye kadar yekdiğerine muhalif olmak üzere muhtelif şekilde Heyet-i Celilenize arz edilmiştir. Heyet-i Vekile tarafından tanzim ve takdim edilen lâyiha-i kanuniyenin matbudur, manzur-ı âliniz olmuştur ikinci ve dördüncü maddelerinde devair-i devletin muhtelif kısımlarında bazı tadilât zarureti esas olmak üzere kabul edilmiştir. Maliye Vekil-i Muhteremi biraz evvelki beyanatlarında bu meseleyi tavzih etmişlerdir. Muhtelif vaziyetlerden dolayı 1339 senesinin ikinci altı ayında bütçede bazı ıslahat ve tadilât lüzumunu Heyet-i Celilenize arz etmişlerdir. Bilhassa misal olmak üzere İstanbul postalarından bahis buyurdular. Ecnebiler tarafından terk edilen ve şimdiye kadar muntazam bir surette yapmadığımız iddia edilen -tabiî haksız bir surette iddia edilen- bu posta teşkilâtının bütün Avrupa devletleri postaları derecesinde bir mükemmeliyeti haiz olduğunu göstermek zaruretini şüphesiz Heyet-i Celilenizden hiç kimse inkâr edemez. Keza bunun gibi, Lozan Muahedenamesi icabatından olarak Boğazlar Komisyonu diye bir komisyon vardır. Ve İstanbul'un tahliyesiyle beraber Boğaz Komisyonunun ifa-yı vazife eylemesi lâzimedendir. Binaenaleyh bunların istilzam eylediği

masarifat ve maaşatı kabul eylemek icab-ı maslahattır. Kezalik Heyet-i Celileniz tarafından bir kanun ile idare-i hususiyelerden alınarak idare-i umumiyeye verilen mektepler, darülmualimînler, darülmuallimatlar ve saire tabiîdir ki yeni yeni birtakım teşkilâtı zaruri kılmıştır. Daha buna birçok kısımlar ilâve buyurabilirsiniz ve Maliye Vekili Beyefendi'nin izah buyurdukları tahsildarların vaziyeti, tahsildarlara olan ihtiyaç nokta-i nazarından bazı tadilâta lüzum göstermiştir. Encümen Hükûmetten vâki olan işbu teklif üzerine meseleyi uzunca düşünmüştür. Bu teşkilâtı acaba ne zaman yapmalı; nasıl yapmalı? Malum-ı âliniz, bütçe dolayısıyla tanzimat ve tadilât doğru bir şey değildir. Bu, esasat-ı maliyenin kabul etmediği, fenn-i malînin kabul etmediği bir nazariyedir. Bunlar, bir kanuna müsteniden, teşkilât kanunlarıyla ihzar ve icra edilerek bütçeye yalnız onların icap ettiği masarifatı vaz'etmek lâzımdır. Fakat maatteessüf teşkilât kanunlarının daima yapılmaması hemen hemen memleketimizde bütün teşkilâtın bütçe vasıtasiyle yapılması netice-i seyyiesi olarak 1339 senesi bütçesinde de bundan içtinap hâsıl olamamıştır yani bu yalnız bu seneye ait bir kusur değildir. Bu öteden beri, Meşrutiyetten beri devam etmektedir. Fakat inşallah bunlar peyderpey müstakbel faaliyetimizle temin olunarak bir kusurun önü alınacaktır.

Kadrolar tespit edilince; gerek Heyet-i Celilenizin ve gerek Muvazene-i Maliye Encümeninin vazifesi o kadrolardaki erkamı yalnız fusul ve mevada tefrikten, tevzi ve taksimden ibaret olacaktır. Fakat harbten sulha intikal ettiğimiz bir devirde bu gibi birtakım teşkilât ve her dairenin muhtaç olduğu bazı tadilât dolayısiyle lâzımgelen ıslahatı 1339 senesi bütçesinde kısmen yapmak lâzım gelmiştir. Encümen bunun yerine acaba 1338 kadrolarıyla iktifa edilse ve 1338 kadroları tatbik edilecektir dense daha muvafık olmaz mı dedi? Eğer böyle demiş olsaydık, o zaman fusul ve mevadın tetkiki veyahut falan encümenin yahut Heyet-i Umumiyenin bu hususatı tetkik eylemesi lüzumu hâsıl olmazdı. 1338 senesi kadroları tespit edilmiştir. Ona göre erkam, fusul ve mevada taksim edilir ve mesele biter.

Muvazene Encümeninde bazı âza dediler ki; muhtelif devairde ıslahata lüzum vardır. Bu zaruret aşikârdır. Fakat bunu Hükûmete 1339 bütçesi ile vermeyelim. 1338 kadrosunu tespit edelim. Bununla sarfiyat yapacaksınız, aynı bütçenin erkânımı geçmemek suretiyle sarfiyat yapacaksınız diyelim ve memleketin muhtelif devairi teşkilâta, tanzimata muhtaçtır. Bunlara ait olan kadroları da derakap yapıp göndermelerini rica ederiz, tarzında Heyet-i Vekileye bir teklifte bulunup bunun kabulünü de Heyet-i Celilenizden istirham edelim. Fakat encümeninin ekseriyeti düşündü ki bu tarzda yapılacak kadroların neticesi 1339 senesinde olamayacaktır. Belki bu teşkilâtı, tensikatı yapmak imkânı olamayacaktır. Binaenaleyh heyetçe teşkilâta ihtiyaç kabul edildikten sonra bunun Heyet-i Mecmuasından vazgeçmekten ise hiç olmazsa Hükûmetin teklifi veçhile bunun kabil-i icra olan kısmını kabul etmek her halde memleketin vaziyet-i hâzırası için daha nâfi olduğu kanaatinde bulunduk ve bunun için 1338 senesi kadrosuyla tespit ederek bırakmayıp bu noktayi nazar-ı dikkate vaz'ı ile Heyet-i Celilenize arz eyledik. Encümen 1339 senesinin bu muvazene cetvelinde, daha doğrusu bu tahsisat cetvelinin erkamı arasında elzem olan hususatın icrasını kabul ederek Heyet-i Vekilenin fikrine iştirak etti. Şimdi bunu kim yapsın? Meselesi tahaddüs etti.

Efendiler! Mazbatamız manzur-ı âliniz olmuştur. Mazbatamızın on yedinci sayfası kıraat buyurulduğunda görülür ki encümen bu vazifeyi hiç istemeyerek teklif etmiştir. Çünkü encümen bu vazifeyi deruhte ettikten sonra başına gelecekleri pekâlâ bilirdi. Bu pek mühimdir. Bir dairede zarurî olan teşkilâtı kabul edecek olsa bunu niçin kabul etti, niçin yaptı denecektir veyahut vekâlet-i aidesinin teklifi üzerine bazı memurin maaşatına zammedecek, encümen bunu niçin yaptı diye birtakım tenkidata mâruz kalacaktır. Encümen bu yolda tenkidata mâruz kalacağını daha evvelden bildi ve bildiği için Heyet-i Celilenize takdim ettiği mazbatasında pek büyük mesuliyeti dâi olan bu mesele hakkında pek çok düşündüğünü arz etti. Fakat şüphesiz ki; bir kere esas kabul olunduktan ve teşkilât ve tadilât zaruri görüldükten sonra elbette bunu yaptıracak bir makam tâyin etmek icap ediyor. Şimdi bu makam kim olsun? Şüphesiz bu makam Heyet-i Celileniz olmalıdır. Hattâ encümen herhangi bir zaruretle kabul edilmiş olan bu bed'i -Efendiler! Bu bir bidattir- o zamanki bir zaruret dolayısıyla kabul edilmiş olduğunu bad'el-müzakere müttefikan tasdik ederek bademâ o kadrolar için Muvazene Encümenine müracaat edilmemesini daha bidayet-i içtimaında tasvip ve kabul eyledi. Çünkü 1338 kadrolarında 1339 senesine ait sarfiyat için de içtimaa başladığımız zaman bazı tadilât icrası teklif ediliyordu. Encümen buna cevaben hayır, bu tarzda encümene tevdi edilen salâhiyet bir defaya mahsustur ve bir defada vazifesini ikmal etmiştir. 1338 senesine ait olan bu vazife

hitam bulmuştur. Fakat 1339'da Heyet-i Celileniz bu suretle bu vazifeyi encümene verirse yine zaruret dolayısıyla bir defalık olarak kabul edilecektir. Fakat bütün altı ay için lâzım olacak ıslahat teklif edildiği zaman Muvazene-i Maliye Encümeni bu teklifatı kabul etmeyecektir. Eğer bu tarzda herhangi bir encümen tarafından bu husus tespit ve tasdik edilirse ondan sonra vâki olacak talepler, tadilât talepleri, tahsisat-ı munzama talepleri hakikatte bu kuvvetin membaı olan, hakikatte bu kuvvetin hafızı bulunan Meclis-i Âliye arz edilmek lâzım gelir. Yine encümenin mazbatasında bu husus kemal-i sarahatle kayıt ve tespit edilmiştir. Şimdi bu esasları böyle kabul ettikten sonra, demin arz etmiş olduğum veçhile bu vazifeye kimi tavzif etmek lâzımdır? Heyet-i Vekile bu hususu ikiye ayırmış bulunuyordu. Heyet-i Vekile tarafından vâki olan teklifin ikinci maddesinde maaşata ait olan hususatın encümence yapılması ve masraflara ait bulunan fusulün tevzii meselesinin de Heyet-i Vekile tarafından yapılması teklif olundu. Encümen, 1338 senesinde vâki olan usulü daha muvafik bularak gerek masraf ve gerek maaşat hususatının bir encümene tevdi edilmesini teklif ediyor. Arkadaşlarımızdan bazıları da bunun Muvazene-i Maliye Encümenince yapılmamasını teklif ediyorlar.

Efendiler! Bunun Muvazene Encümenince olmamasını bazı noksanları, bazı kusurları telâfi edilmek suretiyle bu ciheti Muvazene-i Maliye Encümeni kemal-i memnuniyetle ve minnetle kabul eder. Çünkü arz ettiğim veçhile bu fazla külfeti, bu fazla mesuliyeti dâi bir keyfiyettir ki Muvazene Encümeni bunu kemal-i suhuletle ve maa'ş-şükran iade eder. Heyet-i Celileniz bu hususu istediği encümene tevdi eder ve Muvazene-i Maliye Encümeni demin arz ettiğim veçhile bunu kemal-i minnetle kabul eder. Yalnız bu hususta bir noktanın arzını vecibeden addederim. Efendiler! Malum-ı âliniz, birtakım levayih-i kanuniye, bilhassa emval-i devlete ait bulunan levayih-i kanuniye ait bulunduğu encümenden geçtikten sonra telif ve telfik edilmek için mutlaka Muvazene-i Maliye Encümenine gitmesi lâzımdır. Binaenaleyh Vehbi Beyefendi'nin teklif buyurdukları gibi muhtelif encümenlere tevdii kabil ve mümkündür. Fakat bilmiyoruz ki bu muhtelif encümenlere tevdi edildiği zaman kadroların tevdi ve tespiti esnasında acaba muhtelif devair arasında gözetilmesi icabeden muadelet gözetilebilecek midir? Vahdet temin edilebilecek midir? Eğer bu temin edilemeyecekse Heyet-i Celilenize karşı Muvazene Encümeninin hiçbir itirazı yoktur. Arzunuz veçhile bir encümene tevdi ediniz! Yahut Heyet-i Celilenize diğer bir usul teklif edebiliriz. Muhtelif encümenlerden üçer azanın içtimaı ile bir encümen teşkil edilebilir. Bu encümen Heyet-i Âliyyenizin makamına kaim olmak üzere bu vazifeyi ifa eder. Efendiler! Bunu her ne suretle yaparsanız yapınız! Mademki bu kudrete Heyet-i Celileniz sahiptir ve bu Heyet-i Celilenizin salâhiyet ve hukuk-ı esasiyesindendir. Binaenaleyh Muvazene-i Maliye Encümeninin bu hususta bir şey söylemeye ve bir itiraz serd etmeye hak ve salâhiyeti yoktur. Binaenaleyh Heyet-i Celileniz arzu ettiğiniz veçhile arzu ettiğiniz şekilde bu cihetin tespitini ve istediğiniz encümene tevdiini kabul edebilirsiniz. Muvazene Encümeninin bu hususta yegâne bir şeyi varsa o da kendisini bu ağır yükten kurtardığınızdan dolayı Heyet-i Celilenize bir daha arz-ı teşekkür etmektedir.

Vehbi Bey (Karesi) - Bu buyurduğunuz muvazeneyi temin etmek için teşkil edilecek encümende her vekâletin bütçesini tetkik eden arkadaşlarımızdan birer zat bulunacaktır. Binaenaleyh Muvazene Encümeninin de vekâletlerin bütçeleri hakkında ve devletin umum bütçeleri hakkında bir fikr-i icmalisi mevcuttur. Bu azalar da Muvazene Encümeninin nokta-i nazarını dermeyan edecektirler.

Ferid Bey (Kütahya) - Efendim! Beyefendi buyuruyorlar ki; Muvazene-i Maliye Encümeninden bir zat yani o dairenin bütçesini tetkik eden arkadaşlarımızdan biri bulunursa bu muadelet ve muvazenet esasını temin edebilirler diyor. Bendenizce etmez, niçin etmez? Eğer Muvazene-i Maliye Encümeni evvelâ bu müzakere ile bu hususiaki mukarreratını tespit ettikten sonra arkadaşlarını tefrik etse, buyurduğunuz doğrudur. Fakat bu, iki müzakereyi istilzam eder ve teehhüratı müstelzim olur.

Vehbi Bey (Karesi) - Esasen öyle yapmıyor musunuz?

Ferid Bey (Kütahya) - Binaenaleyh bendeniz öyle zannediyorum ki encümenlerinizden tefrik edilecek birkaç âza içtima eder de belki yeni bir encümen vücuda getirirlerse onlar arzu ettiğiniz gibi teşkilât yaparlar.

Hakkı Tarık Bey (Giresun) - İki encümenin birleşmesi esasına dair bir şey söylemediniz.

Ferid Bey - Efendiler, Hakkı Tarık Beyefendi, Muvazene-i Maliye Encümeniyle beraber ait olduğu encümenin de içtimaını teklif ediyorlar. Fakat beyefendiler! Bittecrübe Heyet-i Celilenize arz ederim ki bu tarzda vâki olacak içtimalar neticesinde bu meselenin tespiti pek uzun zamana tevakkuf eder. Mamafih nasıl arzu buyurulursa öyle olur.

Reşad Bey (Saruhan) - Ferid Beyefendi'nin beyanatına karşı şunu hatırlatmak isterim ki kabil-i icra olduğu Meclisçe tahakkuk etmiştir.

Hasan Fehmi Efendi (Kastamonu) - Efendim kaç seneden beri devam eden şu halin bid'at ve bid'at-ı seyyie olduğunu Muvazene-i Maliye Encümen-i Muhteremi şu kürsüde açık ve beliğ bir lisanla ifade buyurdular ve Meclis de bunu tasvip etti. Şimdi bendenizin teklifim şu olacaktır.

Mademki Bütçe Kanununun alel-müfredat tetkik ve tespiti, birçok esbap dolayısıyla mümkün olamadığı kanaati hâsıl olmuştur ve Maliye Vekili Beyefendi Hazretleri Hükûmetin vazifesi ve borcu olan 1340 senesi bütçesini on beş gün zarfında encümenimize tevdi edecektir. O halde encümenimiz de böyle bir mânayı müfit olmıyan 1339 bütçesiyle suret-i katiyede meşgul olmasın. Bize 1340 senesi bütçesini, bütçenin istilzam ettiği bir şekil ve mahiyette getirsin. Bunu temenni ederiz. Binaenaleyh 1339 senesi bütçesine ait olmak üzere nasıl (45) milyon liranın sarfına mezuniyet veriyorsak o ikinci maddede verdiğimiz hukuku da Hükûmete verelim.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Ooo! Maşallah nasıl olur?

Hasan Fehmi Efendi (Devamla) - Muhterem Ali Cenani Beyefendi! İstiğrabınızdaki esbabı öğrenmek isterim, yani bir kelime-i istiğrab kulağıma vurdu.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Arz edeceğim efendim.

Hasan Fehmi Efendi (Kastamonu) (Devamla) - Yani bir kelime-i istiğrap kulağıma çarptı da… Bendeniz diyorum ki 1339 senesi bütçesi üzerinde esaslı bir tetkikat yapmaya vakit müsait değildir. Binaenaleyh biz bununla meşgul olursak 1340 bütçesi de beklediğimiz evsaf ve şerait dâhilinde Meclisimize gelemeyecektir. 1340 senesi bütçesi şerait-i mümkineyi cami olmak üzere gelmek şartıyla diyorum ve şu suretle bir teklif yapıyorum. "Şimdi encümenin Meclisten almak istediği salâhiyeti Hükûmete verelim." Bunun daha doğru, daha mantikî olduğuna kaniyim. Çünkü Hükûmetin eğer şu verdiğimiz salâhiyeti lâyikı veçhile istimal etmediğini görürsek herhangi bir vesile ile Hükûmeti şu kürsüye getirerek istizah etmek ve mesuliyet-i siyasiyesini tâyin etmek elimizdedir. Fakat mesuliyeti badi olan bir hal encümenden ve encümen âzasından birinde sâdır olsa bu mesuliyet terettüp eder mi? Binaenaleyh bunu Meclise karşı mesul olan Heyet-i Vekileye -ve lizaruretin- havale edelim. Bu sene böyle yapalım. (Hayır sesleri) Ben böyle olarak teklif ediyorum. Ve iyi düşünürlerse bu teklifim pek mâkul olduğu ve gelecek 1340 bütçesinin hüsn-i suretle tanzimine de hadim bulunduğu anlaşılır. Bunu bu suretle teklif ediyorum. Artık rey-i âliniz arzunuzu izhar edecektir. (Olamaz sesleri)

Mustafa Bey (Çorum) - Efendiler! İkinci madde ile biz birkaç şey kastediyoruz. Bunlardan bir tanesi; muayyen bir miktarın, fusul ve mevadının kadrolara göre tadil ve tevsii. Bendeniz kadroların tadili maksadını şimdilik mevzubahis etmek istemiyorum. Çünkü tadilden şunu anlıyorum: Bir kısım tevsi edilen memurinin adedini azaltmak veya çoğaltmak. Zaten bu kısmı da mevzubahis oldu. Zaten önümüzde 1340 senesi bütçesi geleceği için şimdilik tafsilâttan sarf-ı nazar edelim. Yalnız tevsiat kalsın diyorum. Zaten onun tahsisatını vermişiz.

Mesele, Vehbi Bey'in fikrine tamamıyla iştirak ediyorum. Fakat ben şunu anlamak istiyorum. Her encümene bu salâhiyet verildikten sonra o encümenlere Muvazene-i Maliyeden birer âza gelsin mi gelmesin mi? Buna lüzum ve sebep nedir? Zaten ikinci maddede işbu tahsisat, her daire için merbut cetvelde tefrik edilen miktarı tecavüz etmemek

üzere diyoruz ki orada Muvazene Encümenine ait bir mesele kalmamış. Tevzi meselesi kalmıştır. Acaba her vekâletin ait olduğu encümenler mi ki onun mütehassısı sayılır bunlar mevcut ve muayyen olan miktarı tecavüz etmesi ihtimali olmayan bu parayı oranın memurini veya masarifi hakkında tevzi etmek kudretini haiz olmadığından mı mutlaka Muvazene-i Maliye Encümeninden bir zattan istianeye lüzum vardır? Aklım ermiyor.

Vasıf Bey (Saruhan) - Efendim! Bendeniz Vehbi Beyefendi'nin mütalâasının çok doğru olduğunu düşünüyorum. Yalnız Muvazene-i Maliye Encümeni Reis-i Muhteremi Ferid Beyefendi'nin verdikleri cevaplarda müsaadeleriyle birkaç noktaya ilişmek istiyorum.

Efendiler! Şimdiye kadar geçirdiğimiz vakitler, öyle israf edilecek bir devir değildir. İki sene zarfında hüküm süren bir Meclis öyle hakk-ı murakabesini ve hâkimiyetini beş altı aylık bir müddet üzerinde feda edemez. Ve devlet öyle kut-ı layemut bezirgân ticarethaneleri gibi idare edilemez. Mademki 1340 bütçesini bekleyeceğiz, maalesef mademki Hükûmetimiz bu altı ay zarfında yapacağı sarfiyata nazaran yapacağı teşkilâtı, hizmetleri, memlekete yeni ruh, yeni idare nokta-i nazarından göstereceği fevaidi bize anlatamayacaktır. Hiç olmazsa arkadaşlar verilen para dâhilinde paranın tevziatını bu Meclisin içinden doğmuş ihtisas encümenlerine tevdi edelim. Unutmayalım arkadaşlar! Muvazene-i Maliye Encümeninde verilecek olan kararlar doğrudan doğruya Meclisin malıdır ve bu kararlar üzerinde hariçten yapılacak icraatın aksülamelleri vardır, tesirleri vardır. Millet bizi buraya gönderdiği zaman uzun bir harbin netice-i seyyiatını temizlemek üzere büyük ümitler besleyerek göndermiştir. Maalesef biz ise altı ay hiçbir şey yapamadan ve hiçbir şey tetkik edemeden ve hiçbir şey üzerinde murakabemizi, Hâkimiyet-i Milliyemizi kullanmadan âtıl kalacağız. O halde arkadaşlar! Bu yapılacak işleri o kadar istisgar etmeyelim. Bendeniz bu dört senelik hayatımızın safahatını, bu bütçe meselesini biliyorum. Emin olunuz ki arkadaşlar, bunu Muvazene-i Maliye Encümenine verdiğimiz takdirde -oradaki arkadaşlarımın ihtisaslarına, meziyetlerine, ilimlerine mutmainim fakat unutmayalım ki- Muvazene-i Maliye Encümenine şubelerden âza tevzi edilirken elbette ihtisası nazar-ı itibara alarak tefrik edilmiştir. Yoksa teşkilât-ı devletin icrasında, teşkilât-ı devletin tatbikatında ihtisas nazar-ı itibara alınmamıştır. Bendeniz öyle zannediyorum ki Muvazene-i Maliye Encümeni aza-yı muhteremesi, meselâ Maarif Vekâletinin göstereceği lüzum üzerine gerek mekteplerimizin tarz-ı teşkilinde gerek mektep kadrolarının tarz-ı tanziminde sahib-i salâhiyet değildir. Dâhilî işler için de aynı şey vâkıdır.

Muvazene-i Maliye Encümeni Reisi Ferid Bey (Kütahya) -Vâsıf Beyefendi! Açık kapıyı zorluyorsunuz!.. Encümen mutlaka bize verin demiyor ki!..

Vasıf Bey (Devamla) - Müsaade buyurunuz, ona da geliyorum.

Muvazene-i Maliye Encümeni - Mazbatasında Reisi Muhteremin burada şifahen izah ettiği veçhile bunu külfet olarak kabul ettiğini söylüyor. Meclis veyahut bendeniz kendi şahsıma bunu külfet olarak kabul eden muhterem arkadaşlarımı bu külfetten, bu zahmetten kurtarmak istiyorum. Çünkü Muvazene-i Maliye Encümeni külfettir diyor. Fakat kendilerini bu fikrin karşısında bu teklifi reddetmiş mevkiinde görmek isterdik. Yani Hükûmetin teklifini reddetsin ve kabul etmesin. Fakat mazbatasında külfettir diyor. Reis-i Muhterem de burada lütfen kabul ettik diyor. Hâlbuki orada vâki olan şudur: Muvazene-i Maliye Encümeni, Meclisin karşısında devletin tarz-ı icrasında istediği gibi salâhiyet istemiştir. Sözü böyledir. (Doğru sesleri) Kavliyatı fiiliyatına tetabuk etmiyor arkadaşlar! Binaenaleyh kendilerini bu külfetten kurtaralım. Bu Meclisin ihtisas encümenleri vardır. Teşkilât hususunu mütehassıslarına bırakısın. Çünkü onlar bir fikre, ilme müstenit ihtisasata maliktirler. Bunu onlara havale edelim, hiç olmazsa bu şekilde olsun Meclis Hâkimiyet-i Milliyesini ve murakabesini kullanabilsin. (Bravo sesleri)

Ferid Bey (Kütahya) - Efendim! Heyet-i Celilenizi tekrar tasdi ediyorum. Affınızı istirham ederim. Fakat mesele Muvazene-i Maliye Encümeninde müzakere neticesinde takarrür eden şeklin Heyet-i Celileye arzı suretindedir. Bendenizin burada vâki olan izahatım, Muvazene-i Maliye Encümeninde cereyan eden müzakeratı telhisten ibarettir. Müzakeratın cereyanı esnasında bu tarzda, esas surette tadilât kabul etmeyerek Hükûmetten ıslahatın âmm ve şâmil bir surette yapılması teklifinde bulunanlar meyanında bulunuyordum. Fakat bendenizin bu şahsî mütalâam şüphesiz ki; encümenin mütalâa-yi umumiyesi olamazdı. Encümen kendi ekseriyetiyle bu tarzda mutedil ve fakat elzem olan ıslahatı zaruri buldu. Ve bunu 1338 senesinde kabul edilen bir şekle tebean ve Hükûmet tarafından vâki olan teklife itibaen Muvazene-i Maliye Encümeni tarafından yapılmasını kabul etti. Fakat Heyet-i Celileniz arz ettiğim gibi bu

o kadar müşkül ve mesuliyeti dâi bir vazifedir ve müşkülâtından dolayıdır ki: Encümen buna kemal-i memnuniyetle ve minnetle tahammül etmek istememiştir. Mesuliyeti dâi olmakla beraber ifa edilecek bir hizmet vardır. Fakat encümenin ekseriyeti ifa edilecek bu hizmetin zaruretine kail olmuştur. Bunu deruhde etmek vazifesini ihtiyar etmiştir. Fakat Heyet-i Celilenize arz ettim, eğer Heyet-i Celileniz bununla bizzat iştigal etmek isterse kendi hakkını istemiş ve vazifesini ifa etmiş olur. Veyahut bunu encümenlerden birine havale etmek şıkkını ihtiyar ederse kendi arzusu, kendi istiklâl ve salâhiyeti dâhilinde bir karar ittihaz etmiş olur. Yani Muvazene-i Maliye Encümeninin bunu kabul etmesi evvelce vâki olan teamüle ve Heyet-i Vekile tarafından vâki olan teklife ittibaen vâki olmuştur. Binaenaleyh encümenin mutlaka kendisi yapmak üzere bir teklifi yoktur. Ve böyle vazifenin mesuliyet-i azîmesini müdriktir. Tekrar Heyet-i Celilenize bu mesuliyetin azametini arz ederim. (Müzakere kâfi sesleri)

Reis - Efendim kifayeti müzakere takriri vardır. Okunacaktır.

Riyaset-i Celileye

Müzâkere kâfidir. Tadil takrirleriyle maddenin reye vaz'ını teklif eylerim

Kayseri Mebusu
Dr. Halid Mazhar

Reis - Efendim! Müzakerenin kifayetini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın! Müzakere kâfi görülmüştür efendim. Takrirler okunacak.

Riyaset-i Celileye

1338 bütçe ve kadrolarında mukabilleri bulunmayan hidemat ve teşkilât-ı cedideye ait fusul ve mevad ve Muvazene Encümeninin mazbatası üzerine Meclisçe tâyin olunmak ve bir fasıl dâhilinde maddeden maddeye nakl-i muhassasat Maliye Vekilinin muvafakatiyle yapılmak üzere ikinci maddenin tayyını teklif ederim.

Saruhan
Reşad

Riyaset-i Celileye

İkinci maddenin birinci fıkrası sonunun şu suretle tadilini teklif ederim:

"Kadroların tespitine Muvazene-i Maliye Encümeni ile vekâletlere tekabül eden encümen müştereken mezundur."

Denizli Mebusu
Haydar Rüşdü

Riyaset-i Celileye

İkinci maddenin "Muvazene-i Maliye Encümenince" fıkrasının yerine "ait oldukları encümenlerce" ve altıncı satırındaki "Muvazene-i Maliye Encümeni mezundur" fıkrası yerine keza "ait olduğu encümenler mezundur" şeklinde tadilini teklif eyleriz.

Çorum Mustafa
Kayseri Ahmed Hilmi

Riyaset-i Celileye

Kanunun ikinci maddesi iki fıkradan mürekkeptir. Birincisinde; alelûmum devairin maaşatının 1338 senesinde Muvazene-i Maliye Encümeninde tesbit edilmiş olan kadroyu tecavüz edemeyeceğinden bahsedildiği halde ikinci fıkrasında da devairde yeniden

teşkilât ve tadilât icrası salâhiyetini encümen kendi üzerine alıyor ve bu arzu-yı istikbalini icra için de emirlerine, merbut cetveldeki tahsisatı hazır ve amade bulundurmuş oluyor, Meclis geçen devrede Muvazene-i Maliyeye bu kabil salâhiyet vermenin neticesini gördü. Meclis her an mevcut ve münakit iken encümenin bu hususta Meclisi istihlafa kalkışması muvafik değildir. Binaenaleyh maddenin şekl-i hazırı katiyen muvafik değildir. Berveçh-i âti tadili muktazidir.

27 Eylül 1339
Yozgat Süleyman Sırrı
Bayezid Mebusu Şefik

Madde 3- Alelûmum devair-i mülkiye ve askeriyenin maaş sarfiyatı, Muvazene-i Maliye Encümeninin 1338 senesinde tespit etmiş olduğu kadro miktarını tecavüz edemez. Şu kadar ki: Her daire için merbut cetvelle sarfına mezuniyet verilen mekadiri tecavüz etmemek üzere lüzum görülecek tadilât ve teşkilât Meclisin kararına mütevakkıftır.

Riyaset-i Celileye

İkinci maddenin ikinci cümlesindeki "kadroların tespitine" tâbirinden sonra "mevcut vekâletlere tekabül eden her encümenden müntahap birer âzanın huzuriyle" fıkrasının ilâvesini teklif eylerim.

27 Eylül 1339
Eskişehir Mebusu
Mehmed Arif

Riyaset-i Celileye

İkinci maddede "Tevziat esnasında devair kadrolarında lâzımgelen tadilât ve tevsiatı icra ile kadroların tespitine Muvazene-i Maliye Encümeni mezundur." deniliyor. Bu ibareye bir kaydın ilâvesi elzemdir. Meclis-i Âlinin kanun yapmak hakkını terk ve ferağ etmesi gayrikabil olduğu noktasından denilmelidir ki: "Bu kadrolara ait müzakerat ruznameleri Muvazene-i Maliye Encümenince tab' ile bütün Meclis azasına tevzi olunur ve müzakerelerde kadronun taallûk ettiği encümen âzasiyle birlikte Meclis âzasından her arzu eden zat hazır bulunarak mütalâa beyan ve rey ita eder."

Giresun: Hakkı Tarık

Riyaset-i Celileye

İkinci maddenin berveçh-i âti tadilini teklif eyleriz: Kadroların tespitine her vekâletin mensup olduğu encümenle Muvazene-i Maliye Encümeni âzasından o vekâletin bütçesini tetkika memur zevat müştereken mezundur.

Karesi Mehmed Vehbi, İstanbul Ahmed Hamdi

Riyaset-i Celileye

İkinci maddenin altıncı satırındaki "Muvazene-i Maliye Encümeni" cümlesinin "ait olduğu encümeni" diye tashihini teklif ederim.

27 Eylül 1339
Ertuğrul
Dr. Fikret

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. İkinci maddede "Kadroların kelimesinden sonra ait olduğu encümenler mezundur." tarzında kabulünü teklif eylerim.

Gümüşhane Zeki

Riyaset-i Celileye

İkinci maddenin şu suretle tadilini teklif eylerim: İşbu tahsisat her daire için merbut cetvelde tefrik edilen miktarı tecavüz etmemek üzere fusul ve mevada tevzi ve devair kadrolarında lâzımgelen tadilât ve tevsiatı icra ile kadroların tespitine Heyet-i Vekile mezundur.

Kastamonu Mebusu
Hasan Fehmi

Riyaset-i Celileye

Kadroların tespitine cümlesinden sonra "Encümen-i aidesince tetkik, Heyet-i Umumiyece tasdik olunur." şeklinde ikinci maddenin tadilini teklif eylerim.

Erzurum Me'busu
Halet

Riyaset-i Celileye

İkinci maddenin ikinci fıkrasındaki tadilât kelimesiyle vav-ı âtıfenin hazfını teklif eylerim.

Çorum
Mustafa

Reis - Efendim Reşad Beyefendi'nin takriri bir tayy mahiyetinde olmakla beraber takririndeki usulün bir karar şeklinde muvakkaten kabulünü teklif ediyorlar, bu takriri tekrar okuyacağım. (Saruhan Mebusu Reşat Bey'in takriri tekrar okundu.)

Reis - Yani bu takriri bir karar şeklinde kabul ederek maddeyi tayyedelim teklifinden ibarettir. Binaenaleyh takriri nazar-ı mütalâaya alanlar lütfen ellerini kaldırsın. Nazar-ı mütalâaya alınmamıştır efendim.

Efendim! Diğer iki takrirden birisi Haydar Rüşdü Beyefendi'nin takriri Muvazene-i Maliye Encümeni ile vekâlete tekabül eden encümenler tarafından tetkik edilsin diyor, diğeri Vehbi Beyefendi takririnde "Muvazene-i Maliye Encümeninden vekâletlerin bütçelerini tetkik eden âza ile ait olduğu encümenler" diyor.

Hulâsa Vehbi Bey takririnde Muvazene-i Maliye Encümeninden bir âza ile ait olduğu encümenler tetkik etsin diyor, Haydar Rüşdü Bey tekliflerinde Muvazene-i Maliye Encümeni ile ait olduğu encümen müştereken tetkik etsin diyor.

Maliye Vekili - Söz istiyorum, Reis Bey demin de istedim, vermediniz.

Reis - Takrirlerin ifadesini henüz ikmal edemedim. Takrirler hakkında mı istiyorsunuz?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Takrirler hakkında arz edeceğim efendim! Bütçenin ve tahsisatın hükmü senenin nihayetine kadar mer'i olacağına göre bugünkü kadro meselesi 1339 senesi nihayetinde 1340 bütçesini

ne şekilde kabul buyurursanız o şekilde mer'i olacaktır. Bu beş ay için kadrolarda yapılacak cüzi tadilât meselesidir. Yoksa devletin bütün kadroları tetkik ve tadil edilecek değildir, çünkü bu kadro kanunidir ve böyle bir mesele karşısında değiliz. Binaenaleyh bunu ihtisas encümenleri yapsın, Muvazene-i Maliye Encümeni yapsın, Heyet-i Vekile yapsın diye muhtelif içtihat ve fikirlerde bulunuldu.

1337 senesinde bu kadro mesail-i ihtisas encümenlerine bırakıldı. Meclisin bir kararıyla ihtisas encümeni kadroları tetkik ederek tanzim etti.

Beyefendiler! Bütçenin masraf kısmı iki yüz bini tecavüz etti, evraklar Meclisin mahzeninde mevcuttur. Ve tanzim edilen kadrolar aynen duruyor. Meclis Heyet-i Umumiyesi bu hali gördükten sonra baktı ki: Her encümene böyle ayrıca kadro tanzim ettirmenin...

Mehmed Vehbi Bey (Karesi) - Hayır efendim!

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) (Devamla) - Bir müspet neticeye vâsıl olmadığını gördü ve onun üzerine o kadroları bir kere daha müzakere etmedi. O tadilâtın Muvazene-i Maliye Encümeninde yapılması lâzım gelirdi ki encümen fusul ve mevada münkasem bir tahsisat müzakere etmiş olsaydı Meclis Heyet-i Umumiyesindeki müzakeresinde, kabul ve tasvip edilirdi veya reddedilirdi. Zam ve tenkisler o şekilde olmadığı için bu şekle göre bu vazifeyi kim ifa etsin? Bu hususta muhtelif fikirler dermeyan olunuyor. Heyet-i Vekile bu zam teklifini yapsın, belki bu doğru değildir, belki Heyet-i Celile de bunu muvafik görmeyecektir. Ve Meclis-i Âliniz görüyorum ki bunu muvafik bulmayacaktır ve muvafik bulmaması lâzım gelir. Burada iki esas kalıyor. Heyet-i Vekile, 1338 kadroları esastır diyor. Çünkü 11 bütçe Meclis Heyet-i Umumiyesinin müzakeresinden geçmiştir. Diğerleri encümenden çıkmış gelmiş. Fakat Meclis Heyet-i Umumiyesinde müzakere edilememiştir. Meclis bir kanunla bu husus için Muvazene-i Maliye Encümenine mezuniyet vermiştir. Şimdi ise o kadrolar esastır. Onlar üzerinde yapılacak cüzi tadilât ki birinci madde ile her vekâlete verilen tahsisatın miktarını tecavüz etmeyecek surette bir kadro tanzim edilecektir. İhtisas encümenleri ile Muvazene-i Maliye Encümeninin bu cüzi tadilâtı müştereken yapmaları en faideli ve amelî bir iştir. Eğer bunu doğrudan doğruya ihtisas encümenleri yapsın derseniz arkadaşlar! O vekâletlerin memuriyetleri arasında ve maaşları arasında hiçbir nispet ve teadül kalmaz. Geçen sene gördük. Bu arz ettiğim 200 000 liralık masraf bütçesi hâsıl oluyordu. Bir vekâletteki şube müdüriyeti için 4 000 kuruş maaş konmuş, diğer

vekâletteki bir şube müdüriyeti için 8 000 kuruşluk maaş konmuş, halbuki memurlar arasında bir nispet, bir tenazur olmazsa bir vekâletteki memurlar nerede fazla maaş görürlerse istifa ederek oraya geçerler.

Münir Bey (Çorum) - Bu sene aynı hal yok mudur?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Devamla) - Bu sene mümkün olduğu kadar yoktur. Bunu her encümen müstakilen yapsın ve o encümenin kararı Heyet-i Umumiyede arz edilemeyeceği için sene nihayetine kadar lâyetegayyer kalacağı için zannederim muvazene noktasından bazı sakatlıklar olabilir. Maaşlar arasındaki tesanüt ve teadülden mahrum olur. Bu itibarla en muvafik olan şekil meselâ bendenizce Sıhhiye Vekâletinin kadrolarında bir tadilât lâzım geliyorsa ve Sıhhiye Vekâletine altı ay için Meclisin tahsis ettiği paranın füsul ve mevadına tevzi edileceği zaman Sıhhiye Encümeni ile Muvazene-i Maliye Encümeni birleşirler; müştereken Sıhhiye bütçesini yaparlar. Maarif bütçesine gelince: Yine Maarif Encümeni ile müştereken Muvazene-i Maliye Encümeni tetkik eder, aynı suretle füsul ve mevada tevziat ve taksimat yaparlar. Ve bu suretle kadrolardaki bu tadilâtı ikmal ve ifa etmiş olurlar, bunun amelî şekli budur. Arkadaşlar! Çünkü bu iş beş aylık bir muameledir. Gerçi tahsisat altı aylık muamelâtın tedvirine aittir. Fakat yapılan kadro eylül maaşları üzerine haiz-i tesir değildir ve belki bunları tetkik ile geçecektir. Nihayet bunların üzerinde yapılacak tadilât dört aylıktan ibaret kalacaktır. Zaten bir ay geçmiştir. Bir ayda da bu tevziat ve tadilât ve tetkikat yapılacaktır. 1340 bütçesinde ise istediğiniz kadar tasarrufatta bulunur, istediğiniz kadar zam yapabilirsiniz. Bunun

gayrı herhangi bir şekil kabul edilecek olursa meselâ: Herhangi encümen; maaşları lüzumundan fazla tezyit etmiş, masraf fasıllarından para alarak maaşlara zammetmiş veya maaşları tenkis ederek masraf fasıllarını tezyit etmiş şekilde bir muamele görürse ve bunlar binnetice diğer vekâletlerin muamelât-ı umumiyesi üzerine icrayi tesir edecek bir şekilde olunca Heyet-i Celilenizin bu kararını tadil etmeye mecbur olacağız. Hâlbuki vaktimiz çok kıymettardır. Ruzname-i müzakeratımızın numarası seksen, yüze baliğ olmaktadır. Ve her gün bu miktar kabarmaktadır. Bu meseleyi arz ettiğim gibi ihtisas encümeniyle Muvazene-i Maliye Encümeni birleşir. Sahib-i rey olmak üzere vekil-i aidini de bulundurur. Tenzilât, tevsiat yapar ve mesele biter.

Yusuf Kemal Bey (Kastamonu) - Reis Beyefendi! Rica ederim, takrirler okunduktan sonra söz açılıyor. Binaenaleyh, takrirlerden bir tanesini kabul etmesi lâzımdır. Meclis bunu böyle anlar. Takrirlerden hangisini kabul ediyorsa onu söylesin, reye konsun.

Vehbi Bey (Karesi) - Müsaade buyurunuz; teklif yanlış anlaşılıyor. Encümen 1339 kadrosunu tesbit edecek değildir. Encümen 1338 senesinde ilâve veyahut tadilât yapılacak kısımlar varsa bunları müzakere edecektir ve verilecek tahsisat dâhilindedir. İşin şekli değişmemiştir, iki encümen bir araya gelemez.

Reis - Fakat efendim, Hükûmet istediği zaman; riyaset vazifesini yapabilir miydi? Behemehâl izahatı dinledikten sonra Muvazene-i Maliye Encümeni ile vekâletlere tekabül eden encümenlerle kadroların tespiti hakkındaki takriri tetkik etmek imkânı avân-ı gayr-i munkasımda mümkün olabilir miydi Yusuf Beyefendi?

Yusuf Kemal Bey (Kastamonu) - Rica ederim Reis Beyefendi! Maliye Vekili Beyefendi'nin söyleyebileceği sözler şimdi kıraat edilen takrirler içinde falanı kabul ediyorum demekten başka bir şey değildir, sonra biz de söz isteriz.

Reis - Bir vekil her vakit söz söyleyebilir. Şimdi söz de yoktur, sual de yoktur. Takrirler hakkında vekâlet nokta-i nazarını söylemiştir. Riyaset henüz o nokta-i nazara tevfik ettiği takriri sormadan söze başlamıştır.

Yusuf Kemal Bey (Kastamonu) - Rica ederim ben Riyasete karşı bir şey söylemedim. Vekil Beyefendi'nin sözü Muvazene-i Maliye Encümeninin beraber çalışması hakkındaki takriri tercih mahiyetinden başka bir şey değildir.

Reis - Maalesef söz almadan söylediniz. Efendim! Maliye Vekili Beyefendi Haydar Rüşdü Bey'in takririni kabul ediyorlar. Takriri okuyacağız:

(Denizli Mebusu Haydar Rüşdü Bey'in takriri tekrar okundu.)

Reis - Efendim bu takriri nazar-ı mütalâaya alanlar lütfen el kaldırsın! (Ekseriyet yok sesleri) Müsaade buyurunuz! Kabul buyurunuz, kabulü buyuranlar lütfen ayağa kalksın! Kabul edilmiştir. Efendim diğer takrirler yalnız ait olduğu encümenlere veyahut encümenlerden bir âzanın huzuriyle... Şeklindedir. Bu takrir şâmildir. Diğer takrirlerin reye vaz'ına mahal kalmamıştır. Efendim müsaade buyurunuz da su yağmur gibi yağmış olan takrirleri tasnif edeyim, Hakkı Târik Beyefendi'nin teklifleri, maddeye diğer bir fıkranın ilâvesi mahiyetindedir. O da şudur. (Hakkı Tanık Bey'in takriri tekrar okundu.)

Hakkı Tarık Bey (Giresun) - Müsaade buyurun bir kere izah edeyim.

Reis - Bu takriri nazar-ı itibara alanlar lütfen el kaldırsın... Kabul edilmemiştir.

Hakkı Tarık Bey (Giresun) - Ekseriyet yoktur efendim.

Reis - Efendim celse tatil edilmedi, rica ederim oturunuz! Meclis tatil olunmadı. Beş saat mesai sarfından sonra eğer neticesini dinlemeden dağılacak olursak yazık olur.

Celal Bey (İzmir) - Efendim siz de bizzat şikâyet ediyorsunuz! Yağmur gibi takrir yağıyor, buyurdunuz! Bunun mânası nedir?

Reis - Efendim sağımdan da, solumdan da takrir geliyor. Bu takrirleri; âmm ve şâmilini, tayy tekliflerini nasıl tasnif edelim rica ederim? Erzurum Mebusu Halet Beyefendi'nin takrirlerini tekrar okuyorum. (Halet Bey'in tekriri tekrar okundu.)

Reis - Bu takriri nazar-ı mütalâaya alanlar lütfen el kaldırsın. Nazar-ı mütalâaya alınmamıştır efendim. (Kastamonu Mebusu Hasan Fehmi Bey'in takriri tekrar okundu.)

Tabiî bu takririn aksi kabul edildiği için reye vaz'edilemez. (Çorum Mebusu Mustafa Bey'in takriri tekrar okundu.)

Dr. Mustafa Bey (Çorum) - Kadrolardaki tadilât meselesi olmasın, yalnız tevsi olsun, maksadım budur. Tevsi ile tadil arasında fark vardır efendim.

Reis - Efendim bu takriri kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir. Efendim başka takrir yok. Nazar-ı mütalâaya alınan Haydar Rüşdü Bey'in takririni encümene havale ediyorum, encümen bu maddeyi ona göre tashih buyursun ondan sonra göndersin. Efendim, cumartesi günü öğleden sonra bir buçukta içtima edilmek üzere celseyi tatil ediyorum.

İçtima-ı Âti Ruznamesi

1- Zabt-ı sabık hulâsası

2- Evrak-ı varide

3- Müzakere edilecek mevad:

1- Posta Kanun Layihası

2- Avansı Kanunu Layihası ve Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası

3- Aydın, Ödemiş, Afyon ve Isparta ve havalisinde idare-i örfiye ilan edildiğine dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkiresi ve Dâhiliye Encümeni mazbatası

4- İzale-i Şekavet Kanun Layihası ve Dâhiliye ve Adliye encümenleri mazbataları

5- Kambiyo Kanun Layihası

6- 2 Teşrinisani tarihinin iyd-ı milli addı hakkındakı teklifler

7- Suiistimalden maznun Binbaşı Lütfü Efendi hakkındaki İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkiresine Adliye ve Encümen mazbatası

8- Mütareke bidayetinde vatanın emr-i müdafaası maksadiyle ika' edilen ceraim hakkında kanun lâyihası

9- Birinci devrede mebus bulunan zabitanın vaziyetleri hakkındaki tezkerelere dair Müdafaa-i Milliye Encümeni mabatası ve teklif-i kanunisi

10- Evkaf-ı mülhaka fazlalarından alınmakta olan malı maktuun ilgasına dair lâyiha ve Şer'iye Encümeni mazbatası

11- Memurin-i saire misillû idare-i hususiye memurlariyle mazulîn ve mütekaidin evlâtlarının mektep

ücretleri hakkında bir karar ittihazına dair Urfa Mebusu Şeyh Saffet Efendi'nin takriri

12- Takdirname ile Usul-i Taltif Hakkındaki Kanunun tefsirine ait Müdafaa-i Milliye Encümeninin üç kıta mazbatası

13- İstiklâl Madalyası Kanununa madde-i müzeyyele ilâvesine dair Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası

14- Etıbbanın hizmet-i mecburiyesi hakkındaki lâyiha-i kanuniye ve Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Encümeni mazbatası

15- Konya Ovası İskası hakkındaki lâyiha ve teklif-i kanuniye Nafıa Encümeni mazbatası

16- Mahkûmînin tarik bedelât-ı nakdiyesinin teciline dair lâyiha ve teklif-i kanuniye Nafıa Encümeni mazbatası

17- Yirmi dörde münkasım saatin kabulü hakkında Cebel-i Bereket Mebusu Avni Bey'in takriri

18- Mal müdürlerinin vekâletçe tâyini hakkındaki lâyiha-i kanuniye ve Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası

19- Elbise Bedeli Hakkındaki Kanunun tefsirine dair tezkere ve Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası

20- Fransızlar zamanında müsadere edilen mebaliğ hakkındaki tezkere ve Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası

21- Memurin-i Mülkiye Tekaüt Kanununun tadiline dair teklif ve Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası

22- Nizamname ve talimatnameler hakkında Kanunî Esasî Encümeni mazbatası ve Urfa Mebusu Şeyh Safvet Efendi'nin teklif-i kanunîsi

23- Malulin-i guzatın terfihi hakkındaki Kanunun tefsirine dair tezkere ve Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası

24- Kırtasiye muamelâtının tahfifi hakkında Lâziztan Mebusu Ekrem Bey'in takriri

25- Devletin alâmet-i mahsusasını havi meskûkât darbı hakkında icraî bir karar itasına dair tezkere ve Encümen mazbatası

26- Meclis-i İdare âzalarının vergi kaydı hakkında teklif-i kanunî ve Dâhiliye Encümeni mazbatası

27- Rüsum-ı Belediye Kanununun 19. maddesinin tefsirine dair tezkere ve Encümen mazbatası

28- İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanununun 140. maddesinin tefsirine dair tezkere ve Encümen mazbatası

29- Rüsum-ı Belediye Kanununun 24. maddesinin tefsirine dair tezkere ve Encümen mazbatası

30- Belediye Kanununun 19. maddesinin tefsiri hakkında tezkere ve Encümen mazbatası

31- Sülüsan-ı müddet-i cezaiyelerini ikmal eden mahkûminin affına ve mûebbeden küreğe ve kalebentliğe ve nefye mahkûm bulunanların cezalarının on beş sene kürek ve kalebentlik ve nefye tahviline dair kanun lâyihası ve Adliye Encümeni mazbatası

32- Şirketlerde Türkçe istimali hakkında teklif-i kanunî ve şayan-ı müzakere olduğuna dair Nafıa Encümeni mazbatası

33- Evkaf hidemat-ı umumiyesi için bir milyon lira avans itası hakkındaki (1/163) numaralı lâyiha-i kanuniye

34- Afları Hükûmetçe talep edilen müteaddit eşhas hakkında mevrut (2/121) numaralı tezkerelere dair Adliye Encümeni mazbatası

Yirmi Sekizinci İçtima

29 Eylül 1339 Cumartesi

(Reis: Reis-i Sani Ali Fuad Paşa Hazretleri)

Kâtipler: Ruşen Eşref Bey (Karahisar-ı Sahib), Mahmut Bey (Siirt)

Zabt-ı Sabık Hulâsası:

Reis - Celseyi açıyorum efendim. Zabt-ı sabık hulâsası okunacak. (Okundu) Zapt-ı sabık hulâsası hakkında söz isteyen var mı efendim?

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Paşa Hazretleri! Açıktaki zabitan maaşatı hakkında verilen karar Tahsisat Kanununu müteakip müstaceliyetle müzakeresine dair idi. Zaptın ona göre tashihini rica ederim.

Reis - Efendim bu yolda tashihan zapt-ı sabık hulâsasını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Kabul edilmiştir efendim. Evrak-ı varideye geçiyoruz.

Tezkereler

Gıyaben idama mahkûm ve Divan-ı Temyizce de tasvip edilen Panayot Zara ile rüfekası haklarındaki hükmün tasdikine dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresini Adliye Encümenine havale ediyoruz.

Mazbatalar

Şûrayı Devletçe 16 Mart 1336'dan sonra verilen kararlar hakkındaki 4/30 numaralı Memurin Muhakemat Tetkik Encümeni Riyasetinin tezkeresi ve Dâhiliye Encümeni mazbatası, ruznameye alınmıştır.

Takrirler

Darüleytamların Maarif Vekâletine devredilmesi teklifine dair Sivas Mebusu Rahmi Bey'in takririni Heyet-i Vekile Riyasetine gönderiyoruz.

Encümen ruznamelerinin tab'ı ve neşri hakkında Giresun Mebusu Tahir Bey'in takriri vardır. İcabı teemmül edilmek üzere müsaade ederseniz Divan-ı Riyasete havale edelim efendim. (Münasip sesleri)

Sualler ve İstizahlar

Malum-ı âliniz bu gün Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Bey'in, Maarif Vekâletinden bir istizah takriri vardı, şimdi ona başlayacağız. Hüseyin Bey'in de bir istizahı vardı efendim. Divan-ı Riyasete gelmemiştir efendim.

(Süleyman Sırrı Bey'in istizah-ı takriri okundu.)

Riyaset-i Celileye

Yozgat Darülmuallimîni hakkında ne Maarif Vekili müspet bir cevap vermiş ve ne de Meclis-i Âlinin kararına iktiran etmiş; bir netice hâsıl olmamıştır. Binaenaleyh suale verilen cevap kâfi değildir. Bizzarure Maarif Vekâletinden istizah-ı keyfiyet eyliyorum.

13 Eylül 1339

Yozgat - Bozok Mebusu

Süleyman Sırrı

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Muhterem efendiler! Bundan iki sene evvel masarif ve maaşatı idare-i husuiyece temin edilerek Yozgat'ta açılmış olan leylî darülmuallimînin bu sene de yine maaş ve masarifi bütçesine konulduğu halde Eylül'den itibaren Muvazene-i Umumiyeden verileceği vaadiyle son altı aylık masarif-i bütçeden çıkarılmış olan Yozgat Darülmuallimîmnin muallim ve Heyet-i İdaresinin oradan kaldırılması suretiyle seddedilmesi esbabını Maarif Vekil-i Muhteremi Safa Beyefendi'den Meclis-i Âliniz huzurunda sormuştum. Verdikleri cevap, bendenizi ikna etmemekle beraber Meclis-i Âlinin, halkın tenvir ve tefeyyüzü hususunda beslemekte olduğu azim ve kanaate de mugayir olduğu için kendisinden istizah-ı keyfiyete mecbur oldum. Binaenaleyh kendisinden bervech-i âti hususatı istizah ediyorum: Safa Beyefendi'nin zabıt ceridesindeki beyanatını telhis ederek arz ve cevaplarını tabiî vereceğim.

Safa Beyefendi buyurdular ki: Memleket maarifini, içinde bulunduğu feci vaziyetten kurtarmak için Maarif Vekâleti muktedir ve mütefennin, ehil muallimler getirmek suretiyle şimdilik on yerde leylî darülmuallimin açacaktır ve eğer muallim bulabilseydik bu mekteplerin adedini daha ziyade tezyit edecektik. Binaenaleyh muallim bulamadığımız için çâr ü nâçâr on yerde açıyoruz. İleride bu mekteplerin adedini tezyit edeceğiz. Binaenaleyh memleketin bütün köylerinin muallime olan ihtiyacını bu mekteplerden çıkan efendilerle temin edeceğiz dediler. Binaenaleyh devre-i sabıkada nisanda çıkan Meclis-i Âlinin bir kanunu ile bu salâhiyet Maarif Vekâletine de verilmiştir buyurdular. Vekil Beyefendinin şu beyanatının isabetini arz edeceğim. Müsaade-i âlinizle bu beyan olunan Nisan Kanununun biraz tarihçesinden bahsedeyim. Malûm-ı âliniz bir Tedrisat-ı İptidaiye Vergisi Kanunu vardır ve bu kanun halka âdil bir vergi tarhından ziyade ezici, yorucu ve ceza-yı nakdî tahmil eden bir kanundan başka bir şey değildir. Bu kanuna istinaden tevzi edilen vergilerden dolayı her taraftan feryatlar kopuyordu. Tabiî Meclis-i Âli halkın bu feryadını nazarı dikkate alarak vâki olan müracaatı Maarif Encümenine tevdi ediyorlardı. Nihayet Meclisin son devresinde idi; bu

yolda on iki mevkiden müracaat vâki olmuş ve bunlar bir dosya teşkil etmişti. Maarif, Muvazene-i Maliye, Dâhiliye encümenleri birleştiler, bu kanunu tadil ederek bir şekil vermek istediler. Bu kanunu tadilden maksat da tedrisat-ı iptidaiye vergisinin âdil bir surette tarh ve tevziini temin idi ve buna dair bir kanun çıkarmaktı. Maarif Vekili Safa Beyefendi de bulundular ve hattâ bir lâyiha-i kanuniye de kendileri getirdiler. Esasen darülmualliminin, idadilerin, darülmuallimatın masarif ve maaşatı tedrisat-ı iptidaiye vergisi namıyla halktan zorla alınan bu paradan temin edildiği için bittabi bu masarif ve maaşatı temin

için halka biraz daha yüklenmek icab ediyordu. Bu yükü biraz hafifletmek için darülmuallimîn, darülmuallimat ve idadilerin maaş ve masarıfatı Muvazene-i Umumiyeden, yani Maarif bütçesinden verilmek esası kabul edilmişti. Diğer mekâtib-i iptidaiyeye gelince: Bunun da son kanunda yüzde yirmi beşinin hazineden yüzde yetmiş beşinin halk tarafından verilmesi esası nisan içerisinde bir kanunla kabul edilmişti. Yani nisan içinde çıkan kanunda darülmuallimîn, darülmuallimat ve idadileri seddederek arzusuna göre yeniden mektep açmak salâhiyeti verilmemişti. Mevcudolan mekteplerin masarifi Maarif bütçesine tahsis edilmişti. Ve Maarif bütçesine vaz'edilen tahsisattan da maksat bu idi. Şimdi şu maruzatımı 1339 senesinde ikinci Avans Kanunu namiyle çıkarılan Kanunun 36. maddesinde de teyit etmiş oluyor. "Darülmuallimîn, darülmuallimatlarla idadi mektepleri tesisatına muktazi masarif, Maarif bütçesinin 252. maddesinde vilâyat mekâtibine muavenet tahsisatından verilir." Yani muavenet tahsisatından verilecek yani vilâyet maarifine muavenet faslı vardır. Nazar-ı dikkat-i âlilerini celbederim. Sonra 6 Nisan 1338 tarihli kanunun altıncı ve onuncu maddeleri "Darülmuallimîn ve darülmuallimatlarla bilûmum mekâtib-i tâliye maaşatı 1339 senesi Eylülünden itibaren Maarif Vekâleti bütçesinden tesviye olunur." diyor. Mevcut mektepler ilga edilir demiyor. Maarif Vekili yeniden darülmuallimîn, darülmuallimatlar, idadiler açar, demiyor. Binaenaleyh bu kanunun esasen vaz'ına saik tedrisat-ı iptidaiye vergisinin ağırlığıdır. Bu para mevcut mektepler kâfi gelmediğinden yalnız iptidaîleri kısmen halka bırakarak diğerlerinin Maarif Vekâleti bütçesine ilâvesinden ibarettir. Binaenaleyh bu kanunlarda evvelce açılmış olan darülmualliminlerin Maarif Vekâleti tarafından şeddine dair bir kayıt yoktur. Sonra buyurdular ki: Liyakatli, ehil muallimler yetiştirmek ve maarifi nâ-ehil ellerden kurtarabilmek için şimdilik mahdut mahallerde on darülmuallimîn açacağız. Resmen de yaptığım tahkikata göre şimdilik on yerde darülmuallimîn açılmıştır. Bu darülmuallimînlerin mevcudu, mürettebatı ikişer yüz talebeyi ihtiva edecek derecede olacak, müddeti de dört sene ve bir müddet sonra da beş seneye iblâğ edilecek. Şu halde bu on mektepte bu sene iki bin talebe olduğunu farz edelim. Müddetinin dört sene olduğuna nazaran yüzde onunun da şahadetname alacağını farz edecek olursak dört sene sonra iki yüz efendi çıkacak. Buyurmuşlardı ki muktedir muallim bulamadığımız için on mektep açtık. Demek bulsalardı daha fazla açacaklardı ve sene-be-sene tezyit edeceğiz dediler. Şu halde dört sene sonra bu on mektepten çıkacak iki yüz efendi köy mekteplerine muallim olarak gidemeyecekler. Darülmuallimîn mualllimliğine tayin edileceklerdir ve bu suretle adedini tezyit etmek istedikleri darülmualliminleri arzu ettiği dereceye iblâğ için belki aradan yirmi sene geçecek. Darülmuallimînin adedini kırk farz edersek 4 500 köyümüz olduğuna göre bunun bin beş yüzünü bir tarafa bırakalım ve üç bini nazar-ı dikkate alalım. Üç bin köyün ihtiyacatını bu mekteplerden çıkan muallimin kaç senede temin edebilecek? Bilmem. O vakte kadar Maarif Vekil-i Muhteremi açtığı mekteplerde muallim yetiştirecek; biz de oradan yetişecekleri bekleyeceğiz. Böyle yirmi sene bekleyerek üç, dört bin köyün muallim ihtiyacını temin için Maarif Vekil-i Muhtereminin böyle on yerde mektep açmasına lüzum yoktur. Bugün livalarda açılmış olan darülmualimînlere, yani masarif ve maaşatı mahallince temin edilen mekteplere müdahale etmemelidir. Üç yerde mektep açmalıdır. Bu üç yerde yetiştirilecek efendiler muallim olmalıdır. Binaenaleyh darülmualimînlere menşe olmak üzere mektep açmalıdır. O mekteplerden yetişecek efendiler de kendi livaları dâhilindeki köylere kâfi gelecektir. Vekil-i Muhterem Safa

Beyefendi Yozgat Darülmualimîninin 28 talebesi mevcut olduğunu ve mualimlerinin de idadî mezunu ve medrese müdavimini, sonra darülmualimîn ehliyetnamesini haiz bulunduğunu söylediler. Evet, bu mektep açıldığı vakit 28 talebesi vardı. Fakat bu sene 60 talebe üzerine tertibat yapılmıştır ve bütçeye talep edilen tahsisatlar da konulmuştu. Kendileri bilâhare Muvazene-i Umumiyeden verileceği vaadiyle geri bıraktırmıştır.

Maarif Vekâletinin vazifesi bendenizce muallim tayinidir. Sonra mevcut mualliminin teftiş ve murakabesidir. Eğer onlar ehil değillerse, ehliyetleri muallimlik yapmağa kâfi değilse azledebilmek salâhiyetleri dâhilindedir.

Evvelâ muallim bulamıyoruz sözünü kabul etmiyorum. Çünkü harp devresinden sulha intikal ettik. Pek çok mütefennin mekteb-i âli görmüş zevatı zabıtandan, memurinden ve saireden fazla fazla bulmak imkânı vardır. Eğer Maarif Vekil-i Muhteremi Beyefendi Darülmuallimîni Yozgat ahalisinin muallim bulamayacakları kaygısıyla kapatmışlar ise ben kendilerinin beğeneceği derecede ehliyetli muallim bulmak imkânını görüyor ve taahhüt ediyorum. Binaenaleyh bendenizce şu şekildeki müdahale katiyen doğru değil. Sözlerinin evvelinde "Masarif ve maaşatı idare-i hususiyelerden temin edildiği halde Maarif Vekâleti tarafından açılmış mektep yok." dedikleri halde nihayetlerinde "Böyle idare-i hususiyelerin masarif ve maaşlarını temin ettikleri mektebi kapatamaz ve buna da Maarif Vekili muvafakat edemez. Vekâlet bu yolda vâki olan müracaata müspet değil menfi cevap vermiştir." diye mütenakız ifadatta bulunmuştur. Sonra vakit vakit kendileri söylüyorlar. "Bir muallimin azil ve tahvilini katiyen şahsan iltizam etmiyorum, encümen-i müdirana bırakıyorum. Bunlar arîz ve amîk tetkikatta bulunuyorlar. Neticede o muallimin azline veyahut tahviline kanaat-i katiye hâsıl etmedikçe bunun mağduriyeti ciheti iltizam edilmiyor veyahut ediliyor." buyurdular. Dün İbrahim Süreyya Bey biraderimizin yedinde bir telgraf gördüm. İzmit'te muallim bulunan bir efendiyi arzusu hilâfına Kayseri Mektebine tâyin ediyorlar ve diyorlar ki senin maaşın 1 800 kuruştur.

Bu efendi, serd-i mazeret ediyor. Ailevi mazeretten dolayı gitmemek istiyorsa da ısrar ediliyor. O efendi de ailesiyle gidiyor. Konya'ya vardıktan sonra ailesini orada bırakmak mecburiyeti hâsıl oluyor. Kayseri'ye varıyor ve orada maaşının "1 500" olduğu kendisine tebliğ ediliyor. Yani "1 800" ile giden bir efendinin maaşı Kayseri'de "1 500" oluyor. Daha sonra da muallim-i sabık, Safa Bey'in imzasıyla gelen bir telgrafla yerinde ipka olunuyor. O efendi arkadaşımıza yazdığı telgrafta "Ben bu hale tahayyür ettim." diyor.

İkinci misal: Konya Darülmuallimînin kısm-ı iptidaisinde muallim bulunan Abdülmecid Efendi isminde biri geçenlerde buraya geliyor. Bunu Erzurum'a tahvil etmek istiyorlar. Erzurum Sultanîsinin kısm-ı iptidaisine tâyin ediyorlar. Bendenize müracaat ediyor, diyor ki: Ben gerçi Erzurumluyum. Fakat hiçbir veçhile Konya'dan ayrılmak istemiyorum. Maksadım tahsildir, tahsilde tekemmüldür. Maarif Vekâletinin yahut herhangi bir Vekâletin Avrupa'ya ikmal-i tahsil için talebe göndereceğini işittim. Bundan istifade etmek için yakınlarda bulunmak istiyorum. Beni arzumun hilâfına Erzurum'a gönderiyorlar. Bari darülmuallimîni ilga ediyorlar; Konya Sultanîsinin iptidaisinde bıraksınlar, beni oraya göndermek hem beni ızrar etmek ve hem de hazine beyhude yere harcırah vermek suretiyle ızrar edilmiş olacak, diyor. Bendeniz Maarif Vekili Safa Beyefendi'ye bir tezkere yazıyorum. Diyorum ki; bu efendi böyle söylüyor, bunun ifadesini dinle de derdi ne ise çaresine bak. Herhangi bir müdür beyi nezdine celbediyor. Müdür Bey bilmem ne söylüyorsa, bu efendi yine Erzurum'a gönderiliyor. Bendenize geldi, söyledi. Dedim ki: Mademki Maarif Vekili bugün umur-ı maarifin vekilidir, bunu niçin gönderiyorsun demek o vekil ile münakaşa etmek seni de mağdur etmek demektir.

Maalesef şimdi böyle bir âdet vardır. Herhangi bir memur iltizam edilirse veyahut biraz da hukukunu muhafaza etmek cüreti gösterilirse o memurun müracaatı is'af edilse bile herhalde o memur "mim"leniyor ve neticede mağdur oluyor. Onun için bendeniz hiçbir şey söylemedim, o efendi de Erzurum'a gitti.

Osman Kadri Bey (Muş) - Reis Paşa Hazretleri! Usul-i müzakere hakkında bir şey söyleyeceğim mevzu, Yozgat Darülmuallimînin kapatılmasıdır.

Saib Bey (Kozan) - İstizahta her şey söylenir.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Her şeyi söyleyeceğiz. (İstizahta her şey söylenir sesleri)

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Meclis-i Âliniz halkı temsil eden bir meclistir. Vekil-i Muhterem Safa Beyefendi de halkın Maarif Vekilidir. Emelimiz, gayemiz, daima maarifin terakkisi, halkın tenviri cihetine matuftur. Hal böyle iken maalesef bugün kavlimiz, fiilimize tetabuk etmemektedir. Evet, millet bugün, "Maaşını, masarifini verip mektep açıyorum, bana müdahale etme! Gölge etme; başka ihsan istemem." dediği halde "Hayır, ben on yerde mektep açacağım. Bu mekteplerden çıkacak efendiler otuz sene sonra tekessür ve taaddüt edecek, o vakit Yozgat! Senin yedi yüz köyüne muallim yetiştireceğim, onun için şimdi senin feryadını dinlemiyorum ve sana mektep açtırmayacağım." diye ısrar ediyor. Hulâsa halkın bu salâhiyeti Teşkilât-ı Esasiye Kanununa müstenittir. Kabul ettiğimiz bir esas vardır. Onda "Hâkimiyet bilâkayd ü şart milletindir! İdare usulü, halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına müstenittir." deniyor. Teşkilât-ı Esasiye Kanununun bu açık sarahatine vilâyet mahallî umurda mânevi şahsiyeti haizdir diye tasrih edilmiş olan esasata mugayir hareket ettiği için İdare-i Mahalliye-i Vilâyat Kanununun mahallî hususatta halka bahşetmiş olduğu salâhiyete tecavüzde bulunduğu için bendeniz şahsan Maarif Vekil-i Muhteremi Safa Beyefendi'yi sevdiğim kadar bu hususta âdem-i itimat mecburiyetindeyim. Bilmem ki şu hizmetimden dolayı ya Meclis-i Âliniz kendisine arz-ı minnettarı eder veyahut da bendenize iştirak edersiniz.

Maarif Vekili İsmail Safa Bey (Adana) - Muhterem efendiler! Maruzatıma başlamazdan evvel bir noktanın tavzihini vecibeden addediyorum. Geçen fırka içtimaında (Mânası yok sesleri, gürültüler) bâzı maruzatımdan dolayı arkadaşlarımın rencide olduklarını kemal-i teellümle öğreniyorum. Hiçbir arkadaşımızı, bilhassa Türkiyemizin en büyük, en mesut kuvveti olan Heyet-i Celilenizden hiçbir arkadaşımızı rencide etmek hatırımdan geçmemiştir. Eğer sözlerimden böyle bir mâna çıkmış ise samimiyetle Heyet-i Celilenizden özür ve af dilerim. (Böyle olmalı sesleri)

Muhterem efendiler! Süleyman Sırrı Beyefendi'nin istizahları maarifimizin Heyet-i Umumiyesi hakkında Heyet-i Celilenize mâruzâtta bulunmak için bendenize fırsat bahşetti. İzahat ve mâruzâtım iradı muhtemel birçok suallerin cevabını teşkil edeceği gibi yeniden bir sual ve izah talebine vesile teşkil etmiş olacaktır. Bu suretle memleketimizin şiddetle rapt-ı hayat ettiği maarif meselesinin dünkü ve bugünkü vaziyetiyle yarın alacağı şekil hakkında gerek Heyeti Celileniz ve gerekse sevgili milletimiz tamamıyla tenevvür etmiş olacaktır. Onun için mâruzâtım bir parça uzun olacaktır.

Ali Saib Bey (Urfa) - Kemal-i dikkatle dinliyoruz.

Maarif Vekili İsmail Safa Bey (Devamla) - Vaktinizi bizzarure israf edeceğimden dolayı şimdiden affınızı istirham ederim. (Estağfurullah sesleri)

Muhterem arkadaşlar! Maarifimizin ne halde bulunduğunu Heyet-i Celilenize bütün teferruatıyla izah etmekte büyük bir fayda görüyorum. Maarifimizi tahsil derecelerine ayırmak suretiyle her biri üzerindeki mütalâatımı ve yaptığımız işleri ayrı ayrı izah edeceğim.

Evvelâ: Mâruzâtımı ikiye tefrik etmek ve maarifimizin bütün tahsil dereceleri üzerinde takip ettiğimiz istikameti, saniyen de bu istikamete doğru teveccüh ederken uyandırdığımız infialleri, teessürleri ve mucib-i şikâyet olan noktaları Heyet-i Celilenize ayrı ayrı arz etmek istiyorum.

İptida, ilk tahsil mekteplerinde iptidaî maarifimizden bahsetmek icabeder.

Efendiler! Geçen sene, şüphesiz hepinizin de malûmudur ki iptidaî maarifimizin vaziyeti çok acıklı ve çok feci idi. Açılmış mekteplerin birçoğunda muallim yoktu.

Ruşen Eşref Bey (Afyonkarahisar) - Biraz daha hızlı söyler misiniz?

Maarif Vekili İsmail Safa Bey (Devamla) - Sene-i dersiyeden üç ay geçtiği halde mekteplerin kitabı yoktu. Muallimi mevcut olan yerlerde de muallimlerin maatteessüf beş, altı hattâ yedi, sekiz aylık maaşları tedahülde kalmıştı. Bunların sebebini izah etmek zannederim, çok munsifane bir hareket olur.

On seneden beri harp içindeyiz. Harb makinesi, hiçbir suretle doymak bilmeyen bu meşum makina bilhassa memleketimizde muallim bırakmadı. Muallimlerimizin en kıymetlileri şehadet meydanında, diğer bir kısmı da silâh

altında kaldı. Mevcut darülmuallimînlerimiz, muallimler saflarında açılan boşluğu bir türlü dolduramıyordu. Çünkü bu mektepler gerek keyfiyetçe ve gerek kemiyetçe pek çok duçar-ı zaaf olmuştur. Bu mektepler, en kıymetli unsur ve en kıymetli muallimlerini askere göndermişlerdir. Sonra arkadaşlar! Heyet-i Celilenizce meçhul değildir ki bilhassa Harb-i Umumide muallim yetiştiren müesseselerimiz birer sevkiyat idaresi oldu. Daralmualliminlerin bütün sınıfları mantıksız ve garip olarak hizmet-i maksureye tâbi tutulmuştur. Meselâ sultanîlerimizin onuncu sınıfını bitirenler ancak hizmet-i maksureye tâbi iken, iptidaîyi ikmal ederek darülmuallimine giren yani sultanîlerin ancak altıncı sınıfında okuyabilecek kadar tahsili olan talebeler sırf darülmuallimîne girdikleri için hizmet-i maksureye tâbi tutuluyordu. Bu çok yanlış icraat altında muallim sınıflarında açılan boşluğu doldurabilmek imkân haricine çıktı. Filhakika Millî Mücadelemiz zamanında, ihtiyacımız daha mütekâsif ve daha şedit olduğu halde darülmuallimînlerimizin bütün sınıflarını hizmet-i maksureye tâbi tutmak garibesini, mantıksızlığını yapmadık fakat efendiler! Millî Mücadele devam ederken de darülmuallimînleri ikmal edenleri talimgâha sevk etmek ihtiyacı baki kalmıştır. İdare-i hususiyeler -hepinizin malûmudur- bin türlü müşkülât içinde ve bin türlü sıkıntı içinde bu mektepleri yaşatmak için fedakârlık ettikleri halde bu mekteplerden maarif sahasında mahsul almak ve istifade etmek imkânı kalmamıştır.

Hüseyin Bey (Elâzığ) - Fakat bilâkis siz kapattınız.

Reis - Hüseyin Bey, müsaade buyurunuz; söz sırası size geldiği zaman siz de söyleyebilirsiniz...

Maarif Vekili İsmail Safa Bey (Devamla) - Hattâ birçok yerlerde darülmualimînleri ikmal edenlerin mektebe değil, talimgâha şevkine karşı birçok valiler ve birçok idare-i hususiyeler acı acı şikâyet ediyorlar ve diyorlar ki "Biz bu kadar ağır masrafa katlandıktan sonra bunun mahsulünden istifade etmiyoruz ve mademki bunun mahsulünden istifade etmiyoruz ve etmeyeceğiz, niçin bu masrafa katlanıyoruz?" Bu haklı suali müteaddit yerlerden müteaddit kereler Maarif Vekâletine sormuşlardır.

Efendim, muallim boşluğunu, diğer muhtelif bir iki sebepte maatteessüf mütemadiyen tevsi ediyordu. Uzun müddet mektepten ayrılmış, harb ve darp içinde yaşamış birçok muallimlerimiz mesleklerine avdet ederlerken kısmen de hayatlarını başka sahalarda kazanmak istiyorlardı. Ve yine idare-i hususiyelerin az maaş vermesi, verdiği maaşları da aylarca tedahülde bırakmış olması birçok muallimlerimizin ziyaına sebebiyet verir bir haldir. Onun için gerek meslekten ayrılmışların kısmen mesleklerine dönmeyişleri ve gerekse derd-i maişetle başka bir sahada hayatlarını kazanmak isteyişleri bu boşluğu derin ve vâsi bir şekilde açıyordu.

Efendim! Mektep hayatında muallimden sonra en mühim mevkii işgal eden kitap meselesidir ve kitap vaziyetidir. Memleketimizde kitap meselesi bilhassa İzmit Mebus-i Muhteremi Şükrü Beyefendi'nin zaman-ı nezaretlerinde büyük bir ihtimam ile büyük bir faaliyetle takip edilmişti. Fakat ondan sonra bu iş sönük ve akim kalmıştı. Sonra efendiler! Anadolumuzun elîm bir zaruretle İstanbul'dan uzak kalışı, kitap ve irfan merkezinden uzak kalışı, bu merkezle bin müşkülât içerisinde temas edebilişi, memleket dâhilindeki kitap meselesini buhranlı bir şekle soktu. Binaenaleyh aylardan beri maaş almamış olan mualimlerin karşısına çocuklarımız da eli boş, ne okuyacağını bilmeyen bir vaziyette geçiyorlardı. İptidai maarifimizi feci vaziyete sokan sebeplerin en mühimine geliyorum. Yani muallimlerimizin aylarca maaş alamamasının sebebini izah etmek istiyorum. Heyet-i Celilenizin pekâlâ malûmudur ki idare-i hususiyelerin en mühim varidatı aşar hissesidir. Devlet varidatında gümrük ve aşar

ne ise ve ne kadar mühim bir mevkii tutuyorsa idare-i hususiye bütçesinde de aşar hissesi o kadar mühim bir mevkii tutmaktadır. Fakat arkadaşlar! Üç yüz yirmi dokuz senesinde Cavit Bey'in yaptığı bir istikraza bu hisseler, karşılık gösteriliyor ve bir kısma da idare-i hususiyelere verilmek üzere vazıyed ediliyordu. Yani bu suretle idare-i hususiyeler en mühim bir varidatını doğrudan doğruya cibayet etmek kudretinden ve imkânından mahrum olmuş bulunuyordu. Umumi bütçemizin hiçbir zaman mütevazın olamadığı daima açık yaşadığı Heyet-i Celilenizce malûmdur. Binaenaleyh Maliye, idare-i hususiyelerin alacağını aylarca, yıllarca vermemiştir. Çünkü Maliye, bilhassa harb içinde bulunan bir

memleketin maliyesi eline geçen parayı ilk evvel kendi ihtiyacına sarfediyor, kendi dertlerini görüyor ve borçlarını tesviyeyi müşkülâtla ve istemeyerek uzatıyor. Bunun da en büyük mazereti hal-i harbin devam etmesidir. Binaenaleyh meclis-i idareler alacağını alamayınca borçlarını da veremeyecek müşkül bir vaziyete düşmüşlerdir. İşte efendiler, iptidai maarifimiz bu vaziyette, şayan-ı terahüm bir vaziyetteydi. Fakat şayan-ı şükrandır ki bendeniz vekil olduğum zaman bu feci vaziyeti davet eden âmillerin en büyüğü olan harp, zaferle neticelenmiş ve bu ağır yük üzerimizden kalkmıştır. Yani çalışabilmek ve medar-ı suhulet olabilmek noktasından benden evvel gelen vekil arkadaşlarımızdan daha müsait ve daha talihli bir vaziyette bulunuyordum. Sonra, muhterem arkadaşlar! O vakte kadar gözlerini bütün cepheye diken halkımız, düşman tamamen istîsal edildikten ve bütün maksat kurtarıldıktan sonra maarif işleriyle meşgul olmaya, maarife karşı hararetli alâka göstermeye başladı. Âdeta memleketin her tarafında mektep ve maarif meselesi bütün düşünebilen insanların yegâne meşgalesi olmuştur. Bendeniz halkın bu samimî alâkasından, gittikçe müessir olmaya başlayan arzusundan kuvvet ve şevk aldım. Binaenaleyh, mevcut muallimlerimizin vazifeleri başında kalmalarını temine uğraştım. Sonra askerliğe alınmış muallimlerin birer suretle terhisini istedim ve takip ettim. Harp ihtimali azaldıkça, milletin üzerinden bu meşum yük kalkmaya ve Lozan'da, sulhun mütebessim çehresi görünmeye başladıkça muvaffakiyetimiz arttı. Bilhassa Müdafaa-i Milliye Vekili Kâzım Paşa Hazretleri de bu hususta pek çok muavenet gösterdiler. Bu suretle muhterem arkadaşlar vazifelerinden bütün bütün uzak düşmüş kıymetli muallimlerimiz mütehassir oldukları mesleklerine avdet edebildiler. Bugün vazifeye hazır bir vaziyettedirler. Sonra muallimlik mesleğini yaşatabilmek için muallimlerin istikbal endişesini az ve çok tatmin edebilmek için bunların hukukî vaziyetini ifade eden sarih bir kanuna da ihtiyaç vardı. Muhterem selefim Vehbi Beyefendi tarafından ihzar edilmiş olan lâyihayı bendeniz de takip ettim. Ve malûmunuz olan kanun çıktı. İptidaî muallimlerimizin hayat ve istikbali az çok muayyen şeraite bağlanmış oldu ve bunlara iki bin kuruşa kadar maaş verebilmek imkânı hâsıl oldu. Fakat arkadaşlar! Kemal-i hürmetle arz ederim ki bu kâfi değildir. Muallimliği hakikî bir meslek haline koyabilmek bunun perestişkârlarını bu meslek içerisinde hararetle, aşkla çalıştırabilmek için daha, esaslı, daha sarih bir kanuna ihtiyaç vardır. Bunu, geçende toplanan Heyet-i İlmiyede ihzar ettim, yakında Heyet-i Celilenize takdim edeceğim. Efendiler, muallim meselesi mevzubahis olduğu vakit bir noktayı da arz etmeyi lüzumlu addediyorum. Biliyorsunuz ki muallimler uzun zamanlardan beri terbiye cereyanlarından, ilim cereyanlarından uzak kalmışlardır. Birçok muallimlerimizin bunlarla samimî ve sıkı temasları kalmamıştır. Binaenaleyh bunların malûmatını yenilemek, bunları yeni ilim ve fikir cereyanları karşısında yükseltmek için tatil dersleri açmağa da ihtiyaç vardır, bunu yaptık. Memleketin 25-30 yerinde iptidaî muallimlerimiz iki ay, üç ay ve daha fazla tatil dersleri görmüş oldular, önümüzdeki sene, daha ciddî, daha esaslı ve daha vazıh ve daha şâmil bir surette takibetmek istiyoruz. Fakat efendiler! Bu tedabir ve mesaimiz, istikbalin ihtiyacı karşısında lâşey mesabesindedir. Bu, ancak bugünkü ihtiyaçları şöyle ve böyle tatmin edebilecek şeylerdir. Binaenaleyh istikbalde muhtaç olduğumuz muallimleri bir an evvel hazırlamak için Maarif Vekâletinin darülmualliminler açmaya ihtiyacı vardır ve bunu Heyet-i Celilenizin malûmu olan bir kanunla aldık. Evvelce de arz ettiğim gibi bu sene memleketin muayyen merkezlerinde on iki darülmuallimîn ve altı darülmuallimat açmak için hazırlandık. Bütün yaz bu mekteplerin tedrisatını hazırlamakla meşgul oldum.

Hakkı Bey (Van) - Nerelerde!

Maarif Vekili Safa Bey (Devamla) - Erzurum, Edirne, Bursa, İzmir, Konya, Adana, Ankara, Sivas, Diyarbakır, Kastamonu. Bu on mektebin yeri malûmdur. Fakat daha iki mektep tahsisatı vardır ve iki mektep daha açmaya imkân görüyoruz ki bunların yeri henüz taayyün etmemiştir. Avans Kanunu çıktıktan sonra tevziat yapılırken hu noktaları tespit edeceğiz,

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - İhtiyat akçesi…

Maarif Vekili Safa Bey (Devamla) - Efendim! Darülmuallimînlerin muallim ihtiyacını düşünürken, bilhassa bunların muhtaç olduğu binaları nazar-ı dikkatten dûr tutmamak lâzım geliyor. Bu sene bütçemiz çok dardır. Fakat buna rağmen Harb-i Umumi içerisinde bâzı yerlerde başlanmış büyük mektepler vardır. Meselâ: Sivas'ta büyük darülmuallimîn binası var, Konya'da bir darülmuallimat binası var, Bursa'da bir darülmuallimat binası vardır ve nihayet gözümüzün önünde Ankara'da nakıs kalan bir darülmuallimîn binası vardır. Bunlar için lâzımgelen tahsisat vardır. Bir iki ay sonra Konya, Bursa ve burada noksan kalan bu mektepler tamamıyla ikmal edilmiş olacaktır. Muallim meselesi hakkında bu

tedbirleri aldıktan sonra, kitap meselesi için de esaslı bir surette düşünmek ihtiyacı karşısında kaldım. Onun için sene-i dersiye üç ay geçtiği halde kitaplar temin edilememiş olduğu için bu işi kendimize en mühim bir meşgale addettik. Gerek maarif memurlarımıza ve gerek en büyük idare memurlarımıza bu işle meşgul olmak için rica ve ısrarda bulunduk ve iki ay sonra memleketin büyük bir kısmında bu kitap buhranı zail olmuştur. Fakat bu mesele ile meşgul olurken bir nokta nazar-ı dikkatimi celbetti; kitapları İstanbul'dan bulunduğu yere, mekteplere kadar götürecek bir teşkilât yoktur. Bu iş maarif memurlarının eliyle, vasıtasıyla şöyle böyle temin ediliyordu. Ve bu da birçok dedikodu ve mahzurları mucip oluyor. Sonra memleketin muhtelif merkezlerinde birer kitapçıya da ihtiyaç vardır. Bu lüzumu, valilere, mutasarrıflara yazdım, merkezlerinde bir kitapçının lüzumunu, faydasını izah ettim. Herhalde belediyeler veya idare-i hususiyeler tarafından veyahut da diğer bir teşkilât tarafından, namuskâr ve şayan-ı itimat bir adamın bu iş için teşvik edilmesini rica ettim ve birçok yerlerden muvafik cevaplar aldım. Onlar da, aynı lüzum ve aynı ihtiyacı -Maarif Vekâleti kadar- takdir etmişlerdi. Sonra muhterem arkadaşlar, kitap meselesinin en mühim âmillerinden birisi de kitap cetvellerinin vakt ü zamanıyla ihzar edilmesi ve mahallerine gönderilebilmesiydi. Binaenaleyh daha marttan bu mesele ile meşgul olmakta bir zaruret vardır, İstanbul'da mevcut altı lisenin muallimlerini, kendilerine ait derslerin tefriki için, birer komisyon halinde teşkil ettik ve bunlar kitaplarını intihap ve tefrik ettiler. Vakt ü zamanıyla geldi ve mahallerine gönderildi. Binaenaleyh bu sene memleketimizde kitap meselesi yoktur. Her taraf kitaplarını vaktiyle celp etmiş, çocuklarının ellerine tevdi etmiştir. On gün evvel memlekette kitap vaziyetini öğrenmek için yaptığım tamime her taraftan cevap gelmiştir ve her taraf kitaplarını temin etmiştir. Bir kısmı da nihayet bir haftaya kadar alabileceklerini ve çocuklara verebileceklerini söylemektedirler. Efendim! Kitap meselesinin yanında, yine muhterem selefim Vehbi Beyefendi tarafından başlanmış olan, bir de elifba meselesi var. Yani memleketin fakir çocuklarına meccanen elifba tevzi etmek işi vardır. Geçen sene ve bu sene hemen her tarafa yüz elli bin kadar elifba gönderilmiştir ve yine mekteplerimizin uzun müddetten beri bilhassa harbin meşum neticesi olarak hiçbirisinde harita kalmamıştır. Vekâlet on beş, yirmi bin kadar harita satın alarak bu mekteplere tevzi etmiştir. Şimdi arkadaşlar! Kabiliyet ve ehliyeti hakkında muhtelif zihniyetlere ve kanaatlere meydan veren idare-i hususiyeler bahsine geçiyorum.

(Maba'dı gelecek nüshada)

RESMÎ CERİDE

Perşembe
---
14 Rebiülevvel 1342
25 Teşrinievvel 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 37 Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesidir. **Sene: 1**

Kanunlar

Numara: 354

İstiklâl Harbi Malullerinin Terfih ve İkdarı Hakkındaki Kanun Ahkâmının Temdid-i Mer'iyyetine Dair Kanun

Madde 1- 24 Ağustos 1338 tarihli kanun ile harb-i hazırın nihayetine kadar mezun addedilen istiklâl muharebatı malullerinin harp malulin-i askeriyesi terfih kanunun tarih-i tasdikine kadar mezuniyetleri temdid olunmuştur.

Madde 2- İşbu kanun 24 Ağustos tarihli kanunun tarih-i inkizasından muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

7 Rebiülevvel 1342 ve 18 Teşrinievvel 1339

Numara: 356

İzale-i Şekavet Kanunu

Madde 1- İsim ve şöhret ve hüviyet ve fiillerinin ve mahkûmiyet-i sâbıkaları varsa mahkûmiyetlerinin tayin ve tasrihiyle şaki oldukları Dâhiliye Vekâletince ilan olunan eşhasın üçüncü maddede muharrer mehilin inkizasından sonra ve Hükûmetçe derdestlerinden evvel her kim tarafından olursa olsun cerh ve kâtilleri cürüm addolunmaz. Cârih ve kâtiller hakkında takibat dahi icra edilmez.

Madde 2- Gasb-i emval veya ahz-ı sar veya suikast veya emniyet-i dâhiliyeyi ihlal için hane, çiftlik, ağıl, köy, değirmen gibi mahaller basarak veya ihrak veya tahrip ederek veya adam öldürerek veya yollarda

ve kırlarda soygunculuk yaparak veya adam kaldırarak veya işbu ef'alden birini birkaçını irtikâptan dolayı mevkuf veya mahpus iken tevkifhane ve hapishaneden firar ederek müsellehan dolaşmak suretiyle emniyet ve asayişi münferiden veya müctemian tehdid ve ihlal edenler. (Şaki)

Madde 3- Bu kabil eşhasa bila kayd ü şart teslim olmaları için Dâhiliye Vekâletince mebde-i zikr edilmek ve on günden az ve otuz günden çok olmamak şartıyla bir mühlet verilir. İşbu mühleti natık ihbarnameler eşkıyanın dolaştığı mıntıkada mecma-ı nas olan mahallere, pazar yerlerine ve ikametgâhları kapısına talik ve keyfiyet o mıntıka dâhilindeki gazeteler ve münadi vasıtasıyla ilan ettirilir.

Madde 4- Dâhiliye Vekâletince şaki oldukları ilan olunan eşhası uzaktan veya yakında idare ettikleri veyahut bu kabil eşhasa bilerek ve hiçbir mecburiyete müstenit olmayarak esliha cephane ve mevad-ı iaşe verdikleri ve gönderdikleri anlaşılan kimselerin yataklık ettikleri şakilerin istilasına kadar ahar mahallere muvakkaten nakillerine Dâhiliye Vekâleti mezundur.

Madde 5- Şakilerin ilanı dördüncü maddede mezkûr eşhasın muvakkaten mahall-i ahara nakilleri zabıta-yı adliye memurları tarafından icra olunacak tahkikata müsteniden esbab-ı mucibe serdiyle valilerin tahriri talebi üzerine Dâhiliye Vekâletinin tasdik ve tahriri emrine mütevakkıftır.

Madde 6- Eşkıya çeteleri efradından bir veya birkaçı şekavetten nedametle rüfekasından bil-iftirak Hükûmete teslim-i nefs ile çetenin mütebaki efradının bulundukları mahalleri ihbar ve tenkillerini temin edecek surette takip müfrezelerine fiilen delalet ve muavenet eyledikleri veya çeteden iftiraktan mukaddem rüfekasından bir veya birkaçını itlaf ederek arz-ı teslimiyet ettikleri takdirde hukuk-ı şahsiye baki kalmak üzere haklarındaki bilcümle takibat-ı kanuniye beş sene müddetle tecil ve bu müddet zarfında cinayet nevinden yeni bir cürüm irtikâp etmezlerse tecil affa munkalip olarak kendilerine tebliğ olunur.

Madde 7- Muvakkaten mahall-i ahara nakledileceklerin masarıf-ı sevkiyeleri iskân-ı muhacirin muhassasatından olbabdaki ahkâma tevfikan tediye ve şakilerin tenkiline fevkalade hizmetleri sebkedenlerle muhbirlere derece-i hizmetlerine göre mükâfat-ı nakdiye ita olunur.

Madde 8- İşbu mevadın tatbik-i ahkâmına tekâsül ve lakaydisi veya li-garaz veya temin-i menfaat maksadıyla su-i istimali bit-tahkik anlaşılan veya muhbirler hakkında ifşaatta bulunan memurin-i hükûmet herhangi derece ve mertebede olursa olsun evvel emirde memuriyetinden azl veya açığa ihraç olunduktan sonra muhakeme altına alınır ve indel-muhakeme naklolunan eşhasın zarar ve ziyanları mahkemece takdir ve tazmin ettirilir.

Madde 9- İşbu kanun her mahalde tarih-i neşr ve ilanından muteberdir.

Madde 10- İşbu kanunu icrasına İcra Vekilleri Heyet-i Reisiyle Dâhiliye, Adliye, Maliye vekilleri memurdur.

18 Teşrinievvel 1339 ve 7 Rebiülevvel 1342

Numara 355

Terhis Olunan İhtiyat Zabitanına Tahsisat İtasına Dair Kanun

Madde 1- Mudanya Mütarekenamesinin imzası tarihine kadar istiklâl muharebatına iştirak eden ikinci sınıf ihtiyat zabit ve zabit vekili ve namzetlerinden 15 Mayıs 1335 tarihinden itibaren Sakarya Meydan Muharebesinin hitam tarihine kadar geçen müddet zarfında orduya iltihak etmiş olanlara dört aylık maaşları ve Sakarya Meydan Muharebesinin hitamından sonra orduya iltihak etmiş olanlara da üç aylık maaşları hin-i terhislerinde maa-tahsisat-ı munzama tamamen ve def'aten tesviye edilir.

Madde 2- İşbu kanun tarihi- neşrinden itibaren meriyyül-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

7 Rebiülevvel 1342 ve 18 Teşrinievvel 1339

Numara: 357

Mekâtib-i Askeriye Talebesi ile İhtiyat Zabit Namzetlerine Verilecek Maaş ve Tahsisat-ı Fevkalâdeye Dair Kanun

Madde 1- Mekâtib-i askeriye talebesiyle hizmet-i maksure erbabından Harbiye sınıflarına alınacak zabit namzetlerine merbut cetvelde muharrer maaşat verilir.

Madde 2- Alelûmum talebe-i askeriye ile ihtiyat zabit namzetlerine maaş-ı aslilerinden maada dört misli tahsisat-ı fevkalâde verilir.

Madde 3- Tıbbiye-i askeriyenin dördüncü, beşinci ve askerî baytar üçüncü ve dördüncü sınıfları

talebesine Teşrinisani 1338 tarihinden işbu kanunun neşrine kadar şehrî dört yüz elli kuruş zamaim-i fevkalâde verilir.

Madde 4- Askerî mektepler talebesine maaş ve tahsisat-ı fevkalâde itasına dair evvelce mevcut olup işbu kanunla tearuz eden bilûmum ahkâm mülgadır.

Madde 5- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyülicradır.

Madde 6- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

18 Teşrinievvel 1339 ve 7 Rebiülevvel 1342

Askeri idadiler bütün sınıflar talebesine ale's-seviye şehri 30 kuruş

Mekteb-i harbiye birinci sınıf talebesine şehri 90 kuruşu

İkinci sınıf talebesine şehri 120 kuruş

Hizmet-i maksureye tabi ihtiyat zabit namzetlerine şehri 90 kuruş

Askeri tıbbiye birinci sınıf talebesine şehri 90 kuruş

İkinci sınıf talebesine şehri 90 kuruş

Üçüncü sınıf talebesine şehri 90 kuruş

Dördüncü sınıf talebesine şehri 120 kuruş

Beşinci sınıf talebesine şehri 120 kuruş

Askeri baytar birinci sınıf talebesine şehri 90 kuruş

İkinci sınıf talebesine şehri 90 kuruş

Üçüncü sınıf talebesine şehri 90 kuruş

Dördüncü sınıf talebesine şehri 120 kuruş

Bahriye mektepleri güverte mektebi ihzari sınıf talebesine şehri 30 kuruş

İdadi birinci sınıf talebesine şehri 30 kuruş

İdadi ikinci sınıf talebesine şehri 30 kuruş

İdadi üçüncü sınıf talebesine şehri 50 kuruş

Kıdemsiz deniz talebesine şehri 90 kuruş

Kıdemli deniz talebesine şehri 120 kuruş

Makine mektebi ihzari sınıf talebesine şehri 30 kuruş

İdadi birinci sınıf talebesine şehri 30 kuruş

İdadi ikinci sınıf talebesine şehri 30 kuruş

İdadi üçüncü sınıf talebesine şehri 50 kuruş

İdadi dördüncü sınıf talebesine şehri 50 kuruş

Kıdemsiz deniz talebesine şehri 90 kuruş

Kıdemli deniz talebesine şehri 120 kuruş

Kâtip mektebi birinci sınıf talebesine şehri 90 kuruş

İdadi ikinci sınıf talebesine şehri 120 kuruş

Gedikli çırak mektebi (makine güverte ve musıka kısımları)

Birinci sınıf talebesine şehri 15 kuruş

İkinci sınıf talebesine şehri 20 kuruş

Üçüncü sınıf talebesine şehri 25 kuruş

Gedikli çırak mektebi mezunları (mektepten neşet eyledikten sonra hizmette bulundukları müddet için)

Çırak nefer şehri 40 kuruş

Çırak onbaşı şehri 60 kuruş

Çırak çavuş şehri 90 kuruş

Çırak başçavuş şehri 120 kuruş

Maliye Vekâletinin 29 Eylül 1339 Tarih ve 313 Numaralı Tahrirat-ı Umumiyesi

Harik, seylap ve mıntıka-yı harp ittihazı hasebiyle vukubulan tahribat ve istiladan mütevellit afat neticesinde tamir ve inşasına lüzum görülen mesakin ve müştemilatı ve mekatip ve medaris ve maabid ve darüleytamlar için meccanen verilecek keresteler hakkındaki 18 Haziran tarihli kanun ile ona müteallik olarak İktisat Vekâletinden orman cibayet fen memurlarına tebliğ kılınan 13 Ağustos sene 1338 tarihli talimatnamenin hususat-ı maliyesini mübeyyin izahnamedir.

1- Orman memurlarına tamim edilen mezkûr talimatnamenin üçüncü ve dördüncü maddeleri mucibince her şahsın ihtiyacat-ı hakikiyesini mübeyyin ve Defter-i Hakani ile mecalis-i idarelerce musaddak mazbataların birer suretlerinin havi olmak üzere talimatnamenin birinci maddesinde gösterilen komisyon tarafından musaddak birer defter memurin-i maliyeye verilecektir.

2- Mezkûr musaddak defterlere tevfikan orman memurları tarafından gösterilecek mahallerden kat'iyat için karye veya mahalle Heyet-i İhtiyariyesi namına ruhsatname tanzim ve imla edildiği anda tahakkuk eden orman resmi için mahalli mal sandığı namına bir kıta tahsil müzekkiresi tanzim ve ita olunacaktır.

3- Kanunun üçüncü maddesi mucibince meccanen verilecek olan kerestelerin resm-i mirisi orman idaresinden verilecek tahsil müzekkiresi üzerine "miri ormanlar hasılatına" irad ve maliye bütçesinin "miri ormanlardan verilecek kereste bedeli" namıyla açılan 99 B faslının ikinci maddesine masraf kaydedilecektir.

4- Birinci maddede mevzubahis defter-i masraf ve tahsilat müzekkireleri de varidat evrak-ı müsbetesi olacaktır. Ona göre ifa-yı muktazisi.

Maliye Vekâletinin 23 Eylül 1339 Tarih ve 293 Numaralı Tahrirat-ı Umumiyesi

7 Mart sene 1339 tarih ve 14975 - 219 numaralı tahrirat-ı umumiyeye zeyildir:

Vefat eden zabitan ve efrad-ı askeriyenin meskûkât-ı madeniyeden olan muhallefatın kemakân emanat hesabına ahzını müteakip hesab-ı mezkûrdan reddiyat kaydıyla aynen ve bir çıkın halinde mahallerine irsal edilmekle beraber evrak-ı nakdiyeden ibaret bulunan muhallefatın da ba'de ezin diğer sandıkları hesabına taalluk ettirilmeyip bidayeten kaydedileceği emanat hesabına reddiyat yapılarak postahaneler marifetiyle doğrudan doğruya varisler namına postahaneye tevdi ve maahaza her iki kısım muhallefatın mürsel-i ileyhi olan varisler nerede mukim iseler o mahallin merbut olduğu mal memuruna tahriratla malumat itası ve memurin-i maliyenin de suret-i münasebede varisleri haberdar kılmaları tamimen tebliğ kılınmış olmakla oraca ber-minval-i muharrer muamele ifası.

Sansürün İlgasına Dair Dâhiliye Vekâletinin 7 Teşrinievvel 1339 Tarihli Kararnamesi

2 Teşrinievvel'den itibaren İstanbul işgaline nihayet verilmiş olduğu cihetle inzibat-ı mahalliyi muhafaza için el-an devam eden idare-i örfiyenin ve matbuat sansürünün artık vücuduna ihtiyaç kalmamış olduğundan lağvı Dâhiliye Vekâletinin 7. 10. 1339 tarihli olbabdaki işarı üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 7.10.1339 tarihli içtimaında takarrür etmiş ve keyfiyetin Müdafaa-i Milliye Vekâletine ve İstanbul vilâyetine tebliğiyle Türkiye Büyük Millet Meclis-i Riyaset-i Celilesine malumat itası tezekkür olunmuştur.

25 Teşrinievvel ***(Resmî Ceride)*** ***Sahife 3***

Büyük Millet Meclis-i Müzakereleri

Yirmi Sekizinci İçtima

(Maarif Vekili İsmail Safa Bey'in Beyanatından Maba'd)

İdare-i hususiyelerin hiçbir iş yapamadıkları hakkında kanaat taşıyan insanlar çoğalmaya başlamıştır. Fakat bendeniz bu fikirlerde değilim. Hususi bütçeleri tetkik ederken, Meclis-i Umumilerin de bizim kadar aşk-ı maarifle ve teceddüt arzusuyla mütehassıs olduğunu gördüm. Onun için milletin bu yüksek kürsüsünden bu hakikati herkese karşı ilân etmeyi bir vecibe addederim. Bu yanlış kanaat sahipleri, öyle zannederim ki hükümlerini meselenin sathına ve eşkâline bakarak vermektedirler. Varidatını bizzat cibayet edemeyen ve alacağını yıllarca aylarca bir sadaka ve merhamet dilenir gibi el açarak alan bir idarenin memlekette çok iş yapması imkânı yoktur, idare-i hususiye vaziyeti memleket dâhilinde idare-i hususiye fikrini ve haysiyetini kasten öldürmek için ihdas edilmişe benzemektedir. Binaenaleyh arkadaşlar Maarif Vekâleti idare-i hususiyelerin derdine çare bulmak için çok çalışmıştır. Pek çok imkân ve vesait aramıştır. Evvelâ varidatının en mühimmi olan aşar hissesini doğrudan doğruya cibayet etmek hususunu bir kanunla idare-i hususiyelere devredebildik ve bunu temin ettikten sonra idare-i hususiyelerin temettüdeki hissesini yüzde yirmi beşe kadar iblâğ ettik ve yine idare-i hususiyeler için çok ağır masraflı olan bazı müesseseleri, yani darülmualliminleri bunların üzerinden aldık.

Şükrü Bey (Bolu) - Kaza idadileri kaldı.

Maarif Vekili İsmail Safa Bey (Devamla) - Onu da geçen Meclisiniz almıştır. Bunlar öyle tedbirlerdir ki idare-i hususiyelerimizin inkişafı için yakın bir zamanda tesirini gösterecektir.

Hasan Fehmi Efendi (Kastamonu) - Doğrudur.

Maarif Vekili İsmail Safa Bey (Devamla) - Muhterem arkadaşlar! Bilhassa idare-i hususiyelerimiz eskiden toplanmış olan alacaklarını alamamaktan çok mustarip oluyorlardı. Hemen her livanın otuz bin, kırk bin lira ve daha fazla alacağı vardır. Yani bu işle de pek ciddî ve pek musir bir surette meşgul olmaya lüzum vardır. Memurlarımızdan bir kısmını sırf bu işi takip etmek için Maliye Vekâletine gönderdim. Aylarca mütemadi bir takip neticesinde meşguliyetimiz, mesaimiz boşa gitmedi ve birçok yerler bu suretle Maliyedeki alacaklarını alabildiler. Hattâ mart içerisinde iptidai muallimlerinin maaşı hakkında bir tamim yaptım ve her taraftan sordum. Birkaç yer müstesna olduğu halde diğer taraf maaşlarını almışlar ve sıkıntı, ıstıraptan kurtulmuşlardır. Sonra çok sıkılan yerlere, vilâyata muavenet faslından da ehemmiyetli yardımlarda bulunuyoruz ve bu suretle de bunların ellerinden kurtulduk. Son zamanlarda Heyet-i Celilenizin malumudur ki bazı yerlerde iptidai muallimlerimizin maaşları yine tedahülde kalmaya başladı. Şüphe yok ki bunun da sebepleri vardır; bir kere bazı livalarımız henüz alacaklarını tamamen Maliyeden alamamışlardır Bu geçen aylar -Heyet-i Celilenizin malûmudur- en kısır, en varidatsız aylardır. Maliye Vekâleti verememiştir. Fakat iki aya kadar Muhterem Maliye Vekili Hasan Fehmi Beyefendi'den şimdiye kadar gördüğüm suhulete binaen bu paraların verilebileceğini arz ederim. Sonra arkadaşlar bu aylar idare-i hususiyelerin de varidat getirmeyen aylarıdır. Aşar hissesinin henüz taksitleri gelmemiştir yahut yeni gelmiştir. Gelmemiştir. Sonra tahsil-i iptidaî vergisi olarak tevzi edilen paralar yeni tahsile başlanmıştır. Binaenaleyh öyle zannederim ki iki ay sonra idare-i hususiyeler para hususunda kendilerini kurtaracaklar, gerek aşardan ve gerek iptidaî vergisinden birçok paraya malik olacaklardır ve bu suretle muallimlerimizin tedahülde kalmış olan maaşları tamamıyla verilebilecektir kanaatindeyim.

Muhterem efendiler! Benim kanaatime ve arz ettiğim safahata göre bu seneden itibaren iptidaî maarifimizde bir küşayiş ve inkişaf başlayabilecektir ve idare-i hususiyelerimiz kendilerine tevdi edilen vezaifi daha kolaylıkla, daha geniş bir mikyasta ifa edebileceklerdir. Bunu bir misal ile teyit etmek isterim. Memleketimizin muhtelif yerlerindeki 25 livaya ait bir mukayese cetveli yaptım. Bu yirmi beş livanın varidat-ı umumiyesi 4,5 milyon liradır. Bu dört buçuk milyondan maarife ayrılan 2 070 000 liradır. Yine bu yirmi beş livanın 1339 senesi varidat-ı umumiyesi 6 milyon liradır. Maarife ayırdıkları 2 600 000 liradır. Yani yirmi beş liva dâhilinde iptidaî maarif için altı yüz bin lira konmuştur. Sonra bu yirmi beş liva dâhilinde iptidaî mektebi olarak 2 100 mektep vardı. Fakat bu sene yeniden 560 mektep açılmıştır. Bu büyük bir şeydir. Fakat vaziyet böyle olduğu halde birçok yerlerde yeniden mektep açmak imkânı hâsıl olduğu halde, bilhassa mektepsizlikten birçok çocuk babaları tarafından evlâtlarını verecek mektep bulamadıklarından şikâyet olunmaktadır. Bu şikâyet ve iddia büyük şehirlerde daha ziyade mahsustur. Fakat efendiler! Bu idare-i hususiyeler memlekette hiçbir şey yapmadıktan veyahut yerinde saydığından değil, mekteplerin taşkın bir surette birden bire tezayüdünden husule gelmiştir. Şüphe yok ki halkımızın maarif ihtiyacını birden ve bir sene içerisinde tatmin etmek imkânsızdır. Bunun için para ister, vesait ister, zaman ister, elverir ki iptidai mekteplerimiz tabiî şerait içerisinde mütemadi bir surette inkişafa doğru gidebilsin. Buna kaani olalım. Muhterem efendiler! Halkımızın maarife olan iştiyakını bir misal ile daha iyi izah edeyim. Geçen sene gece mektepleri açılması için bir tamim yapmıştım. Memleketimizin muhtelif yerlerinde, yani kırk, elli yerinde kemal-i şevkle gece mektepleri açıldı. Yüz, yüz elli, iki yüz kişi devam etti. Biz bunlara maddî bir surette yardım edemedik. Fakat bu sene gece mekteplerini daha maddî bir surette derpiş ederek daha geniş bir surette takip etmek programımızdır. İşte efendiler! Uzun izahatımda iptidaî mekteplerimizin vaziyeti hakkında Heyet-i Celilenizi tenvir etmiş olduğumu zannediyorum. Şimdi ikinci kısma, yani tâli mekteplerimize geçiyorum, iptidai mekteplerimizi saran muallim ve kitap buhranı maatteessüf bu mekteplerimizi çok müteessir etmiştir. Arz ettiğim gibi üç ay geçtiği halde bu mekteplerde de kitap yoktur. En mühim derslerden bir kısmının muallimleri de vazifeleri başında değil, milletimiz bu mektepler için pek çok masraf ihtiyar ettiği halde, istenilen her şeyi verdiği halde, kitap ve muallim gönderilmemesi yüzünden bu müesseselerimizin âtıl kalması, müessir olamaması ve faaliyete girememesi çok acıklı bir nokta idi. Onun için düşündüğümüz şey bu mektepleri kendi programları etrafında âzami faaliyete sevk etmekti. Bu sene iptidai mektepleri hakkındaki mesaimiz daha şâmil ve daha geniş olmuştur. Yani memleketin muhtelif yerlerinde birer ilim merkezi yapabilmek için buradaki mekteplerin etrafında vesaitimizin en

kuvvetlilerini, en mükemmellerini topluyoruz. Yani teksif edici bir usul takip ediyoruz. Şimdiye kadar hepimizin malûmudur ki memleketimizin her tarafında zayıf kalmışızdır. Elimizdeki kuvvet dağılmıştır. Hiçbir yerde mühim ve esaslı bir hareket uyandırmak imkânı kalmamıştır. Binaenaleyh mademki memleketimizin her tarafında kuvvetli olmak, esaslı olmak imkân haricindedir; o halde elimizdeki muayyen kuvvetleri birkaç noktada teksif etmek ve böyle bir hareket yapmak, bir dakika ihmali caiz olmayan bir vazifedir. Bu arz ettiğim merkezlerin her türlü vesaitini ihzar için çalışmaktayız. Kitap kadar ve muallim kadar mektebin hayati üzerinde müessir olan alât -ı dürusiyeyi dahi celbetmek için Avrupa'da bulunmakta olan memurlarımızı bu vazifeye memur ettim. Zannederim ki bu mekteplerin ihtiyacına kâfi gelecek en son alât-ı dürusiye nihayet bir ay zarfında mekteplerimize gelmiş olacaktır. Ve yine bu merkezlerde birer terbiye müzesi, birer büyük kütüphane açmak da programımızda dâhildir. Heyet-i Celilenizin malûmudur ki arkadaşlar, memleketimizde açılmış mevcut bütün idadiler, Maarif Vekâletine bırakılmıştır. Bunların vaziyeti şayan-ı memnuniyet bir halde değildir. Birçok idadî muallimleri, diyebilirim ki iptidai mezunudur. Şüphe yok ki bunların elinde idadileri bırakmak yapılan fedakârlığı heder etmek demek olur. Onun için bu mekteplerdeki zayıf muallimleri çıkar-

maktayız. Bunları istihdam edilmek üzere idare-i hususiyelere terk ediyoruz. Veyahut kendi dairelerimizde istihdam ediyoruz. Bu meselenin birçok şikâyatı mucip olduğu gerek vekâletlerce ve gerek arkadaşlarımca malûmdur. Fakat başka suretle hareket etmeye imkân yoktur.

Sonra efendiler! Bu mekteplerimizin muallimlerini düşünmek de bizim için bir vazife idi. İdadilerimize darülmuallimin ve darülmuallimatlarımıza bir devreli liselerimize muallim yetiştirecek mekteplerimiz yoktur. Mevcut muallimlerin menşe'leri muhteliftir. Binaenaleyh bu mekteplere muallim verebilecek bir müessese açmaya lüzum vardır. Bu sene bir orta darülmuallimin ve bir orta darülmuallimat olmak üzere iki mektep açacağız. Avans Kanunu çıktığı zaman bu mektepler açılacaktır. Sonra arkadaşlar! Açacağımız mekteplerden birisi de terbiye-i bedeniye darülmualliminidir. Terbiye-i bedeniyenin bilhassa çocuklarımızın neşvünemasında ne kadar mühim bir tesir yaptığı mütehassısların malûmudur, Heyet-i Celilenizin malûmudur. Fakat bu cihet şimdiye kadar çok ihmal edilmiştir. Âdeta şunu ve bunu tatmin için vasıta olmuştur. Hiç ihtisası olmayan adamlara bu vazife tevdi ediliyordu. Fakat bu halde bırakmak caiz değildir. Bunun için de mütehassıs ve muallim yetiştirmek mecburiyeti vardır. Binaenaleyh Avans Kanunu çıktığı zaman bu terbiye-i bedeniye darülmualliminini de açmak için tahsisat almak istiyoruz. Sonra muhterem arkadaşlar! İptidaî muallimlerimizin istikbali için de düşündüğümüz bütün mülâhazalar tâli muallimler için daha ziyade varittir. Yani bunların hukukunu, istikbalini muayyen şerait altında temin etmek ve bunu esaslı bir surette tespit eylemek lâzımdır. Bunları hiç olmazsa müreffeh ve sıkıntısız bir surette yaşatmak bir vecibe ve bir zarurettir. Bunu da bir kanunla temin etmeyi Maarif Vekâleti düşünmüştür. Lâyihasını hazırlamıştır, Heyet-i Celilenize takdim edecektir. Müsaadenizle arkadaşlar! Âli mekteplerden bahsedeceğim. Âli mektep deyince hiç şüphe yoktur, hepimizin hatırına ilk evvel darülfünun gelir. Maarif Vekâleti darülfününumuzun inkişaf ve tekâmülünü doğrudan doğruya onu teşkil eden, onu tesis ve idare eden müderrislerimizden, hocalarımızdan, muallimlerimizden beklemektedir. Binaenaleyh Maarif Vekâleti darülfünunlar için bir şey yapmaya kendisinde hak ve cüret görmemiştir. Bu sene muhterem arkadaşlar! Karşımızda darülfününun iki meselesi vardır. Şimdiye kadar darülfünuna giren talebeler, kabul edilen efendiler, sultanîlerimizin sekizinci ve dokuzuncu sınıflarından çıkmış efendilerdir ve harp içerisinde talebe bulmak kaygısıyla bu talebelere darülfünunlarımızın kapısı açılmıştı. Bu vaziyet, darülfünunlarımızın ilmî kıymetini düşürmüş oldu. Onun için bu sene darülfünuna girecek efendilerin mutlaka lise mezunu veyahut lisenin son sınıfına geçmiş ve imtihan vermeye hazır efendilerden olmasını kararlaştırdık. Bu suretle darülfünuna alınan talebenin keyfiyeti ve daha ziyade seviyesi yüksek olduğu için zannederim ki oradaki dersler daha yüksek bir surette tedris edilecek ve talebeler tarafından layıkıyla takip edilecektir. Sonra darülfünunun mühim bir meselesi daha vardır ve o da geçen

sene ve bu sene tahaddüs etmiştir. Malûmunuzdur ki darülfünunumuzun İstanbul'da ve merkezin burada bulunması müderrislerimizden birçoğunun vazifelerinden ayrılmalarını mucip olmuştur. Fakat darülfünunun divanında müderrisler meclisi şimdiye kadar müsamaha edilmiş olan bu vaziyeti katî surette halletmiştir. Yani müderrislerin mutlaka vazifeleri başında bulunmaları ve derslere devam etmeleri mecburi olduğunu kararlaştırmışlardır ve buna ihtiyaç vardı. Efendiler! Memleketin muhtelif yerlerinden tahsil-i ilim için İstanbul'a koşmuş, han köşelerinde bin türlü müşkülât içerisinde tahsili ilim etmek isteyen çocuklarımız şüphesizdir ki bu vaziyetten çok müteessir bulunuyorlardı ve dersleri layıkıyla takip edemiyorlardı. Dersler vekâlet suretiyle şu veya bu şekilde ihmal ediliyordu. Fakat şayan-ı şükrandır ki yine darülfünun kendi eliyle kendi salâhiyetiyle bu müşkülâtı halletmiştir. Bu sene avans çıktığı zaman darülfünunumuzun bilhassa ve daha ziyade tecrübeye ve ameliyata müsait olabilmesi için laboratuvar masraflarını da vermişizdir. Binaenaleyh dersleri daha esaslı bir surette görmek imkânı hâsıl olacaktır.

Yusuf Akçura Bey (İstanbul) - Bir de şahsiyet-i hükmiye meselesi vardır.

Maarif Vekili Safa Bey (Devamla) - Evet efendim! Esasen darülfünunumuzun şahsiyet-i ilmiyesi vardır efendim. Maarif Vekâleti bilhassa darülfünunumuza en hür şeraiti vermek fikrindedir ve Maarif Vekâleti kanidir ki bu gibi ilmî meseleler ancak kendilerine verilen hür şerait dâhilinde tekâmül eder.

Yusuf Akçura Bey (İstanbul) - Kanunun esbab-ı mucibe lâyihası gelmişti galiba. Şahsiyet-i hükmiyesinden bahsolunmamıştı.

Maarif Vekili Safa Bey (Devamla) - Efendim! Darülfünunumuzun şahsiyet-i ilmiyesi var. Yalnız darülfünun, bütçesinin mülhak bir bütçe olarak kendi tarafından tespit ve tanzimini ve birtakım emlâke tasarruf etmek salâhiyetini istemektedir. Buna dair kanunu da Heyet-i Celilenize getireceğiz. Sonra efendiler! Bu sene İstanbul'da bir talebe yurdu tesis etmek fikrindeyiz. Buna şiddetle ihtiyaç vardır. Türkiye'nin muhtelif yerlerinden İstanbul'a gelen talebelerimizin hayatı çok fecidir. Bunlar han köşelerinde gıdasızlıktan bitip çürümektedir. Bunları muntazam bir bina altında toplayabilmek, bunların gıdasına, yatağına, yiyeceğine dikkat etmek Hükûmet için büyük bir borçtur. Bunun için de icabeden tahsisatı bütçemize koymuşuzdur ve avans çıktığı zaman bu yurdu açacağız.

Reis - Efendim müsaade ederseniz on beş dakika teneffüs için celseyi tatil ediyorum.

İkinci Celse

(Reis: Reis-i Sani Ali Puad Paşa Hazretleri)

Kâtipler: Ruşen Eşref Bey (Afyonkarahisar), Vâsıf Bey (Saruhan)

Reis - Celseyi açıyorum. Söz sırası Maarif Vekili Beyefendi'nindir.

Maarif Vekili Safa Bey - Muhterem efendiler! Mâruzâtımın uzun sürdüğünü hissediyorum. Süleyman Sırrı Beyefendi'nin sorduğu noktalar üzerinde cevaplarımı arza devam ediyorum. Darülmuallimin meselesinde Maarif Vekâleti hiçbir zaman salâhiyet iddiasında bulunmamıştır ve bu iddiada değildir. Yeni idare-i hususiyelerin darülmuallimin açacakları hakkında, açmaya salâhiyettar oldukları hakkında Maarif Vekâletinin bir fikri yoktur. Yalnız Maarif Vekâleti idare-i hususiyelerin bugünkü varidatını ve bugünkü vaziyetini göz önüne getirerek bunları muazzam birtakım masarife muhtaç olan bu müesseseleri açmak kudretinden mahrum buluyor ve nakıs bir şekilde idame edilen bu mekteplerin zarardan başka bir şey olmadığını ileri sürüyor. Hattâ Dâhiliye Vekâletinden ve daha birçok taraflardan gelen suallere Maarif Vekâleti fikrini gayet açık olarak bildirmiştir. Tahriratı müsaadenizle okuyorum. Yani idare-i hususiyeler hangi şerait darülmuallimin ve idadi açabileceklerdir. Bu husustaki mütalâamızı, fikrimizi söylemişizdir. Maarif Vekâleti âtideki şerait dâhilinde idare-i hususiyelerin idadî ve darülmuallimin açmasını memnuniyetle telâkki eder.

1. İstihdam edilecek muallimler, Muvazene-i Umumiyece idare edilen mekteplerdeki muallimlerin evsaf ve şeraitini haiz olacaktır.
2. Muallimlerin maaşları Muvazene-i Umumiyeden maaş alan muallimler derecesinde olacaktır.

3. Masraf bütçesi, Muvazene-i Umumiyece idare olunan bu kabîl mektepler masraf bütçelerinin aynı olacaktır.

4. İdare-i hususiye varidatı, iptidaî tahsilin mevcudiyet ve inkişafını tazyik etmeksizin bu kabîl mekteplere tahsisat vaz'ına müsait ve mütehammil olmalıdır.

5. İdadinin açılacağı şehir ve kasabada lâakal altı dershaneli iki erkek (kız idadîsi olacaksa iki kız) iptidaî mektebi mevcut bulunacaktır.

Bu şerait altında idare-i hususiyelerin darülmuallimin ve idadî açmasını Maarif Vekâleti büyük memnuniyetle ve büyük bir minnetle karşılamaktadır.

Efendim! Süleyman Sırrı Beyefendi Kayseri'ye İzmit'ten tayin edilmiş olan bir Arabî muallimi meselesinden bahis buyurdu. İzmit Mebusu İbrahim Süreyya Beyefendi'nin de bir telgrafını işhad ettiler. Zannederim ki meselede yanlışlık vardır. Bu telgraf bana da gelmiştir. Meseleyi tetkik ettim. Kayseri Lisesinde iki tane Arabî muallimi varmış. Birisi

tekaüde sevk edilmiş ve onun yerine İzmit'ten bu efendi tayin edilmiş gönderilmiştir. Bir de ilk devrede ders okutan diğer bir Arabî muallimi var. Bunu da Elâziz Ulûm-ı Diniye muallimi olarak tayin etmişlerdir. Sonra muallimliği ipka etmişlerdir. Bu muallimlik ipka edilince muallimi de yerinde ipka ettik. Bu muallim ipka edilince eski muallim kendisinin açıkta kaldığını zannetmiş ve müracaat etmiştir. Biz ikinci bir telgrafla vaziyeti izah ettik. Mesele bundan ibarettir. Konya Darülmuallimindeki iptidai mualliminden bahsettiler. Ben de bu meseleyi hatırlıyorum. Hakikaten Süleyman Sırrı Beyefendi bir tezkere ile bana göndermişlerdir. Filhakika bu efendi Konya Darülmuallimininden mezundur. Ve binaenaleyh kemiyet itibariyle noksan çıkmış bir efendidir. Konya gibi bütün kuvvetimizi sarf etmek istediğimiz bir mektepte şüphesiz ki bu vaziyette olan bir muallimi istihdam etmenin imkânı yoktur. O itibarla bunu çıkararak yerine İstanbul Darülmuallimininden çıkmış daha kuvvetli bir efendi gönderilmiştir. Hepinizin malûmudur ki uzak yerlere muallim göndermekte güçlük vardır. Bu çocuğun da Erzurum memleketidir. Bilhassa Darülmuallimin mezunu olduğu için Erzurum'u kendisine teklif ettik ve gitti.

Sonra Süleyman Sırrı Beyefendi çok mühim olan bir noktadan bahsetti. Yani memurların vekâlet aleyhinde şikâyette bulunması vekâletin onlara karşı intikam hissini tahrik edermiş, bu nasıl vaziyettir? Bilmiyorum. Maarif Vekâletinde samimiyetle arz edebilirim ki intikam hissi yoktur. Maarif Vekâletine karşı kendi muallimlerinden en acı ve en ağır yazı yazılmış olduğu halde bunları baba şefkatiyle tetkik etmiş ve ufak bir infiale kapılmaksızın meseleyi tetkik etmiştir. Biz memurlarımızdan hiçbirisine ne infial ve ne de intikam hissi beslemekten uzağız. Mâruzâtım bundan ibarettir.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim! Zaptı istedim, gelmedi. Gelmiş olsa idi ifadelerini aynen okuyacaktım. Maarif Vekâleti hiçbir vakit idare-i hususiyelerin leylî darülmuallimin açmak salâhiyeti yoktur diye iddia etmemiştir. Ve bunların salâhiyetine tecavüz etmek de istemez. Yalnız açılmış olan mekteplerden çıkan efendilerin kabiliyet-i ilmiyeleri müsait olmadığı için bunlara yapılan masraf hederdir dediler. Şu halde Maarif Vekili Safa Beyefendi buyurdular ki idare-i hususiyelerin ehil ve muktedir muallim buldukça masrafları, maaşları kendi varidatlarından temin edilmek şartıyla mektep açmak salâhiyetleri mevcuttur, mahfuzdur. Bunu itiraf ettiler. Yani tebdil-i lisan ettiler ki bendenizce bir muvaffakiyet addolunur. (Handeler, bravo sadaları) Sonra İzmit'ten Kayseri'ye tayin edilen bir efendinin telgrafını Süreyya Beyefendi bendenize gösterdi. Orada gördüm. Diyor ki beni bin sekiz yüzle tayin ettiler. Arzumun hilâfına buraya geldim. Buraya geldikten sonra maaşımın bin beş yüz kuruş olduğu tebliğ edildi. Sonra muallim-i sabık ipka edildi diye telgraf geldi. Benim vaziyetim ne olacaktır? Diyor. Anlaşılıyor ki bilâhare vaziyet ıslah edilmiştir. Konya Darülmuallimininden mezun olan bir efendi oranın kısm-ı iptidadîsinde muallim iken Konya'nın kesbettiği ehemmiyete binaen Erzurum'a gönderilmiş, Erzurum Konya'dan daha mı aşağıdır? Mademki ehliyetsizmiş şimdiye kadar Konya Darülmuallimininde neden istihdam edilmiş? Bu efendi Erzurum'a kadar arzusu hilâfına ve

ağlayarak gitmiştir. Tek beni Konya Sultanîsinin Kısm-ı İptidaîsine göndersinler. Benim arzum ikmal-i tahsil için daha ileriye atılmaktır dediği halde arzusunun hilâfına ve buradan oraya kadar yüzlerce lira harcırah vermek suretiyle hazineyi de ızrar edecek ne vardı? Bu efendiyi meselâ Niğde'de istihdam etseniz daha muvafık-ı madelet değil mi idi?

Hüseyin Bey (Elâziz) - Bendeniz kısa söyleyeceğim. Bendeniz ümit ederim ki harpten sonra Maarif Vekâleti başlıca köylüleri köylerde mektep ihdasını düşünecektir. Fakat maatteessüf Maarif Vekâleti halen bugün ne yapacağını düşünmemiştir. Sorarım; köylerdeki mekteplere nereden muallim yetişecektir? Darülmualliminleri leylîye tebdil ediyor. Buradan çıkan muallim efendiler acaba köylere giderler de o halkı okuturlar mı? Leylî darülmualliminden çıkacak muallim efendileri ihdas etmek istediği darülmualliminlere mi yerleştirmek istiyor? Ben köylüyü soruyorum. Köylü için ne yapılıyor? Yalnız bugün mevcut olan darülmuallimînleri ilga etmek suretiyle doğrudan doğraya maarife bir darbe vuruyor ve köylünün hakkını hiçbir vakit gözetmiyor. Yapmıyor ve yapmamaya da karar vermiştir. (Bravo sesleri) Benim aradığım budur. İkincisi; darülmualliminlerin leylî olması meselesi ne üzerinedir? Biz Fransızca'yı istemiyoruz. Elifbayı gösterecek muallim istiyoruz. Elifbayı tahsil ettirecek, gösterecek bir muallim yetiştirsin. Diğeri sonra gelir. Bir de ben şunu soruyorum. O gerek Elaziz'den ve gerek sair yerlerden İstanbul'a gelen 3-5 yüz talebe için vekâlet ne düşünüyor ve bunlar için ne yapacaktır? Sonra Kastamonu'da leyli bir darülmuallimin açmaya karar vermiş fakat diğer taraftan Adana'da dört tane mektep açmıştır. (Bravo sesleri) Bu nasıl adalettir?

Mustafa Bey (Tokat) - Aslı var mı?

Hüseyin Bey (Elâziz) - Evet aslı vardır. Adana'da dört tane mektep açmıştır. Maarif Vekilinden soruyorum: Köyler için muallim nereden bulacak ve nereden yetiştirecektir? Bana bunu söylesin. Vekil Bey'in bunlara bir çare bulması lâzımdır. Hâlbuki bendeniz bu çareyi bulamayacağına kaniyim, onun için âdem-i itimat reyi veriyorum. (Bravo sesleri)

Hasan Fehmi Efendi (Kastamonu) - Reis Paşa Hazretleri! Usul-i müzakere hakkında iki söz söylemekliğime müsaade buyurulur mı? Sözler, leh ve aleyhte olmak üzere tertip buyurulursa müzakere daha çabuk biter?

Reis - Kabul buyuruluyor mu efendim? (Hay hay sadaları) Efendim daha birçok arkadaşlarımızın sözleri vardır. Müsaade ederseniz leh ve aleyhte tefrik edeyim. (Muvafık sesleri) Reis - Hâlid Bey!

Halid Bey (Kastamonu) - Lehte...

Reis - Besim Atalay Bey!

Besim Atalay Bey (Aksaray) - Aleyhte...

Reis - Feridun Fikrî Bey (Dersim) Aleyhte...

Reis - Hazım Bey!

Hazım Bey (Niğde) - Hakkında...

Reis - Ali Cenani Bey!

Ali Cenani Bey (Gazianteb) - Lehte...

Reis - Sabri Bey!

Sabri Bey (Saruhan) - Hakkında...

Reis - Hilmi Bey!

Hilmi Bey (Zonguldak) - Aleyhte...

Reis - Vehbi Bey!

Vehbi Bey (Karesi) - Lehte...

Reis - Şükrü Bey!

Şükrü Bey (Bolu) - Hakkında...

Reis - Hasan Fehmi Efendi!

Hasan Fehmi Efendi (Kastamonu) - Lehte.

Reis - Zeki Bey!

Zeki Bey (Gümüşhane) - Hakkında...

Osman Kadri Bey (Muş) - Efendiler; Maarif Vekâleti Yozgat Darülmualliminini kapatmış. Arkadaşlarımızdan Süleyman Sırrı Bey bu meseleyi istizah etmiştir. Bendeniz bu meseleyi iki esas üzerine mütalâa ederek suğrasını ve kübrasını tetkik ettikten sonra vâsıl olduğum neticeyi arz edeceğim. Malûm-ı ihsanınızdır ki hangi bir mevzuu nazarî, kuvve-i teyidiyesini anadan almazsa mahiyet-i hakikiyesi keenlemyekün olur. Maarif Vekili yalnız Yozgat'ın, yalnız Elâziz'in ve yalnız Muş'un Maarif Vekili değildir. Teşkilât-ı Esasiye Kanununda kaydedildiği üzere bütün Türkiye'nin Maarif Vekilidir. Maarif Vekili darülmualliminleri tesis ederken, şüphesiz alâkadar memurlarla konuşmuş ve kendisine bir hatt-ı hareket tayin ederek bunu kendisine bir prensip ittihaz etmiştir. Rica ederim diyebilir miyiz ki Maarif Vekili yalnız Yozgat'ın Maarif Vekilidir? Şüphesiz ki diyemeyiz. İkinci esas; Maarif Vekili Yozgat'taki Darülmuallimini kapamış ve Süleyman Sırrı Bey de bunu istizah etmiş fakat Meclisin bir ekseriyeti de bu istizahı kabul etmiştir. Meclis-i Âli hakemdir, her istediğini yapabilir, buna kimse itiraz edemez. Fakat bu istizahı Meclis kabul etmekle neyi murad etmiştir? Bundan benim anladığım; Meclis bu istizahı her daire-i intihabiyede irfan müesseselerinin kapanmasını değil mevcut olmasını arzu ettiğinden dolayı kabul etmiştir. Bu doğrudur. Benim de gönlüm arzu eder ki daire-i intihabiyemde de birçok irfan müesseseleri meydana gelsin. Fakat bu mesele bir Yozgat meselesi yahut bir Muş meselesi veyahut

bir Elâziz meselesi değildir. Bu, esas itibariyle bir para meselesidir. Beş yüz bin liralık bir bütçe ile size karşı arz-ı mevcudiyet eden bir Maarif Vekilinin bundan fazla bir şey yapabileceğine bendeniz kani değilim. Şu kürsüde uzun izahatiyle maarif hususunda vukuf-ı tammını ispat eden maarif kahramanı İsmail Safa Bey değil, herhangi bir dâhi de olsa bu beş yüz bin lira ile bundan fazla bir şey yapamayacağına bendeniz kaniim. (Doğrudur sesleri) Vatana cansiperane hidematiyle tanıdığımız Süleyman Sırrı Bey arkadaşımız Yozgat'taki mektebi niçin kapattınız şeklinde bir istizahı değil, ilk evvel Meclis-i Âli nezdinde ve sonra Muvazene-i Maliye Encümeni ve Maliye Vekâleti nezdinde teşebbüsatta bulunarak Maarif tahsisatını ihtiyacatımız nisbetinde tezyide teşebbüs etmiş olsaydı kendisine bugünkü mevkiinden daha ziyade hürmet ederdik ve kendisinden rica ederiz ki bu esasla çalışsın ve bu istizahından vazgeçsin. Şu halde bendenizin şu iki takdire göre de vâsıl olduğum netice bana şunu anlatmıştır ki ortada bir de bir istizahın mevzuu ve yeri yoktur.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Biz Maarif Vekilinden mektep istemiyoruz. Gölge etmesin.

Hilmi Bey (Zonguldak) - O halde Maarif Vekâletinin ilgasını isteyelim.

Reis - Müsaade ediniz, Hilmi Bey! Söz isteyiniz, vereyim.

Osman Kadri Bey (Muş) - Yine tekrar ediyorum ve Süleyman Sırrı Bey'den tekrar rica ediyorum ki bu esas dâhilinde hareket etsin ve mümkün ise verdiği istizahı geri alsın. Maarif Vekili Bey'e ben bu hususta kemal-i hürmetle itimat ediyorum.

Hüseyin Bey (Elâziz) - İstizah-ı takriri verenlerden birisi de benim. Hiçbir zaman geri almayacağım efendim. (Gürültüler)

Reis - Herkes reyini söyleyebilir efendim.

Hakkı Tarık Bey (Giresun) - Efendim takriri geri almış ise mesele kalmamıştır.

Reis - Öyle bir şey yoktur efendim.

Halid Bey (Kastamonu) - Yozgat Darülmuallimîni gibi Maarif Vekâletince Kastamonu Darülmuallimîni de seddedilmistir. Binnetice bendeniz lehinde söyleyeceğim. Efendiler! Kastamonu Darülmuallimini, Yozgat Darülmuallimîni gibi iki senelik değildir, üç yüz onda açılmıştır. Bugün 1339 senesi olduğuna nazaran yirmi küsur senelik, yani rub' asırlık bir hayatı vardır. Birçok ihtiyat zabiti yetiştirmiştir, birçok muallim yetiştirmiştir. Bendeniz

mebus olduğum zaman ilk dinlediğim şikâyet, Kastamonu Darülmullimîn meselesi oldu. Hakikaten ben de Süleyman Sırrı Bey arkadaşımız gibi feveran ettim; kızdım, canım sıkıldı ve buraya gelir gelmez ilk işim bu Hükûmet nezdinde ilk teşebbüsüm bu darülmuallimîn meselesi oldu.

Arkadaşım Hasan Fehmi Efendi ile beraber Vekil Beyefendi'yi ziyaret ettik, meseleyi anlattık ve kendisinden çok istirham ettik. Vekil Bey bize meseleyi bir prensip meselesi olarak anlattılar, gerek o zaman verdikleri izahattan gerek bu kürsüden Meclis-i Âliye verdikleri izahattan, bendenizin anladığıma göre bu bir para meselesinden ziyade bir ilim, bir terbiye, bir ihtisas ve fen meselesidir. Çünkü eğer para meselesi olsa idi perşembe günü bütçe müzakere edilirken bazı kazalarda bulunan idadilerin kapanması mevzubahis oldu. Bazı arkadaşlar daha ileri giderek para verelim dediler ve teklif edilen yüz bin lirayı Maliye Vekili Beyefendi maalmemnuniye kabul ettiler. Vekil Beyefendi, konuştuğumuz zaman bize dediler ki bu bir prensip meselesidir. Biz çok tetebbu ettik elimizde kıymetli muallimlerimiz yoktur. İptidaî mekteplerinde cahil muallimler elinde bu körpe çocuklar yetişemez. Bunları yetiştirecek iyi muallimlerimiz yoktur. Onun için para olsa dahi bu darülmuallimînleri maalesef açamayacağız dediler. Onun üzerine bu hak karşısında, bu mantık karşısında sükût ettim ve pekâlâ dedim. Rica ederim, eğer imkân varsa çok istirham ederim, yirmi beş senelik mektebimiz kapanmasın, lütuf buyurunuz ricasıyla ayrıldık. Şimdi izah buyurdular. Efendiler! Bendenizce bu, para meselesinden ziyade ilim, ihtisas meselesidir. Efendiler! Kastamonu vilâyetinde oranın Maarif Müdüriyetinden aldığım malûmata göre bin iki yüz köy var ve bunların iki yüzünde iptidaî mektebi vardır. Efendiler! Bin köyde mektep yoktur. Efendiler! Buraya gelirken bazı kaza kaymakamlarıyla idare memurlarıyla, temas etmiş, noksanlarınızı vesaireyi sormuştum. Bana ilk olarak iki üç kaza kaymakamı ve bazı mühim mevkilerde bulunan zevat dediler ki köy mektepleri muallimleri cahildir. Efendiler! İlk şikâyetleri bu idi. Rica ederiz iyi köy muallimi yetiştirsinler. Pekiyi efendim bu muallimleri kim yetiştirecek? İşte açtığımız darülmualliminler!

Efendiler! Malûm-ı âliniz bir çocuk ana kucağından sonra ilk tahsili, terbiyeyi, ismi üstünde, iptidaî mekteplerinden alır. Binaenaleyh iptidaî mekteplerinden alınacak terbiye çocuğun dimağında iyi bir iz bırakır. Oradaki muallimler çocuğa iyi bir terbiye veremezse, vatan hissini telkin edemezse o çocuk yetişemez. Herhalde orada cahil bir muallimin vereceği terbiye çocukta ebediyen fena bir tesir bırakır. Nasıl ki bir fidan dikersiniz, o dikildiği zaman fen dairesinde dikilir ve muntazam beslenirse onun vereceği meyve elbette iyi olur. Doğru ve iyi bir netice ve iyi bir semere verir. İptidaî tahsili esnasında çocuklar, cahil ellerden fena bir terbiye alırsa dimağında fena izler bırakır. Onun için bendeniz, iptidaî mekteplerine muallim yetiştirecek olan darülmualliminlerin daha kuvvetli, daha esaslı olan bu teşkilâtına taraftarım. Sonra efendiler! Maarif Vekili Beyi niçin muahaze ediyoruz? Heyet-i Vekile Reisi daha bir ay evvel burada hepimizin huzurunda programını okudu ve matbu olarak bize tevzi etti. O programın sekizinci sayfasını okuyacağım. Sekizinci sayfada olan dördüncü maddesinde diyor ki: "Maarif Vekâletince bu seneden itibaren memleketin muayyen noktalarında -her livada demiyor- darülmuallimîn ve darülmuallimat ve tam devreli liseler açmak ve bunları her türlü vesaitle teçhiz etmek suretiyle kuvvetli irfan merkezleri, müesseseleri teşkil edilecektir." Efendiler! Bu program burada alenen okundu. Fethi Beyefendi Hazretleri bunu okuduktan sonra hepimiz alkışladık. Bunu kabul etmiş olmakla -ki bu her vekâletin veçhesidir- Heyet-i Vekileye bu veçheyi bir ay evvel vermiş olduk. Bundan bir ay sonra vekili burada istizaha çekiyoruz! İstirham ederim. Bir ay zarfında vâki şu tebeddülü bendeniz, bilhassa fırka hayatında prensip nokta-i nazarından hoş görmüyorum. Çünkü bir ay zarfında iki vekil arkadaşımız gitti.
Bu üçüncü arkadaşımıza da âdem-i itimat verirsek bu, harice karşı çok fena bir tesir yapar. Sonra arkadaşlar! Bütün matbuatta okuduk. Yalnız Maarif Vekâleti iki meclis arasındaki fasılada en güzide muallimlerimizi, mütehassıslarımızı burada topladı. Maarifin istikbal programları hakkında esas hududu çizdi. Bu bapta müzakereler yaptı. Bunu İstanbul matbuatı ve saire de alkışladı. Hattâ her vekâlet böyle mütehassıslarını toplasa da istikbal programlarını böyle müşavere ile istişare ile çizse, dediler ve tahsin ettiler. Binaenaleyh bendenizin kanaatime göre Heyet-i İlmiye de bu darülmuallimîn mesaili hakkında kararını vermiştir.

Efendiler! Biz Halk Fırkasına mensubuz. Halk Fırkası programını çizdiği vakit; birinci maddesinde Türkiye'yi asrî bir Devlet olarak yükseltmeye karar vermiştir. Asrî Devlet ilim ve irfana kıymet vermekle olur. Bu da yetiştireceğimiz talebeleri gayet kuvvetli ellere, temiz yürekli ve ilimle mücehhez ellere teslim etmekle olur. Binaenaleyh Heyet-i Vekile de kendi aralarında bu programı müzakere etmişler ve buna karar vermişlerdir. Kuvvetli irfan müesseseleri

teşkil edeceklerdir. Maarif Vekâletini bu esasa göre pek haklı görüyorum. Hattâ kendi vilâyetimin mektebi bu esas dolayısıyla açığa çıkmış olmakla ve bundan müteessir olmakla beraber şu prensip noktasından dolayı çok memnunum. Arkadaşlar! Bizde çok âlim olabilir. Fakat maalesef prensip sahibi adamlarımız pek yok, olsa da pek zayıftır. Onun için bendeniz Maarif Vekili Beyefendi Hazretlerini bir prensibi müdafaa ettiği ve bu esasta sadık kaldığı için cidden takdir ettim ve kendilerine metanetinden dolayı teşekkür ederim. Onun için istirham ederim arkadaşlar! Böyle az zaman

zarfında olur olmaz şeyler için Heyet-i Vekile arkadaşlarımızı böyle sarsarsak bunlar hiçbir iş göremezler. Arkadaşlar! Memleketin bir fikir ordusuna ihtiyacı vardır. Evet! Arzu ederdim ki bugün her köyümüzde muktedir muallimler bulunsun. Bugün kendileri muallimlerin vaziyetini anlattılar. Buna itimad etmemiz lâzımdır. Hepinizin malûmudur ki muallimlerin bir kısmı saff-ı harbde şehid oldular. Cümlemizin malûmudur ki Bismark buyurmuştur ki... (Handeler) Af buyurunuz efendiler! Bismark 1870 seferinden sonra söylemiştir ki: Biz bu zaferi iptidai mektebi muallimlerine medyunuz. Bu ne demektir? Yani yetmiş seferinde zaferi kazanan ve bu askerlerimize ilk vatanperverlik hissini iptidaî mektebi muallimleri vermiştir. Binaenaleyh istikbalde bizim yetişecek talebe ve evlâtlarımıza bu vatan hissini iyi telkin etmek için herhalde bu muallimleri kuvvetli irfan merkezlerinde yetiştirmek mecburiyetindeyiz. Onun için ihtimal ki birkaç liva merkezinde darülmuallimînlerimiz kapanır. Fakat memlekette ve âtide bunun çok semerelerini göreceğimizi zannediyorum. Onun için efendiler! Maarif Vekili Beyefendi Hazretlerine şahsım namına büyük bir itimat besliyorum. Sonra arkadaşlar! Biz bir fikir ordusu yetiştirmek istiyoruz. Malûm-ı âliniz orduda askerî kumandanlara itimat göstermelidir. Askerî kumandanların sık sık değişmesi prensip itibariyle doğru değildir. Binaenaleyh Maarif Vekili de memleketin fikir ordusunun ve fikir cereyanlarının başıdır, kumandanıdır. Onların da böyle üç günde bir değişmesi katiyen doğru değildir. Onun için bütün arkadaşlardan rica ederim, gerek fırka prensibi namına gerek bu esaslı prensip namına kendisine büyük bir itimat gösterelim. Ben kendi hesabıma beyan-ı itimat ediyorum. (Alkışlar)

Besim Atalay Bey (Aksaray) - Arkadaşlar bizde, biz Türk ve Müslümanlarda şöyle bir bakarsak maarif devresi üç kısma ayrılır. Aman kimse gücenmesin, fakirin felsefesince gönül bir kâbedir. Kâbeyi yıkmak çok fenadır. Kimseyi iğnelemek istemiyorum. Üç devreye ayrılır. Birinci devrede maarif erbabı okur, yazar, söyler. Yazdığı zaman duyurur; okuduğu zaman duyurur, söylediği zaman duyurur, yürekleri açar. Bir devre geldi ki; okur, söyler, yazamaz. Bir devre daha geldi ki; ne okur, ne yazar. Gır, gır, gır söyler. Şimdiki devremiz bu kulunuz da böyle olduğum halde zavallı maarifimiz bu devreyi geçiyor. Arkadaşlar! Bunu iyi biliniz, dört kitap okumayız, yazmayız. Memleketin ne edebiyatı, ne yazısı, ne şusu, ne busu, ne halkın ruhu tetkik edilmemiş olduğu gibi durur. Dört kitap. Onu iyi oku! Fakat söz mü dedin! Tümen, tümen Meşrutiyet'ten beri maarifimiz hakkında muhtelif cereyanlar verdik, muhtelif yollarda yürüttük. Birçok başlangıçlar oldu. Arz ettiğim gibi hepsi de lâfta kaldı, hepsi de nazariyatta kaldı. Bunlardan birisi de, geçenlerde iyi olur zanniyle tedrisat-ı tâliye mekteplerinden bir kısmını Maarif Vekâletine ilâve etmiştir. Ne yaptı? Maarif Vekâletinin vazifesi mektep açmak, Maarifi ilerletmek iken tuttu birtakım idadileri kapattı. Onların muallimlerini maarif müdürlerinin emrine verdi. Arkadaşlar! O vakit Maarif Vekili Beyefendi bize gelse de dese idi ki: Elimizdeki bütçe kazalardaki idadileri idare edemeyecek. Ya bana biraz para verin yahut bunları kapatın dese idi, Heyet-i Âliyyeniz o vakit geçenlerde seve seve! Verdiğiniz yüz bin lirayı vermez miydiniz? Şüphesiz verirdiniz ve belki daha fazla verirdiniz. En kolay şey ne? Kapatmak. Kapatırım dedi ve kapattı. Meselâ Nevşehir İdadisi, Anadolu'nun ortasında gözü açık ticaretli bir memleketin mektebi kapanırsa arkadaşlar! Bu doğru mudur? Uşak arazisi bugün yalnız iki milyon halı satıyor. Bu kadar palamut satıyor. Bu memleketin mektebini kapatmak, halkını kör ve cahil bırakmak muvafık mıdır? Arkadaşlar! Parası yetişmiyorsa gelip bizden istemeliydi. Sonra bir şey işittim Maarif Vekâleti Maliye Vekili Bey ile muhaberede imiş. Malûmunuz ki memurlar evlâtlarını leylî mekteplere verirlerse yüzde yirmi nispetinde istifade ederler. Bundan mebusların da istifade etmeleri için Maarif Vekili Beyefendi teşebbüsatta

bulunmuş. (Doğru sesleri) Bizim ne hakkımız var? Evlatlarımızı okutacaksak parasını verelim, okutalım. Bu hiç muvafık değildir. (Memurini düşünsünler sesleri)

Sonra arkadaşlar! En mühim cihet bizim teşkilâtımızdaki ikiliktir. Adliye mehakimimizin karşısında ona rakip bir mahkeme görürsünüz. (Hangi mahkeme sesleri) İşte mehakim-i şeriye. Maarif-i iptidaiyemiz karşısında yine bir sistem görürsünüz, mahalle mektepleri. (Hay hay sesleri) (Medreseleri) Maarif Vekâleti demek ki şimdiye kadar halka maarif hakkında, layıkıyla bir fikir vermemiştir. Maarif mekteplerinin karşısında mahalle mektepleri, mahalle mekteplerinin karşısında, maarif mektepleri birbirleriyle mücadele de bulunursa terbiyedeki yeknesaklık, terbiyedeki birlik ve düzenlik ve intizam elde edilir mi? Heyeti ilmiye bilmem ne kongreleri yapılır, yüksek nazariyat-ı ilmiyeden bahsedilir. Birçok şeyler düşünülür. Fakat arkadaşlar! Mahalle arasında Valtarin mahallesindeki mahalle mektebi kapatılamaz. Biz bugün doğan çocukların yüzde ellisini yaşatmaktan âciz bulunduğumuz halde oğlan, kız bir arada oturmuşlar. Seksen kadar mahlûk orada pislik içerisinde kaynaşıyorlar. Burada Maarif Vekâleti Heyet-i İlmiye teşkil eder. Yüksek nazariyat-ı ilmiyede bulunur. Bilmem ne fikirde bulunur. Ya tedrisat-ı iptidaiyeyi halka terk etmeli, halk da istediği gibi mektep mi yapacak, medrese mi yapacak? Ne yapacaksa yapsın. Bizim işimize karışılmasın veyahut Maarif Vekâleti kendisi yapacaksa mahalle mekteplerini kapatsın. Bu günahtır, bu cinayettir. Arkadaşlar! Maarif Vekâleti yalnız bir noktada haklıdır. O da sultanîleri, darülmuallimînleri, sultanî dedim, dilim alışmış arkadaşlar! Sonra bu tâbiri kaldırmak için takrir veren bendim. Acıyarak söylerim ki onu kaldırdık. Onun yerine lise dedik. Bundan başka ad kalmadı dünyada galiba!

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Daha iyi mi oldu?

Besim Atalay Bey (Aksaray) - Daha fena oldu. İki sene evvel yine bu yüce kürsüde demiştim ki her tarafta birer darülmuallimîn her tarafta birer orta mektep açmak doğru değildir. Birçok mekteplere harita ve edevat-ı dersiyenin en iptidaisi bile gönderilemiyor. Muallim bulunamıyor. Bu doğru değildir, dedim. Bunlar üç, beş bölgede birleştirilsin. Oralarda büyük mektepler yapılsın. Mekteb-i harbiye tarzında darülmuallimîn, mekteb-i harbiye tarzında yüksek, orta tedrisat mektepleri yapılsın demiştim. Eğer bunu bugün Maarif Vekâleti yapmak üzere ve bunu yapabilirse o zaman yüreğimden koparak en iyi iş yapmıştır derim. Maarif Vekili Bey itiraf ettiler ki aylardan beri maaş alamayan muallimler vardır diyor. Acaba Maarif Vekâleti aylardan beri maaş alamayan muallimlerin sızlayan yaralarına, acıkan midelerine bir çare bulamaz mı idi? Pekâlâ bulabilirdi. Arkadaşlar! İstanbul'a giden izcilere beş yüz lira veren Maarif Vekâleti herhalde patatesi tuza basıp yiyen muallimlere birer dilim ekmek verebilirdi. (Bravo sesleri) Efendiler! Ben izci gitmesin demiyorum, onu da isterim fakat evvelâ aç karınları, aç kursakları doyurmak vazifesi idi. Sonra ben orta darülmuallimatlar açacağım buyurdular. Arkadaşlar! İşte bu da bir nazariyenin, bir fikrin, bir lâfın mahsulünden başka bir şey değildir. Elindeki iptidaî darülmuallimînlerini layıkıyla ıslah edemeyen bir vekâlet kalkmış da orta darülmuallimîn ve darülmuallimat açacakmış. Rica ediyorum, evvelâ elindeki iptidaî darülmuallimînleri ıslah et, yükselt, ondan sonra ötekine geç. Rica ederim merdiven ayak ayak çıkılır. Birdenbire çıkacak olursak işte bizim maarifimiz gibi aşağı düşer. Sonra Maarif Vekili Beyefendi, ben azil ve nasbi encümen-i müdiranın eline bırakıyorum demişti. İşittiğime göre doğru olmak ihtimali daha galiptir. Encümeni müdiranca Abdürrahim Efendi isminde bir muallim mekteplerden birine tayin ediliyor. Bunun kâğıdı Vekil Bey'e getiriliyor. Bunun yerine arkadaşlardan birisinin yeğeni olan ve iptidaî darülmuallimîninden çıkmış bir efendi gönderiliyor. Bu mudur encümen-i müdiranın kararına hürmet etmek acaba? Sonra arkadaşlar, vekilin muvaffakiyetlerinden bahsederken Heyet-i İlmiyeden bahsettiler. Bu da pek yerinde olmayan bir muvaffakiyettir. Heyet-i İlmiyenin teşkili bir muvaffakiyet ise ve bunlar âlim adamlardan teşekkül etmiş ise onlar ancak memlekette maarife verilecek istikameti

tayin edebilirler. Yoksa iptidai mekteplerinin muallimleri şöyle olsun, böyle olsun, köylerde şu şekilde mektep açılsın derlerse kendi ihtisasları haricine çoktan çıkmış olurlar. Yok, kendi ihtisasları ise bu da başka bir iştir. Sonra Maarif Vekâletinin bu sefer yaptığı en büyük yolsuzluklardan birisi de senelerden beri iyi veyahut kötü darülmuallimînlerde,

sultanîlerde hizmet etmiş olan muallimlere, sen darülmuallimîn iptidaî mezunusun, sen bilmem nere mezunusun diyerekten kapı dışarı etmesidir.

Arkadaşlar, rica ediyorum. En ufak bir dairede beş yüz kuruşluk bir kâtibi bile kapı dışarı ederken düşünürsünüz. Yıllardan beri memleketin maarifine hizmet etmiş, çabalamış, mesleğinde ihtisas kesbetmiş olan zevatı, ee Heyet-i İlmiyenin kararı vardır, ben buraya tahsil-i âli görenleri koyacağım diye kapı dışarı et! Arkadaşlar, o kararı verenler arasında tahsil-i âli görmeyenler var. Bir şey yaparken yıkmamalıdır.

Reis - Efendim, kifayet-i müzakere hakkında takrirler vardır. Evvelâ kifayet-i müzakereyi reye vaz'edeceğim.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendim! Memleketin huzurunda bu Meclis ilk defa olarak maarif-i umumiyeye müteallik bir meseleyi müzakere ediyor. Efkâr-ı umumiyeye Meclis ve Maarif Vekili bir hesap vermek mevkiindedir. Siz nasıl oluyor da müzakereyi kesersiniz? Katiyen müzakereyi kesmek doğru değildir. Müzakere devam etmelidir. Maarife karşı söyleyeceğimiz bütün sözler söylenecektir. Ondan sonra Maarif Vekili kuvvet bulmuş ise kuvvetle, zaaf bulmuş ise âdem-i itimatla buradan gidecektir. Tamamiyle mesele taayyün etmeden müzakere kapatılamaz.

Reis - Evvelemirde kifayet-i müzakereyi rey-i âlinize vaz'edeceğim. Müzakerenin kifayetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Bu bapta mevcut takrirleri okuyorum.

Riyaset-i Celileye

Maarif Vekili Beyefendi'nin izahatını kâfi görerek ruznameye geçilmesini teklif ederim.

Trabzon Ahmed

Riyaset-i Celileye

Maarif Vekili Bey'in izahatı kâfidir. Beyan-ı itimad edilerek ruznameye geçilmesini teklif eyleriz.

Gaziantep Ali Cenani, Maraş Necati, İçel Tevfik

Riyaset-i Celileye

Mesele tenevvür etmiştir. Müzakere kâfidir. Beyhude vakit geçirilmeksizin Maarif Vekiline beyan-ı itimat edilerek ruzname-yi müzakerata geçilmesini teklif eyleriz.

Kütahya M. Ragıb, Lazistan Ahmed Fuad, Kütahya Mehmed Nuri, Trabzon Nebizade Ahmed.

Riyaset-i Celileye

Öteden beri mevcut olan darülmualliminin neharî olarak ibkasına ve bunlardan bir kısmının Maarif Vekâleti tarafından leyliye tahviline karar verilmesini arz ve teklif eylerim.

29 Eylül 1339

Elâziz

Hüseyin

Riyaset-i Celileye

İstizaha yegâne saik kanunun kendilerine bahşettiği hak ve salâhiyete istinaden halkın maaş ve masarifini temin ederek açmış oldukları darülmuallimînleri Maarif Vekilinin ortadan kaldırmasından yani Vekil Safa Bey'in hakka ve

Teşkilât-ı Esasiye Kanunu ahkâmına ve bilhassa halka salâhiyet ve inkişaf imkânını veren fırka umdelerine tecavüz etmiş olmasından inbias etmiştir. Binaenaleyh hükm-i kanun ve hukuk-ı halkı sıyanete hakk-ı teftiş ve murakabesi baki olmak üzere idare-i hususiyelerce açılmış olan darülmualliminlere vekâlet-i müşarünileyhaca müdahale edilmemesi lüzumunun Meclis-i Âlice taht-ı karara alınmasını arz ve teklif eyleriz.

Bozok Süleyman Sırrı

Bozok Salih

Riyaset-i Celileye

Maarif Vekili Beyefendi'nin verdiği izahat ilmî ve çok esaslıdır. Memleketimizin irfan hayatını tatmin edecek prensipleri ihtiva eder mahiyettedir. Hutebanın izahatı da meseleyi tenvir etmiştir. Müzakere kâfidir. İtimadın reye vaz'ını teklif eylerim.

Kayseri Ahmed

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Paşa Hazretleri! Müsaadenizle birşey arz edeceğim.

Reis - Neye dair?

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) -

Reis - Müzakere kâfi görülmüştür.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Vekil Bey'den soruyorum, idare-i hususiyelerin açmış olduğu darülmuallimînleri kapayacak mıdır? Kapamam dediği vakit mesele yoktur. (Gürültüler)

Reis - Efendim nizamname sarihtir. Müzakereyi kâfi gördünüz. Binaenaleyh istizahlardan sonra müzakerenin kifayeti ile ruznameye geçilmesi hakkında olan takrir rey-i âlinize vaz'edilir. Evvelâ bu takrirleri rey-i âlilerine vaz'edeceğim tekrar okuyorum:

Riyaset-i Celileye

Mesele tenevvür etmiştir. Müzakere kâfidir. Beyhude vakit geçirmeksizin Maarif Vekiline beyan-ı itimad edilerek ruzname-i müzakerata geçilmesini teklif eyleriz.

Trabzon Nebizade Ahmed, Kütahya Ragıb, Lazistan Ahmed Fuad, Kütahya Mehmed Nuri

Reis - Bu takriri kabul edenler lütfen el kaldırsın, kabul edilmiştir. Ruznameye geçiyoruz.

Hüseyin Bey (Elâziz) - Paşa Hazretleri, müsaade ediniz. İstizahlar tayin-i esamiyle reye konur. Böyle el kalkmakla beyan-ı itimat edilmez.

Reis - Efendim müsaade buyurunuz: Nizamnamemiz sarihtir, istizahlardan sonra verilen takrirlerden evvelâ müzakerenin kifayetiyle ruznameye geçilmesi hakkındaki takrirler rey-i âlinize vaz'olunur. Bu takrir kabul edilmezse diğer verilen takrirden Vekil Bey'in istediği takrir rey-i âlinize va'zedilir, o suretle itimat talep eder. Binaenaleyh müzakerenin kifayetiyle ruznameye geçilmesi hakkındaki takriri rey-i âlilerine vaz'ettim ve ekseriyet-i azîme ile kabul edilmiştir. Binaenaleyh ruznameye geçiyoruz. Ruznamemizin bir maddesi tahliftir.

(Ordu Mebusu Faik, Aksaray Mebusu Neşet, İzmit Mebusu Şükrü, Van Mebusu Münib, Trabzon Mebusu Hasan Hüsnü, Bayezid Mebusu Süleyman Sudi Beylerin tahlifleri icra edildi.)

Reis - Efendim! Ruznamemizde avans kanunu vardır, kanunun üçüncü maddesinin müzakeresine geçiyoruz.

Üçüncü Madde - Teşkilat-ı Devlette mukabili bulunmayan mülga devair memurininin ma'zuliyet maaşları

Muhassasat-ı Zatiye bütçesinin elli birinci (Memurin-i ma'zule maaşatı) faslından tesviye olunur. 28 Şubat 1338 tarihli Avans Kanununun yedinci maddesi mucibince ma'zuliyet maaşları için, devair bütçelerinde açılmış olan bilûmum fasıllar dahi 1340 sene-i maliyesi bidayetinden itibaren işbu elli birinci fasılda tevhit edilecektir.

Reis - Efendim! Üçüncü maddenin müzakeresine başlamazdan evvel -malum-ı âliniz- ikinci madde şekli tespit edilmek üzere Muvazene-i Maliye Encümenine havale edilmişti. Encümen tespit ettiği şekli şimdi getirdi. Onu okuyalım ve rey-i âlinize vaz'edelim. Ondan sonra üçüncü maddeye geçelim.

İkinci Madde: İşbu tahsisat her daire için merbut cetvelde, tefrik edilen miktarı tecavüz etmemek üzere Muvazene-i Maliye Encümenine fusul ve mevada tevzi olunur. Tevziat esnasında devair kadrolarında lazım gelen tadilat ve tevsiatı icra ile kadrolarının tespitine Muvazene-i Maliye Encümeni her daireye tekabül eden encümenler müştereken mezundurlar. Bir fasıl dâhilinde maddeden maddeye nakl-i muhassasat, Maliye Vekilinin muvafakatına menuttur.

Reis - Efendim, ikinci maddenin muaddel şekli okunmuştur. Aynen rey-i âlilerine vaz'edeceğim. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Üçüncü madde hakkında söz istiyen var mı? (Hayır sesleri) Şu halde üçüncü maddeyi rey-i âlilerine vaz'edeceğim.

Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbata Muharriri Ali Cenani Bey (Gaziantep)- Efendim mülga devair-i merkeziyenin İstanbul'da bulunan devair-i merkeziyenin

bazılarının mukabili bugünkü teşkilât-ı devlette yoktur. Malûm-ı âliniz 1337 senesi Muvazene-i Umumiye Kanununun bir maddesinde, her dairenin ma'zuliyet maaşları o dairenin bütçesine konulmuştu.

Muvazene-i Maliye Encümeni Reisi Ferid Bey (Kütahya) - Kabul ediyorlar, izahat istemiyorlar. (Reye sesleri)

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Pekâlâ…

Reis - Efendim üçüncü madde hakkında söz isteyen var mı? (Hayır sesleri) Üçüncü maddeyi aynen kabul edip dördüncü maddeye geçilmesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Dördüncü maddeye geçiyoruz:

Dördüncü Madde: Muvazene-i Umumiyeye dâhil bulunmayan devair memurininin gerek tekaüt ve gerek mazuliyet maaşları 1340 senesinden itibaren Muhassasat-ı Zatiye bütçesinden bittefrik ait oldukları devair bütçelerine nakledilecektir. 1340 senesine kadar işbu memurinden alınan ve bilmukabele Muhassasat-ı Zatiyece onlara tediye olunan tekaüt aidatı bilhesap Maliyenin zimmetinde kalacak mebaliğ, Muvazene-i Umumiyeden tesviye olunur.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Bendeniz, bu maddenin aleyhindeyim. Efendim bu dördüncü maddenin müzakeresinde encümende ihtilâf-ı efkâr zuhur etmiştir. Bilhassa bendeniz diğer iki refikim Reşad ve Mükerrem Beyler bu maddenin vaz'ına muhalifiz. Binaenaleyh esbab-ı muhalefetimi arz edeceğim. Encümenin diğer azaları arzu buyururlarsa onlar da izahat verirler. Efendim! Bu maddeden maksat, Muvazene-i Umumiyeye dâhil bulunmayan devair memurininin tekaüt ve mazuliyet maaşlarını Muvazene-i Umumiyeden çıkarıp o daireden vermektir.

Hakkı Bey (Van) - Bunlar hangi dairelerdir?

Ali Cenani Bey (Gaziantep) (Devamla) - Evkaf, Ziraat Bankası, Emniyet Sandığı, Şehremaneti, taşra belediyeleri, idare-i hususiyelere merbut olan bilûmum memurinin tekaüdiyelerini mezkûr idarelere terk edeceğiz. Bendeniz, bunda belki muvazene-i umumiye itibariyle bir lüzum olabilir diye düşünürüm. Fakat böyle müstacel çıkan bir Avans Kanuniyle bunun tespiti imkânı olmadığına kaniyim. Çünkü efendiler! Bugün arz ettiğim devairde müstahdem olan memurlar, ilk memuriyet hayatına başladığı günden itibaren tekaüt olacağı zamana kadar aynı dairede bulunmuş değildir. Bugün bir idare-i hususiyede hizmet etmiş olan bir mühendise bakarsanız, oradaki hizmeti üç senedir. Hâlbuki 25 sene

Muvazene-i umumiyeden maaş almıştır, orada istihdam edilmiştir. Bunu çıkarıp idare-i hususiyeye atacağız. Sonra evkaftaki bir memura bakarsanız; bundan on beş sene evvel maaş aldığı idare-i umumiyede müstahdem imiş, bilahare evkafa geçmiş olabilir ki bundan iki sene sonra yahut altı ay sonra yine evkaftan çıkar, muvazene-i umumiyeden maaşı tesviye edilen başka bir memuriyete geçer. Bunlar, yekdiğerine mütedâhil memuriyetlerdir. Bilhassa Ziraat Bankasına bakarsanız maliye memurlarımın içinde en değerlileri, en iyileri, vaktiyle Ziraat Bankasından yetişmiş, oradan gelmiş olan memurlardır. Olabilir ki bundan iki sene sonra yine bir kısmı Ziraat Bankasına gider ve orada hizmet eder. Muvazene-i Umumiyeden bunlara ebediyen maaş verelim, mensup oldukları dairelere, bunların tekaüt maaşlarına tahammül etmesinler; bir kanun-ı mahsusla bunların vaziyetlerini tespit edelim. Bir yerde üç sene hizmet etmiş olan bir memur olursa ona ne suretle maaş bağlanacak? Mâzul olursa hangi daire ona ne suretle maaş bağlanacak? Mâzul olursa hangi daire verecektir? İşte bunları tespit uzun, mufassal bir kanun yapmak lâzımdır. Böyle kanun yapılmadıkça bugün bilhassa yetmiş tane idare-i hususiye vardır. Bunlardaki müstahdem memurları, diğer evkaf, şehremaneti, Ziraat Bankası ve belediyelerde müstahdem olan memurini böyle Hükûmetin tekaüt ve mazuliyet maaşından dışarıya kaldırıp atmak katiyen doğru olamaz. Bu maddeyi buradan çıkaralım; onun için ayrıca bir kanun hazırlasınlar, buraya getirsinler. O suretle tespit edelim. Yoksa bunu böylece kabul etmek doğru değildir. (Ekseriyet yok sesleri)

Reis - Efendim! Celse ekseriyetle açılmıştır.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Efendim! Bendeniz, maddenin ipkası yolunda mâruzâtta bulunacağım. Malum-ı âlileri, muhassasat-ı zatiyeye senede sarf edilen paranın miktarı (9,5) milyon lirayı tecavüz ediyor. Elde bulunan evrak üzerine tahsis muamelesi ikmal edildikçe bu seneden seneye on beş milyon liraya baliğ olacaktır. Aidat-ı tekaüdiye bütün bu mülhak bütçelerle, idarelerle idare edilen devair memurlarının ita ettikleri aidat-ı tekaüdiye de dâhil olmak üzere 2 600 000 liradan ibarettir. Hazine-i maliye, sandık açığı olarak her sene 7 milyon lira veriyor. Belediyeler muhtariyet-i kâmileye maliktirler, müstakil bütçeleri vardır. Müstakillen varidat cibayet ederler. Belediyeler denince efendiler! Aidat-ı tekaüdiyeden müstefid olanlar, yalnız İstanbul Şehremanetinin memurlarıdır. Bundan müstefid olan taşra belediye memurlarından kâtiplerle -eğer varsa- belediye tabipleridir. Bu memurlar, aidat-ı tekaüdiye verirler ve Tekaüt Kanunundan istifade ederler. Diğer memurlar aidat-ı tekaüdiye vermezler ve muamelât-ı tekaüdiyeden müstefid olmazlar. Ziraat Bankası muhtariyet-i kâmileye maliktir. Müstakil bütçesi vardır, varidatı vardır. Müstakillen muamele yapar. Fakat İstanbul'daki Ziraat Bankası merkezi lâğvedilmiştir. Bütün memurları açıktadır. Mâzuliyet maaşlarını alırlar. Bunlara devlet bütçesinden maaş verilir, İstanbul'daki Evkaf Nezareti Memurini İstanbul'un vaziyeti ahîresi üzerine açıktadırlar. Mazuliyet maaşı alırlar. Devlet bütçesi, bunlara mazuliyet ve tekaüt maaşı verir. Hâlbuki bu daire, müstakil bir bütçeye, müstakil bir varidata maliktirler. Evkafın vaziyet-i maliyesi her halde hazine-i maliyeden daha müsaittir.

Ahmed Ferid Bey (Kütahya) - İnkişafa daha müsait.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) (Devamla) - İnkişafa daha müsaittir. Bilhassa Maliyenin açığını kapatmak için, bu müessesattan istifade etmek lâzımgelir. Hususiyle böyle harp senelerinde bilâkis bir taraftan harbin tahmil ettiği ağır masrafları, muvazene-i umumiyeye tahmil etmek diğer taraftan müstakil bütçeye malik olan bu devairin, muhassasat-ı zatiye açıklarını hazine-i maliyece kapattırmak hiçbir zaman doğru değildir. Ziraat Bankası, bu aidat-ı tekaüdiyeyi kendisi tevkif eder. Badehu bankadan tediye eder. Memurların maaşlarını daha esaslı surette temin ederek daha esaslı bir vaziyet ihdas etmiş olurlar. Âtiyen muhassasat-ı zatiyenin Heyet-i Umumiyesini bu hale getirmekliğimiz lâzımdır. Efendiler! Yirmi sene sonra lâzım gelir ki bütçenin yarısını muhassasat-ı zatiyeye tahsis edelim. Her halde bu meselenin halli için ilk hatve olmuş olur. Mülhak bütçeler aidat-ı tekaüdiyelerini kendileri alsınlar, tahsis muamelelerini kendileri yapsınlar. İsterlerse bu aidat-ı tekaüdiyeleri bankaya verirler, isterlerse sigortaya verirler yahut başka bir iş takip ederek kendileri tenmiye ederler. Hulâsa: Bu kendilerinin bileceği bir iştir. İdare-i hususiyelerden bahsedildi. İdare-i hususiyeler, bir dereceye kadar, varidat-ı umumiyeyi devletten tefrik edildiği için varidatları ve memurları devlet memurininin azil ve nasbı, terfi ve terakkisi usul ve kavaidine tâbi olduğu için ve binnetice idare-i hususiyelerin açığı oldukça bâzı müessesatı devlet bütçesine almak suretiyle onlara da muavenet yapıldığı için idare-i hususiyeler burada mevzubahis olamaz. Yani idare-i hususiyelerin aidat-ı tekaüdiyeleri yine muhassasat-ı zatiyede kalmak ve tahsis muamelelerini yine muhassasat-ı zatiyece yapmak mümkün olabilir. Fakat bu idare-i hususiyelerin

gayrı şehremanetinin, mülga Hazine-i Hassanın, Evkaf Nezaretinin, Ziraat Bankasının ve emsali müessesatın açıklarını kapamak için Maliye Hazinesi, kendisinde hiçbir mecburiyet-i kanuniye ve hukukiye görmüyor. Yalnız vaktiyle aldığı aidat-ı tekaüdiye tahsis-i muamelesi kâfi geliyor diye muvafakat etmiş bugün ise -arz ettiğim gibi- (2,5) milyon liraya karşı (9,5) milyon lira sarfiyatı olmuştur. Bu devairin (7) milyon açığa iştirak etmeleri lâzım gelir. Müsaadeleriyle bendeniz, Muvazene-i Maliye Encümeninde ekalliyette kalan rüfeka-yı muhteremeye diğer bir nokta-i nazarı arz edeceğim. Devletin (110) milyon lira varidatı vardır. Ziraat Bankası, Evkaf, Şehremaneti gibi aidatı ve

tekaüdiyeyi tevkif edip memurları Tekaüt Kanunundan müstefit olan müessesat varidatlarıyla varidat-ı umumiyeyi tevhit ederek bu (7) milyon lira açığa varidatları nispetinde iştirak ediyorlar mı? Toptan yekûn olarak bu açığa iştirak ederlerse o vakit meselenin şekli değişir. Fakat bendeniz bunu Ziraat Bankasına teklif ettim. Ziraat Bankası Müdiriyet-i Umumiyesi bize dedi ki bizim tevkif ettiğimiz aidat-ı tekaüdiyeyi bize bırakırsanız biz, bir banka usulüyle o parayı işleterek belki memurlarımızın istikballerini temin edebiliriz. Binaenaleyh mesele yalnız açığı maliyenin üzerinde bırakmaktır. Bu doğru değildir. Ya mülhak bütçeler tekaüdiyelerimi muvazene-i umumiyeden ayırırlar ki Muvazene-i Maliye Encümenindeki ekseriyetin bu nokta-i nazarı musibtir şayet bu olmadığı halde behemehâl Muhassasat-ı Zatiye açığına varidatları nispetinde iştirakleri lâzım gelir. Zannederim ki bu da, hesaben teşevvüşü mucip olur. En doğrusu Muhassasat-ı Zatiyenin esasını halle doğru esaslı bir hatve atmak için, bankaya veyahut herhangi bir yere şimdiden bu mülhak bütçeleri ayırmak faidelidir ve âtiyen bu muhassesat-ı zatiyeleri bir bankaya mı kalbedeceğiz veyahut başka bir sureti telif mi bulacağız? Yalnız devlet bütçesinden maaş alan memurine münhasır kalsın ki hazine de bunların muamelâtını temin ve istikbal için, vereceği şekli düşünmekte serbest olsun. Bütün memurlar, muhassasat-ı zatiyede müşterektir. Fakat iştirak neyedir? O müessesatta hizmet eden memurlara maaş almak için vermekte, maaş almak için iştiraktir. Aidat-ı tekaüdiye ise verilen maaşın onda bir buçuğudur. Binaenaleyh madde doğrudur. Maddenin tedvini lâzım gelir.

Abdullah Bey (Trabzon) - Şimdiye kadar verilen aidat-ı tekaüdiye ne olacaktır? Tetkik edilmiş midir?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) (Devamla) - Efendim görülüyor ki madde o kadar vazıhtır ve maddede deniliyor ki mezkûr devair memurininin şimdiye kadar verdikleri aidat-ı tekaüdiyenin noksanını Maliye aramayacaktır. Maliye, iade edecek; Maliye, buna razıdır. Çünkü verdikleri paraya nazaran aldıkları maaş çok fazladır. Arz ettiğim gibi aidat-ı tekaüdiye, varidatın onda birini tutuyor. Daha istedikleri varsa, maddenin son fıkrası mucibince o müesseselere iade edeceğiz.

Abdullah Bey (Trabzon) - Eksik gelirse?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Biz kendilerine vereceğiz.

Hakkı Bey (Van) - Onlar borçlu kaldıkları takdirde...

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Muhassasat-ı Zatiyece tediye olunacak tekaüt ve mazuliyet aidatı bilhesap Maliyenin zimmetinde kalacak mebaliğ, muvazene-i umumiyeden tesviye olunur.

Abdullah Bey (Trabzon) - Zimmettir diyorsunuz.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Maliyenin zimmeti.

Abdullah Bey (Trabzon) - Kendi zimmetlerini diyorum.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Anlayamadım.

Abdullah Bey (Trabzon) - Eksik gelen zammı soruyorum. Bunların tahsisatı kifayet etmezse ne yapacaklar? Açıkta mı kalacaklar?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - O müessese bilir. Beyefendi! Maliye şimdi (2,5) milyon lira alıyor; (9,5) milyon lira sarf ediyor. Ziraat Bankası, açığını kendi bütçesinden kapar. Evkaf bütçesi de kendi açığını kapar. Yedi milyon açığı Maliye nasıl kapatıyorsa o kadarını da onlar versin.

Abdullah Bey (Trabzon) - Onlara da hisse vermek olur mu hiç?

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Efendim, biz muvazene-i umumiyeden hükûmet memurlarına verilen tekaüt ve mazuliyet maaşları tahsisatını, muvazene-i umumiye üzerine tahmil edilen sıkleti takdir etmiyor değiliz. Binaenaleyh diğer devair kendi memurlarına ayrı olarak bütçelerinden bir miktar para çıkararak onların gerek mazuliyet, gerek tekaüdiyelerini vermeleri için bir esas düşünülmek doğru olabilir. Fakat bugün o devairde müstahdem olan memurinin vaziyetini tespit edecek, onların hukukunu zarardan vikaye edecek ayrıca bir kanun tespit edilmedikçe müstacel olarak çıkarılan bir Avans Kanununda böyle bir madde koyarak Muvazene-i Umumiyeden onları çıkarmak; mensup oldukları dairelerde onlara karşı tahsisat konuluncaya kadar maaşlarını vermeyerek süründürmek ve vaziyetlerini tespit edememek yüzünden onların mağduriyetlerine sebebiyet verdirmekten başka netice vermez. Binaenaleyh biz, Maliye Vekili Bey'in tespit ettiği esasa muhalif değiliz; yalnız bu kanunda bu madde ile bunun çıkmasını doğru bulmuyoruz. Bunun için ayrıca mufassal bir kanun yapılmalı, memurinin vaziyetleri tespit ve tâyim olunmalı, yani maaşları ne suretle verilecek, o idarelerin bütçelerini yapmak için hangi mahallere ne miktar meblâğ koyacaklar, hangi fasıldan verecekler? Bunlar tayin olunmalı, ondan sonra bunların maaşları Maliyeden kat'edilmelidir. Bugün Maliyece bunların maaşları kat'edildiği takdirde bunların bir seneye kadar maaşlarını vermek imkânı olamaz, yazıktır. Binaenaleyh Maliye Vekili Bey bunlar için ayrı bir kanun yapsınlar, getirsinler. (Pek doğru sesleri)

İsmet Bey (Çorum) - Efendim, Muvazene-i Maliye Encümeni âzasından bu maddeye muhalefet eden Ali Cenani Bey ve arkadaşlarının bu mütalâası çok muvafık ve çok musip çok tabiî ve çok hukukidir. Maliye Vekili Beyefendi, Muhassasat-ı Zatiyenin tasfiyesine ihtiyaç olduğunu söylüyorlar. Hakikaten kabul ederim. Fakat tasfiye böyle gayrihukuki ve gayritabiî bir madde ile yapılamaz efendiler! Bu madde ne yapıyor? Vaktiyle devletin Tekaüt ve İstifa Kanuniyle devlet memurini tarifatı meyanına alınmış olan memurinden mütesaviyen tekaüdiye istifa edilmiş onlara bugün birçok fedakârlık yapılmak suretiyle verilmekte olan aidat-ı tekaüdiyenin yalnız bir kısım memurine iadesiyle diğer devlet memuru sırasında kalacak olanlara yine hazine tediyatının kemakân devamını gösteriyor. Bu, çok adaletsiz, çok gayritabiî bir vaziyettir. İdare-i hususiye memurları, belediye memurları haddizatında devlet memurları değildir demek nasıl olur? Bunlar devlet memurininin tarifatı dairesinde bu kadar çalışmış ve birer suretle bir işle iştigal etmiş zevattır. Bunların bu kadar kadîm hizmetlerini, hakk-ı mükteseplerini böyle Avans Kanununun bir maddesiyle tasfiye ve halletmek ve sonra Muhassasat-ı Zatiye açığını bununla tashih ediyorum demek çok yanlış bir harekettir. Bu maddenin bilâtereddüt tayyi lâzımdır. Yalnız Şehremaneti gibi, Ziraat Bankası gibi müstakil bütçeye malik şahsiyet-i maliyeyi haiz devair memurları için o memurların da yine verilen tekaüdata karşı diğer memurların müstefid oldukları şekilde hakk-ı mükteseplerin temin edilmek saatiyle ancak bir kanunla Muvazene-i Umumiyeden çıkarılabilir. Yoksa böyle Avans Kanununda bir madde ile ceffelkalem yapılamaz. Bu maddeyi bilâtereddüt tayyetmek lâzımdır. Bunun için Maliye Vekili yeni bir kanun getirsin.

Reşad Bey (Saruhan) - Efendim gerek Ali Cenani Bey gerek İsmet Beyefendi nokta-i nazarımızı çok güzel izah buyurdular. Bendenize de başka bir şey söylemek için saik kalmadı. Müzakere etmekte olduğumuz şu madde görüldüğü kadar basit bir iş değildir. Nazar-ı dikkatinizi celbederim. Bu maddede deniliyor ki; muvazene-i umumiyeye dâhil bulunmayan yani mülhak bir bütçe ile idare olunan veya hususi bütçe ile idare olunan ki idare-i hususiye, Ziraat Bankası, evkaf, seyr-i sefain, belediye memurları, şehremaneti memurları hepsi dâhildir. Bunların tekaüt maaşları 1340 senesinden itibaren muhassasat-ı zatiye bütçesinden çıkacak, kendi daireleri bütçesine devrolunacak farz edersek bu dairelerin şimdilik hiçbir hazırlığı yoktur. Birçok belediye, idare-i hususiyeler bütçe açığı ile idare olunuyorlar yani tayin edilen hidematı esasen ifa edemiyorlar. Maddenin fıkra-i saniyesinde 1340 senesine kadar işbu memurinden alınan ve bilmukabele muhassasat-ı zatiyece alınarak tediye olunan Tekaüt ve Muhassasat-ı Zatiye maaşatı bilhesap Maliyenin zimmetinde kalan meblâğ Muvazene-i Umumiyeden tesviye olunur deniliyor. Maddenin bu şekline göre böyle bir rüyet-i muhasebeye imkân yoktur. Kabiliyet-i tatbikiyesi olmayan bir şeyi beyhude münakaşa etmekle vakit geçiriyoruz. Bu mesele çok mühim Kavanin-i Maliyemizden ve çok mühim esasat-ı idariyemizdendir. Haysiyet-i idare-i umumiye-i devletle alâkadar bir meseledir. Bunun başka bir teklifle,

bir lâyiha-i kanuniye ile Heyet-i Vekile kararıyla yeniden Meclise getirilmesini, Muvazene ve Kavanin-i Maliye encümenlerinde esaslı bir surette tetkik ettirilmesini rica ediyorum,

Reis - Efendim dördüncü madde hakkında başka söz isteyen var mı? (Kâfi sesleri) Kâfi ise takrirler var.

Riyaset-i Celileye

Muvazene-i Umumiyeye dâhil bulunmayan yani mülhak veya hususi bütçeler ile idare olunan devair memurlarının tekaüt maaşlarını Düyun-ı Umumiye-i Devletten bulunan Muhassasat-ı Zatiye bütçesinden çıkarıp kendi daireleri bütçelerine nakletmek demek, Evkaf, Ziraat Bankası, Emniyet Sandığı, Seyrisefain idarelerinde, Şehremanetinde ve her livanın idare-i hususiyetinde ve hattâ her kaza belediyesinde birer tekaüt sandığı açmak demektir. Ne buna, ne de maddenin fıkra-yı ahiresinde mevzuubahis rüyet-i muhasebeye maddeten imkân yoktur. Bu madde çok mühim ve esaslı Kavanin-i Maliye ve idariyemizdendir. İdare-i Umumiye-i Devlete ve Heyet-i Vekilenin bütün azasına taallûk eden bu mühim mesele hakkında Heyet-i Vekile kararıyla ve kabiliyet-i tatbikiyeyi haiz bir şekil ve surette başkaca teklif verilmek ve keyfiyet evvelemirde Kavanin-i Maliye Encümeninde tetkik ettirilmek üzere işbu maddenin şimdilik tayyını teklif ederiz.

Kengırı Mustafa, Isparta Mükerrem, Çorum Ferid, Saruhan Reşad, Saruhan Mehmed Sabri, Gaziantep Ali Cenani

Riyaset-i Celileye

Avans lâyiha-i kanuniyesinin dördüncü maddesinin tayyını teklif ederim.

Bayezid Mebusu Şefik

Riyaset-i Celileye

Mazu'liyet maaşları hakkında daha etraflıca başka kanun tedvin edilmek üzere dördüncü maddenin tayyını teklif ederim.

Çanakkale Mebusu Mehmed

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. Maddenin aynen kabulünü teklif eylerim.

Gümüşhane Zeki

Reis - Efendim bu takrirlerden üçü tayya aittir. Evvelen tay tekliflerini rey-i âlilerine koyuyorum. Saruhan Mebusu Reşad Bey ile altı, yedi kadar rüfekasının teklifleridir. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar... Kabul edilmiştir. Efendim! Yani dördüncü madde tayyedilmiştir. Beşinci maddeye geçiyoruz.

Reşad Bey (Saruhan) - Paşa Hazretleri! Maliye Vekili bu meselenin esası üzerine ayrı bir lâyiha hazırlamak üzere…

Reis - Evet, evet esbab-ı mucibe de öyledir. Aynen takrirleri reyi âlinize vaz'ettim.

Beşinci Madde - Gerek Ankara'da ve gerek vilâyat-ı sairede derdest-i inşa bulunan veya müceddeten inşa edilecek

olan hükûmet konakları için Maliye bütçesinin "91"inci "inşaat ve tamirat" faslındaki "Hükûmet konakları inşaatı" namıyla yeniden açılacak ikinci maddeye üç yüz bin lira tahsisat vaz'olunmuştur. İşbu tahsisattan sene-i haliye zarfında sarfedilemeyen mebaliğin "1340" senesinde dahi sarfına devam olunacaktır.

Reşad Bey (Saruhan) - Efendim harap memleketlerimiz alelhusus vilâyat-ı müstahlasanın bugünkü ihtiyacı ve nevakısı malûm-ı âlinizdir. Nevahiye varıncaya kadar bütün kaza ve livalarda hükûmet daireleri kâmilen yanmıştır. Bu memleketleri imar edebilmek için evvelemirde hükûmet dairelerini inşa etmek suretiyle memurin-i kaza ve livayı bir arada toplamak lâzımgelir. Bu da ancak hükûmet konaklarının inşasiyle olabilir. Yani hükûmet konaklarını inşa etmek bu duçar-ı harabi olan yerleri imar edebilmek için âdeta bir rehber olacaktır. Binaenaleyh buradaki tahsisat bu itibarla ihtiyaca göre çok azdır. Bunun hiç değilse yüz bin lira daha zammiyle 400 000 liraya iblağını rica ederim. Bunu Heyet-i Âliyyenizden tekrar rica ederim. Kabul buyurursanız maksad-ı imara büyük bir hizmet etmiş olacaksınız.

Murad Bey (Antalya) - Efendim bendeniz bu madde-i inşaata taallûk eylediği cihetle bâzı umumi mevaddan bahsedeceğim. Bu maddenin esbab-ı mucibesinde Maliye Nâzırı Beyefendi buyuruyorlar ki (Vekili sesleri) zararı yok. Maliye Vekili Beyefendi diyorlar ki: Büyük iş göreceğim. Benim ettiğim tahkikata nazaran az para ile çok iş göreceğim demekten maksatları ellerinde bir hayli enkaz bulunduğu cihetle bu para ile hükûmet konağı yapacağım demek istiyorlar. Hâlbuki bendeniz diyorum ki Maliye Vekili Beyefendi Hazretleri bunda biraz aldanıyorlar. Çünkü nerede devair mimarları bir keşif yaparlar. O keşifte pek çok aldanırlar. Zira gerek mutemetlerin, gerek mubayaa memurlarının tamamıyla işe hüsn-i nezaret etmemeleri cihetiyle amele yevmiyesini ve mubayaa edilecek emvali bunlar tamamıyla düzgün hesap edemezler, devair daima mubayaatında yüksek fiyatla mal almaya alışmıştır. Bunun sebebi de vücuduna kail olmakla beraber bâzı ananevi muamelâtına muteriz bulunduğum Divan-ı Muhasebattır. Divan-ı Muhasebata bir ita emri gider, Divan-ı Muhasebat bu ita emrini ne cihetten tetkik edecektir, ne cihetten muhakeme edecektir? Bütçe Kanunu yahut Usul-i Muhasebe Kanununa bu emir muvafık mıdır? Değil midir? Hâlbuki: Divan-ı Muhasebatta ananevi bir fikir temerküz etmiştir. Kendi vazifesinin haricine çıkar, o dereceye varır ki acaba konulan bir nokta dört köşe midir? Yuvarlak mıdır? Armudî midir? Diye düşünür, tetkik eder. Tam bütçeye kadar varır. Bir günde çıkarmaya mecbur olduğu bir ita emrini yedi sekiz günde tahrik-i evrakla daire-i aidesine yollar. Tekrar getirtir ve bundan dolayı da tüccar vaktiyle matlubunu istifa edemez. Gününde istifa edemediğinden öbür tarafta peşin para ile mal satarken; devaire vereceği malı bu müşkülâttan dolayı behemehâl yüzde on, on beş, yirmi fazlasıyla satar. Bundan dolayı onu istirham ederim ki Maliye Vekili Beyefendi şu Divan-ı Muhasebatı ananevi ve âdeta temerküz etmiş fikrinden vazgeçirirlerse, vazgeçirmeye muvaffak olurlarsa ellerinde bulunan enkaz ve bu üç yüz bin lira ile iş yapabilirler. Gelelim ebniye üzerine tayin ettikleri beylere... Çünkü bendeniz kereste tüccarı olmak hasebiyle onların da nasıl olduğunu bilirim; mutemet beyler kravatlarını bağlarlar, lavantalarını sürünürler, sabahleyin saat yedide iş başına gelmeleri lâzım gelirken saat onda sallana sallana iş başına gelirler. Bunlar amele başıdır yahut beyefendi hazretleridir; ikisinden biridir. Eğer bunlar beyefendi iseler mutemet değildir, eğer bunlar amele başı ise gelip erkenden işin başında bulunmaları ve amelenin ne suretle çalıştığını daima nezaret altında bulundurmaları lâzımgelir. Şurada bir yol yapılıyor. Oradan geçerken benim nazar-ı dikkatimi celbetti. Amele kazmayı vuruyor, ne suretle vuruyor? Şöyle bir kere kaldırıyor, bir parça tutuyor, bir parça da şarkı okuyor, ondan sonra kazmayı (küt) indiriyor. Tıpkı Karagöz'de Ferhad'la Şirin'in oyunu gibi... Bunların başında mutemet namına hiç kimse yok. Tabiî bu belediyeye taallûk ettiği cihetle Maliye Vekili Beyefendi'ye taallûk etmezse de bendeniz bir misal olsun diye söylüyorum. Tekmil bizim inşaatımız da böyle, amele kendi heva ve hevesinde bırakılır, yani mebani-i hususiyede bir günde görülecek iş, mebani-i emîriyede seksen günde gördürülür ve bundan dolayı devair mimarları alışmıştır şu kadar metre mikâb bir duvarı yapmak için acaba ne miktar gider, bunu bir vahid-i kıyasi tutturur, ne üzerine? Eskiden beri melûf olduğu fazla sarfiyat üzerine bir keşif yapılır, hattâ bu keşif mevki-i münakaşaya konulur, o keşfe -tabiî arkadaşlarım hep dikkat buyurmuşlardır- yüzde on, on beş, elliye kadar tenzilât yaptırılır. Mademki bir keşiftir ve fennîdir, onun karşısında bulunan müteahhit nasıl oluyor da yüzde elli, altmış tenzilât yapıyor? O halde müteahhitler demek ki onda bir fazlalık buluyorlar. Binaenaleyh şu gibi mesailde bendenizin Maliye Vekili Beyefendi'ye mingayrihaddin arz ve ihtar edeceğim madde gerek Divan-ı Muhasebatı şu ananevi fazla takyidinden vazgeçirmek ve gerek mutemetler, mimarlar üzerinde takyidat-ı lâzime icra etmeleri hususudur. Yoksa üç yüz bin lira ile hiçbir şey yapamazlar.

Haydar Rüşdü Bey (Denizli) - Efendim bendeniz Reşad Bey'in fikrini teyit edeceğim. Fakat bir şartla ve Maliye Vekili Beyefendi'nin istedikleri paranın da verilmesine taraftarım. Yine bir şartla; bu parayı tamamen toplayıp da merkez olan Ankara'da inşaat yapmasınlar, etrafa serpiştirsinler ve Ankara'da bu paranın ne kadarı, nereye

sarf edileceğini burada bize izah ederlerse çok memnun oluruz. (Çok doğru sesleri)

Halis Turgut Bey (Sivas) - Efendiler hükûmet konakları meselesi Hükûmetin şerefi-i meselesidir. Bilirsiniz ki mülhakatta birçok hükûmet konakları, bir şirketin idarehanesi gibi dükkânlarda eğleşirler. Bunların bir misalini bendenizin mensup olduğum daire-i intihabiyenin Gürün kazasında görebilirsiniz. Sonra güzergâhta Mucur kazasında gördüm. Hemen aşağı-yukarı ona yakındır.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Kangal'ı unutma!

Halis Turgut Bey (Sivas) (Devamla) - Kangal ve daha bazı kazalar da aynı vaziyettedir. Yalnız arz edeceğim hususât maddeye mevzu olan 300 bin liralık tahsisat eğer mülhakat hükûmet konaklarına ait ise -tabiî ihtiyaç nazar-ı itibara alınınca- bu gayrikâfidir. Yok, Haydar Rüşdü Bey Biraderimizin buyurduğu gibi buradaki Maliye Vekâleti binasına hasredilecekse tabiî beleğan ma-belâğ kâfidir.

Bâzı yerler vardır ki: Sırrı Beyefendi'nin de buyurdukları gibi Kangal, Hafik gibi mahallerde ahalinin iane suretiyle verdiği paralarla temelleri yapılmış, birinci katı yapılmış, parasızlıktan duruyor. Bunlara vaktiyle yardım ederek ikmal etmeli, memurin-i hükûmet bâzı yerlerde olduğu gibi dükkânlarda oturuyor. İcabeden tahsisatı vererek onları da dükkânlardan kurtarmalı. Sonra bu 300 bin liranın eğer merkez-i hükûmetteki inşaata hasır ve tahsisi lâzım geliyorsa bunu açık ve sarih olarak bir madde ile ifade ederler; mülhakat ihtiyacı için de devair-i aidesinden, vekâletlerden yapılan tahkikat neticesinde muktazi tahsisatı Heyet-i Âliyyeye teklif ederler ve Heyet-i Âliyye de bunu kabul ederse tabiî Hükûmetin şerefini kurtarmış olur.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Efendim Murad Beyefendi Divan-ı Muhasebatın müşkülât gösterdiğinden ve bu müşkülâtın binnetice fazla para sarf edilmesine sebebiyet verdiğinden bahis buyurdular. Divan-ı Muhasebat devairin ve en ziyade Maliye Vekâletinin murakıbı olduğu için bendeniz bu murakabeyi mevcut olduğundan bir iki derece daha teşdit ederlerse taraftarım. Çünkü: Divan, Meclis-i Âliye niyabeten ifa-yı vazife eder ve Meclis-i Âli namına murakabeyi temin eder. Binaenaleyh murakabe ne kadar sıkı olursa sarfiyat, bütçe ve Muhasebat-ı Umumiye kanunlarına o derece muvafik surette icra edilmiş olur. Divan-ı Muhasebatın mevcut ve mer'i olan kararnamesine göre bugün murakabe yapılır fakat kararname bugünkü ihtiyacı temine kâfi değildir. Divan-ı Muhasebat bir kararname ihzar ediyor, Meclis-i Âlinize takdim edecek ve Meclis-i Âliniz reis-i evvelini intihap veya tayin buyurduktan sonra bittabi yeni Divan-ı Muhasebat kararnamesini müzakere edecektir, bu mesaili oraya bırakıyorum. Bendeniz şimdi mer'i olan kararnamedeki ahkâma göre bu murakabeyi daha ziyade yaparlarsa Maliye Vekili sıfatıyla daha ziyade müteşekkir kalırım. Bâzı rüfeka bu tahsisat Ankara'da mı sarf olunacak? Mülhakatta mı sarf olunacak? Diye bir sualde bulundular.

Şunu arz edeyim ki: Çok yerlerde hükûmet konakları tamamıyla yanmıştır. Düşman işgaline, istilâsına mâruz kalıp istihlâs edilen mahallerde şarkta, garpta pek az bina kalmıştır. Düşman ayak basmadığı mahallerde dahi bâzı yerlerde henüz yapılmamış, bâzı yerlerde kazara yanmış veya harap olmuş hükûmet konakları mevcuttur. Binaenaleyh; hükûmet konaklarını az bir zamanda inşa etmek çok lâzımlı bir şeydir. Birçok livalarda hattâ kaza ve vilâyet merkezlerinde evlere taksim edilmiş daireler mevcuttur. Ashab-ı mesalih birçok müşkülât karşısındadır. Aynı zamanda Hazine-i Maliye de dolgun icar veriyor. Bunları bir araya toplayıp, orada bir arada çalıştırmak maddî ve mânevi fevaidi muciptir. Hattâ Reşad Beyefendi'nin de işaret buyurdukları veçhile memleketimizde hükûmet dairelerinin inşası o memlekette ayrıca terakki ve ümran için bir sebep teşkil ediyor. Derhal yeni yeni inşaat başlıyor, piyasa mahalli, çarşı

mahalleri, pazar yerleri hükûmet konakları yapıldıktan sonra taayyün ediyor. Halkımız böyle alışmış bu parayı çok isterdim fakat mevsim kıştır. Altı ay için istedim, az bir zamandır, yalnız işe başlamaktan ibaret kalır. Bu sene sarf edilmeyen para 1340 senesinde sarfına devam edilecektir. Evrak-ı keşfiyeleri gelmiş, Heyet-i Fenniyeden tetkik edilmiş, tasdik edilmiş birçok binalar mevcuttur. Diğer taraftan evrak-ı keşfiyesi henüz gelmemiş, tahsisat verir misiniz inşaata başlayalım? Diye mülhakattan birçok müracaatlar vardır. Bunlara birkaç sene inşaatını ikmal edebilmeleri için böyle bir tahsisat açmayı bendeniz faydalı gördüm. Maliye bütçesinde ayrıca hükûmet konakları tamirat ve inşaat namı altında bir fasıl mevcuttur. Fakat oradaki para 100 bin liradan ibarettir. O, 100 bin lira ise tamirat-ı mütemadiyeye dahi kifayet etmiyor. Onun için ikinci madde olarak müceddeden inşa edilecek hükûmet konakları için sene-i âtiyeye devredilmek üzere büyük bir tahsisat istedik ve bu tahsisatın büyük bir kısmı mülhakata verilecektir ve mülhakat hükûmet konaklarının inşasına başlatacaktır. Misal olmak üzere arz edeyim ki bu zamanlarda az para ile daha fazla iş görmek mümkün oluyor. Meselâ Erzurum hükûmet Konağı Rus istilâsı zamanında yanmıştı. Şimdiye kadar iki üç defada on beş bin lira havale verdik. On beş bin liraya bugün Erzurum vilâyetinin bütün şuabatını, hattâ devair-i askeriyesini dahi istiab edecek bir bina vücuda gelmiştir. Herhalde bu onbeş bin lira ile olmazdı.

Raif Efendi (Erzurum) - Keşfi altmış bin lira idi.

Maliye Vekili (Devamla) - Bunu misal olarak arz ettim, diğer birçok yerlerde dahi böyle enkaz mevcuttur. Şimdi mülhakata, havalelerini verip inşaata başlatmak icap eder.

Ankara'da dahi ihtiyaca lâzım olan bir inşaat olursa bittabi onu da yapacağız. Tabiî hükûmet konaklarının ayrısı gayrısı olmaz. Fakat bizim daha ziyade düşündüğümüz ve daha ziyade sarf edeceğimiz yerler mülhakattır ve mülhakat hükûmet konaklarıdır. Bilhassa Garbi Anadolu'da, Afyonkarahisar'dan İzmir'e kadar olan şimendifer güzergâhındaki şehir ve kasabalarda bir tane hükûmet konağı kalmamıştır. Hepsi yanmıştır. (Aydın cihetleri de öyle sesleri) Yani nerelerde yanmış ise oralarda başlamayı düşünüyoruz. Gelecek sene belki daha fazla isteyeceğiz. Bu en faydalı bir paradır ve en lüzumlu bir yere sarf ediyoruz. İcra-yı Hükûmet etmek için evvelâ bir bina yaptırmazsak bilmem ki Hükûmetin vaziyeti nasıl olur.

Reis - Efendim! Müzakerenin kifayetine dair takrirler vardır. (Kâfi sesleri) Evvelâ müzakerenin kifayetini rey-i âlinize vaz'ediyorum. Bu maddenin müzakeresini kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın. Kâfi görülmüştür efendim. Takrirler okunacak.

Riyaset-i Celileye

Bakiyesi 1340 senesi maliyesinde dahi sarf edilmek kaydıyla Maliye bütçesinin 91. hükûmet konakları tamirat ve tevsiatı ve ikmali inşaatı faslına konulacağı işbu maddede mevzuubahis üç yüz bin lira harap memleketlerimizin alelhusus vilâyat-ı müstahlasanın bugünkü vaziyet ve ihtiyacına nazaran pek azdır. Bu tahsisata yüz bin liranın daha ilâvesiyle "dört yüz bin" liraya iblâğını teklif ederim.

Saruhan Reşad

Reis - Şimdi efendim, takrirden evvel Muvazene-i Maliye Encümeninin dördüncü maddeye bir ilâvesi vardır. Lütfen siz de ilâve buyurun!

(İşbu sarfiyat usulü Muhasebe-i Umumiye Kanununun on üçüncü maddesi ahkâmına tâbi olmayacaktır.)

Reis - Olacak mı? Olmayacak mı?

Ferid Bey (Kütahya) - Olmayacak efendim!

Reis - Peki efendim! Şimdi Reşad Bey'in takririndeki tezyid-i tahsisat hakkında encümenin mütalâası nedir?

Ferid Bey (Kütahya) - Hükûmet söylesin efendim.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Reis Paşa! Zaten bu tahsisatın hepsi bu sene sarf edilmeyecektir. Biterse derhal tahsisat-ı munzama isterim. Mamafih şimdiden ilâve edilirse -zaten inşaat masrafıdır, gelecek seneye de devredilecektir- beis yoktur.

Muvazene-i Maliye Encümeni Reisi Ferid Bey (Kütahya) - Reis Paşa Hazretleri! Eğer Meclis-i Âli kabul ederse encümen bunun kabulünde hiçbir mahzur görmemektedir.

Reşad Bey (Saruhan) - Maliye Vekili Beyefendi de sarahaten kabul buyurduklarını ifade ettiler. Binaenaleyh kabulünü rica ederim.

Reis - Efendim Muvazene-i Maliye Encümeni ilâvesinde bir beis görmüyor. Eğer Meclis-i Âli kabul ederse Maliye Vekili de bir şey söylemiyor. Onun için bir nazar-ı dikkat-i âlinize vaz'etmek var. Bir de kabulünüze vaz'etmek var.

Receb Bey (Kütahya) - Efendim üç yüz binin dört yüz bine iblâğından ibarettir. Rakam değişiyor. Kabul edilip edilmeyeceği anlaşılmak için reye koyunuz.

Reis - Şu halde bu dördüncü maddedeki 300 bin liranın 400 bin liraya iblâğını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim. Müsaade buyurun efendim! Şimdi dördüncü maddenin Heyet-i Umumiyesini rey-i âlilerine vaz'ediyorum.

Ferid Bey (Kütahya) - Encümenin ilâvesiyle...

Reis - Encümenin ilâvesiyle beraber dördüncü maddeyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Efendim şimdi beşinci madde olarak yeni bir teklif vardır, onu okuyacağız.

Riyaset-i Celileye

Müceddeden inşa olunacak Türkiye Büyük Millet Meclisi binasına sarf edilmek üzere 1339 senesi Maliye bütçesinin 91'inci hükûmet konakları inşaatı ve tamiratı faslına üçüncü madde olarak yüz on dört bin liranın vaz'ı için zirdeki Avans Kanununa bir madde olmak üzere ilâvesini arz ve teklif eyleriz.

İdare Memuru Asaf

İdare Memuru Fuad

İdare Memuru Rasim

Madde 5- 1339 senesi Maliye bütçesinin 91'inci inşaat ve tamirat faslında Büyük Millet Meclisi inşaatı namıyla yeniden açılacak üçüncü maddeye yüz on dört bin lira tahsisat vaz'olunmuştur. İşbu tahsisattan sene-i haliye zarfında sarf edilemeyen miktarının bin üç yüz kırk senesinde dahi sarfına devam olunacaktır.

Receb Bey (Kütahya) - Efendim teklif buyurulan 114 bin lira ile mesmuat-ı âcizaneme göre bu binaya ilâve olunmak üzere yeni bir bina vücuda getirilecektir. Fakat bu yeniden yapılacak olan binanın plânında bir müzakere salonu ile 16 oda varmış. Bu binayı yaptırmak için yanımızda bulunan ve kütüphanesiyle beraber ceman on bir odayı ihtiva eden ve yanında hakikaten iyi bir manzara arz etmeyen bu binada yıkılacakmış. Bu maruzatı hulâsa edersek, yanımızdaki on bir oda ref'edilecek ve yerine yeniden bir bina konacak ve o binanın on altı odası olacakmış. Bu on altı nakıs on bir odayı ihtiva eden bina 114 bin liranın muhassalası bir salonla, beş tane yeni oda demektir. Bendeniz öyle zannediyorum ki yüz on dört bin lira yoksa iki yüz on dört bin lira mı, her ne ise vermeli ve inşaatı daha umumi ve şâmil bir şekle sokmalıdır. Eğer bu nokta-i nazardan tahsisatın tezyidi icap ediyorsa o suretle bize getirsinler. İdare Heyet-i Muhteremesi icabeden teklifi yapsınlar, yoksa böyle beş oda vücuda getirmek için bu zahmet ve külfet değmez.

Ahmed Hilmi Bey (Kayseri) - Arkadaşlar! Bu binayı anladık. Fakat merkez-i hükûmet Ankara'da mı kalacak?

Hükûmet-i merkeziye henüz taayyün etmeksizin böyle bir karar vermek doğru değildir.

Talat Bey (Ardahan) - O taayyün etmiştir.

Ahmed Hilmi Bey (Devamla) - Evvelâ; buna karar veriniz. Acaba Anadolu'nun daha geri yerlerinde mi olacak ve daha merkezi bir yerinde mi olacak? Buna karar verildikten sonra binayı yaparız. Bu cihet takarrür etmedikçe şimdiden bunu mevzubahis etmek doğru değildir. Hükûmet merkezi taayyün ettikten sonra diye bir kayıt ilâve edelim. Yoksa emr-i vâkilerden zarar görürüz.

Tahsin Bey (Aydın) - Efendim! Bendenizin bildiğim bu gibi millî mebani yapılacağı vakitte evvelemirde onun müteaddit mimarlara bir plânı yaptırılır ve sonra o proje, plânlar, bir mütehassıs heyeti muvacehesinde tetkik edilir. Onlardan birisi tercih edilir. Sonra onun masarif-i muhammenesi takdir edilir ve tahsisatı alınır. Ondan sonra inşaata mübaşeret edilir ve o suretle meydana gelir. Malûm-ı âliniz bugün yıkılıp da yerine yeniden inşa edilmesi tasavvur edilen binaya geçen sene hazine-i milletten on beş bin lira sarf edilmiştir. Binaenaleyh bu bir sene sonra yıkılmaya mahkûm olan bir binayı yapanlardan bu binanın bedelini tazmin ettirmek lâzımdır. Bendeniz tazmin ettirilmesini teklif ediyorum. Yazıktır, günahtır! Bir iki adamın karihasından ceffel-kalem yaptığı bir plânla altı çamur üstü bilmem kârgir yaptırmak suretiyle vücuda getirilen bir ucube herhalde ashabına tazmin ettirilmek lâzımdır. Binaenaleyh bir daha böyle bir şey yapılmamak için... (Hacı Bekir Efendi sesleri) Müsebbiplerinin böyle tazmin ile mükellef tutulmasını teklif ederim.

Ali Fuad Paşa (Ankara) - Efendim! Bu bapta müsaade ederseniz arz-ı malûmat edeyim. Burada koyduğumuz bu yüz on dört bin liradan başka Meclisin bu seneki bütçesinde yine bir tahsisat, vardır. Ve bu 30-40 bin liradır. Bunların mecmuu 150 bin lira kadar ediyor. Bunu esasen Maliye Vekâleti deruhte ettiğinden ihtimal ki bu bina, yaptığımız plânla yalnız yirmi beş bin lira ile meydana gelmez. Fakat Maliye Vekâletinin birçok siparişatı olduğu için bunları ihtisar ederek ucuz temin edecek bir vaziyete koyacağız. Bu bapta arz-ı malûmat edeyim. Esasen mesele on iki odayı yıkıp on beş oda yapacak değiliz. Bir kere lâakal üç yüz mebusu serbest bir surette istiab etmek üzere en yeni sistemde, Avrupa parlâmentolarına müşabih bir salon olacaktır. Bu salonda herkesin yeri mevcuttur. Samiin için, süfera için, Hükûmet için herkesin yeri ayrılmıştır. Malûm-ı âliniz hâkimiyet-i milliyenin esaslarından birisi de bu gibi Meclislerin müzakeratının herkes tarafından güzelce takip edilmesidir. Görüyorsunuz ki buraya kaç samiin girebiliyor ve kaç kişi müzakeratı işitebiliyor? Hattâ arkadaşlarımızın bile hepsi mevcut olacak olsa yerimiz yoktur. Binaenaleyh bu müstacel bir meseledir. Tabiî burada muazzam bir meclis binası yapmak lâzımdır. Birçok teşebbüsatta bulunduk. Fakat yedi yüz, yedi yüz elli bin liraya kadar çıkacak ve üç dört seneden evvel ikmal edilemeyecektir. Binaenaleyh esasen yapılan yeni bina ile Meclis arasında yirmi beş bin lira kıymetinde bugün esaslı bir temel mevcuttur. Bu temel biraz tadil edilerek güzel muazzam bir salon vücuda getireceğiz. Bu temel yanınızdaki binanın altındadır. Vaktiyle burası kolordu merkezi olduğu vakitte oraya kolordu dairesi inşa edilecekmiş. Bu temeller mevcuttur. Hattâ bu temelin bir küçük kısmını da yanımızdaki bina tutmuştur. Bu metruk bir halde olan temelden istifade edeceğiz. Binaenaleyh yapacağımız iş iktisadîdir ve muazzam bir salondur. Sonra bunu da arz edeyim ki icabı kadar encümen ve saire için on altı, on sekiz kadar oda olacaktır. Ama bu gördüğümüz yanımızdaki odalar gibi ikişer kişilik, beşer kişilik değil, muazzam salonlar halinde, ahvale göre tebdil edilecektir. Bununla Divan-ı Riyasetiniz şuna kanidir ki bu kış bu bina kısmen vücuda gelebilecek, çünkü temelleri mevcuttur. İnşallah ilkbaharda üzeri de kapatılacak olursa yazın mükemmel bir salon vücuda gelmiş olacak ve Meclisin, bu bina da dâhil olduğu halde tekmil ihtiyacı temin edilmiş olacaktır. Şimdi hem müstaceliyet var, hem de Meclisin haysiyet ve şerefiyle mütenasip olması var ve bir de bundan iktisadımız vardır. Müsaade ederseniz buna hemen başlamak üzere bu teklif edilen maddeyi kabul ediniz. Üç dört ay sonra güzel ve münasip bir bina vücuda getirilmiş oluruz. (Hayır sesleri) Efendim! Salonun etrafı kâmilen odaları ihtiva edecektir. (Burası dâhil-i hesap mıdır sesleri) Evet burası da dâhil-i hesaptır.

Ferid Bey (Kütahya) - En aşağı elli oda lâzımdır.

Ali Fuad Paşa (Devamla) - Efendim burası da dâhildir. Elli odalı bir meclis binası yapmak lâakal üç senelik bir meseledir. Çok tetkik ettik. Şunu da arz edeyim: Bu öyle bir plândır ki bu sene müstacelen yapıp bu vaziyetten kurtulacağız.

Reşad Bey (Saruhan) - Arkadaşlar, meclis binası şurada olacakmış, burada olacakmış; şu tarzda olacakmış, bu tarzda olacakmış; bu mesele bugün mevzubahis olamaz. Karar vereceğiniz mesele; merkez-i Devlet ve Hükûmetimizin

tayini meselesidir. Merkez-i Hükûmetin neresi olacağını ilân etmek zamanı gelmiştir. Arkadaşlar şimdiye kadar gerek Meclis ve gerek Hükûmet istiklâl ve istihlâs mücadelesiyle iştigal ettiği için merkez-i Hükûmet meselesiyle iştigal edememiştir. Bugün dâhilde, hariçte bütün efkâr, bu meselenin taayyün etmesiyle şiddetle alâkadardır. (Merkez Ankara'dır sesleri) Ankara olacak; o başka meseledir. Bendenizin arz etmek istediğim mesele; merkez-i Hükûmetin neresi olacağı Meclis-i Âlinin kararıyla tespit ve resmen ilân edilmedikçe on paranın sarfının tamamen aleyhindeyim. Evvelemirde bu meselenin intaciyla bunun hakkında bir karar verilmesini rica ederim. Sonra arkadaşlar…

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Başka yer olsa bu tahsisatı sarf etmek kabil değil midir? (Kabil değildir sesleri)

Reşad Bey (Devamla) - Arkadaşlar! Merkez-i Hükûmet meselesini tayin etmek çok mühim bir iştir ve bu meselenin idare-i umumiyemizle alaka-yı külliyesi vardır. Devletin elinde merkez-i Hükûmetteki memurininden başka vesait-i icraiye ve vesait-i faale yoktur. Bugün rüesa başda olduğu halde bütün vekâletlerde hiçbir memurun, hiçbir arkadaşın vaziyeti sabit ve tabiî bir halde değildir.

Merkez-i Hükûmet, idare-i umumiyemizin dimağı mesabesindedir. Bunların salim ve tabiî bir surette çalışmaları temin edilmedikçe, idare-i umumiyemizden idare-i Hükûmetimizden bir hayır beklemeyiniz. Bugün bütün vilâyat bunun birçok mazarratını çekiyor.

Arkadaşlar! Açık arz etmek lazımsa bugün Hükûmet devairinden iş çıkmıyor. Bunun yegâne sebebi, memurinin vaziyetleri gayritabiî ve gayrimüstekardır. Bu vaziyeti ıslah etmek lâzımdır. Hiçbir memur, merkez-i Hükûmet neresi olacağı endişesiyle ailesini getiremiyor, oturtamıyor. (Zaten ev yok sesleri) Hulâsa kendisine sabit ve tabiî bir vaziyet veremiyor ve kendi vazifesine de lâyık olan dikkat ve ehemmiyeti veremiyor, iş çıkmıyor, iş çıkmayınca, vilâyata tesir ediyor. Bunun herhalde hüsn-i tesiri görülmeyecektir. Binaenaleyh tekrar rica ediyorum, bu yüz yirmi bin lira meselesinden evvel merkez-i Hükûmet neresi olacaktır? Heyet-i Celilenizin kararıyla suret-i katiyede tespit ve ilân edilmelidir. (Alkışlar)

Zeki Bey (Gümüşhane) - Usul hakkında söyleyeceğim. Müsaade buyurunuz. Bendeniz öyle zannediyorum ki bu mesele hakkında söz söylemeyecek hiçbir arkadaşımız yoktur. Binaenaleyh yalnız söz almayan arkadaşların esamisini yazsanız kâfidir, vakit gecikmiştir. Bu mesele etrafında dûr u diraz müzakere olunacaktır. Münasip ise yarın devam edelim. (Doğrudur sesleri) Binaenaleyh; merkez-i Hükûmet taayyün etmedikten sonra on para sarf etmek zaittir.

Reis - Riyaset bittabi nazar-ı dikkate alır.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Efendim! Bu madde encümenimize gelmemiştir. Şimdi teklif edilmiştir. Bendeniz bu maddenin tamamıyla reddinin taraftarıyım ve bu madde aleyhinde söyleyeceğim.

Beyefendiler! Eğer verilecek para ile Meclisin bütün ihtiyacına kâfi bir bina yapılacaksa o başka. Fakat mesele böyle değil. Muhterem reisimizin beyanatından anlıyorum ki yapılacak bina, yalnız muazzam muhteşem bir salondur o kadar... (Alkışlar) Efendiler! Bize kırk, elli oda lâzımdır. Yüz elli bin lira ile yaptıracağımız binanın da bu ihtiyacı tatmin etmeyeceği muhakkaktır. Geçen sene şuraya on beş, yirmi bin lira sarf ettik diye yıkmaya kalkarsak korkarım ki bunu da ilerde yıkarız. Efendiler bu salon göçecekmiş, beis yok. Bu salon dört sene bütün arkadaşlarımızı istiab etmiştir. Efendiler, samiin yerleri biraz ihtiyaca kâfi değilmiş. Evet vatandaşlar! Öyledir. Fakat samiin vatandaşlarımız da yerlerimizin dar olmasından dolayı hâsıl olan meşakkı iktiham ederler. Zararı yok efendim! Eğer paranız çoksa vilâyat-ı mustahlâsada evi barkı olmayan ve kışın kar altında, yağmur altında inleyen halka verelim. (Şiddetli alkışlar) Binaenaleyh bu maddenin reddini talebederim. Eğer para vereceksek oraya verelim.

Reis - Daha birçok arkadaşların sözleri vardır. Aynı ruznameye devam etmek ve öğleden sonra saat bir buçukta içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

İçtima-i Âti Ruznamesi

1 - Zapt-ı sabık hulâsası
2 - Evrak-ı varide
3 - Müzakere edilecek mevad
1 - Posta kanun lâyihası
2 - Avans kanunu lâyihasi ve Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası
3 - Aydın, Ödemiş, Afyon, Isparta ve havalisinde idare-i örfiye ilân edildiğine dair icra Vekilleri Riyaseti tezkeresi ve Dâhiliye Encümeni mazbatası
4 - İzale-i şekavet kanun lâyihası ve Dâhiliye ve Adliye encümenleri mazbataları
5 - Kambiyo kanun lâyihası
6 - 2 Teşrinisani tarihinin iyd-i millî addı hakkındaki teklifler
7 - Suiistimalden maznun Binbaşı Lûtfi Efendi hakkındaki İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresine Adliye Encümeni mazbatası
8 - Mütareke bidayetinde vatanın emr-i müdafaası maksadıyla ika edilen ceraim hakkında kanun lâyihası
9 - Birinci devrede mebus bulunan zâbitanın vaziyetleri hakkındaki tezkerelere dair Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası ve teklif-i kanunisi
10 - Evkaf-ı mülhaka fazlalarından alınmakta olan mal-ı maktuun ilgasına dair lâyiha ve Şer'iye Encümeni mazbatası
11 - Memurin-i saire misillû idare-i hususiye memurlarıyla mazulîn ve mütekaidin evlâtlarının mektep ücretleri hakkında bir karar ittihazına dair Urfa Mebusu Şeyh Saffet Efendi'nin takriri
12 - Takdirname ile usul-i taltif hakkındaki kanunun tefsirine ait Müdafaa-i Milliye Encümeninin üç kıta mazbatası
13 - İstiklâl Madalyası Kanununa madde-i müzeyyele ilâvesine dair Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası
14 - Etıbbanın hizmet-i mecburiyesi hakkındaki lâyiha-i kanuniye ve Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Encümeni mazbatası
15 - Konya Ovası İskası hakkındaki lâyiha ve teklif-i kanuniye Nafıa Encümeni mazbatası
16 - Mahkûmînin tarik bedelât-ı nakdiyesinin teciline dair lâyiha ve teklif-i kanuniye Nafıa Encümeni mazbatası
17 - Yirmi dörde münkasım saatin kabulü hakkında Cebel-i Bereket Mebusu Avni Bey'in takriri
18 - Mal müdürlerinin vekâletçe tayini hakkındaki lâyiha-i kanuniye ve Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası
19 - Elbise bedeli hakkındaki kanunun tefsirine dair tezkere ve Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası
20 - Fransızlar zamanında müsadere edilen mebaliğ hakkındaki tezkere ve Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası
21 - Memurin-i Mülkiye Tekaüt Kanununun tadiline dair teklif ve Kavanin-i Maliye Encümeni mazbatası
22 - Nizamname ve talimatnameler hakkında Kanunî Esasî Encümeni mazbatası ve Urfa Mebusu Şeyh Safvet Efendi'nin teklif-i kanunîsi
23 - Malulin-i guzatın terfihi hakkındaki Kanunun tefsirine dair tezkere ve Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası
24 - Kırtasiye muamelâtının tahfifi hakkında Lâziztan Mebusu Ekrem Beyin takriri
25 - Devletin alâmet-i mahsusasını havi meskûkât darbı hakkında icraî bir karar itasına dair tezkere ve Encümen mazbatası
26 - Meclis-i İdare âzalarının vergi kaydı hakkında teklif-i kanunî ve Dâhiliye Encümeni mazbatası
27 - Rüsum-ı Belediye Kanununun 19. maddesinin tefsirine dair tezkere ve Encümen mazbatası
28 - İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanununun 140. maddesinin tefsirine dair tezkere ve Encümen mazbatası

29 - Rüsum-ı Belediye Kanununun 24. maddesinin tefsirine dair tezkere ve Encümen mazbatası

30 - Belediye Kanununun 19. maddesinin tefsiri hakkında tezkere ve Encümen mazbatası

31 - Sülüsan-ı müddet-i cezaiyelerini ikmal eden mahkûminin affına ve müebbeden küreğe ve kalebentliğe ve nefye mahkûm bulunanların cezalarının on beş sene kürek ve kalebentlik ve nefye tahviline dair kanun lâyihası ve Adliye Encümeni mazbatası

32 - Şirketlerde Türkçe istimali hakkında teklif-i kanunî ve şayan-ı müzakere olduğuna dair Nafia Encümeni mazbatası

33 - Evkaf hidemat-ı umumiyesi için bir milyon lira avans itası hakkındaki (1/163)

numaralı lâyiha-i kanuniye ve Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası

34 - Afları Hükûmetçe talep edilen müteaddit eşhas hakkında mevrut (3/121) numaralı tezkerelere dair Adliye Encümeni mazbatası

35 - Şûrayı Devletçe 16 Mart'tan sonra verilen kararlar hakkında (4/30) numaralı Memurin Muhakemat Encümeni Riyasetinin tezkeresi ve Dâhiliye Encümeni mazbatası

Yirmi Dokuzuncu İçtima

30 Eylül 1339 Pazar

(Reis: Reis-i Sâni Ali Fuad Paşa Hazretleri)

Kâtipler: Vasıf Bey (Saruhan), Ragıb Bey (Zonguldak)

Zabt-ı Sabık Hulâsası:

Reis - Celseyi açıyorum efendim. Zabt-ı sabık hulâsası okunacak. (Zabt-ı sabık hulâsası okundu.) Zapt-ı sabık hakkında bir mütalâa var mı efendim? (Hayır sesleri) Zapt-ı sabıkı aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın. Zaptı sabık aynen kabul edilmiştir efendim.

Evrak-ı Varide:

Evrak-ı varideye geçiyoruz: Ticaret-i Berriye Kanununun fasl-ı salisinin onuncu maddesine müzeyyel Heyet-i Vekileden mevrut layiha-yı kanuniyeyi İktisat Encümenine,

Mâlûlin-i guzatın terfih ve ikdarı seferberlik ve cephe zamm-ı maaş kanununun lâğviyle zâbitan, memurin ve mensubin-i askeriye maaşatına zamaim icrası ve seferberliğin hitam bulduğu hakkında İcra Vekillerinden mevrut üç kat layiha-yı kanuniyeyi Müdafaa-i Milliye ve Muvazene-i Maliye Encümenlerine gönderiyoruz.

Tekâlif: Kayseri'nin Bünyan kazası için vilâyata muvanet faslından beş bin lira itasına dair Kayseri Mebusu Sabit Bey'in teklif-i kanunisi Layiha Encümenine,

Ankara ve İzmir şehirlerinde tatbik edilecek Sükna Kanunu hakkında Dersim Mebusu Feridun Fikri Bey'in teklif-i kanunisini Lâyiha Encümenine havale ediyoruz.

Tezkereler

On bir zatın İstiklâl Madalyasıyla taltifi hakkında izahatı havi Müdafaa-i Milliye Vekâletinden mevrut tezkereyi Müdafaa-i Milliye Encümenine;

Memurin-i zabıtanın zabıta-yi adliye vezaifinden dolayı ne suretle taht-ı muhakemeye alınacaklarına dair bir karar itası hakkında Dâhiliye Vekâleti tezkeresi Dâhiliye ve Adliye encümenlerine,

İdama mahkûm Kigork veled-i Aleksi'nin ve pederi Musa'yı katleden Ferik'in tasdik-i hükümlerine dair Adliye Vekâletinden mevrut iki kıta tezkereyi Dâhiliye Encümenine,

Evkaf Bankası müdüriyet-i umumiyesi teşkilatı hakkında 2/175 numaralı Lâzistan Mebusu Ekrem Bey'in, teklif-i kanunisinin şayan-ı müzakere olduğuna dair lâyiha encümeni mazbatasını Evkaf ve İktisat encümenlerine gönderiyoruz.

Takrirler

Konya'ya iane-i ahali ile celbolunan suya ait boruların asgari şimendifer ücretiyle nakli hakkında Konya Mebusu Kazım Bey'in temenni-yi takririni İcra Vekilleri Riyasetine,

Düyun-ı Umumiye kadrosunun hemen tespiti hakkında bir karar itasına dair Lazistan Mebusu Ekrem Bey'in takririni ruznameye,

Fındık mahsulünden fazla aşar alınmaması hakkında Lazistan Mebusu Esad Bey'in temenni-yi takririni İcra Vekilleri Riyasetine,

Lazistan livasında tahrip edilen emval ve emlak için verilecek tahsisatın tezyidi hakkında Lazistan Mebusu Esat Bey'in temenni-yi takririni İcra Vekilleri Riyasetine,

Rize'de Meclis-i Umuminin küşadına dair Lazistan Mebusu Esad Bey'in temenni-yi takririni İcra Vekilleri Riyasetine,

Askeri fabrikalar hakkındaki layiha-yı kanuniyenin Muvazene-i Maliye Encümenince süratle tetkiki hakkında İstanbul Mebusu Ali Rıza Bey'in temenni-yi takririni Muvazene-i Maliye Encümenine gönderiyoruz.

Ziraat Bankasına intihap edilen iki aza hakkında Divan-ı Riyaset kararı var, okunacak.

Heyet-i Umumiyeye

Heyeti Umumiyece Divan-ı Riyasete muhavvel, Ziraat Bankası Kanunu mucibince banka Meclis-i idaresine Büyük Millet Meclisince intihabı lâzımgelen iki aza hakkındaki İktisat Vekâletinin tezkeresi Divan-ı Riyasetin 27.9.1339 tarihli altıncı içtimaında tetkik ve tezekkür olunarak mezkûr Banka, Meclis-i İdare âzalığına Büyük Millet Meclisinden Çorum Mebusu İsmet ve Elâziz Mebusu Naci Beylerin intihabı tensip edilmekle Heyet-i Umumiyenin nazar-ı tasvibine arz olunur efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reis-i Sanisi Ali Fuad

Vehbi Bey (Karesi) - Efendim, Meclis Reisi bitaraf ve en yüksek bir mevkide bulunmak icap eder. Divan-ı Riyaset birinde isabet etmiş ise de diğerinde edememiştir. Reisimiz muhteremdir, şahsına hürmet ederiz. Fakat herhangi bir komisyonda vereceği herhangi bir karar bir vekilin tasdikine iktiran edecek, sonra ledel-hace bu karar üzerine burada münakaşa cereyan edecek ve kendisi de riyaset mevkiinde bulunacak…

Doğru bir vaziyet değildir zannederim ki refik-i muhterememiz de bu vaziyete girmek istemezler. Onun için başka birini intihap etsinler.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Banka muamelesine aşina arkadaşlar içimizde çoktur.

Reis - Efendim! Malum-ı âliniz Divan-ı Riyasette bu tezekkür edildi. Sonra rey ile bu karar çıktı. Binaenaleyh arz ediyorum. Bendeniz Heyet-i Celilenize…

(Maba'di gelecek nüshada)

17 Teşrinievvel Tarihinde İnikat Eden Muhassasat-ı Zatiye Encümeninde Tahsis Kılınan Maaşat

Miktar-ı Maaş		
133	Kandıra Posta ve Telgraf Merkezi Çavuşu Hacı Şaban Efendi	Tekaüdiye
343	Şam Şağuz Tahakkuk Memur-ı Sabıkı Mehmed Vehbi Efendi	Tekaüdiye
660	Hazine-i Hassa sabık mütercimi Mustafa Sami Efendi	Tekaüdiye
1243	Urfa Lisesi Müdürü Mustafa Zihni Efendi	Tekaüdiye
540	Üsküdar Bidayet Hukuk Mahkemesi Zabıt ketebesinden İbrahim Muhsin Efendi	Tekaüdiye
313	Mülga Sıhhiye Müdüriyet-i Umumiyesi İdare Müdüriyeti Kâtibi Mustafa Efendi	Tekaüdiye
385	İzmir Birinci Sultani Mektebi Arabi Muallimi Mehmed Arif Efendi	Tekaüdiye
557	Sisam Posta ve Telgraf Müdir-i Sabıkı Mehmed Ali Efendi	Tekaüdiye
287	Elmalı Kazası Mal Müdürü Mehmed Rüşdü	Tekaüdiye
463	Mülga Saray-ı Hümayun Telgraf Merkezi Muhabere Memuru Abdullah Cemal Efendi	Tekaüdiye
568	Mülga Hicaz ve Askeri Timuryolları ve Limanlar İdaresi ketebesinden Hasan Yemeni Efendi	Tekaüdiye
175	Cide Kazası Mal Müdürlüğünden Mütekait Osman Nuri	Tekaüdiye
255	Kandıra Sekizinci Daire Tahsildarı Hasan Hüsnü	Tekaüdiye
1104	Mülga Maliye Nezareti Kalem-i Mahsus mümeyyizliğinden mazul Haşim Efendi	Tekaüdiye
174	Kartal Bidayet Mahkemesi İcra Memur-ı Sabıkı Aziz Efendi	Tekaüdiye
375	Hudeyde Meclis-i İdare Başkâtip vekillerinden mütekait Ahmed Refik Efendi	Tekaüdiye
350	Kilarcı Ahmed Efendi	Tekaüdiye
145	Bartın Mal Müdir-i Esbakı Mehmed Necib Efendi	Tekaüdiye
120	Pütürge Kazası Mustantık Muavini Müteveffa Süleyman Efendi Ailesi	Aile
114	Düyun-ı Umumiye Galata Pul Muhasibi İsmail Efendi Ailesi	Aile
120	Marmaris Düyun-ı Umumiye Aşar Kontrol Memuru Hüseyin Hüsnü Efendi Ailesi	Aile
120	Gaziantep Ziraat Bank Muavini Mustafa Nuri Efendi ailesi	Aile
200	Tayyi Mevkii Düyun-ı Umumiye Kolcusu Mevlüd Çavuş Ailesi	Aile
160	Düyun-ı Umumiye Müskirat Merkez Müdüriyeti Tahrirat Mukayyid ve Mübeyyizi Müsemai Efendi	Aile
195	Mülga Hariciye Matbuat Kalemi Arabi ve Farisi Mütercimi Şemsi Efendi Ailesi	Aile
234	Manisa İnas Nümune Mektebi Müdürü Mustafa Fahri Efendi Ailesi	Aile
192	Katırlı Düyun-ı Umumiye Memuru İsmail Efendi Ailesi	Aile

Miktar-ı Maaş		
74	Siroz Nüfus Memur-ı Sabıkı Hüseyin Fehmi Efendi Ailesi	Aile
80	Karaköy Düyun-ı Umumiye Memur-ı Esbakı İsmail Vasfi Efendi Ailesi	Aile
191	Kırkkilisa Meclis-i İdare Kâtib-i Sabıkı Müteveffa Hüseyin Rahmi Efendi Ailesi	Aile
160	Kadıköy Orman Memur-ı Sabıkı Hayri Efendi Ailesi	Aile
80	İnebolu Posta ve Telgraf Merkezi Havale Memuru Mehmed Fehmi Efendi Ailesi	Aile
65	Suşehri Düyun-ı Umumiye Kolcusu Yahya Efendi Ailesi	Aile
200	İstanbul Bandrol memurlarından Arif Kamil Efendi Ailesi	Aile
160	İstanbul Tahsil memurlarından Mehmed İhsan Efendi Ailesi	Aile
260	Fatih Cami-i Şerifi Dersiamlarından ve Fetvahane mümeyyizlerinden Zeki Efendi Ailesi	Aile
120	Bevvaban hademesinden Hafız Hasan Efendi Ailesi	Aile
309	Defter-i Hakani Mahlulat ketebesinden Mehmed Şemseddin Efendi Ailesi	Aile
294	Kandıra Posta ve Telgraf Müdürlüğünden Mütekait Ahmed Lütfü Efendi Ailesi	Aile
1380	Şura-yı Devlet azalığından Mütekait Mehmed Tahir Efendi	Aile
40	Cisr-i Mustafa Paşa Orman Muamelat Memurluğundan Mütekait Şevket Efendi Ailesi	Aile
208	Galata Emtia-i Ecnebiye Gümrüğü Veznedarı Ahmed Efendi Ailesi	Aile
117	Ceyb-i Hümayun hademesinden Hacı Rüstem Ağa kerimeleri ailesi	Aile
170	Meskukat İdaresi Kapı Çukkadarı Süleyman Sabri Efendi Ailesi	Aile
1065	Madrid Sefir-i Sabıkı Ali İhsan Bey Ailesi	Aile
166	Midilli Evkaf Memuru Mustafa Lami Bey Ailesi	Aile
258	Beyoğlu Polis Komiserliğinden Mütekait Mehmed Fevzi Efendi Ailesi	Aile
817	Lazkiye Sancağı Mutasarrıflığından Mütekait Emin Raşid Bey Ailesi	Aile
108	Dersaadet Postahane Kontrol Kalemi Ketebesinden Abdullah Efendi Kerimesi Ailesi	Aile
1313	Hakkari Mutasarrıflığından Mütekait Selim Sırrı Paşa Ailesi	Aile
284	Rüsumat Veznedarı Hasan Efendi Ailesi	Aile
45	Sınıf-ı Salis nevvabından Çorlu Naibi Said Efendi Kerimesi	Aile
47	İstanbul Postahanesi Müvezzilerinden İdris Efendi Ailesi	Aile
405	Maliye Beytülmal Kassamı Abdulhalim Efendi Ailesi	Aile
65	Şehremaneti Meclis Kalemi Mümeyyiz-i Evveli Ali Rıza Efendi Ailesi	Aile

249	Cebel-i Bereket Ceza Reisi Ali Rıza Efendi Ailesi	Aile
50	Kasım Paşa Polis memurlarından Musa Efendi Ailesi	Aile
471	Dâhiliye Nüfus ketebesinden Hüseyin Hüsnü Efendi Ailesi	Aile
166	Katranca Nahiyesi Müdürlüğünden Mütekait Hilmi Efendi Ailesi	Aile
99	Urfa Mal Müdürlüğünden Mütekait Hüseyin Rıza Efendi Ailesi	Aile
163	Süleymaniye İstanbul müderrislerinden Mustafa Zühdü Efendi Kerimesi Ailesi	Aile
1803	Yanya ve İşkodra Maliye Müfettişi Küddusi Bey Ailesi	Aile
55	Evkaf-ı Hümayun Veznedarlarından İbrahim Efendi Ailesi	Aile
40	Davudpaşa Mekteb-i Rüşdüsü Muallim-i Sanisi Hüseyin Rüşdü Bey Zevcesi	Aile
40	Foça Düyun-ı Umumiye Evrak Mukayyidi Ahmed Bedreddin Efendi Mahdumu	Aile
40	Uşak İdadisi Riyaziye Muallimi Ali Cevad Efendi Mahdumu	Aile
142	Ayazağa Kasr-ı Hümayun Bekçisi Mustafa Ağa Kerimesi	Aile
67	Sece Nahiyesi Müdürü Mustafa Ağa Kerimesi	Aile
40	Kumkapı Düyun-ı Umumiye Memuru Ali Rıza Efendi Zevcesi	Aile
316	Gümüşhacıköy Maden Müdürü Ahmed Tevfik Efendi Kerimesi	Aile
30	Mevaliden Karacasulu Mehmed Efendi Zevcesi Rabia Hanım	Aile
253	Sivas Evkaf Müdir-i Esbakı Osman Efendi Ailesi	Münakale
25	Isparta Muhasebe Başkâtibi Hacı Mehmed Efendi Ailesi	Münakale
30	Osmaniye Nahiyesi Müdürü Mehmed Şevki Efendi Zevcesi	Münakale
7	Yanya Nafia Başkâtibi Yusuf Ziya Efendi Mahdumu	Münakale
31	Eskişehir Düyun-ı Umumiye İdaresi Sandık Eminliğinden Mütekait Mehmed Emin Efendi Ailesi	Münakale
36	Şehremaneti Tetkik ve Muvazene Kalemi ketebesinden Raif Efendi	Münakale
166	Diyarbakır Telgraf Başmüdürü Ahmed Rüşdü Bey Ailesi	Münakale
500	Hudeyde Mutasarrıfı Hıfzı Paşa Zevcesi	Münakale
32	Beyoğlu Daire-i Belediyesi Mevki Memuru Ahmed Efendi	Münakale
79	Ayasofya Dersiamlarından Hasan Efendi Zevcesi	Münakale
41	Mamuretülaziz Muhasebe-i Vilâyet Aşar Kâtibi Ahmed Efendi Zevcesi	Münakale
19	Muhassasat-ı Zatiye Taşra Kalemi ketebesinden Bekir Sıddık Efendi Ailesi	Münakale
48	Sarayköy Kaymakamı Abdulkadir Bey Zevcesi	Münakale
65	Erzurum Naibi Ahmed Said Efendi Ailesi	Münakale
17	Akçaabad Mal Müdürü Ahmed Talat Efendi Ailesi	Münakale

23	Ankara Turur-ı Hususiye Kondüktörü Cemil Efendi Kerimesi	Münakale
59	Bitlis Muhasebe Mümeyyizi Ahmed Sadık Efendi Mahdumu	Münakale
85	Kıbrıs Mahkemesi Müdürü Abdülkerim Bey Ailesi	Münakale
55	Kâhta Bidayet Mahkemesi Mustantıkı Raşid Efendi Ailesi	Münakale
327	Mahkeme-i Temyiz Azasından İsmail Hakkı Efendi Zevcesi	Münakale
112	Beyoğlu Bidayet Mahkemesi Azasından Mehmed Tevfik Bey Ailesi	Münakale
900	Karesi Maliye Süvari Tahsildarı Şakir Efendi Ailesi	İkramiye
3000	İzmir Polis memurlarından Mehmed Sabri Efendi Ailesi	İkramiye
1200	Alaiye Mahkeme Mübaşiri İbrahim Efendi Ailesi	İkramiye
1500	Süleymanlı Kazası Nüfus Memuru Halil İbrahim Efendi Ailesi	İkramiye
2500	Galatasaray Sultanisi Müdir-i Sabıkı Salih Arif Bey	Mazuliyet
333	Mülga Dâhiliye Memurin ketebesinden Ahmed Bey	Mazuliyet
450	Galata Rıhtım Merkezi Resmi Paket Mukayyidi Salih Hayri Efendi	Mazuliyet
200	Mülga Meclis-i Ayan hademesinden Emin Efendi	Mazuliyet
533	Dolmabahçe Posta ve Telgraf Merkezi Müdürü Mehmed Nuri Efendi	Mazuliyet
200	Mülga Emniyet-i Umumiye ketebesinden Osman Nuri Efendi	Mazuliyet
400	Onsekizinci Fırka Muhasib Mesul Kâtibi	Mazuliyet
200	İstanbul İttihad Mersule Memuru Mehmed Sabri Efendi	Mazuliyet
250	Zonguldak Mustantık Kâtibi Süleyman Sırrı Efendi	Mazuliyet
2250	İstanbul Ziraat Bankası İdare-i Merkeziye Muhasebecisi Nihad Bey	Mazuliyet
200	Mülga Meclis-i Ayan hademesinden Nuri Efendi	Mazuliyet
1500	Konya Mıntıkası Evkaf Müfettişi Mehmed Reşad Efendi	Mazuliyet
200	Üsküdar Merkez-i Liva Kâtibi Mehmed Ali Efendi	Mazuliyet
150	İstanbul Erenköy Telgraf Muhabere Memuru Ömer Efendi	Mazuliyet
150	Mülga İdhalat Gümrüğü Kantar Memur-ı Sabıkı Ahmed Efendi	Mazuliyet
533	Mülga Aşair ve Muhacirin Müdiriyet-i Umumiyesi Sevkiyat Şubesi Hesab Memuru Sadeddin Efendi	Mazuliyet
233	Malatya Tahrirat Müdürü Mustafa Talat Efendi	Mazuliyet
250	İstanbul Polis memurlarından İsmail Hakkı Efendi	Mazuliyet
323	Cihanbeyli Nahiyesi Müdürü Ali Şemsettin Efendi	Mazuliyet
1000	Bursa Ziraat Bankası Müdürü Ali Rıza Efendi	Mazuliyet
125	Mülga Sıhhiye Müdüriyeti Veznedarı Osman Nuri Efendi	Mazuliyet

333	Mülga Meclis-i Tetkikat-ı Şeriye Kalemi Mümeyyizi Mehmed Besim Efendi	Mazuliyet
50	Şile Bidayet Mahkemesi Müstantık Kâtibi Ahmed Efendi	Mazuliyet
400	Bergama'nın Kınık Nahiyesi Müdürü Osman Nuri Efendi	Mazuliyet
2500	Mülga Şura-yı Devlet azasından Mehmed Ziyaeddin Efendi	Mazuliyet
200	Mülga Meclis-i Ayan hademesinden Cemal Efendi	Mazuliyet
250	Mülga Maliye Muhasebe-i Maliye Masraf Kalemi ketebesinden Vehbi Efendi	Mazuliyet
133	Hüdavendigar Vilâyeti Sicil Kâtibi Refiki Mustafa Celaleddin Efendi	Mazuliyet
333	Samsun Polis Memur-ı Sabıkı Ali Fuad	Mazuliyet
333	Emniyet-i Umumiyeye Merbut Pasaport Memuru Ali Rıza	Mazuliyet
333	İstanbul Polis Memuru Hacı Tahsin	Mazuliyet
166	Daday Kışla Mevkii Orman Bekçibaşı Mehmed Şükrü Efendi	Mazuliyet
125	Salt Posta ve Telgraf Merkezi Çavuşu Hüsnü Ağa	Mazuliyet
300	Mülga Maliye Nezareti Muamelat-ı Nakdiye ketebesinden Mehmed Raşid Efendi	Mazuliyet
250	Meclis-i Mebusan Posta ve Telgraf Merkez Müvezzii Abdulfettah Efendi	Mazuliyet
200	Meclis-i Mebusan Posta ve Telgraf Merkez Müvezzii Tahsin Efendi	Mazuliyet
333	İstanbul Emraz-ı Akliye ve Asabiye Hastahanesi Mübayaa Memuru Mehmed Kadri Efendi	Mazuliyet
333	Mülga Meclis-i Mebusan Muhabere Memuru Hasan Fikri Efendi	Mazuliyet
500	Mülga Meclis-i Mebusan Muhabere Memuru Mehmed Raif Efendi	Mazuliyet
100	İstanbul Telgraf Merkezi Müvezzii Faik Efendi	Mazuliyet
1333	Mülga Divan azasından Hasan Zeki Efendi	Mazuliyet
133	Mülga Mahkeme-i Temyiz Başmüddeiumumilik Hademesi Ahmed Rıfat Efendi	Mazuliyet
150	Kala-yı Sultaniye Bidayet Mahkemesi Zabıt Katib-i Sabıkı İbrahim Efendi	Mazuliyet

Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi Matbaası

RESMÎ CERİDE

Pazar
---
17 Rebiülevvel 1342
28 Teşrinievvel 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 38 *Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesidir.* ***Sene: 1***

Kanunlar

Numara 362

12 Rebiülevvel Gecesiyle Gününün Milli Bayram Addine Dair Kanun

Madde 1- Leyle-i Veladet-i Hazret-i Risalet-Penahiye musadıf olup Türkiye'de saltanat-ı şahsiyenin ilgasıyla hukuk-ı saltanatın uhde-i millete istikrarını ve hâkimiyet-i milliyenin tesisini suret-i kat'iyyede tespit eyleyen kararın Türkiye Büyük Millet Meclisince eylediği 12 Rebiülevvel gecesi ile günü Hâkimiyet Bayramı addolunmuştur.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i kabulünden muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Büyük Millet Meclisi memurdur.

13 Rebiülevvel 1332 ve 24 Teşrinievvel 1339

Numara: 359

97'li (317) Dâhil Tevellüdlü Firar, Bakaya, Tecavüz-i Müddet, Âdem-i İcabet ve Nüfus-ı Mektume Erbabı Hakkında Yapılacak Muameleyi Natık 18 Teşrinievvel 1339 Tarihli Kanunun Birinci Maddesinin Fıkra-yı Ahiresinin Tadiline Dair Kanun

Madde 1- Ereğli havza-yı fahmiyesindeki madenlerde bilfiil çalışacak amele hakkındaki 28 Nisan 1335 tarihli kararname ahkâmı mülgadır.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

9 Rebiülevvel 1342 ve 20 Teşrinievvel 1339

Firari ve Bakaya Kanunu

97'li 317 (dâhil) tevellütlü firar, bakaya, tecavüz-ı müddet, âdem-i icabet ve nüfus-ı mektume erbabı haklarında yapılacak muameleyi natık kanundur.

Madde 1- "97" 1315 (dâhil) tevellütlü mükellefinden ve silah endazından âdem-i icabet, bakaya, firar, tecavüz-ı müddet ve nüfus-i mektume erbabıyla işbu ef'alden dolayı fer'en zi-medhal bulunan ve ceraim-i mezkûreye merbut ve müteferri olarak fail-i asli addedilen bil-umum eşhasın işbu hareketlerinden dolayı haklarında takibattan veya işbu hareketlerinden mütevellid her nev mücazat ile kanunen ifasına mecbur bulundukları hizmet-i askeriyelerinden ve her ne sebebe mebni olursa olsun hizmet-i fiiliyeleri tehir edilmiş bulunanların mevad-ı atiyede muharrer şeraite muallak olmak üzere hizmet-i askeriyelerinin icrasından ve müecelliyet-i askeriye vergilerinin istifasından bir defaya mahsus bulunmak üzere, sarf-ı nazar olunarak efrad-ı mezkûrenin müstahak oldukları sınıflara kayd ve nakillerinin ifasıyla iktifa ve halen müstahdem bulunanları terhis olunur.

1316-1317 tevellütlülerin hizmet-i fiiliyeleri tamamen ifa ettirilmek şartıyla ber-vech-i bâlâ ceza vergilerinden sarf-ı nazar edilecektir.

Ereğli havza-i fahmiyesindeki madenlerde bilfiil çalışacak amele hakkındaki 28 Nisan 1335 tarihli kararname mülga olup ancak hizmet-i fiiliyelerini ocakta geçirmiş bulunanlar üçüncü maddede muharrer ahkâma tabidirler.

Madde 2- Nüfus-ı mektumeden olup da işbu kanunun tarih-i meriyetinden itibaren altı mah zarfında bulundukları mahal nüfus idareleri ile sefaret ve şehbenderhanelerine bil-müracaa kayd ve tescil edileceklerin kayd-ı müseccellerine göre ve birinci maddedeki sarahat vechle haklarında muamele olunacaktır.

Madde 3- 1319 tevellütlülere kadar (dâhil) esnan erbabından olup da kuvva-yı milliyeye dâhil olmuş ve muahharan ordu nizam-ı harbine idhal edilen teşkilat-ı muntazama-i maliyede bulunarak istiklâl-i milli harbine fiilen iştirak etmiş bulunan efrad-i hin-i terhislerinde mensup oldukları kıta kumandanlıklarından alel-usul hizmet vesikası istihsal etmişler ise bunların yedlerindeki kıta vesikalarına ve kayıtlarına göre ifa eyledikleri müddet-i hizmetleri, hizmet-i fiiliye-i askeriyelerine mahsup edilir.

Madde 4- 97 - 1317 (dâhil) tevellütlü her mükellef işbu kanunun tarih-i meriyetinden itibaren altı mah zarfında esas sicilinde (yerli) mukayyet bulunduğu mahallin ahz-ı asker şubesine bizzat veya bulunduğu mahal ahz-ı asker şubesi ve sefaret ve şehbenderhanesi vasıtasıyla müracaat ederek cüzdan makamına kaim olmak üzere mukayyet bulunduğu sınıf ve sıra numarasını müş'ir fotoğraflı veya eşkâlli birer vesika istihsaline mecburdurlar. Vesika istihsal etmedikçe bunların yalnız memalik-i ecnebiyeye seyr ü seferlerine veya herhangi resmî bir hizmete kabullerine müsaade edilmeyecektir.

Madde 5- İşbu kanun tarih-i mer'iyyetinden itibaen altı mah zarfında dehalet ve sicile kaydedilmeyen nüfus-ı mektume erbabı ile 1316 ve 1317 dâhil tevellütlü firari, bakay, tecavüz-ı müddet, âdem-i icabet erbabı haklarında inkıza-yı müddeten itibaren mürur edecek eyyam için ahkâm-ı kanuniye tamamen tatbik olunur.

Madde 6- İşbu kanunda münderiç mehiller her mahalde ve karyede neşr ve ilan edildiğini mutazammın o mahallin Meclis-i İdaresince ve alakadarana tebliğ edildiğine dair şehbenderhanelerce tutulacak bir zabıt varakasıyla tespit olunduğu tarihten başlar. Zabıt varakalarının birer sureti Müdafaa-i Milliye Vekâletine irsal kılınır.

Madde 7- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 8- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye, Dâhiliye, Hariciye ve Maliye Vekilleri memurdur.

7 Rebiyülevvel 1342 ve 18 Teşrinievvel 1339

Numara: 361

Evkaf-ı Mülhaka Fazlalarından Alınmakta Olan Mal-ı Maktuun İlgasına Dair Kanun

Madde 1- Vakfiye ve beratlarında mal-ı maktu münderiç olanlardan maada bil-umum evkaf-ı mülhaka fazlalarından alınmakta olan mal-ı maktu mülgadır.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteber olup o tarihe kadar her ne suretle olursa olsun rüyet edilememiş olan evkaf-ı mülhaka hesabat-ı müterakimesine de şamildir.

Madde 3- İşbu kanun icra-yı ahkâmına Şeriye ve Evkaf Vekili memurdur.

13 Rebiülevvel 1342 ve 24 Teşrinievvel 1339

Kararname Sureti

Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekâletinden

Münhal bulunan Adana Vilâyeti Evkaf Müdüriyetine Ankara Vilâyeti Evkaf Müdürü Musa Kazım Efendi üç bin ve Ankara Vilâyeti Evkaf Müdüriyetine de Akarat-ı Vakfiye Mümeyyizi İhsan Bey iki bin beş yüz kuruş maaşla tayin edilmişlerdir.

İşbu kararnamenin icrasına Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekili memurdur.

Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekili Mustafa Fevzi

İcra Vekilleri Heyet-i Reisi Ali Fethi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Gazi M. Kemal

Tayinler

Dâhiliye Vekâleti Tayinleri:

Şirvan Kaymakamı Şaban Vasfi Bey'in Pervari Kaymakamlığına nakliyle yerine Eruh Kaymakamı Samih ve Eruh Kaymakamlığına Pervari Kaymakamı Abdurrezzak Beylerin nakilleri ve Gemlik Kaykamamı Reşid ve Karacabey Kaymakamı Celal Beylerin becayişleri ve Turgutlu Kaymakamlığına Balya Kaymakamı Seraceddin, Balya Kaymakamlığına Tirebolu Kaymakamı İsmail Hakkı, Tirebolu Kaymakamlığına Maçka Kaymakam-ı Sabıkı Mahmud Celaleddin, Zile Kaymakamlığına Ayancık Kaymakamı Hasan ve Ayancık Kaymakamlığına Ilgaz Kaymakamı Faik, Ilgaz Kaymakamlığına Araç Kaymakamı Şevket, Araç Kaymakamlığına Beyşehir Kaymakamı Haşim, Beyşehir Kaymakamlığına Zile Kaymakamı Fikri ve Çerkeş Kaymakamı İbrahim Fevzi Bey'in tekaüde sevkiyle yerine Karaisalı Kaymakamı Feyyaz, Karaisalı Kaymakamlığına Şarkikaraağaç Kaymakamı Şükrü, Kars Kaymakamlığına Tortum Kaymakamı Mahmud Reşad, Tortum Kaymakamlığına Atina Kaymakam-ı sabıkı Halid İzzet ve Bayburt Kaymakamlığına Hafik Kaymakam-ı sabıkı Cemil Beylerin nakl ve tayinleri ve Beytüşşebab Kaymakamı Nazif Efendi'nin Gevar Kaymakamlığına tahvili icra kılınmıştır.

Hudut Haricine Tardedilenler:

Türk tebaasından oldukları halde İtalya tabiiyetinde bulunduklarını iddia ve ısrar eden İsak Antravoytali Hayim Balis ile İran tabiiyetinde bulunduğu iddia eden Jak nam-ı diğeri Yakub'un tabiiyet kanunu mucibince tabiiyetten bil-ıskat hudut haricine çıkarılmalarına İcra Vekilleri Heyet-i Celilesince karar verilmiştir.

İlan

Adapazarı 2 Numaralı Divan-ı Harbinden:

Hıyanet-i harbiye cürmüyle maznun bulunan ve Adapazarı 2 numaralı divan-ı harb mevkıfında muhakemesi lazım gelen Mülazım-ı Evvel Adil Efendi Erzurum ve Piyade Mülazım-ı Evvel İsmet Efendi bin İsmail (325-356) hal-i firarda olup derdest edilememiş olduklarından kendilerine on gün mühlet verilmiştir. İşbu müddet zarfında divan-ı harbe müracaat etmedikleri takdirde kanuna itaat etmemiş nazarıyla bakılarak hakkında muamele-i gıyabiye yapılacağı ve hukuk-ı medeniyeden bil-iskat emval ve emlakinin taht-i hacze alınacağı ve Hükûmetin bilumum kuva-yı müsellehasının kendilerini tutmaya, herkesin mahallini ihbara mecbur olduğu, bilahare kendilerinin hiçbir güne davaya hakları olamayacağı usul-ı muhakemat-ı cezaiye kanunnamesinin 371-372. maddelerinden müstahreç işbu mevad malum olmak üzere ilan olunur.

Darüleytamlar Menfaatine:

Darüleytamlara bir menfaat temin edilmek üzere darüleytam sigara kâğıdı namıyla piyasaya vaz'edilecek sigara kâğıtları için Teşrinisani 1339 gayesine kadar müzayedeye devam olunacağının ve mezkûr müddet zarfında vukubulacak tekâlif hadd-i layık görüldüğü takdirde en ziyade peş süren uhdesinde ihale-i evveliyesi icra kılınacağı ve bir hafta sonra ihale-i katiyesi yapılacağı cihetle talip olanların şeraiti anlamak ve tekliflerini dermeyan etmek üzere Sıhhiye Vekâletine müracaatları.

Numara: 360

Berri, Bahri, Havai ve Jandarma Erkan, Ümera ve Zabitan ile Memurin ve Mensubin-i Askeriye Maaşat ve Tahsisat-ı Fevkaladeleri Hakkında Kanun

Birinci Madde- Berri, bahri, havai ve jandarma, erkân, ümera ve zabitan ile memurin ve mensubin-i askeriyenin maaş ve tahsisatları merbut cetvel mucibince verilir.

İkinci Madde- Tekaüt ve eytam ve aramil maaşı tahsisinde 1340 sene-i maliyesi bidayetine kadar hal-i hazır maaşatı ve 1340 sene-i maliyesi bidayetinden itibaren son beş sene zarfindaki maaş vasati ve beş sene hitamından sonra işbu kanunla tayin edilen maaşat-ı asliye esas ittihaz olunur.

Üçüncü Madde- İşbu kanunun mebde-i meriyetinden evvel idareten açığa çıkarılmış ve bademe çıkarılacak erkân, ümera ve zabitan ile memurin ve mensubin-i askeriyeye seferberliğin ilgası tarihinden itibaren işbu kanunla tayin edilen maaş ve tahsisat nısfı ve seferberliğin ilgası tarihinden evvel muhassasat-ı sabıkalarına göre maaş-ı asliyeleri tam ve tahsisat-ı fevkaladeleri 13 Kânunuevvel 1335 tarihli kararnamenin üçüncü maddesi mucibince nisbet-i muayyene üzerinden verilir. 13 Kânunusani 1339 tarihli İstanbul Avans Kanununa müzeyyel kanunun ikinci maddesi ile 6 Teşrinievvel 1339 tarihli kanun ahkâmı bakidir.

Dördüncü Madde- Makam, maaş ve müteferrikası hakkındaki 11 Mart 1338 tarihli kanunun birinci maddesi müstesna olmak üzere makam-ı müteferrikası ve seferberliğin ve cephe ve zam maaşı ve melbusat ve teçhizat bedeli hakkındaki kanunlar ile işbu kanuna mugayir bulunan ahkâm mülgadır.

Beşinci Madde- Vakt-ı hazarda kıtaata memur ve zati hayvana malik bulunan bölük kumandanından itibaren miralaya kadar (miralay dâhil) ümera ve zabitanın bir hayvanı, taraf-ı miriden iaşe olunur.

Altıncı Madde- İşbu kanunun ahkâmı seferberliğin tarih-i ilgasından muteberdir.

Yedinci Madde- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye, Dâhiliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

11 Rebiülevvel 1342 ve 22 Teşrinievvel 1339

Esami-yi Rüteb	**Maaş-ı Asli**	**Tahsisat-ı Fevkalade**	**Yekûn**
Müşir Müşir amiral	150	200	350
Birinci Ferik Amiral	100	200	300
Ferik Ferik Amiral	80	170	250
Mirliva Liva Amiral	60	140	200
Miralay Kalyon	50	100	150
Kaymakam Fırkateyn	40	85	125
Binbaşı Korvet	35	65	100
Kıdemli Yüzbaşı	25	65	90
Yüzbaşı	20	60	80
Mülazım-ı evvel	15	55	70
Mülazım-ı sani Mühendis	10	50	60
Zabit Vekili	8	42	50
Sınıf 1 Muamelat Memur ve Muadilleri	23	44	67
Sınıf 2 Muamelat Memur ve Muadilleri	20	44	64
Alay Hesap Memuru ve Muadilleri	18	44	62
Tabur Hesap Memuru ve Muadilleri	15	42	57

Esami-yi Rüteb	**Maaş-ı Asli**	**Tahsisat-ı Fevkalade**	**Yekûn**
Hesap Memur Muavini	7	31	38
Hesap Memur Vekili	6	26	32
Tabur İmamı	2	38	50
Müdür	0	13	153
Kolordu Müşaviri	26	57	83
Sınıf-ı Evvel Kâtip	12	40	52
Sınıf-ı Sani Kâtip	10	36	46
Ordu Müşaviri	32	68	100
Sınıf 1 Mimar	56	64	120
Sınıf 2 Musıka Muallimi	17	45	62
Sınıf 3 Musıka Muallimi	13	40	53
Sınıf 1 Musıkacı	12	38	50
Sınıf 2 Musıkacı	8	35	43
Sınıf 3 Musıkacı	6,5	31	38
Sınıf 4 Musıkacı	4	19	23
Sınıf 5 Musıkacı	2,5	17	20
Sınıf 2 Cerrah ve Eczacı	17	45	62
Sınıf 3 Cerrah ve Eczacı	16	44	60
Sınıf 5 Cerrah ve Eczacı	14	40	54
Sınıf 1 Tımarcı	6	28	34

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri

Yirmi Dokuzuncu İçtima

[Geçen Nüshadan Mâbad]

Rasim Bey (Sivas) - Efendim geçen sene bu iki arkadaşımız Ziraat Bankası Meclis-i İdaresine intihap edilmişti. Bu defa mesele Divan-ı Riyasete geldi. Evvelce bu muamele ile mütevaggil ve meşgul olduklarından ve Ziraat Bankasının gerek bütçesini gerek kadrosunu tespit ve tanzim ettiklerinden dolayı bu iki arkadaşı intihap ettik.

Saniyen; Reis-i sanilik veya birinci reisvekilliği Ziraat Bankasında azalığa mâni değildir. Binaenaleyh Divan kararı mucibince her iki arkadaşın da azalığının tasdik edilmesi lazım gelir.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Reis Bey! Bu hususa dair arkadaşlara söz verdinizse ben de istiyorum.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim! Gerçi İsmet Beyefendi, geçen sene Divan-ı Riyasetten Ziraat Bankasına intihabı icabeden zevat meyanında intihap edilmişti. Bu sene İsmet Beyefendi Meclisin reisidir. İndelicap Ziraat Bankası bütçesi müzakere edildiği vakit riyaset edeceklerdir. Divan-ı Riyaset arkadaşlarımızın içerisinde bu işe aşina o iki zatı gördüğü için intihap etmiştir. İçimizde banka muamelâtına aşina arkadaşlarımızın hesabı yoktur. Bunu aramışlar bulamamışlarda mı yapmışlar? Yoksa hiç mi sormamışlardır? İsmet Beyefendi'nin hem Divan-ı Riyasette bulunması, hem Ziraat Bankasına tayini katiyen doğru değildir.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Efendim! Bu meseleyi bendeniz Heyet-i Celilenizin vaktini izaaya lâyık görmüyorum. İsmet Bey arkadaşımız Ziraat Bankası bütçesini uzun müddetten beri tetkik etmiş, bir sene de bankanın meclis-i idaresinde bulunmuş, büyük işler yapmıştır. Meclisin reisi olması onun orada vazife görmesine mâni olamaz. Mamafih bu, yine Heyet-i Celilenizin bileceği bir iştir.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Kendisi yoktur. Münakaşadan sonra kabul etmemek büyüklüğünü gösterecektir.

Necati Bey (İzmir) - Efendim! Ziraat Bankasına Meclis-i Âliden intihap olunacak arkadaşların Divan-ı Riyasetten intihabı usul ittihaz edilmişti. Kezalik biz de bu salâhiyeti Divan-ı Riyasete vermişizdir. Divan-ı Riyaset iki arkadaşımızı intihap etmiştir. Vehbi Bey kardeşimizin bir mütalâası vardır. Diyor ki: "Meclis-i Âli Reisvekillerinin hariçte Meclis namına vazife ile muvazzaf olmaları doğru değildir." Zannetmem ki Nizamname-i Dâhilîmizde ve Teşkilât-ı Esasiyemizde reisvekillerine nâmüsait bir vaziyet verilmiş olsun. Mevki-i ihtiramları vardır. Fakat mevki-i ihtiramları olmakla beraber her âza gibi hariçte ifayı vazife edebilir. Binaenaleyh reisvekillerinin "Şu salâhiyeti, bu salâhiyeti vardır." diyerek menetmek doğru değildir. Divan-ı Riyasetin kararının kabul edilerek ruznameye geçilmesini teklif ediyorum. (Müzakere kâfi sesleri)

Haydar Rüşdü Bey (Denizli) - İştirak ederim. (Kâfi sesleri)

Reis - Başka söz isteyen kalmamıştır. Divan kararını rey-i âlinize vazedeceğim.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Takririmiz vardır efendim.

Reis - Efendim! Bir takrir verilmiştir. Okunacak.

Riyaset-i Celileye

Banka Meclis-i İdare Âzalığına Divan-ı Riyasetçe tensip buyurulan zevattan Elâziz Mebusu Naci Bey'in memuriyetinin tasdikiyle reisvekili olan İsmet Bey'in yerine bir diğerinin intihabı için keyfiyetin Divan-ı Riyasete havalesini teklif eyleriz.

Dersim Feridun Fikri

Urfa Hüsrev

Reis - Bu takriri kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmemiştir, efendim! Divan kararını okuyorum. (Divan-ı Riyaset kararı tekrar okundu.)

Efendim! Divan kararını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Darülfünun müderrisliği ile mebusluğun içtima etmesine dair Saruhan Mebusu Vasıf Bey ve rüfekasının takriri var, ruznameye alındı.

Avans Kanun Layihasının Müzakeresi

Reis - Şimdi efendim! Evrak-ı varide bitti. Ruznamemize geçiyoruz. Ruznamemizde birinci madde Avans Kanunudur. Beşinci madde olarak teklif edilen bir madde vardı.

Muvazene-i Maliye Encümeni Reisi Ferid Bey (Kütahya) - Efendim! Bu yüz on dört bin liranın Avans Kanununa ilave edilerek inşaat için sarfı hakkındaki madde encümence tetkik edilmemiştir. Binaenaleyh bendeniz encümen namına tetkik edilmek üzere encümene gönderilmesini teklif ediyorum.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Bu mesele tetkika şayandır Paşa Hazretleri. Bundan ayrılarak encümene havale edilsin! (Muvafik, muvafik sesleri)

Ferid Bey (Kütahya) - Efendim! Bunu istemek encümenin hakkıdır. Bu, Nizamname mucibince reye konmaz.

Reis - Zaten reye koymadım. Efendim! Teklif encümene havale edildi. Şimdi asıl altıncı maddeyi -ki beşinci madde oluyor- müzakere edeceğiz.

Madde 5 -Askerî Fabrikalar Müdüriyet-i

Umumiyesince yeniden inşa edilecek fişek ve tapa fabrikaları ve teferruatı için müdüriyet-i mezkûre bütçesinin 338'inci (masarif-ı mütenevvia) faslında açılan mükerrer üç numaralı (fişek ve tapa fabrikaları ve teferruatı) maddesine, sene-i maliye zarfında işbu kanunun birinci maddesinde verilen avanslardan tefrik edilmek üzere iki yüz elli bin lira tahsisat vaz'olunmuştur. İşbu tahsisattan sene-i haliye zarfında sarfedilemeyen mebaliğ 1340 senesinde de sarf olunur.

Reis - Buyurun Zeki Bey!

Zeki Bey (Gümüşhane) - Efendiler bendeniz Müdafaa-i Milliye Vekil-i Muhteremi Paşa Hazretlerine cevap vermek istiyorum. İlk beyanatımda bendeniz demiştim ki imalât-ı harbiye için ilâve edilen iki yüz elli bin lira hâlihazırdaki vaziyetin idamesine sarf edilmeyip eğer mümkünse daha fazla verilip (Bünyan-ı Hamid) şelâlelerinden istifade edilerek fabrikalar yapılmasını söylemiştim. Hâlbuki Paşa Hazretleri meseleyi imalât-ı harbiyeye ihtiyaç yoktur tarzında telâkki buyurmuşlar ve o surette beyanatta bulunmuşlardır. Hâlbuki bizim maksadımız kendimizi yamacılık usulünden kurtarmaktır. Bugün imalât-ı harbiyeye sarf edilecek mebaliğin umumu içinde iki yüz elli bin lira değil, üç yüz bin lira, dört yüz bin kadar sırf benzin ve mahrukat parası vardır. Yani benzin, odun, kömür için dört yüz bin lira para veriyoruz. Fabrikalarımızı Bünyan-ı Hamid gibi bir yerde tespit edersek hem Anadolu'nun merkezinde esaslı bir surette fabrikalara malik oluruz hem de onları taarruzdan, tecavüzden masun bir mevkide bulundurmuş oluruz. Bununla beraber tüccardan da istifa ederiz. Biz eğer her vakit böyle oduna kömüre para verirsek ve hususi şeylerimizi de dışardan tedarik edersek her sene bu milletin bütçesinde harice bir milyon lira çıkacaktır ki bu paraya yazıktır. İşte arz ettiğim şekilde fabrikalar orada yapılırsa tabiatıyla memleket ve millet istifade eder. Saniyen Müdafaa-i Milliye bütçesinde bu dâhildir. Biz 13 milyon liranın fazla olduğunu bildirdik. Bu on üç milyon liranın içerisinde maaşat muayyendir ve tespit edilmiştir. Biz maaşat için bir şey söylemedik. Çünkü gerek askerî ve gerek mülkî memurların maaşatının kendilerini doyurmadığını biliyoruz. Paşa Hazretleri, Maliye Vekâletinin ilk göstermiş olduğu 12,5 milyon liraya dört milyon lira daha ilâve etmiştir. Biz diyoruz ki bu, gösterilen dört milyon lira açıktan bir tenakuz teşkil etmiş oluyor. Arkadaşlarımızın bir sualine karşı para kâfi gelmediğinden bahis buyurdular. İhtiyat zabitlerine verilecek

bir maaşın Müdafaa-i Milliye bütçesinde dâhil olduğunu söylediler. Bunun gayrikâfi olduğu söylenir söylenmez Paşa Hazretleri iki üç maaş daha bu bütçe içinden verilebileceğini söylediler. Demek ki bendenizin esas itibariyle söylediğim doğru imiş. Müdafaa-i Milliye bütçesi içerisinde maaşattan pek fazla bir para vardır, bu paranın bir kısmı, yani bütçenin birinci maddesi tasdik edildiği surette esas itibariyle 44 milyon lirayı kabul etmiş bulunuyoruz. Bunlar teferruatta kalıyor. Bendeniz temenni ederim ki bu fazla para milletin ihtiyacat-ı mübremesinde sarf edilir ve 1340 senesinde müfredatlı bir bütçe ile milletin karşısına çıkarız ve 1340 bütçesinde fazlayı görebiliriz. Yoksa bu para böyle Heyet-i Umumiyesiyle verilecek ve bütçede ne azdır ne çoktur, bunu hiçbir vakit takdir edemeyiz.

Halid Bey (Kastamonu) - Muhterem arkadaşlar maddedeki masrafı kabul etmek için olan esbab-ı zaruriyeyi celsenin alenî olması nispetinde açık olarak arz etmek isterim. Malum-ı âliniz Anadolu'da Cidal-i Millî başladığı zaman Sevr Muahedesi mucibince ordumuzun elinden topu, tüfeği, her şeyi alınmak üzere idi. Hattâ tüfeklerimizin sürgü kolları, toplarımızın kamaları alındı. Böyle bir vaziyette Cidal-i Millîye iştirak ettik. O zaman Eskişehir fabrikasından elimize geçen alât ve edevattan istifade ederek mevcut ustalarımız toplarımıza kama yaptılar, tüfeklerimize sürgü kolları yaptılar, daha doğrusu her türlü fedakârlıkları yaptılar. Fakat bu, mühim bir zaman sarfını intaç etti ve çok zaman kaybettik. Eğer o zaman memleketimizin dâhilinde fabrikalarımız olsaydı yine o zamanı kaybetmeyecektik. Binnetice birçok kanlar dökmeyecektik. O suretle maksadımıza daha az bir zaman zarfında nail olacaktık. Kezalik Anadolu'da tapa fabrikaları, fişek fabrikaları yoktur, bugünkü muharebelerde sarf edilen cephane, yangın tulumbalarının sarf ettiği su kadar boldur. İşte fişek sarfiyatı da bu kadar boldur. Binaenaleyh bu kadar bol sarf edilen fişekleri bin müşkülatla tedarik ettik. Romanya tarikiyle Rusya'dan ve sair muhtelif yerlerden pek gali fiyatlarla fişek mubayaa ettik. Eğer Anadolu'nun dâhilinde bir tek fişek fabrikamız olsaydı herhalde milletin böyle etek dolusu parası sarf edilmeyecekti. Binaenaleyh istikbal düşüncesiyle bunun buraya vaz'edilmesi çok şayan-ı şükrandır. İnşallah âtide böyle vaziyetlere düşmeyiz. Fakat Reis-i Muhteremimizin ilk celsede irat buyurdukları nutukta bir cümle vardı: "Âtimizi nazar-ı dikkate alarak ve her türlü tedabir-i ihtiyatiyeyi ittihaz edeceğiz." buyurmuşlardı. Binaenaleyh o cümleler ilk defa imalât-ı harbiyeye mâsadak oluyor. Ve bundan dolayı kendisi şayan-ı tebriktir. Masrafın kabul buyurulmasını Heyet-i Celilenizden rica ederim.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Efendim! Heyet-i Celile bu madde ile yeni bir tahsisat kabul etmiyor. Birinci maddeye merbut olan cetvelde, askerî fabrikalar için konmuş olan tahsisattan bir kısmının fabrikaların inşası için suret-i sarfını tayin eden bir maddedir. Bu maddede inşaatı yapılacak olan fabrikalar, iki fabrikadır. Biri Yahşıhan'da tapa fabrikası, diğeri Ankara'da fişek fabrikasıdır. Bunun her ikisi verilen ilk Avans Kanuniyle başlattırılmış fakat Divan-ı Muhasebatın teşekkülü üzerine paranın sureti sarfında Divanla ihtilâf hâsıl olduğundan otuz bin lira masraf yapıldıktan sonra kısmı bakisi sarf edilememiştir. Binaenaleyh aradaki bu müşkülâtı kaldırmak için Avans Kanununa böyle bir maddenin ilâvesi iktiza ediyor. Binaenaleyh tahsisatını evvelce kabul buyurduğunuz Askerî Fabrikalar Müdüriyet-i Umumiyesinin inşaatı için tefrik olunan iki yüz elli bin lirayı müşkülât göstermeksizin sarf edebilmesini teminen konulmuş bir maddedir. Binaenaleyh bunun için uzun uzadıya izahata lüzum görmüyorum. Yalnız Zeki Bey'in bir mütalâası var. Evvelki gün de söylemişti. Bünyan-ı Hamid'de fabrikalar yapılmasını söylüyorlar. Su kuvvetinden, elektrikten istifade edilerek mahrukattan tasarruf yapılmasını teklif ediyorlar. Fakat efendiler! Bugün Bünyan-ı Hamid'e şimendifer yoktur. Orada yapılacak fabrikaya mevad-ı iptidaiye götürmek ve sonra orada imal edilecek olan mevadı getirmek için sarf olunacak para belki odun, benzin için sarf olunacak mebaliğin bir iki misli fazla olur. Belki ileride buyurdukları büyük fabrikaları da yapmak ihtiyacı olacaktır. O vakit uzun tetkikat yapılır, orada fabrikalar vücuda getirmek mucib-i muhassenat görülürse belki orada yapılabilir. Fakat bu para müstacelen yapılması lâzımgelen fabrikaya aittir. Binaenaleyh bunu oradaki yapılacak fabrikaya talik etmek doğru değildir, maddenin kabulünü rica ederim.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Mevkiinin tayini vekâletine aittir.

Ahmed Hilmi Bey (Kayseri) - Zeki Bey arkadaşımız pek yerinde olarak Bünyan-ı Hamid şelâlelerinden bahsettiler. Bendeniz de kısaca onlara dair arz-ı malûmat edeceğim. Efendiler Bünyan Şelalesi tabiatın memleketimize bahşettiği öyle bir kuvvet ki bunun kuvvetini bildiğimiz halde bakmamaklığımız doğru bir şey değildir. Meccani birçok kuvvetler istihsal edeceğiz ve zannederim memlekete pek müfid bir kuvveti bu şelâleden temin edebileceğiz. Yapılan tetkik neticesinde yalnız bir noktadaki kuvvet 3 500 beygir kuvvetindedir. Hâlbuki bu şelâle tevali ediyor, gidiyor? Sekiz, on

noktada aynı kuvveti istihsal etmek mümkün oluyor. Ali Cenani Bey şimendifer ve vesait-i nakliye bulunmadığından bahsettiler. Hâlbuki orada yapılacak fabrikalar vasıtasıyla elde edilecek

kuvvetle oradan Ulukışla'ya kadar bir tren yapılır ve memleket en ucuz bir tarzda en büyük bir kuvveti elde eder. Yalnız askerî fabrikaları değil, hattâ mensucat ve diğer fabrikaların da bu kuvvetten istifade edilerek pek sehil bir surette yapılacağını ümidediyorum. Binaenaleyh kabilse biraz daha bu tahsisatı tezyidederek esaslı bir hatvenin şimdiden atılması memlekette en esaslı bir ihtiyacı temin etmek olur kanaatindeyim.

Sadık Bey (Karahisar-ı Sahib) - Ulukışla'dan sonra da balon yaparız değil mi efendim?

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Bugün müstacelen yapılması lâzım olan tapa fabrikasını bırakalım mı Hilmi Bey?

Ahmed Hilmi Bey (Kayseri) - Mademki memleketin ehemmiyetli bir noktasıdır, şimdiden yapılması lâzımdır.

Muhtar Bey (Trabzon) - Efendim yapılacak askerî fabrikalarını memleketteki su kuvvetlerinden istifade ederek o civarlarda tesis etmek ve yapmak usulünü Zeki Bey biraderimiz ileri sürdüler. Hilmi Bey biraderimiz de onu teyit ettiler. Harb-i Umumîde cihet-i askeriye, Marmara havzasındaki fabrikalarımızın tehlikeli mevkide bulunduğunu ve hakikaten Müdafaa-i memleket için mühimat yapan fabrikaların dâhil-i memlekette bulunması lüzumunu hissederek memlekette nerede kuvvetler bulunabileceğini ve nerede mühim fabrikalar teessüs edebileceğini tetkik eyledi. Bu meyanda da Kayseri civarındaki şelâleden istifade düşünüldü. Tetkikat neticesini gördüm; zannederim bu kuvvetle büyük fabrikalar tesis olunamayacağına dair rapor vardır. Cihet-i askeriyede belki bu rapor mevcuttur.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Erkân-ı Harbiyede aksi vardır efendim.

Muhtar Bey (Trabzon) - Sonra efendim Hilmi Bey buyurdular ki; bu sulardan hâsıl olacak kuvvet kırk bin beygir kuvvetindedir. Kırk bin beygir kuvvetinde olmak için saniyede on metre mikâbı suyun dört yüz metre irtifadan sukut etmesi lâzımdır. Zannederim, Bünyan-ı Hamid'deki bu su on metre irtifadan bile sukut etmiyor. Yani bu aşağı-yukarı Kızılırmak'ın sukutuna müşabihtir. Bünyan-ı Hamid ise küçük bir nehrin...

Ahmed Hilmi Bey (Kayseri) - Yalnız bir noktada değil, mütevali noktalarda.

Reis - Söz kesmeyiniz efendim!

Muhtar Bey (Trabzon) (Devamla) - Binaenaleyh fabrikalarımız nerede teessüs edecek nerelerde kuvve-i miyahiyeden istifade olunacaktır. Bu tetkikatı Hükûmet bitirmemiştir. Devam ediyor. Aynı veçhile Kızılırmak üzerinde tesis olunacak fabrikadan Yahşihan'a yakın bir yerden kuvvet almak meselesi tetkik olunuyor. Bu kuvvetle hem bu fabrikalar işler, hem Ankara'ya kuvvet gelir ve buradaki fabrikalar da işleyebilir. Bunun için derhal kuva-yı miyahiyeden istifade ederek fabrikaları burada tesis edelim demek doğru değildir. Bu, ancak bütün kuva-yı miyahiyemizin Heyet-i Umumiyesi tesbit olunduktan sonra olabilir. Hâlbuki yapılması lâzım gelen fabrikalar en müstacel fabrikalardır. Ve bu fabrikalar çok mühimdir. Bu madde, ne tahsisat istemek için ve ne de başka bir mesele için buraya konulmuştur. Fabrikaların tahsisatı birinci maddede verilmiştir. Bu maddeden maksat elli bin liradan fazla inşaatı müstelzim olan bu iki fabrikanın musarrah bir madde ile inşaat masarifini vermek ve bilhassa bir senede bitmeyecek olan bu fabrikalar inşaatı tahsilatının sene-i âtiyeye devrini ve inşaatın durmamasını temin etmektir ve bu madde bu maksatla konulmuştur. Onun için istirham ederim. Kuvayı miyahiyeden istifade edelim, şunu yapalım, bunu yapalım diye bugün kabil-i tatbik olmayan şeylerle vaktimizi izaa etmeyelim. Kuva-yı miyahiyemizin tetikikatı neticesinde zannederim ki Hükûmetimiz yakında bitirecektir. Fabrikaları nerelerde tesis edeceğimizi o vakit düşünürüz ve fabrikaların ne suretle yapılacağını tezekkür ederiz. (Müzakere kâfidir sesleri)

Rüşdü Paşa (Erzurum) - Efendiler ormandan, şelâleden istifade etmek şayak fabrikaları inşaatında düşünülebilir. Fakat cephane yapacak, top yapacak olan bu fabrikalar; ormana, şelâleye bağlanamaz. Bu cihet-i askeriyeye ait bir

fendir bir usuldür. Şimdi bir müdafaa hattı tutmak için öyle bir yer aranmaz. Müdafaa hattı tutulur. Müdafaa hattının ön tarafında böyle fabrikalar yapılabilir mi? Bunu askerlikçe, meslekçe düşünmek lâzımdır.

Ağaoğlu Ahmed Bey (Kars) - Bu tarafa da söyler misiniz?

Rüşdü Paşa (Devamla) - Efendim diyorum ki; böyle bir cephane ve top fabrikası yapacağımız zaman ormanı, şelâleyi düşünemeyiz. Şayak fabrikası yapacağımız zaman şelâleleri ve saireyi düşünebiliriz. Bu olabilir. Fakat askerî fabrikalar, şelâleye, ormana tâbi olamaz. Meselâ; bir müdafaa hattı vardır. Onun ön tarafında şelâle vardır. Bu hat üzerinde durmak lâzımdır ve bu hattın ön tarafında istediğiniz kadar orman olsun, şelâle olsun. Tutulacak hattın ön tarafında fabrika yapılabilir mi? Bu mesele askerliğe aittir. Bunu askerlere terk ederseniz daha iyi bir fabrika tesis edilmiş olur. (Kabul sesleri)

Reis - Müzakerenin kifayeti hakkında takrirler var. Efendim! Başka söz alan arkadaş da kalmamıştır. Bir takrir-i maddenin aynen reye vaz'ı hakkındadır, binaenaleyh beşinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir ve altıncı maddeye geçilmiştir.

Efendim! Yalnız bir madde olarak Trabzon Mebusu Abdullah Bey'in bir teklifi vardır. Okuyoruz.

Riyaset-i Celileye

Dairelerin bâzısında halen geçinmenin şu zorlu ve acıklı zamanında beş yüz, altı yüz kuruşla memurlar istihdam edilmektedir. Bu paraya maaş diyemiyorum. Çünkü temin-i maişetle zerre kadar münasebeti yok. Bunun bir taraftan memurların maneviyatı ve kendileriyle bunlara temas eden esbab-ı mesalihin ahlâkı üzerine tesiri, diğer taraftan; bir kişinin yalnız gıdasına bile kifayet etmeyecek olan bu aylıkların senelerce çalışan gençlerin teehhül edememesinden dolayı pek muhtaç olduğumuz teksir-i nüfusa mümanaatı dereceleri göz önüne getirilecek olursa, Meclis-i Âlilerince artık kifayetsiz aylıklarla memur istihdamına nihayet vermek zamanı gelmiştir kanaatindeyim. Hususiyle devair-i devletle memleketimizde mevcut bazı idare ve müesseselerin hiç olmazsa az maaşlı memurlar arasında mümkün mertebe muvazenet tesisine çalışmak, hem devlet ve milletin kader ve itibarı hem de badema değerli gençlerin devlet hizmetine temini rağbeti itibariyle bu lüzumu müstacel kılmaktadır. Binaenaleyh Avans Lâyihası Kanununa âtideki maddenin ilâvesini teklif ederim.

Madde 6- Bin kuruştan az aylıklı memurların maaşı bin kuruşa iblâğ edilmiştir.

Trabzon

Abdullah

Reis - Abdullah Bey bunu bir madde olarak teklif ediyor.

Ferid Bey (Kütahya) - Efendim, encümene havale olunsun, tetkik edelim.

Reis - Muvazene-i Maliye Encümeni Reisi Bey bu teklifi tetkik etmek üzere encümene istiyor. Encümene gönderiyoruz efendim. (Muvafık sesleri)

Efendim! Şimdi altıncı maddeyi okuyoruz.

Madde 6- Gümrüklerde alınmakta olan kibrit ve sigara kâğıdı istihlâk resminin kemafissabık bandrol ilsakı suretiyle cibayet edilmesine Maliye Vekili mezundur.

Reis - Süleyman Sırrı Bey buyurun.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim bu yedinci maddede "Gümrüklerde alınmakta olan kibrit ve sigara kâğıdı istihlâk resminin, kemafissabık bandrol ilsakı suretiyle cibayet edilmesine Maliye Vekili mezundur." deniliyor. Malum-ı âliniz evvelce gümrüklere çıkarılan sigara kâğıdı ve kibritten gümrük resmi alınıyordu ki buna istihlâk resmi diyoruz. Bu resim, halen alınıyor ve bandrol ilsakı suretiyle alınıyor. Tüccarlar bundan çok şikâyet ediyorlar. Sebebini sordum: "Malı gümrüklere çıkarıyoruz, bandrol mevcudu kalmıyor. Bandrol gelinceye kadar malları orada depo ediyoruz,

ardiye parası veriyoruz. Sonra mallar geldiğinde bu ardiye masraflarını da sigara kâğıtları ve kibritler üzerine zammederek satıyoruz. Onun içindir ki burada sigara kâğıdı ve kibriti pahalı satıyoruz.

28 Teşrinievvel (Resmî Ceride) Sahife 6

Eğer böyle ardiye resmi vermesek ve böyle vaktinde bandrol bulunmaması yüzünden geç kalmamış olsa ve orada beyhude yere yapmış olduğumuz masrafı sermayeye zammetmiş olsak bunlar, daha ucuz satılabilecektir." diyorlar. Evvelce Meclis-i Âli bunun gümrük resmi ile beraber alınmasını bir kanunla kabul etti ve o suretle almıyordu. Şimdi şu madde ortada iken kemafissabık bandrol ilsakı usulüne sevk eden saik nedir? Lütfen izah etsinler.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Efendim kanunun esbab-ı mucibe mazbatasında 1337 senesinde kabul edilen madde-i kanuniyenin tadilini icap eden sebep vâzıhan gösterilmiştir. Ona ilâveten bendeniz de mâruzâtta bulunuyorum, istihlâk resminin gümrüklerde ithalât resmi ile beraber istifa edilmesi hakkındaki kanun kabul edildiği zaman sigara kâğıdı fabrikaları İstanbul'da idi. İstanbul'un Anadolu ile irtibat ve münasebeti yoktu. Garbi - Anadolu düşman işgali altında idi. Cenuptaki kara hudutlarımız -Harb cephesi olduğu için- askerle mesdud idi. Yalnız Trabzon ve Samsun iskeleleri ithalât yapabiliyordu. Hakikaten o tarihte Ankara'da matbaa olmadığı için bandrolleri sipariş verip İtalya'dan, İstanbul'dan getirmek için aylarca bazen senelerce zaman geçiyordu, ihtiyaca kâfi bandrol da bulunamıyordu. Onun için Meclis-i Âli "Daha sehil bir usul-ı cibayettir." diye Muvazene-i Maliye Encümeninin teklifi üzerine "İstihlâk resmiyle beraber cibayet edilsin." diyerek bir madde-i kanuniye kabul etti. Şimdi ise vaziyet büsbütün başkadır, İstanbul'a sigara kâğıtları tabaka halinde gelir. İstanbul'da müteaddit fabrikalar vardır. Bu fabrikalar istihsalatının belki bir rub'u Türkiye'de sarf edilir. Dörtte üçü Kafkasya'ya, Suriye'ye, Mısır ve sair memalike gider. Hâlbuki istihlâk resmini biz memleket dâhilinde istihlâk edilenden alır, ihraç edilenden almayız. Çünkü ihraç edilenden istihlâk resmi alsak bu fabrikalar hiçbir zaman işlemez ve bu fabrikaların binlerce işçisi işsiz kalır. Bu fabrikaların ekserisi İslâm müessesesidir. Bunlarda imal edilen kâğıtlar fabrikalar dâhilinde kesiliyor. Sigara kâğıdı haline geldikten sonra dâhilde istimal edilenle harice çıkanları fark etmekte çok müşkülât vardır. Kaçakçılığın bir noktası budur. Diğer noktası meselâ, kibritten 20 para, 30 para vergi alıyoruz. Bu gayet ağırdır. Buna nispeten ithalat resmi gayet hafiftir. Belki de bir deste sigara kâğıdı için gümrük resmi bir para, yarım para bile isabet etmez. Kara hudutlarında bu sigara kâğıdı ve kibritleri üzerinde vâsi mikyasta kaçakçılık oluyor. Evvelce arz ettiğim gibi bin kilometreden fazla imtidad eden kara hudutlarını kapatmak maddeten gayr-i mümkündür. Binaenaleyh üzerinde bir bandrolü mevcut olmadıkça her hangi bir şehre gitse kaçak olduğu kendiliğimden taayyün eder. Süleyman Sırrı Bey buyuruyor ki "Bandroller kalmamıştır." Fakat bugün bu mahzur kalkmıştır, İstanbul'da istediğimiz kadar, milyonlarca bandrol tabedebiliriz ve lüzumu kadar her iskelede bulunabilir. İkincisi, "Tüccarın malı ardiyede fazla kalıyor. Bundan dolayı fazla para veriyor kibrit ve sigara kâğıtlarının fiyatı yükseliyor." diyor hayır bu eşyaya gümrükte muamele-i rüsumiyeyi ifa ettikten sonra bandrol ilsak edilir. Bandrol meselesi ayrı bir meseledir ve o bandroldan dolayı ardiye resmine tâbi olmaz. Yalnız gümrük muamelesini ifa ettirinceye kadar kaç gün geçerse o müddet için ardiye resmine tâbi olur, O müddet geçtikten sonra bandrol ilsakı için geçecek müddet hiçbir zaman ziyade olmaz. Bandrol muamelesi gümrük salonunda zaten yapılmaz. Onun ayrı ambarları vardır. Onun için madde çok elzemdir ve kaçakçılığı men' için en esaslı bir tedbirdir. Binaenaleyh maddenin aynen kabulü lâzımdır. Bendeniz hattâ 1338 senesinde bu maddeyi teklif etmiştim. Fakat Muvazene-i Maliye Encümeni, muvazene kanunuyla çıkarmak üzere tehir etmişti. Muvazene Kanunu çıkmadığı için bu da kâğıt üzerinde kaldı. Heyet-i Celileniz müzakere edemedi. Yoksa 1338 senesinden beri bunun mazarratını takdir ettik. (Müzakere kâfidir sesleri)

Zeki Bey (Gümüşhane) - Efendim! Madde esas itibariyle pek doğru ve pek muhakkaktır. Yalnız burada bir mesele vardır. Bu, ticaret ve iktisat meselesidir. Ancak sigara kâğıtları için bu mesele varit değildir. Bandrol İstanbul'da sigara kâğıdı tabakaları kesilmek suretiyle ihzar edilen fabrikalarda yapıştırılır. Çünkü sigara kâğıtları İstanbul'a daima,

tabaka halinde gelir ve İstanbul'da imal edilerek ekseriyetle Rusya ve civar memleketlere sevk olunur. Yalnız kibrit meselesi vardır. Şimdi bandrol kutuların üzerine mi, paketlerin üzerine mi yapışacak? Bendeniz rica ederim ve Maliye Vekili Beyefendi muvafık görürlerse bandrol paketler üzerine yapışsın. Eğer bunu kutu üzerine yapıştıracak olursak gümrüklerde pek çok müşkülâta mâruz kalırız. Transit olarak Avrupa'dan gelen bir vapur kibrit Trabzon limanına çıktı. Trabzon limanı bu muameleyi yapıyor. Trabzon'da gümrük için maliye iki-üç memur tayin ediyor. Hattâ üç de değil, iki memur tayin ediyor. Şimdi bunu dâhile geçirmek için her kutuya bir bandrol yapıştırmaya uğraşırsak nasıl olur? Bu iş için yirmi memur lâzımdır. Çünkü beriden Ahmed Bey de, Mehmed Bey de kibrit getirtmiştir. Onların da malı vardır. Sonra yer yoktur ki bunu istiab etsin. Yirmi otuz tane kadın bulacağız. Onların başında bulunacağız. Çiriş çanaklarıyla beraber günlerce uğraşacağız. Bir vagon kibrit bandrolünü ancak on beş günde yapabiliyoruz. Eğer bunu kutular üzerine yapacak olursak gümrük muamelesi geri kalıyor, iş geriye gidiyor. Eğer bunu kutulardan çıkarır da yalnız paketler üzerine korsak o zaman bir parça meselenin içinden sıkılabilir ve teshilât yapılmış olur. Bu suretle de tüccarın yakasını da kurtarmış oluruz. Bunun için işte bir takrir veriyorum.

Reis - Efendim! Başka söz isteyen var mı?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Efendim! Bu bandrol kibrit sandığına mı yoksa kutusuna mı veya paketine mi yapışacak? Bu idarî bir meseledir. Rüsumat İdaresi ile beraber düşünülüyor, belki kutu üzerine yapıştırmak mümkün olabilir. Belki olamaz. Bu idareye aittir. Kanunla takyit etmeye gelmez. Şunu da arz edeyim ki: Sandık üzerine hiçbir zaman bandrol yapıştırılamaz. Bunu nazar-ı dikkate aldık. Tatbikatta bunu da düşünürüz, Tabiî talimat yapacağız. Tüccarana âzami suhulet göstermeyi biz de arzu ederiz.

Reis - Başka söz alan kalmamıştır. Takrirleri okuyacağız:

Riyaset-i Celileye

1. Müzakere kâfidir.

2. İstihlâk resminin bandrol ile tahsiline mütedair olan yedinci madde tekâlif-i istihlâkiyenin usul-i cibayetinin tebdili demektir. Herhangi bir vergi ve tekâlifin şekl-i tahsilini tayin, Kavanin-i Maliye Encümenince tetkika mütevakkıf ve Avans Kanuniyle müzakeresi gayr-i varittir. Ait olduğu encümenlerce muktezası teemmül edilmek üzere işbu maddenin tayyını teklif eylerim efendim.

Konya

Tevfik Fikret

Riyaset-i Celileye

Gümrüklerde kibritlere ilsak olunacak bandrollerin kutu üzerine değil paket üzerine ilsakını teklif eylerim.

Gümüşhane Mebusu

Zeki

Reis - Efendim! Bunlardan Gümüşhane Mebusu Zeki Bey'in teklifinin idarî bir mesele olarak nazar-ı dikkate alınacağını Maliye Vekili Bey söylüyordu. Binaenaleyh bunun Maliye Vekâletine havalesini kabul ederseniz oraya havale edelim (Muvafık sesleri)

Diğer teklif, Konya Mebusu Tevfik Fikret Bey'indir. Bu da maddenin bir kere de Kavanin-i Maliye Encümeninde tetkikini teklif ediyor. Buna ne dersiniz?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - (Gümüşhane) Müsaade buyurur musunuz? Efendim! Yeni bir vergi ihdas etmiyoruz nispeti tezyid etmiyoruz, değiştirmiyoruz. Mevcut olan istihlâk resmi gümrükte hesap edilip alınıyordu. Bundan evvel mer'i

olan usul ki ilk istihlâk resmi ihdas edildiği zaman bandrol ilsak etmek usulüdür ki bu suretle o resmi alıyoruz. Yeni bir vergi ihdas etmiyoruz. Yaptığımız bundan ibarettir. Binaenaleyh bunun yeni bir vergi olmadığına göre bendenizce Kavanin-i Maliye Encümeninde tetkik edilecek bir ciheti yoktur. (Doğru sesleri)

Mustafa Feyzi Efendi (Konya) - Efendim! Bir sualim vardır. Bu istihlâk resminin şu Avans Kanununda şu maddede ne münasebeti vardır?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim! Bu Tahsisat Kanunudur. Vergilerin usul-i cibayetini değiştirir, varidat-ı devlet hakkında her türlü ahkâmı muhtevi olabilir. Haddizatında bir Tahsisat Kanunudur. Altı aylık tahsisat veriyorsunuz. Avans Kanunu değildir.

Şükrü Bey (Bolu) - Avans Kanunudur.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Avans Kanunu dahi olsa varidatı devletin usul-i cibayetinin tadilâtını dahi ihtiva edebilir. Bu Muvazene Kanununun nev'-i diğeridir.

Reis - Mesele tenevvür etmiştir. Bir arkadaşımız esbab-ı mucibe zikrederek maddenin tayyını teklif ediyor. Yalnız Kavanin-i Maliye Encümenine havalesini değil, doğrudan doğruya maddenin tayyını teklif ediyor. Müzakerenin kifayetini kabul ettiniz. Şimdi maddenin tayyını rey-i âlinize vaz'edeceğim. Altıncı maddenin bu takrir mucibince tayyını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmemiştir. Altıncı maddeyi aynen rey-i âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Altıncı madde kabul edilmiştir.

Madde 7- 1339 sene-i maliyesi nihayetine kadar olan müddete ait bilâvasıta tekâlif ile ukuttan efrat zimmetindeki matlubat-ı hazine, efradın 1336, 1337, 1338 senelerine ait tekâlif-i milliye ve harbiye ve vesait-i nakliye-i berriye ve bahriye de dâhil olduğu halde 1339 senesi nihayetine kadar bilûmum matlûbatiyle takas ve mahsup edilir. Eşhas-ı hükmiyenin aynı şerait dâhilindeki matlubatı ancak kendi zimmetleriyle mahsup olunur. Bu husus için 12 Nisan 1339 tarihli ve 338 numaralı Kanunla Düyun-ı Umumiyenin 1339 bütçesinde açılan fasl-ı mahsusa üç milyon lira tahsisatı munzama ilâve edilmiştir. İşbu tahsisatın sene-i haliye zarfında sarf edilmeyen miktarı 1340 sene-i maliyesinde dahi sarf edilebilir.

Abdullah Azmi Efendi (Eskişehir) - Efendim, Meclisin halkın müstahsil kütlesi için yapmış olduğu kanunlardan bu madde ikincisini teşkil ediyor. Birincisi Tohumluk Kanunudur. İkincisi bu maddedir. Bu kanun; muzafferiyeti temin eden ve vesait-i nakliyeyi temsil eden kağnıların ve onu çeken hayvanatın bedellerinin verilmesine ve takas ve mahsubuna dair olan bir kanundur ki bugün müstahsil olan halk kütlesinin menafiine taallûk eden bir madde-i kanuniyedir, Binaenaleyh bu maddenin tam ve şâmil olması iktiza eder. Bilâkaydüşart bütün düyunatın mahsup edileceğini gerek aşağıda ikinci fikradaki kayıt, gerekse esbab-ı mucibedeki "Matlubat nerede ise mahsup edilecektir." kaydı gösteriyor. Meselâ, Ankara'daki matlubatın Yozgat'ta mahsup edileceği anlaşılıyor. Çünkü "bilâkaydüşart" denmiş. Yalnız bundan birçok suiistimalâtın olacağı hatırıma geliyor. Yani böyle bir mahsup muamelesi yapılmaktansa, bir kayıt ile takyid ederek, bu para aynen kendi ellerine verilseydi -meselâ nısıf veyahut sülüs gibi- ihtimal ki kendileri tamamıyla razı olacaklardı ve üst taraftaki sülüsanı doğrudan doğruya hazinenin bir istifadesi olacaktı. Çünkü bunda bir kayırma usûlü cereyan etmeye başlayacaktır. Bir çift öküzüyle bir kağnısı olan bir adamın dini bile kalmamıştır. Üç buçuk kuruştan ibaret olan deynini o, çoktan ödemiştir. Binaenaleyh bu, erbab-ı gınanın ellerinde bulunan senetlerin satılmasından ibaret kalacaktır. Onun için diyorum ki; böyle takas ve mahsup muamelesi yapılmaktansa bir miktar tayin ederek doğrudan doğruya bedellerinin ellerine verilmesini halkın menfaati nokta-i nazarından daha doğru görüyorum. Gerçi Maliye tasfiye muamelesi yapıyor. Bir tavuğun kanadını yiyen lezzetini bilir. Herkes kendi nokta-i nazarından görür. Evet Maliye Vekâleti de kendi fikrine göre der ki: Ben alacaklarımı, vereceklerimi de tasfiye etmek isterim. Böyledir, yani bu suretle bir tasfiye muamelesi yapmış oluyor. Fakat halkın nef'i nokta-i nazarından bendenizin teklifimin muvafik olacağını zannediyorum. Bu cihet böyle olmakla beraber yanmış ve yıkılmış biçok memleketlerde bu senedat zıyaa uğramıştır. Bunun sureti, ikincisi verilmiyor ki buna karşı hiçbir sebep dermeyan olunamaz. Çünkü bu senetler evrak-ı nakdiye değildir. Adeta nama muharrer esham kabilindendir. Eğer zayi olmuşsa

defatir-i asliyesinden suretleri çıkarılarak tabiî birtakım vesaika istinat edilerek ashabına verilmek lâzımdır. Şimdiye kadar bütün ashab-ı matlup zayi etmiş oldukları senetlerden dolayı sızlanmaktadır. Ve Maliye Vekâleti de başka bir sureti kabul etmemektedir. Hâlbuki kabul etmemenin bir mâkul sebebe, esasa istinat ettiğini zannetmiyorum. İhtimal ki bunda bir suiistimal telakkiyatı vârid olabilir. Fakat her şey böyledir. Düşünülürse her şey suiistimale mâruzdur. Elverir ki suiistimal edilmemesi esbab-ı şeraiti bir dereceye kadar temin olunsun. Onun için bu ciheti de Maliye Vekili Bey'den burada izah etmelerini teklif ediyorum. Yani zayi olan senet sahipleri matlubatını tahsil edememektedir ve bunlar en ziyade mağdur olanlardır. Memleketi, köyü yanmış, çırıl çıplak çıkmış hem de muharebeden evvel muharebenin muzafferiyatını temin etmiş, ondan sonra düşman istilâsına mâruz kalmış hem de matlubatını alamıyor. Bundan daha büyük adaletsizlik olamaz. Binaenaleyh bunun için de ikinci bir suretlerinin verileceğini Maliye Vekilinin ağızlarından işitmek isterim. Birinci teklifim mahsup muamelesinde; kendi matlubu varsa mabsup olunsun, matlubu yoksa bir nispet tayin edilerek nakden verilsin. Teklifim bundan ibarettir.

Ali Cenani Bey (Gaziantep) - Hepsine birden cevap vereceğim.

Halis Bey (Sivas) - Efendiler! Bu maddenin üç nokta-i nazardan ehemmiyeti vardır. Birincisi; Hükûmetin haysiyet-i maliyesi itibariyle borcunu tanıması, ikincisi; tekâlif-i milliye mazbataları hakkında ittihaz edilen kararda tekâlif-i milliye mazbatalarının nazar-ı dikkate alınmaması dolayısıyla hâsıl olan vaziyeti tamir etmek; üçüncüsü; doğrudan doğruya fukara sınıfın elindeki mazbatalar ki -vesait-i nakliye doğrudan doğruya fukaranın elindedir- onların nokta-i nazarını tatmin etmesi itibariyle şayan-ı ehemmiyettir. Bundan evvel verilen tekâlif-i milliye mazbatalarının on bin kuruşa kadar olanlarının tamamı, on binden yukarı olanların da yüzde yirmisi; yani beşte birisi bu sene aşarına münhasır olarak mahsup edilmesi kabul edilmiştir ve hem de borçlarına mahsup edilmiştir. Borçları olmayanlar da nakit para almışlardır. Vesait-i nakliye mazbataları hakkında böyle bir muamele yapılmamıştır. Bilirsiniz ki efendiler! Vesait-i nakliye her muhitte, her daire-i intihabiyede erbab-ı fakr ü zaruretin elindedir. Mağazasından on bin, yirmi bin liralık eşya alınan bir tüccarın şüphe yok ki geride otuz, kırk bin lira sermayesi vardır. Fakat elinde yegâne bir hayvanı mevcut bulunan ve bir öküzünü veren halk böyle değildir. Bu, nazar-ı itibara alındığı için tekâlif-i milliye evamirinin yüzde yirmisinin suret-i cibayeti için on numaralı bir evamir-i esasiye vardır. Bu evamir-i esasiye mucibince her muhitin vesait-i nakliyesi hesap edilecek, tespit edilecek, bunun yüzde yirmisine vaz'-i yed olunacak; bu yüzde yirminin tutarı olan miktar o muhitte bulunan erbab-ı yesara taksim edilerek bedelleri doğrudan doğruya defaten vesait sahiplerine verilecektir. Bu emir bazı muhitlerde belki tatbik edilmiştir. Fakat bendenizin mensup olduğum daire-i intihabiyemde bu yapılmamıştır. Yapılamaması dolayısıyla emrin iktiza ettiği faide hâsıl olamamış ve bilâkis halk zarar-dide olmuştur. İşte bu madde şu suretle zarardide olanların zararlarını kısmen telâfi ediyor. Fakat maddenin noksan olan bir ciheti vardır. Elindeki mevcut olan vesait-i nakliye mazbatası veya tekâlif-i milliye mazbatası 1336, 1337 ve 1338 senelerine ait olacak ve kendilerinin de borcu bulunacaktır.

Borcu yoksa bu vesait-i nakliye veya tekâlif-i milliye mazbatalarının bedelleri defaten tesviye edileceğine dair bir kayıt mevcut değildir. İkincisi; eşhas-ı hükmiye aynı mahiyettedir diyorlar. Demin arz ettiğim evamir-i esasiyenin tatbik edildiği mahallerde ve bilhassa köylerde köylüler bir araya gelerek vesait-i nakliyeyi temin etmişlerdir. Köy namına borç mevcut değildir. Köyün müşterek bir borcu varsa o da Ziraat Bankasındadır ve bu da kefalet-i müteselsile suretiyledir. Tabiî bunun mahsup muamelesi ile alâkası yoktur. Onun için temenni ettiğim nokta şudur ki vesait-i nakliye mazbatalarının hâmilleri Hükûmete medyun iseler herhangi bir hukuktan mütevellit olursa olsun, tabiî Maliye ile alâkadardır. Fakat diğer yerler ile meselâ Ziraat bankaları ile hiç alâkası yoktur. Eğer Maliyeye köylünün borcu varsa o mahsup edilecektir. Eğer namına borç mevcut değilse, Hükûmet ondan bir şey talep etmiyorsa miktarı ne olursa olsun tesviye edilmesi esasını bendeniz arz ediyorum. Yani doğrudan doğruya tesviye edilmesi lüzumuna dair bir kaydın ilâvesini teklif ediyorum, ikincisi, eşhas-ı hükmiye diye köyleri kast...

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Değil, değil efendim! Onu kasdetmiyoruz. Anonim şirketleridir.

Halis Bey (Sivas) - Eğer bu kasıt yoksa biz de onun ithal edilmesini istiyoruz. Köylüler de mevzubahistir. Bendeniz de kaydın ilâve edilmesini arz ediyorum. Vesait-i nakliye mazbataları yine demin de arz ettiğim gibi köylerde -daire-i intihabiyemde tatbik edildiği için söylüyorum- evamir-i esasiye mucibince köylüler kendi aralarında vesaiti Ahmed Kâhya'dan aldılar. Köy namına götürdüler, teslim ettiler. Fakat bunun tutarı olan miktarını köylüye taksim ettiler, iki kuruş, üç kuruş her ne ise köy eşhas-ı hükmiyeden addolunur. Bir mazbata herhangi bir maliye şubesine geldiği zaman hangi borcuna mahsup edilecek? Bu eşhas-ı hükmiyenin maliyeye borcu yoktur. Fakat eşhasın borcu vardır. Böyle bir mazbatanın suret-i tesviyesi için bir kayıt ve bir çare bulmasını teklif ediyorum. Maruzatım bundan ibarettir.

Mustafa Fevzi Efendi (Konya) - Efendim! Bu madde-i kanuniye Maliye Vekâletince teklif edilmiş bir madde değildir. Muvazene-i Maliye Encümeni âzasından Muhterem Ali Cenani Beyefendi'nin bir teklifi üzerine vaz'edilmiştir. Fakat bu teklifin de milletin, efradın hukukunu nazar-ı itibara alarak değil, Hükûmetin matlubatını tahsil için vaz'edilmiştir. Bunu esbab-ı mucibe de sarahaten gösteriyor. Yalnız matlubat-ı hazineyi tahsil için ahalide bulunan matlubatı almak imkânı olmadığından yedlerinde bulunan mazbataları alacaklarına mahsup edelim. Bu, bundan ibarettir. Hâlbuki cümlenizce malûm, gerek Maliye Vekili ve gerek vükelâ-yı kiram bu Mecliste bütün beyanatlarında buyurdular ki biz bu zaferi devlet bütçesi ile kazanmadık, milletin her türlü fedakârlığı ile mallarıyla gerek hayvanat, gerek zahair ve gerek nüfus itibariyle her cihetle vâki olan hizmetleri ile temin ettik. Bu cümlenizce malûmdur. Binaenaleyh şu günde millete herhalde şu münasebetle cüzî bir hizmet etmemiz icabediyor. Cümlenizin nazar-ı dikkatine celbederim, yalnız mahsup muamelesi ile iktifa etmeyelim. Bu madde-i kanuniyeye millet hakkında da bazı hizmet edilecek fıkraları dercetmek arzu ediyorum. Esbab-ı mucibe lâyihasında sulhün akdiyle beraber milletin yaptığı fedakârlığa karşı hiç olmazsa verdikleri emvale mukabil aldıkları senedatın düyun-ı hazine ile mahsup edilerek nakıs bir derecede olsun kadirşinaslık ve hakperverlik gösterilmesi lâzım geldiğini düşünerek, Muvazene-i Maliye Encümeni ile Maliye Vekili ile bilmüzakere bu maddeyi koymuştur. Hulâsa herhalde milletin vermiş olduğu senedatın Abdullah Azmi Efendi Hazretleri tarafından arz edildiği gibi hiç olmazsa bir miktarının aynen verilmesini teklif ediyorum.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim Konya Mebus-ı Muhteremi Hoca Efendi buyuruyorlar ki; teklif, Maliye Vekâletinden gelmedi. Muvazene-i Maliye Encümeni bu teklifi ilâve etti. Fakat bu teklif haddizatında faydalı bir tekliftir. Tadilâtı hakkında da bazı mütalaatta bulundular. Şunu arz edeyim. Teklifin esası Maliye Vekâletince hazırlanmış ve İcra Vekilleri Riyasetinden gönderilmiştir. İmparatorluk düyunun tasfiyesi hakkında sekiz on maddelik bir lâyiha teklif ettik. Bu da o lâyihada bir madde olarak münderiçti. Fakat şimdi o lâyihanın bir maddesini nakletmiş oluyoruz. Çünkü o lâyihanın Kavanin-i Maliye ve Muvazene-i Maliye encümenlerinde müzakeresinin uzayacağı ve Heyet-i Umumiyede müzakeresinin de birkaç ay uzayacağını bildiğimiz için Muvazene-i Maliye Encümeninde görüştük ve o maddenin buraya nakli suretiyle müzakere icra edildi. Mahsub-ı Umumi Kanunundan o maddeyi buraya nakletmiş olduk. Maksadımız da tekâlif-i milliye ve vesait-i nakliye mazbataları ashabının bakıye-i matlubu bu sene içinde takas ve mahsup veya tediye ile bu hesabı kapatmaktan ibarettir. Malûm-ı âlileri sene iptidasında bir kanunla üç milyon lira tahsisat alındı. O kanunda on bin kuruşa kadar olanların borcu mahsuben, on bin kuruştan fazlasının yüzde yirmi beşini kendilerinin yakınından akrabalarının borçlarına takas ve mahsup edilir. Borçları yoksa nakden tediye edilir. Köylerin matlûbu ise hısım akrabaya bakılmaksızın bütün köylünün matlubuna, borcuna takas ve mahsup edilir. O kanun ahkâmı bakidir. Bu madde köylerde hısım ve akrabası aranmaksızın umum köylünün borcuna mahsup edildiği halde şehir ve kasabalarda mahsup yapmak için ya kendisinin yahut yakınından bir akrabasının borcu olması şart oluyordu. Bu madde birinci kanunun yalnız bu noktasını tadil etmiş oluyor. (En mühim noktadır sesleri) Onu arz ediyorum. İkinci olarak üç milyon lira daha tahsisat veriyor. Üçüncü olarak o kanun 1338 senesi nihayetine kadar olan matlûbat-ı hazine ile mahsubunu tecviz ediyordu. Bu kanun 1339 senesi nihayetine kadar olan matlûbat-ı hazineyi mahsup ediyor ki bu altı milyon lirayı bu sene nihayetine kadar olan matlubat-ı hazine ile mahsup etmek ve hiç borcu olmayan ve hiç bir alacağı olmayan da mazbatasını ibraz ettiği vakit bu paradan almasını nakden temin ediyor. Bu arz ettiğim üç milyon liralık tahsisatın da nakden tediyesi suretiyle hitama erdirilmesini temin ediyor. Birinci kanun ile ikinci kanun arasındaki fark şudur. Birinci kanun arz ettiğim gibi köyler için bütün köylülerin borcuna takas ve mahsubunu kabul ediyor. Yalnız şehirlerde ya kendisinin borcu veya akrabasının borcu olmadığı takdirde takas ve mahsubunu tecviz ediyordu. Efendiler! Tatbikatta yakından akrabası mıdır, değil midir? Ciheti vardır. Bununla

beraber şirketi de kabul ediyordu. Bu mahalle Heyet-i İhtiyariyesinin ilmühaberlerine ve köy ilmühaberlerine istinat ediyordu. Açıktan açığa akrabasıdır, değildir gibi bariz birtakım mesail üzerinden yürümektense doğrudan doğruya takas ve mahsubu caizdir. Kimin alacağı vereceği varsa tekâlif-i milliye, vesait-i nakliye mazbatalarını mahsup ederiz demekliği selâmet-i muamele için daha faideli gördük. Çünkü takas mahsubu yapılıyor. Bir ilmühaber geliyor. Bu efendi falanın köylüsüdür, falan efendi filân efendinin akrabasıdır deniyor, yapılıyor. Bunun hilafı sabit oluncaya kadar muteberdir. Bu yolu takip etmekten ise alelumum vesait-i nakliye ve tekâlif-i milliye mazbatalarını mahsuben Maliye Vekâleti takas olarak mahsup ediyor demeyi Maliye, selâmet-i muamele için daha faideli gördü ve şunu da arz edeyim ki bu takas-ı mahsuptan maksat 1339 senesi nihayetinde olan matlubat-ı hazine ile takas ve matlubun caiz olduğunu ifade etmektir. Hiç borcu olmayan veyahut borcu olanlardan birisine sen benim mazbatamı al borcuna mahsup ettir de sen bana bedelini ver, demek istemeyen kimseler mazbatalarını hazineye veya mal sandıklarına ibraz ettikleri takdirde ve bu tahsisatı kabul buyurduktan sonra nakden tediyesi pek tabiî bir muameledir. Zaten vesait-i nakliye ve tekâlif-i milliye mazbataları ile tahakkuk ettirdiğimiz borcumuz altı buçuk milyondur. Bunun üç milyon tahsisatını evvelce aldık. Üç milyon da şimdi alıyoruz ki tam altı milyon eder. Yarım milyon liralık tahsisat bakalım. Bu takas-ı mahsup muamelesinin

hitamında açık kalacak olursa çünkü bu mazbataların zayi olan aksamı vardır bunun için ayrıca tahsisat isteyeceğiz. Demin Abdullah Azmi Efendi bir noktaya temas ettiler. Buyurdular ki bunu takas-ı mahsup yapıp borcu olanlara daha noksan bir bedelle aldırmaktan ise sülüs nisbetinde veya nısıf suretinde bunu nakden tediye etsin de mahsubunu tediye yaptırsın. Bir defa Maliye yüzde tenzilâta hiçbir suretle razı olmamakla beraber bir para dahi tenzilât doğru değil ve bunu da yapmaz ve başkalarının da tenzilât yapmasına da mâni olmalı. İkincisi; emin olunuz ki harp senelerinde halkımızın belki yüzde kırkının vergileri tehir etmiştir. Asker idi teehhür etti, muhacir idi teehhür etti, muhtelif sebeplerle bu vergiler vakt ü zamanında tahsil edilemedi. Nakliyat ve sevkiyat muntazam olmadığı için aşar borçları teehhür etti. Şimdi onlara da bir kolaylık oluyor. Ellerinde mazbatası varsa derhal mahsup ediyor. Eğer yoksa başkasının mazbatasıyla uzlaşıp mahsup edecektir. Birinci kanun köylünün akrabasını ve şerikini bilakayd ü şart kabul etmişti. Bu mutlak olarak o kuyudatı kaldırmak oluyor, ikinci olarak buyurdular ki Maliye Vekâleti zayi olan mazbatalar yerine nüsha-yı saniye vermiyor. Efendiler! Bu muamele 1338 senesinde uzun müzakereyi mucip oldu ve binnetice Maliye Vekâleti bir teklif arz etti ve bu teklif Muvazene-i Maliye Encümenine havale edildi. Bu teklif encümendedir, tetkik ediyoruz. Bunun iltibasını ve mükerrer tediyata mâni olacak esasatı tespit ettikten sonra nüsha-yi saniyesini verebilmek için Heyet-i Celilenize mâruzâtta bulunacağız. Nüsha-yı saniye vermediğimizin esbabını arz edeyim. Malum-ı âlileri istilâ gören memleketler ahalisi istilâ görmeyen memleketlere iltica ettiler. O vakit bunların o günkü felâketlerine medar olmak üzere Hükûmet Heyet-i Vekile kararı ile bir tamimde bulundu, dedi ki vesait-i nakliye ve tekâlif-i milliye mazbataları olanlardan yüz elli liraya kadar matlubatın herhangi mal sandığına müracaat ve ibraz ederlerse mazbatalarını alın ve bedelini kendisine tevdi edin! Bu Harb-i Umumide yüz liraya kadar yapıldı, harb-i hazırda Heyet-i Vekile kararı ile yüz elli liraya kadar yapıldı. Şimdi ahali muhtelif şehirlere, muhtelif kazalara hicret etmişti. Bu mazbataların bir kısmı arz ettiğim gibi yüz elli liraya kadar olanların bir kısmı alındı, mal sandıklarına verildi. Şimdi bu mazbataların kayıtları memleketinde duruyor ve bu mazbataların muhteviyatının tediyatı mahallinde yapılmadığı için tediye mi edildi, mazbata zayi mi oldu? Bunu tahkik ettirmek mümkünsüz oluyor.

Hakkı Bey (Van) - Her yerde bu mazbataların kaydı yok mu?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Devamla) - Binnetice bunun suret-i tahakkuku ve bunun tediye edilen kısmı ile tediye edilmeyen kısmının sübutunu temin edecek şerait ne olabilir diye Maliye Vekâleti teklifte bulundu. Teklif Muvazene-i Maliye Encümenindedir. Tetkik ediyoruz ve netice-i tetkikatı Meclis-i Âlinize arz edeceğiz. O şerait

altında ne suretle tahkik ettirilmesi Meclis-i Âlinizce kabul buyurulursa ondan sonra ziyaından dolayı nüsha-yı saniye mazbatası vereceğiz. Yoksa bugünden her müracaat edene zayi mazbatasına mukabeleten nüsha-yi saniye vermek mükerrer tediyatı temadi ettirmektedir ki zannederim, Meclis-i Âliniz bunu tecviz buyurmazsınız ve hazine de bunun altından çıkamaz. Binaenaleyh mazbataları zayi olanların hukukları mahfuzdur. Fakat zıyaı sabit olması lâzım gelir.

Osman Kadri Bey (Muş) - Harb-i Umumide ahalinin eline verilen mazbatalar ve tekâlif-i harbiye bunlara dâhil midir? Çünkü daire-i intihabiyemde bu gibi mazbatalar bir kısmının elinde bulunuyor.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Hayır!

Osman Kadri Bey (Muş) - Onlar için ne düşünülmüştür?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim, imparatorluğun düyun-ı dâhiliyesini tasfiye etmek üzere Meclise bir kanun arz ettik. O kanun birtakım ahkâmı muhtevidir. Onun bir maddesi de Harb-i Umumideki tekâlif ve vesait-i nakliye mazbatalarına aittir. O kanun Heyet-i Celilenize gelecektir.

Şükrü Bey (Bolu) - Ne vakit gelecek?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Onu ben bilemem. Bendenizin o kanunu Meclis-i Âlinize takdim etmekle vazifem hitam bulur. Meclis-i Âliniz ne vakit ruznamesine alırsa o vakit müzakere edilir. Burada mevzubahis olan harb-i hazırın tekâlif-i milliye ve vesait-i nakliye mazbatalarıdır ve bunların üzerine istisnaen bu sene muamelenin kapanmasını tercihan terviç ediyoruz. Harb-i Umuminin düyun-ı dâhiliyesi ayrıca Tasfiye Kanunu ile Meclis-i Âlinizin nazarı tasvip ve tetkikine arz edilmiştir.

Yusuf Akçura Bey (İstanbul) - Efendim tekâlif-i milliye ve harbiye, vesait-i nakliye-i berriye ve bahriye vesaireye mukabil Devlet birer senet vermiş. O senetler bilahare ya vergi mukabilinde takas suretiyle bitirilecek veyahut da bir miktar muayyen para verilecek. Bu bapta 12 Nisan 1339 tarihli bir kanun var ki onun birinci, ikinci, üçüncü maddelerinde kimlerle takas muamelesi veya tediye muamelesi yapılacağı bugün elimizdeki kanunun altıncı maddesinde musarrahtır. Beyefendinin izahlarından da anlaşılıyor ki daha yeni tamim edilmiştir. Binaenaleyh böyle kardeş veyahut akraba olmayanlar üzerine de takas muamelesi yapılabilecektir. Acaba bu takdirde bizim imparatorluk devrinde pek çok cari olan ve maalesef fukaranın zararına ve pek çoklarının nef'ine olan kırıcılık muamelesi devam edecek midir? Bu kırıcılığa karşı tedabir-i azime alınmış mıdır? Vakıa iskonto denilen az çok meşru bir muamele vardır fakat bu yüz de dört, beşi geçmez. Bizde kırıcılık yüzde yirmi, otuz, kırk hatta seksene kadar var derler. Bendeniz katiyen bilmiyor isem de acaba şimdiye kadar olan muamelâtta bu kırıcılık vâki olmuş mudur? Ve bundan sonra olmaması için tedabir-i kâfiye mevcut mudur?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim bendeniz birinci kanunla ikinci kanun arasındaki farkı izah ettim. Ve kanunda köylüler için mutlak olarak bütün köylünün borcuna takas ve mahsubu terviç ettiğini yalnız şehir ve kasabalıların akrabalarıyla şeriklerine borcunun mahsubunu tecviz edip diğerlerine etmediğini bunun ise umumi olduğunu arz ettim. Ve arz ederken dedim ki: Akrabadır veya şeriktir diye nihayet bir ilmühaber getiriliyor. Bunun hilafı sabit oluncaya kadar biz de bunu tam telâkki ediyoruz. Fakat bu ilmühaberlerin çok rica ederim, yüzde kaçı sıhhat ve hakikat ifade eder. Binaenaleyh eğer bu mahsup muamelesinde bir gayr-i tabiilik mahsus ise birinci kanunda da mahsustur, ikinci kanunda da mahsustur. Fakat bunu mutlaka bir hısım bulacaksın, bir akraba bir şerik bulacaksın ki tekâlif-i milliye ve vesait-i nakliye makbuzlarını mahsup ettireceksin demekten ve böylece takyit etmekten ise zannediyorum serbest bırakmak ashab-ı matlup için daha faideli, daha menfaattardır. İsterse kendi borcuna mahsup ettirir, eğer kendi borcu yoksa başkasının borcuna isterse mahsup ettirir. Eğer bunu da istemezse müracaat eder, nakden parasını alır. Bu kanun mutlaka ve behemahal mahsup suretiyle kapanacaktır demiyor. Maksat, borcu ve matlubu olmayanların veyahut herhangi birisiyle mahsup ettirmek istemeyenlerin matluplarının nakden verilmesidir. Kanun bunların nakden tediyesini dahi emreder. Binaenaleyh takdir Heyet-i Celilenizindir.

Yusuf Akçura Bey (İstanbul) - Sualime cevap verilmemiştir. Bendeniz Vekil Beyefendiden soruyorum: Gerek evvelki kanunla gerek şimdi çıkarılacak kanunla kırıcılığın önüne geçilecek midir? Kâfi mevani ihdas edilmiş midir? Bilfiil kincilik vâki mıdır? Çünkü hepimiz biliyoruz ki bu harbi yapan en ziyade fakir ve zayıf olan köylüdür. Askerimiz dahi onlardandır. Binnisbe zengince olan adamların bu işte fukaranın keşkülünden para alır gibi yüzde otuz, kırk para alacak olursa biz nasıl Halk Fırkası oluruz buna cevap isterim.

Maliye Vekili Hasan Bey - Beyefendi! Kırıcılık vâki olduğundan Maliye Vekâleti şimdiye kadar haberdar edilmemiştir. Buna ait şimdiye kadar bir müracaat ve şikâyet dahi işitmedim. Fakat bundan sonra olur mu? Belki olur belki olmaz.

Yusuf Bey (İstanbul) - Demek imkân vardır, cevap çıkmamıştır efendim.

Vehbi Bey (Karesi) - Efendim! Şimdiye kadar sabık Hükûmet alacağına şahin vereceğine karga vaziyetinde idi. Alacağını jandarmasıyla, askeriyle yani kuvvetiyle tahsil eder, borcuna geldi mi, al şu kâğıdı muhafaza et, sia-yı maliye hâsıl olunca paranız verilecektir deyip geçer. Hükûmet-i milliye, geçen sene millî Hükûmet olduğunun sıfatı mümeyyizesinden biri olmak üzere borcunu tanımaya başlamıştır. Geçen sene gücü yettiği kadar ve bütçesinin kifayeti derecesinde vermiş, bu sene de şu madde ile verecektir. Yine şayan-ı şükranıdır. Gerek encümen teklif etsin gerek Hükûmet doğrudan doğruya teklif etsin, mademki Maliyemiz bunu taahhüt ediyor ve vermeyi kabul ediyor, şayan-ı şükrandır. Hükûmet diyor ki; ben borcumu ödeyeceğim evvelki yapılan aldatmalardan vazgeçtim. Ve Hükûmet hakkını tanıyor. Bunda suiistimal olacak mı? Efendiler! Hangi şeyde suiistimal olmaz ki bunda suiistimal olmak korkusu varit olmasın. Her şeyde olur, eğer bu suiistimal korkusu ile bu maddeyi kabul etmeyecek ve bu parayı koymayacak olursak iş o zaman tamamen kırıcıların eline düşecektir. Çünkü kırıcılar biliyor ki bir gün bir yolunu bulup bu parayı almak ihtimali vardır. Binaenaleyh kırıcılara asıl bundan sonra düşüreceğiz. Parayı koymadığımız zaman düşüreceğiz. Şimdiye kadar henüz kırıcı eline gitmiş bir kâğıt, bir mazbata işitilmedi fakat halk parasının verilmeyeceğinden ümidini keserse o vakit kırıcılık başlayacak ve kâğıtlar kırıcıların eline düşecektir. Bazı arkadaşlar da zenginle fakirler arasında, bilhassa Abdullah Azmi Bey arkadaşımız, şu kadarı nakden verilsin şu kadarı borcuna mahsup edilsin gibi kayıtlar konsun dediler. Biz bu milletin efradını zengin etmek mi istiyoruz. Yoksa zenginleri fakir etmek mi istiyoruz? Bittabi hepsini zengin etmek istiyoruz. Harekât-ı Milliyede biliyoruz Hükûmet Tekâlif-i Milliye diye yüzde kırk aldı. Bunu kimden aldı? Malı olanların yüzde kırkını aldı, biz onlara bir bedel takdir ettik. Bu bedellerin yekûnunu memlekettin servet-i umumiyesine nispet edersek hakikaten yüzde kırk değildir. Ya aldığının bedeli noksan tayin edildi. Yahut ki yüzde kırkı ele geçiremedik. Her ikisi de vardır. Hem mala tamam bedel takdir edemedik, hem de yüzde kırkı tamamen ele geçiremedik. Binaenaleyh şurası muhakkak ki biz bedeli tamamen tahakkuk ettiremedik. Binaenaleyh o adam zengindir. Bugün vereceğiz yahut o adama koyacağımız temettü vergisine mahsup edeceğiz diye düşünürsek aman mahsup etmeyelim, bu madelete muvafik bir şey değildir. Hükûmetin borcu, gerek zengin gerek fakire borçtur. Hepsini birden ödemek lâzımdır. Hükûmet sıfatıyla tebaası arasında sana borcumu vereceğim, sana vermeyeceğim gibi şeyler doğru değildir. Binaenaleyh müsavi tutmak ve umumi muamele yapmak gayet tabiîdir. Yalnız bir zat eğer borcuma mahsup ettirmeyeceğim derse Maliye Vekili Bey parasını vereceğim diyor. Bu da kabul edildikten sonra hiçbir mahzur kalmamıştır. Madde gayet muvafıktır, olduğu gibi kabul edilmelidir.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Arkadaşlar! Bu madde ile verilecek tahsisatın aleyhinde değilim. İfadatım öyle anlaşılmasın. Bendeniz bu maddenin ruhunda köylüye tevcih edilmiş bir zarar görüyorum. Çünkü sene iptidasında yapılan 12 Nisan 1339 tarihli Mahsup Kanununda, tekâlif-i millîye ve vesait-i nakliye mazabıtının mahsubu için birtakım esasat kabul edilmişti ki bu mazbatalar mahsup edilirken alelamya herkesin borcuna mahsup muamelesi reddedilmişti. Bundan istihdaf edilen, gaye doğrudan doğruya kırıcılığın önüne geçmek ve köylünün zararına olacak her türlü fenalığa meydan vermemek idi. Hâlbuki o kanun ile vaz'edilen kuyut ve şurutu bu kanun kaldırıyor. Şu halde doğrudan doğruya kırıcılık başlayacak. Çok âlâ biliyoruz ki köylü mütegallibenin tesiri altındadır bu gayr-i kabili inkârdır. (Çok doğru sesleri) Evet bugün Hâkimiyet-i Millîye diyoruz fakat köylü mütegallibenin nüfuz ve tesirinden âzâde kalamadığı için bunun tecellisi elyevm şekl-i ahardadır. Mücadele-i Millîye esnasında gerek vesait-i nakliye olarak alınan ve gerek kanuna tevfikan tekâlif-i milliye suretiyle tedarik olunan şeyleri köylü vermiştir. Şimdi biz bu köylünün

parasını mahsup suretiyle iade ederken bunu da kasabalarda birtakım muhtekirler vasıtasıyla verecek olursak köylü o hakkının nısfını da bu muhtekirlere vermiş olacaktır. Binaenaleyh 12 Nisan tarihli kanunun birinci maddesi ahkâmı baki kalmak kaydiyle bunu kabul edecek olursak bu mahzur zail olur. Köylü de kendi hukukunu temin eder. Aksi surette köylünün hakkı zayi olacaktır.

Reis - Efendim müzakerenin kifayeti hakkında teklifler vardır.

Musa Kazım Efendi (Konya) - Efendim! Bendeniz kâfi olmadığını zannediyorum. Maliye Vekili Beyefendi ifadesinde hazineye borcu olanların alacaklarına takas ve mahsup edileceğini, olmayanlara alacaklarının nakden verileceğini beyan buyurdular. Hâlbuki madde-i kanuniyede buna dair bir sarahat ve delâlet yoktur. Esasen kanunun takip ettiği gaye tasfiye-i düyundur, borç ödemek değildir. Maksat; Maliyenin halktan aldığı paraları nakden vermek ve borcunu doğrudan doğruya tesviye etmek değildir. Gayr-i kabili istihsal metalibi hazine var ise onların mahsubunu icra etmektir. Köylünün matlubu ile takas muamelesini kabul ediyor. Usul-i Muhasebe Kanunu üzere mürur-ı zaman haddine baliğ olan metalib-i hazineyi bu maddelerle takas ve mahsup yaparak kurtarmaktır. Yalnız bu kanunun geçenkinden farkı, şehir ve kasabalarda bulunanların da kendi ve akrabasının borcu olmazsa bunu la-alettayin her kimin borcu olursa olsun, onunla da mahsubu kabul ediliyor. Fakat borcu yoksa borcunu ifada taallül etmeyen, tahsildarları kapısının önünden iki defa geçirmeyi bir zül ve borcunu vermeyi kendisi için bir şeref addeden zevatın mazbataları ellerinde olarak Hükûmet kapısına varmayacak mı? Ve bunlar katiyen bir nakde nail olmayacaklar mı? Ve borcunu vermek için mutlak be-mutlak medyun olmak ve mükerreren düyuna mâruz kalmak veya mahkemeye gitmek lüzumu mu hissolunacak? Yani böyle süründükten sonra mutlaka Mahsup Kanununu beklemek mi lâzımdır. Kanun bir kere Maliye Vekili Beyefendinin ifadesini ifadede kasır olunduğundan buraya bir fıkra ilâvesi lâbüt ve vaciptir. Ondan sonra 1336, 1337, 1338 tekâlif-i milliye ve vesait-i nakliye mazbataları ile 1339 senesi borçları da takas ve mahsup edilecek. Bu da bilâ vasıta tekâliftir. Köylünün nesi var? Ağnamı iki göz evinin vergisi, elli dönüm tarlasının vergisi ki bunlar yirmi, otuz kuruştan ibarettir. Bu ise bugüne kadar alınmıştır.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Değil, değil.

Musa Kazım Efendi (Konya) - Müsaade buyurun! Bunun için tahsildarlar faaliyet ibraz etti, hattâ buradan bir milyona mukabil olan havale gidinceye kadar tahsildarlar bunu tahsil ettiler. Maliye memurları faalâne çalıştı tahsil edildi. Bugün ashab-ı matlubun borcu yoktur ki mahsup ettirsin. Borcu olanların deynine mahsup ve borcu olmayanlara da nakden verilir, demelidir. Bu da vakt ü zamanı ile verilmelidir. Yoksa elli liralık bir senet için elli gün Hükûmet kapısında dolaştıktan sonra, havale tükendi işar-ı ahire kadar tehiri emredildi denilirse bu muvafık mı? Belki çok acı söylüyorum. (Doğru, haklı sadası) Bu olduktan sonra iş'ar-ı ahire kadar yine tediyesine emir yok. Sonra havale gelir. Bundan kimsenin haberi yok. Haber alıncaya kadar yine havale biter.

Efendiler! Bir kanun kabul ettiniz mi; hemen o gün havalesi her yerde mevcut olmalıdır. Ve bedeli tamamen temin ve tediye edilmelidir. Yoksa bunlar, suiistimali tevlid eder. Bunu köylü namına söylüyorum. Bu aranılan bir para değildir. Teberru' diye kabul ediliyordu. Fakat teberru diye kabul edilen bir parayı deyn diye vermek ve onu da biraz külfetsizce tediye etmek lâzım gelir. Köyden gelsin, handa, şurada, burada yatsın ve kalksın tahsildarın arkasında koşsun ve sonra da köye boş dönsün, bu çok yazık olur.

Efendi! Bak şurada kaç ay kalmıştır. Altı ay kalmıştır. Bunun havalesi çıktı geldi, köylünün haberi olmadı deyinceye kadar şubat nihayet bulup mart gelmiştir. Mahsup muamelesi 1339 senesinde dahi icra edilebilir. Peki, iyi ama mahsup muamelesi böyle uzarsa temadi ederse 1339 senesinde yetişemez. 1340 senesi için mahsup muamelesi icra kılınır demeli. Aslen 1339 senesi için köylünün borcu kalmadığına sizi temin ederim. En fakir adamların borcu yoktur ki takas muamelesi için bir borç bulsun. Zenginlerin borcu vardır. Meclis-i idarede âza olmayanların borcu yoktur,

belediye âzası olmayanların borcu yoktur. Onun için rica ederim. Eğer bu parayı köylüye vermek matlup ise mahsup muamelesini 1340 senesine teşmil ettiğimiz gibi ve alelıtlak 1340 senesinde de mahsup icra edilir diyelim ve sonra bunun nakden itası matlup ise şuraya bir fıkracık ilâve edelim. Günah olmaz. Borcu olmayanların matlupları nakden verilir diye maddenin sonuna bir fıkra-yı tayyibe ilâve edelim ve bununla borçları vereceğimizi gösterelim. Yoksa lalettayin borcunu ifada taallül edenlerin borcuna mahsup çaresi düşünülmesin. Bir de mazbataların zıyaı meselesi var: Mazbataların ziyaından dolayı mazbatanın nüsha-yi saniyesinin verilip verilmemesi meselesi var. Borç Hazinenin zimmetinde sabit ve mütehakkık olduğu halde -ki kendi kaydiyle mütehakkıktır- Hazine bu borcu eda ettiği veya bu borçların ibra edildiğini veya herhangi bir sebeple havale edildiğini ispat etmek lâzımdır. Borcun verilmesinde sebep, ancak ödenmesi, havale edilmesi veya ibra edilmesidir. Mazbata denilen şey Hazinenin zimmetinde sabit ve vacibül-ifa olan deynin esbab-ı sübutiyesidir. Benim elime verdiğin esbab-ı sübutiyeyi her ne suretle olursa olsun zayi etmemişim. Senin defterinde kayıt var ya, devair-i miriye-i resmiyenin defatiri leh ve aleyhte bir delildir. Buna Usul-i Muhasebe Kanunlarında bir mâni var mı bilmiyorum? Fakat hukuken mazbatasını zayi eden bir adam mahkemeye giderse hâkim mutlak ve alelıtlak o paranın istihsaline hükmeder. Fakat hükmedinceye kadar o paranın havalesi biter. Üç milyon liranın mahsup muamelesinin hükmü geçer. Binaenaleyh bunlar da mahsup edilmelidir. Ama acaba mükerrer aldı mı? Diye bir ihtimal vardır, bu delilden neşet eder bir ihtimal olmadığından delilden neşet etmeyen ihtimale karşı hüküm yoktur. Buna karşı Muvazene-i Maliye Encümeni işgal edilen yerlere karşı bir usul, bir şekil düşünüyor. Buna lüzum yok. İşgal edilen yerlerde bir mahzur vardır. Fakat bu, Ankara'da da vardır. Mazbatası zayi edilmiştir. Ne için nüsha-yi saniyesi verilmiyor. Onun için her halde bu madde encümene gitsin ve encümen bunu bir şekle koysun veyahut bu tadilât dairesinde kabul edilmelidir. Hele zayi edilen mazbataların nüsha-yı saniyesinin verilmemesi doğru olamaz. Bunun hiçbir kitapta yeri yoktur. Bunlar verilmelidir efendiler.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Söz istiyorum.

Reis - Müzakerenin kifayeti aleyhinde bir kişiye söz verebilirim.

Hasan Fehmi Bey (Maliye Vekili) - İzahat vereceğim.

Reis - Müzakerenin kifayetini kabul eden lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir. (Anlaşılmadı sesleri) Efendim! Müzakere kâfi görülmemiştir.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim! Buyuruluyor ki: Tekâlif-i Milliye ve vesait-i nakliyeyi köylüler verdi. Şimdi ise onlar matlubatını alamıyorlar. Şehirlerde kırıcılık olacaktır. Efendiler! Birinci kanunla üç milyon lira tahsisatı kabul ederken, yüz liraya kadar olan mazbataların tamamını, yüz liradan fazlasını yüz yirmi beşinin tediyesini kabul etmiştik. Köylerin verdiği vesait-i nakliye ve tekâlif-i milliye, şehirlerdeki iskelelerde ve istasyonlarda olan tüccarların verdiği tekâlif-i milliye bedeli ile hiçbir zaman kıyas kabul edemeyecek kadar farklıdır. Köylünün elindeki mazbata, ya bir hayvan bedelidir, ya bir çift öküz bedelidir yahut da köye ait olmak üzere birkaç kile buğday bedelidir. Köyün tekâlif-i milliyesi mazbata itibariyle, gayet cüzi miktarlara inkısam etmiş mazbatalardan ibarettir. Bunu birinci kanun temin etmiştir ve birinci kanunda zaten köylüler için kendi, kendi matlup ve zimmetine maksur kalmayarak bütün köylünün borcu ile takas ve mahsubu temin ettiği için köylünün matlubunu birinci kanun tamamıyla temin etmiştir. O mer'idir. İkinci kanun daha ziyade yüz liradan fazla olan tekâlif-i milliye ve vesait-i nakliye mazbatalarının yüz yetmiş beşine aittir. Bu da şehirlerdedir. Bugün meselâ Samsun gibi, Konya merkezi gibi, Ankara gibi ticaretgâh olan yerlerde -ki tekâlif-i milliye alındığı zaman İzmir, İstanbul gibi ticaretgâh olan mahaller elimizde değildi- bir tüccarın elinde on bin, on beş bin liralık tekâlif-i milliye mazbataları vardır. Bir tüccarın hiçbir zaman on bin, on beş bin liralık borcu yoktur ki takas ve mahsup etsin. Borcu varsa mahsup edecek, üst tarafını alacaktır. Köylünün vaziyeti burada mevzuubahis değildir. Birinci kanundaki kuyud ve şurut bugün dahi bakî kalsın. Yani o vakit köylüler için yapılan müsaade -ki bilâ kayd ü şart mahsuptur- bu defa da kasabalılara bu müsaade verilmesin derseniz siz bilirsiniz. Biz bunu tetkik ederken düşündük ve dedik ki: Mademki köylülere bilâkayd ü şart verilsin dedik, bunu kasabalılara da teşmil edelim. Fakat etmeyelim derseniz, siz bilirsiniz.

Buyuruyorlar ki borcu olmayanlara ne yapılacak? Efendiler! Bu kürsüde birkaç defa tekrar ettim ki buradaki maksat borcu varsa mahsup etmektir. Borcu yoksa arzusuyla diğer bir arkadaşının borcuna mahsup ettirmektir. Bunu da istemiyorsa parasını alacaktır. Eğer madde-i kanuniye bunu temin etmiyorsa "takas" mahsup veya nakden tediye suretinde bir cümle ile ifade edersek maksat hâsıl olur. (Böyle iyi sesleri) Esasen maksadımız budur.

Sonra Musa Kâzım Efendi Hazretleri buyurdular ki: Zenginlerin borcu vardır. Fakirler borçlarını vermişlerdir. Bendeniz kayda istinaden cevab olarak arz ediyorum ki bugün en yüksek tahsilatımız yüzde kırkı kırk beşi geçmemiştir ve hattâ kendilerinin daire-i intihabiyeleri olan Konya'da dahi vergileri tahsil etmiş bir vaziyette değilim. Belki birinci altı aylık taksitleri kısmen tahsil edilmiştir. Köylünün borcu vardır, mahsubunu yapabiliriz. Borcu varken mahsup muamelesi yapılmak zaruridir. Borcu yoksa parasını ister ve alır. Buraya "Borcu yoksa nakden verilir." suretinde bir cümle ilâve ederiz. Maksadımız budur. Sonra yine buyurdular ki: Bilâ vasıta vergiler de mahsup edilecek. Bilâ vasıta vergiler müsakkafattır, ağnamdır. Rica ederim, onu bize bıraksınlar! Biz onu bütçe lisanıyla arz ediyoruz. Bütçede, aşar vergisi bilâvasıta vergilere dâhildir ve birçok rüsuma bilâvasıta vergi denilir. Bu bir kısm-ı mahsustur. Bunun haricinde kalanlar harçlar, inhisarlar ve gümrüklerdir. Bilâvasıta rüsum ve tekâlif deyince, bütçenin birinci kısmı tamamen dâhildir. Vergilerin en büyüğü olan aşar vergisi dahi bilâvasıta vergiler meyanındadır. Buyurdular ki havale noksandır, verilen havale bir memleketin matlubuna kifayet edecek derecede değildir. Mal memurları havale kalmadı diyorlar. Pek tabiîdir efendim. 6,5 milyonluk tekâlif-i milliye mazbatalarına karşı üç milyon liralık tahsisat verdiniz. Biz de havaleleri, her memleketin tahakkukuna göre yüzde 40 ve 50 verdik. Elbette havale kalmadı diyeceklerdir. İşte 6,5 milyon liranın mütebakisini şimdi istiyoruz. Fakat rica ederim derhatır buyurunuz ki tekâlif-i milliye tatbik edildikten sonra, bunun takribi olsun bir hesabını anlamak için Meclis-i Âli günlerce, haftalarca müzakere yapmıştır ve binnetice uzun bir tetkikat neticesinde takribi olmak üzere 1338 senesinde altı buçuk milyon lira olarak bir tahakkuk arz edebildik. Binaenaleyh o vakit kıta kumandanları ve muhtelif heyetler tarafından Sakarya Muharebesi esnasında ne gibi şerait altında alındığı

malûm olan bu tekâlif-i milliyenin muntazam vergiler gibi kayda müstenid ve mütehakkık bir vergi olmadığını derhatır buyurarak böyle havale noksan gitti fazla kaldı, köylü geldi, havalesini almadı gibi halatı bendeniz pek tabiî ve zarurî görürüm. Bir kere tahakkukuna göre tahsisat almadık. Havaleler noksan verildi, ikincisi, birçok yerler tahakkuklarını birinci tahsisatı aldıktan sonra ikmal edebildiler. Bunları, havale noksanlarını muamele itibariyle zaruri ve tabiî görsünler. Binaenaleyh maddenin kabulü hesabatın tasfiyesi, kayıtların kapatılması, halkın matlubunu alması itibariyle lâzım ve faydalıdır. Fakat borcu olmayan ve alacağını başkasının borcuna da mahsubunu kabul etmeyen bir adamın alacağını nakden istemesi hakk-ı kanunisidir. Eğer bunu kanun ifade etmiyorsa "veya nakden" kelimesini ilâve ederek bunu ıslah ederiz, mesele biter. Eğer birinci kanundaki kayıt gibi, mahsup muamelesi behemahal yalnız kendi borcuna mahsus kalacak derseniz onu da siz bilirsiniz. Fakat herhalde zannediyorum ki köylere verilmiş bir müsaadeyi şehirlerden esirgemek muvafik olamaz.

Sadık Bey (Karahisar-ı Sahib) - Efendim! Müsaade ederseniz maddenin son fıkrasını okuyacağım: "İşbu tahsisatın sene-i haliye zarfında, sarf edilemeyen miktarı 1340 sene-i maliyesinde dahi sarf edilebilir." Kanunlarda "edilebilir" kelimesini ben, kayd-ı ihtiyati olarak görüyorum. Burada hüküm ve mutlakıyet ifade edebilmek için "sarf edilebilir" kelimesi kifayet etmez. Herhalde bu "olabilir" kelimesi yerine mutlakıyet ifade eden "sarf edilir" tâbiri konsun.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Pekâlâ! "sarf edilir" Densin. Muvazene-i Maliye de...

İsmet Bey (Çorum) - Efendim bendeniz 12 Nisan 1338 tarihli Mahsup Kanununu en çok takibeden bir arkadaşınız olduğum için bu madde ile o kanundaki madde arasındaki farkı arz edeceğim ve Maliye Vekili Beyefendi'nin izahatından bir noktayı dahi tashih etmek isterim. Hakikaten 12 Nisan 1338 tarihli Kanunla yapılan mahsup muamelesi mahdut bütçelere hasredildiğinden dolayı tekâlif-i milliye mazbatalarının mübadele kıymetini tenkis etmiştir. Mahsup muamelesi yapmak müteassir tediye için para az, hemen gayr-i kabil-i tediye bir halde kalmıştı. Fakat Maliye Vekili Beyefendi bazı tedâbir ittihaz etmiştir. Kabil-i tediye olan kısmını aşara mahsup ederek tediye edilemeyen kısmının da başabaş teminat olarak kabul edilmesini yani emval-i gayrimenkule gibi haczedilmesini ve mahsup

muamelesi yapabileceğini göstermiştir. Bundan çok büyük fayda hâsıl olmuştur. Bu madde mahsup muamelesini muayyen akraba ve şerike hasretmeyerek herkese, her ferde mahsup edebilmesini temin ettiği için tekâlif-i milliye mazbatalarının kıymetini yükseltmiş ve iskonto meselesini tenkis etmiştir. Yani çok müfid bir şekildir. Köylünün borcu yok, şerik de tedarik edemez. Babasının, anasının borçlarını vermek usulünü de bilir. Fakat bugün bu kanun ona üç milyon tahsisat koymakla elinde mevcut mazbatanın kıymetini hemen kabil-i tediye bir hale koymuştur. Artık köylü bunu yüzde elli, yüzde yetmiş, yüzde doksana vermez. Çünkü tamamı kabil-i tediyedir. Tekâlif-i milliye borçlarının esası altı buçuk milyon liradır. Üç milyon tahsisat evvelce verilmiş, üç milyon da şimdi veriliyor. Artık iskonto edecek bir ciheti yoktur. Fakat köylünün mahsup ve tediye muamelesini haksız kılacak bir maddeyi vaz'ederseniz o vakit köylü onu badıheva satar. Binaenaleyh arkadaşların bu kırıcılık ve saire hakkındaki şikâyâtı bu madde ile bertaraf edilmiştir. Bir de birinci kanunun maddesindeki mahsup muamelesinin mahdudiyeti vardır. Çok şayan-ı teşekkürdür ki encümen bu mahdudiyeti kaldırmış, âdeta tekâlif-i milliye mazbatalarına kıymet vermiştir. Bundan dolayı bu madde çok müfittir. Bendeniz deminden söz istedim. Eğer müzakere kâfi görülse idi faydası sakatlanır diye korkuyordum. Heyet-i Celileniz kâfi görmediler. Mâruzâtta bulunmaya fırsat buldum. Tereddüd etmeye hacet yoktur. Mazbatadaki bu madde hâmillere bir kıymet-i mütesaviye vermektir. Bu madde iskonto korkusunu kaldırmıştır. Yalnız Maliye Vekili Beyefendi tekâlif-i milliye mazbatalarından zayi olanlara nüsha-yı saniye verilmesinin imkânsızlığından bahsettiler. Bahsettikleri tekâlif-i milliye mazbatası değil, harbi umumideki tekâlif-i harbiye ve sair mazbatalarıdır. Çünkü tekâlif-i milliye mazbataları tediye edilmiş değildir. Geçen sene 12 Nisan tarihli kanunla ancak kabil-i tediye bir hale konmuştur. Bugünkü kanunla bunların suret-i tediyesi hakkında vekâletin yapmış olduğu talimat o kadar mazbuttur ki gerek borçlu olduğu sandıktan gerekse teminat vereceği sandıkta yapılacak muamele bir istida ile yapılır. Mazbut kayıtlardan geçer. Zayi edilmiş mazbata sahibi suret-i katiyede diğer bir sandıktan bu muameleyi yaptırmadan para alamaz. Yalnız Maliye Vekili Beyefendi'nin mahzuru daî olduğu noktasından ısrar ettiği şey Harb-i Umumiye ait tekâlif-i harbiye mazbatalarıdır.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Tekâlif-i milliye mazbataları da Garbi Anadolu'nun bazı aksamına şâmildir. Heyet-i Vekile kararı ile yüz elli liraya kadar olan kısmını tediye ettik. Müdafaa-i Milliye bütçesinden mahsup ettik.

İsmet Bey (Devamla) - Müsaade buyurulursa Garbi Anadolu'da tekâlif-i milliye mevcut değildir. Sakarya'dan sonra istirdat edilen mahaller varsa mahalleri muayyendir. Maliye Vekili Beyefendi eğer böyle gayrimuntazam bir surette mazbata ibraz edenlere Heyet-i Vekile kararını infaz etmiş para vermiş ise mahallini bilmektedir. Binaenaleyh tekâlif-i milliye mazbataları muayyen bazı mahallerden gayri yerlerde vukua geldiğini katiyen bilmiyorum ve yoktur. Vâki dahi olsa bugünkü tediye usulüne göre suret-i katiyede mükerrer tediyat imkânı mevcut değildir. Bunda suubet göstermeye lüzum yoktur. Bunda adaletsizlik vardır. Mazbatasını kaybedebilir. Halkımı biliyorsunuz o kadar alâkadar değildir. Bunda mahzur vardır. Bunların mazbatalarının kayıtları da mevcut olduğu halde vermeyiz demek diğer taraftan elinde mazbatası bulunanlara tediyatta bulunmak, diğerlerine de zayi etmişsin, tediye edemeyiz demek katiyen doğru olamaz. Muvazene-i Maliye Encümeninde bu bapta bir takrir veya bir tezkere mevcuttur. Çok rica ederiz, bu tezkereyi süratle intaç etsin, bu tahsisattan mazbataları zayi olanlar da istifade etsinler. Böyle mahzur vardır diye zayi mazbataların nüsha-yi saniyelerinin verilmemesi adaletsizlik olur. Bunun için madde gayet mukayyettir. Maddeyi tadilâtsız kabul etmek birçok arkadaşların korktukları iskonto ve saireyi tenkis eder. Tezyit etmez.

Reis - Efendim! On beş dakika teneffüs etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

İkinci Celse

Reis: Reis-i Sani Ali Fuad Paşa Hazretleri

Kâtipler: Vasıf Bey (Saruhan), Ragıb Bey (Zonguldak)

Reis - Efendim! Celseyi açıyorum. Söz sırası Süleyman Sırrı Bey'indir.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim! Bu madde iki fıkrayı ihtiva ediyor. Birinci fıkrasında halkın, Hükûmette olan 1336, 1337, 1338 seneleri matluplarını, Hazinenin halkta olan alacağı ile 1339 senesi nihayetine kadar mahsubu

kabul ediliyor. İkinci fıkrasında da bu düyuna tahsis edilmek üzere (3) milyon lira kadar bir para veriliyor. Bu paranın 1339 senesinde mahsup edilemeyen miktarını, yani bakiye-i tahsisatı 1340 senesine devrediyor. Fakat halkın elindeki bu üç senelik mazâbıtı 1339 senesi nihayetine kadar kabul ediyor. Meselâ: 1339 senesi nihayetine kadar mahsubu yapılıp da şayet memleketinde bulunamamış veyahut hariçte bulunması yüzünden elinde, mazbatası kalmış ise her ne kadar 1340 senesi zarfında, sarfedilecek tahsisat varsa bile, mahsup muamelesinin müddeti 1339'da hitam bulduğu için o mazbata elinde kalıyor. Binaenaleyh bendenizin, bu kanunun bu maddesinin birinci fıkrasındaki vesait-i nakliye-i berriye ve bahriye de dâhil olduğu halde 1340 senesi, yani 1339 senesi nihayetine kadar olan cümlesi arasındaki 1339 senesi tabirinin

1340 senesi şeklinde yazılmasını ve şu suretle elde kalan mazbatanın 1340 senesine devredilen tahsisatla mahsubuna imkân bırakılmasını teklif ediyorum ve bu hususta da bir takrir verdim.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Reis Bey! Müsaade buyurulursa cevap vereyim: Efendim! Tahsisatın 1340 senesine devri, 1339 senesi nihayetine kadar olan matlubat-ı hazineyle 1340 senesinde dahi matlubat-ı halk ile mahsubunu temin etmek içindir. Fakat 1340 senesinin varidatıyla dahi takas mahsup muamelesi icra edilir diye tediyesi cihetine gitmiyoruz. Çünkü bedelini 1340 senesi varidatı ile tediye edeceğiz ve 1339 senesinin bütçesinde ve tahsisat-ı umumiyesi meyanında bu tahsisatı almış oluyoruz. Henüz dâhil olmadığımız 1340 senesinin muamele-i umumiyesi üzerine takas ve mahsup muamelesi veya sarf muamelesi bütçenin müzakeresinden evvel bir kayıt ilâve etmek suretiyle icra edilirse bu katiyen caiz olamaz. Bir kere mahsup muamelesi yapılır. Fakat 1339 senesi matlubat-ı hazine ile de kırk senesinde dahi mahsup edilir.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Mahsup muamelesini arz ettim.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Devamla) - Efendim, mahsup muamelesi ibaresi doğrudur. İfade tamamdır. Biz bunu 1340 senesine ithal edersek henüz dâhil olmadığımız kırk senesinin varidatı ile de mahsup etmek lazım gelir ki ona da lüzum yoktur. Üst tarafını nakden tediye edeceğiz diyoruz ki bu üç milyon lirayı da 1339'un varidat-ı umumiyesinden tefrik etmiş oluyoruz. Binaenaleyh madde doğrudur. Eğer kırk senesinin varidatı ile de takas ve mahsup edeceğiz dersek henüz hulul etmeyen bir senenin varidatının şimdiden sarfını temin etmiş oluruz ki bu, müstakbel bütçemizi altüst edecek ve gayet sakat, bütçe esasatı ile kabil-i telif olmayacak bir şekildir. Bunun kırk senesinde mahsubu caiz demek, 1339 nihayetine kadar herhangi seneden borcu varsa mahsup muamelesine devam ederiz demektir. Biz buraya üst tarafını tediye edeceğiz fıkrasını da ilâve ediyoruz. O da 1339 varidatıyla karşılaşmış oluyoruz. Yine bin üç yüz kırk senesinde dahi nakden tediyeye devam ederiz. Fakat bu 1339 senesinde alınan tahsisat ile bakiyeyi tediyeye devam ederiz.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Bu Muvazene-i Umumiyeye aittir.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Devamla) - Binaenaleyh, Süleyman Sırrı Bey'in beyanatı varit değildir. Eğer bu şekilde madde tağyir edilirse arz ettiğim gibi henüz müzakere etmediğimiz kabul etmediğimiz bir senenin bütçesi üzerinde varidat üzerine şimdiden masraf kabul etmek gayet sakat bir şey olur.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Beyefendi! 1336, 1337, 1338 senelerinde elde mevcut mazbatalar var. Bu mazbatalar, verilen üç milyon tahsisatla 1339 senesi nihayetine kadar mahsup edilecektir.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Değil efendim, dikkat buyurunuz. 1339 senesi nihayetine kadar bilûmum matlubat-ı hazineyle bu 1339 senesi varidatının tahakkuk ettiği seneleri gösteriyor. O da 1330'dan 1339 nihayetine kadardır deniliyor. Kırk senesi varidatına mahsup edilmez.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Maksadım kırk senesi varidatı değildir efendim. Sizin vermiş olduğunuz (3) milyon lira tahsisat bin üç yüz kırk senesine devredilecek. Şimdi bendenizin elimde bir mazbata var…

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Bu muamele ile yine bin üç yüz kırk senesinde mahsup edilir.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Arz etmek istediğim işte budur.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Eğer zat-ı âliniz söylemiş olduğunuz şekilde buraya "1340" senesini koyarsak o vakit daha henüz gelmeyen senenin varidatını da buraya koymuş oluruz. Gelmeyen senenin varidatını da şimdilik mahsup ediyoruz. Bu doğru olamaz. Dikkat buyurunuz! 1339 senesinin nihayetine kadar bilumum matlubat ile takas ve mahsup muamelesi icra edilir. Aşağıda bu tediye ve mahsup muamelesine devam olunur diyor. Fakat yine 1339 senesi nihayetine kadar olan matlubat-ı hazineyle takas ve mahsup olunur. (Gürültüler, kâfi sesleri)

Musa Kazım Efendi (Konya) - 1339 senesi nihayetine kadar mahsup edileceği musarrahtır. Bir defada nakden verileceği musarrah, diğer taraftan nakden verileceğini muterif. O halde hiçbir mahzur yoktur. Yoksa nispeti ile senesine varidat üzerinden şimdiden bir kayıt ilâve edilir. O halde hiçbir mahzur yoktur. 1340 senesindeki varidat üzerinden şimdiden tasarruf edileceği anlaşılıyor. Fakat 1340 senesindeki varidat ile tasarrufun hiç münasebeti yoktur. 1340 senesi varidatı üzerine şimdiden tasarrufun mazarratı nedir? Şimdi ya mahsup edilecek veya nakden verilecektir. Nakden verilecek veya mahsuben tediye edilecek bir deynin 1339 senesi Şubat gayesine kadar hasır ve temdidinde fayda ve hikmet nedir? Daha vâsi bir surette muameleyi uzatmakta mâna nedir? Mademki verilecek bir paradır, mahsup yapılmadan nakden verilecektir. 1340 senesinde verilmesindeki bütçe itibariyle mazarratı nedir?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim! 1340 senesinin varidatı üzerine mahsup muamelesi, tediye muamelesi 1339 senesinin tahsisatı ile halledilemez. O vakit bütçe yoktur, malî intizam yoktur. Bir seneye maksur olan bütçe ahkâmı seneden seneye teselsül eder ki bu doğru değildir. İkincisi, 1339 senesi demekten maksadımız, 1339 senesi varidat ve masarifatı içindeyiz, 1339 senesinin varidat ve masarifatından bahsediyoruz. Bu 1339 senesi nihayetine kadar matlubat-ı hazineyle takas ve mahsup ederiz diyoruz. Üst tarafı yine 1339 senesine kadardır. Bu 1339 senesinde "3" milyon lira dâhildir. Tediye edeceğiz. Fakat bu mahsup muamelesi 1339 senesinde hitama ermez de 1340 senesine intikal ederse o vakit lâzımgelir ki: Bütçe nokta-i nazarından 1340 senesi için bu tahsisat mevkuf kalsın. Yeniden tahsisat isteyelim, yeniden tahakkuk yaptıralım. Ne miktar tediye edilmiştir, ne miktar kalmıştır? Bunu hesap edelim, Meclise getirelim ve diyelim ki iki milyon, üç milyon lira daha tahsisat lâzımdır. Çünkü 1339 senesinin nihayetini alamadık. Malûm-ı âlileri alınan tahsisatlardan sene nihayetine kadar sarfı tahakkuk eden kısım sarf edilir. Sarfı tahakkuk edip de tediye edilmeyen kısım devre-i mütemmimede nisan nihayetine kadar tediyeye devam olunur. Nisan nihayeti geldikten sonra artık o tahsisattan ne kalmışsa onlar üzerine sarfiyat muamelesi yapılmaz. Bütçe ve Usul-i Muhasebe-i Umumiye Kanunu bunu menetmiştir. Nisandan sonra sarfiyat ne kadar kalırsa kalsın hattâ boş da kalsa biz yine tediye edemeyiz. Meclis-i Âlice yeni tahsisat hakkında yeni kanun kabul edilmedikçe muameleye devam edemeyeceğiz. Efendim bu fıkrada 1340 senesinde dahi devam olunur demekten maksadımız bu tahsisatın eğer bu sene nihayetinde arkasını alamazsak tekrar Meclis-i Âliden tahsisat istememek için bunu bir sene de tediye etmek ve tahsisat istemeye lüzum kalmaksızın bu muameleyi hitama erdirmektir. Maksat budur. Yani bir seneye maksur olan bütçe ahkâmını bu işte kırk senesine devretmektir. Fakat 1340 senesinin bütçesine şimdiden teşmil etmek bütçe esasatını alt üst etmek demektir.

Reis - Efendim müzakerenin kifayeti hakkında takrirler var. Evvelâ müzakerenin kifayetini rey-i âlinize vaz'edeceğim. Müzakerenin kifayetini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Müzakere kâfi görülmüştür. Takrirleri okumaya başlamazdan evvel Muvazene-i Maliye Encümeninin yedinci maddede bir tadili var. Onu arz edeceğim. Maddenin yedinci satırının ortasında takas ve mahsup sözünden sonra...

Bir Mebus - İlâveden evvel encümene iade teklifi vardır. Lütfen reye koyunuz!

Reis - Müsaade buyurunuz, evvelâ yazalım sonra... Lütfen yazınız!

(Takas ve mahsup ve borcu bulunmayanlara nakden iade edilir.) Yani madde-i asliye bu şekilde oluyor. Anlaşıldı mı efendim?

Ahmed Süreyya Bey (Karesi) - Buna dair bir takririm vardır, okunsun.

Reis - Efendim! Birçok takrir vardır. Müsaade ederseniz sırasıyla okuyacağız.

Halis Turgut Bey (Sivas) - Benim takririme mahal kalmadı. Matlup olan nokta ilâve edilmiştir.

Riyaset-i Celileye

Avans Kanununun yedinci maddesi hakkında mühim ve muhtelif ve nazar-ı dikkâte alınmaya şayeste teklifat dermeyan edilmiş olup müstaceliyeti derkâr olan kanun-ı mezkûrun teehhürüne mahal kalmamak üzere madde-i mezkûrenin Muvazene-i Maliye Encümenince bittetkik müstakil bir lâyiha halinde Meclis-i Âliye arz edilmek üzere Avans Kanunundan tayyını teklif ederim.

30 Eylül 1339

Isparta Mebusu

Mükerrem

Riyaset-i Celileye

Tekâlif-i milliye ve saireden matlubatı olan ashab-ı matlubun kendi düyunu olmadığı takdirde, senetleri muhteviyatının nakden kendilerine tesviyesi esasının kabulünü teklif ederim.

Eskişehir: Abdullah Azmi

Abdullah Azmi Efendi (Eskişehir) - Efendim! Bendeniz takriri geri alıyorum.

Reis - Geri mi alıyorsunuz? Muvazene-i Maliye Encümeni kabul etmiştir. Geri almaya lüzum yok.

Riyaset-i Celileye

Sekizinci maddedeki takas ve mahsup edenlerden sonra "Ve borcu olmayanlara nakden ita edilir." kaydının ilâvesini teklif eylerim.

Karahisar

Musa Kâzım

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. Madde asli ve umumiyeti itibariyle muvafıktır. Yalnız Maliye Vekili Bey'in kabulü veçhile "Borcu olmayanların matlubatı nakden verilir." ve son satırın nihayetinde "verilebilir" yerine "verilir" tarzında tadilini teklif eylerim.

Giresun Mebusu

Tahir

Riyaset-i Celileye

Efradın ve gerek eşhas-ı hükmiyenin tekâlif-i milliye, harbiye, vesait-i nakliyeden Hazine zimmetindeki matlûplarına dair istihsal ettikleri esbab-ı sübutiyeden mâdud mazbatalar ashabı tarafından izaa edildiği takdirde asıllarına bilmüracaa muamele-i mahsubiyenin icra edilmesini arz ve teklif eyleriz.

Konya Mebusu Musa Kâzım

Eskişehir Mebusu Emin

Riyaset-i Celileye

Yedinci maddenin altıncı satırındaki "Bilûmum matlubatı" ibaresinden sonra zirdeki fıkranın ilâvesini teklif eylerim: "Ve memurin, mazulin ve mütekaidin ve bilûmum mensubin-i askeriyenin mütedahil matlubatı evlâtlarının ücret-i tedrisiyelerinden" takas ve mahsup edilir.

İstanbul
Ali Rıza

Riyaset-i Celileye

Yedinci maddenin şekl-i tahririne nazaran efradın Hazinedeki alacağının borcu ile takas ve mahsubu icra edileceği anlaşılıyor. Hâlbuki Maliye Vekili Bey tarafından efradın Hazineye borçları yoksa alacaklarını nakden dahi alabilecekleri ifade edilmiştir. Mal memurlarınca tereddüde mahal kalmamak üzere madde-i mezkûrenin nihayetine (Şu kadar ki Hazineye borcu bulunmayan ashab-ı matlubun alacakları nakden tesviye edilir.) fıkrasının ilâvesini arz ve teklif eyleriz.

Ankara Mebusu İhsan
Konya Mebusu Musa Kâzım

Riyaset-i Celileye

Yedinci maddeye, "Takas ve mahsup edilir." cümlesinden sonra, "Borçları olmayanların matlubatı nakden bizzat ashab-ı matluba tesviye olunur." fıkrasının ilâvesini teklif eylerim.

Amasya
Esad

Riyaset-i Celileye

Yedinci maddenin birinci fıkrasının nihayetindeki "bilumum matlubatı ile" cümlesinden sonra (veya işbu efradın devir ve havale edecekleri eşhas matlubatı ile takas ve mahsup edilir. Hazineye borcu olmayanların matlubatı talepleri takdirinde nakden tediye olunur.) cümlesinin ilâvesini talep ve teklif ederim.

Karesi
Ahmed Süreyya

Riyaset-i Celileye

1336, 1337, 1338 senelerine ait tekâlif-i milliye ve harbiye "ve kuva-yı milliye tarafından vaz'-ı yed edilen eşya ve mevaşi bedeli ve vesait-i nakliye-i berriye ve bahriye de dâhil olduğu halde ilâh..." suretinde tadilini teklif eylerim.

Kayseri Mebusu
Sabit

Riyaset-i Celileye

Yedinci maddenin (takas ve mahsup) cümlesinden sonra (veya nakden tediye edilir.) cümlesinin ilâvesini teklif eylerim.

Sivas Mebusu
Halis Turgut

Riyaset-i Celileye

Altıncı madde ile takas ve mahsup muamelesi yaptırmak suretiyle yedindeki tekâlif-i milliye ve harbiye mazbataları esmanını kapatamayan bilhassa köylülerin bu kabil alacaklarının aynen Ziraat bankalarından alabilmeleri suretiyle muhasebelerce malûm olan müşkülât dolayısıyla kırıcıların ellinden kurtarılmalarını ve maddenin buna göre tadili için encümene iadesini teklif ederim.

30. 9. 1339

Aksaray Besim Atalay

Ordu Mebusu İsmail

Giresun Musa Kâzım

Riyaset-i Celileye

Asbab-ı matlubun borcu yoksa veya bir başka matlubat-ı hazine ile mahsubunu talep etmiyorsa nakden verileceğini ve maddede nakden tevdii hakkında bulunmayan sarahatin dercinde beis olmayacağını Maliye Vekil-i Muhteremi Beyan ve kabul ediyorlar. O halde bilvasıta ve bilâvasıta tekâlif ile mahsubunda bir fark olamayacağından maddenin berveçh-i ati tadilini teklif eylerim.

Madde 7- 1339 sene-i maliyesi nihayetine kadar olan müddete ait bilvasıta ve bilâvasıta tekâlif ile ukuddan efrat zimmetindeki matlubat-ı hazine, efradın 1336, 1337, 1338 senelerine ait tekâlif-i milliye ve harbiye bu vesait-i nakliye-i berriye ve bahriye de dâhil olduğu halde 1339 senesi nihayetine kadar bilûmum matlubatı ile takas ve mahsup edilir ve Hazineye bu kabil düyunu olmayanların matlubatı nakden verilir. Eşhas-ı hükmiyenin aynı şerait dâhilindeki matlubatı ancak kendi zimmetleri ile mahsup olunur.

Bolu Şükrü

Riyaset-i Celileye

12 Nisan 1339 Kanunu nazarda tutularak kırıcılığın önünü alacak surette 7. maddenin tadili için maddenin Muvazene-i Maliye Encümenine iadeten tevdiini teklif ederim.

30 Eylül 1339

İstanbul

Akçuraoğlu Yusuf

Riyaset-i Celileye

Yedinci madde iki fıkradır. Birincisi, Hazinenin halk üzerindeki matlubu halkın 1336, 1337, 1338 senelerinden Hazinede olan alacakları ile 1339 senesi nihayetine kadar takas ve mahsup edileceğini mübeyyindir.

İkinci fıkrası ise bu mahsup için verilmiş olan üç milyon liranın 1339 senesi nihayetine kadar sarf ve mahsup edilmeyen miktarının 1340 senesinde dahi sarf edilebileceğini göstermektedir.

Şu halde: Birinci fıkra ile ikinci fıkra arasında bir mübayenet vardır. Birinci fıkrada mahsup muamelesi 1339 senesi nihayetine kadar icra edilmek gibi bir müddetle tevkif edildiği ve ondan sonra mahsuba nihayet verileceği gösterildiği halde, ikinci fıkrada verilen tahsisattan 1339 senesi nihayetine kadar sarf edilemeyen bakıye-i miktarın 1340 senesi zarfında dahi sarf edileceği gösterilmektedir. Binaenaleyh tenakusu vâki ref ve hukuk-ı milleti daha ziyade temin için maddenin ilk fıkrasında beşinci satır da dâhil olduğu halde terkibinden sonra

gelen 1339 rakamı tayyedilerek yerine 1340 rakamının yazılmasını ve 1339 senesi nihayetine kadar mahsup edilememiş olan mazabıtın 1340 senesine müdevver bakiye-i tahsisatla mahsubunun temin-i icrası lüzumunu teklif eylerim.

Yozgat Mebusu

Süleyman Sırrı

Reis - Efendim, okuduğumuz takrirlerden bir tanesi tayy, diğer iki tanesi maddenin encümene gönderilmesi, diğerleri de tadiline dairdir. Binaenaleyh evvela tayy teklifini rey-i âlilerine vaz'ediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Kabul edilmemiştir.

Reis - Şimdi encümene iade edilmesi hakkındaki teklifleri rey-i alilerine vaaz ediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Kabul edilmemiştir.

Şimdi efendim! Tadil tekliflerinden Eskişehir Mebusu Abdullah Azmi Efendi'nin takriri encümenin tadili üzerine nazar-ı dikkate alınmış demektir. (Hepsi öyle sesleri) Sonra Karahisar Mebusu Musa Kâzım Bey'in takriri nazar-ı dikkate alınmış demektir. Giresun Mebusu Tahir Bey'in de takriri nazar-ı dikkate alınmış demektir. Konya Mebusu Kâzım Efendi ile Ankara Mebusu İhsan Bey'in de takriri nazar-ı itibara alınmıştır demektir. Yani encümenin tadili mahiyetindedir. Sonra Halis Turgut Bey'in takriri de nazar-ı dikkate alınmış demektir. Çünkü encümenin tadiliyle bu takrirler nazar-ı dikkate alınmış demektir. Şimdi bundan başka tadil takrirleri vardır. Konya Mebusu Musa Kâzım Bey ile Eskişehir Mebusu Emin Bey'in takriri başka mahiyettedir. Müsaade buyurursanız tekrar okuyalım.

(Musa Kazım Bey'in takriri tekrar okundu.)

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Reis Bey! Bu mesele Muvazene-i Maliye Encümenindedir. Hem müstakil bir meseledir. Âtiyen getireceğiz.

Musa Kazım Efendi (Konya) - Efendim bu meselenin kanuna şümulü yoktur. Yapılması lâzım gelen muamele yapılmıyor. Ve Hazine memurları bundan memnundur. Meclisin buna bir karar vermesini teklif ediyorum. Encümene de taallûk etmiyor.

Reis - Efendim! Bendeniz bu maddede taallül görmüyorum. Müsaade ederseniz Muvazene-i Maliye Encümenine havale edelim. (Encümene sesleri) Kavanin-i Maliye Encümenine havale ediyoruz. (Muvazene-i Maliye Encümenine sesleri) O halde Muvazene-i Maliye Encümenine havale ediyoruz.

Efendim, İstanbul Mebusu Ali Rıza Bey'in tadil teklifini tekrar okuyoruz. (Tekrar okundu.)

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim bu kanunla hiç münasebeti yok. İstanbul'un 1 Teşrinisani tarihinden evvelki hesabatının tediye ve mahsub için Meclis-i Âliye ayrı bir kanun arz ettik. O da Kavanin-i Maliye Encümenindedir. Bu takririn ona münasebeti vardır. (Doğru sesleri)

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Tekâlif-i milliye mazbataları takas ve mahsup edilir de bir memurun alacağı maaş nasıl olur da takas yapılmıyor? Bunun mütedahil maaşı olur, ücretini vermez, nasıl takas ve mahsup yapılmaz?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim! Tekâlif-i milliye değildir. Onlara tecil muamelesi yapılır. Mahsub-ı umumi kanunu çıkıncaya kadar tecil edilir. İstanbul idaresine ait hesabatı Tekâlif-i Milliye Kanunu ile halledemeyiz, onu başkaca hallederiz.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - O halde memur çocukları cahil kalacaklardır demektir.

Reis - Maddeye münasebeti olmamakla beraber müsaade ederseniz buna taallûk eden bir lâyiha-i kanuniye varmış. Tevhid edilmek üzere Kavanin-i Maliye Encümenine gönderelim. (Münasip sesleri) Kabul edilmiştir efendim. (Süreyya Bey'in takriri tekrar okundu.)

Süreyya Bey (Karesi) - Efendiler! Mevzu-ı münakaşa olan yedinci madde gayet mühimdir. Maliye Vekili Beyefendinin izahat ve mevaidiyle bundan kasdedilen hüküm vazıh ve sarih bir surette anlaşıldı. Yani şu madde ile demek istiyorlarmış ki; efrat yedinde Hazineden matlubat ifade eden mazbatalar muhteviyatı, kendilerinin deyinleriyle takas edileceği gibi, alelıtlak efrad-ı sairenin düyunatına karşı edilmesi de caiz imiş ve Hazineye borcu olmayanların matlupları, yani mazbatalarının ihtiva ettiği matlubat tediye olunacakmış. Bunu ifadelerinden anladım. Madde-i asliyenin metni bu mânayı katiyen ifade etmiyor. Böyle olduğunu kendileri, ba'del-izah ikrar ettiler ve borçları bulunmayanlara nakden tediye edilir kaydını da koydular. Binaenaleyh bendenizin takririmle "ve Hazineye borcu olmayanların talepleri takdirinde matlubatı nakden tediye olunur." fıkrası kabul edilmiş demektir. Ancak ondan evvel bir şey daha düşünüyorum. Kendi izahatlarına nazaran mesele üç asla teferru ediyor. Kendi borcunu ödeyebilmek, aharın borcunu ödeyebilmek ve ba'det-talep Hazineden kendisine para verilebilmek, Madde-i asliyenin fıkra-i asliyesiyle şu üç asıl kasdediliyor. Hâlbuki şimdi kabul ettikleri fıkra ile iki asıl kabul edilmiş oluyor. Zira maddede ne diyoruz? Ve madde ne hale geliyor. Yukarısını okumuyorum...

Ali Rıza Bey (İstanbul) - El-ma'na fî batni'ş-şâ'ir...

Süreyya Bey (Devamla) - 1338 senesi nihayetine kadar bilûmum matlubatı ile veya işbu efradın devir ve havale edecekleri eşhas matlubatı ile takas ve mahsup ve borcu bulunmayanlara nakden ita edilir. Binaenaleyh bilûmum ashab-ı matlubun matlubatı ile takas ve mahsup yapılır, deyne takas yapılır. Bendenizin ilâvesini talebettiğim şey, bu fıkra ile temin edilebilir mi? Yani "veya işbu eşhas matlubatı ile" tâbiri kendisinden gayrısına tediyesine delâlet eder mi, etmez mi? (Doğru sesleri) Takas icra edileceğine delâlet eder mi? Etmez. Binaenaleyh takririmin aynen kabul edilmesini ve üç asılın -ki esasen tanzim edilmiş, tevzi edilmiş, tesbit edilmiştir- mümkün kılınmasını rica ederim.

Reis - Efendim! Ahmed Süreyya Bey'in izahatından sonra, takririni reyinize vaz'edeceğim. Nazar-ı itibara alanlar lütfen el kaldırsın. (Kabul sesleri) Nazar-ı dikkate alınmıştır. Binaenaleyh buna göre encümen maddeyi tespit etsin. Ali Rıza Bey'in takririni okuyoruz:

Riyaset-i Celileye

Sekizinci maddenin altıncı satırındaki (Takas ve mahsup edilir) fıkrasından evvel (12 Nisan 1339 tarihli Mahsup Kanununun birinci maddesindeki sarahat dâhilinde) fıkrasının ilâvesini teklif eylerim.

İstanbul

Ali Rıza

Reis - Efendim! Bu takriri nazar-ı itibara alanlar lütfen el kaldırsın. Nazar-ı dikkate alınmamıştır. Bolu Mebusu Şükrü Bey'in takririni okuyoruz. (Bolu Mebusu Şükrü Bey'in takriri tekrar okundu.)

Şükrü Bey (Bolu) - Paşam! Takririmi izah edeyim. (Anlaşıldı sesleri) Efendim şimdi aşar da aynı ehemmiyettedir. Mademki aşar da bilâvasıta vergiler içinde dâhildir; binaenaleyh bu aşarı da, bilvasıta vergileri de bu işin içinde kabul etmekte ne mahzur vardır? Hiç mahzur yoktur. Mademki nakden tediye edilecek, mademki ashab-ı matlubun kabul edileceği sarahati vardır; o halde bilvasıta vergilerden takas kabul edilir. Mademki nakden tediye esası kabul edilmiştir.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Efendim! Bilâvasıta vergilerle takas ve mahsubu kabul ediyoruz. Borcu yoksa başkasının borcuna da havale etmiyorsa nakden parasını isteyecektir. Fakat Beyefendi buyuruyor ki bilvasıta rüsum ve tekâlife de mahsup edelim. Yani Ankara maliyesine beş bin lira borcu olan bir tüccar senedini koynuna koysun, İstanbul'a gitsin, gümrüklere mahsup ettirsin buradaki borcu da kalsın. Bu, olamaz. Yani bilvasıta cibayet edilen rüsum ve tekâlife mahsub muamelesi yapılamaz. (Doğru sesleri) Ya borcu vardır, mahsup edilir veya parasını alır. Binaenaleyh bu sakattır, kabul edilemez...

Reis - Efendim! Şükrü Bey'in takririni nazar-ı dikkate alanlar lütfen el kaldırsın. (Ret, ret sesleri) Nazar-ı dikkate alınmamıştır. Efendim

Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Bey'in takririni tekrar okuyoruz.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Paşa Hazretleri! Maliye Vekili Bey'in izahatı üzerine maksat anlaşıldı. Bendeniz vazgeçiyorum.

Reis - Efendim! Şu suretle reye konulmasına artık hacet kalmamıştır. Efendim! Ahmed Süreyya Bey'in nazar-ı dikkate alınan takriri veçhile madde encümence tespit edilmiştir. Onu okuyacağız.

Mükerrem Bey (Isparta) - Nasıl olur, ne vakit gitti, tespit edileli?

Reis - Efendim malum-ı âliniz encümen beş âza ile karar verebilir. Binaenaleyh Encümen Reisi burada, Mazbata Muharriri de, Kâtip de burada, azalar da vardır. Şimdi efendim yedinci maddeyi okuyoruz:

Madde 7- 1339 sene-i maliyesi nihayetine kadar olan müddete ait bilâvasıta tekâlif ile ukuttan efrat zimmetindeki Matlubat-ı Hazine efradın 1336-1337-1338 senesi nihayetine kadar bilûmum matlubatı ile veya işbu efradın devir ve havale edecekleri eşhas matlubatı ile takas ve mahsup ve borcu bulunmayanlara nakden ita edilir. Eşhas-ı hükmiyenin aynı şerait dâhilindeki matlubatı ancak kendi zimmetleriyle mahsup olunur. Bu husus için 12 Nisan 1339 tarihli ve 328 numaralı Kanunla Düyun-ı Umumiyenin 1339 bütçesinde açılan fasl-ı mahsusa üç milyon lira tahsisat-ı munzama ilâve edilmiştir. İşbu tahsisatın sene-i haliye zarfında sarf edilemeyen miktarı 1340 sene-i maliyesinde dahi sarf edilir.

Reis - Efendim tadil edilen şekil aynen budur. Rey-i âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın!.. Kabul edilmiştir.

Efendim! Sekizinci maddeyi okuyoruz:

Madde 8- İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyül-icradır.

Reis - Efendim sekizinci maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın. Sekizinci madde aynen kabul edilmiştir efendim. Dokuzuncu maddeyi okuyoruz:

Madde 9- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Reis - Efendim! Dokuzuncu maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın... Dokuzuncu madde aynen kabul edilmiştir efendim.

Efendim! Şimdi bir takrir var. Kanunun Heyet-i Umumiyesi reye konmazdan evvel okuyacağız.

Riyaset-i Celileye

Memleketimizin hazain ve menabi-i serveti ve kuva-yı tabiiyesi ilmî ve fennî bir surette malûm olmaması yüzünden iktisadî harekâtımız matlup veçhile gidemiyor. Mukadderatı yed-i emanetlerinde olan Millet Meclisi ve Hükûmeti, evlâd-ı vatanı asri bir mâna ve mahiyette ve bütün şümuliyle bilmelidir. Bu maksadın temini ise erbab-ı ihtisasın memleketi baştanbaşa tetkik etmesiyle kabildir. Hükûmet terakkiyat-ı müstakbelemizi esaslı bir surette temin edecek bu hatveyi atabilmek için Avrupa'dan derhal mütehassıslar getirmeli ve dört, beş mıntıkaya birden tevzii ile memleketimizi bir an evvel meçhulden malûma kalbetmeli ve saha-yı mesaiyi bildirmelidir. Bunun şimdiden Hükûmetin programındaki mütehassıslar celbi va'dinin ne zaman, ne dereceye kadar ve ne şekilde kuvveden fiile çıkarılmak istendiğini avans lâyihasının Heyet-i Umumiyesinin reye vaz'ı sırasında istifsarını arz ve teklif eylerim.

İzmir Mebusu

Rahmi

(Bravo sesleri)

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Bravo değil.

Reis - Efendim! Bu takrir bendenizce bir temenni mahiyetindedir. Müsaade ederseniz bunu Heyet-i Vekileye havale edelim.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Efendim! Bu takriri Heyet-i Vekileye tevdi buyurunuz da buna müstakilen Meclis-i Âlinizde mâruzâtta bulunalım, çünkü muhtelif şuabatı alâkadar eder. (Doğru sesleri)

Reis - Şu halde Heyet-i Vekileye havale ediyoruz efendim. (Müddetini tayin etsinler sesleri)

Şimdi efendim! Kanunu tayin-i esami suretiyle rey-i âlilerine vaz'ediyorum. Lütfen reylerinizi istimal buyurunuz. Kanunu kabul edenler beyaz, etmeyenler kırmızı rey verecektir. (Ârâ istimal edildi.)

Efendim! Reylerini istimal buyurmayan zevat varsa lütfen istimal buyursun efendim! İstihsal-i âra hitam bulmuştur. Efendim! Netice-i ârâyı arz edeyim. Reye iştirak edenlerin adedi 158'dir, muamele tamamdır. Binaenaleyh Avansı Kanunu 156 rey ile kabul edilmiş, iki rey de muhalif vardır.

Efendim! Salı günü öğleden sonra içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Avans Kanununu Kabul Eden Aza-yı Kiramın Esamisi

Ekrem Bey (Lâzistan), Saib Bey (Kozan), Süleyman Sudi Bey (Bayezid), Ömer Emin Bey (Karahisar-ı Şarki), Âsaf Bey (Hakkari), Mükerrem Bey (Isparta), Nuri Bey (Kütahya), Musa Kâzım Efendi (Konya), Reşad Bey (Saruhan), Fethi Bey (İstanbul), Recai Bey (Ordu), İhsan Bey (Ankara), İsmail Bey (Karahisar-ı Şarki), Arif Bey (Eskişehir), Ata Bey (Niğde), Ferid Bey (Çorum), Mahmud Nedim Bey (Malatya), Süleyman Necmi Bey (Canik), Rüşdü Paşa (Erzuram), Hüsrev Bey (Urfa), Cevdet Izrab Bey (Kütahya), Mustafa Halik Bey (Kengırı), Ruşen Eşref Bey (Karahisar-ı Sahib), Faik Bey (Tekirdağ), Şahin Efendi (Gaziantep), Dr. Rıza Nur Bey (Sinop), Nebizade Hamdi Bey (Trabzon), Haydar Rüşdü Bey (Denizli), Dr. Halid Bey (Kayseri), Mazhar Müfid Bey (Hakkari), Zeki Bey (Gümüşhane), Ahmed Muhtar Bey (Trabzon), Yusuf Ziya Bey (Zonguldak), Vâsıf Bey (Saruhan), Abdülkadir Bey (Maraş), İbrahim Bey (Ertuğrul), Besim Atalay Bey (Aksaray), Faik Bey (Ordu), Nuh Naci Bey (Kayseri), Hamdi Bey (Ordu), Resul Bey (Bitlis), Hacı Mehmed Efendi (Maraş), Hüseyin Baki Bey (Burdur), Tevfik Fikret Bey (Konya), Abdülgani Bey (Mardin), Mahmud Bey (Siirt), Ali Bey (Lâzistan), Refet Bey (Bursa), Ali Cenani Bey (Gaziantep), İbrahim Bey (İzmit), Fuad Bey (Lâzistan), Abdullah Azmi Efendi (Eskişehir), Yunus Nadi Bey (Menteşe), Rahmi Bey (İzmir), Cevad Abbas Bey (Bolu), Hüseyin Hüsnü Efendi (Isparta), Faik Bey (Ordu), İsmet Bey (Çorum), Hüseyin Bey (Elâziz), Tahsin Bey (Aydın), Rahmi Bey (Trabzon), Şükrü Bey (Bolu), Süleyman Sırrı Bey (Bozok), Celâl Bey (İzmir), Ahmed Remzi Bey (Gaziantep), Halil Bey (Ordu), Muhiddin Bey (Elâziz), Ali Bey (Karahisar-ı Sahib), Ahmed Süreyya Bey (Karesi), Cemil Bey (Tekirdağ), Nazmi Bey (Hakkari), Ömer Efendi (Kars), Şevket Efendi (Giresun), Haydar Adil Bey (Karesi), Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak), Cavid Paşa (Canik), Şefik Bey (Bayezid), Talat Bey (Kengırı), Fuad Bey (Konya), Cudi Paşa (Siverek), Samih Rıfat Bey (Çanakkale), Talat Bey (Ardahan), Şeyh Seyfi Efendi (Kütahya), Besim Bey (Mersin), Ziya Bey (Erzurum), Ali Sadi Bey (Kozan), Ali Şuuri Bey (Balıkesir), Münir Bey (Çorum), Hamdi Bey (İstanbul), Halil Bey (Ertuğrul), İsmail Bey (Ordu), Emin Cemal Bey (Ordu), Veysel Rıza Bey (Gümüşhane), Münir Bey (Erzurum), Hakkı Tarık Bey (Giresun), Hazım Bey (Niğde), Musa Kâzım Bey (Giresun), Vehbi Bey (Karesi), Abdullah Bey (Trabzon), Musa Kâzım Bey (Karahisar-ı Sahib), Ağaoğlu Ahmed Bey (Kars), Halid Bey (Kastamonu), Raif Efendi (Erzurum), Tahir Efendi (Giresun), Mehmed Bey (Karesi), Sadık Bey (Karahisar-ı Sahib), Eyüb Sabri Efendi (Konya), İsmail Canbulat Bey (İstanbul), Osman Niyazi Bey (Karesi), Hasan Fehmi Bey (Kastamonu), Kâzım Hüsnü Bey (Konya), Ragib Bey (Zonguldak), Galib Bey (Niğde), Necib Ali Bey (Denizli), Mustafa Efendi (Konya), Mehmed Sabri Bey (Saruhan), Esad Bey (Lâzistan), Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane), Mustafa Bey (Elâziz), Ali Fuad Paşa (Ankara), Safvet Bey (İzmit), Münib Bey (Van), Talat Bey (Canik), Hakkı Bey (Van), Ahmed Ferid Bey (Kütahya), Mustafa Bey (Tokat), Esad Bey (Amasya), Ali Rıza Efendi (Amasya), İzzet Ulvi Bey (Karahisar-ı Sahib), Hazım Efendi (Erzurum), Emin Bey (Eskişehir), Yahya Kemal Bey (Urfa), Murad Bey (Antalya), Süleyman Sırrı Efendi (Trabzon), Osman Kadri Bey (Muş), Salih Bey (Bozok), Necati Bey (İzmir), Mehmed Bey (Çanakkale), Receb Bey (Kütahya), Emin Bey (Tokat), Halil Bey (Zonguldak), Ziya Gökalp Bey (Diyarbakır), Hilmi Bey (Ankara), Ahmed Hilmi Bey (Kayseri), Dr. Fikret Bey (Ertuğrul), İhsan Bey (Ergani), Halis Turgut Bey (Sivas), Mustafa Fehmi Efendi (Bursa), Halet Bey (Erzurum), Refik Bey (Konya), Feridun Fikri Bey (Dersim), Mahbub Efendi (Kırşehir), Kâzım Bey (Ergani), Mustafa Bey (Konya), Ömer Şevki Bey (Sivas).

Avans Kanununu Rededenler: Sabit Bey (Kayseri), Ali Rıza Bey (İstanbul).

RESMÎ CERİDE

Salı
---
19 Rebiülevvel 1342
30 Teşrinievvel 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 39 Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesidir. **Sene: 1**

Kararname Sureti

Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekâletinden

Münhal bulunan Siirt Vilâyeti Evkaf Müdüriyetine İstanbul Evkaf Müdüriyeti Haciz Memur-ı Sabıkı Hamdi Efendi sekiz yüz kuruş maaşla tayin edilmiştir.

İşbu kararnamenin icrasına Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekili memurdur.

Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekili Mustafa Fevzi

İcra Vekilleri Heyeti Reisi Ali Fethi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Gazi M. Kemal

Dâhiliye Vekâleti Tayinleri

Karacasu Kaymakamlığına müntehabinden Burdur Tahrirat Müdürü Refik ve Keşan Kaymakamlığına Develi Kaymakam-ı Sabıkı Faik ve münhal bulunan üçüncü sınıf mülkiye müfettişliğine Uluborlu Kaymakamı Cavid Beylerin tayinleri icra kılınmıştır.

Maliye Vekâleti Tayinleri

Isparta Muhasebecisi Mustafa Efendi'nin vazifesinde görülen terahiye mebni azlolunarak yerine Mekatib-i Harbiye Muhasib-i Mesulu Nafiz Efendi ve Mekâtib-i Harbiye Muhasip Mesulluğuna mülga İstanbul Kumandanlığı Muhasib-i Mesulu İhsan Bey ve münhal bulunan Hakkari Vilâyeti Muhasebeciliğine Cizre Mal Müdürü Nuri Efendi ve bu kere ihdası bulunan İstanbul Rüsum-ı Bahriye Muhasib-i Mesullüğüne Bolu Muhasib-i Mesul-ı Sabıkı Rıza Bey tayin edilmişlerdir.

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri

Otuzuncu İçtima

30 Eylül 1339 Pazar

Birinci Celse

Reis: Birinci Reisvekili Sabri Bey

Kâtipler: Ruşen Eşref Bey (Karahisar), Ragıb Bey (Zonguldak)

Zabt-ı Sâbık Hulâsası:

Reis - Celseyi açıyorum. Zapt-ı sabık hulâsası okunacak:

Reis-i Sani Ali Fuad Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetinde biliçtima zapt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul edildi. Evrak-ı varide ait oldukları encümenlere bilhavale Ziraat Bankası Meclis-i idaresine intihap edilen iki âza hakkında Divan-ı Riyaset kararı ledel-müzakere kabul edildi. Ba'dehu Avans Kanun lâyihasının bakıye-i müzakeratına geçilerek beşinci madde encümenin tadili veçhile ve altıncı madde aynen kabul edildi. Yedinci madde üzerinde bir müddet müzakere cereyan ettikten sonra teneffüs için celse tatil edildi.

İkinci Celse

Ali Fuad Paşa Hazretlerinin riyasetinde küşat edilerek Avans Kanun lâyihasının yedinci maddesinin müzakeresi kâfi görülüp Karesi Mebusu Süreyya Bey'in takriri veçhile tadilen ve sekizinci ve dokuzuncu maddeler aynen kabul edildi. Ve kanunun Heyet-i Umumiyesi tayin-i esamiyle reye vaz'olunarak 156 rey ile kabul edildiği Makam-ı Riyasetten tebliğ edildi.

Reis - Efendim! Zapt-ı sabık hulâsası hakkında mütalâa dermeyan etmek isteyen var mı? (Hayır sesleri) Zapt-ı sabık kabul edilmiştir.

Evrak-ı Varide:

Reis - Evrak-ı varideye geçiyoruz.

Ordudaki fazla hayvanatın muhtacın-i zürraa suret-i tevzii hakkında İstanbul Mebusu Ali Rıza Bey'in (2/35) numaralı teklif-i kanunisinin esasen temin edilmiş bulunduğu cihetle yeniden kanun-ı mahsus tanzimine mahal görülmediğine ve ancak vesait-i nakliyeye ait mazbataların da tekâlif-i milliye mazbataları misillü nakd makamında kabulüne dair Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatasını ruznameye alıyoruz.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Efendim! Müsaade buyurur musunuz? Usul hakkında arz edeceğim. Bu doğrudan doğruya ret mahiyetindedir, ret mahiyetinde bulunan mazbata ruznameye ithal edilmez, bir kere okunur, bendeniz de fikrimi söylerim. Netice Heyet-i Umumiyenin kanaatine kalır.

Reis - Efendim! Bir kere ruznameye alırız, badehu sıra ile müzakere ederiz. Zira reddi mutazammın değildir. Çünkü kendileri de ayrıca bir teklifle ruznameye vaz'olunmasını teklif ediyorlar.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Efendim mesele ordudaki hayvanat hakkındadır. Bu, şimdi ruznameye geçecek, iki üç ay sonra ancak müzakeresine sıra gelecektir. Benim nokta-i nazarım, çiftçinin faydasınadır. Herhalde bir kere okunmalı, bendeniz de bu hususta mütalaamı söylemeliyim, mesele çok mühim ve müstaceldir.

Reis - Muvazene-i Maliye Encümeni esasen bir mazbata tanzim etmiş ve müzakeresinin icrası için ruznameye alınmasını teklif etmiştir. Hâlbuki Beyefendi'nin maksadı bu takrir hakkında müzakere açılmasıdır. Bu, zannederdim ruznameye alınmakla maksat temin edilmiş olmaz.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Müsaade buyurunuz efendim! Teklif-i kanuni hakkında encümenin kararı ret mahiyetindedir, ret mahiyetinde olduğu takdirde bunun suret-i katiyede okunması teamül iktizasındandır ve behemehâl okunması icap eder.

Reis - Efendim! Esasen aynı maksadı temin için bir teklifte bulunuyorlar, tamamen reddi mutazammın değildir.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Efendim bendenizin teklifim, zat-ı âlinizi tatmin etmiyorsa reye koyunuz. Benim teklifim çiftçinin nef'inedir. Mütalaatımı söylemek mecburiyetindeyim.

Reis - Efendim! Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası müzakereye vaz'edildiği vakit esasen mesele teşrih olunacaktır. Ayrıca şimdi bunun müzakeresine lüzum yoktur.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Hayır efendim, bunun bugün ruznameye alınması birçok zamanın geçmesini mucip olacaktır. Hâlbuki bu da çiftçinin zararınadır. Meclis-i Âlinin nazar-ı dikkatine arz ediyorum.

Reis - Ruznameye aldık efendim.

Ragıb Bey (Kütahya) - Reis Bey! Bu mesele için bir kelime söylemekliğime müsaade ediniz.

Reis - Ruznameye aldık…

Ragıb Bey (Kütahya) - Ruznameye alındığına nazaran bugün müstacel ruznameye alınmasını reye koyunuz! Efendim bu hayvanlar her gün satılıyor.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Efendim hiç olmazsa müstaceliyetle müzakeresini reye koyunuz.

Reis - Efendim! Ali Rıza Bey, ruznameye kabul ettiğiniz bu mazbatanın müstaceliyetini teklif ediyorlar. Müstaceliyetini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

Jandarmanın tensik ve ıslahı hakkında Niğde Mebusu Galib Bey (2/174) numaralı teklif-i kanunisi şayan-ı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası vardır, Dâhiliye Encümenine gönderiyoruz.

Açıkta kalan erkân, ümera, zabitan ve mensubin-i askeriyeye tahsisatı itası hakkında İstanbul Mebusu Ali Rıza Bey 4/96 numaralı teklif-i kanunisi, İzmit Mebusu Mustafa Bey'in bu baptaki teklif-i kanunisiyle tevhiden müzakere edilmek üzere, şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatası vardır, Muvazene-i Maliye Encümenine havale olundu.

Üç sene kalebentliğe mahkûm Mardin Belediye Reis-i Sabıkı Kasım Çelebi'nin affi hakkında Mardin Mebusu Yakup Kadri Bey ve rüfekasının 2/165 numaralı teklif-i kanunisinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatası, Adliye encümenine tevdi ediyoruz.

Mekâtib-i askeriye talebesi maaşatına ve ihtiyat zabit namzetlerine verilecek tahsisata dair lâyiha-i kanuniye ve Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası, ruznameye alıyoruz.

Necati Bey (İzmir) - Efendim! Bunun müstacelen müzakeresini teklif ediyorum.

Reis - Zaten bir takrir de vardır.

Olbabdaki karara tevfikan mülga Meclis-i Mebusandan bu kere de mevrut kararnameler, elli tane kararname gelmiştir. Bunları ait oldukları encümenlere havale ediyorum.

İmar ve İskân Vekâleti teşkili hakkında 2/2 numaralı teklifle İmar ve İskân Müdiriyet-i Umumiyesi teşkili hakkında (1/134) numaralı lâyiha-i kanuniyeye Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası, bunu da ruznameye alıyoruz.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Kanun-i Esasi Encümenin de bir mazbatası vardır. Dâhil midir, hariç midir?

Reis - Dâhildir efendim. Tezkereleri okuyorum:

İdama mahkûm Erzurumlu Hasanoğlu Hüseyin hakkındaki hükmün tasdikine dair Adliye Vekâleti tezkeresi gelmiştir. Adliye Encümenine gönderiyoruz.

Hereke fabrikasının ıslahına dair Maliye Vekâletinden temenniyi mutazammın Kayseri Mebusu Sabit Bey'in takriri, İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine tevdi ediyoruz.

Hendek kazasında Ziraat Bankası küşadı temenniyatına dair İzmit Mebusu İbrahim Süreyya Bey'in takriri, keza İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine gönderilmiştir.

Evkaf Avans Kanununun müstacelen müzakeresine dair Gaziantep Mebusu Ali Cenani Bey ve rüfekasının temenni-yi takriri vardır okuyoruz:

Riyaset-i Celileye

Evkaf Avans Kanununun Maliye Avans Kanununu takiben müstacelen müzakeresini teklif ederiz.

Konya Refik, Trabzon Nebizade Hamdi, Gazantep Ali Cenani

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Müsaade buyurunuz efendim! Meclis-i Âli Avans Kanununu müteakip açıkta bulunan zâbitan hakkındaki kanunun müzakeresini taht-ı karara almıştı. Binaenaleyh o kanundan sonra bunun müzakeresi icap eder.

Mustafa Bey (Tokat) - En mühimmi Men'-i Şekavet Kanunudur.

Fethi Bey (İstanbul) - Efendim! Ruznamemizde şimdi idare-i örfiye ilânına dair olan mazbata ile İzale-i Şekavet Kanununun müzakeresi vardır. Bundan sonra Evkaf Vekâletinin Avans Kanunu ile açığa çıkan zâbitana maaş tahsisi meselesi mevzubahis oluyorsa da ehemmiyet itibariyle şimdi Riyasette okunmuş olan Mübadele İmar ve İskân Vekâleti veya Müdüriyet-i Umumiyesi teşkiline dair olan lâyihanın bir an evvel müzakeresi lâzımdır.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - En mühimdir.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Hay Allah razı olsun...

Fethi Bey (Devamla) - Çünkü mübadele ve imar için -mukavelename mucibince- teşkili tasavvur olunan heyet teşekkül etmiş azaları Cemiyet-i Akvam tarafından gönderilmiştir. Bugün, yarın işe başlayacaktır. Memleketimizde de bu işin bir an evvel vücut bulması için takip edilmesi lâzımdır. Zannederim diğer mesaile nazaran haiz-i ehemmiyet ve hattâ birinci derecede haiz-i ehemmiyet olduğu için İzale-i Şekavet Kanunundan sonra müsaade buyurursanız bu mübadeleye müteallik olan kanunu ve buna müteallik olan tahsisatı da müzakere edelim. (Muvafik sesleri)

Vehbi Bey (Karesi) - Meclis-i Âli, geçen gün Fethi Beyefendi'nin buyurdukları meselenin müstaceliyetine karar vermişti. Bundan sonra gelecek müstaceller alelusul numara sırasıyla bunu takip edecektir. Esasen Vekil Beyefendinin sözleri de doğrudur.

Reis - Efendim Fethi Beyefendi'nin mevzubahis ettiği İmar Vekâletine ait kanun henüz daha tabolunmamıştır, onun için bugün tabiî müzakere edemeyeceğiz, yarın müstacelen müzakeresini temin ederiz.

Necati Bey (İzmir) - Ruznamede İzale-i Şekavet Kanunu vardır.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Meclisin kararına göre açıktaki zâbitana ait kanunun müzakeresi lâzımdır.

Reis - Efendim, malûm-ı ihsanınız, Avans Kanunu hakikaten büyük bir ehemmiyeti haizdir. Diğer vekâletlere ait avans çıktı, hâlbuki evkaf idaresi kendi avans kanunu çıkmadığı için muamele göremiyor. Eğer tensip buyurursanız kısa bir kanundur, evvelâ bunu müzakere edelim, sonra diğerlerini müzakere ederiz.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Efendim! Müsaade ediniz. Fakat zâbitan açtır.

Necati Bey (İzmir) - Meclis-i Âlinin her gün bir saati, hangisini evvel hangisini sonra yapalım ile geçiyor. İzale-i Şekavet Kanununun müzakeresi kabul edilmişti. Sonra zâbitan kanunu var. Mübadele İmar Kanunu ondan sonra müzakere olunsun, böyle şey olur mu?

Reis - Efendim, Ali Rıza Bey'in mevzubahis ettiği kanunu encümen getirmemiştir.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Encümenin getirmesi lâzımdır, Ali Cenani Bey encümenle beraber vazifesini yapmamıştır.

Zeki Bey (Gümüşhane) - İlk evvel Avans Kanunu müzakere edelim.

Reis - Diğer müstacel kanunlara tercihan Evkaf Avans Kanununun müzakeresini rey-i âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Barosu olan yerlerde mukayyet olmayanların mehakime âdem-i kabulü temenniyatına dair Dersim Mebusu Feridun Fikri Bey'in takriri İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine veriyoruz.

Diyarbakır-Muş arası ve Erzurum-Hınıs-Muş arası yollarının inşası ve tasviben Nafia Vekâletine havalesi temenniyatına dair Siirt Mebusu Halil Hulki Efendi ve rüfekasının takriri var, ruznameye alıyoruz.

Şimdi efendim, Erzurum Mebusu Rüşdü Paşa'nın, Nafia Vekâletinden bir sual takriri vardır. Nafia Vekili Bey de buradadır. Cevap vermek istiyorlar. Tensip buyurursanız cevap versinler. Sual takriri şundan ibarettir.

Riyaset-i Celileye

Nafia Vekilinin âtideki suallere cevap vermesini arz ve teklif eylerim.

Erzurum Mebusu
Rüşdü

1- Metrukâttan Kars ile Erzurum Caddesi üzerinde ve Erzurum ile Trabzon Caddesi arasında pek kıymetli ve motorlu yüzlerce tazyik makinası, taş kırma makinası ve yol inşasına dair sair

birçok makinalar vardı. Bunlar muhafaza edilmeyerek birçoklarının zıya ve tahriplerine kimler meydan vermiştir?

2- Elyevm mevcut kalanların cins ve miktarları nedir? Nerelerdedir? Bunların muhafazası kimlere tevdi edilmiştir? Mevcut kalan ve pek lüzumlu olan işbu makinalar niçin münasip mahallere toplanarak muhafaza edilmiyor?

3- Tercan civarında bulunan gaz ocakları için Bakü'den celp ve Yeniköy'de bulunan gayet iyi ve kıymetli makinalar kimlere teslim edilmiştir, bunlar da açıkta sahipsiz kalarak mahvolacak mı?

4- Kars-Erzurum arasındaki şimendiferler yevmiye seksen ton kadar odun sarfediyor. Sarıkamış ormanları böyle giderse az müddet içinde mahvolacaktır. Kükürtlü kömür ocaklarına niçin ehemmiyet verilmiyor. Ve işbu ocağa ordu tarafından temdit edilen dar hattın on beş, yirmi kilometre kadar bir kısmı kaldığı halde ve iki üç ay zarfında ikmali mümkün iken niçin yapılmıyor?

Nafia Vekili Feyzi Bey (Diyarbakır) - Erzurum Mebus-ı Muhteremi Rüşdü Paşa Hazretleri Ruslar zamanında terkedilmiş bazı makinaların neden dolayı ziyaına sebebiyet verilmiş olduğu takrirlerinin birinci maddesinde sual buyuruluyor. Heyet-i Celilenin malûmudur ki Harb-i Umumiyi müteakip mütareke ve ondan sonra Hükûmet-i milliyenin teşekkülüne kadar hâdisat ve zaman buna hiçbir suretle muhafaza imkânını vermemiştir. Ondan sonra bir kısmı ordu tarafından ve bir kısmı da tesirat-ı havaiye ve motorlarda asıl lazım olan makine kısmı sahipsiz kaldığından o taraf halkının götürmesinden ileri gelmiştir.

İkinci maddesinde, mevcut kalanların cins ve miktarı nedir diye sual buyuruluyor. Mevcudun cins ve miktarı şudur: İstimale salih 29, tamire muhtaç 54 ve istimale gayrisalih olan da 97'dir. Bunlardan Kars Sermühendisliğinden gelen malûmata göre 6 tane hayvanla çekilir silindir 1 adet de buharlı silindir vardır. Artvin'de bir adet gaz, benzinli 1 adet, hayvanlı 1 adet de buharlı silindir vardır. Erzurum'dan gelen malûmata göre 6 tane hayvanla çekilir, 78 tane buharlı

silindir ki bunlar 84 tanedir. Bayezid'de 4 tane hayvanla çekilir, 14 tane buharlı silindir, Trabzon Şubesinde de, 3 tane gazlı, 23 tane hayvanla cer olunur silindir ve Gümüşhane'de yine 4 adet gazlı, 1 adet de hayvanla çekilir silindir vardır. Malûm-ı Âliniz Hükûmet-i millîye teşekkül edinceye kadar orada doğrudan doğruya ordu bulunuyordu. Bendenizden evvel seleflerim zamanında 1337 senesi Martında ve Eylülünde müteaddit defalar oraya yazılmıştır. Hattâ Erkân-ı Harbiye-i Umumiyeden de Dokuzuncu Kolorduya, Şark Ordusu Kumandanlığına da yazılmıştır. O vakit Dokuzuncu Kolorduda bulunan zat tarafından verilen cevapta deniyor ki; bunlar yollarda tahrip edilmiş, motorları alınmış ve yollarda kalmış. Bunları nakledebilecek kabiliyette ne vesaitimiz var, ne de bunları bilen var. Hattâ Erzurum'da iş ocağı varmış, oraya da müracaat etmişler fakat bunları kabil-i istimal bir hale getirmeye imkân bulamamışlardır. Bilahare 1338'de yine havale verildiği halde matlup derecede bunları toplayıp işletecek bir hale koymamıştır. Son aldığımız raporda diyor ki taş kırma makineleriyle silindirleri ne Erzurum'da, ne de İstanbul'da yapacak mütehassıs zevat yoktur. Erzurum şimendiferlerini vekâlet beş ay mukaddem tesellüm etti. Oradaki Heyet-i Fenniyemize yazdık. Diyorlar ki bir kısmı mayısa kadar tamir olunur. Mayıstan sonra bunların ancak yüzde beşi kabil-i istimaldir, diğerleri iskelet halindedir ve kabil-i istimal değildir. Kabil-i istimal olanları depolara vaz'etmişlerdir, muhafaza ediliyor. Civarında bulunan gazocakları için vaktiyle müracaat edilmiş ve amele verilmiştir. Dördüncü suallerinde Kars-Erzurum arasında yevmiye 80-100 ton odun Sarıkamış ormanlarından sarfediliyor, niçin o dekovil hattı ileri gitmiyor? Buyuruyorlar. Evvelce de arz ettiğim gibi bütün hattı ordu işletiyordu. Biz yeni tesellüm ettik, tesellüm ettiğimiz zaman müdüriyetine memleketimizde en mütefennin ve en mütehassıs bir zatı tayin ettik, gönderdik. Hâlbuki evvelce aldığımız raporla bu zatın raporlarında büyük bir fark ve tefavüt vardır. Evvelce bize iki yüz bin liraya lüzum göstermişlerdi. Hâlbuki hattın yeniden tamiri için dört yüz bin liraya lüzum gösteriliyor. Bunu bu seneki 1340 senesi bütçesine ithal ettik. Zaten o hat da 21 kilometredir. Bunun on iki kilometresi tamir edilmiştir. Altı kilometre de gelecek sene üç ay zarfında tamir edilir ve bu suretle bu hat vasıtasıyla Erzurum hattı için de lâzım olan kömürü bununla nakleder iz. Yeni müdürümüz faal, gayyur bir arkadaşımızdır, iyi çalışacağını ümit ediyoruz.

Süleyman Sudi Bey (Bayezid) - Bayezid hattı ne oluyor efendim?

Nafia Vekili - Bayezid hattını da yaptıracağız efendim.

Reis - Efendim ruznameye devam edeceğiz.

Rüşdü Paşa (Erzurum) - Efendiler, Kars ile Erzurum arasında Trabzon ile Erzurum arasında birçok metruk mal ile yol malzemesi vardır. Bunlardan yüzlerce, motorlu tazyik makinası, yüzlerce taş kırma makinası, malzeme vardır ki bunlar gayet kıymetli şeylerdir, ileride çok lüzumu olacak şeylerdir. Bu malzemenin, maalesef üç, dört sene kimse bakmadığı, alâkadar olmadığı için ahşap kısımları söküldü, bu milyonlarla kıymette olan mallar kayboldu. Takrir vermekten maksadım hazırı muhafaza etmektir. Çünkü bunların ziyaından Vekil Feyzi Bey mesul değildir. Daha evvelki vekiller zamanında olmuş vukuattır. Maksadım bunlar tespit edilsin ve muhafaza edilsin. Çünkü bunlar gayet kıymetli şeylerdir. Rusya'da bile şimdi mevcudu yoktur. Hattâ geçen sene iki tanesini bizden istediler, verdik. Tazyik makinası idi, gayet kıymetli şeylerdir. Maksadım, bunların bir yere toplattırılarak muhafaza edilmesidir.

İkincisi; Tercan civarında bir gaz membaı var. İlk zamanlarda gaz çıkarmak için ordu tarafından teşebbüs edildi, Bakü'den gaz ihracına mahsus büyük makinalar getirildi -bunlar gayet büyük şeylerdir- bunları, Tercan civarında Yeniköy'e kadar getirdik. Sonra gayet ağır olduğundan gaz mahalline kadar götüremedik. Kontrato suretiyle naklini düşündük. Fakat bunu kimse gazın yerine kadar götüremedi. Bunlar da orada açıkta kaldı. Gayet kıymetli şeylerdir. Eğer çester arzu ederse ona devredilir, satılabilir. Korkuyorum, bunlar da böyle açıkta kalırsa zayi olur. Ne Nafia bunlara sahip oluyor ne de İktisat Vekâleti orada memuru olmadığından tesahup ediyor. Hattâ İktisat Vekilinden sorduk. Orada böyle makina olduğundan bile haberi yoktu. Zannederim, bunların şimdiye kadar Nafia Vekâletinde de kaydı yoktu. Bu vesileyle bunları tespit etmiş olduk. Nafia Vekilinin sözlerini senet ittihaz ettik. Şimdiden sonra bu tespit edilen eşyalar zayi olmaz. (İnşallah sesleri) Sonra Kars'la Erzurum arasında bir şimendifer hattı var; şark şimendiferi... Bunlar yevmiye 80-100 ton odun yakıyor, senede ne kadar odun gideceğini hesap ediniz. Bu gidişle birkaç sene sonra Sarıkamış ormanlarından hayır kalmayacaktır. Bu kıymetli orman elden gidecektir. Geçen sene orduda iken yeni bir dekovil hattı yaptık. Yeniköy'de bir kömür ocağı vardı. O ocaktan yevmiye 200 amele ile belki 40 ton kömür çıkar, gayet zengin bir kömür madenidir. Bu hattı askerle yapmıştık. Sekiz kilometre kadar bir yer kalmıştı, iki ay zarfında bu dekovil ocağa kadar temdit edilebilirdi. Bu da yapılmadı. Korkuyorum ki bu kısmın inşası bir iki sene daha teehhür edecek, ormanlar da elden gidecektir. Vekil Bey'den rica ederim, bu hattı süratle yapsın, bununla

hem ormanlar zıyadan vikaye, hem de memleketin ihrakiyesi temin edilmiş olacaktır. Çünkü bilirsiniz ki Erzurum'da odun olmadığından tezek ve saire yakarlar, ihrakiyede müşkülât vardır. Ahali de bu suretle müşkülâttan kurtulur. Vekil Bey'den çok rica ederim, bu hattı ikmal buyursunlar, çabuk bitirsinler, biz de dua ederiz. Verdikleri cevaba kani oldum.

Nafia Vekil Feyzi Bey - Efendim, Paşa

30 Teşrinievvel (Resmî Ceride) Sahife 4

Hazretlerinin talep buyurdukları şimendifer hattı için arz ettim, altı kilometre bir yer kalmıştır. Üç ayda ikmalini katiyen Heyet-i Celilenize vaat ederim. (İnşallah sesleri) Bu altı kilometre yeri ikmal ederek hattın mahrukatını temin etmek ve kışın şiddetle hüküm ferma olduğu bu yerlerde halkın kış ihtiyacını tatmin etmek bizim için ehemmiyetle derpiş edilecek bir meseledir. Bunun için kükürtlü madenine vâsıl olmak üzere tren hattını temdit edeceğiz.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Orman bitmeden evvel yapılsın.

Nafia Vekili Feyzi Bey (Devamla) - Efendim! Biz, tesellüm ettiğimiz tarihten itibaren tamir ettik işletiyoruz. Fakat gelecek sene maden ocağına kadar giden bu altı kilometrelik hattı ferş edeceğiz.

Hakkı Bey (Van) - Şimdi yapılmasında bir mâni var mıdır?

Nafia Vekili Feyzi Bey - Evet, vardır. Kış geldi.

Reis - Efendim bâzı takrirler vardır okuyoruz:

Riyaset-i Celileye

Ruznamenin yedinci maddesinde muharrer olan Kuva-yı Milliye mensubini hakkındaki Kanunun İzale-i Şekavet Kanunundan sonra müstacelen ve diğer mevada tercihan müzakeresi hususunu teklif eyleriz.

İstanbul Hamdullah Subhi, Kozan Ali Saib, Konya Refik, İzmir Mustafa Necati, Bursa Necati, Karahisar-ı Sahib Ruşen Eşref, Gelibolu Celal Nuri, Van Hakkı, Siirt Halil Hulki, Antalya Rasih, Ertuğrul İbrahim, Gaziantep Ahmed Remzi, Erzurum okunamadı, Muş okunamadı, Ergani Kazım Vehbi.

Reis - Bu takriri rey-i âlinize vaz'ediyorum. (İşitemiyoruz sesleri)

Dikkat buyurunuz! Biraz lâkırdıyı keserseniz daha iyi işitirsiniz. Tekrar okuyorum efendim. (İzmir Mebusu Necati Bey ve rüfekasının takriri tekrar okundu.) (Muvafik sesleri)

Necati Bey (İzmir) - Efendim! Mübadele meselesi daha mühimdir, bunu ondan sonra müzakere edelim.

Reis - Efendim, takrirdeki teklif veçhile Mübadele Kanunundan sonra olmak üzere "Kuva-yı Milliye mensubini" hakkındaki kanunun müstacelen müzakeresini kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Efendim! Keza Dersim Mebusu Feridun Fikri Bey ve rüfekâsı tarafından verilmiş bir takrir vardır. Müsaadenizle okuyalım.

Riyaset-i Celileye

Sülüsan müddet-i cezaiyelerini ikmal eden mahkûmînin affına ve müebbeden küreğe ve kalebentliğe ve nefye mahkûm bulunanların cezalarının on beş sene kürek ve kalebentlik ve nefye tahviline dair kanun lâyihası ve Adliye Encümeni mazbatasının müstacelen, tercihan müzakeresini teklif ederiz.

Malatya Mebusu Doktor Hilmi, Dersim Mebusu Ahmed Şükrü, Dersim Mebusu Feridun Fikri, Kayseri Ahmed Hilmi, Antalya Ahmed Saki Antalya Murad, Antalya Rasih, Gelibolu Celal, Diyarbakır Ziya Gökalp, Kütahya

Cevdet, Kayseri Sabit, Zonguldak Tunalı Hilmi, Trabzon Nebizade Hamdi, Bitlis Resul, Urfa Yahya Kemal.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendim! Müsaade buyurunuz, arz edeyim. Kuva-yı Milliye mensuplarının Kuva-yı Milliyeye mensup olup da cürüm irtikâp edenlerin affi hakkındaki kanundan sonra bunu müzakere edelim. (Hayır sesleri) Çünkü bunların birbirine irtibatı vardır.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Müstacel değildir.

Reis - Efendim! Bu takriri rey-i âlinize vaz'ediyorum. Diğer müstacel mevaddan sonra sırasıyla bunun müstacelen müzakeresini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

Bugün Müzakere Edilecek Mevad

Evkaf Avans Kanunu

Reis - Efendim. Evkaf Avans Kanununun müzakeresine başlıyoruz. Müzakereden evvel Umur-ı Şeriye Vekâletinden gelmiş olan tezkereyi okuyorum:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

İki gündür esir-feraş bulunduğumdan evkafın bin üç yüz otuz dokuz senesi ikinci altı aylık Avans Kanununun müzakeresinde lâzım gelen izahatı Meclis-i Âli-yi Milliye arz eylemek üzere Evkaf Müdür-i Umumisi Şemsettin Bey îzam edilmiş olmakla ifa-yı muktezasına müsaade buyurulması maal-ihtiram arz olunur efendim.

22 Safer 1342 ve 2 Teşrinievvel 1339

Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekili

Mustafa Fevzi

Esbab-ı Mucibe Lâyihası

Bin üç yüz otuz dokuz senesi evkaf hidemat-ı umumiyesi için birinci altı aya mahsus olmak üzere bir milyon lira avans alındığı gibi ikinci altı ay için de aynı miktarda avans itasına dair kaleme alınan lâyiha-i kanuniye leffen arz ve takdim kılınmıştır.

Birinci altı ay için Meclis-i Âlice avans olarak verilen miktar bir milyon lira olmasına ve ikinci altı ay zarfında da bu miktar tahsisata ihtiyaç olacağı tabiî ve zaruri bulunmasına mebni layihanın birinci maddesi bu suretle arz ve teklif kılınmıştır. Evkafın bin üç yüz otuz dokuz senesi için Muvazene-i Maliye Encümenince tespit ve tasdik ve ita edilen bütçenin ihtiva ettiği tahsisat "1 878 414" lira olduğuna ve buna mahsuben berveçh-i mâruz evvelce bir milyon lira avans ita buyurulmuş olmasına nazaran ikinci altı ay için ancak 878 414 lira avans alınmak icap ederse de ferağ ve intikal hasılatı ve icarat-ı müeccele ile mukataatta meşhut olan fazlalığa masraf kısmında da bazı tertiplerin kifayetsizliği görülmesine mebni ikinci altı ay için de bir milyon lira avans almak zaruri görülmüş ve encümende musaddak miktara nazaran farkı olan 121 586 liranın encümence kabul ve tasdikine talikan fusul ve mevad-ı muhtelife arasında suret-i tevzi ve taksimini irae eden pusula leffen arz ve takdim edilmiştir.

Tetkik ve mütalâasından müsteban buyurulacağı üzere Evkaf-ı Mülhaka Müdüriyeti teşkilâtına ait yüz yirmi liradan maada zam ve tezyidi teklif edilen tertipler ya müsmir veyahut zaruriyyü'l-ifa masariften olmak dolayısıyla aynen kabul ve tasdik buyurulacağı kaviyyen melhuzdur.

Bütçe fusul ve mevaddının tayini Muvazene-i Maliye Encümenince ifa buyurulmakta olmakla beraber evkaf

bütçesi esasen encümence kabul ve tasdik buyurulmuş olmasına mebni işbu kanun ile ita buyurulacak tahsisatın da füsul ve mevad arasında tevzi ve taksimi hususunun da encümene terk edileceği mülâhaza edilerek ikinci madde ona binaen arz ve teklif edilmiştir.

Adedi on bin liraya baliğ olan ve şimdiye kadar müstakil ve kâfi teşkilâta malik bir idareye tevdi edilememesinden dolayı tanzim-i umuruna muvaffakiyet hâsıl olamayan evkaf-ı mülhaka umurunun esasen vazifesi pek ağır bulunan İstanbul Müdüriyetinden alınarak şuabat-ı vekâlet meyanında bir müdüriyet ihdasıyla oraya tevdii zaruri görülerek üçüncü madde buna binaen kaleme alınmıştır. Evkaf-ı mülhakaya ait varidat ve sarfiyatı kayd ve tespit ve mütevellilerin muhasebelerini rüyet ve inhilal edecek veya suiistimalleri dolayısıyla umuruna vaz'-ı yed olunacak vakıflarda tevliyete ait hidemat ifa ve mütevelliler üzerinde murakabe icra edecek olan bu müdüriyetin bir an evvel teşkilindeki lüzum ve zaruret müstağni-yi izahtır. Gerçi arz ve teklif edilen teşkilat ile de bu maksadın tamami-yi istihsali mümkün olacağı iddia edilemezse de kuyudat-ı mevcude peyderpey tensik ve ıslah ve muamelat tanzim edildikçe tahakkuk edecek ihtiyaca göre tevsi edilmek üzere asgari olarak arz edilen teşkilatın aynen kabulü arz olunur.

Şehrî yirmi iki bin altı yüz kuruşa baliğ olan maaşattan on bin altı yüz kuruşu filhal İstanbul Müdüriyeti kadrosu dâhilinde ifa-yı vazife eden memurin maaşatını teşkil etmekte olmasıyla bu miktar para 1/3'ten tenzil ve 1/2'ye nakledilecek ve bu suretle teşkilât-ı mâruza için

Talep edilen miktar ancak şehri on iki bin kuruştan ibaret kalacaktır ki istiksâr olunacak bir mahiyette değildir.

Dördüncü ve beşinci maddeler alelûsul vaz'edilmiştir.

Teklif edilen kadro lira hal-i hazır kadro lira

Aded	Aded	Aded	Aded	Esami-yi Memuriyet
40	1	0	0	Müdür
25	1	25	1	Mümeyyiz
40	2	30	2	Muhasebe Memuru
15	1	15	1	Muhasebe Memuru
12	1	10	1	Harç Memuru
8	1	0	0	Harç Kâtibi
10	1	8	1	Varidat ve Masraf Kâtibi
8	1	0	1	Varidat ve Masraf Kâtibi
12	1	10	1	Kaymakamlık Vakıfları Memuru
8	1	0	0	Kaymakamlık Kâtibi
10	1	0	0	Muhasebe Memuru Refiki Mübeyyiz
8	1	0	0	Muhasebe Memuru Refiki Mübeyyiz
8	1	8	1	Evrak Kâtibi
7	1	0	0	Dosya Memuru
15	1	0	0	Tahkik Memuru
226	16	106	8	
106 Tahsisat-ı mevcudesi				

120 İlavesi lazım gelen			
Adet lira	**Fasl**	**Madde**	**Nev'i Tahsisat**
720	1	2	Merkez maaşatına
10000	3	3	Ormanlar masarıfına
31100	4	3	Vergi
4500	4	7	Aidat
4500	5	3	Muayenat
5766	5	4	Hayrat-ı şerife müteferrikası
30000	5	6	Talebe-i ulum
10000	8	1	Düyun
20000	8	2	Reddiyat
5000	8	5	Harcırah ve yevmiye

Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbatası

26 Eylül 1339

Evkaf Vekâletinin son altı aylık hidematı için bir milyon lira avans itasına dair İcra Vekilleri Heyetince tanzim ve 22.8.1339 tarihli tezkere ile Meclis-i Âliye bit-takdim encümenimize havale buyurudan lâyiha-i kanuniye, Evkaf Müdür-i Umumisi huzuriyle tetkik ve müzakere olundu.

Evkaf Vekâletimizin talebettiği avans miktarının tayini ve tahsisat-ı munzamanın kabulü hakkında müzakerat icrasından evvel evkaf varidatının tetkiki münasip görülmüştür. Vâki olan talep üzerine Evkaf Müdür-i Umumisi tarafından izahat verilerek bütçenin esna-yı tetkikinde 1330 senesi varidat-ı umumiyesinin 1 892 902 lira tahmin edildiği, şimdiye kadar vâki olan tahkikat ve tahsilata nazaran tahmin edilen miktarda varidat husulü memul bulunmakla beraber 11 Kânunusani 1339 tarihli kanun mucibince emlâk ve müsakkafatın kıymetleri kıymet-i mukayyedenin altı misline iblâğ edilmiş olmasına ve icare-i müeccelenin suret-i tarh ve tevzi ve tahsiline dair mevcut olan kanun mucibince de kıymetlerin tezayüdü icare-i müeccelenin artmasını istilzam eylemesine mebni icare-i müeccele hasılatından 1339 senesi zarfında 300 000 liraya yakın fazla-i varidat tahakkuk etmekte bulunduğu ve binaenaleyh bu sene evkaf varidatının yekûnu 2 192 902 liraya varabileceği beyan edilmiştir. Encümen de bu izahata nazaran 1339 varidatının tahmin edilen işbu miktara baliğ olacağını ümid eylemektedir.

Varidata dair bu izahatı verdikten sonra talebolunan avans hakkındaki mâruzâta geçiyoruz.

Evkaf Vekâletinin 1339 senesi maaşat ve masarifi için 28 Mart 1339 tarihinde beş yüz bin ve 15 Nisan 1339 tarihinde kezalik beş yüz bin ki ceman 1 000 000 liralık avans kanunun ikinci maddesiyle 1339 senesi Evkaf bütçesinin Muvazene-i Maliye Encümenince tespit ve tasdikinde işbu bütçenin muteber olacağı tasrih edildiği cihetle sabık encümen, Heyet-i Celilenin vermiş olduğu bu salâhiyete istinaden 22 Nisan 1339 tarihinde Evkaf bütçesi yekûnu-ı umumîsini 1 878 414 lira olarak tespit ve bütçeyi tasdik etmişti. Binaenaleyh senenin kısm-ı ahîri sarfiyatı için 878 414 liranın daha avans olarak itası zarurî bulunmuştur. Ancak 11 Kânunusani 1339 tarihinde neşredilen bir kanun ile müsakkafat vergileri tezyit edildiğinden Evkaf idaresinin Hazine-i Maliyeye senevi tediye etmekte olduğu vergiye mukabil Evkaf bütçesinin dördüncü faslının üçüncü maddesine mevzu 8 900 liranın yetişmeyeceği anlaşıldığı cihetle mezkûr maddeye 31 000 liranın ilâvesi takarrür eylemektedir. Bundan maada talebe-i ulûm iaşe masarifi olarak beşinci faslın altıncı maddesine 52 000 lira tahsisat vaz'edilmiş ise de evvelce Şer'iye bütçesinden tesviye edilegelen iaşe memurları tahsisatının 1338 senesi Şer'iye bütçesine konulması encümence kabul edilmediği gibi Evkaf bütçesine de konulmadığından mezkûr tahsisatın bizzarure talebe-i ulûm iaşe masarifi meyanından tesviye edildiği ve sene bidayetinden beri mekûlât fiyatının tereffü eylediği ve binaenaleyh Dersaadet'te mevcut 1 100 talebe-i ulûmun

iaşesine sarf edilen mezkûr 52 000 liranın sene nihayetine kadar kifayet etmeyeeeği beyanıyla 10 000 liranın ve mülhakat darülhilafe medreselerinden bâzılarında bikes birçok talebe mevcut olmakla mezkûr darülhilafelerin de bir kısmında bu seneden itibaren talebenin iaşesine başlanacağından bunlar için de 20 000 liranın ki ceman 30 000 liranın marülbeyan beşinci faslın altıncı talebe-i ulûm iaşesi maddesine ilâvesi talep edilmektedir. Her ne kadar âzadan Mazhar Müfid Bey iaşe memurları tahsisatının iaşe masrafı meyanında gösterilmesi bütçe usulüne muvafık olmadığından tefrikiyle ayrı bir madde olarak bütçeye vaz'ı teklifinde bulunmuş ise de mezkûr tahsisatın senenin ilk altı ayında iaşe masrafı meyanında sarf edilmiş olmasına ve işbu kanunla bir madde küşat edilerek iaşe memurları ücuratının tefriki hesabatta karışıklık tevlit etmesini tabiî bulunmasına binaen Mazhar Müfid Bey'in teklifi 1340 bütçesinin tanziminde nazar-ı dikkate alınmak üzere bu sene hâl-i sabıkında ipkası ekseriyetle tensip olunmuştur.

Bâlâda arz ettiğimiz 11 Kânunusani 1339 tarihli kanun mucibince emlâk ve müsakkafat kıymetleri tezyit edilmiş olduğu cihetle emlâk ve müsakkafattan cibayet olunan ferağ ve intikal harçları da tezayüt etmiş ve bu harçlardan evkaf mütevellilerine ret ve iade edilen para da artmış bulunmakla reddiyat tertibine de 20 000 liranın zammı lüzumu dermeyan olunmuştur.

Evkaf Vekâletinin talebeylediği işbu tahsisat-ı munzamanın lüzumunu ledettetkik encümenimizce de kanaat hâsıl olmuştur. Marülbeyan üç maddeye vervech-i mâruz ilâvesi teklif olunan ceman 811 000 lira, 1 878 414 liraya ilâve edilince 1339 senesi bütçesinin yekûnu 1 959 414 liraya baliğ olmaktadır. Evvelki iki avans kanunu ile verilmiş olan 1 000 000 lira avans, işbu yekûndan tenzil edildiği halde 959 414 liraya ihtiyaç bulunduğu anlaşılmaktadır. Binaenaleyh birinci madde bu yolda tashih ve tadil edilmiştir.

İkinci madde, cüzi sarahat ilâvesi suretiyle kabul ve üçüncü madde de bâlâda arz edilen tahsisat-ı munzamaların sarfına mezuniyet itası için yeniden tertip olunmuştur.

İcra Vekilleri Heyetince teklif olunan lâyiha-i kanuniyenin üçüncü maddesi Evkaf-ı Mülhaka Müdiriyeti namiyle bir müdiriyet ihdası için mezuniyet ve tahsisat istihsaline dairdir. Hâlbuki Evkaf bütçesinin sekizinci faslının dördüncü maddesinde gerek merkez ve gerek mülhakatta teşkiline lüzum görülecek devair-i vakfiye ve saire için 4 500 lira tahsisat vardır. Ledettahkik işbu tahsisattan ancak 120 liranın sarf edilerek bakiyesinin henüz mevcut bulunduğu anlaşıldığı ve binaenaleyh vekâlet, Evkaf-ı Mülhaka Müdiriyeti teşkilâtını yapmak için işbu madde ile salâhiyet ve tahsisata sahip bulunduğu cihetle üçüncü maddenin kesb-i kanuniyet etmesine encümenimizce lüzum görülmemektedir.

Lâyihanın tarih-i meriyeti ve suret-i icrası hakkındaki son iki madde aynen kabul edilmiştir.

Evkaf varidat ve masarifinin suret-i cibayet ve sarfında birtakım ıslahata ihtiyaç bulunduğuna encümen kanidir. Ancak pek müstacel olarak kesb-i kanuniyet eylemesi iktiza eden işbu avans kanunu vesilesiyle icabeden tetkikatın icrasına imkân görülmediğinden 1340 senesi bütçesiyle bu bapta tetkikat-ı lâzıme yapılmak üzere şimdilik tadilât-ı mâruza dairesinde Avans Kanununun kabulünü Heyet-i Celileye arz eyleriz.

Aza: Trabzon Ahmed Muhtar

Kâtip: Konya Fuad

Mazbata Muharriri: Gaziantep Ali Cenani

Reis: Kütahya Ferid

Aza: Konya Kazım Hüsnü

Aza: Sivas Rahmi

Aza: Denizli Mazhar Müfid

Aza: Maraş Tahsin

Aza: Isparta Mükerrem

Aza: Kengırı Mustafa Abdulhalik

Hükûmete Teklif Olunan Layiha-yı Kanuniye

1339 Senesi Evkaf Vekâletinin Altı Aylık Avans Kanun Layihası

Madde 1- 1339 senesi Eylülülünden Şubatı gayesine kadar evkaf hidemat-ı umumiyesine sarf edilmek üzere 28 Mart ve 15 Nisan 1339 ve 15 Nisan 1339 tarihli kanunlarla verilen bir milyon liraya ilaveten bir milyon liranın daha avans olarak sarfına mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- İşbu tahsisat 1339 senesi Muvazene-i Maliye Encümenince tespit edilen fusul ve mevada tevfikan sarfedilir.

Madde 3- Evkaf-ı gayr-ı mülhaka umuruyla meşgul olmak ve şuabat ve vekâlet meyanında bulunmak üzere Evkaf-ı Mülhaka Müdüriyeti ihdas edilmiştir. Bu müdüriyetin kadrosu Muvazene-i Maliye Encümenince tespit olunacaktır.

Madde 4- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyülicradır.

Madde 5- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Şeriye ve Evkaf Vekili memurdur.

22.8.1339

Şeriye Vekili Musa Kazım

İcra Vekilleri Heyeti Reisi Ali Fethi

Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım

Adliye Vekili Said

Dâhiliye Vekili Ali Fethi

Hariciye Vekili bulunmadığı

Maliye Vekili Hasan Fehmi

Maarif Vekili İsmail Safa

Nafia Vekili Feyzi

İktisat Vekili Mahmud Esad

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili Doktor Rıza Nur

Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Vekili Fevzi

Encümence Tanzim Olunan Kanun Layihası

Madde 1- 1339 senesi Eylül iptidasından Şubat gayesine kadar evkaf hidemat-ı umumiyesine sarf ve bütçesinin tasdikinde mahsubu icra edilmek üzere 28 Mart ve 15 Nisan 1339 tarihli kanunlarla sarfına mezuniyet verilen bir milyon liraya zamimeten 959 414 liranın daha avans olarak sarfına mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- İşbu tahsisat 22 Nisan 1339 tarihinde Muvazene-i Maliye Encümenince tespit ve tasdik edilen 1339 senesi Evkaf Bütçesinin fusul ve mevadına tevfikan sarf olunur.

Madde 3- İşbu kanunun birinci maddesiyle verilen avanstan tefrik edilmek üzere 1339 senesi Evkaf bütçesinin dördüncü faslının üçüncü (Akarat-ı vakfiye vergi-yi senevisi) maddesine 30 000 ve beşinci faslın altıncı (Talebe-i ulum muhassasatı) maddesine 30 000 sekizinci faslın ikinci (Reddiyat) maddesine 20 000 lira ilâve edilmiştir.

Madde 4- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyülicradır.

Madde 5- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Şeriye ve Evkaf Vekili memurdur.

Reis - Efendim! Bu kânunun Heyet-i Umumiyesi hakkında söz isteyen var mı? (Hayır sesleri)

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Mazbata Muharriri izahat versin! (Hacet yok sesleri)

Reis - Efendim! Kanunun maddelerine geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Birinci maddeyi okuyoruz efendim:

Madde 1- 1339 senesi Eylül iptidasından Şubat gayesine kadar evkaf hidemat-ı umumiyesine sarf ve bütçesinin tasdikında mahsubu icra edilmek üzere 28 Mart ve 15 Nisan 1339 tarihli kanunlarla sarfına mezuniyet verilen bir milyon liraya zamimeten 959 414 liranın daha avans olarak sarfına mezuniyet verilmiştir.

Reis - Efendim birinci madde hakkında söz isteyen var mı? (Hayır sesleri)

Hakkı Bey (Van) - Efendim bendeniz bir şey sual edeceğim; tahsisat meyanına cevamiin tamiri için tahsisat konulmuş mudur?

Evkaf Müdir-i Umumisi Şemseddin Bey - Efendim, 1339 senesi Evkaf bütçesinde yani bundan evvel takdim olunan bütçede inşaat ve tamirat tertibi olarak sırf evkaf-ı mazbutaya aidolmak üzere 330 000 lira vardır. Bunun 180 000 lirası vilâyet ve elviyeye havale olarak verilmiş ve inşaat devam etmekte bulunmuştur. Şimdi kalan 150 000 lirası için bu Avans Kanununun tasdiki üzerine havale verileceği gibi diğer bir kanunla memalik-i müstahlasada bulunan mebani-yi hayriyenin imar ve inşası için ayrıca iki yüz elli bin liralık tahsisat istiyoruz. (Kâfi kâfi sesleri)

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Reis Bey! Bendeniz bir sual sormak istiyorum. (Reye, reye sesleri)

Reis - Efendim birinci maddeyi rey-i âlinize vaz'ediyorum. Birinci maddeyi kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

İkinci maddeyi okuyoruz efendim.

Madde 2- İşbu tahsisat 22 Nisan 1339 tarihinde Muvazene-i Maliye Encümenince tespit ve tasdik edilen 1339 senesi Evkaf bütçesinin fusul ve mevadına tevfikan sarf olunur.

Reis - Efendim ikinci madde hakkında söz isteyen var mı? (Hayır sesleri) İkinci maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Üçüncü maddeyi okuyoruz:

Madde 3- İşbu kanunun birinci maddesiyle verilen avanstan tefrik edilmek üzere 1339 senesi Evkaf bütçesinin dördüncü faslının üçüncü (Akarat-ı vakfiye vergi-yi senevisi) maddesine 30 000 ve beşinci faslın altıncı (Talebe-i ulûm muhassasatı) maddesine 30 000 ve sekizinci faslın ikinci (Reddiyat) maddesine 20 000 lira ilâve edilmiştir.

Reis - Efendim! Üçüncü maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Dördüncü maddeyi okuyoruz efendim:

Madde 4- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyülicradır.

Reis - Dördüncü maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Beşinci maddeyi okuyoruz:

Madde 5- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Şeriye ve Evkaf Vekili memurdur.

Reis - Efendim beşinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

İsmet Bey (Çorum)- Efendim kanunun Heyet-i Umumiyesi hakkında bir söz söyleyeceğim. (Gürültüler) Bir mebusun kanunun Heyet-i Umumiyesi hakkında söz söylemeye hakkı vardır. (Olmaz, olmaz sesleri) Bir mebusum, söz söylemeye hakkım vardır.

Reis - Kanunun Heyet-i Umumiyesini, tayin-i esamiyle rey-i âlinize vaz'ediyorum.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - İkinci sorma ver kanunu...

(Âra istimal edildi.)

Reis - Efendim rey vermeyen var mı? İstihsal-i âra hitam bulmuştur.

Efendim! Netice-i ârayı arz ediyorum: 153 arkadaş iştirak etmiş. 147 kabul, 4 ret ve 2 müstenkif vardır. Binaenaleyh

kanun ekseriyetle kabul edilmiştir.

30 Teşrinievvel (Resmî Ceride) Sahife 7

Efendim ruznamemizin ikinci maddesinde Posta lâyiha-i kanuniyesi vardır. Fakat bâzı maddeleri encümene havale edilmişti. Encümen henüz tetkikatını ikmal etmemiştir. Onun için diğer maddeye geçiyoruz.

Aydın, Ödemiş, Afyon, Isparta ve havalisinde idare-i örfiye ilân edildiğine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresiyle Dâhiliye Encümeni mazbatası vardır, okuyacağız:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

1._.1339

Asayişin pek muhtel bir şekil aldığı Aydın livasıyla Ödemiş kazasının ve Denizli ve Burdur livalarıyla Afyonkarahisar'ının Dinar, Çivril, Sandıklı ve Isparta'nın Eğridir, Uluborlu kazalarında şekavet hâdisatına münhasır olmak ve jandarma ve ordu kuvvetlerinin temerküz ve teksifi suretiyle ve müddetle mukayyet olmak üzere idare-i örfiye ilânının Dâhiliye Vekâletinin ol baptaki teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 5.8.1339 tarihli içtimaında takarrür eylediği bera-yı malûmat mâruzdur efendim.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi

Ali Fethi

Riyaset-i Celileye

Asayişin pek muhtel bir şekil aldığı, Aydın livasıyla Ödemiş kazasının ve Denizli ve Burdur livalarıyla Afyonkarahisar'ının Dinar, Çivril, Sandıklı ve Isparta'nın Eğridir, Uluborlu kazalarında şekavet hâdisatına münhasır olmak ve jandarma ve ordu kuvvetlerinin temerküz ve teksifi suretiyle ve müddetle mukayyet olmak üzere idare-i örfiye ilânının Dâhilîye Vekâletinin ol baptaki teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 15 Ağustos 1339 tarihli içtimaında takarrür eylediği Heyet-i Müşarünileyha Riyasetinin 1 Eylül sene 1339 tarih ve 6/2605 numaralı tezkeresiyle bera-yı malûmat Heyet-i Celileye arz edilmiş ve encümenimize havale buyurulmuştur.

İdare-i Örfiye kavanin ve nizamat-ı mülkiyenin muvakkaten tatilinden ibaret fevkalâde bir idare olmakla bunun ilânı Kanun-ı Esasinin muaddel 113. maddesinde mülkün bir cihetinde ihtilâl zuhur edeceğini müeyyit asar ve emarat görülmesine ve kezalik İdare-i Umumiye-i Vilâyat kararnamesinin 28. maddesinde vali dâhil-i vilâyette, ihtilâl zuhur edeceğini müeyyit asar ve emarat gördüğü takdirde o mahalle mahsus olmak üzere muvakkaten idare-i örfiye ilânını Dâhiliye Nezaretinden istizan etmesine veya vaktin âdem-i müsaadesi halinde ilk vasıtada haberdar etmek üzere ilân eylemesine müsaade edip bu da ancak ihtilâle münhasır olduğuna nazaran şekavet meselesi için idare-i örfiye ilânı kanuna muvafık değildir. Asayişi temin için bazı tedabire gelince: İdare-i Vilâyat Kanununun 26, 27. maddeleri mucibince vali gerek zabıta-yi mâniaya ve gerek zabıta-i adliyeye mütaallik vezaifin icrası ve kavanin ve nizamat-ı devletin tenfizi ve asayiş ve emniyet-i mahalliyenin muhafaza ve takviyesi için kuvve-i mevcude-i zabıtayı gayrikâfi gördüğü halde mahallindeki Berrî ve Bahrî kumandanlara vereceği emr-i tahrirî üzerine kuvve-i askeriyeyi dahi istihdam edeceği ve kıtaatı askeriye kumandanları vali tarafından bu bapta tahriren ita olunacak emri infaza mecbur oldukları ve bir vilâyetteki kuvve-i askeriye kâfi gelmezse diğer vilâyetlerden asker celbolunabileceği gibi İcra Vekilleri Riyasetinin tezkeresinde bu kuvvetlerin teksif olunduğu iş'ar edildiğine göre esasen İdare-i örfiyeye lüzum görülememiştir. Mamafih şekavet yüzünden yüz binlerce halkı velev muvakkaten örfî idare etmektense kanuni ve fevkalâde bir surette şekavet izale edilmek üzere Heyet-i Umumiyede bulunan İzale-i Şekavet Kanununun müstacelen müzakeresi muvafık olacağı tezekkür ve Heyet-i Umumiyeye arz ve takdim kılındı.

Kâtip: Karesi Ali Şuuri

Mazbata muharriri namına: Karesi Mehmed Vehbi

Dâhiliye Encümeni Reisi: Niğde Hazım

Aza: Niğde Galip

Aza: Çorum İsmail Kemal

Aza: Ankara İhsan

Aza: Karahisar-ı Sahib İzzet Ulvi

Aza: Canik Süleyman Necmi

Aza: Kütahya Cevdet

Ali Şuuri Bey (Karesi) - Efendim! Mesele malûm. Heyet-i Vekile Aydın, Denizli, Burdur livalarıyla Dinar, Çivril, Sandıklı, Eğridir, Uluborlu kazalarında idare-i öfiye ilân etmiş, yani balta ile tırnak kesmeye kalkışmıştır. İdare-i örfiyenin Meclisin şekl-i hazırına göre Heyet-i Vekile tarafından ilân edilip edilmemesi bahs-i ahardır. Biz yalnız eşkâl-i kanuniyeye muvafik olup olmadığını tetkik ettik ve bunu encümen namına arz edeceğim:

İdare-i örfiye kanununun tarihi 1293. şu halde anlaşılıyor ki bu bâzı uzuvları meflûç, bâzı uzuvları maktu bâzı uzuvları zinde bulunan Kanun-ı Esasî ile idare-i örfiye memleketimize dâhil edilmiş oluyor. Kanun-i Esasi gûnagûn musibetlere mâruz kaldığı halde bu fena kanun uzun ömre malik olarak ilelebet payidar olmuş.

Bir Mebus Bey - İşitemiyoruz, efendim!..

Ali Şuuri Bey (Karesi) - Muhavere yasak! Takrir verirsiniz efendim. İlelebet payidar olmuş ve bugün de Heyet-i Vekilemizin misafiri bulunmuştur. İdare-i örfiye Fransa'dan gelmiş. Fakat inkılâp hükûmetlerinde idare-i örfiye namına hiçbir şeye tesadüf edemiyoruz. Bilahare zaruret bunu icad etmiş fakat ilân hakkı kuve-i teşriiyeye bahşolunmuş. Nihayet bir zamanlar Hükûmet bu kuvveti -kuvvi teşriiyenin mazhar-ı itimadı olduğu için olacak- eline almış ve suiistimal etmiş. O kadar suiistimal etmiş ki Fransa mahkeme-i temyizleri divan-ı harb hükümlerini temyizen tetkik ettikleri zaman nakza kadar kıyam etmiş ve bundan kuvve-i teşriiye de müteessir olarak verdiği hakkı istirdat etmiş. 1878 Kanununda bu hak yine münhasıran kuvve-i teşriiyeye alınmıştır. İdare-i örfiye kelimesi biraz tuhaf. Fransa'da bunun ismi "etadosyej" yani muhasara hali. Malûm-ı âliniz (örf) âdet, teamül mânasına geldiği gibi (örfî) kelimesi de keyfî manasına geliyor. Herhalde idare-i örfiye birtakım ahkâm-ı mahsusaya tâbi olması icabederse de bu defa pek keyfî olmuştur. İdare-i örfiye ilânını müstelzim ahval mevcut olsa bile bunun şeklen tamam olması lâzımgelir ki bu da iki şartı icabettirir: Birisi; hududunun muayyeniyeti, birisi; zamanın muayyeniyeti... Encümenimizin mazbatasında zaman meselesinin meskûtün-anh geçilmesi belki bir nakîsa gibi görülür. Fakat encümenimiz bunun şeklinden ziyade ruhuna muarız olduğu için bu zaman meselesini nazar-ı dikkate almamıştır. Bu hususta Fethi Beyefendi encümende izahatta bulunmuştur. Bu, encümeni ikna etmiştir, etmemiştir meselesini mevzubahis etmiyorum. Efendiler! İdare-i örfiye ilân edilebilmek için behemehâl mülkün bir cihetinde bir ihtilâl bulunması şarttır. Bendeniz bu ifademi metn-i kanunla teyit edebilmek için Kanun-i Esasinin bir maddesini okuyacağım. Kanunu Esasinin 113. madde-i muaddelesi: "Mülkün bir cihetinde ihtilâl zuhur edeceğini müeyyit asar ve emarat görüldüğü halde Hükûmet-i seniyenin o mahalle mahsus olmak üzere muvakkaten idare-i örfiye ilânına hakkı vardır." Bundan muktebes İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanununun 28. maddesi: "Vali, dâhil-i vilâyette ihtilâl zuhur edeceğini müeyyit asar ve emarat gördüğü takdirde o mahalle mahsul olmak üzere (muvakkaten) idare-i örfiye ilânını Dâhiliye Nezaretinden istizan eder. Bu müracaata yirmi dört saat zarfında cevap alamadığı yahut muhabere imkânı bulunmadığı takdirde mesuliyeti deruhde ederek idare-i örfiyeyi ilân etmek salâhiyetini haizdir. Bu halde ilk vasıtayla keyfiyeti esbab-ı mucibesiyle beraber Dâhiliye Nezaretine iş'ar etmeye mecburdur."

Şu halde bundan anlaşılıyor ki mülkün bir cihetinde ihtilâl zuhur edeceğine dair asar ve emarat görülmedikçe İdare-i örfiye ilânı gibi ağır bir sıklet altında ahalinin bulunması doğru değil. Zaten Heyet-i Vekile tezkeresinde buna sebep olarak asayişin muhtel olduğunu gösteriyor ve şekavete münhasır olduğunu da ayrıca tasrih ediyor ki bununla ne dereceye kadar kabili telif olduğu bedihîdir ve takdiri Heyet-i Celileye aittir. Mamafih encümenimizin bunu bu

suretle ref etmekle asayişi ihmal ettiği fikri hâsıl olmamalıdır. Asayiş mühim bir iştir. Asayiş

30 Teşrinievvel (Resmî Ceride) Sahife 8

her cemiyet için asıldır. Bir hükûmet için asayişi temin edeceğim demek umur-ı tasarrufiyenin mahfuziyetine riayet edeceğim demek gibi bir şeydir. Aslolan asayiş olduğuna göre memleketimizde asayişsizlik ve şekavet, mirastan sonra sermayesiz mal getiren bu sanat o derece taammüm etmiştir ki umdelerimize dâhil olmuş, Büyük Millet Meclisimizin Büyük Reisi tarafından Meclisin iptida-yı küşadında irad edilen nutukta zikredilmiş, Heyet-i Vekile Reis-i Muhteremi beyannamesinde bunu ehemmiyetle, kaydetmekten sarf-ı nazar edememiştir. Bittabi asayiş mühimdir. Bir lâzime-i hayattır. Bir miftah-ı huzurdur. Fakat asayiş için yapılacak muameleyle ihtilâl için yapılacak muameleyi kanun tayin ve tasrih etmistir. Asayiş için yapılacak tedabir de mevcuttur ve yalnız bununla iktifa edilmesi lâzımdır. Bu yapılmamıştır. İdare-i Örfiye ilân edilmeden bu mesele hallolunabilirdi. İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanununda, "Vali gerek zabıtai mânia ve gerek zabıta-i adliyeye müteallik vezaifin icrası ve kavanin ve nizamat-ı devletin tenfizi ve asayiş ve emniyeti mahalliyenin muhafaza ve takviyesi için kuvve-i mevcude-i zabıtayı gayrikâfi gördüğü halde mahallindeki Berrî ve Bahrî kumandanlara yereceği emr-i tahrirî üzerine kuvve-i askeriyeyi dahi istihdam eder. Kıtaat kumandanları vali tarafından bu bapta tahriren ita olunacak emri infaza mecburdurlar." diyor. 27. madde: "Vali, vilâyetin bir tarafında kuvve-i mevcude-i askeriyeyle dahi temin-i asayiş olunamayacağını anlar, ya emniyet-i âmmeyi sâlib bir hatar ve tehlike görürse dâhil-i vilâyetteki mevaki-i sairede mevcudolan kuvve-i askeriyeden lüzumu kadarını üzerine sevk için mahallî kumandana emr-i tahrirî ita ve şayet vilâyet dâhilinde bulunan kuvve-i askeriyenin de temin-i maksada gayrikâfi bulunduğunu anladığı takdirde mahall-i saireden kuvva-yı kâfiye celp ve sevkini kolordu kumandanlarına iş'ar eder. Kolordu kumandanları valiler tarafından vukubulan müracaatlari derhal infaza mecburdurlar." demek ki bu fıkra-yi kanuniye tevfik-i hareket edilse idi, idare-i örfiye ilân etmeden bu mesele bertaraf edilebilirdi. Efendiler! Burada da vakıa kuvve-i askeriyenin istihdamından bahsolunuyor. Burada kuvve-i askeriye muin ve müzahirdir, ihtilâl zuhuru üzerine ilân edilecek idare-i örfiyede ise kuvve-i askeriye müdahil ve hâkimdir. Bunun farkını izah etmek bence zaittir, çünkü İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanununda mündemiç maddeler böyle bir hâdise zuhurunda yalnız şakiler ve şekaveti hedef ittihaz eder. İdare-i örfiyedeki idare-i askeriye ise bütün halkı hedef ittihaz eder. Bendeniz yine bunu İdare-i Örfiye Kararnamesini başlıca mühim noktalariyle arz etmek istiyorum.

1- İdare-i örfiye ilân edilmesiyle Kanun-ı Esasi ve nizamat-ı askeriyeden muhalif olanları tadil olunur ve hükûmeti mülkiye hükûmeti askeriyeye tebeddül eder. Efendiler! Asker şayan-ı takdistir, askerlik şayan-ı tebcildir. Hele hakkın kuvvet telâkki edildiği bu asırda onun tebcili namında taksir-i lisan, körlük ve nankörlüktür. Muazzam bir eser; şu geniş ülke onun şahid-u kutsiyetidir. Fakat efendiler! Ne olursa olsun biz isteriz ki ordu toplarının ağızları memlekete değil, memleketin haricine baksın ve asker elindeki süngüsünü yalnız haricî düşmanların göğsüne kaksın. İkincisi: "Devletin dâhilî ve harici emniyetini ihlâl edecek bilcümle cünha ve cinayetin asıl failleri ve zi-medhal olanlar ne sıfat ve haysiyette bulunursa bulunsun, divan-ı harb huzurunda muhakeme edilecektir." Bizim, demin kaydettiğimiz yer hemen bir milyon halkı ihtiva ediyor. Müdafaa Vekili bile kabul edilmeyen mahkemelere bir milyon halkın sevki bilmem adaletle ne dereceye kadar muvafık olur. Üçüncüsü: "Hükûmet-i askeriye lüzum görülen eşhasın hanelerini leylen ve neharen taharri edecektir." Efendiler! Hukukun en mühimmi malûm-ı âlinizdir ki masuniyet-i mesakindir. Eğer köylü oturduğu viran kulübesini gayrikabil-i teshil bir kale farz ederek onun içerisinde emniyetle oturamaz ve kanunun tayin ettiği adamlardan maada her şahıs onun duvarı önünde gayrikabil-i teshir bir kale duvarı önündeymiş gibi irkilmezse, irkilmek ihtiyacını hissetmezse o memleketin hükûmet ve emniyeti var demek muvafık olamaz. (Yaşa sesleri) Dördüncüsü: "Şüpheli ve sabıkalı olanlarla ikametgâhı olmıyanlar teb'id edileceklerdir." Bunlar ötekilerin yanında hafif kalıyor. Beşincisi: "Hükûmet-i askeriye ahalinin silâhlarını da toplamaya mecburdur." Efendiler! Hükûmet "Üç beş şakiden izhar-ı acz ettim." diye idare-i örfiye ilân eder de halkın silâhını da elinden alırsa bunu hangi mantıkla telif edebiliriz? Hem şaki elde edilmesin, hem de halk müdafaadan mahrum edilsin. Buna gülmek mi, ağlamak mı lâzım gelir? Bunun tayininde tereddüt ediyorum. Tabdiş-i ezhanı mucip olacak gazetelerle cemiyetler de seddedilir, yani; şekavet vardır, soydular falan denemeyecek. Vakıa an-samîm itiraf etmek lâzımgelir ki Fethi Beyefendi

silâhları toplamaya başlattığı sırada bundan sarf-ı nazar edilmesi için evamir-i şedide vermiş. Her ne de olsa asayişin temini için İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanununun tatbiki asayişin temini için kâfidir. Jandarma vazifesini ifa ettiği takdirde İdare-i Örfiye ilânına lüzum kalmadan eşkiya tenkil edilebilir ve bu mesele de bertaraf olabilir. Nitekim Yeni Gün gazetesinin dört gün evvelki nüshasında tenkil-i eşkiya sütununda, idare-i örfiye haricindeki on, on beş mıntıkada jandarmanın muvaffakiyetleri sayılıyordu. Demek ki jandarma böyle yıldönümü, hareketi haşarat gibi, senede bir defaya mahsus değil, her vakit tesirini gösterecek olursa bu memlekette asayiş her vakit müstakar olabilir. Şimdi, efendiler! Asayişi arz ettiğim veçhile encümenimizde pek mühim farz etmiş ve mazbatasının nihayetinde İzale-i Şekavet Kanununun müstacelen müzakere ve intacını rica etmiştir. Gerek encümen namına ve gerek şahsım namına idare-i örfiyenin kalkmasını rica ediyorum. Kalktığını istihbar ediyorum, kalkmamış ise bir an evvel halkın üzerinden lüzumsuz ve haksız idarenin kalkması lâzımdır. Bu idarenin devamı caiz değildir. Yoksa tekâlif-i gûnagun ile beli bükülmüş, ayağı zincirli, ağzı kilitli birtakım halkı çağırıp da "Ey ahali! Hâkimiyet gibi saadet de senindir. Sen artık daima mesutsun, esir değilsin, hürsün, senden para alan her cüz, her kül ve her memur senin saadetine çalışıyor ve bütün mesai buna masruftur." dersek ve yine sen artık esir değil, efendisin! Diye tekrar eder durursak, bu halka karşı bir istihza teşkil eder. Encümen namına bendenizin temennim bunun halkın üzerinden ref'ine karar vermektir.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve Dâhiliye Vekili Fethi Bey - Efendiler! Bundan takriben iki ay evvel Aydın mıntıkasında asayiş gayet endişe-bahş bir şekil almıştı. O havalinin hususiyetini bilen arkadaşlarımızca da malûmdur ki orada öteden beri zeybeklik ve efelik an'anatı cari olduğu için şekavet âdeta mezmûm bir sanat addolunmuyor. Bilâkis efelik, eşkıyalık bir nevi mertlik ve bahadırlık addolunuyor. Bu itibarla ve bundan evvel o havalinin bu suretle birçok meşhur şakiler yetiştirmiş olması ve bazılarının affa nail olması dolayısıyla bunların canlı olarak gösterdikleri su-i misal veya hüsn-i misal -artık nokta-i nazara göre değişebilir- dolayısıyla Aydın gibi memleketimizin en zengin ve en mâ'mur bir livası iktisat ve ziraat nokta-i nazarından, hulâsa birçok nokta-i nazardan âdeta meflûç bir hale gelmiştir. Jandarmanın, biliyorsunuz, bir kısm-ı mühimmi terhis edilmişti. Yerlerine alınan efrat acemiydi ve henüz yerlerine vâsıl olmamıştı. Ordunun kuvve-i külliyesi daha ziyade boğazlarda, Bursa ve İzmit civarlarında tekâsüf etmiştir. Binaenaleyh ahali daha ziyade bizar olmuş ve bize müteaddit defalar tedabir-i şedideyle, tedabir-i fevkalâdeyle bu şekavetin izalesini rica etmişlerdi. Bazılar da bu şekavet izale edilmediği takdirde hicrete âmâde olduklarını yazıyorlar. Efendiler hakikaten o zaman mahsul zamanıydı ve o zaman mahsulün idraki arzusu dâhilinde idrak edeceği mahsulunu satacak olursa mahsulden elde edeceği parayı üzerinde taşımak bir tehlike teşkil ediyordu. Herkes mahsulünü terk etmiş, gayet mühim bir buhran-ı iktisadi altında bulunuyordu. Bendeniz bilmünasebe o zaman İzmir'de bulunuyordum. Aydın ve havalisinde ve Ödemiş taraflarından gelmiş

olanların birçokları herçi-bad-abad bu şekavetin izalesini musırrane bir surette talep ettiler. Sonra efendiler! Denizli, Afyonkarahisar ve Isparta livalarında üç seneden beri icra-yı şekavet etmiş olan ve ahiren tenkil edilmiş bulunan bir Kocamustafa Çetesi var. Bu şaki hakikaten şimdiye kadar misli nâdir mezalimde ve hunharlıkta bulunmuş, birçok asker ve jandarmalarımızı şehit etmiş, cephane almış, silâh almış, birçoklarını katletmiş şaki bir adam.

Refik Bey (Konya) - Tuttuklarını diri diri yakıyorlarmış.

Fethi Bey (Devamla) - Bu da o havalinin asayişini fena halde tehlikeye sokmuştur. Bu itibarla orada asayişi temin edebilmek, mümkün olan tedabiri behemehâl yapmak için muvakkat bir surette idare-i örfiyenin ilanını muvafik gördüm ve bunu Heyet-i Vekile arkadaşlarıma izah ettim. Onlar da muvafakat ettiler. Bir ay müddetle muvakkat olmak ve lüzum görüldüğü takdirde tekrar temdidi düşünülmek ve sırf şekavet hadisatına münhasır olmak şartlarıyla ilan ettim. İdare-i örfiyelerden geçen sene Meclise malûmat verilmek âdet olduğu için bu sene de Meclis-i Âlinizi haberdar ettim. Bu suretle mesele Dâhiliye Encümenine intikal etmiş ve Dâhiliye Encümeninin nokta-i nazarını şimdi Mazbata

Muharriri Ali Şuurî Bey Meclis-i Âlinize izah etmiştir. Ali Şuurî Bey'in izahatından anlıyorum ki kendileri hakikatten daha ziyade nazariyat vadisinde ve daha doğrusu evham vadisinde yürümüşlerdir. (Evham değil, hissiyat sesi) Evet, hissiyat dairesinde yürümüşlerdir. Evham şu elemektir ki Hükûmetin vazifesi ahalinin bilcümle hukukunu gasbetmek, meskenlere tecavüz etmek veyahut masuniyet-i şahsiyeyi büsbütün ihlâl etmek ve pek mukaddes tanıdığımız hukuk-ı şahsiyeye tecavüz etmek suretinde düşünülmesi demektir. Hâlbuki efendiler! Bugün bilâkis o havaliyi üç seneden beri kasıp kavurmakta bulunan Koca Mustafa çetesi de rüfekasıyla beraber tenkil edilmiştir.

Efendiler! İdare-i örfiye ihtilâl halinde ilan olunur. Fakat ihtilâl ne demektir? Emniyet-i dâhiliyenin muhtel olması demek midir? Yoksa siyasi bir mahiyeti haiz midir? Hükûmete karşı isyan husul bulacağı zaman mı ihtilâl olur? Bunu tetkik etmek lâzım gelir. Pekâlâ bilirsiniz ki iki sene evvel Yunan donanması Samsun'a geldiği zaman ve birçok mebaniyi yaktığı zaman derhal idare-i örfiye ilân etmek lüzumu hâsıl oldu ve muvakkat bir müddet için idare-i örfiye ilân edildi. Böyle fevkalâde zamanda idare-i örfiye ilân edilmezse birtakım çapulcu herifler karışıklıktan istifade ederler, yağmagerliğe ve birçok evleri yakmaya teşebbüs ederler. Bu böyle olduğu surette emniyet-i umumiye muhtel olur. Bundan da bütün erbab-ı namus mutazarrır olur. Buna mâni olmak için bu gibi fena anasırı derhal tedip edebilmek için idare-i örfiye ilân edilir ve buna mümasil emsalleri irae edebilmek mümkündür. Pekâlâ bilirsiniz ki efendiler! İstanbul şimdiye kadar hemen hemen idare-i örfiyeyle idare olunmuştur. Yalnız bendeniz idare-i örfiye ilânının suiistimal edilmemesi taraftarıyım ve buna fevkalâde itina etmekle mükellefim, idare-i örfiyenin matbuatı susturmak veya sansür mahiyetinde istimal etmek veya kanunlarımızla ahaliye bahşedilmiş olan hukuk-ı esasiyeyi ihlâl etmek ve yahut şimdi beyefendinin buyurduğu gibi birtakım adamları başka tarafa sevk etmek gibi sırf siyasî bir maksatla ilân edilebileceğini katiyen reddederim ve böyle bir fikirle ilân olunmamıştır. (Alkışlar)

İstanbul'da şimdiye kadar devam etmekte olan idare-i örfiyelerin zamanı çoktan geçmiştir ve Meclis-i Âliniz ne böyle bir idare-i örfiyenin ilânını kabul eder, ne de böyle bir idare-i örfiyeyi ilân edecek vekilleri kabul edebilir. Ancak düşününüz. Aydın livasında bütün halk mahsul zamanında bu tedhişten ve şekavet yüzünden evlerinden çıkamayacak bir hale gelirlerse ve milyonlara baliğ olan mahsulât ağaçlar üzerinde çürüyecek olursa ve hattâ bütün memleketin büyük ümitler bağladığı Aydın livasının hayat-ı iktisadiyesi ihlâl edilecek olursa; bütün bu havalide idare-i örfiye ilâniyle fenalıkları izale ederek elde edeceğimiz menfaat mi daha büyüktür? Yoksa, bu tadat ettiğim ahvalin temadisi suretiyle hâsıl olacak ahval mi daha iyidir? İdare-i örfiye ilân edilmeden bu da hallolunabilirdi diyorlar. Hallolunamaz ve hallolunamamıştır. İdare-i örfiyenin neticesinde bu üç seneden beri orasını kasıp kavurmakta olan eşkıya ancak tutulabilmiştir. Diyeceksiniz ki, jandarma niçin tutmuyor? Efendiler! Şekavet Kanununun izalesi sırasında tafsilen müzakere edebiliriz. Şekavetin memleketimizde devamı ve tamamıyla izale edilememiş olması birçok avamile, birçok esbaba müstenittir.

Rasih Efendi (Antalya) - Başlıcaları nedir?

Fethi Bey (Devamla) - Başlıcaları İzale-i Şekavet Kanununu müzakere ettiğimiz zaman tafsilen arz edeceğim Rasih Efendi! Binaenaleyh birtakım tedabir almazdan evvel yalnız jandarma takibi dolayısıyla kâmilen zail olur kanaatinde iseniz bendeniz bu kanaatinize iştirak edemem. Herhalde bâzı tedabir almak lâzımgelir. Gerek yataklar hakkında gerek eşkıya hakkında şiddetli bâzı tedabir almak lâzımgelir. Bu tedabir alınmadan memleketimizde tatbikat yapılmıştır. Şimdiye kadar yüzlerce eşkıya çetesi mahvedilmiştir. Onun yerine tekrar birtakım çeteler zuhur etmiştir, bu itibarla idare-i örfiye ilân olunmadan bu mesele hallolunur yolundaki itikada bendeniz iştirak edemiyorum, idare-i örfiyeyi zannettikleri gibi alelıtlak eşkıyayı takibetmek için ilân etmenin lüzumundan bahsetmedim. Oranın hususiyeti vardır, oranın hususiyet-i hali ve bilhassa gayet âni ve müessir tedbirlerle halka emniyet ilkası gibi lüzumlu birtakım tedbirler karşısında bulunduğumuz için bu tedabir ittihaz edilmiştir. Yoksa bâzı yerlerde gezmekte olan eşkıya çetelerini tenkil etmek için şimdiye kadar hiçbir zaman idare-i örfiye ilân ettiğimiz idarenin tekmil etmedim ve bu idarenin tekmil memlekete teşmil edilmiş gibi mâna çıkarılması hakikate müstenit değildir. Arz ettiğim gibi ahval-i fevkalâdede, meselâ Samsun bombardımanı esnasında idare-i örfiye ilân ettik. Efendiler! Buna dair birçok misaller vardır. Japonya'da zelzele olmuştur, harekât-ı arzıye olmuştur. Derhal ilk yapılan şey idare-i örfiye ilânı olmuştur. Böyle fevkalâde zamanlarda birçok anasır iğtişaştan, ufacık şeylerden istifade eder. Daha büyük tehlikeler, daha büyük mahazîr tevlit edebilir. Buna karşı tedabir almak Hükûmetin vazifesidir ve yapmalıdır. Herhalde birçok memleketlerde

böyle zamanlar için idare-i örfiyenin derhal ilân edildiğini ve edilmekte olduğunu her gün görüyoruz ve kitaplarda da yazılıdır. Bizim ilân ettiğimiz idare-i örfiye, evvelce arz ettiğim gibi bir ay için ilân edilmiştir. Yirmi dokuz Ağustos'ta ilân edilmişti. Yirmi dokuz Eylül'de müddeti hitama ermişti. Heyet-i Vekilece tekrar tezekkür edildi. En başlıca çeteler elde edildiği için bu müddetin temdidine lüzum görülmedi ve ilgasını derhal mahalline tebliğ ettik. İdare-i örfiye yirmi dokuz Eylül'de derhal ilga edilmiştir. Mamafih bu bir ay zarfında birçok müfrezeler, birçok yerlerde dolaşmış ve bâzı köyler rahatsız olmuştur. Fakat buna mukabil arz ettiğim çeteler tenkil edilmiş ve asayiş teessüs edebilmiştir. Yani idare-i örfiyeden mühim fayda görülmüştür. Efendiler! Herkes asayişsizlikten müştekidir. Fakat bu asayişi temin edebilmek için tedbir almak icab ettiği vakît o tedbirin tevlit ettiği aksi tesirden de müşteki oluyoruz. Binaenaleyh hakikî, ciddî ve samimî bir surette asayişi tesis edebilmek için fevkalâde bir surette müşkülat vardır. Bu müşkülâtı bendeniz nazar-ı dikkate almadım değil ve idare-i örfiye ilânını Heyet-i Vekileye teklif edeceğim zaman bunun mucip olacağı itirazatı daha evvelden keşfetmemiş değilim. Fakat ne yapayım ki bunu memleketin menfaatine daha ziyade tercih ettiğim için bütün mesuliyeti üzerime alarak bu teklifatta bulundum ve meseleyi de Meclis-i Âlinize arz ettim. Bundan sonra, yani Meclis-i Âliniz vaziyeti derk ettikten sonra hatt-ı hareketimi

tasvip buyurmayacak olursa karar verirsiniz. Bundan sonra o suretle hareket edilir efendim! Reis - Müsaade buyurursanız bir şey arz edeyim: Fethi Beyefendi'nin vermiş olduğu izahata göre idare-i örfiyenin kalmamış olduğu anlaşılıyor. Hâlbuki Dâhiliye Encümeninin mazbatası iki şıkkı ihtiva ediyor. Birisi İzale-i Şekavet Kanununun müstacelen müzakeresi. Hâlbuki bu evvelce karara iktiran etmiştir. Müstacelen müzakere olunacaktır. İkincisi; bu ilân edilmiş olan idare-i örfiyenin ilânına lüzum olmadığı meselesi Heyet-i Vekile Reisinin izahatından anlaşıldığı veçhile idare-i örfiyeye lüzum kalmamıştır. Hâlbuki şimdi Men'i Şekavet Kanunu hakkında zannederim, Söz isteyenler var. Eğer münasip görürseniz bu madde hakkında bu hususta müzakere cereyan etmesin, Men'-i Şekavet Kanunu ile müzakere edilsin! (Muvafık sesleri)

Süreyya Bey (Karesi) - Bu mesele halledilmelidir. Heyet-i Vekile re'sen böyle idare-i örfiye ilân edebilir mi? Bu nokta hakkında söz söyleyeceğim. Efendim! Bu mesele muhtaç-ı tenvirdir. Heyet-i Vekile re'sen böyle idare-i örfiye ilânına ve ilân ettikten sonra ve müddetin inkızasından sonra işi Meclise iş getirmeye mezun mudur, değil midir?

Heyet-i Vekile Reisi Fethi Bey - Heyet-i Vekile, müddetin inkızasından sonra Meclise getirmemiştir. Encümeninizde müzakere edilmiş ve sonra Meclise arz edilmiştir ve bir aydan beri Meclis-i Âlinizdedir. İfadat doğru değildir.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Reis Beyefendi! Evvelemirde idare-i örfiye meselesini müzakere etmeliyiz. Dâhiliye Vekili Beyefendi idare-i örfiye hakkında Meclisin nokta-i nazarını anlamak istiyor. Binaenaleyh bundan sonra memlekette idare-i örfiye ne gibi hususatta ve ne vaziyette olacaktır? Bu müzakere edilmek lâzımdır. İzale-i Şekavet Kanunundan gayrı bir de idare-i örfiye meselesi vardır. Meclis, idare-i örfiye meselesi hakkındaki nokta-i nazarını arz etmek için müzakere küşat etmeyi ihzar etmelidir ki o müzakere de şimdi açıktır. Binaenaleyh iki meseleyi birbirine tedahül ettirmeyelim. Binaenaleyh idare-i örfiye hakkında Heyet-i Vekilenin salâhiyeti neden ibarettir? Kanun-ı Esasinin bu baptaki mevaddı neleri tazammun ediyor? Bunları tahkik ve tetkik ve bu bapta Heyet-i Vekileye bir veçhe tespit etmek için şimdi idare-i örfiye meselesinin ayrıca müzakeresi lâzımedendir ve iki müzakereyi yekdiğerine karıştırmamayı rica ederim.

Ali Şuuri Bey (Karesi) - Bendenizin beyanatım şahsım namına değildi de onun için ıtlak-ı lisan eylemedim; yoksa bu idare-i örfiye Meclisin şekl-i hazırıyla ne dereceye kadar muvafik olduğunu müdellel bir surette izah ederdim. Fakat mukayyettim, encümen namına söylüyordum. Eşkâl-i kanuniyeye tevfik edilip edilmediğini söyledim. Ve sonra Hükûmet şu fenalığı yapmış ve bu fenalığı yapmış demedim. Hem ben kendi cüz'ümüzü tezlil taraftarı değilim. Yalnız mesele haddizatında gayet ağırdır. İdare-i örfiye ahalinin Heyet-i Umumiyesini bütün kütlesiyle hedef ittihaz

eden bir kanundur; bunun için buna lüzum görmedik. İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanununun bahşettiği kuvvetle bu iş temizlenebilir ve yapılabilir ve misal de gösterdim. Heyet-i Vekilenin hüsnüniyetine ve samimiyetine kailiz. Fakat efendiler; hüsnüniyet merkezden muhita kadar aynı saffet ve samimiyetle intikal eden bir şey midir? Merkezden muhita doğru giderken intikal ettiği kapların şekliyle şekil alır bir mahiyette ve bir hassa-i maneviye değil midir? Fethi Beyefendi idare-i örfiyeye katiyen taraftar değildir. Ve kendi sözlerini bir senet olmak üzere arz edeceğim. Samsun'da idare-i örfiye ilân edildiği zaman Fethi Bey'in umuma irat buyurduğu beyanat: "İdare-i örfiye ilânı hususunda bendeniz de zat-ı âlileri kadar mutaassıp bir haldeyim. Herhalde memleketin idare-i örfiye ile idare olunması caiz değildir. Bendeniz Dâhiliye Vekâletine gelmezden evvel Karadeniz sahilinde idare-i örfiye ve sair teşkilât vardı. Fakat Vekâleti deruhde eder etmez bunlar birer birer nihayet bulmuştur. Tehlike-i hariciye nihayet bulduğu vakit idare-i örfiye ref olunacaktır." Bu da Fethi Beyefendi'nin beyanatıdır. Şu halde benim kadar o da idare-i örfiyeyle memleketin idare edilmemesi taraftarıdır. Şimdi efendim, yalnız o zamanki hali arz etmek lâzım. Ben de bunu Heyet-i Celilenize arz etmek istiyorum. Samsun bombardıman edilmiş ve memlekette la mukaddes mevkiler tarafından işgal edilmiş birtakım isyan ocakları vardı. O halde iken bile buna lüzum görülmemişken zihniyetin tebdiline sebep nedir? Mademki bizimle beraber idare-i örfiyenin aleyhinde bulunuyorlar ve mademki ref'edilmiştir; ortada mesele kalmamış demektir.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve Dâhiliye Vekili Fethi Bey - Efendim, Samsun meselesinde idare-i örfiye ilân ettik ve bir hafta kadar hatırımda kaldığına göre. (On beş gün sesleri) Evet... Ondan sonra ilga ettik ve ilga esnasında da söylemiş olduğum sözler aynı sözlerden ibarettir. Bundan evvel de arz ettiğim mâruzâtta aynı fikirleri tasvip ettim ve teşekkür ederim ki o sözleri burada hatırlattınız. Bu bahsolunan idare-i örfiye de bir ay kadar devam etmiştir ve eşkıyanın bazılarını ve en mühimlerini derdest etmek hususunda en müessir tedbir olmuştur ve bundan fayda hâsıl olmuştur. Fakat bundan evvel de arz ettiğim gibi idare-i örfiye siyasî maksatlarla ve hukuk-ı esasiyeyi ayaklar altına almak için bir vasıta olmak üzere ilân edenler aleyhinde evvelâ bendeniz bulunacağım. Fakat şekavete münhasır olmak ve birkaç livanın istikbalini hayat-i iktisadiyesini kurtarmak için ittihaz edilen bu tedbir ile bir de beyefendinin izah ettiği gibi sırf birtakım hukuk-ı esasiyeyi ayaklar altına almak için ilân edilen idare-i örfiye arasında fark vardır zannederim ve bu zamanla takyit edilmiştir. Kendileri zaman ve mekân meselesine itiraz ettiler. Heyet-i Vekilenin mazbatasında zaman vardır, mukayyettir. Fakat biz bunu ilân etmedik. Çünkü bunu biz kendimiz bilecektik. İlân ettiğimiz mahallerde idare-i örfiyenin yalnız bir ayı mahsus ve münhasır olduğunu bildirmiş olsaydık; tesiri daha az olacaktı. Fakat bir ay zarfında derhal önünü aldık. Heyet-i Vekilenin bugünkü şekl-i hazırı dairesinde idare-i örfiye ilân etmeye salâhiyeti var mıdır, yok mudur meselesine gelince: Bugünkü şekl-i idaremizi tayin ve tespit eden Kanun-ı Esasinin Teşkilât-ı Esasiye Kanunuyla ilga edilmeyen aksamında idare-i örfiyenin Heyet-i Vekile tarafından ilân olunacağına dair sarih kuyudat vardır. Geçen sene Heyet-i Vekilenin vazife ve mesuliyetine dair Meclis-i Âlice encümen-i mahsus tarafından kademe alınmış ve henüz kesb-i katiyet etmemiş bir kanunda idare-i örfiyenin ilanı yine Heyet-i Vekileye tevdi olunmuştur. Bir şartla... İdare-i örfiyenin ilanından sonra Meclis-i Âliye arz etmek şartıyla… Henüz kesb-i kanuniyet etmemiş olan bu kaydı biz adeta kanuniyet kesbetmiş gibi muteber addediyoruz.

Süreyya Bey (Karesi) - Nasıl olur? Kesb-i kanuniyet etmemiş beyim...

İcra Vekilleri Heyeti (Devamla) - Yani demek istiyorsunuz ki idare-i örfiyeyi Meclise bildirmeyelim. Onu mu demek istiyorsunuz?

Süreyya Bey (Karesi) - Kesb-i kanuniyet etmemiş buyuruyorsunuz.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi Fethi Bey (Devamla) - Evet, kesb-i kanuniyet etmemiştir. Onun için etmemiştir diyorum ve elbette etmemiştir diyeceğim. Yani Meclis-i Âlinin bu bapta daima nokta-i nazarını almak için o kesb-i kanuniyet etmemiş olan şekildeki layiha-yı kanuniyeye kendimizi tabi adderek derhal Meclis-i Âliye arz ediyoruz. Mesele bundan ibarettir. Yani mevcut kanunlara göre Heyet-i Vekile değil hatta şimdi Ali Şuuri Bey biraderimizin okuduğu madde mucibine doğrudan doğruya vali yirmi dört saat zarfında merkezi haberdar etmek şartıyla idare-i örfiye ilan etmek salahiyetini haiz olursa elbette Heyet-i Vekilede idare-i örfiye ilan etmek salahiyetini haiz olur. Vaziyet bundan ibarettir.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Efendim! İdare-i örfiye ister zarar-ı âmmı def için zarar-ı hassı ihtiyar kabilinden olsun, isterse muvakkat bir zaman için olsun ne için olursa olsun, herhalde bir ekmek kadayıfı değildir. İdare-i örfiye

elbette demir bir leblebidir. Fakat bazı rüfeka buyurdular ki İdare-i

Vilâyat Kanununda idare-i örfiyeyi icap ettiren ahval ihtilâl kelimesi altında toplanmıştır. Doğrudur efendiler! İdare-i Vilâyat Kanununun 26 hattâ 25, 26, 27, 28. maddeleri -hatır-ı âcizanemde kaldığına göre- bu salâhiyeti valilere veriyor. Hattâ İdare-i Vilâyat Kanununun 41. maddesini nazar-ı itibara alırsanız, mutasarrıfın bile salâhiyeti vardır. Fakat idare-i örfiyede değil nelerde olduğunu arz edeceğim. Sonra 53. maddeyi tetkik edersek kaymakamın bile salahiyeti vardır. (Okur musunuz sesleri) Eğer İdare-i Vilâyat Kanununun 26, 27. maddelerinin bir valiye verdiği salâhiyet ve yine İdare-i Vilâyat Kanununun kaymakama verdiği 53. maddedeki salâhiyet istimal edilseydi emin olunuz idare-i örfiyeye lüzum yoktu. Bugün için değil bu kanunun neşrinden beri maalesef efendiler, bu İdare-i Vilâyat Kanununun valilere, mutasarrıflara, kaymakamlara verdiği salâhiyeti bu kanunun neşrinden sonra bir defa tatbikine imkân hâsıl olamamıştır. Esbabı: Efendiler! Acaba bir kazada şekavet zuhur ettiği zaman -ufaktan başlıyorum- 53. maddenin kaymakama verdiği bu salâhiyeti kaymakam istimal edebilir mi, edemez mi? Etmiş mi? 53. madde mucibince kaymakam ahvalden mutasarrıfa malûmat itasiyle beraber dâhil-i kazada mevcut kuvve-i askeriyeyi hemen istihdama mezundur. Ve sonra bu bapta vukubulacak tebligatı askerî kumandanlar derhal infaz edeceklerdir. Beyefendiler; kaymakam, kazasında eşkiya olduğundan dolayı askere lüzum görüyor, oradaki kumandana tezkere yazıyor, rica ederim, oranın kumandanı da istenilen askeri veriyor mu? Bunun hiç vukuu var mıdır? (Vermez sesleri) Beyefendiler, başımdan geçmiştir, bu hususta yüreğim yanıktır. Bitlis'te asayiş muhtel, orada bulunan kolordu kumandanına diyorum ki; "İdare-i Vilâyat Kanununun 26. maddesinin bana vermiş olduğu salâhiyete binaen bana bir bölük asker veriniz." Diyorum. Rica ederim vermiş midir? Haydi, bir tarafa demiştir. Eğer Aydın havalisinde, bu eşkiyanın cevelangahı olan yerlerdeki kaymakamlar, mutasarrıflar şu salâhiyet-i kanuniyelerini istimal etmiş olsalardı ve istimal etmek hakkı verilmiş olsaydı, idare-i örfiyeye lüzum kalmazdı. Eğer oradaki Aydın Mutasarrıfı yanındaki kıtaat-ı askeriye kumandanına "Şimdi kıtanı istiyorum, eşkıyayı yok edeceğim." diye emir verseydi, dinlenir miydi? Dinlenmezdi beyefendiler!

Sadık Bey (Karahisar-ı Sahib) - Mademki dinlenmiyor; madde-i kanuniyeye ne lüzum var?

Mazhar Müfid Bey (Hakkari) (Devamla) - Binaenaleyh asayişin böyle hâd bir devreye girişi ve bizi idare-i örfiye ilânına mecbur edişi, İdare-i Vilâyat Kanununun valiye, mutasarrıfa, kaymakama pek sarih olarak verdiği bu salâhiyeti maatteessüf istimal edememelerinden neşet etmiştir. İşte, asayiş için en güzel tedbir İdare-i Vilâyat Kanunundaki salahiyetin valiler, mutasarrıflar, kaymakamlar tarafından istimal edilmesidir. İzale-i şekavet için kanun mu istiyorsunuz? İşte İdare-i Vilâyet Kanununun bu maddeleri bunu temin eder. Efradını câmi, ağyarını mâni elinizde bir kanun var, icra edemedikten sonra istediğiniz kadar kanun yapınız. Efendiler! Demek oluyor ki: Bütün dertler kavaninin tamamıyla infaz edilememesinden ileri gelir. Bütün dertler gelip buraya dayanıyor. Çünkü İdare-i Vilâyat Kanunundaki bu maddelerde verilen salâhiyet, az bir salâhiyet değildir. Başınızı ağrıtmazsam bu madde hakkında biraz izahat vereyim. Madde diyor ki: Vali, polisi, jandarmayı, asakiri istediği gibi kullanacak. Asayiş ve emniyet-i dâhiliyeyi muhafaza için kuva-yı askeriyeye lüzum görürse berrî ve bahrî, eğer o mahal sahil ise gambot veyahut filo varsa onlar da asayiş noktasından valinin emrine verilmek lâzımgelir. Hattâ madde; kendi vilâyetindeki asker kâfi denilse yakınındaki askeri dahi celbetmeye salâhiyeti vardır diyor. Fakat maatteessüf bu tatbik edilemiyor. Biraz da meselenin amelî cihetinden bahsedelim. Eşkıya zuhur eder, mutasarrıfın, kaymakamın sekiz on jandarması vardır. Bu jandarmaları eşkıyanın arkasından gönderemez. Karakolları tatil edemez. Çünkü karakolların vezaif-i adliyesi, vezaif-i mülkiyesi ve birçok vazifeleri vardır. Eşkıya zuhur ettiği zaman jandarma ve askerin vaziyeti ne olmak lâzımgelir beyefendiler? Serian kuvvetli bir müfrezenin izamı değil mi? Hâlbuki raporda kırk beş kişi görülmüştür diye yazılır, buna mukabil iki jandarma sevk olunur. Başka bir şey yoktur. Kazanın tâbi olduğu livada veyahut livanın tâbi olduğu vilâyette fırkalarla asker varken memurin-i mülkiyenin kanunî salâhiyetlerini istimal ederek askeri serian celbedememesidir ki bizi idare-i örfiyenin ilânına mecbur ediyor. Ve fazla olarak da birçok masrafı ihtiyar ettiriyor. Çünkü eşkıya meselesi bidayette, bir yangının zuhuru gibi bastırılamazsa, sonra hâd bir devreye girer. Sonra bâzı

rüfekâ buyurdular ki: Asayiş için valinin, mutasarrıfın, kaymakamın salâhiyeti vardır. Fakat ihtilâl olmak şarttır. İdare-i örfiye ilânı için ihtilâl olmak şarttır. Ben Dâhiliye Vekili olsaydım, şimdi burada derdim ki; evet idare-i örfiye için ihtilâl şarttır fakat asayişsizlik o dereceye varmıştır ki memurlarımdan aldığım varakalara göre ihtilâl emareleri görünüyordu, onun için idare-i örfiye ilân ettim. O vakit ne diyecektiniz efendiler? Bir şey diyemezdiniz. Binaenaleyh bunlar gayet elâstiki şeylerdir. Evet efendiler! Hakikaten düşünürsek, asayişin hâd bir devreye dâhil oluşu neticesi olarak halk mahsulünü toplayamıyor. Köyden köye gidemiyor. Emniyet-i ırz ve mal ve candan ve namustan eser yok. Bunun neticesi ihtilâl olmak ihtimali mevcuttur. Binaenaleyh ihtilâli hissettim, onun için idare-i örfiye ilân ettim diyebilirdi. Binaenaleyh, ben Dâhiliye Vekili Beyefendi'den istirham ediyorum; ta ki İdare-i Vilâyat Kanunundaki bu maddeler fesih veya tadil edilinceye kadar bu mevaddın valiler, mutasarrıflar ve kaymakamlara verdiği bu salâhiyetin tamamen tatbikine himmet buyursunlar! Emin olunuz, bu maddeler tamamen tatbik olunacak olursa idare-i örfiye ilânına lüzum görülmez. İdare-i örfiye ilânı meselesine gelince; idare-i örfiye ilân olunur mu, olunmaz mı? Onu da hukukçu arkadaşlarımız söylesinler.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Efendim! Bendeniz Dâhiliye Vekili Beyefendi'den bir sual sormak istiyorum. İdare-i örfiye ilân etmek mademki Meclisin salâhiyeti dâhilinde...

Ali Saib Bey (Kozan) - Heyet-i Vekilenin salâhiyeti dâhilindedir.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Bu bapta bir karar-ı kanuni var mıdır? (Vardır sesleri)

Süreyya Bey (Karesi) - Efendiler! Mazhar Müfid Bey arkadaşımız buyurdular ki: Aynen kendi ifadelerini tekrar ediyorum. Efradını câmi, ağyarını mâni elimizde kavanin mevcuttur. Bu kavanin, bütün arzu ve mütalebatımızın temin-i is'afına kâfidir. Ancak belâlı nokta, bu kanunun hüsn-i tatbikine muvaffakiyet hâsıl olmaması, tatbik-i ahkâmında su-i muamele veya âdem-i kifayet gösterilmesidir. Memleketin en büyük veya yegane derdi işte budur!.. Böyle olduğu içindir ki idare-i örfiyenin ne zaman ve ne suretle ilân edilebileceğine dair olan ahkâm-ı kanuniyeye riayet edilmemiştir. İlân edilmiş olduğuna muttali bulunduğumuz şu idare-i örfiye memlekette bir kanunsuzluk yaşatmıştır. Onun için mucib-i feveran, en büyük derttir.

Efendiler! Kanun-ı Esasi memlekette idare-i örfiyenin şu veya bu hâdisenin vukuu ile mukayyeden ilânını tespit etmiş ise, onun ahkâm-ı esasiyesinden zerre kadar inhirafa hiçbir vakit cevaz verilemez. Kavanin-i saireden meselâ İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanunu da aynı esası ihtiva ederek evde bir nokta ile bunu tespit etmiş ise bunun haricinde bunun fevkinde bir kanaat, bir zehapla, bir arzu ile ister samimî, ister neticesi mukayyedolsun, bir muamele yapılamaz. Yapılırsa o muamele gayr-i kanuni yapılmış olması itibariyle her vakit mülk ve millet mülâhaza-yi umumiyesine göre gerek memleket ve gerek millet için muzırdır velev ki bir defa fayda bahşolmuş bulunsun!

Efendiler, evvelce de bu kürsi-yi muallâdan arz

ettim. Yine tekrar ve teyit ederim, bütün mücadelât ve bunca fedakârlığımızın yegâne gayesi memlekette hakkı ve kanunu hâkim kılarak halkı müreffeh ve mesut kılabilmek imkânını hâsıl edebilmekti. Hâkimiyet ve müessiriyet-i kanuniye bulunmadığı zaman saadet ve refah tahayyülü zaittir, bâtıldır. Saadet ve refah-ı muhayyile vücut bulsa bile ona ben saadet diyemem. Ve binaenaleyh böyle bir mütalaaya bir muameleye, iştirak edemem. Bana felâket gelsin, elem gelsin, fakr u zaruret gelsin, hattâ isterse zillet ve felâket gelsin; fakat hak diye kabul ettiğimiz, milletin Heyet-i Mümessilesi olan bir Meclis-i Âlinin kanun kutsiyetiyle verdiği hükümden gelsin. Zandan, kanaatten, şahsî zehaptan, şahsî icraattan değil efendiler! (Bravo sesleri) Bu itibarla Dâhiliye Encümeni Heyet-i Muhteremesinin kanuna ve ahkâm-ı kanuniyeye karşı gösterdikleri pek büyük inkıyattan dolayı encümen azasına an-samimü'l-kalb arz-ı şükran ve beyan-ı takdirat eylerim. Muhterem Heyet-i Vekilemiz Reisi Beyefendi buyurdular ki: Heyet-i Vekilenin vazife ve mesuliyetini tayin ve tespit eden ve fakat henüz iktisab-ı kanuniyet etmemiş bulunan bir lâyiha-i kanuniyede idare-i

örfiye ilânı salâhiyeti Heyet-i Vekileye bahşedilmiş. (Hayır sesleri)

Heyet-i Vekile Reisi ve Dâhiliye Vekili Fethi Bey - Hayır öyle söylemedim. İdare-i örfiye ilânı salâhiyeti mevcut kanunlarla zaten öteden beri Heyet-i Vekilededir. Beyefendi! Bu vazife ve mesuliyet kanunda idare-i örfiyenin ilânından sonra Heyet-i Vekileye bir mecburiyet verilmiştir. O da; ilân olunan idare-i örfiyeyi Heyet-i Âliyyenize tebliğ ve arz-ı malûmat eylemekten ibarettir. O vazifeyi yaptık. Zat-ı âliniz anlamadınız!

Süreyya Bey (Karesi) - Heyet-i Vekilenin vazife ve mesuliyetlerini muhtevi olarak tanzim edilen ve fakat iktisab-ı meriyet etmemiş olan kanun zaten ahkâm-ı umumiye-i kanuniyemize göre idare-i örfiye ilânına müstakillen mezun bulunan Heyet-i Vekileyi, ilân ettikleri idare-i örfiyeden dolayı Meclise malûmat vermek mecburiyetini tahmil etmiş imiş. Bunu buyurmuşlar. Telâkkide bir zehabını olmuş tashih ettim. Lâkin bendeniz bir defa Büyük Millet Meclisi Hükûmeti tarafından tanzim ve neşredilmiş veya edilmemiş olup da makbul bulunan kavanin içerisinde Heyet-i Vekilenin idare-i örfiyeyi re'sen ve hod-be-hod ilân edebileceğine dair bir madde-i kanuniyeyi inkâr ediyorum. Denilebilir ki münderis Osmanlı İmparatorluğu tarafından tanzim ve neşrolunan kavanin ve nizamattan el'ân Büyük Millet Meclisinin neşir ve ilân ettiği bir kararla makbul olan, yani 1336 senesinden evvel neşrolunan kavanin ve nizamat ahkâm-ı umumiyesinden bunu istimbat ettiler. O zaman bu Kürsi-yi Muallâdan dedim ki ve muhterem Heyet-i Vekilemizin hemen her uzvu ve muhterem Büyük Millet Meclisinin her azası dedik ki: "Heyet-i Vekile, Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin ve binaenaleyh Büyük Millet Meclisini teşkil eden her âzanın vekil-i icraîsidir ve fakat hakk-ı kaza, hakk-ı icra bütün âzanın uhdesinden mündefi ve müntezi' olmuş değildir. Binaenaleyh bizler, Meclis-i Âli, direktifimizi Heyet-i Vekileye veririz ve onlar bizden aldığı direktife göre hareket ederler." İstirham ederim, Heyet-i Vekilemiz idare-i örfiye ilânına dair bizden bir direktif almışlar mıdır, böyle bir şey var mıdır?

Ali Saib Bey (Kozan) - Geçen Mecliste almışlardır.

Süreyya Bey (Karesi) - Hayır! Buna zamimeten nazar-ı dikkati calibolmak üzere bir şey daha arz edeceğim. Heyet-i Vekile lüzumlu gördüğü idare-i örfiye kararını 5 Ağustos tarihinde vermiş. Meclisimiz Riyaset-i Celilesine de 1 Eylül'de tezkeresini yazmış aradan yirmi beş gün geçiyor; kararın ittihazı akabinde bu tezkerenin Riyaset-i Celileye takdimi pek kolay ve pek mümkündü. Niçin takdim edilmemiş ve niçin idare-i örfiyenin ilân edildiği 29 Ağustos 1339 tarihine kadar bu mesele için Meclis-i Âlinin nokta-i nazarı, fikri, kanaati alınmamış? Burası da şayan-ı dikkattir!

Heyet-i Vekile Reisi ve Dâhiliye Vekili Fethi Bey - 5 Ağustos'ta Meclis yoktu. Meclis henüz bir buçuk aylıktır.

Süreyya Bey (Karesi) - Meclisin bir buçuk aylık hayatı vardır. Sonra buyurdular ki eşkıyanın tenkili herhalde idare-i örfiyenin ilânına lüzum gösteren bir hâdise değildir. Ancak muhitin hususiyeti ve mahsul zamanı oradaki şekavetin mahiyetini düşündük, idare-i örfiye ilân ettik ve yine buyurdular ki: Jandarmayla şekavetin önü alınamaz, jandarmayla şekâvetin önü alınamazsa jandarmanın ne vazifesi vardır? İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanununun valilere, mutasarrıflara bahşetmiş olduğu hükmü kanun, hüsn-i tatbika mazhar olduğu surette -ki olduğu beyan ediliyor- kuvve-i askeriyeden istediği kadar asker alınabilirdi. Maahaza eşkıya takiîbi için idare-i örfiye ilânına neden zaruret hâsıl olmuş? Ve şekavetin vücud-ı haliyesi yalnız Aydın livasına mı münhasır imiş? Gazetelerde her gün görüyoruz, memleketin ötesinde berisinde şekavet aynı derecededir. Çok teşekkür olunur ki bu bir ay zarfında bu şekavet az çok tenkil edilmiştir. Eğer sebebi idare-i örfiye ise ben diyeceğim ki: Şekavet bir ay daha sonra tenkil edilsin. Fakat mâ-fevkal-kanun bir idare-i örfiye ilân edilmiş bulunmasın. Çünkü efendiler! Hükm-i kanunu mühmel ve meskût, metruk bırakarak yapılan faideye faide denilmez, İzmir'de bulundukları müddetçe Aydın, Ödemiş havalisinden gelen bâzı zevatın her çî bâd abâd ve her neye mal olursa olsun o havalide ruh-ı şekaveti kökünden katletmesini ve şakilerin tenkil buyurulmasını kendisinden istirham etmişler. Bunu ben de istirham ederim, herkes de eder. Fakat şekl-i icraatın da idare-i örfiye suretiyle olmasını mı rica etmişler? Bilâ-talep yapmaya mecbur ve mükellef oldukları bir vazifenin icrasını talep etmek idare-i örfiye ilan etmeyi müstelzimmiş gibi gösterdiler. Bu da gayr-i vârittir. Bu itibarla buna da nazar-ı dikkati celbederim ve nihayet efendiler! İlân edilen ve lehül'hamd müddeti münkazi olduğu anlaşılan idare-i örfiye memleketin ötesinde, berisinde şüphesiz şekavetkârane değil eşkıyanın zaman zaman bâzı eşhas aleyhinde ika' ettikleri zarar ve suitesir kadar, birçok insan kitlelerinde tesirler ve zararlar vücuda getirmiştir. Bunu nitekim kendileri de itiraf buyurdular. Ancak kendileri arada bir fark buldular ve bendeniz bu farkı makûsen buluyorum. İşte, elimde bulunan bir telgraf: Bundan anlaşılıyor ki idare-i örfiye esasen Hükûmetçe meskûn bulunan, yani kışlaklarında

haneleri olan bir yörük aşiretinin yaz mevsimi olmak ve tarz-ı maişetleri itibariyle yaylaklarda bulunmak, çadır-nişin olmak iztırar ve ihtiyacında bulundukları halde çadırları ellerinden alınarak Denizli Fırkasından giden bir taburla abluka edilmek suretiyle kendilerinin herhalde köylerine sevk edilmesini istilzam etmiştir.

Efendiler! Maişetlerini hayvanının sırtından, yününden ve sütünden bekleyen bu zavallı insanlar iskân edilmek bahanesiyle veya herhangi bir sebeple kışın açlığa mahkûm bırakılamazlar.

Reis - Efendim; demin arz ettiğim veçhile bunlar, Men'-i Şekavet Kanununda bahsedilsin. İdare-i örfiyenin müddeti münkazi olmuştur. Şimdi yalnız idare-i örfiye hakkında söyleyiniz!

Süreyya Bey (Karesi) - Hayvanatın ölmesini intaç eden bu iş, bu meseleyle alâkadardır. Buna mümasil daha çok haberler, mektuplar var. Şimdi onlardan vazgeçiyorum. Efendiler! Bir memlekette iyilik veya fenalık olabilir. Biz, onun esbap ve avamilini ararız. Onları kal' ve izale ederiz. Burada esbâb ve avamil, falan şahıs, filân hâdise, filân iş değildir. Memlekette mevcut bulunan kanunun zaman zaman zanla, zehapla, kanaat-i şahsiyeyle fevkine çıkılmasındadır. Mademki Kanun-i Esasi ve mademki diğer kavanin meselâ; İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanunu memlekette idare-i örfiyenin ilânını ancak ve ancak ihtilâl zuhuruna hasretmiştir, bu daire-i mahsusa dâhilinde Hükûmet kabine usulünde olsun, Heyet-i Vekile şeklinde olsun ihtilâl vukuunda idare-i örfiye ilân eder ve illâ başka zaman edemez. Mazhar Müfid Bey biraderimizin buyurduğu gibi Heyet-i Vekilemiz Reisi ve Dâhiliye Vekili Beyefendi Hazretleri "Ben aldığım haberlerle bu hadisat ve şekavet vakasını bir ihtilâlin mukaddemesi gibi telâkki ettim, ihtilâl derecesinde mühim buldum ve bu suretle ilân edilmiştir." Derse ne yaparız? O zaman da

başka surette söylerim, öyle söylemeyi isterse ona da o cihetten cevap veririm.

Doktor Mazhar Bey (Aydın) - Aydın'da asayişsizlik, halkı hakikaten bîhuzur etmiş, merkez-i Hükûmete karşı acı denecek kadar şikâyetler ve temennilerde bulunmuşlardır. Fethi Beyefendi İzmir'i teşrif buyurmuşlardır, idare-i örfiye ilânını tensip etmişler ve tatbikata başlanmıştı. Bendeniz Heyet-i Vekilenin idare-i örfiye ilân etmeye salâhiyettar olup olmadığını mevzubahis etmek taraftarı değilim. Meşrutiyet-i idareyi idrak ettiğim ve gazetelerde bu gibi şeyleri okuduğum zamanlarda gördüm ki Meclis-i Mebusanda bu mesele çok mevzu bahis olmuştur. Çünkü her zaman idare-i örfiye ile tedvir-i hükûmet eyleyen hükûmetler geçmişlerdir. Onlar zamanında da böyle birçok şikâyetler olmuştur. Fakat hiçbir zaman takyit edici bir kanun yapmamışlardır. Bundan anlaşılıyor ki hem şikâyet edilir ve hem de memnun olunacak bir kanundur ve onun için olduğu gibi devam ediyor. Yalnız şayan-ı temennidir ki bunda kelimelerden istifade etmek tarikine düşmektense her türlü şaibe ve şüphe ve tereddütleri izale edecek surette tayin ve tespit etmeye çalışmak lâzımdır ve bunu yapalım. Meselâ ihtilâl kelimesi ne demektir? İsyan mânasını mı mutazammındır, yoksa hal-i tabiînin muhtel olması mı demektir? Hâl-i tabiî asayiştir, asayişsizlik ise ihtilâl demektir. Bu gibi tefsirleri herkes kendisinde görebilir. Binaenaleyh o tarafın da hakkı varsa bu tarafın da hakkı vardır. Ve bu kadar dedikoduları mucip oluyor ve senelerden beri olagelmiştir. Bu defa sonuncu olmak üzere müzakere olunsun da artık böyle tefsirlere im mahal kalmasın. Buna encümen derhal bir şekl-i katî versin. Yalnız bendeniz bir şey arz etmek istiyorum. Aydın'da idare-i örfiye ilan edildiği zaman oradaki şekavet geçmiş senelerin şekavetinden daha yüksek değildi. Herkes pekâlâ bilir, hemen bütün dünyada tanınmış ve şöhret kazanmış olan Çakıcı zamanında bile idare-i örfiye ve saire ilân edilmemiştir. Yani arz etmek istediğim şey eşkıyanın tenkili, idare-i örfiyeden gayri vesaitle kabil olmadığına bizi ikna edecek bir vaziyet hadis değildir. Bundan çok kuvvetli şekavetler oldu ve daha fena şekillerde şekavetin hükümran olduğu zamanda bile idare-i örfiye ilân edilmedi. Fakat belki onlar bu tedbire müracaat etmemekte hata etmişlerdir. Bu da caizdir. Bu tedbiri o vakit icra etmiş olsalardı belki asayiş o zaman temin edilebilirdi. Ancak şu noktada dahi iddia etmek caizdir ki; memleket dâhilinde asayişi temin etmek için istihdam edilecek kuvvetlerin istihdam ve istimali edilmediğinden asayiş temin edilemiyor. Yoksa bu kuvvetlerin fevkine çıkacak bir hadise mevcut değildir. Yani bu

kuvvetlerin kuvve-i tenkiliye ve kuvve-i inzibatiyesinden daha ziyade bir hâdise olduğundan artık idare-i örfi yeden başka kuvvet ve sebep kalmamış demek doğru değildir. Herhalde bugün Aydın'daki şekavet geçmiş zamanlardaki şekavet derecelerinden çok aşağıdır ve şakiler de geçmiş zamanlardaki şakilere nispetle onlardan daha dun ve zayıflardır. Fakat Hükûmetin asayişi temini edecek, eşkıyayı tenkil edecek kuvvetinin noksanından dolayı bunlara ehemmiyet ve kıymet verilmiştir. Yoksa hadd-i zatında kendileri mühim ve kuvvetli bir şey değildirler. Bunu nazar-ı dikkat-i âlinize vaz'ederim. Hükûmet de mutlaka asayişi temin etmek, yani eşkıyayı tenkil etmek maksadıyla idare-i örfiyeyi ilân etmemiştir. Hükûmet, Fethi Beyefendi'nin buyurdukları veçhile efkâr-ı umumiyeyi temin etmek için idare-i örfiyeyi ilân etmiştir. Yani idare-i örfiye ilân edilmiş demekle fevkalâde bir iş yapılmış diye efkâr-ı umumiyede bir his hâsıl edecek, askerin gitmesiyle eşkıyaya bir korku gelecek, halk da bunlar artık gelmez diye serbest olarak bağına ve bahçesine gidecek ve mahsulünü idrak edebilecektir, bu maksatla yapılmıştır. Şimdi üzüm ve incir mahsulünün nihayetine gelindiğinden dolayı idare-i örfiye de kalkıyor. Şunu da nazar-ı dikkat-i âlinize arz etmek isterim ki Hükûmet mutlaka asayişi temin için idare-i örfiye ilân etmiştir. Fakat maatteessüf Hükûmetin beyanatı hilâfına olarak şunu söylemek ıztırarındayım ki Aydın'da idare-i örfiyenin devam ettiği müddetçe şakilerin adedi tenakus etmemiştir. Ve bu çetelerden falan veya filan çete tenkil edilememiştir. Bu gün idare-i örfiye ilga ediliyor fakat çeteler tenkil edildiğinden dolayı ilga edilmiyor. Bunun müddetini bir ay koymuş olmalarından ve mahsul zamanı da geçmiş olmasından dolayı kaldırılıyor. Yoksa şekavet musırran ve müstemirran mevcuttur. İdare-i örfiye ilân edildiği zaman hal-i şekavette bulunan şakiler el'ân mevcuttur. Ve o çetelere bir kat daha zam olmuştur, çoğalmıştır. Demek ki tedbir nâ-kâfidir. Eski maraz, eski hastalık devam ediyor. Hükûmetten çok rica ederim, bunu böyle uyuşturucu tedbirlerle değil, bunu köklünden kal' ve izale edici ve bu hastalığı cidden tedavi edici tedbirleri bulsunlar ve tatbik etsinler ve bu sayede ümit ederim ki bu şekavet çok zaman devam edemeyecektir. Ancak daha muktedir ve ehil ellere ve daha ciddi ve kanuni tedbirlere ihtiyaç vardır. Eskiden kaymakamların, mutasarrıfların çok alâkadar olduklarını görürdüm. Bendeniz Aydın'dan ayrılalı bir hafta oldu. Bu zevatın vazifesi meseleyi yalnız jandarma zabitlerine ve memurlarına ihbar etmekten ibaret kalıyor. Memurin-i mülkiyenin takibatı ve tazyikleri yoktur. Bu hususta fikirleri yoktur, icraatları yoktur, ben ayrılırken bir mebus olmak dolayısıyla mutasarrıf ve jandarma kumandanını bir araya toplayarak ricanız varsa söyleyiniz, merkez-i Hükûmete gidiyorum, memleketin asayişini temin etmek için ne lazımsa tavassut edeyim dediğim halde bu hususta hiçbir şey söylememişlerdir. Çünkü bir fikre malik değildirler. Bu hususta ısrar ettim ve binnetice ellerinden bir liste alabildim. Aydın livasında bulunan jandarma zâbitanından on bir tanesinin jandarmalıkta ve bir kısmının da şekavetle melûf yerlerde istihdam edilmesinin katiyen gayr-i caiz olduklarına dair jandarma kumandanlığından ve mülkiye müfettişlerinden, mutasarrıf ve saireden müteşekkil komisyon tarafından bendenize bir liste verdiler. Bir tabur dâhilinde on bir zabitin istihdamının gayr-i caiz olduğuna dair verilen listeye göre meselenin ne kadar mühim olduğunu Hükûmet düşünsün!

Hakkı Tarık Bey (Giresun) - Vekil Beyefendi'nin bir noktayı tenvir buyurmalarını rica ederim. Vekil Bey buyurdular ki Teşkilât-ı Esasiye Kanunu ilga edilmemiş Kanun-i Esasi maddeleri var. Acaba bundan maksatları nedir? Teşkilât-ı Esasiye Kanununda bir madde yoktur ki Kanun-i Esasinin şu, şu maddeleri ilga edilmiştir desin. Acaba Teşkilât-ı Esasiye Kanununda olmayan maddelerin halâ meriyette olduğu fikrinde midirler? Bu nokta hakkındaki mütalâalarını anlamak isterim.

İcra Vekilleri Reisi Fethi Bey - Efendim bu mesele doğrudan doğruya ayrı bir meseledir. Kanun-ı Esasinin Teşkilât-ı Esasiye Kanuniyle ilga edilmemiş olan maddelerinin mer'i ve muteber olup olmaması geçen Mecliste uzun uzadıya müzakere edilmiştir. Bittabi Kanun-ı Esasinin Teşkilât-ı Esasiye Kanunuyla ilga edilmemiş olan hukuk-ı esasiyeye taallûk eden maddeleri mer'idir. Şüphesiz başka türlü olamaz. Muhterem refikimiz Karesi Mebusu Süreyya Beyefendi gayet hararetli bir surette kanunlarımızın behemehâl tatbik olunmasında fenalık dahi husule gelse buna razı olduğunu söylediler. Yani kanunların tatbik olunmasını birinci derecede lüzumlu addettiler. Biz de bu fikirdeyiz. Kanunların tatbik olunmasını istiyoruz. Bu meyanda tabiî İdare-i Umumiye-i Vilâyat Kanununun da tatbik olunmasını talep ve arzu ettiler. Bu İdare-i Umumiye Vilâyat Kanunu mucibince vali ve mutasarrıfların salâhiyetlerinin zikri geçti. Yirmi yedinci madde mucibince valiler ihtilâl zuhurunda idare-i örfi ilân edebilirler. Süreyya Bey biraderimiz bu kanunun tamamıyla tatbik olunmasını ve valiler ihtilâl zuhurunda yirmi dört saat zarfında merkez-i Hükûmeti haberdar

etsinler ve bu tatbik olunsun diyorlar. Yalnız bir şey istemiyor. Heyet-i Vekile idare-i örfiye ilân etmesin diyor. Bir vali idare-i örfiye ilân edebilir. Fakat Heyet-i Vekile idare-i örfiye ilân edemez. Bu nokta-i nazarı ne dereceye kadar mantıkî bulacağınızı takdirinize havale ediyorum. İhtilâl kelimesi yahut ihtilâl vukuu meselesine gelince: Bir livada herkes mahsulünü alamazsa, canından emin olamazsa, evinden dışarı çıkamazsa, çıkanların üzerindeki para alınırsa, yani bu nedir? Emniyet-i dâhiliye küllî bir suretle muhtel olmamış da nedir? Yani bu ne suretle tefsir olunacak? Ahval-i

tabiiye diye mi tefsir olunacak? Zannederim ihtilâl bundan daha büyük olamaz ve ihtilâl zuhurunda dahi bundan daha büyük fenalık zuhur edemez. Jandarma hakkındaki mütalâalarına cevap vereyim. Bendeniz jandarmayla eşkıya takip olunamaz, kâmilen izale olunamaz dedim. Yani eşkıya takip olunur ve çeteler birer birer imha olunur ve birer birer tenkil olunur ve tenkil olunmaktadır. Fakat memleketimizde Heyet-i İçtimaiyemize hastalık şeklinde musallat olan belliyye-i şekaveti tamamıyla kökünden izale etmek kabil değildir ve bunun için bâzı tedabir almak lâzımgelir diyorum. Yoksa jandarmayla bir çete, beş çete tenkil edilir. Nitekim şimdiye kadar livalarda birçok çeteler tenkil ettik. Fakat bir müddet sonra yeniden başkaları çıkıyor. Yani bu belliyye-i şekaveti kökünden izale etmek yalnız müfreze takibatiyle mümkün değildir. Bunun için bendenizin kanaatim budur ve onun içindir ki Heyet-i Âliyyenize İzale-i Şekavet Kanunu namıyla bir kanun teklif ettim. Bu kanunun muvafık olduğuna iştirak buyuran arkadaşlara teşekkür ederim. İştirak buyurmayanlar, yani mevcut olan jandarmayla bizim istediğimiz mükemmel bir asayiş tesis olunabilir kanaatini besleyen arkadaşlar ekseriyeti îhraz ederlerse mesele gayet basittir. Ona göre asayiş temin olunabilir. Fakat bana göre söylüyorum ki bu mümkün değildir ve istediğiniz asayiş bu şekilde temin olunamaz. Kendileri dediler ki bir ay zarfında şekavet izale edilmiş ve bu bir ay içinde birçok çeteler tenkil edilmiştir. Keşke bu idare-i örfiye ilân edilmeseydi de bu zulme tahammül edilseydi dediler. Hâlbuki bendeniz bu itikatta değilim, üç seneden beri bu havaliyi kasıp kavuran o çetenin ifna edilmiş olmasını bir muvaffakiyet addediyorum. Bu idare-i örfiye ilân edilmeseydi de bu şekavet bir ay daha baki kalsaydı temennisine katiyen iştirak edemem.

Ahmed Süreyya Bey (Karesi) - Baki kalmasını temenni etmedim.

Fethi Bey (Devamla) - Bir ay daha keşke şekavet yaşasaydı da idare-i örfiye olmasaydı, dediler.

Ahmed Süreyya Bey (Devamla) - İttihaz edilecek tedabir-i kanuniye olsun.

Fethi Bey (Devamla) - Hayır dediniz ki biraz uzadı, bir ay daha temdit edilsin dediniz.

Ahmed Süreyya Bey (Devamla) - Bir ay sonra olsun, yalnız kanuni olsun.

Fethi Bey (Devamla) - Bilmem bir ayla temin olunabilir mi? Ahkâm-ı kanuniyeyle olsaydı da bir ay sonra olsaydı. Bu ayrıca muhtaç-ı münakaşa bir meseledir. Çünkü üç senedir tutamadığımız bir adamı, bir ay idare-i örfiye ilân ettik, herif katlolundu. Aydın mebus-ı muhteremi Doktor Mazhar Bey şekavetin hiç izale edilmediğini, eskisi gibi câri ve bâki olduğunu ifade ettiler. Bendeniz hergün asayişe karşı almakta olduğum raporlara itimat etmek mecburiyetindeyim. O raporlara nazaran sekseni mütecaviz erbab-ı şekavet -yalnız Aydın livası dâhilinde- hayyan ve meyyiten ve dehalet suretiyle derdest edilmiş ve iki mühim çete de tenkil edilmiştir. Mestan Çetesi namıyla bir çete daha vardır. O vakıa dolaşıyor. Yeni bir çete daha çıkmış olduğunu söylüyorlar.

Mustafa Bey (Tokat) - Koca Mustafa.

Fethi Bey (Devamla) - O da başka. Binaenaleyh şekaveti yapan adamlardan külli miktarda derdest edilmiştir.

İdare-i örfiye ilân edilmezden evvel ve ilânı müteakip on beş gün sonraya kadar bir müddet zarfında mühim tesiri olmuştur. İdare-i örfiye ilân edilmezden evvel istihsal etmiş olduğumuz malûmata nazaran on beş kişi tutulmuştur. İdare-i örfiye ilân edildikten sonra seksen kişi tutulmuştur. Bunun tesiri olmuş ve zaten kendileri de tasdik ettiler ki herkes mahsulünü almışlardır. Efkâr-ı umumiye mutmain olmuş ve hayat-ı iktisadiye bir dereceye kadar temin

edilmiştir. Şekaveti azaltmak itibariyle kendileri de tasdik etmişlerdir. Diyorlar ki mevcut jandarma noksanıyla ve kanunî bir surette alınacak tedabirle bu şekaveti izale edelim. İşte o tedabir nedir? O tebeyyün etmek lâzım. Herkes istiyor ki tedbir alalım, vaziyeti tayin edelim. Tedbir nedir? Mesele bunun tayinindedir. O tedbiri tayin etmek lâzımdır. O tedbir, bendenizce.

İzale-i Şekavet Kanununa mütevakkıftır kanaatındayım ve o zaman İzale-i Şekavet Kanununun çıkması tahminime göre bir buçuk aya mütevakkıf olacağı için o zamana kadar bu livalarda halka emniyet vermek, sükûnet vermek ve milyonlara baliğ olan mahsulâtın mahv ve tebah olmasına meydan vermemek için bu idare-i örfiyelerin devamına mecburiyet hâsıl oldu.

Jandarma zâbitanından şikâyet ediliyor. Hakikaten bendeniz bilûmum jandarma zabitanının ahvaline dair -buyurdukları gibi- mülkiye ve adliye memurlarından müteşekkil bir komisyon tarafından raporlar istedim ve raporlar geliyor. Yalnız Aydın livasında değil diğer livalar da böyledir. Takdir edilen zabıtanın maatteessüf adedi azdır. Şu ve şu zabit diye bunlar sayılı zabitlerden ibarettir ve onları da takdir ediyoruz. Mühim yerlere takibata gönderiyoruz. Mühim yerlerde kullanıyoruz. Keşke hepsi böyle olsaydı. Şayan-ı arzudur. Fakat olmayınca ne yapalım? Mevcut olan zabitanımız bundan ibarettir. Mevcut olan zabitanın içerisinde işe yaramayanları bila-merhamet çıkaracağız ve yerlerine daha iyi olanları alacağız (Hay hay sedaları) Şimdi gerek ihtiyat zâbitanı arasından, gerek ordunun çıkardığı zâbitan arasından işe yarayan zâbitanı alacağız ve bu suretle ıslah etmeye çalışacağız. Bugünkü güne kadar vesait bundan ibarettir, bugün tetkikat yapıyoruz ve fena olanlarını da tedrici bir surette çıkaracağız ve ıslah edeceğiz. (Müzakere kâfi sesleri)

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Müzakerenin kifayetinin aleyhinde söyleyeceğim.

Sadık Bey (Afyonkarahisar) - Gerek müddet münkazi olmak suretiyle olsun Hükûmet tarafından vaz'olunan idare-i örfiyeden bahsediliyor ve ortadan kalktığı söyleniyor. Bu idare-i örfiye dolayısıyla müteessir olan halk ne olacaktır? Rica ederim, buna dair bir izahat veriniz.

Fethi Bey (Devamla) - Müteessir olanlardan maksat birçok yerlere sevk edilen kimseler midir? Tabiî idare-i örfiye ilga edildiği zaman muamelât, mehakim-i nizamiyeye devrolunur. Bittabi mehakim-i aidesi o ciheti nazar-ı itibara alır.

Sadık Bey (Afyonkarahisar) - Çok teşekkür olunur.

Fethi Bey - Bittabi kanun bunu âmirdir.

Sadık Bey (Devamla) - Ben söylemek istemiyorum. Yalnız kısaca söyleyeyim, yalnız Afyon'nun mülhakatında... (Bu sual değil sesleri)

Fethi Bey - Efendim! Bu suretle celbedilmiş olanlara cevap vereyim. Bu celbedilmiş olanlardan kabahatli, kabahatsizlerin tefrikiyle kabahatlilerin derhal mahkemeye, kabahatsizlerin mahallerine sevkı için bendeniz tebligatta bulundum ve cevap aldım, böyle yapılacaktır.

Sadık Bey (Karahisar-ı Sahib) - Benim sualim bu idi. Reis Bey! Telâş buyurmayınız.

Reis - Efendim müzakerenin kifayeti hakkında takrir vardır. (Kâfi sesleri) (Haydar Rüşdü Bey'in takriri okundu.)

Riyaset-i Celileye

1.- Müzakere kâfidir.

2.- İdare-i örfiyenin ilga edildiği Dâhiliye Vekâletince de beyan edildiğinden müzakere mevzuu kalmamıştır. Binaenaleyh ruzname-i müzakerata geçilmesini teklif ederim.

Denizli Mebusu

Haydar Rüşdü

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Reis Bey kifayetin aleyhinde söyleyeceğim, söz isterim.

Efendiler! Dâhiliye Vekili Beyefendi Hazretleri ifadelerinde idare-i örfiye ilânı hakkında ne gûna hareket edileceğine dair beyanatının sonunda Meclisten bir nokta-i nazar, bir veçhe istediler. (Yok sesleri) Zabıtta muharrerdir. Efendiler! Bu bapta ne suretle hareket olunacağının tespiti ve âtiyen idare-i örfiye ilânının ne suretle cereyan etmesi lâzım geleceği noktasının tenviri lâzımdır. Efendiler! Bu bapta kanunlarımızın bâzı ahkâmının Heyet-i Celilenize arziyle hallini teklif eyledim, bizi pek yakından alâkadar

eden ve hukuk-ı esasiyeyi müteessir eden böyle bir mesele hakkında kanunun icabatını ve bundan sonra Meclis-i Âlice bu bapta ne gûna hareket edilmesi lâzım geleceğini ve Heyet-i Vekilece nasıl bir vaziyet ve ne gibi şeraitle karar verileceği hakkında tahaddüs eden bir mesele-i hukukiyenin halli lâzım gelirken bu noktanın alef-fevr geçivermesi katiyen caiz olmadığı için bu bapta ifadatta bulunacak olan rüfekanın mütalâalarını dinlemek tenezzülünde bulunarak lütfen bu müzakereyi kapatmayınız. İdare-i örfiye hakkında Meclis-i Âlinizin nokta-i nazarı kâfi bir surette taayyün etsin, ondan sonra artık Hükûmetçe idare-i örfiye ne suretle ilân edilmek lâzım geleceği anlaşılsın. Çünkü hukuk-ı esasiyenin en mühim mesailindendir. Elimizde mevcut olan Kanun-ı Esasî ve Teşkilât-ı Esasiye Kanununda maalesef bu mesele kâfi derecede vuzuh ile zikredilmemiştir. Her iki nokta-i nazar netice itibariyle ayrı ayrıdır. Binaenaleyh her iki kanunu yaklaştırdığımızda vuzuh ile tavazzuh etmeyeceği için bunun tavazzuhu ve Meclis-i Âlinizin nev'ima tefsir mahiyetinde bir kararla meseleyi tavzih etmesi lâzım gelir. Binaenaleyh tekrar alettekrar Heyet-i Celilenizden istirham ederim, bu idare-i örfiye meselesini kapatıvermeyelim. Zira idare-i örfiye meselesi, pek mühim bir meseledir. Bu bapta müzakere devam etsin. Biz de mâruzâtımızı arz edelim.

Receb Bey (Kütahya) - Bendeniz usul hakkında söz istiyorum. Leh ve aleyhinde değil. Efendim! Bir zatı mesele vardır. Malûm-ı âlileri... (Kürsüye sesleri) Müsaade buyurun! Reisten müsaade aldım efendim. Elimizde bulunan Dâhiliye Encümeninin mazbatası üzerine Dâhiliye Vekili Beyefendinin izahat vermesi suretiyle devam eden bu müzakere müstakildir ve bu vukubulmuş, ilân edilmiş, bilahare müddetinin hitamı hasebiyle ilga olunmuş bir idare-i örfiyeye ait bir meseledir, ikincisi de velev bu esastan mülhem dahi olsa, şekl-i hükûmetimize ve vaziyetimize nazaran, idare-i örfiye ilânı zamanında, Heyet-i Vekilenin veyahut herhangi bir makamın, hangi şerait dâhilinde, bunu ilâna salâhiyettar olup olmadığının tayin ve tespiti meselesidir. Bu mesele, müstakil bir meseledir ve ortaya konmuş muayyen elfazdan, muayyen cümlelerden mürekkep bir formül üzerine bu şey kabil-i müzakeredir. Böyle olursa bî-sud müzakeratla vakit geçirmiş oluruz. (Doğru sesleri) Onun için efendiler! Arz ettiğim üç şık üzerine mesele tespit olunduktan sonra, ya Hükûmet tarafından teklif yapılabilir ve alelûsul encümene gönderilip orada müzakere ve tetkikat-ı lâzimesi icra olunur. Yoksa bu suretle hiçbir neticeye varılamaz.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Beyefendiler, Dâhiliye Encümeninin bir mazbatası vardır.

Reis - İstirham ederim efendim, size söz vermedim.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Rica ederim, takririmi reye koyunuz!

Reis - Müzakerenin kifayeti hakkındaki takriri okudum; müsaade buyurursanız mazbatanın Heyet-i Umumiyesi hakkındaki müzakerenin kifayetini reye koyacağım. Ondan sonra da ayrıca bir takrir vardır. O takrirlerin birisi de şudur.

Riyaset-i Celileye

Kanun-i Esasinin elyevm meri bulunan maddesinde muharrer bulunan "ihtilâl" mefhumunun nelerden ibaret bulunacağı keyfiyetinin Kanun-i Esası Encümenince tespit edilmesi lâzımeden olmakla bu hususun tayini için işbu takririmin encümen-i mezkûra havalesini teklif ederim.

2 Teşrinievvel 1339

Dersim Mebusu

Feridun Fikri

Reis - Şimdi efendim müzakerenin kifayetini rey-i âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul olundu.

Şimdi efendim! Feridun Fikri Bey'in mevzubahis olan bu idare-i örfiye meselesi üzerine "ihtilâl" mefhumunun tayini hususundaki takririn Kanun-i Esasi Encümenine havalesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Takririmi izah edeceğim. (Anladık sesleri) Efendiler müsaade buyurunuz, sözümü kesmeyiniz. Çünkü sözümü kesmekle meseleyi hiç halletmiş olmazsınız. Benim takririm iki kısımdır. Birisi idare-i örfiye ilânının badema münhasıran Meclis-i Âlice taht-ı karara alınmasına dairdir. Binaenaleyh bu takririn reye konulmasını rica ederim.

Receb Bey (Kütahya) - Böyle bir takrir reye konamaz.

Feridun Fikri Bey (Dersim) (Devamla) - Çünkü mevzubahis olan doğrudan doğruya idare-i örfiye meselesinin müzakeresidir. Bu hususta Dâhiliye Encümeninin mazbatası vardır. Dâhiliye Encümeni, Kanun-i Esasi ahkâmından bahsediyor. Dâhiliye Encümeni, idare-i örfiye ilânı hakkının kime ait olduğunun muhakkakiyetini teklif ediyor. Ortada bir mesele vardır. O mesele-i hukukiye taayyün ve tenevvür etmedikçe Meclis-i Âlinin vermiş olduğu bir karar kâfi derecede esbab-ı mucibeye müstenit olamaz. Binaenaleyh bakınız idare-i örfiye, kavanîn ve nizamat-ı hükmiyenin muvakkaten tatilinden ibarettir. Heyet-i Vekile Reisi Beyefendi, diğer bir nokta-i nazar irae buyuruyorlar. "İhtilâl" tâbirini başka türlü anlıyorlar. Ortada iki mesele vardır. Bu meselelerin tavazzuhu için, müzakerenin etraflı bir surette tetkik edilmesi lazımedendir. Şimdi efendiler! Yarın Meclisin müzakeratı tetkik edildiğinde bunların hangisi doğrudur, kimin hakkı vardır. Bu gibi meselelerin taayyün ve tenevvür etmesi lâzım gelir. Dâhiliye Vekilinin ne dereceye kadar idare-i örfiye ilân etmeye hakkı vardır. Bu tahakkuk etmedikçe bu doğru olur mu? Olmaz mı? Bunu vicdan-ı âlinize havale ediyorum. Demin de arz ettiğim gibi takririmde bahsettiğim veçhile ve birinci defada söylediğim üzere ihtilâl tâbiri mühimdir. Heyet-i Vekile Reisi Beyefendi'nin vermiş olduğu manaya da gelebilir. Fakat hukuk-ı esasiye kitaplarında ihtilâlin mânası alelıtlak mahiyet-i siyasiyede olan ahvale mütedair olmasıdır. Binaenaleyh meseleyi daha sarih bir surette söylemek lâzım gelirse ahkâm-ı hazıra-yi kanuniyemize göre şekavetten dolayı idare-i örfiye ilân edilmesi caiz olmamak lâzımgelir. Bu meselenin tespit ve tayin ettirilmesi lâzımgelir. Yarın da yine böyle bir kararla böyle bir mesele olabilir. Sonra ikinci bir nokta daha vardır. Memleketin bir cihetinde asayişsizlik ve aynı zamanda ihtilâl zuhur edeceğini müeyyit işarat ve emarat görüldüğü vakit Hükûmet-i seniyenin o mahalle mahsus olmak üzere muvakketen idare-i örfiyenin ilânına hakkı var tabirine Heyet-i Celileniz nasıl bir mâna verecektir? Çünkü burada vereceğimiz karar daimî mahiyettedir. Şimdi Hükûmet-i seniye ne demektir? Hükûmet-i seniye tâbirinin mânasını tespit etmek lâzımgelir. Bundan evvelki Meclis Hükûmet-i seniye demiş. Bu Hükûmet-i seniye tâbirine başka bir mâna verilebilir. Fakat efendiler! Teşkilât-ı Esasiye Kanununun üçüncü ve sekizinci maddesinde Türkiye Devleti Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunur ve Hükûmeti Büyük Millet Meclisi Hükûmeti unvanını taşır, Büyük Millet Meclisi, Hükûmetin devairin Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin inkısam eylediği devair-i kanun-ı mahsus mucibince intihap-gerdesi olan vekilleri vasıtasiyle idare eder. Burada hükûmet mefhumu nedir? Posta Kanununun izahında da Heyet-i Celilenizin nazar-ı dikkatini celbetmiştim. O zaman Yusuf Kemal Beyefendi de bu noktada, nazar-ı dikkatinizi celbetmişlerdi. Efendiler! Hükûmet-i seniye tâbirine ne mâna vereceksiniz? Şimdi Meclis-i Âlinizin vereceği kararla...

Reis - Saded haricine çıkılıyor.

Feridun Fikri Bey (Devamla) - Sadeddedir. Sözümü kesemezsiniz.

Reis - Keserim.

Feridun Fikri Bey (Devamla) - Kanun-ı Esasinin 113. maddesindeki Hükûmet-i seniye tâbirinin ne olduğunun da taayyün ve tavazzuh etmesi lâzımdır. Meselenin tenevvür ve tavazzuhuna imkân varken, Heyet-i Vekilece müttehaz karar ile buna imkân varken Heyet-i Vekilece müttehaz karar ile müstakilen idare-i örfiye hakkında ittihaz edilecek kararı tespit ve tevzin etmek pek kolay iken bu yapılmamıştır ve böyle müzakerenin kifayetine karar vererek işin tenvirine mâni olmak doğru değildir, zannederim.

Kanaatim bu merkezdedir. Takririmin kabulünü rica ederim. Mesele tenevvür eder.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Okuduğunuz Teşkilât-ı Esasiye Kanununa göre Kanun-ı Esasinin o maddesinin hükmü yoktur.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Onu da çıkar, siz söylersiniz, doğrudur.

Reis - Efendim! Feridun Fikri Beyefendi takrirlerini izah buyurdular. Şimdi müsaadenizle bu takriri rey-i âlinize vaz'edeceğim. Takririn meali şudur; tekrar arz ediyorum: Kanun-ı Esasinin el-yevm mer'i bulunan maddesinde muharrer bulunan ihtilâl mefhumunun nelerden ibaret bulunacağı keyfiyetinin Kanun-ı Esasi Encümenince tespit edilmesi lâzımeden olmakla bu hususun tayini için işbu takririmin encümen-i mezkûra havalesini teklif ederim, diyorlar. Şimdi efendim bu takriri nazar-ı itibara alanlar lütfen el kaldırsın.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendim! Evvelâ müzakerenin kifayet, âdem-i kifayetini karar altına alınız! (Handeler, kaç defa alınır sesleri) O halde efendim, takririm mutlaka Kanun-i Esasi Encümenine gitsin, çünkü mesele muallâktadır.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim bendenizin takririm mukaddemdir. Reye korsanız mesele hallolunur.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Reis Bey, takririn behemehâl Kanun-i Esasi Encümenine gitsin! Çünkü takririm reddedilirse Heyet-i Vekile yine istediği zaman idare-i örfiye ilân eder. (Gürültüler) Rica ederim, takririm Kanun-ı Esasi Encümenine havale edilsin!

Receb Bey (Kütahya) - Efendim usul-i müzakere hakkında bir iki söz söyleyeceğim. Mesele gayet mühimdir.

Reis - Efendim, takririn nazar-ı mütalâaya alınıp alınmamasını reye koydum.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendim Meclisin mukaddes hakkına dokunulmaması için takririmi geri alıyorum.

Reis - Efendim, Süleyman Sırrı Bey'in takririni okuyorum. "Heyet-i Vekilenin ne suretle, ne şartla idare-i örfiye edeceğine dair şimdi bir karar-ı nihai vermeye lüzum yoktur. Ruznamede Heyet-i Vekilenin vazife ve mesuliyeti hakkındaki Kanuna taallûku vardır. O kanunla halledilmek üzere ruznameye geçilmesini teklif ederim." Efendim, Süleyman Sırrı Bey'in takriri budur, yani hulâsası ruzname-i müzakerata geçilmesinden ibarettir.

Doktor Fikret Bey (Ertuğrul) - Hayır efendim, takrirlerin hepsi okunur, ondan sonra reye konur.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Reis Bey, müsaade buyurunuz. Bendeniz yalnız ruzname-i müzakerata geçilmesini teklif etmedim Heyet-i Vekilenin vazife ve salâhiyeti hakkında bir kanun çıkacaktır. İdare-i örfiye ilânı da o vakit Heyet-i Vekile salâhiyetine ithal edilirse mesele kalmaz. Binaenaleyh şimdiden karara lüzum yoktur. Bunun tehirini talep ettim.

Reis - Efendim! Zaten müzakere şöyle yapılsın, böyle yapılsın diye bir takrir yok. Onun için Süleyman Sırrı Bey'in takririni ruznameye geçilip geçilmemesi noktasından rey-i âlinize arz edeceğim.

Haydar Rüşdü Bey (Denizli) - Reis Beyefendi! Usul hakkında, rica ederim, bendenizin bir teklifim vardı. Onu Heyet-i Celile kabul etmiştir. O teklif kabul edildikten sonra bunlar aynı mealdedir. Artık tekrar bunların reye konulmasına lüzum yoktur. Takririmde göreceksiniz ki sonradan verilen takrirlerin kâffesinin meali o takrirde münderiçtir.

Reis - Efendim, Süleyman Sırrı Bey'in takririyle Haydar Rüşdü Bey'in takriri zaten Dâhiliye Encümenine gitmiştir. Binaenaleyh müzakere mevzuu kalmamıştır. Malûm-ı ihsanınız idare-i örfiye hakkındaki müzakere bitmiştir. Şimdi İzale-i Şekavet Kanunu müzakere edilecektir. Şimdi efendim, ruzname-i müzakerata geçilmesi teklif ediliyor. Bunu kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Ruzname-i müzakerat İzale-i Şekavet Kanunudur. Müsaade buyurursanız bunun müzakeresine geçmezden evvel

Sivas vilâyetinden mevrut bir tezkere vardır. Onu okuyalım efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

Türkiye Büyük Millet Meclisince naçizane bir hediye olmak üzere Sivas Darüleytam tâlibatı tarafından dokunan ve üzerinde Misak-ı Millî haritası işlenen halı Sivas Mebusu Ziya Beyefendi vedaatiyle takdim kılınmakla lütfen kabul ve vusulünün emir ve iş'ar buyurulmasını istirham eylerim efendim hazretleri.

17 Ağustos 1339

Sivas Valisi

Faik

Reis - Efendim tensip buyurulursa buna Divan-ı Riyasetçe bir cevap yazılsın. (Hay hay sesleri)

Efendim! Men'-i Şekavet Kanununun müzakeresine geçmezden evvel beş dakika teneffüs için celseyi tatil ediyorum.

İkinci Celse

(Reis: Birinci Reisvekili Sabri Beyefendi

Kâtipler: Vasıf Bey (Saruhan), Haydar Rüşdü Bey (Denizli)

Reis - Efendim! Celseyi açıyorum.

Reis - Efendim! Celseyi açıyorum. İzale-i Şekavet Kanununun müzakeresi vardır. Açıkta kalan zâbitana verilecek olan maaş ve tahsisat hakkındaki kanun encümenden geldi. Hâlbuki bu kanunun Avans Kanununu müteakip müstacelen müzakeresi Heyet-i Muhteremenizce taht-ı karara alınmıştır. Esasen bu, küçük bir kanundur. Binaenaleyh İzale-i Şekavet Kanunundan evvel bu kanunun müzakeresine başlayacağız.

Mustafa Necati Bey (İzmir) - Yalnız bir şey istirham edeceğim. Bu ruznameye Makam-ı Riyaset hâkim olsun. Falan evvel, filân evvel müzakere edilecek deniliyor. Bu nasıl oluyor? Bu iş, bu şekilde olmaz. Divan-ı Riyaset, ruznamesine hâkim olsun. Ne yapacağız? Bilmiyoruz ki!

Reis - Efendim Avans Kanununun müzakeresini müteakip, bu kanunun müzakere olunması karargir oldu.

Açıkta Kalan Zabitana Verilecek Olan Maaş ve Tahsisat Hakkındaki Layihanın Tezkeresi

Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbatası:

Mücadele-yi milliyeye iştirak eden erkân, ümera ve zabitan ile mensubin-i askeriyeden, ordunun hal-i hazariye irca'ı dolayısıyla açıkta kalacaklara sene nihayetine kadar tam muhassasat verilmesi hakkında İzmit Mebusu Mustafa Bey ile rüfekasının merbut teklif-i kanunisi Maliye ve Müdafaa-i Milliye Vekilleri huzuruyla tetkik ve icabı müzakere olundu.

Mücadele-i milliyenin en büyük medar-ı istinadı ve mücadelenin bütün memleket için medar-ı iftihar ve daima şayan-ı tebcil netayic-i mesudesini istihsalde en büyük amil olan ordunun zabitanından, hal-i hazariye rücu dolayısıyla açıkta kalacaklara, senelerden beri ifa ettikleri hidemata mükâfaten muvakkat bir müddet tam maaş verilmesini esas itibarıyla encümenimiz de kabul edilmiştir. Ancak yapılan tetkikat esnasında alel-umum açıktaki zabitan maaşatının suret-i tesviyesi öteden beri devair-i âidesi arasında mucib-i münakaşa olduğu ve bu babda mevcut kanunların muhtelif tefsir ve içtihatlara meydan verdiği anlaşıldığından mevzubahis teklif-i kanuni münasebetiyle bu cihetin de

halli encümenimizce muvafık görülmüştür.

İrtikâp, irtişa, ihtilas ve suiistimal gibi binnetice tazminat-ı nakdiyeyi mucip ceraimden biriyle maznunen divan-ı harbe sevkedilmek suretiyle kanunen açığa çıkarılanlar hakkında encümenimizde ayrı bir layiha-yı kanuniye mevcut olup Heyet-i Celileye derdest-i takdimdir.

Ahval-i adiyede, bazı kıtaatın veya bazı müteferrik teşkilat ve vezaifin lağvı dolayısıyla açıkta kalan veyahut idareten görülen lüzum üzerine açığa çıkarılan erkân, ümera ve zabitana verilecek maaşatın nisbeti uzun uzadıya münakaşa edilmiştir.

(Maba'dı var)

Ankara: Matbuat ve İstihbarat Matbaası

RESMÎ CERİDE

Pazar
---
24 Rebiülevvel 1342
4 Teşrinisani 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 40 Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin Resmî Gazetesidir. **Sene: 1**

Kanunlar

Numara: 364

Teşkilat-ı Esasiye Kanununun Bazı Mevaddının Tadiline Dair Kanun

Birinci Madde- Hâkimiyet, bila-kayd ü şart milletindir. İdare usulü halkın mukadderatını bilfiil idare etmesi esasına müstenittir. Türkiye Devleti'nin şekl-i hükûmeti cumhuriyettir.

İkinci Madde- Türkiye Devleti'nin dini, din-i İslam'dır. Resmî lisanı Türkçe'dir.

Üçüncü Madde- Türkiye Devleti Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunur. Meclis, Hükûmetin inkısam ettiği şuabat-ı idareyi İcra Vekilleri vasıtasıyla idare eder.

Dördüncü Madde- Türkiye Reis-i Cumhuru, Türkiye Büyük Millet Meclisi Heyet-i Umumiyesi tarafından ve kendi azası meyanından bir intihap devresi için intihap olunur. Vazife-i riyaset yeni Reis-i Cumhurun intihabına kadar devam eder. Tekrar intihap olunmak caizdir.

Beşinci Madde- Türkiye Reis-i Cumhuru devletin reisidir. Bu sıfatla lüzum gördükçe Meclise ve Heyet-i Vekileye riyaset eder.

Altıncı Madde- Başvekil Reis-i Cumhur tarafından ve Meclis azası meyanından intihap olunur. Diğer vekiller Başvekil tarafından yine Meclis azası arasından intihap olunduktan sonra Heyet-i Umumiyesi Reis-i Cumhur tarafından Meclisin tasvibine arzolunur. Meclis hal-i içtimada değil ise keyfiyet-i tasvip Meclisin içtimaına talik olunur.

29 Teşrinievvel 1339 ve 18 Rebiülevvel 1342

Numara: 363

Konya Darüleytamına Muavenet İcrasına Dair Kanun

Birinci Madde- 1339 senesi muavenet-i içtimaiye bütçesinin 181/c "darüleytamlara muavenet" faslında "Konya Darüleytamına muavenet" namıyla yeniden açılacak ikinci maddeye on bin lira tahsisat vaz'olunmuştur.

İkinci Madde- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Üçüncü Madde- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Maliye ve Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekilleri memurdur.

16 Rebiülevvel 1342 ve 27 Teşrinievvel 1339

Tayinler

Dâhiliye Vekâleti Tayinleri

Maraş Valisi Ekrem Bey'in Malatya Valiliğine nakliyle Maraş Valiliğine Siverek Mutasarrıf-ı Sabıkı Aziz Bey'in tayini icra kılınmıştır.

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti Tayinleri

Dersim Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Müdürü Murad Bey: Memuriyet-i sabıkası olan Eskişehir'de ibka edilmiştir. Orhaneli Hükûmet Tabibi Niyazi Efendi: Ahval-ı sıhhiye-i umumiyesi itibarıyla Hükûmet tababeti vezaifini ifa edemeyeceği anlaşıldığından kaydı terkin edilmiştir. Eczacı Hasan Hayri Efendi: Dört bin kuruş ücret-i maktua ile Malatya Belediye Eczacılığına tayin edilmiştir. Doktor Hüseyin Bey: Dört bin kuruş ücret-i maktua ile Yenişehir Belediye Tababetine tayin edilmiştir. Konya Belediye Sertabibi Neşet Agâh Bey: Vukubulan istifası kabul edilmiştir. Doktor Mustafa Remzi Bey: İki bin beş yüz kuruş maaşla Tokat Belediye Tababetine tayin edilmiştir. Doktor Mehmed Fuad Bey: İki bin beş yüz kuruşla Ömerli Dispanser Tababetine, Tabib Kaymakam İsmail Hami Bey: Beş bin kuruş ücret-i maktua ile Tirilya Darüleytamı Tababetine tayin edilmiştir. Doktor İhsan Zeki Bey: Isparta Belediye Tababetine tayin edilmiştir. Sinop Karantina Tabibi Rüşdü Bey: Vukubulan istifası kabul edilmiştir. Doktor Mehmed Halid Bey: Konya Belediye Sertababetine tayin edilmiştir. Doktor Ahmed Münir Bey: Konya Belediye Tabib-i Saniliğine tayin edilmiştir. Islahiye Hükûmet Tabibi Yusuf Cemil Bey: Bin beş yüz kuruşla Karaisalı Hükûmet Tababetine, Eczacı Cebrail Hulusi Efendi: Gerede Belediye Eczacılığına, Mehmed Şerefeddin Bey: Bin kuruşla Beykoz Darüleytamı Eczacılığına tayin edilmiştir.

Harb-i Umum Esnasında Türkiye Tebaasının İngiltere'deki Emval ve Emlakine Mevzu-ı Haczin Ref'i Hakkında İngiltere Ticaret Nezaretinin Kararnamesi

Türkiye ile Ticaret

Umumi İzinname

5 Teşrinisani 1914 tarihiyle ısdar olunan bir beyanname mucibince, Almanya İmparatoru, Avusturya İmparatoru ve Macaristan Kralı ile hal-i harbin mevcudiyetine dair o zaman mevki-i icrada bulunan beyannameler ve Meclis-i

Vükela emirnameleri sâlifü'z-zikr beyannamede musarrah istisnalar nazar-ı dikkate alınmak üzere hal-i harb dolayısıyla Türkiye'ye dahi teşmil olduğundan ve bu vecihle Türkiye'ye dahi teşmil olunan beyannameler 9 Eylül sene 1914 tarihli ve iki numaralı beyanname ile 8 Teşrinievvel sene 1914 tarihli "düşman memleketiyle icra-yı ticarete ait" beyannameyi ihtiva ettiğinden ve 7 Kânunusani sene 1915 ve 14 Eylül sene 1915 tarihli beyannamelerle balada mezkûr beyannamelerin ahkâmı dâhillerinden daha vazıh surette gösterildiği vecihle tevsi edilmiş olduğundan ve zaten salifüzzikr iki numaralı düşman memleketiyle ticaret beyannamesinde:

"İşbu Beyannamedeki hiçbir kayıt bizim tarafımızdan veyahut bizim namımıza Hükûmet veya ticaret nazırı tarafından gerek bir şahsa ve gerek bir sınıf eşhasa ita olunmuş bir müsaadename ile muayyen herhangi bir salahiyeti fesh mahiyette addolunmayacaktır." denildiğinden ve âtide görülecek müsaadenin itasına da lüzum görüldüğünden, İngiltere Ticaret Nezareti tarafından İngiltere hükümdarı namına salifüzzikr beyannamelerde kendisine temin olunmuş hukuk ve salahiyetlerle kendisinde mevcut bütün diğer hukuk ve salahiyetler mucibince:

Büyük Britanya'da veyahut Şimali İrlanda'da sakin ve ticaretle meşgul olan eşhasa veya sunuf-i eşhasa mezkûr beyannamelerdeki ahkâmı keenlemyekün addederek 1914 Teşrinisâni beş tarihli beyanname ile ve Türkiye'de hal-i harpte addıyla düşman memleketi

mahiyetinde tahdid ve tasrih olunmuş memalikte sakin veya ticaretle meşgul eşhas veya sunuf-ı eşhası ile icra-yı ticaret ve muamelat-ı maliyede bulunmak ve harbin zuhurundan mukaddem vaki olmuş muamelat-i ticariye ve maliye sebebiyle bugün vacibü'l-ita ve teslim ve tediye bulunmuş herhangi mebaliğ veya emvalin teslim ve tediyesine müsaade edilmiştir.

29 Ağustos 1923

İmza

Ticaret Nazırı

İngiltere Ticaret Nezareti Beyannamesi Türk Emval ve Emlakinden Haczin Ref'i

Mütarekeden sonra Türkiye İmparatorluğunun muhtelif aksamı hakkında İngiltere Ticaret Nezareti tarafından muamelat-ı ticariyenin iadesi için müteaddid umumi izinnameler ita olunmuş, ancak bu umumi izinnamelerin mesela harb esnasında hâsıl olan ve "düşman memleketleriyle icra-yı ticaret kanunları" mucibince düşman emvali muhafaza memuriyetine tediyesi lazım gelen hassa-yi temettüler gibi mebaliğ ile hal-i harpte olduğumuz bir düşmana tediyesi caiz olmayıp salifüzzikr kanunlara nazaran "düşman emvali muhafaza memuriyeti"ne iş'ar edilmesi icap eden emvale şümulü gayr-i mevcut ve vaziyetlerine gayr-ı müessir idi.

Şimdi İngiltere Ticaret Nezareti ilan eder ki Türkiye muahede-i sulhiyesinin Ankara Büyük Millet Meclisi tarafından tasdik olunması üzerine Türkiye ile hal-i harb dolayısıyla düşman addolunan eşhasa vacibü'l-tediye olup düşman emvali muhafaza memuriyetine tediye edilmiş olan mebaliğ ile yine mezkûr daire tarafından idaresi deruhte edilen emvalin yahut bu emvalin furuhtundan veya işletilmesinden mütevellit mebaliğin hacizden tahlis için İngiltere Ticaret Nezareti emir ve talimat ita eylemiştir. Bu nev mebaliğ yahut vaz-ı yed edilmiş emval iddiasında bulunan zevatın bervech-i âti düşman emvali muhafaza memuriyetlerine müracaat etmeleri lazım gelir.

İngiltere ve Veyls (yani Gal mıntıkası) için Londra'da Kinsvey'de düşman memleketiyle ticaret yapmış Teraşi Ofis,

İskoçya'da: İskoçya Emanet İdaresi (Sicil Dairesi - Edimburg)

İrlanda'da: İrlanda Emanet Dairesi - Mahkeme-i Âliye - Aper Kasil Pad - Daplin

İngiltere Ticaret Nezareti düşman milletle ticaret kanunları ahkâmınca bir umumi izinname daha ısdar etmiş olup bunun müfadınca Türkiye'de sakin veya ticaretle meşgul olan zevata vacibü'l-tediye ve harpten evvelki muamelata ait olduğu halde harp dolayısıyla tediye olunamayan herhangi mebaliğ ve emvalin tediye ve teslimi hususuna müsaade ita olunmuştur.

28 Ağustos 1923

İngiltere Ticaret Meclisi

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri

Otuzuncu İçtima

[Geçen Nüshadan Mâbad]

Azadan Isparta Mebusu Mükerrem Bey cihet-i mülkiye ile cihet-i askeriye için ayrı ahkâm vâz'ını muvafık görmeyerek mazulîn-i mülkiye maaşatı hakkında mevcut ahkâmın açıktaki zâbitana aynen teşmili ve buna mukabil mensubin-i askeriyenin hakk-ı istifasının tevsii teklifinde bulunmuş ise de alelûmum ordunun ve orduda esas olan Heyet-i Zâbitanın vaziyet-i hususiyeleri ve memurin-i mülkiyeye verilmiş olan bazı hukuktan, bunların inzibat ve intizam-ı askerî mülahazasıyla bizzarure mahrum bulunmaları nazar-ı dikkate alınarak memurin-i mülkiye ve zâbitan hakkında aynı ahkâmın tatbiki muvafık görülmemiş ve bu kabil açıktaki zâbitana nısıf maaş ve nısıf tahsisat-ı fevkalâde itası ekseriyetle kabul edilmiştir. Mücadele-i Milliyeye iştirak eden ve bugün ordunun hal-i hazariye ircaı dolayısıyla açıkta kalacak olan zâbitanın muvakkaten istisnai muameleye tâbi tutulmaları esası yukarda arz edildiği veçhile müttefikan kabul edilmiş ise de bu muameleden kimlerin istifade eyleyebileceği noktası mevzubahis olarak bunun yalnız garb cephesine mensup veya alelumum cephelerde müstahdem zâbitana veyahut yalnız bilfiil harbe iştirak eyleyenlere hasrı tarzında muhtelif teklifler dermeyan olunmuş ve neticede cepheler ve seyyar ordu kıtaatına mensup zâbitandan hal-i hazara rücu dolayısıyla açıkta kalacaklara tahsis ve bu müsaadenin 1339 senesi nihayetine kadar olarak tahdidi ekseriyetle tensip edilmiştir.

Maruzât-ı salife dairesinde tadilen tanzim kılınan lâyiha-i kanuniye bera-yı tasdik Heyet-i Celileye arz olunur.

Kâtip

Mazbata Muharriri: Gazianteb Ali Cenani

Reis: Kütahya Ferid

Aza: Konya Kazım Hüsnü

Aza: Isparta Mükerrem

Aza: Sivas Rasim

Aza: Kengırı Mustafa Abdulhalik

Aza: Trabzon Ahmet Muhtar

2 Teşrinievvel 1339

Kanun Layihası

Birinci Madde- Cezaen olmayıp bazı kıtaat ve teşkilât ve vezaifin lağvı dolayısıyla açıkta kalan veya idareten görülen lüzum üzerine açığa çıkarılan erkân, ümera ve zâbitan ile mensubin-i askeriyeye açıkta kaldıkları müddetçe nısıf maaş ve nısıf tahsisat-ı fevkalâde verilir.

İkinci Madde- İstiklâl Mücadelesinde cepheler nizam-ı harbine dâhil ve seyyar ordu kıtaatına mensup erkân, ümera ve zâbitan ile mensubin-i askeriyeden ordunun hal-i hazara rücuu dolayısıyla açıkta kalanlara 1339 senesi nihayetine kadar bir defaya mahsus olarak tam maaş ve tam tahsisat-ı fevkalâde verilir.

Üçüncü Madde- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyü'l-icradır.

Dördüncü Madde- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

Necati Bey (İzmir) - Efendim! Mesele mühim bir meseledir. Maliye ve Müdafaa-i Milliye Vekilleri burada yokturlar. Müdafaa-i Milliye Vekili Paşa, bu maaşın tam olarak verilmesini talep eylemektedir. Vekil-i aidinin burada bulunmaması dolayısıyla, bu kanun katiyen müzakere edilemez. Makam-ı aidinden rica ediyorum. Vekil-i aidilerini buraya çağırsın. Bunun o vakte kadar tehirini rica ediyorum. Gelsinler vekiller, müdafaa etsinler.

Reis - Efendim! Bu kanunun Maliye ve Müdafaa-i Milliye Vekillerinin huzuru ile müzakere edilmek üzere tehirini kabul edenler, lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edildi.

İzale-i Şekavet Kanunun Müzakeresi

Reis - Efendim! İzale-i Şekavet Kanununa geçiyoruz.

İzale-i Şekavet Kanunu ve bu baptaki mazbatalar tab' ve tevzi olunmuştur. Yeniden okunmaya lüzum yoktur. Tensip buyurursanız müzakeresine başlayalım.

Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Bey'in Takririndeki Esbab-ı Mucibe

Riyaset-i Celileye

Menafi-i şahsiyesini milletin izrarında arayan birtakım eşhas-ı rezile irtikâb-ı şekavetle asayiş ve inzibat-ı memleketi ihlâl ve yol ve karyelerde halkı soymak, öldürmek suretiyle pek çok hanuman söndürmek adet-i sakimesini kendilerine meslek ittihaz ettikleri her bâr görülmektedir. Bu gibi eşhasın zamanıyla derdest ve imhasına maalesef Hükûmetçe itina edilmemesi veyahut edilememesi yüzünden daire-i şekavetlerini tevsi ve kendilerine asker firarisi gibi birtakım eşhası da refik ederek adeta kolay kolay derdest ve tenkilleri gayrikabil bir derece tekessür etmekte oldukları da malûmdur. İşte elyevm Kırşehir, Yozgat, Çorum havalisinde icra-yı şekavet eden Katil İlyas, Dişikilitli ve Abdullah Bey çeteleri buna birer misaldir. Binaenaleyh bu gibi eşkıyanın

izale-i vücut ve imhaları için halka biraz salâhiyet bahşetmek lâzım ve zaruridir. Bu sebepten dolayı berveçh-i zir mevadd-ı kanuniyenin müstacelen müzakere ve kabulü lüzumunu arz ve teklif eylerim.

28 Eylül 1337

Yozgat Mebusu

Süleyman Sırrı

Hükûmetin Esbab-ı Mucibe Lâyihası

Memleketimizdeki şekavet meselesi çok eski müzmin ve asırlaşmış bir mesele olup zaman zaman şiddetini artırmakta ve bilhassa uzun harpler ve içtimai sefaletler tesiriyle hâd bir şekil almaktadır. Şekavetin devamına sebep olan hususattan başlıcaları da çetelerin sâha-yi şekavetlerinde bazen menafi-i mütekabile esasına müstenit olarak

bazen da cebir ve tehdit ve ihafe suretiyle nail-i müzaheret ve muavenet olmaları ve buna mâni olacak tedabir-i zecriyenin icrasına imkân bulunamamasıdır.

Gerçi eşkıyaya yataklık ve muavenette bulunanlar haklarında ahkâm-ı cezaiye-i kanuniye mevcut ise de yataklık ve muavenet ef'alinin merteb-i sübuta îsal edilebilmesi için muktazi delâilin cem'i hem müşkül ve hem de vakte muhtaç olmak itibariyle ahkâm-ı mezkûreden şekavetin men'i için müessir ve seri netayiç istihsal olunamamakta olduğundan çeteler nail oldukları müzaheret ve muavenetten aled-devam istifade etmektedirler. Bundan başka enva-yi mezalim ve fecayi ika ile halkı pek bî-huzur eden çetelerin ef'al-i serbazanelerine mukabil bunların izale-i vücud-ı mazarratları için halkın bir gûna müsaade-i kanuniyeye malik olmaları da eşkıyanın cüret ve cesaretlerini tezyit ve bilâkis halkın ıztırabatını teşdid etmektedir. Binaenaleyh işbu nukat-ı nazardan vaziyet muhakeme ve tetkik edilerek şekavetin men'ini kâfil olacak bazı tedabiri ihtiva etmek üzere tanzim kılınan kanun lâyihasının müstacelen müzakere ve kabulü lüzumunu arz eylerim.

Dâhiliye Encümeninin Esbab-ı Mucibe Mazbatası

Şekavetin kal' ve imhası maksadıyla tanzim ve İcra Vekilleri Heyetinin 18 Ağustos 1339 tarihli içtimaında Meclis-i Âliye sevki takarrür ederek Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyasetine takdim olunan ve Heyet-i Umumiyece de 21 Ağustos 1339 tarihinde Dâhiliye ve Adliye encümenlerine havalesi tensip buyurulan Men-i Şekavet Kanunu lâyihası ve merbutu esbab-ı mucibe mazbatası encümenimizce tetkik olundu.

Hükûmet memleketimizdeki şekavetin çok eski müzmin ve asırlaşmış bir mesele olup zaman zaman şiddetini artırmakta ve bilhassa uzun harpler ve içtimai sefaletler tesiri ile hâd bir şekil almakta bulunduğunu ve şekavetin devamına sebep olan hususattan başlıcaları da çetelerin saha-yi şekavetlerinde bazen menafi-i mütekabile esasına müstenit olarak bazen de cebir ve tehdit ve ihafe suretiyle nail-i müzaheret ve muavenet olmaları ve bunu mâni tedabir-i zecriyenin icrasına imkân bulunamaması olduğunu ve her ne kadar eşkıyaya yataklık ve muavenette bulunanlar haklarında ahkâm-ı cezaiye-i kanuniye mevcut ise de yataklık ve muavenet ef'alinin mertebe-i subuta isal edilebilmesi için muktazi delâilin cem'i hem müşkül ve hem vakte muhtaç olmak itibariyle ahkâm-ı mezkûreden şekavetin men'i için müessir ve seri netayiç istihsal edilemediğini enva-i mezalim ve fecayi ika eden çetelerin izale-i vücut ve mazarratları için halkın bir gûna müsaade-i kanuniyeye malik olmamaları da eşkıyanın cüret ve cesaretlerini tezyit ve bilakis halkın ıztırabatını teşdit ettiğini dermeyan ve bu esbaba binaen beş maddelik olan Men-i Şekavet Kanunu lâyihasında Dâhiliye Vekâletince şaki oldukları ilân edilecek eşhasın ahali tarafından cerh ve istisalleri kanunen takibatı müstelzem ef'alden madud olmaması ve şakileri muhafaza ve himaye ettikleri anlaşılan eşhas ve aile ve aşiretlerin muvakkaten ahar mahalle nakilleri veya iskânları yolunda tedabir tatbikine Dâhiliye Vekâletinin salâhiyettar bulunması ve şakilerden izhar-ı nedametle rüfekasından ayrılarak veya rüfekasından bir veya birkaçını itlaf ederek Hükûmete teslim olan, rüfekasının takip ve tenkili hususunda fiilen muavenet ve hizmet edenlerin hukuk-ı şahsiye baki kalmak üzere haklarındaki takibat-ı kanuniyenin tecil olunması esaslarını vaz' ve teklif eylemektedir.

Bir memlekette asayişin, temin ve muhafazası Hükûmetin en mühim vazifesi olduğu ve bundan medeni terakkiyatın her şeyden evvel asayişe merbut bulunduğu pek malûm hakayiktendir. Memleketimizde maalesef öteden beri hakiki bir emniyet ve asayiş tesis edilemediğinden namuskâr ve çalışkan halk daima şekavet beliyesi altında bunalıp kalmış ve zaman zaman türeyen eşkıya silâh kuvvetiyle halkın hayat, mal ve namusunu kendi keyif ve arzusuna göre hiçe saymaktan geri durmamıştır. Hükûmetin bu hususiaki vazife-i esasiyesini nazar-ı dikkate alarak şekavetin izalesi ve asayişin hakkıyla tesis ve idamesi yolunda ciddî bir azim ve teşebbüs göstermesi şayan-ı memnuniyettir. Teklif edilen lâyiha-i kanuniye bu esas itibariyle encümenimizce hüsn-i telâkki edilmektedir. Mamafih şekavetin izalesi hususunda jandarmanın vazifesini tamamen ifaya sevk ve tensiki ve usul-i adliyemizin de seri icraat temin edebilecek surette ıslahı gibi tedabirin tesiratı pek mühim olduğundan lâyiha-i kanuniyede derpiş edilen maksad-ı esasinin tedabir-i anife ile müterafik olmasının temini mertebe-i vücuptadır.

Şekavet esasen merdut ve memnu bir fiil olmasına mebni encümenimiz Hükûmetin teklif ettiği lâyihadaki (Men-i Şekavet Kanunu) unvanının (İzale-i Şekavet Kanunu) suretinde tadilini muvafik bulmuştur. Şekavetin izalesi için lâyiha-i kanuniyenin teklif ettiği ahkâm, idarî ve fevkalâde bir mahiyeti haiz olup bu başlıca şakilere ve onlara yataklık edenlere aidolmak üzere iki kısımdır. Bu ahkâmdan şakilere ait ibaha-yi dem esasını vaz'etmekte, yataklara

ait olanı da ledelhace muin ve yataklarının ahar mahallere nakilleri suretiyle eşkıyayı acilen istinat edebilecekleri anasırdan mahrum bırakmayı istihdaf eylemektedir. Filhakika şakilerin ibaha-yi demleri meşru ve zaruri bir tedbirdir. Memleketin emn ü asayişini ihlâl ile halkı suver-i muhtelifede musırran ızrar edene eşhas, Heyet-i İçtimaiyenin düşmanı olduklarından def'-i mazarratları menfaat-ı umumiye muktezasıdır.

Tatbikatta bu tedabir en ziyade şakileri tehdid ile beraber kendilerini halka düşman olarak tanıttırmak ve bu gibi eşhasın zararlarını tehdid ve izale hususunda vazife-i Hükûmeti teshil için halkı teşvik ve teşci eylemek, şakilere yataklık ve muavenet edilmemesi zımnında halka bir nevi ihtar-ı tesiri icra etmek gibi faideler temin edebilir. Yatakların ahar mahallere nakillerine gelince: her ne kadar muayyen ve yataklar hakkında kanun-ı cezamızda ahkâm-ı mahsusa mevcut ise de delailin cem ve tespitiyle cürmün usulen mertebe-i sübuta isali ekseriya pek müşkül ve vakte muhtaç olduğu ve bu suretle mehakimce ceza tertibine şakileri derhal muayyen ve yataklarından tecrit etmek müessir ve seri netayiç istihsaline de imkân görülemediği ve uzun müddet eşkıyanın muayyen ve yataklardan istifadeleri devam ettiği cihetine yataklık edenlerin ahar mahallere nakilleri hususunda Dâhiliye Vekâletine mezuniyet itası esasının kabulü muktazi görülmüştür. Ancak bu esaslar zarureten tecviz edilmiş fevkalade tedabirden olmakla sarih ve vazıh kuyuda rabt edilerek zaruret derecesinin hiçbir vecih ile tecavüz ve suiistimale meydan bırakılmaması bilhassa nazar-ı itibarda tutulmuştur. Bu mütalaata binaen Hükûmetin teklif ettiği layiha-yı kanuniyenin birinci maddesi üç maddeye ayrılarak birinci maddede şaki oldukları Dâhiliye Vekâletince ilan edilecek eşhasın her kim tarafından olursa olsun cerh ve katilleri cürüm addolunmayacağı tasrih, ikinci maddede kimlerin (şaki) addedilecekleri tarif, üçüncü maddede şaki ilânından evvel bu kabil eşhasa münasip bir mehil itasıyla teslim-i nefs eylemeleri imkânı temin edilmektedir. Hükûmetin teklifinde görülen (şekavet-i müstemirren) tabiri, şakinin, ayrıca tarifi üzerine kaldırıldığı gibi (ahali tarafından) kaydı birinci maddede (her kim tarafından olursa olsun) suretinde tamimen ifade ve (istisalleri) yerine tabir-i kanuni olmak üzere (katilleri) denildiği gibi (takibatı müstelzim ef'alden madud değildir.) hükmü de sadece (cürüm addolunmaz) suretinde tadil olunmuştur. Hükûmetin yataklara ait olmak üzere teklif ettiği madde kezalik üçüncü maddeye

tefrik edildi. Dördüncü maddede kimlerin yatak addolunacağı tarif ve beşinci maddede de şaki oldukları Dâhiliye Vekâletince ilân edilecek eşhasa yataklık edenlerin muvakkaten ahar mahale nakil veya iskânlarına Dâhiliye Vekâletinin mezun olacağı suretinde tanzim olunmuş ve altıncı maddede şakilerin ilânı ve yatakların nakil ve iskânı hususunun ancak vali veya mutasarrıflar tarafından vâki olacak esbab-ı mucibeli işar ve tahriri talep ve teklif üzerine Dâhiliye Vekâletinin tasdik ve tahrirî emrine mütevakkıf olabileceği gösterilmiştir. Hükûmetin şekl-i teklifinde ledelicap aile ve aşiretlerin dahi muvakkaten ahar mahallere nakilleri veya iskânları mevubahis ise de encümenimiz muvâkkaten nakl veya iskân yolundaki tedabir-i fevkaladenin yataklık edenlere hasrı temin-i maksada kâfi olacağı mütalaasında bulunmuştur.

Hükûmetin teklif ettiği lâyiha-i kanuniyenin üçüncü maddesi eşkıya çeteleri efradından bir veya birkaçı şekavetten nedametle:

1- Rüfekasından bil-iftirak Hükûmete teslim-i nefs ile çetenin mütebaki efradının bulundukları mahalleri ihbar ve tenkillerini temin edecek surette takip müfrezelerine fiilen delâlet ve muavenet ibraz eyledikleri,

2. Çeteden iftirakten mukaddem rüfekasından bir veya birkaçını itlaf ederek arz-ı teslimiyet ve müteakiben takibata fiilen iştirak ettikleri halde hukuk-ı şahsiye baki kalmak üzere haklarındaki takibat-ı kanuniyenin tecilini ihtiva ediyordu.

Encümenimiz birinci fıkrayı ve ikinci fıkranın takibata fiilen iştirak kaydını mahzurlu telâkki ettiğinden maddenin bu nokta-i nazardan sarahatini istilzam ve tecilin beş sene zarfında cinayet nev'inden yeni bir cürüm irtikâp edilmemesi şartına talikini ve bu müddetin hitamında tecilin affa inkılâp ederek alâkadarâna tebliğ olunmasını tensip etmiştir.

Mamafih tecil ve af meselesi Adliye Encümeninin ihtisasına taallûku itibariyle encümenimiz bu hususta yalnız çete arkadaşlarından birini veya birkaçını itlaf ederek nadimen arz-ı teslimiyet ve talep olunan hizmeti ifa etmiş ve muayyen

bir müddet zarfında da salâh-ı hal eseri göstermiş olan herhangi bir şakinin tecil ve affa mazhar edilmesindeki faide-i idariyeyi kayd ile iktifa eder.

Hükûmetçe teklif olunan lâyiha-i kanuniye muvakkaten mahall-i âhara nakil veya iskân edileceklere masarif-i nakliye ve iskâniye ve şakilerin tenkilinde fevkalâde hizmetleri sebk edenlerle muhbirlere mükâfat-ı nakdiye itası hususunda sâkıt idi. Mahall-i âhara nakil tedbirini zarureten kabul ve tecviz ile beraber encümenimiz hiçbir zaman bu tedbirin bilâ kayd ü şart, tatbikine taraftar olmadığından bu gibi ahvalde nakil ve iskân masrafının tesviyesini ve herkesi eşkıya hakkında ihbara ve Hükûmetin vezaif-i tenkiliyesinde hizmet ve fedakârlığa sevk ve teşvik etmek için muhbirlerle fevkalâde hizmeti sebk edeceklere de mükâfat-ı nakdiye itasını lâzımeden addederek bu maksatla sekizinci maddeyi vaz'a lüzum görmüştür. Kezalik Hükûmete fevkalâde bazı tedabirin icrası salâhiyetini bahşeden bir kanunun ahkâmını tatbikte memurinin o nisbette müteyakkız ve itinakâr olmalarının ve her türlü tekâsül, lâkaydi ve suiistimallerden ve kendilerini emniyet ederek ihbaratta bulunacakların hüviyetlerini ifşa ve işae gibi hallerden suret-i katiyede müctenip bulunmalarının temini vacibattan olmakla dokuzuncu madde de bu maksatla ilâve olunmuştur. Kanunun tarih-i neşrinden muteber olacağı hakkındaki maddeye her mahalde tarih-i neşir veya ilânından muteber olacağı yolunda bazı tasrihat dercedilmiş ve bu kanunun icrasına Dâhiliye ve Adliye Vekillerinden maada İcra Vekilleri Reisiyle Maliye Vekilinin de alâkası görüldüğü cihetle bunlar da ilâve kılınmıştır.

Kanun lâyihası Heyet-i Umumiyesi itibariyle bâlâda arz olunduğu veçhile memleketimizde hayati bir ehemmiyeti haiz olan asayiş ve emniyet-i umumiyenin tesis ve muhafazası gayesiyle düşünülmüş fevkalâde bazı tedabir-i idariyeyi ihtiva etmekte ve memleketin bugünkü hal ve vaziyeti de bu gibi tedabir-i fevkalâdeye müracaatı icap ettirmekte olmakla kabul ve tasdiki Heyet-i Umumiyeye arz, bermuceb-i havale Dâhiliye Encümenine tevdi kılındı.

6 Eylül 1339

Dâhiliye Encümeni

16.9.1339

Riyaset-i Celileye

Yozgat Mebusu Süleyman Sırrı Bey'in şekavetin men'i hakkındaki teklif-i kanunisi encümenimizce müzakere ve tetkik olundu. İşbu teklif-i kanuninin istihdaf ettiği gaye Heyet-i Vekilenin aynı mevzua dair teklif ettiği lâyiha ile temin ve intaç edilmiş olduğundan bermuceb-i havale Adliye Encümenine tevdi kılınır.

Kâtip: Karesi Ali Şuuri

Mazbata Muharriri: Karesi Vehbi

Dâhiliye Encümeni Reisi: Niğde Hazım

Aza: Karahisar-ı Sahib İzzet Ulvi

Aza: Niğde Galip

Aza: Çorum İsmail Kemal

Aza: Kütahya Cevdet

Adliye Encümeni Mazbatası

Heyet-i Vekilece tanzim ve Meclis-i Âliye arz olunarak Dâhiliye Encümenine havale buyurulan Men'-i Şekavet hakkındaki kanun lâyihası Dâhiliye Encümenince İzale-i Şekavet Kanunu unvanı ile bit-tadil encümenimize ol baptaki Heyet-i Celile kararına tevfikan tevdi kılındı.

Mezkûr lâyihalar ve erbab-ı mucibe mazbataları okunarak Dâhiliye Vekili Fethi Beyefendi hazır olduğu halde müzakerata şüru' edilerek Dâhiliye Encümeninin tadilât-ı vakıasından mütehassıl lâyiha-i kanuniye esas-ı müzakere ittihaz ve birinci ve ikinci maddeler aynen ve üçüncü madde de eşkıya addolunan eşhasa teslim olmaları için ita

kılınan mühlet az görülmekle on günden az ve otuz günden çok olmamak suretinde tadil olundu. Dördüncü madde (Uzaktan ve yakından eşkıyayı idare eden veya eşkıya çetesi tertip ve teşkil eyleyen veyahut eşkıyaya bilerek ve bil-ihtiyar hiçbir mecburiyete müstenit olmaksızın ve bil-menfaatin esliha ve cephane ve alât-ı saire veya zahire ve mekülât veren, tedarik eden, gönderen ve götüren ve onlara yatacak, gizlenecek, toplanacak mahal ihzar ve temin eden ve takip müfrezelerini iğfal ve eşkıyaya ihbar eden kimseler yatak addolunur.) suretinde tanzim olunmuştur. Beşinci madde, şaki oldukları Dâhiliye Vekâletince ilân olunan eşhasa yataklık edenlerin muvakkaten ahar mahalle nakillerine veya başka yerlerde iskânlarına Dâhiliye Vekâleti mezundur suretine kalbedilmiştir. Altıncı madde aynen ve yedinci madde, Heyet-i Vekilece teklif olunan üçüncü maddede muharrer iki nevi efali ifa edenlerin yani şekavetten nedametle rüfekasından bi-iftirak Hükûmete teslim-i nefs ile çetenin mütebaki efradının bulundukları mahalleri ihbar ve tenkillerini temin edecek surette takip müfrezelerine fiilen delâlet ve muavenet ibraz eyleyenlerle çeteden iftirakten mukaddem rüfekasından bir veya birkaçını itlaf ederek arz-ı teslimiyet eyleyenlerin ayrı ayrı tecil-i cezaya tâbi tutulması izale-i şekaveti temin nokta-i nazarından daha faideli görülmüş ve bu bapta tarik-i şekavetten uzaklaşacakları teşçian tecile tâbi tutulacak takibat-ı kanuniye terkibinin bidayetine (bilcümle) kelimesi vazedilmiştir. Dâhiliye Encümeninin tecili bidayeten beş sene müddetle takyit ve bilahare bazı şeraitin ikmalinde affa kalb suretinde kabul ettiği usul muvafik görüldü ve sekizinci madde (Muvakkaten mahall-i âhara nakil veya başka yerlerde iskân edileceklerin masarif-i sevkiye ve iskâniyeleri iskân-ı muhacirin muhassasatından ol baptaki ahkâmına tevfikan tediye ve şakilerin tenkilinde fevkalâde hizmetleri sebk edenlerle muhbirlere derece-i hizmetlerine göre mükâfat-ı nakdiye ita olunur.) suretinde daha muvazzah olarak tadil ve dokuzuncu, onuncu, on birinci maddeler aynen kabul edilmiş ve ol bapta Yozgat Mebusu Süleyman Sırrı Bey tarafından evvelce 1337 tarihinde Heyet-i Sabıka-yi Meclise ita edilerek alelusul bu kere encümenimize havale kılınan teklif-i kanuni müteferriatı ile birlikte kıraatle esas itibariyle İcra Vekilleri Heyetinin teklifi ile aynı mealde olduğu görülmüş ve balâda mâruz husuatı tadile müeddi olacak bir cihet bulunamamış olmakla keyfiyet Heyet-i Umumiyeye arz olunur.

22.9. 1339

Kâtip: Dersim Feridun Fikri

Mazbata Muharriri: Mezun

Adliye Encümeni Reisi namına: Kastamonu Mebusu Mahir

Aza: İzmir Necati

Aza: Mersin Besim

Aza: Eskişehir Abdullah Azmi

Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Bey'in Teklifi

Şekavetin Men'i Hakkında Kanun

Madde 1- Şekavet-i müstemirre erbabından olup da asayiş-i memleketi ihlâl ve efrad-ı milleti ızrar ederek bir vecihle derdestleri kabil olamayan ve haklarında ahkâm-ı umumiye-i kanuniye tatbik olunmak üzere dehalet ve teslim-i nefs etmeleri usulen ikametgâhlarına tebliğ edildiği halde dahi itaat ve inkıyat etmeyen ve Heyet-i Vekilenin karar ve Meclis-i Âlinin tasvibi ile isimleri ilân olunan eşkıyanın imha ve izale-yi vücutları cürüm addolunmaz.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden otuz gün sonra meriyyü'licradır.

Madde 3- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Dâhiliye Vekili memurdur.

Yozgat
Süleyman Sırrı

Hükûmetin Teklifi

Men-i Şekavet Kanun Lâyihası

Madde 1- Şekavet-i müstemirre erbabından oldukları eşkâl ve hüviyetleri tayin olunarak Dâhiliye Vekâletince ilân olunan eşhasın mazarratlarını izale veya müdafaa-i nefis maksadıyla ahali tarafından cerh ve istisalleri kanunen takibatı müstelzim ef'alden madud değildir.

Madde 2- Hükûmetin tebligat ve tembihatına rağmen birinci maddede mezkûr şekavet-i müstemirre erbabını muhafaza ve himaye ettikleri anlaşılan eşhas ve ailelerin ve aşiretlerin muvakkaten ahar mahallere nakilleri veya iskânları lüzumu hâsıl olursa keyfiyet esbab-ı mucibesiyle Dâhiliye Vekâletine iş'ar olunur. Dâhiliye Vekâleti iş'arat-ı vakıayı tetkikten sonra lüzum gösterilen tedabiri tatbik etmeye salâhiyettar bulunacaktır.

Madde 3- Eşkiya çeteleri efradından bir veya birkaçı şekavetten nedametle rüfekasından bil-iftirak Hükûmete teslim-i nefs ile çetenin mütebaki efradının bulundukları mahalleri ihbar ve tenkillerini temin edecek surette takip müfrezelerine fiilen delâlet ve muavenet ibraz eyledikleri veya çeteden iftiraktan mukaddem rüfekasından bir veya birkaçını itlaf ederek arz-ı teslimiyet ettikleri takdirde ve müteakiben takibata fiilen iştirakleri halinde hukuk-ı şahsiye baki kalmak üzere haklarındaki takibat-ı kanuniye tecil olunur.

Madde 4- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 5- İşbu kanunun icrasına Dâhiliye ve Adliye Vekilleri memurdur.

Şeriye Vekili Musa Kazım
İcra Vekilleri Heyeti Reisi Ali Fethi
Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım
Maliye Vekili Hasan Fehmi
Hariciye Vekili bulunmamıştır
Dâhiliye Vekili Ali Fethi
Adliye Vekili Seyyid
İktisat Vekili Mahmud Esad
Nafia Vekili Feyzi
Maarif Vekili Safa
Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Vekili Fevzi
Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili Doktor Rıza Nur

Dâhiliye Encümeninin Şekl-i Tadili

İzale-i Şekavet Kanun Layihası

Madde 1- İsim ve şöhret ve hüviyetlerinin tayiniyle 2-3. maddeler mucibince şaki oldukları Dâhiliye Vekâletince ilân olunan eşhasın her kim tarafından olursa olsun cerh ve katilleri cürüm addolunmaz.

Madde 2- Gasb-ı emval veya ahz-ı sâr veya suikast veya emniyet-i dâhiliyeyi ihlâl için hane, çiftlik, ağıl, köy, değirmen gibi mahalleri basarak veya ihrak veya tahrip ederek veya adam öldürerek veya yollarda ve kırlarda soygunculuk yaparak veya adam kaldırarak veya işbu ef'alden birini veya birkaçını irtikâptan dolayı mevkuf veya mahpus iken tevkifhane ve hapishaneden firar ederek müsellehan dolaşmak suretiyle emniyeti, asayişi münferiden veya müçtemian tehdit ve ihlâl edenler (şaki)dir.

Madde 3- Bu kabil eşhasa bilâkayd ü şart teslim olmaları için Dâhiliye Vekâletince mebde zikredilmek ve beş günden az ve yirmi günden çok olmamak şartıyla bir mühlet verilir. İşbu mühleti nâtık ihbarnameler eşkıyanın dolaştığı mıntakada mecma-ı nâs olan mahallere ve pazar yerlerine ve ikametgâhları kapısına talik ve keyfiyet o mıntıka dâhilindeki gazetelerle ve münadi vasıtasıyla de ilân ettirilir.

Madde 4- Uzaktan ve yakından eşkıyayı idare ve eşkıya çetesi tertip ve teşkil eyleyen veyahut eşkıyaya bilerek bil-ihtiyar esliha ve cephane ve alât-ı saire veya zahire ve me'kulat veren, tedarik eden, gönderen ve götüren ve şakilerin maksad-ı tertip ve hal ve vaziyetlerini bildiği halde hiçbir mecburiyete müstenit olmaksızın onlara yatacak, gizlenecek, toplanacak mahal ihzar ve temin eden ve takip müfrezelerini iğfal ve eşkıyaya ihbar eden kimseler yatak addolunur.

Madde 5- Şaki oldukları Dâhiliye Vekâletince ilan olunan eşhasa yataklık edenlerin muvakkaten ahar mahale nakil ve iskânlarına Dâhiliye Vekâleti mezundur.

Madde 6- Şakilerin ilânına ve yatakların nakil ve iskânı esbab-ı mucibe serdi ile vali ve mutasarrıfların tahrirî talebi üzerine Dâhiliye Vekâletinin tasdik ve tahriri emrine mütevakkıftır.

Madde 7- Eşkıya çeteleri efradından bir veya birkaçı şekavetten nedametle çeteden iftirakten mukaddem rüfekasından bir veya birkaçını itlaf ederek arz-ı teslimiyet ve hizmet ettikleri takdire hukuk-ı şahsiye baki kalmak üzere haklarındaki takibat-ı kanuniye beş sene müddetle tecil ve bu müddet zarfında cinayet nevinden yeni bir cürüm irtikâp etmezlerse tecil, affa munkalip olarak kendilerine tebliğ olunur.

Madde 8- Mahall-i âhara nakil veya iskân edileceklere masarif-i sevkiye ve iskâniye ve şakilerin tenkilinde fevkalâde hizmetleri sebk edenlerle muhbirlere mükâfat-ı nakdiye ita olunur.

Madde 9- İşbu mevaddın tatbik-i ahkâmında tekâsül ve lâkaydisi ve bil-garaz veya temin-i menfaat maksadıyla suiistimali bit-tahkik anlaşılan veya muhbirler hakkında ifşaatta bulunan memurin-i hükûmet herhangi derece ve rütbede olursa olsun evvelemirde memuriyetinden azil veya açığa ihraç olunduktan sonra muhakeme altına alınır.

Madde 10- İşbu kanun her mahalde tarih-i neşr ve ilânından muteberdir.

Madde 11- İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti Reisiyle Dâhiliye, Adliye, Maliye Vekilleri memurdur.

Zaptiye Muharriri: Çatalca Şakir

Dâhiliye Encümeni Reisi: Niğde Hazım

Aza: Niğde Galib

Aza: Çorum İsmail Kemal

Aza: Aydın Zekai

Kâtip: Karesi Ali Şuuri

Aza: Karahisar-ı Sahib İzzet Ulvi

Aza: Ankara İhsan

Aza: Kütahya Cevdet

Aza: Karesi (Yedinci maddede müsellah hizmete taraftar değilim) Mehmed Vehbi

Adliye Encümeninin Tadili

İzale-i Şekavet Kanun Layihası

Madde 1- Dâhiliye Encümeninin tadili aynen,

Madde 2- Dâhiliye Encümeninin tadili aynen,

Madde 3- Bu kabil eşhasa bilâ-kayd ü şart teslim olmaları için Dâhiliye Vekâletince mebdei zikredilmek ve on günden az ve otuz günden çok olmamak şartıyla bir mühlet verilir. İşbu mühleti natık ihbarnameler eşkıyanın dolaştığı mıntıkada mecma-ı nâs olan mahallere, pazar yerlerine ve ikametgâhları kapısına talik ve keyfiyet o mıntıka dâhilindeki gazeteler ve münadi vasıtasıyla ilân ettirilir.

Madde 4- Uzaktan ve yakından eşkıyayı idare eden veya eşkıya çetesi tertip ve teşkil eyleyen veyahut eşkıyaya bilerek ve bil-ihtiyar hiçbir mecburiyete müstenid olmaksızın veya li-menfaatin esliha ve cephane ve alât-ı saire veya zahire ve me'kulat veren, tedarik eden, gönderen ve götüren ve onlara yatacak, gizlenecek, toplanacak mahal ihzar ve temin eden ve takip müfrezelerini iğfal ve eşkıyaya ihtar eden kimseler (yatak) addolunur.

Madde 5- Şaki oldukları Dâhiliye Vekâletince ilân olunan eşhasa madde-i anife veçhile yataklık edenlerin muvakkaten ahar mahalle nakillerime veya başka yerlerde iskânlarına Dâhiliye Vekâleti mezundur.

Madde 6- Dâhiliye Encümeninin tadili aynen,

Madde 7- Eşkıya çeteleri efradından bir veya birkaçı şekavetten nedametle rüfekasından bil-iftirak Hükûmete teslim-i nefs ile çetenin mütebaki efradının bulundukları mahalleri ihbar ve tenkillerini temin edecek surette takip müfrezelerine fiilen delâlet ve muavenet eyledikleri veya çeteden iftirakten mukaddem rüfekasından bir veya bir kaçını itlaf ederek arz-ı teslimiyet ettikleri takdirde hukuk-ı şahsiye baki kalmak üzere haklarındaki bilcümle takibat-ı kanuniye beş sene müddetle tecil ve bu müddet zarfında cinayet nevinden yeni bir cürüm irtikâb etmezlerse tecil affa münkalib olarak kendilerine tebliğ olunur.

Madde 8- Muvakkaten mahall-i âhara nakil veya başka yerlerde iskân edileceklerin masarif-i sevkiye ve iskâniyeleri, iskân-ı muhacirin muhassasatından ol baptaki ahkâma tevfikan tediye ve şakilerin tenkilde fevkalâde hizmetleri sebk edenlerle muhbirlere hizmetlerine göre mükâfat-ı nakdiye ita olunur.

Madde 9- Dâhiliye Encümeninin tadili aynen,

Madde 10- Dâhiliye Encümeninin tadili aynen,

Madde 11- Dâhiliye Encümeninin tadili aynen,

Aza: Eskişehir Abdullah Azmi

Kâtip: Dersim Feridun Fikri

Adliye Encümeni Reisi namına: Kastamonu Mahir

Aza: Mersin Besim

Aza: İzmir Necati

Reis - Heyet-i Umumiyesi hakkında söz isteyen var mı?

Ahmed Bey (Kars) - İşitmedik Reis Beyefendi!

Reis - Efendim! İzale-i Şekavet Kanunu ve bu baptaki mazbatalar, tab ve tevzi olunmuştur. Şimdi yeniden okumaya lüzum yoktur. Heyet-i Umumiyesi hakkında müzakereye başlıyoruz. Söz isteyenleri kaydediyorum.

Haydar Rüşdü Bey (Denizli) - Muhterem efendiler! Müzakeresi için Heyet-i Celilenize tevdi edilen bu kanunu, yukardan aşağıya doğru okuduğumuz zaman görürüz ki bu kanun, Hükûmetin ifasına mecbur olduğu vezaifi doğrudan doğruya halka tahmil ediyor. Bu kanunun hiçbir maddesi yoktur ki izale-i şekavet için Hükûmetin şu suretle hareket edeceğini veya bu tedbiri alacağını göstersin. Burada yalnız bir şey vardır; Hükûmet, bu kanun ile halka ve eşkıyaya vazifeler tahmil etmiştir. Kanun mucibince; halk yataklık yapmayacak, halk eşkıyayı öldürecek, halk Hükûmete ihbar-ı keyfiyet edecektir ve sonra da eşkıyaya vazife tahmil edilmiştir. O şakiler de, beraberce arkadaşlık etmiş olduğu şakileri öldürecek ve öldürdükten sonra da memlekete gelecek ve bir kahraman vaz'ı ve tavrı ile memlekette, serbest serbest gezecektir. Hükûmete düşen vazife, şakileri ilân edecek, şakileri sürecek, ondan sonra da halk ve eşkıya vazifesini gördü diye Hükûmet çubuğunu yakıp kahvesini içecek. Bendeniz, bu şekilde ve bu mahiyette olan bir kanun ile şekavetin izale edileceğine kâni değilim. (Doğru sesleri) Fakat izale edildiğini bir dakika için dahi farz etmiş olsak neticede şekavet kalkacak, fakat onun yerine içtimai, hattâ biraz da siyasi ve biraz da şahsi olarak milletin arasında münaferet ve husumet kaim olacaktır. (Pek doğru sesleri) Bu kanun neşir ve ilân edildiği vakit anlaşılacak bir mana da vardır. Bu mâna da, bu memlekette asayiş olmadığıdır. Zannederim ki halkı birbirine kırdırmayı kanunen mubah kılacak derecede şiddetli bir kanun neşretmenin manası, demin arz ettiğim manadan başka bir şey değildir. O halde bu manayı ifham edecek bu kanunu neşrettikten sonra, ancak asayişi bulunan yerlere girebilen servete ve iktisadi emniyete veda etmek lazım gelir. Biz, bir taraftan diyoruz ki memleketimize servet girsin şirketler gelsin, bankalar açılsın, her şey yapılsın, iktisadi her türlü müessesat vücuda getirilsin, diğer taraftan da bu kanunla ilân ediyoruz ki bu memlekette asayiş yoktur; hattâ o kadar yoktur ki Hükûmet bunu kendi kuvveti ile yapmaya muktedir olamamış da, halkı kendi mesaisine teşrik etmiştir, dedirteceğiz.

Ruşen Eşref Bey (Karahisar-ı Sahib) - Canavar avcıya öldürtülür.

Haydar Rüşdü Bey (Denizli) - Bu kanunun tetkikinde, bir noktaya daha ilişmek lâzım gelir. Kanun, aynı zamanda bizim adlî ve hukuki esasatımıza karşı açıktan açığa bir şüphe izhar ettirmiş oluyor. Diyoruz ki yataklar meselesinde, takibat-ı adliyemiz ve sairemiz, muhakemat ve adlî desatirimiz maksada kâfi değildir. Çünkü yatakları takip etmek birtakım usul ve kavaide bağlıdır. Bunları yapıncaya kadar hem zaman geçer, hem de maksat fevt olur. Bunlar belki doğrudur. Fakat diğer bir nokta-yı nazardan da bu kanunu kabul ettiğimiz takdirde Hükûmete fevkâl-kanun bir salâhiyet veriyoruz ki: O da adliyemizi ve kavaninimizi mefsuh ve mensuh bir hale getiriyoruz. Bu kanunu yaptıktan sonra müddeiumumilerimizin vazifeleri ne olacaktır? Kanunlarımızın bu işe müteallik olan ahkâmı ne derecelere kadar icra edilmiş bir halde olacaktır? Bendeniz bunu anlayamadım. Bu kanun ile Hükûmet bizden bir kısım salâhiyet; yani eşkıyaları eşkıyaya yataklık edenleri ve hatta dairesini de biraz tevsi ederek aşiretleri bir yerden diğer bir mahalle nakletmek salâhiyetini istiyor. Bunlar birer cezadır ve her cezanın bir mahkemeden çıkması icabeder. Nefiy meselesinde bir defa Hükûmete bu salâhiyeti vermekle o kanunun hal ve fasletmesi lâzım gelen bir meseleden tamamıyla tecrit ediyoruz ve mahkemenin salâhiyetini Hükûmete veriyoruz. Bu ne dereceye kadar doğrudur bilmem? Sonra nefiy ve tağrib edilecek adamları tutuyoruz, nihayetü'l-emir bir idare memurunun veyahut jandarmaların ve birtakım mütegallibenin keyfine, temyizine bırakıyoruz. Öyle yerlere terk ve takdir ediyoruz ki esasen halk o jandarmadan, o mütegallibeden ve nihayet o idare memurunun bazılarından esasen müştekidirler. Bu halkı kendilerinden şikâyet ettikleri adamların takdir ve temyizine terk etmek bilmem ki ne derecelere kadar doğrudur? Demiştim ki: Kanun, şahsi münaferetleri ve intikam hislerini uyandıracaktır. Diyoruz ki: Herhangi bir şakiyi öldüren diğer bir şaki yani onun arkadaşları affedilecektir. Fakat bir şakiyi öldüren diğer bir şakinin o ölen adamın akrabası, o da ve ehibbası ve nihayet köylüleri tarafından maruz-ı intikam olmayacağını ne ile temin edeceğiz? Yatakların tayin ve tespiti için elbette bir tahkikat yapılacaktır. Onların mahiyetlerini ve kimler olduğunu tespit için yapacağımız bu tahkikat yine halkın içinden olacağından köylüleri ve halkı birbirine düşman mevkiine getireceğiz. Sonra diyoruz ki kendi arkadaşlarını öldüren şakileri affedeceğiz. O şaki memleketinde serbest yaşayacaktır. Şimdiye kadar affedilmiş birtakım şakiler vardır. Bunlar memlekette serbest bir surette yaşıyorlar. Acaba bunların memleket içinde yaşamaları ile dağda dolaşmaları arasında bir fark var mıdır? Bendeniz hiçbir zaman görmedim, o şaki yüzlerce şekavet yapacaktır ve

sonra memleketine gelecektir, ellerini kollarını sallaya sallaya gezecektir. Neticede halk yine o şakinin esiri olacak ve onun taht-ı tehdidinde kalacaktır. Nitekim memleketin içerisinde her köşesinde şakiler vardır ve bunun pek çok emsali vardır. Yataklık yapanları hata aşiretleri bile nakledeceğiz. Memlekette eğer eşkıyanın miktarı çok az ise, yatakların miktarı da azdır. Binaenaleyh az bir kitle için böyle bir kanun koymaya hacet yoktur. Eğer çok ise; yatakların adedi de çok olacaktır. Binaenaleyh biz nefiy ve tağrib hakkını Hükûmetin eline verdik mi göreceğiz ki: memleketin bir ucundan diğer ucuna kafilelerle muhaceret başlayacaktır. Bir aileyi bir noktadan kaldırıp diğer bir noktaya sevk etmek şu veya bu sebeplerle zannederim ki birtakım halkın hukuk-ı tasarrufiyesini, hakk-ı serbestisini, hayatını, yaşama hakkını nez'etmek demektir. Ufacık bir mesele için veyahut şunun bunun tezviratı ile ifadatiyle yatak diye telâkki edilen insanların lâlettayin hatta bir mahkeme kararına istinat etmeksizin bir yerden kaldırılıp diğer mahalle; uzak yerlere sevk edilmesi, nefyedilmesi bir zulüm teşkil eder zannederim. Bunların iskânı için Hükûmet bir masraf da kabul

ediyor. Bunu hangi bütçeden, hangi fasıldan tefrik ve sarf edeceğini bilmiyorum, Avans Kanununda yapılan istifsarlara böyle bir cevap alınamamıştır, ihtimal Dâhiliye Vekâleti bu muazzam iş için bütçesinden bir miktar tasarruf edip buna hasredecektir. Fakat esasatına muteriz olduğum şu şey için sarf edilecek para hiç olmazsa yanan, yakılan yerlerdeki ahalinin refahına sarf edilse daha müsmir, daha faydalı netice elde edilmiş olur. Sonra bir noktaya daha nazar-ı dikkati celbederim. Deniyor ki: Halk eşkıyayı öldürecektir ve öldürdüğü vakit de her türlü takibat-ı kanuniyeden azade kalacaktır. Halk bittabi eşkıyayı dua ile sopa ile öldürecek değildir, elinde silâh bulunacaktır. Binaenaleyh biz halka silâh tevzi etmeye mecburuz. Fakat efendiler daha dün kaldırılan idare-i örfiye mıntıkalarından halkın elinden silâhlar toplattırılmıştır ve görüyoruz ki Hükûmet lüzum gördüğü yerlerde silâh tevzi etmektedir. Bir taraftan halkın elinden silâh toplanırken diğer taraftan da halka silâh tevzi ediliyor. Bu gayet yekdiğerine mütebayin ve mütehalif bir harekettir. Hükûmetten bu gibi hareketlerin sâdır olmaması icabeder. Memlekette asayişi muhafaza için zannederim 43 bin kadar jandarma besliyoruz. Daha geçen gün kabul ettiğimiz bir kanunla da bu jandarmaya altı ay için dört buçuk, beş milyona yakın bir tahsisat kabul ettik.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Jandarma aç...

Haydar Rüşdü Bey (Devamla) - Eğer halk kendi kudretiyle eşkıyayı izale edecekse ben şimdiden buna razıyım. Halka silâh verelim, eşkıyayı izale etsin. Fakat o zaman da jandarmayı ilga edelim ve o beş milyon lirayı da alıp başka yerlere sarf edelim. Hulâsa olarak arz edeyim, halkı birbirine düşüren, birçok hanümanları nefiy ve tagrip suretiyle mahva sevk eden, kanunlarımızın kifayetsizliğini âleme karşı ilân eden ve Hükûmetin mevcudiyeti hakkında iyi bir fikir verdirmeyen bu kanunu hatta saha-yı müzakeremize bile ithal etmek doğru değildir. Eşkıyayı izale edeceksek bunu Hükûmet kuvvetiyle kanun kuvvetiyle ve milyonlarca lira verdiğimiz jandarma kuvvetiyle, o da kâfi gelmiyorsa asker vermek, askerleri o noktaya tevcih etmek suretiyle izale edelim. Yoksa böyle halkın eline silâh vererek kardeşi kardeşe öldürtmek suretiyle değil!..

Necati Bey (İzmir) - Kanun mühimdir. Lehte ve aleyhte söyleyecekler anlaşılsın, ondan sonra müzakereye devam edilsin.

(Lehte, aleyhe olmak üzere tasnif yapıldı.)

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Bundan bir sene evveli bendeniz böyle bir kanunun lüzumuna kani olarak bir maddeden ibaret olmak üzere bir kanun lâyihası takdim etmiştim. Bugün Hükûmetin Dâhiliye ve Adliye Encümenlerinde de müttehiden lüzumunu takdir ettikleri bu İzale-i Şekavet Kanunu tabedilerek manzur-ı âliniz olmak üzere tevzi edilmiştir. Malûm-ı âliniz şu son seneler zarfında memleketin her tarafında yer yer türeyen birtakım eşkıya kendilerine birçoklarını da teşrik ederek fukara-yı halkı ızrar etmekte ve gelip geçen yolcuları enva-ı rezaletle

soyarak envai mezalim irtikâp etmektedir. Bunun için jandarma kuvveti kâfi gelmiyor. Seyyar jandarma müfrezeleri teşkil ediliyor. Böyle muazzam müfrezelerle eşkıyanın derdest ve tenkiline imkân bulunamıyor. Ne vakit ki eşkıya kuvvetli bir müfreze karşısında kalırsa kendisini kaybediyor, bir müddet tahaffuz ettikten, o jandarma yahut o kuva-yı seyyare dönüp dolaşıp avdet ettikten sonra yine meydana çıkıyor. Şimdiye kadar idare vazifesiyle iştigal eden arkadaşlar bilirler ki ekseriya, ne vakit eşkıya imha edilmişse halkın müzahereti ile halkın muaveneti ile yapılmıştır. Fakat vazife ve mesuliyeti orada yine jandarma üzerine almıştır. Halk eşkıyayı katiyen yaşatmaz. Yalnız köylerinde bir eşkıyanın öldürüldüğünü haber alan Hükûmet evvelemirde sende esliha-yı memnua vardır diye başına çöker, sonra, sen sıfat-ı resmiyede bulundun, Hükûmetin vazifesine müdahale ettin, binaenaleyh seni muaheze ediyoruz diyerek hapseder. Böyle ciğeri mezalimden yanan halk ile daima temas ediyoruz ve hepiniz buna vâkıfsınız. Halk söylüyor ki Hükûmet bize salâhiyet versin, yani bizi mesul tutmasın. Binaenaleyh bu kanun halkı eşkıyayı öldürmeye teşvik etmiyor. Eşkıyayı öldüreni af ediyor yani cezadide olmuyor, muaf oluyor.

Deniliyor ki bu kanun halkı birbirine kırdırıyor. Bendeniz bu mütalâaya iştirak edemeyeceğim. Çünkü ne gibi eşkıyanın imhasına mezuniyet verileceği kanunda zikrediliyor. Şekavet-i müstemire erbabından olacak, bir vecihle derdestine imkân olmayacak en nihayet Hükûmet, bu adam eşkıyadır diye ilâna mecbur kalacak. Bunun için bendenizce imhaya hacet kalmaksızın bu adam derhal şekavetten vazgeçecektir. Çünkü düşünecek belki bu kanunun neşrinden itibaren şekavet duracak eşkıya diyecek ki benim izale-i vücudum mubahtır. Binaenaleyh ne bir kimsenin kahvesini içebilecek, ne de bir köyün odasına inip yemeğini yiyecek. Yani beni teslim edecekler diye yemeği de yiyemeyecek, ne de bir odada serbest serbest oturabilecek. Hatta yattığı odadan şüphelenecek. Çünkü gece beni öldürürler diye, hülâsa dağ başında yatsa orada da taştan bile korkacak, ürkecektir. Ancak kanunun tarz-ı tanzimine itiraz edilirse bunun tadili Meclis-i Âlinin elindedir. Yalnız eşkıyayı imha eden adam mahkûm olmasın. İşte bunun için böyle bir kanunun, yapılmasına şiddetle lüzum vardır ve elzemdir.

Şefik Bey (Bayezid) - Efendiler! Bu kanunu okuduğum zaman Ceza Kanunnamesi ve kavanin-i sairenin gerek kuva-yı idariye ve gerek kuva-yı inzibatiyeye verdiği hak ve salâhiyete ait olan maddeleri gözümün önünde tecelli etti.

Malum-ı âlinizdir ki gerek eşkıya, gerek eşkıyaya yataklık edenler hakkında icra edilen takibat ve haklarındaki şerait ve evsaf ve eşkıyadan olup da refik töhmetlerini ihbar ve derdestleri esbabını tehiye ve teshil edenler hakkında dahi ahkâm-ı cezaiye ve kanuniyemiz mevcuttur. Binaenaleyh bendeniz bu kanunu, bu lâyiha-i kanuniyeyi mevcut kavaninimizden iktibas ve hulâsa suretiyle çıkarılmış bir lâyiha olarak görüyorum. Yani fazlası yok, noksanı pek çok efendiler! Bu lâyihadan şu istidlal olunur ki memleketin her tarafı şekavetle dolmuş. Fakat öyle değildir. Şekavet her tarafı sarmış değildir. Ben şekavetin mahdut mahallere münhasır olduğuna kaniyim.

Ruşen Eşref Bey (Karahisar-ı Sahib) - Umumidir!

Şefik Bey (Bayezid) - Umumi olduğu iddia olunamaz. Birçok yerler tadat olunur ki bugün asayiş ve emniyet içerisinde yaşıyor. Bu, böyledir. Binaenaleyh bunu tahdit edelim.

Ruşen Eşref Bey (Karahisarı Sahip) - Efendim! Bu şekavet rüzgâr gibi her taraftan eser.

Şefik Bey (Bayezid) - Kanun umumidir. Hâlbuki şekavet hususidir, mahduttur. Evet bu şekavet ibka ve icra edildiği zamanlar Hükûmet bunun esbab ve avâmilini tetkik ve taharri etti mi ve bunun âdem-i vukuu için zabıta-yı mania vazifesini deruhde etmiş olan kuva-yı idariyemiz lâzım gelen tedabir ve çareleri düşündü mü? Kuva-yı inzibatiyemiz bunların derdest ve tenkilinde, izhar-ı acz ettilerse kanunen lâzım olan kuvve-i askeriyeye müracaatla bunları derhal bastırmak ve tevsiine meydan vermemek esbabını istikmal etti mi? Etmemiş olduğu bu lâyihanın tevdii ile tahakkuk ediyor. Maahaza Hükûmet-i hazıramız kuvvet ve kudretini, celâdetini bütün dünyaya tasdik ettirmiş olduğuna göre böyle türeyen birkaç türedinin tenkillerinde izhar-ı acz etmeyeceğine hepimiz de kaniyiz. Kifayet eder ki işi yed-i emanetlerine tevdi ettikleri memurlar vazifelerini bihakkın ifa etmiş olsun. Bendeniz bu kanunda -bu lâyiha-i kanuniyede- yalnız üç fıkra görüyorum. Birisi; efrad-ı ahalinin de tenkile salâhiyeti, ikincisi; muhbirlere mükâfat-ı nakdiye itası, üçüncüsü; yatak olanların ahar mahallere nakil ve nefyi ve oralarda iskânlarıdır. Evvelce rüfeka-yı muhteremeden bir zatın beyan buyurdukları üzere efrad-ı ahaliyi teslih etmek, dağlarda dolaştırmak, eşkıyayı vurdurmak meselesi Hükûmetin izharı aczettiğine delâlet eder... Malûm-ı âlinizdir ki gerek kendisinin ve gerek efrad-ı ahalinin can, mal, ırzı aleyhinde ika-yı cürüm eden canilerin filhal katl ve imhasiyle her fert

mükelleftir. Kanun bu hak ve salâhiyeti vermiştir. Bunun için ayrıca salâhiyet vermekte mana yoktur. Yalnız silâh bedest eşkıyayı takip için dağlarda dolaşmak vazifesinin de ahaliye tahmiline bendeniz lüzum görmüyorum ve bundan bir fayda hâsıl olacağına da kanaat getirmiyorum. İkincisi: Muhbirlere mükâfat-ı nakdiye itası. Belki bundan ufak bir fayda hâsıl olabilir. Fakat bundan da kâfi derecede fayda memul etmiyorum. Üçüncüsü; yataklık edenlerin ahar mahalle sevk ve iskânlarıdır ki bu, fevkalâde nazar-ı dikkat ve hayretimi celbetti. Malûm-ı âlinizdir ki yataklık edenler, eşkıyanın muini ve şerik-i cürümleridir. Eşkıya hakkında yapılacak muamelât; katl ve tenkil, mücazatın belki biraz daha hafifi yataklar hakkında da yapılabilir. Çünkü kanunlarımız, ahkâm-ı kanuniye bunu emreder. Şimdi bu layihayı kanuniyede, yataklık edenlerin ahar mahalle sevk ve iskânları diyor. Bu ne demektir? Bunlar canilerin şerikidir. Ahar mahalle sevkleri ile mücazattan kurtuluyorlar mı? Bununla haklarındaki mücazat-ı kanuniyenin âdem-i imkânı mı tasdik ediliyor? Bu imkânsızlıktır. Mücazat-ı kanuniyeye mazhariyetleri teslim olunuyorsa bunlar pençe-i kanuna teslim edilmelidir. Bunlar hapis ve tevkif edilsin, sonra ailelerinin sair taraflara nakli meselesi kalıyor. Bu ise hilaf-ı madelet ve hilaf-ı kanundur. Bu bapta gerek Hükûmetin ve gerek Encümenin bize izahat-ı kâfiye vermesini istirham ediyoruz. Biz de buna ait olan nokta-i nazarımızı Meclis-i Âliye arz ederiz.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve Dâhiliye Vekili Fethi Bey (İstanbul) - Efendim! Leh ve aleyhte bulunacak olan rüfekanın tenkidatına cevap vermek; Hükûmetten ve Encümenden sorulacak suallere cevap vermeye mübaşeret etmezden evvel bir noktayı Heyet-i Âliyyenize arz etmek istiyorum: Gerek bundan evvel söz söylemiş olan Haydar Rüşdü Bey biraderimizin ifadatına ve gerekse şimdi söz söyleyen arkadaşımızın ifadatına göre kanun, tamamıyla anlaşılamamıştır. Haydar Rüşdü Bey kendi kendine bir kanun tasavvur etmiş ve kendi düşüncesine nazaran o kanunu tenkit etmiştir. Bu daire dâhilinde yapılacak olan münakaşanın faydası yoktur. Gerek Haydar Rüşdü Bey, gerek Şefik Bey diyorlar ki: Eşkıyayı vurmak için Hükûmet, ahaliyi tavzif etmiştir ve ahaliye silâh tevzi edecektir. Hükûmete ait olan vazifeyi ahaliye vermiştir. Böyle bir madde varsa gösteriniz, rica ederim. Eğer yoksa olmayan bir şeyi burada söylemeye hacet yoktur ve muvafık olmaz zannederim. Kezalik Haydar Rüşdü Bey biraderimiz ayn-ı noktadan ve diğer bir noktadan daha bahsetmiştir ki O da aşiretlerin nefyolunması. Bu da kanunda yoktur. Usul-i müzakeremiz veçhile bizim tevdi ettiğimiz kanun Dâhiliye Encümenine gitmiştir, tadilâta uğramıştır. Oradan Adliye Encümenine gitmiştir, tadilâta uğramıştır, buraya gelmiştir. Bu tadilâtta Hükûmet tamamıyla hemfikirdir. Şimdi son müzakeremiz Adliye Encümeninden çıkmış olan şekil üzerinedir. Yoksa madum olan şekil üzerine tenkit etmek beyhude yere izaayı vakt etmek demektir. Onun için tenkidatta bulunan arkadaşlarımıza rica ederim, tenkidatta bulunurken Adliye Encümeninden son defa çıkmış olan şekli bir defa mütalâa buyursunlar, ondan sonra teklifte bulunsunlar.

Mahmud Celal Bey (İzmir) - Muhterem efendiler! Bendeniz pek ehemmiyetli bir mesele karşısında bulunduğumuzu zannediyorum. Hükûmet, memleketimize karşı haricin savletini kırdıktan sonra dâhilde asayişi katiyen temin etmek mecburiyetinde idi ve nitekim millet intihabı yapmazdan evvel açık bir ifade ile millete hitap ettik, dedik ki: Suret-i katiyede bu memlekette asayişi temin ve tesis edeceğiz, umdelerimizin en kuvvetli bir maddesini teşkil eden bu asayiş keyfiyeti ile müntehiplerimizle karşı karşıya geldiğimiz zaman; bana müntehiplerimizin bazılarının söylediklerini Heyet-i Âliyyenize arzı bir vazife bilirim. Dediler ki: Efendiler! Bizi kurtardınız, bu umdelere karşı, bu umdeleri neşreden Heyet-i Hükûmete karşı ebedi ve lâyezal hürmet, emniyet ve itimadımız vardır. Biz sizden dokuz umde istemiyoruz, külfet etmeyiniz, ilk toplandığınız zamanda yani ilk devre-i içtimaiyede asayişi suret-i katiyede temin ederseniz bu kâfidir, kâfi bir muvaffakiyettir. Biz ziraatımızı da ileri götürürüz, iktisadımıza, refahımıza ait olan yolları da buluruz. Bu itibarla Hükûmete teşekkür etmek istiyorum. Çünkü millete vâdettiğimiz bir mesele-i mühimmenin müzakere ve münakaşası için karşımıza gelmiştir. (Çok doğru sesleri) Kanun eğer nakıs ise, kanun eğer bu ihtiyacı temin etmiyorsa biz mebusların vazifesi, vaziyeti takrirlerimizle izah etmek ve Hükûmete kabul ettirmek ve mutlak ve mutlak asayişi temin etmektir. Bu itibarla bendeniz bu kanunun lehindeyim. Memlekette şekavet meselesi mevzubahis olduğu zamanda eski şekil hatıra gelmelidir. Bazı memleketler vardır ki oralarda şekavet, âdi şekilde, türedi bir surette meydana gelir. Kendiliğinden bastırılır ve Hükûmetin tenkilde az hizmeti sebkat eder. Meselâ: Bursa. Fakat

ikinci bir kısım vardır ki: Onlara şekavet-i daime mıntıkası denilir. Meselâ: İzmir ve Aydın havalisi gibi... Bu şekavet daima mıntıkasında, bu şekavet-i marazî, asırlardan beri sürüklenmiş, birçok an'aneler, efsaneler meydana getirmiş ve memleketin gençlerini daima şekavete sürüklemiştir. Bu maraz-ı içtimaiyi izale etmek, kökünden temizlemek tekrar ediyorum Hükûmetin ve Meclis-i Âlinizin en mühim vazifesidir. Bendeniz bu kanunu okuduğum ve tetkik ettiğim zaman o muhitte dolaştığım yerlerde bu şekavetin izalesine ait dinlediğim mütalaatın burada tamamen yer bulduğunu gördüm. Yani Hükûmetin Ankara'da oturarak alelade bir kanunla huzurunuza gelmediğini gördüm. Hükûmet, mahallinin ihtiyacını tetkik ederek bu teklif-i kanunide bulunmuştur. Kanunda bizim vicdanlarımızı en çok hırpalayacak ve nazar-ı dikkatinizi celbedecek yataklar meselesidir ve hiç zannetmem ki kendi işi ile gücü ile meşgul olan ve sırf zati refahına, milletin içtimai refahına çalışan insanları evinde, tarlasında taciz eden tufeyli ve şaki mahlûkların imhasında, merhamet gösterebilecek hiçbir fert bulunabilsin veyahut merhameti aklına getirecek bir fert mevcut olabilsin. Arz ettiğim veçhile en mühim olan yataklar meselesidir. Efendiler! Eğer yatak olmasa ve şakiler yataklara istinat etmese memlekette şekavet olamaz. Şekaveti idame eden, yaşatan yataklardır. Yataklar da iki kısımdır: Nitekim kanunda bu da dercedilmiştir. Bunların bir kısmı bil-ihtiyar ve menfaat mukabilinde mütegallibelerin, şakilerin silâhına istinat ederek zavallı ve masum halkı ezmek emeliyle şakilerle birleşerek yataklık etmektedirler. Memlekette şekaveti idame etmek isteyen bu adamlara, bu tufeyli ocaklara karşı zannediyorum ki Meclis-i Âlinin içinde bir fert merhamet gösterebilsin. İkinci kısım geliyor ki: Onlar, namuskârdırlar, işleri vardır, tarlaları vardır, işlerini tedvir edebilmek ve ailelerinin maişetlerini temin edebilmek için çalışmak mecburiyetindedirler. Fakat çalışabilmek için şakilere taviz vermek mecburiyetindedirler. İşte onlar, sizin de, herkesin de, Heyet-i İçtimaiyenin de merhametine şayan insanlardır... Yataklar da bu kısım insanları nazar-ı dikkate almalıdır. Onlar, kendilerini kurtarmak için şakilere taviz vermek mecburiyetindedirler. Onlar için de kanunda ahkâm vardır. İstediğimiz gibi tadil edebiliriz ve bir karara raptedebiliriz. Böyle bir mukaddemeden sonra efendiler! Şekavet-i daime muhitinde şekaveti izale edebilmek için yalnız kuvvet, yalnız zecrî hareketler kâfi değildir ve nitekim Hükûmet, onlara karşı asker sevk etmiştir, jandarma kuvvetlerini teksif etmiştir ve yatakları başka yerlere tebid etmiştir. Fakat bütün bu kuvvet ve bu icraat kâfi gelmemiştir. Nitekim İdare-yi örfiye meselesi mevzubahis olurken Heyet-i Vekile Reis-i Muhteremi Fethi Beyefendi, tenkil ile şekavet zail olamıyor, çünkü: Yerlerine başkaları geçiyorlar buyurdular. Çok doğrudur. Şu halde yalnız cebri ve zecrî hareketlerle izale etmek kâfi değildir. Çünkü: Şekavet, aynı zamanda esbab-ı içtimaiyeden tevellüt ediyor. Bir köylü çocuğu tasavvur ediniz, doğduğu andan beri daima şakilerin menakıbını işitmiş. Onların, muhitinde daima kahraman olarak telâkki edildiğini duymuş ve onların harekâtını taklit etmek hevesi kendisinde uyanmıştır. Onlar, ne kadar tazyik altına alınırsa alınsın

o nisbette kahraman olacağını düşünmektedirler. Şu halde Hükûmetin şekaveti nazar-ı dikkate aldığı zaman bunun müvellidi olan esbab-ı içtimaiyeyi de nazar-ı dikkate alması lâzım gelir. Bendeniz düşündüklerimi arz edeceğim ve fakat bunların tamamen kâfi olduğunu iddia edecek kadar "egoist" değilim şekaveti müzmin bir hale getirenlerden birincisi efendiler, şakilerin daima affa mazhar olmalarıdır. Bir şaki muhitinde temayüz eder kesesini doldurur, elde silâhı ile beraber köye gelir ve köyün en muhterem bir adamı olur. Ayağı ayağının üzerinde köy kahvesinde menakibini anlatır. Gençler onu şayan-ı hürmet görürler ve elbette, elbette ki şaki olmak hevesi meydan alır, gider. İşte efendiler şakilerin affedilmesi şekavetin müzmin bir hale girmesine ve bunun temadisine yegâne ve kuvvetli sebeptir. İkincisi şekaveti muhit tenmiye ettiğine nazaran, bizim o zihniyeti öldürmek için hiçbir hareketimiz yoktur. Şu halde efendiler! Şekavetin kötü bir şey olduğunu ve şekavette gösterilen enerjinin milletin nefine doğru tevcih edilmesi lâzım geleceğini ve onun zavallı milletin nefine karşı tevcih edildiği takdirde pek çok kuvvetli olacağını anlatmak ve gençlerin fikirlerini doldurmak lâzımdır. Bunu da gördük efendiler! Yunanlılar İzmir'i işgal ettiği zamanda bu adamlardan pek ziyade istifade edildi. Çünkü tehlikenin kendi kapılarına kadar geldiğini gördüler. Millî bir hisle koşmaya başladılar,

mukavemet gösterdiler ve ilk zamanlarda pek kuvvetli tesiratı görüldü ve şüphe yok ki bundan istifade ettik. Efendiler! Binaenaleyh şaki dediğimiz bu adamların fikirlerini tenvir ettiğimiz zaman bunlardan istifade etmek ihtimali mevcuttur. Şu halde yapacağımız ikinci bir iş; şekavet-i daime mıntıkasında mekteplere, maarife ehemmiyet vermek ve ilim kuvveti ile bunların fikr-i şekavetini izale etmek lâzımdır. Bu o kadar zor bir mesele değildir. Yani şekavet zihniyetiyle mücadele etmek lâzım gelir. Üçüncüsü; yataklardan bahsettiğim zaman ikiye ayırmıştım ve bunların ikincisinin bizaruretin yataklık ettiklerini arz etmiştim. Köylüler şakilerin kısmen takdirkârı olmakla beraber herhalde kendi menfaatlerine dokunduğundan dolayı onların da pek yaşamalarını arzu eden mahlûklar, insanlar değillerdir. Pek çok köylü vardır ki şakilere bir şey yapmak imkânını elde edemediklerinden dolayı müteessirdirler. Farz ediniz ki ovanın orta yerinde yahut bir dağ tepesinde beş, on haneden ibaret bir köy vardır. Oraya on beş, yirmi müsellâh adam gelmiştir. Köyü soymak istiyorlar, köy halkı buna nasıl mukavemet edecektir? Ve elbette şakilerin bütün arzularını is'af edeceklerdir. Şu halde şekavet-i daime mıntıkasında üçüncü olarak derpiş edilecek mesele, köyleri teksif etmek eşkıyanın taarruzuna karşı böylece bir kuvve-i mukavime teşkil etmek lâzımdır. Bu da mühim ve müşkül bir mesele değildir. Efendiler, İzmir ve Aydın muhitinde servet mebzuldür. Halk, az sa'yi ile çok menfaat elde etmektedirler. Hükûmet, kendilerine rehberlik eder. Onları memleketin ihtiyacat ve iktisadî vaziyetlerine göre köylerini teksif etmeye gayret ederse emin olunuz ki kemal-i minnetle Hükûmete yardım edeceklerdir. Nitekim "Çine" kazasında bulunduğum zaman bu kazanın eşrafı bunu bendenizden rica etmiştirler ve Hükûmete vasıtamla müracaat etmeye karar vermişlerdir. O Çine kazası ahalisi ki bugün dahi şekavetin tagallübü altında ezilmektedirler. Bana ifadeleri arasında diyorlardı ki şu dakikada köylerde mâruf ve zengin bir adam yoktur ki evinde yatabilsin. Bunların her biri her gece yer değiştirmek suretiyle ağaç kovuklarında ve dereler içlerinde vakit geçirmektedirler. Şu halde efendiler! Takdir ve insaf edelim ki Hükûmet böyle beş, on hanelik her köye jandarma kuvveti ikame edebilsin. Bunu temin edebilmek imkânı yoktur. Şu halde bir defa esaslı olarak ıslahata geçmek lâzım gelirse, şekavet-i daime muhitindeki köyleri teksif etmek lâzımdır. Dördüncüsü: Bu hatırıma geldiği için söyleyeceğim ve hem pek ucuz bir şeydir. Şekavet-i daime muhitindeki memurların intihabında çok dikkatli davranmak lâzımdır. (Esasen her yerde öyle olmak lâzım gelir sesleri) Memurlarımızın hiç şüphesiz diğer memleket memurları gibi ehil olanları ve âciz olanları vardır. Fakat şekavetle malûl olan bir muhitte, elbette vekil-i aidi bilir ki; hangi memur, hangi kaymakam, hangi mutasarrıf daha kuvvetli ifa-yı vazife eder. Buna ehemmiyet verildiği takdirde bu, tamamıyla izale edilemezse de muvaffakiyet kısmen elde edilmiş olur. Bendeniz, Aydın, Muğla, kısmen Denizli ve İzmir livalarında dolaştığım zamanlarda gördüm ki; vazifesini hüsn-i ifaya muktedir, liyakatli kaymakamlarımız vardır ve fakat ekseriyeti de vazifesini ifadan âciz memurlarımızdır. Mâruzâtım bu zemine döküldükten sonra Heyet-i Âliyyenize bir meseleyi de arz etmekliğim benim için bir vazife-i vicdaniye haline gelmiştir. Efendiler! Bu mıntıkalardaki jandarmaların vaziyeti ile de alâkadar oldum. Mekteplerimizde ikmal-i tahsil ederek taşraya sevk olunan jandarmaların salâha doğru gittiklerini kemal-i şükranla gördüm ve çok korkuyorum ki efendiler, onlar mektepte aldıkları intizamı, disiplini idame edecek bir surette sevk ve idare olunamazlar. Muhit onları bozmaya müsaittir ve jandarmanın Heyet-i Umumiyesinin iyiliğe doğru gittiği kanaatindeyim. Az himmet, onları iyiliğe doğru götürecektir. Efendiler! Bundan başka düşündüğüm tedbirle şekavet, az zamanda izale olunabilir. Fakat izale olunabilmek için evvelemirde halkın emniyet ve itimadını -Hükûmet namına- kazanmak lâzım gelir. (Esas mesele sesleri) O emniyet, halka verildikten sonra halk şakiler aleyhine müttehiden seferberlik yapmaktan çekinmezler. Binaenaleyh Hükûmet, bu vereceğiniz kanun ile hiç şüphesiz kemal-i azim ile -kendilerinin hulûs-ı niyetinden emin olduğumuz için- sırf memleketin şekavetini izale-i aşk ve emeliyle çalıştıkları takdirde bunda muvaffak olmak için karşılarına başka türlü bir engel, mânia ve hiçbir şey zuhur edemez. Herhalde muvaffak olurlar. Bendeniz kanunun müzakeresinde maddelere ait sözlerimi muhafaza ederek bu kanunun, Heyet-i Umumiyesinin kabul edilmesini Heyet-i Âliyyenizden istirham ediyorum ve ilâveten şekavet kadar memlekette halka muzır olan ziraî asayişsizliğin dahi nazar-ı dikkate alınarak Meclis-i Âlinize gelmesini Dâhiliye Vekil-i muhtereminden rica ediyorum.

Reis - Buyurun Hilmi Bey! (Yarın sesleri)

Reis - Efendim! Heyet-i Muhtereme nasıl arzu ederse öyle karar verelim. Yirmi dört zat söz almışır. (Yarın devam edelim sesleri) Efendim! Yarın saat bir buçukta içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Evkaf Avans Kanununu Kabul Eden Aza-yı Kiram Esamisi

Ömer Efendi (Kars), Ahmed Ferid Bey (Kütahya), Ahmed Muhtar Bey (Trabzon), Ali Rıza Bey (Kastamonu), Ziya Bey (Erzurum), Sadık Bey (Karahisar-ı Sahib), Abdullah Bey (Trabzon), Hüseyin Rıfkı Bey (Edirne), Osman Niyazi Bey (Karesi), Abdülkadir Bey (Maraş), Faik Bey (Ordu), Mehmed Kâmil Bey (Karahisar-ı Sahib), Emin Cemal Bey (Bolu), Ali Rıza Efendi (Amasya), Ziya Bey (Sivas), Süleyman Necmi Bey (Canik), Süleyman Sırrı Bey (Bozok), Dr. Halid Bey (Kayseri), Mustafa Abdülhalik Bey (Kengırı), İbrahim Bey (Ertuğrul), Mahmud Bey (Siirt), Şefik Bey (Bayezid), Talât Bey (Ardahan), Raif Efendi (Erzurum), Ekrem Bey (Lâzistan), Halid Bey (Kastamonu), Mustafa Bey (Elâziz), Mehmet Bey (Karesi), Hakkı Bey (Van), Esad Bey (Amasya), Hafız Emin Efendi (İçel), Cudi Paşa (Siverek), Ahmed Süreyya Bey (Karesi), Nazmi Bey (Hakkari), Besim Bey (Mersin), Ali Şadi Bey (Kozan), Nuh Naci Bey (Kayseri), Hacı Kâmil Efendi (Tokat), Tahir Efendi (Giresun), Veysel Rıza Bey (Gümüşhane), Musa Kâzım Bey (Giresun), Ragıp Bey (Zonguldak), Ziya Bey (Kengırı), Fuad Bey (Konya), Şeyh Seyfi Efendi (Kütahya), Hüseyin Baki Bey (Burdur), Recai Bey (Ordu), Münib Bey (Van), Osman Kadri Bey (Muş), Vehbi Bey (Karesi), Mustafa Necati Bey (İzmir), Cevded İzrab Bey (Kütahya), Süleyman Sudi Bey (Bayezid), Hasan Bey (Trabzon), İbrahim Süreyya Bey (İzmit), Hakkı Tarık Bey (Giresun), Refet Bey (Bursa), Zülfi Bey (Diyarbakır), Halis Turgut Bey (Sivas), İsmail Bey (Karahisar-ı Şarki), Fuad Bey (Lâzistan), Ali Sururi Efendi

(Karahisar-ı Şarki), İhsan Bey (Ankara), Hacı Bedir Ağa (Malatya), Mustafa Zeki Bey (İzmit), Ahmed Hilmi Bey (Kayseri), Feyzi Bey (Diyarbakır), Ahmed Remzi Bey (Gaziantep), Şahin Efendi (Gaziantep), Ali Cenani Bey (Gaziantep), Halet Bey (Erzurum), Dr. Tevfik Bey (İçel), Şakir Bey (Ankara), Ahmed Şükrü Bey (Dersim), Hamdi Bey (Ordu), Mahmud Efendi (Siverek), Talât Bey (Canik), Ali Bey (Karahisar-ı Sahib), Ali Bey (Lâzistan), Yusuf Ziya Bey (Zonguldak), Cemil Bey (Tekirdağ), Talât Bey (Kengırı), Mehmed Emin Bey (Karahisar-ı Şarki), Mustafa Efendi (Konya), Mükerrem Bey (Isparta), Nebizade Hamdi Bey (Trabzon), Fethi Bey (İstanbul), Haydar Rüşdü Bey (Denizli), Rüşdü Bey (Erzurum), Yunus Nâdi Bey (Menteşe), Münir Bey (Erzurum), Dr. Mustafa Bey (Çorum), Rahmi Bey (Trabzon), Necib Ali Bey (Denizli), Refik Bey (Konya), Kâzım Bey (Ergani), Mahmud Nedim Bey (Malatya), Dr. Fuad Bey (Kırkkilise), Hacı Mehmed Efendi (Maraş), Salih Bey (Bozok), Haydar Âdil Bey (Karesi), Ali Şuurî Bey (Karesi), Şevket Efendi (Giresun), İsmail Bey (Ordu), Ruşen Eşref Bey (Karahisar-ı Sahib), Besim Atalay Bey (Aksaray), Halil Bey (Ordu), Faik Bey (Tekirdağ), Esad Bey (Lâzistan), Musa Kâzım Efendi (Konya), Zeki Bey (Gümüşhane), Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak), Receb Bey (Kütahya), Dr. Mazhar Bey (Aydın), Necib Bey (Mardin), İbrahim Bey (İzmit), İzzet Ulvi Bey (Karahisar-ı Sahib), Ahmed Şükrü Bey (İzmit), Mehmet Bey (Çanakkale), Sabri Bey (Saruhan), Ahmet Saki Bey (Antalya), Hasan Bey (Antalya), İhsan Bey (Ergani), Necmeddin Bey (Kastamonu), Hüseyin Hüsnü Efendi (Isparta), Yusuf Kemal Bey (Sinop), Tahsin Bey (Aydın), Feridun Fikri Bey (Dersim), Galib Bey (Niğde), İsmet Bey (Çorum), Arif Bey (Eskişehir), Rasih Efendi (Antalya), Murad Bey (Antalya), Atâ Bey (Niğde), Hilmi Bey (Artvin), Dr. Mehmed Hilmi Bey (Malatya), Ragıb Bey (Kütahya), Cavid Paşa (Canik), Câzim-Efendi (Erzurum), Cevad Abbas Bey (Bolu), Saib Bey (Kozan), Süleyman Sırrı Efendi (Trabzon), Veled Çelebi Efendi (Kastamonu), Emin Bey (Tokat), Mustafa Feyzi Efendi (Konya), Ömer Şevki Bey (Sivas), Abdülgani Bey (Mardin).

Müstenkif Olanlar

Hamdi Bey (İstanbul), İsmail Canbulat Bey (İstanbul).

Reddedenler

Ali Rıza Bey (İstanbul), Mahmud Bey (İzmir), Celâl Nuri Bey (Gelibolu), Vasıf Bey (Saruhan).

Otuz Birinci İçtima

2 Teşrinievvel 1339 Salı

Reis: Birinci Reisvekili Sabri Beyefendi

Kâtipler: Vasıf Bey (Saruhan), Mahmud Bey (Siirt)

1- Zabt-ı Sabık Hulâsası:

Reis - Celseyi açıyorum. Zabt-ı sabık hulâsası okunacak:

Efendim! Zabt-ı sabık hakkında mütalaa dermeyan edecek var mı? (Kabul sesleri) Kabul edilmiştir efendim.

2- Evrak-ı Varide:

Reis - Evrak-ı varideye geçiyoruz.

Teklifler

1- Nizamname-i Dâhilinin tadili hakkında Karesi Mebusu Ahmed Süreyya Bey'le rüfekâsının teklifleri vardır. Nizamname-i Dâhili Encümenine tevdi ediyoruz.

Mazbatalar

2- Keskinli Arslan Bey'in ve Araçlı Hacı Mehmed'in hukuk-ı memnualarının iadesine dair Adliye Encümeni mazbatası vardır, okunacak:

Riyaset-i Celileye

Keskin'in Abdurrahman Bey Obası karyesinden Abbas Bey'in ölü kerimesi Âdile Hanım ile Osmanoğlu Mustafa'yı martin kurşuniyle cerh ve katl maddesinden on beş sene küreğe mahkûm Keskinli Rıza Beyzade Arslan Bey'in ve sirkat maddesinden bir sene hapis cezasına mahkûm Araç kazasının Hurçviran karyesinden Hacı Mehmed'in hukuk-ı memnualarının iadesine dair Heyet-i Umumiyece encümenimize muhavvel İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinin tezkereleri okundu. Evrakları ledet-tetkik usulüne mutabık ve Usul-ı muhakemat-ı cezaiyenin fasl-ı mahsusu ahkâmına muvafık olduğundan iade-i hukuk-ı memnualarının münasip bulunduğunun Heyet-i Umumiyeye arzına karar verildi.

Kâtip: Dersim Feridun Fikri

Mazbata Muharriri: mezundur

Adliye Encümeni Reisi: Yusuf Kemal

Aza: Kastamonu Necmeddin

Aza: Çorum Mehmed Münir

Aza: Karesi Ahmed Süreyya

Aza: Eskişehir Abdullah Remzi

Aza: Bayezid Şefik

Efendim! Söz isteyen var mı? (Hayır sesleri)

Efendim! Adliye Encümeninin mazbatasında muharrer olduğu veçhile Arslan Bey'le Araçlı Mehmed'in hukuk-ı memnualarının iadesine dair olan Adliye Encümeni mazbatasını kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir efendim.

3- Efendim! Dişçi ve Eczacı Mektebine girmek isteyen talebe hakkında teshilât gösterilmesi hususunun tasviben Maarif ve Sıhhiye Vekâletlerine tevdiine dair Antalya Mebusu Rasih Efendi'nin takriri var, ruznameye alındı.

4- Mekâtib-i askeriye talebesi maaşatına dair lâyihanın ruznameye tercihan ve müstacelen ithal ve müzakeresine dair Giresun Mebusu Hakkı Tarık Bey'in takriri vardı, okunacaktır.

Yusuf Kemal Bey (Sinop) - Bundan evvelki kararda mazbata kabul olundu. Bu hususta Makam-ı Riyasetten zannederim bir zühul vâki oldu. Âdile Hanım'ın, filânı katleden diğer bir kimsenin, Arslan Bey'in iade-i hukuku mevzubahis oldu.

Ali Fuad Paşa (Ankara) - Reis Bey! Mazbatayı aynen reye koyacaksınız.

Necati Bey (İzmir) - Efendim kabul olunan mazbatadır.

Reis - Efendim Adliye Encümeninin mazbatasını rey-i âlinize tekrar vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul olunmuştur.

Efendim! Hakkı Târik Bey'in takriri vardır, okunacak

Riyaset-i Celileye

Mekâtib-i askeriye talebesi maaşatına mütedair olup bugünkü evrak-ı varide meyanında bulunan encümen mazbatasının ahkâmını intaç, hemen bir yıla yakın bir zamandan beri maaşlarını almaktan mahrum kalan güzide bir zümrenin duçar olduğu şiddetli ihtiyaçtan mütevellit bir zarurettir. Mazbatanın ruznamemize tercihan ve müstacelen müzakeresi kararıyla naklini teklif ve rica eylerim.

Giresun Mebusu
Hakkı Tarik

Necati Bey (İzmir) - Efendim! Müsaade buyurur musunuz? Dün bendeniz bunu teklif etmiştim ve Heyet-i Umumiye kabul etmişti.

Hakkı Tarık Bey (Giresun) - Efendim! Askerî mektepleri talebesinin maaşlarına zam icrasına dair selef-i âliniz olan Meclis, bir kanun kabul etmiştir. Bu mektepler arasında bulunan Askerî Tıbbiye Mektebi üç sınıf olmak üzere gösterilmişti. Binaenaleyh tıbbiye-i askeriyenin Hükûmet-i Milliyeye intikal ettiği anda Askerî Tıbbiye Mektebi üç sınıf olmak üzere bu kanunla gösterildiği için beş sınıf üzerine tedrisat yapmakta olan bu Tıbbiye Mektebi maalesef maaş-ı aslîlerini bile alamamışlardır ve on aydan beri maaş-ı aslîlerini bile almaktan mahrumdurlar. Buna mukabil birinci, ikinci ve üçüncü sınıf talebesi zamlarıyla beraber maaşlarını almaktadırlar. Bu takriri dün takdim etmiştim. O veçhile yazılmıştır. İstirham ediyorum ki bu meseleyi bugün ve müstacelen müzakere edelim. Ruznamede kaydolunan 1, 2, 3, 4, 5 kaydıyla kabul edilmiş kanunlar ve teklifler vardır. Bunlar mutlaka bir hafta geciktirecektir. Bu en güzide efendilerin işi daha uzun müddet sabır ve tahammüle imkân vermemektedir. Binaenaleyh tekrar rica ediyorum, bunu müstacelen ve bugün tercihan müzakere edelim. Esasen bu bir, iki maddelik bir tekliften ibarettir.

Reis - Efendim! Hakkı Târık Bey takrirlerini

izah buyurdular. Tarık Bey'in teklifi veçhile Mekteb-i Tıbbiye talebesinin maaşatı hakkındaki lâyiha-i kanuniyenin müstacelen müzakeresini rey-i âlinize vaz'ediyorum. Müstacelen müzakeresini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul olunmamıştır efendim.

Bugün Müzakere Edilen Mevad

Efendim; ruznamemizde teşkilât-ı hazariye dolayısıyla açıkta kalacak olan erkân, ümera, zâbitan ve mensubîn-i askeriyeye 1339 senesi nihayetine kadar tam tahsisat itasına dair bir teklif vardır, Muvazene-i Maliye Encümenine verilmiştir ve bu teklifin Avans Kanununu müteakip müstacelen müzakeresi Heyet-i Umumiyenizce kabul olunmuştu. Kanun lâyihası tabedildi. İzale-i Şekavet Kanununa tercihan karar-ı âlileri veçhile müzakere edeceğiz,

Necati Bey (İzmir) - Müdafaa-i Milliye Vekili yine yok. Çağırılsın. Müdafaa-i Milliye Vekilinin bulunmasına Meclis-i Âli dün karar vermiştir.

Süleyman Sudi Bey (Bayezid) - Dün başladığımız İzale-i Şekavet Kanununu bitirelim. Bir kanunu yarım bırakmayalım.

Necati Bey (İzmir) - Müdafaa-i Milliye Vekilinin bulunmasına Meclis-i Âli dün karar vermiştir. Bu karardan Müdafaa-i Milliye Vekilinin karşısında bizim nükûl ekmekliğimiz doğru olmaz.

Reis - Efendim evvelâ arz ediyorum. Şeraitini tetkik edelim.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Müdafaa-i Milliye Vekilinin gelmeleri için telefon edilsin efendim.

Reis - Teşkilât-ı hazariye dolayısıyla açıkta kalacak erkân, ümera, zâbitan ve mensubîn-i askeriyeye 1339 senesi nihayetine kadar tahsisat itasını Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri huzuruyla müzakerenin cereyanını taht-ı karara almıştık, vekiller gelmemişlerdir.

Şimdi İzale-i Şekavet Kanununun müzakeresine başlıyoruz. Söz Kayseri Mebusu Hilmi Bey'indir.

İzale-i Şekavet Kanununun Müzakeresi

Ahmed Hilmi Bey (Kayseri) - Arkadaşlar! Memleketimizde şekavetin yapan az olması, asayişsizliğin temadisi bendenizce adliye ve idare meselesidir. Adliye, adaleti temin etmedikten, idare intizamına alınmadıktan sonra maalesef asayişsizlik temadi edecek gidecektir. Öyle ufak hâdiseler vardır ki adliyenin elinde aylarca, hattâ senelerce uzar ve bir neticeye iktiran etmezse onu gören herhangi bir şahıs, evvelce ufak bir adaletle önü alınacak iken şakiliği göze alarak bir daha Hükûmetin eline geçmemek, bir daha hapishaneye gelmemek ve Hükûmete girmemek için elinden gelen her şeyi yapıyor, en büyük bir şaki oluyor. Bunun birçok misalleri vardır. Hapishanelere bakınız. Üç aya mukabil dört ay yatmış ve hâlâ hükmünü almamış insanlar vardır. Onun için çok tetkika muhtaç bir meseledir. Fakat hülasaten arz ediyorum, Adliye ıslah edilmedikçe asayişsizliğin önüne geçilemeyeceğine bir defa bendeniz kaniyim. Sonra idare meselesidir. Bu mesele bir senenin, üç sene evvelinin, belki on beş sene evvelinin değil belki uzun senelerin bir netice-i gayr-i tabiîyesi olarak idarede hercümerci intaç etmektedir. İdare memurlarının da hüsn-i intihap olunmaması yüzünden hüsn-i idareye maatteessüf imkân yoktur. Meşrutiyetin ilânından evvel her yere şâmil olan kaymakamlar şâmildir, memleketin her tarafında kaymakamlar vardır. Mutasarrıflar mahduttur. Valiler daha ziyade mahduttur milletle, memleketle, asayişle alâkadardır. Bunlar hakkında o vakit bir disiplin takip ediliyordu. O halde idi ki; Mekteb-i Mülkiyeden mezun olmayan herhangi bir kimseyi kaymakam yapmıyorlardı. Hattâ söylüyorlar; birisini kaymakam yapmak istemişler, yapamamışlar mutasarrıflar için bir esas olmadığından mutasarrıf yapmışlardır. Sonra Mülkiye, istibdadın en şiddetli zamanlarında, istibdadın her türlü fenalığına rağmen benliğini muhafaza etmiş bir müessese idi. Oraya idadi mezunlarından ancak otuz, kırk kişi alınıyordu. Alınmasa fenalığa mâruz kalmıyordu ve buradan çıkanlar mutasarrıf veya vali maiyetinde üç sene staj gördükten sonra kaymakam oluyorlardı ve idare ihtisasları ve dimağlarında fennî bir mevcudiyet olduğu için muvaffak oluyorlardı. Eğer bu hal temadi etseydi memleketimizdeki idare sellemeüsselâm ve tesadüfi bir şekilde olmazdı. İlme, fenne, ihtisasa, bilgiye kıymet verilirdi ve şimdi bu gördüğümüz idaresizlik bulunmazdı. Memleket tesadüfe bırakılmazdı. İdari şekil az çok intizama girerdi. Maatteessüf bu olamadı. Adliye inkılâptan o kadar müteessir olmaz. Askerî de ondan o derece müteessir olmaz. Çünkü meslekten yetişmeleri alır. Fakat idare memurluklarına gelince, herhangi biraz lâf söyleyen, yazı yazan, hulul

etmeyi bilen hemen idare memuru olur, oraya girerdi. Bugün tetkik ediniz. Muallimlerden bulursunuz, avukatlardan bulursunuz, eczacıdan bulursunuz, herhangi bir zümreden idare memuru görürsünüz. Bu Harekât-ı Milliye esnasında daha çok vâki oldu. Çünkü birçok idare memurları açığa çıkarıldı. Yerine adam alınacağı vakit de tesadüfi herkes idare memuru oldu. Biraz intizam altına alınmak istendi. Fakat Dâhiliyenin kapıları kapanamadı. Hariçten girenler pek çok oldu. Bu sırada Dâhiliye Vekâleti bu noktaya ehemmiyet veriyor, zannederim. Memurin-i mülkiyenin terfihi için bir nizamnameyi Meclise sevk etti. Bu çıkarsa, zannederim, muvaffak olunur. Fakat maalesef Dâhiliyede bu esas muhafaza ediliyor. Bunların neticesinde asayiş elbette muhtel olur. Çünkü idare memurları milletin ahvalini bilmez, ilmî bir kayda tâbi değildir. İçtimaiyatı anlamaz. Gittiği yerde bazen ifrata gider, çok taşkınlıklar yapar ve bazen tefrita düşer, asayiş bozulur, tabiatıyla de bozulacaktır. Çünkü bu işler idare ilmini bilmeye mütevakkıftur. Sonra idare mefhumları çok şâmildir. Fakat maalesef idare hiç nafiz değildir. Yalnız polisin üzerinde nafizdir. Onun için polis işleri muntazam, müemmen bir halde gidiyor. Fakat jandarmaya geldiği zaman bir idare memurunun jandarma üzerinde yapacağı hiçbir şey yoktur. Nihayet şikâyet eder, şikâyetin neticesinde jandarma tahvil edilir. Fakat tecziye edilmez, müessir bir ceza verilmez. Bu yoktur. Hepiniz hatırlarsınız, bir defa daire-i intihabiyenizde tetkik buyurunuz. Jandarma zâbitanını değil, hattâ bir jandarma neferini, bir kaymakam, bir mutasarrıf bir vali çıkaramaz. Fakat bir polis neferini, muavinini, komiserini azledebilir. Fakat bir jandarmayı katiyen azledemez. Bir idare memuru polis üzerinde müessirdir. Fakat jandarma üzerinde müessir değildir. Jandarmaya emir verir. İsterse icra eder, isterse etmez. Onun yapacağı, isterse takip eder, isterse aksi istikameti takip eder veyahut araba ile takibata çıkar, köylerde vakit geçirir. Bin-netice yine de mesul edilmez. Ne zaman idare memurları jandarmanın üzerinde çok müessir olursa, o zaman asayiş düzelir. Yine bir misal ile kuvvetin, salâhiyetin derecesini arz edeceğim:

İstiklâl mahkemeleri, asayiş meselesinde epeyce müessir olmuştur. Bunun başlıca esbabı ve âmil-i müessiri salâhiyettir. O, gittiği günden itibaren meselenin yarısı halledilmişti. O, gittiği günden itibaren sefiller derhal kendi kabına girmişti. Hükûmetten ve kanundan korkmaya başlamıştı. Çünkü istiklâl mahkemeleri müstakildi, adaleti derhal tatbik edebilirdi ve onun içindir ki asayiş üzerinde çok iyi tesirat yapmıştı. Şimdi bin-netice bunun yerine kaim olacak olan bu kanunu iyi buluyorum. Şiddetli de olsa, o zaman temadisinden zarar da gelse, herhalde bu kanun nafi bir kanundur. Bu kanun ilân edildiği gün; birçok yerlerde, birçok şakiler şekavetten çekilmek lüzumunu hissedeceklerdir. Ancak bu kanun uzun müddet devam ederse bilemiyorum hukuk-ı esasiye ve hukuk-ı şahsiye ile ne derece kabil-i telif olur. Şunu da arz edeyim ki bu kanun çıktıktan üç beş ay sonra inşaallah Dâhiliye Vekâleti de, Adliye Vekâleti de -bu kanunla- memurların üzerinde mütevazı bir tarzda müessir olurlar. Adliye Vekâleti, müddeiumumilerine kati emirler verir, onların birçok suiistimal yaptıkları vâkidir ve o suiistimallerin önüne geçer, Dâhiliye Vekâleti de bu kanunun ruhuna göre hareket edilmesini idare memurlarına tenbih eder.

üç beş ay zarfında bu suretle bunlar izale edilir. Ondan sonra bu kanunu lâğvederiz ve böyle bir kanun memleketimizde temadi etmez.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Efendiler! Bizde bir asayişsizlik meselesi var, bununla beraber bir de kanun hastalığı var. İzale-i şekavet, men'-i şekavet gibi biz böyle kelimeler kullanmakla bol bol kanun yapmakla, memlekette acaba asayişi temin edebilecek miyiz, edemeyecek miyiz? Esas meselenin ruhu budur. Efendiler! Benim kanaatimce kanunlarla memlekette asayiş ve nizam temin edilemez kanunlar bir kâğıt üzerinde kalır. Esas mesele; bu kanunun suret-i tatbiki düşünülür ve temiz ellerle idare edilirse yani memlekette bütün manasıyla kanun hâkim olursa, işte o vakit memlekette asayiş ve inzibat temin edilmiş olur. Bu da neye mütevakkıftur? İyi hâkimler ve iyi jandarmalar intihap edilir. Yoksa böyle jandarma neferine 800 - 1000 kuruş maaş verirsek ve jandarma neferini, müddet-i askeriyesine mahsuben istihdam edersek bu memlekette asayiş hiçbir vakit takarrür edemez. Jandarmayı memur diye kullandığımız ve

memur diye maaş vererek karnını doyurduğumuz anda memlekette asayiş yüz gösterir. Hükkâma verdiğimiz maaşın derecesini takdir edelim, rica ederim hepimiz maaş alıyoruz, acaba verdiğimiz maaşla onların karnını doyurmak kabil midir, imkânı var mıdır? Benim nokta-i nazarımca; elcevap yoktur. Sonra, birinci maddesinde, şaki oldukları Dâhiliye Vekâletince ilân olunan eşhası her kim tarafından olursa olsun öldürmek mubahtır. Ben öyle zannediyorum ki biz halka Hükûmetin vazifesine karışmak salâhiyetini veriyoruz. Yani eşkıyayı imha etmek salâhiyetini ahaliye bırakıyoruz, bu ise memlekette intikam ve ihtirası mucibolur, birçok muhitlerde birisi, birisinin akrabasını öldürürse onun akrabası da diğerine hasım olur. Bu memlekette eşkıyalığı tahdit edecek yerde tevsiden başka bir şeye yaramaz. Saniyen beşinci maddesinde şaki olduklarına Dâhiliye Vekâletince itimat edilen adamlara yataklık edenlerin muvakkaten ahar mahale nakil ve iskânlarına Dâhiliye Vekâleti mezundur. Efendiler; Biz bu kanunun altını iyice kazıyacak olursak bu kanunun cevheri -bu madde ile- meydana çıkacaktır. Biz, bir yerden bir yere hicret devirlerini açacağız. Bugün Dersim önümüzde çok güzel bir numunedir. Dersim'de bu kanunun numune-i tatbikiyesini görebiliriz. Dersim'de ne yaptık? Yol mu yaptık, mektep mi yaptık? Maarifi mi fazlalaştırdık, esbab-ı istirahatlerini mi temin ettik? Yapmadığımız için bu kanunla, bu kâğıtla ne yapacağız? Bu kanunla orada şekavet kalkacak mıdır?.. Hiçbir vakit kalkmayacaktır. Kalkmadığı takdirde ne yapacağız? Önümüze gelen eşrafa; gel bakalım efendi! Sen bize bunu bul diyeceğiz. Olur ya efendim… Biz kanunu yaptığımız zaman jandarma kumandanları, valilerin önünde emre hazır susta durmalı. Çünkü başka çare yok, şıp diye yapışacaklar. Aman efendim benim kuvvetim yok, bunu nasıl getiririm diyecek, beriki de bir müzekkere allayıp, pullayıp Dâhiliyeye gönderecek. Dâhiliye Vekâleti de keramet sahibi değildir. Tabii ortada bir Hükûmet vardır. Kendi vicdanlarından emindir. Meseleyi böyle telâkki eder ve böyle icap eder. Şimdi falancaya yol gözüktü. Arkadaş nereye? Nerede kaldı hukuk-ı şahsiye ve hukuk-ı esasiye kanunları, ne oluyor? Netice itibariyle şunu görüyorum ki efendiler! Biz yağmurdan kaçarken doluya tutulacağız. Bu kanunu kabul ettiğiniz takdirde bence idare-i örfiye bundan çok ehvendir. Çünkü Hükûmet memleketin herhangi tarafında idare-i örfiye ilân edilmesine lüzum görürse orayı Meclis-i Âli kendi nezareti altına alır ve onlarda istimal olunacak salâhiyeti tespit ederek muvakkaten idare-i örfiye ilân eder. İdare-i örfiye neticesinde ne yapılacaksa yapılır. Ondan sonra ilga edilir. Yoksa Hükûmetin bugünkü haliyle ellerine böyle bir kuvvet vermek katiyen doğru değildir. Rica ederim beyler, bugün merkezden pek temiz ve nezih olarak verilen emirler dâhile kadar gittikleri zaman, hepsi aynı nezahet, aynı safiyetle mi gidiyor? Bugün Dâhiliye Vekil-i Muhteremi bizi temin edebilir mi ki memleketin bütün memurini düşündükleri gibi nezih ve sâf düşünebilir. Bunu hiçbir zaman temin edemeyeceklerdir. Bendenizce jandarma ve adliyenin ıslahından başka çare yoktur. Zira bunu kabul ettiğimiz halde elimizdeki kavanin-i mevzua bile altüst olacaktır. Asr-ı hazır medeniyetiyle kabil-i telif olmayan bu kanunun çıkmasını parlâmento için muvafık görmüyorum.

Ali Bey (Karahisar-ı Sahib) - Muhterem arkadaşlar! Memleketimizde Hâkimiyet-i Milliyeyi, halk hâkimiyetini ilân ederek Cenab-ı Hakk'a, vicdanımıza, millete karşı deruhde ettiğimiz vazifenin ehemmiyet ve azametini nazar-ı dikkate alarak şu kanunun ne dereceye kadar asayişsizlikten mustarip olan memlekete, millete karşı ne dereceye kadar kabil-i tatbik olduğunu ispat etmek isterim. Bir defa bu kanuna mukaddime teşkil eden Yozgat Mebus-ı Muhteremi Süleyman Sırrı Bey'in teklif-i kanunisini nazar-ı dikkate alırsak orada görülecek ki 1337 senesi Eylülünde verilmiş bir takrirde deniliyor ki memleket dâhilinde tenkil edilemeyen, tedip edilemeyen birkaç çetenin imhası hususunda ahali tarafından herhangi bir suretle bu çete mensupları katledilecek olursa bu muaf görülsün. Bir cürüm teşkil etmesin. Bundan sonra 1339 senesinde yani aradan tahminen bir buçuk sene geçtikten sonra bu kanun Dâhiliye Vekâletinden bize gelir ve Dâhiliye Vekâleti de bu kanunu dört-beş maddenin kifayet edebileceği şekilde Meclise arz ediyor. Dâhiliye Vekâletinin bunda başlıca nazar-ı dikkate aldığı şey, bir defa çete efradından herhangi birisinin diğerini katletmesini ve Hükûmete dehalet etmesini kabul ediyor. Sonra diğerlerini tenkil edebilmek çaresini, ondan sonra şekavet-i müstemirre ashabından birisine yataklık edenleri nefiy ve tağrib edebilmek esasını kabul ediyor, yani doğrudan doğruya şekavet-i müstemirre ashabının meskenlerini, memleketlerini tebdil etmek esasını kabul ediyor. Bu bir dereceye kadar ehven görünür. Şekavet-i müstemirren ashabı malûm-ı âliniz çete haline gelmiş ve yol kesmek, köy basmak, posta vurmak gibi aled-devam şekavetle melûf, şekaveti sanat edinmiş olanlardır ki bunların da hısım ve akrabası ve belki kendi ailesi, babası, kardeşleri bunları uzak ve yakından sevk ve idare etmesi ihtimali olabilir. Bunların nefiy ve tağribini kabul ediyor ve bir mühlet veriyor. O mühlet zarfında istiman etmeyenlerin de şekavet-i müstemirre ashabından olduklarını ilân etmeye karar veriyor. Bu kanun Dâhiliye Encümeninde ve bilahare Adliye

Encümeninde müzakere ediliyor. Dâhiliye Encümeni bir defa şakiyi daha vâsi bir surette izah ediyor. Şaki suretiyle... Dâhiliye Vekâletinin şekavet-i müstemirre ashabına tatbik etmek istediği muameleyi memleket dâhilinde muhtelif suretlerle firarda kalmış olan herhangi bir cürüm ve cünhadan dolayı dehalet etmek istemeyen, buna mümasil birçok şeylerde şaki sıfatına bir dereceye kadar lâyık olan adamlara teşmil etmek istiyor. Sonra Adliye Encümeni bunu bu suretle kabul ediyor ve işte bu şaki sıfatını haiz olanlara yataklık edebilenlerin de nefiy ve tağribi esasını kabul ediyor ve bunlarda büyük bir mahzur gördüğü halde bir madde ile bunun mahzurunu bertaraf etmek istiyor. Hâlbuki efendiler! Şekavetin tarifine dâhil olan şu kısım, ispat edeceğim ki idare-i örfiye kumandanının, dün mevzubahis olan mıntıkalarda idare-i örfiye kumandanlığını deruhde eden bir kumandanın, Miralay Mehmed Zeki Bey namındaki bir zat beyannamesinin beşinci maddesinde görüleceği veçhile, yataklık ve emsali olan hususatı aynen bu Dâhiliye ve Adliye Encümeninin kabul ettiği bu şekilde tatbik etmek istemiştir ve etmiştir. Şu halde o madde ile doğrudan doğruya idare-i örfiyeyi bir kısım halka aled-devam tatbik etmek cihetini kabul etmiş oluyoruz. Bunun içindir ki bir defa ben şahsım itibariyle bu şekilde, yani alel-ûmum şaki sıfatını haiz olanlara yataklık etmek veya ekmek, silâh ve cephane vermek gibi sebeplerle halkın nefiy ve tağrib edilmesini kabul edemeyeceğim. Çünkü idare-i örfiye ilân edilen, daire-i intihabiyemin bir kısmına da şâmil olan mıntıkada tatbik edilen muameleyi gördük. Şekl-i zahirîsi Koca Mustafa tenkil edilmekle beraber bir de bunun iç tarafı vardır.

Böyle olmakla beraber yapılan muamelenin ne dereceye kadar hak ve adalete mukarin olduğunu ve yapılan haksız muameleden dolayı ne kadar karı, kız, çoluk çocuğun sürüklendiğini de yakinen biliyoruz. Bunu teferruatıyla söylemek istemem. Yani şu suretle yapılacak bir muamele, fevkal-kanun bir muamele, memlekette birçok suiistimalâta zemin teşkil edecektir. Çünkü bizim böyle bir muameleyi niçin yapmak istediğimiz meydandadır. Bugünkü Hükûmet makinasının, temin-i huzur ve refaha muktedir olamayan memurinin, jandarmanın böyle kanunî bir salâhiyeti ele alarak memlekette ne dereceye kadar adaleti temin edebileceğini ve bu kanunun ne dereceye kadar vicdana, adalete muvafık olarak tatbik edebileceğini son derecede şüpheli görürüm. Onun için bu kanun yalnız şekavet-i müstemirre ashabına tatbik edilmek üzere, nefiy ve tağribi bir dereceye kadar kabili hazm görürüm. Fakat bugün asayişsizlikten acı acı şikâyet ettiğimiz halde acaba bu kanun bilhassa umdelerimizde birinci derecede mevzubahis ettiğimiz asayiş meselesine kâfi derecede çaresaz olacak mıdır? Maalesef olamayacaktır. Asayişsizlik; Dâhiliye Encümeninde mevzubahis olduğu veçhile, müzmindir ve asır-dide denecek bir haldedir. Bunun ledüniyyatı, esbab-ı hakikiyesini istiknah etmekliğimiz lâzımdır ki ona göre bir çare, bir tedbir bulalım ve esaslı bir surette halkın huzurunu, refahını temin etmiş olalım ki hâkimiyet-i milliye, Halk Hükûmeti mefhumuna, medlulüne lâyık bir idare olduğumuzu halka, cihana ilân ve ispat etmiş olalım. Bunun için ben bu hususiaki kanaatimi bu hususta tedabir-i asliyenin ne suretle ve nerede yapılması lâzım geleceğini Heyet-i Celilenize arz etmek isterim. Birkaç gün evvel kabul ettiğimiz Avans Kanununda gördüğünüz veçhile jandarmanın altı aylık tahsisatı beş milyon küsur liradır, zannediyorum. Polisin de altı aylık tahsisatı üç milyon liradır. Jandarmanın tahsisatı diğer altı aylık için de aynı miktarda ve belki de biraz fazla idi ve bir sene için ayrıca beş-altı milyon da polis tahsisatını kabul etmişizdir. Şu halde bu asayiş ve inzibata memur olanlara on sekiz milyon lira tahsisat veriyoruz ve yine resmî olan bu kürsüde işitiyoruz ki jandarma gayr-ı kâfidir ve tedricen tezyit olunacaktır. Ben, arkadaşlar! Bunu bu suretle maatteessüf kabul edemiyorum. Mademki asayiş meselesi her şeye takaddüm eder ve Hükûmetin hikmet-i mevcudiyeti, asayiş meselesi demektir. Şu halde Hükûmet varsa herhâlde asayişi temin edecek katî tedabiri ittihaz etmelidir ve ondan sonra Hükûmetin cihana var olduğunu ilân etmiş olalım ve bu asayişsizlik devam ettiği halde ben zannetmiyorum ki iktisat için ve sair hususat için teşebbüsatımızda muvaffak olalım. Bunu da gayr-ı mümkün görüyorum. Onun için asayiş meselesinde tedabir-i esasiye ittihaz etmek mecburiyetindeyiz. Kayseri Mebusu arkadaşımız Ahmed Hilmi Bey'in buyurduğu gibi, bir defa memurin-i mülkiye için esaslı bir teşkilât ve tensikat kabul etmek mecburiyetindeyiz. Memurin-i mülkiyenin vaziyeti,

Balkan Harbinden evvelki ordumuzun haline müşabihtir. Biliyorsunuz, o zamanlar orduda alaydan yetişmiş zâbit vardı. Saraydan vardı. Birçok zâbitan karışmıştı. O sırada ordu, bir ay zarfında, koskoca Rumeli'yi terk etmek kadar fena, müşkül bir vaziyete düşmüştü. Fakat bilahare tedricen tensikat yapılmıştır. Ordu muntazam bir hale gelmiştir. Vatanın en kıymetli ve en mühim vazifesini, en şerefli vazifesini ifada en yüksek mevkii kazanmış, teşkilât ve tensikat hususunda birinci derecede adımını atmış ve hal-i kemale gelmiş oldu.

Binaenaleyh her şube-i idarede de bu suretle esaslı adımlar atmak mecburiyetindeyiz. Maarif Vekili Beyefendi'nin geçen gün darülmuallimînler meselesinde, benim memleketimde de aynı veçhile darülmuallimîni kaldırmak suretiyle maddi ve muvakkat bir tesir yapmış olmasıyla beraber esaslı bir teşkilât yapmak suretiyle kendi nokta-i nazarını hüsnü kabul ettim. Şimdi devair-i mülkiyede esaslı bir surette teşkilât yapmak mecburiyeti vardır. Sonra bundan birkaç ay evvel jandarmanın maaşına yaptığımız zam bize artık jandarmanın maaşı kifayet edecek ve bundan sonra asayişi teminde vazifesini tamamen yapabilecek kanaatini vermişti. Maalesef daha fena oldu, daha iyi olmadı. Demek ki dert yalnız maaşı vermek meselesinde değil, onunla beraber jandarmayı ıslah etmek meselesindedir. Heyet-i Celilenize iddia edebilirim ki; asayiş nokta-i nazarından ve aslen vazifedar olan memurin-i mülkiye ve jandarmadan belki yüzde bir ceza görmüş bir kimseyi işitmedim. Yalnız halkın zarar ve ziyanı yanında kâr kalır ve memurininin de yapacağı iş, mafevkine vereceği bir telgraftan ibaret kalır. Ondan sonra efendiler, Hükûmet idaresinin cüzlerini, kısımlarını da tensik etmekliğimiz ve buna ehemmiyet vermekliğimiz icabeder. Köyler birer hükûmet halindedir. Köylerin birer muhtarı vardır, Heyet-i İhtiyariyesi vardır, kâhyası vardır. Fakat maalesef bunlar da halkın üzerinde âdeta birer belâ hükmündedir. Hâlbuki haddizatında köylerin vazifesi, Heyet-i İhtiyariyenin, bilhassa muhtarların vazifesi gayet mühimdir.

Malûm-ı âliniz muhtarın, isminden de anlaşılacağı veçhile o köy içerisinde müntahap en yüksek bir şahsiyet olması halkın ve Hükûmetin vazifesini ifa edecek bir kabiliyette olması demek olduğu halde, bugün muhtarlar ve Heyet-i İhtiyariye, halkı tamamen kıracak ve üzecek bir haldedir. Onlar âdeta en fena bir unsur sırasında ve daima zulme, fenalığa alet olmaktadırlar. Onun için köyleri esaslı bir hükûmet idaresi merkezi haline getirmekliğimiz lâzım gelir. Malûm-ı âliniz bütün kavaninin ve muamelât-ı Hükûmetin mahall-i tatbiki daha ziyade köylerdir, mahalle muhtarlıklarıdır, köy Heyet-i İhtiyariyesidir. Bununla beraber bunlar üzerinde de hiçbir muamele yapıldığı yok ve ıslahat cihetine gidildiği yok.

Şükrü Bey (Bolu) - Nahiye Kanunu var. Onu çıkaralım.

Ali Bey (Karahisar) (Devamla) - Nahiye Kanunu buna çaresaz olmak üzere yapılmak istenildi. Millî Hükûmetin teessüsü ile beraber en mühim mesele halinde bu kanunun müzakeresi devam etti. Maatteessüf ikmal edemedik, kaldı. Hâlbuki o Nahiye Kanununun esbab-ı mucibesi okunacak olursa görülür ki Meşrutiyet idare teessüs ettiği zaman, bu kanunun bütün esasatı, muhtelif suretlerde tahkikat ve tetkikat yapıldıktan sonra tespit edilmiş ve diğer ecnebi hükûmetlerin büyük, küçük köylerinde tatbik edilmekte olan nahiye usulü ile köy idaresi hakkındaki esasat tetkik edilmiş ve o suretle o lâyiha, Meclise getirilmiş. Fakat maalesef o da tatbik edilmedi. O da bu suretle geri kaldı. Ben bu mevzuu daha fazla uzatmak istemiyorum. Bu kanunun hiçbir suretle maksadı temin etmeyeceğine kaniyim. Temin edeceği fayda gayet muvakkattir. Buz üzerinde yazı gibidir. Evvelemirde esaslı bir şey yapmak istiyorsak bu kanun yine Dâhiliye ve Adliye Encümenine gitmelidir. Tedabir-i esasiye hususunda ne yapılmak lâzım gelirse onu araştırmalı ve onun üzerinde tetkikat yapmalı ve badehu müzakere etmeliyiz veyahut bir encümen-i mahsus teşkil ederek asayiş için esaslı surette ne yapılmak lâzım gelirse onlar tespit edilmelidir ve o suretle Meclis-i Âliye gelmelidir.

Reis - Efendim, Heyet-i Celilenizden bir istirhamda bulunacağım. Daha bu bapta söz alan yirmi arkadaş vardır. Bunun için hatip beylerden istirham ederim, beyanatlarını mümkün olduğu kadar muhtasar söylesinler. Söz Mehmed Emin Bey'indir.

Emin Bey (Karahisar-ı Şarki) - Efendiler, malûm-ı âlinizdir ki siyanet-i hukukun dört mühim sebep ve âmili vardır. Birincisi; din ve ahlâk kaygısı, ikincisi; refah ve saadet hissi, üçüncüsü; Hükûmetin kanun ve adaleti, dördüncüsü; ferdin ve şahsın kudret-i zatiyesi. Hükûmetin bizim Meclisimize getirmiş olduğu bu kanun bana öyle geliyor ki kendisinin, efradın malını, canını, ırzını korumak, memleketin emniyet ve asayişini temin etmekten ibaret olan vazifesini kısmen eşhasa vermiş oluyor. Hükûmetin gaye-i tessüsüne, vazife-i iptidaiyesine taallûk eden bu mesele, Hükûmetin mâna-yı mevcudiyeti kalmadığını, daha doğrusu iflâsını ilân

eden mahiyette bulunuyor. Bendenize öyle geliyor ki bu meselenin iki safhası vardır. Birisi fer'î safhada; fer'î safhada hükümetin yapacağı vazifeler, umur-ı inzibatiye ve adliye, umur-ı idareye ve mülkiyeye taallûk ediyor. Eğer Hükûmet zabıta-ı mânia ve zabıta-ı adliye vazifesini geniş bir yolda takip ederse, eğer Hükûmet durgun, paslı bir halde bulunan adliye ve mahkeme makinasını faaliyete getirerek, tevkifhanelerde yirmi ay yattıkları halde müstantik yüzü görmeyen veyahut da tevkifhaneye girmiş olanların tahliye-i sebilleri usulüne nihayet verilip adalet-i mutlaka kavaidini hakkiyle icra ederse ve eğer memurin-i mülkiye idare-i maslahat siyasetini takip etmeyerek memleketin ihtiyacat-ı umumiyesini nazar-ı dikkate almak, bilhassa asayiş mesele-i mühimmesiyle alâkadar olmak suretiyle bir yol tutarsa ve bunların muamelâtını teftiş ve murakabe altına alacak müfettişlerin teftiş-i daimîlerini temin ederse herhâlde elimize verilen bu kanundan daha büyük fevaid temin edilmiş olur. Esas cihetine gelince; bendeniz öyle düşünüyorum ki; şekavet, eski devlet teşkilâtının ağır askerliğinden kurtulmak için dağlara firar mahiyetinde idi. Eski şekavet, mahkemelerde hak ve adalet bulamayarak herkesin kendi hakkını ihkak etmek zaruretiyle dağlara çıkmalarından ileri geliyordu. Şekavet, yarım boyunduruğa sabanla çalışan zavallı köylülerin açlığından ileri geliyordu, kesif cehalet ve sefaletin kurban ve mahkûmu olmaktan ileri geliyordu. Bizim yeni Hükûmetimiz askerliği sırf vatan ve hakk-ı müdafaasına tahsis edeceğini ve halka temin-i adalet eyleyeceğini vaad etti. Yeni Hükûmetimiz, halka tevzi-i adalet edeceğini vaad etti, bizim Hükûmetimiz, memlekette sunuf ve imtiyazatı yıkarak memleketin bütün evlâtlarının birbiriyle kardeş, müsavi ve hür olacaklarını ilân etti. Binaenaleyh peyderpey memlekette şekavetin bu üç menbaı görülmüş oluyor. Eğer biz iktisadımıza, nafiamıza, terbiyemize, maarifimize lâyık oldukları ehemmiyeti verecek olursak işte o zaman şekaveti esasından kaldırmış olacağız.

Şükrü Bey (Bolu) - Burası çok doğru.

Mehmed Emin Bey (Karahisar-ı Şarki) (Devamla) - Efendim! Söylediklerimin hepsi doğrudur zannediyorum. Bendeniz Erzurum'da bulunduğum zaman bir aşiret reisi görmüştüm. Aşiret reisine, neden burada şekavet icra ediliyor diye sormuştum. Aşiret reisi bana demişti ki: Burada iki vasıta-yi sa'y ve amel vardır. Birisi, sapan demiridir, ikincisi de hançerdir. Sapan demiri, alın terine mükâfat vermediğinden dolayı mühmel ve metruk bir hale geliyor, herkes hayatını kazanmak için hançere müracaat ediyor. Eğer Anadolu namına şimdiye kadar meydana konulan şühedanamelerin yerine devlet ve millet, az emek mukabilinde çok menfaat kazandırıcı bir yol tutmuş olsaydı muhtaç oldukları yolları meydana getirmiş olurlardı. Açılan mektepler kadar, zindanların kapanacağını söyleyen bir zat Fransa Meclis-i Mebusanında Maarif Bütçesi tetkik edilirken gayet mühim bir söz söylemiştir ki onu huzur-ı âlinizde tekrar etmek isterim. O zat; "Efendiler, tasarrufu erkamda arıyorsunuz fakat hata ediyorsunuz. Tasarrufu kesilecek kafalarda arayınız! Eğer kafaları iyi terbiye edecek olursanız kesmeye mecbur olmazsınız!" demiştir. Binaenaleyh; 1340 senesi bütçesinde iktisadımız için, nafiamız için terbiye ve maarifimiz için esaslı programlarla gelmelerini Hükûmetimizden temenni ediyorum. Bunları şekavetin ortadan kalkması için esaslı tedbirlerden addediyorum. (Alkışlar)

Vasıf Bey (Saruhan) - Arkadaşlar! İzale-i Şekavet Kanunu Heyet-i Celilenize arz edildiği zaman bendeniz kanundan evvel, kanunun ihtiva ettiği nukat-ı nazardan evvel halledilmesi lazım gelen bir mesele karşısında olduğumuzu anladım. O mesele, bu kanunun istihdaf ettiği asayişsizliğin izalesi meselesidir. Efendiler! Meclisimizin küşadında Muhterem Reisimiz irad-ı nutuk ederken bugünkü Hükûmetin yapacağı en esaslı işin, asayiş meselesi olduğunu söylemiştir. Heyet-i Vekile Reis-i Muhteremi Beyefendi de aynı nokta-i nazarı burada dermeyan etmiş ve hattâ asayişi temin edemediğim gün, huzurunuza gelir, istifa ederim vaadinde bulunmuştu. O halde gerek Hükûmetin bu teklifi ve gerek reisimizin bu veçhesi ve gerekse bizi buraya gönderen müntehiplerimizin en şedit ve mübrem arzusu, asayişin temin edilmesidir. Hakikaten arkadaşlar! Bugün mevcudiyetimizi, tesisatımızı, maksadımızı, fikrimizi tehdit eden âmillerin en kuvvetlisi ve en mühimmi bu meseledir. Arkadaşlar! Halkımız, müntehiplerimiz, bizi burada saatlerce işgal eden mesail-i hukukiye ile bizi burada saatlerce iştigal eden terbiye ve ilim nazariyeleriyle hiç meşgul değildirler. Hükûmetten onların bütün arzu ettikleri şey, mallarının, ırzlarının taht-ı temine alınmasıdır. Arkadaşlar! Meclis-i Âliniz bu devre-i içtimaiyede, müntehiplerine karşı, millete karşı yalnız bir vazifeyi ifa etmekle vazife-i vekâletini

hakkiyle yapmış olduğunu ispat edecektir. O vazife de; bin türlü ıstırap ve fecaat geçirdikten sonra en cansuz bir harbin elem ve ıstıraplarını geçirdikten sonra, bugün hâlâ mallarını emin göremeyen, canlarını emin göremeyen ve hâlâ ırzlarını taht-ı tehlikede gören bu bedbaht milleti susadığı asayişe nail etmektir. Arkadaşlar! Şunu itiraf etmeye mecburuz ki; bugün Hükûmetimizin havzasında, Hükûmetin mana-yı esasisini kâfil olan asayiş temin edilmemiştir ve asayiş yoktur. Memleketin her tarafında veyahut birçok köşelerinde bu arz ettiğim facia bütün dehşetiyle icra-yı tesir etmektedir. Arkadaşlar! İzmir'in sokaklarında adam öldürülmektedir. Güpegündüz İzmir'in sokaklarında günde on ev soyulmaktadır. Bunu, arzu ederseniz madde ile delil ile ispat ederim. O halde arkadaşlar! İzmir gibi muazzam ve ticaretgâh bir şehrin sokaklarında adam öldürülürse, gündüz evler soyulursa ne Hükûmetin mânası vardır ve ne de bu Hükûmeti tutan Meclis-i Âli vazifesini yapmış olur. Arkadaşlar! "Bu kanun şekavetin izalesini temin edecek midir?" Suali hiç şüphesiz tetkika lâyık bir mevzu-yı mühimdir. Onu inkâr etmiyorum. Fakat bu, Dâhiliye ve Adliye encümenlerimiz tarafından, hiç şüphesiz uzun uzadıya düşünülmüştür. Dâhiliye ve Adliye encümenlerini teşkil eden arkadaşlarımız ki bilhassa hukuk mütehassısları olarak intihap edilmişlerdir. Bu kanunun ahkâm-ı esasiye ve mevzuat-ı hukukiye ile ne dereceye kadar kabil-i telif olduğunu tetkik etmişler ve bize mazbatalarıyla bu kanunun vücudunu elzem olarak göstermişlerdir. Efendiler! Ben de itiraf ederim ki tedabir-i fevkalâde biraz acıdır. Fakat unutmayınız ki Meclis-i Âliniz bundan iki sene evvel, tehlikeye düşen vatanın müdafaası için bir kanunla istiklâl mahkemeleri teşkil etmiş ve etrafa göndermiştir. İstiklâl mahkemeleri mesail-i hukukiyenin üstündedir. Fakat istiklâl mahkemeleri müfit olmuştur, müessir olmuştur. İtiraf ederiz ki bu mücadelede istiklâl mahkemeleri en kuvvetli bir istinatgâh olmuştur. Asayişsizlik meselesi, daha evvel arz ettiğim esbap dolayısıyla, mevcudiyetimizi tehdit eden, Hükûmetimizin mana-yı esasisini tehdit eden ve tehlikeye düşüren bir faciadır. Bu facianın izalesi için biraz fazla tedbir ittihaz edersek zannederim, efkâr-ı âmmenin tenkidine muhatap olmayız, bilâkis herkes memnun olur. Arkadaşlar! Bilirsiniz ki istiklâl mahkemesi aranmıştır. O istiklâl-i hususi ki istinafı, temyizi, itirazı hiçbir safha-yi hukukiyesi olmamak şartıyla verdiği kararlar muta' idi. Millet bunu aramıştı. Çok iyi hatırlarım ki istiklâl mahkemeleri kaldırıldığı zaman birçok camialar, birçok heyetler tarafından bu mahkemelerin ipkası talep edilmiştir. Çünkü sürat vardı. Ciddiyet vardı. Belki hata da vardı. Fakat bu ciddiyet ve süratin temin ettiği netice-i mesude bunları temin ediyordu. Arkadaşlar! Eğer bu Men-i Şekavet Kanunu Hükûmetin tahmin ettiği, Hükûmetin söylediği veçhile asayişi temin edebilirse ve eğer bizim istihdaf ettiğimiz gaye elde edilebilirse, biraz fevkalâdeliğin husule getireceği acılar çabuk unutulacaktır. Çünkü kanun kabul edilince, tevlit edeceği netice o kadar muazzam, o kadar müessir olacaktır ki bu daire dâhilinde husule gelecek hususi zararlar nazar-ı itibara alınmayacaktır. Arkadaşlar! Rica ederim nafiamızı ıslah etmeliyiz. Maarifimizi ıslah etmeliyiz, terbiye

meselesi olduğundan hocalarımızı çoğaltmalıyız, okutmalıyız, milleti âlim yapmalıyız ki ondan sonra şekavet kalkar. Bunu bilmeyen bunu itiraf etmeyen hiçbir ferd-i âkıl yoktur. Bunu, hepimiz muterifiz. Bunun birçok esbab-ı içtimaiyesi vardır ve o esbab-ı içtimaiyeyi ıslah etmek için maarif lâzımdır. Mektep lâzımdır, yol lâzımdır. Fakat arkadaşlar! Maarif, mektep, yol meselesi uzun zaman meselesidir. Bu memleketin içtimai seviyesi, bu memleketin zihniyeti, ruhiyatı böyle bir iki sene zarfında açılacak mekteplerle, yapılacak yollarla, irşatlarla değiştirilemez. Buna imkân yoktur, Şüphesiz hepimizin arzusu budur ve bu temennimiz hâsıl olacaktır, millet, irfanen ve ahlâken yükselecektir. Ancak bu bir zamana muhtaçtır ve zaman meselesidir. O zamana varıncaya kadar vatanımızın dört köşesini elemler içerisinde, bütün asayişsizliğin delâlet ettiği facialar içerisinde bırakacak olursak korkarım ki ne o yolları yapmak ve ne de mektepleri açmak imkânını bulabileceğiz. Onun için bu kanunu Hükûmet istemiştir. Arkadaşlar! Hükûmet dediğim zaman, rica ederim sözüme dikkat buyurunuz! Yani bizim salâhiyet-i icraiye ve teşriiyemizi haiz olan ve Meclisin intihap ettiği ve teşkil eylediği bir heyet vekâlet istememiştir.

Efendiler, Hükûmet diyor ki; ben asayişi temin etmek istiyorum ve bunu temin etmek için yegâne bir çare düşünüyorum. O da bu verdiğim kanundur. Buna Meclis-i Âlinin vereceği cevap ancak şu olabilir: Mademki sen asayişi temin edemiyorsun, çekil yerine başkasını bırak demektir veyahut tuttuğumuz, idame ettiğimiz Hükûmetin

iş görmesini istiyoruz ki bu Hükûmetin mesuliyeti, onun yapamayacağı işlerin mesuliyetleri daima bizim omzumuz üstündedir. Bundan dolayı bu kanunu kabul etmek mecburiyetindeyiz. Eğer Hükûmet üç veya altı ay sonra bu kanuna rağmen yine asayiş temin edemezse o zaman Fethi Bey bu kürsüde söylediği veçhile çekileceğim, vazifemi terk edeceğim diye buyurmuştur, çekilecektir ve hiç şüphesiz bu zatı ciddî ve vakur bir zat olarak tanıdığımızdan o şahsiyet buraya gelir ve mevkiini yapabilecek olan arkadaşlarına tevdi eder. Arkadaşlar! İcra vekilleri diye bir heyet vücuda getirince o heyet bizim malımız olur. O Heyet Muhassala-yi malımız, muhassala-yi fikrimiz olur. Ondan sonra kendisinin istediği kanunu vermezsek tarihin ve efkâr-ı umumiyenin muvacehesinde belki kendi aczinden dolayı husule gelecek faciaları, yükleri bizim omzumuza yüklетecektir ve haklı olarak diyecektir ki ben İcra Vekilleri Heyeti olarak ortaya çıktım. Sizden kanun istedim. Siz vermediniz. Yoksa ben yapacaktım. Binaenaleyh bütün mesuliyet size aittir. Arkadaşlar! Meclis-i Âli, bu mesuliyeti kendi omuzlarına almamalıdır. Size tekrar ediyorum, İcra Vekilleri asayişi temin edemiyorsa mânası yoktur. Meclis-i Âlinin kanaati bu ise, bugün değiştirir. Bugün tebdil eder ve yine bu kanun olmaksızın asayişi temin edebilecek bir Heyet-i Vekile getirir. Aksi takdirde mademki bu İcra Vekilleri Heyetini tutuyoruz ve bu İcra Vekilleri Heyetinden iş bekliyoruz, o heyet bizim muhassala-yi fikir ve arzumuzdur, binaenaleyh onların yapacağı faciadan dolayı mesuliyeti biz üzerimize yüklenmeyelim ve efkâr-ı umumiye karşısında, tarih karşısında biz mesul olmayalım.

Mustafa Efendi (Konya) - Efendiler! Bu kanunda iki esas mevzu bahis oluyor. Birisi şekavet diğeri eşkıyaya yataklık etmek. Şekavet meselesini bugün izale etmek için bir zaruret var mıdır, yok mudur? Bu meseleyi nazar-ı dikkate almak lâzımdır. Malûm-ı âliniz her birerlerinize daire-i intihabiyelerinizden vukubulan müracaatlara nazaran memleketin her tarafında şekavet mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Bu şekavetin izalesi arzu ediliyor, hatta diyebilirim ki içinizde bulunan aza-yı kiramdan pek çokları böyle şekavete mâruz olmuştur. Şu halde bu şekaveti ne ile izale edeceğiz? Kavanin-i adliye ile mi? Yoksa kavanin-i adliyenin fevkinde olarak teklif edilen şu kanun lâyihası ile mi? Ben şöyle itikat ediyorum ki Kanun-ı Cezada mevcut ahkâm ile mevcut mahkemeler ile mevcut zabıta ile şu şekavetin izalesi mümkün değildir. Onun için bir zaruret hâsıl olmuştur ki bu kanun teklif edilmiştir. Ve bu kanunun müstacelen çıkması da arzu edilen ahvaldendir. İkinci mesele; eşkıyaya yataklık etmek. Bu mesele; düşünülecek mesaildendir. Gerçi yataklık bu kanunda tarif edilmiş, fakat tatbikat sahasında pek çok müşkülâta tesadüf edeceğiz. Şöyle ki; bu kanun mucibince zabıtaca icra edilecek tetkikat neticesinde falan şahıs şakidir, filân şahıs eşkıyaya yataklık yapmıştır diye yapılacak mazbata, Dâhiliye Vekâletine verilecek ve Dâhiliye Vekâletince ledel-icap o şahıs veyahut o şahsa yataklık edenler, yakından ve uzaktan muavenet edenler memleketten teb'id edileceklerdir. Fakat efendiler malûm-ı âliniz, zabıtadan hep arkadaşlar şikâyet ediyorlar. Ben de edeceğim. Burada kuvve-i zabıtayı idare etmek hususunda âmir kimdir? Âmir, bir vilâyette, bir kazada ikamet eden jandarma kumandanı, jandarma mülazımı yahut bölük kumandanı mıdır? Yoksa kaymakam, mutasarrıf, vali midir? Mesele buradadır. Malûm-ı âliniz nahiye müdürlerinden, kaza kaymakamlarından, liva mutasarrıflarından, vilâyet valilerinden verilen emirler zabıtaca infaz edilmiyor, tutturulmuyor. Binaenaleyh bu kanunu bihakkın icra etmek için mülkiye memurlarının herhalde âmir olması lâzımdır. Bu ciheti Dâhiliye Vekilinin nazar-ı dikkatine arz ediyorum. Herhalde mülkiye memurlarından daha hilm ve adalet ve kanun ile hareket edecek valilerinden olan valiler ve sair rüesa-yı memurin-i mülkiye tarafından verilecek emri şiddetle, hiddetle ifaya memur olan zabıta intaç etmesi lâzımdır. Binaenaleyh, mâruzâtım bundan ibarettir. Diğer cihetler rüfeka-yı kiram tarafından söylenmiştir.

Halis Turgut Bey (Sivas) - Efendiler! Malûm-ı âliniz Hükûmetin vezaif-i esasiyesinden birisi temin-i asayiştir. Sebeb-i vücudu yine temin-i asayiştir. Asayiş olmayan memlekette hiçbir şey olmaz. Ne iktisat, ne maarif, ne bilmem ne. Hükûmet bu vazifesini İzale-i Şekavet Kanunu teklif etmesi suretiyle eldeki vesaitiyle göremediği ve bir kısım kendisine eleman tedarik etmesi için bu İzale-i Şekavet Kanununu teklif ediyor ve bununla halka demek istiyor ki "Asayişten şikâyet mi etmek istiyorsun? Bir kanun teklif edeceğim ve kabul ettirip ağzını tıkayacağım. Falan yerde şekavet var, filân yerde asayişsizlik oluyor. Efendim vur, kır neye vurmuyorsun, neye kırmıyorsun?" diyecek ve bir daha da halk asayişsizlikten bahis ve şikâyet etmeyecek. Bu kanundan bendenizin anladığım maksat bu olsa gerek. Efendiler! Bu kanun mevcut olmadan şimdiye kadar asayiş yok mu imiş? Şimdiye kadar asayiş temin edilmemiş mi? Yani asırlardan beri bu memleket asayişsizlikle mi devam ediyormuş? Şüphesiz değil.

Süleyman Sudi Bey (Bayezid) - Ekser yerler öyle.

(Maba'dı gelecek nüshada)

Kararname Sureti

İktisat Vekâletinden

Isparta livasının Keçiborlu nahiyesinde vâki mekşuf kükürt madeni imtiyazının şerait-i mukarrere ve yetmiş sene müddetle Türkiye tebaasından ve Akşehir tüccarından Kurazade Hacı Bekir Efendi ve şeriki kezalik Türkiye tebaasından Mehami Hüseyin Münir Bey uhdelerine ihalesi hakkında İktisat Vekâletince tanzim edilen mukavele ve şartname layihaları İcra Vekilleri Heyetinin 29.4.1339 tarihli içtimaında ledet-tetkik şerait-i umumiyesi muvafik görülmüş ve madende bulunan Hükûmete ait fabrika ile alat ve edevatın sahib-i imtiyaza ehl-i hibre tarafından takdir edilecek bedel ile devri ve bedel-i mukarrerin uzun vade ile tesviyesi şartıyla imtiyaz-ı mezkûrun mukavele ve şartname mucibince mumaileyhima uhdesine ihalesine karar verilmiş olmakla marü'l-beyan mukavele ve şartname muhteviyatından ve fabrika alat ve edevatın suret-i devri hakkındaki salifüz-zikr kaydın harfiyen icrasın muallak olmak üzere işbu kararname ısdar olunmuştur.

29 Nisan 1339

4 Teşrinisani ***(Resmî Ceride)*** ***Sahife 16***

31 Teşrinievvel 1339 Tarihinde İn'ikat Eden Muhassasat-ı Zatiye Encümeninde Tahsis Kılınan Maaşat

Miktar-ı Maaş		
503	İstanbul Lisesi Kısm-ı İbtidai Muallimlerinden Hafız Mustafa Efendi	Tekaüt
79	Kilis Düyun-ı Umumiye İdaresi Kolcusu Çerkes Hasan Efendi	Tekaüt
204	Dursunbey Tapu Memur-ı Sabıkı Osman Nuri Efendi	Tekaüt
2014	Adana Defter-i Hakani Müfettiş-i Sabıkı İshak Behzad Efendi	Tekaüt
342	Ankara Darülmuallimin ve Darülmuallimat Ulum-ı Diniye Muallimi Mehmed Efendi	Tekaüt
153	Karesi Bidayet Mahkemesi Süvari Mübaşir-i Sabıkı Abdullah Efendi	Tekaüt
198	Şehremaneti Fatih Daire-i Belediyesi Evrak ve Damga Memuru Mehmed Efendi	Tekaüt
141	Ünye Bidayet Mahkemesi Aza-yı Sabıkasından Osman Nazif Efendi	Tekaüt
698	Şehremaneti Zebhiye İdaresi Müdür Muavini Ahmed Yaver Efendi	Tekaüt
241	Beyoğlu Daire-i Belediyesi Posta Kavvası Kadri Efendi	Tekaüt
133	Polis Komiserliğinden Mütekait Cemal Efendi	Tekaüt
564	Preşova Ceza Reisi Hasan Lamii Efendi	Tekaüt
66	Nüzhetiye Kasr-ı Hümayun Bekçi Hademeliğinden Mütekait Şerif Ağa	Tekaüt
138	Adana Polis Komiserliğinden Mütekait Abdullah Efendi	Tekaüt
580	Gümüşhane Sancağı Tahrirat Müdürlüğünden Mütekait İbrahim Hulusi Efendi	Tekaüt
280	Burhaniye Düyun-ı Umumiye Kâtip ve Sandık Emini Hakkı Efendi Ailesi	Aile
42	Mülga Mahkeme-i Temyiz Dairesi Zabıt Kâtiplerinden Yakup Nazmi Efendi Ailesi	Aile
80	Eşme Kazası Düyun-ı Umumiye İdaresi Kâtip ve Sandık Emini Ali Rıza Efendi Ailesi	Aile

320	Gülnar Kazası Müddeiumumisi Mehmed Efendi Ailesi	Aile
138	Dersaadet Şehzadebaşı Tahsil Şubesi Ketebeliğinden Münfasıl Hüseyin Efendi Ailesi	Aile
64	Teke Livası dâhilinde Mülga Afşar Nahiyesi Naibi Hüseyin Efendi Ailesi	Aile
83	Ahlat Kazası Tahrirat Katipliğinden Hamza Efendi Ailesi	Aile
91	İstanbul Polis Memurluğundan Mütekait Mehmed Nuri Efendi Ailesi	Aile
562	Rüsumat Memurin Müdürlüğünden Mütekait Sadık Bey ve Validesi	Aile
510	Dersaadet Emtia-yı Dâhiliye Gümrüğü Kontrol Başkâtipliğinden Mütekait Hacı Tahsin Efendi Ailesi	Aile
104	Koçgiri Kazası Rüşdiye Muallim-i Evvelliğinden Mütekait Abdullah Efendi Ailesi	Aile
120	Lankaza Kazası Vergi Kâtibi Hüseyin Hüsnü Efendi Ailesi	Aile
120	Kırkkilisa'nın Kocahızır Mektebi Muallimliğinden Mütekait Ahmed Fevzi Efendi Ailesi	Aile
62	Bayburt Merkezi Telgraf Çavuşluğundan Mütekait Abdullah Ağa Ailesi	Aile
172	Fatsa Düyun-ı Umumiye Memurluğundan Mütekait Mehmed Said Efendi Ailesi	Aile
137	Meyve Gümrüğü İskele Memurluğundan Mütekait Şevket Efendi Ailesi	Aile
833	Erzurum Valisi İsmail Hakkı Paşa Kerimesi Saliha Hanım	Aile
325	Sivas Mektupçusu Mukbil Bey Zevcesi Hayriye Hanım	Aile
55	Sivas İdadi Muallimi Mustafa Efendi Kerimesi Tayfure Hanım	Aile
135	Perşembe Telgraf Çavuşluğundan Mütekait Yahya Kazım Efendi Kerimesi Hacer Hanım	Aile
62	Bozkır Nüfus Memuru Mehmed Nuri Efendi Ailesi	Aile
75	Pazarcık Nahiyesi Kâtibi Süleyman Sami Efendi Ailesi	Aile
218	Dersaadet Telgraf Merkezi Tahsilat Memuru Reşit Efendi Ailesi	Aile
107	Karesi Muhasebe Kâtibi Fevzi Efendi Zevcesi Adile Hanım	Aile
948	Tekfurdağı Mutasarrıfı Süleyman Nuri Efendi Kerimesi	Aile

Miktar-ı Maaşat		
49	Üsküdar Polis Komiser Muavenlerinden Mehmed Şevki Efendi Kerimesi Meliha Hanım	Aile
101	Eleşkirt Kazası Mal Müdürü Hayreddin Efendi Ailesi	Aile
207	Hazine-i Celile Vezne Kalemi Reisi Mehmed Kemal Bey Ailesi	Aile
59	Manisa Merkez Telgraf Çavuşu Hacı Aziz Efendi Ailesi	Aile
40	Kargı Nahiyesi Vergi Kâtibi Ömer Efendi Zevcesi Hayriye Hanım	Aile
125	Bursa Düyun-ı Umumiye Nezareti Evrak-ı Sıhhiye Memuru Halid Bey Zevcesi	Aile
40	Buldan Kazası Telgraf Muvassılı Ahmed Reyhan Efendi Kerimesi	Aile
9	İzmir Palamut Aşar Memuru Salih Efendi Zevcesi	Münakale
10	Aydın Polis Memurlarından Abdurrahman Efendi Zevcesi	Münakale
25	Çapakçur Mal Muavini Hakverdi Efendi Zevcesi Haliye Hanım	Münakale
116	Maliye Varidat-ı Muhasebe Mümeyyizi Ahmed Efendi Kerimesi	Münakale
11	Malatya Merkez Tapu Kâtibi Mahmud Efendi Mahdumu	Münakale
31	Akabe Kadısı Zeynelabidin Efendi Ailesi	Münakale
26	Hotar Nahiyesi Müdürü Mahmud Edip Efendi Ailesi	Münakale
52	Galata Emtia Gümrüğü Tahrirat Kâtibi Fahreddin Efendi Ailesi	Münakale
3000	Ayancık Kazası Mustantıkı Mehmed Fevzi Efendi Ailesi	İkramiye

166	Çak Nahiyesi Naib-i Sabıkı Talat Efendi	Mazuliyet
203	Mülga Rüsumat Müdüriyet-i Umumiyesi Kontrol Kalemi Ketebesinden Mehmed Halid Efendi	Mazuliyet
500	Mülga Hazine-i Hassa Ebniye Masası Başkatib-i Sabıkı Süleyman Sırrı Efendi	Mazuliyet
150	Dersaadet Taksim Maliye Tahsil Şubesi Muakıblığından Münfasıl Mehmed Ali Efendi	Mazuliyet
300	Mülga Rüsumat Müdüriyet-i Umumiyesi Defter-i Kebir Kalemi ketebesinden Mehmed İzzet Efendi	Mazuliyet
200	Galata İhracat Kantarcısı Hakkı Efendi	Mazuliyet
833	Darülfünun Muhasebe Memuru Süleyman Niyazi Bey	Mazuliyet
300	Adana Sultanisi Muhasebe Memur-ı Sabıkı Murad Efendi	Mazuliyet
1000	Hüdavendigar ve Karesi ve Çanakkale Mıntıkası Baytar Müfettişi Said Efendi	Mazuliyet
250	Elaziz Mülga Emlak-ı Emiriye Memuru Ahmed Efendi	Mazuliyet
200	İstanbul Kadıköy Muhabere Memuru Mustafa Rauf Bey	Mazuliyet
200	Germencik Nahiyesi Tahrir-i Musakkafat Mukayyidi Receb Hilmi Efendi	Mazuliyet
333	Mülga Hariciye Nezareti Matbuat Kalemi Mübeyyizi Memduh Efendi	Mazuliyet
166	Dersaadet Mirgün Şubesi Tahakkuk Muakıbı İsmail Kemal Efendi	Mazuliyet
333	Dersaadet Polis Memuru Hafiz Mehmed Efendi	Mazuliyet
250	İstanbul Beykoz Şubesi Tahsil Memuru Ömer Fevzi Efendi	Mazuliyet
208	Mülga Rüsumat Kontrol Kalemi Ketebesinden Hasan Hidayet Efendi	Mazuliyet
312	Mülga Rüsumat Kontrol Kalemi Ketebesinden Behçet Efendi	Mazuliyet
666	Dersaadet Divan-ı Harb-ı Örfi Ketebesinden İbrahim Hakkı Efendi	Mazuliyet
233	Mülga Rüsumat İstatistik Kalemi Ketebesinden Celaleddin Efendi	Mazuliyet
1500	Mülga Ayan Katib-i Umumisi Sadi Bey	Mazuliyet
333	İstanbul Polis Memurlarından Hacı Mehmed Efendi	Mazuliyet
233	Mülga Evkaf İkinci Sınıf Ketebesinden Ahmed Hamdi Efendi	Mazuliyet
750	Ziraat Bankası Tetkik Memuru Aziz Bey	Mazuliyet
2000	İstanbul Polis Müdürü Yusuf Sadi Bey	Mazuliyet
200	Vezne-i Umumi Mümeyyizlerinden Edip Bey	Mazuliyet

Ankara: Matbuat ve İstihbarat Matbaası

RESMÎ CERİDE

Çarşamba
---
27 Rebiülevvel 1342
7 Teşrinisani 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 41 Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetinin Resmî Gazetesidir. **Sene: 1**

Numara: 366

Mübadele, İmar ve İskân Vekâletinin Teşkilat ve Masarifi Hakkında Kanun

Birinci Madde: 13 Teşrinievvel 1339 tarihli kanun ile teşkil olunan Mübadele, İmar ve İskân Vekâletinin 1339 senesi hidemât-ı umumiyesinin ifası için müfredatı merbut cetvelde gösterildiği vecihle altı milyon doksan beş bin seksen üç lira tahsisat ita olunmuştur.

İkinci Madde: Mübadele, İmar ve İskân Vekâletinin ber-vech-i zîr muhasebe teşkilatı için 1339 senesi maliye bütçesinin (A) 56. "devâir-i muhasebe müdürleri ve aklâmı" faslının birinci "devâir-i mülkiye ve adliye muhasebe kalemleri" maddesine yedi yüz seksen yedi lira elli kuruş ve 99. tahsisat-ı fevkalade-i şehriye faslına bin üç yüz doksan lira tahsisat ilave olunmuştur.

	Adet	**Beheri**
Muhasebe Müdürü	1	50
Muhasebe Muavini	1	35
Mümeyyiz	1	30
Kâtip	4	15
	7	

Üçüncü Madde: İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Dördüncü Madde: İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Mübadele, İmar ve İskân ve Maliye Vekilleri memurdur.

21 Rebiyülevvel 1342 ve 1 Teşrinisani 1339

Fasıl	Madde	Nev'i Muhassasat Birinci Kısım- İdare-i Merkeziye	
348	1	Vekil	
	2	Müsteşar	
	3	Memurin-i Merkeziye	
	4	Müstahdemin-i Müteferrika	
		348. faslın yekûnu	

Fasıl	Madde		
349	1	Kırtasiye ve Evrak-ı Matbua (Merkez ve mülhakat)	
	2	Mefruşat	
	3	Tenvir ve teshin	
	4	Hademe melbusatı	
	5	Masarıf-ı müteferrika	
	6	Harcırah ve yevmiye	
		349. faslın yekûnu	
		Birinci kısmın yekûnu	

Fasıl	Madde	Nev-i muhassasat İkinci Kısım- Mülhakat	
350	1	Memurin	
	2	Müstahdemin-i Müteferrika	
		350. faslın yekûnu	

351			
	1	Mefruşat	
	2	Tenvir ve teshin	
	3	Müteferrika	
		351. faslın yekûnu	
		İkinci kısmın yekûnu	

Üçüncü Kısım			
352		Mübadele, İmar ve İskân Masarıf-ı Umumiyesi	6000000
353		Tahsisat-ı Fevkalade-i Şehriye	36720
		Üçüncü Kısmın yekûnu	6036720
		Yekûn-i Umumi	6095083

Fasıl	Madde	Unvan-ı Memuriyet	Maaşat				Tahsisat-ı Fevkalade	
348		İdare-i Merkeziye	Aded	Beheri	Şehrisi	Dört buçuk aylık	Şehri	Dört buçuk aylık
	1	Vekil	1	100	100	450	102,50	461,20
	2	Müsteşar	1	100	100	450	83,75	376,87
	3	Memurin-i Merkeziye						
		Mübadele ve İskân Müdir-i Umumisi	1	75	75	337,50	83,75	376,87
		Sevkiyat ve Nakliyat Şubesi Müdürü	1	60	60	270	72,50	326,25
		Mümeyyiz	1	30	30	135	50	225
		Kâtip	3	15	45	202,50	105	472,50
		Muhacirin Şubesi Müdürü	1	60	60	270	72,50	326,25
		Mümeyyiz	1	30	30	135	50	225
		Kâtip	2	15	30	135	70	315
		İaşe Şubesi Müdürü	1	60	60	270	72,50	326,25
		Mümeyyiz	1	30	30	135	50	225
		Kâtip	2	15	30	135	70	315
		İskân Şubesi Müdürü	1	60	60	270	72,50	326,25
		Mümeyyiz	2	30	60	270	100	450
		Kâtip	4	15	60	270	140	360
Yekûn			21		630	2835	1008,75	4539,37
		İmar Müdir-i Umumisi	1	75	75	337,50	83,75	376,87
		Kalem-i Mahsus ve Muamelat Şubesi	1	60	60	270	72,50	326,25
		Mümeyyiz	1	30	30	135	50	225
		Kâtip	2	15	30	135	70	315
		Mütercim	1	30	30	135	50	225
		İnşaat ve Tamirat Şubesi Müdürü	1	60	60	270	72,50	326,25
		Mümeyyiz	1	30	35	135	50	225
		Kâtip	2	15	30	135	70	315
		Heyet-i Fenniye						
		Mühendis	3	50	150	675	195	877,50
		Kondöktür	2	20	40	180	80	360
		Kâtip	1	15	15	67,50	35	157,50
Yekûn			60		550	2475	828,75	3729,37
		Hükuk Müşaviri	1	60	60	270	72,50	326,25
		Müfettiş	3	60	180	800	217,50	978,75

		Hasaiyat ve Memurin Şubesi Müdürü	1	40	40	180	57,50	258,75
		Mümeyyiz	1	30	30	135	50	225
		Kâtip	4	15	60	270	140	630
Yekûn			6		130	585	247,50	1113,75
		Evrak ve Muhaberat Şubesi Müdürü	1	40	40	180	57,50	258,75
		Dosya Memuru	1	20	20	90	40	180
		Kâtip	3	15	45	202,50	105	472, 50
Yekûn			5		105	472,50	202,50	91,25
		Hıfzıssıha Mütehassısı	1	50	50	225	65	292,50
		Levazım Memuru	1	20	20	90	40	180
Üçüncü Maddenin Yekûnu			54		1725	7762,50	2682,50	12070,87
		Müstahdemin-ı Müteferrika						
		Odacı	10	25	250	1125		
348.Faslın Yekûn			66		2175	9787,50	2785	12532,25
350		Mülhakat						
		Mülhakat Memurini						

Fasıl	**Madde**	**Unvan-ı Memuriyet**	**Maaşat**				**Tahsisat-ı Fevkalade**	
			Aded	Beheri	Şehrisi	Dört buçuk aylık	Şehri	Dört buçuk aylık
		Mıntıka İskân ve İmar Müdürleri	10	60	600	2700	725	3262,50
		İaşe Memurları	10	30	300	1350	500	2250
		Sevkiyat ve Nakliyat Memurları	10	30	300	1350	500	2250
		İskân Memurları	10	30	300	1350	500	2250
		Hesap Memurları	10	30	300	1350	500	2250
		Kâtipler	30	15	450	2025	1050	4725
		Seyyar Memurları	40	20	800	3600	1600	7200
Birinci Maddenin Yekûnu			120		3050	13725	5375	24187,50
		Müstahdemin-i Müteferrika						
		Odacı	20	25	500	2250		
350. Faslın Yekûnu			140		3550	15975	5375	24187,50

Numara: 364

Teşkilat-ı Esasiye Kanununun Bazı Mevâddının Tadiline Dair Kanun

(Geçen nüshamızda derç ettiğimiz bu kanunun maddelerinde sehiv olduğu cihetle tashihan tekrar derç ediyoruz.)

Birinci Madde: Hâkimiyet, bila kayd u şart milletindir. İdare usulü halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına müstenittir. Türkiye Devleti'nin şekl-i hükûmeti cumhuriyettir.

İkinci Madde: Türkiye Devleti'nin dini, din-i İslam'dır, resmî lisanı Türkçedir.

Dördüncü Madde: Türkiye Devleti, Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunur. Meclis, Hükûmetin inkisam ettiği şuabât-ı idareyi İcra Vekilleri vasıtasıyla idare eder.

Onuncu Madde: Türkiye Reis-i Cumhuru, Türkiye Büyük Millet Meclisi Heyet-i Umumiyesi tarafından ve kendi azası meyanından bir intihap devresi için intihap olunur. Vazife-i riyaset yeni reis-i cumhurun intihabına kadar devam eder. Tekrar intihap olunmak caizdir.

On Birinci Madde: Türkiye Reis-i Cumhuru devletin reisidir. Bu sıfatla lüzum gördükçe Meclise ve Heyet-i Vekileye riyaset eder.

On İkinci Madde: Başvekil Reis-i Cumhur tarafından ve meclis azası meyanından intihap olunur. Diğer vekiller başvekil tarafından yine meclis azası arasından intihap olunduktan sonra Heyet-i Umumiyyesi Reis-i Cumhur tarafından meclisin tasvibine arz olunur.

Meclis hal-i içtimada değil ise keyfiyet-i tasvip meclisin içtimaına talik olunur.

29 Teşrinievvel 1339 ve 18 Rebiyülevvel 1342

Numara 365

Seferberliğin İlgasına Dair Kanun

Birinci Madde: Türkiye Büyük Millet Meclisi kararıyla ilan edilmiş olan seferberlik 1 Teşrinisani 1339 tarihinden itibaren hitam bulmuştur.

İkinci Madde: İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

20 Rebiyülevvel 1342 ve 31 Teşrinievvel 1339

Numara 367

Rüyeti Bir Mahall-i Mahkeme veya Daire-i Adliyesine Ait Olan Deavi ve Masâlihi Diğer Mahall-i Mahkeme veya Daire-i Adliyesinde Muvakkaten Rüyet ve Hükkam ve Müstantikler ve Hâkim Muavinleriyle Müddei-yi Umumilere Vazife-i Asliyelerine İlaveten Vezâif-i Sâire-i Adliyeyi Dahi Kezalik Muvakkaten İfa Ettirmeye Adliye Vekâletinin Mezuniyetine Dair Kanun

Birinci Madde: Rüyeti bir mahall-i mahkeme veya daire-i adliyesine ait olan deavi ve masâlihi diğer mahall-i mahkeme veya daire-i adliyesinde muvakkaten rüyet ve hükkâm ve mustantıklar ve hâkim

muavinleri ile müddeiumumilere vazife-i asliyelerine ilaveten vezâif-i sâire-i adliyeyi dahi kezalik muvakkaten ifa ettirmeye adliye vekili mezundur.

İkinci Madde: 8 Şevval 1334 ve 25 Temmuz 1332 tarihli kararname mülgadır.

Üçüncü Madde: İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren mer'idir.

Dördüncü Madde: İşbu kanunun icrasına Adliye Vekili memurdur.

21 Rebiyülevvel 1342 ve 1 Teşrinisani 1339

Kararname

Umur-ı Şeriye ve Evkâf Vekâletinden

Şuabât-ı vekâletten olmak üzere bu kere teşkil edilen Mahlulât İdaresi Müdüriyetine üç bin kuruş maaşla İstanbul mıntıkası Evkaf Ser-müfettişi İbrahim Sabir Bey tayin edilmiştir.

İçel Evkaf Müdürü Mehmed Emin Efendi'nin azliyle yerine Aksaray Evkaf Memur-ı Sabıkı Naim Bey dokuz yüz kuruş maaşla tayin edilmiştir.

Mebani-yi Hayriye Müdürü Haşim Bey Evkaf-ı İslamiye Matbaası Müdüriyetine ve mezkûr matbaa müdürü Esad Bey de Mebani-yi Hayriye Müdüriyetine üçer bin kuruş maaşla nakl ve tayin edilmişlerdir.

Çatalca Evkaf Müdürü Hikmet Efendi'nin azliyle yerine bin iki yüz kuruş maaşla Alemdağı vakıf ormanları cibayet memuru Yusuf Ziya Efendi tayin edilmiştir.

İşbu kararnamelerin icrasına Umur-ı Şer'iyye ve Evkâf Vekili memurdur.

Umur-ı Şer'iyye ve Evkaf Vekili Mustafa Fevzi

İcra Vekilleri Heyeti Reisi Vekili Ali Fethi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Gazi Mustafa Kemal

Maliye Vekâletinden

Muhasebe-i Maliye Müdüriyetine beş bin kuruş maaşla mülga Posta ve Telgraf Müdüriyet-i Umumiyesi Muhasebe Müdürü Kemal Ziya Bey tayin kılınmıştır.

Münhal bulunan altı bin kuruş maaşlı birinci sınıf maliye müfettişliğine mülga Maliye Nezareti müfettişlerinden Ziya Akif ve beş bin kuruş maaşlı ikinci sınıf maliye müfettişliğine keza mülga Maliye Nezareti müfettişlerinden Salahaddin ve dört bin kuruş maaşlı üçüncü sınıf maliye müfettişliğine muhasebe-i maliye müdürü Salih ve iki bin beş yüz kuruş maaşlı maliye müfettiş muavinliklerine de muhasebe-i umumiye mümeyyizlerinden Salahaddin, Heyet-i Teftişiye Başkâtibi Hüseyin Hüsnü ve Muvazene-i Maliye Encümeni kâtibi Cemal ve muhasebeci namzetlerinden Pertev ve ihtiyat zabit namzetlerinden Ahmet Numan Beylerin tayinleri tensip edilmiştir.

İşbu kararnamelerin icra-yı ahkâmına Maliye Vekili memurdur.

Maliye Vekili Hasan Fehmi

İcra Vekilleri Heyeti Reisi Ali Fethi

Büyük Millet Meclisi Reisi Gazi Mustafa Kemal

Dâhiliye Tayin ve Tahvilleri

Merzifon Kaymakamı Salih Cemal Bey'in Uşak Kaymakamlığına tahviliyle Uşak Kaymakamı Rasim Bey'in münhal olan Uluborlu Kaymakamlığına nakli ve Keskin Kaymakamı Rıfat Bey'in Bolvadin Kaymakamlığına tahviliyle Keskin Kaymakamlığına Yumurtalık kaymakam-ı sâbıkı Halid Bey'in tayin ve Menteşe Nüfus Müdürü Hasan Efendi'nin terfian İzmir Nüfus Müdüriyetine nakli icra kılınmıştır.

İlan

2 numaralı Adapazarı Divan-ı Harb-i Muvakkat Riyasetinden:

Düşman saha-yı işgalinde bi'r-rıza kalmakla maznun-ı aleyh olup Adapazarı 2 numaralı Divan-ı Harb-i Muvakkata muhakemesi lazım gelen Piyade Mülazım-ı Sâni Ali Efendi bin Mustafa (299-322) Piyade Mülazım-ı Evvel Muzaffer Efendi bin Ali Naim (327-331) hal-i firarda olup derdest edilememiş olduklarından kendilerine 10 gün mühlet verilmiştir. İşbu müddet zarfında divan-ı harbe müracaat etmediği takdirde kanuna itaat etmemiş nazarıyla bakılarak haklarında muamele-i gıyabiye yapılacağı, hukuk-ı medeniyeden bil-iskat emval ve emlakinin taht-ı hacze alınacağı Hükûmetin bilumum kuva-yı müsellehasının kendilerini tutmaya ve herkesin mahallini ihbara mecbur olduğu, bilahare kendilerinin bir güna davaya hakları olamayacağı, usul-ı muhakemât-ı cezaiye kanunnamesinin 371, 372. maddelerinden müstahraç işbu mevâd malum olmak üzere ilan olunur.

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri

Otuz Birinci İçtima

[Geçen Nüshadan Mâbad]

Halis Turgut Bey (Sivas) (Devamla) - Değil efendiler, değil. Elimizde mevcut kavânin ve vesâit, asayişi temin edebilecek anâsır birçok sebepten dolayı eskimiştir ve birçok noksanları vardır. Bunları ikmal edersek yine o mevcut vesâit ve anasır, asayiş denilen emr-i mühimmi temin eder. Fakat biz elimizdeki makinenin kabiliyet ve kudretini tetkik ederek nereleri muhtac-ı tamir ise oralarını tamir etmeyi düşünmüyoruz. Onun yerine ihtiyar-ı külfet etmektense ihtiyar edeceği vezaifi ve fedakârlığı şuna ve buna devretmeyi arzu ediyoruz. Asayiş deyince şüphe yok ki efendiler birçok defalar burada mevzubahis olmuştur. Akla gelecek yegâne anasırdan birisi idare, ikincisi jandarma, üçüncüsü adliye mesâili ve memurinidir. İdare meselesi: Memurîn deruhte ettiği vezaifi suret-i ciddiyede telakki ederlerse jandarmaları sevk-i idare için lazım olan vesaiti ihzar ediverirlerse, mahkemelerde icra-yı adalette sür'at ve sühulet gösterirlerse elbette bu üç anasırın icra-yı faaliyet ettiği herhangi bir muhitte mutlaka asayiş vardır. Eğer idare asayiş yoksa bu arz ettiğim anasırdan herhangi birisi faaliyette değildir. Ona hastalık arız olmuştur. O hastalığı bulup tedavi etmek lazımdır.

Efendiler, her Heyet-i İçtimaide şekavet olabilir ve birçok cürümler meydana gelir. İnsanlar melek değildir. Herkesi müsavi hilkatte tanımak, müsavi ahlakta yaratılmış zannetmek mümkün değildir. Heyet-i İçtimaiyenin yegâne vazifelerinden birisi de bu gibi fenalıkların önüne geçebilmek için esbâb-ı esasiye ihzar etmektir. Mektepler vesaire, tabii bunlardan bahsedecek değilim. Yani şekavet denince bu gayr-ı tabii bir şey değildir. Tabiatıyla şekavet olur. Yalnız

Hükûmetin vazifesi bu gibi hadisatın vukuunda onu tenkil etmek, tecziye etmek, diğerine ibret olacak şekilde tecziye eylemektir. Bu kanun şaki olanları Dâhiliye Vekâleti ilan ettikten sonra o şakileri herhangi bir ferdin vurduğu zaman kendisinin duçar-ı mücazat olmasını temin ediyor. Bu kanunu kabul ettiğimiz zaman ve eşkıyayı da ilan ettiğimiz zaman herhangi bir muhitteki halk ya bunu ifa edecektir ya etmeyecektir.

Efendiler,

Bu vazifeyi halk ifa ederse netice itibarıyla o muhitte bir takım fenalıklar uyanacaktır. O muhitte itlaf edilen şakinin rabıtası vardır, akrabası vardır, kardeşi vardır, tabiatıyla onlar insandır.

Binaenaleyh, intikam hissi uyanır. Yok, eğer halk bu tevdi edilen vazifeyi ifa etmezse zaten maksat hâsıl olmaz. Ondan başka efendiler, herhangi bir şakiyi Hükûmetin vesâiti tenkil eder. Jandarma gider vurur, asar, keser, biçer. O intikam hissi vermez. Meşhur darb-ı meseldir: Şeriatın kestiği parmak acımaz. Onun hanümanı da sönmüş olsa Hükûmet yaptığından dolayı bir şey olmaz. Fakat bir köyün Ahmet kâhyası veyahut herhangi bir köyün Mehmet kâhyası yaparsa şüphe yok ki onlara hiss-i infial ve intikam verir. O da birgün onun fırsatını beklemek ister.

Sonra efendiler, bu kanun eşkıyaya yataklık edenleri mahall-i ahara nakletmek için de bir bend-i mahsusu muhtevidir. Eşkıyaya yataklık edenler, eşkıyaya muavenet edenler ya tahakkuk eder yahut zan ve tahmin edilir. Tahakkuk ederse elde mevcut kanun var, o kanun ile tecziye edilmesi icap eder. Esbab-ı mucibe mazbatasında denilir ki bunda sür'at lazımdır. Tahakkuk ettiği zaman ceza kanunu mucibince tecziye etmek vakte muhtaçtır. Onun için öyle bir kayda lüzum var diyor. Demek ki Hükûmet de şu kayıtla adliyede bir tekâsül mevcut olduğunu itiraf etmiş oluyor. Tahakkuk ederse arz ettiğim gibi bu kanunun şuradaki maddesine lüzum yoktur. Zan ve tahmin ise efendiler, bununla da iyi bir netice hâsıl olmaz. Herhangi bir idare memurininin falan eşkıyaya falan efendi, falan ağa, falan kâhya yataklık ediyor diye zan ve tahmin üzerine bu adamı falan mahalden falan mahale nakl edersek netice itibarıyla iyi bir iş yapmış olmayız ve asayişi de temin etmiş olmayız. Onun yerine ikinci bir maraz-ı içtimai tevlit ederiz.

Sonra efendiler, kanunda diğer bir madde daha var ki bu ihtilafa taalluk ettiği için en ziyade nazar-ı dikkate alınması icap ediyor. Eşkıyalar arkadaşlarından herhangi birisini vurursa Hükûmet onu af ediyor. Şüphe yok ki yedi sekiz arkadaşla icra-yı şekavet eden bir adam her halde diğer arkadaşını vurduğu zaman insanlığın icabat-ı ahlakiyesi ile vurmuş olmayacaktır. Şüphe yok ki bir ahlaksızlık yapacak ve tabir-i marufla kahpelik yapacak. Sonra bu adam bu vazifeyi ifa ettiğinden dolayı da mükâfat görecek, affolunacak. Affedildikten sonra da Heyet-i İçtimaiye arasına karışacak. Demin İzmir mebus-ı muhteremi Celal Bey bu kanunu müdafaa ederken bahsettiği sırada: "Efeler af olunuyor. Gelip menakıbından bahsediyor. Şayan-ı takdir bir his uyandırıyor." Demişti. Binaenaleyh bundan da ahlaksızlık husule gelecek. Ondan başka ikinci bir noktaya nazar-ı dikkatinizi celbedeceğim.

Efendiler,

Kanunda arkadaşını vurmak meselesi mübah olarak gösterilirse bu kanun çıktığı zaman herhangi bir şahsiyet kendi muhit-i içtimaisinde mevcut şu veya bu şahsı iğfal ederek istediği fenalığı yaptıktan ve maksadını tatmin ettikten sonra diğer bir arkadaşını itlaf etmek suretiyle yine Heyet-i İçtimaiye arasına avdet etmek ihtimali var. Böyle bir iş memleketin asayişi nokta-i nazarından hayır tevlit etmez.

Efendiler,

Asayişi temin etmek istiyorsak, evvelce de arz ettim, anasır-ı asliyesini takviye edelim ve bu anasır-ı asliyenin ihtiyacı neden ibaret ise bunu tatmin edelim. Eldeki mevcut vesait istimal edilmiş de asayişin idamesine, asayişin teminine imkân hâsıl olamamış ise o vakit eldeki mevcut noksanlar neden ibaret ise, asayişi temin etmek için neye ihtiyaç varsa onu düşünelim. Yoksa Hükûmetin kendi vezaifini halka tevdi etmesi veyahut kendi yapacağı vezaif hususunda kalkıp bu suretle halktan muavenet beklemesi maksadı temin edemez çünkü para ile istihdam ettiğimiz memur, jandarma vesair asayiş vasıtaları icra-yı vazife etmezken halka "Sen şu vazifeyi ifa et." demek kadar manasız bir şey yoktur. Halk yapmaz ve yapmamakta hakkı vardır. Netice itibarıyla

yalnız dili tutulur. Asayiş mi istiyorsun git şakiyi vurdur ve netice bundan ibaret kalır. Onun için bendeniz bu kanunun aleyhindeyim ve reddini teklif ediyorum.

Reis - Efendim söz Fethi Bey'indir.

Heyet-i Vekile Reisi ve Dâhiliye Vekili Fethi Bey - Muhterem arkadaşlar, kanunu tenkit etmek için söz almış olan rüfekanın mütalaatına sırasıyla cevap vermek isterim. Evvel emirde Menteşe Mebus-i Muhteremi refikimiz Haydar Rüştü Bey...

Haydar Rüştü Bey (Denizli) - Menteşe değil Denizli.

Heyet-i Vekile Reisi ve Dâhiliye Vekili Fethi Bey - Efendim, affedersiniz. Denizli Mebus-ı Muhteremi Haydar Rüştü Bey kanunu büsbütün başka suretle anlamış olmalıdır. Çünkü tenkidatı katiyen kanundaki ahkâm ile kabil-i telif değildir. Buyurdular ki bu kanunla Hükûmet eşkıyayı tenkil etmek vazifesini ahaliye tevdi etmiş ve ahaliyi tavzif etmiş, bundan başka eşkıya çetelerini birbirlerini tenkil etmek vazifesiyle tavzif etmiştir. Bunun karşısında da Hükûmet çubuğunu çekip oturacaktır ve buna ilaveten dediler ki Hükûmet birtakım aşâiri nefy etmek salahiyetini kendine almak istemiştir. Eğer kanunu dikkatle okumuş olsaydı, esaslı şu üç noktada içtima etmekte olan tenkidatın kanunda yeri olmadığını pekâlâ anlayabilirdi ve bilvesile Heyet-i Âliyyenizden rica etmiştim, Meclis-i Âlinin vaktini beyhude yere izae etmemek için tenkidatta bulunacak arkadaşlar lütfen bir defa kanunu okusunlar ve bunu teyiden söylerim ki anladıkları gibi Hükûmet ahaliyi eşkıyayı öldürmek, tenkil etmek, katletmek için tavzif etmemiştir ve böyle bir manayı ifade edecek kanunda bir kelime yoktur. Binaenaleyh kanunun esası ile muhteviyatı ile ahkâmıyla uymayan, bu tenkidata bendeniz şimdilik uzun uzadıya cevap vermek suretiyle kezalik Meclisin vaktini izaa etmeyi muvafik görmüyorum. Kezalik Şefik Bey biraderimiz de aynı mealde tenkidatta bulundular. Bu da kanunda yoktur. Ondan sonra Ahmet Hilmi Bey arkadaşımız memurin-i mülkiyenin intihabında ziyadesiyle dikkat ve ihtimam olunması lüzumunu ileri sürdüler. Hakikaten dikkat ve ihtimam olunması lüzumunu ileri sürdüler. Hakikaten buyurdukları gibi harekât-ı milliyenin ibtidasında birçok memurların İstanbul'a gitmiş olması veya tebdil edilmiş bulunması vesaire dolayısıyla mevcut olan zaruret karşısında mesleğe münasebeti olmayan bazı rüfeka, memuriyet-i mülkiyeye alınmış idi. Fakat zaman ile bu gibi mesleğe münasebeti olmayanlar tasfiye edilmişlerdir ve şimdilik Mekteb-i Mülkiye'den neşet etmemiş veyahut da kaymakamlıkta bulunmamış olan bir mutasarrıfın ifa-yı vazife etmekte olduğunu hatırlamıyorum. Kimin hatırına böyle bir şey geliyorsa lütfen bendenizi ikaz etmesini rica ederim. Geçen sene Dâhiliye Encümeninde bulunmuş olan Ahmed Hilmi Bey arkadaşımız pekâlâ biliyorlar ki memurin-i dahiliyyenin intihabında memurin nizamnamesine tamamıyla riayet etmekteyiz. Mekâtib-i âliyeden mezun olmayanları veyahut hizmet-i nizamiyesi zarfında nahiye müdürlüğü ifa etmiş olup bilahare bil-imtihan ehliyeti tebeyyün etmeyenleri kabul etmiyoruz. Bu iki seneden beri -evvelce de bilmünasebe arz etmiştim- ittihaz edilmiş bir usuldür ve bu usule tamamıyla riayet edilmektedir. Hilmi Bey kanunun muvakkat olması lüzumu ileri sürdüler. Esasen dikkat edilecek olursa efendiler, kanunun mahiyetinde bir muvakkatlık vardır. Çünkü biz bu kanunu teklif ederken zannediyorum ki şekavet bir müddet muayene zarfında zail olacaktır. Zail olduktan sonra bu kanunun mâbihi't-tatbiki kendiliğinden mürtefi olur. Esasen dün kanun hakkında itiraz ve tenkidatta bulunacak arkadaşların kanunu bir defa nazar-ı tetkikattan geçirmelerini rica etmiştim. Gümüşhane Mebus-ı Muhteremi Zeki Beyefendi biraderimiz bu ricamı nazar-ı itibara almamışlardır ve bugün tenkidatta bu salahiyet meselesini ileri sürmüşlerdir. Yani ahaliye biz behemehâl eşkıyayı tenkil etmek için katletmek için bir salahiyet vermişiz, tavzif etmişiz gibi ifadatta bulunmuşlardır. Kanunun Heyet-i Umumiyesinin mahiyeti hakkında Meclis-i Âlinize bu tenkidata cevap verdikten sonra maruzatta bulunacağım zaman arz edeceğim ki kanun esasen iki hükümden ibarettir. Birincisi: Eşkıyanın her kim tarafından olursa olsun katli cürm addolunmaz. İkincisi: Yataklar hakkında bazı ahkâmı muhtevi olmasıdır.

Binaenaleyh behemehâl bundan dolayı falan veya filan ahali eşkıyayı öldürmek için tavzif edilmiştir, Hükûmet kendi vazifesini üzerinden atmıştır gibi mütalaalara mahal yoktur.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Keşke mümkün olsa da tavzif etsek.

Reis - Hilmi Bey, rica ederim…

Heyet-i Vekile Reisi ve Dâhiliye Vekili Fethi Bey (Devamla) - Hiç kimse tavzif edilmemiştir. Hiç kimseye bir mecburiyet de tahmil edilmemiştir. Fakat bunlardan isimleri, hüviyetleri ile beraber ilan edilecek olan herhangi birisinin velev müdafaa-i nefs maksadıyla, velev def-i mazarrat maksadıyla katl ve cerhi cürüm addolunamayacağı musarrahtır. Esasen mevcut olan ahkâm-ı kanuniyemiz de bununla taban tabana zıt değildir. Eşkıyanın cerh ve katlinden, Hükûmetçe eşkıya oldukları ilan edilen eşhasın cerh ve katlinden dolayı ahkâm-ı cezaiyyemizde kat'i hükümler yoktur.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Hükûmet müsebbip aramayacak.

Heyet-i Vekile Reisi ve Dâhiliye Vekili Fethi Bey (Devamla) - Yalnız şimdiye kadar birçok defalar misalleri vardır. Hatta jandarmanın eşkıyayı tenkil esnasında vaki olan katlde, cerhte adliyece bazı defa sual ve isticvabı mucip olduğu görülmüştür. Bu mahzuru izale etmek lazımdır. Bu nokta-i nazarı ifade ettik. Yoksa buyurdukları gibi ahaliyi bu işle tavzif etmek ve ahaliye bu hususta mecburiyet tahmil etmek meselesi mevzu bahs değildir. Zeki Bey biraderimiz diyorlar ki: Bu kanun tatbik edecek olursak yani eşkıyadan herhangi birini öldürmek salahiyetini ahaliye verecek olursak, arada intikam hisleri hâsıl olacak, çünkü eşkıyanın da akrabası vardır. O da onu öldürmeye kıyam edecektir ve bu intikam hisleri dolayısıyla memlekette matlub olan asayiş temin edilemeyecektir. O halde yani bu mantıki esas ittihaz edecek olursak kendi mütalaalarına göre eşkıyayı öldürmemek lazım gelecektir. Çünkü böyle intikam hissi tevlit edecektir. O halde ne olacaktır? Eşkıyayı rahat bırakmak lazımdır. Böyle bir mütalaaya bendeniz iştirak etmiyorum. Esasen istikbalde daima ahaliyi taciz etmekte bulunan, ahalinin malına, canına, ırzına göz koymuş olan adamların mevcudiyeti birçok intikam hislerinden daha büyük rahatsızlıkları mucib olmaktadır. Bunların intikam hislerini kale alarak, öldürülmesinden sarf-ı nazar edilmesini ileri sürmek, bilmem ne dereceye kadar mantikî bir mütalaa olur? Sonra kanunun mahzuriyetini göstermek için ileri sürdükleri mevâd arasında diyorlar ki: Maatteessüf merkezden vukubulan tebligat taşraya gidinceye kadar mahiyetini değiştiriyor, hükmünü değiştiriyor. Bundan birçok mahzurlar tevellüt ediyor ve efendiler, yine diyorlar ki acaba Dâhiliye Vekili Beyefendi temin ederler mi ki mülhakatta bulunan bütün memurin kendisi gibi kanunu aynı fikirle tatbik ve kendisinin fikrine iştirak edecektir. Efendiler, bunu hiçbir zaman temin edemem. Hatta aynı benim fikrimde dünyada bir adam mevcut olduğunu bile temin edemem. Herkesin fikri az çok bir hususta veya diğer bir hususta değişir. Tebligatın eğer taşraya intikali esnasında başka suretlerle tatbik olunacağı, başka suretlerle anlaşılacağı tasavvur ederek bu kanunu yapmamak lazım gelirse o halde bütün kanunları yapmamak lazım gelir. Çünkü bütün kanunlar aynı vecihle taşraya tebliğ olunacaktır, aynı vecihle telakki olunacaktır. Belki de yanlış tatbik edilecektir. Bu muameleye mebni ya bu mahzuru izale etmek veyahut ki kanunları çıkarmamak, tebliğ etmemek lazım gelir, bu yalnız bu kanunla olacak bir mahzur değildir, bilumum kanunlar hakkında aynı derecede ciddi ve varit olabilecek bir mahzurdur. Eğer böyle bir mahzur varsa bu devletin bilcümle tebligat-ı umumiyesinde câri olacaktır, yalnız bu tebligata inhisar edemez, yanlış anlaşılmış tebligat neticesinde bu kanun su-i tatbik edilecek olursa, kanunu

su-i tatbik edenler hakkında, kanunu anlamayarak yanlış tefsir ederek garaza alet olan memurin hakkında zaten bu kanunda ahkam mevcut olduğu gibi bu suretle su-i tatbikatta bulunacak olanlar hakkında da ahkam-ı umumiyyemizde mevâd münderiçtir ve her vakit vazifesini hüsn-i ifa etmeyen memurlar hakkındaki cezayı da tatbik mümkündür. Afyonkarahisar Mebus-ı Muhteremi Ali Bey biraderimiz, cünha nev'inden kabahat işleyenlerin dahi bu kanuna dâhil olması endişesini izhar ettiler. Şekavet-ı müstemire erbabı hakkında da bir derece kabil-i tatbik gördükleri bu mevadın teşmili korkusundan dolayı kanunun aleyhinde bulundular.

Efendiler,

Dâhiliye Encümenince tadil edilmiş olan maddede şekavet, tarif edilmiştir ki bu tarif doğrudan doğruya ahkâm-ı cezaiyyemizdeki tariften ibarettir. Yani şaki olan adamın tarifinden ibarettir. Bu tarifin kanunda münderiç bulunmasında bendeniz de bir faide gördüm, Ali Bey'in dedikleri gibi cünha nev'inden bir kabahat, bir cürüm işlememiş veyahut hatta cinayet nev'inden bir cürüm işlemiş olup da bir müddet Hükûmetin takibatından kendini saklamış olan ve belki Hükûmetin takibatı neticesi on, on beş, yirmi gün zarfında dehalet etmesi me'mul bulunan adamları böyle katletmek, onların katlinin cürüm addolunmayacağını ilan etmek doğru değildir. Bittabi bendeniz de bu fikre, bu kanaate iştirak ederim. Onun içindir ki sırf şekavet yapmış olan, ev basmak, köy basmak, hetk-i ırz etmek, yol kesmek vesaire gibi doğrudan doğruya şekavet-i müstemire erbabından olanların yapmakta oldukları ef'âli tasrih eden bir tarifi mazarrat değil, bir faide telakki ederim. Kanunun anlaşılması ve hüsn-i tatbiki için faidelidir. Fakat bu tariften cünha nevinden cürüm işleyenlerin veyahut da şekavet zümresine dâhil olmayarak şahsi veyahut intikam sevdasıyla yapılmış katl dolayısıyla vesair suretle daima ahkâm-ı cezaiyyemizle takip edilmesi mümkün olan eşhasın behemehâl ahali tarafından katli caizdir suretinde ilan etmek maksut değildir. Zaten bunların isimleri ilan edildiği zaman bunların hüviyetleri, meşhur eşkıyadan olduğu veyahut o meşhur eşkıyaya muavenet eden ve onun hempalarından bulunduğu da bildirilecektir. Ali Bey biraderimiz dediler ki: Hükûmetin birinci vazifesi asayişi muhafaza etmektir. Hükûmet varsa asayiş da var demektir. Asayiş yok ise, Hükûmetin de hikmet-i mevcudiyeti zail olur. Hükûmet mevcudiyetini mademki iddia ediyor, asayişi da temin etmelidir.

Efendiler, hükûmet vardır, asayiş de vardır. Asayişin derecesi mûcib-i emniyet midir, mûcib-i memnuniyet midir? Bunu tahkik etmek lazım. Mûcib-i memnuniyet değildir fakat bu nazariyeyi yalnız asayişe tatbik etmek doğru olamaz. Memlekette Hükûmetin sebeb-i mevcudiyetini bir başka zat umur-ı adliyenin hüsn-i tatbikine atfedebilir. Adalet var mı yok mu?

Adalet varsa hükûmet de var demektir. Adliyemizden şikâyet ediyor isek Hükûmetimiz yok demektir. Binaenaleyh hükûmet behemehâl adliyeyi ıslah etmelidir. Başka hiçbir şeye ehemmiyet vermemelidir, diyebilir. Keza memleketimizde maarif lazımdır. Behemehâl maarif tesis olunmak lazımdır. Hükûmetin birinci vazifesi yalnız maariftir. Her şeyi feda ederek, her şeyi ihmal ederek yalnız maarife atf-ı ehemmiyet etmek lazım gelir. Bu mütalaatta da bulunacak bazı arkadaşlar bulunabilir ve bu mütalaatı da gayet kuvvetli delillere istinat ettirebilirler. Umur-ı nafia için, ziraat için ve diğer hususat için ordu için vesaire için aynı kuvvetli müdafaalarla birinci dereceye es'ad etmek ve diğer şuabât-ı idareyi bunların tahtında addetmek mümkün olabilir. Fakat bu nazariye gayr-ı kabil-i icradır. Aynı zamanda hem asayiş olmalıdır, hem de adalet olmalıdır. Aynı zamanda maarif olmalıdır, aynı zamanda ordu olmalıdır, aynı zamanda yalnız asayiş olsun diğer şeyler terk ve ihmal edilsin. Bu, kabil değildir. Mümkünü'l-icra bir nazariye değildir. Ali Bey dediler ki ordu tedricen tasfiye edilerek mükemmel bir hale gelmiştir. Ve vazifesini ifa etmiştir. Hakikaten vazifesini şayan-ı şükran derecede ifa etmiştir. Fakat ordunun tasfiyesi esnasında maalesef jandarma muhtel olmuştur. Harb-i Umumi esnasında ordu jandarmadan faide gördü. Jandarma kadrosundan zabit aldı, jandarmanın efradını aldı. Jandarma muattal kaldı ve o zaman harp olduğu için başka bir şey yapılamadı. Fakat şimdi tekrar jandarma kadrosunu vücuda getirmek lazımdır. Bunun için dediler ki Hükûmet bunu tedricen tevsi edeceğini söylüyor. Derhal jandarmayı ıslah etmelidir, nasıl ıslah etmelidir? Onu sormak istiyorum. Tedricen olmadığı takdirde an-ı vahitte mi ıslah edeceğiz? Elbette ve elbette tedricen ıslah edecek başka tarik ben tasavvur edemiyorum. Mekteplerimizi ıslah edeceğiz, zabitandan işe yaramayan varsa onları tedricen tasfiyeye tâbi tutacağız. Yerlerine daha ehliyetli zabitan ikame edeceğiz, mevcut olan kanunumuzu ıslah edeceğiz ve jandarma müddetiyle hizmet, askerlik müddetinin mukayyet olmasını kaldırması için Heyet-i Âlinize teklifatta bulunacağız. Bunların tamamıyla mevki-i icraya konulabilmesi ve teklifâtımızın kesb-i kanuniyet edebilmesi için behemehâl zaman lazımdır. Eğer bunlar bir dakikada veya bir günde olmuyorsa bundan dolayı hâsıl olan kusur ve kabahatin af buyurulmasını istirham ederim ve ümitvarım ki bunlar şayan-ı af kabahatlardandır. Binaenaleyh Heyet-i Âliyyeniz hiç şüphe yok takdir eder ki bunlar zaman ile kabil-i icra işlerdir. Büyük şairimiz Emin Bey refikimiz dahi, asayişi muhafaza etmek vazifesinin ahaliye tevdi olunacağını kanundan anlamışlardır. Bendeniz bu manayı çıkarmanın gayet müşkül olduğunu ve biraz cebr-i nefs etmek lazım geldiğini söylüyorum. Böyle bir tevdi yoktur ve şekavetin neden ileri geldiğini tadat etmişlerdir.

Şekavet dediler, saltanat zamanındaki uzun süren askerlikten kurtulmak istemelerinden ve paslı bir halde bulunan adalet makinesinin tamamıyla işlememesinden ve adaletin tamamıyla tevzi olunamamasından müşteki olan bazı efradın kendilerini mahkeme-i adliyeye teslim etmek istemelerinden ileri gelmiştir diyor. Belki bunların tesiri olmuştur. Fakat pek muhtemeldir ki şekavet bu iki avamilden husule gelmemiştir. Daha birçok avamili vardır. Buyurdukları gibi maarifin bazı yerlerde layıkıyla taammüm etmemesi ve yollarımızın yapılamamış olması ve birçok ihtiyacat-ı medeniyemizin henüz tatbik ve tatmin edilememiş olması da şekavetin husulüne sebep olan amiller arasındadır. Kendileri başka mütalaada bulunuyorlar, diyorlar ki Hükûmet mektepler yapmalıdır, yol yapmalıdır, adliyesini ıslah etmelidir.

Mehmet Emin Bey (Karahisar-ı Şarki) - Onlar istikbale aittir. İstikbale ait ıslahattır. Halen yapılacak şeyleri de arz ettim.

Fethi Bey (İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve Dâhiliye Vekili) - Bunlar yapıldıktan sonra şekavet zail olur. Fakat o zamana kadar bu günkü asayişsizliği bu halde bırakmak mı caizdir, yoksa asayişsizliği izale edecek tedâbirin ittihazı mı lazımdır? İşte bu cihetin tayini iktiza eder. Bugünkü münakaşada ancak bu ciheti tayin için cereyan eden münakaşadır. Yoksa memlekette maarif tamamıyla tevsi eder, taammüm eder, yollarımız mükemmel olur ve her yerde şimendiferler yapılırsa ve diğer şuabat-i idarede büyük bir terakki gösterecek olursa, şüphesiz ki bu günkü şekaveti tevlit eden esbab yüzde yüz kalkabilir. Fakat o vakte kadar bu asayişsizliği kaldırmak için bazı tedâbir-i fevkalade lazım mıdır, değil midir? Lazımdır. Bendeniz bu kanaatteyim. Fakat olabilir ki bazı rüfeka bu kanaate iştirak etmezler. Bu bir içtihat meselesidir.

Mehmet Emin Bey (Karahisar-ı Şarki) - Lüzumuna kaniyim, fakat tarz-ı meselesi başka.

Fethi Bey (Devamla) - Sivas Mebus-ı Muhteremi Halis Turgut Bey arkadaşımız da bu kanunu Meclis-i Âlinize tevdi etmekten Hükûmetin takip etmekte olduğu maksadı izah ettiler. Dediler ki bendeniz bu kanundan şunu anlıyorum: bir yerde asayişsizlik mi var, derhal ahaliyi vur, kır ahaliyi taciz ve tazyik et. Ondan sonra hiç kimse orada asayişsizlik olduğundan şikâyet edemeyecektir. Bu şikâyet bastırılacaktır ve binaenaleyh Hükûmet ondan sonra rahat edecektir.

Efendiler, Halis Turgut Bey biraderimizin Hükûmet hakkında bu derece su-i maksat beslemek için kendisine kanaat verecek esbabın ne olduğunu bilmiyorum. Herhâlde şurasını kendilerine teminen arz ediyorum ki:

Biz burada bir vazife ifa etmekle meşgulüz. Memleketin asayişini temin etmekle meşgulüz. Komedi yapmakla meşgul değiliz. Asayiş hakkındaki şikayâtı nazar-ı dikkate alan en evvel bu kürsi-yi âliyede memlekette asayişsizlik olduğunu söyleyen benim. Maksat bu asayişsizliği izale etmektir. Yoksa şurada, burada, şu veya bu şey hakkında vâki olan müracaatları, şikâyetleri, telgrafları susturmak değildir. Böyle bir maksadın hiçbir zaman hiçbir vecihle Hükûmetin daire-i mütalaasına dâhil olmadığını kendilerine temin ederim ve böyle bir mütalaayı bize atfetmeleri için de hiçbir hakkı istinat ettiklerini de zannetmiyorum. Halis Turgut Bey'in hususât-ı sâire hakkındaki mütalaaları efendim, diğer rüfeka tarafından tekraren söylenilmiş olan şeyleri tekrardan ibaret olduğu için bu hususta daha ziyade tatvil-i makâli zait addederim. Gelelim ruh-ı kanuna efendiler, kanun başlıca iki hükmü muhtevidir: Birincisi; eşkıya olduğu tebeyyün eden ve bu suretle maruf olan adamların herkes tarafından, gerek jandarma gerek memurin-i mülkiye ve gerek ahali tarafından her kim tarafından olursa olsun istisâl edilmeleri bir cürüm addolunamaz. Bu meselenin bu dereceye kadar itirazı mucip olacağını hiçbir zaman tahmin etmezdim. Heyet-i Âliyyeniz bendeniz kadar ve belki bendenizden ziyade asayişsizlikten müştekidir ve şekâveti yapanlardan da müştekidir. Bunların her kim tarafından olursa olsun katledilmiş olmalarına dahi itiraz etmek ve bunu Hükûmet neden ahaliye tevdi ediyor ve kendisi çubuğunu yakmak suretiyle seyirci oluyor. Suretinde tefsir etmek hakikaten bendenizce mûcib-i hayret olmuştur. Esasen jandarma tarafından, memurin tarafından, alakadar olanlar tarafından, bunların katlleri cürüm değildir ve

Müdafaa-i nefs kastıyla ahali tarafından katlleri dahi cürüm değildir. Biliyorsunuz ki köylere eşkıya gelir. Eşkıyadan en ziyade müteneffir olanlar ise köylülerdir ve olması lazım gelir. Çünkü çok mutazarrır oluyorlar. Yalnız eşkıyadan değil, eşkıyayı takibe de müfrezeler gelir. Falan gelir, gelir gelir. Onun için bundan en ziyade mutazarrır olan köylüdür, köylü ister ki bu bela zail olsun fakat bunlardan birisini katledecek olursa senelerce mahkemede sürünmeyeceğine emin değildir. Ve maatteessüf bazı misallerde bu emniyeti kendine ilka etmek için vesile vermemiştir. Binaenaleyh bunu sarih olarak kanuna dercediyoruz ve bunun itirazı mucip olan cihetini bendeniz görmüyorum. Adliye ve Dâhiliye encümeninde uzun uzadıya tetkik edildi. O encümenlerde hiçbir itirazı mucip olmadı. Mübah addedildi. Yalnız burada bazı rüfeka itiraz ettiler. Doğrusu hayretimi mucip oldu. İkincisi: Yataklar hakkındaki ahkâmdır.

Efendiler,

Dün Celal Bey biraderimizin pek güzel izah ettiği vecihle memlekette şekaveti besleyen, şekavete istinatgâh olan yataklardır. Şekaveti kaldıracağım fikriyle hareket eden bir adam evvela yataklar hakkında ne yapacağım, onu düşünmek mecburiyetindedir. Yataklar hakkında hiçbir şey yapmayacağım. Yalnız eşkıyayı jandarma kuvveti, askeri müfrezeleriyle takip edeceğim diyecek olursa zannetmem ki bu mesaisi müsmir netice versin. Behemehâl bu yataklar hakkında bir şey düşünmek mecburiyetindeyiz. Behemehâl yatakların ibretli bir surette tecziye edilmesi lazım gelir. Pekâlâ, biliyorsunuz ki bazı adamlar köylerde oturur yahut şehirde oturur ve taht-ı idaresinde beş on kişilik bir çete vardır. O çete ile cem'-i servet için veya birtakım adamlara cebir ve tazyik etmek için veya herhangi bir maksat için onları ulaştırır, onlara malumat verir, onları sevk ve idare eder.

Efendiler, onlar hakkında hiçbir şey yapmayacak mıyız? Diyeceksiniz ki bunlar hakkında ahkâm-ı kanuniye vardır. Evet vardır fakat bunların yataklıkları tevatür derecesinde malum olan bu zevatın yani herhangi bir eşkıya ile münasebetlerini adliyece muteber olabilecek vecihle ispat edecek vesika tedarik edinceye kadar bunları serbest bırakmak mecburiyeti vardır. Bunları tedarik edinceye kadar bunlar şekaveti idare etmek ve eşkıyaya yataklık etmek hususunda serbest bir halde kalmış olacaklardır. Veya hiçbir ahkâm vaz' etmeyeceğiz demektir. Bir şeyden korkuluyor. Acaba bu istimal edilmeyecek midir? Acaba bu masum adamlar birtakım jandarma zabitlerinin veya mülkiye memurlarının gadrına uğramayacak mıdır?

Efendiler,

Bu defa bunun lüzum veya âdem-i lüzumuna karar vermek lazımdır. Yataklar hakkında bir şey yapılacak mı yapılmayacak mı? Yapılacak olursa bunun su-i istimal edilmesi mümkün olan cihetleri nasıl izale edilecektir. Onu düşünmek lazım gelir. Bendenizce kanunda bir defa kendi ihtiyarı dairesinde yataklık edenler bil-mecburiye yataklık edenlerden tefrik edilmelidir. Sonra bunlar hakkında yapılacak muamelede bittabi uzun tetkikata, mütalaata müstenit olacaktır. Sonra arkadaşlar herbiriniz birer daire-i intihabiyenin ahvâline vâkıfsınız. Eğer orada bu kanunun tatbik edildiğini görecek olursanız ve bu kanun dolayısıyla bazı mülkiye memurlarının bazı jandarma zabitlerinin birtakım masum ahaliye mezalim ve tazyik icra ettiklerinin görecek olursanız karşınızda mesul bir vekil vardır. Daima isticvâb edersiniz daima memurun su-i tatbikatı, su-i istimalatını meydana koyabilirsiniz. Su-i istimalat olup olmadığını Dâhiliye vekili cevap vermek mecburiyetindedir.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Görmek nasip olursa.

Fethi Bey (Devamla) - Zannederim mebusanın vazifeleri de daire-i intihabiyeleriyle daimi hal-i temasta bulunmak ve daire-i intihabiyeleri ahvalinden haberdar olmaktır.

Efendiler,

Memlekette asayişsizlik vardır ve bugün memlekette asayiş ihtiyacı diyebilirim ki ekmek ve hava ihtiyacı kadar müthiş bir ihtiyaçtır. Behemehâl asayiş temin olunmalıdır, behemehâl herkes malından, canından emin olabilmelidir. Rahat uyku uyuyabilmelidir, rahat seyahat edebilmelidir, rahat tarlasını ekip biçmeli ve rahat mahsulünü alabilmelidir ve mahsulünden de emin olabilmelidir.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Milletin beklediği de budur.

Fethi Bey (Devamla) - Biliyorsunuz ki asayiş meselesini umdelerimizin en mühim bir noktası olmak üzere tespit ettik. Ahali fevkalade hüsn-i telakki etti ve sizler behemehâl asayişin temini hususunu herkesten evvel takdir ettiğiniz

ve şu kanaatteyim ki bendeniz de bu lüzumu takdir etmiş olduğum için eğer asayişi muhafaza edemeyecek ve temin edemeyecek olursam artık Dâhiliye Vekâletinde ifa-yı vekâlet etmekte bir mana olmadığını da Heyet-i Celilenize arz ettim ve bunun için asayişi temin etmek her neye mütevakkıf ise herkesten fazla onu yapmak mecburiyetini gördüm. Bunun için Heyet-i Âliyyeniz kanun teklif etti, şimdiki izahatımdan da anlıyorsunuz ki kanunun birinci maddesi ahkâm-ı cezaiyyemizle hiçbir vecihle tezat teşkil eder bir mahiyette değildir. İkinci maddesi ki: Yataklar hakkındadır ve bunlar hakkında behemehâl tedâbir ittihazından ibarettir. Bendenizin kanaatimce bu iki madde tatbik edilemeyecek olursa asayişin temini kolay olmayacaktır.

Efendiler,

Bazı rüfeka bu günkü şerait altında ve belki bu kanuna lüzum olmadan asayişin takarrür edeceğine kani olurlar. Bendeniz kemal-i iftihar ile bu rüfekaya mevkiimi terk ederim ve çok arzu ederim ki bu günkü vesaitle derhal asayişi muhafaza etsinler ve matlup olan rahat ve sükûnu temin edebilsinler, ayrıca bir düşünceye lüzum kalmasın. Bunun için Heyet-i Âliyyenize teminen arz ederim ki derhal mevkiimi terk edeceğim. Eğer Heyet-i Âliyyeniz içerisinde böyle bir zat bulunursa derhal mevkiimi o zata terk eder ve beyan-ı mazeret ederim. Ancak bu şekilde hiçbir şey yapılamaz. Buna kani değilim, içtihadım bu merkezdedir ve bu içtihada binaen bu kanunu teklif ediyorum ve bu babta karar vermek doğrudan doğruya Heyet-i Âliyyenize ait bir meseledir ya behemehâl memlekette tamamen asayiş temin ve tesis olunacaktır veya olmayacaktır.

Bendenizce tabii olacaktır ve olmak için bu kanunun kabulü lazımdır. Yok, eğer bu kanaatimde hata ediyorsam bu kanunu red ederseniz böyle fevkalade tedabire ihtiyaç göstermeden idare edecek arkadaşlara tevdi-i vazife buyurursunuz. (Müzakere kâfi sesleri)

Halis Turgut Bey (Sivas) - Söz

istiyorum şahsıma taalluk eden bir mesele var.

Reis - Su-i maksat buyurdunuz Fethi Beyefendi bunu lütfen izah buyurur musunuz?

Fethi Bey (Devamla) - Turgut Halis Bey, Hükûmetin bu kanunu teklif etmekten maksadı bir yerde asayişsizlikten şikâyet edildi mi? Hükûmet tarafından vur, kır emri verilecektir buyurdular.

Halis Turgut Bey (Sivas) - Çok yanlış anlaşılıyor bendeniz Hükûmetin…

Fethi Bey (Devamla) - Ondan sonra hiçbir adam asayişsizlikten şikâyet edemeyecektir. Binaenaleyh böyle bir maksadı Hükûmete atfediyorsa bu bir su-i maksattır. Bu su-i maksadı Hükûmete atfettiğinden dolayı Heyet-i Âliyyenize şikâyet ettim.

Halis Turgut Bey (Sivas) - Rica ederim bendenizin sözlerim zabıtta mevcuttur, böyle bir maksatla getirmiştir demedim. Bu kanun şöyle bir işe yarayabilir dedim. Rica ederim onunla bunun arasında fark vardır. (Su-i tefehhüm vardır sesleri)

Ragıp Bey (Kütahya) - Geçen 1337 senesi bütçesinin emniyet-i umumiyeye taalluk eden faslı müzakere edilirken burada bendeniz zât-ı âlinizden rica ettiğim bir talep ve taahhüde yani şuralar kanunun iki ay zarfında Meclis-i Âliye gelmesi gibi bir talebe karşı verdiğiniz cevapta nevâhi kanunu memlekette her suretle asayişi temine belağan mâ-belağ kâfidir. Hatta elviye-i selasede bu kanunun tatbiki suretiyle asayiş her suretle taht-ı temine alınmıştır ve bir tek mevkuf ve bir tek vaka oralarda câri değildir.

Bunun da sebebi, oralarda bu nevahi kanununun tatbikidir. Buyurmuş idiniz ki aynen ifadeniz budur, acaba bendenizin kanaatimce hiçbir çare temin edemeyeceği derkâr olan o gayet ufak, ehemmiyetsiz ve bir iki maddeden ibaret olan bu kanun yerine nevahi kanununu teklif etmeniz lazım gelmez miydi? Birçok mevadda ve birçok mesâide

olduğu gibi eğer o zamanki ifadenizde sabit iseniz, nevahi kanunu lazımdır. Çünkü emniyet ve asayiş bununla temin edilmiştir. Temin ediliyor ve bu hususta misal da sebketmiştir. Bu kanunu çıkarınız, deseydiniz daha muvafik olurdu.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve Dâhiliye Vekili Ali Fethi Bey (İstanbul) - Efendim, müsaade buyurur musunuz, evvel emirde nevâhi kanunu çıkınca, asayiş tamamıyla teessüs edecektir ve nevâhi kanununun çıkması asayişin suret-i kat'iyyede teminine kâfi gelecektir yolunda bir ifadede bulunduğumu hatırlamıyorum. Vilâyât-ı selasede o muhitin icabı olarak esasen böyle şekavet vukuatı yoktur ve hapishanelerde az miktarda mücrimin mevcuttur. Fakat nevâhi kanununun asayişe dahl ve tesiri olmayacak mıdır? Denilebilir. Elbette olacaktır. Külli miktarda olacaktır. Yalnız nevâhi kanunuyla bu mesele hallolunamayacağı gibi bu kanunla da olamayacaktır. Diğer taraftan bilcümle vesâit-i tenkiliyemizle eşkıyayı takip edeceğiz, tenkil edeceğiz, uğraşacağız. Bir taraftan bu kanunu Heyet-i Âliyyenize arz edeceğim. Diğer taraftan da nevâhi kanununu çıkarmanızı Heyet-i Âliyyenizden rica edeceğim. Yalnız bir nokta-i nazardan Ragıp Bey biraderimizin su-i tefehhümü vardır. Zannediyorlar ki nevâhi kanununu çıkarmak benim elimdedir. Eğer efendiler, bu nevâhi kanununu çıkarmak benim elimde ise sizden suret-i mahsusada rica ederim, ilk yapacağınız şey, derhal nevâhi kanununa vaz'-ı yed etmek ve onu çıkarmaktır. Heyet-i Âliyyenizden pek çok rica ederim. Mümkün olursa bir ay zarfında çıkarınız. Fakat bu iş benim elimde değildir.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Köy Kanunundan evvel, Nahiye Kanunu beş para etmez. (Handeler)

Ali Fethi Bey (İstanbul) (Devamla) - Efendim, ruznamenize hâkim değilim. Nevâhi Kanununun lüzumundan bahsedebiliyorum. Geçen sene biliyorsunuz ki Nevâhi Kanunu uzun uzadıya müzakere edildi. Her nedense Nevâhi Kanunu bahsi açılınca derhal salon boşalırdı. İçeride yalnız beş on kişi kalırdı. Bu kanun her zaman daha müsta'celdir denildiği halde bir türlü Meclisten çıkamamıştır ve şimdiki halde beş on maddesi kalmıştır. Heyet-i Âliyyeniz buna vaz'-ı yed eder ve bunu derhal çıkaracak olursa bendeniz, size karşı birinci derecede minnettar olacağım ve hakikaten bu kanununun lüzumuna kaniyim ve bu hakikaten birinci derecede çıkacak bir kanundur.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Biz de Halk Meclisiyiz, tabii çıkaracağız.

Yusuf Kemal Bey (Sinop) - Reis Beyefendi, sözler bitmedi, şimdi de sual sorduruyorsunuz. Bu, sonra müzakerenin kifayetini intaç edecektir.

Reis - Efendim, Vekil Bey izahat verdi. Arkadaşlar sual sormak istiyorlar.

Fethi Bey (Devamla) - Suallere cevap vermek cihetini iltizam etmiyorum. Fakat arkadaşlar sual sorarlarsa maalmemnuniye kabul ederim.

Reis - Efendim, dokuz tane takrir vardır. Müsaade ederseniz okunsun. Bunlar, müzakerenin kifayeti hakkındadır. Birisi de kanunun Heyet-i Umumiyesine aittir.

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. Kanunun Heyet-i Umumiyesinin kabulüyle maddelere geçilmesinin re'ye vaz'ını teklif ederim.

Kazım Hüsnü (Konya)

Riyaset-i Celileye

Kanunun Heyet-i Umumiyyesi hakkındaki müzakere kâfidir. Maddelere geçilmesinin teklif eylerim.

Vasıf (Saruhan)

Riyaset-i Celileye

Kanunun Heyet-i Umumiyesi hakkında cereyan eden müzakere kâfidir. Maddelere geçilmesini teklif ederim.

Ali Saib (Kozan)

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. Maddelere geçilsin teklif eyleriz.

Ömer (Kars) Hazım (Erzurum)

Riyasete

Müzakere kâfidir. Maddelere geçilmesini teklif ederim.

Tunalı Hilmi (Zonguldak)

Riyaset-i Celileye

İzale-i Şekavet Kanununun Heyet-i Umumiyesi hakkındaki müzakerenin kifayetiyle maddelere geçilmesini teklif eylerim.

Haydar Adil (Karesi)

Riyaset-i Celileye

Cereyan eden müzakereden leh veya aleyhte söz söyleyen rüfeka-yı muhteremenin mütalaatından mevzu-ı müzakere olan kanunun ruh ve mahiyeti tayin ve tenevvür etmiş olduğundan Heyet-i Umumiye hakkındaki müzakerenin kifayetiyle maddelerin müzakeresine geçilmesini teklif ederim.

Refik (Konya)

Riyaset-i Celileye

Kanunun Heyet-i Umumiyesi hakkındaki müzakere kâfidir. Maddelere geçilmesini teklif eylerim.

Mustafa (Tokat)

Riyaset-i Celileye

Layiha-yı kanuniyenin birinci, ikinci maddeleri ceza kanunnamesine bir madde-i müzeyyile şeklinde ilavesiyle arzu edilen şekil hâsıl olacağından yeniden tanzimi için Adliye encümenine iadesini teklif eylerim.

Zeki (Gümüşhane Mebusu)

Reis - Efendim, bu takrirlerde zikrolunduğu üzere kanunun Heyet-i Umumiyesi hakkındaki müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Efendim, kanunun maddelerine geçmezden evvel kanunun ihtiva ettiği ahkâm-ı umumiye itibarıyla Zeki Bey'in takririni Heyet-i Muhteremenize arz edeceğim. (Gümüşhane Mebusu Zeki Bey'in takriri tekrar okundu.) (Ret sesleri)

Yusuf Kemal Bey (Sinop) - Efendim, bu babta müsaade ederseniz, söz söyleyeceğim.

Reis - Fakat efendim, takrir sahibi Zeki Bey'dir.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Efendim, bendeniz kanunun…

Reis - Efendim, bu takrir maddelerin Heyet-i Umumiyesi hakkındadır. Takrir sahibi izah edecektir.

Bunu Heyet-i Muhteremenize arz edeceğim. Eğer kabul edilirse ona göre esbabına tevessül olunur.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Biz, Heyet-i Umumiyesi itibarıyla kanunun metnini arzu etmiyoruz. Yalnız men'-i şekavet kanununda, nefy meselesi vardır. Bu gün men'-i şekavet kanunun... (Maddelerde söyleyiniz sesleri) Maddeler değil efendim. Müsaade buyurun, kanunun yedinci ve sekizinci maddesindeki nefy meselesini eğer kabul edecek olursak o zaman, Hükûmet mefhumu ortadan kalkmış olacaktır. Benim nokta-i nazarıma göre Teşkilat-ı Esasiye Kanunu da olmuş demektir. (Maddelerde müzakere ederiz sesleri)

Beyefendiler, rica ederim bizim takririmizdeki nokta-i nazarın başlıca sâiki Hükûmet tarafından teklif olunan layiha-yı kanuniyyenin, birinci ve ikinci maddelerine ilave suretiyle yeniden Adliye Encümeni tarafından bu meselenin dûr ü diraz görüşülerek intaç olunması keyfiyetidir. Bu bizim için daha iyidir, memleketimizin menafiine daha faideli olur. Yok böyle gözümüze rast gelen bir kanunu Heyet-i Umumiyyesiyle kabul edip de müzakereye başladığımız takdirde, bilmem ki netice ne şekil alacaktır?

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Reis Bey, Adliye Encümeninden bu kanun geçmiştir.

Zeki Bey (Gümüşhane) (Devamla) - Bu mesele, elde kavânin-ı mevzuanın esasatına mugayirdir.

Reis - Efendim, Zeki Bey'in takririni okudum. Zeki Bey de, takrirlerini teşrih ettiler. Şimdi bu takriri nazar-ı mütalaaya alanlar lütfen ellerini kaldırsın! Nazar-ı mütalaaya alınmamıştır.

Efendim, yirmi dakika teneffüs etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

İkinci Celse

(Reis: Birinci Reisvekili Sabri Beyefendi)

Kâtipler: Ruşen Eşref Bey (Karahisar-ı Sahib) Mahmut Bey (Siirt)

İstanbul'un müttefikin kıtaatı tarafından tahliyesi ve ordumuz tarafından işgali münasebetiyle yapılacak merasime aza-yı kiramın davetini mutazammın telgraf üzerine cereyan eden müzakerat:

Reis - Efendim, celseyi açıyorum.

Ruzname-i müzakeratımıza başlamazdan evvel İstanbul'dan gelen bir telgrafı Heyet-i Âliyyenize arz edeceğim.

İstanbul'un hakiki necat ve halas günü olan 6 Teşrinievvel 1339 tarihine musadıf cumartesi günü büyük ordumuz al sancaklarıyla şehrimize şem'a-yı zafer ve istiklâl getirirken nigehban-ı hukuk-ı millet ve memleket olan milletvekillerinin beraber bulunması sürur ve iftiharımızı taz'if edeceğinden muhterem vekillerimizin davet-i samimanemize lütfen icabetlerini istirham ederiz ferman.

İstanbul Liva Heyeti Reisi Evliya

Beyoğlu Liva Heyeti Reisi Said

Üsküdar Liva Heyeti Reisi Hâkim Mehmed Rıza

Ali Saib Bey (Kozan) - Efendim, Divan-ı Riyaset tarafından münasip cevap yazılsın.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - On bir kişilik bir heyetin gitmesini teklif ediyorum.

Reis - Müsaade buyurunuz efendim, telgrafnamede Heyet-i Muhteremenizi davet ediyorlar. Fakat biliyorsunuz ki Heyet-i Muhteremenize mevdu vazife o kadar mühimdir ki maatteessüf bu davete icabete imkân bırakmıyor.

Necati Bey (İzmir) - Söz isterim.

Reis - Efendim, inayet buyurunuz, sözümü bitireyim, hâlbuki İzmir'den de aynı surette bir davet vukubulmuştu. Heyet-i Muhteremeniz o davete bir heyet izam etmişti. Binaenaleyh şimdi de en münasip bir şekil yine bir heyetin intihap edilerek gönderilmesidir.

Saib Bey (Kozan) - Kura, kura…

Reis - İkinci bir mesele efendim, şurasına nazar-ı dikkat-i âlilerini celp ederim. Malum-ı âliniz müzakerâtın hüsn-i idaresi için hadd-i nisab olarak iki yüz kişinin mevcudiyeti kabul edilmişti. Arkadaşlardan bazılarının fevkalade görülen mazeretleri üzerine bu mevcut (190) etmiştir. Şimdi Heyet-i Muhteremenizden on, on beş kişilik bir heyet intihap ve izam buyurulacak olursa müzakeratta çok müşkilata maruz kalınacaktır. Sonra malum-ı ihsanınız müntehap aza meyanına divan-ı riyasetten de dört kişinin bil-intihap dâhil olacağı nizamnamenin ahkâm-ı zaruriyyesindendir. (Onlardan da bir kişi gitsin sesleri)

Reis - Malum-ı ihsanınız nizamnameniz Heyet-i Muhteremenizce daima mer'iyyü'r-riaye bir şeydir. (Hayır sesleri) Onun için şüphesiz ki Divan-ı Riyasetin maruzatı sizce muteber olan nizamname ahkamını tebliğ etmekten ibarettir. Binaenaleyh bu heyet…

Zeki Bey (Gümüşhane) - Halifeye tebrikat için on beş kişilik bir heyet gitmişti.

Reis - Sözümü bitirmeden niçin istical ediyorsunuz efendim? Efendiler, tensip buyurursanız beş kişilik bir heyet kâfidir. (Hayır hayır sesleri) (Gürültüler)

Saip Bey (Kozan) - Bir hafta Meclisi tatil edelim.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Reis Bey, bir teklifim vardır. Efendim, Meclis üç celsesini İstanbul'da akdetsin. Arkadaşlar muvafakat buyururlarsa üç celseyi İstanbul'da akdedelim. Vesâit-i nakliye de vardır.

Reis - Zannetmem ki arkadaşlar, böyle bir davete velev bir saat olsun Heyet-i Muhteremeniz tatil-i müzakerat ederek icabet etsin… Onun için efendiler müsaade buyurursanız beş kişi…(Hayır hayır sesleri, gürültüler)

Hamdullah Suphi Bey (İstanbul) - Reis Beyefendi, on aza gider, divandan da dört zat gider on dört zat eder.

Reis - Efendim, Divan-ı Riyaset Heyet-i Muhteremelerinin arzularına mümaşata cidden arzukeştir. Fakat biliyorsunuz ki Divan-ı Riyaset de müzakeratın selameti için düşüncelerini arz etmeye mecburdur. Bendeniz vaziyeti Heyet-i Muhteremenize arz ve teklif ediyorum. Divan-ı Riyasetin kanaatince beş kişi kâfidir. Fakat Heyet-i Âliyyeniz daima hâkim olduğu için bu miktarı, beş, yedi veya on yapar.

Hakkı Bey (Van) - Efendim Meclis-i Âliye on kişiyi tebliği edin, kabul buyurulmazsa müzakere cereyan etsin.

Reis - Efendim şimdi beş zatın gitmesi kabul olunur mu? (Hayır hayır sesleri) O halde yedi, (Hayır hayır sesleri, gürültüler) o halde efendim, on kişinin gitmesini… (Hayır hayır sesleri)

Efendim on zatın gitmesini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Saib Bey (Kozan) - Kura, kura. (Gürültüler)

Reis - Rica ederim efendiler, sükûneti muhafaza edelim.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - İstanbul mebusları dâhil olmamak şartıyla!

Reis - Efendim, kura çekiliyor. Hüseyin Rıfkı Bey (Edirne) (Daha dün geldi sesleri)

Hamdullah Suphi Bey (İstanbul) - Reis Beyefendi, makam-ı âlinizden bir sual sormaklığıma müsaade buyurunuz efendim.

Reis - Efendim, mesele takarrür etti. On kişi Heyet-i Âliyyenizden, dört de Divan-ı Riyasetten gidecektir.

Hamdullah Suphi Bey (İstanbul) - Bundan maadasına…

Reis - Eğer adedi için ise?

Hamdullah Suphi Bey (İstanbul) - Değil efendim. Karara iktiran etmiştir ona dair söylemeyeceğim.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - İstanbul mebusları gitmesinler diyecekler!

Hamdullah Suphi Bey (İstanbul) - Efendim, kura isabet edecek arkadaşlarımızdan maada İstanbul arkadaşlarımıza da maada buyurulacak mı, buyurulmayacak mı? Yani bu heyet arasında İstanbul'a

gitmek arzu buyuran arkadaşlara da müsaade edilecek mi? (Hayır sesleri)

Efendim, İzmir için müsaade edildi, Edirne için edildi, İstanbul'a niçin müsaade olunmuyor efendim?

Reis - Efendim, nisap meselesinin teşrih ettim. Cidden arz ediyorum ki nisab-ı müzakere fazlasına mütehammil değildir. Heyet-i Halliyenizin arzusu yerine geldi, on dörde iblağ olundu, Divan-ı Riyaset iseniz, dokuz kişinin gitmesini tasavvur etmekte idi. Onun için istirham ederim. Gürültü etmeyiniz efendim. Kuraya devam ediyoruz.

Faik Bey (Tekfurdağı), (Daha yeni geldi sesleri)

(İzmir'e gidenler olmaz sesleri)

Reis - Efendim, tâlia ne diyeceksiniz? Ben görmeden çıkıyor. Rica ederim tâli münakaşa kabul etmez. İhsan Bey (Ankara) Gazi Mustafa Kemal Paşa (İzmir), (Sürekli alkışlar)

Fikret Bey (Ertuğrul) - İzmir Mebusu Gazi Mustafa Kemal Paşa yoktur.

Reis - Efendim, burada o şekilde yazılmış. Fakat hepimizin bildiği Gazi Mustafa Kemal Paşa vardır ve yine Ankara'dadır.

Hazım Bey (Erzurum),

Saip Bey (Kozan) - Torbayı iyi çalkala Ruşen Bey,

Reis - Şükrü Naili Paşa (Kırkkilisa) (Yok sesleri)

Fikret Bey (Ertuğrul) - O zaten resmen İstanbul'a gidiyor.

Reis - Cevat Bey (Bolu), Nebizade Hamdi Bey (Trabzon), Hafız Şahin Bey (Gaziantep), Vehbi Bey (Karesi), (Hah sesleri ve handeler) Celal Bey (İzmir), (O sesleri ve handeler)

Refik Bey (Konya) - Anlaşılıyor ki herkes gitmek istiyor. Gidelim orada bir celse yapalım.

Reis - Samih Rıfat Bey (Çanakkale), (Yok sesleri) Mustafa Bey (El-aziz), (Yok burada sesleri) buradadır. Tamam efendim on tane…

Fikret Bey (Ertuğrul) - Gazi Paşa Hazretlerinin gitmeyeceklerine göre yeniden bir tane daha çekilsin, başkumandandır, reistir.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim, Gazi Paşa İzmir diye okudunuz, Gazi Paşa İzmir namında mebus yoktur. Malum-ı âliniz Ankara mebusudur. Binaenaleyh yeniden çekilmesi lazımdır.

Reis - Efendim, burada yazılmış olması münasebetiyle okudum. Affınızı rica ederim.

Tashih ettim efendim. Efendim Paşa'nın yerine ihtiyaten çekiyoruz. Kabul etmezse o gider.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Paşa da zaten Divan-ı Riyasettedir. İsterse gidebilir.

Fuat Bey (Kırkkilisa) - Şükrü Naili Paşa'yı çıkardık. Kolordu kumandanıdır. Samih Rıfat Bey'i de çıkardık. Hacı Mehmet Efendi (Maraş), bu zat da heyete dâhil olmuştur. Tamam, oldu efendim. Şimdi esâmiyi tekrar okuyorum. (Esâmi tekrar okundu.)

Efendim, ruzname-i müzakeratımıza geçiyoruz.

Teşkilat-ı hazariyye dolayısıyla açıkta kalacak olan erkân, ümera, zâbitân ile mensubin ve memurin-i askeriyeye 1339 senesi nihayetine kadar tam muhassasat itası hakkında 2/172 numaralı teklife dair Muvazene-i Maliye encümeni mazbatasının müzakeresi:

Reis - Ruzname-i müzakeratımızda malum-ı aliniz bir kanun mevcut idi ki o da zabitana ait idi.

Avans kanununu müteakip müsta'cilen müzakeresi mevzu bahis olmuştu. Çünkü sabahleyin müzakereye başlayamadık. Maliye Vekili Beyefendi ile Müdafaa-i Milliye Vekili Paşa Hazretleri hazır değillerdi.

Şimdi Müdafaa-i Milliye Vekili Paşa Hazretleri gelmiştir. Maliye Vekili Bey de başlayınız. Şimdi geliyoruz diye cevap vermişlerdir. (Burada sesleri) Pekâlâ gelmiştir efendim. Kanunun müzakeresine başlıyoruz.

20 Eylül 1339

Riyaset-i Celileye

Esbâb-ı Mucibe

Dava-yı millimizi bu günkü mesut neticeye isal eden millî ordunun kerraren takdir ve takdis edilen Heyet-i Zâbitandan, teşkilat-ı hazariyye dolayısıyla bizzarure açığa çıkarılacaklara nısıf veya sülüsan maaş üzerinden muhassasât itası, onların duçar-ı müzayaka olmalarını intaç edeceği gibi ifa ettikleri kıymettar hidemât karşısında inkisar-ı kalplerini müeddi ve herhâlde gayr-ı musîb bir muamele olacaktır. Binaenaleyh mumaileyhin açığa çıkarılmaları taksirlerinden mütevellid olmayıp teşkilat-ı hazariyyeden münba'is olmakla muhassasatlarının mezun bulunacakları 1339 senesi nihayetine kadar tam olarak itası kadir-şinas Meclisimizce mühim bir vazife ve mesele teşkil eder.

Kastamonu Halit, Zonguldak Yusuf Ziya, Tekfurdağ M. Cemil, İzmit Mustafa, İstanbul Ali Rıza, İzmit İbrahim, Eskişehir Mehmed Arif.

Layiha-yı Encümeni Mazbatası

Karar 46/49 27.9.1339

İzmit Mebusu Mustafa Bey ve rüfekası tarafından teşkilat-ı hazariye dolayısıyla açığa çıkarılacak mücahade-i milliyeye iştirak eylemiş erkân, ümera ve zabitan ve mensubin-i askeriyeye 1339 senesi nihayetine kadar tam tahsisat itası hakkında muaddil teklif-i kanuni tetkik edilerek esas itibarıyla şayan-ı müzakere bulunduğuna müttefikan karar verildi.

Aza Tevfik Fikret, Kâtip, Mazbata Muharriri, Reis Osman Niyaz, Aza Şefik

Numara: 22

2 Teşrinievvel 1339

Muvazane-i Maliye Encümeni Mazbatası

Mücadele-i milliyeye iştirak eden erkân, ümera ve zabitan ile mensubîn-i askeriyeden ordunun hal-ı hazariye ircaı dolayısıyla açıkta kalacaklara sene nihayetine kadar tam muhassasât verilmesi hakkında İzmit Mebusu Mustafa Bey'le rüfekasının merbut teklif-i kanunisi Maliye ve Müdafaa-i Milliye Vekilleri huzuruyla tetkik ve icabı müzakere olundu.

Mücadele-i milliyenin en büyük medar-ı istinadı ve mücadelenin bütün memleket için medar-ı iftihar ve daima şayan-ı tebcil netayic-i mes'udesini istihsalde en büyük âmil olan ordunun zabitanından hal-ı hazariye rücu dolayısıyla açıkta kalacaklara senelerden beri ifa ettikleri hidemata mükâfaten muvakkat bir müddet tam maaş verilmesini esas itibarıyla encümenimiz de kabul eylemiştir. Ancak yapılan tetkikat esnasında alelumum açıktaki zabitan maaşâtının suret-i tesviyesi öteden beri devâir-i aidesi arasında mucib-i münakaşa olduğu ve bu babta mevcut kanunların muhtelif tefsir ve içtihatlarda meydan verdiği anlaşıldığından mevzubahs teklif-i kanuni münasebetiyle bu cihetin de halli encümence muvafik görülmüştür.

İrtikâp, irtişa, ihtilas ve su-i istimal gibi binnetice tazminat-ı nakdiyeyi mucip cerâimden biriyle maznunen divan-ı harbe sevkedilmek suretiyle kanunen açığa çıkarılanlar hakkında encümenimizde ayrı bir layiha-yı kanuniye mevcut olup Heyet-i Celileye derdest-i takdimdir. Ahval-ı adiyede bazı kıtaatın veya bazı müteferrik teşkilat ve vezaifini lağvı dolayısıyla açıkta kalan yahut idareten görülen lüzum üzerine açığa çıkarılan ve erkân, ümera ve zabitana verilecek maaşâtın nisbeti uzun uzadıya münakaşa edilmiştir.

Azadan Isparta Mebusu Mükerrem Bey cihet-i mülkiyye ile cihet-i askeriyye için ayrı ahkâm vazını muvafık görmeyerek mazulin-i mülkiye maaşâtı hakkında mevcut ahkâmın açıktaki zabitana da aynen teşmili ve buna mukabil mensubin-i askeriyenin hakk-ı istifasının tevsii teklifinde bulunmuş ise de alelumum ordunun ve orduda esas olan Heyet-i Zabitanın vaziyet-i hususiyeleri ve memurin-i mülkiyeye verilmiş olan bazı hukuktan bunların inzibat ve intizam-ı askeri mülahazasıyla bizzarure mahrum bulunmaları nazar-ı dikkate alınarak memurin-i mülkiyye ve zabitân hakkında aynı ahkâmın tatbiki muvafik görülmemiş ve bu kabil açıktaki zâbitana nısıf maaş ve nısıf tahsisat-ı fevkalade itası ekseriyetle kabul edilmiştir.

7 Teşrinisani ***(Resmî Ceride)*** ***Sahife 11***

Mücadele-i milliyeye iştirak eden ve bugün ordunun hal-i hazariye ircaı dolayısıyla açıkta kalacak olan zabitânin muvakkaten istisnai muameleye tabi tutulmaları esası yukarıda arz edildiği vecihle müttefikan kabul olunmuş ise de bu muameleden kimlerin istifade eyleyeceği noktası mevzubahis olarak bunun yalnız garp cephesine mensup veya alelumum cephelerde müstahdem zabitana veyahut yalnız bilfiil harbe iştirak eyleyenlere hasrı tarzında muhtelif teklifler dermeyan olunmuş ve neticede cepheler nizam-ı harbine dâhil ve seyyar ordu kıtaatına mensup zabitandan hal-ı hazara rücu dolayısıyla açıkta kalacaklara tahsis ve bu müsaadenin 1339 senesi nihayetine kadar olarak temdidi ekseriyetle tensip edilmiştir.

Maruzât-ı salife dairesinde tadilen tanzim kılınan layiha-yı kanuniye bera-yı tasdik Heyet-i Celileye arz olunur.

Kâtip, Mazbata Muharriri Ali Cenani (Gaziantep), Reis Ferid (Kütahya), Aza Rasim (Sivas), Aza Mükerrem (Isparta), Kazım Hüsnü (Konya), Aza Ahmed Muhtar (Trabzon), Aza Mustafa Abdulhalik (Kengırı)

Teklif-i Kanuni

Madde 1- Millî ordunun hal-i hazara ircaı münasebetiyle mevki-i istihdamları kalmamasından dolayı Müdafaa-i Milliye Vekâletince açığa çıkarılacak erkân, ümera ve zabitana ve silah-endazdan gayrı sair mensûbin askeriyeye 1339 senesi nihayetine kadar mezun addıyla tam muhassasât ita olunur.

Madde 2- İşbu kanun ahkâmı mücadele-i milliyeye iştirak eden esas zabitan ve mensubîn-i askeriyeye şamildir.

Madde 3- İşbu kanun 1 Eylül 1339 tarihinden muteberdir.

Madde 4- İşbu kanunun icrasına Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri mezundur.

Encümence Teklif Olunan Kanun Layihası

Madde 1- Cezaen olmayıp bazı kıtaat ve teşkilat ve vezâifin lağvı dolayısıyla açıkta kalan veya idareten görülen lüzum üzerine açığa çıkarılan erkân, ümera ve zabitan ile mensubin-i askeriyeye, açıkta kaldıkları müddetçe nısıf maaş ve nısıf tahsisat-ı fevkalade verilir.

Madde 2- İstiklâl mücadelesinde cepheler nizam-ı harbine dâhil ve seyyar ordu kıtaatına mensup erkân, ümera ve zabitan ile mensubin-i askeriyeden ordunun hal-i hazara rücuu dolayısıyla açıkta kalanlara 1339 senesi nihayetine kadar bir defaya mahsus olarak tam maaş ve tam tahsisat-ı fevkalade verilir.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 4- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

Reis - Efendim, kanunun Heyet-i Umumiyesi hakkında söz isteyen var mı?

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Ben istiyorum.

Reis - Heyet-i Umumiyesi hakkında mı?

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Evet.

Reis - Buyurun.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim, gerek teşkilat dolayısıyla ve gerek vazifenin lağvı dolayısıyla açıkta kalan ve bilhassa mücahade-i milliyeye iştirak ederek bugünkü göğsümüzü kabartan zaferi bize temin eden fedakâr erkân, ümera ve zabitanın terfihini düşünmek Meclis-i Âlinin vecibe-i zimmetidir. Yalnız bu kanun iki maddeyi ihtiva ettiği için birinci maddede ceza olmayarak kıtasının lağvı dolayısıyla yahut bazı teşkilat dolayısıyla açıkta kalan… Acaba açığa çıkarılmak meselesi ne şekilde ve ne suretle yapılıyor? Açıkta kalan zabitana sen açığa çıkacaksın mı denilir? Ne suretledir? Buna dair malumat almak istiyorum. Yani açığa çıkarılmak ne şekilde ve ne tarzda icra edilmiştir?.. Sonra diğer bir maddesinde istiklâl mücadelesine iştirak eden zevata 1339 senesi nihayetine kadar tam tahsisat veriyor. Açıkta kalan zevata devamı müddetince nısıf veriyor. İstiklâl mücadelesine iştirak eden zevata 1339 nihayetine kadar tam veriyor, ondan sonra ne verileceği söylenmiyor. Neden dolayı Müdafaa-i Milliye Vekili Paşa Hazretlerinin veyahut encümen reis-i muhtereminin bendenizi tenvir buyurmalarını rica ederim.

Reis - Efendim kanunun Heyet-i Umumiyesi hakkında başka söz isteyen var mı? (Hayır sesleri)

Efendim kanunun Heyet-i Umumiyesi hakkında başka söz isteyen yok. O halde Heyet-i Umumiyyesi hakkında müzakereyi kâfi görerek maddelere geçilmesini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın.

Heyet-i Umumiyyesi hakkındaki müzakerenin kifayeti kabul edildi. Birinci maddeyi okuyoruz:

Madde 1- Cezaen olmayıp bazı kıtaat ve teşkilat ve vezaifin lağvı dolayısıyla açıkta kalan veya idareten görülen lüzum üzerine açığa çıkarılan erkân, ümera ve zabitan ile mensubin-i askeriyeye açıkta kaldıkları müddetçe nısıf maaş ve nısıf tahsisat-ı fevkalade verilir.

Necati Bey (İzmir) - Söz istiyorum Reis Bey.

Reis - Buyurunuz.

Necati Bey (İzmir) - Efendim bendeniz bu maddeye hiç lüzum görmüyorum. Çünkü esasen cezaen açıkta kalanlara yapılacak muamele-i kanuniye ne ise o yapılacaktır. Binaenaleyh burada bunun tasrihine hiç lüzum yoktur. Binaenaleyh doğrudan doğruya cezaen açıkta kalanlardan maadası yani doğrudan doğruya kıtaat teşkilatının lağvı dolayısıyla açıkta kalanlar… Malum-ı âlinizdir ki bizim teşkilat-ı askeriyemiz yenidir. Türkiye Hükûmeti yeni bir teşkilat-ı askeriye yapmaktadır. Binaenaleyh bu teşkilat-ı askeriyeden gayrı bir teşkilatınız yoktur ki onun haricinde kalan zevatı düşünmüş olalım, ikinci maddede istiklâl mücadelesine iştirak eden zabitanın 1339 senesi nihayetine kadar tam tahsisatını kabul ediyoruz. Esasen istiklâl mücadelesi esnasında vücuda getirilen teşkilat mevcuttur. Başka teşkilat yoktur. Binaenaleyh bazı kıtaat ve müessesatın lağvı dolayısıyla açıkta bırakılan erkân, ümera ve zabitan için de nısıf maaş vermekte ve hiç de mana yoktur. Malum-ı âlinizdir ki istiklâl mücadelesinde yapılan teşkilat-ı askeriyemiz malum ve muayyendir. Bu teşkilat-ı askeriye vaziyet-i hazıramız dolayısıyla hazariye nakl olunur, mademki teşkilat-ı askeriye hazariye nakil olunur, şu halde hepsinin hakkında umumi düşünerek bir karar vermek lazımdır. Binaenaleyh bir kısmına nısıf maaş, bir kısmına da tam maaş vermekte bir mana bulmuyorum. Böyle ikiye taksim olunamaz. Zaten teşkilat lağv olunacak ise istiklâl muharebelerinde yapılan teşkilat lağv olunacaktır.

Başka teşkilat yoktur. Şu halde birinci maddenin esas itibarıyla bu şekilde doğrudan doğruya yazılmasına muarızım ve kanunun bir madde halinde yazılmasına taraftarım. O da şudur: İstiklâl mücadelesine ferden ferda iştirak edenler her ne suretle olursa olsun tam maaş alıyorlar. Çünkü memleketin hayat-ı mücadelesine karışmışlardır.

1339 senesi nihayetine kadar tam maaş alacaklardır. Taksim olunamaz. Mesele bu şekilden ibarettir. Bir kısmı şudur, bir kısmı budur diye taksim olunamaz. Bu netice ile birinci maddenin lağvını teklif ederim efendim.

Arif Bey (Eskişehir) - Efendiler bu açık meselesi orduda birçok haksızlığı mucip olmaktadır ve bugün dahi oluyor. Meclis-i Âliyi iyice tenvir etmek için izah edeyim: Açık demek, herhangi bir memur veya zabit ya vazifesinde su-i istimal eder veya su-i idaresi ve âdem-i iktidarı görülür veyahut herhangi bir zan ile maznun bulunur. Sonra bu

gibi zabit açığa çıkarılır. Usulen hakkında tahkikat yapılır, netice-i tahkikata göre ya ceza görür veya beraat eder. Maatteessüf bu hal ordumuzda çok tekerrür ediyor. Şahsi iğbirar veya sair hususattan dolayı

herhangi bir zabit veya bir memurun aleyhinde bulunuyor ve deniliyor ki bu zabit şöyledir, böyledir, su-i idaresi vardır. Bu zabit açığa çıkarılır ve tahkikatı aylarca devam eder ve bu zabit nısıf maaş ve nısıf tahsisatla sürüncemede kaldıktan sonra neticede beraat kazanır ve beraat ettikten sonra yeni bir vazife alarak girer. Fakat bütün maaş ve muhassasatı eline veriliyor. Bu nokta-i nazardan bu birinci maddenin ibkasıyla beraber bunun tavzihi lazımdır. Binaenaleyh bir madde teklif ediyorum. Açığa çıkarılmış olanlardan beraat kazanarak tekrar hizmete alınanların nısıf maaş ve nısıf tahsisât-ı fevkaladelerinin tamamı def'aten tesviye olunur. Böyle bir kaydı kabul eder isek o vakit pek adilane bir karar olur ve şimdiye kadar yapılan haksızlıklara da nihayet verilmiş olur. İkinci maddeye gelince: Efendiler, bunda açık tabirini kullanmak doğru değil. Böyle teşkilat-ı hazariye münasebetiyle, malum-ı âliniz seferde büyük bir kadro var idi. Hazara geçince kadro küçültülüyor. Binaenaleyh bir takım lüzumsuz teşkilat vardır, onları lağvediyoruz. Oradaki zâbitân açıkta kalıyor demek değildir. Muvakkaten vazifesiz kalıyor demektir. İşe yarayanlar tayin olunur ve işe yaramayanlar tekaüde sevkolunur.

Binaenaleyh bu ikinci madde yalnız bir defaya mahsustur, seferden hazara intikal edildiği zaman lazım olan bir maddedir. Hâlbuki bu birinci madde, her vakit maruz kalacak mesaildendir ki her halde bunun ifası lazımdır. Ordu ve Maliye Vekâleti buna göre icra-yı hüküm edecektir. (Doğru sesleri)

Binaenaleyh bendeniz maznunen açığa çıkarılıp da bilahare lede't-tahkik ve lede'l-muhakeme beraat kazanmış olanların haklarının iadesini istirham ediyor ve bunun için de bir takrir veriyorum.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Arkadaşlar, Bu layiha-yı kanuniyenin birinci maddesine suret-i katiyede ihtiyaç vardır. Çünkü ikinci maddesi doğrudan doğruya hususi mahiyette ve 1340 senesi ibtidasına kadar ahkâmı havidir. Eğer bu birinci madde konmayacak olur ise bilahare açığa çıkacak zabitan hakkında elde bir madde-i kanuniye bulunmaz ve binnetice divan-ı muhasebât bunların maaşlarını vermez ve açıkta bulunan zabitanın sefaletini mucip olur, yalnız bendeniz bu madde-i kanuniyede erkân, ümera ve zabitan ile mensubinden sonra "ve memurin" kaydının unutulmuş olmasından dolayı bunun ilavesini teklif ediyorum. Çünkü memurin ve mensubin-i askeriye bizde ayrı ayrı şeylerdir. Memurin-i askeriye tabur ve alay hesap memurlarıdır ki bunlar doğrudan doğruya rütbe sahibidirler. Ve bunlar, ordu içinde mevcutturlar. Mensubin-i askeriye ise devâir-i harbiye-i aklamda müstahdem ketebe ve saireden ibarettir. Onun için buraya "memurin" kelimesinin ilavesini teklif ediyorum, zira bunlara da açıkta kaldıkları müddetçe nısıf tahsisat verilir. Nısıf tahsisat-ı fevkalade kararnamesi vardır. Ahkâmı el-yevm baki ve mer'idir. Çünkü bütün ashab-ı maaş kararname dâhilinde maaşlarını alıyorlar. Bu kararnamenin üçüncü maddesini okuyacağım. Diyor ki: Bilfiil ifa-yı vazife etmeksizin maaşlarını tamamen veya kısmen alan memurine aldıkları maaşın miktarına göre birinci madde mucibince isabet eden tahsisat-ı fevkaladenin nısfı verilir. Ancak açıkta bulunan miralay, kaymakam ile 3000 kuruştan (3000 kuruş dâhil) 1500 kuruşa kadar (1500 kuruş dâhil) mensubin-i askeriye, birinci madde mucibince isabet eden tahsisat-ı fevkaladenin yüzde altmış beşini ve yüzbaşılarla 1300 kuruştan (1300 kuruş dâhil) ve 1000 kuruştan (1000 kuruş dâhil) dun maaşı bulunan mensubin-ı askeriyeye tahsisat-ı mezkurenin %70'i ve mülazımlarla zabit vekili ve orduca da mensubin-i askeriyeye tahsisat-ı mezkurenin %80'i tahsisat-ı fevkalade olarak verilir. Elimizde kat'i ve sarih ve kanun kuvvetinde bir madde-i kanuniye vardır. Bu madde-i kanuniyenin, açıkta bulunanlar hakkında tatbiki elzemdir ve bu, daha adilanedir. Bendeniz, bu esas dâhilindeki takririmi veriyorum. Kabul ederseniz madde, tadil edilmiş olacaktır.

Halil Bey (Zonguldak) - Efendim, bendeniz esas itibarıyla bu kanuna itiraz etmeyeceğim. Çünkü bu, gayet lüzumlu ve zaruri bir şeydir. Ancak anlayamadığım bir nokta vardır. Burada deniliyor ki cezaen olmayıp bazı kıtaat ve teşkilatın

ilgası üzerine veya idareten görülen lüzum üzerine açığa çıkarılan erkân, ümera ve zabitan… Bundan anlaşılıyor ki devletçe görülen lüzum üzerine bunlar açığa çıkarılıyorlar. Sonra bunlar sun' ve taksiri olmadığı halde bunlar tam maaş almak mahkûmiyetini tahammül ediyorlar. Bunun sebebini anlayamıyorum. Binaenaleyh bendeniz diyorum ki bu madde şu arz edeceğim şekilde tadil edilmelidir. Yani bunlara tam maaş ve demin Ali Rıza Bey'in söyledikleri gibi, tahsisat-ı fevkalade kararnamesinde gösterilen miktar üzerine tahsisat-ı fevkalade verilmelidir. Arz edeceğim budur. Bunda hiçbir kimsenin günahı yoktur.

Reis - Efendim madde hakkında başka söz isteyen var mı? Söz isteyen yoktur. O halde müsaadenizle...

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Reis Bey söz istiyorum. Efendim, evvela birinci maddenin lüzumu olmadığından bahsedildi. Madde lazımdır. Hatta elzemdir. Açıkta bulunan zabitana ne suretle maaş verileceğine dair sarih ve kati bir kanun olmadığı için divan-ı muhasebât bihakkın vize etmekte tereddüd ediyor ve bunların maaşları tedahül ediyor. Tahsisat Kanununun müzakeresi esnasında, bu meseleye de temas edilmişti ve o vakit bendeniz böyle bir kanun yapmak lüzum ve zaruretini Heyet-i Celilenize arz etmiştim. Madde lazımdır, elzemdir. İkinci itiraz cezaen olmayıp da bazı kıtaat veya bazı teşkilatın ilgasıyla açıkta kalabilir veyahut herhangi bir sebep tahtında idari bir kararla Müdafaa-i Milliye Vekâleti o zabiti açığa çıkarır. Yerine başka bir zabit tayin eder deniliyor. Buradaki cezadan maksat hükümdür. Zaten zimmet ve ihtilas ile mahkûm olanlara birer nefer tayini verilir. Buradaki cezadan maksat da, kesb-i kat'iyyet etmiş hükümdür yoksa kanunen, idari surette yapılan cezalardan bittabi bahsedilmez, taht-ı muhakemeye alınıp da beraat edenlerin, pek tabii olarak maaş ve tahsisat-ı fevkalade-i şehriyelerinin o geçmiş müddete ait olmak üzere iade edilmesi icap eder. Bu birinci madde ile tespit edildikten sonra Arif Beyefendi'nin endişelerine mahal kalmaz. Çünkü taht-ı mesuliyete alınan bir zabit beraat ettiği takdirde geçmiş müddete ait maaş ve tahsisatı açık zabitan misillü bil-hesap kendisine ita edilmek lazım gelir.

Maddede tasrih edilse de edilmese de onun netayic-i tabiiyesidir. Sonra efendim, buyuruluyor ki kadroların lağvı veyahut herhangi bir sebeple açıkta kalan zabitana neden nısıf maaş, nısıf tahsisat veriliyor. Tam maaş tam tahsisat verilsin…

Malum-ı âlileri orduda fiilen ifa-yı vazife edenler herhangi bir sebeple ve mesela memuriyetinin lağvı veyahut idari bir takım esbab ile açığa çıkarılıp da vazife ifa etmeyen zabitana pek tabii olarak müsavi maaş verilemez. Vazife ifa edenle etmeyen arasında bir fark vardır. Bu fark olmazsa açık zabitan ile vazifede bulunan zabitan arasında bir fark ve nispet gözetmemek lazım gelir. Mülga imparatorluğun teşkilat-ı askeriyesi başka esasa istinad ediyordu, muazzam kadroya malik bulunuyordu. Hal-i harpte bu kadrolar pek tabii olarak bir derece daha tevsi olundu. Fakat hal-i sulhte, hal-i harpte olan kadrolar devam edemez. Bin-netice elde bulunan tekaüt ve istifa kanunlarının daire-i şümulüne girmeyen binlerce zabitimiz açıkta kalacak. Bu zabitanı tekaüt edemeyiz. İstifa edemezler ve etmemeleri lazımdır. Çünkü ordu bunlara muhtaçtır. Üç ay sonra, altı ay sonra lüzum gördüğü takdirde bunları yine kadrosunu alacaktır. Bu açıkta kalan zabitanı beslemek, maaş vermek mecburiyeti vardır. Fakat maaş vermek hiçbir zaman hizmet ifa eden zabitana, ifa-yı vazife etmelerine müsavi maaş ve tahsisat-ı fevkalade vermek demek değildir. Mazul memurlara verilen maaşı nazar-ı dikkate alırsak açık zabitana verilen maaş ve tahsisat-ı fevkalade için burada kabil ettiğimiz esas onun çok fevkindedir. Bir defa memur uzun müddet hizmet-i devlette ifa-yı

vazife etmiştir. Uzun müddet hizmet-i devlette bulunmayan memurin-i ma'zuliyet maaşına kesb-i istihkak edemez. Hâlbuki ordu mensubini orduya intisabı bir sene, iki sene dahi olsa açık kanunu mucibince nısıf maaş ve nısıf tahsisat-ı fevkaladeden müstefid olur. Madde mutlaktır ve böyle olması lazım gelir. Açıkta kalanlara nısıf maaş verilsin, tahsisat-ı fevkalade kararnamesi mucibince erkâna, ümeraya, zabitana muayyen nisbetler dâhilinde tahsisat-ı fevkalade verilsin diye bir kararname vardır. Malum-i âlileri tahsisat-ı fevkalade kanunu da kararnamedir. Yani kanun-ı muvakkattır.

Meclis-i Âlinizin tasdikine iktiran etmemiştir ve zaten tahsisat kararnamesi neşredildiğini müteakip Anadolu'da idare-i milliye umumi seferberliği ilan etti. Zaten açıkta zabitan kalmadı ve açıkta zabitan bırakmadı ki bu meseleyi tetkik ve takip etsin, yalnız mücahade-i milliyeye iştirak etmeyen zabitan meselesi mevzu bahis oldu. Onu Meclis-i Âli ayrıca bir kanunla nısıf maaş, nısıf tahsisat olarak kabul etti. Hal-i tabiiye geliyoruz. Hal-i tabiide gerek İstanbul'da kalıp bir cürüm irtikâp etmemiş olan zabitan ve gerek muhtelif mahallerden yani esaretlerden, Yemen'den vesair mahallerden avdet eden zabitan, ordunun hazara rücuu dolayısıyla kadro haricinde kalan zabitan tekaüt ve istifa kanununun daire-i şümulünde olmayan kısmı ki büyük bir yeküne bâliğ oluyor, bunları ne yapacağız? Nısıf maaş ve nısıf tahsisat olarak tespit ettik ve Muvazene-i Maliye encümeniyle bendeniz bu noktada tevhid-i fikir ettik. Aramızda bir ihtilaf-ı nazar yoktur. Bunlar için arz ettiğim gibi birinci maddeyi daimi bir kanun ahkâmı olarak tespit ettik. Bunlara nısıf maaş ve nısıf tahsisat-ı fevkaladeden fazla tahsisat kararnamesi mucibince yüzde muayyen nisbetlerden maaş vermek ve tahsisat vermek lazım geliyor. Ahkâm-ı umumi olduğu için İstanbul'da kalan zabitan da bunun daire-i şümulüne girecek ve mücahade-i milliyeye iştirak eden ve etmeyenlerin hepsi gayet azim bir yekûna baliğ olacak ve binnetice bunun için tahsisat vazetmek icap edecek. Biz memleketin hal-i malisini ve bütçenin tahammülünü ve aynı zamanda açıkta kalan zabitanın da mümkün olduğu kadar akdarını düşünerek en muvafik ve mutedil şekil olmak üzere nısıf maaş ile nısıf tahsisat-ı fevkaladeyi muvafik gördük. Eğer fazla para vermek icap ediyorsa zannediyorum ki açık zabitan ile kadroda bilfiil ifa-yı hizmet eden zabitan arasındaki fark pek az olursa bu, maslahatı dahi müteessir edebilir zannındayım. Çünkü vazifeyi ifa edenle etmeyen arasında daima bir fark olmalıdır. Hiçbir zamanda bir ordu, güzide zabitini açıkta bırakmaz.

İkinci madde ise zaten mücadele-i milliyeye iştirak edecek zabitana bir senenin nihayetine kadar tam maaş ve tam tahsisat tediyesini temin ediyor ki bu da bir mükâfattır ve bunu da zannediyorum ki Meclis-i Âliniz bila tereddüt kabul buyurursunuz. Bunu zaruri, tabii buluyorum. Elbette hüsn-i netice veren bir ordunun her bir sebeple açıkta kalan zabitanı düşünmek bu sene nihayetine kadar bunların da vaziyetlerini düşünmek ve tam maaş vermek lazımdır ve adalet de bunu icap eder. Bendeniz layihanın aynen kabulunu muvafik görüyorum. Yalnız Ali Rıza Beyefendi zabitan ile memurin ve mensubin-i askeriyenin… şeklinde, yani "memurin" kelimesinin ilavesini teklif buyurdular.

Doğrudur. Memurin kelimesi nazardan kaçmış bir kelimedir. Memurin-i askeriye kelimesinin de birinci maddeye ilave etmek icap eder. Sonra efendim, beraat edenler taht-ı mesuliyete alındıkları günden itibaren tam maaş ve tahsisata kesb-i istihkak eder deniliyor. Bendenizce bu, cümleyi ifade etmek, tefsir etmek, yani teşrih etmek demektir. Maddenin birinci fıkrası bunu ifade eder. İlave buyurursanız beis yoktur.

Arif Bey (Eskişehir) - Vermiyor.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Devamla) - Hayır, esasen birinci maddenin ihtiva ettiği ahkâmı ifade edecek bir kanun olmadığı için divan vize etmiyor. Hâlbuki birinci madde kabul edildikten sonra ceza ise ceza-yı idari değilse ceza-yı hükmidir. Hiçbir zaman ceza ifade etmez. Mamafih Arif Beyefendi'nin mütalaaları nazar-ı dikkate alınabilir. Bendenizce lüzum yoktur. Fakat daha vazıh olması için ilave edilirse beis yoktur.

Mustafa Bey (İzmit) - Bizim takririmiz cidal-i milliye iştirak eden ve kendi sun' ve taksirleri olmayarak kıtaatının lağvı dolayısıyla açıkta kalan ümera ve zabitanımız vize edilmeyişlerinden dolayı el-an maaş almadıkları ve zaruret çektikleri için bir temenni mahiyetindedir. Fakat encümen birinci maddede umumiyetle orduda açıkta kalan zabitana tahsis edilen maaş miktarını da tayin buyurmuşlar ve buna nısıf maaş ve nısıf tahsisat tayin etmişler ve bu tarz, memurin-i mülkiyeye verilen tahsisata doğru yaklaşır ve müsavat yapılmış olur, diyorlar.

Efendiler, zabit bir ordunun ruhudur. Bir Heyet-i Zabitan gerek teşkilat dolayısıyla, gerekse kadro dolayısıyla açıkta kalmış ve birçok zaruret ve ihtiyaç içerisinde kalmış, öldürülmüş, tekrar orduya aldırılmış artık bundan sonra bunlardan memleketin müdafaası için yüksek hizmet ve fazilet beklenemez. Veyahut bunu da ilave ediniz, bir zabit, zabit olduktan sonra on beş sene hizmet etmeye mecburdur. Bu on beş sene mecburiyet müddetinde istifa etmek hakkını haiz değildir. Mecburen hizmet edecektir ve 25 senede tekaüt olmak için bir hakkı vardır, yirmi beş sene hizmet edecek ve ondan sonra talep ederse kendisi ordudan çıkacaktır. Heyet-i Zabitan on beş senede tekaüt olmak

hakkını haiz değildir. O halde bu zabitana açıkta kaldığı müddetçe istifa hakkını da bahşedin, istediğini yapsın, kâfidir, istediği yere gitsin ve istediği yerde sanat ve ticaretle meşgul olabilsin. Fakat memurin-i mülkiye böyle değildir. Mazul bulunduğu zaman istediği yere gidebilir ve gezebilir, yani serbesttir. Heyet-i Zabitan ise serbest değildir. O halde bunu kabul buyurmadıkça mutlak bu zabite kendisini idare ve iaşe edebilecek bir para tahsis etmek lazımdır. Bu mülahazaya binaen 1335 senesinde bir kararname verilmiş ve o kararnamede tam maaş tahsisatından tefrik edilmiş ve o suretle erkâna nısıf, ümeraya 65, zabitana 75 verilmiştir ve Maliye Vekili Beyefendinin buyurdukları gibi açıkta kalan zabitle tavzif edilen zabit arasındaki fark, bu olabilir. Fazla olan fark o zabitin ruhunu öldürebilir. Binaenaleyh böyle bir zabitten hiçbir suretle istifade edilemez. Derd-i maişetle böyle aylarca üzülmüş, büzülmüş, her türlü sefalete maruz kalmış olan bir zabitin ruhu yoktur, ruhu olmayan zabitandan ise millet istifade edemez. Ondan dolayı o zabitin geçinmesine kifayet edecek bu miktarın kabulünü rica ederim ve yahut madde-i kanuniye olan on beş sene istifa müddetiyle yirmi beş sene tekaüt müddetinin tadilini, yani bir zabit açığa çıktı mı "İstediği bir yerde ticaret etmesi serbesttir ve istediği sanata girebilir, bir daha orduya alınmaz." gibi kayıt koymalısınız veyahut o zabitin iaşesini temin edecek bir şey koyun, Meclis-i Âliden bunu temenni ediyorum. Bunun acilen kabulünü rica ediyorum. Burada "ileri, geri" tabiri mevzubahis olmuştur. Heyet-i Zabitandan ileride hizmette bulunanlar da vardır. Geride bulunanlar da vardır. Geri hizmette bulunanlardan da yaralanmış vardır. İleride hizmet etmek üzere geriye alınmış olanlar vardır. Onun için "ileri, geri" arasında fark yoktur. Hepsi cidal-i milliye alınacak imiş ve bilfiil hizmet etmiş olan bu heyetin zabitana 1339 Şubat nihayesine kadar maaşlarının ve muhassasatlarının tam olarak verilmesini temenni ediyorum.

Halil Bey (Zonguldak) - Maliye Vekili Beyefendi Hazretleri beyanatında buyurdular ki: "Birinci maddenin zabitana temin ettiği hak, memurin-i mülkiyenin istifade ettikleri meblağa nispetle pek yüksektir. Binaenaleyh bu kâfi görülmelidir." Bendeniz bu fikirde değilim. Esasen memurin-i mülkiyenin hak diye nail oldukları şey cidden bütün manasıyla doğru bir şey değildir. Hakka istinad eden noktamız yoktur. Malum-ı alinizdir ki batıl, makisün-aleyh olamaz. Mademki memurin-i mülkiyenin sun' ve taksirleri

olmaksızın hal-i mazuliyetlerinde aldıkları tahsisat hakka müstenit değildir, binaenaleyh, şimdi mevzu-ı müzakere olan mesele ile kıyas edilemez. Bendeniz memurin-i mülkiyenin hukukunu müdafaa etmek hakkını atiye terk ediyorum. İnşallah ilk fırsatta bu meseleyi dur u diraz Heyet-i Celilenize arz edeceğim. Yine Vekil Beyefendi buyurdular ki: "İş başında bulunan zâbitana açıkta bulunan zabitlerin aldıkları tahsisat arasında cüz'i bir fark bulunmazsa müteessir olurlar..." Bendeniz katiyen bu fikirde değilim. Bilakis iş başında bulunan zabit herhangi bir sebeple kendisinin sun' ve taksiri olmaksızın açığa çıkarıldığı zaman, vazife başında bulunduğu sıralarda aldığı tahsisata yakın bir tahsisat alacağının düşünerek daha müsterih olur ve binaenaleyh vazifesine daha iyi sarılır. Bu mülahazat, aynı kuvvet, aynı şiddet ve aynı sadakatla memurin-i mülkiyede tamamen kâbil-i tatbiktir. Binaenaleyh, bendeniz demin arz ettiğim gibi bunlarında da tahsisat-ı fevkalade kararnamesi mucibince tam maaş ve tam tahsisat-ı fevkalade almaları tarzında musırrım ve buna dair makam-ı riyasete bir takrir veriyorum. Sonra Mustafa Bey'e de buradan ufak bir cevap vereceğim. Buyurdular ki: "Memurin-i mülkiyeye verdiğiniz hak-ı istifa gibi zabitana da bir hak-ı istifa verin." Ordu müntesibini bundan istifade etsinler. Mustafa Bey biraderim farkında değillerdir ki memurin da zabitan gibi serbest değildir. Filvaki istifa hakkını haizdir, fakat açıkta bulunduğu zaman daima ve daima mensup olduğu vekâletten mezuniyet almadıkça hiçbir yere ayrılamaz ve hiçbir işle meşgul olamaz. Aradaki fark gayet cüz'idir. Gayet hafiftir. Memur, zahirde istifa ederse de hakikatte müstafi değildir. Daima bağlıdır ve onun hakkı daima bakidir. Binaenaleyh, bu müdafaa da varit değildir. Diğer hususatta Mustafa Bey'in fikrine iştirak ediyorum.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Efendim, Maliye Vekili Beyefendi beyanatta bulunurken tahsisat-ı fevkalade kararnamesinden bahsettiler ve Anadolu'da hiçbir zabite açıklar maaşı verilmediğini söylediler.

Efendim, bu açıklar kararnamesi, 1335 senesinde tanzim edilmiş ve o gün mer'i olan usul dairesinde iradeye iktiran etmiş bir kararnamedir. Büyük Millet Meclisi, 7 Haziran 1336 tarihli kabul ettiği bir kanun ile İstanbul'un işgalinden evvel kabul ve neşredilmiş olan kanun ve kararnamelerin baki olduğunu tasdik etmiş idi. Bu itibarla bu kararname Meclisin kararına iktiran etmiş bir kanun gibi telakki edilmelidir. Bunu alelade bir kararname şeklinde telakki edip ahkâm ve münderecatının kabul olunmadığını ifade etmek doğru değildir. Anadolu Hükûmeti, şimdiye kadar, sulhün akdine kadar yani divan-ı muhasebat ile Müdafaa-i Milliye Vekâleti arasında ihtilaf çıkıncaya kadar doğrudan doğruya bu kararnamenin üçüncü maddesine tevfikan tahsisat-ı fevkalade vermiştir ve şimdi de tatbik edilmektedir. Çünkü birçok mazulin vardır. Bu mazulin de bu kararnamenin üçüncü maddesine tevfikan tahsisat-ı fevkalade alırlar. Diğer bir meseleye daha iliştiler, İstanbul'daki zabitan meselesi. Bu birinci maddede açıkta bulunan zabitana nısıf maaş ve nısıf tahsisat esasını kabul etmişler ve bu esas dâhilinde Vekil Beyefendi ısrar ediyorlar. Geçen sene, İstanbul İdare-i Milliyeye intikal ettikten sonra oradaki zabitandan açıkta bulunan zabitana verilecek maaş meselesi Mecliste mevzubahis oldu ve birçok sözler söylendi. Neticede orada kalmış ve mücadele-i milliyeye iştirak etmemiş olan zabitana nısıf maaş ve nısıf tahsisat itası bir kanunla kabul edildi. Hâlbuki bugün mücahade-i milliyeye iştirak etmiş ve hiçbir sun' ve taksiri olmaksızın açığa çıkarılmış olan zabitana da bir nısıf maaş ve nısıf tahsisat verirsek bu hiçbir zaman doğru olmaz. O günkü zihniyetle bu günkü işin derecesini ölçmek ve ona göre hareket etmek ve mikyas tayin etmek lazımdır. Biz adalet esası üzerinde yürümez isek kanunlarımız o derece muta' olmaz.

Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım Paşa (Karesi) - Süleyman Sırrı Beyefendi bir sual sormuştu. Kendisi yok. Fakat arz edeyim. Zabitan açığa nasıl çıkarılıyor? Diye sormuşlardı. Malum-ı âliniz bir zabit su-i ahvalinden dolayı mahkemeye verilmek üzere açığa çıkarılır veyahut kıtasında bekası caiz görülmez, emirle açığa çıkarılır, bir de teşkilat dolayısıyla kıtası lağvolur, açıkta kalır. Binaenaleyh üç türlü açık muamelesi vardır. Birincisi cezadır. Tabii diğerlerinden çok farklıdır. İkincisi, yine cezaya yakın bir şeydir. Kıtasında iyi hareket etmez, bir şikâyet olur, idareten açığa çıkarılır, başka bir yere tayin edilmek üzere veyahut orada vazifesinin devamı caiz görülmez, bu da bundan farklı bir şeydir. Bir de vardır ki kıtası lağvolur, şayan-ı istihdamdır, sicili muvafiktır, diğer bir kıtaya tayin olunur. Bu da diğerinden bu sebepten farklıdır. Bendenizce bunların üçünü birbirinden ayırarak bunlara verilecek tahsisatı bu esasat dairesinde tayin etmek lazımdır. Şimdi cezalı olanlara zaten kanun-ı mahsusuna göre ne veriliyorsa verilir. Kıtasının lağvı dolayısıyla açıkta kalan bir sun' ve taksir sahibi değildir, bir kabahati yoktur, sicillâtı muntazamdır, açıkta kalmıştır fakat on gün sonra, on beş, yirmi gün bir ay sonra bir münhale derhal tayin edilecektir. Bunları ceza görmüş olanlar veya idareten açığa çıkarılmış olanlardan fark etmek ve hatta kıtada bulunuyormuş gibi muamele yapmak daha adilane olur. Fakat daha vazife deruhte etmediği için kıtada bulunan bir zabit kadar maaş verirsek gerçi zabitanımızda bu fikir yoktur açıkta kalmasının temadi etmesini arzu edebilir. Onun için biraz fark lazımdır. Kıtada bulunanla, açıkta bulunan arasında bir fark lazımdır. Fakat ceza görmüş olanlarla idareten açığa çıkarılmış olanlar hakkındaki gibi değil. Herhalde kendisini bir an evvel bir kıtaya tayin olunmak arzu ettirecek derecede bir fark olmalıdır. Bendenizce şimdiye kadar Anadolu'da câri olan usule tevfikan bu gibilerine tam maaş, sülüsan tahsisat, idareten açığa çıkarılanlar için arz ettiğim gibi bir cürüm herhalde sabit olmasa bile inzibat-ı askeriyeye tevfikan bir amir madunu üzerine her türlü hak ve nüfuzu askerlik nokta-yı nazarından idame etmek için şedid muameleye lüzum vardır bir zabitin kıtasından açığa çıkarılması o zabitin kendi ma-fevkine karşı iyi hareket etmediğine delalet eder. Binaenaleyh bunu diğerlerinden fark ederek kanunda teklif edildiği gibi nısıf maaş ve nısıf tahsisat verilir ve bunu bir daha amirlerine veyahut kavanin-i mevzuaya karşı muhalif bir harekette bulunmaya cesaret edemez ve açıkta kalmasını istemez. Birinci madde hakkındaki maruzatım budur. Bu teklifin doğrudan doğruya bazı rüfekanın takrirleri üzerine buraya gelmiş olduğunu arz ettim. Kendi nokta-yı nazarlarımı da arz ettim ve en adilane bir teklif yapıyorum. Arz ettiğim esbab dolayısıyla bazı teşkilat üzerine açıkta kalanlara kıtada bulunanlar gibi tam olarak maaş vermeyelim. Biraz farklı bulunduralım. İdareten açığa çıkmış olanlara herhalde bir daha açığa çıkmaması için daha ağır bir muamele yapalım. Teklifim de budur.

Fuad Bey (Lazistan) - Bugün orduya ait yine mühim bir mesele mevzu-ı müzakere olmaktadır. Birinci maddede hemen umumi bazı tabirat kullanılmıştır. "Bazı kıtaattaki vezaifin nakli dolayısıyla açıkta kalan veya idareten görülen

lüzum üzerine açığa çıkarılan erkân, ümera ve zabitan ve mensûbîn-i askeriyeye açıkta bulundukları müddetçe nısıf maaş ve nısıf tahsisat verilir." Ve bunu müteakip maddede bir de istisnaiyyet var. Onda da cephe nizamına dâhil olan zabitan hakkında onlara "tam maaş ve tam tahsisat verilir" deniyor. Bunun gayet mühim bir mesele olduğunu arkadaşlara arz etmek isterim. Bu noktada hüküm verirken iyi hareket edersek belki orduda ikiliği kaldıracağız. Açık zabitanın ne demek olduğunu bendeniz anlamıyorum. Paşa Hazretleri ve rüfeka izahat verdiler. Lakin benim kanaatime nazaran affınıza mağruren bendeniz de bir zabit olmak itibarıyla açık bir zabit ne demektir? Anlayamıyorum. Memurin-i saire ile bunlar kıyas kabul etmez. Orduda açık zabit olmaz. Ya ordu da

istihdama elverişli, kabiliyetlidir, orduda istihdam edilir veyahut elverişli değildir, tekaüde veya istifaya sevk ederiz. Bundan başka orduda yapılacak muamele yoktur. Bugün mevzu-ı müzakere ettiğimiz meseledeki açık zabitanı bendeniz başka suretle düşünmüştüm. Geçenlerde de arz etmiştim, bu hususta bir takrir de vermiştim, ordu hazara rücu ediyor ve hazari kadroya göre teşkil ve tensik edilecektir. Buna binaen Müdafaa-i Milliye Vekâleti birçok tensikat ve teşkilat düşünmektedir. Cephede bir takım teşkilat ve menzil hidematını lağvetti. Burada bazı menzil hidematını lağv ettik. Oradaki zabitan açıkta kalıyor. Fakat bu açık demek değildir. Yeni kadroya nazaran bunların herbiri bir yere yerleştirileceklerdir. Bunlar idaresizlikleri yüzünden açığa çıkarılmış kimseler değildirler. Şimdiye kadar hüsn-i hizmet eden, fedakârlık eden bu zabitan bir yere yerleştirilmek üzere buraya getirilmiştir. Müdafaa-i Milliye Vekâleti oradan almış, buraya getirmiş, bunlara nasıl açık maaşı verebiliriz? Nasıl bunların mağduriyetini mucip olacak bir karar verebiliriz? Açık olarak bendeniz şunu tahattur ediyorum: Vazifesini ifa etmemiş, hakkında kanun ahkâmı tatbik edilmek üzere divan-ı harplere verilecek, kıtası başından celp edilmiş, divan-ı harbe veriliyor veyahut divan-ı harbe verilmesine de lüzum yoktur. Fena bir sicil almıştır, tekaüt edilecektir. Tekaüt edilinceye kadar kıtasında kalması mahzurludur, kıtası başından celbedilmiştir, muamelesi ikmal edilmek üzeredir. Bunları açık olarak kabul edebilirim. Fakat hiçbir sun' ve taksiri olmayan, cephede, geride birçok hizmeti sebketmiş, orduya nafi hidematı sebketmiş hangi bir zabiti oradan alıp buraya koyuncaya kadar geçecek iki ay, üç ay, dört ay bir zaman ki bu kendi sun' ve taksiri değildir, makamın kabahatidir kabahati diyemem teşkilat dolayısıyladır buna binaen bu zabit neden mağdur olsun? Ve neden maa-aile duçar-ı müşkilat olsun? Zannetmem ki Meclis-i Âliniz bu zabitan hakkında bu yolda bir karar vermiş olsun? İstanbul'da açıkta kalan birçok zabitan vardır. Geçenlerde burada bir kanun yaptık. Miktarlarını bir kanunla tayin ettik. Bunları şimdi mücadele-i milliyeye iştirak eden asıl zabitan ile beraber düşünmek lazım değildir. Asıl millî ordunun zabitanından tamamen tefrik edilmiştir. Onları düşünmeye mahal yoktur. Divan-ı harplere sevkedilen zabitana açık maaşı verelim, fakat teşkilat dolayısıyla açığa çıkarılmış ve yarın tavzif edilecek kıymetli zabitana nasıl olur açık muamelesi yaparız, onları sefil bırakırız? (Çok doğru sesleri) Sonra mevcut ikiliği arz ettim affınıza mağruren söyleyeyim bu, vatan için pek mühlik olan bir vaziyettir.

Cephe zabiti, geri zabiti, bendeniz bunu çok tehlikeli buluyorum. Ordu için. Bugün Müdafaa-i Milliye Vekâletinin bir kısmında, herhangi bir şubesinde inhilal eden bir mevkie ordu zabitanından bir zabit tayin olunması lazım geldiği zaman ordu dâhilinde en faal, en cevval, en muktedir hangi zabittir diye istişare ederler. Neticede "Filan kıtanın, filan bölüğünde olan bir zabit buna elyaktır." diyorlar. Oradan kaldırıyorlar, getiriyorlar, Müdafaa-i milliyeye koyuyorlar. Bu zabit geri hizmetinde ne de geri hizmet! Terfiinde geri hizmet, cephe maaşında geri hizmet, cephe zabitanına tahsisat-ı fevkalade olduğu halde bunlara, geri hizmet maaşı olarak az maaş veriliyor. Bunların sun' ve taksiri nedir? Bunu anlamıyorum. Yani bunlar zeki olduğu, akran ve emsali arasında fevkalade bir mevkii olduğu için mi mağdur ediliyor? Korkarım bu ikiliği vücuda getirir, sonra orduda ikilik meselesi çıkmasın. Rica ederim, fena bir tesir hâsıl eder, bunlar mühim mesâildendir. Beş on kuruş fazla verilecek diye ordu dâhilinde fesat vermeyelim. Bunu daha iyi ve daha derin düşünelim çok rica ederim. (Çok doğru sesleri)

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Efendiler, evvela şunu arz edeyim ki: Muvazane-i Maliye Encümeninde tespit edilen esaslar üzerinde anlaşarak buraya geldim. Şunu da ilave edeyim: bazı arkadaşlar buyuruyorlar ki orduda açık zabit olmaz, açık zabit tanımayız. Efendiler, şayan-ı arzudur ki orduda açık hiç zabit olmasın, teşkilat-ı askeriyemiz bütün zabitanımızı istiab edebilecek bir dereceye gelsin. Fakat harp kadrolarıyla sulh kadrolarını nazar-ı dikkate alırsak bunun maddeten imkânsızlığını derhal anlarız ve şunu da arz edeyim ki herhangi sebeple olursa olsun Müdafaa-i Milliye Vekili Paşa Hazretlerinin üç kısma tefrik ettikleri açıkların yekünü kadroların belki yüzde ellisine tekabül edecek bir miktara baliğ olur. Bunların içerisinde erkân, ümera, zabitan yani her rütbede birçok zevat vardır. Diğer taraftan açık zabitan kadroda bulunup vazife ifa eden bir zabit derecesinde maaş ve tahsisat alırsa yahut cüz'i bir fark kalırsa doğru olmaz denildi. Efendiler, açıkta kalmakla iş başında bulunmanın ne farkı vardır? Nisbetsiz terfilerin, nisbetsiz tayinlerin vücuduna sebebiyet veririz. Binaenaleyh takdir, yine Heyet-i Celilenizindir, ister tam, ister nısıf verirsiniz.

Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım Paşa (Karesi) - Efendim, demin maruzatta bulunurken bir noktayı izah etmemiştim. İstanbul'da ve miktarı iyice bir yeküna baliğ olan zabitan, tabii bu kanunu daire-i şümulü dâhiline değildir. Bu zabitana evvelki bir kanunla nasıl maaş verileceği tespit edilmiştir. O da nısıf maaş nısıf tahsisattır. Binaenaleyh bu kanunun dâhilinde girecek olanlar yine İstanbul haricinde Anadolu'da bulunmuş olan zabitandır. İstanbul'daki zabitan, Meclis-i Âlinizin geçen gün kabul ettiği kanun mucibince tekaüt olunacaklar. Nispet-i askeriyeleri kat'olunacaklar. Bunlar çıktıktan sonra kadro dâhiline kim girerse onlar alacak yani kadro dâhilinde girmeyenler Meclis-i Âlinizin kabul ettiği kanunun dördüncü maddesi mucibince tekaüt olacaklardır. Binaenaleyh kadro dâhiline girmeyenler tekaüt edileceklerdir. Eğer bu kanunun ikinci maddesi ala-hâlihi kalacak olursa, Anadolu'da mücadele-i milliyeye iştirak etmiş zabitana münhasır kalacaktır. Eğer ikinci madde -o maddenin müzakeresinde arz edeceğim vecihle- tadil olunursa, o vakit belki bundan sonra yapılacak olan teşkilat ve tensikat dolayısıyla -ki o zamanlarda büyük teşkilat ve tadilat yapılmaz- bir maddenin lağvı encümenin kararıyla ve Meclis-i Âlinin kararıyla olacaktır. Binaenaleyh bu madde hakkında arz ettiğim vecihle tadilat yapılsa dahi, ikinci maddede tadilat yapıldığına göre 1339 senesinden sonra yapılacak olan şeylere taalluk edecektir. Yani umumi bir açık muamelesi olacak, İstanbul zabitanına şamil olmayacaktır. Esasen açık zabitan kanunu yoktur. İşte bendeniz diyorum ki vakt-ı hazarda açık muamelesi idareten olur. Onun için nısıf maaş ve nısıf tahsisat verilir. Bir kadronun lağvına vekâlet salahiyettar olmayacaktır ve 1340 senesinde Meclis-i Âliye tespit edip getirecek Meclis-i Âli de kabul edecektir. Bir kadarının zabiti belki pek az olur, onun için bendeniz arz ettiğim vecihle bunun tadil ve kabulünü rica ediyorum. (Müzakere kâfidir sesleri)

Reis - Efendim, müzakerenin kifayeti hakkında Giresun Mebusu Tahir Bey'in takriri okunacaktır:

Riyaset-i Celileye

Maddenin müzakeresinin kifayetini teklif ederim.

Tahir (Giresun)

Reis - Efendim, Birinci maddenin müzakeresini kâfi görenler lütfen el kaldırsın, müzakere kâfi görülmüştür.

Arif Bey (Eskişehir) - Bu bizim encümenimizden geçmemiştir. Birçok tadil takrirleri de vardır.

Müsaade buyurursanız bunu encümene alalım, müzakeresini başka güne tehir edelim.

Reis - Efendim, Müdafaa-i Milliye Encümeni kanunu talep ediyor. Heyet-i Celilenize arz ediyorum. Diğer takrirlerle beraber encümene havalesini tensip buyurursanız havale edelim. Binaenaleyh evvela takrirleri okuyoruz:

Riyaset-i Celileye

Kanun layihasının birinci maddesinin bervech-i âti tadilini teklif ederim:

Madde 1- Cezaen olmayıp bazı kıtaat ve teşkilat ve vezaifin lağvı dolayısıyla açıkta kalan erkân ve ümera ve zabitan ile memurin ve mensubin-i askeriyeye tam maaş ve sülüsan tahsisat-ı fevkalade, idareten görülen lüzum üzerine açığa çıkarılan erkân ve ümera ve zabitan ve memurin ve mensubin-i askeriyeye nısıf tahsisat-ı fevkalade ita olunur.

Karesi (Kazım)

Reis - Efendim, Müdafaa-i Milliye Vekilinin takriri üçüncü bir derece daha ihdas ediyor. Hülasa-yı meali; nısıf maaş ile sülüsan tahsisat arasındadır. Yani maddenin tadilini teklif ediyorlar.

Riyaset-i Celileye

Birinci maddenin ber-vech-i âti tadilini teklif ederiz:

Madde 1- Vazifesinde görülen tekâsülü hasebiyle divan-ı harplere verilen veya hakkında tekaüt muamelesi icra edilecek olan erkân, ümera ve zabitan ve mensubin-i askeriyeye muhakemelerinin veya muamelelerinin intacına kadar nısıf maaş ve nısıf tahsisat verilir.

Yusuf Ziya (Zonguldak)

Ahmet Fuad (Lazistan)

Riyaset-i Celileye

Âtideki fıkranın birinci maddeye ilavesini teklif eylerim:

Maznunen açığa çıkarılıp da bilahare beraat kazananların kat'edilmiş olan nısıf maaş ve nısıf tahsisat-ı fevkaladeleri def 'aten tediye olunur.

Mehmed Arif (Eskişehir)

Riyaset-i Celileye

Birinci maddenin âtideki vechle tadilini arz ve teklif eylerim:

Rüşdü (Erzurum)

Madde 1- Cezaen olmayıp idareten görülen lüzum üzerine açığa çıkarılan erkân, ümera, zabitan, memurin ve mensubin-i askeriyeye açıkta kaldıkları müddetçe nısıf maaş ve nısıf tahsisat-ı fevkalade verilir.

Riyaset-i Celileye

Birinci maddenin ber-vech-i âti tadilini teklif ederim:

Madde 1- Cezaen olmayıp bazı kıtaat ve teşkilat ve vezaifin lağvı dolayısıyla açıkta kalan erkân, ümera ve zabitan, memurin ve mensubin-i askeriyeye açıkta kaldıkları müddetçe tam maaş ve tam tahsisat ve idareten açığa çıkarılanlara tam maaş, sülüsan tahsisat-ı fevkalade verilir.

Cemil (Tekfurdağı)

Riyaset-i Celileye

Erkân, ümera ve zabitanın hin-i tekaütlerinde harb seneleri zamaimi icra olunduğuna göre bazı kıtaat ve teşkilat ve vezaifin lağvı dolayısıyla açıkta kalacak erkân, ümera ve zabitanın cepheler nizam-ı harbine dâhil ve seyyar ordu kıtaatına mensup erkân, ümera ve zabitandan farkları olmayacağından bunlardan açıkta kalacak olanların da cephelerde bulunanlardan açıkta kalacaklar gibi tam maaş almalarını teklif ederim.

Cavid (Canik)

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Efendim birinci maddeye ait bendenizin bir takriri vardır. Okunmadı.

Riyaset-i Celileye

Birinci maddenin dördüncü satırındaki (zabitan ile) fıkrasından sonra (memurin ve) fıkrasının ilavesini ve beşinci satırındaki (nısıf maaş) fıkrasından sonra da (ve tahsisat-ı fevkalade kararnamesindeki nispetler dairesinde ve tam maaş esası dâhilinde tahsisat-ı fevkalade verilir) fıkrasının kabulunu ve her iki teklifin ayrı ayrı re'ye vaz'ını teklif eylerim.

Ali Rıza (İstanbul)

Reşad Bey (Saruhan) - Reis Beyefendi, Mecliste ekseriyet kalmamıştır. Nisap yoktur, rica ederim tehir buyurunuz.

Reis - Efendim, takrirler dört kısma ayrılır. Bir kısmı tam maaş ve tahsisat teklifidir. Bir kısmı da tam maaş ve nısıf tahsisat teklif ediyor, bir kısmı da maddedeki ibarâtın tadil ve ıslahını teklif ediyor. Diğer bir kısmı da hemen aynı mealde tahsisatı teklif ediyor. Maliye Vekilinin de bir teklif vardır, okuyalım:

Riyaset-i Celileye

"Açıktaki zabitan kadrolara alınmadıkça terfi icra edilemez." fıkrasının ilavesini teklif eylerim.

Hasan Fehmi (Gümüşhane)

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Bu babda Müdafaa-i Milliye Vekilinin mütaalasını almak ister, mütalaalarını almadıkça re'ye konmaz.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Reis Bey, müsaade buyurur musunuz? Usule dair bir şey sormak isterim. Demin Müdafaa-i Milliye Vekili ve şimdi de Maliye Vekili Beyefendi teklifte bulunuyorlar. Bunlar vekâlet namına mıdır? Bunun emsali yoktur.

Maliye Vekili Hasan Fehmi (Gümüşhane) - Bendeniz teklifimi Gümüşhane Mebusu olarak verdim, imzam da böyledir. Vekâlet namına değildir.

Reis - Müsaade ederseniz evvelâ hadd-i âzamiyi teklif eden tam tahsisat takririni rey'-i âlinize vaz'edeyim. Kabul buyurulduğu surette encümene havale ederiz. (Ekseriyet yoktur sesleri) Efendim, rica ederim Makam-ı Riyasete ait bir meseledir.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Zâbitanın hukuku mevzuubahistir; tehir edelim.

Reis - Efendim, Tekfurdağı Mebusu Cemil Bey ve Canik Mebusu Cavid Paşa'nın tam tahsisat verilmesi hakkındaki tekliflerini re'ye vazediyorum. Nazar-ı mütalâaya alanlar lütfen el kaldırsın. Kabul olundu efendim. Tam tahsisat meselesi nazar-ı itibara alınınca bittabi derece-yi saniyede bulunan sülüs ve sülüsan tahsisat yolundaki takrirleri de onlar mutazammın demektir; müsaade ederseniz onları da encümene havale edelim.

Ferid Bey (Kütahya) - Müsaade buyurun efendim izah edeyim.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Reis Bey, Mecliste ekseriyet olmadığını bir arkadaşımız söyledi, derhal yoklama yapılması lâzım gelirdi. Hakikaten ekseriyet yoktur, yoklama yapılması lâzım gelir, bu takrir gayet esaslı bir takrir olduğuna göre nazar-ı itibara alınması için ekseriyetin vücudu mutlaka şarttır.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Ekseriyetle açılmıştır, devam edebilir, hiç mahzuru yoktur.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Evet, müzakere devam edebilir. Fakat karara alınamaz.

Necati Bey (İzmir) - Reis Bey Makam-ı Riyaset tebliğ etmiştir, mesele geçmiştir. Bu karardan dönemeyiz, başka bir karar veremeyiz, vazifenizi vaktiyle yapaydınız

Reis - Eğer Makam-ı Riyaset bir hata yapmış ise hatasını itirafı kendisi için bir vecibe addeder. (Teşekkür ederiz sesleri) Eğer hakikat nizamname hilâfında bir hareket vâki olmuşsa nasıl Makam-ı Riyaset Heyet-i Celileyi Nizamname ahkâmına daveti bir vazife addediyorsa kendi hatasının da ona göre tashihini kendisine bir vazife addeder. (Sürekli alkışlar) Cumartesi günü saat bir buçukta içtima edilmek üzere celseyi tatil ediyorum.

RESMÎ CERİDE

Pazar
---
2 Rebiülahir 1342
11 Teşrinisani 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 42 *Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetinin Resmî Gazetesidir.* ***Sene: 1***

Kararname Suretleri

Ahiren ihdas olunan Selanik Şehbenderliğine Tiflis Şehbender-i Sabıkı Fahreddin Hayri Bey tayin kılınmıştır.

Ahiren ihdas olunan Selanik Şehbenderliği Kançılarlığına Mülga Hariciye Nezareti Köstence Şehbenderliği Kâtibi Ahmed Bey tayin kılınmıştır.

Ahiren ihdas olunan Londra Şehbenderliğine Mülga Hariciye Nezareti Üsküp Şehbenderi Sadullah ve Triste Şehbenderliğine evrak kalemi mümeyyizlerinden olup Kirmanşah Başşehbenderliğinde bulunmuş olan Ali Refik ve Cenova Şehbenderliğine Hariciye Vekâleti Umur-ı Siyasiye Müdür Muavini Fuad Beyler tayin kılınmıştır.

Münhal bulunan Tebriz Başşehbenderliği Kançılarlığına Evrak Müdüriyeti Dosya Memuru Emin ve Triste Şehbenderliği Kançılarlığına Kalem-i Mahsus ve Şifre kâtiplerinden Hikmet Naci ve Londra Şehbenderliği Kançılarlığına Evrak Müdüriyeti Başkâtibi Pertev ve Cenova Şehbenderliği Kançılarlığına mezkûr müdüriyet kâtiplerinden Fuad Nebil Beyler tayin kılınmıştır.

İşbu kararnamelerin icrasına Hariciye Vekili memurdur.

17 Rebiülevvel 1342 ve 28 Teşrinievvel 1339

Hariciye Vekâleti Vekili: İsmet

İcra Vekilleri Heyeti Reisi Ali Fethi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Gazi M. Kemal

Sıhhiye Vekâleti Tayinleri

Doktor Hüseyin Sami ve Fuad Efendiler Karesi Seyyar Tababetine tayin edilmişlerdir. Alaşehir Hükûmet Tabibi Yaşar Efendi, bila-mezuniyet vazifesini terk ile İstanbul'a gittiğinden kaydı terkin edilmiştir. Bartın Hükûmet Tabibi Eşref Efendi, ahval-i sıhhiyesine binaen vukubulan istifası kabul edilmiştir. Eczacı Cemil Abdülcebbar Efendi, üç bin kuruş ücret-i şehriye ile Uluborlu Belediye Eczacılığına tayin edilmiştir. Doktor Galip Avni Efendi, Antalya

Belediye Tababetine tayin edilmiştir. Bartın Belediye Tabibi Mithat Salim Efendi, vukubulan istifası kabul edilmiştir. Doktor Cevdet Sabri Efendi, Bartın Belediye Tababetine tayin edilmiştir. Tefeni Kazası Hükûmet Tabibi Mustafa Nail Efendi, maaş-ı hazırıyla Köyceğiz Hükûmet Tababetine tayin edilmiştir. Eczacı Cemal Efendi üç bin kuruş ücret-i maktua ile Bigadüs Darüleytamı Eczacılığına tayin edilmiştir. Çal Hükûmet Tabibi Ramiz Süleyman Efendi, maaş-ı hazırıyla Tavas Hükûmet Tababetine nakledilmiştir. Diyarbakır Hükûmet Tabibi Süreyya Efendi, iki bin beş yüz kuruş maaşla Hasankale Hükûmet Tababetine, Eczacı Yahya Vasıf Efendi, Kütahya Belediye Eczacılığına tayin edilmiştir. Sürmene Hükûmet Tabibi Mustafa Efendi, vukubulan istifası kabul edilmiştir. Bahçe Hükûmet Tabibi Ali Rıza Efendi, vukubulan istifası kabul edilmiştir.

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri

Otuz İkinci İçtima

6 Teşrinievvel 1339 Cumartesi

Reis: Reis-i Sani Ali Fuad Paşa Hazretleri

Kâtipler: Vasıf Bey (Saruhan), Haydar Rüşdü Bey (Denizli)

1- Zabt-ı Sabık Hulâsası:

Reis - Celseyi açıyorum efendim, zabtı- sabık hulâsası okunacak.

Efendim, zabt-ı sabık hulâsası hakkında bir mütalaa var mı? Zabt-ı sabıkı aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın. Zabt-ı sabık hulâsası aynen kabul edilmiştir.

2- Evrak-ı Varide:

Reis - Evrak-ı varideye geçiyoruz efendim.

Levayih

1- İcra Vekilleri Riyasetinden mevrut Seyr-i Sefain İdaresinin ikinci avans kanun layihası var. Muvazene-i Maliye Encümenine gönderiyoruz.

Tekâlif

2- Lâzistan livasında fındık, portakal, limon, mandalina, çay, dut yetiştirilmesi mecburiyeti hakkında Lâzistan Mebusu Esad Bey'in teklif-i kanunîsi var. Layiha Encümenine gönderiyoruz.

3- Ahlat kazası muhtacin zürraına verilen tohumluk esmanının affi hakkında Bitlis Mebusu Resul Bey'in teklif-i kanunîsi var. Layiha Encümenine havale ediyoruz.

Mazbatalar

4- Ziraat Bankası hesab-ı kat'iyyelerini tanzim için ücretli memur istihdamına mezuniyet verilmesine dair İktisat Vekâletinin 2-119 numaralı tezkeresinin lüzumsuzluğuna binaen iadesine dair Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası var, İktisat Vekâletine gönderiyoruz.

5- İkinci sınıf ihtiyat zabitanının terfihi hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinin 1-112 numaralı layiha-i kanuniyesiyle Müdafaa-i Milliye ve Muvazene-i Maliye encümenleri mazbatası var, ruznameye alıyoruz.

6- İstiklâl Harbi malullerinin terfih ve ikdarı hakkında kanun ahkâmının 1339 Kânunuevvel gayesine kadar temdidine dair 1-239 numaralı layiha-i kanuniye ve Müdafaa-i Milliye encümeni mazbatası var, keza ruznameye alıyoruz.

Tezkereler

7- Teşkilat-ı mehakim-i nizamiye ve usul-i muhakemat-ı cezaiye kanunlarının bazı ahkâmını muaddel kanun layihalarının bera-yı tetkik istirdadına dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi var, okuyoruz efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

22. 9. 1339 tarihli ve 21/461/536 numaralı tezkere-i celileleri cevabıdır:

Adliye Vekâletince tanzim kılınıp iktisab-ı kanuniyet eylemesi zımnında 19.2.1339 tarih ve 6/619 numaralı tezkere ile Meclis-i Âliye takdim kılınan ve teşkilât ve mehakim-i nizamiye ve usul-ı muhakemat-ı cezaiye kanunlarının bazı ahkâmını muaddel

lâyiha-yi kanuniyenin bera-yı tetkik istirdadı vekâlet-i müşarünileyhanın 26 Eylül 1339 tarih ve Kalem-i Mahsus Müdüriyeti 405/139 numaralı tezkeresinde rica edilmekle ifa-yı muktezasına müsaade-yi riyaset-penahilerini istirham eylerim efendim.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi
Ali Fethi
30.09.1339

Reis - Efendim, malûm-ı âliniz Nizamname-i Dâhilî mucibince Heyet-i Vekile arzu ettiği zaman kanun lâyihalarını istirdad edebilir. Bunun da iadesine zannederim müsaade buyurulur. (Muvafik sesleri)

8- Belediye Kanununun 38. maddesinin tefsirine dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi var, Dâhiliye Encümenine havale ediyoruz.

9- Saruhan Mebusu Mustafa Fevzi Efendi'nin Şer'iye Vekâletine intihabı dolayısıyla inhilal eden Memurin-i Muhakemat Encümeni azalığına diğerinin intihabı hakkında encümen riyasetinin tezkeresi vardır.

Efendim, müsaade buyurursanız bu hususta teamülü arz edeyim: Geçen Mecliste Muhakemat Heyetinden böyle inhilal eden azalıklara daima ekalliyette kalan… Azaların en fazla rey alanları intihap edilirdi. Mütemadiyen intihapla vakit geçirmemek için sıra takip edilirdi. Böyle inhilâl vukubuldukça ekalliyette kalanlardan en fazla rey alanlar intihap olunacaklarına nazaran Hafız İbrahim Efendi (Isparta) (56) rey almış ve birinci olarak ekalliyette kalmış idi. Tensip buyurursanız memurin-i muhakemat azalığına, Hafız İbrahim Efendi'nin intihabını rey-i alinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın, kabul edilmiştir.

10 - Takrirler

Reis - Nevahi Kanunu haftada bir gün tahsisine dair Lazistan Mebusu Esad Bey'in takrirleri vardır.

Efendim! Bu kanun henüz layiha encümenindedir. Heyet-i Âliyyenize gelmemiştir.

Esad Bey (Lazistan) - İzahat vereyim efendim. Malum-ı âliniz Nevahi Kanunu, 230 maddeden ibarettir. Öyle zannediyorum ki 190 maddesi müzakere edildi. 40 maddesi kalmıştır. Bunların birincisi 9. fasıldır. 9. fasıl, varidat ve masarıfat faslıdır. Bunlar Heyet-i Umumiyede idi. Muvazene-i Maliye Encümeni istedi. Bundan başka bir de 10. fasıl vardır ki salahiyet-i kazaiyeye dairdir. Taalluku itibarıyla Adliye Encümenine gitti. Adliye Encümeni, bu faslın birçok maddelerini tayyetti. Zannediyorum ki dört, beş maddeden ibaret bir şey kaldı. Bir de tapu idarelerinin teşkilatına dair bir tadil takriri verilmiştir. Bu da, Defter-i Hakani Encümenine gitti. Encümenler, henüz bunları tetkik edip Heyet-i Umumiyeye göndermediler. Bugün Nahiye Kanununun müzakeresi için bir gün tayin edecek olursak bunlar encümenlerden gelmedikçe müzakere etmek imkânı yoktur. Rica ederim. Encümenler, bir an evvel bu muameleyi ikmal etsinler ve Heyet-i Celileye sevk etsinler ki müzakeresi temin edilebilmiş olsun. Ondan sonra Efendiler! Teşkilat-ı Esasiye Kanununun birtakım ana hatlarını tayin etmiştik. Birisi Heyet-i Vekilenin vazife ve mesuliyetine dair olan kanun, biri de Vilâyet Şuraları, biri de Nevahi Kanunudur. Nevahi Kanunu, malum-ı âliniz Teşkilat-ı Esasiyenin adeta temelini teşkil eder. İlk önce bu Nahiye Kanununun çıkması lazımdır. Nahiye Kanununun çıkması için arzettiğim gibi encümenler ikmal ederler ve Heyet-i Umumiyeye takdim ederler ve buraya gelir gelmez müzakeresi temin edilmiş olur. Bendeniz bunu teklif ediyorum.

Reis - Efendim! Bazı arkadaşlar bu bapta söz istiyorlar. Fakat bendeniz mevzu-ı müzakere bir şey görmüyorum. Çünkü bunlar henüz layiha encümeninden gelmemiş, binaenaleyh ruznamemizde dâhil değildir. Esad Bey'in teklifni layiha Heyet-i Celilenize geldiği zaman mevzu bahis edelim ve o vakit bir gün tayin edelim.

Ragıb Bey (Kütahya) - Paşa Hazretleri! Müsaade buyurur musunuz? Meclisin pekâlâ malûm-ı âlileridir ki zaman zaman bu Nevahi Kanunu meselesi ortaya gelir. Fakat encümen sâkit kalıyor. Dâhiliye Encümeni Nevahi ve Şûralar kanunlarıyla alâkadar oluyor mu? Olmuyor mu? Dâhiliye Encümeni bizi tenvir etsin. Biz zannediyoruz ki Dâhiliye Encümeni alâkadar olmuyor. Bu kanunları ne vakit getirecek? Söylesinler.

Reis - Müsaade buyurulursa Ragıp Bey'in bu teklifi üzerine Divan-ı Riyaset meşgul olsun ve Meclise arz etsin. Zannederim ki bundan daha müstacel işlerimiz vardır.

Tunali Hilmi Bey (Zonguldak) - Köysüz nahiye olmaz. Evvelâ Köy Kanunu çıksın,

11 - 12 Evrak Saire

Reis - İstanbul'un tahliyesi münasebetiyle tebriki mutazammın Balıkesir Belediyesi Riyaseti ile Eskişehir'de Türkiye Şimendifer İşçileri Teavün Sandığından mevrut telgraflar var. Müsaade ederseniz Divan-ı Riyasetten münasip cevap verelim. (Münasip sesleri)

Sualler

13- Tıbb-i Adli Müessesine dair Malatya Mebusu Doktor Hilmi Bey'in sual takririne Adliye Vekili Bey'in cevab-ı şifahisi.

Reis - Tıbb-ı Adli Müessesine dair Malatya Mebusu Doktor Hilmi Bey'in sual takririne Adliye Vekili Bey şifahen cevap verecekler. Malatya Mebusu Hilmi Bey burada mıdırlar? (Buradadır sesleri)

Riyaset-i Celileye

13 Eylül 1339 Perşembe birinci celsesinde müzakere edilen Kastamonulu bir mahpusun kıraat edilen raporu münderecatı birinci derecede verem olduğu halde tıbb-ı adli müessesince bunun affi talebi suikanye denilen kaşkesi olmamasından dolayı Adliyenin öteden beri bu gibiler hakkındaki kararına muhaliftir. Kaşkesi olmayanların affi şimdiye kadar meri değildir. Tıbb-i Adlînin mugayir-i usul olarak bu raporu tasdik etmesi esbabını Adliye Vekili Bey'den sual eyler ve şifahen cevap vermesini talep eylerim.

13 Eylül 1339

Malatya Mebusu

Doktor Hilmi

Adliye Vekili Seyyid Bey (İzmir) - Efendim bu sual takriri ya karardan evvel veya karar esnasında verildi ve sual soran beyefendi de o zaman hazır bulunmamıştır. Zannederim, bu zat affedilmiştir. Bu itibarla bu sualin cevabını Meclis-i Âliniz vermiştir. Maahaza mesele teşevvüşü mucip oluyor. Bunun bir karar altına alınmasını bendeniz de arzu ederim. Birinci derecede verem olanlar aff-ı hususîye layık mıdır, değil midir? Meselesi vardır. Bir kere bu zat hakkında "Birinci derecede veremdir." deniliyor. Böyle birinci derece verem olanların aff-ı hususîye hakkı yoktur. Bunun hakkında aff-ı hususi talebi muvafık değildir. Usul-ı mer'i bunun hilafınadır deniliyor. Usul-ı mer'iye-i sabıkayı bilmiyorum. Fakat Meclis-i Âlinizin kararına baktım, karar mutlaktır. Alelıtlak kabil-i tedavi olmayan malulin hakkında mahallerince verilecek raporlar üzerine aff-ı hususi Meclis-i Âlice münasip görülmüş, o tarihten bugüne kadar mevkufîn etıbba-yı mahalliye tarafından tetkik ve muayene oluyorlar. Etıbba-yı mahalliyenin raporunu buradaki Tıbb-ı Adlî Müessesesine gönderiyorlar. Tıbb-ı Adlî Müessesesi mahallî raporu tetkik ediyor, Vekâlet de Heyet-i Celilenize gönderiyor. Encümen tetkikatı icra ediyor. Heyet-i Umumiyeye geliyor. Bu muamele de bu suretle cereyan ederek Heyet-i Umumiyeye gelmiş, Heyet-i Umumiye de kabul etmiş ve bu zat hakkında af kararını ittihaz eylemiştir, fakat (Bu birinci derece verem miymiş, değil miymiş?) burada af kararı verildikten sonra bu mevzubahis olamaz. Mamafih ben Tıbb-ı Adlî Müessesesine sordum. "Bu birinci değil, belki üçüncü derecedir." diyor. Bendeniz doktor olmadığım için bilmem, "İki ciğeri yanmış ve mikropla dolmuştur. Hapishaneden çıksa da, çıkmasa da ölecektir. Gırtlak veremine duçar olanlar bir seneden fazla yaşayamadıklarından bu adam bir seneye kadar ölüme mahkûmdur. Affedilse de, affedilmese de bu adam ölecektir." diyor. Artık hangisi doğrudur, bendeniz bilemem. Yalnız Meclis-i Âlinizden şu noktayı istirham ederim ki bu aff-ı hususî meselelerinde pek çok

teşevvüşat vukua geliyor. Bunun için mümkün ise Meclis-i Âlinize de -ki ben pek mümkün görmüyorum- sabit bir esas tayin olunsun, o esasa muvafık raporları bendeniz kabul edip Meclis-i Âlinize göndereyim. Muvafık olmayanları bendeniz iade edip beyhude yere Heyet-i Celilenizi işgal etmeyeyim. Binaenaleyh "Birinci derecede veremliler şayan-ı af değildir." denecekse bir karar ittihaz olunur. Biz de tamim ederiz. "Etibba-yı mahalliye de bundan sonra birinci derecede veremliler için affi hususî talebini havi raporlar vermesin." deriz. Mesele de bitmiş olur. Bu suretle af hususatı da gelmez. Bu cihet Heyet-i Celilenizin takdirine muhavveldir. Ne suretle bir karar ittihaz buyurursanız tabiî onu infaza hazır ve amadeyiz. Mesele bundan ibaret ve bendenizin cevabım budur. Efendim! Sahib-i takrir beyefendi başka bir şey söyleyeceklerse izah etsinler de biz de ona göre cevap verelim.

Doktor Hilmi Bey (Malatya) - Efendim, geçende Kastamonu'dan bir zat, malûm-ı âliniz verem olduğunu söyledi. Raporunu istedik. Rapor okundu. Sol zirve-i riede (traften) vardır dendi. Malûm-ı âliniz ciğerin zirvesi, yalnız orası afetzede olmuş. Yani ciğerin sair aksamına dair raporda bir şey söylenmiyor. Şüphesiz böyle birinci derecede verem olan bir adamı affedersek maktulün evidda ve akrabası Hükûmete karşı emniyetsiz olur ve Hükûmet böyle birtakım

raporlarla katilleri affediyor diye meydana çıkar. Biz o zaman söz istedik, sözümüzü dinlemediler, müzakere kâfidir, dediler. Kabul edildi. Bunun bir daha tekerrür etmemesini rica ederim. Bu sual takririni vermekten maksadım bu gibi hallerin bir daha tekerrür etmemesi ve binaenaleyh bir daha katî raporlara, iyi muayenelere istinat etmeden affolunmamasını istirham etmektir.

Reis - Efendim! Sâil ile mes'ûl arasında bir mesele kalmamıştır. Ruznameye geçiyoruz.

3- Bugün Müzakere Edilen Mevad:

1- Teşkilat-ı Hazariye Dolayısıyla Açıkta Kalacak Erkan, Ümera ve Zabitan ve Mensubin-i Askeriyeye 1339 Senesi Nihayetine Kadar Tam Tahsisat İtasına Dair Layiha-i Kanuniyenin Müzakeresi:

Reis - Efendim! Ruznamemizde bugün teşkilât-ı hazariye dolayısıyla açıkta kalacak erkân ve ümera ve zabitan ve mensubîn-i askeriyeye 1339 senesi nihayetine kadar tam tahsisat itasına dair (2/173) numaralı teklife ait Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası var. Heyet-i Umumiyesinin müzakeresini kâfi görmüştünüz. Ancak takrirler okunduğu zaman Mecliste ekseriyet olmadığı anlaşılmıştı. Bundan dolayı müzakere orada kalmıştır. Müsaade ederseniz takrirleri bir daha gözden geçirelim.

Riyaset-i Celileye

Birinci maddenin âtideki veçhile tadilini arz ve teklif eylerim.

Erzurum
Rüşdü

Madde 1- Cezaen olmayıp idareten görülen lüzum üzerine açığa çıkarılan erkân, ümera, zabitan, memurin ve mensubîn-i askeriyeye açıkta kaldıkları müddetçe nısıf maaş ve tahsisat-ı fevkalâde verilir.

Riyaset-i Celileye

Birinci maddenin berveçhi âti tadilini teklif ederiz:

Madde 1- Vazifesinde görülen tekâsülü hasebiyle divan-ı harblere verilen veya hakkında tekaüt muamelesi icra edilecek olan erkân, ümera ve zabitana ve mensubîn-i askeriyeye muhakemelerinin veya muamelelerinin intacına kadar nısıf maaş ve nısıf tahsisat verilir.

Lâzistan Ahmed Fuad
Zonguldak Yusuf Ziyaeddin

Riyaset-i Celileye

İstiklâl Harbi esnasında geride müstahdem zabitan dahi harbin geri hidematını ifa etmişlerdir. Esasen cephelerde bulunanlara gerek terfi, gerekse muhassasat itibariyle esasen farklı muamele edildiğinden bu defa bunların sun've taksiri olmaksızın açıkta kalan zabitana tam maaş ve tam tahsisat itası muvafık-ı adalet olur ve böylece teklif ederim.

Karahisar-ı Sahib
Musa Kâzım

Riyaset-i Celileye

Millî ordu Heyet-i Zabitan ve memurininden esnayı harpte ileri ve geri hidematta müstahdem olanları tefrik suretiyle encümence iki madde halinde tadilen kabul edilen teklif-i kanunînin reddiyle tam mânayı şâmil asıl teklif-i kanunînin kabulünü teklif ederiz.

İzmit İbrahim
İzmit Mustafa

Riyaset-i Celileye

"Açıktaki zabitan kadrolara alınmadıkça terfi icra edilemez." fıkrasının ilâvesini teklif eylerim.

Gümüşhane
Hasan Fehmi

Riyaset-i Celileye

Birinci maddenin dördüncü satırındaki (zabitan ile) fıkrasından sonra (memurin ve) fıkrasının ilâvesi ve beşinci satırdaki (nısıf maaş) fıkrasından sonra da (ve tahsisatı fevkalâde kararnamesindeki nispetler dairesinde ve tam maaş esası dâhilinde tahsisat-ı fevkalâde verilir.) fıkrasının kabulünü ve her iki teklifimin ayrı ayrı reye vaz'ını teklif eylerim.

İstanbul
Ali Rıza

Reis - Halil Bey! Zat-ı âliniz takririnizi geri alıyor musunuz?
Halil Bey (Zonguldak) - Geri alıyorum efendim.
Reis - Cavid Paşa Hazretleri! İki takririniz vardır. Birincisini geçen gün vermiştiniz. Birisini bundan sonra...
Cavid Paşa (Canik) - Bu başka, o başkadır efendim.
Reis - Yani bu maddeye taallûku yok demek. (Canik Mebusu Cavid Paşa'nın takriri okundu.)

Riyaset-i Celileye

Erkân, ümera ve zabitanın hin-i tekaütlerinde harb seneleri zamaimi icra olunduğuna göre bazı kıtaat ve teşkilât ve vezaifin lağvı dolayısıyla açıkta kalacak erkân, ümera ve zabitanın cepheler nizam-ı harbine dâhil ve seyyar ordu kıtaatına mensup erkân, ümera ve zabitandan farkları olmayacağından bunlardan açıkta kalacaklar gibi tam maaş almalarını teklif ederim.

Canik
Cavid

Riyaset-i Celileye

Kanun lâyihasının birinci maddesinin berveçh-i âti tadilini teklif ederim:

Madde 1- Cezaen olmayıp bazı kıtaat ve teşkilât ve vezaifin lağvı dolayısıyla açıkta kalan erkân ve ümera ve zabitan ile memurin ve mensubîn-i askeriyeye tam maaş ve sülüsan tahsisat-ı fevkalâde, idareten görülen lüzum üzerine açığa çıkarılan erkân ve ümera ve zabitan ve memurin ve mensubîn-i askeriyeye nısıf maaş ve nısıf tahsisat-ı fevkalâde ita olunur.

Kâzım

Riyaset-i Celileye

Âtideki fıkranın birinci maddeye ilâvesini teklif eylerim:

"Maznunen açığa çıkarılıp da bilâhara beraet kazananların kat'edilmiş olan nısıf maaş ve nısıf tahsisat-ı fevkalâdeleri defaten tediye olunur."

Eskişehir Mebusu
Mehmed Arif

Riyaset-i Celileye

Birinci maddenin berveçh-i âti tadilini teklif ederim:

1- Cezaen olmayıp bazı kıtaat ve teşkilât ve vezaifin lağvı dolayısıyla açıkta kalan erkân, ümera ve zabitan, memurin ve mensubîn-i askeriyeye

açıkta kaldıkları müddetçe tam maaş, tam tahsisat ve idareten açığa çıkarılanlara tam maaş, sülüsan tahsisat-ı fevkalâde verilir.

Tekfurdağı
Cemil

Riyaset-i Celileye

Birinci maddenin berveçh-i âti tadilini teklif eyleriz:

Madde 1- İrtikâp, irtişa ve ihtilas dolayısıyla açığa çıkarılanlar müstesna olmak üzere her ne suretle olursa olsun açıkta bulunan berrî, bahrî ve jandarma bilumum erkân, ümera, zabitan, memurin ve mensubîn-i askeriyeye sülüsan maaş ile Tahsisat-ı Fevkalâde Kararnamesinin üçüncü maddesine tevfikan maaşı asli nispetlerine göre tahsisatı fevkalâde verilir.

6.10.1339
Ertuğrul Dr. Fikret
Eskişehir Mehmet Arif
Niğde Galib

Riyaset-i Celileye

Encümene teklif olunan lâyiha-yi kanuniyenin birinci maddesinin tayyı ile ikinci maddenin şekl-i âtide kabulünü teklif ederiz:

Madde 1- İstiklâl Mücadelesine iştirak edip teşkilât-ı hazariye dolayısıyla açıkta kalan erkân, ümera ve zabitan ile memurin ve mensubin-i askeriyeye açığa çıktıkları tarihten bilitibar 1339 sene-i maliyesi nihayetine kadar bir defaya mahsus olmak üzere tam maaş ve tam tahsisat-ı fevkalâde verilir.

Zonguldak Halil
İzmit İbrahim
İzmit Mustafa

Reis - Bu maddeye dair başka bir takrir yoktur efendim.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Muhtelif sebeplerle açıkta bulunan erkân, ümera, zabitan, memurin ve mensubîn-i askeriyenin miktarı azîm bir yekûn teşkil ediyor. Bunların bir kısmı evvelce kabul buyurulan kanun mucibince tekaüde sevk edilecek veya mücrim addedilecek, bir kısmı hazari kadrolara alındıktan sonra kalan kısmı Askerî Tekaüt Kanununun daire-i şümulünde ise belki tekaüt edilecek ve o kanunun daire-i şümulünde olmayanlar pek zarurî olarak yine ordu açığında kalacaklar. Muhtelif sebeplerle o açıkta kalacak zabitanın adedi mühim bir yekûn teşkil edeceğinden, bunlara verilecek maaş ve tahsisat-ı fevkalâde; bu tekaüt muamelesi ikmal edildikten ve evvelce kabul buyurulan kanun tesirini gösterdikten sonra kalacak miktarın tesir-i malîsi tahakkuk ve taayyün etmelidir ki tam mı olsun; sülüs mü olsun; sülüsan mı olsun, diye sahih ve daimî bir karar ittihaz edebilelim. Mademki ikinci madde ile 1339 senesi nihayetine kadar millî ordu mensubîninin tam maaş ve tam tahsisat almasını kabul ediyoruz. Yani birinci madde ahkâmının şimdilik zikri ile ikinci madde zaten mevcut olan ve arz ettiğim gibi ordu açığı olarak bulunan erkân, ümera ve zabitan ve memurîn ve mensubîn-i askeriyeye verilecek maaşat ve tahsisat-ı fevkalâdenin 1340 bütçesi ile hallini daha faideli görüyorum. Çünkü birinci madde daimî ahkâmı ihtiva etmiş bulunuyor. Hâlbuki ikinci madde ise zaten sene-i maliye nihayetine kadar tam maaş ve tam tahsisatı temin ediyor. Bir de ayrı bir kanun kabul ettiniz. O da millî orduya iştirak etmeyenler hakkında daimî açık zabitana verilecek maaş misillû maaş itası hükmünü ihtiva ediyor. Bu tasfiye ameliyesi yapıldıktan sonra tekaüt muamelesi icra edilir. Bu açık zabitanın miktarı anlaşılır ve o vakit verilecek maaş miktarı da anlaşılır ve ona göre Heyet-i Celileniz 1340 bütçesinde karar-ı katinizi vermiş olursunuz. Bendenizce birinci maddenin tayyı veya Heyet-i Vekileye iadesi, ikinci maddenin kabulü daha münasiptir. Çünkü böyle olmadığı takdirde bugünkü açık rakamlarına karşı milyonlar mevzubahistir ve bunların ne kadarı erkân, ne kadarı ümera, ne kadarı zabitan olduğu belli olmadığı için verilecek para sülüs olursa bu olur. Nısıf olursa şu kadar milyon lazım gelir diye bir şey ifade etmek bendenizce mümkün olmuyor.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Zat-ı âliniz birinci maddenin tayyı ile ikinci maddenin birinci madde yerine ikame edilerek kanunun bu suretle çıkarılmasını teklif ediyorsunuz. Hâlbuki kanunun ikinci maddesi İstiklâl Mücahedesinde cepheler nizam-ı harbine dâhil erkân ve ümeraya olduğuna göre ve Meclis tarafından da bu madde aynen kabul edildiği halde, herhâlde seyyar ordu haricinde kalan zabıtana verilecek açık maaşı hakkında hükm-i katî olmadığından dolayı bugüne kadar, yani iki buçuk aydan beri zabitana Divan-ı Muhasebat ne yapmış ise onlar da aynı muameleye mâruz kalacaklardır. Bu itibarla bunun hakkında ne düşünüyorlar? Onu sual ediyorum.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey- Bu ikinci maddeye aittir. Birinci madde hakkında karar alınırsa ikinci madde hakkında bu ciheti müzakere ederiz.

Rüşdü Paşa (Erzurum) - Reis Bey! Söz istiyorum.

Reis - Zannediyorum ki takririniz hakkında izahat verdiniz.

Efendim! Zaten müzakere açılmamıştır. Yalnız Maliye Vekili Beyefendi bu takrirler hakkında vaziyeti tenvir etmek istediler. Onun için söz verdim.

Rüşdü Paşa (Erzurum) - Kifayet aleyhinde söyleyeceğim.

Reis - Kifayet aleyhinde de olamaz. Müsaade buyurunuz, birinci maddenin müzakeresi kifayeti reye konmuş ve kabul edilmiştir. Müsaade buyurulursa takrirleri gözden geçirelim.

Efendim! Takrirlerden Mustafa Bey'in takriri vardır ki evvelâ birinci maddenin tayyı mahiyetindedir. Okuyorum. (Tekrar okundu.)

Evvelâ; birinci maddenin tayyını teklif ediyor. Saniyen de ikinci maddenin suret-i tadilini teklif ediyor. Tabii ikinci maddenin müzakeresinde nazar-ı dikkate alırız. O halde tay meselesi kalıyor. Diğerleri tadil mahiyetindedir ve bir iki takririn de kanuna taallûku yoktur. Bunun için evvelâ birinci maddenin tayyını reye vaz'edeceğim. Birinci maddenin tayyını kabul edenler ellerini kaldırsın! Birinci madde tayyedilmiştir. İkinci maddeye geçiyoruz.

Efendim! İkinci madde hakkında söz isteyenleri şu suretle kaydedebildim:

Ali Rıza Bey (İstanbul), Mazhar Müfid Bey (Denizli), Feridun Fikrî Bey (Dersim)'dir.

Şimdi ikinci maddeyi okuyoruz.

Madde 2- İstiklâl Mücadelesine cepheler nizam-ı harbine dâhil ve seyyar ordu kıtaatına mensup erkân, ümera ve zabitan ile mensubîn-i askeriyeden ordunun hal-i hazara rücuu dolayısıyla açıkta kalanlara 1339 senesi nihayetine kadar bir defaya mahsus olarak tam maaş ve tam tahsisat-ı fevkalâde verilir.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Arkadaşlar! Meclis-i Âlice şimdi tayyedilen birinci madde umum açıklar zabitanının umumuna şâmil idi ki bu tayyedildi. Fakat bunun müzakeresini Meclis-i Âli 1340 bütçesine talik ederek şimdilik bundan sarf-ı nazar etti. Şimdi elimizde ikinci madde vardır ki bu ikinci madde zabitanın Heyet-i Umumiyesi için lazım gelen maaşın itasını temine kâfi değildir. Çünkü bu madde yalnız cephe-i harpte bulunan zabitandan hasbeltensikat açıkta kalacaklara verilecek maaşat hakkındadır. Hâlbuki ordu yalnız cepheden ibaret değildir. Ordunun ileri ve geri hidematı vardır. Heyet-i Umumiyesi itibariyle bunlar bir külldür. Ordunun ileri hattından hariç kalan kısımlarındaki teşkilâtta bulunan zabitan bu madde mucibince maaş alamazlar ve esasen orduyu ileri ve geri gibi bir kısma tefrik etmek doğru olmadığından dolayı biz bilûmum Mücadele-i Milliyeye iştirak etmiş ordu mensubînine 1339 senesi nihayetine kadar tam maaş ve tam tahsisat verirsek daha âdilâne olur ve maksadı daha iyi temin eder. Şimdi biz bu madde ile 1340 senesi ibtidasına kadar maksadı temin ederiz ve 1340 senesi hakkında yeniden müzakere ederiz. İşi tespit ederiz ve ondan sonra açıkta kalacak zabitan hakkında da muamele yapılır ve maksat hâsıl olmuş olur. Bunun için bu maddenin bendeniz yalnız cephe-i harpte bulunan zabitana değil, Mücadele-i Milliyeye iştirak etmiş olan Heyet-i Zabitanın umumuna teşmil edilmesini teklif ediyorum.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Efendim! Bu madde Muvazene-i Maliye Encümeninizde müzakere olunurken bendeniz ekaliyette kaldım ve muhalifim. Esbabı; bu madde yalnız İstiklâl Mücadelesinde Millî Mücadeleye iştirak edip de el-yevm açıkta kalanlar hakkında yapılacak muameleyi ihtiva ediyor. Hâlbuki efendiler! Son taarruzdan evvel meselâ geçen seneler daha İnönü Muharebesine iştirak etmiş ve muharebede yararlığı görülmüş ve iki yerinden de malûl olmuş el-yevm geri hidematta istihdam edilen zabitan var. Bugün o hidemat lâğvedilirse nasıl olur da o zabiti Millî Mücadeleye iştirak etmemiş diye aynı madde ile arkadaşlarının mazhar olacağı maaştan mahrum edebiliriz ve yine cephe nizam-ı harbine dâhil olmuş bir zâbiti menzilde münhal olan bir yere nakletmişlerdir. Kendisinin ilminden dolayı cephe-i harpten geri nakletmişlerdir. El-yevm cephe nizam-ı harbine dâhil değilsin, sen bundan istifade edemezsin demek bilmem muvafık-ı adalet olabilecek mi? Ve yine muharebenin safahatı malûmdur. Yara da almış, kolay bir mesele değildir. Birinci, İkinci İnönü'den sonraki muharebatta bihakkın vazifesini ifa etmiş, fakat mesaibinden dolayı hizmet-i sabiteye ayrılmış, keyfinden dolayı ayrılmamıştır. Bu zabiti nasıl sen cephe arkasısın diye bundan mahrum edebiliriz? Sonra efendiler! Bu harpte asker arkadaşlarımız gibi biz de öğrendik ki ileri hidematının intizamı geri hidematının intizamına merbuttur. O halde geri hidematta kullanılan iyi dimağ, faal bir dimağ geri hidematının tanzimi için geriye alınmış ise bunun ne kabahati vardır? Sen bugün geridesin, el-yevm cephe harbine dâhil değilsin demek muvafik değildir. Binaenaleyh bendeniz böyle zabitanı ileri, geri diye tefrik taraftarı değilim. Binaenaleyh Millî Mücahedeye iştirak eden ve elyevm açıkta bulunan zabitana aynı muamele olunmasını rica ederim.

Necati Bey (İzmir) - Efendim bendeniz arkadaşlarımın fikirlerine iştirak edeceğim. Malûm-ı âlinizdir ki bu şekilde Meclis-i Âlinizden çıkacak bir kanun tam manasıyla onu temin etmiş olamaz. Binaenaleyh âdilâne bir iş görmek için bilûmum İstiklâl Muharebesinde hizmet eden arkadaşların aynı muameleye tabi tutulması lazımdır. Meselâ iki sene cephede hizmet etmiş, harbin en şiddetli devirlerinde çalışmış, sonra Müdafaa-i Milliye Vekâleti lüzum görmüş, geriye almış. O, hakikaten cephede iki sene hizmet ederek azamî fedakârlıkta bulunmuştur. Fakat yorulduğu için geriye çekilmiştir. Şimdi bu adamın ne kabahati vardır? Eğer böyle tefrik olunacak olursa adalet temin edilmiş olmaz. Onun için bunun umuma teşmili lazım gelir kanaatindeyim. Saniyen mütehassıs sınıf vardır ki; bu sınıflara ordunun herhangi bir kısmında vazife verilirse orada ifayı vazife etmesi mecburîdir. Meselâ bir doktorun diğer bir

asker arkadaşı kadar tehlike içinde yaşadığı muhakkaktır. Çünkü o da muharebe gibi her zaman hayatını ifna edecek tehlikeli mikroplarla mücadele etmektedir. Binaenaleyh hastanede ifa-yı vazife eden ve yaraları saran bir doktorun da herhâlde askerî hizmet etmiş gibi telâkki olunarak aynı mükâfata nail olması lazımdır. Bu itibarla da, bu kanun-ı adalete münafidir. Salisen şu da muhakkaktır ki teşkilât-ı askeriyemizde ikilik yoktur. Birlik vardır. İster geride, ister ileride olsun nazarımızda müsavidir. Millet Meclisinin umumuna müsavi bir nazarı vardır. Binaenaleyh Meclisimizin Vekili bulunan Müdafaa-i Milliye Vekili herhangi bir zabitine ön safta, arka safta hizmet edebilmek için emir verebilir. Onun için ön ve arka safta hizmet edenler, harp edenler diye iki kısım yoktur. Bunların hepsi birdir ve hepsi de emirlerimize tabidir. Şu halde doğrudan doğruya bizim intihap ettiğimiz vekilin emrine tabi bulunan zabitanın bir kısmını, sen böylesin diye ayırmak muvafık değildir. Binaenaleyh kanunun bu maddesini tatbik etmek doğru olamaz ve bundan dolayı İzmir işgalinden bil-itibar son harbin neticesine kadar ordumuzda bulunan ve İstiklâl Harbine iştirak edenlere teşmil edilmesi lazımdır.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendiler! Ben de arkadaşlarımın fikrine iştirak edeceğim. (Bravo sesleri) Müdafaa-i memleket nokta-yi nazarından ordunun cümlesinin bir kül addedilmesi esası kabil-i itiraz bir nokta değildir. Diğer bir cihet daha vardır ki: Bunu Meclis-i Âliniz, bütün nukatta nazar-ı dikkate almak lazımdır. Esasat-ı hak ve adaleti nazar-ı itibara almak mecburiyetindedir. Biliyorsunuz ki zabitan maaşatının mahiyet-i hukukıyesi büsbütün başkadır. Yani doğrudan doğruya rütbeye mahsustur. Memuriyete ve makama mahsus değildir. Binaenaleyh bunlar açıktadır veyahut değildir gibi bir muamele tasavvur edilmemelidir. Zira zabitanın maaşı doğrudan doğruya kendi nefsine ait bir haktır. Zabit öyle bir ferttir ki; her dakika ifa-yı vazifeye müheyyadır ve askerlikten, zabitlikten çıkamaz. Çıkamadığı için de kendisinin sun' ve taksiri ve bir cürmü olmayarak açıkta kaldığı zamanlarda dahi kendilerine aynı maaşı vermek mecburiyeti vardır. Çünkü biz, istediğimiz dakikada onu istediğimiz cepheye sevk edeceğiz. Binaenaleyh Heyet-i Celileniz bunu müzakere ve bu bapta karar ittihaz ederken zabitanın maaşının mahiyet-i hukukiyesini nazar-ı dikkate almak mecburiyetindedir. Eğer biz, zabitan maaşının nısıf olarak verilmesini takarrür ettirecek olursak, o zaman kendisiyle akdetmiş olduğumuz hukuk-ı âmme mukavvelâtının mahiyetine münafi hareket etmiş oluruz.

Efendiler! Zabitanın Devletle akdettiği mukavelenin hukuk-ı âmme nokta-i nazarından mahiyeti öyle bir mahiyettir ki; biz hiçbir veçhile rütbeye mahsus olan maaşı yapmış olduğumuz bir teşkilât dolayısıyla tağyire hakkımız yoktur. Binaenaleyh Heyet-i Celilenizden bu nokta-i nazar-ı dikkate alarak arkadaşlarımın arz ettiği veçh üzere tam maaş ve tam tahsisat itası esasını kabul buyurmanızı istirham ederim. İkinci nokta; filhakika böyle ileri ve geri diye ayırmak doğru değildir. Bu, hiçbir veçhile caiz olmayan bir şeydir. Çünkü onlar daima emre müheyyadır. Bu suretle tasnifin asla bir mahiyet-i hukukiyesi olamaz ve maaş ve tahsisat gibi hakk-ı şahsîye mütedair ve doğrudan doğruya hakk-ı ferdî olan hukuka icra-yı tesir etmesi caiz değildir ve vazifenin mahiyetini karıştırmaktır. Bu nokta-i nazardan da arkadaşlarımın fikrine iştirak ve Heyet-i Celilenizden teklif veçhile tadilini istirham ederim.

Vasıf Bey (Saruhan) - Efendim! Meclis-i Âlinin izhar buyurduğu halet-i ruhiye ve zabitan arkadaşlarımın maaşı mevzubahis olduğu zaman gösterdiği derin alâkaya nazaran bendeniz fazla bir şey söylemeye lüzum görmüyorum. Yalnız dünün en i'cazkâr zaferini ve bu memleketin en kudretli ve azametli muzafferiyetini istihsal eden zabitan hakkında karar verirken birkaç söz söylemek saadetini evvelce söz aldığım için feda etmek istemiyorum. Onun için fazla tasdi'etmeyeceğim. Bu bapta arkadaşlar lazım gelen izahatta bulundular ve bu halet-i ruhiyeden anladığım bir fikre göre zabit arkadaşlara bu millet kürsüsünden şöyle bir hitapta bulunacağım. "Siz vazifenizi böyle kutsî bir surette ifa ettikçe Meclis-i Âli de daima sizin hukukunuzu kâfildir."

Rüşdü Paşa (Erzurum) - Efendiler; ben de orduyu ayırmayarak, yani ilerdeki ve gerideki zabitanı tefrik etmeyerek tam tahsisat verilmesi taraftarıyım. Yalnız açık muhassasatı hakkında Kâzım Paşa Hazretleri de geçen celsede söylemişlerdi. Heyet-i Celilenizi tenvir edeceğim. Açık bir de idareten oluyor. Eğer bunu tespit etmezsek Maliye Vekilinin dediği gibi Müdafaa-i Milliyeye verilecek bütçenin nısfı kadar da açıklara maaş verilmek lazım gelir. Ordu harpten sulha geçiyor. Bu münasebetle birçok zabitan açıkta kalıyor. Bunların maaşları da bu defa yapacağımız bütçe ile temin edilecektir. Tam muhassasat alınacaktır. Fakat Müdafaa-i Milliye Vekâleti lazım gelen zabiti bırakmalı, mütebakisini çıkarmalıdır. Hazarda böyle uzun boylu teşkilât olmaz. Bir tabur

lâğvedilince efradı falan yere, zabitanı filân yere, eşyası filân yere gidecek diye emir verilir. Bundan dolayı artık açıkta zabitan kalmaz. Demek ki teşkilât dolayısıyla badema bir zabitin açıkta kalması kabil değildir. İdareten açıklara da nihayet verilmelidir. Nasıl ki diğer sınıflarda bu yoktur. Kanunen hiçbir zabit idareten açıkta kalmamalıdır. Bir zabit suiistimal ederse onun kanunda cezası vardır. Bir kolordu zabitine kumandanının canı sıkıldı mı al ilmühaberini, git Ankara'ya! Müdafaa-i Milliye emrindesin, bekle! Diyor. Bu zabit senelerce burada bekliyor. Şark cephesinde birisi kızıyor. Seni Müdafaa-i Milliye emrine gönderiyorum diyor. O da gelir Ankara'ya, aylarca bekler. Böyle açığa nihayet verilmelidir. Bir zabitin bir kabahati varsa kanunen cezasını görmelidir. Bir zabit cezaen açığa çıkarsa onun da Ceza Kanununda bir madde-i mahsusası vardır, o ceza ne ise ona göre tecziye edilmelidir. İdare dolayısıyla hiçbir zabit açıkta kalmamalıdır. Bir zabit ancak cezaen açıkta kalabileceğinden tahsisatını da ona göre alır. Binaenaleyh şubat nihayetine kadar kadrodan fazla ne kadar zabitan varsa Müdafaa-i Milliye sicillerine, tercüme-i hallerine, sinlerine bakarak icap eden zabitanı çıkarır. Kadroda ne kadar zabit kalması lazım geliyorsa o kadar zabit bırakır. Yani bu mesele şubat nihayetine kadar halledilmelidir. Yoksa Maliye Vekilinin dediği gibi zabitanın adedi tespit edilmezse Müdafaa-i Milliye Vekiline kadrodan fazla olarak bin beş yüz zabitin kalması lazım geliyorsa onun da bütçesini yapmalıdır. Meselâ Bahriyemizde birçok zabitan var ki bunların açıkta oldukları müddetçe beklemesi lazımdır. Bunlar encümence tahdit ve tespit edilmeli ona göre muhassasat verilmeli. Yoksa bunun neticesi gelmez. Açık açık diye boyuna tahsisat verilir.

Kazım Paşa (Müdafaa-i Milliye Vekili) - Efendim elimizdeki açıkta bulunan zabitanın istihdama lâyık olanlarını orduya alacağız ve sicillen şayan-ı istihdam olmayanları, sinleri dolayısıyla hakk-ı tekaüdü iktisabetmiş olanlarını tekaüde sevk ediyoruz. Ümit ederim ki 1339 senesi nihayetine kadar böyle harpten mütevellit tensikattan mütevellit açıkta kalmış zabitan bulunmayacaktır. Kanunen tekaüde sevk edilemeyecek olanlar için bir şey yapamayız. Yalnız çok olursa Meclis-i Âlinizden bunlar hakkında bir karar alır ve ona göre muamele yaparız. Meselâ: Tahdid-i Sin Kanunu ve saire gibi bir şeyler yapılır. Fakat zannediyorum ki buna hacet kalmayacaktır. Bu son teşkilâtta Millî Mücadeleye iştirak etmiş zabitandan İstanbul hariç olmak üzere açıkta kalanların adedi pek çok değildir. Zaten bunların çoğunu tayin etmekteyiz. Bunların ileride ve geride olanlarını yekdiğerinden tefrik etmemek hususundaki bazı arkadaşlarımızın beyanatı hakikaten çok ehemmiyetle nazar-ı dikkate alınacak mevaddandır. Bendeniz ileride ve geride diye tefrik edilmemesini rica ediyorum. Bunlardan gayrı olarak İstanbul'da açıkta kalan zabitanın muhassasatı tespit edilmiştir ve cezaen açıkta kalanların da muhassasatı tespit edilmiştir. Zabitan tescil edilmiştir. Cezaen açıkta kalanlar ve bir kabahatlerinden, idaresizliklerinden dolayı açığa çıkarılmış olanların tahsisatları ne suretle verileceğine dair kanunlarda sarahat yoksa bu hususu encümene havale ederiz. Encümen bunun üzerinde tetkikat yapar. Fakat bugün tensikat dolayısıyla sun' ve taksirleri olmayarak açıkta kalmış olanların tahsisatını kesmek, bunlara noksan tahsisat vermek âdilâne bir muamele olamaz. Binaenaleyh, tefrik edilmeksizin sene nihayetine kadar bunlara tam maaş ve tahsisat verilmesi muvafiktır. Maddede "1339 senesi nihayetine kadar" deniyor. "Sene-i maliye" kelimesinin ilâvesi lazımdır. Kânunusanide sene hitam buluyor, 1340 senesi giriyor. (Sene-i maliye) kelimesi dahi ilâve edilerek Millî Mücahededе bulunan zabitandan tensikat dolayısıyla açıkta kalanlara sene-i maliye nihayetine kadar tam maaş ve tam tahsisat verilir diye karar verilirse bu zabitan hem terfih edilmiş olur ve hem de âdilâne bir muamele yapılmış olur.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Paşa Hazretleri! Zabıtanı tasnif ederken, açığa çıkarılan, nizamname mucibince tekaüde sevk edilenler, dediniz. Bazı zabitan vardır ki meselâ: Terfi zamanı gelmiş; bunları terfi ettirdikten sonra mı tekaüde sevk edeceksiniz? Bir binbaşı biliyorum ki 1316 senesinde mektepten çıkmıştır. Emsali Rüşdü Paşa Hazretleridir. Bu zatın kaymakamlık zamanı gelmiş ve çoktan geçmiş. Bunu terfi ettirdikten sonra tekaüde sevk etmek lazım gelirken, terfi ettirmeksizin tekaüde sevk etmek bilmem ne kadar doğru olur?

Kazım Paşa (Müdafaa-i Milliye Vekili) - Efendim arz edeyim: Zabitanın terfi etmelerinin teehhür etmesi yalnız sicillâtından dolayı olabilir. Kıdemin hiçbir vakit terfii teehhür edemez. Vakt-i harpte fevkalâde hizmet edenler;

emsallerinden daha evvel terfi ederler. Hatt-ı harpte ve sair yerlerde sırası gelenler tamamıyla terfi edememesi için sicilinde ma-fevk rütbeler için ehliyeti olmaması icap eder. Sicillâtta bu gibi kaydı olanlar yeniden kıtaya gidip staj görmeden katiyen terfi edemezler. Buyurduğunuz bu binbaşı bey hangi tarihte binbaşı olmuştur? Hangi kıtada bulunmuştur? Ma-fevk rütibeye liyakati olduğuna dair sicilde iyi bir kayıt almış ise kendi arkadaşlarıyla beraber behemehâl terfi eder. Rüşdü Paşa Hazretlerinin sınıfından binbaşı olması müstesna olarak vâki değildir. Rüşdü Paşa Hazretlerinin sınıfından olduğu gibi benim sınıfımdan da binbaşı bulunabilir. Rüşdü Paşa Hazretleri Harb-i Umumide fevkalâde olarak terfi etmiştir. Fırka kumandanı idi. Müddet-i asgariyi bitirdikleri zaman "Ma-fevk rütbe vazifesini ifa edebilir." diye sicilinde kaydını görmüşler ve terfi ettirmişlerdir. İhtimal buyurduğunuz binbaşı Anadolu'ya gelmediğinden dolayı veyahut da Anadolu'da bulunup geri hidematta bulunduğundan dolayı terfi edememiştir.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - İleriye siz göndermemişsiniz paşam.

Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım Paşa - İleriye gönderebilmek için de yine sicilinde kaydolmak lazımdır. Kaydolmadıkça terfi de edemez ve ileriye gönderilemez. Onunla hem-kıdemler terfi eder, o kalır.

Ferid Bey (Kütahya) - Efendim, geçen ve bu celsede cereyan eden müzakerattan Heyet-i Celilenizin temayülâtı anlaşılmıştır. Müzakerattan encümenin anladığı neticeye göre ikinci maddede tayin edilen şekli cüzi tadil lazımdır. Yani ikinci maddenin birinci satırında bulunan (Cepheler nizam-ı harbine dâhil ve seyyar ordu ve kıtaata mensup ilâh…) tabiriyle vâki olan kasır ve tahdidi bugüne kadar müzakerata iştirak eden rüfeka-yı kiram hemen müttefikan münasip ve musip görmediler.

Binaenaleyh bu kaydı ref'etmek üzere Heyet-i Celilenize encümen namına yeni bir madde teklif ediyoruz. Tasvib-i âlilerine mazhar olmasını rica ettiğimiz madde şudur:

"Madde 1. 26 Ağustos 1338 tarihine kadar yani Afyon Muharebesine kadar millî orduya iltihak edip İstiklâl Mücahedesine iştirak eden erkân, ümera ve zabitan ve mensubîn-i askeriyeden ordunun hal-i hazara rücuu dolayısıyla açıkta kalanlara açığa çıkarıldıkları tarihten itibaren 1339 sene-i maliyesi nihayetine kadar tam maaş ve tam tahsisat verilir." (Muvafik sesleri) Efendim, şu suretle ordunun cephesi veyahut geri hidematı gibi birtakım kuyudu ref'ederek, alelıtlak millî orduya iştirak edip bugün kadroların seferiden hazarîye nakli dolayısıyla açıkta kalan zabitana seyyanen tam maaş ve tam tahsisat verilmesi esası kabul olunmuş olur. Bunun haricinde diğer bazı açık zabitan kalmak ihtimali mevcuttur, Evvelce rüfeka-yı kiramdan bazılarının Heyet-i Celilenize arz etmiş oldukları veçhile; bir kere cezaen açığa çıkarılanlar var. Yani herhangi bir mahkûmiyet dolayısıyla bir cünha veya cinayetle muhakemesi dolayısıyla açığa çıkarılmış zabitan mevcuttur. Bunlar hakkında takip edilecek ahkâm Muvazene-i Maliye Encümeninde mevcut bir lâyihada zikredilmektedir. Ve o suretle tespit edilecektir. Bunun haricinde ikinci sınıf açıkta zabitan bulunmak ihtimali mevcuttur ki onlar da idareten açığa çıkarılanlardır. Meselâ inzibata müteallik herhangi bir meselede kabahatinden dolayı açığa çıkarılanlar yahut iktidar ve liyakatinin

kâfi derecede olmaması dolayısıyla yapılan teftişat neticesiyle silsile-i meratibe riayeten yapılan raporlara müsteniden idareten açığa çıkarılanlar var. Takdir buyurursunuz ki üç sınıf zabitan açığa çıkarılıyor. Birisi cezaen, bunun hakkındaki ahkâm tezekkür edilmektedir. İkincisi, şimdi söylemiş olduğum veçhile ve bu madde ile tedvir etmek istediğimiz veçhile hiçbir kusuru olmadığı halde açığa çıkarılan zabitan ki onlar hakkında 1339 senesi nihayetine kadar tam maaş kabul ediyoruz. 1339 senesi nihayetinden sonra bunlar hakkında ne muamele icra olunacak veyahut alelıtlak idareten açıkta kalanlara ne muamele yapılacaktır? Birinci madde tayyolunduğu cihetle elimizde buna ait derdest-i müzakere bir teklif bulunmadı. Demek ki orta yere maaşlarının ne suretle verilmesi lâzım geldiği gayr-i muayyen bulunan sınıf-ı zabitan yalnız idareten açıkta kalmışlardır. Muvazene-i Maliye Encümeni birinci maddeyi müzakere esnasında bu nokta-i nazardan Heyet-i Celilenize arz etmişti ve bunlara ne yapılacağına dair bir lüzum-ı katî

vardır. Filhakika Muvazene-i Maliye Encümeninde muhtelif fikirler dermeyan edildi. Burada bazıları, yani ekseriyet bunlara nısıf maaş ve nısıf tahsisat verilsin, dediler. Bazıları ahkâm-ı mevcude bunların ne suretle maaş alacaklarını tayine müsaittir, fikrinde bulundu. Filhakika bendeniz şahsan kaniyim ki idareten açıkta kalacak zabitan hakkında ahkâm mevcuttur. Tahsisat-ı Fevkalâde Kanunu bunlara tam maaş ve rütbelerine göre meselâ yüksek rütbede olanlarına tahsisat-ı fevkalâdenin yüzde altmış beşini ve bazılarına yüzde yetmişini ve mülazımlara yüzde seksenini ita etmektedir. Ve millî ordunun zaman-ı teessüsünden bu ana kadar bunlara bu suretle maaş verilmiştir. Binaenaleyh, bunlar hakkında ahkâm mevcuttur. Bendeniz bu hususu encümende müdafaa etmekliğime rağmen, encümenin ekseriyeti ihtimal ki bunu fazla gördüğünden dolayı nısıf maaş ve nısıf tahsisat suretinde Heyet-i Celilenize arz etmiştir. (Divan-ı Muhasebatın tereddüdü sesleri) Benim kanaatimce Divan-ı Muhasebatın bu hususta şüphe ve tereddüdüne mahal yoktur. Fakat bu şahsi maruzatımdır, encümen namına arz etmiyorum. Çünkü encümenin ekseriyeti Heyet-i Celilenize takdim edilen birinci maddede olduğu üzere nısıf maaş ve nısıf tahsisat verilsin fikrinde bulundu. Mamafih şimdi birinci maddenin Heyet-i Celileniz tarafından tayyedilmesi dolayısıyla ikinci madde dahi teklif ettiğimiz surette kabul edilecek olursa Heyet-i Vekilenin bilhassa Maliye Vekili Beyefendi'nin bu hususta şüphesi bulunduğu cihetle idareten açıkta kalacak olan zabitan hakkında yapılacak muamele bugün müphemdir. Yani bugün şahsi kanaatim başkadır. Heyet-i Celileniz bu böyledir, diye hüküm vermedikçe, Maliye Vekili Bey ve Divan-ı Muhasebat bu surette şüphelendikçe, şüphesiz idareten açıkta kalan zabitana ne suretle maaş verileceği hakkında bir madde tespit etmek lâzım gelir. Binaenaleyh Heyet-i Vekileden rica ederiz; eğer bu hususta Tahsisat-ı Fevkalâde Kanununun mevcut ahkâmını sarih görmüyorlarsa, başka bir sureti hareket ihtiyar buyuruyorlarsa bu hususta lâzım gelen madde-i kanuniyeyi derhal ihzar edip Heyet-i Celilenize takdim ederler. Bunun 1340 senesi bütçesini beklemesine imkân ve ihtimal yoktur. Çünkü idareten açıkta kalacak zabitan da olacaktır. Ve her dakika olması ihtimali vardır. Bu cihetten bendeniz Heyet-i Celilenize tekrar ediyorum, şimdi teklif ettiğimiz madde-i kanuniyeyi tasvip buyurursanız bu mesele de hitama ermiş olur.

Vasıf Bey (Saruhan) - Encümen namına mı teklif ediyorsunuz?

Ferid Bey (Devamla) - Evet efendim!

Rasih Efendi (Antalya) - Reis Bey! Müsaade buyurur musunuz? Bir sual soracağım. Encümen Reisi Bey divan-ı muhasebattan bahis buyurdu. Biz divan-ı muhasebatın teşkiline dair bir kanunun buradan geçtiğini bilmiyoruz. Hangi divan-ı muhasebattan bahsediyorsunuz?

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Bu da çok doğrudur.

Ferid Bey (Kütahya) - Efendim! Divan-ı muhasebat hakkında Meclisten bir kanun geçmediğini Muvazene-i Maliye Encümeni de gördüğünden dolayıdır ki Heyet-i Celilenize takdim edilen ikinci son altı aylık Avans Kanununda Heyet-i Celilenizin nazar-ı dikkatini celbetmiştir. Fakat Heyet-i Celileniz bu hususta müzakere açmadıktan maada da divan-ı muhasebata ait tahsisatı da bu defaki altı aylık Avans Kanunuyla kabul buyurmuştur.

Rasih Efendi (Antalya) - Nasıl oluyor?

Ferid Bey (Kütahya) - Ne yapalım; böyle geçmiştir.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim! İkinci madde hakkında söz söyleyen rüfeka-yı kiram, ikinci maddenin temin ettiği ahkâm mevcut değilmiş gibi beyan-ı mütalâa ettiler.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Yani lâyihadaki ikinci madde mi?

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Evet, lâyihadaki ikinci maddede, istiklâl mücadelelerinde cepheler nizam-ı harbına dâhil ve seyyar ordu kıtaatına mensup erkân, ümera ve zabitan denilince bu maddenin Muvazene-i Maliye Encümeninde esna-yı müzakeresinde bu tâbir-i fennînin ve bu tâbir-i askerinin medlulünü Müdafaa-i Milliye Vekili Paşa Hazretlerinden sorduk. Yalnız ahz-ı asker şubeleri hariç kalıyor dedi. Menziller seyyar orduya mensuptur. Bu fikra bu kanaatle Muvazene-i Maliye Encümeninde yazıldı.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Zarar yok, böyle olsun.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Hakikat öyledir. Bendeniz Muvazene-i Maliye Encümenindeki bizim tarz-ı telâkkimizi ve oradaki ekseriyetin tarz-ı telâkkisini açık olarak ifade ediyorum. Menziller seyyar orduya mensuptur.

Belki cephe nizam-ı harbına dâhil değildir. Fakat seyyar orduya mensuptur, denildi. Ve bu tâbirin haricinde yalnız ahz-ı asker şubelerinin kaldığı ifade edildi ve bu madde işte bu mütalâaya mebni yazıldı. Şimdi Heyet-i Celileniz kararını izhar buyurmadı. Binaenaleyh ahz-ı asker şubelerinden açıkta kalanlara da sene-i maliye nihayetine kadar tam maaş ve tam tahsisat vermekliği onlara da teşmil ederse mesele yoktur, edebilir. Birinci İnönü Muharebesine iştirak etmiş ikincisinde bulunmamış, sonuncusunda bulunmamış, bu gibi şeyler varit değildir. Bir defa dahi bir muharebeye iştirak etmiş olsa veyahut cephe nizam-ı harbına dâhil olursa onlar da bu maddenin dairesi şümulündedir. Yani daire-i şümulünün haricindeki bazı mütalâalar serd edildi de bendeniz bu noktayı tavzih etmek için bu fikri arz ediyorum. Buyuruldu ki tahsisat dolayısıyla zabitan arasında bir ikilik ihdas etmeyeceğiz. Bu Meclis-i Âlinin takdirine bağlı bir meseledir. Bendeniz bunu söyleyen arkadaşlara derhatır ettirmek için söylüyorum ki bugün meydanda böyle bir şey vardır, meselâ bir cephe zammı vardır, cephe zammı alanlar yalnız muharip kıtaatta bulunan zabitandır. Binaenaleyh ahz-ı asker şubeleri cephe zammından müstefit olamazlar. Fakat Meclis-i Âli bu defa da bu sene-i maliye nihayetine kadar bunları dahi müstefit eder. Takdir Meclis-i Âlinizindir ve büyük bir yekûn da teşkil etmez. Bu da olabilir. Binaenaleyh idareten açıkta kalacak zabitan, bu maddenin daire-i şümulünden hariç görülemez. Hâlbuki şimdi bir tefsir yapıldı ve bunlar 1340 senesinde 1340 bütçesiyle veyahut diğer bir kanunla halledilinceye kadar ne suretle maaş alacaklar denildi. Bir taraftan diyoruz ki Mücahede-i Milliyeye iştirak eden zabitan mutlak olarak sene-i maliye nihayetine kadar tam maaş ve tam tahsisat alacak. Yalnız ikinci maddedeki kasır ve tahdidi kaldırıyoruz, diğer taraftan Mücadele-i Milliyeye iştirak eden zabitan arasında idareten açık kabul ediyoruz. Zannediyorum ki bunda mantık kalmıyor. Bu olamaz.

Ferid Bey (Kütahya) - Nasıl olamaz? Yarın idareten bir zabiti açığa çıkarabilirler.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Mücahede-i Milliyeye iştirak eden zabitan sene-i maliye nihayetine kadar tam maaş ve tam tahsisat alacaktır diyoruz ve ondan sonra açık kabul ediyoruz.

Ferid Bey (Kütahya) - Hal-i hazara rücuu dolayısıyla kaydı var. Bu, o kaydın haricindedir.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Devamla) - Bendenizce ikinci madde ki birinci madde olarak

müzakere edilir ve kasır ve tahdit hakkındaki cümle de çıkarıldıktan sonra mutlak olarak zikredilince bu maddenin daire-i şümulünden hariç kalmıyor. Meselâ ahz-ı asker şubelerinden sinn-i tekaüde gelen veyahut Tekaüt ve İstifa Kanununun tayin ettiği sinnin daire-i şümulüne dâhil olanlardan birisini tekaüt edecek, onun yerine idareten açıkta kalanlardan nakletmiş olacaktır. İdarî açıkları sene-i maliye nihayetine kadar, ikinci maddeyi hallettiğimize göre bu madde mutlak olarak meydana çıkıyor ve bu mesele kül olarak 1339 sene-i maliyesi nihayetine kadar meseleyi halletmiş oluyor. 1340 senesinden itibaren zaten mesele bizatihi mevcuttur. O vakit ordu açıkları hakkında ne muamele yapacağımızı umumi bir kanun ile halletmek lazım gelir. Umumi bir ahkâm olarak birinci madde onun için tedvin edildi. Fakat bugün birtakım sunuf ve aksama tefriki icap ettiği için Meclis-i Âli bunun müzakeresine lüzum görmeyerek tayetti. 1340 bütçesiyle halle karar verdi, Maliye Vekâletinin tereddüdü ve şüphesi, sarih bir kanun olmadıkça ve bir mahkeme-i hesabiye olan Divan-ı Muhasabatın vize edebilmesi için sarih bir kanuna istinat etmedikçe onun içtihadına karşı bu verilir veya verilmez fikir ve mülâhazası için Maliye Vekili ve Maliye Vekâleti kendisinde bir hak göremez. Divan-ı Muhasebat müstakil bir mahkemedir. Yalnız Meclis-i Âliniz namına murakabeyi icra eder, müstakil içtihadı vardır, sarahat-i kanuniye arar, olmadığı takdirde Meclis-i Âliden kendisine sarih bir emir verilinceye kadar fikrini yapar. Maliye Vekili hiçbir zaman ister kanaati olsun, ister olmasın, (bunun verilmesi lâzım gelir veya bunun verilmesi lâzım gelmez) yolunda Divan-ı Muhasebata hiçbir zaman emir ve nehyedemez. Efendim! Tahsisat Kanununun müzakeresinde Divan-ı Muhasebat meselesi Meclis-i Âlinizde uzun uzadıya müzakere edildi. Zannediyorum ki Rasih Efendi arkadaşımız mezun bulunuyorlardı da bu suali öyle irat buyurdular. Divan-ı Muhasebat için bir kanun vardır,

o kanun tadil edilinceye kadar ahkâmı bakidir. Meclis-i Âli Divan-ı Muhasebatın teşkiline 1339 senesi Şubatının yirmi sekizinci günü kabul buyurduğu kanunla müsaadesini ve sarahaten tahsisatını vermiştir. Yapılan teşkilât mer'i olan kanunun daire-i şümulündedir. Ancak o kanunu tadil ettiği zaman bu mevzubahis olabilir. Bunu Tahsisat Kanunu ile de uzun uzadıya müzakere ettik. Üçüncü defa olarak da tekrar Avans Kanunuyla müzakere ve tahsisatı kabul edildi.

Reis - Efendim kifayet-i müzakereyi kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kifayet-i müzakere kabul edilmiştir. Müsaade buyurursanız Muvazene-i Maliye Encümeninin son tadilini arz edeyim:

Madde 1 - 26 Ağustos 1338 tarihine kadar millî orduya iltihak edip, İstiklâl Mücahedesine iştirak eden erkân, ümera, zabitan ve mensubîn-i askeriyeden ordunun hal-i hazara rücuu dolayısıyla açıkta kalanlara, açığa çıkarıldıkları tarihten itibaren 1339 sene-i maliyesi nihayetine kadar tam maaş ve tam tahsisat verilir.

Reis - Madde-i asliye budur efendim, şimdi takrirleri okuyoruz.

Mustafa Bey (İzmit) - Bundan sonra gelmiş olanlar da vardır.

Reis - Efendim! Müsaade buyurur musunuz? Bu tadil teklifleri birinci madde hakkındadır.

Sadık Bey (Karahisar-ı Sahib) - Efendim! Yeni verdikleri tadil encümeninin ıslahından sonra mıdır?

Reis - Efendim eğer sahib-i takrir geri almazsa tabiî bendeniz başka bir muamele yapamam. Takrirleri okuyoruz efendim.

Riyaset-i Celileye

Kanun lâyihasının birinci maddesinin berveçh-i âti tadilini teklif ederim:

Madde 1.- Cezaen olmayıp bazı kıtaat ve teşkilât ve vezaifin lağvı dolayısıyla açıkta kalan erkân ve ümera ve zabitan ile memurîn ve mensubîn-i askeriyeye tam maaş ve sülüsan tahsisat-ı fevkalâde idareten görülen lüzum üzerine açığa çıkarılan erkân ve ümera ve zabitan ve memurin ve mensubîn-i askeriyeye nısıf maaş ve tahsisat-ı fevkalâde ita olunur.

Kâzım

Riyaset-i Celileye

Maddenin berveçh-i âti tadilini teklif eylerim:

1- Cezaen olmayıp kıtaat, teşkilât ve vezaifin lağvı dolayısıyla açıkta kalan ve badema bu sebeple açığa çıkarılacak olan erkân, ümera ve zabitan ve memurin ve mensubîn-i askeriyeye 1339 senesi nihayetine kadar tam maaş ve tahsisat ita kılınır.

Afyonkarahisar

Musa Kâzım

Riyaset-i Celileye

Birinci maddenin berveçh-i zir tadilini teklif eylerim.

Madde: 26 Ağustos 1338 tarihine kadar millî orduya iltihak edip ordunun hazara intikali dolayısıyla açıkta kalacak olan bilûmum erkân, ümera, zabitan ve memurin ve mensubîn-i askeriyeye 1339 sene-i maliyesi nihayetine kadar açığa çıkarıldıkları tarihten itibaren bir defaya mahsus olmak üzere tam tahsisat verilir.

İstanbul

Ali Rıza

(İzmit Mebusu Mustafa Bey'in takriri tekrar okundu.)

Reis - Efendim zannediyorum ki İzmit Mebuslarından Mustafa Bey ve İstanbul Mebusu Ali Rıza Bey'in takrirleri hemen hemen aynıdır.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Evet efendim aynıdır. Bendeniz sarfınazar ediyor ve encümenin tâdil teklifini kabul ediyorum.

Reis - Siz de öyle mi Mustafa Bey?

Mustafa Bey (İzmit) - Evet efendim, ben de sarfınazar ediyor ve encümenin tadilini kabul ediyorum.

Reis - Sonra Tekirdağı Mebusu Cemil Bey'in takriri, aynı değildir. İki kısma tefrik ediyorlar. Birinci kısım aynıdır. İkinci kısım vardır, idareten açıkta olan bilûmum zabitan ve ümera ve mensubîn-i askeriyeye tam maaş ve sülüsan-ı tahsisat verilir deniliyor. Bunun birinci kısmı encümenin tadili ile hâsıl oluyor. Diğer kısım bir ilavedir. Binaenaleyh bunu nazar-ı dikkatinize arz ediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Nazar-ı dikkate alınmamıştır, efendim. Musa Kâzım Bey'in takriri de hemen encümenin tadiliyle hâsıl olmuştur.

Musa Kazım Bey (Karahisar-ı Sahib) - Badema açığa çıkarılacaklar da vardır.

Reis - Musa Kâzım Bey'in takririni tekrar okuyoruz. (Okundu.)

Zannediyorum ki ihtilâf yoktur. Yalnız elimizde birinci madde olarak encümenin tadili kalmıştır.

Ali Süruri Bey (Karahisar-ı Şarki) - Paşam! (Hal-i hazıra rücuu) demektense (Hal-i hazara rücuu) demek daha muvafıktır. (Zaten hal-i hazardır sesleri)

Ferid Bey (Kütahya) - (Hal-i hazardır) tab' sehvi vardır (hazır) olamaz.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendim! (Bir defaya mahsus olmak üzere) tabiri vardır, bu nedir?

Reis - Encümenin maddesinde böyle bir tabir yoktur. O, takrirlerin birisindedir. Encümenin maddesini bir defa daha okuyorum.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Paşam! Bir noktayı Muvazene-i Maliyeden soracağım ve anlayacağım. Madde-i kanuniyede açığa çıkarıldıkları tarih diye bir kayıt vardır. Bu, kanunun tarih-i neşrinden evvel açığa çıkarılmış olanlar varsa onlara da şâmil midir? Bunu izah buyursunlar?

Ferid Bey (Kütahya) - Evet şâmildir. (Şâmildir sesleri)

Reis - Şâmildir efendim. Binaenaleyh maddeyi aynen rey-i âlinize vaz'ediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim. İkinci maddeyi okuyoruz efendim.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyül-icradır.

İbrahim Bey (Ertuğrul) - İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren muteber denilince daha evvel açığa çıkarılanlara şâmil olmuyor.

Ferid Bey (Kütahya) - Birinci maddede sarahat vardır.

Reis - Başka söz isteyen var mı efendim?

Ali Rıza Bey (İstanbul) - İşbu kanun ahkâmı olmak lâzım gelir.

Reis - Efendim! Ali Rıza Bey bir tadil yapıyor. İşbu kanun ahkâmı diyor. (Hacet yok sesleri) (Gürültüler) (Kanun demek ahkâm demektir sesleri) Efendim! Başka bir tadil yoktur. Binaenaleyh kanunun ikinci maddesini aynen kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Üçüncü maddeyi okuyoruz:

Madde 3- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

Reis - Bir mütalâa var mı efendim? Üçüncü maddeyi aynen kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Tayin-i esami ister efendim. (Tayin-i esami sesleri)

Reis - Efendim kanunun Heyet-i Umumiyesini tayin-i esamiyle reye vaz'edeceğim. Kabul edenler beyaz, etmeyenler kırmızı versinler. Lütfen reylerinizi istimal buyurunuz!

2- İstiklâl Harbi malullerinin terfih ve ikdarı hakkındaki kanunun temdid-i mer'iyyetine dair layiha-i kanuniyenin müstacel ruznameye ahzı:

Reis - Müsaade buyurursanız Müdafaa-i Millîye Vekili Paşa Hazretlerinin bir teklifi vardır. Evrak-ı varidenin altıncı maddesinde İstiklâl Harbi malûllerinin terfih ve ikdarı hakkındaki kanun ahkâmının 1339 Kânunuevvel gayesine kadar temdidine dair 229/1 numaralı lâyiha-yi kanuniye ve Müdafaa-i Millîye Encümeni mazbatasını demin ruznameye aldık. Malûm-ı âliniz bunun da bugünkü kanuna çok taallûku vardır. Ruzname beşinci maddeye kadar müstaceldir. Müsaade ederseniz Paşa Hazretlerinin teklifi üzerine bunu da müstacel ruznamenin altıncı numarasına alalım. Bu teklifi kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Ruznamenin altıncı maddesine alınmıştır.

Efendim! Reylerini istimal buyurmayanlar varsa lütfen istimal buyursunlar. İstihsal-i âra hitam bulmuştur. Müsaade ederseniz on dakika teneffüs etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

İkinci Celse

Reis: Reis-i Sâni Ali Fuad Paşa Hazretleri

Kâtipler: Vasıf Bey (Saruhan), Haydar Rüşdü Bey (Denizli)

Reis - Celseyi açıyorum. Efendim! Müsaade ederseniz açıkta kalan erkân, ümera, zâbitan hakkında kanunun tafsilatını arz edeyim: Reye iştirak eden azanın adedi 147, binaenaleyh muamele tamam. 145 kabul, 1 müstenkif, 1 ret vardır. Binaenaleyh 145 reyle kanun kabul edilmiştir.

3- İzale-i Şekavet Kanun Layihasının ve Dâhiliye ve Adliye Encümenleri Mazbataları

Reis - Efendim ruznamemizin ikinci maddesi, İzale-i Şekavet Kanun Lâyihası ve Adliye ve Dâhiliye encümenleri mazbatalarıdır. Zannederim Heyet-i Umumiyesi hakkındaki müzakere kâfi görülmüş ve maddelere geçilmiştir. Binaenaleyh birinci maddenin müzakeresine başlıyoruz.

Madde 1- İsim ve şöhret ve hüviyetlerinin tayiniyle ikinci, üçüncü maddeler mucibince şaki oldukları Dâhiliye Vekâletince ilân olunan eşhasın her kim tarafından olursa olsun cerh ve katilleri cürüm addolunmaz.

Ekrem Bey (Lazistan) - Evvelâ şunu kısaca söylemek icap eder ki ben kanunun lehimdeyim, hem o kadar lehindeyim ki daha kanun vücuda gelmeden evvel buna yakın bir şey düşünmek ihtiyacını duymuştum.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Tabi, benim gibi.

Ekrem Bey (Lazistan) (Devamla) - Hattâ o zaman Trabzon'da vali bulunan ve el-yevm İzmit Mebus-ı Muhteremi Şükrü Beyefendi ve Rize'de mutasarrıf bulunan Muhterem Amasya Mebusu Esad Beyefendi ile müdavele-i efkâr etmiştim. Heyet-i Umumiyesi hakkında söz almıştım. Söylemedim, çünkü bu hususta lâzım gelen sözler söylenmişti. Heyet-i Celilenizi artık tasdi' etmek istememiştim. Saniyen bu maddelere temas etmeden Heyet-i Umumiyesi hakkında söz söylemek müşküldür. Onun için söz söylemeyi, beyan-ı fikir ve mütalâayı maddelere bıraktım. Kanunun birinci maddesi, şaki olanları katletmek için herkese müsaade veriyor. Bu, çok iyi düşünülmüş ve encümenler tarafından da sarih olarak tespit edilmiştir. Her şeyden evvel madde eşkıyanın maneviyatını kırıyor, İş göremeyecektir. Yani bundan sonra hiçbir eşkıya hiçbir yeri kendisi için emin göremeyecektir. Hatta arkadaşlarını bile… Yattığı yerde,

girdiği yerde ve daha evvelce kendisinin hasmı olanlara karşı emniyeti olmayacaktır. O hasımları ki şimdiye kadar kendilerini öldürürlerse kanunen mücrim oluyorlardı. Fakat bundan sonra bu kanunla mücrim olmayacaklardır. Bundan başka dağa çıkacak eşkıyaları da bu kelime düşündürür. Sonra Hükûmet kuvvetlerine ve ahaliye müsaade veriyor. Müdür, jandarma kumandanı artık adliyede bitmez, tükenmez takibata duçar olmayı düşünmeyecektir. Ahaliye gelince: Meselâ işi başında bir tüccar kendi üzerine saldıran bir şakiyi öldürmekten dolayı adliyenin takibatını düşünmeyecektir ve ürkmeyecektir. Fakat efendiler; bu maddenin bence asıl hizmeti şudur: Bundan sonra eşkıyanın iltica ettiği mahallerde kadın ve erkekler o eşkıyayı takip eden Hükûmet kuvvetlerine ihbar etmekten ürkmeyecektir. Şimdiye kadar ürküyordu. Çünkü eşkıyayı haber vermekle bir kadın veya herhangi bir erkek Hükûmetin o eşkıyayı doğrudan doğruya celbedeceğine emniyet hâsıl etmiyordu. Zannederdi ki bir eşkıya hapishaneden kurtulur, ya hapse girdikten sonra kaçar veya adliyenin elinden herhangi bir suretle kurtulur ve gelir kendisinden müthiş bir intikam alır. Yoksa efendiler! O eşkıyayı sevdiği için veyahut iyiliği için değil, ürktüğü içindir. Bunu bizzat Rize havalisinde gördüğüm vakaya istinaden söylüyorum. Böyle bir jandarma kuvveti eşkıyanın yatacağı yeri haber almıştı. Hatta o evin sahibi haber vermiştir. O evin sahibi kadındı. Bilahare gördük ki o kadın herhangi bir şeyden ürkerek aynı eşkıyaya aynı gece haber vermişti. Sonra keza bu eşkıyayı takip eden jandarma kollarına ekseriya klavuzluk eden bu eşhas kılavuzluktan son derece tehaşi ederler. Bu, eşkıyanın şerrine uğramaktan korktuğu içindir. Binaenaleyh bunlar da artık korkmayacaklardır. Bundan sonra niçin korkmayacaklardır? Çünkü biliyorlar ki haber verdikleri o eşkıya behemehâl bulunduğu yerde idam edilecektir ve ölecektir. Fakat deniyor ki veyahut denebilir ki; ahaliye bu suretle eşkıyanın katli için müsaade vermek Hükûmetin zaafı demektir. Ahaliyi Hükûmetin işine teşrik etmektir ki bu Hükûmetin iflâsıdır. Bu manayı anlamak haylice müşküldür, zannederim. Demek her şeyden evvel jandarmanın, Hükûmet kuvvetlerinin eşkıya addedilen bir şahsı öldürmesine tamamen razı oluyor. Fakat bu şahsı ahalinin öldürmesine razı olmuyor. Efendiler! Bu şu demektir ki meselâ; doğrudan doğruya şehir dâhilinde delirmiş bir mandayı yalnız polis öldürebilir. Bundan başka kimse öldüremez, öldürürse Hükûmetin aczi mi demektir? Niçin o manda, o vahşi canavar benim üzerime gelirken onu öldürmeyeyim? Bunun gibi bir eşkıya, işi başında bulunan bir adamın üzerine hücum ederse niçin bu adam o eşkıyayı öldürmesin? Çünkü biliyorsunuz ki öldürürse hakikaten adliye ona hesap sorar. Hattâ jandarma kumandanı bile hesap sorar. Sonra eğer hafızanıza müracaat ederseniz pek kuvvetle göreceksiniz ki ekseri eşkıyaları öldürenler ahali olmuştur. Misal mi istiyorsunuz? Söyleyeyim. Mazide, halde (O halde kanuna hâcet yok sesleri) yani demek isterim ki bir jandarma

kuvveti bir şaki tutmak için kâfi değildir. Bir jandarma taburunu size vereyim. Hatta iki misli kadro ile sarp bir arazide bu jandarma kuvvetleri eşkıyayı kolay kolay tutamaz. İşte bir misal: Yakın zamanda katil İlyas denilen şaki muhtelif kuvvetlerle -ufak kuvvetle değil- büyük bir kuvvetle takip edilmiş ve yakalanmamıştır ve bunu neticede ahali öldürmüştür. Ve böyle binlerce misal görebilirsiniz. Meşhur Çakıcı'yı senelerce takip etmişlerdir. Büyük büyük kuvvetler sevk edildiği halde yakalayamamışlardır.

Ali Bey (Karahisar-ı Sahib) - Koca Mustafa da öyledir.

Ekrem Bey (Lazistan) (Devamla) - Binaenaleyh biz bu kanunun birinci maddesiyle umumi yapıyoruz. Çünkü o zaman bir vali ve bir mutasarrıf kendisi idari bir düşünce ile ilân ediyordu: Meselâ falan şakiyi öldüren şahsa şu kadar mükâfat vardır, diyordu. Bugün biz doğrudan doğruya umumileştiriyoruz. Mesele bundan ibarettir. Denebilir ki bu; suiistimal edilebilir. Herhangi şaki olmayan bir insan da şaki diye ilân edilirse kabul edebilir misiniz ki Dâhiliye Vekâletine aksedinceye kadar yanlışlıkla şaki gösterilmiş olan adamın şaki olmadığı meydana çıkmasın? Bugün artık halk tamamıyla intibaha gelmiştir. Değil böyle mühim bir işi; en basit bir şeyi bile kabul edenler bulunmaz. Feryatlar kopar. Sonra diğer bir şey daha var: Deniyor ki bu hasımlığı artırır. Yani şundan dolayı hasımlık artar, yekdiğerini katil meselesi çoğalır. Bilâkis olmadığı takdirde, nitekim bizim o havalide ve diğer havalide, hasımlık artar. Çünkü kendi ailesinden birisini öldüren insan dağa çıktığı zaman onun intikamını almak isteyen bir adamın Hükûmetten hiçbir

ümidi yoktur, bizzat kendisi halletmek ister. Binaenaleyh der ki; ben de bunun gibi bir eşkıya olacağım. Ya affa uğrarım veya hapse girerim. Hâlbuki şimdi bu sözü söyleyemeyecektir. Çünkü şaki olmak lüzumu yoktur. Söyleyeceğim bundan ibarettir. Madde hakkında yalnız sadet haricinde müsaadenizi istirham ederek bir şeyden bahsetmek istiyorum. O da geçen defa bu kanun münakaşaya konulduğu zaman bazı arkadaşlarımızın ifadelerinden -eğer yanlış anlamıyorsam- ben öyle hissettim ki memlekette yukarıdan aşağı hiç bir asayiş yoktur ve bu da dünyanın nazar-ı dikkatini celbedecek bir derecededir. Efendiler, şunu hatırlatmak istiyorum ki hududun öte tarafları, yani harici memleketler ve pek çok öte tarafları olan yani müterakki olan yerler de asayiş itibariyle bizden çok yukarı değildir. Yalnız bizde tüfeğini alarak millî elbise giyen ve bu suretle hareket eden şaki olur. Orada frak giyerek otomobiller içerisinde hareket edenler şakilik yapıyorlar. Landro denilen bir şahsı hatırlarsanız. Bu adam otuz kırk kişiyi ve kadını öldürmüş ve kimse kendisine birşey yapamamıştır. Bizde kaç kişi öldürülmüştür? En azılı eşkıya kaç kişi öldürebilmiştir? Bana bir Fransız zabiti söylemiştir ki Paris'in öyle mahalleleri varmış ki oradan insan geçemezmiş.

Saib Bey (Kozan) - Geçenlerde İstanbul'da bir Papaz Landro gibi birkaç kızı kapattığından dolayı mahkemeye verilmişti. (Handeler)

Ekrem Bey (Lazistan) - Amerika'da en büyük, en zengin müessesat malûm-ı âlinizdir ki sivil polislerin murakabesi altındadır. Geceli gündüzlü bunların nezareti altındadır. Binaenaleyh bu hususta memleketimizin müstesna bir mevkie gelmesine razı olamam ve Heyet-i Celileniz de buna razı olamaz. Sonra bir arkadaşımız dedi ki; bunu münakaşa ederken hariçte öyle bir tesirat yapar ki; bunun için şirketler gelemez. Efendiler! Bizim memleketimizde hiçbir ecnebinin burnu kanamamıştır. Bunu bizzat Fransız, Alman seyyahlarının kitaplarında görebilirsiniz. Bir ecnebi Anadolu'nun muhtelif mahallerini baştan aşağı serbest vaziyette gezebilir ve Türklerin en büyük meziyeti ecnebilere karşı hürmetkâr olmalarıdır. (Müzakere kâfi sesleri)

Zaten söylenecek de bundan ibarettir. Son kelimeyi de söylüyorum. Düvel-i sairede bir ecnebi gidip bu kadar emniyetle gezemez.

Ahmed Saki Bey (Antalya) - Muhterem efendiler! İzale-i Şekavet Kanununun Heyet-i Umumiyesi müzakere edilirken bazı rüfeka-yı muhtereme bu kanunun aleyhine irad-ı kelâm ettiler. Bendeniz o sırada söz almadım. Çünkü bu kanunun aleyhtarı değilim. Bilâkis bu kanunun bir zaruret neticesi olarak tedvini lâzım gelen bir kanun olduğu kanaatindeyim. Şimdi birinci maddeye gelince: Onlar hakkında arz edeceğim, şunlardır: Malûm-ı âlinizdir ki hakk-ı ceza, mücazat etmek hakkını efrada değil, doğrudan doğruya cemiyet-i beşeriyenin aheng-i intizamı, saadeti, refahını tanzim vazifesiyle mükellef olan kuvve-i kazaiyeye aittir. Bu vazife doğrudan doğruya kuvve-i zabıtaya ait olduğundan doğrudan doğruya onlara hakk-ı ceza verilemez. Dolayısıyla efrada verilemez. Fakat birinci maddede gördüğümüz sarahate göre efrada verilen hakkı ceza değildir. Doğrudan doğruya hakkı tenkildir. Bu nokta-i nazardan hakk-ı ceza ile hakk-ı tenkili ayırmak lâzımdır. Hakk-ı tenkil doğrudan doğruya kuvve-i zabıtaya aittir. Hükûmet burada izahat verdiği zaman, Heyet-i Vekile Reisi Muhteremi de uzun uzadıya tafsilâtı vermişti. Hükûmet bu vazifeyi, yani Hükûmete ait olan, zabıtaya ait olan vazifede efradı teşrik ediyor, yani mezun kılıyor. Bu katiyen ve katibeten Hükûmetin aciz ve iflâsı demek değildir. Hükûmet bu vazifede halka mezuniyet veriyor. Vazife-i tenkiliyede halkı ferd-i reayayı mezun kılıyor.

Şükrü Bey (Bolu) - İtimat veriyor, mezuniyet vermiyor.

Ahmed Saki Bey (Devamla) - Bu mezuniyeti kendiniz çok görmeyiniz, görmeyelim. Yalnız bizde değil hattâ sair memalikte böyle âmme müteallik hususatta bütün efrat, Hükûmete muavenetle mükelleftir ve kanunen müeyyettir ve müsebettir. Hükûmet, huzur-ı âlinize getirdiği kanunun birinci maddesinde diyor ki: Ben hakk-ı tenkilimi yani zabıtaya ait olan bu vazifede efradı da teşvik etmek istiyorum. Bu nokta-i nazardan efradı mezun kılıyorum diyor. Bendeniz bu maddeyi tamamıyla muvafik ve hikmet-i hukuka da mutabık olduğu için tamamıyla kabul ediyorum. Burada bir fark vardır. Bendeniz diyorum ki; kanunun birinci maddesiyle mademki zabıtaya ait bir vazifede efradı teşrik etmek istiyoruz. Binaenaleyh o efradı mezun kıldığımıza dair bir kayıt koymalıyız. Binaenaleyh şaki olduğu ilân olunan eşhasın tenkiline herkes mezundur kaydını koymakla asıl nazariyat-ı ceza ve hikmet-i hukuka muvafik bir surette maddeyi tespit etmiş oluruz. Binaenaleyh maddenin ayniyle kabulünü ve yalnız arz ettiğim veçhile "ilân

olunan" kaydından sonra "eşhasın tenkiline herkes mezundur" demekle madde hikmet-i hukuk nokta-i nazarından nazariyat-ı cezaiyeye müteallik bir hakkı ihtiva etmiş olur.

Rüşdü Paşa (Erzurum) - Tüfeğini omzuna alır, eşkıya takip ediyorum diye dağa çıkar.

(Müzakere kâfi sesleri)

Hasan Fehmi Efendi (Kastamonu) - Bendeniz sözümden sarfınazar ettim.

Reis - Efendim zaten müzakerenin kifayetine dair takrirler vardır. Binaenaleyh müzakerenin kifayetini rey-i âlinize arz ediyorum.

Eyüp Sabri Efendi (Konya) - Söz istiyorum.

Reis - Aleyhinde mi söyleyeceksiniz?

Eyüp Sabir Efendi (Konya) - Hayır, lehinde söyleyeceğim. Takririmi izah edeceğim.

Reis - O halde takririnizi okuduğumuz zaman da izah edersiniz... Efendim birinci maddenin müzakeresini kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın. (Müzakere kâfi görülmüştür.) Takrirler var efendim, onları okuyacağız.

Riyaset-i Celileye

Birinci maddeye fıkra-yi âtiyenin ilâvesini teklif eylerim. (Ve binaenaleyh böyle bir cerh ve katil hâdisesine mahallinin en büyük mülkiye memuru tarafından tevdi edilmedikçe müddeiumumiler ve mehakim doğrudan doğruya vaz'-ı yed edemez.)

Konya Mebusu

Eyüp Sabri

Eyüp Sabri Efendi (Konya) - Müsaade buyurursanız bu hususta izahat vereyim. Arkadaşlar! Birinci madde ile eşkıyanın katil ve cerhi cürüm addolunmayacağı beyan olunuyor. Hâlbuki bizim ahkâm-ı cezaiyemizde cürüm addolunmayan bazı efal vardır ki bunlardan dolayı müddeiumumi, takibata mübaşeret ediyor. Faili derdest ve muhakeme ediyor. Hattâ aylarca tahkikat devam ediyor. Netice-i muhakemede âdem-i mesuliyet kararıyla tahliye ediliyor ki bu muamelenin hitamına kadar fail altı ay, sekiz ay, tahkikatın temadisine göre mevkuf tutuluyor, hâlbuki cürüm addolunmayan bir meseleden dolayı bir adamın uzun zaman mevkuf kalması muvafik-ı madelet olamaz. Yalnız bazı hatalar olması ihtimaline binaen yine doğrudan doğruya değil, mülkiye memurları tarafından, meselede, bir hata vâki olduğu indet-tahkik sabit olduğu takdirde, müddeiumumilere takibat icra ettirilebilir. Binaenaleyh bu fıkra ilâve edilmedikçe ne zabıtaya ne de halka bu kanunun hükmünden istifade fırsatı bahşedilmiş olur. Binaenaleyh arz ettiğim fıkranın, birinci maddeye ilâvesinin kabulünü teklif ederim.

Riyaset-i Celileye

Birinci maddenin şekl-i âtide tadilen kabulünü teklif eylerim.

İsim ve şöhret ve hüviyet ve fiillerinin ve mahkûmiyet-i sabıkaları varsa mahkûmiyetlerinin tayin ve tasrihiyle 3. madde mucibince şaki oldukları Hükûmetçe ilân kılınan eşhasın tehlike ve mazarratlarını def've ref've halen ve âtiyen müdafaa-i nefs ve ırz ve mal maksadıyla her kim tarafından olursa olsun cerh ve katilleri cürüm addolunmaz.

Kastamonu Mebusu

Necmeddin

Necmeddin Molla Bey (Kastamonu) - Efendim! Birinci madde: Hükûmetin şu mahiyette vukubulan teklifi, ahkâm-ı cezaiyemize, ahkâm-ı kanuniyemize tamamen muvafıktır. Bendeniz bu mebhas hakkında bir, iki misal arz etmeyi ve ahkâm-ı cezaiyemizde mevcut olan kısımlardan bazı izahat vermeyi bir vazife addediyorum. Bir kere memleketimizde ika ettikleri haşarat-ı azime itibariyle hakikaten def' ve ref' ve tenkilleri elzem olan eşkıyanın mahiyeti nedir? Bunu tayin etmek iktiza eder. Kuvve-i askeriye ve kuvve-i Hükûmet, haddizatında bunları tenkilden âciz değildir. Fakat memleketimizin malûm olan vesaiti ile bir yerde asar-ı şekavet hissedildiği zaman derhal kuvve-i askeriye ile def' ve tenkil etmek, vesâit-i seriadan istifade ederek kuvve-i askeriyeyi mevcut şimendiferlerle, otomobillerle düşmanın bulunduğu yerlere göndermek kabildir. Fakat düşman, bu kuvve-i takibiye ve tenkiliyeden haberdar olarak derhal saklandığı zaman, onu kuvve-i Hükûmetle defaten tenkil etmek ve bu gibi eşkıyanın mazarrat-ı azîmesini ahali üzerinden izale etmek mümkün değildir. Bunun için halka müdafaa-i nefs mahiyetinde olarak sarih bir hak vermek, elbette doğrudur ve ahkâm-ı cezaiyemize nazaran elbette muvafıktır. Nazar-ı dikkat-i aliyyenize arz etmek isterim ki Kanun-ı Cezanın 256. maddesi ceraim-i ihmaliyeden bahistir. Orada pek sarih olarak deniyor ki: Tuğyan-ı miyah, zelzele veya bir âfet-i semaviye gibi hâdisat zuhurunda veya nehb u garet gibi bir hal vukuunda etrafında bulunan insanlar muktedir oldukları halde mümkün olan muaveneti yapmadıkları takdirde onlar hakkında hafif bir ceza tertibolunur. Tasavvur buyurunuz ki; bu gibi nehb u garet hususunda müttefikan veya münferiden harekette bulunan birtakım eşhasın böyle haşarat ika ettikleri sırada orada bulunanlar tarafından mümkün olabilen bir muavenetin ifa edilmemesi keyfiyeti bir ceza tehdidi altına alınabilir ve bir cürüm addolunuyor. Hükûmetin bize getirdiği madde bu asıldan hiçbir vakit mütebaid değildir. Binaenaleyh, bendeniz bu maddenin kabulü hususunun ahkâm-ı cezaiyemizle gayrikabili telif olduğu hakkındaki mütalâat ve itirazatın doğru olmadığı kanaatindeyim. Yalnız maddede bir ruh mevcut iken encümenlerce o noktadan tebaut edilmiş olduğunu görüyorum. Bendeniz Adliye Encümeninin âciz bir âzası olmakla beraber maatteessüf bu kanunun hini müzakeresinde bulunamadığım hasebiyle muhterem refiklerime arz edemedim. Orada; Hükûmet teklifinde bir ruh var; o da ahaliye verilen cerh ve katil fiili, haddizatında her fertte mevcut olan ve meşru olan müdafaa-i nefs ve müdafaa-i can, müdafaa-i mal kudretinden ve fiilinden mütevellit ve müteşa'iptir. Bunu başka suretle tefsir etmemelidir. Yalnız ne var? Kanun-ı Cezada pek sarih olarak filhal vukubulan bir taarruzu def için meşrut kılınmıştır. Filhal bittabi ahkâmı takyideder. Hâlbuki şekavet-i müstemirre ashabının tahribatı, tehdidatı daimîdir. Onun için bu taarruzat filhal değildir; bir tehlike-i daimedir. Binaenaleyh bendeniz Heyet-i Celilenize arz ediyorum ki: halen ve âtiyen çünkü; o tehlike daimîdir ve bir de müsellâh olarak istediği zamanda tahribatını ifa ve idame edecek bir mahiyettedir. Binaenaleyh oraya bir (âtiyen) tâbiri konulursa Heyet-i Hâkime hiçbir tereddüde tâbi olmayarak Hükûmetin şekavet-i müstemirre ashabı olmak üzere ilân ettiği bu kabil eşhasın mazarratını def' ve ref' mal ve canlarına vukubulan taarruzları sırasında ve hem âtiyen muhtemel ve mütehakkık olan cürümlerinin def'leri zımnında vâki olan cürümleri tamamen muaftır. Bunlar hakkında takibat-ı kanuniye ifa olunmaz ve bu gibi ceraim nazar-ı kanunda meşru ve muhik addolunur. Binaenaleyh bendenizin takririm Heyet-i Celilenizce mazhar-ı kabul olursa mesele halledilmiş olur.

Reis - Efendim Antalya Mebusu Ahmed Sakı Bey'in takririni okuyoruz:

Riyaset-i Celileye

Malûm olduğu üzere hakk-ı ceza efrada değil, cemiyat-ı beşeriyenin ahenk ve intizamı temin ile mükellef olan kuvve-i kazaiyeye tevdi edilmiş olduğundan hakk-ı mücazatın istimalinden gayri bir keyfiyet olup doğrudan doğruya kuvve-i zabıtaya ait bulunan emr-i tenkile efradın teşriki nazariyat ve hikmet-i hukuk esasatına göre mühim bir istisna teşkil eder. Emr-i tenkile efradın teşrik edildiği sarahaten birinci maddede zikrolunmak lâzımdır. Medde-i mezkûrenin berveçh-i âti tadil ve tavzihini teklif ederim:

Madde 1- İsim ve şöhret ve hüviyetlerinin tayınıyla 2-3. maddeler mucibince şaki oldukları Dâhiliye Vekâletince ilân olunan eşhasın tenkiline herkes mezundur. Binaenaleyh esna-yı tenkilde vukubulacak cerh ve katil fiilleri cürüm addolunmaz.

Antalya
Ahmed Saki

Reis - Efendim, diğer takrirleri de okuyoruz.

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. Birinci maddenin aynen kabulünü teklif ederim.

1 Teşrinievvel 1339

Kozan

Ali Saib

Riyasete

(İzale-i şekavet) yerine (haydutluğa karşı kanun) denilmesini teklif ederim.

Zonguldak

Tunalı Hilmi

Reis - Efendim takrirlerden bir tanesi istisna edilirse diğerleri tadil mahiyetindedir. Birisi de aynen kabulüne dairdir.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Müsaade buyurursanız takririmi izah edeyim.

Reis - Zaten malûm, izahata hacet yok, Hilmi Bey doğrudan doğruya kanunun ismine ait tadil teklifi yapıyorlar, (haydutluğa karşı kanun) diyorlar ki: Bunda izah edilecek bir şey yoktur.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - İzah etmek istemiyorum. Yalnız unvana ait olduğu için evvelâ reye konmasını söylüyorum.

Reis - O hakk-ı takdir riyasete aittir ve nizamnamede musarrahtır. Efendim evvelâ tadil tekliflerini nazar-ı dikkat i âlilerine birer birer arz edeceğim.

(Konya Mebusu Eyüp Sabri Efendi'nin takriri tekrar okundu.)

Bu takriri nazar-ı dikkate alanlar lütfen ellerini kaldırsın. Nazar-ı dikkate alınmamıştır.

(Antalya Mebusu Ahmed Saki Bey'in takriri tekrar okundu.)

Efendim! Bu takriri nazar-ı dikkate alanlar lütfen ellerini kaldırsın. Nazar-ı dikkate alınmamıştır.

(Kastamonu Mebusu Necmeddin Molla Bey'in takriri tekrar okundu.)

Efendim! Bu takriri nazar-ı dikkate alanlar lütfen ellerini kaldırsın. Nazar-ı dikkate alınmıştır.

Dâhiliye Vekili Fethi Bey - "Hükûmetçe" tâbiri tereddüdü mucip olur.

Reis - Efendim zaten takrir nazar-ı dikkate alınmıştır. Adliye Encümenine vereceğim, encümende tespit edilecektir. Rahmi Bey'in takriri var efendim.

(Rahmi Bey'in takriri tekrar okundu.)

Efendim! Bu takriri nazar-ı itibara alanlar lütfen ellerini kaldırsın. Nazar-ı dikkate alınmamıştır.

Şimdi efendim! Bir de kanunun serlevhasına ait Hilmi Bey'in takriri vardır. Onu tekrar okuyoruz. (Tunalı Hilmi Bey'in takriri tekrar okundu.) (Ret, kabul sesleri) Bu takriri nazar-ı itibara alanlar lütfen ellerini kaldırsın. Nazar-ı itibara alınmamıştır. Binaenaleyh Adliye Encümeninden rica ederiz, çünkü en son şekli o tespit etmiştir. Nazar-ı dikkate alınan Necmeddin Molla Bey'in takririni oraya gönderiyoruz. Bu takriri esas ittihaz ederek maddeyi tespit etsin ve bir an evvel Heyet-i Umumiyeye sevk etsin.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Halk bu kanunu anlamaz.

Reis - Rica ederim, sükûneti ihlâl etmeyiniz. İkinci maddeye geçiyoruz efendim:

Madde 2- Gasb-ı emval veya ahz-ı sâr veya suikast veya emniyet-i dâhiliyeyi ihlâl için hane, çiftlik, ağıl, köy, değirmen gibi mahaller basarak veya tahrip ederek veya adam öldürerek veya yollarda ve kırlarda soygunculuk yaparak veya adam kaldırarak veya işbu ef'alden birini veya birkaçını irtikâptan dolayı mevkuf veya mahpus iken tevkifhane ve hapishaneden firar ederek müsellehan dolaşmak suretiyle emniyet ve asayişi münferiden veya müçtemian tehdit ve ihlâl edenler (Şaki)dir. (Kabul sesleri)

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Bu maddenin ismini (veya) maddesi koymalı.

Eyüp Sabri Bey (Konya) - İkinci maddede (veya adam kaldırmak veya adam öldürerek vefa işbu ef'aldan birini veya birkaçını irtikâptan dolayı mevkuf ve mahpus iken tevkifhaneden firar ederek... ilâh.) deniliyor. Tevkifhaneden firar ettikten sonra halkı taciz etmesi mutlaka bu maddede mezkûr ceraimden birini irtikâptan sonra olması lâzım gelecektir. Hâlbuki bir fiil-i şeni icrasından dolayı on seneye mahkûm olan adam da tevkifhaneden firar ederek halkı izaç edebilir. Maddenin o adamın izacatına şümulü olamıyor. Binaenaleyh bendeniz bir takrir takdim ediyorum ve bu maddenin o şekilde tashihini teklif ediyorum. (Herhangi bir cürüm irtikâp ettikten sonra hapishaneden firar...) şeklinde kabulünü rica ederim.

Ahmed Remzi Bey (Gaziantep) - Efendim ikinci madde mucibince şaki olan bir kimsenin şekaveti sabit olacak. Fakat bu maddede zikrolunan nukat hangi heyet tarafından, hangi mahkeme tarafından gösterilecek? Yoksa idare memurları tarafından mı idare ve tetkik edileceği bence cay-ı tereddüt olduğundan bendeniz -tenevvür için- evvelâ şurasını soracağım. Dâhiliye Vekâleti ikinci madde mucibince ve bu maddede tadat olunan fiillerde bulunan adamları üçüncü madde mucibince birtakım merasimden sonra şaki diye ilân edecek. Bu arada bir mahkemenin hükmüne behemehâl ihtiyaç vardır. Eğer şaki evvelce cürüm ika etmiş ise -zaten hüküm vardır- bunun cürmü tekerrüründen veyahut müsellehan dolaşıp da asayişi tehdit etmek gibi cürmünün ve zararının devam ve şümulünden dolayı eşkıya olduğuna bir kanaat istihsal olunacaksa, bu kanaati behemehâl mahkeme-i aidesinden bir hüküm ve karar suretinde çıkarmak lâzım gelir.

Talat Bey (Ardahan) - Bir sene sonra çıkar.

Ahmed Remzi Bey (Devamla) - Onun için maddeyi bu veçhile tâdil edelim. Fakat her halde söz mahkemenin olmalıdır. Bundan sonra efendim maddede (değirmen basarak ve sair suretle hapishaneden firar ederek müsellehan dolaşmak suretiyle asayişi münferiden veya müçtemian tehdit ve ihlâl edenler) deniyor. Bir adam katil fiilini irtikâp eder ve hapishaneden firar eder. Bu olabilir ki kendisinin eşkıyalığa istidadı yokken, böyle bir niyet taşımazken sırf takibat-ı adliyeden kurtulmak için silâhını eline alır, bir tarafa sıvışır. Bu adama eşkiya diyebilmek için müsellehan dolaşması kâfi değildir. Sonra; emniyet ve asayişi münferiden veya müctemian tehdit ve ihlâl etmesi, bu da lastikli bir ifadedir. Acaba emniyet ve asayişin ihlâl olunduğunu hangi merasim ve hangi kuyutla bileceğiz. Bunu Heyet-i Âliyyenizden rica ediyorum. Bendeniz bunun da tasrihini Heyet-i Âliyyenizden rica ediyorum. Bu hususta da bir takrir vereceğim.

Hasan Fehmi Efendi (Kastamonu) - Efendim! Bu maddede bir noktanın nazardan kaçtığını veya kaçmak üzere olduğunu görüyorum. Şaki olmak için tayin ettiğimiz evsaf ve şeraiti sayıyoruz.

"Gasb-ı emval veya ahz-ı sâr ve suikast veya emniyet-i dâhiliyeyi ihlâl için hane, çiftlik, ağıl, köy, değirmen gibi mahaller basarak veya ihrak veya tahrip ederek veya adam öldürerek veya yollarda ve kırlarda soygunculuk yaparak veya adam kaldırarak veya işbu ef'alden birini veya birkaçını irtikâptan dolayı mevkuf veya mahpus ilâh..."

Şu fiillerden dolayı bir adam hapse veya tevkifhaneye girecek, ondan sonra kaçacak badehu şaki denilecek. Bu nokta mühimdir rica ederim, dikkatli okuyunuz.

Sabit Bey (Erzincan) - Çok doğrudur.

Hasan Fehmi Efendi (Devamla) - Yoksa hiç tevkifhaneye girmemiş, hapishanede bulunmamış fakat sell-i seyfetmiş ve dağ başına çıkmış olan bir adama bu maddede zikredilen fiilleri irtikâp etmemiş nazariyle bakılacak olursa bu madde tatbik edilmeyecektir zannediyorum.

Talat Bey (Ardahan) - Veya vardır ya!

Hasan Fehmi Efendi (Devamla) - Şimdi bu gibi yanlış tefsirlere mahal kalmamak üzere irtikâp edenler deyip veya mevkuf veya mahpus iken hapishane veya tevkifhaneden firar edenler zannediyorum ve bilhassa nazar-ı dikkatinizi celbediyorum. Burası birçok suitefsire, tevile meydan açacaktır. İstihdaf ettiğimiz gayeye de belki varamayacağız. Binaenaleyh Fethi Beyefendi'nin de bu hususta nazar-ı dikkatlerini celbderim.

Dâhiliye Vekili Fethi Bey (İstanbul) - Efendim! Muhterem refikimiz Hasan Fehmi Bey'in anladığı gibi anlamaya imkân yok zannederim. Burada birçok ef'al tadat olunuyor. Bu da gasb-ı emval veya ahz-ı sâr veya suikast veya emniyet-i dâhiliyeyi ihlâl için hane, çiftlik, ağıl, köy, değirmen gibi mahaller basarak bir veya ihrak veya tahrip ederek iki veya adam öldürerek üç veya yollarda ve kırlarda soygunculuk yaparak dört veya adam kaldırarak beş; veya işbu ef'alden birini veya birkaçını irtikâptan dolayı mevkuf veya mahpus iken hapishaneden firar ederek altı tarzındadır ki bunlar ayrı ayrı şeylerdir. Firar ederek müsellehan dolaşmak suretiyle emniyet ve asayişi münferiden veya müçtemian tehdit ve ihlâl edenler şaki ilân olunur deniliyor.

Mamafih her türlü suitefehhümü izale etmek için veya adam kaldırarak veyahut işbu ef'ali yani "veya" yerine "veyahut" demek kifayet eder. (Müzakere kâfi sesleri)

Adliye Vekili Said Bey (İzmir) - Efendim! Beyefendi Hazretlerinin izahatı veçhile "veya" edatı tenbihtir. Tashiha muhtaç değildir. Yanlış telâkki ediliyor. İfade vazıhtır.

Reis - Efendim başka söz isteyen kalmamıştır. Takrirler okunacak efendim:

Riyaset-i Celileye

İkinci maddedeki veya işbu ef'alden birini

veya birkaçını irtikaptan dolayı ibaresinin alelıtlak irtikâp etmiş olduğu bir cürümden dolayı şeklinde tâdilini teklif eylerim.

6 Teşrinievvel 1339

Konya Mebusu

Eyüp Sabri

Riyaset-i Celileye

Şakinin tarifine dair olan ikinci maddede mevcut ahkâm-ı istisnaiyenin Kanun-ı Cezanın olbaptaki ahkâmıyla telifli münasip olur fikrindeyim. Binaenaleyh mezkûr maddenin berveçh-i âti tâdilini teklif ederim:

Madde 2- Dağlarda ve kırlarda müsellehan gezerek rastgeldikleri yolcuları soyanlar veya adam kaldıranlar veya münferiden veya müçtemian hane, çiftlik, ağıl, köy, değirmen gibi mahaller basarak ihrak veya tahrip veya emval ve eşya gasbedenler veya ika-yı cürüm sırasında adam öldüren veya telifine sebebiyet verenler veya her ne suretle olursa olsun nüfuz-ı Hükûmeti kesredecek harekâta içtisar ve bu gibi ef'aldan birini veya birkaçını ahz-ı sâr veya emniyet-i dâhiliyeyi ve asayişi tehdit ve ihlâl için irtikâp edenler "Şaki"dir.

Antalya Mebusu

Ahmed Saki

Riyaset-i Celileye

Maddeye, yedinci satırındaki firar ederek tâbirinden sonra (müstemir surette) tâbirinin ilâvesini teklif ederim.

Gaziantep
Ahmed Remzi

Reis - Efendim! Üç takrir vardır. Üçü de tâdil mahiyetindedir. Nazar-ı dikkatinize arz edeceğim.

Gaziantep Mebusu Ahmed Remzi Bey'in takririni nazar-ı itibara alanlar lütfen el kaldırsın. Alınmamıştır efendim.

Antalya Mebusu Saki Bey'in takririni şimdi okuduk. Nazar-ı mütalâaya alanlar lütfen el kaldırsın! (Ret sesleri) Nazar-ı dikkate alınmamıştır. Sonra Konya Mebusu Eyüp Sabri Bey'in takriri şu mahiyettedir. İkinci maddenin beşinci satırında: İşbu ef'alden bir veya birkaçını irtikâptan dolayı ibaresinin (alelıtlak irtikâp ettiği bir cürümden dolayı) tarzında tâdilini teklif ediyor. Nazar-ı dikkate alanlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir efendim.

Şimdi efendim! İkinci maddeyi yeniden okuyacağız ve reye vaz'edeceğiz. (İkinci madde tekrar okundu.)

Efendim ikinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. İkinci madde aynen kabul edilmiştir. Üçüncü maddeye geçiyoruz.

Madde 3- Bu kabîl efrada bilâkaydüşart teslim olmaları için Dâhiliye Vekâletince mebde zikredilmek ve on günden az, otuz günden çok olmamak şartıyla bir mühlet verilir. İşbu mühleti nâtık ihbarnameler eşkıyanın dolaştığı mıntıkada mecma'-ı nas olan mahallere, pazar yerlerine ve ikametgâhları kapısına talik ve keyfiyet o mıntıka dâhilindeki gazeteler ve münadî vasıtasıyla ilân ettirilir.

Reis - Efendim! Bu madde hakkında söz isteyen var mı? (Hayır sesleri)

Murad Bey (Antalya) - Efendim! Burada Dâhiliye Encümeninin de bir tadil şekli var. Orada diyor ki; bu kabil eşhas bilâkaydüşart teslim olmaları için Dâhiliye Vekâletince mebde zikredilmek ve beş günden az ve yirmi günden çok olmamak üzere bir mühlet verilir. Adliye Encümenin teklifinde de on günden az ve otuz günden çok olmamak şartıyla, deniyor. Burada iki fikir var. Hangisini almak lâzım geliyor? Bendeniz öyle zannediyorum ki eşkıyanın mahall-i ilân olan köy ve kasabalardan uzak bulunmaları ihtimali derpiş edilerek bunların haberdar olabilmeleri için on gün mebde, otuz gün intiha tayin edilmiştir. Hâlbuki bendenizin daire-i intihabiyemden aldığım mektuplara nazaran eşkıya haberdar olamayacak derecede uzak mesafede tahassun etmişlerdir. Binaenaleyh böyle on gün mebde, otuz gün münteha tayin etmektense beş gün mebde, yirmi gün münteha kabul etmek doğru olur zannındayım ve o suretle kabulünü rica ederim.

Necati Bey (İzmir) - Efendim, Dâhiliye Encümenin teklifini tadil etmekten gayemiz tabiî mücrimin lehine tefsir etmek içindir. Malûm-ı âliniz eşkıya belki uzak mesafededir. Adliye Encümeninin teklifi mücrimin lehinde olduğu için daha muvafık buluyor ve bu cihetin kabulünde ısrar ediyoruz.

Reis - Efendim, başka söz isteyen var mı?

Ahmed Saki Bey (Antalya) - Efendim, Dâhiliye Encümeninin tadil ettiği müddet zannederim, doğrudan doğruya icraata sürat vermek içindir. Her ne kadar Adliye Encümeninin mütalâasında sürat-i icraat iltizam ediliyor. Dolayısıyla bu encümenin verdiği mühlet muvafıktır zannederim. Eğer otuz gün diyecek olursak bu müddetin hitamına kadar bir adam vadi-yi firarda devam eder ve her ne kadar mücrimin aleyhinde ise de bunu kabul edelim.

Reis - Efendim, başka söz isteyen yok... Bir takrir var, onu okuyalım.

Riyaset-i Celileye

Maddeye, beşinci satırdaki (mıntıkada) tâbirinden sonra (bulunan muhtarana tebliğ) kaydının ilâvesini teklif eylerim.

Gaziantep
Ahmed Remzi

(Anlaşılmadı sesleri)

Reis - Takriri bir kere daha okuyoruz. (Takrir bir kere daha okundu.)

Nazar-ı dikkate alanlar lütfen el kaldırsın. Nazar-ı dikkate alınmamıştır.

Şimdi Adliye Encümeninin mazbatasındaki üçüncü maddeyi rey-i âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Üçüncü madde aynen kabul edildiğinden dördüncü maddeye geçiyoruz.

Madde 4- Uzaktan ve yakından eşkıyayı idare eden ve eşkıya çetesi tertip ve teşkil eyleyen veyahut eşkıyaya bilerek ve bil-ihtiyar hiçbir mecburiyete müstenit olmaksızın veya li-menfaatin esliha ve cephane ve âlât-ı saire veya zahire ve mekûlât veren, tedarik eden, gönderen ve götüren ve onlara yatacak, gizlenecek, toplanacak mahal ihzar ve temin eden ve takip müfrezelerini iğfal ve eşkıyaya ihbar eden kimseler yatak addolunur.

Refik Bey (Konya) - Efendim, memlekette öteden beri müzmin bir maraz halinde devam edip gelen şekavetin izalesi maksadıyla Heyet-i Celilenize teklif olunan şu kanunun dördüncü maddesi dikkatle okunmaya ve üzerinde uzun uzadıya düşünmeye değer mühim bir maddedir. Dâhiliye Vekil-i Muhteremi Fethi Beyefendi Hazretleri burada asayişin teminini ve bunu bieyyihal yapacağını vadettikten sonra bu kanunun ruh ve mahiyetini ifade eden birinci madde Heyet-i Celileniz tarafından mazhar-ı kabul olmuştur. Birinci madde kabul edildikten yani ahkâm-ı umumiye-i cezaiyemize yeni bir hüküm, yeni bir madde şeklinde şu esas kabul edilip efrada hususî bir surette bir hakk-ı tenkil ve bir hakk-ı tedip vermek zannederim ki muvafık olmayacaktır. Malûm-ı âliniz bir kaide-i umumiye vardır. (Zaruretler kendi miktarıyla takdir olunur.) Hükûmetin takibat-ı mütemadiyesi neticesinde derdest imkânı olmayan ve birçok derecat-ı tahkikiyeden geçerek Dâhiliye Vekâletince şaki oldukları kabul edilen adamlar efrat tarafından vurulduktan sonra artık Hükûmet için Hükûmetin şan ve şerefi için ondan ileri gitmemek lâzımgelir zannındayım. Bendenizden daha evvel bir madde hakkında söz söyleyen Necmeddin Bey arkadaşımız gibi maalesef bendeniz de bu maddenin müzakeresinde encümende bulunamadım. Şimdi bir nokta-i nazarı Heyet-i Celilenize arz ediyorum. Bu madde eğer kabul edilecek olursa bunun suver-i tatbikiyesiyle alâkadar olan heyet -ki doğrudan doğruya halk ile temasta bulunan jandarmadır- birçok zahmet çeken ve pek çok emek sarf eden bu jandarmaların seviyesini yükseltmek bizim için elzemdir. Fakat hâlihazırda bu kanunun tatbikatında halkın en sarih hakkı olan hakk-ı ikamet, hakk-ı huzurunu ihlâl edeceği endişesi vardır. Maddeyi yukardan aşağı okuduğumuz zaman Ceza Kanununun (kırk beşinci) maddesini okursak görürüz ki taban tabana zıttır. Müsaade ederseniz o maddeyi bir defa daha okuyacağım. Bu maddede fail-i

asil, fail-i müstakil, bir de fer'an zi-methal diye eşhas tadat etmiştir.

Madde 45- Eşhas-ı müteaddide bir cinayet ve cünhayı müttehiden ika eder veyahut ef'al-i müteaddideden mürekkep olan bir cinayet veya cünhada birtakım eşhastan her biri cürmün husulü maksadıyla ef'al-i mezbureden birini veya birkaçını icra eylerse eşhas-ı mezkûreye hem fail denilir ve cümlesi fail-i müstakil gibi mücazat olunur. Bir cinayet veya cünhanın ikaında fer'an zi-medhal olanlar kanunun sarahati olmayan yerlerde berveçh-i âti mücazata duçar olur.

İşte arz ettiğim dördüncü maddede şu sarih ibare-i kanuniyeye tetabuk eden birtakım tâbirat vardır. "Uzaktan veya yakından eşkıyayı idare eder veya eşkıya çetesi tertip eden veya eşkıyayı bilerek hiçbir mecburiyete müstenit olmaksızın ilaahir..." İşte bu ibarenin, bu kelimelerin ifa ettiği manaya Ceza Kanununun 45. maddesinin birinci fıkrası da tamamen muvafıktır. Yani bu adamlar bir cürmün fail-i müstakilleri gibi mücazat olunurlar. Bir taraftan burada Ceza Kanununda ifade edilmeyen yatak cürmünü tarif ederken birbirine karıştırıyoruz. Ve fail-i asıl ile yine aynı Ceza Kanununun fıkrat-ı âtiyesinde beyan ve tasrih edilen fer'an zi-medhal olan cürmü aynı bir hükümde iki nevi cürmü ceza noktasında birleştirmiş oluyoruz. Malûm-ı âlileri Ceza Kanunun iki maddesi fer'an zimedhal olanlar için

ceza başkadır, fail-i müstakiller için ceza başkadır. Onları şu suretle tarif etmiştir: Kanun-ı Ceza "ahar kimseyi hediye ve nukut itası veya tehdit veya bazı şeyler icrası suretiyle…" ve saire dedikten sonra "Emniyet-i Hükûmete ve asayiş-i Hükûmet ve umumiyeye ve emniyet-i eşhas ve emvale karşı haydutluk veya cebir ve şiddet etmiş olan erbab-ı ceraimin ef'al ve harekâtına vâkıf olarak onları doyuracak veya yatacak ve saklanacak mahal verenler zi-medhal addolunurlar." diyor. İşte dördüncü maddenin yerine karıştığı fer'an zi-medhal ile fail-i müstakil mücazatının ruh ve manasını tamamıyla kırk beşinci madde beyan etmektedir. Bendeniz ahkâm-ı cezaiyemiz itibariyle bu dördüncü maddedeki tertip içinde hata olduğunu bir de bu işin cihet-i tatbikiyesinde ve ameliyatı sahasında uğrayacağı teşevvüşatı Heyet-i Âliyyenize arz etmek isterim.

Beyefendiler! Geçen devre-i intihabiyede ahval ve hâdisatın icabatına tevfikan Heyet-i Celile istiklâl mahkemeleri teşkil etmiş ve bu heyetlerden birine bendeniz de dâhil olmuştum. Her şeyden evvel dâhilde huzur ve asayişin temin ve takarrürü bütün heyetlerin olduğu gibi bizim heyetimizin de birinci derecede nazar-ı dikkate aldığı bir mesele oldu. Bunun için bütün jandarma kumandanlarına, mutasarrıflar ve valilere Büyük Millet Meclisi namına bir tamim yazmıştık. Onda her şeye tercihan asayişin bieyyihâl temini ve kanuna itaat etmeyenler hakkında bilâtereddüt takibat-ı kanuniye icra edileceği bildirilmişti. Mûtad olduğu veçhile heyetimizden yazılan bu tamim aledderecat aşağıya doğru jandarma karakollarına kadar gönderildi. Tabiî istiklâl mahkemelerinin icraatı seri ve kati olduğu için jandarma ve en ziyade halk ile temasta bulunan, asayişin temini ile mükellef olan bu heyet mıntıkalarında mahall-i asayiş halleri yatıştırmış veya o havalideki şakileri derdest etmiş gibi kendisini göstererek birtakım biçaregânı "Bunlar eşkıyadır, eşkıya yatağıdır, falan, filân şakiye hizmet etmiştir, yataklık etmiştir, falan yerde eşkıyaya ekmek vermiştir. Evine kabul etmiş ve yardım etmiştir…" diye ihtiyar ve pir-i fanileri, boynu bükülmüş adamları karşımıza böyle onar, yirmişer kişi dört, beş günlük yoldan sevke başladılar. Bunlar hakkında tomar tomar evrak-ı tahkikiye gönderdiler. Efendim Musa Kâzım'ın kapısı önünden bir kuş uçarken, katil İlyas ile o kuş arasında muhabere edildiğine muttali olmuş ve bu adamın katil İlyas'ın yatağı olduğuna kâni olmuştur. Heyetimiz de bu elim manzara karşısında kaldığı gün itiraf ederim, bendeniz de dâhil olduğum halde çok büyük bir hata işlediğimize kani oldum. Çünkü esna-yı isticvapta bu biçareler bize diyorlar ki: "Efendiler! Katil İlyas, Dişi Kilitli, Kara Molla bilmem, bu nam ile bu havaliyi kasıp kavuran şakiler karşısında Hükûmetin mitralyozla ve yedi buçukluk topla mücehhez bir müfrezesi vardır. Bu müfrezenin arkasında da jandarması olduğu halde iki bini mütecaviz Hükûmetin bir kuvveti vardır. Bu kuvvet bu adamları aylardan beri takip ediyorlar. Bunların Heyet-i Mecmuası yüz elli kişidir. Bunlardan bir tanesini derdeste muvaffak olamamışlardır. Bunlar falan gün takımıyla bizim köyümüzden çıktılar, beni çağırdılar dediler ki: "Atlarımıza arpa, kendilerimiz için yiyecek verin ve bu akşam bize yatacak yer lâzımdır. Müfreze de iki saatlik mesafededir. Bizim için o köye gitmek imkânı yoktu. Bilmecburiye hayatımızı kurtarmak için o adamlara yiyecek verdik, yatacak yer bulduk; kurban da kestik." Gerçi kanunda buna (bilihtiyar) işaret edilmiştir. Fakat işte bu zavallı adamın huzur-ı heyette vâki olan ifadesi tamamen ma-vak'a muvafık olduğu halde jandarma heyeti "İş yaptım, yatağını yakaladım. Şakinin yatağını ve buralara uğraması ihtimalini selbettim." diye dört günlük yoldan o adamları hem de elleri bağlı olarak sevk etti. Şimdi Heyet-i Celilenize soruyorum: Bu zararın telâfisine imkân var mıdır? (Yok sesleri) Biz ne yaptık? Oranın ahvaline an-müşahedetin vâkıf olduğumuz için derhal ve bir celse-i muhakemede onları serbest bıraktık ve ikinci bir tamime mecbur olduk: "Eşkıyaya bil-iltizam yataklık ettikleri hakkında kuvvetli delâile destres olmadıktan sonra hiçbir adamı istiklâl mahkemesine sevk etmeyin!" demeye mecbur kaldık. Şimdi eğer bu işlerle alâkadar olan heyetlere bu kanunla bahşedilmek istenilen bu salâhiyeti verirsek zavallı ve ta asırlardan beri rahat ve huzur görmeyen millete deva-saz olacak diyemeyeceğim; çünkü söyleyeceğim söz belki Heyet-i Mecmua-yı Milliyeye bir noksan gösterilmiş olacaktır. Ne yapalım ki hakikat budur. İşte o jandarma heyetimiz yahut o işle alâkadar ve asayişin teminiyle mükellef olan heyetimiz, jandarmamız bu biçareleri aylarca süründürecek, halkın hanümanı sönecek, memlekette hak ve hakikat huzur ve sükûn namına bir şey kalmayacak, bunlar kalmayınca artık Hükûmetten muntazır olan şefkat ve adaleti siz takdir buyurunuz? (Bravo sesleri) Çok rica ederim, beyefendiler! Bu madde üzerinde ellerimizi vicdanlarımızın üzerine koyarak tatbiki ile mükellef kıldığımız heyetin kabiliyet ve istidadını, seviye ve düşüncesini nazar-ı dikkate alarak memurine asla tariz etmiyorum, hepimiz memleketimizin evlâdıyız. Fakat hepimiz biliriz ki kanunlarımız memlekette ne suretle tatbik ediliyor. Onun için çok vâsi olan bu salâhiyeti (zaruretler, miktarınca tayin olunur) nazariyesine tevfikan bu kanunun bu maddesinden külliyen çıkaralım. Şu veya bu nazariye ile uğraşmayalım. Mademki, izale-i şekavet için kuvve-i teyidiye olarak bunu yapıyoruz ve halkın eline kendisini müdafaa silâhı verdik, efrat ile Hükûmet

kuvvetleri birleşirler ve memleketin huzur ve sükûnunu ihlâl eden bu şakileri tenkil ederler. Memleketimizi kurtaralım. Artık ondan sonrasına gitmeyelim. Çünkü sulh ve sükûnu jandarmaya verdiğimiz bu salâhiyetle yine biz ihlâl etmiş olacağız ve bunu anladıktan sonra yine kendimiz bunu tadil mecburiyetinde kalacağız. Fakat aradan vakit geçecek ve bu zamanda birçok biçareler mahvolacaktır. Çok rica ederim, bu kanunu düşünelim. Bendeniz bu kanunun bu maddesinin burada bulunmasına taraftar değilim arkadaşlar.

Dâhiliye Vekili Fethi Bey (İstanbul) - Konya Mebus-ı Muhteremi, muhterem refikimiz Refik Bey kanunun dördüncü maddesine lüzum olmadığı ve bu maddenin kanundan ihracı lâzım geleceği hakkında mütalâa dermeyan ettiler. Bu mütalâalarını istinat ettirdikleri esbap meyanında, vaktiyle kendileri istiklâl mahkemesi azası iken Kayseri'de vermiş oldukları emri de tadat ediyorlar. O zaman bilûmum valilere, mutasarrıflara ve memurin-i mülkiye ve askeriyeye verdikleri emirde eşkıyanın behemehâl tenkili ve eşkıyaya yataklık edenlerin de derdesti yolunda buna mümasil emirler verdiler. Hatırımda bu kadarı kalmıştır. Bu tebligat neticesinde bizzarure eşkıyaya yataklık etmiş veyahut onlara yemek vermiş ve kurban kesmiş olan adamların jandarmalar marifetiyle kendilerinin huzuruna çıkarıldığı, ilk tahkikatta bu hali şayan-ı merhamet gördükleri için bu ilk tebligatı tadile mecbur olduklarını ilâve ettiler. Hakikaten efendiler! Bendeniz de bu fikirlerine iştirak

ederim. Verdikleri bu emir hatadır ve o hatayı kendileri de itiraf etmişlerdir. Hiçbir mecburiyete müsnit olmaksızın yahut bizzarure mecburiyete müsteniden eşkıyaya yol göstermek yatak vermek mecburiyetinde bulunan zavallı köylüyü yatak diye jandarma marifetiyle oradan alarak şuraya buraya süründürmek doğru değildir. Böyle bir hataya nasıl düştüklerine hayret etmekteyim. Sonra da istiklâl mahkemesi namına yaptıkları tebliğde "Eşkıyaya yataklık ettikleri delâil-i kaviye ve katiyeye müstenit olmadan hiçbir kimsenin celbinden sarf-ı nazar edilmesine dair yeni emirler verdik." dediler. Demek ki eşkıyaya yataklık ettiklerine delâil-i kaviye mevcut bulunan kimselerin celp ve cem'ine istiklâl mahkemesi âzası oldukları halde cevaz verdiler ve o zaman o eşkıyayı tenkil etmek için buna lüzum hissetmişlerdir. Efendim! Huzur-ı âlinize takdim etmiş olduğumuz kanunda Refik Bey ve rüfekâsının teşkil etmiş oldukları istiklâl mahkemesinin ilk düştükleri hataya düşmemek için lâzım geldiği kadar kuyut va'zedilmiş olduğu itikadındayım ve bu kuyut kâfi değilse bile bu kuyudu tezyit ve takviye ve bu gibi hataları izale edecek her türlü kuyudu ilâve etmek icabeder kanaatindeyim. Yalnız, memleketimizde eşkıya vardır ve eşkıyaya yataklık eden adamlar da vardır. Bu inkâr olunmaz bir hakikattir. İnkâr olunamayan bir hakikat daha vardır ki yatak olmadan, yataklara istinat etmeden hiçbir eşkıya çetesi uzun müddet şekavet yapamaz. Bu da muhakkak ve kat'i olan bir keyfiyettir. Vakıa birinci madde mucibince eşkıyanın her kimin tarafından olursa olsun tenkili mücaz olmuştur. Fakat muavenet, ihbar, cephane ve yiyecek tedarikine yataklar vasıtasıyla eşkıya çeteleri mazhar oldukça, bundan eşkıyanın bulundukları havalide zararlarını temdit edecekleri anlaşılmaktadır ve buna katiyetle hüküm vermek lâzımdır. Efendiler! Hiç kimse ve bilhassa bendeniz istemem ki herhangi bir kimse bulunduğu evden başka bir yere nakledilsin... Fakat bugün memlekette karşı karşıya bulunduğumuz bir şekâvet beliyyesi var. Bunu izale etmek lâzım mıdır, değil midir?.. Bir defa bu suali kendi kendimize irat icap eder. Eğer lazımsa bu şekâveti himaye eden, kök saldıran bir de yataklar mevcut olduğuna kani isek bu yataklar hakkında hiçbir türlü hiçbir nevi tedabir almamayı nasıl tecviz ederiz? Behemehâl bu yataklar hakkında tedbir almak lâzımdır buyurdular. Kanun-ı Cezanın bilmem hangi bir maddesinde fail-i cürüm veya fer'an zi-medhal diye bir madde vardır efendiler. Fakat bunların tatbik edilmesi lâzımdır. Bu maddelerin tatbiki şimdiye kadar, itiraf etmek lâzım gelir kolay olmamıştır. Ve bu Kanun-ı Cezanın falan veya filân maddesindeki fer'an zi-medhal veyahut fail-i aslî diye mevcut olan ahkâma nazaran memlekette birçok yataklar vardır. Ve bu yataklar birçok şaki çetelerine muavenet etmektedir. Bendenizce memleketi kasıp kavurmakta olan hakikaten iktisadımıza ve her hususa engel olmakta olan bu şekâveti izale etmek için tedabir almak lüzum ve zarureti vardır. Behemehâl memleketimiz içerisinde bu şekâveti izale etmek mecburiyetindeyiz. Bu mecburiyet karşısında yataklar hakkında idarî bazı tedbir almak lüzum ve kanaatindeyim. Eşkıyayı tehdit etmek her halde müessir olan bir meseledir. "Her kim

tarafından olursa olsun katilleri bir cürüm addolunmaz." Bu manevi bir tesiri haizdir. Ve manevi tehdittir. Hiç şüphe yoktur ki efendiler! Bu bir müessir tedbirdir. Fakat bu tesiratını daha ziyade manevi yapacak bir maddedir. Belki maddi surette de yapacaktır. Hiç şüphe yoktur, en ziyade bu maddenin tesiri manevi olacaktır. Eğer bu suretle tehdit ettiğimiz ve manevi bir tehdit altında bıraktığımız eşkıyanın yataklarını büsbütün serbest bırakacak olursak hiçbir zaman memlekette şekâveti azaltamayacağız. Bunun tevlit edeceği mazarratı, bunun bütün istikbalimizde, istikbal-i iktisadimizde, ziraaimizde tevlit edeceği mazarrattı göz önünde bulundurmak ve ona mukabil bu madde ile mutasavver olan mahzuratı göz önünde bulundurmak ve ikisini de mukayese etmek lâzımdır. Bendeniz hiç kimsenin evvelce de arz ettim bilâ-sebep bulunduğu yerden kaldırılmasına hiç taraftar değilim. Bu hususta her nevi kuyudat yapılması lazımsa ona razıyım. Fakat "Yataklar hakkında hiçbir tedabir alınmayacaktır." derseniz bendeniz bu kanaate iştirak edemem. Ve evvelce de arz ettiğim gibi bu kanaatte bulunan bir arkadaşa terki mevki etmeyi arzu ederim.

Refik Bey (Konya) - Beyefendi!

Fethi Bey (Devamla) - Müsaade buyurun! Bendeniz dinledim zat-ı âlinizi. Bazı köyler vardır ki köy itibariyle bir nevi şekavete, bir nevi hırsızlığa bir nevi fenalığa menşe olmuştur. Efendiler! Bunlar hakkında hiçbir tedbir alınmayacak mı? Eğer bunlar hakkında hiçbir tedbir almayacak olursanız bu birinci madde mucibince hiçbir şey yapamayacaksınız. Yataklar hakkında hiçbir şey yapamayacak olursanız, bendenizce şekavet tenkil edilmiş olmayacak, maatteessüf mazarratını daha ziyade temdit edecektir. Bunun üzerine karar vermek şekavetin devamı dolayısıyla memlekette hâsıl olacak mahaziri nazar-ı dikkatte bulundurmak Heyet-i Âliyyenizin takdirine muhavvel bir şeydir.

Reis - Seyyid Bey buyurun.

Seyyid Bey (Adliye Vekili) - Efendim! Bendenizin arz etmek istediğim mütalâatın bir kısmını Dâhiliye Vekili Beyefendi beyan ettiler. Yalnız Refik Beyefendi'ye başka bir nokta-i nazardan cevap vermek istiyorum. (İşitemiyoruz sesleri) İşittiririm; merak etmeyin. (Handeler) Bu dördüncü madde alelıtlak yatağın tarifidir. Yatak kimdir? Onu tarif ediyor. Ceza tayin etmiyor. Refik Beyefendi Kanun-ı Cezadan bahisle aslen zi-medhal ile fer'an zi-medhalin bir olmayacağını beyan ettiler. Şüphesiz doğrudur. Hakikaten bir cürmün aslen zi-medhali olan fail-i müstakillerle fer'an zi-medhal olan fail-i müşterekler aynı ceza ile tecziye olunamazlar. Fakat bu madde ceza tayin etmiyor. Bu madde yatak kimdir? Onu tarif ediyor. Cezasına gelince; beşinci madde tayin ediyor ki o da Kanun-ı Cezanın cezası değildir. Bu kanunun cezası olan nefiy ve icladır. Binaenaleyh gerek bu madde ile ve gerekse bundan sonraki madde-i kanuniye ile Kanun-ı Ceza arasında bir münafat yoktur. Yalnız encümenler Hükûmetin göndermiş olduğu lâyihadan ziyade biraz bunu tevsi etmişler. Hükûmetin gönderdiği lâyihada bu gibi şakileri muhafaza ve himaye edenler için burada alelade bir okka ekmek veren bir kimseye aynı ceza verilecek madde mucibince. Binaenaleyh Adliye ve Dâhiliye encümenleri bunu biraz tevsi etmiştir, onu bilmiyorum. Heyet-i Celileniz bu tevsia razı olacak mı, olmayacak mı? Bendenize kalırsa maddede değil, gelecek maddede bahsolunmalıdır o noktadan... O noktada tabiî mütalâat-ı âliyeniz dermeyan olunur. Onun için bu madde ile Kanun-ı Ceza arasında Refik Beyefendi bir münafat görüyorlar, öyle bir münafat yoktur. Bu sırf yatağın tarifidir. Ve yataklar için ceza, Kanun-ı Cezada tayin edilmiştir. Yine o ceza verilecektir. Fazla olarak burada bir nefiy ve icla ve iskân keyfiyeti vardır. Binaenaleyh, münafat yoktur. Diğer nukata Dâhiliye Vekili Beyefendi cevap verdikleri için söz söylemeyi zait addediyorum.

Necmeddin Molla Bey (Kastamonu) - Bendenizin fikir ve mütalâama nazaran Ceza Kanunnamesinin, Refik Bey tarafından kıraat olunan, 45. maddesinin sarahat-i kâfiyesi ile bu dördüncü madde arasında hakikaten münafat vardır. Ve bunu şimdi Heyet-i Âliyyenize arz edeceğim: Kanun-ı Cezanın 45. maddesinde müşterek cürüm hakkında izahat vardır. Bir cürmün müşterek failleri hakkında tertip edilecek mücazatın aslı ne olmalıdır? Bir cürmün husulü mütaaddit ef'alin iltihakına vabeste olur ve binaenaleyh o cürmün tamami-yi husulü için inzimam, etmesi lâzım gelen fiilin inzimamıyla ancak hâsıl olabilecek kadar o cürme o fiili muttasıl ve mülâhik addolunacak derecede mühim ise o fiilin failleri dâhi asıl fiilin failleri gibi aynı mücazat ile mücazat olunurlar. Ve o fiilin failleri gibi hem-fail addedilirler. Fakat o fiilin tamami-i husulüne doğrudan doğruya taallûk etmeyip ikinci derecede kalacak olan mürtekipler ve fer'an zi-medhal olanlara tertip edilecek ceza, fail-i aslilere tertip edilen cezaya nisbetle daha hafiftir ve o madde-i kanuniyeyi tamamen mütalâa buyuracak olursanız arz ettiğim şekilde tasnife tâbi tutulduğunu görürsünüz. Şimdi şu asla göre maddeleri tahlil edelim: Zannediyorum ki şu ilk fıkralarda dermeyan edilen efkârda "Şekavet çetesini idare eden" tarzındaki sözlerle tamamen fail-i asliler murad

(Maba'di gelecek nüshada)

7 Teşrinisâni Tarihli Encümen-i Müdüriyet Kararıyla Tahsis Kılınan Mazulin ve Mütekaidin ve Eytam Aramil Maaşatı

Miktar-ı Maaşı		
825	İstanbul Vilâyeti Umur-ı Hukukiye Müdir-i Sabıkı Mehmed Ziya Bey	Mazuliyet
1500	Adana Kadısı Mustafa Nazif Efendi	Mazuliyet
1500	Hazine-i Hassa Müşavir-i Sabıkı Salih İhsan Efendi	Mazuliyet
333	Hazine-i Hassa Ebniye-i Seniye Ambarı ketebesinden Ahmed Efendi	Mazuliyet
625	Üsküdar Tahrirat Müdürü Mehmed Hüsnü Efendi	Mazuliyet
1166	Mülga Ticaret ve Ziraat Nezareti Muhasebe Kalemi mümeyyizlerinden Nail Bey	Mazuliyet
200	İstanbul Fatih Dairesi Sıhhiye Kavvası Mehmed Nail Efendi	Mazuliyet
266	Saray-ı Hümayun Posta ve Telgraf Merkezi Muhabere Tabur-ı sabıkı Mehmed Tevfik Efendi	Mazuliyet
250	İstanbul Beyoğlu Ziraat Bankası Sandık Memuru Osman Efendi	Mazuliyet
500	İstanbul Posta ve Telgraf Başmüdüriyeti Muhasebe Kalem Kâtibi İbrahim Halil Efendi	Mazuliyet
750	Mülga Meclis-i Mebusan Havale Memuru Ali Nazmi Efendi	Mazuliyet
233	Mülga İstanbul Vilâyeti ve Mülhakatı Ziraat Bankası Şubesi Veznedarı Hüseyin Sabri Efendi	Mazuliyet
1000	Mülga Daire-i Meşihat Evrak Kalemi Dosya Mümeyyizi Hafız Salih Şeref Efendi	Mazuliyet
266	Konya Temettü Memur-ı Sabıkı Nasuh Efendi	Mazuliyet
550	İstanbul Beyoğlu Telgraf Merkezi Nöbet Başmemur Muavini Mehmed Rüşdü Efendi	Mazuliyet
666	Mülga Meclis-i Mebusan Posta ve Telgraf Merkezi Müdürü Hüseyin Talat Efendi	Mazuliyet
1000	Meclis-i Tetkikat Şeriye Azasından Mehmed Nuri Efendi	Mazuliyet
50	Mülga Rüsumat Müdüriyet-i Umumiyesi Evrak Kalemi ketebesinden Mehmed Vasıf Efendi	Zam mazuliyet
1000	Şehremaneti Muavin-i Sabıkı Ecved Bey	Mazuliyet
500	Samsun Mıntıkası Müfettişi İrfan Bey	Mazuliyet
200	Mülga Muhassasat-ı Zatiye Kontrol ketebesinden Ali Efendi	Mazuliyet
416	Dersaadet Çarşı Mezat Dairesi Memuru Mehmed Esad Efendi	Mazuliyet
833	Üsküdar Muhasebeci-yi Sabıkı İsmail Edip Efendi	Mazuliyet
400	Galata Paket Gümrüğü Maaş ve Masraf Kâtibi Mehmed Emin Efendi	Mazuliyet
416	Dersaadet Çarşı Mezat Dairesi Depo Memuru Hüseyin Talat Efendi	Mazuliyet
400	Köprüler Müdüriyete Tadat Memuru Abdullah Zeki Efendi	Mazuliyet
1362	Adana İstinaf Müddeiumumi-yi Sabıkı Mehmed Said Bey	Tekaüt
427	İstanbul Postahanesi Mersule Memur-ı Sabıkı Ahmed Tevfik Efendi	Tekaüt
476	Mülga Maarif Dava Vekâleti ketebesinden Mehmed Şevket Bey	Tekaüt
485	Mülga Evkaf Nezareti Serhademesi Süleyman Faik Efendi	Tekaüt

291	Çeşme Altıncı Daire-i Maliye Tahsildarı İsmail Hakkı Efendi	Tekaüt
325	İstanbul Balıkhane Merkez Müdürü Müzayede ve Tezkere Kâtibi Mehmed Rüşdü Bey	Tekaüt
149	Mihalıcık Kazası Kayı Karyesi İkinci Muallimi Ömer Hulusi Efendi	Tekaüt
3400	Şehremaneti Heyet-i Hesabiye Müdürü Saim Bey	Zam Tekaüt
249	Hereke Fabrikası Kapu Çukadarı İbrahim Ağa	Tekaüt
969	İzmir İthalat Gümrüğü Müdür Vekili Esad Bey	Tekaüt
1650	İstanbul İnas-ı Sultanisi Ulum-ı Tıbbiye Muallim-i Sabıkı İhsan Bey	Tekaüt
250	İstanbul Darülaceze Tımarcılığından Kadro Harici Rıza Efendi	Tekaüt
542	Mülga Adliye Nezareti Umur-ı Cezaiye ketebesinden Salahaddin Salim Efendi	Tekaüt
257	Bodrum Bidayet Mahkemesi Zabıt Ketebesinden Muhyiddin Efendi	Tekaüt
75	Davudpaşa İnas Nümune Mektebi Dikiş ve Bıçkı Muallimesi Hatice Samiye Hanım	Tekaüt
166	Yarhisar Nahiyesi Naibi İbrahim Efendi	Tekaüt
100	Nevşehir Posta ve Telgraf Merkezi Çavuşu Ali Rıza	Tekaüt
100	Aydın Mahkeme-i Şeriyesi Mahzarı Nuri Efendi	Tekaüt
133	Ayana Nahiyesi Zükur Mekteb-i Sanisi Osman Sadık Efendi	Tekaüt
116	Edirne Mahkeme-i Şeriye Mahzarı Tahir Ağa	Tekaüt
400	Erzurum Merkezi Telgraf Muhabere Memuru Hafiz Receb Recai Efendi	Tekaüt
83	Samsun Telgraf Merkezi Çavuşu Halil Ağa	Tekaüt
75	Çal Posta ve Telgraf Merkezi Müvezzii Abdullah Efendi	Tekaüt
666	Dersaadet Mahkeme-i Evkaf Başkâtibi Hüseyin Halis Efendi	Tekaüt
400	Sındırgı Nümune İbtidai Mektebi Müdür ve Muallimi Hamid Efendi	Tekaüt
416	İstanbul 159 Numaralı Komiser Muavini Kazım Efendi	Tekaüt
266	Edirne Nüfus İdaresi Sicil Mukayyidi Mehmed Şevket Efendi	Tekaüt
40	Müze Rüsumat İdaresi Memuru Mehmed Talat Efendi Zevcesi	Aile
1030	İzmir Gümrük Nazırlığından Mütekait Hakkı Bey Kerimesi	Aile
246	Hariciye Mektubi Hülefasından Şerefeddin Efendi Kerimesi	Aile
63	Istabl-ı Amire Matbahı Vekil-i Harcı Hasan Efendi Ailesi	Aile
111	İstanbul Paket Gümrüğü Kolcusu Osman Zeki Efendi Ailesi	Aile
64	Kevkeb Nahiyesi Müdürü Osman Efendi Zevcesi	Aile
40	Trabzon Bidayet Mahkemesi Müstantıkı Necati Efendi Kerimesi	Aile
67	Mülga Hariciye Umur-ı Hukukiye Kalemi Mümeyyizi Sedat Bey Mahdumu	Aile
143	Akçaabad Kazası Muhasebe-i Hususiye Memuru Zühdü Efendi Ailesi	Aile
120	Bayramiç Kazası Ziraat Bankası Memur Muavini Hasan Basri Efendi Ailesi	Aile
40	Kütahya Telgraf Merkezi Çavuşu Zekeriya Ağa'nın Ailesi	Aile
160	Merzifon Ceza Reisi İbrahim Edhem Efendi Ailesi	Aile
160	Aydıncık Nahiyesi Müdürü Muharrem Hıfzı Efendi Ailesi	Aile
85	Terme Mahkeme-i Bidayet Başkâtibi Mahmud Efendi Kerimesi	Aile
625	Aydın Frengi Dispanseri Doktor Nuri Efendi Ailesi	Aile
271	Ankara Düyun-ı Umumiye Muhasebe Başkâtibi Asım Bey Ailesi	Aile
200	Kengırı Memlihası Piyade Kolcusu Ahmed Ağa Ailesi	Aile
106	Tekfurdağı Bidayet Mahkemesi Mübaşiri Osman Ağa Ailesi	Aile

40	Mudanya Merkez Müvezzii Hacı Bilal Efendi Ailesi	Aile
200	Olur Nahiyesi Müdürü Mehmed Zarif Efendi Ailesi	Aile
191	İstanbul Evkaf Müdüriyeti Tahsilat Kâtibi Hayri Efendi Ailesi	Aile
224	Dersaadet Bidayet Mahkemesi Hukuk Dairesi ketebesinden Hulusi Efendi Ailesi	Aile
120	Makriköy Müftüsü Mehmed Efendi Ailesi	Aile
232	İstanbul Polis Müdüriyeti Muhasebe Kalemi Mümeyyizi Ahmed Bey Ailesi	Aile
11	Mutki Kazası Mal Müdür Muavini Arif Efendi Kerimesi	Münakale
450	Seydişehir Kazası Mahkeme İkinci Kâtibi Abdurrahman Nafi Efendi Ailesi	İkramiye
264	Meclis İdare-i Evkaf Azasından Mehmed Hilmi Efendi Ailesi	Aile

Ankara: Matbuat ve İstihbarat Matbaası

RESMÎ CERİDE

Pazar
---
9 Rebiülahir 1342
18 Teşrinisani 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 43 Türkiye Cumhuriyetinin Resmî Gazetesidir. **Sene: 1**

Kanunlar

Numarası: 368

Mübadele İmar ve İskân Kanunu

Birinci Madde: Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti mübadele-i ahali mukavelesine tevfikan ahalinin nakil, ibate ve iskânlarına ve bunlardan ihtiyacı tahakkuk edenlerin iskele ve yollarda ve iskânlarından itibaren azami iki ay olmak üzere mahallerinde iaşelerine ve 1328 senesinden beri iskân muamelesi görmemiş olan muhacir ve mültecilerle aşairin ve badema Hükûmetçe kabul edilecek muhacirinin ve tahrip edilmiş mahaller ahalisinden meskenleri ihrak ve hedmedilmiş olanların iskân ve terfihlerine ve iskân ve mıntıkalarının tayinine ve memleketine harap olan mahallerinin imarı vesailini ihzar ve temine memurdur.

İkinci Madde: Mübadele, imar ve iskân umuruna müteallik kaffe-i hususatta İmar Vekâleti indel-hace mülki ve askeri vesait ve teşkilat-ı umumiye-i devletten azami surette istifadeye salahiyettardır. Mübadele, imar ve iskân hususatına müteallik İmar Vekâleti tarafından vaki olacak tebligatı her işe tercihan ifaya bilumum mülki ve askeri memurin-i devlet mecburdur. Bu babta tekâsül veya taallül gösterenler İmar Vekâletinin vekâlet-i aidesinden talebi üzerine işten el çektirilerek taht-ı muhakemeye alınır ve mütecasirleri hakkında temas ettiği madde-i kanuniyedeki en ağır ceza tatbik olunur.

Üçüncü Madde: Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti vezaifininin ifası hususunda icap eden yerlerde memurin-i mahalliye ile idare ve belediye azalarından veya sair icap edenlerden mürekkep olmak üzere lüzumu kadar tali heyetler intihap ve teşkiline salahiyettardır.

Dördüncü Madde: Şimdiye kadar Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletine merbut bulunan İskân Müdüriyeti ilga edilmiştir. Bu müdüriyetin ve Mülga Dâhiliye Nezaretine merbut İskân-ı Aşair ve Muhacirin Müdüriyet-i Umumiyesinin bütün hidemat ve vesaik ile levazımı Mübadele, İmar ve İskân Vekâletine devredilmiştir. Muavenet-i İçtimaiye bütçesinin işbu teşkilata karşılık olarak kanunun tarih-i neşrinde mevcut bulunan bakiyye-i muhassasatı mevkuf tutulacaktır. Bu tarihe

kadar iskân umuruna ait olarak ifa edilmiş olan hidematın mukabili mezkûr mevkufattan tediye olunur.

Beşinci Madde: Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti tarafından bütçesine mahsuben talep olunacak mebaliğ hazine-i maliyece nakden ve defaten vekâlet-i mezkure emrine olarak avans suretiyle tevdi olunur. Bu maksatla Maliye Vekâleti üç milyon liraya kadar icap ettikçe müessesat-ı maliyede avanslar akdine mezundur.

Altıncı Madde: Mübadele, İmar ve İskân Vekâletinin tahsisatından vukubulacak taahhüdat ile verilecek avanslar bilahare usulü dairesinde hesabı Divan-ı Muhasebata verilmek üzere usul-i muhasebe-i umumiye kanununun 13, 32, 34. maddeleri ahkâmından müstesnadır.

Yedinci Madde: Maaş ve masrafları Mübadele, İmar ve İskân Masarıf-ı Umumiyesi faslından verilmek üzere Mübadele, İmar ve İskân umuru için lüzumu kadar mütehassıslar celp ve istihdamına ve indel-hace bu bapta tetkikat icrası için icap eden mahallere memurin-i hususiye izamına ve hidemat-ı muvakkata için lüzum görüldükçe ücretle memur istihdamına Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti salahiyettardır.

Sekizinci Madde: İhtiyaç görüldükçe Mübadele ve İskân ve İmar Vekâletince vaki olacak talep üzerine bilumum gayr-ı menkul emval-i metruke vekâlet-i mezkure emrine verilir. İmar Vekâleti bilumum gayr-ı menkul emval-i metrukenin muhacirin ile düşman tarafından meskenleri tahrip ve ihrak edilen muhtacine tahsis ve tevziine ve bu emvalden el-yevm istihbar ve suver-i saire ile eşhas-ı salise tarafından meşgul olanlarını idareten tahliyeye salahiyettardır. İşbu tahliyeden fesh-i icar suretiyle mutazarrır olanlar bulunduğu surette Maliye Vekâleti takdir olunacak zarar-ı vakii mehakime müracaata hacet kalmaksızın emval-i mezkurenin hesab-ı carisinden tesviye edecekti. Zarar-ı mezkûrun takdiri mahalli en büyük idare memurunun riyaseti altında Mübadele İmar ve İskân Vekâletince tayin olunacak iki ve belediyece tayin edilecek diğer iki ehl-i hibreden mürekkeb komisyona aittir. Bu komisyonunun kararları kabil-i istinaf ve temyiz değildir.

Dokuzuncu Madde: Emval-i metruke müstecirleri tarafından bervech-i peşin verilmiş olan bedelat-ı icareden tarih-i tahliyeye kadar işlememiş bulunan miktar bil-hesab Maliye Vekâleti tarafından müstecirlere iade olunur. Müstecirler tarafından me'cure ilave edilmiş ziyade-i muttasıla varsa madde-i sâbıkada muharrer komisyon marifetiyle bedeli takdir edilerek kezalik Maliye Vekâletince tesviye olunur.

Onuncu Madde: 1328 senesi ibtidasından sonra yerleştirilmiş olan muhacirini iki sene zarfında hal-i vaziyetlerine göre icap eden menatıka nakl ve iskâna Mübadele, İskân ve İmar Vekâleti salahiyettardır.

On Birinci Madde: Tahrip edilen yerlerin ve iskân mıntıkalarının imarını temin için devletçe irae olunacak teminat mukabilinde bir imar bankası tesisine Mübadele İmar ve İskân Vekâleti mezundur.

On İkinci Madde: 1338 senesinden beri yeniden inşa edilmiş ve edilecek akarat 1340 senesinden itibaren 1344 ve mesakin 1340 senesinden itibaren 1349 sene-i maliyeleri nihayetine kadar emlak ve müsakkafat vergisinden muaftır. Bu muafiyet ahval-i harbiye dolayısıyla harap olan mahallerde 1334 senesinden itibaren yeniden inşa edilen mebaniye de şamildir. İdare-i hususiyelerle belediyelere ait hisse muaf değildir.

On Üçüncü Madde: Türkiye'de mebani inşasını taahhüt eden şirketlerin ve müessesatın inşaat bedelinden dolayı efrat uhdesindeki alacakları lüzumunda Tahsil-i Emval Kanunu mucibince tahsile ve lede'l-icap Hükûmet tarafından taht-ı zamâna almağa Hükûmet mezundur. Bu suretle inşa edilen mebani bedel-i inşaattan dolayı bil-müzayede satıldığı takdirde inşaat şirketleri ve müessesâtı teferrüğ etmek hakkını haiz değildir.

On Dördüncü Madde: Düşman tarafından tahrip edilen mahallerdeki yıkılan fabrika ve destgahların yeniden ihya ve tesisi zımnında getirilecek makine ve âlât ve edevat gümrük resminden muaftır.

On Beşinci Madde: Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti müfettişlerinin harcırahı 10 Teşrinisani 1335 tarihli kararnamenin birinci maddesinde tadat olunan müfettişler gibi hesap edilir.

On Altıncı Madde: Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti memurluklarına tayin edileceklerin mesleklerine ve mensup oldukları vekâletlere olan merbutiyetleri baki ve hakk-ı kıdem ve terfileri mahfuzdur.

On Yedinci Madde: Düşman tarafından tahrip edilen mahallerde ashab-ı emlak ve araziye işbu kanunun neşrinden itibaren iki sene zarfında müracaat ettikleri takdirde hakk-ı tasarrufları sabit olmak üzere meccanen tasarruf senedi verilir.

On Sekizinci Madde: İşbu kanunu suver-i tatbikiyesi ayrıca tanzim olunacak talimatnamelerle tayin olunur.

On Dokuzuncu Madde: İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyül-icradır.

Yirminci Madde: İşbu kanunun icrasına, Mübadele, İmar ve İskân ve Maliye Vekilleri memurdur.

28 Rebiülevvel 1342 ve 8 Teşrinisani 1339

Numara: 369

Ettıbbanın Hizmet-i Mecburesi Hakkında Kanun

Madde 1- 1339 ve onu müteakip neşetli olup da tatbikat müddetini ikmal eden etıbba iki sene mecburi hizmete tabidir. Keyfiyet tayin-i kura ile icra olunur. Ancak bu esnada umum münhallatın kuraya idhali mecburidir.

Madde 2- El-yevm tahsilde bulunan ve 1339 senesinden itibaren tıp fakültesine dühul edecek olan talebeden Hükûmetin lüzum göstereceği mahallerde üç sene hizmet edeceklerini taahhüt edenlerin meccani ve leyli ikmal-i tahsilleri masrafı Hükûmetçe deruhte olunur.

Madde 3- Sıhhiye Vekâleti bu kanunun neşrini müteakip bir kararname ile tespit ve ilan edeceği mahallere tayin eyleyeceği etıbbaya maaş ve tahsisat-ı fevkaladeleri mecmuunun nısfından noksan olmamak ve bir mislini tecavüz etmemek üzere zam verebilir. İşbu zam tevkıfat ve hacze tabi değildir.

Madde 4- Birinci ve ikinci maddedeki hizmetten imtina edenler beş sene icra-yı sanattan men olunurlar.

Madde 5- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 6- İşbu kanunun icrasına Sıhhiye, Maliye ve Maarif Vekâletleri memurdur.

28 Rebiülevvel 1342 ve 8 Teşrinievvel 1339

Numara: 370

Muhtacin-i Zürraa Tohumluk Olarak Aynen veya Bedelen İkraz Olunmak Üzere Ziraat Bankasının Hazine-i Maliyedeki Matlubatına Mahsuben İki Milyon Lira İtası Hakkında Kanun

Madde 1- 17 Eylül 1339 tarihli kanunla 1339 senesi maliye bütçesinde (Ziraat Bankasının İstanbul avansına tediyat) namıyla açılmış olan fasl-ı mahsusa iki milyon lira tahsisat ilave edilmiştir.

Madde 2- Birinci madde mucibince Ziraat Bankası verilen iki milyon lira ile mahall-i tevzii İktisat Vekâletince tayin edilmek üzere muhtacin-i zürraa tevzian bir milyon altı yüz bin liralık tohumlu ve dört yüz bin liralık çift hayvanatı ve alat-ı ziraiye verilecektir.

Madde 3- İşbu tevziat İcra Vekilleri Heyetince tanzim edilecek talimatnameye tevfikan icra olunur.

Madde 4- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 5- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Maliye ve İktisat Vekilleri memurdur.

1 Rebiülevvel 1342 ve 10 Teşrinisani 1339

Tayinler

Dâhiliye Vekâleti Tayinleri

Münhal bulunan Emniyet-i Umumiye Müdüriyetine vekâletinde olan muavin Hamid Bey'in tayini icra kılınmıştır.

Palu Kaymakamı Nusret Bey'in vuku-ı vefatına binaen yerine Deyrek Kaymakam-ı sabıkı Mazhar, Buldan Kaymakamı Hamdi Bey'in vukubulan istifasının kabulüyle yerine Mekteb-i Mülkiye mezunlarından Serik Nahiyesi Müdürü Salahaddin, Çarşamba Kaymakamı Yusuf Ziya Bey'in müstafi addıyla yerine Kuşadası Kaymakam-ı sabıkı Ferah ve Bafra Kaymakamı Rasim Bey'in Merzifon'da ibkasıyla Bafra Kaymakamlığına Çerkeş Kaymakamı Feyyaz ve Çerkeş Kaymakamlığına Mekteb-i Mülkiye mezunlarından Besim ve Savur Kaymakamı Halil Şehab Bey'in tekaüde sevkiyle yerine Deyrek Kaymakamı Ahmed ve Deyrek Kaymakamlığına Beşiri Kaymakamı Salim, Beşiri Kaymakamlığına Ulukışla Kaymakam-ı Sabıkı Tayyar beylerin nakl ve tayinleri ve Hısnımansur Kaymakamı Mehmed Nuri ve Sultaniye Kaymakamı Sabri Beylerine becayişleri icra kılınınıştır.

Sıhhiye Vekâleti Tayinleri

Kula Hükûmet Tabibi Abidin Efendi'nin vukubulan istifası kabul edilmiştir. Kütahya Hükûmet Tabibi Asıf Efendi'nin 1 Teşrinisani 1339 tarihinden itibaren maaşı iki bin kuruşa iblağ edilmiştir. Zara Hükûmet Tabibi Mehmed Refik Efendi'nin ahval-i sıhhiyesine binaen bir ay mezuniyet verilmiştir. Doktor İhsan Rıza Bey bin beş yüz kuruş maaşla Büyük Çekmece Hükûmet Tababetine tayin edilmiştir. Bolu Hükûmet Tabib-i sabıkı İbrahim Fehmi Efendi altı bin kuruş ücret-i maktua ile Zonguldak Belediye Tababetine tayin edilmiştir. Bilecik Merkez Hükûmet Tabibi Hamdi Efendi iki bin kuruş maaşla hastane ser tababetine tayin edilmiştir. Saruhan belediye tabibi Hüsameddin Efendi'nin vukubulan istifası kabul edilmiştir. Kangal Hükûmet Tabibi Memduh Efendi tayin edildiği Kangal'a gitmediğinden müstafi addedilmiştir.

Dörtyol Hükûmet Tabibi Celaleddin Efendi Kumpanya tababetine tayin edildiğinden vukubulan istifası kabul edilmiştir. Mihalıççık Hükûmet Tabibi Muhlis Süleyman Efendi maaş-ı mahsus ile Sivrihisar Hükûmet Tababetine nakledilmiştir. İnebolu Hükûmet Tabibi Avni Efendi 1 Teşrinisani 1339 tarihinden itibaren maaşı iki bin beş yüz kuruşa iblağ edilmiştir. Doktor Ahmed Halil Efendi bin beş yüz kuruş maaşla Garbi Karaağaç Hükûmet Tababetine, Of Hükûmet Tabibi Nazmi Efendi maaş-ı hazırıyla Akçaabat Hükûmet Tababetine nakledilmiştir. Oltu Hükûmet Tabibi Mahmud Nefi Efendi maaş-ı hazırıyla Of Hükûmet Tababetine nakledilmiştir. Siirt Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Müdürü Muharrem Nüzhet Bey maaş-ı hazırıyla Urfa Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Müdürlüğüne, Urfa Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Müdürü Ahmed Hamdi Bey maaş-ı hazırıyla Siirt Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Müdürlüğüne, Doktor Hasan Abdulhalim Bey: İki bin beş yüz kuruş maaşla Gaziantep Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Müdürlüğüne, Doktor Hüsameddin Efendi: altı bin kuruş ücretle Adana Emraz-ı Zühreviye Sertababetine, Foçteyn Hükûmet Tabibi Hıfzı Kamil Efendi: vukubulan istifası kabul edilmiştir. Fenek ve Turanlı Hükûmet Tabibi Mehmed Şükrü Efendi: iki bin kuruş maaşla Foçteyn Hükûmet Tababetine tayin edilmiştir.

Yetimlere Yardım

Yedinci Liste

Yetimlerimize yardım günü olarak kabul edilmiş olan sulhün imzası günü her tarafta vaki olan teberruatın altı listesi evvelki nüshamızda neşrolunmuştur. Bu gün de yedinci listeyi neşrediyoruz. Müteberri ve müteşebbislerine teşekkür olunur.

	Kuruş	Para
Behisni'den	20000	
Araç'tan	2100	
Gümüşhane'den	5470	
Bartın'dan	27898	5
Kif'ten	6850	
Reşadiye'den	8702	20
Yenişehir'den	14204	20
Korkuteli'nden	37900	
	123125	5
Evvelki yekûn	1513459	
Umumi yekûn	1636584	5

Zayi-i Kâbile Şehadetnamesi

Tıp Fakültesi Seririyat-i viladiyesinden istihsal etmiş olduğu kâbilelik şehadetnamesinin Yalova'nın Yunanlılar tarafından işgalini müteakip eşyası meyanında zayi olduğuna dair şayan-ı ihticac vesika ibraz eden Priştine'de mütevellit Zekiye bint-i Hurşid Hanım'a nüsha-yı saniye itası takarrür ettiğinden hüküm olmayan 8 Mayıs 1327 tarih ve 61 numaralı nüsha-yı evveli her kimin yedinde zuhur eder ise hemen istirdat ile Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletine irsali ve hamilinin kefalet-ı kaviyeye rabtı ile isminin inbası bil-umum alakadarana ilan olunur.

Mühlet

Adapazarı 2 Numaralı Divan-ı Harb-i Muvakkat Riyasetinden

Kuva-yı inzibatiyeye gönüllü olarak dâhil olmak cürmüylü maznun-ı aleyh olup Adapazarı 2 numaralı Divan-ı Harb-i Muvakkatinde muhakemesi lazım gelen: Kuvva-yı inzibatiye Alayı 2. Tabur 2. Bölük 1. Takım Kumandanı gönüllü mülazım-ı sani Ahmed Tahir Mümtaz Efendi bin Hamid Bey (Bayezid Hasan Paşa Karakolu sokağında 22 numaralı hanede) ve Kuvva-yı İnzibatiye Alayı 2. Tabur 1. Bölük 3. Takım Kumandanı gönüllü mülazım-ı sani Ahmed Cevdet Efendi bin Osman Selanik hal-i firarda olup derdest edilememiş olduklarından kendilerine on gün mühlet verilmiştir. İşbu müddet zarfında Divan-ı Harbe müracaat etmedikleri takdirde kanuna itaat etmemiş nazarıyla bakılarak hakkında muamele-i gıyabiye yapılacağı ve hukuk-ı medeniyeden bil-iskât emval ve emlakinin taht-ı hacze alınacağı ve Hükûmetin bilumum kuvva-yı müsallehasının kendisini tutmaya, herkesin mahallini ihbara mecbur olacağı, bilahare kendisinin bir güne davaya hakkı olamayacağı Usul-i Muhekamat-ı Cezaiye Kanunnamesinin 371, 372. maddelerinden müstahreç işbu mevadd malum olmak üzere ilan olunur.

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri

Otuz İkinci İçtima

[Geçen Nüshadan Mâbad]

Şimdi bu fiilleri ika eden fail-i aslî olduğu halde buna madde-i kanuniyede yatak ıtlak olunur, tarifiyle bir fiilî yatak addedersek Kanun-ı Ceza itibariyle asıl fiil ve asıl fail hakkında tatbik olunacak ceza ile mücazat edilmeleri icabeden bu adamlara, yataklara mahsus olan ve kanunen fer'an zi-medhal addolunan eşhasa tayin olunan cezayı tertip etmek mecburiyetinde kalır hükkâm.

Bir ses - Hâkim meselesi yoktur.

Necmeddin Molla Bey (Devamla) - Nasıl yok efendim? Ceraim ve ceza hâkimin elinden kurtulur mu? Bu madde bazı icabat dolayısıyla Dâhiliye salâhiyet veriyor, vekâleti idari tedabir almak salâhiyetiyle teçhiz ediyor. Yoksa ahkâm-ı cezaiyenin tatbikine mâni olmak için Heyet-i Celilenizin affına iltihak etmek lazım gelir. O cürmün faili. Binaenaleyh; bendenizce ahkâm-ı umumiyeyi cezaiyemizle bir münafata mahal kalmamak için ve Dâhiliye Vekil-i Muhteremi Beyefendi'nin buyurdukları gibi şu maddeyi izah etmek için ve maksadı, yani tenkili tamamen husule getirebilmek için maddenin son fıkrasındaki "Yatak addolunur." cümlesi tayyolunur. Bunlar hakkında bir hüküm terettüp ediyor. Nakil meselesi... Eğer tecviz ederse Heyet-i Celileniz beşinci madde geldiği zaman arz ettiğim gibi birbirine raptederiz, "Yatak addolunur." cümlesini kaldırırız. Ne fail-i aslî ve ne yatak ve ne de fer'an zi-medhal olmaktan mütevellit teşevvüşat-ı kanuniye ortadan kalkmış olur ve mahkemelerde husule gelen tereddüde mahal kalmaz. Şunu da arz edeyim ki efendiler! Refik Beyefendi biraderimiz mütalâat-ı aliyelerinin ikinci noktasında bu maddenin tayyını teklif ediyorlar. Bu maddenin tayy ve âdem-i tayyının zaten bir tesiri yok ki... Bu madde zaten efal-i cürmiyeden olan efali tasrih ediyor. O fiil mücrimleri hakkında Dâhiliye Vekâleti şu cezayı tatbik edecektir. O fiilin failleri hakkında Dâhiliye Vekâleti şunu yapacaktır diyor. Heyet-i Celilenizin bu hususta münakaşasını pek tabiî görürüm, fakat yazılmış olan efal-i cürmiyenin münakaşasına lüzum görmüyorum. Çünkü efal-i cürmiye, efal-i cürmiyedir ve müddeiumumilerce müstevcib-i takiptir. Başka şey mevzubahis olamaz. Bu fiillerin failleri hakkında terettüb eden cürüm ne ise bu maddede Heyet-i Celileniz onu münakaşa edecektir.

Halis Turgut Bey (Sivas) - Efendiler! Bendeniz esas itibariyle kanunun aleyhindeyim. Burada -dördüncü madde dolayısıyla- bu maddeye taallûk eden köylünün ahvalini arz edeceğim. Malûm-ı âliniz bu madde doğrudan doğruya köylüyü istihdaf ediyor. Çünkü şakiler, köylerde, dağlarda dolaşır, şehirler bundan hariçtir. Yalnız yukarda teşkil olunan aksam müstesna. Köylülerin jandarmalardan çektiğini unutmuşsunuz da ilâveten onlara daha ziyade salâhiyet bahşediyorsunuz. Maddede (bilihtiyar) kaydı vardır. Bu (bilihtiyar) kaydını takdir edecek jandarmadır. Yani takip edecek jandarmadır. Jandarma bir köye gittiği zaman eşkıya hakkında şu veya bundan edindiği malûmat ertesi günü yanlış çıkarsa o zavallı köylüyü de zabıt varakasına dercedecek ve binnetice bu zavallı alet-derecat yatak olacaktır. Sonra Dâhiliye Vekili de onu herhangi bir mahalle nakledecek yahut jandarma falan köye gidip de atına arpa ve saman istemiş veyahut huzur ve rahatları için yatak ve saire talep etmiş, herhangi bir arzusu is'af edilmediği için bundan münfail olan müfreze yine köylünün Heyet-i İhtiyariyesine bu maddeden istifade ederek bir kulp takacak ve o zavallı yine yatak olacak. Efendiler! Refik Bey arkadaşımızın da nazar-ı dikkatinizi celbettiği gibi bu madde ile beşinci maddedeki cezayı nazar-ı itibara alarak, bu madde hakkında icabeden tetkikatı son derece yapmak zarureti vardır. Bunu takdir edecek jandarmalardır. Jandarmaların da maatteessüf zaman dolayısıyla ahvallerini hepimiz biliriz. Ve fiilen vâki olan ahvali de malûmdur. Bunun için tekrar rica ediyorum. Burada icabeden her türlü kuyudu nazar-ı itibara alarak ne derece takyit etmek icabediyorsa o kuyudu va'zedelim. Yoksa köylüyü mağdur bir vaziyete sokmuş oluruz.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendim! Encümen namına bir şey söyleyeceğim. Müsaade buyurun!

Reis - Efendim, söz evvelâ Konya Mebusu Refik Bey'indir. Sonra sizin!..

Refik Bey (Konya) - Dâhiliye Vekil-i Muhteremi Beyefendi buyurdular ki kanunun ruhu aşağı-yukarı bu maddedir. Bu maddede tarif edilen şahsa ceza verilmez, haklarında takibat yapılmaz, alâ-hâlihi bırakılırsa, çok mühim olmak üzere deruhte ettiğim temin-i asayiş meselesi nasıl elde edilebilir veya nasıl temin olunabilir? Müsaadeleriyle arz edeyim ki dördüncü maddede tarif edilen eşhasın Ceza Kanununda muayyen olan cezaları çok ağırdır. Eşkıyayı takip eden, eşkıyayı tahrik eden, yani eşkıyaya riyaset eden kimselerin cezası idamdır. Kırk beşinci madde bu sarahat da sarahat-i katiye ve kâfiyeyi camidir. Dâhiliye Vekâleti çok hafif hattâ ehaff bir ceza olmak üzere bir mahalden diğer mahalle idareten kaldıracak. Hâlbuki bunlar hakkındaki ceza çok ağır ve hatta idamdır. Seyyid Beyefendi buyurdular ki; bu maddede tasrih edilen mevad ile Kanun-ı Ceza arasında münafat yoktur. Halka-yı irfanında bulunduğum ve kendilerine ebediyen hürmetkâr kaldığım Muhterem Seyyid Beyefendi Hazretlerinin müsaadeleriyle diyeceğim ki çok büyük münafat vardır. O münafatı da Fethi Beyefendi cevap verirken arz etmiş bulundum. Kanun-ı Cezada idam cezası vardır, yani eşkıyayı sevk ve bizzat idare ve tahrik eden hakkında idam cezası vardır. Sonra Necmeddin Beyefendi Hazretleri de "Yalnız yatak kelimesi kaldırılırsa zaten bu kanunla Dâhiliye Vekâletine idarî bir salâhiyet verilmiş oluyor beşinci madde ile telif edilebilir."

diyorlar. Müsaadeleriyle arz edeyim ki bu telif, biraz evvel arz ettiğim gibi tehlikeli bir telif olacaktır. Efendim! Biz vekâletin nokta-i nazarına kemal-i hürmetle iştirak ettik, birinci maddeyi kabul ettik. Hakikaten birinci maddenin kabulü lâzım ve zaruri idi. Çünkü katil İlyas gibi bulunduğu mıntıkayı kasıp kavuran bir adamı yine kendi arkadaşı büyük bir fedakârlıkla vurmuş ve bugün Yozgat Adliye Mahkemesince duçar-ı takibat olmuştur. Bu endişe bulunduğundan dolayı efrat, şakinin imhasına kadir ve kabiliyetli olduğu halde kendisinin duçar-ı takibat olacağından endişe ederek Hükûmete müzaharat edememekte idi. İşte birinci madde ile bu salâhiyeti beleğan ma-belâğ vermiş oluyoruz. Ondan sonra polisi, jandarması, adliyesi, her şeyi Ceza Kanuniyle bu gibi efali irtikâp edenleri, bu salâhiyet ve teşkilâtla takibe salâhiyettar olduğu halde, ondan ilerisine gitmek ve ondan ilerisine tecavüz etmek ne ahkâm-ı siyasiye ile ve ne de hikmet-i idare ile kabil-i telif değildir. Evet, dördüncü maddeye şiddetle muarızım, dördüncü maddeyi beşinci madde takip edecek ve artık dördüncü madde kabul edildikten sonra beşinci maddenin kabulü zaruri bir emrivaki haline gelecektir. Onun için tekrar ediyorum; yataklık edenler hakkında dördüncü madde ile tarif edilen eşhas hakkında Ceza Kanununda tayin edilen ceza kâfidir, idamla tehdit olunuyor, fer'an zi-medhal olanlar, derecat üzerine müebbet kürek cezasına müstahak, fail-i müstakile, beş sene, yedi sene, on sene ceza tertip olunuyor. Jandarma ve bu işlerle alâkadar olan kuvva-yı takibiye, bu işe ait olan evrakı ve delâili toplasın, bu işi takiple muvazzaf olan müddeiumumiye tevdi etsin. Mahkemenin cezası kendisinin tertip edeceği cezadan daha çok terhipkâr ve daha çok hadiddir. Eğer Dâhiliye Vekili Bey bu noktada çok ısrar buyuruyorlarsa -pek ümit etmiyorum, bunu izhar etmişlerdir- yine kendileri gelip bu kanunun suret-i tatbikiyle memlekette hâsıl olacak teşevvüşatın ref'i için başka bir şeyi Heyet-i Celilenize arz edecek ve bunun ısdarında ısrar edecektir. Kendilerinden çok rica ederim; bu noktada ısrar buyurmasınlar. Maksatta hepimiz müşterekiz, memleketi kasıp kavuran ruh-ı şekaveti kökünden izale, neye mütevakkıf ise yapalım diyoruz. Esasen bunu mümkün olduğu kadar kabul ediyoruz. Esasat-ı kanuniyemize yeni bir ruh ilâve ediyoruz. Efrat da cürmün ikaından pek çok zaman sonra şaki diye bunların imhasını katlini bir cürüm olarak kabul etmiyor, bir salâhiyet veriyor. Zannediyorum ki bundan ilerisine gitmek ne adaletle ve ne de ruh-ı idarî ile kabil-i telif değildir. Israr ediyorum, teşevvüşat-ı dâhilîyi ve gûnagün teşevvüşatı icabettirecek olan bu maddeyi ve bundan sonra takip edecek olan maddeyi kabul etmeyelim.

Fethi Bey (Dâhiliye Vekili) - Efendim, Refik Bey biraderimiz birinci maddeyi kabul etmek suretiyle büyük bir fedakârlık ettikleri itikadındadır. Yani, biz Hükûmetin her dediğini yaptık, Birinci maddeyi kabul ettik. Artık başka maddelerde ısrar etmesinler dediler. Birinci madde şimdi Kastamonu Mebusu Necmeddin Molla Bey'in izah ettikleri

veçhile esasen ahkâm-ı cezaiyemizle tezat teşkil etmeyen bir maddedir. Yeni bir silâh verilmiş değildir. Ahkâm-ı cezaiyemizde mevcut olan bir meseledir. Şimdiye kadar bu eşkıyayı vuranlar takibat-ı adliyeye mâruz kalıyorlardı. Binaenaleyh bundan sonra bu kanunla bu gibi adamlar takibat-ı kanuniyeye mâruz kalmayacaklardır. Bu esasen mevcut olan bir silâhı takviye etmekten ibarettir. Bu son yataklar hakkındaki ahkâma gelince: Buyuruyorlar ki; esasen ahkâmı cezaiyemizde daha şiddetli cezalar vardır, idam cezası vardır. Fakat bu yataklık fiilini irtikâp etmiş olanların idam olunabilmeleri ve müstahak oldukları cezaya çarpılmaları için kendileri hakkında şahadet edecek adamların bulunması ve yataklık fiilini irtikâp ettiklerine dair delâil-i katiye ile ispat olunması lâzımdır. Yataklık eden adamın yataklık ettiği halk nazarında bir dereceye kadar malûmdur. Fakat buna şahadet edecek bulunur mu rica ederim? Bulunmaz. Binaenaleyh şimdiye kadar ahkâm-ı cezaiyede mevcut olan bu cezalar tatbik edilememiştir. Tatbik edilemez. Çünkü şahit bulmak gayet zordur. Hâlbuki yataklar izale edilmez ve yataklar hakkında bir tedbir ittihaz olunmazsa şekavet izale olunamaz. Şekaveti izale etmek lüzum ve zarureti karşısında bunlar hakkında da bir tedbir düşünmek mecburiyeti vardır. Kendileri memlekette bir şekavet beliyesi mevcut değilmiş gibi mütalâada bulunuyorlar. Ve yalnız bu kanunun tatbikatında husule gelecek suiistimalâtı derpiş ediyorlar. Evvelce de arz ettim. Bu suiistimalâta ne suretle set çekmek mümkünse düşünelim, set çekelim. Fakat yatakları suret-i katiyede masun bulunduracak olursak emin olunuz ki memlekette şekavet izale edilmemiş olacaktır. Bu da Heyet-i Âliyyenizin takdirine ait bir meseledir.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendim bendeniz esasa mütedair söyleyecek değilim. Yalnız Refik Beyefendi ile Seyyid Bey ve Necmeddin Molla Efendi Hazretleri arasında bir hukuk ihtilâfi, mesele-i hukukiyeyi görmek nokta-yi nazarından bir ihtilâf var. Fer'an zi-medhallikle yataklık hakkında bir karıştırma yapıyorlar. Encümende mevcut olan aza bu ciheti nazar-ı itibara almıştır. Kiminin içtihadına göre münafat vardır der, kimisi de yoktur der. Bizim vazifemiz bu cihet değildir. Biz, bunu ahkâm-ı cezaiye nokta-i nazarından tetkik ettik. Bu maddenin esası Dâhiliye Encümenine aittir. Biz bunu adliye Encümeninde tetkik ettik. Ahkâm-ı cezaiyede fer'an zi-medhal vardır. Fer'an zi-medhallik buradaki yatak kaziyesi değildir. Yataklık Necmeddin Molla Bey'in buyurdukları gibi eskiden ceza kanununda varmış. Fakat burada mevcut değildir. Fer'an zi-medhal kaydı vardır. Binaenaleyh burada yataklık fer'an zi-medhallikle katiyen alâkadar değildir. Mahkemeye gittiği zaman Ceza Kanunundaki mevad ile hükmolunur. Demek istiyorum ki; dördüncü maddenin Ceza Kanunuyla ve ceza ile hiçbir münasebeti yoktur, mahkemeler bunu nazar-ı dikkate alacak değildir. Bir hükm-i cedid va'zetmiyoruz, Ceza Kanununun vaziyetiyle alâkadar bir vaziyet ihdas etmiyoruz. Bu ciheti Necmeddin Molla Beyefendiyle, buna itiraz eden Refik Beyefendi'nin tefrik etmeleri lâzım gelirdi. Burada mevzubahis olan keyfiyet idari hükmü tazammun eder. İdari hüküm muvafık mıdır, değil midir? Bunu takdir etmek Adliye Encümeninin katiyen daire-i hukukuna taallûk eden bir mesele değildir. Adliye Encümeni bunu nazar-ı dikkate alamaz. Adliye Encümeni yalnız yataklık keyfiyetini tetkik eder. Esasat-ı idariyeye, bu yataklık keyfiyetine taallûk eden hususatı ve bu tedbir hakkında ne yapılmak lâzım geleceğini Heyet-i Celileniz takdir eder.

Rasih Efendi (Antalya) - Efendim! Madde hakkında beyan-ı mütalâa buyuran arkadaşlarımdan birçokları maddenin tayyında ısrar buyuruyorlar. Maddenin haliyle kalması birçok mahzuru dâi olduğunu söylüyorlar. Bendeniz de arkadaşlarımın bu fikrine iştirak ediyorum. Madde aynı halde kalacak olursa birçok mahzuru davet edecektir. Bugün şikâyet ettiğimiz vaziyetten daha ziyade fena ve daha elim bir vaziyet hadis olacaktır. Çünkü Adliye Encümeninde bulunan arkadaşlar kabul buyururlar ki "hakikaten yatak kime denilir" bu tespit edilecek ve yataklık ettiği hakkındaki tahkikat ne suretle yapılacak ve ne gibi esas onun yatak olduğunu kabul ettirecek de idare memuru da onu nefyettirecektir. Bu cihet tespit edilmemiş, meskût kalmıştır. Bu tespit edilmediği için madde üzerindeki münakaşamızın uzaması en ziyade bu noktadandır. Eğer bu cihet tespit edilmeyecek olursa bu maddenin tatbikinde köylerde az çok serveti veya mevkii olan yahut az- çok dili olan; yani şikâyet hakkını istimal etmesini bilen her ferd-i millet her gün için Hükûmetin önünde, valinin, mutasarrıfın, nahiye müdürlerinin kapısı önünde nefye müheyya bulundurulur. (Alkışlar) Onun için arkadaşlar! Yatak, evet, belki memlekette yatak vardır. Ben Fethi Beyefendi'nin söylediği gibi memleketim hakkında uluorta gidemem ve milletim hakkında o kadar uluorta söz söyleyemem. Fakat hakikaten memleketimiz Harb-i Umumînin son senelerinde askerliğin temadisi ve firarilerin çoğalması yüzünden memleketimizin birçok yerlerinde, dağlarda dolaşan serseriler göründü. Fakat efendiler! İyice tetkik edilirse Harb-i Umumînin son senelerindeki maişet zorluğu,

es'ar pahalılığı, paramızın düşkünlüğü yüzünden asayişi idareye memur olan kimseler dağlarda dolaşanları kendileri himaye etmişlerdir. Açık konuşalım, açık dertleşelim ki dert, pek açık olarak deşilsin de tedavisini Dâhiliye Vekilimiz yapabilsin. Yoksa üzerinden şöyle geçecek olursak o vakit yine vur abalıya olur. Bu derdin de çaresi bulunmaz. Dert; yalnız köylerde değildir. Arkadaşlar! Eğer dert aranacak olursa; yatak öyle noktalara, öyle mevkilere ve öyle kürsülere ve masalara dayanır ki o zaman, o vaziyet karşısında memleketimizin idaresinde eli olan her ferdimiz, yani hepimiz kızaracak bir hale geliriz. Onun için bu madde-i kanuniyenin tatbikatındaki yanlışlıklardan memleketimizin idaresinde alâkadar olduğumuz için biz de aled-deracat mesulüz.

Refik Bey (Konya) - Islah edilmediğinden dolayı...

Rasih Efendi (Antalya) (Devamla) - Islah edilmediğinden dolayı ve şimdiye kadar bu derde çare bulunamadığından dolayı. Bakarsınız ki bir memur suiistimalinden veyahut şekaveti idame ettirdiğinden veya irtikâp ve irtişasından dolayı azledilmiştir. Fakat bir de bakarız ki cevaz-ı istihdam kararı alır, beraat eder, yine memuriyetine geçer. Şekaveti kökünden kazımak istiyorsak Hükûmette, idarede ciddiyet esasını kabul edelim. İdarede ciddiyet, takipte ciddiyet yapabilecek miyiz? Araba ile ud ile takibe çıkanları gözümle gördüm. Arkadaşlar araba ile gider içinde ud da var. (Handeler) Gider istediği gibi âlemi yapar, karşısında şekavet yaparlar. Köyler yanar, adamlar vurulur, evler basılır, o yine orada âlemindedir veyahut köylülerle haber gönderir bakın bir şey var mı diye ve bunun birçok şekillerini gördüm. Onun için iptida bu kanunu mevki-i meriyete va'zederken en evvel kendimize aidolanı temin etmek icabeder. İdarede ciddiyet, takipte ciddiyet... Bunu yapabilecek miyiz? İdarede ciddiyet, takipte ciddiyet olduğu gün dağda şaki kalmaz, köyde yatak da kalmaz. Şekaveti de yatakları da büyüten, çoğaltan varsa idaredeki takipteki ciddiyetsizliğimizdir. Onun için iptida halledeceğimiz, iptida deva bulacağımız maraz buradadır. Ciddî takip etmeli, idareyi ciddî görmeliyiz. İdareyi ciddî görmezsek takibi ciddî yapmazsak vur abalıya kabilinden köylüleri biraz daha soydurmuş oluruz. Onun için bu maddeyi tespit ve kabul edip mevki-i meriyete vazederken eğer yatağın ne suretle tespit edilmesi icap edeceğini idare memurlarının takdirine terk ederek bırakacak olursak emin olunuz ki bugünkü şikâyetten fazla şikâyeti bu maddenin tatbikinden dolayı göreceksiniz. Çünkü efendiler; bu madde doğrudan doğruya halk ile temas eden, alâkadar neferler bunu ya takdir edecekler veya etmeyeceklerdir veyahut iş doğrudan doğruya suiistimale müncer olacaktır. Biz suiistimale meydan vermemekle ona imkân bırakmamakla, ipucu vermemekle mükellefiz. Onun için yapacağımız bir kanunda suiistimal imkânı var mı? Onu hissettik mi ıslah etmek mecburiyetindeyiz. Binaenaleyh bu maddeyi ıtlak üzere bırakmak, memleketi Heyet-i Umumiyesiyle her gün için nahiye, kaza Hükûmet daireleri önüne, liva Hükûmet dairesi önüne, nasıl ki seferberliğin ilânını bir madde ile ilân ederseniz memlekette ikinci bir seferberliğin ilân edildiğini bildiriyorsunuz. Evet belki memlekette yatak vardır. Onun için efendiler! Şakileri takip etmekle beraber yatakların da takibi zaruridir, lâbüddür ve herkes memleketin emniyetiyle ve sükûnetiyle mükelleftir; ihlâl ile mükellef değildir. Bunu herkes bilmeli. Bu suretle hakikaten ahlâksızlar nefyedilmelidir, icla edilmelidir, hattâ caniler için bile nefyi kabul etseniz daha iyidir. Zira caniler, hapishanede yine cinayetlerini idame ediyorlar. Onun için maddenin birinci fıkrası doğrudan doğruya birinci maddeye aittir. Yani "Şekavete dâhildir."

Birinci fıkra: Uzaktan ve yakından eşkıyayı idare etmek, eşkıyayı sevk etmek, eşkiya çetesi tertip etmek, bunlar doğrudan doğruya şekavettir. Bundan dolayı bu fıkranın bu maddeden tayyı ile birinci maddeye ilâvesini teklif ediyorum.

Diğer fıkarat: Yatak ne suretle tertip edilir, bunlardan bahsediyor. Bu ciheti düşünmek icap eder. Bendeniz şu suretle düşündüm. Eğer siz de tensip buyurursanız arz edeceğim şekilde maddeyi tadil edelim.

Yatak olduğu ihbar edilen şahsın sakin bulunduğu mahallin idare memuru ile jandarma kumandanı tarafından müştereken o şahsın sakin bulunduğu mahalle veya karyenin civarındaki üç mahalle veya karyede tahkikat yapılsın ve bu tahkikat neticesinde kendilerine onun yatak olduğuna dair kanaat gelirse o zaman yataklık hakkındaki muamele

icra olunsun. Yoksa yalnız karakolların yapacağı tahkikat ile bir şahsın yatak olacağını kabul edersek bu madde fayda yerine zarar verir. Mâruzâtım bundan ibarettir.

Reis - Feridun Fikri Bey! Encümen namına söyleyecek misiniz?..

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Sarfınazar ediyorum.

Reis - Kifayet-i müzakere hakkında takrir vardır efendim.

Hasan Fehmi Efendi (Kastamonu) - Müsaade buyurursanız bendeniz bir iki şey söyleyeceğim.

Reis - Aleyhinde mi?

Hasan Fehmi Efendi (Kastamonu) - Hayır efendim, lehinde söyleyeceğim.

Yusuf Akçura Bey (İstanbul) - Efendim! Bendeniz de kısaca kifayet-i müzakere aleyhinde söyleyeceğim.

Efendim! Hükûmetimiz teklif olarak bir kanun lâyihası getiriyor ve onun ikinci maddesinde şimdi mevzu bahis ettiğimiz meseleden bahsediliyor. Öyle ya!.. Hükûmetin lâyihası mütehassıs encümenlere, Dâhiliye ve Adliye encümenlerine gönderiliyor ve her iki encümen de bu ikinci maddeyi daha ziyade genişleterek kabul ediyorlar. Fakat bu dördüncü maddenin müzakeresine ibtidar olunduğundan beri buradayım. Bu madde hakkında ne Dâhiliye ve ne de Adliye Encümeni namına kimse söz söylemedi. Adliye Encümeni kâtibi Feridun Fikri Bey söz söyledi. Fakat Adliye Encümeni namına söyleyip söylemediğini bendeniz şahsım hesabına anlayamadım. Eğer bu zat, encümende bu esası daha sarahatle kabul buyurmuş iseler nokta-i nazarlarını Hükûmetin lehinde olarak izah etmeleri lâzım gelirdi ki bu yapılmadı gibi geliyor. Binaenaleyh meseleye hitam vermeden evvel Refik Bey biraderimizin tabiriyle birisi hikmet-i hükûmet ve diğeri de hikmet-i adalet nokta-i nazarından düşündüklerini mademki Hükûmetle anlaşarak önümüze sermişlerdir izah etmelerini rica ediyorum.

Reis - Efendim müzakerenin kifayetini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmemiştir.

Necati Bey (İzmir) - Efendim Feridun Fikri Bey, Adliye Encümeni namına beyan-ı mütalâa etmiştir. Fakat verilen bu izahat kâfi görülmüyorsa izahat-ı lâzımede bulunalım. Zaten madde sarihtir.

Yusuf Akçura Bey (İstanbul) - Bu bapda Dâhiliye Encümeninden kimseyi dinlemedik.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Asıl Dâhiliye Encümenine taallûk eder. (Adliye Encümeni Reisi izahat versin, sadaları)

Reis - Hakikaten Adliye Encümeni Reisini burada göremiyoruz. Adliye Encümeni Reisi kimdir efendim?

Yusuf Kemal Bey (Sinop) - Bendeniz efendim. Yalnız bu kanun Adliye Encümeninden geçerken bendeniz İstanbul'da mezunen bulunuyordum. Onun için şimdi Adliye Encümeni Reisi sıfatıyla söz söyleyemem. O zaman Necati Bey bulunmuştur. Binaenaleyh encümen namına beyan-ı mütalâa etmesini Necati Bey'den rica ederim.

Yusuf Akçura Bey (İstanbul) - Efendim! Dâhiliye Encümeninin nokta-i nazarını öğrenmek isteriz.

Necati Bey (İzmir) - Efendim! Adliye Encümeni on beş kişiden ibarettir. Bu kanunu, arkadaşlarımızdan herhangisi müdafaa edebilir.

Reis - Efendim anlaşıldı. Esasen müzakere kâfi görülmemiştir. Müzakereye devam edeceğiz. Fakat şunu arz edeyim ki hakikaten

encümen reisleri, mazbata muharrirleri ve sairesi karışmıştır. Vakit de geçmiştir. Müsaade ederseniz pazartesi günü aynı ruzname ile saat bir buçukta içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Teşkilât-ı Hazariye Dolayısıyla Açıkta Kalacak Olan Erkân, Ümera, Zâbitan ve Mensubîn-i Askeriyeye 1339 Senesi Nihayetine Kadar

Tam Tahsisat İtasındaki Kanunu Kabul Edenler

Şakir Bey (Çatalca), Talat Bey (Kengırı), Ziya Bey (Kengırı), Hakkı Tarık Bey (Giresun), Ali Rıza Bey (Kastamonu), Mehmed Bey (Karesi), Ahmed Hamdi Bey (Bozok), Emin Bey (Tokat), Yusuf Kemal Bey (Sinop), Faik Bey (Ordu), Yusuf Ziya Bey (Zonguldak), Osman Niyazi Bey (Karesi), Emin Cemal Bey (Bolu), Ali Şuuri Bey (Karesi), Kâmil Efendi (Karahisar-ı Sahib), Halil Bey (Ertuğrul), Hilmi Bey (Artvin), Ömer Efendi (Kars), Muammer Bey (Sivas), Hasan Bey (Antalya), Dr. Halid Bey (Kayseri), Ali Bey (Lâzistan), Dr. Fuad Bey (Kırkkilise), Mahbub Efendi (Kırşehir), Mustafa Necati Bey (İzmir), Dr. Mustafa Bey (Çorum), Besim Atalay Bey (Aksaray), Ali Bey (Karahisar-ı Sahib), Ekrem Bey (Lâzistan), İsmail Bey (İstanbul), Ali Rıza Bey (İstanbul), Abdurrahman Şeref Bey (İstanbul), Naim Efendi (Konya), Cemil Bey (Tekirdağ), Süleyman Necmi Bey (Canik), Şükrü Bey (Bolu), İbrahim Bey (Ertuğrul), Talat Bey (Canik), Münib Bey (Van), Necati Bey (Bursa), Ömer Mümtaz Bey (Ankara), Hamdi Bey (İstanbul), Şeyh Seyfi Efendi (Kütahya), Musa Kâzım Bey (Karahisar-ı Sahib), İbrahim Süreyya Bey (İzmit), Besim Bey (Mersin), Ali Şadi Bey (Kozan), İsmail Bey (Ordu), Şevket Efendi (Giresun), Eyub Sabri Efendi (Konya), Hamdi Bey (Ordu), Yahya Kemal Bey (Urfa), Esad Bey (Amasya), Murad Bey (Antalya), Mehmed Bey (Çanakkale), Ahmed Şükrü Bey (Dersim), Salih Bey (Bozok); Feridun Fikri Bey (Dersim), İbrahim Bey (İzmit), Veled Çelebi Efendi (Kastamonu), Refet Bey (Bursa), Sadık Bey (Karahisar-ı Sahib), Celâl Nuri Bey (Gelibolu), Ahmed Saki Bey (Antalya), Muhiddin Bey (Elâziz), Emin Bey (Eskişehir), Haydar Âdil Bey (Karesi), Mehmed Bey (Diyarbakır), Ahmed Muhtar Bey (Trabzon), Hasan Bey (Trabzon) Ahmed Remzi Bey (Gaziantep), Saib Bey (Kozan), Rahmi Bey (İzmir), Atâ Bey (Niğde), Süleyman Sırrı Efendi (Trabzon), Sabit Bey (Kayseri), Vâsıf Bey (Saruhan), Mazhar Müfid Bey (Denizli), Tahir Efendi (Giresun), Veysel Rıza Bey (Gümüşhane), Şefik Bey (Bayezid), Halid Bey (Kastamonu), Raif Efendi (Erzurum), Hilmi Bey (Zonguldak), Cavid Paşa (Canik), Hakkı Bey (Van), Süleyman Sırrı Bey (Bozok), Musa Kâzım Bey (Giresun), Talat Bey (Ardahan), Necib Bey (Mardin), Arif Bey (Eskişehir), Mustafa Bey (Tokat), Nazmi Bey (Hakkari), Hüsrev Bey (Urfa), Hüseyin Baki Bey (Burdur), Mahmud Efendi (Siverek), Cûdi Paşa (Siverek), İsmail Bey (Karahisar-ı Şarki), Rasih Efendi (Antalya), Kâzım Bey (Ergani), Halil Bey (Ordu), Osman Kadri Bey (Muş), Galib Bey (Niğde), Rahmi Bey (Trabzon); Ragıb Bey (Zonguldak), Tevfik Fikret Bey (İçel), Şükrü Bey (İzmit), Hacı Mehmed Bey (Maraş), Mahmud Nedim Bey (Malatya), Dr. Fikret Bey (Ertuğrul), İhsan Bey (Ergani), Ferid Bey (Kütahya), Abdullah Azmi Efendi (Eskişehir), Yusuf Akçura Bey (İstanbul), Ali Fuad Paşa (Ankara), Süleyman Sudi Bey (Bayezid), Hüseyin Hüsnü Efendi (Isparta), İsmet Bey (Çorum), Musa Kâzım Efendi (Konya), Münir Bey (Erzurum), Yahya Galib Bey (Kırşehir), Ragıb Bey (Kütahya), Ali Süruri Bey (Karahisar-ı Şarki), Haydar Rüşdü Bey (Denizli), Feyzi Bey (Diyarbakır), Mustafa Feyzi Efendi (Konya), Ahmed Hilmi Bey (Kayseri), Mustafa Efendi (Konya), Halil Bey (Zonguldak), Mustafa Şeref Bey (Burdur), Hilmi Bey (Ankara), Mehmed Emin Bey (Karahisar-ı Şarki), Halil Hulki Efendi (Siirt), Rüşdü Paşa (Erzurum), Ağaoğlu Ahmed Bey (Kars), Halis Turgud Bey (Sivas), Mükerrem Bey (Isparta), Halet Bey (Erzurum), Necib Ali Bey (Denizli), Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane), Mustafa Zeki Bey (İzmit), Şükrü Bey (İzmir), Reşad Bey (Saruhan), Refik Bey (Konya).

(Reddedenler)

Ziya Bey (Erzurum)

(Müstenkif Olanlar)

Abdülgani Bey (Mardin)

Otuz Üçüncü İçtima

8 Teşrinievvel 1339 Pazartesi

Birinci Celse

Reis: Reis-i Sani Ali Fuad Paşa Hazretleri

Kâtipler: Haydar Rüşdü Bey (Denizli) Ragıb Bey (Zonguldak)

1- Zabt-ı Sabık Hulâsası:

Reis - Celseyi açıyorum efendim. Zabt-ı sabık hulâsası okunacak:

Reisisani Ali Fuad Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde bil-inikat zapt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul edildi. Evrak-ı varide hakkında icabeden muamele yapıldıktan sonra Tıbb-ı Adlî Müessesesine müteallik Malatya Mebusu Dr. Hilmi Bey'in sual takririne dair Adliye Vekili Seyyid Beyefendi'nin izahatı istima olundu. Ba'dehu Teşkilât-ı hazariye dolayısıyla açıkta kalan erkân, ümera, zâbitan ve mensubîn ve memurîn-i askeriyeye verilecek maaş ve tahsisat hakkındaki teklif-i kanunînin müzakeresine geçildi. Geçen içtimada müzakeresi kâfi görülmüş olan birinci maddenin tayyı kabul ve lâyiha-yi kanuniyenin müteakip maddeleri buna göre tashih edildi. Badet-tashih birinci madde tadilen ikinci ve üçüncü maddeler aynen kabul ve kanunun Heyet-i Umumiyesi tayin-i esami suretiyle reye vaz'olundu ve teneffüs için celse tatil edildi.

İkinci Celse

Ali Fuad Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde küşat edildi. Teşkilât-ı hazariye dolayısıyla açıkta kalan erkân, ümera, zâbitan, mensubîn ve memurîn-i askeriyeye verilecek maaş ve tahsisat hakkındaki kanunun 145 reyle kabul edildiği tebliğ olunduktan sonra izale-i şekavet lâyiha-yi kanuniyesinin müzakeresine geçildi. Lâyihanın Heyet-i Umumiyesi hakkındaki müzakere evvelki içtimada kâfi görülmüş olduğundan maddelerin müzakeresine ibtidar olundu. Birinci madde Kastamonu Mebusu Necmeddin Molla Bey'in nazar-ı itibara alınan takririne göre tadil ve tespit edilmek üzere encümene iade ve ikinci ve üçüncü maddeler aynen kabul edildi. Dördüncü maddenin bakiye-i müzakeresine içtima-i âtide devam olunmak ve pazartesi günü içtima edilmek üzere celseye hitam verildi.

Reis - Efendim! Zapt-ı sabık hulâsası hakkında bir mütalâa var mı? Zapt-ı sabık hulâsası aynen kabul edilmiştir.

1- Evrâk-ı Varide:

Tekâlif

1. -Hayvanat-ı bakariyenin ıslahı hakkında Kastamonu Mebusu Hasan Fehmi Efendi'nin teklif-i kanunisini Lâyiha Encümenine gönderiyoruz.
2. -Açıkta kalan ümera ve zâbitanın iktidarlarına göre, orduda muavin olarak istihdamları veya mektep muallimliklerine tayini hakkında Canik Mebusu Cavid Paşa'nın teklif-i kanunisini keza Lâyiha Encümenine gönderiyoruz.

3. -Yaban domuzlarının itlafı hakkında İzmir Mebusu Mustafa Rahmi Bey'in ve refikinin teklif-i kanunisini Lâyiha Encümenine gönderiyoruz.

Mazbatalar

4. - Ol baptaki karara tevfikan mülga Meclis-i Mebusandan bu kere mevrut kararnameler var. Bunlar da ait oldukları encümenlere havale edilecek efendim.

Tezkereler

5. - On altıncı Fırka Sertabibi Kaymakam Haşim Bey'in takdirname ile taltifi hakkında Başkumandan Gazi Paşa Hazretlerinin tezkereleri vardır okuyoruz.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

On altıncı Fırka Sertabibi künyesi zirde mâruz Kaymakam Haşim Bey'in (1322 - 21) bir defa Sakarya Muharebatındaki hidematından dolayı İstiklâl Madalyasıyla taltif edildiği halde son harekât-ı taarruziyedeki hizmetine mükâfaten de ikinci defa

olarak aynı madalya ile taltif edildiği anlaşılmış ve ikinci vesika iptal edilmiştir. Ancak mumaileyhin 26, 27 Ağustos 1338 ve Başkumandan Muharebelerinde ateş altında gezerek umur-ı sıhhiyeyi hüsn-i idare ve mecruhların nakline bilfiil nezaret ve hizmet eylediği ve her halde şayan-ı taltif bulunduğu müteselsilen tasdik ve inha kılındığından işbu hidematından dolayı takdirname ile taltifi muvafık görülmüştür. İfa-yı muktezasına müsaade buyurulmasını rica ederim efendim.

4.10.1339
Başkumandan
Gazi Mustafa Kemal
Fırka 16 Sertabibi
Kaymakam
Ahmed Haşim Bey bin İbrahim
Yanbolu
(1322-21)
14 Kânunuevvel 1322
Nasbi: 15 Teşrinievvel 1337

Reis - Efendim! Başkumandanlığın tezkeresini rey-i âlilerine vaz'edeceğim. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Takrirler

6. -Ruznamenin 34. maddesinde Düyunu Umumiye kadrosu hakkındaki teklifin müstacel ruznameye alınması hakkında otuz imzalı takrir:

Riyaset-i Celileye

Bugünkü ruzname-i müzakeratın 35. maddesinde mukayyet Lâzistan Mebusu Ekrem Bey'in (Düyun-ı umumiye kadrosunun hemen, tespitine bir karar itasına) dair olan temenni takririnin (Mütareke bidayetinde vatanın emr-i müdafaası maksadıyla ika edilen ceraim hakkındaki kanun lâyihasını) müteakip müzakere olunmasını teklif ve rica ederiz.

6 Teşrinievvel 1339

Lâzistan Ekrem, Denizli Necib Ali, İstanbul Akçuraoğlu Yusuf, Urfa Hüsrev, Gelibolu Celâl Nuri, Kütahya Recep, Lâzistan Ali, Tekirdağ M. Cemil, Kütahya Cevdet, Diyarbakır Ziya Gökalp, Siirt Mahmud, Karesi Ahmed Süreyya, Amasya Esad, İzmit Saffet, İzmit Mustafa, İzmit Ahmed Şükrü, Trabzon Rahmi, Ordu Recai, Dersim Feridun Fikri, Trabzon Nebizade Hamdi, Bolu Cevad Abbas, Bozok Salih, Zonguldak Ragıp, İzmir Mustafa Necati, Çatalca Şakir, Menteşe Yunus Nadi, İçel Tevfik, Lazistan Rauf, Karesi Mehmed Vehbi.

Reis - Müstacel ruznamemiz malum-ı âliniz beş maddedir. Eğer kabul buyurursanız altıncı madde olarak bunu alalım. Binaenaleyh asıl ruznamemizin 34. maddesindeki Düyun-ı Umumiye kadrosu hakkındaki teklifin müstacel ruznameye alınmasını kabul edenler... (Anlaşılmadı sesleri)

Rasih Efendi (Antalya) - Anlayamadık, esbab-ı mucibesi nedir?

Reis - Efendim! Ruznamemizde otuz dördüncü madde olarak...

Ferid Bey (Kütahya) - Esas mesele nedir? Anlamadık.

Reis - Efendim!

Ruznamemizin 34. maddesi olan Düyun-ı Umumiye kadrosunun hemen tespitine bir karar ittihazına dair Lâzistan Mebusu Ekrem Beyle rüfekasının takriri var. İstiyorlar ki müstacel ruznameye alalım. (Sebep ne sesleri)

Ali Saib Bey (Kozan) - İzah etsinler efendim.

Reis - Malûm-ı âliniz ruznameye Heyet-i Celileniz daima hâkimdir. Mesele basittir. Deniliyor ki ruznamemizin 34. maddesinde mevcut olan bir takriri müstacel ruznameye alalım. (Takrir sahibi izah etsin sesleri) Müstacel ruznamemiz beş maddedir.

Yusuf Akçura Bey (İstanbul) - Takrir sahibi izah etsin efendim!

Reis - Binaenaleyh doğrudan doğruya teklif edeceğim.

Ferid Bey (Kütahya) - Efendim esas meselenin ne olduğu anlaşılmadı. Düyun-ı Umumiye kadrolarının tespiti Maliye Vekâletine taallûk eden bir mesele olduğu gibi Heyet-i Celilenin muhtelif encümenlerine de taallûk eden bir meseledir. Meselenin esasını anlayamadığımız için derhal ruznameye alınıp müzakeresine sebep ne olduğunu bilmiyoruz ve onun için kararlaştıramıyoruz.

Reis - Efendim! Esasen ruznameye alınmış, encümenden geçmiş, merasim-i kanuniyesi ifa edilmiş Heyet-i Umumiyeye gelmiş ve 34. madde olarak ruznamemize girmiştir. Binaenaleyh takrir sahibi olan zat izahat versin!

Ekrem Bey (Lâzistan) - Mesele şudur: Daha evvelce de manzur-ı âliniz olduğu veçhile Düyun-ı Umumiye kadrosunu hemen tespitine dair bir takrir vermiştim. Biliyorsunuz ki biz burada geçenlerde zâbitan hakkında ufak bir parayı müzakere etmek için saatlerce vakit zayi ettik. Hâlbuki öte tarafta bir daire aylarda değil hattâ günlerde binlerce lirayı israf ediyor.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Meselâ bir Arslan Efendi'ye bin lira veriliyor.

Ekrem Bey (Lâzistan) - Bu takrir, manzur-ı âliniz olduysa orada izahat-ı kâfiye vardır. Maktu olarak da tevzi edilmiştir. Binaenaleyh bu takririn hemen müzakere edilerek bir karara raptı için müracaat ediyoruz, mesele bundan ibarettir.

Reis - Efendim! Müsaade buyurursanız... Anlaşılmayacak bir şey yoktur. Arkadaşımızın birisi ruznameye alınmış ve ruznamenin otuz dördüncü maddesine konulmuş bir takririn müstacel ruznameye alınmasını teklif ediyor. Esasen

müstacel ruznameyi tanzim ettiğimiz zaman her takrir teklif edilirken sıra numarasını takip etsin demiştik. Binâenaleyh müstacel ruznamemiz beş maddeden ibarettir. Bu takriri de altıncı madde olarak rey-i âlinize vaz'edeceğim. Kabul edenler lütfen el kaldırsın… Kabul edilmemiştir efendim.

Ekrem Bey (Lâzistan) - Efendiler! Buna hayır demek şu demektir ki...

Reis - Rica ederim, müsaade buyurun.

7- İhtiyat zâbitanının terfihi hakkındaki lâyıha-yi kanuniyenin İzale-i Şekavet Kanunundan sonra müstacelen müzakeresine dair İstanbul Mebusu Ali Rıza Bey'in takriri var, okuyacağız.

Riyaset-i Celileye

İstiklâl Mücadelâtına iştirak eden ihtiyat zabitanının terfihi hakkındaki lâyiha-yi kanuniye bu gün ruznameye ithal edilmiştir. Ordudan terhis edilen ihtiyat zâbitanından henüz bir iş bulamayanlar duçar-ı sefalet olmuştur, işbu kanun lâyihasının müstaceliyet kararıyla İzale-i Şekavet Kanunundan sonra müzakeresini arz ve teklif eylerim.

İstanbul

Ali Rıza

Ali Saib Bey (Urfa) - Ondan daha evvel müstacelen müzakeresi kabul edilen bir madde var; Kuva-yı Millîye mensubîni hakkındaki Kanun vardır.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Reis Paşa Hazretleri! İmar Vekâleti meselesi var, daha mühimdir.

Reis - Rica ederim, sükûneti ihlâl etmeyelim. Efendim! İhtiyat zâbitanının terfihi hakkında olan bu lâyiha-yi kanuniye ruznamenin kaçıncı maddesidir, bilmiyorum. (40. madde sesleri) Evet efendim... Malûm-ı âliniz, Meclis-i Âliniz ruznamesine hâkimdir. Ancak ruznameyi tanzim için bir usul ittihaz edilmiştir. Bu gibi teklifler ruznameye bir tertip ve sıra dairesinde ithal edilir. Demin arz ettim ki müstacel ruznamede beş madde vardır. Bunun da altıncı olarak dercini rey-i âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın Kabul edilmiştir. Evrak-ı saireye geçiyoruz.

8- Evrâk-ı Saire:

İstanbul'un tahliyesi münasebetiyle İstanbul Şehremanetinden, Giresun Mutasarrıflığından ve Pavli Belediye Riyasetinden mevrut tebrik telgrafları var, müsaade ederseniz telgraflar okunsun!

Necati Bey (İzmir) - Bu bapta takrir var, müzakere edeceğiz. (Gürültüler)

Reis - Müsaade ederseniz telgrafları okuyalım:

Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyasetine

Halaskar ordumuzun sevgili İstanbulumuzu işgalinden dolayı Pavli nahiyesi ahalisi arz- ı minnettari ve beyan-ı teşekkürler eder.

Pavli Belediye Reisvekili

Mahmud

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

Cemiyet-i umumiye-i belediye beş seneden beri kâbus tazyiki altında bulunduğu kuva-yı işgaliyeden istihlâsını temin eden Meclis-i Âliye ve onun Muhterem Reisi Gazi Paşa Hazretlerine şehrin hissiyat-ı şükür-güzarî ve minnettarisinin iblâğına müttefikan karar verdiğini tazimat-ı mahsusama terdifen arz eylerim ferman.

4 Teşrinievvel

Şehremini Vekili

Ali Haydar

Necati Bey (Bursa) - Kime yazılıyor efendim?

Reis - Meclis Riyasetine yani Meclis-i Âlinize...

Ankara'da Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

Tarih-i cihanın kaydetmediği bir muzafferiyet-i azîme neticesi olarak düşmanı o güzel İstanbulumuzdan kahren ve ahden çıkaran şanlı Türk ordusu bugün o mübarek İstanbul'a pür-şan ve şeref duhul ile bu yevm-i mesudu bizlere göstermesinden dolayı Cenab-ı Hakk'a secde-i şükran ve başta zat-ı devletleri olduğu halde şeci' ordumuza ve Büyük Millet Meclisi Heyet-i Celilesine liva halkı namına arz-ı minnettarî eyleriz efendim.

Müftü-yi Liva Ali Fikri

Giresun Mutasarrıfı Mehmed Rifat

Müdafaa-i Hukuk Reisi Hasan

Belediye Reisi Hüseyin

Reis - Efendim! İstirhamım, okunan şu üç telgrafa Divandan riyasetten münasip cevaplar yazılsın. (Hayır hayır sesleri)

Necati Bey (İzmir) - Bu bapta takrir var. (Gürültüler)

Dr. Fikret Bey (Ertuğrul) - Paşa Hazretleri rica ederim takrir müzakere olunmadan Şehreminine cevap verilmesin!

Reis - Peki efendim müsaade buyurun diğer iki telgrafa da cevap vermeyelim mi? (Onlara verilsin sesleri)

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Şehreminine verilecek cevabi telgraf, İstanbul halkına aittir. Şehremini meselesi ayrı bir meseledir. Telgrafın yazılması icap eder. (Hayır sesleri)

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Şehremininin hatası İstanbul halkına mı aittir?

Reis - Hilmi Bey, rica ederim. Sükûneti ihlâl etmeyiniz. Efendim tensip buyurursanız münasip cevap verelim.

9- Efendim, İstanbul'a giden Heyet-i Mebuseye lâzım olan hürmet gösterilmediğine dair kırk iki imzalı takrir var:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

İstihlâs günü resmen Türkiye Büyük Millet Meclisi namına İstanbul'a gönderilen heyete karşı lâzım olan hürmeti göstermeyerek lakayt bir vaziyet alan makamat-ı resmiyenin işbu tekâsülleri hakkında Divan-ı Riyasetçe icabeden muamelenin ifasını rica eyleriz.

7 Teşrinievvel 1339

İzmit İbrahim Süreyya, Gelibolu Celâl Nuri, Çorum Ferid, Ertuğrul Dr. Fikret, Isparta Hüseyin Hüsnü, Canik Cavid, Afyonkarahisar İzzet Ulvi, Konya Mustafa, Konya Kâzım Hüsnü, Kengırı Mustafa Abdülhalik, Karesi Ali

Şuuri, Kastamonu Halid, Bolu Şükrü, Eskişehir Abdullah Azmi, Isparta Hafız İbrahim, Konya Naim Hazım, Ertuğrul Halil, İçel, Karesi Haydar Âdil, Karesi Ahmed Süreyya, Kastamonu Hasan Fehmi, Bayezid Süleyman Sudî, Ergani Kâzım Vehbi, Kütahya Cevdet, İstanbul Ahmed Hamdi, Hakkari Nazmi, Zonguldak Tunalı Hilmi, Burdur Mustafa, Karahisar-ı Şarki Mehmed Emin, Erzurum Halet, Tokat Mustafa, Saruhan Reşad, Eskişehir Emin, Ordu Recai, Ordu İsmail, Erzurum Rüşdü, Kars Ömer, Van Münib, Çorum Mustafa, Gümüşhane Zeki Çatalca Şakir, İzmit Mustafa. (Söz isteriz sesleri)

Reis - Müsaade buyurunuz, müzakereyi kabul ederseniz müzakere ederiz. Efendim! Divan-ı Riyaset bu meseleyi günü gününe, saati saatine takip etmiştir. Müsaade buyurursanız bu vakte kadar bu bapta cereyan eden muameleyi arz edeyim. Bir kere vaziyet tenevvür etsin!

Efendim! Malûm-ı âliniz geçen çarşamba günü İstanbul halkı namına Müdafaa-i Hukuktan Heyet-i Celilenizi davet ediyorlardı.

Ali Saib Bey (Kozan) - O halde müzakere açılmıştır.

Reis - Müsaade buyurun efendim! Nizamname-i Dâhilîde musarrahtır. Meclisin haysiyetine ait olan mesail ile Divan-ı Riyaset meşgul olur. Nizamnamede sarahat vardır. Bunun üzerine çarşamba günü burada bir Heyet-i Mebuse intihap edilmişti ve Heyet-i Mebuseye Birinci Reisvekili Sabri Bey Riyaset ederek gönderilmişti. Ve İstanbul Şehremanetine şöyle bir telgraf çekildi: "İstanbul'da icra olunacak merasimde bulunmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi namına Birinci Reisvekili Sabri Beyefendi'nin taht-ı riyasetinde on dört kişilik bir heyetin yarınki perşembe günü buradan hareket edeceğini beyan ederim." Demek ki çarşamba günü akşamı riyaset bu heyetin hareketini ihbar etti. Bundan başka davet edenlere de ayrıca malûmat verdi. Bundan başka Nafia Vekâletine de heyetin şerefiyle mütenasip vagon ve sairenin tedariki için icabeden tezkereleri yazdığı gibi vaktin müsaadesizliğini nazar-ı itibara alarak doğrudan doğruya Anadolu Demiryolları Müdüriyet-i Umumiyesine de keza malûmat vermiştir. Gazeteler de dün hepimizin malûmu olduğu üzere Heyet-i Mebuse hakkında bazı malûmat veriyordu. Ezcümle Heyet-i Mebuse Reisi Sabri Bey'in Vatan Gazetesinde beyanatı vardı. Bendenizin derakap nazar-ı dikkatimi celbettiği gibi dün Meclisin tatil olması münasebetiyle bazı rüfekanın da nazar-ı dikkatlerini celbederek bendenize malûmat verdiler. Ben de arkadaşlarımla Divan-ı Riyasette meseleyi tezekkür ederek İstanbul Valisi Haydar Bey'den makine başında şifre ile sual ettim. Heyet-i Mebuse nasıl gitti ve nasıl istikbal edildi? Reis Sabri Bey'e de sordum. Şimdiye kadar, bu dakikaya kadar henüz malûmat alamadık. Şimdi malum-ı âliniz Nizamname-i Dâhilîmizde musarrahtır. Bu gibi Meclisin haysiyetine ait mesail doğrudan doğruya Divan-ı Riyasette tetkik edilir, Divan-ı Riyaset neticeyi Meclis-i Âlinize arz eder, Meclis-i Âliniz ona göre bir karar ittihaz buyurursunuz. Şimdi Divan-ı Riyaset bu meseleyi müstacel görmüştür ve tahkikatına devam etmektedir ve henüz bir neticeye iktiran ettirmemiştir. Müsaade buyurursanız bu takriri Divan-ı Riyasete havale ederiz. Derakap neticeyi Heyet-i Âliyyenize arz eder. Belki bugün veyahut yarın tahkikatımızı ikmal eder ve Heyet-i Âliyyenize netice-i tahkikatı arz ederiz. (Münasip sesleri) Nasıl bir karar buyurursanız öyle yaparız. (Hayır sesleri)

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Bir şey sual edeceğim. Bu telgraf saat kaçta yazılmıştır. Ve o zamandan bu ana kadar ne kadar zaman geçmiştir, şimdiye kadar niçin cevap gelmemiştir?

Reis - Efendim dün akşam şifre yazılmıştır. Ve bendeniz takip ediyorum. Cevabını aldığım dakikada…

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Şimdi saat ikiyi çeyrek geçiyor. Niçin cevap gelmiyor?

Reis - Rica ederim o kadar vakit geçmedi, şimdi mesele orada değildir. Divan-ı Riyaset vakit ve zamanında meseleye vaz'-ı yed etmiştir.

Ali Saib Bey (Kozan) - Şehremini herhalde mezbahaya gitmiştir, bulunamamıştır.

Reis - Efendim meseleyi henüz intaç edemedik. Ümit ediyoruz ki bugün veya yarın intaç eder, Heyet-i Umumiyenize arz ederiz.

Onun üzerine Heyet-i Celile karar verir. Müsaade buyurursanız bu takriri Divan-ı Riyasete havale edelim. (Hayır hayır müzakere edeceğiz sesleri)

Reis - Rica ederim efendim, mevzu-ı müzakere nedir? Efendim tetkikatımızın neticesini arz edelim, o zaman söylerseniz. Binaenaleyh müsaade buyurursanız meseleyi rey-i âlilerine vaz'edeyim. Efendim bu mesele hakkında tahkikat yapılmaksızın müzakereyi kabul edenler ellerini kaldırsın, efendim kabul edilmemiştir. (Ekseriyet var sesleri)

Yahya Galib Bey (Kırşehir) - Vallahi kendinizi saydırmazsanız sizi on paraya almazlar.

Reis - Kabul edilmemiştir. (Ekseriyet vardır sesleri) Saydım yoktur efendim.

Ali Saib Bey (Kozan) - Aksini reye koyunuz efendim.

Reis - Kabul edilmiş şeyin aksi reye konamaz. Binaenaleyh Divan-ı Riyasete havale ediyoruz. (Gürültüler) Efendim! Evrak-ı varide bitmiştir. Ruznameye geçiyoruz:

3- Bugün müzakere edilen mevâdd:

1- İzale-i şekavet kanun lâyihası ve Dâhiliye ve Adliye encümenleri mazbataları:

Reis - Ruznamede Şekavet kanun lâyihasına dair Muvazene-i Maliye ve Müdafaa-i Milliye mazbataları vardır. Mevzu-ı müzakere dördüncü maddedir. Söz Fehmi Efendi Kastamonu'nundur. (Gürültüler) Efendim! Rica ederim, müzakereye devam edelim.

Hasan Fehmi Efendi (Kastamonu) - Efendim bu maddenin birçok arkadaşlarımızı endişeye düşürdüğünü görüyorum. Ceza Kanununun madde-i mahsusasında eşkıya ve eşirraya suver ve eşkâl-i muhtelifede yataklık edenlere fer'an zi-medhal addolunmak suretiyle cezalar tayin edilmiştir. Benim anlayışıma göre orada "fer'an zi-medhal" dediğimiz adamlara bu maddede "yataklık" diyor. Bu maddenin zabıta-yi idare elinde suiistimale, zulme alet edileceği korkusu bizi düşündürüyor. Zabıta-yi idare malûm-ı âlileri bir cürmün tahkikat-ı iptidaiyesini yapar. Binaenaleyh el-yevm elimizde vacibülâmel Ceza Kanunu zabıta-yi idareye herhangi bir eşkıya yatağı, fer'an zi-medhal addolunan eşkıya yatağı hakkında tahkikat yapmak, işe vaziyed etmek selâhiyetini vermiş midir? Yatak olduğu maznun olan eşhas hakkında tahkikat yapmak hakkı mevcuttur. Yani eğer bu maddeyi suiistimal edilecek korkusuyla tadil veya teati edeceksek Kanun-ı Cezanın o maddesini de tayyetmekliğimiz icabeder. Şimdi şahsi kanaatime göre…

Mehmed Emin Bey (Tokat) - Usul-ı muhakemat-ı cezaiyededir.

Hasan Fehmi Efendi (Devamla) - Bu madde, bu madde değil bu kanun; hiç şüphe yok ipekten bir gömlek değil, ateşten bir gömlektir. Fakat böyle bir kanunu hepimizin müttefik ve müttehit bulunduğumuz bir zarurete mebni tedvin etmek ve mevki-i tatbika koymak istiyoruz. Şimdiye kadar bugün yataklık cürmüyle taht-ı zan ve taht-ı muhakemeye alınmış, mahkûm olmuş pek az kimselerimiz vardır.

Refik Bey (Konya) - Heyet-i Vekileden kimse yok, bilhassa Dâhiliye Vekili.

Reis - Şimdi telefon ettim gelecekler.

Hasan Fehmi Efendi (Devamla) - Hayatını köylerde geçirmiş olan arkadaşlarımız bilir ki: Şekaveti kendilerine sanat ittihaz etmiş olan kimseleri yaşatan ve şekavette devamlarına başlıca hadim olanlar yataklardır. Yataklar bilhassa diyeceğim, ihtiyarî yataklar ortadan kalkacak olursa benim kanaat-i zatîyem, eşkıya kendi barınması için yer bulamaz. Birçok esbap altında, esbab-ı maddiye ve mâneviye altında eşkıyaların muhitlerinde müteaddit yatakları vardır ve bütün muhit halkı, o eşkıyanın nerede yatıp kalktığını, mühimmat ve saireyi yıpranan elbiseyi kimler vasıtasıyla tedarik ettiğini bilir. Fakat efendiler! Maatteessüf bugüne kadar, ne zabıta-yi idare, ne zabıta-yi adliye marifetiyle bunlar beklendiği derecede tecziye edilmiş değildir. Hattâ biraz evvel arz ettiğim gibi yatak olması dolayısıyla mahkûm olmuş, eğer adliye istatistiklerine bakacak olursak böyle pek az kimse vardır. Böyle şekaveti kendisine sanat ittihaz eden kimselerin başlıca istinatgâhları olan bu yataklar hakkında lâzım ve tehdidatı mutazammın madde koyacak olursak canımız yanmakla beraber maksadı temin edebiliriz. Yoksa bu fedakârlığı yapmayacak olursak bu yapacağımız mevadd-ı

kanunîyenin teminatı kalmamış olacağına kaniyim. Binaenaleyh böyle düşünülen mahzurları dâî olmakla beraber maddeyi kabul etmek lâzımdır. Yalnız Hükûmetin bir nokta üzerinde nazar-ı dikkatini celbetmek istiyorum. Bizde bu şekavet onulmaz bir hastalık mahiyetini iktisap etmiştir. Evvelce bir vilâyet, bir kaza idaresini deruhde etmiş, mebusluk sıfatını iktisap ettikten sonra aflarına mağruren bu kürsüden "Neden bu şekavetin önüne geçmiyorlar?" diye yüksek sesleriyle bağırdıklarını işitiyoruz. Fakat dün bir kaza, bir liva, bir vilâyetin başında bulundukları zamanda ve vesait-i lâzıme bulunduğu halde şekavetin önüne neden geçmemişlerdir? Demek ki önüne geçmek için eksiklikler mevcut olduğunu anlamalıyız. Yani hüsn-i niyetine tamamen kani olduğumuz Hükûmet; acaba bu noktayı tetkik buyurmuş mudur? Altmış, yetmiş sene içinde maalesef ecza-yı memalikimizden ayrılmış, birer hükûmet haline gelmiş veyahut bir devlete merbut olarak kalmış memleketlerimiz var, o memleketlerin şeraiti de aşağı-yukarı fark ile ilâmaşallah Devletimizin yed-i müeyyidine kalan memleketlerimizden çok farklı değildir. Bosna-Hersek idaremizde bulunduğu zaman şekavet feryadı bizi değil, dünyayı rahatsız ediyordu. Arnavutluk keza... Bu hususta herhangi bir tedbire müracaat etmişsek müsmir olmadığını gördük. Ellerinden silâh almaya kalktık. Bir Arnavut'un, bir Boşnak'ın elinden silâhını almak ırzına, namusuna dokunmaktır diye feryatlar kopardılar. Biz de elimizi çektik, gördük ki Avusturya Devleti dört ay zarfında memleketin asayişini matlup dereceye îsal etti.

Dr. Mustafa Bey (Çorum) - Nereden biliyorsunuz?

Hasan Fehmi Efendi (Devamla) - Yok biliyoruz, okuyoruz, işitiyoruz. Sonra Arnavutluk'ta aşağı-yukarı fark ile emniyet ve asayiş yerleşmiş ve yerleşmek üzere olduğunu işitiyoruz. Acaba biz bu derdin devasını neden bulamadık? Onlar bu derde hangi ilâç verdiler de çare buldular? Beyefendiler! Bu halka muvakkat cüret ve cesaret veren silâh bu halkın elinde bulundukça zannediyorum ki bu gibi fenalıkların önüne geçemeyiz. Emniyet ve asayişi; zapt ü rapt işini Hükûmet almış olduğuna göre bendeniz o kanaatteyim ki Hükûmet emniyet ve asayişi takrir etmek için Kanun-ı Cezanın 166. maddesinin vermiş olduğu salâhiyete istinaden memleketin efradını, köylüsünü, şehirlisini silâhtan tecrit etmeli ve silâhtan tecrit etmek için de icap eden esbaba tevessül etmeli. Bendeniz başta birinci derecede bu derde ilâç olacak şeyin bu olduğuna kaniyim. Binaenaleyh, mademki böyle bir zaruret muvacehesinde bulunuyoruz ve kanun da bu fenalığın önüne geçeceğimiz saate kadar mevki-i tatbikte kalacaktır daha fazla zamanımızı kaybetmemek için şu teklif-i kanuniyi şu olduğu şekilde kabul edelim. Kanunun müzakeresini ikmal edelim. Benim reyim bu merkezdedir efendim.

Reis - Yusuf Akçura Bey buyurunuz.

Yusuf Akçura Bey (İstanbul) - O gün söyledim.

Reis - Sarfınazar mı ettiniz?

Yusuf Akçura Bey - Hayır, söyleyeceğim şeyi o gün söylediğim için şimdi artık bir şey söylemeyeceğim.

Reis - Efendim! Dördüncü maddenin müzakeresi hakkında başka söz alan arkadaş kalmamıştır.

Esad Bey (Lâzistan) - Reis Bey! Bu maddeler en mühim madde olduğu halde ekseriyet yok.

Reis - Efendim! Müsaade buyurursanız on beş dakika teneffüs etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

İkinci Celse

İkinci Reisvekili İsmet Beyefendi

Kâtipler: Ragıb Bey (Zonguldak), Falih Rıfkı Bey (Bolu)

2 - İstanbul'a giden Heyet-i Mebuseye

lâzım gelen hürmet gösterilmediğine dair doksan imzalı takrir hakkında müzakerat:

Reis - Efendim! Celse açılmıştır, Feridun Fikri Bey ile rüfekasının doksan imzalı bir takriri vardır evrak-ı varide kabilinden olduğundan okutuyorum:

Riyaset-i Celileye

İstanbul'da Heyet-i Mebusenin mâruz kaldığı muamele hakkındaki müzakerenin şimdi küşadını talep ederiz.

Siverek Kadri, Kütahya Cevdet, Bolu Falih Rıfkı, Dersim Feridun Fikri, Antalya Ahmed Saki Ordu Faik, Kengırı Ziya, Denizli Necib Ali, Konya Tevfik Fikret, Ankara Ömer Mümtaz, Bozok Hamdi, Karesi Ahmed Süreyya, Çanakkale Mehmed, Karesi Haydar Adil, Dersim Ahmed Şükrü, Saruhan Abidin, Sivas Muammer, Saruhan Vasıf, Saruhan Reşad, Sivas Halis Turgut, Afyonkarahisar İzzet Ulvi, Lazistan Ali, Ordu İsmail, Isparta Hafız İbrahim, Isparta Mükerrem, Kayseri Halid, Antalya Murad, Kayseri Sabit, Trabzon Sırrı, Bitlis Resul, Mersin Besim, Kastamonu Ali Rıza, Burdur Mustafa Şeref, Bursa Necati, Karahisar-ı Şarki İsmail, Antalya Rasih, Karesi Ali Şuuri, Tokat Emin, Bolu Şükrü, Kozan Ali Saib, Zonguldak Ragıb, Giresun Musa Kazım, Eskişehir Mehmed Arif, Diyarbakır Ziya Gökalp, Giresun Tahir, Karahisar Ali, Siverek Cudi, Denizli Haydar Rüşdü, Bayezid Süleyman Sudi, Erzurum Rüşdü, Eskişehir Mehmed Emin, Kayseri Ahmed Hilmi, Maraş Hacı Mehmed, Ertuğrul Doktor Fikret, İzmit Ahmed Şükrü, Artvin Hilmi, Aydın Mazhar, Kars Ağaoğlu Ahmed, Tokat Mustafa, Ordu Halil, Mardin Necib, İzmit İbrahim Süreyya, Diyarbekir Mehmed, Denizli Mazhar, Bolu Emin Cemal, Konya Mustafa Zülfü, Erzincan Sabit, Erzurum Münir Hüsrev, Çorum Mustafa, Karesi Mehmed, İzmit, Kütahya, Eskişehir Mehmed Emin, Kütahya Seyfi, Malatya Hacı Bedir, Amasya Rıza, Gümüşhane Veysel Rıza, Lazistan Ekrem, Okunamadı, Kastamonu Hasan Fehmi, Aksaray Besim Atalay, Okunamadı, Mehmed, Okunamadı, İçel Tevfik, İbrahim, Kazım, İzmir Mehmed Şükrü, İzmit.

Reis - Efendim! Bu takrir hakkında bir mütalâa var mı? (Reye sadaları)

Receb Bey (Kütahya) - Usul hakkında söz istiyorum. Takrir sahibiyim: Bu babta izahat vereceğim.

Reis- Efendim! Söz isteyen arkadaşlarımızdan Receb Bey'e söz verdikten sonra ona göre reye vaz'edeceğim.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Bendeniz…

Reis - Efendim! Usul hakkında da Receb Bey söz söyleyecek.

Receb Bey (Kütahya) - Efendim! Bu mesele dolayısıyla bir usul meselesi muvacehesinde bulunuyoruz. Usul kelimesinin küçüklüğü içerisinde gayet büyük mânalar mündemiçtir. Malûm-ı devletleriniz, milyonlarca nüfusa malik ve yüzbinlerce kilometre murabba-yı araziye malik devletler, vatanlar, ülkeler hep usul ve kaidelerle idare olunur. Usulün ehemmiyetsizliği ve usule müraat hususunda riayetsizlik cemiyet içinde bir itiyat halini aldığı gün o cemiyet-i beşeriyenin, yani o idarenin muvaffakiyetle hayatının idamesine imkân yoktur. Şimdi efendim! Malûm-ı âliniz Meclisimiz devletin bütün kuvvetlerini uhdesinde, sinesinde cemeden ve bütün manasıyla devlet olan bir Heyet-i Celiledir ve bu devletin kararları ve kanunları nihayet burada kalkan ellerin, vukubulan bu işarî reyin, Makamı Riyasetçe neticesinin tebliğ ve tebellüğüyle takarrür ve taayyün eder.

Efendiler! Bu mesele, bu celseden yarım saat evvelki içtimaımızda burada müzakere edilmiştir. Ve Makam-ı Riyaset âranın istihsali neticesinde bugün müzakere edilmemesi lâzım olduğunu Heyet-i Celileye tebliğ etmiştir. Bu bir hükm-i katidir. Bunun aksine hiç bir kuvvet ve hiçbir sebeple hareket edilemez. Efendiler! Biz bu devletin yegâne mümessiliyiz. Eğer biz verdiğimiz kararların muta olmadığını kabul ve işrab eder, yani böyle aradan yarım saat geçmeden verilen bir kararın yarım saat sonra hilâfında olan bir esas-ı müzakere olarak kendimize mevzu ittihaz edersek; bütün devletin esas mekanizmasını teşkil eden Meclisin bütün vatana şâmil olan mukarreratına zaaf iras etmiş oluruz. Binaenaleyh bu takririn reye vaz'ını bundan evvel verdiğimiz karara tevfikan yani Divan-ı Riyasetçe yapılacak tetkikat ve netice-i tetkikatın Meclis Heyet-i Umumiyesine arz edildikten sonraya tehir edelim. Bendenizin kanaatimce mesele; ancak böyle tenevvür edebilir. Şimdi meselenin esasında kâfi derecede tenevvür etmediğimiz kanaatinde bulunuyorum. Bu tenevvür hâsıl olmadan evvel bunu alef-fevr mevzu-ı müzakere edersek musip bir karar vermemiş oluruz.

Efendiler! Meclisimizin her şeyi yapmak yed-i iktidarındadır. Fakat nelerin yapılması ve ne zaman yapılması; nelerin yapılmaması ve ne zaman yapılmaması hususunda gayet müteyakkız bulunmamız lâzım gelir. Sonra bu meselenin esasında hiç şüphesiz devletin yegâne mümessili olan Meclisimizin bütün haysiyeti mevzubahis ve mündemiçtir. Fakat aynı zamanda bizim gibi bilhassa bütün kuvvetleri nefsinde cemeden Meclislerin haysiyetleri hakkında en ufak

taarruzlara karşı ne kadar hassas ve mutaassıp olmamız lâzım gelirse, haysiyetimizi ne kadar düşünmek lâzım gelirse aynı zamanda ve bütün harekâtımızda da vakar ve temkini kendimize rehber ittihaz etmek mecburiyetindeyiz. Vakar ve temkinin ve hüsn-i selimin istilzam ettiği kararlara vâsıl olmak için behemehâl istihzarın tamam olması lâzımdır. Tamam olmayan bir şey üzerine; yalnız mahsusatla ve yalnız mevcut malûmat-ı nazariye üzerine ve bizim için, hiçbir makam için, hiçbir mahkeme için bir hükm-i resmî ifade edemeyen matbuatın ifadeleri üzerine bu mesele üzerinde hükmümüzü veremeyiz Bu nokta-i nazardan bu meselenin bugün de müzakeresinin tehiri ve bu takririn Divan-ı Riyasetten verilecek kararın Meclise tefhiminden sonra müzakeresini teklif ediyorum.

Reis - Vâsıf Bey buyurunuz! Feridun Beyefendi! Usul hakkındaki müzakerat hitam bulduktan sonra siz de takririnizi izah edersiniz.

Vasıf Bey (Saruhan) - Muhterem arkadaşlar! Meclis-i Âliniz şimdiye kadar hareketiyle vakar ve temkin ile hareket ettiğini mükerreren ispat etmiştir. Muhterem Receb Bey biraderimiz de takdir buyururlar ki Meclis, harekâtında müzakeratında, şuur ile izan ile idrak ile hareket etmektedir. Bu takrire vaz'ı imza eden doksan arkadaşımızın iz'an ve idraki olmamış olsaydı; bu tarzdaki hareketin Meclisin vakar ve temkinini ihlâl ettiğine kani olsalardı, şüphesiz bu takriri vermezlerdi. Onun için rica ederim arkadaşlar! Mesele, Meclisin temkin ve vakarını ihlâl etmemektedir, bilâkis Meclisin ve bilhassa mümessili olduğu milletin haysiyeti ihlâl edilmektedir. (Bravo sadaları) Milletin haysiyeti ihlâl edilince Meclis asabiyet, istical, hassasiyet gösterecektir ve bu istical ve hassasiyeti gösterirken ve doksan arkadaş takrir-i imza ederken Receb Bey biraderimizin burada vakar ve temkin ihtar etmeye hakkı yoktur.

Receb Bey (Kütahya) - Söz istiyorum Reis Bey!

Vâsıf Bey (Saruhan) - Mesele şudur arkadaşlar! Bundan evvelki celsede mesele reye vaz'edilmiştir. Reye vaz'ı esnasında bizim kanaatimiz Makam-ı Riyaset bilmeyerek bir yanlışlık yapmıştır. Bu bir içtihat, bir görüş meselesidir. Hiç şüphesiz Makam-ı Riyaset doğru görmüş olduğunu iddia etmektedir. Ali Fuad Paşa Hazretlerinin nezahet-i vicdaniyesinden tamamen eminiz. Fakat insan olmak itibariyle hata yapmışlardır. Kâtipler, ekseriyet olduğunu iddia etmişlerdir. Azanın bir kısmı da

ekseriyet vardır demişlerdir. Müsaade buyurursanız mamulün-bih olan nizamname-i dâhilîmizin buna dair bir maddesini okuyacağım.

"El kaldırmak suretiyle rey istihsalinin neticesini reis ve kâtipler müttefikan temyiz ve takdir ederler, ittifak edemezler veya ekseriyette iştibah hâsıl olursa ayağa kalkmak usulünü ittihaz ederler."

Efendiler! Divan-ı Riyaset kâtipliğine intihap etmiş olduğunuz arkadaşlar, reylerin tayininde nizamname mucibince bir hakka maliktirler. Sağda oturan Kâtip Haydar Rüşdü Bey isterseniz huzur-ı âlinizde tekrar edecektir ekseriyet vardır, iddiasında bulunmuştur. Fakat Reisisani Ali Fuad Paşa Hazretleri meseleyi yanlış gördükleri için ekseriyet yoktur kararını vermişlerdir. Efendiler! Meclis-i Âli geçen gün zâbitan hakkında yaptığı bir müzakerede Birinci Reisvekili Sabri Beyefendi -bizzat samimiyetle itiraf ettiği veçhile- kendisinin yaptığı tebliğ kararını geri almıştır ve demiştir ki: Reisvekili Sabri Bey, Nizamname-i Dâhilîyi ifaya ve icraya memur olan Makam-ı Riyaset hatasını gördüğü zaman rücu eder. Bu saffet ve samimiyeti göstermiş ve rücu etmiştir ve Meclis-i Âliniz kabul etmiştir. Nerede kaldı ki arkadaşlar! Ben iddia ediyorum; bu Meclisin, bu milletin millî haysiyetinin mevzubahis olduğu bir zamanda Meclisçe verilen yanlış bir karar her zaman geriye alınabilir. Ve bilhassa arkadaşlar! Rica ediyorum, doksan mebusun bir kıymet ve haysiyeti vardır. Ve doksan mebus arkadaş bugün bütün milleti temsil etmek hakkını haizdirler ve bunlar verdikleri kararda müzakerenin olmasını istemişlerdir ve takriri vermişlerdir. Müzakere açılacaktır ve bu suretle Meclis-i Âlinizin ve milletin şeref ve haysiyeti için ruhunda taşıdığı hassasiyeti, asabiyeti alenen gösterecektir. (Bravo sesleri)

Ali Fuad Paşa (Ankara) - Efendim! Vâsıf Bey biraderimiz, deminden takririn rey-i işarı ile reye vaz'ı esnasında Makam-ı Riyasetin zühul ettiğini söylediler ve Nizamnamede de buna ait olan maddeyi zikrettiler. Efendim! Bendeniz bu meseleyi rey-i âlinize vaz'ettiğim vakitte benim takdirim, yüz altmışa yakın mevcut buldum. Şimdi de yoklama yaparsanız bu mevcut vardır. Âzami olarak sayabildiğim eller, yetmişi geçmemiştir. Binaenaleyh bendeniz bu suretle takdir ederek keyfiyeti Meclis-i Âlinize tebliğ edeceğim ana kadar ne sağdaki ve ne de soldaki kâtip beylerin bu hususta şüpheleri olduğuna dair bir şey söylediklerini işitmedim. Binaenaleyh bütün kanaatimle, hiçbir tereddüdüm olmaksızın neticeyi tebliğ etmiştim. Mamafih bununla da iddia etmiyorum ki insan zühul etmez. Ancak bendeniz, birinci celsede riyaset ettiğim zamanda Nizamname-i Dâhiliye muvafık hareket ettiğime kaniyim. Takdirimde de aldanmadığımı zannediyorum. Bu maksatla Meclis-i Âlinizi tenvir etmek için söz almıştım.

Receb Bey (Kütahya) - Efendim! Evvelâ muhterem arkadaşımız Vâsıf Beyefendi'nin vakar ve temkin kelimeleri hakkındaki nokta-i nazarına iştirak etmediğimi arz edeyim.

Efendim, derhatır buyurunuz! İfade ettiğim kelimeler bir taraftan şeref ve haysiyet diğer taraftan vakar ve temkin olmak üzere mütekabil ve mütevazın iki mânayı ifade eden iki terkipten ibarettir. Malum-ı âliniz üzerinde titremek ve müdafaa etmek mecburiyetinde olduğumuz bir haysiyet ve şerefimiz vardır. Devletin mümessil-i yegânesi olmak sıfatıyla, fakat aynı zamanda Vâsıf Beyefendi'nin anladıkları noktada belki bir yanlışlık vardır diye izah ediyorum. Biz bir taraftan şeref ve haysiyetimize ne kadar kıskanç bulunursak, diğer taraftan da kararlarımızda ve düşüncelerimizde vakar ve temkin, itidal ve sekinet ile hareket etmek mecburiyetindeyiz. Bendeniz bunu söylemek istedim ve hiçbir zaman ve hiçbir vakit takriri imza eden arkadaşlar hakkında vakarsızlık isnat etmek istemedim. Vâsıf Beyefendi benim hakkında böyle bir telâkkide bulunduğundan dolayı kendisine cidden müteessifim. Efendiler! Meclis-i Âli hiç şüphesiz dört seneden beri devam eden mesaisiyle dünyanın en müşkül işini görmüştür ve bunun muvaffakiyetinin en birinci zamânı vakar ve temkin ve sekineti olmuştur. Bu âciz arkadaşınızın Heyet-i Celilenize bu münasebetle teklif ettiği şey, bu Meclis-i Âlinin bundan sonraki harekâtında ve hattâ aynı vakar, aynı temkin, aynı sekineti kendisine şiar ittihaz etmesinden ibarettir ve herhangi bir endişeyi bu tasavvur ettiğim büyük faide ve hakkın duçar-ı zeval olmasına delâlet eden bir hâdise olarak telâkki ettiğimden dolayı bu suretle arzı malumat ettim. Sonra Beyefendiler! Vâsıf Bey arkadaşım, doksan imzalı bir takrir hakkında Receb Bey'in söz söylemeye hakkı yoktur, dediler. Efendiler! Bu Meclisi teşkil eden âzanın kâffesinin imza ettiği bir takriri, bu âciz arkadaşınızın ve Meclisimizdeki sahib-i ihtisas bütün arkadaşlarımızın ferden ferda izah etmek hakkıdır ve hakkı sarihidir.

Vasıf Bey (Saruhan) - Sözlerimi yanlış anlamışlar. Vakar ve temkin ihtar etmeye hakkı yoktur dedim.

Receb Bey (Devamla) - Efendim koridorda imza edilen bir takririn bütün millet için muta' olacağını iddia etmeye hiçbirimizin hakkı yoktur. Kanun ve karar burada Heyet-i Umumiye halinde içtima etmiş olan bir heyetin ekseriyetinin el kaldırıp onu kabul etmesiyle olur. Koridor politikasında hepimiz her şeyi yaparız, fakat burada Meclis-i Âlinin Heyet-i Umumiyesinden mürekkep olan bir vicdan-ı umumî vardır ki kürsüden vukubulan hitabet o vicdana karşıdır. Münferit vicdanlar başkadır, fakat yekdiğerimize telkin ettiğimiz kanaat-i vicdaniyenin yekûnu olan umumî vicdan yine başkadır. Binaenaleyh bendenizin ve bütün arkadaşlarımın, takrirlerin imzası herhangi rakam ve adedde olursa olsun ve kimler tarafından verilirse verilsin onun hakkında söz söylemeye hakkımız vardır, ta ki bu Mecliste el kalkıp...

Vasıf Bey (Saruhan) - Öyle bir şey söylemedik beyefendi! Vakar ve temkin ihtar etmeye hakkı yoktur dedim. Tabiî doksan mebus vakar ve temkinini bilir. Vakar ve temkin ihtar etmeyiniz dedim.

Receb Bey (Devamla) - Efendim, bu sözlerine de aynı kelimelerle cevap veriyorum. Vakar ve temkin, itidal ve sekinet gibi dünyanın bütün evsaf-ı mümeyyizesini burada tadadederek herhangi bir teklif, herhangi bir takrir hakkında onların iddia ettiği hakların vârit olmadığını ve tekliflerinin muhik olmadığını söylemek hakkımdır ve hepimizin hakkıdır, ta ki bir arkadaşımızın harekâtına sarih bir surette tecavüz etmek gibi bir şeye kıyam etmiş olalım. Öyle bir şey benden katiyen sâdır olmaz ve benden öyle bir şey sâdır olmuşsa her birerlerinizden ve cümleten hepinizden istifa-yı kusur eylerim. Efendiler! Buradaki Makam-ı Riyaset binnetice bütün netice-i müzakeratımız üzerine hâsıl olan kararı tespit eden bir makamdır. Riyaset o makamı hepimizin reyi ile hepimizin itimadı ile ihraz etmiştir ve onun sözü, hakikaten bütün memleket için -bizim buradaki aramızın ifadesi bulundukça- daima muta' olacaktır.

Yahya Galib Bey (Kırşehir) - Ya doksan kişi?..

Receb Bey (Kütahya) - Efendiler! Buyuruluyor ki bu, usule muvafık bir şekilde cereyan etmemiştir. Bendenizce Divan-ı Riyaset teşekkül ettikten ve reis ve kâtipler ahzi mevki ettikten sonra müzakere başlar. Efendiler! Hangi kanunumuzda, hangi kararımızda reisin mutlak ve mutlak, Vâsıf Beyefendi'nin okudukları madde mucibince, sağına ve soluna dönüp kâtiplerin reyini sormaya mecburiyeti vardır? Meclis-i Âlinin Reisi Mahkeme-i istinafta olduğu gibi sağına, soluna dönüp rey sormaz. Burada ifa-yı vazife yekdiğerimizin mütekabil itimadıyla olur. (Gürültüler.)

Vasıf Bey (Saruhan) - Öyle bir şey söylemedim.

Receb Bey (Kütahya) - Efendim! Müsaade buyurunuz, ikmal-i mütalâa edeyim. Vâsıf Beyefendi ifa-yı kitabet ettiği vakit riyaset eden reis arkadaşımız her zaman, her karar, her maddenin reye vaz'ında kendilerine, ekseriyet var mıdır, yok mudur diye sormuşlar mıdır?

Vasıf Bey (Saruhan) - Çok söylediler.

Receb Bey (Devamla) - Burada teamül böyledir. Yalnız bendeniz bir şeye dikkat ettim. Hakikaten reis bir şeyde tereddüt ederse sormak mecburiyetindedir. Ali Fuad Paşa Hazretleri buyurdular ki bu hususta ben tereddüt etmedim ve vazıh gördüm. Saydım. Şu kadar ekseriyet nispetinde, şu kadar

ekalliyet var dedi. Eğer çok aziz ve çok muhterem arkadaşım Haydar Rüşdü Bey, sayı ki bir iki dakika devam etmiştir ve reis de bu meselenin tebliği için çok müşkülât çekmiş ve saymıştır. Bu ara, sayıldığı esnada niçin ekseriyet olmadığını ihsas etmemişlerdir. Aynı zamanda kâtipleri irşat ve ikaz etmek reisin vazifesi değil, reisi irşat ve ikaz etmek kâtip arkadaşların vazifesidir.

Vasıf Bey (Saruhan) - Reis Bey! Sadede gelelim, burada Nizamname-i Dâhilî dersi mi alacağız?

Receb Bey (Kütahya) - Efendiler! Mâruzâtım bundan ibarettir. Yine telhisan arz edeyim: Burada reisin kararlaştırdığı kararımızdır, onun kararında şüphemiz olduğuna dair herhangi bir şey ihsas edersek bundan evvelki bütün mukarreratımızı aynı ridayı tereddüt ve şüphe altında bırakmış oluruz. Bundan Meclis-i Âliyi tenzih ederim.

Reis - Usul-i müzakere hakkındaki beyanat zannediyorum ki kâfidir. Bir takrir vardır, bu takrir hakkında Heyet-i Celilenizin reyi ne ise ihsas buyurur. Meclis-i Âli usul hakkındaki müzakereyi bundan fazla idame edecek olursa çok vaktimizi kaybetmiş oluruz.

Haydar Rüşdü Bey (Denizli) - Şahsım mevzubahis olmuştur. Söz vermenizi rica ederim.

Reis - Buyurun.

Haydar Rüşdü Bey (Denizli) - Efendim! Receb Beyefendi buyurdular ki riyaset ârayı tayin etmek için bir-iki dakika meşgul olmuştur. Hitabet mevkiinde bulunan Haydar Rüşdü Bey'in bir tereddüdü var ise riyasete niçin haber vermemiştir? Bendeniz Receb Bey'e cevap vermeyeceğim. Fakat Ali Fuad Paşa hazretleri burada Heyet-i Celileye izahat verirken ekseriyet olmadığı hakkında kâtipler tarafından bir ihtar vâki olmuştur, fakat belki işitmedim dediler.

Fethi Bey (İstanbul) - Belki dememiştir.

Haydar Rüşdü Bey (Denizli) - Fakat işitmedim dediler. Artık bunun üzerine Receb Bey'e cevap vermeme lüzum yoktur zannederim.

Reis - Müsaade buyurunuz! Usul-i müzakere neticesinde verilmiş bir takrir vardır, bu takrir hakkında Heyet-i Celileniz rey ve kanaatini izhar edecektir.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendim, lütuf buyurunuz! Takririm hakkında söz söyleyeyim.

Reis - Ne hakkında efendim? Müsaade buyurunuz!

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Ne hakkında söylenecekse söyleyiniz de onun hakkında söyleyeyim. (Handeler ve alkışlar) Malûm-ı aliniz Heyet-i Muhteremeniz memleketin bütün kuvvetlerini temsil eden ve bu memleketin timsal-i

kanuni ve timsal-i hakikisi olan bu Heyet-i Âliyye, dünyada hiçbir millete nasip olmayan en şerefli bir vakaya nail oluyor. İstanbul'a ikinci defa Türk ordusu şanıyla, şerefiyle giriyor. Böyle bir anda Heyet-i Celileniz bütün azasıyla vatana ve millete ait mesaili rüyet etmek maksadıyla içerisinden bir heyet ayırıyor ve gönderiyor. Şimdi bu heyete karşı orada tatsız bir muamelenin, hoşa gitmeyen bir vaziyetin ihdas edildiği söyleniyor. Bittabi burada bizim kendi namımız, kendi şahsiyetimiz, meselâ benim kendi şahs-ı acizanem mevzuubahis değildir. Burada temsil ettiğimiz büyük bir milletin; âli bir milletin en muallâ olan bir muhassalasının bir Meclis-i Âlisinin hukuku, şerefi mevzuubahistir. Binaenaleyh işde bir tereddüt olabilir. Böyle bir tereddüt olmakla Receb Beyefendi'ye cevap vereceğim. Meclis-i Âli demin iki saat evvel ekseriyetle başka bir nokta-i nazardan karar vermiş olabilir. Mademki işte tereddüt mevcuttur. O meselede tereddüt mevcut olduğu hakkında...

Receb Bey (Kütahya) - Yoktur.

Feridun Fikri Bey (Devamla) - Vicdanlarındaki tereddüdü menedemeyiz. Beyefendi! Bu tereddüt doksan arkadaşımız tarafından izhar olunuyor. Binaenaleyh efendiler! Yeni baştan müzakere açmak günah değildir; bilâkis bir haktır. Yeni baştan müzakere küşad ederiz. Bu meselede ne olmuş, ne bitmiştir? Efkâr-ı umumiye-i millet huzurunda bu mesele taayyün ve tenevvür eder. Meclis-i Âliniz hiç kimsenin canını yakmak fikrinde değildir. Hak ve adalet meydana çıksın, kabahatli kimse milletin şerefli bir heyetine karşı milletin şerefli müvekkillerine karşı, vazifesinde kim kusur etmiş, kim kusur etmemiş ise bütün bu noktalar taayyün ve tenevvür eder. Bundan ne perva olabilir?

Receb Bey (Kütahya) - Sakatlık olur.

Feridun Fikri Bey (Devamla) - Ne sakatlık olur? Bu açıkça görüşülse ne olur? Benim mantıkım bunu anlamıyor. (Handeler)

Reis - Usul hakkında söz isteyen yok. Bir takrir var, okunacak:

Riyaset-i Celileye

Mesele son derece mühimdir, müzakeresinin tesri-i intacı Meclisin şeref-i mânevisi ile tamamen alâkadardır. Tahkikata vaziyed eden Divan-ı Riyasetin netice-i tahkikatını en geç yarınki dokuzuncu salı günü Meclise arz etmek ve bu bapta Meclisin kararını almak üzere, rüfeka-yı muhtereme tarafından verilmiş olan takririn yarınki ruznameye birinci olarak müzakere edilmek şartıyla alınmasını teklif eylerim.

Urfa:

Hüsrev

Reis - Hüsrev Bey! İzah buyuracak mısınız?

Hüsrev Bey (Urfa) - Reis Bey! İzaha hacet yoktur, yarınki ruznameye ithal edilir. Yarın Meclis yoktur, yarın Meclis yaparız. Yeter ki Divan-ı Riyaset bize hazır gelsin.

Reis - Efendim Hüsrev Beyefendi'nin takririni kabul edenler ellerini kaldırsın. Kabul edilmemiştir. O halde mevzubahis olan hâdise hakkında müzakere küşadına dair takriri rey'i âlinize vaz'ediyorum. Kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

İcra Vekilleri Reisi ve Dâhiliye Vekili Fethi Bey (İstanbul) - Muhterem arkadaşlar, bazı rüfekanızın bundan evvelki celsede ve gerek şimdiki celsede Meclisin haysiyetinin mevzubahis olduğu ve Meclis milletin timsali olmak itibariyle milletin haysiyetinin mevzubahis olduğu ve binaenaleyh bu itibarla fevkalâde haiz-i ehemmiyet olan bu mesele hakkında müzakere edilmesi muvafik olacağı fikrini ileri sürdüler. Hakikaten mesele bu suretle şey edilecek olursa; Heyet-i Âliyyenizce derhal müzakere edilmesi ve bunun hakkında bir karar ittihaz edilmesi gayet muvafıktır ve doğrudur. Filvaki Meclisin haysiyeti ve milletin haysiyeti mevzubahis olduğu bir meselede Meclis-i Âlinizin göstermiş olduğu heyecan tamamıyla yerindedir ve haklıdır ve bu hususta ne kadar istical buyurulsa ve bunu bir karara raptetmek için ne derece istical edilse yerindedir ve caizdir. Bendeniz de bu kanaate tamamen iştirak ederim. Şimdi

esas meseleye gelelim. Malûm-ı âlileri olduğu üzere tahliyeyi müteakip muzaffer ordumuzun bir fırkası İstanbul'a dâhil olmak üzere bulunduğu halde bütün İstanbul halkı ayaklanmış ve bu kahraman ordumuzun bir cüz'üne lâyık olan istikbal merasimi yapmak için fevkalâde büyük hazırlıklarda bulunmuşlardır. O hazırlıklar o derecede büyük olmuştur ki bunu ancak dört seneden beri esaret altında yaşamış olan İstanbul ahalisinin hürriyete, tam ve mutlak bir hürriyete kavuşmasından mütevellit azîm hissiyat ve sürurun ve memleketimizden tek bir ecnebi neferinin dahi ayağını kesmekten dolayı hâsıl olan büyük bayramdan mütevellit hissiyat ve meserretinin derecesini ölçmekle kabil olur. Bu hazırlıklara, bu nümayişlere, bu tezahürata iştirak etmek üzere İstanbul Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti tarafından Meclis-i Âlinize bir davet vâki olmuştur. Meclis-i Âliniz Divan-ı Riyasetten icabı kadar âza ile aynı zamanda kur'a ile intihap edilmiş daha on aza bu hazırlıklarda, bu merasimde bulunmak üzere İstanbul'a sevk edilmiş. Deniliyor ki ve gazetelerdeki neşriyat da bunu gösteriyor ki heyetimiz Haydarpaşa Garına vâsıl olduğu zaman karşısında kendisini istikbal edecek kimse bulamamıştır... Bu itibarla bu meseleyi tamim ve teşmil ederek Meclisin haysiyetine ve dolayısıyla milletin haysiyetine karşı vurulmuş bir darbe gibi telâkki edecek olursanız, zannederim biraz istical etmiş olursunuz. Bendeniz zannediyorum ki Meclis-i Âlinin ve milletin haysiyeti mevzubahis olduğu vakitte İstanbul dâhilinde bulunan

memurin-i askeriye ve bilcümle memurin-i saire bütün gayret ve faaliyetleriyle Meclis-i Âliye yakışacak hürmeti yapmak için her işlerini terk etmişler ve Meclis-i Âlinin haysiyet ve şerefine taallûk eden ve milletin haysiyet ve şerefine lâyık olan istikbali hazırlamakta hiçbir zaman tereddüt etmemişlerdir, edemezler. Böyle bir şey hiçbir zaman mevzuubahis değildir. (Ahali mevzubahis değildir sesleri) Ahali mevzubahis değil. Memurin mevzubahistir. Davet ahali tarafından olduğu için bittabi davet edenlerin de hazır olması lâzımgelir. O halde mevzubahis olan mesele nedir? Heyetimiz buradan hareket ettiği günün akşamı Divan-ı Riyaset Şehremanetine ve davet eden Müdafaa-i Hukuk Cemiyetine heyetin hareketini tebliğ etmiştir. Nasıl tebliğ etmiştir efendiler? Bu ciheti tetkik etmek lâzımdır. Denilmiştir ki: "Kurtuluş gününde yapılmakta olan merasime Meclis-i Âli namına iştirak etmek üzere Ankara'dan Sabri Bey'in riyaseti altında bir Heyet-i Mahsusa hareket etmiştir."

Yahya Galib Bey (Kırşehir) - On sekiz kişilik.

Fethi Bey - Tabiî, heyetin adedi de zikredilmiştir. Bu heyet cumartesi günü İstanbul'a vâsıl olmak lâzım gelir. (Cuma günü vardılar sesleri) Yani cumartesi günü ordunun İstanbul'a dâhil olmasına intizar edilmekte idi. İstanbul evvelce de arz ettiğim gibi orduyu şanlı bir surette istikbal için hazırlıklarda bulunduğu cihetle bu hazırlıklarda, bu merasimde bu meserret bayramında, Meclis-i Millîyi temsil etmek üzere gönderilmekte olan heyetin ordu ile beraber vâsıl olacağına dair İstanbul matbuatında bazı neşriyata tesadüf edilmekte idi. Yani, gönderilen heyet ordu ile beraber İstanbul'a vâsıl olacaktır denmiştir, İstanbul gazeteleri böyle yazmıştır. (Hayır, hayır sesleri) Rica ederim, öyledir. Doğrusu budur. Heyet için İstanbul'dan lâzım gelen otelde yerler hazırlanmıştır. Fakat heyetin saat ve zaman-ı hareketi İstanbul memurînince lâyıkı veçhile anlaşılmadığı görülmektedir.

Efendiler! Buradan yazılmış olan telgraf; heyetin kurtuluş gününde yapılacak olan merasimde Meclis-i Âliyi temsil etmek üzere hareket ettiğine dairdir. İstanbul matbuatında doğru ve yanlış bu heyetin ordu ile İstanbul'a dâhil olacağına dair neşriyat zuhur etmiştir. Bundan sonra biliyorsunuz ki ordunun hareketi dolayısıyla trende de teehhürat vâki olmuştur.

Henüz resmî bir surette bu meseleyi tahkik etmedim. Bittabi tahkikatımın neticesini Heyet-i Âliyyenize arz edeceğim. Fakat istihsal ettiği malûmata göre her ihtimale karşı heyetin rakip olacağı trenin zaman-ı hareketi istasyondan sorulmuştur. Maalesef doğru malûmat verilmemiştir. Bendeniz bile bazen tren kaçta hareket edecektir diye sorduğum zaman yanlış malûmat verilmektedir. Hata, Ankara'da bendenize bile vâki olmuştur. Bâzı defa saat kaçta tren gelecektir diye sorduğum vakit sekizde gelecektir denildiği halde dokuzda veya onda gelmiştir. Bu itibarla trenin zaman-ı hareketi memurin-i aidesine yanlış olarak malûmat verilmiştir. Binaenaleyh bu suitefehhümlerin gerek

bunların zaman-ı muvasalatlarının lâyikı veçhile bildirilmemiş olması, gerek trenin zaman-ı hareketi hakkında sıhhate karip bir malûmat alınamamış olması ve tahkikine imkân bulunamaması ve gerekse bu heyetin ordu ile beraber gideceğine dair bazı neşriyatın -tahmin edilecek olursa- mantikî olamaması ve bir delil bulunamaması sebepleriyle hakikaten şayan-ı esef olan istikbalsizlik meselesi zuhur etmiştir.

Hafız İbrahim Efendi (Isparta) - Bunu itiraf ediyor musunuz?

Fethi Bey (Devamla) - İtiraf edecek ne var? Hakikat bu merkezdedir. Efendiler! Heyet-i Âliyyeninizin İstanbul'a memuren gönderdiği heyet riyasetinden suimumale gördüklerine, lâyikı veçhile istikbal edilmediklerine veyahut kasda makrun hürmetsizliğe mâruz kaldıklarına dair bir şikâyet alınmamıştır. Zannederim ki en ziyade mütehassıs olması lâzım gelen ve bu işte ileri varması lâzım gelen heyetimiz ve heyetin riyasetinde bulunan birinci Reisvekilliği Makam-ı Âlisini işgal etmekte bulunan Sabri Bey'dir ve ondan vürud edecek malûmattır. Herhalde bu malûmata intizar etmek lâzım gelir. Bendenizin hususi olarak aldığım malûmata göre meselenin bu şekilde bir suitefehhüm olduğu Sabri Beyce anlaşılmış ve bu yanlışlık üzerine kendisi ve rüfekası tarafından lâzım gelen merasime iştirak edilmiştir. Herhalde efendiler, buradan telgraf kaçta yazılmıştır ve bu telgraf İstanbul'da saat kaçta ve kime teslim edilmiştir ve bu telgrafın neyi ifade ettiği ve ne suretle anlaşılabileceği tahkik olunabilir. Kezalik trenin bu suretle yanlış olarak hareket ve muvasalatının da ne gibi hatadan ileri geldiği de tahkik edilebilir. Bu tahkikat tamamıyla yapıldıktan sonra keyfiyet Meclis-i Âlinize arz olunur. Yalnız bendeniz bir ciheti şimdiden arz etmek mecburiyetindeyim ki o da Vali Haydar Bey hakkında herhangi bir suikast üzerine; yani bu heyeti istikbal etmediğinden dolayı Heyet-i Âliyyenizce bir suizan varsa bunu tamamıyla hatırdan çıkarmanızı rica etmekten ibaret olacaktır.

Yahya Galib Bey (Kırşehir) - Çok doğrudur.

Fethi Bey (Devamla) - Çekirdekten yetişmiş, mektep görmüş, gayet namuslu, gayet muktedir, gayet faal, gayet vatanperver ve gayet hamiyetperver ve bu memlekette fevkalâde hizmet etmiş değerli bir memurumuzdur. Hiçbir zaman Haydar Bey gibi değerli bir memurumuzun, müstakim, hamiyetperver bir memurumuzun Meclis-i Âlinize karşı riayetsizlik etmesi veya millete karşı hürmetsizlik göstermesi katiyen vârit olamaz. Böyle bir fikirde bulunacak arkadaşlar varsa ve böyle bir fikir hâsıl olmuş ise bu fikri tashih etmeniz lâzımdır. Bunu bilhassa istirham ederim.

Talat Bey (Kengırı) - Bu zatın Bolu isyanında da dirayeti görülmüştür.

Fethi Bey (Devamla) - Evet Bolu isyanında da, Sivas vilâyetinde de, İstanbul vilâyetinde de bulunmuştur. Vali Haydar Bey'den şikâyet edenler de vardır. Nitekim gazetelerde de hakkında birçok şikâyetler vardır.

Necati Bey (İzmir) - Mesele Vali Haydar Bey meselesi değildir.

Fethi Bey (Devamla) - O halde mesele nedir? Evvelce de arz ettim. Efrad-ı ahaliye karşı mesele yoksa vali hakkında da mesele yoksa Kumandan Âdil Paşa hakkında da mesele yoksa Adnan Bey hakkında da bir mesele yoksa hiçbir mesele yoktur. Efendiler; o halde bu bahsi kapatalım. (Handeler)

Efendiler şunu tekraren istirham etmek mecburiyetindeyim ki; Bu değerli memurumuz hakkında yanlış bir itikatta bulunmayınız, bu değerli memurumuz hakikaten çalışkan ve millete hadim, gayet müstakim bir memurdur. Yalnız menafi-î vataniyeyi göz önünde bulundurarak sabah, akşam çalışan bir memurumuzdur. Arz etmiştim, Vali Haydar Bey'in aleyhinde bulunanlar da vardır. Lehinde bulunanlar da vardır. Bütün İstanbul halkı ekseriyet itibariyle lehindedir, memnundur, yaptığı hidemattan dolayı kendisine müteşekkirdirler. Bazı adamlar da bazı işlerinden dolayı memnun değildir.

Yahya Galib Bey (Kırşehir) - Meselâ kumarhaneleri kapatmıştır.

Fethi Bey (Devamla) - Hakkında birçok lâkırdılar işitilmiştir, birçok şeyler yazılmıştır. Bendeniz Vali Haydar Bey hakkında böyle bir zanda bulunulmamasını rica ve kendisi hakkında hüsnüzann-ı âlinizi isticlâba, vazife itibariyle, kendimi mecbur addediyorum. Mesele bundan ibarettir. Eğer müsaade buyurursanız netice-i tahkikatımı Meclis-i Âlinize arz edeyim: Eğer hakikaten kasda makrun bir hürmetsizlik varsa Vali Haydar Bey'e değil, her kim olursa olsun lâyık olduğu cezayı vermek hakkımızdır. Eğer bir zühul eseri, anlaşılmamazlık varsa bundan dolayı Meclis-i Âlinizin fazla heyecana kapılması doğru olamaz zannındayım. Siz de hatanın, zühulün, insandan vâki olacağını pekâlâ takdir buyurursunuz. Bu itibarla meseleyi hal buyurmanızı rica ederim.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Büyük bir âlimin dediği gibi siyasette hata en büyük şeydir.

Necati Bey (İzmir) - Efendiler, evvelen anlaşılması lâzım gelen bir hakikat vardır. Onun hallini istirham ederim. O da şudur:

Zannedilmesin ki ferden ferda kendi şahıslarımıza yapılmış bir tecavüz vardır. Bunun için bugün bu Meclis meşguldür. Doğrudan doğruya milletin şerefine, haysiyetine taallûk eden bir mesuliyet için meşgulüz. Fakat efendiler! Mesele ne tarzdadır doğru mu, hatalı mıdır? Bilinmiyor. Bunun henüz tahkikine girmemişizdir. İstanbul'dan bizim gönderdiğimiz heyete karşı ihmal edilmiştir, lâkaydî vardır. Bu lâkaydî ruhumuzda derin tesir yapmıştır. Bu tesir ile heyecana kapılmışızdır ve bunun için bu meseleyi mevzubahis ediyoruz. Binaenaleyh, doğrudan doğruya o şahıslar değil, Meclisin haysiyeti, şerefi, milletin şeref ve izzet-i nefsi mevzubahis olduğu için heyecanla, hassasiyetle bu işi mevzubahis etmekteyiz. Şu işin evvelen mevzubahis edilmesi lâzımgelir. Saniyen efendiler! Şunu kemal-i katiyetle bütün memleketimiz halkına ilân edebiliriz ki İstanbul halkı bütün kalbiyle kendilerini kurtaran ve milleti zaferden zafere götüren bu Meclise ve ordusuna daima perestişkâr olmuştur. Binaenaleyh efendiler! İstanbul halkına karşı hiçbir suretle ruhumuzda hiçbir endişe ve tereddüt yoktur. Bu itibarla efendiler! Bu kürsü-yi muallâ-yı milletten selâm ve hürmet arz ederim. (Alkışlar) Efendiler! Bizi heyecana sevk eden doğrudan doğruya menabi-i kuvanın Meclis-i Âlide tecellisidir. Teşkilât-ı Esasiye Kanunumuzun ikinci maddesinde denilmiştir ki: Türkiye Büyük Millet Meclisi Devletin, milletin, kuvve-i teşriîye ve icraiyesine sahiptir. Binaenaleyh merkez-i kuva, Meclis, menba-i kuva yine Meclisimizdir. Bu itibarla bütün milletin kudreti, hâkimiyeti, irade-i millîyesi bu kürsü-yi muallâda, bu Meclis-i Âlide tecelli eder. Onun içindir ki bu kadar azametli bir mümessil olmak dolayısıyla meclis heyecanda haklıdır. Kapıldığımız bu heyecandan dolayı hiç kimsenin bizi tahtıye etmeye hakkı yoktur. Onun içindir ki bu işi kemal-i ciddiyet ve kemal-i hassasiyetle takip ediyoruz. Fethi Beyefendi Hazretleri burada beyanatta bulunurken demişlerdir ki: Efendiler! İşin içinde belki bir hata vardır. Belki bir ihmal vardır, henüz anlaşılamamıştır. Şimendiferin esbab-ı vurudu vardır. Binaenaleyh valimize emniyetimiz vardır. Çalışkan bir adamdır. Oradaki memurların vazifelerini hakkiyle ifa edeceklerine kaniyim. Binaenaleyh meseleyi biraz daha tehir ediniz. Tahkikatımı ikmal edeyim demiştir. Burada ben doğrudan doğruya Heyet-i Vekile Riyasetine ve Heyet-i Vekileye hitap etmiyorum. Divan-ı Riyasete hitap ediyorum. Efendiler! Türkiye Büyük Millet Meclisi namına bir heyet tefrik olunmuştur. Doğrudan doğruya İstanbul'da, Türkiye Büyük Millet Meclisinin mümessilidir. Bizim Divanımız acaba bu heyetin hatt-ı hareketini Dâhiliye Vekâletine bildirmiş midir? (Hayır hayır sesleri)

Fethi Bey - Hayır.

Necati Bey (Devamla) - Şu halde efendiler, Divan doğrudan doğruya bizim şahsımızla, Meclisin şahsiyeti ile alâkadar olmamıştır. Heyet bizim için gitmiş, bizi temsil etmek için gitmiştir. Heyetin İstanbul'da ne vakit ve ne suretle istikbal edileceğini Dâhiliye Vekâleti emr-i katî ile İstanbul'daki adamlara bildirmeye mecburdur. Çünkü efendiler, biz doğrudan doğruya milletin mukadderatına hâkimiz. Bize, hükümdarlara yapılan muamele yapılacaktır. Bize; Türk milletinin azamet ve şerefine göre muamele yapılacaktır. Eğer Divan-ı Âliniz bizim namımıza gönderilecek bir heyeti İstanbul'a, bizim namımıza göndermiş ise Dâhiliye Vekâletine meseleyi bildirmiş midir? İstanbul Valisi bu işten haberdar olmuş mudur? Oradaki mümessilimiz, Büyük Millet Meclisi azaları bundan haberdar mıdır? Bunları bilmek lâzımdır. Bunları Divan bildirmemiş ise bizim tahtıemize lâyıktır. Çünkü efendiler! Bu mesele şu veya bu meselesi değildir. Bu mesele memleket dâhilinde bir heyecan tevlit edecektir ve acaba Türkiye Büyük Millet Meclisi İstanbul'da niçin istikbal edilmemiştir gibi bir tereddüt tevlit etmiştir. Bu bir meseledir efendiler! Onun için efendiler Divanımıza karşı ben doğrudan doğruya hata ettiklerini söylemekle vazifemi yapmış oluyorum. Efendiler! Buradan giden heyet ne şekilde gitmiş olursa olsun İstanbul'da merasim-i lâzime ile kabul olunacaktı. Çünkü şimendiferin saat-i vürudu meselesi yoktu. Olsa dahi oradaki vali şimendiferi saati saatine takip edebilir. Efendiler! Bundan evvel Meclisten

giden şu veya bu zatı istediğimizden fazla istikbal etmişlerdir ve istedikleri gibi merasim yapmışlardır. Şimendifer meselesini ben o kadar ehemmiyetle takip etmiyorum. Asıl halledilecek mesele Divan-ı Riyasetin vaziyeti meselesidir. Rica ederim hatayı Divan-ı Riyaset halletsin. Çünkü hata Divan-ı Riyasettedir.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendiler! Bendeniz gayet kısa söyleyeceğim. Necati Bey biraderimizin söyledikleri mesele gayet mühimdir. Evvelâ Divan-ı Riyasetin Heyet-i Vekileye böyle bir heyetin gidip gitmediğini, haber verip vermediğini tespit etmek lâzımdır. Binaenaleyh birinci olarak bu mesele tenevvür etmelidir. Bu mesele hakkında Meclis-i Âli nokta-i nazarını tespit etsin. Bendeniz hakk-ı kelâmımı muhafaza ederek bu hususta Divan-ı Riyasetin mütalâasını dinlemek istiyorum.

Ali Fuad Paşa (Ankara) - Efendim! Evvelemirde müsaade buyurursanız Divan-ı Riyaset Meclis-i Âli ile Heyet-i Vekilenin vaziyetini nasıl telâkki ediyor, bunu arz edeyim:

Biz öyle zannediyoruz ki Heyet-i Vekile bizim uzvumuzdur. Heyet-i Vekile bizim her günkü mukarreratımızdan haberdardır. Yalnız şimdiye kadar Divan-ı Riyasetçe ittihaz edilen usul, kanunlar ve mühim mukarrerat çıktıkça onları Heyet-i Vekileye tebliğ etmektir. Divan-ı Riyasetin vaziyetini biz böyle biliyoruz. Yok, eğer Divan-ı Riyasetin Heyet-i Vekile ile münasebatı başka türlü tespit buyurulursa o yolda yaparız. Gelelim ikinci meseleye; malum-ı âliniz İstanbul'a gidecek olan heyet, çarşamba günü Meclis-i Âlinizden intihap buyurulmuş, cumartesi günü İstanbul'da icra edilecek merasimde hazır bulunmak üzere buradan hareket etmiştir. Yani perşembe günü ales-sabah buradan hareket etmediği takdirde cumartesi günkü merasime yetişemeyecekti. Binaenaleyh Divan-ı Riyaset heyetin böyle hareketini nazar-ı dikkate alarak evvelemirde doğrudan doğruya Dâhiliye Vekâletine tebligat yapsaydı belki vakit ve zamanıyla keyfiyet İstanbul'a bildirilemez zannıyla doğrudan doğruya şehremanetine Heyet-i Mebusenin hareketini derhal bildirmiştir. Malum-ı âliniz şehremini İstanbul'da Belediye Reisi değildir. Hükûmet tarafından nasbedilmiş zattır. Aynı zamanda şehremini olan zat validir. Binaenaleyh biz malûmatı mahalline süratle isal etmek için belki Heyet-i Mebusenin vakit ve zamanıyla oraya vürudunu haber alamazlar düşüncesiyle telgrafı doğrudan doğruya şehremanetine yazmıştık zannediyorum ki bu telgrafı huzur-ı âlinizde de okumuştum ve buradan perşembe günü ales-sabah hareket edecek trenle de heyetin hareketi bildirilmişti ve zannediyorum ki şehremanetine bundan daha âcil bir tebligat yapılamazdı. Fakat merasime ait kısmı ise, Heyet-i Vekile her vakit müzakerenizde hazır bulunmaktadır. Böyle bir heyet gönderildiği zaman ne yolda hareket edilecektir, nasıl olacaktır? Burası Heyet-i Vekilenize aittir. Tabiî bunlarla Divan-ı Riyasetiniz meşgul olamaz. Sonra bundan başka böyle heyetin vakit ve zaman-ı hareketini bildirmekle beraber Nafıa Vekâletine de derakap bir tezkere yazdım. Çünkü vesait meselesi de mühim bir meseledir. Malum-ı âliniz istasyonda vagon ve saire her vakit bulunamıyor. Bundan dolayı Nafıa Vekâletine Meclisin kararını doğrudan doğruya tebliğ ettik, bununla da iktifa etmedik, ihtimal ki ancak bu emrin bir iki günde Şimendiferler Müdiriyet-i Umumiyesine gideceğini de düşünerek, yani evrak kaydolunacak ve saire diye aradan bir iki gün geçmesin diye biz doğrudan doğruya bir de Şimendiferler Müdiriyet-i Umumiyesini vaziyetten haberdar ettik. Ve Heyet-i Mebuse perşembe günü ales-sabah buradan İstanbul'a gidecektir, binaenaleyh şerefleriyle mütenasip tren yahut salon ihzar edilmesini oradan da rica ettik. Binaenaleyh neticede şunu arz etmek isterim ki Divan-ı Riyaset şimdiye kadar icab eden makamatı bu gibi ahvalde nasıl haberdar etmek lazımsa o yolda haberdar etmiştir ve hattâ kendi salâhiyetinin fevkine de çıkmıştır. Çünkü hakikaten vakit olsaydı Şehremanetine de yazmayacak idik. Yani eğer bu heyet merasimden bir hafta evvel İstanbul'a gidecek olsaydı elbette Şehremanetine de

telgraf çekmeyecektik ve ihtimal ki Dâhiliye Vekâletinden Heyet-i Vekile Riyasetinden ne gibi tebligat yapıldığını kendilerinden soracaktık ve takip edecektik. Binaenaleyh Divan-ı Riyasetin öteden beri teamülü neden ibaretse onu tamamıyla ve belki daha fazlasını vakit olmadığı halde ifa etmiştir, kanaatindeyim.

Heyeti Vekili Reisi Fethi Bey (İstanbul) - Efendim! Gerek Necati Bey biraderimizin ve gerekse Dersim Mebusu Feridun Fikri Bey kardeşimizin Divan-ı Riyasete karşı tevcih eyledikleri suale Fuad Paşa Hazretlerinin vermiş olduğu cevabı kemal-i dikkat ve hürmetle dinledim. Fuad Paşa buyuruyorlar ki bu meselede istical tariki ihtiyar edilmiş ve doğrudan doğruya Şehremanetine yazılmıştır. Sonra Muhterem Reis Paşa Hazretlerinin tarz-ı telâkkilerine göre Heyet-i Vekile azası Meclis azasından bulunmuş olmaları dolayısıyla bu gibi tebligatı yapmaya nev'ima lüzum yoktur demek istiyorlar ve kendileri daimî surette Mecliste bulundukları için ve Meclis mukarreratını da takip eyledikleri için ayrıca bir tebligata lüzum olmadığını anladıkları itikadında bulundular ve bahusus vaktin dar olması dolayısıyla bu tebligatı doğrudan doğruya yapmayı muvafik bulduklarını da ifade ettiler.

Bendeniz bu meselenin münakaşasına girişecek değilim. Yalnız kemal-i hürmetle arz etmek isterim ki; Heyet-i Vekilenin Meclis azasından bulunmuş olması, Meclis mukarreratını Hükûmetçe vacibül infaz olacak Meclis mukarreratını kendilerine tebliğ için bir mâni teşkil etmez itikadındayım. Nitekim şimdiye kadar yapılan bütün bu gibi şeyler hep bu merkezdedir. Yani bilcümle mukarrerat doğrudan doğruya Heyet-i Vekileye tebliğ edilmektedir. Vaktin darlığı hasebiyle Şehremanetine doğruca tebligat yapılmaya lüzum hâsıl olunsa bu, aynı zamanda ait olduğu vekâlete tebligat yapılmasına mâni teşkil etmez. Bu itibarla eğer bendeniz burada hazır bulunduğum için Mecliste hazır bulunduğum için bir emir almadan doğrudan doğruya bir tebligat yapmam icap ediyordu, ciheti iltizam buyuruluyorsa bu nokta-i nazara tamamıyla iştirak edemeyeceğim. Çünkü bendeniz Meclis Divan-ı Riyasetinden aldığım tahrirî emirleri yapmakla mükellefim. Şimdiye kadar yapılagelen usul, budur.

Vasıf Bey (Saruhan) - Muhterem arkadaşlar! Takdir buyurursunuz Türk hudud-ı millîsi dâhilinde yaşayan her fert ve bilhassa Meclis-i Âlinizin emri altında bulunan bütün memurlar yalnız Dâhiliye Vekâlet-i Celilesinin emrine hürmet etmek vazifesiyle mükellef değillerdir. Doğrudan doğruya Meclis-i Âlinize hürmet etmek vazifesiyle mükelleftirler. Bu meselede Dâhiliye Vekâleti haberdar olmuş, velev ki olmamış, biz hiçbir zaman Meclisin heyeti namına bir şey talep ederken Dâhiliye Vekili Fethi Beyefendi'nin Haydar Beyefendi'ye tebligat yapması lâzımdı, mütalâa ve kanaatini izhar edemeyiz. Fuad Paşa Hazretleri sizin reisiniz sıfatıyla doğruca Şehremanetine telgraf çektiği zaman Haydar Beyefendi Dâhiliye Vekâletinden ayrıca emir almak mecburiyetinde değildir. Gelecekti ve Meclis-i Âlinizin İstanbul'a gönderdiği heyeti istikbal edecekti. Binaenaleyh bendeniz anlamıyorum, Fethi Beyefendi kendi memurlarının müdafaasını yaparken unutmaması lâzımdır ki Meclisin ihlâl edilmiş haysiyet-i siyasiyesi vardır. Biz Türkiye camia-yi siyasiyesi içerisinde böyle çalışkan, vazife-perver memurlara malikiyetimizden dolayı iftihar edebiliriz. Fakat Türkiye Büyük Millet Meclisi; bütün mukadderat-ı milliyeye vazıyed olmak itibariyle nüfuz-ı hâkimiyete, emr-i hâkimiyete bilâkaydü şart hâkimdir ve bu emre hâkimiyetin huzurunda bütün memurin-i devlet eğilmeye, hürmet etmeye mecburdur. (Alkışlar)

Arkadaşlar! Tasavvur buyurunuz; sizin hâkimiyetinizi irade-i milliyeyi temsil eden hâkimiyetinizin altında yaşayan bir memur haberdar olduğu halde bu Meclisin gönderdiği bir heyeti istikbale gelmemiştir ve lüzum görmemiştir. Çünkü giden Heyet-i Mebuse içinde Dâhiliye Vekili olmadığı, kendi âmiri bulunmadığı için buna ihtiyaç olmadığı zan ve kanaatine kapılmıştır.

Dâhiliye Vekili Fethi Bey (İstanbul) - Hayır!..

Vasıf Bey (Devamla) - Eğer Fethi Beyefendi gitselerdi arkadaşlar, şüphesiz kendileri lâyıktır oradaki memur, ta Gebze'ye kadar gelir, orada istikbal ederdi. Hâlbuki Meclis namına giden bir Heyet-i Mahsusayı istikbal etmemiş, lakayt kalmış, ihmal etmiştir. Bunun cezası verilecektir. Bunun cezası verilmediği gün Meclisinizin -Meclis-i Âlinizin- nüfuzu; sultası kaybolacak, bunun cezası verilmediği gün Meclisinizin bütün millet üzerindeki hâkimiyeti rahnedar olur ve bunun sonunda Meclis-i Âliniz nihayet bir isimden ibaret boş bir camia şeklinde kalır. Hâlbuki Meclis-i Âli bütün cihan husumetini bile önünde titreten bir sakıftır, bir sakf-ı muallâdir. Binaenaleyh buna hürmet edilecektir (Bravo sesleri, alkışlar)

Arkadaşlar! Hepiniz İstanbul matbuatının neşriyatını takip etmişsinizdir. Yani Heyet-i Mahsusanız perşembe sabahı buradan hareket etmiş ve zaman-ı hareketlerinden Reis-i sani Fuad Paşa Hazretleri tarafından Şehremaneti haberdar edilmiştir. Şehremaneti haberdar değildir zan ve zehabına kapılırsanız şunu arz edeyim ki daha Heyet-i Mebuse İstanbul'a muvasalat buyurmaksızın İstanbul gazeteleri cuma nüshalarında Fuad Paşa Hazretlerinin

telgrafını yazdılar. Tetkik buyurmuşsunuzdur, yani o telgraf Şehremanetine gitmiş, matbuata tebligat yapılmış ve cuma sabahı çıkan gazeteler o telgrafı neşretmişlerdir. Hattâ arkadaşlar Vakit gazetesi muhabiri ta Hereke'ye kadar gelmiş ve Heyet-i Mebuse ile mülakat yapmıştır. O halde gazete muhabirleri haberdar olur ve başkasına çekilen telgrafı gazetelerine geçirir de diğeri ki asıl memuru nasıl haberdar olamaz. Bunu kabul için, buna inanmak için safderun olmak lâzım gelir. (Bravo sesleri) Arkadaşlar Divan-ı Riyasetin vazifesini tamamıyla ifa ettiğini Reis-i sani Paşa Hazretleri delâil-i muknia ile izah buyurdular. Eğer Vali Haydar Bey'in Heyet-i Mebusenize karşı mecbur olduğu vazife-i hürmeti yapmak için Dâhiliye Vekili Fethi Beyefendi'den bir emir almak mecburiyeti varsa, böyle bir teamül varsa Fethi Beyefendi hata etmiştir ki haberdar oldukları halde tebligat yapmamışlardır. Fakat Fethi Beyefendi'yi hatadâr telâkki etmem; çünkü Fethi Beyefendi'nin ayrıca Dâhiliye Vekâletinden tebligatı ifa etmesine lüzum yoktur. Haydar Bey, Fuad Paşa'nın telgrafıyla bizatihi meseleden malûmattardır. Haydar Bey yalnız istikbalde ihmal etmekle vazifesizlik göstermiştir. Haydar Bey, yalnız bununla da kalmamıştır. Sağına Şükrü Naili Paşa'yı ve soluna da Meclis-i Âlinizin Reis-i Muhteremini almıştır.

Yahya Galib Bey (Kırşehir) - Oturmasaydı, niçin oturmuş?

Vasıf Bey (Saruhan) Devamla - Evet arkadaşlar; maalesef o arkadaşı da, huzurunuzda tahtie ediyorum. Kendisi, Meclisin haysiyet ve şerefini kesretmiştir. O zat da oturmayacaktı. (Alkışlar ve bravo sadaları) Ben, bunu fotoğraflarında gördüm ve şüphesiz ki siz de görmüşsünüzdür. Büyük ve kahraman ordumuz, resmigeçidini yaparken, o kahraman askerlerin ruh ve kalbinde Meclisinize karşı bir hürmet ve itimadı vardı ve vardır. Meclis-i Âlinize lâyık olan bu hürmet ve itimatlarını daima göstermek isterlerdi. Fotoğraflara bakınız; önde Vali Bey, Şükrü Naili Paşa ve arkada arkadaşımız Sabri Bey duruyorlardı. Resmigeçit böyle olmuştur. Vatan ve Vakit gazetelerinin fotoğraflarına bakınız. Eğer fotoğrafları da yanlış geliyorsa bilmiyorum.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Belki Sabri Bey mütevazı bulundular.

Vasıf Bey (Saruhan) (Devamla) - Efendiler! Yine Meclis-i Âlinizin kürsüsünden şunu söylemek isterim ki orada bizim Hükûmet ve Meclisimizi ecnebi heyetlerine, ecnebi süferasına karşı temsil eden bir arkadaşımız vardır. O bizim Hariciye Mümessilimiz, bahusus bizim camia-yi muhabbetimizin bir ferdidir, bizim aile-i hürmetimizin bir ferdidir. (Adı ne sesleri) O bile ihmal etmiştir. O bile gelmemiştir. O halde arkadaşlar; Adnan Bey gelmez, Vali Bey gelmez, memurin gelmez, jandarma gelmez, polis bulunmaz, kimse bulunmaz, rica ederim, giden Heyet-i

Mahsusa bir bazirgân kafilesi halinde kalır. Hâlbuki o giden Heyet-i Mebusa, bütün milletin bir mihrab-ı emel ve bir mihrab-ı kutsiyet olarak kabul ettiği bir Meclisi temsil etmek üzere gitmiştir. Bu mihrabı temsil eden heyet oraya varırken bütün memurin-i hükûmet istikbale geleceklerdi, vazifelerini ifa edeceklerdi. Etmedikleri için tecziye edileceklerdir arkadaşlar!.. (Bravo sesleri) Efendiler! Bu bir cürm-ı adlî değildir ki tahkikat yapılsın, bu bir cürm-ı kanunî değildir ki şuhut ve delâili elde edilsin. Bizim Reisvekilimiz Sabri Bey'in, gazetelerde resmî beyanatı vardır. O beyanat şüphesiz Fethi Beyefendi'nin manzurları olmuştur. Bütün gazeteler, maalesef bu hâdiseyi yazmaktadırlar ve bütün gazeteler bu hâdiseyi yazarken o gazeteyi okuyan kari'lerin kalbinde elîm bir şüphe ve tereddüt meydana gelir. Eğer Büyük Millet Meclisi, kendi sultasını, kendi memurları üzerinde gösteremezse, eğer Büyük Millet Meclisinin nüfuz ve hâkimiyeti önünde, kendi memurları eğilmezse; rica ederim, milletin hâkimiyetini nasıl istimal eder? Fethi Beyefendi, suikasttan bahis buyurdular. Rica ederim, Haydar Bey'in bunu bir suikastla yaptığına ben de kani olmam. Eğer bir suikast varsa onun idamı lâzımdır. Suikasttan bahsetmedik. İstihfaftan bahsettik, lâkaydîden bahsettik, ihmal ve müsamahadan bahsettik. Çünkü arkadaşlar, Haydar Bey, giden heyetin haiz olduğu şümullü mânayı idrak edememiştir. Binaenaleyh, biz, bu adama, bu zata muhakkak bu mânanın, bu şümullü mananın ehemmiyet ve azametini idrak ettireceğiz ve bundan sonra bizim Hâkimiyet-i Milliyemiz altında, vazifelerini ifa eden bütün

memurin kani olsunlar ki memleketin mukadderatına, memleketin hâkimiyetine doğrudan doğruya Meclis-i Âliniz vaz'ü'l-yeddir. (Alkışlar) Muhterem arkadaşlar, Fethi Beyefendi, sözlerinin bidayetinde, Meclisin şeref ve haysiyetinin ihlâl edildiğini itiraf buyurmuşlardı, fakat ondan sonra Vali Haydar Bey için o kadar kuvvetli bir medhiye yapmışlardır ki bendeniz, meselenin halledilmiş olduğunu zannettim. Evvelce dediler ki; evet haysiyet ihlâl edilmiştir; fakat biliniz ki arkadaşlar, bu haysiyet ve şerefi ihlâl eden Vali Haydar Bey, min-tarafillâh bu memleketi idareye memur bir vücud-ı âlidir. Bunu af buyurunuz. (Alkışlar) Bu kadar kuvvetli medhiyeyi, Dâhiliye Vekil-i Muhtereminin ağzından çıkan sözleri arasındaki tenakuzu feci' ile birlikte duymak istemezdim.

Dâhiliye Vekili Fethi Bey (İstanbul) - Hiçbir tenakuz yoktur. Bilâkis ifadelerimi yanlış naklediyorsunuz.

Vasıf Bey (Devamla) - Meclis-i Âli, hakem olsun efendim, bence arkadaşlar; yapılan tebligattan Vali Haydar Bey haberdar olmuştur. Haberdar olmasına rağmen, Meclise karşı yapılması lâzım gelen vazife-i hürmeti ifa etmemiştir ve hattâ halkı bile haberdar etmemiştir. Necati Bey arkadaşımızın sözlerine iştirak ediyorum. Eğer İstanbul halkı böyle bir heyetin vürudundan haberdar olsaydı, sizi temin ederim ki arkadaşlar, şimdiye kadar ibraz ettikleri fiilî tezahüratın bir nişanesini gösterirlerdi. Buna tamamen eminim. Fakat programdan haberleri yoktur, tebligat yapılmamıştır. Hiç şüphesiz bilirsiniz ki bu gibi tezahürat, bir Heyet-i Mahsusa marifetiyle yapılır, itiraf edeyim ki orada müdafaa-i hukuku temsil eden arkadaşların da, çok büyük hatası vardır. Fakat İstanbul halkını tenzih ederim. Onların kalpleri, onların ruhları şimdiye kadar gösterdikleri fiilî misallerden anlaşılır ki bize müteveccihtir. (Doğru sesleri) Bu itibarla arkadaşlar, mesele heyetimizin İstanbul'da fena muameleye mâruz kalması meselesi değildir. Ben kaniyim ki heyetimiz İstanbul'da fena muameleye mâruz kalmaz. Bilâkis en derin muhabbetleri toplar ve en derin muhabbetler üzerinde yaşar. Mesele, vazifedar olan memurun ihmalidir, lâkaydîsidir, teseyyübüdür, istihfafidir. Meclis-i Âlinizden çok rica ediyorum; mesele o kadar basit telâkki edilmesin. Bugün verilecek olan karar, Meclis-i Âlinizin âtide hâkimiyetinize malik olup olmadığını gösterecektir. (Alkışlar)

Dâhiliye Vekili Fethi Bey (İstanbul) - Efendiler! Vâsıf Bey biraderimizin muhakemesine iştirak etmek lâzım gelirse mesele, hallolunmuş demektir. Haydar Bey bu heyeti istihfaf etmek için, istihfaf niyetinde bulunmuş demektir. Hâlbuki arz ettiğim gibi, Haydar Bey filvaki heyetin İstanbul'a vürudundan haberdar olmuştur ve heyet için oteller ihzar etmiştir. Heyetin ordunun başında mı geleceği, yoksa ayrı mı geleceği ve hangi saatte geleceği hakkındaki suitefehhüm mevzubahistir.

Murad Bey (Antalya) - Olmadı Fethi Beyefendi!

Dâhiliye Vekili Fethi Bey (Devamla) - Niçin olmadı beyefendi? Ordunun başında gelecek heyet için günlerce istasyonda mı bekleyeceğiz?

Mazhar Bey (Aydın) - Hususi malûmatınız bunu tekzip ediyor Fethi Beyefendi! Hususi malûmatınıza atfen bize bir şey söylediniz. Vali demişti ki; trenin geç, yani dörtte geleceğini haber aldığım için yetişemedim. Binaenaleyh ordunun başında gelinmeyeceğine dair pek katî malûmata sahiptirler.

Dâhiliye Vekili Fethi Bey (Devamla) - Demek ki bundan evvelki sözlerimi dinlemediniz. Bundan evvel demiştim ki: Gazeteler heyetin ordu ile beraber gelmeyeceğini yazmıştır. Fakat Vali her-çe-bâd âbad heyetin trenle gelmesini derpiş ederek, trenin saat kaçta geleceğini tahkik etmiştir. Fakat behemehâl ordu ile geleceği henüz malûm değildi.

Murad Bey (Antalya) - Beyefendi! Hâlbuki Divan-ı Riyasetten çekilen telgraf meselesinin hakikatini tamamen izhar ediyor, Valinin bilmesi lâzım gelirdi. Cuma olduğu için Vali kendi istirahatini feda edip gelmemiştir. Mesele bundan ibarettir.

Dâhiliye Vekili Fethi Bey (Devamla) - Beyefendi! Divan-ı Riyasetten çekilen telgrafı okumadınız, telgraf şudur: (Kurtuluş gününde yapılacak merasimde bulunmak üzere Meclis tarafından bir heyet gönderilmiştir.)

Murad Bey (Antalya) - Onu anlayacak kadar feraset yoksa çekilsin vilâyetten!.. Alel-husus İstanbul Valiliği Beyefendi!

Dâhiliye Vekili Fethi Bey (Devamla) - Beyefendi Hazretleri! Bendeniz arz ettim ki: Eğer Vali Haydar Bey'in şimdiye kadar mevzubahis olan mesailde, (Gürültüler) rica ederim, Vali Haydar Bey'den bahsettim, arkadaşlardan birisi dediler ki vali meselesi yoktur. Sonradan Vâsıf Bey bütün nutuklarını Vali Haydar Bey üzerine yaptı… (Gürültüler)

Murad Bey (Antalya) - Zat-ı âliniz açtınız Haydar Bey meselesini... (Gürültüler)

Reis - Rica ederim, söz isterseniz söz vereyim. Hatibi meşgul etmeyiniz!..

Dâhiliye Vekili Fethi Bey (Devamla) - Efendiler! Ben diyorum ki: Vali Haydar Bey tarafından kasta makrun yani mucib-i ceza olabilecek bir şekilde Meclis-i Âliye karşı bir hürmetsizlik iraesi mutasavver değildir ve olamaz! Böyle bir şey tahakkuk edecek olursa her türlü cezayı yapmak mevzu bahis olur. Fakat henüz bu adamın müdafaasını dinlemeden ve bilhassa Meclis-i Âlinizin gönderdiği heyetin ifadatını dinlemeden böyle alef-fevr bir karar ittihazı zannederim Meclis-i Âlinizin yapacağı her işte muttasıf olması lâzım gelen hiss-i adaletle, hiss-i tetkikle tev'em olmasa gerektir. Arz edeceğim nokta bundan ibarettir. Yoksa kabahati varsa Vali Haydar Bey veya her kim olursa olsun cezasını görecektir. Fakat bazı arkadaşlar Vali Haydar Bey'in bu hareketi, memlekette artık Büyük Millet Meclisinin haysiyet ve şerefi zayi' olmuştur suretinde telâkki olunacaktır buyurdular...

Vasıf Bey (Saruhan) - Olmaz, olmaz, ihmal edilmiştir!

Dâhiliye Vekili Fethi Bey (Devamla) - Siz söylediniz Vâsıf Beyefendi! Demek ne kadar fena söylemişsiniz ki: Derhal benim ağzımdan çıktığı zaman aynı şiddetle protesto ediyorsunuz. Ve dediler ki: Türkiye Büyük Millet Meclisinin memurin-i dâhiliyeye karşı hiçbir nüfuz ve haysiyeti kalmamış olur. Ve bir daha bunları sevk edemeyecek

(Maba'dı gelecek nüshada)

RESMÎ CERİDE

Perşembe
---
11 Rebiülahir 1342
22 Teşrinisani 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş
Taşra için seneliği 465 kuruştur
Taşra için altı aylığı 235 kuruştur

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 44 Türkiye Cumhuriyetinin Resmî Gazetesidir. **Sene: 1**

Kanunlar

Numara: 371

Heyet-i Temyiziye Merkezinin Eskişehir'e Nakline ve Teşkilatının Tevsiine Dair Kanun

Birinci Madde: Sivas'ta teşkil edilen Muvakkat Heyet-i Temyiziyenin vazifesine hitam verilerek Eskişehir'de bir mahkeme-i temyiz teşkil edilmiştir.

İkinci Madde: Mahkeme-i Temyiz-i Şeriye, hukuk, ceza, istida ve sulh hukuk dairelerinden mürekkep ve vezaifi teşkil-i mehakim ve usul-ı muhakemat kanunlarıyla muayyendir.

Üçüncü Madde: Her daire bir reisle dört azadan teşekkül eder. Riyaset-i evveli reislerden birine Adliye Vekâletince tefviz olunur. Reis-i evvel bulunduğu daire ile Heyet-i Umumiyeye riyaset eder.

Dördüncü Madde: Mahkeme-i Temyizin üç ihtiyat azası ve baş müddeiumumi refakatinde bir baş muavin ile dört muavini ve her dairenin lüzumu kadar baş mümeyyiz, mümeyyiz ve ketebesi vardır.

Beşinci Madde: Mehakim-i nizamiye teşkilatı kanunuyla muvakkat temyiz heyeti teşkiline mütedair olan 7 Haziran 1336 tarihli kanunun işbu kanuna mugayir olan ahkâmı mülgadır.

Altıncı Madde: İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren mer'idir.

Yedinci Madde: İşbu kanunun icrasına Adliye Vekili memurdur.

5 Rebiülahir 1342 ve 14 Teşrinisani 1339

Kararname Suretleri

Ahiren ihdası olunan Moskova Sefareti Müsteşarlığına mülga Hariciye Nezareti Umur-ı Siyasiye İkinci Şube Müdürü Enis ve Atina Sefareti Başkitabetine Maslahatgüzarlık vezaifini ifa etmek üzere Tiflis Mümesilliği Başkâtibi Nebil Beyler tayin kılınmıştır.

Selanik Şehbenderliği Şehbender Vekâletine Süreyya Sami ve Kançılarlığına Preveze Şehbenderliği Katib-i Sabıkı Nuri Zeki Beyler tayin kılınmıştır.

İşbu kararnamelerin icrasına Hariciye Vekili memurdur.

Hariciye Vekili ve Başvekil

İsmet

Türkiye Reis-i Cumhuru

Gazi M. Kemal

Van Vilâyeti Evkaf Müdürü Nuri Efendi'nin azliyle yerine bin beş yüz kuruş maaşla Tokat Evkaf Müdir-i Sabıkı Mehmed Zeki Efendi tayin kılınmıştır.

Siverek Vilâyeti Evkaf Müdürü Fahri Bey'in azliyle yerine bin kuruş maaşla genç nüfus memurluğundan müstafi Hacı Hasan Efendi tayin edilmiştir.

Münhal bulunan Bitlis Vilâyeti Evkaf Müdüriyetine Sivas Mıntıkası Evkaf Müfettişi Rıza Bey iki bin kuruş maaşla tayin edilmiştir.

İşbu kararnamelerin icrasına Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekili memurdur.

Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekili Mustafa Fevzi

Türkiye Cumhuriyeti Başvekili İsmet

Türkiye Reis-i Cumhuru Gazi M. Kemal

Tayinler

Dâhiliye Vekâleti Tayinleri

Bandırma Kaymakamı Emin Bey'in Timurcu Kaymakamlığına nakliye yerine Ayvalık Kaymakamı Azmi ve Ayvalık Kaymakamlığına Timurcu Kaymakamı İbrahim Edhem Beylerin tahvil-i memuriyetleri icra kılınmıştır.

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri

[Geçen Nüshadan Mâbad]

Bir hale gelir. Böyle bir şey mevzubahis olamaz efendiler! Türkiye Büyük Millet Meclisinin nüfuz ve hâkimiyeti ve her türlü haysiyeti hiçbir tereddüde, hiçbir şüpheye mahal vermeyecek derecede âlidir ve herkesçe muta'dır ve muhteremdir efendiler. (Alkışlar)

Vasıf Bey (Saruhan) - Fiiliyatını gördük.

Dâhiliye Vekili Fethi Bey (Devamla) - Fiiliyatını da her vakit görüyorsunuz ve göreceksiniz efendiler... Merasimde, ziyafet esnasında, sağ tarafa Kumandan Paşa'yı ve sol tarafa da Sabri Beyefendi'yi oturtturmuşlar; resmigeçitte kumandan bulunmuş, Sabri Bey rüfekası sağında veya solunda bulunmuş... (Arkasında sesleri) Bunu da bilmiyorum. Böyle misafirler merasim-i askeriyede nerede bulunur? Fakat efendiler! Bunlar belki yanlış anlaşılmıştır. Sabri Beyefendi belki kendisi için istememiştir. Ordu şerefine yapılmış bir merasimdir. Bir zatın şerefine böyle bir merasim yapıldığı zaman o zat mevki-i şerefi ihraz eder. Belki Sabri Bey'in muvafakatiyle mesele bu şekilde olmuştur. Bundan da Vali Haydar Bey'i mesul etmek doğru olmasa gerek. Binaenaleyh bir noktayı daha tavzih etmek isterim. Bendeniz demedim ki: Vali Haydar Bey'e Dâhiliye Vekâleti tarafından emir verilmemiş olduğu için böyle oldu; ben böyle bir fikirde bulunmadım. Yalnız arkadaşlardan bazılarının Divan-ı Riyasetin, heyetin hareketinden Hükûmete, İcra

Vekilleri Riyasetine malûmat verip vermediklerine dair irad ettikleri suale Paşa Hazretlerinin verdikleri cevapta bir noktaya iliştim. O da bendenizce şimdiye kadar mer'i usul dairesinde Meclis-i Âliden tahriren vâki olan tebligatı ifa etmek mecburiyet ve mükellefiyeti vardır ve usul böyledir. Böyle olmazsa birçok yanlışlıklar, birçok suitefehhümler hâsıl olabilir. Mecliste herkes bulunur, ne karar ittihaz edilmiştir? Onu yazıya dökmek lâzım gelir. Resmen ve tahriren yazılır. Ona göre icra-yı hareket edilmek lâzımdır. Yoksa istimaatla icraatte bulunulamaz. Usul bundan ibarettir. Böyle cevabını verdim, demedim ki ancak benim tarafımdan tebligat vâki olmadığından dolayıdır; böyle bir şey demedim, bunu yanlış telâkki etmişlerdir ve bütün o nokta-i nazara istinat ettirdikleri mutalâat da yanlıştır, gayr-i vârittir.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Divan-ı Riyasete bir sualim vardır, demin birinci celsede saat ikiyi beş geçe İstanbul'a çekilen telgrafa

cevap gelmemiştir denildi, şimdi saat beş... Hâlâ mı cevap gelmedi, bunu anlamak isterim.

Reis - Sualinizi kaydettim.

Yahya Galib Bey (Kırşehir) - Efendim, bendeniz şimdiye kadar cereyan eden müzakerattan anladığım fikri hulâsa edeceğim. İstanbul ecnebi boyunduruğundan kurtulduktan sonra ordumuz için bir ihzaratta bulunmuş, orduyu istikbal edecek, tebcil edecek, taziz edecek. Bunun için bir program tanzim etmiş, filân yerden istikbal edilecek, şöyle olacak, böyle olacak... Ne ise şeraiti yazmış. Tekmil İstanbul ahalisi buna vâkıf, buna intizar ediyor. Cumartesi gelsin orduyu istikbal edecek... Müdafaa-i Hukuktan birkaç zat da diyorlar ki bu istikbale Meclis-i Âliniz de iştirak etsin; rica ederim, iyi dinleyiniz. Bunu Müdafaa-i Hukuktan birkaç kişi yazıyor. Şu halde Meclis-i Âlinizden bir heyet gitmesi lâzım gelirse o heyet de İstanbul ahalisi ile beraber orduyu istikbal edecek, merasime iştirak edecek, onun için davet edilmiştir. Siz heyetinizi nasıl gönderdiniz; bilmiyorum... Gitsin oraya bir Heyet-i Mebuse; orduyu istikbal etsin. İstanbul ahalisiyle birlikte bulunsun, böyle mi dediniz? Böyle mi gönderdiniz? (Hâşâ sesleri) Ha! Şimdi cereyan-ı hal de bunu göstermiyor. Çünkü: Divan-ı Riyaset diyor ki: Meclis bu merasime iştirak etmek için Sabri Bey'in Riyaset-i altında on sekiz kişilik bir heyet gönderiyor. (On dört sesleri) On sekiz kişilik. (On dört sesleri, handeler) Ne ise on dört kişilik bir heyet gönderiyor. Pekâlâ; Şehremini ne yapacak buna?! Hani Gazi Paşa Hazretleri buraya geldiği ve bizim istikbal ettiğimiz vakitte vilâyetten, şuradan, buradan gelen heyeti istikbal ettik mi ve bu heyetleri belediye reisi istikbal etti mi? (Vah vah sesleri) (Gürültüler) On sekiz kişilik bir heyet mi her ne ise buradan gidiyor. Onu, Şehremini istikbal ediyor mu? (Vah, vah sesleri, gürültüler ve ayak patırtıları)

Dr. Mazhar Bey (Aydın) - İn aşağı in, in Galib Bey, in!..

Yahya Galib Bey (Devamla) - Beni buradan indirmeye hiç kimsenin hakkı yoktur. (Gürültüler) Ben de söyleyeceğim. Efendim! Bitti mi patırtınız? Efendiler! Acele etmeyiniz! Muhakememi söylüyorum. Buradan gidecek zevatın bir kere nasıl istikbal edileceğini ve nasıl ihzaratta bulunulacağını emretmek lâzım gelirdi. (Gürültüler) Rica ederim, müsaade buyurunuz! Mademki bu heyet Meclis-i Âliyi temsil için gitmiş; o halde şu ve bu yolda istikbal edilecektir diye bir program tanzimi lâzım gelirdi. (Ayak patırtıları) Şimdi bu yapılmamış. (Gürültüler) Efendim! Birinci kısım bitsin, ikinciye intikal edelim. Ne olur, söz söylemek ayıp mı? Benim hakkım yok mu?

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Reis Beyefendi! İstirham ederim bir söz söylememe müsaade ediniz.

Reis - Hayır verememem. Söz söylenirken söz verilmez. Nasıl verebilirim?

Yahya Galib Bey (Devamla) - Şimdi buradan giden heyet kendisinin nasıl istikbal edileceğini ve ne yapılacağını niçin sormuyor ve Sabri Bey bunu niçin öğrenmiyor? (Oho sesleri, patırdılar) Efendiler! Ben size beğendirmek için söz

söylemiyorum, fikrimi arz ediyorum. İster kabul eder, ister etmezsiniz. Bununla Şehremaneti baştan aşağı alâkadar olamaz ve kimseyi istikbal için icbar edemez.

Refik Bey (Konya) - En doğru söz budur.

Yahya Galib Bey - Efendim, durunuz bir kere! Hepsi doğru ve doğru söz daha çok. (Handeler) Siz anlamak istemedikten sonra ne yapayım? Burada iptidadan Divan-ı Riyaset hata yapmış. Vali hata ender hata yapmış, heyetin reisi ikinci bir hata yapmış. Diğer memurlar da onlarla beraber yapmış. Bunun Heyet-i Umumiyesi için burada gıyabî müzakere ile iş bitmez.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Beyefendi! Teşrifat Kanunu yok da bunlar hep ondan oluyor.

Rasih Efendi (Antalya) - Efendim! Mevzubahsimiz olan maddede hiçbir şahıs mevzubahis değildir. Ortada mevzubahis olan şey; İstanbul'un işgalden kurtulması dolayısıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi ordunun İstanbul'a duhul merasiminde Meclis-i Âliyi temsil için aralarından bir Heyet-i Mebuse intihap etmiş, başına da kendi reislerinden birini koymuştur. Bu heyet o vilâyet dâhiline girerken o vilâyetin idaresine memur olan zevatın herhalde haberdar olması lâzımdır. Fethi Beyefendi'nin Divan-ı Riyasetin bizi resmen haberdar etmesi lüzumu hakkındaki ifadelerine katiyen iştirak etmeyiz ve edemeyiz. Çünkü bunda her vekâlete ait bir hisse varsa vazifesi de vardır. O da Meclisten giden zevatın İstanbul'a gitmek üzere olduğunu ve istikbal suretiyle gitmiş bulunduklarını öğrenmek ve o heyetin gidişiyle meşgul olmak lâzım gelir. Eğer haber alamamış ise o halde Dâhiliye Vekâleti, memlekette ne olup bittiğinden haberdar değildir. (Bravo sesleri) Bundan haberdar değilse hiçbir şeyden haberi olmaz.

Onun için Vekâlet-i Celile namına Fethi Beyefendi Hazretlerinin "Riyasetin bizi de haberdar etmesi lâzımdır." demesi zannederim, yerinde değildir. İstanbul'a heyetin vusulünde, bazı şayiaların bu hataya sebep olduğu serdediliyor. Muhterem arkadaşlar! Bu heyet İstanbul'a girerken Anadolu şimendifer hattıyla gitmiştir. Karadeniz'den gitmemiştir, Akdeniz'den gitmemiştir. Rumeli'den de geçmemiştir. Şu halde Ankara-İstanbul hattından gitmiştir. Anadolu şimendifer hattı bilirsiniz ki bir noktadan geçiyor. Bu söze ehemmiyet vermek icap ederse, "Bu suretle bu hata vâki olmuştur." sözüne ehemmiyet vermek icap ederse şu noktadan o da merduttur ki heyet gerek İzmit'e ve gerek Gebze'ye ve gerekse Tuzla'ya vusulü anlarında İstanbul'a girecek ordu eczası da orada bulunuyordu. Bu heyeti istikbal için arayan ricalimiz niçin orada aramamışlar? Tren İzmit'e vardığında "Siz ordu ile mi gireceksiniz, yoksa heyet müstakillen mi gelecektir?" diye aranmış mıdır? Yok!.. Aranmadığı gibi merasim için tertip edilen programı nazar-ı tetkikten geçirecek olursanız arkadaşlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetini temsil edecek heyet için programın hiçbir yerinde hiçbir mevki yoktur. Saniyen arkadaşlar, bir resmikabul vardır. Cumartesi günü yapılan resmikabulü Meclisin reisi yapması icap ederken o da ihmal edilmiştir. Meclisten intihap edilen heyet doğrudan doğruya Meclisi yani Devlet manasını alan Meclis temsil ettiği için İstanbul'da bulunan vekâletleri temsil eden makamatın kendilerine haber verilmiş olsun, olmasın, o heyetin Ankara'dan hareket ettiklerini haber aldıkları halde o heyeti aramamaları doğrudan doğruya Hükûmete, Devlete karşı onlar tarafından yapılmış bir ihmal ile bir tekâsül ile katiyen ifade edilemez. Doğrudan doğruya vazifelerini yapmamışlardır, doğrudan doğruya vazifelerini ihmal etmişlerdir. Meclis Riyaseti doğrudan doğruya Hükûmet Riyasetidir. Binaenaleyh bir defa Meclis ve Meclis Riyasetini temsilen bu merasimde bulunan heyet ki hususiyle içinde Meclisin fiilen reisi olan bir zat vardır. O heyet, Devlet reisinin ve Meclisin heyetidir. Binaenaleyh kendi idaresi dâhilinde olan o vilâyete girdiği anda nasıl oluyor da memlekette hukuk-ı hükümraniyi haiz böyle bir heyete ki doğrudan doğruya Meclisin mümessilidir böyle bir harekette bulunuyor? Bu hareket karşısında Meclis eğer mevki-i manevisini mevki-i hükümranisini muhafazaya azmettiğini her vakit izhar ettiği gibi bu hareket karşısında da izhar edecektir. Bütün arkadaşlarım şahsi bir merasim yahut bir istikbal aramak kaygısıyla hareket edemezler. Şahıslarına karşı belki dedikodular, hücumlar olabilir. Fakat hiçbir vakit bunlar bu kürsüde mevzubahis olmaz. Mevzubahis olan Meclise ve Meclis namına doğrudan doğruya Devleti temsil eden bir heyete karşı o Devlete memuru rasime-i ihtiramı ifa etmemiştir. Mesele gayet sarihtir.

Reşad Bey (Saruhan) - Reis Bey! Benim sözüm ne oldu?

Reis - Sözünüz yoktur.

Reşad Bey (Saruhan) - Mesele hakkında o zaman da söyledim.

Reis - Buyurun.

Reşad Bey (Saruhan) - Efendiler! İşi çok uzatıyoruz ve çok dolaştırıyoruz. Meclis-i Âliniz namına İstanbul'a giden Heyet-i Temsiliyeye istihfaf deyiniz, hürmetsizlik deyiniz, hakaret deyiniz, istiskal deyiniz; bu vâki olmuştur. Zırva tevil götürmez. Bunu kabul etmek lâzım gelir. Kusur Divan-ı Riyasette imiş. Bilmem nerede imiş. Hepsinden sarfınazar ediyorum. Şu, Anadolu Ajansıdır, matbuat ve istihbarat yapıyor bunu. Biz buna yüz bin lira bütçemizden para veriyoruz. Memlekette kuş uçsa bütün kâinata bildirmekle mükelleftir ve bildiriliyor. Bunun ne kadar manasız neşriyatla meşgul olduğunu Muvazene Encümeniniz burada arz etmişti. Hiçbir mesul aramasak Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi vardır karşımızda mesul... Bu Heyet-i Mebuseye karşı yapılan hürmetsizlik mucib-i mücazattır. Bundan vali mesuldür. Haber aldığı bendenizce muhakkaktır. Derhal azli lâzım gelir. Bu mesele hiç açılmasaydı daha iyi olurdu. Fakat açılmıştır. Mevzubahis olmuştur ve Heyet-i Celileniz buna bizzat vaziyed etmiştir. Bunun hakkında ne Dâhiliye Vekâleti, ne Divan-ı Riyaset karar verebilir. Bu hak doğrudan doğruya Meclis-i Âliye aittir. Derhal lâzım gelen hüküm verilmelidir. Hepsinin haberi olduğu halde istikbal yapılmamıştır.

Reis - Hilmi Bey, buyurun!

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Arkadaşlar! Muhterem arkadaşlarım söylenecek birçok sözleri söylediler. Onları tekrarlamaktansa âcizane en esaslı olmak üzere bir noktayı bilhassa arz etmek isterim. Dün hususi olarak, bir iki arkadaş arasında takririn yazılıp yazılmaması konuşulduğu esnada geçen bazı sözler arasında bana dediler ki "Ne dersin Tunalı?" Cevabım merhum Namık Kemal Bey'in bir mısrasını tekrarlamaktan ibaret oldu. "Ayağı baş yerinde seyrediş bir hoş temaşadır." Bugün ziyafet merasiminde milletin mümessiline verilen mevki itibariyle sordular: "Buna ne diyorsun?" Tekrar ettim. "Ayağı baş yerinde seyrediş bir hoş temaşadır." Şimdi arkadaşlar! Evvelemirde zihnimi gıcıklayan bir nokta var. İstanbul'un Müdafaa-i Hukuk heyetleri Meclis-i Âliyi unutmadı ve hiçbir zaman unutamaz bilirim. Unutmadı hürmetle davet etti de niçin İstanbul'u resmen, içtimaen, iktisaden her türlü varlığı itibariyle temsil eden Şehremaneti makamı veya Şehremaneti bu heyeti davet etmemiştir. (Gürültüler) Efendim! Bu kendimce ehemmiyet verdiğim bir nokta olabilir. Lâkin Heyet-i Âliyyenizin ehemmiyet verdiği noktalar itibariyle yalnız iki üç esası kurcalayım. Onlardan da vazgeçiyorum arkadaşlar; en esaslısına geçiyorum. Çünkü vakit geçti. Dâhiliye Vekili Beyefendi buyurdular ki "Burada suikast yoktur." Demin şurada bir vesile ile bir yarım cümle telâffuz etmek istedim. Meşhur Taleyran'ın bir sözü vardır arkadaşlar! "Siyasette hata en büyük cinayetlerin fevkindedir." Teemmül buyurunuz. Tekrar ediyorum: Siyasette hata cinayetin en büyüklerindendir. (Bir defa daha sesleri)

İkincisi arkadaşlar! Bir söz daha vardır. "Cennet hüsnüniyetle düşmandır." Birçok ayıbımızı, birçok günahımızı hüsnüniyetle yaparız. Şu halde mevzubahis olacak cihet burada Valinin, Şehremininin suikastla şu iyiliği yaptığı, hüsnüniyetle şu kötülüğü yaptığı değildir. Arkadaşlar! Herhalde bir siyasî hata, hatta dehşetli bir surette hata vukubulmuştur. Ben Şehremini yerinde olsaydım, bilhassa âmirimi katiyen Meclis-i Âli huzurunda hiç lüzumu olmadan söz söylemek mecburiyetinde bırakacağıma çoktan istifa ederdim, arkadaşlar! (Alkışlar)

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Efendim ben Divan-ı Riyasetin vazifesini ifa ettiğine kaniyim. Daha ne yapabilecekti? Divan-ı Riyaset "Yarın sabah merasimde bulunmak üzere heyet hareket etmiştir." diye Şehremanetine yazmış. Binaenaleyh bu meselede Divan-ı Riyasetin kabahati yoktur. O vazifesini ifa etmiştir. Şu arz ettiğim meselede Dâhiliye Vekâletine taallûk eden bir mesele yoktur. Divan-ı Riyaset Şehreminine heyetin hareketi hakkında malûmat verdikten sonra Dâhiliye Vekâletinin malûmat verip vermeyişi mevzubahis olamaz. Bu Dâhiliye Vekili işi değildir. Bendeniz biliyorum ki bir mesele var, anlıyorum ki bir hâdise vardır. Heyet istikbal edilmemiş. Fakat efendiler! Bir mesele vardır. Reisvekili Sabri Bey gazetecilere vâki olan beyanatında istasyona geldikleri zaman bir jandarmanın bile kendilerini istikbal etmediğini ve nereye ineceklerini bilmedikleri için herkesin bir tarafa dağıldığını söylüyor ve beş dakika sonra ve ertesi gün de bütün merasime iştirak ediyor. Efendiler! Eğer davette sola oturtulmuş ise, eğer yapılan

bir resmigeçitte ister askerî resmigeçit olsun, ne olursa olsun, ne nokta-i nazardan düşünürseniz düşününüz. Devleti temsil eden, Hükûmeti temsil eden, Meclisi temsil eden bu heyetimizden daha büyük bir heyet mutasavver değildir. Bu arkadaşların mevki-i ihtirama geçmesi lâzımdır. Binaenaleyh, bu heyetimiz bunları müdrik iken neden böyle -fotoğraflarda gördüğümüz gibi- ikinci sıraya girmişlerdir. Onların yapacakları Meclisin ve şahsiyetimizin icabatı olarak bizim mevkiimiz şudur diyeceklerdi. (O ayrı bir mesele sesleri) (Ayrıca onları da muaheze ederiz sesleri) Kendimizi de muaheze edeceğiz beyim; evvelâ iğneyi kendimize, çuvaldızı âleme dürtelim. Binaenaleyh arkadaşlarımız insiyatif almamışlardır. Mademki orada istihfafa uğramışlardı, şahısları namına bile olsa müdafaa etmeleri lâzımdı. Efendiler! Bu neden böyle oluyor? İnisiyatif alacaklardı. "Efendim mevkiimiz budur, sen geri duracaksın, ben geçeceğim burada duracağım." diyeceklerdi. Acaba arkadaşlarımız bunu müdrik değiller midir?.. Fakat Sabri Bey'in ilk beyanatı ile sonraki ef'al arasında çok büyük fark vardır. Ben isterim ki hakikat tezahür etmek için arkadaşlarımızı dinleyelim. Ben bu hususta bir fikir dermeyan edemiyorum, çünkü giden adamlar bunu idrak edemeyecek derecede beyinsiz değillerdir. İlk ifadeleri ile sonraki ifadeleri arasında dağlar kadar fark vardır. Binaenaleyh, mademki Divan-ı Riyaseti de bazı arkadaşlar bu meseleye karıştırmıştır. Şu halde bu Meclise yakışan bir şey vardır. O da bir kere arkadaşları dinlemek lâzımdır. Divan da bu işe karıştığı için içerisinden üç kişi ayırırsınız, bir anket yaparsınız. Bu işi tetkik ederler, neticesini arz ederler. Zannediyorum ki bundan sonra verilecek hüküm âdilâne olur. (Doğru sesleri)

Mazhar Bey (Aydın) - Efendim bendeniz gerek bu meseleye dair olan takrire imzamı koyarken ve gerek burada söz alırken en ziyade bir nokta üzerinde durmuştum. Zannederim ki ve halen zannediyorum ki başladığımız Mücadele-i Millîyeyi idame etmekteyiz. Etmek mecburiyetindeyiz. Büyük bir inkılâp yaptık; silâhla olan kısmını ikmal ettik. Fikrî olan kısmına devam etmek için çok kuvvetle sarılmak mecburiyetindeyiz. Yaptığımız inkılâp, bilhassa şahsi ve ferdî kuvvetleri, nüfuzları yıkmak ve yerine Hâkimiyet-i Millîyeyi getirmek olmuştur. Fakat pek büyük bir zatın buyurduğu gibi sulhun dahi imzasıyla her şey olmuş bitmiştir, demekle çok gafil olacağımızı bendeniz tekrar hatırlıyorum. Her şey olmuş bitmiş değildir. Hâkimiyeti Milliye, bütün kuvvet ve mevcudiyetiyle her türlü tehlikeden masun olarak teessüs etmiş değildir.

Receb Bey (Kütahya) - Etmiştir efendim.

Dr. Mazhar Bey (Aydın) - Etmemiştir, arz edeyim. Zatıâlilerinin mevcudiyeti ve şurada yaşayışı dahi her türlü tehlikeden masun değildir.

Receb Bey (Kütahya) - O, Meclisin mukadderatıyla tayin edilmiştir…

Dr. Mazhar Bey (Aydın) - Her türlü tehlikeden masun olarak kaydını irad ettim. Yani her türlü tehlikeden masun olarak inkılâp neticelenmemiştir. Bunu Büyük Gazi Paşa Hazretleri dahi ilk nutuklarında söylemişlerdir. Bendeniz o büyük dâhinin sözlerine istinat ederek onu tekrar etmekten başka bir şey yapmış olmuyorum. Binaenaleyh

bu mesele, bir mücadele meselesidir. Fikir meselesidir. Hâkimiyet-i Millîyeye karşı, Hâkimiyet-i Millîye mümessillerine karşı alınan vaziyetlerle bazı şahıslara karşı alınan vaziyetler bizi, mütehassıs etmeli ve alâkadar etmelidir. Bilhassa bu noktada çok mutaassıp ve çok mütehassıs olmalıyız. Binaenaleyh meseleyi bu noktadan çok mühim addetmekteyim. Geçen sene İstanbul'a hilâfet meselesini tebliğe memur olarak giden heyetimize yapılan muamelât esnasında da bendeniz bulundum. Buna mümasil hareketleri o zaman inkılabı daha az idrak edebildiklerinden ve daha az kavrayabildiklerinden daha az mucib-i muahaze görmüştüm. Fakat aradan bir sene geçtikten sonra tekerrür eden bu harekâtı müsamahakârane bir surette görmek kabil olmadığından o kanaatle kürsüye çıktım. Efendiler! Ne olursa olsun meseleye bir şekil vermek lâzımdır. İster teseyyüp deyiniz, ister ihmal deyiniz, ne derseniz deyiniz; her halde en hafif şeklini dahi alsanız bu vâki olmuştur. Ama bunda suikast varmış, yokmuş; böyle bir şey aramak mecburiyetinde değiliz. Öyle bir şey gördüğümüz zaman Vâsıf Bey'in dediği gibi en büyük cezayı vermek lâzımdır. Fakat Şehremaneti

telgrafı almıştır, Müdafaâ-yi Hukuk Heyeti telgrafı almıştır ve bunlar gazetelerde intişar etmiştir. Meclisin İstanbul'a geleceği veyahut bir heyet göndereceği veyahut gelmesi melhuz olduğu, bir valinin, bir şehremininin dimağında yer tutması lâzım gelir. Biran için tetkik ve tahkik onun için çok mühim bir vazifedir. Acaba hakikaten böyle bir Heyet-i Muhtereme geliyor mu, gelecek mi? Böyle bir ihtimalin dimağında yer tutması lâzım gelir. Hiç olmazsa bir vali iki saat zarfında Ankara ile muhabere edebilir. Binaenaleyh bu suretle en katî surette şüphelerini izale ederek kendi hududuna girdiği zaman daha evvelden kaymakam veya nahiye müdürüne emir vermiş olabilirdi.

Gazi Mustafa Kemal Paşa (Ankara) - Böyle heyetleri istikbal için bir kanun mu var? Böyle şeyleri nereden çıkarıyorsunuz? Behemehâl her memur, her heyetin istikbaline memur mudur? Bunu nereden çıkarıyorsunuz?

Doktor Mazhar Bey (Aydın) - Eğer heyetlerin istikbal edilmesine dair bir kanun, bir nizam olsaydı, şüphesiz böyle bir mesele mevzubahis olamazdı. Gayrikanuni harekette bulunanların ve kanuna ait hataların cezasını tayin edecek makamlar mevcuttur. Binaenaleyh bunun için kanun ve nizam olduğunu iddia edecek vaziyette değiliz. Ancak idrâk edilmesi lâzım gelen mesele evet bu memlekette, bu millette en yüksek makam, en yüksek kudret Büyük Millet Meclisindedir ve onun bir heyeti, milleti temsil için geliyor. Binaenaleyh cüzi bir idrâk sahibi olan bir kaymakam, bir vali, bir kükûmet memuru kim olursa olsun yalnız kendi şahsi namına vicdanından duyduğu hiss-i hürmeti izhar etmiş olması için en ufak bir hareketi tanzim ederdi. Eğer Hükûmet namına böyle bir istikbal yapmak kanaati gelmediği dahi vârid olsa bile şahsi bir hürmet dolayısıyla oraya giden heyete lâzım gelen istikbali yapardı. Bu kadar çok methedilen bu zatın aleyhinde bulunuyorum, çünkü bu kadar idraksizlik göstermiştir ve bundan dolayı Dâhiliye Vekâleti ile Heyet-i Vekile Riyaseti gibi çok mühim vazifelere tahammül etmiş olan ve hakkında çok büyük hürmet ve itimadımız bulunan Fethi Bey'in bu meselenin müzakeresinde ilk defa müdafaaya çıkmasından ve bu tarzda müdafaaya girişmesinden dolayı, bu işte lâyık olduğu kadar düşünmek fırsatını bulmadığından dolayı, bir muaheze noktası bulduğumu itiraf ederim. Hiç şüphesiz leh ve aleyhde bir şey söylenmeden, elde vesaik olup olmadığı meydana çıkmadan ve Meclisin pek çok heyecan izhar ettiği bir meselede Fethi Beyefendi'nin, hiçbir iş vâkı olmamış gibi hattâ ufacık bir ihtara, muahazeye lüzum göstermeyecek kadar müdafaa etmeleri hayretimi mucip oldu. Belki bu, Fethi Beyefendi'nin öteden beri şu veya bu gazetelerde söylenen sözlerin Meclise aksetmesi ve bunu da mebuslar ipucu edinerek valinin şahsına hücum ediyorlar diyerek bu suretle müdafaa etmiş olabilir. Fakat öyle dahi olsa idi yine biraz teenni, yine biraz dikkat ve ihtimam lâzımdı. Çünkü hiç şüphesiz kendileri dahi tasdik buyururlar ki bir hata ve teseyyüp mevcuttur. Mahza müdafaa etmiş olmak için kendi sözleriyle bir defa dediler ki gazetelerin ne yazdığı malûm değildir. Belki doğru yazmıştır, yanlış yazmıştır.

Fethi Bey (İstanbul) - Ben öyle bir şey söylemedim. Sözlerimi hep uyduruyorsunuz, benim sözlerimde öyle bir kelime yoktur. Benim namıma uyduruyorsunuz. Ben öyle bir şey söylemedim.

Mazhar Bey (Aydın) - Belki yanlış söylemişlerdir. Böyle bir ifadede bulunmadım uyduruyorlar demeleri ne demektir? Reis Bey! Lütfen sorunuz: Uyduruyorsunuz demekle yalan mı söylüyorsunuz demek istiyorlar?.. Eğer bu maksatla söylediler ise...

Reis - Mazhar Beyefendi, Fethi Beyefendi'nin izahatını not ettiniz mi, yoksa hafızanıza müracaatla mı söylüyorsunuz?

Mazhar Bey (Aydın) - Dimağımda muhafaza ettiğim noktasını söylüyorum. Gazeteler yazmıştır.

Reis - Telhis buyurun efendim.

Mazhar Bey (Aydın) - Gazeteler yazmıştır demekle söyleyişten söylemeye fark vardır. Yani bu kuvvetli bir vesika addolunmaz ve bu meseleyi halledecek bir vesika olamaz. Yani bu maksatla söylemişlerdir. Uydurmuyorum; kendileri hâtıralarına müracaat etsinler! Belki bu kelimeyi kendileri uydurmuş olacaklardır.

Fethi Bey (İstanbul) - Beyefendi! Yarın zabıtta bu sözleri görürseniz lütfen irae ediniz, ben de anlayayım.

Mazhar Bey (Aydın) - Binaenaleyh ordu ile geleceği zan ve tahmin edilen heyetin ordunun başında geleceğini gazeteler yazmıştır. Gazetelerin ifadesine inanılmak lâzım gelirse ve gazetelerin neşriyatı bir fikir ilham ederse, yani hakikat telâkki edilirse ordunun başında geleceğini yazmışlardır. Binaenaleyh vali ve şehremini bunu ordu ile beraber bir arada istikbal etmek istedik demişler. Haydarpaşa'ya kadar gelmediler demek istemişlerdir. Yani ordunun başında istikbal edeceklerdi demek istemişlerdir. Hususi aldığım habere nazaran vali trenin saat ve vakt-i muvasalatını

sormuş, bunun geç zaman geleceği valiye söylenmiştir. Hâlbuki yanlış haber verilmiş ve tren vakt ü zamanıyla gelmiş. Binaenaleyh vali istikbale gidememiş ve onun için kimseyi göndermemiş dediler. Şu itibarla Fethi Beyefendi'den soruyorum: Bu delillerin hangisine istinat ediyorlar? Ordu ile beraber geleceklerine zahib olmuşlar da ondan dolayı gitmemiştir deliline istinat ediyorlar mı? Edemezler. Çünkü ikinci sözleri bizzat valinin sözleridir. Vali Bey bizzat bir arkadaşına söylemiş. Hâlbuki ben böyle işittim; onun için gidemedim, düşündüm ki hem ordunun istikbaline tren aynı zamanda geleceği için, hem de heyetin istikbaline gitmek mümkün olacaktır. Hâlbuki tren vakt-i muayyende gelmiş, biz de istikbale gidememiş bulunduk diye... Fethi Beyefendi'nin ikinci mütalâaları var. Bu daha doğru olmak lâzım gelir. Bu valinin bir arkadaşımıza söylediği ifadedir. Binaenaleyh kendi ifadeleridir, en doğrusu budur. İki mütenakız ifade şüphesiz bizi bu tahlili yapmaya sevk etmiştir. Eğer trenin teehhürünü haber almışlarsa -en kuvvetli bu olmak lâzım gelir- vali bu kadarcık alâkadar olmuş, trenin ne vakit geleceğini bir memuru vasıtasıyla sordurmuş, geç geleceğini haber almış ve gitmemiş. Artık eldeki delillere göre en çok buna istinat etmek lâzım gelir. Nihayet dediğim nokta yine budur. Bendeniz yine burada ısrar ediyorum. İhmaldir, tesamuhtur, teseyyüptür. Aslolan trenin vaktinde gelmesidir. Vali ona göre tedbir almamıştır. Trenin Pendik'e muvasalatını haber almak cihetini ihtiyar edebilirdi, bunu temin etmemiş, bunu yapmamış. Binnetice bunları yapmamakla ne yapmış? İhmal etmiştir, bunun inkârı ihtimali yoktur. Eğer ihmal ve teseyyüpte bulunması ve böyle hareket etmesi hiçbir suretle kendisinin mucib-i muahezesi olmayacak bir mesele ise; müttefikan karar verelim: Şöylece bir hâdise olmuş ve şöyle bir tesir yapmış diyelim ve şöylece bir teessüf etmekle geçmiş olsun diye bırakalım, gidelim. Yok az-çok bunun mucib-i muaheze

olacağı kabul olunuyorsa her halde lâzım gelen muameleyi yapmayı Fethi Beyefendi'nin de en evvel kabul etmesi lâzım gelir. Çünkü bu bir hakikattir. Bunun şuraya veya buraya çekilmesine imkân yoktur. Mutlaka müdafaa cihetine sapmak doğru değildir ve hattâ buyurdular ki Meclis-i Âlinizce bunlar istima edilmedikçe haklarında bir ceza tayin edilmesi adaletsizlik olur, doğru olmaz. Min-cihetin bu doğrudur ve böyledir. Fethi Beyefendi hâtıralarına müracaat ederlerse yine böyle doğrudan doğruya kendilerinin büyük bir mevki işgal eden bir zat ile aralarında zuhur eden bir mesele Mecliste münakaşa edildiği zaman mesele halledilmediği için o zatı istima' etmedikleri halde azil kararı vermişti.

Heyet-i Vekile Reisi ve Dâhiliye Vekili Fethi Bey (İstanbul) - Ben vermedim azil kararını.

Mazhar Bey (Aydın) - Biz verdik efendim. Fethi Beyefendi'nin yegâne muvaffakiyeti bu olmuştur ve o zaman bendeniz de "Bu hususta ben senden davacıyım, böyle tahkikat yapmadan, istima' etmeden azletmeniz taraftarı değilim." dedim. Herhalde efkâr-ı umumiyeyi tatmin ve memnun etmiş olduklarına kaildirler ve bunun için hiç itiraz etmediler. Fakat diyeceksiniz ki o zaman öyle bir hata olmuşsa siz bari yapmayınız! Evet, hata ise bu, biz de yapmayalım. Evvelce bir hata olmuş diyelim, memnun olalım. Çünkü kendinin daha sabit bir fikir ve kanaat hâsıl etmiş olması itibariyle biz de tabiî memnun olmak mecburiyetindeyiz. Bugün Meclis bu işe mutlaka vaziyed etmesine karar vermiştir. Bu meselenin devam etmesinde arkadaşlar elbette sabitkademdirler. Binaenaleyh müzakereyi açanlar, elbette nihayetini de bulacaktır ve herhalde bu işe netice vermek Heyet-i Celileniz için bir borç olmuştur ve bahusus Heyet-i Celilenin kendisine taallûk eden bir meseleyi bu kadar aleni bir surette, bu kadar dedikodu ile konuştuktan sonra yine bu meselenin kendilerine taallûk eden bu şekliyle, azameti ile mütenasip hareket edeceklerinden bendeniz tamamen eminim. Binaenaleyh daha ziyade sözü uzatmaktan ise mesele tamamen tavazzuh etmiştir müzakerenin kifayetine karar verilerek ruznameye geçmeyi çok münasip görüyorum.

Reşad Bey (Saruhan) - Bendeniz de müzakereyi kâfi görüyorum. Yalnız bir noktayı arz edeceğim. Müsaade buyurun.

Reis - Efendim! Söz Fethi Beyefendi'nindir.

Fethi Bey (İstanbul) - Efendim! Müzakere hakikaten lüzumundan ziyade uzadı. Bendeniz de buna kaniyim. Muhterem refikim Mazhar Bey bendenize atfen birçok ifadatta bulundular ve birçok noktaları istizah ettiler. Onlara zaten evvelce de cevap vermiştim. Tekrar tekrar cevap vermek, zannederim, beyhude yere müzakereyi uzatmaktan başka bir fayda temin etmeyecektir. Heyet-i Âliyyenizden ifadat-ı âcizanemi dikkatle dinlemiş olanlar, hakikata vâkıf olmuşlardır zannederim. Muhakkak bir suitefehhüm vardır… Bütün müzakeratta, bütün söz almış olan arkadaşların ifadelerinde Haydar Bey'e bir kusur atfedildi. Haydar Bey'e karşı bir kusur isnadı meselesi mevzu bahistir. Eğer kusuru varsa zaten bendeniz burada söyledim ki bittabi cezasını vereceğiz. Fakat tasavvur eder misiniz ki bir heyet gelmiş olsun da heyeti davet eden, İstanbul Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, Üsküdar Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti de bu kusuru yapmışlardır. Binaenaleyh bu kusuru onlar da yapmışlardır. Farz edelim ki vali kusur etti. Müdafaa-i hukuk da kusur etti mi? (Elbette sesleri) O da kusur etti; binaenaleyh Adnan Bey de kusur etti mi? (Elbette sesleri) Kumandanlık da kusur etti mi? Bu kadar adamların böyle bir kusur noktasında ittifak etmeleri imkânı var mıdır? İmkân yoktur. Muhakkak bir surette arada bir suitefehhüm olması lâzımdır. Yeniden karar verilecek nokta; arada bir suitefehhüm olması meselesidir. Efendiler! Gönderdiğiniz Heyet-i Celile yarın avdet edecektir. Bu heyet, Heyet-i Âliyyenize diyecek ki: Efendiler! Gittik, hakikaten böyle bir şey oldu. Fakat meselede suitefehhüm olduğunu anladık. Bu katiyen bir hürmetsizlik, lâkaydî değildir. Olsa, olsa mesele bir suitefehhümden münbaistir. Vali Haydar Bey'le şu zat veya şu zat hakkında ittihaz ettiğiniz kararı muvafık-ı adalet ve akıl ve mantık görmüyoruz diyecek olsalar o zaman ne diyeceksiniz? (Onlar kabahatlidir sesleri) Evet, herkes kabahatli; rica ederim öyle şey olmaz. Binaenaleyh arkadaşları dinlemek ve bu suitefehhümün neden ileri geldiğini anlamak Meclis-i Âlinize terettüb eden bir vazifedir. Bendeniz bu fikirdeyim. Bilcümle adamların, İstanbul Vilâyetinin, İstanbul Müdafaa-i Hukukunun, İstanbul Kumandanının, Adnan Bey'in, bütün Müdafaa-i Hukukların, bütün belediyelerin bu kusuru yapmak için ittifak edeceklerini nasıl hatıra getirmeli? Meselede muhakkak bir suitefehhüm vardır. Bunu anlamak, dinlemek lâzımdır. Bahusus ki bu suitefehhüme mâruz kalan kendi arkadaşımızdır. Yarın, öbür gün buraya gelecektir. Beyanatta bulunacaktır. Mesele bundan ibarettir.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Şehremanetinden başka tebligat yapılmamış mıydı?

Dâhiliye Vekili Fethi Bey (İstanbul) - Müdafaa-i Hukuklara da tebligat yapılmıştır.

Adliye Vekil Seyyid Bey (İzmir) - Efendim! Müsaade buyurulur mu? Bir, iki kelime de bendeniz arz edeyim. Mesele esas itibariyle hakikaten mühimdir. Meclis-i Âlinin bu derece şedit heyecan göstermekte hakkı vardır. Fakat bu, nereden neşet ediyor? Benim anladığıma göre bugün bizim elimizde bu gibi teşrifatta icra olunacak merasime dair bir kanun, bir nizamname, bir talimatname yoktur. (Şiddetli gürültüler) (Ayak patırtıları)

Reis - Müsaade buyurunuz efendim! Muvacehenizde izahatta bulunan Adliye Vekilidir.

Refik Bey (Konya) - Yahya Galib Bey'in kulağı çınlasın!

Adliye Vekil Seyyid Bey (Devamla) - Rica ederim, söyleyeceğim sözün nereye varacağını, ne söyleyeceğimi ve ne ile neticeleneceğini nereden anladınız da ayaklarınızı vurdunuz?

Yahya Galib Bey (Kırşehir) - Benim hatrım kalmasın diye arkadaşlarım yaptılar. Eksik olmasınlar!

Adliye Vekili Seyyid Bey (Devamla) - Bunu neden anladınız? Daha iki kelime ile söze başlayan bir adamın netice-i kelâmının ne olduğunu nereden anladınız rica ederim? Hâkimiyet-i Millîyeyi haiz bir Devlet Meclisinde söz söyleyerek zevat ne söylediğini bilir. Ayak vurmakla, ihtar edilmekle o tenebbüh edecek bir mevkide bulunmuyor. Bendenizin rica etmek istediğim bir şey vardır. Bugünkü cereyan eden müzakeratın neticesi şudur veya mukaddemesi budur şeklinde buna iştirak etmek maksadında değilim ve bana taallûk etmez. Bendeniz, gördüğümü arz etmek istiyorum. Bugün hata hakkıyla söylemek lâzım gelirse yalnız Vali'de değildir. Meselâ bizim tarafımızdan gönderdiğimiz heyetin Reisi Sabri Beyefendi de küçük bir gaflette bulunmuştur. (Doğru sesleri) Gazetelerin rivayeti sahih ise esna-yı ziyafette Sabri Bey sol tarafa oturmuş. Oturmayacaktı, tevazu göstermeyecekti. Şahıs itibariyle tevazu göstermek büyük bir mekremettir. Fakat aynı zamanda kendisi orada küçük bir ihtarda bulunacaktı.

Süreyya Bey (Karesi) - Bunun için kanun var mı? (Kahkahalar)

Adliye Vekili Seyyid Bey (Devamla) - Onu arz edeceğim efendim. Ne oldu? Şimdi bu ihtarı eden efendi dâvayı kazandı mı sanki?.. Bu mevki-i merasimi tayin edecek kanun yok demektir.

Süreyya Bey (Karesi) - Bunlar, kanundan, nizamdan vareste olan şeylerdir.

Adliye Vekili Seyyi Bey (Devamla) - Arz edeceğim efendim. Her devletin, merasim ve teşrifatı için bir kanunu, bir nizamı olur. O kanun olmadıkça kimseyi muahaze edemezsiniz!..

Mazhar Bey (Aydın) - Teşkilât-ı Esasiye Kanunu vardır.

Adliye Vekili Seyyid Bey (Devamla) - İnsanlar, her tarafca kanunlarla muaheze edilir. Yoksa böyle sol tarafa oturdu diye şahsi telâkkilerle muaheze olunamazlar. Evvelce bir nizamname tesis olunur veyahut hiç olmazsa bir talimatname yapılır. Onun

üzerine muaheze edilmesi lâzım gelen zatlar muaheze edilir.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Bu baptaki nizamname Teşkilât-ı Esasiye Kanununun birinci, ikinci, üçüncü maddeleridir.

Adliye Vekili Seyyid Bey (Devamla) - Ben de zaten onu arz edeceğim. Hattâ isimlerini tasrih etmek istemem içimizde bulunan mebusan-ı kiramdan bazı zevat meseleyi başka türlü telâkki ediyor. Bendeniz, bidayet-i kelâmımda dahi söyledim ki mesele mühimdir. Meselâ bugün Meclis, Başkumandanlık sıfatını haizdir. Doğrudan doğruya devlet ve milletin mümessilidir. Herhangi bir merasim veya ziyafette bütün kumandanların fevkindedir. Onun içindir ki Meclis-i Âlinizi temsil eden heyet, herhangi bir ziyafet ve merasim ve teşrifatta bulunursa; orada mevcut heyetlerin hepsine tefevvuk etmesi lâzım gelir. Bunu bugün birçok zevat idrak etmemiştir. Bu nedendir? Bu yeniliktendir. Efendiler! Herkesin telâkkisi ve anlayışı bir olamaz. Kanunlar ve nizamnameler sonradan ne için talimatnamelerle şerh ve tefsir olunur? Çünkü ukûl ve idrâk-i beşer mütefavittir. Onlara seviyyen meselenin ruhunu anlatmak içindir. Bundan dolayıdır ki bendeniz "Muahaze etmeyiniz." demiyorum. "İstediğiniz kadar muahezeye hakkınız vardır." dedim. Benim ricam şudur ki şu vesile ile mademki bugün bir mesele çıkmıştır, bu mesele vesilesiyle bu gibi merasim ve teşrifatlarda yapılması lâzım gelecek usulü tespit ediniz demektir. Ta ki bu tekerrür etmesin. Çünkü bu tekerrür edecektir. Bir çok zamanlarda bir çok yerlerde göreceksiniz ki bu tekerrür edecektir. Binaenaleyh bu tekerrüre mahal vermemek ve ikinci bir defa daha bu heyecanlara mâruz kalmamak için şimdiden üç dört maddelik ya bir talimatname yahut bir nizamname tespit edilmelidir. (Doğru sesleri) Bunun haricinde bir şeye hacet kalmasın. Bunu rica etmek için kürsüye çıktım.

Mazhar Bey (Aydın) - Öyle ise bundan sonra Meclis, merkez-i Hükûmetin haricinde hiçbir merasime iştirak etmeyecektir.

Adliye Vekili Seyyid Bey (Devamla) - İştirak etmeyecek olur mu? Devlet kendi devleti, millet kendi milletidir.

Mazhar Bey (Aydın) - Yalnız idraksiz demekle mi iktifa edeceğiz?

Adliye Vekili Seyyid Bey - Efendim, o ciheti Dâhiliye Vekili Beyefendi uzun uzadıya izah ettiler. Takip edeceğim, yazdım; belki bunda bir zühul vardır. Belki doğrudur dediler. Lâzım gelen tahkikatı yapacaklarını söylediler. Bu bendenize ait değildir. Bendeniz bu ciheti müdafaa etmiyor ve bundan bahsetmiyorum. Bendeniz şu vesile ile bir daha böyle bir şeye hacet kalmamak üzere bir şey kaleme alınsın ve bu meseleye nihayet verilerek ruzname-i müzakerata geçilsin diyorum.

Reis - Efendim! Kifayet-i müzakere takriri vardır.

Reşad Bey (Saruhan) - Efendim! Demin de rica ettim; Dâhiliye Vekili Beyefendi "Şehremininin malûmatı var mıdır, yok mudur? Acaba telgrafi hangi saatte aldı? Tetkik ve muhabere ediyorum." diye buyurdular, zannediyorum. Hâlbuki Makam-ı Riyaset sormuşlar ve telgrafın şehremini tarafından perşembe günü saat sekizde alındığına dair şimdi malûmat gelmiştir. Binaenaleyh mesele halledilmiştir. Valinin ihmali, kusuru meydandadır.

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. Kifayetiyle reye konulmasını arz ve teklif eylerim.

10.9.1339

İzmir Mebusu

Mehmed Şükrü

Reis - Efendim kifayet-i müzakereden sonra meselenin Divan-ı Riyasetle Dâhiliye Vekâletinin tahkikatı neticesine taliki hakkında... (Olamaz sesleri) Müsaade buyurun efendim, izahatımı ikmal etmeden karışıyorsunuz. Müzakere edilen mevzuun intacı hakkında bir takrir-i aslî vardır. Binaenaleyh evvelemirde kifayet-i müzakere takririni rey-i âlinize arz ediyorum. Nokta-i nazarlar hep bu takrirler etrafında toplanabilir. Kifayet-i müzakereyi kabul edenler lütfen el kaldırsınlar. Müzakere kâfi görülmüştür efendim.

Şimdi efendim, talik teklifleri, bir mesele-i müstehire teklifidir. Karar-ı aslî teklifleri de ayrıca verilmiştir. Evvelemirde talik tekliflerini okuyorum.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Reis Bey! Bilûmum tekâlifin, bilûmum takaririn baştan nihayete kadar okunması lâzımdır. Ne kadar takrirler varsa hep birer birer okunmalıdır.

Reis - Rica ederim daha okumaya başlamadan ihtara hacet yoktur. Daha okumadım ki ihtara hacet kalsın! Binaenaleyh takrirleri okuyoruz.

Riyaset-i Celileye

Mesele Meclisin hâkimiyeti ve şerefi meselesidir. Şeref ve haysiyet-i milliyeye karşı yapılan muamele tavzih ve ona ait mesail halledilmedikçe ruznameye geçilmesi doğru olamaz. Müzakeratın meselenin halline tehirini talep ederim.

İzmit Mustafa

Lâzistan Ali

Riyaset-i Celileye

İcra Vekilleri Reis-i Muhtereminin izahatından meselenin katî bir karara raptı için mevcut malûmatın gayrikâfi olduğu anlaşılmaktadır. Binaenaleyh gerek Divan-ı Riyasetin ve gerekse Hükûmetin bu bapta başlamış olduğu anlaşılan tetkikatı neticesine intizar etmek salim, muhik bir karar itası için zarurîdir. Meclis-i Âli bu meselede hassasiyetini ihraz etmiş olmakla milletin şeref-i mânevisine olan merbutiyet-i mukaddesesini tamamen ibraz etmiştir. Müzakerenin devamı şimdilik fikrimce müsmir bir netice vermeyeceğinden tahkikat neticesine intizaren ruznameye geçilmesini teklif ederim.

Urfa Hüsrev

Riyaset-i Celileye

1. Müzakere kâfidir.

2. Mesele, heyetimizden malûmat vürud etmeden, tamamen tenevvür etmiş addolunamaz.

3. Meselenin ehemmiyeti bir günlük olsun teemmüle bizi mecbur kılmaktadır.

4. Tecziye edeceğimiz kimlerse, bunları dinlemeden hüküm vermek, bilhassa Meclisin haysiyeti bahsinde, hatalı olur. Binaenaleyh en seri bir surette, tahkikat ikmal ve Meclis-i Âliye arz edilmek üzere ruznameye geçilmesini teklif eylerim efendim.

8 Teşrinievvel 1339
Gaziantep
Ahmed Remzi

Riyaset-i Celileye

Bir işten maksat ne ise hüküm ona göre verilir. Reisvekili Sabri Beyefendi tarafından vaki olacak iş'ar ve cevap dairesinde muamele ve icabına bakılmak üzere müzakerenin yevm-i âhâra talikini teklif eylerim.

8 Teşrinievvel 1339
Bayezid Mebusu
Süleyman Sudı

Riyaset-i Celileye

Dâhiliye Vekili Beyle Reis-i sani Ali Fuad Paşa'nın beyanatları henüz tahkikatın cereyan etmekte olduğunu ve bu tahkikatın medar-ı hüküm olacak bir neticeye iktiran etmemiş bulunduğunu göstermektedir. Binaenaleyh, meçhulat üzerine devam edecek müzakeratın devamı bisud olacağından Vekâlet-i Müşarünileyhanın netice-i tahkikatına intizaren müzakeratın talikini ve ruzname-i müzakerata geçilmesini teklif ederiz.

8.9.1339
Zonguldak Halil
Niğde Galib
Bursa Refet

Riyaset-i Celileye

İstanbul'a izam buyurulan Heyet-i Muhtereme-i Mebusanın mâruz kaldıkları lâkayidîden naşi bugün müzakere küşad edilmesi hakkındaki Meclis-i Âli arzusu bâ-karar temin ve müzakerata iptidar olunmuştur. Şu dakikaya kadar cereyan eden müzakerat ile meselenin en nazik ve hassas cihetleri tenevvür etmekle beraber Heyet-i Muhterem-i Mebusemizin hâdisenin şekil ve mahiyeti cereyanından bizleri haberdar edecekleri de tabiî ve zaruridir. Binaenaleyh İstanbul'u ziyaret hususunda Meclis-i Âliye

vekâlet eden Heyet-i Müşarünileyhadan alınacak malûmattan sonra ikmal-i müzakere edilmek üzere müzakere-i hazıranın celse-i âtiyeye tehir olunarak ruzname-i müzakeratımızdaki diğer maddeye geçilmesini teklif ederiz.

Karesi Ali Şuuri
Karesi Ahmed Süreyya

Ahmed Süreyya Bey (Karesi) - Reis Bey! Müsaade buyurursanız takririmi izah edeceğim.

Reis - Takrirlerin okunması bitsin, ondan sonra efendim.

Riyaset-i Celileye

İstanbul'a ordumuzun girmesi merasiminde hazır bulunmak üzere Meclis-i Âli namına giden arkadaşlarımızdan mürekkep Heyet-i Mahsusa istasyonda makamat-ı resmiye rüesa ve mümessilleri tarafından istikbal edilmemiştir.

1- Devletin teşriî ve içraî salâhiyet ve kuvvetlerini cem' ve temsil eden Büyük Millet Meclisi namına giden heyeti vali, kumandan, siyasî mümessil, polis müdür-i umumisi, jandarma kumandanı ve diğer devair rüesası hürmet ve ihtimamla istikbal etmek mecburiyeti katiyesindedir.

2- Bu kadar esaslı vazifelerini ihmal eden ve Meclis-i Âlinin şeref ve şahsiyet-i mâneviyesine karşı lakayt bir vaziyet alan bütün rüesanın hemen şimdi azillerinin tebliğinin taht-ı karara alınmasını Heyet-i Umumiyeden rica ve talep ederiz.

7.9.1339

İzmir Mebusu Mustafa Necati, Denizli Mebusu Haydar Rüşdü, Saruhan Mebusu Vasıf, Antalya Rasih, Aydın Mazhar, Ertuğrul Doktor Fikret, Bursa Necati, Antalya Ahmed Saki Eskişehir Mehmed Arif, Kütahya Cevdet, Dersim Feridun Fikri.

Saib Bey (Kozan) - Tahkikat yapılmadan bir memur azledilemez.

Süreyya Bey (Karesi) - Bendeniz takriri o zamanda vermiştim ki Meclis-i Âli henüz müzakeratın kifayetine dair bir karar ittihaz buyurmamıştı ve böyle bir takririn verildiğine de muttali değildim. Müzakerenin kifayetine dair verilmiş olan karar üzerine şu meselenin müzakeresini sâlib bir mahiyette ise bendeniz takririmi geri alacağım. (Sâlibdir sesleri) Sâlib midir? (Tabiî sesleri) Sâlib ise takririmi geri almak mecburiyetindeyim. Değilse o zaman takririmi izah edeceğim. Bundan sonra müzakere edilemez mi? (Edilemez sesleri) Takririmi geri aldım.

Reis - Efendim kıraat olunan takrirlerden beş tanesinin meallerini hülâsaten arz edeyim ki müttehittir. Divan-ı Riyasetin ve Dâhiliye Vekâletinin netice-i tahkikatıyla arkadaşlarımızın vürudunda anlaşılacak vaziyete göre karar ittihaz edilmek üzere müzakerenin celse-i âtiyeye talikidir. Binaenaleyh müzakerenin bu suretle netice-i tahkikata ta'likan celse-i âtiyeye terk edilmesini kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın. (Red sesleri) Lütfen indirin; Celse-i âtiyeye talik buyurulmasını kabul edenler lütfen ayağa kalksın, Lütfen oturunuz efendim. Taliki kabul buyurmayanlar lütfen ayağa kalsınlar! Talik kabul edilmiştir. (Alkışlar)

Efendim: Vaktimiz gecikmiştir. Çarşamba günü öğleden sonra bermutat içtima edilmek üzere celseyi tatil ediyorum

Otuz Dördüncü İçtima

10 Teşrinievvel 1339 Çarşamba

Reis: İkinci Reisvekili İsmet Beyefendi.

Kâtipler: Ragıb Bey (Zonguldak), Falih Rıfkı Bey (Bolu)

Reis - Celse açılmıştır efendim. Zabt-ı sabık hulâsası okunacak:

1- Zabt-ı Sabık Hulâsası:

Birinci Celse

Reis-i Sani Ali Fuad Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetinde bil-içtima zapt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul edildi. Evrak-ı varide ait olduğu encümenlere ve İstanbul'a giden Heyet-i Mebuseye lâzım gelen hürmet gösterilmediğine dair olan takrir takip ve intaç edilmek üzere Divan-ı Riyasete bil-havale İzale-i Şekavet kanun lâyihasının müzakeresine geçildi. Dördüncü maddesi hakkında bir müddet müzakere cereyan ettikten sonra teneffüs için celse tatil edildi.

İkinci Celse

İkinci Reisvekili İsmet Beyefendi'nin Riyasetleriyle küşat edilerek Dersim Mebusu Feridun Fikri Bey ve rüfekasının İstanbul'a izam edilen Heyet-i Mebuseye ait meselenin müzakeresine geçilmesine dair takriri kabul ve ledel-müzakere Divan-ı Riyasetin netice-i tahkikatına intizaren içtima-i âtide tezekkürü karargir olarak çarşamba günü içtima etmek üzere celseye nihayet verildi.

Reis - Zapt-ı sabık hulâsası hakkında mütalâa var mı? Zapt-ı sabık hakkında mütalâa yoktur. Binaenaleyh aynen rey-i âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler ellerini kaldırsın. Zapt-ı sabık kabul edilmiştir.

Rasih Efendi (Antalya) - Söz istiyorum.

Reis - Evrak-ı varideyi arz edelim de ruznameye ait sonra söz veririz. Evrak-ı varideyi arz ediyoruz.

2- Evrâk-ı Varide:

Tekâlif

1- Mekâtib-i âliye ve tâliye mezunlarının köy muallimliği mecburiyeti hakkında Lâzistan Mebusu Ekrem Bey'in teklif-i kanunîsi var. Lâyiha Encümenine havale ediyoruz.

2- Türkiye Devleti'nin makarr-ı idaresi hakkında Malatya Mebusu İsmet Paşa Hazretlerinin teklif-i kanunîsi var. Kezalik bunu da Lâyiha Encümenine havale ediyoruz.

Mazbatalar

3- Kayseri'nin Bünyan kazası için vilâyete muavenet faslından beş bin lira itası hakkında Kayseri Mebusu Sabit Bey'in (2/172) numaralı teklif-i kanunîsinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası var. Muvazene-i Maliye Encümenine havale ediyoruz.

4- İstanbul'dan sair şehirlere gelecek mamul ekmek, peksimet ve francalanın gümrük resminden muafiyeti hakkında Gelibolu Mebusu Celâl Nuri Bey ve rüfekasının (2/170) numaralı teklif-i kanunisinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası var. Kavanin-i Maliye ve Muvazene-i Maliye Encümenlerine havale ediyoruz.

5- İzmir ve Ankara şehirlerinde tatbik edilecek Sükna Kanunu hakkında Dersim Mebusu Feridun Fikrî Bey'in (2/176) numaralı teklif-i kanunisinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası var. Adliye Encümenine tevdi ediyoruz.

6- Seyrisefain İdaresinin 1339 senesi 1/243 numaralı ikinci bir Avans Kanun Layihası ve Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası var, ruznameye alıyoruz.

7- Firari ve bakayanın muafiyeti hakkında 2/133 numaralı teklif-i kanuni ve Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası var, kezalik ruznameye alıyoruz.

8- Konya Darüleytamı için tahsisat itası hakkında 4/88 numaralı teklif-i kanuni ve Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası var, ruznameye alıyoruz.

9- İstihlâk Resmi Kanununun tefsiri ve ipeği havi mensucatın gümrük resmi haklarında 3/62 ve 2/109 numaralı teklif-i kanuni ve tezkereye dair Kavanin ve Muvazene-i Maliye Encümenleri mazbataları var, ruznameye alıyoruz.

10- Mekâtib-i âliye muallimlerinin takrirlerinin Matbaa-i Âmire'de tab' ve talebeden vesait-i nakliye ücretinin nısıf olarak istifa edilmesi hakkında seksen dört imzalı takrir var, İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine tevdi ediyoruz.

11- Belediye varidatı müsait olmayan mahallerde idare-i hususiyelerce eczahaneler küşadına dair Siirt Mebusu Halil Hulki Efendi'nin takriri var, İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine tebliğ ediyoruz.

12- Iğdır ve Kulp kazalarının teşekkülü melhuz Kars vilâyetine raptı hakkında Kars Mebusu Ağaoğlu Ahmed Bey ve refikinin takriri var, kezalik İcra Vekilleri Heyeti riyasetine tevdi ediyoruz.

3- Müzakere Edilen Mevadd:

1- İstanbul'a Giden Heyet-i Mebuse Hakkında Müzakerat:

Reis - Efendim, ruznameye geçmezden evvel İstanbul'a giden Heyet-i Mebuse meselesinin Divan-ı Riyasetin ve Dâhiliye Vekâletinin tetkikatı neticesine talikan müzakeresi bugüne tehir edilmiş idi. Divan-ı Riyasetiniz dün Ali Fuad Paşa Hazretlerinin riyasetinde içtima etti. İstanbul Heyet-i Mebusesi Reisi Sabri Bey'e çekilen telgraflara cevap alınamadığından tetkikatın intacı bugüne talik edilmişti. Bugün Ali Fuad Paşa Hazretleri rahatsızlığına binaen gelemediler. Divanda nisap olmadığından tetkik edilemedi.

Reşad Bey (Saruhan) - İstifa etmiştir diye bir havadis var.

Reis - İstifasına dair Divanın haberi yoktur efendim. Rahatsızlığı Divanca mâlûmdur. Vali Haydar Beyle Heyet-i Mebuse Reisi Sabri Beyefendi'nin telgrafları gelmiştir. (Okunsun sesleri) Heyet-i Celileniz tetkikatın intacına talik ettiği müzakeratı bugün intaç etmek şıkkıyla Divan-ı Riyasetinizin ve Dâhiliye Vekâletinizin bu baptaki tahkikatı neticesine intizaren müzakerenin talik şıklarından birisini tercih buyurduğu surette Riyaset ona göre vazifesini ifa edecektir. Binaenaleyh bugün Haydar Beyle Sabri Bey'den alınan telgrafların okunması ve müzakeresinin intacı kabul buyurulduğu surette müzakereye başlayacağız. Onu rey-i âlinize vaz'ediyorum.

Refik Bey (Konya) - Bir kelime söylendi, onu anlayamadım. Divan-ı Riyasetin yaptığı tetkikat neticesinde vazifesini ifa ettiğine kani oldu buyuruyorsunuz. Yani Divan-ı Riyasetin yaptığı tebligat vakt ü zamanında Haydar Bey tarafından tebellüğ edilmiş midir.

Reis - Edilmiştir efendim. Haydar Bey ile Sabri Beyefendi'nin telgraflarını okumak suretiyle müzakereye başlanmasını kabul buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

8 Teşrinievvel 1339 tarihli telgrafname-i celilelerine cevaptır: Meclis-i Âli mümessilleri İstanbul'un sine-i tahassüründe samimiyet ve hürmetin zengin tezahüratını aşikâr surette görmüştür. İstasyonda istikbale ait tertibatın noksanı mütalâa-i âcizanemce medar-ı bahs olmayacak kadar değersiz bir sehiv olduğu mâruzdur ferman.

8.10.1339

Birinci Reisvekili Mehmed Sabri

Cevdet Bey (Kütahya) - Kendisinden sorulan sualler de okunsun.

Reis - Haydar Bey'in telgrafı da okunsun da ondan sonra.

Ankara'da Büyük Millet Meclisi Reisvekili Ali Fuad Paşa Hazretlerine

C - 7.10.1339 Heyet-i Muhtereme-i Mebusenin her türlü istirahatleri temin ve haklarında misli gayr-i mesbuk ihtiramat icra edilmiş ve el'ân şehrin misafirleri olan müşarünileyhim (Pera Palas) otelinde ikamet eylemekte bulunmuştur. Kendileri gördükleri hürmet-i fevkalâdeden cidden mütehassıstırlar. Birkaç gazetenin neşriyat-ı

kâzibesi öteden beri takip ettikleri maksad-ı mahsusun neticesidir. Sabri Bey adaya bazı ziyaretlerini ifaya gittiği cihetle telgrafname geç vakit yedine vâsıl olduğunu zannediyorum. Müşarünileyhin avdetlerinde hak ve hakikat zahir olacaktır efendim.

8.10.1339

İstanbul Valisi

Ali Haydar

Reşad Bey (Saruhan) - Arkadaşlar rica ediyorlar efendim! İşitemedik diyorlar. Bu taraftaki Kâtip Bey de okusun.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Siyasi hatada kasıt veya mazeret aranmaz.

(Haydar Bey'in telgrafı tekrar okundu.)

Reis - Efendim! Divan-ı Riyasetin yazdığı telgrafların okunmasını bir arkadaşımız teklif buyurmuşlardır. Heyet-i Celileniz bu hususta tahkikatı da Divan-ı Riyasete tevdi etmiştir. Malûm-ı âliniz muhaberat Divan-ı Riyasetin vazifesidir. Dün içtima ettik. Divan-ı Riyasette, İstanbul makamat-ı resmiyesinin tamamıyla haberdar edildiği muhaberattan anlaşılmıştır. Zannediyorum ki arkadaşlarınıza bu hususta itimat edersiniz. Telgrafların okunması Divan-ı Riyasete tevdi edilen vazifenin tekrarı olur.

Rasih Efendi (Antalya) - Sorulana verilen cevaplar başkadır.

Mazhar Müfid Bey (Aydın) - Sorulan suallere cevap verilmemiştir. Bu şüpheleri izale için okunması arzu edilmiştir.

İstanbul'da Büyük Millet Meclisi Reisvekili ve Heyet-i Mebuse Reisi Sabri Beyefendi'ye: Heyetinizin İstanbul'da istikbal edilmediği anlaşılmış ve 6 Teşrinievvel tarihli Vatan gazetesindeki beyanatınıza nazaran keyfiyet malûm olduğu halde bu ihmalin vukubulduğu tezahür etmekte bulunmuştur. Mahiyeti itibariyle ehemmiyet-i mahsusayı haiz bulunan meselenin suret-i halline medar olmak üzere bu baptaki cereyan-ı muameleyi ve gazetede münteşir ifadatınızın istinat eylediği malûmatı hemen bu gece vilâyet şifresiyle yazarak yarınki pazartesi öğleden evvel Ankara'ya yetiştirmenizi rica ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reis-i Sanisi Ali Fuad

İstanbul Valisi Haydar Beyefendi'ye

1. Vukubulan davete binaen kurtuluş gününde Meclisi temsilen İstanbul'da bulunmak üzere hareket eden Heyet-i Mebusenin makamat-ı resmiyeyi işgal eden zevattan hiçbiri tarafından istikbal edilmediği anlaşılmış ve Devletin yegâne menba-ı kuvası bulunan Meclisi temsil eden mezkûr heyete reva görülen bu muamele çok ağır bir mahiyeti haiz bulunmuştur.
2. Heyet-i Mebusenin hareketi 3 Teşrinievvel çarşamba günü akşamı Şehremanetine ve mahallî Müdafaa-i Hukuklara çektiğim telgrafnamelerde bildirilen ve mezkûr telgrafların vusulü de İstanbul gazetelerinde mezkûr bulunmuş olduğu halde cuma sabahı Haydarpaşa'ya vâsıl olan heyetin istikbaline şitab edilmemesi esbabı anlaşılamamıştır. Muamelenin etrafıyla tetkikine medar olmak üzere nihayet yarınki pazartesi günü öğleden evvel buraya vâsıl olmak üzere izahatı lâzimenin şifre ile yazılmasını suret-i hususiyede rica ederim. İkinci maddenin dahi bu geceden Heyet Reisi ve Birinci Reisvekili Sabri Beyefendi'ye yetiştirilerek cevabının kezalik aynı zamanda yetiştirilmesi ayrıca mercudur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reis-i Sanisi

Ali Fuad

Reis - Efendim mevzu-ı müzakere hakkında söz isteyen var mı?

Ferid Bey (Kütahya) - Efendim, mevzubahis olan şifre nedir? Ayrıca hususî bir şifre midir?

Reis - Vilâyetin şifresidir.

Ferid Bey (Devamla) - Vilâyetin şifresi ise o halde derakap tebdilini teklif ediyorum. Çünkü aksini okudunuz.

Reis - Başka söz isteyen var mı efendim?

Doktor Mazhar Bey (Aydın) - Efendiler, meselenin cidden arzu edildiği veçhile âdilâne bir şekilde halli için kararı talik buyurmuştunuz ve bunun temini için Makam-ı Riyasetten Makam-ı Vilâyete ve Heyetin Reisi Sabri Bey'e çekilen telgrafları hepimiz işittik. Meselenin cidden mâkul ve seri bir şekilde hallini temin etmek maksadıyla vazıh ve etraflı bir surette yazılmış olan bu telgraflardan dolayı hakikaten Makam-ı Riyasete teşekkür etmek lâzımdır. (Bravo sesleri) Fakat bu kadar vazıh ve etraflı suallere âdeta hiç temas etmeyecek surette cevap verilmiş olmasını dahi hayretle karşılamak doğru olan ve yapılması lâzım gelen bir şeydir. Acaba bu kadar sarih suallere aynı şekilde cevap vermemek için ne mâni tasavvur edilebilir?

Acaba verecekleri cevaplar telgrafların ihtiva edemeyeceği kadar mufassal veyahut şifrenin saklayamayacağı kadar gizli şeyler mi olacak? Bu iki şey tabiatıyla vârid olamaz. Binaenaleyh bir maksat aramak lâzımdır. Bu maksat herhalde yapılan bir kabahati, bir aybı itiraf edememek zannını veriyor bendenize. Binaenaleyh bu nokta-i nazardan sorulan suallere cevap vermemek yüzünden de ayrıca şayan-ı muahaze bir mevkie düşmüş olduklarına kaniyim. Bundan dolayı Divan-ı Riyaset ayrıca vazifesini ifa etmelidir. Niçin sorulan suallere cevap vermemişlerdir, maksatları nedir, niçin Meclis-i Âliyi daha uzun müddet işgale sebep olmuşlardır, niçin zan ve evhamı bir müddet daha temdit etmeye sebep olmuşlardır? Binaenaleyh bundan dolayı ayrıca vazifelerini ifa etmemiş olduklarına kaniyim.

İkincisi: Divan-ı Riyasetin bu aldıkları cevabı kâfi görüp görmediklerini, kâfi görmemişlerse, meseleyi tenvir edecek mahiyette telâkki etmemişlerse derhal bu meseleyi tenvir edecek kadar kendilerinden izahat-ı lazımeyi almak için teşebbüsatta bulunmuşlar mıdır? Bunu dahi öğrenmek lâzım gelir. Divan-ı Riyasetin bu düşüncesinden sonra tabiî kararı daha kuvvetle ve daha salâbetle vermek kabil olacaktır.

Reis - Efendim, Divan-ı Riyasetiniz dünkü içtimaını akdedebilmiştir ve onda elinde bulunan muhabere evrakını tetkika başlamıştı. Sabri Beyle Haydar Bey'in telgrafları gelmiş ise de bugün Divan-ı Riyaset içtima edememiştir. Edemediği için Divanın resmen bundan malûmatı yoktur ve tecziye hakkında da bir kararı yoktur. Bundan dolayı telgrafları Heyet-i Âliyyenize arz ettim. Hilmi Bey buyurunuz!

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Allah'tan isterdim ki şimdi İstanbul Valisi bulunan zat ile merhabalaşmamış bulunayım. Gerek hissi, gerek mantıkî olmak üzere insan daima merhabalaşmış olduğu zatın herhâlde leh ve aleyhinde mütehassıs olur. Ondan dolayı korkuyorum ki kendim bi-taraflıktan ayrılacağım. Çünkü mesele gayet derin ve ince bir şekil almıştır. (Haklı söyle sadası) Bir acı kahvenin kırk yıllık hatırı vardır, denildiği veçhile inşallah o hissiyata mağlûp olmaksızın söyleyeceğim. (İnşallah sadaları) Arkadaşlar! Şu gelen telgraflara karşı Mazhar Bey arkadaşımız bazı mülâhazatta bulundular. Öyle ki kendileri bile bu mesele ile son derece alâkadar oldukları halde maatteessüf tereddüt veya neticesizlikten kurtulamıyorlar. Tereddüt veya neticesizlik meselesini hiç anlayamıyorum. Çünkü bu gelen telgraflarda katiyen itiraf vardır. Fakat zımnîdir. Sehiv vâki olmuştur, ama an-kasdin değildir diyor. Daha ne istersiniz efendiler?

Efendiler, nurun alânur kabilinden bana bir vazifeyi tevcih etmiş bulunduğunuzu tasavvur buyurunuz. O da İstanbul Valiliği ile Şehreminliği olsun. (Nereye göz dikiyor sesleri) Şimdi efendiler! Nurun alânur olan bu istikbal karşısında ben maatteessüf katmerli iki hata işliyorum demektir. Hem vali sıfatıyla hem şehremini sıfatıyla. Geçen gün de arz etmiş olduğum meşhur adamın sözünü tekrar ediyorum. Siyasî hata her türlü, en büyük cinayetlerin fevkindedir. Farz ediniz ki ben büyük bir askerî kumandanıyım! (Nasıl farz ederiz sesleri) İstirham edelim. Ciddiyetle dinleyelim.

Arkadaşlar! Koskoca bir memleketi kurtarmak üzere iken bütün plânım da ufacık bir teseyübüm dolayısıyla ben bu dâvayı kaybedersem ve bunun yüzünden memleket mahvolursa ve Allah benim vicdanımı size pâk, temiz ve dehşetli surette dehâ ile dolu gösterirse beni, memleketi mahvettiğimden dolayı affeder misiniz, etmez misiniz? (Affederiz, etmeyiz sesleri)

Affederiz diyen arkadaş siyasette hatanın, tekrar ediyorum, siyasette hatanın her türlü ve en büyük cinayetlerin fevkinde olduğunu bilemiyorlar ve hâlâ takdir edemiyorlar. Şu halde arkadaşlar! Heyet-i Mümessilemizin... (Sefir olsan sadası) İstanbul'a muvasalatı anında vukubulmuş olan sehiv, ihmal, teseyyüp, suikasıt, an-kasdin, ne olursa olsun, vâki olmuştur. Fakat ondan sonra telâfi-yi mâfât kabilinden bol bol ihtiramlar yağdırılmış, şöyle olmuş, böyle olmuş, maba'dı aranılmaz. Vukubulan noktaya bakalım. Vukubulan iş nedir? Burada bir sehiv vâki olmuş mudur, olmamış mıdır? Oldu efendim diyorlar. Oldu dedikleri halde bundan bir netice mi bekliyorsunuz? Benim bekleyeceğim netice: Bugün değil hattâ daha geçen gün belki buraya İstanbul mebusu sıfatıyla gelebilecek olan fakat geçen gün resmen haberdar olmadıklarını söyledikleri zaman katiyen burada Dâhiliye Vekili sıfatıyla söz almak salâhiyetinde bulunmayan Fethi Bey; "Efendiler! Burada zaman kaybetmeyelim, Meclisin bu kadar vakitleri zayi olmasın, çünkü Şehremini ve İstanbul Valisi olan zat beyan-ı itizar edercesine size istifasını takdim etmiştir." diyecek idi ve hâlâ diyemiyor. Bilmem sonu ne olacak? (Bravo sesleri)

Receb Bey (Kütahya) - Efendim! Bendeniz şimdi Makam-ı Riyasete gelen telgrafları okudum. Onun üzerine söz aldım. Onlar da okunmayınca sözümün manası anlaşılmayacaktır. Reis - Efendim, Riyasete iki telgraf daha tevdi edilmiştir. Okuyoruz:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

Türkiye Büyük Millet Meclisinin muzaffer ordusundan İstanbul'un çektiği ızdırabata ve ecnebi istilâsı devrine maddeten nihayet verdiği gün İstanbul halkının her tarifin fevkinde izhar ettiği cuşiş misli nâdir görülmüş bir vatan manzarasıdır. Türkiye Büyük Millet Meclisi namına ordumuz Taksim meydanında bir resmigeçit icra etti. Bu vesile ile dahi Meclis-i Âlisi ve Reis-i Mübecceli Gazi Paşa Hazretleri hakkında çok galeyanlı tebcilâtta bulundu. İstanbul vilâyeti ve Şehremaneti ve cihet-i askeriye ve Müdafaa-i Hukuk, Meclis-i Âlinizin izam buyurduğu heyetimiz hakkında âzami mihman-pervelik göstermiştir. Resmi-i istikbalde gayr-i kasdi bir eser-i sehiv olduğu ihtiramat-ı mahsusamıza terdifen mâruzdur.

9.10.1339

Birinci Reisvekili

Mehmed Sabri

Gazi Paşa Hazretlerine

İstanbul'da gördüğümüz hürmet-i fevkalâdeye rağmen bazı gazetelerin vilâyete karşı maksat tahtında heyetimizin İstanbul merasimi hakkında yazdıkları makaleler tesiri ile İstanbul Telgrafhanesinden müstacel işaretli sual-i devletlerine muttali′ olduk. Avdet-i âcizanemize kadar bu meseleye müteferri′ bir karar ittihaz buyurulmamasını mübarek ellerinizden öperek rica eyleriz.

8 Teşrinievvel 1339

Bolu Cevad Abbas

Lâzistan Fuad

Rasih Efendi (Antalya) - Şahsa ait değil.

Receb Bey (Kütahya) - Efendim bendeniz bu son okunan telgraflar üzerine söz almıştım. Mâruzâtım bunlara istinat edecektir. Bu telgrafların mütalâalarından sonra bendenizin anladığıma göre mesele şu suretle tezahür ediyor. Divan-ı Riyaset vazifesini mükemmelen yapmıştır. Meclis-i Âliden gidecek heyetin hareket ve muvasalatı lâzım gelen

makamata derhal bildirilmiştir. Heyetin İstanbul'a vâsıl olduğu anda istikbalde bir kusur vâki olmuştur ve fakat onu takip eden diğer zamanlarda İstanbul'un makamât-ı resmiyesinden, diğer sunûf ve tabakat-ı ahalisinden ve Müdafaa-i Hukuk ve saire teşkilâtından beklediğimiz tezahürat kemaliyle vukubulmuştur. Yalnız istikbal merasiminin tamamen arzu edildiği anda ve arzu edildiği şekilde vukuunda teehhür hâsıl olmuştur. Bu teehhürü de bizim şüphesiz mutemedimiz ve sahib-i salâhiyet reisimiz bulunan Sabri Beyefendi bir kelime ile ifade ediyorlar ve değersiz bir sehivdir diyorlar. Bu sehvin değerli veya değersiz olmasını takdir etmek Heyet-i Celilenize aittir. Değerli de olsa, değersiz de olsa, mesele bin-netice sehve ibtina ediyor ve bunu da en çok itimatla istima' edilmesi lazım gelen bir zatın ifadesi teşkil ediyor. Binaenaleyh muayyen bir kelimenin ifade ettiği mananın, yani sehve istinat eden bir muamelenin rüesa-yı memurin ve makamat hakkında hükm-i katî ifade edecek kararlara esas ittihazı belki biraz haksız, belki de mantıksız olabilir. Bendeniz buna binaen meselenin haiz olduğu ehemmiyet-i fevkalâdeden dolayı sehvin de ayrıca nazar-ı dikkate alınacak bir cerîme teşkil etmesi mevzubahis olabilir kanaatindeyim. Buna da ait olduğu vekâlet Meclisten

aldığı tezahürata istinaden lâzım gelen muameleyi yapıp sehvin saikı kimlerdir? Bulur ve lazım gelen muameleyi yapabilir. Binaenaleyh bendenizce mevzu-ı müzakere bu sehiv kelimesi üzerine tezahür etmiş ve mesele bitmiş addedilebilir. Bu telgrafı dinledikten sonra artık müzakereyi uzatmaya lüzum olmadığı ve ruznameye geçilmesi muvafık olacağı zannındayım. Bunu Heyet-i Celilenize kemal-i hürmetle arz ve teklif eylerim.

Rasih Efendi (Antalya) - Efendim Receb Bey biraderimiz ruznameye geçilmesini teklif ediyorlar. Henüz bir karar verilmemiştir. Mesele, Meclise ait doğrudan doğruya Meclisin meselesidir. Ne Cevad Abbas Bey biraderimizin meselesidir, ne Fuad Bey biraderimizin meselesidir, ne de Sabri Beyefendi'nin şahsına ait bir meseledir. Bu, Meclisin meselesidir. Binaenaleyh Meclis bu işe vazıyed ettikten sonra tenevvür etmiştir. Vak'a tamamen Meclisin gözü önünde tezahür etmiştir. Bu tezahür ve bu inkişaftan sonra ne arkadaşlarımıza inkıyat edebiliriz, ne de onların verdikleri te'villere kanaat edip de meselenin üzerinden geçebiliriz. Çünkü iş doğrudan doğruya memleketin hakk-ı hükümranîsini hakk-ı hâkimiyetini temsil eden bir heyete karşı gerek zühul olsun, gerekse vakit ve saatinde düşünememek noktasından olsun vazifesini ifa etmemiş memurların aldığı münasebetsiz vaziyet vardır. Onun için bu vaziyet karşısında Meclis-i Âli bilâ-tereddüt kararını vermesi icabediyor. Eğer kararda tereddüt ederse, eğer kararı vermekte gerek teehhür suretiyle gerek zaaf suretiyle tereddüt gösterecek olursa iyi netice vermez. Rica ederim memlekette bir müessese vardır. O müesseseye herkesin hiss-i hürmetle meclûb olması lâzımdır. O his tamamen hepimiz tarafından ihtiramla muhafaza edilmeyecek, her vakit dikkat edilmeyecek olursa memleketi anarşiye götürürüz. Şimdi burada mevzubahis olan Meclisin şahsiyet-i mâneviyesidir. Gerek Sabri Beyefendi'nin şahsıyla, gerek Cevad Abbas Bey biraderimizin şahsına ait kayıtsızlık meselesi değildir. Mevzubahis olan Meclisi, Meclis Riyasetini temsil eden bir Heyetin lâzımı veçhile, kendisine lâzım olan muameleyi görmemesi meselesidir. Onun için karar-ı katî ile işin halledilmesi lâzımdır.

Ahmed Süreyya Bey (Karesi) - Efendiler! Meclisin pek muhterem ve mübeccel şahsiyet-i mâneviyesinin mümessili olan ve bu suretle İstanbul esaretinin indifaı gününde orayı Meclis namına teşrif eden Heyet-i Muhtereme-i Mebusemiz karşısında tahakkuk eden mübalâtsızlık birkaç gün evvel mevzubahis olmuş idi. Bu kürsi-yi muallâdan meselenin leh ve aleyhinde fakat daire-i hususiyeti dâhilinde idare-i kelâm eden arkadaşların hepsinin mütalâası nazar-ı dikkate alınacak olursa anlaşılır ki teşrifat meselesi, kasıt meselesi, Heyet-i Mebusenin avdetine intizar meselesi ve nihayet Receb Beyefendi'nin teklifleri veçhile sehiv muhakkaktır, kasıt yoktur. Sehiv, belki mucib-i muaheze bir iştir. Fakat vekâlet-i aidesi bu sehivden dolayı Meclise niyabeten tâyin-i muamele etsin dediler. Çok ehemmiyetli olduğu ve meselenin neticesi üzerine müessir mütalâattan bulunduğu için bendeniz şu dört asla teferrü' eden şeyler üzerinde muhtasaran mütalaatımı arz edeceğim. Evvelâ arkadaşların pekâlâ teşrih ettikleri gibi mahiyet-i mesele müteayyendir.

Binaenaleyh bendeniz o hususiaki nokta-i nazarın teşrihine girişmiyorum. Ona binaen memleketimizde Teşrifat Kanunu veya Nizamnamesinin vücut veya âdem-i vücudu mülâhazası gayr-i vârittir. Çünkü buradan oraya giden Heyet, Büyük Millet Meclisinin mümessilidir. Memlekette bir Teşrifat Kanunu olsa ve Büyük Millet Meclisi Heyet-i Umumiyesinin şahsiyet-i mâneviyesinin merasim mevaddı arasına girmiş bir mevki-i merasimiyesi bulunmasa bile memlekette şüphesiz ona karşı en büyük tezahür yapılacak ve en parlak merasim icra edilecektir. Yani bu kanundan, nizamdan vareste olan bir meseledir. (Kanun-ı tabiîdir sesleri)

Kasıt meselesine gelince: Ortada bir fiil-î hadis vardır ve binaenaleyh bütün milleti müteessir etmiştir. Çünkü milletin ve memleketin yegâne istinatgâhı ve hakkının, hürriyetinin müdafii olan mecma-yi kuvveti, muhassala-i kuvası olan Meclis-i Âlinin aleyhine yapılmış bir meseledir. İster kasda makrun olsun, ister kasda makrun olmasın, yapılan muamele haddizatında kabîhtir. Bu itibarla kasdın vücut ve âdem-i vücudu aranmak lâzım gelmez.

Emin Bey (Tokat) - İzmir'e giden Heyet hakkında ne yapılmıştır? Onunla mukayese buyurun

Süreyya Bey (Devamla) - Sehiv var mı, yok mu meselesi bizim için mucib-i tereddüttür. Yani bu hal hadis olmuş mudur, olmamış mıdır? Olduğu, maznun mevkiinde bulundurduğumuz İstanbul Valisi ve Şehremini Bey'in itirafat-ı sarihasiyle sabittir. Heyet-i Murahhasamız Reisinden gelen resmî bir telgrafta resmî istikbalde kasda makrun olmayarak bir eser-i sehvin vukubulduğu ve binaenaleyh lâzime-i merasim ifa edilmediği beyan edilmektedir. Heyet-i Murahhasamıza dâhil diğer arkadaşlarımızdan gelen telgrafların birisinde dahi aynen sehvin vukubulduğu zikrediliyor. Fuad ve Cevat Bey arkadaşımızdan gelen telgraflarda ise Heyet avdet edinceye kadar bir karar ittihaz edilmemesi rica olunuyor. Bu, arkadaşlarımızın sırf indî bir talepleridir. Maalesef biz kendilerinin bu talebine ittiba etmemeliyiz ve edemeyiz. Çünkü onların yalnız şahısları hakkında vâki olmuş bir muamele değildir. Öyle olsaydı onları yine Meclisimizin âzası arkadaşımız olmak itibariyle müdafaa eder, müzakere ederdik ve onlar hakkında yapılan mübalâtsızlıktan dolayı lâzım gelen muameleyi tespite çalışırdık. Fakat bizim nam ve şanımıza kendilerine yapılan muameleden dolayı onlar hâkim mevkiinde değillerdir. Biz onlardan olsa olsa malûmat isterdik. İstediğimiz malûmatı da vermiş bulunuyorlar. Binaenaleyh vürutlarına intizar etmeden hüküm ve kararımızı vermek mecburiyetindeyiz. Dördüncü nokta, sehvin vukuu ve bu mecrada vâki olan sehvin cezaya sebeb-i kâfi olduğu kabul edildikten sonra tâyin-i muameleyi kim yapsın meselesi kalır ki Meclisin Heyet-i Umumiyesine ait ve şeref ve haysiyetine müteallik olan bu muameleden dolayı hakk-ı icraîyi uhdesinde tutan ve ilelebed tutacak olan ve ancak bu sebeple bütün dünyada muhterem olarak hükümran olan Meclis-i Âli kararını kendisi vermelidir. Heyet-i Vekileyi bu hususta kendisine vekil addetmemelidir. Çünkü; bu bir sebeptir. Bundan gayrı ikinci bir sebep vardır. Vekâlet-i aidesi hepimiz biliriz ki Dâhiliye Vekâletidir. Dâhiliye Vekili Beyefendi mesele ilk mevzubahis olduğu ve meseleye bu hususta resmî ve gayriresmî bizden fazla muttali' bulunmadıkları sırada bu kürsüden Vali ve Şehremini Beyefendi'yi alef-fevr müdafaa etmişlerdir. O kanaatler bugün değil beş, on sene zarfında dahi yıkılamayacak derecede metîn esbaba istinat ettirilmiştir. Aynen dediler ki: Haydar Bey muktedirdir, zekîdir, fatîndir, vatanperverdir, hamiyetlidir. Zannetmem ki kasda makrun olarak şu muameleye sebebiyet vermiş olsun. Biz kasıt, sehiv aramıyoruz. Sehven şu hal vâki olmuştur. Adaletine, hubb-ı vatanîsine, zekâsına, iktidar-ı fevkalâdesine, takdirkârlığına büyük bir imanla kani olduğu bir zatı Dâhiliye Vekili Beyefendi bizim arzumuz, bizim ihtiyacımız ve meselenin muhtaç olduğu şekil ve mahiyette tecziye için bir şekil, katiyen bir şekil tespit edemediler. Bu ikinci sebeptir. Bu ikinci sebeple bu Meclis-i Âlinin hukuk ve şahsiyet-i muhteremesine ve şahsiyet-i mâneviyesine taallûk eden bu hakaret muamelesinin cezasını bizzat şimdi tespit etmelidir.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Arkadaşlar! Evvelemirde bir noktanın tespiti lâzım gelir. O da bu meselenin Meclis-i Âliyi teşkil eden azanın şahsiyetleri fevkinde bir mahiyeti haiz olduğudur. Biz alelıtlak kendi şahsımıza karşı yapılan bir muamele ile iştigal etmiyoruz. Binaenaleyh doğrudan doğruya uhdemize tevdi edilen vazifenin şan ve şerefine taallûk eden bir mesele ile meşgul oluyoruz. Binaenaleyh Meclisin vakti zayi' oluyor, olmuyor kabilinden mütalaaya mahal yoktur. Meşveret ve Hâkimiyet-i Milliye usullerinin mefhumu demek muvacehe-i vicdan-ı millette böyle bir meselenin mevzubahis olması, bunun hakkında tamamıyla ve esaslı bir surette herkesin duygusunun taayyün etmesi meselesidir. Millet, bizim bugünkü müzakeremizi okuyacak, işitecek, anlayacak ve bizim nasıl bir gaye taşıdığımıza ve ancak, ancak Müdafaa-i hukuk-ı millette ne gibi gaye ve mefkûre takip ettiğimizi anlayarak ve buna iman ve kanaat hâsıl ederek Heyet-i

Cedide-i mebusanın tamamıyla uhdesine millet tarafından mevdu' olan vazife-i niyabeti, bihakkın ifa edecek bir Heyet-i Muhtereme olduğuna bilfiil ve bir kere daha kani olacaktır. Onun için bendeniz Heyet-i Celilenizin ve vatan ve millet için pek aziz ve mukaddes olan bu dakikalarını yine en esaslı bir meselenin halline hasrettiğinden dolayı katiyen müteessir değilim ve bilâkis Heyet-i Celilenizi tebrik ve tebcil ederim ve tarih de sizi bu suretteki iştigalâtınızdan dolayı tebrik ve tebcil edecektir. Arkadaşlar! İkinci mevzubahis olacak nokta şudur: Vali Heyet-i Mebuseye karşı bir cürüm ve hatada bulunmuş mudur? Efendiler, bu meselede bir ihmalin mevcut olduğu kaziyesi kabil-i tevil değildir. Ortada bir ihmal vukua gelmiştir. Binaenaleyh valinin bunda suimaksadı olup olmaması mevzubahis değildir. Geçen gün Yahya Galib Beyefendi'nin buyurdukları gibi bunların alelade mebuslukları da mevzubahis değildir. Ve bunların hiçbirisine eser-i hürmet yapılmaz. Fakat Heyet-i Celilenin nam-ı nâmisine (Handeler) nam-ı nâmisine iki tane mebus gider ve onun karşısında (Nam-ı nâmisi ne demektir sesleri) çünkü Meclis-i Âliniz hükümdarlığı temsil etmektedir. Meclis-i Âliniz namına iki tane mebus giderse, onlara karşı İstanbul'da mevcut olan kuva-yı askeriye ve memurin-i mülkiye tarafından tazimat yapılır. Çünkü Heyet-i Celileniz Saltanatın yerine kaim olmuş ve kuva-yı selâse-i Devleti nefsinde cemeylemiştir. Binaenaleyh arkadaşlar! Bu meselede ihmal ve teseyyüp mevcuttur ve bu hale rağmen artık müzakerenin uzamasına mahal yoktur. Sonra üçüncü nokta kalıyor. Bu mesele hakkında yapılacak muamelenin mahiyetini Muhterem arkadaşım Süreyya Beyefendi söylemişlerdir. Meclis-i Âliniz icraî salâhiyeti haizdir. Dâhiliye Vekili Fethi Beyefendi bu baptaki nokta-i nazarlarını söylediler. Malûm-ı âliniz bugünkü Teşkilât-ı Esasiye Kanunu mucibince, mesuliyet-i müştereke-i vükelâ, yani kabine usulü mevcut olmadığından ve Meclisten Heyet-i Vekilenin itimat ve âdem-i itimat talep etmesi mevzubahis olmadığından ve yine Teşkilât-ı Esasiye Kanunumuz mucibince Meclisle bir Vekil arasında ihtilâf zuhuru muhtemel bulunmadığından, Heyet-i Celilenizin bu bapta Teşkilât-ı Esasiye Kanununun kendisine bahşettiği hukukî; icraî ve teşriî salâhiyeti bimehaba ve kemal-i azm ve cesaretle istimal ederek derhal valiyi azletmesi ve kemali mehabetle ahz-ı mevki eylemesi lâzımdır.

Efendiler! Müsaade buyurunuz! Dördüncü bir nokta vardır: Bu memleketin her tarafında mevcut olan bazı tenkidatı kökünden kal'etmek ve birçoğumuzun mensup olduğu Halk Fırkasının muvacehe-i millette deruhde ettiği vazife-i muazzamayı bihakkin başarabileceğimizi ispat etmek ve milletin bize tevdi ettiği vazifenin ehli olduğumuzu bir kere ve bir kat daha ve bilfiil ispat etmek için bendeniz bu kararın itasını lâzımeden görenlerdenim. Ve Meclisin icraî salâhiyeti olduğuna bir mâna verebilmek için bu kararın ittihazını lâbüd addederim efendiler. (Alkışlar)

İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve Dâhiliye Vekili Fethi Bey - Efendim, mevzubahis olan mesele hakkında Divan-ı Riyaset tarafından Vekâlet-i âciziye gönderilmiş bir tezkere vardı. Onun cevabını Divan-ı Riyasete arz ettim. Bugün o cevap okunmadı. Meselenin ne suretle cereyan ettiği bendenizden sorulmuştu. Müsaade buyurursanız hâdisenin ne suretle cereyan ettiğini arz edeyim. Divan-ı Riyasetin, Heyet-i Mebusenin hareketine dair Şehremanetine gönderdiği telgrafnamesi akşam saat yedide Şehremininin yedine vâsıl olmuştur. Şehremini bu telgrafı alır almaz Heyet-i Mebusenin esbab-ı istirahatini temin için mükellef bir otelde kendilerine odalar ve salon ihzar etmiştir. Ertesi gün vürutlarına intizar olunuyordu. Gerek bizzat Şehremini ve gerekse Beyoğlu Daire-i Belediyesi Müdürü, Heyet-i Mebuseyi Haydarpaşa'da istikbal etmek üzere karar vermişler ve bunun için Haydarpaşa'ya trenin zaman-ı vürudunu telefonla sormuşlardır. Suallerine cevaben trenin Haydarpaşa'ya öğleden sonra vâsıl olacağına dair malûmat almışlardır. Bunun için tam bu zamanda trene yetişmek için hareket etmişlerdir. Yani sabah on raddelerine doğru Şehremini, Beyoğlu Daire-i Belediyesi Müdürü ile beraber Haydarpaşa'ya hareket etmişlerdir. Hareketleri esnasında Heyet-i Mebuseyi hâmil olan trenin kendilerine bildirilen vakitten daha evvel -takriben- saat on raddelerinde Haydarpaşa'ya muvasalat etmiş olduğunu haber almışlardır. Valinin maiyetindeki zevat derhal Heyet-i Mebusemizin bulundukları yerlere gitmişler; ziyaretlerine şitab etmişler ve istikbal hususundaki bu sehivden dolayı beyan-ı mazeret, beyan-ı teessüf ve teessür eylemişler ve bilâhara kendilerine ikametgâh olarak tahsis edilen mahalle beraberce gitmişler ve yerleştirmişlerdir. Esbab-ı istirahatlerini de istikmal etmişlerdir. Ondan sonra da malûm-ı âliniz olduğu üzere Heyet-i Mebusemiz bilcümle merasimde ispat-ı vücut eylemiş, gerek makam-ı resmî, gerek İstanbul ahalisi tarafından kendilerine Meclisimizin şanına lâyık bir surette fevkalâde merasim ve tezahürat-ı ihtiramiye yapılmıştır.

Efendiler! Vaziyet bu merkezdedir. Bu işte hürmetsizlik geçen günkü müzakerenin tesiratı altında olarak arz ediyorum ve Meclisimizin şan-ı âlisine bir istihfaf var mıdır, yok mudur? Şu arz ettiğim mâruzâta göre bu cihetlerin takdiri Heyet-i Celileye aittir ve ona göre karar ittihazını arz ederim. Yalnız şunu tekrar arz edeyim ki; hiçbir memur, Heyet-i Âliyyenize ki Türkiye Büyük Millet Meclisinin mevkiine hürmetsizlik yapmak değil, böyle bir şeyin tasavvuru bile hatıra getirilecek bir mesele değildir. Bazı arkadaşlar bizzat gönderdiğimiz Heyet-i Mebusenin verdikleri malûmata rağmen heyet hakkında yani Türkiye Büyük Millet Meclisini temsil eden heyet hakkında hürmetsizlik vâki olduğunu iddia ve ısrar ediyorlar. Giden heyet, bize fevkalâde hürmet ve tezahürat yapıldı diye bildirdikleri halde yine behemehâl hürmetsizlik olduğunda ısrar etmek, bilmem ne dereceye kadar doğru olabilir? Bir kere bu memleketi kurtarmış olan Büyük Millet Meclisi hakkında böyle bir hürmetsizliği yapmak zannetmem ki kimsenin hatırına gelebilsin ve yine bu memleketi kurtarmış olan Büyük Millet Meclisi hakkındaki tazimat ve ihtiramatta kusur edebilecek bir memurun mevcudiyetini bendeniz tasavvur edemiyorum. Sehiv olmuştur. Evet, sehiv olmuştur. Bu sehiv ne gibi bir esbaba, ne gibi bir mazerete müstenittir. Bunu tetkik etmek, bunu tahkik etmek lâzımdır. Bu da arz ettiğim veçhile trenin zaman-ı muvasalatı yanlış haber alınmasından münbais bir sehivden ibarettir. Bu mazereti kabul eder veya etmezsiniz. Bazı arkadaşlarımızın telkin ettikleri surette haklarında derhal muamele yaparsınız ve bir arkadaşımızın dediği gibi icap ederse idam edersiniz. Buna da karar verebilirsiniz. Fakat bendeniz vak'ayı cereyan ettiği surette arz ettim. İta-yı karar Heyet-i Âliyyenize aittir.

Reis - Efendim kifayet-i müzakere takriri vardır. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Efendim! Şimdi takrirleri okuyacağız. Kütahya Mebusu Receb Bey'in takriri:

Riyaset-i Celileye

- Müzakere kâfidir.

- Okunan telgrafnamelere nazaran Heyet-i Mebusemiz hakkında İstanbul'da hürmet-i lâzımenin gösterildiği anlaşılıyor ve istikbaldeki teehhürün değersiz bir eser-i sehiv olduğu bilhassa Heyet-i Mebusemiz Reisi Sabri Beyefendi'nin ifadeleriyle tebeyyün ediyor. Şu halde keyfiyet tenevvür etmiştir. Ruzname-i müzakerata geçilmesini teklif eylerim.

Kütahya, Receb, İzmit, Safvet

Riyaset-i Celileye

İstanbul'a ordumuzun girmesi merasiminde hazır bulunmak üzere Meclis-i Âli namına giden arkadaşlarımızdan mürekkep Heyet-i Mahsusa istasyonda makamat-ı resmiye rüesa ve mümessilleri tarafından istikbal edilmemiştir.

1. Devletin teşriî ve icraî salâhiyet ve kuvvetlerini cemi' ve temsil eden Büyük Millet Meclisi namına giden heyeti Vali, Kumandan, Siyasî Mümessil, Polis Müdür-i Umumîsi, Jandarma Kumandanı ve diğer devair rüesası hürmet ve ihtimamla istikbal etmek mecburiyet-i katiyesindedir.

2. Bu kadar esaslı vazifelerini ihmal eden ve Meclis-i Âlinin şeref ve şahsiyeti mâneviyesine karşı

lakayt bir vaziyet alan bütün bu rüesanın hemen şimdi azillerinin tebliğinin taht-ı karara alınmasını Heyet-i Umumiyeden rica ve talep ederiz.

7 Teşrinievvel 1339

Antalya Rasih, Aydın Mazhar, Denizli Haydar Rüşdü, Saruhan Vasıf, Kütahya Cevdet, Bursa Necati, İzmir Mustafa Necati, Dersim Feridun Fikri, Antalya Ahmed Saki Eskişehir Mehmed Arif.

Riyaset-i Celileye

İstanbul'a gönderilen Heyet-i Mebuse Reisi Sabri Bey Birinci Reisvekili olmak itibariyle Heyet-i Umumiyenin itimad-ı hakikî ve samimîsini haizdir. Mademki Reis Sabri Bey meselede kasıt olmadığını ve bu husus hakkında Heyet-i Mebuse gelinceye kadar bir karar ittihaz edilmemesini bildiriyor. Fiil-i mebhusün anhayı tamamıyla hal ve bir karara raptetmek için müzakerenin Heyet-i Mebusenin geleceği zannolunan cumartesi gününün ruznamesine alınmasını ve ruznameye geçilmesini teklif eylerim.

Diyarbakır Zülfü, Denizli Necib Ali, Lazistan Ali

Riyaset-i Celileye

Heyet-i Mebuseye hürmetsizlik olmuştur. Bu hürmetsizlik müellen itiraf olunuyor. Müsebbibi de aynı zamanda şehremini bulunan validir. Valinin azli lüzumunun Dâhiliye Vekâletine tebliğini teklif ederim.

Saruhan
Reşad

Reis - Efendim! Lâzistan Mebusu Ali Bey ile rüfekasının takriri, tehir talebini havidir. Onun için evvelâ bunu rey-i âlilerine arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul olunmadı. Efendim geçen celsede buna aid bir karar-ı esasiyi ihtiva eden takrir, yani bir teklif-i aslî vardı. Bunu geçen celsede okumuştum. Bunda bütün rüesa-yı memurinin azli teklif olunuyordu. (Hayır hayır sesleri) Müsaade buyurunuz! Şimdi bir de Receb Beyefendi'nin takrirleri vardır ki bu da âzami tadili haizdir. Asgarî tadili hâiz olan Reşad Beyefendi'nin takrirleridir. Binaenaleyh azamî tadili haiz olan Receb Beyefendi'nin takrirlerini tekrar okuyorum.

(Receb Bey'in takriri tekrar okundu.)

Reis - Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. (Ret, kabul sesleri) Efendim müsaade buyurunuz!

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Neyi kabul ediyoruz bilmiyoruz?

Reis - Efendim Riyaset, müstenkiflerin vaziyetini de anlamak mecburiyetindedir. Onun için Receb Beyefendi'nin takririni kabul buyuranlar lütfen ayağa kalksınlar. Efendim yetmiş beş rey ile kabul edilmiştir. Nisab-ı ekseriyetimiz yüz kırk dörttür.

Doktor Fikret Bey (Ertuğrul) - İyi ama burada yüz seksen kişi varsa nasıl olur? (Tâyin-i esami sesleri)

Doktor Mazhar Bey (Aydın) - Böyle karar mı olur? (Tâyin-i esami sesleri)

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Makam-ı Riyasetten soruyorum. Burada şimdi mevcudumuz ne kadardır?

Reis - Yüz kırk dörttür efendim. (Yoklama, yoklama yapılsın sadaları) Müsaade buyurunuz! Demin de reye vaz'ederken arayı mukayese etmek için Heyet-i Umumiyesini tetkik ettik. Buna göre yetmiş beş rey ekseriyettir. Binaenaleyh bunu Riyaset takdir eder. (Aksini reye koyun sadaları)

Reşad Bey (Saruhan) - Ayağa kalkanları saydınız, fakat oturanlar ne kadar diye saymadınız. Yoklama yapın! Şimdi meydana çıkar.

Reis - Müsaade buyurun! Rey-i işarîyi tebliğden sonra aksini reye koymak vâki olamaz. Bu nizamnamemize mugayirdir. Efendim! Ruznameye geçiyoruz. Ruzname hakkında bir takrir vardır. Okunacaktır:

13- Askeri Mektepleri Talabesine Verilecek Zamm-ı Maaş Hakkındaki Kanunun Müstacel Ruznamesine Alınmasına Dair Takrir:

Riyaset-i Celileye

Askerî mektepleri talebesine verilecek maaş zamları hakkındaki kanunun noksanını ikmal eden bir lâyiha-yi kanuniye ruznamemizin 39. numarasında mukayyet bulunuyor. Bu lâyiha-yi kanuniyenin geçen içtimalarımızdan

birinde derakap müzakeresi Heyet-i Celileden istirham edilmişti. İstirhamın saikı da ehemmiyet-i mahsusayı haizdir. Birinci İntihap Devresine tanzim edilen bir Zam Kanunu Askerî Tıbbiye için üç sınıf tadat etmiş bunun neticesinde bu mektebin en yetişkin, en çok yardıma istihkak kesbeden talebesi zamları şöyle dursun maaş-ı aslîlerini bile almaktan mahrum edilmiştir. İşte bu lâyiha hemen bir seneden beri bu küçük zühulün tevlit ettiği acı akıbetin ıslahı için İstanbul'un bütün resmî makamlarından kerrat ile müracaatlarla bilhassa Tıbbiye-i Askeriyenin son iki sınıfını teşkil eden efendilerin, gerek posta ve telgrafların mütevaliyen getirdiği istidanamelerine, gerek kendi taraflarından suret-i mahsusada gönderilip her gün şurada samiin locasında müzakeratımızı takip ve zühulü tashih edecek kararı almak intizarıyla bikarar olan murahhasların beklediği fiilî ve müspet bir cevap olacaktır.

Buna mukabil ruznamemiz küll-i yevm mahmuliyetini artırdıktan başka nâgeh-zuhur hâdiselerle iştigal neticesi olarak Meclisin müstacel ruznamesi bile haftaları işgal edecek bir mertebeye varıyor. Bu halde ruznamenin 39. numarasını bulmak için belki de aylar geçmek lâzım gelecektir. Gerçi Meclisin her türlü meşgalesi ehemmiyetçe bunlardan dûn değildir. Fakat ümit ediyoruz ki; bu genç ve uzun bir intizar ile sabırları tükenen evlâtlarının tatyibine himmet etmek için Meclis-i Âli nihayet bir çeyrek saatte intacı pek mümkün ve pek memul olan bu maddenin müstacel ruznameye nakle muvafakat edecektir. Bu hususiaki teklifimizin Heyet-i Celileye arzını rica ederiz.

10 Teşrinievvel 1339

Ergani Kazım Vehbi, Denizli Necib Ali, Giresun Musa Kazım, Giresun Tarık, Gümüşhane Zeki Tokat Emin, Canik Cavid, Burdur Mustafa, Van Hüsnü, Ordu İsmail, İzmir Mustafa Necati, Mardin Abdurrezzak, Kozan Ali Saib, Gaziantep Ahmed Remzi, Erzincan Sabit, Antalya Murad, Erzurum Halet, Siirt Halil Hulki Erzurum Rüşdü, Maraş Abdulkadir, Saruhan Fuad, Dersim Feridun Fikri, Erzurum Raif, Ordu Hamdi, Giresun Ali, Konya Tevfik Fikret, Maraş Midhat, İstanbul Ahmed Hamdi, İzmir Mustafa Necati, Trabzon Ahmed Muhtar, Ordu Halil, Mersin Niyazi, Ordu Necati, Siverek Osman Necati, Diyarbakır Ziya Gökalp, Kastamonu Halid, Bolu Şükrü, Karesi Mehmed, Kütahya Ragıb, Urfa Yahya Kemal, Sivas Halis Turgut, İstanbul Doktor Refik, Konya Refik. (Kabul sesleri)

Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım Paşa (Karesi) - Efendim tıbbiye talebelerinin üçüncü sınıfına geçen sene maaş veriyorduk. Son zamanda kanunda bir sarahat olmadığından dolayı birçoklarına maaş veremedik. Bu efendilerin hali daha böyle devam edecektir ve bu devam ettikçe zaruretleri de devam edecektir. Meclis-i Âliden rica ediyoruz, bu takriri müstaceliyetle ruznameye alınız!

Reis - Efendim bu takririn meali tıbbiye talebelerinin maaşı hakkındaki lâyiha-yi kanuniyenin müstaceliyetle ruznameye alınmasından ibarettir. Rey-i âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir. Efendim! Bera-yı teneffüs on dakika celseyi tatil ediyorum.

İkinci Celse

Reis: İkinci Reisvekili İsmet Beyefendi

Kâtipler: Haydar Rüşdü Bey (Denizli), Ragıp Bey (Zonguldak).

Reis - Efendim! Celse açılmıştır. Türkiye Devleti'nin makarr-ı idaresi hakkında Malatya

Mebusu İsmet Paşa Hazretleriyle rüfekasının teklif-i kanunisini Lâyiha Encümenine tevdi etmiştik. Lâyiha Encümeni şayan-ı müzakere olduğuna dair karar vermiş, şimdi mazbatasını tevdi ettiler. Kanun-i Esasî Encümenine havale ediyoruz. Ruznameye geçiyoruz efendim. Ruznamemizde İzale-i Şekavet Kanununun bakiye-i müzakeratı vardır. Devam edeceğiz:

2. Seyrisefain İdaresinin 1339 Senesi İkinci Avans Kanun Layihasının Müzakeratı:

Müdafaa-i Milliye Vekil Kazım Paşa (Karesi) - Efendim! Seyrisefain Avans Kanunu Meclis-i Âlinize gelmiştir. Malûm-ı âliniz bugünlerde Seyrisefain İdaresinin işleri çoktur. Her halde gemiler harekete mecburdur. Hâlbuki tahsisat bittiğinden gemileri harekete getiremiyorlar. Lütfen bunun bugün müstacelen müzakere ve kabulünü rica ederim. Bu, fevkalâde mühim bir iştir. (Kabul kabul sesleri)

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Demin tıbbiyelilerin meselesi kabul edilmişti.

Reis - Paşa Hazretlerinin derhal müzakeresine geçilmesine dair olan teklifine ait lâyihayı deminden ruznamemize aldık. Paşa Hazretlerinin de izahatını dinlediniz. Bugün müzakeresini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Kabul edilmiştir.

Seyrisefain İdaresi hakkındaki lâyiha-yi kanuniye için Heyetin tacil kararını vereceğini Riyaset bilmediği için lâyihayı tab'a vermiştir. Şimdi getirtiyoruz. Geldi. Okuyoruz efendim:

Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbatası

Türkiye Seyrisefain İdaresinin 1339 senesi hidemat-ı umumiyesi karşılığı olmak üzere 1448219 liranın sarfı hakkında tanzim kılınıp İcra Vekilleri Heyeti riyasetinin 2 Teşrinievvel 1339 tarihli 2/3020 numaralı tezkeresiyle bit-takdim Meclis Heyet-i Umumiyesinden encümenimize havale buyurulan layiha-i kanuniye merbutatı tetkik ve müzakere olundu.

7 Nisan 1339 tarihli ve 325 numaralı Avans Kanunu ile 1339 senesi Martı ibtidasından Temmuz nihayetine değin idare-i mezkurenin hidemat-ı umumiyesine sarfolunmak üzere 780.000 liranın sarfına mezuniyet verilmiş olduğu gibi kanun-ı mezkûrun ikinci maddesinde mübelliğ-i mezburun 1338 senesinin son dört ayı için Muvazene-i Maliye Encümenince tespit edilen fusul ve mevada tevfikan sarfolunacağı ve fakat 1339 senesi bütçesinin encümence tespit ve tasdikinde işbu bütçe ile kabul edilecek füsul ve mevaddın muteber bulunacağı zikredilmekle mezkûr 1339 senesi Martı ibtidasından Şubatı nihayetine kadar idarenin hidemat-ı umumiyesi için encümence 1855369 liralık bir masraf bütçesi vücuda getirilmiştir. İşbu layiha ile talep edilen 1448219 liradan 1075369 lirasının mezkûr bütçenin birinci Avans Kanunuyla verilen mebaliğden mütebaki miktar-ı tahsisatından ibaret olduğu ve 372 850 lirasının da idare-i mezkûrece ahiren bazı iskele ve limanlarımıza tertip edilmediği seferler için fazla masraf ihtiyaçlarına mecburiyet hâsıl olmasına mebni talep edildiği anlaşılmış ve binaenaleyh, teklif olunan 1 448 219 liradan işbu 372 850 liranın bit-tefrik tahsisat-ı munzama şeklinde itası encümenimizce tensip ve birinci ve ikinci maddeler bu esasa göre tertip edilmiştir. Balâda zikrolunun 372 850 lira meyanında sene-i sabıkadan müdevver düyun karşılığı olarak esasen yirmi bin liranın dâhil bulunmasına mebni Hükûmetçe teklif edilen lâyihanın üçüncü maddesi tay ve dördüncü ve beşinci maddeler aynen kabul olunmuştur. Lâyihanın esası bu şekilde tespit edildikten sonra encümenimiz husus-ı âtiye hakkında Heyet-i Celilenin nazar-ı dikkatini celbe lüzum görmektedir. Malûm olduğu üzere Lozan Muahedesiyle kabotaj hakkının münhasıran Türk sancağını hâmil sefain-i bahriyeye tahsisi kabul edilmiş ve binaenaleyh Türkiye sevahil ve limanları arasında vukubulacak nakliyat-ı bahriyenin kısmen efrat veya eşhas-ı hükmiyeye ait sefain, kısmen de idarenin vesait-i mevcudiyesiyle icrası tabiî olup vesat-i hususiyesinin gerek kemiyeten ve gerek keyfiyeten âdem-i kifayeti bedihî bulunduğundan daha vâsi ve şümullü hidematın ifası ve memleketimizin mevaki-i mühimme-i ticariyesi arasında ihtiyaç-ı kâfi seferler tertibi ve bin-netice inkişâf-ı iktisadî ve ticarinin temini idare-yi mezkûreye mütehattim bulunmaktadır. Hâlbuki vesait-i hâzırasıyla maksadın istihsali idare için mümkün olduktan maada ekseriya asker nakliyatı ve muhacir ve mülteci sevkiyatı gibi hidemat için Hükûmet emrine vapurlar tahsisi mecburiyeti de hâsıl olmaktadır. Uzun mücadelelerle, azîm fedakârlıklarla elde edilmiş olan kabotaj hakkının muhafazası ve memleketimiz iktisadiyatının terakkisi için idarenin vesait-i mevcudesini sürat-ı mümküne ile tezyid esbabına tevessül edilmesi, bu meyanda idarenin Harb-i Umumi senelerine ait olarak mülga nezaretlerden matlubu bulunan bir milyon küsur bin lira için Hükûmetçe bir çare düşünülerek vesaitinin tezyit ve faaliyetinin tevsiini encümenimiz münasip addetmektedir.

Tadilât ve mâruzât-ı anîfeye nazaran tanzim kılınan lâyiha-yi kanuniyenin müstacelen müzakere ve kabulü Heyet-i Umumiyeye arz olunur.

Kâtip: Isparta, Mazbata Muharriri: Denizli Mazhar Müfid, Reis: Ferid, Aza: Trabzon Ahmed Muhtar, Aza: Sivas Rahmi, Aza: Kengırı, Mustafa Abdulhalık, Aza. Aza: Ekrem, Aza.

Fasl-ı Madde	Nev'-i Muhassasat	Lira
5	Mütekaidin ve Eytam ve Eramil Maaşatı	4.000
16	Acenteler Aidat ve Masarıfı	35.000
2	Şemandire, Karantina, Vize, Rıhtım Vesaire Rüsumu	30.000
3	Fener ve Tahlisiye Rüsumu	10.000
4	Eşya ve Levazım Esmanı	27.000
7	Vapurlar Tamiratı	33.000
8	Amele Ücuratı	30.000
10	Kömür Esmanı	40.000
11	Kömür Aktarma ve Tahliye Masrafı	6.000
13	Masarıf-ı Mütenevvia ve Müteferrika	10.000
14	Harcırah ve Yevmiye	2.000
17	İlanat Ücreti	1000
19	Hidemat-ı Hasenesi Görüleceklere Verilecek Mükâfat-ı Nakdiye	3.000
21	Eşya-yı Ticariye Tahmil ve Tahliye Masrafı	2.000
24	Masarıf-ı Gayr-ı Melhuza	9.000
25	Sinin-i Sabıkadan Müdevver Düyun	20.000
26	Vapurlar Müstahdemini İaşe Masrafı	1.000
28	Tenakus-ı Kıymet Tahsisatı	69.850
8	İştira Edilecek İki Römorkör, İki Sandal Bedel ve Masarıfı	40.000
	Yekûn	272.850

Kanun Layihası

Birinci Madde- Türkiye Seyrisefain İdaresinin 1339 senesi masarif-i umumiyesi karşılığı olarak 7 Nisan 1339 tarihli ve 325 numaralı Avans Kanununun ikinci maddesine tevfikan İdarenin Muvazene-i Maliye Encümenince tespit ve tasdik olunan 1339 senesi bütçesinin fusul ve mevaddına tevzi edilmek üzere 1 075 369 liranın sarfına mezuniyet verilmiştir.

İkinci Madde- 1339 senesi bütçesinin beşinci ve altıncı ve sekizinci fasıllarına müfredatı merbut cetvelde gösterildiği üzere 372 850 lira tahsisat-ı munzama ilâve edilmiştir.

Üçüncü Madde- İşbu madde tarih-i neşrinden itibaren meriyül-icradır.

Dördüncü Madde- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye Vekili memurdur.

Reis - Efendim bu lâyihanın Heyet-i Umumiyesi hakkında söz isteyen var mı? Buyurun. Söz mü istiyorsunuz? Heyet-i Umumiyesi hakkında mı?

Zeki Bey (Gümüşhane) - Evet efendim.

Efendiler! Seyrisefain İdaresinin ufak bir tarihçesini arz edeyim. Bu zavallı idare Sultan Aziz merhum zamanında İdare-i Aziziye namıyla teessüs etmiş, sonra İdare-i Mahsusa ve şimdi de Seyrisefain namlarını almıştır. Bu, bidayet-i teessüsünde

nakliyat-ı ticariye ve askeriyeye tahsis edilmiştir. Maatteessüf o günden bugüne kadar hiçbir kabiliyet-i idariye gösterememiştir. Bu zavallı idarenin re's-ı kârine gelenler öteden beri kırtasiyecilikle malûl âciz kimselerdir ve bir zamanlar kendi ticaretinden, kendi varidatından fazla birçok aklama bol bol maaş vermiştir ve onların idarelerini temin için âdeta imarethane halini almıştır. Efendiler! Hatırımıza gelen bir hakikat varsa o da bu idare sahipsiz maldır. Bu malın bir sahibi yok mudur? Önüne gelen, rastgelen tasarruf ediyor. Bir zaman oldu ki Meşrutiyet devresinde bu idareyi kimse kabul etmedi. Hattâ pek garip bir halet-i ruhiye neticesi her bir nezaret bunu kabulden istinkâf etti. Üç dört ay kadar bu zavallı idareyi kendileri idare ettiler. Sonra Nafia Nezareti aldı. Daha sonra Bahriye Nezareti aldı. Ticaret-i bahriye meselesi başka, bir donanma, bir filoyu idare etmek meselesi büsbütün başkadır. Bunlar nazar-ı dikkate alınmış olsaydı bu zavallı idaremiz bugünkü günde zavallı bir halde kalmazdı.

Ali Saib Bey (Kozan) - Sadullah Bey pek güzel idare etti.

Zeki Bey (Gümüşhane) (Devamla) - Şahıs mevzubahis değil. Biz şahıstan bahsetmiyoruz. Bugün Karadeniz havzasının vüs'at-i ticaretini eğer nazar-ı dikkatten dûr tutmayacak olursanız bir zamanlar Hacı Davud ve Mesajri Martim kumpanyalarının vapurlarını idare eden Karadeniz'de bir Seyrisefain vapurları ile muntazam sefer yapmaktan izhar-ı acz ediyoruz. Bugün elimizdeki vapurları istiskal etmeyelim. Elimizde muazzam altı tane gemimiz vardır. Bunlar da; Gülcemal, Reşitpasa, Akdeniz, Kızılırmak gibi vapurlardır ki bunlar tamir edilmektedir. Bunların 2 000 tondan 5 000 tona kadar hacm-i istiabileri vardır. Sonra Marmara havzasında işleyen Nimet, Ereğli, Gelibolu, Bandırma, Gülnihal gibi vapurlarımız da vardır. Eğer biz bunların seyrüseferlerini kati surette idare ve tespit edersek böyle bizim keselerimizden, fakir milletin sırtından çıkan paralarımızı ecnebi kumpanyalarına vermiş olmayız. İşte size pek acı hakaiki arz edeyim. Bugün Samsun'da çıkan Piyasa Gazetesi bildiriyor ve feryat ediyor. Bakınız ne diyor: Salı günü Trabzon'dan hareket eden Reşit Paşa vapurunun Samsun'a muvasalatını acentası haber veriyor, aynı zamanda Fransız kumpanyasının her iki vapuru Samsun'da bulunduğu halde bu vapurlar ihzar edilen hamuleyi almak için İslâm tüccarlarına teklif ediyorlar ve diyorlar ki; beher tonda size bir buçuk lira tenzilât yapacağız ve navlunda da ayrıca tenzilât yapacağız, yükünüzü bize veriniz.

Bizim hamiyetkâr olan tüccarlarımız bunu reddediyorlar ve diyorlar ki; hayır biz paramızı kendi bayrağımızı hâmil vapurlara ve kendi milletimizin evlâdına vereceğiz.

Ertesi gün Reşit Paşa vapuru Çaltı Burnu'ndan görünür görünmez İstanbul'dan aldığı emre binaen derhal İstanbul'a dönüyor. Zavallı tüccar elini koynuna koyup düşünüyor. Bu sefer gitmeyip de orada kalan Fransız vapurlarından birisine müracaat ediyorlar. O vakit vapur kumpanyası diyor ki: bu sefer beher tonda üç lira fazla olursa kabul ederiz. İşte bizi, bu hal karşısında bırakan sebep kendi sancağımızı hâmil bir vapurun vukua getirdiği intizamsızlıktır. (Ağlanacak hal sesleri) İnşallah temenni ederiz ki badema böyle şeyler olmaz.

Efendiler bugün düşünelim ki Lozan Muahedesiyle kaldırılan kabotaj hakkını hakiki surette temin için Seyrisefain İdaresini hakiki ellere bırakmak lâzımdır.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - En mühim budur.

Zeki Bey (Gümüşhane) (Devamla) - Eğer biz bunu yapmayacak yapamayacak olursak emin olunuz ki efendiler! Başkaları gelip bunu yapacaklar ve başkaları bizim memleketimizde para kazanacaklardır. Eğer biz bunda da kabiliyet-i hayatiyemizi gösteremezsek o vakit yaşamak hakkına malik değiliz demektir.

Efendiler! En ufak bir numunedir. Bugün birçok tüccar gemilerimiz vardır. Bugün İslam tüccarlarımızdan birisi çıkıyor, bir vapur alıyor, onun nısıf parasını veriyor. Bir iki sene sonra o, bir vapuru ikiye üçe iblâğ ediyor ki emsali vardır bunları gözümüzün önünde gördüğümüz halde Seyrisefain İdaresi acaba para kazanmıyor mu? Kazanıyor. Fakat onun masraf defterini açıp da gördüğünüz vakit bakarsınız o masraf defterine ki boyuna maaş vermiş, boyuna israfat etmiş, netice hiçbir şey yapmamıştır. Bugün Seyrisefain İdaresinin maliye dairesinden daha fazla memuru vardır, Yani Seyrisefain İdaresinde yüz elli memur vardır. Niçin efendiler? Hâlbuki Harb-i Umumiden evvel kırk elli memur ile idare edilen bir idare bugün yüz elli memura niçin iblâğ ediliyor, buna sebep nedir?

Saniyen: Onun en büyük bir baş belâsı vardır ki dokları -havuzları- bunlardan en ziyade diğer sefain-i ticariyemiz de istifade etmiş olsa idi maalmemnuniye ben bunun fazlalığını kabul ederdim. Azapkapısı'ndaki imalathane, İstanbul'un bir kısım halkı için yani idare adamları için bir imarethanedir. Çünkü amele sabahleyin bir kapıdan gelir içeri girer, ismini yazdırır, öbür kapıdan dışarı çıkar. Eğer biz bu hallere meydan vermezsek işte bugün gördüğünüz Seyrisefain İdaresinin hal-i sefaletle sürünmesine ve birkaç sene sonra bütün bütün elimizden çıkmasına sebebiyet vermezdik. Bakınız efendiler! Yapılan hataları birer birer tadat edeyim:

Arkadaşlar! Hangi idare ilmi vardır ki Gülcemal, Reşit Paşa vapurları gibi 4-5 bin ton hacm-i istiabisinde bulunan bir vapuru 24 saatlik bir yere sevkediyor da bundan istifade temin edilemiyor. Bu, kabil midir? İkincisi: Nimet vapuru gibi altmış yaşına giren bir fâni gibi köhne bir vapurun idame-i hayatı kabil midir ki bu köhne vapuru satacak olsak beş bin lira etmez 30 bin lira masraf edilerek bunun tamiri cihetine gidilmiştir. Felaketin derecesi neredir biliyor musunuz? Dokuz mil yapan bu vapur tamirden sonra yedi mile indi. Bunun iyi olması ve tamiri nerededir efendiler? Üçüncüsü: Fabrika yapacağım diye bir gün Azapkapısı'nda tahta ve talaştan betonarme, şamadan bir rıhtım vücuda getiriyorlar ve sonra mahvoluyor. Dördüncüsü: Merkezdeki memurların bütün bütün fazlalığı. Bunların çaresi nedir? Bunları, hep beraber düşünelim, ıslahına biz de çalışalım. Bunun en büyük çaresi, bu idareye bir mal sahibi bulmaktır. Bugünkü gördüğünüz elîm vaziyeti ıslah etmekten başka çare yoktur. Evvelâ, Hükûmetin lüzumlu, lüzumsuz surette, vuku bulan müdahelâtını bütün bütün bu idare üzerinden söküp atmalıdır. Hükûmetin, askerî sevkiyatı ve nakliyatı için, bu vapurlara ihtiyacı var mıdır? Vardır efendiler!.. Bu hususta ben de sizinle beraberim. Fakat efendiler! Seyrisefain İdaresi postalarını tanzim ettiği vakit, Hükûmet kendisine lâzım olan her kaç vapuru, nerede bulundurmak istiyorsa Seyrisefain Kumpanyasına bir hafta evvel malûmat verilmelidir ve demelidir ki falan yerdeki neferlerimi alıp filân yere sevk edeceksin. O vakit ticaret-i bahriyeye halel gelmez ve Kumpanya da, kendi idaresini ona göre tanzim eder. Bununla beraber Seyrisefain İdaresinde iyi bir heyet lâzımdır. Bu şimdiki heyet kimlerden ibarettir efendiler?.. Şimdiye kadar olan heyetlerin mahiyetlerini arz edeceğim. Bu heyetler, İstanbul'daki vapur şirketleriyle alâkadar olan adamlardan mürekkeptir. Bu adamlar, o adamlardır ki hiçbir vakit Seyrisefain Kumpanyasının terakkisini, yükselmesini istemezler. Daima Seyrisefain Kumpanyasına alacağınız zevat, vapurculuktan anlasın, fakat vapur sahibi olmasın, yani doğrudan doğruya bir mal sahibi olmasın. Bir mal sahibi olursa emin olunuz ki kendi vapurunun ilerlemesini kendi sefâininin daha ziyade tertisini ister. Seyrisefâinin sukutuna vesile arar. Bu ticaret meselesidir, başka hiçbir şeye benzemez. Eğer Seyrisefain İdaresi bu arz ettiğim şekildeki vaziyete girmez ve 1340 senesindeki bütçesini bize getirdiği vakit tanzim ettiği seferlerde intizama ait bir sefer bulunmazsa bendeniz, bu idarenin beka bulmayacağına kani olurum. En iyisi Seyrisefaini bir şirket haline koymaktır.

Yusuf Kemal Bey (Sinop) - Nasıl bir şirket?..

Zeki Bey (Gümüşhane) (Devamla) - Sırası gelince izah ederim.

Reis - Mazhar Müfid Bey! Encümen namına söz söyleyecek misiniz?

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Efendim; bendenize Zeki Beyefendi'nin beyanatı, Seyrisefain İdaresinin idaresi hakkında gibi geliyor.

Rüşdü Paşa (Erzurum) - İşitmiyoruz.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Bendenizden başka bu Mecliste fazla bağıran var mı Paşam? Seyrisefain İdaresi hangi vekâlete mensup olmalıdır? Seyrisefain İdaresi bu şekilde mi idare edilmelidir? Yoksa anonim şirket haline mi ifrağ edilmelidir veyahut Seyrisefain İdaresi bir heyet tarafından mı idare edilmelidir ve bu heyet ne suretle intihap edilmelidir? Diye burada tadad edilen mevaddın kâffesini şamil bir teşkilât kanunu, Muvazene-i Maliye Encümenine havale edilmiştir ve derdest-i takdimdir. Onlar hakkındaki kanun huzur-ı âlinize takdim edilmeden evvel söz söylemeyi zait görüyorum. Hattâ...

Zeki Bey (Gümüşhane) - O halde para vermeyelim.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) (Devamla) - Hattâ dedik, kaldık. "Hattâ" nın alt tarafını dinlemelisin beyefendi hazretleri! Hattâ...

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Muttaliü'l-fecr…(Handeler)

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Hattâ Zeki Beyefendi'nin Reşit Paşa vapuru geri dönmüş, şöyle etmiş böyle etmiş dediği şeyler, hepimizin çoktan bildiği şeylerdir. Bunların, niçin bu hale düştüğünü biliriz ve encümen, bunu nazar-ı dikkate almıştır ve Teşkilât Kanununda da, böyle "dön geri" denildiği zaman işin döndürülemeyecek bir esasa raptı için lâzım gelen tedabir düşünülmektedir. Fakat zannediyorum ki Reşit Paşa vapurunun şu suretle emir alıp seyrinin tehir edilmesi, mübadele-i seraya hasrolunmasındandır.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Her neresi olursa olsun…

Mazhar Müfid Bey (Denizli) (Devamla) - Evet, her nereye olursa olsun, bir vapuru usulsüz olarak yerinden tebdil etmemek için Seyrisefain İdaresi hakkındaki Kanun derdest-i müzakeredir. O vakit Zeki Beyefendi de "Her nereye olursa olsun vapur hareket edemez." der, kanuna bir madde kor ve bu suretle hallolunur. Bu kanun Meclis-i Âliye takdim edilmek üzeredir. Şimdi efendim, beyefendi buyurdular ki bu kanun çıkıncaya kadar bu tahsisatı kabul etmeyelim. Çok âlâ! Zaten şimdi bile vapurlardaki mürettebat maaş alamıyor. Evvelki alınan avans bitmiştir. Şimdiden emir verirsek vapurlar oldukları yerlerde kalırlar. Ta ki bu Teşkilât Kanunu sene nihayetine kadar Meclis-i Âlinizden çıkar ve vapurlar işlemez, durur. Bu Teşkilât Kanunu çıkmadan avans veremeyiz demek, Seyrisefainin el-yevm seyriseferde bulunan vapurlardaki mürettebata maaş veremeyiz demektir. Demek ki bu Teşkilât Kanunu çıkıncaya kadar vapurlara ne bir para sarf ederiz, ne de bir para veririz, ne de işletiriz. Böyle bir karar verirseniz pekâlâ… (Doğru değildir sesleri) Hâlbuki teşkilât hakkında yapılan kanunun takdimiyle bu mesele halledilecektir. Evet, hepimizin bildiği birtakım yolsuz harekât vardır. Fakat kanunun kabulüne değin bir kere haklarını vermeye mecburuz. Avans bittiği cihetle çünkü avans temmuz nihayetine kadardır işlemiş maaşları vardır. Bunu kabul etmeseniz de işlemiş maaşları vardır. Alacaklardır. Saniyen, Avans Kanununu kabul etmeyelim buyuruyorsunuz. Fakat beyefendiler! Rica ederim elimizde bir Lozan Sulh Muahedenamesi vardır. Onda bir kabotaj meselesi vardır. Bu kabotaj meselesini bugünden nazar-ı dikkate almak mecburiyetindeyiz. Zira müddetinin hitamına kadar ki iki sene zannederim sevahil-i karibede işleyecek olan vapurlarımızla işe başlamazsak ve o müddete kadar bunları tanzim edemezsek sonra ne olacaktır? Efendiler! Lozan'da tatbikinde en ziyade ısrar ettiğimiz bu meselede muvaffak olamazsak, efendim! Biz ısrar ettik ama muvaffak olamadık, buyurun mu diyeceğiz? Binaenaleyh Avans Kanununda bu meseleyi encümen nazar-ı dikkate almıştır, bunun için de bir tahsisat istiyor. Bununla da bu seneden itibaren, yani sevahil-i karibede bu vapurları işletmek ve bu kabotaj meselesindeki vezaifi ikmal için derhal bir tahsisat istemiştir ve kabotaj meselesindeki vezaifi istihsal ve izhar için daha çok isteyecektir. Binaenaleyh müstahdemin ve memurinin maşatına on para zammedilmemiştir. Seyrisefainin bütün memurin ve müstahdemînine Heyet-i Âliyyenizin verdiği karar mucibince mukaddema encümen-i âlinizin tespit ettiği para ne ise ondan beş para fazla bir şey verilmemiştir. Kadro ne ise aynıdır.

(Maba'dı Gelecek Nüshamızda)

Mühlet

Adapazarı 2 Numaralı Divan-ı Harb-i Muvakkat Riyasetinden:

Kuvva-yı Milliye aleyhine kuvva-yı inzibatiyede hizmet kabul etmek ve fark-ı siyasiyeye intisap eylemekle maznun-ı aleyh olup Adapazarı 2 Numaralı Divan-ı Harp mevkiinde muhakemeleri lazım gelen:

Gönüllü Kuvva-yı İnzibatiye Alay 2 Tabur 2 Bölük 2 Takım Kumandanı Ali Haydar Efendi bin Mahmud Manastır (İzmir Rüsumat Muhafaza Memuru olduğu)

Tabur İmamı Mehmed Faik Efendi bin Bekir Gümüşhane 307-12 Piyade Yüzbaşı Hasan Efendi bin Mehmed Efendi Sivas 322-246

Gönüllü Kuvva-yı inzibatiye mülazım-ı Sani İhtiyat Zabit Namzedi Muhyiddin Efendi bin Mehmed El-Ensar kayıt numarası 23169 (Bartın'da Rıfai Dergâhında maa aile ikamet ettiği)

Hesap Memuru Muavini Hafız Ali Efendi bin Mustafa Manisa 330-641 kolordu 8 açıkta mütekait Mülazım-ı Sani Mehmed Razı Efendi bin Yusuf Bursa tevellüdü 6287 hal-i firarda olup derdest edilememiş olduklarından kendilerine 10 gün mühlet verilmiştir. İşbu müddet zarfında Divan-ı Harbe müracaat etmedikleri takdirde kanuna itaat etmemiş nazarıyla bakılarak haklarında muamele-i gıyabiye yapılacağı ve hukuk-ı medeniyeden bil-ıskat emval ve emlakinin taht-ı hacze alınacağı ve Hükûmetin bilumum kuvva-yı müsellahasının kendilerini tutmaya ve herkesin mahallini ihbara mecbur olacağı bilahare kendilerinin bir güne davaya hakları olamayacağı usul-ı muhakemat-ı cezaiye kanununamesinin 371 ve 372. maddelerinden muhreç işbu mevadd malum olmak üzere ilan olunur.

Zayi-i Kâbile Şehadetnameleri

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletinden:

Tıp Fakültesi seririyat-ı viladiyesinden istihsal etmiş olduğu kâbilelik şehadetnamesinin Yalova'nın Yunanlılar tarafından işgalini müteakip eşyası meyanında zayi olduğuna dair şayan-ı ihticac vesika ibraz eden Priştine'de mütevellit Zekiye bint-i Hurşid Hanım'a nüsha-yı saniye itası takarrür ettiğinden hükmü olmayan 8 Mayıs 1327 tarih ve 61 numaralı nüsha-yı evveli her kimin yedinde zuhur eder ise hemen istirdat ile Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletine irsali ve hamilinin kefalet-ı kaviyeye rabtı ile isminin inbası bil-umum alakadarana ilan olunur.

Kadırga Kâbile Mektebinden istihsal etmiş olduğu 1 Ağustos 1332 tarih ve 271 numaralı kâbile şehadetnamesinin Kartal harikinde muhterik olduğuna dair şayan-ı ihticac vesika ibraz eden 1297 tarihinde Köprülü'de mütevellide ve halen Kandıra Belediye Kâbilesi Bedriye bint-i Mahmud Hanım'a nüsha-yı saniye itası takarrür ettiğinden hükmü olmayan nüsha-yı evveli her kimin yedinde zuhur ederse hemen istirdadıyla Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletine irsali ve hamilinin kefalet-ı kaviyeye rabtı ile isminin inbası bilumum alakadarana ilan olunur.

14 Teşrinisani Tarihinde İnikat Eden Muhassasat-ı Zatiye Encümenince Tahsis Kılınan Mütekaidin ve Mazulin Eytam ve Eramil Maaşatı

Miktar-ı Maaş		
376	Bozok Bidayet Mahkemesi Zabıt Kâtibi Mustafa Rüşdü Efendi	Tekaüt
2112	Samsun Rüsumat Merkezi Müdürü Mehmed Hakkı Efendi	Tekaüt
513	Üsküdar Tevkıfhanesi İlamat Kâtibi Mehmed Hayri Efendi	Tekaüt
483	Mülga Nafia Nezareti Muyakkitlerinden Edhem Efendi	Tekaüt
436	Mülga Nafia Nezareti Evrak Kalemi ketebesinden Mehmed Şemsi Efendi	Tekaüt
712	Şarköy Kazası Mal Müdürü Nureddin Efendi	Tekaüt
182	Mülga Muhassasat-ı Zatiye İdaresi mutemetlerinden Mehmed Ali Efendi Ailesi	Eytam ve Eramil
174	Çorlu Kaymakam-ı Sabıkı Hüseyin Avni Efendi Ailesi	Eytam ve Eramil
250	Sivrihisar Müstantık-ı Sabıkı Rıfat Efendi Ailesi	Eytam ve Eramil
48	İzmir Polis memurlarından Ali Efendi Ailesi	Eytam ve Eramil
155	Denizli Tahsil Memur-ı Sabıkı Mehmed Sadık Efendi Zevcesi	Eytam ve Eramil

200	Sivrihisar'ın Günyüzü Nahiyesi Naibi Ali Rıza Efendi Ailesi	Eytam ve Eramil
232	Çanakkale Birinci Sınıf Orman Müfettişi Tevfik Efendi Ailesi	Eytam ve Eramil
160	Diyarbakır Bidayet Mahkemesi Başkâtibi Mustafa Fevzi Efendi Ailesi	Eytam ve Eramil
54	Sinop Muhasebe Başkâtibi Ali Vehbi Efendi Kerimesi Emine Hanım	Eytam ve Eramil
124	Birecik Mal Müdürü Şeyh Yasin Efendi Kerimesi Hanım	Eytam ve Eramil
233	Manisa Aşar ve Ağnam Memuru Ahmed Muharrem Efendi Zevcesi	Eytam ve Eramil
102	Dersaadet Meyve Gümrüğü Zeytin İskelesi Memuru Ahmed Efendi Zevcesi	Eytam ve Eramil
447	Guraba-yı Müslimin Hastahanesi İdare Memuru İsmail Muammer Efendi Kerimesi	Eytam ve Eramil
67	Araklı Rüsumat Memuru Osman Nuri Efendi Kerimesi	Eytam ve Eramil
77	Dadiye Nahiyesi Müdürlüğünden mütekait Hüseyin Hüsnü Efendi Ailesi	Eytam ve Eramil
323	Hazar Kazası Kaymakam-ı Sabıkı Lütfüllah Lütfü Efendi Ailesi	Eytam ve Eramil
66	Sivrihisar Belediye Aşı Memuru Mehmed Süleyman Efendi	Eytam ve Eramil
33	Şarlı Nahiyesi Müdürü Lütfullah Efendi Kerimesi	Münakale
57	Edremid Kaymakam-ı Sabıkı Galib Efendi Ailesi	Münakale
51	Hüdavendigar Sulh Hâkim Muavini İbrahim Edhem Efendi Ailesi	Münakale
5	Köşceğiş Telgraf Çavuşu Salih Efendi Kerimesi	Münakale
12	Konya Süvari Tahsildarı Kamil Efendi Ailesi	Münakale
4	Ali Bey Çiftlik-i Hümayun Korucusu Timur Ağa Ailesi	Münakale
74	Erzurum Mektubu Kalemi Sermüsevvidi Akif Efendi Ailesi	Münakale
15	Fatih Dersiamlarından Bilal Efendi Ailesi	Münakale
39	Fatih Dersiamlarından Mustafa Efendi Zevcesi	Münakale
43	Sultaniye Bidayet Mahkemesi Aza mülazımlarından Faik Efendi Zevcesi	Münakale
13	Aziziye Mekteb-i Rüşdüsü Muallimi Ahmed Hulusi Efendi Mahdumu	Münakale
28	Bayezid Dersiamlarından Ömer Lütfü Efendi Zevcesi	Münakale
30	Hüdavendigar İcra Memuru İbrahim Ruhi Efendi Ailesi	Münakale
5	Polis memurlarından Yusuf Ziya Efendi Ailesi	Münakale
6	Trabzon Düyun-ı Umumiye Tuz Ambar Memuru Hacı Efendi Ailesi	Münakale
39	Adana Telgraf Başçavuşu İbrahim Efendi Zevcesi	Münakale
750	Maçka Kazası Bidayet Mahkemesi Başkâtibi Abdulvahid Efendi Ailesi	İkramiye
3000	Merzifon Bidayet Mahkemesi Hâkimi Ömer Vehbi Efendi Ailesi	İkramiye
200	İstanbul Haydarpaşa Darüleytam Hastahanesi Ambar Memuru Ali Rıza Efendi	Mazuliyet
666	Mülga Nafia Nezareti Heyet-i Temyiziye Mümeyyizi Hüseyin Azmi Efendi	Mazuliyet
275	Mülga Divan-ı Muhasebat mukayyitlerinden Osman Nuri Efendi	Mazuliyet
166	Mülga Defter-i Hakani Kuyud-ı Tasarrufiye Kalemi ketebesinden Osman Efendi	Mazuliyet
750	Bursa Sultanisi Müdürü Necib Nadir Bey	Mazuliyet
437	Mülga Divan-ı Muhasebat mümeyyizlerinden Ahmed Arabi Bey	Mazuliyet
400	Konya Vilâyeti Muhacirin Müdüriyeti ketebesinden Mehmed Arif Bey	Mazuliyet
133	İstanbul Mülga Mahmud Paşa Mahkeme-i Şeriyesi hademesinden Osman Efendi	Mazuliyet
233	Biga Muhasebe-i Hususiye Memur-ı Sabıkı Osman Efendi	Mazuliyet
500	Üsküdar Emraz-ı Akliye ve Asabiye Hastahanesi Başkâtibi Tevfik Bey	Mazuliyet
250	İstanbul Emraz-ı Zühreviye Şube Katib-i Sabıkı Osman Efendi	Mazuliyet
266	Mülga İstanbul Beşiktaş Nüfus Şubesi Memuru Talat Bey	Mazuliyet
834	Bursa Kadı-yı Sabıkı Ali Kemal Efendi	Zam
500	Lahey Sefarethanesi Muhafızı Mehmed Esad Bey	Mazuliyet

200	Calkar Nahiyesi Müdür-i Esbakı Mustafa Efendi	Mazuliyet
200	Zara kazasının Polican Nahiyesi Müdürü Halil Hulusi Efendi	Mazuliyet
1000	Roma mümesilliği Başkâtibi Kadri Bey	Mazuliyet
300	İstanbul Beyoğlu Postahanesi Havale Memuru Abdullah Efendi	Mazuliyet
583	İstanbul Babıali Posta Merkez Müdürü Cafer Tayyar Bey	Mazuliyet
333	Mülga Meşihat Evrak ve Dosya Memuru Ahmed Fevzi Efendi	Mazuliyet
168	Dersaadet Maliye Merkez Telgraf Memuru İbrahim Zeki Efendi	Mazuliyet
100	Dersaadet Telgraf Merkezi Evrak-ı Müstediyat Memuru Halim Efendi	Mazuliyet
400	Dersaadet Üçüncü Sınıf Taharri Memuru İsmail Hilmi Efendi	Mazuliyet
666	Hariciye Vekâleti İstanbul Murahhaslığı Hazine-i Evraf Memuru Mükerrem Bey	Mazuliyet
500	İstanbul 93 Numaralı İkinici Sınıf Komiserliğinden Abdullah Efendi	Mazuliyet
625	Ömerli Kaymakam-ı Sabıkı Ahmed Cevdet Bey	Mazuliyet
200	İstanbul Posta Telgraf Memuru Mehmed Emin Efendi	Mazuliyet
100	Çorum Defter-i Hakani Katib-i Sanisi Mehmed Süreyya Efendi	Mazuliyet
600	İstanbul Polis Müdüriyeti Üçüncü Sınıf Taharri Memuru Şevket Efendi	Mazuliyet
500	Toptaşı Bimarhanesi Başkâtibi İsmail Murad Efendi	Mazuliyet
233	Mülga Rüsumat Ketebesinden Mehmed Halid Efendi	Mazuliyet
2000	Hazine-i Hassa Muhasebe Müdürü İsmail Bey	Mazuliyet
325	Sivas Posta ve Telgraf Başmüdüriyeti Muhasib-i Mesulu Ali Rıza Efendi	Mazuliyet
180	Karahisar-ı Şarki Bidayet Mahkemesi Başkatib-i Esbakı Mehmed Vasfi Efendi	Mazuliyet
500	Mülga Hariciye Nezareti Umur-ı Ticariye Kalemi Kâtiplerinden Hasan Nazmi Bey	Mazuliyet
250	Mülga Muhassasat-ı Zatiye Mutemetlik İkinci Sınıf Kâtibi Salih Celaleddin Efendi	Mazuliyet
500	Çatalca Defterhane Memur-ı Sabıkı İsmail Hakkı Efendi	Mazuliyet
1500	Mülga Muhacirin Müdüriyet-i Umumiyesi Muhasebe Müdürü Bekir Sıdkı Bey	Mazuliyet
666	Divan-ı Muhasebat mümeyyizlerinden İsmail Hakkı Bey	Mazuliyet
437	Divan-ı Muhasebat mümeyyizlerinden Ahmed Şemseddin Bey	Mazuliyet
587	Divan-ı Muhasebat Vize Komisyonu Azasından Mehmed Ali Bey	Mazuliyet
200	Mülga Maliye Nezareti Vezne-i Umumi ketebesinden İbrahim Cemil Bey	Mazuliyet
416	Mülga Ticaret ve Ziraat Nezareti ketebesinden Hüseyin Fethi Bey	Mazuliyet
333	İstanbul 2528 Polis Memuru Mehmed Şükrü Efendi	Mazuliyet
3977	Mülga Maliye Nezareti Nazır-ı Esbakı Sabri Bey	Tekaüt

Ankara: Matbuat ve İstihbarat Matbaası

11 Rebiülahir 1342

22 Teşrinisani 1339

Sayı: 44

RESMÎ CERİDE

Perşembe
---
20 Rebiülahir 1342
29 Teşrinisani 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş
Taşra için seneliği 465 kuruştur
Taşra için altı aylığı 235 kuruştur

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 45 Türkiye Cumhuriyetinin Resmî Gazetesidir. **Sene: 1**

Kanunlar

Numarası: 372

30 Teşrinievvel 1334'ten 23 Ağustos 1339 Tarihine Kadar Geçen Müddet Zarfında Müdafaa-i Memleket Uğrunda İka Edilmiş Olan Ef'al ve Harekâtın Cürüm Olunmayacağı Hakkında Kanun

Birinci Madde: Mondros Mütarekesinin tarih-i akdi olan 30 Teşrinievvel 1334 tarihinden bil-itibar sulhün Büyük Millet Meclisi tarafından tarih-i tasdiki olan 23 Ağustos 1339 tarihine kadar geçen müddet zarfında müdafaa-i memleket maksat ve gayesiyle teşekkül etmiş olan her nevi cemiyet ve heyetlerle müfrezelerin kumandan ve efrad ve mensubin veya mumaileyhin emirleriyle hareket etmiş bulunan ahar zevat taraflarından ika edilmiş olan ve memurin-i resmiye-i devlet taraflarından müdafaa-i memleket uğrunda ihtiyar olunmuş bulunan ef'al ve harekât cürüm addolunamaz. Bunlar hakkında takibat icra edilemeyeceği gibi evvelce mahkûm olarak mahpus bulunanlar varsa derhal tahliye olunurlar.

İkinci Madde: Birinci madde ahkâmı heyetin arz-ı ef'aline şamil değildir. Bidayeten birinci maddede beyan olunan kimselerden olup da bilahare hıyanet-i vataniye fazihasını irtikab eylemiş olanlar dahi bu kanundan müstefid olamazlar.

Üçüncü Madde: Birinci maddede sıfat ve hüviyetleri tasrih olunan eşhas tarafından 15 Mayıs 1335 tarihinden bil-itibar sulhün Büyük Millet Meclisi tarafından tarih-i tasdiki olan 23 Ağustos 1339 tarihine kadar müdafaa-i memleketin gösterdiği lüzum üzerine vukubulan mehuzat istiklâl-i milli ianesi ve rüsumu addolunur. Ancak tekâlif-i milliye mahiyetinde vesika mukabilinde alınmış olan emval ve eşyanın bedelleri kemakân hazinece tesviye olunur.

Dördüncü Madde: Maznun veya mahkûm oldukları halde kendiliklerinden veya binnetice kuvva-yı milliyeye iltihak ederek hizmetlerinden istiğna hâsıl oluncaya kadar ifa-yı hüsn-i hizmet ettikleri hükûmet-i

mahalliyece tahakkuk eden eşhasın kablel-iltihak sebeb-i maznuniyetleri olan ef'alden dolayı takibat icra ve haklarındaki hüküm de infaz olunmaz ve bunlardan el'an mevkuf ve mahpus bulunanlar tahliye kılınır.

Beşinci Madde: İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyül-icradır.

Altıncı Madde: İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Adliye, Dâhiliye, Maliye ve Müdafaa-i Milliye Vekilleri memurdur.

10 Rebiülahir 1342 ve 19 Teşrinisani 1339

Kararname Sureti

Hariciye Vekâleti umur-ı siyasiye müdüriyet-i umumiyesine Müdür Hikmet, umur-ı şehbenderi ve ticariye müdiriyet-i umumiyesine Müdür Salih, tabiiyet ve umur-ı hukukiye-i muhtelita müdüriyet-i umumiyesine Müdür Refik Beyler ibkaen ve memurin ve sicill-i ahval müdüriyetine Mümeyyiz Ahmed Hamdi, umur-i siyasiye müdüriyet-i umumiyesi birinci şube müdürlüğüne müdür muavinliği vazifesini ifa eden Kemal, ikinci şube müdürlüğüne umur-ı siyasiye memurlarından Mehmed Esad, umur-ı şehbenderi ve ticariye müdüriyet-i umumiyesi şehbenderi şubesi müdüriyetine Müdür Muavini Agâh, ticariye şubesi müdüriyetine umur-ı siyasiye memurlarından Celal Hazım, tabiiyet ve umur-ı hukukiye-i muhtelita müdüriyet-i umumiyesi tabiiyet şubesi müdürlüğüne İstanbul Murahhaslığı maiyetinde müstahdem Ramiz, umur-ı hukukiye-i muhtelita şubesi müdürlüğüne memurlarından Salahaddin ve evrak müdüriyeti muavinliğine umur-ı hukukiye-i muhtelita memuru Abdulehad Beyler kılınmıştır.

İşbu kararnamenin icrasına Hariciye Vekili memurdur.

Hariciye Vekili ve Başvekil İsmet

Türkiye Reis-i Cumhuru Gazi M.Kemal

Tayinler

Dâhiliye Tayinleri

Bozok Valisi İsmail Hakkı Bey'in azliyle yerine Maraş Vali-yi sabıkı Aziz ve münhal bulunan Silifke Valiliğine Bünyan Kaymakamı Kemal ve Malatya Valiliğine İstanbul Polis Müdürü Asım Beylerin tayinleri icra kılınmış ve Malatya'ya tahvil edilen Maraş vali-yi sabıkı Ekrem Bey ibka edilmiştir.

Romanya İhracat Kararnamesi

Romanya'da 9 Teşrinievvel 1339 Tarihli Resmî Ceride ile İlan Olunan ve 21 Teşrinievvel 1339 Tarihinde Mevki-i Tatbike Konulmuş Olan Yeni İhracat Kararnamesi

Madde 1- Hiçbir müsaade-i mahsusa ve tahdid olmaksızın işbu kararnamenin âtideki nukatında zikredilenler hariç olmak üzere memleketin bilumum emtiasının ve her nev mahsulatının ihracatı serbesttir.

Ticaret Müdüriyet-i Umumiyesi nezdindeki ithalat ve ihracat komisyonu mülgadır.

Madde 2- Meclis-i nüzzarca ittihaz olunacak yeni tedabire kadar buğday ve müştekatı, un, kepek ihracatı memnudur. Kepek müstesna olduğu halde çavdar ve müştekatı,

Yer elması,

Keten tohumları, kenevir, şalgam kolzası ve ayçiçekleri

Bilumum eşkâli altında balıklar ve havyar (Siyah havyar müstesnadır.)

Süt ve müştekatı (Peynir, yağ ilaah.)

Pişmemiş, canlı ve ölü kümes hayvanatı, canlı domuz ve domuz eti

Her nev içyağı (Domuz yağı, oğzonoş?)

Ekle salih züyut-ı nebatiye

Ham yün vefireleri,

Bütün şekillerinde keten ve kenevir (Üzerine milli tentene işlenmiş tül eşyası müstesnadır.)

Damızlık, koç, boğa, tombay, katır, merkep ve keçi

Boynuzlu hayvanların ham ve kuru derileri (Bunda yünleri kırpılmamış dana ve koyun derileri, keçi, oğlak, tavşandan gayrı hayvanat-ı vahşiyenin derileri değildir.)

Kuru ot, yonca, saman

Her nevi kâğıt (Matbaa kâğıdı ve kâğıttan mamul eşya hariçtir.)

Ham petrol

Petrol rüsubu,

Araba yağlar ve esası, ham petrol olan madeni yağlar

Maden kömürü ve kok

İnşaatta kullanılan meşe, ak gülgen kütükleri, ak gülgen ve ceviz tahtaları ve meşe devoları

Bütün şekillerinde çinko

Bütün şekillerinde bakır

Boş oldukları takdirde şarap küul ve bira vaz'ına mahsus madeni ve meşeden mamul fıçılar

Kâğıttan mamul olanları müstesna olduğu halde çuvallar

Altın

Gümüş

Tamimler

Dâhiliye Vekâletinden

Eşya-yı devletten bulunan vesaire gibi levazımın memurin ve zabitan taraflarından ihtiyacat-ı resmiyeden maada hususatta kullanıldığı meşhut olmaktadır. Her ne olursa olsun ve ne sebeple kullanılırsa kullanılsın ihtiyacat-ı resmiye haricinde bulunanlar derakap men'olunacak ve bu gibi eşya-yı emiriyeyi kullanan veren ve bilip de haber vermeyen memurin derakap azl ve ihraç cezasıyla mücazat olunacaklardır.

Umum Jandarma Kumandanlığından

1- Ol babdaki nizamnamesine tevfikan umum jandarma kumandanlığından 29.8.1338 tarih ve 3617 numara ile bilumum kıtaata tekit olunduğu üzere vali ve kaymakamlara birer, jandarma ümerasına bir emir bir seyis olmak üzere iki ve kıtada müstahdem mütebaki bilumum zabitana birer nefer verileceği, açıkta ve kıtada misafir zabitana emirber nefer verilmeyeceği tamim edilmiştir.

2- Bu tamimname hilafında başka emirber ve seyis veya hizmet neferi kullanan ve veren mülkiye memurları ve kıta kumandanları azl ve ihraç olunacaklardır.

3- Emirberler vezaif-i resmiyede kullanılıp süfli hidematta istihdam edilmeyeceklerdir.

4- Bu emir hilafında efrad istihdam olunduğunu görün müfettişler, mülkiye memurları ve jandarma kumandanları derakap ihbar-ı keyfiyete mecburdurlar. Haber vermeyenler, kullananlar ve verenler gibi mücazat olunacaktır.

Yetimlere Yardım

Sekizinci Liste

Yetimlerimize yardım günü olarak kabul olunan sulhün imza günü her tarafta vaki olup peyderpey vürud etmekte olan teberruatın sekizinci listesini de neşrediyoruz. Müteberri ve müteşebbislerine teşekkür olunur. 122265 kuruş Büyük Çekmece'den, 41234 Çorum'dan, 25,7 Karakuş'tan, 5985 Ilısu'dan, 9180 Cide'den, 3075 Milas'tan, 3325 Samsun'dan, 675 İnebolu'dan, 2092 Fethiye'den, 169347 Edirne'den, 18000 Bolvadin'den, 10890 Cezde'den, 1594 Akdağ'dan, 39550 Mardin'den, 1381 Mardin'den, 7471 Amasya'dan, 790 Mesudiye'den, 28890 Çeşme'den, 3960 Koçhisar'dan, 750 Gümüşhane'den, yekûn: 485380, evvelki yekûn 1636584,5 umumi yekûn 2121964,5.

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri

[Geçen Nüshadan Mâbad]

Ali Rıza Bey (İstanbul) - O da doğru değildir. Verilen para kifayet etmeyeceği için bu adamlar hayırsızlık yaparlar. (Müzakere kâfi sesleri)

Zeki Bey (Gümüşhane) - Efendim! Bizim aradığımız bir nokta-i nazar vardır ki: Seyrisefain İdaresinin imar ve ıslahıdır, istenilen budur. Bugün olacak, denirse bir şey yapılamayacaktır. Böyle toptan bir bütçe ve bir layiha-i kanuniye ile olursa Meclis-i Âliniz hiçbir iş yapamayacaktır. (Yapar yapar sesleri) Niçin müfredatlı bir bütçe getirmemiştir?

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Efendim! Bu, boyacı küpü değil, kolay kolay yapılamaz.

Zeki Bey (Devamla) - Boyacı küpü değil ama beyefendi, Seyrisefain İdaresi buraya müfredatlı bir bütçe getirebilirdi. Harb-i Umumiden evvel kırk memuru varken şimdi yüz elli memuru nasıl idare ediyor? Bu idarenin müdür-i mesulü buraya çıksın, benim sorduğum suallere cevap versin. Dört madde olarak tespit etmişimdir. Bu idarenin bir memur-i mesulü var mıdır, yok mudur? Bu mülkte mesuliyet varsa mesul edersiniz, ceza görür, yoksa yok der çıkarsınız. Müfredat tespit edilmelidir.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Verdiğiniz para tespit edilmiş, tasdik edilmiştir. Zatıâliniz geçen sene mebus değildiniz ne yapalım. Geçen sene müfredatı hesap etmiştik.

Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım Paşa (Karesi) - Efendim! Seyrisefain Avans Kanunu hakkında söz alan arkadaşlarımızdan Zeki Beyefendi'nin beyan ettiği nukat hakkında aldığım not üzerine cevap vereceğim. Zeki Beyefendi buyuruyorlar ki: Şimdiye kadar buraya tayin edilen adamlar ehliyeti nazar-ı dikkate alınmadan şöyle sıradan konulmuştur.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Hay Allah razı olsun...

Kazım Paşa (Devamla) - Eski devirlerden bahsetmeyeceğim. Biz İstanbul'a vaziyed ettikten sonra tabiî bu seyrisefain işleriyle meşgul olmaya başladık, mamafih İstanbul'da ecnebi işgali mevcut olduğundan dolayı tamamıyla istediğimiz gibi bilhassa deniz işlerini, tersaneyi ve saireyi layıkıyla ele alamadık. Oraya en liyakatli addettiğimiz bir zatı müdür tayin ettik. Şüphesiz ki beyefendinin de buyurduğu gibi bahriyeli, sivil, asker olması bizce mevzubahis değildir. Herhangi bir sınıfa mensup olursa olsun bu işi idare edecek bir zat müdür tayin olunur. Yani Zeki Beyefendi prensip olarak, bahriyeli müdür tayinini kaide ittihaz ettiğimizi beyan ettiler. Prensibimiz böyle behemehâl bahriyeli, behemehâl berriyeli olacak değildir. Yani kim ehil ise o tayin edilecektir, işler evvelce Bahriye Nezaretinin elinde iken nezaret, bahriyeli tayin ettirmiş. O başka, vapurlarımızın seyrüseferini muntazaman idare etmek meselesi vardır. Şüphesiz ki bu, şayan-ı arzudur. Gayret ve mesaimiz sırf bunun üzerindedir. Malûm-ı âliniz seyrisefain için bir nizamname vardır. Bu nizamnamenin tevlit ettiği müşkülât nazar-ı dikkate alındı ve geçen sene Müdafaa-i Milliye Vekâleti bunu tetkik ederek muhtaç-ı tadil olduğunu gördü, işte Seyrisefaini bu vaziyetten kurtarmak için bir nizamname ihzar edildi. Henüz Muvazene-i Maliye Encümenindedir. Bunun memleketimize nâfi olmasını temine çalışacağız. (İnşallah sesleri) Bu tadilâtın yani vekâletin teklifi ile yapılan tadilâtın ki: Kanun mahiyetinde olmayan aksamı doğrudan doğruya vekâletçe verilen emirle yapılmıştır. Binaenaleyh seyrisefainin muntazam ve memleketin ihtiyacatını tatmin edecek bir hale gelmesine say ediyoruz. Nizamnamelerimizi tadil ediyoruz. Halen Muvazene-i Maliye Encümeninde yeni bir nizamnamemiz müzakere edilmektedir. Zeki Bey arkadaşımız Reşid Paşa vapurundan bahis buyurdular. Reşid Paşa vapuru Samsun'a gitmiş, ahali daha fazla fiyatla bu vapura eşya tahmil etmek için ecnebi vapurlarını reddetmişler. Ahalinin şu hareketi şayan-ı takdir ve şükrandır. Fakat arz ettiğim gibi vapur daha mühim iş olduğu için tüccar eşyasını nakledememiştir. İşte şimdi yapacağımız nizamname ile bu gibi yolsuzluklar izale edilecektir. Bu kadar bir kusuru bulmamak lâzımdır. Seyrisefainin bizim idaremize geçmezden evvel Hükûmetten alacağı vardı. Şuraya buraya sevk etmişler para vermemişler. Esasen beş altı vapur vardır, idare; çalıştırdığı bu beş altı vapurun ücreti olan meselâ bir milyon lirayı alamazsa tabiî bir iş göremez. Binaenaleyh bir kere Hükûmet katiyen borç etmemeli. Ne kadar işletirse hemen parasını vermelidir ve yapmak istediğimiz nizamnamede bunları bertaraf etmektedir. Doklar

ve havuzlar hakkında da ittihaz etmekte olduğumuz tedabir daha yenidir. Kadroyu tespit ettiğimizde eski memurlarla yeni memurlar arasında fark vardır. Memurlar asgari miktara tenzil edilmiştir. Bir de seyrisefainin Heyet-i İdaresinden bahsettiler. Efendim; biz seyrisefaine vaziyed ettikten sonra bizim ilk defa yaptığımız iş bu idare heyetini salâhiyettar bir hale koymak oldu. Zeki Beyefendi'nin buyurdukları gibi memurini o işin erbabı değil. Heyet-i İdare gemi işleriyle alâkadar kimseleri bildirir ve Vekâlet Heyet-i Vekilenin kararı ile bunları tayin eder. Bunun esaslı yapılabilmesi için Heyet-i Vekile kararı ile olmalarını daha geçen sene düşündük ve bu esası o vakit kabul ettik. Bunun için Zeki Beyefendi'nin endişesi varit olamaz. Seyrisefain hakkındaki bu mâruzâtım doğrudan doğruya Zeki Beyefendi'nin suallerine karşıdır. Umumi olarak düşünülürse bizim ticaret-i bahriyemiz hep ecnebi elinde idi. Bundan sonra kendi memleketimiz dâhilinde kendi adamlarımızla yapmayı esas ittihaz ettik.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Bu makina ile kabil değil yürümez.

Kazım Paşa (Devamla) - Bundan dolayı kabotaj meselesi mevzu olduğu zaman böyle sulh senelerinde memleket dâhilinde kendi gemilerimizle yapacağımızı düşünerek her neye mütevakkıf ise temin etmeyi azmetmişizdir. Bu makina ile yani Zeki Bey'in buyurduğu makine ile yürümeyeceğine ben de kaniyim. Fakat yeni makinayı yeni sistemlerle yapacağız ve inşallah muvaffak olacağız, öyle zannediyorum ki Meclis-i Âlinize bu kanun geldiği zaman daha iyi bir istikamet ve daha iyi bir saha-yi mesai açılmış olacaktır. Yalnız seyrisefainin alacağı bir an evvel tesviye edilirse o da hazırlığını daha evvel yapar ve bundan sonra doğrudan doğruya başka bir vaziyete girerse o zaman kendi

nakliyatımızı kendi gemilerimizle yapabiliriz. Meclis-i Âliye teklif ettiğimiz bu Avans Kanununda idarenin yalnız altı ay zarfındaki masarifatını ve ihzarat-ı evveliyesini temin edebilecek bir meblağ koyduk. Yoksa erbab-ı vukufa hesap ettirdim, memleketimizde nakliyat-ı bahriyeyi temin edebilmek için üç milyon lira vermek lâzım gelirmiş.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Üç değil, beş, beş.

Kazım Paşa (Devamla) - Bunun kâfi geleceğini söylüyorlar. Fakat bugün bu mümkün değildir. Az zaman içinde Hükûmet bu muaveneti yapmak mecburiyetindedir. Eğer Hükûmet ileride seyrisefaine başka bir şekil vermek ve başka surette idare etmek isterse o da ayrıca düşünülecek bir şeydir. Binaenaleyh bu kanunda konulan bu cüzi tahsisat şimdilik en yakın yerlerde yapılacak nakliyat içindir. İleride bunlar daha ziyade iyi olacaktır. Onun için bunun kabulünü rica ederim. İleride daha iyi olur.

İsmail Kemal Bey (Çorum) - Seyrisefainin varidat ve masarifatı ne kadardır?

Kazım Paşa (Devamla) - Eski senelere ait birşey bilmiyorum. Yani ne varidat almıştır ne masraf yapmıştır? Bunu bilmiyorum. Fakat her halde açık verdiği muhakkaktır. Şimdi biz açık vermemek üzere varidat ve masarifatını tekabül ettirmeye çalışıyoruz. (Müzakere kâfi sesleri)

Halil Bey (Zonguldak) - Seyrisefain idaresi zannederim ki ihtisas ve iktisat meselesidir. İktisat Vekili Hasan Bey geçenlerde vuku bulan beyanatında memlekete mütehassıs celbedeceğini vadetmişti. Seyrisefain için Müdafaa-i Milliye Vekâleti Avrupa'dan mütehassıs celbedeceğini derpiş ediyor mu? Bunu anlamak istiyorum.

Kazım Paşa - Efendim memleketimiz dâhilinde mütehassıs bulamazsak tabiî her yere müracaat ederiz. Mütehassısa ihtiyaç vardır.

Reis - Efendim! Müzakerenin kifayeti hakkında takrirler vardır okunacaktır.

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir maddelere geçilmesini arz ve teklif eylerim.

Saruhan
Fuad

Riyaset-i Celileye

Kanunun Heyet-i Umumiyesi hakkında müzakere kâfidir. Maddelere geçilmesini teklif eylerim.

İstanbul
Ali Rıza

Riyaset-i Celileye

Zat-ı mesele tenevvür etmiştir, müzakere kâfidir. Maddelere geçilmesini teklif eyleriz.

Lâziztan Necati
Denizli Necib Ali

Reis - Efendim! Kanun lâyihasının Heyet-i Umumiyesi hakkındaki müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Müzakerenin kifayeti kabul edilmiştir.

Madde 1.- Türkiye Seyrisefain İdaresinin 1339 senesi masarif-i umumiyesi karşılığı olarak 7 Nisan 1339 tarihli ve 325 numaralı Avans Kanununun ikinci maddesine tevfikan idarenin Muvazene-i Maliye Encümenince tespit ve tasdik olunan 1339 senesinin fusul ve mevaddına tevzi edilmek üzere 1 075 369 liranın sarfına mezuniyet verilmiştir.

Reis - Birinci madde hakkında söz isteyen var mı? (Hayır sesleri) Söz isteyen yoktur. Binaenaleyh birinci maddeyi reyinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Madde 2.- 1339 senesi bütçesinin beşinci ve altıncı ve sekizinci fasıllarına müfredatı merbut cetvelde gösterildiği üzere 372 850 lira tahsisat-ı munzama ilâve edilmiştir.

Reis - İkinci madde hakkında söz isteyen var mı? (Yok sesleri) Aynen rey-i âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Madde 3.- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyül-icradır.

Reis - Üçüncü madde hakkında söz isteyen var mı? Üçüncü maddeyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Madde 4.- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye Vekili memurdur.

Reis - Dördüncü maddeyi rey-i âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Maddenin Heyet-i Umumiyesini tayin-i esamiyle rey-i âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler beyaz, etmeyenler kırmızı rey istimal buyuracaklardır efendim. (Âra istimal edildi.) Reylerini istimal buyurmayan rüfeka lütfen reylerini istimal buyursunlar. İstihsal-i âra hitam bulmuştur.

Reşad Bey (Saruhan) - Reis Bey! Demin Meclis daha kalabalıktı. Ekseriyet olmadığını işte şu okuduğunuz evrak dahi ispat ediyor.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Canlı bir şahit, canlı bir şahit.

Reis - İstical buyurdunuz! Bu hususta rüfeka-yı muhteremenin bir takriri vardır. Binaenaleyh riyaset bu takriri mevzubahis edecektir. Nokta-i nazarınızı tamamıyla ifade etmekte serbestsiniz. Yalnız zat-ı âlilerine sorarım. Makam-ı Riyaset alelade vesilelerle muaheze edilir mi, edilmez mi? Efendim! Konya Mebus-ı Muhteremi Refik Bey ile yetmiş bir refikinin (Yetmiş yedi sesleri) kâtip beyle iki azaya tetkik ettirdim. Yetmiş bir denildi. Pekâlâ, Refik Beyle 71 refikinin takriri vardır. Bu takrirde İstanbul'a giden Heyet-i Mebusenin istikbali meselesi hakkındaki müzakerenin neticesinde reye vaz'olunan ve 75 rey ile kabul edilen Receb Beyefendi'nin takririnin tekrar ve tayin-i esami suretiyle reye vaz'ı teklif edilmektedir. Tekrar reye vaz'ı teklifinden ibarettir. Riyaset evvelemirde bu tayin-i esami teklifini ve nizamnamenin bu babtaki maddesini ve sonra 75 rey hakkındaki kanaatini arz ettikten sonra takdir Heyet-i Celilenizindir. Meclisi hadd-i asgari nisap ile açtık. Çünkü Riyaset, celseyi açabilmek için ya yoklama suretiyle ekseriyetin tayinine tevessül eder veyahut suret-i hususiyede azayı tetkik ederek ekseriyet mevcut olduğuna kanaat hâsıl eder. Binaenaleyh biz yoklama suretiyle tayin-i nisap hususuna müracaat etmeksizin suret-i hususiyede tetkik cihetini iltizam ettik ve Mecliste en asgari haddi nisabın

mevcudiyetini görerek Meclisi açtık. Malûm-ı âliniz olan müzakere, cereyan ettikten sonra Receb Beyefendi'nin takririni iki defa reye vaz'ettim. Ayın ikincisinde 75 rey ekseriyeti celsenin açıldığı zaman mevcut nisab-ı ekseriyete göre, ekseriyet-i mutlaka addettiğim için takririn kabul edildiğini Heyet-i Celilenize arz ettim. Riyasetin nisab-ı müzakere hakkındaki kanaat-ı katiyesi budur. Binaenaleyh bu mesele nizamnamenin sarahatine ve Riyasetin bu babtaki salâhiyetine göre tamamen halledilmiş ve hitam bulmuştur. Yalnız bu takrirde tayin-i esami talebi vardır. Tayin-i esami talebi de bir meselenin reye vaz'ında ya tahriren talep edilir veya Riyasetin intibahı halinde yapılır. Bu teklifin de on beş aza tarafından yapılması lâzımdır. Binaenaleyh riyaset meseleyi reye vaz'ı esnasında böyle bir talebe mâruz kalmadığı için tayin-i esamiye müracaat etmedi ve demin arz ettiğim gibi ekseriyetin mevcudiyetinde iştibah etmediği ve bu babta kanaat-i tamime hâsıl ettiği için takririn kabul edildiğini Heyet-i Celilenize arz etti. Eğer nizamnameye muhalif olarak tayin-i esamiyi teklif etmek ve yine nizamnameye mugayir olarak meseleyi tekrar

reye vaz'etmek ve Riyasetin takdir-i ekseriyet hususundaki kanaatini muaheze etmek mevzubahis ise bugün riyaset, Ali Fuat Paşa'nın hastalığı dolayısıyla kendi kanaatini izah edecek bir mevkide bulunmadığından dolayı bu takriri ancak ruznameye alabilir. Eğer Nizamname-i Dâhilinin sarahatine mugayir olarak meselenin yeniden müzakeresini ve Riyasetin kararının muahezesini istiyorsanız bu takriri ruznameye alalım. Yok, tensip buyurmazsanız mesele hitam bulmuştur. Evvelemirde Riyaset kendisini müdafaa edecek bir mevkide olmadığı için ruznameye alınmak ve bilâhare müzakere edilmek üzere takriri reye vaz'edeceğim. Efendim! Bu takriri nazar-ı dikkate alanlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmemiştir. Efendim mesele hitam bulmuştur. Ruzname-i müzakerata geçiyoruz. İzale-i Şekavet Kanununun dördüncü maddesi hakkındaki müzakereye başlayacağız.

Rasih Efendi (Antalya) - Reis Beyefendi! Ruzname hakkında birşey arz edeceğim.

Reis - Efendim henüz geçmedik, geçtiğimizi tebliğ ettik.

Rasih Efendi (Antalya) - Temenni-yi takririm hakkında arz edeceğim.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Reis Beyefendi! Demin kabul edilmeyen neydi? Anlaşılmamıştır.

Reis - Efendim! Tekrar arz edeyim. Şayan-ı münakaşa ise ruznameye alalım diye rey-i âlinize vaz'ettim. Kabul etmediniz mesele hitam bulmuştur.

Efendim! Rasih Efendi Hazretlerinin ruznamenin kırkıncı numarasında dişçi ve eczacı mektebine girmek isteyen talebe hakkında teshilât gösterilmesi hususunun tasviben Maarif ve Sıhhiye Vekâletlerine tevdiine dair bir takriri vardır. Tasvip kelimesini koydukları için takriri ruznameye almıştık. Şimdi tasvipten sarf-ı nazar ederek mutlak temenni olmak üzere takririn İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine tebliğini temenni ediyorlar. Binaenaleyh İcra Vekilleri Riyasetine tebliğ ediyoruz.

3 - İzale-i Şekavet Layiha-i Kanuniyesinin Müzakeresi

Reis - Efendim İzale-i Şekavet layiha-i kanuniyesinin dördüncü maddesinin bakiye-i müzakeratına başlıyoruz.

Halil Bey (Zonguldak) - Efendim yataklar hakkındaki maddeye dair maruzatta bulunacağım. Malûm-ı âlinizdir ki asayiş en büyük nimettir. Herkes asayiş arzu eder. Asayişin istikrarına gayret etmek hepimizin vazifemizdir. Hükûmetin bize teklif ettiği kanun işte bu arzudan mülhemdir ve bu maksatla buraya sevk edilmiştir.

Ancak efendiler! Bir insanın şakî olduğunun tayin ve tespiti gayet kolaydır. Çünkü o adam, eline tüfeğini alır, dağa çıkar, köy vurur, harman savurur. Binaenaleyh; bu adamın şekaveti taayyün eder. Herkes bilir ki bu adam şakidir ve binaenaleyh o adamın şakî olarak Hükûmet tarafından ilânı kolay bir meseledir. Fakat bir adamın yatak olarak ilân edilmesi, tespit edilmesi gayet güç bir meseledir. Bunda âmil olacak yegâne şey, tevatürle beraber bir vicdan meselesidir. Hâlbuki malûm-ı âlinizdir ki bir adamın birçok dostları olduğu gibi, birçok düşmanları da olabilir. Binaenaleyh o adamın hiçbir şeyden haberi olmadığı halde, yatak olmadığı halde o adama yatak denilebilir ve kendisine bu sıfat kolayca verilebilir. Bendeniz bu hususta yalnız memurinin ve jandarmanın suiistimalinden korkmuyorum. Halkımızın yekdiğerine karşı besledikleri garaz ve ivazın da buna müessir olacağını ve binaenaleyh herhangi bir kimsenin hiçbir şeyden haberi olmadığı halde yatak olarak ilân edilmesine sebebiyet vereceğini ve bu suretle Hükûmetin bilâ-ihtiyar günaha girmesine sebebiyet vereceklerini derpiş ederek bu madenin bazı kuyud-ı ihtiraziye tahtında kabul edilmesini teklif edeceğim. Binaenaleyh, bendeniz şunu teklif etmek istiyorum. Bir insanın yatak olarak ilan edilmesi meselesi birtakım merasime tabidir. Bendeniz bunu açıkça ifade edemeyeceğim. Madde tekrar Adliye Encümenine gitsin, encümen tetkik etsin ve buna bir şekil versin. Bendeniz yalnız düşündüklerimi arz edeceğim. Meselâ: Falan adam, filân şakinin yatağıdır deniyor. Bunu diyenler kimlerdir? Bunların ifadeleri alınsın, zabıt varakaları yapılsın! Sonra aled-derecat takım kumandanlığından bölük kumandanlığına, bölük kumandanlığından tabur kumandanlığına, tabur kumandanlığından liva jandarma kumandanlığına veya vilâyet jandarma kumandanlığına gittikten sonra mutasarrıf veya vali ayrıca tahkikat ve tetkikat yapsın ve kanaatini Dâhiliye Vekâletine bildirsin ve o adam hakkında yatak kararı verilsin! Fakat buyuracaksınız ki bu adam yatak olmadığı halde, daha doğrusu bu adam hakkında bu şekilde tahkikat yapılmaksızın makam-ı mutasarrıfu veya makam-ı vilâyet Dâhiliye Vekâletine bu hususta müracaatta bulunamaz.

Bendeniz bunun kanunda sarahaten zikredilmesini şundan arzu ediyorum. Bu tarz, kabul edilecek olursa memurin-i aidesi, bu noktaya ehemmiyet verir ve herhangi bir garaz, herhangi bir husumet tesiri tahtında kendi hemşehrilerine, kendi köylülerine yataklık isnat etmeye kalkışmak hususunda düşünmek hissini verir. Yani fenalığa meydan vermeyelim. İkinci bir mesele efendim, yatak olmadığı halde kendisine yatak cürmü isnat edenler hakkında da, bu maddede veya diğer bir maddede sarahat-i kâfiye vaz'edilmesini rica ederim. Filvaki kanunda bir madde vardır. Li-garazin veya bir menfaat uğrunda suiistimali görülenler şöyle olacaktır, böyle olacaktır deniyor: Fakat bu, doğrudan doğruya memurini istihdaf ediyor. Fakat halkın, yekdiğerine karşı bu sıfatı isnat edecekleri ve bu sıfatları o kimselere izafeye sebebiyet verecekleri bu kanunda nazar-ı dikkate alınmamıştır. Binaenaleyh bunun kanuna ayrıca bir madde olarak ilâvesini teklif ediyorum. Bu maddenin bütün bütün kaldırılması lehinde beyan-ı mütalâa buyurdular. Bendeniz bu fikirde değilim. Çünkü bu madde bütün bütün kalktığı takdirde İzale-i Şekavet Kanununun hiçbir kıymeti kalmaz. Bu maddeyi reddetmektense kanunu bütün bütün reddetmek daha muvafıktır. Binaenaleyh, İzale-i Şekavet Kanunundan matlup olan fevaidin istihsali için bu maddenin kabulü ve fakat arz ettiğim şekilde takyit edilmesi lâzımdır. Mâruzâtım bundan ibarettir.

Muhtar Bey (Trabzon) - Arkadaşlar! Bu mesele çok uzadığı için bendeniz de iki lâkırdı söylemeye cesaret ettim. Şimdi bu eşkıyaya yataklık meselesi, iki günde mevzubahis oluyor. Filhakika bu yatak meselesinde bazı mahzur olduğunu hepimiz görüyoruz. Hakikaten bu İzale-i Şekavet Kanununun tatbikinde belki on aile, yirmi aile müteessir olacaktır. Yani bunlar bir müddet-i muvakkate için yerlerinden cüda olacaklar, başka yere naklolunacaklar ve oralarda iskân edileceklerdir. Lâkin zat-ı mesele ile bu görülecek zararı yan yana getirince ben hiç tereddüt etmiyorum.

Mustafa Fevzi Efendi (Konya) - Kusuru olmadan mı gidecek beyefendi?

Muhtar Bey (Devamla) - Lütfediniz.

Beyefendi! Ben kimse söylerken bir lâkırdı etmedim. Binaenaleyh iki lâkırdı söyleyeceğim, müdahale etmeyin!

Şimdi esas mesele: İlyas namıyla Yozgat'ta bir eşkıya varmış ben onun menkıbesini geçen sene Yozgat'tan geçerken dinledim. Hakikaten insanın tüyleri ürperiyor. Bunun katlettiği zâbitan ve eşhasın adedi, bu yatak meselesinden dolayı görülecek fenalıkların Heyet-i Mecmuasından yüksektir. Yani yüzlerce aileyi mahvetmiştir. Böyle bir adamın yataklığını yaptığından dolayı birkaç aile mutazarrır olsa bile, zat-ı meselenin büyüklüğüne göre bunu feda etmek lâzım gelir. Eğer memleketimizde şekavet izale olunacaksa, bunun neticesinde birkaç aile birkaç adam müteessir olacak olursa bizzarure buna katlanırız. Bunun neticesinde birkaç adam müteessir olacak olursa bizzarure buna katlanırız. Bunu neticesinde birkaç aile muvakkaten başka bir yere naklolunacak ve fakat mesele zail olunca yine yurtlarına avdet edecek demektir. Sonra Adliye Encümeni gayet yüksek bir encümendir ve memleketimizdeki büyük hukuk-şinaslardan mürekkeptir. Kanunu bunlar tespit ettiler ve görülüyor ki bu madde; birçok kayıt ve şart tahtında tespit olunmuştur. Onun için artık bu madde ile uğraşmak bunu didiklemek demek, eşkıyanın müddetini iki gün daha temdit etmek demektir. İstirham ederim, bunu daha ziyade uzatmayalım. İki büyük encümenin birçok şürut tahtında tespit ve teklif ettikleri maddeyi kabul ederek bu işe bu suretle bir netice verelim.

Talat Bey (Ardahan) - Muvafik, muvafik. (Ekseriyet kalmadı sesleri)

Şefik Bey (Bayezid) - Reis Beyefendi! Usulü hakkında söyleyeceğim.

Efendim hakikaten Muhtar Beyefendi'nin buyurdukları gibi bu mesele iki günden beri Meclis-i Âliyi işgal etti. Bu meselenin mahiyeti nedir? Yataklar için bir tarif ve bir ahkâm vaz'edilmiş değildir. Yatakların cezası ahkâm-ı umumiyedendir.

Reis - Şefik Beyefendi müsaade buyurun! Söylediklerniz usul hakkında değil, esas hakkındadır. Muhtar Bey'den sonra söz sırası Süreyya Bey'indir.

Şefik Bey (Bayezid) - Usul hakkındadır efendim.

Reis - Şefik Beyefendi zât-ı âlinizin sözünüzü kaydediyorum. Müsaade ediniz efendim, söylediğiniz usul hakkında değil, esas hakkındadır.

Süreyya Bey (Karesi) - Efendiler! Mevzu-ı münakaşa olan dördüncü madde Şefik Beyefendi biraderimizin temas ettikleri veçhile yatak addolunabilecek eşhası tarif ve tavzih eden bir maddedir. Yani bir hükm-i ilzamiyi ihtiva eden bir madde değildir. Onun içindir ki yataklıkları tarif ve tavsif edilen eşhas ne olacaktır? (Nefyolunacak sesleri)

Süreyya Bey (Karesi) (Devamla) - Beşinci maddede tasrih edilen cezaları görecek. Binaenaleyh dördüncü madde, Kanun-ı Cezamızla tespit edilen yataklardan gayrı bazı eşhası da yatak ad ve itibar edebilmek tedbir-i idarîsini ihtiva eden bir maddedir. Bu tedbir, bu maddenin üzerindeki mülâhazat tamamen idarîdir. Binaenaleyh idarî mülâhazatlar yataklıkları tarif ve tavsif edilen eşhas hakkında yapılacak muameleyi gösteren beşinci madde de yine idare etmez. Yani bir mülâhaza-yi kazaiye ve hakk-ı kaza istimali arzusu bulunmayan bir maddedir. Onun için dördüncü maddenin müstakilen değil, neticesini tayin eden beşinci madde ile birlikte müzakere edilmesini teklif ederim. Çünkü ancak o vakit bu maddenin tesiri görülecektir. Benim kanaatime göre bu dördüncü maddeyi kabul etsek ki şahsi kanaatim memleketteki yatakları söndürmek için ahkâmı, tedabiri tevsi etmek, derinleştirmek lâzımdır. Fakat derinleştirdikten sonra beşinci maddeyi kabul etmek lâzım gelirse işin rengi değişir. Kabul etmek lâzım gelmezse kabul edeceğimiz dördüncü madde ve istihdaf etmiş olduğumuz gayeye doğru atılmış ciddî bir hatve olmaz. Binaenaleyh dördüncü madde ile beşinci maddenin birleştirilmesini ve birlikte müzakere ve intaç edilmesini teklif ederim.

Şefik Bey (Bayezid) - Bendenizin de maruzatım, beyefendinin buyurdukları şekilde olarak bir ahkâmı muhtevi değildir. Bu, bir yatağın tarifidir. Kanun-ı Cezamızda vardır. Yalnız bir şey vardır ki "müfrezeleri iğfal" bundan maadası kabul olunabilir. Asıl ruh beşinci maddede olduğu için her ikisinin de birlikte müzakeresi lâzımdır.

Necmeddin Molla Bey (Kastamonu) - Efendim geçen celselerden birinde bu maddeye taallûk eden müzakerat icra edildiği zaman rüfeka-yı muhteremeden Antalya Mebusu Rasih Efendi üstadımız bu madde hakkında bazı kavaidin vaz'ı lüzumundan bahsetmişlerdir. Şekaveti şiddetle men' ve tahdit için eşkıyaya bilhassa medar-ı istinat olan ve bu muayyen ef'al-i cinaiyeyi icra eden ve bazen yatak dediğimiz ve bazen çeteleri tesis etmek hususunda en ziyade haiz-i tesir olan eşhası orta yerden kaldırmak hususunda idarî bir tedbir ittihazı zamanında alelade jandarma müfrezelerinin ve onlara merbut olan jandarma çavuş ve onbaşısının ifadelerinden mülhem olarak bazen namuskâr eşhasa... (Ekseriya sesleri)

Necmeddin Molla Bey (Devamla) - Bazen veyahut ekseriya namuskâr eşhasa karşı ihbarat-ı resmiyede bulunmaları ihtimalini suret-i katiyede seddetmek için buraya bu kabîl efali irtikâp eden eşhas hakkındaki tahkikatın birtakım kuyudata tabi olması ve istitlâatın suret-i icra ve netayici hakkında emniyet-bahş bir suret-i tesviye bulunması mümkün olduğu mertebede kâfi bir tedbir-i mahsusun ilâvesi lüzumundan bahsetmiştim. Bu fikr-i mahsustan mülhem olarak bu maddenin zirinde tadat olunan bu efal-i cinaiyeden sonra "Bu kabîl efali irtikâb eden yatak addolunur." ibaresi mevzuudur. Bendeniz bu "Yatak addolunur." ibaresinin kalkması lüzumundan geçen celsede de bahsetmiştim. Çünkü tadat olunan efal-i cinaiyeden bir kısmı hakikaten eşkıyaya yataklık ve muavenet eden ve ikinci derecede, eşkıya ile alâkadar olan eşhasa temas ettiği gibi doğrudan doğruya fiili irtikâp eden ve müessir olan ve sübutu halinde eşkıya gibi ceza görmesi lâzım gelen efal-i cinaiyeden de bahsedilmiş olduğu cihetle bunların Heyet-i Umumiyesine yatak demek doğru değildir ve bu muhakeme suitelâkkiyi ve belki suitatbiki istilzam eder. Bu cümlenin buradan tayyı lâzım gelir. Hâlbuki burada şu muayyen efal beyan ve tadat olunduktan sonra "Yatak addolunur." diye bir hükmü ihtiva ediyor. Ve bu hükümden sonra beşinci madde geliyor ki "Şu efal-i cinaiyeyi ika eden ve yatak addolunan eşhasa şu muamele yapılması lâzım gelir." tarzında bir madde-i hükmiyedir. Hakikaten muhterem refiklerimden Süreyya Bey tarafından vâki olan izahatta söylendiği gibi bu maddeye karar vermek için beşinci maddeye de temas etmek icap eder. Yani beşinci maddede mevzubahis olan mevad nelerdir? Bunları da bilmek icap eder. Dördüncü madde hakkındaki mâruzâtımı ikmal etmeden şunu da arz edeyim: Şu, efale mütecasir olan eşhasın, "Yatak addolunur." ibaresi tayyolunarak jandarma kumandanlıkları veya polis idareleri marifetiyle icra kılınacak tahkikat-ı iptidaiyeleri neticesinde efali mezkûreden bir veya birkaçını irtikâp eyledikleri anlaşılırsa bu kabîl eşhasa müteallik zabıt varakası ve müteferriatı evrak-ı tahkikiye, mahallî en büyük mülkiye memurunun tahkikat-ı vakıanın mevsukiyetini mübeyyin ve müzeyyel mütalaasıyla birlikte Dâhiliye Vekâletine irsal olunur. Yani bu hâdise mahkemenin hükmüne iktiran etmek

suretiyle bil-muhakeme teşkil-i tarafeyn ile bir müdafaanın mahsulü ve neticesi değildir. Fakat fevkalâde bir hâdise karşısında bulunuyoruz. O hâdisede idarî bir tedbir ittihaz etmek iktiza ediyor. Bu idarî tedbirin resmî tahkikata müstenit olması ve en büyük mülkiye memurunun da bunu tevsik eder bir tarzda teyit eder, tespit eder bir suretle bunu tekid etmesi hali karşısında yani binnetice bir şahsın bir mahalden diğer bir mahalle naklini icap eden bir şeyi kabul ediyoruz. Bu muameleyi meşru ve mâkul bir şekle ifrağ etmek tamamen lâzımdır. Bu maddeyi velyeden nakil meselesi geliyor. Bu maddenin Heyet-i Celilenizce kabulünü mümkün kılabilmek için müsaade-yi seniyenizle beşinci maddede mevzubahis olan nakil meselesinin ne gibi bir hâdise-i

idari ve ne gibi hâdise-i adlî olduğu hakkında da biraz izahat arz etmek isterim ki bu suretle dördüncü maddenin kabul ve adem-i kabulü hususundaki rey-i âliniz taayyün etsin.

Efendim! Dâhiliye Vekâletimizin bu kanun ile takip ettiği gaye ancak yataklar veya ondan ziyade müessir olan efal-i cinaiyeyi irtikâp edenler hakkında tatbik olunabilir bir muameledir. Bu nakil meselesi haddizatında bir ceza değildir. Fevkalâde ve müessir bir muamele olmakla beraber tabiî bir sebeb-i kanuniye müstenit olmak şartı ile hukuk-ı hürriyeti hilaf-ı kanun olarak muhil de değildir, idari olduğu kadar ahkâm-ı esasiyemize de tevafuk eden tedabir-i fevkalâdenin mahiyetini ve bu tedabiri mahsusun ne dereceye kadar mümkün olduğunu ve ahkâm-ı cezaiyemize bir veçh ile mutabakatı var mıdır. Yok mudur? Bunu tetkik etmek faydadan hali değildir. Hiç olmazsa ittihaz ettiğimiz bir tedbirin usul-i cezaiyemizde mevcut olan usul ve muamelâttan birisine mehma-emken şebih olduğunu bizim için bilmek mühim bir nokta teşkil eder:

Muhterem efendiler! Bizim Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye Kanunumuzun bir noktasında "nakl-i dâva" fasl-ı mahsusu vardır. Bir cinayet veya cünhayı mürtekip olan bir şahsın; esbab-ı makbule-i nizamiyeye binaen kezalik emniyet ve asayiş-i mahalliyi muhafaza kastiyle o cünha veya cinayetin mürtekibi bulunan eşhas için, dâva, muhakeme ve tahkikatın bir mahalden diğer bir mahalle nakline ve binaenaleyh böyle bir dâva ile beraber cani yani cinayet işlemiş olan ve mevkuf bulunan maznunun dahi bir mahalden diğer bir mahalle nakline dair olan fasl-ı mahsus mevcuttur. Adliye Nâzırı emniyet ve asayişi muhafaza maksadıyla bir cinayet veya cünha mürtekibinin evrak-ı cinaiyesiyle birlikte kendisini bir mahalden diğer mahalle nakletmek üzere müddeiumumiliğe emir verir. Şüpheyi dâi olan alâkadarının dâvalarını, müddei ve maznunu ile beraber müddeiumumi bir mahalden diğer bir mahalle nakleder. Binaenaleyh Dâhiliye Vekili Beyefendi şakiyi tenkil için icrasına iptidar edeceği tedabir-i müessire meyanında kuvve-i Hükûmetin, kuvve-i inzibatiyenin takibatını müsmir kılmak üzere eşkıyanın medar-ı istinadı olan yatakları o mahalden başka bir mahalle nakli lüzum-i idarîsini bize teklif ediyor.

Halil Bey (Zonguldak) - Ya masum ise?..

Necmeddin Molla Bey (Kastamonu) (Devamla) - Deminki maddeye talik olunan yatak hakkındaki istitlâat üzerine bir zabıt varakası tanzim ve müteferriatı en büyük mülkiye memuru mütalaasıyla beraber onu Dâhiliye Vekâletine takdim edecek. İşte Dâhiliye Vekâleti bu evrakı aldığı zaman tetkik edecek ve bittabi kendisinin mesuliyeti altında müteselsilen memurlar bulunacaktır. Göreceksiniz efendim; aşağıda bir madde daha var ki vazifesini suiistimal eden memurin aled-derecat şedit mücazat göreceklerdir. Dâhiliye Vekâleti kendi mesuliyeti altında bu işi tetkik edecek ve o fiil-i cinaiyi irtikâp eden şahsın bir mahalden diğer bir mahalle naklini emredecektir. Bu nakil keyfiyetinin ahkâm-ı cezaiyemizde bulunan maddeye muvafakatini arz ediyorum. Binaenaleyh Adliye Nazırının emniyet-i umumiyeyi ve asayiş-i mahalliyeyi muhafaza maksadıyla bir caninin bir mahalden diğer mahalle nakli cevaz-ı kanunî esasına müstenit olunca; Dâhiliye Vekâletinin memleketimizi altüst eden ve hepimizin muhik şikâyetimizi davet eden bu şekaveti kökünden kaldırabileceğine emin olduğu bu tedabirin ifasını bize bast ve temhit ettiği sırada nakledeceği bir cani hakkında -arz ettiğim gibi- bir mahalden diğer mahalle nakil ve iskânını bendeniz katiyen gayri muvafık görmüyorum

ve bunu esasata binaen ahkâm-ı cezaiyemizce de muvafık tedbir olmak üzere telâkki ediyorum. Zaten farkı şu oluyor ki tahkikat-ı iptidaiye üzerine müddeiumumi bunu takdir edebilecek. Binaenaleyh kanunen müddeiumumilerin ve Adliye Vekilinin yapacağı muameleyi -şu kanaldan geçirerek- ifa etmiş bulunuyoruz. Yalnız bir fıkra ilâve etmekliğim icap edecektir ki (Bir mahalden diğer mahalle naklolunacak maznunlar hakkında ayrıca nakl-i dâva kararı istihsaline mahal kalmaksızın naklolundukları mahaldeki müddeiumumiler, orada takibat-ı kanuniyeyi ifa edebilirler.) diye bir fıkra ilâve edebiliriz. Binaenaleyh beşinci madde hakkındaki maruzatım, dördüncü maddenin kabulünü temin için vâki olmuştur. İcap ederse beşinci madde geldiği zaman izahatımı tekrar ederim.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve Dâhiliye Vekili Fethi Bey - Efendiler! Bu dördüncü madde dolayısıyla beşinci madde hakkında söz söylemiş olan rüfekanın irat buyurdukları mütalâat hakikaten varittir. Evvelce de arz ettiğim gibi, bu yataklar hakkındaki tedabirin mümkün olduğu kadar her türlü suiistimalâta mâni olacak bir şekilde olması ve garaz veyahut başka bir menfaate müstenit olarak yapılacak fenalıkların önü alınacak bir tarzda birtakım kuyudun vaz'olunması lâzımgelir kanaatindeyim. Zaten maddelerin bu şekli, encümenlerden geçmiş olması dolayısıyla hâsıl olmuştur. Bu, evvelce bir madde iken Dâhiliye Encümeni iki maddeye tefrik etmiştir. Fakat bir refikimizin pek güzel izah ettiği gibi bu maddeyi kabul eder, beşinci maddeyi reddedersek dördüncü maddenin kabulünde hiçbir fayda hâsıl olmaz. Bu maddeyi reddedersek yataklar meselesi mevzubahis olduğu zaman yatak olacak kimlerdir? Bunlar eksik kalmış olur. Binaenaleyh bendenizce gerek bu maddenin ve gerek bunu müteakip olan maddenin tevhiden müzakeresi için Adliye Encümenine havalesini muvafık görüyorum. Adliye Encümenince bir daha tetkik edilsin. Ondan sonra Heyet-i Celileniz bir karar ittihaz buyursun. (Muvafık sesleri)

Necati Bey (İzmir) - Efendim! Encümen de Hükûmetin teklifine iştirak eder.

Reis - Hükûmet, iki maddenin birlikte tetkiki için Adliye Encümenine, encümene salahiyet vermek lâbüd olduğu için rey-i âlinize vaz'etmiyorum, mevcut takrirlerle beraber Adliye Encümenine tevdi ediyoruz. Vaktimiz gecikmiştir, cumartesi günü öğleden sonra içtima edilmek ve aynı ruznameye devam olunmak üzere celseyi tatil ediyorum.

Seyrisefain Avans Kanununu Kabul Eden Aza-yı Kiramın Esamisi

Halil Hulki Efendi (Siirt), Mahbub Efendi (Kırşehir), Tevfik Bey (İçel), Ali Rıza Bey (İstanbul), Dr. Refik Bey (İstanbul), Dr. Fikret Bey (Ertuğrul), Refik Bey (Konya), Sabit Bey (Kayseri), Rasim Bey (Sivas), Ahmed Şükrü Bey (Dersim), Gazi Mustafa Kemal Paşa (Ankara), Ekrem Bey (Lâzistan), Ahmed Ferid Bey (Kütahya), Celâl Nuri Bey (Gelibolu), Yunus Nadi Bey (Menteşe), Ziya Bey (Kengırı), Saib Bey (Kozan), Hasan Fehmi Efendi (Kastamonu), Hacı Kâmil Efendi (Tokat), Abdülgani Bey (Mardin), Resul Bey (Bitlis), Şakir Bey (Çatalca), Talat Bey (Canik), Yusuf Ziya Bey (Zonguldak), Tahsin Bey (Aydın), Kâmil Efendi (Karahisar-ı Sahib), Kemâl Bey (Saruhan), Receb Bey (Kütahya), İsmail Canbulat Bey (İstanbul), Şevket Efendi (Giresun), Şefik Bey (Bayezid), Rahmi Bey (Sivas), Talat Bey (Kengırı), Besim Atalay Bey (Aksaray), Mükerrem Bey (Isparta), Ali Şuuri Bey (Balıkesir), Abdülkâdir Bey (Maraş), Avni Bey (Bozok), Osman Niyazi Bey (Karesi), Münib Bey (Van), Şeyh Seyfi Efendi (Kütahya), Süleyman Necmi Bey (Canik), Emin Bey (Tokat), Hamdi Bey (Bozok), Ömer Şevki Bey (Sivas), Hakkı Tarık Bey (Giresun), Abdürrezak Çelebi Efendi (Mardin), İsmail Bey (Ordu), Tevfik Fikret Bey (Konya), Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak), Rahmi Bey (İzmir), Mustafa Necati Bey (İzmir), Ragıb Bey (Zonguldak), Ahmed Muhtar Bey (Trabzon), Ali Süruri Efendi (Karahisar-ı Şarki), Mazhar Müfid Bey (Denizli), Esad Bey (Amasya), Cavid Paşa (Canik), Haydar Rüştü Bey (Denizli), Dr. Halid Bey (Kayseri), Halil Bey (Ordu), Hamdi Bey (İstanbul), Mehmed Bey (Karesi), Emin Cemal Bey (Bolu), Feridun Fikri Bey (Dersim), Süleyman Sudi Bey (Bayezid), Zekâi Bey (Aydın), Mehmed Emin Bey (Karahisar-ı Şarki), Refet Bey (Bursa), Musa Kâzım Efendi (Konya), Mustafa Abdülhalik Bey (Kengırı), Halil Bey (Ertuğrul), Mahmud Efendi (Siverek), Cemil Bey (Tekirdağı), Emin Bey (Eskişehir), Necib Bey (Mardin), Ali Fethi Bey (İstanbul), Ahmed Mahir Efendi (Kastamonu), Hüseyin Hüsnü Efendi (Isparta), Şükrü Bey (İzmir), Vasıf Bey (Saruhan), Mustafa Şeref Bey (Burdur), Mehmed Bey (Çanakkale), İbrahim Süreyya Bey (İzmit), İsmail Kemal Bey (Çorum), Mehmed Bey (Diyarbakır),

Hilmi Bey (Artvin), Ahmed Şükrü Bey (İzmit), Ömer Efendi (Kars), Necib Ali Bey (Denizli), Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane), Galib Bey (Niğde), Zeki Bey (Gümüşhane), Abdullah Azmi Efendi (Eskişehir), Ali Rıza Efendi (Amasya), Esad Bey (Lâzistan), Halis Turgut Bey (Sivas), Necmeddin Molla Bey (Kastamonu), Mazhar Bey (Aydın), Halet Bey (Erzurum), Salih Bey (Bozok), Ahmed Hilmi Bey (Kayseri), Naim Hazım Efendi (Konya), Ahmed Remzi Bey (Gaziantep), Hüsrev Bey (Urfa), Mustafa Feyzi Efendi (Konya), Şeref Bey (Diyarbakır), Kâzım Bey (Ergani), Ahmed Saki Bey (Antalya), Raif Efendi (Erzurum), Faik Bey (Ordu), Ali Bey (Karahisar-ı Sahib), Halid Bey (Kastamonu), Recai Bey (Ordu), Abidin Bey (Saruhan), Eyüp Sabri Efendi (Konya), Musa Kâzım Bey (Giresun), İbrahim Bey (Ertuğrul), Sadık Bey (Karahisar-ı Sahib), Ali Rıza Bey (Kastamonu), Veysel Rıza Bey (Gümüşhane), Dr. Mustafa Bey (Çorum), Abdullah Bey (Trabzon), Muhiddin Bey (Elâziz), İbrahim Bey (Van), Hamdi Bey (Ordu), Fuad Bey (Konya), Cudi Paşa (Siverek), Nazmi Bey (Hakkari), Rüştü Paşa (Erzurum), Arif Bey (Eskişehir), Ziya Gökalp Bey (Diyarbakır), Reşad Bey (Saruhan), Ali Bey (Lâzistan), Murad Bey (Antalya), Talat Bey (Ardahan), Hafız Emin Efendi (İçel), Ahmet Süreyya Bey (Karesi), Hacı Mehmed Efendi (Maraş), İhsan Bey (Ergani), Ömer Mümtaz Bey (Ankara), Hasan Sıtkı Bey (Antalya), Mustafa Efendi (Konya).

Seyrisefain İdaresi Avans Kanununu Reddeden Aza-yı Kiramın Esamisi

Mustafa Zeki Bey (İzmit), Haydar Âdil Bey (Karesi).

Seyrisefain İdaresi Avans Kanununa Müstenkifler Aza-yı Kiramın Esamisi

Zülfi Bey (Diyarbakır), Şükrü Bey (Bolu), Halil Bey (Zonguldak).

Otuz Beşinci İçtima

13 Teşrinievvel 1339 Cumartesi

Birinci Celse

Reis: Reis-i Sani Ali Fuad Paşa Hazretleri

Kâtipler: Vâsıf Bey (Saruhan), Ragıb Bey (Zonguldak).

Zapt-ı Sabık Hulâsası:

Otuz Dördüncü İçtima

10 Teşrinievvel 1339

Birinci Celse

İkinci Reisvekili İsmet Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde inikad ederek zapt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Evrak-ı varide ait oldukları mahallere havale edildikten sonra İstanbul'a giden Heyet-i Mebusenin resm-i istikbali meselesi hakkında müzakere küşadı kabul edildi. Meselenin bir müddet müzakere ve münakaşasından sonra resm-i istikbaldeki teehhürün değersiz bir eser-i sehiv olduğu Heyet Reisi Sabri Beyefendi'den cevaben gelen telgraftan anlaşılmasına mebni ruznameye geçilmesine dair Kütahya Mebusu Receb Bey tarafından verilen takrir kabul olundu. Mekâtib-i askeriye talebesinin zamm-ı maaş hakkında ruznamenin 39. numarasını teşkil eden lâyihanın müstacel ruznameye ithaline dair Giresun Mebusu Kâzım Bey'le rüfekasının takriri dahi kabul ve teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

İsmet Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde küşad edildi. Türkiye Devleti'nin makarr-ı idaresi hakkında Malatya Mebusu İsmet Paşa ile rüfekasının takririnin şayan-ı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası Kanun-i Esasi Encümenine havale olundu. Birinci celsede ruznameye alınan Seyrisefain İdaresine ait ikinci avans layiha-i kanuniyesinin derakap müzakeresi hakkında Müdafaa-i Milliye Vekili Paşa Hazretlerinin teklifi kabul ve lâyihanın müzakeresine ibtidar olundu. Heyet-i Umumiyesi hakkında cereyan eden müzakere kâfi görüldükten sonra maddelere geçildi ve maddeler aynen ve kanunun Heyet-i Umumiyesi 145 rey ile kabul olundu. Konya Mebusu Refik Bey ile rüfekası tarafından verilen ve Receb Bey'in ekseriyetle kabul olunan takririnin tekrar tayin-i esami ile reye vazedilmesini mutazammın bulunan takririn müzakeresi kabul edilmedi. Antalya Mebusu Rasih Efendi'nin dişçi ve eczacı mektebine girmek isteyen talebeye teshilât gösterilmesi hakkındaki temenni-yi takriri İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine tevdi edilerek İzale-i Şekavet lâyihasının dördüncü maddesinin bakiye-i müzakeresine geçildi. Bir müddet müzakere cereyan ettikten sonra Hükûmetin talebi veçhile mezkûr madde beşinci madde ile tevhiden tetkik edilmek üzere Adliye Encümenine havale olundu ve cumartesi günü içtima edilmek üzere celseye hitam verildi.

Sualler

Malulin-i guzatın terfihi hakkındaki kanunun suret-i tatbikine dair İstanbul Mebusu Ali Rıza Bey tarafından verilen sual takriri Maliye Vekâletine,

Şirketlerde Müslümanların istihdamına dair keza İstanbul Mebusu Ali Rıza Bey tarafından verilen şifahi sual takriri Nafia Vekâletine,

İzmir'de üzüm ve incir fiyatlarına dair Zonguldak Mebusu Hilmi Bey tarafından verilen şifahi sual takriri İktisat Vekâletine tevdi edilmiştir.

Reis - Efendim zapt-ı sabık hulâsası hakkında bir mütalâa var mı? Zapt-ı sabık aynen kabul edilmiştir efendim.

2- Evrâk-ı Varide:

Reis - Evrak-ı varideye geçiyoruz:

Tekâlif

1- Cemiyetler Kanununun beşinci maddesinin tadiline dair Kütahya Mebusu Receb Bey'in teklif-i kanunisi vardır. Lâyiha Encümenine gönderiyoruz.

2- 15 Mayıs 1335'ten millî ordunun bidayet-i teşekkülüne kadar muhtelif cephelerde, isyanların itfasında bilfiil yararlıkları görülen ümera ve zâbitanın terfiine dair Urfa Mebusu Hüsrev Bey'in teklif-i kanunisi vardır. Layiha Encümenine gönderiyoruz.

3- Telsiz telgraf ve telsiz telefon tesisi hakkında Ordu Mebusu Recai Bey'in teklif-i kanunisini Lâyiha Encümenine gönderiyoruz.

Mazbatalar

4- Ahlat kazası muhtacin-i zürraına verilen tohumluk esmanının affi hakkında Bitlis Mebusu Resul Bey'in (2/182) numaralı teklif-i kanunisinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatasını Muvazene-i Maliye Encümenine gönderiyoruz.

5- Lâzistan livasında fındık, portakal, limon, mandalina, çay, dut yetiştirilmesi hakkında Lâzistan Mebusu Esad Bey'in (2/183) numaralı teklif-i kanunisinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası var, İktisat Encümenine gönderiyoruz.

6- Merhum Hasan Fehmi Paşa zevcesi Hatice Şayan Hanım'ın (4/29) numaralı istidası hakkında Şer'iye ve Evkaf Encümeni mazbatasını Adliye Encümenine gönderiyoruz.

7- Ankara'nın merkez-i Hükûmet ittihazı hakkında Malatya Mebusu İsmet Paşa ve rüfekasının (2/188) numaralı teklif-i kanunisi ve Kanun-i Esasi Encümeni mazbatası vardır.

Celal Nuri Bey (Gelibolu) - Efendim! Ankara'nın Türkiye Devleti'nin merkezi olması hakkındaki Malatya Mebus-i Muhteremi İsmet Paşa Hazretleri ile rüfekasının verdikleri teklif-i kanuninin müstacelen ve derakap bu celsede müzakere edilmesini Kanun-i Esasi Encümeni namına istirham ederim.

Heyet-i Vekile Reisi ve Dâhiliye Vekili Fethi Bey (İstanbul) - Reis Paşa Hazretleri! Bugün ruznamemizde İzale-i Şekavet Kanunu vardır. Ondan sonra da Mübadele ve İmar Kanunu vardır. İzale-i Şekavet Kanununun bazı maddeleri Adliye Encümenine havale edilmiştir. Henüz gelmediğini işittim. Mübadele ve İmar bugün en müstacel işlerdendir. Müsaade buyurursanız mübadele ve imar meselesini müzakere edelim. Çünkü birçok adamların mübadelesine başlanmak üzeredir. İmar da gayet müstacel işlerdendir. Bunu behemehâl her şeye tercihan çıkarmak lazım gelir, zannederim.

Reis - Zaten İmar ve İskân Vekâleti teşkili hakkındaki mesele ve encümen mazbatası ruznamededir. İzale-i şekavet kanun lâyihasının dördüncü ve beşinci maddeleri encümene havale edilmişti. Henüz gelmemiştir. Diğer maddeler de bu maddelerin tespitine tabi olduğu için isterseniz bu ikinci maddeye geçeceğiz. Binaenaleyh müsaade ederseniz encümenin teklifini yani merkez-i Hükûmet hakkındaki mazbatanın müzakeresini ikinci madde olarak İmar ve İskân Vekâletinden sonra yapalım. Bu suretle kabul ediyor musunuz? (Muvafik sesleri) Kabul edilmiştir.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Reis Paşa Hazretleri; usul hakkında söyleyeceğim.

Reis - Usule dair bir şey yok efendim; evrak-ı varideyi okuyoruz.

8- Mütarekeyi müteakip hizmete alınan mütekaidin 2/21 numaralı teklif-i kanuni ve Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası vardır, Ruznameye alıyoruz.

9- Berri, bahri ve havai ve bilumum erkân, ümera ve zabitan ve memurin ve mensubin-i askeriyeye verilecek zam ve tayinat hakkında 1/240 numaralı layiha-i kanuniye ve Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatasını Muvazene-i Maliye Encümenine gönderiyoruz.

10- Kırk bir zabitin istiklâl madalyasıyla taltifine dair 3/143 numaralı tezkere ve Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası vardır, okuyacağız efendim:

Riyaset-i Celileye

Kırk bir zabitin İstiklâl Madalyası ile taltiflerine dair olup bera-yı tetkik encümenimize tevdi buyurulan İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinin tezkeresi müzakere edildi. Teklif-i vâkın kanunun birinci maddesi ahkâmına muvafik olduğu encümenimizce karargir olmakla bera-yı tasdik iadeten takdim kılındı.

11. 10. 1339

Kâtip: Zonguldaki

Mazbata Muharriri: Eskişehir Mehmed Arif

Müdafaa-i Milliye Encümeni Reisi: Ali

Fırka 11, Alay 70, Tabur 2 K. Binbaşı Yusuf Nâzım Efendi bin Mehmed Erzurum, Fırka 11, Alay 70, Tabur 1 K. Binbaşı Hasan Fehmi Efendi bin Eşref Dersaadet, Alay 39, Tabur 2, Bölük 5, K. Yüzbaşı Ali Rıza Efendi bin İbrahim Erzincan, Fırka 15, 45 Alay Tabur 3 Bölük 10 K. Yüzbaşı İsmail Hakkı Efendi bin Hasan Trabzon, Alay 8, Tabur 3, Bölük 11, Yüzbaşı Osman Nuri Efendi bin Ahmed Erzincan, Alay 8, Tabur 3, Bölük 11, K. Yüzbaşı Emin Efendi bin İbrahim Sivas, Fırka 57, Erkân-ı Harbiye Şubesi 2 Müdürü Yüzbaşı Mehmed Tevfik Efendi bin Hüseyin Bitlis, Fırka 42 makinalı tüfek K. Yüzbaşı Settar Efendi bin Şemseddin Dersaadet, Fırka 15 Hücum taburu Bölük 3 Yüzbaşı Ahmed Bedri Efendi bin Mustafa Maraş, Alay 70, Tabur 1, Bölük 2 Yüzbaşı Kemal Tahir Efendi bin Bekir Sıtkı Dersaadet, Alay 127, Tabur 3 K. Yüzbaşı Salim Efendi bin Mehmed Sinop, Alay 176, Tabur 1, Bölük 3, K. Mülâzım-ı evvel Mehmed Emin Efendi bin Ali Bilecik, Fırka 4, Alay 42, Tabur 2, Bölük 5 Mülâzım-ı evvel Şaban Efendi bin Rüstem Tophane, Fırka 6 Hücum Taburu Bölük 1 K. vekili Mülâzım-ı evvel Rıdvan Efendi bin Asaf Filibe, Fırka 4 hücum taburu Bölük 1. K. Mülâzım-ı evvel Mehmed Nuri Efendi bin Tahir İnsaniye, Alay 11, Tabur 1, Bölük 2 Mülazım-ı evvel Mehmed Halid Efendi bin Ali Dersaadet, Fırka 15, Alay 45, Tabur 3, Bölük 12 Mülazım-ı evvel Zülkifl Efendi bin Abdülbaki Diyarbakır, Alay 70, Tabur 2, Bölük 5 Mülazım-ı evvel Hüseyin Kamil Efendi bin Akif Konya, Alay 70, Tabur 3, Bölük 7 Mülazım-ı evvel Ahmet Faik Efendi bin Abdülkadir Mekke-i Mükerreme, Fırka 6 Erkân-ı Harbiye Şube 1 Müdürü İstihkâm Mülazım-ı evvel İbrahim Edhem Efendi bin Hüseyin Naci Trablusgarb, Fırka 57 Topçu taburu K. Binbaşı Seyfeddin Rahmi Bey bin Mehmed Adana, Fırka 5 Kafkas Topçu taburu Bölük 1 K. Yüzbaşı Mehmed Nuri Efendi bin İslâm Debre, Sahra topçu Endaht Alayı Tabur 2, Bölük 5 Mülazım-ı evvel Mesut Efendi bin Osman Nuri Dersaadet, Fırka 5 Kafkas topçu taburu Bölük 1 Mülazım-ı evvel Osman Sudi Efendi bin İbrahim Makriköy, Fırka 5 Kafkas topçu taburu Bölük 2 Mülazım-ı evvel Mehmed Suphi Efendi bin Ali Kilis, Fırka 5 Kafkas topçu taburu Bölük 2 Mülazım-ı sani Mahmud Şevket Efendi bin Sadık Pirlepe, Fırka 15, Alay 45, Tabur 2, Bölük 6 İhtiyat Mülazım-ı evvel Mustafa Rasih Efendi bin Hacı Bilâl Ünye, Fırka 57 Süvari zâbitanından ihtiyat Mülazım-ı evvel Mehmed Mümtaz Efendi bin Hüseyin Mazlum Tavas, Alay 70, Tabur 3, Bölük 10 İhtiyat Mülazım-ı evvel İbrahim Arif Efendi bin Arif Kütahya, Sahra Topçu Endaht Alayı Tabur 2, Bölük 5 İhtiyat Mülazım-ı evvel Süleyman Efendi bin Osman Yenicevardar, Fırka 57, Alay 176, Tabur 1, Bölük 1 İhtiyat Mülazım-ı evvel Ali Efendi bin Ali Yalvaç.

Reis - Efendim kırk bir zabitin istiklâl madalyası ile taltiflerinin muvafik olduğuna dair Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatasını rey-i âlilerine vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın, kabul edilmiştir.

Hakkı Bey (Van) - İsimleri zapta geçecek mi paşam?

Reis - Geçecektir efendim.

Tezkereler

Rusya ile cereyan eden ticaret ve konsolosluk mukavelatı müzakeratında murahhas olarak bulunan İzmir Mebusu Tevfik Rüşdü Bey'in yerine Ahmed Muhtar Bey'in tâyin edildiğine dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi var, okunacaktır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

Rusya ile cereyan eden ticaret ve konsolosluk mukavelâtı müzakeratında murahhas sıfatıyla bulunan İzmir Mebusu Tevfik Rüşdü Beyefendi'nin muhtelit Mübadele-i Ahali Komisyonuna memuren azimeti hasebiyle yerine Trabzon Mebusu Ahmed Muhtar Beyefendi'nin tayini Hariciye Vekâletinin 30. 9. 1339 tarih ve 19795 numaralı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 1.10.1339 tarihli içtimaında takarrür ettiği ve keyfiyetin müşarünileyhaya tebliğ edildiği berayı malûmat mâruzdur efendim.

2.10.1339

İcra Vekilleri Heyeti Reisi

Ali Fethi

Reis - Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili Doktor Rıza Nur Bey'in bera-yı vazife İstanbul'a azimeti hasebiyle, Nafia Vekili Feyzi Bey'in vekâlet edeceğine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi var okunacak.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili Dr. Rıza Nur Beyefendi'nin bera-yı vazife İstanbul'a azimeti hasebiyle vekâlet-i müşarünileyhaya Nafia Vekili Feyzi Beyefendi'nin vekâlet buyurmaları İcra Vekilleri Heyetinin 7.10. 1339 tarihli içtimaında takarrür etmekle arz-ı malûmat olunur.

8.10.1339

İcra Vekilleri Heyeti Reisi

Ali Fethi

Reis - İstanbul işgaline nihayet verildiğinden idare-i örfiye ve sansürün lâğvedildiğine dair İcra Vekilleri Heyeti tezkeresi var okunacak:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

2 Teşrinievvel 1339 tarihinden itibaren İstanbul işgaline nihayet verilmiş olduğu cihetle inzibat-ı mahalliyi muhafaza için el'an devam eden idare-i örfiyenin ve matbuat sansürünün artık vücuduna ihtiyaç kalmamış olduğundan lâğvı İcra Vekilleri Heyetinin 7.10.1339 tarihli içtimaında takarrür etmiş almakla arz-ı malûmat olunur efendim.

7.10.1339

İcra Vekilleri Heyeti Reisi

Ali Fethi

14- Takrirler:

Reis - Ruznamenin otuz birinci maddesinden af kanunun müstacel mevad meyanına idhaline dair Bozok Mebusu Ahmed Hamdi Bey'in takriri:

Riyaset-i Celileye

Her affin büyük bir meserret ve muvaffakıyet anına müsadif ve o şerefe müstenit olacağı cihetle muzafferen akdettiğimiz şanlı sulh şerefine Hükûmetin teklif ettiği ve ruznamenin 31. maddesinde münderiç af kanunuyla Adliye Encümeni Mazbatasının haftalarca ruznamede kalması muvafık olamayacağından müstacel mevad meyanına ithaline bir an evvel müzakeresinin ikmalini teklif eylerim.

10.10.1339

Bozok Mebusu Ahmed Hamdi

Reis - Otuz birinci madde diyorlar. Fakat otuz birinci madde başka şeydir. Yalnız otuz

ikinci madde ile otuz dördüncü madde vardır, bunların hangisidir?

Şükrü Bey (Bolu) - Sülüsan-ı müddet-i cezaiyelerini ikmal edenler diye mukayyettir. Onun için bellidir.

Reis - Efendim! Müstacel ruznamemiz; bugün yedi maddeden ibarettir. Şimdi de bir tane kabul edildi. Oldu sekiz...

Sırrı Bey (Bozok) - Paşam müsaade buyurun!

Reis - Neye dairdir!

Sırrı Bey (Bozok) - Paşam! Bir af için üç kanun vardır. Birisi sülüsan-ı müddetlerini ikmal edenler, ikincisi firar veya bakayanın affi; üçüncüsü de malûl olup da maluliyeti tebeyyün edenler hakkında. Münasipse bunların üçü de tevhit edilip müzakere edilsin.

Reis - Hepsi ayrı ayrı şeylerdir. Fakat sülüsan müddetini ikmal edenlerin aflarına dair olan kanun otuz ikinci maddedir. Sonra otuz dördüncü madde var. Afları Hükûmetçe talep edilen eşhas hakkında şu kadar numaralı Adliye Vekâleti tezkeresi var.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Bir de kırkıncı madde var.

Reis - Firari ve bakayanın affi hakkında bir teklif-i kanuni var. Eğer müsaade buyurursanız müstacel ruznamemizin 9, 10, 11'incisi olarak rey-i âlinize vaz'edeyim. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

15- Ardahan ahalisinin fakr u zaruretinden bahisle yemeklik ve tohumluk itası temenniyatına Ardahan Mebusu Talat Bey'in takririni İcra Vekilleri Riyasetine gönderiyoruz.

16- Evrâk-ı Saire:

Beyan-ı sadakatı mutazammın İmroz Adası ahalisinin telgrafnamesi:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

Beş asır müddet bilâtefrik-i cins ve mezhep bilûmum tebaasına bezl-i şefkat ve mürüvvet eden Türk idare-i âdilânesine geçerek beş yüz bini mütecaviz bu mukaddes idare altında gayrikabil-i tarif, refahiyet ve saadete mazhar olan ve hiçbir hakk-ı tarihisi olmayanların işgali altında geçirdikleri 11 senelik medid ve cidden pek acı bir devre-i tahassurdan sonra Allah'a çok şükür sayesinde yaşayanlara âzami adalet ve saadet bahşeden Şanlı Türk Sancağına kavuşan adamız halkının hissiyat-ı ubudiyet ve sadakatini kemal-i sürür ve mübahat ile arza cüret eyleriz ferman. Yaşasın Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti! Yaşasın Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri! Yaşasın kahraman ordumuz!

İskender Karye Muhtarı İstepanoz İpsalti
İmroz Adası Merkez-i Kaza Heyet-i İhtiyariyesi
Ematon Karyesi Muhtarı Kristolidi Dimitri
Metropolit Vekili Papa Anesti
İlki Karyesi Muhtarı Roveoğlu Dimitri
Ağırdiya Karyesi Muhtarı Yani Kasti
Kale Karyesi Muhtarı Trikon Serika

Reis - Efendim münasip görürseniz divandan münasip bir cevap yazılsın! (Münasip sesleri)

17- İstanbul'un tahliyesi münasebetiyle tebriki - mutazammın Beyoğlu'nda Jilberto Toprimi imzalı telgraf var. Münasipse divandan cevap yazalım.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Hangi millettendir bu Paşa Hazretleri?

3- Bugün Müzakere Edilen Mevad:

Reis - Bilmiyoruz efendim. Ruznameye geçiyoruz.

Evvelce arz ettiğim gibi İzale-i Şekavet Kanununa ait maddelerin encümenden geldikten sonra müzakeresini yaparız.

1- İmar ve İskân Vekâleti veya Müdüriyet-i Umumiyesi hakkında müzakerat:

Şimdi ruznamemizin üçüncü maddesine geçiyoruz. Müsaade ederseniz mevadd-ı kanuniyeyi okutalım. Heyet-i Umumiyesi hakkında ondan sonra müzakere ederiz...

Mübadele ve İmar Müdüriyet-i Umumiyesi Teşkilât Kanununun Esbab-ı Mucibe Lâyihası Sureti

Ehemmiyeti müstağni-yi arz olan mübadele emrinin gerek mübadeleye tabi olan ahali-yi İslamiyeyi birçok mahrumiyetten ve ızdıraplardan vikaye etmek, gerek bu emr-i mühimmi memleketin menafi-i iktisadiyesiyle telif edebilmek için el-yevm mevcut olan vekâletler teşkilatından ayrı bir teşkilat ihdası derece-i vücupta görülmüştür. Vâkıa muhacirin işine şimdiye kadar Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimâiye Vekâletince bakılmakta olmasına göre mübadele işlerinin dahi vekâlet-i müşarünileyhaya aidiyeti varid-i hatır olabilirse de bu emr-i azimin bila-müşkilat hayız-ı fiile isali için bilcümle memurin-i mülkiye ve askeriyenin bu işlerle tavzif olunabilmesi icap eylediğinden Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletinin vesait-i mahdudesiyle bu iş görülemeyeceğinden İcra Vekilleri Riyasetine merbut olmak ve imar işleriyle de iştigal eylemek üzere bir müdüriyet-i umumiye teşkili muvafik görülmüştür.

Mübadele ve imara müteallik yapılacak tebligatın bilcümle vekâletlerce hüsn-i telakki ve sürat-i infazı ciheti dahi temin olunmak ve bu işler hakkında vekâletler arasında muhaberata meydan vermeyerek serian ittihaz-ı karar eylemek üzere iş bu teşkilâta Erkân-ı Harbiye-i Umumiye, Müdafaa-i Milliye, Dâhiliye, Hariciye, Maliye, İktisat, Nafıa Vekâletlerinden birer murahhas alınması ve öteden beri iskân işleriyle iştigal edip Sıhhiye Vekâletine merbut olan İskân Müdüriyetinin bütün vezaifiyle bu müdüriyet-i umumiyeye raptı ve ayrıca imar işleriyle iştigal etmek üzere teşkil olunacak bir imar müdüriyetinin dahi müdüriyet-i umumiyenin taht-ı emrine verilmesi tensip edilmiştir.

Filvaki İmar ve mübadele işleri birçok nukat-ı nazardan yekdiğerinden tefrik olunamayacak mahiyettedir. Memleketin düşman tahribatına duçar olan aksamından birçok yerler mübadele mıntıkaları dâhilinde bulunmaktadır. Gerek bu mıntıkalar dâhilinde kalan ve binaenaleyh mübadele ahalisiyle iskân edilecek olan ve gerek bu mıntıkaların haricinde bulunan harap yerlerin tamiri için ittihaz olunacak tedbirlerin ahali-yi asliye ile birlikte mübadele ahalisini de aynı derecede alâkadar eyleyeceği bedihi bir keyfiyettir. Bu sebeple mezkûr tedbirlerin aynı teşkilâtla idaresi iktiza eder. İşbu teşkilâtın yani "Mübadele ve İmar Müdüriyet-i Umumiyesinin" vezaif-i esasiyesi mübadele-i ahali, iskân-ı muhacirin ve onun icabat-ı zaruriyesinden olan muamelât ve muavenat-ı muhtelife ile ahval-i harbiyeden dolayı harap olan memleketimizin imarına müteallik hususattan ibaret olmasına göre müdüriyet-i umumiyede iskân ve imar müdüriyetleri namı ile iki müdüriyet ve bir evrak müdüriyeti tesis olunmuş ve bir de taşra teşkilâtı vücuda getirilmiştir.

İskân Müdüriyetinin daire-i iştigaline giren vezaifin idari, dâhili, haricî, askerî, fennî, iktisadi, malî, sıhhi, gibi nev ve mahiyetleri nazar-ı dikkate alınarak müdüriyet-i mezkûrede yedi şube teşkil kılınmış ve her şube iskân müdüriyetine merbut olarak zirde gösterilen vezaifi ifa ile mükellef tutulmuştur.

İskân Müdüriyeti mübadele-i ahali ve emval-i muamelesiyle muhacirinin emr-i iskânlarına müteallik olarak kendisine merbuttur. Kendisine merbut şuabatın ifa edecekleri vezaif ve muamelât-ı umumiyeyi suret-i daimede tetkik ve takip ile evrak-ı muhabereyi ait oldukları şubelere havale ve şubelerin mesaisini tanzim ve netayic-i faaliyeti müdüriyet-i umumiyeye arz ve alacağı emirlerin şuabatı vasıtasıyla icrasını temin, mübadele ve iskâna ait icap eden projelerle talimatnameleri şuabat-ı aidesi müdürleriyle bil-müzakere ihzar ve tebligat-ı muktaziyeyi icra eylemek ile mükelleftir.

Birinci Şube: Mübadeleten gelen eşhasın iskân mıntıkalarına nakil ve tevzii, iskân ve iaşeleri hususatını tanzim ve rüesa-yı memurin-i mülkiye ile muhabereyi temin ve idare eder.

İkinci Şube: Mübadeleden mütevellit muamelât hakkında teşebbüsat-ı siyasiye ve muhtelit ve tali komisyonlara ait muhaberatı idare etmekle mükelleftir.

Üçüncü şubeye ait muamelâtın askerî vesait-i nakliyesiyle

menzil tertibatından suret-i istifadeyi temin ve bilûmum askerî makamat ile bu hususa müteallik cereyan edecek muhaberatı idare eder.

Dördüncü Şube: Mübadeleten gelecek ahalinin nakliyatını temin, şimendifer ve vapur kumpanyaları ile ve makamat-ı saire ile icap eden muhaberatı takip ve tedvir eyler.

Beşinci Şube: İşbu muhacirleri müstahsil haline getirmek için zirai ve iktisadi faaliyet sahalarını ve esbab-ı saire-i mesaiyi ihzar eylemek ve Ziraat Bankasının muhacirlere muavenetini temin eylemek gibi hususatla iştigal ve buna ait muhaberatı idare eyler.

Altıncı Şube: İaşe, nakliyat, alât ve edevat-ı ziraiye ve sınaiye tevziatı ve mübadeleden mütevellit sair bilûmum hesabatı kayıt ve zaptetmek ve bunlara müteallik muhabereyi idare etmek vezaifi ile mükellef olacaktır.

Yedinci Şube: Muhacirinin ahval-i umumiye-i sıhhiyelerinin takip ve tanzimi, muhafaza-yi hayat ve sıhhatleri ve emr-i tedavileri için icap eden muamelâtı ifa ile mükellef ve buna ait muhaberatı tedvir eder.

Müdüriyet-i umumiyeye merbut olan İmar Müdüriyetinin vezaifi harap bilâd ve kasabat ve kuranın imar ve inşaatına ve işbu mahaller ahalisinin zirai, sınai, ticari teşebbüsat ile terakki ve tealisi esbabını istikmaline ve bu muamelâtın cihet-i maliyesine müteallik umur ve hususattan ibaret olmasına nazaran üç şubeye tefrik edilmiştir.

Birinci Şube: Harap olan şehir ve kasabat ve kuranın imar ve ihyasına; müteallik bilumum umur ve muamelâtı ve bu babta şirketlerle akdolunacak mukavelâtın tertip ve tanzimi ve buna müteferrî işlerle meşgul olarak muhaberatı tedvir eyler.

İkinci Şube: İmar olunan mahaller sekenesinin ziraat, ticaret ve sanayide inkişaf ve terakkileri esbabının istikmaline müteallik bilumum muamelât ve teşebbüsatı icra ve bunlardan mütevellit dâhili ve haricî muhaberatı tedvir ile mükelleftir.

Üçüncü Şube: Her iki şubeye ait muamelâtın umur-ı hesabiyesini muntazaman kayıt ve tespit eylemek ve ihsai muamelâtı cemeyleyerek teşebbüsat ve icraat-ı vakıa netayicini mübeyyin cetveller ihzar eylemek ve bunlardan mütevellit muhaberatı idare etmek vezaifi ile mükelleftir.

Müdüriyeti Umumîyeye merbut evrak şubesi: Bilumum evrak-ı muhabereyi kaydetmek ve dosyaları en son şekl-i müteamilde tanzim ve tertip eylemek ve merkez ve taşra kuyudatına muktazi defatiri tanzim vezaifiyle mükelleftir. Bunlardan fazla olarak elyevm vilâyat ve elviye umur-ı tahririye kadroları gayet noksan olup vürud edecek muhacirinin kayıtlarını icra, vesaik-i sevkiyelerini ihzar ve ita, iaşe, sevk ve iskân için vuku bulacak sarfiyatın muamelât-ı kaydiye ve hesabiyesini usul-i mevzuası veçhile muntazaman ifaya gayrikâfi olduğundan rüesa-yı memurin-i mülkiyenin bu babtaki vezaifini teshil için büyük kapılarda birer muhasib-i mesul ve kâtip ve tali kapılarda aynı zamanda vazife-i tahririyeyi de ifa eylemek üzere birer muhasib verilmek suretiyle taşra teşkilâtı vücuda getirilmiştir.

Ânifül-arz Mübadele ve İmar Müdüriyet-i Umumiyesi teşkilâtı her ne kadar bütçeye bir masraf tahmil eylemekte ise de işbu teşkilâtın âdem-i vücudu takdirinde gelecek ahalinin menatık-ı iskâniyelerine sevk ve iskânları ile müstahsil hale getirilmeleri, birtakım teşebbüsata ve bakımsızlık yüzünden nüfusun mahvı ve helakini badi olacağından sarf-ı nazar emr-i mübadele ve imarın temini için ihtiyar edilecek milyonlarca mebaliğin hüsn-i idare ve sarfı da temin edilemeyeceğinden hem pek çok nüfusumuzun hayat ve bekalarını, hem de hazine için birçok menabi-i servet tesisini müemmen olan işbu teşkilâtın bî-lûzum telakki edilemeyeceği ve bu babta bütçeye mevzu muhassesatın masarif-i müsmireden addi aşikârdır.

Lozan Mukavelenamesine Müstenit Mübadele-i Ahali ve Emval Masarif-ı Umumiyesine Ait Tahsisat Kanunudur

Madde 1- 30 Kânunusani 1339/1923 tarihli Lozan Mukavelenamesi mucibince (Mübadele-i ahali) namı ile 1339 senesi Mübadele ve İmar Müdüriyet-i Umumiyesi bütçesine 3 050 447 lira tahsisat vaz'olunmuştur.

Madde 2- Mezkûr mukavelenamenin on beş ve on yedinci mevaddına tevfikan tahakkuk edecek masarıfat ile bu husus için istihdam edilecek bilûmum memurin tahsisatı, sevk, iaşe, iskân, tamirat ve inşaat, tedabir-i sıhhiye masarifi birinci maddeye mevzu tahsisattan sarf olunacaktır.

Madde 3- Tahsisat-ı mezkûreden 1339 senesi zarfında sarf edilemeyen miktar 1340 senesi zarfında dahi sarf edilecektir.

Madde 4- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyül-icradır.

Madde 5- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

12.9.1339

Şer'iye Vekili Mustafa Fevzi

İcra Vekilleri Heyeti Reisi Ali Fethi

Müdafaa-i Milliye Vekili Kâzım

Adliye Vekili Seyid

Dâhiliye Vekili Ali Fethi

Nafia Vekili Feyzi

Hariciye Vekili İsmet

Maarif Vekili İsmail Safa

Maliye Vekili Hasan Fehmi

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili Dr. Rıza Nur

İktisat Vekili Mahmud Esad

Erkânı Harbiye-i Umumiye Vekili Fevzi

Mübadele ve İmar Müdüriyet-i Umumiyesi Teşkilât Kanunu

Madde 1- Ahalinin mübadelesine ve muhacirinin iskânına ve ahval-i harbiye dolayısıyla harap olan kasabat ve kuranın imarına müteallik bilûmum muamelât ile iştigal etmek ve İcra Vekilleri Riyasetine merbut olmak üzere bir Mübadele ve İmar Müdüriyet-i Umumiyesi teşkil olunmuştur.

Madde 2- İşbu Müdüriyet-i Umumiye: Bir müdür-i umumi ve bir muavin ve iskân ve imar ve evrak müdüriyetlerinden ve taşra muhasebeci ve kâtiplerinden müteşekkildir.

Madde 3- İskân Müdüriyeti; bir müdür, bir mümeyyiz ve bir mukayyitten,

İskân Birinci Şube; bir müdür, bir başkâtip, üç kâtip, bir mukayyitten,

İskân İkinci, Üçüncü Dördüncü Şubeler; bir müdür ile birer kâtipten,

İskân Beşinci Şube; bir müdür, bir başkâtip bir kâtip ve bir mukayyitten,

İskân Altıncı Şube; bir müdür ile bir mümeyyiz, iki kâtip, bir mukayyitten,

İskân Yedinci Şube; bir müdür ile bir kâtipten,

İmar Müdüriyeti birinci şube; biri müdür olmak üzere dört mühendis, bir başkâtip, iki kâtip, bir mukayyitten,

İmar Müdüriyeti ikinci şube; ziraat mütehassısı olmak üzere bir müdür ile bir ticaret ve bir sanayi mütehassısı, bir başkâtip, iki kâtip, bir mukayyitten,

İmar Müdüriyeti üçüncü şube; maliye mütehassısı olmak üzere bir müdür ile bir mümeyyiz, iki kâtip, bir mukayyitten,

Evrak Müdüriyeti; bir müdür, iki dosya memuru, üç müvezziden,

Taşra memurini de altı muhasebeci, altı kâtip ve on beş hesap memuru ve kâtibinden müteşekkildir.

Müdüriyet-i Umumiye devairinde on bir odacı istihdam olunacaktır.

Madde 4- Müdür-i Umumi İcra Vekilleri Riyasetinin tensip ve inhası ile Heyet-i Vekilece ve şuabat-ı saire müdüranı ile mütehassıslar, Müdür-i Umuminin inhasiyle İcra Vekilleri Riyasetince tayin edilerek memuriyetleri İrade-i Milliyeye iktiran ettirilir. Diğer memur ve kâtipler şube müdiranının inhası ile Müdür-i Umumi tarafından tayin edilir.

Madde 5- İşbu Müdüriyet-i Umumiye mülhak bütçe ile idare olunur.

Madde 6- Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletine merbut iskân teşkilâtı bütün vezaifi ile Mübadele ve İmar Müdüriyet-i Umumiyesine raptolunmuştur.

Madde 7- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 8 - İşbu kanunun icra-yı ahkâmına İcra Vekilleri Riyaseti ve Maliye Vekâleti memurdur.

12. 9. 1339

Şer'iye Vekili Mustafa Fevzi

İcra Vekilleri Heyeti Reisi Ali Fethi

Dâhiliye Vekili Ali Fethi

Adliye Vekili Seyyid

Müdafaa-i Milliye Vekili Kâzım

Maarif Vekili İsmail Safa

Maliye Vekili Hasan Fehmi

Hariciye Vekili İsmet Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili Dr. Rıza Nur

İktisat Vekili Mahmud Esad

Nafıa Vekili Feyzi

Erkânı Harbiye-i Umumiye Vekili Fevzi

İmar Vekâleti Kanunu Lâyihası

Madde 1- (Nafıa Vekâleti) vazifeleri (Sıhhiye Vekâleti)nin muavenet-i içtimaiye işleri ile birleştirilerek bir "İmar Vekâleti" teşkil olunmuştur.

Madde 2- Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3- Bu kanun hükümlerinin icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Yeni Devletimizin "maddi" hem her türlü harcını hazırlayacağı hem de yıkılamayacak binasını kıyamete dek sağlamlaştıra sağlamlaştıra kurup duracağı için hangi bir pek feyizli, pek ehemmiyetli bir kanundan daha ehemmiyetli, çok daha feyizli bildiğim esastaki şu kanun lâyihasının "mucibe"lerini yazmaktansa encümenlerle Meclis huzurlarında

uzun uzadıya arz etmeyi tercih ettim. Yıl devremizin şu ilk gününde yeni Devletimiz kazanın kurulacağı bir sacayağı vücuda getirmek niyetiyle (Artar Vergi Kanunu) ve (Köy İdaresi Kanunu) lâyihalarına tevfikan (teminen) yine takdimini en temelli bir vazife bildim. Müzakeresini, kabulünü teklif ederim.

Bolu Mebusu Tunalı Hilmi

Ankara 23 Ağustos 1339

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisliğine (İmar Vekâleti) Kanunu Mucibeleri

(Azade olaydılar seferden)

(Bir ordu çıkardı bir neferden)

Dört yaşlarında başımdan muhacirlik felâketlerini geçer gördüm. Hâlâ görüyor gibiyim.

On bir yaşlarımda (Adana) ovalarını boş görmüş olmakla titreye gelen ruhum, sanki o yaşlardan beri böyle bir lâyihayı tanzim ile icra ettirmeyi; (nüfus sağlamlaştırma - üretme siyaseti) ile memleketi, boşluk ve insansızlık ölümünden kurtarmayı bir "dilek" edinmişçesine kaygılıdır... Ruhumdaki bu haleti, başka hiçbir dileğe, hattâ Allah'ın insana ilk bahşettiği ulu zaferimize kavuşmamız bile tadil edememiştir; zira: Memleket, yaşım ilerledikçe, boşalarak, sanki sonra geleni her yaşımı bana daha korkunç boşluklar, yokluklar ortasında geçirmekte idi… Hâlâ öyledir…

Yine Adana'da, yine o yaşlarda, rahmetli babamın beni devre giderken götürdüğü köylerden bir (Tuna Muhacirleri) köyüne vardığımızda bir ağanın şu sözünü işitmiştim: Köyümüz küçükse de mezarlığımız on yılda beş kat büyümüştür. Geldiğimizde "36" evdik. Kırıla kırıla 12 kaldık. Bu sözler de hâlâ, soy sevgisi kulaklarımı yaslı yaslı çınlatmadılar.

Cihan Harbinde (Muhacirin Müdüriyet-i Umumiyesi)ne sevkıyat-ı hariciye memuru oldum. Harice gitmek, dâhile, "seçerek" muhacir göndermek vazifem iken, her taraf kapalı olduğundan, mülteci işlerini hem teftiş, hem de tanzim salâhiyeti ile memlekette çok dolaştım. İlk devrimde "Erzurum, Bayburt" düşmüştü. Sonraki devirlerimde muhacirlik selleri durgun bir hal almışlarken bile neler, ne facialar, hele en hafif tâbiri ile ne becerisizlikler görmedim: Yıllardan, beri yalnız iskân edilememiş değil, kırılmaktan olsun kurtulamamış Balkan Muhacirleri bile gördüm…

Bir de şu Ankaramıza ait bir hâtıra: Cihan Harbinden evvel Ankara'da "Müdiriyet-i Umumiyenin emriyle" (500) muhacir evi bir şirkete ihale suretiyle yapılacak. Talip İstanbul'dan çıktığı, İstanbul'dan bulunduğu halde lüzumsuz muhabereler devamdalar... Vilâyet feryat ediyor! (Kış çatmak üzeredir... İhalenin icrası) diyor. Zamanlardan sonra (Müdüriyet-i Umumiye) şu cevabı veriyor: (Muhacirler, şimdiye kadar olduğu gibi kendi evlerini kendileri yapsınlar.)

Bir devirden avdette dairem arkadaşları artık cahilce, ümmice iskân yerine alimcesi, fencesi kararlaşmış olduğundan kitaplara abanmış, hazırlıklara koyulmuş buldum: Kimi Kaşgari, Afgani, kimi İrani, Türkistani almış tetkik ediyor... Raporlar lâyihalar yazıyor bana da (Tunalı, Arapları tanır.) denilerek (Cezayir) münasip görülmüş... Acı acı gülümsedim, ağlarca bir sesle mırıldandım: Bir milletin ömrü itibariyle demin diyebileceğim derecede yakın bir zamanda benden ayrılmış olan meselâ bir (Serezli) kan kardeşi onun Anadolu'da yerleşebileceği bir noktayı tanımaya uğraşacaksın emrini verirseniz, eyvallah... Fakat...)

(Yine bir aksilik. Bir fırtına (!) çıkarmamaklığım tavsiyeleri sırasında (Kafkasya)'ya dair olan meylim soruldu. Vaktiyle -yirmi küsur yıl evvel- mütalâa ederek bir de risaleciğini neşrettiğim (Makedonya) gibi çeşitli, meraklı olduğu için hizmet etmek değil vakit geçirmek, sırf ilimce istifadede bulunmak için Kafkasya'yı, kabul edebileceğim mukabelesinde bulundum. Hakikaten tetkik ettim... Raporumu da yazdım... Tekrar ederim. Sırf yazmış olmak için yazdım.) Bütün hâtıralarım, tecrübelerim gittikçe öyle bir noktada merkezleşiyordu ki onu ilk devrimden dönerken yazdığım 36. avdet yolunda unvanlı lâyihamın şu mealdeki son sözleri ifade edebilirler:

(Seferberlik itibariyle Harbiye Nezareti nasıl her nezaretin üstünde ise sulh imza edilir edilmez Muhacirin Müdiriyet-i Umumiyesi de bir nezarete kalbedilmekle kalmayarak en üst, en ehemmiyetli nezaret addolunmalıdır.)

(Misak-ı Millî) denilen (Millet Andı)'na uygun bir sulh için mebus oldum. Sulh gününü bekliyordum ki: Şu yukardaki kanaatçe bir nezaret, bir vekâlet kanunu teklif edeyim. Yıllar geçmedeler. Bir gün, sanki ansızın "Anadolu" düşmanlardan temizleniverdi.

(Harabeye dönmüş şark vilâyetlerimizde halkı "Öksüz, kendi göbeğini kendi keser." meseline misal olmak için kendi haline bırakmaktan başka bir hayır elimizden gelmedi. Garb vilâyetlerde de şerden hayır doğurturcasına bir iş beceremeyeceğimiz ihtimalinin önünü acaba alabilir miyim) mülahazasıyla akıbet, sulh gününü beklemekten feragatle (İmar Vekâleti) lâyihasını verdim. (Tamirat!) diye çığlıklar koparılır olmasına; tamirde imarın dâhil bulunmamasına, lâkin imarın tamiri de cami bulunmasına rağmen lâyiham reddolundu. Fakat cihan muhalefet etse, hak bildiğim içtihadımı, hele milletimin, hele onun âtisine yarar kanaatimi takip edici bir yaradılışta olduğumdan lâyihamı içtima devresinin değiştiği gün yani: (1 Mart 1339) tarihinde -diğer iki lâyiha ile beraber- yine verdim... Bu sefer de yine Meclisin yenileşmesi işi çıktı.

İcra Vekilleri Heyeti yine eski heyet olduğu halde (Lozan)'da (30 Son kânun)'da (1 Mayıs) tan itibaren icrasına başlanacak bir mübadele mukavelesi imza edilmişken bile, acaba ne gibi hazırlıklar görülmüştü?.. Acaba Hükûmet, hele onun Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti bu suale sadre şifa verebilecek bir cevabı hazırlamış mıdır?.. Bu sualime ben, fakat şu vekâletin makamını -birkaç gün evvele kadar- işgal eden zatın ağzından çıkan bir sözle cevap vereceğim. O zat bir Ankara gazetesine geçenlerde vâki beyanatında, şu mealde, diyor ki: (Muhacir iskânından maksat, yardıma muhtaç olanlara yardım etmektir.)

Eyvah!.. Demek ki: Bu yeni Devletin bile bir "Nüfus-imar siyaseti" yok… Demek ki: Muavenet-i

İçtimaiye dairesi de, bundan ayrılmış olmasına rağmen İskân Dairesi de hâlâ birer "İmarethane" demek ki: Tunalı'nın bir zaman bu "muavenetli" unvana "basiret" denilmesi lazım geleceği kabilinden millet kürsüsünden tekrar edilmiş itirazları, izahları esasınca olan Merhametçilik, sadakacılık, yardımcılık zihniyeti, hâlâ hatta Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti Makamında bile istenilen inkılâba mazhar olamamış... Zavallı memleket!..

(Geçen her iki lâyihamda "mucibeler"i şifahen arz edeceğimi işaret etmiştim… Bu sefer gayetle kısa yazmayı kararlaştırmış olduğum halde söz uzuyor. Ne yapayım ki: Bunca yıllık bir ömrün mevzu itibariyle her devresine müteallik "temelli" bir hâtırasını; işaretle, okumak zahmetini; hamiyetlerine yüklетecek arkadaşlarımı kendi kanaatim kadar köklü, eski bir kanaate sahip kılmak emelini takipten kendimi alamıyorum. Yukardan beri ne demek istediğimi irfanların, vicdanların hakemliklerine terk ile mevzua dalıyorum.)

Üç işi birleştiren lâyiham gözden geçirilince denilebilir ki: İskân işlerini müstakil bir nezaretçe, vekâletçe tedviri kanaatime lâyiham uygun düşmüyor… İzah edeyim: Vaktiyle edindiğim o kanaatim üzerinde edinegeldiğim tecrübelerle epeyce zaman işledim... Akıbet hele muhacir sevki iskânı işlerinin Nafıa vesaitine daima muhtaç olduklarını göre o noktaya vardım ki bunların hepsi birtakımı cansız, birtakımı canlı, imar işlerinden ibarettir. Kimi işlenmeyi de ayrılmaz cüzü bildiğim "nafıa ile iskân" bir ikizdir. Bunları bir ananın birer memesini emer ikizler gibi bir vekâletin kucağına atmak kadar tabii bir teşebbüs olamaz. Gerek bütçe gerek fen adamı, hattâ az vakitte çok terakkiye de mecbur olduğumuzdan vakit itibariyle pek fakiriz. Bu lâyiha bize bunların üçünden de küllî tasarruf temin edecektir. Meselâ bugün falan vilâyette nafıa memurları işsizdirler. Böyle iken pek çok olan iskân işlerine el sürmüyorlar. Zira: Onların vazifelerinde bu işler yok. Lâkin bu lâyiha onlara "Alelıtlak" imar vazifesini vermiştir: Memuriyetleri mıntıkasına düşen memleket parçasını ilmin fennin şümulü derecesinde tetkik, tetebbu neticesinde imarın iktisadiyatça süratle feyiz, bereket saçacak anahatlarını, temel noktalarını tespit edecekler, düşündüklerini yapabilecekler; meselâ, şu nokta iktisadiyatça hemen imar edilmeye lâyıktır kararını verir vermez ameliyata başlamakla kalmayarak falan yerde çağırılmalarını bekleyen muhacirleri Nafıa emrine daima hazır vesaitle hemen celbederek hem -para kazandırmak

üzere- işletecekler hem de fenne, sıhhiyata göre yaptırdıkları köye iskân edecekler bilâkis, müspet de olsa, iktisadiyatça uygun sayılmayan bir nokta onlarca iskâna elverişli sayılmayacaktır.

Herhâlde, iskân denilince yalnız muhacir göz önüne gelmemelidir. Ben memleketin beş on değil birkaç yüz yıllık atisini temin esasınca düşünüyorum. İskânı, meselâ dünya kadar eski bir köyü, sıhhiyata yahut iktisadiyata zararlı bir noktada olduğu için hattâ komşusu bir mahaldeki bataklık kurutularak, oraya nakletmek derecesinde şümullü görüyorum.

Allah'tan dilerim ki: Şu misalim mertebesindeki terakkiyi, muvaffakıyeti bize göstersin. Heyhat ki memleketin bunca parası boşluğu karşısında bu niyaz, makbule geçebilecek bir dua değildir. Elverir ki: Mübadele mukavelesinde mündemiç hayırları şerre kalbetmek mutluluğuna olsun kavuşabilelim!

Biz de zannetmeyelim ki: Anadolu'ya nimet, bereket serpecek olan muhacir seli, muhacir işi mübadele işi ile bitecektir?

Biraz da Lozan Muahedesini okuyalım:

21. maddede: Kıbrıslılar için deniliyor ki: Muahedenamenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren iki senelik bir müddet zarfında Türk tâbiiyetini ihtiyar edebileceklerdir. Bu takdirde hakk-ı hıyarlarını istimal ettikleri tarihi takip eden on iki ay zarfında Kıbrıs Adası'nı terk etmeye mecbur olacaklardır.

Madde 30- İşbu muahede ahkâmı mucibince Türkiye'den ayrılan arazide yerleşmiş Türk Tebaası bihakkin ve kavanin-i mahalliyece mevzu şerait dâhilinde işbu arazinin intikal ettiği Devletin tebaası olacaklardır.

Madde 31- 18 yaşını mütecaviz olup da 30. madde ahkâmı mucibince Türk tâbiiyetini zayi ve bihakkin yeni tâbiiyet iktisap eden eşhas işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ı tarihinden itibaren iki sene müddet zarfında Türk tâbiiyetini ihtiyar etmek salâhiyetini haiz olacaklardır.

Madde 32- (İşbu muahede ahkâmı mucibince Türkiye'den ayrılan arazide yerleşmiş ve 18 yaşını mütecaviz olup mezkûr arazideki ekseriyet ahaliden ırk itibariyle ayrı olan kimseler (bence: Türkler) işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ından itibaren iki sene müddet zarfında ahalisinin ekseriyeti kendisinin ırkına mensup olan devletlerden birinin tâbiiyetini, mezkûr Devletin muvafakati şartıyla, ihtiyar edebileceklerdir.)

Madde 33- (31 ve 32. madde ahkâmı mucibince hakk-ı hıyarlarını istimal eden eşhas bunu takip eden on iki ay zarfında ikametgâhlarını, hakk-ı hıyarlarını lehine istimal ettikleri Devlet arazisine nakle mecburdurlar.

Hakk-ı hıyarlarını istimalden mukaddem mukim bulundukları diğer Devletin arazisinde malik oldukları emval-i gayrimenkuleyi muhafaza etmekte serbest olacaklardır.

Her neyi emval-i menkulelerini beraberlerinde nakledebileceklerdir. Bundan dolayı kendilerine ne ihraç, ne ithal için hiçbir harç veya resim tarh olunmayacaktır.)

Madde 34- (İşbu muahede ahkâmı mucibince Türkiye'den ayrılan arazi ahali-yi asliyesinden olup 18 yaşını mütecaviz olan ve işbu muahedenin mevkii icraya vaz'ı anında memalik-i ecnebiyede yerleşmiş bulunan Türk tebaası, Türkiye'den ayrılan memalikte icra-yı hâkimiyet eden hükûmetler ile kendilerinin yerleşmiş bulundukları arazide mer'i olan tâbiiyeti iktisapta muhayyerdirler. Şu şartla ki ırkları itibariyle bu arazi ahalisinin ekseriyetine mensup olalar ve o arazide icra-yı hâkimiyet eden Hükûmet de buna muvafakat ede. Bu hakk-ı hıyar işbu muahedenin mevki-i meriyete vaz'ı tarihinden itibaren iki sene müddet zarfında istimal edilmelidir.)

Madde 36- (İşbu fasıl ahkâmı tatbikine mütedair olan kâffe-i hususatta zatüz-zevç kadınlar zevçlerinin ve 18 yaşından dûn olan çocuklar da ebeveynlerinin tâbi oldukları şeraite ittiba edeceklerdir...) Bu kadar!..

Eğer ben, muahedenin, memleketi imar yönünden "Diplomatça" tefsirlerle diğer maddelerinden istifadeye kalkışmaksızın bile, yalnız bu maddelerine dair mülâhazalar serdine girişecek olursam, "mucibelerim" kim bilir daha ne kadar uzayacaklar... Hâlbuki onların bu derece uzamalarından bile sıkılmaktayım. İmdi, kısaca derim ki: Yukarda suretlerini aldığım maddelerin verdikleri fırsatlar son derecede sürat gösterilmek şartıyla Anadolumuz için en feyizli nimetlerdir...

Mübadele meselesi için ittihaz edilecek tedbirlerle beraber bunlar için de istical elzemiyetini tavsiyeden sonra şu esasa geçerim: Türklüklerini bilmeyenlerden maada Sırbiye'de, Bulgarya'da, Romanya'da, Kırım'da milyonlarca Türk var... Hattâ "Aman, Osmanlı hamaset tarihinin canlı âbidesine dokunma!" diyenlere boyun eğmeyerek derim ki: (Benim şatafata değil insana ihtiyacım var, imdi gelsin, ta o Tuna'daki Adakale'deki yüz küsur Türk ailesi de gelsin: Anadolu Tuna'sı -Sakarya- kıyısında yahut hangi bir adacıkta bir Anadolu köyü kursun.)

Hatırlayalım ki: Yalnız şu yanı başımızda, Şam'da değil, tâ Basra'da, Mekke'de, Yemen'de hattâ yalnız Mısır'da değil, Sudan'da, Fas'ta bile kimbilir ne sayısız Türk var... Bunlar hep gelmeliler... Gelmezlerse, getirilmeliler... Bunun için içtimai teşkilât da lâzımdır.

Bir memlekette her memleket işi hem Hükûmetçe, hem de halkça yardımlaşa yardımlaşa görülürse netice hem daha çabuk elde edilir, hem de semere

daha bol, daha âmm olur. En kısa tarzda söyleyeyim: Böyle bir "içtimai" yolca gidilen memleketle ondaki milletin, Hükûmetin mecmuası olan devlettir ki: (Halk Devleti) sırasına geçirilebilir. Tabiîdir ki Hükûmeti de (Halk Hükûmeti) sayılabilir. [Halk, halk içindir. Döviz mi (töre) mi böyle bir Hükûmete belki bahşedebilirim, zira] Böyle bir Hükûmet, yalnız halkı düşünür, onu daima refaha doğru ilerletir; çünkü onda halk eli vardır. Hükûmete uzanan, karışan halk elleri çoğaldıkça halk ruhu güya Hükûmete akar; aktıkça Hükûmet "halklaşır." Gitgide sanki ne halk kalır ne de Hükûmet. Ortada var manasıyla bir "içtimai heyet" görülür... Öyle ki: Onun her manzarası bir refah levhası, her gürültüsü bir refah şenliğidir... Zira: Böyle olan idarece teşkilâtta "asıl" millettir; asıl milletin refahıdır; nitekim: İstibdat Hükûmetinde asıl, müstebittir; asıl, müstebittin her türlü keyfidir... Halk, bir âlettir... Çılgınca, bunakça istibdatlar bu âletin bir gün kullanılamaz, artık işlerine yaramaz hale geleceği ile asla kaygılanmazlar... Hakimane, babaca denilen istibdatlar bile kendi çıkarları hatırları için kaygılansalar da, "asıl" müstebitlerin keyifleri olmakla netice, yine halkın refahsızlığına dayanır…

Elhasıl, bir hükûmet halklaştıkça -asıla- halka münkalib olur. Onun her kazancı da halka -âmmeye- malolur; sanki halk arasında taksim ediliyormuşçasına her ferdin hali iyileştikçe iyileşir olur…

Bu satırlar muhayyilenin bir sineması iseler, böyle bir "içtimai heyet" in gölgesi de belki (İsveç)'e, cemiyetler memleketi diyebileceğim (İsviçre)'ye düşmüş… Zenci saçı yumağını andıran taslağı da (Rusya)'da yuvarlanır farz olunabilir.

Arz etmek isterim ki: Şu kulaklar, bir zamandan beri (Halkçıyız, Hükûmetimiz halkçıdır.) Seslerini hamdolsun, işitmediler!.. Bu mutluluğu doğuran nedir?..

Anadolu savaşı, halktan doğdu... Yani: Halk, Hükûmet işine, hattâ hevlet işine doğrudan doğruya kendisi, hattâ sözle, rey vermekle değil... Elde silâhla karışır oldu... Akıbet, koca Türk hem idarece olan aslına, özüne: Halklılığa, halk hâkimliğine kavuştu, hem de kendisiyle beraber koca dünyayı sulha kavuşturdu...

Halk, eğer yalnız Hükûmetin emriyle silâh başına koşsaydı, sulhu belki yine kazanabilirdi, lâkin hâkimliğini kazanması, sırf kendisinden doğan emirler sayesindedir.

Her yerde bu emirleri idare eder heyetler vardı... Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti şubeleri...

Emin olalım ki: Bu cemiyet teşkil edilmeseydi yine sulh belki elde edilebilirdi; fakat halk hâkimliği vücuda gelemezdi...

Bu derece azîm yüce netice karşısında eğilelim: (Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti)'ni (İmar Cemiyeti)'ne kalbetmek caiz değilse, yer yer şubeleri bulunacak imar adlı bir cemiyete hemen temel atalım.

Biz eğer -işaret ettiğim gibi- Fas'taki Sudan'daki Türk'ü bile Anadolu'ya atmayı kafamıza, çocuklarımızın kafalarına bir mefkûre olmak üzere yerleştirebilirsek, evet, kurtulabiliriz…

Bu da Hükûmete halkça yardım teşkilatıyla cemiyetle, İmar Cemiyeti ile olabilir. Buna içtimai, kimi nakısamız dolayısıyla de mecburuz:

Allah nurunu yeryüzüne yaymaya memur Türk, vazifesini bitirdiği yerden dönüvereceğine, beşeriyet saikasıyla, toprağa göz dikti. Hâlbuki nur, ne toprağa ne de emsaline bağlanamaz... Nitekim Türk de gittiği yerlerden döndü... Hayır, dönmedi, döndürüldü. Sanki nura, haddi bildirildi... İşte bu sergüzeştlerin izleri, Türk'te galiba toprağa ehemmiyet vermek meyili suretinde görünür oldular. Açıkçası bir karış tarla için kan döker, elimizdekilerini süremezken komşumuzun tarlası sayısınca tarla edinmek hırsını besler olduk. Daha açıkçası bizde üç şeyin kıymetçe sırası şöyledir: Toprak, hayvan, insan... Hele insan yavrusu… Bunun hiç kıymeti yoktur: (Hâşa huzurunuzdan, bir çocuğum dünyaya geldi.) (Haşa huzurunuzdan çocuğum kaz ayaklıdır.) (Hâşa huzurunuzdan, kızımı satacağım.) tâbirleri karşısında kızaran suratıma galiba kalbime sığışamayan kanlar hücum etmedeler!.. İçtimai daha ne muzır nâkisalarımız var!..

Ordu, ordu, nice devir, insan telâfatı vermekten çekinmemiş bir Hükûmetin idaresi altında sanki yaşamış, bir milletin edineceği zihniyet, elbette böyle olur!

Fakat bunu, var süratle kökünden söküp atmak en ehemmiyetli vazifemizdir. Bu vazifemizi ifaya vasıta ancak şu olabilir: (İmar Cemiyeti) Halkta içtimai teşebbüsün kudreti, bu gariziyede geçen Hükûmetlerin öldürücü idareleri ile azaltılmış olduğundan (Halk, her kılavuzluğunu Hükûmetten bekler.) sözünü de bir hakikat gibi telâkkiye mecbur bulunduğumuzdan, lâyihamıza (İmar Cemiyeti) maddesini koyduk.

Nizamnamesini (İmar Vekâleti)'nin tanzim edeceği maddede ruh, her memurun (İmar Cemiyeti)'ne dâhil olmasıdır; bundan da maksadımız, evvelemirde halkımızın memur kısmında canlı, cansız imara alâka beslemek alışkanlığını husule getirmektir. Memurlarımızın nice kayıtsızlıklarından bahsetmeksizin ben başlıca bir hâtıramı kaydetmek isterim.

Şu Ankara'daki Şihnizenliler kışı Ankara'da, yazı Bayburt'ta geçirirler. 1336 kışında Bayburt'a kaymakamlıkla gidince -mutlak iskâna tâbi tutulmalarına muhalif bulunduğum küçük aşiretlerden olmayan- bu vatan kardeşlerini iskâna azmettim. Bu yolda iki yıl uğraştım. Ecdadımın mezarlıklarını gösteren harabeler, vaktiyle oraların insanlarla dolu oldukları mersiyelerini ruhlara fısıldar bulundukları halde, zavallı halk boşalmış topraklar için dariş dariş demekte; azmimden müşteki görünmekte iken... Tam iskân işine girişeceğim anda vilâyetten bu iskâna hangi kanuna, nizama, emre tebean cüret ettiğim sorulmaz mı?.. (Hiçbir kanun, hiçbir nizam, hiçbir emir olmasa bile vicdanımın hamiyyetinkiler var.) Mealinde cevap verdim... Ne fayda ki felek Mustafa'ya yar olup da badehu yine devam eden mukavemetlerim mükâfatı olarak iskân emelime kavuşmak nasip olamadı, zira Ermenilere cemile ibrazı iktiza etti: Kaldırıldım.

Sözlerime çok defa tekrarladığım acı hakikatle son çekmek isterim:

1. Köyden asla çıkmamış, ama Osmanlı menkıbelerini çok dinlemiş -cahil değil- ümmi bir köylü kafasıyla düşünüyorum da: Ben Türk Anadolu'nun bir noktasından debrelmişim: Basralara, Hintlere, Kaf Dağlarına, Volgalara, Viyanalara, Alplere, Yemenlere, Habeşlere, Mısırlara, Sudanlara, Cezayirlere, tâ bilmem nerelere dek gitmişim. Bunların çoğunda asırlarca eğlenmişim. Bunlar öyle birkaç milyon kişi ile olamazlar. Demek ki Anadolu vaktiyle dünyanın yarısını kaplayacak derece kalabalık ordular çıkarır, insanla dolu bir memleket imiş!.. Ya şimdi?..

2. Bahusus Anadolu'ya Türk, Müslüman muhacereti galiba (150) yıl evvel galiba (Kazan) bozgunluğu ile başlamıştır. Yıllardan beri devam eden bu muhaceret sahillerinin sürükleyip Anadolu'ya getirdikleri o milyonlarca insan nerede? Yok... Koca Anadolu, bomboş... Baştanbaşa denilebilecek derecede boş... Baştanbaşa harap... Hatta harabe!..

Cihan Harbinden evvel bile ne viraneler görmedim. Onlardan her birinin üstünde vaktiyle kasabalar kadar büyük köyler varmış, Ecdadımdan binlercesi yaşarmış...

3. Çester Projesi karşısında hâlâ tüylerim ürperir. Bu şirket yarın insansızlık, işçisizlik bahaneleriyle roller çevire çevire sakin Anadolumu yabancılarla doldurmaya muvaffak olmasın?

4. "Tabiatta boşluk yoktur, tahaddüs ederse dolar, zail olur." Kanun-ı mektepte Tabiiyat dersinde beni ne derin düşündürmüştü.

Bunu o zamanlarda adını bile işitmediğim "İçtimaiyat" kadar kendimce tatbik ede ede (Boş memleketimi ben Türk doldurmassam demek ki eller dolduracaklar öyle mi?) Sualiyle ruhum titrer olmuştu. Hâlâ öyledir...

5. Söz başında dedim ki (Ruhumdaki bu haleti, Allah'ın insana ilk bahşettiği ulu zaferimize kavuşmamız bile tadil edememiştir.) Evet, Allah bize o derece ulu (98) zafer daha verse; fakat biz memleketi "nüfusla imar" edemezsek bu imarda becerikli bir sürat gösteremezsek, yani millete gerçek kurtuluşu müessir kılamazsak: Böyle bir gerçek zaferi kazandıramazsak emin olalım ki o (99) zafer de suya düşer!

Ya bunun sonu?

Böyle bir sonu tahlil ile vakit geçirmektense bir an evvel, aksine bir sona doğru yönelmeye karar verelim... Yönelelim:

İmar, nüfussuz olamaz! Nüfus imarsız yaşayamaz diyerek hemen işe başlayalım.

6. Bahusus hangi bakıma göre olursa olsun işler, her yanımızı kavramışlar, bizi sıkıştırmadalar. Hele mübadele işleri...

Ah!.. Gerek muhacir dairesinde iken raporlarımda yazdığım gerek millet kürsüsünde feryat ettiğim gibi hareket edilseydi...

7. Evet, daima dedim ki: (Harp, kapıları, hudutları kapamış... Kuş uçmuyor... Lâkin, sulh imza edilir edilmez, sanki sedler yıkılacaklar; muhacir sesleri Türkiye'yi basacaklar... Bunları nasıl karşılayacağımıza bunlardan nasıl istifade edeceğimize dair tedbirler şimdiden gerek.) Dinlenilmemiş olan bu feryatlardaki acı, tatlı, herhalde korkunç hakikatlerin işte kendilerini göstermiş oldukları anlardayız. Ne yapacağız?.. Bütün bu müstaceliyetleri de göz önünde bulundurma vazifesine dayanarak "müstaceliyet" esasiyle beraber bu lâyihanın müzakeresini, kabulünü teklif ederim.

İmar Vekâleti Kanunu Lâyihası

Madde 1- Nafia, gemi işletme (Seyrisefain), iskân işlerini tedvir eder bir (İmar Vekâleti) teşkil olunmuştur.

Madde 2- (İmar Vekâleti) Her memurun girmeye mecbur olduğu maddesi bulunur bir (İmar Cemiyeti) Nizamnamesini tanzim ile bu cemiyetin her nahiyede bir şubesinin, şimdi ilkin Devlet merkezinde cemiyetin tesisini temin eyler.

Madde 3- Bu kanun hükme neşir tarihinden başlar.

Madde 4- Bu kanunun hangi bir hükmünün icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi

Aydın Mebusu Dr. Mazhar Bey ile Rüfekasının Teklif-i Kanunisi Esbab-ı Mucibesi

İstihlâs edilen vilâyetlerimizde düşmanın yakıp yıktığı yerleri imar ve felâket gören o havali ahalisini mümkün olduğu kadar terfih etmek tedabirini araştırmak üzere vilâyat-ı mezkûre mebuslarının 1 Ağustos 1339 tarihinde akdettiği hususi içtimada teati edilen efkâr ve irad olunan mülâhazat neticesinde tebarüz eden müşterek kanaatleri tespit ederek bu esaslar dâhilinde ihzari tetkikatta bulunmak ve Hükûmetle de temas ederek mesail-i müstacele hakkında tedbirler kararlaştırmak üzere bir komisyon teşkili tensip kılınmış ve bu komisyona zirde vazîn-i imza memur edilmişti.

O günden itibaren içtimalarına muntazaman devam etmiş ve Hükûmetle de bu mevzu üzerinde temas eylemiş olan komisyonunuz bu defa tetkikatını bil-ikmal zirde tafsil edilecek netayice vâsıl olmuştur. Şöyle ki: Tetkikatın

mevzuu vilâyat-ı müstahlasanın biran evvel işgalin mevludu olan felâketten tahlis olduğuna göre yapılacak iş, bir kere imar veya ihya için tedabir-i esasiye ittihazına ve bundan başka da bu tedabir ile icraatın ittihaz ve tatbikine intizaren şimdiden kabil-i istihsal ve telâfi olan bazı gûna muavenet tertibatının hemen teminine müteallik olmak lâzım gelir. Bu sebeple ilk tetkik sahası, imar ve ihyaya müteallik tedabir-i esasiye ve ikinci tetkik mevzuu da derhal kabil-i istihsal bazı muavenet tertibatı hakkında olmak üzere tasnif ve ona göre faaliyete intikal olundu.

1. İmar ve ihyaya müteallik tedabir-i esasiye ittihazı kısmında Heyeti Umumiyenizin geçenki içtimada nazar-ı itibara almış olduğu başlıca azimet noktaları şöyle telhis olunabilir.

A- İmarat ve mübadele işleriyle meşgul olacak bir vekâlet veya makam ihdas etmek.

B- Harb kazançları hasılatı yahut Mükellefiyet-i Nakliye Vergisi varidatı ve mübadeleye gayr-i tâbi firari eşhas emvali bedelât-ı müstahsalası veya buna mümasil bir karşılık teminiyle bir İmar Bankası teşkili.

C- Münasip inhisarlar tesisiyle imar ve ihya masarifini korumak.

D- Kooperatifler teşkilâtı yaparak Hükûmet kefaletiyle inşa ve imara muktazi parayı hariçten celp ve temin etmek.

H- Ziraat Bankasının Hükûmetten alacağı olan mebaliğin iadesini temin ederek bu işi kabil olduğu kadar mezkûr bankaya gördürmek.

Balâda tadat edilen nukat-ı esasiye üzerinde icra-yı tetkikata memur olan encümeniniz, bu kısım için vâsıl olduğu netayici esbab-ı mucibeleriyle beraber şöylece tespit edebilmiştir:

Harb-i Umuminin ve onu takip eden muharebatın dokuz senelik tarihi malûmdur. Şark vilâyetlerimiz, Ermenilerin tahribatına, Rusların imhakâr istilâlarına mâruz kalmış olduğu gibi cenup vilâyetlerimiz Fransız-Ermeni tahribatına, garptaki vilâyetlerimiz de Yunan vahşetlerine uzun zamanlar sahne olmuştur.

Binaenaleyh bütün bu tahribatın tamiri, o vahşetlerin izale-i tesiri lâzımdır. Artık dünya dokuz senelik fâsıla-yı fecaatten sonra şark-ı karibi sükûn ve huzuruna terk ederken bizim ilk işimiz şüphesiz Anadolu'da ana, baba ocağından mahrum zavallıların, yetimlerin iki yüz bin kilometre murabbaını mütecaviz bir saha-yi harabide inlemesine nihayet vermek ve musibet-i zailenin yeni mesaip tevlit etmemesine çalışmak olmalıdır; buna şüphe yoktur.

Yapılan tetkikata göre az çok sıhhate karip olmak üzere yalnız garp vilâyetlerimizde yakılan ve yıkılan şehir mebanisinin miktarı 73 070 ve kura ve kasabattaki mebani miktarı 87 669 adedine baliğ olmaktadır. Buna Trakya ile Adana, Gaziantep ve havalisini ve Rus-Ermeni tahribatına uğrayan şark vilâyetlerimizin bir hayli köylerini, kasabalarını ve şehirlerini ilâve edersek balâdaki yekûnların iki misline baliğ olması kabildir. Hele muhtac-ı tamir ve tecdit olan şehirler mebanisi miktarını yüz bin ve köylerin binalarını yüz elli bin addetmekte hiç mübalâğa yoktur. Bu kadar azîm inşaatın ise lira hesabiyle baliği ekalli dört yüz milyondan başlayan rakamlarla ancak ifade olunabilir.

Gerçi köy evlerinden birçoğunun tamir edilmekte ve kısmen tamir de edilmiş olduğunu ve bir kısmı tahrip edilen şehirlerimizde de bu kabil termimatın yapılageldiğini görmekte isek de herhalde henüz yapılmayan ve yapılmaya muhtaç olan aksamın azamet ve cesameti yanında bu yapılışların miktarı pek sönük kalır.

Muhakkaktır ki acilen imar ve ihyası iktiza eden bilhassa vilâyat-ı garbiyemizde pek çok köyler ve kasabalar mevcut ve bunun için bir kaç yüz milyon liraya ihtiyaç vardır. Şu halde mesele zirdeki iki şekilde tecelli etmektedir!

Evvelen: Para bulmak.

Filvaki parayı bulmak ne kadar mübrem ise bulunacak parayı kullanmayı bilmek ve âzami iş yapabilmek için teşkilât-ı mahsusa yapmak dahi o kadar mühimdir. Hatta denebilir ki para bulmak dahi evvelemirde bu teşkilâtı vücuda getirmeye, yapılacak işin tayin edilmesine ve ne suret ve vasıta ile yapılacağının tespitine mütevakkıftır. Bu sebeple komisyonunuz meseleyi iki cepheden mütalâa etmek mecburiyetini görmüştür.

Evvelâ, para bulmak meselesinde varid-i hatır olan zirde tadat edilecek dört nevi mülâhazat ayrı ayrı derpiş edildi. Bunlardan birisi; parayı Hükûmetin bilâ

vasıta veya bilvasıta istikraz etmesidir. Bu şık; Fransızların 17 Nisan 1919 Kanunu ile tatbik ettikleri ve mezkûr kanunun birinci maddesiyle bütün Fransızları harpten mütevellit zararlar ve külfetleri önünde müsavi ve mütekâfil tuttukları nazariyeden muktebestir ki doğru olduğuna şüphe yoktur. Buna göre bütün efrad-ı millet zarar görenlerin telâfi-i zararı hususunda müştereken ve mütesaniden iktiham-ı külfete mecbur olduğundan umumun vekili olan Devletçe bütçeye ilâve edilecek tahsisat-ı mahsusasından mürettebat-ı seneviyesi ödenmek üzere istikraz yapılır ve bu istikrazın hâsılı zarardidelerin telâfi-i zararına karşılık tutulur. İstikrar faiz ve amortismanları da Devlet bütçesinden ödenir.

Fransa bunu yapmak için bütçesine senevi lüzumu kadar tahsisat vaz'ını kabul etmiş ve bu tahsisatı ayrıca ihdas ettiği "Credit - national" "İtibar-ı Millî Müessesesi" vasıtasıyla ihraç edeceği tahvilâtın mürettebat-ı seneviyesine karşılık olarak ayırmıştır.

Fransa Maliye Nâzırı Mösyö Koloç ile Şarl Lorans arasında 7 Temmuz 1919 da Paris'te akd olunup 10 Teşrinievvel 1919 tarihli Kanuna zeyledilen mukavelename mucibince teşekkül eden işbu İtibar-ı Millî müessesesi namına muharrer eshama mübteni yüz milyon Frank sermayeli olup sermayesinin dörtte biri hin-i imzada tesviye olunmuş ve mütebakisinin tediyesi Meclis-i İdare kararına talik edilmiş idi. İşbu müessese mukavelesi mucibince faizleri ve amortismanları Hükûmet bütçesine konacak tahsisattan tesviye edilmek üzere Maliye Nezaretinin tensibi dairesinde piyasaya tahvilât ihracına mezun kılınmış ve işbu tahvilâtın baliği olacak olan paranın yukarda zikri geçen 17 Nisan 1919 tarihli Kanun mucibince harbde zarar-dide olanların tahakkuk edecek zararlarını tesviye ve ifaya tahsisi kararlaştırılmıştır. Bu suretle işbu banka evvelâ dört milyar resülmali ihtiva eden yüzde beş faizli birinci seri tahvilâtı ihraç etmiş ve müteakiben yine bu miktar faizle ikinci seriyi bilâhara de yüzde altı ve ilah... Faizlerle diğer serileri çıkarmış ve şimdiye kadar bu veçhile Fransa'nın dâhilinde ve haricinde yapılan imarat ve istikrazatı baliği doksan milyar frangı geçmiştir.

Banka, bu suretle toplanan parayı Hükûmet kasalarında tutmaya muvafakat etmiş ve Hükûmetçe musaddak bonolar mucibince zarar-didelerin zararlarını da o paradan tesviyeye devam eylemiştir. Banka, bu muamelesine karşı Hükûmetten işbu tahvilâtın mukarrer faizini alıp ashabına tevzi ederken ilk on sene zarfında da Hükûmetten ayrıca %25 frank masraf karşılığı olarak almakta ve sinin-i müteakibede bu miktarın yani bank hissesinin %125 olacağı zikredilmektedir.

Banka bundan başka bir de kendi sermayesiyle mürettebat-ı seneviyesini tediye edeceği ikinci nevi tahvilât ihracına da mezun kılınmış ve bilhassa bu tahvilâtla ve kendi sermayesiyle Fransa'nın zirai ve ticari inkişafını temine hadim müessesata yardım etmek üzere beş yüz milyon franklık avanslar yapmayı kabul eylemiştir.

Fransa Hükûmeti bir taraftan şimdiye kadar bu tahvilât faizlerini bütçesine koyduğu tahsisattan muntazaman tesviye etmiş ve diğer taraftan da memalik-i sairedeki esbab-ı tahvilâta yapılacak tediyat için şanj farkını tesviye etmeyi de ayrıca temin eylemiştir. Fransa'da sermaye kuvvetli olduğundan bu muamele muvaffakiyetle intaç olunmuş ve salifüzzikr doksan küsur milyarlık tahvilâtın kısm-ı azamı Fransa dâhilinde sarf edilmiştir. Bize gelince: Memaliki mustahlasamızın imar ye ihyasına lâzım olacak parayı dâhilden istikrazen tedarik edebilmemize imkân yoktur. Bu ciheti Komisyon muhtaç-ı münakaşa bile görmemiştir. Harice gelince: Gerek Fransa'da olduğu gibi bir millî müessese ihdas ederek onun tavsiti suretiyle gerek doğrudan doğruya Hükûmet tarafından bu istikrazı halen yapmaya imkân aramak da bî-sud telâkki edilmiştir. Fazla olarak böyle bir istikraza imkân olacağı da farz olunsa onun mürettebat-ı seneviyesi bütçemizin yarısını belli eder ki bugünkü Devlet vaziyet-i maliyesi şüphesiz buna hiçbir suretle müsait değildir. Şu izahata nazaran para bulmak şıklarından birincisi mümkünül-icra olamıyor demektir.

İkincisine gelince; bu da lâzım olan parayı ashab-ı ihtiyacın ayrı ayrı arayıp bulmaları ve mukrizlerini kendi mamelek veya itibarlarıyla temin etmeleri veyahut edemezlerse Hükûmeti temin ederek bunun mukabilinde Hükûmetin kefaletini istihsal etmeleri ve bu kefalet teminatı ile hariçten para bulmalarıdır.

Bu takdire göre para bulunacak olursa istikraz eşhas namına yapılmış olacak ve bittabi eşhas tarafından mukarrer taksitlerle on beş, yirmi sene de ödenecektir. Bunda Hükûmete terettüb eden bir bar yok gibidir. Artık bu şekilde harb zararlarının bütün milletçe uhdesinden gelinecek bir külfet-i müştereke olduğu ve Devlet vergileri karşılığı ile telafisi lâzım geldiği nazariyesinden ayrılıyoruz demektir. Bunda muktaza-yı tâli olarak zarar görenler bu zararlarına katlanacaklar, para bulup evleri bil-imar borçlarını kendileri tesviye edeceklerdir. Memleketin her tarafı yanmış, yıkılmış, tahrip edilmiş olduğu için zararların mecmuunu toplayıp herkese servetine göre taksim etmekle herkesin kendi zararını ödemesi arasında hemen fark da yok gibi olduğundan bu ikinci şıkkı nasıl kabul etmek mümkün ve bilhassa Devlet itibar-ı malisine doğrudan doğruya tesiri olamayacağından naşi hattâ tercihi de layık ise de acaba kabil-i tatbik midir? Ciheti Komisyonunuzu bilhassa işgal etmiştir.

Filhakika bu ikinci şık da para bulamayanlara Devlet kefalet ederek müessesat-ı maliyeden birer kredi açtıracak demektir ki böyle uzun vadeli ikrazatı temin etmek müşkülâtına rağmen bu iş zahirde kolay gibi görünmekle beraber hakikat-ı halde efradın her biriyle tesis-i münasebet edecek memleketimizde yerli veya ecnebi böyle kredi müesseseleri mebzul olmamasına mebni kabiliyet-i tatbikiyesi ciheti bizi bundan da sarf-ı nazar etmeye mecbur bırakmıştır.

Üçüncü şık ise balâdaki ikinci şıkkın kabiliyet-i tatbikiye itibariyle tekemmül etmiş diyebilecek şeklidir ki bunda mülâhaza bilhassa, efradı, kredi müesseseleriyle ve kefalet cihetinden Hükûmetle ayrı ayrı muameleler ve temasa mecbur tutmayarak muameleyi basitleştirecek bir usul-i taharrisi zımnında kooperatif şeklinde takibattan bir de tesanüt ve tekafül kuvvetinin itibarını meydana çıkararak ondan da istifade etmek arzusu üzerine müstenittir.

Malûmdur ki bir elmasın kıymetiyle onun üç beş parçaya ayrıldıktan sonra bu parçalarının ayrı ayrı kıymetleri mecmuu arasında nasıl bir fark varsa meselâ yüz kişinin ayrı ayrı itibarları arasında öylece tesanüt ve tekâfül lehine bir tefadul vardır. Meşhur Rey Feyzen bankaları da bu mütekabil ve müteselsil kefaletin tevlit ettiği tefadul-ı itibar-ı esası üzerine müessestir.

İmdi binasını yaptırmak için para bulmak ihtiyacında olanlar bu imar işini başarmak maksadıyla köy köy ve şehirlerde mahalle mahalle yahut tüccar ve esnaf arasındaki hususiyete göre kısım kısım imar kooperatifleri teşkil ederek yekdiğerine kefil küçük büyük kütleler halinde ve servetlerine göre zenginler zenginlerle, orta halli veya fakir olanlar emsalleriyle mütesanit mecmualar vücuda getirseler bu suretle garp vilâyetlerimizde yanan bin dört yüz küsur köy için o kadar ve şehirlerimiz için de meselâ birkaç yüz kooperatif teşekkül yani istikraz yapacak şahsiyetler taayyün etmiş olacağı gibi bunların takdir-i itibarı dahi kolay ve hususiyle bu itibar efradının ayrı ayrı itibarlarına halel iras etmemekle beraber herhalde mecmuunun itibarlarından daha yüksek olur. Fazla olarak o zaman bu muayyen şahsiyetlere Hükûmetin kefaleti kolaylaşmış ve kendilerini İtibar-ı Millî müesseseleriyle temasa getirmek de kesb-i imkân eylemiş olur. Bu suretle memlekette vücut bulacak meselâ. İki bin şirkete ihtiyaçlarına göre müessesat-ı maliyeden birer miktar avans temin etmek ve bu avanslarla inşaat kumpanyalarına toptan yaptırılabilecek inşaat karşılık gösterilecek müteakip istikrazlar yapmak herhalde yapılacak işin

en kabil-i tatbik olanı, en ziyade muvaffakiyet için ümit verenidir.

İmar kooperatifleri teşkilâtı hakkındaki bu tedbire Fransa'da müracaat edilmiş ve tahrip edilmiş olan menatıkın imar ve ihyasında bunların pek ziyade faydası olmuştur. Ancak kooperatif teşkilâtını teşci ve teşvik dahi lâzım olup bu maksatla Fransa'da 15 Ağustos 1920 Kanuniyle imar kooperatiflerinin vaziyet-i mümtaze-i hukukiyesi tespit olunmuştur. Bu kanuna göre bu şirketlerin göstereceği kimseler meyanından mutemet, müteahhit, mühendis, mimar intihap ve istihdam etmeleri, hesap defterlerini maliye müfettişlerinin murakabe ve teftişine küşade bulundurmaları ve işlerini müstacelen ve muntazaman idare etmeleri şart tutulduğu gibi buna mukabil de Hükûmetin muavenet tahsisatı alacakları ve müşterek sermaye tesisi için kooperatifi teşkil eden efradın ayrı ayrı müstahak olduğu avanslardan başka olarak bir de Hükûmet veznesinde kooperatif namına avans alacakları kaydedilmiştir.

(Maba'dı gelecek nüshada)

Zayi'-i Kâbile Şehadetnamesi

Tıp Fakültesi seririyat-ı viladiyesinden istihsal etmiş olduğu kâbilelik şehadetnamesinin Yalova'nın Yunanlılar tarafından işgalini müteakip eşyası meyanında zayi olduğuna dair şayan-ı ihticac vesika ibraz eden Priştine'de mütevellit Zekiye bint-i Hurşid Hanım'a nüsha-yı saniye itası takarrür ettiğinden hükmü olmayan 8 Mayıs 1327 tarih ve 61 numaralı nüsha-yı evveli her kimin yedinde zuhur eder ise hemen istirdat ile Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletine irsali ve hamilinin kefalet-ı kaviyeye rabtı ile isminin inbası bil-umum alakadarana ilan olunur.

21 Teşrinisani 1339 Tarihinde İnikat Eden Encümen-i Müdiran Kararıyla Mütekaidin ve Mazulin ve Eytam ve Eramile Tahsis Kılınan Maaşat

314	Anadolu Bağdat Timuryolları Hareket Sermüfettişi Sadık Bey Validesi	Aile
80	Mülga Maliye Vezne-i Umumi ketebesinden Mahmud Nedim Efendi Ailesi	Aile
1000	Beyoğlu Daire-i Belediye Muhasebecisi Mehmed Ali Cemil Bey	Mazuliyet
1000	Mülga Adliye Nezareti Mezahib Müdür Muavini Hamid Bey	Mazuliyet
791	Taşöz Tahrirat Müdürlüğünden Mütekait Hilmi Bey	Tekaüt
170	Karahisar-ı Sahib Maarif Müdürü Muharrem Bey tashihan zam	Tekaüt
174	Bozdoğan Düyun-ı Umumiye Kolcusu Şerif Efendi	Tekaüt
83	Amasya İnas Mekteb-i İbtidai Muallimi Kerime Hanım	Tekaüt
1499	Konya Evkaf Müdir-i Sabıkı Ziyaeddin Efendi	Tekaüt
1543	Mülga Posta ve Telgraf Levazım Müdür Muavini İsmet Bey	Tekaüt
247	Hasköy Maliye Tahsil Şubesi Muakıb-ı Sabıkı Süleyman Sudi Bey	Tekaüt
500	Arapsun Posta ve Telgraf Müdürü Ahmed Rıfat Bey	Tekaüt
524	Bozok Evkaf Müdir-i Sabıkı Ömer Lütfü Efendi	Tekaüt
201	Burdur Mahkeme-i Şeriye Mukayyidi Hasan Efendi	Tekaüt
265	Karesi Muhasebe-i Hususiye Kâtibi Muharrem Hüsnü Efendi	Tekaüt
166	Osmancık Maliye Süvari Tahsildarı Lütfullah Efendi	Tekaüt
116	Niğde Umur-ı Tasarrufiye Kâtibi Ali Rıza Efendi	Tekaüt
1859	Sivas İstinaf Müddeiumumi-yi Sabıkı Mustafa Ziya Bey	Tekaüt
184	Koyulhisar Düyun-ı Umumiye Memuru Yusuf Ziya Efendi Ailesi	Aile
196	Kuşadası Düyun-ı Umumiye Memuru Mehmed Hulusi Efendi Ailesi	Aile
200	Erbaa Bidayet Hâkimi Hafız Ahmed Şükrü Efendi Ailesi	Aile
80	Gelibolu Posta ve Telgraf Müvezzii Hafız Ahmed Şükrü Efendi Ailesi	Aile
280	Zonguldak Rüsumat Muayene Memuru Mehmed Vehbi Efendi Ailesi	Aile
160	Akşehir Kazasının Kürlü Karyesi Muallimi Nuri Efendi Ailesi	Aile
261	Şemdinan Kaymakamı Mehmed Efendi Ailesi	Aile
185	Süleymaniye Kürsü Şeyhi Hüseyin Efendi Ailesi	Aile
862	Sivas Defterdarı Emin Bey Ailesi	Aile
200	Canik Ziraat Memuru Kemal Efendi Ailesi	Aile
111	Taşlıca İcra Memuru Davut Efendi Ailesi	Aile
80	Konya Düyun-ı Umumiye Kolcusu Ömer Lütfü Efendi Ailesi	Aile
180	Saruhan Tahrirat Kalemi Müsevvidi Ethem Efendi Ailesi	Aile

532	Trabzon Vergi Mümeyyizi Mustafa Efendi Ailesi	Aile
455	Sivas İstinaf Mahkemesi azasından Osman Nuri Efendi Ailesi	Aile
120	Denizli Aza Mülazımı Mehmed Fevzi Efendi Ailesi	Aile
108	İstabl-ı Amire Kapu Çukadarı Mehmed Şakir Efendi Ailesi	Aile
77	Dersaadet Telgraf Tevzi Memuru Daim Efendi Ailesi	Münakale
26	Edirne Nafia Kondüktörü Hasan Efendi Ailesi	Münakale
158	Karahisar-ı Sahib Kadısı Nazif Efendi Ailesi	Münakale
26	Elmalı Telgraf Müdürü Rıfat Efendi Ailesi	Münakale
57	Evkaf Evrak Kalemi ketebesinden Mehmed Sadeddin Efendi Ailesi	Münakale
108	Halep Varidat Müdürü Hasan Tahsin Efendi Ailesi	Münakale
165	Mülkiye Kaymakamlığından Mütekait Salih Rahmi Efendi Ailesi	Münakale
31	Darülaceze Muhasebecisi İsmail Hakkı Efendi Kerimesi	Münakale
40	Defter-i Hakani ketebesinden Abdullah Efendi Ailesi	Münakale
126	Malatya Tahrirat Müdürü Osman Efendi Kerimesi	Münakale
370	Dersaadet Polis Müfettişi İskender Efendi Ailesi	Aile
73	Hazine-i Hassa memurininden Asaf Bey Ailesi	Aile
243	Darülfünun Rusça Muallimi Ahmed Saib Efendi Kerimesi	Aile
130	Diyarbekir Telgraf Müfettiş Muavini Mehmed Şevki Efendi Kerimesi	Aile
40	İstanbul Polis Memuru Halid Efendi Zevcesi	Aile
40	Tekfurdağı Düyun-ı Umumiye Sandık Emini Hüseyin Hüsnü	Aile
1680	İzmir İncir Aşar Kâtibi İsmail Efendi Ailesi	İkramiye
2000	Galata Sulh Mahkemesi ketebesinden Mehmed Emin Efendi Validesi	İkramiye
250	Mülga Muhassasat-ı Zatiye Maaş Kalemi ketebesinden Talat Efendi	Mazuliyet
500	İstanbul Adalar Muhasebecisi Mehmed Nuri Efendi	Mazuliyet
266	Mülga Defter-i Hakani Sicil Kalemi ketebesinden Sami Efendi	Mazuliyet
250	Mülga Nafia Nezareti Turuk ve Maabir ketebesinden Yusuf Efendi	Mazuliyet
500	Mahkeme-i Temyiz Başmümeyyizi İsmail Nuri Efendi	Mazuliyet
266	Eskişehir Mustantıkı Osman Nuri Efendi	Mazuliyet
333	Mahkeme-i Temyiz ketebesinden Mehmed Salih Efendi	Mazuliyet
333	Erzurum polislerinden Yusuf Efendi	Mazuliyet
300	Diyarbakır Posta Müdürü Abdülbaki Efendi	Mazuliyet
125	Cide Tahrirat Kâtibi Ahmed Pertev Efendi	Mazuliyet
625	Şehrameneti Heyet-i Teftişiye Müfettişi Lütfü İhsan Bey	Mazuliyet
750	Mülga Muhassasat-ı Zatiye Mümeyyiz-i Evveli Ahmed Şevki Bey	Mazuliyet
1250	Varto Kaymakamı Abdülmecid Efendi	Mazuliyet
375	İstanbul Şehremaneti Kantar Müfettişi İzzet Efendi	Mazuliyet
125	Adana Polis memurlarından Fuad Efendi	Mazuliyet
200	Üsküdar Zabıta-yı Belediye Çantacısı İbrahim Şevket Efendi	Mazuliyet
150	Dersaadet Anadoluhisarı Daire-i Belediyesi Kavvası Hüseyin Hüsnü Efendi	Mazuliyet
187	Dersaadet Üsküdar Belediyesi Tahsildarı İbrahim Kemal Efendi	Mazuliyet
150	Dersaadet Beyoğlu Zabıta-yı Belediye Çantacısı İbrahim Hakkı Efendi	Mazuliyet
500	Dersaadet Çarşı Mezat İdaresi Memuru Vasıf Bey	Mazuliyet

112	Hısnımansur Süvari Tahsildarı Mehmed Sabri Efendi	Mazuliyet
500	Hüdavendigar Muhacirin Memuru Mehmed İlhami Efendi	Mazuliyet
333	Çorlu Bidayet Mahkemesi Müstantıkı Hasan Tahsin Efendi	Mazuliyet
150	Sivas Matbaa-yı Vilâyet Başkâtibi Hamza Efendi	Mazuliyet
150	Mülga Rüsumat Memurin Kalemi ketebesinden İhsan Efendi	Mazuliyet

Ankara: Matbuat ve İstihbarat Matbaası

RESMÎ CERİDE

Perşembe
---
27 Rebiülahir 1342
6 Kânunuevvel 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş
Taşra için seneliği 465 kuruştur
Taşra için altı aylığı 235 kuruştur

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 46 Türkiye Cumhuriyetinin Resmî Gazetesidir. **Sene: 1**

Kanunlar

Numarası: 373

Adliye Vekâletinin 1339 Senesi Bütçesine Tahsisât-ı Munzamma İlavesine Dair Kanun

Birinci madde- Adliye Vekâletinin 1339 senesi bütçesi için kabul olunan tahsisatın 227'nci mehakim maaşatı faslının birinci hükkam maddesine 108,418 ve üçüncü ketebe maddesine 56,220 ve dördüncü müstahdemîn-i müteferrika maddesine 48,305 ve 1/223 tahsisat-ı fevkalade faslına dahi 212,496 lira zammedilmiştir.

İkinci madde- İşbu kanun 1 Teşrinisani 1339 tarihinden itibaren meriyü'l-icradır.

Üçüncü madde- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Adliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

12 Rebiyülahir 1342 ve 21 Teşrinisani 1339

Numarası: 374

Divan-ı Muhasebatın Suret-i İntihabına Dair Kanun

Madde 1- Divan-ı Muhasebat, Büyük Millet Meclisine merbut ve varidat ve masarıfat-ı devleti onun namına murakabe ile mükelleftir.

Madde 2- Bu heyet bir reis-i evvel ile üç reis-i sani ve sekiz azadan mürekkep olup işbu rüesa ve azalar erbab-ı ihtisas meyanından Meclis Heyet-i Umumiyesince rey-i hafi ve ekseriyet-i mutlaka ile hariçten intihap olunur.

Madde 3- Divan-ı Muhasebat rüesa ve azası lüzum-ı azilleri Meclis-i Millinin ekseriyetince tasdik olunmadıkça azlolunamazlar.

Madde 4- İşbu kanuna muhalif ahkâm mülgadır.

Madde 5- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 6- İşbu kanun Büyük Millet Meclisi tarafından icra olunur.

24 Teşrinisani 1339 ve 15 Rebiyülahir 1343

Kararnameler

Londra Mümessilliğine Sinop Mebusu Yusuf Kemal Beyefendi'nin tayini Heyet-i Vekilenin 14 Teşrinisani 1339 tarihli içtimaında takarrür etmiştir.

Başvekil: İsmet
Müdafaa-i Milliye Vekili: Kazım
Şeriye Vekâleti Vekili: Seyyid
Hariciye Vekili: İsmet
Dâhiliye Vekili: Ferid
Adliye Vekili: Seyyid
Nafia Vekili: Ahmed Muhtar
Maarif Vekili: İsmail Safa
Maliye Vekâleti Vekili: Hasan Hüsnü
Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili: Doktor Refik
İktisat Vekili: Hasan Hüsnü
Mübadele, İmar ve İskân Vekili: Mustafa Necati
Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Vekili: Fevzi
Türkiye Reis-i Cumhuru: Gazi Mustafa Kemal

Matbuat Müdüriyet-i Umumiyesi İstihbarat Şubesi Müdüriyetine Müdüriyet-i Mezkure Matbuat Müdürü Alaaddin, Matbuat Müdüriyetine Mersin İstihbarat Şubesi Müdürü Cevdet Beyler ve Matbaa Müdüriyetine de Müdür-i Sabık Ahmed Efendi kadroda muhassas maaşlarla tayin kılınmıştır.

İşbu kararnamenin icrasına Hariciye Vekili memurdur.

Hariciye Vekili ve Başvekil: İsmet
Türkiye Reis-i Cumhuru: Gazi Mustafa Kemal

Tayinler

Sıhhiye Vekâleti Tayinleri

Çermik Hükûmet Tababetinden müstafi Nafiz Efendi: Bin iki yüz kuruşla Diyarbakır Belediye Tababetine tayin edilmiştir, Sinop Karantina Tababetinden müstafi Rüşdü Efendi: İki bin kuruş maaşla Çine Hükûmet Tababetine tayin edilmiştir, Kiğı Hükûmet Tabibi İsmail Saib Efendi: İstifası kabul edilmiştir. Beykoz Darüleytamı Müdürü Enver Bey: Dört bin kuruşla İzmir Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Müdürlüğüne, İstanbul Liman ve Boğazlar Sıhhiye Müdür Muavini Rifat Cafer Bey: Dört bin kuruşla Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Müfettişliğine, teveccüh ile Sıhhiye Müdürü Emin Bey: Bila-mezuniyet mahall-i memuriyetine azimet etmediğinden müstafi addedilmiştir,

Trabzon Sıhhiye Müdürü Sadık Bey: Dört bin kuruşla İzmit Sıhhiye Müdürlüğüne, Kütahya Sıhhiye Müdürü Hüseyin Enver Bey: Talep ve arzusuna binaen Ayaş Hükûmet Tababetine, Muavenet-i İçtimaiye ve Darüleytamlar Müdür-i Umumisi Muhyiddin Celal Bey: Dört bin kuruşla Beykoz Darüleytamı Müdürlüğüne, Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Müfettişi Doktor Ahmed Fikri Bey: Altı bin kuruşla Muavenet-i İçtimaiye ve Darüleytamlar Müdür-i Umumiliğine, Sicil ve Memurin Müdürü Said Bey: Dört bin kuruşla Trabzon Sıhhiye Müdürlüğüne, İstatistik ve Neşriyat Müdürü Ziya Hazni Bey: Dört bin kuruşla Çanakkale Sıhhiye Müdürlüğüne, Genç Sıhhiye Müdür-i sabıkı Muharrem Bey: İki bin beş yüz kuruşla Çubuk Hükûmet Tababetine, Ankara Sıhhiye Müdürü Kemal Bey: Dört bin kuruşla Vekâlet Sicil ve Memurin Müdürlüğüne, Doktor Ahmed Naci Efendi: İki bin kuruşla Erdek Kazası Hükûmet Tababetine, Doktor Mehmed Ziya Bey: İki bin iki yüz elli kuruşla Sivas Belediye Tababetine, Doktor Ali Rıza Şerif Bey: Beş bin kuruş ücret-i şehriye ile Edirne Emraz-ı Zühreviye ve Dispanser Tababetine, Amasya Darüleytamı Müdürü Vasfi Bey: Müstafi addedilmiştir. Mülga Biga Darüleytamı Müdürü İbrahim Bey: Üç bin kuruşla Amasya Darüleytamı Müdürlüğüne, Ayaş Hükûmet Tabibi Fahri Efendi: İki bin kuruşla Ankara Merkez Hükûmet Tababetine, Adapazarı Hastahanesi Tabibi Talat Bey: Memuriyet-i sabıkası olan Diyarbakır Hükûmet Tababetinde ipka edilmiştir, Kırşehir Hükûmet Tabibi Süreyya Bey: Teşrinisani 1339 bidayetinden itibaren maaşı bin beş yüz kuruşa iblâğ edilmiştir, Karacabey Hükûmet Tabib-i sabıkı Mustafa Abdülgaffar Efendi: İki bin kuruşla Orhaneli Hükûmet Tababetine, Görele Hükûmet Tabibi Yusuf Ziya Efendi: Teşrîn-i sânî 1339 bidayetinden itibaren maaşı bin beş yüze iblağ edilmiştir, Karaburun Hükûmet Tabib-i sabıkı Fuad Efendi: Bin beş yüz yüz kuruşla Hüdavendigar İkinci Hükûmet Tababetine, Boyabat Hükûmet Tabibi Musa Kazım Efendi: İki bin kuruşla Trabzon İkinci Hükûmet Tababetine tayin edilmiştir.

6 Kânunuevvel ***(Resmî Ceride)*** ***Sahife 2***

Kanun numarası: 376

Posta Kanunu
Fasl-ı Evvel

Posta İdaresinin Vezaifi ile Hukuk ve Salâhiyeti:

Madde 1- Posta İdaresi

Evvelen: Mekâtîb, açık muhabere varakaları, ceraid ve resail-i mevkute, her nev evrak-ı matbû'a, masalihe dair evrak ve eşya-yı ticariye numuneleri.

Saniyen: Kıymetsiz ve kıymetli posta paketleri ve kıymet-i mukaddereli mekâtîb kabul ve nakil ve tevzî'i.

Salisen: Bedelâtı postahanelerde tediye olunacak posta bonolarıyla posta ve telgraf havalenameleri tanzimi.

Rabian: Ceraid ve resail-i mevkuteye abone kaydı.

Hâmisen: Eşhas-ı selase hesabına matbuat-ı adiye tahsili.

Sadisen: Lede'l-hace posta merakizine ibraz olunmak üzere arzu edenlere hüviyet varakaları itası hususlarıyla mükelleftir.

Madde 2- Posta İdaresi posta ve telgraf havalenameleriyle kıymetli müraselâtın icab-ı hâle göre tahdid-i makadir ve kıyem ve â'dâdına ve posta paketleri sıkletlerinin dahi vesait-i nakliyenin icabâtına tabian tayinine mezundur.

Madde 3- Mekâtîb ve açık muhabere varakaları ve gazete ve evrak-ı matbua ve masalihe dair evrak ve eşya-yı ticariye numuneleri, taahhütlü ve bu mevadd-ı taahhüdiye ile kıymet-i mukaddereli mekâtîb ve posta paketleri tediye şeraiti olarak dahi kabul olunur.

Madde 4- Mürsilleri tarafından ücret-i mahsusası tediye edildiği takdirde mekâtîb ve evrak-ı saire muhabere ile posta paketleri ancak şehrin daire-i tevziiyesi dâhilindeki mürsil-i aleyhlerine sâ'î-i mahsus ile isal olunur.

Madde 5- Posta İdaresinin inhisarı tahtında olan mevad, mekâtîb ve açık muhabere varakalarından ibarettir. Ancak Hükûmetçe temin olunacak şerait dairesinde devair-i saire-i resmiye evrak-ı muhaberesi ile efradın kendi masalih-i zatiyelerine ait olarak hâdimleri vasıtasıyla teati edecekleri mekâtîb ve bilcümle nakliyat şirketlerinin kendi şirketleri umuruna müteallik nakledecekleri evrak inhisardan müstesnadır.

Madde 6- Posta İdaresi lüzum göreceği yerlerde posta merakizi veya bey'iye şubeleri tesis etmek ve bu merakiz ve şuabâtta ifa olunacak muamelatın nev'ini tayin eylemek ve icap eden mevaki beyninde eyyam-ı muayyenede posta teatisini temin için belediyeleri mezun kılmak hakkını haizdir. 1

Madde 7- Hükûmet postaca istîfâ edilecek ücûrâtı müş'ir pullar, açık muhabere varakaları, zarflar ve kuşaklar ihracına ve istîfa-yı ücûrât makineleri istimaline ve bunlardan mevki-i istimalde bulunanlar ile âtiyen mevki-i istimale vazedilecek olanların müddet-i meriyet ve şerait-i mübadelelerini tayine mezundur.

Madde 8- Posta İdaresi, posta pullarıyla istîfa-yı ücûrâtta müstamel varakaların eşhas-ı hususiye tarafından bey'ini menetmek hakkını haizdir. Müsaade istihsaliyle pul satanlara Hükûmetçe tayin olunacak bir nispet dairesinde bey'iye veya ücret-i maktua verilebilir.

Madde 9- Hükûmet, memalik-i ecnebiye ile olan posta münasebatını posta ittihad-ı umumisi esasatına göre hususi itilafat ile tanzime ve itilafat-ı mezkûre mucibince Türkiye'de istîfası lâzım gelecek ücûrâtın tayinine salâhiyettardır.

Madde 10- Hükûmet, posta münakalatını icab-ı hal ve maslahata göre tanzim etmek için efrat ve bilcümle nakliyat-ı bahriye ve berriye ve havaiye şirketleriyle akd-i mukaveleye mezundur.

Fasl-ı Sani

Ücûrât

Madde 11- Mekâtîbin beher yirmi gram ve küsurundan şehir dâhili için üç ve şehir harici için beş ve açık muhabere varakalarından şehir dâhili için iki ve şehir harici için üç kuruş ve bunların cevaplarının her bir kısmından aynı ücret alınır.

Madde 12- Bir nâma gönderilecek cerâidle lâakal üç ayda bir defa intişar eden her nevi resail-i mevkutenin ilâveleri de dâhil olduğu halde beher elli gram ve küsurundan on para ve sair evrak-ı matbua paketlerinin beher gram ve küsurundan iki kuruş ve masalihe dair evrak paketleriyle eşya-yı ticariye numunelerinin keza beher elli gram ve küsurundan iki kuruş ücret alınır. Ancak masalihe dair evrak paketleriyle eşya-yı ticariye numuneleri ücûrâtı hiç bir zaman beş kuruştan dûn olamaz. Â'mâların istimaline mahsus matbua paketlerinin beher parçası ve beher beş yüz gram ve küsuru için istisnaen bir kuruş alınır.

Madde 13- Derununda gazete ve evrak-ı matbua ile masalihe dair evrak ve eşya-yı ticariye numuneleri müçtemi bulunan paketlerin Heyet-i Mecmuası muhteviyatından en yüksek tarifeye tabi bulunan madde nev'inden addedilerek ona göre ücret alınır. 2

Madde 14- Mekâtîb ve açık muhabere varakalarının gayrı müraselât ücûrâtı kısmen olsun peşin verilmelidir. Noksan ücûrât mürselün ileyhlerden ve inde'l-icap mürsillerden iki kat olarak istîfa edilir. Herhalde bu ücret üç kuruştan dûn olamaz.

---

1 Madde 6'ya zeyil: Karye Heyet-i İhtiyariyelerini de mezun kılmak hakkını haizdir.

2 Madde 12'ye zeyil: Maarif ve Şeriye vekâletlerince mekteplerde ve medreselerde tedrisi kabul listesi Posta ve Telgraf Müdüriyet-i Umumiyesine tevdi edilen kitapların beher elli gram ve küsurundan bir kuruş posta ücreti istîfâ olunur.

Madde 15- Taahhütlü mevaddın mürsillerinden istîfa olunacak ücûrât bunların sıklet ve nev'lerine göre âdilerinden alınması lâzım gelen ücret ile beş kuruş taahhüt resm-i maktuundan ibarettir.

Madde 16- Postrestant müraselâtının beheri için posta ücret-i âdiyesinden başka maktuan beş kuruş daha istîfâ olunur. Bu ücret mahrecinde tediye edilmemiş ise gerek bidayeten vürudunda ve gerek tekrar sevkinde mevrid postanesince mürselün ileyhten ve inde'l-icap mahrecine iadesi hâlinde mürsilden bir kat olarak alınır. Nâmlarına gelecek mevaddın bilahare kendi taraflarından ahzedilmek üzere postanede tevkiflerini tahriren talep eden mürselün ileyhler postrestant ücret-i maktuasını tediyeye mecburdurlar.

Madde 17- Bi'ş-şartü't-tediye müraselât için ücûrâtı lâzime-i mutadeye zamimeten mahrecinde bir kuruş yirmi para tediye ücreti ve mevridinde iki kuruş on para tahsiliye ücreti ile tediyesi meşrut meblâğ için tanzim olunacak posta havalenamesinin ücret-i muayyenesi ahz olunur. Bu son iki ücret meblağ-ı mezburdan tenzil suretiyle alınır.

Madde 18- Her bir kıymet-i mukaddereli mektuptan peşin olarak:

Evvelen: Mekâtîb ücret-i âdiyesi,

Saniyen: Taahhüt ücret-i maktuası,

Salisen: Kıymet-i mukadderesinin üç yüz kuruşuna kadar üç ve ondan fazlası için beher yüz kuruş ve küsurundan bir kuruş ücret-i teminiye alınır. Tekrar sevk veya mahreçlerine iade olunan kıymet-i mukaddereli mekâtîbden yalnız ücûrât-ı teminiye istifa olunur.

Madde 19- Posta havalenamelerinden bir kuruştan 300 kuruşa kadar üç ve ondan fazlası için beher yüz kuruş ve küsurundan bir kuruş ücret alınır. Telgraf havalenamelerinden telgraf ücretinden başka iki bin kuruşa kadar beher yüz kuruş ve küsurundan bir ve iki bin kuruştan fazlası için beher yüz kuruş ve küsurundan bir kuruş yirmi para ücret istîfa olunur.

Madde 20- Her bir posta bonosu için peşin olarak iki buçuk kuruş alınır. Tarih-i tanziminden itibaren üç ay mürurundan sonra bedelinin tediyesi talep olunan her bir bononun mübrizinden ilk üç mâhı takip eden beher üç mâh ve küsuru için zamimeten aynı ücret alınır. Bu ücret-i munzamma verilmezse bono bedeli tediye edilmez. Her bir posta bonosu yüz kuruşa kadar meblâğı natık olabilir.

Madde 21- Mürsillerden peşin istîfâ olunmak üzere posta paketleri ücûrâtı bervech-i atidir:

Evvelâ: Vesait-i nakliyesi vapur veya demiryolu olan paketler: Kuruş

1. **A)** Bir deniz kıyısında veya bir kol demiryolu üzerinde vaki postaneler arasında teati olunacak paketler için beher beş kilo veya kesrinden 20

B) İki deniz kıyısında veya iki demiryolu üzerinde vaki postaneler arasında teati olunacak paketler için beher beş kilo veya kesrinden 30

C) Bir deniz kıyısıyla bir kol demiryolu üzerinde vaki postaneler arasında teati olunacak paketler için beher beş kilo veya kesrinden 30

D) İki deniz kıyısıyla iki kol demiryolu üzerinde vaki postaneler arasında teati olunacak paketler için beher beş kilo veya kesrinden 30

2. **A)** Karadeniz ve Akdeniz birer mıntıka teşkil eder. "Marmara ancak kendi kıyılarındaki postaneler arasındaki nakliyat için bir deniz addolunup Karadeniz veya Akdeniz kıyılarındaki postanelerle olacak nakliyat için ayrıca bir deniz itibar edilmez."

B) İkiden fazla demiryol kolu iki kol addolunur.

C) Deniz kıyısından veya demiryolu istasyonundan üç kilometre dâhilinde bulunan mevaki kıyıda veya demiryolu güzergâhında addolunur.

D) Bervech-i ati hutut birer kol demiryolu add u itibar olunur:

İstanbul - Edirne arası [Alpullu - Kırkkilise şubesi dâhil olduğu halde], Haydarpaşa - Konya arası [Adapazarı - Arifiye, Eskişehir - Ankara, Alayunt - Kütahya şubeleri dâhil olduğu halde]

Konya - Meydan-ı Ekbez arası [Mersin ve Yenice ve Payas şubesi dâhil olduğu hâlde]

Meydan-ı Ekbez - Nusaybin arası

İzmir - Karahisar arası [Manisa - Bandırma şubesi dâhil olduğu halde]

İzmir - Eğridir arası [Torbalı, Bayındır, Ödemiş, Tire, Reşadiye, Söke, Sultanhisar, Denizli, Sütlaç, Çivril şubeleri dâhil olduğu halde]

Erzurum - Sarıkamış - Kızılçakçak,

Bursa - Mudanya arası [İstanbul - Mudanya - Bursa bir kol addolunur.]

Memlekette bilahare inşa olunacak demiryollarının her bir kolu posta şebekesine nazaran Posta İdaresince tayin olunur.

Saniyen: Vesait-i nakliyesi sürücü postalarından ibaret olan posta paketleri:

Bir liva dâhilindeki merakiz arasında teati olunacak paketler için beher kilo veya kesrinden on kuruş ücret alınır ve müteakip her liva için beş kuruş zam olunur.

Salisen: Vesait-i nakliyesi demiryolu, vapur ve sürücüden ibaret olan posta paketleri:

A- Ne mevridi ve ne de mahreci sahilde veya demiryolu güzergâhında olmayan iki mevki arasında teati olunacak paketler demiryolu veya vapurla nakliyattan istifade etse yine mevrid ve mahrecin vaziyetine nazaran saniyen fıkrasında gösterilen ücrete tabidir.

B- Mevrid veya mahreçten biri deniz kıyısında veya demiryolu güzergâhında bulunup nakliyatında demiryolu veya vapurdan istifade eden posta paketleri için güzergâha nazaran demiryolu ve deniz ücretleriyle kara ücretinin mecmuu bi'l-hesap istîfa olunur.

Kıymetli posta paketlerinin beher bin kuruş veya kesrinden seyyanen on kuruş ücret-i teminiye alınır. Deniz kıyısı ve demiryolu güzergâhında bulunan postahaneler ile dâhilde kâin olup demiryolu ve vapur bulunmayan mahaller arasında teati olunacak posta paketleri için ancak bâlâdaki ikinci tarife tatbik olunur. Kıymetli ve kıymetsiz posta paketleri ihbarnamelerin tebliği postrestant olanların dahi vürutları tarihlerinin ferdasından itibaren yedi gün hitamında mürselün ileyhleri tarafından tesellüm edilmez ise mürur edecek her gün için paket başına iki kuruş ardiye ücreti istîfâ olunur. Ücret-i mezkure her bir kıymetli paket için kıymet-i mukadderesinin nısfı ve her bir kıymetsiz paket için dahi elli kuruşu tecavüz edemez.

Madde 22- Her bir abone kutusundan senevî peşin olarak birinci sınıf merakiz için beş yüz, ikinci sınıf merakiz için üç yüz ve üçüncü sınıf merakiz için iki yüz kuruş alınır. Abonman şehrî olursa birinci sınıf için elli, ikinci sınıf için otuz ve üçüncü sınıf için dahi yirmi kuruş istîfa olunur. Senelik veya şehrî olmayan abonmanların müddetleri ne olursa olsun ücretleri şehrî abonman ücûrâtı derecâtına göre bi'l-hesap tâyin ve tespit olunur.

Madde 23- Ceraid ve resail-i mevkute abonman muamelesi için:

Evvelen: Posta ücreti âdiyesi,

Saniyen: Abonman bedelinin yüzde beşi,

Salisen: Bedelin irsaline ait posta havalenamesi ücreti peşin olarak alınır.

Madde 24- Her bir hüviyet varakası için peşin olarak on beş kuruş istifa olunur.

Madde 25- Bedeli tahsil olunan senedât veya evrakın beheri için, atideki ücûrât istîfâ olunur.

Evvelâ: Beş kuruş ücret-i tahsiliye.

Saniyen: Bedeli tahsil olunmak üzere medyuna ibraz olunup da bedeli tahsil olunamayan senedât veya evrakın beheri için üç kuruş ibraz ücreti.

Salisen: Ücret-i müstahsalenin irsaline ait posta havalenamesi ücreti.

Madde 26- Bir şehrin ancak daire-i tevziiyesi dâhili için sâ'î-i mahsus ile ile mürselün ileyhlerine teslim olunmak üzere tevdi olunacak her bir maddenin posta ücret-i adiyesinden başkaca mürsillerrinden bervech-i peşin kırk kuruş istîfa olunur.

Madde 21- Mürsil taahhütlü mevad ile kıymet-i mukaddereli mekâtîbin ve posta paketlerinin teslimini ve havalenamelerin tediyesini müş'ir bunların hîn-i tevdilerinde ilmühaber talep ettiği takdirde kendisinden peşin olarak beş kuruş ve bilahare talep olunan iade ilmühaberleri için dahi on kuruş ücret alınır. Adi ve taahhütlü müraselât hakkında muahharan talep edilecek malumat için dahi on kuruş ücret istîfa olunur.

Madde 28- Mürsiller tarafından istirdat olunan her nev' müraselâtın posta ücreti iade edilmez.

Madde 29- Posta paketleriyle on sekizinci maddede ücret-i teminiyesi tekrar istîfa olunacağı gösterilen kıymet-i mukaddereli mekâtîbden maada müraselâtın mürsillerine iadesi veya mürselün ileyhlerine tekrar sevki yeniden ücret istîfâsını icap ettirmez. Asker ve Jandarma efradı namlarına olan posta paketlerinden tekrar sevk ve iade ve ardiye ücretleri alınmaz.

Fasl-ı Salis

Muafiyet-i Ücûrât

Madde 30- Evvelen: Büyük Millet Meclisi Riyasetiyle İcra Vekilleri tarafından hususi adreslere gönderilen umur-ı Hükûmete müteallik resmî mekâtîb,

Saniyen: Makamât-ı resmiye arasında teati olunan umur-ı devlete müteallik mevadd-ı muhabere ile kıymet-i mukaddereli mekâtîb ve kıymetli ve kıymetsiz posta paketleri,

Salisen: Bilcümle askerî mektepler, darüleytamlar ve Darüşşafaka talebesiyle neferden başçavuşa kadar (başçavuş dâhil) olan asker ve jandarma efradının kendi ahval ve füruuna veya zevcesine veya birader ve hemşiresine veya bunların evlâdına veyahut baba ve anasının birader ve hemşiresine veya kayınpeder ve kayınvalidesine yazacakları ve bu akrabanın mezkûr talebeye ve efrada gönderecekleri mekâtîb,

Rabian: Hilâl-i Ahmer ve Himaye-i Etfal cemiyetlerinin ve İtibar-ı Millî Bankasının merkez-i umumisi ile şuabâtı veyahut işbu şuabâtın yekdiğeri arasında teati olunacak evrak muhaberesi ve kıymet-i mukaddereli mekâtîb ve kıymetli ve kıymetsiz posta paketleri,

Hamisen: Fukara-yı sıbyana bila bedel tevzi edilmek üzere şuabât ve Hükûmete irsal olunacak kütüp ve resail.

Sadisen Türkiye Devleti'nin sefaret ve konsoloshanelerine posta ücretinden muafiyet-bahş

düvel-i ecnebiye sefaret ve konsoloshaneleri tarafından muafiyet-i mezkure hududu dahilinde tevdi olunacak evrak-ı muhabere posta ücretinden muaftır.

Madde 31- Zat-ı hazret-i hilafet-penahi tarafından irsal buyurulacak müraselât dahi posta ücretinden muaftır.

Fasl-ı Rabi

Memnuât

Madde 32- Evvelen: Gerek Posta İdaresi ve gerek bilcümle nakliyat şirketleri vasıtasıyla nakil olunan posta paketlerine veyahut eşya-yı ticariye numuneleri ve gazeteler ile evrak-ı saire-i matbua ve masalihe müteallik evrak derunlarına açık olsa dahi mekâtîb veya bu mahiyette evrak vaz'ı veya bunların zuruf ve kuşakları üzerine muhaberat mahiyetini haiz işarât veya ifadât derci,

Saniyen: Kıymetli posta paketlerinden maada müraselât derununa meskûkât ve altın ve gümüş mamulâtıyla ahcar-ı zi-kıyem ve mücevherat ve bu kabil kıymettar mevad konulması,

Salisen: Kıymet-i mukaddereli olmayan mekâtîbe posta bonoları müstesna olmak üzere evrak-ı nakdiye ithali,

Rabian: Her nev' müraselâta adap ve ahlâk-ı umumiyeye mugayir ve mahall-i asayiş ve Hükûmetçe vücudu ve intişarı menedilmiş olan mevad ile tabiatları ve mahiyetleri itibarıyla posta memurlarını tehlikeye ilka ve mevadd-ı muhabereyi telvis veya tahrip edebilecek mevad ve kâbil-i iştial ve infilâk mevadd-ı nariye ile mevadd-ı saire-i mühlike ve canlı, cansız hayvanat ve haşarat vaz'ı,

Hamisen: Her nev' müraselât üzerlerine tahkir-âmiz ve tezyifi mutazammın adresler tahriri,

Sadisen: Memnuiyeti kavanin ve nizamâtı Hükûmetçe tasrih edilen eşyanın ithali memnudur.

Fasl-ı Hamis

Mesuliyet

Madde 33- Posta İdaresi, posta ve telgraf havalenameleri ve matlubat-ı âdiye tahsili, ceraid ve resail-i mevkute abone kaydı muamelâtında kendisine tevdi olunan mebaliğden mesuldür.

Madde 34- Taahütlü mevaddın ziyâından dolayı şart-ı tediyeli olsa bile idare tarafından mürsile veya mürsilin talebi üzerine mürselün ileyhe tazminat olarak yüz kuruş verilir. Tazminat talebinde bulunmaksızın vefat eden mürsilin hak talebi vârislerine intikal etmez.

Madde 35- Kıymet-i mukaddereli mekâtîb ile kıymetli ve kıymetsiz posta paketlerinin kısmen veya tamamen ziyâ ve hasarı halinde mürsillerine veya mürsillerin talepleri üzerine mürselün ileyhlerine ziyâ ve hasara uğrayan miktarın kıymet-i hakikiyesi tazmin edilir. Şu kadar ki bu tazminat hiç bir ahvalde kıymetsiz paketler için yüz kuruşu ve kıymetli mekâtib ve paketler için dahi kıymet-i mukaddereyi tecavüz edemez. Bu nevi müraselâtın tazminatlarını talep etmeksizin vefat eden mürsillerin hak talepleri vârislerine intikal eder. Esham ve tahvilâtın kıymet-i hakikiyesi bunların postaya tevdi edildikleri gün Dersaadet borsasındaki fiyatlarıdır.

Madde 36- Posta İdaresi ancak müraselâtın mürselün ileyhine tesliminden sonra bedel-i meşrut miktarından mesuldür.

Madde 37- Anifen beyan olunan ahval haricinde Posta İdaresi ifa ettiği muamelâttan dolayı hiç bir mesuliyet kabul etmez.

Madde 38- Evvelen: Ziyâ mürsilin hatâ ve tekâsülünden veya muhtevanın tabiatı iktizasından veyahut esbab-ı mücbireden tevellüt eylediği,

Saniyen: Mevadd-ı memnuayı havi bulunduğu,

Salisen: Esbab-ı mücbireden naşi vesaik-i kuyudiyenin ziyâı hasebiyle sahibine teslimini ispat mümkün olmadığı,

Rabian: Kıymet-i mukaddereli müraselâtın kıymetli mevaddı ihtiva eylemediği veya muhtevalarına hile kastıyla kıymet-i hakikiyeden fazla kıymet takdir olunduğu surette otuz beşinci maddede muharrer mesuliyetleri deruhte etmez.

Madde 39- Bilcümle mebaliğ ve müraselâtın postaya tarih-i tevdiinden itibaren bir sene mürurundan sonra mürsilin tazminat talebine hakkı kalmaz. Tazminat ba-istida talep tarihinden itibaren nihayet altı ay zarfında verilir. Ancak bu müddetin inkızasında zayiatın vukuu esbab-ı mücbire hayluletiyle tahakkuk edemediği takdirde tazminat itası tahakkuku neticeye ve zayiat ve haşaratın esbab-ı mücbireye istinadı hakkında ihtilâf zuhurunda dahi mahkeme-i aidesinin netice-i hükmüne muallaktır. Mürsilin idarece itası takarrür eden tazminatı istîfa eylemek hakkı mebaliğ ve müraselâtın tarih-i tevdiinden itibaren üç sene mürurundan sonra sakıt olur. Tazminatı ita edilen müraselât ashabının bu müraselât üzerindeki kâffe-i hukuku idareye intikal eyler.

Fasl-ı Sadis

Ahkâm-ı Cezaiye ve Takibat

Madde 40- Posta inhisarına tabi mevaddı nakledenlerden bir liradan on liraya kadar ceza-yı nakdî alınır. Ayrıca işbu kaçak müraselâtın iki kat posta ücreti istîfa olunup bir katı bu kaçağı tutanlara verilir. Ancak: bir kazaya merbut olup posta teşkilatı olmayan köyler arasında ve yine bu kazanın köyleriyle hem-hudut diğer kaza köyleri arasında teati olunacak evrak-ı muhabere kaçak addolunamaz.

Madde 41- Müsaade-i mahsusa istihsal etmeksizin posta pullarıyla isîifa-yı ücûrâtta müstamel varakaları bey‘ edenlerden, kırkıncı maddede beyan olunan ceza-yı nakdî ahz olunur.

Madde 42- Hile kasdıyla kıymet-i mukaddereli müraselâta kıymetli mevad vazolunmadığı veya muhtevalarına kıymet-i hakikiyelerinden fazla kıymet takdir olunduğu surette mütecasirleri bir aydan bir seneye kadar hapis olunur veya kendilerinden on liradan yüz liraya kadar ceza-yı nakdî alınır.

Madde 43- Posta pullarını taklit veya sahtekârlık suretiyle tağyir eden ve ettiren ve bu makule taklit ve tağyir edilmiş posta pullarını bilerek satan veya sattıran ve bu makule taklit ve tağyir edilmiş posta pullarını posta idaresince nakli mücaz olan evrak ve eşya ve mekâtîb üzerinde bilerek kullanan veya evvelce istimal ve iptal edilmiş olan posta pullarını mezkûr evrak ve eşya ve mekâtîb üzerine vazederek tekrar istimale cüret eden kimseler kanun-ı ceza mucibince mücazat olunur.

Madde 44- Posta ve sair bu makule vasıtalara tevdi olunan mekâtîbi imha veya küşat eden ve ettiren memur ve bilhassa bundan malûmatı olan posta memurları Kanun-ı Cezanın 129. maddesi mucibince mücazat olunur.

Madde 45- Bir mektup veya açık muhabere varakasının vücut veya münderecatı hakkında mesağ-ı kanunî haricinde ifşaatta bulunan posta memurları on beş günden bir aya kadar hapis ve bir liradan yirmi liraya kadar ceza-yı nakdî ile mücazat olunurlar.

Madde 46- Aharın namına gelen müraselâtı hile ve desise ile postanelerden ahzedenler ve işbu müraselâtı bilerek veren memurlar üç aydan üç seneye kadar hapis olunur ve kendilerinden bir liradan elli liraya kadar ceza-yı nakdî dahi alınır.

Madde 47- Posta ve Telgraf ve Telefon İdaresince tayin olunan posta ve telgraf müfettişleri, merkez müdirânı, posta seyyar ve nakliye memurları işbu kanun ile menedilen ef‘âl ve harekâtı taharri ve tetkike mezundurlar. Memurin-i zabıta ile rüsumat memurları dahi beşinci madde ahkâmının icrasını teminen aynı salâhiyeti haizdirler. Esna-yı taharriyâtta elde edilen inhisara tabi mevaddan mevridlerinde iki kat ücret alınır.

Madde 48- İşbu kanunun beşinci ve sekizinci maddeleri mucibince memnu olan ef‘âl ve harekât hakkındaki takibat posta idaresinin talebi üzerine icra olunur.

Fasl-ı Sâbi

Ahkâm-ı Müteferrika

Madde 49- Müflislere ve ashab-ı ceraime ait mekâtîb mehakim ve müstantiklerce tahriren vuku bulacak talep üzerine postanelerden alınabilir. Sağırlar ve matuhlar ve mecnunlar ve mahcurlar ve vefat edenler namlarına gelen müraselât kanunen bunları tesellüme salahiyettar olanlara verilir.

Madde 50- Posta İdaresi otuz ikinci maddenin fıkra-i saniye ve salisesinde musarrah mevaddı

veyahut gümrük resmine tabi eşyayı havi bulunduğu hissolunan dahilî ve haricî mekâtibin açılmasını ashabına teklif eder, adem-i muvafakatinden dolayı açılmasına imkân hâsıl olmayan dâhilî mekâtîbin küşat muamelesini resen icra ve harici mekâtîb dahi mahreçlerine iade olunur.

Madde 51- Her ne esbaba mebni olursa olsun tevzi edilememiş olan adi ve taahhütlü mektuplarla bilumum mevadd-ı muhabere derhal mahreç merkezine iade olunur. Mürsilleri malum olanlar merakizce ashabına verileceği gibi olmayanlar dahi müracaat vukuuna intizaren âdiler üç ay, taahhütlüler bir sene müddetle hıfzedilerek alelusul ilan edilir. Mezkûr müddetler nihayetinde sahipleri zuhur etmeyenler bila küşat ihrak olunur.

Madde 52- Posta idaresine tevdi veya idare-i mezkure tarafından eşhas-ı salise hesabına tahsil edilen mebaliğden ve mevkufat â'dâdına dâhil olan kıymet-i mukaddereli müraselât ve kıymetli, kıymetsiz posta paketleri derununda zuhur eyleyen nükud ve her nev' evrak-ı nakdiye ve eşya-yı saireden alakadarânına teslimi mümkün olamayanlar tevdileri tarihinden itibaren üç sene sonra hazineye irat kaydedilir.

Madde 53- Vapur sahipleriyle işbu kanunun neşrinden sonra teşekkül eyleyecek olan demiryolları şirketleri ve vapur kumpanyaları Posta İdaresinin nakliyle mükellef olduğu mevad ve eşyayı ve bunlara refakat eden posta memurlarını meccanen nakle mecbur ve tesellüm eyledikleri müraselâtın ziyâı halinde Posta İdaresinin mürsillere tediye eylediği tazminatın tesviyesiyle mükelleftir.

Madde 54- Yirmi birinci maddenin saniyen kısmında muharrer posta paketleri kara tarifesi işbu kanunun tarih-i meriyetinden üç ay sonra tatbik olunacaktır.

Madde 55- Elyevm mer'i olan posta ahkâm-ı kanuniye ve nizamiyesinin işbu kanun ahkâmıyla kabil-i telif olmayanları mefsuhtur.

Madde 56- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyü'l-icradır.

Madde 57- İşbu kanunun icrasına Adliye ve Dâhiliye Vekilleri memurdur.

17 Rebiülahir 1342 ve 26 Teşrinisani 1339

Tebliğler

19 Teşrinisani 1339 Tarih ve 2515/25 Numaralı Tebligat-ı Umumiye Sureti

Eşya-yı devletten bulunan çadır ve saire gibi levazımın memurin ve zabitan taraflarından ihtiyacât-ı resmiyeden maada hususâtta kullanıldığı meşhut olmaktadır. Her ne olursa olsun ve ne sebeple kullanılırsa kullanılsın, ihtiyacât-ı resmiye haricinde bulunanlar derakap men olunacak ve bu gibi eşya-yı emiriye kullanan veren ve bilip de haber vermeyen memurin derakap azil ve ihraç cezasıyla mücazât olunacaklardır.

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri

Otuz Beşinci İçtima

[Geçen Nüshadan Mâbad]

Şu kadar ki bizde Hükûmetin hasar-didelere yapacağı tediyât ve bu tediyâta mahsuben icra olunacak avanslar mevzubahis olmadığından kooperatif teşkilatını teşci için yalnız muavenet tahsisatını kabul etmek ve bunun için bütçeye konacak mürettebata karşılık düşünmek lazım gelir. Bu cihet "para bulmak" mülahazatı ile derpiş edilen ihtimalâtın dördüncüsüne dâhil olduğundan artık bu son şıkka geçebiliriz.

Para bulmak hususunda yukarıdan beri tahlil edilen şıklardan üçünün de acilen ve faydalı bir surette kabileyet-i tatbikiyesi olamayacağını derpiş ederek maksada daha ziyade emniyet ve süratle vusul çaresini arayan ve dâhildeki parasızlığa ecnebi sermayesinin telaş ve tamaını ilave ederek bu haris menbadan ilerde istifade için şimdiden başka menbalar bulmaktaki lüzum-ı vücubda ısrar eden bir dördüncü ve sonuncu nokta-i nazarda Hazine-i Hümayundaki bazı eşyayı satarak bedelini imar-ı memlekete tahsis etmekle kâbil-i telhis olanıdır ki bu son tedbirin pek acı olacağını komisyonunuz da acı acı hissetmektedir. Ancak bugünkü naçiz kudret-i iktisadiyemizi bekleyen insafsız bir istikbalden güya intikam almak için sabık sultanların haşmetli israfâtını Enderun hazineleri içinden görebilmek için ne dereceye kadar lüzumlu hususân namus ve hamiyet borcunu ifa edebilmek için çırılçıplak me'vâlarından mahrum kalan iki milyona karib insanın hayatı muvacehesinde ne dereceye kadar esirgenmez olduğu dahi cay-i sualdir. Binaenaleyh komisyon bu maddeyi lâzımü'l-hal bir mesele olarak Heyet-i Âliyyelerine arz eder.

Bu ciheti Heyet-i Âliyyeleri kabul ettiği takdirde onun teferruat-ı tatbikiyesi kolaylıkla tespit olunur. Milli bir banka tesis edilir, zarar-didelere avans verilir, ikrazât yapılır, kooperatifler teşkil ve tahsisât ile teşekkülleri teşci ve teşvik olunur. Her şey olunur; mademki para vardır.

Para bulmak hususundaki mülahazatı şu bâlâdaki dört şık halinde tetkik ve piş-i im'ânınıza vaz eden komisyon İmar Bankası bahsinde mevzubahis ettiği bazı monopoller ihdası müskirat resmi vaz gibi menabi-i varidatı da tavsiye ve para bulmak mülahazatının şu beşinci şıkkını bilhassa iltizam ettiğini kayıt eyledikten sonra aynı zamanda bu paranın hüsn-i istimal ve sarfını müemmen tedabir için dahi düşündüklerini kooperatifler teşkilatı bahsinde arz etmiş ve imarâta muktezi para tedarik edildikten sonra imarât-ı mezkurenin mütehassıs şirketler marifetiyle köy köy ve şehir şehir yeni planlar dairesinde sıhhi ve medeni ihtiyacâta tekabül edecek şekillerde yaptırılması hususundaki lüzum müstağni-i izah bulunmuş olmakla yanan yerlerin arsa taksimatı hakkında Muvazene-i Maliye Encümeninden çıkan kanun layihasının eski arsalarla yeni arsalara birer bedel takdiri ve yekdiğerine mahsubu suretiyle ve müteaddit talipler bulunduğu hâlde müzayede tarikiyle tevziat icrasını temin edecek şekilde ıslahını ve bu suretle belediyeleri de asrî ihtiyacâta göre caddeler ve mecari inşaatı ve sair tesisat hususunda ikdar edebilecek vesail ihdası münasib-i mütalaa ettiğini ilaveye lüzum görmüştür.

Bundan sonra Heyet-i Umumiyenizde mevzubahis olan diğer nikat azimet etrafındaki tetkikatımızı telhis edeceğiz:

Bunlar raporumuzun iptidasında arz olunduğu üzere imar ve iskân işleriyle meşgul olacak bir vekâlet ihdası veya bir banka tesisi veyahut her ikisinin de nazar-ı itibara alınması ve banka için sermaye teşkiline medar olacak bazı vergiler veya inhisarlar ihdası veya mevcut vergilerden bazısının ifraz ve tahsisi veyahut bu işe Ziraat Bankasının memur edilmesi esaslarında mütemerkizdir. Bir kere birinci fikir üzerinde heyeti teşkil eden bütün rüfeka müttefik oldukları ve komisyonunuzda bu fikre taraftar bulunduğu cihetle vekâlet ihdasının neden dolayı lüzumlu olduğunu ayrıca münakaşaya ihtiyaç görmedik. Hiç şüphesizdir ki iki milyon yerli nüfusun iskân ve ibatesi ve buna inzimam edecek olan yarım milyon muhacirin nakil ve iskân ve terfihi bir vazife-i munzamma şeklinde telakki edilecek bir iş değil, bir emr-i asîr ve mühimmedir. Yunan istilasından kurtulduğumuz zamandan beri geçen şu küçük fasıla içinde bile evlerini tamir etmek isteyenlerin ne müşkülata uğradıkları, Maliye Vekâletinin bir taraftan İktisat, Nafia ve Muavenet-i İçtimaiye vekâletleriyle Dâhiliye Vekâletinin diğer taraftan vesait-i mevcudeleriyle bu emr-i imara çare bulmak için vezaifin tedahülünden mütevellit ne gibi müşkülatı iktiham mecburiyetinde kaldıkları ve bundan ne kadar vakit kaybolduğu cümlenin malumudur. Bir vekâlet ihdasının devair-i muhtelife arasında bugünkü hâlin

tevlit ettiği muhaberâttan münbais vakti kazandırmaktan başka faydası dahi olmasa yalnız başına bu fayda bu işlere müstakil bir sahip çıkarak devair arasında beyhude teehhürâta mahal bırakmamaktan hâsıl olacak böyle bir nimet, vekâlet-i mezkureyi acilen ihdasa muhik bir sebep telakki olunacak kadar haiz-i kıymettir. Kaldı ki bu iş bizim vekâletlerimizden birçoğunun gördüğü işler kadar büyük ve mufassal ihtisas erbabını toplayıp bir muntazam program dâhilinde çalıştırmayı; memleket

içinde teşkilat-ı mahsusa vücuda getirmeyi istilzam eyleyen koskoca bir saha-i iştigaldir.

İmar ve İskân Vekâleti ihdasında göstereceğimiz ehemmiyet Türkiye'nin asrî ihtiyaçlar önünde yeni hayata doğması bu ihtiyaçları telakki tarzında göstereceği kabiliyet ve atfedeceği kıymet hakkında hariçte yeni ve müsait kanaatler teessüsüne yardım edecektir.

Bilhassa bu vekâlet, dünya müessesât-ı medeniyesinin de yeni Türkiye'yi imar ve ihya yolunda yardımlar temin eylemesine hâdim olacak mütebariz bir davet vasıtasıdır.

İmar Bankası ve imar kooperatifleri hakkındaki mülahazat yukarıda tafsil olunmuştu. Komisyon bu iki nev' müessesâtın şiddetli taraftarı olmakla beraber ikinci nev'ini yani imar kooperatiflerini daha acil ve akdem telakki etmekte ve İmar Bankası için para bulmak vesaitini daha yukarıda zikir ve tadat etmiş bulunmaktadır.

Bu vadide bilhassa monopoller ihdasıyla bir kısım varidatın bu bankaya sermaye olarak itası veya bankaca çıkarılacak tahvilat mürettebat-ı seneviyesine tahsis ve bankanın felaketzedelere veya tercihen imar kooperatiflerine uzun vadeli ikrazâtta bulunması muvafik olacağını dermeyan etmekte herkes müttefiktir. Ancak bu monopollerin fi'l-hâl ihdası ne dereceye kadar mümkün ve mesela sigara kâğıdı, kibrit, kav, ispirto inhisarlarından ne kadar varidat temini kabil olacağını tahmin müşküldür. Hiç şüphesiz bazı inhisarlar ihdası temin-i varidata az çok yardım edecek ve buna mesela müskirat rüsumundan mütevellit varidatta ilave olabildiği hâlde yekûnu senede sekiz, on milyon liraya çıkarmak kabil olacaktır. Bu miktar ise İmar ve İskân Vekâletinin vezaif-i acilesini tedvire ve İmar Bankasının inşaat şirketleriyle mukaveleler yaparak memleketi şerait-i sıhhiye ve fenniye dairesinde en acil cihetlerinden başlamak suretiyle peyderpey imar edilmesine müsait ve kâfidir. Şüphesiz ki böylece tesis edilecek varidatla yaptırılacak mebani esmanını ashab-ı Hükûmete mesela yirmi otuz senede itfa edilmek üzere senelik taksit ile ödeyeceğinden devletçe ihdas edilecek bu inhisarlarla vergilerin hasılatı bi'n-netice yine umumi bütçeye yani masarıf-ı umumiyeye tahsis edilmiş olmaktan çıkmayacak, yalnız işbu İmar Bankasına muvakkaten ikraz edilerek o vasıta ile ashab-ı mebani hesabına inşaat şirketlerine tediyat icrasına alet olacak ve bilahare yine ashab-ı mebaniden mukabili tahsil olunacaktır ki bu muameleyi bade'l-ikmal o paralar yine bankadan hazine-i devlete nakil ve iade edilmiş bulunacaktır.

Bu sebeple bu vergilerle monopollerin ihdasıyla bu işe muvakkaten tahsisinde maliye-i devlet itibarıyla da bir gûnâ zarar melhuz değildir.

Esasa müteallik bu tetkikattan sonra bir de derhal kabil-i istihsal bazı muavenet tertibatı hakkında Heyet-i Umumiyede mevzubahis olan mütalaâta dair komisyonunuzun yaptıklarını telhis ediyoruz.

Bu hususdaki mütalaât, atide beyan olunacak maddeler halinde tasnif ve her madde hakkında Heyet-i Vekile Reisi ve Maliye ve İktisat Vekilleri Beyefendilerle temas ve müzakere olundu. İstihsal olunan netaic bervech-i atidir:

Birinci madde "Cihet-i askeriyece satılmakta olan hayvanat ile vesait-i saire-i nakliyenin ve kürek, çapa gibi malzeme-i ziraiye ile inşaat malzemesi almaya elverişli ve sair eşyanın derhal müzayedesinden sarfınazar edilerek bu emvalin bir mutedil kıymet takdiriyle Hükûmetçe Ziraat Bankasının alacağına mahsup edilmek üzere mezkûr bankaya devir ve teslimi ve banka tarafından da işbu emval ve eşyaya nihayet masarıf-ı zaruriye zammıyla bila-müzayede banka usul-i ikrazı dairesinde Yunan istilasına uğrayan memalik-i müstahlasa ahalisi takdim edilmek üzere muhtacîne tevzi ve binaenaleyh buna ait levayih-i kanuniyenin ihzarı" şeklinde idi.

Heyet-i Vekile Riyaseti ile Maliye ve İktisat Vekâletleri bu teklifi esas itibarıyla muvafık görmüşlerse de İktisat Vekâleti bankanın alacağını nakden istîfâ etmekte ve mütebakisi derdest-i istifa bulunmakta olmakla bu hayvanat ve eşyanın ayrıca mesela bir milyonluk bir taviz avansı hakkında yapılacak kanunla ahaliye verilmesini ve Ziraat Bankasının tevzi ve tahsile memur kılınmasını terviç etmekte ve bu cihet komisyonunuzca muvafik görülmektedir.

İkinci madde memalik-i müstahlasa ahalisine acilen tohumluk bedeli tevzii için laakal bir milyon liralık tahsisat-ı kanuni layihası ihzarına dair idi ki bu teklifimize karşı Maliye Vekâleti Ziraat Bankasına bir milyon sekiz yüz bin lira raddesindeki borcunu tesviye etmeye karar vermiş olmakla bankanın zaten vazifesi olduğu üzere bu paradan ikrazen tevziât-ı mezkureyi yapması daha doğru olacağı yolunda beyan-ı mütalaa etmiş ve buna komisyonunuzca muvafakat olunmuştur.

Üçüncü madde malzeme-i inşaiyeden olup memlekette imal edilmeyen demir, çivi, ham, kilit, menteşe ve demir potrel gibi eşyanın gümrük tarifesinin 435, 436, 443, 406 ve 430 numaralarında mukayyet rüsumunun tarife-i asliye rüsumu derecesine tenzili için bir layiha-i kanuniye ihzarı hakkında idi ki bu teklife karşı Maliye Vekâletinin verdiği cevap nihayet vekâletçe teşekkül edecek imarât kooperatifleriyle belediye veya ticaret odaları tarafından toptan vuku bulacak bu eşyaya ait siparişâtın inşaata tahsis ve tahakkuk ettikten sonra aide-i rüsumu için bir tedbir ittihazına muvafakat edilebileceğine dair idi ki bu dahi komisyonunuzu tatmin eylemiştir. Binaenaleyh Heyet-i Âliyyece de kabulü halinde vekâletin buna ait layiha-i kanuniyeyi ihzar etmesi tabiidir.

Dördüncü madde memalik-i müstahlasa ahalisinden olup malları tahrip ve ihrak edilmiş bulunanların elyevm sığınmış oldukları emval-i metruke hanelerinden tahliye edilmemelerinin ve kendilerinden oturdukları müddetçe kira mutalebe edilmemesinin acilen teminine dairdir ki âdem-i tahliye hakkında Maliye Vekâleti derhal bir tamim tebliğini kabul etmiş, fakat kira mutalebe edilmemesi kanuna muhalif olacağı cihetle böyle bir emir vermeyeceğini dermeyan eylemiştir. Bugün acil olan şey bu biçarelerin bu evlerden çıkarılmaması olmakla bu cihetin temin edilmiş olmasını dahi komisyonunuz şimdilik kâfi görmektedir.

Beşinci madde memalik-i müstahlasa ahalisinin başlıca medar-ı maişeti olan tütün, üzüm, incir mahsulleri yetişmiş ve birkaç muhtekir tüccarın teklif ettiği pek dûn fiyatlarla satış mecburiyeti altında bırakılan rençber bu yegâne ümitlerinin de tahakkuk edememesi muvacehesinde bütün bütün perişan kalmış olmakla geçen sene Osmanlı ve Suriye ve Fransız bankalarının Adana havalisindeki rençberlere teshilen tevzi ettikleri bir milyon liraya karib avans gibi Hükûmet delaletiyle Osmanlı Bankasına ve Reji Şirketine zürra'mıza li-ecli'l-muavene ve bu havalide mahsulat mukabilinde laakal ve acilen iki milyon liralık avans tevzi ettirilmesi esbabının temin buyurulması teklifi hakkında olup on beş Eylül'de işe başlayacak olan reji şirketine kendisine müteallik olan kısım için muavenet temin ettirmek kabil olduğunu ve bunun yapılacağını Maliye Vekâleti beyan etmiş ise de Osmanlı Bankası hakkında müddet-i imtiyaziyesinin hitam bulmasına dokuz ay kadar bir müddet kalmış bulunmasından naşi pek ümit-var olmadığını da ifade etmiş ve mamafih herhâlde Osmanlı Bankası nezdinde icra-yı teşebbüsât olunması tarafımızdan talep edilmesine mebni buna da muvafakat edilmiştir.

Altıncı madde malzeme-i inşaiyyeden olan bilhassa kereste ve çimento ve sair eşyanın şimendiferlerde ve vapurlarda asgari tarife ile nakillerinin temini ve limanlarda tahmil ve tahliye esnasında alınacak ücûrâtın kezalik makul ve mutedil ve tarife tespiti ile tarifeye raptı keyfiyeti olup ikinci kısım için İktisat Vekâletinin muvafakati istihsal olunmuş ve tedabir-i lâzıme ittihaz edeceği cevabı alınmış ve birinci kısım için de Nafia Vekâleti tarafından alakadar şirketlere tebligat ifa ettirilmesi mukarrer bulunmuştur.

Yedinci madde dahi bervech-i ati teklifi etmekte idi; şöyle ki: Menatık-ı müstahlasada yapılacak bunca mebani için ilk lâzım olan kereste olup ormanlarıyla maruf olan memleketimizde maalesef ihtiyaca kâfi kereste bulunmaması ve memalik-i ecnebiyeden gelen kerestelerin rüsum-ı haliyeye rağmen bizim mahsulatla rekabet edebilecek kadar ucuz istihsal edilebilmesini endişe ve esef ile mütalaa eden encümen, memleketin yeniden imarı ihtiyacı karşısında acilen Hükûmetçe kereste fabrikaları

tesis ettirilmesini temenni etmek istemiş ise de, Orman Müdür-i Umumisinin buna imkan olmadığını ifade etmiş olması encümeni hiç değilse iki sene için hariçten gelecek kerestenin elyevm tabi tutulduğu rüsumun hadd-i asgariye tenzili talebini dermeyana mecbur kılmıştır. Gerçi memlekette inkişaf ve terakkisi mümkün olan bu nev‘ sanayiin himayesi vecibesine karşı bu talep milli iktisadiyât mukteziyâtına muvafik değilse de nihayet muvakkat bir çare ve menatık-ı müstahlasanın bir an evvel izalesi muktezi olan ihtiyacının temin ve tatminine maalesef yegâne bir çaredir. Eğer Heyet-i Hükûmet buna daha makul bir çare bulursa encümenin mukabelesi bittabi yalnız ifade-i minnet ve şükran olacaktır denmişti.

Bu teklife karşı Maliye Vekâleti ecnebi kerestesine memleket gümrüklerini açmak hiç te muvafik bir tedbir olmayacağını ifade ve dermeyanda ısrar etmiş ve bu cevabın haddizatında makul olduğuna encümenin dahi muvafik bulunmuş ise de İktisat Vekâletinden telakki edilen vaziyet-i hazıra mukteziyâtına ve ihtiyac-ı acile mebni muvakkaten gümrüğün refi hususunda tekrar ısrar olunmak istenmiş ve bir taraftan da İktisat Vekâleti nezdinde emval-i metrukeden olan kereste fabrikalarının hâl-i faaliyete isali ve bazı ormanların dekoviller inşası ve bazı derelerin tathiri suretiyle kudret-i istihsaliyelerinin tezyidi ve rekabet imkânının temini yolunda ricalarda bulunulmuş ve vekâlet-i müşarünileyhçe de bu hususta mümkün olan tedabirin alınacağı ifade olunmakla beraber gümrük resminin muvakkaten refinden başka müsmir bir çare-bahş bir tedbir bulunamayacağı kanaati ileri sürülmüştür.

Mevadd-ı mezkure üzerinde hâsıl olan şu netaice nazaran her biri hakkında Heyet-i Âliyyelerince kararlar ittihazı ve yukarıda tafsil edilen esasât üzerinde de bir veçhe takarrür ettirilerek ona göre iktiza eden levayih-i kanuniyenin ihzarı için bir komite intihap buyurulmasını teklif eyleriz.

Mustafa Fevzi: Saruhan

Zekai: Aydın

Necati: İzmir

Doktor Mazhar: Aydın

Vasıf: Saruhan

Şükrü Kaya: Menteşe

Ali Cenani: Gaziantep

Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

Esbab-ı mucibesi merbuten ve matbu olarak takdim kılınan İmar ve İskân Kanunu layihasının Heyet-i Umumiyede müzakeresini arz ve teklif eyleriz efendim.

9 Eylül 1339

Mazhar: Aydın

Zekai: Aydın

Esad: Menteşe

Mustafa Necati: İzmir

İhsan: Cebel-i Bereket

Abdullah Azmi: Eskişehir

Sadık: Karahisar-ı Sahib

Halil: Ertuğrul

Edhem: Saruhan

Necib Ali: Denizli

Şahin: Gaziantep
Osman Niyazi: Karesi
Kemal: Saruhan
Ali Şuuri: Karesi
Mehmed Cavid: Karesi
Ahmed Saki: Antalya
Celal Nuri: Gelibolu
Mustafa: Tokat
Ferid: Kütahya
Ali Saib: Kozan
Rasih: Antalya
Besim Atalay: Aksaray
Ali Rıza: İstanbul
Ahmed Şükrü: Dersim
Mehmed Kamil: Karahisar-ı Sahib
Ali: Karahisar-ı Sahib
Mustafa: Elaziz
Mazhar Müfid: Denizli
Ahmed Remzi: Gaziantep
İbrahim Süreyya: İzmit
Halit: Erzurum
Zülfü: Diyarbakır
Ali Cenani: Gaziantep
İhsan: Ergani:
Okunamadı: Zonguldak
Cevdet: Kütahya
Hamdullah Subhi: İstanbul
Necib: Mardin
İzzet Ulvi: Afyonkarahisar
Feridun Fikri: Dersim
Nebizade Hamdi: Trabzon
Yakub Kadri: Mardin
Münir Hüsrev: Erzurum
Kengırı:
Ruşen Eşref: Afyonkarahisar:
Ağaoğlu Ahmed: Kars
Derviş: Mardin

İmar ve İskân Hakkında Layiha-i Kanuniye

Madde 1- Eski ve yeni menatık-ı müstahlasa ve iskaniyenin ihya, imarı, mübadeleye tabi muhacirînin celp ve iskân ve terfihi ve alelumum nakil ve iskân mesaili ile meşgul olmak üzere bir İmar ve İskân Vekâleti teşkil olunmuştur.

Madde 2- İmar ve İskân Vekâletinin teşkilatı bir kanun-ı mahsusla vücuda getirilecektir.

Madde 3- Mübadele-i ahali hakkındaki bilumum muamelâtın mercii İmar ve İskân Vekâletidir.

Madde 4- Bilumum emval-i metruke, İmar ve İskân Vekâleti emrine mevdudur.

Madde 5- Menatık-ı müstahlasa ve iskaniyedeki mebani ve müessesâtın imarı için muvazene-i umumiyeden gösterilecek teminata müsteniden yirmi milyon liraya kadar bir istikraz akdine İmar ve İskân Vekâleti mezundur.

Madde 6- İmar ve İskân Vekâleti menatık-ı müstahlasa ve iskaniyenin imarı ve menatık-ı mezkurenin muhtacîn ahalisiyle muhacirînin ihtiyacât-ı meslekiyelerinin temini için mevcut emval-i metruke ve yeniden inşa edilecek mebani teminat gösterilerek ashabı namına devlet kefaleti ile ayrıca uzun vadeli istikrazât akdine de tavassut edebilir.

Madde 7- Menatık-ı müstahlasa ve iskaniyede vücuda gelecek "imarât ve mesai kooperatiflerine" vekâletin murakabesine tabi olmak ve yapacakları inşaat teminat gösterilmek şartıyla vekâletçe avanslar verilebilecektir. Mezkûr kooperatiflerin teşkilatı ve vaziyet-i hukukiyesi ile mazhar olacakları müsaadât kanun-ı mahsusla tayin edilecektir.

Madde 8- Menatık-ı müstahlasa ve iskaniyede inşa veya tamir edilecek binaların usul-i inşası hakkında bir nizamname kaleme alınacaktır. İşbu şeraite muvafık olmak üzere vuku bulacak tamirat ve inşaat on sene müddetle vergiden ve her gûnâ rüsum-ı belediyeden affolunmuştur.

Madde 9- Menatık-ı müstahlasa ve iskaniyede belediyelerle idarât-ı hususiye ve umur-ı hayriye müessesâtı bütçelerinin sülüsünü bu inşaata tahsis ve bu takdirde imarat kooperatiflerine iştirak edebilirler.

Madde 10- İnşaat şirketlerinin satmak üzere kendi hesaplarına yapacakları mebani satılıncaya kadar vergiden muaf tutulacaktır.

Madde 11- İmar ve İskân Vekâleti, imarât, inşaat ashabı namına istikrazlar akdine tavassut etmesi ve takasitin tediyesine devlet itibar-ı maliyesi ile tekeffül eyleyebilmesi imarat kooperatiflerine işe başlamak için avanslar yapması için lüzumu hâlinde Maliye Vekâleti ile bi'l-itilaf bir İmar ve İskân Bankası teşkil ve tesisine mezundur. Banka, bu maksatla devlete ait ve idaresi Maliye Vekâletine merbut bütün emval ve emlak teminatıyla ve bütçede karşılığı bulunacak olan mürettebat-ı seneviye ianesiyle İmar ve İskân Vekâleti namına istikrazlar yapabilecek ve işbu istikrazlar hâsılını imar ve iskân için vekâlet-i müşarünileyha emrine uzun vadeli ikrazâta tahsis edecektir.

Madde 12- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren muteberdir.

Madde 13- İşbu kanunun icrasına Büyük Millet Meclisi memurdur.

Riyaset-i Celileye

29.08.1339

8/6

Nafia Vekâletiyle Sıhhiye ve Muavenet-i İctimaiye vekâletlerinin bi't-tevhid İmar Vekâleti teşkil edilmesine dair Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Bey tarafından 1 Mart 1339 tarihinde mi'ta teklif-i kanuni müşarünileyhin verdiği 23 Ağustos 1339 tarihli teklif ile bi't-tevhid encümenimizce tetkik ve müzakere edilmiş ve vekâletlerin adedi ve unvanı Teşkilat-ı Esasiye Kanununda musarrah bulunmasına ve işbu kanun tadil edilmedikçe böyle teklifler dermeyanı doğru olamayacağına binaen her iki teklif-i kanuninin şayan-ı müzakere olmadığına müttefikân karar verilmiş olmakla Riyaset-i Celileye takdim kılındı.

Layiha Encümeni Reisi: Emin

Mazbata Muharriri: Ahmed Saki

Kâtip: Necib

Riyaset-i Celileye

11.09.1339

Menatık-ı muhtelife ve iskaniyenin ihya ve imarı için İmar ve İskân Vekâletinin teşkili hakkında Aydın Mebusu Mazhar Bey ve rüfekası tarafından verilen 09.09.1339 tarihli teklif-i kanuni encümenimizce mütalaa ve tetkik olundu. Aynı gayeye istihdaf eden Zonguldak Mebusu Hilmi Bey tarafından verilip 2/4 numara ve 23.08.1339 tarihli mazbata ile takdim kılınan teklif-i kanuni ile tevhid

edilmek üzere bi'n-netice şayan-ı müzakere görülmüş ve Heyet-i Umumiyeye takdimine karar verilmiştir.

Layiha Encümeni: Emin, Tokat

Mazbata Muharriri: Saki Antalya

Kâtip: Necib Ali, Denizli

Kanun-ı Esasi Encümeni Mazbatası

Aydın Mebusu Mazhar Bey ile rüfekâsı tarafından 9 Eylül 1339 tarihinde Meclis-i Alîye verilen ve oradan encümenimize havale edilen İmar ve İskân Vekâleti teklif-i kanunisi ile geçen devreden müdevver sabık Bolu ve lâhık Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Bey'in takriben aynı mealdeki teklifi müzakere edildi.

Tahlis edilen memalikteki imarât meselesinin şimdiye kadar bir hüsn-i neticeye iktiran edememesi ve muahede-i sulhiye mucibince Yunanistan'dan nakledilecek ekallî yarım milyon Müslümanın iskan ve terfih edilmesi ve bunların müstahsal haline getirilmesi ümniyeleri alelade teşkilatla hasıl olamayacağına encümenimizce kanaat hasıl oldu. Devairimizin hâl-i hazırdaki kadroları, teşkilatı, bütçesi böyle fevkalade hususâtın tedvirine müsait değildir. Fevkalade ahval zuhurunda fevkalade teşkilata lüzum görülür. Nitekim memleketleri istilaya uğrayan devletlerde ve hususuyla Fransa'da bu kabilden nezaretler vücuda getirilmiştir. Mesul ve bizzat bu işle meşgul olacak salahiyet-i kâmileyi haiz bir vekâletin göreceği iş ise sair umur ile mütevaggil bir vekâletin göreceği işten min külli'l-vücuh farklı olur. Bu işlerin mevcut vekâletlerden birine veyahut İcra Vekilleri Riyasetine merbut bir müdüriyet-i umumiye vasıtasıyla tedviri dahi kavaid-i esasiyeye münafi görülmüştür. Şöyle ki: Esna-yı intihabında bir vekil veyahut İcra Vekilleri Reisi ancak kendisine müfevvaz umurun temşiyeti için intihap edildiklerinden bunların imar ve iskân işine de memur edildikleri cay-ı şüphedir. Bundan başka Heyet-i Vekile Riyasetinin 5 Eylül 1339 tarihli beyanatında makam-ı mezkûra merbut bir müdüriyet-i umumiyenin ihdasından bahis buyurulmuştu. Usul-i hâzıramız mucibince her vekâlet Meclise karşı münferiden ve şahsen mesul olacağından muhtelif vekâletlerin iştirakıyla ve o vekâletlerden alınmış memurlar ile bir müdüriyet-i umumiye ihdası Heyet-i Vekilenin mesuliyet-i müşterekeyi haiz olmaması itibarıyla ahkâm-ı umumiyemize münafi görülmüştür. Şu mülahazâta mebni bir İmar ve İskân Vekâletinin teşkili lüzumu encümenimizce kabul edilmiştir. Layihaların mevadd-ı sairesi umur-ı maliyeye müteallik olduğundan bu cihetlerin alakadar encümenlerce müzakeresinden sonra vekâletin tarz-ı teşekkülü için bir kanun-ı mahsus tanzimi lâzım geldiğinden ve bunun tensip edilecek bir encümene havalesi lüzumunun Heyet-i Celileye arzına karar verildi.

Kanun-ı Esasi Encümeni Reisi namına: Celal Nuri

Mazbata Muharriri: Celal Nuri

Kâtip: Feridun Fikri

Aza: Necati, İzmir

Aza: Münir Hüsrev, Erzurum

Aza: Rasih, Antalya
Aza: İbrahim Süreyya, İzmit
Aza: Hazım, Niğde
Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbatası
30 Eylül 1339

İmar ve İskân Vekâleti teşkiline dair Aydın Mebusu Mazhar Bey ve rüfekası tarafından 9 Eylül 1339 tarihinde Heyet-i Celileye teklif kılınan teklif-i kanuni ve biri Meclisten müdevver Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Bey'in aynı mealdeki iki teklifi ile bunlar hakkında Kanun-ı Esasi Encümeninden Heyet-i Celileye arz edilen 19 Eylül 1339 tarihli mazbata ve mübadele İmar ve İskân Müdüriyet-i Umumiyesi teşkiline dair de İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinin 12 Eylül 1339 tarihli tezkiresiyle Meclis-i Alîye bi't-takdim encümenimize havale olunan iki kıta layiha-i kanuniye birleştirilerek İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve Maliye Vekili Beyler hazır oldukları hâlde tetkik ve müzakere edildi.

Kanun-ı Esasi Encümeni mazbatasında yarım milyon nüfus-ı İslamiyenin nakil ve iskân ve terfihleri ve alelade teşkilatla kabil-i icra olamayacağı ve memleketleri istilaya uğrayan devletlerde, hususuyla Fransa'da münhasıran imar umuruyla iştigal etmek üzere bir vekâlet ihdas olunduğu ve muhtelif vekâletlerden alınacak memurinden teşkil ve İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine raptedilecek bir müdüriyet-i umumiyenin bu azim ve müşkül vazifeyi ifa eyleyemeyeceği ve Teşkilat-ı Esasiyemize göre vekiller şahsen ve münferiden Meclise karşı mesul bulunduklarından mesuliyet-i müşterekeyi haiz olmayan İcra Vekilleri Heyetine merbutiyeti dolayısıyla böyle bir daireye ait mesuliyetin hiçbir vekil tarafından deruhte edilmiş olmayacağı beyanıyla müdüriyet-i umumiyenin teşkili muvafık görülmediğinden ayrıca bir İmar ve İskân Vekâleti ihdası şıkkının tercihi tensip ve layihanın umur-ı maliyeye müteallik hususâtının alakadar encümence müzakeresiyle vekâletin suret-i teşkili hakkında bir kanun-ı mahsus tanzimi teklif edilmekte bulunmuştur.

Hâlbuki İcra Vekilleri Reisi Bey'den alınan izahatta Kanun-ı Esasi encümeni mazbatasında beyan olunduğu veçhile muhtelif vekâletlerin iştirakiyle bir müdüriyet-i umumiye teşkili hiçbir zaman der-hatır edilmediği ve ancak müdüriyet-i umumiyenin iskân ve inşaat, nakliyat ve umur-ı maliye gibi muhtelif vezaifi birkaç vekâletin muavenet-i fiiliyesine muhtaç bulunması ve bütün bunların ayrıca bir ihtisas işi olması dolayısıyla bu işlerde sahib-i ihtisas zevatın taalluku itibarıyla bu gibi memurları daha ziyade tanıyan vekâletlerden alınmak suretiyle intihabı düşünüldüğü ve bu surette hem sahib-i ihtisas zevatın müdüriyet-i umumiyenin muhtelif dairelerinde istihdamını hem de ait oldukları vekâletlerde işlerin süratle intacını temin gayesi takip edildiği ve müdüriyet-i umumiyenin deruhte eyleyeceği bu muazzam vazifenin mesuliyeti muhtelif vekiller tarafından deruhte edilmeyip İcra Vekilleri Heyeti Reisi tarafından doğrudan doğruya deruhte-i mesuliyet edileceği ve müdüriyet-i umumiye işleriyle bizzat kendilerinin meşgul olacakları beyan edilmiştir.

Keyfiyet ariz ve amik müzakere edildikte İmar ve İskân Vekâleti teşkili ile Mübadele, İmar ve İskân Müdüriyet-i Umumiyesi teşkili arasında hukuk-ı esasiye kavaidi ve vazife ve mesuliyet noktasından bir fark görülemediği cihetle Hükûmetin teklifi veçhile müdüriyet-i umumiye teşkiline müttefikan karar verilmiş ve ancak Aydın Mebusu Doktor Mazhar Bey'in teklifinde vezaif ve salahiyetlere dair mevcut mevad ayrıca bir layiha-i kanuniye ile bilahare Heyet-i Celileye takdim edilmek üzere müstaceliyet-i meseleye mebni teşkilata ait kısmın acilen Heyet-i Umumiyeye takdimi kezalik müttefikan karar-gir olmuştur. İcra Vekilleri Heyetinden mersul layiha-i kanuniye iki kıta olup biri müdüriyet-i umumiyenin teşkilatına diğeri muvazene-i umumiyenin mezkûr müdüriyete verilecek tahsisata ait bulunduğundan bunların ayrı ayrı iki kanun şeklinde tanzimine ihtiyaç görülmeyerek her ikisi birleştirilmiş ve yedi maddelik bir kanun layihası bi't-tanzim merbuten takdim kılınmıştır.

Layiha-i kanuniyenin birinci maddesi müdüriyet-i umumiyenin suret-i teşkilinden ve İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine merbut bulunduğundan bahistir.

Yukarıda arz ettiğimiz veçhile müdüriyet-i umumiye doğrudan doğruya İcra Vekilleri Heyeti Reisine merbut bulunacak ve müşarünileyhin mesuliyeti altında ifa-yı vazife edecektir.

İkinci madde elyevm Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletinde muhacirîn umuruyla meşgul bulunan İskân Müdüriyetinin bilcümle teşkilat ve vezaifiyle Mübadele, İmar ve İskân Müdüriyet-i Umumiyesine ilhakından bahistir.

İskân Müdüriyetine elyevm bir müdür, bir mümeyyiz, iki kâtip ve bir hademe mevcut ve mülhakatta ise altı memur ile kırk beş kâtip ve iki odacı müstahdem bulunmaktadır.

Bu memur ve kâtipler bademe Mübadele, İmar ve İskân Müdüriyet-i Umumiyesine nakledileceğinden kadrosunun tanziminde bu cihet nazar-ı dikkate alınmak tabiidir. İcra Vekilleri Heyetinden mersul layiha-i kanuniyede bir kadro irae edilmekte ise de İskân Müdüriyetinin bütün teşkilatıyla ilhakı beyan edildiğine göre bu teşkilatın salifü'l-arz kadroya ilave edileceği fikri hâsıl olduğundan kadronun kanunda mevzubahis edilmemesi ve her iki teşkilatın birleştirilerek mülhak bütçenin tanzimi esnasında tetkik ve tespiti muvafik görülmüştür.

6 Kânunuevvel ***(Resmî Ceride)*** ***Sahife 9***

Üçüncü madde layiha-i kanuniyede müdüriyet-i umumiyenin mülhak bütçe ile idaresi teklif edilmekte olup encümence birçok müzakerâttan sonra Hükûmetin teklifi dairesinde mülhak bütçe ile idaresi ekseriyetle kabul edilmiş olmakla işbu madde-i mezkûr bütçenin varidat kısmına kaydedilmek üzere muvazene-i umumiyeden verilecek mebaliğin suret-i sarfını tayin için tanzim kılınmıştır.

Dördüncü madde Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletinden bi't-tefrik bütün teşkilat ve vezaifiyle müdüriyet-i umumiyeye ilhak edilen İskân Müdüriyetinin Muavenet-i Umumiye Bütçesinde mevcut tahsisatından Eylül gayesine kadar tahakkuk eden veya sarf olunan mebaliğin tenziliyle bakiye kalacak tahsisatın kezalik müdüriyet-i umumiye bütçesine varidat kaydedilmek üzere devrini teminen tanzim kılınmıştır.

Beşinci madde müdüriyet-i umumiyenin mülhak bütçe ile idare edileceğini irae eder. Mezkûr müdüriyet-i umumiyenin teşkili kabul ve mülhak bütçe ile idaresi tensip olunduktan sonra teşrinievvel iptidasından şubat gayesine kadar bir bütçe tanzimi zaruri olup Yunanlıların tazyikâtı üzerine bazı muhacirînin kendiliklerinden gelmekte olmasına ve Mübadele Komisyonunun üç Teşrinievvel'de toplanarak muhacirîn sevkiyatına faaliyetle başlanacağı tabii bulunmasına göre derhal mezkûr mülhak bütçenin tanzim ve kadroların da yukarıda arz ettiğimiz veçhile İskân Müdüriyeti teşkilatına ilaveten istihdamı zaruri, memurin ilave edilmek suretiyle takviye ve tespit edilmesi ve hemen mer'i olması lüzumu müstağni-i arz u beyandır. Binaenaleyh müdüriyet-i umumiyenin beş aylık mülhak bütçe kanun layihası tanzim ve kadroları da tespit edilerek merbuten arz u takdim kılınmıştır.

Layihanın altıncı ve yedinci maddeleri kanunun tarih-i meriyetine ve suret-i icrasına dairdir.

Esbab-ı maruzaya mebni layihanın kabulünü Heyet-i Umumiye arz eyleriz.

Reis: Ferid, Kütahya

Mazbata Muharriri: Ali Cenani, Gaziantep

Kâtip: Fuad, Konya

Aza: Kazım Hüsnü, Konya

Aza Ahmed Muhtar, Trabzon

Aza: Tahsin, Maraş

Aza: Mükerrem, Isparta

Aza: Mazhar Müfid, Denizli

Aza: Reşad, Saruhan "Mülhak bütçe ile idaresine muhalifim"

Aza: Rahmi, Sivas

Aza: Mustafa Abdülhalık, Kengırı

Muvazene Encümenince Teklif Olunan Kanun Layihası

Birinci madde- İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine merbut olmak üzere "Mübadele, İmar ve İskân Müdüriyet-i Umumiyesi" namıyla bir müdüriyet-i umumiye teşkil edilmiştir.

İkinci madde- Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletine merbut İskân Müdüriyeti bütün teşkilat ve vezaifiyle Mübadele, İmar ve İskân Müdüriyet-i Umumiyesine ilhak edilmiştir.

Üçüncü madde- "Mübadele, İmar ve İskân Müdüriyet-i Umumiyesine Muavenet" namıyla 1339 Maliye Bütçesinde yeniden küşat edilecek C 87 faslına üç milyon elli bin dört yüz kırk yedi lira tahsisat vazolunmuştur.

Dördüncü madde- Muavenet-i İçtimaiye Bütçesinin 180. faslına "İskân Masarıf-ı Umumiyesi" faslında işbu kanunun tarih-i neşrinde mevcut bakiye-i muhassasât Mübadele, İmar ve İskân Müdüriyet-i Umumiyesine devrolunmuştur.

Beşinci madde- Mezkûr müdüriyet-i umumiye mülhak bütçe ile idare edilir.

Altıncı madde- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyü'l-icradır.

Yedinci madde- İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti Reisi ile Maliye ve Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekilleri memurdur.

Muvazene-i Maliye Encümenince Teklif Olunan Mübadele, İmar ve İskân Müdüriyet-i Umumiyesi 1339 Bütçe Kanunu

Birinci madde- Mübadele, İmar ve İskan Müdüriyet-i Umumiyesinin 1339 senesi varidat-ı umumiyesi merbut (A) cetvelinde gösterildiği veçhile 3,050,447 liradan ibarettir.

İkinci madde- Müdüriyet-i mezkurenin 1339 senesi hidemât-ı umumiyesinin ifasına muktezi maaşât ve masarıf merbut (B) cetvelinde irae olunduğu veçhile 3,050,447 lira olarak tayin edilmiştir.

Üçüncü madde- Fasıldan fasıla nakl-i muhassasât kanun-ı mahsus ile maddeden maddeye nakl-i muhassasât İcra Vekilleri Heyeti Reisinin teklifi üzerine Heyet-i Vekile kararıyla icra olunur.

Dördüncü madde- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Beşinci madde- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

(A) Cetveli

Fasıl	Madde	Nev-i Varidat	Senesi için	
			Hükûmetçe tahmin olunan	Encümence tahmin olunan
1		Muvazene-i Umumiyeden muavenet	3050447	3050447
2		İanât ve teberruât		
3		Varidat-ı muhtelife		
4		Muavenet-i İçtimaiye Bütçesinden nakledilecek tahsisat		
		Yekûn-ı umumi	3050447	3050447

(B) Cetveli

Fasıl	Madde	Nev-i Muhassasât	Hükûmetçe teklif olunan	Encümence teklif olunan
		Birinci Kısım - İdare-i Merkeziye		
1		Maaşât		
	1	Müdür-i umumi	840	450
	2	Müfettiş	-	200
	3	İskân Müdüriyeti ve şuabâtı memurini	3780	2100
	4	İmar Müdüriyeti ve şuabâtı memurini	2220	1625
	5	Muhasebe Müdüriyeti	660	725
	6	Evrak Müdüriyeti	666	555
	7	Müstahdemîn-i müteferrika	1325	1100
		Birinci faslın yekûnu	9486	6755
2		Masarıf		
	1	İcarât	1000	1000
	2	Mefruşat	-	-
	3	Melbusât	-	-
	4	Tenvir ve teshin	500	500
	5	Kırtasiye ve evrak-ı matbua	5000	5000
	6	Müteferrika	-	120
		İkinci faslın yekûnu	6500	6620
		Birinci kısmın yekûnu	15986	13375
		İkinci Kısım - Mülhakat		
3		Memurin maaşâtı	3240	2700
4		Masarıf		
	1	İcarât	-	-
	2	Mefruşat	-	-
	3	Tenvir ve teshin	1050	1050
	4	Kırtasiye ve evrak-ı matbua	1000	1000
	5	Müteferrika	3000	500
		Dördüncü faslın yekûnu	5050	2550
5		Memurin-i daime harcırahı	5000	5000
6		Mübadele, İmar ve İskân tahsisatı	3000000	3000000
		İkinci kısmın yekûnu	3013290	3021054
		Üçüncü Kısım		
7		Tahsisat-ı fevkalade-i şehriye	21171	16018
		Yekûn-ı umumi	3050447	3050447

Fasıl	Madde	Unvan-ı memuriyet	Hükûmetçe teklif olunan				Encümence teklif olunan				Encümenin teklifine göre tahsisat-ı fevkalade	
			Adet	Beheri	Şehrîsi	Beş aylığı	Adet	Beheri	Şehrîsi	Beş aylığı	Şehrîsi	Beş aylığı
1		Daire-i merkeziye teşkilatı										
	1	Müdür-i umumi	1	100	100	500	1	90	90	450	95	475
		Müdür-i umumi muavini	1	40	40	200						
		Birinci maddenin yekûnu	2		140	700	1		90	450	95	475
	2	Müfettiş					1	40	40	200	57,5	287,5
	3	İskân Müdüriyeti										
		Müdür	1	60	60	300	1	50	50	250	65	325
		Mümeyyiz	1	30	30	150	1	25	25	125	45	225
		Mukayyit	1	10	10	50	1	10	10	50	30	150
		Birinci şube müdürü	1	40	40	200	1	40	40	200	57,5	287,5
		Kâtip	1	15	15	75	1	15	15	75	35	175
		İkinci şube müdürü	1	40	40	200	1	40	40	200	57,5	287,5
		Başkâtip	1	20	20	100	1	20	20	100	40	200
		Kâtip	3	15	45	225	3	15	45	225	105	525
		Mukayyit	1	10	10	50	1	10	10	50	30	150
		Üçüncü şube müdürü	1	40	40	200	1	40	40	200	57,5	287,5
		Kâtip	1	15	15	75	1	15	15	75	35	175
		Dördüncü şube müdürü	1	40	40	200	1	40	40	200	57,5	287,5
		Kâtip	1	15	15	75	1	15	15	75	35	175
		Beşinci şube müdürü	1	40	40	200						
		Başkâtip	1	20	20	100						
		Kâtip	1	15	15	75						
		Mukayyit	1	10	10	50						
		Altıncı şube müdürü	1	40	40	200						
		Mümeyyiz	1	30	30	150						
		Kâtip	20	15	30	150						

		Mukayyit	1	10	10	50						
		Yedinci şube müdürü (Encümenin teklifine göre beşinci)	1	40	40	200	1	40	40	200	57,5	287,5
		Kâtip	1	15	15	75	1	15	15	75	35	175
		Üçüncü maddenin yekûnu	26		630	3150	17		420	2100	742,5	3712,5
	4	İmar Müdüriyeti										
		İmar Müdüriyeti dördüncü şube müdürü	1	60	60	300	1	50	50	250	65	325
		Mühendis	3	30	90	450	1	40	40	200	57,5	287,5

Fasıl	Madde	Unvan-ı memuriyet	Hükûmetçe teklif olunan				Encümence teklif olunan				Encümenin teklifine göre tahsisat-ı fevkalade	
			Adet	Beheri	Şehrîsi	Beş aylığı	Adet	Beheri	Şehrîsi	Beş aylığı	Şehrîsi	Beş aylığı
		Mühendis					1	30	30	150	50	250
		Mühendis					1	20	20	100	40	200
		Başkâtip	1	20	20	100	1	20	20	100	40	200
		Kâtip	2	15	30	150	2	15	30	150	40	200
		Mukayyit	1	10	10	50	1	10	10	50	30	150
		Ziraat mütehassısı (ve ikinci şube müdürü)	1	40	40	200	1	40	40	200	57,5	287,5
		Ticaret mütehassısı	1	30	30	150						
		Sanayi mütehassısı	1	30	30	150						
		Başkâtip	1	20	20	100	1	20	20	100	40	200
		Kâtip	2	15	30	150	3	15	45	225	105	525
		Dördüncü maddenin yekûnu	15		370	1850	15		325	1620	615	375
	5	Muhasebe Müdüriyeti										
		Müdür	1	40	40	200	1	40	40	200	57,5	287,5
		Mümeyyiz	1	30	30	150	1	25	25	125	45	225
		Kâtip	2	15	30	150	4	15	60	300	140	700

		Mukayyit	1	10	10	50	2	10	20	100	60	300
		Beşinci maddenin yekûnu	5		110	550	8		145	725	307,5	1512,5
	6	Evrak Müdüriyeti										
		Müdür	1	30	30	150	1	30	30	150	50	250
		Dosya memuru	2	10	20	100	2	10	20	100	60	300
		Mukayyit	4	10	40	200	4	10	40	200	120	600
		Müvezzi	3	7	21	105	3	7	21	105	81	405
		Altıncı maddenin yekûnu	10		11	555	10		111	555	311	1555
	7	Müstahdemin-i müteferrika										
		Odacılar (ücret-i maktua)	11	20	220	1100	10	20	220	1100		
		Birinci faslın yekûnu	69		1581	7905	63		1351	6155	2123,5	10617,5
2		Mülhakat teşkilatı										
		Muhasebeci	6	25	150	750	6	25	150	750	220	1350
		Kâtip	6	15	920	450	6	15	90	450	210	1050
		Hesap memuru ve kâtip	15	20	300	1500	15	20	300	1500	600	3000
		Üçüncü faslın yekûnu	27		540	2700	27		540	2700	1080	5400

Reşad Bey (Saruhan) - Efendim! Bu ikinci devre-i içtimaiyemiz iptidalarında, Heyet-i Vekileyi intihap ve teşkil ettiğimiz esnada Hükûmet; hususi bir içtimaımızda bize bir program okumuştu. O zaman bu programda memleketin en büyük bir derdi olan imar ve iskân ve mübadele işlerine dair hiç bir kayıt ve hiçbir fikra yoktu. Bundan bihakkın müteessir olan vilayât-ı müstahlasa mebusları ve vaziyete vukufları hasebiyle onlara zahîr olan rüfeka-i hususi bir içtima akit ile vaziyeti ve imar ve mübadele hakkındaki hususâtı müzakere ve tespit etti, Hükûmet nezdinde teşebbüsâtta bulundu ve bu arkadaşlar bir layiha-i kanuniye ve uzun bir esbab-ı mucibe tanzim ederek Heyet-i Celilenize takdim etti. Bu layiha-i kanuniye ve esbab-ı mucibe; Layiha ve Kanun-ı Esasi encümenlerince kabul edildi ve Muvazene Encümenine tevdi edildi. Arkadaşlarımız bu tekliflerinde işin fevkalade ehemmiyetinden dolayı bunun için bir vekâlet ihdası kanaatinde bulunuyorlardı. Ve bunu teklif etmişlerdi. Layiha ve Kanun-ı Esasi encümenlerince kabul edilen şekli de bu idi. Bu esnada Hükûmet; programının nihayetine mübadele ve imar işleri için bir fikra dercine lüzum hissetti ve aynı zamanda İcra Vekilleri Riyasetine merbut bir müdüriyet-i umumiye ile idaresi hususunda Heyet-i Umumiyenize bir teklif arz etti. Bu teklif alelusul Muvazene Encümenine gitti her iki teklifi tevhiden tetkik eden Muvazene Encümeni, Hükûmetin nokta-i nazarını terviç ederek bir layiha takdim etti. Şimdi okunan layiha-i kanuniye budur efendim! Biz mübadele ve imar işleriyle ciddi bir surette meşgul olabilmek için müstakil ve mesul bir vekâlet tarafından bu işin idaresini talep ediyoruz. Evvelki müracaatımız da bu idi. Layiha ve Kanun-ı Esasi encümelerince tasvip edilen şekil de budur ve yine nokta-i nazarımızı, bu istirhamımızı tekit için 132 arkadaş bir takrir tertip ederek Heyet-i Celilenize takdim ettik. Kanaatimiz şudur ki mübadele ve imar işleriyle münhasıran meşgul olabilecek bir vekâlet, bir vekil bulunmadıkça bu işlere ciddi bir surette tevessül edilmiş olmayacaktır. Hükûmet, İcra Vekilleri Riyasetine merbut

olmak üzere teşkil edilecek bir müdüriyet-i umumiye ile bu işin idaresini teklif ediyor. Biz, çok mühim olan bu işin bu suretle idare edilemeyeceğine kaniyiz. Bizde bütçe ve idare itibarıyla herhangi vekâlete iltihak edilmek suretiyle idare olunan devairin hâli malumdur. Ziraat Bankası, Seyr-i Sefain İdaresi, Emniyet Sandığı ve saire bugünkü vaziyete göre, Hükûmetimize pamuk ipliğiyle merbuttur ve üvey evlat muamelesine maruzdur. Bunu, şununla arz ve ispat ederim ki bugüne kadar bu mülhak bütçe ile idare olunan dairelerin avans kanunları, tahsisat kanunları bile halen Heyet-i Celilelerine takdim edilmemiştir. Arkadaşlar! Bundan bir ay kadar evvel kemal-i hararet ve heyecan ile kabul etmiş olduğumuz dokuz bin liralık tahsisatı bir ay geçtiği hâlde henüz merkezden -rakamen olsun- vilayâta tevzi edilememiştir, nerede kaldı ki bu vilâyetlere gönderilecek tohumluk bedeli üzerine oralarda ziraiyât yapılsın! Bendeniz kaniyim ki bu sene de bir şey yapılamayacak, kış geçecektir ve ziraatımız da bundan mahrum kalacaktır. Bendenizin tahkikatıma nazaran esbab-ı teehhür, güya dairesince yapılan bir talimatın Heyet-i Vekileden henüz tasdik edilmemiş olması imiş. Son günlerde ne oldu bilmiyorum. Benim arz ettiğim bir hafta evvelki tahkikattır. Yine arkadaşlar! Mülhak bütçe ile -bütçe ve idare itibarıyla- âhar vekâlete ilhak edilmekte olan Seyr-i Sefain İdaresi henüz derdini Hükûmetimize anlattıramamıştır. Bu idarenin müdür-i umumisi, buralarda vekiller arkasında, encümenler arasında mütemadiyen dolaşmaktadır. Ne işleri vardır, ne için dolaşıyor? Bunun takdirini, tahkikini Heyet-i Celilenize havale ederim. İşte Hükûmetin teklif etmiş olduğu müdüriyet-i umumiye şeklindeki teşkilat ile iş, bu şekillere, bu çıkmazlara sokulmak isteniliyor. Arkadaşlar! Eğer böyle bir iş yapacaksak işi bidayetten ciddi tutmayacaksak, eğer karşımızda münhasıran bu işle meşgul müstakil bir vekâlet yapmayacaksak bu işe hiç teşebbüs etmeyelim, âlâ halihî kalsın hâlbuki bırakamayız, mübadele bugün başlamıştır. Mübadele denilince hatıra yarım milyon nüfus geliyor. Bunlar bir düşman memleketinden memleketimize gelecekler, muhtelif mıntıkalara nakil ve oradan iskân edilecekler, iaşe edilecekler. Sonra bir kısmı iki sene evvel, bir kısmı bir sene evvel olmak üzere yanmış yıkılmış milyonlarca nüfusun alakadar olduğu gözümüzün önünde koca harebe-zar bir memleket vardır. Bunun için karşımızda müstakil ve mesul bir vekil bulamazsak -demin arz ettiğim gibi- bu iş çıkmayacaktır ve katiyen bir semere veremeyecektir. Vakıa Heyet-i Vekile Reisi Fethi Beyefendi bu işle bizzat meşgul olacağını ve deruhte-i mesuliyet edeceğini vaat ediyorlar. Encümendeki mesmuâtıma nazaran bu yolda müdafaa ediyorlardı.

Hoca Esad Efendi (Menteşe) - Mesuliyet-i vükelâ var mı?

Reşad Bey (Saruhan) - Arkadaşlar! Bendeniz bu vaade katiyen kani değilim, çünkü önümüzde tecrübeler var; iki karpuz bir koltuğa sığmıyor, işte şekavet meselesi meydandadır. Bendeniz şuna kaniyim ki: Bir, iki ay geçtikten sonra yine Fethi Beyefendi izale-i şekavet meselesinde olduğu gibi yeni bir layiha-i kanuniye ile huzur-ı âlînize gelecek ve diyecektir ki: Efendiler! Bu iş yürümüyor, ayrıca bir vekâlet ihdas etmek lazımdır. O zaman kabul edeceğimiz işi şimdiden düşünelim ve takdirimizde arz ve istirham etmiş olduğumuz gibi şimdiden müstakil ve mesul bir vekâlete bu işi tevdi edelim. Takdim ettiğimiz takrir tekidi mutazammındır. Esasâtı Layiha ve Kanun-ı Esasi encümenlerince kabul edilmiştir. Ve bu encümenlerde bulunan arkadaşlar da bu takriri imza etmişlerdir. Bu takrir hakkında merasime ihtiyaç da yoktur. Bir madde-i kanuniyeden ibarettir. Bunu Heyet-i Celilenizden istirham ederim, vekâlet ihdası esasını kabul buyurduğunuz takdirde derhal münasip olan arkadaşı vekil olarak intihap ederiz. O zat deruhte-i mesuliyet eder ve münhasıran bu işlerle meşgul olmak üzere lazım gelen tahsisat, teşkilat layihalarını Heyet-i Celilenize takdim eder. İstirhamım bundan ibarettir.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi Fethi Bey (İstanbul) - Müsaade buyurur iseniz Paşa Hazretleri?

Reis - Buyurun!

İcra Vekilleri Heyeti Reisi Fethi Bey (İstanbul) - Muhterem Efendiler! Evvela Saruhan Mebus-ı Muhteremi Reşad Beyefendi'yi tatmin etmek için şurasını arz etmek isterim ki: Bendeniz, bu müdüriyet-i umumiyenin vekâlet suretiyle idaresi hususunu bir mesele yapacak değilim. Yani Heyet-i Celileniz, bunun vekâlet suretiyle idaresine, vekâlet ihdasına karar verirse bu karara, bendeniz de kemal-i memnuniyetle iştirak ederim. Bu hususta beyhude münakaşâta meydan vermemek için bu ciheti şimdiden arz etmeyi lüzumlu addediyorum. (Teşekkür ederiz sesleri) Yalnız efendiler! Diğer bir vazife daha ifa etmek mecburiyetindeyim. O da: Biz, bunun müdüriyet-i umumiye şeklinde idaresini teklif ettik ve niçin vekâlet ihdasını muvafık görmedik? Bunu Heyet-i Celilenize arz etmek isterim.

Efendiler! Heyet-i Vekilemiz arasında mübadele, iskân ve imar işleriyle iştigal etmek üzere bugün de hemen hemen müstakil bir vekâlet mevcuttur. O da Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletidir. Muavenet-i İçtimaiye iskân işleriyle, muhacirîn işleriyle meşgul ve muvazzaf ve mesul bir vekâlet bu işi daha iyi olarak ne dereceye kadar görecektir?

Efendiler! Biz bunu tetkik ettik. Bu imar ve iskân ve mübadele meselesi pek mühim bir iştir. Bunda Saruhan Mebusu Reşad Bey'in fikrine tamamıyla iştirak ederim. Yalnız karşımızda iskân edilecek, beslenecek, âlât ve edevat-ı ziraiye ile teçhiz ve teslih edilecek beş yüz bin muhacir vardır. Böyle mühim bir işi yapmak için bilcümle vekâletlerin -yalnız bir vekâletin değil- sarf-ı mesai, sarf-ı faaliyet etmesi ve bu işi gayet müstacel ve seri bir surette tedvir eylemesi icap eder. Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaile Vekâleti bu işi intaç edebilmek için birtakım salahiyetler istemiştir. İcabında herhangi bir valinin herhangi kumandanın azli veyahut Nafia Vekâletine müteallik olan

hususâtta, bilfarz Nafia Vekâletinin salahiyeti dairesinde bilcümle memurlara ve şirketlere emir vermesi ve İktisat Vekâletine ait olan mesailde dahi yine böylece bilcümle müessesata emir verebilmesi gibi salahiyete müteallik birtakım mülahazattan ibarettir.

Efendiler bu gibi mühim bir işi başarabilmek için hakikaten büyük bir salahiyet lazımdır ve Heyet-i Celilenizce cereyan eden müzakeratta da bu kanaate vasıl olduk. Lakin herhangi bir vekilin diğer bir vekile emir vermesi, tebligatta bulunması veya bir vekâletin taht-ı mesuliyetinde bulunan bir memuru diğer bir vekilin azl ü nasb edebilmesi muamelât-ı devlette teşevvüşü mucip olacağından bunun ne suretle idare olunabilmesini mütalaa ettik ve dedik ki İcra Vekilleri Riyasetine merbut olmak üzere bir müdüriyet-i umumiye teşkil edelim. Bu müdüriyet-i umumiyenin iskân ve mübadele ve imar işleri ile iştigal etmek üzere birtakım şuabâtı bulunacaktır ve bu şuabâta bilfarz İktisat Vekâleti tarafından memur edilecek zat; İktisat Vekilinin fevkalade haiz-i itimadı olacağından yapılacak işlerin vekâletle muhabereye lüzum görmeksizin yapacak ve yapılamayacak şeyleri de bilecektir. Ayrıca İktisat Vekâleti ile muhabereye lüzum kalmadan bu zatın vereceği emir üzerine doğrudan doğruya vilayâta tebligatta bulunulacaktır mütalaasına vasıl olduk. Diğer vekâletler için de böyledir. Mesela Müdafaa-i Milliye ve Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Vekâletlerinin de haiz-i itimadı olan zat şube müdüriyetinde bulunacaktır ve doğrudan doğruya muhabereye lüzum kalmaksızın işi tedvir edebilecektir. Bunlar tabii müdüriyet-i umumiyeye ve dolayısıyla İcra Vekilleri Riyasetine merbut olacaksa da kendileri ait oldukları vekillerin itimadına tamamen mazhar olmuş ve vekâletleri umuruna bihakkın vâkıf bulunmuş olduklarından ufak tefek muhaberat için vekâletlerin mütalaasına müracaata lüzum kalmadan iş doğrudan doğruya yapılacaktır dedik ve bu suretle bir teşkilat vücuda getirdik ve bu teşkilatın kadro ve sairesi manzur-ı âliniz olmak üzere tab ve tevzi edilmiştir. Bizim vasıl olduğumuz netice bundan ibarettir. Şimdi, ciddi olarak bu işi yapmak lazım gelirse bunun için yeni bir vekâlet ihdası lazım gelirse, bunun için yeni vekâlet ihdası lazım geleceği kanaatinde bulundular ve bu bapta 132 refikin imzasını havi bir takrirde mevcut olduğunu iddia ettiler. Esasen 132 imzalı bir takrir mevcut olduktan sonra bu, bir kanun mahiyetinde olduğundan bu hususta fazla söz söylemeye lüzum bile kalmayacaktır. Fakat bu işin ciddi surette tutulabilmesi ve diğer bilcümle vekâletlerce de aynı ciddiyetle iş görülerek takip edilebilmesi için böyle müstakil bir vekâlet mi ihdası lâzım gelir, yoksa müdüriyet-i umumiyenin İcra Vekilleri Riyasetine merbut olması mı tercih edilir? Bu hususta mütalaat ve içtihadât muhalif olabilir. Lakin Heyet-i Vekileniz bu ikinci şıkkı daha ziyade muvafık görmüştür. İşlerin bu suretle daha çabuk görülebileceğini ve tebligatın daha çabuk görülebileceğini ve tebligatın daha süratle infaz olunacağını kabul ettiğinden Heyet-i Celilenize ona göre şu kanunu teklif etmiştir.

Yeni bir vekâlet ihdas edilecek olursa, elyevm mevcut olan Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti gibi bir vekâlet ihdas edilmiş olacaktır. Bugün Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletinin taşrada birçok memurları vardır, sıhhiye müdürleri vardır. Bu iş bunların uhdesine tevdi edilecek olursa şimdiye kadar olduğu gibi bu işi daha müessir bir surette halledemeyecekleri kanaatinde bulunduk. Tabii Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti doğrudan doğruya

valilerle ve icap eden makamât-ı askeriye ile muhabere eder. Ancak valiler bu işleri muvazzaf sıhhiye müdürlerine havale ederler ve bu iş daima sıhhiye müdürlerinin uhdesinde kalır. Hâlbuki bu öyle bir iştir ki bunun altından sıhhiye müdürleri çıkamazlar. Buna valisi, polisi, jandarması, şimendiferi velhasıl bilcümle kuva-yı Hükûmet fevkalade himmet göstermelidir ki sevahilimize dökülecek olan şu beş yüz bin Türk ve İslam muhacirin açlıktan ve sefaletten ve sair her türlü felaketten, ızdıraptan helak olmak tehlikesi bertaraf edilebilmiş olsun.

İşte bu işin ciddi tutulabilmesi ve ciddi olarak, takip edilip de yapılması için bu şekli muvafik bulduk. Yoksa kendilerinin zannettikleri gibi pamuk ipliğine bağlanmak kabilinden değildir ve hiç şüphe etmesinler ki bu işi biz de kendi kadar düşündük ve ciddi bir surette hallini iltizam ettik. Artık bu mülahazattan sonra ayrı bir teşkilata vekâlet mi yoksa müdüriyet-i umumiye mi yapmak lazım gelir? Bu, Heyet-i Âlinize aittir. Şurasını da ilaveten arz ederim ki; daha şimdiden bu suretle başlanılmış olan bu işin neticesinde ne kadar çalışsa, efendiler! Muvaffakiyet-i kâmile olamaz. Programımızda da buna dair bir kelime bulunmadığını iddia ettiler. Bilakis biz burada akdettiğimiz ilk hususi içtimada bunu gayet muazzam bir iş olmak üzere telakki ettiğimizi ve günün en mühim bir işi olduğunu ve mesaimizin büyük bir kısmının buna masruf olacağını söylemiştim. Şimdiden, daha işe başlamadan böyle tenkidâta başlanılmıştır. Şunu tekrar arz ederim ki; eğer yeni bir vekâlet ihdas edecek olursanız bendeniz şahsen memnun olacağım. Bunu açık olarak söylüyorum.

Celal Nuri Bey (Gelibolu)- Efendim! Fethi Beyefendi Hazretleri Kanun-ı Esasi Encümeninin nokta-i nazarına temayül buyurmalarından dolayı kendilerine arz-ı şükran eylerim. Filvaki Hükûmette iskân ve imar mesailini takrire vâzıu'l-imza olan yüz otuz dört refik gibi aynı derece-i samimiyette ve aynı derece-i ciddiyette telakki buyurmuştur. Buna hiç şüphemiz yoktur. Hatta İmar ve İskân Müdüriyet-i Umumiyesinin Heyet-i İcraiye Vekâletine merbut bulunması hakkındaki fikirleri de bir hüsn-i nazara delalet eder.

Heyet-i İcraiye Vekâleti nev-umma diğer vekâletlerin mercii bulunduğundan vereceği emir, tabiidir ki Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletinin vereceği emirden daha nafi olur. İşte bu hikmete mübtenidir ki; kendileri de bu müdüriyet-i umumiyeyi İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine rabt etmişlerdi. Fakat ortada iki mesele vardır. Bu iki meseleye nazar-ı dikkati atfedecek olursak bir imar ve iskân vekâleti ihdasını tercih ederiz.

Malum-ı âlîniz olduğu üzere ortada bir İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti makamı vardır. Bu makam bir nezaret değildir. Bir vekâlet değildir. Vaktiyle sadaret makamının kendisine merbut ve mülhak devairi vardı. Mesela Vilayât-ı Mümtaze Müdüriyeti gibi başlı başına bir işle muvazzaf ve yalnız teşrifata müteallik olmayan bir daire mevcut idi. Hâlbuki şimdiki halde İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinin başlı başına bir Fransızca ıstılahı ile bir portföyü yoktur. Başvekâlet veya İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti ne ile iştigal eder? Bu mesele biraz iştibahı mucip olmuştur. Geçen devreden kalan azanın malumu olduğu üzere 14 Nisan 1339 tarihli 34. içtimada Saruhan Mebus-ı Muhteremi Reşad Beyefendi'nin verdiği bir takrir üzerine İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti makamının vazifesi takarrür etmişti. Resmî zabıt ceridesi şöyle yazıyor:

"Reis - Bu takriri kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir."

Tasdii mucip olmamak için zabıt ceridesinden bu baptaki müzakerâtı okumayacağım. Fakat karardan müsteban olduğuna nazaran İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinin iki vazifesi vardır. Birinci vazifesi; İcra Vekilleri Heyeti ile Büyük Millet Meclisi arasında vasıta olmak, ikinci vazifesi de vekillerin merci-i istişarîsi olmaktır. Bu takririn ve kabul edilen kararın neticesi budur. Binaenaleyh İcra Vekilleri Reisi olarak intihap ettiğimiz zat şu işe Meclis tarafından memur edilmiştir. Denilirse bu takrirde İcra Vekilleri Riyasetinde mülhak bir dairenin bulunmaması lazım gelir. İmar ve iskân işini -ki Hükûmetin yeni işleridir- eski kadrolar mucibince tedvir edecek olursak müşkülata duçar olacağız. Çünkü devletin bir alelade vezaifi vardır. Bir de fevkalade vezaifi vardır. Bugün alelade mesailin haricince çıkan bir mesele zuhur etmiştir. Bu meselenin ehemmiyetini hatta derece-i azametini beyefendi izah buyurmuşlardır. Fethi Bey biraz bed-bin bulundular. Bendeniz Fethi Beyefendi'nin bu bed-binliğine iştirak edemem. Ehliyet ve faaliyetleri cümlece müsellemdir. Zannederim, bu bed-binliğe hacet bırakmazlar ve dilhahımız veçhile bu işi tedvire muvaffak olurlar. Umur-ı devlet mevzubahis

olunca fevkalade teşkilatın vücut bulması vaciptir. Nitekim bir aralık İngiltere'de vekâletlerin adedi -muharebe zamanında- kırk sekizi bulmuştur demiştim. Pek muhterem arkadaşım Ferid Bey altmış küsura baliğ olmuştur dediler. Ve bendeniz de bunu tasdik ettim. Başka yerlerde imar ve iskân gibi mesailin zuhurunda İmar ve İskân Vekâleti ihdas edilmiştir. Hatta Almanya'da da böyle olmuştur. Ruslar Garbî Prusya'ya duhul ettikleri vakit orası için de vekâletler ihdas edilmiştir. İtalya'da da, Avusturya'da da, her yerde bu gibi vekâletler olmuştur. Hatta bazı memleketlerde akıl ve hayale gelmeyen bazı işler için vekâletler ihdas edilmiştir. İtalya'da mütekaidîn-i askeriyenin adedi pek çoğaldığından, münhasıran mütekaidîn-i askeriye için bir organizasyon vücut bulmuştu. İngiltere'de ne vakit mühim bir vazife zuhur ederse o mühim vazife için mühim ve muvakkat bir vekâlet ihdas olunur. Muharebe esnasında propaganda, umur-ı havaiye, iaşe, tahtelbahirler nezaretleri gibi birçok işler zuhur etmiştir. Bundan çıkaracağımız bir netice vardır; bu vezaif, alelade vezaif-i Hükûmetin farkına geçtiğinden hiçbir vekâletin kadrosuna dâhil olamaz; münhasıran, vazifesini, ehliyetini, iktidarını, vaktini buna hasredecek mesul bir makam lazımdır. Bu vekâletler daimi olduğu gibi muvakkat de olabilir. Muvakkat vekâletler bittabi o işin zevaliyle zail olur. Binaenaleyh ona lüzum kalmaz. Vaktiyle bizde de bir İaşe Nezareti teşkil edilmişti. Bunun içindir ki biz hiç salahiyeti olmayan İcra Vekilleri Riyasetine bu makamı rabt edecek olursak o hâlde hukuk-ı esasiyemizde yeni bir nokta-i nazarı kabul etmiş olmaklığımız lâzım gelecek. İcra Vekilleri Riyaseti Reşad Bey'in takriri mucibince şu arz ettiğim iki vazifeden maada bir de bu vazife ile muvazzaf olacaktır. İmar, iskân, mübadele mesaili çok mühim ve pek mahlût bir iş olduğundan valilere ve sair memurine, rüesa-yı askeriyeye emir verecek bir makamın taht-ı emrinde bulunması lazım gelir. Hâlbuki başka bir misal ile sadedi başka bir tarafa nakledecek olursak Fethi Beyefendi'nin bu endişeleri de doğru olmadığı meydana çıkar. Hiç şüphesiz ki muharebe esnasında umur-ı askeriye fevkalade mühim bir iştir. Umur-ı askeriyenin başında bulunanlar mesela Müdafaa-i Milliye Vekili, her tarafa emir vermek ve hatta kendine merbut olmayan valilerle de muhabere etmek ve onlara emir vermek salahiyetini haizdir. O hâlde tıpkı buna yakın bir hâl hâsıl oluyor. Seferberlik ve harp, fevkalade bir hâl ise iskân ve imar da fevkalade bir hâldir. O hâlde Fethi Beyefendi'nin nazariyelerine tabiiyet etmiş olsaydık umur-ı askeriyeyi de mülhak bir daire olmak üzere İcra Vekilleri Riyasetine vermemiz lazım gelirdi. Hâlbuki Müdafaa-i Milliye Vekâleti ayrıca bir vekâlettir ve öyle tedvir edilebilmiştir. Demek ki bunun da ayrı bir vekâlet olması bu işin hüsn-i suretle tedvirine mani değildir; mani olmayınca, bizim de hukuk-ı esasiye sadedinden çıkmayarak mevcut vekâletlere fazla bir vazife vermeyerek ve İcra Vekilleri Riyasetinin şu 34. İçtimada tayin edilen vazife ve salahiyetini aşmayarak bunu doğrudan doğruya bir vekâlet-i müstakile hâlinde idare etmemizde büyük bir menfaat vardır. Bu menfaatin pek büyük olduğunu Fethi Beyefendi tasdik buyurdular. O hâlde biz niçin usul-i meriyeye ve başka yerlerde cari olan usule ve teamüle muhalif olarak bunu bir vazife-i mühimme olmak üzere bir müdüriyet-i umumiye hâlinde ihdas edelim? Zaten Meclisin de temayülü 134 imzalı bir takrirden de anlaşıldığı üzere bir vekâlet ihdası yolundadır. O hâlde bu vekâlet-i müstakileyi ihdas edecek olursak -ki vekâletine de Fethi Beyefendi'nin geçmesi pek muhtemeldir- işi pek kolay halletmiş oluruz. Teşevvüşâta mahal kalmaz. Bu vazifenin mesuliyetini dûş-ı hamiyetine almış bir zat karşısında bulunuruz ve bunu mesul addederiz. Yoksa bu işi diğer mülhak devair gibi halletmeye kalkışırsak diğer mülhak devairin başına gelenler bunun da başına gelir. Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti sıhhiye ve muavenet-i içtimaiye işlerinin her ikisine de memur olduğu hâlde sıhhiye vazife-i asliye, muavenet-i içtimaiye vazife-i taliye gibi telakki edilmiştir. Binaenaleyh o vekâlet bu işi görememiştir. Eğer bu imar ve iskân vazifesini bu daireye rabt edecek olursak aynı dertten kurtulamayız. Kanun-ı Esasi Encümeni bu hususta musırdır ve pek taaccüp ediyorum ki Muvazene-i Maliye Encümeni bu nokta-i nazarı kabul etmemiştir.

Necati Bey (İzmir) - Kabul etmiştir.

Celal Nuri Bey (Gelibolu) - Öyle ise mesele yoktur.

Avni Bey (Bozok) - Bir sual soracağım efendim. Beyefendi! Bu teşkili arzu olunan vekâletin taşralarda teşkilatı olacak mıdır? Bu mühim bir meseledir. Eğer teşkilatı olmayacaksa diğer vekâletlerin memurlarını nasıl tecziye ettirecek, nasıl emir verecek?

Celal Nuri Bey (Gelibolu) - Efendim! Bu Kanun-ı Esasi Encümenine taalluk etmeyen bir meseledir.

Avni Bey (Bozok) - Yâ kanun tayin edilecek denilmiş.

Ferid Bey (Kütahya) - Efendim Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti mi, Müdüriyeti mi teşkil edelim? Hiç şüphe yok ki Kanun-ı Esasi Encümeni Reis-i Muhteremi (Reis değil, mazbata muharriri sesleri) Mazbata Muharriri Bey'in söylediği veçhile orta yerde icra edilecek bir iş olduktan sonra bu işi deruhte edecek bir makam-ı resmî lazımdır. Bu makam-ı resmînin vekâlet olması şüphesiz ki daha makuldür, daha mantıkîdir. Fakat Muvazene-i Maliye Encümeninde Heyet-i Vekile Reis-i Muhtereminin huzuruyla cereyan eden müzakerât esnasında bunun müdüriyet-i umumiye şeklinde tespit edilmesinin bazı fevaidi tezekkür ve mülahaza edildi. Bu faidelerden en büyüğü bu müdüriyet-i umumiyenin mülhak bir bütçe ile idare edilmesi keyfiyetidir. Eğer bir vekâlet teşkil edilecek olursa bu vekâlet, diğer vekâletler gibi muvazene-i umumiyeye dâhil olacak bir bütçeye malik olacaktır. Fakat müdüriyet-i umumiye şeklinde tertip edilecek olursa -ki Hükûmetin teklifi bu merkezde idi; bunu mülhak bir bütçe ile idare edelim dediler- o hâlde bütçenin farki kendisine mahsus varidat ve masarıfı bulunmayacaktır. Bilfarz muvazene-i maliyeden Heyet-i Celilenize takdim edilen mazbatada gösterildiği veçhile üç milyon küsur lira tahsis edilmiştir. Şimdi bu üç milyon küsur lirayı muvazene-i umumiyeden lüzum ve ihtiyaç hâsıl oldukça havalelerle peyderpey almak meselesi var. Bir de bu üç milyon lirayı müdüriyet-i umumiye doğrudan doğruya alıp kendi kasasına koyup istediği gibi sarf etmesi meselesi vardı. İşte muvazene-i umumiyeden bu parayı muavenet suretiyle alarak kasasında saklayıp istediği ve lüzum gördüğü anda sarf edebilmesi suhuleti dolayısıyla bunun müdüriyet-i umumiye şeklinde olması müzakere esnasında kararlaştırılmıştı. Fakat mademki rüfeka-yı muhtereme bunun müdüriyet-i umumiye yerine vekâlet suretinde idaresini ve bir vekâlet ihdasını teklif ve tavsiye buyuruyorlar; Muvazene-i Maliye Encümeninin bu hususta bir itirazı yoktur. Çünkü müdüriyet meselesinin teşkili hâlinde dahi Heyet-i Celilenize takdim edilen kanunda dahi gösterildiği veçhile bu müdüriyet Heyet-i Vekile Riyasetine merbut olmak ve Heyet-i Vekile Riyasetinin mesuliyeti tahtında olmak üzere hukuk-ı esasiye nokta-i nazarından teamüle alınması lazım gelen cihet zaten nazar-ı dikkate alınmıştı. Şimdi efendiler! Mesele gayet basittir. Müdüriyet-i umumiye ihdas edilmiştir diyeceğiz. Müdür-i umumi diyeceğimiz yerde müsteşar diyeceğiz. İmar müdürü diyeceğimiz yerde, müdür-i umumisi diyeceğiz. Yani yapılacak mesele gayet basit bir tadilden ibarettir. Mademki Heyet-i Celileniz bu tarzda vekâlet ihdasını daha muvafık bulmaktadır. Bu hâlde, bize celsenizin arasında yarım saat müsaade edersiniz. Bu müddet zarfında Muvazene Encümeni, toplanırız, Heyet-i Celilenizin arzusu dâhilinde tadilat icra eder ve yine bugünkü celsede Heyet-i Celilenize arz ederiz.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim! Bu layihada Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletinin İskân Müdüriyet-i Umumiyesi bu İmar Vekâleti teşkilatında vekâlete rabt ve ilhak ediliyor; sonra o müdüriyetin bakiye-i tahsisatı da buraya ilave ediliyor; şu hâlde Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletindeki İskân Müdüriyet-i Umumiyesi suret-i mutlakada kalkmış bulunuyor.

[Mabadı gelecek nüshada]

Müzayedeler

Adapazarı kazasının Akyazı nahiyesi dâhilinde Alaağaç karyesi civarında Akhisar tepesinde iki buçuk dönüm arazi-i emiriyede vaki ebniye ve kaldırım taş ocağında beş sene imalatta bulunulmak ve mezkûr ocaktan ihraç edilecek taşlardan iki yüz elli kilo itibarıyla beher çekisinden alınmakta olan beş kuruş rüsum-ı nisbiye tezyit edilmek üzere 19 Teşrinisani 1339 tarihinden itibaren yirmi gün müddetle Kocaeli vilâyetince müzayede vaz edilmiş olduğundan talip olanların vilâyet-i mezkureye veya Ankara'da Meadin Müdüriyet-i Umumiyesine müracaat eylemeleri.

Zayi‘-i Kâbile Şahadetnamesi

Tıp Fakültesi Seririyat-ı Viladiyesinden istihsal etmiş olduğu kabilelik şahadetnamesinin Yalova'nın Yunanlılar tarafından işgalini müteakip eşyası meyanında zayi olduğuna dair şayan-ı ihticâc vesika ibraz eden Priştine'de mütevellit Zekiye bint-i Hurşid Hanım'a nüsha-i saniye itası takarrür ettiğinden hükmü olmayan 8 Mayıs 1327 tarih ve 61 numaralı nüsha-i evveli her kimin yedinde zuhur eder ise hemen istirdat ile Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletine irsali ve hâmilinin kefalet-i kaviyeye raptı ile isminin inbası bilumum alakadarâna ilan olunur.

27 Teşrinisani Tarihli Encümen-i Memurin Kararıyla Mütekaidîn ve Mazulîn ve Eytam ve Eramile Tahsis Kılınan Maaşât

2122	Mülga Ticaret ve Ziraat Nezareti Heyet-i Teftişiye Müdürü Reşad Bey	Tekaüt
2120	Konya Merkez Kadısı Mehmed Emin Efendi	Tekaüt
484	Van Nüfus Müdür-i esbakı Sadık Efendi	Tekaüt
584	Merkez-i Hakani Emaneti Senedât Mümeyyizi İbrahim Efendi: (Tashihen zam)	Tekaüt
335	Dersaadet ve Mülhakatı Düyun-ı Umumiye Muhafaza Memurluğundan mütekait Mehmed Muhsin Efendi: (İadeten tahsis)	Tekaüt
350	Aydın Sancağı Muhasebe Kalemi Liva Kâtibi Mehmed Emin Efendi: (İadeten tahsis)	Tekaüt
138	Urla Orman Muamelât Memuru Ahmed Efendi	Tekaüt
503	Şehremaneti Tahmin Komisyonu Azasından Ahmed Cemal Efendi	Tekaüt
309	Sabık Mabeyn İmamı Hafiz Muhyiddin Derviş Efendi	Tekaüt
304	Nusaybin Kazası Tapu Memur-ı esbakı Abdulkadir Efendi	Tekaüt
546	Kastamonu Nüfus Müdürü Hüseyin Hüsnü Efendi	Tekaüt
380	Maden Kazası Sandık Emini Behçet Efendi ailesi	Tekaüt
120	Sandıklı Posta ve Telgraf Merkezi Çavuşu Tahir Efendi ailesi	Tekaüt
200	İstanbul Eyüp Sultan Camii-i şerifi Kürsü Şeyhi Ali Efendi ailesi	Tekaüt
160	İstanbul Beyoğlu Telgrafhanesi Muhabere memurlarından Mehmed Sabri ailesi	Tekaüt
160	Merzifon Nüfus Memur-ı sabıkı Ömer Efendi ailesi	Tekaüt
40	Grebene Telgraf Muhabere Memuru İsmail Hakkı Efendi zevcesi	Tekaüt
64	Hersek Rüsumat Memuru Hüseyin Şükrü Efendi kerimesi	Tekaüt
40	Diyarbakır Merkez Defter-i Hakani Kâtibi Abdurrahman Efendi kerimesi	Tekaüt
274	Alucra Naib-i sabıkı Ahmed Necib Efendi ailesi	Tekaüt
174	Niksar Arazi-i seniyye Müdürü Hüseyin Efendi kerimesi	Tekaüt
200	Keşan Tapu Memur-ı sabıkı Mehmed Tevfik Efendi ailesi	Tekaüt
200	Cizre Tapu Memuru Seyfeddin Efendi ailesi	Tekaüt
80	Edirne Bidayet Ceza Başkâtibi Ahmed Midhat Efendi ailesi	Tekaüt
313	Mekteb-i Mülkiye Dâhiliye Müdürü Hüseyin Hüsnü Efendi ailesi	Tekaüt
120	Ünye Tapu Memur Refiki Ali Efendi ailesi	Tekaüt
92	Hayrabolu Bidayet Mahkemesi Müstantik Kâtibi Yahya Necati Efendi ailesi	Tekaüt
160	Manisa Orman Satış Memuru Hüsnü Efendi ailesi	Tekaüt
266	Gemlik Mal Müdür-i sabıkı Mahmud Niyazi Efendi ailesi	Tekaüt
200	Mülga Meclis-i Ayan Hademesinden Hüsnü Efendi ailesi	Tekaüt
240	Hassa Kazası Mal Müdür Muavini İbrahim Hakkı Efendi ailesi	Tekaüt

218	Eskişehir Bandrol Memuru Mehmed Şevket Efendi ailesi	Tekaüt
195	Galata Polis Mukayyidi Mehmed Ziya Efendi ailesi	Tekaüt
242	Karahisar-ı Sahib Vergi Vukuat Kâtibi Ali Rıza Efendi	Tekaüt
41	Burdur Mekteb-i İdadisi Muallimîn-i sabıkasından Ahmed ailesi	Tekaüt
529	Adana Vilâyeti Emlak-ı Emiriye Müdürlüğünden mütekait Ahmed Fevzi Efendi ailesi	Aile
112	Ermenek Posta ve Telgraf Müdürü Nureddin Efendi zevcesi	Aile
228	İzmir Rüsumat Müdüriyeti Tahrirat Kâtibi Salih Efendi ailesi	Aile
230	Kirmasti Mal Müdürü Ali Osman Efendi ailesi	Aile
200	Dolmabahçe Saray bekçilerinden Bekir Ağa ailesi	Aile
32	Evkaf Muhasebe Ketebesinden Mahmud Nedim Efendi ailesi	Münakale
80	Nusaybin Kadı-i sabıkı Bekir Efendi ailesi	Münakale
13	Fener Merkezi Müvezzii Hüseyin Raşid Efendi zevcesi	Münakale
29	Edirne Temettü Kâtibi Mehmed Efendi ailesi	Münakale
228	Kereste Gümrüğü Müdürü Cemal Efendi ailesi	Münakale
11	Akşehir Posta ve Telgraf Merkezi Müvezzii Ali Efendi kerimesi	Münakale
33	Şamdanî Mustafa Efendi ailesi	Münakale
5	Midyat Tahsildarı Abdülmecid Efendi zevcesi	Münakale
137	Edirne Mühendisi Abdurrahman Zeki Bey ailesi	Münakale
29	Tekfurdağı Başkâtibi Abdulkadir Efendi zevcesi	Münakale
417	Maliye Nazırı Nazif Paşa ailesi	Münakale
15	Adana Polis Memuru Mahmud Efendi zevcesi	Münakale
2	Cizre Merkezi Müvezzii Süleyman Efendi zevcesi	Münakale
2700	Makriköyü'nde Siyavuş Paşa Numune Mektebi muallimlerinden Süleyman Vasıf Efendi ailesi	İkramiye
500	Tekfurdağı Evkaf Kâtibi İbrahim Efendi ailesi	İkramiye
3000	Gelibolu Nafia Kondüktörü Ata Efendi ailesi	İkramiye
1000	İstanbul Tevkifhane Tabibi Abdullah Vasıf Bey	Mazuliyet
583	Manisa Polis komiserlerinden Mehmed Fevzi Efendi	Mazuliyet
583	Mülga Adliye Umur-ı Cezaiye Müdüriyeti Tetkikat-ı Kanuniye Mümeyyizi Nazif Efendi	Mazuliyet
500	Biga Müstantik-i sabıkı Ahmed Raşid Efendi	Mazuliyet
266	Mülga Nüfus İdare-i Umumiyesi İkinci Sınıf hulefasından Muharrem Remzi Efendi	Mazuliyet
400	Ankara Sahra Postahanesi Nakliye Memuru Abdurrahman Efendi	Mazuliyet
166	Dersaadet Büyükdere Maliye Tahsil Şubesi Muakkibi Receb Efendi	Mazuliyet
250	İstanbul Vilâyeti Seyyar Yedinci Şube Tahakkuk Memuru Ali Rıza Efendi	Mazuliyet
116	Bursa Mudanya Ciheti Çavuşu Salim Sırrı Efendi	Mazuliyet
333	Mülga Defter-i Hakani Sicil Kalemi ketebesinden Şefik Efendi	Mazuliyet
100	Kürtün Nahiyesi Müdür-i sabıkı Ahmed Hamdi Efendi	Mazuliyet
1666	Mülga Dâhiliye Birinci Sınıf müfettişlerinden Hüseyin Hüsnü Bey	Mazuliyet
1000	Edirne Merkez Müfettişi Osman Hilmi Bey	Mazuliyet
1000	İzmir Nüfus Müdürü Hasan Efendi	Mazuliyet
266	İstanbul Tetkik-i Mesahif ve Müellefât-ı Şeriye Azasından Mehmed Salih Efendi	Mazuliyet
800	Mülga Aşair-i Muhacirîn Müdüriyet-i Umumiyesi Evrak Dosya Memuru Cemil Efendi	Mazuliyet
150	Orhangazi Bidayet Mahkemesi Zabıt ketebesinden Hacı Ahmed Fethi Efendi	Mazuliyet

500	Hazine-i Hassa Mefruşat İdaresi Başkâtibi Ahmed Edib Efendi	Mazuliyet
250	Mülga Ziraat Bankası İdare-i Umumiyesi Refik-i evveli Sadeddin Efendi	Mazuliyet
750	Mülga Ticaret ve Ziraat Nezareti Kalem-i Mahsus Müdür Muavini Osman Timur Efendi	Mazuliyet
200	Mülga Maliye Muhasebe-i Umumiye Hesabât-ı Atika ketebesinden Mahmuhd Mesud Efendi	Mazuliyet
200	Varidat Evrak Kalemi ketebesinden Mehmed Tevfik Efendi	Mazuliyet
1000	Ankara Evkaf Müdür-i sabıkı Ali Rıza Bey	Mazuliyet
200	Emlak-ı Emiriye İkinci Kalem ketebesinden Mustafa Zeki Efendi	Mazuliyet
500	Adalar Fırka-i Tahririyesi Birinci Mukayyidi Mehmed Mazhar Efendi	Mazuliyet
216	Karahisar-ı Sahib Mahkeme-i Şeriye ketebesinden Ahmed Lütfi Efendi	Mazuliyet
1000	Mülga Dâhiliye Nezâreti Mülkiye müfettişlerinden Mehmed Emin Bey	Mazuliyet
166	İstanbul Fener Maliye Tahsil Şubesi Muakkibi Hüseyin Fazlı Efendi	Mazuliyet
1666	Hakkâri Mutasarrıf-ı sabıkı İbrahim Fevzi Bey	Mazuliyet
750	İstanbul Birinci Divan-ı Harp Zabıt Kâtibi Osman Efendi	Mazuliyet

Ankara Matbuat ve İstihbarat Matbaası

RESMÎ CERİDE

Pazar
---
30 Rebiyülahir 1342
9 Kânunuevvel 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş
Taşra için seneliği 465 kuruştur
Taşra için altı aylığı 235 kuruştur

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 47 *Türkiye Cumhuriyetinin Resmî Gazetesidir.* ***Sene: 1***

Kanunlar

Numarası: 377

Emniyet Sandığı 1339 Senesi Bütçe Kanunu

Madde 1- 1 Mart 1339 tarihinden gaye-i Şubat 1340 tarihine kadar imtidat eden 1339 sene-i maliyesi zarfında Emniyet Sandığınca hâsıl olacak varidat merbut (A) cetvelinde gösterildiği veçhile 231,000 lira tahmin olunmuştur.

Madde 2- Emniyet Sandığının 1339 sene-i maliyesi maaşât ve masarifi için işbu kanuna merbut (B) cetvelinde irae olunduğu veçhile 45,224 lira tayin edilmiştir.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 4- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına İktisat Vekili memurdur.

22 Rebiyülahir 1342 ve 1 Kânunuevvel 1339

Emniyet Sandığı

(A) Cetveli

Fasıl	Madde	Nev-i varidat	Lira
1	1	İkrazât ve matlubât-ı muhtelife faizleri	182000
	2	İkrazât Komisyonu	32000
	3	Varidat-ı muhtelife	16000
		Yekûn-ı umumi	231000

(B) Cetveli

Fasıl	Madde	Nev-i muhassasat	Lira
1		Maaşât	
	1	Müdür ve muavin maaşâtı	6384
	2	Müstahdemîn ücurâtı	4438
		Birinci faslın yekûnu	10812
2		Masarıf	
	1	Kırtasiye	350
	2	Evrak ve defatir-i matbua	1400
	3	Tenvir ve teshin	1000
	4	Melbusât	280
	5	Müteferrika	1250
	6	Takibat	6000
	7	Demirbaş çürütme payı	350
	8	Masarif-i gayr-ı melhuza memurin ve müstahdemîn hastalık ve vefat ve sinni ilerlemek hasebiyle hizmetten çıkarılmak gibi ahvalde ianât ve ikramiye ile masarif-i fevkaladeye verilmek üzere	2000
		İkinci faslın yekûnu	12630
3		Tahsisat-ı fevkalade-i şehriye	12482
4		İkramiye	5300
		Yekûn-ı umumi	45224

Numarası: 378

Evkaf Bütçesine Fasl-ı Mahsus Olarak İki Yüz Elli Bin Lira Tahsisat İlavesine Dair Kanun

Madde 1- Vilayât-ı müstahlasadaki âbidat-ı İslâmiye ve mebani-i vakfiyenin tamir ve ihyalarıyla İstanbul'daki dördüncü vakıf hanın ikmal-i inşaatına karşılık olmak üzere iki yüz elli bin liranın sarfına Evkaf Vekâletine mezuniyet verilmiştir.

Madde 2- Sarfına mezuniyet verilen işbu iki yüz elli bin lira vekâlet-i müşarünileyha bütçesine fasl-ı mahsus şeklinde ilâve olunacak ve gayr-i ez sarf bakiyesi gelecek sene-i maliye zarfında dahi devren sarf edilecektir.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteber olup icra-yı ahkâmına Şer'iye ve Evkaf Vekili memurdur.

22 Rebiyülahir 1342 ve 1 kânunuevvel 1339

Kararlar

Hariciye Vekâleti

Ahiren ihdas olunan Londra Mümessilliği Müsteşarlığına Umur-ı Siyasiye Müdür-i Umumisi Hikmet, Başkitabete Müdüriyet-i Umumiye Birinci Şube Müdürü Kemal, İkinci Kitabete Mülga Nezaret Londra Sefareti İkinci Kâtibi

olup sefarethane muhafızlığını ifa etmekte bulunan Mehmed Ali Şevki ve Üçüncü Kitabete İngilizce Mütercimi Orhan Beyler tayin kılınmıştır.

§ Gümrü Şehbenderliği Kançılarlığına Mekteb-i Hukuk mezunlarından Fazıl Rıza Bey tayin kılınmıştır.

İşbu kararnamelerin icrasına Hariciye Vekili memurdur.

2 Kânunuevvel 1339

Hariciye Vekili ve Başvekil:

İsmet

Türkiye Reis-i Cumhuru:

Gazi Mustafa Kemal

Tayinler

Dâhiliye Vekâleti

Çorum Valisi Baha Bey'in azliyle yerine vekâleten Develi Kaymakamı Cevdet ve Kengırı Valisi Hilmi Bey'in azliyle yerine vekâleten Hüseyinabat Kaymakam-ı sabıkı Muhib, Çanakkale Valisi Rami Bey'in azliyle yerine Aydın Valisi Hüsnü ve Aydın Vali Vekâletine de Nazilli Kaymakamı Ziya, Burdur Valisi Suad Bey'in azliyle yerine Ergani Madeni Mutasarrıf-ı sabıkı Faik ve münhal bulunan Siirt Valiliğine Elbistan Kaymakamı Arif Beylerin tayinleri icra kılınmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Müzakereleri

Otuz Beşinci İçtima

[Geçen Nüshadan Mâbad]

Ferid Bey (Kütahya) - Evet efendim.

Süleyman Sırrı Bey (Devamla) - Pekâlâ! İcra Vekilleri Kanununun bir maddesi veçhile Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti denilen o vekâletin sıhhiye adı ne oluyor, Muavenet-i İçtimaiye ne oluyor?

Ferid Bey (Kütahya) - Efendim! Muavenet-i İçtimaiye denildiği vakit yalnız imar ve iskân meselesi değildir. Zaten Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti, vezaifine ilaveten darüleytamların vesairenin de vekâlete raptı suretiyle gösterilmiştir ki sıhhiye meselesinden maada diğer meselelerle de işgal edilmektedir. Bununla beraber Muvazene-i Maliye Encümeni bu ciheti, yani Sıhhiye Vekâletinde kalacak muavenet-i içtimaiye faaliyetinin hudut ve derecesi hakkındaki müzakereyi Sıhhiye Vekâletinin bütçesine talik etmiştir. Sıhhiye Vekâletinin bütçesi henüz tetkik edilmemiştir. Binaenaleyh tetkik esnasında imar ve iskân kısmı alındıktan sonra baki aksamı ne suretle tertip edilmesi icap edeceğini Muvazene-i Maliye Encümeni ifa edecektir.

Mazhar Bey (Aydın) - Paşa Hazretleri! Usul hakkında bir kelimeye müsaade buyurur musunuz?

Reis - Başkasına söz verdim efendim.

Ferid Bey (Kütahya) - Esası reye koyunuz efendim.

Ragıb Bey (Kütahya) - Efendim! İcra Vekilleri Reis-i Muhteremi Fethi Beyefendi vekâlet için taraftar olduklarını beyan buyurdular. Muvazene-i Maliye Encümeni de vekâlet için taraftar bulunuyor. Binaenaleyh, hemen ortada düşünülecek bir mesele yok gibidir. Mesele halledilmiş bitmiştir. Müdüriyet-i umumiye bertaraf edilmiştir. Birçok rüfekanın verdiği takrir mucibince doğrudan doğruya vekâlet meselesinin mevzubahis olması ve müzakere edilmesi icap eder. Ancak gerek Fethi Beyefendi gerek Muvazene-i Maliye Encümeni Reis-i Muhteremi Ferit Beyefendi aynı zamanda müdüriyet-i umumiyeye ait nokta-i nazarlarını dahi serdettiklerinden bendeniz de kısaca vekâlete ait, vekâletin lüzum-ı ihdasına ait nokta-i nazarımı arz edeceğim. Efendiler devletin hiç bir teşkilatı olmadığını farz edelim. Fakat millete yirmi bin kişilik bir ordu olduğunu da tasavvur edelim Ne yapacağız? Bu yirmi bin kişinin ihzarı için bir Müdafaa-i Milliye Vekâleti teşkiline lüzum olacak ve derhal Müdafaa-i Milliye Vekâleti namıyla bir vekâlet teşkil edeceğiz ya! Buna zerre kadar şüphe var mı efendiler? Düşününüz ki velev muvakkat bir zamana ait olsun bugün memleketimize beş yüz bin kişilik bir muhacir kafilesi geliyor. Bunun üç yüz bin kişisi aç ve çıplaktır. Binaenaleyh yirmi bin kişilik, elli bin kişilik, yüz bin kişilik bir ordu değil, ondan çok mühim ve çok muaddal ve muazzam bir mesele karşısında bulunuyoruz. Bu meseleyi herhâlde layık olduğu azametle mütenasip bir teşkilata tabi tutmaz isek herhâlde netice çok fena ve müessif olur; buna zerre kadar şüphe yok. Şu kısa maruzatımla dahi sabit olmaktadır ki bu muazzam iş için suret-i daimede bir vekâlet lâzım ve elzemdir. Ancak efendiler! Burada vekâletin diğer vekâletlerle münasebeti ve vekâletin salahiyeti mevzubahis olmuştur. Bendeniz bu hususta gerek vekâlete taalluk edecek talimat ve nizamnameleri ve gerek bu vekâlete ait kanun layihalarını tanzim edecek zevatın ehemmiyetle nazar-ı dikkatlerini celp ederim. Evvela teşkilatı lâzım olduğu kadar mühim ve vâsi yapsınlar. Çünkü iş çok muazzam ve vâsidir. Saniyen vekâletlerle temas ve muamelâtta doğrudan doğruya İmar ve İskân Vekâletinin çok mühim ve vâsi salahiyeti olmalıdır. Efendiler. Zira eğer bu imar ve iskân meseleleri de öteden beri devletin bütün masalihini muattal bir hâle getirmeye saik olan usul ve merasime tabi olarak yürütülmek istenilirse, maalesef vakit yoktur. Muhacirîn gelir, iaşe için Maliye Vekâletinden havale beklerler. Sonra efendim! Bir köy, birtakım ebniye yapılacaktır, kış geliyor, İktisat Vekâletiyle, Orman Müdüriyetiyle mütemadiyen muhabere edilecektir. Bu şerait altında olacak olursa vekâletten de, müdüriyet-i umumiyeden de hiçbir fayda hâsıl olmaz. En ziyade nazar-ı dikkate alınacak şey vekâletin salahiyeti ve teşkilatının bu vazifeyi ifa edecek derecede kâfi olmalıdır. Benim mütalaam budur.

Reis - Buyurun Mazhar Bey! Usul hakkında söyleyeceksiniz.

Mazhar Bey (Aydın) - Esasen Dâhiliye Vekili Beyefendi Hazretleri nokta-i nazarlarında tamamen ısrar etmediler. Muvazene-i Maliye Encümeni de yüz otuz dört arkadaşının teklifine taraftar olduklarını ve kendilerine iade buyurulmasını teklif ettiler. Binaenaleyh aleyhte söz söyleyecek olmadığı anlaşıldı. Esası reye koyduktan sonra Muvazene-i Maliye Encümenine havalesi lazım gelir müzakere kâfidir. Bu bapta bir takrir takdim ettim.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Müsaade buyurun! Ben layiha sahibiyim, söz istiyorum.

Reis - Müzakerenin kifayeti hakkında takrir var. (Kâfi sesleri) Kifayeti rey-i âlînize vaz edeceğim.

Hilmi Bey (Zonguldak) - Müsaade ediniz Paşa Hazretleri! Bendeniz layiha sahibiyim.

Reis - Müzakerenin kifayeti aleyhinde mi söyleyeceksiniz?

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Müsaade buyurunuz! Bendeniz layiha sahibiyim.

Reis - Efendim! Layihanızı maddelere geçildiği vakit müdafaa edebilirsiniz. Müzakerenin kifayeti hakkında bir takrir verilmiştir. Aleyhinde mi söyleyeceksiniz?

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Evet efendim!

Reis - Ancak bu maksatla söz verebilirim.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Efendim! Kifayet-i müzakere aleyhinde söylemek mecburiyetinde kaldım. Bendeniz ayrıca bir layiha vermiş olmaklığım hasebiyle buna ait kısacık izahatimin makam-ı riyasetçe ve arkadaşlarım tarafından da dinlenmesini rica ediyorum. Çünkü arkadaşların lehü'l-hamd ve'l-minne hakikaten rahmanî bir surette vücuda getirdikleri layiha cidden şayan-ı teşekkürdür; Lakin pek nakıstır. Fakat efendiler; acizleri tecrübeme istinaden söyleyeceğim, beş on kelimelik izahı dinlemenizi rica edeceğim.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Paşam! Bir sual soracağım.

Reis - Müsaade buyurunuz. Heyet-i Umumiyesinin müzakeresinin kifayetini kabul edenler. Lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir efendim. Şimdi Saruhan Mebusu Reşad Bey ile 133 refikinin bir takriri var; okuyacağız.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Yalnız onlar da zannederim ki esası bu suretle kabul ediyorlar.

Ferid Bey (Kütahya) - Paşa Hazretleri! Takririn teferruatı var.

Reis - Bir kere takriri okuyalım sonra teferruatı görüşürüz.

Riyaset-i Celileye

Esbab-ı Mucibe Mazbatası

Malum olduğu üzere bugün Heyet-i Devleti en ziyade meşgul eden mesele mübadele, imar ve iskândır. Hükûmete terettüp eden bir vazife alelade vezaif-i Hükûmetten olmayıp fevkalade ve hatta harikulade hadisat-ı harbiye neticesinde tahassul etmiştir. Binaenaleyh bir yüzünde hiçbir Hükûmet alelade vesait-i mevcudesiyle, kadrosuyla, bütçesiyle milyonlarca nüfusa taalluk eden bu emr-i azimi başa çıkaramaz. Arazisi istila ve harabeye uğrayan birçok yerlerde

bu gibi hususâtı temşiyet etmek için müstakil vekâletler ve nezaretler ihdas edilmiştir. Hatta İngiltere gibi bazı memleketlerde harp gibi fevkalade ahvalde yeni çıkan bir meselenin daha şümullü ve müstakil bir surette halli için mesul bir vekâletin ihdası usul ittihaz edilmiştir. Bundan dolayıdır ki harp esnasında İngiltere'de ve diğer memleketlerde bu suretle ihdas olunan nezaretlerin adedi hadd-i mürettebi tecavüz etmiştir. Bu esbaba mebni bizde de mübadele, iskân ve imar umuruyla iştigal etmek için bir vekil-i mesulün taht-ı idaresinde bir vekâlet-i müstakilenin ihdası vaciptir. Binaenaleyh Layiha ve Kanun-ı Esasi encümenlerin bu baptaki mazbatası mucibince de bir vekâlet ihdası hakkında tekiden tanzim ettiğimiz bervech-i ati teklif-i kanuninin müstacelen ve derhal müzakeresi icra edilmek üzere Heyet-i Celileye arz ederiz.

Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti İhdasına Dair Kanun

Madde 1- Mübadele, imar ve iskân umuruyla mükellef olmak üzere (Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti) namıyla bir vekâlete teşkil olunmuştur.

Madde 2- Mübadele, İmar ve İskân Vekâletinin vezaif ve salahiyeti ile tahsisat ve teşkilatı kanun-ı mahsus ile tayin olunur.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyyü'l-icradır.

Madde 4- İşbu kanun Büyük Millet Meclisi tarafından icra olunur.

4 Teşrinievvel 1339

Reşad: Saruhan	İbrahim Süreyya: İzmit	Feridun Fikri: Dersim
Mustafa Rahmi: İzmir	Mehmed Şükrü: İzmir	Hüseyin Hüsnü: Isparta
Ahmed Saki: Antalya	Musa Kazım: Konya	Abdullah Azmi: Eskişehir
Haydar Rüşdü: Denizli	Necib Ali: Denizli	Besim: Mersin
Karesi Haydar Adil	Rasih: Antalya	Esad: Menteşe
Celal Nuri: Gelibolu	Mustafa: Konya	Zeki: Gümüşhane
	Mustafa Necati: İzmir	Tahir: Giresun

Hüseyin Baki: Burdur
Kamil: Karahisar-ı Sahib
M. Hilmi: Malatya
Emin: İçel
Ömer: Kars
Murad: Antalya
Mehmed Arif: Eskişehir
Ali Rıza: İstanbul
Ali: Karahisar
Ahmed Süreyya: Karesi
Osman Niyazi: Karesi
Halid: Kastamonu
Kamil: Tokat
Naim Hazım: Konya
Mustafa: Tokat
Raif: Erzurum
Halet: Erzurum
Süleyman Sırrı: Bozok
İbrahim: İzmit
Abdülkadir: Maraş
Ali Şadi: Kozan
Şefik: Bayezid
Süleyman Sevdi: Bayezid
Hakkı: Van
Nazmi: Hakkari
Halil Hulki: Siirt
Osman Kadri: Muş
Vasıf: Saruhan
Mustafa: İzmit
Şükrü: Bolu
Musa Kazım: Giresun
Ali Şevket: Giresun
Seyfi: Kütahya
Hasan Fehmi: Kastamonu
İsmail: Ordu
Tevfik Fikret: Konya
Ahmed Talat: Kengırı

Hüseyin: Elaziz
Refet: Bursa
Rahmi: Trabzon
İsmail: Karahisar-ı Şarkî
Mehmed Emin: Eskişehir
Besim Atalay: Aksaray
Veled Çelebi: Kastamonu
Halil: Ertuğrul
Naci: Kayseri
Musa Kazım: Karahisar
Hamdi: Ordu
Talat Avni: Canik
Halil: Ordu
Sabit: Kayseri
Hafiz İbrahim: Isparta
M. Ragıb: Kütahya
Doktor Fikret: Ertuğrul
Ferid: Çorum
Mustafa: Çorum
Necati: Bursa
Refik: Konya
Hilmi: Ankara
Hasan: Antalya
Necib: Mardin
Hüsrev: Urfa
Ali: Lazistan
Mazhar: Aydın
Yunus Nadi: Menteşe
Ömer Muhtar: Ankara
Yahya Galib: Kırşehir
Cevdet: Kütahya
Ali Saib: Kozan
Ata: Niğde
Mehmed Emin: Karahisar-ı Şarki
İzzet Ulvi: Afyonkarahisar
Ahmed Remzi: Antep
Abdülgani: Mardin

Abidin: Saruhan
Kemal: Saruhan
Mehmed: Çanakkale
Eyüb Sabri: Konya
Rasim: Sivas
Sadık: Karahisar
Cevdi: Siverek
Mahbub: Kırşehir
Necmeddin: Kastamonu
Muhyiddin: Elaziz
Mahmud: Siverek
Mehmed Emin: Tokat
Cavid: Canik
Mahir: Kastamonu
Ali Rıza: Kastamonu
Doktor Emin Cemal: Bolu
Zülfü: Diyarbakır
Ali Şuuri: Karesi
Ekrem: Lazistan
Halis Turgut: Sivas
Yusuf Ziya: Zonguldak
Mehmed: Diyarbakır
Esad: Lazistan
Kadri: Siverek
Şakir: Çatalca
M. Cemil: Tekfurdağı
Ragıb: Zonguldak
Rahmi: Sivas
Abdurrahman Şeref: İstanbul
Kazım Vehbi: Ergani
Şükrü Kaya: Menteşe
Yahya Kemal: Urfa
Şeref: Diyarbakır
Şakir: Ankara
Zekai: Aydın
Falih Rıfkı: Bolu

Reşad Bey (Saruhan) - Efendim! Şu takririmizde arz ettiğimiz iki madde-i kanuniye esasen ait olduğu encümenlerce kabul edilmiştir. Birinci maddesinde esas itibarıyla Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti namıyla müstakil bir vekâlet tesisini kabul ediyoruz. Kabul edildikten sonra vazife ve salahiyet tahsisat ve teşkilat meseleleri geliyor. Bunun için bendeniz Heyet-i Celilenizden rica ediyorum. Evvela birinci madde esas itibariyle kabul edildikten sonra vekâletin vezaif ve salahiyetine tahsisat ve teşkilatına ait ikinci madde bu vekâletin tesisinden ve vekil-i mesulünün intihabından sonra vekil-i mesulünün huzuruyla tetkik olunsun. Heyet-i Celilenizce daha nafi olur. Şimdilik teferruata girmeyelim.

Necati Bey (İzmir) -Yalnız esas meseleyi mevzubahis ediyoruz. Takrir vardır.

Reis - Efendim! Bu bapta bir takrir daha var.

Riyaset-i Celileye

İskân başka, imar başkadır. İskân ile umum vekâlet alakadardır. İskânın İcra Vekilleri Heyetine tevdiini, imar için ayrıca bir vekâlet teşkilini teklif eylerim.

Ertuğrul
İbrahim

Bundan başka diğer bir refik de iskân başkadır, imar başkadır. İskân ile umum vekâletler alakadardır. Binaenaleyh iskânın İcra Vekilleri Heyetine tevdiini, imar için ayrıca bir vekâlet ihdasını teklif ederim, diyor. (Hayır sesleri) 132 arkadaşın teklifi müzakere ettiğimiz kanunun aksi bir tekliftir. Evvela onu rey-i âlînize vaz ediyorum.

Reşad Bey (Saruhan) - Paşa Hazretleri! Takririmizde bir madde halinde fikra vardır. Onun reye vazını istirham ederim.

Reis - Bir kere takrir Heyet-i Umumiyesiyle kabul edilirse sizin maddei-i kanuniyenizi müzakere edeceğiz. Madde madde müzakere edeceğiz. Şimdi efendim! Saruhan Mebusu Reşad Bey ile 132 refikinin takririni rey-i âlînize vaz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir. Bunun üzerine müzakereye başlıyoruz.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Paşa Hazretleri! Bizim şimdi elimizde müzakere ettiğimiz kanun İmar ve İskân Müdüriyet-i Umumiyesi diye Hükûmetten teklif edilip de Muvazene-i Maliye Encümenince kabul edilen bir layihadır. Bunu okuduk. Muvazene-i Maliye Encümeni diyor ki bunu bize iade ediniz. Vekâlet yapalım. Müzakereye hacet kalmaz.

Reis - Efendim! Bir kere takrirle bunu kabul ettiniz. Teklif edilen yeni kanunun Heyet-i Umumiyesini okuyup da ona göre maddelerini müzakere edeceğiz. O zaman tabii encümenler de fikirlerini söylerler.

Necati Bey (İzmir) - Paşa Hazretleri! Bizim takririmizin ikinci fıkrasını reye koymadınız. Müzakere kâfidir fıkrası reye kondu.

Emin Bey (Karahisar-ı Şarki) - Okunan takrir kimin?

Reis - Ertuğrul Mebusu İbrahim Bey'indir.

Necati Bey (İzmir) - Yüz otuz dört arkadaşın teklifi veçhile vekâlet hususunun kabulünü reye koymanızı teklif eyleriz.

Reşad Bey (Saruhan) - Yani takririmizin

birinci maddesini reye koyunuz Paşa Hazretleri!

Reis - Evet şimdi efendim! Heyet-i Celileniz Muvazene-i Maliye Encümenince teklif olunan kanun layihasının Heyet-i Umumiyesini müzakere ediyor. Daha maddelere geçmedik. Arkadaşlar bir takrir veriyorlar, yani bu teşkil

edecek olan idarenin müdüriyet-i umumiye değil müstakil bir vekâlet olmasını bu madde-i kanuniye ile teklif ediyorlar. Sonra encümenler bunların teşkilatını, bütçesini vesairesini yapsın diyorlar. 132 arkadaşın teklifi budur. Yani bu müstakil vekâletin…

İcra Vekilleri Heyeti Reisi (Fethi Bey) - Paşa Hazretleri! Müsaade buyurur musunuz? Vekâlet olunca zaten müstakil olur.

Reis - Efendim! Müstakilden maksadım ayrıca bir vekâlet ihdasıyla iktifa edelim. Teşkilat vesairesini diğer kanunlarla ikmal ederiz diyorlar. Yani Muvazene-i Maliye Encümeninin teklif ettiği kavânînin yerine şu bir maddelik kanunun müzakeresini teklif ediyorlar. Binaenaleyh maddelerin müzakeresine başlıyoruz.

Birinci madde - Mübadele, İmar, İskân umuruyla mükellef olmak üzere (Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti) namıyla bir vekâlet tesis olunmuştur.

Reis- Efendim! Evvela şunu arz edeyim: Müstacelen müzakeresi teklif edildiği için bir kere müzakere edeceğiz. Ona göre tabii müzakere yapacağız. Efendim! Birinci madde hakkında söz isteyen var mı?

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Arkadaşlar! Gayet kısa söyleyeceğim. Sekiz sene kadar feryattan ve bu Mecliste de bir sene kadar çığlık kopardıktan sonra akıbet vekâlet-i müstakile noktasında içtima eden arkadaşlarıma memleketin atisi namına cidden müteşekkirim ve kendilerine tebrikler serperim.

Avni Bey (Bozok) - Biz de toplarız.

Hilmi Bey (Zonguldak) (Devamla) - Bu, senelerden beri kalpte kökleşmiş bir içtihattır. Binaenaleyh bu vekâlet-i müstakilenin kabulü dolayısıyla müftehirim. Fakat yine içtihadımdan, bu kanaatimden burada bahsetmek mecburiyetinde bulunuyorum. Arkadaşlar! Muhacirîn Müdüriyet-i Umumiyesinde bulunmuş, bu vilâyet-i şarkiyenin dâhili Anadolu'nun hemen her yerini gezmiş nice fecayie şahit olmuş arkadaşlarımızın tecrübesine göre…

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Vekâlet namzetliği kazandık.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) (Devamla) - Arkadaşım bilmeli ki Times gibi Türk düşmanı bir gazete bile tarih-i cihanda yarım milyon Müslümanın hatta bir milyon Müslümanın, Türkün Rumeli'den nice asırlık, üç bin senelik ana yurtlarından ayrılıp da Anadolu'ya inilmesini gayet müstesna buluyor. Binaenaleyh biz bunu kemâl-i huzur ve huşu ile dinlemeliyiz, tetkik etmeliyiz. Yoksa mizahın da yeri var. Arkadaşlar bir kere düşünmeli ki nice yüz bin dindaş ana yurtlarından ayrılacaklardır, mezar taşları üzerine kanlı gözyaşları dökerek bu mübarek Anadolu'nun üzerine itileceklerdir. Fakat onların yalnız bir tesellileri vardır ki Anadolu'nun ortasında bulacakları bir, sıcak velev soğuk olsun, dondurucu olsun bir kulübecik, bir yurt bulacaklardır. Arkadaşlar bütün tecrübeme göre nice bu müstakil vekâlet üç idarenin işinden ayrılamaz. Nafia umuru, seyr-i sefain umuru, iskân umuru, bunlar nice, tuamdır. Bugün Trabzon mebusu olarak aramızda bulunmakla müşerref olduğumuz Muhtar Bey arkadaşımız pekâlâ hatırlarlar ki Nafia Vekâleti Müsteşarı bulundukları zamanda kendilerine birkaç kere üç buçuk muhacirînin nakli için kaç defa müracaat etmişim ve makhur bir surette geriye dönmüşümdür. Bütün kemal-i hulus ile kendi nazırına telefon eder, falan yere telefon eder, hiç birini icra ettiremezdi; çünkü arkadaşlar seyr-i sefain başka tarafta kalmıştı. En nihayet izhar-ı acz ederdi. Aman Emin Bey rica ederim, git; bizim Dâhiliye Nazırını, Dâhiliye Müsteşarını gör! Eğer seyr-i sefain, şimendiferleri ve saireyi elinde tutan Nafia Vekilinin eline bir de iskân umurunu verecek olursam kendisi amir-i yegâna olmak dolayısıyla doğrudan doğruya emrini verir. Bendeniz yalnız burada Muhtar Beyefendi'nin huzuruyla dolayısıyla bir misal naklettim. Benim öyle daha acı hatıralarım vardır ki bir muhacire bir kaşık süt içirebilmek için, bir kaşık çorba içirebilmek için nice kumandana müracaat etmişim, nice jandarma zabitine yalvarmışım, nice jandarma kumandanının hatta valinin ayağına düşmüşüm de muvaffak olamamışım. Fakat rica ederim. Bir fısıltı işittim. Cenab-ı Hakk'a hamd ve şükrederim ki vicdanım o zavallı mültecilere yine hizmet etmekle mütesellidir. Arkadaşlar! Sözü kısa kesiyorum. Demin burada İbrahim Bey arkadaşımız bir takrir verdiler. Dediler ki imar başkadır, iskân başkadır. Bendeniz bu kürsüde birkaç defa söylemişimdir. Nafia umuru cansız imar ise, iskân umuru da canlı imar demektir. Efendiler! Nüfusumuz imar olmaz, imarsız nüfus yaşayamaz. İşte arkadaşınızın tutamağı, sizin tabirinizce prensipli nüfussuz imar olmayınca elbette iskân ile meşgul olacağız. İmarsız nüfus yaşamayınca elbette ve elbette doğrudan doğruya bildiğimiz umur-ı nafia ile meşgul olacağız. Sonra arkadaşlar! Abd-i âcizin teklifinde bir nokta-i

mühimme daha vardır ki o da adamca, paraca, vakitçe üç türlü iktisat. Efendiler! Memleketimizde mühendisin ne kadar az olduğunu biliyoruz. Paraca olduğu gibi bu cihetçe de fakiriz. Vilâyetimiz var ki orada nafia memurları sabahtan akşama kadar uyuyorlar. Vilâyetimiz var ki orada Cenab-ı Hakk'a hamdolsun nafia umuru canlanmış olmak dolayısıyla mühendis yetişmez. Fakat biri uyuyor diye mühendisi alamazsınız. O makam oradan kalır. Lakin ben orasının imarı için, iskânı için o memuru ve hatta iskân baş memuru olmak, vilâyetin iskân memuru demek oluyor ki aynı zamanda o memurlar iskân umuruyla da meşgul olacaklar. Bunun vakit itibarıyla ne kadar bize kazanç verdiğini beyana hacet göremem. Çünkü ne hacet; boş duran nafia memurları boş durmayacaklar. Bu kadarla iktifa ediyorum. Nakit cihetiyle, arkadaşlar ayrıca kazanç temin eder. Binaenaleyh sadece, Nafia Vekâletine seyr-i sefain ve iskân umuru ilhak edilmiştir diyelim.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Muhacirler geliyor. Biraz çabuk bitirelim ki mesele bitsin.

Tunalı Hilmi Bey (Devamla) - O muhacirleri bekleten bilmem kimdir? Sekiz seneden beri bekliyorum.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Biraz kısa...

Tunalı Hilmi Bey (Devamla) - Şimdi arkadaşlar! Teklifimi tekrar ediyorum. Bütün bu arkadaşlara ebediyen yaşadığım müddetçe bu İmar Vekâletinin müstakilen kabulünden dolayı minnettar kalacağım. Daima bunu şükran ile yâd edeceğim eğer mülahazanız muvafık ise, içtihadınıza mülayim geliyorsa mümkün olduğu kadar cebr-i nefs edilerek -çünkü vakit dardır- mütalaâtınızda cebr-i nefs ederek bu arz ettiğim veçhile üç esasın bir madde olarak kabulü lâbüddür. Arkadaşlar!

Receb Bey (Kütahya) - Efendim! Mevzu müzakere olan birinci madde mübadele, imar ve iskân diye başlıyor. Bendenizce imar işi başkadır, mübadele ve onun netice-i tabiiyesi olan iskân işi yine başkadır. Binaenaleyh bir defa mübadele ve iskân demeli; imar; bu kelimelerin arasına girmemelidir. İkincisi de imar demek, bendenizin anladığına göre herhangi hâl-i harabîde bulunan memleketlerin mamur bir hale ifrağı için sarf edilen mesainin ifadesidir. Herhangi birisiyle duçar-ı harabî bir yerin, oturmak kabil olacak, istifade kabil olacak bir şekle ifrağı demektir. Binaenaleyh maddeyi şimdi arz ettiğim şekilde yani mübadele ve iskân suretinde bu iki kelimeyi yekdiğerinin müradifi olarak yan yana istimal ederek ve onu takiben de tamir işleri diyerek tadil etmelidir.

Haydar Rüşdü Bey (Denizli) - Efendim! Bendeniz bu birinci maddede ufak bir iki kelime tadilini rica edeceğim. Burada müstakilen kelimesinin tamamen kaldırılması. (Kalkmıştır sesleri) Tesis kelimesinin yerine teşkil kelimesinin ilavesini teklif ediyorum. Maddenin diğer ahkâmı tamamıyla doğrudur.

Reşad Bey (Saruhan) - Efendim! Gerek Hükûmetin ve gerek Muvazene-i Maliye Encümeninin müdüriyet-i umumiye şeklinde olarak kabul ettiği metin hakkında

nazar-ı dikkatinizi celp ederim. Ve bizim de maksudumuz budur. Mübadele işleri muvakkat zamanlara mahsustur. Asıl iş imar işidir. İmar kelimesinin herhangi bir noktasından muahhar olsun mukaddem olsun bunun tağyir edilmemesini rica ederim. Bütün teklifler zaten bu yoldadır.

Besim Atalay Bey (Aksaray) - Arkadaşlar! Bugün çok mühim bir hadisâtın başlangıcında bulunuyoruz. Biz bu hadisenin vukuunu kayıtsızlıkla değil, büyük bir teessüf ile acılıkla karşılamalıyız. Binlerce seneden beri Turanilerin yurdu olan Makedonya'dan İskitler'in yurdu olan Rumeli'den, oraların Avarlar'ın yurdu olan Rumeli'den, Türklerin son elleri, son neferleri koparıp atılıyor. Arkadaşlar! Buna kayıtsız kalmak muvafık değildir. Bugün adeta ilan-ı meserret edecek gün değil, ilan-ı matem edilecek bir gün, yaş dökülecek bir gündür arkadaşlar. Rumeli'nin yeşil ovalarının, mor sümbüllerinin kokularını koklayan Türkler, yanık coşkun ırmaklarından suyunu içen Türkler, bülbüllerinden sesini dinleyen Türkler, bugün yanmış, yıkılmış, aç bir memlekete geleceklerdir. Arkadaşlar! Bugün beş asırlık bir tarih

kapanıyor. Bin senelik Türklerin son tarihini biz elimizle siliyoruz. Bu, ne felakettir. Ne büyük şeamettir arkadaşlar! Fakat ne yapalım? Tahammülden gayrı elimizden başka bir şey gelmez. Bunun için rica ederim, İmar ve İskân Vekâletine getireceğimiz zevat hakkında iki kelime söylemeye müsaade edin.

İmar ve iskân umuru ile herhâlde kâğıtçılık ve teşkilat üzerinde değil daha ziyade iş başında işle boğulmuş adamları tavzif etmek vazifemizdir ki Türk'ün bize Rumeli'den son vediası, son emaneti olan bir avuç halkı burada aç öldürmeyelim.

Reis - Efendim! Başka söz isteyen kalmamıştır. Birinci maddenin müzakeresinin kifayetini rey-i âlilerine vaz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Müzakerenin kifayeti kabul edilmiştir.

Bu bapta bir iki takrir var, okuyacağız.

Riyaset-i Celileye

Birinci maddenin baş tarafının bervech-i ati tadilini teklif eylerim:

Mübadele ve iskân ve tamir işleriyle... ilh.

13.10.1339

Kütahya

Receb

Riyaset-i Celileye

Birinci maddedeki (müstakil) kelimesinin lağvı ve (tesis) tabiri yerine (teşkil) kelimesinin ikamesini teklif ederim.

Denizli

Haydar Rüşdü

1- İmar İskân ve Mübadele işlerini rüyetle mükellef olmak üzere bir vekâlet teşkil olunmuştur.

Riyaset-i Celileye

Maddenin bâlâdaki şekilde tadilini teklif ederim.

Van

Hakkı

Riyasete

Birinci maddenin "Nafia, seyr-i sefain ve iskân" işlerini tedvir eder. (Bir imar vekâleti) teşkil olunmuştur tarzında kabulünü teklif ederim.

Zonguldak

Tunalı Hilmi

Reis - Takrirlerin hepsi maddenin tadili mahiyetindedir. Sırasıyla rey-i âlinize vaz edeceğim.

Evvela Kütahya Mebusu Receb Bey'in takririni rey-i âlilerine vaz edeceğim. Receb Bey takririnde birinci maddenin baş tarafındaki "mübadele imar iskân umuruyla" bunun yerine mübadele ve iskân ve tamir işleriyle denmesini teklif ediyorum.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Hayır, hayır imar daha kuvvetlidir.

Reis - Efendim! Bu takriri rey-i âlinize vaz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmemiştir.

(Tunalı Hilmi Bey'in takriri tekrar okundu.)

Reis - Bu takriri kabul edenler lütfen el kaldırsın kabul edilmemiştir.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Paşa Hazretleri! Kendisi de elini kaldırıyor.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Korkmayın, yazın bunu da kabul edeceksiniz!

Reis - Haydar Rüşdü Bey'in takririni tekrar okuyorum. (Takrir tekrar okundu.)

Reis - Birinci maddedeki müstakil kelimesinin… (Zaten kalkmıştır sesleri) O hâlde efendim tesis yerine teşkil denilmesi teklif ediliyor. (Muvafik sesleri) Bu yolda maddenin nüshasını kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir efendim.

Reis - Efendim İbrahim Bey'in takririnde birinci maddede zikredilen imar kelimesinin ipkasını teklif ediyor ki bu kelime zaten değiştirilmediğinden bu takririn reye vazına hacet yok. (Zaten kabul edilmemiştir sesleri)

Reis - Efendim! Konya Mebusu Refik Bey'in bir takriri var:

Riyaset-i Celileye

İkinci maddeye fıkra-yı atiyenin ilavesini teklif ederim:

Vekâlet-i mezkure, daire-i vazifesine dâhil olan hususat hakkında devair-i müstakilesi ve rüesa-yı memurin ile doğrudan doğruya muhabere ve ita-yı evamir ve talimata salahiyettardır.

Konya

Refik

Refik Bey (Konya) - Takririmi izah edeyim, müsaade buyurunuz Reis Paşa!

Reşad Bey (Saruhan) - Efendim! İkinci maddede bu metin ve bu fıkra vardır. Yani buna dair ahkâm vardır.

Reis - Efendim! Bu takririn birinci maddeye taalluku yoktur.

Refik Bey (Konya) - O hâlde ikinci madde sırasında söyleyeceğim.

Reis - Efendim! Van Mebusu Hakkı Bey'in takririni okuyorum. (Tekrar okundu.)

Efendim! Bu takriri kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmemiştir.

Reis - Madde-i asliyeyi tashih veçhile rey-i âlilerine vaz edeceğim.

Madde 1- Mübadele, imar, iskân umuruyla mükellef olmak üzere (Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti) namıyla bir vekâlet teşkil olunmuştur.

Reis - Efendim! Maddeyi reye koymazdan evvel Zonguldak Mebusu Hilmi Bey'in bir takriri vardır, onu arz edeyim.

Riyaset-i Celileye

(İskân) manası (imar) kelimesinde de, (mübadele) kelimesinde de vardır, tayy edilmelidir.

Zonguldak

Hilmi

Reis - Efendim! Hilmi Bey takririnde diyor ki: (İskân) manası (imar) kelimesinde de, (mübadele) kelimesinde de vardır, tayy edilmelidir. Bu teklifi kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmemiştir.

İkinci maddeye geçiyoruz.

Madde 2- Mübadele, İmar ve İskân Vekâletinin vezaif ve salahiyeti ile tahsisat ve teşkilatı kanun-ı mahsus ile tayin olunur.

Abdullah Azmi Efendi (Eskişehir) - Bu kanunun birinci maddesini veli eden maddeler teşkilata ait olmalıdır. Ayrıca bir kanuna lüzum yoktur. 2, 3, 4'üncü maddelerle bu vekâletin teşkilatı ne olacaksa bunlar yazılmalıdır. Aynı zamanda bu vekâletin hariçteki teşkilatı ve memurları kimlerden ibaret ise tespit edilmelidir. Yani iskân memurları kim olacak, hariçte kimler bunların vazifesini ifa edecektir? Binaenaleyh bu kanunun birinci maddesini veli eden maddelerini ayrıca tavzih etmek üzere encümene gönderelim. Encümen bu ciheti tespit etsin, getirsin. Sonra bunlar hakkında ayrıca kanuna lüzum yoktur. Budur esası. (Hangi encümene sesleri)

Reşad Bey (Saruhan) - Efendim! Şimdi kabul buyurduğunuz maddede böyle bir vekâletin ihdasını kabul buyurmuş oldunuz! Bu teklifte vekâletin

vezaif ve salahiyetine bahusus tahsisatına dair bir madde yoktur. Buraya mutlaka bir kanun gelecektir. Orada vezaif ve salahiyât ve teşkilat meseleleri bulunacaktır. Nasıl olsa o layiha-i kanuniye gelecektir. (Kadro ile beraber sesleri) Kadro ile beraber orada gösterilmesini ve orada münakaşa edilmesini rica ediyoruz. (Muvafik sesleri) Demin de arz etmiştim. Efendim! Bu vekâletin ihdası esas itibarıyla kabul edildikten sonra vekil-i mesulü Heyet-i Celileniz tarafından intihap olunur. Onun huzuruyla teşekkülü lâzım gelen encümende ve Heyet-i Umumiyede ariz ve amik müzakere ve tetkik olunur. Binaenaleyh bu madde onu temin ediyor. Kabul buyurmanızı rica ederim efendim!

Necati Bey (Saruhan) - Efendim! Heyet-i Celileniz İmar Vekâletini kabul etmiştir. Bu vekâletin vazifesi nedir? İdare ve salahiyeti nedir? Muavenet-i İçtimaiye Vekâletinin buna ait kısımlarından ne yapacaktır? Bütün bunları düşünmek ve buna göre hakiki ve ciddi teşkilatı yapmak lâzımdır. Binaenaleyh bunu bugün derhal yapmanın imkânı yoktur. Onun için Heyet-i Vekile ile beraber vekil olacak arkadaşımızın bu hususta çalışması lazımdır. Aksi takdirde bu işe lalettayin başlamış oluruz. Heyet-i Vekiledeki arkadaşlarımızdan rica ederiz; Meclis-i Âli dahi bir an evvel intihap eder ve Heyet-i Vekile bu hafta zarfında derhal müzakeresini yapar. Doğrudan doğruya müzakere ederiz ve bu işi bitiririz. Onun için bilhassa rica ederim eğer bugün buna bakalım yarın bakalım diyecek olursak tam manasıyla yapamayacağız. Bu iş karma karışık olacaktır. Mühim ve hayata taalluk eder bir iştir. Bilhassa altı yüz bin kişinin hayatına taalluk eder bir iştir. Bir iki gün daha bu işe müsaade edelim. Heyet-i Vekiledeki arkadaşlarımız bu işlerle meşgul olsunlar ve adam akıllı bir layiha getirsinler o zaman bunu müzakere edelim. Rica ederim bunu o vakte kadar tehir buyurun!

Abdullah Azmi Efendi (Eskişehir) - Efendim! Devair-i Hükûmet esas itibarıyla iki kısma ayrılır. Devair-i mahalliye, devair-i merkeziye. Devair-i mahalliyenin hariçte şuabâtı yoktur. Bilhassa altı yüz bin kişinin hayatına taalluk eder bir iştir. Buna devair mahalliye derler. Bir de devair-i merkeziye vardır ki bunlar bütün şuabât-ı devleti havidir. Yani Dâhiliye ve Hariciye Vekâletinin haricinde birtakım memurları vardır. Binaenaleyh bu teşkil ettiğimiz vekâlet devair-i mahalliyeden midir, devair-i merkeziyeden midir? Bittabi devair-i merkeziyedendir. Çünkü vekâlet ihdas edip devair-i merkeziye ihdas edince onun kanunu teşkilatı ile beraber olur. Yani teşkilatın hutut-ı esasiyesi olur. Hariçteki memurlar kimler olacaktır? İkinci, üçüncü, maddesi bunu natık olmalıdır. Heyet-i Vekileden istirhama ne lüzum vardır? Biz kanun yapmak salahiyetini haiz değil miyiz? Niçin bir encümen teşkil edip ikinci, üçüncü maddelerini tespit etmiyoruz? Sonra vekili intihap edilsin ondan sonra deniliyor. Bunu yapmak için vekile mi ihtiyaç vardır? Encümen teşekkül etsin oraya gönderelim, orası tetkik etsin, encümen bugün teşekkül etsin, devair-i merkeziyeden olan vekâlet teşkilatı neye mütevakkıf ise onları tespit etsinler! Yoksa yalnız devair teşkil edilecekse mahalli olur, Şûra-yı Devlet gibi olur.

Necati Bey (Saruhan) - Abdullah Azmi Efendi'nin fikrine iştirak ediyorum. Bir an evvel olsun!

Reis - Başka söz isteyen kalmamıştı. Elimde başka bir takrir yoktur. (Encümene sesleri) Yalnız Konya Mebusu Mustafa Efendi'nin takriri vardır.

Riyaset-i Celileye

İmar ve İskân ve Mübadele Vekâletinin teşkilatı kabul edilmiş olmasına göre bu hususiaki vezaifi tetkik etmek üzere emsali misüllü Meclis-i Âliden bir encümen intihabına karar verilmesini teklif ederim.

Konya Mebusu

Mustafa Feyzi

Reis - Zaten bunun madde-i asliyeye taalluku yoktur.

Ferid Bey (Kütahya) - Efendim! Malum-ı âliniz bu vekâletin esasen teferruatıyla Muvazene-i Maliye Encümeni iştigal etmiştir. Heyet-i Vekile azasının inzimam-ı reyleriyle bir tahsisat-ı kanunî ve ona merbut kadro Heyet-i Celilenize takdim ettiğimiz cetvele bakacak olursanız orada görürsünüz hepsi ilave edilmiştir. Şimdi müdüriyet-i umumiyenin vekâlete tahvili dolayısıyla maddelerde bazı tadilat lâzım gelir. Evvelce de arz etmiş olduğum veçhile bu işi şimdi tehir etmek istemiyorsak böyle yeniden Heyet-i Vekileye gitsin, Heyet-i Vekilede tezekkür edilsin, vekil intihap edilsin, tekrar encümene gitsin, encümende tetkik edilsin. Heyet-i Celilenize tekrar gelsin, demeyelim. Zannederim ki meselenin buna tahammülü yoktur. Çünkü gayet müstaceldir. Bu nokta-i nazardan eğer tasvip buyurursanız biz zaten bununla iştigal etmiştik. Müdüriyet-i umumiye maddesiyle vekâlet kadrosu arasında bir fark olmayacaktır. Yalnız isim değişecektir.

Mazhar Bey (Aydın) - Şuabât?

Ferid Bey (Devamla) - Şuabât da mevcuttur, teşkilat da mevcuttur.

Hakkı Bey - Yalnız haricî teşkilat yok.

Ferid Bey (Devamla) - Harici teşkilat da mevcuttur. Yani bugün Heyet-i Vekilenin lüzumlu gördüğü ve Muvazene-i Maliye Encümeninin kabul ve tadil ettiği birtakım maddeler vardır. Bu teşkilat, bunun içerisinde vardır. Bu teşkilat kabul edilecek olursa ileride onu daima ıslah etmek de mümkündür. Eğer tacil etmek isterseniz meseleyi bana havale buyurursunuz; maddeleri tespit ederiz, tadil ederiz. Yine bugünkü celsede size takdim ederiz.

Reis - Efendim! Anlaşılmayan bir nokta vardır. Şimdi bir kanun müzakere edilecek, bunun birinci maddesi mevzubahistir. Hâlbuki ikinci maddesini müzakere ediyoruz.

Ferid Bey (Kütahya) - Efendim! Birinci madde tadil edilmiştir. Şimdi bunun ikinci maddesi olmak üzere diğer maddelerden biri konulacaktır. Mesela Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletine merbut İmar ve İskân Müdüriyet-i Umumiyesi bütün teşkilat ve idaresiyle Mübadele, İmar ve İskân Müdüriyet-i Umumiyesi namıyla falan vekâlete ilhak olunmuştur diyeceğiz; üçüncü maddeye geçeceğiz. İmar ve İskân Vekâleti teşkil edilmiştir. Bütçesine şu kadar tahsisat vazolunmuştur... ilh. Diyeceğiz. Yani bu müdüriyet-i umumiyenin ismini müsteşara kalb ederek teşkilatını ve sairesini yapacağız.

Reis - Efendim! Bendeniz 130 imzalı takrir sahiplerinin takrirlerinden şunu anlıyorum:

Doğrudan doğruya vekâlet teşkil edildiğine dair bir kanun çıksın. Muvazene Encümeni veyahut diğer encümenler ona göre teklif-i kanunîlerini tashih etsinler! Deniliyor. Benim anladığım budur. (Doğru sesleri) Bir kere bu kanunu müstacelen müzakere ediyoruz. Müsaade ederseniz, Muvazene-i Maliye Encümeninden gelen yani evvelce müzakere etmemiz lazım gelen kanunu müzakere edelim. Muvafık şekil budur zannederim. Binaenaleyh bu vaziyette bu işi bırakmak katiyen doğru olamaz. (Muvafık sesleri)

Süreyya Bey (Karesi) - Efendiler! Mübadele imar ve iskân kelimelerinin memleket ve Hükûmete tahmil ettiği vazifeyi nasıl göreceğimize dair müzakerâta ibtidar ederken elimize verilen kanun layihasının memlekette ancak Mübadele İmar ve İskân Müdüriyet-i Umumiyesi namı altında teşekkül eden bir müdüriyete ait hususâtı muhtevi

ahkâmdan ibaret olduğunu görüyoruz. Bütün alakadar encümenler; bu meyanda Muvazene-i Maliye Encümeni ne düşünmüş ne tespit etmiş ise, neyi muvafik veya gayr-ı muvafik görmüşse müdüriyet-i umumiye namına bulmuştur. Hâlbuki şu layiha-i kanuniye mevki-i müzakereye konulduğu zaman, 130 küsur arkadaş onun yerine bundan gayrı aynı işlerle iştigal etmek; aynı gayeyi istihdaf etmek üzere bir Mübadele Vekâleti ihdasına karar vermiştir. Bunun için dört maddelik bir layiha-i kanuniye teklif etmiştir. Bunun birinci maddesini kabul etmekle bugün şu dakikada Heyet-i Vekilemiz meyanına bir de Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti girmiş bulunuyor. Teşkilat-ı Esasiyemize müteallik bir vekâlet ihdas

etmiş bulunuyor. Bu vekâlet ihdas edildikten sonra mazhar-ı kabul olmayan ve şu dört maddelik kanunla fesh ü ilga edilen Mübadele, İmar ve İskân Müdüriyet-i Umumiyesine ait bütün mülahazât, bütün mübahasat, bütün mukarrerât, bütün tertibât keenlemyekün olmuş, irtifa etmiştir. Binaenaleyh Muvazene-i Maliye Encümeni Müdüriyet-i Umumiye namına yaptığımız lâyihanın şekillerini şöylece yeni kabul edilen şekle göre uyduruveririz, derse, biz buna katiyen mutavaat edemeyiz. Bu kanun tedvinindeki usule, vekâlet ihdasındaki usul-i esasiyeye münafidir. Sürat meselesi şayan-ı arzudur. Fakat bir işi tesri edelim derken bunu kabul ederek koca kavaid-i esasiyeyi bozamayız. Abdullah Azmi Beyefendi'nin buyurdukları gibi şu dört maddelik Mübadele, İmar ve İskân Vekâletinin suret-i teşkilini ihtiva eden teklifin ahkâm ve mevadd-ı muhtelifeyi ihtiva etmesi dahi şayanı arzuydu. Bu, daha mantıkî olur. Fakat şu kanunu kemal-i istical ile vermek mecburiyetinde kalmaklığımız; Mübadele, İmar ve İskân Müdiriyet-i Umumiyesinin teşkilini bizden evvel; yani şu lâyiha-i kanuniyenin ihtiyacını tasdik ederek (130) küsur arkadaştan evvel davranan Heyet-i Vekilenin kanun mevki-i müzakerede iken; bir teklif ile müdiriyet-i umumiyeyi tercih ederek emrivaki yapmasından korktuğumuzdandır. Onun için bittabi arzu ettikleri teşkilat ve teferruatı gösterecek ahkâmı ihtiva eden maddeler konamamıştır. Fakat bu bir zaruretin neticesidir. Zaruretler miktarınca takdir edilmek kavaid-i fikhiyemizdendir. Bunun miktarını takdir etmek lâzımdır. Mademki sülüsan-ı ekseriyetten fazla bir ekseriyetle kabul ettiğimiz bir kanunla Heyeti Vekile arasına bir de Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti girmiş bulunuyor; binaenaleyh böyle bir encümenin de teşekkülü zaruri ve mecburidir. İkinci maddeyi olduğu gibi mevki-i müzakereye koyarız. Sonra üçüncü, dördüncü maddeyi müzakere ve kabul ederiz, ondan sonra Abdullah Azmi Efendi'nin vücudunu, vücubunu elzem addettikleri ve benim de bu kanaatte bulunduğum ahkâmı ihtiva edecek Mübadele ve İmar ve İskân Vekâletinin vezaif ve salahiyetiyle idare ve tahsisat ve teşkilat-ı sairesini ihtiva edecek bir kanun-ı mahsus ihzar edilir. İster bunu Heyet-i Vekile yapsın, isterse Heyet-i Celileden üç - beş arkadaş yapsın, yalnız birinci madde bugün iktisab-ı kanuniyet etmiş olduğundan ve onun icabı olarak bir de İmar ve İskân Encümeninin tesisi, teşkili zaruri olduğundan Nizıamname-i Dâhilîmize göre herhalde bir defa o encümene gitmesi lâzımdır. Binaenaleyh meselenin bu suretle intacını teklif ederim.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim! İcra Vekilleri Heyetinin İntihabı Kanununda vekâletler makamı tadat ediliyor ve bunda deniyor ki; vekâletler işlerini görmek üzere Büyük Millet Meclisinin on bir zattan mürekkep İcra Vekilleri Heyeti vardır. Buraya, yani bu maddeye şimdi 12 vekili vardır diyeceğiz. Binaenaleyh kanunu olduğu gibi, yani şu teklif veçhile kabul etmek demek buraya, bu İcra Vekilleri Kanununa bir kelime ilâve etmek demektir. Teşkilât meselesine gelince; Müdüriyet-i Umumiye olsaydı Abdullah Azmi Bey'in buyurdukları gibi Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi evvelce Dâhiliye Vekâletine merbuttu. O vakit kadro tanzim ve tespit edilmiştir. İcra Vekilleri Heyetinin teşkilini ihtiva eden şu kanunda vekâletlerin ne teşkilâtı ve ne de kadrosu yazılmamıştır. Yalnız isimleri tespit edilmiş, adedi tayin edilmiştir. Burada deniyor ki; Mübadele, İmar ve İskân Vekâletinin vezaifi kanun-ı mahsusla temin olunur. Buraya "vekâletin teşkilât ve vezaifi ve salâhiyeti" diye bir şey ilave edilirse, o vakit bu vekâlete intihap edilen zat, kendi teşkilâtını irae edecek bir kadro ile Meclise gelir. Binaenaleyh bendenizce bu kanunun şu teklif veçhile kabulü daha muvafıktır.

Reis - Efendim, söz isteyen kalmamıştır. Binaenaleyh şimdi takrirleri okuyacağız.

Riyaset-i Celileye

Müzakere edilmekte bulunan lâyihanın teşkilâta ait diğer mevaddı süratle tanzim edilmek ve yarım saat zarfında müzakereye yetiştirilmek üzere Muvazene-i Maliye Encümenine iadesini teklif eylerim.

Karahisar
Musa Kâzım

Riyaset-i Celileye

İmar ve İskân Vekâletinin teşkiline dair olan kanunun ikinci ve üçüncü maddeleri teşkilâtı tazammun edeceğinden lâyiha-i kanuniyenin bu nokta-i nazardan Muvazene-i Maliye Encümenine havalesini teklif eylerim.

Eskişehir
Abdullah Azmi

Abdullah Azmi Efendi (Eskişehir) - Bu nokta-i nazardan diye bir kayıt vardır.

Riyaset-i Celileye

İkinci maddeye fıkra-i âtiyenin ilâvesini teklif ederim:

Vekâlet-i mezkûre daire-i vazifesine dâhil olan hususat hakkında devair-i müstakilesi ve mesai-i memurin ile doğrudan doğruya muhabere ve ita-yı evamir ve talimata salahiyettardır.

Konya
Refik

Riyasete

İkinci maddenin encümene iadesiyle teşkilâtının ikmal edilerek Heyet-i Umumiyeye sevkini talep ederim.

Gümüşhane
Zeki

Riyaset-i Celileye

Yüz otuz bir arkadaşın verdikleri takririn müfadı bir vekâlet ihdasını mutazammındır. Vekâletin teşkili karar-gir olduğuna göre bittabi kadrosu tespit ve tahsisatı kabul edilecektir. Meclis-i Âlinin kararı veçhile kadroyu Muvazene-i Maliye Encümeni müçtemian tespit edecektir. Binaenaleyh ikinci madde zaittir. Tayyını teklif ederim.

Saruhan
Vasıf

Zeki Bey (Gümüşhane) - Verdiğiniz takriri diğer arkadaşımız okuyacaktır. (Siz okuyamazsınız sesleri) (Takrir, Kâtip Zonguldak Mebusu Ragıb Bey tarafından tekrar okundu.)

Vasıf Bey (Saruhan) - Efendim, bendenizce iki madde üzerinde böyle zaman kaybetmek doğru değildir. Mademki Meclis-i Âliniz, hemen ittifaka yakın bir ekseriyetle müstakil bir vekâletin ihdasını taht-ı karara almıştır; tabiî bu vekâlet teşkil edilecek ve vekil de intihap edilecektir. Nizamname-i Dâhilîmiz mucibince vekil intihap edilir edilmez bir

de Mübadele, İmar ve İskân Encümeni teşkil edilecektir. Aynı zamanda takdir buyurursunuz ki Meclis-i Âlinin verdiği bir kararda, kadrolar Muvazene-i Maliye Encümeniyle İhtisas Encümeni müştereken toplanarak tespit edilecektir. Binaenaleyh bu vekâletin kadrosunu Muvazene-i Maliye Encümeniyle teşkil olunacak Mübadele, İmar ve İskân Encümeni de, müçtemian tespit edecektir. O halde bu mesele etrafında fazla zaman kaybetmeyelim. Maksadımız, bir vekâletin ihdas edildiğine ait olan kanunu kabul etmektir. Birinci maddeyi kabul ederiz. Vekâlet ihdas edilince kadrolar yapılacaktır ve ondan sonra Heyet-i Âliyyenize sevk edilecektir. Kanun-ı mahsusu encümene gidecektir. Tespit edilir edilmez Meclis-i Âlinize gelecektir. Bendenizce şimdilik bu maddeye lüzum yoktur, ikinci maddenin tayyını teklif ediyorum ve yalnız birinci maddeyle beraber kanunun Heyet-i Umumiyesinin kabulünü Heyeti Aliyenizden rica ediyorum.

Riyaset-i Celileye

İkinci maddeye vekâletin kelimesinden sonra bir de "teşkilât" kelimesinin ilâvesini teklif eylerim.

Yozgat

Süleyman Sırrı

Reis - Efendim, bu takrirler içerisindeki Saruhan Mebusu Vâsıf Bey'in takriri, ikinci maddenin tayyını teklif ediyor. (Kabul sesleri) Bunu kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir. Binaenaleyh ikinci madde tayy edildi. Üçüncü madde ikinci madde olmuştur.

İkinci madde - İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyü'l-icradır.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - İşbu kanunun icrasına Büyük Millet Meclisi memurdur. Denildikten sonra, tarih-i neşrinden muteberdir maddesi konulmalıdır. Vekili Meclis intihap edecektir.

Ali Rıza Bey (İstanbul) – İcrasına

memurdur, denilmez. İşbu kanun, Büyük Millet Meclisince icra olunur, denilsin.

Reis - Efendim! Süleyman Sırrı Bey'in, yeni ikinci maddeyle yeni üçüncü madde hakkında teklifi vardır. İkinci maddeyi üçüncü madde yapalım, üçüncü maddeyi de ikinci madde yapalım diyorlar. (Hayır hayır sesleri) Peki… O halde bu teklifi nazar-ı dikkate almadıktan sonra ikinci maddeyi aynen rey-i âlilerine vazediyorum. Madde şudur:

- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyü'l-icradır.

Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir. Üçüncü madde şudur:

- İşbu kanun Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından icra olunur.

Efendim, bu maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Kanunun Heyet-i Umumiyesini rey-i âlinize vazedeceğim. (Tayin-i esami ile sesleri) (Hayır sesleri) Heyet-i Umumiyesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Encümen intihabı için şubelere lütfen tebligat icra buyurunuz!

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Nizamname-i Dâhilînin tadili lâzım gelir.

Ali Süruri Efendi (Karahisar-ı Şarki) - Bu netice itibariyle tahsisatı icap eder. Herhalde tayin-i esami lâzımdır.

Mustafa Necati Bey (İzmir) - Hayır efendim! Bunun tahsisatı yoktur.

Reis - Filvaki esas itibarıyla bu kanun rey-i işarî ile kabul olunacaktır. Bir vekâlet ihdas olununca tabiî tahsisat-ı munzamma verilecektir. Binaenaleyh reylerinizi istimal buyurunuz!

Ragıb Bey (Kütahya) - Hayır Paşam, hayır! Bu kanunda bu vekâletin şubelerine şu kadar masraf verilecektir diye bir kayıt yoktur. Eğer vekâletin şu kadar lira tahsisatı vardır diye mevzubahis edersek tayin-i esamiyle reye konulabilir. Şimdi mevzubahis olamaz. İcra Vekilleri Heyetinin suret-i intihabı hakkındaki kanuna da tayin-i esami yapılmamıştır. Bu vekâletin kadrosu gelecektir. O vakit tâyin-i esamiyle reye konur. (Öyle sesleri)

Reis - Tayin-i esamiye hacet yoktur: Zaten evvelce rey-i işarî ile vazolunarak Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti ihdasına dair kanun kabul edilmiştir.

Emin Bey (Tokat) - Tekrar reye koyunuz.

Reis - Koydum; evvelce kabul edildi efendim.

Reşad Bey (Saruhan) - Paşa Hazretleri!.. Efendim! Malum-ı devletiniz Meclisimizde her vekâlete tekabül eden müntahap birer encümen vardır. Bu vekâlete de tekabül etmek üzere "Mübadele ve İskân Encümeni" namıyla bir encümen teşkili lâzımdır. Hemen şubelere bu encümenin, teşkili için tebligat icrasını rica ederim. O arkadaşların hemen intihap edilmesini, rica ediyorum.

Reis - Efendim! Rica ederim, dinleyelim. Yeni bir vekâletin teşkilini kabul buyurdunuz. Hâlbuki Nizamname-i Dâhilîmizde böyle bir vekâlete tekabül edecek bir encümen yoktur. Vekâletin teşkilini kabul buyurduğunuzdan dolayı şimdi Saruhan Mebusu Reşad Bey diyor ki; bu vekâlete tekabül etmek üzere bir encümen teşkil edilsin.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Usul hakkında söyleyeceğim Paşa Hazretleri!.. Malum-ı âliniz Nizamname-i Dâhilîde, irşat encümeni yoktur. Meclis-i Âli, bir kararla İrşat Encümenini kabul etmişti. Bu, bir teamüldür. Bu encümenin de bu şekilde kabulü muvafiktır.

Reis - Onu arz edeceğim. Yeni teşkil edilen vekâlet için, bir encümen teşkilini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim. Binaenaleyh şubelerden yeni vekâlete tekabül edecek bir encümenin usulü veçhile intihabını rica ederim. (Üçer sesleri) Efendim Nizamname-i Dâhilîmizde intihap edilecek âzanın adedi musarrahtır.

Efendim! On beş dakika teneffüs etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

İkinci Celse

Reis - Reis-i Sani Ali Fuad Paşa Hazretleri

Kâtipler: Haydar Rüşdü Bey (Denizli), Falih Rıfkı Bey (Bolu).

Reis - Efendim! Celseyi açıyorum.

18- Gümüşhane Mebusu Hasan Fehmi Bey'in mezuniyeti hakkında Divan-ı Riyaset kararı:

Reis - Efendim! Divan-ı Riyasetin tezkiresi vardır, okuyoruz:

Heyet-i Umumiyeye

Gümüşhane Mebusu, Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey'in bir buçuk ay mezuniyeti Divan-ı Riyasetçe tensip edilmiş olmakla Heyet-i Umumiyeye arz olunur efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reis-i Sanisi

Ali Fuad

03.10.1339

Reis - Divan-ı Riyaset tezkeresini kabul edenler lütfen el kaldırsın. (Ret sesleri) Kabul edilmiştir.

2- Ankara'nın merkez-i Hükûmet ittihazına dair teklif ve Kanun-ı Esasi Encümeni mazbatası hakkında müzakerat:

Reis - Efendim! Ruznamemizin ikinci maddesine geçiyoruz. O da: Merkez-i Hükûmet meselesidir. Onu müzakere edeceğiz.

Riyaset-i Celileye

Lozan Muahedesinin mütemmimlerinden olan Tahliye Protokolünün tatbikatı hitam bulmuş ve baştanbaşa ecnebi işgalinden kurtulan Türkiye'nin fiilen tamamiyeti tahakkuk eylemiştir. Milletimizin en kıymettar mallarından İstanbulumuzun Hilafet-i İslâmiyenin makarrı olan vaziyetini âlem-i İslâm içinde tahsisen ve hasren Türk milletinin vesait-i müdafaasına mevdu olarak ilelebet muhafaza edecektir. Diğer taraftan Türkiye Devleti'nin makarr-ı idaresi için Büyük Millet Meclisinde karar vermek zamanı gelmiştir. Bir devletin merkezini tayin için esas olacak mülahazat yeni Türkiye'nin makam-ı idaresi Anadolu'da ve Ankara şehrinde intihap edilmek lüzumunu âmirdir. Mülahazat-ı mezkûre muahedename ile boğazlar için kabul edilen ahkâm yeni Türkiye'nin esas-ı mevcudiyetini, memleketin menabi-i kuvvet ve inkişafını Anadolu'nun merkezinde tesis etmek lüzumunu vaziyet-i coğrafya ve sevkülceyşiyenin müsaadesi dâhilî ve haricî emniyet ve istidadı hususunda mesbuk olan tecarib ile hulâsa olunabilir. Bu mülahazatın her biri başlı başına bir ehemmiyet-i katiyeyi haizdir. Devletin makam-ı idaresinin yeni bir şekilde tesis ve inkişafına, bir an evvel başlamak ve dâhilî ve haricî tereddütlere nihayet vermek için âtideki madde-i kanuniyenin kabulünü arz ve teklif ederiz.

9 Teşrinievvel 1339

Madde-i Kanuniye- Türkiye Devleti'nin makam idaresi Ankara şehridir.

İsmet: Malatya
Ferid Recai: Çorum
Zülfü: Diyarbakır
Doktor Fikret: Ertuğrul
Seyfi: Kütahya
Hilmi: Malatya
Mahir: Kastamonu
Rüşdü: Erzurum
Sabit: Erzincan
Rasim: Sivas
Necati: Bursa
Mehmed Kamil: Karahisar-ı Sahib
Ali Rıza: İstanbul
Kazım Hüsnü: Konya
Refet: Bursa

Riyaset-i Celileye

Ankara şehrinin Türkiye Devleti'nin makarr-ı idaresi olduğuna dair Malatya Mebusu İsmet Paşa Hazretleri ile rüfekası tarafından mu'ta 9 Teşrinievvel 1339 tarihli muhavvel teklif-i kanunî Encümenimizce mütalaa ve tetkik olundu. İstihdaf ettiği gaye-i askeriye ve siyasiyeye nazaran şayan-ı müzakere görülmekle Heyet-i Umumiyeye takdimine karar verildi.

10 Teşrinievvel 1339
Layiha Encümeni Reisi: Emin, Tokat
Mazbata Muharriri: Ahmed Saki Antalya
Kâtip: Necib Ali

Riyaset-i Celileye

Encümenimize 10.10.1339 tarihiyle havale buyurulan Ankara şehrinin Türkiye Devleti'nin makarrı olmasına dair Malatya Mebusu İsmet Paşa Hazretleriyle rüfekası tarafından mu'ta ve Layiha Encümenince şayan-ı müzakere görülen teklif-i kanunî Encümenimizce de bi'l-müzakere

musib ve muvafık görüldü. Hâdisat Anadolu'nun hemen vasatında kâin bulunan Ankara'yı zaten makarr-ı tabiî olarak irae ve â'dâd ettiğinden bu teklif-i kanunî bir şe'niyetin tespitinden ibarettir.

Mezkûr teklif-i kanunîde münderiç madde-i kanuniyenin bilâhare tanzim ve kabul kılınacak mufassal Teşkilât-ı Esasiye Kanunumuzun silsile-i mevaddı meyanına ithali temenniyatının Heyet-i Umumiyeye arzına müttefikan karar verilmiştir.

Kanun-ı Esasi Encümeni Reisi: Yunus Nadi, Menteşe

Mazbata Muharriri: Celal Nuri, Gelibolu

Kâtip: Feridun Fikri, Dersim

Aza: Necati, İzmir

Aza: İbrahim Süreyya, İzmit

Aza: Ebubekir Hazım, Niğde

Aza: Ahmed Bey, Kars (Bulunmadı)

Aza: Ahmed Süreyya, Karesi

Aza: Refet, Bursa

Aza: Münir Hüsrev, Erzurum

Zeki Bey (Gümüşhane) - Efendiler! Akdeniz Karadeniz'in iltisakında hilkatin vücuda getirdiği bütün mehasin ve bedaiiyle kâinatın matmah-ı nazarı olan o zavallı İstanbul şehrine olan iğbirarınız nedendir bilmem. (Ne iğbirarı sesleri, gürültüler) (Sözlerini tashih et sesleri) Tashih edemem, ben söylediğim sözü bilirim. (Şahsına iğbirar var sesleri) Bir zamanlar hakanların yatağı, maarifin kıblegâhı, satvet-i İslâmiyenin tecelligâhı ve bilhassa Türk'ün kıblegâhı olan bu zavallı şehrin kabahati neydi? Şuursuz bir idarenin eli altında kahpe düşman harîm-i ismetimize sokularak bedbahtlık içinde inleyen o zavallı İstanbul'da ordumuz istihlâs adımlarıyla yürürken, onun ağuşuna atılırken, şükranına gözyaşları ve kurbanlar katarken bunun böyle mahrumiyetine sebep ne idi? (Allah Allah sesleri) Efendiler! Makarr-ı Hükûmetin yalçın kayalarda, izbe ovalarda kurulmak asırları çoktan geçmiştir.

Ragıb Bey (Kütahya) - Ovaların hiç kıymeti yok mu?

Zeki Bey (Gümüşhane) - Vardır, söylüyorum.

Cevdet Bey (Kütahya) - Bu memleketi kurtaran o ovalardır.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Sizin kadar ben de takdir ederim. Zatıâliniz de çıkar, müdafaa edersiniz. Toprakların muhafazası, memleketin muhafazası asr-ı hâzır terakkiyatına göre diyebilirim ki mevzu itibarıyla fünun ve asrın ihtiyacatına göre teşekkül etmiştir. Milliyetin zayıf ve kuvvetli zamanlarında 485 seneden beri makarr-ı Hükûmet olan bu zavallı memleket müteessir olursa siz de bu teessürü haklı görürsünüz. Binaenaleyh Meclis-i Âlinizin böyle birden bire iğbirarı. (İğbirar yok sesleri)

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - İğbirarı siz çıkarıyorsunuz.

Zeki Bey (Devamla) - Bu kadar gürültü ettiğiniz için söylemek mecburiyetinde bulunuyorum. Türkiye Büyük Millet Meclisinin camia-i ittihadı altında bulunan İstanbul, en büyük bir ticaretgâh ve en büyük bir mevki-i mümtaza maliktir ve o mevki-i bülendi ihraz eden bu şehirde siyasi mahzurlar da zannederim ki o kadar değildir! Efendiler! Bugün tarih nokta-i nazarından muhakeme edersek dört buçuk asırdan beri elimizde bulunan bu payitahtta siyasi bir mahzur olarak görülen ahval acaba nedir? Bununla mukayese yapacak olursak kârımız mı çok, zararımız mı çoktur? Rica ederim, Anadolu'nun mamuriyetini istemeyen bir fert yoktur. Her tarafını İstanbul'dan daha mamur görmek isteriz. Yalnız buranın merkez-i Hükûmet olmasıyla İstanbul'un hal-i harabîye terk edilmemesini rica ederim. (Ha öyle söyle sesleri)

Talat Bey (Ardahan) - Oranın mamuriyeti de bütün Anadolu'nun harabiyetine bedeldir.

Celâl Nuri Bey (Gelibolu) - Efendiler! Evvel be evvel Gümüşhane mebus-ı muhtereminin sarf ettikleri iğbirar kelimesini reddeder ve protesto ederim. Ondan sonra meseleyi şerh edeyim efendim. Ankara'yı Türkiye Devleti'nin merkezi olmak üzere hâdisat ve şuunat göstermiştir. Bunun şe'niyeti bedihîdir. Bu kanunlar ancak bu şe'niyeti tespitten ibarettir. Esasen bu gibi şeyleri şe'niyet doğurur. Bir kanun ve bir karar ile bir yer merkez-i Hükûmet olarak gösterilemez. Hâdisat Ankara'yı Türkiye Devlet-i hürresinin merkezi olmak üzere i'dad etmiştir. İstanbul evet, bir payitaht idi. Fakat payitaht maatteessüf Anadolu ve Rumeli'yi kurtaramadı. Kurtaramadı demekten maksadım oradaki saf ve nezih kitlenin kurtaramadığı değildir. Kurtaramayan Hükûmet-i merkeziyenin; payitahtın, Babıâlinin orada bulunması idi. Yoksa saf ve nezih İstanbul ahalisi arkalarında silah, mühimmat ve saire torbalarını taşımak suretiyle Anadolu'nun, bilâhare da kendilerinin tahlisine şitaban oldular. Şu kürsü-i muallâdan kendilerine arz-ı teşekkür ederim. Evet efendiler! İstanbul bu rolü oynayamadı. Kuva-yı Milliye evvel be evvel Erzurum'da bir kongre şeklinde teşekkül, yani bu millet orada tahaşşüt etti. Bakıldı ki memleketimizin aksa-yı şarkında olan bu şehir de bir merkez olamaz, onun için kademe kademe Sivas'a gelindi. Sivas'ta da böylece merkez teşkil olunamadı, Ankara'ya gelindi. Ankara hemen hemen Anadolu'nun merkezindedir. Binaenaleyh burada gerek harekât-ı siyasiye ve harekât-ı askeriye ve harbiye gayet parlak bir surette ve cümleyi engüşt ber-dehan edecek bir tarzda neticelendi. Efendiler! Malum-ı âliniz olmalı ki: 1918 evahirine doğru İngiliz Avam Kamarasında bir münakaşa cereyan etmiş. Bir sabık başvekil bir lâhık başvekilden bir sual soruyordu. O sual da az çok bizim makarr-ı idaremiz olacak yer hakkında idi. O da cevaben dedi ki: Haşmetlû Kral Hazretlerinin dretnotlarının hedefi olabilecek bir hükûmet görmek, Toros dağlarının öbür tarafına çekilmiş bir hükûmet görmekten yeğdir. Lloyd George'nun bu sözü ehemmiyetle telâkki edilmeye şayandır. Efendiler! Dikkat edilmeye şayandır ki istediği şey kendi dretnotlarına hedef olan bir yerdir. İşte bizim bundan ihtiraz edebilmemiz için daha içeriye çekilmemiz lâzım geliyordu. Efendiler! Cümlenin malumu olduğu üzere İstanbul şehri 1100 sene müddetle Şarkî Roma yani Bizans İmparatorluğunun payitahtı olmuştu. Ondan sonra da 500 küsur sene Saltanat-ı Osmaniye'ye payitaht olmuştu. Bu iki devletin coğrafî vaziyeti hemen hemen aynıdır. Rumeli şibh-i cezîresi, Anadolu şibh-i cezîresi, Irak, Filistin ve saire de Afrika'nın müntehayı Şimal-i Şarkîsi, Yemen, büyük imparatorluğun iklimlerini teşkil ediyordu. Böyle bir imparatorluğun payitahtlığına İstanbul pek lâyık idi. Fakat bu topraklar parçalandıktan ve Türk milleti kendisine mahsus bir hükûmet teşkil ettikten sonra İstanbul şehri pek müntehada kalmıştır. Bütün erkân-ı askeriyenin de müttefikan tasdik buyuracağı üzere oranın vaziyet-i askeriyesi Türk Hükûmet-i hürresinin makarrı olmaya müsait değildir. Bizim Ankara'da bulunmamız -bugün velev birtakım levazım-ı medeniye ve ümrandan mehcur bulunması dolayısıyla sıkıntı çekerek- Ankara'da icra-yı Hükûmet etmekliğimiz herhâlde bu devlet ve millet nokta-i nazarından hayırlıdır. Biz Ankara'nın yazın tozuna, kışın çamuruna tahammül etmeliyiz ki Anadolu'nun bütün levazım ve ihtiyacatını anlayabilelim ve ona göre derdine deva-saz olalım.

Murad Bey (Antalya) - Belediye reisinin kulağı çınlasın.

Celâl Nuri Bey (Devamla) - Efendim! Tahammülden maksadımı ilelebet tahammül manasına almayınız! Anadolu'nun ortasında bulunmalıyız ki bu ihtiyaçları görelim. Yakinen tetkik edelim.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Biz çoktan beri görüyoruz.

Celal Nur Bey (Devamla) - Efendiler! Aza-yı muhteremeden pek mütehayyiz ve pek muteber bir zatın ifadesini burada söyleyeyim. Bir hükûmet, hususiyle vatanın ecza-yı asliyesi en büyüğü yüzde doksan beşi Anadolu'da olursa ve o hükûmetin merkezi İstanbul'da bulundukça Anadolu'yu biraz güçlükle düşünür. Nitekim yine o zatın mütalâatına iştiraken ve onu teyiden söyleyeyim ki vaktiyle şimendifer yapılmıştır. Bu şimendifer ta buraya geldi, Konya'ya, Pozantı'ya kadar gitti. Bu şimendiferlerin bu suretle tespitine âmil olan ne idi acaba? Ankara'nın, Sivas'ın ihtiyacatı mı? Hayır İngiltere Devleti ile Almanya Devleti arasında Anadolu'nun Hint yolu

olması mülabesesiyle bir ihtilâf çıkmıştı. Nihayet Almanların muvaffakiyeti ve Almanların fikri cari olmuş, galip gelmiş ve nihayet bu yolları yapmışlar. Yoksa bizim arzumuzla, bizim muvafakatimizle hemen hemen müstakil olarak cereyan etmemişti. Bizim için esas mesele meselâ; bugün Ankara - Sivas hattının yapılmasıdır. Hâlbuki Ankara, Sivas aynı yol üzerinde olmadığından yolu öbür taraftan çekmişler, Hatta bir aralık öyle olmuş ki: Sahil boyunu tutmak istemişler, çünkü Toros ve Antitoros silsilesinde birtakım menî' mevaki varmış, oradan geçilemiyormuş.

Demek ki efendiler, bizim hayatımıza taalluk eden bir meselede bizim reyimiz âmil olmamıştır. Bizim için en ziyade nazar-ı dikkate alınacak Anadolu'nun havaicidir. Binaenaleyh merkez-i Hükûmet burada bulunacak olursa ilk iş olarak meselâ Ankara-Sivas hattını nazar-ı itibara alırız. Eğer burada merkez-i hükümet bulunacak olursa hudanegerde bir müsellah ihtilâf olacak olursa aman boğazlardan geçilmesin, şu olmasın gibi cümlemizi şaşırtacak panik ve hengâmeye iştirak gibi bir halet zuhur etmez. İşte efendiler! Görülüyor ki: Ankara şehrinin merkeziyeti hemen hemen, tahakkuk etmiştir.

Vaziyet-i iktisadiyeye gelince: Bir memleketin en ticaretgâh olan şehrinin behemehâl merkez-i Hükûmet olması katiyen lâzım gelmez. Bugün İstanbul, İstanbul'dan sonra İzmir şehirleri herhâlde Ankara'dan daha mühim merakiz-i ticariye ve iktisadiyedir. Arz ettiğim gibi Ankara'nın üçüncü, hatta beşinci derecede bulunması buna mani değildir. Nitekim başka memleketlerde de en zengin, en ticaretgâh, en nüfuslu şehrin payitaht olması lâzım gelmediği gibi, coğrafya tetkik edilecek olursa birçok misaller görülebilir. Fakat bu misallerden bir tekini arz edeyim ki; o da Amerika'dır. Amerika'da 7,5 milyon nüfuslu ve dünyanın birinci veya ikinci derecede bir şehri olan New York makarr-ı idaresi değildir. Washington makarr-ı idaresidir ve hatta Amerika İttihadına dâhil olan devletin makarr-ı idaresi de New York değildir. Evyon isminde küçük bir kasabadır. Efendiler! Makarr-ı idarenin mutlaka topografya itibarıyla devletin kalemlerinin tam merkez noktasını da teşkil etmesi doğru değildir. Çünkü: Bu takdirde mühim ameliyata, yeniden şehirler ihdasına hacet görülüyor ki bu suretle yeniden bir şehir ihdas etmedense o paranın pek küçük bir kısmını Ankara'nın imarına, ıslahına hasredecek olursak yine bu maksat hâsıl olur.

Efendiler! Zannolunmasın ki; Ankara şehri Türk Devleti'nin makarrı olmakla biz İstanbul'u siyaseten, idareten, iktisaden terk ediyoruz, ihmal ediyoruz; hayır efendiler! İstanbul'da bundan evvel iki vaziyet vardı. O iki vaziyet sayesinde bu büyük şehir maişetini temin ediyordu. Bunun birincisi; payitaht olması, ikincisi; transit olmasıydı. Malum-ı seniyyeniz ki: Merkeziyet, vakıa bir tabaka-i halkın refahını temin ederse de payidar değildir. Devlet ihtisara uğrar yahut teşkilât küçültülür; âdemimerkeziyet usulüne fazlaca riayet edilir. Bunun için memurin şebekesi ihtisara uğramak lâzım gelir. Bundan dolayıdır ki: İstanbul'un bu merkeziyetinden dolayı elde ettiği menafi hakiki değildir. Kezalik İstanbul birtakım anasır-ı gayr-ı milliyenin transit merkezi oluyordu; bundan dolayı eline beş on kuruş geçiyordu. Bu da doğru değildir. Çünkü o anasır ittihaz edilecek siyaset-i milliye sayesinde Anadolu'daki şebekesinden mahrum kalır; binaenaleyh o transit meselesi de merkeziyet gibi gelici, geçici, suni bir şeydir. Binaenaleyh biz İstanbul'un istikbal-i idarîsini, istikbal-i iktisadîsini herhalde temin edeceğiz, binaenaleyh Hükûmet-i milliyenin maksadı bütün memleketi idareten, iktisaden ilâ ve irka olduğundan herhalde tanzim edilen Müfettiş-i Umumilik ve Vilâyet Şûraları kanunlarının

emr-i tanzim ve tatbikinde idaresinin daha güzel bir şekle gireceği bedihîdir. Bu hususta bir temenni beyan ediyorum: Bu temennim kanunun metnine de, ruhuna da tamamıyla muvafıktır. İnşallah ahd-i karibte bu tekamülat hâsıl olur. İstanbul'un asıl terakkiyatını teshil edecek; orada iktisadiyatın inkişaf bulmasıdır. İstanbul'un şarkında Ereğli havza-i fahmiyesi, Bolu ormanları, birtakım körfezler, Sakarya ve birçok göller gibi bizi sanata davetkâr bir mıntıka bulundukça, keza garbında da Edirne ve Çatalca gibi mühim bir mıntıka-i ziraiye bulundukça İstanbul'un iktisadiyatı, serveti refahı emindir efendiler! Yalnız Ankara hakkında birtakım temenniyatta bulunacağım. Biz Ankara'yı merkez ittihaz etmekle başlı başına mana-yı müfit bir program ittihaz ediyoruz. İstanbul beynelmilel, fevkalmilel Osmanlı Hükûmetinin makarrıydı. Ankara millî bir devletin, bir devlet-i hürrenin makarrı olmak üzere ayrıca bir mana-yı müfittir. Binaenaleyh biz Ankara'da yeni devletimizi, yeni Hükûmetimizi, yeni teşkilâtımızı kuracağız. Şebeke-i iktisadiyemizi kuracağız. Ankara bittabi merkez-i Hükûmet olmakla değişecektir. Ankara'da gerek idarî, gerek beledî velhâsıl istirahat hususunda her türlü ihtiyacatımızın temini temennisini ref ile lâyiha-i kanuniyenin derhal kabul buyurulmasını istirham ederim.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Arkadaşlar! Biraz maneviyata mağlup adamım. İmar Vekâletinin kabulü gününe tesadüf eden şu günde bu kararımız dolayısıyla da hayırlı bir tefe'ülde bulunmak istiyorum. (Fala mı bakıyorsun sesleri) Meclis-i Âli iki saat evvelki kararını imar nokta-i nazarından vermekle bugün o âtinin, istikbalin merkezi de taayyün etti. Arkadaşımız Zeki Bey iğbirar ve ihmal noktalarına dokunmak istedi. İğbirardan da bahsetmeyeceğim, ihmalden de bahsetmeyeceğim. Yalnız İstanbul bundan böyle ne olacaktır? Arkadaşlar! Hilâfet, makarr-ı hilâfet: Bunlar bir tabir-i aharla Halife ve İstanbul. Benim kanaatime selefiniz Meclis (Sadede sadaları) Saltanatı, Hilâfetten ayırmakla o kadar ulvî, o kadar necip bir şey göstermiştir ki (Merkez meselesini görüşüyoruz sesleri) şimdiye kadar âlem-i İslâm'da o derecede büyük bir karar verilmemiştir ve âlemde Abdülmecid Efendi Hazretleri gibi şümullü bir surette bir Halife intihap edilmemiştir. Nasıl ki Hilâfet ve Halife büyümüş ise efendiler! İstanbul makarr-ı hilâfet olmakla da bütün âlem-i İslâm'ın merkezi olmak itibarıyla âlem-i İslâm kadar büyümüştür.

Arkadaşlar! İstanbul belde-i tayyibe tâbir-i peygamberânesiyle tebşir buyurulduğu andan itibaren diyebilirim ki; güya Türk'ün ruhuna taraf-ı peygamberîden bir ilham vaki olmuştur. Türk, ben bu belde-i tayyibeyi fethedeceğim, diye yemin etmiştir ve o belde-i tayyibeyi fethederek onu yıllarca, asırlarca yed-i hamasette bulundurmuş, bugün âlem-i İslâm'a tevdi ediyor.

Rasih Efendi (Antalya) - Neden tevdi etsin?

Tunalı Hilmi Bey (Devamla) - Evet arkadaşlar; onu âlem-i İslâm'ın makarrı yapmakla orasını büyütüyor. Binaenaleyh, Türk âlem-i İslâm'a olan rabıtasını muhafaza ederek merkezi Anadolu'suna, Anadolu'nun göbeğine çekiyor. (Çekilmiyor sadaları, gürültüler) Makarr-ı hilâfet ve makarr-ı saltanat...

Esad Efendi (Menteşe) - Sapıtma!

Hilmi Bey (Devamla) - Makarr-ı hilâfet ve makarr-ı devlet itibarıyla: O halde arkadaşlar! Zeki Bey biraderimizin endişesi katiyen gayr-ı varittir. Zira İstanbul'da bundan böyle büyük, daha şümullü bir İstanbul olmuştur. Zira tamamıyla makarr-ı hilâfet kesilmiştir. Yalnız vaktiyle bin şu kadar sene evvel Türk'ün ruhu gayrişuurî olarak İstanbul'u fethetmeye azmetmiş ise yine Türk, ilâ yevmi'l-kıyame İstanbul'u muhafaza edeceğine ruhuyla yemin ediyor. (Ooo sesleri) Tecdid-i iman ediyor. Buna hiç şüphe yok. Yalnız Ankaralılardan bekleyeceğimiz rehberlik varsa o da daima İstanbul diye kulaklar çınlayacağı ve İstanbul'a gidip geldikçe daima gözler İstanbul'a bakacağı için bir cemiyet teşkili şartıyla İstanbul'un âtisi ve istikbaliyle alâkadar olmalıdırlar. (Müzakere kâfi sesleri)

Besim Atalay Bey (Aksaray) - Arkadaşlar! Ankara, millî dâvamızda hâleler dokuyan nurlu, parlak bir muhittir. Bu zafer yıldızı Ankara'nın nursuz ye parlak gönüllerinde doğmuştur. (Handeler) Bu milliyet ağacı Ankara'nın pak ve temiz ağacından doğmuştur, Buradan doğan yıldız şulelerini buradan saçacaktır. Evet buradan şulelerini, huzmelerini etrafa salacaktır. Burada doğan ağaç burada büyüyecek ve meyvesini verecektir. Daha köklerini salmadan buradan kaldırıp başka yere dikmek muvafık-ı hazm ve ihtiyat değildir. Arkadaşlar! Ankara kelimesinin Türk âleminde, İslâm âleminde ne büyük vecdler husule

getirdiğini bilmelisiniz. Ah ne fayda ki; burası merkez-i Hükûmet ittihaz edildiği gün eski asil Ankara ismi de Türkçe bir kelimeye değiştirilmiş olsaydı. Ankara bundan şu kadar yüz sene evvel hâlâ kökleri yaşayan fikir cereyanlarını tesis etmişti. Esnaf arasında bugün bile Ahilik teşkilâtı vardır. Bugüne kadar yaşayan fikir cereyanlarının beşiği olan Ankara bugünden sonra da birbirini kalbinden bağlayacak fikir cereyanlarının beşiğidir. Biz bu beşiği elimizle ırgalayacağız. Ve onun büyüdüğünü, yükseldiğini, hâkim olduğunu göreceğiz arkadaşlar... (İnşallah sesleri) Dikkat ediniz! Göreceksiniz ki yeryüzünde iki türlü payitaht vardır: Bir müstemleke payitahtları, bir de ülkenin doğrudan doğruya hâkim olduğu kıtanın kendi ülkesinin payitahtları vardır. Müstemleke payitahtları çok kere memleketin bir ucunda yapılır. Kongo gibi Kalküta gibi Hindiçini payitahtları arkadaşlar!.. Bunun kısmen mazarratını İngilizler anlayarak payitahtı "Delhi"ye kaldırmışlardır. Fakat herhâlde müstemleke payitahtları memleketin bir ucundadır. Şimdiye kadar Türkiye'yi ve bu memleketi idare eden gayrimesul eller, zevk ve safasına dalan kafalar, memleketin bir ucundan diğer ucuna kadar, yani Basra'dan Erzurum'a kadar idare etmek istediler. Memleketin merkezi, memleketin kalbi her türlü hastalıklara, felâketlere maruz olduğu halde, memleketin öbür ucunda vücuda getirilen takayyüdat boştur ve beyhudedir. Arkadaşlar! Sonra bugünkü İstanbul'un, Feridleri ve arkadaşlarını yetiştiren zihniyeti kısmen devam ettikçe bizim oraya gitmemizde zannederim mahzurlar vardır. Binaenaleyh burası tamamen dezenfekte edilmedikçe oraya gitmek hazin ve ihtiyata muvafik değildir arkadaşlar. Ve biz burada tozlar içerisinde yaşarız...

Hamdullah Subhi Bey (İstanbul) - Memleketin çocuğu olan her yerinde bu gibiler yetişmiştir. Yani kötü adam memleketin her yerinde yetişir. Konya'da da yetişir, Yozgat'ta da yetişir velhasıl her tarafta yetişir. Binaenaleyh bu, İstanbul'a tahsis edilerek söylenmez.

Besim Atalay Bey (Aksaray) - Yok efendim! İstanbul'a tahsis değildir, hiçbir vakit oraya tahsisen söylemiyorum, katiyen hiçbir memlekete taarruz etmiyorum arkadaşlar... Büyük Türk ulusu "Mete" nin bir sözü vardır: "Nerede bir Türk yaşıyorsa, nerede Türk Bayrağı sallanıyorsa orayı kalbinle seveceksin, oraya bağlanacaksın." diyor. Benim hiçbir vakit İstanbul'u tahkir etmek hatırıma gelmemiştir. Ben derviş-meşrep bir adamım. Kimseyi tahkir etmek elimden gelmez.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Kimse edemez.

Besim Atalay Bey (Devamla) - Ne ise biz burada tozlar içinde yaşarız, buranın tozu pudradan daha güzel gelir. (Alkışlar) Biz burada bazı gazetelerin dediği gibi çatıları sayarız. Bazı gazeteler memurların, mebusların yattıkları yerlerde çatıları saydığını yazmıştı. (Handeler) Evet yatar ve çatıları sayarız. Fakat biz milletin sinesinden çıkan altınları saymayız. Biz burada o mahut gazetenin dediği gibi kireçli su içeriz, içeriz fakat düşman-ı dinin kanını su yerine...

Reis - Efendim! Müzakerenin kifayetine dair takrirler aldım. Evvelâ kifayet-i müzakereyi reyi âlinize vazedeyim. (Kabul sesleri) Kifayet-i müzakereyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Şimdi efendim Kanun-ı Esasi Encümeni mazbatasını rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Ekseriyet-i azime ile kabul edilmiştir efendim. (İttifakla sesleri)

Efendim, kalkmayan el vardır. Müttefikan diyemem, gördüm, ekseriyet-i azîmeyle kabul edilmiştir.

Avni Bey (Bozok) - Tayin-i esamiyle olması lâzımdır.

Reis - Kanun-ı Esasiye bir madde ilâve etmedik. Encümen mazbatasını rey-i âlilerine vazettim. Encümen mazbatasını dikkatle okuyunuz efendim. Müsaade ederseniz pazartesi günü öğleden sonra saat bir buçukta içtima edilmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Otuz Altıncı İçtima

15 Teşrinievvel 1339 Pazartesi

Birinci Celse

Reis: Reis-i Sani Ali Fuad Paşa Hazretleri.

Kâtipler: Vasıf Bey (Saruhan), Falih Rıfkı Bey, (Bolu)

1- Zabt-ı Sabık Hulâsası:

Reis - Celseyi açıyorum, zapt-ı sabık hulâsası okunacak:

Otuz Beşinci İçtima

13 Teşrinievvel 1339 Cumartesi

Birinci Celse

Reis-i Sani Ali Fuad Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde bi'l-içtima zapt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul edildi. Evrak-ı varide ait oldukları encümenlere havale edilerek Ankara'nın merkez-i Hükûmet ittihazına dair Kanun-ı Esasi Encümeni mazbatası müstacel ruznamenin üçüncü numarasına alındı. Kırk bir zabitin istiklâl madalyasıyla taltifine dair Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası okunarak kabul edildi. Mahkumînin affina dair ruznamenin 32. maddesini işgal eden layiha-i kanuniyenin müstacel ruznameye alınması için Bozok Mebusu Hamdi Bey'in takriri kabul edilerek İmar ve İskân Vekâleti teşkili hakkındaki layihanın müzakeresine geçildi. Bu bapta Saruhan Mebusu Reşad Bey ve rüfekasının ayrıca verdikleri dört maddelik teklifin Heyet-i Umumiyesi şayan-ı müzakere görülerek birinci maddesi tadilen, ikinci maddesi tayy, üçüncü ve dördüncü maddeleri aynen kabul ve vekâlet-i mezkûreye mukabil bir encümen teşkili karara rabt olunarak teneffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Ali Fuad Paşa Hazretlerinin riyasetleriyle küşat edilerek Gümüşhane Mebusu Hasan Fehmi Bey'in mezuniyeti hakkındaki Divan-ı Riyaset kararı kabul edildi. Müteakiben Ankara'nın makarr-ı idare ittihazına dair Kanun-ı Esasî Encümeni mazbatasının müzakeresine geçilerek neticede ekseriyet-i azime ile kabul ve pazartesi günü içtima etmek üzere celse tatil olundu.

Sualler

Maaş alamayan bazı mahaller mekatib-i iptidaiye muallimlerinin grev ilan ettiklerine dair Denizli Mebusu Mazhar Müfid Bey'in sual takriri Maarif Vekâletine

Muhtacîn-i zürraa tavizen verilecek tohumluk ve yemeklik ve alât-ı ziraiyenin şimdiye kadar nerelere tevzi edildiğine dair Trabzon Mebusu Abdullah Bey'in sual takriri İktisat Vekâletine havale edilmiştir.

Reis - Efendim, zapt-ı sabık hulâsası hakkında mütalaa var mı? (Hayır sesleri) Zapt-ı sabık aynen kabul edilmiştir.

2- Evrak-ı Varide:

Teklif

1- Ergani livasının müstakilen idaresi hakkında Ergani Mebusu Kazım Vehbi Bey'in teklif-i kanunîsi vardır Layiha Encümenine gönderiyoruz.

2- Askerî Tekaüt ve İstifa Kanununun ellinci maddesine tezyil edilmek üzere İstanbul Mebusu Ali Rıza Bey'in teklif-i kanunîsi var, Layiha Encümenine havale ediyoruz.

3- Meyveli, meyvesiz ağaç yetiştirilmesi hakkında Kastamonu Mebusu Hasan Fehmi Efendi'nin teklifi kanunisi vardır, Lâyiha Encümenine gönderiyoruz.

Mazbatalar

4- Ol baptaki kararına tevfikan Mülga Meclis-i Mebusandan bu kere de mevrut kararnameleri ait oldukları encümenlere gönderiyoruz.

5- Cemiyetler Kanununun beşinci maddesinin tadiline dair Kütahya Mebusu Receb Bey'in 2/189 numaralı teklif-i kanunîsi ve Layiha ve Dâhiliye mazbataları vardır, ruznameye alıyoruz.

Takrirler

6- Vezaif ve hidemat-ı umumiye-i devletin kabul ve tespit olunacak, "umde-i devre-i mesaileri"ne tevfikan (senenin icraat programları)na tatbikan ifası ve bütçelerin bu programlara göre tertip ve tetkiki temenniyatına dair Trabzon Mebusu Abdullah

Bey'in takriri, İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine havale edilmiştir.

7- Ruzname-i müzakeratta İstihlak Rüsumu Kanununun tefsirine ait maddenin müstacelen müzakeresi hakkında Ertuğrul Mebusu Doktor Fikret Bey'in takriri vardır, okunacak.

Riyaset-i Celileye

Ruzname-i müzakeratın kırk birinci maddesini teşkil eden İstihlâk Rüsumu Kanununun tefsirine dair Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatasının müstaceliyetle müzakeresi lâzımdır. Çünkü bu tefsire nazaran mahlût şühum-ı hayvaniye ve nebatiyeden elyevm istîfa edilmekte olan rüsumun tezayüdü hasebiyle gün geçtikçe Hazine-i Devletin binlerle lira zararını müeddi olmaktadır. Binaenaleyh bervech-i maruz işbu takririn diğer hususata takdimen ve müstacelen müzakeresini ve bu suretle hukuk-ı hazinenin muhafazasını teklif ederim.

Ertuğrul

Doktor Fikret

Reis - Efendim! Müstacel ruznamemiz on maddeden ibarettir, on birinci madde olarak bu teklifi rey-i âlinize vazediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmedi.

Evrak-ı Saire:

8- İstanbul'un tahliyesi münasebetiyle mevrut telgraflar:

İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi namına Kâtib-i Umumi Şefik Hüsnü imzalı bir telgraf vardır, okunacak:

Ankara'da Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

Memleketimizi sermayedarlarına bir yemlik yapmak ve halkımızı esir etmek maksadıyla öz topraklarımızı kanlı çizmeleri altında çiğneyerek yurtlarımızı harabe-zâra çeviren emperyalist ordularının azimeti vesilesiyle duyduğumuz hiss-i süruru ve şükranı Millet Meclisine iblâğ ederken işçi ve köylülerimizin ve bütün halkımızın âmâl ve ihtiyacatına muvafık bir iktisadi siyasetle millî istiklâlimizin takviye ve tetviç edileceğinden ümit-var olduğumuzu arz ederiz.

İşçi ve Çiftçi Sosyalist Partisi namına

Kâtibi Umumî: Şefik Hüsnü

Yahya Galîb Bey (Kırşehir) - Çiftçi Sosyalist Partisi nedir? Biz böyle bir şey tanımıyoruz, kendi kendine uydurmuş imza koyuvermiş...

Reis - Efendim, Sosyalist Partisi olarak değil şahsî olarak tanıyoruz. Münasip görürseniz Divandan münasip cevap yazılsın.

Yahya Galîb Bey (Kırşehir) - Tanımıyoruz...

Ali Bey (Karahisar-ı Sahib) - Resmen şahsiyeti malum olmayan bir telgrafa cevap verilemez.

Yahya Galîb Bey (Kırşehir) - Şahsiyeti malum olmayan bir telgrafı Meclisin nazar-ı itibara alması ne dereceye kadar doğrudur? O kimdir, necidir?

Reis - O halde müsaade ederseniz bir kere tahkik edelim, arz edelim efendim. Ruznameye geçiyoruz.

3- Bugün Müzakere Edilen Mevad:

Cemiyetler Kanununun beşinci maddesinin tadiline dair Kütahya Mebusu Receb Bey'in teklif-i kanunîsi ve Lâyiha ve Dâhiliye encümenleri mazbataları

Receb Bey (Kütahya)- Efendim! Ruznamemizin baş tarafında İzale-i Şekavet Kanunu vardır. Hâlbuki bendenizin tetkik ettiğime göre mezkûr kanun Adliye Encümeninden henüz gelmemiştir. (Geldi sesleri) Gelmiş olsa bile bendenizin bir maruzatım vardır. Malûm-ı âliniz cemiyetler de hukuk-ı esasiyenin mühim aksamındandır. Bizim son kabul ettiğimiz İntihap Kanununda on sekiz yaşındakilere intihap hakkı verildiği halde, Cemiyetler Kanununun beşinci maddesinde bu hak, ancak yirmi yaşındakilere verilmiştir. Bu baptaki teklif-i kanunîm Dâhiliye Encümeninden gelmiştir; beş dakikalık işgali mucip bir şeydir.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Daha bu kadar mesele vardır. Hâlbuki bu iki sene sonra tatbik olunacak. (Doğru sesleri)

Dâhiliye Vekili Ali Fethi Bey (İstanbul) - Ruznamenin bu Cemiyetler Kanununun tadili münasebetiyle tefsirine lüzum yoktur. Evvelâ İzale-i Şekavet Kanununu çıkaralım, ondan sonra bu mesele mevzubahis olabilir.

Receb Bey (Kütahya) - Efendim takririm lütfen okunsun.

Riyaset-i Celileye

Ruznamenin baş tarafından İzale-i Şekavet Kanununun derdest-i müzakere bulunan mevaddı henüz Adliye Encümeninden gelmemiştir. Dâhiliye Encümenince de kabul edilerek bugün ruznameye alınan ve Cemiyetler Kanununun beşinci maddesini muaddil bulunan bir maddelik teklif-i kanunînin ehemmiyet-i mahsusasına binaen hemen şimdi müzakeresiyle intacını arz ve teklif eylerim.

Kütahya

Receb

Reis - Efendim! Receb Bey'in takririni rey-i âlinize vazediyorum. Yani şimdi müzakeresini teklif ediyorlar. Şimdi müzakeresini kabul edenler lütfen el kaldırsın! Efendim! Kabul edenler lütfen ayağa kalksın! (Beş dakikalık bir şey sesleri) Kabul edilmiştir.

Efendim! Müsaade buyurursanız Ankara Belediyesi ve Ankara ahalisi; geçen gün Ankara'nın merkez-i idare ve Hükûmet olması hususunda karar verilmişti. Bundan dolayı Heyet-i Celilenizi tebrike gelmişlerdir. On beş dakika teneffüs için celseyi tatil ediyorum.

İkinci Celse

Reis - Reis-i Sâni Ali Fuad Paşa Hazretleri.

Kâtipler: Falih Rıfkı Bey (Bolu), Vasıf Bey (Saruhan)

Reis - Celseyi küşat ediyorum. Cemiyetler Kanununu müzakere edeceğiz.

Riyaset-i Celileye

Cemiyetler Kanununun beşinci maddesinde cemiyetler azasının yirmi yaşından dûn olmaması muharrerdir. Selef-i muhteremimiz Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilip Meclisimizin intihabında da esası teşkil eden İntihap Kanununun muaddil 320 numaralı kanunda on sekiz yaşındaki vatandaşlarımıza hukuk-ı siyasiyenin en mühimmi olan hakk-ı intihap verilmiş olduğundan işbu esas ile mütearız bulunan mezkûr beşinci maddenin şekl-i âtide tadilen kabul buyurulmasını (cemiyet teşkili) gibi mühim bir mesele-i siyasiye ve içtimaiyeye taalluk eden bu hususun müstaceliyet kararıyla ve ruznamedeki diğer mevadda terciihen bi'l-müzakere kabulünü arz ve teklif eylerim.

Cemiyetler Kanununun beşinci maddesi bervech-i âti tadil edilmiştir.

"Cemiyetler azasının on sekiz yaşına dâhil olanlardan olması ve bir cinayetle mahkûm veya hukuk-ı medeniyeden mahrum bulunmaması şarttır."

10 Teşrinievvel 1339

Kütahya Mebusu

Receb

Riyaset-i Celileye

Cemiyetler Kanununun beşinci maddesinin tadili hakkında Kütahya Mebusu Receb Bey tarafından verilen 10 Teşrinievvel 1339 tarihli teklif-i kanunî encümenimizce mütalaa ve tetkik olunarak teklif-i mezkûr Hukuk-ı Esasiyede sin derecatının tevhidi ve nezahet-i siyasiye ve içtimaiye evsafının nev-umma tevsiki cihetlerine mütedair bulanmasına mebni şayan-ı müzakere görülmekle Heyet-i Umumiyeye takdimine karar verildi.

Lâyiha Encümeni Reisi: Emin (Tokat)

Mazbata Muharriri: Ahmed

Kâtip namına: Şefik

Riyaset-i Celileye

Cemiyetler Kanununun beşinci maddesinin tadiline dair Kütahya Mebusu Receb Bey tarafından ita edilip Lâyiha Encümenince şayan-ı müzakere görülen işbu teklif-i kanunî 14.10.1339 tarihinde encümenimizce tetkik ve müzakere

olundu. Filhakika İntihap Kanununu muaddil 320 numaralı kanunda hukuk-ı siyasiyenin en mühimlerinden olan hakk-ı intihap hususunda on sekiz yaş esas ittihaz edilmiş ve bu esas ile mütearız bulunan Cemiyetler Kanununun mezkûr maddesinin teklif-i kanunî veçhile tadili encümenimizce de muvafık

görülmüş olmakla Heyet-i Umumiyeye takdim kılındı.

Dâhiliye Encümeni Reisi: Ebubekir Hazım, Niğde
Mazbata Muharriri: Müstafa Abdülhalık, Kengırı
Kâtip: Ali Şuuri, Karesi
Aza: İsmail Kemal, Çorum
Aza: Galib, Niğde
Aza: Süleyman Necmi, Canik
Aza: İzzet Ulvi, Karahisar-ı Sahib

Cemiyetler Kanununun beşinci maddesi bervech-i âti tadil edilmiştir:

Cemiyetler azasının on sekiz yaşına dâhil olanlardan olması ve bir cinayetle mahkûm veya hukuk-ı medeniyeden mahrum olmaması şarttır.

Reis - Efendim! Söz isteyen var mı? (Kabul sesleri)

Ali Süruri Efendi (Karahisar-ı Şarki) - Paşam! Eski madde nasılmış? Farkını anlayalım.

Reis - Efendim! Asıl madde yirmi yaştır.

Receb Bey (Kütahya) - Madde aynendir. Teklifimde hiçbir tadilât yoktur efendim.

Reis - Efendim! Eğer arzu ederseniz encümen mazbata muharriri zatıâlinize malûmat verir.

Abdurrahman Şeref Bey (İstanbul) - Efendim! Müsaade buyurursanız bendeniz esas hakkında bazı mütalaat beyan edeceğim. Muaddel İntihap Kanunu ile on sekiz yaşında çocuklara bir kere hukuk-ı siyasiyece hakk-ı intihap verilmiştir. Bendeniz o maddenin tadilini talep edeceğim. Sebebi on sekiz yaşındaki çocuk mektep çocuğudur. Mükellefiyet-i askeriye yirmi yaşını ikmal ettikten sonra başlar. Sonra on sekiz yaşındaki çocuklar bütün mektep çocuklarıdır. Çocuklar zaten ders okumuyorlar. (Falan oldu, filan oldu) diyorlar, ellerine birer bayrak alıp sokağa çıkıyorlar. Tahsilden çok geri kalıyorlar, İlimsiz memleket olmaz. Bunlar yarım âlim kalıyorlar. Yarım âlim kalmak tehlikeli bir şeydir. Onun için mektep çocukları bir daha intihap zamanlarında bayraklarla intihap yerlerine gidecekler, davullar çalınacak, bilmem neler. Bu suretle bunlar tahsilden geri kalacaklardır. Onun için on sekiz yaşında çocukları biz mekteplerine bırakalım… Onlar okusunlar tahsillerine devam etsinler. Nasıl ki yirmi yaşını ikmal edenler vatanın hukukunu müdafaaya memur oluyor, askere o vakit alınıyor. Binaenaleyh yirmi yaşını ikmal eden gençlere, delikanlılara o zaman memleketin her hukukunu vermeli. Hulâsa memleketin kâffe-i hukuku yirmi yaşındakilere verilmeli. Bu şekil sakattır. İntihabat Kanununda böyle bir madde vardır. Bendeniz onun tadili için bir takrir vereceğim. O takriri müzakere ederek kabul ederseniz pekiyi olur. Biraz bunu düşünelim. On sekiz yaşındaki çocukları okutalım. On sekiz yaşındaki çocuğun bir fikr-i mahsusu yok ki hakk-ı intihap veriyoruz. O da bir cemiyete aza olup rey verecek. Bahusus hakk-ı intihaba dâhil olacak. Hiçbir milletin İntihap Kanununda on sekiz yaşındakilere intihap hakkı verilmemiştir. Burasını arz ediyorum. Rica ederim iyi düşünelim.

Receb Bey (Kütahya) - Efendim! Rüfeka-yı muhteremeden bazıları maddenin aslının ne olduğunu sordular. Bendenizin teklifimdeki tadilat maddenin metnindeki yirmi yaşın on sekiz yaş olmak üzere tadilidir. Maddenin metni

buradaki metnin tamamen aynıdır ve maddesinden maada hiçbir hüküm değişmemiştir. Bu nokta bir defa tenevvür etsin. Sonra Abdurrahman Şeref Beyefendi'nin ifadelerine bendeniz de iştirak etmek mecburiyet hissinde bulunuyorum. Fakat efendim! Dünya çok değişmiştir ve on sekiz yaşındaki insanlar büyük meleke ve kabiliyetlerle dünyanın kabil-i sevk ve idare olan hizmetlerini ifaya memur edilmiştir. Yine bu yaşlardakilere birçok şerait-i fenniyeyi haiz aletlerin sevk ve idaresi verilmiştir. Yine on sekiz yaşında birçok adamlara birçok incelikleri ihtiva eden fabrikaların ve birçok müessesatın idareleri verilmiş ve her türlü umur ve hususatını fiilen tedvir etmek mevkiinde ve kabiliyetindedirler. Abdurrahman Şeref Beyefendi Hazretlerinin tahmin-i acizaneme göre bundan otuz-kırk sene evveline ait mülahazat ve telkinlerine bütün ruh ve vicdanımla hürmet etmekle beraber bugünkü asrın pek çok değişmiş olan birçok telkinlerini hüsn-i telakki ve hüsn-i takdir buyurmalarını da istirham ederim. Sonra efendiler! Meclis-i Âliniz ve her birerimiz 18 yaşına girmiş olan vatandaşlarımızdan yirmi bin kişinin verdiği reye mukabil olarak buraya gelmiş bulunuyoruz ve on sekiz yaşındakileri hakikaten şerait-i rüştten nakîsa-dar addedersek Meclisimizin vücudunda da bir nakîsa bulmak icap eder. Hâlbuki bunu bir kanunla kabul ve teyit etmiş idik ve Meclis-i Âli o kanuna müsteniden vücut bulmuştur. Bendenizce bu bapta başkaca bir şekil düşünmeye ve kuvvetli esbab-ı mucibe serdine lüzum yoktur zannederim. Madde gayet kuvvetli esbap üzerine yapılmıştır.

Malum-ı âlilerinizdir ki cemiyetler teşkili, hukuk-ı esasiyenin pek mühim bir noktasını teşkil eder. Bendeniz hayat-ı cemiyette faaliyet gösterecek zümreleri de ayrı bir hükme tabi kılmaktan ihtirazen son kabul edilen İntihap Kanunundaki esasat dairesinde 18 yaşındakilerin de cemiyete duhulünü teminen bu maddenin herhalde kabulünü rica ederim. Bendeniz öyle olması kanaatindeyim. Bunu Heyet-i Celileden istirham ediyorum. (Doğru, kâfi seseleri)

Reis - Efendim başka söz isteyen var mı? (Yok sesleri) Efendim Cemiyetler Kanununun beşinci maddesinin tadili hakkındaki bu maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Esasen müstacelen müzakeresini kabul ettiğimizden dolayı müzakeresi bir defa yapılır. Şimdi Cemiyetler Kanununun beşinci maddesinin okuduğumuz veçhile tadilatı kabul edilmiştir.

Reis - Ruznamenin diğer maddesine geçiyoruz ki İzale-i Şekavet Kanunudur. Birinci maddesini malum-ı âliniz encümene iade etmiştik.

Ali Süruri Efendi (Karahisar-ı Şarki) - Başka maddeleri yok mudur?

Reis - Hayır yoktur. Hangi kanunun?

Ali Süruri Efendi (Karahisar-ı Şarki) - Bu Cemiyetler Kanununun meriyetine dair başka maddeler yok mudur?

Reis - Hayır yoktur.

Receb Bey (Kütahya) - Esasen mevcut kanunda bu kuyut vardır. Dâhiliye Encümeni bu suretle kabul etmiştir ve yalnız Cemiyetler Kanununun beşinci maddesini şu suretle tadil etmiştir. Başka şeye lüzum yoktur. Kanunun aslında icrasına memur olan makam musarrahtır...

Ali Süruri Efendi (Karahisar-ı Şarki) - Kanunun aslındaki o hükümler asla aittir. Bu kanun yeni çıkıyor. Bunun hükümleri nerede? Şimdi bir tadil yapılıyor. Bu tadilin icra-yı ahkâmına hangi makamlar salâhiyettardır?

Receb Bey (Kütahya) - Cemiyetler Kanununa kim memur ise buna da o memurdur.

Ali Süruri Efendi (Devamla) - Kim memurdur? Bunu tasrih etmek lâzımdır. Senelerce müteamil olan usulü değiştirecek miyiz?

Dâhiliye Encümeni Mazbata Muharriri Abdülhalik Bey (Kengırı) - Onu da maalmemnuniye ilâve ederiz. Müsaade buyurursanız ilâve edip takdim edelim.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - İlâvesi lâzımdır.

Reis - Birinci maddeyi kabul buyurdunuz, o halde diğer maddeleri encümen şimdi ihzar edecek, bize gönderecektir.

Ali Süruri Efendi (Karahisar-ı Şarki) - Müsaade buyurun Paşam! Divan-ı Riyasetten bir şey rica ederim. Herhangi bir kanunun herhangi bir maddesinin tadili teklif olunursa o kanunun aslı ile teklif olunan şekl-i muaddel bir yerde tab' olunarak azaya tevzi olunsun. Bunu kendi hesabıma arz ediyorum. Receb Beyefendi'nin burada beyan buyurdukları veçhile tadilin yalnız sinne ait olduğunu kabul ettik ve Makam-ı Riyaset de Receb Bey'in mütalâasını teyit buyurdular. Bu kabul edildi. Badema hususi ve külliyetli tadillerde herhalde tadilat maddenin aslı ile beraber gelmelidir. Bunu Makam-ı Riyasetten rica ediyorum.

Reis - Müsaade buyurunuz! Tadil edilen şu madde şimdi encümenden gelmiştir ve şimdi müzakeresi kabul edilmiştir. Binaenaleyh Divan-ı Riyasetçe bunun tab'ına imkân kalmamıştır. Yoksa daima arzu buyurduğunuz şey yapılmaktadır.

2- İzale-i Şekavet kanun lâyihası ve Dâhiliye ve Adliye encümeni mazbataları:

Reis - Efendim! İzale-i Şekavet Kanununun birinci maddesi encümenden gelmiştir. Adliye Encümeninin mazbatasıyla tespit ettiği maddeyi okuyoruz.

Riyaset-i Celileye

Kastamonu Mebusu Necmeddin Molla Bey tarafından verilip ve Heyet-i Umumiyece nazar-ı dikkate alınmak üzere encümenimize havale olunan İzale-i Şekavet Kanununun birinci maddesini muaddil olan takrir, Dâhiliye Vekili Fethi Beyefendi'nin huzuruyla encümenimizde tetkik olundu. Birinci maddeye ilâve olunan (fiillerinin ve mahkûmiyet-i sabıka varsa mahkûmiyetlerinin tayin ve tasrihi ile) cümlesinin maddeye ilavesi şakinin hüviyetini tayin için lüzumlu görülerek kabul edilmiş ve Dâhiliye Vekâletince ilan olunması kaydı yerine de (Heyet-i Vekilece şaki oldukları takarrür ederek Dâhiliye Vekâletince ol veçhile ilan olunan eşhasın üçüncü maddede muharrer mehlin inkızasından sonra) suretiyle tadili kabul olunarak maddenin o şekilde tashihi tesbit edilmiştir. Ve üçüncü maddedeki sarahatin noksaniyeti hasebiyle maddeye (ve Hükûmetçe derdestlerinden evvel) kaydı da ilâve edilmiştir. Bundan maksat da takip kuvvetlerince derdest edildiklerinden sonra cerh ve katillerinin muvafik-ı kanun olmadığının sarahaten anlaşılması içindir. Bütün bu tadilata nazaran takrir bervech-i âti şekilde encümenizde kabul olunmuştur.

08.10.1339

Adliye Encümeni Reisi: Sinop Mebusu Yusuf Kemal

Mazbata Muharriri: İzmir Mebusu Mustafa Necati

Kâtip: Dersim Mebusu Feridun Fikri

Zeki Bey (Gümüşhane) - Madde yavaş yavaş okunsun yazalım.

İzale-i Şekavet Kanunu

Madde 1- İsim ve şöhret ve hüviyet ve fiillerinin ve mahkûmiyet-i sabıkaları varsa mahkûmiyetlerinin tayin ve tasrihiyle Heyet-i Vekilece şaki oldukları takarrür ederek Dâhiliye Vekâletince ol veçhile ilan olunan eşhasın üçüncü maddede muharrer mehlin inkızasından sonra ve Hükûmetçe derdestlerinden evvel her kim olursa olsun cerh ve katilleri cürüm addolunmaz.

[Mazbata Muharriri Mustafa] Necati Bey (İzmir) - Efendim Heyet-i Celilelerince tadil edilmesi lüzumu dermeyan olunarak Adliye Encümenine havale olunan İzale-i Şekavet Kanununun birinci maddesi encümenimizce bervech-i âti şekilde tadil edilmiştir. Bu tadilde dermeyan olunan esbabı bendeniz arz edeceğim:

Malûm-ı âlileri olduğu üzere İzale-i Şekavet Kanununun birinci maddesi şu şekilde idi: "İsim şöhret ve hüviyetlerinin tayini ile 2-3. maddesi mucibince şaki oldukları Dâhiliye Vekâletince ilan olunan eşhasın her kim tarafından olursa olsun cerh ve katilleri cürüm addolunmaz." şeklinde idi. Encümen, bu maddenin isim ve şöhrete ait olan kısmını ipka ile tadilen diğer bir şekilde ve şakinin hüviyetini tayin edecek bir şekilde maddeyi tadil ve tespit etmiştir. Onun için (isim

ve şöhret ve hüviyet) kelimelerinden sonra (fiillerini ve mahkûmiyet-i sabıkalarını) diye bir kayıt koymuştur. Bundan maksat ta malum-ı âlileri olduğu üzere şakilerin hüviyetlerini, vaziyetlerini tamamen tespit etmek lâzımdır. Müdafaa-i nefis için olsa bile eşkıyanın telefini âmir bir kanundur ve eşkıyayı itlaf için ahaliye salahiyet veren bir kanundur. Bu itibarla eşkıyanın hüviyetini tayin etmek için fiillerinin ve mahkûmiyet-i sabıkalarının da yapılacak beyannameye derci lüzumlu görülmüştür. Onun için maddeye "isim ve şöhret ve hüviyetlerinin ve mahkûmiyet-i sabıkalarının tayini" kaydı vazolunmuştur. Sonra efendiler! Şakinin Dâhiliye Vekâletince ilanı kaydı vardı. Encümenimiz, Dâhiliye Vekâleti yerine "Heyet-i Vekile" kaydını koymaya mecbur olmuştur. Esbab-ı mucibesi de şudur:

Malum-ı âlileridir ki doğrudan doğruya bir şakinin itlafı için bir vekil memur etmektense bunu umumi bir heyete vererek, birçok arkadaşların, birçok heyetlerin nokta-i nazarını bu meselede iştirak ettirerek daha umumî bir şekilde tasdik keyfiyetini encümen lüzumlu görmüştür. Onun için (Dâhiliye Vekâleti) kaydını (Heyet-i Vekile) kaydına tahvil etmiştir. Sonra tabiîdir ki eşkıya için üçüncü maddede bir mehil ita edilmiştir. Bunun da bu maddeye derciyle bu mühletin inkızasından sonra şaki olduğu lüzumunu dermeyan etmiştir ve bir de "Hükûmetçe derdestlerinden evvel ilanı" kaydını koymaya encümen mecbur olmuştur. Çünkü yakalanmış bir şakinin, nasıl olursa olsun bunun itlâfı emir olunduğu ve kanunen de cürüm addolunmadığı için o şahsın itlafı bir cürüm olmaz diye bir jandarma tarafından yakalanıp da hapishaneye getirilirken bir şakinin bir şahs-ı ahar tarafından bu suretle itlafını encümenimiz doğru bulmamıştır. Onun için "Hükûmetçe derdestlerinden evvel her kim tarafından olursa olsun" şeklinde tadilen bir kayıt vazedilmiştir. Bu suretle de madde, demin okunduğu veçhile tadilen Heyet-i Âliyyenize arz olunmuştur.

İbrahim Bey (Ertuğrul) - Hükûmetçe şaki olduğu ilan edilmeye vakit kalmadan yeni çıkmış bir şakiyi ahali öldürebilir mi, öldüremez mi?

[Mustafa] Necati Bey (Devamla) - Tabiî öldüremez, müdafaa-i nefis için vuku bulan efal esasen muaftır. Yalnız bizim arz ettiğimiz, şaki olanların eşhas tarafından öldürülmelerine cevaz vermektir. Bundan maksat da malum-ı âlileridir ki; şakiler eşhas tarafından katledilmişlerdir. Fakat onlar da bu eşhasın hanesine taarruz etmiştir ve öldürülmüştür. Fakat kanunda tabiî kendilerini kurtarmak için vuku bulan katilden dolayı hapsedilmişlerdir; mahkûm edilmişlerdir. Onun için bu madde-i kanuniyeye zikrettiğimiz kayıt ilave edilmiştir.

Kemal Bey (Saruhan) - Efendim! İsim ve şöhret, hüviyet, fiil kelimesi bulunduktan sonra "mahkûmiyet" kelimesi zait değil midir?

Mustafa Necati Bey (Devamla) - Efendim oradaki "fiillerini" kelimesinden maksadımız, hal-i şekavette derdest olunmazdan evvel, öldürülmezden evvel ika olunan fiilleridir ve kanunen, hükmen mahkûm olduğunun derci kastîdir. Fiillerden maksat da; fiilî cürmü ika etmekte olduğu vaziyetlerdir. "Mahkûmiyet"ten maksat ise; bu adam meselâ on beş seneye mahkûm olmuş, hakkında ilam verilmiş (falan vakit, filân surette ve falan vakit, filân surette cürmü vardır) tanıyınız demektir. Hüviyetlerimin derci için başka suretle sarahat arzu ederseniz encümen bunları da derce amadedir.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Efendim Adliye Encümeninin bu tadili muvafık ise de yalnız bir noktasına aklım ermedi. Şakinin hüviyetini tayin için birtakım kayıtlar koymuşlar ki çok muvafik. Meselâ mahkûmiyet-i sabıkası var mı? Efali tahkik edilecektir ki; çok muvafiktır. Demek ki şaki olduğunu ilan edebilmek için birçok tahkikat ve tetkikattan sonra Dâhiliye Vekâleti şaki olduğuna kanaat getiriyor. Bunu getirip Heyet-i Vekileye veriyor.

Beyefendiler çok rica ederim ki ikide bir de bütün muamelâtta kırtasiyecilikten bahseder ve deriz ki (Hükûmetten işler çıkmıyor. Kırtasiyecilik ileri gitmiştir, şöyle gelmiştir, böyle gitmiştir.) diye şikâyet ederiz. Efendiler! Zannederim ki Heyet-i Vekile kararını istemek demek bunu kırtasiyeciliğe dökmek demektir. Çünkü rica ederim, efendiler...

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Hayat meselesi.

Mazhar Müfid Bey (Devamla) - Rica ederim, hayat meselesi için birtakım kayıtlar konmuştur. Öyle hemen şaki ilan ediliyor, Dâhiliye Vekâleti bilmek lazım gelir. Bu kanun dairesinde şaki olduğuna göre Heyet-i Vekileye verdiği zaman ne faydası vardır? (Çok faydaları vardır sesleri) Ben aksini iddia edeceğim. Nafia Vekili, İktisat Vekili, Maliye Vekili memleketin şakisini bilmez ve niçin bilmiyorsunuz demeye de hakkım yoktur. Nafia Vekiline "Niçin bilmiyorsun" diyemeyiz!..

Hakkımız yoktur. Nafia Vekili şekavetle meşgul değildir, Maliye Vekili de değildir, İktisat Vekâletinin hiç alâkası yoktur. Bunun mesul olduğu yegâne daire Dâhiliye Vekâletidir. Siz şakinin, tayini salâhiyetini Dâhiliye Vekâletine vermekten hazer ediyorsunuz, bundan tehaşi ediyorsunuz. Fakat ondan çok mühim mesaili Dâhiliye Vekilinin şahsına tevdi ediyorsunuz. Mantık yoktur. Şaki midir, değil midir? Heyet-i Vekilede bir ihtilâf vaki olursa iş orada hallolunmaz. Mesele gelecektir Meclise! İşte size kırtasiyecilik dediğim budur. Daha mühim vazifeleri veririz, hiç sormayız. Sonra bu adama şaki demek için, asıl vazife-i asliyesi olan şekavet meselesinden dolayı Dâhiliye Vekilinin bu kuyudat-ı kanuniye tahtında şakidir dediği adam için Nafia Vekâletinden, İktisat Vekâletinden, İmar ve İskân Vekâletinden rey isteriz. Çok garip bir meseledir. Fazla bir şeydir.

Adliye Encümeni Mazbata Muharriri Mustafa Necati Bey (İzmir) - Efendim encümeniniz Dâhiliye Vekâletinden bu salahiyeti alarak Heyet-i Vekileye vermekle bi-tamamiha kânidir ki vazifesini Meclis-i Âlinin arzu ettiği şekilde ifa etmiştir. Çünkü muhakkaktır ki efendiler; memleketimiz baştan aşağıya kadar eşkıya çetesi değildir. Muayyen eşkıya çeteleri vardır ve bunlar istinatgâh buldukları yerlerde şurada burada icra-yı faaliyet etmektedir. Binaenaleyh Türkiye Vatanı baştan aşağı şaki yatağı değildir. Türkiye de muayyen noktalarda beş on şaki vardır. Binaenaleyh Dâhiliye Vekâletinin Heyet-i Vekileye arz edeceği mevad yüz, iki yüz adama aittir, daha fazla değildir. Böyle memleketin her tarafı şekavetle dolmuş da... Ona dair madde yoktur orta yerde. Onun içindir ki muayyen eşhasa ait muayyen vaziyetler vardır. Bu da iki üç yüz kişiyi geçemez. Efendiler! Her kim olursa olsun içimizde bir şahıs düşünebilir miyiz ki bir adamın idamı hakkında ferden-ferda mesuliyeti kabul etsin. Sonra efendiler encümenimiz kanunun 4, 5. maddelerinde bunlar hakkında tetkikat neticesinde karar verilmesine lüzum göstermiştir. Hakkında takibat yapılmış mı, yapılmamış mı? Hakkındaki zabıt varakaları muntazam mı, değil mi? Bunları tetkik edecektir. Bunlar da söz söylemeye salahiyettardır. Binaenaleyh Türkiye toprağından tek bir adamın kaybolmasına razı olmayan Heyet-i Âliyyenize iddia edebiliriz ki bir adamın şaki olarak ilanı için on arkadaşımızı mesul ederek bu mesuliyeti tevzi etmiş oluyoruz. Herhalde emin olunuz ki bundan maksat bir ferdin hak ve hayatını ifna için mesuliyet-i maddiye ve maneviyeyi teşmil ederek on arkadaşa salahiyet vermekten ibarettir. Encümeniniz bu nokta-i nazarda ısrar ediyor efendim.

Şükrü Bey (Bolu) - Şahıs tutulduktan sonra tekrar muhakeme edilecek midir?

Necati Bey (İzmir) - Tabiî.

Şükrü Bey (Bolu) - Beraat ederse şaki ilanı nasıl olur? Heyeti Vekile bir delâile istinaden şakî diye ilan etti. Bu Heyet-i Vekile kararının aksi sabit olunca, ne olacak?

Necati Bey (İzmir) - Beraat eder.

Şükrü Bey (Devamla) - Mahkeme beraata karar verdi. Şaki ilanı kararının aksi mahkemede sabit olduktan sonra bunun ne hükmü kaldı?

Necati Bey (İzmir) - Efendim! Madde-i kanuniyede sarahat-i kâfiye mevcuttur. Şaki demek için kanunen şakinin tarifi mevcuttur. Binaenaleyh kanunen bu adam şaki olabilmek için emniyet-i dâhiliye-i memleketi ihlal etmesi, eşhasın hakk-ı hayatına taarruz etmesi, köy basması ve saire vardır ve bunların birçok eşhasa taarruz etmesi lâzım gelir. Onun içindir ki memleketin bazı yerlerinde icra-yı şekavet edenler muayyendir. Bunların cürümleri müteaddittir. Herhalde Dâhiliye Vekâleti ve Heyet-i Vekile bu şakilerin en azami cürüm irtikâp edenlerini ilan edeceklerdir. Binaenaleyh zatıâlinizin endişenize mahal yoktur.

Şükrü Bey (Bolu) - Nasıl efendim? Sualime cevap olmadı. Beraatı muhtemel midir, değil midir?

Necati Bey (İzmir) - Edebilir efendim.

Şükrü Bey (Bolu) - O halde Heyet-i Vekilenin kararı ne olur? Şaki ilânı meselesi ne olur?

Necati Bey (İzmir) - Şaki ilanı meselesi sakıt olur.

Şükrü Bey (Bolu) - Heyet-i Vekile hilaf-ı hakikat bir şey yapmış oldu, ne olacak?

Necati Bey (İzmir) - Bu zaten idari bir tedbirdir.

Şükrü Bey (Bolu) - Şaki ilan edildikten sonra beraata imkân olmamalıdır.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim! Matbu olan şu layihada bendenizin de teklifim vardır. Bendeniz Heyet-i Vekile kararından başka Meclis-i Âlinin kararına lüzum göstermiştim. Esbabı: Yalnız Dâhiliye Vekâletine bırakmak -gerçi böyle bir şeyi müsteb'ad addederim- bir mutasarrıfın iş'arı üzerine karar verilmiş diye Hükûmeti itham altında bırakmaktır. Heyet-i Vekilenin tetkikatından geçerse bir heyetin kararına iktiran eder. Hatta malum-ı âliniz "katline ferman" diye bir tabir vardır. Meclis-i Âlinin kararına, tasvibine iktiran ettirilmesindeki isabeti düşünerek bir nokta daha ilave etmiştim. Tabiî son Adliye Encümeninin verdiği şekilde bunu çıkarmışlardır. Heyet-i Vekilece karar verilmesi muvafıktır. Yalnız maddede Heyet-i Vekilece şaki oldukları, diyor. Bendenizce "oldukları" yerine tekrar "olduğu"; "eşhasın" yerine "şahsın" ve sonra "derdestlerinden evvel" yerine "derdest edilmezden evvel" kelimelerinin ilavesi suretiyle tashihini teklif ediyorum. Takririmi de takdim ediyorum.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve Dâhiliye Vekili Ali Fethi Bey - Efendim! Memlekette eşkıyanın tenkilinden mesul olan yegâne vekâlet Dâhiliye Vekâletidir. Bu itibarla mesul olan makamı iyice tayin etmek ve mesuliyetleri diğer vekâletlere teşmil etmemek icap eder. Aksi, bir hata olur -farzımuhal olarak- doğrudan doğruya mesul edebileceğiniz bir makamı karşınıza çeker, isticvap edebilirsiniz. Fakat herhangi bir vekile ve bütün vekâletlere teşmil ederseniz bu mesuliyet müteaddit mesuliyetlere ayrılır. Müteaddit kimselere taksim edilmiş olur. Daha doğrusu kaybolur. Bu itibarla ki bendeniz mesuliyeti deruhte etmiş olan Dâhiliye Vekilinin bu meselede karar vermesi, kendi başına bu şakileri ilan etmesi lâzımdır, mütalaasındayım. (Doğru sesleri) Heyet-i Vekile ne yapacak? Maliye Vekili ne yapacak? Bir arkadaşımızın dediği mesul olacaksa o zaman kendisinin de uzun uzadıya bütün raporları okuması, bunları tamamıyla tetkik etmesi lazımdır. Bütün bu şakiler hakkındaki muhabereyi nazar-ı dikkatten geçirmesi lâzım gelir. Maliye Vekili işini gücünü bırakıp da Dâhiliyeye ait bir evrakı nasıl gözden geçirecek, nasıl tetkik edecektir? Keza İktisat Vekili, Nafia Vekili, Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekili ve sair vekiller bu işi nasıl üzerlerine alırlar? Yani muamele itibarıyla Mazhar Müfid Bey biraderimizin dediği gibi kırtasiyecilik olarak herhangi bir makama ait olan mesuliyeti dağıtmaktan başka bir tesiri olamaz. Bu hiçbir fayda ve teminatı haiz değildir. Bu daha ziyade teminata mugayirdir. Bendeniz bu nokta-i nazarı evvelce Adliye Encümeninde izah etmiştim. Huzur-ı âlinizde de arz ediyorum: Bundan yalnız Dâhiliye Vekâletini mesul ve muvazzaf tutmamak doğru değildir.

Tahsin Bey (Aydın) - Efendim, Nafia, Maliye, sair vekâletler için böyle, fakat Adliye Vekilinin bu karara iştirak etmesi lâzım gelir.

Dâhiliye Vekili Fethi Bey (İstanbul) (Devamla) - Efendim, ilan olunacak şakilerin evsafı zaten ikinci maddede zikrolunmuştur. Ev basmak, yakmak, yol kesmek velhâsıl böyle birçok işleri irtikâp etmek gibi bir şakinin bilcümle evsafını haiz olan adamlar şaki ilan olunacaktır. Bunlardan birçoklarının evrakı zaten adliyededir. Ekserisi ya mahkûmdur yahut evrakı adliyededir. Bunlar adliyenin tevdi etmiş olduğu evrak üzerine ilân olunacaktır. Yani adliye ile irtibatı vardır. Şu işi yapmamış olan şaki ilan edilemez, Çünkü o zaman kanuna mugayir hareket edilmiş olur.

Avni Bey (Bozok) - Efendim! Malum-ı âliniz, hakk-ı ceza; cemiyetlere verilmiştir. Biz bu

cezanın en ağırı olan idamı Hükûmetin elinden alıyor, halka veriyoruz. (Hayır sesleri) Söyleyeceğim nokta bu değildir. Bunu istitrat kabilinden söylüyorum. Sonra bunu bila-tetkik jandarma kumandanının mahallî tetkikatıyla Dâhiliye Vekâletine veriyoruz. Şekavetin birçok esbab-ı ruhiyesi vardır. Şekaveti tetkik ediniz. İşin içinde neler vardır. Adliye Vekili hiç olmazsa bunda alâkadar olmalıdır. Mesela bir aşar meselesinde "hakaret" diye hakkında isnadatta bulunularak jandarmalar tarafından tazyik edilerek şekavete sevk edilmiş binlerce insan vardır. Adliye Vekilinin hiç olmazsa buna iştiraki lazımdır.

Emin Bey (Tokat) - Bir fayda-i ameliye olmaz efendim.

Refik Bey (Konya) - Efendim! Mecliste mevzubahis olan bütün mesaile, kendisine has bir surette intikal ederek, çare düşünen Mazhar Müfid Bey arkadaşımızın müsaadeleri ile diyeyim ki bu meselede biraz sathî düşünmüşlerdir.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Bu sözünüze teşekkür edecektim ama geri alıyorum.

Refik Bey (Konya) (Devamla) - Adliye Encümeni gerek Mazhar Müfid Bey biraderimizin, gerek Fethi Bey biraderimizin nokta-i nazarını uzun uzadıya münakaşa ve mütalaa etmiştir. Neticede bir hayatın ifnası gibi gayet mühim olan bir meselenin yalnız Dâhiliye Vekiline verilmesini ve Dâhiliye Vekili Beyefendinin de nihayet bir insan olması itibarıyla orada muhtemel olan zühul, nisyan ve hataları derpiş ederek bunu bütün memleketin siyaset-i umumiyesiyle alakadar gördüğü Heyet-i Vekileye tevdide esaslı bir fayda görmüş ve bu mütalaaya binaen bunu maddeye derç etmiştir. Heyet-i Celileniz de takdir buyurur ki memlekette bilhassa hayata müessir olan herhangi bir safha-i tahkikatta hata olmak ihtimali vardır ve bu mütalaaya binaendir ki sarahat-i kanuniyeyi tatbik ile muvazzaf olan mehakimde bile derecat, esas olarak kabul edilmiştir. Birinci derecedeki mahkeme ve bir Heyet-i Hâkime kararında tahkikattan hâsıl olan kanaatini yanlış olarak istimal etmiş olabilir. Onu ancak mafevki ıslah eder. Encümen dahi bu esastan mülhem olarak bunu maddeye derç etmiştir. Olabilir ki Dâhiliye Vekâleti doğrudan doğruya yapılan tahkikat üzerine verilen hükmü yanlış bir mütalaa veya sehiv neticesi olmak üzere tasdik edebilir. Hâlbuki bu tetkik meselesi memleketin siyasetiyle alakadar olan Heyet-i Vekileye verildiği zaman hayatının ifnasına karar verilecek bir şahsın ifna-yı hayatı mevzubahis olduğu zaman, ister iktisat mütehassısı olan İktisat Vekili Beyefendi, ister maliye mütehassısı olan Maliye Vekili Beyefendi hiç şüphesiz bir ferdin hayatına ait bir meselede "dikkat-i mahsusa" kesilirler. Bu iş ihtisaslarından hariç olsa bile behemehâl alâkadar olurlar. Mademki Heyet-i Vekile kendi işleriyle başlı başına görüştükleri gibi umumi olarak birçok kanunlar yapıyor ve onlara amelî bir çok vazifeler verilmiştir! O vazifeler ki memleketin menafi-i umumiye ve hakikiyesine aittir, ne için bunu Heyet-i Vekile halinde görüşsünler? Bu mecburiyeti niçin tahmil ediyoruz? Birinin düşünemediği, birinin düşünüp de yapamadığı yanlış bir şeyi diğer bir arkadaşı halletsin, bizim buraya toplanışımızın mana ve hikmeti de yine bu esasa irca olunabilir. Onun için çok rica ederim efendiler, Dâhiliye Vekili Beyefendi de bu müzakerede Adliye Encümeninde bulundular. Bir kayd-ı ihtirazîyi dermeyan etmekle beraber bunda kendisi için de mesuliyet noktasından nev-umma bir iyilik olduğuna kail olmuş ve ısrar etmemişlerdi. Evet! Zarar yoktur; biz şu veya bu arkadaşımızı mesul etmek fikrinde değiliz. Bu mütalâaya katiyen taraftar değiliz. Dâhiliye Vekili Beyefendi ve müdiranı insan olmak itibarıyla belki hata edebilirler. İşte bu ihtimali nazar-ı dikkate alarak hayat-ı millete taalluk eden bu fenalığın daha kuvvetli bir surette önünü almak için Heyet-i Vekileden mesuliyeti almak lüzumuna kail olduk. Onun için Adliye Encümeninin uzun uzadıya ve bütün ihtimali düşünerek derpiş ettiği ve Heyet-i Celilenize arz ettiği bu kaydın vücub-ı bekasında ısrar edelim. Zannedersem, Fethi Beyefendi de bizimle beraber olacaktır.

Dâhiliye Vekili Ali Fethi Bey (İstanbul) - Efendiler! Muhterem refikimiz Refik Beyefendi'nin mütalaatına bakılırsa birinci maddenin mahiyeti başka suretle nazar-ı dikkate alınmak lâzım gelecektir. Kendilerinin tasvirine göre ve birinci madde mucibince Dâhiliye Vekâleti yahut Heyet-i Vekile, birtakım adamların hayatına hatime vermek için karar vereceklerdir. Hâlbuki mesele böyle değildir. Esasen bu adamlar şakidir. Şu adamlar herhangi bir yerde bir jandarma müfrezesine tesadüf edecek olurlarsa bunların itlafı kanunen lâzım gelir. Esasen bunları katletmek vazifemizdir. Mevcut kanun mucibince izale-i mazarrat için vaki olan bu gibi müdafaat takibat-ı kanuniyeyi istilzam ediyor. Yaptığımız şey, bu takibat-ı kanuniyeyi ref' etmek ve bu gibi fiillerin cürüm olmadığını ilan etmektir. Yoksa durup dururken birtakım adamların "kanı helâldir" diye ilan etmiyoruz. Esasen bunlar şaki olmak dolayısıyla memlekete karşı kendi kendilerine bu ilanı yapmışlar. Diyorlar ki: "Bu işi bir vekil tetkik edemez. O da insandır, hata eder." Şüphesiz birkaç kişi tetkik ederse daha iyi olur. Fakat birkaç kişinin tetkikine imkân var mıdır? Bunu tetkik etmek lâzımdır. Fakat yalnız bir merasimden ibaret kalacaktır. Diğer vekiller birçok işleri arasında falan veya filân livada icra-yı şekavet eden bir adamın fiillerini, mahkûmiyet-i sabıkaları varsa mahkûmiyetlerini; isim ve şöhret ve hüviyetlerini nasıl ve nereden bileceklerdir? Bu işe hangi memurları vasıtasıyla agâh olacaklardır. Yine Dâhiliye Vekâletinden kendilerine verilecek malumat üzerine agâh olacaklardır. Bendenize kalırsa yapılan muamele, zait bir muameledir ve mesuliyeti teşmil etmekten ibarettir. Bendeniz, bu nokta-i nazarı arz ediyorum. (Doğru sesleri)

Reis - Süreyya Bey buyurunuz!

Süreyya Bey (Karesi) - Efendiler hepimizce malûmdur ki bir insanın hayatına hatime vermeye bir şahsın ne vakit hakkı olur? Veya bir şahıs için mahkemede kaziye-i muhkeme halinde bir hüküm çıkar ve o adamın hayatına hatime verilir veyahut da bir şahıs, kanunun tarif ettiği veçhile diğer bir şahsın malına, hayatına, canına, ırzına şediden taarruz eder ve taarruzun devamı esnasında mütearuzunaleyh de yine bu kanunun evsaf-ı lâzımesi dâhilinde o şahsı itlaf eder. Bir adamın; Allah eliyle, yani eceliyle değil, kul eliyle öldürülebilmesi imkânı, ancak bu suretle ve iki sebeple mümkün olur. Bunun haricinde herhangi bir şahsın hayatına hatime vermek, hiçbir vakit hakkın, mülâhaza-i hukukiyenin asla kabul etmediği bir şeydir. Ancak memlekette şekavet; zaman zaman ve zemin zemin Heyet-i İçtimaiyemizi şediden ve elimen müteessir edecek bir mahiyette tahakkuk ediyor. Alelade ahkâm ve mevzuat-ı kanuniye ve mülâhazat-ı hukukiye ile bu işin önü, arkası alınamıyor. Binaenaleyh; "Kısmen idarî tedabir ile bu işe karşı gelmek lâzımdır." diye ortaya bir fikir çıkıyor. İşte Adliye Encümeniniz şekl-i idareden doğan bir meseleyi, âlâ kaderi'l-imkân şekl-i hukukiye takrip ediyor. Mutabakat ve müşabehet-i hukukiye ve kanuniyesini temine sâi oluyor. Bunun için tespit edilen ve Heyet-i Âliyyenize arz olunan birinci maddeye şekl-i vücut veriliyor. Arz ettiğim esbaba, yani kanunen bu iki sebepten gayrı suretle bir şahsın ifna-yı vücuduna cevaz-ı aslî olmadığına binaen biraz idare ruhuyla bu birinci maddeyi tespit ettik ve dağa çıkmış, ebna-yı cinsine zarar vermeyi medar-ı maişet ittihaz etmiş olan bu adamları,

[Maabadı gelecek nüshada]

Zayi'-i Kâbile Şahadetnamesi

Tıp Fakültesi Seririyat Viladiyesinden istihsal etmiş olduğu kabilelik şahadetnamesinin Yalova'nın Yunanlılar tarafından işgalini müteakip eşyası meyanında zayi olduğuna dair şayan-ı ihticâc vesika ibraz eden Priştine'de mütevellit Zekiye bint-i Hurşid Hanım'a nüsha-i saniye itası takarrür ettiğinden hükmü olmayan 8 Mayıs 1327 tarih ve 61 numaralı nüsha-i evveli her kimin yedinde zuhur eder ise hemen istirdat ile Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletine irsali ve hâmilinin kefalet-i kaviyeye raptı ile isminin inbası bilumum alakadarâna ilan olunur.

Ankara: Matbuat ve İstihbarat Matbaaası

RESMÎ CERİDE

Perşembe
---
12 Cemaziyelevvel 1342
20 Kânunuevvel 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş
Taşra için seneliği 465 kuruştur
Taşra için altı aylığı 235 kuruştur

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 48 Türkiye Cumhuriyetinin Resmî Gazetesidir. **Sene: 1**

Kanunlar

Numarası: 380

Seyr-i Sefain İdaresinin 1339 Senesi Bütçesinin Sekizinci Merakib-i Bahriye Faslına 600,000 Lira Tahsisat-ı Munzamma Vaz'ına Dair Kanun

Madde 1- Seyr-i Sefain İdaresinin 1339 senesi bütçesinin sekizinci merakib-i bahriye mübayaası faslına sefain mübayaa edilmek üzere [600,000] lira tahsisat-ı munzamma vaz olunmuştur.

Madde 2- İşbu tahsisatın 1339 sene-i mâliyesinde sarf olunamayan kısmı 1340 sene-i mâliyesine dahi istimal olunabilir.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyü'l-icradır.

Madde 4- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye Vekili memurdur.

24 Rebiyülahir 1342 ve 3 Kânunuevvel 1339

Kararlar

Hariciye Vekâleti

Ahiren ihdas olunan Paris Mümessilliği Müsteşarlığına mümessillik vazifesini ifa etmekte bulunan Hüseyin Ragıb ve üçüncü kâtipliğine Evrak Memuru Asım Süreyya ve Londra Mümessilliği Evrak Memurluğuna Mülga Nezaret Paris Sefarethanesi Muhafızı Evrak Memuru Salih Beyler tayin kılınmıştır.

§ Madrid Sefareti Başkitabetine Mülga Nezaret Madrid Sefarethanesi Muhafızı maslahatgüzar Mekin Mukbil ve Viyana Sefareti İkinci Kitabetine Viyana Sefarethanesi Muhafızı Şakir Cemal ve Brüksel Sefareti İkinci Kitabetine

Brüksel Sefarethanesi Muhafızı İsmail Nazım ve İstokholm Sefareti İkinci Kitabetine Belgrat Sefareti İkinci Kâtibi olup İstokholm Sefarethane muhafızlığında bulunan maslahat-güzar Layık Mukbil Beyler 1 Kânunuevvel 1339 tarihinden itibaren tayin kılınmıştır.

§ Tebriz Başşehbenderliğine Süleyman Şevket Bey tayin kılınmıştır.

§ Münhal bulunan Umur-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesine Umur-ı Şehbenderî ve Ticariye Müdür-i Umumisi Salih ve mezkûr Müdüriyet-i Umumiyeye Evrak Müdürü Münif Beyler tayin kılınmıştır.

İşbu kararnamelerin icrasına Hariciye Vekili memurdur.

9 Kânunuevvel 1339

Hariciye Vekili ve Başvekil

İsmet

Türkiye Reis-i Cumhuru

Gazi Mustafa Kemal

Maliye Vekâleti

Madde 1- Muhassasat-ı Zatiye Müdüriyeti muavinliğinde bulunan Hilmi Bey beş bin kuruş maaşla tayin olunmuştur.

Madde 2- İşbu kararnamenin icra-yı ahkâmına Maliye Vekili memurdur.

Başvekil
İsmet

Maliye Vekili
Hasan Fehmi

Türkiye Reisicumhuru

Gazi M. Kemal

Şeriye Vekâleti

Erzurum Vilâyeti Evkaf Müdürü Halil Efendi'nin vuku-ı istifasına binaen inhilal eden mezkûr müdüriyete Erzurum mıntıkası Evkaf Müfettişi Hamdi Bey üç bin kuruş maaşla tayin edilmiştir.

İşbu kararnamenin icrasına Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekili memurdur.

Başvekil: İsmet

Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekili: Mustafa Fevzi

Türkiye Reis-i Cumhuru: Gazi Mustafa Kemal

Tayinler

Sıhhiye Vekâleti Tayinleri

Aksaray Hükûmet Tabibi Rıfat Efendi bin beş yüz kuruş maaşla Kula Hükûmet tababetine tayin edilmiştir, Kastamonu Sıhhiye Müdürü Hüseyin Avni Bey müstafi addedilmiştir, Ayaş Hükûmet Tabibi Hüseyin Enver Bey

memuriyet-i sabıkası olan Kütahya Sıhhiye Müdürlüğünde ipka edilmiştir, Kütahya Sıhhiye Müdürü Safvet Bey iki bin beş yüz kuruşla Ankara Sıhhiye Müdürlüğüne tayin edilmiştir, Karabiga Hükûmet Tabibi Mehmed Fehmi Efendi bila-mezuniyet Dersaadet'e azimetle avdet etmeyeceğini bildirdiğinden müstafi addedilmiştir, Isparta Memleket Hastahanesi Eczacısı Avni Efendi müddet-i mezuniyeti münkazi olduğu hâlde memuriyetine avdet etmediğinden müstafi addedilmiştir, Bolu Belediye Tabibi Midhat Bey İmar ve İskân Mıntıka Müdürlüğüne tayinine mebni istifa etmiştir, Doktor Mehmed Rıza Bey iki bin kuruş maaşla Kemerburgaz Nahiyesi Dispanser Tababetine, Sivas Hükûmet Tabibi Mehmed Sabri Efendi memuriyet-i sabıkası olan Aziziye Hükûmet Tababetinde ipka edilmiştir, Burdur Belediye Tabib-i sabıkı Kani Efendi beş bin kuruş ücret-i maktua ile Burdur Memleket Hastahanesi Tababetine, Biga Belediye Tabibi Muammer Efendi bin beş yüz kuruş maaşla Bayramiç Hükûmet Tababetine, Doktor Hasan İhsan Hakkı Efendi iki bin kuruş maaşla Burhaniye Hükûmet Tababetine tayin edilmişlerdir.

Tamimler

Umur-ı Şeriye Vekâletinden

Harbe sevk olunduktan sonra kaybolup hayat ve mematları meçhul olan efrat ve zabitan ordu ve esarette bulunan emsalleri terhis ve iade olunduğu hâlde dahi zuhur etmeyip mematlarına zann-ı galip hâsıl olacak kadar bir müddet mürurunda mevtleriyle hükmolunmak ve bade'l-hüküm vereseleri terekelerini taksim ve zevceleri ba'd-ı inkızaü'l-ade aharla tezevvüç etmek caiz olur. Ve bu kabil kayıpların mevtleriyle hüküm olunmazdan akdem de zevceleri tahsil-i nafakanın taazzürü hâlinde kadıya müracaatla beynlerindeki nikâhı fesih ettirebilirler.

Dâhiliye Vekâletinden

1297 ila 1317 (dâhil) tevellütlü firar ve bakaya ve tecavüz-i müddet ve âdem-i icabet ve nüfus-ı mektume erbabı haklarındaki kanunun suver-i tatbikiyesine dair Müdafaa-i Milliye Vekâlet-i Celilesinden bilumum ahz-ı asker şuabatına tebliğ olunan 25 Teşrinievvel 1339 tarihli talimatname suretidir:

Firarî, bakaya ve saire hakkında olacak muamelatı Büyük Millet Meclisince tasdike iktiran eden kanun telgrafla tebliğ edilmiş idi. İşbu kanun mahalleri hükümatınca usul-i mevzua ve vesait-i mutade dairesinde neşr ü ilan edilerek altıncı madde

mucibince tutulacak zabıt varakalarının birer sureti ahz-ı asker şubelerince bi'l-istihsal doğrudan doğruya makam-ı senaveriye gönderilecek ve alakadaranca bervech-i zir tarifat veçhile hüsn-i tatbikine itina olunacaktır.

A- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteber olduğu için bugünden itibaren 1297 tevellüdünden 1315 tevellüdüne kadar hiçbir fert celp ve sevk edilmeyecektir.

B- 1297-1315 tevellütlü olup elyevm silah altında müstahdem bulunanlar bila-kayd u şart terhis olunacaktır.

C- Birinci maddenin fıkra-i ahiresi mucibince hizmet-i fiiliyeleri tamamen ifa ettirilmek şartıyla yalnız ceza vergilerinden sarfınazar edilmiş olan 1316 tevellütlü hizmet-i tâmme ve maksure ve 1317

tevellütlü yalnız maksure erbabından ikmal-i müddet etmiş bulunanlar şimdiden ve henüz ikmal-i müddet etmemiş bulunanlar ise hitam-ı müddetlerinde kıta ve müesseseleri mazbatalarıyla terhis edilecektir.

D- Fıkarat-ı sabıka veçhile terhis olunacakların suret-i terhisleri 09.06.1339 tarihli ve 9486 tamim ile bildirilen cetvellerle ahz-ı asker şubelerine bildirilecektir.

T- 1316 ve 1317 tevellütlü olup henüz hizmet-i fiiliyelerini ifa etmemiş ve esbab-ı muhtelife ile hanelerinde bulunmuş olanlardan hizmet-i tâmme erbabı verilecek tertibat dairesinde şimdiden ve hizmet-i maksure erbabından bulunanlar 1340 senesi Dersaadet Mekteb-i Harbiyesinde bulunmak üzere zamanı hululünde sevk edilecektir. Talebe-i ulumun maksureliği hakkında 1 Temmuz 1337 tarihli ve 12385 numaralı emirname ahkâmı tatbik olunacaktır.

A- Ereğli havza-i fahmiyesindeki madenlerde bilfiil çalışanlardan 1316-1317 tevellütlüler keza verilecek tertibat dairesinde bakiye-i hizmet-i fiiliyelerini li-ecli'l-ifa sevk edilecek ve 1315 tevellüdüne kadar bulunanlar hem-sinlerinin bulundukları sınıflara nakil ve kayıt ettirilecektir.

F- İkinci maddede muharrer nüfus-ı mektumeden iki mâh zarfında bi'l-müracaa kayıt ve tescil edileceklerden "1315" dâhil tevellüdüne kadar olanlar hem sinleri meyanına alınacak 1316, 1317 tevellütlüler celp ve hizmet-i fiiliyelerine li-ecli'l-ifa müretteplerine sevk olunacaktır.

K- 1316-1317 tevellütlü olup da Harb-i Umumide hizmet ettiklerine dair kıtalarından mu'ta terhis mazbatası ibraz edenlerin mesbuk hizmetleri hizmet-i fiiliyelerinden mahsup edilecektir.

N- Üçüncü maddedeki sarahat veçhile Kuva-yı Milliyeye dâhil olarak bilahare ordu nizam-ı harbine ithal suretiyle teşkilat-ı muntazama-i milliyede İstiklâl-i Milli Harbine fiilen iştirak ve hizmet ettiklerine dair vesika ibraz edenlerin işbu hizmetleri hizmet-i fiiliyelerinden mahsup olunacağına binaen bu gibilerin mesbuk hizmetleri künyelerine işaret olunarak ikmal-i müddet için sevkleri lâzım gelenler; ne kadar müddet hizmet edeceklerini mübeyyin meşruhatlı künyeleriyle sevk ve hizmetlerini tamamen ifa ve ikmal etmiş bulunanların ilk kayıtları tespit olunarak mübadeleten alınacak terhis vesikaları icabında tetkik olunmak üzere ahz-ı asker şuabatında hıfz olunacaktır. İbraz olunan vesaikten mucib-i tereddüt görülenler li-ecli't-tetkik makam-ı senaveriye gönderilecektir.

H- Birinci madde hükmünce müstahdem iken terhisen veya hanelerinde bulunup doğrudan doğruya naklen hem-sinleri meyanına alınacak olan 1287-1315 "dâhil" tevellütlü efrattan dördüncü madde mucibince bizzat veya bulunduğu mahal ahz-ı asker şubesi veyahut sefaret ve şehbenderleri vasıtasıyla müracaat edeceklerin yedlerine cüzdan makamına kaim olmak üzere "5" numara ihtiyat ve tahaffuz defterinin birinci sütunundaki cetvelin aynı olarak ashabının fotoğraflarını ve fotoğraf olmayan mahallerce eşkâl-i sıhhiyelerini havi ve zirleri şuabat reisi ve muamelat memurlarının mühür ve imza-yı zatileriyle mehtum ve mümzi ve mühr-i resmilerle de başkaca musaddak ve kayıt olundukları ihtiyat ve müstahfız defterlerinin sıra numaralarını muhtevi birer vesika verilecektir.

1316, 1317 tevellütlü olup da müstahdem bulunanların müracaatla vesika istihsal eylemeleri terhislerine talik olunur.

İ- Altı ay müddet-i mehile zarfında dehalet ve sicile kayıt edilmeyen mektumîn ile 1316, 1317 tevellütlü firar, bakaya, tecavüz-i müddet ve adem-i icabet erbabı haklarında beşinci madde veçhile ahkam-ı kanuniye takip ve tatbik olunmak üzere defter-i mahsusuna kayıtları geçirilecektir. Binaenaleyh alakadaranın işbu sarahat dairesinde takib-i muamele ile atiyen mucib-i mesuliyet olacak ahvâlden içtinap eylemeleri lüzumu ehemmiyetle talep ve tavsiye olunur.

Numarası: 379

Cumhuriyet Riyaseti Bütçesi Kanunu

Birinci madde- Cumhuriyet Riyaseti bütçesi olarak 1339 senesi muvazene-i umumiyesine merbut cetvel mucibince 82,440 lira ilâve olunmuştur.

İkinci madde- İşbu kanun 1 Teşrinisani 1339 tarihinden muteberdir.

Üçüncü madde- İşbu kanun Büyük Millet Meclisi tarafından icra olunur.

24 Rebiyülahir 1342 ve 3 Kânunuevvel 1339

Fasıl	**Madde**	**Nev-i Muhassasat**	**Lira Adet**
A6	1	Riyaset-i Cumhur Tahsisatı	20000
	2	Riyaset-i Cumhur Tahsisat-ı fevkaladesi	28000
		Altıncı "آ" faslının yekûnu	48000
B	1	Memurin maaşatı ve müstahdemîn ücurat-ı maktuası	
		Memurin maaşatı	3240
	2	Müstahdemîn ücurat-ı maktuası	2940
		Altıncı "ب" faslının yekûnu	6180
C6		Müteferrika	3000
D 6		Kırtasiye, tenvir ve teshin, melbusat	
	1	Kırtasiye	400
	2	Tenvir ve teshin	2000
	3	Müstahdemîn melbusatı	960
		Altıncı "د" faslının yekûnu	3360
H 6		Otomobil esmanı	16000
V 6		Masarıf-ı gayr-ı melhuza	1000
Z6		Tahsisat-ı fevkalade-i şehriye	4900
		Yekûn-ı umumi	**82440**

Unvan-ı Memuriyet	Adet	Şehrî		Maaş	Tahsisat-ı Fevkalade
		Maaş	Tahsisat-ı Fevkalade		
				Dört Aylık	
Reis-i Cumhur Hazretleri		5000	7000	20000	28000
Başkitabet Dairesi					
Başkâtip [Teşrifatçı]	1	100	102,5	400	410
Kâtip	1	60	72,5	240	290
Kâtib-i Askeri [Mirliva]	1	60	140	240	560
Yekûn		220	315	880	1260
Yaveran					
Ser-yaver (Miralay)	1	50	100	200	400
Yaver (Binbaşı)	1	35	65	140	260
Refakat zabiti (Kıdemli yüzbaşı)	1	25	65	100	260
Yüzbaşı	1	20	60	80	240
Yekûn	4	130	290	520	1160
Kalem-i Mahsus					
Müdür	1	80	87,5	320	350
Tahrirat birinci kâtibi	1	40	57,5	160	230
Tahrirat ikinci kâtibi	1	30	50	120	200
Şifre birinci memuru	1	40	57,5	160	230
Şifre ikinci memuru	1	30	50	120	200
Dosya memuru	1	40	57,5	160	230
Evrak mukayyidi	1	30	50	120	200
Tabip	1	100	102,5	400	410
Mütercim	1	40	57,5	160	230
Mütercim	1	30	50	120	200
Yekûn	10	460	620	1840	2480
Müstahdemîn-i Müteferrika					
Daire müdürü (maktu)	1	75		300	
Şoför	4	300		1200	
Odacı	12	360		1440	
Yekûn	17	735		2940	
Yekûn-ı umumi		**6545**	**8225**	**26180**	**32900**

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri

Otuz Beşinci [Altıncı] İçtima

[Geçen Nüshadan Mâbad]

Demin tasrih ettiğim gibi, hal-i müdafaada itlaf değil, taarruzun devam etmediği esnada dahi efrad-ı nasın itlaf edebilmesini müdafaa şerait-i asliyesine muvafik imiş gibi bir hâle sokabilmek için cevaz verdik. Fakat bu mülahazat-ı hukukiye ve ahkâm-ı kanuniye haricinde olan bir şeye cevaz verirken elbette bir zaruret görüyoruz ve o zarurete binaen hareket ediyoruz ve fakat o zarureti miktarınca takdir etmek istiyoruz ve o zarureti miktarınca takdir etmek mecburiyetidir ki bu kuyudu buraya vazetmeye adl ve hak sahasında hiçbir kuyuda tabi olmayan ve bundan başka hiçbir şey düşünmeyen Adliye Encümeninizi mecbur ediyor ve biz o kuyud-ı ilmiye-i muhtereme ve meslekiye altında bu kaydı koymak mecburiyetini duyuyoruz. Zannederim ki Meclis-i Âliniz de aynı suretle mütehassistir ve aynı suretle takdir ediyor.

Onun için şakinin tarif edildiği veçhile şaki olarak ilanı hakkını; münferiden bir makama. Dâhiliye Vekâleti makamına vermiyoruz. Heyet-i Vekileye veriyoruz. Bu verişte Dâhiliye Vekili Beyefendinin buyurduğu gibi heyeti içtimaiyemizin veyahut Heyet-i Âliyyenizin mesul bir şahsı aramak lüzumu karşısında kaldığı zaman -ki inşaallah kalmaz- bir şahsı tutmayıp birçok şahısları tutmak ve mesuliyeti birçok şahıslara tevzi ve taksim etmek lüzumu karşısında kalacağını ve bu sebepten mesuliyetin ortadan mündefi olacağını söylemek bendenizce varit değildir. Zira: Bu salâhiyeti yalnız Dâhiliye Vekiline verdiğimiz zaman nasıl münferiden Dâhiliye Vekili olan zatı mesul edecek isek inde'l-ihtiyaç böyle bir hal vukuunda bir şahsı değil, bütün Heyet-i Vekileyi aynı şiddetle ve aynı surette mesul edeceğiz. Yani bir fiilin ikaından mütevellit netice-i cezaiye ve hukukîye, bir şahsa ait olmayınca inkisam ve tecezzi edecek değildir; bu ceza hepsine terettüp eder. Binaenaleyh arkadaşlar, bu korku varit değildir.

Mazhar Müfid Bey arkadaşımızın buyurdukları ve Dâhiliye Vekili Beyefendinin de iştirak ettikleri mülâhazaya gelince, yani işi kırtasiyeciliğe boğmak ve ağır yürümeyi intaç etmek tehlikesine gelince: Efendiler! Tekrar etmeye mecbur oluyorum; eğer Heyet-i Vekilemiz, Heyet-i Vekileyi teşkil edecek arkadaşlarımız memleketi şedit ve elîm bir surette ve derin bir mahiyette müteessir ve mutazarrır eden şekavet hâdisesini; üç-beş senelik mesai ile müessir tedabir-i fevkalâde ile ve şu kanunla birkaç sene içerisinde kaldırmayı kendilerine vazife-i asliye edinecek olurlarsa bu külfete biraz katlanmaları lâzımdır ve meselenin ehemmiyet ve külfeti derecesinde fazlaca alâkadar olmaları lâzımdır ve bundan zannederim ki Heyet-i Vekileyi teşkil eden arkadaşlarımızın hiçbirisi çekinmez. Böyle olunca şekavet edenleri, meşhur cinayet irtikâp edenleri mühim asar-ı cinaiye vücuda getirerek mütearif ve meşhur-ı hüviyet ve şahsiyet gösteren insanları, Dâhiliye Vekili kadar İktisat Vekilinin de, Nafia Vekilinin de, Zeyd'in de, Amr'ın da işitmesi pek tabiidir. Meselâ: Çakırcalı... Zaten biz şu kanunu kabul etmekle öyle zannediyorum ki elîm bazı mecburiyetlerle saika-i cehaletle dağa çıkmış, ufak tefek bazı ceraim irtikâp etmiş olan adamları da şaki ilan ederek, yani "çalı kapıcı" dedikleri, dördüncü, beşinci derecedeki adamların da kanlarını heder etmeyi kabul ve kastetmiş değiliz. Belki memleketi, Koca Mustafa gibi ve bunun emsali gibi büyük şekavet erbabının zararlarından vikaye etmek için kabul ediyoruz. Yoksa böyle küçük ve âdi şaki addedilebilecek insanları şekavetten men etmek için böyle şedit ve fevkalâde tedabir ittihazına bile lüzum kalmazdı. Binaenaleyh arkadaşlar! Encümeninizin arz ettiği mülahazat-ı hukukiyeye müsteniden birinci maddeye koymuş olduğu kaydı herhalde kabul etmek maksada, zaruretin derecesine tetabuk eden bir gayedir. Gayet makuldür, müfittir. Heyet-i Celilenizin bunu kabul etmesini rica ediyorum.

Bolu Mebus-ı Muhteremi Şükrü Beyefendi'nin bir sualleri olmuştu. Bu suale arkadaşım ve Mazbata Muharriri Beyefendi cevap verdiler. Şahsi anlayışıma göre kendilerini, biraz aczime rağmen, tenvir etmek isteyeceğim. Buyurdular ki herhangi bir makamdan şaki olduğu ilan edilen şahıs resmî jandarma, inzibat memurları tarafından tutulmazdan evvel demi hederdir, öldürülürse öldüren adam mesul olmayacaktır. Fakat öldürmezden evvel tutulursa öldürülmesi de maddede musarrahtır. Şaki diye ilan edilmiş yani bu adamı öldürmenin

cürüm olmadığı kabul edilmişken bu adam öldürülmeyerek derdest olunduğu zaman veyahut mahkemeye sevk edildikten sonra beraat ederse ne olacaktır? Dediler. Yani ne olacaktır diye istitraden sordukları şey benim anladığıma göre şaki olduğu bi'l-muhakeme sabit olmazsa deminin heder olduğu hakkında evvelce verilmiş olan hakem hükmünü mutazammın idi. Bununla tenakuz teşkil etmez mi? Demek istediler. Belki eder, belki de etmez. Fakat şunu şöyle bir misal ile karşılaştırır isek ne olur? Hangi bir şahsın taammüden katlinden dolayı Zeyd maznunen, müttehemen bir mahkeme-i cinayette muhakeme edilse ve muhakemat neticesinde o fiilin faili olduğuna muhakemat ve mevzuat-ı kanuniyemiz dairesinde hükkâmın kanaat-i vicdaniyesi hâsıl olarak idamına hüküm verilse, hüküm kesb-i katiyet etse; İrade-i Milliyeye iktiran etse ve hükm-i kanun ile öldürülse, on beş sene sonra maktul olan şahsın berhayat olduğu da anlaşılsa ki iade-i muhakeme ve saire gibi şeyler hukukçuların arasında vardır, bu ihtimalat-ı ez'afadır. O zaman da hakimin hükmü ne olacak? Bu garip bir sual olur efendiler! Cevap bundan ibarettir efendim.

Şükrü Bey (Bolu) - Efendim! Bendeniz Adliye Encümeninin...

Reis - Müzakerenin kifayeti aleyhinde mi?

Şükrü Bey (Bolu) - Evet!

Reis - Buyurun!

Şükrü Bey (Bolu) - Efendim! Bendeniz Adliye Encümeninin ahiren vaki olan tadiline hiçbir suretle taraftar olamıyorum. Esbabı da şudur: Bu kanun idarî mahiyettedir. Esasat-ı Hukukiyeye hiçbir cihet-i taallûku yoktur. Binaenaleyh idari mahiyette olan şu kanunun evvelki şekli daha muvafik idi; yani suret-i mutlakada olan şekli daha muvafik idi.

Fevzi Efendi (Konya) - O halde Adliye Encümenine neye gönderildi?

Şükrü Bey (Devamla) - Gönderilmiş başka, esasat-ı hukukiyece kabil-i hal ve tetkik değildir. Hukukî esasatla kabil-i telif değildir. İdarî mahiyette olan bu kanunun evvelki şekli daha muvafik idi. Sonra şaki olduğu Heyet-i Vekilece kabul edilen ve ondan sonra da Süreyya Bey'in buyurduğu gibi inde'l-muhakeme beraat eden şahıs Heyet-i Vekilenin kararı fevkinde…

Refik Bey (Konya) - Kifayet aleyhinde mi?

Şükrü Bey (Devamla) - Onu söylüyorum, bendeniz de kifayet aleyhinde söylüyorum; yani bendeniz Adliye Encümeninin bu tadili doğru değildir diyorum. Mademki bu, idari şekildedir. Bu işi inceden inceye karıştırmak doğru olmaz. Doğrudan doğruya idari mahiyeti haizdir. İdari mahiyeti haiz olduğu için bu salahiyeti evvelki gibi Dâhiliye Vekâletine vermek en doğrudur. (Doğru sesleri) Heyet-i Vekileden şaki olduğu ilan olunan bir şahıs mahkemede beraat kazandığı takdirde bu hükmün Heyet-i Vekile kararıyla hâsıl olacak tenakuzunu düşünmek lâzım gelir.

Reis - Birinci maddenin müzakeresinin kifayetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Takrirleri okuyoruz:

Riyaset-i Celileye

(4) ve (5). maddeler yerine kaim olan maddenin bervech-i âti tadilini arz ve teklif ederim:

Zabıta-i adliye memurları tarafından alelusul icra kılınacak tahkikat-ı iptidaiye neticesinde uzaktan veya yakından eşkıyayı idare veya eşkıya çetesi tertip ve teşkil eyledikleri veyahut eşkıyaya bilerek ve bi'l-ihtiyar ve bir mecburiyete müstenit olmaksızın veya li-menfaatin (mevadd-ı iaşe) ve esliha ve cephane ve sair âlat-ı muhribe verdikleri anlaşılan eşhas, Dâhiliye Vekâletince tespit edilen mahallere nakil ve sevk edilirler.

Tahkikatın mukarin-i hakikat olup olmamasından köy ve mahalle Heyet-i İhtiyariyeleriyle zabıta-i adliye efrad ve rüesası ale'd-derecat mesuldürler.

Zonguldak
Halil

Riyaset-i Celileye

Birinci maddedeki Heyet-i Vekilece "şaki oldukları takarrür ederek" kaydının tayyedilmesini teklif eylerim.

Denizli
Mazhar Müfid

Riyaset-i Celileye

Birinci maddede: (ve mahkûmiyet-i sabıkaları var ise mahkûmiyetlerinin) ibaresinin (var ise mahkûmiyet-i sabıkalarının) şeklinde ifade edilmesini teklif eylerim.

Çorum
Doktor Mustafa

Riyaset-i Celileye

Maddenin son fıkrası takip olunan maksad-ı idariyi temine kâfi değildir. Binaenaleyh (anlaşılan eşhas) fıkrasından sonra (Dâhiliye Vekâletince tensip edilen mahallere nakil ve sevk edilirler ve icap eden takibat-ı kanuniye daveti kararına hacet olmaksızın nakil olundukları mahallerce icra kılınır. İşbu nakil keyfiyeti mahkemeden hüküm suduruna kadar meridir.) Suretinde tadilini teklif ederim.

15 Teşrinievvel 1339
Karahisar-ı Şarki
Ali Süruri

Riyaset-i Celileye

Şakilerin ahali tarafından derdest edilmeleri de caiz ve mümkün olduğundan birinci maddedeki (Hükûmetçe) tabirinin tayyını teklif ederim.

15 Teşrinievvel 1339
Trabzon
Rahmi

Reis - Efendim! Takrirleri sıra ile nazar-ı dikkatinize arz edeceğim.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Reis Paşa Hazretleri! İlk önce tayy tekliflerini reye vazediniz.

Reis - Tabii efendim! Mazhar Müfid Bey'in, Ali Süruri Efendi'nin, Rahmi Bey'in ve Halil Bey'in takrirleri zannederim ki bir mahiyettedir. Yani Heyet-i Vekilece (şaki oldukları takarrür ederek) fıkrasının tayyını teklif ediyor. (Doğru sesleri) Yani bu dört takrir aynı mahiyettedir. Nazar-ı dikkate alanlar lütfen el kaldırsın! Nazar-ı dikkate alınmıştır.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - (Konya Mebusu Refik Bey'e hitaben) Refik Beyefendi! Sathî düşünülmemiştir.

Refik Bey (Konya) - Zatıâliniz ilk şikâyet edenlerden olmayasınız?

Reis - Efendiler! Bozok Mebusu Hamdi Bey'in takririnde maddenin son fıkrasında (cani ve katiller hakkında) fıkrasının ilâvesini teklif ediyorlar. Nazar-ı dikkate alanlar lütfen el kaldırsın! Nazar-ı dikkate alınmıştır.

Doktor Mustafa Bey'in tadil teklifi (mahkûmiyet-i sabıkaları varsa mahkûmiyetlerinin) ibaresinin (var ise mahkûmiyet-i sabıkalarının) şeklinde ifadesini teklif ediyor. Nazar-ı dikkate alanlar lütfen el kaldırsın! Nazar-ı dikkate alınmamıştır.

Reis - Bir de Bozok Mebusu Süleyman Sırrı Beyin takriri var:

Riyaset-i Celileye

Maddenin bervech-i âti tadilini teklif eylerim.

Bozok

Süleyman Sırrı

İsim ve şöhret ve hüviyet ve fiillerinin ve mahkûmiyet-i sabıkaları varsa mahkûmiyetlerinin tayin ve tasrihiyle Heyet-i Vekilece şaki "olduğu" takarrür ederek Dâhiliye Vekâletince ol veçhile ilan olunan şahsın üçüncü maddede muharrer mehlin inkızasından sonra ve Hükûmetçe "derdest edilmezden" evvel her kim tarafından olursa olsun cerh ve katilleri cürüm addolunmaz.

Reis - Bu takriri nazar-ı dikkate alanlar el kaldırsın. Nazar-ı dikkate alınmamıştır.

Şimdi nazar-ı dikkate alınan takrirler üzerinde maddenin tertip edilmesini Encümenden rica ederiz efendim. Malum-ı âliniz dördüncü ve beşinci maddeleri tevhit için encümene göndermiştik. Bu madde tevhit edilip gelmiştir. O maddeleri okuyacağız:

Madde 4- Zabıta-i adliye memurları tarafından alelusul icra kılınacak tahkikat-ı iptidaiye neticesinde uzaktan ve yakından eşkıyayı idare veya eşkıya çetesi tertip ve teşkil eyledikleri veyahut eşkıyaya bilerek ve bi'l-ihtiyar bir mecburiyete müstenit olmaksızın veya li-menfaatin esliha ve cephane ve âlat-ı saire verdikleri anlaşılan

eşhas nakl-i dava kararına hacet olmaksızın Dâhiliye Vekâletince tensip edilen mahallere beray-ı muhakeme nakil ve sevk edilirler.

Haydar Rüşdü Bey (Denizli) - Efendim! Bendeniz bu madde-i kaime hakkında Adliye Encümeninden ufak bir sual rica edeceğim ve sonra maddenin nihayetine de ihtirazî bir kayıt ilâvesini teklif edeceğim. Sualim şudur: Bu maddede deniliyor ki; "bilerek ve bi'l-ihtiyar bir mecburiyete müstenit olmaksızın veya li-menfaatin esliha ve cephane veya âlat-ı saire" şimdi bu âlat-ı saire nedir? (Bomba, dürbün sesleri) Bu hususta evvela tenvir edilmemi rica ediyorum. Bundan maksat nedir? Eğer işittiğim gibi dürbün veya saire ve matara ve ufak tefek bıçak gibi şeyler ise böyle bir matara verdiğinden dolayı o adamı kendi memleketinden kaldırıp bilmem nerelere kadar sürmek her halde muvafık-ı adalet değildir. Binaenaleyh bu âlat-ı saireyi ya tasrih etmelidir veyahut maddeden tayyetmelidir. Sonra kanunun sekizinci maddesi vardır, oraya henüz gelmedik. Fakat onu okuduğum için onunla şu dördüncü, beşinci madde yerine kaim olan mevad arasında bir münasebet görüyorum; sekizinci maddede iskândan bahsediliyor. Şakinin bir yerden diğer bir yere nakledilmesi için iskân kelimesini kullanmak muvafık değildir. İskân denildiği vakit herhalde ailesinin de beraber olarak bir tarafa nakledileceği anlaşılır veyahut öyle bir su-i tefsire meydan açar. Onun için bu madde-i kaimenin sonuna Dâhiliye Vekâletinin göndermiş olduğu... Verdikleri anlaşılan eşhası nakl-i dava esasına hacet kalmaksızın ve bu nakil sırf şahıslarına münhasır olmak üzere, kaydının ilâvesini teklif ediyorum. Bunu yaparsak maddeyi tasrih etmiş oluruz. Şakinin nakl-i mekânından mesele nakl-i dâvaya tâbi kalır. Ailesi ve sairesi ve taallukatı bu maddede tefsir edilerek iskân kelimesinden ahkâm çıkarılarak ona göre bazı hâlât karşısında kalırız.

Hamdi Bey (Bozok) - Burada iskân yoktur.

Haydar Rüşdü Bey (Denizli) - Burada değil, sekizinci maddede vardır efendim. (Bu maddelerin hepsi değişmek lâzım gelir sesi) Değişecek olursa o başka.

Necati (İzmir) - Efendim. Malûm-ı âlileri olduğu veçhile bu kanun fevkalâde ahvalin, fevkalâde hâdisatın icap ettirdiği bir kanundur. Binaenaleyh bu kanunda ittihaz ettiğimiz tedabir ne mahiyettedir, ne şekildedir? Evvelâ bunu

tahlil etmek icap eder. Malum-ı âliniz şekl-i sabıkta umumiyet mevcut idi. O da uzaktan ve yakından eşkıyayı idare eden ve eşkıyayı tertip ve teşkil eyleyen veyahut eşkıyayı bilerek ve bi'l-ihtiyar bir sebebe müstenit olmaksızın veya li-menfaatin âlat, esliha ve cephane veya zahire ve me'kûlat veren, tedarik eden, gönderen, götüren veyahut onlara yatacak ve gizlenecek yer ihzar eden ve takip müfrezelerini idare edenlere yatak tabir olunacaktır. Bu umumiyet içerisinde tabiîdir ki çok şümullü bir mana mündemiçtir. Onun için encümeniniz bunu, daha mahdut umura ve daha mahdut vezaife hasretmiştir. Maddeyi taksir etmiştir ve arz ettiğimiz şekilde tespit etmiştir.

Efendiler! Malum-ı âliniz yapılacak kanun, herhalde kavanin-i esasiyeye mutabık olmalıdır. Kavanin-i esasiye ahkâmına muhalif olan kanun hiçbir vakit vazolunamaz. Onun için encümeniniz bu nefy ve iskân keyfiyetlerini kanundan kaldırmıştır ve doğrudan doğruya nakil suretiyle bunu kanuna temas ettirmeye çalışmıştır. Madde bu şekilde yapılabilmiştir. Haydar Rüşdü Bey arkadaşımızın âlat-ı saireden kasıt nedir diye vaki olan sualine cevap olmak üzere derim ki; esasen Kanun-ı Cezada mevcut ve muayyen olan bir maddenin şekli aynen iktibas olunmuştur. Binaenaleyh kanun-ı aslîmizde bulunan madde ne ise aynen alınmıştır. Bundan dolayı bu maddeye âlat-ı saire yerine âlatın envaı yazılamaz. Bunun ne olduğunu hâkimler bilirler. Burada bıçak, süngü, şu ve bu diye tasrih olunamaz, bu herkesçe malûmdur. Burada cephane dedikten sonra alât-ı sairenin ne olduğu malûm olur. Sonra, sekizinci maddede iskân tabiri vardır, diyorlar. Efendiler! Encümeniniz iskân ve nakil kısmını kaldırmıştır. Bu itibarla tabii sekizinci ve dokuzuncu maddeler tadil olunacaktır.

Ragıb Bey (Kütahya) - Efendiler! Bendenize öyle geliyor ki; biz bir mahzuru ortadan kaldıralım derken maddeye birkaç mahzur daha ilave ediyoruz. Bu maddede Dâhiliye Vekâletince gösterilecek herhangi bir mahkemeye beray-ı muhakeme nakil olunurlar, deniyor.

Efendiler evvelce, Dâhiliye Vekâleti bunları icap eden yerlere gönderiyordu. Şimdi bunları Dâhiliye Vekâleti beray-ı muhakeme nakledince o nakledilenler değil, o şahıs için elli, altmış tane şahit gidecek, bu gayet tabiidir.

Emin Bey (Tokat) - İstinabe usulüyle yapılır.

Ragıb Bey (Kütahya) - Hayır efendiler! Mahkemeler, istinabe usulüne son derece bir mecburiyet hâsıl olmadıkça müracaat etmezler ve istinabe suretiyle alınan şehadetler, hâkimlere kanaat-ı vicdaniye vermez. Binaen aleyh mahkemelerde en ziyade doğrudan doğruya şifahî suretle vuku bulan sualler hâkime kanaat bahş olur. Onun için böyle istinabe suretiyle bol bol vuku bulacak şahadetten çok korkarım. Fakat emin olunuz ki bunları mahkeme isteyecektir ve Hükûmet de gönderecektir. Bu bir şahsın nakli değildir. Bendenizce malûmat ve şahadete müracaat olunmak için yüzlerce ahalinin Denizli'den Sivas'a, Sivas'tan Elâziz'e gitmesi demektir. Onun için şayan-ı kabul bir şey değildir. Maddenin aslı daha çok iyi idi.

Necati Bey (İzmir) - Müsaade buyurun efendim, Ragıb Bey'e cevap vereceğim. Efendim, demin dahi arz ettiğim veçhile, bu fevkalâde zaman için yapılan fevkalâde bir kanundur. Encümeniniz bu maddeyi kavanin-i esasiyeye, kavanin-i cezaiyeye temas ettirmeye çalışmıştır. Onun içindir ki bu şekilden başka şekil bulmak ihtimali yoktur. Hakikaten nakl-i dava suretiyle bir adamın bir mahalden diğer bir mahalle davasının nakli lâzımdır. Meselâ bir adam asayiş-i memleketi ihlâl edecek olursa bu adam mensup olduğu mahkemeden kaldırılır, diğer bir mahkemeye gönderilir. Encümeniniz kanunun bu maddesine temas ettirerek madde-i kanuniyeyi bu şekilde tadil etmiştir ve bunda da bazı esasat bulmuştur. Malûm-ı âlileridir ki yatak olan veya eşkıyaya yardım gibi icra-yı harekât eden adamlar esasen bulundukları mahalde eşhasın hukukuna taarruz eden nafiz adamlardır ve bunlar kendilerinin bulundukları mahalde muhakeme edilirse vaziyetleri dolayısıyla, muhakeme daimî surette kendilerinin lehine olarak cereyan etmiş ve binaenaleyh mahkûm olmamalarını intaç etmiş ve bugünkü şekavetin de bugünkü şekli bu halden tevellüt etmiş ve böyle eşkıyanın doğrudan doğruya bulundukları mahalde taht-ı muhakemeye alındıkları zaman daima muhitlerindeki vaziyet dolayısıyla mahkemenin kararı kendilerini kurtarmak şeklinde tecelli etmiştir. Onun içindir ki maddede nakl-i dava tabiri mecburidir. Hakikaten nakl-i dava suretiyle birçok şahitlerin gitmeleri mecburiyeti hâsıl olacaktır. Fakat efendiler! Bunun için de hâkimlerin elinde istinabe suretiyle şahitleri mahall-ı ahara gitmekten kurtarmak kaidesi de vardır ki bu itibarla kavanin-i esasiyemize muvafık bir surette encümenin bulduğu şekil ancak bundan ibarettir. Nefiy hakkı yoktur. Bunun için iskân edilemez diye bir kayıt konulamaz konulacak kayıt budur. Onun için bu kaydın konulmasına mecburiyet-i kanuniye vardır.

Sadık Bey (Karahisar-ı Sahib) - Beyefendi, müsaade buyurunuz!

Reis - Müsaade buyurunuz! Sizden evvel sual soracak var.

Ahmed Remzi Bey (Gaziantep) - Uzaktan ve yakından kelimesi var; bundan maksat nedir?

Necati Bey (İzmir) - Efendim! Esasen bu tabirler, kanunî tabirlerdir. Kanun-ı Cezada da böyledir. Bu bir tamirat-ı kanuniyedir. Herkesçe malumdur ki eşkıya yalnız bulunduğu mıntıkada köylülerden yardım görmez. Meselâ eşkıya muayyen tarzda, kendi mıntıkalarından maada diğer mıntıkalardan yardım görürler. Cephanesini şehirden tedarik eder, silâhını deniz kenarından tedarik eder. Binaenaleyh bugün bunlara silah ve saire gönderen adamlar mevcuttur ve bugün memleket dâhilinde muayyen mıntıkalarda icra-yı şekavet

eden eşkıyaların hakikaten bu suretle uzaktan ve yakından idare edilmekte olduğu görülmüştür. Başka mıntıkada icra-yı harekât etmez. Doğrudan doğruya bulunduğu mıntıkada icra-yı harekâtta olması dolayısıyla o köy halkını mutazarrır etmez. Belki o köy ve şehri doğrudan doğruya işgal eder. Onun için eşkıyayı itlaf etmek ve eşkıyanın harekâtı önüne geçmek için yalnız o mıntıkada değil uzaktan ve yakından, doğrudan doğruya mensup olduğu dairede eşkıya hakkında lâzım gelen takibat yapılır. Çünkü eşkıya uzaktan yakından idare olunuyor.

Sadık Bey (Afyonkarahisar) - İstinabe usulünden bahsedeceğim. İstinabe edilecek şahitler hakkında istiknah edilecek kaydın bulunmaması meşruttur. Sonra bir müttehem bir muhakeme-i cinaiyeye gelir; orada muhakemesine başlanılır. Meselâ Sivas'ta muhakemesine başlanılan bir müttehem muhakemesi esnasında müdafaa vekili de mevcuttur. Bu bapta müttehemin aleyhine veyahut esbab-ı esasiye, yani cürüm hakkındaki esasatın tahakkuku için şahitlere lüzum görülür. Mahkeme heyeti reisi der ki bu şahitler on saatlik veya on günlük yoldadır. Bunlara ne yapalım? Buna cevaben müttehem veyahut vekili efendim! Şahitler mahkeme huzuruna gelsin ve benim muvacehemde ayrı ayrı eda-yı şahadet etsin derse; mahkeme heyeti onlara istinabe yazabilir mi, yazamaz mı? Katiyen yazamaz usul-i mevzua budur.

Necati Bey (İzmir) - Efendim! Müsaade buyurur musunuz? Esasen bu kanun demin arz ettiğim gibi fevkalâde ahval için fevkalâde bir kanundur. Bu kanunda tekmil vaziyetleri düşünmek, herkesin vaziyetini, ferden-ferda tasrih etmek ihtimali mevcut değildir. Onun içindir ki yapılacak usul bundan ibarettir. Onun için zatıâliniz başka şekil teklif edersiniz. Heyet-i Âliyye de kabul eder. Encümen-i âlinizce başka türlü tadil bulunamamıştır.

Mahmud Celal Bey (İzmir) - Efendim Dâhiliye ve Adliye encümenlerinin tadil ettiği maddelerde, eşkıyaya zahire, me'kûlat veren, tedarik eden kaydı kaldırılmıştır. Bendenizce eşkıyayı yaşatmak için, şekaveti temadi ettirmek için bu kayıt silah kadar haiz-i ehemmiyettir. Eşkıyanın bir köye gidip de cebren bir koyun ve birkaç okka ekmek alması haiz-i ehemmiyet değildir. Fakat eşkıya dağda yaşayabilmek için levazım-ı idariyelerinin temini için kuvvetli teşkilatlar vardır. Bu teşkilata mensup olanlar bu maddenin ahkâmından hariç mi kalacaklar? Bu bapta encümenin nokta-i nazarı nedir? Bunu anlamak isterim.

Necati Bey (İzmir) - Efendim encümeniniz bu maddede mümkün mertebe yatakların vaziyetlerini taksir etmiştir. Meselâ ilk maddede, şeklinde esliha ve cephane, zahire ve me'kûlat veren, götüren, gönderen, onun yatacağı, gizleneceği mahalli ihzar ve temin eden, daha birçok yardımlarda bulunan... Diye kayıtlar vardır. Encümeninizin bu kayıtları kaldırmaktan maksadı, yataklık fiilini muayyen eşhasa doğrudan doğruya taksir edebilmek içindir. Eğer böyle şümullü bir tarzda yapacak olursak memlekette birçok adamları göndermek mecburiyeti hâsıl olabilecektir. Encümeniniz bunun önüne geçebilmek için böyle muayyen cürümlere inhisar ettirmiştir. Celal Beyefendi'nin sordukları suale zannederim ki elimizdeki mevcut madde de cevap verebilir. Burada diyoruz ki eşkıyayı uzaktan ve yakından idare. Bunda tabiî eşkıyaya yiyecek tedarik eden de dâhil olabilir. Yani eşkıyaya doğrudan doğruya hiçbir maksada matuf olmaksızın gönderilecek ekmek şekavetin devamını temin eder. Binaenaleyh bu maddeye girer. Zaten Dâhiliye Vekili de maddenin bu şekline encümende taraftar olmuştur ve madde bu şekilde tespit edilmiştir.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Efendim! Bendeniz Adliye Encümeninin bu maddesine de muhalifim. Zannederim maddenin eski şekli bundan daha iyi gibiydi. Şimdi Adliye Encümeninin şu maddesi mucibince nakl-i dava suretiyle birtakım halkı kaldırıp diğer tarafa göndereceğiz. Meselâ daire-i intihabiyemden bir adamı kaldırıyoruz, ta Diyarbakır'a gönderiyoruz ve sonra mehakime tevdi ediyoruz. Mehakim de şuhut lâzımdır. Bu şuhudu ta Denizli'den Diyarbakır'a kadar, Bitlis'e kadar celp etmek lâzım gelir. Buna mukabil Adliye Encümeni diyor ki istinabe usulüyle şuhudun ifadesi alınacaktır. Efendiler! Ahkâmı istinabe ile takyit edebilir misiniz? Edemezsiniz. Çünkü hükkâm mukayyet değildir. Kanunen istinabe ile bu şahidin ifadesini alacaksınız diyemezsiniz ve böyle bir kayıt koyduğunuz dakikada deminden beri feryat edilen esasat-ı hukukiye, nazariyat-ı hukukiye zir ü zeber olur. Benim o kadar ilmî hukukla iştigalim yoktur. (Var var sesleri) Fakat ben zannediyorum ki istinaibede hükkâmın ihtiyarı vardır. Hükkâm takyit edilemez. Şu hâlde ta Denizli'den Van'a şuhut celp edeceksiniz, yani bir muhaceret devri çıkaracaksınız; Şarktan garba, garptan şarka. (Handeler) Beyefendiler! Rica ederim bir yatak gidecek diye arkasından da böyle birçok eşhası göndermeden ise bir adamı nefyetmek daha hayırlıdır.

Necmeddin Molla Bey (Kastamonu) - Müsaade buyurur musunuz Paşa Hazretleri? Mazbata Muharriri namına birkaç kelime ile cevap vereyim.

Reis - Buyurun!

Necmeddin Molla Bey (Kastamonu) - Efendimiz! Kanunu tatbike memur olan daire o kanunu tatbik etmeye başladığı zaman maslahat mülâhaza-i âtiyesini düşünerek kemal-i hüsn-i niyetle o kanunu tatbik edecektir diyebiliriz ve bu kanaate sahip olabiliriz. Aksi takdirde kanunu tatbike memur olan vekile âdem-i itimat beyan ederiz. Hakk-ı murakabemiz mutlak ve gayrikabil-i tadildir. Şimdi Denizli'de hadis olan bir vaka-i şekavetten dolayı şakiye şu madde-i kanuniyede muharrer bulunan mevaddan biriyle muavenette ve teshilatta bulunanlardan birinin mahall-i ahara nakliyle şakinin takibine müteallik olan muamelât-ı Hükûmeti teshil ve haiz-i tesir kılmak için nihayet eşkıyanın cevelan-gâhından o muavenette bulunan zatı uzaklaştırmak iktiza eder. O mıntıkada, menatık-ı şekavette yataklık eden adamı başka bir yere nakletmekten ibaret kalacaktır.

Denizli'den Diyarbakır'a nakletmek mevzubahis değildir. Yani anlamıyorum bu nereden çıkarılıyor. (Şahit sesleri) Şahit bahsi, bunu da söyleyeceğim. Acaba bundan maksat nedir? Hükûmetin eşkıya tahribatına şu tedabir-i müessire ile biran evvel kati bir mahiyette hitam vermesi değil midir? Nihayet Denizli'den onu nereye kaldırırsınız ve bittabi mahall-î ahar mevzubahis edildiği zaman akla Diyarbakır gelmez, Saruhan gelir, Aydın gelir, daha münasip bir mahal gelir. Binaenaleyh kimseyi tazyik etmeye mahal yoktur. Şuhut bahsine gelince;

Emin Bey (Tokat) - Civar bulunan bir mahalle...

Necmeddin Molla Bey (Devamla) - Tabiî, gayet tabiî… Şuhut bahsinde bir kere usul-i muhakemat-ı cezaiyece muhakkaktır ki şuhut âlâ tariki'l-istinabe ifadesi zapt olunabilir. Mahkemeler bu hususta kati bir surette hakk-ı takdir ve ihtiyara maliktir. "Mutlaka şuhudun âlâ tariki'l-istinabe ifadeleri alınır." denemeyeceği gibi mutlaka bilcümle şuhudun da davanın nakil olunduğu mahkemede birer birer ikame edilmesi meşrut değildir ve böyle bir usul vazetmek de bittabi gayr-ı muvafıktır. Mahkemece her şey nazar-ı dikkate alınır ve adalet neyi iktiza ediyorsa onu ittihaz eder. Usul-i muhakemeye müteallik esasen bir muhakeme mevzubahis olduğu için Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye Kanunumuzda mevzu bulunan ve hükkâmı serbest bir surette adaleti temine, takrire matuf olan şeyi burada takyit edecek, tahdit edecek bir madde-i mahsusa ilave etmeye lüzum yoktur. Öteden beri nakl-i dava hususunda cari olan muamelat ne ise bunda da o cari olacaktır. Binaenaleyh bendenizce kanunun tamamıyla hüsn-i niyetle tatbik olunacağına emniyetim berkemaldir ve bu surette buyurduğunuz mülahazat da varit değildir.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Bendenizi teyit buyurdunuz. Ben dedim ki hükkâmı mutlaka istinabe usulü ile takyit edemezsiniz.

Necmeddin Molla Bey - Tabiî.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Eğer zatıâlilerinin buyurduğu gibi Denizli'deki maznunu Aydın'a göndermekle iktifa olunacaksa sözüm yoktur. Fakat takyit edebilir misiniz?

Necmeddin Molla Bey (Devamla) - Beyefendi! Her âkil adamdan sudur eden bir fiilin

makul ve mantıkî olması lâzımdır ve bu icraat bir Hükûmet reisi tarafından ve mevki-i mahsusu olan bir vekil tarafından ifa kılındığı takdirde bilâ-sebep ve hiçbir adl ve mantıka müstenit olamayarak bir şahsın Denizli'den Diyarbakır'a ve Harput'a nakledilmesine bir sebep göremiyorum ve bu tamamen tazip için yapılmış bir şeydir.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Bunlar zabıtta mukayyettir.

Necmeddin Molla Bey (Devamla) - Elbette eğer hakikat olan bu maruzatım hilafına hareket ederlerse sualiniz, hakk-ı tenkidiniz her zaman mahfuzdur.

Ali Süruri Efendi (Karahisar-ı Şarki) - Efendim! Bir sualim var. Zatıâlileri beyan-ı mütalaa sırasında buyurdunuz ki bu madde-i kanuniyeyi vaz'dan maksat eşkıyaya yataklık eden eşhası o muhitten çıkararak şekavetin daire-i sirayetini tahdit etmektir. Hâlbuki encümen-i âlinizin kabul ettiği bu madde zannediyorum ki umumi bir surette şamil olmuyor. Çünkü maddenin nihayetinde diyorlar ki "Beray-ı muhakeme sevk ve nakil olunur." Bir kere bunda beray-ı muhakeme denince bendenizin anlayışıma göre tahkikat dâhil olmuyor. Hâlbuki takip olunan maksat tahkikattan da evvel, muhakemattan da evvel bu kabil eşhası bulundukları muhitten uzaklaştırmaktır ki bu bir tedbir-i idaridir. Nefiy sayılır mı, sayılmaz mı? O başka bir şeydir. Encümenin kabul ettiği veçhile şöyle şöyle oldukları anlaşılan eşhas, Dâhiliye Vekâletince tensip olunan mahallere sevk ve nakil olunurlar ve icap eden takibat-ı kanunîye de bulunulduğu mahalde ifa olunur dense daha muvafik olur. Bu maddede zannediyorum ki maksadı ifade edemeyecek bir zıyk vardır. Darlık vardır. Vüsat ifade yok... Sonra beray-ı muhakeme nakil olunuyorlar. Pekiyi, muhakeme günlerinin haricinde kalan eyyamda bu adam memlekete gelebilir mi, gelemez mi? Bendenizce gelebilir. Serd edilen şekilde kabul edersek gelebilir. Hiçbir mahzuru yoktur. Ancak muhakeme günleri oraya gider. Muhakemenin günlerinin haricinde eski mıntıkasına gelebilir. Maksat ora ile alakasını tamamen kesmektir. Onun için bu bapta encümenin ve bilhassa zatıâlilerinin mütalaasını almak isterim.

Necmeddin Molla Bey - Bendeniz buraya Mazbata Muharriri Beyefendi biraderimize izafeten geldim. Binaenaleyh Encümen-i Adliye mülahazatı hakkında kati bir cevap veremem. Yalnız istirham ederim, takririnizi veriniz okunsun! Müzakere eder, fikrimizi beyan ederiz.

Ahmed Süreyya Bey (Karesi) - Efendim! Heyet-i Umumiye kararı ile tevhiden tadil olunan dördüncü, beşinci maddeler ki bugün dördüncü madde haline inkılâp etmiştir. Encümen o maddelerin iptidasında musarrah olan (eşhasın Dâhiliye Vekili tarafından bir mahalden diğer mahalle suret-i mutlakada gerek muvakkaten ve gerek müebbeden nakli ve iskân edilmeleri) kaydını kaldırmıştır. En canlı yapılan müessir tadil budur. İskân kaydı kalkmıştır. Çünkü iskân, nefy-i müebbettir. Nakil kaydı kaldırılmıştır. Çünkü nakil bir cezadır. Kanun-ı Cezanın 28 ve 35. maddelerinde cezanın enva ve derecatı tadat edilirken 28. maddede nefy-i muvakkati, (Muvakkaten bir şahsın ahar mahalle gönderilmesidir.) diye tarif etmiştir. Her devlette olduğu gibi bizim Kanun-ı Esasimizde de herhangi bir şahıs hakkında tayin edilen mücazatı tertip ve hükmetmek hakkı münhasıran mehakime verilmiştir ve bir şahıs hakkında ceza tertibi ve muhakemat icrası ancak mehakime verilmiştir. Madde-i asliyede gerek nefyi gerek iskân meselelerini suret-i mutlakada Dâhiliye Vekâletine bırakmış olsa idik şu Kanun-ı Cezanın iki maddesiyle tasrih edilen ceza-yı kanuniyi, Dâhiliye Vekâletini bir hâkim vaziyetine koyarak efrat aleyhine hükmetmek salâhiyetini kendisine bahşetmiş olacaktık ki Adliye Encümeninden böyle bir karar suduruna ihtimal vermek imkânı yoktur. Memleketin bütün teşkilât-ı adliyesine şeni' bir taarruzdur. Onun için Encümen düşündü, ihtiyaç da var. Evvelce de arz ettiğim gibi Dâhiliye Vekilinin böyle şiddetli bir surette harekette, ihtiyac-ı idarîden dolayı, haklı olduğunu da görüyoruz. Ne yapmalı? Gaye nedir? Bunu da düşündük. Eşhasın mabihi'l-istinat ve hayatı olan muavinleri ve fer'an zi-methal dediğimiz ve ekseriya yatak dediğimiz bu eşhasın şekavetteki tesirlerinin kuvvetini izale etmek için o yataklık gayesini istihdaf eden maksatları, ahkâm-ı kanuniyemizden hariçte kalmayacak bir surete ifrağ için bir şekil bulmak istedik ve bu şekli bulduk. Bu şekil hakikatte Usul-i Ceza Kanununun nakl-i dava faslında, bir istisna teşkil eden bir madde ihdası demektir. Binaenaleyh efendiler! Bir adam hakkında zabita-i adliye memurları tahkikat-ı iptidaiyeyi kanunî bir şekil ve

mahiyette icra ve tanzim ettikten sonra, mutasarrıf ve vali esbab-ı mucibe serdiyle bir tahriratla evrak-ı merbutesiyle beraber Dâhiliye Vekâletine gönderir. Dâhiliye Vekâletinin emri üzerine yapılan tahkikat-ı evveliye ile eşkıyaya yardım ettiği, anlaşılan bu bir adam yani yatak dediğimiz, fer'an zi-methal dediğimiz adam beray-ı muhakeme bir mahalden diğer mahalle nakil olunur. Eğer beray-ı muhakeme kaydını koymazsak, bir mahalden diğer mahalle nakil bir cezadır o cezayı tespit etmek hakkını Dâhiliye Vekâletine vermiş olursunuz. Meselenin asıl can noktası burasıdır, işte bu, verilemez efendiler. Bütün cihanı beşeriyet bize güler efendiler. Teşkilât-ı adliyeden, mehakimden gayrı bir makama hakk-ı ceza bahşetmek, hakk-ı kaza vermek olur şey değildir. Bu memlekette adliye yok demektir. Şu halde Ali Arap değil de Arap Ali gibi neticesi yine bir mahalden diğer bir mahalle kaldırmak gibi bir muhakeme benim de varid-i hatırım oldu. Fakat gayeye münafi bir kanun vazedilse ve çıksa yine mer'i olamamak lâzım gelir. Maahaza gaye-i mukaddese ve mübecceleyi korumak için böyledir. Sonra, ne yapılıyor efendiler? Bir adam bir mahalden kalkıp gidiyor; fakat beray-ı muhakeme gidiyor. Zaten hakkında bir tahkikat-ı evveliye de yapılmıştı. Gitmese idi o evrak oranın müddei-i umumisine verilecekti. Orada hakkında muamele yapılacaktı muhakemeden kurtulamazdı. Nakil salahiyetini Dâhiliye Vekâletine esbab-ı maruzadan dolayı verdiğimiz için evrak gittiği zaman netice-i kanuniyeye doğru yürüyecek ve üzerinde muamele-i adl ve hukuk yapılacaktır. Bu sebeple evrakın kıraatinden, maznun olan şahsın istimaından sonra o muhitte bulunan bazı eşhasın malûmatlarına müracaat etmek, şehadetlerini dinlemek lüzumu tahakkuk ederse bu hususta en makul ve en doğru cevabı refik-i muhteremim Necmeddin Molla Beyefendi Hazretleri verdiği için bendeniz tatvil-i makal etmeyeceğim. Yalnız pek mühim olduğu için ben de tekrar edeceğim ki bir şahsın diğer bir mahalle nakledilmesinden dolayı üç-beş-on kişinin uzak yerlere sürüklenmesinden tehaşi ederek buradan beray-ı muhakeme kaydını kaldıracak olursak ceza hakkını Heyet-i Vekileye vermiş oluruz. Bundan mütevellit zarar bütün millete taalluk eder; Kanun-ı Esasiye muarız düşer. İki zarar tearuz ederse hafifi ihtiyar etmek lâzım gelir. Eğer nakl-i şuhut bir zarar telakki olunursa daha ehvendir, ehveni ihtiyar zarureti vardır. Mantıkîdir. Adalette hükkâm gayr-i mukayyettir, takdir-i vicdanîsiyle, zatı maslahatla mukayyettir. Başka bir şey yoktur. Ancak hâkim tevzi-i adalete, temin-i adalete mecburdur. Hükkâmın vazifesi, önüne verilen kanuna göre cürmün sübut ve âdem-i sübutuna, sübutundan sonra derece-i cezasının tayin ve takdirine değil, o muhakemeyi icra ederken onunla alâkadar olacak bütün eşhas ve bütün vatanı mutazarrır etmeyecek surette tecelli-i adalet ettirmektir ki adaletin manası budur. Tevzi-i adalet böyle olacağına nazaran bu zarar da varit değildir. Sonra yine bir yerde bir şekavet oluyor. O mahalde şekavet eden ve şekaveti körükleyen eşhas hakkında şu madde mucibince tahkikat yapıldıktan sonra evrak Dâhiliye Vekâletine gelirse benim Dâhiliye Vekâletine, kim olursa olsun, emniyetim vardır mademki içimizden çıkmıştır. Biz çıkarıyoruz. Herhalde bir adamı Diyarbakır'a Van'a şuraya buraya, bilmem nereye sürmez efendiler! Çünkü gaye, onu muvakkaten bulunduğu mahalden ayırmaktır. Bunun zabıtta bulunmasını Mazhar Müfid Bey arzu ediyorlar. Buna bendeniz de taraftarım. Bundan maada bu eşkıyanın oralara bile gittiğini farz edersek oradaki hâkime itimat etmemek muhakemesini icra ettiği Zeyd'in ve Amr'ın hakkında bir hüküm vermesi için ta oraya birtakım halkı sürükleyecek, Denizli'den, Karesi'den seksen

tane şahidi oraya getirmenin muvafık-ı ma'delet olup olmayacağını da düşünemeyecek kadar hâkimlerimiz olduğunu zan ve kabul etmek icap eder ki bu da mahkemelere itimatsızlık demektir.

Ragıb Bey (Kütahya) - Kaç tane misal istersiniz?

Süreyya Bey (Devamla) - Efendim vukuatta böyle hâkimler, böyle muameleler bulunmuş olabilir; dünyada olmaz, olmaz. Bu en iptidai bir hakikattir. Fakat bu hallere vücut veren kimdir? Biz, Büyük Millet Meclisi bunlara meydan vermeyelim. Bir hâdise; bütün muamelât-ı hukukiye; bütün Kanun-ı Esasiye karşı mütearız bir iş yapmak, hakka ve ma'delete, Dâhiliye Vekâletinin veya Heyet-i Vekilemizin tespit edip bir maksad-ı muayyenle bize gönderdiği bu kanunun ruhuna, mahiyetine, manasına, gayesine münafi bir şekli ihtiyar etmekliğimizi istilzam etmez.

Refik Bey (Konya) - Efendim! Peşinen arz edeyim ki geçen içtimada dördüncü müzakere olunurken aleyhinde bulunmuş ve bu maddenin tayyı lüzumunda ısrar etmiştim. Bu itibarla Adliye Encümeninden bu müzakerede bulunmakla beraber rüfeka-yı muhteremenin nokta-i nazarlarıyla birleşmiş değilim. Kendileriyle birinci maddede ayrıldığımız ve bu maddede kısmen birleştiğimiz Mazhar Müfid Beyefendi canlı bir itirazda bulundular. Adliye Encümeni, bir şahsı, herhangi bir sebeple olursa olsun, Heyet-i Hâkime kararına iktiran etmeksizin bir mahalden kaldırılıp diğer bir mahalle nakle, iskâna asla taraftar olmamış, bunda bir ruh-ı ma'delet olmadığını gördüğü için, aramış, taramış buna bir şekil vermek, kitaba uydurmak için "nakl-i dava" kelimesini derç etmiştir.

Ragıb Bey (Kütahya) - Bunun nakl-i dâva ile alâkası var mıdır? Nakl-i dâva bir mahkemenin kararıyla olur.

Refik Bey (Konya) (Devamla) - Evet Beyefendi! Bendeniz de aynı noktaya ilişeceğim. Hakikaten nakl-i davanın şeraiti, esası, yolları tamamıyla Usul-i Muhakemat-ı Cezaiyede münderiçtir. Burada bu sebeplerden, bu şartlardan bir tanesi bile mevcut değildir. Adliye Encümenini teşkil eden rüfekayı muhtereme, şekavetin izalesi lüzumuna kail olmakla beraber böyle bir cürüm ile taht-ı zanda bulunanların o memleketteki nazarlarının velev muvakkaten olsun izalesini esas olarak kabul ettikten sonra bu noktada Dâhiliye Vekâletine hakk-ı kaza verilmiş oluyor. Dâhiliye Vekâletince bunlar bir mahalle gönderilecek, o mahalde bunların tahtı zanda bulundukları yataklık cürmünden dolayı muhakemeleri nakl-i dava şeraitine lüzum kalmaksızın icra olunacaktır. Mazhar Müfid Bey biraderimiz diyorlar ki: Orada bir adamın muhakemesini rüyet etmek üzere işe başlayan bir Heyet-i Hâkimeyi meselâ; Ankara'dan kaldırılıp Bitlis'e gönderilen bir maznunun muhakemesini rüyet ederken o işte şahit olanları oraya celp etmekten kim menedecektir? Bu muhik itirazdır. Hakikaten bu hususta bir kayd-ı kanunî yoktur. Heyet-i Hâkimenin takdirine muhavveldir. Bu noktayı müdafaa eden bazı rüfeka; pek açık olarak bir ruhu müdafaa ve izah etmeye çalıştılar. Yani demek istediler ki Hâkimler de Heyet-i İçtimaiyemiz içerisinde dâhildir. Onlar da bu kanunun esbabı vaz'ına vâkıftır. Binaenaleyh bundaki hikmeti nazar-ı itibara alarak kendilerine bahşedilen istinabe tarikine tevessül ederler ve şahitlerin ifadesini istinabe tarikiyle alırlar, diyorlar. Rica ederim, burada söylenen bu sözler, bu esbab-ı mucibe kanun mudur, kanun şeklinde midir ki Heyet-i Hâkimeyi bu kayda riayete icbar edelim? Edemeyiz.

Necmeddin Molla Bey (Kastamonu) - İcbar yoktur efendim.

Refik Bey (Devamla) - Evet söylenmemiştir. Fakat buna işaret ediliyor. Onlar da ince noktayı kabul ederler ve işi o suretle görürler deniyor. Etmeyiverirler efendim! Şahitlerin adedi yüz elli kişi olabilir. Haydi, Ankara ahalisi Bitlis'e. Bunun Heyet-i İçtimaiyeye iras edeceği dehşet ve azameti düşününüz, rica ederim! Dâhiliye Vekâletinin istihdaf ettiği gaye; birinci maddenin kabulü ve benim şiddetle taraftarı olduğum en son fıkranın kabulüyle beligan meblağ temin edilmiştir. Muhterem arkadaşlarım mütalaalarında; bir zaruret vardır, o zarureti nazar-ı dikkate alarak esasat-ı adliyeye mutabık olmadığı halde, o zaruretin miktarınca takdir ettik ve öyle bir salâhiyet verdik dediler. Fikirlerine iştirak ediyorum ve şekavette, ika-ı zararda taannüt gösteren adamların memleketin sinesinden uzaklaştırılmasına taraftarım. Ancak bu zarureti kendi miktarınca takdir edelim. İşte bu da ancak, birinci maddenin kâfi ve vâfi olan şeraitiyle ifa edilecektir ve halk -her kim olursa olsun- şaki olduğu ilân edilen adamın cerh ve katlinde kendisine bir gûna mesuliyet teveccüh etmeyeceğini bilirse -hem bizim ve hem de Dâhiliye Vekili Beyefendinin nokta-i nazarlarına göre- faaliyete gelecektir ve o zaman bu kanundan beklenilen fayda da elde edilmiş olacaktır. Artık bundan ilerisine gidersek kanun vaz'ı salâhiyetini haiz olan teşriî hakkımıza karşı tarih-i adlîmizde, hayat-ı teşriiyemizde pek muhik olan nokta-i tenkidi kendi kendimize vermiş oluruz. Dâhiliye Vekili Beyefendinin arzu ettikleri maksat, Adliye Encümeninin son getirdiği şekille tamamıyla zail olmuştur. Nakledilen eşhasın iki-üç ay sonra muhakemesi olarak beraat etti, bu dönüp memleketine gelecek midir? Geldikten sonra eğer o adamın yataklık ve münafıklıkta taannüdü varsa, ısrarı varsa daha birtakım hileli yollardan yürüyerek yine onu yapacaktır. Şu halde maksat hâsıl olmayacaktır. Onun için çok rica ederim bu meselede daha ziyade müsamaha mı diyeyim, ne diyeyim, bu maksadı temin için fazla hüsn-i niyet mi diyeyim, ne suretle kabul ederseniz ediniz müsamahakârlığı kabul etmiyorum. Israr ediyorum: Bu madde arzu buyurduğunuz şekli temine kâfi değildir; o maksadı teminden uzaktır. Esasen takririm de vardır. Maddenin tayyına taraftarım.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Birleştik Refik Bey!

Refik Bey - Birleştik fakat tamamen değil...

Reis - On beş dakika teneffüs etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Üçüncü Celse

Reis: Reis-i Sani Ali Fuad Paşa Hazretleri

Kâtipler: Vasıf Bey (Saruhan), Falih Rıfkı Bey (Bolu)

Reis - Celseyi açıyorum efendim. Cemiyetler Kanununun beşinci maddesinin tadili hakkında demin kabul ettiğimiz bir madde-i kanuniye vardı. Bu madde-i kanuniye, evvela noksan olan iki madde ilâve edilmek üzere Encümene verilmişti, bir şey vardı maddeler Encümenden geldi, evvela onları okuyalım. Ondan sonra da müzakeremize başlarız.

Madde 2 - İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

Reis - Söz isteyen var mı efendim? İkinci maddeyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar! Kabul edilmiştir efendim.

Madde 3 - İşbu kanunun icrasına Dâhiliye ve Adliye Vekilleri memurdur.

Reis - Üçüncü madde hakkında söz isteyen var mı efendim? Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Kabul edilmiştir efendim. Şimdi Heyet-i Umumiyesini rey-i âlinize vazediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Cemiyetler Kanununun Beşinci Maddesinin Tadili Hakkındaki Kanun kabul edilmiştir.

İzale-i Şekavet Kanununun müzakeresine devam edeceğiz.

Talat Bey (Ardahan) - Efendim! Memleket hakkında en hayırlı bir kanun yaparken halkın bir kısmı hakkında da mucib-i mazarrat olacak hiçbir yol bırakmamak lüzumunu arz edeceğim. Burada eşkıyaya muavenet edenler, yataklık yapanlar ve şekavetin temadisini teshil edenler hakkında ceza tertip olunur ki bu ceza da bir yerden diğer yere nakildir. Bu nakil meselesi gerçi mücrimin lehinde gibi oluyorsa da araba ile mi nakledeceğiz, yoksa hayvanla mı nakledeceğiz? Diye eşkıyanın adeta esbab-ı istirahati düşünülüyor gibi geliyor. Hâlbuki cebinde on parası olmadığını bildiği bir adamı nefsini müdafaa ettiği silahı omuzunda taşıdığı için bir kurşunla vuranlar da vardır, hem pek çoktur. Binaenaleyh bendeniz eşkıyaya hiç acımak taraftarı değilim. Kanunun da onun da lehinde değil, aleyhinde olmasını istiyorum. Vakıa bunu hukuk-şinas arkadaşlarımıza bırakıyorum. Memurin-i aidesine, memurin-i adliyeye, memurin-i

zabıtaya ihbaratta bulunulacak ve onlar da tahkikat yapacaklardır. Bu muhbirler olabilir ki garaz-ı şahsî veya hakikate müstenit ihbaratta bulunabilirler. Halkımızın içinde cehalet saikasıyla kardeşinin bile aleyhinde olanların çok olduğunu hepimiz pekâlâ biliriz. Bunlar gayet su götürür şeylerdir. (Eşkıyaya cephane götürdüğü, bilmem ne yaptığı falan filan) deniliyor. Gerçi müfteriler hakkında ahkâm-ı umumiyede Kanun-ı Cezada bir ceza varsa bu kanunda sarahaten bu bapta (memurin-i zabıtaya garaz veya menfaate müstenit îhbarat-ı kâzibede bulunanlar hakkında aynı ceza tatbik olunur) diye sarahaten bir kayıt bulunursa kendisine böyle bir şey haber veren bir adama karşı jandarma kumandanının (eğer sözün sahih değil ise garaza müstenit ise sonra bu ceza senin de hakkında tatbik edilecektir) diyebilmesi için göz önünde bir ceza bulundurmak suretiyle tezviratın ve îhbarat-ı kâzibenin önünün alınmasını Heyet-i Celileden istirham ederim.

Hamdi Bey (Bozok) - Bu zaten Kanun-ı Cezada vardır.

Talat Bey (Ardahan) - Evet var ise de memurin hakkındadır. Ahali hakkında yoktur. Köylü Kanun-ı Cezayı bilmez.

Şükrü Bey (İzmir) - Efendiler, bendeniz zannediyorum ki; eşkıyayı kanundan ziyade jandarma tutar. Binaenaleyh iyi bir jandarma yapmış olsaydık neticeye çok kısa yoldan varmış olurduk. Mamafih bu kanun eşkıyayı ve şekaveti ortadan kaldırmak için hiç de faydasız değildir. Yalnız kanun ilk defa Meclise geldiği zaman başka bir simaya malik idi. O da idarî bir sima idi. Bugün tadil edilip gelmiş şekliyle kanun daha ziyade adlî bir mahiyet alıyor. Çünkü dördüncü maddenin nihayetine doğru diyoruz ki: Nakl-i dava kararına hacet kalmaksızın Dâhiliye Vekâletince tensip edilen yerlere beray-ı muhakeme sevk olunur. Zabıta-i adliye tarafından herhangi bir meseleye vaz-ı yed edilmiş, sonra

bu adam beray-ı muhakeme ahar bir mahalle adliye memurlarının kararıyla değil fakat doğrudan doğruya Dâhiliye Vekâletinden verilecek bir emirle sevk olunuyor. Adliye işleriyle alakadar adliye mesailinde pek kıskanç davranan adliyeci arkadaşlarımız da bunu tasvip ediyor, ahkâm-ı umumiyeye çok muvafik buluyorlar. Bendeniz zannediyorum ki Dâhiliye Vekâleti beray-ı muhakeme zabıta-i adliye tarafından vaz-ı yed edilmiş olan meseleler için mahkûm olması lâzım gelen eşhası doğrudan doğruya kendi memurlarıyla alıp ahar mahaldeki adliye memurlarına teslim edemez. Buna hakkı yoktur. Binaenaleyh Adliye Encümenine gitmiş olan mesele teşviş edilerek avdet etmiştir. Eski kanunun dördüncü maddesinin daire-i şümulünden korkmuş değildik. Orada şu ve şuna yatak denir ona da şu ceza yapılır; deniyordu. Biz, onların adedinin fazlalığından korkmadık. Suiistimal olur diye korktuk. Birçok masumlar bir memleketten diğer memlekete sürülmek tehlikesi altında kalır dedik. Adliye Encümeni bizim yurdumuza bir çare bulmak için kanunu alıp getirmişti. Zannıma göre Tenkil-i Eşkıya Kanununu (İzale-i Şekavet Kanunu sesleri) evet İzale-i Şekavet Kanununu, Adliye Encümeni bir adliye kanunu şeklinde Meclisinize getirdi. Az evvel arz ettiğim gibi o kanun, suiistimal edilir endişesiyle reddetmeye mütemayil idik. Filvaki biraz evvel Adliye Encümeni namına maddeyi müdafaa eden Necmeddin Molla Bey kanun, hüsn-i niyetle ve kemal-i intizamla yapılır ve böyle yapılacağına kanaat etmek lâzım gelir buyurdular. Eğer mesele bir hukuk meselesi olsa idi ve onu halletmek için âlimler bir arada bulunmuş olsalardı bu mütalaanın isabetinde hiç kimse tereddüt etmezdi. Biz kanunu tatbik edilmek için yapıyoruz. Kanunun kabiliyet-i tatbikiyesini ve onu tatbik edecek ellerin ne dereceye kadar kabiliyetli olduklarını daima nazar-ı dikkatte tutmak mecburiyetindeyiz. Bendenize göre bundan evvelki yani eski madde, ufak bir kayıt görmek üzere Meclisten geçebilir. Çünkü o maddede şu, şu zevat yataktır dedik. Eğer o zevatın yatak olduğuna hepimiz kanaat getirsek delâil-i kaviye-i katiye ile yatak oldukları sabit olursa hiç de böyle bir kanuna lüzum yoktur. Çünkü mahallî adliyesi onları tevkif ve tecziye eder. Zaten yatakların cezası ağırdır ve o cezayı kanun tayin etmiştir. Fakat yatak olduklarına dair efkâr-ı âmmede bir kanaat var. Eldeki delail bu adamları muhakemeye vererek tecziye etmek için kâfi değil, bu gibi bir meselede mahallî Hükûmetlerine ve Dâhiliye Vekâletine bir hak verelim. O hak da şekavetin bütün bütün ortadan kalkması için efkâr-ı umumiyenin ve mahallî Hükûmetin kanaatine göre bu zevat memleketten kalksın, öbür memlekete gitsin denmekten ibarettir. Şimdi mesele bu cihetten tetkik edildiği zaman biraz evvel bir arkadaşımızın söylediği gibi işi Dâhiliye Vekâletinden Heyet-i Vekileye, Heyet-i Vekileden de Meclis'e getirmiş olsak; emin olunuz meselenin halli cihetine gitmiş olmayız. Çünkü herkes, söylenen söze göre fetva vermek mecburiyetindedir. Oradan gelecek raporlar gayet muntazam yapılmıştır, iş, o gelen raporların istediği şeyi tasdik, etmekten ibaret kalacaktır. Bir işin haklı veya haksız olduğunu yüzde 90-95 takdir edecek en iyi yer mahallidir. Memleketin bilhassa idare ve belediye meclisinde bulunan adamlarıdır. Herhangi bir kazanın belediye veya idare meclisi, kaymakamın kararını musib görür ve Dâhiliye Vekâleti Meclis-i İdarenin kararına istinat eder bir şekilde bir talepname alırsa zannediyorum ki doğrudan doğruya kaymakamın veya jandarma kumandanının zulmüne uğrar diye korktuğumuz adamların adedi herhalde azalır. Çünkü idarî bir tedbir yapmak istiyoruz. Kanaatimce böyle bir kayıt bu maddeye ilave edilirse yapacağımız kanunun ruhunu ifade eder.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendiler! Dâhiliye Encümeni tarafından encümenimize havale edilmiş olan bu kanunun, bu maddesinin müzakeresinde biz gördük ki yahut bendeniz kendi namıma söyleyeyim ki gördüm ki bu işte doğrudan doğruya idari bir tedbir vardır. Bunun esasını Dâhiliye Encümeninde, mazbatada imzası olan kıymetli idare memurlarımızın tetkik ettiğine kani olarak işin mümkün olduğu kadar adlî bir surete ifrağına çalıştık. Elden geldiği kadar kavanin-i esasiye-i devlete ve millete muvafik bir hale ifrağına çalışmak istedik. Fakat muvaffak olamadık. Onun üzerine buraya geldi. Müzakere edildi! Heyet-i Celileniz bu sefer Encümene tekrar havale etti. Encümende bütün arkadaşlarımız kemal-i dikkatle meseleyi tetkik etmişlerdir. Demin arkadaşımız Süreyya Bey'in buyurdukları gibi biz idarî mahiyette olan bu kanunun niçin Dâhiliye Encümenine havale edilmeyip de Adliye Encümenine havale edildiğini anlayamadığımızdan ve bu meselede Dâhiliye Encümeni Mecliste gayr-ı mevcut olduğundan...

Esad Bey (Lazistan) - Nasıl mevcut değil ?.. (Mevcuttur sesleri)

Feridun Fikri Bey (Devamla) - Mevcuttur; ama ben görmüyorum; çünkü: Hep Adliye Encümenine, hep Adliye Encümenine havale ediyorsunuz.

Efendiler Dâhiliye Encümeni nerededir? Valiler nerededir? Bu kadar idare memuru var, bunlar nerededir? Niçin bunu bize yükletiyorsunuz? (Handeler) (Bravo sesleri) (Alkışlar) Geçen gün Necmeddin Molla Bey ve sair arkadaşlar

çalışa çalışa bunu usul-i muhakemat-ı cezaiyede mevcut nakl-i davaya da benzetemedik ama benzetmeye çalıştık. (Kahkahalar) Binaenaleyh efendiler! Adliye Encümenini aradan çıkarın, bunu açıkça söylüyorum. Adliye Encümenine bunu tekrar gönderecek olursanız içtimaında ben bulunmam ve arkadaşlarım da bulunmaz. Dâhiliye Encümeninize yollayın. Geçen gün Dâhiliye Vekili Bey de açıkça söyledi, dedi ki efendiler! Ben memleketin asayişini bu kanunla idare edebileceğim.

Mustafa Bey (İzmit) - Encümen namına mı söylüyorsunuz?

Feridun Fikri Bey (Devamla) - Hayır, kendi namıma söylüyorum.

Mustafa Bey (İzmit) - Siz, Encümene gelmesin mi demek istiyorsunuz.

Feridun Fikri Bey (Devamla) - Müsaade buyurun!.. Dâhiliye Vekili açık söyledi, (Ben memlekette asayişi ancak bu kanunla idame edeceğim.) dedi ve (Ben, bu kanunu istiyorum.) dedi. Hiçbir arkadaşımız, hiçbir vali, hiçbir mutasarrıf, yani Meclisimizde mevcut ve memleketin asayişini bilen idare adamlarından birisi çıkıp da

bunun aksi böyle olur diyemedi... Binaenaleyh niçin bize bu işi yükletiyorsunuz? Bizi aradan çıkarınız, ne yaparsanız yapınız. (Bravo sesleri alkışlar)

İsmail Kemal Bey (Çorum) - Dâhiliye Encümeni nokta-i nazarını tespit etmiş ve Heyet-i Umumiyeye arz etmiştir.

Ragıb Bey (Kütahya) - Efendim Adliye Encümeni bilmem hangi zihniyetle bu kanunu hukuka uydurmaya çalışmış ve encümenin muhterem azasının da itirafı veçhile bir şeye uyduralım diye çalışmış ise de, uyduramamış ve buraya kadar sürüklemiş. (Handeler) Ancak mesele bu kadarla da kalmıyor. Kürsüye geldikten sonra, birçok zevat-ı muhtereme encümen namına birer birer söz alarak mümkün olduğu kadar kanunu cebren sürükler gibi Meclisin kürsüsünden sürüklemeye çalışıyorlar. Eğer efendiler! (Hukuk) canlansa da şu samiin locasında bulunsa kendi namına Adliye Encümeni aza-yı kiramından ve muhterem arkadaşlarımızdan bazılarının serd ettiği iddiadan dolayı utanır ve ağlar...

Süreyya Bey (Karesi) - Reis Paşa Hazretleri! Tasrih isteriz. Encümenin şahsiyet-i maneviyesine tariz olunuyor. Bundan dolayı ya tarziye verilmelidir veyahut şahsı tasrih etmelidir.

Ragıb Bey (Kütahya) - Efendi sen söyledin, hukuk namına zatıâliniz söyledi.

Süreyya Bey (Karesi) - Teşrihini talep ederim. Sen hukuk kelimesini ağzına bile alamazsın!

Ragıb Bey (Kütahya) - Hem çok alırım (Ooo sesleri)

Süreyya Bey (Karesi) - Sen alamazsın efendi!

Ragıb Bey (Kütahya) - Alırım ve sana lâyık olan cevabı veririm. Evet efendiler! Tekrar ediyorum. Hukuk ağlardı. Böyle bir raddede bulunsa idi ağlardı. Çünkü hukuk namına maddede kelime-i vahide yok. Bizim müddevvenatımızda böyle bir madde yoktur. Efendiler! Biz şekavetin izalesini doğrudan doğruya adliyemizin ıslahında aramalıyız. Fakat maatteessüf bunun uzun zamana mütevakkıf bulunduğu ve bunun da şekl-i içtimaımızda birçok cihetlerle alakası olduğu için Hükûmet böyle bir kanunu bu şekilde idarî olarak teklife mecbur oldu. Hükûmeti bu kanunu teklife mecbur eden esbap ve âvamil ne ise kanun da o, noktadan tetkik edilerek yine o noktadan çıkması lâzım gelir. Yoksa efendiler! Kanunda bir nakl-i muhakeme faslı varmış, fakat nakl-i muhakeme faslı birçok şerait altında olmak lâzım gelir; yoksa o kanunda hiçbir hukuk bu Adliye Encümeninin tespit ettiği şekilde bir nakl-i muhakemeyi katiyen kabul etmez. Ulema-yı hukukun vicdanına, irfanına müracaat ederim. Böyle bir şekl-i hukuk ve kavanîn-i müdevvenemizde dahi böyle bir kavait yoktur. Binaenaleyh Adliye Encümeni sırf hukukî bir mesele olsun diye nakl-i muhakeme kelimesini koymuştur. Bu bir şekil ise yine bir mücrimin, yine bir maznunun bir taraftan alınarak diğer tarafa gönderilmesidir. Fakat efendiler! Nakl-i muhakeme demekle bakınız ne büyük zararlar ika etmiş oluyoruz;

bilfarz, bir maznunu Denizli'den alarak en yakın bir yer bulunan Karahisar livasında muhakemesini icra edeceğiz. Hâkimin kanaat-i vicdaniyesini tatmin ve temin için yine birçok şahitlerin celbine lüzum olduğuna göre bunlar hep Karahisar'a gidecektir. Fakat efendiler! Bir şekavet mıntıkası daima şekavet mıntıkası olarak kalamaz. Olabilir ki eşkıya bir ay zarfında tenkil edilir, o mıntıka şekavet mıntıkası olmaktan kurtulur temizlenir. Fakat yine bu muhakeme -Denizli'nin muhakemesi- Karahisar'da olacaktır. Çünkü evvelce ona orası vaz-ı yed etmiştir. Şimdi maznun iddia edecek ben, muhakememin Denizli'ye naklini isterim diyecek; birçok esbap da gösterecek. İşte o vakit, o muhakeme aylarca, senelerce Denizli'de sürünecek; o herif, o adam orada mahkûm kalacak. Fakat eşkıya çok zaman evvel oradan defolacak; yani o herif Denizli'den Karahisar'a nakil olunduktan sonra eşkıya mıntıkası üç gün, bir hafta, on gün sonra, bitmiş, temizlenmiş olacak. O vakit o biçare günlerce, aylarca ve belki de senelerce Karahisar mahkemesinde bi-gayr-ı hakkın sürünecek, yüzlerce kişi Karahisar mahkemesine gelip gidecek, ondan sonra da bir beraat kararı alırsa o şahsın yüzünden duçar-ı felaket olan şahitlerin hukuku nerede kalıyor efendiler? Sonra efendiler! Buraya (istinabe) kelimesi konuldu. Vicdanınıza müracaat ederim. Muhakemenin gıyabında alınan bilhassa jandarma kılıncı altında alınan ifadeyle huzur-ı muhakemede alınan şahidin ifadesi arasında çok büyük farklar vardır. Evet! Adliye dosyaları birer birer tetkik olunsun! Doğrudan doğruya tahkikat-ı istinabiye, tahkikat-ı istintakiye namıyla alınan ifadelerin yüzde yetmişi muhakemede değişir. Maznun hakkında malumat sahibi olanlar muhakemede ifadelerini değiştirirler. Değiştirmezseler bile onun ifadelerinden vicahi ifadelerinden mahkemece hâsıl olan kanaat değişir. Hâkim, evraktan başka türlü mülhem olur; şahidi dinledikten sonra kanaati başka şekle girer. Bunda birçok incelikler vardır. Burada bahusus eşkıyaya yataklık gibi en gizli bir surette tahkikat yapılması lâzım gelen bir meselede pek çok yanlışlıklar olur. Burada pek çok gizli noktalardan makûs neticeler çıkar. Binaenaleyh Dâhiliye Encümeninin en son teklifi en muvafık tekliftir. Bu maddeyi bu suretle kabul edelim. Gerçi bu madde de muzırdır. Fakat ihtiyar edelim. Çünkü maalesef şekavet bugün pek çirkin bir şekil almıştır. Bendeniz Dâhiliye Encümeninin de Hükûmetin de teklifinin aleyhinde olmakla beraber Adliye Encümeninin bu şeklini görünce ona razı olmaya mecbur oldum. Çünkü o, diğerlerinden daha iyidir. Binaenaleyh Adliye Encümenin evvelki teklifinin veyahut Dâhiliye Encümeninin tadilinin beşinci madde olarak doğrudan doğruya kabulünü rica ederim. Öbürü çok tehlikelidir.

Vasıf Bey (Saruhan) - Muhterem arkadaşlar! Evvelâ şunu arz edeyim. Bendeniz kanunun Heyet-i Umumiyesini müdafaa etmiştim. Fakat bu yatak kısmına ait olan kısmı ki çok ağır görüyorum. Ve öyle zannediyorum ki Meclis-i Âlinin günlerden beri bu kanuna karşı yaptığı mukavemet ve kanunu kabulde izhar eylediği müşkülat, doğrudan doğruya yatak olarak şakileri himaye etmiş olsun, bazı eşhasın jandarmalar elinde veyahut vazifesini müdrik olmayan memurlar elinde baziçe-i hevesat olmalarına meydan bırakmamaktadır. Binaenaleyh Meclis-i Âlinizin maksadı bir şekl-i kanunî bulmak veyahut bunu hukuka uydurmak veya bu vakıayı esasat-ı hukukiyemize tevfik etmek değildir. Heyet-i Âliyyeniz doğrudan doğruya esasa itiraz buyuruyorsunuz. Bugün bütün arkadaşlarımız bu kanunun ihtiva ettiği manayı memleketimizin huzur ve refahı nokta-i nazarından mühlik görüyorlar, binaenaleyh bu tehlikeyi izale için maddeler Adliye Encümenine havale edilmiştir. O halde müsaade buyurursanız bunu tespit etmek istiyorum. Asıl maksat, bilhassa Meclis-i Âlinin uzun günlerden beri müzakerede gösterdiği mukavemet doğrudan doğruya meselenin esasındadır, ruhundadır. Yani, şakiyi himaye ediyor diye tahkikatsız olarak birtakım eşhasın mahvedilmemesidir, hâlbuki arkadaşlar! Meclis-i Âlinizin bu arzusu nazar-ı dikkate alındıktan sonra ve Adliye Encümenine tebliğ edildikten sonra karşımıza güya esasat-ı hukukiyeye uydurulmuş, daha mühlik bir madde geliyor: Arkadaşlar! Bilmiyorum ve anlamıyorum. Gerçi bendeniz on sene evvel hukuk tahsili yaptıktan sonra hukukla bizzat meşgul olmadığım için belki ifadelerimde hata vardır. Ulema-yı hukukumuz tashih buyursunlar!

Fakat nakl-i dâva salâhiyetini Dâhiliye Vekiline vermek en mukaddes bir hukuku ihlâl etmek değil midir? Hiç olmazsa bir tedbir yapıyorsak aynı zamanda esasat-ı hukukiyeye uyduralım. Bu suretle doğrudan doğruya mevzuat-ı hukukiyemizi baltalıyoruz. Hiç şüphesiz Meclis-i Âlinin şimdiye kadar gösterdiği mukavemetten de anlaşılmıştır ki adliyemizi, mahkemelerimizi ve mevzuat-ı hukukiyemizi bu gibi şaibelerden tenzih etmek mecburiyeti karşısındayız. Vakıa arkadaşlar, şakileri muhafaza edenler yahut onlara önayak olanlar veyahut da şu, şu esbap dolayısıyla yataklık eden adamlar mahallerinden kaldırılacak, bin türlü sefalet ve felâket içerisinde başka bir yere nakledilecektir.

Bidayette bu doğrudan doğruya Dâhiliye Vekâletinin

arzusuyla oluyordu, şimdi muhakeme için oluyormuş. Herhangi suretle olursa olsun, vakıa birdir, fiil birdir. Yani yataklık eden birçok eşhas, kaldırılıp başka bir yere nakledilecektir; netice bu olacaktır. Arkadaşlar! Şekaveti izale etmek için böyle bir tedbire lüzum vardır kanaatindeyim. Necmeddin Molla Beyefendi üstadımız, Dâhiliye Vekilinin âkil bir adam olması dolayısıyla bu kanunun hüsn-i tatbik edileceğinden ümit-var olacağız buyurdular. Hiç şüphesiz Meclis-i Âlinizin intihap ve itimat ettiği Dâhiliye Vekilinin her şeyden evvel bir ferd-i âkil olması lâzımdır. Binaenaleyh bir ferd-i âkil böyle manasız hatalar yapmaz. Fakat arkadaşlar! Dâhiliye Vekâletinin, bu yatakları tespit etmek için elinde kullanacağı anasır, Meclis-i Âlinin intihap ettiği ferd-i âkiller değildir. Onun kullanacağı anasır ve istimal edeceği vesait ve bu işe memur edilecek anasır itiraf etmeliyiz ki birçok emraz-ı içtimaiye neticesi olarak bu işi yapabilecek adamlar değillerdir. Binaenaleyh arkadaşlar! Bu adam, şu adama yataklık yapmıştır. Çünkü eşkıyaya silah ve cephane vermiştir; çünkü eşkıyaya yardım etmiştir. Çünkü eşkıyayı davet etmiştir gibi şeyleri tespit edecek olan anasırın vaziyet-i elîmesini, vicdan-ı âlinizin huzuruna tevdi ediyorum. Ondan sonra birçok masum eşhasın mâruz-ı gadrolacaklarını takdir buyurursunuz. Bizim taşra hayatını da takdir buyurursunuz ki oralarda birçok münaferetler, birçok muhasedeler vardır. Birçok halkımız arasında hattâ asırlardan mevrus yekdiğerine intikam hissiyle meşbu olan yekdiğerine kan besleyen, yekdiğerine kin besleyenler vardır. Binaenaleyh kanun vazederken; içtimaî hayatımızı, içtimaî şuurumuzu, içtimaî tarihimizi tetkik etmek lâzım gelir. Kanunlar, yalnız nazariyatın mevlûdu değil, aynı zamanda tatbik edilecek muhit için müsmir olması lâzım gelen esaslardır. O halde bugünkü içtimai hastalıklarımıza göre, hayatımızda, halkımızda bu kadar buğz ve adavetler yaşarken, bu gibi buğz ve adavetlere vasıta olması ihtimali olan anasır-ı idariyemiz, maalesef arzu ettiğimiz ahlâk-ı idariyeyi haiz değillerken nasıl mümkün ve mutasavverdir ki Meclis-i Âlinizden çıkacak olan bir kanun, bu kadar efradın haysiyetini, namusunu, hayatını, refahını, ailesini en fecî bir tehlike altında bırakabilir. (Bravo sesleri) Onun için dikkat ediyorum arkadaşlar! Bundan bir Adliye, bir Dâhiliye Encümeni meselesi çıkarılmıştır. Acaba bu şekil, esasat-ı hukukiyeye muvafik mıdır, değil midir? Münakaşası cereyan etmektedir. Adliye Encümenindeki arkadaşlar çıkıyorlar esasat-ı hukukiyeye muvafiktır, diyorlar. Bazı arkadaşlar, muvafik değildir, diyorlar. Dört saatten beri zamanımızı buna hasrettik. Hâlbuki Meclis-i Âlinizin bu hususiaki arzusu, bu maddenin esasat-ı hukukiyeye muvafakat veya âdem-i muvafakatini takdir etmek değildir. Doğrudan doğruya maddenin ihtiva ettiği mananın tehlikesini defetmektir. Binaenaleyh Meclis-i Âliniz bunu nazar-ı dikkate alarak bir karar versin! Bendeniz bunun reddini istiyorum.

Necati Bey (İzmir) - Efendim! Bu kanunun garip bir tecellisi var. Geçen gün bu madde Heyet-i Âliyyenizce nazar-ı dikkate alınan takrirle beraber encümene iade olunmuştu. Encümen, lâlettayin bu maddeyi getirmemiştir. Verilen takrirler üzerine Heyet-i Umumiyenin verdiği karara binaen ihzar etmiştir. Encümeni tahtie etmeye hiçbir vakitte, arkadaşlarımızdan hiçbirisinin de hakkı yoktur. Çünkü Heyet-i Umumiye yapmıştır. Okuyayım, arz edeyim efendim: Beşinci maddenin bervech-i âti tadilini teklif ederim: İşbu kanuna tevfikan şaki oldukları tebeyyün eden eşhasın şekavetlerinde, madde-i ânifede mezkûr ef'alden birini ika suretiyle alakadar olan kimselerin muvakkaten mahall-i âhara nakil ve iskânlarına Dâhiliye Vekâleti mezundur. Bu kabîl kimseler hakkında takibat-ı kanuniyeye, nakl-i dâvaya lüzum kalmaksızın nakil ve iskân oldukları mahalde icra olunur." Bu, geçen gün burada okunmuş ve Necmeddin Molla Bey tarafından uzun uzadıya arz ve izah edilmiş ve takrir Heyet-i Âliyyenizce kabul edilmiştir. Binaenaleyh Adliye Encümeni bunu lâlettayin Heyet-i Âliyyenize vermemiştir. Şu halde muayyen bir vazife vardır. Ya yatak olan bir kimseyi taşraya göndermezsiniz. Bu, memleketin şerait-i hayatiyesine mugayirdir. Bir memleket halkının bir taraftan diğer tarafa gitmesine razı değiliz. Çünkü bizim jandarmalarımıza itimadımız yoktur. Kaymakamlarımıza, jandarma kumandanlarımıza, memurlarımıza itimadımız yoktur. Çünkü idare memurlarımız; bu işi becerecek bir halde değildirler, dersiniz ve reddedersiniz. İkinci şekil, Adliye Encümeninin bulduğu şekildir. Bunu kabul edersiniz. Bunları düşünürken acaba Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye Kanununun şu şekline uymuş mudur, bu şekline uymuş mudur? Demekte mana yoktur. Malum-ı âlinizdir ki hâdisat arzu ettiğimiz şekilde değildir. Hâdisat-ı tabiîye içerisinde bulunmuyoruz. Dâhiliye Vekâleti demiştir ki memlekette şekavet vardır. Şekavetin önüne geçmek için, böyle bir kanuna

ihtiyaç vardır. Mesele bundan ibarettir. Binaenaleyh Dâhiliye Vekiline karşı itimat edersiniz, Bu kanunu verirsiniz. Başka bir şey düşünmezsiniz. Efendiler! Nasıl ki İstiklâl Mahkemesi Kanununu yaptınız, bunu da yaparsınız. Yahut bu kanun Meclisten çıkmaz. Çünkü biz, bu şekilde memleketin bir tarafından diğer tarafına adam nakletmeyiz derseniz mesele hal olunur. Başka şekli yoktur. Binaenaleyh şu encümen, bu encümen meselesini bir tarafa bırakınız. Meseleyi hakikî bir surette düşününüz. Ya bu kanunu Hükûmete vereceksiniz yahut vermeyeceksiniz. Efendiler! Artık üst tarafını düşünmeyiniz. Maznun da gidecek, şahit de gidecek, eşkıya da gidecektir. Onu bilemiyoruz. Fakat Dâhiliye Vekili ben bu kanunla asayişi temin ederim, diyor.

Ali Şuuri Bey (Karesi) - Efendim! Bu teklif-i kanunînin Dâhiliye Encümenine ne şekilde geldiği ve bizim tarafımızdan da Meclis-i Âlinize ne şekilde verildiği malumdur. Asayiş, Hükûmetin birinci vazifesidir. Bunu müdrikiz. Hatta esbab-ı mucibe mazbatamızı okursanız, Dâhiliye Encümeninin bunu ne suretle telakki ettiğini anlarsınız. Bir memlekette asayişin temin-i muhafazası, Hükûmetin en mühim vazifesi olduğu ve bütün medenî terakkiyatın her şeyden evvel asayişe merbut bulunduğu pek malum hakayıktandır. Memleketimizde maalesef öteden beri hakikî bir emniyet ve asayiş tesis edilemediğinden namuskâr ve çalışkan halk daima şekavet beliyyesi altında bunalıp kalmış ve zaman zaman türeyen eşkıya, silah kuvvetiyle halkın hayat, mal ve namusunu kendi keyif ve arzusuna göre hiçe saymaktan geri durmamıştır. Hükûmetin bu hususiaki vazife-i esasiyesini nazar-ı dikkate alarak şekavetin izalesi ve asayişin hakkıyla tesisi ve idamesi yolunda ciddî bir azim ve teşebbüs göstermesi şayan-ı memnuniyettir. Teklif edilen layiha-i kanuniye bu esas itibarıyla encümenimizce hüsnütelâkki edilmektedir. Mamafih -nazar-ı dikkat-i âlinizi celb ederim- mamafih şekavetin izalesi hususunda jandarmanın vazifesini tamamen ifaya sevk ve tensiki ve usul-i adliyemizin de seri icraat temin edebilecek surette ıslahı gibi tedabirin tesiratı pek mühim olduğundan lâyiha-i kanuniyede derpiş edilen maksad-ı esasinin tedabir-i anife ile müterafik olmasının temini mertebe-i vücuptadır. Şu halde Dâhiliye Encümeni evvelemirde bu şekilde düşünmüştür. Efendiler! Zafere dün kavuştuk. Onun cihazı ancak kandır, candır. Onun ne huyda olduğunu hepimiz biliriz. O, öyle bir mahlûktur ki onun cihazı ancak kandır ve kurbandır. Bir seneden beri kaç tane yüzbaşı, kaç tane binbaşı, kaç tane mülâzım-ı evvel müsademe etmiştir ve kaç tanesi şehit olmuştur? Bunu gösterebiliriz. Jandarmanın vazife-i esasiyesi olduğunu burada arz ettik. İkincisi de ıslahat-ı asliyenin seri surette mevki-i tatbike vaz'ıdır. Fakat dağdaki eşkıya İstanbul'un Adliye Komisyonunun ıslahat-ı adliyeyi ikmal etmesini bekler mi? Bunu da bekleyemez. Şu zarurettir ki bizim Dâhiliye Encümenimizi bazı tedabir-i idariye altında şu kanunun tedvinine mecbur etmiştir. Şimdi ortada Adliye Encümeni, Dâhiliye Encümeni yoktur. Bir cenaze vardır. Bunun kalkması lâzımdır. Bu, şekavetin, menedilemezse bile, taksiri hepimizin vazifesidir. Bizim bulduğumuz şekil min-cihetin doğru ve yataklar hakkında teyakkuzumuz fevkalâdedir. Ve encümen bazı arkadaşlarımızın zannettiği derecede imal-i fikir etmiştir. Hayat-ı içtimaiyemizi bir mikrop gibi saran bâzı süfela-yi içtimayiyeyi heder etmek hakkını halka verdik. Halka imha hakkını vermekte katiyen tereddüt etmedik. Mademki

muzır bir unsurdur, onun katli lâzımdır.

Birinci maddede nokta-i nazarımız bu idi. Yatak meselesine gelince: Buna da suiistimale müsait olmaması için daha iyi bir şekil aradık. Maalesef bulamadık. Efendiler! Samimiyetle arz edeyim ki Dâhiliye Encümeninin Meclis-i Âlinizdeki sükûtu sırf bu maksattan ileri gelmiştir. Biz bulduğumuz, şekli bile oldukça suiistimale müsait bir şekilde telâkki ediyorduk. Heyet-i Celileniz bu yataklar hususunda ne yapacaktır, ne gibi bir kayıt izhar edecektir? Diye bekliyorduk. Herhangi bir kayıt bulunuyorsa onu iftiharla kabul edecektik. Bulunmadı ki Dâhiliye Encümeni bunu kabul etsin ve muvafiktır, desin!

Refik Bey (Konya) - Demek ki suiistimal edileceğine kanisiniz?

Ali Şuuri Bey - İhtimal diyoruz.

Şükrü Bey (Bolu) - Ağleptir.

Ali Şuuri Bey (Devamla) - Binaenaleyh şimdi Heyet-i Celilenin temayülatı hayli tebarüz etmiştir. Birçok takrirler vardır. Yataklık meselesinde dikkat ve teyakkuz malum olmuştur. Yataklık meselesinde tevehhümü -yani tevehhüm değil- dikkati malûm olmuştur. Rica ederiz. Bütün bu takrirlerle beraber maddeyi lütfen tekrar bizim encümenimize bir daha gönderiniz. Bulacağımız şekil mazhar-ı kabul olmazsa o zaman istediğiniz şekilde kabul edersiniz.

Reis - Efendim, Dâhiliye Encümeni şimdiye kadar verilen takrirlerle beraber maddeyi bir daha tetkik etmek üzere tekrar istiyor. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Müsaade ederseniz birinci maddenin şekl-i muaddeli Adliye Encümeninden gelmiştir. Okuyalım.

Madde 1- İsim ve şöhret ve hüviyet ve fiillerinin ve mahkûmiyet-i sabıkaları varsa mahkûmiyetlerinin tayin ve tasrihiyle şaki oldukları Dâhiliye Vekâletince ilan olunan eşhasın üçüncü maddede muharrer mehlin inkızasından sonra ve Hükûmetçe derdestlerinden evvel her kim tarafından olursa olsun cerh ve katilleri cürüm addolunmaz. Cârih ve katiller hakkında takibat dahi icra edilmez.

Süreyya Bey (Karesi) - Efendim! Makam-ı devletlerinden bir şey istirham edeceğim. Demin şahsım mevzubahis oldu. Binaenaleyh söz istiyorum.

Reis - Müsaade buyurun, maddeyi reye koyayım da ondan sonra... Efendim, encümenden gelen maddeyi aynen rey-i âlinize vazediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Birinci madde aynen kabul edilmiştir. Buyurun Süreyya Bey!

Ahmed Süreyya Bey (Karesi) - Efendim, birçok kıylükal ve münakaşat-ı şedideyi icap eden dördüncü, beşinci maddeler İzale-i Şekavet Kanununun dördüncü madde-i muaddelesi haline gelmiştir. Tabiî ittihaz ettiğiniz karara binaen Dâhiliye Encümenine gidecek, oradan bir şekil tespit edilecek ve ona göre münakaşa edilecektir. Binaenaleyh onun hakkında tekrar yeniden bir fikir serd edecek değilim. Bu hususdaki fikir ve mütalaatımı maddenin ikinci defa Dâhiliye Encümeninden avdetine talik ediyorum ve hakk-ı kelâmımı muhafaza ediyorum. Yalnız şu maddenin mevzubahis ve münakaşa olduğu bir sırada Kütahya Mebusu sıfat-ı muhteremesini üzerinde taşıyan Ragıb Bey evvela bendenize cesaret edemeyerek, encümeninizin şahsiyet-i mâneviye-i muhterem-i umumiyesine, sonra, mecbur kalınca yalnız bi'z-zarure şahsıma ceffelkalem bir isnat yaptılar. Bu isnada cevap vermek istemiyorum, çünkü cevaptan müstağnidir, çünkü kayıtsızdır. Ancak ben Mekteb-i Hukuk mezunuyum, Devlete 15 sene hizmet ettim. On beş sene hâkimlik yaptım. Elimde bir diploma ve ortada bir eser, bir de ben varım. Fakat kendileri hangi mektebin mezunu olduklarına dair ellerinde bir şeyleri var mıdır? Hangi mektepten mezun, hangi mesleğe mensupturlar? (Gürültüler, patırtılar)

Ragıb Bey (Kütahya) - Efendim! Sen hukukun "ha"sı kadar boşsun, boş!.. (Gürültüler)

Reis - Rica ederim; her ikinizi de tenzih ederim. Sizi yirmi bin kişi intihap etmiştir ve bilerek intihap edilmişsinizdir. Böyle şeylere müsaade edemem. Efendim, vaktimiz gecikmiştir, çarşamba günü içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Otuz Yedinci İçtima

17 Teşrinievvel 1339 Çarşamba

Reis - Birinci Reis Vekili Sabri Beyefendi

Kâtipler: Vasıf Bey (Saruhan), Ragıb Bey (Zonguldak).

Zapt-ı Sabık Hulâsası:

Reis - Celseyi açıyorum efendim. Zapt-ı sabık hulâsası okunacak:

Otuz Altıncı İçtima

15 Teşrinievvel 1339 Pazartesi

Birinci Celse

Reis-i Sani Ali Fuad Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat zapt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul edildi. Evrak-ı varide ait oldukları mahallere havale olundu. Cemiyetler Kanununun beşinci maddesinin tadiline dair olup ruznameye alınan teklif-i kanunî ile Layiha ve Dâhiliye encümenlerinin bu baptaki mazbatasının diğer mevadda takdimen müzakeresi hakkında Kütahya Mebusu Receb Bey tarafından verilen takrir kabul ve teneffüs için celse tatil edildi.

İkinci Celse

Ali Fuad Paşa Hazretlerinin taht-ı riyasetlerinde küşat edilerek Cemiyetler Kanununun beşinci maddesinin tadili hakkındaki teklif-i kanunî müzakere edilip madde-i kanuniye aynen kabul ve noksan olan iki maddenin ilavesi için kanun, encümene tevdi edildi. Badehu İzale-i Şekavet layiha-i kanuniyesinin encümenden tadilen gelen birinci maddesi müzakere edilerek madde nazar-ı dikkate alınan takrirlerle birlikte encümene iade edildi. Dördüncü ve beşinci maddelerin encümenden tevhiden gelen şekli dahi müzakere edilerek teneffüs için celse tatil olundu.

Üçüncü Celse

Ali Fuad Paşa Hazretlerinin riyasetleriyle küşat ve Cemiyetler Kanununun beşinci maddesini muaddil lâyiha-i kanuniye encümenince ilâve olunan ikinci ve üçüncü maddeler aynen ve kanunun heyeti umumiyesi ekseriyetle kabul olunduktan sonra İzale-i Şekavet layiha-i kanuniyesinin dördüncü ve beşinci maddelerinin tevhidinden mürekkep madde müzakere ve Dâhiliye Encümeninin talebi veçhile bilumum takrirlerle birlikte Encümene tevdi edildi. Badehu Adliye Encümeninden ikinci defa tadil edilerek gelen birinci madde müzakere ve aynen kabul ve çarşamba günü içtima edilmek üzere celse tatil olundu.

Sualler

İstanbul Darüleytamları hakkında Tekfurdağı Mebusu Faik Bey'in şifahi sual takriri Sıhhiye Vekâletine tevdi edilmiştir.

Reis - Zapt-ı sabık hulâsası hakkında mütalaa var mı efendim? Zapt-ı sabık kabul edildi.

2- Evrak-ı Varide:

Levayıh

1- Muallimlerin refah ve saadetlerinin temini ve vezaifinin tespitine dair İcra Vekilleri Riyasetinden mevrut layiha-i kanuniyeyi Maarif Encümenine havale ediyoruz.

Tekalif

2- İmar Armağanı Kanunu namıyla Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Bey'in teklif-i kanunisi Layiha Encümenine;

3- Açıkta kalan muallime ve muallimlere tam maaş itası hakkında Antalya Mebusu Ahmed Saki Bey ve refikinin teklif-i kanunîsi, Layiha Encümenine;

4- Aşar vergisinin ilgasıyla arazi vergisinin tatbiki hakkında Diyarbakır Mebusu Zülfü Bey'in, teklifi

kanunîsi; Lâyiha Encümenine.

5- Askerlere âlât ve edevat-ı cedide-i ziraiye istimalinin öğretilmesi hakkında Çorum Mebusu İsmail Kemal Bey'in teklif-i kanunîsini Lâyiha Encümenine tevdi ediyoruz.

Mazbatalar

6- Mekatib-i tâliye ve âliye, mezunlarının bir sene müddetle köy muallimliklerinde istihdamına dair Lazistan Mebusu Ekrem Bey'in, 2/187 numaralı teklif-i kanunîsinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası (Taalluku itibarıyla Maarif Encümenine);

7- 15 Mayıs 1335'ten millî ordunun bidayet-i teşekkülüne kadar muhtelif cephelerde; isyanların itfasında bilfiil yararlıkları görülen ümera ve zâbitanın terfilerinin icrası hakkında Urfa Mebusu Hüsrev

Bey'in, 2/190 numaralı teklif-i kanunîsinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası Müdafaa-i Milliye Encümenine;

8- Telsiz Telgraf ve Telsiz Telefon tesisi hakkında Ordu Mebusu Recai Bey'in 2/191 numaralı teklif-i kanunîsinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatası: Posta ve Telgraf Encümenine;

9- Hayvanat-ı bakariyenin ıslahı hakkında Kastamonu Mebusu Hasan Fehmi Efendi'nin 2/184 numaralı teklif-i kanunîsinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatası; İktisat Encümenine;

10- Yaban domuzlarının itlafi hakkında İzmir Mebusu Rahmi Bey ile refikinin 2/186 numaralı teklif-i kanunîsinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatası; İktisat Encümenine;

11- Ordunun hâl-i hazariye ircaı sebebiyle açıkta kalacak ümera ve zabitanın terfihleri hakkında Canik Mebusu Cavid Paşa'nın 2/185 numaralı teklif-i kanunîsinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatası; Müdafaa-i Milliye ve Muvazene-i Maliye encümenlerine;

12- Meyveli, meyvesiz ağaç yetiştirilmesi hakkında Kastamonu Mebusu Hasan Fehmi Efendi'nin 2/192 numaralı teklif-i kanunîsinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatası; İktisat Encümenine;

13- Askeri Tekaüt ve İstifa Kanununun altıncı maddesine tezyil edilmek üzere İstanbul Mebusu Ali Rıza Bey'in 2/193 numaralı teklif-i kanunîsinin şayan-ı müzakere olduğuna dair Layiha Encümeni mazbatası; Müdafaa-i Milliye Encümenine gönderiyoruz.

14- Kastamonu Vilâyeti Encümen-i Vilâyet azasından Taşköprülü Tevfik Efendi hakkındaki 4/27 numaralı evrakın Tetkik-i Muhakemat Encümenine tevdiine dair Dâhiliye Encümeni mazbatası vardır; okunacak:

Riyaset-i Celileye

Aşar iltizamına iştirak ettiğinden dolayı Kastamonu Vilâyeti Encümen-i Vilâyet âzasından Taşköprülü Tevfik Efendi hakkında icra kılınan tahkikatı havi 15 Mart 1339 tarihli fezlekeye raptedilerek derece-i iptidaiyede tetkik ve

bir karar ittihazı zımnında Tetkik-i Muhakemat Encümenine tevdi kılınmış ise de memurin muhakematına mütedair olan kanun-ı muvakkatte mezkûr azalar hakkında hiçbir kayıt ve sarahat olmayıp sakıt bulunmasına binaen tetkikatına girişilememiş olan işbu evrakın Heyet-i Umumiyece merciinin tayini zımnında Encümen-i müşarünileyhanın 08.04.1339 tarih ve 261/604 numaralı mazbatası Heyet-i Umumiyeden devren encümenimize tevdi kılınmakla teferruatı mütalaa ve tetkik olundu.

Encümen-i Vilâyet âzası Meclis-i İdare-i Vilâyet âzası gibi olup buna kıyasen Meclis-i İdare-i Vilâyet âzasının tabi olduğu merasim-i kanuniyeye tabi olması tabiî görülmüştür. Nitekim: Memurin Muhakemat Kararnamesinin dördüncü maddesinde (Bir vilâyetin ba-irede-i seniyye nıansub memurin-i merkeziyesiyle Meclis-i İdare âzası hakkında evrak-ı tahkikiye dahi Şûra-yı Mülkiye Dairesine tevdi edileceği) muharrer olmakla işbu evrakın muktezayı kanunîsi ifa edilmek üzere Tetkik-i Muhakemat Encümenine tevdii muvafık olacağı tezekkür kılınmakla Heyet-i Umumiyeye takdim kılınır.

Dâhiliye Encümeni Reisi: Hazım, Niğde

Mazbata Muharriri: Mehmed Vehbi, Karesi

Aza: Ali Şuuri, Karesi

Aza: İsmail Kemal, Çorum

Aza: İhsan, Ankara

Aza: Cevdet, Kütahya

Aza: Süleyman Necmi, Canik

Aza: İzzet Ulvi, Karahisar-ı Sahib

Aza: Galib, Niğde

Rasih Efendi (Antalya) - Reis Bey! Usul-i müzakere hakkında müsaade buyurulur mu?

Reis - Efendim! Madde hakkında müzakere açmıyorum. Heyete, ruznameye alınmasını teklif edeceğim. Heyet-i Âliyyeniz kabul ettiği takdirde müzakeresi icra edilir. Efendim! Ruznameye alınmasını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Ruznameye alınmıştır.

Tezkereler

On beş seneye mahkûm Yabanabadlı Ahmed'in maluliyetine binaen bakiye-i cezaiyesinin affi hakkında İcra Vekilleri Riyaseti tezkiresi; Adliye Encümenine

16- Üç sene küreğe mahkûm Mesudiyeli Ömer'in maluliyetine binaen bakiye-i müddet-i cezaiyesinin affi hakkında İcra Vekilleri Riyasetinin tezkiresi; Adliye Encümenine

17- Dört sene küreğe mahkûm Mecitözülü Ali'nin maluliyetine binaen bakiye-i müddet-i cezaiyesinin affi hakkında İcra Vekilleri Riyasetinin tezkiresi; Adliye Encümenine

18- Men-i Müskirat Kanunu mucibince mahkûm edilen Hamdi ve rüfekası haklarındaki hükümde hatayı adlî vaki olduğundan affi suretiyle telafisi hakkında İcra Vekilleri Riyasetinin tezkiresi; Adliye Encümenine veriyoruz.

19- Takrirler

Reis - İmar Vekâleti için mütehassıs bir ecnebi müşavirin celbine dair Zonguldak Mebusu Tunalı Hilmi Bey ve rüfekasının takriri; taalluku itibarıyla İcra Vekilleri Heyeti Riyasetine havale edildi.

20- Mezuniyetler Hakkında Divan-ı Riyaset Kararı

Reis - Efendim! Divan-ı Riyasetin bir tezkiresi vardır, okunacak:

Heyet-i Umumiyeye

Atide esamisi muharrer aza-yı kiramın hizalarında muharrer müddetlerle mezun addleri Divan-ı Riyasetin 16.10.1339 tarihli dokuzuncu içtimaında tensip edilmiş olmakla Heyet-i Umumiyenin nazar-ı tasvibine arz olunur efendim.

16.10.1339

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reis-i Sanisi

Ali Fuad

Kazım Vehbi Bey (Ergani) yirmi gün tabip raporuna müsteniden, İbrahim Bey (Ertuğrul) bir buçuk ay tabip raporuna müsteniden, İhsan Bey (Ergani) bir ay tabip raporuna müsteniden, Doktor Haydar Bey (Genç) iki ay temdiden tabip raporuna müsteniden, Halid Bey (Niğde) on beş gün tabip raporuna müsteniden, Halis Turgut Bey (Sivas) bir buçuk ay, Reşad Bey (Amasya) bir buçuk ay, Esad Bey (Lazistan) bir buçuk ay, Hilmi Bey (Malatya) bir ay, Mahbub Efendi (Kırşehir) bir ay, Ali Şadi Bey (Kozan) bir buçuk ay, Sabit Bey (Kayseri) bir buçuk ay, Kadri Bey (Siverek) on beş gün, Musa Kazım Efendi (Konya) bir ay, Ömer Lütfi Bey (Kars) bir buçuk ay, Necib Ali Bey (Denizli) bir buçuk ay, Talat Bey (Canik) bir buçuk ay, Halil Hulki Efendi (Siirt) bir ay.

Reis - Efendim! Divan-ı Riyasetçe mezuniyetleri tensip edilen bu arkadaşların mezuniyetlerini birer birer rey-i âlinize vaz ediyorum. (Toptan sesleri) Efendim! Geçen sefer toptan arz ettim, itiraz buyurdunuz!.. Esasen okundu ve Heyet-i Celilenizin malumu olmuştur. O hâlde müsaadenizle Divan-ı Riyasetin tezkiresinde şimdi isimleri okunan arkadaşlarımızın serd edilen esbap üzerine kendilerinin tayin edilen bu müddetlerle mezuniyetlerini rey-i âlinize arz ediyorum, kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir efendim.

3- Bugün Müzakere Edilen Mevad:

1- Maliye Vekâleti Vekilliği İntihabatı:

Reis - Efendim! Ruzname-i müzakeratımıza başlamazdan evvel Heyet-i Muhteremenize bir şey arz edeceğim. Maliye Vekili Beyefendi mezuniyet istihsal etmişlerdir ve kendileri hareket etmek arzusundadırlar. Tabiidir ki hareketlerini temin etmek için yerlerine bir vekil intihabı lazımdır. Bunu Heyet-i Muhteremenize arz ediyorum. Maliye Vekili Bey'in yerine bir vekil intihap buyurunuz!

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Maliye Vekâleti Vekilliğine mi?

Reis - Maliye Vekili Bey'in vekâletine. (Reylerimizi toptan atalım sesleri) Efendim? Rey hafidir. Vekil intihabıdır. Onun için tayin-i esami ile yapıyoruz. Binaenaleyh lütfen reylerinizi istimal buyurunuz! (Âra istimal edildi.)

Efendim reylerini istimal etmeyen zevat lütfen reylerini istimal etsinler... Efendim istihsal-i âra muamelesi hitam buldu. Doktor Hâlit Bey (Kengırı), İbrahim Süreyya Bey (İzmit), Mazhar Müfid Bey (Denizli), ba-kura tasnif-i âraya memur edilmişlerdir.

2- Kuva-yı Milliye efrat ve kumandanları tarafından vatanın müdafaası maksadıyla ika edilen ceraimin affi hakkındaki layiha-i kanuniye müzakeresi:

Reis - Efendim! Âra tasnif edilinceye kadar vaktin zayi olmaması için müzakeratımıza devam edelim. İzale-i Şekavet Kanununu encümene havale buyurmuştunuz...

Zeki Bey (Gümüşhane) - Reis Bey! Ruzmane-i müzakerat hakkında söz istiyorum.

Reis - Hangi maddesi hakkında efendim? Biliyorsunuz ki İzale-i Şekavet Kanunu mucibince Adliye Encümenine havale edilmişti. Encümen henüz tetkik edip göndermemiştir. O halde ruznamenin üçüncü maddesine geçeceğiz. Kuva-yı Milliye efrat ve kumandanları tarafından vatanın emr-i müdafaası maksadıyla ika edilen ceraimin affi hakkında Adliye Encümeni mazbatası vardır, okunacak:

Layiha-i Kanuniye

Madde 1- Vatanın tecavüze maruz kaldığı tarihin mebdei addolunan 21 Teşrinievvel 1334 mütareke tarihinden bi'l-itibar kuva-yı muntazama-i milliyenin tarih-i teşekkülü olan 16 Ağustos 1336 tarihine kadar Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri rüesa ve âzası ve Kuva-yı Milliye kumandanlarıyla maiyetleri tarafından düşmanın tecavüzüne karşı vatanın emr-i müdafaa ve istihlâsı gayesini temin ve istihsal zımnında ika edilen ceraim affedilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Adliye Vekili memurdur.

31.02.1338

Türkiye Büyük Millet Meclisi İcra Vekilleri Heyeti Reisi: Hüseyin Rauf

Şeriye Vekili: Vehbi

Müdafaa-i Milliye Vekili: Kazım

Adliye Vekili: Rifat

Dâhiliye Vekili: Ali Fethi

Hariciye Vekâleti Vekili: Hüseyin Rauf

Maliye Vekili: Hasan Fehmi

Maarif Vekili: İsmail Safa

Nafia Vekili: Feyzi

İktisat Vekili: Mahmud Esad

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili: Doktor Tevfik Rüşdü

Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Vekâleti Vekili: Kazım

Heyet-i Umumiyeye

Mütarekeden 16 Ağustos 1336 tarihine kadar Müdafaa-i Hukuk cemiyetleri rüesasıyla azası ve Kuva-yı Milliye kumandan ve maiyetleri tarafından vatanın emr-i müdafaa ve istihlası zımnında ika edilen ceraimin affına dair Heyet-i Vekilece bi't-tanzim encümenimize havale buyurulmuş olan 31.12.1338 tarihli layiha-i kanuniye mütalaa ve tetkik olundu.

Harb-i Umuminin mebdei olan 21 Teşrinievvel 1336 tarihinden itibaren vatan-ı muazzezin aksam-ı muhtelifesinin maruz kaldığı ve mütarekeye rağmen devam ettirilegeldiği görülen istila ve işgaller üzerine vatanın hukukunu düşman-ı müstevlilere karşı müsellahan mukavemet ve müdafaada gören ve istihlas ve istiklâlin münhasıran mukavemet-i fiiliye

ile husul-pezir olacağına kanaat getirip her biri malik oldukları evsaf-ı âliye-i ahlakiye ile muvaffakiyet-i hâzıranın ilk temel taşını teşkil eden menatık-ı muhtelife-i memlekette "Müdafaa, Redd-i ilhak, Kuva-yı Milliye ve Müdafaa-i Hukuk" namlarıyla teşkil edilen cemiyat ve heyatın ve Kuva-yı Milliye kumandanlarıyla rüesa ve azası ve maiyetleri Kuva-yı Muntazama-i Milliyenin teşkili tarihi olan 16 Ağustos 1336'ya kadar kuva-yı memleketi hedef-i meşru ve maksad-ı ulvîsine tevcih ve isal için maruz kaldıkları müşkülat-ı adide meyanında tahsisan düşman veya düşmanın âmaline hâdim eşhasın tecavüzatına maruz kalmışlar ve emr-i müdafaa ile istihlas-ı vatanın temin ve istihsali zımnında nazar-ı kanunda cürüm addedilebilecek bir takım efâl-i muhtelife ika etmişlerdir. Ceraim-i mezkûre maksad-ı aslî ve nihayetinin emr-i müdafaa-i vatan olduğuna ve âsar-ı fiiliyesiyle aksam-ı vatan müstevli düşmanlardan biri kalmış bulunduğuna ve cürüm mahiyetindeki tecavüzat-ı vakıa ise müdevvenat-ı hâzıraca muafiyeti müstelzim hususattan bulunmasına nazaran teklif-i mezkûr esas itibarıyla muvafık görülerek bazı fıkaratı encümence tadil edilmiştir. Encümence şekl-i muaddeli olan üç maddelik layiha-i kanuniyenin beray-ı tasvip Heyet-i Umumiyeye takdimine karar verildi.

Madde 1- Vatanın tecavüze maruz kaldığı tarihin mebdei addolunan 21 Teşrinievvel 1334 mütareke tarihinden bi'l-itibar kuva-yı muntazama-i milliyenin tarih-i teşekkülü olan 16 Ağustos 1336 tarihine kadar müdafaa cemiyetleri rüesa ve azası ve Kuva-yı Milliye kumandanlarıyla maiyetleri tarafından düşmanın veya düşman âmaline hâdim eşhasın tecavüzüne karşı vatanın emr-i müdafaa ve istihlası gayesini temin ve istihsal zımnında ika edilen bilcümle ceraimden dolayı hukuk-ı şahsiye baki kalmak üzere aff-ı umumi ilan edilmiştir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Adliye Vekili memurdur.

12.09.1339

Adliye Encümeni Reisi namına: Mahir, Kastamonu

Mazbata Muharriri (mezun)

Kâtip: Feridun Fikri, Dersim

Aza: Refik, Konya

Aza: Abdullah Azmi, Eskişehir

Aza: Besim, Mersin

Aza: Mehmed Münir, Çorum

Efendim kanunun Heyet-i Umumiyesi hakkında söz isteyen var mı? (Yazmak lazımdır sesleri) Efendim! Matbuu vardır. Söz Safvet Efendi'nindir.

Şeyh Safvet Efendi (Urfa) - Efendiler, mevki-i müzakerede bulunan bu Aff-ı Umumi Kanunu, Türkiye Büyük Millet Meclisinin idare-i memleket nokta-i nazarından ilân edeceği kanunların en mühimlerindendir. Malûmu-ı âlileridir ki Hükûmet-i milliye-i hâzıramızın tarz-ı teşekkülü adeta bir mucize-i ilâhiye ve bir harika-i kevniyedir. Tarih-i beşeriyette bir misline daha tesadüf edilmez. Biz bu hâdisenin içinde bulunduğumuzdan dolayıdır ki; belki takdir edemeyiz. Fakat tarih-i müstakbel bunu mufassalan yazacak, ensal-i âtiyemiz bunu hakkıyla ve etrafıyla takdir edecektir. Hâkimiyet-i milliye Hükûmetinin alâmet-i farikası, sabık hükûmetlerin hiçbirisine benzemeyişindendir. Bunun ittihaz ettiği alâmet-i farika bütün, umum makasıdında daima millî, vatanî ve mukaddes gayeleri bir hedef ittihaz etmesindendir. Osmanlı tarihleri tetebbu edilirse; meselâ; bir padişahın sulbünden dünyaya bir çocuğun gelmesi veyahut böyle bir çocuğun sünnet olması veyahut bir sultanın kocaya varması vesilesiyle birçok aff-ı umumîlerin ilan edildiği görülür. Bunlar ne aklen ve ne de şeran, siyaseten, idareten hiçbir kıymeti haiz değildir. Aff-ı umumîlerin kıymeti, ancak milli gayelerin ölçüsüyle takdir olunur. İşte Hükûmet-i milliyemiz; sabık Hükûmetlerin fevkinde olduğundan dolayıdır ki ilan etmek istediği aff-ı umumînin esbab-ı asliyesi affedilmek istenilen ceraimin, mübarek vatanımızı istihlasa çalışanlar tarafından ika edilmiş olmasıdır. Fakat bir maddeden ibaret olan kanunun

birinci maddesi birtakım kuyut ve şurut ile takyit ve adeta maddenin hükmü teşviş edilmiştir. Öyle teşviş edilmiştir ki vatanın kazandığı şan ve şerefle mütenasip değildir. Evvela vatanın istihlası gayesiyle ika edilen hadisat, hiçbir vakit cürüm mahiyetinde değildir ve cürüm addolunamaz. Vesaite verilecek hükümler daima makasıda göredir. Meselâ: Cihad-ı mukaddes ilanında bir neferimiz, bir düşman öldürdüğü vakitte gazi, düşman tarafından öldürüldüğü vakit şehit oluyor. Fakat aynı gazi sulh zamanında öldürürse o zaman katil olur. Bunun için istihlas-ı vatana çalışanların ika ettikleri hadisata cürüm denilmez. İstihlas-ı vatan gayesiyle ika edilen cürümler, affedilmek lâzımdır. Şu halde

vatanın halâs-ı ebedîsi namına bir aff-ı umumî ilan edilmek icap ediyor ki bu da bir şükran-ı umumîdir, şükran-ı millîdir. Bu aff-ı umumînin mercii açıkta kalmış oluyor. Bunun en münasibi; zafer-i millî-i nihai ile tetevvüç eden harekât-ı millîye hangi arazide cerayan etmiş ise, o arazide ika edilmiş olan bilcümle ceraimin affedilmesidir. Kuva-yı Milliyenin teşekkülünde öyle buhranlı zamanlar geçmiştir ki cevelan eylediği arazide adeta anarşi vaziyetlere bile tesadüf edilmiştir. Bu da bugün aff-ı umumî için bir mazerettir. Bunlardan maada selefimiz olan Meclis-i Âli tarafından; Fransızlarla itilâf edildikten sonra bir aff-ı umumî ilan edilmişti. İşte o aff-ı umumînin sureti budur:

"Fransızlar tarafından işgal edilip 20 Teşrinievvel 1337 tarihli itilafname mucibince tahliye edilen arazide irtikâp edilmiş olan bilcümle ceraim mürtekipleri hakkında aff-ı umumî ilân edilmiştir."

(Maabadı gelecek nüshada)

5 ve 12 Kânunuevvel 1339 Tarihlerinde İnikat Eden Encümen-i Müdiran Kararıyla Mütekaidîn ve Mazulîn ve Eytam ve Eramile Tahsis Kılınan Maaşat

Miktar-ı maaş		
4211	Mülga Ayan Azasından Ahmed Rıza Bey	Tekaüt
1522	Kengırı Muhasebeci-i sabıkı Ömer Fehmi Bey ve ailesi	Aile ve Tekaüt
102	Harput Maliye Tahsildar-ı sabıkı Ahmed Remzi Efendi ailesi	Tekaüt
3048	Sabık karin-i salis İbrahim Bey	Tekaüt
642	Havza Kazası kadı-i sabıkı Tevfik Efendi	Tekaüt
525	Mülga Emniyet-i Umumiye İstitlaat Memur-ı sabıkı Hüseyin Şehabeddin Bey	Tekaüt
717	Menteşe Lisesi Müdürü İsmail Hakkı Bey	Tekaüt
267	Mihalıççık kil madeni Süvari Kolcusu Ahmed Çavuş	Tekaüt
168	Tekfurdağı Merkez Tapu Memuru Mehmed Sadık Efendi	Tekaüt
398	Bandırma Maden Memur-ı sabıkı Mahmud Efendi	Tekaüt
212	Siirt Polis Memurluğundan mütekait Abdullal Efendi (Zam)	Tekaüt
375	İzmir Nüfus Müdüriyeti ketebe-i sabıkasından Yunus Nafi Efendi	Tekaüt
280	Gümüşhacıköy Ziraat Bankası Memuru müteveffa Hüseyin Edib Efendi ailesi	Aile
300	Mülga Posta ve Telgraf Müdüriyet-i Umumiyesi Mutemedi Mehmed Kamil Efendi ailesi	Aile
80	Hemşin Nahiyesi Tapu Memuru Osman Şevki Efendi ailesi	Aile
267	Ankara Vilâyetinin Töker(?) Nahiyesi Naibi Şükrü Efendi ailesi	Aile

240	Düzce Kazası Mal Müdürü Ahmed Hilmi Efendi ailesi	Aile
107	Kadıköy Daire-i Belediyesi Nezafet-i fenniye Müfettiş-i sabıkı Ali Galib Efendi ailesi	Aile
200	Adapazarı'nın Boztepe mevkii Orman Ser-bekçisi Dilaver Efendi ailesi	Aile
635	Darülfünun Tarih-i Edebiyat-ı Arabî Müderrisi Şevket Efendi ailesi	Aile
562	İstanbul Tahrir-i Musakkafat Azasından Osman Zeki Efendi ailesi	Aile
1316	Divan-ı Muhasebat Azasından İsmail Hakkı Efendi ailesi	Aile
96	Gemlik Rüsumat Müdüriyeti Anbar Memuru Arif Efendi ailesi	Aile
156	Defter-i Hakani Levazım Kalemi ketebesinden Mehmed Fazıl Efendi ailesi	Aile
408	Mülga Maliye Nezareti Düyun-ı Umumiye Evrak Kalemi ketebesinden Mehmed Sabri Efendi ailesi	Aile
410	Mülga Ticaret ve Nafia Nezareti Sanayii Müdür Muavini Ali Tahsin Bey ailesi	Aile
120	Kırkağaç Kazası Tefenni Nüfus Memuru Hacı Ahmed Hamdi Efendi ailesi	Aile
138	Of Kazası Kaymakamı Mehmed Şevki Efendi ailesi	Aile
40	İncesu Kazası Sandık Emini Mehmed Şükrü Efendi ailesi	Aile
40	Zeydiye Kazası Mal Müdürü Mehmed Ali Esad Efendi ailesi	Aile
406	Kengırı Mutasarrıfı müteveffa İbrahim Hakkı Efendi ailesi	Aile
354	Defter-i Hakani Muhasebe Kalemi Müdür Muavini Kazım Efendi ailesi	Aile
40	Dördüncü Daire Mal Kalemi ketebesinden Şevket Efendi ailesi	Aile
50	Mülga Evkaf Nezareti Muhasebe Bütçe Kalemi Kâtibi İsmail Hakkı Efendi ailesi	Aile
200	Manastır Mekteb-i İdadisi Muallimi müteveffa Hasan Tahsin Efendi ailesi	Aile
3000	Pülümür Kazası Kadısı Abdülmecid Efendi ailesi	İkramiye
3750	Islahiye Kadısı müteveffa Ali Efendi ailesi	İkramiye
700	Canik Emanet-i Aşar Kâtibi müteveffa Nizameddin Efendi ailesi	İkramiye
32	Fatih Daire-i Belediyesi Kavası Dilaver Efendi ailesi	Münakale
138	Beyoğlu Bidayet Mahkemesi azasından Ahmed Tevfik Efendi ailesi	Münakale
377	Şûra-yı Devlet Tanzimat Dairesi Reisi Mahmud Esad Efendi ailesi	Münakale
7	Antalya Mekteb-i İdadi Muallimi Feyzi Efendi ailesi	Aile
12	Mülga Maliye Evrak-ı nakdiye ketebesinden Mahmud Celaleddin Efendi ailesi	Alie
35	Köprü Rüsumat Müdürü Sabit Efendi ailesi	Aile
9	Mülga Bab-ı Meşihat Posta ve Telgraf Müvezzii Niyazi Remzi Efendi ailesi	Aile
36	Ziraat Bankası Tahrirat Kalemi Mübeyyizi İsmail Hüsameddin Efendi ailesi	Aile
24	Tavas Düyun-ı Umumiye Sandık Emini Raşid Rüşdü Efendi ailesi	Aile
79	Muş Muhasebecisi Mehmed Şükrü Efendi ailesi	Aile
20	Niğde Nüfus Kalemi Başkâtibi Salih Efendi ailesi	Aile
40	Kızıltoprak Polis komiserlerinden Mehmed Neziye Efendi ailesi	Aile
54	İstanbul Posta ve Telgraf Müdüriyeti Dosya Memuru İsmail Nuri Efendi ailesi	Aile
208	Rüsumat müfettişlerinden Hüseyin Nizameddin Efendi ailesi	Aile
119	Musul İstinaf azasından Kamil Efendi ailesi	Aile
23	Rüsumat Muhafaza Müdüriyeti Merkez Memuru Hüsnü Efendi ailesi	Aile
34	Çorum Bidayet Mahkemesi Müddei-i Umumisi Mehmed Kadri Efendi ailesi	Aile
46	Kilercilerden Bahaeddin Bey ailesi	Aile

41	Beykoz Kasrı Bekçisi Şakir Efendi ailesi	Aile
64	Maliye Evrak-ı nakdiye ve Matbua Mümeyyizi Rasim Efendi ailesi	Aile
28	Mevki Gaz Deposu Kâtibi Şaban Efendi ailesi	Aile
25	Mudanya Rüsumat Başkâtibi Rüşdü Efendi ailesi	Aile
50	Sınıf-ı salis Livasından Denizli Naibi Mustafa Rüşdü Efendi ailesi	Aile
8	İstanbul Mektubî Kalemi hulefasından Mehmed Tevfik Bey ailesi	Aile
33	Selanik Üçüncü Sınıf komiserlerinden Mehmed Esad Efendi ailesi	Aile
24	Defter-i Hakani Muhasebe Kaleminde Bahaeddin Efendi ailesi	Aile
104	Gelibolu Kadısı İbrahim Zihni Efendi ailesi	Aile
114	Osmancık Kaymakamı Mehmed Tevfik Efendi ailesi	Aile
70	Hüdavendigar Bidayet Mahkemesi Müstantiki Efendi ailesi	Aile
70	Galatasaray Sultani Mutemedi Mehmed Tevfik Efendi ailesi	Aile
82	Manastır Vilâyeti Müddei-i Umumisi Haşim Bey ailesi	Aile
20	Bilad-ı Hamse payelilerinden İbrahim Edhem Bey ailesi	Aile
833	Makriköyü Belediye Dairesi Muhasebecisi Ahmed Cevad Efendi ailesi	Aile
312	Adana komiserlerinden Mehmed Efendi ailesi	Aile
583	Mülga Maliye Nezareti Müracaat Kalemi mümeyyizlerinden Hafız İsmail Efendi ailesi	Aile
100	Mülga Saray kapıcılarından Ahmed Efendi	Mazuliyet
150	İstanbul Matbah-ı Amire Anbar hademesinden Emin oğlu Mustafa Ağa	Mazuliyet
333	Ebniye-i seniyye Tamirat İdaresi ketebesinden Mehmed Emin Efendi	Mazuliyet
133	Mülga Hazine-i Hassa Bekçi hademesinden Mehmed Emin Efendi	Mazuliyet
1166	Mülga Mabeyn Müdürü Mahmud Fuad Bey	Mazuliyet
100	Mülga Saray kapıcılarından Mehmed Ağa	Mazuliyet
5000	Aydın Vali-i sabıkı Hasan Tahsin Bey	Mazuliyet
266	Konya Merkezi Mahkeme-i Şeriye başkâtib-i sabıkı Rüşdü Efendi	Mazuliyet
100	Mülga Saray Kuşçu hademesinden Abdullah Efendi	Mazuliyet
1166	Mülga Nafia Nezareti Demiryollar mühendislerinden Mahmud Süleyman Bey	Mazuliyet
220	İstanbul mürettebatından 1615 numarada mukayyet Polis Memuru Osman Nuri Efendi	Mazuliyet

383	Matbaa-i Amire İdare Kalemi ketebesinden Osman Vasfüddin Efendi	Mazuliyet
266	Mülga Hazine-i Hassa İaşe Anbar Başkâtibi Edhem Efendi	Mazuliyet
1750	Mülga Saray Hesap Kâtibi Mehmed Ata Bey	Mazuliyet
300	Üsküdar Sultanîsi Tarih Muallimi Abdurrahman Fahri Efendi	Mazuliyet
100	Mülga Defter-i Hakani hademelerinden Ali Ağa	Mazuliyet
100	Mülga Defter-i Hakani hademelerinden Şaban Ağa	Mazuliyet
266	Gerze Kazası Mal Müdürü Galib Efendi	Mazuliyet

333	İstanbul 1041 numarada mukayyet Polis Memuru Mustafa Şevket Efendi	Mazuliyet
733	Mülga Babıali Hazine-i Evrak Müdürü Mahmud Nedim Bey	Mazuliyet
875	İstanbul Posta Baş Müdürü Sakin Efendi	Mazuliyet
400	İstanbul Bandrol Memuru Hüseyin Niyazi Efendi	Mazuliyet
875	Yeniköy Daire-i Belediyesi etıbbasından Ali Rıza Efendi	Mazuliyet
1000	Yeniköy Daire-i Belediyesi Muhasebecisi Şakir Efendi	Mazuliyet
266	Dersaadet Rüsumat Muhafaza Müdüriyeti Merkez Memuru Sabri Efendi	Mazuliyet
333	Konya Polis memurlarından Mustafa Efendi	Mazuliyet
133	Üsküdar Sultanisi İmamı Ali Şevki Efendi	Mazuliyet
250	İstanbul Rüsumat Baş Müdüriyetinin Balat'ta antreposu mukayyidi Hafız Mehmed Efendi	Mazuliyet
133	İstanbul Rüsumat Baş Müdüriyetinin kolcularından David Karasin Efendi	Mazuliyet
5000	Mülga Meclis-i Ayan azasından Bahur Efendi	Tekaüt
69	İstanbul Göksu Kasrı Bekçi hademesinden Çerkes Mustafa Ağa	Tekaüt
151	İstanbul Yıldız Sarayı Daire-i Hususiye Bekçi hademesinden Hacı Ahmed Efendi	Tekaüt
201	İstanbul Yıldız Sarayı Bekçi hademesinden Hüsnü Efendi	Tekaüt
216	İstanbul'da Çelebi Sultan Mehmed İnas Mektebi muallimlerinden Mustafa Fevzi Efendi	Tekaüt
576	Şam Hapishane Müdür-i sabıkı Tahir Efendi	Tekaüt
1162	Saruhan Düyun-ı Umumiye Müdürü Fazlı Efendi	Tekaüt
589	Mülga Hazine-i Hassa Kuşçu hademesinden Hüseyin Ağa	Tekaüt
152	Söke Bidayet Mahkemesi Mübaşir-i sabıkı İbrahim Efendi	Tekaüt
906	Maraş Defterhane memur-ı sabıkı İbrahim Efendi	Tekaüt
171	Görele Merkez Fındık Aşar Memuru Hüsameddin Efendi	Tekaüt
194	Mülga Hazine-i Hassa Kantarcısı Receb Efendi	Tekaüt
301	Çatalca Bidayet Mahkemesi Başkâtip Muavini Hamdi Efendi	Tekaüt
400	Kalas Şehbenderhanesi İmam ve Hatibi Hasan Sıdkı Efendi	Tekaüt
522	Mülga Hazine-i Hassa Kömür Anbarı Memuru Hacı Derviş Yakub Efendi	Tekaüt
1154	Mülga Hazine-i Hassa Mefruşat Müdürü Ali Bey	Tekaüt
490	Evkaf Vekâleti Kuyud-ı Vakfiye Müdüriyeti ketebesinden Abdulgafur Abid Efendi	Tekaüt
200	Konya'da Şehid Fethi Bey Mektebi Muallim-i sabıkı Osman Hamdi Efendi	Tekaüt
116	İzmir Posta Müvezzi-i sabıkı Mehmed Efendi	Tekaüt
186	İzmir Düyun-ı Umumiye Baş Müdüriyeti Kolcusu Mehmed Hilmi Efendi	Tekaüt
251	Avanos İcra Memurluğundan mütekait İbrahim Efendi	Tekaüt
200	Sakız Vergi Tahsildar-ı sabıkı Hacı Ali Efendi ailesi	Aile
160	Düzce Milanağzı Orman Cibayet Memuru Halil Efendi ailesi	Aile
184	Aziziye Kazası Kaymakamı Mustafa Şevket Efendi Ailesi	Aile
240	Cisr-i Şugur Kazası Kura Kâtibi Hüseyin Lebib Efendi ailesi	Aile
80	Mut Kazası Mal Müdür-i sabıkı Rifat Efendi ailesi	Aile
120	Midilli Bidayet Mahkemesi Müstantik Kâtib-i sabıkı Ali Nail Efendi Ailesi	Aile
371	Amasya Defter-i Hakani Memuru Mustafa Naim Efendi Ailesi	Aile
160	Karaman Kazası Tapu Memuru Mehmed Nazmi Efendi Ailesi	Aile

170	İstanbul Büyükada Orman Muamelat Memuru Nusret Efendi Ailesi	Aile
120	Görele Ziraat Bankası Memur-ı sabıkı Mahmud Nedim Efendi Ailesi	Aile
80	Hacıbektaş Memlahası Tuz Kolcusu Salih Ağa ailesi	Aile
120	Bolvadin Telgraf Merkezi Muvakkat Muhabere Memuru Mehmed Yaşar Efendi Ailesi	Aile
374	Antalya Evkaf Müdür-i sabıkı Yahya Necati Efendi Ailesi	Aile
200	Ayvacık Posta ve Telgraf Merkezi Müdür-i sabıkı Hasan Tahsin Efendi Ailesi	Aile
176	Canik Komiser Muavini Cafer Efendi Ailesi	Aile
160	Yumurtalık Posta ve Telgraf Memuru Halid Şehabeddin Efendi Ailesi	Aile
273	Telgraf Kontrol Kalemi Evrak Memuru Mehmed Murad Efendi Ailesi	Aile
560	Hüdavendigar İstinaf Ceza Reisi Mehmed Şefik Efendi Ailesi	Aile
119	Lüleburgaz Bidayet Mahkemesi Başkâtibi Mehmed Efendi Ailesi	Aile
52	Kemah Memlahası Müdür Vekili Haşim Talat Efendi Ailesi	Aile
40	Erzurum Ziraat Bankası Veznedarı Tevfik Efendi ailesi	Aile
35	Mülga Zabtiye Nezareti Başkâtibi Hasan Naili Efendi ailesi	Münakale
35	Rüsumat Muayene Memuru Mustafa Naim Efendi ailesi	Münakale
119	Canik Naibi Mehmed Servet Efendi ailesi	Münakale
61	Trabzon Telgraf Baş Müdürü Edhem Efendi ailesi	Münakale
51	Müderris Mehmed Raşid Efendi ailesi	Münakale
76	Medine-i Münevvere Telgraf Mehmed Sabri Efendi ailesi	Münakale
35	Maliye Evrak-ı nakdiye ketebesinden Hasan Hakkı Efendi ailesi	Münakale
29	Ezine Kazası Mehmed Kemal Efendi ailesi	Münakale
31	Refahiye Mal Müdürü Hüsnü Efendi ailesi	Münakale
51	Orhaniye Mal Müdürü Şemseddin Efendi ailesi	Münakale
97	İzmir İthalat Gümrüğü müfettişlerinden Hasan Fehmi Efendi ailesi	Münakale
106	Trablusşam Bidayet azasından Ahmed Şükrü Efendi ailesi	Münakale
9	Şehremaneti Tahmin Komisyon azasından Sadullah Efendi ailesi	Münakale
66	İsfakiye Muhasebecisi Hasan Nazmi Efendi ailesi	Münakale
52	Yemen Muhasebe Kâtibi Salih Avni Efendi ailesi	Münakale
22	İstanbul Muhasebe-i Hususiye Başkâtibi Şaban Nuri Efendi ailesi	Münakale
36	Evkaf Vezne Kâtibi Mehmed Hulusi Efendi ailesi	Münakale
94	Vergi Tahrir Mümeyyizi Hamid Bey ailesi	Münakale
32	Hayrabolu Aşar Memuru İsmail Hakkı Bey ailesi	Münakale
40	Hüdavendigar Nafia Baş Kâtibi Ahmed Bey ailesi	Münakale
1000	Dereküb(?) Rüsumat Memuru Cafer Sadık Efendi ailesi	İkramiye
480	Hüdavendigar Darü'l-hilafe Medresesi müderrislerinden Mustafa Asım Bey ailesi	İkramiye
2400	Diyarbakır Posta ve Telgraf Muhasebe Kâtibi Yusuf Ziya Bey ailesi	İkramiye
300	Edirne Muhasebe-i Vilâyet Mübeyyizi Kadri Bey ailesi	İkramiye
400	Darü'l-hilafetü'l-aliyye Medaris Müfettişi Mehmed Tevfik Efendi	Mazuliyet
366	Dersaadet Posta ve Telgraf memurlarından Ali Rıza Bey	Mazuliyet
833	Geyve Kaymakam-ı sabıkı Hamdi Namık Bey	Mazuliyet
200	Gesi Nahiyesi Müdürü Ahmed Rüşdü Bey	Mazuliyet

225	Mülga Emniyet-i Umumiye Memurin ketebesinden Lütfi Bey	Mazuliyet
1220	Mülga Posta ve Telgraf Memurin Müdür Muavini Ali Rıza Bey	Mazuliyet
400	Mülga Muhassasat-ı Zatiye Mutemedi Mehmed Hamdi Bey	Mazuliyet
216	İstanbul Galata İhracat Gümrüğü Evrak Memuru Cemal Bey	Mazuliyet
100	Mülga Saray Bekçi hademesinden Bekir Bey	Mazuliyet
208	Rüsumat Baş Müdüriyeti Muayene Memuru Aziz Bey	Mazuliyet
166	Lâpseki Tahsil Memuru Ahmed Cevdet Efendi	Mazuliyet
433	İstanbul Bandrol Memuru Zekai Efendi	Mazuliyet
150	Akçaabat Onuncu Daire Tahsildarı Mehmed Efendi	Mazuliyet
525	Emlak-ı Emiriye müfettişlerinden Mahmud Sadık Efendi	Mazuliyet
200	Beyoğlu Daire-i Belediye Kavası Mehmed Efendi	Mazuliyet
266	İstanbul Telgraf Gişe Memuru Cemil Efendi	Mazuliyet
250	Dersaadet Şaso Antreposu Memuru Selim Efendi	Mazuliyet
750	İstanbul Şuabat-ı Tahsiliye Müfettiş-i sabıkı Mehmed Fuad Efendi	Mazuliyet
266	Mülga Dâhiliye Nezareti Memurin ketebesinden Mehmed Selahaddin Efendi	Mazuliyet
1000	Paris Şehbender-i esbakı Galib Şevki Bey	Mazuliyet
312	Sivas Komiser Muavini Ahmed Hamdi Efendi	Mazuliyet
166	Mudanya Vergi Kâtibi refiki İbrahim Efendi	Mazuliyet
910	Kütahya Düyun-ı Umumiye Müdürü Hüseyin Hüsnü Efendi	Mazuliyet

Ankara: Matbuat ve İstihbarat Matbaası

RESMÎ CERİDE

Perşembe
---
19 Cemaziyelevvel 1342
27 Kânunuevvel 1339

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş
Taşra için seneliği 465 kuruştur
Taşra için altı aylığı 235 kuruştur

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 49 Türkiye Cumhuriyetinin Resmî Gazetesidir. **Sene: 1**

Kanunlar

Numarası: 381

İstiklâl Madalyası Hakkındaki Kanuna Madde-i Müzeyyele İlavesine Dair Kanun

Hidemat-ı fevkalâde ve fedakâraneleri görülenlere verilecek olan İstiklâl Madalyası, İstiklâl mücadelât ve muharebatının mebdei olan 15 Mayıs 1335'ten seferberliğin tarih-i hitamı olan 1 Teşrinisani 1339 tarihine kadar sebk eden hidemata mukabil ita kılınır.

4 Cemaziyelevvel 1342 ve 12 Kânunuevvel 1339

Numarası: 382

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti ile Lehistan Hükûmeti Arasında Münakit 24 Temmuz 1339 Tarihli Muhadenet Muahedenamesi Hakkında Kanun

Madde 1- Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti ile Lehistan Hükûmetinin haiz-i salahiyet murahhasları arasında 1339 - 1923 senesi Temmuzunun yirmi üçüncü günü Lozan'da akit ve imza olunan Muhadenet Muahedenamesi Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdik olunmuştur.

Madde 2- İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

4 Cemaziyelevvel 1342 ve 12 Kânunuevvel 1339

Numarası: 383

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti ile Lehistan Hükûmeti Arasında Münakit 23 Temmuz 1339 Tarihli İkamet Mukavelenamesi Hakkında Kanun

Madde 1- Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti ile Lehistan Hükûmetinin haiz-i salahiyet murahhasları arasında 1339 - 1923 senesi Temmuzunun yirmi üçüncü günü Lozan'da akit ve imza olunan İkamet Mukavelenamesi Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdik olunmuştur.

Madde 2- İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

4 Cemaziyelevvel 1342 ve 12 Kânunuevvel 1339

Numarası: 384

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti ile Lehistan Hükûmeti Arasında Münakit 23 Temmuz 1339 Tarihli Ticaret Mukavelenamesi Hakkında Kanun

Madde 1- Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti ile Lehistan Hükûmetinin haiz-i salahiyet murahhasları arasında 1339 - 1923 senesi Temmuzunun yirmi üçüncü günü Lozan'da akit ve imza olunan Ticaret Mukavelenamesi Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdik olunmuştur.

Madde 2- İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

4 Cemaziyelevvel 1342 ve 12 Kânunuevvel 1339

Numarası: 385

Türkiye Büyük Millet Meclisince İntihap Edilen ve Edilecek Olan Bilumum Mensubîn-i Askeriyenin Tabi Olacakları Şerait Hakkında Kanun

Madde 1- Berrî, bahrî ve jandarma sunuf-ı muhtelife erkân, ümera ve zabitan ve bilumum mensubîn-i askeriyeden hakk-ı istifayı haiz olmayanlarla istifa ve tekaüt hakkını haiz olup intihabat-ı umumiyenin ilânından itibaren nihayet on gün zarfında usulen istifa ve tekaütlüklerini talep etmeyenler Türkiye Büyük Millet Meclisi azalığına intihap olunamazlar. Aksi takdirde bu intihap keenlemyekün addolunur.

Madde 2- Birinci ve İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisinde aza bulunmuş olan ve bulunan bilumum erkân, ümera, zabitan ve mensubîn-i askeriyenin hukuk-ı müktesebe-i askeriyeleri ve kıdemleri mebusluk müddetince dahi mahfuz olup devre-i intihabiyenin hitamında veyahut devre-i intihabiye esnasında mebusluktan istifaları halinde mebus olmazdan evvelki sicillerine göre muamele görürler.

Madde 3- Nisab-ı Müzakere Kanununun dördüncü maddesi şümulü dâhilindeki asker mebuslar vazifeleri uhdelerinde bulundukça tamamen kavanîn ve nizamat-ı askeriye ahkâmına tabi bulunurlar ve Meclis müzakeratına iştirak edemezler.

Madde 4- İşbu kanuna mugayir olan ahkâm mülgadır.

Madde 5- İşbu kanunun icrasına Müdafaa-i Milliye ve Dâhiliye Vekilleri memurdur.

11 Cemaziyelevvel 1342 ve 19 Kânunuevvel 1339

Kararnameler

Hariciye Vekâleti

Münhal bulunan Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesine Beyoğlu Daire-i Belediyesi Müdürü Ercümend Ekrem Bey tayin kılınmıştır.

Münhal bulunan Hariciye Vekâleti Müşavirliğine Batum Baş Şehbenderi İbrahim Tali Bey tayin kılınmıştır.

İşbu kararnamelerin icrasına Hariciye Vekili memurdur.

Hariciye Vekili ve Başvekil: İsmet

Türkiye Reis-i Cumhuru: Gazi Mustafa Kemal

Şeriye Vekâleti

Diyarbakır Mıntıkası Evkaf Müfettişi Mahmud Bey muamelat-ı vakfiye ve hesabiyeye vakıf olmadığı cihetle azledilmiştir.

İşbu kararnamenin icrasına Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekili memurdur.

Başvekil: İsmet

Umur-ı Şeriye ve Evkaf Vekili: Mustafa Fevzi

Türkiye Reis-i Cumhuru: Gazi Mustafa Kemal

Tayinler

Dâhiliye Vekâleti

Adana Vilâyeti Tahrirat Müdürü Süleyman Bey'in tekaüde sevkiyle yerine Mülga Dâhiliye Nezareti Memurin ve Sicil Müdür Muavini Raif ve Üçüncü Sınıf Mülkiye Müfettişliğine Hafik Kaymakamı Mehmed Nazif, Mihalıççık Kaymakamlığına, Gerze Kaymakam-ı sabıkı Esad Palu Kaymakamlığına, Hafik Kaymakam-ı esbakı Abdülnafi Elbistan Kaymakamlığına, Çarşamba Kaymakam-ı sabıkı Yusuf Ziya, Develi Kaymakamlığına, Müntehibînden Antalya Tahrirat Müdürü Rifat, Bünyan Kaymakamlığına Bulanık Kaymakam-ı esbakı Şefik, Çıldır Kaymakamlığına Hoşab Kaymakam-ı sabıkı Akif Rahmi, Çarşamba Kaymakamlığına Araç Kaymakamı Haşim, Araç Kaymakamlığına Pasinler Kaymakamı Faik ve Ulukışla Kaymakamı İbrahim Edhem Bey'in azliyle yerine Akseki Kaymakamı Zarifi ve Akseki Kaymakamlığına Palu Kaymakam-ı sabıkı Şükrü beylerin nakil

ve tayinleri Diyadin Kaymakamı Ahmed Bey'le Pervari Kaymakamı Şaban Vasfi Bey'in azli icra kılınmıştır.

Münhal olan Kadınhanı Kaymakamlığına Salihli Kaymakamı Faik ve Salihli Kaymakamlığına Gördes Kaymakamı Mazhar Nezihi ve Gördes Kaymakamlığına da Babaeski Kaymakam-ı esbakı Ahmed Vasfi Beylerin nakil ve tayinleri icra kılınmıştır.

Maliye Vekâleti

Ahiren Teşkil Olunan Fırkalarla Mevki-i Müstahkem Muhasib Mesullüklerine Tayin Olunan Memurinin Esamisi

Miktar-ı maaş	Tayin Olunduğu Memuriyetler	İsim ve Unvan ve Memuriyet-i Sabıkası
2500	Birinci Kolordu Altıncı Piyade Fırkası Muhasib-i Mesullüğüne	Çanakkale Esbak Muhasebecisi Vasıf Efendi
2500	Birinci Kolordu Elli Yedinci Piyade Fırkası Muhasib-i Mesullüğüne	Sabık Asir Muhasebecisi Abdullah Rahmi Efendi
2500	İkinci Kolordu Dördüncü Piyade Fırkası Muhasib-i Mesullüğüne	Bilecik Muhasebe-i Hususiye Müdürü Kazım Efendi
2000	İkinci Kolordu On Birinci Piyade Fırkası Muhasib-i Mesullüğüne	Karacabey Mal Müdürü Fuad Efendi
2000	İkinci Kolordu On Altıncı Piyade Fırkası Muhasib-i Mesullüğüne	İstanbul Bandrol Memurlarından Hasan Sabri Efendi
2000	Üçüncü Kolordu Altmış Birinci Piyade Fırkası Muhasib-i Mesullüğüne	Kocamustafa Paşa Tahsil Memuru Abdülhalim Efendi
2500	Çatalca Mevki-i müstahkem Piyade Fırkası Muhasib-i Mesullüğüne	Jandarma Muhasebe Mümeyyizi Neşet Bey
2000	Dördüncü Kolordu Sekizinci Piyade Fırkası Muhasib-i Mesullüğüne	Kengırı Muhasebe Başkâtibi Tahir Efendi
2500	Dördüncü Kolordu Yirmi Üçüncü Piyade Fırkası Muhasib-i Mesullüğüne	İstanbul Defterdarlığı İcra Memurlarından ve Mekteb-i Maliye mezunlarından Refet Efendi
2000	Dördüncü Kolordu On İkinci Piyade Fırkası Muhasib-i Mesullüğüne	Samatya Mal Müdürü Nihad Efendi
2000	Beşinci Kolordu Kırk Birinci Piyade Fırkası Muhasib-i Mesullüğüne	İzmit Muhasebe-i Hususiye Müdür Vekil-i sabıkı Ali Rıza Efendi
2000	Altıncı Kolordu Beşinci Piyade Fırkası Muhasib-i Mesullüğüne	Ergani Mal Müdürü Hüseyin Hüsnü Efendi
2000	Altıncı Kolordu On Beşinci Piyade Fırkası Muhasib-i Mesullüğüne	Samsun Emlak-ı Emiriye Kâtib-i sabıkı Hami Efendi
2500	Yedinci Kolordu On Yedinci Piyade Fırkası Muhasib-i Mesullüğüne	İkinci Fırka Muhasib-i Mesulü Dursun Efendi
2500	İkinci Fırka Muhasib-i Mesullüğüne	Bayezid Muhasebe-i Hususiye Müdürü Şefik Efendi
2500	Yedinci Kolordu On Dördüncü Süvari Fırkası Muhasib-i Mesullüğüne	Urfa Muhasebe-i Hususiye Müdürü Hulusi Efendi
2500	Dokuzuncu Kolordu Üçüncü Kafkas Piyade Fırkası Muhasib-i Mesullüğüne	İkinci Ordu Defterdarlığı Muhasebe Başkatib-i sabıkı Ahmed Hamdi Efendi
2500	Erzurum Mevki-i Müstahkemi Muhasib-i Mesullüğüne	Kars Muhasebecisi Mehmed Bey
2500	Dokuzuncu Kolordu Piyade Fırkası Muhasib-i Mesullüğüne	Karahisar-ı Şarki Muhasebeci-i esbakı Cemal Bey
2500	Kars Mevki-i Müstahkem Muhasebe-i Mesullüğüne	Kars Muhasebe-i Hususiye Müdürü Fehmi Bey

Yetimlere Yardım

Dokuzuncu Liste

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâletinden:

Yetimlerimize Yardım Günü olarak ilan edilmiş olarak ilan edilmiş olan sulhun imza günü her tarafta vaki olup peyderpey vürut eden ve Darüleytamlar Veznesince irat kayıt olunan teberruatın dokuzuncu listesi:

Kuruş	
1300	Kiğı'dan
13175	Burdur'dan
12725	Şehirkışla'dan
22200	Midyat'tan
4975	Söke'den
6600	Kağızman'dan
3700	Ezine'den
2361	Urla'dan
4160	Yağda nahiyesinden
4875	Kiğı'dan
6856	Nurgah nahiyesinden
349	Alevi nahiyesinden
2102	Tercan'dan
90378	Yekûn
2121964,5	Evvelki yekûn
2212342,5	Umumi yekûn

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri

Otuz Yedinci İçtima

[Geçen Nüshadan Mâbad]

Vakıa böyle bir aff-ı umumî ilan edildi. Fakat bu aff-ı umumî, yalnız Adana mıntıkasına münhasıran kaldı. Fransızların işgal ettikleri arazi yalnız Adana değildi. Maraş, Gaziantep, Urfa, sancakları da hep Fransızlar tarafından işgal edilmişti. Fakat Fransızlar gerek Urfa'dan gerek Maraş'tan ahali tarafından icra edilen ve Türklere has olan harekat-ı hamiyetkârane ile, harekât-ı Milliye ile cebren ve kahren çıkarıldılar. O araziyi tahliye ettiler. Bu Aff-ı Umumî Kanununda, îtilâfname mucibince "Fransızlar tarafından tahliye edilmiş." deniliyor. Fransızlar Adana'dan itilafname mucibince çekildiler. İşte bu kayıt üzerine Maraş gibi, Urfa gibi son derece fedakârlık edenler hariçte kaldılar ve bu Af Kanunundan istifade edemediler bu aff-ı umumî o zaman mütareke tarihinden itilaf tarihine kadar bilhassa Ermeniler tarafından Müslümanlar hakkında yapılan ve tüyler ürpertecek derecede feci olan ceraim mürtekiplerine aittir ve Ermenilere yaramıştır. Müslümanlar hariçte kaldı Müslümanlar istifade edemedi. Şimdi Müslümanları da bu vesile ile bu aff-ı umumîden istifade ettirecek ve onların tesirlerini izale edecek bir zamanda ve vaziyette bulunuyoruz. İşte şu esbaba mebni (35) otuz beş imzalı bir takrirle bu kanunun tacil-i müzakere ve intacı heyeti muhteremeye teklif edildi.

Bu teklifimizde hıyanet-i vataniye ve şekavet cürümlerini istisna ediyoruz. Çünkü: hıyanet-i vataniye, bizim nazarımızda kabil-i af olmayan bir cürm-i siyasidir. Şekavetin de bizi ve vatanımızı ne felaketlere sürüklediği görülüyor.

Bunun için bu ikisinden maada harekât-ı harbiye nerelerde cereyan eylemiş ise, o arazide alelıtlak vâki olan bilcümle ceraimin; şu muzafferiyet-i azîme üzerine bir şükran-ı millî olarak affedilmesi lüzumunu Heyet-i Muhtereminizden rica ediyor ve buna ait otuz beş imzalı bir takrir de Makam-ı Riyasete takdim ediyoruz. Kabulünü tekrar Heyet-i Muhteremeden istirham ederiz.

Ali Saib Bey (Kozan) - Muhterem efendiler! Bu layiha-i kanuniyede mütareke tarihinden 16 Ağustos 1336 tarihine kadar Kuva-yı Milliye mensubîninin ika ettikleri ceraimi affediyoruz. Esas mesele hakkında mütalaamı arz etmezden evvel birkaç söz söylemekliğime müsaadenizi istirham ederim. Malum-ı âlinizdir ki mütarekeyi müteakip her türlü hukuk hilâfında aziz vatanımızı parçalamak isteyen gaddar

düşmanlara karşı Türk milleti, yine asırlardan beri hür, müstakil, efendi yaşamış olan Türk milleti, o zaman Heyet-i Temsiliye Reisi olan Büyük Gazi Paşa'nın etrafında "Kuva-yı Milliye" namı altında toplanarak "Ya ölüm, ya İstiklâl" karar-ı katisini vermişti. İstiklâl Harbi ve zaferinin temel taşını atan o Kuva-yı Milliye ki en buhranlı zamanlarda ve birçok mahrumiyet ve yoksuzluklar içerisinde haricî ve dâhilî birçok düşmanlara karşı vazifesini hakkıyla ifa etmiş ve kuva-yı muntazamanın teşekkülüne kadar tarih-i millîmizde pek şanlı vekayi bırakmıştır. Gerçi bu teklif, bu layiha-i kanuniye geç kaldı. Fakat geç kalmakla beraber bunu teklif eden Heyet-i Vekilemize arz-ı teşekkürü bir vecibe addederim.

Efendiler! Bu 16 Ağustos 1336 tarihinden birçok zaman sonra birçok mahaller ezcümle Adana, Maraş, Antep, Urfa, Malatya, Diyarbakır ve Mardin havalisi Harekât-ı Milliyeye cevelangâh olmuştur. Meselâ 17 Teşrinievvel'de Haçin'de mahsurîn düşman üzerine hücum etmiş Haçin'i kurtarmıştır. 8 Şubat'ta Antep'te mahsur olan Kuva-yı Milliyemiz düşman hatlarını yararak huruç hareketi yapmıştır. Ve yine 20 Şubat 1337 de Urfa, Mardin, Diyarbakır ve Siverek havalisinde müteşekkil bir Kuva-yı Milliye (Deyr-i Zor)'u muhasara etmiştir. Bu tarihlere nazaran 16 Ağustos 1336 tarihi Kuva-yı Milliye mücrimlerinin ve bilhassa cenup mıntıkasında fedakârlık eden Kuva-yı Milliye efradının affi için katiyen gayrikâfidir. (Doğru sesleri)

Muhterem efendiler! Eğer bu teklif her yerde, kuva-yı muntazamanın teşekkülünü müteakip yapılmış olsa idi bunlara hacet kalmazdı. Fakat bunlar yapılmamıştır. Bunlar yapılmayınca adliye ve jandarmanın takibatından ürkerek Kuva-yı Milliyede birçok hizmetler etmiş insanlar maznun sıfatıyla kasabalara gelemediler, dağlarda kaldılar. Birtakım hırsız, eşkıya bu fedakâr insanların gaybubetinden bilistifade kendilerinin yapmış oldukları fenalıkları bunlara tahmil ettiler. Binaenaleyh efendiler, her halde Kuva-yı Milliyeye fedakârlık etmiş, çalışmış olan bu arkadaşların sulh tarihine, yani 24 Temmuz 1339 tarihine kadar olan cürümlerini affedelim, İstirhamım bundan ibarettir. Bunun için de bendeniz bir teklif yaptım.

Reis - Efendim kifayet-i müzakere hakkında bir takrir vardır. Binaenaleyh kifayeti reye koyacağım.

Riyaset-i Celileye

Kanunun Heyet-i Umumiyesi hakkındaki müzakere kâfidir. Maddelere geçilmesini teklif eylerim.

İstanbul

Ali Rıza

Reis - Efendim! Heyet-i Umumiyesi hakkındaki müzakereyi kâfi görerek maddelere geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Bu kanunun müstacelen müzakeresini teklif ediyorum.

Reis - Efendim! Birinci maddeyi okuyoruz:

Madde 1- 21 Teşrinievvel 1334 Mütareke tarihinden bi'l-itibar kuva-yı munıtazama-i milliyenin tarih-i teşekkülü olan 16 Ağustos 1336 tarihine kadar Müdafaa Cemiyetleri rüesa ve âzası ve Kuva-yı Milliye kumandanlarıyla maiyetleri tarafından düşmanın veya düşman amaline hadim eşhasın tecavüzüne karşı vatanın emr-i müdafaa ve istihlası gayesini temin ve istihsal zımnında ika edilen bilcümle ceraimden dolayı hukuk-ı şahsiye baki kalmak üzere aff-ı umumi ilan edilmiştir.

Haydar Rüşdü Bey (Denizli) - Efendim! Bendeniz fazla vakit geçirecek değilim. Yalnız Saib Bey biraderimizin bu kanunun Heyet-i Umumiyesi hakkında söylediği sözlere iştirak edeceğim.

Ali Saib Bey (Kozan) - Teşekkür ederim.

Haydar Rüşdü Bey (Denizli) (Devamla) - Yalnız aramızda bir fark vardır. Kendileri "taa sulh akdedilinceye kadar" diyor. Yani 21 Teşrinievvel 1334 tarihinden bi'l-itibar sulh akdedilinceye kadar diyor. Bu doğru değildir. Sakarya Muharebesine kadar dersek mesele kendiliğinden tavazzuh eder.

Ali Saib Bey (Kozan) - Sulhun akdine kadar.

Reis - Süreyya Bey!..

Süreyya Bey (Karesi) - Efendiler! Birinci madde nihayetine nazar-ı dikkatinizi celp ediyorum: "Hukuk-ı şahsiye baki kalmak üzere aff-ı umumî ilân edilmiştir!" Yani şu madde-i kanuniye ile memleketimizde iki muayyen tarih arasında muayyen eşhas tarafından ika edilmiş olan ef'al-i memnuadan dolayı aff-ı umumî ilan edilmiştir. Malum-ı irfan-penahileridir ki aff-ı umumî demek kemiyet ve keyfiyet itibarıyla malum ve muayyen ceraim ashabını cürmü izale eder mahiyette affa mazhar kılmak ve o fiillerden dolayı haklarında her türlü takibat, tahkikat ve saire icrasını mümteni bir vaziyete sokmak demektir. Böyle bir hadise-i hukukiyeye aff-ı umumî denir. Aff-ı umumî hukuken şu yolda tarif ve tavsif edildikten sonra madde-i kanuniyedeki "düşmanın veya düşman amaline hadim eşhasın tecavüzüne karşı vatanın emr-i müdafaa ve istihlas gayesini temin" kaydı külliyen maksada, aff-ı umumî tabirine münafidir.

Efendiler! Eğer bu fikra-i kanuniye bu maddede kalırsa ve bu şekilde Meclis-i Âliniz aff-ı umumînin birinci maddesini kabul etmiş olursa Af Kanunu değil, ancak bir tetkik ve tefrik-i ceraim kanunu kabul etmiş olacaktır. Benden evvel beyan-ı mütalaa eden rüfekanın aff-ı umumî ilânına vicdanî mecburiyet bulunduğuna dair beyanatlarına iştirak ederek bu meyanda bast-ı mütalaa etmeyi zait addediyorum. Yalnız şu noktayı da izah ve teşrih etmek mecburiyetindeyim ki "1334 Mütareke tarihinden bi'l-itibar kuva-yı muntazama-i milliyenin tarih-i teşekkülü olan 16 Ağustos 1336 tarihi..." deniliyor. 16 Ağustos 1336 tarihi yanlıştır. Yani bu tarihte kuva-yı muntazama-i milliye, kuva-yı gayr-ı muntazama-i milliyeyi tamamen her yerde istihlaf etmiş değildir. Binaenaleyh 16 Ağustos 1336 tarihinin hakikate göre tebdili veyahut Saib Bey biraderimizin teklifi veçhile muahedenamenin akdi tarihine kadar temdidi lâzımdır. Herhalde 16 Ağustos 1336 tarihi kuva-yı muntazama-i milliyenin tesisi tarihi değildir. Demin arz ettiğim gibi "düşmanın veya düşman amaline hadim" kelimeleriyle başlayıp "zımnında ika" kelimeleriyle biten fikranın şu madde içerisinde bulunması aff-ı umumî tarifine ve maksat ve gayeye münafidir. Çünkü efendiler! Düşmanın veya düşman amaline hadim eşhasın tecavüzüne karşı vatanın emr-i müdafaa ve istihlası gayesini teminen ika' edilen ef'al-i memnua-i kanuniye haddizatında muaftır, cürüm değildir. Bu hakikat o kadar kuvvetli ve o kadar barizdir ki bu maddeyi aynen kabul edenler bile esbab-ı mucibe mazbatalarında bu hakikat-i ilmiye ve hukukiyeyi itiraf etmiş oluyorlar. Fazla uzatmamak için muhtasaran okuyorum. "Ceraim-i mezkûre maksad-ı aslî ve nihainin emri müdafaa-i vatan olduğuna ve asar-ı fiiliyesiyle aksam-ı vatan müstevli düşmanlardan berî kalmış olduğuna -asıl burasıdır- ve cürüm mahiyetindeki tecavüzat-ı vakıa ise müdevvenat-ı hazıraca muafiyeti müstelzim hususattan bulunmasına göre Aff-ı Umumî Kanununun kabulü lâzımdır." Eğer efendiler itiraf ettikleri gibi bu aff-ı umumîyi müstelzim bir hal ise ki: Bence de öyle bir haldir. Aff-ı umumîye ne lüzum vardır? Zaten muaftır. Demek oluyor ki iptida ve intihayı gösteren tarih arasında bu Kuva-yı Milliye mensubîni diye gösterilen eşhas tarafından ika edilmiş olan ef'al olduğu gibi bunun gayri şekilde görülmesi muhtemel olan ef'al de vardır ki bunların tefrikindeki müşkülatı nazar-ı itibara alarak bu adamları bi-gayr-ı hakkın mahkeme kapılarında süründürmek gibi gayr-ı vicdanî azaplardan kurtarmak için bir Aff-ı Umumî Kanunu neşir ve ilân ediyoruz.

Binaenaleyh, bu kayıt katiyen zaittir. Kalkmalıdır. Kalkmazsa denilebilir ki mazhar-ı af kılmak istediğimiz vatanperveran muayyen tarihler esnasında vatanın istihlası gaye-i mübeccelesi için silah-bedest-i besalet olarak çalıştıkları zamanda yine vatanın nam-ı mukaddesine ika ettikleri ef'alden dolayı affedilebilir. Bu meyanda şahsi bir cürüm ika etmiş ise bunları nasıl affedebiliriz. Bu mülahaza cidden varittir. Ancak bu mülahazaya binaen yine mazbatadan okuyorum: Her biri malik oldukları evsaf-ı aliyye-i ahlakiye ile muvaffakiyet-i hazıranın ilk temel taşını teşkil eden... Bu kahramanlar hakkında bu mülahaza-i hakikiyeye lüzum var mıdır? Pek mantıkî ve derin düşünerek evet denilebilir.

27 Kânunuevvel ***(Resmî Ceride)*** ***Sahife 4***

Böyle olduğu takdirde dahi bu adamların istihlas-ı memleket ve vatan gaye-i mübeccelesi uğrunda yine yaptıkları fedakârlığın zamanı ve o zamanın vaziyet-i elimesi ve düşmanların kahır ve savletteki şiddet ve gılzeti ve nihayet o zamanda teşkilat-ı muntazama-i askeriyemizin tamamen zail olmuş bulunması ve muntazam bir teşkilat-ı askeriye vücuda getirilmesi için bunların temel taşını teşkil etmiş bulunması gibi şeyler nazar-ı dikkate alınırsa lâ-şey hükmünde kalan bu gibi hissî ve cüzî ef'al-i memnuanın kaale alınmaması icap edeceği gibi bir af kanunu yaşatabilmek ve bir af kanunundan istihdaf edilen maksadı adalet ve atıfeti temin etmiş olmak için bu kabil ef'alin aynı eşhasa isnadı tabiî bulunduğundan kabiliyet-i tefrikiye nokta-i nazarının nerede bulunabileceği, yani hakikat-i hâlde vatanın istihlası için bir fiil ika etmiş olan bir adam aleyhine şahsi olarak o fiili ika ettiği iddia olunursa ve iddia olunan fiil de cinayet nev'inden bulunursa ahkâm-ı umumiye-i kanuniyemize nazaran cinayet mahkemesinde icra-yı tahkikat ve muhakeme zarureti olduğundan bu adam tevkif edilecek, aylarca, yıllarca tahkikatı sürecek, bugünkü mehakimimizin merasim-i zaidesi ile seneler geçecek (Ooo... sesleri) ve sonra bu adamların ika etmiş oldukları ceraim, vatanın istihlası gayesini temin zımnında mıdır, değil midir? Bunlar inde'l-muhakeme tahakkuk edecek ve anlaşılacaktır. Demek oluyor ki her Kuva-yı Milliye mensubîni Aff-ı Umumî Kanununun bu birinci maddenin iptidaî ve intihaî olarak tespit ettiği iki tarih arasındaki ef'alinden dolayı gerek böyle zımnında olsun ve gerek zımnın gayrında olsun bir defa kalburdan geçecek ve bu da şöyle bir su-i tefsir daha yapacak. Yalnız istihlas-ı vatan ve millet gaye-i milliyesi ile icra-yı hareket etmiş bulunan eşhas; arz ettiğim mülâhazadan dolayı hapishaneye girdikçe, onlarla beraber kemal-i safvetle vatanın selameti için çalışanlar da ürkecek, o adamlar yine pek munis olan silahlarına sarılarak dağlara çıkacak. Bu da; memleketin asayiş-i hazıra ve müstakbelesi namına muzır olacaktır. Onun için teklif ediyorum: Düşmanın veya düşman amaline hadim eşhasın tecavüzüne karşı vatanın emr-i müdafaa ve istihlas gayesini temin ve istihsal zımnında bu kayd u şart ref' edilerek ancak falan filân maiyetleri tarafından ika edilen bilcümle ceraimden dolayı -hukuk-ı şahsiye baki kalmak üzere- aff-ı umumî ilân edilmiştir denilirse, o zaman aff-ı umumînin tarif-i hukukîsine tamamen mutabık bir kanun çıkarmış oluruz. Teklifim bundan ibarettir.

Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım Paşa - Efendim harekâtın bidayetinde Kuva-yı Milliye müfrezeleri tarafından kanuna ve hukuka muhalif olarak bazı ef'al ve harekât vaki olmuştur. Bu cümlece malûmdur. Tabiî bu da sırf menafi-i vataniye ve milliyeyi istihdaf eder hareketlerdendir. Bazı yerlerde millî müfrezeler kendilerine iştirak etmeyen adamları cebren sevk etmiştir. Bazı yerlerde millî müfrezeler iaşeleri için şunun, bunun arzusuna bakmaksızın onların muavenetini talep etmişlerdir. Bunun gibi birtakım ef'al ve harekât vardır. Bunlar hukuken cürüm addolunabilir. Fakat bu ef'al memleketin menfaati nokta-i nazarından ihtiyar edilmiş olduğu cihetle bu kanunla bu cürümlerden dolayı takibat yapılmamasını ve bunların affedilmesini teklif ediyoruz. Millî müfrezeleri istihlaf eden kıtaat-ı muntazama 16 Ağustos 1336 tarihinde şurada, burada teşekkül etmişti. Fakat bazı arkadaşlarımızın işaret ettikleri veçhile bazı yerlerde millî müfrezeler faaliyete devam etmişlerdir. Yani muntazam kuvvetler teşekkül etmeye başladığı zamanlarda birçok yerlerde millî müfrezeler faaliyete devam ediyordu ve bu faaliyet -Kocaeli mıntıkasında- Sakarya Muharebesine kadar devam etmiştir. Anteb cihetlerinde yine aynı veçhile millî müfrezeler daha mazbut ve daha muntazam bir

teşkilâta tabi olarak yine millî namı altında ifa-yı vazife etmişlerdir. Bu zamanlarda bu millî müfrezelerin mevzubahis olacak derecede cürümleri vaki olmamıştır. Olan yerlerde Hükûmet müdahale etmiştir. Fakat bendeniz de bazı arkadaşların fikrine iştirak ediyorum. Sakarya Muharebesinden sonra artık hiçbir yerde millî müfreze namı altında bir şey kalmamıştır. Binaenaleyh tarih, Sakarya Muharebesine kadar şeklinde tadil edilirse maksat hâsıl olur. Zaten ondan sonra millî müfreze kalmamıştır.

Vehbi Bey (Karesi) - Biz söyleyelim de encümen namına sonra söylesinler.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Daha var mı efendim?

Vehbi Bey (Karesi) - Şüphesiz.

Şükrü Bey (Bolu) - Efendim bendeniz kanunun gerek esbab-ı mucibesinde ve gerek maddesinde bir noksaniyet görmüyorum. Malum-ı âliniz bizim memleket, yani Bolu ve Düzce Millî Mücadelede isyan mıntıkası sahası olmuştur. Bu isyan esnasında oralara Kuva-yı Millîyeden birçok kuvvetler gelmiştir. Efrat da bu millî kuvvetler ile çalışmıştır. Onlara iltihak etmiştir. En sonra gelen on birinci fırka müteveffa Kâzım Bey'in fırkası idi. O fırkanın bütün maişeti dört, beş ay kadar oraca temin edilmiştir. Memleketten alınan, yani Kuva-yı Millîyeye isyan eden birçok eşhastan alınan paralarla temin edilmiştir. Bunun miktarı gayet müthiş bir yekûna baliğ olmaktadır. Onun için maddeye mahallî belediye rüesası ve Meclis azası diye bir kayıt ilave olunması lâzım gelir. Noksanın birincisi bu. İkincisi de: Burada "Hukuk-ı şahsiye baki kalmak üzere aff-ı umumi ilân edilmiştir." diyor. Hâlbuki demin de arz ettiğim veçhile bu fırka memlekete isyanı bastırmak üzere gelmiştir ve o zaman bunların iaşe ve sairesi için çok miktarda para alınmıştır ve bu paraları almak için belediyeleri, belediye azalarını, müdafaa-i hukuku tavsit etmiştir ve bunlar tarafından alınan meblâğ doğrudan doğruya o fırkanın iaşe ve ibatesine sarf edilmiştir. Bendeniz diyorum ki hukuk-ı şahsiye haddizatında mahfuz kalsın. Fakat bir şart altında: İka edilen bilcümle ceraimden dolayı hukuk-ı şahsiye baki kalmak üzere denilirse bu doğru olmaz. Bunlara tavassut edenlerin ekserisini biliyorum. Hukuk-ı şahsiye bâki denildi mi, hepsinin elinde mazbataları vardır, makbuzları vardır. Bunlar o zevatın aleyhinde mehakime müracaat edip hüküm istihsaline kalkacaktır. Bundan dolayı memlekette büyük bir hercümerç olacaktır.

Emin Bey (Tokat) - Hukuk-ı şahsiye kaydı var ya, kâfidir.

Şükrü Bey (Bolu) - Hukuk-ı şahsiye vardır. Fakat parasını ben almadım, diyor. Onun için bendeniz diyorum ki eşhas uhdesinde olan hukuk-ı şahsiye baki kalmak üzere diye maddeye böyle bir kayıt ilave edelim. Benden beş yüz lira aldınız diye aleyhimde açacağı dava üzerine makbuzda imzam olduğundan parayı benden alacaktır. İmza benim ama ben parayı askerin iaşesine vermişim, bu neden dolayı benden tahsil olunsun? O zaman mutasarrıfımız bulunan Halil Beyefendi bu bapta pek çok izahatta bulunabilirler. Binaenaleyh, bendeniz "Eşhas uhdesindeki hukuk-ı şahsiye baki kalmak üzere" diye maddeye bir kayıt ilave edilmelidir. Eşhas uhdesinde kalmayıp fırkanın iaşesi için sarf edilmiş bir paranın imzası bulunduğundan dolayı diğerinden tahsili doğru olamaz. Bunun kabulünü istirham ederim.

Reis - Efendim! Kifayet-i müzakere takrirleri vardır. (Söz söyleyeceğiz sedaları) Efendim! Riyaset aldığı takriri Heyet-i Umumiyeye arz eder. Kabul edip etmemek size aittir. (Kifayet-i müzakere aleyhinde söz isteriz sedaları)

Receb Bey (Kütahya) - Efendim! Reye konulmadan evvel kifayet-i müzakere aleyhinde söyleyeceğim.

Reis - Buyurunuz!

Receb Bey (Kütahya) - Efendiler! Mevzubahis olan kanun, vatan-şümul bir davanın, hukukî ve canlı bir hesabın tasfiyesini temin edecek bir metni muhtevi ve bütün hayat-ı müstakbelemizde mütemadiyen icra-yı tesir edecek olan gayet mühim bir asıldır. Meselâ bendenizce bu mesele hakkında söylenecek vatanî ve hayatî hattâ evlât ve ıyalinin hayatına taalluk eden ve Mücahede-i Milliyeye iştirak eden arkadaşların hukukunda şayan-ı sıyanet ve muhafaza gördüğüm birtakım noktalar vardır ki bunları arz etmek üzere not etmiştim. Tabiî bendeniz gibi düşünen birçok arkadaşlar da vardır. Bir vatanın davasını müdafaa etmek için bütün hakları çiğnenen bazı adamların hakkını tespit eden bir kanun sadedinde üç, beş arkadaşın, üç, beş cümle söylemesiyle müzakerenin kifayeti kabul edilemez. (Doğru sesleri)

Reis - Efendim! Takrirde müzakere kâfidir. Maddenin reye konulmasını teklif ederim deniliyor. Bunu kabul edenler lütfen el kaldırsın! (Ret ret sesleri) Kabul edilmemiştir efendim. Efendiler! Malum-ı âliniz mesele hakikaten gayet mühimdir. Bunun için sükût ile dinleyelim. Lakırdı edilmemesini rica ederim.

Arif Bey (Eskişehir) - Efendiler Anadolu'da Kuva-yı Muntazama ta bidayetten beri mevcut fakat gayet mahdut miktarda idi. Şurada burada ufak tefek vazifeleri vardı. Binaenaleyh burada kuva-yı muntazama tabirini ben muvafik bulmuyorum, muntazam ordu tabirini teklif ediyorum. İkincisi efendiler! 16 Ağustos tarihidir. Malum-ı âliniz Meclis-i Millî 23 Nisan 1336 da teşekkül ettikten sonra birçok isyanlar vuku bulmuştur. Düzce'de, Yozgat'ta, şurada burada ve hatta Kânunuevvel nihayetlerinde biliyorsunuz Gedus civarında büyük büyük, muntazam ve gayr-ı muntazam birçok kuvvetler yekdiğeriyle çarpışmışlardı. Binaenaleyh bu tarih behemehâl asgari olarak Kânunuevvel 1336'ya kadar temdit edilmek zaruridir.

Receb Bey (Kütahya) - Sakarya'ya kadar. (Sakarya'ya kadar sesleri)

Arif Bey (Eskişehir) - Sakarya'ya bendeniz karışamayacağım, bendenizin teklifim 1336 Kânunuevvel tarihidir ki o vakit kuva-yı muntazama yekdiğerine karşı hareket etmişlerdi. Üçüncü bir şey var ki burada, o da calib-i dikkattir. Bu da hukuk-ı şahsiyesi meselesidir. Efendiler! Bugün hepiniz biliyorsunuz ki hapishanelerimiz hukuk-ı şahsiye meselesinden lebalep doludur. Birinin atını almış, ötekinin tüfeğini almış, düşününüz, hakkü'l-insaf düşününüz, bu ordu, bu Hükûmet ne zaman teşekkül etmiş, ne zaman Hükûmet levazımı temin etmiş, ne zaman Levazım İdaresi teşekkül etmiş ve ne zaman, kime erzak, kime cephane, kime silâh vermiş? (Bravo sesleri) Hangi tarihte vermiş? Bir telgraf alıyoruz, bir emir; falan yere koşunuz. Koşunuz ama para veren yok, hayvan yok, erzak yok. Bunları kimden alacağız? Tabiî oraya koşmak için bulunduğumuz yerden hayvan almışızdır; bulunduğumuz yerden zahire almışızdır ve bu suretle vazife-i vataniyemizi ifa etmişizdir. Bundan dolayı falanın atını aldın, filanın buğdayını aldın, filanın ekmeğini aldın diye tecziyeye kalkarsak, zannederim memlekette fedakârlık miktar ve hissiyatı çok azalır. Bendeniz teklifimi tahriren veriyorum.

Vehbi Bey (Karesi) - Efendim; bendeniz bu kanunu mütalaa ederken bugünkü vaziyetten tecerrüt ederek nazarlarımızı maziye çevirerek mütalaa lâzım geldiği kanaatindeyim. Bugünü düşünerek, bugünkü vaziyet dairesinde bir kanun yapacaksak bu kanunu ele bile almak doğru değildir. Binaenaleyh o günü düşünelim. Ne için Af Kanunu çıkarıyoruz? Şurada hepimizin toplanmasına sebep olan adamların, hâlâ elde mevcut kanunlarla mücrim addedilmeleri sebebiyle değil mi? Binaenaleyh o adamlar üzerindeki lekeyi hiç olmazsa İkinci Meclis olsun silmek lâzım geliyor. (Leke değil sesleri) Eldeki mevcut kanunlar mucibince mücrim addediliyor, bugünkü kanun nazarında da bir lekedir.

Celal Bey (İzmir) - Kanunen öyle.

Vehbi Bey (Karesi) - Bugünkü kanun mucibince söylüyorum, bir lekedir. Bunu bu Meclisin silmesi icap ediyor. Bu itibarla bendenizin arz edeceğim şekl-i muaddel vardır o suretle kabulünü teklif ederim. Burada birincisi tarih meselesi. Tarih; ne Sakarya Harbidir, ne bilmem ne harbidir. Bendenizin kanaatimce tam Teşrinievvel 1338 tarihine kadar Hükûmetin millî müfrezeleri mevcut idi ve Erkân-ı Harbiyenin emrinde idi. Bilhassa dâhilde meşgul olan kısımlarda. Sorarım Müdafaa-i Millîye Vekili Paşa Hazretlerine, orada emirleri altında muntazam müfrezeler yok mu idi? Binaenaleyh, Hükûmet-i Millîye meselâ Garbi Anadolu kurtulduktan sonra dahi Hükûmet aylarca teşekkül edemedi. Orada asker olarak, memur olarak bulunanlar veyahut oraya asker olarak ve saire olarak gitmiş olanlar pekâlâ bilirler ki buradan memur göndermek imkânını bulamadı. Halk bazı yerlerde günlerce, haftalarca kendi kendini idare etti. Ve meselâ bu arada bir silah kaçması dolayısıyla Hükûmeti idare eden adamların elinden kazalar çıktı, tezahürat arasında kendi kendilerine bayram yaparlarken silah kazaları oldu. Binaenaleyh ancak Hükûmet orada teşekkül ettikten sonra bizim söz söylemeye hakkımız olabilir. Bendeniz bu itibarla Teşrinievvel 1338 gayesine kadar teklif ediyorum. Burada meşgul olan kısımlarla gayr-i meşgul olan kısımları tefrik edebilir ve meşgul olmayan kısımlara da bir hadd-i muayyen tayin ederiz. Meşgul olan kısımları da biraz daha temdit ederiz. Ordunun idareyi

tesellüm ettiği tarih kendisinde mukayyettir. Bittabi her memlekete vardığı vakitki teslim tarihi vardır. Bugün efendiler! Karesi'nin Bandırma'dan başka kısmı yanmamıştır. Hamdolsun kurtulmuştur. Bu ancak millî müfrezeler sayesinde kurtulmuştur. Ordu oraya on yedi gün sonra girmiştir, harp etmiştir. Bir müfrezede kırk beş kişi şehit vermiştir. Bu harbi düşmanlarla da yapmıştır. Anzavurcularla da yapmıştır. Düşmanla teşrik-i mesai ettiği için herhangi bir adamı vuran bir kimseyi dava etmişlerdir ve kazanmışlardır ve bugün hapiste böyle kimseler vardır. Bunlara günahtır. (Böyleleri çoktur sesleri) Bugün milyarlara mal olan bir memleketi, bir şehri kurtaranları hapsedelim, sonra düşmanlarla teşrik-i mesai edenlerin affını ilân edelim, bunu da Büyük Millet Meclisi, onların meydana getirmesine hizmetleri sebk eden Büyük Millet Meclisi yapsın, bu doğru değildir. Şu itibarla affin takyidi doğru değildir. (İştirak ederiz sesleri) Senelerce düşmanla teşrik-i mesai etmiş olanlardan yüz elli kişisini istisna et, bakiyesini, yani kurşun atmış, ev yakmış, hanman söndürmüş, her türlü hıyaneti, habaseti irtikâp etmiş adamları affet. Niçin? Sulhumuzun şerefine ve onların hatırına binaen. Sonra, sizi hapsedeceğiz, ne için? Siz neden bu vatana hizmet ettiniz? Bunun açıkça mantığı budur. Binaenaleyh bunlar doğrudan doğruya affedilmeli ve sulh tarihine kadar affedilmelidir. İkincisi: Hukuk-ı şahsiye bahsi. Hukuk-ı şahsiyeden maksat, irtikab eden suiistimal eden ise hep dâhiliz. Bir adamı çağırmışız senin vücudun bu vatana hizmet etmez, sen paran ile hizmet et. Çünkü Hükûmet para vermez. Zaten Hükûmet yoktur. Bu hareket münderis Hükûmete karşıdır. Senden para alacağız diye belki hapsedilen, dayak yiyen olmuştur; tazyik gören olmuştur; hepsi olmuştur da bu hareket meydana gelmiştir, bu hal olmuştur. Binaenaleyh o adam bu davayı görecek makbuzu elinde ise -netice- bir şey demeye hakkı olmamalıdır. Buraya bariz bir şey konmalıdır. Yok; elinde iken yakası tutulacak ise bu Meclisi çoktan ekalliyete düşürürsünüz. Sonra Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri diye alelıtlak yazılıyor, Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin de bir tarihçesi vardır. Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri İzmir işgalinden ancak 3, 4, 5 ay sonra teşekkül etmiştir. O vakit çeşit çeşit unvanlar vardı.

Feridun Fikrî Bey (Dersim) - Müdafaa-i Hukuk tabiri yoktur. Müdafaa Cemiyetidir efendim.

Mehmed Vehbi Bey (Karesi) - Anladım efendim, Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri maksut değil de müdafaaya matuf olarak teşekkül etmiş heyetler ise ona sözüm yok. Çünkü redd-i ilhak heyetleri, müdafaa-i vatan cemiyetleri, belediye cemiyetleri gibi çeşit çeşit unvanlar altında birçok cemiyetler vardı, bunlar da ithal edilmelidir. İleride bizim adliyemiz ince eleyip sık dokur ve der ki kanunda müdafaadır. Sizin namınız müdafaa değildir. İçeri gir, Büyük Millet Meclisi vâzı-ı kanundur tefsir edilecek, tefsir edilsin de sen de yakayı kurtarırsın. Anzavur'un kardeşi karşında gezsin de sen de içerde bekle. Binaenaleyh bendeniz maddenin şu suretle olmasını teklif ediyorum.

Madde 1- 21 Teşrinievvel 1334 Mütareke tarihinden bi'l-itibar Teşrinievvel 1338 gayesine kadar vatanı müdafaa için teşekkül eden cemiyetler rüesa ve azası ve Kuva-yı, Millîye kumandanları ile maiyetleri tarafından ika edilen bilcümle ceraim affolmuştur. (Mudanya Mütarekenamesine kadar sesleri) (Kabul sesleri)

Müdafaa-i Milliye Vekili (Kazım Paşa) - Efendim! Bendeniz Anadolu'da millî müfrezelerin Sakarya Harbinden sonra faaliyetten durduklarını arz etmiştim. İşgal mıntıkası dâhilinde, hakikaten Vehbi Beyefendi'nin buyurdukları gibi millî müfrezelerimiz faaliyetlerine devam etmişlerdir ve orada hizmet etmişlerdir. Kanun bizim işgalimiz zamanında memleket dâhilinde yapılmış olan cürümlere inhisar ettiğine nazaran Sakarya Muharebesine kadar kaydı maksadı temin eder. Hakikaten nazar-ı dikkate alınması lâzım geldiği veçhile düşmanın işgal mıntıkası dâhilinde millî müfrezeler tarafından ika edilmiş olan ceraimin de affi lâzım geldiğine göre bunun da bu kanuna ayrı bir madde ilâvesiyle veyahut Bir fıkra ilâvesiyle tasrihi muvafık olacak. Çünkü hakikaten Mudanya Mütarekesinden biraz evveline kadar millî müfrezeler bizim mıntıkamızda bulunur ve düşmanın işgal mıntıkası dâhiline girer, orada icra-yı faaliyet eder. Sonra ordumuz taarruza başladığı zaman düşman işgal mıntıkasında bulunan millî müfrezeler düşman melunlarının muhaberesini inkıtaa uğrattılar. Velhasıl düşmanın emir ve kumandasını kesecek birçok harekette

bulundular ve düşmanın ricati esnasında birçok yerleri kurtardılar. Hakikaten bunların da bu kanun vesilesiyle afları hakkında buraya ayrıca bir madde veyahut bir fıkra ilavesi çok münasip olur mütalaasındayım.

Osman Niyazi Bey (Karesi) - Efendim! Gerek Hükûmetçe tanzim ve gerek Adliyece tadilen tasvip ve kabul edilen bu maddede bir tecavüz tabiri var. Bu kayıt vukuî mi, ihtirazî mi? Eğer kayıt ihtirazî ise ika edilen cürüm bir tecavüz makamında olduğu surette mazhar-ı af olacak. Yok, bilâ-tecavüz vuku bulduğu surette nail-i af olmayacak, bu cihet şayan-ı teemmül olsa gerektir. Çünkü maddede zikir ve tasrih edildiği bu aftan istifade edecek olanlar Müdafaa Cemiyetleri rüesası ve Kuva-yı Milliye kumandanları ve maiyetleri efradı gibi cürmün zaman-ı vukuu nokta-i nazarından aşk-ı vatanla yürekleri sızlayan, kalpleri çarpan, istihkar-ı hayat eden ve bu kabîl evsaf-ı cemîle saikasıyla mesbuk hidemat-ı meşkûrelerine mebni muhterem halkımızın takdir ve tahsisini kazanan bir zümre-i mümtazedir. Hedef-i cürme gelince: Yani cürüm kendilerine karşı vuku bulan kimseler, düşman veya düşman amaline hadim eşhas. Düşman malum düşman amaline hadim eşhas da işgal-i meşum üzerine tahaddüs eden vaziyet-i elîmeden bilistifade izhar-ı mahiyet eden bir alay-ı edani ki elhak düşmandan daha âdidir. Şimdi bunları karşılaştıracağız. Yani tecavüz tabirinin mana-yı kanunisi tecessüm etmek için bunları bir araya getireceğiz. Mesela bir Kuva-yı Milliye kumandanı ile bir düşmanı bir araya getireceğiz de eğer o kumandanın hareketi düşmanın tecavüzüne mebni ise affedilecek ve ilâ... Mesela bu nasıl olur? Çünkü bunlar maksatça bi-tamamiha yekdiğerinin zıddıdır. Nasıl ki ateş ile barut tebdil-i şekil ve suret etmeksizin hayyiz-i vahidi işgal edemezse bunlar da mutlaka yekdiğeriyle çarpışacaktır. Bir fare ika-ı mazarrat için bir arslanın yuvasına dâhil olsa acaba o arslan bakalım fare hangi ağzı açık çuvalın dibini delecek diye bekleyebilir mi? Hayır, bekleyemez. Belki şirâne pençesiyle ezer, mahveder, bitirir gider. Kezalik bir yılan veya bir akrebin bir insanı sokmak için bunun tecavüzüne intizara mahal var mıdır? Ve intizar olunsa kendini sokturmak demek olmaz mı? Eğer bu kayıt vukuî ise yani affa nailiyet için mutlaka tecavüze mukarenet meşrut değilse ve tabir-i âharla tecavüz vuku bulsun, bulmasın nail-i af olacaksa ki bir surette mana-yı tecavüz mutasavver ve mümkün ve mevcuttur. Mesela düşman itibarıyla kirli ayaklarını bi-gayr-ı hakkın hâki pakimize basmaları düşman amaline hadim eşhas itibarıyla da mütarekeyi vely ve takip eden o kara günlerimizde fırsattan bilistifade ihtiyar-ı hıyanet ve habasetle düşman tarafına geçmeleri nefsü'l-emirde bir tecavüz teşkil etmez mi? Eğer tecavüzün manası böyle ise aliyyülâlâ. Bu tecavüzden maksat hangisi olduğunu tayin için malum-ı âliniz esbab-ı mucibeden istifade edilir. Yani bu kabil kanunun tereddüdü istilzam eder cihatından dolayı esbab-ı mucibeye müracaat edilir. Bu mülahazata mebni esbab-ı mucibe mazbatasına müracaat ettiğimiz takdirde görüyoruz ki; "Tahsisan düşman veya düşmanın amaline hadim eşhasın tecavüzatına maruz kalmışlar ve emr-i müdafaa ile istihlas-ı vatanın temin-i istihsali zımnında nazar-ı kanunda cürüm addedilebilecek birtakım ef'al-i muhtelife ika etmişlerdir. Ceraim-i mezkûre maksad-ı aslî ve nihaînin emr-i müdafaa-i vatan olduğuna ve asar-ı fiiliyesiyle aksam-ı vatan müstevli düşmanlardan berî kalmış bulunduğuna ve cürüm mahiyetindeki tecavüzat-ı vakıa ise müdevvenat-ı hazıraca muafiyeti müstelzim hususattan bulunmasına nazaran teklif-i mezkûr esas itibarıyla muvafık görüldü diye münderiç olmasına nazaran tecavüzün manası birinci ve ikinci suretlerde olmadığı ve muafiyete ve binaenaleyh müdafaaya istinat edecek bir şekilde olmak lâzım geleceği anlaşılıyor. Hâlbuki müdafaa başka, af başkadır. Bunların tarifatından ve sair cihattan sarfınazar, mevzubahsimiz icabınca da farkları zahirdir. Mahkemece bi'l-muhakeme; mesela âdem-i mesuliyet kararıyla tahliye olunacak ve neticelenecektir. Şu halde bu, halkın mahkemenin adaletinden talep edeceği bir haktır. Af ise bu suretle tahliye edilmeyip belki mahkûm olacak ve fakat sebk eden hizmet-i vataniyeleri cihetiyle kendilerinin tecziyeleri tecviz edilmediğinden bu suretle Heyet-i İçtimaiye kendisine ait olan hakk-ı mücazatından feragatle ibraz-ı atıfet ediyor, demektir. Demek ki bu kanun esbab-ı mucibesi ile bu madde mukayese edilirse üstü altını tutmuyor. Böylece bu maddede altını üstünü tutmamak da vardır. O da şu veçhiledir. Maddede, hukuk-ı şahsiye baki kalmak üzere, deniliyor. Eğer tecavüzün manası bu ise yani müdafaaya esas olacak bir mahiyette olmak meşrut ise müdafaa meşrudur. İnkısam ettiği iki kısımdan birincisi ki müdafaa-i meşrua-i içtimaiyedir; bu yalnız caiz değil, belki vaciptir. Kavaid-i mevzua icabatı katiyesindendir ki cevaz-ı şer'i zamana münafidir. Vücub-ı şer'î ise evlâ bi't-tarik mani-i tazminattır. Esasen nazariyatça esbab-ı muafiyeti fiilî ve şahsî olmak üzere ikiye taksim etmekteki hikmet nedir? Esbab-ı muafiyet-i fiiliyeden şürekâ istifade eder ve fiil bi-nefsihi mübah olduğundan hukuk-ı şahsiyeye esas olmaz. Esbab-ı muafiyet-i şahsiyede ise şürekâ müstefit olmaz. Ve hukuk-ı şahsiyeye esas olur ve bir de bu madde-i kanuniyede mebde' ve müntehası tayin edilen müddet zarfında vuku bulmuş, bitmiş, unutulmuş, gitmiş şeylerdir. Hukuk-ı şahsiye baki kalmak üzere denildiği zaman biz hukuk-ı

umumiye ve cihet-i cezaiyesini affediyoruz demektir. Fakat hukuk-ı şahsiye için müracaat ederseniz icabına bakacağız demektir ki bu ahenk ve intizamı ihlal eder. Bahusus hukuk-ı şahsiye idadında kısas da mevcut ve kısasın bizzat ifası lâzım olmasına göre hedef-i cürüm düşman veya düşman amaline hadim eşhas olduğu için zaten bağrı yanık vatanperverleri kısas suretiyle düşman eline mi verelim? Bir de burada bilcümle ceraim tabiri vardır. Cürüm zaten cünha ve cinayettir. Cünha kabahatten ibarettir. Bunun haricinde ef'ali memnua-i cezaiye kalmaz. Bilcümle ceraim demekle ne kaydedilmiştir? Bu bir mana ifade etmiyor. Fakat kelâmın imali ihmalinden evlâdır kaidesince buna bir mana verecek olursak hedef-i cürüm, düşman veya düşman amaline hadim eşhas, hin-i vakada bu tabirlere mâ-sadak okuyanlar da varsa bunlar da affa dâhil mi? İşte o vakit bu manayı verebiliriz. Fakat bir vakada düşman amaline hadim eşhasa karşı ika edilen cürüm affedilirse bunun sebeb-i affi düşman amaline hizmet olursa düşmana karşı vuku bulan ceraim bittabi affedilmiş olur ve kezalik kendilerine karşı ika-ı cürüm, maksut olmayan kimselere taalluk eden kısımda ceraim-i kasdiye affedildiği surette ceraim-i gayr-i kasdiye evlâ bi't-tarik affedilir. Şu halde bilcümle tâbiri min külli'l-vücuh zait ve buradan tayy ve ihracı lâbüddür. Şimdi bu kuyudat ki: düşman tecavüzüne karşı vatanın emr-i müdafaa ve istihlası gayesini temin ve istihsal zımnında gibi birtakım kuyudat vardır. Acaba bunları tahkik ve takdir idarî mi, adlî mi olacak? Eğer idarî olacak ise jandarma ve polisimizin hâlihazırı bu kabîl kuyudat-ı kanuniyeyi tefrik ve temyiz ve hüsn-i tatbikini temin edecek derecede ilim ve irfan ile mücehhez midir? Yok, adlî olacaksa, o adamlar mevkuf mu bulunacak, serbest mi olacak? Taht-ı tevkife alınacak ise böyle kanun-ı mahsus ile affına lüzum gördüğümüz

zevatı hapishaneye sokup çıkarmaktaki hikmet ne? Yoksa hidemat-ı vatanperveranelerine mükâfaten iskeleye mi yanaştıracağız? Bunun için maddenin şu suretle tadilini teklif ederim.

Feridun Fikrî Bey (Dersim) - Efendim müsaade buyurun, encümen namına söz söyleyeceğim. Usuldendir, verilen takrirlerin encümence tetkiki lâzımdır. Binaenaleyh; takrirleri bize veriniz! Yarın tetkik edelim. İade edelim. (Hayır sesleri)

Receb Bey (Kütahya) - Müzakere edelim, ondan sonra encümene gitsin. Böyle olur ise zannediyorum ki encümen meseleyi daha etraflı tetkik eder ve kanunu Heyet-i Umumiyenin arzusuna göre tebdil eder. Muvafiktır, güzeldir. Encümene gitsin fakat bazı nikat-ı nazar var; onlar da taayyün etsin. Ondan sonra hepsini birden encümene gönderelim.

Reis - Efendim, Receb Bey bir talepte bulunuyorlar. Encümenin de bir talebi vardır. İkisini de arz edeyim, hangisini kabul buyurursanız ona göre yaparız. Encümen diyor ki: Bütün takrirler encümene tevdi edilsin. Madde takrirlere göre ıslah edilsin.

Refik Bey (Konya) - Efendim arkadaşların nokta-i nazarlarını dinleyelim.

Reis - Receb Bey de, diğer nikat-ı nazar da söylensin, encümene o nikat-ı nazarı da telif ederek kanunu mükemmel bir şekle ifrağ eylesin diyorlar. Şimdi bunu rey-i âlinize vazediyorum. Kabul buyurulur mu? (Anlaşılmadı sedaları) Tekrar ediyorum. İstirham ederim dikkat buyurunuz. Receb Beyefendi bir teklifte bulunuyor. Encümen mazbata muharriri, hak ve salahiyetlerine tevfikan verilmiş ve kısmen okunmuş, kısmen okunmamış olan takrirleri encümene tevdi buyurun, encümen bütün takrirleri nazar-ı dikkate alsın, kanunu ikmal ve ıslah etsin diyor. Şüphesiz ki bu encümenin hakkıdır. (Receb Bey'in teklifini encümen de kabul ediyor sesleri)

Reis - Efendim! Müsaade buyurun! Anlayamadık diyorlar, müsaade buyurduğunuzda izah ederim.

Kazım Hüsnü Bey (Konya) - Mesele kalmadı efendim; encümen de kabul ediyor.

Reis - Efendim; rica ederim, herkesin fikrine göre olmaz. Takrirler encümene gitsin, fakat bu kanunun ehemmiyeti itibariyle daha serd olunacak birtakım mütalaat vardır. Bu mütalaatı serd etmek için müzakere biraz daha devam etsin diyorlar. Ben de Receb Beyefendi'nin tekliflerini reye koyuyorum.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Encümen de kabul ediyor. Müzakereye devam edelim.

Reis - O halde efendim encümen de kabul ediyor mesele kalmamıştır.

Süreyya Bey (Karesi) - Şimdi müzakere devam etsin. Müzakerenin hitamından sonra encümene gidip gitmeyeceğini ayrıca müzakere ederiz, kararlaştırırız.

Avni Bey (Bozok) - Efendim mütehassıs olmadığım için sabrınızı suiistimal etmeyeceğim. Adliye Encümenine gitsin. Şu şartla ki Adliye Encümeni birçok eşkâl-i zahiriyeye, hukukun formüllerine riayet ederek geçen defa Men'-i Şekavet Kanununda olduğu gibi bir kanun getirmesin. Hukuk-ı şahsiyeyi ya Hükûmet tazmin etsin veya affedelim. Bendeniz Ereğli Kaymakamı iken iki tane otomobil gönderdim. Birini Kilikya Müdafaa-i Hukuk Cemiyetine ki o zaman orada on birinci fırka var idi. Orduda kullanıldı, nihayet bir şarapnel ile parçalandı Öbürüsünü de Müdafaa-i Millîyede kullanılmak üzere buraya, Gazi Paşa'ya gönderdim. Şimdi benden iki bin liradan dava ediyorlar. Mahkemesini işitiyorum. Ben bunları orduya verdim, şimdi hukuk-ı şahsiyeden beni affetmezseniz, bütün tahsisatımı versem yine kâfi gelmez. Binaenaleyh, Adliye Encümenine gidecekse eşkâl-i hukukiyeye riayet şartıyla gitmesin.

Receb Bey (Kütahya) - Efendim maruzatımın birinci noktası şudur: Kuva-yı muntazamanın tesisi tarihini burada zikredilen tarih teşkil edecek. Bu noktayı rüfeka-yı kiramdan birçokları bi-hakkın ehemmiyetle zikrettiler. Malum-ı âliniz bizim selefimiz olan Birinci Meclis 23 Nisan 1336 tarihinde toplandı. Mondros Mütarekesinin tarihi olan 21 Teşrinievvel 1334, burada cürüm addedilen hareketlerin affi için mebdei tarih olarak gösterilmiştir. Fakat Kuva-yı Milliyenin böyle birtakım hareketlerle mücrim telakki edilmemesi neticesini temin edecek tarihin mebdei 21 Teşrinievvel 1334 değildir. O tarih bu hâdiseyi tevlit eden ilk vaziyetin tahaddüsü olmak itibarıyla burada bir mebde olarak zikredilmiştir. Millî kuvvetlerin faaliyeti İzmir'in işgalinden sonra başlamıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin teessüsünü takip eden ve daha bir seneden çok fazla müddet devam eden bir devre münhasırdır.

Biz burada 16 Ağustos 1336 tarihinde demekle Meclisin teessüsünden itibaren dört ay zarfında güya memleketin her tarafı gül, gülistan olmuş ve kuva-yı muntazama teşekkül etmiş ve memleketi müdafaa etmiş zihniyetini hâsıl etmiş oluyoruz. Hakikatin cephesi böyle değildir. Efendim! Bu hayatı içimizde yaşamayan hiçbir fert vekayi ve hâdisattan uzaklaştıkça onların millî hayattaki hizmetlerini, tabiat-ı beşerin mukteziyatı olarak biraz ihmal eder gibi oluyoruz. Bu tarihlerdeki nokta-i nazarlarımız, asgari Sakarya Muharebesinin hitamına kadar bir tarih ile tahdit edilmek lâzım gelir. Arkadaşlar bu tarihten daha sonraya da teşmil ederlerse, vatan meseleleriyle mukayyet olduğu için bu suretle daha biraz teşmiline şahsım itibariyle muhalif bulunmam. Sakarya'yı kabul etmezlerse daha ondan sonraki tarihler kabul edilebilir. İkinci nokta, Müdafaa Cemiyetleri deniyor. Malum-ı âliniz vekayiden uzaklaştıkça hükkâm dahi hükümlerini ellerindeki kanunların kelimeleri, cümleleri ve terkiplerine göre verirler. Yalnız Müdafaa Cemiyetleri kaydı kalırsa bunun için hâkim bir de hukuk kelimesini uydurur. Müdafaa-i Hukuk olur. Ve Müdafa-i Hukuk Cemiyetleri der ve bu isimden gayrı her türlü müdafaa cemiyetlerinin, aynı maksada hizmet etmiş olan teşekküllerin, taazzuvların, cemiyetlerin herhangi biri olursa olsun huzur-ı kanunda cürüm olarak addeder ve onları kanunlara göre muhakemelerde bütün netayiciyle hükme sürükler. Bundan mütevellit mahaziri dahi bu uğurda çalışmış olan arkadaşlarımızın istikbaldeki hayatlarını ve hatta evlâtlarının ve vereselerinin hayatlarını bu mahzurdan kurtarmak için buraya bir kaydın konulması ve bu temin edilmediği takdirde maddeden kaldırılması lazımdır. Bendeniz teklifimde bu noktaları tamamen arz ettim zannediyorum. Teklifimi okuduğum zaman bu mütalâaya cevap vermiş bir şeyi arz etmiş olacağım. Sonra efendim! "Müdafaa Cemiyetlerinin" burası çok şayan-ı dikkattir, "müdafaa rüesası ve âzası" deniyor, öyle zevat vardır ki Müdafaa Cemiyetinde aza da değildir, reis de değildir. Fakat mansup yahut para ile çalışmış bir memurdur. Otuz lira aylık almıştır, bu mansup değildir, kâtiptir. Bir gün gelir aradan on beş sene geçer. Bir kâğıdı bir Müdafa-i Milliye Cemiyetine ve yahut bir Kuva-yı Milliye kumandanının emriyle şu livadan bir kazaya götürdüğünden dolayı o adamın bir düşmanı mahkemeye müracaat eder ve onu yakalarlar. "Reis değilsin, aza değilsin, mansup değilsin, gel bakalım efendi." derler. Binaenaleyh bu ihtiyacı tatmin edecek kelimeleri koydum zannederim. Bu dahi noksan ise bu maksadı temin maksadıyla muhterem arkadaşlarım bu kelimeyi ikmal etsinler. (Okuyunuz sesleri) Müsaade buyurursanız en nihayette okuyacağım.

Sonra efendim! Cürüm meselesi bendenizi en çok mütehassıs eden bir meseledir. Belki kuyud-ı hukukiye, belki

kitapların kuyudu ve belki müdevvenat-ı ilmiye buna cürüm der. Yalnız bu harekâtın intaç ettiği bir hatt-ı istihlas ile ikinci devre-i içtimaiyesini burada teşkil eden Meclis o Harekât-ı Milliyeye hiçbir vakit cürüm diyemez ve hiçbir vakit hiçbir hareketin affi mevzubahis değildir. Yalnız olsa olsa herhangi bir hâkimin o nazariyat-ı hukukiyenin herhangi bir kelimesinden dolayı bunu cürüm addedeceği vaziyetten kurtarmak için burada bir ifade kullanmak lâzımdır. Fakat bunun hakkında bir kanun yaparken hiçbir vakit bu kanunda af kelimesini kullanamayız. Af cürümler, katiller ve emsali olan fenalıklar için yapılır. Müdafaa-i vatan için yapılmış olan hareket hiçbir vakit cürüm değildir ve bu hareketin zadesi olarak toplanmış olan bir meclis o hareketi burada

biz cürüm, bir katil diye telâkki ve vasfedip de onun netice-i hükmiyesi olarak burada bir Af Kanununu yapamayız. Binaenaleyh bendenizce teklifimde arz ettiğim veçhile netice-i hükmü şu ve şu zevatın şu ve şu şerait altında yaptıkları şu ve bu hareket hiçbir vakit cürüm addolunamaz demek lâzımdır. Sonra af meselesinden bahseden arkadaşlarımız oldu. Bendeniz de taraftarım. Bir aff-ı umumi meselesinin mevzubahis olması hakikaten bugün varit olan bir vaziyettir. Fakat yalnız deminden beri arz ettiğim gibi bugünkü vaziyeti getirmiş ve bu davayı kurtarmış ve memleketi halasa getirmiş olan bir meselenin huzur-ı kanunda cürüm olamayacağını bildirmek için yapılan kanunda şu veya bu maksatla cürüm ika etmiş, katil yapmış veyahut herhangi suretle hapse mahkûm olmuş bir zatın, bir adamın, bir zümrenin o cürümlerden affi veya tenzihi maksadı bu kanunda yer bulamaz, yazılamaz, onun yeri başkadır, onun için ayrı bir teklif-i kanuni yapmalıdır ve o noktayı ayrıca halletmelidir.

Vehbi Bey (Karesi) - Bilhassa düşmanla teşrik-i mesai edenlerle beraber.

Receb Bey (Devamla) - Sonra hukuk-ı şahsiye meselesi hakkında söz söylemeye hacet yok. Çok muhterem arkadaşlarım bütün fikirlerini söylediler. Bendeniz de aynı fikirdeyim. Hukuk-ı şahsiye dünyanın en muhterem haklarından birisidir. Fakat bir milletin ve o millete me'va olan bir vatanın menafii mevzubahis olduğu zaman hukuk-ı şahsiyeyi dünyada hiçbir millet düşünmemiştir veyahut düşünmüş ise hiçbir zaman muvaffak olamamıştır. Yalnız bir nokta vardır. O da milletin menafi-i aliyyesini istihdafen vuku bulan harekâtta hukuk-ı şahsiyeyi nazar-ı itibara almak ise doğrudur. Yoksa herhangi bir vesile ve münasebet ile âharın hukukuna taarruz etmiş olanlar varsa onlar hakkında takibat yapılmak lâzımdır. Ama bu hususu temin edecek usul ve şerait nedir? Bendeniz bu hususu temin ve tatmin edecek usul ve şeraiti irae hususunda acz-i tam içindeyim. Sahib-i meleke olan rüfeka-yı muhterememem vardır. Bunu temin edecek olan şekli teklif ederler. Bendeniz kabul sadedinde bir rey verebilirim, yalnız muhterem arkadaşım Vehbi Beyefendi elde makbuz varsa bedeli verilebilir buyurdular. Muhterem Avni Beyefendi başka bir çare bulunabilir buyurdular. Bendeniz de aynı fikirdeyim. Herhangi bir şekille bu fikir tatmin edilmelidir. Yalnız müşkül zamanlarda hukuk-ı şahsiyeye ve dünyanın bütün hukukuna tecavüz etmedikçe menafi-i âliyye-i vatanı istihsal müddetinde hiçbir şey düşünmeyerek yalnız o âli neticeyi istihsal için hareket edenlerin şu veya bu şahsa, şu veya bu maksatla taarruz etmiştir diye onları hapse atarsak hiçbir vakit memleketin menafiine muvafık hareket etmiş olmayız. Yalnız şahsî menfaatleri için âharları mutazarrır edenler için ayrı ahkâm bulunmalı ve konulmalıdır. Sonra muhterem arkadaşım bendeniz, bu takririmi hazırlarken ve dinlerken bendenizi de ikaz sadedinde gayet güzel bir şey buyurdular. Buradaki tecavüze karşı olursa o vakit cürüm olmasın buyurdular. Hakikaten doğrudur. Tecavüz mutlakmış gibi behemehâl o anda bir tecavüz lâzım imiş gibi anlaşılıyor. Bir hâkim bunu anlayabilir. Bütün vatana vuku bulmuş umumi tecavüz şeklinde izah edecek bir kelime lâzımdır. Bütün maruzatımı izah etmiş olduğumu zannediyorum. Takririmi, tadilnamemi okuyorum. Tabiî Riyasete takdim edeceğim.

Madde 1- 21 Teşrinievvel 1334 mütareke tarihinden bi'l-itibar Sakarya Muharebesinin hitamına kadar herhangi bir nam altında teşekkül ederek vatanın müdafaası maksadına hizmet eden müdafaa cemiyetleri rüesa ve âzası ve

mensubîni ile mezkûr cemiyetler emrinde ve refakatinde çalışanlar ve Kuva-yı Milliye kumandanlarıyla maiyetleri tarafından düşmanın veya düşman amaline hadim eşhasın tecavüzüne karşı emr-i müdafaayı ve istihlas-ı vatan gayesini temin ve istihsal zımnında vuku bulmuş olan her nev‘ hareket cürüm addedilmez.

İsmail Kemal Bey (Çorum) - Mudanya mütarekesine kadar desek nasıl olur?

Celal Bey (İzmir) - Müsaade ederseniz buradan arz edeyim.

Celal Bey (İzmir) - Bendenize takaddüm eden arkadaşlar bütün maksadı gayet güzel izah ettiler. Binaenaleyh dermeyan olunan mütalaaya ve bilhassa Karesi Mebusu Vehbi Bey arkadaşımızın efkâr ve mütalaatına iştirak ediyorum. Dünkü istiklâl kahramanlarının hatıratını şu vesile ile bu kürsüden taziz ve tebcil ettiğimi söylemek isterim. Onlar pek mühim hizmet etmişlerdir ve onların hizmetini şüphesiz tarih kayıt ve takdir ederken Türkiye Büyük Millet Meclisinin selef-i âlisi olan Meclis-i Âli dahi bu zevat hakkında gösterdiği kadirşinaslığı bu Meclisin de göstereceğine suret-i katiyede eminim. Bu ümniye ile Meclis-i Âlinizin bu kahramanlar hakkında geniş bir fikirle karar vermesini rica ediyorum. Bendenizce takririn Adliye Encümenine gitmesine lüzum yoktur. Burada intihap edeceğimiz herhangi bir takrir üzerine kararımızı verebiliriz. Fakat Adliye Encümenine gitmeye lüzum görüldüğü takdirde encümenden istirham ederim, düne ait şerait-i hayatiyeyi ve onların bütün yoksulluk içerisinde gördükleri mebrur hidemat-ı vataniyeyi nazar-ı dikkate alarak ona göre kararlarını versinler. Buna intizar ediyoruz.

Necati Bey (İzmir) - Efendiler benden evvel söz söyleyen arkadaşlarımın nokta-i nazarına iştirak ederim. Yalnız meselenin diğer bir cihetten tetkiki de icap etmektedir. Kanunun sarahaten, zikrettiği mevadda göre müdafaa cemiyetleri aza ve rüesasıyla Kuva-yı Milliye kumandan ve maiyetlerinin müdafaa-i vatan uğrunda yapmış oldukları cürümlerden affi meselesi mevzubahistir. Fakat bu kanunu tatbikat sahasında düşündüğümüz zaman göreceğiz ki efendiler; gayr-ı kabil-i tatbik bir şekilde hâkime verilmiş olacaktır. Bendeniz Balıkesir ve Saruhan livaları dâhilinde bu harekâtın başladığı zamanda aralarında yaşadığım zaman bütün Balıkesir ahalisinin, bütün Saruhan ahalisinin Kuva-yı Milliyeye iştirak ederek Anzavur’a ve düşman cephesine doğru gittiklerini gördüm... Binaenaleyh bunlar ne Kuva-yı Milliye mensubudur, ne de bir şeydir, Balıkesir halkıdır, Saruhan halkıdır. Binaenaleyh gerek Meclis-i Âlide cereyan eden müzakereden ve gerek hatiplerin söylediği sözlerden anlıyorum ki bugün için mevzubahis olan mesele bir aff-ı umumi meselesidir.

Efendiler! Bu kanunla mutlak olan hiçbir şey yapmış olmuyoruz. Mesele ne olacaktır? On adam, yirmi adam cürüm yaptıkları için hapse tıkılacaktır. Müddei-i umuminin karşısında mahkeme karşısında bunlar, bu cürmü müdafaa-i vatan maksadıyla yaptıklarını söyleyeceklerdir. Binaenaleyh hiçbir kimse lalettayin kurtulmuş değildir ve Receb Bey arkadaşımızın buyurdukları gibi cürüm addolunmuş değillerdir. Hepsi mücrimdirler; tâ ki kendileri bir mahkemede beraatlarını temin edinceye kadar. Binaenaleyh bütün Saruhan, bütün Balıkesir ahalisi bu kanun nazarında mücrimdir. Şu hâlde bunun içinden çıkılamaz. Yapılacak iş muayyendir. Memlekete silahlarıyla fenalık eden, lalettayin her emre itaat ederek gelip memleketin içinde hanmanlar söndürenler, din kardeşlerimizi, millettaşlarımızı pek caniyane katledenler bugün kabul ettiğimiz sulh ile doğrudan doğruya affedilirken biz yalnız Kuva-yı Milliye rüesasını şu cihetle, şu suretle şey edecek olursak tam manasıyla adilane bir karar vermiş olamayız.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Memlekete ihanet eden nigehbancıları yalnız tard etmekle iktifa ediyoruz.

Necati Bey (Devamla) - Düşmanlarla beraber ihanet eden birçok insanlardan yüz elli tanesini mücrim addederek diğerlerini affettiğiniz takdirde bütün dindaşlarımızı ve kardeşlerimizi mahkemeye tevdi ederek hapishanelerde çürütmeye hiçbir vakit vicdanımız razı olamaz. Onun için efendiler, bu madde-i kanuniyeyi şu şekilde, bu şekilde diye tadil etmeye lüzum yoktur. Zaman-ı hale kadar menafi-i memleket nokta-i nazarından ika edilen cürümler muaftır demelidir. Aksi takdirde bunun içinden çıkılamaz. Bunun içinden çıkılmak ihtimali yoktur.

Şükrü Bey (Bolu) - Cürüm yoktur. Memleketi kurtarmak cürüm olur mu?

Necati Bey (Devamla) - Müdafaa-i vatan emeliyle, düşmanlarla beraber harp ederken kendi şahsi menfaatleri ve kendi zevkleri için de hıyanet etmiş adamlar

vardır. Bunları tefrik etmek müşküldür. Öyle adamlar vardır ki bir memleket halkını doğramıştır. Efendiler! Bunlar da vardır. Binaenaleyh şu vardır, bu vardır. Meseleyi daha soğukkanlılıkla daha iyi tetkik edelim. Göreceksiniz ki bu kânun arzu ettiğimiz şekilde çıkmayacaktır. Adliye Encümenine gitse de, herhangi şekilde yazılsa da bu kanun arzu ettiğimiz şekilde müdafaa-i vatan için çalışanları affetmiş olmaz. Meselâ bir misal arz edeyim: Bir kaymakam ifa-yı vazife ediyor. Ne Müdafaa-i Hukuk reisidir, ne âzasıdır! Fakat adam doğrudan doğruya silahını almış, çalışmıştır. Binaenaleyh bu maddenin içine şu girer, şu girmez dediğimiz zaman hakikaten müşkül vaziyete düşeriz. İstediğimiz şekli ifade edecek bir vaziyette bu maddeyi yazamayız. Bugün yapılacak şey bir aff-ı umumidir. Memleketin bugün için bu affı yapmaya ihtiyacı var mıdır, yok mudur? Bu aff-ı umumi lâzım mıdır, değil midir? Efendiler! Bendeniz iki sene İstiklâl Mahkemesi Riyasetinde bulunmuş bir arkadaşınız sıfatıyla söyleyebilirim ki selâmet-i memleket namına doğrudan doğruya haklarında hüküm vermiş olduğumuz adamlar içinde affettirdiğiniz kimseler bile bugün mahkûmdur. Firar yüzünden binlerce kardeşimiz bugün mevkuftur. Bunları idam etmekten çekinmişizdir ve selâmet-i memleket nâmına hayatlarını affetmişizdir. Efendiler! Bunlar hapishanede yatarken sizlere silah atan bu vaziyet karşısında bütün memleketin vaziyetini düşünerek tam manasıyla şümullü bir aff-ı umumi yapmak mecburiyeti vardır. Yalnız bu af meselesi mevzubahis olduğu zaman Hükûmetin de burada vaziyeti mevcuttur. Bütün memleketin vaziyeti karşısında böyle bir affa lüzum var mı, yok mu? Varsa şimdiye kadar neden teklif edilmemiştir? Hükûmetin bize izah etmesi icap eder. Binaenaleyh meseleyi bu kanundan çıkararak memleketin umumi hayatını umumi bir surette düşünmek ve aff-ı umumi meselesini düşünerek buna karar vermek lâzımdır. Sonra efendiler! Bu maddeye ne suretle sokarsanız sokunuz; şu varittir ki memleket düşman istilasında bulunduğu zaman birçok kardeşlerimiz silahlarını almışlar, çalışmışlardır. Bizim kuva-yı muntazamamız olduğu zamanlardan sonra bunlar taa memleketi kurtarıncaya kadar ifa-yı vazife etmişlerdir. Binaenaleyh bunlar bu kanuna girmemiştir. Sonra bu kanunun içine sokulmayacak adamlar da mevcuttur ki biz düşmanlarla muharebe ederken bunlar memleketi bırakıp kaçmışlardır ve bunların vaziyeti de bu kanunla anlaşılmamıştır. Onun için bendenizce verilecek karar şundan ibaret olmalıdır. Gayet açık bir surette anlaşmalıyız ki bu kanun herhangi şekilde tadil edilirse edilsin bugün memleketin istediği şekilde Meclise gelmeyecektir. Demin arz ettiğim veçhile İstiklâl Mahkemelerinin kararları mevcuttur. Bu kararların artık affedilmek zamanı gelmiştir. Onun içindir ki selamet-i memlekete o eşhasın hayat-ı hürriyetine taalluk eden bu meselede rica ederim, biraz şümullü davranalım ve bu meseleyi aff-ı umumi ile alakadar ederek ona göre muhakememizi, mütalaatımızı dermeyan edelim. (Pek doğru sesleri)

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Derdest-i müzakere olan kanunda arkadaşlarımızın dermeyan buyurdukları mütalaat hakikaten kıymettardır. Encümence ve Heyet-i Celilenizce de her cihetçe nazar-ı dikkate alınmaya lâyıktır. Evvel be-evvel Urfa Mebus-ı Muhteremi Şeyh Safvet Efendi Hazretlerinin mütalaaları vardır. Buyuruyorlar ki arazi de dâhil olmalıdır. Buradaki maddede ceraim affolunuyor. Hâlbuki efendi Hazretlerinin fikirlerine göre tabiî Fransızlarla yapılan mukavele üzerine Meclis-i Âliniz tarafından kabul olunan kanunda olduğu gibi muayyen olan Harekât-ı Milliyenin cereyan ettiği esnada irtikâp olunan ceraimin alelıtlak bilûmum ceraime teşmili! Bu şayan-ı dikkat bir mütalaadır. Bu cihetin ale'l-fevr Heyet-i Celilenizde halli lâzım gelirse daha evvel bu mazbatanın encümence tezekkür edilerek Heyet-i Celilenize arzı muvafik olduğundan bendeniz evvel be-evvel bu ciheti tezekkür etmek üzere Şeyh Safvet Efendi'nin maruzatını encümene havale buyurmanızı teklif ediyorum. Arazi meselesi şayan-ı dikkattir. Badehu efendiler arkadaşlarımızın hemen hepsinin ve Müdafaa-i Milliye Vekili Paşa Hazretlerinin dahi dermeyan buyurdukları üzere bir tarih meselesi mevcuttur. Bu da filhakika Karesi Mebus-ı Muhteremi Vehbi Bey'in buyurdukları üzere son dakikaya kadar yani Mudanya Mütarekesine kadar memleketimizin düşman istilasından henüz kurtulduğu bir hengâmede veyahut düşman ordusunun memleketimizi terkine kadar mücadelat devam etmiştir. Binaenaleyh hakikaten mesele varittir. O hâlde encümeniniz Heyet-i Celilede tecelli eden nokta-i nazara tevfikan meselenin Mudanya Mütarekesine kadar cereyan eden bilumum harekâtın, bilumum irtikâp edilen ceraimin affını nazar-ı itibara (Ceraim değil sesleri) müsaade buyurun! Nazar-ı itibara almak üzere... Bu cihetleri de derpiş

edecektir. Bu ciheti de encümen esas itibarıyla kabul edecektir. Sonra efendiler hakikaten hukuk-ı şahsiye meselesi vardır. Arkadaşlarımızın dermeyan buyurdukları daha bazı mütalaat da vardır. Mesela Bozok Mebusu Avni Bey'in bu baptaki mütalaası varittir. O da hukuk-ı şahsiye meselesidir. İlk defa hîn-i müzakeresinde Müdafaa-i Milliye Vekili Paşa Hazretleri de davet edildi. Maliye Vekili Beyefendi de davet edildi. Maliye Vekili Beyefendi hatırımda kaldığına göre biz bu bapta mevcut olan, musaddak olan ve ordunun iaşesine mütedair olan bilumum Kuva-yı Milliye mensupları tarafından verilen mazbataların bedelatını tesviye etmekteyiz dediler. Binaenaleyh kendilerinin de bu hususta kanaatleri hukuk-ı şahsiyenin lüzum-ı masuniyeti merkezinde idi. Şimdi Heyet-i Celilede tebellür ve tecelli eden nokta-i nazar üzerine bu cihetleri de tetkik ederek gayr-ı kabil-i af olan ve eşhasa mütedair bulunan hukuk-ı şahsiyeyi, müdafaa-i vatan maksadıyla yapılmış olan ef'alden mütevellit hukuk-ı şahsiyeyi mesela Bozok Mebusu Avni Bey'in de vaziyeti gibi vaziyetleri de tetkik ederek bu meseleyi de Heyet-i Celilenize arz etmek muvafiktır. Onun için tekrar bu ciheti arz ediyorum; muhtac-ı teemmüldür. Yalnız efendiler bir nokta vardır ki bu hususta sarih ve vazıh bir nokta-i nazar dermeyan etmekliğimiz icap ediyor; arkadaşlarımızın bazıları tarafından dermeyan edilen bu nokta ve mütalâa düşmanın tecavüzüne karşı vatanın emr-i müdafaa ve istihlası gayesini temin ve istihsal zımnında ika edilmiş olan ef'ale mütedairdir. Encümenimizde bu mesele uzun uzadıya tetkik ve tezekkür olunmuştur. Efendiler! Bazı ahval vardır ki Harekât-ı Milliyenin hîn-i cereyanında vukua geldiği halde selamet-i vatanı temin etmek mefkûre-i âliyesiyle münasebattar değildir. Tamamıyla cürüm halindedir. Zannederim ki Heyet-i Celilenizi terkip eden âza-yı kiram bu gibi ef'âlin Harekât-ı Milliyenin nam-ı mübecceli altında saklanarak yapıldığına kanidir. Bu nam altında saklanarak irtikab-ı cürüm etmiş olanları bilenler vardır. Encümenimiz bu ciheti nazar-ı itibara almıştır. Ama diyeceksiniz ki ve arkadaşlarımızdan birisi tarafından denilmiştir ki; peki; ama bu nasıl tefrik edilecektir? Efendiler! Bu mesele gayet basittir. Memleketimizin bir müddei-i umumi teşkilâtı vardır.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Ona kaldık mı yandık...

Feridun Fikri Bey (Devamla) - Yandıksa?

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Bundan bahsetme, hepsini biliyoruz.

Feridun Fikri Bey (Devamla) - Efendiler müddei-i umumilik teşkilâtımız hakkında her türlü hissiyattan tecerrüt ederek, hissiyattan âri olarak söylüyorum, yani hissiyatınızı gıcıklamaktan âri olarak söylüyorum ki bu memlekette cidden vazifeşinas, cidden iyi yetişmiş, cidden kıymetli ve her türlü uğradıkları zorluklara rağmen vazifelerini hüsn-i suretle ve şerefiyle ifa eden kıymetli ve güzide müddei-i umumilerimiz vardır. Efendiler! Pek çok ve yakından faaliyetlerini gördüğüm, memleketin hakikaten kıymetli, güzide evlatları olan müddei-i umumilerimize memleketimizin bütün umur-ı hukukiyesi mevdu olduğundan Meclis-i Âlinizin sakf-ı muallâsı altında bu memleketin en güzide Heyet-i Adliyesi olan kıymetli müddei-i umumilerinden şüphe edecek olursak o vakit işlere hitam vermek lâzım gelir. (Gürültüler)

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Şüphe değil, ıslah edelim.

Feridun Fikri Bey (Devamla) - Efendiler rica ederim mesele esaslıdır. Benim şüphe demekten maksadım vaziyet-i ahlâkiyeleri noktasında değil; irfanları, zekâları ve kavaninden istinbat-ı maani

ederek vâzı-ı kanunun maksadındaki bütün şümulü idrak ederek hal ve vaziyete mutabık kararlar ittihaz edeceklerine ve bu kanundan Heyet-i Celilenizin maksudu olan bütün mâaniyi idrak ederek sıyanet ve vikayesini arzu ettiğiniz bütün hukuku müddei-i umumi teşkilâtımızın temin edeceğine bende kanaat-i kâmile vardır.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Akşam'ın davası mevcutken bende yoktur.

Feridun Fikri Bey (Devamla) - Efendim Akşam'ın davasıyla bir memleketin müddei-i umumi teşkilâtı gibi adliye ve kanunun ittika ettiği bir Heyet-i Muhtereme hakkında tereddütte bulunmak katiyen doğru değildir.

Rasih Efendi (Antalya) - Bu mesele mevzubahis değil Feridun Fikri Bey!..

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Akşam'ın davası varken ben inanamam...

Feridun Fikri Bey (Devamla) - Efendiler! Mesele hissiyat değil, fiiliyat meselesidir. Kanun yapıldığı zaman bu tabirleri koymaya mecburuz. Eğer bu tabirleri koymazsak vicdan-ı hâd şekl-i tereddütte kalır. Derler ki memlekette bütün ef'al affedilmiştir. Nasıl olur? O zaman mutlak ve tam manasında bunun içine onu kaydetmiş oluruz. Binaenaleyh efendiler! Düşmanın tecavüzüne karşı vatanın emr-i müdafaa ve istihlası yolunda ika edilen ef'al demek lüzumu mevcuttur. Bendeniz kanaat-i vicdaniye ve nokta-i nazarımı arz ediyorum. Heyet-i Âliyyeniz münasip görmezse fikir ve mütalaalarını dermeyan etmeye salahiyettardır. Eğer biz bu nokta-i nazarı dermeyan etmezsek Heyet-i Celilenize karşı vazifemizi yapmamış oluruz ve burada bu mahzur mevcuttur, mevcut değildir diyerek, bunu Heyet-i Celilenize kabul ettirerek bunun mesuliyet-i maneviyesini kabul edecek zevat-ı kiramın nokta-i nazarına karşı diyeceğimiz yoktur. Yalnız biz kendi nokta-i nazarımızı söylemekle mükellefiz.

Efendiler! Recep Beyefendi'nin mütalaa-i muhteremelerine, maksad-ı âlilerine bütün samimiyetimle iştirak ederim. Hakikaten bu vatanı kurtarmış ve bu milleti felaketten sıyanet eylemiş olan kahramanların ef'alini cürüm addetmek mutasavver ve müntehayyel değildir. Fakat efendiler! Birtakım ef'al vardır ki; Devletin, memleketin kavanin-i mevcudesine nazaran bizim hissiyatımız ve nokta-i nazarımız ne olursa olsun kanunun eşkâli altında cürüm mahiyetindedir.

Şükrü Bey (Bolu) - Hayır, hayır… (Değil sesleri)

Feridun Fikri Bey (Devamla) - Efendiler! (Değildir sesleri) Demek ifade-i hissiyedir. (Gürültüler ve değildir sesleri) Ve Heyet-i Celilenizin ifade-i hukukiye ile meşgul olması lâzım gelir. Efendiler, buna itiraz eden zevat-ı kirama sorarım: Biz bu kanuna rey vermezsek hangi Adliye Vekili bulursunuz ki: Müddei-i umumilere emir versin de hapishanelerde şu, şu fiilleri yapanları çıkarın desin, hiçbir Adliye Vekili böyle bir emir veremez, müddei-i umumilere tarifat-ı kanuniye dairesinde birtakım ef'al mevcut iken bunları hapishaneden çıkarınız diyecek Türkiye'de hukuk mensubu olarak hiçbir Adliye Vekili bulamazsınız. Efendiler! Onun için yapılmış birtakım ef'al mevcuttur, Hapishaneye girmişlerdir, haklarında takibat-ı kanuniye vardır. Biz o fiillere cürüm dememek ben de demiyorum, hiçbirimiz de demiyoruz. Fakat dememek kanunun şümulüne dâhil olamaz. Şimdi efendiler! Necati Bey'in yürüttüğü mütalaaya geliyorum. Bu mütalaa da şudur: Buyuruyorlar ki; aff-ı umumi meselesi derpiş edilmelidir. Efendiler! Heyet-i Celilenizin ruznamesinde aff-ı umumiye mütedair olarak dört, beş tane kanun var. Meselâ: Geçen gün Adliye ve Müdafa-i Milliye encümenleri üç dört içtimalarını tahsis ederek memlekette belki elli bin ailenin mukadderatını alakadar eden birtakım firari veya bakaya ve saire hakkında bir layiha-i kanuniye yapmışlardır. Ve Heyet-i Celilenize müsaraaten arz etmiştir. Ruznamenizde mevcuttur. Bunlar hallolunacaktır ve bundan başka affa mütedair daha birtakım lâyihalar vardır. Sonra efendiler! Bozok Mebus-ı Muhteremi Hamdi Bey'in teklifi üzerine encümenimiz Heyet-i Celileden havale buyurulacak takrirlerle beraber aff-ı umumi meselesinin bütün safahatını tetkik edecek ve istiklâl mahkemeleri tarafından sâdır olan bazı kararların af meselesinin herhangi bir cihetini tetkik ve teemmül etmek üzere gerek Necati Beyefendi'nin, gerek istiklâl mahkemesi riyasetinde bulunmuş olan refikimiz Konya Mebusu Refik Beyefendi'nin tekliflerini tetkik ve müzakere ederek Heyet-i Celilenizin bütün af hususunu ihtiva edecek siyasetin bütün safahatını meydana koyarak ve şimdi Heyet-i Celilenizce müzakere edilmekte olan layiha-i kanuniyelerin noksan kalan af maddelerini, tanzim ve Heyet-i Âliyyenizin memleketimize sulh ve sükûn getirmek, memlekette büyük bir fırtınadan sonra sulh ve sükûn ve huzuru temin etmek mefkûre-i âliyesini bütün şümul ve kuvvetiyle tesis edecek teklifat-ı kanuniyesini Heyet-i Âliyyenize arz edecektir. Binaenaleyh efendiler! Encümen namına maruzatım takrirlerin heyeti mecmuasının tetkik edilmek üzere encümenimize havalesini teklif etmekten ibarettir.

Reis - Efendim, kifayet-i müzakere takriri vardır. Müsaadenizle onu Heyet-i Âliyyenize arz edeceğim.

Vehbi Bey (Karesi) - Reis Beyefendi bir sual soracağım.

Reis - Soracağınız sual mevzu dâhilinde değilse söz veremem.

Vehbi Bey (Karesi) - Soracağım sual, tamamen sadet dâhilinde ve bilerek soracağım.

Reis - Feridun Fikri Beyefendi, Vehbi Beyefendi encümenden bir sual sormak istiyorlar.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Buyurunuz efendim.

Vehbi Bey (Karesi) - Efendim, memlekette mevcut muntazam bir hükûmet zamanında ika edilmiş ceraim üzerine mi beyan-ı mütalaa buyuruluyor, yoksa münderis hükûmeti indirasa sevk etmek ve diğerini kurtarmak için yapılmış hareketler esnasındaki hareketler mi mevzubahis ediliyor? Her iki noktayı zatıâlilerinden soruyorum. Yani bu mütalaa hangi zihniyetle yürütülüyor?

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Zihniyet ve fikir mevcut değildir. Ortada basit bir şey vardır. Devlet mevcut olduğuna nazaran... (Hiç yoktur sesleri) Müsaade buyurunuz efendiler. "Hiç yoktur." İfade-i hissiyedir. İfade-i hukukiye, mahkemeye girdi mi orada mahkemeler tarafından karar ittihaz edilmesi için daima devletin mevcut olduğu farz olunarak o zaman zarfındaki ef'al kavanin-i mevcudeye göre rüyet edilir. Binaenaleyh o müddet zarfında, tavsifat-ı kanuniye dairesinde yapılmış olan ef'al maatteessüf ifade edecek tabir bulamıyorum bu kanunun şümul ve tesirine tabi kalır. Ve sizin kastettiğiniz maksat hâsıl olmaz. Yani siz, böyle bir ifade-i hissiye ile hareket buyuracak olursanız, kurtaracağınız adamları, hiçbir adliye, takibattan hariç tutamaz. Bu kanuna lüzum vardır ve elyevm taht-ı muhakamede ve hapishanelerde bulunan birçok kişinin vaziyeti de, buna şahid-i âdildir.

Şükrü Bey (Bolu) - Ef'al ve harekât-ı müeyyit demiyoruz.

Reis - Efendim Feridun Fikri Bey'in mütalaası malum-ı âlileri olmuştur. Bu ifade-i kanuniyedir, diyor; mütalaam demiyor? Zannederim ki ortada bir mesele yoktur.

Receb Bey (Kütahya) - İfade-i kanuniye olarak burada Harekât-ı Milliye esnasındaki ef'al cürüm telakki ediliyor, hâlbuki o gibi ef'al sahiplerine cürüm isnat edemeyiz, hakkımız yoktur.

Reis - Efendim! O gibi ef'ale cürüm denilmiyor. Kifayet-i müzakere hakkında bir takrir daha vardır. Onu Heyeti Muhtereminize arz edeceğim.

Ahmed Remzi Bey (Gaziantep) - Müzakerenin kifayeti aleyhinde söyleyeceğim.

Mazhar Müfid Bey (Aydın) - Nizamname-i Dâhilînin (65)'inci maddesi musarrahtır. Encümen Mazbata Muharriri, talep ettiği zaman encümene bilâ-müzakere itası labüddür. Neyi müzakere ediyorsunuz? Encümene havalesi labüddür. Müzakereye mahal yoktur.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Bu takrirlerin müstacelen encümenimize havalesini istirham ve teklif ediyorum.

Reis - Efendim Heyet-i Muhteremeniz, demin bu mesele mevzubahis olduğu zaman, bu takrirlerin encümene havalesine, muvafakat göstermekle beraber, yine encümen Mazbata Muharriri Bey'in muvafakatiyle meselenin ehemmiyetle müzakeresinin devamını kabul ettiniz. Ben de, Heyet-i Umumiyenin bu kararı üzerine müzakereyi temadi ettirdim ve müzakerenin devam etmesi bundan tevellüt etmiştir. Şimdi ikinci bir kifayet-i müzakere takriri de vardır. Tabiî o takriri Heyet-i Âliyyenize arz edeceğiz.

Ahmed Remzi Bey (Gaziantep) - Efendim kifayet-i müzakereyi reye koymak, encümene giden meselenin şekli sabit olduğu takdirde varittir. Fakat malum-ı âliniz, nokta-i nazarlar tehalüf etti. Elde tespit edilen bir şekil yoktur. Kanun, esas itibarıyla büsbütün değişecektir. Binaenaleyh, şimdi müzakerenin kifayeti reye konursa şu halde yalnız takrirler, nazar-ı dikkate alınacaktır ve encümenin getirdiği formülü kabul etmek mecburiyetinde kalacağız. (Hayır sesleri) Binaenaleyh müzakere kâfi değildir.

Reis - Efendim, beyefendinin mütalâaları doğru değil, malum-ı ihsanınız, takrirleri encümene gitmekle beraber serd edilecek mütalaa yarınki zabıtlarda nazar-ı dikkate alınacaktır. Heyet-i Muhteremenin deminki kararı bunu ihsas ediyordu. Takrirlerin haricinde de encümen, mütalaatını dermeyan ediyor. Encümen, yarın bugünkü müzakereden mülhem olan efkâr ve takrirlerde mündemiç bulunan fikir ve mütalâaları, kendi tetkikatı ile tevhit edecek maddeyi getirecektir zannederim. Bunda düşünecek bir şey kalmıyor. (Gürültüler)

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Müsaade buyurunuz!

Reis - Söz vermiyorum, rica ederim Ali Rıza Bey! İstirham ediyorum. Efendim! Kifayet-i müzakere takririni rey- i âlinize koyuyorum.

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. Vehbi Bey'in takririnin reye konulmasını teklif eyleriz.

Ali: Lazistan

Ahmed Fuad: Lazistan

Mehmed: Bolu

Reis - Efendim bu takriri kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar. Kabul edilmiştir. Şimdi tadil takrirleri okunacak efendim.

Mehmed Vehbi Bey (Karesi) - Alelıtlak olacak olursa geçen gün Dâhiliye Encümenine de tevdi olunan takrirler...

Vehbi Bey (Karesi) - Alelıtlak mı tevdi edilecek? Takrirler okunmadı ve takrirlerin hangisi nazar-ı dikkate alındı, hangisi alınmadı belli olmadı. Mazbata Muharriri Bey, eğer sahib-i keramet ve oradaki takrirlerin münderecatına vâkıf ise söylesinler, biz de anlayalım. Mealini kimse bilmiyor. Binaenaleyh okunsun!

Reis - Müsaade buyurunuz takrirleri okuyalım.

Riyaset-i Celileye

Aff-ı umumi madde-i kanuniyesinin bervech-i âti tadilini teklif eyleriz:

Madde 1- 24 Teşrinievvel 1334 mütareke tarihinden bi'l-itibar Lozan Muahede-i Sulhiyesinin tarih-i imzası olan 24 Temmuz 1339 tarihine kadar müdafaa cemiyetleri rüesa ve âzası ve Kuva-yı Milliye kumandanlarıyla maiyetleri taraflarından düşman veya düşmanın âmaline hadim eşhasın tecavüzüne karşı vatanın emr-i müdafaa ve istihlası gayesini temin ve istihsal esnasında ika olunan cürümlerle Harekât-ı Milliyenin cereyan eylemiş olduğu arazide ika edilen bilcümle ceraim mürtekipleri hakkında hıyanet-i vataniye ve şekavet cürmünden maada hukuk-ı şahsiye bâki kalmak üzere aff-ı umumi ilan edilmiştir.

Şeyh Safvet: Urfa

İlyas Sami: Muş

Yahya Kemal: Urfa

Ziya Gökalp: Diyarbakır

Mehmed: Karesi

Cudî: Siverek

Hacı Bedir: Malatya

Mahmud Nedim: Malatya

Hacı Mehmed: Maraş

Haydar Adil: Karesi

Ahmed Şükrü: Dersim

Fuad: Urfa

Hüsnü: Elaziz

Osman Kadri: Muş

Zülfü: Diyarbakır

Tahsin: Maraş

Halil Hulki: Elaziz

Mustafa: Elaziz

Derviş: Mardin

Hafız İbrahim: Isparta

Veled Çelebi: Kastamonu

Mustafa: Çorum

Ali Saib: Kozan

Hasan Fehmi: Kastamonu

Ali Rıza: Muş

Necib: Mardin

Rasih: Antalya

Vehbi: Ergani

Hüsnü: Van

Resul: Bitlis

Doktor Hilmi: Malatya

Riyaset-i Celileye

Birinci maddenin mütareke tarihinden itibaren kuva-yı muntazamanın teşekkülü olan 16 Ağustos 1336 tarihine değin kaydı (otuz yedi nihayetine kadar harp, darp içinde puyan olup müdafaa-i vatan uğrunda cansiperane çalışmış birçok kimselerin mağduriyetini bâis olacağından) Mudanya Mukavelesine değin kaydını teklif eylerim.

17.10.1339

Gaziantep

Şahin

Riyaset-i Celileye

Birinci maddenin bervech-i ati tadilini teklif eylerim:

Madde 1- 21 Teşrinievvel 1334 mütareke tarihinden bi'l-itibar Sakarya Muharebesinin hitamına kadar herhangi bir nam altında teşekkül ederek vatanın müdafaası maksadına hizmet eden müdafaa cemiyetleri rüesa ve âzası mensubîni ile mezkûr cemiyetler emrinde ve refakatinde çalışanlar Kuva-yı Milliye kumandanlarıyla maiyetleri taraflarından düşmanın veya düşman âmaline hadim eşhasın tecavüzüne karşı emr-i müdafaayı ve istihlas-ı vatan gayesini temin ve istihsal zımnında vuku bulmuş olan her nev' hareket cürüm addedilmez.

Kütahya

Receb

Riyaset-i Celileye

Birinci maddenin bervech-i ati tadilini teklif eylerim:

Madde 1- 21 Teşrinievvel 1334 tarihinden bi'l-itibar 1 Teşrinisani 1338 tarihine kadar belediye ve müdafaa cemiyetleri rüesa ve âzası ve Kuvayı Milliye kumandanlarıyla maiyetleri ve millî kuvvetlerle çalışan efrat tarafından düşmanın veya düşman amaline hadim eşhasın tecavüzüne karşı vatanın emr-i müdafaa ve istihlası gayesini temin ve istihsal zımnında ika edilen ef'al ve harekât cürüm değildir. Bundan dolayı haklarında şimdiye kadar yapılmış olan takibat ve ikame olunan dava ref'edilecek ve bademe hiçbir dava istima edilmeyecek ve takibat yapılmayacaktır.

17 Teşrinievvel 1339

Bolu Mebusu

Şükrü

Riyaset-i Celileye

Hukuk-ı şahsiye bahsinde ancak zimmette kaldığı sabit olan hukukun takip edilebilmesini Kuva-yı Milliyeye sarf olunmak üzere alınan her nev' esliha, mühimmat, emval ve eşya hakkında dava kabul edilmemesini temin için ikinci bir madde ilave olunmak üzere layihanın encümene iadesini teklif eylerim.

17 Teşrinievvel 1339

Gaziantep

Ahmed Remzi

Riyaset-i Celileye

Birinci maddenin bervech-i âti kabulünü teklif eylerim:

21 Teşrinievvel 1334 mütareke tarihinden bi'l-itibar Teşrinievvel 1338 gayesine kadar vatanı müdafaa için teşekkül eden müdafaa cemiyetleri rüesa ve âzası ve Kuvayı Milliye kumandanlarıyla maiyetleri tarafından ika edilen bilcümle ceraim affolunmuştur.

Karesi
Mehmed Vehbi

Riyaset-i Celileye

Birinci maddenin şekli âtide tadilini teklif ederim:

Madde 1- 21 Teşrinievvel 1334 mütareke tarihinden bi'l-itibar kuva-yı muntazama-i milliyenin tarih-i teşekkülü olan 16 Ağustos 1336 tarihine kadar müdafaa cemiyetleri tarafından rüesa ve âzası ve Kuva-yı Milliye kumandanlarıyla maiyetleri tarafından düşman veya düşman âmaline hadim eşhasa karşı selâmet-i vatan uğrunda ika edilen cürümden dolayı aff-ı umumi ilân edilmiştir.

Karesi Mebusu
Osman Niyazi

Riyaset-i Celileye

1- Sulh mukavelesi ile düşman âmaline hizmet etmiş birçok mücrimleri affettiğimiz hâlde sırf istihlas-ı vatan maksadıyla ika edilen cürümlerin 16 Ağustos 1336 tarihine hasrı asla doğru değildir.

2- Cenup havalisinde ve sair yerlerde Harekât-ı Milliye, muaveneten devam etmiş bulunduğundan 16 Ağustos 1336 tarihi kifayet etmez.

3- Vatanın istihlası gayesiyle mukayyet olduğundan sulh tarihine kadar bu affin teşmili musib olacağından ol veçhile tadilini teklif eylerim.

17 Teşrinievvel 1339
Gaziantep
Ahmed Remzi

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Reis Beyefendi! Malum-ı âliniz Nizamnamenin 68. maddesinde tadilnamelerin ait oldukları encümenlere havalesini mazbata muharriri talep ederse havale labüddür deniyor. Biz, takrirlerin hepsinin bize havalesini istiyoruz. Okunmasına lüzum yoktur.

Reis - Bir kere okunur.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Okunuyor ama reye konulacak.

Reis - Efendim! Takrirleri reye koyacağız diye kim dedi, kim iddia etti?

Emin Bey (Tokat) - Zapta geçer.

Riyaset-i Celileye

Birinci maddeden düşmanın veya düşman âmaline hadim eşhasın tecavüzüne karşı vatanın emr-i müdafaa ve istihlası gayesini temin ve istihsal zımnında kaydının tayyedilmesini talep ve teklif ederim efendim.

Karesi Mebusu
Ahmed Süreyya

Riyaset-i Celileye

Birinci madenin bervech-i ati tadilini teklif eylerim: Mütareke bidayetinden sulhun akdi olan 24 Temmuz 1339 tarihine kadar vatanın emr-i müdafaa ve istihlası gayesini temin ve istihsale çalışan Müdafaa-i Hukuk cemiyetleri rüesa ve âzası Kuva-yı Millîye kumandanlarıyla maiyetleri efradının ika ettikleri ceraim hukuk-ı şahsiye bâki kalmak şartıyla affedilmişlerdir.

17.10.1339
Kozan
Ali Saib

Riyaset-i Celileye

Birinci maddenin (16 Ağustos 1336 tarihine kadar) fıkrasından sonra (Memurin-i mülkiye ve askeriye ile) ibaresinin ilâvesini ve maddenin bu suretle tadilini teklif ederim.

Tekirdağ
Faik

Riyaset-i Celileye

Kuva-yı muntazama Birinci İnönü Muharebesinde teşekkül etmiş ise de Adana cephesi millî kuvvetlerle idare edilmiş olduğundan menihanın lâyıkıyla tespitine imkân yoktur. Maddenin (21 Teşrinievvel 1334 mütareke tarihinden bi'l-itibar) fıkrasından evvel (Hıyanet-i vataniye ceraimi müstesna olmak üzere) fıkrasının ilâvesini (Kuva-yı muntazama-i millîyenin tarih-i teşekkülü olan 16 Ağustos 1336 tarihine kadar) fıkrasının yerine de (Muahede-i sulhiyenin tarih-i akdine kadar) fıkrasının kabulünü arz ve teklif eylerim.

İstanbul
Ali Rıza

Riyaset-i Celileye

Birinci maddenin birinci satırındaki (bi'l-itibar) kelimesinden sonraki fıkranın (kadar) tabirine kadar olan ibaresinin tayyı ile yerine (Sakarya Muharebesine kadar) fıkrasının ikamesini teklif ederim.

Denizli
Haydar Rüşdü

Riyaset-i Celileye

Muzafferen akdedilen sulhün zekâtı olmak üzere teklif ettiğim Aff-ı Umumi Kanunu Adliye Encümeninde derdest-i müzakere olduğundan bu layiha-i kanuniye ile tevhiden müzakere olunmasını teklif ve rica eylerim.

Bozok
Ahmed Hamdi

Riyaset-i Celileye

Birinci maddenin bervech-i ati tadilini teklif ederim.

Madde 1- 21 Teşrinievvel 1334 tarihinden itibaren Mudanya Mütarekenamesinin tarihine kadar, vatanın müdafaası ve istihlası gayesiyle vâki olan ef'al ve harekât (şekavet ve hetk-i ırz ve sirkat cürümleri müstesna olmak üzere) cürüm addedilmez ve failleri katiyen takip ve muhakeme olunamaz.

Antalya Mebusu
Ahmed Saki

Riyaset-i Celileye

Maddedeki (hukuk-ı şahsiye baki kalmak üzere) kaydının behemehâl ipkası ve ancak bu hukukun Hükûmetçe deruhte edilmesi için madde-i müstakille ilavesi için kanunun Adliye Encümenine iadesini arz ve teklif ederim.

Zonguldak
Halil

Riyaset-i Celileye

Bu mühim maddenin oldukça mütezad efkâr ve mütalaat arasında Meclisin içtima-i umumisinde tadil ve tespiti hatalıdır. Binaenaleyh maddenin encümene iadesini teklif ederim.

Aydın
Mazhar

Riyaset-i Celileye

Vatanın emr-i müdafaası için her ne nam altında olursa olsun, teşekkül etmiş bilumum cemiyetlere mensup eşhas ile Kuva-yı Milliye namı altında müsellahan memleketi müdafaa eden bütün Kuva-yı Milliye kumandanlarının ve maiyetindeki efradının sulhun tarihine kadar her türlü ef'alden muafiyetini temin edecek şekilde madde-i kanuniyenin tadilini teklif ederim.

Bozok
Salih

Riyaset-i Celileye

Takrirlerin Adliye Encümeniyle Müdafaa-i Milliye Encümeninde müştereken müzakeresini teklif eyleriz.

Mehmed Vehbi: Karesi
Receb: Kütahya
Şükrü: Bolu

Reis - Efendim! Dinlediğiniz veçhile umum takrirler az çok madde-i kanuniyenin tadilini mutazammındır. Encümen Mazbata Muharriri bu takrirlerin encümene havalesini talep ediyor. Vehbi Bey ve rüfekasının takririnde de maddenin encümene gitmesi talep ediliyor. Yani Adliye ve Müdafaa-i Milliye encümenlerine gönderilmesi teklif ediliyor. (Kabul sesleri) Takrirlerin Heyet-i Umumiyesini müştereken tetkik etmek üzere her iki encümene gönderilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

1- Maliye Vekâleti Vekilliği intihabatı neticesi:

Reis - Efendim! Deminki intihabatın neticesini Heyet-i Celilenize arz edeceğim. Maliye Vekâleti Vekilliği için reye iştirak eden azanın adedi 186, bunlardan Ferid Bey (Çorum) 180 rey, Yahya Galib Bey (Kırşehir) iki rey, Ferid Bey (Kütahya) keza iki rey almıştır. İki de müstenkif vardır. Binaenaleyh Ferid Bey (Çorum) 180 rey ile intihap edilmiştir. (Allah muvaffak etsin sesleri)

Ferid Bey (Çorum) - Liyakatimin pek çok fevkinde Heyet-i Muhteremenin bendenize karşı gösterdiği teveccühe arz-ı şükran ederim. Teveccühe lâyık olmaya çalışacağımı da arz ederim. (Allah muvaffak etsin sesleri)

Reis - Efendiler müsaadenizle Heyet-i Muhteremenize bir şey arz edeceğim. Elimizde matbu bulunan ruznamede görüldüğü üzere, bugün müzakere edilecek 43 madde mevcuttur. Hâlbuki encümenlerden kaviyyen şayan-ı müzakere birtakım teklifat geliyor. Öğleden sonra yaptığımız içtima, maalesef bütün ruznamenin süratle intacına kifayet edemiyor. Birkaç gün hiç olmazsa şu ruzname temizleninceye kadar sabah ve akşam olmak üzere günde iki içtima yapılmasını teklif ediyorum. (Muvafik sesleri) Binaenaleyh yarın saat onda içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Otuz Sekizinci İçtima

18 Teşrinievvel 1339 Perşembe

Reis - Birinci Reis Vekili Sabri Beyefendi

Kâtip: Ragıb Bey (Zonguldak)

1- Zabt-ı Sabık Hulâsası:

Reis - Celseyi açıyorum.

Refik Bey (Konya) - Reis Bey Divan daha hitam olmadı.

Otuz Yedinci İçtima

17 Teşrinievvel 1339 Çarşamba

Birinci Celse

Birinci Reis Vekili Sabri Beyefendi'nin taht-ı riyasetlerinde bi'l-inikat zabt-ı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul edildi. Evrak-ı varide ait oldukları encümenlere havale ve mezuniyetler hakkında Divan-ı Riyaset kararı kabul edildikten sonra Maliye Vekâleti Vekilliği intihabı icra edilerek mütareke bidayetinde vatanın emr-i müdafaası maksadıyla ika edilen ceraim hakkındaki kanun layihasının müzakeresine geçildi. Heyet-i Umumiyesi hakkında müzakerenin kifayeti karar-gir olarak madde, müzakere neticesinde mevcut tadil takrirlerine göre tanzim edilmek üzere Adliye ve Müdafaa-i Milliye encümenlerine gönderildi. Maliye Vekâleti Vekilliği için icra kılınan intihapta 180 reyle Çorum Mebusu Ferid Bey'in ihraz-ı ekseriyet edildiği Makam-ı Riyasetten bi't-tebliğ perşembe günü kable'z-zeval saat onda içtima edilmek üzere celseye nihayet verildi.

Sualler

Rusya'daki üseranın nakilleri hakkında Kastamonu Mebusu Halid Bey'in sual takriri Hariciye Vekâletine havale edilmiştir.

Mehmed Vehbi Bey (Karesi) - Reis Bey zabıtların hulâsası beş satırdan ibaret. Beş saat devam eden müzakere zabıtları, her gün çıkmalıdır. Yoksa tarihî vesaik okuyacak değiliz. Bunların günü gününe çıkması her neye mütevakkıf ise ona gayret edilmeli. Her gün zabıt, herkesin elinde bulunmalı, herkes ne söylediğini ertesi gün okumalıdır. Yoksa tarihî vesika okur gibi zabıtlar üç ay, beş ay sonra verilirse o vakit kıymeti kalmaz. Binaenaleyh rica ederim; zabıt ceridesi, zabıt ceridesi olsun, tarihî vesika olmasın. (Doğru sesleri)

Reis - Efendim, Heyet-i Muhteremenizin nazar-ı dikkatinizi celp etmiş olayım ki zabıtlar çok geç çıkmakta iken, ahiren Divan-ı Riyasetin ittihaz etmiş olduğu tedbir neticesi olarak hem müterakim zabıtlar yetiştirilmiş, hem de yevmî zabıtların yetiştirilmesi için, son derecede çalışılmıştır. (Doğru sesleri) Mamafih ayrıca bir karar ittihaz ederiz. Efendim! Zabt-ı sabık hulâsası hakkında bir mütalâa var mı? (Hayır sesleri) Zabt-ı sabık hulâsası kabul olundu efendim.

2- Evrak-ı Varide:

Reis - Efendim! Evrak-ı varideyi arz ediyorum.

Tekalif

1- Marmara adasında bir hapishane-i umumî tesisine dair Kastamonu Mebusu Hasan Fehmi Efendi'nin teklif-i kanunisi var. (Lâyiha Encümenine)

2- Mücahede-i milliyede malûl düşenlere mükâfat-ı nakdiye itası hakkında Menteşe Mebusu Esad Efendi ve rüfekasının teklif-i kanunîsi var. Layiha Encümenine

Takrirler

3- Dâhiliye Encümeninde bulunan Şûra-yı Devlete ait kanunun bir an evvel tetkik ve Heyet-i Umumiyeye sevki hakkında Lâzistan Mebusu Esad Bey'in, takriri Dâhiliye Encümenine tevdi kılındı.

4- İstanbul'da mübadeleye tabi Rumların muamele-i tesbitiyesinin fena bir şekilde cereyan ettiğine ve bu mesele-i mühimmenin muvafik bir surette intacı için, tahkik heyetlerine ihtiyaç olduğuna dair İstanbul Mebusu Ali Rıza Bey'in temenni takriri İcra Vekilleri Riyasetine gönderildi.

Evrak-ı Saire:

5- Ankara şehrinin merkez-i Hükûmet ittihazının tebrikini mutazammın Keşan Müdafaa-i Hukuk ve Belediye riyasetlerinden mevrut telgraf:

Ankara'da Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

İstiklâl-i millîmizin rasîn esasatını temin eden ve insal-i âtiyemize bir numune-i besalet ve celâdet addine seza olan mücahede-i milliyemizin tahakkuku gününe kadar merkez-i Hükûmet ittihaz ve farz edilen tarihî Ankara şehrinin bugün Türkiye Cumhuriyet-i seniyesinde hakiki ve lâyetegayyer merkezi addedildiğine dair Büyük Millet Meclisince müttehaz karar Keşan halkında nâ-kabili arz ve tasavvur şükran ve minnet uyandırmıştır. Karar saibi bütün Keşan halkı meserretle telâkki ve bu baptaki tebrikât ve teşekküratı malânihaye takdim etmekliğimize mebni tevkil etmekle mübahi ve müftehiriz ferman.

Keşan Müdafaa-i Hukuk Reisi. İsmail

Keşan Belediye Reisi: İsmail

Keşan Ziraat ve Ticaret Odası reisi namına: Avni

Keşan Türk Ocağı Heyeti namına: Zati

Reis - Efendim! Tensip buyurulursa Divan-ı Riyasete tevdi edeyim. Münasip bir cevap yazılsın. (Muvafik sesleri)

3- Bugün Müzakere Edilen Mevad:

1- İstiklâl Harbi muallimlerinin tereffüh ve ikdarı hakkındaki kanun ahkâmının 1339 Kânunuevvel gayesine kadar temdidine dair 1/239 numaralı layiha-i kanuniye ve Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası ve malulîn gazatın terfihi hakkındaki mezkûr kanunun tefsirine dair 3/36 numaralı tezkire ve Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası:

Reis - Efendim ruzname-i müzakeratımıza geçiyoruz. Fakat Heyet-i Muhteremenize, müsaadenizle bir şey arz edeyim; malum-ı ihsanınız; ruznamemiz, gayet mahmüldür ve bazı encümenlerde, bilhassa büyük faaliyet görülüyor. Daha birçok evrak da gelmek üzeredir. Eğer Heyet-i Muhteremeniz, tensip buyurursa hatip beyler, müzakere esnasında, fikirlerini daha veciz ve muvazzah olarak dermeyan eder ve takrirlerde de mümkün mertebe imsak ve itina edilecek olursa, müzakere teshil edilerek bu işlerin biran evvel intacı mümkün olabilecektir.

Sonra Heyet-i Muhteremenizden bir istirhamda daha bulanacağım. Malum-ı ihsanınız; ruznamede mevcut olan evrak, pek çok zaman evvel tabedilerek Heyet-i Muhteremenize, ayrı ayrı tevzi ediliyordu. Eğer rüfeka-yı kiram, tensip buyurursa mütalaalarını vaktiyle tespit edip takrirlerini encümene tevdi edecek olurlarsa; encümen, bu takrirler üzerine hazırlanmış ve belki de teklif edeceği şekli, muaddel bir şekilde buraya getirmiş olur ve bu suretle müzakere pek çok taksir edilmiş bulunur. Malum-ı ihsanınız efendiler! Vazifemiz bizi seri surette müzakereye davet edecek şekildedir. Bunun en büyük bürhanı, yedinizde bulunan ruznamedir. Eğer bu teklif kabul edilecek olursa, müzakereyi mümkün mertebe teshil etmiş oluruz.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Reis Bey! Usul hakkında bir iki söz söylemekliğime müsaade buyurur musunuz? Efendim! Reis Beyefendi Hazretleri, müzakerenin süratle intacı ve vaktin âdem-i izaası için bazı usul beyan buyurdular. Bendeniz, geçenlerde bir takrir verdim. Makam-ı Riyaset, kifayet-i müzakere kabul edildikten sonra verilen takrir kabul olunmaz; yani bir meselenin kifayeti müzakeresi kabul edildikten sonra verilen takrirleri Makam-ı Riyaset kabul etmez. Yani mevki-i müzakerede bulunan kavanînin tadili hakkında verilen takrirler daha evvel kifayet-i müzakere reye konmazdan evvel verilmiş olsun. Kifayet-i müzakere kabul edildikten sonra Makam-ı Riyaset boyuna takrir almakla ve kâtip beyler de takrir okumakla meşgul oluyorlar. Bendeniz bu hususta bir takrir vermiştim. Bu takririm Nizamnane-i Dâhilî Encümenine havale edildi. Bendeniz arzu ediyordum ki; bu husus bir kararla kabul edilsin ve usul ittihaz edilsin ve diğer taraftan da Nizamnamei Dâhilî Encümeni bunu kanun şekline sokabilsin.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Müzakereye kısaltıyoruz Reis Beyefendi.

Süleyman Sırrı Bey (Devamla) - Sonra Reis Beyefendi buyurdular ki: Takrirler encümene

verilsin. Malum-ı âliniz Heyet-i Celileniz takrirlerin şayan-ı müzakere olduğunu kabul etmedikçe encümen o takriri kabul edemez. Belki şayan-ı müzakere görülmeyecektir. O halde mucib-i ret olan bir takriri daha evvel encümenin kabul etmesi nizamnameye mugayirdir.

Reis - Efendim nizamname mütalaa edilecek olursa görülür ki: Heyet-i Umumiye içtimaı haricinde olarak Makam-ı Riyaset takrirleri ait olduğu encümenlere havale eder. (Doğru sesleri) Sonra Heyet-i Muhteremenize arz ettim. Bundan gaye nedir? Gaye tesri-i müzakeredir ve birçok levayihi intaç etmektedir ve zannederim ki biraz usulüne de muhalif olsa bugünkü hâl karşısında bunun yapılması zaruridir. Tekrar arz ediyorum ki nizamnameye muhalif değildir. (Doğru sesleri, işe başlayalım sesleri)

Efendim! Ruzname-i müzakeratımızda malum-ı ihsanınız İzale-i Şekavet Kanunuyla, Posta, bir de İstiklâl Muharebesi malûllerinin terfihleri hakkında layiha-i kanuniye vardır. Fakat bunlar henüz encümenlerden gönderilmemiştir. Onları müzakere edemeyeceğiz. Onun için ruznamenin beşinci maddesi olan…

Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım Paşa (Karesi) - İstiklâl Muharebesi malûlleri hakkındaki layiha-i kanuniye gelmiştir efendim. Ruznamenin dördüncü maddesi…

Reis - Evet efendim ruznamenin dördüncü maddesine geçiyoruz.

Heyet-i Vekilenin Esbab-ı Mucibe Layihası

Mücerret milletin temin-i istiklâl ve vatanın emr-i istihlası uğrunda çalışarak mecruh düşen malulîn-i guzatın terfih ve ikdarları lâzımeden bulunmakla husus-ı mebhusu teminen tanzim ve mevki-i meriyete vaz olunan 24 Ağustos sene 1338 tarihli Kanun ahkâmının malulîn-i mumaileyhimin bir iş buluncaya kadar duçarı sefalet olmamalarını mehma-emken temin maksadıyla Kânunuevvel sene 1339 tarihine kadar temdid-i hazinece tensip ve bu bapta tanzim kılınan layiha-i kanuniye rapten takdim kılınmıştır.

Müdafaa-i Milliye Encümeninin Esbab-ı Mucibe Layihası
Riyaset-i Celileye

İstiklâl muharebatı malûllerinin terfih ve ikdarı hakkındaki 24 Ağustos sene1338 tarihli Kanun ahkâmının Kânunuevvel sene 1339 gayesine kadar temdidi hakkında İcra Vekilleri Riyasetinden takdim edilip lüzum-ı tetkiki encümenimize tevdi buyurulan layiha-i kanuniye müzakere edilmiş ve encümenimizce derdest-i ikmal bulunan (Harp Malulîn-i Askeriyesi Terfih Kanununun) Kânunuevvel 1339 gayesine kadar ikmal edilememesi mülahazasıyla mağduriyetlerine meydan verilmiş olacağı nazar-ı dikkate alınarak mezkûr kanunun ikmal ve tarihi tasdikine kadar mezuniyetlerinin temdidi muvafik görülmüş olmakla harbin hitam bulduğu vesilesiyle Divan-ı Muhasebatça maaş bordroları vize edilmemekte olduğu cihetle müstaceliyet kararıyla derhal müzakere edilmek üzere Heyet-i Umumiyeye arz olunur.

Müdafaa-i Milliye Encümeni Reisi: Ali, Karahisar

Mazbata Muharriri Mehmed Arif, Eskişehir

Kâtip: Yusuf Ziya (Zonguldak)

Aza: Halid (Kastamonu)

Aza: Ahmed Hamdi

Aza: Rauf

Heyet-i Vekilenin Teklif Ettiği Layihai Kanuniye

Madde 1- Malulin-i guzatın terfih ve ikdarı hakkındaki 24 Ağustos 1338 tarih ve 253 numaralı Kanun ahkâmı Kânunuevvel 1339 gayesine kadar temdit edilmiştir.

Madde 2- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi: Ali Fethi

Şeriye Vekili: Mustafa Fevzi

Müdafaa-i Milliye Vekili: Kazım

Adliye Vekili: Seyyid

Dâhiliye Vekili: Ali Fethi

Hariciye Vekili: Bulunmadı

Maliye Vekili: Hasan Fehmi

Maarif Vekili: İsmail Safa

Nafia Vekili: Feyzi

İktisat Vekili: Mahmud Esad

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili: Doktor Rıza Nur

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekili: Fevzi

Müdafaa-i Milliye Encümeninin Layiha-i Kanuniyesi

Madde 1- 24 Ağustos 1338 ve 253 numaralı Kanun ile harb-i hazırın nihayetine kadar mezun addedilen İstiklâl Muharebatı malullerinin Harp Malulîn-i Askeriyesi Terfih Kanununun tarih-i tasdikine kadar mezuniyetleri temdit olunmuştur.

Madde 2- İşbu kanun 24 Ağustos tarih ve 253 numaralı Kanunun tarih-i inkızasından muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

Reis - Efendim! Kanunun Heyet-i Umumiyesi hakkında mütalaa var mı? (Kabul sesleri) O hâlde efendim! Maddelere geçilmesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul olundu.

Doktor Fikret Bey (Ertuğrul) - Müstaceliyetle müzakere edilsin.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Zaten müstaceliyet kararı alınmıştır efendim.

Madde 1- 24 Ağustos 1338 tarih ve 253 numaralı Kanun ile harb-i hazırın nihayetine kadar mezun addedilen İstiklâl Muharebatı malûllerinin Harp Malulin-i Askeriyesini Terfih Kanununun tarih-i tasdikine kadar mezuniyetleri temdit olunmuştur.

Reis - Birinci madde hakkında söz isteyen var mı?

Ali Süruri Efendi (Karahisar-ı Şarki) - Efendim! Kanunlarda numara kullanmak şimdiye kadar teamülde yoktur. Onun için falan tarihli kanun demek muvafıktır; filan numaralı kanun diye bir adet daha çıkarmayalım. Böyle bir şey şimdiye kadar mesmu değildir ve numaraya hacet yoktur.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Reis Beyefendi Ali Süruri Bey'in mütalaası doğrudur. Devlet kanunlarının numarası yoktur.

Reis - O halde efendim numaranın tayyı ile maddeyi aynen rey-i âlilerine koyuyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Madde 2- İşbu kanun 24 Ağustos tarih ve 253 numaralı Kanunun tarih-i inkızasından muteberdir.

Reis - Efendim! Bu maddeyi de numaranın tayyı ile aynen rey-i âlilerine vaz ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Madde 3- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

Reis - Üçüncü maddeyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir. Kanunun Heyet-i Umumiyesini rey-i âlilerine koyacağım.

Necati Bey (İzmir) - Efendim bir takririm var. Kanunun kabulünden evvel bir madde olarak kanuna ilâvesini istiyorum. İsterseniz izahat vereyim.

Reis - Efendim bu takrirde bahsedilen meseleye ait Encümende bir kanun vardır. Bunu da oraya gönderelim.

Necati Bey (İzmir) - Söz söyleyelim bari belki Heyet-i Umumiye kabul eder.

Reis - Encümene gönderildi efendim! Kanunun Heyet-i Umumiyesini rey-i âlilerine arz ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim. Efendim! Şimdi kabul buyurulan kanunun bir de mazbatası vardır. Onu da Heyet-i Muhteremenize arz ediyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

Harb-i hazırda duçar oldukları mecburiyet neticesi malul kalıp da malulin-i guzatın terfih ve ikdarlarına dair 24 Ağustos sene 1338 tarih ve 253 numaralı kanunun neşrinden akdem kendi arzularıyla derecat üzerinden tekaüdü icra edilmiş olanların mezkûr kanundan müstefit olarak mezun addolunmaları hakkında Müdafaa-i Milliye Vekâletinin 22.10.1338 tarih ve Muamelât-ı Zatiye Dairesi 28411 numaralı tezkeresini müeyyit Maliye Vekâletinin 28.11.1338 tarih ve 4984 numaralı tezkeresi İcra Vekilleri Heyetinin 18.12.1338 tarihli içtimaında lede't-tezekkür beray-ı tefsir

Meclis-i Âliye arzı takarrür etmekle ifa-yı muktezasıyla neticesinin işarına müsaade buyurulmasını istirham eylerim efendim.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi
Hüseyin Rauf

27 Kânunuevvel ***(Resmî Ceride)*** ***Sahife 15***

Riyaset-i Celileye

Heyet-i Umumiyeden Encümenimize muhavvel İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinin harb-i hazırda duçar oldukları mecburiyet neticesi malul kalıp malulîn-i guzatın terfih ve ikdarlarına dair 24 Ağustos sene 1338 tarihli kanunun neşrinden akdem kendi arzularıyla tekaütleri icra edilmiş olanların kanun-ı mezkûrdan istifade ederek mezun addedilip edilmeyecekleri teklifinin tefsirini mu'lin tezkeresi müzakere edildi. Maru'z-zikir İstiklâl Harbi umum malulînin terfih ve ikdarları hakkında derdest-i müzakere kanundan istifadeleri zamanına kadar duçar-ı mağduriyet olmamaları ve bunların diğer malûl arkadaşları misillü mezun addedilmeleri esası kabul kılınarak 253 numaralı ve 24 Ağustos sene 1338 tarihli Kanun ahkâmından istifadeleri muvafık-ı nasfet ve adalet görülmüş olmakla arz olunur efendim.

Müdafaa-i Milliye Encümeni Reisi: Ali, Karahisar-ı Sahib
Mazbata Muharriri: Hüsrev, Urfa
Kâtip: Yusuf Ziya, Zonguldak

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Efendim bu mazbatanın temin ettiği noktayı kısaca arz edeceğim. 24 Ağustos 1338 tarihinde İstiklâl Muharebatı kırk kadar zabit bu kanunun neşrinden evvel tekaüt edildikleri için istifade edemediler. Şimdi bu noktada deniyor ki bunlar da mademki İstiklâl Muharebesi malulleridir. Onların da maaşatının itası lâzımdır. (Muvafık sesleri)

Ali Süruri Efendi (Karahisar-ı Şarki) - Bu kanunun metnine nazaran kanunun neşrinden evvel kendi talep ve rızaları ile tekaüde sevk edilmiş olanların tefsir tarikiyle istifade edememeleri lâzım gelir. Mazbatada öyledir. Kanunun neşrinden evvel de muamele-i takaüdiye ifa ve ikmal olunur. Bu kabîl olanlar bu kanundan istifade edemezler. Binaenaleyh encümen-i âli, tefsir tarikiyle bu kabîl kimseleri istifade ettirmekten ise ayrı bir madde-i kanuniye yaparak ondan evvel tekaüt edilenlerin dahi o kanundan istifade edecekleri tasrih edilseydi daha muvafık olurdu, zannındayım. Doğru bir şeydir. Tefsire mahal yoktur. Onların istifade edememelerini arzu edecek kimse yoktur.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Malum-ı âliniz harp malûllerine ait olan bu kanun aylarca müzakere edilemedi. Müdafaa-i Milliye Vekâleti o malulleri kendi kendisine mezun addederek maaşlarını veremezdi. Bu yüzden kırk, elli kadar malulü tekaüde sevk etti. Mütebakisi tekaüt edilmediklerinden bu kanundan istifade etti. Şimdi yine kanunu, doğrudan doğruya 24 Ağustos 1338 tarihinden itibaren İstiklâl Muharebatında malul kalan zabitanın terfihi esasına göre tanzim ettiğimiz için bunların da istifade etmesi icap eder mütalaasıyla encümen bu mazbatayı yaptı.

Ali Süruri Efendi (Karahisar-ı Şarki) - Usulen yapılması lâzım gelen tarzda yapması lâzımdır.

Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım Paşa (Karesi) - Süruri Beyefendi, onlar "Doğrudan doğruya kendi arzularıyla tekaüt edilmiştir." diye itiraz etti. Zannederim ki encümenin izahında anlaşılmayan bir cihet var. "Muharebede yaralanan zabitanın bir kolu sakat olursa tekaüt edilir, şöyle olur, böyle olur." diye bir kanun var. İşte bunlar kendi arzularına bakılmaksızın kanunen tekaüt edilmiştir. Çünkü mecburduk. O vakit biz Meclis-i Âliye geldik "Biz bunları tekaüt edeceğiz fakat elde esaslı bir kanun çıkıncaya kadar maaş vermekte devam edelim." dedik. Meclis-i Âli o vakit

bunu kabul etti ve kanun "Tarih-i neşrinden itibaren muteberdir." dediği için evvelkilere, yani maluliyetlerinden dolayı evvelce tekaüde sevk ettiklerimize para veremedik. Mademki İstiklâl Muharebesinde hepsi aynı surette malul olmuşlar ve yaralanmışlardır; tekaüde sevk edilmiş olsun olmasın herhalde bunlar hakkında Meclis-i Âli esaslı bir kanun yapıncaya kadar alacakları ne ise mezun addedilerek yine maaş alsınlar.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Kanuna bir madde ilave edilse daha muvafik olur.

Kazım Paşa (Devamla) - Tefsiri bu noktadandır. Çünkü İstiklâl Harbi kaydı vardır; umumidir. Fakat falan tarihten itibaren kaydı mevcut olduğu için yani kanun tarih-i neşrinden itibaren mer'idir denildiği için ondan evvelkilere yani tekaüt edilenlere şâmil midir, değil midir? Diye tefsire değer bir şeydir. Binaenaleyh bunu arz ediyorum ki Meclis-i Âli bunun hakkında bir karar verebilir.

Ali Sürüri Efendi (Karahisar-ı Şarki) - Paşa Hazretleri! Tefsire değer ehemmiyeti vardır. Bendeniz ona itiraz etmiyorum. Diyorum ki kabul edilen bir kanunu hemen tefsiren teşmil etmek doğru değildir. Yeni bir madde-i kanuniye ile bu yapılabilir. Esası çok güzeldir; teklif şayanı kabuldür. Meclis bunu takdirle, alkışlarla kabul eder. Meclis-i Âli öyle bir atıfeti kimseden esirgemez, hakkıdır, haklarıdır. Kimse ona itiraz etmez. Çünkü kendisi bir müddetçik evvel tekaüde sevk edilmekle niçin o haktan mahrum olsun? Bu gayet âli bir şeydir. Fakat bunun için tefsir değil bir madde-i kanuniye ister. Tefsir asla caiz değildir. Nokta-i nazarımı iyice anlamadınız.

Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım Paşa (Karesi) - Efendim bendeniz zannederim ki Meclis-i Âlice bu kanunun son maddesinde (Falan tarihten itibaren tatbik edilecektir.) denilirse olur. Yani birinci maddesi (Bütün İstiklâl malûllerine şamildir.) denecek olursa olur. Yoksa bu şekilde olursa o vakit tefsire ihtiyaç vardır. Arkadaşlardan birisi bu suretle bir takrir verir ve bu suretle onlar da dâhil olur. Maksat aynı maddeyi tatbik etmektir.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendim! Tefsiri de yapan Heyet-i Celilenizdir. Ali Sürüri Beyefendi'nin ifadeleri esas itibarıyla doğrudur. Bir kanunun derece-i şümulünü hiçbir vakit tefsir ile değiştirmemelidir. Doğrudur. Fakat vaz-ı kanun ile merci-i tefsir başka yer olsa arkadaşımızın mütalaaları varittir. Binaenaleyh Heyet-i Celile bir kanun yapıyor, o kanunu yine aynı Heyet-i Celile tefsir ediyor, tavzih ediyor. Binaenaleyh mesele yoktur. Rica ederim bu işi müstacelen halledelim, geçelim. (Reye sesleri)

Reis - Efendim başka söz isteyen yoktur. Mazbatayı rey-i âlilerine vaz ediyorum. Efendim Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatasını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

2. -İkinci sınıf ihtiyat zabitanının terfihi hakkında İcra Vekilleri Heyetinin (1/117) numaralı layiha-i kanuniyesiyle Müdafaa-i Milliye ve Muvazene-i Maliye encümenleri mazbatası.

Heyet-i Vekilenin Esbab-ı Mucibe Layihası

İstiklâl Muharebatına iştirakle âmal ve gaye-i mukaddese-i milliyenin emr-i istihsalinde mesbuk hidemat-ı fedakârîleri daima bir lisan-ı şükranla yâd edilmek lâzım gelen ihtiyat zabitanının ahiren terhisleri icra edilmektedir. İlk emre inkıyatla vazife-i vataniyelerine şitaban olan mumaileyhimin bakiyyetü's-süyufu bugün hayat-ı hususiyelerine rücu ederken her birinin silah altına alındığı tarihlerdeki vaziyetlerine göre bir kısmının yarım kalan tahsillerini itmam ve bir kısmının da esbab-ı maişetlerini veya hayat-ı memuriyetlerini terk yüzünden duçar oldukları zarar ve ziyanı telafi için haiz oldukları şan ve şereften başka maddeten hiçbir şeye malik bulunmuyorlar. Binaenaleyh esbab-ı maişet buluncaya kadar geçecek müddet zarfındaki ihtiyacat-ı zaruriyelerini tatmin ve yaşamak imkânını temin edebilecek tedabirin ittihazı ez-her cihet muvafik-ı adil ve nasfet olacağı şüphesizdir. Esasen Harb-i Umuminin hitanımda terhis edilmiş olan ihtiyat zabitanına üçer ay mezuniyet verilerek bu müddet muhassasatlarının verilmiş olması gibi elde bir misal mevcut olduğundan Müdafaa-i Milliye Vekâleti de ona kıyasen ve işbu esasata istinaden mumaileyhime üçer ay müddetle mezuniyet ve bu müddet zarfında muhassasatlarının tam olarak itası hususu mütalâa edilerek bu maksadı teminen bir kıta lâyiha-i kanuniye müsveddesi tanzim kılınmış olduğundan layiha-i maruzanın bir an evvel şekl-i kanuniyi iktisap etmesinin teminini teklif eder ve Meclis-i Âlinin işbu fedakâr evlâtlar hakkında aynı hissiyat-ı refet-kârane ile mütehassıs olduğuna ve teklif dairesinde terfih ve tesrirlerini kabul edeceğine mutmain bulunduğunu arz eylerim.

(Maabadı gelecek nüshada)

19 Kânunuevvel 1339 Tarihli Muhassasat-ı Zatiye Encümeni Kararıyla Mazulîn ve Mütekaidîn Eytam ve Eramile Tahsis Kılınan Maaşat

Mikdar-ı Maaş		
333	İstanbul 3157 numaralı Polis Memuru Ahmed Efendi	Tekaüt
457	Konya Düyun-ı Umumiye Sandık Emini Hafiz Âdem Efendi	Tekaüt
427	Anamur Kazası Mal Müdür-i sabıkı Hafiz Abdullah Efendi	Tekaüt
549	Çanakkale İkinci Sınıf Komiser-i sabıkı Hüseyin Efendi	Tekaüt
246	Dersaadet Sirkeci Rüsumat Kolcusu Mahmud Efendi	Tekaüt
1070	Trabzon Düyun-ı Umumiye Tahrirat Başkâtibi İbrahim Efendi	Tekaüt
193	Bursa Düyun-ı Umumiye Kolcubaşısı Hüseyin Ağa	Tekaüt
521	Mülga Hazine-i Hassa Tebdil Eskisi Ahmed Ağa	Tekaüt
258	Konya Tahrir-i Emlak Muhammin-i sabıkı Hüseyin Avni Efendi	Tekaüt
359	Kilis İdadisi Ulum-ı Diniye Muallimi Mehmed Reşid Efendi	Tekaüt
248	Mülga Sadaret hademesinden Mehmed Hayri Efendi	Tekaüt
323	Rüsumat Müdüriyeti Merkez Anbar Memuru Ali Rıza Efendi	Tekaüt
161	Karesi Düyun-ı Umumiye Kolcusu Mehmed Ali Ağa	Tekaüt
177	İstanbul Üçüncü Sınıf komiserlerinden kadro harici Atıf Efendi	Tekaüt
117	İbradı Posta ve Telgraf Çavuşu Osman Ağa	Tekaüt
530	Darü'l-hikmeti'l-İslamiye Birinci Sınıf kâtiplerinden Ahmed Şakir Efendi	Tekaüt
654	Amasya Evkaf Memuru Mehmed Said Efendi	Tekaüt
708	Kastamonu Polis Müdürlüğünden mütekait Ali Nabi Efendi	Tekaüt
270	Keskim Mal Müdür Muavini Kemal Efendi	Tekaüt
503	Aziziye Hükûmet Tabibi Hasib Süleyman Efendi	Tekaüt
200	Tercan Tahsil Memuru Mehmed Hamdi Efendi	Tekaüt
236	Aydın Polis Komiser Muavini Abdülhalim Efendi	Tekaüt
333	İstanbul Şehremini Merkez memurlarından Hacı İsmail Efendi	Tekaüt
333	İzmir Vilâyeti Polis memurlarından İbrahim Lütfü Efendi	Tekaüt
365	Fatih Dersiamlarından Abdullah Hulusi Efendi ailesi	Aile
142	Mucur Kaymakamı Yusuf Ziya Efendi ailesi	Aile
200	Sandıklı Süvari Tahsildarı Hüseyin Hüsnü Efendi ailesi	Aile
250	Lazistan Vilâyeti Polis Memuru Mustafa Fazıl Efendi ailesi	Aile
117	Mecidiye Tahsil Memuru İbrahim Efendi ailesi	Aile
230	İstanbul Evkaf-ı İslamiye Matbaası ketebesinden İsmail Niyazi Efendi ailesi	Aile
80	İzmir Polis memurlarından Ahmed Hamdi Efendi ailesi	Aile
124	Keşan Nüfus Memuru Salih Efendi ailesi	Aile
66	Uluborlu Kura Kâtibi Halil Efendi ailesi	Aile
486	Fatih Dersiamlarından Mehmed Hulusi Efendi ailesi	Aile

579	İzmir Ziraat Bankası Müdürü İsmail Hakkı Efendi ailesi	Aile
250	İstanbul Polis memurlarından Haşim Efendi ailesi	Aile
200	Mustafakemalpaşa Kazası Eytam Müdürü Hüseyin Hüsnü Efendi ailesi	Aile
185	Kengırı Meclis-i İdare Kâtibi Abdullah Zihni Efendi ailesi	Aile
120	Bursa Vergi Kalemi Kura Kâtibi Ahmed Vefik Efendi ailesi	Aile
71	Boyabat Bidayet Mahkemesi Mübaşiri Musa Efendi ailesi	Aile
120	İnöz Tapu Memurluğundan mütekait Mehmed Muhsin Efendi ailesi	Aile
79	Divriği Kazası Tapu Memuru Said Efendi ailesi	Aile
230	Uşak Mal Müdürü Tahir Efendi ailesi	Aile
199	İzmir İthalat Gümrüğü Anbar memurlarından Hüseyin Hüsnü Efendi ailesi	Aile
1289	Dersaadet İstinaf Mahkemesi azasından Ahmed Tevfik Efendi ailesi	Aile
624	Sana Posta ve Telgraf Müdürü Mustafa Fehmi Efendi ailesi	Aile
120	Bodrum Aşar ve Ağnam İcmal Kâtibi Yusuf Nusret Efendi ailesi	Aile
200	Hendek Orman Bekçisi Yusuf Nusret Efendi ailesi	Aile
41	İnöz Rüsumat Muhafaza Memuru Akif Efendi ailesi	Aile
396	Aksaray Kadılığından mütekait Halil Şükrü Efendi ailesi	Aile
214	Preveze Vergi Başkâtibi Mustafa Nuri Efendi ailesi	Aile
40	Duma Kazası Mal Müdür-i sabıkı Yahya Vehbi Efendi ailesi	Aile
75	Merkez-i Maliye Tahsildarı Hayreddin Efendi ailesi	Aile
40	Isparta Telgraf Çavuşu Mustafa Ağa Ailesi	Aile
72	Selanik Hapishane-i Umumi Müdürü İbrahim Efendi ailesi	Aile
40	Mergüze Tahrirat Kâtibi Ahmed Efendi ailesi	Aile
40	Uluborlu Bidayet Mahkemesi Kâtibi Abdülbaki Efendi ailesi	Aile
513	Karesi Sıhhiye Müdürü Abdullah Efendi ailesi	Aile
93	Menteşe Bidayet Mahkemesi Ceza Reisi Ahmed Vehbi Efendi ailesi	Aile
58	Mülga Adliye Kapı Çukadarı Rasim Efendi ailesi	Aile
116	Mekke-i Mükerreme Müdüriyet-i Hazinesi Muhasebe ketebesinden Ahmed Celal Beyefendi ailesi	Aile
105	Bursa Düyun-ı Umumiye Müskirat Kâtibi Receb Efendi ailesi	Aile
104	Trabzon Encümen-i Vilâyet Kâtibi Arif Hikmet Efendi ailesi	Aile
40	Mustafa Paşa Karaağaç Kapısı Süvari Muhafaza Memuru Süleyman Efendi validesi Penbe Dâhiye Hanım	Aile
78	Rüsumat Muhafaza memurlarından Mehmed Emin Efendi zevcesi	Aile
40	Zile Tapu Memuru Ahmed Sabri Efendi zevceleri	Aile
342	Şehremaneti Tahrir Komisyonu Muhammini Ahmed Fazıl Efendi ailesi	Aile
209	Balya Naibi Osman Kamil Efendi ailesi	Aile
5	Gerze Nahiyesi Müdürü Hasan Hüsnü Efendi	Münakale
352	Adliye Mahkeme-i Temyiz azasından Mahmud Kamil Efendi ailesi	Münakale
129	Dersaadet Bidayet Mahkemesi azasından Mordehay Süreyya Efendi ailesi	Münakale
103	Söke Kaymakamı Abdullah Hulusi Efendi ailesi	Münakale
129	Urla Kaymakamı Mahir Paşa ailesi	Münakale
174	Kengırı Mutasarrıf-ı sabıkı Mehmed Ali Ulvi Efendi ailesi	Münakale

39	Büyükada Rüsumat Memuru Tevfik Bey ailesi	Münakale
22	Beyoğlu Polis komiserlerinden Mehmed Emin Efendi ailesi	Zamm-ı münakale
23	İzmir Emtia-i Ecnebiye Sahil Muhafaza memurlarından Şuhur Ağa ailesi	Münakale
13	Numune-i Şükran Mektebi Mubassırı Rüşdü Efendi ailesi	Münakale
85	Evkaf Masarıfat mümeyyizlerinden Mehmed Adil Efendi ailesi	Münakale
43	Bitlis Ziraat Bankası Şube Memuru Osman Şevki Efendi ailesi	Münakale
23	Trabzon Rüsumat Anbar Memuru Mehmed Kamil Efendi	Münakale
92	Trabzon Nüfus Müdürü Abdulbaki Bey	Münakale
58	Necef-i Eşref Vaizi Tahir Efendi	Münakale
35	Mamuretü'r-reşad Mal Müdür Muavini Veliyüddin Efendi	Münakale
46	Dersaadet Bayezid Dersiamlarından Muharrem Efendi	Münakale
204	Hudeyde Mutasarrıfı İbrahim Receb Efendi	Münakale
153	Maa Tahrir Vergi Müdürü Nazım Bey	Münakale
28	İzmir Ziraat Bankası İkrazat Mukayyidi Ahmed Hamdi Efendi ailesi	Münakale
300	Mülga Meşihat-ı İlmiye Umur-ı Hesabiye Memuru Mustafa Hilmi Bey	Mazuliyet
200	Üsküdar Komiser-i esbakı Halid Niyazi Bey	Mazuliyet
166	Edirne Vilâyeti Kura Vergi Kâtibi Emin Naili Efendi	Mazuliyet
1000	Sıhhiye Müdüriyet-i Umumiyesi Kimyahane Müdürü Cevad Bey	Mazuliyet
500	Mülga Şûra-yı Devlet muavinlerinden Mehmed Kenan Bey	Mazuliyet
208	Mülga Rüsumat Hesabat-ı Merkeziye Kalemi ketebesinden Salih Rıfkı Bey	Mazuliyet
166	Dersaadet Rüsumat Muhafaza Memuru Mehmed Yaşar Efendi	Mazuliyet
666	Ardahan Muhasebeci-i esbakı Mehmed Reşad Efendi	Mazuliyet
150	Dersaadet Kocamustafapaşa Tahsil Şubesi Muakkibi Mehmed Salih Efendi	Mazuliyet
216	Mülga Hariciye Kavasbaşısı Ali Ağa	Mazuliyet
350	Mülga Rüsumat İstatistik Kalemi ketebesinden Ali Galib Efendi	Mazuliyet
400	Şehremaneti Tahmin Komisyonu azasından Mustafa Nuri Efendi	Mazuliyet
333	Mülga Muhassasat-ı Zatiye Evrak ketebesinden Mahmud Subhi Efendi	Mazuliyet
625	Hüdavendigar Umur-ı Hukukiye Müdürü Ali Enver Efendi	Mazuliyet
625	Fetvahane Müsevvidi Halil Efendi	Mazuliyet
100	Mülga Hariciye hademesinden İshak Ağa	Mazuliyet
200	Mülga Rüsumat İstatistik ketebesinden Mehmed Nuri Efendi	Mazuliyet
437	Hariciye Muhasebe Kalemi Pul Anbar Memuru Mahir Bey	Mazuliyet
4200	İzmir Hapishane Başkâtibi İzzeddin Efendi ailesi	İkramiye
2400	Sivas Muhabere Memuru Mehmed Sabri Efendi ailesi	İkramiye

Ankara: Matbuat ve İstihbarat Matbaaası

RESMÎ CERİDE

Salı
---
24 Cemaziyelevvel 1342
1 Kânunusani 1340

Tesis Tarihi:
7 Teşrinievvel 1336

Abone Şeraiti

Bir seneliği 390 kuruş
Altı aylığı 195 kuruş
Taşra için seneliği 465 kuruştur
Taşra için altı aylığı 235 kuruştur

Beher nüshası 100 paradır

Haftada üç defa neşrolunur.

Numarası: 50 Türkiye Cumhuriyetinin Resmî Gazetesidir. **Sene: 1**

Kanunlar

Numara: 386

1 Cemaziyelahir 1339 ve 22 Şubat 1337 Tarihli Tarik Bedel-i Nakdisi Kanununun Birinci Maddesine Müzeyyel Kanun

Madde 1- Mektumîn ve mevkufînden bir gûna servet ve iradı bulunmayanların tarik bedelat-ı nakdiyesi ikmal-i müddet-i tahliyelerini müteakip mecalis-i umumiyece tensip olunacak müddetle takasite rapt olunarak her sene mükellef oldukları miktarla beraber tahsil edilmek üzere tecil olunur.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Dâhiliye Vekili memurdur.

12 Cemaziyelevvel 1342 ve 20 Kânunuevvel 1339

Numarası: 387

3 Ağustos 1325 Tarihli Cemiyetler Kanununun 18. Maddesine Müzeyyel Kanun

Madde 1- Cemiyetler Kanununun on sekizinci maddesine fıkra-i atiye tezyil edilmiştir.

Hükûmet her nev' cemiyetlerin muamelât-ı idariye ve hesabiyesini her zaman teftiş ve tetkik ettirebilir.

Madde 2- İşbu fıkra-i müzeyyelenin ahkâmı tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 3- İşbu fıkra-i müzeyyele ahkâmının icrasına Heyet-i Vekile memurdur.

12 Cemaziyelevvel 1342 ve 20 Kânunuevvel 1339

Numarası: 388

Rüsum-ı Belediye Kanununun 2 ve 14. Maddeleri Makamına Kaim Mevadd-ı Kanuniye

Madde 1- Rüsum-ı Belediye Kanununun ikinci maddesine merbut tarife mucibince istîfa edilmekte olan inşaat ruhsatiye resmi, 1333'ten itibaren tadilat ve ferağ görmeyenlerden İstanbul ve taşrada beş misli üzerinden istîfa olunacaktır.

Madde 2- Belediyeler tarafından umumi ve fenni mezbahalar tesis edilinceye kadar zebh olunacak koyun ve keçiden on beş, kuzu ve oğlaktan yedi buçuk, danadan otuz, sığır ve canavardan kırk beş, deve ve mandadan yetmiş beş kuruş rüsum alınacağı ve vilâyetlerle belediye tarafından müştereken ve kavaid-i mahsusa dairesinde emaneten veya asaleten idare ve cibayet edilerek hasılatının nısfı belediyelere ve nısf-ı diğeri vilâyetlere ait olacaktır. "Mecalis-i umumiyece bu resmin bir sülüsü derecesinde tenzilat icra edilebilir."

Madde 3- İşbu kanun 1340 sene-i mâliyesi bidayetinden itibaren meriyü'l-icradır.

Madde 4- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Dâhiliye Vekili memurdur.

12 Cemaziyelevvel 1342 ve 20 Kânunuevvel 1339

Numarası: 389

Seferberlikte Vazedilecek Emakin Hakkındaki Kanunun Dördüncü Maddesinin Tadiline Dair Kanun

Madde 1- Seferberlikte vaz-ı yed edilecek emakin ve mebani hakkındaki 15 Cemaziyelevvel 1334 ve 27 Mart 1332 tarihli kanunun dördüncü maddesi bervech-i âti tadil edilmiştir:

Vaz-ı yed olunan emval-i gayrimenkulenin bedel-i icarıyla vaz-ı yed müddeti zarfında sarf ve istihlâk edilmiş olan ücretli su ve havagazı ve elektrik bedeli Hükûmetçe ashabına tediye edilir. İşbu bedel-i icarın miktarı 14 Haziran 1326 tarihli Musakkafat Vergisi Hakkındaki Kanunun tatbik edildiği mahallerde gayrimenkulün tahrir defterinde mukayyet irada göre ve Musakkafat Kanununun mevki-i tatbike vazedilmediği mahallerde 28 Şubat 1328 tarihli Musakkafat Kıymetlerinin Suret-i Takdiri Hakkındaki Kanun mucibince hesap ve takdir edilecek irada nazaran mezkûr 14 Haziran 1326 tarihli kanunda muayyen vergi miktarı ne nispette tezyit veya tenkis edilmiş ise bedel-i icar dahi o nispette takdir olunur. Ücretli su ve havagazı veya elektrik bedeli mülkün hîn-i işgalinde bunlara ait saatlerin gösterdiği miktarı ile hîn-i tahliyede gösterdiği miktar beynindeki tefaddul üzerine kumpanyaların tarifesi mucibince hesap olunur.

Madde 2- Mezkûr dördüncü maddeye müzeyyel fıkra hakkındaki 22 Zilkade 1335 ve 10 Eylül 1333 tarihli kararnamenin birinci maddesinin birinci fıkrasında muharrer (emval-i gayrimenkule) ve (veya gayrimezru arazi) tabirleri arasındaki (veya) kelimesi tayyedilmiştir.

Madde 3- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren mer'i ve mukaddema vaz-ı yed edilip bu tarihe kadar ücretleri, muamelât-ı lâzimesinin ikmal edilememesi hasebiyle tesviye edilmemiş olan emval-i gayrimenkuleye de şâmildir.

Madde 4- İşbu kanunun icrasına Müdafaa-i Milliye ve Dâhiliye ve Adliye ve Maliye vekilleri memurdur.

12 Cemaziyelevvel 1342 ve 20 Kânunuevvel 1339

Numarası: 390

8 Şaban 1327 ve 11 Ağustos 1325 Tarihli Memurin-i Mülkiyenin Tekaüdüne Dair Kanunun 23. Maddesine Müzeyyel Mevadd-ı Kanuniye

Madde 1- Ancak maaş tahsisine değin maaşat-ı zatiye bütçesinin, maaş ve tahsisat-ı fevkalâde fasıllarından tediye olunmak üzere eytam ve eramile velilerinin maaş ve tahsisatının sülüsü ita olunur ve maaş tahsisinde fazla-i me'huzat mukassaten tevkif ve noksanı defaten tesviye olunur.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına Maliye Vekili memurdur.

12 Cemaziyelevvel 1342 ve 20 Kânunuevvel 1339

Kararlar

Hariciye Vekâleti

Atina Sefareti Üçüncü Kitabetine Mülga Nezaret Atina Sefarethanesi Muhafızı Cevad Bey tayin kılınmıştır.

İsveç Hükûmetinin Mısır Sefareti Refakatine Şehbender Vekili maaş ve tahsisatıyla Hariciye Vekâleti Evrak Müdüriyeti dosya memurlarından Ahmed Bey tayin kılınmıştır.

İşbu kararnamelerin icrasına Hariciye Vekili memurdur.

Hariciye Vekili ve Başvekil
İsmet
Türkiye Reis-i Cumhuru
Gazi Mustafa Kemal

Tayinler

Sıhhiye Vekâleti

Çorum Sıhhiye Müdürü Mehmed İbrahim Bey müstafi addedilmiştir, Sıhhiye Müfettişi Doktor Rasim Ferid Bey dört bin kuruşla Etfal Hastahanesi Operatörlüğüne tayin edilmiştir, Foçateyn Hükûmet Tabib-i sabıkı Hıfzı Kâmil Efendi bin beş yüz kuruşla Konya İkinci Hükûmet Tababetine, Validebağı Darüleytam Müdürü Feridun Bey üç bin beş yüz kuruşla Çağlayan Darüleytamı Müdürlüğüne, Sabık Trilya Darüleytam Müdürü Osman Ferid Bey üç bin kuruşla Validebağı Darüleytamı Müdürlüğüne, Balmumcu Darüleytam Müdürü Mevlüd Bey iki bin beş yüz kuruşla Halıcıoğlu Darüleytamı Müdürlüğüne, Halıcıoğlu Darüleytam Müdürü Adil Bey iki bin beş yüz kuruşla Balmumcu Darüleytamı Müdürlüğüne, Doktor Şerif Bey bin beş yüz kuruşla Bartın Hükûmet Tababetine, Gaziantep Sıhhiye Müdürü Hasan Abdülhalim Bey müstafi addedilmiştir. Doktor Ali Memduh Bey iki bin kuruşla Ankara Hükûmet Tababetine, Simav Hükûmet Tabibi Ahmed Mazhar Efendi bin beş yüz kuruşla Mihalıççık Hükûmet Tababetine, Safranbolu Hükûmet

Tabibi Abdullah Rasim Bey bin beş yüz kuruşla Ankara Hükûmet Tababetine, Zülkadir Hükûmet Tabibi Mehmed Sadık Kazım Efendi istifası kabul edilmiştir. Gürün Hükûmet Tabibi Abdurrahman Efendi istifası kabul edilmiştir, Trabzon Hastahanesi Operatörü Cemil Şerif Bey istifası kabul edilmiştir, Sinop Hükûmet Tabibi Esad Bey bin beş yüz kuruşla Boyabat Hükûmet Tababetine, İzmit Belediye Tabibi Salih Sırrı Efendi Kocaeli Gureba Hastahaseni Tabib-i salisliğine, Of Hükûmet Tabibi Nefî Efendi müstafi addedilmiştir. Doktor Şakir Efendi bin beş yüz kuruşla Çal Kazası Hükûmet Tababetine, Sürmene Hükûmet Tabibi Mustafa Efendi istifası kabul edilmiştir.

Büyük Millet Meclisi Müzakereleri
Otuz Sekizinci İçtima

[Geçen Nüshadan Mâbad]

Müdafaa-i Milliye Encümeninin Esbab-ı Mucibe Mazbatası

Riyaset-i Celileye

09.09.1339

Mücadele-i Milliyeye iştirak ederek sulhun istikrarı hasebiyle terhise tabi tutulan ihtiyat zabitanı arkadaşlarımızın şekl-i terfihlerini nâtık olarak Heyet-i Vekileden varit olan ve Heyet-i Umumiyece encümenimize havale buyurulan layiha-i kanuniye tetkik edildi. Ordu saflarında vazife-i vataniyelerini ifa ederek vakt-i hazere rücu münasebetiyle ordudan çıkacak olan ihtiyat zabitlerinin memleketin hayat-ı umumiyesi arasındaki mevki-i tabiîlerini almaları için geçecek zaman zarfında nail-i himaye olmaları pek lüzumlu telakki edilmiş ve ancak Cidal-i Millîmizin mebdeinden nihayetine kadar geçen uzun zaman zarfında vezaif-i askeriyelerini ifa eden mezkûr zabitanın ihtiyar ettikleri fedakârlık ve külfet nazar-ı dikkate alınarak yapılacak muavenet iki dereceye ayrılmıştır. Bundan başka mumaileyhimin ordudan infikâkı müteakip ellerine toptan bir para geçmesini teminen yapılacak muavenetin defaten icrası münasip görülmüştür. Bu şekle nazaran hisse-i muaveneti alacak ihtiyat zabitanının münferiden veya bir şirket halinde müçtemian emval-i mîriye satışlarına da iştirak hakları tabiatıyla mahfuz bulunduğundan bu maksatla Heyet-i Vekilece vuku bulan teklifin birinci maddesi niyetindeki fıkraya da lüzum görülmemiş, ancak gerek emlâk ve eşya-yı emiriye satışlarında ve gerek sair muamelât-ı devlette ve bilhassa mevcut olan ve vücut bulacak olan şirketlerde mumaileyhime Heyet-i Vekilece her türlü muavenet ve teshilât icrası tensip edilerek lâyiha-i kanuniye o suretle tadil ve takdim kılınmıştır.

Müdafaa-i Milliye Encümeni Reisi: Ali, Karahisar

Mazbata Muharriri: Receb, Kütahya

Kâtip: Yusuf Ziya, Zonguldak

Aza: Cemil, Tekfurdağı

Aza: Galib, Niğde

Aza: Mehmed Arif, Eskişehir

Aza: Rauf, Lazistan

Ahmed Hamdi: İstanbul

Ahmed Fuad: Lazistan

Muvazene-i Maliye Encümeni Esbab-ı Mucibe Mazbatası

2 Teşrinievvel 1339

Mücadele-i Milliyeye iştirak eyleyen ihtiyat zabitanının tarih-i terhislerinden itibaren üç ay mezun addedilmeleri ve bu müddete ait maaş ve tahsisat-ı fevkalâdelerinin kendilerine tamam olarak verilmesi hakkında İcra Vekilleri Heyetince tanzim kılınan layiha-i kanuniye ve esbab-ı mucibesi ile Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekillerinin huzuruyla tetkik ve icabı müzakere olundu.

Ordudaki bütün silâh arkadaşları gibi senelerden beri türlü türlü müşkülât ve mahrumiyetler içinde şayan-ı takdir bir feragat ve fedakârlıkla çalışan ve bugün artık hizmetlerine ihtiyaç kalmayarak serbest bırakılan ihtiyat zabitlerine

az-çok bir yardımda bulunmayı encümenimiz memnuniyetle kabul etmiştir. Büyük bir kısmı henüz on yedi, on sekiz yaşında bir mektep çocuğu iken vazife başına çağırılmış, senelerce müddet memleketin hayat ve istikbali için kendi hayat ve istikbalini feda etmekte asla tereddüt göstermemiş, dört beş sene içinde âtiye ait birçok ümitler, birçok emellerle birlikte ömrünün on, on beş senesini kaybetmiş olan ve nihayet bugün serbest bırakılırken şahsi veya ailevi yeni vaziyetler, yeni vazife ve ihtiyaçlar karşısında tahsil veya meslek hatta hayat ve maişet noktasından yeniden bazı fedakârlıklar etmek mecburiyetinde kalacakları muhakkak bulunan ihtiyat zabitlerine yapılacak bu yardım, vakıa memleketin onlardan kazandığı ve memleket için onların kaybettiği şeylere nispet edilirse pek küçük görünür. Ancak hemen bütün efradı aynı vaziyette bulunan en güzel ve en mamur yerleri harap olan, avarız-ı tabiiyesi bile muhtac-ı imar bir hale gelen memleketimizde bundan fazlasının kabulüne şimdilik imkân görülmemiştir. Bu küçük yardım Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatasında da beyan olunduğu veçhile "Memleketin hayat-ı umumiyesi içinde mevki-i tabiîlerini almak için geçecek zaman zarfında pek lüzumlu telakki edilen bir himaye"den ibarettir.

Binaenaleyh Müdafaa-i Milliye Encümeninin mütalaatı dairesinde tavzihan ve tadilen tanzim kılınan layiha-i kanuniye ekseriyetle kabul edilmekle acilen tasdikini Heyet-i Celileye arz eyleriz.

Reis: Ferid, Kütahya
Mazbata Muharriri: Ali Cenani, Gaziantep
Kâtip: Fuad, Konya
Aza: Rahmi, Sivas
Aza: Kazım Hüsnü, Konya
Aza: Mükerrem, Isparta
Aza: Rasim, Sivas
Aza: Tahsin, Maraş
Aza: Ahmed Muhtar, Trabzon
Aza: Mazhar Müfid, Denizli
Aza: Mustafa Abdülhalık, Kengırı

Heyet-i Vekilenin Teklif Ettiği Layiha-i Kanuniye

Madde 1- Mudanya Mütarekesi tarihine kadar İstiklâl Muharebatına iştirak eden ikinci sınıf ihtiyat zabitanı tarihi terhislerinden üç ay müddetle mezun addolunarak bu müddetin maaş-ı asli ve tahsisat-ı fevkalâdeleri tamam olarak ita edilecektir. İşbu meblâğ ya nakden veya ordunun satacağı eşya ve vesait-i nakliyenin müzayedesine iştirak ettikleri takdirde malen dahi verilir.

Madde 2- İşbu kanun ahkâmı tarih-i neşrinden itibaren mer'idir.

Madde 3- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Maliye ve Müdafaa-i Milliye vekilleri memurdur.

İcra Vekilleri Heyeti Reisi: Ali Fethi
Şeriye Vekili: Mustafa Fevzi
Müdafaa-i Milliye Vekili: Kazım
Adliye Vekili: Seyid
Dâhiliye Vekili: Ali Fethi
Hâriciye Vekili: İsmet
Maliye Vekili: Hasan Fehmi
Maarif Vekili: İsmail Safa
Nafia Vekili: Feyzi
İktisat Vekili: Mahmud Esad
Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili: Doktor Rıza Nur
Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekili: Fevzi

Müdafaa-i Milliye Encümeninin Teklif Ettiği Layiha-i Kanuniye

İstiklâl Muharebatına iştirak eden ihtiyat zabitlerinin terhislerinde icra kılınacak muavenet hakkında kanun.

Madde 1- İzmir'in tarih-i işgali olan 15 Mayıs 1335 tarihinden Sakarya Muharebesinin hitam tarihine kadar İstiklâl Muharebatına iştirak eden ikinci sınıf ihtiyat zabitanına tarih-i terhislerinden itibaren dört aylık maaşları maa tahsisat-ı munzamma tamamen ve defaten tesviye olunur. Sakarya Muharebesinin hitamından Mudanya Muharebesinin tarih-i imzasına kadar mezkûr muharebata iştirak eyleyen ikinci sınıf ihtiyat zabitlerinin aynı suretle maa tahsisat-ı munzamma üç aylık maaşları defaten tesviye olunur.

Madde 2- İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

Madde 3- İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Muvazene-i Maliye Encümeninin Teklif Ettiği Layiha-i Kanuniye

Madde 1- Mudanya Mütarekenamesinin imzası tarihine kadar İstiklâl Muharebatına iştirak eden ikinci sınıf ihtiyat zabitanından 15 Mayıs 1335 tarihinden itibaren Sakarya Meydan Muharebesinin hitam tarihine kadar geçen müddet zarfinda orduya iltihak etmiş olanlara dört aylık maaşları ve Sakarya Meydan Muharebesinin hitamından sonra orduya iltihak etmiş olanlara da üç aylık maaşları hîn-i terhislerinde maa tahsisat tamamen ve defaten tesviye edilir.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyü'l-icradır.

Madde 3- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Maliye vekilleri memurdur.

Reis - Efendim! Söz isteyen var mıdır?

Esad Efendi (Menteşe) - Ey avn-i hakla yurdu kurtaran kahraman ordu... Seni tebcil ederim. Ey ordunun içinde hadim ve âmil-i zafer ve ibtihac olan nur-ı ayn ihtiyat zabitanı... Sizi tebcil ve tebrik eylerim.

Talat Bey (Ardahan) - Hoca Efendi bizi ağlatacaksın!..

Esad Efendi (Devamla) - Muhterem arkadaşlarım, orduya vaki olan şükranlarımızı ifa etmek bugünün en büyük borcudur. Zabitanın zamm-ı maaşına şiddetle taraftar olduğum gibi âmil-i zafer olan bu ihtiyat zabit evlâtlarımızın da terfih-i hallerini, vazife-i vataniye ve fariza-i diniye addediyorum.

Müdafaa-i Milliye ve Muvazene-i Maliye Encümeninin mazbatasında bu fedakâr gençler hakkında söylenen sözlere karşı ben fazla söz söylemeyeceğim kıymetli dakikalarınızı zayi etmeyeceğim, yalnız bu ihtiyat zabitleri mektepten çıkarken bunlara yüz elli lira bir mükâfat vererek cepheye göndermiştik. Şimdi vazife-i vataniyelerini lâyıkıyla tam manasıyla yapan ve bütün dünyadaki ehl-i imanı ve karşımızdaki düşmanımız Yunan'ı ve bütün cihanı hayretlere müstağrak edici harikalar gösteren ordunun içindeki bu kıymettar gençlere ne verilmek lâzım geldiğini vicdan-ı pakınıza havale ediyorum.

Bu gençlerin arzusu biz müstehlik olmak istemiyoruz, biz Hükûmetten iki üç aylık alacağımız bir para ile ne yapacağız? Bunu da istemiyoruz. Hükûmetimiz bizi müstahsil bir vaziyete soksun, bizim istirdatta âmil olduğumuz yerlerde birçok çiftlikât vardır. Bunlar mübadeleye tâbi tutulup gelecek olan din kardeşlerimize verilecektir. Biz bunlara da eğri bakmak istemiyoruz. Bizim istediğimiz, hazine-i millete mal olmuş Çifteler Çiftliği, Hamidiye Çiftliği, Mecidiye Çiftliği, emsali, Hazinenin malı birçok çiftlikât vardır. Hükûmet acaba bunları bu, müstehlik olmak istemeyen gençlere vermezse bunların içinde ziraat memuru var, orman mektebinden çıkan var, mühendis mektebinden çıkmış olanlar vardır. Acaba bu çiftlikler bunlara verildiği takdirde Hükûmet kendi tarlasına buğday atar gibi aynı vaziyette kalmayacak mıdır? Binaenaleyh benim fikrim böyle iki-üç aylık maaş değil, bunlara bunun gibi birkaç çiftlik ve

bunların cemiyetine fırkalardan birer çift hayvan verilmesine ve Ziraat Bankasından da kredi açılmasına taraftarım. Bu türlü yapılırsa hem kendilerine karşı Hükûmet vazife-i şükranını ifa etmiş olur ve hem de Hazinenin menfaati noktasından faydalı olur. Bunu Heyet-i Celilenize teklif ediyorum.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Bir madde olarak teklif edersiniz. Kabul ederiz.

Avni Bey (Bozok) - Efendim; ihtiyat zabitleri için Heyet-i Celilenize arz edeceğim maruzat iki cihete maksurdur. İhtiyat zabitlerinin hizmeti gerek orduca ve gerek Heyet-i Celilenizce malum ve müsellemdir. Bu hususta fazla söz söylemeyi zait addederim. Encümenin teklif ettiği şekle göre ihtiyat zabitlerine yapılmak istenilen lütuf onların terakki ve iktidarını temin etmiş değildir. Verdiğimiz para onların muvakkat bir zaman için ihtiyaçlarını ancak temin edebilir. İhtiyat zabitleri bunu bir hak olarak istemiyorlar. İhtiyat zabitanı âmil-i zafer olduğu fikrinde değildir. Zaferden bütün devletin, hocası da, hacısı da bir hisse almışlardır, zafer bütün memleketin, taşının, toprağınındır. Binaenaleyh ihtiyat zabitlerine veriniz diye bir hak istemiyorum. Nitekim ben de ihtiyat zabitiyim. İhtiyat zabiti olmasa idim nefer olarak hizmet edecektim. (Bravo sesleri) İhtiyat zabitleri Heyet-i Celilenize takdim ettikleri projede diyorlar ki Hükûmet harpten sonra silahını tüfeğini depolara yerleştirirken niçin silah ihtiyacı kadar ihtiyaç hissettiğimiz ihtiyat zabitlerine hiçbir muamele yapmıyor. İhtiyat zabitleri bugün olduğu gibi yarın da, öbür gün de Hükûmete lâzımdır. Muvazzaf zabitan nasıl terfih olunursa ihtiyat zabitleri de muvazzaf zabıtanın ihtiyatıdır ve bize, her zaman lâzımdır. Binaenaleyh encümenin teklif ettiği bu şekil gayrikâfidir. Onun için ihtiyat zabitlerine iki şey verilmesini rica ediyorum: Birisi kendi mesleklerine ait terfih, diğeri de harpte mutazarrır olmalarından dolayı vaziyet-i iktisadiyelerindeki düşkünlüğü izale için muvakkat yardımdan ibarettir. İhtiyat zabitlerine isterseniz bunun için üç maaş veriniz. İsterseniz iki maaş veriniz. Fakat ihtiyat zabitliği bir meslektir. Bu mesleğe girildiği zaman bir çok hukuk kayboluyor. Memur ise emsali devairde terfi, terfih ediyor. Ticarette yükseliyor. O ise eli boş, kesesi boş olarak her şeyden mahrum bir vaziyette kalıyor. Bugün ihtiyat zabitleri faal ve müstahsil bir unsur-ı iktisadi olduklarını göstermişlerdir. Birçok teşebbüsat-ı iktisadiyeye girdiler, bilhassa Heyet-i Celileniz yardım ederlerse onlar en çabuk faal ve müsmir neticeyi ihraz edecek bir sınıftır. Ben eminim ki bugün onların terfihi Heyet-i Celilenizce de müstelzimdir. İstenilen şey pek mahduttur. Fazla bir şey istemiyoruz. Bendeniz Heyet-i Celilenize şunu teklif ediyorum. Encümenin lâyihası gayrikâfidir. İhtiyat zabitleri para ve ücret gibi bir şey istemiyorlar. Âtide ve bi'n-netice memlekete kendilerinin hizmet edebilmeleri için Heyet-i Celilenizden muavenet istiyorlar. (Ne istiyorlar sesleri)

Avni Bey (Bozok) (Devamla) - Efendim! Tabiî proje Heyet-i Celilenize takdim edilmiştir. Bu az çok tadil edilmek üzere bir şey yapılabilir. Binaenaleyh lâyihanın şekli gayrikâfidir, tadil edilmek üzere encümene havalesini teklif ederim.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendim, bendeniz Muvazene-i Maliye ve Müdafaa-i Milliye encümenlerine teşekkür edeceğim. Hakikaten bunu tesri etmişlerdir ve ihtiyaç içinde bulunan birçok arkadaşlarımızın âlâmına çare-sâz olmuşlardır. İhtiyat zabitlerinin terfihine dair olarak başkaca bir lâyiha hazırlamaktayız. Bazı arkadaşlarımızla bir proje yapıyoruz. Bilahare onu Heyet-i Celilenize arz edeceğiz. Uzun müzakere ederiz. Onun için bu teklifi encümene göndermeyiniz, bugün burada intaç ediniz, çıkarınız. Çünkü pek çok müzayakada bulunan arkadaşlar vardır. (Doğru sesleri) Sonra efendiler! İkinci bir ricam varıdır. O da ihtiyat zabitleri hakkında burada bir tefrik yapılmıştır. Meselâ Sakarya Muharebatının hitam tarihine kadar bir türlü, İstiklâl Muharebatının son safhasına kadar bir türlü denilmiştir. Hâlbuki bu ihtiyat zabitleri içerisinde Harb-i Umumiye iştirak etmiş, esaretten avdet etmiş, Sakarya harekâtından Sonra muharebata iştirak etmiş,

Sakarya Harbinden evvelki zamanını esarette geçirmiş, iki üç kat millete karşı vazife-i fedakârîsini ifa etmiş kahramanlar vardır. Binaenaleyh alelıtlak (İstiklâl Muharebesine iştirak eden) denilmelidir. Şimdi rica ettiğim nokta şudur: Terfih hakkında biz bir proje ihzar ediyoruz. Heyet-i Celilenize arz edeceğiz; o bilahare intaç olunur. Şimdi elimizdeki lâyihanın müstacelen müzakeresini istirham ediyorum. Başka söyleyeceğim yoktur.

Arif Bey (Eskişehir) - Efendiler; memleketimiz nasıl orduya istinat ederse ordu da aynı zamanda ihtiyat zâbitanına istinat eder. Bunu encümeniniz müdriktir. Bu yapılan ufak teklif ihtiyat zabıtanı için bir karar-ı katî ittihaz edilinceye kadar açıkta kalan zabitanın medar-ı terfihi olsun sıkıntılarının izalesi içindir. Onların sıkıntı çekmemeleri için yapılmış bir tekliftir. Fakat bu teklif doğrudan doğruya ihtiyat zabitanının terfihini cami bir teklif değildir. Bu suretle telakki buyurulmamasını istirham ederim. İhtiyat zabitanının terfihi için birçok teklifat vaki olmuştur. Heyet-i Vekilede uzun uzadıya münakaşa edilmektedir. Buna bir karar verilebileceğini ümit ediyoruz. Encümenimizin yapmış olduğu bu teklif ancak bu karar çıkıncaya kadar belki bir iki ay geçecektir ve bu aylar zarfında kendileri sıkıntı çekmesinler diye bu şekilde yapıldı. Sonra Feridun Fikri Bey buyurdular ki; "Sakarya Harbi ile ihtiyat zabitanı ikiye ayrılmış, bu ayrılık olmasın." Efendiler! Dört beş muharebeye girmiş daha çak sıkıntı çekmiş bir arkadaşla daha az sıkıntı çekmiş bir arkadaşı bittabi tefrik etmek lâzım gelir. Tabiî bunlar arasında bir fark görmeyi münasip gördük. Maaşatı dört ile üç yaptık. Eğer kendileri veya Heyet-i Celileniz tensip buyurursanız dört ile beş, beş ile altı yaparsınız. Biz böyle münasip gördük. Yani arz etmek istediğim bu yapılan teklif ihtiyat zabitlerinin terfihi teklifi değildir. Muvakkat bir şeydir. Diğer esaslı teklif tetkik edilmektedir. O yapılacak terfih böyle birkaç maaş ile halledilemez. Bu terfih kararı çıkıncaya kadar kendilerinin sıkıntı çekmemesi için yapılmış bir şeydir.

Reis - Efendim bir takrir vardır, arz edeyim: Heyet-i Umumiyesinin müzakeresi kâfi görülerek maddelere geçilmesini teklif ediyor.

Halid Bey (Kastamonu) - Kifayet aleyhinde söyleyeceğim. Müzakere kâfi değildir.

Arkadaşlar; ihtiyat zabitanı müteaddit kongreler akdettiler. Kararlarını tabettirerek bütün âza-yı kirama tevzi ettiler. Maksatları malumdur; kendileri memlekette müstahsil olmak istiyorlar. Mesele mühimdir. Biraz daha müzakerenin temdidini rica ederim. Müdafaa-i Milliye Encümeni Mazbata Muharriri Bey buyurdular ki; bu bazı arkadaşlarımızı muvakkaten terfihten ibarettir. İleride esaslı bir surette terfih yapılacaktır. Hâlbuki Muvazene-i Maliye Encümeninin esbab-ı mucibe mazbatası kıraat buyurulursa görülecektir ki bu mazbatada bir şemme, bir koku yoktur. Bir mana istihsal edilmiyor. Mesela deniyor ki: (Aynı vaziyette bulunan en güzel ve en mamur yerleri harap olan ve avarız-ı tabiiyesi bile muhtac-ı imar bir hale gelen memleketimizde bundan fazlasının kabulüne şimdilik imkân görülmemiştir.) Binaenaleyh bugün görülemeyen imkânın iki üç ay sonra görülemeyeceği bedihidir. Onun için müzakeratın temdidini rica ile müzakereyi gayrikâfi görüyorum ve sözümü muhafaza ediyorum. (Kâfi sesleri)

Reis - Efendim bir takrir var:

Riyaset-i Celileye

Bu kanun ihtiyat zabitlerinin hizmet ve fedakârlıklarıyla mütenasip değildir, Binaenaleyh bu kanunun reddiyle daha musip ve daha muvafik bir şekil ve usul-i terfih teemmül edilmek üzere şubelerden müntahap on beş zattan mürekkep fevkalâde bir encümen teşkilini teklif eylerim.

Bozok

Süleyman Sırrı

Reis - Efendim bu takriri rey-i âlinize vazediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. (Ret sadaları) Kabul edilmedi. Birinci maddeyi okuyoruz.

Madde 1- Mudanya Mütarekenamesinin imzası tarihine kadar İstiklâl Muharebatına iştirak eden ikinci sınıf ihtiyat zabitandan 15 Mayıs 1335 tarihinden itibaren Sakarya Meydan Muharebesinin hitam tarihine kadar geçen müddet zarfında orduya iltihak etmiş olanlara dört aylık maaşları ve Sakarya Meydan Muharebesinin hitamından sonra orduya iltihak etmiş olanlara da üç aylık maaşları hîn-i terhislerinde maa tahsisat-ı munzamma tamamen ve defaten tesviye edilir.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Efendim Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatasını mütalâa ederseniz görürsünüz ki Muvazene-i Maliye Encümeni bu kanunu müttefikan kabul etmemiştir. Orada bir ekseriyet kaydı vardır. Bendenizle

bazı arkadaşlarım muhalif kalmıştık. (İzah ediniz sesleri) Binaenaleyh gerek Hükûmetin esbab-ı mucibesinde ve gerekse Müdafaa-i Milliye Encümeninin esbab-ı mucibe mazbatasında ihtiyat zabitlerine verilmek istenilen 3-4 aylık maaşat tabiî hallerini buluncaya kadar, kendilerine verilir deniliyor. Bendeniz de bu Muhterem Encümenle Heyet-i Vekileye soruyorum. İki ayda ancak müzakeresine müyesser olduğumuz şu kanunu nazar-ı dikkate alınız. Sonra da bunların terfihleri için yapacağınız kanunların kaç ayda çıkacağını nazar-ı dikkate alınız. Sonra tutunuz al efendi on beş lirayı bilahare terfih kanunu yapılıncaya kadar aileni geçindir diyeceğiz değil mi? (Bravo sesleri)

Ali Bey (Karahisar-ı Sahib) - Ya ne yapmalı idi?

Mazhar Müfid Bey (Devamla) - Arz edeyim. Beyefendiler, ihtiyat zabitanının Mücadele-i Milliyemizin istihsalindeki hidematı için söz söylemeye lüzum yoktur. Cümlece müsellemdir. Âlâ! Nitekim geçen gün bir kanun yaptık. Dedik ki: Ordunun hazariye intikali münasebetiyle kadro dolayısıyla açıkta kalan zabitan tam maaş ve tahsisat alacaktır. Bu doğrudur; haklı bir kanundur. Hatta bendeniz burada iddia ettim ki: Umumuna verilsin. Efendiler, bu ihtiyat zabitanına yine verilmiyor. Bunlar zabit değil miydi? Bir yere yerleşinceye kadar, bir vazife buluncaya kadar niçin bunlara da vermiyoruz? Bunlar zabit değil midir? Sonra lütfen nazar-ı dikkate almanızı istirham edeceğim: Bu ihtiyat zabitleri kimisi mektepte okuyordu, kimisi kendisine göre bir iş bulmuş, kimisi de bir dairede yer bulmuştu. Fakat mazbatalarda da pek güzel tasvir edildiği veçhile bunlar dört beş senelik harp içinde bulunmak dolayısıyla belki istikballerinden kaybetmişlerdir. Efendiler! Bir ihtiyat zabitine biz seni terfih ettireceğiz diyoruz. Bu vazifemizdir. Fakat kaç ayda terfih ettireceğiz? Bu kanun kaç ayda çıkar? Ayın dokuzunda gelen bir kanunu, bugün Teşrinievvelin 18'i, iki ay sonra müzakere ediyoruz. Ruznamemiz malumdur ne yapalım? Buna da iki ay sonra muvaffak olursak çok iyi... Fakat Muhterem Müdafaa-i Milliye Encümeni Mazbata Muharriri Beyefendi'nin buyurduğu gibi terfih hakkındaki kanun da ancak dört, beş ay sonra müzakere olunabilir. O halde bu ihtiyat zabitleri daha beş, altı ay, açıktadırlar. Bunlar kendilerine verdiğimiz üç aylık maaşla ailesini, kendisini iaşeye muktedir olacak mıdır? Onun için bendeniz istirham ediyorum: Bu ihtiyat zabitlerine Mazbata Muharriri Beyefendi'nin buyurduğu gibi terfihleri hakkındaki kanun çıkıncaya kadar veyahut ki bir iş buluncaya kadar hiç olmazsa maişetini temin edecek miktarda bir para verelim, fazla bir şey istemiyorum. Bilirsiniz ki ihtiyat zabitleri için pek çok vaatlerde bulunduk. Meselâ: Bir ihtiyat zabiti memuriyette bulunuyormuş. Askere alınmış, muharebeye gittiği zaman yerine başka memur alınmıştır. Bugün avdet eden o ihtiyat zabiti eski memuriyetine alınmış mıdır? Efendiler! Alınamıyor. Eski memuriyetini bulamıyor. Yine biz dedik ki ihtiyat zabitleri ilk münhallere yerleştirilecektir. Acaba bu vaatler ifa ediliyor mu? Mehma-emken icra edilmesine çalışılıyor. Bütün bütün icra edilmiyor değil. Bunların içerisinde sanatkârlar da var, çiftçi de vardır. Fakat düzeni bozulmuştur. İşte bu düzeni düzeltinceye kadar bunlara vereceğimiz üç aylık maaş maişetlerini temine kâfi midir? (Köylüyü düşünmüyorsunuz sesleri) Efendim bunlar da köylüdür. İhtiyat zabitlerinin kısm-ı azamı köylüdür. Kasabalıdır. (Gürültüler) Sonra

mademki şu kanunu kabul ediyoruz, encümenler mademki bu kanunu kabul ediyor; biz müttefikan diyoruz ki: Bunlara idareleri için bir miktar para vermek zaruridir. Bunu bütün encümenler kabul ediyor. Bendeniz diyorum ki: Bu zarureti tayin buyurunuz. Zaruret tabiîdir ve bunları terfih edinceye kadar, bir yere yerleştirinceye kadar müşkülata duçar olmamalarının temin edileceği mazbatalarda muharrerdir. Bu âlâ. Bunu ifa buyurunuz diyorum. Encümendeki sözüm bu idi. Gerek Müdafaa-i Milliye Encümeni, gerek biz diyoruz ki: Esbab-ı maişet buluncaya kadar geçecek müddet için ve yaşamak imkânını temin edebilmek için bir para vereceğiz. Bendenizin de talebim budur. Bu müddette maişetlerini temin için üç aylık maaş kâfidir derseniz pekâlâ. Fakat bendeniz diyorum ki: Müdafaa-i Milliye Encümeni yaşamak için bu adamlara verilen üç aylık kâfidir derse pekâlâ. Bunu desinler, bendeniz de kabul ederim.

Arif Bey (Eskişehir) - Bunlar, hiçbir yerden maaş alamıyorlar, sıkıntıdadırlar. Böyle uzun uzun müzakerat ile zannederim ki meseleyi halledemeyeceğiz. Hem de onlar parasız kalmış olacaklardır. Arz ediyorum ki bu işi; ne Müdafaa-i Milliye Encümeni ve ne de Muvazene-i Maliye Encümeni hal ve tesviye edebilir. Çünkü bu devlet meselesidir. Her vekil düşünecek, münasip şeyler bulacak. Çiftlik mi verecek, arazi mi verecek? Ne verecekse tabiî bunlar Heyet-i Vekilede takarrür edecek. Encümen, kendi kendine buna karar veremez. Yalnız Heyet-i Vekile karar verir ve Heyet-i Celileniz Heyet-i Vekileyi sıkıştırırsınız. Bir an evvel bu kararı getirirler ve bir an evvel müzakere edersiniz. Bu suretle ihtiyat zabitanının vaziyeti taayyün eder. Mazhar Müfid Bey buyurdular ki: "Üç, dört aylık azdır." Altı aylık da versek, sekiz aylık da versek kanun çıkmadıktan sonra vaziyet yine budur. Hâlbuki biz muayyen olarak üç, dört ay koyduk. Çünkü: Onlar, bir taraftan Heyet-i Celilenize müessir olurlar ve "Çabuk çıkarın." derler ve bir taraftan Heyet-i Vekileye müessir olurlar, Heyet-i Vekile karar verir ve bir an evvel bu karar burada müzakere edilir.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Evlad-ı şüheda ne olacak?

Reis - Heyet-i Celileye müzakeratı uzatmayalım diye demin bir istirhamda bulundum.

Esad Efendi (Menteşe) - Heyet-i Vekileye havale veriyorsunuz, biz mi Heyet-i Vekileye tabiyiz? Yoksa Heyet-i Vekile mi bize tabidir? Bizim onlara "direktif" vereceğimizi bilmiyor musunuz?

Arif Bey (Eskişehir) - Efendim bu Heyet-i Vekilede tetkik ediliyor. Emir buyurursanız bir haftada, on günde çıkarırlar.

Esad Efendi (Menteşe) - Biz mi onlara tabiyiz? Biz onlara direktif veriyoruz. Onlar bize tabidir. Biz onlara tabi değiliz.

Arif Bey (Eskişehir) - Bizim encümenimiz yapamaz.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Beyefendi müsaade buyurursanız bir sual soracağım. Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatasında buyuruyorlar ki: İhtiyat zabitlerinin memleketin hayat-ı umumiyesi arasındaki mevki-i tabiilerini almaları için geçecek zaman zarfında nail-i himaye olmaları lâzımdır. Beyefendi bendeniz soruyorum. Mevki-i tabiilerini almaları için ve geçecek zaman için iki encümenin kabul ettiği gibi üç, dört aylık maaş kâfi midir?

Arif Bey (Eskişehir) - Efendim karar on günde çıkarsa kâfidir. Bir ayda çıkarsa kâfidir. Fakat sekiz ayda çıkarsa gayrikâfidir. (Bugün çıkaracağız sesleri)

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Bu kanun bugün çıkıyor.

Arif Bey (Eskişehir) - Bu kanun değildir efendim, ufak bir tekliftir. Yardımdan ibarettir.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Arif Beyefendi müsaade buyurur musunuz? Bir sual soracağım.

Arif Bey (Eskişehir) - Buyurunuz.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Efendim maddenin başında "İstiklâl Muharebatına iştirak eden ikinci sınıf ihtiyat zabitanı ilh..." deniliyor. Eğer İstiklâl Muharebatı esnasında vazifeye davet edilmiş olan ikinci sınıf ihtiyat zabitanı denilmiş olsaydı sual sormayacaktım. Fakat muharebata iştirak kaydı vardır. Şu hâlde muharebata iştirak etmeyip de geride, mesela noktada hizmet edenler alamayacak mı?

Arif Bey (Eskişehir) - Alacak, muharebeye iştirak mutlak gidip tüfek atmak değildir. Geridekiler de dâhildir. Onlara da veriyoruz efendim.

Reis - Efendim kifayet-i müzakere hakkında Mardin Mebusu Necib Bey'in takriri var.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Müzakere kâfi değildir. Kifayet-i müzakere aleyhinde söyleyeceğiz.

Reis - Efendim takrirleri okuyalım da yine aleyhinde söyleyebilirsiniz.

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Efendim ihtiyat zabitanının (Maliye Vekili sıfatıyla mı sesleri) evet Maliye Vekili sıfatıyla... Ankara'dan çıkıncaya kadar Maliye Vekiliyim. (Handeler)

Efendim ihtiyat zabitanının terfihi için, terhis başladığı günden itibaren Heyet-i Vekilede müteaddit defalar görüştük. Bilhassa Heyet-i Celilenizce de malumdur ki bunlar hakkında idari bazı kararlar ittihaz ettik ve bi'l-

münasebe Heyet-i Celilenize de bunlar hakkında idari bazı karar ittihaz ettiğimizi arz ettik. Malum-ı âlileridir ki memuriyetten ihtiyat zabitliğine alınmış olanlar, Kanun-ı Mahsus mucibince yine memuriyetlerine iade edilir. Fakat hangi kısım iade edilir, hangi kısım vezaif-i müşterekedendir, hangisi değildir. Bunları kanun halletmiştir. O kanunun hududu dâhilinde olanların memuriyet-i sabıkalarına iade edilmeleri zaruridir ve iade edilmiştir. Çünkü onu kanun hall ü fasletmiştir. Memlekette üç-dört sene devam eden çetin İstiklâl Mücadelesine her sınıf halk iştirak etmiştir. Hiç şüphe yoktur ki vazifenin en ağır kısmı gençlere isabet etmiştir. Bu gençlerin adedi tahminî arz ediyorum, beş yüz bini mütecavizdir. Bunlardan beş bini tahsilleri müsait olduğundan ihtiyat zabitliği yaptılar. Fakat yine arz ediyorum ki İstiklâl Mücadelesine iştirak eden gençler beş yüz bini mütecavizdir. (Bravo sesleri) Bu beş bin gençten memur olanların memuriyet-i sabıkalarına iadesini yeniden memuriyet almak isteyenlere memuriyet bulmak için Heyet-i Vekile azami suhulet yapmaktadır. Daimî zabit olmak isteyenler orduda kalabileceklerdir. Zabit kalmak istemeyenlerin; meslekleri müsait olduğu takdirde tercihen memuriyete tayin edilmeleri için bütün vekâletlere ve şuabata tamim yapmıştır ve meslekleri müsait olanların tercihen istihdamı icra ediliyor. (Sözde kalıyor sesleri)

Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) (Devamla) - Fakat beyefendi beş bin zatın birden yerleştirilmesinin ne kadar emr-i azîm olduğunu takdir buyurursunuz. Sözde kalmıyor. Herhâlde bu, bir fiildir. Yalnız Maliye Vekâleti merkezine bendeniz beş on tane aldım. Hattâ masa başında çalışabilecek malûllerden de aldım. Meydandadır. (Bravo sesleri)

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Biraz talip çok…

Hasan Fehmi Bey (Gümüşhane) - Bunlardan çiftçi olanların evlerine eli boş gitmemesi veyahut evlerine kadar gitmek için bir yol harçlığı tedarik etmesi veya memur olanların memuriyet-i sabıkalarına iadeleri için masarif-i mübremelerinin tehvinine medar olsun diye düşündük. Bütçemizin hal-i malîsini, memleketimizin vaziyet-i umumiyesini mübadele ve iskân gibi memleketin başında azîm ve çetin bir işin mevcut olduğunu teemmül ederek yapabileceğimiz kısmı Heyet-i Celilenize arz ettim. Bu da üçer aylık maaşları nispetinde bir paranın itasına müsaade buyurulmuştur. Encümen bu zevatı iki devreye ayırdı. Bir kısmına dört, bir kısmına üç aylık. Bu da şayan-ı kabuldür. Hakikaten dört sene çalışanlarla daha az çalışanları iki devreye taksim etmek doğrudur. Bunun tesir-i malîsi mühim bir paradır. Bunun üzerine alelhesap bir zamaim yapamayız. Yaparsak behemehâl bir karşılığını bulmak lâzımdır. Eğer bu hizmeti para ile ölçerseniz

dünyada hayat kadar insanlar için daha tatlı bir şey yoktur. Efendiler, hayatını ortaya koyan bir adamın bu fedakârlığı para ile falan ile ölçülür bir şey değildir. Yalnız yapılan hizmet çok büyüktür. Fakat bu hizmeti beş yüz binden fazla genç yapmıştır. Bunların içerisinden arz ettiğim sınıfa bir muavenette bulunmayı düşünüyoruz. Yoksa vereceğimiz para onların hizmetleri mukabili gibi bir şey olamaz ve hizmetleri para ile ölçülemez. Memleketin vaziyet-i umumiyesini düşünen bu gençler bununla iktifa edeceklerdir. Âtiyen daha başka müsaadat, mesela memuriyetlere almak veyahut başka suretle ikdarları; müsait şerait altında ayrıca teemmül olunabilir. Para hususunda bugün yapılacak şey bundan ibarettir.

Süreyya Bey (Karesi) - Maddede "İkinci sınıf ihtiyat zabitanından maada" kaydı vardır ve mutlak olarak kullanılmıştır. Hâlbuki ihtiyat zabitanı hizmet-i maksure erbabından teşekkül eder.

Reis - Süreyya Bey, kifayet aleyhinde söyleyeceksiniz!

Süreyya Bey (Karesi) - Aleyhindedir, söyleyeceğim sözü bilirim Reis Bey.

Reis - Müzakere Kanunun...

Süreyya Bey (Karesi) - Âdem-i kifayetine dair söylüyorum. Bu, esbab-ı mucibesidir. Hizmet-i maksure erbabı, zabit namzetleri, zabit vekilleri ve ihtiyat zabitleri namıyla üç kısımdan mürekkeptir. Bu cihet hakkında hiçbir arkadaş

söz söylememiştir. Bu cihet unutulmuştur. Bendeniz suret-i hususiyede Müdafaa-i Milliye Vekili Paşa Hazretlerinin nazar-ı dikkatlerini celp ettim. Nokta-i nazarımı kabul ettiler. Yalnız âdem-i kifayete karar verdiniz. Bu hususta kısaca söz söyleyelim. Yoksa mesele mektum kalır.

Reis - Efendim birinci maddenin müzakeresinin kâfi olduğuna dair Mardin Mebusu Necib Bey'in takriri var.

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. Birinci maddenin aynen kabulünü teklif ederim.

Mardin

Necib

Reis - Müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür efendim. Takrirler var, okunacak:

Riyaset-i Celileye

Birinci maddenin bervech-i zir tadilini teklif ediyorum:

Madde- Mudanya Mütarekenamesinin imzası tarihine kadar İstiklâl Muharebatına iştirak eden ikinci sınıf ihtiyat zabitanından 15 Mayıs 1335 tarihinden itibaren Sakarya Meydan Muharebesinin hitamı tarihine kadar geçen müddet zarfında orduya iltihak etmiş olanlara dört aylık maaşları hîn-i terhislerinde maa tahsisat-ı munzamma tamamen ve defaten tesviye edilir.

Bozok

Ahmed Hamdi

Riyaset-i Celileye

Maddenin, "Mudanya Mütarekenamesinin imzası tarihine kadar İstiklâl Muharebatına iştirak eden ikinci sınıf ihtiyat zabitanından 15 Mayıs 1335 tarihinden itibaren Sakarya Meydan Muharebesinin hitamı tarihine kadar geçen müddet zarfında orduya iltihak etmiş olanlara altı ay maaşları ve Sakarya Meydan Muharebesinin hitamından sonra orduya iltihak etmiş olanlara da dört aylık maaşları hîn-i terhislerinde maa tahsisat-ı munzamma tamamen ve defaten tesviyesi suretinde tadil ve kabulünü teklif eylerim efendim.

Trabzon

Süleyman Sırrı

Riyaset-i Celileye

İhtiyat zabitlerinin memleketin hayatı umumiyesi arasındaki mevki-i tabiîlerini almaları ve geçecek zaman zarfında himayeleri için verilecek dört, üç aylık kâfi gelemez. Hiç olmazsa Sakarya Harbinin hitamı tarihine kadar orduya iltihak edenlere altı ve diğerlerine dört maaş itası suretiyle madde-i kanuniyenin tadilini teklif eylerim.

Denizli

Mazhar Müfid

Riyaset-i Celileye

Maddedeki (ikinci sınıf ihtiyat zabitanından) cümlesinin tayyı ile ihtiyat zabit namzetleri ve zabit vekilleri ve mülâzım ve yüzbaşılara da şâmil olmak üzere (hizmet-i maksure ashabına) kaydının vaz‘ ve tahririni talep ve teklif ederim.

Karesi
Ahmed Süreyya

Riyaset-i Celileye

Birinci maddedeki (hîn-i terhislerinde) fıkrasının tayyını teklif ederim.

İstanbul
Ali Rıza

Riyaset-i Celileye

İhtiyat zabitlerine verilecek üç dört aylık maaş şimdilik terfihleri ve maişetlerine medar olmak için ise de maddede buna dair işaret yoktur. Maddede sarahat olmalıdır. Şu hale göre birinci maddenin baş tarafına şu kelimelerin ilâvesini arz ve teklif ederim:

(İlerde esbab-ı terfihleri ayrıca takrir ve tespit edilmek üzere Mudanya Mütareke...)

18 Teşrinievvel 1339
Afyon Karahisar
İzzet Ulvi

Riyaset-i Celileye

Müzakere kâfidir. İhtiyat zabitlerine onların hal ve istikballerinin temin ve terfihi emrinde ne yapılsa azdır. Fakat hazine-i milletten verilecek paranın kimlerden alınacağını düşünmek de aynı derecede mühimdir. İhtiyat ve muvazzaf zabitlerle yanyana memleketin halas ve istiklâlini temin ve bu uğurda azami fedakârlık eden efratın refaheti de düşünmeye mecburuz. O halde bu iki sınıf-ı fedakârînin hidematını hazine-i milletten verebileceğimiz para ile tamamen temine imkân var mıdır? Bütçemizin tahammülüne, milletin hal ve zaruretine göre yapılacak tedabirin müessir olması için mutedil olması zaruridir. Binaenaleyh bu güzide sınıfın kendilerinin de arzuları veçhile müstahsil olmalarını temin edecek tedabirin ittihazına kadar teklif edilen maddenin kabulünü teklif ederim.

Konya
Refik

Reis - Denizli Mebusu Mazhar Müfid Bey ve Trabzon Mebusu Süleyman Sırrı Efendi’nin takrirleri hemen aynı şeydir.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Benim takririm okunmadı.

Reis - Feridun Fikri Bey’in takriri altı aylık maaştır. Evvelâ bu takrirlerin nazar-ı itibara alınmasını rey-i âlilerine vazedeceğim efendim. Efendim takrirleri tasnif ediyorum. Dersim Feridun Fikri, Denizli Mazhar Müfid, Trabzon Süleyman Beyler... Her üçünün takriri maaşâtın altı aya iblâğını teklif...

Refik Bey (Konya) - Verelim ama, nereden?..

(Mazhar Müfid Bey'in takriri tekrar okundu.)

Reis - Bu takriri nazar-ı dikkate alanlar lütfen ellerini kaldırsın. Alınmadı efendim. İkincisi Bozok Mebusu Ahmed Hamdi Bey'in teklifidir ki bu ayların tevhidini teklif ediyor. Dört ay olmak üzere. Yani ikinci üç ayı dörde iblâğ etmek üzere Bunu da rey-i âlinize arz ediyorum. (Bozok Hamdi Bey'in takriri tekrar okundu.)

Reis - Bu takriri nazar-ı mütalaaya alanlar lütfen ellerini kaldırsın. Kabul olunmadı efendim. Efendim Afyon Karahisar Mebusu İzzet Ulvi Bey bir kayıt teklif ediyor. (İzzet Ulvi Bey'in takriri tekrar okundu.)

Reis - Bu takriri kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın! Kabul olunmadı efendim. Efendim! Karesi Mebusu Süreyya Bey'in takriri...

Süreyya Bey (Karesi) - Efendim şimdi bir takrir takdim ediyoruz. Bu okunsun efendim. Aynı maksadı ifade ediyor.

Reis - Efendim bunlar vaktiyle zapt olunmuş ve encümene verilmiş olsaydı daha makbul olurdu. Görüyorsunuz ki on dakikada bir takrir değişiyor. Bu hem maksadımız olan iyi bir kanun çıkarmaya manidir, hem de müzakereyi uzatıyor.

Riyaset-i Celileye

Madde 1- İhtiyat zabit kelimesinden sonra

zabit vekili ve namzetleri cümlesinin ilâvesini teklif ederim.

Eskişehir Mebusu
Mehmed Arif

Reis - Efendim bu takriri kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul olunmuştur efendim.

Riyaset-i Celileye

Muhasebeciler, mal memurları; para vardır, yoktur, havale gelmemiştir gibi sözlerle ihtiyat zabitanını rencide edecek ahvale maruz kalmamalarını teminen maddedeki munzamma kelimesinden sonra (müracaat edecekleri mal sandığından derhal) fıkrasının ilâvesini teklif eylerim.

18 Teşrinievvel 1339
Yozgat
Süleyman Sırrı

Reis - Efendim şimdi maddeyi aynen okuyorum.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Bendenizin bir takririm var idi.

Reis - Kabul olunmadı. İhtiyat Zabitleri Kanununun tefsiri hakkında kabul ettiğiniz takrir mucibince madde tadil edilmiştir, kabul buyurduğunuz bu takrire göre (zabit vekili ve namzetleri) kaydını ilave suretiyle maddeyi tashih edelim.

Madde 1- Mudanya Mütarekenamesinin imzası tarihine kadar İstiklâl Muharebatına iştirak eden ikinci sınıf ihtiyat ve zabit vekili ve namzetlerinden 15 Mayıs 1335 tarihinden itibaren Sakarya Meydan Muharebesinin hitam tarihine kadar geçen müddet zarfında orduya iltihak etmiş olanlara dört aylık maaşları ve Sakarya Meydan Muharebesinin hitamından sonra orduya iltihak etmiş olanlara da üç aylık maaşları hîn-i terhislerinde maa tahsisat-ı munzamma tamamen ve defaten tesviye edilir.

Reis - Efendim birinci maddeyi kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Şimdi ikinci, üçüncü madde olarak bir teklif vardır okuyacağım:

Riyaset-i Celileye

İkinci ve üçüncü madde olmak üzere bervech-i zir maddeleri teklif eyleriz:

Madde 2- Arzu edenlere emval-i emiriyeden bedel-i misil ve mukassaten on sene müddetle tediye olunmak şartıyla ve ziraat bankaları vasıtasıyla usulü dairesinde tohumluk ve alât ve çift hayvanatı verdirilmesi ve tercihan mekâtib-i iptidaiye ve taliye muallimliklerinde ve polis hidematında ve memuriyetlerde ve şirketlerde istihdamları suretiyle terfih olunacaklardır.

Madde 3- Milis zabitanı da bu kanunun ikinci maddesinden istifade edecektir.

Menteşe: Esad

Bozok: Avni

Riyaset-i Celileye

Âtideki maddenin İhtiyat Zabitanının Maişetini Temin Hakkındaki Kanuna ilâvesini teklif eylerim:

Madde 3- Kuva-yı muntazamada hizmet ederek terhis edilmiş milis zabitanına dört maaş ve tahsisat verilir.

Ertuğrul

İbrahim

(Hayır hayır, yağma sesleri) (Gürültüler)

Esad Efendi (Menteşe) - Yağma diye söz söylemeyelim. Bunları müstahsil yapalım.

Reis - Müsaade buyurunuz efendim.

Müdafaa-i Milliye Vekili Kazım Paşa - Efendim bendeniz kabul edilen madde hakkında bir şey arz edeceğim. Maksadım, bu zapta geçsin. Sonra yanlışlığı mucip olmasın. Maddede (hîn-i terhislerinde) kaydı vardır. Hâlbuki terhis edilenler bundan çok evvel terhis edilmişlerdir. Kanunda falan tarihten itibaren meriyü'l-icradır. Kaydı vardır. Bu evvelce terhis edilmiş olanlara şamil olmayabilir. Divan-ı Muhasebat bu gibi şeylere çok dikkat ediyor. Bendeniz, bu ifadenin bu tarzda zapta geçmesini ve ihtiyat zabitlerinin hepsine şamil olduğuna sarahat verilmesini rica ederim. (Hepsine şamildir sesleri)

Alı Rıza Bey (İstanbul) - Efendim Maliye Vekili resmen ifade etsin...

Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey - Efendim maksat İstiklâl Muharebatına iştirak eden ihtiyat zabitanına kanunun tayin ettiği üç, dört aylık tahsisatı vermektir. Bunda (hîn-i terhis) kelimesi belki bir şey olarak konmuştur. Yani bunda "Daha evvel terhis edilenler almasın da yeni terhis edilenler alsın, diğerlerinin hakkı yoktur." diye böyle bir şey anlamıyorum. Maksat, İstiklâl Muharebatına iştirak etmiş olan ihtiyat zabitanı bu kanundan istifade edeceklerdir. Diğer takrirlere gelince; yani emlâk verilsin, arazi verilsin... Bunlar müstakil birer tekliftir. Bunlar encümene gitsin, arazi, ne vakit ve ne kadar verilebilir? Mübadeleden sonra devlete ne kadar arazi kalacak? Bir defa bunları tayin ve tespit etmek lâzımdır. Böyle ale'l-fevr şu verilsin, bu alınsın demek doğru değildir. Meclis-i Âlinin tasdikine iktiran

etmiş muahedat ve mukavelat vardır. Bunlar tatbik edildikten sonra ne verebiliriz? Bir kere bunları encümende tetkik etmek zarureti vardır. (Pek doğru sesleri) Bunları Lâyiha Encümenine havale edelim.

Esad Efendi (Menteşe) - Efendim müsaade buyurun. Bendeniz de söyleyim... Aziz Türkiye'nin bereketli topraklarının, feyizli ırmaklarının... (Gürültüler) Müsaade buyurunuz. Takririmi izah ediyorum. Rica ederim söz kesmek, yol kesmek kadar cinayettir. (Kahkahalar) Aziz Türkiye'nin bereketli, topraklarının feyizli ırmaklarının mekşuf ve gayrimekşuf maden ocaklarının insana olan ihtiyacını hepimiz takdir ederiz... Bendeniz, bilirsiniz Gümülcineliyim, garbî Trakya'dan gelecek dindaşlarımız için Hükûmetimizin bir buçuk ay evvel nazar-ı dikkatini celp etmişken elân bugün Hükûmetin tam manasıyla uyanıklık göstermediğine kalbim hüzün ve nalân ve gözlerimden yaşlar revan olmaktadır. Ben, Maliye Vekili Bey'e soruyorum: Çifteler Çiftliğini ihtiyat zabitlerine vermekle hazine-i millete menfaat mi vardır, mazarrat mı vardır? Ben Maliye Vekiline soruyorum: Ziraat mensubu olan ve geçen sene taarruzdan bir buçuk ay evvel Deve deresinde bulunan ziraatçı bir arkadaşımı kendi dairesine, vezne kalemine kâtip olarak almıştır. Çok teşekkür ederim. Bu gence arazi verilse de o araziyi işletse ve Maliye Vekilinden ayda kırk lira alacağına seksen lira Maliyeye para verse olmaz mı?

Mustafa Bey (Denizli) - On bin dönüm verilse ne ile ekip biçecektir?

Esad Efendi (Menteşe) (Devamla) - Efendim bu gençleri bilir misiniz? Bunlar, dağları delen gençlerdir. Büyükler düşünürken bu küçükler feda-yı can etmişlerdir. Bu gençlere on bin değil, yüz bin dönüm arazi verirseniz; onu tırnaklarıyla kazar. Çünkü onlar on sene mihnet ve meşakkat mektebinden yüksek bir şahadetname almış gençlerdir.

Reis - Efendim Esad Efendi takrirlerini izah ettiler. Şimdi nazar-ı dikkate alınıp alınmamasını...

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendim reye koymayınız.

Reis - (Devamla) Kanuna ikinci madde olmak üzere teklif ediyorlar. Eğer ayrıca bir lâyiha olarak teklif etmek üzere geri alırlarsa ne âlâ. Esad Efendi takririnizi geri alıyor musunuz?

Esad Efendi (Menteşe) - Almıyorum efendim.

Musa Kâzım Efendi (Konya) - Usul hakkında söyleyeceğim efendim... Encümenden gelen lâyiha-i kanuniye hakkında verilecek takrirler; tadilname mahiyetinde olur. Bir veya iki maddenin ilavesine dair olan şeyler de kanun mahiyetinde olur. Encümende bu iş üzerinde işlenmeden, arazinin suret-i tevzii ve taksimi hakkındaki hususat tespit edilmeden, verilecek arazi taharri edilmeden şu kanuna, doğrudan doğruya mutlak olarak şu veya bu maddenin ilâvesini teklif ederim. Demek; ikinci bir kanun teklif etmek demektir. Hâlbuki bir kanun teklif edilirken evvela doğrudan doğruya Layiha Encümenine gider ve orada şayan-ı müzakere olduğu takarrür eder. Sonra mütehassıs bir encümene gönderilir; ondan sonra tetkiki icap eder... Yoksa böyle doğrudan doğruya madde ilave etmek gayet mahzurlu bir şeydir. Meclisin galeyanlı zamanlarında böyle bid'atlar oldu. Fakat bu, devair-i aidesini büyük müşkülata sevk eder, verilmesin demiyorum; verilir fakat nasıl verilmelidir. Ne verilmelidir, ne miktar verilmelidir; ne suretle

verilecektir; Bunu işletmek için ne gibi esbap ihzar edilmelidir?.. Bu düşünülecek bir şeydir. Esad Hoca Efendi'den çok rica ederim, bu takriri geri alsınlar. Çünkü bu tedbir-i iptidaidir; esaslı bir surette değildir; uzret çok işlemek lâzımdır.

Esad Efendi (Menteşe) - Efendi hazretlerinden bir sual sorayım: Bunun emsalini ben gördüğüm için bu fedakâr vücutlar için belki kabul edilir diye verdim. Binaenaleyh Layiha Encümenine verilmesini teklif ediyorum.

Musa Kâzım Efendi (Konya) - Efendim! Ben emsali yoktur demiyorum; vardır. Fakat muzırdır, reye konmamak lâzım gelir.

Reis - Efendim bunu kanundan ayrı olarak Lâyiha Encümenine veriyoruz.

Esad Efendi (Menteşe) - Geri alıyorum efendim.

Reis - Efendim ikinci maddeyi okuyoruz.

Madde 2- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyü'l-icradır.

Efendim! İkinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. İkinci madde kabul edilmiştir efendim.

Madde 3- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

Ahmed Remzi Bey (Gaziantep) - Efendim bu üçüncü madde ile kanun bitiyor. Tahsisat Kanunudur. Arzu edilen şekil; tahsisatın artırılması idi. Bu kabul edilmedi. Vakti geçmiştir. Yalnız nazar-ı dikkati celbeden bir nokta vardır: Layiha-i kanuniyenin üzerinde "İhtiyat Zabitlerinin Terfihi Hakkında Kanun" tâbiri vardır. Bu terfih değildir. Onun için kanun bitmeden evvel bu "Terfih" tabirini kaldıralım, manasızdır.

Reis - Efendim! Ahmed Remzi Bey'in takririni okuyoruz.

Riyaset-i Celileye

Lâyiha-i kanuniyenin üzerindeki terfih tâbirinin manasız olduğundan kaldırılmasını ve yerine (Terhis Olunan İhtiyat Zabitanına Tahsisat İtası) tabirinin konulmasını teklif ederim.

18 Teşrinievel 1339

Gaziantep

Ahmed Remzi

Refik Bey (Konya) - Efendim bu encümene aittir. Encümen terfihi kabul etmiştir.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - "Terhis olunacak veyahut terhis olunan ihtiyat zabitanının" denilmeli.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Bu kelime Maliye Vekilinin hesabına gelir.

Reis - Efendim Ahmed Remzi Bey'in teklifini reyi âlilerine arz ediyorum. (Takrir tekrar okundu.)

Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. (Üçüncü madde tekrar okundu.)

Efendim üçüncü maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Üçüncü madde kabul edilmiştir efendim. Efendim Tahsisat Kanunu olduğu için tayin-i esami ile reye konulması icap eder.

Zeki Bey (Gümüşhane) - Efendim bundan evvelki kanun da tahsisata aitti, tayin-i esami ile kabul edilmedi. Bu niçin tayin-i esami ile reye konuyor?

Reis - Efendim bu kanunu tayin-i esami ile rey-i âlinize vazediyorum, reylerinizi istimal buyurunuz! (Âra istihsal edildi.)

Ali Süruri Efendi (Karahisar-ı Şarki) - Reis Bey bundan evvel kabul edilen kanun için de tayin-i esami ister.

Reis - Efendim! Reylerini istimal etmeyen zevat varsa lütfen reylerini istimal buyursunlar. Efendim istihsal-i âra muamelesi hitam buldu. Kâtip beyler arayı tasnif ediyorlar. Muahharan neticeyi arz etmek ve saat bir buçukta içtima edilmek üzere celseyi tatil ediyorum.

İkinci Celse

Reis: Birinci Reis Vekili Sabri Beyefendi

Kâtipler: Falih Rıfkı Bey (Bolu), Ragıb Bey (Zonguldak)

Reis - Celseyi açıyorum efendim! İhtiyat zabitanının tahsisatı hakkındaki kanunun neticesini arz ediyorum. Reye iştirak eden zevatın adedi 148 muamele tamamdır. Bir ret, üç müstenkif vardır. 144 rey ile kanun kabul edilmiştir.

3- İzale-i Şekavet Kanun Layihası ve Dâhiliye ve Adliye encümenleri mazbataları:

Reis - Efendim! İzale-i Şekavet Kanunu encümenden geldi. Şimdi müzakeresine başlayacağız. Dâhiliye Encümeninden gelen şekil şudur: Dördüncü ve beşinci maddeler tevhit edilerek dördüncü madde olarak tanzim edilmiş ve beşinci madde de ayrıca tedvin edilmiştir. (Yazalım sesleri)

Madde 4- Dâhiliye Vekâletince şaki oldukları ilan olunan eşhası uzaktan veya yakından idare ettikleri veyahut bu kabîl eşhasa bilerek ve hiçbir mecburiyete müstenit olmayarak esliha, cephane ve mevadd-ı iaşe verdikleri ve gönderdikleri anlaşılan kimselerin ahar mahallere muvakkaten nakillerine Dâhiliye Vekâleti mezundur.

Madde 5- Şakilerin ilanı beşinci maddede mezkûr eşhasın muvakkaten mahall-i ahara nakilleri zabıta-i adliye memurları tarafından icra olunacak tahkikata müsteniden esbabı mucibe serdiyle valilerin tahrirî talebi üzerine Dâhiliye Vekâletinin tasdik ve tahrirî emrine mütevakkıftır.

Reis - Efendim muaddel beşinci madde hakkında söz isteyen var mı? (Hayır, muvafık sadaları) (Reye koyun sesleri)

Ahmed Remzi Bey (Gaziantep) - Efendim! Beşinci madde Dâhiliye Vekâletine şakilerin ilanı ve şakilere muavenet veya yataklık eden adamların muvakkaten nakil salahiyetini vermektedir. Beşinci madde şakilere her ne veçhile olursa olsun bilerek mecburiyete müstenit olmaksızın yardım edenleri veyahut doğrudan doğruya idare edenleri kastediyor. Fevkalâde bir kanunun fevkalâde zamanlar için olduğunu düşünerek bi'z-zarure kabul edilse bile "muvakkaten nakilleri" tabirindeki bu tevkiyet acaba gayrimahdut mudur? Yoksa mahdut mudur? Bendenizce bu mahzur vardır. Dâhiliye Vekâleti muvakkaten bu kabîl eşhası kaldırıp başka tarafa nakledecek, muvakkaten tabiriyle belki bu nefy iki sene devam edecektir. Şu takdirde biz, Meclis-i Âli tasvip buyurursa bu gibi eşhasın niçin nakledildiğini düşündükten sonra muvakkat tabiri yine, bir zaman tayin ve tasrih edelim. Bu kabîl eşhas herhalde şakinin icra-yı faaliyet ettiği zaman orada bulundukça belki kaldırılmalarına lüzum hissedilebilecek eşhastır. Fakat şakinin faaliyet icra ettiği bu zaman öyle uzun zaman değildir. Bendenizce iki aylık zamandır. Hükûmet iki ay zarfında fevkalâde tedabir ile şakiyi tenkil edip vaziyeti ıslah ettikten sonra bunun temadisine lüzum yoktur. Şu takdirde belki gayr-ı kastin unutulup nakil olunan eşhasın yerlerinde kalması mümkündür veyahut da bu kabîl eşhasın başka bir mahalde temdid-i ikametleri iltizam edilip hakiki bir sebebe müstenit olmadan bunlar menfalarında veyahut ahar mahalde bırakılabilir. Mademki böyle bir ihtimal vardır. Şüphesiz Hükûmetimize itimat edeceğiz. Fakat kanunlarda böyle şeyleri nazar-ı itibara almak lüzumu vardır. Binaenaleyh (muvakkat) tabiri yerine takyit edici bir şey konulmak daha iyidir. Bendeniz bu müddeti azami olmak üzere iki ay teklif edeceğim.

İsmail Kemal Bey (Çorum) - İki ay zarfında tutulamazsa Dâhiliye Vekâleti onu bırakacak mı, ne olacak? (Madde iyidir sesleri) (Maddeyi reye sesleri)

Haydar Rüşdü Bey (Denizli) - Efendim bu maddeyi malum-ı âliniz olduğu üzere kanuna uydursun diye Adliye Encümenine gönderdik. Adliye Encümeninden geldi. Beğenmedik, tekrar Dâhiliye Encümenine gönderdik ve nihayet Dâhiliye Encümenince yapılan tadilât mucibince şu şekil ve vaziyetle elimize geliyor. Biz birtakım eşhası yataktır diye nefyedeceğiz. Nefy bir cezadır. Bilmem ki bizim kanunlarımız, kavanin-i esasiyemiz böyle nefy gibi bir cezayı Dâhiliye Vekâletine vermeye müsait midir? Bunu erbab-ı hukuktan, üstatlarımızdan anlamak isterim.

Emin Bey (Tokat) - Zaruretler memnu olan şeyi mubah kılar.

Haydar Rüşdü Bey (Devamla) - Sonra, kanunda, "mevadd-ı iaşe" diye konulmuş umumi bir kelime vardır. Mevadd-ı iaşenin içerisine geçende de arz ettiğim gibi bir okka bulgur, bir okka ekmek de girer. Bunu bu suretle umumi olarak koyarsak birçok suiistimallere meydan açar. Binaenaleyh bunu tayin ve tasrih ve tahdit etmeliyiz. Bence cereyan eden takibattan ve Hükûmetin bu eşkıyayı tenkil hususunda göstermiş olduğu muamelattan sabit olmuştur ki memlekette birçok eşkıyalar tenkil edilmiştir. Bence kanun ile mevadd-ı kanuniye ile eşkıyanın tenkili kabil değildir. Ve

iki aylık vukuat da bize ispat etmiştir ki değil iyi emir vermek bu emirleri hüsn-i suretle takip etmek, eşkıya meselesinin memlekette bir dert olduğunu nazar-ı itibara alarak takibatta bulunmak ve Hükûmetçe eşkıyanın izale-i vücuduna katî bir surette çalışmak Hükûmetin en büyük bir vazifesidir. Hükûmetten rica ederiz, bize böyle bir kanun esasatına biraz münafi, biraz da tatbik edecekler elinde suiistimale müsait olabilecek bir tarzda böyle maddelerle, kanunlarla geleceğine iki aydan beri kemal-i şükranla gördüğümüz gibi idari bir şekilde faaliyetini artırsın; işin başına geçsin, eşkıyayı kökünden mahvetmeye azmetmiş olduğunu göstersin!

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Zabıtaya cesaretli bir kanun veriyor.

Haydar Rüşdü Bey (Devamla) - Efendiler! Ben Hükûmete her ne sebeple olursa olsun idari salâhiyet verilmesine katiyen taraftar değilim, çünkü elimizde tuhaf bir misali vardır. Bir aylık zamanda Aydın taraflarında idare-i örfiye ilân edilmiştir. Bir ay zarfında Denizli'den dört yüz seksen kişiyi Divan-ı Harbe sürüklemek için bunları almış, sürüm sürüm süründürmüşlerdir. Dinar'dan üç yüz küsur aile mahallerinden kaldırılmış; hâlâ bugün muhakemeleri icra edilmemiştir. Eğer verdiğimiz salahiyet-i idariyenin hüsn-i suretle ifa olunacağına kani olsak ben o kadar hukuk kafasıyla uzun uzadıya geniş bir surette düşünmem. Tamamen o salahiyet-i idareyi idare memurlarımızın eline tevdi edelim. Fakat görüyorum ki bir aylık idare-i örfiye zamanında birtakım eşhas velev ki bunların içerisinde haklı olarak sevk edilmiş eşhas da olsa, birtakım eşhas da Denizli'den kaldırılmış, Dinar'a getirilmiş; Dinar'dan kaldırılmış; bilmem nereye gönderilmişlerdir. Benim bildiğim iki mıntıkaya ait olan şeylerdir. Ve bunlar müspettir. Arkadaşlarımızın ekserisi de buna vâkıftırlar. Bir aylık zaman zarfında eline idare-i örfiye ile bir salahiyet, bir kuvvet geçirmiş olan bir kuvve-i zabıta veyahut hangi idare memuru olsa kendisine kanunen ve madde şeklinde böyle bir salahiyeti verirsek efendi bu memlekette bu halkın bir baştan öbür başa doğru muhaceret seline kapılmış yongalar gibi gittiğine şahit olacağız. Binaenaleyh teklifi tekrar ediyorum. Hükûmet eşkıyayı iki aydan beri şayan-ı şükran bir surette takip etmiştir. Ve bu takibat ile birçok netayiç elde etmiştir. Binaenaleyh bu takibatta devam etsin. Bu kanuna, bir maddeye lüzum yoktur.

Vasıf Bey (Saruhan) - Muhterem arkadaşlar! Kürsü üzerinde şahsi muvaffakiyet lüzumunu görseydim bendeniz söz söylemeye cüret edemezdim. Meclis-i Âlinizde şimdi gördüğüm şu vaziyet beni susmaya icbar edecek mahiyettedir. Yalnız vazife-i vicdaniyeyi ifa etmek ve zapta geçmek için söylüyorum. Meclis-i Âliniz üç, dört günden beri bu maddeye mukavemet gösterirken zayıf anasır-ı idariyenin elinde bir baziçe yapmamak için göstermiştir ve bu şekildeki bir maddeyi memleketteki huzur ve refah nokta-i nazarından muzır gördüğü için bu kanunu ikame etmiştir. Hakikaten hep beraber hatırlayalım arkadaşlar! Bu madde Adliye Encümeninden daha hafif, daha mülayim bir şekilde geldiği halde bile esas hale muhalif olduğumuz için ve doğrudan doğruya halkımızın huzur ve refahını taht-ı tehlikeye bırakmamak için mukavemet ettiniz. Bağırdınız ve hep beraber bağırdık. Meclis-i Âlinizin arzusu bu iskân ve nakil salahiyetine, yani halkımızın yataklık namı altında zayıf idarenin iftiralarına veyahut bulundukları köylerin, düşmanlarının iftiralarına kapılarak sürünmelerine meydan kalmamak için mukavemet göstermiştiniz. Hâlbuki madde bugün Dâhiliye Encümeninden daha ağır bir şekilde geliyor. Zannediyorum ki beş, altı günlük müzakerenin ruhlarda meydana getirdiği usançlık Heyet-i Celilenizi maddenin seri bir surette kabulüne sevk etmektedir. Hâlbuki arkadaşlar! Bu kararı verdiğimiz gün, bu kararı verdiğimiz zaman gece yattığımız dakikada vicdanımızın ilhamatına ve aksülâmellerine tabiiyet etmeye mecburuz. Arkadaşlar, Meclis-i Âliniz vaz-ı kanun salahiyetini iktisap ettiği içindir ki bu kanunu kabul eder ve bunu icra etmek üzere Hükûmete bahşeder. Fakat bilirsiniz arkadaşlar! Yarın birçok masum halk süründüğü zaman birçok ailelerin ah ve iniltileri yalnız Hükûmetin kulağına aksetmeyecektir. Sizin de kulaklarınıza aksedecektir.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Efendim!..

Vasıf Bey (Saruhan) - Müsaade buyurunuz! Siz söylerken ben sizi hürmetle dinliyorum. Lütfen siz de hürmet gösteriniz de ben bitirdikten sonra gelip buraya söyleyiniz.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Dinleriz ama lâf hesapsız olunca dinlenmiyor tahammül edilmiyor. Allahınızı severseniz o kadar mezalim olunca biz uyuyacak mıyız?

Vasıf Bey (Saruhan) - Muhterem arkadaşlar Heyet-i Celilenize bendeniz fikrimi, maksadımı anlatmak için bir noktayı arz edeceğim. Karar, tabiî doğrudan doğruya Heyet-i Celilenize aittir. Şurada cereyan eden üç, dört günlük müzakereyi ve müzakere esnasında arkadaşlarımızın izhar ettiği arzuyu ve Heyet-i Celilenin ibraz buyurduğu

temayülü göz önünde bulundurunuz! Encümenden buna cidden münafi ve muhalif ve Heyet-i Celilenizin gösterdiği bu temayülü büsbütün yıkacak bir karar geldiği halde şimdi bu dört beş günlük müzakerenin manasını ihmal ederek maddeyi bu şekilde kabul etmek bendenizce muvafik değildir. Geçenlerde bunun hakkındaki nokta-i nazarı arz ve bunun üzerine madde encümene havale edildiği zaman vaziyet şu idi: Halkımızın birçok kısmını gerek jandarmalar ve gerek zabıta-i adliyemiz elinde baziçe yapmamak ve aynı zamanda bulundukları köylerde şakilere düşman olan unsurların ağrazına kurban etmemek ve bu suretle birçok aileleri felâkete ve sefalete mâruz bırakmamak endişesi Heyet-i Celilenin kararlarına hâkim idi. Bugün de bu kararımızda sebat etmemiz lâzım gelir. Yoksa şu geçen iki gün zarfında jandarma ve sairede kuvvetli bir ıslahat yapılmış ve itimat edilmeyen vaziyete itimat edilebilecek bir şekil mi verilmiş? Bendeniz bundan haberdar olmadığım için söz söylüyorum. Fakat öyle zannediyorum ki bunlar, yine müzmin bir haldedir. Bunun ıslahı zamana mütevakkıftır ve bu ıslah edilinceye kadar halkımızın bir kısmını bu kanunun ihtiva ettiği fecaate maruz bırakmanın, Heyet-i Celilenin hiçbir zaman kabul edemeyeceği ağır bir muamele olduğuna kaniim. Bu bapta bir takririm vardır. Takririmde herhangi bir şekilde olursa olsun bu maddenin doğrudan doğruya tayyını teklif ve Heyeti Celilenizden de bunun kabulünü rica ediyorum. Takririm, tay teklifini havi olduğundan evvela bunun okunması lâzım gelir.

Ali Saib Bey (Kozan) - Bu madde çıktı mı, kanunun hiçbir kıymeti kalmaz.

Heyet-i Vekile Reisi ve Dâhiliye Vekili Fethi Bey (İstanbul) - Muhterem arkadaşlar! Saruhan Mebusu Vâsıf Beyefendi Meclis-i Âliye iki gün evvelki temayülatı hatırlatmış ve şu iki gün zarfında başka temayülat vücuda geldiğini söylemiş ve madde muzır olduğundan külliyen tayyını teklif eylemiştir. Bunu kemal-i heyecanla, kemal-i hararetle müdafaa eylemiştir. Fakat bendenizin hatırımda kaldığına göre iki gün evvel Vâsıf Beyefendi aynı mesele hakkında yine hararetli ve heyecanlı bir nutuk vermiştir. O da, bu kanunun Heyet-i Umumiyesi müzakere olunduğu zaman aynı heyecan ve aynı hararetle bu kanunun memlekette behemehâl tatbiki lâzım geleceğine dair uzun uzadıya müdafaatta bulunmuşlardı. Aradan çok bir zaman geçmeden kendileri de o zamanki temayülatlarını pek çabuk unutmuşlar ve Heyet-i Âliyyenizin de o mütalaatı unuttuğuna zahib olarak bugün onun büsbütün aksine olarak mütalaatta bulunmuşlardır. (Alkış ve bravo sedaları)

Efendiler bu vesile ile bir noktaya cevap

vermek isterim. Vasıf Bey gerek bugünkü ve gerek geçen ki sözlerinde daima anasır-ı idariyemizin zaafından, aczinden ve sairesinden bahsetmişlerdir. Efendiler! Bu doğru değildir. Kendilerinin yed-i emanetine bütün Hükûmetin idaresini tevdi ettiğimiz zevatın hiçbir sebeb-i makul olmadan bu kürsüden kaderlerini tenzil etmeye kalkışmak katiyen doğru değildir. Sonra sormak isterim efendiler! Anasır-ı idariye memurlardan mürekkeptir. Yalnız Dâhiliye memurları mı acizdir? Eğer böyle ise diğer memurların da zayıf bulunması lâzım gelir. Hâlbuki bugün mebusluk şerefini ihraz eden muhterem refikimiz bundan evvel memurdu. Memurlar bu kadar fena ise kendilerinin de fena olduklarını itiraf buyuruyorlar, demektir.

Vasıf Bey (Saruhan) - Hep âciziz.

Fethi Bey (Devamla) - Bugün Heyet-i Âliyyeniz içerisinde devlet memuriyetiyle vatanın menafiine hasr-ı vücut etmiş birçok rüfeka vardır. Bunların cümlesi devlet memuriyetinde bulunmuş kemal-i iffet ve istikametle memleketin nef'ine çalışmış zevattır. Her vesileden bilistifade memurîn-i idariyemiz aleyhinde burada lüzumsuz yere tenkidatta bulunmak, zannederim, faide yerine birtakım mazarrat tevlit eder. Madde tayin ederek yapılacak olan tenkidat hakikaten doğrudur, muvafiktır; yapılmalıdır. Fakat alelıtlak böyle tarizatta bulunmak zannederim muvafik değildir. Dediler ki: Eğer bu kanunu kabul edecek olursanız memleketin bir başından diğer başına mütemadi muhaceret başlayacaktır. Hayır efendiler. Böyle bir şey yoktur ve olamaz.

Malum-ı âlinizdir ki bir çeteye yataklık edecek eşhas mahduttur. Bir kişidir, iki kişidir, âzami üç, dört kişi olabilir, başka olamaz. Hâlbuki memleketimizde şekaveti itiyat etmiş, şekavet-i müstemirre dolayısıyla halkımızı bi-huzur eylemiş olan çetelerin adedi de mahduttur. Bunların adedi yirmi beş, otuzu tecavüz etmez. Binaenaleyh bu kanunun teemmül ettiği tedabire çarpılacak olan adamların mecmuu olsa olsa nihayet seksen, doksan kişiden ibaret kalır. Hiçbir zaman böyle bir muhaceret şeklinde bir şey tasavvur etmek mümkün değildir ve olamaz. Bir çetenin yatakları diyerek eğer dört yüz kişi birden nefy ve bir taraftan diğer tarafa nakledilecek olursa o zaman bu muameleyi yapmış olan vekili derhal huzurunuza celp eder ve bu münasebetsiz ahvalin esbabını kendisinden sual edersiniz, tecziye edersiniz, filvaki Adliye Encümeniniz başka bir teklif ile gelmişti. Fakat o teklif de şahitlerin istinabe tarikiyle ifadelerinin ahzına mahkemelerin hiçbir suretle mecbur edilemeyeceği tezahür etmiş olduğundan Meclis-i Âli bundan tevakki etmiştir. Bu mahzuru izale etmek için kanunu Dâhiliye Encümenine havale etmiştir. İşte bu mahzura binaen bir yatak dolayısıyla şahitleri bir taraftan diğer tarafa nakletmemek için Dâhiliye Encümeni eski nokta-i nazarında ısrar etmiş ve kanun lâyihasını tadilen Heyet-i Âliyyenize tevdi etmiştir. Dâhiliye Encümeni kendilerinin tasavvur ettiği muhaceret meselesini hemen kökünden atmıştır. Efendiler! Bu kanun daha ziyade tedabir-i mâniayı ihtiva etmektedir. Böyle bir tedbiri kanun şeklinde ilan ettiğimiz zaman sizi kati olarak temin edebilirim ki: Yataklık etmeye pek az kimse cesaret edebilecektir. Bir defa bu yatakların önü alındıktan sonra şakilerin tathiri gayet kolay olacaktır. Buyurdukları gibi jandarma vasıtasıyla ve diğer takibatla şakileri imha etmek mümkündür. Ve imha olunmaktadır. Fakat aradan bir müddet geçtikten sonra yine çete olarak meydana çıkıyorlar. Bunların istinatgâhı yataklardır. Yataklar hakkında böyle kati tedabir alacak olursak ve bu yataklar kendilerinin mevkiini terk edip başka bir yere gideceklerine kani olurlarsa hiçbir vakit yataklık yapamazlar. Böyle kati bir tedbirle memlekette şekavetin önü alınmış olur İşte bu nokta-i nazardandır ki Dâhiliye Encümeni bu lâyihayı huzur-ı âlinize takdim etmiştir. (Müzakere kâfi sesleri)

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - O vakit eşkıya, yuvası yıkılmış ankebut gibi gezer.

Reis - Müzakerenin kifayetini rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir. Takrirleri okuyacağız.

Riyaset-i Celileye

Maddeye âtideki fıkranın ilâvesini teklif eylerim.

Muvakkaten ahar mahalle nakil olunan eşhas, şaki istisal edildikten sonra derhal mahallerine iade olunurlar.

Gaziantep

Ahmed Remzi

Riyaset-i Celileye

Beşinci maddede muharrer nakil keyfiyetinin şakilerin tenkiline kadar devam etmesi kâfidir. Muvakkaten tabirinden evvel bu cihetin maddede tasrihini teklif ederim.

Giresun

Hakkı Tarık

Riyaset-i Celileye

Beşinci maddedeki (bilerek) kelimesinin tayyıyla her iki maddenin aynen kabulünü teklif ederim.

Zonguldak

Halil

Reis - Ahmed Remzi Bey'in takririni encümen de kabul ediyor.

Şükrü Bey (Bolu) - Bendenizin de bir takririm vardır.

Reis - Şimdi efendim Giresun Mebusu Hakkı Tarık Bey beşinci maddede muharrer keyfiyetin şakilerin tenkiline kadar devam etmesi kâfidir. (Muvakkaten) tabirinden evvel bu cihetin maddede tasrihini teklif ederim diyor. Bu da deminki teklifin aynıdır. Efendim! Zonguldak Mebusu Halil Bey teklifinde beşinci maddedeki (bilerek) kelimesinin tayyını teklif ediyor.

Halil Bey (Zonguldak) - Efendim! Şurada arz etmek istediğim şey tabiîdir ki malum-ı âliniz eşkıya silahıyla, bombasıyla gelir, tüfeğini köylünün göğsüne dayar, ekmek ver der. Herif tabiî karşısındaki adamın eşkıya olduğunu bilir ve bilerek ekmek verir. Binaenaleyh bendeniz bu maddedeki (ve hiçbir mecburiyete müstenit olmaksızın) kaydının kâfi olduğuna ve (bilerek) kelimesinin lüzumsuzluğuna kaniim ve bu kelimenin kaldırılmasını teklif ederim.

Reis - Efendim Halil Bey'in takririni nazarı itibara alanlar lütfen el kaldırsın. Kabul olunmadı.

Bolu Mebusu Şükrü Bey'in takriri var, okuyacağız.

Riyaset-i Celileye

Beşinci maddenin sonuna fıkra-i atiyenin ilavesini teklif eylerim.

(Dâhiliye Vekâleti mezundur) kelimesinden sonra bu eşhasın idare ve himaye edildikleri şaki derdest ve tenkil edilmiş olursa eşhas-ı mezkûreyi beray-ı muhakeme derhal memleketlerine iadeye mecburdur. Suretinde tadilini teklif eylerim.

Bolu

Şükrü

Reis - Efendim bu takriri kabul edenler lütfen el kaldırsın. Nazar-ı dikkate alınmadı. Efendim kanunun dördüncü ve beşinci maddelerini ki şu muaddel dördüncü maddeyi Heyet-i Muhteremenize şimdi arz ettiğim, encümenin kabul ettiği şekilde kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Kabul olundu efendim. Beşinci maddeye geçiyoruz:

Madde 5- Şakilerin ilanı beşinci maddede mezkûr eşhasın muvakkaten mahall-i âhara nakilleri zabıta-i adliye memurları tarafından icra olunacak tahkikata müsteniden esbab-ı mucibe serdiyle valilerin tahrirî talebi üzerine Dâhiliye Vekâletinin tasdik ve tahrirî emrine mütevakkıftır.

Reis - Efendim beşinci madde hakkında söz isteyen var mı?

Vehbi Bey (Karesi) - Müsaade buyurun, şurasını tashih edelim. (Şakilerin ilânı dördüncü maddede mezkûr) denilecek.

Mehmed Bey (Biga) - Dâhiliye Vekâletinin tasdikine denilmelidir.

Reis - Beşinci maddeyi şu şekilde rey-i âlinize arz edeceğim:

Madde 5- Şakilerin ilânı dördüncü maddede mezkûr eşhasın muvakkaten mahall-i âhara nakilleri zabıta-i adliye memurları tarafından icra olunacak tahkikata müsteniden esbab-ı mucibe serdiyle valilerin tahrirî talebi üzerine Dâhiliye Vekâletinin tasdik ve tahrirî

emrine mütevakkıftır. Şeklinde kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Altıncı maddeye geçiyoruz. Yani eski yedinci maddedir.

Madde 6- Eşkıya çeteleri efradından bir veya birkaçı şekavetten nedametle rüfekasından bi'l-iftirak Hükûmete teslim-i nefs ile çetenin mütebaki efradının bulundukları mahalleri ihbar ve tenkillerini temin edecek surette takip müfrezelerine fiilen delâlet ve muavenet eyledikleri veya çeteden iftirakten mukaddem rüfekasından bir veya birkaçını itlaf ederek arz-ı teslimiyet ettikleri takdirde hukuk-ı şahsiye baki kalmak üzere haklarındaki bilcümle takibat-ı kanuniye beş sene müddetle tecil ve bu müddet zarfında cinayet, nev'inden yeni bir cürüm irtikâp etmezlerse tecil, affa münkalib olarak kendilerine tebliğ olunur. (Anlamadık, tekrar okunsun sesleri)

Reis - Kanun elinizdedir beyim. Eski yedinci maddeyi. Zannederim ki tekrar okumaya lüzum yok. Efendim diğer maddelerin tevhidi münasebetiyle eski yedinci madde şimdi altıncı olmuştur. Reyinize arz ediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul olunmuştur. Yedinci maddeye geçiyoruz.

Madde 7- Muvakkaten mahall-i âhara nakil veya başka yerlerde iskân edileceklerin masarif-i sevkiye ve iskâniyeleri, İskân-ı Muhacirin Muhassasatından ol baptaki ahkâma tevfikan tediye ve şakilerin tenkilinde fevkalâde hizmetleri sebk edenlerle muhbirlere derece-i hizmetlerine göre mükâfat-ı nakdiye ita olunur.

Vehbi Bey (Karesi) - İskân kelimesi kalkacak, yerine nakil kelimesi konacak efendim.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Son derece gaileli bir vazife karşısında bütçenizin tahsisatı üç milyon liradan ibaret. Bu kadar yüz bin kişiye üç milyon lira veren bu Meclis-i Âli kalkıp da o zavallıların eşkıya yüzünden beş on parasını kesmeye zannetmem ki vicdanen razı olabilsin.

Saib Bey (Kozan) - Zaten yüz binlerce halk değil bir kaç kişiye münhasır kalacak.

Reis - Efendim Mazbata Muharriri Bey Dâhiliye Encümeni namına bir şey teklif ediyorlar. İskân kelimesi yerine nakil kelimesi konsun buyuruyorlar. (Pek güzel sesleri) Maddeyi tekrar okuyoruz:

Madde 7- Muvakkaten mahall-i âhara nakledileceklerin masarif-i sevkiyeleri İskân-ı Muhacirin Muhassasatından ol baptaki ahkâma tevfikan tediye ve şakilerin tenkilinde fevkalâde hizmetleri sebk edenlerle muhbirlere derece-i hizmetlerine göre mükâfat-ı nakdiye ita olunur.

Reis - Efendim! Bu maddeyi rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Kabul günü bugün.

Reis - Sekizinci maddeye geçiyoruz.

Madde 8- İşbu mevaddın tatbiki ahkâmında tekâsül ve lâkaydîsi veya li-garazin temin-i menfaat maksadıyla suiistimali bi't-tahkik anlaşılan veya muhbirler hakkında ifşaatta bulunan memurin-i Hükûmet herhangi derece ve rütbede olursa olsun evvelemirde memuriyetinden azil veya açığa ihraç olunduktan sonra muhakeme altına alınır.

Tunalı Hilmi Bey (Zonguldak) - Lâkaydîsi demek yanlıştır. Bikaydîsi demek icap eder.

Şükrü Bey (Bolu) - Efendim bu maddede suiistimali görülenler taht-ı muhakemeye alınacak ve ceza görecek, fakat zarar-dide olanlar ne olacak? Bendeniz gayet kısa söyleyeceğim. Bu maddeye zarar-dide olanların zarar ve ziyanları tazmin ettirilir diye bir fıkra ilâvesini istirham ediyorum. Hem çok mani bir tedbir olur, hem de yolsuz birtakım eşhasın nakledilmelerini meneder, bir tedbir olur. Binaenaleyh bu bapta bir takrir takdim ediyorum, lütfen kabulünü istirham ediyorum.

Halil Bey (Zonguldak) - Bu maddedeki ahkâm-ı cezaiyenin heyât-ı ihtiyariye ile kâzip muhbirlere sâri olabilmesi için tasrih edilmesini teklif ediyorum.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Bu tadil şeklidir beyim.

Vehbi Bey (Karesi) - Efendim Şükrü Beyefendi vazifesini suiistimal edenlerin tazmin ile mükellef tutulmalarını teklif ediyorlar. Zannediyorum ahkâm-ı umumiyemiz bunu kâfildir. Kâfil olsa da burada tasrihinde de zarar olmaz. Halil Bey'in köy muhtar ve Heyet-i İhtiyariylerini ilave ettirmelerine iştirak edilemez. Çünkü köy ihtiyar heyetleri ve bu heyetlerin bugünkü vaziyetlerine nazaran herhangi bir zabıta memurunun bir ilmühaber alması müşkül bir iş

değildir. Memur kendi itimad-ı nefsiyle yapacaktır. Elbette kâğıt üzerine ibtinayı mesele etmeyecektir. Kendisi kanaat getirecektir.

Reis - Efendim Bolu Mebusu Şükrü Bey'in takririni okuyoruz:

Riyaset-i Celileye

Maddenin sonuna fıkra-i âtiyenin ilâvesini teklif eylerim: Taht-ı muhakemeye alınır kelimesinden sonra "İnde'l-muhakeme nakil olunan eşhasın zarar ve ziyanları mahkemece takdir ve tazmin ettirilir."

Bolu

Şükrü

Reis - Efendim! Bu takrire encümen de muvafakat ediyor. Bu takriri rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın Kabul edilmiştir. O halde sekizinci maddenin muaddel şekli şu oluyor:

Madde 8- İşbu mevaddın tatbik-i ahkâmında tekâsül ve lâkaydîsi veya li-garazin veya temin-i menfaat maksadıyla suiistimali bi't-tahkik anlatılan veya muhbirler hakkında ifşaatta bulunan memurin-i Hükûmet herhangi derece ve rütbede olursa olsun evvelemirde memuriyetinden azil veya açığa ihraç olunduktan sonra muhakeme altına alınır ve inde'l-muhakeme nakil olunan eşhasın zarar ve ziyanları mahkemece takdir ve tazmin ettirilir.

Reis - Bu maddenin bu şekilde Heyet-i Umumiyesini bu şekilde rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Süleyman Sırrı Bey (Bozok) - Tadil kabul edildi mi ki efendim?

Reis - Heyet-i Umumiyece kabul edildi efendim. Dokuzuncu maddeyi okuyoruz.

Madde 9- İşbu kanun her mahalde tarih-i neşir ve ilânından muteberdir.

Reis - Efendim dokuzuncu maddeyi aynen rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsınlar... Kabul edilmiştir efendim.

Madde 10- İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti Reisiyle, Dâhiliye, Adliye, Maliye Vekilleri memurdur.

Reis - Efendim bu maddeyi rey-i âlinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar... Kabul edilmiştir efendim. Efendim şimdi kanunun Heyet-i Umumiyesinin tayin-i esami ile reye vaz'ı hakkında on beş imzalı bir takrir vardır. Okuyoruz:

Riyaset-i Celileye

İzale-i Şekavet Kanununun Heyet-i Umumiyesinin tâyini esami ile reye vaz'ını arz ve teklif eyleriz.

Vasıf: Saruhan

Ali Şuuri: Karesi

Süleyman Sırrı: Trabzon

Reşad: Saruhan

Osman Niyazi: Karesi

Esad: Menteşe

Haydar Adli: Karesi

Halid: Kastamonu

Kemal: Saruhan

Haydar Rüşdü: Denizli

Şükrü: Bolu

Hakkı: Van

Seyfi: Kütahya

Tevfik Fikret: Konya

Reis - Efendim tayin-i esami ile reye vaz'ını kabul buyuranlar lütfen el kaldırsınlar. Kabul edilmiştir efendim. Reylerinizi istimal buyurunuz.

Efendim rey vermeyen başka kimse var mı? Rey istihsali muamelesi hitam bulmuştur. Netice-i ârayı arz ediyorum: Reye iştirak eden zevat yüz elli sekiz; kabul yüz yirmi iki ret otuz, müstenkif altıdır. Kanun ekseriyetle kabul edilmiştir.

4- Mekâtib-i askeriye talebesi maaşatına ve ihtiyat zabit namzetlerine verilecek tahsisata dair 1/230 numaralı layiha-i kanuniye

ve Giresun Mebusu Hakkı Tarık Bey'in, bu hususta Birinci Devreden verilmiş olan bir kanun teklifinin müzakere ve intaç edilmesine dair takriri ve Müdafaa-i Milliye ve Muvazene-i Maliye encümenleri mazbataları

Reis - Efendim ruznamemizin altıncı numarasında mekâtib-i askeriye talebesi maaşatına ve ihtiyat zabit namzetlerine verilecek tahsisata dair 1/230 numaralı layiha-i kanuniye ve Müdafaa-i Milliye ve Muvazene-i Maliye Encümeni mazbatası vardır. Müzakeresine geçiyoruz.

Esbab-ı Mucibe Sureti

Mekteb-i Harbiye talebesiyle Askerî Tıbbiye Mektebi talebelerinin zamaim-i fevkalâdeleri hakkındaki 6 Teşrinievvel 1336 tarihli Kanunun birinci maddesinde Tıbbiye Mektebi birinci, ikinci, üçüncü sınıf talebelerine dört yüz ellişer kuruş zamaim-i fevkalâde itası muharrer bulunduğundan İstanbul Tıbbiye-i Askerîye Mektebinin dördüncü, beşinci sınıf talebeleri mezkûr kanundan istifade edememektedir. Mezkûr kanunun mevki-i tatbike vazedildiği anda Hükûmet-i milliye idaresinde Tıbbiye Mektebi teşkilâtı olmaması hasebiyle mezkûr sınıf talebeleri kanuna derç edilmemiş ve sarahat-i kanuniye haricinde işbu sınıf talebelerinin mezkûr zamaimden âdem-i istifadeleri muvafık-ı madelet olamayacağından İstanbul Tıbbiye Mektebinin dördüncü ve beşinci sınıf talebelerine şehrî altı yüz kuruş zamaim-i fevkalâde itasına mecburiyet vardır. Zeylen kanuna raptını arz ve teklif ederim.

İcra Vekilleri Riyaset-i Celilesine

Mekâtib-i askeriye talebesiyle ihtiyat zabit namzetlerine verilecek zamaim-i fevkalâde hakkında 22 Muharrem 1339 ve 6 Teşrinievvel 1336 tarihinde tasdik-i âliye iktiran eden 37 numaralı Kanunun birinci maddesinde maaşı aslilerinden maada şehrî Mekteb-i Harbiye talebesiyle Askerî Tıbbiye Mektebi birinci, ikinci, üçüncü ve Askerî Baytar Mektebi birinci ve ikinci sınıfları talebesine dört yüz ellişer ve Mekteb-i Harbiyenin ihtiyat zabit namzedi talebesine üçer yüz ve Mekteb-i İdadi-i Askerî talebesine ikişer yüz ve Leylî Rüşdi-i Askerî talebesine yüz kuruş zamaim-i fevkalâde verileceği münderiç bulunmuş ve İstanbul'un vaziyet-i malumesine binaen işbu kanunun tanzimi ve Büyük Millet Meclisinde müzakeresi esnasında Mekâtib-i Bahriye talebesi bittabi nazar-ı dikkate alınmamış ve

ahiren vahdet-i idarenin hâsıl olması itibarıyla lâzime-i müsavatı teminen Mekâtib-i Bahriye talebesine de tahsisat-ı fevkalâde itası mertebe-i vücupta görülmüştür. Teşkilât-ı hazıra-i bahriyeye nazaran dört sınıftan ibaret olan kısm-ı idadiyi bade'l-ikmal deniz talebeliğine terfileri icra kılınan ve Muhassasat Kanununa tevfikan şehrî yüz doksan kuruş maaş almakta bulunan talebe-i mumaileyhimin müteakip iki senelik tahsili (harbiye tahsilini) itmam ettikten sonra mühendisliğe (mülazim-i saniliğe) terfileri icra edilmekte olmasına ve mekteb-i harbiye talebesiyle bunlar arasında hiçbir fark mevcut bulunmamasına binaen güverte, çarkçı, inşaiye deniz talebeleriyle aynı hukuku haiz bulunan kâtip talebeye mekteb-i harbiye talebesi gibi şehrî dört yüz ellişer ve mekteb-i bahriye idadi sınıflarına iki yüz ve ihtiyacat-ı hâliye ve âtiyemizi tatminen evsaf-ı mukteziyeyi cami gedikli zâbitanı yetiştirilmek üzere mukaddema leylî olarak tesis edilmiş olan gemici, makinacı ve musikacı çırak mektepleri talebesine de leylî rüşdi-i askerî talebesine kıyasen yüzer kuruş zamaim-i fevkalâde itasının temini için salifü'l-arz kanun ahkâmının Mekâtib-i Bahriye talebesine de teşmili zımnında Heyeti Celilece bir karar ittihaz ve tebliğ buyurulması müsterhamdır efendim.

22/25.02.1339

Müdafaa-i Millîye Vekili

Kâzım

Mekâtibi askeriye talebesiyle ihtiyat zabit namzetlerine verilecek zamaim-i fevkalâde hakkındaki 6 Teşrinievvel 1336 tarihli Kanunun birinci maddesi bervech-i zir tadil edilmiştir.

Madde 1- Maaş-ı aslîlerinden maada şehrî Askerî Mekteb-i Tıbbiye dördüncü ve beşinci sınıf talebelerine altı yüzer ve Mekteb-i Harbiye talebesiyle Askerî Tıbbiye Mektebi birinci, ikinci, üçüncü ve Askerî Baytar Mektebi birinci ve ikinci sınıfları ve Mekteb-i Bahriyenin güverte, çarkçı, inşaiye, deniz talebeleriyle kâtip talebesine şehrî dört yüz ellişer ve Mekteb-i Harbiyenin ihtiyat zabit namzetleri talebesine üçer yüz ve Mekteb-i İdadi-i Askerî talebesiyle Mekteb-i Bahriye idadi sınıflarına ikişer yüz ve Leylî Rüşdî-i Askeri talebesiyle bahriye gemici, makineci ve musikacı çırak mektepleri talebesine yüzer kuruş zamaim-i fevkalade verilecektir.

Kanun-ı mezkûrun dördüncü maddesi bervech-i zir tadil edilmiştir

Madde 4- 1 Ağustos 1336 iptidasından muteber olan işbu kanunun Tıbbiye-i Askeriye dördüncü ve beşinci sınıf talebesiyle bahriye mekâtibi talebesine ait olan aksamı Teşrinisani 1338 iptidasından itibaren meriyü'l-icradır.

20.03.1339

İcra Vekilleri Heyeti Reisi: Hüseyin Rauf

Şeriye Vekili: Fehmi

Müdafaa-i Milliye Vekili: Kazım

Adliye Vekili: Rifat

Dâhiliye Vekili: Ali Fethi

Hariciye Vekili: İsmet

Maliye Vekili: Hasan Fehmi (Muhalifim)

Maarif Vekili: İsmail Safa

Nafia Vekili: Feyzi

İktisat Vekili: Mahmud Esad

Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili: Doktor Rıza Nur

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekâleti Vekili: Kazım

Riyaset-i Celileye

Askerî mektepleri talebesiyle ihtiyat zabitlerine verilecek fevkalâde maaş zamlarına dair 6 Teşrinievvel 1336 tarihli Kanunun birinci maddesi askerî mekteplerini üç sınıftan müteşekkil gösterdiği için Hükûmet-i millîyeye intikalinden beri İstanbul'da Askerî Tıbbiye Mektebinin yalnız ilk üç sınıfı talebesine maaş verilmekte, buna mukabil bu kanun sınıflarını meskûtun-anh geçmiş olduğu için dördüncü ve beşinci senedekiler maaşlarının zamlarını değil aslilerini bile alamayarak Meclis-i Âlinin ittihaz edeceği muvafık karara muntazır bulunmaktadırlar.

Esasen kanunun bu noksanı Heyet-i Vekilenin de nazar-ı dikkatini celp etmiş ve bahriye mektepleri talebesine de şamil olmak üzere tashih-i madde için 20 Mart 1339'da bir teklif-i kanuni tevdi edilmiş ise de bu teklif Meclisin tecdid-i intihap kararıyla tatili üzerine Muvazene-i Maliye Encümeninde kalmış ve bu defa da Avans Kanununun müzakeresi sırasında nazar-ı dikkate alınmak üzere encümenden hıfz kararı almıştır.

Avans veya Bütçe Kanunuyla maksadın istihsali meczum olmakla beraber tıbbiyemiz gibi yalnız ilim ve fen ihtiyacımızı tatmin değil, aynı zamanda ruh-ı millîmizi takviye etmekte olan bir müessesenin en yetişkin sınıflarının on aydan beri her gün meraretini artıran maddi ihtiyaçlarıyla devam eden âteşîn intizarlarına bir saat evvel nihayet vermenin şiddetle lüzumuna kailim.

Binaenaleyh Muvazene-i Maliye Encümenince hıfzına karar verilen Heyet-i Vekile teklifinin derhal celbiyle kanuniyetinin teminini teklif ve bu teklifimin müstaceliyet kararıyla kabulünü rica ederim.

Giresun Mebusu
Hakkı Tarık

Muvazenei Maliye Encümeni Mazbatası

30 Eylül 1339

Giresun Mebusu Hakkı Tarık Bey'in takriri üzerine encümenimize havale olunan Mekâtib-i Askeriye talebesiyle ihtiyat zabit namzetlerine verilecek zamaim-i fevkalâde hakkındaki 6 Teşrinievvel 1336 tarihli Kanunu muaddil layiha-i kanuniye Maliye Vekili Beyefendi ile Müdafaa-i Millîye Vekili Paşa'nın fikirleri bade'l-istimzaç Mekâtib-i Askeriye Müfettişi Naci, Sıhhiye-i Askeriye Reisi Süleyman Emin paşalarla Bahriye Dairesi Reisi Firkateyn Kaptanı Abdürrahim Bey hazır bulundukları halde müzakere ve tetkik edildi. Mevcut mekâtib-i askeriyenin her biri hakkında ayrı bir karar veya emirle muhtelif nispetlerde maaş tahsis edilmiş olduğu ve aynı derece bulunan iki mektebin yine aynı sınıflarında bulunan talebe maaşatı arasında büyük farklar görüldüğü cihetle bahrî ve berrî mekâtib-i askeriye ile tıp fakültesi ve baytar mektebi askerî talebesinin alacakları zamaim-i fevkalâde ile beraber maaş-ı aslîleri de tetkik ve cümlesi yeknesak ve siyyan olarak tertip ve muhtelif askerî ve bahrî mekteplerin mümasil sınıflarında bulunan talebenin maaşları bu suretle birbirine müşabih bir hale ifrağ olunmuştur.

Encümen, Muvazene-i Maliye Encümeni 1338 senesi bütçesini tetkik ederken Müdafaa-i Milliye bütçesinde leylî

iptidai ve rüşdî mektepler ihdas edildiğine muttali olmuş ve bunu devr-i sabıkta bir zaman mevcut olup bilahare ilga edilen idadi sınıf-ı mahsuslarının yeniden ihyası tarzında telakki ederek kaldırılmasını tespit eylemişti. Fakat Müdafaa-i Millîye Vekâletinden verilen izahatta bu mekteplerin şurada burada toplatılan evlâd-ı şüheda ve eytamın sefalet ve mevtten kurtarılması için sevk-i vekayile vücut bulduğunu ve bademe yeniden talebe alınmayarak mevcut talebe terfi-i sınıf ettikçe aşağı sınıfların lağvı suretiyle üç dört sene zarfında tamamıyla kaldırılacağı beyan ve vaat edilmişti.

Lâyetegayyer bir esas olmak üzere memlekette bütün evlad-ı vatana yeknesak bir terbiye verilmek zaruret-i katiyesi bulunduğundan muhtelif meslekler için iptidai mektepleri küşat edilmemesi ve iptidai tahsili umumi mekteplerde ikmal eyleyen talebenin muhtelif meslekler için küşat edilmiş olan tâli mekteplerde meslekî dersler görmesi muktezidir.

Mekâtib-i askeriye içinde şimdiye kadar iptidai sınıflar hiç görülmemiş ve askerî rüşdiye mektepleri de hayli zamandan beri lâğvedilerek kaldırılmışken bunların hem de leylî olarak ihdasına encümenimiz de taraftar olmadığından bütçenin tanziminde iptidai birinci sınıfın bu seneden itibaren lağvı ve tedricen iki üç sene sonra mekâtib-i askeriyeden iptidai tedrisat kaldırılarak umumi mekteplere hasrı ve iptidai talim ve terbiyeyi umumi mekteplerde görmüş olan talebeden askerî idadilerine talebe alınması ve binaenaleyh; rüşdi-i askerî talebesine maaş tahsisine lüzum bulunmadığı ekseriyetle karar-gir olmuştur.

Bervech-i maruz maaş-ı asliler tespit edildikten sonra zamaim-i fevkalâdenin layiha-i kanuniyedeki teklif veçhile ayrı ayrı tayin ve tespitine lüzum kalmayıp alelumum maaşın dört misli olması tensip ve ikinci madde olarak lâyihaya derç edilmiştir. Evvelce 6 Teşrinievvel 1336 tarihiyle neşredilmiş olan kanunda tıbbiye-i askeriyenin ancak birinci, ikinci ve üçüncü sınıfları talebesine dört yüz elli kuruş zamaim-i fevkalâde verileceği zikredilmektedir. Mezkûr kanunun neşri zamanında İstanbul işgal altında bulunduğu cihetle mekteb-i tıbbiye ve bahriye talebesi hiç nazar-ı dikkate alınmamış, ancak İstanbul'dan kaçarak Mücadele-i Millîyeye iştirak eylemek üzere gelmiş olan bazı talebe nazar-ı dikkate alınarak yapılmış ve binaenaleyh Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriye talebesinden o zaman burada bulunan birinci, ikinci ve üçüncü sınıf talebelerine zamaim-i fevkalâde verileceği kanunda zikredilmiştir. Hâlbuki İstanbul'un 4 Teşrinisani 1338 tarihinde İdare-i Millîyeye iltihakı üzerine umum Mekteb-i Tıbbiye talebesine zamaim-i fevkalâde verilmesi iktiza eylemiş ise de kanunda sarahat bulunmadığından dördüncü ve beşinci sınıf talebesine bir şey verilememiştir. Halbuki aşağı sınıflara verilerek yüksek sınıflara verilmemesi adalete münafi olduktan mâada Mekteb-i Tıbbiye talebesinin dördüncü ve beşinci sınıflarda bulunanları Avrupa'dan kitap celbine ve kliniklere devam suretiyle fazla masarif ihtiyarına ve bazı alât-ı tıbbiye iştirasına mecbur bulunduklarından bunlara zamaim-i fevkalâde vermek lüzumu aşikârdır. Takdim ettiğimiz lâyiha-i kanuniyenin birinci maddesine merbut cetvel mucibince bademe dördüncü ve beşinci sınıf talebesine de zamaim-i fevkalâde verilecekse de kendilerinden dûn sınıflardaki talebeye 4 Teşrinisani 1339'dan beri verile gelen zamaimden bunların mahrum bırakılması tecviz edilemeyeceğinden ve işbu zamaimin tahsisine intizaren talebenin bazı masarif ihtiyar eylediği lede't-tahkik anlaşıldığından tarih-i mezkûrdan işbu kanunun neşrine kadar güzeran olan müddete ait zamaim-i fevkalâdenin diğer sınıflar talebesine verildiği miktarda, yani Hükûmetin teklifi olan 600 kuruş yerine 450 kuruş olarak verilmesi ve aynı vaziyette bulunan ve adedi on bire baliğ olan Baytar Mektebi son iki sınıf talebesine dahi aynı suretle güzeran olan müddete ait olmak üzere mezkûr miktarda zamm-ı maaş itası ekseriyetle takarrür ederek üçüncü madde bu maksadı teminen tertip edilmiştir.

Şimdiye kadar muhtelif mekteplerin muhtelif sınıflarına dört kuruş otuz paradan bede' ile yüz doksan kuruşa kadar mütefavit maaş itasını icap ettiren nizamat ve kavanîn-i sairenin işbu kanuna tearuz eden maddelerinin mevki-i meriyetten refi muktezi olmakla dördüncü maddede tedvin olunmuştur.

Tadilat-ı maruza dairesinde layiha-i kanuniyenin kabulünü Heyet-i Umumiyeye arz eyleriz.

Reis: Ferid, Kütahya
Mazbata Muharriri: Ali Cenani, Gaziantep
Kâtip: Fuad, Konya
Aza: Rasim, Sivas
Aza: Mehmed Muhtar, Trabzon
Aza: Mükerrem, Isparta
Aza: Mustafa Abdülhalik, Kengırı
Aza: Tahsin, Maraş
Aza: Kazım Hüsnü, Konya
Aza: Mazhar Müfid, Denizli
Aza: Rahmi, Sivas

Kanun Layihası

Madde 1- Mekâtib-i askeriye talebesiyle hizmet-i maksure erbabından Harbiye sınıflarına alınacak ihtiyat zabit namzetlerine merbut cetvelde muharrer maaşat verilir.

Madde 2- Alelumum talebe-i askeriye ile ihtiyat zabit namzetlerine maaş-ı aslilerinden mâada dört misli tahsisat-ı fevkalâde verilir.

Madde 3- Tıbbiye-i Askeriyenin dördüncü beşinci ve Askerî Baytar üçüncü ve dördüncü sınıfları talebesine Teşrinisani 1338 tarihinden işbu kanunun neşrine kadar şehrî dört yüz elli kuruş zamaim-i fevkalâde verilir.

Madde 4- Askerî mektepler talebesine maaş ve tahsisat-ı fevkalâde itasına dair evvelce mevcut olup işbu kanunla tearuz eden bilumum ahkâm mülgadır.

Madde 5- İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyü'l-icradır.

Madde 6- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Millîye ve Maliye Vekilleri memurdur.

Askeri İdadiler	Bütün sınıflar talebesine ale's-seviye	Şehrî 30 kuruş
Mekteb-i Harbiye	Birinci sınıf talebesine	Şehrî 90 kuruş
	İkinci sınıf talebesine	Şehrî 120 kuruş
	Hizmet-i maksureye tabi ihtiyat zabit namzetlerine	Şehrî 90 kuruş
Askeri Tıbbiye	Birinci sınıf talebesine	Şehrî 40 kuruş
	İkinci sınıf talebesine	Şehrî 50 kuruş
	Üçüncü sınıf talebesine	Şehrî 60 kuruş
	Dördüncü sınıf talebesine	Şehrî 90 kuruş
	Beşinci sınıf talebesine	Şehrî 120 kuruş
Askeri Baytar	Birinci sınıf talebesine	Şehrî 40 kuruş
	İkinci sınıf talebesine	Şehrî 50 kuruş
	Üçüncü sınıf talebesine	Şehrî 60 kuruş
	Dördüncü sınıf talebesine	Şehrî 90 kuruş
Bahriye Mektepleri		
Güverte Mektebi	İhzarî sınıf talebesine	Şehrî 30 kuruş
	İdadi birinci sınıf talebesine	Şehrî 30 kuruş
	İdadi ikinci sınıf talebesine	Şehrî 30 kuruş
	İdadi üçüncü sınıf talebesine	Şehrî 50 kuruş
	Kıdemsiz deniz talebesine	Şehrî 90 kuruş
	Kıdemli deniz talebesine	Şehrî 120 kuruş
Makine Mektebi	İhzarî sınıf talebesine	Şehrî 30 kuruş
	İdadi birinci sınıf talebesine	Şehrî 30 kuruş
	İdadi ikinci sınıf talebesine	Şehrî 30 kuruş

Makine Mektebi	İdadi üçüncü sınıf talebesine	Şehrî 50 kuruş
	İdadi dördüncü sınıf talebesine	Şehrî 50 kuruş
	Kıdemsiz deniz talebesine	Şehrî 90 kuruş
	Kıdemli deniz talebesine	Şehrî 120 kuruş
Kâtip Mektebi	Birinci sınıf talebesine	Şehrî 90 kuruş
	İkinci sınıf talebesine	Şehrî 120 kuruş
Gedikli Çırak Mektebi (Makine ve güverte ve musika kısımları)	Birinci sınıf talebesine	Şehrî 15 kuruş
	İkinci sınıf talebesine	Şehrî 20 kuruş
	Üçüncü sınıf talebesine	Şehrî 25 kuruş
Gedikli Çırak Mektebi Mezunları (Mektepten neşet eyledikten sonra hizmette bulundukları müddet için)	Nefer	Şehrî 40 kuruş
	Onbaşı	Şehrî 60 kuruş
	Çavuş	Şehrî 90 kuruş
	Başçavuş	Şehrî 120 kuruş

Reis - Efendim kanunun Heyet-i Umumiyesi hakkında söz isteyen var mı? (Yok sesleri) O halde maddelere geçilmesini rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul olunmuştur efendim.

Madde 1- Mekâtib-i askeriye talebesi ile hizmet-i maksure erbabından harbiye sınıflarına alınacak ihtiyat zabit namzetlerine merbut cetvelde muharrer maaşat verilir.

Efendim, birinci madde hakkında söz isteyen var mı? (Merbut cetvel okunsun sesleri) Efendim, esasen cetvel matbudur.

Fikret Bey (Ertuğrul) - Matbu, ama cetvel hakkında söz istiyorum.

Reis - Söz Feridun Fikri Bey'indir.

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Efendim, bendeniz basit bir şey arz edeceğim. İhtiyat zabit namzetlerine, muvazzaf zabit namzetlerine olduğu gibi aynı maaşı vermek muvafıktır. Bizim memleketimizde tahsil-i âli görenler sair memleketlerde, Fransa'da, İngiltere'de olduğu gibi zengin adamlar değillerdir. Bunu nazar-ı itibara alarak Heyet-i Celilenizden istirham ederim. Aynı zamanda bir teşvik mahiyetinde olur. İhtiyat zabit namzetlerine silah altında bulundukları müddetçe muvazzaf zabitana verilen maaşın aynı verilsin. Esasen yüz kuruş kadar bir fark vardır. (Hayır sesleri) Ne kadardır; encümen söylesin.

Doktor Fikret Bey (Ertuğrul) - Efendim, buradaki merbut cetvelde Mekteb-i Harbiye ile Mekteb-i Tıbbiye talebeleri arasında bariz bir fark vardır. Hâlbuki ikisi de idadiyi bitirmiş, âli mektepte tahsil görmüş aynı talebedir. Tıbbiye birinci sınıf talebesine kırk, ikinciye elli, üçüncü sınıfa altmış kuruş veriyorlar. Hâlbuki harbiye birinci sınıfa doksan, ikinci sınıfa yüz yirmi kuruş veriyorlar. Bu, bariz bir adaletsizliktir. Bunların her halde müsavat üzere verilmesi lâzım gelir. Tıbbiye talebesi niçin kırk alsın da harbiye talebesi doksan alsın?

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Efendim, Doktor Fikret Bey arkadaşımız Mekteb-i Harbiye talebesinin birinci ve ikinci sınıf talebesiyle Mekteb-i Tıbbiye talebesinin birinci ve ikinci sınıfları talebesine verilen tahsisatın müsavi olmamasına itiraz ettiler. Bendeniz bu noktayı biraz izah edeceğim. Mekteb-i Harbiye iki senedir, Mekteb-i Tıbbiye beş senedir.

Doktor Fikret Bey (Ertuğrul) - İyi ya orada da ilim tahsil olunuyor.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Mekteb-i Harbiye iki sene olmak itibariyle ikinci sınıfa yüz yirmi kabul etmişlerdir. İkinci sınıftan zabit olurlar. Mektebi Tıbbiye beş sene olduğu için birinciye kırk, ikinciye elli, üçüncüye altmış, dördüncüye doksan, beşinciye yüz yirmidir. Yani Mekteb-i Harbiyenin birinci senesinin maaşa muadil olmak üzere Mekteb-i Tıbbiyede dördüncü seneye veriliyor ve keza Mekteb-i Harbiye ikinci senesinin maaşı da Mekteb-i Tıbbiyenin son beşinci sınıf talebesine veriliyor. Onun için burada katiyen adaletsizlik yoktur, doğru yapılmıştır.

Necati Bey (İzmir) - Efendim, merbut cetvelde Harbiye ve Tıbbiyeye verilen tahsisat arasında hakikaten bariz bir fark vardır. Malum-ı âliniz olduğu üzere Tıbbiye Mektebi birinci, ikinci, üçüncü sınıf talebeleri şimdiye kadar doksan kuruş maaş almaktaydılar. Şimdiye kadar aldıkları maaşlardan keserek tasarruf icrasına mecburiyet nedir? Şimdi, tasavvur buyurunuz, bugün Tıbbiye-i Askeriyeye girmek isteyen bir efendi Mekteb-i Sultaniyi ikmale mecburdur. (On iki senelik sultaniyi sesleri) Ve bu efendi de doktorluğa namzetliğini vazetmiştir. Şimdi, bu efendiler herhalde muhakkak surette Tıbbiye-i Askeriyeye girmekle mesleğe olan merbutiyetlerini, aşklarını göstermiş oluyorlar. Bir taraftan da Hükûmetin resmî bir müessesesinde leylî bir surette okumak külfetini ihtiyar ediyorlar. Şimdi bunlara kırk kuruş maaş verecek olursak efendiler, bu para ile bu efendiler kitap mı alacaklar, levazım-ı dersiye mi alacaklar, alât ve edevat mı alacaklar? Hepiniz bilirsiniz ki tıbbiye talebesine ait olan muayyen alât ve edevat vardır. Bunları mektep idaresi veremez. Bu çocuklar kendilerine verilen maaştan artırıp bu levazımı alırlar. Şimdi Mekteb-i Harbiye talebesine doksan kuruş verirken Mekteb-i Tıbbiye talebesinin şimdiye kadar aldığı bu parayı neden çok görüyoruz? Aynı zamanda bu çocuklar şimdiye kadar bu maaşı zaten almışlardır. Bunun için arkadaşlar, böyle mekâtib-i askeriye arasında bir tefavüt göstererek birisine doksan, birisine altmış kuruş vermek suretiyle bir haksızlık yapmayalım. Onun için rica ederim; bundan evvel bu çocuklara ne muamele yapılıyorduysa yine aynı muamele yapılarak hepsi bir surette maaş alsınlar, bunun için cetvelin bu suretle tashihini rica ederim.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Muvazene-i Maliye Encümeni maksadını izah etsin, dinleyelim.

Doktor Fikret Bey (Ertuğrul) - Efendim, Mekteb-i Harbiyenin birinci sınıf talebesiyle Mekteb-i Tıbbiyenin birinci sınıf talebesinin ilmen ve derece-i tahsil itibariyle hiçbir farkı yoktur. Âtideki hizmet itibariyle de orduda hizmet edecekler ve haiz oldukları rütbeler arasında da maaş farkı yoktur. Biz burada niçin bu farkı ihdas ediyoruz? Birine beş senede ancak, bir sanat öğretilebildiği için mi böyle para veriyoruz? Bu efendiler daha ziyade mağdurdur. Çünkü diğer harbiyeye giren arkadaşı iki sene sonra zâbit çıkıp zabit maaşı alacak iken bu üçüncü, dördüncü, beşinci sınıfta az maaş alacaktır. Bu suretle mağdur olması doğru değildir. Bendeniz bunun tadilini teklif ediyorum. Tıbbiyenin birinci, ikinci, üçüncü sınıf talebelerine doksanar kuruş verilmesini teklif ediyorum. Son iki sınıf hastanelere devam ettikleri için bunların masrafları fazladır. Bunlara da yüz yirmişer kuruş verilmesini teklif ediyorum.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbatası izahat versin.

Doktor Mazhar Bey (Aydın) - Bendenizden evvel söz söyleyen arkadaşlarımın nokta-i nazarlarını teyit etmekten başka söyleyecek bir şey olmamakla beraber sınıfların iki veya beş olması da bir fark değildir. Mekteb-i Harbiyeye giren bir efendi de idadiyi ikmal edip girmek mecburiyetindedir. Onun tahsili de tahsil-i alidir. Tıbbiyeye giren de idadiyi ikmal ederek girmek mecburiyetindedir. O da tahsil-i âlidir. Binaenaleyh müsavidir. Senesinin beş olması; iki olması mevzubahis olamaz. Binaenaleyh Fikret Bey'in nokta-i nazarlarına bendeniz iştirak ediyorum. İlk üç sınıfa doksan versinler diğer sınıflarına yüz

yirmişer versinler, hakikaten bu âdilâne olur. Bunu çok rica ederim.

Reis - Efendim başka söz isteyen yoktur. Ertuğrul Mebusu Doktor Fikret Bey'in bir takriri var, okuyacağız.

Riyaset-i Celileye

Tıbbiye-i Askeriyenin birinci, ikinci, üçüncü sınıf talebelerine doksanar, dördüncü ve beşinci sınıf talebelerine yüz yirmişer kuruş maaş-ı asli verilmek suretiyle cetvelin tashihini teklif ederiz.

18 Teşrinievvel 1339

Doktor Fikret: Ertuğrul

Doktor Refik: İstanbul

(Kabul sesleri)

Reis - Efendim, bu takriri rey-i âlinize vazediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir. Efendim, Zonguldak Mebusu Halil Bey'in de aynı mealde bir takriri var, aynı mealde olduğu için reye koymuyorum.

Halil Bey (Zonguldak) - Efendim, bendenizin takririmde harbiye ve bahriye talebesi de mezkûrdur. Binaenaleyh reye vazını rica ederim.

Reis - O halde efendim, bu takriri de okuyoruz.

Riyaset-i Celileye

Birinci maddeye merbut cetvelin, harbiye, tıbbiye ve bahriye mektepleri müntehi sınıf talebesine yüz yirmişer ve diğer sınıf talebesine ale's-seviye doksanar kuruş maaş tahsisi suretiyle tashihan kabulünü teklif ederim.

18.10.1339

Zonguldak

Halil

Refik Bey (Konya) - Müsaade buyurun söz söyleyeceğim; yanlıştır.

Reis - Efendim! Takrir sahibinden başkası söz söyleyemez. Efendim bu takriri, nazarı mütalâaya alınmak üzere rey-i âlinize vazediyorum. Nazarı mütalaaya alanlar lütfen el kaldırsın. Kabul olundu efendim.

Doktor Fikret Bey (Ertuğrul) - Efendim bundan evvel kabul buyurduğunuz takrirle tıbbiye talebesine fazla maaş tahsis ediliyor. Hâlbuki aynı evsaf ve şeraiti haiz olan ve hiçbir mebus arkadaşlarca nazar-ı itibara alınmayan baytarlar da aynıdır. (Kabul sesleri) Baytarlar hakkında da aynı şeyi yapmalıdır. (Muvafik sesleri, gürültüler)

Muhtar Bey (Trabzon) - Reis Bey! Bu idadi talebesi için söz isterim.

Reis - Efendim bir takrir daha var. Rica ederim sükût edelim.

Riyaset-i Celileye

Mekâtib-i askeriye-i idadiye talebesine ellişer kuruş maaş itasını teklif ederim.

Konya

Naim Hazım

Reis - Efendim bu takriri rey-i âlinize vazediyorum. Nazar-ı itibara alanlar lütfen el kaldırsın. Nazarı itibara alınmamıştır. (İşitilmedi sesleri) (Gürültüler) Efendim gürültü edecek olursanız hiçbir vakit işitemezsiniz. Tekrar tekrar istirham ediyorum ki dinleyiniz. Üç defa okudum. Sükût etmiyorsunuz. Konya Mebusu Naim Hazım Efendi'nin takriri kabul olunmadı. Bir de Dersim Mebusu Feridun Fikrî Bey'in takriri var.

Riyaset-i Celileye

Zammiyatın Bahriye talebesine de teşmilini teklif ederim.

Dersim

Feridun Fikri

Feridun Fikri Bey (Dersim) - Bunlar da Harbiye Mektebi talebesinden farklı değildir. Esasen bu maaş doksan kuruştan aşağı olmamalıdır. İdadi-i askerînin elli kuruş, diğerlerinin de doksan kuruştan aşağı olmamalıdır, tarzında bir kaide kabul edelim.

Reis - Feridun Fikri Bey'in takririni reyi âlinize vazediyorum. Bahriye talebesine de teşmilini talep ediyor. Nazar-ı itibara alanlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Malum-ı ihsanınız takrirleri nazar-ı itibara alınmak üzere rey-i âlinize vazediyorum. Esasen burada Muvazene-i Maliyeden kimse yoktur. Maliye Vekili de yoktur. Binaenaleyh şekli tespit edilmek üzere maddeyi takrirle birlikte encümene gönderiyoruz.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - İşte bendeniz varım. Fakat gürültüden bir şey işitilmiyor ki söz söyleyeyim.

Reis - Efendim müsaadenizle on dakika teneffüs vereceğim.

Üçüncü Celse

Reis: Birinci Reis Vekili Sabri Beyefendi

Kâtipler: Vasıf Bey (Saruhan), Ragıb Bey (Zonguldak).

Reis - Celseyi açıyorum. Efendim geçen celsede verilen takrirler hakkında Muvazene-i Maliye Encümeni tetkikatını icra etmiş, şimdi Mazbata Muharriri Bey tahsisatı arz edecek.

Muvazene-i Maliye Encümeni Mazbata Muharriri Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Efendim encümenimize havale buyurulan takrirler üzerine Askerî Tıbbiye birinci sınıfıyla, ikinci, üçüncü sınıflarına doksanar, dördüncü ve beşinci sınıfa da yüz yirmişer ve Askerî Baytar birinci, ikinci, üçüncü sınıfına doksanar, dördüncü sınıfına da yüz yirmişer kuruş verilmesi encümenimizce kabul edilmiştir. (Bahriye ne oldu sesleri)

Efendim Bahriyeye gelince; bugünkü şekle göre bugün kabul olunan zamaime göre yapılmıştır. Tekrar zamaime lüzum yoktur.

Fikret Bey (Ertuğrul) - Bahriyenin doksandan aşağısı yoktur.

Reis - Efendim Muvazene-i Maliye Encümeninden gelen tadil veçhile maddeyi okuyoruz:

Madde 1- Mekâtib-i askeriye talebesiyle hizmet-i maksure erbabından harbiye sınıflarına alınacak ihtiyat zabit namzetlerine merbut cetvelde muharrer maaşat verilir.

Merbut Cetvel:

Askeri Tıbbiye	Birinci sınıf talebesine	Şehrî 90 kuruş
	İkinci sınıf talebesine	Şehrî 90 kuruş
	Üçüncü sınıf talebesine	Şehrî 90 kuruş
	Dördüncü sınıf talebesine	Şehrî 120 kuruş
	Beşinci sınıf talebesine	Şehrî 120 kuruş
Askeri Baytar	Birinci sınıf talebesine	Şehrî 90 kuruş
	İkinci sınıf talebesine	Şehrî 90 kuruş
	Üçüncü sınıf talebesine	Şehrî 90 kuruş
	Dördüncü sınıf talebesine	Şehrî 120 kuruş

Reis - Efendim bu tadili aynen kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim. İkinci maddeyi okuyoruz.

Madde 2- Alelumum talebe-i askerive ile ihtiyat zabit namzetlerine maaş-ı aslilerinden maada dört misli tahsisatı fevkalâde verilir.

Reis - Efendim söz isteyen olmadığı için ikinci maddeyi reyinize vazediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim. Efendim üçüncü maddeyi okuyoruz. Madde 3- Tıbbiye-i askeriyenin dördüncü, beşinci, askerî baytar üçüncü ve dördüncü sınıfları talebesine Teşrinisani 1338 tarihinden işbu kanunun neşrine kadar şehrî dört yüz elli kuruş zamaim-i fevkalâde verilir.

Reis - Efendim bu madde hakkında söz isteyen var mı?

Hakkı Tarik Bey (Giresun) - Efendim bu madde yalnız zamaim-i fevkalâde verileceğinden bahistir. Hâlbuki benim aldığım hususi malûmat şunu gösteriyor ki bunların maaş-ı aslileri verilmiyormuş. Gerçi bunların zamlarını vermeyi kabul ettikten sonra maaşı aslilerinin de verilmesi için hiç olmazsa zapta geçmek üzere tediye edileceği beyan buyurulsun ve bu suretle maksat hâsıl olsun.

Mazhar Müfid Bey (Denizli) - Efendim! Bu

maddeden maksat, 4 Teşrinisani 1331 tarihli Kanunla Tıbbiye-i Askeriye talebesine verilen zamaimde dördüncü ve beşinci sınıflar zikredilmemiştir. Bunların hakkı olduğuna Encümen de kanidir. Onun için bu tahsisat-ı munzammayı o kanun mucibince eski maaşlarını almak üzere kabul ettik. Maaşata gelince, encümen esna-yı tetkikinde bunu sormuştur. Mesela: Bu baytar sınıfları maaş-ı asliyi aldı mı? Dedik memur-ı mahsus, galiba aldı, galiba almadı dedi. Cihet-i askeriyeden de sorduk. Avans suretiyle para vermişler -bayram münasebetiyle tabiî ve mecburidir- hulâsa bunlar maaş-ı asliyi aldı mı, almadı mı? Tamamen, mukarin-i hakikat bir surette encümen bu hususta bir malûmat edinememiştir. Eğer Heyet-i Âliyyeniz arzu ederse buna dair buraya bir şey ilave edebilirsiniz. Fakat tahsisat-ı munzama zikredildikten sonra zannederim ki maaş-ı asliyi de alabileceklerdir. Çünkü katî bir malûmatımız yoktur. Sorduk, sorduk; kimi verdik dedi, kimi vermedik dedi.

Doktor Fikret Bey (Ertuğrul) - Müsaade buyurursanız Reis Beyefendi, bu zapta geçti. Maaş-ı aslilerinin verilmesi esasını zaten Meclis-i Âli kabul etmiştir. Verilmedi ise verilecektir. Müdafaa-i Milliye Vekili de buradadır. Ittıla hâsıl etmiştir.

Reis - Efendim üçüncü maddeyi rey-i âlilerine vazediyorum. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Efendim dördüncü maddeyi okuyoruz:

Madde 4- Askerî mektepler talebesine maaş ve tahsisat-ı fevkalâde itasına dair evvelce mevcut olup işbu kanunla tearuz eden bilumum ahkâm mülgadır.

Reis - Efendim dördüncü maddeyi rey-i âlilerine arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Madde 5- İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren meriyü'l-icradır.

Reis - Efendim beşinci maddeyi kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim. Altıncı maddeyi okuyoruz:

Madde 6- İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Müdafaa-i Milliye ve Maliye Vekilleri memurdur.

Reis - Efendim altıncı maddeyi kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Altıncı madde kabul edilmiştir efendim.

Ali Rıza Bey (İstanbul) - Efendim! Bu kanunun serlevhasında "Mekâtib-i Askeriye Talebesi Maaşatına ve İhtiyat Zabit Namzetlerine Verilecek Tahsisata Dair Lâyiha-i Kanuniye" deniyor. Hâlbuki bu kanun mekâtib-i askeriye talebesi ile ihtiyat zabit namzetlerine verilecek maaş ve tahsisat hakkındadır. Ona göre serlevhası tashih edilsin.

Reis - Efendim Ali Rıza Bey'in arzusu veçhile kanunun serlevhasının tadilini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim. Efendim Heyet-i Muhteremenize bir şey arz edeceğim. Tabiî bu kanun tahsisata mütedair olduğu için tayin-i esami ile reye konacaktır. Fakat Heyet-i Muhteremeniz dağılmasın. Âra tasnif edilirken bir kanun daha çıkaralım.

Ferid Bey (Çorum) - Başka kanunu müzakere edelim.

Reis - Efendim bir taraftan da müzakereye devam edelim. Mademki bugün ihtiyar-ı zahmet buyurdunuz, erkence geldiniz; hiç olmazsa semeresi mebzulce olsun.

Sülüsan-ı müddeti cezaiyelerini ikmal eden mahkûmînin affına ve müebbeden küreğe ve kalebentliğe ve nefye mahkûm bulunanların cezalarının on beş sene kürek ve kalebentlik ve nefye tahviline dair kanun lâyihası ve Adliye Encümeni mazbatası:

Esbab-ı Mucibe Mazbatası

Mücehedat-ı Milliyenin temin ettiği şanlı zaferin netice-i mesudesi olan şerefli sulhun idrakıyla milletin neşe-yabı fahr ü sürur olduğu sırada hapishanelerde bulunan bir kısım efrad-ı millete imale-i nazar-ı şefkat edilmesi Hükûmet-i milliyenin şiarı iktizasından olmasına ve mücazat-ı mahkûmelerinin üçte ikisini ikmal etmek suretiyle hapis ve tevkifin acılarını tatmış olanların bir daha o dar-ı mücazata avdet etmemek üzere nefisleriyle ahd-i peyman edecek derecede tehzib-i ahlâk ve ıslah-ı hal etmiş olduklarının kabul edilmesi lâzım geleceğine binaen emsal-i mesbukası veçhile milletin âvan-ı mesudesinde sulh ve zafer şerefine hükümleri iktisab-ı katiyet eden mahkumînden sülüsan-ı müddet-i cezaiyelerini ikmal edenlerin bakiye-i müddet-i cezaiyelerinin affi efkâr-ı umumiyeye hüsn-i tesiri de bâis olacağı ve ancak memleketin şekavet yüzünden şimdiye kadar duçar olduğu zarar ve ziyanların daima ehemmiyetle pîş-i nazar-ı istisnada tutulacak bir mahiyette ve bilhassa bazı havali halkının garip olduğu kadar elim ve seza-yı nefrîn bir halet-i ruhiye sevkiyle şekavete karşı gösterdiği

(Maabadı gelecek nüshada)

İlanlar

Maden Müdüriyet-i Umumiyesinden:

Edirne vilâyeti dâhilinde Uzunköprü kazasının Ömer Bey nahiyesinde Karabürçek karyesinde şimalen Küçükdavul tepesinden bede' ile Düzorman ve Kuru Çıtakları mevkilerinden bi'l-mürur Beylik deresi mecrasını takiben Karabürçek karyesinden Çöpköyü'de giden kaldırım yolunun mezkûr dereyi kat' ettiği noktaya hatt-ı münkesir ve münhani ve şarken mezkûr noktadan bede' ile Çemçanak ve Karabürcek derelerinin telaki ettiği nokta ile Yeşil Ayazma mevkiilerinden bi'l-mürur Sazlıçanak üstünde vaki Kartaltepesine hatt-ı münkesir ve cenuben mezkûr tepeden bede' ile Kartaltepelerinden bi'l-mürur Çakmak Savad tepesine hatt-ı münkesir ve garben mezkûr mevkiden bede' ile Marin çeşmesinden bi'l-mürur mebde-i hudut olan Küçükdavul tepesine hatt-ı münkesir ile mahdut ve mesaha-i sathiyesi 1302 ceripten ibaret arazide Türkiye tebaasından Aziz ve Kasım Efendilerle Ahmed Sami Bey tarafından bi't-taharri zahire çıkarılan linyit madeni 99 sene müddetle mumaileyh uhdelerine ihale olunacağından Maden Nizamnamesinin 26, 27. maddeleri mucibince bu bapta bir gûna itirazı olanların ilan tarihinden itibaren iki ay müddet zarfında Ankara'da İktisat Vekâletine ve mahallinde Makam-ı Vilâyete bâ-arzuhal müracaat eylemeleri ilan olunur.

Ticaret Müdüriyet-i Umumiyesinden:

"Sosyete Komersiyal Belj de Petrol" nam şirketin Dersaadet şubesi tarafından Ankara Acenteliğine tayin olunan Emniyet Şirketi Müdürü Ağa Mustafazade İbrahim Efendi'ye verilen vekâletname hulâsa-i musaddakasıdır.

"Sosyete Komersiyal Belj de Petrol" nam Belçika tabiiyetini haiz şirketin Dersaadet şubesi müdürü tarafından Ankara Acenteliğine tayin olunan Ankara'da mukim Emniyet Şirketi Müdürü Ağa Mustafazâde İbrahim Efendi'ye ita edilen vekâletname mucibince mumaileyh İbrahim Efendi'nin Ankara Acenteliği namına vürut edecek bilcümle emvali ahz u kabza ve emval-i metrukeyi bey' ve füruhta, esmanını ahz u kabza ve lede'l-hace acentelik muamelatından dolayı mehakim ve mecalis ve devairde müddei ve müddei-aleyh ve müdahil-i dava ve şahs-ı salis sıfatlarıyla bidayeten, itirazen, iadeten, temyizen ve tashihan talep ve dava ve müdafaaya ahz u kabza ve sulh ve ibraya mezun olduğu salifü'z-zikr vekâletname mündericatına tevfikan tasdik olunur.

"Sosyete Komersiyal Belj de Petrol" nam şirketin nizamname-i dâhilîsi hulâsası suret-i musaddakasıdır.

30 Teşrinisani 1330 tarihli ecnebi anonim ve sermayesi eshama münkasım şirketlerle ecnebi sigorta şirketleri hakkındaki kanun ahkâmına tevfikan kayıt ve tescili icra edilmiş olan "Sosyete Komersiyal Belj de Petrol" nam şirketin merkezinin Anvers'te kâin olup bir milyon Frank sermaye ile ve muamelat-ı sarrafiye, ticariye, sınaiye, nakliye, gaz ve gazın teferruatı ve bilcümle maden taharriyatı ile iştigal etmek üzere teşekkül etmiş olduğu ve Belçika tabiiyetini haiz bulunduğu nizamname-i dâhilîsi ahkâmından bulunmuş olmakla keyfiyet tasdik olunur.

17 Kânunuevvel 1339

Ankara: Matbuat ve İstihbarat Matbaası

CUMHURBAŞKANLIĞI İDARİ İŞLER BAŞKANLIĞI

HUKUK VE MEVZUAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ